BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
23 G
7 M

14.23.G.7

DE PROBATIS SANCTORVM HISTORIIS, PARTIM EX TOMIS ALOYSII LIPOMANI, DOCTISSIMI EPISCOPI, PARTIM ETIAM EX EGREGIIS MANVSCRIPTIS CODIcibus, quarum permultæ antehàc nunquàm in lucem prodiêre, nunc recèns optima fide collectis per F. Laurentivm Svrivm Carthvsianvm.

TOMVS TERTIVS, COMPLECTENS SANCTOS MENSIVM MAII ET IVNII.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

CONVENTUS S. MARIAE DE POPULO URBIS

Coloniae Agrippinae,
Apud Geruinum Calenium & hæredes Quentelios, Anno M. D. LXXII.

Cum priuilegio PII V. Pontificis Maximi, & CAESAREAE Maieſtatis in decennium.

PIVS PAPA V. DILECTO FILIO GERVINO CALENIO, TYPOGRAPHO COLONIEN.

DILECTE Fili Salutem & Apoſtolicam benedictionem. Cùm tu, ſicut accepimus, nonnullos de probatis Sanctorum hiſtorijs à dilecto filio Laurentio Surio optima fide collectis, necnon alios Tomos ſeu libros dilecti filij Petri Caniſij presbyteri ſeu religioſi Societatis IESV de doctrina ſiue Inſtitutione Chriſtiana inſcriptos, vnà cum certis Annotationibus, nondùm impreſſos, tua impenſa imprimi facere deſideres: Nos tibi, quem in excudendis huiuſmodi Tomis ſeu libris graues impenſas ſubire neceſſè eſt, nè ex beneficio omnibus Christi fidelibus collato detrimentum aliquod ſentias, opportunè prouidere, ac te in tuo laudabili & Reipublicæ Chriſtianæ perutili propoſito confouere volentes, & à quibuſuis Excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, alijsq́ Eccleſiaſticis ſententijs, cenſuris & pœnis à iure vel ab homine quauis occaſione vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibèt innodatus exiſtis, ad effectum præſentium duntaxàt conſequendum, harum ſerie abſoluentes, & abſolutum fore cenſentes: Motu proprio non ad tuam vel alicuius pro te nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex certa ſcientia & mera deliberatione noſtris tibi Tomos ſeu libros præfatos per te vel alium ſeu alios imprimendi, & impreſſos vendendi licentiam & facultatem plenam & liberam Apoſtolica authoritate per præſentes concedimus: Necnon omnibus & ſingulis impreſſoribus, librarijs, & mercatoribus tam in Italia quàm extra Italiam conſtitutis, in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub Excommunicationis ſententiæ, necnon in terris ſanctæ Romanæ Eccleſiæ mediatè vel immediatè ſubiectis, ſub amiſſionis Tomorum ſeu librorum huiuſmodi ac mille ducatorum auri de Camera, pro vna Cameræ Apoſtolicæ, & altera medietatibus tibi, tuisq́ hæredibus & ſucceſſoribus irremiſſibiliter loco damnorum applicãdorum pœnis, per alios abſque tuî & hæredum vel ſucceſſorum tuorum expreſſo mandato aut licentia habità excudentes, ſeu imprimentes, aut vendentes, totiès quotiès id fecerint, eo ipſo incurrendis, nè eoſdem tomos ſeu libros infra decennium proximè futurum ab illorum impreſſione computandum, in quibuſuis literarum characteribus, aut parua, mediocri, ſeu magna, vel alia quacunque forma alicubì imprimere, neque per alios impreſſos vendere abſq́ expreſſa tuî vel hæredum & ſucceſſorum præfatorum licentia vel conſenſu audeant vel præſumãt, & ità per quoſcunque iudices & commiſſarios quauis authoritate fungẽtes, ſublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, interpretandi facultate & authoritate, iudicari & diffiniri debere: Ac quicquid ſecùs ſuper his à quoquã quauis authoritate ſcienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum & inane decernimus: Mandantes nihilominùs Motu ſimili ſub interdicti Eccleſiaſtici & ingreſſus Eccleſiarũ Venerabilibus Fratribus noſtris Colonienſ. & quorumuis aliorum ciuitatum & locorum Archiepiſcopis, Epiſcopis, ac dilectis filijs illorum vicarijs ſeu officialibus, legatis, vel Vicelegatis, ac ſub primò dictis pœnis, Gubernatoribus, Poteſtatibus, & alijs quibuſuis Iudicibus quibuſcunque authoritate & officio fungentibus, quatenùs quotiès pro parte tua, & ſucceſſorum tuorum, vel alicuius eorum huiuſmodi fuerint requiſiti in præmiſſis, efficacis defenſionis præſidio aſſiſtẽtes, fa-

ciant authoritate noſtra inhibitionem præfatam inuiolabiter obſeruari: ac te, tuoſq; hæredes & ſucceſſores præfatos huiuſmodi, illorumq; ſingulos conceſsione pacificè frui & gaudere: Ac impreſſores, librarios, mercatores, fautores, ſcientes & non reuelantes, quos inhibitioni præfatæ contraueniſſe eis conſtiterit, excommunicationis & alias ſententias, cenſuras & pœnas huiuſmodi incurriſſe declarent, ac pro talibus publicè nũciari mandent, & faciant contradictores quoſlibet & rebelles per eaſdem cenſuras & pœnas, appellatione poſtpoſita, cõpeſcendo: inuocato etiã ad hoc, ſi opùs fuerit, auxilio brachij ſecularis: Non obſtantibus Conſtitutionibus & Ordinationibus Apoſtolicis, Priuilegijs quoquè, Indultis, & literis Apoſtolicis ſuper imprimendorum Tomorum facultate quibuſuis perſonis cuiuſcunque dignitatis & præeminentiæ exiſtentibus etiam motu & ſcientia ſimilibus, ac ſub quibuſuis tenoribus & formis, necnõ clauſulis & decretis cõceſsis: Quibus omnibus etiãſi de illis, eorumq; totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & indiuidua: non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quæuis alia expreſsio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſeruanda foret, illorum tenores, àc ſi de verbo ad verbum inſererentur, præſentibus pro expreſsis habentes, illis aliâs in ſuo robore permanſuris, hac vice duntaxàt ſpecialiter & expreſsè derogamus: Aut ſi impreſſoribus, librarijs, & mercatoribus præfatis vel quibuſuis alijs, communiter vel diuisim ab Apoſtolica ſit Sede indultum, quòd interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſsint per literas Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Volumus autem & eadem authoritate decernimus præſentium literarum tranſcripta in ipſis Tomis impreſſa in iudicio & extra ſufficere, & plenam fidem facere, regula contraria non obſtante. Datum Romæ apud S. Petrum ſub Annulo Piſcatoris die XXIIII. Septembris, M.D.LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

Cæ. Glorierius.

REVEREN-

REVERENDISSIMO ET ILLVSTRISSIMO IN CHRISTO PATRI ET DOMINO, D. MARCO ANTONIO AMVLIO VENETO,

S. Romanæ Eccleſiæ Cardinali, Reatinenſis Epiſcopatus Adminiſtratori perpetuo &c. Domino ſuo multa obſeruantia colendo, S. P. D.

MEmini ante annos aliquot, Reuerēdiſsime & illuſtriſſime Cardinalis, cùm me occuparēt Tomi quatuor Conciliorum, Tuam Celſitudinem ſtudio iuuandæ Chriſtianæ Reip. id quibuſdam dediſſe negocij, vt quædam Concilijs adiungenda Romę deſcriberent, deindè curâſſe etiam, vt ea mihi cõmunicarentur. Etſi autem pro ſingulari illa humanitate & erga me quoquè prompta beneuolentia, nullas hactenùs T.C. gratias egi, non tamen id ea cauſa prætermiſſum eſt, quòd eſſem tanti beneficij immemor, cuius apud me erit memoria ſempiterna, ſed quòd certæ rationes me à ſcribendo diſtinerent. At nũc verſanti mihi in edendis Sanctorum hiſtorijs egregia ſeſe obtulit opportunitas grati animi haud obſcurè declarandi. Cùm enim priores duos Tomos, alterum Pontifici Maximo, quòd id mihi æquiſſimum videretur, alterum ampliſſimo Cardinali Auguſtano, præcipuo patrono & fautori inſcripſiſſem, tertium ſub T. C. auſpicijs volui in lucem hominumq; conſpectum prodire, vt eoipſo teſtarer promptam animi mei voluntatem & ſtudium T.C. gratum me exhibendi, quandò reuerà ingratitudinis valdè turpis eſt nota, ità vt non deſint qui ſentiant huic tanto crimini nullam legibus pœnam conſtitutam, quòd ſit deteſtabilius, quàm vt ab homine poſſit vindicari. Continet verò hic tertius Tomus, quemadmodùm & duo ſuperiores, multas Sanctorum vitas inſignes, quarum cognitio tantam habet vtilitatem, his præſertim perditiſſimis temporibus, quibus virtutis & ſanctitatis ſtudium apud Catholicos pleroſq; iacet, aut certè friget plùs ſatis: apud hæreticos verò etiam magno odio & contemptu laborat, vt pro dignitate ſatìs explicari non queat. Viua enim ſunt exempla, & ad promouendum longè efficaciora, quàm verba: nec poſſumus timere, nè, dum ad Sanctorum imitationem pro noſtro modulo nos componimus, in errorem inducamur, quandò videmus præpotentem Deum illos pleroſq; omnes clariſſimis ornâſſe miraculis in teſtimonium eximię ſanctitatis, atq; ea re declarâſſe euidentiſſimè illorum vitam gratam ſibi eſſe. Nec tamen hoc ità accipiendũ eſt, quaſi illorũ omnia, licèt Deo hauddubiè grata, nos quoquè indiſcriminatìm imitanda ſuſcipere debeamus. Id enim non poſſit non eſſe cum ſumma ſtultitia & temeritate cõiunctum, cùm videamus in pleriſq; propè incredibilem vitæ auſteritatem, ieiunia perpetua & in multos dies producta, vigilias naturæ humanæ intolerabiles, corporis caſtigationes & afflictiones reuerà ſtupendas, multaque id ge-

nus alia, quæ ſobrius & prudens Lector in illis quidem venerari, ſuſpicere & admirari debet, imitari certè leuiter & inconſultò non debet, niſi ſentiat eam, qua illi præditi fuére, adeſſe ſibi ſpiritûs vim & fortitudinem: tum præterea inſtinctum nõ dubium Spiritûs ſancti, qui diuidit & elargitur ſingulis ſua do-
1.Cor. 12. na, prout vult. Sunt tamen permulta in illis, quæ & ſine vllo periculo poſſumus, & tum ex diuinæ voluntatis, tum rectæ rationis præſcripto imitari & co-
Gal.5. lere debemus, cuiuſmodi ſunt, quę ad Galatas enumerat Apoſtolus, Charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, manſuetudo, fides, modeſtia, continentia, caſtitas: quæ ſanè, ſi obſeruentur, non euertunt mentem, nec ſenſus cerebrumque perturbant, quod ſolẽt vigiliæ, inedia, & pleraq; alia, vltra modum viresque cõtinuata. Quanquàm prohdolor horum temporum ea labes & ſocordia eſt, vt hac præmonitione non admodùm opùs ſit: ſed neq; tamen ſuperuacanea eſt, quandò non deſunt etiam hodieque homines ſpiritu feruentes: qui ſi non vtantur duce aliquo benè perito in conſectandis vitæ ſpiritalis exercitijs, ſed putent quicquid alij potuêre, ſe quoquè &
Eſa.59. ferre & efficere poſſe, cùm non ſit abbreuiata manus Domini, & illos æquè, atquè nos, homines mortales fuiſſe conſtet, næ illi citra dubium non poſſint non eſſe maximis ſuę ſalutis periculis expoſiti. Facilè enim etiam priùs, quàm id ipſi animaduertant, adeò vires eneruabunt ſuas, cerebri præſertim, vt deincèps per omnem vitam & ſibijpſis & alijs oneri ſint. Ij ergò ieiunia, vigilias, lectiones, preces, cæteraq; eiuſmodi exercitia ea moderatione ſuſcipient, qua viderint ~~ferre ſe poſſe, aut certè~~ qua conſulet vir prudens, in rebus diuinis & ſtudijs ſpiritalibus probè exercitatus, aut ~~deniq;, quod~~ longè optimum & tutiſſimum eſt, qua Superioris ſentẽtia præſcribet. Sed hæc quidẽ prorsùs nihil attinent ad noſtrę ætatis pręcones Euangelicos, (ſic enim per antiphraſim illi appellantur) qui dum docent miſeros mortales, ſola fide omnia confici apud Deum, in eaq; ſola omnem ſalutis noſtrę vim & rationem conſtituunt, non obſcurè ad omnem deſidiam, bonorum operum & virtutis neglectum, deniq; ad flagitia omnia miſeris feneſtram aperiunt, lõgè hac in parte, vt in alijs multis, pleriſq; ethnicis Philoſophis cæciores, qui ſummoperè hortati ſunt ad cõſectandã honeſtatem, quo nomine virtutes omnes illi contineri voluërunt. Quibus ſanè ſi comperta fuiſſet ea futuræ vitæ vera & ſempiterna beatitudo, à
2.Tim.2. Deo parata omnibus, vt Apoſtolus ait, legitimè certantibus, etiam longè maiora hauddubiò & ipſi præſtitiſsẽt, & ab alijs præſtãda docuiſſent. Quod certè illis turpe inprimis eſt, qui poſt tantam cæleſtium rerum cognitionem, quam ipſi ſibi vendicant, & ampliſſimas Chriſti promiſſiones audent homines ad ſummam deſidiam & inertiam reuocare, ſola fide prædicanda, quãdò ethnici præclarè id, ſolo rationis præeunte lumine, intelligere potuerũt, homines ad ſeueritatem ſtudiaq; grauiora atq; maiora à natura generatos eſſe. Quæ quidẽ ſtudia ità elucẽt in ſanctis Dei hominibus, quorum Vitas euulgamus, vt quẽadmodùm iam diximus, pleraq; admirãda potiùs in illis ſint, quàm imitanda. Sed docent tamen illi nos ſua illa vitæ ſeueritate, & viuendi ſanctiſſima ratio-
Gal.5. ne rectiſſimè dictum ab Apoſtolo: Qui autem ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixêre cum vitijs & concupiſcentijs: vt meritò ediuersò intelligere debeamus, qui vitijs & prauis cupiditatibus laxant habenas, ijs cũ Chriſto nihil eſſe

com-

commercij. An non verò laxant flagitijs omnibus habenas, qui palàm docẽt, ſola fide nos iuſtificari, bona opera ad ſalutem eſſe pernicioſa, impia eſſe vota & inſtituta monaſtica, vitæ monaſticæ profeſſores rectè facere, ſi etiam poſt nũcupata Deo perpetuæ continentiæ vota ducant vxores, nec quicquam eorum præſtent, quæ palàm ſe facturos ſanctè iurârint? Non opùs eſt, cætera id genus illorum paradoxa hîc commemorare. Magna eſt profectò in nos effuſa ira præpotentis Dei, quòd tolerari à nobis potuẽre tam portentoſa mendacia. Nec tamẽ tolerata duntaxàt ſunt, ſed etiam ab innumeris non alio, quàm puræ doctrinæ & verbi Dei loco habentur. Ea eſt, inquam, certè horrẽda Dei ira, ad id cæcitatis deuolui potuiſſe homines è religiõe Chriſtianos. Longè àliter docent nos, quotquot in Dei Eccleſia vitæ ſanctitate illuſtres vnquàm extitẽre: ſed illorum vita, quandò carni & ſanguini moleſta eſt, non multos habet ſectatores: hæreticorum dogmata iucundiſſima & quantunlibet etiam flagitioſis & ſceleratis hominibus plauſibilia, tantos poſt ſe hominum miſerorum greges in innumeras propè, easq́; mirè diſſectas, ſectas abducunt, vt numerari vix poſſint. Eiuſmodi verò fuit etiam perditiſſimi nebulonis Mahometis doctrina, quam videmus in totum ferè orbem mirabiliter propagatam. Sed reſipiſcant tandèm homines malè perſuaſi, mâlintq́; eſſe ſanctorum hominum ſimiles, quàm Mahometis & eius conſimilium noſtræ ætatis tenebrionum. Non putent ſibi ad ſalutem ſolam fidem ſufficere, quandò vident Sanctos oẽs tantos pro Chriſto & vita æterna obtinenda exantlâſſe labores. Legant libenter ſacras hiſtorias, quas ea cauſa nos omnibus communicamus, vt earum lectione ad veræ pietatis ſtudia excitentur deſides: qui verò iam feruent ſpiritu, magìs magisq́; inflammentur. Equidem non paucas rudiuſculo ſtylo, vt ferebant illa tempora, conſcriptas, aut prorsùs deſcripſi meo qualicunq; ſtylo, aut locis ſuis nonnihìl expoliui, vt etiam eruditi Lectores libentiùs nõnunquàm aliquid temporis ijs legendis impertiant, quibus non dubito tędium allaturas eſſe, ſi ſic ederentur, vt cõſcriptæ fuẽre. Quicquid verò toto hoc tertio Tomo mihi ſudatum eſt, id T. C. ampliſſime Cardinalis, Patrone obſeruãdiſſime, dedicatum volui: orans & obſecrans, vt gratum habere velit, quod deditiſſimo animo offertur. Poterit illa pro ſua tum authoritate, tum doctrina facilè tueri hos qualeſcunq; labores meos aduersùm maledicos obtrectatores. Virtutes tuas egregiaque decora celebrabunt alij eruditione & eloquẽtia inſtructiores: ego præterquàm quòd raròſoleo in eiuſmodì encomijs verſari, quæ plerunq; maximos viros moleſtia potiùs, quàm voluptate aliqua afficiũt, etiam illis celebrandis adeò ſum impar, vt mihiipſi potiùs ignominiam, quàm illis vel tenuẽ ſim ſplendorem allaturus. Chriſtus Deus & Dominus noſter T. C. in vtroque homine cõſeruet in annos multos, illuſtriſſime Cardinalis, Patrone colẽdiſſime. Ex Carthuſia Agrippinẽſi, 9. Calen. Martij, Anno M.D.LXXII.

T. C. obſeruantiſſimus
F. Laurentius Surius
Carthuſianus.

PIO

PIO ET CANDIDO LE-
CTORI S.

QVòd plùs moueant, fortiusq́; ad Chriſtianam pietatē extimu-
lent exēpla quàm verba, pleniusq́; ſit opere docere, vt inquit
Magnus ille Leo Pontifex, quàm verbo, teſtantur tam mul-
ti ſancti & eruditiſsimi Patres, qui Sanctorum vtriuſque
ſexûs hominum Vitas deſcribendas ſibi ſumpſerunt, & cum
ineffabili fructu ad poſteritatis notitiam tranſmiſerunt.
Lib. 8. ca. 6. Nouimus ex D. Auguſtini Confeſsionibus, quantùm illi ad-
huc vacillanti cōtulerit audita vita beatiſsimi Antonij Ere-
mitæ: nec dubium, quin innumeris alijs idem euenerit. No-
ſtri inſtituti primus author & patriarcha Dominicus, Pa-
trum exemplis ſummoperè delectatus, ad ſupremam vitæ ſpiritalis & religioſæ perfectio-
nem peruēnit. D. Thomas Aquinas, ſui patris Dominici veſtigijs inſiſtens, eiuſmodi lecti-
one haud vulgariter afficiebatur: nec id ſanè abſque ingenti fructu. Quòd ſi verò his ſoli-
diora petimus, non deſunt nobis ne ipſius quidem ſcripturæ diuinæ teſtimonia. Ieſus Syrach
à cap. 44. vſque ad quinquageſimumprimum in ſuo Eccleſiaſtico quid aliud, quàm San-
ctorum, qui in hac vita Deo placuerunt, exempla commemorat, eaq́; nobis ob oculos ſpe-
1. Mach. 2. ctanda & imitanda proponit? Matathias ille legis eximius zelator cùm ab hac vita eſſet
abiturus, filios ſuos nulla re alia magis, quàm recitandis Patrum geſtis, ad agendum for-
titer pro Deo eiusq́; ſanctiſsimis legibus exhortatur & confirmat. Sed & in nouo Teſta-
Heb. 11. mento D. Paulus prolixus eſt in præcedentium ſanctorũ Patrum celebranda fide. Poſſent
huius generis permulta alia adduci: ſed res per ſe adeò illuſtris & perſpicua eſt, vt ſuper-
uacaneum videri poſsit illi docendæ rationes & argumenta adhibere. Itaque non poſſum
non approbare, atque etiam commendare tam pium ſtudium R. Patris D. Laurentij Su-
rij Carthuſiani, qui non paruo labore has Sanctorum Vitas ex diuerſis authoribus &
egregijs manuſcriptis exemplaribus collegit, & tanquàm rarum quendam theſau-
rum Catholicæ Eccleſiæ hominibus cōtulit: quàm ſpectabilis viri D. Geruî-
ni Licentiati vtriuſq́; Iuris diligentiam & ſedulitatem, tum in ponen-
da ſua in MS. exemplaribus conquirēdis opera, tum in excudē-
do opere tam pio & Eccleſiæ ſalutari. Tu itaq́; his fruere,
Lector amice, nihil ambigens, quin eorum lectio non
ſolùm detrimentum nullum aut perniciem, ſed
ingentes potiùs & vberrimos tibi ſit
fructus allatura. Vale.

F. Theodoricus Buſcoducenſis, fratrum
Dominicanorum intrà Coloniam Prior
& Apoſtolicus Inquiſitor.

INDEX

INDEX GENERALIS VITARVM IN TOMO HOC TERTIO COMPRAEHENSARVM.

XXX. April. De S. Mariano Lectore,& Iacobo Diacono.1.

MAIVS.

I. De S. Philippo Apoſtolo. 5
De S. Iacobo Apoſtolo Fratre Domini. 8
De SS.eremitis,Zoërardo confeſſore, & Benedicto Martyre. 13
II. De S. patre & confeſſore Athanaſio epiſcopo Alexandrino. 14
De S. Antonino archiepiſcopo Florentino. 31
III. De S. Crucis inuentione. 53
De SS. Martyribus,Alexãdro Papa,& Euentio atque Theodulo presbyteris. item Quirino & alijs. 64
De SS.martyribus,Alexandro & Antonina virgine. 68
IIII. De S. martyre & virgine Pelagia Tarſenſi. 71
De S.Syluano Gazæ epiſcopo, & alijs quibuſdã martyribus. 77
De S. Floriano martyre. 78
De S. Monica vidua. 79
VI. De S. Iohanne Damaſceno. 88
VII. De crucis ligno. 99
De S. Iohanne Haguſtadenſi & Eboracẽſi epiſcopo. 101
VIII. De S. martyre Acacio centurione. 104
De S. Victore Mauro martyre. 111
De S. Vuirone epiſcopo Scotiæ. 114
De S. Petro archiepiſcopo Tarentaſiæ. 117.118
IX. De S. Gregorio Nazianzeno Epiſcopo. 134
X. De S. Gordiano martyre. 151
XI. De SS.martyribus Glyceria & Laodicio. 152
De SS.martyribus,Anthimo presbytero,Siſinnio diacono &c. 157
De S. Mamerto epiſcopo Viennenſi. 162
De S. Gangulpho martyre. 163
De S. Maiolo abbate. 166.167
XII. De SS. martyribus,Nereo, Achilleo, Domitilla &c. 173
De S. Pancratio martyre. 180.
De S. Epiphanio epiſcopo Conſtantiæ in Cypro. 181
De S. Modoaldo epiſcopo Treuirẽſi.209. 210.
De S. Rictrude Martianenſi. 230. 231
XIII. De S. Alexandro martyre quodam altero. 238
De S. Seruatio epiſcopo Tungrenſi. 248
De S. Iohanne epiſcopo Silentiario. 250
XIIII. De SS. martyrib. Victore & Corona. 257
De S. Pachomio abbate. 260
De S. Bonifacio epiſcopo Ferentino. 294

B XVI.

De SS. martyribus, Petro, Andreo, Paulo, & Dionyſia. 297
XV. De S. Dympna virgine & martyre. 299
XVI. De S. Domnolo epiſcopo Cenomanenſi. 303 304.
XIX. De S. Dunſtano Archiepiſcopo Cantuarienſi. 309
De S. Petro Cæleſtino, 337
De S. Iuone presbytero & confeſſore. 355
XX. De S. Auſtregiſilo archiepiſcopo Bituricenſi. 359.
De S. Bernardino Senenſi, 365.
XXI. De S. Hoſpitio Recluſo. 375
XXIII. De S. Guiberto confeſſore. 377
XXIIII. De S. martyribus Donatiano & Rogatiano. 385
XXV. De S. Zenobio epiſcop. Florentino. 387
De S. Althelmo epiſcopo Schireburnēſi. 401
De S. Auguſtino Anglorum epiſcopo. 402.
XXVIII. De S. Germano epiſcopo Pariſienſi. 410
XXIX. De SS. martyribus Siſinnio, Martyrio, & Alexādro. 424.
De S. Maximino epiſcopo Treuirenſi. 427
XXXI. De SS. martyribus, Canto, Cantiano, & Cantianilla. 432

IVNII DIE

I. De SS. martyrib. Pamphilo, Valente, Paulo, Seleuco, Porphyrio, Theodulo, Iuliano, &c. 434
De Simeone monacho Treuirenſi. 439.
II. De SS. martyribus, Photino ſeu Pothino epiſcopo, Sancto diacono, Epagatho, Maturo, Attalo, Blandina &c. 447
De SS. martyribus, Marcellino & Petro. 454
III. De SS. martyribus Pergentino & Laurentino fratribus. 457
De S. Liphardo presbytero & abbate. 459
De S. martyre Quirino epiſcopo Sciſſciano. 461
V. De S. martyre Bonifacio. 462
De S. Bonifacio archiepiſcopo Moguntino & martyre. 467. 469.
VI. De S. Gudualo archiepiſcopo & cōfeſſore. 509
De S. Nortberto archiepiſcopo Magdeburgeñ 517.
VII. De S. confeſſore Paulo archiepiſcopo Cōſtantinopolitano. 547
(Caſtigetur ibidèm titulus initialis ad hunc modum, De S. Paulo archiepiſcopo Conſtātinop. eodemque modo & pagina ſequenti.)
De S. Ruberto abbate Anglicano. 551
VIII. De S. Medardo epiſcopo Nouiomenſi. 557
De S. Gildardo Rothomagenſi epiſcopo. 565
IX. De SS. martyribus Primo & Feliciano. 566
De S. martyre Pelagia Antiochena. 570
X. De SS. martyribus, Getulio, Cereali, Amantio, & Pri-

	& Primitiuo, &c.	575
	De S. Margareta regina Scotiæ.	577
XI.	De S. Barnaba apoſtolo.	581
XII.	De S. Honofrio eremita & alijs patribus.	593
	De SS. martyribus Nazario & Celſo.	600
	De S. Odulpho presbytero.	602
	De SS. Martyribus, Iuſtino Philoſopho, Charitone, & eorum ſocijs.	605
XIII.	ScD. martyre Aquilina virgine.	607
	De S. Antonio Vlysbonen.	611
XIIII.	De S. Eliſeo propheta, & muliere Sunamitide.	625.
XV.	De S. virgine & martyre Febronia.	628
	De S. Dula martyre.	640
	De SS. martyribus, Vito, Modeſto, & Creſcentia.	643
	De S. Landelino abbate.	648. 649
	De S. Abraha abbate.	651
XVI.	De SS. martyribus Quirico & Iulitta.	652
	De S. Lutgarde virgine.	657
XVII.	De SS. martyribus Manuel, Sabel, & Iſmaël.	676
	De S. Auito presbytero.	682
	De S. Vulmaro abbate.	687
XVIII.	De S. Leontio martyre, eiusque ſocijs.	688
XIX.	De S. Soſimo martyre.	693
	De S. martyribus, Nazario, Geruaſio, Protaſio, & Celſio.	696.
	De S. Romualdo abbate.	705. 706
XXII.	De S. Albano martyre Anglicano.	731
	De S. Paulino epiſcopo Nolenſi.	733
XXIII.	De S. Ediltrude ſiue Edildrida regina & virgine.	739
	De S. Maria Oegniacenſi.	741. 745
	De S. Chriſtina virgine mirabili.	778. 779
XXIIII.	De S. Iohanne Baptiſta.	790
	De S. Romula virgine.	809
	De S. Lupicino Recluſo.	811
	De S. Simplicio epiſcopo Auguſtodunẽſi.	82
XXV.	De S. Proſpero Aquitanico epiſcopo Regienſi.	814.
	De S. Adalberto confeſſore & Leuita.	818
XXVI.	De SS. martyribus, Iohanne & Paulo & Gallicano.	825
	De S. Anthelmo epiſcopo Bellicenſi.	829
XXVII.	De S. Samſone Hoſpitum exceptore.	845
XXVIII.	De SS. martyribus, Plutarcho, Sereno, Heraclide, Heroë ſeu Heronex, Sereno alio, Potamiœna &c.	854
XXIX.	De SS. apoſtolis Petro & Paulo.	855
	De S. Caſſio Narniẽ epiſcopo.	888

NVMERI PAGINARVM HOC IN TOMO ſuis reſtituendi locis, ſi tuus corũ indigeat codex, hi ſunt:

53. 196. 200. 325. 326. 335. 336. 424. 425. 427. 428. 455. 462. 505. 506. 515. 516. 596. 602. 626. 643. 648. 717. 749. 763. 785. 813. 819. 843. 844. 849.

INDEX COPIOSVS IN TERTIVM HVNC, DE SANCTORVM VITIS, REBVS GESTIS AC MARTYRIIS TOMVM,

qui recèns ex diuerſis authoribus ac bibliothecis collectus, duos menſes Maium ac Iunium complectitur: in quo A priorem, B alteram paginæ partem deſignat.

A

Aoronis martyrium 732.b
Abbas Vercellenſis 622.a
S.Abdon 390.b
abendonia 328.a
abiron 281.b
S.Abrahæ abbatis vita 651.b
abſalon 278.a
abſtinentia in S.Iacobo prædicanda 8.b
abuſus in ſua Eccleſia diligenter corrigit Petrus Tarentaſius Archiepiſcopus 120.b
S.Acacij centurionis martyrium 104.a
acacius in carcerem ducitur 108.a
acacius extra Byzantium capite truncatur 110.b
acacius arrianus 25.a
S.Achillei martyrium 173.a
achilleus ob fidem Chriſti relegatur in Pontiam inſulam 176.a
Adalbaldus interficitur 253.a
S.Adalberti Confeſſoris & Leuitæ vita 818.
S.Adalbertus cur velit ſua oſſa eleuari 821.b
adalmannus quidam Treuirenſis Epiſcopus 445.b
adalſendis S.Rictrudis filia 232.b
adamanaburgum 506.b
adamantinus Epiſcopus 19.a
adamarus tertius abbas Cluniacenſis 168.a
adelbero Metenſis epiſcopus 380.a
adelheidis coniunx Ottonis Imperatoris 172.a
adelnius 650.a
adelphius Epiſcopus 25.b
S. Adelredus abbas 577.a
adeſcancaſter monaſterium 469.b
adrianopolis ciuitas 246.a
adrianus ſextus Pontifex Rom.53.a
adrianns tyrannus 688.b
ado Treuirenſis Epiſcopus 695.b 825.a
ad adulatorē præclarū Antonini reſponſum 45.b
adulteram vxorem relinquit Gangulphus 165.b
Aedificiorū ſuperfluos ſumptus improbat Petrus Tarentaſius Archiepiſcopus 121.b
S.Aegidius 520.b
ægina 135.b
ægyptij martyres 436.a
æmilia aliâs Romandiola 613.a
æmilianus martyr 3.a
æneas paralyticus à B.Petro curatur 860.a
æſculapius gentilium deus 243.a
æthereus Lugdunenſis Epiſcopus 360.b
ætheria monacha 630.b
Aëtius Valentinianorū Epiſcopus hæreticus 203.a
aëtius Romæ præfectus 189.b
Afflictionum vtilitas 291.a
Agamphus Epiſcopus 25.b
agapius Epiſcopus 1.b
agareni 89.b
agatha Hungarorum regis filia 577.a
agathon Epiſcopus 25.b
agendarum celebratio antiqua 410.a
agenoldus Gorzienſis abbas 380.b
aglais nobilis fœmina monaſticæ ſe dat vitæ 467.
agnus Veteris legis typicus 61.b
agricola Cabilonenſis Epiſcopus 411.a 391.a
agrippa 12.b
S.Agrippinus 410.b
S.Agritius 427.b 430.b
Ahelorus S.Iuonis pater 355.a
Airaldus Mauriennenſis Epiſcopus 125.b
aiſtulphus Longobardorum rex 212.b
Alamundarus Sicices in Romanos irruptiōem facit 253.b
S.Albani martyrium 731.
S.Albani monaſterium Moguntiæ 225 b
albæ Ripę monaſterium 129.a
albero Primicerius Metenſis, pòſt Epiſcopus Treuirenſis 538.a
albianus quidam locus 361.a
albigenſes hæretici 741.a
albinus pceptor Caroli Magni Imperatoris 169.b
albitij & Albitia 35.b
albizeſchorum proſapia 365.b
aldeberti hæretici hiſtoria 492.a 493. eiuſdem cōdemnatio 494.
alemani victi 162.a
aleta Diaconus 24.b
[illegible] pagus 412.a
aloyſius Veronenſis Epiſcopus 605.a
alphonſus rex 611.a
alpium iuga 113.b
alſatia regio 129.b
alſus fluuius 22.b
alta Bruēria monaſterium 133.b
altaris ad miniſterium qui non admittendi 497.b
altaris ſacri hoſtia deus placatur 881.b
altare cōſecrat Petr' Archiepiſcop. Tarētaſius 133.b
altaria thurificant veteres 706.b
altaria & calices conſecrat Antoninus 37.b
altaria Philippus in Aſia erigit 6.b
althelmi Schireburnenſis Epiſcopi vita 401.
alta tumba cœnobium 131.a
alexander Pontifex 836.a
alexander tertius Papa 128.a
alexander rex 135.a
alexander Conſtantinopolitanus Epiſcopus 20.a
alexander præeſt Alexandrinæ Eccleſię 15.a
alexandri quinti à B.Petro Papæ martyrium 64.a
S.Alexandri alterius cuiuſdam martyrium 238.
S.Alexandri alterius cuiuſdam martyrium 424.
S.Alexandri alterius martyrium 68.b
alexandri militis Chriſtiani martyrium 238.a
alexandri cuiuſdam Phrygis martyrium & extremum ſupplicium 452.b
S.Alexandri oſtiarij martyrium 424.b 425.a
alexandriæ Chriſtianorum Eccleſia diruitur 28.a
Amalathus presbyter 820.b
amalecitæ 135.b
amanaburgum 473.a
amandus Traiectenſis Epiſcopus 211.a
S.Amādus ab exilio reuocatur, & Dagobertus Veniam delicti ab eo petit 232.a

aman-

amandus monachus 411. a
amantij martyrium 575.b
amaſea.860.b
amatus epiſcopus Senonenſis exulat 236.a
ambitio dignitatum quantopere fugienda exemplo Antonini demonſtratur.35.a
ambitioſi taxantur 428.a
ambroſius Mediolanenſis epiſcopus 390.a
ambroſiana via Florentiæ 41.a
ambroſiana baſilica 390.b
ambroſiani hymni quidam verſus.87.b
amedei principis liberalitas 119.b
amine capitur 253.b
S.Ammon 395.a
ammonienſis pagus 416.b
ammonius epiſcopus 25.b
ammonius & Marcus diuerſi à citatis epiſcopi 25.b
amnon formoſus 278.a
amor hominum mundanorum fallax 746.b
amphipolis 864.b
Anagnia regio 352.b 426 a
ananus Hæreſiarcha & ſacerdos 11.b
ananus à Iacobo petit negationem fidei 12.a
ananus deponitur à ſacerdotio,& alius ipſi ſubſtituitur 12.b
ananus Pontifex fuit per tres menſes 12.b
anaſtaſius imperator 250.b
S.Anaſtaſiæ templum 142.a
ab Anathemate quis non ſit abſoluendus 840.a
ancelmus Belicenſis epiſcopus 125.b
ancyra Galatiæ ciuitas 860.b
andaclana villa 431.a
andegauum 307.a
S.Andreæ martyrium 297.a
andreas Florentinus epiſcopus 396.b
anfleat ſinus maris 408.a
angelus frater S.Bernardini 366.a
angelus Nouatianorum epiſcopus.549.b
angeli 309.a
anianus vrbis Romæ præfectus 179.b
S.Aniani Baſilica 422.a
anima vt ſe erga corpus debeat gerere 286.b
aniſolæ monaſterium 306.a
aniſus fluuius 78.b
anolinus conſiliarius Maximiani imperatoris 111.b
anſigiſus dux ab alumno ſuo perimitur 212.b
antardus 860.a
S.Anthelmi epiſcopi Bellicenſis vita 829.
anthemius Salaminæ vrbis epiſcopus 590.a
anthimi presbyteri vita 157.a
antiſthenes 136.b.143.a
antiochia Syriæ ciuitas 860.a.863.b
antipater Boſtrorum Epiſcopus 799.b
antiſsiodorum 361.a
antiochia 19.b 442.a
antiochena Synodus congregatur contra Athanaſium.22.b
antoninæ virginis Martyrium 68.b
S.Antonij Vlysbonenſis vita.611.
antonini inſignis coram pontifice Romano oratio 46.a
antonini ſcripta 32.b
S. Antonius Vlysbonenſis lubrico homini tanquàm futuro martyri exhibet reuerentiam 615.a
S.Antonij vita 261.b
S.Antonini Archiepiſcopi Florentini vita 31.a
antoninus imperator eiuſq; ſuperſtitio a.152.b 257.b crudele edictum 153.a
antoninus ſcriba.105.a
antuuerpiæ B. Mariæ templum ædificatur 535.b
anubion Epiſcopus 19.a
annunciatæ templum 41.a
Apellem Smyrnæ conſtituit Epiſcopum Petrus 861.a
apenninus mons 38.b
apis 17.b
apollinaris archiepiſcopus Bituricenſis 361.b
apollinarij hæretici diſcipuli Epiſcopos in Cappadocia creant 149.a
apollinarius Syrus hæreticus eiusq; dogma 142.a
apollinis etymon eiuſdemq; ſpurca vita 641.a
apollonia 864.b
apoſtata monachus fit latro,& ignominioſa morte vitam finit 552.a
apoſtata reſipiſcit 668.b
apoſtolorum primus martyr Iacobus Zebedæi 13.a
aprio Tentyrorum Eccleſiæ Epiſcopus 269.b
apulia 337.a 351.b.374.b
Aquarum inundatio grandis 30.a
aquam expiat Clino antequàm baptizet. 73.a
aquæ Syluiæ pagus 152.a
aquæ benedictæ (quam luſtralem vocant) vis & vſus 547.b.162.b.306.b.716.a.256.b.406.a.530.a
aquæ benedictæ vi & efficacia grauibus languoribus liberatur mulier 102.b
aquæ benedictæ ſeu luſtralis vſum inſtituit S. Alexander papa 68.b
aqueuillare locus Alſatiæ 130.a
aquila S. Medardum à pluuia tuetur 554.a
aquila in ripa fluminis Vuag per integrum annum conſpicitur 14.a
aquila ciuitas 349.b
aquila Iudæus Epiphanij diſputationibus victus, fit Chriſtianus 190.b
aquilia 374.b
S.Aquilinæ virginis martyrium 607.
aquilinus præſes 78.b
aquitania 231.b.427.b
aradus inſula 860.a
Aras à pueris domi extrui, pium & virtutis incentiuum 366.a
arbeſtion Epiſcopus 19.a
arca veteris legis quomodò typus Crucis Chriſti 61.a
archadius imperator 198.b
ardaricus Gepidarum rex 249.b
ardeatina via Romæ 177.b
areopagus 864.b
aretium vrbs 388.a.457.b
aribertus frater Dagoberti Francorum regis 231.b
ariminum 617.a
arianzum 149.a
ariſtagoras 846.a
ariſtides 136.b
aricia 856.b
armenia 250.a
arnulphus Metenſis Epiſcopus 212.a.231.b
arnulpfus imperator 383.a
arnus fluuius 39.a
arrius Eccleſiam infeſtat 15.b
arrius exilio mulctatur 15.b
arrius Conſtantinum Magnum corrumpit 16.a
arriani Athanaſio ſtruunt inſidias 16.b
arriana hæreſi Alexandria & Aegyptus labefactantur 19.a
arriani Athanaſio falsò crimina intentant 16.b
arrianorum dolus à probis depræhenditur 18.b

arrij horrenda mors.20.a
arriani & Euſebiani nouas in Athanaſium comminiſcuntur technas.20.b
arriani apertè negant ſcriptis Chriſtum homouſium. 24.a
arriani à Synodo Sardiceñ condemnantur.24.a
arriani in exilium mittunt ex Aegypto epiſcopos plurimos. 25.b
arriani pelluntur Alexandria. 28.a
arriana de filio Dei hæreſis. 428.b
arriani ſæuiunt in Catholicos. 138.b
arrianorum impius de S. Trinitate error. 141.b
arrianorum inſignis malitia. 146.a
arrianorum turbulenta ſeditio. 548. 549. 550.
arrogantia quàm periculoſa. 264. a
artaba menſura Aegyptiorum. 287.b
arthemius credit in Chriſtum. 455. b gladio pimitur. 457.
arthemia doctiſsima virgo.825.b
arzon fluuius. 245.a
Aſcalo. 193.a 254.a
aſceterion interpretatur locus exercitij. 270.b
aſculum.47.b
aſſelmus Egmundanus fit abbas. 824.b
aſia. 860.a
aſſus. 864.b
aſſyrij. 90.a
aſterius argentarius. 198.a
Attalia. 863.b
attalus martyr. 447.a
athanarici Gotthorum regis perſecutio.248.a
B. Athanaſij epiſcopi Alexandrini vita. 14.b
athanaſius & Alexander literis Conſtantinū increpant, quòd Arrium ab exilio reuocaſſet. 16.a
athanaſius Arrij hæreſim impugnat. 16.a
athanaſius Conſtantinum ad Arrij hortatur vltionem. 19.a
athanaſio Synodus Antiochena molitur necē. 23.b
athanaſius Conſtantij petitione Arrianis Alexandriæ vnam cōcedit Eccleſiam.24.b
athanaſius Alexandrinus epiſcopus. 143.a
athanaſius archiepiſcopus. 261.b
athanaſius patriarcha Alexandrinus. 388.a
athelmus Cantuarieñ epiſcopus. 311. a
atheluuoldus Vuentanus epiſcopus. 327.b
athenæ 136.a
athenodorus epiſcopus. 25.b
atherius archiepiſcopus conuenit angelica adactus admonitione Ioannem Silentiarium. 254.
attica doctiſsima virgo.825.b
attila Hunnorum rex. 249.b
Auabenſe territorium. 165.b
auallo caſtellum. 415.b
auaritiæ idolum. 121. a
audoënus Rothomagenſis epiſcopus. 565.a
auernum. 113.b
S.Auiti presbyteri vita. 682.
augelerius pater Ioannis Cæleſtini. 337. a
auguſta Vindelicorum. 547.a
S.Auguſtini epiſcopi vita. 402.b
auguſtinus lachrymarum filius. 80.a
S. Auguſtinus Manichæorū hæreſim deſerit. 81.b
S. auguſtinus verbum vitæ Anglis enunciat, Miſſas celebrat &c. 404.b
S.auguſtinus tradit S.Nortberto monaſticam in viſione regulam. 546.b
auguſtudunum 410.a 415.a
aurelia via Romæ.181.a
aurelianum. 521.a
aurelianus malè perit.68.b
aunarius epiſcopus Antiſsiodoreñ. 361.a
auricianus comes. 389.a
auſpicius Nerei & Achillei martyrum corpora ſepelit.178.a
auſtodius Niceñ epiſcopus. 376.b
auſtrebatum pagus.232.b
S.Auſtregiſili Archiepiſcopi Bituriceñ vita.359.
auſtregiſilus fit presbyter & abbas Nicetij. 361.a
autbertus Cameraceñ epiſcopus.649.a
auximum oppidum. 158.b
Axona fluuius.560.b
azo Iuonis mater.355.a
BAcchanaliorum vituperium. 769.b
bacchi ſacrificia. 159.b
baioarij populi. 472.a
baioaria. 478.a
baireium villa. 233.b
bairum ciuitas. 129.a
balado villa. 307.a
bancor monaſterium. 409.b
baptiſma ab hæreticis collatū nō reiterandū. 491.a
ex baptiſmate ſuſcipiendi ritus peruetuſtus. 200.a
baptiſmus ſanguinis & fluminis. 4.b 385.b 854.b
baptiſmus per ludū à puero collatus fit ratus. 15.b
baptiſmus ab Ethnico collatus, reiterandus. 479.a
baptiſmi cæremoniæ antiquæ. 104.a
baptiſmo innouata Pelagia, notabili dotatur faciei pulchritudine.74.a
baptizantur tria hominum millia vno die.231.a
baptizati per ludum pueri inunguntur. 15. b
baptizati participant corpori & ſanguini Domini. co.183.b 576.a
baptizatos candidis veſtibus induebant Maiores. 66.b
Barieu pſeudopropheta. 643.b
S.Barnabæ encomium authore quodam Alexandro monacho.581.
S.Barnabæ reliquiæ inueniuntur. 591.a
bartholomeæ encomium. 371.a
S.Bartholomæus vnà cum Philippo Hierapoli patitur. 7.b
bartholomæus è cruce ſoluitur. 8.a
S. bartholomæus de Legio.348.b
bartholomæus Lugdunenſis epiſcopus. 524.b
baſſeria cœnobium Ciſtertieñ ordinis 129.b
baſsianus Laudenſis epiſcopus. 390.b
baſilides martyr.855.a
baſilius Cæſareeñ epiſcopus. 140.a
baſilius Magnus.136.a
baſilius Cappadox epiſcopus. 390.a
S.baſilij Archiepiſcopi Seleuciæ laudatio in Eliſeū prophetam & mulierem Sunamitidem.625.
bathonieñ Eccleſia. 316.b
bauariā vt in eccleſias partiatur S.Bonifacius. 481.
S.Beatrix præfocata in carcere, à S.Lucina ſepelitur.160.a
begga filia Pipini. 211.b
bellæuallis cœnobium. 130.b 133.b
bellegradum ciuitas. 442.a
bellſceñ Eccleſia. 830. a
belis idolum. 153. b
beliſarius in Aſſyrios irruptionem facit. 849.a
S.benedicti martyris vita. 13.a
benedictus papa IX. 446.b
benedictus VII. Pontif. Opt.Max.382.a
benedictus XII. Pontifex Opt.Max. 358.b
S.benedictus. 167.b
beneficiorum eccleſiaſticorum coaceruatores repræ-

præhenduntur. 767.
beneuentanum territorium. 430.b
berecynthia dea apud Gallos. 813.a
berechtun diaconus Ioannis Haguſtalden̄ 101.a
berethuualdus Cantuarien̄ archiepiſcopus. 470.a
S.bernardinus epiſcopus 45.a
S.bernardinus impensè veneratur B.Mariam virginem eiusq́ imaginem. 368.a
S.bernardinus canonizatur 375.a
S.Bernardini Senen̄ vita 365.b
S.Bernardini de monaſtico inſtituto viſio 371.
bernardus epiſcopus Maurienneñ 125.b
S.Bernardus Clareuallen̄ abbas 120.a
bernardi prioris Carthuſiani encomia 834.a
bernelinus orator. 328.a
berno abbas in Burgundia 168.a
berœa vrbs 244.b 864.b
bertha regina Angliæ 404.a
bertherus Hereſiarcha Thuringiæ 477.b
bertradus abbas 364.b
S.Bertuaræ monaſterium 362.b
bertulphus confeſſor 518.b
beryten̄ ciuitas 435.b 860.b
betberen̄ vicus dictus Lipidiaco. 811.a
bethania cœnobium 127.b
Biblon vrbs 610.b
biblos Paleſtinæ vrbs 607.b 860.a
bindus miles 365.b
biſchofeshemium 478.a
bithynia 28.b
bitumen cœnobium 125. b
bituricus pagus 417.a
bituricen̄ vrbs 359.a
bixtelinus Doroberneñ archiepiſcopus 322.b
bixtelinus Dorſeten̄ epiſcop... 322.b
bizyen 20 b
Blandinæ martyris conſtantia in tormentis 447.a 451.a capitis ſupplicium 453.a
blandinum 518.b
blaſphema mulier in virum Dei Romualdum, à Deo punitur 726.b
blaſphemiam in ſanctis vlciſcitur Deus 52.a
blaſphemus quidam epiſcopus in Antoninū, mortetemeritatis luit pœnas 52.b
Bonalla villa 306.a
bonæuallis monaſterium 118.a 125.b 134.b
bondelmontus porticus 43.a
bonum quid ſit 9.a
boni ſpecie vt fallat homines dæmon 762.a & deinceps.
boni principium quod 9.a
boni natura 91.b
bona opera poſt baptiſmum neceſſaria eſſe 62.a
S.Bonifacius monaſterium condit, multos in Haſſia conuertit, ac tandem epiſcopus à ſummo pontifice conſecratur 473.
S.Bonifacius Romanum pontificem inuiſit, iuſiurandum eidem præſtat 473.a forma iuriſiurandi ibid.
S. Bonifacij ad Zachariā pontificem literæ 486.a 491.b 501.
S.Bonifacius trucidatur, corpus eius Traiectū deportatur, indè mox Moguntiam defertur, ac tādem in Fulden̄ cœnobio ſepelitur 508 & 509.
bonifacij epiſcopi Florentini vita 294.a
S.Bonifacij archiepiſcopi Moguntini vita 467.b
bonifacij martyris reliquias habent Ruſſi 715.a
boniuillus hæreſiarcha conuerſus 614.b
bonomaſium caſtrum 243.a
bononia ciuitas 38.b 408.a
bormaflumen 507.
boſna 372. a
Bradeford 401.b
brancornaburg cœnobium 408.b
breittenbrunnon 506.a
brioderus vicus 362.b
britanni 135.a
britonum error 402.b
broylum monaſterium 236.a
brienna monialium præfecta 628.b
Bucciacus vicus 417.a
buchonia ſolitudo 505.b
buda 31.b
burgundia 128.a 164.a 172.a
burgundiam Clodoueus ſubigit 162.a
burchardus Cameraceñ epiſcopus 521.a
burtodexion locus quidam 246.a
buſclauinus rex fit monachus 715.a
Byzantium 108.a 136.a 148.a

C Aieta 33.a
caius epiſcopus 25.b
calabria 201.a
callinicus Arrianus 16.b
caliſtus præfecti vrbis Romæ filius Epiphanij monachus 189.b
calixtus Vienneñ epiſcopus fit Papa 524.a
calixtus tertius Pontifex Maximus Nicolao Quinto ſufficitur 46.a
calne villa 328.a
caluariæ mons 55.a
caluus mons 12. a
cameracum 300.a
camolliæ porta 367.b
campanarum ſonus diuinitùs editus 342.b & 343.a
campania 128.a 164.b 178.b 362.b
campora monaſterium 51.a
canutus rex Angliæ 577.a
candida credit in Chriſtum 455.b gladio vitam finit 457.
canonici regulares fiunt monachi 539.b
canonicorum & Eccleſiaſticorum incontinentium mulcta 327.b
canonicorum diſſolutam vitam coarguit Nortbertus 519.a
canonicos regulares pro ſecularibus inſtituit Petrus Tarentaſius Archiepiſcopus 121.a
cantabrica herba 178.a
S. Cantianilla 432.b
S. Cantianus 432.b
cantiones laſciuæ quàm pernicioſæ 752.b
S.Cantus 432.b
cantus Eccleſiaſtici qui cælitùs hominibus traditi. 325.b 326.a 330.a
cappadocia 25.a 148.b 860.b
cappadoces 27.b
capenberg fit monaſterium 533.b
capenbergenſium monachorum appendix ad vitā S. Nortberti 546.a
caraſura caſtrum 244.b
carbonaria ſylua 383.a
cariacum villa 420.b
carlomannus fit monachus 212.b 505.b
carnibus abſtinet Antoninus 33.a
à carnium eſu perpetuò Auitus abſtinet 684.a
carnona caſtellum 420.b
carobeias villa 363.b
carolomannus 468.b

caro-

caroli Magni pietas, potentia & religio, liberalitas in monaſteria. 484.a
carolus Francorum princeps. 471.a
carolus Martellus cur Tudetes dictus. 212.b
carolus octauus Gallorum rex. 52.a
carpaſium. 199.a
carthagini docuit Auguſtinus. 80.a
carthaginẽſium Scholaſticorũ importunitas. 80.a
carthuſiani multi miſerè ruina monaſterij pereũt. 832.a
caſsij Narnienſis epiſcopi vita. 880.
caſsinenſe monaſterium 351.a & b
caſsinus mons. 212.b 505.b
caſiriacum monaſterium 118.b
caſtitas Lutgardis virginis poſt ipſius obitum miraculosè declarata. 674.a
caſtitas laudata 1.b 512.b
caſtitatis votum. 175.b
caſtitatis præclarum exemplum Aemilianus. 3.a
caſtitatis ſeruandæ cauſa fugit mulierum colloqa Antoninus. 32.b
caſtitatis ſtudio iuniorum adoleſcẽtum conſortia fugit Antoninus. 32.b
caſtitatem prædicat, animam exhalaturus Antoninus. 32.b
caſtitatem ſeruantem in Matrimonio epiſcopum, quomodò Deus tuetur. 813.b
caſtrametatio emporium. 244.b
caſtrikén pagus. 823.b
cataphrygum hæreſis. 858.b
catenas S. Pauli magni facit B. Chryſoſto. 875.b
S. Catharina Seneñ. 366.a
de S. Catharina virgine & martyre. 498.b
catholica Iacobi epiſtola. 9.a
catholica fides eſt mater martyrij. 600.b
cæleſtinorum ordo confirmatur à Gregorio decimo. 346.b
cælius mons Romæ. 180.a
cæſar procurator Iudææ. 12.b
cæſarea. 19.a 135.b 136.b 140.a 193.a 197.b
cæſareenſis Eccleſia. 139.b
cæſareenſium Metropolis. 149.a
cæſarius Diaconus. 179.b
cæſarius frater Gregorij Naziãzeni moritur. 138.a
S. Celſij vita & martyrium. 696.
S. Cerealis martyrium. 575.b
cereorum oblationes antiquæ. 309.b
cereorum in eccleſia ad ſanctorum memorias vſus antiquiſsimus. 430.b 685.b
cereris ſacrificia. 160.a
Charinus diaconus repentina morte mulctatur. 195.a
charini diaconi vxor omnia ſua offert Epiphanio, Eccleſiæ fit diaconiſſa. & à paralyſi liberatur. 195.b
S. Charitonis & ſociorum eius martyrium. 605.b
chæremon à diabolo arreptus expirat. 157.b
chenoboſcia vici ſupioris Thebaidis nomẽ. 262.b
chenoboſciorum monaſterium. 275.a 283.a
childeberti Francorum regis inſignis in pauperes liberalitas. 412.b
childericus rex Franciæ. 212.a
childomerus. 413.a
chilpericus Francorum rex. 304.b
chinodrita mater Dunſtani Archiepiſcopi Cantuarienſis. 309.b
chriſma renouatur ſemp. in feſto Cœnæ Dominicæ. 483.a
chriſtus ſummus ſacerdos. 759.a
chriſtus cur homo factus. 5.a
chriſti inſignis patientia. 22.a
chriſti paſsio dæmonis vires eneruauit. 29.a
chriſti corporis veritatem in Euchariſtia doctrina ſua confirmat S. Dunſtanus. 330.b
chriſti amore languent virgines. 743.a
chriſto multi credunt. 638.a
chriſtiani multi in mare merguntur. 67.a
chriſtiani vt ſe publica pœnitentia affligant. 617.a
chriſtianorum priſcorum exercitia. 78.a
chriſtianorum ad martyria deſiderium. 4.a
chriſtianorum ingens cædes. 4.a
S. Chriſtinæ mirabilis vita. 778.
chrodoſindis regina. 413.b
chryſopolitana eccleſia. 127.b 133.b
Ciardus perditæ vitæ ſacerdos. 42.b
cilices 27.b
cilicio carnem domant veteres. 118.a
cineres benedicere in Quadrageſima, apud veteres vſurpatum. 132.b
cinerum dies. 769.b
cirthenſis Colonia. 1.a
cirthẽſium in fideles perſecutio & debacchatio 1.b
ciſtertienſe monaſterium. 118.a
Claraualli s cœnobium. 131.a
clariacus vicus. 660.b
clarus Eugenij Florentini pater. 393.a
claudius imperator. 860.b 863.a
claudiopolis Honoriadis. 860.b
ex clauis crucis Chriſti galeam conficit Imperator. 55.b
clauorum Chriſti vnum diademati intexuit Helena. 54.a ex altero frenos mandat confici. ibid.
clodonius pater Pancratij. 180.a
S. Clemens epiſcopus. ... b 431.a
clemens V. Pontifex Opt. Max. 358.b
clemens VI. Pontifex Opt. Max. 354.a & 355.a
clementis hæretici hiſtoria. 492.b Eiuſdem doctrinæ condemnatio. 494.
clementianus tribunus. 152.a
clerici contumaces diuina vltione puniũtur. 328.b
clericus fornicator. 165.b
clerum impensè veneratur Chriſtina mirabilis. 786.a
clerum reformat Antoninus. 38.a
clino epiſcopus peruenit Tarſum, multos in fide confirmat, ipſam ciuitatem clam omnibus exit. 71.b
S. Clinoni apparet Spirituſſanctus. 76.b
cliſura vrbs. 243.a
clodoueus Francorum rex, victis Alemanis, fidem ſuſcipit. 162.a
clotarius Francorum rex. 231.
clotarius Imperator fit monachus. 213.a
clotarius rex Granum filium ſuum cum vxore & filiabus cõburit. 560.a
clotarij regis mors. 562.a
clotſendis S. Rictrudis filia ſuſcipitur ex ſacro fonte ab Amando epiſcopo. 232.b
cluniacum. 168.a
concilium Friteslarienſe. 519.b
coocilium Lugduneñ. 346.b
concionatoris veri munus graphicè depingitur. 614.a
coẽnburg virgo Veſtalis. 102.b
collegium S. Martini Florentiæ ab Antonino inſtitutum. 40.a
colonia fit Metropolis. 498.b
colonia ſanctarũ reliquiarũ diuitijs affluens. 257.b

colum-

columba veteris legis typica 61.b
columbarium cœnobium 372.b
commentarieñ 66.b
comes qdã Vueſtphaliæ cõuerſus fit mõachus 533 a
comes Bleſeñ Theobaldus 534.a
condita Diablentica 306.a
confeſsio non ſyncera q̃ periculoſa 334.a
confeſsionis Sacramentalis vis 334.a vſus peruetuſtus. 620.b 446.a
in confeſsione non reuelata peccata, improperat homini dæmon 532.b
in confeſsione quippiam tegere, p̃iculoſum 669.a
confeſsiones audit S. Antonius 616.a
confeſsiones audit Bernardus Maurienneñ, virginũ Bituminis cœnobij 125.b
confirmationis ſacramentum 120.a 507.a
confirmatiõis ſacramẽtum, ſumit Maria Oegniaceñ 749.
confraternitas laicorum antiqua 368.b
coniugatorum continentia 746.a
conradus Hungarorum dux. 383.a
conradus rex, frater Adelheidis Impatricis 172.a
conſentinus Archiepiſcopus 252.b
cõſortia malorũ quãtoperè ſint vitanda 764. a
conſtans Imperator Occidentis 428.a 549.b
conſtans Imper. à fratre Conſtantio petit Athanaſium ac Paulum ſuis ſedibus reſtitui 24.a
conſtantia vrbs 199.a
conſtantia Conſtantini Imp. filia 389.a 825.b
conſtantini Magni encomium 407.a
conſtantini pro eccleſia zelus 16.a
conſtantinus cuidam presbytero ſuũ teſtamentum committit 19.b
conſtantinus è viuis excedit 19.b
conſtantini tres filij 19.b
conſtantinus I. filius Conſtantini Imperatoris 19.b
conſtantinus Imp. Arrianæ ſentẽtiæ ſubſcribit 20.a
conſtantinus confirmat exiliũ Athanaſij 20.a
conſtantinus acerbè literis Athanaſij & Alexandri reſpondet 19.a
conſtantinopoli incendium diuinitùs extinguitur 849. b
de Conſtantinopolitana ſede contentio 147.b
conſtantius Imp. Arrianus 388.b 428.a 547.b
conſtantius Italiæ epiſcopos cogit Heterouſio ſubſcribere 266
conſtantius exilio quoſdam mulctat orthodoxos epiſcopos 26.a
conſtantius contra Perſas pugnat 27.b
conſtantius contra Iulianum cõſcribit manũ 27.b
conſtantij dictum de Athanaſio. 24.b
conſuetudinis quanta vis 84.a
contẽplatio & actio hominẽ ad p̃fectionẽ ducũt 9.a
contemplationis vis 9.a
conuerſari cum bonis q̃ vtile 830.b
corbolium oppidum Franciæ 131.b
cornelius Centurio à B. Petro conuertitur & Ilij epiſcopus conſtituitur 860.a & b
cornicaria viculus 38.b
corona capitis in clericis quid ſignificet 236.a
S. Coronæ martyrium 257.b
corpora Sãctorum, quæ Chriſto paſſo ſurrexerũt, nunq̃ poſteà in puluerem reuerſa aſſerit Maria Oegniaceñ 775.a
cortona 32.a 33.a
coſmas monachus doctiſsimus 91.a
S. Coſmas medicus 853.b
coſmus Medices, eiuſq; præclara laus 45.b
cotiliæ Victorini martyrij locus 178.b
cous inſula 864.b
Crates Thebanus 136.b 138 b
creſcẽs Carthaginieñ à Petro cõſtituitur epiſ. 862 a
creſcẽtius ſubdiaconus Florentinus 390. b
creſcentij laudes & miracula 394.a
S. Creſcentiæ martyrium 645.a
creta 865.a
criſiacum villa 307.a
crodegandus Meteñ epiſcopus 380.a
crux Chriſti veſtigium hominis dicitur 63.a
crux Chriſti mortuum ad vitam reuocat 55.b
crux in die iudicij apparebit in cælo 100.b
crux Hieroſolymis viſa in cælo 100.a
crux Chriſti quid nobis contulerit 57.a
crux Chriſti ſanat mulierem moribundam 55.b
crux adoranda 57.b 667.b
crucifixionis Chriſti locus inuenitur 55.a
S. crucis ſigni vis & efficacia 37.b 39.a 56.a 101.b 182.b 357.b 375.b 376.b 389.a 391.b 392.a & b 413.b 425.a 416.417 418. 420. 421.b 422.a 440.b 530.a 557.a 825.b 684.b 843.a & b
S. Crucis inuentio. 53.a
de S. Crucis inuẽtione ſermo B. Petri Damiani 58.a
crucis Chriſti titulus inuenitur 55.a
S. Crucis inuentio ex Sozomene. 54.b
S. Crucis inuẽtio facta ſub Conſtantino Imp. 100.a
crucis ſignum quid indicet 58.b
crucis oſores Chriſtum non amant. 62.b
crucis præconium in ipſum Chriſtũ redũdat 62.a
crucis imago definitiua ſentẽtia miraculosè incõtinentes canonicos arcet ab eccleſia 328.a
crucis ſigno frontẽ munire Chriſtianum 63.b
S. Crucis ſigno domat leonem S. Vitus 647.b
crucis ſigno pugnaturus ſe munit 360.a
crucis ſigno dæmon pellitur 616. a 665.a 880.b
crucis Chriſti figura adoranda, non materia 57.b
crucis Chriſti maxima pars Hieroſolymis in argẽtea capſa cuſtoditur. 5. b
crucis Chriſti forma myſtica 57. a
crucis imaginem veneratur Antoninus 31.a
crucis trina ſignatio myſtica 246.b
crucis Baſilica 417.b
crucis typi in veteri teſtamẽto 57.b 58.a 59. & deĩ.
de S. Cruce oratio diui Ephræm 56.a
de S. Cruce oratio Ioann. Damaſceni 56.b
de cruce Chriſti Sibyllæ carmen 55.b
cruce munire ſe ſuaq; antiquum. 56.a 698.b
cruces ſolenni proceſsioni anteferri facit Anthemius epiſcopus 591.a
cruces 3. inueniuntur 55.a
S. Cruces antiquitùs erectæ 402.a
cruſillas oppidum 130.a
Cubitũ iturus Crucis ſigno ſe munit Zacheus 292.b
cubrinus vicus 429.b
cunibertus Colonieñ archiepiſcopus 216.a
cunibertus Pipini regis ex ſorore nepos 432.a
cuno Apoſtolicus legatus 519.b
cupiditas habẽdi repræhẽſibilis in monacho 288.a
Cynica philoſophia 143.a
S. Cyprianus Carthagineñ 695.b
cyprus 77.a 193.a
cyrillus conſtituitur ab Arrianis Hieroſolymitanus epiſcopus 25.a
cyrus rex 135.a
cytria ciuitas. 193.b

D

DAgobertus Galliarum rex Clotarij regis Francorum filius 215.a 649.a
dagobertus nimiũ veneri ĩdulgẽs 231.b
damaſci encomion 89.b

damaſci fidem recipit Paulus 89.b
damaſus pontifex 389.a
S. Damianus medicus 853.b
dani monaſteria euertunt 401.b
daniel Vuintoniæ epiſcopus 402.a
dathan 281.b
dæmon Chriſtum crucifixum fatetur 531.b
dæmõis aſtu, ignari ſubitò erudiũtur 530.b & 531.a
dæmonis præſtigiæ 530.a
dæmon ſimpliciores quõ illudat, & in prauas opiniones abducat 530.b
decij perſecutio 457.b
dedicationis Eccleſiarum vſus antiquiſsimus 102.b 104.b 251.a 255.b 392.b
deirorum ſylua 101.a
demophilus Arrianus, Eudoxio Antiochiæ Epiſcopo, ab Arrianis ſufficitur 30.b
deodatus presbyter hiſtoriæ S.Lupicini fide digniſsimus author 812.b
deus q̃ inuitè in homines animaduertat 784.a
deus dator bonorum 10.a
deus immutabilis 10.a
dei potentia in miraculis faciendis non minùs etiamnum quàm olim efficax 739.a
deo curæ ſunt res humanæ 10.a
defunctorum in Miſſa memoria 86.a
defunctorum officium peragit Antoninus 37.a
defunctis noſtræ impertiendæ preces 662.a 663.b
deſiderius diaconus 361.b
detractionis natura 17.a
detractores execratur Petrus Tarentaſius archiepiſcopus 120.b
deuotio populi benedictionem ab Antonino expectantis 35.b
diabolus ſcelerũ noſtrorũ ſedulus explorator 552.a
diabolus cœnobiorum ædificationi inuidet 727.b
diabolus in S.Trinitatis ſpecie cuidã apparet 525.b
diaboli in pios homines inſidiæ 525.b
diaboli aſtutia in fraudãdo gñe humano 764.b
diaconorum primus martyr Stephanus 13.a
dianæ ſacerdos 298.b
dianæ ſacerdotem vult conſtituere Antoninam Feſtus 68.b
dianeuterium 201.a 206.b
didymus Alexandrinus 390.a
dinoth abbas 408.b
diocletiana perſecutio 180.a 607.b
diocletianus Imperator 78.b 385.a
diocletianus æreum bouem Pelagiæ pro tormento adaptat 75.b
diocletiani in Chriſtianos impia lex 180.b
diocletij cædes 159.a
diogenes 136.b
S. Dionyſiæ martyrium 297.a
dionyſius Halicarnaſius 189.a
dionyſius Oeconomus eccleſiæ Tentyrorum 272.b
dionyſius baptizatur 180.b
dionyſius vita defungitur 180.b
dionyſius Corinthiorum epiſcopus 858.b
dionyſius Areopagita 864.b
S.Dionyſij martyris monaſterium. 171.b
dionyſij liber de cæleſti Hierarchia 171.b
dionyſij ædes Alexandriæ conflagrat 23.b
dioſcorus presbyter 25.b
diploma Pontificium Antonino confertur 34.b
diuinationes Græcorum per exta 27.b
diuinitatẽ Chriſti negãt Photiniani hæretici 54.b
doctrina ſine opere inutilis 815.b
dometius epiſcopus 157.a
dominicus Firmanus Cardinalis 45.b
domitianus 650.a
S.Domitillæ martyrium 173.a
domitillæ virginis in Pontiam inſulã relegatæ exilium 175.b
domnolus occulta aliorum nouit peccata 307.a
domnoli epiſcopi Cenomaneñ vita 303.a
S.domnoli meritis cæcus, ab aqua, qua ipſe manus abluerat, viſum recipit 205.b
donatianus fratrem ad fidem adducit 385.b
S.Donatiani martyrium 385.a
donatus epiſcopus Aretinus 388.a
dorcadem mortuam excitat Petrus 860.a
dorotheus carnifex baptizatur 457.b
dorotheus Arrianus 204.a
dorouerneñ ciuitas 404.a 409.b
dorſtet. 471.a
dorthuuinus hæreſiarcha Thuringiæ 477.b
draco 196.b
dracontius Epiſcopus 25.b
drauſio Sueſsionis epiſcopus 563.b
drizipera quidam locus 246.b
duelli pugna 360.a
S.dulæ martyrium 640.
dunlinus ſylua 112.b
dunſtanus mirus in ſcribendo, ſculpendo pingendoq; artifex 311.b
dunſtanus Glaſconiæ monaſterium ædificat, ibidemq; fit abbas 316.a
dũſtanus dentẽ S.Andreæ Apoſtoli auro incluſum geſtat in ſummitate baculi cõtra inſultus dæmonum 319.a
dunſtanus inceſtas nuptias copulãtem excommunicat 323.b
dũſtanus gñale conciliũ cõſcripſit in Anglia. 324.a
S.Dunſtanus p̃dicit morte duobus epiſcopis. 329.b
dunſtani genus, parentes ac inſigne futuræ indolis omen 309.b
dũſtani Archiepiſc. Cantuarieñ vita 309.a
S.dunſtani mira cum B. Andrea Apoſtolo familiaritas 329.b
S.Dũſtani & Elphegi regis corpora trãsferũtur. 333
S.Dympna baptizatur 299.a
S.Dympna à patre impiè matrimõio expetit 299.b
S. Dympnæ martyrium 299.a
SS.Dympnæ & Gereberni corpora à Xantenſibus auferuntur 302.a
EAta epiſcopus Haguſtaldeñ 101.a
eãberbertus Thuringię hæreſiarcha 477.b
earconbertus rex Cantuariorum 739.b
Eboraca ciuitas 405.b
eboraceñ eccleſia 101.a
Ecelinus Romanus Tyrannus conuertitur 620.b
Eccleſia fidei negocium decidit 11.a
ob eccleſiæ res ablatas Clotarius rex punitur 557.a
eccleſiæ procerum ordo 167.a
eccleſias vt ornãrit Petrus Tarẽtaſius archiep. 121.a
eccleſiaſticorum bonorũ abliguritor, & viris Dei vim inferẽs, à Deo grauiſsimè punitur 564.
eccleſiaſticorũ bonorũ direptor, horrenda morte mulctatur 306.b
eccleſiaſticorum diſſolutæ vitæ, egregius caſtigator Northbertus 524.b
eccleſiaſticorum bonorum direptores, à Deo puniuntur 506.b
eccleſiaſticã libertatẽ fortiter tuetur Antõinus 42.a
eccleſiaſticarũ rerũ vſurpatores perſequitur Nortbertus epiſcopus 539.a
eccleſiaſticarũ rerũ direptor à Deo punitur 547.a
eccle-

Eccleſiaſticarum rerum iniquus poſſeſſor diuinitùs punitur 306.a
eccleſiaſticis quæ priſci Chriſtiani elargiti ſint. 477.b & 478.a
edeſa 189.a
edgarus regnum Angliæ obtinet, 321.a ipſiusq́ encomium ibid.
edgarus rex moritur, eiq́ filius Eduardus in regno ſufficitur 328.b
edgina regina Angliæ 317.a
edilberthus rex Cantius baptiſmo abluitur 403.b 404.b.
edilfridus rex Anglorum 409.a
S. Ediltrudis ſeu Ediltridæ vita 739.
edmundus rex Angliæ occiditur. 317.a
edouardus Edmundi regis Angliæ filius 577.a
edredus Edmundi regis Angliæ frater 317.a
eduardus Londonieñ eccleſiæ archidiaconus 335.b
S. Eduardus 327.a
eduardus rex nouercæ fraudibus è viuis eximitur, eiq́ Ethelredus frater ſuccedit 329.a
eduenſis diœceſis 129.b
eduinus patri Edredo in regno ſufficitur 318.a
eduinus rex diuina vltione regno pellitur, ipſiusq́ ſcortum mala morte perit 321.a
eduini regis diſſolutus & mollis animus 319.b
eduini regni iniqua adminiſtratio 318.b
egbertus abbas 468.a
S. Egbertus multos in Hibernia ad Chriſtum conuertit 818.a
egbertus Treuirorum epiſcopus 822.a
egemonius epiſcopus Auguſtuduneñ 812.b
egfridus rex. 739.a
eggo quidam S. Adelberto familiaris 819.a
egmonda locus 822.b
S. Eguuinus 401.a
Eleemoſyna quid conferat 738.b
eleemoſyna charitatis proles 830.a
eleemoſyna ſpiritualis docere ignorantes 348.a
eleemoſynā angelus in pauperis forma ſumit 551.b
eleemoſynæ peccatores conciliant Deo 783.a
eleemoſynis impiorū veſcens Chriſtina mirabilis, grauiter torquetur 783.b
eleemoſynis largioribus quædam inſoleſcunt puellæ 41.a
eleutheropolis 181.a 182.b
S. Eleutherius Tornaceñ epiſcopus 553.b
elfinus Vuentanus epiſcopus 317.b
elfleda Cādida Edgari Anglorum regis vxor 327.a
elias propheta 136.b
elias archiepiſcopus 252.a
elienſis eccleſia 435.b
eliſei prophetæ laus, & cuius rei ſignādæ typus fuerit 625.a
eliud S. Seruatij auus 249.b
elizabeth mater Ioannis Baptiſtæ 249.b
S. Elizabeth Lantgrauia Thuringiæ 675.a
eloquentiæ ſtudioſus Gregorius Naziāzenus 134.b
elphegus Vuentanus epiſcopus 312.a
elphegus fit epiſcopus Vuintonieñ 329.b
elſgina certa de beatitudine, extremæ Vnctionis & Euchariſtiæ petit Sacramenta 314.b
Encænia Hieroſolymis peraguntur 17.b
encænia celebrat Conſtantius templi Conſtantinopolitani Sophia dicti 27.a
encratius Ioannis abbatis Lauræ pater. 250.a
engelbertus Marchio 534.a
enimin S. Seruatij pater 249.b
Eobanus Traiecteñ archiepiſcopus 507.a
eorichus Gotthorum rex 652.b
Epagathus martyr in carcerem ducitur 447.a
epheſus 864.b
S. epimachus 152.b
epiphanij Conſtantiæ epiſcopi vita, patria & parentes 181.a
epiphanius filiam regis Perſarum dœmonio vexatam liberat 186.a
epiphanius oblatum ſibi inſignem loco honorarij theſaurum deſpicit, ac ſententiosè grauiterq́ ad regem loquitur. 186.b
epiphanius diſcedit è monaſterio Spanydrion dicto ad partes Aegypti 190.b
epiphanius Eudæmonem philoſophum conuertit ad Chriſtum 192.a
epiphanius Salaminæ epiſcopus 390.a
epiphanius cælibes vult eſſe Diaconos 195.b
epiphanius ordinatur Salaminiorum epiſcopus diuina Pappo facta reuelatione 194.a
epiphanius philoſophus ab Hilarione baptizatus, presbyter per epiſcopum Eleutheropolitanum conſtituitur 190.b
epiphanius Aëtio hæretico os obſtruit 203.a
epiphanius cur calceos toto vitæ tempore geſtare nolit 183.b
epiphanius Archadium & Honorium Imperatores baptizat, cum ſorore eiusq́ filio 200.a
epiphanio quidam imponens, diuinam vltionem ſubitaneæ mortis mulcta experitur 198.a
epiphanij diploide arrepta, mulier ab immundo ſpiritu liberatur 190.b
epiſcopus coniugatus continenter viuit cum vxore virgine 812.b
epiſcopus contemplatione delectari debet 9.a
epiſcopi veri ſtudia 557.b
in epiſcopo creando quem morē Scoti ſeruēt 115.a
epiſcopi à S. Petro ordinati 860 a & b 861.a & b
epiſcoporum vitæ præclarum exemplar 120. 121. 122. &c.
epiſcoporum noſtrorum à prædeceſſoribus degeneratio 145.a
epiſcoporum luxus reprehenditur. 35.b
epiſcoporum aliquot nomina 495.a
epiſcopis propter populi ſcandalum non licet habere vxorem 813.a
epiſtola Catholica Iudæ 11.b
epiſtolæ à Leone III. ad principem Damaſcenum falſo Ioanni Damaſceno imputatæ, exēplar 93.b
epiſtolæ Leonis ad principem Damaſcenū exemplar 93.b
epiſtolæ Ioannis Damaſceni pro venerandis imaginibus 93.a
epiſtola Cyrilli Hieroſolymorū epiſcopi ad Conſtantium Imperatorem de Crucis ſigno quod in cælo apparuit 99.b
epiſtolæ à Firmo ad Bibianum de Acacio miſſę exemplar 105.a
epiſtolæ Bibiani Imp. ad Flaccinum Proconſulem ſcriptæ exemplar 110.a
epitaphium Lutgardis virginis 675.b
eremitarum vita potior cœnobitica 595.a
eremus Montis Pauli 613.a
ergina fluuius 246.b
erinnys 136.a
erluinus abbas 383.a
ermenſendis Namurceñ comitiſſa 528.a
ermuuolſus hæreticus 479.b
ernoldus pater S. Richtrudis 231.a
Euchariſtiæ ſacramentum ſumit, quæ panis abhor-

C 2 ret

ret odorem 778.a
euchariſtiæ ſacramentum ſingulis Dominicis diebus ſumit Chriſtina mirabilis 783.a
euchariſtiæ Sacramenti veritas miraculo declarata 6.8.a
in Euchariſtiæ ſacramento Chriſtus corporaliter apparet 771.b
euchariſt. ſacramētū cōſolatiōis plenū 772.a 743.b
euchariſtiæ frequentē ſumptionē negans Lutgardi abbatiſſa, punitur 664.b
euchariſt. ſacramentū in pueri ſpecie appāret 765.a
euchar. ſacr. morituris viaticū 166.a 221.a 788.b 810.a
eudæmon Arrianus 16.b
eudo Aquitaniæ princeps 363.b
eudoxia 204.a
eudoxus Arrianus occupat Cōſtantinop. ſedē 27.a
eudoxij blaſphema in Deum vox 27.a
euentij presbyteri martyrium 64.a
S. Euentius admouetur eculeo 67.b
S. Eugendi monaſterium 123.a
eugenius Pontif. Max. 33.b 42.a 374.a
eugenius archidiaconus Florentinus 390.b
eugenij virtutes 393.b
eugenij vita, patria, parentes, literarū ſtudiū 393.a
eugenij obitus 395.a
euonium caſtellum 430.a
eulalius epiſcopus Nazianzenus 149.a
eulogiorum vſus 412.a 417.b
eunuchi Conſtantini 19.b
euphemia Ioannis abbatis Lauræ mater 250.a
euphratas hæreticus 429.a
europolis 246.a
euſebia virgo moritur 237.a
euſebiæ virginis ſanctimon[illegible] encomium 233.b
euſebianis teſtibus Macarij accuſatio examinanda committitur 18.a
euſebius Nicomedieñ 16.a
euſebius Vercellēñ epiſcopus 390.a
euſebius Arrianus ad Iulium Pontificem contra Athanaſium ſcribit 23.a
euſebius exilium Athanaſio intentat 16.b
euſebij nominis interpretatio 16.b
euſtorgus 197.a
euthalmius epiſcopus 607.b
eutropia virgo duodennis, martyrium paſſa 632.a
eutychetis epiſtola 1[illegible].b
eutychetis ſedes, ſepultura, & baſilica in honorem ipſius extructa 1[illegible]8.b
eutychiana hæreſis 588.b 814.a
eutychus archidiaconus 204.a
euzoius Arrianus cōſtituitur Antiochē. epiſc. 27.a
excommunicat comitem Anthelmus 839.a
excommunicationis efficacia demonſtratur ab Antonino miraculo 43.a
excommunicationis [illegible] in Florentino magiſtratum mitigatur [illegible] 42.a
excōmunicatiōis vinculo obſtrictī, quō ſe publica pœnitentia apud Chriſtianos expediant 324.a
excōmunicationis anathema non facile quicquā, nedum leuibus [illegible] inferendum 43.a
excommunicatorū grauis pœna 42.a
exemplorum quanta ſit vis 741.b
exequias celebrare, antiqs nō inuſitatū 624. 672. 759.
exona vicus 413.a
exorciſmis dæmoniacæ illuſiōes ſugantur 43.b
expiatur eccleſia 54[illegible].a
extremæ Vnctionis ſacramentum 314.b 3[illegible]3.b
exuperantius epiſcopus 734.a
ex[illegible] martyr 5[illegible].b

F

Abij cædes 160.a
fabrianum oppidum 49.a
fæſulana ciuitas 31.b 33.a
fames ingens Babyloniam infeſtat 440.b
fauſtinianus Epiphanij obtrectator 19[illegible].b
fauſtinianus malè perit 202.b
in fauſtinianum vltio diuina 201.a
fauſtus morte mulctatur 160.a
S. Febroniæ virginis vita & martyrium 628.
S. Feliciani martyrium 566.
Felicula virgo 177.a
felix martyr 113.a
felix epiſcopus 421.a
felix tribunus 238.b
felix hæreticus ab Arrianis ſedi Romanæ pficit 27.a
ferdinandus Aragoniæ rex 52.a
ferentis Tuſciæ ciuitas 294.a
feriā ſextā ieiunijs cōſecrat Antoninus 36.a
fegraria 374.a
feſulana diœceſis 392.a
feſtum Purificationis B. Mariæ virginis 309.b
feſtum diem violantis pœna 413.a 416.b
feſti diei violator punitur 686.b
feſto die laborans, à Deo punitur 307.a
feſtis diebus compotationibus indulgere improbat S. Ioann. Chryſoſt. 573.a
feſtus præſes 68.b
feſtus à dæmonio cruciatus animam efflat 71.a
feſto mortuo, ceſſat perſecutio 71.a
Fides ſine actione mortua 10.b
fides miraculis confirmatur 130.a
fidei in martyrio, religionis & Eccleſiaſticarū functionum conſtans confeſsio 2.a
fidei vis 57.a
fidelibus diabolus infeſtus 1.b
fidem amplectuntur 5[illegible]0 homines 46[illegible]
fidem veram deſerunt plurimi 138.b
filicarij proſapia nobiliū in Florētina vrbe 3[illegible].b
firmanus Cardinalis 34.b
firmilianus diuina vltione punitur 438.a
firmus Tribunus Martiorum 104.b
fiſciliacum rus 844.a
Flaccinus Thraciæ proconſul 110.a
flaccini Thraciæ proconſulis vxor Chriſti[illegible]
flaccus comes Petronillam petit ſibi cōiugē 177.a
flamerus abbas 4[illegible]0.a
flandreñ comes 132.b
florentia 33.a
florētius Craſſus octauus comes Hollādiæ [illegible].b
florentij cædes 159.a
florentinus Matiſconeñ epiſcopus 421.b
florentini legatos Romam mittunt 46.a
florentinorū epiſcoporū ſucceſsio 398. 399. & 400.
S. Floriani martyrium 78.a
florinus martyr fuſtibus cęditur, ſcapulę [illegible] ferris confringuntur, tandem in Aniſo fluuio ſubmergitur 78.b
floſtat fit monaſterium 5[illegible]5.b
Fornicariorum presbyterorum, monachorū, clericorum aut monialium pœna 483.a
fortunatus S. Germani contemporaneus 417.b
fortunæ ſtatua Alexandriæ 28.a
forum nouum 159.b
forum Liuij 613.a
S. Franciſcus 615.b
frāciſcus Patau. qſtor Pontif. Florētiæ capitur 42.a
francorū quæ prima origo & ad fidē cōuerſio 231.a
fredericus Coloniēñ archiepiſcopus 517.a
fredericus Traiectēñ epiſcopus 603.a

fredo-

fredericus dux G[illegible]rum 3[illegible]0.a
fridericus C[illegible] 4[illegible].b
friſiæ E[illegible] va[illegible]antur 471.a
friſonu[illegible] hæreſi 603.a
friſo[illegible] ga ſolem[illegible]até S. Adalberti reuerētia 524.a
friſ[illegible]u[illegible] conciona[illegible]tur S. Bonifacii 507.a
froni flumen 40[illegible].b
Fulco Toloſ[illegible]nus [illegible]piſcopus 741.a 755.b
fuldenſe monaſteri[illegible]m 469.a 501.b
fulda fluuius 5[illegible].b
fumonis caſtrum 352.b
funebrem pompā nō magnoperè curandā eſſe 88.a
fur diuinitus punitur 68[illegible].b
furiu[illegible] Simonis M[illegible]gi diſcipulus 175.b
GAlatia 860.a
galeri[illegible] [illegible]atres 45.b
gal[illegible]rius dux 3[illegible].b
S. Galli [illegible]d[illegible] 35.a
gallia à Barbaris vaſtatur 558.a
galli[illegible] [illegible] po[illegible]ulantur barbari 210.a
gallicanus 5000. ſeruorum manumittit 827.a
S. Gallicani martyrium 825.
galienus Auguſtus 15[illegible].a
gallio præſes Ale[illegible]ndrinus 2[illegible].b
g[illegible] fluui[illegible] 5[illegible].a
gallorum regi[illegible] deuotio 132.b
g[illegible]maliel Paul[illegible] [illegible]giſter 85[illegible].b
g[illegible]um 3[illegible]0.a
g[illegible] [illegible]genum [illegible] 860.b
S. [illegible] martyri[illegible] 163.a
S. G[illegible] B[illegible]ilic[illegible] 164.b
ga[illegible] [illegible]3.a
G[illegible]nn[illegible] [illegible]es [illegible]0.a
g[illegible] [illegible]cc[illegible] [illegible]0.a
g[illegible] [illegible]erri[illegible]orium [illegible].a
g[illegible] dux Chriſtiani[illegible] [illegible]imus 14.a
g[illegible] [illegible] 520.b
g[illegible] E[illegible]piſcopu[illegible] [illegible]alan[illegible]iorum 193.b
genit[illegible] ager 3[illegible].a
gen[illegible] cum [illegible] 14.a
gen[illegible]iu[illegible] S. Samſ[illegible] verberat 851.b
geneua 843.b
gē[illegible] Al[illegible] chriſti[illegible]os multos trucid[illegible] 27.b
gen[illegible] [illegible] ferunt in curſu An[illegible], & [illegible] [illegible] vxor[illegible] [illegible].a
gentil[illegible] [illegible] tat Gregori[illegible] Pa[illegible] [illegible] ritu co[illegible] [illegible] 40[illegible].a
g[illegible] [illegible] gētia callo obliterat[illegible].b
g[illegible] [illegible]rationis tempora ex Chriſti traditione 11.b
georgius Arria[illegible] occupat Alexandriam 25.a
g[illegible] Arrian[illegible] a g[illegible]bus camelo alligatus dilaniatur primum: dei[illegible] rogo ſuccenſo impoſitus con[illegible] 2[illegible].b
gerardus [illegible] [illegible]enſis 518.b
gereberta filia S. G[illegible]dis 232.a
S. Gerebernus interficitur 301.a
S. Gereonis reliqu[illegible] inuentæ, & cuiuſdam virginis è numero vndecim millium Virginum 527.b
germ[illegible]nus fit abbas ad S. Symphor[illegible]anum 410.b
germani Pariſienſis Epiſco[illegible]i vita 410.
S. Germani miracula 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420.
germanū mater vult extinguere, nec valet 410.a
germanum veneno conatur extinguere aui[illegible] 410.b
germiniacum villa 361.b
geroldus Moguntinus Epiſcopus 48[illegible].a
S. gertrudis filia Pipini miraculis poſt obitum fulget 211.b
gertrudi[illegible] moritur 236.a
S. Geruaſij vita & martyrium 696. & 699.
geruaſij corpus integrum ex reuelatiōe diuina inuentum 83.a
SS. Geruaſij & Protaſij Baſilica 421.b
de SS. Geruaſij & Protaſij martyrio libellus 700.b
de eorundem inuentione epiſtola S. Ambroſij ad ſororem ſuam 702.a
de SS. Geru[illegible] & Protaſij corporū inuentione ſermo D. Ambroſij 703.b
geruilio Moguntinenſis Epiſcopus 485.a
S. Getulij martyrium 5[illegible]5.b
Ghele pagus 300.a
S. Gildarai encomiū carmine conſcriptū 566.a
giſcalis ci[illegible]tas 85[illegible].b
giſortiū oppidum Normanniæ 133.a
Glaſconia [illegible].b 3[illegible].b
glauuornenſis ciuitas 321.a
gleſtingaburgenſe monaſterium 470.b
gloria vana in noſtri[illegible] operibus cauenda 276.a
S. glyceriæ marty[illegible] 152.b
S. Godrici de S. Roberto abbate viſio 552.b
golgotha [illegible]52.b
gordianus cum quinquagintatribus, è ſua familia baptizatur 151.b
S. gordiani martyrium 151.a
gorzienſe cœnobium a quo extructum 380.a
gosbertus Epiſcopu[illegible] 43[illegible].b 431.a
gouuibold[illegible] Ra[illegible]iſpon[illegible] Epiſcopus 481.a
Gratia Dei quo[illegible]odo dignis tr[illegible] dicat[illegible]r 571.a
gratię diuinæ ef[illegible]cacia 25[illegible].a
gratianopolitanum territorium 843.b
gr[illegible]tianus monachus 613.a
gratianus ſe vouet Chriſtianum fore, & vincit Scythas 826.b
gregorius duodecimus pontifex Maximus 31.a
gregorius quid de Iuliano prædixerit 139.b
gregorius Nazianzenus Saſimis conſtituitur Epiſcopu[illegible] 140.b
gregorius Apollinari[illegible] hæreticū oppugnat 142.b
gregorius Conſtantinopolit[illegible] Eccleſiæ præficitur 143.a ſolus poſt Iohannem dictus Theologus 145.a
grego[illegible] Nazianz[illegible]nus creatur Archiepiſcopus Conſt[illegible] pol[illegible]tanu[illegible] 14[illegible].b
gr[illegible]gorius Tu[illegible] [illegible]16[illegible].[illegible]
g[illegible] Pontifex O[illegible] Max 346.b
gr[illegible] N[illegible]ſſenus E[illegible]iſcopus 390.a
g[illegible] ſecundus Pontifex 4[illegible].b 478.a
gregorij ſecundi Pontificis pro S. Bonifacio literarum ad diuerſo[illegible] Auguſt[illegible] & principes ſcriptarum [illegible]xemplaria 474.b 475. 476.
gregorius tertius Pontifex 478.a
gregori[illegible] nonus Pon[illegible]ifex 625.a 675.a
gregoriu[illegible] Archiepiſcopus 7[illegible]0.b
gregorius quidā Arrianus in ſedem Alexādrinam intruditur 23.a
S. Gregorij Nazianzeni Epiſcopi vita 134.a 150.a
S. Gregorij votum 136.a
gregorij & Baſilij amicitia 136.a
S. Gregorij Nazianzeni oratio inuectiua in Iulianum 139.a
S. Greg[illegible]rij ad Auguſtinum literæ 406.a & b
gregorij Pontific[illegible]s ad S. Auguſt. literę 403.a 405.a
gregorij Papæ ad E[illegible]lberthum regem literę 407.a
grimoald[illegible] Pi[illegible] filius duo cōdit mōaſteria 211.b
Guarnerius quidam improbè in Auſtregiſili ſumptuoſum tumulū debacchās, miſerè perit 363.b

S.Guduualdi miracula 511.a 512.b 513. 514. 515. 518. viſiones eius 515. 511. obitus 517. ſepultura 518.
guerricus Niuellenſis ſacerdos 760.a
guardus Cameracenſis Epiſcopus 670.a
S.Guiberti vita 377.
S.guibertus militiæ (cui operam nauabat) renuncians, ędificat monaſteriũ & fit monachus 378.a & 379.
S.Guibertus Hungaros quoſdam conuertit 383.b
S.Guibertus moritur, & apud Gemmelacenſes in tẽplo Saluatoris & Petri apoſtoli ſepelitur 384.b
guido archiepiſcopus, poſteà ſummus Põtifex factus, Calixtus dictus eſt 118.a
guido Aretinus medicus 399.a
guido Niuellanus ſacerdos 760.a
guilhelmus Aquitanorum Chriſtianiſsimus princeps 168.a
guilhelmus Aquitanorum & Nortmannorum dux 172.a
guilelmus abbas 171.b
gulam vt caſtiget Romualdus 725.a
guntrannus rex 359.a
HAdeuuigis mater S.Nortberti 517.a
hadrianus Imperator Chriſtianos perſequitur 575.b
haduinus præſul 303.a
haguſtaldenſis Eccleſia 101.a
halla caſtrum 543.a
hallen locus quidam 821.b
hamaticum monaſterium 232.a 236.a
hartbertus Traiectenſis Epiſcopus 825.a
hasbania 779.b
hauuidis abbatiſſa Aquiriana 657.a
hæreſiarchæ aliquot Thuringiæ 477.b
hæreſis Albigenſium 661.b
hæreſes Iudæorum de carnis reſurrectiõe & Chriſti aduentu 12.a
hæreticus conuertitur 256.b
hæreticum comburit Antoninus Florentiæ 43.b
hæretici Cypriorum, Ophitæ, Sabelliani, Nicolaitæ, Simoniaci, Carpocratiani 203.a
hæretici expelluntur 203.b
hæretici ſcripta igni cõburenda adiudicãtur 494.a
hæretici nouitatum ſeminatores 589.a
hæretici vnam in Chriſto naturam improbè aſſerentes, qui 814.b
hæreticorum quorundam arrogantia 277.a
hæreticorum vitanda communio 293.a 501.b
hæreticorũ malleus Antonius Vlyſbonenſis 617.b
in hæreticos Epiſcoporum & presbyterorum ſententia 494.b
hæreticos, qui martyrum miraculis derogobant, reprehendit Ambroſius 704.b
Hedda Epiſcopus 402.a
hellarius Archidiaconus 431.b
helena crucem Chriſti inuenit 53.b
helenæ Encomium 53.a
helinuuardeshuyſen cœnobium 227.b
heluidis incluſa, inſignis virgo 767.b 779.b
henricus rex Angliæ ſummè Petrum Tarentaſium archiepiſcopum veneratur 126.a
henricus Albanenſis epiſcopus 131.a
henricus Dux Burgundiorum 172.a
henricus primus rex Gallorum 377.b
henricus Imperator 728.a
heracla Alexandriæ Archiepiſcopus 270.a
heraclea vrbs 159.a
heracleon 207.a
S.Heraclidis martyrium 854.
herbertus Chryſopolitanæ Eccleſiæ præſul ſchiſmaticus 127.b
herbertus apoſtata moritur 128.a
hercules Alexiacus 142.a
hereburg. abbatiſſa 102.a
heribrandus affinis S.Guiberti, vaſtat Gemblacenſe cœnobium 382.b
hermeas 196.b
hermes Epiſcopus 25.b
hermes vrbis Romanæ p̃fectus, ab Alexãdro pontifice baptizatur, cum vxore, ſorore & filijs, & cum ijs pariter 1250. ſerui. eorumq́; vxores & filij 64.a
hermis præfecti filius à morte excitatur 65.b
hermothen ciuitas 287.a
hermogenes dux 548.b
hermione laborat Antoninus 33.a
herodes Agrippa 860.a
herodio decollatur 862.a
S.Herois ſeu Heronex martyrium 854.
heſſorum (quos Cattos vocant) errores 477.a
heſsis verbum Euangelij prædicatur 477.a
Hieracapollon monachus moritur 267.a
hieraces presbyter 25.b
hierapolis ciuitas Phrygiæ 6.b
hierapolitæ colunt viperam 6.b
hieria conuertitur ad Chriſtum 629.b
hieronymus presbyter 390.b
S.Hieronymus contẽporaneus S.Maximini 428.a
S.Hieronymus ſtudioſus ſanctorum vitæ indagator 741.a
hieroſolyma capitur à Saracenis 875.a
S.Hilarion 193.a 395.a
hilarionis monachi Epiphanij præceptoris mira abſtinentia 18.a
hilarini martyrium 827.b
hilarius Pontifex Romanus 816.b
hilarius Epiſcopus Pictauenſis 388.b
hildebrandus de Manetis 370.b
hildefonſus Comes 120.a
hildulphus Epiſcopus 431.a
hippolytus martyr 13.a
hiſpanis Chriſtum prædicat Paulus 865.b
hiſtoriæ ſanctorum cur mutilatæ nonnunquàm in ſcriptoribus inueniantur 8.b
Homouſion è medio conatur tollere Euſebius Arrianus 547.b
homouſion patris & filij damnatur in ſynodo Sardicenſi 549.b
homouſio in Nicena Synodo fictè qui ſubſcribant 18.b
hon fluuius 650.b
honeſtus Rauennæ Epiſcopus 707.a
honor & aura popularis, ſpirituali homini fugienda 114.b
honores ac dignitates non ex affectu conſanguineis aut minùs idoneis tribui vult Coſmus Medices 46.a
honorius Imperator 198.b
honorius Papa 541.b
S.Honofrij Eremitæ vita 593.a
horariarum precum pẽſus 47.a 423.b 424.a 665.a
horariarũ precũ penſum perſoluit Antoninus 37.a
horæ canonicæ a quo inſtitutæ 511.a
horæ nonæ preces 637.b
hormiſda papa 559.a
hortus appellatum B.Michaëlis templum 31.a
hoſpitalitas ſingularis 121.b
hoſpitalis domus de la ſcala 368.b

hoſpi-

hoſpitia Chriſtianorum carceres 4.a
hoſpitia ædificat Dunſtanus 325.a
hoſpitiis Longobardorum in Gallias aduentum prædicit 375.
hoſpitij recluſi vita 375.a
hoſpitij abſtinentia 375.a
hœdus veteris legis typicus 61.b
Huardus Leodienſis Epiſcopus 660.a
hubertus Comes 838.b
huch villa 102.b
hugbertus Dux Baioariorum 479.b
hugo Gallorum rex 172.b
hugo Thuringus donat S.Bonifacio p̄dium 477.b
hugo Gratianopolitanus Epiſcopus 125.b poſteà Viennenſis Archiepiſcopus 831.a
hugonis Carthuſiani encomium 831.a
humbra fluuius 320.b
humbrus flumen 403.b
humanitatem Chriſti impugnat Apollinarius Syrus 142.a
humedus Thuringiæ hæreſiarcha 477.b
humilitatis vis 282.a
humilitatis mirum exemplũ in Iohanne Damaſceno 97.b
humilitas ſanctorum in præcipiendo quippiam, eiuſdemq; efficacia 1.a
hungari Italiam & Germaniam populantur 383.a
hungerus Traiectenſis Epiſcopus 604.b
hunni Metim ciuitatem vaſtant 249.a
hunni Gallias vaſtant 249 b
Hybernia 299.a
hymbertus Comes 126.a
IAcobus Achonenſis Epiſcopus 671.b 778.b
iacobus frater Domini 11.b
iacobus in vtero materno ſanctificatur 11.b
iacobus ſolus ſancta ſanctorum perpetuò ingreditur 11.b
iacobus Apoſtolus, princeps Eccleſiæ Hieroſolymitanæ 11.b
S.iacobus à pinnaculo templi deijcitur 12.b
iacobus primus Epiſcoporum, martyrio coronatur 12.b
S.Iacobi Apoſtoli & fratris Domini vita 8.a
iacobi honorifica à Paulo facta mentio 11.a
S.Iacobi mortis ex Ioſepho ſeuera citatur vltio 8.b
iacobi laudata Epiſtola 9.a
iacobi mortem Dominus vlciſcitur 12.b
S.Iacobi diaconi martyrium 1.
iannottus Pandolfinus eques 46.a
ianuarius Epiſcopus 734.a
S.ianuarius presbyter in ædibus Gordiani habetur in cuſtodia 151.a
ianuarij presbyteri viſio 362.b
iaſo Theſſalonicæ conſtituitur Epiſcopus à Petro Apoſtolo 861.a
Iconium 863.b
iconomachorum hæreſis 89.a
Idraël pſeudoepiſcopus 119.b
Ieiunant Chriſtiani Alexandriæ 24.b
ieiunij ardui exempla 3.b 661.b 663.b 671. & alibi frequenter.
ieiuniorum ab Antonino accurata obſeruatio 36.a
ieiunijs Deus placatur, & alijs pijs operibus 163.a
ieiunijs & litanijs placandus Deus 497.a
iericho 135.b
ieſuatorum inſtitutum 368.b
iezabel 204.a
illyria 243.a
Imagini B.Mariæ virginis ſupplicat Ioannes Damaſcenus 94.a
imaginem B.virginis veneratur Maria Oegniaceñ 774.a
imaginum cultus & veneratio pia 368.a
imaginũ adorationẽ tuetur Ioannes Damaſce. 93.a
imaginum vſus tempore S.Ambroſij 700.a
imprecationis ſpeciẽ q̃ apud ſanctos plerũq; ferũt, nõ imprecatiões, ſed p̄ſagia q̃dã eſſe malorũ 152.b
imprecationum malarum vis 397.a
Inderauuda monaſterium, ſilua Deirorũ interpretatum 101.a
indi populi 135.a
indulgentiarum vſus peruetuſtus 47.a & 48.b
infans 9. dierum loquitur 401.b
iniqui Iudices, talionis iure in aduerſarios nõ animaduertunt 21.b
iniuriam iniuria non recompenſandam 145.b
in inobediẽtem monachum quàm ſeuerè animaduertat Romualdus 726.a
inobedientiæ crimen quàm periculoſum ſit 103.b
inobedientiæ pœna 711.a
innocens Cenomanorum Epiſcopus 304.a
innocentius primus Pontifex 396.b
innocentius Papa à rege Lothario in ſuam ſedem reſtituitur 544.b
innocentius tertius Papa 663.a
inuocandi martyres poſt mortem 208.b 601.b
inuocatio martyrum, Dei honor eſt 601.b
Ioculatorem execratur S. Bonifacius 295.b
F.Iohannes Dominicus, legatus in Pannoniã miſſus, Budæ diem ſuum obit 31.b
F.Iohannes Dominicus in Cardinalium numero cooptatur 31.b
iohannes Turrecremata Cardinalis 45.b
iohannes martyr 77.b
iohannes Damaſcenus ſua ſcripta caſtigat & recognoſcit 98.b
iohannes Eboracenſis Epiſcopus, ſanat ſua benedictione & oratione puerum 103.a
iohãnes Eboracẽſis Epiſcopus, Herebaldũ ab equo deiectũ, ex eoq; lapſu grauiter læſum, ſanat 104.
iohãnes Haguſtaldẽſis & Eboraceñ Epiſcopus 101.a
iohannes Valentinus Epiſcopus 125.b
iohannes Hieroſolymitanus Epiſcopus 197.b
iohannes Bonæuallenſis abbas fit Pontifex Opt. Max. & Valentinus dicitur 118.a
S.Iohannes Baptiſta 136.b
iohannes Conſtantinopolitanus dictus Chryſoſtomus 203.b
iohannes Alexandrinus Imperatricem Eudoxiam, ab Eccleſiæ ingreſſu, arcet 204.b
S.Iohãnes Epiſcopus ſilentiarius, Eccleſiam Nicopolis B.Virgini ſacram, ædificat 250.a
iohannes Silentiarius dæmoniacum precibus & Vnctione olei ſanctiſsimæ crucis curat 256.a
iohannes Pontifex Opt.Max. 327.b
iohannes Spoletanus S.Bernardini p̄ceptor 366.b
iohannes Saliſburgenſis Epiſcopus 481.a
iohannes Lyranus vir eximię ſanctitatis 661.a
iohannes Niuellanus vir inſignis 760.b
S.Iohãnes Archiepiſc. Cõſtantinopolitanus 793.b
S. Iohannis Damaſceni vita 88.b
iohannis Damaſceni morum informator qualis fuerit 90.b & quis 91.b
iohannis Damaſceni parentes 89.b educatio & inſtitutio 90.b
iohannis Damaſceni amputata manus, in foro ſuſpenditur 94.a
iohãni Dam. leges à Seniore cœnobij p̄ſcriptę 95.b

iohannis

iohãnis Duniacenſis ſanctiſsimi viri obitus 759.b
in laudem S.Iohannis Baptiſtæ oratio 793. 797. 799. 803.
S.Iohannis martyrium 825.
Ionas propheta 148.b
ionæ monachi abſtinens & rigida vita, mortis item genus & ſepultura 275.b & 276.a
ioppe ciuitas 190.b 860.a
ioſephus Iudæus veritatis ſtudioſiſsimus 12.b
iouatus abbas 234.a
iouianus 28.b
iouinianus in Galatia moritur 29.b
iouinianus Chriſtianiſs. Imperator 828.b
iouiuiano confertur poſt Iulianum imperiũ 29.b
Irene ſacræ ædis miniſter ab hydrope curatur 853.a
Iſaac legiſperitus catechizatur ab Epiphanio 198.b
iſmaelis martyrium 676.a
iſmidion Dienſis Epiſcopus 125.b
iſio Arrianus 16.b
iſchyras Mareotæ Epiſcopus 24.a
iſchyras improbiſsimus Arrianus 16.b
iſchyræ contra Athanaſium calumniæ 17.a
iſtixi calceus 846.a
Itta ſoror Modoaldi Epiſcopi, Pipini vxor 210.b
itta ſecũdas recuſat nuptias, & monaſticum induit habitum 211.a
Iudas 143.a
iulianus maleficijs ſe ſperat Alexãdrinum regnum conſecuturum 29.a
iulianus ſe Macedonem mentitur 29.a
iulianus iaculo ictus perit 29.b
iulianus Cæſar ab Eudoxio creatur 27.a
iulianus Galliarum præfectus 27.a
iulianus miles Chriſtianus 72.a
iulianus apoſtata vetat Chriſtianos diſciplinis politioribus erudiri 139.a
iulianus Imperator 151.a
S.Iulianus Cenomanorum Epiſcopus 305.a
iuliani apoſtatæ perſecutio 139.a 389.a
iuliani apoſtatæ interitus 682.a
iuliani phyſiognomia quid portenderit 139.b
S. Iuliani martyrium 434.a
iuliano Auguſti nomen tribuitur 27.b
iulij martyrium 732.b
iulius Pontifex Opt. Max. 22.b 388.a 457.b 548.a
iulius Papa Athanaſium reſtituit 23.b
S.Iulittæ patria ac martyrium 652.b
iupiter impurus 238.b
iurenſes 122.a
iuſſa maiorum negligere periculoſum 289.b
iuſiurãdum deuitari vult Iacobus Apoſtolus 10.b
iuſtina mater Valentiniani regis. 83.a
S.Iuſtini philoſophi martyrium 605.b
iuſtinianus Imperator 251.a
iuſtiniani Imperatoris Viſio 647.b
iuſtus arrogantiæ & ſuperbiæ accuſator 10.a
iuſtus rectè factorum nil ſibi, ſed Deo totum tribuit 10.a
iuſtus S.Nicomedis corpus ſepulturę mãdat 177.b
iuſti memoria iucunda & vtilis 8.a
iua occidentalium Saxonum rex 401.a
iuera incluſa 786.a
iuo iudicis fungitur officio 355.b
iuo pacis quàm ſtudioſiſsimus 357.a
iuo Eccleſiaſticæ immunitatis ſtrenuus tutor 357.a
iuo ob defenſiõem pupillorum, orphanorum, viduarum &c. Aduocatus pauperũ vocatur 357.b
iuo à Clemẽte VI. Põtifice Max. canonizatur 358.b
iuo pręſcit obitũs ſui diem, & ſe ſacra muniens vnctione, ad beatos cælites commigrat 358.a & b
iuo ſe iudicis functiõe abdicat, Eccleſiamq́ de Lohaneto adminiſtrat 355.b
S.Iuonis presbyteri & Confeſſoris vita 355.a
S.Iuonis abſtinentia 355.b
iuonis quædam miracula 357.a & b
Kariulphus 411.a
Kentenus pater S. Althelmi 401.a
Kinſinus Epiſcopus 319.b
Kiſsinga 478.a
Lachrymarum inundantia commendata 718.b & pluribus alijs in locis
S.lambertus Epiſcopus 212.a
lambertus abbas Caſiriaci monaſterij 118.b
lambertus comes 172.a
lampſacum 297.a
S.landelini abbatis Criſpinieñ vita 648.b
lanfrancus Cadomenſis cœnobij abbas, fit Cãtuarienſis Epiſcopus 333.a
laodicea 860.a
Laodicius credit in Chriſtum, & capite plectitur 156.b
lapo ſacerdos 399.a
lateranenſe Concilium 660.b 663.a
latina via prope Romam 179.b
læſionis mons 122.a
lætiæ territorium 236.a
lauandi cadauera conſuetudo 14.a
laudem fugiunt Dei amici 843.a
laudunum 534.b
laulas oppidum 771.a
laureacenſium caſtrum 78.b
laurentia 49.a
S.laurentini martyrium 457.b
S.Laurentius martyr 304.b
laurentius Melphitanus Epiſcopus 390.b
laurentius presbyter 404.b
S.Laurianus 365.a
lauſanna ciuitas 123.b
Legionum ciuitas, alijs dicta Legaceſtir & Carlegiõ 409.a
lemouicenſes 618.b
leo ſecundus Imperator 472.a 588.b
leo III. Iſauricus Imperator Iconoclaſta 89.a
leo III. Imperator impiè à ſe conficta Epiſtola Iohannẽ Damaſcenum apud Damaſci principem proditionis inſimulat 93.b
leo primus Romanus Pontifex 814.a
leo decimus 52.a & 52.b
leodium 382.a
leodij vaſtatio 760 b
leonis martyr 631.b
S.Leontij martyrium 688.
leontopolis 191.a
de Lereto monaſterium 371.a
leuſus abbas 305.a
Libanus 77.a
libellus aduerſus Macarium admittitur 18.a
liberalitatis in pauperes exempla præclara 121.b 122.a & b
liberius põtifex Romanus, Iulij ſucceſſor, damnatur exilio 27.a
libia martyr 631.b
libias 255.a
lichia mater S. Richtrudis 231.a
lidda 860.a
lidulphus eremita 519.b

ligeris

ligeris 224.b
limamones Epiſcopus 25.b
linatus mons 76.b
S.Linus 177.a
linus Romanus Epiſcopꝰ à Petro cõſtituitur 861.b
S.Liphardi abbatis patria, miracula, virtutes ac reliqua vita 459. 460. & 461.
lirinenſe monaſterium 377.a
litaniarum vſus peruetuſtus, & cur inſtitutæ ſint vigiliæ ac Rogationes 162. a
literæ Zachariæ pontificis ad varios Epiſcopus 495. 496.
literarum Gregorij ſecundi ad Bonifacium exemplar 471.b
literarum à Gregorio III. ad Bonifacium miſſarũ exemplaria 478.b 479.b 480. 481.
literarum Conſtantini iunioris ad Alexandrinos exemplar 20.b
Lobienſe cœnobium 303.a
loca ſancta quantum venerentur S. patres 197.b
loca ſacra religionis ergô viſitare & antiquum & pium 190.b
locus Euangelij Matth.17. explicatur 867.b
loẽn caſtrum 786.a
londonium 321.b
longinus 201.a
longinus miles Chriſtianus 72.a
longiuadum cœnobium 128.b
longobardorum in Gallos expeditio 375.a
loſſum Hasbaniæ oppidum 660.a
loth vxor 234.a
lotharingia 128.a
lotharius rex coronatur Imper. Romanus 544.b
S.Lubentius 430.a
lucianus monachus cælitùs candida veſte contegitur 183.a
luciæ monaſterium Florentiæ 49.b
lucilla virgo 457.a
lucinæ religioſæ matronæ appáret S. Sebaſtianus 160. a
lucinæ ætas & vitæ integritas 160.b
lucius ab arrianis Georgio ſubſtituitur 28.a
lucretius à Satana diuexatus animã exhalat 160.b
ludouicus rex Francorum 132.b
ludouicus Loẽſis comes 786.b
ludouicus Imperator 602.a
ludus puerilis Athanaſij 15.a
lugdunenſis Eccleſia 126.a
lugdunum 168.b 361.a 447.a
lugdunum à Comite Forenſi vaſtatur 835.
luidhardus Epiſcopus 404.a
luitprandus Lõgobardorum rex 472.a 817.b
lundeuuic locus quidam 471.a
lundonia 405.b
S.Lupicini Recluſi vita 811.
lupus inſolitè gregis fit cuſtos 536.b
luſus illiberales quantoperè execrandi, docet exẽplo ſuo Antoninus 43.a
S.Lutgardis virginis patria ac reliqua vita 657.
Lybia 24.b
lycaonia 439.b 863.b
lycurgus legislator 138.a
lydia purpuraria 864.b
lydius lapis 17.a 847.b
lyſias Tribunus 865.a
lyſimachus vt Dei ſponſas deoq; dicatas Virgines reuereatur 632.b
lyſippi hortus 112.b
lyſtra 863.b

Macarius presbyter 17.a
macarius vinctus ad ſynodum adducitur 17.b
macarius Epiſcopus Hieroſolymorum 55.b
macedonia 148.a
macedonianorum de S. ſpiritu hæreſis 141.b
macedonius 25.a
magauelda 315.a
magdunenſis ciuitas 460.b
magdunum mons 460.a
magellanus ager 38.b
magicis incantatiõibus refertum librum comburit Antoninus 43.b
maglabium 850.a
magnentius Conſtantem interficit 25.a
magnentius Arrianus imperium per tyrannidem inuadit 549.b
S.Maioli abbatis Cluniacenſis vita 166.b eadem proſa & carmine conſcripta 171.a
S.Maioli ſolennitas 166.b
S.Maiolus omnium ſuffragijs abbas eligitur 169.b
maior domûs 212.a 418.a
malcolini Scotorum regis cædes 580.a
malmundarium monaſterium 211.b
malua fluuius 460.a
S.Mamerti Viennenſis Epiſcopi vita 162.a
manna veteris legis typicum 61.b
manni pagus 760.b
mantola vicus 414.b
mantuæ conuentus à Pio II. celebratur 48.a
manuelis martyrium 676.
manuũ impoſitio ab Apoſtolis originem traxit 6.b
maram edulcat Dominus 135.b
marcella martyr 855.a
S.Marcellianus martyr 688.a
marcellinus presbyter ab Angelo è carcere educitur 455.b
S.Marcellinus capite plectitur 457.a
S.Marcellini martyrium 454.b
marcianus abbas 251.b
marcianus Syracuſanus Epiſcopus 860.b
marculphus abbas 361.a
marcus Epiſcopus 25.b
marcus Aurelianenſis Epiſcopus 460.b
S.Marcus Papa 391.a
S.Marcus Romæ ſcribit Euangelium 588.a
S.Marcus martyr 688.a
marcus Euangeliſta, à Petro Alexandrinus ordinatur Epiſcopus 862.a
margareta fluuius 558.a
S.margaretæ Reginæ Scotiæ vita 577.a
maria ſoror Moyſi 60.a 270.a
maria mater Iohannis Cæleſtini 337.a
S.Mariæ de Oegnies vita 741.
mariamna Philippi ſoror 7.b
marina ruſticorum ſeruituti addicitur 152.a
S.Mariani lectoris martyrium 1.
mariani matris virilis animus 4.b
B.Marini Eccleſia 534.b
maris Chalcedoniæ Epiſcopus 28.b
maronis epiſtola 177.b
maronis cædes 178.b
apud Marſonem degit Petrus Apoſtolus 860.a
S.Martianus 588.b
martianus Chriſtianus Imperator 250.a 814.b
martinus quintus Pontifex Max. 31.b
martinus Turonenſis Epiſcopus 168.a 170.a
S.Martinus Treuiros inuiſit 429.b

martinus abbas 683.a
S.Martini Turonenſis feſtum 415.a
martini pagus in Britannia minori 355.a
martini vicus 133.b
martij Romani milites 104.b
S.Martyrius lector pro Chriſti confeſsione trucidatur 424.b 425.a 426.a
martyris Alexandri vincula oſculantur Chriſtiani 243.b
martyres 40. in carcerem mittuntur 78.b
martyres triginta capitis pœna vno die mulctati 78.a
martyres mundi interceſſores 601.a
martyrum tortores diaboli ſacerdotes 2.a
martyrum hiſtoriæ quid conferant 262.b
martyribus cura corporis vilis 2.a
martyrium temerè expetens monachus, decertandi data occaſione, negat Chriſtum 288.b
martyrium corona dicitur 1.b
martyrium mentis ſeu voluntatis & ſanguinis 1.b 7.b 142.b
martyrij honos & vtilitas 1.b
martyrio coronandi à Chriſto deficiunt 448.a
maſſana vrbs 365.b
maſsilia 377.a
S.Maternus 430.
S.Matthæi Euangelium, Barnabæ manu deſcriptũ 591.b
mathildis Conradi regis coniunx 172.a 581.a
maticenſis ciuitas 168.a & b
matrimoniũ comiti volenti religionem ingredi, ſuadet Nortbertus 533.b 537.b
matrimonij finis ac ſcopus 232.a
maturus martyr immaniter cruciatus, ſecuri cæditur 451.a
matutinæ preces 786.a
mauuuolt vicus 382.b
mauritius Florentinus Epiſcopus 397.b
mauricius Imperator 402.b
maurienna 119.b
mauriennenſis Eccleſia 125.b
maurontus abbas & leuita S.Rictrudis filius ſuſcipitur ex ſacro fonte à Richario ſacerdote 232.b
mauronti abbatis hiſtoria 235.b
maurus Epiſcopus 13.a
S.Maurus S. Benedicti diſcipulus 167.b
maxentius Pictauorum Epiſcopus 427.b
maxentius Maximiani filius 107.a
maxianopolis 153.a
maximiana perſecutio 180.a 238.a
maximianus Imperator. 78.b 157.b 385.a
maximiani immania edicta 104.b
S.Maximinus diuino oraculo Treuirorum fit Archiepiſcopus 428.a
S.Maximini Epiſcopi Treuirenſis vita 427.
S.Maximini reliquiæ à Treuirenſibus ex Aquitania abſportantur 410.a
S.Maximini reliquiarum translatio 431.a
maximus Epiſcopus & confeſſor. 24.b
maximus Epiſcopus Hieroſolymitana ſede expellitur 25.a
maximus Tauromenij conſtituitur Epiſcopus 861.a
maximus, Conſtantinopolitanus Epiſcopus ſubdolè creatur 143.b
maximus Aegyptius 143.a
maximus baptizatus perfidioſè deficit à S. Gregorio 143.a
S.Maximus 461.a
S.Medardus Viromandenſis Epiſcopus 557.b
S.Medardi Epiſcopi Nouiomenſis, parentes, patria & reliqua vita 553.
S.Medardi encomium carmine conſcriptum 565.a
S.Medardi cadauer Clotarius rex ſuis humeris geſtat 560.b
medelocenſe cœnobium 813.a
mediolanenſis Eccleſia 83.a
mediolanum 617.a 696.b 862.a
meldunenſe monaſterium nunc dictum Malmeſberia 401.a
meletiani hæretici 396.a
meletius hæreticus 16.b 270.a 293.a
meletius Epiſcopus Antiochenus, de ſede deponitur & damnatur exilio 27.a 29.b
meletij epiſcopi virtutes 147.b
meletium Valēs deponit de ſede Antiochena 29.b
melioracus mons 119.b
melite inſula 865.a
mellitus abbas 406.a
memoria inſignis Iohannis martyris 77.b
memoria præclara Petri Archiepiſcopi Tarentaſij 118.a
memoriæ præclarum exemplũ in Antonino 32.b
menandri ſententia allegata 19.b
mendici duo fraudulenti 41.b
mendicorum duorum pecuniæ quandam ſummã pauperis cuiuſdam ciuis filiabus, pro dote diſpenſat Antoninus 41.b
menſæ diuturna nimis accubatio vitio datur 36.a
menſam cruce ſignare, non nouum 263.b
ſub Menſam diuina legere eloquia, pius mos 36.a 205.b 423.b
meritum aliquod eſſe bonorum operum 62.b
merita ſanctorum 14.b
merita noſtra Dei dona 87.b
meritorij operis inficiatores taxat Ambroſ. 704.a
meritoria martyrum opera, præmiorumq; differentia 36.
methe Eccleſia 417.b
metho vicus 426.a
Miciacum monaſterium 461.a
midas ditiſsimus 92.a
miletum 864.b
minois legiſlator 138.a
mira (alij Lyſtra) vrbs Lyciæ 865.a
miracula amicorum Dei irridens, diuinam experitur vindictam 843.b
miracula cur plerunq; non perpetrentur 509.a
miraculorum proprietas 170.b
miſſa incruentum ſacrificium 252.a
miſſa ſacrificium propitiatoriũ pro mortuis 768.a
in Miſſa vult pro ſuis parentibus orari Aguſtinus 88.b
in Miſſa filius patri offertur 769.b
miſſæ ſacrificij mentio 160.a 163.a 177.a 300.a 309.b 245.b 235.b 324.a 477.b 456.b 88.a 445.a & b 361.a 401.a 416.a 709.a 518.b 686.b 417.b 822.a
miſſæ quotidianæ apud ſanctorum tumulum celebrantur 68.b
miſſæ ſacrificium, angeli ſua præſentia cohoneſtāt 511.a 769.b
miſſæ ſacrificij vis 881.b
miſſæ ſacrificio diuinitùs reuerentia exhibita 401.a
miſſam de die ſæpiùs audit Margareta regina 580.a
miſſam celebrat Philippus 6.b
miſſam celebrat Petrus Tarentaſius 127.a 129.b 130.b

miſſam celebrat S. Barnabas 587.b
miſſam pro defunctis celebrari, minimè nouum 87.a
miſſam ad lectum ſuum celebrari vult Paulinus Epiſcopus 733.b
miſſas pro ſe poſt mortem celebrari vult Margareta regina 580.b
mithras deus gentilium 27.b
mithræ myſteria & ſacrificia 27.b
mitylene 864.b
Mocij martyris templum 849.a
moderatio, inſigne magiſtri 9.a
S. Modeſti martyrium 645.a
S. Modoaldus Treuirorum Epiſcopus 209.a nobilis præſapia laudata 210.b 213.b
modoaldi Treuerinſis Archiepiſcopi Epitaphium 216. b
modoaldi genus quãtum Galliarum Eccleſias auxerit 213.b
de S. Modoaldi translatione Epiſtola 227.b
moganus fluuius 478.a
moguntia fit metropolis 504.b
moguntinæ ciuitatis encomium 225.b
moguntina eccleſia fit metropolis reliquarũ Gormaniæ Eccleſiarum 485.b
mois Epiſcopus 25.b
monacharum regula 270.b
monachiſmum olim etiam pueri amplexi 273.a
monachus negligens redit ad mundum 280.a
monachi in Eccleſia non ſolent loqui 335.b
monachi quidam diuinitùs puniuntur 712.b
monachi, etiam ipſius Apoſtoli S. Barnabę tempore 588.a
monachorum inſtitutum commendatur 167.b
monaſterium B. Martini 13.a
monaſterium Eritum 595.a
monaſterium de Colimbria 611.b
monaſterium fœminarum Sibapoli 628.b
monaſterium S. Michaëlis 708.b 712.a
monaſterium Laubienſe 650.b
monaſterium S. Vincentij 725.b
monaſterium S. Catharinæ 657.b
monaſterium Mictianenſe 682.b
monaſterium Claſſenſe 706.
monaſterium S. Benedicti 711.a
monaſterium Aquiriæ 661.a
monaſterium à Deo punitum, ob negligẽter ſolutas preces horarias 673.a
monaſterium Altimontis 687.a
monaſterij euerſores, diuinitùs puniuntur 283.b
monaſteria 48. in Anglia conſtructa 328.b
monaſterijs priſci cur tantum tribuerint 483.b
monaſtica vita vndè orta 261.a
monaſticæ vitæ deſertor, luit pœnas Purgatorias 776.a
monaſticæ regulæ à Pachomio traditæ 268.a
monaſticæ diſciplinæ olim iugo infantes etiam & iuuenculę monachæ traditæ 629.b 630.a
in Monaſticæ rei vſurpatores diuina vltio 824.b
monaſticam diſciplinam ſtrictè colentes monachi, martyres ſunt 288.a
monaſticus canon Pachomio ab angelo traditur 264.b
monaſtici canones à Grego. Nazianz. & Baſilio editi 138. a
monetã adulterinã excudentis grauis pœna 324.a
monetariorum ſupplicium 324.a
S. Monica cur S. Ambroſium amãrit 81.b
monica defuncta, Euodius pſalmum cantat 87.a
S. Monica vt in matrimonio ſe geſſerit 84.b
S. Monicæ, matris S. Auguſtini, vita 79.a
S. Monicæ virtutes 81.a
S. Monicæ in erudiendis liberis diligens cura 84.a
mons congregationis 76.b
mons Petri 116.a
mons gaudij 768.b
monulphus epiſcopus templũ in honorem S. Seruatij ædificat, eóq; corpus eius transfert 249.b
mopſi fontes 27.b
morbi corporis, incrementa ſæpè ſunt virtutum animę 810.a
morientes ſunt precibus iuuandi 665.a
mortem bonorum non nimiùm lugendam 86.b 39.b
mortui viuorum iuuantur ſuffragijs 605.a
mortuorum cadauera, canibus deuoranda objiciunt Perſæ 187.a
mortuorum corpora abluunt veteres 778.a
mortuis orationes impertiendæ 88.a
moſa fluuius 520.b
moſella flumen 218.b
moſes 143.a
moſomagum caſtellum 430.a
Muchonſe monaſterium 275.a
mugellana vallis 38.b
mulieres tantoperè deuitat Pachomius, vt propriam etiam matrem videre non velit 277.a
mulierum fugienda colloquia S. Bernardini exẽplo 367.b
mundanorum hominum vita mortua 80.b
mundi erga ſuum creatorem ingratitudo 785.b
muneribus non corrumpitur Antoninus in Eccleſiaſticis perſonis eligẽdis aut beneficijs conferẽdis 37.b
munio flumen 37.b
murmur in monacho execrandum 96.b
muſicis inſtrumentis vt vtendum ſit 311.b
Myſia 863.b
NAbal 143.a
nabor martyr 113.a
nannetum vrbs 385.a 418.b 420.b
de Nathanaële inſigne Chriſti præſagium 6. b
naturalium rerum contemplatio hominem ad Dei admirationem & amorem rapit 91.a
S. Nazarij vita & martyrium 696.
nazianzum vrbs Cappadociæ 135.a
Neapolis 33.a 44.a 350.a 863.b
S. Nectarius 410.b
nectarius Epiſcopus Conſtantinopolitanus creatur 148.b
nemauſenſe territorium 122. b
nera mater S. Bernardini 365.b
S. Nerei martyrium 173.a
nero Simone mago vtitur familiariter 177.a
nero Petri vitæ inſidiatur 856.b
nero ſuam cõficit matrem, patris ſororem, & octauiam ſuam vxorem 866.a
nerone regnante docent Petrus & Paulus Romæ 855.b
nerua 178.a
neſtoriana hæreſis 814.a
neſtorius Auguſtalis 24.b
Nicaſius Comes 415.b
nicenum concilium confirmatur, & heterouſium Arrianorum condemnatur 24.a
nicea 375.a 548.a 860.b
S. Nicetius Epiſcopus 361.a

nicolaus Biliottus, penè exanimis, ab Antonino priſtino vigori reſtituitur 51.a
nicolaus quartus Pontifex 349.a
nicolaus quintus Rom. Pontifex 375.a
nicolaus quintus moritur 46.a
nicomachus in ipſis tormẽtis à Chriſto deficit, arreptusq́ à dæmone miſerè perit 297.b
nicomedia Bithyniæ ciuitas 17.a 860.b
S. Nicomedis presbyteri martyrium 177.a
Nicopolis 250.a
nilus fluuius 28.b 441.b
nilus Epiſcopus ob Chriſtiani nominis profeſſionem igni traditur 77.a
nitria ciuitas 14.b 191.a
nitriæ mons 261.b
nitrienſe territorium 13.a
niuellenſe monaſterium 823.a
niuella Leodienſe oppidum 745.a
Nocturnæ preces S. Iacobi 8.b
nocturnæ preces Vuironis 114.b
nonna Gregorij Nazianzeni mater 141.a
nonnus præſes Phœniciæ 21.a
noricum Ripenſe 78.b
S. Nortberti Magdeburgenſis Archiepiſcopi vita 517.
S. Nortberti corpus diù inhumatum iacens, nulli fœtori aut putredini eſt obnoxium 545.a
normannia 132.a
normanni in Gallias & Germaniam irrumpunt 222.a & 229.a
nouiomus vicus 413.a
Numentana via Romæ 68.a 177.b
numerus duodenarius myſticus 435.a
numeri denarij myſterium 61.a
nutſcelle monaſterium 470.a
OAſis 25.b
obedientia potior alijs bonis operibus 284.a
obedientia Iohãnis Damaſceni erga ſeniorem 96.a
obedientiæ virtutis vis 532.a 714.a
obedientiæ & humilitatis ergò ſportulas diuendit Iohannes Damaſcenus 96.b
oblationum in Eccleſijs vſus antiquus 412.b
oblationes in ſanctorum honorem piæ & antiquæ 597.a
oblationes inter miſſarum ſolennia veteribus cõſuetæ 129.b
obliæ nominis interpretatio 8.b & 11.b
obtrectantes vehementer execratur Pachomius 270.a
Ochnofurtum 478.a
occidunt ſeipſas virgines, vt pudicitiam tueantur 742.b
occidere ſeipſum an liceat, & qui id fecerint, quomodò item excuſentur 569.a
ocium literarum ſtudio & orationibus fugat Antoninus 32.b
octauianus ſe in Romanam ſedem ingerit 836.a
octouiri 42.a
Odo Archiepiſcopus Cantuarienſis moritur, eiq́ Belfinus ſubſtitutus mox vita defungitur 322.a
odo Comes Canciæ Epiſcopus Baiocenſis 334.b
odo ſecundus abbas Cluniacenſis 168.
S. Odulphi Presbyteri vita 602.
Oedipodis inceſtus 448.b
Officij celebrandi mos in Eccleſia 197.a
Oilbaldus abbas 384.a
Olei ſacrati atq́ exorcizati antiquus ritus & vſus 256.a 306.b 362.a 376.a & b 413.a 414.b 415. 416. & deinc.
oleum de S. Samſonis ſepulcro ſcaturiẽs, ſanat infirmum 853.a
olympa 862.a
olympus Philippis à Petro ordinatur Epiſcopus 861.a
Onuphrius præceptor S. Bernardini 366.a
Opera orationi ſunt auxilio 11.a
opera noſtra quatenùs celanda & prodenda 295.a
opibus quatenùs vtendum ſit 90.b
opſis diſcipulus Pachomij 268.a
Oracula gentilium 159.a
oraham flumen 477.b
orat extenſis manibus Pachomius 277.b
oratio ſereni & tranquilli animi laudata 10.b
oratio in laudem SS. martyrum Cantij, Cantiani, & Cantianillæ 432.b
oratio Gregorij Nazianzeni de amore pauperum 141.b
oratio Gregorij ad Conſtantinopolitanos 144.a
oratio Gregorij Naziãzeni ad Theodoſium Imperatorem 148.b
orationibus ſe mutuis iuuare, pium & Chriſtianum 79. 80. 81.
ordinatio nulla quæ non ex Eccleſiæ conſuetudine & inſtituto procedit 17.a
ordinatur presbyter Nortbertus 518.b
ordinerus Anglorum dux 327.a
ordo montis Olmeti 368.b
ordorff 477.b
orientem verſùs orat S. Zenobius 392.a
origenes taxatur 270.a
origeniſtarum errores 255.a 293.a
originalis peccati labi minimè obnoxius B. Iohannes Baptiſta 804.a
orontes fluuius 30.b
orphici hymni 98.a
orthoſia 860.a
Oſmannæ Virginis tumulus, diuinitùs reuelatus 668.b
oſtienſis ciuitas 86.b 389.a
oſtienſis via Romæ 858.a
S. Oſuualdus Epiſcopus Vuigornienſis & Eboracẽſis 328.a
Otgerus Leuita 115.a
otho Nicolinus Iureconſultus 46.a
ottho rex Gemmelacenſe inſtitutum confirmat, multisq́ priuilegijs donat 382.
otto Cæſar & eius filius itidèm Otto dictus 172.a
Ouis, grauiſsima premente ſenecta, interdùm tantùm veſcitur Antoninus 36.a
Oximenſis pagus 419.b
PAchomius varijs dæmonis ludibrijs exagitatus, ſigno crucis ſe muniens, maligni inſultationes vincit 266.a
pachomius caſtitatis amator 262.b
pachomius inobedientem monachum corripit 279. b
pachomius monachi inobedientiam punit 284.e
pachomius monachũ mortuum vult ſine pſalmodia, vt animæ conſulatur, ſepeliri, non vt Eccleſiæ conſuetudo infringatur 283.a
pachomij de Origene ſententia 284.b
pachomij inſigne facinus erga defunctum negligẽtem monachum 282.b
S. Pachomij vita 260.b
pachomij ſumma religio 274.b

B.Pacho-

B.Pachomij monaſterium inuiſit S. Athanaſius 269.b
padua 615.b
palamon Anachoreta 262.b
paleam flumen Antoninus traijcit 46.b
palęſtina 24.b 135.b
pallij vſus antiquus 405.b 499.a 478.a 500.b
S.Pamphili encomium & patria 435.b
S.Pamphili eruditio & ſapiẽtia, item genus & functio 434. b
pamphylia 863.b
S. Pancratij martyris vita 180.a
pancratius Tauromenius Epiſcopus 860.b
panis vrbs 264.a
panis benedicti & ſacrati vſus vetuſtus, vis & efficacia 274.a 362.a 726.b
pannonia 13.a 31.b 249.a
panſophia 391.a
S. Panſophius à S. Ambroſio excitatur à mortuis 391.a
panta 860.a
panuarius Epiſcopus 282.b
paphnutius monachus, Antonij diſcipulus 191. a 599. b
paphus 193.a 863.b
pappus Epiſcopus 193.b
parentibus interdùm vt pareat quis, aliquid inuitè ſuſcipiendum 140.b
parentium ciuitas 718.a
parricidarum pœna 479.a
pariſiacenſis Diœceſis 131.b
pariſij 355.a
parium marmoris genus 224.a
partheniacum mare 135.b
parthenopolis ciuitas 538.a
paſchalis Papa 520.b
paſchæ ſolenne feſtum 253.a
paſtoris boni exemplum in Antonino 40.b
patara 864.b
patauium 44.a
patermythius ob Chriſtiani nominis confeſsionẽ igni demandatur 77.a
paterna nobilis matrona 362.a
patientiæ laus 9.b
patrioſala prædium 431.a
patritius S. Monicæ opera credit in Chriſtum 85.a
patrophilus Arrianus 25.a
patrum ſcripta inuiſa hæreticis 492.b
paulus Cõſtantinopolitanus Epiſcopus, à ſede depoſitus, Romam venit 23.b
paulus Epiſcopus relegatur in Cucuſum, & ibi ſtrãgulatur 549.b
paulus à Feſto vinctus, Romam ad Neronem mittitur 11.b
paulus vt crebrò mortuus 880.a
paulus Neronis pellicem conuertit 866.a
paulus prophetis ſuperior 879.a
pauli Conſtantinopolitani Archiepiſcopi vita 547.
S.Pauli Epiſcopi reliquiæ transferuntur 550.b
B.Pauli ſententia allegata 19.b
S.Pauli Apoſtoli vita 855. 857. 859.
B.Pauli martyrium 297.a 434. 825. 858.
S.Pauli conuerſio deſcribitur 584.b
S.Pauli Apoſtoli ſcripta 858.a
B.Pauli encomium 867. 869.
S.Pauli labores 872.b
S.Pauli cœnobium 125.b
pauli cum B. Iohanne baptiſta collatio 879.a
paulina credit in Chriſtũ 454.b gladio perimitur 457.
S.Paulini ædes conflagrat, nec Modoaldi reliquiæ comburuntur 224.b & 229.b
S.Paulini Nolani Epiſcopi vita 733.
paulinus Treuirenſis Epiſcopus 429.b
pauper repræhenſibilis monendus, non deſpiciendus 809.b
pauperum ingens numerus paſcitur 537.b
paupertatis votum 540. b
peccatum plerique erroneè à natura eſſe dixerunt 9.b
peccatum veniale quàm grauiter accuſet in ſeipſa Maria Oegniacenſis 747.b
peccati cauſa 10.a
peccati occaſiones non vitare, quàm noxiũ & periculoſum ſit 761.b
peccatis etiam minimis obuiare quàm fructuoſum 756.b
pella vrbs 135.a
pelagia ſeipſam interficiens laudatur 570.b
S.pelagiæ Virginis laus 570. 574.
S.Pelagiæ Virginis martyrium 71.a
in Pelagiam amoris vim non ferens, Diocletiani Imperatoris filius, ſeipſum gladio enecat 75.a
pelopidis humerus 847.b
peregrinatio ad loca ſacra 93.a 365.a
peregrinationes ad ſanctorum ſepulcra antiquitùs vſitatæ 705.a
pergamius S. Iohannis Silentiarij frater 250.b
perge 853.b
pergentina virgo 458.b
S.Pergentini martyrium 457.b
perinthus vrbs 108. a
periurum quendam ob Sacramentum ad tumulũ ſuum præſtitum S. Auſtregiſilus punit 365.a
perona monaſterium 236.a
perſarum rex 185.b
perſæ populi 135.a
perſæ in Syriam irrumpunt 825.b
perſecutio fidelium à Cirthenſibus 1.b
perſecutio Chriſtianorum ſub Taciano Aegypti præfecto 30.a
perſecutio Eccleſiaſticorum 127.b
perſecutio Tyrannorum 261.a
perſecutio Diocletiani & Maximiani 566.a
perſecutio Chriſtianorum ſub Diocletiano 626.a
perſecutor Chriſtianorum Selenus 628.b
perſecutio Maximi 640.a
perſecutio Diocletiani Imperatoris 645.a
perſecutio Iuliani apoſtatæ 676.b
perſecutio ſub Veſpaſiano Romano Imperatore 688.a
perſecutio Chriſtianorum Traiani Imperatoris tempore 693.b
perſecutio & tyrannis Neronis Imperatoris 696.a
perſecutio Chriſtianorum ſub Maximiano Herculeo & Diocletiano Auguſtis 731.a
perſis 249.b
petrus Apoſtolorum primus, religionis negocio præeſt 11.a
S.Petrus Epiſcopus & martyr 25.b
petrus Barbus Cardinalis, qui poſtmodùm Pontifex Opt. Max. factus, Paulus dictus eſt 45.b
petrus Epiſcopus ob Chriſtianæ fidei profeſsionẽ, ignibus traditur 77.a
petrus ſtamedienſis abbas creatur 119.a
petrus ſtamedienſis, Tarentaſius eligitur Archiepiſcopus 120.a

petrus Archiepiſcopus Tarentaſius mittitur à Papa ad conciliandam pacem inter reges Francorũ & Anglorum 131.a
petrus Alexandrinus epiſcopus 143.a
S.Petrus Apoſtolus Plautillam ad fidem conuertit & baptizat 175.b
petrus Alexandriæ Epiſcopus 261.a
S.Petrus Exorciſta capite plectitur 457.a
petrus Alexandrinus Epiſcopus 695.b
petrus Leo vi Romanam occupat ſedem 541.b plurima mala Romæ perpetrat 544.
petr⁹ Vrſeolus Dalmatię dux, fit monachus 708.a
petrus magiſter Apoſtolorum 867.a
S.Petri monaſterium 116.a
petri Archiepiſcopi Tarentaſij vita 117.
petri Archiepiſcopi Tarentaſij ingenij felicitas, diſcendi celeritas, morum maturitas, parentum vita religioſa 118.a
petri Alexandrini temeritas 143.b
S.Petri cuiuſdam martyrium 297.a
S.Petri Cęleſtini vita, patria, parentes, ſigna futurę indolis 337.b
petrus diuinitùs quid ſentire debeat de inuoluntaria pollutione, edocetur 340.b
petrus Cæleſtinus creatur Pontifex. Opt. Max. 349.a
petri Cæleſtini in Papatu inſignis humilitas, & vtì ſe in eo geſſerit, itemq́ de eiuſdem coronatione 349.b & 350.a
petri abbatis ſanctitas, poſt obitum eius, miraculosè ignotis (apud quos reconditus erat) innoteſcit 408.a
S.Petri Exorciſtæ martyrium 454.b
petri Fullonis impietas 588.b
S.Petri Apoſtoli vita 855. 857. 859.
B.Petri martyrium 858.b 862.b
B.Petri encomium 867. 869. 871.
petro (dum Chriſtianorum rogatu cedit Roma) obuius fit Chriſtus Dominus 856.b
B.Petronius de Petronijs 368.b
petronij obitus 293.b
petronilla vxor Florẽtij Craſsi, octaui Hollandiæ Comitis 824.b
S.Petronillæ hiſtoria 177.a
S.Petronillę obitus & funeris iuſta 177.b
Pharus 135.b
philippus particeps eſt manifeſtationum Chriſti poſt reſurrectionem 6.a
philippus abbas 13.a & 14.a
philippus rex Franciæ 668.b
philippus Archiepiſcopus Colonienſis 733.a
philippi Apoſtoli res geſtæ 5.a
philippi Thraciæ ciuitas 24.a 243.a 863.b
philippopolis Thraciæ ciuitas 826.b
philiſtæa dogmata 142.a
philo Carpaſij Epiſcopus conſtituitur 199.a
philo 202.
philocrates presbyter 154.a
philones Epiſcopus 25.b
philoſophi cuiuſdam quæſtiones, ſoluit Theodorus monachus 284.a
philoſophi huius mundi à S. Scriptura reijciuntur 82.b
philoſophia Chriſtiana 91.a
philoſophiæ virtus 91.b
philoſophiæ ſumma arx, mortem cõtemnere 83.a
philoſophiæ laus nominisq́ etymoligia 82.b
philotheus 865.b
phinees 839.b
phœnicia 181.a 185.b 860.a
photice ciuitas 862.a
photini Lugdunenſis Epiſcopi martyrium, & pro Chriſti confeſsione mors 450.a
phrygia 6.b 180.a 388.b
phthiſi laborat Antoninus 33.a
phygellus Epheſinus à Petro conſtituitur Epiſcopus 861.a
Pibi vicus 275.a
picenum 49.a 160.a
pictaui 427.b
pietas eruditioni coniuncta, quantùm poſsit 43.b
pinianus in Chriſtum credit 158.a
pipinus Anſigiſi filius 212.a
pipinus Breuis 212.b
pipinus rex Gallorum 164.a 380.a
pipinus dux Francorum 116.a 363.b 818.b
pipinus dux vt ſe ſub Dagoberto geſſerit 25.b &c.
pipini ducis obitum tota luget Auſtria 211.a
pipini encomion 211.a
pipini regis ad Bonifacium literæ 506.a
piſanus ager 32.a
piſæ ciuitas 50.a
piſidia 863.b
piſinuntes 860.b
piſtoria Thuſciæ ciuitas 38.b
piſtorium 32.a
Placentia 696.b
platonia monialis 628.b
plautilla 175.b
plechelmus ſacerdos 115.a
plet inſula 518.a
S.Plutarchi martyrium 854.
Podienſis ciuitas 615.a
pœmenia angeli hortatu ad martyrium contendit ſequens filium 241.a
pœnæ ambitioſorum 784.a
pœnitentia poſt confeſsionem à ſacerdote iniũcta, explenda 126.a
pœnitentia publica expiantur publica delicta, à Ludouico Pio & Theodoſio Auguſto 213.a
pœnitẽtia ſeptenni, Edgarus rex adulterij peccatũ expiat 327.a
pœnitentia homicidarum, à veteribus conſtituta 706.a
pœnitentia cuiuſdam Imperatoris 714.b
pœnitentiam grauem monacho iniungit Pachomius 289.a
ad Pœnitentiam adhortatio 789.b
polemon 136.b
pollutionis nocturnæ aliquæ cauſæ, & quandò ſacram impediat vel non impediat communionem 341.a
polybij Epiſcopi Epiſtola ad Sabinum Epiſcopum Conſtantienſem 207.a
pontia inſula 175.b
pontici pueri martyrium 452.b
pontificiæ pompæ & ornamẽta laudantur, eorũq́ demonſtratur antiquitas 350.a
pontificis Alexandri oſculatur pedes Quirinus 66.a
pontus 138.a 390.a 860.a
poppo Treuirenſis Archiepiſcopus 439.a
S.Porphyrius S. Pamphili famulus 434.b
S.Porphyrij martyrium 434.a
porta Appia Romæ 856.b
portarum Carthuſia 830.b
portuenſis via 160.a
S.Potamiœnæ martyrium 854.

Præmõſtrateñ ordinis author Nortbertus 525.a de eiuſdéq; ordinis inſtituto diuina reuelatio 529.a
præmonſtrateñ templum ædificant 529.b
prætorias ciuitas 640.a
preces populo Alexandrino publicæ, in morẽ Catholicorum (vt vocant) proceſsuũ vſitatæ 23.b
preces cur Deus, etiam in re leuiſsima, exaudiat plerunquè 297.a
precum S. virorum vis 713.a
presbyter 20. ætatis anno, ordinatur Euĕtius 67.b
presbyterum ordinat Epiphanius 197.a
presbyterorum aliquot nomina 507.a
S. Primi martyrium 566.
S. Primitiui martyrium 575.b
priſcilla 864.b
priſcus conſularis 159.a
priſcus Simonis Magi diſcipulus 175.b
probus 865.b
proceſsionis ſolennis apud priſcos Chriſtianos cũ crucibus vſus 359.b 391.b 404.a eiuſdem cum reliquijs ſanctorum 639.b
proconeſiæ tabulæ 143.b
prochorus epiſcopus Nicomediæ à Petro conſtituitur 860.b
proclisia vxor patricij cuiuſdam viri Romæ 200.a
proclus hæreticus 858.b
S. Proculus martyr 295.a
promotus præſes 567.a
prophetæ Chriſtum prænunciant 825.a
prophetiæ vi puri homines vt plurimùm pollent 139.b
S. Proſperi Aquitanici epiſcopi Regieñ vita 814.
B. Proſperi orationes duæ 815. 816.
S. Protaſij vita & martyrium 696.a 699.
protaſij corpus integrum ex reuelatione diuina inuentum 83.a
protei formæ mutatio 847.b
protina neptis Galieni Auguſti 157.a
prouidentia Dei 79. & 8.
pruliacum monaſterium 131.a
Pſenoſiris epiſcopus 25.b
Pudicitiæ exemplar 250.b
pulchri portus locus 865.a
purgatorius ignis 47.b 670.b
purgatorij pœnis mãcipati, iuuãdi noſtris oratiõibus, ſuffragijs, ſacrificiorũq; oblatiõibus 750.a
purgatorij pœnæ deſcribuntur 780.a
purgatorij ob pœnis afflictas animas, quàm ſe grauiter affligat Chriſtina mirabilis 781. & deinc.
in purgatorio puniuntur animæ pro peccatorum qualitate 759.a
ex purgatorio animam cuiuſdam liberat S. Lutgardis 662.b
puteoli 865.a
Pyrenæi montes 231.b
pythagoras Samius 92.a 96.a
pythonicus ſpiritus 864.b

Quadrageſima ſancta dicta Athanaſio 25
quadrageſimale ieiunium obſeruat Andreas 13.b
quadrageſimale ieiunium tempore Ambroſij obſeruatum 700.a
quadrageſimale ieiunium antiquitùs obſeruatum 345.b 525.a 578.a 709.b 724.b
quiriacus 427.b
S. quirici patria ac martyrium 652.b
quirici infantis laudãda in tyrannũ rebellio. 655.
quirini martyrium 64.a
S. Quirini Sciſciani martyrium 461.b & 462.a

Radegundis monaſteriũ 461.b
radũt capita ſua Apoſtolus Paulus & alij quatuor 11.b
rais fœmina martyrio baptiſmũ ſupplet 854.b
raptores alienorum, puniũtur diuinitùs 710.a & b
ratbodus Friſonum rex 471.a 472.b
ratiſpona 534.a
raucianus Comes 827.b
rauenna 296.a
rauſidones 418.b
recham & Rechabim 12.b
redempta monialis 809.b
reditus eccleſiaſtici vt deſtribuendi 475.b
Rodeneñ Eccleſia 355.b
reliquiæ ſanctorum aſſeruantur 52.a
reliquiæ Sanctorũ veneratæ à rege Luſitaniæ 612.a
reliquiæ SS. cur venerandæ 877.b
reliquiæ S. Febroniæ aromatibus & odoramentis condiuntur 637.b
reliquiæ Lutgardis virginis miraculis claræ 675.b
religarũ loco S. Gãgulphi arma aſſeruãtur. 164.b
reliquiarum contemptores vti puniantur 420.a
S. reliquiarum violatores à Deo puniuntur 824.a
reliquijs ſanctorum vim ineſſe, homines ſanandi, ideóq; venerandas eſſe, docetur tunica D. Antonini 49.b
reliquijs ſanctorum latens quædã vis ineſt, 39.b 83.b 130.b 132.b
reliquijs non tantùm, verùm (quod magis eſt) ipſis etiam rebus, quæ ipſarum contactu fruuntur, miram efficaciam ineſſe 225.b
ex reliquijs S. Modoaldi furtim ſublatis, copioſus manat ſanguis 223.b & 229.a
reliquijs martyrum ingentes defert honores Theodoſius Magnus Imperator 699.b
ex reliquijs S. Nicolai appáret lac manare 771.b
ad reliquias martyrum, orat Epiphanius 200.b
reliquias ſanctorum debito honore priuare, quàm periculoſum ſit 208.a
reliquias ſanctorũ debito cultu & honore proſeq, & piũ & antiquũ, & priſcis Chriſtianis vſitatiſsimum 23.a 67.a 224.a 319.a 420.a 430.b 438.a 463.a & b 467.a 479,b 507.b 600.b 601.a 674.b 675.a 812.a 829.a
reliquias ſanctorum fugit dæmon 334.a
reliquias martyrum transfert Ambroſius 699.b
reliquias ſacroſanctas vocat Ambroſius 702.a
remaclus Tungreñ epiſcopus 212.b 217.a
rembidis ſoror S. Guiberti 382.b
S. Remigius Rhemorum archiepiſcop. 231.a 559.a
de reſurrectione carnis Hieracis errores redarguit Epiphanius, ipſéq; Hieràx linguæ priuatur officio, errorem'q; fatetur 191.a
Rhaguſinæ eccleſiæ p̃ficitur F. Ioannes Dñicus 31.b
rhegium 865.a
rhetorica quid à philoſophia differat 145.a
rhinocurura 207.a
rhodanus amnis 844.a
rhodus 864.b
ricorbolus vicus Florentiæ 39.a
richardus Aquitanorũ & Nortmannorũ dux 172.a
richardus Comes 441.b
richardus abbas 442.a
S. rictrudis vita 230.
rictrudis nubit Adalbaldo 232.a
rictrudis proles 232.b
rictrudis Martianeñ cœnobium ingreditur 234.a
rictrudis filiæ monaſticã vitã ſuſcipiunt 234.b

riſtrudis moritur & coruſcat miraculis 238.a
riſus immodicus vituperatur 388.a
Robertꝰ Salētinꝰ, diſcipulꝰ S.Petri Cæleſtini 354.a
S: Roberti abbatis vita 551.
roda regularium monachorum cœnobium 519.b
rodora fœmina nobilis 431.a
roffenſis eccleſia 323.a
S.rogatiani martyrium 385.a
de rogationibus ſermo S.Auiti 162.b
Roma 33.a 180.a
romana eccleſia mater & magiſtra omnium Ec-
clesiarum 808.b
romanæ Eccleſiæ à Chriſto dictum, Ego pro te
rogaui &c. 808.b
romæ Chriſtum primus prædicat Barnabas 585.b
romæ inſigne ob SS. Petri & Pauli reliquias enco-
mium 878.b
romæ extra portam Appiam ſacellum dictum,
Domine quò vadis? 857.a
S. romulæ virginis vita 809.
S. romualdi abbatis vita 706.a
roricus Barbarorum rex 821.a
rotegiacus pagus 416.b 419.b 421.a
rothomagum 442.b
Rufeium villa 129.b
ruffinus diaconus 201.b
ruffus, Thebanus à Petro cōſtituit̄ epiſcopus.862.a
ruoſekinus Comes 822.b
ruſsi in Chriſtum credunt 716.a
ruſticus præſes Romanus 605.b
ruſticorum impetus atq; furor 554.b
SAbas ſanctus moritur, atq; poſt obitū Ioan-
ni Silentiario apparet 254.b
ſabaudia 119.b
ſabbati violator punitur à Deo 362.a
S.ſabbæ Laura 93.a
ſabelis martyrium 676.
ſabinus præſes Græciæ, edictum promulgat de
ſacrificando dijs 153.a
ſabinus diaconus 201.b
ſabini epiſcopi ad Polybium epiſtola 207.b
ſacerdotij dignitas, officiumq́; quanto cum tremo-
re obeundum 340.a
ſacerdotio qui intiandi 503.b
ſacerdotes in crimine depræhenſi, ad Florentinum
epiſcopium deducuntur 42.a
ſacerdotes mali, Iudæ ꝓditoris ſunt aſſeclæ 769.b
ſacerdotibus coniugium interdictum 489.a
ſacra loca pietatis ergô inuiſere antiquum 54.b
57.b 304.a 439.b 442.b
ſacramenti euchariſtiæ frequens à martyribus per-
ceptio 3.b
V. Sacramēto altaris fatetur Deū ineſſe dæmō.527
ſacramenta immortalia 268.b
ſacrarum veſtium in eccleſia vſus 523.a
ſacrificant gentiles dijs humanis hoſtijs 27.b
ſacrificanti ſacerdoti, aranea in calicem delapſa, nil
nocet 519.b
ſacrificium ſuijpſius 878.b
ſacrificium offert quotidiè Antoninus 33.a
ſacrificia ꝓ defunctis Catholicis celebrāda 479.a
ſacrificia ethnicorum Germanorum 479.a
ſacrificia veteris legis, fuerunt typi nouæ legis ſa-
crificiorum 61.b
ſacrilega quædam oculorū caligine punitur, mox
reſtitutione facta, viſum plenariè recipit 128.b
ſacrilegus quidam cucullam, quam dum efferre
cœnobio conatur, nec poteſt, reſtituit 129.a
ſacrilegus anathemate feritur, nec poteſt diſcede-
re, niſi reſtitutione facta 128.b
ſacrilegi pœna 821.a
ſal exorcizatur 532.a
ſalis benedicti vis 547.b
ſalem conſecrat S. Alexander 68.b
ſaladinus Aegypti Sulthanus 875.a
ſalamina 193.b 863.b
ſalaria via 159.a 178.a
ſalisburgeñ oppidum 481.a
ſalomon Hungarorum rex 577.a
ſalomon abbas 364.b
ſalomonis templum 219.a
ſaltans, à Deo morte mulctatur 179.b
ſaluſtius Hieroſolymitanæ Eccleſiæ Pontifex 251.a
ſambra fluuius 687.a
ſamothracia 863.b
ſamſonis Scoti error 500.a
S. Samſonis hoſpitum exceptoris vita 845.
ex Samſonis ſepulcro liquor manat 854.a
ſamus 864.b
ſanctus diaconus varijs tormentis affectus, ſecuri
cæditur 448.b & 451.a
ſancti Dei cur poſteris īnoteſcere ſua facta velint 1.
ſancti in Paleſtinam in metalla cōdemnantur 77.a
ſancti Symphoriani caſtrum 126.a
ſancti non deſunt nobis præſentia ſpiritali 331.a
ſancti vrbium ſunt defenſores 561.a
ſancti in cælis noſtri ſunt memores, & pro nobis
orant 99.a 208.a 396.b 427.a 574.a 656.b
734.b 855.a 877.b probatur idem exemplo
Agapij, qui pro Tertulla & Antonia orauit 4.a
ſancti ſunt noſtri propugnatores 703.a
ſancti viuunt, curamq́; noſtrarū rerū gerunt 335.a
ſancti res mortalium probè nôrunt 335.b 370.a
ſancti quid etiam poſt mortem poſsint. 377.a
ſancti viri ſcipio ac cera, ab igne nō læduntur 604.b
ſancti cur plerunq; poſt mortem, ſua alijs reuelent
corpora, terræq́; mandari cupiant 698.b
ſancti vitam habent in patientia, mortem in deſi-
derio 773.a
ſancti in corpore militantes, angelis ſunt maiores
867.a
ſanctorum Dei ad martyriū expeditus animus 1.b
ſanctorū vitæ cōmemoratio, qd cōmodi p̄ſtet 15.a
ſanctorum ad aras & monumēta munuſcula, pre-
cioſas veſtes aut alia ornamenta offerre, perue-
tuſtum 50.a 336.b
ad ſanctorum loca ſupplices ſanantur 65.b
ſanctorum laus in Deum redundat 114.a
ſanctorum martyrum opera imitanda 161.b
ſanctorum reliquiæ cur coruſcent miraculis 221.b
ſanctorum honor in Chriſtū redundat 228.a 845.a
SS. corpora quanto honore à maioribus, & qui-
bus proceſsionibus in vrbes introducta 302.a
ſanctorum acta q̃ ſtudioſè veteres conati ſint vin-
dicare ab obliuione 303.a
ſanctorum geſta ad poſteros tranſmittenda 303.a
ſanctorum feſta quàm officioſè pieq́; colēda 339.a
ſanctorum ſepulcra ornare, priſcum 363.b
ſanctorum è tumulis pulueres pietatis ergô accipe,
antiquum 377.a
ſanctorum ſpernere præcepta, periculoſum 413.b
ſanctorum inuiſere limina, ad eorumq́; confugere
aras & ſepulcra, antiquum & pium 115.a 326.b
429.b 445.a 446.a 471.b 479.b 650.a
ſanctorum martyrum corpora aromatibus con-
diuntur 648.a
ſanctorum metuenda pauimenta 684.b
ſanctorum inuocatio quàm efficax 730.a

ſanctorum vita, Euangelicorum panis fragmentorum nomine, intelligitur 741.a
cur ſanctorum hiſtoriæ tam multos habeant obtrectatores 744.b
ſanctorum honori Deo nihil derogari 803.b
ſanctis vouere pium 336.b
SS. dedicare altaria pium & antiquum 771.b
ſanctis non ingratum, ſuas à nobis reliquias venerari 771.a
ſanctis quàm gratum ſit, ſtatos illis feſtos dies celebrare 770.b
ſanctitas vndè naſcatur & confirmetur 652.b
ſanctos inuocare, pium & catholicæ religioni conſentaneum 14.a 49.b 50.a 51.a & b 222.b 223.a 229.a 248.b 429.b 829.a
ſanctos honore debito priuare q̃ graue ſit 333.a
ſanctos viros conuiciari, periculoſum 401. b
ſanctos in Chriſti laudem honoramus 829.a
ſanguinis Chriſti ſtilla apparet 546.b
ſaracenorum inſignis ſtrages 212.b
ſardica 24.a
ſardinia 34.a 243.a
ſarta flumen 305.a
ſatietas parit contemptum 854.a
ſauara villa 419.a
Scarbus fluuius 234.a
ſchiſma in eccleſia Romana 31.b 127.a 544.b 836.a
in ſchiſmaticum diuina vltio 128.a
ſclaui 212.b
S. Scopilio 410.b
ſcythæ Thraciam occupant 825.b
ſcythopolis 253.a
Sebaſtia metropolis 250.b
ſebaſtianus dux 257.b
ſebaſtiani Manichæi in orthodoxæ fidei cultores ſæuitia 25.b
S. Sebaſtiani corpus, Lucina matrona ſepelit. 160.a
ſecundinus epiſcopus 1.b
ſecorbiacum villa 418.a
ſeleheim 506.b
ſelenus tyrãnus Diuina vltione miſerè perit 637.a
S. Seleuci martyrium 434.a
ſeleucia 863.b
ſemiarriani 141.b
ſenæ vrbs 33.a 34.a 374.a
ſenenſis vrbs virginis dicta 365.b
S. Sennes 390.b
ſenonenſis diœceſis 131. a
ſepeliendi veterum Chriſtianorum ritus 812.b
ſeptimianus abbas 47.b
ſequana fluuius 131.b
ſerenus iudex 455.b
S. vtriuſq; Sereni martyrium 854.
ſergius pontifex 401.a
ſergius Paulus Cypri Proconſul à Paulo Apoſtolo conuertitur 857.b
ſermius fluuius 244.a
ſermo B. Petri Damiani, in feſto S. Anthimi martyris 160.b
ſermonis quanta moderatio eſſe debeat, præſertim in monacho 277.b
S. Seruatius prope Traiectum moritur 248.b
ſeruatij Tungrorum epiſcopi vita 248.a
S. Seruatij ſepulcrum mira Dei prouidentia nec aquæ nec niuis experitur iniurias 249.a
ſeruilianus credit in Chriſtum 179.b
ſeruire Deo cupientes, à mundo irridentur 761.b
ſeua fluuius 38.b
ſeuera ſoror Modoaldi abbatiſſa 219.b 219.a
ſeueræ virginis virtutes 219.a
ſeueriacum villa 421.b
ſeuerus Sulpitius ſacram contexuit hiſtoriã 249.b
ſeueri hæreſis 256.a
Siagrius Auguſtuduneñ epiſcopus 421.b
ſibergeñ monaſterium 518.b
ſicilia 44.a 350.a
ſido 560. a
ſidoniæ regina 136.a
ſidonius epiſcopus 652.b
ſigebertus Galliarum rex 215.a
ſigebertus ab Ariberto rege, ex ſacro fonte ſuſcipitur 232.a
ſigebertus monachus Chronicorũ ſcriptor 249.b
ſigeberti regis cædes 562.b
ſigna non eſſe expetenda 221.b
ſigninum caſtellum 829.b
ſilas Corinthi epiſcopus à Petro conſtituitur 861.a
ſilentium Pythagoricum 96.a
ſilentium in templo laudatum 579.b
ſilentium commendatur 754.b
S. Simeon canonizatur 446.b
S. Simeonis monachi Treuireñ vita 439.a
ſimon S. Nicolai abbas 530.b
ſimon abbas Foniaceñ 662.a
ſimon Magus laceratur à cane 176.b
ſimonis Magi vita 176.a
ſimonis Magi impietas 855.b Romæ impiæ ſuæ diuulgatæ ſuperſtitiones 856.a Ibidẽ dum volare cõatur, in terrã corruit, ſicq; moritur 856.b
ſimonis Magi præſtigiæ 861.a
ſimoni Mago erigitur ſtatua 860.b
ſimonia hæreſis 720.a
ſimoniacorum quàm difficilis conuerſio, ob obfirmatum in malis animum 720.b
ſimoniacos caſtigat acriter Romualdus 720.a
S. Simplicianus 391.a
S. Simplicij Auguſtuduneñ vita 812.
in Sinæ mõtis monaſterio frumentum miraculosè augetur 441.a
ſinope Ponti ciuitas 870.b
ſirmium Hiſpaniæ ciuitas 861. b
ſiſinnij diaconi vita 157.a
S. Siſinnij diaconi martyrium 424.b 425.a
S. Sixtus 576.a
Solon legiſlator 138.a
ſomena fluuius 556.b
ſomerſitana prouincia 402.a
S. Sophiæ templum extruitur 549.a
ſortes ab Antonino exploduntur 43.b
S. Soſimi martyrium 693.
ſoteris virginis martyrium 181.a
Spanydrion locus ſolitariæ habitationis Epiphanij 185.b
ſpatharus 849.b
ſpecioſus presbyter 809.b
ſpedotenum villa 413.b
ſpira 538.a
ſpenthaëſes diſcipulus Pachomij 268.a
Stabulaus monaſterium 211.b
ſtadinſe pagus 306.a
ſtamedienſium humanitas laudatur 119.a
ſtamedium 134. b
ſtaurius locus ſepulturæ Acacij 111.a
S. Stephana arborib⁹ duab⁹ alligata diſcerpit̃ 260.a
ſtephanus rex Chriſtianiſs. 13.a
ſtephanus abbas Leodieñ 209.a
ſtephanus papa 212.b
ſtephanus epiſcopus Meteñ 225.a

ſte-

ſtephanus abbas 227.b
ſtephanus epiſcopus Cameraceñ 230.a
ſtephanus alius quidam epiſcopus 382.b
B. Stephani oratorium Metis manet illæſum ab incendio 240.a
ſtœthioticus Damaſceni liber 92.b
ſtolam Romæ ab Epiſcopis ferri, priſcis non inuſitatum 322.b
ſtrongila 864.b
ſtudia ſimilia hominum conciliant animos 17.a
ſturmis abbas 505.b
Subditi vt regi debeant 145.a
ſulpitius credit in Chriſtum 179.b
ſulpitius Diaconus poſteà Bituriceñ Archiepiſcopus 361.b
ſumma quædam fidei Chriſtianæ 158.a
ſunamitidis mulieris encomium, & quid præfigurârit 625.a
ſurus diſcipulus Pachomij 268.a
Sybariticæ Græcorum obſcœnitates 139.a
ſyene 269.b
S. Syluani Gazæ epiſcopi vita, & aliorum quorundam ſanctorum martyrum 77.a
ſyluani monachi mira conuerſio 281.a
ſyluani lucus deſtruitur & vaſtatur 159.a
ſyluani ſacrificia 701.a
ſylueſter papa 27.a 387.b
ſyluiniacum 172. b
S. Symphorianus martyr 218.b 410.b
ſyneſius 196.b
ſynodus Tyri vbi accuſatur Athanaſius 17.b
ſynodus Sardiceñ plùs q̃ trecentorum epiſcoporũ Occidentalium, Orientalium autem Septuaginta 23.b
ſynodus Conſtantinopolitana 147.a
ſynodus Arimineñ 388.b
ſynodus in Anglia 408. b 470.b
ſynodus Colonieñ contra Euphratam epiſcopũ hæreticum 429.a
ſynodus tempore Carolomanni coacta & celebrata 482.b eiuſdem canones 483.
ſynodus Rhemeñ 524.b 541.b
ſynodus Antiochena 548.a
ſynodus Sardiceñ 549.a
ſynodus Conſtantinop. contra Macedoniũ. 550.a
ſynodus Chalcedoneñ 588.b
ſynodus Nicena 814.b
ſynodum Mediolaneñ Conſtantius congregat 26.a
ſyria 24.b 860.b
ſyrianus dux. 23.b
TAbeniſe vicus 264.a 269.b
tabernaculi Moſaici myſtica interpretatio 271.a
tres tabernæ 865.b
tabulæ Decalogi poſteriores, nouæ legis typus erant 61.a
tabularum Decalogi priorum effractio, veteris legis abolendæ typus 61.a
tacianus in miſera egeſtate vitam finit. 30.a
taciani ſtatua ignominia ab Alexādrinis afficit̃. 30.a
tanchelinus hæreticus ſeducit Antuuerpieñ 535.a
tanetos inſula 403.b
tarracina 178.a 861.b
tarſus vrbs Ciliciæ 71.b 148.b 464.a 857.b
tarſi multi Chriſtiani ac baptizati, Diocletiani iuſſu in carcerem conijciuntur 71.b
tartarorũ in varias regiões incurſiones 672.a
S. Taurecus epiſcopus 362.b
taurinus mons 44.a
S. Tecla 863.b
templa viſitat Antoninus. 37. b
templis ſummum honorem vult deferendum eſſe Antoninus 43.a
tentat neminem Deus 10. a
tentatur homo à propria concupiſcentia 10.a
tentyrorum eccleſia 269.b
terræmotus ingens 30.a
terræmotus in morte Philippi inſolitus 7.b
tetrarchia Herodis 12.b
Thamiſia fluuius 320.b
thammus Theuto conuertitur 714.b
thaſſus 143.b
thebais 24.b 191.b
thebæorum corpora 209.a
theodebertus rex 411.b
theodemirus abbas moritur 461.a
theodoricus rex Francorum 212.b 236.a 363.a
theodoricus nonus Hollandiæ comes 825.a
theodorus archiepiſcopus 102.a
theodorus ſcriba 250.b
theodorus mira arte ſeruat fratrem de fuga cogitantem 278.b
theodorus viginti annos natus, docet monachos, quod ægrè ferentes fratres à Pachomio corripiuntur 270.a & b
theodorus nobilis puer, fit monachus S. Pachomij 271.a
theodorus Florentinus epiſcopus 388.a
S. Theodorus 395.a
theodori Mopſueſtiæ hæreſis 257.a
S. Theodori Studiti de S. Ioãne Baptiſt. oratio 790
theodoſius Imperator orthodoxus 144.a 145.b 550.a 699.a
theodoſij Imperatoris erga Gregorium beneuolentia 146.a
theodoſij imperatoris ad Epiphaniũ literæ 203.b
S. Theoduli martyrium 64.a 434.a
theognis 19.a
theognoſtus 204.a
theologia Græcorum erronea 91.a
theonicus miles Chriſtianus 76.b
theopaſchiani hæretici 588. b
theophilus Alexandrinus Epiſcopus 203.b
theſſalonica 144.a
thietmarus abbas Helmuuardiceñ 209.a
thinus flumen 101.b 103. b
thomais monialis 631.a
thomas Aquinas 48.a
thomas dominus de Coſci 529. b
thomas Cardinalis 352.b
thomas abbas S. Trudonis 787.b
thomas Regieñ epiſcopus 817.a
thracia 241.a
thræa inſula 274. b
thuringia 472.a
thuringiæ hæreſiarchæ 477.b
thuris incenſi efficacia 716.a
thuſcia 390.a
thyeſtæa cœna 448.b
Tiberina oſtia 83.b
S. Tiburtius martyr. 457.a
tiburtius tyrannus 457.b
ticinus 481.a
tieſſerburgeñ monaſterium 470.b
timotheus presbyter 21.b
timotheus eremita 594.b
Tobias S. Bernardi conſobrinæ virtutes 367.a
tollus Seneñ, pater S. Bernardini 365. b

tolo-

toloſa 231.b 617.a
tornaceñ barbari mores & ad fidẽ conuerſio 559.a
torneamentorum ludus 750.
totila Gotthorum rex 397.b 880.b
Traianopolis 152.b
traianus Imperator 179.b
traiani forum 152.a
traiectum 248.b 471. e
traiectum olim dictum Vuiltenburg 603.a
tranſaliacenſis vicus 812.a
tranſſubſtantiatio 330.b
trecorenſis vrbis epiſcopus 355.b
treuiris Galliæ Metropolis 210.a
treuiris Belgicæ Galliæ adſcribitur 427.b
tribunus martyr 245.b
tridens villa 306.a
trina ſignatio myſtica 199.b
trinitatis myſteriũ Bibiano Acacius enodat 106.b
tripolis Phœniciæ vrbs 860.a
troas 297.b 863.b
troiani 231.a
S. Trudonis oppidum 779.b
tryphon moritur 182.b
Tuba ductilis 163.b cornea ibidèm.
tube menſis 271.a
tumen ciuitas, aliàs Tunem ſeu Tunetum 44.b
tungrenſis epiſcopatus Traiectum transfertur 249.b
tuſcia 128.e 294.a
tutela, Iouis templum 200.b
Tyane Cappadociæ ciuitas 140.a 860.b
tyberianus 238.b
tyberianum terret angelus 243.a
tyberis 161.b
typhoëa tela 387.b
typhonicus ventus 865.a
tyrannos cur diũ impunè ſæuire in Chriſtianos, Deus permittat. 106.a
tyrus 21.a

V Alencenæ 521.a
Valẽs Arrianus Imperator 390.a 699.a
valens conatur Arrianorum prouehere impietatem 29.b
valens perſequitur Catholicos 29.b
valens Antiochiæ vexat orthodoxos 30.b
S. Valentis diaconi Hieroſolymitani martyrium. 434.a
valentiniana hæreſis 207.b
valentinianus Imperator 28.b 390.a
valentinianus in ſocietatẽ imperij admittit fratrẽ Valentem. 29.b
valerianus præſes Tyrannus 645.a
S. Valeriæ martyrium 701.a
S. valerius 430.b
vallo caſtrum 410.b
vanæ gloriæ cupiditas caſtigata 292.a
vanæ gloriæ contemptus laudabilis 758.a
vandalica perſecutio 730. b
vantſumu fluuius 403.b
varennæ 164. b 166.a
varlarenſe monaſterium 533.b
vaſconia 231.b
Velari virgines antiquum 211.a 175.b
velari virgines tempore Antonini conſuetum 39.a
veneficæ cuiuſdam malitia 126.b
veneficos & ariolos neceſsitatis tempore, adire ac ſciſcitari, impium 126.b
venerandæ pleræq; res non quatenus tales, ſed quatenus habentis eas, res ſunt 57.b
veneris templum in monte Caluariæ à gentilibus ædificatur 55.a
venerius eremita 714.a
venetiæ 44.a
verbum Dei, cibus dicitur 3.b
verbum Dei panis angelorum 26.b
vercellina porta 112.b
veromanduorum oppidum 236.a
veronica virgo 184.a
verſa fluuius 558.a
veſtæ virgines Romæ 177.a
veſtia ciuitas 352.a
veſtimentorum faſtus repræhenditur 36.a 753.b
veſtium indecorus cultus ab Antonino vituperatur 43.a
veſtibus ſacris quæ reuererentia competat 324.b
veſtes ſacras benedicit Antoninus 37.b
Vhogo Traiectẽ epiſcopus 382.a
Via virtutis qualis ſit 9.a
via Latina Romæ 152.b
S. Victor ſecuri percutitur, atque ex eius vulneribus lac cum ſanguine promanat 260.a
S. Victoris martyrium 257.b
S. Victoris Mauri martyrium 111.a
victorini epiſtola 177.b
victorini cædes, ſepultura, & baſilica eius in honorem condita 178.b
victorius dux prope Romã vrbem occiditur 113.b
victurium monaſterium 305.a
vidualis continentiæ fructus 211.b
vienneñ Diœceſis, poſtmodùm Mauritij dicta eſt 118.a
viennenſium vrbs 162.a
viennenſium clades 162.b
vigiliæ monaſticæ 120.a
vigiliæ obſeruantur in eccleſijs in ſanctorum feſtis 113.b
vigiliæ nocturnæ 709.b
vigiliæ natalis Apoſtolorum 882.b
vigiliarum celebratio antiqua 162.a 560.a
villenbroc 746.a
S. Vincentij martyris reliquiæ aſſeruatæ 304.b
vincula Petri oſculatur & Alexãdri boias Balbina, 67. a
Vindocineñ pagus 418.b
vino modico vtendum monet Lucinam matronã S. Sebaſtianus 160.a
virga Aaronis typica 61.b
virgilius epiſcopus 405.a
virginalis cõtinẽtia laudata 174. 175. 234.b 631.b
virginitas nuptias Chriſti & Eccleſiæ condecorat. 175.a
virginitatis amiſſæ & matrimonij incõmoda 173.b
virginitatis patronus angelus 174.b
virginitatis ſeruandæ cauſa quæ ſe puellæ peremerint. 570.a
virgo diuinitùs lac præbet 780.b
virgo quæ manet in coniugio 739.a
viris Dei quantus honos debeatur. 295.b
viromandeñ eccleſia 555.a
viſitare ſanctorum templa pium & antiquũ 750.b
viſurgis flumen.
vita beata in cælis 174. b
S. Vitalis martyrium 700.b
S. Viti pueri martyrium & miracula 645. a & b
vitia induunt virtutum ſpeciem 763.a
vitijs à quibus impugnamur, cur non ſtatim ac ſatis reſiſtamus, 276.b

vitu-

vitulus veteris legis typicus 61.b
viuilus Patauieñ epiſcopus 481.b
Vltanus abbas 236.a
vlysbona ciuitas ab Vlyſſe condita 611.a
Vnctio extrema ſeu oleum ægrotorum.11.a
vnctionis extremæ ſacramentum ſumit vicinus morti Antoninus 47.a
vnctionis extremæ ſacramento morientes ſe muniunt 336.a 788.b
vnctionis extremæ præclaræ virtutes 765.a
Voluſianus Palæſtinæ præfectus 607.b
votum parentum pro liberis 135.a
votum virginitatis 312.b
vota religioſorum quænam ſint 32.a
vota ſanctis præſtita 50.b
vota explenda 822.b
Vrbanus VI. pontifex 31.a
vrbanus præſes à Deo punitur 438.b
vrbanus Tarſeñ à Petro cōſtituitur epiſcopus 861.a
vrbicius S. Liphardi diſcipulus 460.a
vrbinas 374.a
vrion locus quidam 186.a
vrſaria villa 429.b
S. Vrſicini martyrium 700.b
Vſurarij horrenda mors 619.b
Vtilo dux Baioariæ 481.a
Vienna 447.a
vuag flumen 14.a
Vualameris Oſtrogotthorum rex 249.b
vuarinbertus Sueſsiōis epiſcopus abutitur monaſterij rebus 563.b
vueſterlo pagus 300.a
vuenceslaus Cæſar 31.a
Vuigbertus presbyter 818.b
vuilfridus presbyter 104.a
vuilhelmus Angliæ rex 335.a
vuilhelmus epiſcopus Maurianeñ 838.b
vuillibaldus Eiſteteñ epiſcopus, diſcipulus S. Bonifacij 468.b
vuillibrordus Traiecteñ epiſcopus 472.b
S. Vuillibrordus in Friſia Chriſtum prædicat 818.b
vuiltonia 327.a
vuinbertus abbas 470.a
vuinbertus Archimandrita 470.b
S. vuironis epiſcopi Scotiæ vita 114.a
vuirone vtitur Pipinus loco confeſſarij 116.b
vuitmaris prædium 431.a
S. vulmari abbatis vita 687.
vuolfhardus abbas 469.b
Vxorem fratris defuncti, ducit ſuperſtes frater in Anglia 579.a
X. literæ myſterium 61.a
Xantenſes 302.a
xantenſibus concionatur Nortbertus. 518.b
xantippe ad Chriſtum conuertitur 865.b
Xenocrates 36.b
Zacharias Papa 212.b
zachariæ Romani Pontificis ad Bonifacium literæ 488.b 489. 490. 496. 497. 498. 499. 500. 502. 504.
zachariæ verba citantur 148.b
zachæi mira abſtinentia 292.b
Zeno Imperator 250.b 589.b
zenobius ſubdiaconus factus, mox creatur Archidiaconus Florentinus 388.b
S Zenobius inuiſitur à S. Ambroſio 389.a
S. Zenobius contra Iulianum apoſtatam publicè concionatur 389.a
S. Zenobij Florentini archiepiſcopi vita 387.
zenobij obitus, morientis ad ſuos oratio, corporis translatio, ac deniquè præclara poſt mortem miracula 392. 393. 395.b 396.b 397.a 398. 399.
zephyritarum vrbs 640.a
zephyrinus pontifex Romanus 858.b
Zioncellus fluuius 246.a
Zobor monaſterium 13.a
zoërardus fit mōachus & Andreas nominatur. 13.a
zoërardi confeſsoris & eremitæ vita 13.a
zozimas abbas 13.b

ALPHABETICVS TOMI ISTIVS TERTII DE SANCTIS, SVB APPELLATIONE MAII ET IVNII, ORDO.

A, B, C, D. a, b, c, d, e, f, g, h, i, k, l, m, n, o, p, q, r, ſ, t, v, x, y, z. aa, bb, cc, dd, ee, ff, gg, hh, ii, kk, ll, mm, nn, oo, pp, qq, rr, ſſ, tt, vv, xx, yy, zz. aaa, bbb, ccc, ddd, eee, fff, ggg, hhh, iii, kkk, lll, mmm, nnn, ooo, ppp, qqq, rrr, ſſſ, ttt, vvv, xxx, yyy, zzz. aaaa, bbbb, cccc, dddd, eeee. Trifolia ſunt aut indicant connexiones ſingulæ, exceptis bifolijs quatuor, videlicet A, B, C, eeee.

DE S. MA-

MARTYRIVM SS. Mariani Lectoris & Iacobi Diaconi, præclarè conſcriptum ab eo, qui interfuit. Eſt perantiqua hiſtoria & lectu digna. Etſi autem in Aprilem, non in Maium, horum martyrum natalis incidit, tamen nè lector tam egregia hiſtoria fraudaretur, quam tum necdùm inueneramus, maximè cùm vltimo Aprilis die eorum in martyrologijs mentio habeatur, quo die nos non niſi Epitomen huius hiſtoriæ poſuimus, hoc loco putauimus collocandam, qui proximè ad Maij initium accedit.

QVOTIES aliquid beatiſsimi Dei martyres, feſtinantes ad promiſſa regna cælorum, chariſsimis ſuis verecūdiùs mandant, memores ſunt humilitatis, quæ ſemper in fide ſola facere ſolent maiores: & quanto modeſtiùs petiērunt, tanto efficaciùs impetrauerunt: & nobis hoc prędicādæ gloriæ ſuæ munus teſtes Dei nobiliſsimi reliquerunt: Marianum dico, vnum ex dilectiſsimis fratribus noſtris, & Iacobum, quos ſcitis pręter communē ſacramenti religionem vitæq́; ſocietatem, domeſticis affectibus inhæſiſſe: qui contra ſæuientes ſeculi preſſuras & gentiles impetus habituri tam ſublime certamen, pręliū ſuum, quod inſtinctu ſpiritusſancti inierunt, in notitiam fraternitatis per nos venire iuſſerunt: non quòd in terris vellent coronæ ſuæ gloriam prædicari, ſed vt præcedentibus experimentis, multitudo plebis & Dei populus ad exemplum fidei poſſet armari. Quis enim dubitet, quæ nobis in pace vitæ commúnitas fuerit, quandò nos indiuidua dilectione viuentes vnà, tempus perſecutionis inuenerit? Nam pergebamus in Numidiam ſimul, vt ſemper anteà, ſocio pariq́; comitatu viam ingreſſi, quæ nos ad exoptatum fidei & religionis obſequium, illos iam ducebat ad cælum. Et venerunt in locum, qui appellatur Muguas, cui eſt Cirthenſis Coloniæ ſuburbana vicinitas: in qua tunc maximè ciuitate, gentilium cæco furore, ex officijs militaribus perſecutionis impetus, quaſi fluctus ſeculi tumeſcebant, & auidis faucibus ad tentandam fidem iuſtorū, rabies diaboli infeſtantis inhiabat. Vndè Marianus & Iacobus beatiſsimi martyres, certiſsima & exoptata diuinæ in ſe dignationis ſigna tenuerunt, qui in ea regione, in qua perſecutionis tempeſtas turbulentiùs fureret, hora iam maturante ſua, Chriſto gubernante, ad ipſum coronæ locum direxerunt veſtigia. Nanque omnes dilectos Chriſto, cruenti & cæcati Præſidis furor per militares manus requirebat. Nec in hos ſolos crudelitatis exercebatur inſania, qui in ſuperioribus perſecutionibus inconcuſſi Deo viuerent: ſed in illos quoquè manū diabolus inſatiabilem porrigebat, quos iamdudùm in exilia ſubmotos, & ſi non ſanguine, mente iam martyres, ferox Præſidis amētia coronauit. In his ab exilio perducebantur ad Pręſidem Agapius & Secundinus epiſcopi, prædicandi ambo ſpeciali dilectione, alter etiam carnalis continētiæ ſanctitate: Perducebantur, inquam, non à pœna, ſicut Gentilibus videbatur, ad pœnam, ſed à gloria potiùs ad gloriam, à certamine ad certamē aliud: vt qui captiuos à ſeculi pompis in obtinendo Chriſti nomine ſubegiſſent, etiam mortis aculeos conſummatæ fidei virtute calcarent. Neque enim fas erat, vt tardiùs quærerent in terrena colluctatione victoriam, quos iam Dominus ſecū habere properabat. Et contigit, vt fratres Agapius & Secundinus, ex illuſtri ſacerdotio martyres glorioſi, in eo tranſitu, quo ad beatum paſsionis ſuæ prælium, Præſidis quidem temporanea poteſtate, ſed Chriſti electione pergebant, noſtrum interìm dignarentur hoſpitium. Quibus tantus inerat ſpiritus viuificationis & gratiæ, vt tam ſanctis & præclaris Dei teſtibus iam parū eſſet, quòd ipſi martyrio precioſum ſanguinem deſtināſſent, niſì etiam alios martyres fidei ſuæ inſpiratione feciſſent. Horum tanta charitas fuit & tanta dilectio, vt licèt taciti poſſent iam deuotæ & obſtinatæ virtutis exemplis fidem fraternitatis extruere, tamen ad ſtabilitatem perſeuerantiæ latiùs conſulentes, pectoribus noſtris rorem tractatûs *ſalutariùs infunderent. Neque enim tacere poterant, qui Dei ſermonem

30. April.

Habes hinc hiſtorię huius certam fidem.

Colonia Cirthēſis.

Perſecutionis immanitas.

Agapius & Secundinus Epiſcopi, quos Martyrologia habēt 29. Aprilis.

*ſalutaris

monẽ videbant. Nec mirum, ſi paucis illis diebus tam largè noſtrûm omniũ mentes eorũ tractatus ſalubris animauit, in quibus iam Chriſtus, micante gratia, de proxima paſsione fulgebat. Deniquè ità proficiſcentes illi, Marianũ & Iacobum exemplo & magiſterio ſuo diſpoſitos reliquerũt, vt recentiſsima glorię ſuæ veſtigia dimitterent ſecuturis illorũ viam. Dum enim biduum fluxerat, eccè Marianũ & Iacobũ chariſſimos noſtros ſua palma quętebat, nec, vt alijs in locis, vnus hoc aut alius ſtationarius miles agebat ſubcenturio. Nam violenta manus & improba multitudo ſic ad villam, quæ nos habebat, quaſi ad famoſam ſedem fidei conuolârat. O exoptanda nobis incurſio. O felix & digna exultatione trepidatio. Sic quidem ad nos ventũ eſt propter hoc tantùm, vt Dei dignationem, Mariani & Iacobi iuſtus ſanguis expleret.

Vix hoc in loco poſſumus, fratres dilectiſsimi, gaudia cumulata frenare: qui alios ante biduum ad ipſum paſsionis exitum à noſtris amplexibus miſeramus, alios adhuc nobiſcum futuros martyres habebamus. Quos cùm iam matura dignatione fortis Deus quæreret, etiam nos aliqua fraternæ gloriæ pars perſtrinxit, quia pertrahebamur à Muguis in Cirthenſem Coloniam. Sequebantur autem chariſſimi nobis, & ad palmam paſsionis electi, quos & noſtrî amor ducebat, & Chriſti matura dignatio. Ità miro modo & immutato pergendi ordine, ſequebantur illi, qui fuerant anteceſſuri. Deniquè illis non fuit longa dilatio. Nanque dum nos exultantiùs adhortantur, ſe quoquè Chriſtianos eſſe liberiori gaudio prodiderunt. Mox interrogati, cùm in fortiſsima nominis Chriſti confeſsione perſtarent, deducũtur in carcerẽ. Tunc attentantur numeroſis duriſq; cruciatibus per ſtationariũ militẽ, iuſtorum piorumq; carnificẽ, adhibitis in auxilium crudelitatis eius centurionũ & Cirthenſium magiſtratibus, hoc eſt, diaboli ſacerdotibus, tãquàm membrorum laceratione frangeretur fides, cui cura corporis vilis eſt. Et Iacobus quidẽ, ſicut erat in virtute fidei ſemper auſterior, qui & infeſtationes iam ſemèl variæ perſecutionis euicerat, affectauit ſe, non Chriſtianum tantùm, ſed Diaconum confiteri: Marianum autem fecit tormentis obnoxium, quòd ſe, Lectorem tantùm, ſicutì erat, fatebatur. Quænam illa tormenta, quàm noua, quàm diaboli venenato ſenſu & deijciendi artibus exquiſita ſupplicia? Pependit Marianus ad vulnera, &, quæ martyri etiam in ipſis lacerationibus affuit gratia, ſic tortus eſt, vt illum exaltaret & pœna. Nexus autem, qui pendentem gerebat, non manus, ſed ſummos apices pollicum vinxerat, ſcilicet vt digitorum tenuis exilitas plùs in ferendis membris cæteris laboraret. Addita etiam pedibus iniuſta pondera, vt diſcordantibus pœnis vtrinquè diſtracta, & viſcerum conuulſione reſoluta, de neruis ſuis totius corporis compago penderet. Nihil egiſti iuxta templum Dei, iuxta Chriſti cohæredem nequitia gentilis. Suſpenderis licèt membra, concuſſeris latera, diuulſeris viſcera: Marianus noſter in Deum fidens, quantum corpore patiebatur, tantum mente creſcebat.

Marianus & Iacobus ducũtur in carcerẽ, & dirè torquentur.

Immanes cruciatus.

Victa deniquè feritate torquentium, rursùs in carcere de triumpho ſuo multùm lætatus includitur, ibiquè cum Iacobo & reliquis fratribus gaudium victoriæ Dominicæ frequenti oratione celebrauit. Quid nunc gentiles creditis Chriſtianos ſentire carceris pœnas, & ſeculares horrere tenebras, quos manet gaudium lucis æternæ? Spiritus cum fida ſpe venientis gratiæ cælos mente complexus, ſuis iam non intereſt pœnis. Secretam licèt ſupplicijs quæratis & abditam ſedem, grauesque antri caligantis horrores, domumque tenebrarum, fidentibus in Deum nullus ſqualidus locus, nullũ tempus triſte ſentitur. Fouet illos, Deo patri dicatos, fraternitas Chriſti diebus ac noctibus. Etenim Marianus poſt illam vexationem corporis altiùs in ſoporis tranquilla reſolutus, quid diuina dignatio ad fiduciam ſpei ſalutaris oſtenderit, expergefactus ſic ipſe nobis narrauit: Oſtenſum eſt, inquit, mihi fratres tribunalis excelſi & candidi nimiùm ſublime faſtigium, in quo ad vicem vnus præſidebat. Illic erat cataſta non humili pulpito, nec vno tantùm aſſcenſûs gradu, ſed multis ordinata gradibus, & longè ſublimis aſſcenſus. Et admouebantur confeſſorum ſingulæ claſſes, quas ille iudex ad gladium duci iubebat. Tum exauditur mihi vox clara & immenſa, dicentis: Marianum applica. Et aſſcendebam in illam cataſtam: & eccè eximprouiſò mihi, ſedens ad dexteram eius iudicis, Cyprianus apparuit, & porrexit manum, & me leuauit in altiorem cataſtæ locum, & arridens, dixit: Veni, ſede mecũ. Et factũ eſt, vt audirẽtur aliæ claſſes, me quoq; aſſidente: & ſurrexit ille iudex, & nos duce-

Viſio Mariani.

ducebamus eum ad prætorium ſuum. Iter aũt nobis erat per locũ pratis amœnũ,& viridantium nemorum læta fronde veſtitum,opacum cupreſſis ſurgẽtibus in excelſum,& pinnis pulſantibus cælum, vt putares eum locum, per omnem circuitûs ambitum,lucis virentibus coronatum. Sinus autem in medio pellucidi fontis vberantibus venis & puris liquoribus redundabat. Et eccè ſubitò ab oculis noſtris ille iudex receſſit. Tunc Cyprianus phialam,quæ ſuper marginem fontis iacebat,arripuit, & cùm illam de fonte implêſſet,hauſit,& iterùm implens,mihi porrexit,& libenter bibi. Et cùm Deo gratias agerem,excitatus,inquit,mea voce,ſurrexi.

Tunc Iacobo quoquè in recordationem rediјt, quòd ſibi hanc ſignificâſſet corona̷m diuinæ dignationis oſtenſio. Nam ſuperioribus diebus,cùm eiuſdem carrucæ vehiculo Marianus & Iacobus, & cum his ego, viam communiter carperemus, ad medium ferè diem, inter illa itineris confragoſa,mirabili & alto ſopore correptus, poſtquàm à nobis interpellatus & excitatus eſt,euigilauit: Perturbatus ſum,inquit, non ſine gaudio meo fratres,ſed & vos mecum gaudere debetis. Vidi, inquit, iuuenem inenarrabili & ſatìs ampla magnitudine, cuius veſtitus diſtinctus erat intantùm candida luce, vt oculi in eum conſtanter videre non poſſent: cuius pedes terram non calcabant, & vultus oris ſuper nubes erat. Is cùm tranſcurreret, vnam tibi Mariane, & vnam mihi, zonas purpureas in ſinus noſtros iaculatus eſt,& ait: Sequimini me citò. O quietem,vigilijs omnibus fortiorem. O quietem, in qua feliciter dormit, quiſquis in fide vigilat, quæ terrena tantùm membra ſopiẽrat: quoniam videre Deum, nisì ſpiritus, non valebit. Quantùm exultantes, quamque ſublimes animos martyrum eſſe credendum eſt, quibus in ſui nominis confeſſione paſſuris, & audire CHRISTVM antè contigit, & videre offerentem ſe ſuis quocunque tempore? Non fuit impedimentum vehiculi promouentis inquieta iactatio, nec dies medius,qui ſub calore tunc fulgebat Solis. Nulla noctis expectata ſecreta ſunt: nouo genere gratiæ martyri ſuo Dominus nouum opus viſionis elegit: nec in vnum aut in alium fuit iſta dignatio. Nanque Aemilianus,quanuìs equeſtris ordinis haberetur, ad quinquageſimum propè ætatis annum carnis continentia peruenerat, continuatis in carcere gemina ſuperpoſitione ieiunijs, & orationibus ſæpè repetitis,per quas deuota mens paſta,in alium diem & ſacramento Dei parabatur: in ſomnum media die reclinatus, quiete diſcuſſa, talia nobis ſuæ viſionis patefecit arcana: *Perducto me,inquit,de carcere,homo gentilis, hoc eſt, frater meus carnalis occurrit. Is res noſtras admodùm curioſus inſultabunda voce perquirit, ſciſcitans, quatenùs nos pœnalibus tenebris in illis, & inedia carceris haberemus. Cui reſpondi: Milites CHRISTI & in tenebris clariſſimam lucem, & in ieiunio cibum ſaturabilem, Dei habere ſermonem. Et cùm hæc audiret: Scitote,inquit, quòd vos, quicunque in carcere habemini, ſi obnixè perſtabitis, maneat pœna capitalis. At ego, qui verebar nè compoſitum luderet fraude mendacium, confirmare votum meum volui: Verè, inquam,patiemur omnes? At ille rursùm affirmans, dixit: Gladius vobis & ſanguis in proximo eſt. Sed velim ſcire, an omnibus vobis, qui vitam contemnitis indiſcretè, æqualia munerum cæleſtium præmia rependantur. Cui reſpondi: Non ſum idoneus tam magnæ rei proferre ſententiam. Attolle, inquam, ad cælum oculos: iam videbitis innumerabilem turbam micantium ſiderum. Nunquìd ſtellæ omnes pari luminis honore præfulgent? Et tamen omnibus lumen eſt. Ad hæc ille iterùm, quid interrogaret, inuenit. Ergò ſi qua diſcretio eſt, inquit, qui veſtrùm ſunt in promerenda Dei voluntate potiores? Nimirùm, inquam, præ cæteris duo, quorum nec tibi dicenda, & DEO nota ſunt nomina. Illo acriùs incumbente, atque perſcrutante moleſtiùs: Hi ſunt, inquam, qui quo difficiliùs & tardiùs vincunt, glorioſiùs coronantur. Et propter hoc ſcriptum eſt: Facilius eſt camelum per foramen acûs tranſire, & cæt.

Item s. Iacobi viſio.

Aemilianus martyr.

*Producto

Viſio Aemiliani.

Matt. 19.

Poſt has oſtenſiones in carcere diebus pauculis commorati, perducũtur in publicum,vt eos Cirthenſium magiſtratus, eulogio confeſſionis ſuæ honoratos, tranſmitteret cum parte damnationis ad Præſidem. Et eccè vnus è circunſtantibus noſtris, omnium in ſe gentilium conuertit oculos, quòd iam per gratiam proximæ confeſſionis Chriſtus in ore eius & facie relucebat. Cumque ex eo turbulentis &

a 2 ſer-

feruentibus animis quæreretur, an eiuſdem & ipſe eſſet religionis & nominis, rapuit tam dulcem promptiſſima confeſſione comitatum. Sic eulogijs ſuis beati marty- res, plures Dei teſtes, dum ipſi ad martyrium parantur, acquirunt: & iam tranſmiſſi ad Præſidem, negocioſum ac difficile iter cum voluntate properauerunt. Tunc eos

Hoſpitia Chriſtianorũ, carceres.

Præſidi admotos, iterùm Lambeſitanus carcer accepit. Hæc enim ſola apud gentiles hoſpitia iuſtorum. Interìm per dies plurimos effuſione ſanguinis tranſmittebatur ad Dominum numeroſa fraternitas, nec peruenire ad Iacobum & Marianum

Nota multam cædẽ Chriſtianorum.

Clericorumque victimam rabies inſanientis Præſidis poterat, laicorum tam multis occupata vulneribus. Nam ità inter ſe noſtræ religionis gradus artifex ſæuitia diuiſerat, vt laicos à clericis ſeparatos, tentationibus ſeculi & terroribus ſuis putaret eſſe ceſſuros. Ergò chariſſimi noſtri & fideliſſimi milites Chriſti, cæterique de Clero, contriſtari aliquantulùm cœperunt, quòd Laicis certaminis ſui laude perfun-

Agapius martyr.

ctis, ſeruaretur ſibi tam lẽta & tam ſera victoria. Tunc Agapius, qui iamdudùm martyrio ſuo conſummatæ fidei ſacramenta perfecerat, qui & ipſe, cùm pro puellis duabus Tertulla & Antonia, quas ſibi chariſſimas ad vicem pignorum diligebat, repetitis frequenter precibus oraret, vt ſecum & illę Dei dignatione martyres fierent, retulerat meritorum ſuorum tali reuelatione fiduciam: Quid aſſiduè petis, quod vna

Alia Iacobi viſio.

oratione meruiſti? Is ergò Agapius agenti Iacobo in carcere per tempus quietis apparuit. Nam ipſa, inquit, nocte Agapium noſtrum videbam inter omnes alios lætiorem, quos vnà nobiſcum Cirthenſis carcer incluſerat, ſolenne quoddam & lætitiæ plenum celebrare conuiuium. Quò cùm ego & Marianus quaſi ad agapen ſpiritu dilectionis & charitatis raperemur, adcucurrit obuius nobis puer, quem con-

Gemini cum matre paſsi.

ſtabat eſſe alterum ex geminis, ante triduum cum matre paſſis, corona roſea collo circundatus, & in manu dextra palmam viridiſſimam præferens. Et, Quò properatis, inquit? Gaudete & exultate: cràs enim nobiſcum & ipſi cœnabitis. O DEI magna in ſuos & præclara dignatio. O verè paterna pietas in IESV CHRISTO Domino noſtro, qui dilectis ſuis & indulget tam larga beneficia, & clementiæ ſuæ munera præſtaturus antè declarat. Dies à viſione primus illuxerat, & iam promiſſis Dei ſententia Præſidis ſeruiebat: quæ Marianum & Iacobum & cæteros clericos, tandèm patriarchis cum gloria redditos, è preſſuris ſeculi ſententia animaduerſionis emiſit. Et perducti ſunt ad coronæ locum, qui riparum collibus hinc & indè ſublimis, media fluminis conualle ſubſederat, ſed & ſpectaculo erat celſa vtrinquè altitudo aggeris. Alueus ipſe medio ſinu fluorem beati ſanguinis hauriebat. Nec deerat vtriuſque ſacramenti genus, cùm & baptizarentur ſuo ſanguine, & lauarentur in flumine.

Baptiſmꝰ ſanguinis & fluminis.

Mira tunc ibì cernere poſſes & exquiſita compendia ſæuiendi. Nam cùm manum carnificis gladiumque ipſum, tot ceruicibus debitum, numeroſus iuſtorum populus vrgeret, artificis feritas diſpoſitas agminum ſeries in ordinem dirigebat, ſcilicet vt ſacrilegi percuſſoris ictus, velut impetu quodam furoris pia colla percurreret. Deindè, vt nè expectabile fieret cruentum illud & barbarum miniſterium, hanc ſibi expeditionem ſceleris inuenit. Nam ſi vno in loco percuſſurus ipſe conſiſteret, immenſam ſtruem corporum cumulus aceruaret, & ipſum deniquè ſpatium tanta ſtrage completus alueus denegaret. Tunc oculis ſub ictu ferri de more velatis, nullæ tamen aciem liberæ mentis clauſêre tenebræ, ſed largus atque inæſtimabilis ſplendor immenſæ lucis affuit. Nam plerique cum proximis atque aſſiſtentibus ſibi fratribus, quamuìs in viſum carnalis aciei pars non pateret, videre ſe tamẽ & mira quædam loquebantur, quòd ſibi apparerent equi deſupèr, niueo colore candentes, inueherentur iuuenes candidati. Nec defuêre ex eodem martyrum numero collegarum quidam, qui reuelationem atteſtarentur auribus, & ex auditu equorum fremitus

Mariani prophetia

ac ſonos recognoſcerent. Ibì & Marianus, prophetico ſpiritu iam repletus, fidenter ac fortiter prædicabat proximam iuſti ſanguinis vltionem, variaſque ſeculo plagas vel de cæli iam culmine minabatur luem, captiuitatẽ, famem, terræque motus, cynomyiæ venena cruciantia. Qua prædicatione non tantùm gentilibus inſultabat fides martyris, ſed etiam fratribus vigorem æmulandæ virtutis & quaſi claſſicum prę- cinebat, vt inter tantas ſeculi plagas iuſtis DEI tam bonæ atque piæ mortis rape-

Matris Mariani

retur occaſio. His peractis, Machabæico gaudio Mariani mater exultans, & paſſione

per-

perfecta iam ſecura de filio,non illi tantùm cœperat,ſed & ſibi,quæ tale pignus edi- virilis
derat,gratulari. Complectebatur in filij corpore ſuorum viſcerum gloriam, & in animus.
ipſa ceruicis vulnera, frequens oſculum pietas religioſa figebat. O te meritò
Mariani,ô te beatam & filio tuo matrem & nomine. Quis in ea tanti vocabuli feli-
citatem credat erráſſe,quam ſic veteri ſui fœtus ornauit? Inæſtimabilis verò DEI
omnipotentis & CHRISTI eius in ſuos miſericordia, qui fidentes in ſuum no-
men, non ſolùm gratiæ dignatione confortat,ſed & ſanguinis redemptione viuifi-
cat. Nam quis digna æſtimatione poſſit eius beneficia metiri, qui in hoc paterna
indulgentia ſemper operatur, vt in nos & hocipſum quo DEI noſtri ſanguine re-
pendi credimus,conferatur: Cui eſt gloria & imperium in ſecula ſeculorum,Amen.

COMMENTARIVS RERVM GESTARVM SANCTI APOSTOLI PHILIPPI, AVTHORE *Simeone Metaphraſte.*

DEI verbum,quod cum patre eſt æternum,& caret tem- Maij 1.
pore,voluit aliquãdò fieri ſicut nos, & venire ſub tem-
pus,propter lapſum noſtræ naturæ. Hinc factum eſt,vt
virginis carne circunſcriberetur, & id quod aſſumpſe-
rat,Deum redderet communicatione. Cùm autẽ eius
cum corpore aduentu, omnibus acquirente ſalutem,
oporteret eum habere ſpectatores diuinę illius & inef-
fabilis diſpẽſationis, & participes myſteriorum : vt vni-
uerſo generi per ipſos ſuppeditaret affatìm reuocatio-
nem:poſtquàm per totam finitimã, & quæ circùm Ior-
danem ſita erat,regionẽ peruaſiſſet Iohãnis prędicatio,
data aũt fuiſſet gratia ſpiritûs, & multi ab illo baptiſmũ
accepiſſent, quo tempore meus quoq; Chriſtus fuit baptizatus, mittens verſari in Matt.3.
ciuitate idem Dei verbum,quod compræhendi non poteſt,(verſabatur enim Hiero-
ſolymis)degit in Galilæa. In ea autẽ agebat Philippus ille admirabilis,qui erat quidẽ Iohan.1.
ex Bethſaida ciuitate Andreæ & Petri,tunc verò aderat in Galilæa : qui ſtatìm ab in-
eunte ætate traditus eſt à parentibus,erudiendus diſciplinis.

Cùm autem rectè fuiſſet educatus, & in omni laudabili diſciplina iam inſtitutus
eſſet & eruditus,libros perlegit Moſaicos, & quæcunq; fuerant prædicta de Chriſto
myſteria,imbuit: quemadmodùm nouiſſimis temporibus ſit venturus, & ſit omni-
bus communiter ſalutem diſtributurus. Ijs enim,qui tunc erudiebant,non erat per-
miſſum,diſcipulos in alia erudire doctrina,niſi libros Moſis priùs legiſſent. Cùm er-
gò veniſſet Ieſus in Galilæam, & hunc magnum inueniſſet Philippum, iuſſit ei, vt Ibidẽm.
ipſum ſequeretur. Ille autem cùm audiſſet, ſtatìm recordatus eſt eorum, quæ ab in-
eunte ætate de Chriſto accepit & legit : & eum eſſe illum agnouit, quem Moſis libri Philippus
eſſe poſteà venturum declarabant. Exhinc ergò is cum eo,qui vocauerat, magiſtro adhæret
verſabatur,& habebat virtutem, quæ cum tempore prouehebatur : & connumera- Chriſto.
batur cum præcipuis diſcipulis.

Cùm autem ità boni effectus fuiſſet particeps, aſſumit etiam alios ſocios partici- Iohan.1.
pationis ; nec eam celat,ſed cùm in primum incidiſſet Nathanaëlem,qui longo antè
tempore ei fuerat amicus & familiaris, venientis aduentum, nõ tanquàm adhuc fu-
turũ,ſed tanquàm qui iam eſſet,annunciauit:Non ampliùs,dicens,in ſpe ſita eſt ſalus
Iſraëlis:ſed quem linguæ ſpiritu præſignificantes Seruatorẽ, prædixerunt in vltimis
diebus Iſraëli ſurrecturũ,is adeſt. Eum cùm nos inueniſſemus Ieſum ex Nazareth,&
eius admirabilibus & quæ naturam ſuperant, miraculis non poſſemus non crede-
re,omnes alios multùm iubentes valere,cum eo degere conſtituimus.His cùm ſum-
moperè cepiſſet Nathanaëlem, etſi rem ægrè ferentem, & nõ ex Nazareth eſſe boni Ibidẽm.
aliquid contendentem,à tuendis quidem rebus Iſraëlis eum abducit,Chriſto autem
adducit obedientem. Cumq; eum primùm * adiunxiſſet,liberiùs exclamauit:Rabbi, * aduexiſſet,
dicens,tu es Rex Iſraëlis. Quo quidem ipſe quoq; Chriſtus delectatus, vt quod pro-
fectum eſſet à mente intùs rectè affecta,id aperit,quod erat ei conueniens,futurum

Ibidem. eum myſtam maiorum myſteriorũ,& regni Dei ſpectatorem. Quid enim dicit? Amẽ dico vobis, cęlum apertum videbitis,& angelos Dei aſſcendentes & deſcendentes ſuper filium hominis. Ab illo ergò tempore ſactatiſſimus Philippus aures præbens ſacris myſteriorum inſtitutionibus, tota mente in illis verſabatur, nulla eum cura attrahente ad alia: & luce diuinioris cognitionis expurgabat cogitationem, priorem depellens ignorationem,& internum hominem renouans.

Cùm itaq; ad virilem ætatem perueniſſet, in Chriſtum quidem perfectiorem aſſumpſit charitatem, vt reputaretur perindè atquè filius,& locũ obtineret hæredis,&
Pſal. 44. aduentu ſpiritûs conſtitueretur princeps ſuper omnem terram. Cùm autem aduenisset tempus ſalutaris paſſionis, per quam patibili genere ſuperior extitit impatibilitas, is inſeparabiliter verſabatur cum Magiſtro. Oportebat verò illo tempore aliquos ex ijs, qui tenebant falſam gentium religionem, proficiſci Hieroſolyma ad feſtum contemplandum. Ij ijs, quæ de Ieſu præter opinionem annunciata fuerant, obſtupefacti,(Nam ipſis quoq; magna de eo nunciabantur,& quæ fidem ſuperabant,
Ioan. 11. & 12. quòd Lazarum quidem ſuſcitâſſet à mortuis, & vniuerſus populus cum laudibus & bonis verbis eſſet proſecutus,& alia innumerabilia feciſſet miracula) eum conueniendi magno capti ſunt deſiderio. A quo ſuperati, veniunt ad meum Ieſum: & cùm ac-
Iohan. 12. ceſſiſſent ad Philippum, annunciant cur venerant. Ille autem cùm Andreæ, qui fuerat primus vocatus, de eis communicâſſet, Ieſu ſimul cum ipſo eorum aduentum an-
Ibidem. nunciat. Ieſus verò de ſua paſſione & gloria ei ſignificat, dicens: Niſi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipſum ſolum manet: mortuum autem, affert multum fructum. Atq; hæc quidem Chriſtus illis diſſeruit. Quandò autem poſt paſſionem & reſurrectionem ſe ſæpè oſtendit diſcipulis, & illos fecit eorum ſpectatores, quæ erant maiora, quàm vt caderent in cogitationem, hic ipſe quoq; magnus Philippus, vt qui eſſet condiſcipulus & ſocius arcanorum, aderat ijs, quæ fiebant, & erat vnus ex eorum numero.

Cùm verò Dñs & Saluator noſter Ieſus Chriſtus, vniuerſam, quæ fiebat per carnẽ, pro nobis peregiſſet diſpenſationẽ,& terrena vniſſet cæleſtibus admirabiliter &
Act. 1. Act. 2. ꝑter opinionẽ,& cum gloria fuiſſet aſſumptus in cęlos,& ad maieſtatis Patris conſediſſet dexterã, & ſpiritũ paracletũ ijs, qui ipſi eum viderãt, ſuis myſtis miſiſſet, vt erat pollicitus, in ſpecie ignearũ linguarũ, eo quoq; repletus Philippus, ſe parabat ad curſum Euangelij. Cùm aũt ex ijs alij quidẽ partes orientales, alij aũt occidentales, eas ſortiti obirent, Borealesq; & Auſtrales peruaderent regiones, implentes præceptũ,
Philippus prædicat Chriſtum in Aſia. quod eis datum fuerat, admirabili quoq; huic Apoſtolo ſorte obtigit Aſia. Quam quidẽ in orbem obiens,& in omnibus quidem verſans ciuitatibus & regionibus, innumerabilem multitudinẽ fecit veræ pietati conſentire. Quos cùm etiã obſignâſſet luce regenerationis, obtulit patri cæleſti. Quinetiam eos quoquè, qui affectationibus aliquibus & morbis opprimebantur, & eos quoq;, quos inhabitans dæmonium malè afficiebat, verbo ſolo & impoſitione ſacræ manûs curabat: mente quidem & intelligentia eos, qui inſultabant & aduerſabantur, fundens ac fugans: ſenſiliter aũt eos, qui ab illis fuerant decepti, conſeruans: quos & prædicationis ſublimi oratione,& quæ opinionem ſuperabãt, inſignibus miraculorũ effectionibus, tanquàm retibus quibuſdam capiens, paulatìm deduxit ad agnitionem veritatis.

Cùm autem ſacerdos & altaria vbiq; in illis locis ſtatuiſſet & conſtruxiſſet, pro ſa-
Miſſę celebratio. crificijs illis, quæ fiebant in dæmonum altaribus, ſacroſanctè fecit in eis peragi ſacram myſterij celebrationem, adeò vt in eis ſeruaretur ritus Euangelij. Atque ſic quidem magna multitudo eorum, qui per ipſum crediderunt, ad Chriſtum fuit adducta. Cùm autem oporteret eum quoquè hinc excedere,& ad Dominum migrare, tale quid ei accidit circa finem huius vitæ. Eſt ciuitas in Phrygia inſignis, quæ vocatur Hierapolis. Ea cùm aliarum omnium populo eſſet frequentiſſima, & appellata eſſet mater aliarũ ciuitatum, ſanctiſſimum accipit Philippũ poſt innumerabiles pro Chriſto ſuſceptos labores. Cũ ergò acceſſiſſet magnus hic Apoſtolus, vt in ea quoq; prædicaret Euangelium, vidiſſet autem eam ſimulacris, & venenatis quibuſdam ſerpentibus, vtpotè prodigioſæ cuidam viperę, proh dolor, cultum diuinũ tribuere, ze-
Hierapolitæ colũt viperam. lo diuino eius animus accẽditur,& intentiùs ſe dans precibus, Chriſti nomine inuocato, hãc pernicioſam & quę multis fuit cauſa interitûs, ſtatìm oſtẽdit mortuã. Cùm autem

autem aduerſùs tetram hanc belluam tam pulchrè ei ceſſiſſet Domini interpellatio, omnes deindè valdè admonuit & eis conſuluit, vt eum, qui eſt in cælis, viuum Deum exiſtimarẽt, is eñ eſt verè Deus: nec ſerpẽtibus in terra animalibus animum adhiberent. Qui cùm ſit ſemper Deus, perfectus, & qui nec poſſit comprehendi, poſtquàm produxit hunc mundũ, tam qui eſt adſpectabilis, quàm qui non cadit ſub adſpectum, hominem formatum ad imaginem ſuæ maieſtatis, & libero honoratũ arbitrio, fecit eſſe participem bonorum, quę erant in paradiſo, iubens ab hoc ſolo abſtinere, quod erat lignum cognitionis. Cùm verò mandatũ tranſgreſſum, & lapſum ab ea, quę cum ipſo intercedebat, cõiunctione Dei, nõ eſſet deſpicere, cùm eum priùs per legem, tãquàm per pædagogum, & per Prophetas erudijſſet, poſtremis temporibus ei placuit, vt Verbum, quod eſt eiuſdem cum eo naturæ, à caſta virgine nobis ſimile naſceretur: Ille autem cùm ad ſimilitudinem hominum apparuiſſet, & cum perpeſſionibus concertâſſet, q erat impatibilis, & tertio die ſurrexiſſet à mortuis, ſua benignitate & clementia ſe nobis manifeſtum reddidit, & in cælos aſſcendit, vndè deſcenderat. Eum autem rurſùs quoquè venturum credimus. Qui figmẽtum quidem ſuum ſuſcitabit: reddet autem vnicuiq; factis ſuis conuenienter. Hæc verò vos quoq; ſcietis, diuina luce dignati regenerationis: & ab omni quidem execrando vitio vobis pura erit cõgitatio, & ad ſatietatẽ, etiamſi his nulla ſit terminata ſatietas, gratijs ei⁹ replebimini, & eritis hæredes annorum promiſſorum. Gene. 2.

Hæc & his plura & priuatìm & cõmuniter verba faciens diuinus Apoſtolus, quos ſciebat magìs, quàm alios, verbum ſuſcipere veritatis, eos adduxit ad lucem regenerationis: & in Pontificum & ſacerdotum numerum retulit, & templa animata & ſancta Chriſto excitauit. Sic directò procedentem veritatem videns eius inimicus, non ferẽdum eſſe ducebat, nisì eum labefactaret, & prohiberet nè pergeret vlteriùs. Hinc cùm eos, qui eo tempore gerebant magiſtratus, ſubijſſet, & eis tanquàm ignem accẽdiſſet æmulationem, efficit, vt Philippus quidem ab eis compræhenderetur, magnam manum in eis repentè commouẽs: ei autem infert, quicquid eſt moleſtum & exitioſum. Nam qui eum quidem compræhenderant, acerbè deponunt in carcere: acerbiùs verò flagris cædunt & verberãt. Deindè cùm funibus eum à talìs vinxiſſent, ſublimè ſuſpendunt præcipitem. Illud aũt tacitè ſignificabat directum eius mentis aſſcenſum ad ſuperiora, vt eſt cõſentaneum, etiamſi non eum vſq; ad vltimum reliquit Deus abſq; conſolatione. Sed cùm illo tempore Bartholomęus quoq; diuinus Apoſtolus ſimul cum eo verſaretur Hierapoli, & ſimul pdicaret Euãgelium, quomodò prædicationis, ità etiam perpeſſionis fit ei ſocius: & illo à talìs ſuſpenſo, vt diximus, ipſe cruce condemnatur. Porrò autem ſoror Mariamna, quę non minùs erat vna mente quàm natura, quæ erat virgo & corpore & animo, patiẽti quidem Philippo fratri aderat: perpeſſionem autem, quoàd eius fieri poterat, voluntate & animi propoſito ſimul attrahebat, & cum eo patiebatur. S. Philippus capitur & dirè excruciat. S Bartholomæus ſocius perpeſſionũ eius.

Interìm verò, dum hæc fierent, fit res quædam noua. Mouetur quidem repentè terra, & non ſolitam ſuſcipit agitationem: metus autem inuaſit illorum animos, qui ex ijs, quæ videbantur, capiebant voluptatem. Circumagitur autem vniuerſus ille locus, & in profundum, quod minimè apparebat, demittitur. Simul autem cum ſolo populus quoq; attrahebatur, & in maximum veniebat periculum, nè periret miſerabiliter. Erant ergò oẽs hoc malo perplexi, & incerti quid agerẽt, aut quid conſilij caperent. Cùm aũt vix tandèm ſenſiſſent ſe luere pœnas Philippo illati ſupplicij & contumeliæ, eum circumſiſtentes inuocabant Seruatorem, & petebant, vt eis dexteram porrigeret ad ſalutem: neque proderet animas, quæ propter eum ſolum tántis agitabantur fluctibus. Dicitur autem, cùm ij ſic inſtarent precibus, & ad miſericordiam mouendam multa dicerent, & non ceſſarent, IESVS eis deſupèr aures benignas inclinâſſe, & eius quod fiebat, miſertus, eis repentè apparuiſſe: & cùm apparuiſſet, mala illa ilicò ceſsâſſe: & ſolum, quod tunc mouebatur, ſtabile & firmum extitiſſe: & ijs, q miſerabiliter veniebãt in mortis periculũ, viſam eſſe diuinã virtutẽ, q̃ locũ ſcalarũ obtinebat, & aſſceſum pbebat facilẽ. Hoc fuit via fidei ad ſalutẽ infidelib⁹: & ſimul qdẽ magnũ eſſe Philippũ, maiorẽ aũt illũ quoq;, quẽ ipſe annũciabat, Dñm pdicãrũt.

Exhinc autem, qui ſeruati quidem fuerant, vt Diſcipuli liberarentur à vinculis, magno ſtudio contendebant: feſtinabant autem, vt è ligno citò demitterentur. Et

S. Bartholomæus abſoluit. ſoluunt quidem Bartholomæum, Philippus autem eorum repreſſit conuatm. Iam enim ad eum, quem deſiderabat, erat mox migraturus. Vndè etiam in ligno ſublimè pendens, cum ijs, qui erant in ciuitate, de ijs, quæ erant eis futura vtilia, toto die diſſe-
S. Philippus exit e vita. rebat, & fidutia ad Dominum confirmans eorum animos, & pro eis ſupplicans, ſacroſanctè cum ſacris exceſſit eloquijs: & migrauit ad eum, quem dilexit Dominum, cùm in manu eius ſuam depoſuiſſet animam. Precioſum autē eius corpus à Bartholomæo & Mariamna ſanctè elatum, & quæ in ſepultura de more fiunt, præclarè aſſecutum, cum ſacris hymnis & honoribus in loco inſigni & ſacro eſt depoſitum quartodecimo Nouemb.

Bartholomæus autem & Mariamna, cùm breui tempore in eo loco manſiſſent, & precioſis his reliquijs hymnos & honores tribuiſſent, & rursùs præclariùs & firmiùs eos, qui aderant, in fide confirmâſſent, in ſuam patriam redièrunt, prædicantes Chriſti Euangelium: Quoniam eum decet omnis gloria, honor & adoratio, cum patre principij experte, & ſanctiſſimo eius ſpiritu, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

COMMENTARIVS RERVM GESTARVM S. IACOBI APOSTOLI, FRATRIS DOMINI, AVTHORE *Simeone Metaphraſte.*

1. Maij. NIHIL eſt viro bono, & virtutis amatori æquè iucundū, & quod nulla minùs ſatietate offēdatur, atquè iuſti memoria, & maximè, ſi paſſus ſit propter Chriſtum. Ea eñ illum magìs excitat ad lætitiam, quàm aurum pecuniæ amatores, & quæcunque ſunt viſu delectabilia eos, qui pulchrarum rerum tenentur amore. Adde quòd ipſa iuſti memoria non ſolùm eſt iucunda, ſed etiam valdè vtilis, cùm aliquem zeli & æmulationis ſtimulum immittat animis, & ad ſimilia aggredienda excitet. Agedùm ergò nos quoquè magnum Iacobum in medium adducentes, qui verè eſt Iuſtus, & nominatur, & vt Chriſti frater vocaretur, eximiè eſt aſſecutus, communē ex rebus illius vtilitatem capiamus & voluptatem. Nam licèt multi alij, qui in Eccleſiaſtica ſcribenda hiſtoria ſtudium poſuerūt, de hoc Iuſto narrauerint, & ante omnes Hegeſippus & Clemens: quorum ille quidem in quinto ſuo libro, hic autem in ſexta earum, quæ vocantur hypotypoſes, nonnulla ex ijs, quæ ab ipſo geſta ſunt, aſſumentes, poſteris tradiderint: nemo tamē ſe extendit ad oīa, neq; contendit de eo dicere ſingulatim. Cauſa autem eſt, ꝙ non fuit eorum inſtitutum de ipſo ſcribere: ſed erat quidem eis aliud ꝓpoſitū argumentū: in parte aūt, cùm ità accidiſſet, illius meminerūt.

Iacobus Oblias. Iacobo ergò diuino patria fuit Iudæa, pater Ioſeph, qui propter inſignem virtutem & morum bonitatem, fuit ſpōſus Virgini, quę Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum peperit. Erant autem eius actiones nomini conuenientes. Aiunt enim eum fuiſſe vocatum Obliam: quod quidem vult ſignificare Iuſtum. Oculus eius lenis & placidus, & verè dignus, qui conſequeretur à Deo miſericordiam. Aures diuinis verbis omninò apertæ. Os, in quo, tanquàm aliquæ deliciæ, lex erat perpetuò. Manus, quæ ſemper mouebantur ad benefaciendum. Venter, qui omninò ſuis reſiſtebat appeti-
Mira abſtinentia. tionibus. Nam ab animatis & vino tota vita vſqueadeò abſtinuit, vt aquam quidem exiſtimaret potum ſuauiſſimum, quemadmodùm & alimentum panem, lachrymarū guttas abundāter miſcēs cum potione. Genua eius precatiōis aſſiduæ cauſa penitùs obduruerāt, & pellis erat in eis velutì mortua. Pānus erat ei gratū indumentū, & ſindon, quādò erat ad ſacra aſſcēſurꝰ. Inter noctē & diē, nullū erat ei diſcrimē: ſed noctù quoq; lucis exercebat opera: & dies, vitæ trāquillitate & turbarū vacuitate, imitabat planè noctis ſilētiū. Suis erat iucūdus, alienis venerādus. Tantā eñ laudē virtutis, nō ſolùm apud amicos, ſed etiā apud eos, q nō erāt initiati myſterijs pietatis, is fuit aſſecutus, vt nonnulli quoq; eorum eius conſcripſerint martyrium, & dixerint, non eos ſolùm luiſſe pœnas, q Iuſtum interemerunt: ſed ciuitatem quoq; magnam accepiſſe

cala.

calamitatem,in qua execrandum illud contigit facinus. Ei quod dico, fert teſtimonium Ioſephus,in vigeſimo libro antiquitatum id referens.

Quomodò autem & alia, quæ ad Iuſtum pertinent, vobis virtutis amantibus pro dignitate recenſebimus? Nupèr quidem Dominus fuerat nobis particeps magni ſecundùm carnem myſterij,& magnus hic Iacobus tenebat clauum Eccleſiæ Hieroſolymitanæ. Cùm duo autem ſint, quæ hominem ducunt ad perfectionem, contemplatio, inquam, & actio, ex quibus vim accipiunt virtutes: examinandum eſt, quàm hic eſſet in vtroque eximius. Sed quoniam maximè per contemplationem ad Deum eſt aſſcenſus,quoàd eius fieri poteſt,priùs narremus de illius cõtemplatione, deindè etiam eius actionem ponderemus pro viribus. Exiſtimo eñ oportere Epiſcopi oculum ante alia delectari vi contemplandi, etiamſi actionem quidam putârunt eſſe aſſcenſum ad cõtemplationem. Concedatur ergò,ꝙ contemplatio præcedat actionẽ, quandoquidem iuſti actioni coniunctum eſt etiam martyrium. Sed quomodò Epiſcopus gregem cum ſciẽtia paſcere debeat, is apertè poteſt intelligere, qui Catholicam eius legit Epiſtolam. Et primùm quidẽ id,quod eſt in inſcriptione egregium,nõ eſt prætermittendum. Protinùs eñ,&,vt dicitur,à carceribus,ſignificatur ſancti modeſtia. Sic aũt habet: Iacobus Dei & Dñi Ieſu Chriſti ſeruus,duodecim tribubus,quæ ſunt in diſperſione,ſalutem. Nam cùm ei liceret ſeipſum vocare Apoſtolum,aut Epiſcopum,aut quod maius eſt,Fratrem Dñi,quibus nominibus ipſum quoq; Paulus ſignificauit ſcribẽs ad Galatas: videtur delectari humilioribus,ſe eſſe ſeruũ Chriſti Dei ſignificat tribubus Iſraelis,vel maximè proprium magiſtri inſigne, habens moderationem,& ea ſibi magìs placens,quàm Epiſcopatûs dignitate atq; fraternitatis.

Contemplatio & actio,perfectionis inſtrumenta.

Iacob.1.

Galat.1.

Sed agè nonnulla, quæ leguntur in Epiſtola, quantùm conceditur,perſequamur, per quæ erit manifeſta illius mentis puritas,& accurata doctrina. Nam cùm fuiſſet in principio Epiſtolæ, & contemplante animi oculo conſiderâſſet, vt eſt conſequens, quòd quiſquis ad Deum accedit,incidit in tentationes:(Boni enim principium & radix,eſt Deus: bonum autem, eſt virtus. Via autem, quæ fert ad virtutem, eſt aſpera & difficilis, & quæ multa habet aduerſa:& ideò euenit omninò, vt qui ad Deum accedunt,in res incidant inæquales) exhortatur ſanctos ad inuictam patientiam & nũquàm cedentem,bonos imitans puerorum pręceptores, & qui cõuenienter legibus decertationis ſciunt decertare. Dicit enim: Omne gaudium exiſtimate,fratres mei, quandò in tentationes varias incideritis,ſcientes ꝙ probatio fidei veſtræ patientiam operatur. Patiẽtia aũt perfectum opus habeat,vt in nullo deficiatis. Si cui autem veſtrûm deeſt ſapientia,petat à Deo,qui dat omnibus abſolutè, & non exprobrat. Cõſidera autem,cum quanta hortatur ſapientia. Non enim ſolummodò ſuſtinere, ſed etiam gaudere ingruentibus iubet tentationibus: nec ſolùm gaudere, ſed id etiam omne gaudium ducere. Neq; verò dicit quaſlibet tentationes:ſed, Quandò in varias incideritis tẽtationes. Cauſa aũt eſt: Scientes,inquit, ꝙ probatio fidei veſtræ patientiam operatur. Deindè ſubiungit,in fide debere eſſe firmitatem, & conſtantiam,& nullam dubitationem,dicens: Vir animo duplex, eſt inſtabilis in omnibus vijs ſuis. Quod autem poſteà dicit,quantã cum venuſtate habet etiam profunditatem? Glorietur enim,inquit,humilis quidem in ſua altitudine:diues autem in ſua humilitate. Nam cùm diuitiæ quidem alliciant ad ſuperbiam, paupertas autem ad humilitatem & animi deiectionem : ille contrà iubet facere, diuitem quidem ſuam conſtituere altitudinem in modeſtis actionibus : Pauperem verò hoc ipſum exiſtimare dignitatem non contemnendam, ſi magno & excelſo animo ferat paupertatem. Ità paupertatem & diuitias,quę ſunt ſæpè multis materia ad peccandum,vtraque materiam efficit ad Dei cultum.

Iacob.1.

Ibidèm.

Ibidèm.

Deindè rurſùs cùm ſciret,cuius gloriæ,& quàm multorum bonorum ſint tentationes conciliatrices ijs,qui ſe fortiter gerunt,repetens dicit: Beatus homo qui ſuſtinet tentationem:quoniam cùm fuerit probatus,accipiet coronam vitę:beatitudine & ſpe coronarum efficiens, vt ſint viris bonis acceptæ tentationes, & eas propemodùm tanquàm lucrum exiſtiment,& cum voluptate excipiant. Sed neque multorum morbum, qui ſuas defendentes cupiditates, peccatum dicunt eſſe à natura,& neque verentur exiſtimare,Deum eſſe cauſam malorũ,reliquit incuratũ: ſed tanquàm medicus præſtantiſſimus,auxilijs vtens præſeruãtibus,huic morbo reſiſtit,dicẽs: Nemo,

Ibidèm.

qui

Ibidèm. qui tentatur,dicat:A Deo tentor.Deus enim non tentatur à malis: ipſe autem ten-
tat neminem. Vnuſquiſque verò tentatur à propria concupiſcentia attractus & in-
eſcatus.Deindè concupiſcentia cùm cõcepit,parit peccatum: peccatum autem per-
fectum,parit mortem.Sic vir iuſtus iuſtè iudicauit inter homines & Deum: illi qdem
ſuo teſtimonio tribuens,ꝗ non eſſet author malorum,& linguis loquacibus perſua-
dens,vt tacerent:efficiens autem,vt homines ſuam agnoſcerẽt imbecillitatem & ſua
Peccatorũ cauſa. peccata,& vt ſibi,& non Deo,aſcriberent delicta,quæ ex mala conſuetudine proue-
niunt & ſocordia:& ſic diſcerent ſe humiliter gerere,& petere veniam.

Præthereà videbis Iuſtum ſapienter perimentem arrogantiam & ſuperbiam, quæ
ſequitur bonum rectè geſtum,& perſuadentem Deo potiùs, quàm ſibijpſis aſcribe-
re,quod fuerit rectè factum.Nè erretis igitur,inquit, fratres mei dilecti. Omne do-
Iaco.1. num bonũ, & omne datum perfectum,deſupèr deſcendit à patre luminum, apud
quem non eſt viciſſitudo,nec mutationis obumbratio.Volens enim genuit nos ver-
bo veritatis,vt ſimus nos primitiæ quædam eius creaturarum. Hæc & exinaniunt ar-
rogantiam,& oſtendunt Deum eſſe datorem bonorum, & eſſe immutabilem, nec in
eum cadere alterationem: quodq; is eſt eximius, ſi conferatur cum rebus creatis, &
maximam videtur gerere curam hominis.

Ibidèm. Poſt hæc accedit ad admonitiones,quæ ad mores magìs pertinent:Sit,dicens, oĩs
homo velox ad audiendum, tardus ad loquendum, & tardus ad iram. Si enim velox
Ibidèm. ſermo eſt cauendus,quanto magìs adhibẽda eſt cautio,nè citò iraſcaris? Vide autem,
quomodò figurã veri exprimit Chriſtiani. Religio pura & immaculata patri & Deo
hæc eſt:Viſitare orphanos & viduas in afflictione eorum,immaculatum ſeipſum cõ-
ſeruare à mundo. Ex æquo iubet & à mundo recedere, & ad propinquum accedere.
Tunc enim verè ac ſyncerè fratrum miſerebimur, quandò nos ſeparabimus ab affe-
Iaco.2. ctione in mundum.Dicendo autem, Nè in perſonarum acceptionibus habeatis,fra-
tres, fidem Domini noſtri Ieſu Chriſti gloriæ: tollit id, quod fit ad oſtentationem,
docẽs nè viuamus,vt placeamus hominibus,neq; quæramus gloriam ex hominibus,
humilia & abiecta cogitantes: ſed Deum ſolum amemus,& eius,quod fit,habeamus
ipſum laudatorem,& remunerationem ab eo expectemus.Dicendo verò eum legem
Ibidèm. implere regiam,qui diligit proximum ſicut ſeipſum,excitat ad fratrum dilectionem,
ex eius,qui legem tulerat,dignitate ſciens huius præcepti magnitudinem & pulchri-
Rom.13. tudinẽ:& quòd planè legis adimpletio,eſt dilectio in proximũ:& hoc ipſum eſt ſum-
ma bonorum. Dein mouet ad miſericordiam, terrens immiſericordi & ineuitabili,
Iaco.2. quod illic eſt,iudicio.Iudicium enim,inquit,ſine miſericordia ei, qui non fecit miſe-
ricordiam:per hoc concedẽs,vt miſericordia glorietur plùs, quàm iudicium,quate-
Ibidèm. nùs illi dat victoriam. Quinetiam ità dicit fidem opùs habere actione, ſicut corpus
eget ſpiritu:abſq; ea autem eſſe mortuam & inutilem,vt nõ confidamus in eo ſolùm
Gen.22. quòd credamus,& inaniter gloriemur.Hoc autem probat, ſtatìm Abraham & Raab
Ioſu.2. adducens in teſtimonium:illum quidem,qui eum fide Iſaac quoq; obtulit: hanc aũt,
quæ ſpeculatores per aliam viam tranſmiſit.

Et quid opùs eſt, vt ſingula enumerem? Vix vllam prætermiſit ex virtutibus mo-
Iaco.3. ralibus,ad quam non incitauerit virum pium ac religioſum cum multa probabilita-
te,gratia ac iucunditate.Is linguæ legem dedit, vt qui & in tempore tacendum, & in
tempore dicendum accuratè doceret.Is paternè docet ſequi quidem veritatem,à fal-
Iaco.4. ſo autem abſtinere. Porrò autẽ linguam quoq; maledicam & calumniatricem plu-
rimùm accuſat. Et de propinquo claneulùm detrahere, aut etiam eum iudicare, ab
Iaco.5. animis hominum procùl propulſat. Tuum opus eſt,ô Iuſte,diuites quoq; rurſùs &
pauperes admonere:illos quidem,nè confidant in diuitijs:hos autem,vt mala ferant
patienter,vt q ſint tolerãtiæ accepturi mercedẽ, quæ non poteſt auferri:& illis qdem
infidelitatis argumẽtum diuitias obijcere,vt q in eis cõfidant, & non in Dei ſinu,qui
nunquàm exhauritur:his aũt, tanquàm prophetam annũciare, ꝗ pro foribus ſtat is,
qui iudicat.Illud aũt,non periurium ſolùm,ſed vel ipſum omninò iuſiurãdum decli-
nari debere,cuiuſnã alterius,quàm linguæ iuſtæ fuerit admonitio,dicentis:Ante oĩa,
fratres mei,nolite omninò iurare,neq; per cælum, neq; per terram, neq; vllum aliud
* Certè, Certè: & Non, Nõ: iuramẽtum.Sit autẽ veſtrum *,Certè certè,&,Non nõ,nè ſub iudicio decidatis.Eos,
qui ſunt ſereno & trãquillo animo,docet,vt ſe muniant oratione:eos,qui ægrotant,

vt oleo vtãtur cum oratione ſacerdotis ad vnctionem, & id habeant pro morbi medicina, vtpotè quòd oratio, cui opera ferunt auxilium, maxima poſſit efficere. Quid opùs eſt oĩa perſequi, quæ hæc continet Epiſtola, cùm eam poſſit, qui velit, legere & illinc haurire, tanquàm ex fonte, & guſtando factis probare, & ità fide dignus eſſe teſtis eorum, quæ pulchrè dicuntur à Iacobo?

Porrò autem hinc quoq; ſciri poteſt, quanta eſſet eius authoritas & dicendi facultas. Fuit aliquandò quæſtio Antiochiæ, an oporteret eos, qui ex gentibus ad verbum veritatis accedebant, more Moſaico deincèps circuncidere. Fratres ergò, qui erant Antiochiæ, Apoſtolis cõmorantibus Hieroſolymis permiſerunt iudicium, Paulo & Barnaba vſi miniſtris ad proponendum id, de quo quærebatur. Cùm verò quæ Hieroſolymis erat Eccleſia, ad hoc eſſet cõgregata, & Petrus primus Apoſtolorum præeſſet fidei, & deijceret ſemina pietatis: Viri fratres, inquit Iacobus, Simon expoſuit, quomodò primùm Deus viſitauit ſumere ex gentibus populũ nomine ſuo. Et ei cõſentiunt Prophetæ. Deindè cùm ſubiunxiſſet verba vnius Prophetæ, de ijs, quæ quærebãtur, hanc tulit ſententiam: Iudico ego, dicens, non eſſe moleſtia afficiendos eos, qui ex gentibus ad Deum conuertuntur: ſed ſcribendũ ad eos, vt ſe abſtineant à contaminationibus ſimulacrorũ, fornicatiõe, & ſanguine, & ſuffocato. Sic dixit, & quod dixerat, deductũ eſt ad effectũ: & quod à Iacobo fuerat decretũ, ſcriptũ eſt ab Apoſtolis: & Eccleſiæ pro forma fuit traditum. Tanta apud Apoſtolos fuit eius reuerentia. Act. 15.

Sed licet etiam audire, quidnam Paulus de eo ſcribat ad Galatas: Aſcendi, inquit, Hieroſolyma ad videndum Petrum. Alium autẽ Apoſtolum non vidi, niſì Iacobum fratrem Domini: Vtpotè ꝙ res eſſet magna, & digna quæ mandaretur memoriæ, videre Iacobum. Qualibus aũt monitionibus ad Paulum vſus ſit Iacobus, apertè ſciet, qui legerit Actus Apoſtolorum. Cùm nos enim (inquit Lucas) veniſſemus Hieroſolyma, exceperunt nos oẽs fratres. Sequenti aũt die ingreſſus eſt Paulus nobiſcum ad Iacobũ, & oẽs acceſſerunt preſbyteri. Quos cùm ſalutãſſet, expoſuit ſingulatìm vnũquodq; eorum, quę Deus fecit gentibus per miniſteriũ ſuum. Illi aũt cùm audiſſent, glorificauerunt Deum, dicẽtes Paulo: Vides, frater, ꝙ̃ multa millia ſunt inter Iudæos eorum, q crediderunt: & ſunt oẽs legis æmulatores. De te aũt audièrunt, ꝙ tu doces à Moſe defectionem Iudęos oẽs, qui ſunt in gẽtibus. Sed fac hoc, quod tibi dicimus. Sunt nobis viri quatuor, votũ habentes ſuper ſe: his aſſumptis, ſanctifica te cum illis, & impende in illis, vt radãt capita: & cognoſcẽt oẽs, ꝙ quę de te audièrũt, nihil ſunt. Oportet aũt omninò exiſtimare hęc verba eſſe Iacobi, vt qui eſſet princeps illius Eccleſię. Proptereà eñ hoc egregiè à Luca eſt additum: Paulus nobiſcum ingreſſus eſt ad Iacobum. Tantum inter Apoſtolos tribuebatur Iacobo, & adeò erat clarus, & habebatur in tãto honore, partìm qdem hoc habẽs ex virtute, partìm aũt hoc nactus ex eo, ꝙ eſſet frater Dñi. Iudas autem, qui Catholicarũ ſeptimã ſcripſit Epiſtolam, quanam ex re ſeipſum ſignificat, & quomodò facit inſcriptiõem? Iudas Ieſu Chriſti ſeruus, frater aũt Iacobi, ijs, q ſunt dilecti in Deo patre. Non ex imperatorijs & inanibus dignitatibus ſibi tãtum claritatis tribuunt, q ſunt in mũdo ſplẽdidi, quãtum ille ſciebat gloriari ex eo, ꝙ eſſet & diceretur frater Iacobi. Si aũt eſt Iudę gloria, dici fratrem Iacobi: quanto eſt ipſi Iacobo maior, ꝙ Chriſti frater nominetur? Ipſe eñ ſolus aſſecutus fuit hæc priuilegia: & dignus eſt habitus, qui ſolus vocaretur frater Domini. Galat. 1. Act. 21.

Hic ergò magnus & diuinus Iacobus erat ſanctus (vt ſacra dicũt eloquia) ex vtero matris ſuæ. Quamobrèm ſtatìm poſt Deũ primum Põtificẽ accipit clauum Eccleſiæ Hieroſolymitanę, & ſolus in Sancta ſanctorũ perpetuò ingreditur. Nõ eñ ſemèl, ſicut ijs, q legi & vmbrę cęleſtiũ ſeruiebãt, cõcedebatur ingreſſus: ſed ſic ingrediebatur, vt q ſolus poſſet ingredi ꝓpter puritatẽ. Ingrediẽs aũt, ſe inclinabat in genua: & populo meliùs cõciliabat remiſſionẽ peccatorum, ꝙ̃ quomodò fecit Moſes: adeò vt inſtàr camelorũ ei genua obdureſcerẽt, eò ꝙ is ea flecteret aſſiduè. Sic eñ nobis Deus, qui homo factus eſt, orãdum tradit. Propter inſignem autem iuſtitiam vocabatur, vt dictũ eſt, Oblias, quod lingua noſtra ſignificat compræhenſionẽ populi, & iuſtitiam. Hæc ex Hegeſippi libro 5.

Cæterùm quomodò Prophetæ priùs ſignificauerũt, qdã ex ſeptẽ hæreſibus, quorũ dux erat Ananus, (Erat aũt Ananus tunc ſacerdos, quandò Paulus appellato Cęſare, Romam à Feſto vinctus miſſus eſt ad Neronem) cùm eſſent fruſtrati ſpe inſidiarum, quas ſtruxerant aduerſùs Paulum, conuertuntur contra Iacobum fratrem Dñi. Hæc Act. 27.

autem

autem in illum facere auſi ſunt. Cùm Iuſtum intercepiſſent medium, petebant ab eo negationem fidei in Chriſtum coram toto populo, & ex ipſo ſunt ſciſcitati: Dic nobis, O Iuſte, dicentes, quid tibi videtur de Ieſu? Ille autem eis cōuenienter reſpondens, & qualis dicebatur, nempe Iuſtus, talis quoquè volens videri, iuſtam ſimiliter vocem emittit: Is eſt, dicens, filius Dei Ieſus Chriſtus. Atque nonnulli quidem credebant ijs, quæ dicebantur à Iacobo: alij autē minimè credebant, & contradicebant, conuenienter non rectæ traditioni & errori. Quædam enim hæreſes apud Iudęos (vt diuina dicunt eloquia) neque tenebant reſurrectionem, neque credebāt Deum venturum, vt redderet vnicuique ſecundùm opera ſua. Atque multi quidem propter Iacobum relati ſunt in numerum credentium: magna autem murmuratio exorta eſt inter principes Iudæorum, vtpotè quòd dicerēt Phariſæi & Scribæ in periculum venire vniuerſum populum, expectantem Ieſum Chriſtum. Cùm ergò acceſſiſſent ad Iacobum: Te valdè rogamus, ô Iuſte, dicebant, cohibe populum: in errorem enim inductus eſt de Ieſu, quòd ipſe ſit Chriſtus: & fac, vt ijs, qui die Paſchæ cōuenerint, de Ieſu perſuadeas, nè de ipſo fallātur. Tibi enim nos credimus, & tibi ferimus teſtimonium, & vniuerſus populus, quòd ſis iuſtus, & perſonam nō accipias: (hoc teſtimonium, quòd eſſet iuſtus, & perſonam non acciperet, ideò illi tribuentes, vt ex hoc Iuſti nomine eum ad ſe allicerent, & perſuaderent, vt illorum perſonas acciperet, corruptus aſſentatione.) Aſcende ergò templi pinnaculum, vt cernaris à toto populo, & verba tua audiantur. Nam propter Paſcham conuenerunt omnes tribus cum gentibus. Statuerunt ergò Scribæ & Phariſæi Iacobum ſupra templi pinnaculum, & alta voce dixerunt: Iuſte, debemus omnes tibi credere. Quoniam igitur populus errat poſt Ieſum, quem omnes ſcimus paſſum eſſe mortem ſub Pontio Pilato, nobis enuncia, quid tibi videatur de Ieſu.

Matt. 22. Act. 23.

Cùm ergò tempus vocaret, vt vir fortis reſiſteret mendacio, nō eſt cunctatus, neque metu prodidit veritatem: ſed & animo & lingua liberrimus, & magnam protinùs vocem emittens: Quid me rogatis, inquit, de Ieſu? Ipſe ſedet in cęlo ad dexteram virtutis patris ſui, vēturus poſthàc in nubibus cæli, vt iudicet orbem terræ in iuſtitia. Cùm multi autem fuiſſent perſuaſi ab hoc Iacobi teſtimonio, clamarentque & dicerēt, Oſanna filio Dauid: Scribas & Phariſæos ſubijt magna eius, quod factum fuerat, pœnitentia, & inter ſe dicebant: Malè fecimus, qui tale teſtimonium Ieſu præbuerimus. Agedùm ergò Iacobum deijciamus, vt populus ſic metu retardatus, non credat Ieſu. Cùm ſic dixiſſent, magna voce clamârunt: O ô, Iuſtus quoquè errauit. Cùm ergò aſcendiſſent in templi pinnaculum, eum ſtatìm deijciunt. Et ne ſic quidem deſiſtentes ab inſania, dicebant: Iuſtum obruamus lapidibus. Et cœperunt in eum iaculari lapides, quoniam deiectus non erat mortuus. Sed cōuerſus, (O ſanctam animam) figit humì genua, dicens: Domine Deus pater, dimitte eis, neſciunt enim quid faciūt, eandem vocem, quam Stephanus, diuinus quoquè emittens Iacobus. Cùm ſic ergò eum appeterent lapidibus, vnus ex ſacerdotibus, qui erant filij Recham, filij Rechabim, de quibus fert teſtimonium Ieremias propheta, clamauit, dicens: Ceſſate: quid facitis? Iuſtus ꝓ nobis precatur. Quidam autem ex eis, accepto fuſte ex officina fullonis, quo comprimebat veſtes, validè infligit eius capiti: & ſic Iuſtus tradidit animā. Quem acceperunt & ſepeliêrunt prope templum Dei.

Præclara s. Iacobi confeſſio. Act. 7. Ierem. 35. Cædes S. Iacobi.

Quicunque autem erant in ciuitate moderati & probi, & videbantur leges accuratè ſeruare, hoc tulerunt grauiter, & clàm mittūt ad Agrippam, (erat enim is ſucceſſor tetrarchiæ Herodis) rogantes, vt ſcriberet ad Ananum, nè talia auderet. Neque enim rectè feciſſe dicebant, quod fęcerat magno Iacobo. Quidam autem ex eis Albino quoquè procedentes obuiàm venienti Alexandria, (Ipſum enim poſt Feſtum elegit Cæſar procuratorem Iudææ) eum docent, non licere Anano abſque eius ſententia ſedere in concilio. Albinus igitur, credens ijs, qui dixerant, iratus ſcribit ad Ananum, minans eum daturum pœnas admiſſi facinoris. Rex verò Agrippa, Anano depoſito à ſacerdotio, cùm fuiſſet Pontifex non plures, quàm tres, menſes, alterum eius loco conſtituit. Mala autem extrema inuaſerunt Iudæos poſt mortem Iacobi. Horum teſtis eſt Ioſephus Iudæus, qui nihil celauit veritatis.

Ex Ioſephi li. 25. Antiquitat.

Hæc ità euenerunt, & ſanctus additus eſt ſanctis, martyr martyribus, iuſtis qui Iuſtus erat & nominabatur, quique primus inter epiſcopos fuit martyrica corona redimi-

dimitus. Nam inter diaconos quidem prǽceſſit Stephanus, inter Apoſtolos Zebedǽi Iacobus: nūc autem Pontifex Chriſtum primū Pontificem eſt ſecutus: martyr eum, qui pro vniuerſo mundo proprium præbuit ſanguinem. Quàm multarum diuinarum dignitatum, quàm multę tibi debitę ſunt coronæ, diſcipulo, Pontifici, iuſto, Dei fratri, martyri? qui quicquid boni dixerit quiſpiam, habet ex abundantia: ad gloriam patris, filij & ſpiritûs ſancti, quæ eſt vna & inſeparabilis diuinitas, & quam decet omīs honor & magnificentia, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum Amen.

VITA SANCTORVM EREMITARVM, ZOERARDI CONFESSORIS ET BENEDICTI MARTYRIS, AV- *thore B. Mauro Quinqueccleſienſi Epiſcopo.*

TEMPORE illo, quo ſub Chriſtianiſſimi Stephani regis nutu, nomen & religio Deitatis in Pannonia rudis adhuc pullulabat, audita fama boni rectoris, multi ex terris alijs canonici & monachi ad ipſum quaſi ad patrē confluebant, non quidem alicuius cauſa neceſſitatis coacti, ſed vt nouum ſanctæ cōuerſationis gaudium ex eorum conuentu adimpleretur. Inter quos quidam ſancti ſpiritûs inſtinctu tactus, ex ruſticitate quaſi roſa ex ſpinis ortus, nomine Zoërardus, hanc in patriam de terra Polonorum aduenit, & à Philippo Abbate, cuius monaſterium, Zobor nominatū, in Nitrichſi territorio ad honorem ſancti Hippolyti martyris ſitum erat, habitu accepto, & Andreas nominatus, eremiticam vitam agere ſtatuit. Ibì verò quanta contritione cordis & corporis maceratione afflixerit ſeſe, ex relatione diſcipuli eius B. Benedicti, cum ipſo conuerſantis, quæ audiui, paucis literis mandare decreui. Ego q. dem Maurus, Deo miſerante nūc epiſcopus, tunc aūt puer ſcholaſticus, virū bonum vidi: ſed quę eſſet eius cōuerſatio, non viſu, ſed auditu percepi. Ad noſtrum ergò monaſterium, in honorem B. Pontificis Martini conſecratū, cùm iam dictus monachus Benedictus ſæpè veniſſet, mihi hęc, quę ſequuntur, de eius vita venerabili narrauit.

[Margin: 1. Maij. — Zoërardꝰ fit monachus, & Andreas appellat.]

Poſtquàm idem venerabilis vir Andreas eremi ſolitudinem petijt, magna quidem corporis defatigatione, ſpiritualis aūt vitæ corroboratione ieiunium ſemper obſeruauit. Tribus diebus ab omni re, quę mādi poteſt, abſtinuit pro dilectiōe gratię ipſius, qui propter homines homo factus, quadraginta diebus ieiunauit. Cùm aūt Quadrageſimale tēpus adueniret, exēplo vitę regularis, ſub qua Zozimas abbas degebat, vbì quadragintaquinq; dactylis quiſq; Quadrageſimā deduxit, ipſe à patre Philippo, à quo habitum religionis perceperat, quadraginta nuces accepit, & eo exiſtens victu contētus, diem ſanctę reſurrectionis cum gaudio expectauit. Iiſdem verò & alijs diebus, licèt eſus ad corpus refocillandum non ſolùm nō ſufficeret, verumetiam ſpiritū ipſum ad defectum perduceret, ipſe tamen, excepto tempore orationis, nunquàm à labore ceſſauit: ſed accepta ſecuri, quendam laboraturus ſyluæ locum ſolitarium intrauit. Vbì cùm præ nimio labore & ieiunij diſtrictione corpore & ſpiritu deficiēte, quadam die pręmortuus iaceret, quidam iuuenis pulcherrimus adſpectu & viſionis angelicæ aduenit, & impoſitū vehiculo, ad cellam eius adduxit. At eeſtaſi, in qua erat, decedente, poſtquàm ad ſe reuerſus, quid erga ipſum miſericordia DEI egiſſet, agnouit, ſupradicto diſcipulo ſuo Benedicto, qui mihi hæc narrauit, id confeſſus eſt, conſtringens eum iuramento, nè ante diem obitûs ſui notum cuiquam faceret.

[Margin: Eius ieiunia. — Matt. 4.]

Poſt laborem autem diurnum corpori quietem nocturnam talem adhibuit, quæ magìs tormenti & afflictionis, quàm requiei nomen mereatur. Planatum equidem truncum quercinum ſepe circūdedit, & per ipſam ſepem arundines acutas ex omni parte infixit. Ipſe verò in trūco ſedēs, tali ſeſſorio vſus eſt artuum * reiteratione, vt ſi fortè corpus ſopore grauatum, qualemcunq; in partem ſe flecteret, arundinum acie ſauciatum grauiter, euigilaret. Inſupèr & ex ligno coronā factam capiti ſuo circumponebat, ad quam in partibus quatuor totidem lapides ſuſpendebat, vt ſi caput ſopitum quocunq; inclinaret, lapide percuteretur. O beati viri Andreæ merces, q̄ beata

*[Margin: Modus q. eſcendi moleſtiſſimus. — * recreatione.]*

& æterna vita,corona centiès ornata,quæ in cælo recompenſat,quod in terra grauiter emptum fuerat. O inauditũ genus cõfeſſionis, quod precioſius facit regnum ꝓmiſſionis.Nõ cibus,nõ requies auferre potuit dulcedine vana vitã æternitatis,& nequam ſpiritus aditum inuenire nequiuit deceptiõis.Hæc,quę iam dicta ſunt,diſcipulo eius Benedicto referente,cognoui:qui & ipſe,patre ſuo defuncto, locum eundem inhabitare decreuit. Cumq; per tres annos exemplo magiſtri diſtrictè vitã ageret,

Benedictus iugulatur à latronibus.

latrones ſuperuenictes,& multam apud ipſum pecuniã eſſe ſperãtes, ductum ad ripam fluminis Vuag,iugulauerũt,& in ipſam aquam demerſerunt. Diù verò corpore eius quæſito & nõ inuento, per integrũ annũ viſa eſt aquila in ripa fluminis Vuag, quaſi quædã obſeruatura,ſedere:per quã de corpore certi effecti, quendã in aquas immergi fecerũt,& ſic integrũ,quaſi nupèr obijſſet,inuenerũt. Cõditus eſt aũt Benedictus in baſilica B.Emmerammi martyris,in eodẽ ſepulcro,in quo aſſeruabãtur oſſa B.Andreæ,eius ſancti patris.Iam quæ ſequuntur, Philippus Abbas mihi Abbati conſtituto narrare conſueuit.

Cùm igitur tempus reſolutiõis ſui corporis immineret,indicãs eis hoc, q aderant, nè ab vllo veſtimẽtorũ ſuorũ exueretur operimẽto, ꝑcepit,donèc Abbas Philippus quẽ miſerat accerſitũ,aduenirct. Qui pater aduenięs,vbi corp⁹ venerabile iam mortuũ iacebat lauandũ,catenã æream viſcera iam attingentẽ inuenit. O mira res & inaudita. Catena carnes intùs putrefaciẽs,cute forìs eſt obducta.Sed neſciri hoc genus martyrij poſſet,niſì ad vmbilicum ligati nodus apparéret metalli. Soluta verò catena dũ ex corpore trahitur,ſonus coſtarũ eliſarũ grauiter auditur. Cuius catenæ partẽ mediã ab eodẽ patre impetraui,& nunc vſq; cuſtoditã,petitioni Ducis Chriſtaniſſimi Geiſæ,cũ deſiderio mihi ꝓ ea inſtanti,negare nequi. Sepulto quoq; B. viri corpore, quæ ꝑ reuelationẽ Abbatis Philippi cognoui, & cognitu digna eſſe videbãtur, memoria notaui. Tempore quodã latrones, quorũ collegia maxima ex parte ſolitudinẽ inhabitãt,in ſylua cõgreſſi ſunt. Quibus cõfligẽtibus,vn⁹ ex eis multùm ſauciatus eſt. Cõflictu dirempto,cùm hũc ſocij vulneratũ nequaq̃ in ſylua dimittere vellẽt, cõſilio inito,ad cellã ſuperiùs dicti viri Andreę,cuius fama iã ad oẽs circunquaq; diffundebatur, eum deferre ſtatuerũt. Sed cùm adhuc loc⁹ lõgè abeſſet, latro in via defunctus eſt. Corpore verò eius ad cellã deportato,& in eadẽ poſito, media iam nocte cùm oſſa cõmẽdare vellẽt humo,ſubitò,ſpiritu reuerſo,mortu⁹ reſurgere cœpit.Illis aũt,q aderãt, valdè ꝑterritis, & ꝑ pauore fugiẽtibus, reſuſcitatus ille reuocabat eos, dicẽs:Nolite fratres formidare,neque fugere: S.eñ Zoërardus me à morte ſuſcitauit ad vitã. Illis aũt præ gaudio plorantibus, & vt diſcederet cum eis,rogantibus,dixit ſe nunquàm ab ea cella diſceſſurum, ſed ibì in perpetuum Deo & ſancto Zoërardo ſeruiturum.Fecit itaq;,quod promiſit,& vſq; ad obitum ſuum ibì permanſit.

Catena ænea iam carni penitùs impreſſa.

Latro defunct⁹ redit ad vitam.

Aliud quoq; ei⁹ miraculũ nequaq̃ reticere voluì, quod eodẽ Philippo Abbate narrãte cognoui. In ciuitate Nitria qdã reus damnatus,ſuſpẽſus eſt. Qui pòſt ſolutus Dei miſericordia,ad Abbatẽ venit Philippũ,& qualiter per merita B. viri Andreæ liberatus eſſet,indicauit. Dixit enim,ꝙ cùm damnatus eſſet, ſemper nomẽ ipſius imploráſſet:& cùm ſubleuaretur in patibulũ, ſtatìm manibus ſuis B. vir Andreas eũ ſuſtentauerit. At illi,cùm eum oẽs mortuũ ꝑutãtes,domũ reuerterentur,ipſe eum manu ſua ſolutum abire permiſit. O quanti meriti vir ante Deum, qui viſibilis appárens,homines ſoluit,cùm inuiſibilis inter angelorum choros locum poſſideat.

Suſpẽſus à patibulo ſoluitur.

VITA S. PATRIS NOSTRI ET CONFESSORIS, ATHANASII EPISCOPI ALEXANDRINI, AVTHORE *Simeone Metaphraſte.*

2. Maij. ſecũdùm Latina Martyrologia.

ALII quidem alia beatorum virorum monimẽta,ad virtutis exemplar demonſtrãdum,& ad eius amorẽ incitãdum perſequantur, piorumq; ea tradant auribus. Ex eo enim, ꝙ aſſiduè fiat mẽtio eorum,q ex virtute vitã inſtituunt,euenire ſolet naturaliter, vt & virtutẽ perſequãtur,& eius vehemẽti amore inflammentur.Ego aũt oĩm optimam,ac pręſtantiſſimã, & quàm maximè exiſtimo ex Deo eſſe actam, alioquì aũt difficilem,& quã nullus qdem perfectè poſſit imitatione conſequi,ſi eam aũt aliquãtiſpèr rectè ſequamur,nobis nõ paruum lucrũ afferet; magni, inquã,illius Athanaſij

naſij vitam, perindè àc quandam animatam & immortalem virtutis columnam, omĩbus manifeſtam & cognitam conabor efficere. Talis enim viri vita, & qui tot ꝓpter Deũ calamitatibus eſt impetitus, totq́; tamq́; crebras ac varias ſuſtinuit mutatiões, nõ ſolùm poteſt, ſi vel tãtummodò audiatur, honeſti amantibus animis ſimul cũ voluptate afferre admirationẽ: ſed ad philoſophiam quoq; cum alia virtute docendam, ſpem, magni animi virtutẽ, & tolerãtiam eſt accõmodatiſſima. Atq; oĩa quidem, quę ab illo geſta ſunt, nõ eſt facile perſequi. Non ſolùm em̃ ea difficile eſt imitari propter magnitudinem, ſed etiam oratione complecti propter multitudinẽ. Verumenimuerò quæcunq; ſunt ad audiendũ vtiliora, ea vulgo quoq; ſunt notiora cum alijs.

Athanaſio ergò fuit quidem patria, Aegypti ciuitatũ clariſſima Alexãdria. Parentes verò, qui alios quidem virtute ſuperabant, ſolo autem filio erant inferiores: adeò vt ex fructu arbor, & radix ex germine magìs beata iudicaretur. Cuius generoſum & liberale ingenium, morumq́; probitas & conſtãtia, ad Deumq́; propenſio, & ad ea, quæ ſunt ſpiritalia, inclinatio, ſtatìm ab ineunte ætate apparuit. Cùm ergò iam infantię ſuperaret ætatem, quę ſolet natura delectari luſionibus & æqualium congreſſionibus, propter teneritudinem, venit hic quoquè cum æqualibus ad quoddam litus maris. Ac videbatur quidem in litore ludere cum æqualibus: ludus autem fuit reuerà res ſeria: & non ſolùm figura futurorum, ſed etiam occaſio & primitiæ Athanaſio eius, quæ illi fuit cum Deo, coniunctionis. Pueri enim per ludum imitantes ea, quæ aguntur à ſacerdotibus, Athanaſium quidem manibus impoſitis ordinant Epiſcopum. Ipſi autem veluti in Preſbyteros & Diaconos allecti, ad eum adducebãt alios pueros, qui diuini baptiſmi ſignaculo nondùm erant obſignati, vt ab ipſo baptizarentur. Ille autem eis de more omnia peragens, & aqua marina pueros tingens, viſus eſt velle etiam aliquam tangere adhortationem. S. Athanaſij patria. Vide ludum puerilem.

Qui itaque tunc Alexandrinę præerat eccleſiæ, diuinus Alexander, cùm eſſet à negociorum tractatione vacuus, & ſe ad moderatam aliquam dediſſet remiſſionem, & ad maris iucundiſſima oculos conieciſſet ſpectacula, & tali ludo vtentem vidiſſet Athanaſium, & in eo ſpectando diù eſſet immoratus, & apud ſe valdè eſſet admiratus, ſtatìm adducit pueros: & quibuſcunq; quidem ex ijs puræ manus Athanaſij, quæ diuinorum præceptorum erant ab infantia adminiſtræ, veluti quandam in Chriſto ſignaculi figuram impoſuerant, eos prompta & alacri manu ipſe quoquè inungit, egregiarum illarũ Athanaſij manuum impoſitionem vel ante ætatem reueritus, & non irritam cenſeri oportere arbitratus. Ipſos ergò inungit, & per baptiſma perficit. Eos enim nondùm fuiſſe myſterijs initiatos priùs diximus. Ipſum autem Athanaſium, ſuauem virtutis florem, & iucundam illius plantam iam maturis ſpiritûs ſcatẽtem fructibus vel ante tempus, tradit parentibus, vt eum interìm curent inſtituendum literis. Cùm autem ad ætatem peruenerit, ad eum rursùs filium adducant, vel potiùs ad eccleſiam & Deum, ſicut etiam Anna duxit Samuelem. Sic ergò Athanaſius cùm eſſet in diuinis meditatus diſciplinis, & ſe etiam in aliquibus exercuiſſet liberalibus, eſſet autem iam puber ætate, rursùs ad Pontificem adducitur à parentibus. Ille verò eum libenter acceptum (ſciebat enim, quantum Eccleſiæ bonum futurus eſſet Athanaſius) ſacerdotali eum veſte induit, & in clerum cooptat, in pugna ſocium ijs, qui decertant, & virum fortem in inſtructa acie. Inunguntur pueri, per ludũ baptizati. 1. Reg. 1.

Atque erant quidem in Athanaſio multa & in moribus eximia, in doctrinaque & dicendi facultate multa præclara: ex quibus nihil hominem reddit æquè inſignem, atquè quæ pro rectis dogmatibus ſuſcepit certamina, & quæ iuueniliter geſſit aduersùs impietatem: quæ quidem ordine omnia enumerare, perindè eſſet, atquè aquam maris metiri acetabulis. Sed nobis ſunt omninò pauca ex ijs, quæ geſſit, aſſumenda. Quemadmodùm enim fieri non poteſt, vt omnia perſequamur: ità rursùs omnia prætermittere, fuerit planè impium, & inuidorum potiùs, quàm eorum, qui bonis lætantur, proprium. Rabie quidem agitabatur inſaniſſimus Arrius, & vniuerſam labefactabat Eccleſiam. Iam autem & ipſum orbem terrarum & omnia perſuaſerat improbitas, eiusque ille nullum nec finem, nec modum ſtatuebat. Quin etiam exilio damnatus, & à CHRISTI parte abdicatus cùm eſſet draco ſemimortuus, per ſuos eadem ſentientes caudam mouit diſcipulos. Per eos ergò cùm Magni quoquè illius Conſtantini magnos ad ſe ſpiritus attraxiſſet, (nihil enim do- Arrij furor Eccleſiam exagitat.

Arrius imponit Cõſtantino.

lum minùs ſuſpicatur,quàm animus ingenuus.) Cùm ergò Imperatorem iureiurando & literis, quæ multum illecebrarum habebant & probabilitatis, per ſuos diſcipulos vel potiùs impietatis magiſtros & legiſlatores corrupiſſet, & ſuum dogma expoſuiſſet,verbis quidem nudis, & quod ipſa quidem auditione ſimiliter ſe habebat atquè noſtrum, re autem ipſa &, quæ in profundo latebant, ſententijs multùm differens,ea ratione procurat,vt reuocetur ab exilio. Sic autem ſceleratum illum, qui ad Alexandrinam ciuitatem ad publicum Eccleſiæ redierat exitium, fortis Chriſti miles,rectorumque dogmatum & pietatis defenſor ſtatìm magnus inuaſit Athanaſius. Qui etiam crebrò commouebat Pontificem, & ad bellum in eum gerendum incitabat,velutì generoſiſſimus quidam Imperator auxiliaris.Iam enim Archidiaconatûs gradu & ordine dignus erat habitus. Quibus de cauſis perturbabatur quidem Aegyptus:perturbabatur autem,quicquid erat in religione contentioſum, diuerſæq; & à vero diſcrepantis ſententiæ. Scribebant autem ad Imperatorem,& imponebant eius ſimplicitati.Athanaſio verò nõ licebat quieſcere,ſed & lingua & manu pręclarè vtebatur:nec ceſſabat ipſe cum Alexandro ſcribere ad Imperatorem, & literis acrioribus inſectari eius in peruerſos facilitatem : quòd eum, qui rectam Chriſtianorum fidem infirmârat & nihilì duxerat, & ab ipſo Deo & Patribus omnibus fuerat abdicatus, figmentis rursùs & fabulis deceptus admittat, & patrum moueat terminos,

Prou. 22.

qui,vt ſcriptum eſt,ſunt immobiles.

Euſebiũ Nicomediensem dicit.

Quo quidem tempore,Imperator non moderatè ferens ſe increpari,ſed ab Euſebio accenſus,dat acerba & aſpera reſponſa,minatus ſe eos eſſe depoſiturum,ſi non ijs acquieſcerent,quæ fuerant ab illis decreta.Hæc autem faciebat, non iræ ſeruiens, neque circa fidem aliquid innouans & amplectens Arrianiſmum : ſed zelo potiùs vtens,etſi non ſecundùm ſcientiam,& ſpecie procurans, nè diuelleretur & diſtraheretur Eccleſia. Atque Alexander quidem cùm ſimul cum Athanaſio tales ab Imperatore literas accepiſſet,pauco tempore ſuperſtes,honeſto fine vitã concludit.Athanaſius autem ſtatìm & morum & ſedis fit ſucceſſor,totiusq; populi ſuffragio ei mandatur ſacerdotium,declaratus dignum talis vnguẽti receptaculum, hoc non humanæ gratiæ munus, ſed donum ſpiritûs, & virtutis præmium conſecutus. Impietatis autem præſides, occulti zizaniæ ſatores, ardentes miniſtri improbitatis, ſe quidem aliquandiù continuerunt,nihil omninò mouentes,nec perturbantes:ſed eorum cõquieuêre impetus,& Athanaſio apertè bellum indicere diſtulerunt.Deindè verò,tãquàm à maligno ad cor eorum loquente, accepto ſigno,in id,quod parturiebat animus,erumpentes,aperta quæ priùs latebat improbitate,vndiquè in eum grauiſſimas intenderunt inſidias.Non ſolùm ſede,ſed ipſa etiam ciuitate expellere eum,qui cęleſtibus tabernaculis verè erat dignus,contendentes.Sed ille manebat immobilis,vnà canens cum Dauid : Si conſiſtant aduersùs me caſtra,non timebit cor meum.

Athanaſius obtinet ſedẽ Alexandrinam.

Infeſtatur ab Arrianis.

Pſal,26.

Has autem primùm cœpit moliri inſidias, qui nomine tantùm pietatis fuit particeps, mores enim eius nomini apertè repugnabant : impietatis, inquam, inſtrumentum Euſebius. Is enim cum ſuis in Imperatoris ſimplicitatem ſe inſinuans & irrepens, tempus opportunum eſſe ratus, omnia mouebat & conturbabat, vt Athanaſium de ſede exturbaret.Sic enim fore putabat,vt & alios ſuperaret,& opinionem Arrij confirmaret. In eum ergò moliuntur & ſtruunt inſidias,magna,vt eis videbatur,veriſimilitudine & probabilitate. Conducunt autem Meletij quoquè hæreſis ſectatorem Iſionem, & in improbitatibus diuitem Eudæmonem, & in ſcelere victorem Callinicum. Crimina autem, quæ intendebantur Athanaſio, vnum quidem erat, quòd coëgiſſet Aegyptios lineam veſtem pendere Eccleſiæ Alexandrinæ. Alterum autem, quòd non benè vellet Imperatori, ſed etiam pararet inſidias literis Imperatorijs. Tertium verò auaritia, quòd & arcam quandam auro plenam miſiſſet ad quendam ex ſuis amicis. His quartum accedebat quidam Iſchyras, qui turpiſſima quidem & grauiſſima perpetrauerat, & non ſolùm dignus erat accuſari, ſed etiam nullo modo merebatur conſequi miſericordiam : verſutus autem & vafer moribus, & qui crimina quorum accuſabatur,poterat refellere, ac ipſa in eos qui accuſabant, conferre. Is cùm ſibi affinxiſſet ſacerdotium, & ſibi Presbyteri nomen impoſuiſſet, & myſtagogus ex myſterijs nondùm initiato, & eruditus in diuinis ex inſipiente & inerudito repentè apparuiſſet, æquum cenſebat, vt faceret quæcunque facit ſacerdos,

Crimina ei intentata.

dos,idq́; cùm ne in ſomnis quidem eſſet affectus honore ſacerdotij. Vndenàm enim eſſet ſacerdos,qui ſemper egiſſet vitam ſacerdotio contrariam?

Cautè locum lege. Nō enim nō erat ſacerdos, quia egerat vitā ſacerdotio cōtrariā,ſed quia non fuerat more Eccleſiæ ordinatus.

Cùm hæc autem de illo reſciuiſſet Athanaſius,vt qui eſſet accuratus talium hominum examinator,& Lydius quidam lapis, vt dicitur,Preſbyterū Macarium mittit ad Mareoten, (illic enim verſabatur Iſchyras)ei permiſſa rei inquiſitione. Poſtquàm autem depræhenſus Iſchyras agnouit,nec habuit quid ageret,illinc aufugiens, venit Nicomediam,& accedit ad Euſebium, aduersùs Athanaſium impudenter vociferās, & ei in omnibus detrahens, eique acerbè maledicens. Eſt enim vitium eiuſmodi,vt cùm ſpecioſus ei defuerit prætextus, ad falſum iurandum procedat, & apertè armetur aduersùs veritatem.Illi autem eum honorant tanquàm ſacerdotem, & perindè àc verum & germanum ſuſcipiunt eum,qui à Deo & ſacris legibus defecerat.Natura enim delectamur ſimilibus,prout vnuſquiſque eſt affectus vel ad virtutem, vel ad vitium.Illi ergò propter ſuum ab Athanaſio diſſidium animis æſtuantes,quanta putas lætitia exceperunt Iſchyram? Illam animam, arrogantia & confidentia plenam, ſpe bonorum propoſita acuerunt, & magno Epiſcopalis dignitatis honore eum ornaturos ſunt polliciti, ſi modò in iuſtum poſſet aliquam ſtruere accuſationem, pro talibus factis eiuſmodi præbentes remunerationes, & tot animarum præfecturam cōſtituentes mercedem calumniæ.Is autem (erat enim non ſolùm ad crimina ſtruenda ac comparanda,ſed etiam ad confundenda & in aduerſarium conuertenda calidiſſimus,vt iam antè diximus)in ipſum Athanaſium viciſsìm crimen intendit,quòd ſcilicet illius voluntate Preſbyter Macarius eccleſiam inſtàr prædonis inuadens, ipſum magno furore ab altari detraxerit: illam autem ſacram menſam euerterit, & myſticum calicem contriuerit,& ſacros libros igne exuſſerit. Atq; huiuſmodì quidē actus ab Iſchyra eſt adornatus.

Iſchyræ calūniæ.

Iam verò per alia quoquè perfectè ab eis inſtructis inſidijs, accedunt ad Imperatorem Conſtantinum,hæc dicentes de Athanaſio,& iram Imperatoris in eum accendentes.Hoc autem erat,quod eum maximè irritabat. Id enim inuenit improbitas,ſciens laudis cupiditatem eſſe natura inſitam hominibus. Ne veſtras quidem, inquit,admiſit literas,neque Arrij ſuſtinuit communionem. Quæ cùm audiſſet Conſtantinus,primùm quidem parùm fuit conturbatus.Deindè verò rem apud ſe conſiderauit, fuitque adeò perplexus & animi dubius, vt neſciret quò inclinaret, & cui ſe adiūgeret:cùm Athanaſij quidem virtus ſuperaret omnem ſuſpicionem,illorum autem rursùs calumnia veriſimilis permultum haberet & probabilis. Cùm ergò ſic ſe haberet, media via ingreſſus eſt, vt neque Athanaſium condemnaret, neque rursùs denegaret examinationem. Sed quoniam tunc Hieroſolymis peragebantur Encænia,& omnes ferè ſimul conuenerant Epiſcopi, iubet vt cùm Tyrum veniſſent, de magno quoquè Athanaſio obitèr inquirerent, nihilo ſeciùs autem Arrium quoquè examinarent:vt ſi quidem,vt ipſe dicit,manens intrà terminos rectorum dogmatum veritatis,abdicatus fuerit per inuidiam, rursùs admittatur in clerum & ſynodum, & cōiungatur membrum reliquo corpori.Si autem nihil ſit in ſumma aliud,quàm verborum perſuaſio,quæ clāculùm pro veritate obrepit, iudicetur ſacris legibus,& meritas luat pœnas,quòd dogmata peruerterit.

Erat hic triceſimus annus imperij Conſtantini. Et aderant quidem ex diuerſis ciuitatibus Epiſcopi. Adducebatur autem Preſbyter quoquè Macarius vinctus manibus militum. Aderat verò ipſe quoquè Præſes, iudicaturus vnà cum Epiſcopis,atquę etiam quidam magiſtratus. Aderant autem etiam calumniatores. Et apertum quidem fuit tribunal iudiciale:vocatus eſt autem Athanaſius. Et primùm quidem lineæ veſtis, deindè etiam auaritiæ illata eſt aliena criminatio. Sed protinùs quoquè eſt conſecuta criminis abſolutio,apertum argumentum illorum inhumanitatis. Literæ enim ab Imperatore illo tempore veniunt in iudicium, quæ non leuiter quidem tangebant accuſatores,Athanaſium autem liberabant crimine, comiterque & benignè ad eum accerſebant.Apis enim & Macarius,nō is,quem iam priùs diximus, (ille enim erat ab Euſebio relatus inter reos,) ſed alius, qui erat eiuſdem cum eo nominis, ambo Alexandrinæ eccleſiæ preſbyteri, cùm Nicomediam non conſultò ſed caſu veniſſent,& Imperatorem conueniſſent,omnia,vt rei ſe habebat veritas,retulēre,& falſum crimen ſancto obiectum, & iniquas in eum ſtructas inſidias, diſſoluēre.

Synodus Tyri, vbi accuſatur Athanaſius.

Quibus cùm fidem habuiſſet Imperator, vel potiùs argumenta à veritate profecta eſſet reueritus, quoniam nihil probabile, neque quod rei cohæreret conſequentiæ, ſed ſolummodò inuidiæ fœtus re vera eſſet calumnia, tales edidit literas. Quæ cùm in ipſo ingreſſu accuſationis lectæ eſſent in iudicio, Euſebianos protinùs inuaſit metus & angor animi, neque ſciebant, quidnam facerent.

Cæterùm ne ſic quidem deſtiterunt ab inſania, neque ſatis duxerunt, quòd eſſent ſemèl conuicti, ſed etiam accuſatione conuerſa in contrarium, vt quæ ſtolidos potiùs reddidiſſet obnoxios criminibus in Imperatorem, illi etiam conuerſi ſunt ad alias, & moueri cœpit quæſtio de Macario. Et productus quidem eſt accuſator Iſchyras, teſtes autem Euſebiani: quos primùm quidem Athanaſius reiecit vt inimicos, & ipſis legibus & ijs, quas leges afferunt, neceſſitatibus arcuit à ferendo in ſe teſtimonio. Deindè etiam æquum cenſebat, vt oſtenderetur, num re vera eſſet ſacerdos accuſator Iſchyras: & tunc ipſe quoquè dicebat ſe redditurum rationem ei obiecti criminis. Hæc ille quidem dicebat, Iudices autem non patiebantur: ſed admiſſus quidem fuit libellus aduersùs Macarium, eiusque cauſa agitabatur, iamque peruenerat ad contentiones & ad probationes. Quæ cùm eſſent minùs validæ, dilata eſt auditio, vtpotè quòd opùs eſſet, vt res ipſa in loco ipſo quæreretur. Cùm autem quos reiecerat Athanaſius, eos videret mitti ad examinationem, tunc non tacendum eſſe cenſuit nec ferendum, ſed vociferatus eſt: Ius extinctum eſt, conculcata eſt veritas, perit illa accurata legum iudicumque ratio. Quemadmodùm enim, inquit, nō fuerit abſurdum, vt reus q̄dem ſe defenſurus tutò ſeruetur in vinculis, accuſatori autem & inimico ferenda permittatur de cauſa ſententia: quinetiam ij producuntur criminum teſtes, de quibus ipſi ſunt iudicaturi. Hæc cùm Magnus apertè clamaret Athanaſius, publiceq; & toti ſynodo hæc proteſtaretur, vbì nec iuſti, nec eorum, quæ dicebat, eos vidit vllam habere rationem, ipſe quidem de receſſu cogitat, & clàm venit ad Imperatorem. Statìm autem concilium, vel improbum, vt ità dicam, conciliabulum, eum abſentem condemnat.

Iſchyras accuſat Athanaſium.

Athanaſij proteſtatio.

Damnat abſens.

Poſtquàm autem finem quoquè ceperunt, quæ acta ſunt Mareotæ, & omnia inimicis ſucceſſerunt ex ſententia, decernunt vt omninò deponatur Athanaſius. Ij, inquam, deponendum decernunt, qui, ſi veritas iudicaret, eſſent potiùs deponendi, eum, in cuius animæ pulchritudine nulla erat macula: in eo deponendo criminationibus contumelijsque & maledictis ſupra modum redundantes, & vehementi impetu in eum inuehentes. His ſic peractis, ità vt ſe habebant, rectâ cucurrerunt Hieroſolyma, vbì etiam Arrium, qui in Deum furebat, admiſerunt quicunque lingua ſolùm pietatem colere elegerunt, & in Nicena ſynodo fictè ſubſcripſerunt homouſio. Qui autem rectæ erant fidei, cordeque & labris ſani erant, cùm ſtatuiſſent vt examinaretur Arrius in ſynodo Alexandrina, verbiſque & ſentētijs animum adhibuiſſent, eaq; diligenter perpendiſſent, depræhendunt dolū, qui latebat ſub multis velamentis verborum & ſententiarum, & eum eſſe conuincunt inimicum veritatis, & vulpem illaqueant. Deindè rurſùs veniunt literæ ab Imperatore, quæ iubent, vt Athanaſius quidem ad ipſum veniat, & ipſi quoq; quamprimùm adſint. Hæc magnum timorem incuſsêre ſynodo, nè conuincerentur ab Imperatore, partìm quidem gratia, partìm verò odio adducti iudicâſſe, vt qui apertè fuerant falſi defenſores, & proditores veræ fidei. Quibus de cauſis complures quidem ad ſua rediêrunt: Euſebius autem, Theognis & reliqui cauſas fingentes probabiles, vt in eo loco manerent, non paruam attulerunt dilationem temporis: & interìm Imperatori reſpondêre literis.

Dum hæc autem agerentur, rurſùs Nicomediæ in conſpectum Imperatoris ſe ſiſtens Athanaſius, de auro obiectum crimen iuſtè & apertè diluit. Cùm verò adhuc magìs differrent Euſebiani, Imperator Athanaſium cum literis dimittit Alexandriam, & ei tradit Epiſcopatum, ſignificans viſas eſſe omnes accuſationes infirmas & inualidas. Cùm ſic ergò Alexandriæ fuiſſet Athanaſius, conſpirarent autem & confirmarentur Arriani, magna quædam confuſio & perturbatio populum inuaſerat: vtpotè quòd multi ferre non poſſent, videre rurſùs ea iudicio retractari, quæ iam probata fuerant à tot Epiſcopis. Aegrè ergò ferens Athanaſius, quòd non ſolam Alexandriam, ſed etiam totam ferè Aegyptum videret labefactari, ſignificat

Conſtantinus reſtituit Athanaſium ſuæ ſedi.

ficat omnia Imperatori,& ad vltionem Arrij adhortatur,volens eum de illo aliquod ſumere ſupplicium:protinusq́; literæ veniunt Alexandriam, vt accerſitus duceretur Arrius,intemperantis animi & linguæ pœnas daturus. Cùm ergò ab Alexandria ad Imperatorẽ duceretur Arrius, fuit Cæſareæ, & cum Euſebio, Theogniq́; & Mari, ei fuit conſuetudo.

Hîc mihi cõſidera difficilimam irruptionẽ,& vndenàm Athanaſio ſit exortus maximus fluctus tentationũ. Cum eis quidẽ communicat ſermones, qui erat morum quoq; ſocius: menſam quoq; communicãt,qui communẽ aduersùs Deum pugnam cum eo ſuſceperant,ſuaq́; ei narrant omnia,& inter ſe capiunt cõſilium, vt nec Deo (ô inſaniam)parcant,nec Athanaſio. Aduersùs eum ergò alias quoq; rursùs ſtruunt illi calumnias,qui ex maximi Eſaię ſententia,laborem concipiunt,& pariunt iniquitatem,qui ſpem poſuerunt mendacium,& dixerũt mendacio,Tegemur : & omnem rudentem mouent,vt eſt in prouerbio,vt de ſede ſanctum detrahãt,& belli in Chriſtianos gerendi tutam ſedem faciant Alexandriam. Iuerunt ergò ad Imperatorem, Arrius quidem ſe defenſurus : Euſebius autem & eius aſſeclæ,patroni futuri mendacij:in Athanaſium autem & veritatem,apertè laturi teſtimonium. Poſtquàm autem ſe Imperatori ſtitiſſent,& de ijs,quæ geſta fuerant à ſynodo,ea, quæ par eſt, interrogati fuiſſent,ſtatìm:De alijs quidem,ó Imperator,inquiunt,non adeò cruciamur:ſacra autem menſa & calix myſticus,quòd illam quidem euerterit,hunc autem cõfregerit & in partes minutas diuiſerit,& quòd frumentum, quod ex Alexandria ad vrbem pro more emittitur, minatus ſit ſe prohibiturum, hæc malè nos habenr,hæc mordent,hæc cuius non tangant animum vel adamãtinum? Horum ſunt teſtes Adamantinus & Anubion, Arbeſtionq́; & Petrus Epiſcopi:à quibus de his omnibus cõuictus,iuſtum quidem effugit ſupplicium, effugere tamen nõ potuit, quô minùs abdicaretur:ſed communiter ab vniuerſa ſynodo,vt nefariorum & impiorum eiuſmodi facinorum perpetrator,eſt abdicatus.

Esaiæ 59.

Arriani accuſant Athanaſiũ apud Conſtantinum.

Hæc cùm adhuc dicerentur, Imperator primùm tacitè & apud ſe perturbabatur: tandem aũt,cùm penderet ab eorũ auribus,in iram erumpit, & iuſtũ condemnat,vt in Galliã mitteretur in exiliũ,hic quidem ſolùm corruptus ſentẽtia & moribus,cùm vtraſq; aures præbuiſſet Euſebianis, (reuerà enim bonos mores peruertunt & corrumpunt,vt ait ille ſapiens,colloquia praua)licèt reo ſemper alteram ſeruaret integram : quod quidem ei fuit velutì quædam ruga & macula, cùm ſe alioquì ſeruâſſet purum & ab omni labe alienũ. Sunt autem qui dicunt, accuratiùs fortaſsè eius ſcopum perpendentes & conſiderantes,qùòd non propter condemnationem aliquam hoc exiliũ ſtatuit in Athanaſiũ, ſed potiùs ad vnionem & concordiam eccleſiarũ,vt earum ſedaret tempeſtatem,& ſopiret tumultum. Quoniã enim nõ leuis ſeditio totam,quanta erat,Alexandriã,& maximam partem Aegypti inuaſerat,ille hoc moliẽs & procurans,vt res componerentur, ſtatuit in præſentia procul amandare Athanaſium. Sic enim futurum eſt arbitratus,vt curaret mentes aliorum Epiſcoporum, & omnes in vnum conciliaret, ſi virum apertè relegâſſet extra terminos ciuitatis.

Iubetur exulare Athanaſius.

Menãder.

1.Cor.15.

Cæterùm ille quidem in his vita excedit, triceſimo quidẽ anno imperij, ætatis aũt ſexageſimoquinto,filijs relictis ſucceſſoribus imperij, eoq́; inter ipſos diuiſo. Nam Conſtantino quidem maiori ex filijs maius quoq; relinquit imperium: teſtamẽtum aũt cuidam commẽdat presbytero, qui clàm in animi penetralibus laborabat morbo Arrij, qui id quoq; ſimul cum morbo celauit. Et cùm à multis rogaretur, factone teſtamento deceſſiſſet Imperator, diſtulit id dicere, in rei tam arcanæ ſocietatem adhibitis intimis Imperatoris Eunuchis. Cùm autem diutiùs aduentum prorogante Conſtantio,tertius ex filijs Conſtãtinus primus veniſſet Antiochia,ei clàm in manus tradit teſtamentum patris: hancq́; ſolam ab eo petit gratiam,vt ille quoq; accedat Arrianis : Regiq́; immortali dat hanc regni remunerationem, quòd non ſit ipſe Deus,ô amentiã,nec vniuerſi Dominus. Hoc aũt * captũ vnà cum eis aggreſſus eſt is, qui priùs dictus fuit,Euſebius,& omnes eius Aſſeclæ, tunc eſſe arripiendam arbitrantes occaſionem. Vna autem videbatur ratio conſtituendi ſtabiliendiq́; Arrij,ſi hic quoq; Athanaſij confirmaret exilium,tanquàm iure optimo in eum conſtitutũ. Ad quod eis manus vtiliſſima fuit ille quoq; ſceleratus ſacerdos:qui cùm vnà cũ alijs regiæ quoq; præpoſitum corrupiſſet, ipſum quoq; reddidit partem non minimam

Conſtãtini obitus.

De Euſebio Archieunucho dicit.

illius improbæ Arrij ſentētiæ. Ab eo enim in reliquos quoq; Eunuchos ꝑuaſit morbus Arrij, qui ſunt natura faciles, aptiq́; ad ſumendū vitium, & ad communicandum. Porrò autem vxor quoq; Imperatoris paulatìm blaſphemis corrupta colloquijs, ipſa quoq; ſimili repleta eſt exitio. Haud ità multò pòſt ipſe quoq; Imperator fecit, quod Semei nequam, (qui, inquam, aduersùs ſuum dominum inſurrexit, & improbè ſuum regem inceſſit maledictis) & Arrij acceſſit ſentētiæ, adeò vt in eo impletum ſit illud diuini Hieremiæ: Paſtores quoq; in me fuêre impij. Iubet ergò ea, quæ ille ſentit, firma eſſe ac valere, & Epiſcopos tanquàm ex mandato malè ſentire, & non perſuaſos, ſed potiùs perterritos, amplecti impietatem.

2. Reg. 16.

Gubernatores autem eccleſiarū in tam magna tempeſtate & tantis fluctibus, erāt Maximus quidem Hieroſolymorum, Athanaſius autem Alexandriæ: qui etſi eſſet in exilio, clauum tamen non dimittebat, & Alexander ciuitatis Conſtantinopolitanæ. Euſebius verò calidum quid ſpirans & audacia plenum pro impietate, temporaq́; ac loca, non ſecùs àc prudentes Imperatores, ad veritatem inuadendam obſeruans, tale quid excogitat. Introducit Arrium in Conſtantini ciuitatem cum valdè magna authoritate, vt inquiſitio fieret in aliena regione, cùm in exilio quidem eſſet Athanaſius, nullus autem adeſſet, qui poſſet recta tueri dogmata: ſed & Imperator & Magiſtratus ei eſſent omnes acceſſuri, propterеà quòd nullus eſſet, qui reſiſteret. Hæc quidem apud ſe conſiderabat: aliter autem rursùs ſapiens, hæc deſupèr ordinauit & transmutauit Oeconomus, dans quandam paruam interruptionem vehementi impetui ſceleris: & quo magìs Arrio fluxit lingua aduersùs pietatem, eo magìs ei vnà quoq; ſua paulopòſt fluxerunt inteſtina: & inanis quidem extis, inanis autem viſceribus in locis profanis proiectus eſt Arrius. Supplicium iuſtum oris intemperantis, & mali vaſis pleni putredine digna exinanitio.

Arrij horrēda mors

Cùm ergò corpus & animam tam miſerabiliter abrupiſſet, Euſebius & eius aſſeclę totum bellum & pugnam vniuerſam ſuſceperunt, & omnia cōturbare ſunt aggreſſi, in his tanquàm manus habēres Eunuchos aulæ regiæ. Sunt autem hi improbi & verſuti, rerumq́; ſemper gaudentes mutationibus & cōfuſionibus. Et illi quidem ſuum olìm ſuſceptū vrgebant inſtitutum, ſtudebantq́; vt Athanaſius excluderetur ſimul à ſedibus & ſermonibus, doctrinaq́; & omni loquendi libertate. Alia autem rursùs ſapiens prouidentia Cōſtantini animum variauit & cōmouit, qui ex magni Conſtantini filijs primus erat ætate & imperio. Veteris enim Romæ tunc obtinebat imperiū. aggreditur quidem eius ſoluere exilium, ſcribere autem ad Alexandrinos, atq; ipſum etiam Athanaſium vnà mittere cum literis, quæ ſic habent: Victor Conſtantinus Alexādrinorum eccleſię & populo: Neminem veſtrûm arbitror ignorare, quę magno veritatis præconi, adorandæq́ue legis interpreti nupèr accidêre Athanaſio: & quemadmodùm communiter aduersùs ipſum excitatum eſt bellum ab inimicis veritatis, & quemadmodùm iuſſus ſit mecum degere in Gallijs, vt poſſet vtcunq; ſuo capiti imminens declinare periculum. Non tamen eſt omninò perpetuo damnatus exilio. Quinetiā interìm ei eſt à me pulchrè conſultū ac prouiſum, vt nihil ei, quod nollet, accideret, etiamſi alioquì eſt tolerans & laborum patiens pro veritate, vt ſi vllus alius, & qui diuino zelo incitus, poſſit facilè ferre quoduis onus quantunuìs graue. Porrò autem beatus quoq; Conſtantinus pater meus, volebat eum ſedi ſuæ ſtatìm reſtituere. Qui cùm ad vitæ finem perueniſſet, & quod ſtatuerat anteà, implere non potuiſſet, mihi per ſucceſſionem reliquit negociū, extrema de hoc viro dans mandata. Vobis ergò iubemus, vt nunc quidem illum omni reuerentia, præclarisq́; ei obuiàm procedētes honoribus excipiatis, poſteà autem eum rursùs ad nos tranſmittatis. Qui poſtquàm ad noſtrum conſpectum redierit, quantam à nobis curationem & reuerentiam ſit conſecuturus, vos quoq; ſcietis.

Literę Cōſtātini iunioris ad Alexādrinos.

Athanaſius redit Alexandriam.

His literis fretus Athanaſius, venit Alexandriam. Et eum quidem ſuſcipit lubentiſſimè populus Orthodoxorum. Quicunq; autem erant partiū Arrij, per ſodalitates coëuntes & conſpirantes, rursùs bellum & turbas in eum ſuſcitabant, & Euſebianis alias calumniandi anſas præbebant aduersùs ſanctum, tum quòd ei cùm ſynodus non decreuiſſet reditum ab exilio, eo ex ſe ſibi permiſſo occupâſſet eccleſiam. Deindè etiam cuiuſdam mortuæ manûs ſanctū inſimulabant, dicētes eum illius ope vti ad miracula & præſtigias, cùm illi eſſent reuerà ſcelerati, planeque perditi & corrupti

rupti præſtigiatores: manũ aũt eſſe cuiuſdam Arſenij, vnius ex Alexãdrinis, arte quadam amputatã ab Athanaſio. Quibus cùm aures prębuiſſet Imperator, (ſolent enim narrationes, quę habent eiuſmodì nouitates & prodigia, probabiliter compoſitę facilè animos inducere) nõ primùm perpetuo cõdemnat exilio Athanaſiũ, (hoc enim inimici omninò cõtendebant) ſed vt re permiſſa legibus & iudicibus, ipſe legitimum ſubiret ſuppliciũ, ſi conuinceretur talium peccatorum. Archelaum ergò quendã ex ſuis familiaribus, ſimul cum Nonno Præſide Phœniciæ emittit ad ea quærẽda. Poſtquàm aũt hi Tyrum venerunt, (ibi enim manebat Athanaſius, de præſtigijs expectãs iudicium) examinatio eſt paululùm dilata, vt videbatur quidẽ, quòd expectabantur ab Alexandria accuſatores, qui ſcelus ſuis viderant oculis: re vera autem, vt finis indicauit, quòd Deus deſupèr omnia intuebatur, hancq; ſua clementia procurabat dilationem, vt ipſe adeſſet Arſenius, cuius mortua manus, & iniqua amputatio, veluti tragico quodam actu iactabatur. Nam hic Arſenius fuit quidẽ vnus ex gradu lectorum. Cùm autem propter nefandum aliquod facinus eſſet non leue ſupplicium datutus, fugam comparat, & euadit fugitiuus ab Athanaſio & eccleſia. Illi ergò in vitio eruditi, mala pars aduerſarij, rati non mòdò in iudiciũ non auſurum eſſe venire Arſenium, ſed nec pauliſpèr extra domum egreſſurum, propter nefarium & execrandũ facinus, proptereà & ei manum adſcribebant, tamq; impium & abominandum ſcelus cum admiſiſſe contendebant, & Arſenij nomen continenter proferebant.

Cùm ergò iam fama in omnem partẽ peruaſiſſet, fore vt propter Arſenium maleficij damnaretur Athanaſius. Deindè verò etiam ad ipſum iam perueniſſet Arſeniũ, ille miſertus Athanaſij & veritatis, (nam illa quoq; ante generoſum animũ erat interitura) malo bono medetur, & latentem illam fugam manifeſta dicendi libertate reparat & reficit. Suaq; omnia nihili ducens, breuì Tyrum occupat: & ſolus ad ſolũ accedit Athanaſium, & cum eo ſeorsùm loquitur. Is aũt hoc ſolùm conſulit & ſuggerit Arſenio, nè ſe oſtendat ante iudicium, nè fortè aliquid mali ei faciant improbi, aut certè interim iudicium declinent. Atq; ſic quidem fecit Arſenius, & latuit ſecuriſſimè. Non quieſcebat aũt inuidia, nec vllam capiebat ſatietatem malorũ Athanaſij. Quinetiam ad alias proceſſerunt inſidias, & cùm ſederent Iudices in tribunali, intenderunt crimen adulterij viro impatibili. Fuit autem actus huiuſmodi: Producũt mulierem quandã vultu impudentem, anima ſceleratam & abominandã, in ſycophãtijs præclarè exercitatã. Hæc ergò calumniatrix empta pecunia, dicebat ſe domi ſuæ excepiſſe Athanaſium pietatis & virtutis gratia. Cùm autem media nox aduentâſſet, ſe omninò contrarium ab eo & vidiſſe & paſſam eſſe eorum, quæ exiſtimauerat. Hæc cùm referret accuſatrix, aderat etiam audiens Athanaſius: vnà autem cum eo quoquè aderat Timotheus presbyter, foris ſtantes ad portam, qui aduersùs calumniam callidum quid & præclarum excogitat. Nam cùm repentè irruiſſet vnà cum Athanaſio, eiusq; perſonam pulchrè egiſſet Timotheus: Mulier, inquit, Egon' tibi noctù vim intuli, vt ipſa dicis, egóne? Illa verò valdè impudenter ad Iudices, ità vt erat, ſtatìm conuerſa: Hic, inquit, eſt, qui mihi vitium attulit, hic eſt, qui inſidiatus eſt meæ pudicitiæ. Hic, & non alius, qui eſt apud me diuerſatus, & pro beneficio vi illata me eſt remuneratus. Illa ergò impudica ſic ſuis verbis conuicta, vt quæ, vt fertur, domo teſtis eſſet producta, cùm nec ipſum quidem nôſſet, qui ab ea accuſabatur, quis eſſet, & figmentum palàm fuiſſet apertum, Iudices neſcientes quid deincèps agerent, quieto ac ſereno vultu ſubrident: quod quidem ſolet fieri à perplexitate & hæſitatione, quæ quærit tegere vultûs pudorem. Ijdem enim erant omnia Athanaſio, & iudices, & teſtes, & accuſatores.

Quocircà prætermittentes ferre ſententiã & lege conſtitutũ aduersùs calumniatores, cõuertuntur ad crimen maleficij, ſecundis ſtolidi ſtudentes aliquod inuenire remediũ prioris dedecoris. Quòd aũt id eſſet falſum, fuit probatio euidẽtior. Producunt itaq; manũ, ſcelus, quod miſericordes oculi ne intueri quidẽ ſolùm pati poterant. Hanc illi immaniter & impudenter ſancto viro conquaſſantes: Hæc, inquiunt, Athanaſi te vel tacens accuſat. Hæc te ineuitabiliter & acriter inſequitur. Hanc non verbis, non arte, non aliqua alia ratione poteris effugere. Sciunt oẽs Arſeniũ, cuius tu ô iniuſte & impie, hanc manum execuiſti. Dicas iam deincèps, ad quid ea vſus ſis, & quanam de cauſa eam execueris. Ille autem leni voce, & tali, vt quis dixerit, anima,

Eſa. 53. & Chriſti omnia imitari cōtendente,qui cùm iniquè à Iudęis cōdemnaretur, nō litigabat,nec clamabat, ſed tanquàm ouis ducebatur ad cædē, partìm quidē omninò tacēs,partìm verò placidè reſpōdēs:Quis eſt ergò,inqt,ex vobis,qui nouit Arſeniū? aut quis hanc eius eſſe dexteram ſcit perfectè? Cùm aūt non pauci ad hæc è cathedra ſurrexiſſent,& Arſenium ipſum,& manum,& omnia apertè ſe nôſſe affirmarent, ſoluto protinùs tabernaculo Athanaſius, iubet Arſenium prodire in medium. Poſtquàm verò hic viuus & ſanus eſt introductus,ambas manus protendens accuſatoribus & iudicibus,beatus Athanaſius eos acriùs intuēs: Non eſt hic,inquit,Arſenius? Non eſt hic,inquit,qui eſt apud vos,& manum,vt vos vultis,amiſit? Non eſt hic,qui eſt notus omnibus Alexandrinis?& ſimul cùm eum attraxiſſet in medium iudicij, vt manifeſtus eſſet omnium oculis,extēdit primùm dexteram. Deindè iubet ſiniſtram quoq; in altum tollere: & magna voce exclamans, vt qui eos reuocaret, qui procùl eſſent à veritate: Hic quidem,inquit,ô viri,& Arſenius. Hæ ſunt autem manus illius, quæ minimè nôrunt amputationem.cum autem,qui eſt apud ipſos Arſenium,reſpiciens ad accuſatores: O egregij, inquit, Iudices, rogo vt oſtendatis quis'nam ſit, & cuius'nam ſit manus,quæ eſt amputata,quæ vos quoquè criminatur,vt qui eam amputaueritis. Tunc ne ipſa quidem cathedra potuit ampliùs tolerari à Iudicibus: ſed ea quoq; relicta cum lictoribus,admodùm mœſti & triſtes,pudoris ſigna vultu apertè præ ſe ferentes,receſſerunt.

Arſenius in mediū producitur,& hoſtes Athanaſij pudefiunt.

Cùm aūt populus eos ſic vidiſſet ꝑturbatos,& cū pudore & animi angore iudicio excedentes,tanq̄ pro illis & cōmuni impietate zelo perciti,(iam enim Arriana ꝑnicie ſatis erat refertus)& alioq gratificātes Epiſcopis & Imperatori, aggreſſi ſunt lædere Athanaſiū,& eum vndiq; circunſiſtūt,verbis impetentes,manus afferētes,nugatorē, maleficū & præſtigiatòrem,maleq; perdendum, & multa alia peiora eum vocantes, quæ cum illo quidem nihil habebant omninò commune:aduersùs eos autē, qui dicebāt,fuiſſent vel longè,quàm par eſſet,benigniora ijs,quę merebātur audire:ipſosq; Iudices maledictis inſectātes,quòd nō pœnis potiùs & ſupplicijs,quàm legitimis ꝓbationibus calculū permiſiſſent,& mortem ipſi rursùs per ſe minātes iuſto Athanaſio.Tāta tamē excitata ſeditione, cùm ea confuſio verſaretur in populo,nihil omninò curæ fuit Gallioni,qui tunc præerat ciuitati.Quamobrèm malū quoq; proceſſiſſet vlteriùs,niſì deſcendēs Archelaus,blandis verbis & ad perſuadendum accommodatis mitigâſſet populū, & iam diſcerpendū Athanaſium,ex medijs populi manibus rapuiſſet,& ex ciuitate clanculùm ſubduxiſſet.Erat autem hic Archelaus, Præſes quidem iudicij,alioquì verò temperantiſſimus & moderatiſſimus, & magna dicendi facultate præditus. Quòd ſi etiam oporteret mortem contemnere, promptiſſimus. Hic ergò cedens furenti populo,perſuadet Athanaſio,vt clanculùm excedat è ciuitate. Cùm is autem propter hæc ciuitatem reliquiſſet, iuſtiſſimi conuenientes Iudices,aduersùs ſanctum capiunt conſilium,ferunt ſententiam,reum eſſe pronunciant criminum, quorum fuerat accuſatus: acta conſcribunt,& mittunt in omnem partē, ei interdicunt vniuerſa regione,ciuitate,eccleſia: omnibus modis oſtendunt filij tenebrarum,ſe velle procùl eſſe à tali lumine.

Iniuriæ in ſanctū virum.

Vide inſignem maliciam.

Porrò autem Conſtantinū quoq; in ipſum incitant, adeò vt & pecunias & honores offerret ijs,qui vel viuum virū eſſent iudicaturi,vel perempti caput allaturi.Is verò perindè,àc ſi non à finibus Romani imperij,ſed etiam extra ipſum orbem terrarū eſſet damnatus exilio,ſex quidem annis in ſicca quadam ciſterna & aqua penitùs vacua delituit. Cùm autem ne ſic quidem poſſet perpetuò latere,ſed futurū erat,vt die ſequēti caperetur,(vbiquè enim accuratè quęrebatur & inueſtigabatur)diuina quadam prouidētia veſperì è ciſterna egreſſus,tranſit aliò. Deindè veritus,nè illic rursùs captus,eſſet cauſa periculi ijs,qui eum exceperant, ab Oriente tranſit ad Occidentē. Ei autem tunc imperabat Conſtans frater Cōſtantij, qui Conſtantino fratri nupèr ſucceſſerat. Is cùm ſic adminiſtrâſſet imperium,ſicut dicitur,vitæ finem accipit iuxta Aquileiam apud fluuiū Alſum,cęſus ab exercitu. Cùm ergò in Europā veniſſet Athanaſius,conueniens Iulium Romanū Epiſcopum,& ipſum etiam Imperatorem Conſtantem, eis exponit ea, quæ ad ipſum pertinent. Cùm autem audiuiſſet, ad ſuum interitum & ad fidem orthodoxā euertendam, Antiochiæ fuiſſe congregatam, quæ vtinàm non fuiſſet congregata,ſynodum,& Georgium quendam improbum,aduerſarij

Sex annis in ciſterna latitat Athanaſius.

ſarij agricolam, mox eſſe in illius ſede loco ſuo collocandum, non potuit ferre, ſed vbiquè ſcripſit ad clerũ Aegypti, ad magiſtratus, & ad populum, rogans, minans, admonens, nullam non viam verſans in literis, vt nullo modo ſuſcipiant zizania Arrij, & immixta ab omni blaſphemia conſeruent ſemina fidei orthodoxæ.

Euſebiani autem, qui ad ſe inſinuandos & homines in ſuas partes pelliciẽdos miri erant artifices, poſtquàm rei ſe defenſuri, magnam viderunt ſolitudinem, totam linguam apud Imperatorem exercentes in Athanaſium, cùm facilem illũ & ſimplicem Conſtantium ad ſuas partes totũ attraxiſſent, vt & eorũ ſententiæ aſſentiretur, effeciſſent, deponendum eſſe Athanaſium etiam non præſentem decernunt: quendam aũt Gregorium, rabie Arriana refertum, in Alexandrinam eccleſiã eius loco intro- ducunt. Cùm verò pro eorum arbitratu hæc ſic adminiſtrâſſent, magna iam libertate ſuum dogma inferunt. Gregorius autem cùm nondùm aſcendiſſet Alexandriã, acſi iam præeſſet eccleſiæ ſedẽ ſibi vendicãs, & tanquàm penès ſe habere expectãs id, quod nec in ſomnis quidem ſperabat habere, literis manûs propriȩ ipſe quoq; cõfirmabat, quȩ decreta fuerãt. Eiuſmodì enim eſt impudẽtia ac leuitas. Videntur ſemper habere in manibus ea, quȩ expectãtur. Iam verò Euſebius, q erat ſtrenuus impietatis propugnator, poſtquàm ex ſui animi ſentẽtia res præſentes adminiſtrauit, mittit legatos ad Iulium, vehemẽter in epiſtolis inuehens in Athanaſium: mittenſq;, quas in eum ſtruxit inſidias & calumnias, eius ſimul iudicem & punitorẽ Iulium cõſtituens. Is aũt, (non poterat enim facilè illici figmentis & dolis, immò verò ad ea deprȩhendenda & intelligenda erat acutiſſimus) cùm Euſebij literas accepiſſet, & valdè eas diligenter & attentè perlegiſſet, & apertas eſſe nugas animaduertiſſet, ipſe contrariam ſtatuens, literiſq; Athanaſium muniens, emittit Alexandriam, non paucis nec leuiter inſectans eos, qui depoſuerant. Cùm is aũt ad ſuam deduceretur eccleſiam, eos, qui Antiochiæ cõgregati fuerant, nõ paruus cepit tumultus & metus, nè ſi ab Athanaſio præoccupata fuerit eccleſia, ſibi deincèps intercludatur aditus Alexandriam. His de cauſis illum quidem conabãtur intercipere, vel potiùs interimere, Gregoriũ autem in ſedem introducere. Quocircà eum quamcelerrimè deduxerunt Alexandriam: Gregorio verò reditum procurabat etiam Dux exercitûs Syrianus cum manu, quæ ei ſubiecta erat, prȩcedens, ſic iubente Imperatore, vt Athanaſio quidẽ mortem, illi autem procuret epiſcopatum. Quomodò autem ex medio reti potuerit effugere Athanaſius, oſtendet oratio.

Gregorius in ſedem Alexandrinã intruditur.

Iulius Papa reſtituit Athanaſium.

Cùm ſol iam eſſet in occaſu, feſtũ quidem diem agebat & celebrabat ciuitas: venit aũt tanquàm ad prælium dux ille exercitûs, ordinata acie, & eccleſia in orbem circũdata. Hæc ergò caſtra videns Athanaſius, & curis plenus, non nè ipſe caperetur, ſed potiùs, nè propter ipſum populus aliquid damni acciperet, iubet quidem Diacono preces ſignificare. Preces aũt excipiebat quoddam populi canticum. Deindè cùm, vt par eſt, eſſet magnus clamor & cõcentus, iuſſit magnus Athanaſius omnes exire per eandem portã. Atq; Duci quidem exercitûs & ſuis intercedebat amicitia cum multitudine, neq; cuiquam ex ijs manus attulerunt, ſed omnes omniũ oculi ad ſolum reſpiciebãt Athanaſium, vt ſi eum vidiſſent, de medio tollerent. Is autem cùm pars populi factus eſſet, & tanquàm vnus ex multis, tranſiens per mediũ tumultum & multitudinem, & ſic militũ oculos latens, abijt. Ille ergò Romã, cùm ſic effugiſſet, reuerſus eſt: Gregorius verò iam tenens eccleſiã, etiam aduerſùs rectam fidem ſecurè armabatur. Quæ cùm ferre nõ poſſet Alexandrinus populus, & grauẽ excitauit ſeditionem, & quæ Dionyſij vocabatur, ædẽ incendit. Huius aũt propter Chriſtum confuſionis fuit particeps magnus quoq; inter ſanctos Paulus, qui tunc Conſtantinopolitanæ præerat eccleſiæ, qui ipſe quoquè eſt à ſede depoſitus, & Romam veniens, fuit Athanaſij pietatis & periculorũ ſocius. Illic ergò Conſtantem & Iulium conuenientes, quæ ipſi paſſi eſſent, & quæ aduersùs ipſos & veritatem Euſebiani feciſſent, narrant omnia. Certè ipſe quidem Imperator Conſtans de his protinùs ſcribit ad fratrem. Cùm aũt nihil proficeret, rogant Athanaſius & Paulus, vt alia fiat communis ſynodus. Non aliã enim ob cauſam aiunt fuiſſe excogitatas eorũ depoſitiones, niſi vt recta & ſana fides ſimul cum eis deponeretur. Vtriuſq; ergò Imperatoris ſentẽtia, cõmunis ſimul & Occumenica rurſùs Sardicæ cõgregatur ſynodus: & Occidentalium quidem, vt ipſe quoq; ſcribit Athanaſius, cõuenerunt plùs q̃ trecẽti Epiſcopi: Orientales

Præſens mortis diſcrimen euadit Athanaſius.

Synodus Sardicenſ.

tales autem,vt ait Sabinus, ſoli ſeptuaginta : inter quos annumeratus eſt etiã Iſchyras Mareotę Epiſcopus. Et qui ex Aſia quidem confluxerant,ne in Occidentaliũ quidem conſpectum venire ſuſtinuerunt,affirmãtes ſe non aliter cum eis eſſe ſermones collaturos,niſi priùs Paulum & Athanaſium conuentu expellerent.

Cùm aũt Occidẽtales ne auditione quidem accipere hunc ſermonẽ ſuſtinuiſſent, illi ità,vt ſe habebant, rursùs reuerſi ſunt, & cùm Philippos Thraciæ ciuitatem perueniſſent,atq; vtinàm priùs veniſſent ad inferos,illic deincèps priuatum faciunt cõciliabulum : & Homouſium quidem, qui erant manifeſtæ impietatis, (O tuam Rex Chriſte patientiã) apertè feriunt anathemate : in epiſtolis autem exponunt ſentẽtiam Heterouſij, id eſt,quòd filius ſit diuerſæ à patre eſſentiæ,& chirographa impietatis ad ſuos in omnes partes tranſmittunt. Hæc cùm reſciuiſſent ij,qui erãt Sardicæ,primùm quidem eos abſentes, vt qui ſe non ſtitiſſent,iure condemnant. Deindè etiam Athanaſij accuſatores ſuis exturbant gradibus, & decretum fidei Nicenæ cõfirmantes,& ἀνόμοιον,id eſt,filij à patre eſſentię diſſimilitudinem ferientes anathemate,lingua expreſſiori prædicant homouſion : & ipſi quoquè ea mandãtes monimẽtis literarum,totum ferè orbem terræ his occupant. Quæ quidẽ cùm Conſtans Imperator reſciuiſſet,& Conſtantio fratri ſignificâſſet,rogabat,vt Athanaſius & Paulus ſuis reſtituerentur ſedibus. Cùm is autem hoc recuſaret & differret, ille rursùs vſus eſt literis acrioribus,ſcribens,niſi cõcederet,ſe eo vel inuito vtrunq; ſuę reſtituturũ eccleſiæ. Conſtantius ergò non ampliùs differens & tergiuerſans,ſed fratris minas pertimeſcens,ſuis protinùs literis accerſit Athanaſium. Cùm ei autem eſſet ſuſpecta vocatio,(neq; enim eum confidere ſinebant,quæ pręceſſerant)ille eum ſecundis interpellat literis,quæ multum habebant humanitatis & benignitatis. Cùm verò ne propter eas quidem eſſet vacuus à ſuſpicione, ne ſic quidem eius aduentum neglexit Conſtantius. Sed rursùs quoquè ad eum ſcribit,in literis prætereà adijciens ſubmiſſionem & manſuetudinem : quinetiã de ijs, quæ * priùs fuerant, excuſationem, & quòd volebat quidem tunc aliquem ex ſacerdotibus mittere,vt ei obuiàm procederet,ſed nullus fuit, qui eius ſignificaret aduẽtum. Nunc autem dicit ſe miſiſſe Diaconum Aletam cum epiſtola, qui ad noſtram tibi ſignificabit affectionem,& fideiubebit,vt confidas de reliquis.

Conſtante vrgente, Conſtantius reuocat Athanaſium.

*pri⁹ acta

Cùm has epiſtolas accepiſſet Athanaſius, ſi quis erat metus, eum animo expellit, & quicquid ei malam ſpem in fururum intentabat. Cùm autem eas oſtendiſſet ipſi Conſtanti & Iulio,ipſos & vniuerſam regionem, quæ Romanis ſuberat, gaudio implet & lætitia,& vnuſquiſque proprium diem feſtum celebrauit de reditu Athanaſij ad ſuam ſedem. Statìm aũt Imperator Conſtans & ipſe Iulius,ille quidem regijs ſatellitibus,ille autem omnibus ferè,qui erant in Aegypto & Alexandria, Clericis & laicis, Athanaſij reditum honorârunt. Cùm autẽ veniſſet,eum admodùm libenter excepit Conſtantius,ciuitatiq; & Clero & populo Alexandrino eum lubentiſsimè reſtituit : illam tamẽ fugam ei comiter exprobrat, & quòd clanculùm iudicio aufugerit,& latenter ſeceſſerit, amicè inſimulat pro his tamen omnibus,ô Athanaſi,vnam à te peto gratiam,inquit,vt vnam Eccleſiam Alexandriæ concedas ſectatoribus Arrij. Is verò ſe prompto & alacri animo pollicitus eſt impleturũ,quod petierat, ſi ipſe quoq; Orthodoxis aliam tribueret Conſtantinopoli,ad aliquod exiguum veræ fidei fermentum. Cùm is autem poſtulato facilè annuiſſet, non tolerandus dolor deincèps inuaſit aduerſarios,quòd Conſtantinopoli daretur Athanaſio aditus,& ijs, qui cum eo communicabant. Conſtantio autem magìs prudentia quoq; admirabili viſus eſt Athanaſius. Fertur verò aliquandò admirans Imperator dixiſſe cum ſtupore: Non abs re Arriani omnes mouêre machinas aduersùs virũ talem. Sic ergò eius admiratus prudentiam,eum deducit humaniſsimè,ſcribitq; ad populum Alexandrinũ, Epiſcoposq; & Magiſtratus Aegypti: Quinetiam ad Neſtoriũ Auguſtalem, Ducesq; Thebaidis & Libyæ, vt eum benigniſſimè excipiant & honorificẽtiſſimè, & non ſolùm ei ſua ſedes,ſed etiam omnibus,qui cum eo communicârũt,vnicuiq; ordo proprius & munus reſtituatur.

Conſtãtij dictum de Athanaſio.

His ille munitus epiſtolis, & velutì confiſus, venit per Syriam & Palęſtinam,peruenitq; Hieroſolyma,& cum Maximo Epiſcopo & confeſſore colloquitur, auditq; quot & quanta ille paſſus ſit propter Chriſtum : narratq; rursùs ipſe,quæ & contra ſe priùs

ſe priùs, & nunc pro ſe facta ſunt & decreta, & ab ipſa ſynodo cõfirmata & ab Imperatore. Quæ cùm audiuiſſet Maximus, protinùs nihil cunctatus, accerſit omnes Epiſcopos Orientis, & omnes communiter Athanaſio communionem reddiderunt & dignitatem. Cùm ſic ergò tertiò & cum tanto honore & celebritate ad ſuam rediiſſet ciuitatem, & ab illis innumerabilibus veluti fluctibus & laboribus reſpirâſſet, deincèps quidem videri poterat eius vita eſſe quieta & tranquilla. tunc autem re vera maximum mare calamitatum in eum fluctuabat. Nam cùm in Cõſtantem Magnentius inſurrexiſſet, & ei vitæ finem attuliſſet, graue rursùs ab Arrianis bellum accendebatur, & rursùs Athanaſio parabantur inſidiæ & calumniæ apud Imperatorẽ, magnumq; & vetus ei malum imminebat Conſtantius. Rursùs ergò edicta, rursùs minæ, exilia, terrores, & per totum mare & terram inquiſitio. Rursùs zizaniorum ſeminator Georgius occupans Alexandriam, Aegyptum dilacerans, Palęſtinam depopulans, tumultu implens totum Orientem, cuiusque inſania & impietas minimè capi poterat. Rursùs qui erat ſumma improbitate Acacius, & Patrophilus, Arrij impietatis patris amicus, Hieroſolyma veniẽtes, & Maximum extrudentes, & eius loco Cyrillum conſtituentes: qui quantùm pietate magnus erat Maximus, tantùm erat pietati impietatis zelo aduerſarius. Quidnam tragicè recenſuerit quiſpiam omnia, quæ à Georgio deincèps facta ſunt eo tempore in ciuitate Alexandrina? Cæterùm ea, quæ ipſe beatus Athanaſius perſecutus eſt, ſuam fugam excuſans, eorum nobis quoquè modò facienda eſt mentio: vel potiùs illi ipſi verè dulci eius linguæ eſt concedendum, ea ſubmiſsè & moderatè, cuiuſmodi erant in omnibus eius mores, narranti.

Tertiò redit ad ſuã eccleſiam Athanaſ.

Iterùm expellit.

De Cyrillo alij aliter ſentiũt

Etenim rursùs, inquit, aduentârunt quidam Alexandriam, qui nos quęrebant occidere, fueruntq; quæ nunc ſunt, deteriora prioribus. Repentè enim milites circũdederunt eccleſiã, & quæ ſolent hoſtes facere, fuerunt pro precibus. Deindè ingreſſus ſancta Quadrageſima, qui à Macedonio & Arrianis è Cappadocia miſſus fuerat, Georgius, auxit mala, quæ ab eis didicerat. Nam poſt hebdomadem Paſchæ, coniectæ ſunt & virgines in carcerem, Epiſcopi vincti ducti ſunt à militibus, orphanorum & viduarum domus direptæ fuêre, panesque viatici facti ſunt in ædibus, & noctù deferebantur Chriſtiani, obſignatæque ſunt domus, & fratres Clericorum in periculum veniebant pro fratribus. Et ſunt hæc quidem grauia: ſunt autem grauiora, quæ facta ſunt poſteà. Hebdomada enim poſt ſanctam pentecoſten populus, qui ieiunauerat, egreſſus eſt ad orandum circa cœmeteriũ ſancti Petri Epiſcopi & martyris, propterea quòd omnes auerſarentur communionem cum Georgio. Sed cùm hoc reſciuiſſet hic ſceleratus, concitat Ducem exercitûs Sebaſtianum, qui erat Manichæus. Is autem cum multitudine militum, arma & nudos enſes, arcusque & tela ferentium, in ipſo Dominico irruit in populum: & cùm paucos inueniſſet orantes, (iam pridèm enim complures propter horam tardiorem receſſerant) fecit res omnium grauiſſimas. Rogo enim accenſo, cùm virgines ad ignem adduxiſſet, cogebat eas dicere, ſe eſſe fidei Arrij. Poſtquàm autem eas vidit vincere, & ignem nihilifacere, eis nudatis ſic earum vultus concídit verberibus, vt longo pòſt tempore vix agnoſcerentur à ſuis. Viroſque numero quadraginta detentos, nouo modo conſcidit. Nam cùm ſtatìm virgas ſecuiſſet ex palmis, ipſis etiam ſtimulos habentibus terga illorum ſic cecídit, vt nõnullis quidem caro ſæpè ſit execta propter ſtimulos ſibi infixos: nonnulli autem non ferentes, ſic plagis ſunt mortui. Atque omnes quidem, qui remansêre, & prætereà eas, quæ dictæ ſunt, virgines, in exilium mittit circa magnam Oaſim. Corpora autem mortuorum ne ſuis quidem fecit reddi in principio: ſed ipſi vt voluerunt ea abſconderunt inſepulta, vt viderentur eis tantam celare crudelitatem. Hæc verò fecerunt animo aberrantes, vt qui eſſent emotæ mẽtis. Nam cùm propinqui mortuorum gauderent quidem propter confeſſionem, lugerent autem propter corpora, impietatis & crudelitatis eorum maior ſe effundebat probatio. Etenim protinùs ex Aegypto & Libya in exilium miſerunt quidem Epiſcopos, Ammonium, Moin, Caium, Philonem, Hermen, Paulinum, Pſenoſirim, Linamonem, Agathonem, Agamphum, Marcum, alterum Ammonium & Marcum, Dracontium, Adelphium, Athenodorum, & presbyteros Hieracem & Dioſcorum: & eos tam acerbè exegerunt, vt nonnulli quidem eorum in itinere, alij verò etiam

Immania Georgij facinora.

Epiſcopi in exiliũ miſsi.

in ipſo exilio ſint mortui. Perpetuo autem exilio condemnârunt pluſquàm triginta Epiſcopos. Studebant enim, ſicut Achab, ſi poſſent, ex vniuerſa terra auferre veritatem. Hæc magna Eccleſiæ tuba, acer præſes veritatis, ſua voce perſequitur de malis, quæ erant Alexandriæ. Noſtra autem oratio vult ijs, quæ dicta ſunt, reliqua adijcere.

Conſtantius ergò, fratre mortuo, Imperator declaratus, & purè vniuerſam poteſtatem aſſecutus, cùm nullum haberet, qui eius animo & voluntati reſiſteret, nō potuit ampliùs pati celare improbitatem, ſed magna ſua authoritate eam produxit in medium; & cùm totum Orientem grauiſſima impietate repleuiſſet, non ſtatuit eſſe ſibi quieſcendum: ſed niſi etiam ſimul corrumperet Occidentem, paruum eſſe ſuum ducebat imperium, idque ſuæ gloriæ detrahere. Ea ratione Epiſcopos quoq;, qui erant in Occidente, ad dogmatum Arrij communionem magno ſtudio euocabat, ſolamq; illorum ſecuritatem ſtatuebat eſſe depoſitionē Athanaſij. Quamobrèm congregauit ſynodum Mediolani, quæ eſt ciuitas Italiæ, & multos, hei mihi, ex fortibus & ſtrenuis, alios quidem metu, alios blanditijs, alios verò donis, & alios fraude, & alios aliter inductos, ad ſuam traduxit vel potiùs deduxit voluntatē, per quam ille fodit foſſam animis miſerorum. Hunc inſultum Euſebius & Dionyſius, Rhodanusq; & Paulinus & Lucifer lubenter declinârunt. Athanaſij enim depoſitionem arbitrati eſſe velutì depoſitionem rectæ fidei, ſimul & fraudem fugerunt, quàm potuerunt longiſſimè, & iure condemnârunt eos, qui decreuerant. Sed eos quidem Ariminum relégat Conſtantius. Athanaſius autem cùm reſciuiſſet, quid ſtrueret Imperator, & quemadmodùm corruptum fuerat iudicium, & iam aduenire Præfectorum ſatellites, vt eum compræhenderent, rursùs quoq; diuina viſione admonitus, media nocte Epiſcopatu egreſſus, ad iuuenem quandam cōfugit virginem, quæ tunc agebat annum ætatis viceſimū. Erat autem virgo valdè ſpecioſa & amabilis, & cum qua non poterant viri habitare abſq; ſuſpicione. Ea verò, rei inopinatæ nouitate ſtupefacta, quærebat cauſam. Ille verò reſpondens ei, narrauit: Quoniam, inquit, qui ſunt communionis Arrij, me vbiquè curioſè perſcrutantur, timens ego, nè ab eis compræhenſus & interfectus, eis immortale ſupplicium conciliem, de fuga cogito, & me ſoli Deo permitto. Hac nocte autem mihi apud te ſolam eſſe me ſalutem inuenturum reuelat.

Synodus Mediolanenſis.

Hæc poſtquàm virgo audijt, ex animo ſtatìm omnem eijciēs ſuſpicionem, gaudio repleta, totis domûs vel cordis potiùs oſtijs apertis, ſupinis, vt dicitur, manibus excipit Athanaſium. Quem quidem ex illo die ſex annis, quandiù ſ. vita fuit ſuperſtes Conſtantio, in domûs abſcondit penetralibus, communem quotidiè ſalem apponens, libroſq; aliundè tollens, & ei ad exercitationem præbens & meditationem, & ſic pio & religioſo conuiuio corpus eius & animam excipiens: hanc quidem ſermonibus, quos credimus eſſe panem angelorum, illud autem menſa quotidiana, & quibuſcunq; alijs manus illa liberalis hoſpitem potuit excipere, & proprijs manibus pedes lauans, vel potiùs manus ſuas ſanctorum pedum contactu ſanctificans, magnoq; & vehementi ſtudio quæcunque erant ei vſui, ſubminiſtrans, & ità ſe comparans, vt quæcunq; habebat, illius eſſent potiùs, quàm ſua.

Vir ſanctiſsimus latitat apud virginem ſex annis.

Intereà autem Alexandrina ciuitas & populus quoquouersùs obibant, quęrentes Athanaſiū adeò diligenter, vt vel ipſa anima lubēter emiſſent viri inuentionem: ſed carebat ciuitate, carebat ædibus, eratq; planè incognitus: cognitus autem ſoli Deo & virgini. Quamobrèm illo tempore in eccleſia magna erat triſtitia, & filiæ Sion licebat videre pulchritudinem repentè efflorescentem & planè marceſcentem. Nam præter admodùm paucos, alij quidem & re & nomine velutì quandam artem perſequebantur impietatem. Alij autem nomine tantùm honorantes Chriſtianiſmum, re vera autem primos longè ſcelere ſuperantes, præterquàm quòd non apertè, quos oportebat etiam cauere tanquàm hoſtes: ſed latenter, ſub ſpecie Chriſtianiſmi, blaſphemum impij dogma ſtudebāt confirmare. Talis aūt impietatis pars erat non minima Conſtantius, quatenùs habebat etiam imperij poteſtatem ei opem ferentem, omneſq; protinùs cedentes eius vel ſoli nutui. Iuſſit ergò morbum peruadere & ad Epiſcopos, qui erāt in Italia, & ad oēs, qui erant vbiq; terrarū: aut ſi nôllent ſubſcribere Heterouſio, quòd filius ſcilicèt eſſet alterius à patre eſſentiæ, ipſos quidem expelli

pelli ab Eccleſijs, alios autem eorum loco in ſedibus ipſorum conſtitui. Quo tempore celeber in ſanctis & magnus Liberius, qui poſt Iulium, magni Syluestri ſucceſſorē, ſedem Romanam eſt adeptus, condemnatur exilio: Felix autem quidam eius loco electus ab hæreticis, protinùs diuino iudicio luit pœnas: Nunc quidem viſu priuatus miſerabiliter, nunc autem peſtilenti morbo diù corruptus, & malus malè perditus, diuina iuſtitia ſic puniente ſceleratos.

Nota, quàm cō. mendet Liberium Papam.

Georgius autem Alexandrinorum, vt ità dicam, Erinnys, rursùs ciuitati faciebat ea, quæ conſueuerat, vt qui viſus ſit ipſe ſeipſo vehementior, & maiori ira & impetu ferri aduersùs rectam fidem. Intereà autem Meletius quoq; Epiſcopus Antiochenus, apertè defendens homouſion, de ſede deponitur, & damnatur exilio, quem conſequebatur magna multitudo Orthodoxorum, qui aduerſariorum communionem ſuſtinere non poterant. Euzoïus autem, qui re vera vitæ erat improbæ, conſtituitur in ſede Antiochena, (ei enim præfuerat Meletius) & Eudoxius, qui erat peſſimæ ſententiæ, inuadit ſedem Cōſtantinopolitanam. Sic improbitas, ſic inuidia, quæ Eccleſiā omni ex parte conturbârat & confuderat, ad reipublicæ quoq; adminiſtrationem incipit procedere, & Iulianum creat Cæſarem, Gallijs præfectum ab ipſo Conſtantio. Cùm ergò Conſtantinopolim veniſſet Conſtantius, & Eudoxium, vt priùs iam diximus, ordinat, & templi, quod cognominatur Sophia, quod ipſe tunc recenter fuerat fabricatus, celebrat encænia, decimo quidem anno ſui imperij, tertio autem Iuliani conſulatûs, quintodecimo verò Februarij. Ille autem re vera peſſimæ opinionis Eudoxius, cùm ſedem aſſcendiſſet, dum iam peragerentur encænia, hanc primam vocem emiſit, atq; vtinàm cum illa emiſiſſet animam, ὁ πατὴρ ἀσεβὴς, ὁ ὑιὸς εὐσεβὴς, id eſt, Pater impius, filius pius. Cùm autem tumultus & ſeditio, vt par eſt, prætereà orta eſſet in eccleſia, ille rursùs repetens, & veluti volēs ſedare tempeſtatem: Nè vos, inquit, conturbet id, quod dictum eſt. Pater enim, inquit, eſt impius, nempè ἀσεβὴς, quòd neminem colat: Filius autem eſt pius, nempè εὐσεβὴς, cô quòd patrē rectè colat. Ex his exortus eſt riſus inter eos, qui aderant, adeò vt multi eius nugis condemnatis, receſſerint ab eccleſia. Ergò Conſtantio quoquè res erat malè ceſſura, & iuſtas pœnas erat daturus ſuæ in Deum contumeliæ. Hinc impius Iulianus rerum omnium potiundi motus deſiderio, cùm in Gallia magnam manum ſibi cōciliâſſet, induit ſe purpura, & ab exercitu Auguſtus appellatur. Conſtantium autem Perſicum quidem bellum adhuc detinebat. quæ de Iuliano autem ſparſa erat, famā non moderatè ferebat: alioquì verò etiam à DEI inimico Euzoïo ad bellum aduersùs eum gerendum incitatus, mouet exercitum aduersùs conſobrinum, & bellum ciuile ſuſcitat. Cùm autem inter Cappadoces & Cilices eſſet in loco, qui dicitur, Mopſi fontes, excedit vita vnà cum imperio, laborās apoplexia, cùm quadragintaquinq; vixiſſet annos ætatis, vigintiquinq; annos autem patri fuiſſet ſuperſtes. Sed eum quidem diuina ſic vlta eſt iuſtitia. Quemadmodùm autem ſceleratum quoquè vlta ſit Georgium, & impium, vt ſcriptum eſt, ſimilibus percuſſerit manibus, non eſt æquum prætermittere.

Arriani occupant primarias quaſdam eccleſias.

ἀσεβὴς, nō colens: Εὐσεβὴς, benè colens.

Conſtantij mors.

Erat quidam locus in vrbe Alexandrina, olim quidem Mithræ Deo gentilium, ſacrificijsq; illius & myſterijs dedicatus, nunc autem fimo & ſtercore plenus, ciuitati & publico ad nullam rem vtilis. Eum ergò Conſtantius, vt qui eſſet omninò inanis & nulli vſui, attribuit eccleſiæ. Nunc autem volens templum in eo conſtruere, iubet efferri illū fimū & quiſquilias. Cùm aūt iam repurgaret locus, inuenitur quoddam adytum in intimo ſinu terræ, in quo celata fuerant myſteria Gentilium. Ea verò erāt crania nuda carnibus, alia quidem virorum, alia verò puerorū, quos fama erat fuiſſe ſacrificatos Mithræ, quandò Græci vtebantur illis diuinationibus, quæ fiebant per viſcera, diſſectionibusque & præſtigijs, quæ fiebant per animas. Cùm quidam ergò Chriſtiani in ea incidiſſent, ea apertè riſum mouêre populo, ijque triumphum agebant in oculis omnium. Quod quidem cùm non tuliſſent Gentiles, ſed pro dijs ſuis & ſacris eſſent miſerè zelo perciti, ad ipſos accurrerunt, alij quidem enſe ferientes, alij verò fuſtibus, vt ex Chriſtianis multi ſint interempti, alij autem crucifixi, quoſcunque viuos tenere potuerunt, & alij alio genere mortis, & varijs ſuppliciorum generibus ſint affecti. Impium autem Georgium, ex eccleſia ità vt habebant eductum, & cuidam camelo alligatum, vt camelus eum valdè laniaret & diſ-

Georgius Arrianus epiſc. di.

 cerperet,

rè necatur ab ethnicis.

cerperet, cùm ſatis materiæ congeſſiſſent, & ignem in communi theatro accendiſſent, vnà cum camelo exuſſerunt. Sic vno quidem modo, ſed diuerſis cauſis, illi quidem beato fine, hic verò miſer, morte vitam commutârunt. Et eorum quidem caſus ità habuit.

Iulianus autem cùm vniuerſi dominatum ſic fuiſſet aſſecutus, velletque euertere, quæ acta fuerant à Conſtantio, ſtatuit eos reuocare, qui erant in exilio. Quod quidem cùm reſciuiſſet Athanaſius, timuiſſetq; nè qui partes Arrij ſequebantur, Iulianum priùs introducerēt, (adhuc enim ignorabatur eius animi impietas infidelitasq; & amor prauitatis) nocte profunda diſcedens domo, in quam confugerat, inuenitur in media eccleſia Alexandrina. Quid verò ea, quæ deincèps ſunt conſecuta, recēſuerit quiſpiam, quàm lubēter cum adſpexerint, quemadmodùm vndiq; ſunt cōgregati ad illud ſpectaculum, clerus, ciuitas, populus: alij quidem de reditu magnas agentes gratias, alij autem diuturnæ, quæ interceſſit, abſentiæ inſimulantes, eiq; & damnum & priuationem exprobrantes. Deindè tanquàm ſatis argumenti præbentes ſuæ in eum beneuolentiæ, & alioquì vel ex ſola præclari illius paſtoris præſentia, animis audacia & fidutia repletis, expellunt protinùs Arrianos, ciuitatemq; & ſe tradunt manibus Athanaſij. Illi verò vel iam turpiter expulſi, & in locis deſertis & obſcuris delitеſcentes, ne ſic quidem ab illa inſania & rabie deſtiterunt. Sed & cùm Georgius meritas pœnas dediſſet, vt iam diximus, eius loco ſibi Lucium conſtituunt, & totam curam ſtudiumq; hæreſum rursùs ad eum deferunt, talem aſſecuti præſidem, qui impietate & inhumanitate illo nihil erat inferior.

Athanaſius ſe reddit eccleſiæ ſuæ.

Volo autem obiter meminiſſe malorum ſeu impiorum Iuliani facinorum, & ſimul ea, quæ ad magnum Athanaſium pertinent, coniungere, & quemadmodū nulla erat ei pars vitæ libera à certaminibus & laboribus, qui propter Chriſtum ſuſcipiuntur. Nam cùm nupèr hic impius ſuſcepiſſet imperium, & dæmonibus, qualis ille eſt, & deorum nominibus potiùs, quàm dijs ſacrificaret, diruebatur quidē vniuerſa eccleſia Chriſtianorum: omnis autem locus gentilium ſacra ſuſcipiebat, & eorū templa, alia quidem aperiebantur, alia verò rursùs extruebantur: & vbiquè erat nidor, & fumus, & ſacrificia, animaliumque diſſectio & ſanguis. Quinetiam in ipſa, hei mihi, Conſtantinopoli, erat Fortunæ ſtatua, eique publicè fiebant libamina & ſacra, & quæcunque alia, accepto ſimul ſtudio & poteſtate ex imperio moliebatur aduersùs pietatem, quandò Maris Chalcedonis, quæ eſt in Bithynia, Epiſcopus, ad eum veniens, apertè eum conuicijs eſt inſectatus, impium & defectorē, & à Dei religione alienum, & quæ ſunt huiuſmodi, appellans. Is autem, (erat enim iam Maris in ipſa ſenectute, & ideò paſſus erat orbitatem oculorum) probra iure in ſe illata non iuſtis vltus eſt maledictis, nugatorem ipſum & cæcum nominans, & qui nec ab ipſo quidem Deo Galilæorum poſſit vllam conſequi medicinam. Ille verò veluti Deo afflatus, acriore dicendi libertate reſpondens: Deo, inquit, ago gratias, qui vtiliter prouidit, vt ego orbarer oculis, nè ego os tuum viderem impudens, qui tam inuerecundè lapſus ſis in impietatem. Eandem ſunt imitati dicendi libertatem Iouianus ſimul & Valentinianus, qui Tyranno apertè cingula abiecerunt, dicentes: Nos quoq; propter Chriſtum parati ſumus ipſa vita cedere.

Iuliani Apoſtatæ impietas.

Imperator ergò, & quicunq; erāt eiuſdem cum eo ſententiæ, & cum eo conſpirabant in impietate, cùm quotquot erāt illo tempore ſapientes, quoſdamq; aruſpices, præſtigiatoresq; & vates coēgiſſent, quemadmodùm Chriſtianos ſuperarent, volebant eos ſuam dicere ſententiam. Omnibus autem viſum eſt, procùl eſſe amandandum Athanaſium. Nam ſi auulſum, inquiebant, fuerit fundamentum, reliquæ quoquè illorum fidei partes facilè diruentur. Rursùs ergò conſtituuntur iudicia, & Iudices condemnant, & exercitus emittitur, & populus cōturbatur, & Alexandria circundatur, & eccleſia diripitur, & ab ea poſtulatur Athanaſius. Cæterùm tunc quoq; per eos medios proceſſit, nec erat vllus, qui retineret. Quinetiam rursùs illum videntes ignorabant, propter quem, hei mihi, eccleſiam tanta manus circūdedit, propter quem armis eius exitus vndiquè obſepſerāt. Poſtquàm ergò ille ſic ſuperna manu munitus, non potuit capi manibus hoſtium, & perindè àc nullo prohibente ità liberè egreſſus eſt è ciuitate, Alexandrinam quidem ciuitatem rursùs inuaſit luctus & eiulatus propter viri abſentiam. Is autem, cùm noctù veniſſet ad Nilum, & conſcendiſſet

Nouæ in Athanaſium excitantur turbæ.

ſcendiſſet quandam nauem onerariam, rursùs magna contentione ferebatur Thebaidem. Eum verò à tergo vrgebat quidam ſatrapa, iuſſus à Tyranno eum interimere vbicunq; depræhendiſſet. Cùm autem quidã ex ijs, qui nauigabant vnà cum Athanaſio, procul nouiſſet perſecutorem, & remiges hortaretur ad celeritatẽ, paululùm ſubſiſtens Athanaſius, & occultum quid, vt videtur, internis cernens oculis, iubet remiges proram obuertere, & rursùs curſum dirigere Alexandriam. Ij autem cùm, vt par eſt, fuiſſent conturbati, & vererentur nè inciderent in ſatrapam, ille eis animũ addens, & dicens eſſe aliquid diuinum, quod gerebatur, perſuaſit. Deindè conuerſa antẽmna, nauem agentes in partes anteriores, nauigabant rectâ Alexandriam, perſequentes, quod eſt maximè nouum, eos qui perſequebantur. Cùm autem iam fuiſſent prope ſatrapam, barbari quidem, velutì quadam eorum oculis offuſa caligine, tanquàm eorum, qui videbantur, neminem videntes, prętemauigabant. Athanaſius autem quemnam quærerent, non ſecùs, àc in Eliſęo vſuuenit, percontatur. Cùm verò reſpondiſſent, Athanaſium: Vos, inquit, nauigans parùm præcedit, velutì fugiẽs quoſdam qui eum perſequuntur. Sic decepti, qui erant mente cæci, perſequebantur eum, quem non ſentiebant ſe habere in manibus. Is autem celerrimè delatus Alexandriam, & repentè veniens in ciuitatem, eam replet maxima lætitia, is apparẽs conſpectus, qui tantoperè deſiderabatur. Deindè dans ſeipſum quieti & ſilentio, quandiù fuit acerbum tempus imperij Iuliani, delituit. *Vide miram Dei prouidentiam.*

Poſt hæc autem Iulianus quidem omnium, qui ipſum præceſſerunt, in impietate clariſſimus, & qui omnes ipſos paruos reddidit in ſcelere, poſt bella innumerabilia, quæ geſſit aduersùs pios, inuénit finem improborum ſtudiorum, non planè quidem qualem merebatur, vt qui infernis reſeruaretur ſupplicijs: ſed neq; ſemitam impiorum oſtendens omninò dirigi. Nam cùm ſe quibuſdam præſtigijs, maleficijs & magorum artibus permiſiſſet, & deceptus ſibi perſuaſiſſet fore, vt Alexandri ſibi pararet imperium, vt cuius mores ſemper magno gloriæ tenerentur amore, vel potiùs ſe ipſum eſſe perſuaſiſſet Macedonem in alio corpore, & aduersùs Perſas duxiſſet exercitum, primoq; ſpes ei luculenta fuiſſet oſtentata, quandò ſe magnum aliquid & pręclarum geſturum exiſtimabat, tunc etiam, quod habebat, turpiter perdidit imperiũ, & ſimul cum eo vitam. Fraude enim cuiuſdam transfugæ cùm naues, quæ flumine frumentum conuehebant, & multa, quæ erant exercitui ad vſum neceſſaria, importabant, fluuio amandâſſet, in terramq; aridam & aqua carentem ac torridam deueniſſet, fameque ac ſiti ſuos oppreſſiſſet, & maximam partem exercitûs amiſiſſet, & omnibus indignantibus, probriſq; ac maledictis eum inſectantibus ipſe eques adeſſet, vt dolorem conſolaretur, & exercitus laborem recrearet, (Quale tuum eſt opus, ô diuina iuſtitia?) iaculum neſcio vndè emiſſum, peruadens medium brachium, cadit in illius dexterum latus. Et ille quidem miſer iacebat, ſiue à transfuga percuſſus, ſiue ab aliquo ex ſuis. (Vtrunq; enim de eo dicitur) ſiue etiam diuina plaga ictus, quod quidem dicitur à pluribus, hunc tamen vitę finem nactus poſt imperij annum vnum & menſes octo. *Iuliani Apoſtatæ dira mors.*

Deindè Iouiniano totius exercitûs ſuffragio committitur imperiũ: qui cùm ſolos ſeptẽ menſes imperâſſet, & ad octauũ veniſſet, in Galatia vita repentè excedit, ſomno morte contemperato. Valentinianus aũt poſt eum renunciatur, qui fratrem ſuum Valentẽ in ſocietatẽ admittit imperij: & cùm illi habẽda tradidiſſet ea, quæ ſita ſunt ad Solem orientẽ, ipſe triginta pòſt diebus ad Occidentẽ perrexit & in Gallias. Cùm ergò Valens accepiſſet imperiũ, non fuit de theſauris ſolicitus, non curauit pecuniã, neq; quomodò rectè ordinaretur exercitus: ſed quomodò Arrianorum quidem res amplificaret, Orthodoxorũ aũt res diminueret, & omninò dirueret, totũ ſui imperij ſtudiũ conferebat: idq; ſolũ ſibi ducebat ſufficere ad ſplendorẽ & gloriam. Ea de cauſa oẽs ferè Pontifices, Sacerdotes & Diaconos, & quicunq; vitã degebant monaſticam, in mala extrema coniecit. Et Meletium quidẽ virtute incomparabilẽ, depoſuit de ſede Antiochena, & hunc quoq; magnum inter athletas Athanaſiũ quærebat capere. Et exilio quidem condemnatus eſt Meletius: vniuerſus aũt, qui cum eo erat, clerus, fuit eccleſia expulſus. Multi quoq; alij Pontifices & omnes, vt ſemèl dicam, qui nolebant exitio Arrij communicare, exturbabantur quidem ab eccleſijs, expellebantur autem à patrijs, à propinquiſq; & à conſanguineis. *Valens perſequitur catholicos.*

Poſtquàm ergò venit hoc quoq; magnum bellum Alexandriam, & Pręſidum edi- cta ſtudio Eudoxij omnem in partem mittebantur,& rurſùs in hunc magnum & ve- rè virum fortem Athanaſium exercebatur perſecutio, & iam futurum erat, vt mox caperetur:clàm quidem vrbe egreditur,patrium autem quoddam ſepulcrũ ſubiens, & quatuor menſes in eo manens,ſic belluinum impetum & furorẽ declinauit.Nam cùm Tatianus nunc præeſſet Aegypto,Chriſtiani omnes grauiſſima ſubibant ſup- plicia,multiq; per ipſum,martyrij finem accipiebant. Sed ille quidem ſtatim meri- tas luit pœnas. Nam facultatibus & dignitate priuatus,& morbo oculos miſerabi- liter excæcatus,emendicans publicè, vitam finijt, cùm nec ei mortuo libâſſent Ale- xandrini,ſed in eius etiam ſtatuam & figurã admodùm inſultâſſent, & fuligine ocu- los illiuiſſent,qua ſola erat ille re vera dignus. Sed hæc quidem, cùm iam fraus mar- ceſceret & effloreſceret. Quæ autem Conſtantinopoli aduersùs Orthodoxos fece- rit Eudoxius,quænam lingua & narrâſſe & meminiſſe ſuſtinuerit? Cùm ergò in pri- mo conſulatu Valentiniani & Valentis tot & alia mala facta ſint, meritò homines ſupernis quoq; plagis caſtigabantur. Nam & ingruẽs terræmotus,qualem nec prius tulit tempus,nec futurum ſperatur laturum, & multas alias euertit vrbes, & Creta ſuarum pluſquàm centum graui vidit caſu dirutas,& mare ſuis relictis terminis,quę- dam quidem loca ſic inundauit,vt etiam multa ex ijs,quæ priùs erant arabilia, fece- ritn nauigabilia,rem admodùm nouam.Alibì autem rurſùs tantùm receſſit,vt etiam in media nauigationein medio ſolo inuenti ſint nauigantes.Sed ne quidem caſtiga- bãtur improbi communibus terræ flagellis & mutationibus elementorum: ſed etiã in ſcelere erant feruentiores, grauiusq; & vehementius bellum excitabatur aduer- sùs Chriſtianos.

Athanaſius latet diù in ſepulcro. *Immanes terræmotus.*

Quoniam autem propter deſiderium Athanaſij, populus Alexandrinus erat in- fenſo animo in eos,qui dominatum obtinebant,& iam apertè videbatur res ſpecta- re ad arma & ſeditionem : id cùm reſciuiſſet Valens, eorumq; rebellionem timuiſ- ſet & audaciam,neceſsè habuit ei quoq; rurſùs permittere eccleſias.Hoc autem fe- cit,non quòd ei faueret, ſed quòd nullum haberet ex ſubiectis, qui in ijs,quæ opor- tet,parêret Imperatori. Quod quidem cauſa fuit,vt à continuis illis bellis & perſe- cutionibus tunc reſpiraret Athanaſius.Inualeſcebat enim per totum Orientem ma- lorum calamitas,& Chriſtiani ſui generis ſanguine polluebantur. Cùm autem con- tenderet Valens Antiochiam,è vita quidem migrat Eudoxius,Arrianorum dogma- tum æmulator,confirmator & pręfectus,nonumdecimum agens annum à perſecu- tione fidei Orthodoxæ. Eius autem loco conſtituunt, qui improbæ quidem Arrij erant communionis,Demophilum. Qui autem ſanæ & Orthodoxæ, Euagrium,vi- rum & vita & doctrina & moribus inſignem. Atq; eum quidem ſacris initiârunt ſa- cræ manus Euſtathij, viri inſignis,& qui olìm quidem fuerat promotus ad ſedem Antiochenam,poſteà autem fuerat exilio condemnatus, à Iouiniano autem rurſùs fuerat reuocatus,& tunc Conſtantinopoli agebat inter Orthodoxos, quem nec la- têre potuit magna illa Valentis in Orthodoxos immanitas.Sed cum non exigua ma- nus militum,breui tempore,poſtquàm ordinauit Euagrium,relegat rurſùs Bizyen, nec Euagrium ſinens frui ſecuritate, ſed illum quoq; aliò abducẽs, vtrunq; propter parem in fide libertatem.Valens autem cùm perueniſſet Antiochiam,homouſij ſe- ctatores impudenter obſidebat & expellebat, non ſolùm ab Eccleſijs & à ſynaxi & communione, ſed etiam à gradibus & domibus, & tota ferè ciuitate, atq; adeò ab ipſo Oriente. Ad hæc verò ſæua quoq; imminebãt ſupplicia, & mors acerba eos ex- cipiebat.Scit hæc fluuius Orontes,Antiochiæq; vici,fora,viæ & ſuburbia:ille quidẽ tinctus ſanguine ſacerdotum,hæc verò referta cadaueribus.

Valens Antiochiæ vexat Orthodoxos.

In eam magna ergò & tam vehementi tempeſtate, hic præclarus, diuinaque rei- publicæ adminiſtratione & virtute magnus Athanaſius, poſt longos illos propter CHRISTVM ſudores, & pro recta fide certamina, glorioſaſque fugas & exilia & inſignia trophæa, cùm Petro ſedis ſucceſſori multa futura prædixiſſet, quadrage- ſimoſexto anno ſacerdotij,octauodecimo menſis Ianuarij, Gratiani & Probi ſecun- do conſulatu vita excedit : vtpotè quòd iam ſatìs fũnctus eſſet laboribus & perpeſ- ſionibus, & ideò agonotheta eum ad ſe è ſuperis euocâſſet, vt ille rurſùs eum ſuis ſplendoribus, coronis & ineffabilium bonorum remunerationibus pro meritis re- muneraretur.

Athanaſius tandèm feliciter migrat à corpore.

muneraretur. Quæ nobis quoquè detur conſequi, in Chriſto Ieſu Domino noſtro: Cui gloria & potentia nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA S. ANTONINI ARCHIEPISCOPI FLORENTINI, AVTHORE F. VINCENTIO MAINARDO GEminianenſi, *Procuratore Ordinis Prædicatorum.*

ANTONIVS ſiue Antoninus (ità enim, quòd ſtatura puſillus eſſet, vocabatur) Florentiæ honeſtis parentibus Nicolao & Thomaſia natus eſt, anno ſalutis millesimo trecenteſimo & octogeſimonono, Vrbano VI. Pontifice, Vuenceſlao Cęſare. Nicolaus pater, vir probatis moribus, Tabellionatûs collegio, quod in vrbe Florentina non contemnēdo loco habetur, quater præfuit. Vt primùm infantiam exceſſit, viſus eſt lōgè plùs ſapere, quàm pueriliſ ætas pateretur. Nam ludos fugere, garrulitates odiſſe, excurſus vitare: contrà, ſerijs incumbere, taciturnitatem amare, ſe ad ſe colligere ſolebat. Inprimìs verò templa ac religioſas ædes frequentans, ad ſanctas conciones cor æquè vt aures arrigebat, tantus adhuc puer in orationib⁹, vt diuertens quotidiè ad angeli Michaëlis templum, cognomēto Ad Hortum, atq; ad crucifixi imaginem procumbens, totius penè ciuitatis ora in ſe conuerterit, quòd tam diù tamque feruenter in orationis ſtudio perſiſteret. Si quandò ſupplicationes per vrbem haberentur, Prædicatores ponè ſequebatur: quos iam tum videbatur præ cæteris amare. Annos natum quindecim cupido inceſſit Chriſti ſe iugo inter Prædicatores addicēdi, ſacris allectum concionibus integerrimi viri ac planè docti Ioandominici Florentini ex eodem ordine: cuius laudum præconium longè eſt huberius, quàm vt nunc carptìm exprimatur. Is enim ille eſt, qui primus collapſas vitæ regularis obſeruationes, quæ abſumptis patribus in vaſto illo infandæ luis incendio ac peſtilentiſſima contagione, quæ ſub annum ſalutis milleſimum trecenteſimum & quadrageſimumoctauum contigit, prorsùs conciderant, in aliquam ſpem ac lucem dicendo & agēdo reuocauit: tanti à Gregorio duodecimo habitus, vt Rhaguſinam illi primùm eccleſiam crediderit: indè etiam in Cardinalium numerum cooptauerit: mox apud Conſtantiam, (vbi de tollendo ſchiſmate, quod tres Pontifices ducere videbantur, totius Eccleſiæ & Chriſtianorum principum conſenſu agebatur) egregiam laudem reportauit, dum ſummoperè contendit, vt Gregorius, cuius ille partes tuebatur, Pōtificatui cederet: tandèm à Martino quinto, qui depoſitis vel cedētibus cæteris, ſumma orbis conſenſione Pontifex in ea ſynodo declaratus fuerat, ad conuellendam Boëmorum hæreſim, quæ tunc ſerpere incipiebat, legatus in Pannoniam miſſus, Budæ diem obijt. Ad hunc Antoninus (ità enim deincèps appellabitur) ad radices Fæſulanæ ciuitatis, quæ iam funditùs interijt, cœnobium diui Dominici à fundamentis excitantem profectus eſt, vt in cōtubernium fratrum, diuinum quiddam iam ſpirans, admitteretur. Sed Ioandominicus quanquàm adoleſcentis indolem, acutumq; ac viuax ingenium perſpexiſſet: teneram tamen ætatulam cauſatus, præſertim cùm gracili eſſet corpuſculo, & magìs neruis & oſſibus, quàm carne ſuffulto, iubet expectare, dum adoleſceret, & regularibus inſtitutis, quæ ſupra ætatem illam videbantur eſſe, ſufficere valeret. Fando autem, vt fit, num literarum ſtudijs operam daret, & quænam illa eſſent, cùm ex eo quæreret, audiretque Pontificis ſanctionibus, quas in volumen digeſtas, Decretum vocitant, maximè delectari: Heus, inquit, fili, reuertere nunc ad paternos lares, mox inter noſtros admittendus, cùm Decretum totum ità excuſſeris, vt planè videaris imbibiſſe. Putauit enim ſe pater pueri petentis vehementiam tantiſpèr temperâſſe, quòd non tam properè tot canonum poſſet immenſitatem & volumina deuorare. Sed pueriliſ ardor, Ioandominici cogitatus ſi non eluſit, ſuperauit. Receſſit Antoninus, atque ità ſe totum ad ſtudia contulit,

2. Maij.

Patria & parētes S. Antonini

Virtutes adhuc pueri.

F. Iohannes Dominicus.

Petit admitti Antoninus puer in ſodalitatē Dominicanorum.

Nota memoriæ miram tenacitatem. diurna Decretum ac nocturna manu verſans, vt elapſo ſtatim anno propoſiti ſui tenax, Fæſulas reuerſus, quacunque voluminis parte quæſitus, promptè ac memoriter ad oĩa, ſumma facilitate reſponderet. Tum verò iam non excluſus, ſed iniecto regulari habitu attonſus, annum agens ſextumdecimũ, intrà Prędicatorum ordinẽ eſt admiſſus. Domì verò cùm iuſſus fuerat adhuc paululùm expectare, quãti eſſet, & an carnibus abſtinere poſſet, (quod Prędicatoribus de more eſt) volẽs experiri, acceptas de menſa carnes, quibus quòd veſceretur, videri parẽtibus volebat ſcitus puer, clàm felibus & catulis porrigebat.

Induit habitum S. Dñici. Cucullatus tãdem Cortonam, regularibus diſciplinis imbuendus, mox mittitur, cùm nouum cœnobiũ Fęſulanũ nondùm eſſet abſolutum: vbì ſub viro integerrimo Laurẽtio Ripafracta (id viculi nomẽ eſt in agro Piſano, vndè oriundus erat) omium opinione celeriùsità ꝓfecit, vt iam tum radios quoſdã doctrinæ ac ſanctitatis emittere videretur: quibus poſteà, procedentibus annis, quaſi iubar ſplendidiſſimum tenebricoſas hominũ mentes illuſtrauit. Laurẽtius ipſe, de quo nũc loquimur, vel teſtimonio eiuſdẽ Antonini (nam longa illũ vita functũ, epiſtola adhuc extãte ꝓſequitur) vir longè ſanctiſſimus fuit, Piſtorij ad Prædicatores conditus, vbì poſcentibus opem non denegat ſalutarem. Quòd ſi bona arbor fructus bonos facit, quid aliud ex Antonino ſperãdum erat, quàm abſoluta quædam & numeris omnibus doctrinæ ac probitatis forma, cùm, ſi Ioandominicum & Laurẽtium ſpectemus, quos ipſe authores & inſtitutores eius vitæ, quæ eſt in Chriſto, habuit, nihil nõ ſanctum, abſolutum, cõſummatiſſimum, ex eiuſmodì formatoribus & initijs prouenire potuerit? Exacto anno, iurauit (quod religioſi ſolẽt) ac nomẽ dedit in Prædicatorum inſtituta Fæſulani cœnobij nomine, quanquàm Cortonæ cõſtitutus, vndè demùm Fæſulas reuerſus eſt. Quãta verò ſedulitate quod Deo ꝓmiſerat, reddere niteretur, vt in obedientiam, caſtitatem, paupertatẽ incumberet: vt reliqua oĩa, quæ religioſum decent ordinem, diligẽter obiret, non eſt noſtri ꝓpoſiti dicere: in virginitatẽ qdem etiam adhuc puerulus ità exarſit, vt in eo templo, quod D. Michaelis ad hortũ diximus appellari, cùm aſſiduis Deum precibus pulſaret, illud inprimìs propemodùm extorqueret, vt quô ſimilior agno ſpõſo virginum redderetur, virgo ſine labe aliqua corruptionis duraret. Id quod cùm ſe aſſecutum cælitùs intelligeret, nè qua daretur anſa tantum theſaurum prædonibus rapiendi, muliebres congreſſus fugiendos ſibi eſſe penitùs perſuaſit. Itaque nullam omninò fœminarum, aut quàm rariſſimè fieri poterat, ad colloquium admittebat: niſì forſan aut peccatorum cõfeſſio, aut arcanum aliquod magni ponderis exegiſſet. Nam pueros & comatulos adoleſcẽtes ità ſibi eſſe cauendos cenſuit, vt ne Pontifex quidem, atq; adeò ſenex, iuniores diaconos & miniſtros, ſed adulta iam ætate viros & ſacerdotes domì habuerit: vt abũdè in ea epiſtola, quam ad Laurẽtium Ripafractam ſcripſit, quæq; adhuc extat, planè perſpicitur. Quòd autem ad ſummam vſq; diem in eadem integritate perſtiterit, non vulgare fuerit illud indicium, (præterquàm ꝙ ex confeſſoribus etiam eſt idipſum acceptum) quòd quo tempore animam efflabat, crebriter illud (effœta licèt vocula) ſuauiſſimè repetebat: Sancta & immaculata virginitas, qbus te laudibus efferam, neſcio.

Studio caſtitatis fugit mulierum colloquia.

Ocio perpetuum bellũ indixerat, ſtudio literarũ & orationibus vltrà etiam, q̃ valetudo corporis ꝓmitteret, deditiſſimus. Somni ac cibi parciſſimus: Primus inter pſallentiũ choros ità vigilias adamabat, vt perſolutis nocturnis laudibus (quas nũquàm cùm licuit, intermiſit) ne tũc quidem, quod pleriq; omnes faciunt, defeſſos artus lecto componeret: ſed ſi ſomnus irruiſſet, poſtquàm non iacens, ſed ſic ſedens in parietem paululùm caput inclinâſſet: aut in orationibus pernoctaret, aut certè lectioni, aut conſcribẽdis, quos nobis tanta oĩm ordinum atq; adeò totius orbis vtilitate reliquit, libris incumberet: de quibus quoniam latiùs cogniti ſunt, quàm vt neceſsè ſit à me nunc aliquid dici longiùs, verba non faciam. Illud certè poſſe mihi videor affirmare, ſcripſiſſe multos acutiùs, nullum Antonino vtiliùs ſua ſcripta digeſſiſſe. Quis enim (obſecro) eſt, qui ſe in eius libris velut in ſpeculo nõ perſpiciat, ad quod ſui vultûs, id eſt, animæ lapſus & vitia non emendet? Quis tam ſublimi ingenio, quis tam obtuſa acie, vt nõ poſſit vterque pro ſuo captu ſatur abire? Monet vt nemo alius, delectat vt quiuis, docet vt alium non deſideres. Nuſquàm leuis, ſemper tutus, vbiquè incorruptus, & ne ſuis quidem, ſicubì labuntur, parcens. Ac mirum ꝓfectò eſt, vt tã-

Matth. 7.

Vigiliæ, ſtudia, preces eius.

tulus

tulus homo, & grauiſſimis morbis crebrò ad mortem quoq; cōfectus, hernioſus, in phthiſim ineunte ætate inclinans, potuerit non dicam tot cōſcribere, ſed tot omninò pellegere: præſertim cùm præfecturis plerunq; fungeretur, quę ſolum hominē & curarum vacuum vidētur exigere. Nam vt primùm viri virtus illuxit, non permiſſus eſt intrà cellulam latitare, ſed modò hæc eſt illi, modò illa adminiſtratio domorum concredita. *Multa ſcripſit.*

Itaq; nō in gurguſtio aliquo, ſed in theatris, vt ità dicam, Italiæ regēdis cœnobijs eſt pręfectus. Romæ em̄, Neapoli, Florētiæ, Senis, Caiettæ, Cortonæ, Fęſulis Priorē egit. Mox etiam Romanæ prouinciæ ac Neapolitanæ Vicarium generalem, quod illi munus demādatum fuerat, vt collapſas à regulari obſeruatione domos in priſtinum vitæ cādorem reuocaret: quod multis ille laboribus annixus eſt, pedibus vtplurimùm ſe portans ſuis, dum prouinciam obiret: aut aſello inſidens, ætate iam & mala valetudine cōfectus: aut certè ſi quandò longiora ac ſalebroſa itinera, vel hyemis aſperitas aſelli vſum adimeret, valentiore iumēto, ſed tamen quod religioſum virum deceret, vehebatur. Inſtitutorum ſui ordinis erat ſeruantiſſimus, vt ad lineam, ad apicem minima quæq; tum in ſe, tum in ijs, quos regendos, ſuſceperat, obiri vellet. Carniū edulio ſemper abſtinuit, niſi ob aduerſas valetudines, quas multas & grauiſſimas paſſus eſt, interdùm à medicis cogeretur. Cilicio ſemper eſt vſus: ſed & zona interdùm ferrea ad viuam cutem incinctus. Humì accubās, aut tabulato illiſus dormiuit. Si quādò molliuſculè recubâſſet, eas delicias ſaccus paleis infert⁹ exhibuerat: ſed & frequenter intorto ſemet funiculo verberauit. Vt ſacerdotio initiat⁹ eſt, quotidiè & ipſe ſacrificabat, & ſacrificio etiam alteri deuot⁹ adſtabat. Eò ſe humiliatis abiecit, vt præfectus etiam cœnobijs & prouincijs, culinam adiret, cacabos, ollas, ahena mundaret, verriculo accepto domum purgaret, famulis etiam ſeruiret. Quod ipſum dum pōtificem ageret, cōſtat etiā feciſſe. Iam verò quo charitatis ardore flagrabat? quo incēdio fraternæ ſalutis æſtuabat? Quanto vſui monita illius nō ſolùm ſuis fratribus, ſed paſsìm omnibus extitêre? Et cōſulendo em̄, tum pœnitētes, auditis eorū confeſſionibus, expiando, ſed & conciones ad populum habendo, in vinea Domini cultor indefeſſus ſupra fidem deſudauit. *Multis cœnobijs præfuit.* *Vitæ auſteritas.* *Inſignis eius humilitas.*

Miſericordia verò tanta agebatur, vt initium illi virtutum extiterit: quod quo pacto geſtum ſit, breuiſſimè narro, vt iam ad eius pontificatum tranſeamus. Diſtat cœnobium Fæſulanum, quod ad dirutæ vrbis radices, loco tamen edito ſitum eſt, quingentos ſupra mille ampliùs à Florentina vrbe paſſus. Hinc dum in ciuitatem deſcenderet, aut ex Florentia illuc exiret (non enim perſpicuè conſtat) eo itinere, quod ad ripam eſt Munionis fluminis, in torrentis verſus morem præterlabentis, puellam immanè lachrymantem & querulas voces edentem conſpicatur. Cognita eiulatûs cauſa, quòd ſcilicet à matre miſſa lotum lintea, capiſterium, quod capiti cum linteis iam lotis impoſitum ceciderat, diffregiſſet, ac propterea maternam iram (bilioſa em̄ erat & difficilis, & quæ ob leuiores culpas de ſe ſupplicia ſumpſiſſet) maximè timeret: affari blandè illam Antoninus cœpit, & vt domum ad matrem reuerteretur, ſuadere. Quod cùm illa in propoſito pertinax non admitteret, ſed potiùs fugam meditari ſe diceret, miſericordia motus, nè quid labis miſella contraheret ac periret, acceptas capiſterij partes, cùm Ieſu nomen inuocâſſet, facto ſigno crucis ità coagmentauit, vt diſciſſum fuiſſe nunquàm crediſſes. Hæc illi ante initum pontificatum prima virtutum tyrocinia fuêre, magno illi monachorū patri Benedicto nequaquàm diſſimilia: quibus etiam in hoc cōuenit, vt quamuis vterq; iuſſerit, nè cui ꝓderentur, conſultius tamen, ità Deo prouidente, fuit, vt paſsìm res geſta vulgaretur: vt quādò vnus ad formandos monachos, alter ad regendos populos deſtinat⁹ erat, authoritate quadam ſupra hominem maiore in publicum prodirent. *Eius egregium miraculum.*

Intereà Bartholomæo Zabarella humanis rebus exempto, complures tum Florētini, tum exteri, qui Romæ verſabantur, vt quiſque pecunijs, fauore, gratia pollebat, in Florentinam eccleſiam inhiabant: vt longè maior eſſet candidatorum numerus, quàm eſſe debuiſſet. Itaque certatìm Eugenij quarti aures tundebāt, rati ſe poſſe pollicitis ac precibus (vt eſt noſtrorum temporum calamitas) in ſuas partes eius animum inclinare. Poſcebant Florentini vnum aliquem ex ſuis præfici, qui literaturā & moribus inſignis eſſet: Pontifex, nè iuſta petentibus videretur reluctari, extero

eam ſedem credere non audebat. Cui autem è ciuibus ea prouincia demandari tunc poſſet, non videbat. Quanquàm enī fœcunda ingenijs & culta moribus Florētina ciuitas, vt quæuis alia Italarū, ſit: qui tamen eo cumulo eruditionis & probitatis ſplendeſceret, vt inſtabant, Eugenium latebat. Ità factum eſt, vt nouem totos mēſes animi penderet: cùm tandèm probatis viris Antonini peritiam, integritatē, vſumq; rerum ad memoriam reuocātibus, (nouerat enī probè illum Pōtifex) Archiepiſcopum Florentinum, ſenatu Cardinalium mirante quidem, ſed tamē maximè probante, declarauit. Iter tum fortè Antoninus arripuerat, vt de more cœnobia viſitaturus, Neapolim ſe cōferret, cùm in ipſo itinere de pontificatu intellexit: quod grauiter accipiēs, fugam ſtatìm cœpit animo volutare. Vir enim, qui tota ſanctum Spiritū mente conceperat, adduci non poterat, vt ſe huius mundi curis implicaret. Primùm itaq; à recto itinere diuertere, in aliquē ſe terræ angulum abdere: mox & ſeſe ad inferum decreuit mare recipere, vt indè in Sardiniam nauigaret, quò intrà inſulam tandiù poſſet delitere, quoàd Florētinæ ſedi antiſtes alius daret. Hæc ex ſororis filio Petro poſteà ſunt accepta, qui auunculum quæritans, ea parantem reperit. Petrus verò cùm euectū illum ad id faſtigij nunciaret, ac moliretur, qua poterat arte, in patriam reuocare: ille contrà reniti, ac nunquàm ſe id oneris ſubiturū affirmare: quin vtì domum rediret, & terrere minis, & precibus adhortari. Quod cùm ille (vt ſunt hominum ingenia, qui in aliena plerunq; laude gloriātur) non admitteret, expugnatus tandèm, q̄ hærentem nepotem & obfirmato animo perſpiceret, Senas deduci ſe paſſus eſt, alias cōtra delati honoris molem machinas paraturus. Itaq; tanta animi conſtantia ac ferè pertinacia ſeipſum aduersùs oblatam dignitatē comparauit, vt obſtructis ad blandientum ſuaſorumq; voces auribus, quauis firmiſſima turri (niſì diuina quædam vis intercederet, cui demùm parére cogimur) conſtantior extitiſſet. Non eſſe eum ſe dicebat, qui tanto poſſet oneri ſuccedere, non poſſe partes pontificis adimplere, validioribus humeris eſſe ſarcinā imponēdam, ſe perexiguis viribus & imbecillioribus, quàm vt poſſet tantæ moli ſufficere: doctioribus, ſanctioribus id muneris tribuendum. Cùm ecce Apoſtolicæ literæ, dū adhuc Senìs eſſet, perferuntur: quibus de Pontificis voluntate in accipienda dignitate monebatur, & quòd ad Fęſulanū ſtatìm cœnobium ſe reciperet. Quò cùm tandèm perueniſſet, quaſi nūquàm repugnâſſet, renaſci ad bellum ac ꝓpemodùm reuireſcere vidiſſes. Ciuium, q ad eum frequētes nouam dignitatem gratulatum venerāt, alios rogare, pręnſare alios, monere, hortari, vt ſe ea moleſtia liberum eſſe paterētur: deniq; nihil non dicere, facere, quò eiuſmodì ſe iugum à ceruice excutere permitterent: tum ſcribere ad Eugenium literas acres & vehementes, vtque à primoribus, atq; inprimìs à Coſmo Medice, vt ſcriberetur, ſedulò curare: ſe multis rationibus impediri, quò minùs in ſummi antiſtitis ſententiam inclinaret: difficilem eſſe curam animarum: arduum, liberam ciuitatem ac laxam, ad formam benè viuendi redigere: deindè, aſſuetum ſe placido viuendi generi, non poſſe ad fori ſtrepitus atq; ad turbulentas actiones, pręſertim annis vergētibus, proſilire. Sed fruſtrà fit omne, quod aduerſo diuino numine molímur, & irritos demùm neceſsè eſt habeat conatus. Romanus Pontifex, conſcius virum ſe optimum delegiſſe, pertinaciſſimè in ſententia perſtitit. Cumq; illum non flecti ſuaſorijs literis, quas complures dederat, perſpexiſſet: iam incaleſcens & commoto propior, iubet quoſdam ex præſulum ordine, & inprimìs grauiſſimum virum Dominicum Cardinalem Firmanum, ad Antoninum ſcribere, vtì ſe tandèm, quò diuina vis vellet, trahi ſineret: ità enim ſemèl placuiſſe, nullaque ratione futurum, vt quod pontifex ſtatuiſſet & ſenatus approbâſſet, humanis viribus conuelli poſſet. Quo plùs reniteretur, eo ſe magìs ſciret præceptis Apoſtolicis atque anathematìs alligandum. Ad hæc miſit diplomata pontificia, vt mos eſt, ad ineundos præſulatus, gratuita, & omni ferè pecuniaria mercede libera.

Tum verò Antoninus, nullum eſſe reliquum perfugiū ad euadēdum vidēs, præreptumq; fugę ac precibus locum, intelligensque non poſſe iam ſine piaculo reluctari: quandoquidē id demùm placere Deo exiſtimandū eſſet, quod ſummo Pōtifici, quod omni ſexui atq; omni ordini ꝓbaretur: veritus p̄tereà, nè Seruatorem Chriſtum parùm diligere videretur, cui vt oues ſuas paſceret iubēti, nō paréret: tādèm licèt inuitus & fermè eiulans, manus dedit. Ac ne tunc quidem pede libero cucurrit. Nam antequàm

[Margin notes: "Declarat Archiepiſcop' Florentinus." (at line 7); "Meditatur fugā." (at line 11); "Valdè recuſat epiſcopatū." (at line 25); "Tandèm non ſine multa diſ-" (at line 54)]

teq̀uàm omninò in pontificatum conſentiret, quoſdam verendos ſacerdotes & Abbates,tum ferè omnes totius ciuitatis eccleſiaſticos ac religioſos præſides, nõnullos etiam ciuium, qui authoritate, prudentia & conſilio pollerent, ad ſe Fæſulas vocauit:quos cùm propoſitũ & obfirmatũ animũ Põtificis docuiſſet, ac ſingulos vti ſententiam dicerẽt,rogâſſet,viderentq; num ſaluo capite repugnare poſſet,an p̄ſulatum inire : ad vnum omnes,non poſſe abſque piaculo reſpuere demandatam ſibi prouinciam,acclamârunt. Quod vbì ex eis accepit, expenſo iam hominum iudicio, vt exactiùs quoquè Dei voluntatem cognoſceret, voluit vt vnà ſecùm, quo loco conſederant, procumbentes humì, Dominum precarentur : probè noſcens, vbì duo vel tres fuerint in Dei nomine congregati, ipſum in medio pro euangelico elogio conſtitutum. Exactis precibus cùm aſſurgerent, Deum,cælites hominesq; teſtatus,inuitum ſe ac nihil eiuſmodì cupientẽ,quin toto pectore ac viribus reluctantẽ,violenter (ob incõcuſſam Põtificis voluntatẽ, & nè diutiùs quàm par eſſet,diuinis nutibus reſiſtere videretur)ad pręſulatûs molam,velut in piſtrinum trahi:in faciem procidens, ac toto corpore proſtratus,paſſis manibus & collachrymãs,paſtoralem demùm ſarcinam in humeros reclinauit. Vidiſſes hîc adſtãtium lachrymis ora cõſperſa. Illuſtre enim ac rarum noſtra tempeſtate facinus, ſuaues quaſdam & dulces lachrymas cunctis expreſſerat,animo reputãtibus illa olìm tempora, quibus Gregorius, Martinus, Ambroſius ac Nicolaus eaſdem pugnas pro fugiendis, tantoperè nunc concupitis cathedris, commouerant : reuixiſſeque in Antonino tam celebria ſanctorum pectora demirantibus:quos profectò noſter hic præſul, vt in dignitate declinanda, ità nè quod charitatis Chriſti diſſidium pareret,in adeunda fuerat æmulatus. Geſta hæc eſſe conſtat ad Calendas Martias.

ficultate cedit.

Matt. 18.

Interiectis mox diebus aliquot, dum ea, quæ ad ineundum præſulatum comparãtur poſt natalitium diui Gregorij ſolennem diem, qui ad ſecundam Quadrageſimæ Dominicam eo anno ceciditt,hoc modo,vt ab ijs eſt proditum, qui literis mandârũt, Pontificatum adijt. Profectus Fęſulis,ad D. Galli ædem,quæ portæ ciuitatis accubat, benè manè venit:vbì cùm diluculò ſacrificâſſet,prodeunte obuiàm clero in ſolennis pompæ morem,effuſoq; populo, cymbalis per turres reſonantibus, non equo inuectus, (quod alij ſolẽt) ſed pedes & humilis Florentiam ingreſſus,ad diui Petri,cognomẽto Maioris, eccleſiam proceſſit: vbì peractis, quæ epiſcopali ritu peragenda erãt, indè ad primarium ciuitatis phanum,auguſta facie conſpicuum & admirando fornice celebratum, non modò pedibus, ſed nudis pedibus collachrymãs identidèm profectus eſt. Quæ res ipſis etiam propemodùm duris cautibus, nedùm hominibus,lachrymas excuſſiſſet.Id aũt propterea ab Antonino factum coniectare licet, quòd ea via, quæ ab Albitijs illic habitantibus Albitia nuncupatur, qua tunc iter faciebat, D.Zenobium Florentinum præſulem, filium mulieris Gallicæ ab inferis olìm reuocâſſe,ſecum animo reputaret. Ad tranſeuntẽ magna vis populi egreſſa domibus currebat,vt noui antiſtitis,cuius iam ſanctitatis(quanquàm anteà perſpectæ) maior tũc fama volitauerat,benedictione muniretur:ad quam poſito genu ac iunctis manibus ardentiùs,quàm ſi Romanus Pontifex illàc præteriret, inhiabat. Perſolutis in maximo templo,quę ritus exigere videbatur,ad veſperam demùm à pręlatis aliquot & ciuibus,præſertìm qui præſulatûs cuſtodes appellantur,adhuc ieiunus & laſſus ad Epiſcopium diſtans aliquantulùm deductus eſt: vbì tandèm peracta cœna pro deducentium dignitate,conquieuit.

Ad pontificatum vt acceſſerit.

Nota populi deuotionẽ.

Ad pontificatum euectus,qualem ſe præſtiterit,quantumq; ſui temporis prælatos vigilantiæ, prudentiæ, manſuetudinis, iuſtitiæ ac cæterarum ſole virtutum obſcurauerit,non eſt noſtræ facultatis exponere. Ità enim totos tredecim in epiſcopatu exegit annos,vt in cæteris quoq; Magnum Gregorium,qui tãtundèm Romanæ Eccleſiæ præſedit,ſit viſus imitari. Primùm omniũ in familia modeſtiam præ ſe tulit. Plures enim, q̃ ſex,eoſq; frugi ac tẽperatos,domì non habuit,qui vix obeundis negocijs præpoſiti poſſent ſufficere, omni luxu tam in victu ſuo ſuorumque quàm in amictu reſecato.Supellex aut inſtrumẽtum aliquod quid eſſet,neſciuit. Lautitias & munditias ignorauit: aurea & argentea vaſa,patinas,calices,& precioſum abacũ non poſſedit. Canes & equos nõ pauit. Monſtrũ deniq; aliquod domì nõ aluit:vnũ rãtùm mulum,eũq; paruulũ ac nè coẽmptũ putes, dono acceptũ, ad extremas neceſſitates ad

Virtutes eius in epiſcopatu.

Anguſta familia & res familiaris.

præ.

præſepe habuit: quo non intrà ciuitatem, ſed cùm aliquò proficiſcendum eſſet, iam ſenex & occulta ægritudine confectus, vehebatur. Dicebat enim, bona pauperum nō eſſe ad alendas beſtias aut alios luxus eroganda. Familiam tamen, quam crebrò ad DEI cultum & obſeruantiam hortabatur, ali, etſi non ſplendidè, non parcè tamen imperabat. Ipſe parabili facilique cibo veſcebatur, ganeas & cætera gulæ iritamenta non amans: tum nulla ad menſam voluptate raptus, ſed vt vectigali hoc perſoluto, durum exactorem & inexorabilem placaret. In prandio breuis & parcus: in cœna tenuiſſimus & rarus. Semper quid inferendum eſſet in menſam, ignorauit: contentus ijs, quæ apparâſſent, quaſi nil minùs quàm eſculēta cogitaret. Cùm diſcumberet, lectorē adhibuit: in quem, cùm eſitare crederes, ità vtranq; aurem ſurrigebat, vt vel minimùm labētem, emēdationis ſtatìm baculo caſtigaret. Quibus diebus ieiunia obſeruantur, ſemper, niſi grauiſſimus morbus intercederet, abſtinuit. Aduētum quoq; Saluatoris religioſo cultu ieiuniorum tenuit: ouis tamen interdùm tunc tantùm adhibitis, cùm iam ætate ingraueſcente premeretur. Sed & ſexta feria (ità enim diem Veneri dicatam nūcupant) nō ipſe modò, ſed familia quoq; in necis Chriſti memoriam abſtinebat. Splendidiorem nullum in veſtitu cultum, q̄ ſoleret, factus iam pontifex, nō ſolùm non admiſit, ſed laneas interulas & caligas vix poſt multos mēſes, vti iam ſordidas & ſqualore obſitas exueret, compelli potuit. Vitæ regularis inſtituta, quatenùs præſulatûs cura permitteret, nō reiecit. Cùm primùm pontificatum inijt, duos ad dicēdum ius vicarios ſtatuit: quos cùm aliquandò inter ſe diſſidere compeciſſet, ſatiùs duxit vni eam prouinciam demādare, qui & ꝓbatis eſſet moribus, & iuris pōtificij cōſultiſſimus. Gratuito famulatu nullum domi eſſe voluit: pro laboris modo ſingulis mercedem ſtatuit. Nam & vicario nummos centum aureos in annum ſtipendium, œconomo triginta aſſignauit: in quem prouentuum colligēdorum curam & rei familiaris ſtrepitū, ipſe vacaturus altioribus, reiecerat. Quod cōuenerat, ità ad obolum repræſentari ſtatìm voluit, vt nullas vllorū querimonias auditas conſtet, ꝙ imminutiùs, aut præfixo iam tempore ſeriùs ſatìs vnicuiq; feciſſet. Sed lōgum eſt ire per ſingula: illud dixiſſe ſatìs eſto, domum Antonini, domum fuiſſe totius ſanctitatis, inter quam & regulare monaſterium nihil propemodùm intereſſet, niſi quòd illa tāto capitis iubare ſplēdidiùs radiabat. Et cùm talem domi & erga familiam ſe gereret, Deo ſemper hæſit, & nunquàm non paſtoralis muneris partes adimpleuit.

Lectio ad menſam eius.

Ieiunia diligenter obſeruat.

Aula eius nihil diſcrepat à monaſterio.

Putant complures, cùm ad gradum aliquem dignitatis aſcenderint, poſſe iam ventri ac plumis partem ſui aliquem dedicare, atq; in opulento ſacerdotio ſecuros, velut in molli lectulo, ſomnos ſtertere: qui quantoperè à recto itinere labantur, vel noſtri pontificis exemplo poterunt admoneri. Is enim ſe ad ocia intelligens nō vocatum, noctù ſemper antè etiā, quàm cymbala principis templi reliquos excitâſſent, ad matutinas laudes vigilauit: quas cùm vnà cum ſuis ſacerdotibus, collectiſſimus in Deum, perſoluiſſet, reliquum, quod ſupererat, temporis ad horam diei tertiam aut lectioni ſacræ, aut cudēdis libris impendebat. Hora tertia ſacrificabat: quod nūquàm, niſi coactiſſimus, intermiſit. Peracto ſacrificio, quod totū diei erat reliquum, in obeundo paſtorali munere atq; audiendis ijs, qui multi alius aliam ob cauſam acceſſiſſent, abſumebat, idq; fermè ad crepuſculum: tantùm, quod denegari corporis nō dico commodo, ſed neceſſitati non poteſt, ſpatium demebatur. Nemo erat tam vulgaris, cui ad eum non pateret aditus. Si minùs re poterat, vel ipſa in audiendo patiētia, vel in reſpondendo comitate, omnibus faciebat ſatis. Ingenio nanq; fuit humaniſſimo, vt nullum vnquàm ne domeſticos quidem, qui ob oculos quotidiè verſantur, quanuis ob culpam acerbiore verbo proſciderit, ſic vt ne paululùm quid cōmoueri, nè dicam excandeſcere, etiam ſi maximè id vellet, poſſe videretur. Conſtat, cùm adhuc inter Prædicatores viueret, eum cuipiam ex fratribꝰ, quo vtebatur familiariter, dixiſſe, ſi quādò in aliquem ob culpam, vtì fit, aliquam cōmeritum acriùs inuectus eſſet, non aliqua commotione animi, ſed ex vi, quam ſibi intulerat, effeciſſe. Deniquè ſi quibus eum iniurijs affeciſſes, ſi quas contumelias aut conuicia irrogâſſes, addam, & ſi qd ex te iacturę reportâſſet: faciliùs vidiſſes gelidum marmor, quàm patrem mitiſſimum, incaleſcere. Omnes oīm cauſę, non ſacerdotū tātùm, ſed prophanorū quoq;, ad eum vertebātur: quas vnanimi cōſenſu ad eum ex agro & ciuitate, quaſi ad æquilibrium & iuſtiſſimum cognitorem, afferebāt. Aedes aſſiduo religioſorū vſu terebātur:

Quotidianæ eius occupationes.

Ingeniū placidiſſimum.

tur: qui frequentiſſimi aut eleemoſynas accepturi,(cuncta enim in pauperes, pater
pauperum erogabat)vel de rebus dubijs conſulturi, quaſi ad cæleſte oraculum con-
fluebant. Vndecunquè enim erat peritiſſimus, atque omnifaria ſacrarum literarum
copia inſtructiſſimus. Tanta verò prudentia & mentis acumine atque adeò conſilio
pollebat, vt paſsìm ciues, exteri, priuati, principes de rebus grauiſſimis conſulentes,
eius ſententiam, vt qua nihil eſſet exactius ac tutius, maximè probarēt, ità vt nouum
cognomen indiderint: nam quòd conſultor eſſet optimus, etiam ante pontificatum Antoninus, Conſiliorum
Antoninus Conſiliorum vocabatur. cur ſit dictus.

Sicubì verò ab illis negociorum fluctibus eſſet feriatus, mirum quanto ardore
ad literarum ſtudia ſacrarum, atque ad orationis ancoram recurrebat. Mitto nunc,
quòd pręter horarum munus, quo ſeptiès Deus quotidiè laudatur, eos etiā pſalmos, Eius preces.
qui pœnitentię dedicantur, tū litanias ac Deiparę Virginis horas, cùm etiam liceret,
nullo vnquàm die deſtitit, quin ſedulò recitaret. Mitto nūc, quòd recurrentibus he-
bdomadîs, bìs ſemper defunctorū animas vſitato illo pſalmorū, quo paſsìm vtimur,
officio expiabat: ꝙ integrum pſalterium, ſi qua ſolennis celebritas incurriſſet, ad cal-
cem vſq; ac memoriter(quod mirere etiam magìs)repetebat. Hæc enim quanquàm
maxima in illo nobis & ardua videri poſſent, illi tamē exilia & fermè, vt ità dicā, mi-
nima fuêre. Illum mētis aſſcenſum, qui nullo labiorum motu, nulla genuum flexura
eget, quis (quæſo) ſatìs explicabit? Nulla fuit vnquàm tāta negociorum moles & in-
currentium cauſarum implicatio, vt vel tantillùm hominem Deo plenum retinere
poſſet, quin in ſublime totus ſpeculatum cęleſtia raperetur, atq; ità etiam raperetur, Eius mirę
vt corporis moles non modò mentem ſublatam non turbaret, ſed ſimul rapta(quod ecſtaſes.
mirum ſit)in aëre pendula maneret. Quod q̄dem cōtigiſſe cōſtat, dum noctù ad ima-
ginem crucifixi intrà cubiculum abditus oraret. Quin idipſum cubiculum ſplendore
quodam ſolari, dum oraret, quidā ex miniſtris intempeſta adhuc & atra nocte nō ſi-
ne lachrymis referebat illuſtrari. Ad hęc nocte quadā ad quādam vocē, vt videbatur,
quòd putâſſet ſe à pręſule vocatū, lecto repentè ꝓſiliſſe: cùm accurriſſet, ſublatū eum
longè à terra, ac multo illuſtratū lumine vidiſſe: expectâſſeq; dum orare(orare nan-
que exiſtimauit, qui ſenſibus exceſſerat) deſiſſet. Quærenti mox, quid vellet, & cur ſe
aduocâſſet: reſpōdit, non modò non vocâſſe: ſed ꝙ venerat, moleſtè nimiùm tuliſſe:
in poſterum cubiculum irrumpere, cùm ſe ad orationis ſecreta conferret, aut quip-
piam eorū, quę vidiſſet, ꝓdere nō auderet. Quod ipſum tamē pòſt, cùm humanis re-
bus exceſſerat, inuulgauit. Tum illud etiā adiecit, inſpectū fuiſſe interdùm ſublimem
ad Crucifixi ſimulacrum raptum: quod dulciter alloquens, amplexibus ſtringeret, & Rapitur ſublimis
oſcula lateri defoſſo figeret. Hinc illa inter tot rerum fluctus animi tranquillitas: qua ad Crucifixi ima-
vſqueadeò præſtabat, vt nulla vnquàm tanta poſſet perturbatione ac mundi tricis ginem.
irretiri, vt quotiès vellet, ad diuinarum rerum theoremata ſtatìm non rediret, & in-
terna quadam mentis dulcedine frueretur. Stomachanti ſemèl Frāciſco Caſtiliono,
qui noſtri pręſulis fuit à ſecretis, ad tot rerum moleſtias, quas cura ſecum paſtoralis
trahit, & ꝗbus ipſe Antoninus inprimìs premebatur, vt nunq̄ in ocio, ſemper in ne-
gocio ſit viuendū: nunquàm ſuî, ſemper aliorū futuri ſint, ꝗ ad epiſcopales cathedras
euecti fuerint: Fieri, inq̄t, fili non poteſt, vt inter tot huius ſeculi ſolicitudines paca-
to animo cōſiſtamus, niſi reconditū quendā & occultū mētis angulū intactū habea-
mus, ad quem negociorū ſtrepitus & curarū anxietas nō irrepat: vt vbì ab actitandis
cauſis deſtiterimus, eò tanquàm ad aſylum tutiſſimum, & ab hoc exteriore homine
ad eum, quem Paulus interiorem appellat, recurramus. Rom. 7. Ephe. 3.

Antoninus verò cùm tāta cordis ſerenitate frueretur, non cōmiſit tamē, vt paſto-
ralis muneris partes vel exiguas minùs adimpleret: tametſi cōuelli ab altiſſimarū re-
rum ſpeculatione, atque ad mundi huius moleſtias reuocari, longè eſſe duriſſimum Omnia
intelligeret. Nulla non templorum ac ſacratum virginum collegia viſitauit, nulla ſa- pōtificis munia ꝑ
crificij ſolennia, nullas altarium aut calicum conſecrationes prætermiſit. Cùm vſus ſe obit.
poſceret, ſacros omnes amictus ac veſtes benedixit. Quæ munia dum obiret, nullam
non diligentiam ſemper adhibuit. Quotiès initiandi ad eum conueniſſent, quotiès
ſacerdotia contuliſſet, aut collata ab alijs probaturus eſſet, ne obolum quidem: quid
obolum? ne floſculos quidem, vt ità dicam, in domum intulit, aut quòd caperentur à
ſuorum quopiam, permiſit. Quam quoq; abſtinentiam ità in cæteris rebus p̄ſtitit, vt

d nullis

nullis poſſet machinis ac pollicitis aduersùs integritatem ac iuſtitiam expugnari. Seueritati tamē ſummam humanitatem & miſericordiam copulauit: qua inprimìs in erratis ſacerdotū vtebatur. Ità factū eſt, vt oleo clemētiæ ad rigoris vinum adiecto, neq; ad delicta prorsùs conniueret, neq; etiam ad viuū vulnera reſecaret. Quo temperamento peritus artifex vſus, Clerum, quem in omne flagitiorum genus ferè prolapſum acceperat, reſumpto quodam probitatis ac modeſtiæ nitore, in meliorē formam reſtituit. Id quod complures quoq; ciuium, ad fœnorū voraginem præcipites (Mercatura enim, q ex Florentinis in literarū ſtudia nō incumbunt, inprimìs delectātur) ad ſalubriora & probata cōmercia reuocauit. Et quandò huc venimus, vt diligētiam illius & inuictum in laboribus pectus oſtendamus, nō ſupprimā, cùm primùm Pontificatū inijt, ſolitum Dominicis diebus nunc hoc, nunc illud ciuitatis templum adire, ac ſacras cōciones ad populum habere. Quod vbì vileſcere intellexit, ꝙ egregij concionatores erudiendæ ciuitati nō deeſſent: id totum in alios reiecit, priuatis ipſe hortamentis & colloquijs vſurus.

Cōcionatur ad populum.

Non frigora, non æſtus, non pluuiæ, non turbines, nulla deniquè pericula præſulem morabantur, quo minùs omnia ſedulò & ſtatìm obiret: ità vt robuſtiſſimos iuuenes in perferēdis laboribus ſenex ipſe & tenui valitudine ſuperaret. Rurales eccleſias viſitantem, cùm ſub ardentem crebrò ſolem iter arriperet, conſtat in aſſcenſu iumenti ſemiſepultos quoſdam gemitus frequenter edidiſſe, quos tabefactus comprimere non potuerit: cumque ſubſiſtere & tantiſpèr quieſcere rogaretur: Sine modò, aiebat: iter, quod cœpimus, proſequamur. Triēnio ferè, antequàm mūdo excederet, cùm comperiſſet in maximo templo matutinas laudes implicatiùs, q̃ par eſſet, & cōfuſiùs celebrari: ſtatuit eò ſingulis noctibus, ad modeſtiam exemplo magìs, q̃ edicto docendam, ſe conferre. In propoſito perſiſtentem, nullis precibus & hortatibus potuerunt duo ex domeſticis ſacerdotibus auocare, quin nocte quadam, quæ vētorum turbine ac pluuijs ſolito aſperiùs inhorruerat, ad eccleſiam, quæ non parùm ab Epiſcopio diſtat, fidei zelo & charitatis igne feruidus ꝑperaret. Omnia ſui epiſcopatûs templa, nō per vicarios, ſed ipſe viſitauit. Fæſulanam quoq; ac Piſtorieſem diœceſim adiecit, quibus vt Metropolitanus præſidebat. Quas oēs dum obiret, ſignis numero non paucis ac magnitudine præſtantibus illuſtrauit.

Feruor ſancti ſenis.

Eius miracula.

Ad Mugellanam vallem cùm veniſſet, (ea Bononiam versùs ad radices Apēnini iacet) cognito plebanum quendam graui ægritudine conflictari, acceſſit: lectulo innixus, quoddam euangeliū legit, ac certas preces fudit, & ſanauit. Traijcientem Seuam fluuiū (is ex Apēnino incurrētibus riuis iam factus auctior, Arnū influit) Boninſegna Maclanellus Canonicus Florētinus ſequebatur: qui mulæ, cui inſidebat, vitio in flumen lapſus (ea eñ in altum ſe gurgitem cōiecerat) cùm ſancti præſulis iam ſummergēdus præſidium imploràſſet, mox paterna benedictione cōmunitus, mortis periculo eſt exemptus, aridis omninò ac ne minimùm quidem madefactis veſtibus: quæ res ſigno maieſtatem addit. Nondùm agro Magellano exceſſerat, cùm eccè querulis vocibus pauper occurrit: narrat aquarium piſtrinum, vitæ ſcilicet præſidium, aquæ impetu fuiſſe diſſipatum: nō eſſe, quo pacto reſtituat, nisì vir ſanctus opem tulerit. Miſeratus pauperē Antoninus, Confide, ait: paruo negocio piſtrinū cōcinnabitur. Reuerſus domū, quaſi nihil vnq̃ detrimēti cepiſſet, reperit nulla humana ope reparatū.

Ad Cornicariam (id viculi nomen eſt) profectum, cùm plebanus torqueretur animo, quòd pro voto ac dignitate tantum nō poſſet præſulem accipere, reticulum ſtatìm in proximum fontem iecit: vbì paucos eoſq; minimos piſciculos nouerat luſitare. Paulopòſt reuerſus, cùm vidiſſet magna vi piſciū degrauari, gratias Deo egit, ꝙ tātùm hoſpitē iam poſſet cōmodiùs accipere. Piſtorieſis ciuitas fertiliſſimo & amœno agro gaudet, ſed & lætiſſimis montibus, q vrbi prominēt, quaſi Apennini brachijs ad plagam Borealem cingitur. Huc Antoninus cùm viſitatum aſſcendiſſet, (Numeroſis nanq; populis, & nō contemnēdis oppidis habitātur) in officinā ferrariam, vbì liqueſcens ferrum fundebatur, vnà cum ſocijs rei nouitate ductus penetrauit. Quos cùm quidam ex fuſoribus tecto ſuccedentes inſpiceret, (ambiguum caloréne fornacis igneus, an labore diutino affectus, aut certè ſuopte ingenio rabie ſuccenſus) cœpit ſtatìm virulēto ore in eos blaſphemias iaculari. Vix ea immanium verborū ꝓcella in antiſtitē ceſſauerat, cùm repentè ferrū, quod anteà in aquæ morē fluere ſolebat, cœpit

Piſtoria, Tuſciæ ciuitas.

pit cōgelaſcere,ſic vt nullis ignibus, nullis follibus poſſent per inſequētis noctis ſpatium ad fluxū reuocare,quoadusq; præfectus fabrorū poſtridiè ſanctū præſulem adiret,atq; vtì ad ferrariam rediēs, benedictionis ſignum adhiberet,multis ex eo precibus impetraret. Id vbì factum eſt, ilicò ferrum fundi & liqueſcere, quaſi concretam glaciem,vbì ſol incaluerit, vidiſſes.

Sed antequàm,relicto rure, in vrbem redeamus, appingam hoc loco,quod de ſua familia,tunc propemodùm effœta,Frāciſcus Caſtilionus literis mandauit. Cùm adhuc operam ruralibus eccleſijs Antoninus daret,rogauit Franciſcus, vir & moribus & literis,vt illa erāt tempora,cultiſſimus:vt ad villam Caſtilionem, quæ genti nomē dederat,diuerteret. Annuit vir mitiſſimus.quid enim probo & erudito viro, & quo familiariter vtebatur,denegâſſet?Itaq; Caſtilioni noctē vnam egit.vbì poſtridiè illuxit,ac iam ſe ad iter apparâſſet, Frāciſcus paucis aperuit euaneſcentis iam nobilis familiæ calamitatem, quæ vnum Dantem (is germanus erat) reliquum haberet, vxori ſterili copulatum. Paternam itaque ſufficiendæ proli benedictionem daret. Mariettę (ità enim vxor vocabatur)ad pedes procumbenti,impreſſo in fronte crucis ſigno,benedixit:ex illo fœcunda reddita,fœminam primò,mox ſeptem mares,conſpicua oēs forma,peperit. Sterilem matronā, impreſſo ei ſigno Crucis,efficit valdè fœcūdam.

Florentiæ Elizabeth, tertium diui Dominici ordinem ꝓfeſſa, quæ per ſexennium morbo intercutis laborauerat, ad Antonini pedes ꝓuoluta,eius benedictionem flagitauit. Accepit,ac dubium,vtra prior in eam,ſalus,an benedictio deſcenderit. Quæ nanq; tumido corpore ꝓcubuerat degrauata,ſurrexit erecta cute leuiſſima. Ea poſteà ſacrarum virginum collegio in diuæ Luciæ æde diù præfuit, cùm nondùm numeroſus cœtus velatarū virginum,vt nunc eſt,intrà monaſterium abderetur.

Vicus Florētiæ eſt,præterfluēti Arno ꝓminēs,incertū cur Ricorbolus appellatus. Hac cùm fortè Antoninus pręteriret,quoſdā videt lintre conuehi,qui aquarum impetu ab vltimo periculo longiùs nō abeſſent. Eiulātes ac benedictiōis præſidio muniri cupiētes,iubet,bono eſſent animo & confiderēt. Ad ſalutare ſignum fluctus ſtetit:mox linter,ſaluis omnium capitibus,ad ripam placidè annauit. Efficacia s. Crucis.

Benedicto Tempo Florētino filius erat adhuc è maternis huberibus pendēs : quo morbo cōflictaretur,ne ipſis quidem medicis ſatìs compertum:vt complures ſentiebant,quem ſtriges cōpreſſum faſcinauerant. Nunc eñi è lectulo,nunc è cunis raptus, interdùm à nutricis complexibus auulſus, nudo in pauimento locabatur : quæ quis faceret,nullus vnquàm potuit explorare. In hunc adusq; ferè medullas arefactū cùm fruſtrà medicorum tentata remedia vidiſſet, Antonini curatoris optimi orationum præſidia mater implorauit. Ea enim cùm dæmonum & magorum artes, ad quas & muliebri leuitate,& pluſquàm materno affectu ducta fugerat, inanes inueniſſet, iam tandèm reſipiſcēs,ad Antoninū,à quo ſolita erat,dum ſua crimina fateretur,expiari, rubore poſito ꝓperauit. Ex eo cùm acceptū linteolū, quo ad emungēdas nares vtebatur,oratiōe fuſa ſuper cubantē filium inieciſſet, ſtatìm reſtituta ſalute,oēs illæ dæmonum præſtigiæ diffugerūt. Infantili ſigno puerile illud adiungatur. Aridum puerum, maternis precibus & genuina pietate victus,benedictiōe illa, qua plerunq; potēter quaſi præſentiſſimo remedio ad curas indigorum vtebatur,ità tenacibus morbi nexibus ſoluit,vt poſſet & liberè ingredi, & ſtatìm. Comprimam tantiſpèr ſtylum à ſignorum numero,ſi vel vnum tantùm enarrauero. Vide rem miram.

Non cōtemnenda nobilitate ſunt in Florētina vrbe Filicarij. Ex ijs cuidā (nomen ſcriptores nequaq̄ prodidêre)filiolus erat vt vnigenitus vnicè dilectus. Is,dubiū quo morbi genere correptus,(nam ne hoc qdem conſtat)miſellus tandèm expirauit. Pater,quanq̄ paternis affectibus victus, dolori & lachrymis indulgeret, non tamē vſq; adeò inſanijt,vt ſe non mollem fœminam,ſed debere conſtantem eſſe virum,intelligeret. Itaque in cubiculo cadauere relicto, armatus fide,ad Antoninum aduolat. (Is tunc in diui Marci cœnobio nondùm pontifex habitabat) Vbì acceſſit,ac virum Dei vidit,conatus eloqui(quod ſolent maximo dolore perciti)miſer hæſit. Immenſa eñi vi doloris tenebatur,quô minùs ſuam patri calamitatem aperiret. Itaque totus in ſuſpiria,totus in lachrymas vertebatur. Iuſſus eloq;,ſtatìm ad gemitus recidebat. Rurſùm rogatus,quid veniſſet, lachrymas eiulatibus augebat. Deniquè quo plùs taceret,eo magìs, quòd intrà pectus dolor ſerperet,torquebatur. Vix tandèm ex lachry-

mis impetrauit:vt interitum filij,& vnigeniti filij pientiſſimo patri detegeret, quem vt ſibi viuū reſtitueret,flagitabat. Quid hìc,quęſo,faceret Antoninus,qui rem tantā, & paucis Deo dilectis datam,ſupra naturæ leges & fœdera peteretur? Num tantum ſibi arrogaret,vt naturæ poſſet iura diſſoluere? Contrà, ferreúsne ac tam ſeuerus eſſet,vt ad paternas lachrymas & eiulatus nō molleſceret?tam impius, vt fidem petentis patris eluderet?Itaq; miſeratus hominem,obortis lachrymis orauit: mox blandè affatus patrem:Nè te,ait,plangore ampliùs cōficias,nè te maceres. I domum,ini cubiculum,filium ad vitam iam reuocatū amplexare. Affuit dicto fides,Redijt,inijt,viuentem eſt filium amplexatus.

Inſigne miraculū.

A teneris vnguiculis,immò à matris aluo cum Antonino creuit miſeratio. Si quis enim voluerit vitæ illius curſum diligentiùs contemplari, per ætatis incremēta maiores ſemper inſpiciet ad miſericordiam cumulos auxiſſe. Id quod etiam cumulatiùs in pontificatûs dignitate fecit. Florentina ciuitas, tametſi multas Italiæ vrbes ingenijs,nobilitate,religioſo cultu,opibus, pecunijs vel ęquet,vel ſuperet:fieri tamen nō poteſt,vt quanquàm latè dominetur, inter tot Italiæ principes & populos cōſtituta, tum Apennino propemodùm concluſa, ob confertam populi multitudinē agri anguſtia non prematur. Hinc fit,vt qui mercaturæ ſtudio nō iuuantur,(quæ pars eſt populi multò maxima) aut nullis omninò, aut exiguis agrorum prouentibus fulti,poſſint pro ſplendore natalium vitam agere: præſertim ſi quæ fuerint (quod ſolet) filiæ iam maturæ viro,maritis collocandæ. Huic vrbis incommodo Antoninus inprimis eſſe putauit occurrendum. Itaque duodecim viros ſtatuit,quos diui Martini collegium nuncupauit. Ij quod ex collatione ciuium non pauca & exilia in opus pijſſimum erogantium,accruâſſent,totum in pauperes,vt quiſq; plùs minùs rerum inopia premeretur,ſine dolo,ſine fraude,nulla carnis & ſanguinis,ſed neceſſitatis habita ratiōe diuidebant:in eos pręſertim,qui nobili prognati ſanguine,emēdicare ſtipem per vrbem erubeſcerent. Hoc inſtitutum,mirum,quantùm labentibus annis coaluit,vt eo ſexcentis etiam familijs in totum vel ex parte ſuccurratur:in quod & bonā prouētûs ſui partem ipſe cōtulit,& magiſtratum,* tum alios,tam ciues,quàm exteros,vtì conferrēt,ſuis hortatibus excitauit. Ipſe prætereà ſi quandò aliquid Chriſti nomine adiecto peteretur,nunquàm denegabat. Si domì nō haberet, à proximis mutuò capiebat:qui ſi recuſâſſent,veſtes, caligas,calceos,domeſticam ſupellectilem,ocularia demùm ſua ſpecilla tribuebat.

Collegiū s. Martini.

* aliosque tam

Benignitas mira in pauperes.

Orator gratulatum Pontifici Romano à Florentino populo miſſus, cùm propinquus iam eſſet vrbi,Martinum ſuperauit. neque enim dimidiam chlamydem, ſed totam ependitem(ea noſtris cappa dicitur)petēti pauperi, Chriſti nomine adactus,dedit. Mox priuſquàm ad vrbis portas adueniſſet,incertum quomodò,ſed tamen cōſtat aliam,nulla humana arte conquiſitam,præſuli fuiſſe datam. Si quandò in ciuitatem peſtilētia graſſaretur,nō relicta vrbe,ad ſalubriora loca fugiebat: ſed verè bonus paſtor,animā ꝓ ſuis ouibus poſiturus,affectos morbo,nō per alios,ſed ipſe intrepidus, inſtrato aſino & onuſto munuſculis, adibat: nè qua ex ouibus ſibi creditis, deſtituta corporis adminiculis,aut certè ſacris minùs armata, moreretur. Cùm annonæ caritas deſæuiſſet,tunc omnes liberalitatis ſinus explicabat. Sub tonſore olìm erat,(is Petrus vocabatur) cùm ſtatìm egentiſſimus ciuis pro foribus adſtare, & vel vnū panem petere nunciatur. refert tum vnus ex miniſtris,tres tantùm eſſe domì,neq; tunc eſſe commodum,vt alios pararet. Antoninus vtì petenti ſatìs fieret, imperauit: mox duobus quoquè, qui mendicatum venerant,ſubindè alios,qui reliqui erant,dari: ſic vt præfectus panariæ cellæ,mirum in modum bile actus, ſeu tunc non poſſet,aut veriùs iratus nollet,panē in prādium nō pararet. Tonſus,cùm recedere vellet,Petrum ad prandium inuitauit. Is, Ecquid me,ait,detines,qui pane cares? Admonitus tunc eſt à præſule,nè diffideret:futurum,vt qui dat eſcam iumentis,homines quoq; paſceret. Mox cùm menſam apponi iuberet,contrà id futurum fruſtrà, deficiēte pane,miniſter affirmaret: Antoninus verò vtì faceret, quod iubebatur, indomitus inſtaret, panariam arcam, accepta tandèm claue, adiens, mirum dictu, candido refertam pane reperit,quē angelico miniſterio miſericors & miſerator Dominus, qui dat eſcam ſe timentibus,collocârat. Prẹter quotidianas eleemoſynas,nummos aureos centum in paſchalibus celebritatibus in ſubſidia pauperum & pietatis vſus erogabat, vſque-

Exemplū boni paſtoris.

Pſal. 146.

Panes diuinitùs dati.

Pſal. 110.

adeò

adeò cauēs, nè qđ intrà arculas recōditum, ad futuri tēporis vſum cuſtodiret, vt vita functo nihil omninò, ꝑter tenuē reculā, ſine qua omninò viui nō poteſt, ſupereſſet: quin funeri ſumptus etiam deeſſet. Aedificādi curam omnem ſucceſſuris præſulibus (ità enim dicebat) dereliquit. Concuſſam tamē & hiantem domum, quòd terra ſupra famam mouerat, reſarciuit, & noua quædam habitacula, ſic poſcente vſu, condidit.

Ac nè prodegiſſe fortunas Antoninum, ſed pauperes recreâſſe cognoſcamus, breuibus rem geſtam enarrabo. Ambroſiana fortè via ſolenni die de more iter faciēs, in pauperis tecti culmine adeſſe angelos cōtemplat. Rei admiratiōe perculſus, cùm domum introïſſet, viduā ac tres vnà filias reperit, nudis oēs pedibus & laceras: q̄ vt paupertatis extremā iniuriā ꝓpulſarēt, lanificio, ſeu textrinæ, (nō eñ habeo exploratū) certè operi, neſcio cui, honeſtæ virgines incumbebāt. Antoninus, q totus miſericordia redundabat, nè celebri die operam lanificio cogerentur dare, ſimul ex ꝓximè cōmorātibus edoctus, eſſe ꝓbis moribus & ingenuis, ſtatìm iubet quātum ſat eſſet, non modò ad inopiam fugandam, ſed ad cōmodos quoq; vſus erogari. Labente tempore cùm illàc rursùs iter faceret, iam nō angelos, ſed dæmonem videt faſtigio domûs inſidere: ac tum ſubeſſe mali aliquid ſuſpicatus, quærit quid id eſſet, num ꝓlapſæ in ſcelus aliquod, florem virgineum delibâſſent, aut dedecoroſum quippiam admiſiſſent. Cognito, ꝙ refertæ eleemoſynis, iam cum inopia nō pugnarēt, quòd lanificio nō intenderēt, quòd multùm à religioſo illo viuendi more cōcidiſſent, ꝙ delicias demùm in veſtibus, tū reliquos ornatus corporis adamarēt ingratitudinis maximę coarguit, ꝙ in muliebres luxus, quę ad fugādam inopiam dederat, cōuertiſſent. Tum quòd angelos primùm, mox dæmonē vidiſſet, explicuit: malā eſſe rerum cōuerſionem factā: nempe, ꝙ ſimplici cultu, amico angelis, anteà vixiſſent: nūc inſolētiores factæ, ad luxus & illecebras dæmoni aures præberent. redirent itaq; ad ſe, antiqua viuēdi inſtituta reſumerēt, & nullum ocio, nullum dæmoni locum darent. Ex illo peritus artifex, tametſi nunquàm non inopiam ſubleuauit, non commiſit tamen, vt alerētur pinguiùs, & veſtirentur cultiùs, quàm par eſſet.

Largioribus eleemoſynis eius quædam inſoleſcunt.

Florētino ciui pauperi complures erāt filiæ iam nubiles & natu grandes. Is Antonini monitis, Annūciatæ templum, in vrbe atq; adeò tota in Italia celebratū, petiturus opem filiabus à Deipara Virgine, ante lucem plerunq; ꝓperabat. Dum quotidianus in officio duraret, duos fortè captos luminib⁹ (in veſtibulo eñ templi ac pro foribus de more, adeuntes templū petituri ſtipem, accubāt) de quæſtu pluſquàm maximo colloquētes (dum ſe latére putāt) audijt, vter maiora lucra reportâſſet. Cùm verò alter in capitio aſſutos ſibi eſſe ducētos nummos aureos, alter in galero trecētos affirmaret: bonus ille vir, vtroq; arrepto, ad Antoninū ſtatìm cōuolauit. Is ilicò aduocatos cæcos vt mēdaces ac fures increpauit, ꝙ inopes ſe eſſe ſimulantes, eas pecunias egentioribus abſtuliſſent: nō poſſe tutò eam ſummam retinere. Ità factū eſt, vt tota, cōſentientibus cæcis, ad præſulis arbitriū cauſa verteretur: qui viginti & quinq; vni, triginta alteri nummos aureos: quod erat reliquum, pauperi ciui ad filiarum dotes fidelis diſpenſator aſſignauit.

Nota de mendicis fraudulentis.

Penè fugerat, quòd eius etiam nuda verba, diuina quadā liberalitate redundabant. Fiſcellam pomis refertam ſancto Antiſtiti vir fortè pauper donauit, ſperās apophoretum ac pingue aliquod ſe munus relaturum. Antoninus hilari vultu & verbis dulcibus gratias agens, cùm poma & donantis animum laudâſſet: Retribuat, inquit, tibi Deus. Ille autem tam anguſtus animo, quàm fortunis tenuis, amiſiſſe ſe & oleum & operam putans, mœrēs & querulus abijt, ꝙ nihil plùs quàm verba reportâſſet. Id vbì pręſuli renuntiârūt, reuocari ad ſe hominem, tum attramētum, papyrum, calamum, & præter hęc trutinam afferri iuſſit. Mirātibus cunctis, qđ ageret: tria illa verba papyro perexigua inſcripſit: tum in altera lancium papyrum, in altera poma omnia compoſuit: ac ſublata trutina, ſtatìm papyrus, tanquàm ſi ferri maſſam adieciſſes, deſcendēs, pomis in ſublime volitātibus præponderauit. Perculſum rei admiratione hominem blandè Antoninus conſolatur: Nè me, inquit, ingratitudinis argue. Diſce vel ſerò, diuina tuis munera prægrauare.

Nota rem miram.

Neque verò inter tot miſerantis dulcedines defuit animi magnitudo, vt cùm res poſceret, & ire obuiàm magiſtratibus, & intrepidus iniqua conſilia & conatus euertere nō auderet. Nulla eñ tāta vi perterrebatur, quam zelo iuſtitiæ nō contemneret.

Fortiter tuetur Eccleſiaſticã libertatẽ. Inprimìs verò Eccleſiaſticam libertatẽ ad vſq; dignitatis & vitæ pericula tutatus eſt. Octouiri(is magiſtratus Florẽtiæ,quanquàm nõ ſupremus,vitæ & necis imperiũ habet) duos fortè ſacerdotes in crimine dep̃henſos,ac noctù à ſatellitibus captos, cùm diluxiſſet,ad epiſcopium,clangẽtibus tubis, deduci ad præſulem imperârũt:ſatis eſſe pœnarum ſumptum rati, quòd eos publica ignominia affeciſſent : ſi q̃d acrius eſſent cõmeriti,eſſe ab antiſtite caſtigandos.Antoninus mirum quàm moleſtè tulerit. Dimiſſis verò ſacerdotibus,quos tunc puniri nõ eſſe cõmodum putauit, ſtatìm ad publicas ſupremi magiſtratûs ędes ꝓficiſcitur. (eſt nàq;, vbì Octouiri quoq; ſua iudicia
Nota. exerceeant.)Cùm vbì aſſederãt,igne quodã iuſtitiæ percitus,ad eos irrupiſſet,temeritatis grauiſſimè coarguit,tum eſſe illos anathemate illaqueatos,ſeq; nexibus,q̃bus ſe irretîſſent,nõ expediturũ.Irent Romã,ſummum Pontificem adirẽt:ad eum eſſe rem totã deuolutam.Diſcerẽt in poſterũ aut nullo pacto,aut certè conſideratiùs alienas cauſas tractare. Erant Octouiri,quãquàm lapſi fuerãt, non tamẽ ingenio perdito & cõplorato.Vbì antiſtitis conſtantiã cognouerũt,conſcientia ducti,ſupplices literas, quibus expediri ſe petebant,ad Pontificem dedêre. Qui cùm ſe totũ relaturos ex curia putarẽt,eccè Pontificijs literis iubẽtur,vtì Antoninum conuenirẽt,ac vltrò ſup-
Nota genus pœnitentiæ. plices faſſi culpam,pro canonum inſtitutis, anathemate ſoluerentur.Antiſtes, quoniam publicè peccauerãt,zona collo indita,ad fores templi iuſſit procedere:atq; ibì, ſpectante populo,conuerberatos terga, vinculo excommunicationis liberauit. Ea res,vix dici poteſt,quantùm omni ſexui,omni ordini terrorem præ ſuî magnitudine incuſſerit.

Sed neq; ſupremum illum magiſtratum,à quo nulla eſt ꝓuocatio, quanquàm puſillus,timuit.Franciſcus Patauinus,quæſtor Põtificius, Florentiã ab Eugenio miſſus ad componendas res,ꝙ ciues q̃dam Romæ in cuſtodia tenebãtur,magiſtratûs imperio velutì obſes capitur.Aberat tum fortè Antoninus: q̃ vbì captum eſſe legatũ Põtificium reſciuit,ꝓperè Florentiam reuerſus,Magiſtratum verbis acribus territauit: niſì cœpto abſiſterent,excommunicationis ſe illos gladio percuſſurum.Aliâs etiam, cùm contra ius aliquid tentâſſet,anathematis erat vinculis irretitus. Quod cùm cõtemnerent,velità eſſe non putarent,ſolẽni die in publicum ad ædem ſacram ſub ipſa
Zelus ſancti viri. ſacrificij primordia proceſsêre.Antoninus cùm primùm eos adſtare ſacrificio intellexit,ſtatìm in templum proficiſcens,iubet ſacerdotem ſacris abſtinere: tum clerum omnem choro ꝓtinùs abſcedere.Magiſtratus tanta ignominia affectus,ſerò tandèm erratum intelligens,in ædes publicas ſe recepit. Sed neq; tunc præſul contentus ſacris excluſiſſe,armatus zelo,ad eos progreditur,oſtendit quantoperè Deum & Pontificem læſerant,vt iura Eccleſiæ violârant:non licere eccleſiaſticis vim inferri: niſì ab incepto deſiſterent,maiora ſe in eos fulmina perſtricturum. Carpenti acriùs quidam è magiſtratu minitatur:videret,nè ſe doleat quãdoq; ſummorum præſulatu : ac niſì iam latrare ceſſet,abreptum è prætorij feneſtris præcipitem in forum dandum. Ad ea Antoninus, tanti non eſſe ſe, vt cum martyribus mereatur laurea coronari. Nam ſi dignitate,quam inuitus inierat,amouerent, nihil ſibi gratius effecturos : habere angulum,quò cõfugiat:ac ſimul clauim cellulæ,quæ ſibi in cœnobio diui Marci pateret,oſtentabat.

Sed hæc verbotenùs præſulem pupugêre. Quod annectam, ad ipſam voluït cutem,atqueadeò intimum ſanguinem penetrare. Sacerdos Ciardus, vir fama & mo-
Vir ſanctus parùm abeſt à ſummo periculo. ribus perditiſſimus, cùm ad tribunal præſulis citaretur, arreptus furijs, falcato gladio ſe accinxit: Mox in epiſcopium profectus,exerto ferro, Antonini caput,qui ſolus tunc in ſella quieſcebat,petijt, vt diſciſſum bifariàm aduſque dentes aperiret,ſed flexu capitis dum ictũ vitat,ſellæ tergo gladius inhæſit. Ciardus furore ebrius,ob id impreſſum capiti vulnus putãs,ex epiſcopio in ꝓximam ſe domũ ꝓripuit,ex mulier-cula latibulũ ad p̃ſentem caſum rogãs,necubì occiſo p̃ſule caperetur.Fœmina ad ſceleratum facinus inardeſcẽs,furore muliebri accepto ſubſellio perfregit caput ſacerdotis & expulit.Qui ſtatìm fuga versùs Fæſulas arrepta,ſeu metu actus,ſeu poſt culpã reſipiſcẽs,ad Ducciam in D.Michaëlis cœnobiolo,accepto habitu Minorũ,vixit innocẽtiùs. Antoninus tãtum abeſt,vt in Ciardũ quoquomodò deſęuiẽrit,vt etiã maximè exhilaratus ſit,occaſionem illi p̃ſtitam ad ineundam vitæ melioris formam.

Vt verò anathematîs gladium in rebus maximè arduis, & quibus non aliter oc-
curri

curri poterat, diſtrinxit: ſic ad leuiſſimos caſus, cùm ſit excommunicatio pœnarum maxima, cōdebat. Ad ea enim iam tēpora deuenimus, vt ſi quis raſtros, marram vel bidentē amiſerit, putet ſe nō poſſe cōmodiùs, quàm à ſacris excluſione, reperturum. Quibuſdā fortè iacturā, neſcio quā, omninò leuē paſſis, atq; in authores damni anathematis arma flagitātibus, cōſtanti pectore præſul facturū ſe negauit. Tum inſtantibus ac maximè cōmotis, quòd deſpici ſe putarēt, quantū à recto itinere deuiarēt, qui ad minima cēſuris vterētur, huiuſmodì voluit exemplo declarare. Cādidus panis in mediū allatus, cùm anathematis verba in eum maieſtate illa ſua protuliſſet, ſtatìm, ſpectātibus illis, in carbonis atredinē eſt conuerſus. Ecquis eſt, inquit, quantumlibèt famelicus, qui panē hunc non dicā deglutire, ſed vel dētibus audeat tētare? Quis ſtatìm vel inſpectū non proijciat? Quanto peiore cōditione animas, cēſuræ laqueo detentas, Deus, cælites atq; homines ſtomachātur? Abite iam, ac nolite candorem animarum pro tenui lucello in tantas ſordes ac nigredinē transformare. Mox nondùm profectis, conuerſus ad panem: Heus, ait, iſthoc nexu anathematis te libero. ac ſtatìm, quaſi excuſſiſſet atredinem, candore viderunt priſtino renidere.

Non faciſle fulminanda excommunicationis ſententia.

Nullus fuit locus, in quo ſe fortem & intrepidum non oſtenderet. E templis, in quibus maximè munditiam & ſanctitatem diligebat, nō dico ſemèl, ſed ſæpè fœminas impudico ac meretricio habitu, quaſi inſtrumenta dæmonū ad perdendas & in venerē alliciendas animas, effugauit. Iuuenes, qui ſpectatum venerant, quantacunq; nobilitate & gratia pollerent, caſtigatos verbis acriter extruſit. Tū vrbē inambulans cruce p̄uia, aleatores, vel ſolo adſpectu p̄teritos, ad fugam cōpulit. Ad Bondelmontum porticum, quò nobiles, dum feruet æſtas, ad remittēdos animos cōueniunt, dū maximè incaleſcere aleam vidiſſet, ſpiritu maiore ſuprà hominē inſtinctus, nō ſplendidos natales, nō poteſtatem veritus, alueolos, teſſeras, chartas, nummos, admotis ipſe manibus, euertit, quòd liberis tantundem audendi ſuo exemplo anſam darent, grauiter increpuit. Dardanū Acciaiolū, nobiliſſimo ſanguine ortum, inuectū acriùs & contumelijs furentē, patienter ſuſtinuit. Eundem paulò pòſt, dediſſe impudentiæ pœnas intellexit. Angina nanq; ſuffocatus, amiſſo vſu linguæ, qua præſulē pupugerat, diem obijt. Nouum ludi genus, ſortes, in vrbe tunc exortū, quod vſqueadeò breuiſſimo tempore coaluit, vt turmatìm, occluſis tabernis, ad perdendā pecuniā curreretur, quàm celeriter aduenerat, tam properè exploſit. Mille nummos aureos, qui ex eo ludi genere ſacerdoti cuidam obuenerāt, intercepit: quos pauperibus cōmodiſſimè (nam tunc quoq; fames ſæuiebat) erogauit. His nulla in re nō vigil illa addidit: Iohannem Caninū medicum, exterū quidem, ſed Florentiæ cōmorantem, necromāticum, in Deiparā virginem latrantē, tum hæreticis dogmatîs pertinaciter inquinatum, quanquā reclamantibus multis ex ciuibus, cōcremauit. Tōſoris Petri liberi nocte, nemine vidēte, è lectulo ad varios domûs angulos non ſine magno diſcrimine ac terrore omniū ferebantur. Cognito hoc Antoninus, preces quaſdam & exorciſmos membranula inſcripſit, atq; in cubiculo ante Deiparæ Virginis imagunculam affigi iuſſit. ex illo nō ſunt infantuli vexati. Mox cùm rem totā oriri cōiectaret, quòd Petrus libro quodā, vbi erant bonis remedijs incantationes & carmina dæmonū permixta, (chirurgus enim erat) quāquàm vt imperitus, nihil ſubeſſe mali putās, vtebāt: eundem librum in diui Marci periſtylio, cùm eò pranſum acceſſiſſet, adſtantibus aliquot ciuibus, edacibus flammis tradidit. Obſeruatum eſt, quo tempore eſt liber igni datus, cælum, quod anteà ſerenum arridebat, repentè fuiſſe atris nubibus obſcuratum: exuſto, priſtinam ſubitò lætitiam arriſiſſe.

Egregiũ facinus, & tanto paſtore dignum.

Hæreticũ comburit.

Iam quanto ſplendore tantā in cæteris viri præſtantiā immenſa illa doctrinarum lux & fulgor illuſtrauit? Egregiū quiddam eſt, vitæ innocentiam & morum integritatem in vitæ curſu retinere: ſed ſi ad morum ſanctimoniā fax literarū adiungatur: quid, quæſo, abſolutius, quid conſummatius omni ex parte poteſt cogitari? Præſtitit vtrunq; Antoninus tam egregiè, vt omnes æquauerit, multos etiā exceſſerit. Scripta illius quòd à veritate non cadant, fidem faciunt tam frugifera, tam omnibus experita, vt iam nullo in precio bibliotheca quantunuìs nobilis habeatur, quæ Antonini vigilias nō habuerit: nullus, quantamcunq; cōgeriem librorū aceruârit, putet ſe aliquid abſq; illius lucubrationibus poſſidere. Ea omnia quoniam ità parata ſunt ad manū, ac tātoperè quotidiano vſu trita, vt notiora per me nunc fiant, nequāq̄ labo-

Præclara eius eruditio & ſcripta.

rabo. His paulò antè, quàm vita excederet, extremã manũ impoſuerat. Nam quanq̃ maximã eorum partem ante Pontificatũ contexuerat, prçſul tamẽ, ſi quandò poſſet ociũ ſuffurari, & expungendo quædã, & addendo alia, recoxerat. Quod maximè eſt in homine mirandũ, cùm omnia omne genus doctrinarum adyta penetrârit, nullius fuit præceptis inſtitutus: tantùm puer grãmatico eſt traditus: mox aliquãdiù, interrupto tẽpore, ſub præceptore dialecticis incubuit. Cætera per ſe, nullo hominũ tradente, hauſit. Quæ quidẽ quanq̃ in eius diligentiã & operas ad ſtudia literarum aſſiduas cõferamus, nihil tamẽ abſurdum fuerit, ſi inſtillatam quoq; cælitùs bonam eorum partẽ crediderimus. Superno enim lumine colluſtratus, multa potuit cognoſcere, quæ aut nullo modo, aut certè monſtrante aliquo neceſsè eſt vt capiantur. Nil verò mirum videri in Antonino debet, qui adusq; etiam arcana, quæ ſoli Deo ſunt cognita, & quæ multo pòſt tempore futura erant, penetrauit. quod, nè longum faciam, pauciſſimis expedio, cùm non digna ſint, quæ prorsùs omittantur.

Abſq; prçceptore euaſit doctiſsimus.

Amicũ mercaturæ deditũ blandè monuit, nè ſe tanta lucri cupiditate trahi pateretur, tanto've animi angore in parandis opibus vexaret: partis, quibus abundabat, diuitijs acquieſceret: ingẽs enim illi periculũ ob eam ſolicitudinẽ aliquãdò in aquis imminere. Paulò pòſt cùm inter Venetias & Patauiũ nauigio veheretur, ſubita procella facto naufragio, iam ſubmergẽdus pelago ferebatur: cùm ſtatim Antonini monita memoria repetẽs, eius præſidiũ implorauit: Vix votũ nũcupârat, & ecce Antoninus celer adſtans, capillamento eductũ ex aquis liberauit. Cùm Prior diui Marci cœnobio præeſſet, quendã cognominem ſuum (Antoninus enim vocabatur) oriũdum ex Ripolis (qui viculus eſt ad Alpiũ radices vltra Taurinum) ad diui Dominici habitũ admiſit: qui mox inconſtantiæ ſpiritu agitatus, traiectũ in Siciliã cogitauit. Antoninum tamẽ ea de re cõſulens, nè faceret, ab eo eſt maximè diſſuaſus. Nam ſi in propoſito perſtans transfretaret, futurum, vt graui corporis & animi periculo premeretur. Sed fruſtrà ille conſilium popoſcit, qui cõtra patris monita in inſulam traiecit. Rem, quoniam literis mandata eſt, longiùs non traho. Cùm mox ex Sicilia (vt is, qui ſemèl inconſtantiam pleno poculo biberat) Neapolim nauigaret, à Saracenis captus & * Tumen ductus, exutus regularẽ habitũ, accepta etiã vxore, Chriſti fidem abiurauit. quanquàm paulò pòſt, cùm Antoninũ vita eſſe functum nõ ſine ſanctitatis teſtimonio Itali mercatores nunciarent, memor eorũ, quæ ſibi prædixiſſet, collecto animo ac forti pectore, mortem pro Chriſti nomine lapidibus obrutus tolerauit.

Prædicit mercatori periculũ.

Item monacho inconſtanti.

for. * Tunem, ſeu * Tunetũ

Erant Neapoli ſorores duæ, quas Antoninus, D. Petri martyris cœnobio præfectus, calore ſuarum concionum ductas, ad quandam vitæ ſanctioris formam in religioſo habitu, intrà domum tamen, excitauerat. Has rogat, vtì hoſpitibus, qui Florẽtia venerant, & quos acceptos menſa, hilariùs volebat recreare, placentam, farina & oleo ſubactam, tum melle illitam pararent. Negantibus, non quòd non cuperent patri gratum facere, ſed quòd nil ferè olei, nil mellis, & quod ad parandam placentam ſufficeret, in vaſis eſſet: mandauit, bono eſſent animo, atq; id tantillum ſumerẽt: ſcirent abundè habituras ſe ad præſentem vſum, & in poſterum manantium liquorum in eiſdem vaſis copiam futuram. Quid plura? Paruerunt ſororculæ. Oleum verò in lecytho, mel in dolio diuina quadam ſcaturigine ſic excreuit, vt integrum ſeptennium ad vſus domeſticos non deeſſet. In earum hortulis cùm rigente cælo mali citreæ ad vnam omnes ſtirpitùs aruiſſent, limonem (ea eſt arbuſcula ex eodem genere) quam ſuis præſul manibus panxerat, proditum eſt, ſolam ab illa vredine atq; intemperie ſeruatam. Iniurius eſſem, ſi à ſuis ſororibus tertiam ſepararem. Huic, cùm iam orbatam viro conſolaturus viſitâſſet, diuino ſpiritu afflatus, prædixit filiarum duas Chriſti iugum in monaſterio ſubituras, tres ante exactum annum vita exceſſuras: mares in viros magnos, doctos ac locupletes euaſuros. Quid multis morer? Fœminarum duabus Chriſti ſe famulatui addicẽtibus, tres ad condictum obiẽre: ex maribus vnus Archiepiſcopus, duo reliqui ad confertas opes, iuris quoq; peritiam addiderunt. Antoninus igitur, quanquàm ſemper amauit intrà humilitatis caueam latitare, non potuit tamen inter tot prodigia virtutum & præclaros doctrinæ ac morum radios non ſplendeſcere. Iam fama ſanctitatis ſe non poterat intrà Florentiæ muros cohibere. Totam eſt latè Italiam peruagata. Ad Principes, Epiſcopos, Cardinales, ad ipſos Pontifices penetrauit. Ea eſt enim natura ſan-

Olei & mellis exigui mira incrementa.

ctitatis,

ctitatis,vt quo plùs occulitur,eo latiùs delata ad conſpectũ hominum, ipſa ſibi viam aperiens eluceſcat. Tanta ſanctitatis eius mentes hominum ac tam cõſtans opinio peruaſerat, vt quacunq; tranſeuntem illũ cognouiſſent, paſsìm currerent, ac flexo poplite mares,fœminę,diuites,inopes,ſenes,paruulj,plebeij,nobiles,ad benedictionem præſulis curuarẽtur.

In multa apud oẽs veneratione eſt.

Atq; in tam peruulgata ſanctitatis fama dici non poteſt,q̃ ſe intrà ſe,hoc eſt,intrà humanæ conditionis limites coërcuerit. Cùm quidam ſanctum eum appellâſſet: Sancti,ait,in cælo commorantur : nos peccatores terrã colimus. A Romanis pontificibus nõ ſolùm amabatur,ſed etiã ſumma quadã obſeruantia colebatur.

Etiam Romanos Põtifices.

Eugenius quidẽ,qui eum ad pręſulatũ Florentinũ,ratione tãtùm virtutis habita,euexerat,paulò pòſt Florẽtia ad ſe Romam cõuocauit,vt vberiùs poſſet eius familiaritate recreari. Statuerat enim,vt fama erat,ampliore eum gradu dignitatis honeſtare, niſì obitus conſiliũ interrupiſſet. In graui illa quidẽ ægritudine,qua deceſſit,cubanti ſibi eum ſemper aſſidere voluit: mox etiam ad mortem properanti ab Antonino tantùm ſacramenta pœnitentiæ, euchariſtiæ, atq; extremæ vnctionis exhiberi. Non minoris eſt à Nicolao quinto,qui Eugenio ſucceſſit,habitus:cui non ſat fuit coluiſſe Antoninũ,niſì etiam ſanctitatem eius cæteris amplo laudũ cumulo prædicâſſet. Illud enim cõſtat eruditum grauemq; Pontificẽ protuliſſe: Non minùs, ait,archiepiſcopũ Florentinum in diuorum catalogũ adhuc viuentẽ referendũ eſſe cenſeo,quàm Bernardinũ mortuum:quem cõpluribus ac probatis teſtibus,cõſenſu totius Eccleſiæ,eiuſmodi honore decorauit. Id quod nõ ad D. Bernardini taxationẽ aliquã,ſed totum eſt ad noſtri præſulis celebre pręconiũ conferendum. Idem expẽſo & acri iudicio Pontifex tantam eſſe Antonini integritatẽ & exactam peritiã conſpicatus,audiẽdos nullo eſſe pacto ſtatuit,quicũq; à iudicijs & cauſis,ab Antonino iam cognitis,ad curiam Romanã prouocâſſent. Immota enim eſſe voluit, quæcunq; abſoluẽdo vel damnando vir integerrimus,& qui nec falli nec fallere poſſet,peregiſſet. Nihil verò vnquàm ex Nicolao ad ſua vel aliorũ commoda quæſiuit,quod nõ facilè ac ſtatìm reportaret. Cùm annonæ caritate ciuitas laboraret, ac ſæpiùs à ſummo magiſtratu pecunias in pauperes erogãdas accepiſſet,& mox,inualeſcente malo,ſuis non poſſet prouentibus,tenuibus admodùm, pauperes,qui loco filiorum erant,recreare, ex eodem Pontifice magnam pecuniæ ſummam impetrauit.

Item Cardinales.

Secundùm Pontifices maxima beneuolẽtia eum cõplectebantur Romanæ eccleſiæ Cardinales, Dominicus pręcipuè Firmanus, vir virtute pręſtãs & authoritate magnus,qui celebre ſanctitudinis & integritatis nomen poſteris reliquit. Petrus quoq; Barbus,Eugenij nepos,in pontificatu Paulus. Tum Ioannes * ille Turrecremata,tot ingenij & ſcriptorũ monimentis clarus: omnes præterea galeriti patres,tenera ſunt quadam dulcedine ac beneuolentia præſulẽ proſecuti.

* illeà

Id verò nullis ſibi artibus aut ambitu parabat,cùm nullus eſſet hominũ,qui minùs ad gloriã, aut ambiẽdos dignitatum gradus duceretur. Quacunq; enim illũ tractâſſes,immotus & inuictus ad oẽs ictus perſiſtebat. Non auri ſacra vis hominem expugnauit, non voluptatibus eſt raptus,non contumelijs incenſus,non humanarũ laudũ illecebris eneruatus. Vt enim habitum ſui ordinis,ità ne vultum quidem,nedùm animũ atq; illam in retinẽda virtute conſtantiam,factus Põtifex immutauit. Tantum verò abeſt,vt aucupandæ maiori dignitati operam daret,vt etiam ad ſuam cellulã,in qua honeſto illo & literario ocio fruebatur, frequenter inhiaret. Cardinalem breuì futurum adulatori cuidam impudenter blandienti: De ſepulcro,reſpondit,nobis eſt ac propinquo interitu, nõ de ſublimiore gradu,cogitandum.

Præclarũ ad adulatorem reſponſum.

His ille ſibi artibus omnium gratiam conciliabat: miſeratione,iuſtitia,rectitudine ad aucupandos homines vtebatur:quibus ità ſuorũ ciuium ſibi animos colligauit,vt beatos ſe,quòd talem accepiſſent præſulem, acclamarẽt. Coſmum quidem Medicem, vt cætera omnia prudenter, illud etiam ſapientiſſimè dixiſſe conſtat: Magnis ſua tempeſtate Florentiam vrbem calamitatibus,maioribus tumultûs bellici periculis, tum peſtilentia, annonæ caritate, terræmotibus, atque inprimìs fuiſſe inteſtinis ſeditionibus vexatam,quæ nobilem potuerant euertere ciuitatem : Ea omnia ſanctitate ac precibus Antiſtitem ſummouiſſe.

Coſmus Medices egregiè prædicat.

Is ille Coſmus eſt, quo nullus ditior, nullus prudentior, nullus deniquè in religioſum cultum ſuo tempore propenſior. Is tantum in ciuitate potuit,quantum voluit, ſed ipſe ſibi modeſtiam imperauit. Cuius quoniam dicta factaque, præterquàm quòd

paſsim

paſsim celebrātur,ab illuſtribus authorib' & pluribus ſunt monimētis literarū tradita:tantùm,quod ad præſentē locum ſpectat,delibabo. Mortuo Bartholomæo Zabarella,(quod dixi)complures ad prçſulatū adſpirabāt. Coſmus verò & quoniā in ciuitate plùs cæteris poterat,& apud Eugeniū quanta quiuis gratia pollebat,nulli dubiū,quin potuiſſet è ſuis aliquē,deturbatis cæteris,præficere. Noluit ſanguini & carni dare, quod virtuti, quod Chriſto vir prudens & integer deberi iudicauit: ſed magnus ingeniorū & hominum ſpectator,ad Antoninū rem totam deferri apud Eugenium curauit. Quanquàm enim adactus eius precibus literas ad eundem dederit,vt eo faſce leuaretur: clàm tamen,nè quem alterum præficeret,calentiùs & ex iudicio præſcripſit. Quòd ſi ea metimus,quæ ſeminamus: immò ſi vnum dantes, centuplum accipimus: quid impedit, nè dicā in Coſmianam domum pro vno præſulatu,Pōtificatus duos maximos rediiſſe? Iam tum,cùm tot religioſas ædes ac templa à fundamētis excitabat, videbatur pronepotum tiaras præſagire: qui Leoni X, qui tibi etiam Clemens ſeptime eccleſias,Eccleſiæ principibus parabat.

Leonem X. & Clementem VII. dicit.

Sed Coſmum alij: nunc ad Antoninū redeamus. In quo etiā facundiā,vt illa ferebant tēpora,non deſideramus. Tunc enim exeruiſſe caput vidētur cultiores literæ, quæ tot ſeculis obrutæ ac ſepultæ propemodū iacuerāt: quod ipſum magna ex parte Coſmo,magno ingeniorū fautori, referre acceptū,ſi grati eſſe volumus,debem'. Itaq; Nicolao quinto vita functo,& in demortui locū Calixto tertio ſuffecto,Florētinus populus legatos, qui de more gratulatū Romam profecturi eſſent,deligit. Ij fuêre Iannottus Pandolfinus eques,Otho Nicolinus iurecōſultus,Antonius Ridolfus,& Iohannes Medices Coſmi filius,viri proculdubiò præſtantes. Quò tamen legationi maior authoritas ineſſet,Antoninum primo eſſe loco voluerunt. Admiſſis in conſiſtoriū publicum certa die,in conſeſſu illo totius orbis celeberrimo cum ſe Antoninus orādo præſtitit,tanto ſententiarū pondere,tanta verborum copia redūdauit,adiecta actionis gratia,tum dulci quodam vocis ſono ac totius oris venuſtate: vt ſtupore omnes maximo percellerētur,quòd nō theologus aut orator, ſed miſſus è cælo quidā fuiſſe angelus videretur. Quæ res alterum ſubindè illi laborē iam confecto ſenio cōflauit. Cùm enim celebre per ſe ciuitatis nomē, celebrius ſua legatione reddidiſſet,mox ad Pium ſecundum,qui Calixto ſucceſſerat, collegis additis gratulatū miſit. Eos fuiſſe cōſtat Angelum Acciaiolum equitem,Aloyſium Guicciardinum, Petrū Pactium,Guilielmum Oricellariū,ac Franciſcum Medicem. Neq; verò ſibijpſi nunc etiam orando ceſſit,ſed pari eſt etiā cunctorum plauſu celebratus. Pius verò quanti illū fecerit,vel ex eo licet coniectare,quòd cùm ad Pontificatū euectus, vellet conuulſis quibuſdam,quæ paulatìm ad publicam iacturam & morū lapſum irrepſerant, Romanam curiam in antiquum candorem ac formam reuocare, mādâſſetq; eam prouinciā grauibus aliquot Cardinalibus,Antoninum quoq;,vt peritum rerum & integrum, illis eſſe addendū iudicauit: quanquàm ea res, vrgēte tunc bellico ſtrepitu, in pacatiora tēpora ſit dilata. Ad Fridericū quoq; Cæſarē in itinere excipiendū, quē in Italiā rumor erat aduētare, legatus eſt à ſupremo magiſtratu deſignatus. Quod ille munus,fractus ſenio,reijciendum eſſe in alterū dicens, recuſauit.

Inſignis eius oratio coram Pontifice.

Et hæc eò pertinent, vt quanta vir prudentia fuerit, & q̃ conſtans opinio omniū, poſſe Antoninum dicendo plurimū,cognoſcamus. Neq; profectò in ea ſentētia fallebantur. Nam vt cætera nunc ſileamus, cùm defuncto legationis ad Calixtum munere,reuerſus vnà cum collegis, ſupremum vellet magiſtratum (tota enim vis legationis in eum incubuerat) quę geſta ac dicta eſſent edocere: tam dilucidè omnia narrauit,ſic memoriter minutiſſima quæq; extulit,tam ſtrictìm,quæ ſparſa erāt, adunauit,vt diuinum quoddam,non humanū,eſſe ingenium dixiſſes. Neq; verò non altera ex legationib' ſignis fuit honeſtata,vt nuſquàm fuiſſe ocioſum præſulē ſciamus. Nā cùm ventum eſſet ad flumen Paleam,ſolito tumidiorem,rogareturq; ab vno ex collegis,vt dimiſſo mulo paruulo,cui inſidebat,generoſo ac ſublimi equo ad traiectum vteretur: Mulillus meus nuſquàm,ait,veſtigio fallitur. Mox ſigno crucis facto,tutò ac facilè tranſmiſit. Affirmabant collegæ aquas,dum tranſiret, in ſtagni morē quieuiſſe: ſe non citra periculum, altioribus iumentis inſidentes, ad vlteriorem ripam fluminis delatos.

Iam tempus appetebat, vt quod in hoc vitæ curriculo in lachrymis ſeminârat, in

in exultatiōe, ad cæleſtē vitam tralatus, tandē mereret. Itaq; cùm annos tredecim ac menſes duos Florētinę eccleſiæ præfuiſſet, ad quam quinquageſimo & ſeptimo ætatatis anno fuerat euectus, in morbum incidit, correptus febricula quadā, quæ phlegmatica à phyſicis vocatur: ità vt nō ignea & acri, ſed lenta, ac propterea lōga ægritudine laboraret. Erat in ſuburbano Antoniano, quod epiſcopale hærediolū portæ diui Galli adiacēs, à ciuitate nō totos mille paſſus abeſt, quò ſolēt prçſules ſecedere, ſi quādò animum remittere, atq; vrbanos placeat ſtrepitꝰ vitare. Cùm iam cœperat morbus augeri, ac febris facta viuacior, medullas ſenis & artus tenuis corpuſculi depaſci, fortè Franciſcus Caſtilonus acceſſerat, (quanq̄ à patris latere parū aberat.) Is, vtì fit, cubantē ſolabatur: benè ſperādum eſſe: nihil ſubeſſe diſcriminis: poſtremò redituram valetudinem bonam & celerem promittebat. Vir verò intrepidus ac Martino ſimilis, vtra ſibi & ouibus tunc vita eſſet commodior, nō deliberans: Fiat, inquit, voluntas Dei: ac ſtatim diuino quodā ſpiritu illuſtratus: Dies, ait, annorum noſtrorum in ipſis ſeptuaginta annis: quaſi ſummā vitæ diem præcinēs, cùm iam ſeptuageſimū ætatis annū attigiſſet. Sacro itaq; Euchariſtię, mox etiam, morbo ingraueſcēte, Calendis Maijs paulò antè q̄ obtenebreſceret, extremæ Vnctionis clypeo munitus, integram illam peccatorū condonationē, quam indulgentiam vocamus, liberalitate Pontificia acceptā, legi ſibi & impendi petijt: adſtantibus ſui ordinis cœnobitis, qui frequētes, & quādiù laborauit, certatìm omnibus charitatis officijs lateri paterno hæſerāt. His ritè ac ſedulò peractis, circunfuſi lecto fratres, matutinum officium decantârūt: iamq; ad eum locū venerant, quem, perſoluto triplici nocturno, laudes appellamus, cùm vir ſanctus iam cum morte luctans, feruore quodā actus, quo potuit conatu in ea verba, quæ prçcinūtur Laudibꝰ, erupit: Deus, ait, in adiutoriū meū intende. Id quod aſſidentes, qui luctui ac gemitibus vacabant, ad nouas ſubindè lachrymas excitauit. Cùm verò modicus iam calor teperet in corpore, atq; ad ipſum iam ferè limen vitæ proceſſiſſet, nihilq; poſſet nisì fortè truncatum quiddā eloqui, illud tamen moribundus defecta, vt poterat, vocula crebrò repetebat: Seruire Deo, regnare eſt: quaſi iam laborū præmium ob oculos videret. Tum illud quoq; (quod mihi eſt initiò dictū) frequenter iterabat: Sancta & immaculata virginitas, quibus te laudibus efferam, neſcio: incertum, an ad Deiparam Virginem conuerſus, quæ ſe luctantem cum morte viſitâſſet, an hilaratus, quòd inuiolatum ad illum vſq; diem corpus virgo ab omni obſcœnitatis putredine ſeruâſſet.

Febri phlegmatica corripitur. — *Pſal. 89.* — *Veriſsima ſancti viri in extremis ſentētia.*

Inter hæc fratres poſt matutinas Laudes cùm totū pſalterium percurriſſent, eoſdem pſalmos à capite reſumpſerant: iamq; ad eum vigeſimi & quarti locum venerant, quo dicitur: Oculi mei ſemper ad Dominum. ipſe tunc, ſublatis in cælū oculis ac manibus, eadem verba repetens: Oculi mei, ait, ſemper ad Dominū, quoniam ipſe euellet de laqueo pedes meos. Vix deindè percipi aliquid potuit: tātùm ex cōtinuo labiorū motu, tum ex perceptis paucis, intellectum eſt in pſalmodia quadam ſic agētem animam verſari. Inprimìs verò poſtremū pſalmum, Laudate Dn̄m de cælis, crebrò videbatur iterare: quo in omni vitæ curſu, vt cœnobitæ aſſerebant, erat ſolitus oblectari. Si quid à pſallendo ceſsâſſet, complexus crucifixi effigiē, quam fratres obtulerāt, tanto ardore oſculabatur, vt qui aderant, nō poſſent à lachrymis temperare. Sexto itaq; Nonas Maij, pridiè quàm tūc Aſſcēſio Dn̄i coleretur, anno à natali Chriſtiano Milleſimo quadringenteſimo & quinquageſimonono, ſub auroram fermè, amicus ille Deo ſpiritus, effracto corporis clauſtro, ad vitā perennem euolauit. Qua hora ad cælū emigrauit, Florētiæ in monaſterio Ciſterciēſi religioſus vir Tuttius, ex eo monachorū genere, q ſacris nō initiātur, cùm eſſet in periſtylio, quod nunc clauſtrū vocamus, nubeculā vidit ſplendidā pyramidali forma, intraq; illā infantulū liqdo in aëre pēdere: quæ Antoniano ſuburbano, vbi ſanctꝰ præſul obierat, adſtās, paulatìm ad ſidera tollebatur. Intellexit vir Deo plenus, Antoninum humanis rebus exceſſiſſe: ac ſtatìm Abbati Septimiano re ſolí ac ſilenter patefacta, vterq; cū iam diluxerat, cognouit in eodē ſuburbano ea ipſa hora præſulē obîſſe. Aſculi Conſtantius Fabrianenſis ex Prædicatorū ordine, vir magnæ ſanctitatis, eadem hora, dum orās in templo vigilaret, Antonini animā vidit multo glorię lumine veſtitā, cælum ſcādere: quo etiā temporis articulo, alterĭꝰ cœnobitæ ad ignes purgatorios deſcēdere: inſpectæ rei diē & horā annotauit: compertū eſt, eodē momēto tēporis vtrūq; deceſſiſſe.

Obdormit feliciter in Domino. — *Viſiones quædam de eius gloria.*

Flo-

Florentiæ duæ mulierculæ, tertium Diui Dominici ordinẽ profeſſæ, in eodem ſimul contubernio viuebãt. Harum iunior vt è lectulo ſurgeret, quò poſſent parata domo ad eccleſiam procedere, à ſeniore excitatur. Cùm id parat, in latus, vt fit, recidens, à leui ſomno iterùm occupatur: dormiens videre viſa eſt apertos cælos, ac Saluatorẽ ſublimi ſolio conſidere: hincindè angelorum ac diuorum hominum magna copia, in quîs Thomas Aquinas, inſtipatum: tum proximè ad Aquinatem ſellam inanem, adſtantibus tamẽ angelis, collocatam. Ad hæc miniſtros quoſdam, qui pararent viã, ac dicerent: Heus vos, aperite viam, accedite. Antoninus nanq; antiſtes Florẽtinus, ima deſerens, nunc cælos aſſcendit, in ſede hac inſtrata cõſeſſurus. Dum hæc muliercula iunior ſpectat, atq; ab importuna ſeniore rurſùs excitatẽ, tota illa ſimulacri ſeries euanuit. Paulò pòſt cùm ad eccleſiam proceſſiſſent, qua hora iunior ea viderat, fato eſſe functum cognouêre. Rès profectò rationi conſentanea, vt doctori & virgini Thomæ Aquinati, Antoninus quoq; doctor & virgo iungeretur.

Quo tempore ſanctus præſul animam efflauit, Pius ſecundus Romanus Pontifex Florentiam appulerat, ad Mantuanum conuentum, quem de communi re aduersùs Turcas indixerat, profecturus. Is maximè Antoninum, vtì diximus, obſeruans, nihil non ſibi de viri integritate ac literis pollicitus, quantoperè viuentem coluiſſet, officijs in defunctum præſtitis declarauit. Funus itaq; diligenter ac magnificè pro viri ac ciuitatis dignitate voluït curari. Neq; enim quicquam ea de re ſtatuerat Antoninus. Tantùm dum morbus ingraueſceret, ſi quid domì fuerat, diuidi pauperibus imperauerat: ſic vt quæ elato iam funere in epiſcopio reſederant, nummis quatuor aureis redemiſſes: atq; ea quidem, ſi cochlear demas argenteũ, quo ad potiũculas ęger vtebatur, erant omnia viliſſima. Voluit itaq; complures epiſcopos & aliqua inſignes dignitate, dum deduceretur, funus ſequi. Ad hæc defuncti antiſtitis familiares, longas pullaſq; indutos veſtes, intereſſe. Hos ponè magna eſt pars clariſſimorũ ciuium, & qui plurimùm authoritate poterant, vt honeſtarẽt viri ſancti funus, inſecuta. Primùm itaq; ad primarium templum ciuitatis cadauer extulêre: vbì in cõſpectu Cardinalis ſancti Marci, mox Pauli ſecundi, qui extremo illo officio noluit amiciſſimo præſuli deeſſe, quæ de more ad funerales pompas adhiberi ſolẽt, perſolutis: indè veſperì ad diui Marci templum, vbì Prædicatores habitant, magna vi populi circũfuſa, deduxerunt. Ità enim teſtamento Antoninus cauerat, vtì non operoſo monumẽto, ſed humì proximè ſuos fratres cõderetur. Iam verò hîc vniuerſam vidiſſes commotam ciuitatem. Tota enim, velutì in publico luctu, iuſtitio indicto, ad ducẽdum ſancti funus properabat. Non ſenes, nõ paruuli, non mares, non fœminæ domì cõſtiterunt. Ad vnum omnes ad diuum Marcum currere: Ibì ſancti viri manus lambere, ac pedes certatìm oſculari: Pars gemere, quidã lachrymari, nonnulli ex alto pectore ſuſpiria trahere, multi etiam querulis vocibus eiulari. Neq; verò ciuitas ac ſuburbana tantùm, concurſu frequentiſſimo ad rei famam conuolârunt: ſed ipſi ſe non potuerunt montes ac remota loca coërcere. Paſsìm itaq; ruebatur ex vicinis vrbibus, oppidis, vicis, locis campeſtribus & montanis, turmatìm confluebant, quò poſſent, antequàm ſepulcro inderetur, oſculari. Condonauit Pius, ad eius ſanctitatis teſtimonium, ſeptem annorum ac totidem quadragenarũ pœnam ijs, qui ſanctum cadauer & manus oſculatũ acceſſiſſent. Hinc factũ eſt, vt alijs ſuper alios aceruatìm ad cadauer oſculandum confluentibus, non niſì octauo ab interitu die conderetur: quo toto temporis ſpatio non modò graue aliquid ac fœtulentum non oluit, ſed ſuauem quandam fragrantiam ſpirans, populos recreabat. Ore autem venuſtior & hilarior defũctus, quàm viuus fuerat, videbatur. Quin manus ac pedes adhuc mobiles & tractabiles, quaſi tunc recèns expirâſſet, rigor nullus contraxerat, ſicutì nullus quoquè liuor reliquum corpus inquinauerat. Quę vel ſola magnam poterant oſtendere ſanctitatem: quam tamen maioribus indicijs adhuc inconditum declarauit.

Pius II. Rom. Põtifex ſancti viri funus curat magnificè

Pius II. quid de eo ſenſerit.

Miracula poſt obitũ eius.

Nam quo die ſunt in diui Marci templo exequiæ celebratæ, fœmina inualido latere & quo non vtebatur, ſancti corpus attigit. Nondùm templi limine pedem extulerat, cùm redeuntibus viribus, vſum quoq; lateris integrũ rediſſe prædicauit. Matthæus quoq; Ciachus, multos iam annos altero brachio impeditus, quod ne mouere quidem poterat, nedùm ſublime tollere, omni medicorum ſubſidio deſperato, ſanctum cadauer adijt. Poſtquàm oſcula manibus impreſſiſſet, timore poſito, earum alteram

alteram arenti brachio admouit : ilicò ſalute reddita,ad lanificium,in quod incumbere ſolebat,incolumis remeauit. Laurentiæ quoq;,cuius manus & pedes excreſcẽs tumor deturpauerat,ſaluti fuit ſancti manuum cum ſuis confricatio.

Vt autem ardor ille currentium populorum paulùm refrixit,ſepulcro tandèm intulerunt. Nè verò vltimam illius voluntatem infringerent, qui teſtamento cauerat, vt eodem conditorio,quo cœnobitæ,clauderetur:(Id verò pro chori foribus excauato antro,humili ac depreſſo loco ſitum eſt)aliud choro aſſidens, temporarium ac paulo eminentius,ad læuam extruxerunt : itâ factum eſt, vt voluntati eius obuiàm non iretur,& ſanctitatis aliqua ratio ac dignitatis haberetur. Occluſus tumulo,quot ſignis fulſerit,non eſt noſtri cõſilij recenſere. Plura enim ſunt,quàm vt eorum nunc numerus iniri poſſit : præſertim cùm in rebus Antonini, quantula ſit iſta laudatio, viri prudentes non ignorent : qui cæteras iuſtitiæ,manſuetudinis,pietatis ac totius ſanctimoniæ virtutes, ac demùm cæleſtem illam conuerſationem ſignorum prodigijs anteponũt. Quia tamen curioſis quoq; eſt auribus cõſulendum,appingam pauca de multis, quæ fuiſſe conſtantiſſima compercro. Nam ingentem illam vim, qua fulſiſſe ſcriptores prodiderunt,quicunq; voluerit,ex illis petat. Non enim ſum neſcius,ſi quæcunq; referuntur,extremo huic operi velim addere,huius lucubrationis pedes futuros toto corpore lõgiores. Tunc enim ſcribendorũ ſignorum finis eſſet, cùm à patrandis ipſe demùm abſtineret : qui quaſi hactenùs non ſplenduerit, nunc toto ſole prodigiorum terras videtur illuſtrare.

Fabrianum oppidũ eſt in Piceno,quanquã nouum,nõ ignobile. Hîc fœminæ cuidam(ambiguum cur)tota facies & caput intumuerat,vt penè orbes oculorũ,adẽpto fermè cernẽdi vſu,viderentur. Quaſi verò hoc morbi genere,quo diù laborauit, nõ ſatis vexaretur, acceſſit cõtractio totius corporis,vt eſſet officio membrorũ omniũ deſtituta. Non ſtare,nõ iacere poterat:nõ *vndè ſemèl collocata fuerat,moueri. Sedebat tantùm, obtorto toto corpore,& in ſeipſum velut in ſpiram miſero quodam membrorum flexu redeunte. Tota erat in angoribus & ærumnis: non interdiù,non noctũ quieſcebat. Habebat hæc germanũ Andream,qui ex Prędicatorũ ordine apud beatũ præſulem diù adusq; obitum perſtiterat. (is enim ſancto Antiſtiti mos erat,vt vnũ ſaltẽ è ſuo ordine apud ſe morari ꝑmiſſu præſidentiũ vellet.)Is paucis menſibus, poſtq̃ exceſſerat,viſum matrẽ ac ſororculam hanc ægrotantẽ, vtrãq; mendiciſſimã, ꝑrexit Fabrianũ. Nè verò ſolo adſpectu miſeras,ſed aliquo munuſculo recrearet, Antonini tunica ea,quę nõ ad cutẽ, ſed in proſpectu geſtatur, ſuperpoſita cæteris veſtibus,donauit. Cõuerſus deindè ad ſororẽ,dum blãdis verbis ad patientiã hortatur, in Antoninũ incidit: atq; vt humanis exceſſerat,vt plures ſaluti reſtituerat,vt quotidiè ſignis emicabat,lõga oratione declarauit. Ad eum,quandò hominũ auxilia deerãt, ſe cõuerteret, illius præſidiũ imploraret:futurũ, vt ſancti miſericordiã ꝑſenti remedio experiretur. Miſera muliercula,quę ſe deſtitutã omni humana ope videbat,quid non faceret? incẽſa fratris adhortatione,. Deũ,ſe ſancti meritis iuuaret,maximè precabatur. Cùm aduesperaſceret,fide iam incaleſcens,acceptã ex matre tunicam,materno adminiculo ad carnem induit,ac inſequẽte nocte tota etiam geſtauit. Vbì diluxit, detumuerat facies, membris ac neruis vigor redièrat. Quid plura? Eo ipſo die, nè putes paulatìm valetudinem redîſſe, quę anteà nõ ſtare, nõ iacere poterat,ad flumen ad lauanda lintea,integra valetudine atq; in totum libera,cucurrit.

Fabrianũ oppidum.

*indè, vbi

Præclarũ miraculũ ex tunica ſancti viri.

Iam quandò à fœmina exorſi ſumus, in eo ſexu adhuc aliquantulùm perſiſtamus. Florentiæ in monaſterio diuæ Luciæ,vbì ſub ſignis diui Dominici nobilis virginum cœtus militat,virgo Charitas(itâ enim adhuc viuẽs appellatur) Guidonis Tholoſini filia,toto erat corpore attonita & contracta: quin ſpina dorſi adeò curuata,vt in arcûs morem os ipſum genibus iungeretur. Ad hæc ſtare nullo modo poterat : ac deniq; monſtrum,aut monſtro ſimilem appellâſſes. In ea,itâ toto ſexennio laborante, omnes ſuas medici fruſtrà artes & remedia tentârant : poſtremò abiecto curationis tædio,ſalutem penitùs deſperauerant. Charitas verò,quæ quanquàm tabefacta erat corpore,ſalutis deſiderio ardebat,ad Antonini charitatẽ conuolauit. Cùm itaq; ſub noctẽ die quodã delaſſata intrà cubiculũ ſederet,atq; ad præſulis imagunculã,propè affixã,ſolito vehemẽtiùs oraret,ardore quodam ſenſit interiùs & cor & corpus totũ cõmoueri: mox viſa ſibi eſt ſanctum antiſtitẽ,non ſubiectum tamen oculis, intueri;

qui admota vna manu pectori,& tergo altera,blandè cōtrectans,ità,vtì diximus, inflexam & obtortā emendaret.Nec vanum fuit,quod inſpexerat.Nam ſe ilicò reſtitutam intellexit:ac penitùs correcta,nunquàm in poſterum in id genus morbi recidit.

Relicta Florentia, quanquàm Senenſem vrbem adeamus, intrà eundem tamē ſexum atq; eundem ordinem cōſiſtemus.Iohanna Petri Libri filia,abuſq; incunabulis morbo comitiali vexabatur. Cùm deindè in monaſterio Paradiſi ad campū regium virgo inter virgines habitaret, bìs ferè ſingulis menſibus eiuſdē morbi furijs immaniter agebatur:ſic,vt inſaniens ac benè ſtulta,cogeretur per dies aliquot, quouſquè reſipiſceret,compedibus & vinculis coërceri.Cùm reſipuiſſet,& de referendo inter ſanctos Antonino(quæ res tūc agebatur)cognouiſſet:audito etiā,quòd ſignis coruſcaret,cōfeſſoris hortatu,eius prēſidiū,pollicita cereā ſtatuā,implorauit.Breuib⁹ rē claudo.Vidit virgo præſulē in Prædicatorū habitu,angelis compluribus ſtipatū,qui ſe non conflictandam in poſterum eo morbo pollicebatur: tum vt Florentiam iret, atq; ad ſepulcrum ſtatuam erigeret, admonebat. Saluti reddita,ac mox, cùm licuit, Florentiam profecta, ſtatuam ac tabellam pro ſepulcro,reportatæ valetudinis indicium,appendit.

Placet,vt antequàm Florentiam remigremus, Piſas etiā accedamus.Vbì prēfectus erat arcis veteris,Matthias Fedinus Florētinus.Huic erat filius Raphaël,adhuc puer, qui cùm ad cacumen arcis aſcēdiſſet, pede lapſus,ad ſolum ſpatio cubitorum quinquaginta cecidit,& quod magìs miſerandū fuit, impegit in aceruum lapidū, ſeu veriùs globorum,qui tormētis æneis ſeu bombardis (tantum potuit furor hominū in homines)emittūtur.Ilicò mater,ilicò ad famā complures aduolârūt:omnes puerū, in quo vitales ſpiritus introrsùm receſſerant, aut mortuum, aut moribundo proximum putârūt. Meliorus Creſcius,qui & ipſe,neſcio quam,in ea arce perſonā publicam gerebat,illuc capitio accepto(id birretum Hetruſca lingua dicimus) quod diui Antonini fuerat,accurrit:quod vbì capiti pueri exanguis indiderunt, ſtatìm reuiuiſcere,& collecto ſpiritu viſus eſt meliùs habere,integram ſalutem diebus pòſt paucis adeptus. Eodem capitio dyſurian,febres,dolorē capitis,manian,nè longum faciam, curata omnia:tum puerperiū facilius fuiſſe,conſtat.Florentiæ Iacobus Hieronymi, quatuordecim annis morbo elephantino correptus,fruſtrà admotis medicorū præſidijs,conualuit poſt octauum ab emiſſo voto diem.Ibidèm Simoni Perozio nō paucis annis inteſtina non abſq; dolore defluebant.hoc olìm familiariter vtebatur Antoninus,qui & ipſe eo morbi genere fuerat affectus.Humana itaq; videns adminicula deeſſe,ſpei plenus,ſepulcrū adijt: poſteaquàm flexo poplite,quāto ardore potuit, orâſſet,(mirum)adhuc ſepulcro incubanti inteſtina ſteterunt,quaſi iam certo loco conſuta eſſent ac prorsùs deligata.In eadem ciuitate Paulus Operanus ad cætera in hanc lucem prodeuntium incommoda illud etiam adiecit, quòd ſurdus & mutus à matris aluo,nihil omninò eſt vſq; in ſeptennium locutus.Cùm ſuos omnes conatus medici ad aperiendum os & aures adhibuiſſent, Laurentius pater ad Antoninum, quem dum viueret,intima amicitia coluerat,nuncupatis votis,filij calamitatem miſerans,confugit.Breuì dicam: ſtatìm reſeratæ ſunt aures, & ſoluta lingua. Leonardus Reatinus gemina eſt liberalitate præſulis donatus, & quòd ipſe in Porrectanis balneis ignea & periculoſa febre leuatus eſſet,& quòd filiolum,è ſublimi loco ad ſolum lapſum,cuius iam medici vitam deſperârant,eius patrocinio incolumē recepiſſet. Aloyſius Florentinus,& ipſe olìm præſulis domeſticus, patrem habuit, qui mēte lapſus,noctù ſolus vrbem non abſq; graui periculo circuibat.Integro biennio,quid in eo curando medici poſſent,voluit experiri. Poſtremò cùm omnia in irritū cedere vidiſſet,emiſſo voto,ad Antoninū iam defunctū fugiens,recepit patrem, qui tam ſaperet,quàm qui nunquā in mentis inopiā incidiſſet.Ioannes Marigriollus ex ordine Prædicatorū,in diui Marci cœnobio ſarciēdis veſtibus præfect⁹,integrū diem dexteriore oculo laborans,vt quaſi ſubularū cuſpide vellicari ſe putaret, nocte inſequēte occluſo oculo (nō enim tum dolor ſinebat aperiri) ad matutinas vigilias profectus, ac pro ſepulcro præſulis in orationē toto ardore animi collectus: Pater,ait,nè(quēſo)obliuiſcere te nunquàm denegâſſe mihi aliquid,cùm viueres,ſeu quid ad matrem meam inopem & ſenio confectam ſubleuandam, ſeu ad meos vſus popoſciſſem. Et nunc obſecro,affecto oculo tuæ clemētiæ collyriū adhibe,tantū de tua mihi miſericordia

Miraculū ingens ex ſancti viri capitio.

Item alia.

Curatur herniosus.

Item ſurdus & mutus.

Itē amens.

cordia polliceor,vt nunquàm niſi voti compos ſim ab hoc tuo ſepulcro receſſurus. Mox cùm ſe dicturũ quotidiè quaſdã eius nomini preculas, voto alligâſſet, ac penè loqui deſijſſet,omnis,aperto ſtatim oculo,morbus & dolor aufugit. Nicolaus Biliot. tus, diù formandis nouitijs in D.Marci cœnobio præfectus,quod eſt numero fratrũ & vitæ ſanctimonia conſpicuũ, è ſublimi ſcala,dum in D. Marci natalitio feſta fronde templũ ornat,ad ſolũ deturbatur. Territus, quòd ſe videbat in vitæ periculo verſari,adhuc ſuî compos, Antonini ſe muniri præſidio rogauit. Accurrunt fratres, & exanimem putãtes, volebant ad valetudinarium portare: cùm ſubitò reſumpto ſpiritu,petijt vtì ſe ſancto præſuli ad ſepulcrum præſentarent. Ibidèm cùm orâſſet,tam celerem,quàm integram ſalutem reportauit. Marcus Pechius fortè cùm iam annis auctus equitaret,in foueam deuolutus,equi etiam ſuperſtantis põdere premebatur. Antonini præſidio,quem,dum ille in præceps rotaretur,inuocârat,vtroq; periculo eſt exemptus.

Item ex oculo laborans.

Item penè exanimis.

Neq; verò,quanquàm ad ſuſcepti operis finem properemus, ſilentio inuoluendũ eſt,& nubiles fœminas & nuptas,paterna pietate ſanctum præſulem ſubleuâſſe. Feus Belcarus,boni vir nominis,& Hetruſca lingua poëta non vulgaris,cuius hodieq; nõnulla monumenta extant, reſperſa pietate Chriſtiana, ex vxore filias complures tulerat: quas, quanquàm rerũ inops,ſuis maritis ſingulas honeſtè collocauit. Defuncto Antonino,vna adhuc domì,matura iam viro, ſuperabat: quam miſer, quòd fortunis deſtitutus eſſet,viro nõ poterat perindè,àc alias,copulare. Seceſſerat fortè ad monaſteriũ ſuburbanum,cognomento Campora:(Religioſas enim ædes religioſus frequentabat) Cùm abſoluto prandio de rebus ſalutaribus cum monachis ſuaui colloquio tractâſſet,intrà cubiculum,vtì aliquantulùm cõquieſceret,eſt deductus. Hîc cùm obdormiſceret,videbatur ſibi eſſe in eccleſia diui Marci, atq; Antoninum quaſi tunc viueret,intueri. Tum verò maximè inſtare, nè filiæ cauſam poſthaberet: poſtremò,an ſe voti compotem faceret,rogâſſe: Antoninũ verò inclinato capite,ſe facturum annuiſſe. Reuerſus intrà vrbem,& iam agens hilariùs,paucis pòſt diebus filiã deſpõdit viro nobili: qui eas vltrò nuptias petens,in exigua dote quieſcebat. De nubili diximus: nunc ad nuptam veniamus. Conſtantia,Lucæ Pãzani filia tribus maritis fuit, alio ſuper alium obeunte, coniugata: cum omnibus viginti & duorum annorum ſpatium peregit,è quibus totos decem & octo infœcunda & ſterileſcens,nihil liberorum tulit,quanquàm præcepta medicorũ omnia & balnea tẽtârat. Peracto demùm apud tertium maritum quadriennio, Antonini nomen ijs legibus inuocauit,iniecturam ſe ſcilicet proli toto ſeptennio Prędicatorũ habitum: tum ſepulcro ſtatuam ceream erecturã,ſi demùm,ſterilitate poſita, marem peperiſſet. Quis (quęſo) credat,nuncupatis ilicò votis Antoninum affuiſſe? Nam nouem ab emiſſo voto exactis menſibus ſtatìm filium peperit, & cùm tota vicinia partũ ſuppoſititium putâret,quos ſubindè peperit,eius fœcunditatem declarârunt. Quatuor enim liberos, duos ſcilicet mares,ac totidem fœminas,nono quoq; menſe vnum,intrà triennium procreauit. Eiuſdem nominis & ſexûs aliud vno ferè verbo perſtringemus. Conſtantia Thomæ Benicaſæ cùm fœminas octo peperiſſet,audito, quòd tantis Antoninus ſignis emicaret,ad ſepulcrum orans,ex eo marem triduo,poſtquàm orauerat, conceptum,mox ſuo tempore editum, impetrauit.

Sterilis fœmina impetrat fœcunditatẽ.

Iam quis minuta illa & quotidiana, depulſas dico febres, dolores capitis ſedatos, oculorum aciem & vſum reſtitutum, doloris dentium rabiem placatã, phthiſim radicitùs conuulſam,eruptiones ex tuſſi ſanguinis compreſſas,plures à naufragio ſeruatos: ad hæc fœtum mortuum,qui edi non poterat,eductum: tum tres inſanas fœminas(rem profectò paucis tentatam) ſibijpſis redditas, energumenum, cilicio impoſito, occupantis dæmonis tyrannide liberatum: prætereà dyſurian, apoplexin, paralyſin curatam,puerperium appoſitu pilorum barbæ leuius effectum: tum libidinis incendia reſtincta,ac deſperatas mentes ad animi tranquillitatem reuocatas: Poſtremò tot quotidiè petentium,qui ſibi ſatisfactum eſſe prædicant, hilaritates: hæc, inquam,& id genus infinita quis narrabit? Si quis hæc vberiùs nôſſe voluërit, ex eis commentarijs petat, quos,dum de aggregando eo Sanctis tractabatur, conſcripſerunt: aut certè ad diui Marci templum Florentiam contendat: vbì quot tabellas ac ſtatuas(quarum numerus eſt multò maximus) inueniet,tot ſe putet ſignis præſu-

Varij depulſi morbi.

lis virtute factis intereſſe. Quòd ſi quis ea animi malignitate fuerit, vt non modò his fidem non adhibeat, ſed voluërit etiam ſancti virtutibus obtrectare: caueat nè duriore aliquo ſupplicij baculo quatiatur, ſicutì contigiſſe cuidam noſtra tempeſtate non ignoro. Nam quo tempore Carolus octauus Gallorũ rex tanta felicitate Italiã ad repetendũ regnum Neapolitanum peragrauit, totis copijs Florentiam aduenit: (ea enim iam ab Ferdinando Aragone deſciuerat ad Gallum) ruſtica plebs, nè quid in tanto belli ſtrepitu detrimẽti pateretur, intrà vrbẽ omnia cõuexerat. In ſuburbano Antoniano lecticæ pars, in qua Antoninus & dormierat viuens, & etiam deceſſerat, maximo cultu ad memoriã ſancti Antiſtitis ſeruabatur: quam & ipſam, ob aduẽtantem Gallum, cum alijs aliò deportârant.

Pars lecticæ eius religiosè aſſeruata.

Ac neſcio quî factũ ſit, vt in cauponam, quę eſt ad portam diui Galli, tranſmigraret. Super hanc Laurentius caupo crudam carnem quaſi lanius, nulla ſancti ratione habita, in fruſta concidebat. Quod intuitus Marcus Radda, ex eo voluït penſa pecunia redimere, quô reuerẽtiùs haberetur. Nolentem grauiter contempti præſulis increpuit. Laurentius verò commota bile in furorem actus, infandum morbum canceris non modò eſt in Marcum, ſed in Antiſtitẽ, pluſquàm bellua factus, contemptìm imprecatus: Ecquibus, ait, ſign is tuus iſte Antoninus vnquàm enituit, vt ſit ſanctus? Tum Marcus: Etſi ſigna, inquit, quibus effulſerit, me lateant, publico tamẽ conſenſu & fama omnium, vir magnus vitæ ſanctimonia celebratur. Vbì hæc dixit, Marcus abijt. Triduo pòſt eo carcinomate, quod ſibi & ſancto fuerat imprecatus, affectũ eſſe in ore miſerum, accepit: quo breuì etiã afflictus, expirauit.

Vltio diuina in blaſphemum.

Recẽtius adhuc illud, quod, cùm de cõſecrando agebatur, Romę contigiſſe, eſt ad me perlatũ. Epiſcopus (& cuius ordinis, & quod, nomen illi eſſet, nè cui forſan moleſtias ingerã, non prodo) opera vnius cardinalium, quos trutinandæ Antonini vitæ Leo decimus præfecerat, cuius in contubernio etiam viuebat, tam pio operi liuore, vt puto, ductus, ſubdolis rationũ nodis repugnabat. Erat enim vir doctrina ſingulari, qui & commentarios in theologiã iam ediderat, & tunc etiam in dialecticen ſcribebat. Miſer oblítus illud Dauidicũ, non eſſe tangẽdos Chriſtos Dei, cùm extremam iam manũ vellet dialecticis imponere, feſſus, vt fit, cubitũ proceſſit.

Pſal. 104.

Ea ipſa nocte, paulùm abfuit, quin repentino, ſed tamẽ accelerato interitu ſublatus: antequàm tamen extremum ſpiritũ efflâſſet, mandauit Cardinali, nè ſuo vellet ſuaſu & conſilio rem interturbare: debitis Antoninum honoribus nè fraudaret: errati ſe nunc, quòd reluctatus eſſet, & ipſum quoq; ad id ſua garrulitate flexiſſet, pœnas dare. Et ille quidem extremum diem clauſit: Cardinalis verò eius obitu terrefactus, quanto anteà ſtudio conſecrationẽ eius impugnârat, tãto mox ardore impendẽdis illi honoribus inſudauit. Aiebat enim, etſi nulla conſtarent alia indicia ſanctitatis, vel vno hoc ſibi eſſe magnitudinem eius exploratam.

Item in Epiſcopũ, ſancti viri obtrectatorem.

Sed narrandis iam tandèm ſignis finem imponamus: quæ qui voluërit, poteſt & debet admirari. Ego illa potiùs admiror, quorum ſibi partem fides mortalium non decerpit, quæ frequenter cum ſanctorũ munificentia in reportãda ſalute & aſſequẽdis votis vel ex æquo, vel parte ſaltem aliqua cõcurrit. Scio enim humilitatẽ, innocentiam, charitatem ac cæteras virtutes Antonini, eſſe Antonini proprias: quas quidem, quanquàm longè maximas, & omni cultu & admiratione dignas, illud mea quidem ſententia videtur longo ſpatio ſuperare, quòd gloriam potuit humanam atque humanos potuit honores conculcare. Quotuſquiſq; enim eſt, qui vltrò oblatam dignitatẽ, inter noſtri temporis ambitus & inexplebilẽ honoris ſitim, recuſârit? Neq; tam imperitus rerum ſum, vt factum eſſe hoc ab alijs antiquis patribus denegârim: ſed mores noſtrorum temporum intueor, quæ tantoperè ab illo naſcentis Eccleſiæ pudore deciderunt. Eſto, demus Antoninum longè infra illos priſtini temporis patres numerari: ſed natum eſſe hoc tempore, atq; hoc tempore eiuſmodi probitatis & contemptæ gloriæ radijs enitere, videtur priſcam illam ſanctimoniæ maieſtatem, omnium benè ſentientum ſuffragijs, æquare. Sed quanta eſt, quæſo, vis de induſtria depreſſæ ſanctitatis? Eccè Antoninus, quanquàm in cælis gloriæ lumine veſtitus radiaret, in terris etiam debito honoris titulo non priuatur. Quod enim ille nunquàm cogitauit, tua diligentia Clemens ſeptime, qui ei longo pòſt tempore in Florentina eccleſia ſucceſſiſti, in diuorum numerum eſt relatus. Id quod cùm patruelis tuus Leo decimus propemodũ, paratis iam omnibus, quæ eiuſmodi conſecrationis ritus exigit,

Antoninus ſanctorũ catalogo adſcriptus.

git,effeciſſet: eo mox altiore quodam conſilio ad Deum euocato, fortè nè datũ ali-
quid patriæ quis putaret: Adrianus ſextus eius nominis, exter, pridiè Calendas Iu-
nias,quo die tunc ſanctæ Trinitatis celebritas colebatur,Anno Pontificatûs ſecun-
do,& ab exceſſu Antonini ſexageſimo & quarto,conſummauit.

DE INVENTIONE S. CRVCIS, EX ORATIONE S. AMBROSII EPISCOPI DE OBITV *Theodoſij Imperatoris.*

BEATVS (eſt) Conſtantinus tali matre(Helena,)quæ 3. Maij.
imperanti filio diuini muneris quæſiuit auxilium, quo S. Helenæ
inter prælia quoq; tutus aſſiſteret,& periculum non ti- encomiũ.
meret. Magna fœmina, quæ multo ampliùs inuénit,
quod Imperatori conferret, quàm quod ab Imperato-
re acciperet. Anxia mater pro filio,cui regnum orbis
Romani ceſſerat,feſtinauit Hieroſolymam, & ſcrutata
eſt locum Dominicæ paſſionis. Stabulariã hanc primò
fuiſſe aſſerũt,ſic cognitã Conſtantio ſeniori,qui poſteà
regnũ adeptus eſt. Bona ſtabularia,quæ tam diligenter
præſepe DOMINI quæſiuiſſet. Bona ſtabularia, quæ Luc.10.
ſtabularium non ignorauit illum,qui vulnera curauit à
latronibus vulnerati. Bona ſtabularia,quæ mâluit exiſtimari ſtercora,vt Chriſtũ lu-
crifaceret. Ideò illam Chriſtus de ſtercore leuauit ad regnũ,ſecundùm quod ſcriptũ
eſt:Quia ſuſcitat de terra inopẽ,& de ſtercore erigit pauperẽ. Venit ergò Helena,cœ- Pſal.112.
pit reuiſere loca ſancta:infudit ei ſpiritus,vt lignũ Crucis requireret:acceſſit ad Gol-
gathã,& ait:Eccè locus pugnæ,vbi eſt victoria? Quæro vel vexillũ ſalutis, & inuenio.
Ego, inquit, in regnis, & Crux Domini in puluere? Ego in aulis, & in ruinis Chriſti
triumphus? Ille adhuc latet & palma vitæ æternæ? Quomodò me redemptam arbi-
tror,ſi redẽptio ipſa nõ cernitur? Video quid egeris diabole,vt gladius, quo perem-
ptus es,obſtrueretur. Sed Iſaac obſtructos ab alienigenis puteos eruderauit, nec la- Gen.28.
tére aquam paſſus eſt. Tollatur igitur ruina,vt vita appareat. Promatur gladius,quo 1.Reg.17.
veri Goliæ caput eſt amputatũ. Aperiatur humus,vt ſalus fulgeat. Quid egiſti diabo-
le,vt abſconderes lignũ,niſi vt iterùm vincereris? Vicit te Maria,quæ genuit trium-
phatorẽ,quæ ſine imminutione virginitatis edidit eum,qui crucifixus vinceret te,&
mortuus ſubiugaret. Vincéris & hodiè,vt mulier tuas inſidias depræhẽdat. Illa quaſi
ſancta Dominum geſtauit:ego Crucem eius inueſtigabo. Illa generatum docuit,ego
reſuſcitatum. Illa fecit, vt Deus inter homines videretur: ego ad remedium pecca-
torum,diuinum de ruinis eleuabo vexillum.

Aperit itaq; humum,decutit puluerẽ,tria patibula confuſa reperit,quę ruina cõ- Inuenit S.
texerat,inimicus abſcõderat. Sed nõ potuit obliterari Chriſti triũphus. Incerta hæ- Helena Crucem
ret vt mulier,ſed certã indaginẽ ſanctus ſpiritus inſpirat,eô quòd duo latrones cum Chriſti.
Dñо crucifixi fuerint. Quærit ergò medium lignũ. Sed poterat fieri,vt patibula in-
ter ſe ruina confunderet,caſus mutaret & inuerteret. Redit ad Euãgelij lectionẽ:in-
uenit,quia in medio patibulo prælatus titulus erat, Ieſus Nazarenus rex Iudæorum.
Hinc collecta eſt ſeries veritatis:titulo crux patuit Saluatoris. Hoc eſt,quod petẽtib'
Iudæis Pilatus reſpõdit: Quod ſcripſi,ſcripſi: id eſt,Nõ ea ſcripſi,quæ vobis placerẽt, Iohan.19.
ſed quæ ætas futura cognoſceret. Nõ vobis ſcripſi,ſed poſteritati: propemodùm di-
cens: Habeat Helena,quæ legat,vndè Crucẽ Dñi recognoſcat. Inuénit ergò titulum,
regem adorauit,nõ lignũ vtiq;:quia hic gẽtilis eſt error & vanitas impiorũ,ſed ado-
rauit illũ,qui pependit in ligno,ſcriptus in titulo: Illum,inquam,qui ſicut ſcarabeus
clamauit,vt perſecutoribus ſuis peccata donaret. Auida mulier feſtinabat tangere
remedium immortalitatis, metuebat calcare ſacramentũ ſalutis. Læto corde & tre-
pidanti veſtigio quid faceret,neſciebat. Pertendit tamẽ ad cubile: veritatis lignũ re-
fulſit,& gratia micuit. Et quia iam fœminam viſitauerat Chriſtus in Maria,vt ſpiritus
in Helena viſitaret:docuit eam,quod mulier ignorabat:& deduxit in viã,quam mor-
talis ſcire nõ poterat. Quæſiuit clauos,quibus crucifixus eſt Dñs,& inuénit. De vno Inuénit etiam clauos.

 clauo

clauo frænos fieri præcepit,de altero diadema intexuit:vnum ad decorem, alterum ad deuotionem. Viſitata eſt Maria, vt Euam liberaret: viſitata eſt Helena, vt Imperatores redimeret. Miſit itaque filio ſuo Conſtantino diadema gemmis inſignitum, quas precioſior,ferro innexas crucis,redemptionis diuinę gemma cōnecteret. Miſit & fręnum. Vtroq; vſus eſt Conſtantinus,& fidem tranſmiſit ad poſteros reges. *Vide Cōſtantini pietatem.*

Principium itaq; credentiū Imperatorum,ſanctum eſt,quod ſuper fręnum:ex illo fides,vt ꝑſecutio ceſſaret,deuotio ſuccederet. Sapiēs Helena,quæ Crucē in capite regum leuauit,vt Crux Chriſti in regibus adoretur. Nō inſolētia iſta,ſed pietas eſt,cùm defertur ſacræ redēptioni. Bonus itaq; clauus Romani Imperij,qui totū regit orbē, ac veſtit principū frontē: vt ſint prædicatores,qui perſecutores eſſe conſuêrunt. Rectè in capite clauus,vt vbì ſenſus eſt,ibì præſidiū. In vertice corona,in manibus habena. Corona de cruce,vt fides luceat:habena quoq; de cruce,vt poteſtas regat:ſitque iuſta moderatio,nō iniuſta precatio. Habeāt hoc etiā principes,Chriſti ſibi liberalitate cōceſſum,vt ad imitationē Dñi dicatur de Imperatore Romano: Poſuiſti in capite eius coronā de lapide precioſo. Ex illo gratulatur eccleſia,erubeſcit Iudęus:nec ſolùm erubeſcit,ſed etiā torquetur,quòd ipſe ſibi author cōfuſionis eſt. Dum inſultat Chriſto,confeſſus eſt eum regē:dum regem Iudæorū appellauit,ſacrilegiū ſuum, qui non credidit,cōfitetur. Eccè, inquiunt,crucifiximus Ieſum,vt Chriſtiani & poſt mortē reſurgāt,& mortui regnent. Nos crucifiximus,quem reges adorāt. Quem nō adoramus,ipſi adorāt. Eccè & clauus in honore eſt:& quem ad mortē impreſſimus, remediū ſalutis eſt,atq; inuiſibili quadā poteſtate dęmones torquet. Putabamus nos viciſſe,ſed nos victos fatemur. Iterùm Chriſtus reſurrexit,& reſurrexiſſe eum principes agnouerunt. Iterùm viuit,qui non videtur. Nunc maior nobis contentio, nunc pugna nobis vehementior aduersùs eum. Cui regna famulantur,cui ſeruit poteſtas, illum contempſimus:quomodò regibus reſiſtemus? Ferro pedū eius reges inclinantur. Reges adorant, & Photiniani diuinitatē eius negant? Clauum Crucis eius diademati ſuo præferunt Imperatores,& Arriani poteſtatem eius imminuūt? Sed quæro,quarè ſanctū ſuper fręnum,niſì vt Imperatorum inſolentiā refrænaret,cōprimeret licentiam tyrannorum,qui quaſi equi in libidines adhinnirent, quòd liceret illis adulteria impunè committere? Quæ Neronū,quæ Caligularū,cæterorumq́; probra cōperimus,quibus non fuit ſanctum ſuper frænū? Quid ergò aliud egit Helenę operatio,vt fręna dirigeret,niſì vt omnibus Imperatoribus ſancto dicere ſpiritu videretur, Nolite fieri ſicut equus & mulus: ſed in fræno & camo maxillas eorū conſtringeret,qui ſe nō agnoſcerent reges,vt regerent ſibi ſubditos? Prona enim poteſtas in vitiū ferebatur,& more pecudū vaga ſeſe libidine polluebat. Ignorabāt Deū:reſtrinxit eos Crux Dñi,& reuocauit à lapſu impietatis. Leuauit oculos eorū,vt Chriſtū in cęlo quærerēt. Exuerūt ſe camo perfidiæ,ſuſceperūt fræna deuotionis & fidei,ſecuti dicentē: Tollite iugū meum ſup vos. Iugū enim meū ſuaue eſt, & onus meū leue eſt.

Alludit ad caput 14. Zachariæ. — *Pſal. 20.* — *Clauus in honore eſt, & remedium ſalutis, eſt, &c.* — *Pſal. 31.* — *Matt. 11.*

ITEM DE EADEM S. CRVCIS INVENTIONE, EX LIB. II. CAP. I. ECCLESIASTICAE HISTORIAE *Sozomeni: cui planè conſentanea ſcribunt Socrates lib. 1. cap. 13. Theodoritus lib. 1. cap. 18. & Ruffinus lib. 10. cap. 7. & 8. Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ. Deſcripſimus autem hæc ex verſione doctiſſimi viri Iohannis Chriſtophorſoni.*

CVM iam Concilium Nicenum veniſſet ad exitum, & ſacerdotes omnes domum reuertiſſent,Imperator ſupra modū ideò lætatus eſt, quòd Eccleſiam vniuerſam de doctrina fidei conſentientē videret. Atq; vbì pro epiſcoporum concordia, pro ſe, pro liberis, pro Imperio deniq; Deo gratias egiſſet,templum Hieroſolymis circiter locū, qui dicitur Caluariæ, ad honorem Dei illuſtrandum ædificare inſtituit. Per idem ferè tempus Helena Imperatoris mater venit Hieroſolymam, cùm precandi cauſa, tum ſancta illa loca viſendi. Quæ quoniam pio animo erga religionem Chriſtianam erat affecta, viſa eſt ſibi operæprecium factura, ſi lignum Crucis venerandæ inuenire poſſet. Verùm neque illa, neque diuinum DOMINI ſepulcrum tam facile repertu erat. Nam veteres Gentiles, qui Eccleſiam perſecuti fuerant,quoniam Chriſtianam religionem,recèns iam ortam, concídere cōprime-

S. Helena inuiſit Hieroſolymā religionis ergô.

primereque omnibus opibus viribuſq; laborabant,idcircò eum locũ, ingenti aggere ſuprà iniecto,obruérunt, inq; maiorem altitudinem, vtì etiamnùm appáret, erexerunt.Quinetiam vniuerſo loco tum ſepulcri, vndè Chriſtus reſurrexit, tum Caluariæ muro vndiq; circundato,eum pro ſuo arbitratu exornare cœperunt.Nam primùm ſternunt lapidibus,deindè fanum Veneris ſuprà extruunt:poſtremò ſimulacrũ in eo ſtatuunt,ad eum ſanè finẽ, vt & q Chriſtũ in eo loco adorarẽt, Venerẽ viderẽtur colere,& tẽporis diuturnitate vera cauſa, cur homines eũ locũ venerarẽtur, veniret in obliuionẽ:quippe cùm Chriſtiani neq; eò tutò ipſi accedere poſſent, neque alijs indicare auderent:ſed contrà,omnibus pro certo confirmaretur,in eo loco aliud eſſe nihil,præter fanum Gentium & Veneris ſtatuam. Templũ Veneris in loco Caluariæ.

At verò tãdèm locus erutus eſt,& error,in quo ſtabiliendo tãtoperè laboratũ fuerat,manifeſtò depræhenſus,indicio,vtì quidam memorant,Hebræi cuiuſdam versùs Orientem habitãtis,qui à viro quodam ſcripto admonitus, locum commonſtrauit: ſed,quæ verior eſt opinio,monſtratiõe Dei opt.max. qui ſignis qbuſdam & ſomnijs homines ad loci memoriã excitauit. Nam res diuinæ,mea qdẽ ſentẽtia, humano indicio nõ egẽt,cùm Deo viſum ſit eas patefacere. Itaq; vt primùm locus ille Imperatoris mãdato fuit perpurgatus,in ꝓfundo quadã in parte illius antrũ, vndè Chriſtus reſurrexit,emerſit : in altera aũt parte eiuſdẽ loci tres inuẽtæ ſunt cruces,& aliud lignicul ũ ſeparatìm,quod tabulę geſſit ſimilitudinẽ, verbis & literis nõ Hebraicis ſolùm,verumetiã Græcis & Latinis inſcriptũ:quę verba ac literę nõ aliud cõplectebãtur,ꝙ̃ Ieſum Nazarenũ regẽ Iudęorũ. Hęc ipſa verba,ſicut in ſacro Euãgeliorũ libro commemoratũ eſt,mãdato Pilati Præſidis Iudææ,ſupra caput Chriſti ſcripta fuerũt. Cæterùm adhuc erat perdifficile, Crucẽ Dñi à reliquis duabus internoſcere diſcerneréq;,pręſertim cùm nõ illius modò inſcriptio ab ea diuulſa diſtractaq; eſſet,verũ etiã ipſæ tres cruces ꝓmiſcuè ꝓiectæ,ordine earũ,vt eſt veriſimile, eo tempore, quo corpora illis ſuffixa oblata erãt, penitùs cõfuſo & perturbato. Nam cùm milites Ieſum in cruce mortuũ reperiſſent,eum indè ſublatũ,primùm vtì literis ſacris ꝓditum eſt, ſepeliendũ tradiderũt. Deindè quò latronibus vtrinq; ſuſpẽſis mortem maturarẽt,eorum crura cõfregerũt.Poſtremò cruces nullo ordine, aliam aliò in loco ꝓiecerũt.Nam qd curæ putes illis fuiſſe de crucibus ordine,quo priùs erãt,reponendis, ꝓ̃ſertim cùm ſinguli feſtinarẽt domum antè redire, ꝙ̃ adueſperaſceret, & nõ ducerẽt operępreciũ,in crucibus hoĩm per vim interfectorum,ordine collocãdis aliqd temporis cõſumere? Quarè cùm diuinum Crucis Dñicę lignum hac de cauſa adhuc etiã ignotum eſſet,& diuiniore quodam,quàm quod ſit in humana ſitum poteſtate,egeret indicio, eiuſmodi quiddam accidiſſe conſtat: Tres cruces inuẽtę. Iohan.19. Matt.27. Iohan.19.

Nobilis quædam mulier Hieroſolymis in morbum grauiſſimum, eumq; planè inſanabilem fortè inciderat : ad quam in lecto decumbentẽ Macarius Epiſcopus Hieroſolymorum,ſibi Imperatoris matre & alijs,quos ipſe circùm ſe habebat,aſſumptis venit:atq; vt primùm precatus eſt, dederatq; inſpectantibus iſtud ſignum, nimirùm eã eſſe Dñi Crucem, ꝙ mulieri adhibita, morbo illã liberaret: ſingulas cruces allatas mulieri admouit.Verùm duabꝰ illarũ appoſitis,factum qdẽ ineptum & planè ridiculum viſum eſt: qppe mors nihilo minùs mulierẽ erat iamiã occupatura.Sed ſimul vt tertia itidèm fuit ei adhibita,derepẽtè aperuit oculos,& collectis viribus, extemplò è cubili ſana exilijt.Fertur itẽ,mortuum Crucis virtute ſimili ratione ad vitã reuocatum.Huius aũt Crucis ſalutaris,iamtum inuẽtæ,maxima pars adhuc etiã Hieroſolymis in capſa argentea cuſtoditur:reliqua verò ab Imperatrice ad filium Cõſtãtinum deportata eſt.Quòd ad clauos attinet,qbus corpus Chriſti cõfixum erat,memorant Imperatorẽ ex illis ſibi cõfeciſſe galeã & frænum equi, vt ſcriptum eſt à Zacharia ꝓpheta,& à quo ꝓ̃dictum,ꝙ in tempore iſto illud, quod ſit in frænũ equi, (his eñ ferè verbis vtitur propheta)ſanctum eſſet Domino omnipotenti.Iſta qdem vt olìm ꝓ̃cognita à ſanctis Prophetis præuiſaq; fuêre, ſic poſteà factis planè admirabilibus tum cõfirmata,cùm Deo tempus viſum eſt eiuſmodì rebus opportunum. Neq; certè tãtoperè mirãdum, ꝓ̃ſertim cùm ipſi Gẽtiles ingenuè fateãtur hoc eſſe Sibyllæ carmẽ: Crux Dñi ſanat fœminã moribundã, itemque mortuũ. Zach.14.

O lignum felix,in quo Deus ipſe pependit. Carmen Sibyllę de Cruce Chriſti.

Iſtud eñ ità eſſe,nemo,etiamſi acri ſtudio cõtrà pugnare voluẽrit,ꝓnegabit. Quarè & lignũ crucis, & eiꝰ veneratio à Sibylla ꝓ̃ſignificata eſt. Sunt hæc qdẽ à nobis,ſicutì

accepimus,commemorata: quandoquidem ea ex viris, qui illa accuratè nôrint, & ad quos eorum cognitio à patribus ad liberos ſucceſſione quadam deriuata, peruenerit, & qui eadem ipſa pro facultate literis prodere poſteriſque relinquere ſtůduerint,audiuimus.

DIVI EPHRAEM SERMO DE SANCTA ET VIVIFICA CRVCE.

Galat.6. Nota ritũ antiquitatis.

NOS Chriſtiani à Gentilibus ac Iudæis declinemus, poſteſque noſtros precioſa ac viuifica Cruce coronemus, dicentes cum Apoſtolo Paulo: Mihi abſit gloriari, niſi in Cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti. Pingamus in ianuis, atque in frontibus noſtris, & in ore, & in pectore, atque in membris omnibus, viuificum ſignum. Armemur inſuperabili hac Chriſtianorum armatura. Ea enim victrix eſt mortis,fidelium ſpes,lux orbis terræ, paradiſi reſeratrix, profligatrix hæreſeum, monachorum adminiculum, firmamentum fidei, magna ſalutariſque cuſtodia, & gloria perpetua Orthodoxorum in æternum. Hanc, ô Chriſtiane, armaturam diebus ſingulis & noctibus, horis atque momentis, in omni loco circunferre non deſinas, nihilque ſine ipſa perficias: ſed ſiue dormias, ſiue iter agas, ſiue euigiles, ſiue operi inſiſtas, ſiue manduces, ſiue bibas, ſiue maria nauiges, ſiue tranſmittas flumina, hac te lorica circuntege, membraque tua omnia ſalutari ſigno exorna, atque circunſepi, & non accedent ad te mala. Hoc enim ſigno conſpecto, aduerſariæ poteſtates conterritæ trementeſque recedunt. (Efficacia ſigni S. Crucis.) Crux ipſa Chriſti veraciter ſanctificauit orbem, fugauit tenebras,lucemque reuexit.Hæc eliminauit errores,viamque monſtrauit.Hęc ab Ortu Solis & Occaſu, à Septentrione & Meridie collegit gentes, atque in vnam Eccleſiam,in vna fide,ſub vno capite in charitate connexuit. Hæc Orthodoxorum inexpugnabilis murus eſt.

Quod os,quæ labia,quæ lingua dignè pro merito laudare poterit victricia arma æterni Imperatoris noſtri Chriſti? Crux Caluariæ in loco defixa, mox vitæ noſtræ feliciſſimum botrum ſine opere humano pullulauit. Hoc deniquè precioſiſſimo ligno,Chriſtus DEVS noſter inferni voraciſſimum dirupit ventrem, nimiſque patulum diaboli obſtruxit os.Eo conſpecto,contremuit mors, omneſque,quos à primo homine vſque ad id temporis ſub ditione ſua tenuerat vinctos,dimiſit.Crucis armis accincti ſancti Apoſtoli, omnem inimici calcauêre virtutem. Hac ſe,thoracis vice munientes milites Chriſti, beatiſſimi martyres,omnes artes & inuentiones, atrocitateſque tyrannorum ſuperârunt. Hanc baiulantes ſancti monachi,ſeculo valefacientes, ſummo cum gaudio & alacritate in ſolitudinibus,& montibus,& ſpelũcis,cauerniſque terræ ſibi ſedes elegerunt. O ineffabilem immenſamque bonitatem beningniſſimi Dei,qui tam magna,tamque præclara munera,humano generi Crucis indulſit vexillum.Hæc autem ſancta Crux rursùs in conſummatione ſeculi, cùm ſecũdus illuxerit Domini Saluatoris aduentus, prima, cum gloria ingenti & Angelicorum exercituum infinita multitudine,apparebit in cęlo,inimicos quidem terrens ac vexans,fideles autem illuminans atque lætificans, aduentumque cæleſtis Imperatoris annuncians. (Matt. 24.)

De precioſiſſima & viuifica,diuinaque Cruce hactenùs diximus,etſi plura his dici poterant,ac fortaſsè debuerant.

IN LAVDEM SANCTAE ET VIVIFICAE CRVCIS SERMO BEATI IOHANNIS DAMASCENI: LIB. IIII. *cap.12. de Orthodoxa fide.*

1.Cor.1. 1.Cor.2.

SERMO Crucis, ijs qui pereunt, ſtultitia eſt: nobis autem,qui ſalute reſpiramus,virtus Dei eſt. Nam ſpiritualis omnia dijudicat: Animalis verò homo non ſuſcipit ea, quæ ſpiritûs ſunt. Stultitia enim ijs, qui fidem non ſuſcipiunt, & bonitatem & omnipotentiam DEI non exiſtimant, ſed humanis & naturalibus cogitationibus diuina ſcrutantur. Omnia nanque DEI ſunt ſuper naturam,adhuc & ſuper ſermo-

ſermonem & mentem. Quis enim cogitauerit, quo pacto ex nihilo ad eſſe, & cuius gratia deduxerit Deus vniuerſa? Si naturalibus cogitationibus inuenire voluerit, non apprændet. Animalis enim eſt hæc indagatio,& dæmoniaca. Si quis verò fide manuductus, bonitatem, omnipotentiam, veritatem, ſapientiam, iuſtitiam & diuinitatem cogitet, inueniet omnia leuia, & plana, & viam rectam. Sine enim fide impoſſibile eſt ſaluari: nam fide omnia, & humana, & ſpiritualia, conſtant. Neque enim agricola ſine fide incidit terræ ſulcum, neque mercator paruo ligno ſuam ipſius animam inſano maris pelago committit: non nuptiæ fiunt, non aliud quicquam in vita ſine fide. Fide intelligimus, ex nihilo ad eſſe omnia DEI virtute deducta eſſe. Omnia & diuina,& humana,fide dirigimus. Fides autem eſt inſcrutabilis conſenſus.

Omnis igitur actio & miraculifera operatio Chriſti,maxima,diuina & ſummè admiranda: omnium tamen admirabiliſſimum,eſt precioſa ipſius Crux. Per nullum enim aliud mors primi parentis deſtructa eſt, & primi parentis peccatū ſolutum, infernus ſpoliatus,reſurrectio donata,virtus nobis contemnēdi præſentia, mórtemq; ipſam elargita,ad antiquam beatitudinem regreſſio reparata, portæ paradiſi patefactæ,natura noſtra in dexteris Dei ſedens, filij Dei & hæredes nos facti, niſi per Crucem Domini noſtri Ieſu Chriſti. Per ipſam enim hæc omnia mirificè ſunt impleta. Nam quicunq; baptizati ſumus in Chriſto,vt inquit Apoſtolus,in morte eius baptizati ſumus:& quicunq; in Chriſto baptizati ſumus, Chriſtum induimus. Chriſtus autem eſt Dei virtus & ſapientia. Eccè mors Chriſti,id eſt,Crux,hypoſtatica Dei virtute,& ſapientia circundedit nos. Virtus ſiquidem Dei eſt verbum Crucis,aut quia potentia Dei,id eſt, contra mortem victoria, per ipſam nobis manifeſtata eſt, aut quia, quemadmodùm quatuor extrema Crucis per medium centrum continentur & cōſtringuntur, ſic per Dei virtutem altitudo & profunditas, longitudo & latitudo, id eſt,omnis viſibilis & inuiſibilis creatura continetur.

Crux Chriſti qd nobis cōtulerit. *Rom.6.* *Galat.3.* *1.Cor.1.*

Hæc nobis ſignū data eſt ſuper frontem, quemadmodùm Iſraëli circuncíſio. Per ipſam enim fideles ab infidelibus & diſtamus, & diſcernimur. Ipſa eſt ſcutum, & arma,& trophæum aduersùs diabolum. Ipſa ſignaculum, vt non tangat nos exterminator,vt inquit ſcriptura. Ipſa iacentium erectio, ſtantium firmamentum, baculus debilium,paſtorum virga, conuertentium manuductio,proficiētium perfectio,animæ ſalus & corporis, omnium malorum auerſio, omnium bonorum cauſa, peccati deſtructio,arbor reſurrectionis,lignum vitæ æternæ: ipſum nimirùm precioſum lignum, & perquàm verè venerādum, in quo ſemetipſum in hoſtiam pro nobis Chriſtus obtulit,atq; vt ſanctificatum tactu ſancti corporis & ſanguinis,decenter adorādum. Clauique,& lancea,& indumenta,& ſacra ipſius tabernacula adorāda,quę ſunt præſepe,ſpelunca,golgotha,Saluatoris viuificum ſepulcrum,Sion Eccleſiarum propugnaculum,& ſimilia: vt Deiparens ait Dauid: Introibimus in tabernaculum eius, adorabimus in loco,vbì ſteterunt pedes eius. Quòd autem Crucem dicam,oſtendit quod ſequitur: Reſurge Domine in requiem tuam: ſequitur enim Crucem reſurrectio. Si enim amatorum deſiderabilis domus,& lectus,& amictus: multo magìs Domini & Saluatoris noſtri,per quæ & ſaluati ſumus.

Exod. 12. *Crux adoranda.* *Pſal. 131.*

Adoramus etiam figuram precioſæ & viuificæ Crucis, tametſi ex alia materia facta eſt,non materiam venerantes,(abſit enim)ſed figuram,tanquàm Chriſti ſignum. Dixit enim Diſcipulis ſuis conteſtans: Tunc apparebit ſignum filij hominis in cælo, Crucem dicens. Et idcircò mulieribus dixit reſurrectionis Angelus: Ieſum quæritis Nazarenum crucifixum. Et Apoſtolus: Nos autem prædicamus Ieſum Chriſtum,& ipſum crucifixum. Multi enim Chriſti & Saluatores,ſed vnus crucifixus. Non dixit, lancea perfoſſum, ſed crucifixum. Adorandum eſt igitur ſignum Chriſti: vbì enim fuerit ſignum eius,illic & ipſe erit. Materia autem, ex qua figura Crucis exprimitur, ſiue ſit aurum,ſiue lapides precioſi,aut alia quæuis materia,poſt figuratiōem,ſi contingat diſſolui,non adoranda. Omnia igitur,quæ Deo adiacuerunt, adoramus, ipſi reuerentiam pietatiſque cultum exhibentes.

Matt. 24. *Mar.16.* *1.Cor.1.*

Hanc precioſam Crucem præfigurauit vitæ lignum, quod in paradiſo plantatum eſt à Deo. Nam poſteaq̄ per lignum mors allata eſt, oportebat per lignū donari vitā,

Gene.2.

&re-

Gen.48. Hebr 11. & reſurrectionem. Iacob adorans ſummitatem virgæ, alternatis cancellatisque ma-
Exod.14. nibus filios Ioſeph benedicens, ſignum Crucis manifeſtiſſimè deſcripſit. Virga Mo-
Exod.17. ſaica in ſimilitudine Crucis mare percuſſit,& ſaluauit Iſraël, Pharaonem autem ſub-
Exod.15. Num.17. merſit. Manus cruciformiter extenſæ, Amalech repulerunt. Ligno amara aqua dul-
Num.21. cis facta eſt, & petra rupta, & profundens fluenta. Virga Aaron, ſacri Pontificatûs
inſigne fuit. Serpens in ligno triumphatus, qui mortuus eſt, ligno mortuum viden-
tes inimicum ſaluante, & credentes, quòd Chriſtus in carne peccati, peccatum non
Deut.28. Eſa.65. ſciēte, in Cruce peccata affixit. Magnus Moſes clamat: Videbitis vitam veſtram pen-
dentem in ligno ante oculos veſtros. Et Eſaias: Tota die expandi manus meas ad po-
pulum diſcredentem, & contradicentem. Qui hanc igitur adorant, participes fiunt
Chriſti crucifixi, Amen.

BEATI PETRI DAMIANI SERMO DE INVENTIONE SANCTAE CRVCIS.

HODIE, fratres chariſſimi, quia Crucis inuentionem colimus, qua-
ſi reperto communi totius mundi theſauro, communiter in Chri-
Luc.15. ſto gaudere debemus: & ſicut ille, inuenta perdita oue, vel drachma,
conuocatis amicis & vicinis, cōgratulatus eſt: ità & nos, inuento eo,
nō quod ipſe perdiderat, ſed quo nos perditos acquiſièrat, iuſtum eſt
Galat.6. gloriari, præſertim cùm Apoſtolus dicat: Mihi autem abſit gloriari,
niſì in Cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti: tantoque propenſiùs ſpiritualem lætitiam
alacri debemus mente cōcipere, quanto nō ignoramus & ipſum humanæ ſalutis ini-
micum amariùs ſuſpirare. Gaudebat nanque diabolus ad euadendum ignominioſæ
ſuæ confuſionis opprobrium, quòd triumphale vexillum, ſub quo perdiderat, ſub
quo proſtratus & captiuatus fuerat, eatenùs maneret occultum, & ruinæ ſuæ dede-
cus, quod ſuccumbendo pertulerat, ſuppreſſo ſigno victoriæ, compenſabat. At vbì
repertum eſt, vbì cum tanta gloria Chriſtianæ deuotioni & pietati perpendit eſſe
Signum conſpicuum, erubeſcit ſe vbiquè iam videre proſtratum, quia vbiquè titulum diui-
Crucis q̄d næ victoriæ cernit erectum. Vbicunq; enim ſignum Crucis erigitur, illic proculdu-
indicet. biò & Chriſti victoria, & diaboli captiuitas denotatur.

Porrò autem veternoſus hoſtis per lignum primum hominem vicerat,
omnemque illius progeniem per quinque millia ferè annorum, tanquàm ſeruum
Pſal.18. ſub iugo ſuæ tyrannidis opprimebat. Venit autem DEI filius, tanquàm gigas ad
currendam viam, vt debellaret aëreas poteſtates, & lignum ligno oppoſuit, dum
per Crucis amaritudinem expuit venenatam pomi illius vetiti voluptatem. Primus
ſcilicet homo cùm manum ad arborem, diabolo ſuadente, porrexit, tanquàm li-
gneæ tabulæ chirographum dedititiæ ſeruitutis inſcripſit. Secundus homo cùm in
Cruce manus extendit, cautionem illam lethiferæ paſſionis obliterando deleuit.
Per lignum ergò ſerui facti, per lignum ſumus libertati priſtinæ reſtituti. Per lignum
de Paradiſo fueramus eiecti, per lignum ſumus ad patriam reuocati. Et qui per li-
gnum inimici deputati fuimus, per ſacramentum Crucis in amicitiam DEI, &
in Angelorum concordiam reconciliati ſumus, teſtante Apoſtolo, qui de CHRI-
STO ad Epheſios loquens: Ipſe eſt, inquit, pax noſtra, qui fecit vtraque vnum, &
Ephe.2. medium parietem maceriæ diſſoluens inimicitias in carne ſua, legem mandatorum
decretis euacuans, vt duos condat in ſemetipſo in vnum nouum hominem, faciens
pacem, vt reconciliet ambos in vno corpore Deo, per Crucem interficiens inimici-
tias in ſemetipſo.

Hoc deniquè ſalutis humanæ vexillum non ſolùm lex per quaſdam typicas intelli-
gentias & ænigmata præfigurat, ſed & omnium Prophetarum oracula, & cuncta ve-
teris inſtrumenti veneratur authoritas. Quæ eſt enim ſacri eloquij pagina, quę Cru-
cis myſterium nō redoleat, & ad hoc, quaſi ad totius humanæ ſalutis caput atq; prin-
cipium nō intēdat? Ex q̄bus nimirùm nō ocioſum credimus, ſi aliqua hîc teſtimonia,
quæ

quę Crucis myſterium innuant, ꝓferamus, vt per ea, quę hîc breuì ſermone perſtrin- S.Crucis typi.
gimus, ad illa etiam, quæ tacentur, facilioris intelligentiæ aditum præbeamus. Pri- Gene. 22.
mus igitur Abraham accedat in medium, qui dum immolare Deo filium voluit, cũ-
cta penè per ordinem paſſionis Dominicæ ſacramenta ſignauit. Sicut enim Abra-
ham, qui Pater excelſus dicitur, vnicum & dilectum filium offerre Deo non dubita-
uit: ità & ſummus Pater vnigenitum dilectumq; Filium pro nobis omnibus tradidit.
Et ſicut Iſaac ipſe ſibi ligna portauit, ꝗbus erat imponendus: ità quoq; Chriſtus Cru-
cis ſuæ geſtauit in humeris lignũ, in quo erat pro noſtra ſalute paſſurus. Duo autem
ſerui illi procùl dimiſſi, Iudæos ſignificant: qui cùm ſeruiliter viuerent, & carnaliter
ſaperent, nõ intellexerũt altiſſimam paupertatem Chriſti: atq; ideò non aſſcenderũt
in montem, locũ videlicet ſacrificij. Cur aũt duo ſerui, niſi quia, peccãte Salomone,
ex vna Iſraëlitica plebe duo facti ſunt populi? Quib⁹ vtriſq; ſæpè per Prophetas dici-
tur: Auerſatrix Iſraël, & præuaricatrix Iuda. Aſinus aũt ille, quo tunc vtebatur Abra- Ierem. 3.
ham, inſenſata erat ſtultitia Iudæorum. Illa planè bruta ſtultitia omnia ſacramenta
portabat, quæ tamen quid ferret, velut irrationale animal, ignorabat. Iam verò quid
eſt, quod dictum eſt eis: Expectate hîc cum aſino: poſtquàm autem adorauerimus,
reuertemur ad vos? Audi Apoſtolum: Cæcitas, inquit, ex parte Iſraël facta eſt, vt ple- Rom. 11.
nitudo gentium intraret, & ſic omnis Iſraël ſaluus fieret. Quid eſt enim, quod dici-
tur: Cæcitas ex parte Iſraël facta eſt? Hoc eſt videlicet: Expectate hîc cũ aſino. Vt ple-
nitudo gentium intraret: hoc eſt: Poſtquàm adorauerimus. Vbì videlicet ſacrificium
Dominicæ Crucis impletum, per omnes gentes fuerit prædicatum. Quod autem ſe-
quitur, Et ſic omnis Iſraël ſaluus fieret: hoc eſt: Reuertemur ad vos. Quid eſt autem,
quòd aries inter vepres hærens cornibus inuenitur, qui pro Iſaac immolatus offer-
tur? Crux nempè cornua habet: duo ſiquidem ligna inuicèm componuntur, & ſic
Crucis ſpeciem reddunt. Hinc eſt enim, quòd de Chriſto ſcriptum eſt: Cornua ſunt Habac. 3.
in manibus eius. Hærens ergò cornibus aries Chriſtus, eſt crucifixus inter aculeatas
& vulnificas Iudæorum iniquitates, ſicut ipſe per Hieremiam conqueritur, dicens:
Spinis peccatorum ſuorum circundederunt me populus hic. Peracto ſacrificio, dici-
tur Abrahæ: In ſemine tuo benedicẽtur omnes gentes: & poſtquàm Dominus dicit:
Foderunt manus meas, & pedes meos: paulopòſt in eodem pſalmo ſubiecit, Remini- Pſal. 21.
ſcentur & conuertentur ad Dominum vniuerſi fines terræ, & adorabunt in conſpe-
ctu eius vniuerſæ familiæ gentium: quoniam Domini eſt regnum, & ipſe dominabi-
tur gentium. Oblato itaq; Abraham filio, & pro eo ariete immolato, appellauit no-
men loci illius, Dominus videt: quia Redemptor noſter, poſtquàm in ara Crucis ob-
latus, mortis noſtræ debitum ſoluit, videndum ſe deincèps fidelium ſuorum obtuti-
bus præbuit: vt nimirùm redempti omnes illum iam per fidem videant, qui catenùs
fidei oculos non habebant.

Verùm nos, dum ſacrificantem Abraham aliquanto longiori ſermone proſequi-
mur, ab alijs, quæ dicenda ſunt, diutiùs præpedimur. Hoc nempè Crucis myſterium
& Iacob figuraliter expreſſit, cùm de Chriſto inter reliqua verba benedictionis intu-
lit, dicens: Lauabit in vino ſtolam ſuã, & in ſanguine vuæ pallium ſuum. Stola Chriſti Gen. 49.
& pallium, multitudo eſt gentium: quas tunc Dominus induit, quandò ſibi eas per
gratiam redemptionis adiunxit, ſicut per Prophetam pollicetur, dicens: Viuo ego,
dicit Dominus, niſì hos omnes induam ſicut veſtimentum. Stolam ergò ſuam Do- Eſa. 49.
minus in vino, & pallium in ſanguine vuæ lauit, quandò ſicut botrus in Crucis ligno
pependit. Tunc enim ex latere eius ſanguis & aqua ꝓfluxit. Sed aqua nos abluit, ſan- Ephe. 5.
guine redemit: nimirùm vt exhiberet ſibi ſponſam non habẽtem maculam, neq; ru-
gam. Crucis myſterium idem Iacob tunc etiam patenter exhibuit, quãdò iuniorem Gen. 48.
Ephraim Manaſſe primogenito ꝑferẽs, in modum crucis ſuper eos brachia permu-
tauit. Per Crucem nanq; factum eſt, vt populus gentium, tanꝗ primogeniti iure præ-
repto, populum ꝓcederet Iudęorum. Illud quoq;, quod in Exodo legitur, ad Domi-
nicæ Crucis refertur ꝓculdubiò ſacramentum. Dixit enim Dominus ad Moyſem: Exod. 4.
Proijce virgam, quam in manu geſtas, in terram: & ꝓiecit, & verſa eſt in colubrum.
Expauit ilicò Moyſes, & fugit. Et ait illi Dominus: Appræhende caudam eius: & ap-
præhendit, factusq; eſt iterùm virga. Cuncti liquidò nouimus, ꝗa ſerpens ſuaſit ho- Gen. 3.
mini mortem. Ergò mors à ſerpente. Quis aũt virga, niſì Chriſtus, de quo Propheta
dicit:

Eſa.11. dicit: Quia egredietur virga de radice Ieſſe? Virga itaque in ſerpentem, Chriſtus in mortem. Moyſes autem expauit & fugit: quia ſuſpenſo in Cruce, vel moriente Domino, omnis ille Apoſtolorum numerus tremefactus expauit, & à certæ ſpei ac firmæ fidei ſoliditate receſſit. Quia verò cauda, extrema pars corporis eſt, quid niſi finem Dominicæ ſignificat paſſionis? Moyſes igitur caudam appræhendit, & nihil in virga vltrà ſerpentis apparuit: quia completo Dominicæ paſſionis, Crucisq; myſterio, & fidelis quiſq; tunc ad fidem redijt, & Chriſtus, conſumpta morte, idipſum in ſe, quod fuerat, per reſurrectionis gloriam reparauit.

Exod. 12. Iam verò quid eſt, quòd Iſraëlitica plebs poſtibus domorum de ſanguine agni iubetur imponere, niſi vt nos præfiguret Crucem Chriſti, qui verus eſt agnus, in fronte portare? Ad veſperam ſiquidem immolabatur agnus, & in veſpera mundi paſſus eſt Chriſtus. Liniuntur vtrique poſtes, nè vaſtator Angelus audeat inferre perniciem: & nos Crucis vexillum in corde geſtamus & fronte, nè repentinus hoſtis irruens, valeat auferre ſalutem. Vndè & ſecuri canimus: Signatum eſt ſuper nos lumen Pſal. 4. vultûs tui Domine. Quod tamen ſecuriùs digniusque cantamus, ſi rubro iam mari Exod. 15. tranſmiſſo, & hoſte demerſo, tympanum cum Maria Moyſi ſorore deferimus. Quid eſt autem, tympanum portare? Audi Dominum dicentem: Qui vult venire poſt me, Luc. 7. abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam quotidiè, & ſequatur me. Qui enim carnem ſuam cum vitijs & concupiſcentijs crucifigit, qui membra ſua, quæ ſunt ſuper terram, abſtinendo mortificat, ille verè cum Maria tympanum portat, quia ſemetipſum à noxijs terrenæ voluptatis humoribus aridum ſeruat. Iuxta rationis igitur conſequentiam, & hîc tympanum Crucis myſterium nō obſcurè deſignat. Prætereà & illud non inconueniēter occurrit, quòd videlicet Iſraëliticus populus in Marath Exod. 15. aduersùs Moyſem murmurat, vociferans ſcilicet, non ſe poſſe reperire, quod bibat. Tunc oſtendit Moyſi Dominus lignum: quod cùm ille miſiſſet, in amariſſimas aquas, in dulcedinem protinùs ſunt conuerſæ. Quid enim amaræ illæ aquæ, niſi occidentis literæ, & duræ atque inſipidæ legis ſpeciem tenent? Scriptum eſt enim: Cōſtituit po- Ibidem. pulo ſuo Dominus legem & iudicia, & tentauit eum. Et alibi: Ego dedi eis pręcepta Ezech. 13. non bona, & iudicia, in quibus non viuent. Cui tamen legi ſi cōfeſſio Crucis & Dominicæ paſſionis myſterium copulatur, protinùs quod amarum fuerat, in ſpiritalis intelligentiæ dulcedinem vertitur.

Exod. 15. Notandum autem iuxta veritatem hiſtoriæ, quòd aqua in dulcedinem verſa, ſubindè populus venit in Helim, vbi erant duodecim fontes aquarum, & ſeptuaginta palmæ. Quid enim duodecim fontes, niſi duodecim ſunt Apoſtoli, quos Dominus ad hoc conſtituit, vt arida & ſqualentia humani generis pectora, ſuæ prædicationis inundationibus irrigarent? Quid verò ſeptuaginta palmarum arbores, niſi totidem Luc. 10. ſunt Diſcipuli, quos ante faciem ſuam idcircò miſit, vt per eos victoriæ ſuæ palmas mundus agnoſceret? Et certè ſatis congruè videtur conſequētium rerum ordo diſpoſitus, vt primò populus duceretur ad literam legis, à qua nimirùm, dum amara fuit, tranſire non potuit. At poſtquàm eſt per lignum vitæ dulcis effecta, & intelligi ſpiritualiter cœpit, ilicò Dei populus de veteri teſtamento ad Apoſtolicos fontes & palmarum arbores, id eſt, ad Euāgelij gratiam tranſijt. Et benè poſt acceptum Decalogum ſeptuplus pr̨edicatorum numerus conſtituitur, quia per ſeptiformem ſancti ſpiritûs gratiam omne mandatum diuinæ legis impletur. Nec immeritò planè prædicatores Crucis, palmarū videtur nomine figurari, dum & ipſa Crux iure dicēda ſit palma: qa in ea ſcilicet facta eſt de proſtrato mundi hoſte victoria, ſicut de ipſa Cruce Cant. 7. ſponſus ad ſponſam: Dixi, inquit, aſcendam in palmam, appræhendam fructus eius, & erunt vbera tua ſicut botri vineæ, & odores tui ſicut mâlorum, guttur tuum ſicut vinum optimum. Fructus nempe Crucis, omnes electi ſunt.

Aſcendit igitur Dominus palmam, & appræhendit fructus eius: quia mox vt in Cruce pro noſtra ſalute pependit, omnes electos ad ſemetipſum per amoris deſiderium traxit. Et tunc ſancta Eccleſia per duorum teſtamentorum vbera, ſpiritalis cœpit lætitiæ vina diffundere, atque odorem cæleſtis concupiſcentiæ naribus humanarum mentium inſpirare, vt incitata ad obſequendum mens noſtra, ſibi gratulans di- Cant. 1. cat: Trahe me poſt te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. Quod profectò Exod. 17. & petra illa Horeb in Raphidim, ſatìs expreſsè denunciat, quam virga Moyſes; Domino

mino iubente,percuſſit,& aquas elicuit. Hanc ſanè petram Chriſti tenuiſſe figuram
& Apoſtolus teſtatur,cùm dicit:Bibebant autem de ſpiritali conſequente eos petra. 1.Cor. 10.
Petra autem erat Chriſtus. Huic itaque petræ lignum Crucis acceſſit, & mox tanquàm aquæ profluentis inundantiam, ſancti Spiritûs larga dona profudit. Ad quas
nimirùm hauriendas aquas omnes ſitientes inuitat ipſe,cùm dicit: Si quis ſitit,veni- Iohan.7.
at ad me,& bibat,& de ventre eius fluent aquæ viuæ. Hoc autem (inquit Euāgeliſta) dicebat de Spiritu,quem accepturi erant credentes in eum.

Sed quid in reliquis diutiùs immoramur, dum conſtet eſſe perſpicuum, quòd & ipſæ tabulæ, quæ DEI digito ſcriptæ ſunt,Crucis Dominicæ prætulerint ſacramentum? Decem nanque præcepta in eis ſcripta ſunt, & denarius numerus per X literam,quæ Crucis exprimit ſpeciem,deſignatur. In hac ſanè litera, quæ denarium in ſe continet numerum, ſic vnus apex à ſummo in imum per obliquum ducitur, vt alter quoq; non diſpar per tranſuerſam lineam,productis vtrinq; brachijs,compingatur.Et ſic apicis vtriuſque facta complexio,non ſolùm exteriorem Crucis prætendit imaginem,ſed & myſticam eius quādam videtur indicare virtutem. Dicit enim Do-
minus:Non véni ſoluere legem,ſed adimplere. Matth. 5.

Per Crucis itaq; ſacramentum, præcepta veteris inſtrumenti Euangelicæ gratiæ
copulauit, & (vt ità loquar) duo teſtamenta velut vnius doctrinæ corpus effecit. Et Exod. 32.
primò quidem datæ ſunt tabulæ,ſed protinùs ſunt,populo præuaricāte,effractæ: ſecundò verò dantur tabulę,ſed perpetuò permanſurę.Planè priores tabulæ priſcę legis tenuêre figuram, quæ à ſui cultûs obſequio erat poſtmodùm defectura. Poſteà verò dantur tabulæ,ſed non franguntur: quia noui teſtamenti gratia,quæ per Crucis eſt ſolidata myſterium,nullum nouit habere defectum.Porrò autem nec arca illa veteris teſtamenti,beatæ Crucis credēda eſt caruiſſe theſauris.Crucis nanq; incomparabiles diuitias occultabat,quia & Cruci iam per cuncta figurarum ſuarum atque ænigmatum myſteria militabat.Eius quippe extunc iam erat miniſtra,imago ſcilicet
veritatis,& initium plenitudinis.Arca ſcilicet,ſancta erat Eccleſia.Tria verò cōtine- Hebr. 9.
bantur in arca,duæ videlicet lapideæ tabulæ, quę profectò duorum teſtamentorum innuunt perpetuam firmitatem, quas etiam Crucis in ſe myſterium continere ſuprà docuimus.Vrna quoq; aurea,habēs manna.Hęc profectò puram atq; ſynceram carnem Redemptoris exprimit, quę proculdubiò dulcedinem perpetuę diuinitatis includit.Quę dulcedo extunc in palato noſtrarum mentium ſapuit,ex quo miles pen-
dentis in Cruce Domini latus aperuit, cùm botrus videlicet expreſſus eſt, qui dum Iohan. 19.
calcaretur,torcular calcauit ſolus.Tertiò in arca fuit virga Aaron, quę poſt aridita- Num. 17.
tem floruit.Quę nimirùm quid aliud ſignificat,niſì ſummi veriq; Pontificis noſtri illud ſalutare vexillum,immortalis memorię ſemper viriditate floridum, & exuberātium fructuum fertilitate fœcundum? Crux enim ſemper viret in ſpe,floret in fide, fructificat in charitate.Et poſtquàm à terreno ceſpite pręciſa eſt,frondet:quia quiſquis per amorem Crucis à terrenis deſiderijs ipſam mētis radicem pręcídit,ad hęreditatē immarceſcibilē capeſſendā, & ſemper virentia æternę vitę paſcua cōualeſcit.

Verùm quid ampliùs de laude beatę Crucis ediſſeram,quandoquidem omnia illa ſacrificia, quę ſub legalium cęremoniarum ritu offerri iubentur, ad hoc vnum ſingulare verumq́ue ſacrificium,quod in ara Crucis oblatum eſt,referantur? Per vitu-
lum nanque,qui de armento offerri pcipitur,Redemptor noſter, qui de Patriarcha- Exod. 29.
rum deſcendit progenie, figuratur. Hic nimirùm aratro Crucis ſuę terram carnis noſtræ perdomuit,& ex Spiritûs ſancti ſemine virtutum nos fruge ditauit. Hic vitulus ſine macula non in tabernaculo, ſed ante oſtium eius à filijs Aaron offerebatur: quia & Dominus, qui ſine peccato eſt, ſub Anna & Caipha extra portam eſt crucifi-
xus.Ipſe agnus,quia mundi peccata deterſit.Ipſe hœdus,quia authorem peccati dia- Matt. 3.
bolum Crucis gladio iugulauit.Ipſe columba, in cuius nimirùm ſpecię Spiritus ſanctus ſuper eum ad Iordanis fluenta deſcendit.Ipſe etiam turtur, quia perpetuæ caſti-
tatis author exiſtit,ſicut ſibi à ſponſa dicitur: Specioſæ genæ tuæ ſicut turturis. Ean- Cant. 1.
dem porrò viuificæ Crucis hoſtiam deſignabat & vitula illa rufa, quæ ætate quidem Num. 19.
integra,ſed iugi eſſe iubetur ignara. Rufa nimirùm vitula, caro eſt Saluatoris,roſea ſcilicet ſanguine paſſionis. Perfectę quidem ætatis Dominus ad paſſionem venit,ſed eius collum iugum peccati cuiuſlibet non attriuit. Qui vitulam offerunt,immundi

f ſunt:

ſunt:& qui Chriſtum crucifigunt,vndè mundus abluitur,ipſi damnabiliter inquinātur. Qui verò cinerem colligens extra caſtra proijcit,mūdus eſt:quia quicunq; Crucis Dominicæ paſſionisq; myſterium per mundi latitudinem prædicant, à peccatorum ſe contagio per ædificationis fraternæ miniſterium purgant.

Sed quibuſdam fortaſsè diſpliceat, quòd nos ad laudem Crucis tot ſacri eloquij exempla congerimus, & velut inſtructam inſtrumenti veteris aciem huic regio vexillo prorsùs intentam parére monſtramus. Quibus certè quid aliud dicendum eſt,
1.Cor.1. nisì quod Apoſtolus perhibet,dicens:Verbum Crucis pereuntibus quidem ſtultitia eſt,his autem,qui ſalui fiūt,id eſt,nobis,virtus Dei eſt. Quicquid enim de Crucis laude diſſerimus, in eius non ambigitur redundare præconium, qui Crucis illuſtrauit propria morte vexillum.

Per hæc itaque, fratres mei, quæ dicta ſunt, liquidò colligere poſſumus, quia hoc cæleſtis victoriæ ſignum, per quod mundus erat de captiuitatis antiquæ vinculis abſoluendus,ab ipſo mundi principio patres adorant,Prophetę prenunciant,omnesq; ſacrarum ſcripturarum paginæ prefigurant. Quippe quod nos adoramus in munere,illi iam venerabantur in fide: Et quod apud illos erat quibuſdam ænigmatibus figuratum,nos per Mediatoris gratiam iam videmus impletum: vt quod illi * pſagabantur per ſpiritum, nos iam per corporalem cernamus & amplectamur obtutum. O admiranda Conditoris noſtri pia clementia, ô prædicanda ſingularis noſtri Redemptoris humilitas. Atrociſſimæ mortis ſubire dignatus eſt pœnam,vt nos proueheret ad coronam. Turpiſſimum Crucis elegit propria voluntate ſupplicium,vt nos de ſeruitutis iugo ſublimaret ad regnum. Maledici non reſpuit, vt nos de maledicto legis abſolueret. Probroſam mortem pertulit, vt nos ab æternę mortis opprobrio
Galat. 3. liberaret. Vndè & Apoſtolus: Chriſtus,inquit,nos redemit de maledicto legis,factus
Deut. 21. pro nobis maledictum,quia ſcriptum eſt: Maledictus omnis,qui pendet in ligno: vt in gentibus benedictio Abrahę fieret in Chriſto Ieſu,vt pollicitationem Spiritûs accipiamus per fidem.

Quia ergò, fratres mei, ſeruitutis iugo ſoluti, benedictionem Abrahæ in Chriſto iam ſumus adepti,quid reſtat, niſì vt ea, quæ gratia præueniente percepimus, etiam per vitæ meritum Redemptoris noſtri dona ſeruemus, nè q per baptiſmum in Chriſto renaſcimur, ſecundùm veterem rursùs hominem viuentes, ad damnationis eius
Pſal. 118. ſententiam reuocemur? Nam & hodiè in Eccleſia illud Dauid canimus: Maledicti qui declinant à mandatis tuis. Conſideranda nempè ſententia,quia non dicitur: Maledicti, qui non renaſcuntur in ſacramentis tuis: ſed, Qui declinant à mandatis tuis, quia videlicet non ſolùm illi maledictionis nexibus ſunt obnoxij, quos in Chriſto aqua baptiſmatis non regenerat: ſed illi etiam, quorum prauitas à rectitudine mandatorum DEI per vitiorum abrupta declinat. Quid ergò prodeſt,quia de vinculis quis vetuſtæ maledictionis abſoluitur,ſi per vitam reprobam eiſdem vinculis denuò
1.Cor. 16. retrudatur? Nam & Apoſtolus ait: Qui non amat Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum,ſit anathema,* & maranatha. Vbì æquè notandum, quia non dicit, Qui non renaſcitur in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum: ſed, Qui non amat: vt etiamſi baptiſmo probetur quis in Chriſto renatus, ſi non ſit etiam ex conuerſatione com-
Rom. 6. mortuus,nequaquàm ſit à maledictionis omninò vinculis abſolutus. Si enim(iuxta Apoſtolum)complantati ſumus ſimilitudini mortis eius,ſimul & reſurrectionis eri-
2. Tim. 2. mus. Et rursùs: Si compatimur, & conregnabimus: ſi commorimur, & conuiuemus. Sed quis ille eſt, qui non amat Chriſtum? Quis enim noſtrûm, ſi de Chriſti dilectione conſulitur, non protinùs conſtanter, immò promptiſſimè ſe Chriſtum diligere fateatur? Verùm ille non amat Chriſtum, qui non amat Crucem Chriſti. Et qui ſunt, qui Chriſti Crucem non amant? Audi Paulum,manifeſta eos voce notan-
Philip. 3. tem: Multi,inquit,ambulāt,quos ſæpè dicebam vobis, nunc autem & flens dico,inimici Crucis Chriſti:quorū finis interitus,quorum deus, venter eſt, & gloria in con-
Iacob. 3. fuſione eorum,qui terrena ſapiunt. Loquatur & Iacobus: Qui amicus,ait,eſt huius ſeculi, inimicus Dei conſtituitur.

Quiſquis ergò deſiderat ab omni vinculo maledictionis abſolui, & plenam nouæ gratiæ benedictionem conſequi, Crucem diligat, ex qua videlicet omnis plenitudo benedictionis emanat. Per Crucem ſe Dei mādatis adſtringat: Per Crucem effrænis

carnis

carnis incentiua cohibeat. Sicut enim conſentiendo carni,ſententiam maledictionis incurrimus: ſic refrænando carnem,benedictionis grtiam promeremur. Ex torculari nanque Crucis, largiſſima benedictionis vnda profluxit, quæ maledictionis antiquæ virus omne deterſit. Indè nimirùm ſtillicidia chariſmatum cæleſtium proruperunt, quæ ariditatem humanarum mentium ſalubriter irrigant, omniumque virtutum felici fruge fœcundant. Hæc eſt enim nubes illa, quæ Eliæ ſub veſtigio hominis in tempore ſiccitatis apparuit, & mox inundantis pluuiæ copia abundanter erupit. Sic enim ſcriptura commemorat: Eccè, inquit,nubecula parua quaſi veſtigium hominis aſſcendebat de mari. Quia enim non quaſi homo, ſed quaſi veſtigium hominis aſſcendiſſe dicitur,rectè per hoc Crux, quæ membris eſt aptata Dominicis, deſignatur. Et benè Crux veſtigium hominis dicitur, quia per eam D E V S homo tranſitum fecit,cùm ad Patrem redijt, ſicut per Iohannem dicitur: Sciens Ieſus quia venit eius hora,vt tranſeat ex hoc mundo ad Patrem. Paſcha quippe,tranſitus dicitur. Et hic tranſitus per Crucem factus eſt, ſicut dicit Apoſtolus: Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Sicut ergò per Virginem deſcendit ad noſtra, ſic per Crucem eſt reuerſus ad propria. Quod congruenter expreſſit illud factum ſub Eliſæo miraculum. Nam cùm iuxta Iordanem ligna cæderentur, repentè ſecuris cuiuſdam, materiam ſuccidentis,in aquam cecidit. Tunc Propheta lignum in aquam miſit, & mox ferrum natauit, atque ad manubrium redijt. Quid eſt autem ſecuris, niſi ſapientia D E I, operata per corpus? Quid ferrum, niſi diuinitas? Quid lignum, niſi humanitas? Et rectè corpus Chriſti lignum dicitur, quia in ligno pependit. Securis igitur iuxta Iordanem arbores ſuccidebat, quia Dei ſapientia iuxta fluidum mortalitatis noſtræ decurſum, dignata eſt impios Iudæos ſuæ prædicationis auſteritate corripere, & velut infructuoſas arbores à ſtatu rigidæ ſuperbiæ deſecare. Vndè & Ioannes dicit: Iam ſecuris ad radicem arborum poſita eſt. Omnis arbor, quę non facit fructum bonum,excidetur,& in ignem mitterur. Itaq; dum ligna cæduntur, ferrum in aquam de manubrio cecidit: quia dum ſylueſtres Iudæorum mentes Veritas corripit,Diuinitas carnem * deferens, ad inferni profunda deſcendit. Sed lignum in aquam mittitur,& ferrum redit: quia corpus Domini, quod in ligno pependerat,in ſepulcro ponitur, deindè ex profundis inferi ſpiritu redeunte ſurrexit.

3.Reg.18. Iohan.13. 1.Cor.5. 4.Reg.6. Luc.3.

Vndè notandum eſt, fratres mei,& diligentiſſimè perpendendum,quia ipſe Redemptor noſter antè per Crucem tranſijt, & ſic humanitatem ſuam in paternæ dexteræ gloriam ſublimauit. Exemplum quippe nobis exhibuit,vt vndè caput pręceſſiſſe cognoſcitur,per eandem viam & membra ſubſequentia gradiantur. Pręferimus igitur Crucem in fronte,ſed eandem Crucem multo ſalubriùs recondamus in corde. In vtroque poſte ſanguinem percuſſor angelus videat, vt excluſus euadat, non perempturus irrumpat. Nec ſibi quiſpiam de ſolo ſigno Crucis applaudat, ſi veritatem Crucis in operibus non exhibeat. Crucem nempe ille in ſuis moribus ſignanter expreſſerat,qui dicebat: Ego enim ſtigmata Ieſu in corpore meo porto.

Exod.12. Galat.6.

Mundantes igitur noſmetipſos, chariſſimi, ab omni inquinamento carnis & ſpiritûs, accingamur aduerſantium vitiorum impetus frangere, carnalis illecebræ paſſionibus obuiare, piè proximorum neceſſitatibus condeſcendere, illatas etiam contumelias,ſeruata charitate,perferre. Sit mens noſtra ab omni terrenæ cupiditatis pondere libera,vt ſancti deſiderij librata pennis, ima iam deſerat,atque ad authorem ſuum rediens,in eius amore ſuauiter requieſcat. Faſtidio nobis ſint cuncta, quæ cernimus. Ad illa verò,quæ credimus, continui laboris inſtantia feſtinemus. Hæc profectò Crux eſt, quam moribus & actibus noſtris debemus imprimere. Hæc eſt, quam iubemur quotidiè poſt Dominum baiulare. Qui hãc portat,paſſioni Redemptoris ſui verè communicat. Hoc ſignum oues ab hœdis in extremo examine ſegregat,& Iudex, qui reprobos neſcit,hunc in ſuis characterem recognoſcit. Quibus autem impreſſum propriæ mortis ſtigma conſiderat, mox ad æternæ vitæ præmia gratus remunerator inuitat: Venite, inquiens,benedicti Patris mei, percipite regnum: Cum quo ipſe viuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Luc.9. Matth.25. Ibidèm.

MARTYRIVM ILLVSTRE ALEXANDRI PAPAE, ET EVENTII ATQVE THEODVLI PRESBYTERORVM. *Item Quirini & aliorum. Habetur autem in vetuſtis MS. codicibus, & adſtipulantur ei antiquiſſima Martyrologia. Stylum paſſim mutauit nonnihil F. Laur. Surius, ſed modicè tantùm.*

Quidam volunt Theodulum fuiſſe diaconũ.

3. Maij.

QVINTO loco à B. Petro Apoſtolo Romanæ Vrbis cathedram obtinuit Alexander, ſanctitate incomparabilis, ætate quidem iuuenis, ſed fide canus. Totius autem populi affectum & beneuolentiam illi gratia diuina cõciliârat, ità vt & Senatorum maximam partem conuerterit ad Dominum, & Præfectum quoq; Vrbis Hermen cum vxore, ſorore & filijs baptizârit, & cum ijs pariter 1250. ſeruos eius, eorumque vxores & filios: quos qdem Hermes in die ſancto Paſchæ priùs libertate donatos, ità demùm curauit baptizari, baptizatiſque multa eſt dona largitus. Cùm autem hæc ad Traianum principem perlata fuiſſent, miſit is Aurelianum Comitem vtriuſq; militiæ è Seleucia, vt Chriſtianos omnes interficeret. Vndè nutu Dei eodem anno mortuus eſt Traianus. Vbi autem ad Vrbem acceſſit Aurelianus, vniuerſus Senatus non minùs ei obſecutus eſt, atquè ipſi principi Traiano. Adiêrunt autem illum templorum pontifices, & ea, quæ geſta erant, inuidioſè criminantes, adeò eius animum iracundia inflammârunt, vt & Hermen Pręfectum in vincula conijci, & Alexandrum Papam in carcerem abduci iuſſerit. Indè verò orta eſt grandis in populo Romano ſeditio, quibuſdam clamantibus, Viuus ardeat Alexander: alijs vociferantibus, Hermes debet flammis exuri, qui tot hominum millia à deorum cultu auertit, docuitq; templa noſtra vitare, & deos noſtros confringere.

Hermes Præfectus Vrbis credit cum alijs multis.

Cùm autem Hermes Præfectus apud Quirinum tribunum haberetur in vinculis, dixit ei Quirinus: Quæ ratio eſt, vir illuſtris, vt vice ſacra iudicãs, non ſolùm ad iſtam iniuriam te redigi velis, verumetiam Præfecturæ honore abdicato, vinculis tãquàm priuatum onerari æquanimiter feras? S. Hermes ait: Ego pręfecturam non amiſi, ſed mutaui. Nam terrena dignitas à terrenis hominibus tollitur & mutatur: dignitas verò cæleſtis, æterna ſublimitate ſubſiſtit. Dicit ei Quirinus: Miror te prudentem virum ad tantam ſtultitiam deuolutum, vt credas te extra hanc vitam aliquid habiturum, cùm humana corpora vſqueadeò in puluerem redigantur, vt oſſa ipſa vix perdurent. Hermes ait: Et ego ante hos annos ridebam hæc omnia, & ſolam hanc mortalem atque carnalem vitam eſſe putabam, eamque in precio habendam exiſtimabã. Dixit Quirinus: Certiorem me, quæſo, effice aliam eſſe vitam poſt hanc, vt rectè te credidiſſe cognoſcam. Hermes dixit: S. Alexander epiſcopus, qui habetur in vinculis, hæc me docuit. His auditis, Quirinus cœpit maledicere Alexandro, aitque: Domine mi, vir illuſtris, redi ad ſanitatem, recipe Pręfecturam, recipe patrimonium & familiam & ornamenta domûs tuæ. Hac enim cauſa miſit me dominus meus Aurelianus, Comes vtriuſque militię, vt ſi ſacrificare dijs velis, maneat tibi Pręfectura, poſſiſque te vlciſci de inimicis tuis, qui inſultant caſibus tuis. Hermes dixit: Non me permiſiſti id tibi explicare, quod ex me audire voluïſti. Reſpõdit Quirinus: Ego ex te ſcire volebam, num rectè crediſſes: & tu mihi nominâſti hominem maleficum, quem ego in vinculis habeo in imo carcere: cuius ſcelerati hominis, qui te euertit, cùm ex te nomen audiuiſſem, te ampliùs audire non ſuſtinui. Video enim te inſtàr ruſtici cuiuſdã ab illo indutum, qui & te & ſe decepit, homo miſerrimus, in vinculis & tenebris conſtitutus, atque pro ſuis ſceleribus forſitan flammis exurendus. Sed ſi quid tamen poteſt, liberet & te & ſe. Hermes dixit: Domino meo Ieſu Chriſto in cruce pendenti Iudæi inſultantes dicebant: Si poteſt, deſcendat nũc de Cruce, & credimus ei. Ille autem ſi non abominatus eſſet eorum pectora, perfidiæ ſqualore plena, vidiſſetque ex animo illos velle credere, ſine dubio deſcendiſſet. Et tu igitur ſi vera loqueris, abi ad eum,

Matt. 27.
Luc. 23.

eum,& dicito illi:Si vis,vt credã te verum eſſe Dei p̃conem,& verũ Deum eſſe quẽ colis, aut te apud Hermẽ inueniam,aut Hermen apud te:& oĩa quęcũq; dixeris mihi, credam. ait Quirinus: Iam qdẽ ſuper illũ & te vincula triplicabo, dicamq́; ei,vt inueniã eum apud te hora cœnãdi. Et ſi hoc efficere potuerit vel tota nocte,credã ꝙ & me poſſit edocere.

Cùm ergò abijſſet Quirin',& hęc indicâſſet Alexãdro,cuſtodesq́; & ſeras triplicâſſet,S. Alexãder in preces incubuit,dicẽs:Dñe Ieſu Chriſte,q me in cathedra Apoſtoli tui Petri ſedere voluiſti,p̃ſta,vt ſalua paſſiõe,veniat ad me angel' tu',q me hodiè veſpertino tẽpore ꝑducat ad famulũ tuũ Hermẽ,& iterùm matutino huc reuocet, nemine ſciẽte, donèc ego huc reuerſus ſim. Primo igĩ noctis ſilẽtio adfuit puer,faculã ardẽtẽ ferẽs in carcerẽ, dixitq́; S.Alexãdro:Sequere me. At ille reſpõdit: Viuit Dñs me' Ieſus Chriſtus:niſi flexeris mecũ genua,& orationẽ Dñi Ieſu dixeris,nõ ſequar te. Puer aũt,q videbatur nõ ampliùs q̃ qnq; annorũ,flexis genib' orauit dimidia ferè hora,ſurgẽsq́; dixit orationẽ Dñicam. Deindè apꝑhenſa manu dextera S. Alexandri,duxit eũ ad feneſtrã,q̃ erat clauſa,eãq́; ceu oſtiũ aperiẽs,cũ illo exijt ad Hermẽ,in ędib' Quirini intrà clauſum cubiculũ manentẽ. Poſteà aũt eò aduenieñs Quirinus,eosq́; inueniẽs ſimul extẽſis manib' orãtes, facemq́; ardentẽ cõſpiciẽs,terrore correpť eſt. Cùm verò illi viderẽt eũ ꝓpè amentẽ, dixerũt ei: Quãdoquidẽ ità apud te cõſtitueras,vt ſi nos,q corporibus qdẽ ſeparati,animis aũt coniũcti eramus,etiã corporibus cõiunctos cerneres,fidẽ amplecteteris·iam crede,qa vides nos. Sed nè fortè putes,ea cauſa nos tibi à vinculis abſolutos oſtendiſſe,vt poſſimus euadere,manè rurſùs nos vinctos inuenies. Tuæ eñ liberationis cauſa id fecimus,vt credas Chriſtũ Dei filiũ,verũ eſſe Deũ,q etiã exaudiuit in ſe credẽtes,& tibi quoq; p̃ſtabit, qcqd ab eo precatus eris. Dicit ei Quirin':Iſthuc verò efficere potuerũt etiã artes magicæ. Reſpõdit Hermes: Nũ volũtate noſtra perrupim' carceres? Tu te crediturũ dixiſti,ſi nos pariter videres in eodẽ loco. Eccè vides nos,qbus cuſtodes triplicâſti. Crede igitur. Nam & ipſe Dñs noſter Ieſus Chriſtus beneficijs conferendis ſeſe manifeſtauit, cùm illuminaret cæcos,mundaret leproſos, curaret paralyticos, purgaret dæmoniacos, mortuos excitaret. Deniquè hinc adeò factum eſt,vt ego huic ſancto Papæ Alexandro crederem.

Angelus S. Alexãdrũ è carcere educit ad ædes Quirini.

Cùm eñ vnicus mihi eſſet filius, iſq́; nimio lãguore vexarẽt,cùm adhuc literarũ ſtudijs incũberet,à me in Capitoliũ ductus eſt & à matre ſua:vbì cùm dijs oĩbus ſacrificâſſemus, & põtificibus munera elargiri eſſemus,ille nihilo minùs mortuus eſt. Increpanre aũt me ei' nutrice atq; dicẽte, Tu ſi ad limina S.Petri duxiſſes eum, & Chriſto credidiſſes,hodiè filiũ tuũ haberes incolumẽ:ego illi reſpondi,Tu ipſa cęca es & minimè curata:quo ergò pacto filiũ meũ mihi ſanũ reſtitues? Illa ait:Si ante hos annos qnq;, qbus cæca ſum,credidiſſem Chriſto, reſtituti mihi eſſent oculi mei. Cui ego : Vade,inquam,& crede,& ſi tibi oculos aperit Alexãder,credã ꝙ & meũ mihi poſſit vnicũ filiũ reſtituere. Abijt illa circa horã tertiã,& eccè hora diei ſexta reuerſa eſt ad me ſana,imponẽsq́; humeris ſuis mortuũ filiũ meũ,ità cœpit currere,vt eã iuuenes vix aſſequerẽtur. Et cùm ad Alexãdrũ hũc veniſſet,iactauit puerũ ad pedes eius,dicẽs : Dñe,redeat cæcitas ad me,modò iſte reuiuiſcat. Ait autem Alexãder:Sic Chriſtus hũc excitabit,vt tibi ſemèl reformatos nõ auferat oculos. Cùm aũt facta oratione ipſe per ſe veniẽs reddidiſſet mihi filiũ meũ viuum & incolumẽ,abieci me ad pedes eius,rogãs,vt me faceret Chriſtianũ. Et ſic ego credidi Chriſto, filioq́; meo tutorem inſtitui, omneq́; ei cõtuli * matrimoniũ illius, quædã etiam de meis bonis addidi:cætera verò ſeruis meis,q vnà mecum facti ſunt Chriſtiani,ſimul cũ libertate donaui:qcquid aũt reliquũ fuit,pauperibus erogaui. Nunc planè expeditus,nec cõfiſcationẽ timeo,nec offenſionẽ hominis perituri reformido,credens me partẽ habiturũ cũ illis,qui ꝓ Chriſti nomine martyriũ obiẽrũt, & ad martyrij coronã peruenerũt.

Mulier cæca videt.

Filius Præfect' mortuus excitatur.

His auditis,Quirinus dixit: Lucretur ꝑ vos Chriſtus animã meã,ſed hoc modo: Habeo filiã adultã,quã volo tradere viro:& illa qdem venuſto eſt adſpectu,ſed collũ eius ſtruma circũdat. Hãc vos curate,& ego ei cõferã facultates meas oẽs, vobiſcumq́; Chriſtũ cõfitebor. Dicit ei Alexãder:Adducito eã ad me in carcerẽ,& tolle boias de collo meo,& impone ei,maneantq́ue apud illã boiæ,& manè ſaluã illã inuenies. Ait ad eũ Quirinus:Cùm tu ſis hîc in domo mea,quomodò te in carcere inueniã? Reſpõdit ei Alexander: Feſtinus abi. nam q me huc adduxit,priùs q̃ venias ad carcerem,me eò reducet. His dictis,egreſſus eſt Quirinus,& cùm vellet apertũ relinquere locũ,in quo Hermes clauſus tenebatur,dixit ei Alexander & Hermes:Claude more ſolito:ſed cùm nollet,coactus tandèm clauſit. Cùm aũt ſibi inuicèm vale dicerẽt & precarẽtur,puer ille cum face adfuit,apertaq́; feneſtra,dixit Alexãdro:Sequere me. ſequẽtemq́; intrà horæ punctũ reuocauit in carcerẽ,repoſitisq́; vinculis abſceſſit. Poſt horã vnam venit Quirinus ad cuſtodes quatuor,quos ad

Angelus reducit Alexãdrũ in carcerẽ.

vnā carceris cellā collocârat,& cùm eos inueniſſet vigilātes,& clauſtra oīa integra & ob-
ſignata,ſicut ea reliquerat,oſtiū aperiēs, ſanctū vidit Alexādrū. Itaq; ꝓcidēs ad pedes ei⁹,
clamauit,dicēs:Quæſo Dn̄e,preceris ꝓ me,nè ira Dei,cui⁹ tu es Epiſcopus,in me cōcite-
tur.Reſpōdit Alexāder:Deus meus neminē vult perire,ſed potiùs cōuerti peccatores.Ità
Luc. 23. cùm in cruce pēderet,ꝓ ijs,q ipſum crucifixerāt,deprecatus eſt.Ait verò Quirinus: Eccè
ancilla tua,filia mea.Dicit ei Alexāder:Quot homines in hoc carcere incluſi habent?Re-
ſpōdit Quirinus:Fermè viginti.Ait Alexāder:Perquire,num ſint inter eos aliqui,qui pro
Chriſti nomine patiātur.Abijt Quirinus,& mox renūciauit Alexādro teneri illic Euētiū
preſbyterū,& Theodulū,q diceretur ab Oriēte veniſſe preſbyter.Dicit ei Alexāder:Pro-
pera,quæſo,& cum honore eos ad me adducito.Interim tolle boias de collo meo,& im-
pone in collū filiæ tuæ:Fecit ità Quirinus,& oſculatus pedes S.Alexandri,dixit:Tuis ma-
nibus illi boias impone.Quod cùm feciſſet Alexander,vrgere cœpit Quirinū,vt iret.Illo
abeunte, eccè puer iterùm cum facula ſubitò apparuit, dixitque Balbinæ puellæ: Salua
eſto,& permane in virginitate,& ego efficiam,vt videas ſpōſum tuum, qui tuî amore fu-
dit ſanguinem ſuum.Quibus dictis,diſparuit.

Venit aūt pater puellæ Quirinus cū Euētio & Theodulo,& cernēs filiā ſuā ſanā,ità ex-
clamauit:Exi ab hac cuſtodia Dn̄e mi Alexander,nè fortè te moras nectēte,ignis lapſus è
cęlo,me cōſumat.Dicit ei Alexāder:Si vis mihi p̄ſtare beneficiū,hortare omnes,q ſunt in
carcere,vt percepto baptiſmo,fiant Chriſtiani.Reſpōdit Quirinus:Vos Chriſtiani,ſancti
eſtis:horū autē alij ſunt effractores,alij adulteri,alij malefici,& diuerſorū criminū rei.S.
Alexander ait:Propter peccatores Dei filius Dn̄s meus Ieſus Chriſtus è cælis deſcēdit,&
natus ex virgine,oēs vocat ad veniā.Noli ergò dubitare,ſed cura,vt oēs veniāt ad me.Tū
verò Quirinus dixit oībus clara voce:Quiſqs vult,poteſt fieri Chriſtianus,eiq́; baptizato
Oratio S. Alexādri ad incluſos in carcere. ꝑmittitur ire,quocunq; libitum erit.Venerūt ergò oēs ad Alexādrū,& ille,Deo aperiēte
os eius,ſic locutus eſt:Filioli,audite me,& credite. Deus,q fecit cælū,terrā, mare,& oīa q̄
in eis ſunt,q fulgura vibrat & tonat,q occidit & viuificat,cui ſeruiunt ſol & luna,& ſtellę,
ſerenus aër & nubilus,itēq́; pluuiæ : is Deus filium miſit è ſummo cælo,vt ex virgine na-
ſceret̄,q nullum vnq̄ habuit naſcēdi initium. Hic verò ad fidē ſuā cœpit inuitare om̄e ge-
nus humanum.Sed cùm mortales duri & ferrei eſſent ad credēdum,voluït miraculis eos
Iohan. 2. ꝑmouere.Itaq; cùm in nuptijs vinum defeciſſet,aquā mutauit in vinum.Enunciauit verò
etiā occultas hoīm cogitatiōes,cæcis reformauit viſum,mutis eloquiū,claudis greſſum,
ꝓfligauit dæmōes,curauit vexatos morbis, excitauit mortuos,¦vētis imperās ſedauit tē-
peſtates,ſiccis mare calcauit veſtigijs. Cùm aūt his viſis plurimi in eum crederēt,zelo ꝑ-
citi phariſęi & Iudęi,eum fecerunt crucifigi.Nec ille mori recuſauit,cùm id facilè poſſet,
vt mortis noſtræ authorē diabolum captiuum abduceret. Mortuus autē, tertia ſurrexit
die,& corā multis teſtib⁹ in cælum aſſcēdit,collata diſcipulis ſuis eadem miracula efficiē-
di facultate.Supremo verò mundi die venturus eſt ad iudicium,& bonis bona,malis ma-
la redditurus.Vos igitur,ſi credidiſtis,date nomina veſtra,vt poſſitis effici Chriſtiani.

Captiui oēs credūt,& baptizantur cū Quirino &c. Cùm aūt oēs ſe credere affirmarēt,p̄cepit Euētio & Theodulo,vt man⁹ eis imponerēt,
facerentq́; eos catechumenos. Poſteà verò Quirinus cum Balbina filia & om̄i domo ſua
baptizat⁹ eſt,& pariter alij oēs,q erāt in cuſtodia. Baptizatis autem Quirinus veſtes albas,
eaſq́; nouas donauit,apertuſque carcer,nō multùm viſus eſt ab eccleſia diſcrepare.Tum
verò cōmētariēſis abijt ad Aurelianum,narrauitq́; ei oīa,q̄ geſta erāt.Iratus Aurelianus,
iuſſit ad ſe adduci Quirinum,dixitq́; ei:Ego te haud aliter atquè filiū dilexi:tu autē me ir-
riſiſti,deceptus ab Alexādro.Reſpōdit Quirinus : Ego Chriſtian⁹ factus ſum.Vis occide-
re,vis fuſtigare,vis incēdere & ignibus cōcremare?aliud ego nō ero.Quinetiā eos oēs,q
in carcere erāt,curaui Chriſtianos fieri,feciq́; eis copiam recedēdi,ſed noluerunt vſq̄ ꝓ-
gredi. S.quoq; Papā Alexādrum & virum illuſtrē Hermē rogaui,vt abſcederēt,& nolue-
runt.itaq; oēs ſunt in carcere,dicuntq́; q ꝓ ſceleribus ſuis erant in eum cōiecti: Si ꝓpter
crimina noſtra eram⁹ mortē oppetituri,atq; perituri:quāto æquius,eſt ꝓ Chriſti nos no-
Mos antiquiſſim⁹, baptizatos albis indui veſtibus. mine hac vita priuari?Ego verò rogaui eos oēs,vt baptizarent̄,& baptizatos cādidis ijſq́;
nouis indui veſtibus.nā & hoc religio Chriſtiana exigit. Et eccè adſtāt oēs parati ad ob-
eundū martyriū,ꝓindè vt famelici ad eſcā inhiāt. Tu igit̄ fac,quod tibi viſum erit.Ira au-
tē inflāmatus Aurelian⁹,iuſſit eius excindi linguā,ità dicēs:Linguam tuam aufero,ꝙ non
es veritus tam confidenter tua mihi pandere ſecreta, vt te tacentem iubeam in eculeo
torqueri.Quirinus ait:Miſer & infelix, conſule animæ tuæ,nè æterna te tormenta ſuſci-
piāt. Cùm igitur in eculeo torqueretur Quirinus,& iniurijs Aureliani nō cederet,iuſſit
tyrānus manus & pedes eius amputari, atq; ità demū capite plecti, & corpus eius canib⁹.
pro-

proijci: quod à Chriſtianis raptum, humatum eſt via Appia in cœmeterio Prætextati. Quirinus capite plectitur.

Filia aũt eius Balbina in ſancta virginitate permãſit: cui ſępè oſculãti boias S. Alexandri, qbus curata fuerat, dixit Alexãder: Deſine has oſculari boias: inquire aũt dñi mei Petri Apoſtoli vincula, & ea potiùs oſculare. Albina his auditis, cum multo ſtudio ac deſiderio ꝑuénit tandẽ ad illa vincula, ijsq; inuẽtis, gratias egit Dño noſtro Ieſu Chriſto, proſternẽsq; ſe in orationẽ, dixit: Benedictũ ſit nomen tuum omnipotẽs Deus, ꝙ per famulum tuũ Alexandrũ mihi ancillę tuę theſaurum ſpiritalẽ indicâſti: cœpitq; ea vincula cũ multo tremore oſculari, & gratias agere regi cælorũ, deditq; ea Theodoræ religioſiſſimę fœminæ, ſorori S. Hermetis Præfecti vrbis, cuius ab Aureliano decollati corpus illa collegerat, & Salaria vetere ſepelierat nõ lõgè ab vrbe Roma V. Calẽd. Septẽbr. Porrò beatiſſima virgo Balbina cũ fiducia reuertens ad carcerẽ, B. Alexãdri Papæ & ſociorum eius cœpit adhærere veſtigijs, vt pro ipſa Dñm deprecarẽtur, & ſuis eã colloquijs cõfirmarẽt. Vide antiquitatis pietatẽ & religionẽ.

Eodẽ tempore ira percitus Aurelianus impijſſimus, miſſis militib' ſuis, iuſſit Chriſtianos oẽs in carcere baptizatos duci ad mare, & naui vetuſtæ impoſitos atq; in altũ perductos, alligatis collo ſaxis, mergi in ꝓfundũ. Abijt aũt cum illis etiã Chriſti virgo Balbina, glorificãs Deũ. Deindè Aurelianus ꝑcepit exhiberi ſibi Alexandrũ, dixitq; ei: Ego hoc inprimis à te reqro, vt mihi oĩa ſectæ veſtræ myſteria exponas, vt ſciã, quãobrèm pro Chriſto neſcio quo, optetis potiùs occîdi, q̃ vinci. S. Alexãder dixit: Quod q̃ris, ſanctũ eſt. nos aũt non ꝑmittimur à Chriſto, ſanctũ dare canibus. Aurelianus ait: Ita'ne canis ego ſum? S. Alexãder reſpõdit: Vtinã verò canis eſſes. nam, quod peius eſt, etiã cane deterior es. Canis eñ ꝓpter malefacta nõ luit pœnas ignis æterni, ſed ſemèl mortuus, nihil vitæ reliquũ habet. Homo aũt ad Dei ſimilitudinem factus, ſi per flagitia à Dei ſimilitudine deflectat, reus erit æterni ſupplicij: quẽadmodùm apud te reus haberetur, ſi quis auſus ſit imaginẽ tuam ſiue ſculptã, ſiue fuſam, ſiue pictã violare & conſpurcare. Sed hoc intereſt, ꝙ tu quidem, cùm ſis tẽporalis, temporarijs homines pœnis afficis: Deus aũt, cùm ſit ęternus, pœnas æternas in ignibus ſempiternis à peccatoribus repetit. Aurelianus dixit: Si quæſtioni meæ nõ ſatisfeceris, noueris te verberibus attrectandũ. Alexãder ait: Quid auſu temerario hęc à me reqris Aureliane tyrãne, quandò ego pręter regẽ meum, qui in cælis eſt, nullum aliũ timeo? Erras, ſi putas te nõ credendo, ſed diſcutiendo, à Chriſtianis poſſe erudiri. Aurelianus dixit: Ceſſet iã artificioſa loquacitas. Nõ enim apud iudicẽ qualẽcunq; loqueris, ſed apud eum, cuius potentiã totus orbis expertus eſt. Alexander ait: Noli iactare potentiã tuã. Propè eñ eſt, vt deſinat eſſe potẽs, qui de ſua potẽtia gloriatur. Aurelianus dixit: Ideò tibi ꝑmittitur adhuc loqui homo miſerrime, ꝙ vario tormentorũ genere citò aĩa tibi extorquẽda eſt. Alexãder ait: Nihil nouũ facturus es. Quis eñ innoxius tuas euaſit manus? Soli illi apud te viuũt, qui ſe negauerũt ſeruos eſſe Dñi mei Ieſu Chriſti.* Ego aũt, quia certus ſum me nunq̃ negaturũ Dñm meũ, neceſsè erit, vt à te interficiar, ſicut & Hermes vir ſanctus, q modò reuerà illuſtris eſt: & Quirinus, qui iam verè tribunus eſt: deniq; illi oẽs, qui nupèr illuminati, migrauerũt ad regna ſiderea. Aurelian' ait: Hoc eſt, qđ abs te ſcire volo, qd tandèm in cauſa ſit, vt optatius tibi ſit occîdi, q̃ ſuperari. Alexãder reſpõdit: Iã dixi tibi, nõ licere ſanctũ dare canibus. Aurelianus ait: Num igiẽ canis ego ſum? Faceſſant verba tua: iã eñ ꝓ̃ſtò ſunt verbera. Alexãder dixit, ego nõ timeo verbera, quæ cum tẽpore trãſeunt, & celeriter finẽ accipiũt: illa aũt tormẽta æterna ego timeo, quæ tu non formidas. Tunc iratus Aurelianus, iuſſit eum leuari in eculeo & torqueri, attrectarique vngulis, & lãpadibus inflãmari. Cumq; diù id facerẽt, & ille nullã ederet vocẽ, dixit ei Aurelianus: Cur ità taces? Reſpõdit Alexãder: Quia orationis tẽpore homo Chriſtianus cum Deo loquiẽ. Dicit ei Aurelianus: Reſpõde ad ea, quę ex te ſciſcitor, & iubebo ceſſari à verberibus. Alexãder reſpõdit: Stultiſſime, ego te repręhẽdo: nõ eñ curo crudelitatẽ tuam. Aurelianus ait: Vide ætatem tuam, quæ annum 30. non excedit: quarè tam pulchram vis ꝑdere iuuentutẽ? Alexãder dixit: Vtinã tu animã nõ perderes tuã. Pendẽte aũt in eculeo Alexandro, miſit ad Aurelianũ vxor eius * Seuerina, qui ei diceret: Cõſule tibi, & miſſũ fac virũ iuſtum Alexandrũ. alioquì & tu mala morte periturus es, & me viduã relinques. Aurelianus ait: Amicus eſt cõiugis meæ: idcircò hæc pro eo verba facit. Iuſſit tamen deponi Alexandrũ, & applicari Euentiũ atq; Theodulum. Rogauit aũt Alexandrũ, qui'nam illi eſſent. Alexãder reſpõdit ei: Ambo viri ſancti, ambo preſbyteri ſunt. Admoto aũt Euẽtio, dixit Aurelianus: Ecqs vocaris? Euẽtius reſpõdit: Nomine carnali Euẽtius dicor: ſpiritali aũt Chriſtianus ſum. Dixit ei Aurelianus: Quãdò primùm cœpiſti eſſe Chriſtianus? S. Euentius reſpondit: Ante annos ſeptuaginta. Nam vndecimo ætatis anno baptizatus ſum, viceſimo preſbyter ordinatus ſum. At nunc annũ ago octogeſimumprimũ, & ſecũdus

Chriſtiani multi in mare mergũtur. Matth. 7. S. Alexãder dirè cruciatur. * Seuera. S. Euẽtius grãdæuus.

dus iam annus eſt,quòd in carcere dego, & lætor in vinculis.Dicit ei Aurelianus: Cóſule
ſenectuti tuæ, & nega Chriſtū eſſe Deum tuū,& efficiam te amicum meum & diuitem &
comitē.Euētius ait: Vbi eſt ſenſus tuus?vbi eſt mens tua? Putabā ego te ſapere : ſed cæco-
pectore es, nec potes videre quod Dei eſt. Itaq; miſer vel ſerò intellige te hominem eſſe
mortalē, & age pœnitentiā,& crede Chriſtum Dei filiū,verū eſſe Deum,vt poſſis ad eius
miſericordiā peruenire.Tum verò Aurelianus iuſſit,amoto Euentio,deduci ad ſe Theo-
dulū,eiq; dixit:Tu'ne es ille,qui iuſſa mea ducis pro nihilo?S. Theodulus reſpōdit: Ego
teipſum quoq; ſemp̄ nihili pendo,ꝙ ſanctos Dei varijs ſupplicijs afficis. Quid enim pec-
cauit Alexander,vt tot eum tormētis ſubijceres?Aurelianus dixit: Quaſi tu immunis ſis.
Theodulus ait:Credo,fretus Dei miſericordia,me à cōſortio martyrij eius minimè ſepa-
ratū iri. Tunc Aurelianus p̄cepit furnū vehemēter accēdi, & Alexandrū atq; Euentiū ad
Alexāder & Euentius mittuntur in furnum. dorſum pariter colligatos,ſimul in ardentē furnū iactari:Theodulū verò ſiſti ad furnū,vt
eorū fractus cruciatu,in dęmonū ſacrificia cōſentiret. Porrò S.Alexāder clamauit ad eū:
Frater Theodule,feſtina:veni huc,& eſto nobiſcum.Nā quartus ille,q inter tres Hebręos
pueros apparuit,etiā nobis adeſt.Exiliens ergò in furnū Theodulus,gratias egit Deo,ità
Dan. 3. dicēs: Igne nos examinâſti,& nō eſt inuēta in nobis iniqtas.Id cùm nūciatū eſſet Aureli-
Pſal.16. ano,irat⁹ ingemuit,& p̄ furore angi cœpit.Iuſſit aūt Euentium & Theodulum decollari:
Occiduntur. Alexandrū aūt per tota mēbra punctis creberrimis cōpungi,donèc deficeret. Cumq; eis
tanq̄ mortuis inſultaret,repentè facta eſt ad eū vox de cælo:Aureliane,his,qbus tu inſul-
tas,apertus eſt paradiſus:tibi verò patet tartarus. His auditis,Aurelianus tremore corri-
pitur,dicitq; Seuerinæ vxori: Venit ad me iuuenis quidā cum virga ferrea,eaq; ignita,ia-
ctanſq; eā ad pedes meos,dixit: Habes Aureliane,quod egiſti.atq; ex eo tēpore totus cō-
tremui,incidiq; in febres,& qd agā ignoro. Ora pro me domina Seuerina Deū tuum, vt
ignoſcat mihi.Seuerina reſpōdit: Ego verò abibo,& per meipſam illos ſepeliā,nè mihi ſi-
militer accidat.Itaq; abiens, ſeptimo milliario ab vrbe Roma,via Numentana,in prædio
ſuo Alexandrū & Euentiū in vno condidit monumēto: Theodulum verò alibi ſepeliuit.
Porrò oēs Romani clerici & viri religioſi,qui ad ſanctorū corporū exeqas venerant,illic
remanſerunt.Seuerina aūt feſtinans domū,inuénit Aurelianū mente alienatū;ardentēq;
febribus,& mala oīa ſibi imputantē.Cui dixit Seuerina:Noluiſti audire me.iam malè pis,
& me viduā relinqs. At ille mox reddidit ſpiritum,mandens linguā ſuam.Seuerina autem
Aurelianus malè perit. induit ſe cilicio,& tādiù iacuit ad limina ſanctorū, quos ipſa ſepeliērat, donèc ab Oriēte
veniſſet S. Sixtus Epiſcopus. A quo impetrauit,vt in codē loco ordinaretur epiſcopus,qui
omni die,quæ ſunt ſancta,martyribus celebraret. Itaq; locus ille habet proprium ſacer-
Miſſæ quotidianæ. dotē vſq; in hodiernum diem. Sanctorū aūt horū natalis,eſt V.Nonas Maij:beati autem
Hermetis martyris,V.Calend. Septembris : ac per hoc benedictus Deus in ſecula ſeculo-
rū,Amen. Hactenùs ex MS.codice. Porrò Damaſus de hoc Pōtifice Alexandro inter cę-
tera ſcribit in Pōtificali, eum cōſtituiſſe aquam aſſperſiōīs cū ſale benedici in habitaculis
Aquæ benedictæ vſus peruetuſtus. hominum:vndè conſtat, aquæ ſacratæ in Eccleſia vſum eſſe antiquiſſimum.

MARTYRIVM SS. ALEXANDRI ET ANTONINAE *virginis, authore Simeone Metaphraſte.*

3. Maij. CVM eſſet temporibus illis perſecutio, & multi fratres pro Chriſti pieta-
te interfecti fuiſſent, poſt multos dies oblata eſt Feſto Præſidi, homini
oīs miſericordiæ experti,Chriſtiana quædam virgo, quę Antonina voca-
batur,è caſtello quodā,cui nomē erat Crodamnū. Virgo aūt illa honeſtā
vitā egerat, quā & Chriſtus ipſe perfectā reddidit in perferēdis ꝓ pietate
certaminib⁹,quô diabolū aduerſariū expugnare poſſet. Cùm enim virgo
illa crudeliſſimo Præſidi Feſto tradita fuiſſet,cœpit Feſt⁹ ipſe inſidijs virginē aggredi,atq;
ità illā hortabat:Dn̄a Antonina,volo te virginē ità honeſtā & pudicā Dianæ ſacerdotem
Verſutiæ Satanæ. cōſtituere : quinetiā munera & honores tibi cōferam,vt & domui meæ imperare poſſis.
Illa cùm diù tacuiſſet,vix tandē reſpōdens : Quid,inqt, huiuſmodi munera inania mihi
largiri vis?At ſi tu,Feſte,mearū diuitiarū particeps eſſe cupis, crede Dn̄o meo Ieſu Chri-
ſto,& diuitias ſempiternas conſequéris. Tum Feſtus: Auertant hoc dij, vt tali Deo ipſe
credam,homini præſertim in cruce ſuffixo.Non ego,inquit Antonina,in cruce fixum,&
ſepultum fuiſſe inficior : ſed eundem illum Deum fuiſſe confiteor, quippe qui tertia die
reſurrexit, & nunc ſedet ad dexteram Patris ſui, ſicut ſcriptum eſt in pſalmo centeſimo-
Pſal. 109. nono:Dixit Dn̄s Domino meo,Sede à dextris meis,Donec ponā inimicos tuos ſcabellū
pedum tuorum.Ad hæc Feſtus:Multæ iſtæ tuæ ſermonum machinæ, inanes ſunt. Cur nō
potiùs

potiùs mihi obtemperas, & dijs ſacrificas, vt multa libertate fruaris. Tum virgo illa reſpondit: Ego iſtiuſmodi dijs ſenſu carentibus non ſacrifico: dæmones enim ſunt, cùm in lege Dei mei ſcriptum ſit: Omnes dij gentium dæmonia, Dominus autem cælos fecit. Pſal.95. At Feſtus: Tu'ne deos noſtros vocas dæmones? Maximè, inquit illa. quibus enim vis nulla ineſt, quiq; non conſiſtunt, hi non dij, ſed dæmones ſunt. His verbis Feſtus iratus, militibus dixit: Eius maxillas multis alapis verberare, vt paululùm erubeſcat. Cæduntur Antoninę maxillæ. Statimq; hæc addidit: Per deos omnes, niſi edicto Imperatoris tu Antonina obtemperaueris, peſſimis modis te verberatam, in lupanar mitti iubebo, ac ſic igne te comburendam eſſe decernam. Intereà liceat tibi tres dies cogitare, recuſes'ne facere, quod iubeo, an velis reſipiſcere, & dijs ſacrificare. Hoc enim plures alij agere cœperunt, quod tu nunc audes: ſed poſteà mutato conſilio, dijs ſacrificârunt. Tum Antonina: Fac, inquit, quod vis, impie Tyranne.

Tradita igitur quatuor militibus, lætanti animo, & vultu hilari in carcerẽ abijt. Abijt in carcerem. Tunc Præſes carceris Præfectum clàm ad ſe vocauit, & iuſſit, nè quid mali omninò ei faceret, ſed potiùs illam admoneret, vt ſentẽtiam mutaret, & dijs ſacrificaret: Difficulter enim, inquit, Chriſtianorum genus dẽ ſentẽtia depelli poteſt. Præfectus igitur carceris cùm virginem illam incluſiſſet, his verbis admonere eam cœpit: Antonina virgo honeſtiſſima, cur ità permanes in iſta tua ſententia? Cur non potiùs conſilium mutas, & dijs ſacrificas, vt ſalua eſſe poſſis? Illa verò nihil omninò reſpondebat, ità vt cuſtos carceris ſecum dubitaret, quorsùm hoc faceret. Tunc virgo, genibus in ſolo poſitis, nocte & die Deum precabatur. Cùm verò tres dies præterijſſent, repentè tonitru factum eſt tam magnum, vt claustra ipſius carceris perfracta ſint, & fores patefactæ, magnumq; lumẽ in carcere ipſo effulſerit, & vox hæc è cælo demiſſa ſit: Surge Antonina, & cibum ſume: panis & aquæ particeps fias, & eſto fortis, neq; nefarium iſtum Præſidem Feſtum timeas, quoniã ego tecum ſum. Surrexit illa, cùm diuinas preces compleuiſſet, & Amen addidiſſet: cumq; panem & aquam, cibum & potum ſumpſiſſet, ſomno ſe dedit.

Poſteà verò, quàm dies illuxit, Præſes pro tribunali ſedens, dixit: Adducite ſacrilegam illam fœminam, vt videamus, quæ'nam ſit eius ſententia. Ducebant igitur illam milites, ante Feſtum Præſidem ſiſtendam. Tum beata virgo in cælum intuens: Gratias, inquit, ago tibi, Domine Deus meus, quòd in me voluntatem tuam exequaris: quæſo, vt nè me derelinquas vſq; ad mortẽ. Tum vox è cælo venit, quæ dixit: Fac iter tuum, ego enim tecum ſum. Cùm verò eò veniſſet, vbì Feſtus ſedebat, riſit beata virgo Antonina. Quam cùm Feſtus ridentẽ vidiſſet: Quid eſt, inquit, quòd riſiſti? Tum illa reſpondit: Dicam riſûs mei cauſam: præuidi ſolium iſtud tuum euertendum, ob idq; teipſum riſi. Ridet pręſidem, & flagellat. Senſit Præſes virginis contumeliam, & iuſſit illam flagellis verberari. Quæ cùm mentis oculos in cælũ erexiſſet: Gratias, inquit, ago tibi, Domine Deus meus, quòd dignatus ſis facere, vt ego miſera & peccatrix cum ſanctis tuis ſortẽ habeam, hunc autem nefarium, & ſanguine fœdatum celeriter ad inferos demittes, vt cognoſcat inanes eſſe deos illos, in quibus ſpem ſuam collocauit.

Hæc cùm humani ſanguinis appetẽs Præſes ille audîſſet, magìs turbatus, dixit militibus: Sceleſta hæc & impura mulier non ſolùm deos noſtros ad iram prouocat, ſed etiam nos cõtumelijs afficit. Quamobrèm illam in lupanar intromittite, vt eius libido expleatur. Itaq; milites in cellam quandam eam adduxerunt. Angelus autem Domini apparuit vni ex militibus, qui tertium & vigeſimum annum agebat, atque Alexander appellabatur. Cui angelus ille: Alexander, inquit, loquere cum Præſide, & ingredere ad Antoninam, & indue illam chlamyde tua, vt exiens, à ſceleſto Pręſide non agnoſcatur. Tum bonus ille Chriſti miles Præſidem adijt, & dixit: Iube me introire ad Antoninam: & ſi qdem illi perſuaſero, benè erit: ſin minùs, fac quod libet. Permiſit Præſes, & ait: Fac quicquid vis. Ingreſſus Alexander in eam cellam, in qua erat beata virgo, abiecit ſe ad eius pedes, & ait: Dei ſerua virgo Antonina, DOMINVS miſit me ad te, vt nunciem tibi quæcunque ille mihi dixit, & quomodò ſeruari poſſis. Illa ea re perterrefacta, valdè timuit. Repentè verò lux magna circa illos effulſit, & vox hæc ad eos venit: Nè timeas, Antonina. qui enim te ad hũc ſtatum vocauit, idem, cùm ſit admodùm benignus, & Alexandrum ipſum ad eiuſdem brauij conditionem vocauit. Quamobrèm eius chlamyde te induas, & capite,

vul-

vultuq; in terram demiſſo,exeas iſthinc, & ſic à Præſide non cognoſcéris: ego enim te ità occultabo,vt ab eo agnoſci nō poſſis. Sumpſit igitur virgo Alexandri chlamydem,& illa caput ſuum inuoluit: cumq; foràs progreſſa eſſet, manu annuens Præſidi: Fac,inquit,quod vis. Et velut dama quædam è laqueis liberata, iter ſuum hilaris effecit.

Antonina habitu mutato, exijt è carcere.

Præſes verò cùm exiſtimaret Alexandrum eſſe,qui hęc diceret,miſſis quatuor militibus: Abite,inquit,& muliere ipſa vtamini;vt vultis,eamq; foràs educite,vt illam multa ignominia nos afficiamus. Milites igitur ingreſſi, vt turpitudinem aliquā virgini afferrent,eam non inuenerunt,ſed ſolum Alexandrum. Qua re perculſi, dixerunt: Et vbi'nam eſt illa? Et vnde'nam tu hîc es? Illum itaque manu appræhenſum, cùm ad Pręſidem duxiſſent:Hunc,inquiunt,ſolum intùs inuénimus. Quem cùm Feſius vidiſſet,ea re perculſus,ſic Alexandrum eſt allocutus: Agè,miſer atq; infelix,dicas: Quomodò iſtud contra nos facere auſus es? Vbi'nam eſt nefaria illa meretrix? Tu omninò eam vitiâſti,& idcircò chlamyde tua contectam dimiſiſti, quam & vxorem te ducturum promiſiſti. Sed non ità erit,nō enim manus meas effugies. Cumq; Alexander taceret,& Præſes ipſe diù ſecum cogitâſſet,iuſſit illum ſuſpendi, & flagellis verberari.

Alexāder flagellat.

Cùm igitur verberaretur,ab eo quærebat Præſes,vb'nam eſſet ſceleſta illa mulier. Alexander verò nihil reſpondebat, ſed cælum tantùm intuebatur: demiſſa'que vox eſt è cælo ad Præſidem,quæ ait: Scelerate Feſte, cur innocentem hominem ità crucias? Qua voce audita,deſijt Præſes illum cruciare,& iuſſit è ligno detractum cuſtodiri,tempusq; præſcripſit, quo daret operā, vt ſceleſta illa mulier inueniretur. Cùm verò dies quinq; præterijſſent, Præſes Alexandrum ad ſe accerſitum interrogans: Quid'nam,inquit,deliberâſti? Tunc Alexander reſpondit: Quid'nam aliud deliberem, fœdiſſime & crudeliſſime Præſes? Tum Feſtus: Vbi'nam,inquit,eſt mulier,ad quam tu ingreſſus es? Ei autem Alexander: Neſcio vbì illa ſit. Adhuc illis loquentibus, Deus ipſe Antoninæ virgini dixit: Eſto fortis,& vade in eum locum, in quo ſedet impius & ſceleratus Præſes. Venit illa, & ſtetit coram Præſide, ac dixit: Scelerate & impure Feſte,quem quæris? An meipſam? En præſtò ſum,vt potentiam tuam euertam.

Antonina rurſùs verberatur.

Eam cùm Feſtus vidiſſet,confuſo & perturbato animo eſſe cœpit, miſſisq; militibus,iuſſit eam ſuſpendi & verberari,vt diligēter inquireret,num virgo eſſet, an corrupta. Illa verò cùm verberaretur, vocem nullā emittebat. Cumq; è ligno depoſita eſſet,quæſiuit ab ea Præſes,virgo'ne eſſet,an corrupta. Tum illa:Scelerate & crudelis,nos tuæ ſæuitiæ & libidinis participes non ſumus: nam Deus ipſe ſua miſericordia me incorruptam ſeruauit. Tunc Feſtus in illam intuēs,miratus eſt,& dixit:Cùm igitur virgo ſis,agè dijs ſacrifica vnà cum Alexandro,& ſalui eritis. Tunc Alexander & virgo Antonina vocem hanc,tanquàm ex vno ore prolatam,ediderūt: Non tales cruciatus iſti tui,miſer Feſte,qui nos adducere poſſint,vt dijs iſtis vanis ſacrificemus, in quibus vis nulla ineſt. At Præſes:Amborum,iuquit,ſummas manus abſcindite. Illi verò generoſi milites Chriſti manus extendentes,dixerunt: Anteà nos tibi,ſcelerate & fœdiſſime homo,diximus,nullis tuis artibus fieri poſſe,vt piæ noſtræ cogitationes expugnentur. Quamobrèm fac quicquid vis.

Præciduntur martyrum manus.

Prolato igitur gladio, milites extremas manus amborum abſciderunt. Illi verò factum non ſentientes,diuinam gloriam concinebant,& ad Præſidem conuerſi: Sæuiſſime,inquiunt,& ſceleſtiſſime Feſte,neq; ſic cruciatus, quos tibi nobis inferre libuit,ſentimus. Te verò Deus ipſe celeriter ad inferos detrudet,ineuitabilibus ſupplicijs puniendum. Tunc ira percitus Feſtus, quòd ſe contumelioſis verbis appellari audiuiſſet,iuſſit profundam foueam parari,& ait: Suſpendantur iſti,& tandiù verberentur, quoàd ſupplicium ſentiant. Quinetiam foueam ingenti pyra compleri iuſſit,vt ſancti illi martyres in ea comburerentur. Illi verò cùm *verberarentur,neq; id ſentirent,ſed Dei gloriam celebrarent,iuſſit iniquus Præſes faces accenſas eorum lateribus admoueri. Tunc Alexander & Antonina voce magna clamabant: Nos, miſer Feſte,propter Chriſti pietatem hæc patimur,futurum credentes,vt poſt mortem noſtram ab ipſo mercedem recipiamus: te verò Deus celeriter perdet, quòd eius ſeruos ità crucias.

Verberantur.

Furore

Furore percitus Feſtus: Accendite,inquit,in fouea pyram vehementiſſimè,vt iſti celeriter in illam conijciantur. Fecerunt milites, quod iuſſi fuerant,& Feſto id factum retulerunt. Tum ille immiſericors Præſes iuſſit militibus martyres ipſos pice illinire, & in pyram conijcere. Fecerunt ipſi quod Præſes iuſſerat, & Alexandrum & Antoninam illuc coniecerunt. Iuſſit autem Præſes & aridam picem ſupra pyram imponi, vt illi omninò comburerentur,atque vt ipſorum etiam oſſa in cinerem redigi poſſent. Iuſſit deindè foueam ipſam obrui,dicens: Nè mulierculæ iſtorum oſſa colligere poſſint, ſicut mos eſt Chriſtianis hominibus facere. Cùm igitur Feſtus in ignem illos conieciſſet, & foueam obruiſſet,redijt in domum ſuam: qui non ampliùs cibum aut potum ſumpſit, ſed mutus remanſit. Spiritus enim malignus per angelos immiſſus,vſque ad ſeptimum diem eum cruciauit. Itaque poſt ſeptem dies vehementiſſimis cruciatibus detentus,animam efflauit. Quo ſepulto,perſecutio ſedata eſt.

In ignem conijciuntur.

Vltio diuina, in præſidē.

Martyrium autem compleuerunt ſancti martyres Alexander & Antonina V. Nonas Maij,hora nona,die ſabbato,regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto: Cui ſit gloria in ſecula ſeculorum,Amen.

MARTYRIVM SANCTAE VIRGINIS ET MARTYRIS PELAGIAE TARSENSIS, EX SImeone *Metaphraſte.*

CVM eſſet nupèr à Diocletiano Imperatore per totum orbem terrarum Chriſtianorum perſecutio renouata, multi, ac ferè innumerabiles viri furorem Imperatoris extimeſcentes,ad montes ipſos aufugerunt. Verùm qui erant in fide ſtabiliores,& Deum magìs,quàm homines metuebant, permanſerunt in ſanctis Eccleſijs, Deum ipſum precantes, vt certamen pro Chriſto ſubeuntes, victores fierent.

4. Maij.

Eo tempore beatus & religioſus Epiſcopus, qui Clino dicebatur,baptizabat multos,ac ſingulos,qui ſupernæ vocationis brauiū perſequi volebant,hortationibus ſuis magìs magiſq; excitabat. Eius aūt fama per totum Orientē celebrabatur. Poſteà & Tarſum vrbē Ciliciæ, Epiſcopus ille ſe contulit, in qua vrbe multos baptizauit. Tertio aūt die poſt beati eius viri in eam vrbem aduentum,audiuit Imperator quicquid Epiſcopus ille faciebat,quodq; multos à dijs ipſius auertens,proprio Deo adiungebat. Itaq; vrbis portas claudi iuſſit,& eum virū compræhendi. Beatus verò Epiſcopus Clino,diuina reuelatione admonitus,exijt ex vrbe illa,nemine ipſum vidente. Cumq; per totam vrbem quæſitus,non inuentus fuiſſet, iratus Imperator omnibus illis, quos Epiſcopus Clino baptizauerat, iuſſit eos in carcere concludi. Erant enim multi,quos Dominus ſingulatìm acceperat.

Clino Epiſcopus multos in fide confirmat.

Virgo aūt quædam nomine Pelagia, Dei timore admodùm excellens, cuius pulchritudinē pro dignitate explicare non poſſumus,cùm in ea vrbe habitaret, quæ ſuprà dicta eſt,audiuit de Epiſcopi fuga,& ipſum videre cupijt. Eius virginis pulchritudinem & decorā ſpeciem cùm Diocletiani filius audiuiſſet, miſit procuratores ſuos & multos milites,qui virgini perſuaderent,vt ſe illi in matrimoniū collocaret. Beata verò Pelagia,cùm ſe Chriſti ſigno muniuiſſet,eos à ſe repellens: Deſponſata,inquit, ego ſum Dei filio. Redièrunt illi,& quæ audierant,Imperatoris filio retulerunt: qui maximum furorem in eam concepit,ſed tunc quidem tacuit,iracundiā in aliud tempus reſeruans. Sancta verò Pelagia ad matrem ingreſſa: Volo,inquit,mater,nutricē meam viſere: illam enim iamdiù nō vidi. Nimirùm volebat ſancta illa virgo per nutricis occaſionem,ad Epiſcopum illum diuinum hominem accedere. Audierat enim à quibuſdam,quo loco ille tunc viueret.

S. Pelagia recuſat coniugiū filij Imperatoris.

At eius mater praui dæmonis inſtinctu non conceſſit, quod filia petierat: ſed omninò prohibuit illam diſcedere,dicens: Non potes nunc,ô filia,illuc ire,ſed aliàs

oppor-

opportuniùs ire poteris. At Dominus Ieſus Chriſtus noctis tempore beati Epiſcopi Clinonis ſpeciem reuelatione diuina Pelagiæ oſtendit: cuius viri adſpectum & honeſtam formam virgo ipſa admirata eſt. Cùm verò ſe à matre prohiberi videret, nè ad nutricem iret, clàm ſeruos ſuos ad carcerem miſit ad eos, quos ab Epiſcopo illo baptizatos Imperator coërceri iuſſerat, vt ab illis ipſis de Clinonis Epiſcopi forma certior fieret: quô ſcire poſſet, an verum fuiſſet, quod nocte per viſum contemplata fuerat. Cùm igitur pueri veniſſent, & Epiſcopi formam atq; characterẽ nunciâſſent, cognouit omnia conuenire cum forma illa, quam per nocturnam viſionem didicerat. Itaq; ſancta Pelagia gaudio magno affecta: Tuorum, inquit, Domine, bonorum nuncius eſt homo ille: precor te, nè myſterijs tuis indignam me facias. Cumq; hæc precata eſſet, ad matrem ſuam introiuit, eiq; dixit: Rogo te nunc, domina ac mater mea, vt præſtes mihi, quod pollicita es, cùm dixiſti, opportuno tempore me ad nutricem meam ituram. En tempus nunc præſtò eſt: agè, mitte me ad illam.

Appáret hinc, valdè illuſtrẽ hanc fuiſſe virginẽ.

Cùm eius verba mater audiuiſſet, ſecum cogitabat dubitans, nè ſi filiam ire prohiberet, præ mœrore in morbum illa incideret. Statim igitur exurgẽs, regalem purpuram, gemmis precioſis & varijs diſtinctam, omniaq; ornamenta illuc proferri iuſſit, perindè àc ſi filio Diocletiani deſponſata eſſet: eamq; ſic indutam, cum puerorum & multorum militum comitatu miſit. Tum mater: Vade, inquit, filia, & meis verbis nutricem tuam ſaluta. Cùm igitur iumẽto impoſita fuiſſet, ibat gaudens, & eo, quod expectabat, admodùm læta & exultans. Cùm verò milliaribus ferè decem proceſſiſſet, vnus è militibus, qui ſimul ibant, Longinus nomine, vidit quendam venientem ſub montis cuiuſdam arboribus: quem cùm ex habitu & decora faciei ſpecie cognouiſſet, ad commilitonem ſuum conuerſus: Iuliane, inquit, frater, noſti'ne virũ hunc ante nos venientem? Hic eſt ille Dei homo Clino, ille, inquam, miraculorum effector per totum Orientem, cuius fama vſq; ad Imperatorẽ peruenit, & propter quem Chriſtianorum perſecutio commota eſt. Milites autem illi Longinus & Iulianus erant ex eorũ numero, qui Chriſto ſeruiebant. Quidam verò ex Eunuchis cùm audiuiſſent, quæ milites dicebant, nunciauerunt dominæ ſuæ. Quæ cùm audiuiſſet, rem cognouit: & iumentum ſiſti iuſſit, è quo deſcendit, & pedibus ſancto illi viro iuit obuiàm, militibus & pueris præcipiens quietè ſe gerere, neque homini moleſtos eſſe: verùm ſecedere, & ſub vmbra illarum arborum ſe continere, quoàd ipſa cum illo Dei viro loqueretur. Erant enim illis pleriq; Chriſti myſteriorum expertes, ob idq; non ſinebat eos myſteria Dei audire.

Loquitur cum S. Clinone.

Cùm igitur omnes ſeceſſiſſent, ſancta virgo Pelagia diuinũ illum Dei virum allocuta eſt. Qui eius viſu perculſus, dixit: Tecum ſit Chriſti pax, ô adoleſcens fœmina. Tum illa: Benedictus, inquit, Deus, qui in iſta imagine tua mihi reuelatus eſt, quoniam te miſit ad me, vt ſerues animam meam ab interitu. Nunc igitur per Deum, cui ſeruis, te precor, vt verè mihi dicas, quis tu es, & quódnam eſt nomen tuum, quæ've tua conditio. Cuí beatus Epiſcopus dixit: Ego, quod mihi præcipuum, & omnibus rebus precioſius eſt, Chriſtianus ſum, rationalium Chriſti ouium paſtor, qui Clino appellor. Tunc illa cùm exiſtimâſſet paſtorem eorum pecorum eſſe, quæ ſacrificantur, ei dixit: Precor te Domine, vt dicentem me audire non graueris. Multæ ſunt oues in domo patris mei, itaq;, ſi placet, veni, & ipſas paſce, & ego tibi mercedẽ multam tribuam. Tunc Epiſcopus: Non ſum ego pecorum paſtor, quæ tu opinaris, ſed rationalium Chriſti ouium, hoc eſt, hominum, qui vitam æternam conſequi ſperãt. Et quid'nam, inquit ſancta Pelagia, agnis tuis ipſe das, quarè vitam æternam habere poſſint? At beatus Clino: Illis nuncio cognitionem Patris, & Filij, & ſancti Spiritûs. Agè, inquit illa, domine mi Pater, dic, quid'nam magìs neceſſarium ſit ijs, qui volunt eſſe cum Deo tuo. Da, quæſo, mihi hoc. Cui Chriſti ouium paſtor reſpondit: Annuncio tibi baptiſma in remiſſionem peccatorum, & in vitam æternam. Hoc ipſo nihil magis neceſſarium. Id cùm audiuiſſet Pelagia, & ad beati Epiſcopi Clinonis genua ſe deieciſſet: Miſerere, inquit, meî domine, & da mihi donũ iſtud. Ex quo enim tempore mecum locutus es, ipſius Dei lumen in corde meo effulſit. Itaq; ſatanæ, & angelis ac machinis ipſius, hoc eſt, vita carentibus idolis, renuncio. Illa ego hucuſq; colui, ab his miſericordiam quærens, ex quibus non vtilitas proficiſcitur, ſed pernicies & mors ſempiterna. Nunc igitur Deum precor, vt ego, quanuìs indigna, ipſius filio

filio deſpōdear,qui occultas cordis mei partes illuminauit:ipſe enim eſt iuſtitiæ ſol.

Cùm tam admirabilem virginis orationem beatus Epiſcopus Clino audiuiſſet, eam admiratus, manus ſuas in cęlum ſuſtulit, ac dixit: Deus & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti,qui ſedes ſuper cęlos,& virginem hāc ad tuî cognitionem vocâſti, emitte ipſi ſanctum & illuſtre baptiſma dilecti filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti. Cùm ità ille Deum precaretur, repentè fons aquæ viuæ ante ipſos ſcaturijt: cumq; beatus Epiſcopus vidiſſet ſe celeriter à Deo exauditum,continuò eum laudans: Magnus es, inquit,Deus noſter,Pater,& Filius,& ſanctus Spiritus,quoniam dediſti hęreditatem filijs hominum,baptiſma in vitam ſempiternam.Et nunc,Domine,tu,qui nôſti corda hominum,ſcis humilitatem ſerui tui, quòd vereor virginem hanc ſic baptiſmate lauare: ſed tu, qui potens es in omnibus, prouide quidnam fieri oporteat. Cùm ſic ille Deum precatus eſſet,Pelagia dixit: Domine,& Pater, exaudita eſt in hoc oratio tua:eccè enim miſit Deus lumē,ſicut precatus es.nam video duos milites ſupra fontem ſtantes, & in manibus linteum ità ſplendidum habentes, vt huius fontis aquæ, velut ſol,fulgeant. Nè igitur verearis baptiſmate me lauare. Beatus Epiſcopus cùm Pelagiam hęc dicentem audiuiſſet, Deo gloriam reddidit, & ad fontem acceſſit, vt aquas ipſas expiaret,& ſanctas faceret:qui cùm Deum precaretur, factū eſt vt & ipſe Angelos ſupra fontem ſtantes videret ea figura,qua Pelagia illos viderat.

Cùm igitur Angelos vidiſſet, vocem ad Deum ſic extulit: Gloria tibi ſit,Rex vniuerſarum rerum,qui feciſti Angelos tuos ſpiritus,& miniſtros tuos ignem vrentem. Tu me dignum efficias,qui hāc virginem, quam ipſe mihi obtuliſti, tibi offeram hoſtiam viuentem in memoriam & odorem ſuauitatis.Fac & ipſam dignam,quę in grege electorum tuorum numerari poſſit,vt in die regni tui,& ipſa cum quinq; illis virginibus prudentibus in thalamum Chriſti tui,lampadem ſuam accenſam habens,ingrediatur.Cùm preces compleuiſſet, exultans Spiritu ſancto ob ea, quæ viderat mirabiliter facta,virginē ipſam in nomine Patris,& Filij, & Spiritûs ſancti illuminauit. Quæ cùm baptiſmate renouata eſſet,communionem de Chriſti mēſa Epiſcopus accepit,eique impartiuit. Poſteà ſancta Pelagia Epiſcopum adorauit, eiusque veſtigia exoſculans: Domine, inquit, ac pater benedicte, precare Deum pro me, vt à ſancto Spiritu fortis efficiar.Cui beatus Epiſcopus dixit: Deus ille,cui dediſti pignus animæ tuæ,ipſe mittat tibi auxilium de ſancto habitaculo ſuo,& det tibi, vt aduerſarium ſuperes.

Aquā antè expiat, q̄ virginem baptizet. *Pſal.103.* *Matth. 25.* *Adulti baptizati,etiā ſacram Euchariſtiam accipiebāt.*

Ex hac ſancti Epiſcopi oratione cùm virgo per Spiritum ſanctum multam voluptatem & lætitiam accepiſſet,Epiſcopum ſic affata eſt: Pater,per Deum illum te precor,qui per teipſum mihi ſalutem dedit,nè me deſpicias,neq; quod à te petiëro,mihi deneges.Quoniam à ſanctis manibus tuis illam Domini & æterni Regis purpurā accepi, poſthàc fragilem terrenamq; hanc veſtem,& reliqua hæc omnia habere non licet.Tu igitur hęc accipe,& in longinquam regionem feras,vbi vendi poſſint,eorūq; precia cape,& indigentibus diſtribue:mihi enim ex hoc tēpore hæc ipſa ſunt execrabilia.Tum Epiſcopus Clino:Mihi quidem,inquit,nō liceret id facere:ſed nè tibi moleſtum ſit,quoniā me per Deum obteſtata es, capiam iſta. Tum Pelagia: Ego audiui, cùm diceres, Dominum noſtrū dixiſſe: Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Cùm virginis illius prudentiam beatus Epiſcopus admiraretur,& pro ipſa Deum precatus eſſet,illi benedixit,eamque dimittens,vt ad ſuos rediret: Vade,inquit,in pace.Sancta verò Pelagia gaudio affecta per Spiritū ſanctum, Dei gloriam laudabat, quòd digna effecta eſſet,quæ cæleſtia bona perciperet.

Matth.6.

Redijt igitur ad pueros ſuos,qui eam ſecuti fuerant, viditq; ipſos tenebris & caligine detentos:cęcitas enim eis acciderat,ob idque ambulare non poterant.Pelagia cùm illos ipſos,tanquàm vinctos detineri animaduertiſſet,cognouit diaboli arte atq; inſidijs id factum.Itaq; & ſibi & pueris Crucis ſignum adhibuit, ac ſtatìm illa tentatio ab ipſis remota eſt. Cœperunt autem ab ea quærere,vbinàm eſſet homo ille,qui lumen ei præbuerat,& mulier valdè ſpecioſa,quam inter ipſam & eum virum ſtātem à ſe viſam dicebant, in capite ipſo duo diademata,& ſuper ea Crucis ſignum tenentē. Pelagia hæc audiēs: Silete,inquit.Verùm poteſtis'ne & vos accedere,quò & ego acceſſi,ad bonam,inquam,illam ſpem,& regnum ſempiternum?Reſpōderunt iuuenes illi: Quarè non poſſumus & nos, hera noſtra, illi credere, qui poteſt à pœnis ſempi-

Efficacia ſigni S. Crucis.

ternis nos eripere,& in altiſſimo cælo vita donare? Pelagia igitur cùm feciſſet,vt ido la renuerent,quæ ad illum vſque diem coluerant, eos tales præparauit, qui cæleſtis eruditionis participes fieri poſſent.

Deindè cùm in iumento ſediſſet,abijt ad nutricem ſuam, quæ(vt cõſueuerat)obuiàm illi venit,ſanctæque Pelagiæ vultum lætum & longè pulchriorem vidit, quàm anteà viderat. Vidit etiam in ea multa alia mutata: anteà enim ſumptuoſis veſtibus ornabatur: tunc verò modeſto habitu induta erat. Anteà elato animo fuerat: tunc ſummiſsè & humiliter ſe gerebat: Anteà ſuperba, tunc abiecta veſte corpus tegebat: anteà varijs & delicatis cibis veſcebatur,tunc,vt fama erat, & ex macie cognoſcebatur,precibus & ieiunio diligenter vacabat. Cùm hæc nutrix intelligeret,illam Chriſtianam factam eſſe animaduertit:cumque recordata eſſet,quot modis Diocletianus Imperator eos cruciabat,qui eiuſmodi mentem haberent, & tamen illis perſuadere non poſſet,vt Chriſtum negarent,hæc ſecum cogitabat: Si huic conſilium do, nè ſit Chriſtiana,quemadmodùm Imperatoris edicto pręcipitur,illa nequaquàm mihi obtemperabit:particeps enim facta eſt gratiæ illius, quam Chriſtiani profitentur, cùm dicunt vnum ſolum eſſe Deum. Cœpitque nutrix ipſa ſic Pelagiam affari: Filia,ſicut nimiæ tuæ pulchritudinis atque honeſtæ formæ admirationem attuliſti Diocletiano Imperatori,& eius filio,omnibusque optimatibus, & toto exercitui, ijs deniquè Regibus,qui longè hinc abſunt:ità vera pulchritudine prædita,placeas Dei filio, cui teipſam ſponſam dediſti:æterno enim Imperatori,vt præ te fers,tu credidiſti. Ille p̄beat tibi vim & patientiam contra aduerſarios,& victricia pręmia certamini tuo retribuat. Redi autem cum pace,quoniam in domum meam te intromittere non audeo,nè fortè hoc audiat is,qui te ſponſam ambit,& cum toto meo genere ac familia me deſtruat. Equidem id mea cauſa non facio, quoniam ſi me periculis traderem, mercedem tecum vnà perciperem: verus enim eſt Deus,in quem tu credidiſti. Cùm hęc audiuiſſet Pelagia,demiſſo vultu à nutrice ſua diſceſſit: cumque ad matrem rediret,& propè eſſet,mater obuiàm illi venit,vt cõſueuerat. Verùm cùm eius veſtem mutatam vidiſſet,eius rei cauſam non quæſiuit,ſed clamorem magnum cum eiulatu atque vlulatu emiſit. Pelagia verò riſit illa quidem,ſed nihil reſpondit. At mater furore percita,iacuit ſemimortua,& ſine voce diù manſit. Poſteà cùm animum collegiſſet,& ad ſe reuerſa eſſet, ſurrexit, ac nihil dicens filiæ, neque quod factum erat, ab ipſa exquirens,properauit ad militum & armatorum equitum multitudinem adducendam. Quibus cùm iudex præcepiſſet,vt in omnibus his,quæ ipſa vellet, ei obtemperarent,venit cum militibus:ſed filiam ſuam nõ inuenit,cùm ea interim receſſiſſet.

Hęc mutatio dexteræ excelſi.

Exeuntes igitur illinc,omnes & vias & ſemitas circumeuntes,omnia loca perſcrutabantur vſque ad milliaria quadraginta perueſtigantes,& tam eam inuenire ſtudentes,quàm illum,qui talem iniuriam ipſi Pelagię intulerat. Audierat enim ipſius mater à pueris,quòd ad Epiſcopum quendam ſe contuliſſet:ob idque illis militibus,qui miſſi fuerant,præceperat,vt ſi Epiſcopum inuenirent, & ipſum vinctum ad ſe ducerent. Milites igitur abeuntes,& longinqua loca perſcrutantes, neminem inuenerũt. Sancta verò Pelagia cum famulis ſuis, qui Chriſto crediderant, ſedebat trans flumẽ, & ipſa quidem milites videbat:illi verò,qui eam quærebant, neminem videre poterant. Quamobrèm ipſius animus exultauit in Domino,ac ridens adoleſcentibus,qui cum illa erant: Viderisne, inquit,vt Dominus Ieſus charos habet omnes ad ſe venientes,& ſpem ſuam in ipſo collocantes? Itaque milites fruſtrà laborantes, ad ipſius matrem rediêrunt:cui cùm dixiſſent,neque virum,qui filię iniuriam(vt ipſa dicebat) intulerat,neque filiam ipſam à ſe inuentã,ipſa hęc audiens,graui mœrore affecta eſt.

Sed Pelagia vnà cum ijs,quos ſecum habebat,venit ad matrem,eique dixit: Cur inſania & rabie percita es? Cur non vis reſipiſcere? Non verita es mittere, qui ad te ducant virum ſanctum,qui colit vniuerſæ naturæ ſpirantis & omnis potentiæ Dominum? Non te pudet bellum aduersùs Deum ipſum aggredi? A quo ſi eius ſeruus Epiſcopus petiërit,Angelum ipſe mittet, & temporis momento omnem exercitum à te miſſum diſſipabit,quoniam Deum ipſum Epiſcopus colit:quamobrèm & ab illo exauditur. Reſpondens eius mater: Et quis nam,inquit,hic eſt,de quo iſta dicis? Rex, inquit filia,regnantium,cui & meipſam tradidi, priorem ſponſum meum execrans, Tunc eius mater filiam Chriſtianam factam verè cognouit,addensque: Agè,inquit, dic;

Magna fortitudo tam illuſtris puellæ.

dic: Ecquiſnam eſt Chriſtianorum Deus, cui teipſam tradidiſti? Tunc filia, Cur, inquit, curioſè inquiris de diuinitate illa, quæ verbis explicari non poteſt? Scito enim ipſum eſſe Dominum cæli & terræ, montium & collium, qui & firmamentum creauit, abyſſos conſtituit, terminum mari poſuit, nè tranſiliret, & continentem terram vaſtaret. Quæris de Deo meo? Hic eſt, qui portas æreas contriuit, & vectes ferreos confregit, & mortuos in vitam reſtituit. Pſal. 106.

Hæc cùm eius mater audiuiſſet, ſtatìm ad Diocletiani filium miſit, dicens: En ſpõſa tua, Chriſtianorum Deo coniugata eſt. Ille hoc audiens, ægrè tulit, atque recordatus eſt, quemadmodùm anteà ipſius pater Diocletianus Chriſtianos capiebat, & multis modis ipſos cruciabat. Secedens ergò, ſecum ità loquebatur: Propterea quòd adoleſcentula hęc Deum Chriſtianorum concupiuit, non poterit deceterò illum relinquere, & mihi vxor eſſe. Num igitur poſthàc ego Chriſtianos adſpicere potero? Num ſeipſos pro Deo ſuo tradentes, eumque non negantes? Itaque nè illam ac meipſum tormentis ſubiectum videam, iuſtum cenſeo eius cauſa meipſum interficere. Gladio igitur ſumpto, paratus erat ſe interimere, cùm Pelagiæ deſiderium propter admirabilem eius pulchritudinem ferre non poſſet. Quamobrèm lugẽs ità dicebat: Væ pulchritudini, qua ego priuatus ſum. Væ mammis, in quibus ipſe non requieui. Væ ori, cuius amore mihi frui non licet. Hæc lamentans, neque furorem ſuſtinens, in gladium incubuit, & mortuus eſt. Amoris inſania pdit filium Imperatoris.

Pelagiæ verò mater cùm audiuiſſet filiæ ſponſum ipſius cauſa ſibi mortem intuliſſe, filiam appræhendit, & ad Diocletianum adduxit, nè ipſam cum tota familia Imperator perderet. In palatium igitur ingreſſa, in medio conſtitit. Diocletianus verò cùm matrem vnà cum filia ſtantem vidiſſet: Quidnam, inquit, eſt iſtud, quod feciſti? Pelagię verò mater ei reſpondit: En filiam meam adduxi, cuius cauſa filius tuus ſeipſum interfecit. Nunc igitur hanc puniens, filij tui cædem vlciſcere. Diocletianus cùm Pelagiam pulchriorem vidiſſet, quàm omnes vxores & pellices ſuæ eſſent, non cogitauit filij cædem vlciſci, ſed quo pacto illam adduceret, vt Chriſtianorum fidem negaret, & eius coniunx fieret. Statìm igitur iuſſit ſatellitibus, qui præſtò erant, ante virginem illam afferre infinitam vim auri. Volebat enim multa ſui auri copia Chriſti ſponſam & ſanctam Dei puellam capere. Cumque ipſius matri centum auri talenta dediſſet, illam dimiſit: quę domum ſuã rediјt à filia ſeiuncta, & diaboli gaudio affecta.

Diocletianus verò iuſſit Pelagiam manè duci coram exercitu ſuo, vt illam ad fidei negationem impelleret, & coniugem duceret. Itaque illam coram omnibus ſic affatus eſt: Vnum hoc à te peto, vt Chriſtum neges, & mecum matrimonio copuleris, totoque Imperio meo potiaris. Quod ſi feceris, filius, quem ex te ſuſcipiam, poſt me regnabit. Deniq; ſi voluntati meæ obtemperaueris, capitis mei diadema capiti tuo imponam. Ad hęc Pelagia: Inſaniens tu quidem temerè iſta locutus es: ſed ſcito voluntati tuæ me non obtemperaturam, neque tibi vſui futuram in his, quæ dicis, neq; capitis tui diadema capiti meo impoſitum iri: noui enim tria diademata in altiſſimis cælis præparata & iam adornata mihi eſſe. Primum diadema erit pro fide, qua meipſam Domino tradidi. Alterum erit regni cælorum diadema, quoniam ipſum expecto. Tertium mihi propoſitum eſt pro ærumnis atq; tormentis, inter homines à me ſuſcipiendis, quorum cauſa cæleſtis gratia excipiet me apud Deum. Illud igitur ſcito, quòd voluntati tuæ non morem geram, neque Deum meum negabo. Diocletianus Pelagiã cupit habere coniugẽ.

His auditis, Diocletianus Imperator iuſſit militibus, qui aderant, bouem æreum, ligna, bitumen & ſaginam ſuillam afferre, bouemque illum ſubiecto igne incendere. Cùm igitur æreum bouem, vt ab Imperatore iuſſi fuerant, ità incendiſſent, vt eius adſpectus, inſtàr ignis, longiùs reluceret, (aberat autem bos ille ab Imperatore quinquaginta vlnis) adoleſcentulam illam in medium produxerunt. Quam cùm ſeniores & Chriſtiani homines vidiſſent, pro ipſa Deum precati ſunt, vt vires & patientiam ei ipſe Dominus ſufficeret. Imperator autem: Exue, inquit, adoleſcentula, veſtes, quibus induta es. Pelagia verò cùm vidiſſet paratos eſſe, qui illam exuerent, magna voce atque clamore Imperatorem appellãs: Recordare, inquit, vxores & pellices tuas, ipſas etiam, vt me, carne indutas eſſe.

Imperator cùm hęc audiſſet, & amoris inſaniam ferre non poſſet, iuſſit multo magis quãprimùm exui. At illa cùm ſe Crucis ſigno muniuiſſet, & vltrò ſe ipſa exuiſſet,

ſuas veſtes in conſpectu Imperatoris abiecit,& ait:Fortaſsè tu es doloſus ille ſerpens in arbore inuolutus,& in Euam irrepens.Tu illam corrupiſti,qui per eam Adam etiam ipſum cepiſti:quamobrèm vterque fuit à Paradiſo eiectus. Tu es doloſus ille,qui olim in cor Cain te inſinuâſti,& in eius mente inuidiam inſeruïſti,vt virginem & cōſanguineum fratrem interficeret. Tu es, qui propria tua libidine ac petulantia confiſus,coram Deo ſtetiſti,& expetiuiſti iuſtum illum virum Iob, quem tentares: cuius & filios interfeciſti,& omnes facultates perdidiſti. Sed hoſtes Chriſti deficient gladio conſumpti:è quorum numero te fore ſcias,qui demùm periturus es. Impegiſti enim in ipſius Ieſu nomen,cui meipſam tradidi.Hæc ſancta illa virgo dixit Imperatori,quibus etiam aſſiſtentem diabolum conuicit. Tunc diabolus ipſe inops conſilij ſubterfugit, & qui à veritate alienior eſt, è longinquo loco ſic clamabat: O quanta eſt Chriſtianorum me expugnantium violentia.

Gen.3. Gen.4. Iob 1.

Vide quid poſſit Chriſti gratia.

Puella verò Pelagia ſancto Spiritu corroborata cucurrit, & æreum bouem appræhendit,ſtatimq; manuum ipſius carnes,velut cera,liquefactæ ſunt: illa verò nihil omninò ſentiebat. Deindè caput ſuum in os bouis iniecit, ac ſeipſam intrà bouem collocauit:ſtatimq; ex eius facie,ventre ac lateribus, totoque corpore, cùm ipſa penitùs in bouem introiuiſſet,carnes,inſtàr olei,effluxerunt: & per totam vrbem hora illa odoris ſuauitas,velut vnguenti cuiuſpiam,perfuſa eſt. Cumque adhuc paululùm ſpiraret, Dominum Deum voce magna ſic laudabat: Gloria tibi ſit, Domine vnigenite fili altiſſimi Dei,cuius aduentu factum eſt,vt qui anteà decepti fuerāt, ad manus tuas redirent,&,victa atque conculcata hoſtis potentia,in teipſo perfecti euaderent. Sic puella Pelagia in Domino fuit conſummata.

Sancta virgo reddit ſpiritum.

Tunc duobus militibus prope bouem ſtantibus Imperator: Videte,inquit,an adhuc viuat Pelagia. Vnus militum Theonicus,alter Iulianus appellabatur. Hi cùm victricem puellam in Domino conſummatam vidiſſent, dixerunt Diocletiano: Non mortua eſt puella,ſed martyr facta,cùm pulcherrimam confeſſionem confeſſa ſit, & ſuum Dominum non denegauerit. Imperator cùm illos hęc reſpondentes audiuiſſet,iuſſit eos ligari,& in carcerem conijci:aliosque milites miſit,qui viderent, an verè puella mortua eſſet. Illi cùm eam mortuam vidiſſent, retulerūt Imperatori,quòd mortua eſſet. Tunc Diocletianus furens,magna voce clamauit,& manibus purpuream ſuam veſtem diſcindens,ait: O Chriſtianorum animos. En vt illi ad mortem vſq; perſeuerant Deum non negantes,neque voluntati noſtræ obſequentes. Nunquìd illi ſunt poteſtate mea validiores? Egóne inimicis meis non ſatiabor? Cùm hæc dixiſſet,iuſſit ſanctæ Pelagiæ reliquias nulla ſepultura honorari. Itaque proiectæ ſunt in montem, Linatum nomine. Deſcenderunt autem quatuor leones, & circa Pelagiæ oſſa conſederunt,à feris atque volucribus ea ſeruantes.

Apparuit autem Spiritus ſanctus beato Epiſcopo Clinoni, qui Pelagiam catechiſmo inſtruxerat,eique dixit: Nuncio tibi optatum nuncium. Hodiè puella Pelagia martyrium ſuſtinuit,quēadmodùm tu Deum pro illa precatus fueras. Surge igitur, & oblationem Deo ipſi offeras,quòd virgo conſtantem & firmam confeſſionem pſtiterit.Indicauit autem ipſi & locum, vbì ſancta martyr Pelagia iacebat: quò abijt beatus Epiſcopus Clino:cumque vidiſſet locum beatæ Pelagiæ, vidit & leones quatuor illi aſſidentes. Qui cùm Epiſcopum illum beatum intuiti eſſent,ei obuiàm proceſſerūt,& ipſum ſubmiſſis corporibus adorârunt. Beatus verò Epiſcopus ea re gaudens exultansque,ſanctæ Pelagiæ reliquias ſuſcepit,& in montis ſublimiorem partē tulit. Cumq; ſtadijs ferè decem proceſſiſſet,ad eius montis verticem aſſcendit:quem cùm,velut marmor,politum eſſe vidiſſet,conduxit qui lapides inciderent: & ſacellū quoddam ædificauit,ſanctæque Pelagiæ reliquias illic repoſuit:& montem illum appellauit, Montem congregationis,ſanctæque Pelagiæ nomen ſic inſcripſit. Sancta virgo Pelagia,quę Deo ſeipſam obtulit.& ad finem vſque pro veritate certauit,quòd ad corpus pertinet, hîc requieſcit:eius autem anima in cælis regnat cum angelis.Ità martyrium compleuit ſancta martyr Chriſti Pelagia in Patris & Filij & Spiritûs ſancti gloriam, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Mons congregatiōis.

DE S.

DE S. SYLVANO GAZAE EPISCOPO, ET ALIIS QVIBVSDAM SANCTIS ET PRAECLARIS *martyribus: qui etſi non omnes hoc die paßi ſint, tamen quòd breuis hiſtoria in aliquot particulas commodè diſtrahi non poſſet, hîc collocare integrã maluimus. Habetur autem in Eccleſiaſtica Hiſtoria Euſebij Cæſareenſis lib.8.cap.22. Interprete Iohanne Chriſtophorſono, Angliæ doctiſſimo Epiſcopo.*

MAII 4. ꝙ ad Syluanum & alios quoſdã attinet.

CVM ſeptimus annus perſecutionis contra nos intentatæ iam propè eſſet cõfectus, & res noſtrę ſenſim & quaſi tacito greſſu ad quãdam tranquillitatẽ ſecuritatemq; prolaberentur, & ad octauum annum deflecterent, in quo non exigua confeſſorum multitudo apud metalla in Palæſtina cogebatur, qui magna iam in ritibus religionis perfungendis vtebantur libertate, adeò vt domos in eccleſias exædificarẽt: Præfectus prouinciæ, vir ſęuus & improbus, qualem ſcelera eius, in martyres Chriſti admiſſa, ipſum planè commonſtrabãt, eò ſtatim profectus, ſimulatq; facta & vitæ inſtitutionẽ eorum, qui ibì degebant, audiuerat, Imperatorem facit per literas certiorem: & in iiſdem ea, quę ad eorum famam violandam maximè valere putabat, ad eum perſcribit. Vndè qui metallorum venis præerat, eò acceſſit, & tanquàm ex Imperatoris mandato, confeſſorum ſegregauit multitudinem, ſicq; diſtribuit, vt deincèps alij Cyprum, alij Libanum incolerent: alios etiam in alia Palæſtinæ loca diſpertiens, omnes varijs laborum moleſtijs vexari conteriq; pręcepit. Deindè quatuor ex eorum numero eximens, qui principem locum inter eos tenere videbantur, ad magiſtrum equitum mittit: quorum duo Petrus & Nilus appellabantur, Aegyptiorum epiſcopi: tertius preſbyter fuit. His etiam quartus acceſſit Patermythius, vir propter ſingulare erga omnes pietatis ſtudium facilè clariſſimus. Ex quibus magiſter equitũ religionis & fidei in Chriſtum inficiationem poſtulat: atque haud compos voti factus, eos ignis incendijs cremandos tradit.

Horũ martyriũ incidit in 19. Septembris diem.

Alij rursùs ex confeſſoribus, qui aut propter ingraueſcẽtem ętatem, aut membra inutilia, aut alias corporis infirmitates erant illo operum miniſterio ſoluti, ibì in locum ſeparatum ad incolendum amandati. Quorum primas tulit Syluanus epiſcopus Gazæ, qui pium virtutis ſpecimen & egregiũ exemplar Chriſtianiſmi omnibus oſtẽdit. Iſte à primo die perſecutionis (propè dixerim) ad extremum vſque, per totũ temporis ſpatium varijs certaminibus, pro crebra fidei cõfeſſione decurſis, nobilitatus, ad illum temporis articulum reſeruabatur: vt omnia certamina martyrum, in Palæſtina interfectorum, poſtremus quaſi ſigillo cruoris obſignaret. Cum eo coniuncti erant ex Aegypto complures: inter quos erat Iohannes, qui memorię bonitate facilè omnes noſtri temporis ſuperauit: & quanquàm anteà luminibus orbatus erat, tamen tortores adeò ſæui, truculenti, crudeles & immanes fuerunt, vt propter egregiam in Chriſti nomine confitendo conſtãtiam, qua magnoperè excellebat, tum ignitis cauterijs eius pedem pari ratione cum alijs prorſus labefactarent, tum pupillam oculi, quæ viſum amiſerat, candente ferro exurerent. Eum autem ob morum probitatem, & piam viuendi rationem, præſertìm cùm cæcus eſſet, non eſt cur quiſquam tantoperè admiretur: quandoquidem illud non tantum habet admirationis, quantum memoriæ vis, qua quidem integros ſacrarum ſcripturarum libros, non in tabulis lapideis, vt ait diuus Apoſtolus, neq; in animalium pellibus, membranis aut charta, quæ vel tineæ conficiunt, vel temporis conſumit diuturnitas: ſed in tabulis reuerà cordis carneis, id eſt, in animo ſolerti & ſyncera mentis intelligentia tanquàm ſcriptos habuit: adeò vt quandò viſum erat, interdùm legis & prophetarum teſtimonia, ſæpè hiſtorias, nonnunquàm Euangelia aut Apoſtolorum ſcripta, memoriter ex animi domicilio, tanquàm ex quodam literarum theſauro, proferre potuerit. Ipſe equidem fateor, me, cùm primùm hominem in media Eccleſiæ multitudine ac frequentia ſtantem, & quaſdam diuinæ ſcripturæ partes recitantem animaduerterem,

S. Syluanus, egregius martyr.

Iohannis martyris excæcati mira memoria.

2. Cor. 3.

penitùs obſtupuiſſe. Nam quandiù vocem illius ſolùm audire licebat, tam diù aliquem, vti in populi conuentibus in Eccleſia mos eſt, ex ſcripto legiſſe putabam. Sed vbi quàm proximè ad eum accedens, quod factum erat, euidenter conſpicabar, & alios omnes integris oculis & apertis vndiquè circunſiſtentes, hunc autem ſolis mẽtis luminibus vtentem, & reuerà non pauca velut prophetam proloquentẽ, & multis partibus eos, quibus corporis ſenſus ſani & valentes erant, ſuperantem, non potui non Deum ea de re tum ſummis laudibus efferre, tum inprimis admirari. Et euidens certè ac firmum argumentum mihi videre videbar, eum re ipſa & veritate hominem eſſe, non qui in externa corporis forma & ſpecie oculis ſubijcitur, ſed qui in ipſo animo & interiore cogitatione reſidet: qui quidem in iſto, licèt corpus deformatum mancumque eſſet, maiorem tamen interioris facultatis ſuæ virtutem declarauit.

Vide priſcorum Chriſtianorum exercitia. Illis autem, quos diximus, in loco ſeparato commorantibus, & conſueta ipſorum vitæ inſtituta in orationibus, in ieiunijs, in reliquis exercitationibus exequentibus, Deus ipſe dextram benignam & propitiam porrigens, largitus eſt, vt per martyrium ſalutarem vitæ exitum conſequerentur. Hoſtis nanque & aduerſarius noſter diabolus eos quidem, vtpotè precibus attentiſſimè ad Deum fuſis, contra ipſum armatos non ampliùs ferre poterat: ſed ſicuti putabat, moleſtiã ipſi exhibentes trucidare & è terra tollere inſtituit. quippè Deus illi hoc agere molienti poteſtatem conceſſit, vt pariter nec ipſe ab improbitate, quam dedita opera decreuiſſet, vlla ex parte arceretur: & hi preclara pro multis ſuis ac varijs certaminibus premia iam tandem acciperent. 39. Martyres. Ea de cauſa ex ſceleſtiſſimi Maximini Imperatoris mandato, vno die vndequadraginta martyres capitis pœna mulctantur.

MARTYRIVM S. FLORIANI, CVI FIDEM CONCILIANT VETVSTISSIMA MARTYROLOGIA.

Dictio hincindè nonnihil limata eſt per F. Laurentium Surium.

MAII 4. IN diebus Diocletiani & Maximiani Imperatorum, diuerſis agonibus concertantes Chriſtiani, deuota mente pro Chriſto ſupplicia tolerabant, vt promiſſionum eius participes efficerẽtur. Cùm veniſſet ergò ſacrilegorum principum præceptio in Noricum Ripẽſe, præſes Aquilinus veniens in caſtrum Laureacenſiũ, Laureacum cœpit vehementer inquirere Chriſtianos. Compræhenſi autem ſunt nõ minùs quadraginta, qui diutiſſimè concertantes, & multis ſupplicijs macerati, miſſi ſunt in carcerem. Ad quorũ confeſſionem beatus Florianus gaudens acceſſit: cumq; accepiſſet hæc Laureaci fieri, eò cœpit ire, vt pro Chriſti nomine varia ſupplicia perferret. Vbì autem venit eo ad commilitones ſuos, cum quibus anteà militauerat, audiuitque ex eis, Chriſtianos ad idolorum ſacrificia perquiri, dixit ad eos: Quem alium quæritis? Eccè ego quoquè Chriſtianus ſum: ite, nunciate Preſidi hic me adeſſe. Preſes Aquilinus his auditis, vocauit eum ad ſe, & iuſſit dijs ſacrificare. Quod vt faceret cùm nulla poſſet ratione adduci, S. Martyr fuſtibus cęditur. præcepit eum fuſtibus cædi. Ille iterùm iterumque cæſus, permanſit fidelis. Deinde mandat Præſes ſcapulas eius acutis ferris confringi. Id verò B. Florianus cum ingenti gaudio perferens, glorificabat Deum. Videns autem ſe ſuperatum Præſes iniquiſſimus, iuſſit eum duci ad Aniſum fluuium, & ibi præcipitari de ponte.

Beatus Florianus, lata in ſe ſententia, gaudens & exultans ibat ad mortem, credens ſe ad vitam proficiſci ſempiternam. Iactatur in flumen, ſed non ſubmergitur. Ligato autem ad collum eius ſaxo, iuuenis quidam ſæuus nimis præcipitauit eum de ponte in fluuium, cuius oculi mox crepuerunt. Fluuius autem ſuſcipiens martyrem CHRISTI, expauit, & eleuatis vndis, in quoddam eminentius ſaxum corpus eius expoſuit, quod aquila, nutu DEI eò aduolans, expanſis alis protegebat. Apparuit autem in viſione beatus Florianus cuidam

cuidam matronę Deo deuotę, indicauitq; ei, quo loco corpus eius humaret. Illa hac viſione admonita, mox ad fluuium abijt, & præ gentilium metu virgultis illud inuoluit, perduxitque ad locum ſepulturæ deſtinatum. Cùm autem inter eundum iumenta, quæ ſacrum corpus vehebant, delaſſarentur, matrona tremens rogauit Dominum, vt ipſe ferret opem: ſtatimq; erupit illic fons, cuius aqua reficiens iumenta, ſuſceptum confecit iter, & corpus ſepeliuit. Eo autem loco multæ ſiunt diuinitùs curationes, & quicunq; ex fide petierint, miſericordiam Dei impetrabũt. Vitæ enim ſanctitas & conſtantia fidei athletas Chriſti coronat, & cum palma martyrij ad vitã perducit æternam, auxiliante rege æterno, Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat in ſecula ſeculorum.

VITA S. MONICAE MATRIS S. AVGVSTINI, QVAM EX LIBRIS CONFESSIONVM EIVSDEM BEatiſſimi epiſcopi, collegit doctiſſ. antiſtes Aloyſius Lipomanus.

Maij 4. Ex confeſſione Auguſtini lib. 3. cap. 11. & 12.

ET miſiſti manum tuam ex alto Domine Deus, & de hac profunda caligine erroris Manichæorum eruiſti animã meã, cùm pro me ploraret ad te mater mea, fidelis tua, ampliùs quam flent matres corporea funera. Videbat enim illa mortem meam ex fide & ſpiritu, quẽ ex te habebat, & exaudiſti eam Domine. Exaudiſti eam, nec deſpexiſti lachrymas eius, cum profluẽtes rigarent terram ſub oculis eius, in omni loco orationis eius, & exaudiſti eam. Nam vndè illud ſomnium, quo eam conſolatus es, vt viuere me ſecum crederet, & habere ſecum eandem menſam in domo, quod nolle cœperat, auerſans & deteſtans blaſphemias erroris mei? Vidit enim ſtantem ſe in quadam regula lignea, & aduenientem ad ſe iuuenem ſplendidum, hilarem atque arridentem ſibi, cùm illa eſſet mœrens & mœrore confecta. Qui cùm cauſas quæſiſſet ab ea mœſtitiæ ſuæ quotidianarumque lachrymarum, docendi, vt aſſolet, nõ diſcẽdi gratia, atq; illa reſpondiſſet, perditionem meam ſe plangere, iuſſiſſe illum, quô ſecura eſſet, atq; admonuiſſe, vt attẽderet & videret, vbì eſſet illa, ibì eſſe & me. Quod illa vbì attendit, vidit me iuxta ſe in eadem regula ſtantem. Vndè hoc, niſì quia erãt aures tuæ ad cor eius? O tu bone omnipotens, qui ſic curas vnumquenq; noſtrum, tanq̃ ſolum cures: & ſic omnes, tanq̃ ſingulos. Vndè illud etiam, ꝙ cùm mihi narrâſſet ipſum viſum, & ego ad id trahere conarer, vt illa ſe potiùs non deſperaret futuram eſſe, quod eram: continuò ſine aliqua hæſitatione, Non, inquit. nõ enim mihi dictum eſt, Vbi ille, ibi & tu: ſed, Vbi tu, ibi & ille. Confiteor tibi Domine recordationem meam, quantùm recolo, quòd ſæpe non tacui, ampliùs me iſto per matrem vigilantem reſponſo tuo, quòd tam vicina interpretationis falſitate turbata non eſt, & tam citò vidit, quod videndum fuit, quod ego certè, anteq̃ dixiſſet, non videram, etiam tum commotum fuiſſe, quàm ipſo ſomnio, quo fœminæ piæ gaudium tanto pòſt futurum, ad conſolationem tunc præſentis ſolicitudinis, tanto antè prædictum eſt. Nam nouem fermè anni ſequuti ſunt, quibus ego in illo limo profundi ac tenebris falſitatis, cùm ſæpe ſurgere conarer, & grauiùs alliderer, volutatus ſum: cùm tamen illa vidua caſta, pia, & ſobria, quales amas, iam quidem ſpe alacrior, ſed fletu & gemitu non ſegnior, non deſineret horis omnibus orationum ſuarũ de me plangere ad te: & intrabant in conſpectum tuum preces eius, & me tamen dimittebas adhuc volui & inuolui in illa caligine.

Vide erga nos prouidentiam Dei.

S. Auguſtinus Manichæus.

Et dediſti alterum reſponſum interìm, quod recolo. Nam & multa prætereo, ꝓpter quod propero ad ea, quæ me magis vrgent confiteri tibi, & multa non memini. Dediſti ergò alterum per ſacerdotem tuum, quendam epiſcopum, nutritum in eccleſia, & exercitatum in libris tuis. Quem cùm illa fœmina rogâſſet, vt dignaretur mecũ colloqui, & refellere errores meos, & dedocere me mala, ac docere bona, (faciebat enim hoc, ſi quos fortè idoneos inueniſſet) noluit ille, prudenter ſanè, quantũ ſenſi poſtea. Reſpõdit enim, me adhuc eſſe indocile, eò ꝙ inflatus eſſem nouitate hæreſis illius, & nõnullis quæſtiunculis iam multos imperitos exagitâſſem, ſicut

indicauerat ei. Sed ſine, inquit, illum ibi, & tantùm roga pro eo Dominum: ipſe legendo reperiet, quis ille ſit error, & quanta impietas. Simul etiã narrauit, ſe quoquè paruulum à ſeducta matre ſua datum fuiſſe Manichæis, & omnes penè nõ legiſſe tãtùm, verumetiam ſcriptitâſſe libros eorũ, ſibiq; apparuiſſe, nullo contrà diſputãte & conuincente, q̃ eſſet illa ſecta fugienda: itaq; fugiſſe. Quæ cũ ille dixiſſet, atq; illa nollet acquieſcere, ſed inſtaret, magis deprecando, & vbertim flendo, vt me videret, & mecum diſſereret, ille iam ſubſtomachãs tædio: Vade, inquit, à me, ità viuas: fieri enĩ non poteſt, vt filius iſtarum lachrymarũ pereat. Quòd illa ità ſe accepiſſe inter colloquia ſua mecum ſæpè recordabatur, acſi de cælo ſonuiſſet.

Auguſtinus lachrymarum filius. Ex lib. v. Confeſſ. cap. viij. ix. x.

Egiſti etiam mecum Dñe, vt mihi perſuaderetur Romã pergere, & potiùs ibì docere, quod docebã Carthagine. Et hoc vndè mihi perſuaſum ſit, non prætoribo cõfiteri tibi, quoniam & in his altiſſimi tui receſſus, & præſentiſſima in nos miſericordia tua cogitanda & prædicanda eſt. Non ideò Romam pergere voluï, ꝗ maiores quęſtus, maiorq; mihi dignitas ab amicis, qui hoc ſuadebant, promittebatur: quanq̃ & iſta ducebant animum tunc mecum: ſed illa erat tunc cauſa maxima & penè ſola, ꝗ audiebam quietiùs ibì ſtudere adoleſcentes, & ordinatiore diſciplinæ coërcitione ſedari, nè in eius ſcholam, quo magiſtro non vtuntur, paſsìm & ꝓteruè irruant, nec eos admitti omninò, nisì ille permiſerit. Cõtrà apud Carthaginem fœda eſt & intẽperans licẽtia ſcholaſticorum: Irrumpunt impudenter, & propè furioſa fronte perturbant ordinem, quem quiſq; diſcipulis ad proficiendum inſtituerit. Multa iniurioſa faciunt mira hebetudine, & punienda legibus, nisì conſuetudo patrona ſit, hoc miſeriores eos oſtendẽs, quo iam quaſi liceat, faciunt, quod per tuã æternam legem nunquã licebit: & impunè ſe facere arbitrantur, cùm ipſa faciendi cęcitate puniãtur, & incomparabiliter patiantur peiora, q̃ faciunt. Ergò quos mores, cùm ſtuderẽ, meos eſſe nolui, eos, cùm docerẽ, cogebar perpeti alienos: & ideò placebat ire, vbi talia non fieri omnes, qui nouerant, indicabant. Verùm autem tu ſpes mea & portio mea in terra viuentium, ad mutandũ terrarum locũ pro ſalute animæ meæ, & Carthagini ſtimulos, quibus indè auellerer, admouebas, & Romæ illecebras, quibus attraherer, proponebas mihi per homines, qui diligebant vitam mortuam, hinc inſana facientes, indè vana pollicentes: & ad corrigendos greſſus meos vtebaris occultè & illorum & mea peruerſitate. Nam & qui perturbabant ocium meum, fœda rabie cæci erant: & qui inuitabant ad aliud, terram ſapiebant. Ego autem, qui deteſtabar hîc veram miſeriã, illic falſam felicitatẽ appetebã. Sed quarè hinc abirem, & illuc irẽ, tu ſciebas Deus, nec indicabas mihi, nec matri, quę me ꝓfectum atrociter plãxit, & vſq; ad mare ſequuta eſt: ſed fefelli eam violenter me tenentẽ, vt aut reuocaret, aut mecũ pergeret: & finxi me amicum nolle deſerere, donèc vento facto nauigaret. Et mentitus ſum matri, & illi matri, & euaſi. Quia & hoc tu dimiſiſti mihi miſericorditer, ſeruans me ab aquis maris, plenum execrandis ſordibus vſque ad aquã gratiæ tuæ, qua me abluto, ſiccarẽtur flumina maternorũ oculorũ, q̃bus pro me quotidiè tibi rigabat terram ſub vultu ſuo: & tamen recuſanti ſine me redire, vix perſuaſi, vt in loco, q ꝓximus noſtræ naui erat memoria beati Cypriani, maneret ea nocte. Sed in ea nocte clanculò ego profectus ſum: illa autẽ remanſit orando & flendo. Et quid à te petebat Deus meus tantis lachrymis, nisì vt nauigare me non ſineres? Sed tu altè conſulens, & exaudiens cardinem deſiderij eius, non curâſti quod tunc petebat, vt in me faceres, quod ſemper petebat. Flauit ventus, & impleuit vela noſtra, & litus ſubtraxit adſpectib⁹ noſtris. In quo manè illa inſaniebat dolore, & querelis ac gemitu implebat aures tuas, contemnentes iſta: cùm & me cupiditatibus meis raperes ad finiendas ipſas cupiditates, & illius carnale deſiderium iuſto dolorũ flagello vapularet. Amabat enim ſecum præſentiam meam more matrum, ſed multis multo ampliùs, & neſciebat, quid tu illi gaudiorum facturus eſſes de abſentia mea. Neſciebat: ideò flebat & eiulabat, atq; illis cruciatibus arguebatur rea reliquiarum Euæ, cum gemitu quærens, quod cum gemitu pepererat. Et tamen poſt accuſationem fallaciarum & crudelitatis meæ, cõuerſa rurſùs ad deprecãdũ te ꝓ me, abijt ad ſolita, & ego Romã.

Scholaſticorum Carthaginienſi importunitas.

Vita mortua, hoĩm huic mũdo deditorum.

Inſaniebat dolore, id eſt, immodicè dolebat.

Et eccè excipior ibì flagello ægritudinis corporalis, & ibam iam ad inferos, portãs omnia mala, quæ commiſerã & in te, & in me, & in alios, multa & grauia ſuper originalis peccati vinculum, quo omnes in Adam morimur. Nõ enim quicquam eorum mi-

mihi donaueras in Chriſto, nec ſoluerat ille in carne ſua inimicitias, quas tecum cō-
traxeram peccatis meis. Quomodò enim eas ſolueret in cruce phantaſmatis, quod
de illo credideram? Quàm ergò falſa mihi videbatur mors carnis eius, tam vera erat
animæ meæ: & quàm vera erat mors carnis eius, tam falſa vita animæ meæ, quæ i[illegible]
non credebat. Et ingraueſcentibus febribus, iam ibam & peribam. Quò enim irem,
ſi tunc abirem hinc, niſi in ignem atq; tormenta digna factis meis in veritate ordi-
nis tui? Et illa hoc neſciebat, & tamen pro me orabat abſens. Tu autem vbiq; præ-
ſens, vbi erat exaudiebas eam, & vbi eram miſerebaris mei, vt recuperarem ſalutem
corporis mei, adhuc inſanus corde ſacrilego. Neque enim deſiderabam in illo tanto
periculo baptiſmum tuum, & melior eram puer, quandò illum de materna pietate
flagitaui, ſicut iam recordatus atq; confeſſus ſum: ſed iam in dedecus meum creue-
ram, & conſilia medicinæ tuæ demens irridebam, qui me non ſiuiſti talem bis mori.
Quo vulnere ſi feriretur cor matris, nunquàm ſanaretur. Non enim ſatis eloquor,
quid erga me habebat animi, & quanto maiore ſolicitudine parturiebat me ſpiritu,
quàm carne peperat. Non itaq; video, quomodò ſanaretur, ſi mea talis illa mors
tranſuerberâſſet viſcera dilectionis eius. Et vbi eſſent tantæ preces, & tam crebræ
ſine intermiſſione? Nuſq̃, niſi ad te. An verò tu Deus miſericordiarū ſperneres cor Virtutes S. Monicæ.
contritum & humiliatum viduæ caſtæ ac ſobriæ, frequentantis eleemoſynas, obſe-
quentis atq; ſeruientis ſanctis tuis, nullum diem prætermittentis oblationem ad al-
tare tuum, bis in die, manè & veſperè, ad eccleſiam tuam ſine vlla intermiſſione ve-
nientis, non ad vanas fabulas & aniles loquacitates, ſed vt te audiret in tuis ſermoni-
bus, & tu illam in ſuis orationibus? Huius'ne tu lachrymas, quibus non à te aurū &
argentum petebat, nec aliquod mutabile aut volubile bonum, ſed ſalutē animæ filij
ſui, tu cuius munere talis erat, contēneres, & repelleres ab auxilio tuo? Nequaquàm
Domine: immò verò aderas, & faciebas ordine, quo prædeſtinaueras eſſe faciēdum.
Abſit, vt tu falleres eam in illis viſionibus & reſponſis tuis, quæ iam commemora-
ui, & quæ non memoraui, q̃ illa fideli pectore tenebat, & ſemper orans, tanq̃ chiro-
grapha tua ingerebat tibi. Dignaris enim, quoniam in ſeculum miſericordia tua, eis,
quibus omnia debita dimittis, etiam promiſſiōibus tuis debitor fieri. Recreâſti me
ab illa ægritudine, & ſaluū feciſti filiū ancillæ tuę, tūc interim corpore, vt eſſet, cui ſa-
lutem meliorē atq; certiorē dares. Spes mea à iuuentute mea, vbi mihi eras, & Ex lib. 6.
quò receſſeras? An verò nō tu feceras me, & diſcreueras me à quadrupedibus & vo- Confeſſ.
latilibus cæli? Sapientiorem me feceras, & ambulabam per tenebras & lubricum, & cap. 1. & 2.
quærebam te foris à me, & non inueniebā Deum cordis mei, & venerā in ꝓfundum
maris, & diffidebā & deſperabā de inuentiōe veri. Iam venerat ad me mater pietate
fortis, terra mariq; me ſequens, & in periculis omnibus de te ſecura. Nam & per ma-
rina diſcrimina ipſos nautas conſolabatur, à quibus rudes abyſſi viatores, cum ꝑtur-
bantur, conſolari ſolent, pollicens eis peruentionem cum ſalute: quia hoc ei tu per
viſum pollicitus eras. Et inuenit me periclitantem quidem grauiter deſperatiōe in-
dagandæ veritatis. Sed tamen ei cùm indicâſſem, non me quidem iam eſſe Manichę-
um, ſed neq; catholicum Chriſtianū, non quaſi inopinatum aliquid audierit, exiliuit
lætitia, cùm iam ſecura fieret ex ea parte miſeriæ meæ, in qua me tāquàm mortuum,
ſed reſuſcitandum tibi, flebat, & feretro cogitationis efferebat, vt diceres filio viduę:
Iuuenis, tibi dico, ſurge. & reuiuiſceret, & inciperet loq, & redderes illū matri ſuæ. Nul- Luc. 7.
la ergò turbulēta exultatiōe exultauit cor eius, cū audîſſet ex tāta parte iam factum,
quod tibi quotidiè plāgebat, vt fieret, veritatē me nondū adeptū, ſed falſitati iā cre-
ptum: immò verò qa certa erat, & quod reſtabat te daturū, q totū ꝓmiſeras, placidiſ-
ſimè & pectore pleno fiducię reſpōdit mihi, credere ſe in Chriſtū, ꝙ priùs, q̃ de hac vi
ta emigraret, me viſura eſſet fidelē catholicū: & hoc quidē mihi, tibi aūt fons miſeri-
cordiarū preces & lachrymas dēſiores, vt accelerares adiutoriū tuū, & illuminares
tenebras meas, & ſtudioſiùs ad eccleſiā currerem, & in Ambroſij ora ſuſpenderer ad
fontem ſalientis aquæ in vitā æternā. Diligebat aūt illum virū ſicut angelum Dei, ꝙ
per illum cognouerat me interim ad illā ancipitē fluctuationē iam eſſe ꝑductum, ꝑ S. Monica cur amârit S. Ambroſium.
quam tranſiturum me ab ęgritudine ad ſanitatē, intercurrēte acriore periculo quaſi
per acceſſionem, quam criticam medici vocant, certa præſumebat.

Iraq; cùm ad memorias ſanctorū, ſicut in Aphrica ſolebat, pultes & panē & merū
attuliſſet, atq; ab oſtiario prohiberetur, vbi hoc epiſcopum vetuiſſe cognouit, tam

piè atq; obedienter amplexa eſt,vt ipſe mirarer, ꝙ tam facilè accuſatrix potiùs conſuetudinis ſuæ,q̃ diſceptatrix illius ptohibitionis effecta ſit. Nō enim obſidebat ſpiritum eius violentia, eamq; ſtimulabat in odium veri amor vini, ſicut pleroſq; mares & fœminas, qui ad canticum ſobrietatis,ſicut ad potionem aquatā madidi, nauſeant. Sed illa cùm attuliſſet caniſtrum cum ſolennibus epulis prægustandis atque largiendis,plus etiam q̃ vnum pocillum pro ſuo palato ſatìs ſobriè temperatum,vndè indignationem ſumeret, non ponebat. Et ſi multæ eſſent, quæ illo modo videbātur honorandæ,memoriæ defunctorum,idemipſum vnum,quod vbiq; poneret,circunferebat, quo iam non ſolùm aquatiſſimo,ſed etiam tepidiſſimo cum ſuis pręſentibus per ſorbitiones exiguas partiretur: quia pietatem ibì quærebat,non voluptatem. Itaq; vbì comperit à præclaro prædicatore atq; antiſtite pietatis pręceptū eſſe, iſta non fieri nec ab eis, qui ſobriè facerent, nè vlla occaſio ſe ingurgitandi daretur ebrioſis,& quia illa quaſi parentalia ſuperſtitiōi gentilium eſſent ſimilima, abſtinuit ſe libentiſſimè,& pro caniſtro pleno terrenis fructibus,plenum purgatioribus votis pectus ad memorias martyrum afferre didicerat,vt & quod poſſet, daret egentibus, & ſi communicatio Dominici corporis illic celebraretur,cuius paſſionis imitatiōe immolati ſunt martyres. Sed tamen videtur mihi Domine Deus meus, & ità eſt in conſpectu tuo de hac re cor meum,non facilè fortaſsè de hac amputanda conſuetudine matrem meam fuiſſe ceſſuram,ſi ab alio prohiberetur,quem non ſicut Ambroſium diligebat, quem propter ſalutem meam maximè diligebat:eam verò ille propter eius religioſiſſimam conuerſationem. qua in bonis operibus tam feruēs ſpiritu frequentabat eccleſiam,ità vt ſæpè erumperet,cùm me videret in eius prædicatione, gratulans mihi, quòd talem matrem haberem,neſciens qualem illa me filium, qui dubitabam de illis omnibus, & inueniri poſſe viam vitæ minimè putabam.

Ex lib. 1. de Ordine, cap. 11.

Atq;intereà mater ingreſſa eſt,quæſiuitq; à nobis,quid promouiſſemus. nam & ei quæſtio nota erat. Cuius & ingreſſum & rogationem cùm ſcribi noſtro more iuſſiſſem: Quid agitis,inquit: nunquidnam in illis, quos legitis,libris, etiā fœminas vnquàm audiui in hoc genus diſputationis inductas? Cui ego: Non valdè curo, inquā, ſuperborū imperitorumq; iudicia, qui ſimiliter in legendos libros, atquè in ſalutādos homines irruunt. Non enim cogitant,quales ipſi, ſed qualibus induti veſtibus ſint, quanta pompa rerum fortunæq; præfulgeant. Iſti enim in literis non multū attendunt,aut vndè ſit quæſtio,aut quò peruenire differentes moliātur, quidve ab eis explicatum atq; confectum ſit.In quibus tamen quia nonnulli reperiūtur, quorum animi contemnendi non ſunt(adſperſi ſunt enim quibuſdam condimentis humanitatis,& facilè per aureas depictaſq; ianuas ad ſacroſancta philoſophiæ penetralia perducuntur)ſatìs enim fecerunt & maiores noſtri, quorum libros tibi, nobis legentibus,notos eſſe video. Et his temporibus, vt omittam cæteros, vt & ingenio & eloquentia & ipſis inſignibus muneribus fortunæ,& quod ante omnia eſt, mente præſtātiſſimus Theodorus, quem benè ipſa nôſti,id agit,vt & nūc,& apud poſteros nullum genus hominū de literis noſtrorū temporū iurè conqueratur. Mei autē libri, ſi quorū fortè manus tetigerint,lectoq; meo nomine non dixerint,Iſte quis eſt? codicemq; proiecerint:ſed vel curioſi, vel nimiùm ſtudioſi, contempta vilitate liminis, intrare perrexerint:me tecum philoſophantem non moleſtè ferent,nec quenquam iſtorum,quorū meis literis ſermo miſcetur, fortaſsè contemnent. Sunt enim non ſolùm liberi, quod cuiuis diſciplinæ liberali,nedū philoſophiæ,ſatìs eſt: ſed ſummo apud ſuos loco nati. Doctiſſimorū autē hominū literæ etiā ſutores philoſophatos, & multo viliora fortunarū genera continēt. Qui tamen tāta ingenij virtutiſq; luce fulſerunt,vt bona ſua cum qualibet huiuſcemodi nobilitate nullo modo vellēt, etiā ſi poſſent,vlla conditione mutare.Nec deerit,mihi crede, tale hominum genus, cui plùs placeat hoc ipſum,quia mecum philoſopharis,quàm ſi quid hîc aliud aut iucūditatis,aut grauitatis inuenerit.Nam & fœminæ ſunt apud veteres philoſophatæ,& philoſophia tua mihi plurimū placet. Nam nè quid mater ignores, hoc Græcū verbum,quod philoſophia nominatur,Latinè amor ſapientiæ dicitur. Vndè etiam diuinæ ſcripturæ, quas vehementer amplecteris, non omninò philoſophos, ſed philoſophos huius mundi,euitandos atq; irridendos eſſe præcipiunt. Nam quiſquis omnem philoſophiam fugiendam putat, nihil nos vult aliud, quàm non amare ſapi-

Philoſophia.

Philoſophi quināam in ſcripturis reiecti.

ſapientiam. Contemnerem te igitur in his literis meis,ſi ſapientiam non amares:nō
autem contemnerem,ſi eam mediocriter amares:multo minùs, ſi tantum, quãtum
*ego,amares ſapientiam.Nunc cùm eam multo plùs,quàm meipſum,diligas,& no- *Me, legẽdum puta.
uerim quantum me diligas, cumq; in ea tantum profeceris, vt iam nec cuiuſuis cō.
modi fortuiti,nec ipſius mortis,quod viris doctiſſimis difficilimum eſt, horrore de.
terrearis,quam ſummam philoſophiæ arcem omnes eſſe confitentur, egóne me nō
libenter tibi etiam diſcipulum dabo? Hìc illa cum blandè ac religiosè nunquàm me
tantum mentitum eſſe dixiſſet,& viderem tam multa nos verba fudiſſe, vt neq; ſcri.
benda non eſſent,& iam libri modus eſſet,neq; tabulæ reliquæ forent, placuit quæ.
ſtiōem differri:ſimul vt meo ſtomacho parcerem. Nam cum plùs,quàm vellem cō.
mouerant ea, quæ mihi euomenda in illos adoleſcentes neceſſariò viſa ſunt. Sed cū
abire cœpiſſemus, Memento,inquit Licētius,ꝗ multa,& quàm neceſſaria nobis abs
te accipienda,per occultiſſimum illum diuinumq; ordinem,etiam te neſciente,ſub.
miniſtrētur. Video,inquam,& ingratus Deo non ſum,voſq; ipſos,qui aduertitis,ob
idipſu m præſumo fore meliores. Hoc fuit tantùm illo die negocium meum.

Non longè cœperat Mediolanenſis eccleſia genus hoc conſolationis & exhor- Ex lib. 9.
tationis celebrare,magno ſtudio fratrum concinentium vocibus & cordibus. Ni- Confeſſionum,à cap.
mirùm annus erat, aut non multo ampliùs,cùm Iuſtina Valētiniani regis pueri ma. 7. vſque ad
ter, hominem tuum Ambroſium perſequeretur hæreſis ſuæ cauſa, qua fuerat ſedu- 13. incluſiuè.
cta ab Arrianis. Excubabat pia plebs in eccleſia,mori parata cum epiſcopo ſuo,ſer.
uo tuo. Ibì mater mea, ancilla tua,ſolicitudinis & vigiliarum primas partes tenēs,
orationibus viuebat. Nos adhuc frigidi à calore ſpiritûs tui,excitabamur tamen ci-
uitate attonita atq; turbata. Tunc hymni & pſalmi vt canerentur ſecūdùm morem
Orientalium partium,nè populus mœroris tædio contabeſceret, inſtitutum eſt, &
ex illo in hodiernum retētum,multis iam ac penè omnibus gregibus tuis, & per cę- Inuēta corpora integra SS. Geruaſij & Protaſij.
tera orbis imitantibus. Tūc memorato antiſtiti tuo per viſum apetuiſti,quo loco la-
terent martyrum corpora, Protaſij & Geruaſij, quæ per tot annos incorrupta in
theſauro ſecreti tui recondideras,vndè opportunè promeres ad coërcendam rabiē
fœmineam, ſed regiam. Cùm enim propalata & effoſſa digno cum honore trāsfer.
rentur ad Ambroſianam Baſilicam,non ſolùm quos immundi vexabant ſpiritus,cō.
feſſis eiſdem dæmonibus ſanabantur:verumetiam quidam plures annos cæcus ci.
uis,ciuitatiq; notiſſimus,cùm populi tumultuantis lætitiæ cauſam quæſiſſet atq; au-
dîſſet,exiliuit,eoq; ſe vt duceret, ſuum ducem rogauit. Quò perductus, impetrauit
admitti,vt ſudario tangeret feretrum precioſæ in conſpectu tuo mortis ſanctorum Pſal.115.
tuorum. Quod vbì fecit atq; admouit oculis,confeſtìm aperti ſunt. Indè fama diſ-
currens,indè laudes tuæ ferrentes lucentes, indè illius inimicæ animus etſi ad cre.
dendi ſanitatem non applicitus,à perſequendi tamen furore compreſſus eſt. Grati.
as tibi Deus meus. Vndè & quò eduxiſti recordationem meam, vt hæc etiam confi.
terer tibi, quæ magna oblitus præteriēram? Et tamen tunc, cùm ità fragraret odor
vnguentorum tuorum,non currebamus poſt te: & ideò plùs flebam inter cantica
hymnorum tuorum, olìm ſuſpirans tibi, & tandèm reſpirans, quantum patet aura
in domo fœnea.

Qui habitare facis vnanimes in domo, conſociâſti nobis & Euodium iuuenem Cap.8.
ex noſtro municipio. Qui cùm agens in rebus, militaret, prior nobis ad te conuer-
ſus eſt & baptizatus, & relicta militia ſeculari,accinctus eſt in tua. Simul eramus, ſi-
mul habitabamus placito ſancto: quærebamus, quiſnam locus nos vtiliùs haberet
ſeruientes tibi:pariter remeabamus in Aphricam. Et cùm apud Oſtia Tiberina eſſe-
mus,mater defuncta eſt. Multa prætereo,quia multùm feſtino. Accipe confeſſiones
meas & gratiarum actiones,Deus meus,de rebus innumerabilibus etiam in ſilentio.
Sed non prætéribo, quicquid mihi anima parturit de illa famula tua,quæ me partu-
riuit:& carne,vt in hanc temporalem,& corde, vt in æternam lucem naſcerer. Non
eius,ſed tua dicam dona in ea:neq; enim ſeipſam fecerat,aut educauerat ſeipſam. Tu
creâſti eā,nec pater nec mater ſciebat,qualis ex eis fieret illa. Et erudiuit eā in timo-
re tuo virga Chriſti tui,regimen vnici filij tui in domo fideli, bono mēbro Eccleſiæ
tuæ. Nec tantā erga ſuā diſciplinam diligentiam matris prædicabat, quantam famu.
læ cuiuſdā decrepitæ,ꝗ patrē eius infantē portauerat, ſicut dorſo grādiuſcularū pu.
ellarū paruuli portari ſolēt. Cuius rei gratia,& ꝑpter ſenectā ac mores optimos, in
do.

domo Chriſtiana ſatìs à dominis honorabatur. Vndè etiã curã Dominicarũ filiarũ cõmiſſam ſibi diligẽter gerebat,& erat in eis coërcendis,cùm opùs eſſet,ſancta ſeueritate vehemẽs,atq; in docendis ſobria prudentia. Nam eas,p̃ter illas horas, q̃bus ad menſam parentum moderatiſſimè alebantur,etiamſi exardeſcerent ſiti,nec aquã bibere ſinebat,præcauens conſuetudinem malam,& addẽs verbum ſanũ: Modò aquã bibitis, quia in poteſtate vinum non habetis:cùm autem ad maritos veneritis,factę dominæ apothecarum & cellariorum, aqua ſordebit, ſed mos potandi præualebit. Hac ratione præcipiendi, & authoritate imperandi frænabat auiditatem tenerioris ætatis, & ipſam puellarum ſitim formabat ad honeſtum modum,vt iam nec libéret, quod non deceret. Et ſurrepſerat tamen,ſicut mihi filio famula tua narrabat,ſurrepſerat ei vinolẽtia. Nam cùm de more,tanq̃ puella ſobria, iuberetur à parentibus de cuppa vinum depromere,ſubmiſſo poculo,qua deſupèr patet,priuſquàm in lagũculam funderet merum,primoribus labris ſorbebat exiguum,quia non poteratampliùs,ſenſu recuſante. Non enim vlla temulenta cupidine faciebat hoc, ſed quibuſdam ſuperfluentibus ætatis exceſſibus,qui ludicris motibus ebulliũt, & in puerilibus animis maiorum pondere premi ſolent. Itaq; ad illud modicũ quotidiana modica addendo,quoniam qui modica ſpernit,paulatìm décidit, in eam conſuetudinem lapſa erat, vt propè iam plenos mero caliculos inhianter hauriret. Vbì tunc ſagax anus,& vehemens illa prohibitio?Nunquìd valebat aliquid aduersùs latẽtem morbum, niſì tua medicina,Domine, vigilaret ſuper nos? Abſente patre & matre, & nutritoribus, tu præſens,qui creâſti, qui vocas, qui etiam per præpoſitos homines boni aliquid agis ad animarum ſalutem, quid tunc egiſti, Domine Deus meus? Vndè curâſti?Vndè ſanâſti?Nónne protuliſti durum & acutum ex altera anima conuicium,tanquàm medicinale ferrum,ex occultis prouiſiõibus tuis,& vno ictu putredinem illam præcidiſti?Ancilla enim, cum qua ſolebat accedere ad cuppam, litigãs cum domina minore,vt fit,ſola cum ſola, obiecit hoc crimen amariſſima inſultatione,vocans meribibulam. Quo illa ſtimulo percuſſa,reſpexit fœditatem ſuam,confeſtimq; damnauit atq; exuit. Sicut amici adulantes peruertunt, ſic inimici litigantes plerunquè corrigunt. Nec tu, quod per eos agis,ſed quod ipſi voluẽrũt,retribuis eis. Illa enim irata,exagitare appetiuit minorem dominam,non ſanare,& ideò clanculò:aut quia ità eas inuenerat locus & tempus litis,aut nè fortè & ipſa periclitaretur, ꝙ tam ſerò ꝓdidiſſet. At tu Domine rector cęleſtium & terrenorum, ad vſus tuos contorquens profunda torrentis,fluxum ſeculorum ordinans turbulẽtum, etiam de alterius animæ inſania ſanâſti alteram, nè quiſquam, cùm hoc aduertit,potentiæ ſuæ tribuat, ſi verbo eius alius corrigatur, quem vult corrigi.

Mala conſuetudo etiam in minimis, niſì mox reprimatur, ad peiora adducit.

Cap. 9.

S. Monica vt in matrimonio ſe geſſerit.

Educata itaq; pudicè ac ſobriè,potiusq; à te ſubdita parentibus, quàm à parentibus tibi,vbì plenis annis nubilis facta eſt, tradita viro ſeruiuit velutì domino,& ſategit eum lucrari tibi, loquens te illi moribus ſuis, quibus eam pulchram faciebas,& reuerenter amabilem atque mirabilem viro. Ità autem tolerauit cubilis iniurias, vt nullam de hac re cum marito haberet vnquàm ſimultatem. Expectabat enim miſericordiam tuam ſuper eum, vt in te credens caſtificaretur. Erat verò ille prætereà, ſicut beneuolentia præcipuus,ità ira feruidus. Sed nouerat hæc non reſiſtere irato viro, non tantùm facto, ſed ne verbo quidem. Iam verò refracto & quieto,cùm opportunum videret, rationem facti ſui reddebat, ſi fortè ille inconſideratiùs commotus fuerat. Deniq; cùm matronæ multæ,quarum viri manſuetiores erãt, plagarum veſtigia,etiam dehoneſtata facie gererent,inter amica colloquia illæ arguebãt maritorum vitam,hæc earum linguam, velutì per iocum grauiter admonẽs,ex quo illas tabulas, quæ matrimoniales vocantur,recitari audîſſent, tanquàm inſtrumẽta, quibus ancillæ factæ eſſent,députare debuiſſent:proindè memores conditionis, ſuperbire aduersùs dominos non oportere. Cumq; mirarentur illæ, ſcientes q̃ ferocem coniugem ſuſtineret, nunquàm fuiſſe auditũ,aut aliquo indicio claruiſſe,quòd Patritius ceciderit vxorem, aut quòd à ſe inuicèm vel vnum diem domeſtica lite diſſenſerint, & cauſam familiariter quærerent, docebat illa inſtitutum ſuum, quod ſuprà memoraui. Quæ obſeruabant,expertæ gratulabantur: quæ non obſeruabant, ſubiectæ vexabantur. Socrum etiam ſuam primò ſuſurris malarum ancillarum aduersùs ſe iritatam, ſic vicit obſequijs, perſeuerans tolerantia & manſuetudine,

vt illa vltrò filio ſuo medias linguas famularum proderet, quibus inter ſe & nurum pax domeſtica turbabatur, experetetque vindictam. Itaque poſteaquàm ille & matri obtemperans, & curans familiæ diſciplinam, concordiæ ſuorum conſulens, proditas ad prodentis arbitrium verberibus coërcuit, promiſit illa talia de ſe præmia ſperare debere, quæcunque de ſua nuru ſibi, quô placeret, mali aliquid loqueretur: nullaque iam audente, memorabili inter ſe beneuolentiæ ſuauitate vixerunt. Hoc quoque illi bono mancipio tuo, in cuius vtero me creâſti, Deus meus, miſericordia mea, munus grande donaueras, quòd inter diſſidentes atque diſcordes quaſlibet animas, vbì poterat tam ſe præbebat pacificam, vt cùm ab vtraq; multa de inuicèm audiret amariſsima, qualia ſolet eructare turgens atque indigeſta diſcordia, quādo præſenti amicæ de abſente inimica per acida colloquia crudelitas exhalatur odiorum, nihil tamē alteri dē altera proderet, nisì quod ad eas reconciliandas valeret. Paruum hoc bonum mihi videretur, niſi turbas innumerabiles triſtis experirer, neſcio qua horrenda peſtilentia peccatorum latiſſimè peruagante, non ſolùm iratorum inimicorum iratis inimicis dicta prodere, ſed etiam quæ non dicta ſunt, addere: cùm contrà animo humano parùm eſſe debeat, inimicitias hominum nec exagitare, nec augere malè loquendo, niſì eas etiam extinguere benè loquendo ſtuduerit: qualis illa erat, docente te magiſtro intimo in ſchola pectoris. Deniquè etiam virum ſuum iam in extrema vita temporali eius, lucrata eſt tibi, nec in eo iam fideli planxit, quod in nondùm fideli tolerauerat. Erat etiam ſerua ſeruorum tuorum. Quiſquis enim eorum nouerat eam, multùm in ea laudabat, & honorabat, & diligebat te: qa ſentiebat præſentiam tuam in corde eius, ſanctæ conuerſationis fructibus teſtibus. Fuerat enim vnius viri vxor, mutuam vicem parentibus reddiderat, domum ſuam piè tractauerat, in operibus bonis teſtimonium habebat. Nutrierat filios, totiès eos parturiens, quoties abs te deuiare cernebat. Poſtremò nobis Domine omnibus, qui ex munere tuo ſinis loqui ſeruis tuis, qui ante dormitionem eius in te iam conſociati viuebamus, percepta gratia baptiſmi tui, ità curam geſsit, quaſi omnes genuiſſet: ità ſeruiuit, quaſi ab omnibus genita fuiſſet.

Inter diſcordes vt pacem ſolicita ſit conciliare.

Patritius S. Monicæ opera credit in Chriſtum.

1. Tim. 5.

Cap. 10.

Imminente autem die, quo ex hac vita erat exitura, quem diem tu noueras ignorantibus nobis, prouenerat, vt credo, procurante te occultis tuis modis, vt ego & ipſa ſoli ſtaremus incumbentes ad quandam feneſtram, vndè ortus intrà domum, quæ nos habebat, proſpectabatur, illic apud oſtia Tiberina, vbì remoti à turbis, poſt longi itineris laborem, inſtaurabamus nos nauigationi. Colloquebamur ergò ſoli valdè dulciter, & præterita obliuiſcentes, in ea, quæ antè ſunt, extenti, quærebamus inter nos apud præſentem veritatem, quod tu es, qualis futura eſſet vita æterna ſanctorum, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſſcendit. Sed inhiabamus ore cordis in ſuperna fluenta fontis tui, fontis vitæ, qui eſt apud te, vt indè pro captu noſtro adſperſi, quoquo modo rem tantam cogitaremus. Cumque ad eum finem ſermo perduceretur, vt carnalium ſenſuum delectatio quantalibet in quantalibet luce corporea præ illius vitæ iucunditate, non comparatione, ſed ne cōmemoratione quidem digna videretur: erigētes nos ardētiore affectu in idipſum, perambulauimus gradatim cuncta corporalia, ipſum cælum, vndè ſol & luna, & ſtellæ lucent ſuper terram. Et adhuc aſſcendebamus interiùs cogitando & loquendo te, & mirando opera tua, & venimus in mentes noſtras, & tranſcendimus eas, vt attingeremus regionem vbertatis indeficientis, vbì paſcis Iſraël in æternum veritatis pabulo, & vbi vita ſapientia eſt, per quam fiunt omnia iſta, & quę fuerunt, & quæ futura ſunt: & ipſa non fit, ſed ſic eſt, vt fuit, & ſic erit ſemper: quin potiùs fuiſſe, & futurum eſſe, non eſt in ea, ſed eſſe ſolùm, quoniam æterna eſt. Nam fuiſſe & futurum eſſe, non eſt æternum. Et dum loquimur, & inhiamus illi, attigimus eam modicè toto ictu cordis, & ſuſpirauimus, & reliquimus ibì religatas primitias ſpiritûs, & remeauimus ad ſtrepitum oris noſtri, vbi verbum & incipitur & finitur. Et quid ſimile verbo tuo Domino noſtro in ſe permanenti ſine vetuſtate, atque innouanti omnia? Dicebamus ergò: Si cui ſileat tumultus carnis, ſileant phantaſiæ terræ & aquarum & aëris, ſileant & poli, & ipſa ſibi anima ſileat, & tranſeat ſe non ſe cogitando, ſileant ſomnia & imaginariæ reuelationes, omnis lingua, & omne ſignum, & quicquid trāſeundo fit, ſi cui ſileat omninò: quoniam ſi quis audiat, dicunt hæc omnia: Non ipſa

Eſa. 64.

1. Cor. 2.

Pſal. 35.

nos fecimus,ſed fecit nos,qui manet in æternum. His dictis ſi iam taceant, quoniam erexerunt aurem in eum, qui fecit ea, & loquatur ipſe ſolus, non per ea,ſed per ſeipſum,vt audiamus verbum eius,non per linguam carnis, neque per vocem angeli, neque per ſonitum nubis, neque per ænigma ſimilitudinis, ſed per ipſum, quem in his amamus,ipſum ſine his audiamus: ſicut nunc extendimus nos, & rapida cogitatione attingimus æternam ſapientiam ſuper omnia manentem. ſi continuetur hoc, & ſubtrahantur aliæ viſiones longe imparis generis, & hæc vna rapiat & abſorbeat & recondat in interiora gaudia ſpectatorem ſuum,vt talis ſit ſempiterna vita, quale fuit hoc momentum intelligentiæ,cui ſuſpirauimus: Nonne hoc eſt, Intra gaudium
Matth.25. Domini tui? Et iſtud quandò? An cùm omnes reſurgemus, ſed non omnes immuta-
1.Cor.15. bimur? Dicebamus talia, & ſi non iſto modo & his verbis, tamen Domine tu ſcis, quòd illo die,cùm talia loqueremur,& mūdus iſte nobis inter verba vileſceret cum omnibus delectationibus ſuis: tunc ait illa: Fili,quantùm ad me attinet,nulla re iam delector in hac vita. Quid hîc faciam adhuc,& cur hîc ſim, neſcio, iam conſumpta ſpe huius ſeculi. Vnum erat,propter quod in hac vita aliquantum immorari cupiebam,vt te Catholicum Chriſtianum viderem,priuſquàm morerer: cumulatiùs hoc mihi DEVS meus præſtitit,vt te etiam contempta felicitate terrena, ſeruum eius videam. Quid hîc facio?

Cap.11. Ad hæc ei quid reſponderim, non ſatis recolo. Tum intereà vix intrà quinque dies,aut non multò ampliùs decubuit febribus. Et cum ægrotaret, quodam die defectum animæ paſſa eſt,& paululùm ſubtracta à præſentibus. Nos concurrimus, ſed citò reddita eſt ſenſui,& adſpexit adſtantes me,& fratrem meum, & ait nobis quaſi quærenti ſimilis: Vbi eram? Deinde nos intuens mœrore attonitos: Ponetis hîc, inquit, matrem veſtram? Ego ſilebam,& fletum frenabam. Frater autem meus quiddam locutus eſt,quo eam non peregrè,ſed in patria defungi tanquàm felicius optaret. Quo audito,illa vultu anxio reuerberans eum oculis, quòd talia ſaperet, atque
Memoria defunctorum in Miſſa. indè me intuens: Vide,ait,quid dicit. Et mox ambobus: Ponite,inquit, hoc corpus vbicunquè: nihil vos eius cura conturbet. Tantùm illud vos rogo, vt ad Domini altare memineritis meî,vbì fueritis. Cumque hanc ſententiam verbis,quibus poterat, explicâſſet,conticuit,& ingraueſcente morbo,exercebatur. Ego verò cogitans dona tua Deus meus inuiſibilis,quæ immittis in corda fidelium tuorum,& prouenire indè fruges admirabiles,gaudebam,& gratias agebam tibi,recolens quod noueram, quāta cura ſemper æſtuâſſet de ſepulcro, quod ſibi prouiderat & preparauerat iuxta corpus viri ſui. Quia enim valde concorditer vixerat,id etiam volebat, vt eſt animus humanus minùs capax diuinorum,adiungi ad illam felicitatem, & commemorari ab hominibus, conceſſum ſibi eſſe poſt tranſmarinam peregrinationem, vt coniuncta terra amborum coniugum,terrâ tegeretur. Quandò autem iſta inanitas plenitudine bonitatis tuæ cœperat in eius corde non eſſe, neſciebam,& lætabar admirans, quòd ſic mihi apparuiſſet: quanquàm & illo ſermone noſtro ad feneſtram,cùm dixit: Iam qd hîc facio? nō apparuit deſiderare in patria mori. Audiui etiam poſtea, quod iam, cùm Oſtijs eſſemus,cum quibuſdā amicis meis materna fiducia colloquebatur quodam die de contemptu vitę huius & bono mortis,vbi ipſe non aderam: illiſque ſtupentibus virtutem fœminę, quam tu dederas ei, quęrentibuſque vtrùm nō formidaret tam longè à ſua ciuitate corpus relinquere: Nihil,inquit,lōgè eſt Deo: neque
Obitus S. Monicæ. timendum eſt,nè ille nō agnoſcat in fine ſeculi, vnde me reſuſcitet. Ergò die nono ægritudinis ſuę, quinquageſimo & ſexto anno ætatis ſuę, trigeſimò & tertio ætatis meę,anima illa religioſa & pia corpore ſoluta eſt.

Cap.12. Premebam oculos eius,& cōfluebat in precordia mea mœſtitudo ingens, & trāſfluebat in lachrymas,ibidemque oculi mei violento animi imperio reſorbebāt fontem ſuum vſque ad ſiccitatem,& in tali luctamine valde malè mihi erat. Tum verò vbi efflauit extremum ſpiritum, puer Adeodatus exclamauit in planctum, atque ab omnibus nobis coërcitus tacuit. Hoc modo etiā meum quiddā puerile, quod labebatur in fletus,iuuenili voce cordis coërcebatur & tacebat. Neque enī decere arbitrabamur funus illud queſtubus lachrymoſis gemitibuſque celebrare: qa his plerūquè ſolet deplorari quędā miſeria morientium,aut quaſi omnimoda extinctio. At illa nec miſerè moriebatur,nec omninò moriebatur. Hoc & documentis morū eius,

& ſi.

& fide nō ficta,rationibusq; certis tenebamus. Quid ergò erat,quod intùs mihi gra-
uiter dolebat,nisi ex cōſuetudine ſimul viuēdi dulciſſima & chariſſima,repētè ſimul
dirupta, vulnus recens? Gratulabar qdem teſtimonio eius, ꝙ in eaipſa ægritudine,
obſequijs meis interblādiens, appellabat me piū, & cōmemorabat grādi dilectionis
affectu,nunquàm ſe audiſſe ex ore meo iaculatū in ſe durum aut cōtumelioſum ſer-
monem.Sed tamen quid tale Deus meus,qui feciſti nos, quid comparabile habebat
honor à me delatus illi,& ſeruitus ab illa mihi? Quoniam itaque deſerebar tam ma-
gno eius ſolatio,ſauciabatur anima mea,& quaſi dilaniabatur vita,quæ vna facta fu-
erat ex mea & illius.Cohibito ergò à fletu illo puero, Pſalterium aperuit Euodius,&
cantare cœpit pſalmum,cui reſpondebamus omnis domus: Miſericordiam & iudi- Pſal. 100.
cium cantabo tibi Domine. Audito autem hoc, conuenerunt multi fratres ac reli-
gioſæ fœminæ,& de more illis,quorum officium erat,funus curantibus, ego in par-
te,vbì decenter poteram cum eis, qui me non deſerendum eſſe cenſebāt,quod erat
tempori congruum,diſputabam:eoque fomento veritatis mitigabam cruciatū tibi
notum, illis ignorantibus & intentè audientibus, & ſine ſenſu doloris me eſſe arbi-
trantibus.At ego in auribus tuis,vbì eorum nullus audiebat,increpabam mollitiem
affectùs mei, & conſtringebam fluxum mœroris: cedebatque mihi paululùm, rur-
ſusq; impetu ſuo ferebatur,nō vſque ad eruptionem lachrymarū, nec vſque ad vul-
tûs mutationem:ſed ego ſciebam,qd corde premerem. Et quia mihi vehemēter diſ-
plicebat tantū in me poſſe hæc humana, quæ ordine debito & ſorte cōditionis no-
ſtræ accidere neceſsè eſt,alio dolore dolebā dolorem meū, & duplici triſtitia macce-
rabar. Cùm ecce corpus elatum eſt,imus & redimus ſine lachrymis. Nam neque in
eis precibus, quas tibi fudimus, cùm offerretur pro ea ſacrificium precij noſtri,iam Miſſa ꝓ de-
iuxta ſepulcrū poſito cadauere, priuſquam deponeretur, ſicut illic fieri ſolet,nec in functis an-
eis precibus ego fleui.ſed toto die grauiter in occulto mœſtus erā,& mente turbata tiquiſſimæ
rogabam te,vt poteram,ꝙ ſanares dolorem meum,nec faciebas:credo cōmendans conſuetu-
memoriæ meę, vel hoc vno documēto, oīs cōſuetudinis vinculū,etiā aduersùs mē- dinis.
tem,quæ iam nō fallaci verbo paſcitur. Viſum etiam mihi eſt,vt irem lauatum,ꝙ au-
dieram indè balneis nomen inditū,quia Græci βαλανεῖον dixerint,ꝙ anxietatem pellat
ex animo. Ecce & hæc confiteor miſericordiæ tuę pater orphanorū, quoniam laui,
& talis eram,qualis prius,quàm lauiſſem. Neque enī exudauit de corde meo mœro-
ris amaritudo. Deindè dormiui,& euigilaui,& nō parua ex parte mitigatum inuéni
dolorem meum,atque vt eram in lecto meo ſolus, recordatus ſum veridicos verſus
Ambroſij tui: Tu es enī Deus creator oīm, Poliq; rector,veſtiens Diem decoro lu- Ex hymno
mine,Noctem ſoporis gratia, Artus ſolutos vt quies Reddat laboris vſui: Menteſq; Ambroſia-
feſſas alleuet,Luctuſq; ſoluat anxios. Atque indè paulatim reducebam in priſtinum no verſus.
ſenſum ancillam tuam,conuerſationemque eius piam in te & ſanctam, in nos blan-
dam atque morigeram,qua ſubito deſtitutus ſum, & libuit flere in conſpectu tuo de
illa & pro illa,de me & pro me. Et dimiſi lachrymas quas continebam, vt effluerent
quantum vellent, ſubſternentes eas cordi meo: & requieuit in eis, quoniā ibì erant
aures tuæ,non cuiuſquam hominis ſuperbè interpretantis ploratū meum. Et nunc
Dn̄e cōfiteor tibi in literis. Legat qui volet,& interpretetur vt volet:& ſi peccatum
inuenerit fleuiſſe me matrem exigua parte horæ, matrem oculis meis interìm mor-
tuam,quę me multos annos fleuerat,vt oculis tuis viuerem,nō irrideat, ſed potiùs,
ſi eſt grandi charitate,ꝓ peccatis meis fleat ipſe ad te pater oīm fratrū Chriſti tui.

Ego autem iam ſanato corde ab illo vulnere, in quo poterat redargui carnalis Cap. 13.
affectus,fundo tibi Deus noſter pro illa famula tua lōgè aliud lachrymarum genus,
quod manat de concuſſo ſpiritu conſideratione periculorum omnis animæ, quæ in
Adam moritur. Quanquàm illa in Chriſto viuificas,etiā nondùm carne reſoluta,ſic
vixerit,vt laudetur nomen tuum in fide moribuſque eius:non tamen audeo dicere,
ex quo eam per baptiſmum regeneraſti, nullum verbum exiſſe ab ore eius contra p̄-
ceptum tuum. Et dictum eſt à veritate filio tuo: Si quis dixerit fratri ſuo, fatue,reus Matth. 5.
erit gehennæ ignis. Et væ etiam laudabili vitæ hominum, ſi remota miſericordia
diſcutias eam. Quia vero non exquiris delicta vehementer,fiducialiter ſperamus ali-
quem apud te locum inuenire indulgentiæ. Quiſquis autem tibi enumerat vera me- Merita no-
rita ſua,quid tibi enumerat,niſi munera tua? O ſi cognoſcant ſe omnes homines,& ſtra, Dei dona.

qui gloriantur, in Domino glorientur. Ego itaque,laus mea & vita mea, Deus cordis mei, ſepoſitis paulìſpèr bonis eius actibus, pro quibus tibi gaudens gratias ago, nunc pro peccatis matris meæ deprecor te : exaudi me per medicinam vulnerum noſtrorũ, quæ pependit in ligno,& ſedens ad dexteram tuam,te interpellat pro nobis. Scio miſericorditer operatam, & ex corde dimiſiſſe debita debitoribus ſuis : dimitte illi & tu debita ſua, ſi qua etiam contraxit per tot annos poſt aquam ſalutis.
Matt. 5. Dimitte Dñe,dimitte obſecro, nè intres cum ea in iudicium. Superexaltet miſericordia iudicium, quoniam eloquia tua vera ſunt, & ꝓmiſiſti miſericordiam miſericordibus.
Exod. 33. Quod vt eſſent,tu dediſti eis,q miſereberis,cui miſertus eris: & miſericordiam tuam pręſtabis,cui miſericors fueris. Et credo iam feceris,quòd te rogo: ſed voluntaria oris mei approba Domine. Nanque illa,imminente die réſolutionis ſuæ, non cogitauit ſuum corpus ſumptuosè contegi, aut condiri aromatibus, aut monumentum electum cõcupiuit,aut curauit ſepulcrum patrium. Non iſta mandauit nobis, ſed tantummodò memoriam ſui ad altare tuum fieri deſiderauit, cui nullius diei prætermiſſione ſeruierat,vndè ſciret diſpenſari victimam ſanctam,qua deletum

Miſſæ quotidianæ.

Coloſ. 2. eſt chirographum,quod erat contrariũ nobis,qua triumphatus eſt hoſtis, cõputans delicta noſtra,& quætens qd obijciat,& nihil inueniens in illo,in quo vicimus. Quis ei refundet innocentem ſanguinem? Quis ei reſtituet precium,quo nos emit,vt nos auferret ei? Ad cuius precij noſtri ſacramentum, ligauit ancilla tua animã ſuam vinculo fidei. Nemo à protectione tua dirumpat eam. Non ſe interponat nec vi, nec inſidijs leo & draco : neq; enim reſpondebit illa nihil ſe debere,nè cõuincatur & obtineatur ab accuſatore callido: ſed reſpondebit dimiſſa debita ſua ab eo,cui nemo reddet,quod pro nobis nõ debens reddidit. Sit ergò in pace cum viro,ante quem nulli, & poſt quem nulli nupta eſt, cui ſeruiuit,fructu tibi afferens cum tolerantia,vt eum quoq; lucraretur. Et inſpira Dñe Deus meus,inſpira ſeruis tuis, fratribus meis, filijs tuis,dominis meis,quibus & voce,& corde, & literis ſeruio, vt quotquot hæc legerint, meminerint ad altare tuum Monicæ famulę tuæ, cum Patricio quondàm eius cõiuge,per quorum carnem introduxiſti me in hanc vitam,quemadmodùm neſcio. Meminerint cum affectu pio parentum meorũ in hac luce trãſitoria, & fratrũ meorum ſub te patre in matre catholica, & ciuium meorũ in æterna Hieruſalem, cui ſuſpirat peregrinatio populi tui ab exitu vſque ad reditum, vt quod à me illa popoſcit extremũ,vberiùs ei præſtetur in multorum orationibus,tam per cõfeſſiones, quàm per orationes meas.

Vult in Miſſa S. Auguſtinus orari pro parentibus ſuis.

VITA SANCTI PATRIS IOHANNIS DAMASCENI, A IOHANNE PATRIARCHA HIEROSOlymitano conſcripta.

Maij 6.

ONSVEVERVNT homines ſtatuas erigere & ſimulacra ſtatuere in honorem eorum, qui animum diuina prædi[illegible]um imagine, vel in primæ conditionis puritate ac innocentia conſeruarunt, vel dilapſum & inquinatũ,in ſtatum priſtinum reuocarunt. Quicunque ſunt huic cultus generi dediti[illegible] ſunt, precioſioribus materijs, coloribusq; pręcipuis, quatenus opibꝰ ac artificio ꝓſtant, ad formas eorũ expoliẽdas & lineamenta ſignantius exprimẽda, [illegible]tur, exiſtimãtes hac ratione maieſtatem illorũ honeſtius conſecratũ iri. Igitur ſi circa imaginũ effigiaturas tãtoperè probatur id genus ſtudij, dignumne fuerit ꝙ ipſorum benè pręclareque geſta negligantur,& incultæ iaceant hiſtoriæ? Non profectò. Nam vt interim concedatur ſimplicioribus venia, qui qua poſſunt opera, tumultuario diuorum acta conſcribunt : diſerti tamen, ingenioque pollentes, nequaquàm dignandi ſunt venia, ſi, quod faciunt, contemptui habent Vitas ſanctorum : præſertim ſi illorum ſpiritus ac vita inuigilauit libris, ſi curæ illis fuit, mentem ab ignorantia & obliuione,animam vero à perturbationibus motibusq; om̃ibus vindicare, ſi mundum lu-

lucubrationibus ſuis adornârunt, ſi mentes omnium illuſtrârunt, deniquè ſi nō ſolùm externarum diſciplinarum gratia commendati, ſed paracleti iubar vbertìm adhuc effundant.

Illorum vnus vel præſtantiſſimis annumerandus eſt percelebris ille Iohannes, cui cognomen à Damaſco ciuitate patria inditum. Erat ille firmamenti Eccleſiaſtici luminare haud paruum, immò planè ingens atque perquàm fulgidum. Neque in nocte hæreſeos (quę ſe vbiquè locorum diffuderat) tantùm lucebat, ſed & prorsùs omnes malè ſentientium caligines diſpellebat, libris videlicet ac epiſtolis. Ingruerant autem vniuerſo orbi nox horrida atque profundę tenebrę, ità vt obſcurarentur venerabilium imaginum præclarę figuræ. Illarum author fuit, non à triuio aliquis ac plebeius, qui in exigua tantùm parte orbis, malitiam ſuam diſſeminaret, ſed vir ille (vt ſic dicam) manu fines orbis complectēs, Romanorum videlicet princeps. Is potentia inflatus, vi ſumma nitebatur, vt ad vnam venerandas imagines omnes, & locis in omnibus demoliri poſſet. Et capropter imaginum cultores partìm dilaniari faciebat, ſicut leo rapiens & rugiens: Verè tam animo quàm corpore Leo partìm in diuerſa rugitu ſuo fugabat, atq; adeò ſæuiebat, vt fidelium pleriq; in ſubterraneis ſpeluncis ſeſe occulerent, exiſtimarentque tutiùs leonibus ac draconibus conuenire, quàm cum illo illiusque familiaribus habitare. Nonnulli etiam metu perterriti, vſque in extremos orbis terminos procurrerunt. Leo enim rugiet, & quis non formidabit? Ab ipſo, inquam, quaſi à conſpectu colubri fugiebant. At Iohannes ille non à leonina feritate, ſed gratia nomē ſortitus, ſpiritaliq; gratia plenus, aduersùs ſingularem hūc ſerpētem vt ſtomachari & exardeſcere cœpit, (ità autem ſtomachabatur, vt rectè & virtutem & zelum dixeris ſtomachationē) nō ad Sauromatas cum Thracibus, neque ad columnas Herculis cum Conſtantinopolitanis profugit, neque ad deſertiora loca ex palatijs tranſijt, propter rugitū leonis. Sed & cùm verſaretur Damaſci, & cùm monaſticam in ſolitario Palæſtinæ loco exerceret, ſtrenuus & impauidus aduersùs Leonem pugnabat. Quanuìs autem ille ſtrenuiſſimus meus athleta tāto locorum interuallo abeſſet à tyranno, libris tamen & ſermonibus cor illius diſſecabat, velut tricuſpidibus haſtis, quas igne ſpirituſſancti fabricabat, vitali aqua ſolidans. Cęterùm hęc congruentiore loco dilucidiùs explanabit ſermo.

Iohannes à Damaſco patria Damaſcenus dictus.

Iconomachorum hæreſis.

Leo 3. Iſauricus.

Amos 3.

Tantíne ergò viri memoriam atque vitam, quæ ruſticè ac tumultuariò, & quod amplius, Arabicis & verbis, & literis compræhenſa, ſic deſpectui habendam permittemus? Nullo pacto. Recenſeamus itaque, è qua radice (fœcunda nimirùm eſt, quęcunque illa eſt) exortum ſit germen hoc florentiſſimum, & quæ patria nobis ſe protuliſſe illud glorietur. Damaſcus ciuitas illa eſt, quæ ſicut primùm vidit Paulum magnanimum cælouagumq; impietatem deſerere, & ex oſore amatorem fieri Chriſti: ità & in venerabili hoc viro nōnihil decoris atq; honeſtatis conſpicata eſt, idq; aliquanto feliciùs: neq; enim ex aliena, in orthodoxam noſtram religionem tranſlatus eſt. Vndè ciuitas hęc, quia huius etiam radicem ꝓtulit, & à cunabulis deditiore opere in his, quę ad pietatem, quàm quæ ad corporalem vitam ſpectant, enutricata eſt, pijs alendo ſermonibus, rectè de hoc ſuo germine gloriatur, extollitur & gaudet, lōgeq; iuſtiùs, quàm de omnibus alijs, quę illi magnum nominis ſplendorem afferre videntur. Nam licèt commemores mihi perpetuum clementiſſimi cęli temperamētum, amœna dulcium aquarum fluenta, & generoſorum fructuum copiam, quibus illa dotibus gaudet: nihil tamen attuleris, quod eam ità exaltet, glorioſamque reddat, vt generoſa viſuque pulchra arbor illa, quam produxit, quæ propter aquarum exitus creuit, & ſancti ſpiritûs fructus in tempore dedit. Quorū adhuc aliqui reſtant recentes immarceſcibileſq; ſemper, viſu pulchri, guſtatu dulces, quique non ſolùm lætificant eos, à quibus tanguntur & guſtantur, ſed & veſcentes impinguant, ac creſcere faciunt, virumque ſpiritualem & conſummatum perficiunt. Adeò fœtu hoc ſuo glorioſa effecta eſt Damaſcus ciuitas, vt in vllis alijs delicijs, quibus luxuriat. Ipſa enim tantum hunc virum nobis dedit.

Act. 9.

Damaſci encomion.

Fuerunt autem illi & progenitores admodùm pij, quique in medio ſpinarum pietatis florem, Chriſtianæque ſcientiæ fragrantiam cuſtodiebant vnicè. Ab eo enim tempore, quo in Agarenorum manus ciuitas venit, ſoli ipſi Chriſtianum nomen, vt præclarā inuiolabilemq; hæreditatem aſſeruabāt, rectitudinem fidei nulla ex par-

Parentes Iohannis Damaſc.

Dan. 2. Gen. 41. te corrũmpentes. Itaque in medijs hoſtibus conſpicuos atq; venerabiles effecit virtus, vel quod amplius, ſicut apud Aſſyrios Deus veram pietatem commendaturus, Danielem ad ſummos honores euexit, & ſicut Ioſephum in Aegypto, cùm captiuus eſſet, præfectum & dominum inter alienos inimicosque conſtituit: ità & pios Iohānis progenitores (quia perſeuerabant in his, quæ Dei erant, nec cum alijs, ſicut arcus prauus ſubuertebantur) glorificator Dominus egregia gloria remunerauit inter Sarracenos, ipſos in vulgarium operum iudices ac præfectos ſublimans. Ità & hoc loco captiui pietatem colentes, imperium in eos, qui ſe ceperunt, obtinuêre. O ſtupenda prodigioſaque Dei miracula. Nihil virtute ſublimius, nihil pietate excelſius. Enimuerò ſicut ſigna in colle, immò ſicut lumen in nocte, & ſicut ſemen Iſraël, & ſicut ſcintilla in cinere: ità genus progenitorum Iohannis in Damaſco relictũ eſt, quod præclaram hanc facem, totum orbem olìm illuſtraturam, proferret. Et tale quidem inclyto illi progenitorum ſtemma fuit.

Pater verò mirum quàm bona radix, pietati virtutibusque alijs deditus, maiorem in Deum charitatem declarando, parentes antecellere ſtudebat. Et congruebat vt eum, qui in tantum virtutis faſtigium peruenturus erat, illuſtris quidam natiuitatis ſuæ author vicinior eſſet. Nam ſicut in progreſſiuis ſtructuris, ſeruata proportionis ratione, ad apicem aſſcenſus eſt: ità & quæ circa magnum & magni nominis illum contigerunt, ſuperna diſpenſatione & diuina prouidentia eueniſſe videntur. Id quod in Iohāne Baptiſta vſu venit: Quia enim præ alijs prophetis refulſurus, vt operaretur ſacramentum, quod omne ſacerdotium excelleret, nempe baptiſma Domini mei, præordinatum eſt à diuina prouidentia, nè ex vulgaribus parentibus naſceretur, ſed ex ſacerdotali tribu, & vt propheta eſſet, qui eum gigneret. Pari modo & Iohanni noſtro diuina prouidentia patrem conſtituit, virum maximè & religioſum & humanum. Equidem & ipſe per vniuerſam circuncircà regionem generalis vulgarium negociorum diſpenſator & præfectus conſtitutus eſt, tum quòd virtute totiusque vitæ honeſtate conſpicuus, tum quòd diuitijs plurimùm abundabat. Quas non expendebat in libidines, ebrietates, intempeſtiuosque alios ſumptus, ſed quantum ſibi auri erat, & quicquid ex rebus alijs facilè diſtrahere poterat, id totum in redemptionem captiuorum Chriſtianorum impendebat. Erant autem ſibi poſſeſſiones aliæ immobiles plurimæ, tam in Iudæa, quàm in Palæſtina. Ex quibus quantum ſatìs erat, in vitæ ſuæ vſum reſeruabat. Porrò Chriſtianis, quos emerat, liberum ſinebat, vel apud ſe in locis, quæ diligebant, habitare, vel libero lumine & pede, quoquò collibitum eſſet, proficiſci. Talisque erat humaniſſimi viri virtus, vt multa poſſidens, ipſa haberet perindè àc poſſideret nihil, magis dic noctuq; ſolicitus de his, quæ Deo conueniebant. In hunc modum ſe gerens, mercedem à Deo accepit, non hoſpitalitatis vt Abraham, ſed humanitatis, partum ſcilicet admirabilem. Licèt autem non ex promiſſione, ex diuina tamen præſcientia & prædeſtinatione. Prænouerat enim Deus, qualis futurus erat Iohannes, atque prædiffinierat ex hoc viro naſcendum, vt ſic mercedem daret ei pro miſericordia, qua graui captiuitate tentos, numerato ære, libertati reſtituebat.

Luc. 1. — Opibus ſuis vt ſit vſus parens Damaſceni.

Naſcitur igitur ei puellus ille præclarus, quem adhuc tenero corpuſculo regeneratione per ſpiritualem matrem, filium lucis fecit, rem agens tam difficilem, & quam pauci inter gentes illas attentare ſunt auſi. Proxima dein cura erat, nè puer littoralia piratarum ſtudia addiſceret, nè haſtam dextra vibraret, nè ſagittam ex arcu iacularetur, nè cum beſtijs pugnaret, aut luctaretur, ſicq; natiuam manſuetudinem in ferinam commutaret ſæuitiam, vt ſolent, qui turbatioris ſunt animi, & furibundis aguntur motibus. Ad hæc non quærebatur à patre Iohanne alius quidam Chiron in montibus educatus, medulliſque ceruorum paſci aſſuetus: ſed vir inquirebatur, omnigenis diſciplinis exercitatus, eloquentiaque animę vtili pręditus, vt qui talium inſtitutionum alimentis puerum enutriret. Cui ſancto viri voto Deus clemēter adſpirans, effecit vt inueniret, quod deſideranter quærebat. Modus autem inuētionis eius, quod quęrebatur, is erat:

Educatio & inſtitutio pueri Iohannis.

Barbari Damaſcenorum, iuxta morem ſuum, in maritima vicina incurſionem fecerant, Chriſtianis compluſculis in prædam abactis. Ingreſſique nauibus mare, ſimiliter plurimos ceperant. Eos ergò ſecum in ciuitatē adducentes, partìm emptoribus

ribus venales proponebant, partìm ad exitium gladio petebant. In horum ſorte cõnumeratus eſt vir quidam, habitu monachali veſtitus, abactus ab Italia, adſpectu quidem decenti, animo autem decentiori, id quod & nomen atteſtabatur: Coſmas eñ vocabatur: licebatque ab honeſtate vultûs, internam mentis conditionem æſtimare. Iam qui ad mortem rapiebantur, ad huius etiam pedes procidebant, obſecrantes vt ſua interceſſione Deum ſibi conciliaret, & à clementiſſimo remiſſionem peccatorum conſequerentur. Id vbì animaduerterunt Barbari, deſtinatos morte ſupplicare viro, tam benè honeſteque morato, acceſſerunt & rogauerunt, an quæ illi mũdana dignitas, & cuius apud Chriſtianos authoritatis fuerit. At ille reſpondit: Non ſum ſacerdotio initiatus, neque dignitate aliqua functus, ſed inutilis monachus ſum, ac philoſophiæ profeſſor, non noſtræ tantùm, quæ Deum amare docet, & qua Deum amamus, ſed & eius, quæ ab exteris ſapientibus tradita eſt. Hæc vt loquutus eſt, lachrymis ſupplebantur oculi. Philoſophia Chriſtiana.

Non autem longè ſtabat pater Iohannis, qui viſo viro ſic lachrymante, acceſſit, calamitoſumque conſolaturus, ait: Homo, qua de cauſa defles amiſſionem mundi, cui iampridèm renunciâſti, & quantùm ex habitu coniectare licet, mortuus es? At monachus: Non huius, inquit, vitæ amiſſionem deploro: ſum enim, vt dixiſti, mundo mortuus. Hoc autem me contriſtat, quòd omnifarijs ſcientijs imbutus ſum, præmiſſo externarum diſciplinarum fundamento. Linguam oratoriam exercui: ſermones dialecticis compendijs ac demonſtrationibus doctus ſum: moralia & quæ Stagyrites, & quæ Ariſtonis filius tradidit, tractaui. Naturalium conſiderationes, quantum homini ſatis, cõtemplatus ſum. Arithmetices quoquè rationes didici. Ad geometriæ faſtigium ſtudio peruéni. Muſicę proportiones conuenientesque rationes probè & cum laude percepi: ſed nec omiſi intacta, quæ de motu cæli, circunferentiaque ſtellarum produntur, vt cognita magnitudine pulchritudineque ſtellarum, indè ad conditoris contemplationem, illis reſpondentem, aſſurgerem. Coſmas monachus doctiſſim.

Nam qui limpidiorem creaturarum notitiam tenet, is & earum opificem clariùs intelligit, & ob miraculum, maioris facit. Hinc & ad ſacramenta tranſij Theologiæ, tam eius, quam Græci tradiderunt, quàm eius, quæ abſque errore vllo à noſtris theologis manifeſtata eſt. Hanc cùm mihi ſupellectilem abundè parârim, hactenùs tamen mihi denegatum eſt, vt alteri eam communicarem, & per philoſophiam filium mihi ſimilem generarem. Nam quemadmodùm cæteri ad propagandam generis ſucceſſionem amant naturalium filiorum partus, ſic & philoſophia dignè inſtructi, filiorum deſiderio tenentur, quos eruditione diſciplinarum ſuarum regenerent, vt & aurea illa philoſophorum progenies, in ſeculum vſque ſalua conſtet. Cæterùm authores admirabilis eiuſcemodì partûs, immortalem indè gloriam aſſequuntur. Alioquìn etiam bonitatis proprium eſt, vt bona, quibus quis abundat, promptè & liberaliter in alios transfundat. Verùm qui ſecùs agit, & renuit communicare alijs, quo abundat, nequaquàm bonitatem amplexatur, ſed malitię adhæret, vtpotè ſuperbia inuidiaque turgidus. Et idcircò etiam quod videtur habere, tolletur ab eo, ſicut à ſeruo illo nummularijs talentum non credenti. Atquì ego bonam partem delegeram, vehementer optans, ſi qua poſſem & alijs tradere, quantulùm mihi datum eſt ſapientiæ: ſed votis fruſtror, & nec ſeruis illis fidelibus connumeror, talentis ſuis vſuram facientibus, nec filium philoſophum genui. Vndè hinc abeo, quaſi quis dicat, miſer & orbus, & vt vides, hac de cauſa lachrymis faciem fœdo, lugensque ac triſtis incedo. Natura boni. Matt. 25.

His auditis, pater Iohãnis, quia diù talem theſaurum deſiderabat, reſpondit: Beate, fer æquo animo, & ipſe conſolare animam tuam: fortè dabit tibi Dominus petitiones cordis tui. Quæ ſimul atquè dixit, pater Iohannis, quàm velocibus potuit pedibus, ad principem Sarracenorum cucurrit, & ad pedes eius prouolutus, Coſmam illum κόσμιον & ornatum expetijt. Et ſtatìm factus compos voti, & ingentis precij donum accepit, ductumque in domum ſuam virum, ob itineris difficultates aliaſque varias moleſtias malè habitum, benignè conſolabatur & refocillabat, adijciens inter cætera hæc verba: Eccè poſthàc non ſolùm liber eris, ſed conſtituo etiam te ſocium domûs meæ, & ſecundùm te dominum parem gaudij,

mœroris,fortunæque meæ omnis participem, modò hoc vnum à dignitate tua mihi exorare liceat, vt Iohannem illum meum naturalem filium, & illum quoquè cognominem tuum, quem ab Hieroſolymis pulſum & tenello adhuc corpore pupillū, in filium adoptaui,omnem,quam tenes diſciplinam ac philoſophiam, ſiue peregrina ſit,ſiue ea,quam ſpiritûs ſancti gratia dignos edocet,inſtruas & doceas quàm diligentiſſimè. Ad quę verba ſapiens ille exultabat, ceu equus ruptis vinculis per campos diſcurrens,vel ſitibundus ceruus ad fontes aquarum contendens.Diceres illum alterum Midam quendā,ingentibus auri theſauris potitum:tanta alacritate ad opus ferebatur.Suſcepit adoleſcentum curam,& illorum agit pręceptorem.

At Iohannes velut aquila, beneficio egregiæ indolis, ſtudioque promptæ voluntatis,quaſi pennis,quibus in altum ſubuolaret,vtebatur. Coſmas verò condiſcipulus, & ſecundùm ſpiritum frater, ſimilis erat naui, quæ alata velis, pondere per aquas fertur,aura ſecunda,zephyriſque à puppi flantibus.Ità ingenij velocitate,ſtudijq; pertinacia breuì ab eis collectum eſt, quicquid difficile vel in grammaticis,vel dialecticis demonſtratiuiſque habetur. Moralem autem philoſophiam ità didicerunt, vt non ſolùm mentem diligenter exornarent, ſed & animæ perturbationes comprimerent. Quin & in naturæ candorem, aliorum oculis vix tolerabilem, ſicut perſpicaces aquilæ citra conniuentiam intenderunt. Arithmeticas autem proportiones nō minùs feliciter aſſecuti ſunt,quàm Pythagoras,vel Diophantes ipſe.Geometricen ità edocti ſunt, vt Euclides quidam putarentur, & ſi qui alij his ſimiles. Muſici item tales euaſerunt, quales eos docti ex carminibus & hymnis, quos compoſuerunt, fuiſſe liquidò agnoſcunt. Deniquè in ſiderali ſcientia, quàm valuerit Iohannes, ex his, quæ ſcripſit, manifeſtum eſt: tametſi obitèr egerit de partitionibus & figurationibus & adſpectibus & interuallis ſubſiſtentiarum cæleſtium, tamen etiam breuis illa cognitio, priùs eruditis ac rudibus ſatisfaciet. Talis item erat & Coſmas, ſed de his agant alij. Nobis Iohannes ipſe ſermonis huius thema eſt & argumentum. Et quis non agnoſcat, admireturque ſtudium illius in diuinis literis, dogmatumque diligentia, præſertìm ſi ad Stœchioticon illius librū diuertat,quem elementarium interpretari licet,ceu qui omnifaria doctrina refertus ſit? Nec aberrabit quis à vero, ſi dicat admonitionem omnis recti ſermonis, tabulaſque Moſaicas.Sed erant(ſcio)huius libri p̄conia non hoc,ſed alio loco dicenda:dicta tamen ſint,vt cognoſcatur,quàm feliciter inſtitutus ſit, nullamque reliquerit diſciplinam, quam non diligentiſſimè tractârit.

Iohannes multū pficit in literis.

Stœchioticus Damaſceni liber.

Humilitas eius.

Interìm admirabile eſt & hoc, quòd tanta ſcientiæ magnitudine inflatus non ſit,ſed vt fœcunda arbor tanto magìs deorsùm tendit, quanto fructibus magìs oneratur:ità & humiliabatur, non quidem ad terram, ſed ad profundiora philoſophici pelagi ſpectabat. Et adhuc munda affectione,quaſi nauigio ferebatur: optabat tamen, nè ſemper hoc mundano vaſe dimittendo aliquādò opùs eſſet,vt exutis ſemèl humanarum affectionum veſtibus omnibus, nuda mente pelagus intrare,& ad fundum ingredi poſſet,inuenturus repoſitum illic precioſum margaritum. Huius ſcopi deſiderio, ad fundum profunditatis ſeſe demittebat. Et habita ſcientia tam non inflabatur, vt amore arcanioris philoſophiæ obtinendæ, etiam magìs atque magìs humiliaretur.Eratque lampas animæ eius ſic plena mundanæ ſcientiæ oleo,vt & ſupernè accenderetur immaterialis ſcientiæ lumine, ſicque totus luculentus appareret Iohannes.

Poſt hæc magiſter eius ad amanda meliora per diſcipulum, vt appâret, inductus, acceſſit patrem pueri, & dixit: Eccè deſiderijs tuis ſatisfactum eſt, & nunc pueri ſapientia me antecellunt,nec ſatìs illis eſt,eſſe vt magiſter eorum eſt, ſed ingenij magnitudine, & laboribus impenſis, ad apicem philoſophiæ meipſo ſublimiores euaſerunt: ſpero autem adhuc Deum illis ſapientiæ donum adaucturum. Proindè cùm poſthàc illis vſui eſſe non poſſim, peto vt à te veſtitus, in monaſterium monachorum concedam,illic ſummam ſapientiam indagaturus, ad quam me transmittit philoſophia,quam hactenùs colui. Enimuerò cùm duo proponuntur, conſultum eſt,ſi liceat,vtroque frui. Vndè & mihi ſummum lucrum erit,ſi ad priorem philoſophiam adijciam illam, quæ totius expers materiæ & cogitatiōis metam tranſcendit, quam mens nuda,& à corpore penitùs alienata,doceri poteſt.

Valdè

Valdè doluit ſuper ſermone illo pater Iohannis, quanuìs virum retinere non poſſet, vt nè videretur friuolam illi pro eruditis pueris mercedē reddere. Inſtructum itaque largiſſimè omnibus, quæ ad iter pertinebant, & quibus opùs habebat, in pace dimiſit. Qui in deſerto ſancti Sabbæ Lauram adiens, illic perſeuerando vſque ad vitæ finem, ad ipſammet Dei ſapientiam tranſmigrauit. Non multò autem poſteà, fato conceſſit etiam pater Iohannis.

Tum Sarracenorum dux Iohannem accerſitum, inter primos conſiliarios conſtituit. Qui licèt renueret, deſiderio eius aliorsùm tendente, attamen vi multa adactus, repugnare tandèm deſtitit, & maiori præfectura, quàm pater ſuus, honeſtatus eſt. *Iohannes præfectura honeſtatur.*

Moderabatur ea tempeſtate Leo Iſaurius, qui aduersùs venerandas imagines, & orthodoxę Eccleſię multitudinem, leonem agebat rapientem & rugientem: & imagines qdem efferus & furibundus exurebat: ipſarū verò cultores rapiens & perdens, tyrānicę impietatis dentibus miſerabiliter dilacerabat. Peruenerūt hæc ad aures Iohānis, & mox imitatus eſt zelū Eliæ, & repræhēdendi libertatē Baptiſtę cognominis ſui, prout inuiſibiliter ipſum ſpiritus docebat. Et antequàm iniret certamen, præmiſit ſermonem oppugnatorem impietatis, ceu gladium quendam, & ſpiritualem armaturam, qua dogmatis efferum caput deſecaret. Dein epiſtolares libellos, pro venerandarum imaginum honore ad notos familiareſque dedit, clarè ſapienterque indicans, neceſſariam eſſe diuinarum effigierum adorationem, illiſque demandauit, vt ſimilia docerent & alios, commonſtratis omnibus epiſtolis ſuis. Ità per omnium ora volitabat nouus veritatis athleta, epiſtolæque eius in omnium manus quaſi per circulum veniebant, & inualeſcebat pietas. Anhelabat enim exemplo Pauli, & ſi non pedibus, per epiſtolas tamen veritatem prædicando, totum orbis circulum capere. Id vbi comperit Imperator Leo, quia ægrè ferebat impietatem ſuam traduci per ſcripta Iohannis, accitis quibuſdam ſententię ſuæ participibus, pręcepit eis, vt aſſumpta pietatis perſona, magno ſtudio, variiſque commentis curarent, vt epiſtola Iohannis, quam manu ſua ſcripſerat, inuenta ſibi redderetur. Miniſtri ergò & propugnatores impietatis, parentes dicto regis, nullum non dolum ſub pietatis ſpecie excogitabant, donèc inuentam attulerent. *Scribit pro imaginib⁹.* *De adoratione imaginum vide alteram Synodum Nicenam.*

Porrò ignominioſus Rex conuocat notarios, & epiſtolarum Iohannis exemplaria proponens, quærit ſi qui ſcripturæ characterem, tam in verbis, quàm ſententijs, imitari poſſint. Qua in re & inuénit ſibi morem gerentes, & qui ſcriberent epiſtolium, in hunc modum ſe habens:

Salue ó Rex, gratulor & ego imperio tuo, maximè quòd eiuſdem es ſidei. Verùm quia & imperatoriam tuæ excellentiam ſingulari prudentia & honeſtate præcellere intelligo, ideo hæc illi ſignificanda duxi, nempe ciuitatē hanc noſtram negligentiùs cuſtodiri, & Agarenorū præſidium (quantum hic eſt) imbelle, & exigui numerj. Itaque propter D E V M miſerere ciuitatis huius, mitteque omnium nobilium tuorum manum, inexpectatò aduenientem, ac ſimulantem ſe alio proficiſci. Es enim ciuitate citra omnem laborem potiturus. Ad quod negocij, & ego tibi non mediocri adiumento ſum affuturus; nam in manu mea tota fermè & ciuitas, & regio eſt. *Vide fraudem hæretici.*

Hoc itaque primo actu abſoluto, Rex impius pari malignitate aliam ad Sarracenum Damaſci principem epiſtolam ſcribi fecit, quæ huius formæ erat:

Quum nihil ſciam pace beatius, amicitiaque felicius, & alioquì pacis fœdera ſeruare laudatiſſimum, gratiſſimumque ſit D E O, nihil & ego tanti facio, quàm vt pacis fœdera, quæ cum generoſitate tua iniuimus, indiſſoluta cuſtodiantur: quanuis à C H R I S T I A N O quodam familiari tuo crebris euocer epiſtolis, vt ipſis diſſolutis, dolosè induciarum iura violem: polliceturque mihi multa, & cum primis, ſi copioſum aduersùs ciuitatem tuam exercitum mittam, ſeſe mihi affuturum, vt ſecurè illam occupem. Vndè vnas ſuarum, quas ad me dedit, literarum tibi mitto, vt cognoſcas, quàm comperta ſint, quæ ad te ſcribam, & quàm verax & conſtans in amicitijs fœderibuſque ſeruandis perſeue-

ſeuerem. Tu obſerua doloſum malignumque illum, qui ad me talia ſcribere reueritus non eſt.

Ambas has epiſtolas Rex, nomine Leo, animo ſerpens, per quendam doloſè ad Barbarum miſit. Quas vbi ille accepit, mox ad ſe vocato Iohanni eas commonſtrat. Tum Iohannes haud ignarus doli, lectis, quæ ad Regem datæ erant, literis, ſtatim animaduertit literarum characteres imitatione ſuarum effictos. Verùm his, quę pro ſuî excuſatione apud principem Chriſti hoſtem dicebat, tam proficiebat, quàm ſolet lyra apud aſinum. Obmutuit enim à bonis, quanuis non ità ſiluerit, quo minùs iniuſtam proferret ſententiam. Etenim quamprimùm dexteram Iohanni iuſſit abſcari, & ne paruum quidem tempus ad reddendam rationem, & inſanias Regis declarandas, Barbarus totus furore ſtupefactus, concedebat. Itaque abſecatur dextera, quæ inter orthodoxos ſcriptione ſua tantas virtutes operata eſt, & pro atramẽto, cui priùs intingebat, ſcribendo libros de adorãdis imaginibus diuinis, nunc proprio ſanguine tingitur. Abſciſſam dein à domino (vt ſic vocem) manum, in foro ſuſpenderunt. Et cùm veſper factum, coniectabat Iohannes furorem tyranni reſediſſe, & miſit ad eum legationem, quæ huiuſcemodi verbis placaret: Incrudeſcunt dolores mei, intolerabileſq; fiunt, neque mitigatur vehementia doloris, quandiù amputata manus in aëre ſuſpenſa manet. Iube, obſecro, vt mihi reddatur, & recondam eam in humo, quô ſæuire deſinat doloris vehementia.

Iohannis amputatur dextra manus.

Annuit protinùs precatui tyrannus, & reddita eſt iuſto manus. Qui mox vt eam recepit, lararium ſuum ingreditur, & pronus ante diuinam quandam imaginem, gerentem figuram genitricis Dei, procidit, & congruè abſecta manu adaptata, orabat è profundo pectore, lachrymis & gemitibus miſericordiſſimam inuocando, dicens: Domina & ſanctiſſima mater, quæ Deum meum peperiſti, amputata eſt dextera mea ob ſanctas & diuinas imagines. Tu qua de cauſa Leo ſæuiat, non ignoras: proindè quantocyùs ſuccurre. Dextera enim altiſſimi, quæ ex te incarnata eſt, per tuas interceſſiones multas facit virtutes. Sanet, oro, & hanc meam dexteram tuis precibus, vt tuas & eius, qui ex te incarnatus eſt, laudes, ſicut dederis, numeris rhythmicis & melodijs perſcribat, & orthodoxi cultûs ſit cooperatrix, ô Deipara. Hæc orans Iohannes, & lachrymans, in ſomnum vertitur: videtque ſanctam Dei genitricis imaginem, miſericordibus ac lætis oculis ad ſe reſpicientem, & dicẽtem: Eccè ſana facta eſt manus tua: caue poſthàc, nè ſegnis fueris, ſed calamum tuum fac ſcribæ velociter ſcribentis, quemadmodùm nunc pollicitus es.

Reſtituitur ei per Dei genitricẽ.

Vt autem reſtitutus euigilauit, & manum curioſè contemplans, curatam vidit, tum exultare cœpit ſpiritu in DEO ſalutari ſuo & matre eius: quia fecit ſecum magnalia, qui potens eſt. Stansque manibus in cœlum ſublatis, diuinum carmen accõmodatiſſimum tempori cecinit: Dextera manus tua, Domine, glorificata eſt in fortitudine, dextera manus tua, Domine, hanc meam ſauciam ſanauit: proptereà vulnerabit inimicos, qui ſanctam imaginem tuam, genitricisque tuæ non venerantur, & per manum meam aduerſarios illos imaginum incendiarios, in multitudine gloriæ tuæ conteres. Erat ei illa nox, non nox, ſed dies: non tenebræ, ſed lux, vt commutem illud prophetæ dictum. Erat ibi vox pura feſtos dies agentium, & vox exultationis in tabernaculis viri iuſti. Neque in occulto, neque clàm ſunt hęc acta, ſed in circuitu vſque in vicinas domos admirabilis ille clamor & harmoniaca iubilatio peruaſit. Vndè & Sarraceni quidam Chriſtianis infenſiores, continuo ad principem ſuum abiêrunt, dicentes non eſſe abſectam manum Iohannis, ſed alterius cuiuſdam, ſerui fortaſsè, vel aliter cunque ſubornati, qui ſe pro domino per beneuolentiam obtulerit, ſpiculatores item muneribus corruptos, in alium pœnam tranſtuliſſe. Interìm Iohannes domi ſedens, adeò iucundè canebat, vt diceres nuptiales ferias agi, & epithalamiorum hymenæos reſonare: immò longè amplior huius videbatur exultatio.

Exod. 15.

Zach. 14.

Ad horum autem denunciationem accerſitur Iohãnes, iuberurque abſectã oſtendere dextram. Sed cum oſtendiſſet, viſa eſt lineola quædam deſectionis, quam ità ordinârat DEI genitrix, vt amputationis certitudo efficacius comprobaretur. Barbarus ergò ait: Quis ille, qui te curauit, Iohannes? & quæ tibi adhibita ſunt medicamenta? Cui ille diuini miraculi præco, clara voce reſpondit: Dominus meus ille poten-

potentiſſimus omnium medicus;cuius virtus voluntate nec poſterior, nec inferior eſt. Et Barbarus reſpondebat: Quantùm coniecto,iniuſtè paſſus es homo,quicquid es paſſus. Veniam ergò nobis da,quòd accuſationibus iniuſtis nondùm examinatus, ſupplicio te affecimus. Reliquum,eſto poſthàc primus à conſilijs noſtri principatús, & abſque conſilio requiſitioneque tua præuia nihil agetur. At Iohannes prócidens adorabat humì,& pronus iacens obſecrabat illum, vt ſecedendi copiam ad aliquantum tempus faceret, quô viam illam multo amabiliorem incederet, & imitaretur dicentem: Ego ſum via. Diù Barbarus obluctabatur, & ſeceſſum abnuebat. Eratque videre,quaſi ſingulari certamine cõtendentes, Barbarum,& iuſtum. Barbarus omni ſtudio vinculis mundi retinere Iohannem nitebatur: Iohãnes autem ea magno impetu & violentia diſrumpens, angelicis volabat alis. Apertum itaque ſtadium magnum erat,præſidente ſpectaculi inſtitutore Chriſto,& ſpectantibus angelis. Dicet autem fortè quis ex altera,hoc eſt, ex ſiniſtra parte, Barbarũ & ab impijs incitatum, & ad perſuadendum armatum. Denique ſingularis meus pugil,multa renunciatione vicit,omniaque aduerſarij argumenta, ceu tela puerorum refutauit, victorq; caput inſigni vitta redimitus,redit domum vultu hilari,qui anteà triſti exierat. Honor auctior Iohãni defertur. Iohan. 14.

Verum cùm duo in manibus haberet, vnum, vt iuxta mandatum Domini venderet omnem ſubſtantiam ſuam, & diſtribueret pauperibus: alterum,vt dimitteret agros,domos,& alia omnia propter nomen Domini: in vtroque diligens fuit,& circa primum quidem,nè mora in periculo eſſet: circa ſecũdum verò,nè (vt fieret aſſolet) prætextu aliquo iuris orirentur lites ac pugnæ conſanguineorum, dum varias quiſque cauſas afferunt,quaſi iuſti heredes ſint ipſi. Facultates enim,vt potuit,diuiſit pauperibus,captiuis, ſeruis ſuis,quos cognatis,templisq; ſanctis obtulit, libertatéve donauit. Ipſe verò ſicut exiuit nudus de ventre matris ſuæ,ità nudus exiuit mũdum,exceptis his, quæ maximè neceſſaria erant. Et primùm profectus Hieroſolymas, factaque in venerabilibus locis adoratione decenti, mox velut ceruus ſitiens Deum,in deſerta abijt,& ad beati Sabbæ monaſterium perrexit, comite, eiuſdemq; inſtituti ſocio beatiſſimo Coſma, qui ei anteà & conuictu, & diſciplinatu coniunctus fuit. Rectè diceres ipſos ſacrum par, currere ad iugum DEI, ceruicibus ſuis ferendum. Matth. 19. Diſtribuit facultates ſuas.

Itaque Iohannes ipſe (qui ſermonis noſtri argumentum) ingreſſus eſt ſanctum illud monaſterium: & prócidẽs ad pedes paſtoris, ſuppliciter obſecrabat, vt ſe inter oues ſuas adlegeret. Vocabat autem ſe erraticam & perditam illam ouem, & ex deſertis montibus nupèr reuerſum ad Dominum Chriſtum. Quæ res Præfectum gregis magno gaudio afficiebat,beatum hunc vocantem,ob inſtitutum ſuum. Operæprecium viſum eſt illi, vt ob vitæ claritudinem ſcientiæque præcellentiam, tantum nouitium præſtantiſſimo ſeni commendaret, ſub quo vt Vicepræfecto conſtitutus, certiùs in via Domini inſtrueretur. Eam ob rem primò accerſit ſenem, quem bonis omnibus inter monaſtas præcellere arbitrabatur,conabaturque illius manibus formandum aſſignare Iohannem. Verùm is renuebat, imparem ſeſe aſſerens regimini talis viri,qui tanta ſapientiæ gloria præditus eſſet. Poſt hunc vocat alterum, qui & ipſe eadem, quæ primus, reſpondit. Acceſſit poſt hos tertius, & deindè alij non pauci,cœperuntque ſimili voce omnes ab inſtruendo Iohanne abhorrere. Deniq; poſt multos ingreſſus quidam ſenex,moribus ſimplex,ſcientiam expertus,hic alacris alacrem Iohãnem amplexatus,ſecum in priuatam cellam abduxit. Et principiò bonum fundamentum ſubſtruens,præcepit: Fit monachus. Matth. 18.

Nè quid propria voluntate faceret. Leges ei à Seniore pręſcriptæ.

Vt ſudores laborum, perſeuerantiam precum, & oculorum lachrymas DEO offerat.

Vt vitæ ſuperioris maculas lachrymis abluere & purgare ſtudeat: lachrymæ enim,ſi purè ſacrificentur, ſuper omne aliud thymiama à Deo acceptantur.

Et ad hæc quidem,quaſi ad corporalia primùm hortatus,ſubiunxit & de his, quæ ad animam pertinent:

Nè imaginetur mundana phantaſmata.

Nè ſibi rerum indecentium figuras præpingat.

Vt mentem ab animi vana inflammatione præſeruet,

Nè

Nè ſcientiarum magnitudine extollatur, vt perſuadeat ſibi ea quæ didicit, ex toto appræhendiſſe.

Nè admittat deſiderium viſionum aliquarum,abſconditarum've reuelationem.

Caueat nè vnquàm ſibi perſuadeat menti ſuæ poſſe confidere.

Nullam ſecuram putet ſcientiam,vſque dum ſeparetur mens à corpore.

Liquidò & diligenter agnoſcat cogitationes ſuas.

In periculis captet conſilia.

Nè permittat cogitationes ſuas diuagari:Incumbat autem in hoc, vt quàm diligentiſſimè coaduniat,quo mens à Deo illuſtretur,purificetur anima, ſanctificetur corpus.In ſumma,corpus cum anima coadaptetur menti:vt cùm duo moderabilia,corpus videlicet & anima, transferantur & tranſelemententur in tertium & primum, nempe mentem, fiat triplum illud ſimplex per vnionem ad trinitatem ſimpliciſſimam,& fiat homo non carnalis,neque animalis,ſed ſpiritualis totus. Ità pater filio, & magiſter diſcipulo præſcribebat,adijciens ſimul & hæc monita:

Nè ad aliquem miſeris epiſtolam.

Nè omninò loquaris aliquid externæ diſciplinæ.

Silentium Pythagoricum.

Silentium cum intelligentia exerce.Nam hoc ſcio,non noſtrorū duntaxàt philoſophorum eſſe præceptum. Nam & Pythagoras ille Samius, diſcipulis nupèr ad diſcenda philoſophiæ ſuæ myſteria admiſſis, multorum annorum ſilētium imperauit. Nè putes bonum eſſe,bona intempeſtiuè loqui.Et ad hoc te inducat Dauid, dicens: Quia ſilui à bonis.Et addens poſt hoc,quid indè emolumenti conſequutus ſit,audi: Concaluit,ait,cor meum intrà me igni omnis amoris ad Deum.In meditatione autem mentis,ignis ille propheticus accenſus eſt. Pſal.38.

Obedientia Iohannis erga ſeniorem.

Hæc Iohanni ſenior mandabat, nequaquàm vel in aquam ſcribens, vel ſuper petram ſeminans,ſed planè in terram bonam. Cæterùm præterijt tempus aliquātum, & Iohannes varijs à ſene tentationibus eruditus, in omnibus obedientiam(quæ ſola citra periculum eſt) declarauit.Non contradicebat,ſi quid iniungeretur, non obmurmurabat lingua : ſed neque cogitatu interno aliquo his, quæ præpoſitus decreuiſſet,obluctabatur.Vnum hoc,quod Paulus prçcepit, vt abſque murmure & diſceptatione perficiantur imperata,in omni opere,in medio pectore,velut profundè in tabula ſcriptum,occultè gerebat ac meditabatur. Philip.2. Quod enim lucrum facienti bonum qualecunque, ſi reſederit in labijs obmurmuratio, inſidieturque in pectore, ſicut ſerpens, diſceptatio maligna? Quandò meliùs habebit anima ſic miniſtrans? Et hæc cauſa eſt, quòd multi laborant, & fruſtrà ad ea,quæ ante ſunt, greſſum malè promouent.Laborant enim ideò,vt & ipſi inter virtute claros habeantur.

Egregiè probatur eius obediētia.

Deindè ſenex, vt athletam maioribus obedientiæ certaminibus exerceret, tale quiddam commentus eſt:Multos corbes cōportauit,quos labore manuum ſuarum monachi parauerant:& ſumpta indè probandi occaſione,ſic ait ad Iohannem: Fili, vt ſcis,pluribus nobis opùs eſt: & quia accepimus Damaſci corbes pluris venundari,quàm in Palæſtinæ regionibus,itaque tolle illos omnes, & vade illuc quàm velociter potes. Verùm non aliter, neque minoris illas venundes, quàm tibi præcipio. Definiebat autem precium vltra duplum,quàm par erat.Non contradicebat Iohannes,neque ſermonem imperantis iudicabat, obedire vſque ad mortem paratus : ſed ſublato in humeros onere,quaſi alatus obedientia,Damaſcum proficiſcitur. In qua pridèm ſpectabilis, nunc viliter veſtitus, pallidus & obſoletus, obambulabat foro ſportulas venditurìens. Verùm cùm nimio precio ſua æſtimaret,ab omnibus ridiculus eſt habitus,& nihil præter iniurias & conuicia accepit, donèc tandèm vnus ex his,qui ei olìm miniſtrârant, faciem eius diligentiùs intuens, agnoſceret quis eſſet, & qualis olìm fuiſſet ille,qui iam tam malè veſtitus,tam demiſſus,tam contrito corde. Is quaſi nihil conſcius rei, rogabat precium ſportularum, ſtatimque quātum indicabatur dinumerauit.Iohānes autem accepta pecunia ad ſuos regreſſus, & aduerſario(qui vanæ gloriç parens eſt ac author) in puluerem proiecto, ſtrenuus & quaſi victoria potitus,domum peruénit.

Egregia tanti viri obedientia.

Vicinus quidam monachus,terreno incolatu pro cæleſti manſione commutato, ad Deum migrauerat. Huic erat frater ſecūdùm carnem,qui mœrore grauatus, parùm æquiter mortem fraternam ferebat, & cùm à Iohanne conſolatorijs ſermoni-

bus affectiones eius ſiſterentur, orabat eum lugens, vt verſiculum aliquem ſibi excuderet, quo animum refocillaret, & dolorem excluderet. Verebatur autem Ioannes mandatum ſenis, & petitionem refellebat. Sed enim ille inſtantiùs efflagitabat, & dicebat: Vt quid non miſereris animæ afflictæ? Cur non vel paruum aliquod ad mitigandum dolorem ordinas remedium? Si corporum medicus eſſes, & corporali valetudine laborarem, tuq́; renueres pro facultate tua mihi pharmacum adminiſtrare dolenti grauiter, & fortè lethaliter, nónne me deſpiciens, pœnas à Deo ſuſcepturus eſſes? Nunc verò cùm maiori dolore laboro, & me deſpicis, nónne pœnas à Deo longè maiores expectabis? Scias repoſitũ fore: ſiue feceris, ſiue nõ: exaudiéris. Flexerunt preces illæ Ioannem, qui & verſiculum ſuper mortuo compoſuit, qui in hãc vſque diem omnium ore canitur. Eſt autem talis: πάντα ματαιότης τὰ ἀνθρώπινα. Omnia vanitas, quæ humana.

Digreſſus fortè à cella ſua, præceptor Iohannis aberat. Iohannes verò intrà cellã modulatiùs verſiculum de ſancto Iohanne cantabat. Quod ſenior adhuc foris exiſtens audiens, vehementer ſuccenſus eſt, & ait: Oblitúſne es primarum promiſſionum tuarum, & pro lugente ac tetrico, diſſolutus ſedes & deliciaris? Enarrat Iohannes ſeni cauſam, præmittenſq́; luctum, quaſi magnã vim paſſurus, prono caſu veniã flagitat. Verùm ſenex ſtans vt lapis vel circus, nihil mouebatur precibus, ipſum protinùs foras cellam eijciens. Tum vir ille admirabilis in memoriam referens primorum parẽtum inobedientiam, quam propter è paradiſo fuêre expulſi, ignorabat vel quid ageret, vel quò ſe verteret. Ampliùs autem lugebat & fratrem, qui ſe eiecerat, talia dicens: Ille quidem fratrem à ſe abiecit, ego autem per inobedientiam perdidi animam meam. Tandèm acceſſit ad ſenes quoſdam virtute præſtantes, quos ad magiſtrum ſuum nuncios mittit, vt illum orent, plácent, demulceãt, & vt Iohanni hãc noxam condonet. Quibus adeuntibus, & rogantibus, ſenex quaſi ſtatua nihil flectebatur, negabatq́; omninò diſcipulo reditum in cellam. Et dicebat monachorum quidam: Poſſes ſaltem ei, qui peccauerat, aliud mandatum iniungere, & non mox à cõtubernio tuo expellere. Tunc placatus, inquit: Si volet hanc inobedientiam ſibi dimitti, id mandati faciat oportet, vt tranſiens per circuitum noſtræ lauræ, id eſt, monaſterij, per ſeipſum in ſingulis monachorum cellis ſordium domũculas & latrinas expurget. *Rurſus mirè exercetur à ſene.*

Perfudit hic ſermo patres rubore, vndè & ob rigorẽ ſenis ſtupefacti & ſubtriſtes abiêrunt. Quibus Iohannes occurrens, ſeruataq́; ſolita pœnitentiæ humilitate, interrogabat de patris ſententia. Illi autem reſponderunt, adeò ſe ſtupefactos auſteritate ſenis, vt vereantur ſententiam eius eloqui. Non ceſſabat tamen rogare Iohannes, quanuìs multùm erubeſceret. Vndè patres perſuaſi, deformem illam expurgationem narrant. Ipſe verò ſententia (præter ſpem omnium) valdè lætatus, inquit: Id mihi facile erit, atq; adeò voluptati ſummæ. Igitur è veſtigio abit, & conquiſitis acceptiſq́; ſcopis, necnon alijs purgatorijs inſtrumẽtis, cellam eius, qui propiùs ſenem habitabat, accedit, eamq́; ingreſſus, manus illas inquinare cœpit, quæ multis anteà aromaticis odoribus fragrabãt: dexteramq́; illam à Chriſto medicatam, luto ac ſtercore conſperſit. O miram viri demiſſionem. Vt ergò ſenex probauit multifariã Iohannis obedientiam & profunditatem, immò altitudinem magnæ verę́q; humilitatis, occurrit, in brachia ſuſcepit, ceruicem eius amplexatus eſt, oculos & faciem demulſit, humeros deoſculatus eſt, & ait: Quàm beatæ obediẽtiæ athletam ego genui in Chriſto? Iohannes autem ſenilibus ſermõibus adhuc magìs erubeſcebat, iterũq́; pronus cadens quaſi coram Deo proſtratus, lachrymis terram rigauit. Nõ enim ſermonibus paternis inflabatur, neq; ſenilibus præcõijs intumeſcebat. Itá enim ſe rem habere ſcio, intelligentes laudibus humiliari, præconijs contriſtari, & ad Deum magìs extolli. Poſt hæc pater filium ſubleuat, & arrepta manu, in cellam cum gaudio inducit. Diceres rectè, Iohannem in Eden reſtituit, in quo priùs primum Adam per inobedientiam figurabat, iam nouũ effigiabat Chriſtum, per ſummam illam, quam in ſeipſo declarabat, obedientiam. *Vide mirabilem tãti viri humilitatem.*

Non multò pòſt vidit ſenex inſomnium puriſſimum, & audiuit vocẽ: Vt quid fontem obturâſti, qui profundere poſſet tam dulce flumen, tãquàm nectaream aquam? aquam ad refocillandas animas: aquam, quæ gratior ea, quæ raro miraculo è petra ſcaturijt: aquam, quam bibere Dauid deſideraret: aquam, quam Samaritanæ *Exo. 17. Num. 20. 2. Reg. 23. Iohan. 4.*

Dominus dedit:permitte ſonti curſum. Fluct largiter,& in om̃em orbem terrarum veniet aqua copioſa,quæ hæreſium maria obteget. Sitientes ad aquam hanc feſtinanter veniant,& quibus non eſt argentum vitæ puræ,diſtractis affectionibus ſuis, à Iohanne mercentur omnem in doctrinis & operibus ſynceram puritatem. Hic accipiet propheticam citharam, & Dauidicum illud Pſalterium,& cantabit cantica noua,cantica Domino Deo:tranſcendet carmen Moſi,& modulationibus choraulian Mariæ: fabulæ erunt Orphei ſtultæ melodiæ. Hic cantabit hymnos Cherubicos, hic imitabitur eccleſias & filias Hieruſalem. Hic adoleſcẽtulas faciet tympaniſtrias, cãtantes canticum nouum Domino,annunciantes mortem Chriſti & reſurrectiõem. Hic rectè docebit fidei dogmata,& hæreſium diſtortas obliquitates infamabit, eructabitq; cor eius ſermones bonos,& dicet mirabilia opera Regis. Sub diluculũ autem ipſum pater, qui noctù arcanis initiatus, Iohãnem ad ſe vocauit,& inquit: O fili obedientiæ Chriſti,aperi os tuum, vt attrahas ſpiritum:immò quem priùs in corde tuo concepiſti, per os tuum eructa. Os enim tuum loquetur ſapientiam & intelligentiam,quam nunc multo tempore in corde tuo meditatus es. Aperi os tuũ,non in parabolis,ſed veriloquijs: non in ænigmatis,ſed dogmatis. Loquere ad cor Hieruſalem, quæ videt Deum, pacificæ ſcilicet illius Eccleſiæ,non ſermones temerè & in aërem fluentes, ſed quos in pectore tuo ſpiritus ſanctus ſcripſit. Aſcende in montẽ Sina, viſionum & reuelationum Chriſti, & ſicut te humiliâſti in abyſſos variæ humilitatis,ità nunc aſcende, in montem ſanctæ Eccleſiæ,& prædica euangelizans Hieruſalem, in fortitudine exalta vocẽ. Glorioſa enim dicta ſunt de te. Ignoſce autem mihi, ſi qua in re obſtaculo tibi fui.

Hymnos & cantica ſcribit. multaq; alia. Ex ea hora cœpit Iohannes hymnorum cantilenas,& melliflua cantica concinnare,quibus adhuc lætificat Eccleſiam,& locum tabernaculi admirabilis, vbi auditur ſonitus feſta celebrantium. Prætereà autem & panegyricos ſermones tradidit, ſacramq; paginã à Deo conſcriptã exarauit. Inſupèr in myſteria theologiæ, & aliorũ veræ fidei dogmatum, ſuccinctiorisq; tam intelligibilium,quàm ſenſibilium conſiderationis,ianuam introductionis,& egregiam inuitationem ſcripſit,quam ego cœlum voco, quia tanquàm ſtellis fulgebat, rectis demonſtrationibus collectis à ſciẽtia tam naturæ,quàm ſcripturæ. In eum librum qui non reſpicit, & eius pulchritudine non oblectatur,is nimirùm vel cæcus vel excæcatus eſt. Miſerum autem dico, q tam diuinitùs inſpirata indignè tractat. Prætereà longos aliquot ſermones conſcripſit. Item libros de præclara adoratione venerabilium imaginum. Habebat huius laboris adiutorem Coſmam, fraterna fide adiuuantem,quem & aliâs fratrem in diuino ſpiritu ſortitus eſt,qui & ſtudiorum & educationis,& monaſticæ exercitatiõis ſocius fuit. Qui & ipſe Iohannem in ſpiritualibus cãticis feliciter imitatus,& canora eccleſiæ cantica ſuccinuit in cithara & voce pſalmi,corpus ſuum (affectus mortificando) Deo in tympanum exhibens, ſeipſum autem in pſalterium decachordum, in chordis quinq; ſenſuum,& paris numeri animi virtutum. Coſmas ille epiſcopus Maiumanus à patriarcha Hieroſolymitano ordinatur,licèt vi adactus. Qui vbi commiſſum gregem rexit benè, & omninò ſicut Deo gratum, deindè in ſenectute bona,ad patres ſuos abijt, immò ad Deum migrauit.

Ordinatur presbyter. Idem Hieroſolymorum gubernator diuina inſpiratione etiam Iohannem vocat, & vt ex cathedra ſeniorum Deum laudet, presbyterum ordinat, qui tamen mox ad diuini Sabbæ ſpeluncam rediens, & in ſuum nidum (vt dicitur) ceu ſublimè volans aquila,ingreſſus, non hoc ſapiens dictum ſecum verſabat: *1.Tim.5.* Presbyteros gemino dignandos honore,ſed dictum ipſum aliquatenùs immutabat,contraq; ſe vertẽs dicebat: Presbyteris curæ eſſe debere geminam humilitatem: presbyteris in duplũ eſſe laborandum,nempe & in his quæ animæ,& in his quæ corporis. Sunt autem in nobis perquàm multa,quæ etiam ab his,qui ſe multùm exercent, incognita ſunt, niſi valdè ſobrij ſint,maximè ſi internum hominẽ contemnant. Occulta igitur illa (qualia ſunt fraudes,inuidia,ſuſpicio,latens arrogantia, vana mentis occupatio, mores intrinſecùs tabidi & corrupti,inflatio ex humilitate corporis,continentia cum voluptate, propriæ voluntatis vendicatio) Iohannes vt è mente ſua radicitùs euelleret,labores laboribus adijciebat, & inprimìs ſpirituales. *Caſtigat ſua ſcripta* Quippe ea, quæ priùs lucubrauerat,denuò ſub incudem reuocans, diligenter conſiderabat & recognoſcebat,corrigens & verba & ſententias, caſtigans diſpoſitionem, honeſtans ſi quid luxuri-

luxurians & immodicè florulentum occurreret, cauens magnoperè, nè ſermones ſui vel oſtentatione vel leuitate volutarentur. Etenim ſapienti cuiq; videre licet, modò lucubrationes eius adſpiciat, quomodò ſermonis grauitati decorem, ſententiarumque ſublimitatem coniunxerit.

Iam quis zelum eius pro pietate, ex ſermonibus eius ſatìs laudauerit, quòd omnibus ſapientiæ diuitias tam liberaliter diſtribuerit? Adeptus enim ſcientiæ talentum, ipſum non in duplum modò, ſed & in decuplum multiplicauit. Parcior ſum augendo numerum, nè terminos euangelicos tranſgredi videar. Nam ꝙ ex Damaſco, & poſteà ex Palæſtina in eos, qui venerabilium imaginum in Conſtantinopoli direptores erant & contemptores, inuectus eſt, nihil eum aliud impulit, quàm zelus diuinus. Vndè Megapolitanum illud egregium decus, cui cum protomartyre Stephano nomen commune: qui & ſicut ille *lapis pro Christo, & pro imagine eius, ad cælum recurrit. Is meminit ſermonum & contradictionum eius aduersùs impios abſentes, vocans eum venerabilem atq; deiferum. Et licèt ſummo ſacerdotio initiatus nō ſit, ſi tamen veritatem ſcrutaberis, videbis & martyrij redimiculis viri caput cinctum: Propter quam enim cauſam manus ſibi deſecta, quàm quòd ob pietatis zelum oborta ſibi fuit calumnia?

Luc. 19.

*for. lapidatus

Poſtremùm, poſtquàm ſic viuens conſummauit monaſticæ exercitationis curſum, tenuit fidem, immò dilatauit lucubrationihus, confirmauit doctrinis, & apud poſteritatem, cui profuit, ſolidauit, continuauit & conſeruauit, tandèm ad Chriſtū, quem dilexit, aſcendit: & nunc illum non in imagine videt, nec in effigie adorat, ſed detecto vultu gloriam beatæ Trinitatis facie ad faciem ſpectat.

Quapropter oportebat hunc athletam, hunc aſcetam, hunc Eccleſiæ adornatorem, veritatis aſſertatorem, exercitationeq́; ac dogmatum ſcientia cōſpicuum, dantem intelligentiam non intelligentibus, præſcribentem decreta rudibus: hunc, inquam, oportebat pro virili noſtra laudatorijs ſermonibus efferre, non quaſi ei aliqd gloriæ dicēdo addamus, ſed vt ipſe noſtrì viciſsìm memor ſit in cælis, vtq; nos adhuc in terris peregrini, cæleſti gloria precibus ſuis adimpleamur: illa, inquam, gloria, quā Dauidis teſtimoniū filiæ regis tribuit, & intrà regiam animam habitare perhibet, dicens: Omnis gloria filiæ regis intrinſecùs.

Sāćti in cælo ſunt noſtri memores, & precibus ſuis cęleſti nos gloria adimplent.

Pſal. 44.

Et ô beatiſſime, ignoſce mihi, proque me apud Deum feruens & irrepudiabilis interceſſor eſto, eò quòd bonum hoc conuiuium ab alio inſtructum, licèt tumultuariò & vt potuit homo ille, ego ingenti deſiderio & ſumma diligentia in hunc ſermonem tranſtuli, dolens hunc in Arabum ſermone iacere neglectum. Incitatus autem ſum, quòd & ego tuo nomine gaudeo. Diligentiam autem tua benigna viſitatio adiuuit plurimùm. Fac, obſecro, & me (tametſi corpore adhuc peregrinum) Trinitatis adoratorem non craſſum & carnalem, ſed ſpiritualem. Fac totum hinc corpore abſcedentem, totum contemplationis amore peregrinum, totum holocauſto amoris Diuini conſecratum: & cùm è carne migrauero, nullis adhærentibus affectionibus, fiducia bona tecum coram Deo ſtatuar: quem decet omnis gloria, honor & adoratio nunc & in ſecula, Amen.

EPISTOLA CYRILLI HIEROSOLYMORVM EPISCOPI AD CONSTANTIVM IMPERATOREM

de Crucis ſigno, quod in cælo apparuit. Habetur in Simeone Metaphraſte.

IMperatori religioſiſſimo, & pietatis amantiſſimo Conſtantio Auguſto, Cyrillus Hieroſolymorū epiſcopus in Domino ſalutem. Hāc primā ex vrbe Hieroſolyma epiſtolam ad te mitto, religioſiſſime Imperator, quam & tibi accipere, & mihi conuenientiſſimū fuit ad te mittere, non aſſentatiōis alicuius ſermonibus refertam, ſed cęleſtium ſignorum, & diuinæ viſionis nunciam: neq; confictas Rhetoricæ dictionis probabilitates continentē, ſed ſanctorū Euangeliorum prædictionē ac veritatē ex ipſarum rerum euentu teſtantem. Alij quidē his, quæ habēt, te ſæpiſſimè honorant, & coronas auro ac pellucētibus 7. Maij

gemmis compoſitas capiti tuo imponẽtes, proni te adorant: nos verò non terrenis rebus te coronamus (terrena enim dona terram ipſam finem habent) ſed cæleſtium rerum diuinum opus, quod, te Imperatore, in vrbe Hieroſolyma perfectum fuit, pietati tuæ ſtudioſè nunciamus: non vt nunc, tanquàm inſcius, ad Dei notitiam venias, cùm longè anteà hanc acceperis, & pietate præditus, alios eam doceas: ſed vt quæ nôſti, in illis ipſis confirmeris, cumq; Imperij paternam hæreditatem acceperis, & à Deo ipſo maioribus ac cæleſtibus coronis honoratus fueris, Deo noſtro omniũ Imperatori etiam nunc dignas gratias agas. Maiore autem fiducia Imperium tuum aduersùs hoſtes ipſos afficies ex ijs miraculis, quæ temporibus tuis Deus oſtendit, te ab ipſo diligi cognoſcens.

S.Crucis inuẽtio ſub Conſtantino. Quo quidem tempore Diuinæ pietatis amantiſſimus, & beatæ memoriæ Conſtantinus pater tuus imperabat, ſalutare Crucis ſignum Hieroſolymis inuẽtum fuit, diuina gratia ei viro, qui pietatis erat ſtudioſus, quiq; res ad pietatẽ ſpectantes diligenter exquirebat, occultam anteà ſanctorum locorum notitiã aperiente. Te autẽ imperante, religioſiſſime Domine, propter tuam in Deum pietatem cæleſtia etiam miracula ſunt edita, ipſius, inquam, Domini, & Saluatoris Ieſu Chriſti vnigeniti filij Dei trophæum, contra mortis victoriam erectum, beata ſcilicet illa Crux, lucis multæ ſplendoribus effulgens, Hieroſolymis apparuit.

Crux luculenta appáret in cælo. His enim ſanctis diebus ſanctæ Pentecoſtes Nonis Maij circa tertiam diei horam, ingentis magnitudinis Crux, quæ tota ex luce conſtabat, ſupra ſanctiſſimum Golgothæ locum, vſq; ad ſanctum montem oliuarum extenſa in cælo apparuit, non vni aut duobus hominibus, ſed ab vniuerſa vrbis illius multitudine maniſeſtiſſimè viſa: neq;, vt aliquis putaret, repentè apparens ſtatìm euanuit, ſed pluribus horis ſupra terram ſpectantium oculis viſa eſt, ſplẽdoris fulgore Solis radios vincens. Niſì enim ſplendorem ſuum his, qui Crucem illam adſpiciebant, Solis ipſius radijs efficaciorẽ præbuiſſet, Solis ſplendore ſuperata & contecta fuiſſet. Quamobrèm vniuerſa Hieroſolymorum multitudo, præ diuinæ illius viſionis terrore ac lætitia, repentè ad ſanctam Eccleſiam cucurrit. Itaq; ſenes, mulieres, ipſæ etiã puellæ, quæ in thalamis anteà ſeruabãtur, & cuiuſuis ætatis homines, tam indigenæ, quàm peregrini, tam Chriſtiani, quàm qui ex diuerſis nationibus illic erant, concordi animo, & tãquàm ex vno ore, cuncti Chriſtum Ieſum noſtrum Dominum Dei filium vnigenitum miraculorum effectorem collaudabant, cùm re ipſa & experientia edocti eſſent, Chriſtianorum dogma omni pietate refertum, non probabilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed Spiritûs ſancti demonſtratione ac potentia conſtare: neq; ab hominibus ſolùm prędicari, ſed è cælo ipſo diuinis teſtimonijs confirmari.

Nos igitur, qui vrbem Hieroſolymam incolimus, & miraculum valdè magnum noſtris oculis vidimus atq; compræhendimus, Deo ipſi vniuerſorum regi, & vnigenito Dei filio, vt decebat, gratias egimus atque agemus, quem adoramus & adorabimus, aſſiduasq; pro religioſo Imperio tuo in ijs ſanctis locis preces ad illum ipſum mittimus, ac mittemus. Decuit autem huiuſmodi viſiones cæleſtes non ſilentio p̃terire, ſed pietati tuæ, recenti adhuc eius rei memoria, ſignificare, vt ad fidei, quæ in te ineſt, bona fundamenta, earum rerum, quæ nupèr oſtenſæ ſunt, cognitionem adiungens, firmiorem in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum fiduciã aſſumas, ſimulq; omni fortitudine conſueta vndiq; roboratus, vt Deum ipſum adiutorem habens, Crucis trophæum ſalutare, & omni gloria ſublimius præferas, ſignum, inquã, illud, cuius figuram cælum ipſum hominibus oſtendens, maximè glorioſum eſſe docuit.

Miraculum quidem ipſum, Imperator religioſiſſime, Prophetarum teſtimonijs, & ſanctis Chriſti vocibus in Euangelijs ipſis prædictum, iurè ac ritè & nunc oſtenſum eſt, & iterùm maiore quodam modo oſtẽdetur. Cùm enim in Euangelio, quod à beato Matthæo ſcriptum eſt, futurarum rerum notitiã Saluator ipſe beatis Apoſtolis ſuis, ac per illos ijs, qui poſteà futuri erant, clariſſimè impertiret, hæc prædixit:

Matth. 24. Crux in die iudicij videbitur in cælo. Tunc apparebit ſignum filij hominis in cælo: Hunc diuinum Euangelij librum cõſueto more in manum ſumens, quæ de hac ipſa re teſtimonia illic ſunt, ſcripta inuenies. Quibus maximè te hortor, vt crebrò mẽtem adhibeas, eò quòd reliqua eodem ordine contenta, & à Saluatore noſtro pręnunciata, multam pietatem atq; obſeruãtiam requirant, vt ab aduerſarijs dæmonum potentijs damno aliquo nõ afficiamur.

Has,

Has, Imperator pietatis ſtudioſiſſime, noſtrorum ſermõum primitias tibi affero, has primas voces ex vrbe Hieroſolyma ad te pronũcio, qui nobiſcum vnà veriſſimè, & omni cum pietate Chriſtum vnigenitum Dei filium, & Saluatorem noſtrum colis, qui, vt diuinis literis ſcriptum eſt, ex vrbe Hieroſolyma orbi terrarũ ſalutẽ dedit: quiq; mortem ipſam in hac regione conculcauit, & proprio certoq; loco hominum peccata multo ſuo ſanguine deleuit: & ijs omnibus, qui fidem ipſius acceperunt, vitam, immortalitatem, & cęleſtem ac diuinam gratiam elargitus eſt: cuius potentia & gratia tę ſeruari cupimus, illuſtrioribus ac maioribus pietatis operibus decoratum, & legitimo filio auctum, quem etiam ipſum Cæſarem lætus videas. Vtriq; autẽ ipſe omnium rex & Dominus Deus, omnis benignitatis largitor, multos annorum circuitus, eoſq; pacatos concedat, & in Chriſtianorum gloriam te vniuerſo terrarum orbi proſperis rebus vtentem ac valentem, omniq; virtute ornatum conſeruet, cõſuetam in ſanctas Dei eccleſias, & Romanorum Imperium humanitatem exercentem, ac maioribus pietatis diuinæ factis gloriantem: per multos, inquam, annorum ambitus, tranquillos atq; pacatos, ipſe vniuerſarum rerum Dominus Deus, Auguſte Imperator religioſiſſime, te cum tota familia tua nobis incolumem ſeruet.

VITA IOHANNIS HAGVSTALDENSIS ECCLESIAE PRIMVM, DEINDE EBORACENSIS EPIſcopi, *per venerabilem Bedam presbyterum ſcripta, Eccleſiaſt. Hiſtoriæ Anglorum lib. 5. cap. 2. &c.*

PRincipio regni Alfridi, qui poſt fratrem ſuum Ecgfridũ genti Nordanhimbrorum præfuit, defuncto Eata epiſcopo, Iohannes vir ſanctus Haguſtaldenſis eccleſię p̄ſulatum ſuſcepit, de quo plura virtutum miracula, qui eum familiariter nouerunt, dicere ſolent, & maximè vir reuerendiſſimus ac veraciſſimus Berechtun, diaconus quondàm eius, nunc autem Abbas monaſterij, quod vocatur Inderauuda, id eſt, In ſylua Deirorum: ex quibus aliqua memoriæ tradere commodum duximus. 7. Maij.

Eſt manſio quædam ſecretior, nemore raro & vallo circundata, non longè ab Haguſtaldenſis eccleſiæ diœceſi, id eſt, vnius fermè milliarij & dimidij ſpatio, interfluente Thino amne ſeparata, habens cœmeterium ſancti Michaëlis Archangeli, in qua vir Dei ſæpiùs, vbi opportunitas arridebat temporis, & maximè in Quadrageſima, manere cum paucis, atq; orationibus ac lectioni quietiùs operam dare conſueuerat. Cumq; tempore quodam, incipiente Quadrageſima, ibidèm mãſurus aduenirent, iuſſit ſuos quærere pauperem aliquem, maiore infirmitate vel inopia grauatum, quem ſecum habere illis diebus ad faciendum eleemoſynam poſſent. Sic enim ſemper facere ſolebat. Erat autem in villa non longè poſita quidam adoleſcens mutus, epiſcopo notus, (nam ſæpiùs ante illum percipiendæ eleemoſynæ gratia venire conſueuerat) qui ne vnum quidem ſermonem vnquàm profari poterat. Sed & ſcabiem tantam ac furfures habebat in capite, vt nil vnquàm capillorum ei in ſuperiori parte capitis naſci valeret: tantùm in circuitu horridi crines ſtare videbantur. Hunc ergò adduci præcepit epiſcopus, & ei in conſeptis eiuſdem manſionis paruum tugurium fieri, in quo manens, quotidianã ab eo ſtipem acciperet. Cumq; vna Quadrageſimæ eſſet impleta ſeptimana, ſequenti Dominica iuſſit ad ſe intrare pauperem. Ingreſſo linguam proferre ex ore, ac ſibi oſtendere iuſſit: & appræhendens eum, ſignum ſanctæ Crucis linguæ eius impreſſit, quam ſignatam reuocare in os, & loqui illum præcepit: Dicito, inquiens, aliquod verbũ: dicito, Gege: quod eſt, lingua Anglorũ, verbum affirmandi & cõſentiendi, id eſt, Etiam. Dixit ille ſtatìm ſoluto vinculo linguę, quod iuſſerat. Addidit epiſcopus nomina literarum. Dicito, A: dixit ille, A. Dicito, B: dixit ille, B. Cumq; ſingula literarũ nomina dicẽte epiſcopo reſpõderet, addidit & ſyllabas & verba illi dicẽda ꝓponere. Et cùm omnibus conſequenter reſponderet, præcepit eum ſentẽtias lõgiores dicere, & fecit. Neq; vltrà ceſſauit tota die illa & nocte ſequente, quantùm vigilare potuit, vt ferunt, q̄ p̄ſentes fuerũt, loqui aliquid, & arcana

In Quadrageſima petit locum ſecretum.

Ad ſignum S. Crucis linguæ impreſſum, mutus loquitur.

na ſuæ cogitationis ac voluntatis, quod nunquã unteà potuit, alijs oſtẽdere: in ſimilitudinẽ illius diù claudi, q curatus ab Apoſtolis Petro & Iohãne, exiliẽs ſtetit, & ambulabat, & intrauit cum illis in templum, ambulans, & exiliens, & laudans Dominũ, gaudeus nimirùm vti officio pedum, quo tanto tempore erat deſtitutus. Cuius ſanitati congaudens epiſcopus, ꝓcepit medico etiã ſanãdæ ſcabredini capitis eius curam adhibere. Fecit vt iuſſerat: & iuuãte benedictiõe ac precibus Antiſtitis, nata eſt cum ſanitate cutis, venuſta ſpecies capillorũ. Factusq; eſt iuuenis limpidus vultu, & loquela ꝓmptus, capillis pulcherrimè criſpis, qui antè fuerat deformis, pauper & mutus. Sicq; de ꝑcepta lætatus ſoſpitate, offerente ei etiam epiſcopo, vt in ſua familia manendi locum acciperet, maluit domum reuerti.

Actor. 3.

Ex cap. 3.

Narrauit idem Berechtus & aliud de præfato antiſtite miraculum: qa cùm reuerendiſſimus vir Vuilfridus poſt longũ exiliũ in epiſcopatũ eſſet Haguſtaldeñ eccleſiæ receptus, & idem Iohãnes, defuncto Boſa viro multæ ſanctitatis & humilitatis, epiſcopus ꝓ eo Eboraci ſubſtitutus, venerat ipſe tẽpore quodã ad monaſteriũ virginũ, in loco q vocatur Veradun, cui tũc Hereburg Abbatiſſa ꝑfuit. Vbi cùm veniſſem⁹, inquit, & magno vniuerſorum gaudio ſuſcepti eſſemus, indicauit nobis Abbatiſſa, quia quædam de numero virginũ, q̃ erat filia ipſius carnalis, grauiſſimo languore teneretur, ꝙ phlebotomata erat nupèr in brachio, & cũ adhuc eſſet in ſtudio, tacta erat infirmitate repẽtini doloris: quo mox increſcẽte, grauatũ eſt magìs brachiũ illud vulneratũ, ac verſum in tumorẽ, adeò vt vix duabus manibus circũplecti poſſet. Itaq; cũ iacens in lecto, ꝓ nimietate doloris iam moritura videretur, rogauit epiſcopum Abbatiſſa, vt intraret ad eam, ac benedicere illã dignaretur: qa crederet eam ad benedictionem vel tactũ illius mox meliꝯ habiturã. Interrogãs autẽ ille, qñ phlebotomata eſſet puella: & vt cognouit quia in luna quarta, dixit: Multùm inſipienter & indoctè feciſtis in luna quarta phlebotomando: Memini beatæ memoriæ Theodorũ archiepiſcopũ dicere, qa ꝑiculoſa ſit ſatìs illius tẽporis phlebotomia, qñ & lumen lunæ, & rheuma Oceani in cremento eſt. Et quid ego poſſum puellæ, ſi moritura eſt, facere? At illa inſtantiùs obſecrans ꝓ filia, quã oppidò diligebat, (nã & Abbatiſſam eam pro ſe facere diſpoſuerat) tandèm obtinuit, vt ad languentẽ intraret. Intrauit ergò, me ſecum aſſumpto, ad virginẽ, q̃ iacebat multo (vt dixi) dolore conſtricta, & brachio intãtùm groſſeſcente, vt nihil ꝓrsùs in cubitu flexiõis haberet. Et adſtans, dixit oratiõem ſuper illã, ac benedicens, egreſſus eſt. Cumq; poſt hæc hora cõpetente cõſederemus ad menſam, aduenięs quidã clamauit, me ducẽs foràs, & ait: Poſtulat Coënburg (hoc enim erat nomẽ virginis) vt ocyùs regrediaris ad eam. Quod dum facerẽ, reperi illã ingrediens vultu hilariorẽ, & velut ſoſpiti ſimilẽ. Et dum aſſiderẽ illi, dixit: Vis petamus bibere? & ego: Volo, inquã, & multũ delector, ſi potes. Cumq; oblato poculo biberemus ambo, cœpit mihi dicere, ꝙ ex quo epiſcopus, oratione pro me & benedictione cõpleta, egreſſus eſt, ſtatìm meliùs habere incipio: Etſi needùm vires priſtinas recepi, dolor tamẽ omnis & de brachio, vbì ardentior inerat, & de toto meo corpore, velut ipſo epiſcopo foràs eũ exportãte, funditùs ablatus eſt: tametſi tumor adhuc brachij manere videtur. Abeuntibus autẽ nobis indè, continuò fugatũ dolorem, fuga quoq; tumoris horrẽdi, ſanitasq; ſequuta eſt: & erepta morti ac doloribus virgo, laudes Domino Saluatori vnà cum cæteris, qui ibì erant, ſeruis illius referebat.

Efficacia benedictionis ſancti viri.

Ex cap. 4.

Aliud quoq; non multùm huic diſſimile miraculũ de ꝑfato Antiſtite narrauit idẽ Abbas, dicens: Villa erat Comitis cuiuſdã, q̃ vocabatur Huch, nõ lõgè à monaſterio, id eſt, duûm fermè milliariũ ſpatio ſeparata, cuius cõiunx quadraginta fermè diebus erat acerbiſſimo lãguore detẽta, ità vt tribus ſeptimanis non poſſet de cubiculo, in quo iacebat, foràs efferri. Cõtigit autẽ eo tẽpore virũ Dei illò ad dedicandã eccleſiã ab eodẽ Comite vocari. Cumq; dedicata eſſet eccleſia, rogauit comes eũ ad prandẽdum domũ ſuã ingredi, ſed renuit epiſcopus, dicẽs ſe ad monaſteriũ, quod ꝓximum erat, reuerti debere. At ille obnixiùs precibus inſtans, vouit etiã ſe eleemoſynas pauperibus daturũ, dũmodò ille dignaretur ea die domũ ſuã ingrediẽs, ieiuniũ ſoluere. Rogaui & ego vnà cũ illo, ꝓmittẽs etiã me eleemoſynas in alimoniã inopũ dare, dũ ille domũ Comitis prãſurus, ac benedictionẽ daturus intraret. Cumq; hoc tardè ac difficulter impetraremus, intrauimus ad reficiendũ. Miſerat aũt epiſcopus mulieri, q̃ infirma iacebat, de aqua bñdicta, quã in dedicationẽ eccleſiæ conſecrauerat, per vnũ de his, qui mecum venerant, fratribus, præcipiens vt guſtandam illi daret, & vbicunq;

Vſus dedicationis eccleſiarum antiquiſſimus.

Nota vim aquæ benedictæ.

maxi-

maximũ ei dolorẽ ineſſe didiciſſet, de ipſa eã aqua lauaret. Quod vt factũ eſt, ſurrexit ſtatim mulier ſana, & nõ ſolũ ſe infirmitate lõga carere, ſed & ꝑditas dudũ vires recepiſſe ſentiẽs, obtulit poculũ epiſcopo ac nobis: cœptũq; miniſteriũ nobis omnibus propinandi vſq; ad prãdium cõpletum nõ omiſit, imitata ſocrum B. Petri, quæ cùm fuiſſet ardoribus fatigata, ad tactum manûs Dominicæ ſurrexit, & ſanitate ſimul ac virtute recepta miniſtrabat. Luc. 4.

Ex cap. 5.

Alio item tẽpore vocatus ad dedicandã eccleſiã Comitis, vocabulo Addi, cùm poſtulatũ compleſſet miniſteriũ, rogatus eſt ab eodẽ Comite intrare ad vnũ de pueris eius, qui acerrima ægritudine premebatur, ità vt deficiente penitùs oĩm membrorũ officio, iamiamq; moriturus eſſe videretur. Cui etiã loculus iam tunc erat ꝑparatus, in quo defunctus condi deberet. Addidit aũt vir etiam lachrymas precibus, diligẽter obſecrans, vt intraret oraturus pro illo, quia multùm neceſſaria ſibi eſſet vita ipſius: Crederet verò, qa ſi ei manũ imponeret, atq; eum benedicere voluiſſet, ſtatim meliùs haberet. Intrauit ergò illò epiſcopus, & vidit eum mœſtis omibus iam morti ꝓximum, poſitumq; loculum iuxta eũm, in quo ſepeliendus poni deberet. Dixitq; orationem ac benedixit eum: & egrediens, dixit ſolitũ conſolantibus ſermonem: Benè cõualeſcas, & citò. Cumq; ſederent poſt hęc ad mẽſam, miſit puer ad dñm ſuum, rogans ſibi poculum vini mittere, qa ſitiret. Gauiſus eſt ille multùm, ꝙ bibere poſſet, & miſit ei calicem vini benedictum ab epiſcopo: quem vt bibit, ſurrexit cõtinuò, & veterno infirmitatis diſcuſſo, induit ſe ipſe veſtimẽtis ſuis, & egreſſus indè, intrauit & ſalutauit epiſcopum & conuiuas, dicens ꝙ ipſe quoq; delectaretur manducare & bibere cum eis. Itaq; iuſſerunt eum ſedere ſecum ad epulas, multùm gaudentes de ſoſpitate illius. Reſidebat, veſcebatur, bibebat, lætabatur, quaſi vnus de conuiuis agebat: & multis poſt hęc annis viuẽs, in eadem, quam acceperat, ſalute permanſit. Hoc autem miraculũ memoratus Abbas non ſe pręſente factum, ſed ab his, qui pręſentes fuerunt, ſibi perhibet eſſe relatum.

Sanatur puer ad orationẽ & benedictionẽ epiſcopi.

Ex cap. 6.

Neq; hoc ſilentio ꝑtereundum, ꝙ famulus Chriſti Herebaldus in ſeipſo ab eo factũ ſolet narrare miraculũ: qui tunc quidem in clero illius cõuerſatus, nunc in monaſterio, quod eſt iuxta oſtiũ * Tini fluminis, Abbatis iure pręeſt. Vitã, inqt, illius quãtum hominibus ęſtimare fas eſt, quam pręſens optimè cognoui, per oĩa epiſcopo dignã eſſe cõperi. Sed & cuius meriti apud internũ iudicẽ habitus ſit, & in multis alijs, & in meipſo maximè expertus ſum, quippe quem ab ipſo (vt ità dicam) mortis limite reuocãs, ad viam vitæ ſua oratione ac benedictione reduxit. Nam cùm primæuo adoleſcẽtię tempore in clero illius degerẽ, legẽdi qdem canendiq; ſtudijs traditus, ſed nõ adhuc animũ perfectè à iuuenilibus cohibẽs illecebris, cõtigit die quadã nos iter agẽtes cum illo, deueniſſe in viam planã & amplam, atq; curſui equorũ aptam. Cœperuntq; iuuenes, q cum ipſo erãt, maximè laici, poſtulare epiſcopũ, vt curſu maiore equos ſuos inuicẽm ꝓbare liceret. At ille primò negauit, ocioſum eſſe dicens, quod deſiderabãt. Sed ad vltimũ multorũ vnanima intẽtione deuict⁹: Facite, inqt, ſi vultis: ità tñ, vt Herebaldus ab illo ſe certamine abſtineat. Porrò ipſe diligẽtiùs obſecrãs, vt & mihi certãdi cũ illis copia daretur, (fidebã nanq; equo, quẽ mihi ipſe optimũ donauerat) nequaq̃ impetrare potui. At cùm ſępiùs huc atq; illuc, ſpectante epiſcopo, cõcitatis in curſum equis, reuerterẽtur, & ipſe laſciuo ſuperatus animo, nõ me potui cohibere, ſed, ꝓhibẽte licèt illo, ludẽtibus me miſcui, & ſimul curſu equi cõtendere cœpi. Quod dũ agerẽ, audiui illũ poſt tergũ mihi cum gemitu dicentẽ: O q̃ magnum væ facis mihi ſic equitãdo. Et ego audiens, nihilominùs cœptis inſtiti vetitis. Nec mora, dum feruẽs equus quoddã itineris cõcauum valẽtiore impetu trãſiliret, lapſus décidi, & mox velut emoriẽs, ſenſum penitùs motumq; oẽm perdidi. Erat nãque in loco illo lapis terrę æqualis, obtectus ceſpite tenui, neq; vllus alter in tota illa campi planitie lapis inueniri poterat. Caſuque euenit, vel potiùs diuina ꝓuiſione, ad puniendã inobediẽtię meę culpã, vt hũc capite ac manu, quam capiti ruẽs ſuppoſuerã, tangerem, atq; fracto pollice, capitis quoq; iunctura ſolueretur, & ego, vt dixi, ſimilimus mortuo fierẽ. Et qa moueri nõ poteram, tetenderũt ibidẽm papilionem, in quo iacerem. Erat aũt hora diei circitèr ſeptima, à qua ad veſperam vſque quietus & quaſi mortuus permanens, tunc paululùm reuiuiſco, ferorque domum à ſocijs, ac tacitus tota nocte perduro. Vomebam autẽ ſanguinem, eò quòd & intranea eſſent ruendo conuulſa. At epiſcopus grauiſſimè de caſu & interitu meo dolebat, eò quòd

*Thini

Pœna non obtemperantis monitis ſancti Epiſcopi.

me ſpeciali diligeret affectu. Nec voluït nocte illa iuxta morē cum clericis ſuis manere, verũ ſolus in oratiōe pſiſtens, noctē ducebat puigilem, p mea (vt reor) ſoſpitate ſupernã pietatē ſupplicãs. Et manè primo ingreſſus ad me, & dicta ſup me oratiōe, vocauit me noīe meo, & quaſi de graui ſomno excitatũ interrogauit, ſi nôſſem quis eſſet, q loqueretur ad me. At ego aperiēs oculos, aio, Etiã: Tu es antiſtes meus amat⁹. Potes, inqt, viuere? Et ego, Poſſum, inquã, p oratiōes veſtras, ſi voluērit Dñs. Qui imponens capiti meo manũ cũ verbis benedictiōis, redit ad orandũ. Et poſt puſillũ me reuiſens, inuenit ſedentē, & iã loq valentē. Cœpitq; me interrogare, diuino (vt mox patuit) admōitus inſtinctu, an me eſſe baptizatũ abſq; ſcrupulo nôſſē. Cui ego abſq; vlla me hoc dubietate ſcire reſpōdi, ꝙ ſalutari fonte in remiſſiōem peccatorũ eſſem ablutus, & nomē presbyteri, à quo me baptizatũ nouerã, dixi. At ille: Si ab hoc, inqt, ſacerdote baptizatus es, nō es rectè baptizatus: Noui nanq; eũ, & qđ cùm eſſet presbyter ordinatus, nullatenùs, pter ingenij tarditatē, potuit catechizãdi vel baptizãdi miniſteriũ diſcere. Propter quod & ipſe illũ ab huius pſumptiōe miniſterij, quod regulariter implere nequibat, omninò ceſſare pcepi. Quibus dictis, eadem hora me catechizare ipſe curauit. Factũq; eſt, vt exufflãte illo in faciē meã, confeſtìm me meliùs habere ſentirē. Vocauit aũt medicũ, & diſſolutã mei cranei iuncturã cōponere atq; alligare iuſſit: tantumq; mox accepta eius benedictione cōualui, vt in craſtinum aſſcendēs equũ, cũ ipſo iter in aliũ locum facerē. Nec multò pòſt plenè curatus, vitali etiã vnda pfuſus ſum. Mãſit aũt in epiſcopatu annis trigintatrib⁹, & ſic cæleſtia regna cōſcendēs, ſepultus eſt in porticu S. Petri in mōaſterio ſuo, quod dicitur, In ſylua Deirorum, anno ab incarnatiōe Domini ſeptingenteſimo vigeſimoprimo. Nam cùm p maiori ſenectute minùs epiſcopatui adminiſtrando ſufficeret, ordinato in epiſcopatum Eboracenſis eccleſiæ Vuilfrido presbytero ſuo, ſeceſſit ad monaſterium præfatum, ibiq; vitam Deo digna conuerſatione compleuit.

Vide antiquas baptiſmi cæremonias.

MARTYRIVM S. ACACII CENTVRIONIS, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

8. Maij.

CVm tertiò bonorum omnium hoſtis, & omni ex parte improbiſſimus draco diabolus, aduerſùs Dei ſeruos turbinem cōmouiſſet ſub Maximiano Diocletiani * genero, & ipſius ſatanę filio ac ppugnatore, ſtatìm impia ei⁹ edicta p omnes regiones miſſa ſunt. Edictis autem illis id pcipiebatur, vt in omni vrbe, ſi qs eſſet, q nollet deorũ culturã obire, ſine remiſſione aliqua omnibus ſupplicijs ac tormentis ſubijceretur. Edicta verò ipſa omni terrore & regalibus minis ac periculis referta erãt. Ad hæc & exercitùs ducibus præceptum fuit, vt ſi quis è militibus Imperatoris edicto, quod ad deorum vel ad dęmonũ potiùs culturam pertineret, non obediret, ille vinculis adſtrictus, tribunalibus ad ſupplicia perferenda traderetur.

Crudelia edicta.

Tempore illo ſancti Acacij martyris facta effloruerunt, q re ipſa nomē ſuũ cōprobauit, cùm nihil omīnò malorũ dęmonũ particeps fuerit, neq; quicquã egerit, quod cum malitioſi diaboli machinis cōueniret. Hic vir ſanctiſſimus fuit genere Cappadox, & cōditione quidē miles, at pposito & volũtate, Chriſti athleta: itaq; & genus, & ordinis dignitatē exornauit. Eius factũ hoc modo ſe habuit: Cùm Firmus quidam militaris ordinis eſſet Tribunus eorũ, q Romanorũ lingua Martij, Græcè verò Ἀρεοι dicebãtur, & ſub eo Tribuno centurio eſſet Acacius, Firmus ipſe ſingulos milites ad ſe accerſitos tētabat, vt quē animũ quiſq; haberet, experiri ac ſcire poſſet. Cumque multos partìm aſſentationibus, partìm minis ad idolorũ ſuperſtitionē atq; interitũ allexiſſet, poſteaq̃ Tribuni tentatio ad Acaciũ peruenit, tunc beatus ille clara voce: Chriſtianus, inquit, ego natus fui: itaq; Chriſtianus & ſum, & ero, Domino meo Ieſu Chriſto hoc approbãte: nam & ex parētibus, & ex maioribus Chriſtianis natus ſum. Hoc cũ ille dixiſſet, & Firmus tertiò cũ tētaret, ac modò grauib⁹ minis, modò pmiſſis ingētibus pmptã animi alacritatē & eius cōſtantiã debilitare, & illũ ad ſe trahere conaretur, ità conſtãs & immobilis in Chriſti confeſſiōe beatus ille pſtitit, vt deinceps Firmus coactus fuerit, prout edicto regio iubebatur, virum ſanctũ Acaciũ vinculis

Acacius Cappadox, centurio.

Conſtãtia eius.

ad

adſtrictum, ad Bibianum quendã mittere,q totius exercitûs imperiũ adminiſtrabat.

Cùm igitur hic pro tribunali ſederet, & eos interrogaturus eſſet, qui Dei confeſſionem profitebantur, Antoninus ſcriba ad Bibianum hæc detulit: Pridiè huius diei, Bibiane Præſes, Firmus eorum, qui Martij dicuntur, tribunatum gerens, Acacium Centurionem vinctum miſit ad poteſtatem tuam, quippe qui dominorum noſtrorum & inuictorum Auguſtorum edicto parére noluerit, eò quòd Chriſtianorũ religionem ſequatur. Diligenter quoquè cauſam ipſius ad te ſcripſit. Bibianus tunc dixit: Recitentur, quæ ad me ſcripta ſunt ab optimo viro Firmo Tribuno. Recitata autem ſunt, quæ ſcripta erant in hanc ſententiam. Flaccus Firmus Bibiano Duci ſalutem: Acacium Centurionem ſub me Tribuno militantem, multumq; à nobis partìm illecebris, partìm promiſſis, partim etiam minis prouocatum, vt à Chriſtianorũ ſecta diſcederet, cùm ſe Chriſtianum eſſe aſſeueraret, & in ea confeſſione conſtanter permaneret, ego inuictorum ac triumphantium Imperatorum noſtrorũ iuſſis obediens, illum vinctum ad te miſi, qui tormentis ac ſupplicijs ſubijci debet, vt legibus ipſis obediat.

Hac epiſtola recitata, Bibianus dixit: Adducatur Acacius, quem Tribunus dicit. Adeſt ille, inquit Antoninus Commentariorum præfectus. Acacius verò tunc illic ſtetit ridenti vultu: quæ res futurum eius viri gaudium figurabat. Iudex igitur illi dixit: Quodnam tibi nomen eſt? Reſpondit ille: Optabile & mihi, & toti generi meo nomen eſt à Chriſto deriuatum: illud verò, quo humano vſu appellor, Acacius eſt. Ad hęc Iudex: Quarè, inquit, Acacius nominatus, vt ipſe dicis, malus nunc es, nõ obediens edictis Imperatorum? Hoc enim ſignificant, quæ nobis à Firmo Tribuno ſcripta ſunt. Tum Acacius: Captioſis ſermonibus mecum agis, ô Iudex: Verùm ego tibi affirmo ob eam rem iuſtiùs me Acacium nominari, quòd nolim dæmonum iſtorum ſanguinem vorantium malitiæ particeps fieri, neque cum Gręcis communicare, qui talibus obtemperant. At Iudex dixit: Vndenàm tu es, qui tam temerario ſermone te iactas? Quorsùm, inquit Acacius, de patria me interrogas? Cui Iudex: Quoniam rerũ vſum habemus, & patriarum mores rectè nouimus, propterea hoc à te quæſiui, vt ꝑcius patriæ, ex qua tu es, moribus ac dignitate me in hac quæſtione præſtem. Tum Acacius: Genere, inquit, Achiuus ſum, in Cappadocia verò natus: quo loco cùm parentes mei habitarent, ad exercitum véni, vbì & multos ex meis commilitonibus ante me Chriſti martyres fuiſſe accepi: quinetiam vicinos & æquales meos, tales fuiſſe cognoui: quibus & ſignorum gratiam poſt ipſorum mortem à Deo ipſo impartitam vidimus. Illos igitur ſequi malui, quàm eas, quas vos leges dicitis, cùm humanę illæ ſint, & vnà cum hominibus poſt vitæ huius exceſſum corrumpantur. Siſtitur coram Bibiano Duce.

Ad hęc Iudex: Nè putes mediocres cruciatus tibi parandos eſſe: etenim iſta patria tua nugacitas & mira temeritas hoc expoſtulat. Nè igitur hęc patiaris, abijce oẽs iſtas cogitationes, & Imperatorum legibus obtempera, deorũ cultui ſeruiens, quorum nutu omnium victores ac rectores Auguſti rerum potiuntur: nos etiam & tribunal hoc noſtrum reuerere, neque putes te omnium eſſe prudentiſſimum, temeritate iſta importuna nunc abutentem, & in homine illo, quem pœnis ſecundùm legẽ decretis ſubiectum fuiſſe aiunt, ſpes tuas collocãtem. Erras, inquit Acacius, ô Iudex, grauiſſimis ſatanæ fallacijs deceptus: non enim propter eorum deorum, quos tu dicis, cultum Imperio Cęſares Auguſti potiuntur, ſed benigni Dei omnia gubernantis conceſſione hoc efficitur. Quòd autem dicis, in homine condemnato (vt ipſe ais) me ſpem collocâſſe, ſcito Ieſum Dominum noſtrum hominem noſtrî cauſa factum, in mundum hunc veniſſe, vt nobis ſalutem daret: qui cùm idem eſſet verus Deus, mira quadam & immẽſa prouidentia humanam ſuſcepit naturam. & eam in ſe habuit. Id verò tu neque cognoſcere, neque audire poteris, niſì priùs teipſum fidei Chriſtianæ accommodaueris. Cùm enim natura, vt dixi, eſſet verus Deus, & Verbum à Patre non diuiſum, ſed cum illo ſemper coæternum, proprijs, quibus ipſe voluit, temporibus noſtræ ſalutis opus perfecit, & à ſatanæ ipſius, qui ab initio nobis inuiderat, condemnatione ac ſeruitute nos liberauit.

Ad hæc Iudex dixit: Si Imperatores ipſi contra eum faciunt, cur & illos nõ punit Chriſtus iſte tuus, qui, vt ipſe dicis, humanam naturam noſtrî cauſa ſuſcepit? Facilè enim Imperatores punire poteſt, ſi eſt Deus verè potens. Ex hoc ipſo, inquit Acacius,

eum,

Cur Chriſtus permiſerit Tyrannos diù impunè ſæuire in Chriſtianos.

cum,ac eius bonitatem & potentiam cognoſcere potes,quòd cùm iniuriæ illi fiant, non ſtatìm pœnas vobis refert,ſed diutiùs expectat,vt vos Græcos pœniteat,qui cultum & venerationem Deo congruentem,dæmonibus aſſertis. Ad hæc & ſeruorum, qui ei grati ſunt,electionem ac progreſſum hoc modo complere vult. Itaque hac ꝓuidentia vtitur. Nam ſi ſtatìm vobis pœnam inferre vellet, & vos ipſi in perpetuum perijſſetis,& ipſius ſerui manifeſti non fierent:quinetiam gratiæ ipſius potentia ocioſa permanſiſſet. Quomodò enim Dominus noſter glorioſè laudari poſſet, nisì diuturna in veſtris ſceleribus puniendis patientia vteretur? Nunc verò hæc ità fieri permittit,vt & vos,qui non reſipiſcitis, ſed diuturnam ipſius patientiam reſpuentes, in veſtra ſæuitia perſiſtitis,& ab eo magìs magiſque deſciſcentes,ad interitum properatis,veſtra culpa cõdemnemini: & nos,qui eius imperium agnouimus,perpetuò cum illo viuamus. Quinetiam ipſius gloria in illis hominibus manifeſtior fiet, qui ſcelera ſua recognoſcentes,vitam emendauerint.

Tunc Bibianus:Literas forſan didiciſti,ob idque ſic diſertè reſpondes. Nam per deos ipſos ſermonem rationi conſentaneum habuiſti,vt hominum ſalutem ſub Dei potentia eſſe oſtenderes. Ex hocipſo,inquit Acacius,Dei omnium dominatoris potentiam & gratiam agnoſcere potes,quòd cùm non didicerim literas illas,quę vobis valdè optabiles videntur,nisì tantùm pauca quædam ad diuinarum literarum lectionem neceſſaria,ipſe Deus pro nobis miſerabilibus ſuis ſeruis reſpondet,facitq́; vt ab omnibus hominibus,quinetiam vt & à vobis ipſis,qui eruditi eſtis, laudemur. Nam & ab initio cùm diſpenſationis diuinæ opus perficeret, & ſuum ipſius Regnum orbi terrarum prædicandum curaret,non hominibus genere aut diuitijs,orationíſve aut literarum facultate præſtantibus ad Euangelij ſui prædicationem, ſed piſcatoribus & publicanis,ac pauperibus quibuſdam vſus eſt. Hoc autem fecit, vt eius potentia, quæ mentem omnem exuperat,cognoſceretur, ſancto ac diuino Spiritu eius diſcipulos adiuuante.

Poſt hæc Iudex: Omittens ego, quod opportunè mihi faciendum eſt, tecum nugor,qui talia diſſeris. Tu ſcis Imperatorum edicta omni terrore plena vobis propoſita eſſe,vt vos Chriſtiani homines vel ſacrificetis, & deos ipſos colatis, in omnibus rebus vos illis ſubijcientes,atque eo modo honores ab illis reportetis: vel, ſi ſacrificare nolueritis,condemnemini,& ſupplicijs ac pœnis ſubijciamini. Velim igitur dicas,num dijs ipſis ſacrifices,& legibus obtemperes,an te id facturum neges. Reſpondit Acacius: Sæpè & à Firmo interrogatus, Chriſtianum me eſſe cõfeſſus ſum. Quod ergò dixi,iterùm dico,me Chriſtianum eſſe, & impuris dæmonibus non ſacrificare. Ego, inquit Iudex, etiam nunc ætatem iſtam tuam miſericordia proſequor. Video enim te non ampliùs,quàm vigintiquinque annos natum. Quinetiam militarem dignitatem reueritus,nolui te ſtatìm tormentis ſubijcere. At ſi diutiùs in iſta tua inſania perſiſtes,coges me ineuitabilibus tormentis te ſubijcere. Ad hæc Acacius: Quod volo facere,non ſtultum,ſed valdè prudens & Deo gratum opus eſt, vt eum, qui me creauit, & ad hunc vſque diem prouidentia ſua proſecutus eſt, non deſeram: illum, inquam,ipſum,qui ſolus eſt verus Deus. Quomodò, inquit Iudex, dixiſti ſolum eſſe verum Deum, cùm dicas Chriſtum Dei filium eſſe? Omninò enim neceſsè eſt, vt ſi Filius eſt,& Patri par ſit:& ità non vnus,ſed duo ſint dij. Cùm igitur & ipſi duos deos dicatis,quarè nunc vnum Deum profers? Cogis enim me tecum nugari, cùm iſta tu nunc abſurda & inconcinna dicas.

Aetas Acacij.

Tum Acacius: Ego credo,& in Ieſu, qui ſub Pontio Pilato crucifixus fuit, ſpem habeo,futurum,vt mihi per ſanctum eius Spiritũ ſermonis facultas ſuggeratur, qua interrogationi tuæ reſpondere,& quæſtionem tuam explicare poſſim. Non vulgaris queſtio hęc eſt,quarè cùm duos nominemus,vnum Deum à nobis coli profiteamur. Dico igitur tibi & Spiritum ſanctum à Patre & Filio eſſe inſeparabilem,ac tres quidem perſonas eſſe in tribus appellationibus,ſed vnam tamen horum nominum potentiam eſſe ac diuinitatem. Vnum autem dicimus Deum,habentem & Verbum, & Spiritum ſanctum. Abſurdiſſimum enim eſſet,Deum ſine Verbo,& ſine vitali Spiritu dicere. Idque exemplo tibi oſtendam,ad hanc ipſam rem explicandam accommodato, quatenùs humanæ facultatis conditio patitur. Quemadmodùm Imperator, qui nunc eſt,quem tu dominum, ego verò hominem dico, & maiori iudicio ſubie-

De perſonarũ Trinitate in ſubſtantię vnitate.

ctum,& filius eius(quorum qui pater eſt, Maximianus dicitur, filius autem Maxentius appellatur)duo quidem illi ſunt,ſed ipſorum tamen natura,humanæ,inquã, conditionis ratio vna eſt, Imperiumque patris & filij vnum & inſeparabile: honoratur enim filius per patrem,& pater per filium:eodem modo & Deus conſideratur:nam cùm diuina Patris, Verbi, & Spiritûs ſancti eſſentia, vna eademque ſit immutabilis, propterea vnus,& verè Deus eſt,qui à nobis colitur.

Ad hęc Iudex: Sæpè,inquit,te hortatus ſum, vt ad rem propoſitam redeas, at tu iſtis tuis ſermonibus nullam tibi vtilitatem afferentibus, ſtudes me à propoſito abducere. Fac igitur,quod ipſe dico,& ſacrificium offeras,ac patrios deos agnoſcas,per quos omnia hæc conſtiterunt. Diutiùs enim tibi peperci. Cui Acacius: Nè putes,terroribus iſtis me perculſum iri. En habes corpus meum ad flagella excipienda paratiſſimum: vtere illo,vt libet: mentem verò & animi mei propoſitum neque tu, neq; Imperator tuus,neque dęmonum tuorum pręſentia vnquàm peruertere, & ad ſcelus compellere poterit. Tunc illi Iudex: Ergò,quandò tu ità vis, omninò neceſsè eſt verberibus ac tormentis te ſubijcere,& Imperatoris edictum exequi. Nam fieri non poteſt,vt tali quæſtioni ſubiectus,ſic redeas,iudicium noſtrum illudens. Tunc Præſes furore percitus,& cohortem affatus:Figite,inquit,quatuor vectes,& in illis Acacium alligate,crudisque neruis ipſius terga & ventrem verberate,vt diſcat talia non nugari, neque putet ſe aliquid ſcire,cùm nihil ſciat. Videamus an ipſius Deus auxiliũ ei afferat:eiusq; mens ac propoſitum quàm firmum & immutabile ſit, experiamur. Cùm igitur Acacius in illis vectibus alligatus eſſet,& eius terga vndiquè verberarẽtur,hãc ſolam vocem ille emittebat: Chriſte,opem feras mihi humili ſeruo tuo. Domine Deus,nè me derelinquas. Crudeliſſimè verberatur.

Cùm verò ſex carnifices viciſsìm illum verberarent, & eius ſanguis in terram abundè diffunderetur,totumque corpus vulneribus acerbiſſimis laniatum eſſet, Iudex ipſe cùm miſerabiles illas plagas videret,& martyris mentem ac voluntatem conſtãtem atque immobilem eſſe animaduerteret:Num,inquit,nunc ſacrificabis? Itáne miſer dici,quàm amicus Imperatorum eſſe maluiſti? Ad hęc dixit Acacius: Nequaquàm ego ſacrifico:habeo enim Dominum meum Ieſum Chriſtum opem mihi ferentem: itáque iſtis tuis cruciatibus robuſtiorem ac promptiorem me reddidiſti. Hactenùs enim tormẽtorum expectatio aliqua ex parte cogitationes meas perturbabat: cùm verò vis illata eſt,& hæc pati cœpi,per Ieſum Chriſtum mihi potentiam ſuggerentẽ, robuſtiſſimus factus ſum,& ad omnia tormenta ſuſcipienda paratiſſimus, Deo ipſo ſine dubitatione aliqua confiſus. Tum Iudex:Iſta,inquit,dicis,quoniam maiora tormenta tibi non intuli. Sed ego temeritatem iſtam tuam deijciam. Eô enim,quòd hactenùs tibi peperci,audacem,vt dicis,te reddidi. Cui Acacius: Fac celerrimè quicqd vis. Quos enim cruciatus mihi afferre cogitas, illi vtilitatẽ mihi afferent: & quo maiora tormenta adhibebis,eo maiorem Domini mei gratiam inuitus mihi cõciliabis. Hæc,inquit iudex,loqueris,quoniam corpus tuum nondùm verberibus laceratum eſt. Tum Acacius: Iam dixi, vt faceres,quicquid vis. non enim impuris dæmonibus ſacrifico,neque voluntati tuæ,aut patris tui ſatanæ morem gero. His auditis, Iudex commotus dixit: Plumbeis laminis eius maxillas contundite,nè iſte noſtra diuturna in eum patientia temerario modo abutatur. Poſt hęc Acacius: En factum eſt,quod voluiſti,neque quicquam ampliùs profeciſti: non enim malæ artes tuæ meam in Chriſtum charitatem ſuperabunt. Sacrifica,inquit Iudex, & ab imminentibus reliqs tormentis liber eſto. Reſpõdit Acacius: Nunquàm(vt dixi)ſacrificabo:tantùm enim imminentes cruciatus deſpicio,quantùm & antecedentes nõ curaui, Deo ipſo mihi animos ſuggerente. Maxillæ eius cęduntur.

Ad hęc Iudex: Quomodò,inquit,tu miles atque illiteratus,ità cauſam tuam agis? Cui Acacius: Putáſne propria virtute nos hęc reſpõdere? Minimè, inquam,nos hęc facimus,ſed locuples & ſanctus Dei Spiritus ſeruis ſuis liberam orationem & patientiam ſuppeditat, illis prouidens, quemadmodùm Saluator ipſe diſcipulos ſuos docuit,cùm ſic dixit: Quandò vos tradiderint Principibus propter nomen meum, nè ſoliciti ſitis,quomodò,aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora,quid dicatis:non enim vos eſtis,qui loquimini,ſed Spiritus patris veſtri,qui loquitur in vobis. Antoninus ſcriba dixit ſancto Martyri: Et quænam tibi, miſer, vtilitas futura Matth. 10.

eſt,

eſt, ſi de talibus rebus admonitus perſuaderi non vis, ac poſteà grauioribus tormentis adductus, Imperatorũ edicto parebis? Abi, & teipſum admoneas, inquit Acacius. nam ſi neque Prꝗſidem ipſum, neque minas illius, neque cruciatus in me illatos, Dei ope adiutus curaui, putáſne me talẽ eſſe, qui te audiam? Tum Iudex miniſtris dixit: Acacium impium hominem olìm militem, in carcere interiore tribus lignis alligatum cuſtodite, & grauibus catenis eius collum ac totum corpus circundate, ſequentis diei iudicio reſeruandum: neque à ſuæ gentis hominibus illum videri permittite, nè fortè ab ipſis beatus prædicetur, & ad futuras quæſtiones conſtantior inueniatur.

Ducitur in carcerem

Ductus igitur fuit beatus Acacius in carcerem, tum præterita confeſſione, quam profeſſus fuerat, tum futuris bonis, q̃ à Deo vero accepturus erat, valdè lætus: manſitque in carcere in vrbe Perintho ſeptẽ dies. Intereà Bibianus accepit literas à Flaccino, vt Byzantium ſe conferret: iuſſit autem & eos, qui erant in carcere, illum ſequi. Beatus igitur martyr Acacius, & vulnerum tumore, & corporis labore afflictus, ad hæc, & illis multis ferreis catenis grauatus, militumque in via vrgentium importunitate, & itineris laſſitudine, ac ciborum inopia, deniquè notorum hominum, è quibus neminem videre permittebatur, abſentia valdè mœrens, & de vita ipſa deſperãs, cùm & alij vincti eum ſequerentur, & carnifices vrgerẽt, petijt à carnificibus, vt orãdi Dei poteſtatem illi facerent. Cùm igitur quodam in loco ſteriſſet, ità Deum precatus eſt: Gloria ſit tibi, Deus, qui pro tua clementia in eos miſericordem te præbes, qui diligunt nomen tuum: gloria, inquam, tibi ſit, qui & me in peccatis viuentem, ad hanc ſortem tuam vocâſti: gloria tibi, Ieſu, qui noſtræ carnis infirmitatem nouiſti, & vt tormenta fortiter ferrem, patientiam mihi præbuiſti. Quoniam igitur vides, mi Domine, multis malis me oppreſſum, ità vt anima ipſa è corpore meo exceſſura videatur, tu ipſe, Domine, mitte Angelum, qui me curet, & ab anguſtijs, quibus opprimor, me ſanet: ac velis mihi hoc concedere, vt quacunque ratione, modò Iudicis ſententia decretum ſit, martyrium compleã, & apud te ſim. Cùm ità Deum oraret, vox è nube demiſſa eſt: (erat enim aër ipſe nubibus cõtectus) Eſto, Acaci, robuſtus & fortis. Vox autem illa fuit ità clara, vt carnifices & alij vincti eam audientes admirarentur, ac dicerent: Nunquìd & nubes loquuntur? An vnquàm tale quid auditum eſt, vt nunc ipſi audiuimus? Hæc dicentes, de ea re ambigebant. Multi verò ex ijs, qui vincti ducebantur, cùm hꝗc audîſſent, in Dei filium crediderunt, & ad martyris pedes ſe abijcientes, eum rogârunt, vt Chriſtianæ fidei doctrinam ipſis exponeret.

Prædicat Chriſtum concaptiuis quibuſdam

Tunc igitur martyr Acacius vnà cum illis iter faciens: Ego, inquit, paulùm temporis miles fui, ſed apud ſacerdotes educatus, quinetiam genus è ſacerdotibus ducẽs, memini audire ipſos hꝗc docentes, quemadmodùm Deus ipſe, cùm homini, qui è Paradiſo exciderat, ſalutem dare, & ab inferis eum educere vellet, miſit in hunc mundũ coęternum Verbum ſuum. Veniens igitur filius Dei, carnem ſuſcepit ex ſancta virgine Maria, & figura apparens vt homo, Crucem ſuſtinuit, vt Adami, qui Deo nõ obediuerat, peccatum per Crucis lignum emendaret, & condemnationis remiſſionem ei condonaret, ipſe pro nobis noſter Dominus debitũ ſoluens: nam eô quòd in Cruce fixus fuit, chirographum, quod contra nos erat, diſcidit, & peccatum diſſoluit, & propria morte deleuit mortem, & inferos expoliauit, omnemque diaboli poteſtatẽ confudit atque infirmauit. Cumque totum diaboli exercitum profligâſſet, portasq; æreas confregiſſet, ac vectes ferreos contriuiſſet, triduo è mortuis reſurgens, humano generi reſurgendi facultatem præbuit, vt omnes omnibus futuris ſeculis viueremus. Hic enim mundus ad breue tempus manet, & nihil eſt. Hæc omnia cùm illi audiuiſſent, ad Chriſti fidem conuerſi ſunt. Poſtridiè verò noctis tempore eo in loco, in quo erant, viderunt quoſdam ſplendida veſte indutos, & militari habitu ornatos cum Acacio ipſo loquentes. Quidam autem ex his, qui eos viderant, exiſtimabant Acacij commilitones atque amicos eſſe, qui metuẽtes Imperatorem, noctis tempore Acacium viſerent. Alij verò viſionem aliquam diuinam eam fuiſſe dicebant. Cùm autem poſtera nocte Byzantium veniſſent, & ſimul in vnam domum coniecti eſſent, rurſùs viderunt eoſdem Angelos cum Acacio loquentes, & vulnera, quæ erant in illius corpore, aqua feruenti abluentes, eumq; curantes, ità vt omnes, qui & tunc, & ſuperiore nocte illos viderant, dicerent, verè ſanctorum Angelorum viſionem Martyri oblatam fuiſſe.

Poſtridiè

Poſtridiè verò cùm Martyr in carcerem interiorem coniectus, & Iudicis iuſſu ligno ac ferreis vinculis ligatus fuiſſet, alijq; vincti in exteriore carcere ſeruarentur, rursùs multa lumina nocte accenſa apud martyrem ipſum & viros alios viderunt, è vinculis eum ſoluentes atque curantes, alios verò cibum ipſi afferentes: idque cùm ſępiùs vidiſſent, carceris cuſtodem adduxerunt, vt ipſe quoq; proprijs oculis factum videns, de re illa certior fieret. Eam rem cùm cuſtos carceris viſam obſtupuiſſet, multis amicis narrauit. Præſes verò ſeptimo die poſtquàm Byzantium venit, Martyrem ad ſe duci iubens: Vocetur, inquit, Acacius, impiæ Galilæorum religionis patronus. Cui Antoninus ſcriba: En præſtò eſt ille, quem quæris. Cum igitur ante tribunal Martyr cõſtitiſſet, eiusq; vultum hilarem, velut Angeli alicuius adſpectum, Pręſes vidiſſet, obſtupuit: ſperabat enim futurum, vt tum vulneribus corporis, tum vinculorum ærumnis, ac ciborum penuria corpore conſumptum, & de via multa feſſum videret. Cùm igitur aliter ſe habentem vidiſſet, eius pulchritudinem atq; hilaritatem ſic admiratus eſt, vt cohorti diceret: An non vobis, milites peſſimi, præcepi, vt hominem iſtum in interiorem carcerem coniectum in ligno ligaretis, ferreisq; & grauiſſimis ac multis vinculis eius collum & totum corpus conſtringeretis, ità vt ipſius florens ætas ijs ligaminibus angeretur ac langueſceret, neque ſineretis aliquem ipſum viſere, niſì qui cibum illi afferret? Quomodò igitur ipſum, velut athletam quendam pinguem factum video: quinetiam longè pulchriorem ac venuſtiorem, quàm anteà fuerat? *Byzantij ad iudicis tribunal ſiſtitur.*

Tum Antoninus ſcriba: Ità quidem factum eſt, vt iuſſiſti: in omnes enim ęrumnas illas, quas dixiſti, coniectus, & ex vrbe Perintho hucuſq; per totam viam ferreis vinculis adſtrictus fuit. Quòd ſi amplitudini tuæ viſum fuerit vincula ipſa ferrea videre, eaq; ponderare, en illa hîc ſunt. Nam vſque ad hoc tribunal homo iſte his ferreis vinculis exutus non fuit. Quære à carceris cuſtode minas adhibens, & vide, an ità illi iuſſum ſit, quẽadmodùm tu præcepiſti. Tum Iudex: Veniat, inquit, huc cuſtos carceris. Cùm veniſſet ille, Iudex ità eum interrogauit: Quarè, ſceleſtiſſime cuſtos, facere noluiſti, quod iuſſus es, ſed ità nutritum atque inſtauratum iſtum ad nos duxiſti, quaſi bellator quidam futurus nobis eſſet? Ad hæc Acacius: Mea, inquit, pugnandi virtus è cælo à vero illo certaminis Præfecto Ieſu Chriſto ſeruata eſt, qui & robur mihi attulit. Dominus enim meus ità curat ſeruos ſuos ſolo verbo. Tum iudex: Confringite eius dentes, vt non loquatur, niſì cùm interrogatus fuerit. Iterùm autem cuſtodem carceris interrogans: Quidnam, inquit, ſceleſtiſſime reſpondes? *Maxillæ eius conteruntur.*

Tum Caſſius cuſtos carceris reſpondit: Per tuam amplitudinem iuro, executum me fuiſſe, quæcunq; tu iuſſiſti, & inſupèr alia mala his addidiſſe: ſed fuêre alij, qui hũc hominem curauerunt, vt ſciunt omnes, qui vnà cum ipſo vincti erant. Quòd ſi rem aliter ſe habere cognoueris, en caput meum pręſtò eſt: poteſtatem habes: quæſo facias quicquid vis. Videbamus enim ſæpiùs quoſdam veſte ſplendida ornatos milites, aliosque vrbanis viris, alios Medis quibuſdam ſimiles eſſe cenſebamus, qui vnà cum ipſo verſabantur, quiq; eius vulnera curabant, & diligenter abſtergebant, multisque cibarijs propoſitis, vnà cum eo veſcebantur. Hæc omnia homines, qui ex vrbe Perintho vnà cum eo vincti ducti ſunt, tum in via, tum hîc cùm ſæpiùs vidiſſent, mihi retulerunt: ità vt ego, cùm ipſis non crederem, & verum ſcire cuperem, meis oculis videns id cognouerim. At ſi quandò repentè, cùm hęc ſpectarem, ingredi ad eum voluiſſem, & ab illis quærere, vndenàm illuc ingreſſi eſſent, aut quinam forent illi, quos vnà cum ipſo vidiſſem, ſępius ad eum ingreſſus, neq; quenquam illorum, neque quicquam è cibarijs illis videbam, ſed hunc ſolum ligno alligatum, preces ad Deum fundentem, & diuinam gloriam laudantem, interdùm verò dormientem.

Tum Iudex: Pecunias, inquit, ab Acacij conſanguineis accepiſti, ob idq; iudicium vis eludere. Ac ſtatìm furore percitus, plumbeis virgis eius terga pulſari iuſſit. Qui cùm cruciaretur, vociferans dicebat: Quæſo, Iudex, vt ſi res aliter ſe habet, quàm dixi, me interficias. Tum ille: Veneficum igitur hominem hunc eſſe affirmes opùs eſt. Cui carceris cuſtos: Ego, inquit, quod vidi, dico, neque ſcio, veneficus'ne ſit, an non. Hæc cùm beatus Acacius audiret, illorum ſtultitiam irridebat, quanuìs fractis eſſet maxillis. Itaque Iudex ipſe rursùs furore accenſus, Acacio dixit: Túne veniſti, vt nos derideres, præſtigijs ac veneficijs tuis confiſus? Ego, inquit Acacius, non rideo, quòd *Crudelis iudex carceris cuſtodem immerentem punit.*

veſtra pernicie gaudeam: immò ſempiternam veſtram condemnationem multùm doleo. Vos autem ipſi veſtram vitam irridetis, qui verum illum Deum cæli & terræ, maris & omnium, quæ in eis ſunt, effectorem dereliquiſtis, & lapides ipſos adoratis. Tum Iudex ei dixit: Nè putes iſta tua conſtantia me victum iri: non ſinam te viuere, niſi dijs ſacrifices, & inuictorum Imperatorum edictis obedias. Cui Acacius: Si timerem minas tuas, ſtatìm tibi obtemperans, feciſſem quod iubes: quoniam verò ſententia mea melior eſt, quàm tua, minas iſtas nihil timeo: fac, quod lubet.

Tunc Iudex furore percitus: Sacrificáſne, inquit, an adhuc pergis inſanire? Reſpondit Acacius: Tu pergis id facere, qui homines, à quibus nihil mali commiſſum eſt, neque aliquid in te peccatum fuit, ſic iniuſtè conſumis. Hæc cùm audiſſet Iudex, iuſſit virgas quernas afferri, & eius terga ac ventrem verberari. Cumq; decem homines viciſsìm Acacij corpus verberarent, Martyr ipſe tormentis afflictus, ſic clamabat: Chriſte, adiuua humilem ſeruum tuum. Iratus autem Iudex, iuſſit ventrem ampliùs verberari. Cumque decem illi homines hoc feciſſent, & beatus martyr doleret, voce magna dixit: Domine Ieſu Chriſte, adiuua ſeruum tuum Acacium. Hoc cùm ab eo dictum fuiſſet, ſtatìm vox de cælo venit, ac dixit: Nè timeas, Acaci, ſed eſto bono animo: decet enim te cum patribus tuis eſſe, & cælo verſantem oblectari, eò quòd nunc nominis mei confeſſionem profitearis. Cùm hæc vox audita eſſet, homines illi qui Martyrem verberabant, torpeſcentes tanquàm muti effecti ſunt, neque manus ipſas ampliùs mouere poterant, ità vt Iudex ipſe ambigeret, & furore accenſus, ſanctum illum martyrem Acacium ad maiora iudicia, hoc eſt, ad Flaccinum Proconſulem Thraciæ mitteret, qui & relationem talem ad eum ſcripſit:

S. Acacius virgis quernis flagellatur.

Admirabili & maximo Iudici Flaccino Proconſuli, Bibianus Imperatorum deuotiſſimus ſalutem: Acacium impię Chriſtianorum religionis patronū, à Firmo Martiæ legionis Tribuno ad me miſſum, neque volentem ijs parére, quæ ab inuictis Imperatoribus noſtris pręcepta ſunt, cùm viginti diebus antè ad me miſſum acceperim, & vehementer de ipſo inquiſiuerim, nihil ampliùs profeci: propoſiti enim ſui tenax eſt. Quoniam verò poteſtas tua plus timoris afferre poteſt, proptereà hominē hunc cum actis, quæ de illo à me compoſita ſunt, cùm te pręſtātiſſimum virum eſſe ſciam, ad te miſi. Cùm igitur Flaccinus has literas accepiſſet, iuſſit Martyrem in carcere quidem concludi, ſed ſeruari tamen ſine vinculis, & remota cuſtodia illa tam atroci. Vxorem enim Chriſtianam Flaccinus habebat, à qua rogatus, & iureiurando clàm adſtrictus fuerat, vt qui propter Chriſti fidem ab ipſo inquirebantur, non diù, neque multùm ab eo cruciarentur.

Iuſſit igitur Flaccinus poſt quinque dies Acacium martyrem ad ſe duci, & eius acta recitari, quæ Bibianus confecerat. Quibus recitatis, inquiſitionis, quę à Bibiano facta fuerat, auſteritatem, & Martyris conſtantiam, ſtabilemque confeſſionem, & miracula per ipſum facta cognouit, Bibianumque accuſauit, quòd nō celeriter eum interfecerat, ſed tam exquiſitè aduersùs militarem hominem ſe geſſerat: iuſſitque martyris caput abſcindi ante vrbem Byzantium, ità pronuncians: Acacium Galilæorum adiutorem, & noſtrorum Imperatorum trophæis inſignium deſertorem, qui operam dedit, vt quamprimùm vitę ſuæ finem talem videret, ſicut quæſtiones de eo factę docuerunt: hunc, inquam, hominem legibus non obedientem, tribunal noſtrū iubet gladio percuti, & capite priuari.

Sententia mortis fertur in martyrem.

Poſteà vero, quàm beatus Acacius vocationis ſuæ opus iamiam perficiendum cognouit, Spiritu ſancto ità decernente, clamans ſic ait: Quàm multis linguis te laudare vellem, Chriſte Dux vitę, & fili Dei, quoniam ità miſericors & benignus es in me peccatiſ obnoxium, qui & tali ſorte me dignatus fuiſti. Cumque ductus fuiſſet extra vrbem Byzantium in eum locum, vbi martyrium obeundum illi erat, rogauit carnifices, vt pauliſpèr Dei orandi facultatem ei concederent. Itaque poſitis in terra genibus, has preces ad Deum miſit: Gloria tibi Deus, & immenſæ tuæ magnificentię conuenit laudatio, qui ſic glorioſum in nobis peccatorum onere grauatis te oſtendis. Quo enim maiora beneficia nobis largiris, & quo magìs iniquitates noſtras remittis, eo abundantiùs benignitatis tuæ gloria relucet. Benedictum ſit nomen gloriæ tuæ, quòd ità faciendum probâſti, vt in Filio tuo vnigenito & Spiritu ſancto hominem ipſum honorares, & nunc me tantis beneficijs indignum propter bonitatem

tuam

tuam ad talem gloriam inuitâſti,non propter mea opera. Benedico igitur tibi, Domine Deus ſanctus Iſrael, cum vnigenito Filio tuo, & ſancto Spiritu, quoniam tua eſt gloria,tuus honor,nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum,Amen. Hæc cùm dixiſſet,gladio percuſſus fuit,& capite truncatus.

Itaque martyrium perfecit ſanctus Acacius octauo die menſis Maij,Imperatore Maximiano. Eius autem corpus viri pij ac religioſi collegerunt,& omni ſtudio ac diligentia funus ipſius curauerunt ,eo in loco, qui Staurius appellatur, regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto: Cui gloria ſit & Imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

MARTYRIVM S. VICTORIS MAVRI, EX VETVSTO M.S. CODICE DESCRIPTVM, ET *à Maximiano notario conſcriptum,fultumq́, præclaris teſtimonijs antiquiſſimorum Martyrologiorum.Stylus hinc indè per F.Laurentium Surium nonnihil expolitus eſt.*

REgnante impio Maximiano Imperatore,in ciuitate Mediolanenſi ingens fuit perſecutio Chriſtianorum. Erat autem illic quidam miles, natione Maurus, Victor nomine,Imperatori notiſſimus, apud quem delatus eſt à quibuſdam,ità dicentibus: Clementiſſime Imperator, Victor Maurus,Chriſtianus effectus eſt, & blaſphemat deos noſtros,dicens eos dæmones eſſe.Indignatus itaq; Imperator,iuſſit eum compræhendi & ad ſe adduci,eiq; dixit:Ecquid verò tibi deeſſe putâſti Victor,vt Chriſtianus fieres? Victor reſpondit: Non ego nupèr Chriſtianus effectus ſum,ſed ab ineunte ætate mea fui. Imperator ait: Ergò,vt aſſeris,manifeſtò Chriſtianus es? Victor reſpondit·Chriſtianus planè ſum, & Chriſtum Ieſum filium Dei viui, de Maria virgine per ſpiritum ſanctum natum, adoro, corde credo, & ore laudare non ceſſabo. Tunc Maximianus ira percitus,iuſſit eum trudi in carcerem, & diligenter cuſtodiri, dicens ad eum: Tecum ipſe Victor pertracta,quemadmodùm poſſis horrenda lucrifacere tormenta,quæ te atrociter laniabunt, ſi ſacrificare nolueris. Miſſus itaque in carcerem,manſit ibì ſex dies,nihil interìm neque edens,neque bibens. Septimo autem die iuſſit Imperator ſibi tribunal apparari in hippodromo circi,ſanctumque Victorem adduci:cui dixit, Ecquid Victor de tua ſalute cogitâſti? S. Victor reſpondit: Salus & virtus mea Chriſtus eſt, cuius Spiritu nutrior, quem in viſceribus meis accepi. Tum Imperator præcepit adferri fuſtes,& in conſpectu ſuo illum extendi & cędi, pręcone ſic clamante: Sacrifica dijs, quos Imperator & omnes adorant. Cæſo autem Maximianus: Victor,audi conſilium meum,& accedens cole deos iſtos, quos nemo digniùs te colere poteſt, præſertim cùm canities te exornet. Victor reſpondit: Beatus rex & propheta Dauid Chriſtianos omnes inſtituens,ità dicit: Omnes dij gentium dæmonia. Si ergò ab initio illi dæmones dicuntur, quo pacto ego eos adorabo? Imperator ait: Ego tibi deferam honorem magiſtri militum, dabo aurum & argentum & poſſeſſiones multas, ſi velis ſacrificare dijs. Sanctus Victor reſpondit: Iam dixi tibi,iterumque dico non me ſacrificare dæmonijs: offero autem meipſum Deo ſacrificium laudis:quia ſcriptum eſt: Omnis ſacrificans dæmonijs,& non Deo,eradicabitur.

8. MAII

Victor ſiſtitur corã Impatore.

Mittitur in carcerem.

Fuſtibus cæditur.

Pſal 95.

Spernit honores.

Exod.22.

Anolinus conſiliarius Imperatoris dixit: Oblati ſunt tibi honores à clementiſſimo Imperatore: quarè non ſacrificas dijs,quos Imperator adorat? Sanctus Victor reſpondit: Ego præmia à vobis promiſſa non accipio,ſed à Deo quotidiè accipio vires & robur. Tunc Imperator iuſſit eum iterùm abduci in carcerem ad portam,quæ dicitur Romana,& illic cuſtodiri. Vbì cùm fuiſſet diebus tribus incluſus,iubente Imperatore eductus eſt, dixitque ei Imperator: Immola dijs noſtris, quos vera commendat diuinitas. Sanctus Victor reſpondit: Ego dijs paganorum non immolo.

Turpe eſt mihi, vt quod in baptiſmatis ſanctificatione percepi, id,à te homine corruptibili,& nulli non calamitati obnoxio coactus,deſeram. Non ſacrifico:tu porrò fac, quod facturus es. certus enim ſum, te fortiorem illum eſſe, qui pugnat pro me. Tunc Imperator & Anolinus iuſſerunt fuſtes apportari, extenſumque martyrē verberari,eique acclamari: Sacrifica dijs, quos Imperator & omnes adorant. Sanctus autem Victor ijs pœnis ſubiectus,dolores non ſenſit,ſicque Dominum precatus eſt: Domine Ieſu Chriſte,cuius annona quotidiè nutrior, adiuua me in pœnis. Imperator dixit: Victor,conſule ſanguini tuo,& immola dijs, quos alij adorant. Nam per deos, & per ſalutem & ſtatum Reipublicæ, mortalibus omnibus exemplum te ſtatuam. Nec eſt,quod ſperes,vbì à me punitus fueris, Chriſtianos ſeruum meum martyris loco habituros. Nam cum in locum cadauer tuum proijci iubebo, vbì nunquàm poſſit inueniri. Victor ait: Ego non ſacrifico:tu fac,quod tibi viſum eſt. Non enim ſeruo tuo id facis,ſicut dixiſti,ſed ſeruo Ieſu Chriſti.

Iterùm fuſtibus cæditur.

Tum ira incenſus Imperator,rurſùs eum præcepit conijci in carcerem ad portā Romanam,& pedes eius in cippo colligari. Miſit autem ad eum Anolinus conſiliarius Imperatoris,qui ei dicerent: Homo, conſule ſanguini tuo,& vide nè ampliùs in te concites iram Imperatoris: ſed audi conſilium meum, dijsque ſacrifica, accepturus ab eo honores,quos volueris. nam alioquì multa tibi tormenta parantur. S. Victor ait illis,qui ad ipſum miſſi erant: Ite,dicite Anolino: Ego dijs paganorum non immolo,cùm ſcriptura dicat: Confundantur omnes,qui adorant ſculptilia. Ego Deum viuum & verum adoro,vt non confundar in æternum. Altera die iuſſit eum Imperator produci è cuſtodia,dixitque ei Anolinus: Adeóne induratum eſt cor tuum Victor,vt non obtemperes Imperatoris edicto,& ſacrifices? S. Victor reſpondit: Ego dijs impuris & nullo ſenſu præditis non ſacrifico. Tunc Imperator iuſſit omnia genera tormentorum coram illo adduci,aitque illi: Vides Victor,quæ te tormenta maneant,quibus ſubijciendus es, niſì ſacrifices? Sanctus Victor reſpondit: Tormenta, quæ tu mihi minaris,longè tibi maiora parantur à Deo meo in illo iuſti iudicij die. Imperator non ferens ſe palàm ab illo,vt ipſe quidem putabat,contumelia affici,præcepit bulliens adferri plumbum, eoque totum martyris corpus perfundi. Cumque perfunderetur,orauit Dominum,ità dicens: Domine Ieſu Chriſte,propter cuius nomen hæc patior,adiuua me & libera me: ſicut liberâſti tres pueros immaculatos de camino ignis, & confudiſti tyrannum: ità & me quoquè nunc libera, vt erubeſcat Maximianus cum ſatellitibus ſuis. Mox autem adfuit angelus Domini, plumbumq; ità refrigerauit, vt eſſet inſtàr aquæ è fonte manantis, nec vlla in parte corpus martyris aduſtum eſt. Expandit itaque S. Victor manus ſuas, Dominumque benedicens, ait: Benedico te Chriſte Ieſu,quia dignatus es miſereri ſeruo tuo, & mittere angelū tuum, qui & plumbum refrigerauit, & plagas ab impio Maximiano mihi impoſitas, vnguento miſericordiæ tuæ perunxit.

Pſal. 96.

Bulliēte plū bo perfunditur.

Dan. 3.

At Imperator valdè admirans,iuſſit eum duci ad portam Vercellinam. Milites autem expectantes,quid fieri mandaret Imperator, ſomno ſe dederunt. Exurgens igitur ſanctus Victor aufugit,& abſcondit ſe in ſtabulo ante theatrum. Expergefacti verò milites,inſecuti ſunt eum,& cùm inueniſſent mulierculam quandam, ſciſcitabantur ex ea,num vidiſſet hominem canum, ſciſſa veſte. Illa reſpondente, vidiſſe ſe canum hominem,eumque fulgentem: perquiſiērunt ſanctum martyrem in via, quæ dicitur ſtabuli: cumque ad theatrum veniſſent, ingreſſi ſtabulum, inuenerunt eum ante ora equorum latitantem. Tum verò iniuria eum afficientes, foràs eduxerunt. Vt autem reſciuit Imperator eum fugam inijſſe, ira commotus in milites, iuſſit ab alijs eum duci extra ciuitatem ad hortum,qui Lyſippi appellatur. Ipſe verò inambulans in hippodromo circi,miſit ad eum curſores, qui ei dicerent: Deſperâſti vitā tuā, nec vis ſacrificare? Per deos, ſi non feceris ſacrificium, capitalem ſententiam excipies. Sanctus Victor ei remandauit: Quod facturus es,fac ocyùs. iam enim deſidero adipiſci mercedem meam à Deo meo. tempus enim eſt,ſi tamen illi ſic viſum eſt, qui dedit mihi corpus & ſpiritum. Tunc Imperator præcepit acciri carnifices, ijsque S. Victorem tradidit educendum ad ſyluam, quæ Dunlinus vocabatur, vbì viridarium habebat Imperator,illicque capite truncandum. Cùm autem duceretur, ait ad milites: Dicite Imperatori Maximiano,hoc anno illum abiturum à vita. Ventum eſt deindè

indè ad locum deſtinatum cædi eius, & cùm dixiſſet, Gratias tibi ago Domine Ieſu Chriſte, quòd me non ſeparâſti à ſanctis tuis, & Nabore ac Felice ciuibus meis, caput eià carnifice amputatum eſt. Fuerunt hi martyres etiam Afri: idcirco ciues ſuos vocat.

Vetuit autem Imperator, nè quis corpus eius humaret, ſed beſtijs vorandum relinqueretur. Poſt dies ſex miſit Quæſtorem ſuum cum militibus, vt viderent num à feris belluis aut ſerpentibus eſſet deuoratum. Venerunt illi, & corpus eius prorsùs intactum & inuiolatum inuenerunt, ſimulque duas beſtias, alteram ad caput, ad pedes alteram, corpus conſeruantes: regreſſique ad Imperatorem, id illi indicârunt. Tum verò iuſſit ſepeliri.

Abiens igitur ſanctus * Marinus epiſcopus, inuenit illas beſtias corpus ſeruantes, non aliter affectum, àc ſi hora eadem fuiſſet truncatum. Vt autem viderunt belluæ Marinum, ceſſerunt loco, & tam diù illic hæſerunt, donèc ablutũ eſſet corpus, & non longè ab ea ſylua humatum in pace. Per id tempus Anolinus iuſſit compræhendi omnes exceptores palatij, eosque iurare per deos ſuos, ſi quis eorum haberet chartam aliquam aut ſcripturam, non ſe idipſum celaturum. Cumque ad eum allatæ eſſent chartæ omnes, iuſſit eas coram ſe incendi & cremari. Eam rem probauit etiam Imperator. Ego verò Maximianus notarius, ab infantia Chriſtianus, iuraui quidem per paganiſmum eorum, & tamen noctù ad luminaria ſcripſi in circi hippodromo, prout memoria complecti potui. Illic enim manebam, & adiuraui, ſi quis inueniret, nè homini Chriſtiano negaret. Hæc autem omnia oculis meis inſpexi, Deo teſte & ſancta Trinitate. Paſſus eſt igitur ſanctus Victor in vrbe Mediolanenſi, 8. Idus Maij, & ſepulturę mandatus eſt à S. Marino epiſcopo pridiè Idus Maij, ſub Maximiano Imperatore, regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto ſine fine, Amen.

* Maternus

DE EODEM S. VICTORE APPENDIX, EX S. GREGORII TVRONENSIS DE GLORIA MARtyrum *Lib. 1. cap. 45.*

MAgnificatur etiam apud Mediolanenſium vrbem Victor inclytus martyr, quòd ſæpiùs vinctos ab ergaſtulis diſſoluat, captiuosque liberos abire permittat. Igitur quodam tempore Apollinaris cum Victorio Duce Italiam petijt: quo, vt aiunt, apud vrbem Romam interfecto, Apollinarem incolæ loci quaſi captiuum retinebant, dicentes: Non videbis patriam tuam, ſed dignas, vt ſatelles tuus, pœnas exolues. Hæc autem comminati, miſerunt eum in exilium apud vrbem Mediolanenſem. Factum eſt autem, vt adueniente feſtiuitate ſancti Victoris, conuenientibus populis, & hic vigilijs intereſſet, (ſub libera enim cuſtodia abſolutus attendebatur) proſtratusque coram ſancto ſepulcro ſancti, cùm impenſiùs orare cœpiſſet, vt eum virtus martyris ab hoc exilio liberaret, circa medium noctis egreſſus ab æde, audiuit vnum de egenis loquentem ad alium, & dicentem: Quid putas, ô pauper, quę virtus ſit huius martyris? Verum dico, nec fallor, quia in hac nocte quiſquam captiuus domino per fugam dilabitur, abſolutus in patriam accedit, nec ampliùs vltrà reperietur. Hęc Apollinaris verba, quaſi auſpicium ex Dei nutu miſſum accipiens, iterùm atque iterùm prouolutus ad tumulum martyris, orat vt virtute eius adiutus, abſque impedimento poſſit abſcedere. Moxque vocato puero, equum ſterni præcepit, dicens: Hodiè abſoluendi ſumus à vinculo iſto cuſtodiæ. Et aſſcendentes, inter Alpium iuga, * congeriorum completa multitudine, pertranſiêrunt, atque Auernum perlati ſunt, virtute beati martyris prȩeunte, vt à nullo interrogarentur, quò tenderent, vel vndè venirent: manifeſtumque eſt, eos præſidio beati martyris ab hac ærumna fuiſſe liberatos.

Vigiliæ in eccleſijs in feſtis ſanctorum.

VITA S. VVIRONIS EPISCOPI SCOTIAE, EX QVODAM EGREGIO MS. CODICE DESCRI-

pta, ſed in gratiam lectoris mutato ſtylo per F. Laurentium Surium. Vtrùm autem hæc integra ſit hiſtoria, aut potiùs integræ hiſtoriæ epitome, incertum habeo.

PRAEFATIVNCVLA.

SAnctorum patrum memoriam oratione ſiue ſermone & literarum monumentis celebrare, eoſque itá, vt par eſt, laude & prædicatione offerre, illum proculdubiò laudare eſt, qui in Sanctis ſuis eſt mirabilis. Ille enim ſanctitatis eorum author eſt, in quo & per quem, quicquid ſanctum eſt, ſanctificatur: & ſine quo nihil ſanctum, nihil laude dignum eſſe, certa fide tenendum eſt. Nos itaque vitam & conuerſationem beati Vuironis ſuccinctè exponendam ſuſcipimus, pauca è pluribus commemoraturi: nec dubitamus Chriſto, à quo ſanctitas ei collata eſt, rem gratam nos facere. Non enim quicquam derogat principi, qui militis eius res præclarè & fortiter geſtas, poſt victoriam decantat.

Pſal. 67.

VITAE HISTORIA.

8. MAII.

SCotia, fertilis ſanctorum virorum inſula, & ſtellarum numerum propè æquans patrocinijs ſanctorum, in multorum ſalutem produxit beatum Vuironem, non infimæ ſanæ conditionis parentibus ortum. Is poſtquàm ablactatus eſt, literis diſcendis adhibitus, & cæleſtis gratiæ adſpiratione præuctus, ante ætatem animo & moribus planè virilis eſſe cœpit, puerulusque iam maiorum exempla ſibi proponẽs, longè antè præſignificare videbatur, quis poſteà futurus eſſet. Creuit interìm annis, ſed plùs animo, nullis vnquàm cedens illecebris, nec pedem ſemèl poſitum in virtutum veſtigijs, indè retrahens, pro nihilo ducens terrena caducaque omnia, porrò ad cæleſtia totis viribus feruenter anhelans. Hæc etſi breuiùs dicantur, quàm pro tantæ ſanctitatis merito, qua floruit adhuc adoleſcentulus, tamen cùm nobis propoſitum ſit breuitati operam dare, prolixiùs hæc proſequi noluimus, maximè quòd & ſermo incultior facilè poſſit faſtidium adferre lectori, & rerum magnitudo omnẽ ſuperet dicendi facultatem. Porrò cum ætate pariter creſcente in dies vitæ ſanctitate, coram Deo vt palma floruit, & vt cedrus Libani in domo Domini multiplicatus eſt, & Deo & hominibus charus & amabilis. Cœpit autem mox in lucem proferre re ipſa & opere, quod puerulus clam mortalibus, Deo, ſecretorum inſpectori, multa animi ſedulitate impenderat. Itaque nihil de propoſito remiſit, ſed in virtutum itinere fortiter progrediens, nec frangebatur aduerſis, nec efferebatur proſperis, ſacris non fatigabatur vigilijs, paſcebatur precibus, ieiunijs lætabatur, denique nullo rerũ euentu à virtutum ſtudio retrahebatur. Proponebat ſibi ſanctos Patres, præſertim admiranda virtutum ac meritorum ſublimitate eminentes, Patritium, Cuthbertũ, Columbam, egregias patriæ columbas, orbis luminaria: eorumque veſtigijs cupiebat inſiſtere, religionemque & ſanctimoniam imitari, idque non lento gradu & ſegniter: immò verò, diuino incitante amore, etiam peregrinandi laborem alacriter eorum exemplo ſuſcipere volebat. Sed hanc eius voluntatem non abſque nutu diuino res quædam incidentes retardârunt. Et ille quidem noctes impendebat precibus & pſalmodijs, dies ieiunus exigebat, ſanctorum ambiebat patrocinia, ſibique è cælis opem implorabat peruigil, nè malignorum hoſtium machinamentis irretiretur, aut à proſequendo animi ſui deſiderio carnis aliquo impedimento diſtineretur.

Pueri moreſ cani.

Eius virtutes & exercitia.

Non

Non longè pòſt eccleſia regionis illius paſtore orbata fuit. Vno omnes animo Vuironem ſibi paſtorem depoſcunt: idem clerus, idem populus poſtulat: clamant vniuerſi, illum ſolum cognatæ genti è cælo deſtinatum antiſtitem. At vir ſanctus lōgè alienus ab terreni moxq; perituri honoris ambitu, in humilitate fortiter ꝑſiſtēs, prorsùs reclamat, ait diſcipuli partes ſibi potiùs, quàm doctoris, tribui oportere. Erat verò eius inſulæ conſuetudo, vt primò eligerent incolæ epiſcopum, deindè electum Romam mitterent, ſummi Pontificis manibus cōſecrandum, atq; ità demùm rediturum ad ſedem ſuam. Itaq; licèt multùm refragaretur S. Vuiro, non tamen à ſua ſententia diſceſſit plebs fidelis, ſed etiam inuitum illum eligens, compulit tādèm aſſentiri. At ille hac occaſione nactus opportunitatem è patria emigrandi, piæ peregrinationis amore, vrgentis populi ad tempus ceſſit voluntati, licèt coram Deo longè alia eſſet animi eius intentio, quæ tandèm etiam non eſt voto fruſtrata ſuo. Abit igitur Romam, non terrenæ dignitatis ambitione, ſed diù cupitæ peregrinationis deſiderio impulſus. Comes autē illi & itineris & voti accedit Plechelmus ſacerdos, virtute venerabilis, nec ætate maior, nec meritis multo minor. Erat ambobus cor vnum & anima vna in omnibus. Cùm autem per Angliam iter facerent, diuinitùs illis adiunctus eſt Otgerus Leuita, qui præ feruenti cæleſtis patriæ deſiderio terrena contemnens, beato viro adhæſit. Tum verò iter optatum ſecuriùs vir ſanctus cum ſocijs proſequens, Chriſto duce proſpero curſu mare emenſus, tandèm Romam ꝑuenit: vbì beatiſſimorum Apoſtolorū Petri & Pauli limina labris tres illi premunt, pauimentum lachrymis rigant, precibus & votis altaria cumulant, in cælum preces tranſmittunt, loca ſancta crebrò inuiſunt. Nec deſpicit Chriſtus gemitus ſeruorum ſuorum: quod quærunt, diuinitùs illis non negatur.

Recuſat epiſcopatum.

Cedit tandem, ſed peregrinationis ſtudio.

Vbi autem Romanus Pontifex eos aduenisſe cognouit, beatum Vuironem ad ſe acciuit. Ille verò ſine dilatione cum ſocijs ad Pontificem acceſſit. Intuitus autem illum Pontifex, ex vultu animum eius cognouit, moxq; in eius ruens amplexus, oſculatus eſt eum non ſine lachrymis. Deindè oblata colloquendi opportunitate, Pontifex nomē & patriam animiq; propoſitum ex illo percōtatus eſt. Ille verò oſor falſi, tenaxque veri, primò expoſuit cauſam aduentûs ſui, & cur à ſuæ regionis hominibus eò miſſus ſit: deindè animi ſui votum tantæ ſanctitatis Pontifici expromēs, eius pedibus aduolutus, quanta poteſt inſtantia petit, vt ſuum velit præbere aſſenſum. At Pontifex nihil motus eius precibus, populo Dei potiùs conſulere voluit & eius electioni ſuffragari. Inuitum igitur diuque reluctantem epiſcopum illum ordinat, eūdem honorem etiam impertiens Plechelmo ſancti viri ſocio, amboſque complexus, multis auctos muneribus remiſit in patriam, ſua authoritate præcipiens beato Vuironi, nè ſe vlli peregrinationi daret, donèc eſſet reuerſus ad ſuos. Cuius præcepto vir ſanctus obtemperans, repetit Alpium iuga, & traiecto demùm mari, in patriam incolumis magna ſuorum gratulatione peruenit. Claruit indè bonorum operum & optimæ conuerſationis egregijs exemplis, reſpondebantque eius mores & vita doctrinæ. Et quanuìs non ſegniter vitæ ſemina ſpargeret in populos, manebat tamen ſemper illi peregrè proficiſcendi deſiderium, hominibus quidē occultum, ſed notum Deo, qui etiam ſua gratia illi præſtò fuit, vt poſſet quandoq; voto potiri ſuo. Nam oblata opportunitate, rursùs aſſumens Plechelmum coëpiſcopum & Otgerū diaconum valdè religioſum, poſthabitis parentum blandimentis, delicijs, opibus, neglecta populari gloria, iter ingreſſus eſt, quod diù animo erat meditatus, iam in opus collaturus. Peragratis autem vicinarum regionum finibus, ad mare Gallicum peruenit, ibique nauem offendens, proſpero curſu ſulcans maris furentis vndas, in oppoſitum euaſit litus. In portum autem egrediens, cùm reflexiſſet oculos ad pelagus, gratias egit Deo, ꝙ tumentes illas procellas citra periculum penetrâſſet, fluctus illos marinos comparans animarum naufragijs, litoris ſoliditatē quietis æternæ tranquilliſſimæ firmitati.

Rom. Pontifex cogit eum cedere electioni.

Deſerit epiſcopatū & abit in Gallias.

Porrò vlteriùs proficiſcens, cùm incertus adhuc eſſet, quò potiſſimùm ſe conferret, licèt diuinum ſibi nihil ambigeret adfuturum auxilium, certus non derelinqui à Deo ſperantes in illum: iam tamen apud ſe planè decreuerat non redire ad patriū ſolum, ſed libenter exilij quoſcunq; tolerare labores. Malebat enim inter alienos & exteros pauper & vilis haberi, quàm inter ſuos diues & glorioſus. Venit interim

VITA S. VVIRONIS EPISCOPI SCOTIAE, EX QVODAM EGREGIO MS. CODICE DESCRI-

pta, ſed in gratiam lectoris mutato ſtylo per F. Laurentium Surium. Vtrùm autem hæc integra ſit hiſtoria, aut potiùs integræ hiſtoriæ epitome, incertum habeo.

PRAEFATIVNCVLA.

SAnctorum patrum memoriam oratione ſiue ſermone & literarum monumentis celebrare, eosque itá, vt par eſt, laude & prædicatione offerre, illum proculdubiò laudare eſt, qui in Sanctis ſuis eſt mirabilis. Psal. 67. Ille enim ſanctitatis eorum author eſt, in quo & per quem, quicquid ſanctum eſt, ſanctificatur: & ſine quo nihil ſanctum, nihil laude dignum eſſe, certa fide tenendum eſt. Nos itaque vitam & conuerſationem beati Vuironis ſuccinctè exponendam ſuſcipimus, pauca è pluribus commemoraturi: nec dubitamus Chriſto, à quo ſanctitas ei collata eſt, rem gratam nos facere. Non enim quicquam derogat principi, qui militis eius res præclarè & fortiter geſtas, poſt victoriam decantat.

VITAE HISTORIA.

8. MAII. SCotia, fertilis ſanctorum virorum inſula, & ſtellarum numerum propè æquans patrocinijs ſanctorum, in multorum ſalutem produxit beatum Vuironem, non infimæ ſanæ conditionis parentibus ortum. Is poſtquàm ablactatus eſt, literis diſcendis adhibitus, & cæleſtis gratiæ adſpiratione præuectus, ante ætatem animo & moribus planè virilis eſſe cœpit, puerulusque iam maiorum exempla ſibi proponẽs, longè antè pręſignificare videbatur, quis poſteà futurus eſſet. (Pueri mores cani.) Creuit interim annis, ſed plùs animo, nullis vnquàm cedens illecebris, nec pedem ſemèl poſitum in virtutum veſtigijs, indè retrahens, pro nihilo ducens terrena caducaque omnia, porrò ad cæleſtia totis viribus feruenter anhelans. Hæc etſi breuiùs dicantur, quàm pro tantæ ſanctitatis merito, qua floruit adhuc adoleſcentulus, tamen cùm nobis propoſitum ſit breuitati operam dare, prolixiùs hæc proſequi noluimus, maximè quòd & ſermo incultior facilè poſſit faſtidium adferre lectori, & rerum magnitudo omnẽ ſuperet dicendi facultatem. Porrò cum ætate pariter creſcente in dies vitæ ſanctitate, coram Deo vt palma floruit, & vt cedrus Libani in domo Domini multiplicatus eſt, & Deo & hominibus charus & amabilis. Cœpit autem mox in lucem proferre re ipſa & opere, quod puerulus clam mortalibus, Deo, ſecretorum inſpectori, multa animi ſedulitate impenderat. (Eius virtutes & exercitia.) Itaque nihil de propoſito remiſit, ſed in virtutum itinere fortiter progrediens, nec frangebatur aduerſis, nec efferebatur proſperis, ſacris non fatigabatur vigilijs, paſcebatur precibus, ieiunijs lætabatur, deniquè nullo rerũ euentu à virtutum ſtudio retrahebatur. Proponebat ſibi ſanctos Patres, præſertim admiranda virtutum ac meritorum ſublimitate eminentes, Patritium, Cuthbertũ, Columbam, egregias patriæ columbas, orbis luminaria: eorumque veſtigijs cupiebat inſiſtere, religionemque & ſanctimoniam imitari, idque non lento gradu & ſegniter: immò verò, diuino incitante amore, etiam peregrinandi laborem alacriter eorum exemplo ſuſcipere volebat. Sed hanc eius voluntatem non abſque nutu diuino res quædam incidentes retardârunt. Et ille quidem noctes impendebat precibus & pſalmodijs, dies ieiunus exigebat, ſanctorum ambiebat patrocinia, ſibique è cælis opem implorabat peruigil, nè malignorum hoſtium machinamentis irretiretur, aut à proſequendo animi ſui deſiderio carnis aliquo impedimento diſtineretur.

Non

Non longè pòſt eccleſia regionis illius paſtore orbata fuit. Vno omnes animo Vuironem ſibi paſtorem depoſcunt: idem clerus, idem populus poſtulat: clamant vniuerſi, illum ſolum cognatæ genti è cælo deſtinatum antiſtitem. At vir ſanctus lõgè alienus ab terreni moxq; perituri honoris ambitu, in humilitate fortiter pſiſtẽs, prorsùs reclamat, ait diſcipuli partes ſibi potiùs, quàm doctoris, tribui oportere. Erat verò eius inſulæ conſuetudo, vt primò eligerent incolæ epiſcopum, deindè electum Romam mitterent, ſummi Pontificis manibus cõſecrandum, atq; ità demùm rediturum ad ſedem ſuam. Itaq; licèt multùm refragaretur S. Vuiro, non tamen à ſua ſententia diſceſſit plebs fidelis, ſed etiam inuitum illum eligens, compulit tãdèm aſſentiri. At ille hac occaſione nactus opportunitatem è patria emigrandi, piæ peregrinationis amore, vrgentis populi ad tempus ceſſit voluntati, licèt coram Deo longè alia eſſet animi eius intentio, quæ tandèm etiam non eſt voto fruſtrata ſuo. Abit igitur Romam, non terrenæ dignitatis ambitione, ſed diù cupitæ peregrinationis deſiderio impulſus. Comes autẽ illi & itineris & voti accedit Plechelmus ſacerdos, virtute venerabilis, nec ætate maior, nec meritis multo minor. Erat ambobus cor vnum & anima vna in omnibus. Cùm autem per Angliam iter facerent, diuinitùs illis adiunctus eſt Otgerus Leuita, qui præ feruenti cæleſtis patriæ deſiderio terrena contemnens, beato viro adhæſit. Tum verò iter optatum ſecuriùs vir ſanctus cum ſocijs proſequens, Chriſto duce proſpero curſu mare emenſus, tandèm Romam peruenit: vbì beatiſſimorum Apoſtolorũ Petri & Pauli limina labris tres illi premunt, pauimentum lachrymis rigant, precibus & votis altaria cumulant, in cælum preces tranſmittunt, loca ſancta crebrò inuiſunt. Nec deſpicit Chriſtus gemitus ſeruorum ſuorum: quod quærunt, diuinitùs illis non negatur.

Recuſat epiſcopatum.

Cedit tandem, ſed peregrinationis ſtudio.

Vbì autem Romanus Pontifex eos aduenîſſe cognouit, beatum Vuironem ad ſe acciuit. Ille verò ſine dilatione cum ſocijs ad Pontificem acceſſit. Intuitus autem illum Pontifex, ex vultu animum eius cognouit, moxq; in eius ruens amplexus, oſculatus eſt eum non ſine lachrymis. Deindè oblata colloquendi opportunitate, Pontifex nomẽ & patriam animiq; propoſitum ex illo percõtatus eſt. Illẽ verò oſor falſi, tenaxque veri, primò expoſuit cauſam aduentûs ſui, & cur à ſuæ regionis hominibus eò miſſus ſit: deindè animi ſui votum tantæ ſanctitatis Pontifici exprom ẽs, eius pedibus aduolutus, quanta poteſt inſtantia petit, vt ſuum velit præbere aſſenſum. At Pontifex nihil motus eius precibus, populo Dei potiùs conſulere voluit & eius electioni ſuffragari. Inuitum igitur diuque reluctantem epiſcopum illum ordinat, eũdem honorem etiam impertiens Plechelmo ſancti viri ſocio, amboſque complexus, multis auctos muneribus remiſit in patriam, ſua authoritate præcipiens beato Vuironi, nè ſe vlli peregrinationi daret, donèc eſſet reuerſus ad ſuos. Cuius præcepto vir ſanctus obtemperans, repetit Alpium iuga, & traiecto demùm mari, in patriam incolumis magna ſuorum gratulatione peruenit. Claruit indè bonorum operum & optimæ conuerſationis egregijs exemplis, reſpondebantque eius mores & vita doctrinæ. Et quanuìs non ſegniter vitæ ſemina ſpargeret in populos, manebat tamen ſemper illi peregrè proficiſcendi deſiderium, hominibus quidẽ occultum, ſed notum Deo, qui etiam ſua gratia illi præſtò fuit, vt poſſet quandoq; voto potiri ſuo. Nam oblata opportunitate, rursùs aſſumens Plechelmum coëpiſcopum & Otgerũ diaconum valdè religioſum, poſthabitis parentum blandimentis, delicijs, opibus, neglecta populari gloria, iter ingreſſus eſt, quod diù animo erat meditatus, iam in opus collaturus. Peragratis autem vicinarum regionum finibus, ad mare Gallicum peruenit, ibique nauem offendens, proſpero curſu ſulcans maris furentis vndas, in oppoſitum euaſit litus. In portum autem egrediens, cùm reflexiſſet oculos ad pelagus, gratias egit Deo, ꝙ tumentes illas procellas citra periculum penetrâſſet, fluctus illos marinos comparans animarum naufragijs, litoris ſoliditatẽ quietis æternæ tranquilliſſimæ firmitati.

Rom. Pontifex cogit eum cedere electioni.

Deſerit epiſcopatũ & abit in Gallias.

Porrò vlteriùs proficiſcens, cùm incertus adhuc eſſet, quò potiſſimùm ſe conferret, licèt diuinum ſibi nihil ambigeret adfuturum auxilium, certus non derelinqui à Deo ſperantes in illum: iam tamen apud ſe planè decreuerat non redire ad patriũ ſolum, ſed libenter exilij quoſcunq; tolerare labores. Malebat enim inter alienos & exteros pauper & vilis haberi, quàm inter ſuos diues & glorioſus. Venit interìm

in Franciam, & à Pipino duce Francorum, cùm is didiciſſet Vuironem & Plechelmum inſignes viros, in regno Franciæ peregrinari velle, illorumq; ſanctitate totam patriam illuſtratam, celeriter accitus eſt, & vnà cum ſocijs honorificè ſuſceptus. Cognita indè cauſa aduentûs eorum, B. Vuironem mox inter ſuos habere voluit, quem omnes inprimìs colerent ac reuererentur: eiusq; ſanctitati ſe ſuosq; commendans, ſumma veneratione vt patronum illum proſecutus eſt. Locum etiam à mundi ſtrepitu & turbis remotum illi attribuit, quò liberiùs cum ſuis illic poſſet rerum cæleſtium contemplationi vacare. Is locus vulgò Mons Petri dictus eſt, in quo oratoriũ in honorem beatiſſimæ & perpetuæ virginis Mariæ conſtructum & conſecratũ eſt, itemque S. Petri monaſterium præclaro opere, quod vſq; in præſens ꝑdurat. In hũc ergò locum, qualem diù concupiërat, vir ſanctus ingreſſus, ſe ſuosq; multis imitandos exhibuit. Non oculos voluptati, non aures ludibrijs, non animum leuitati adhibuit: ſed ſemper grauitate quadam & morum honeſtate extitit venerabilis. Chriſtus illi in corde, Chriſtus in ore: nec alium præter Chriſtum diligens, quotidiè in ara cordis ſui illi ſe mactabat, vigilijs, precibus, ieiunijs ſeſe macerans: pauper quidẽ rebus, ſed meritorum opibus locuples: fortis aduersùm vitia & peccata, nè illis ſuccumberet: facilis autem ad veniam, ſi qui in vitia lapſi eſſent: ſibi parcus, alijs largus & benignus, vbiq; humilitatis & charitatis de ſe præbens exempla. Populo tum doctrina, tum vita præluxit. Et cùm multis eſſet ornatus virtutibus, corpore quidẽ degebat in terris, ſed animo totus verſabatur in cælis. Deniquè ſanctæ crucis munitus clypeo, nihil formidabat rerum labentium varios caſus: hoſtis antiqui nouerat machinamenta conterere, ſubditis & ſocijs optima in ſe viuendi exhibebat exẽpla, ſaucijs peccati morbis manum medicam adhibebat: damnis aliorum magìs, quàm ſuis, dolebat.

Honorificè accipitur à Pipino.

Dux autem Pipinus tantæ eum venerationi habuit, vt tãquàm præſuli animę ſuæ, vitæq; patrono, propter eximiam ſanctitatem, ſua illi peccata cõfiteri ſolitus ſit, nec erubuerit ad faciendam confeſſionem detractis calceis eum adire, eiusq; oris imperio parére. Sæpiùs etiam volebat eum intereſſe communibus conſultationibus maiorum. Erat enim conſilio maturus, nec futilis eloquio: non accipiebat perſonam, ſed veritatem palàm enunciabat. Nũquàm viſus eſt præ indignatiõe aut liuore corrugâſſe frontem: nec adulationi vnquàm ſtuduit, ſoli Deo placere deſiderans. His atque alijs virtutum ornamentis in dies auctus, ad multam peruenit ætatem: nec eũ pœnituit vltrò ſuſcepti exilij, ad veram illam patriam cæleſtis Hieruſalem propediem abiturum, nec laboris exacti piguit quiete fruiturum ſempiterna: frangebatur ſenio, ſed animi virtute conualeſcebat. Aduentabat diù expectatus dies, laborum propinquabat terminus, gaudium inſtabat præmiorum. Tempus, inquam, miſerendi aderat, quo Dominus militem emeritũ præmijs afficere decreuerat, & ad ſe euocare in illud palatium felicitatis æternæ, non deincèps iam moriturum vnquàm, ſed mutandum in melius: quia precioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius. Modica igitur febre corripitur & carnis occubitum cum vitæ ſempiternæ ortu cõmutans, felicem Chriſto reddit ſpiritum, in ſinum Abrahæ angelicis manibus trãſferendum. Ad exequias autem beati viri non parua religioſorum hominum turba confluxit, dolentium tanto ſe patre deſtitutos. Sacrum verò corpus eius intrà oratorium ſupradictum beatiſſimæ matris Dei, à fidelibus cum hymnis & pſalmodijs dignè conditum eſt, odorque miræ ſuauitatis, hominibus incompertus, qui tum ab adſtantibus hauriebatur, declarauit adeſſe eius ſepulturæ ſpiritus cæleſtes. Celebratur eius ſolennitas octauo Idus Maij. Ad ſepulcrum quoq; eius plurima diuinitùs conferuntur beneficia, nec abſq; conſolatione hodieque recedit, quiſqs dignè eius poſcens ſuffragia, veniam ſuis peccatis & gratiam à Deo implorat, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus per infinita ſecula, Amen.

Pipinus cõfeſſarij loco eum habet, itẽq; ad confeſſionem diſcalceat⁹.

Pſal. 115.

Mors ſancti viri.

Vita

VITA S. PETRI ARCHIEPISCOPI TARENTASII, AVTHORE GAVFRIDO ABBATE ALTAE TVBAE,

cui eius ſcribẽdæ negocium datum fuit à Ciſtertienſ. & Claraeuallenſ. Abbatibus, cùm Lucius Romanus Pontifex illis mandâſſet, vt eam conſcribendam curarent.

PROLOGVS AVTHORIS.

VT à verbis Apoſtoli prefatiuncula noſtra ſumat initium, Chriſtus Ie-
ſus herì & hodiè, ipſe & in æternum: Et quemadmodùm nullis retrò Heb.13.
generationibus ſine teſtimonio ſemetipſum cognoſcitur reliquiſſe,
nec noſtro credendus eſt tempore in hac ſibi parte deeſſe. Nec ſolùm Acto.14.
ſibi vel nunc reliquit Eliam, cuius theſaurus chariſmatum nulla diſtri-
butione minuitur, cuius opes gratiæ ſpiritualis ſicut defectum neſci- Præfatione
unt, ita nec detrimentum. Sanctus olìm Hieronymus cauſabatur contemporaneos in Penta-
ſuos ſic ingenia quaſi vina probare, quibus videlicet gratia ex vetuſtate ſuccreſcit. teuchum
Quid putas diceret, ſi videret merita quaſi vina probari? Viuentium tamen eatenùs Moyſi.
prædicare virtutes prouerbialis doctrina prohibuit. Quod non mòdò cauere neceſ- Eccl.11.
ſe eſt ob humanæ conditionis incertum, ſed propter illud quoq; Poëticum, quia Pa-
ſcitur in viuis liuor, poſt fata quieſcit. Nouit Dominus, qui ſunt eius, & ſtellas ſuas Ouid. 1. A-
diſtribuit in ſigna & tempora, dies & annos. Nemo itaq; dixerit: Iam non eſt pro- mo. Ele.15.
pheta, & nos non cognoſcet ampliùs. Et veritati contraria eſt talis opinio, & inimi- Pſal. 73.
ca ſaluti. Neceſſitatem patientibus ſubtrahit opportuna ſuffragia, & proficientibus
ingerit ex perfectionis deſperatione teporem. Needùm nobis ſuperueniſſe creden- Gen. 30.
da eſt admiſſura ſerotina, vel conceptus extremus. Needùm ceſſat luctator ſtrenuus
& fidelis varias imponere virgas aquarum canalibus, vel ſcripturarũ codicibus, vel,
quia aquæ ſunt populi, decurſibus tranſeuntium generationum. Virgas ex populis,
vndè ſuauia ad refrigerium conficiuntur vnguenta, miſericordię viros poſſumus in-
telligere, in populis commendantes. Virgas ex platanis, quarum ſolida pulchritudo
& leuigata planities ædificijs præſtat gratiam & decorem, religioſorum hominũ ir-
repræhenſibilem accipimus ſanctitatem, quæ probabilibus domum Dei ædificat &
illuſtrat exemplis. Virgas ex amygdalis, quarũ vtinàm ſingula quæq; die altera, poſt Num.17.
præſentem vitam ſcilicet, vt illa quondàm Aaronica, fœcundior innoteſcat, in tertio
ordine prælatos accipimus. Quæ vtinàm frondes proferant ad obumbrandum reis Gen. 3.
vtiliùs, quàm ex folijs ficuum perizomata primi texuère parentes. Vtinàm flores
gratiæ & deuotionis exhibeãt, quibus interìm fulciantur amore languẽtes. Vtinàm
producant amygdala, id eſt, nuces, longas videlicet, non breues: fructum, qui non
tranſeat, fructum ſalutis & ſatietatis æternæ. Quanuìs & aliter intelligere liceat, &
referre frondes ad verba doctrinæ, & flores ad exempla vitæ, ſummum etiam fructũ
ad orationis effectum. Deniquè huic virgæ, quam ſuæ generationis hominibus di-
uino exhibitam munere, propoſiti noſtri eſt poſteris etiam redhibere, tam excel-
lenter affuit in eleemoſynarum exercitijs vnctio miſericordiæ, in conuerſatione ſua
monaſticæ ſolidus nitor profeſſionis & puritas diſciplinæ, in prælationis officio fœ-
cunditas multiplicis gratiæ, vt difficilè dixerim, qd inter populeas, aut plataneas, vel
amygdalinas debeat reputari. Sic nimirùm vixiſſe eum, & cuilibet horum triũ velut
ſpecialiter fuiſſe deditum conſtat, vt tranſeuntẽ ex hoc mũdo ad patrem omnes viri
miſericordiæ, omnes filij diſciplinæ, omnes etiam ſponſæ Domini fideles & ſtrenui
paranymphi, ad ſua certatìm mœnia meritò rapuiſſe credantur, ſibi quiq; pro-
prium vẽdicantes. De quibus ſingulis vel pauca quędã, religioſorum fra-
trum teſtimonijs comperta, ſequens narratio compræ-
hendet, quantum ſcriptori inſcio tanti ponti-
ficis merita contulerint.

Vita

Vitæ hiſtoria. CAP. I.

Maij 8. VEnerabilis huius Petri parentes,p̃dium proprium in Viennenſi incoluẽre diœceſi,quod poſtmodùm idem ipſe, priori mutato nomine, S. Mauritij nũcupauit. Illic & iuſtis ſuis laboribus victu mediocri vitã ſobriam tranſigebant,ſecundùm ſeculum præſens humiles, ſed erga pauperes eleemoſynis & compaſſione, erga viros religioſos obſequijs & affectione deuota, apud Deum ingenui & ſublimes. Eo tempore Ciſtertiẽſis monaſterij vinea iam fructificans,ad illas etiam partes dilatauit palmites ſuos. Quos reuerendiſſimus Archiepiſcopus Guido, in ſummum pontificem Calixtum,ſecundùm mutationem dexteræ excelſi poſtmodùm aſſumendus, feliciter plãtauit in monaſterio Bonæuallis,fideliũ multitudo rigauit, ad benedictionẽ ſuã dedit Dñs incrementũ.Huius cœnobij primus abbas Iohannes,multiplici præditus ſanctitate, pontifex demùm factus eſt Valentinus,& maximè poſt glorioſum ab hac vita diſceſſum miraculis claruit quàm multiplicibus & immenſis.Parentes quoq; prædicti Petri,à primordijs monaſterij multimoda cum deuotione colebant: Quorum primogenitus, Lambertus nomine, literarum ſtudijs traditus, in puerili erudiebatur ætate: Petrus verò ſecundus natu,officio fuerat alteri deputatus: fraterna tamẽ æmulatione,vel potiùs inſpiratione diuina,ipſe quoq; ad eadem ſtudia vehementer adſpirans, proficiebat eatenùs,vnctione magìs quàm eruditiõe magiſtra, vt mirari inciperent, qui videbant puerum, literas rapientẽ,ampliùs diſcere quàm doceri.Nec ingenio memoria, immò neutri gratia defuit.Deniq; pſalmos omnes Dauidicos ſic appræhendit,ſic tenuit, vt anno primo cordetenùs vna die pſalleret vniuerſos. Præuentus in benedictione dulcedinis,à pueritia grandiuſculam ſibi induit grauitatem, lectionis amator,ludorum fugitans,quibus illa conſueuit ætas potiſſimùm delectari. Eo tempore,iam legitima liberorum procreatione completa, vitam in ſeculo eremiticam præoccupare parentes, abſtinentiæ dare operam,à coniugij opere penitùs abſtinere,& ampliùs ſolito eleemoſynas exercere cœperunt. Deputauerant molliora fulcra pauperibus,ipſi in palea recubantes. Et cùm tota domus xenodochium videretur,aſſignata erat pauperibus & peregrinis propria cella ſeorsùm. Religioſos non modò ſuſcipere,ſed expetere ſatagebant. Maximè verò Carthuſienſibus & Bonæuallenſibus, in quibus maximè complacebant,congrua ferre cibaria,& ſalutis conſilia ab eiſdem non modò ſibi ſectanda, ſed pluribus communicanda referre. Pacem habere cum omnibus,pacem omnibus ſuadere,& ad pacem reuocare diſcordes. Iniuriam patientibus opem ferre, opportunè arguere,quos licuit, inferentes.Cilicio pater vtebatur ad carnem, quod ſub veſtibus ſibi congruis occultabat. Ambo pariter magìs ac magìs innocentiam conſeruare,ſectari iuſtitiam, colere pietatem, in fide & operibus bonis liberos educare.Filijs clericis nulla volebant beneficia eccleſiaſtica tribui,licèt adhuc in ſeculo conſtitutis, quod vix ſolẽt etiam religioſi præteruitare parentes.

Felicitas ingenij & diſcendi celeritas.

Morũ maturitas.

Parentum eius vita religioſa.

CAP. II.

IAM Petrus iunior(nam & genitor ipſo nomine vocabatur, Apoſtoli proindè Petri cultor officioſus & affectuoſus amator) Pythagoricæ literæ biuium & ambiguum adoleſcentiæ tempus attigerat. Iam pro ętate & religione ſua in ea quidem literali doctrina, quæ competere vtrique videbatur, fructum potiùs conſcientiæ eligens, quàm infantis ſcientiæ folia vana ſectari, ſuadente abbate Iohanne,ad quem pater propter hocipſum,ſed alia occaſione, accedere cum fecerat,prædicto Bonęuallis cœnobio ſeſe cõtulit,ibì ſeſe offerens Deo ſub regula & Abbate fideliter ſeruiturum.Votum vouit,& votum ſoluit,ſupplicem Deo & miſerentem animæ ſuæ,corpori durum caſtigatorem,prælatis obedientiſſimum, humilem cunctis fratribus,cunctis amabilem,nec multò pòſt etiam vtilem, imitabilẽ, venerabilem, raptìm potiùs, quàm paulatìm, proficiendo, incipiens exhibere. Iam tunc firmiter locabantur in eo ſublimiũ ſolida fundamenta virtutum,& radices deorsùm mittebant, ſursùm fructificatura genimina gratiarum.Lambertum quoquè germanum ſuum ab eodem conuerſionis ſuæ initio ſecum traxit. Qui nimirùm & ipſe laudabiliter conuerſatus,in cœnobio, quod Caſiriacũ dicitur, Abbatis officio

Petrus fit monachus Bonęuallis

ſtre

ſtrenuè functus eſt, & defunctus in eo. Nec lõgè pòſt, quàm Petrus noſter tyrocinij ſui tempus expleuerat, reuerendiſſimus Abbas Iohannes intelligens, quoniam vas electiõis eſt iſte, per diuerſos eum gradus ad officia diuerſa promouit, ſemper ſeipſo inueniens quanto perfectiorem, tanto humiliorem.

CAP. III.

INtereà tempus affuit, vt nouus eligeretur Abbas, cum nouo fratrũ examine in nouo Stamedij monaſterio ordinandus. Dicitur verò Stamedium, quaſi ſtans medium, ꝙ circa eundem locum, prouinciæ duæ & duo conueniant comitatus. Votis communibus & Abbatis Iohãnis arbitrio Petrus eligitur, vt ſupra illam petrã, illã fundaret Dñs, illã ædificaret eccleſiã. Ad locũ mittitur arduũ, locum aridum, locum arctum, & quod maius incommodum videbatur, iuxta publicã ſtratam, penè iugiter à multitudine commeantium frequentatam. Sic certamen forte fortiori datum, vt vinceret & ſciret, quoniam ſit fortior omnium ſapientia. Quantis humanitatẽ ieiunus hoſpes exhibuit, quantos ſeminudus & algens ipſe veſtiuit? Inter excelſas rupium fauces, ſicut cernere eſt, ſibi ſuiſq; cœnobium, xenodochiũ alijs conſtruebat. Sed exteriora grauamina paruipendens, ſecum grauiùs luctabatur, admirans, ꝙ tale ſibi officium Dominus, & tantũ nomẽ permiſiſſet imponi, nullũ ſeſe æſtimans, nullũ ꝓfitens, nullũ gerens. Obſequijs potiùs, q̃ iniurijs mouebatur. Pedes ibat ad longiùs poſita tuguriola fratrum, & ad remotos in Alpibus reptitabat agellos. Pane arcto & aqua *graui, incondito & vix ſalſo olere veſcebatur. Dedit tamen Dominus benedictionem, & illuſtratus eſt ædificijs, donatus paſcuis, agris, vineis locus, licèt remotis, & vndè ad monaſteriũ non ſine multo labore vel nunc queant cibaria qualiacunq; deferri. Nihilominùs etiam humanitatis & compaſſiõis erga pauperes & ꝑegrinos hæreditariã gratiã eiuſdem cœnobij fratribus dereliquit, vt celebris hodieq; fama ꝓnunciet, Stamedienſes, ſupra multos abundantiores, magìs humanos, ampliùs liberales. Iamtunc panes & caſei fruſta circunferens, in ſinu miſerabilium perſonarũ, dum occurrerent, abſcondebat. Quod in epiſcopatu magìs exercuit, ſocijs etiam ſuis onera pia cõmunicans. Si prandendũ foret iter agenti, vt fit aliquandò, diuerticula declinabat, iuxta callem publicũ reſidens, vt mẽſa eius etiam tunc cum pauperibus foret & peregrinis. Illuc quanto pauperior, tanto acceptior hoſpes vel infirmior aduentabat. Prouiderat autẽ Dominus vlmum congruam huic viri & alijs, in eadem tunc fructificantibus regiõe, illuſtrem principem & bonorum memoria dignum Marchionem Italiæ, Sabaudiæ & Mauriennæ comitem Amedeũ. Hic deuotus admodùm viro Dei, præter alia beneficia, horreum quoq; cum vineis, quod Mõtem Melioracum vocant, eius cœnobio contulit, vt infra arduos montes haberet, quò diuerteret, quandò eum, in quo ſibi plurimùm complacebat, conſilij gratia accerſiret. Iam mundo cœperat innoteſcere, iam lucere in operibus ſuis, vt glorificaretur pater cæleſtis in eo, cuius cor ardens erat in ſemetipſo ex ignito eloquio ſapientiæ, de qua legitur, quoniam cum ſimplicibus ſermocinatio eius. Ad meditandum enim, cum Iſaac Patriarcha egrediebatur in agrum: & ſapientiam concupiſcens, mandata ſeruabat, vt daret illam Dominus ſibi, & intelligeret à mãdatis, piæ deditus actioni, ſacræ contẽplationis obtentu.

Creatus Abbas Stamedienſis.

Sap. 10.

*breui

Vide animum in pauperes valdè benignum.

Amedei principis liberalitas.

Prou. 3. Gen. 24.

CAP. IIII.

INtereà videns eum Rebecca, vultum operuit, & deſilijt de camelo. Siquidem Tarentaſienſis eccleſia virum ſibi à Domino præparatum & prædeſtinatũ conſiderans, ab Idraële quodam, moribus magìs q̃ nomine, barbaro, de priore errore cõfuſa, receſſit. Ille enim p̃dictam eccleſiã nequiter occupârat, nequiùs detinuerat, ambitiosè ingrediens, & perniciosè progrediens, vt prauo inchoata principio, ſimilis exitus cõſummaret. Hunc præceſſerat cum reuerentia nominãdus alter Petrus, ex Abbate primi monaſterij, quod ex Ciſtertio prodiit, Firmitas nomen illi: & ex eodem ordine ad Pontificium primus aſſumptus, vir Deo dignus, in vita ſua optimis præditus ſtudijs, & poſt obitum, ſicut aiunt, pluribus vſquè hodiè fideliter accedentibus, ad memoriam ſuam ægrotantibus conferens ſanitatem. Hunc ſecutus eſt hydræ ſoboles Idraël ſupradictus, ſed temporis ſorte, non imitatione virtutis. Quod enim ille correxit in moribus, quod acquiſiuit in poſſeſſionibus, quod eccleſiaſticis addidit ornamentis, hic corrupit, diſtraxit, dilapidauit in breui.

Idraël pſeudoepiſcop.

Pro-

Propter hæc & ſimilia arbor inutilis Apoſtolica falce præciſa, & Dominus Petrus Stamedienſis, ad regimen eccleſiæ Tarentaſienſis electus eſt, cæterorum omniũ votis conuenientibus, ſed non ſuis. Nullatenùs enim potuit ad conſenſum electionis induci, donèc conuentum Ciſtertij Capituli generalis eiuſdem eccleſiæ clerici præſtolantes, illic eum intercepêre, vbì ſubterfugium deincèps non haberet. Ibì authoritate totius ordinis eſt oppreſſus, maximè verò ſancti Bernardi Claræuallis, cui reuerentiam ſemper exhibuit ſingularem, & venerabilium patrum ſuorum Ciſterti-enſis & Bonauallenſis Abbatum. Ab ijs angariatus, & manualiter clericis aſſignatus, obtemperauit inuitus.

S. Bernardus Abbas Claræuallis.

CAP. V.

S. Petrus fit Tarẽtaſius Archiepiſcopus.

SIc promotus eſt in Tarentaſiẽſem Archiepiſcopũ venerabilis Petrus, ſed parũ motus à forma vitæ, in qua fuerat conuerſatus, manſit habitus humilis, victus tenuis, ſomnus breuis. Si meliuſculam veſtẽ quæcunq; pſona attulit, nõ longam fecit cum eo morã: ſed ad alterũ tranſijt poſſeſſorẽ. Victus eius, panis cibarius cum legumine & talibus erat oleribus, vt ex eadem olla miniſtraretur egenis: niſi quòd meliùs condita, frequẽter illis præcipiebat offerri. Id dico, quod mihi ſæpiùs datum eſt experiri. Ad Romanã curiam cum eo aliquãdò profectus ſum: & quia ieiunantibus nobis pauperes priùs prandere volebat, & iterùm atq; iterùm ſuperuenientibus erogati, pluriès accidebat, in ſuperfuſa aqua & iure ſecundo vix modicum oleris aut leguminis inueniri. Et licèt plurimùm mihi ſanctus ille deferret indigno, ſæpiùs tamen cùm ſua priùs cibaria ſuperueniẽtibus porrexiſſet, vel clamitantibus miſiſſet egenis, noſtra quoq; tollebat quaſi murmuranti, ſed vt ſatis cognouerat, ſuper huiuſmodi rapina potiùs gratulanti. Pro vigilijs prolixioribus monaſterij, à quibus ſe deplorabat auulſum, ſecretis orationibus inſiſtebat. Opera manuum, labore compẽſabat itinerum: ſed & manûs impoſitionis, id eſt, confirmationis non modò infantum, ſed & perſonarum cuiuſcunq; ætatis, vbiq; ad eum & vndiq; confluentium, aliquandò de manè vſq; ad crepuſculum noctis & vltrà protrahebat: diſciplinam ſilentij, prædicationis inſtantia redimebat. Subtilioribus tamen eloquijs animum minùs apponẽs, perſonis potiùs alijs imponebat, quotiès auditoribus diſertis cõpetere talia videretur. Ipſe magìs doctrinam ſimplicem ſectabatur, ſtudens eruditioni, conſolationi, exhortationi, obſecrationi, & quanuìs minùs libẽter & minùs frequenter, interdùm tamen increpationi. Volebat enim & ipſe quinq; verba magìs in ſenſu, quàm in lingua decem millia, loqui. De mandatis Dei erudiebat ignaros, & fidei ſacramenta ad diſcuſſionem minùs idoneis, ſermonibus paucis inuoluta tradebat: quemadmodùm olìm filijs Caath vtenſilia tabernaculi nõ licuit, niſì tecta, deferre. Cõſolabatur magnificè pœnitentes, nõ modò in locutione communi, ſed multo magìs in collocutione ſecreta: flere ipſe cum flentibus, & præuenire minùs adhuc ſua crimina, ſua diſcrimina ſentientes, monitis excitare viam ſalutis ingreſſos, nunc parata fidelibus præmia, nunc priorum exempla proponens: obſecrare deuotionis capaces animos, diuinã erga homines charitatem affectuosè cõmendans, & commemorãs beneficia, vel ſingulariter aliquibus perſonis, vel cõmuniter vniuerſis exhibita. Improbos etiam duriùs arguens, increpare, horrorem malitiæ, flagitiorum maculas execrans, & futura velut ſub oculis ponens ſupplicia, terribili proſecutione depicta. In colloquijs etiam familiaribus, quemadmodùm ventus Aquilo diſſipat nubes, ſic verba detractoria, noxia, ocioſa, non modò facie triſti, ſed & repræhenſione congrua præcidebat. Sed vt verborũ fructus ex operibus innoteſcat, ad ea deincèps accedendum.

Eius victus

1 Cor. 14.

Num. 4.

Pro. 25.

CAP. VI.

In ſua Eccleſia quæ inuenerit merito corrigenda.

IN eccleſia ſua reſidens nouus Pontifex, inùenit quod vehementer doluit, negligenter in ea fieri opus Dei, vt non tam remuneratio pſtolanda, q̃ metuẽda maledictio videretur. In moribus clericorũ nõ ſatis ei placuit, quia nec Deo credidit complacere Epiſcopij & clericorũ incultę vel ruinoſæ domus, priſtinos habitatores negligentiæ arguebant. Parochiales eccleſias & decimationes diœceſis ex magna parte viri potentes laici, vel ab eis alij poſſeſſione ſacrilega detinebãt. Sacerdotum vita minùs probabilis, & ſibijpſis plurimùm noxia, & plebibus pernicioſa exiſtebat. His & huiuſmodi rebus intendit & ſuperintendit epiſcopus, ſuum ſibi nomẽ di-

interpretans. Orationi inſtitit deuotione fideli, & prælatus in ſolicitudine ſubditis operam ſedulus & circunſpectus impendit. Super omnibus tamē confiſus eſt magis orationi, q̄ induſtriæ propriæ vel labori. Deniq;, quod vix aggrediendum fuerat, vix ſperandum, de eccleſia ſua magnos & nobiles viros amouit clericos ſeculares, & pro eis regulares canonicos introduxit: neutrum ſibi imputans, ſed diuinæ ſapientiæ, fortiter & ſuauiter omnia diſponenti, ſine graui ſcandalo vtrunq; opus perfecit. Ordinatos quoq; canonicos, in diſciplina morum diligēter inſtituēs, egit vt diuina officia digniùs & honeſtiùs celebrarēt, vt eorū cōuerſatio regularis & opinio acceptabilis, ad ſalutaria ſtudia cæteros quoq; tam clericos quàm laicos excitaret. Cum q̄bus intrans & exiens fidelis antiſtes, pſallebat in choro, in clauſtro, vel capitulo reſidens, de ſpiritalibus ſtudijs ſiue etiam temporalibus conferebat agendis, quemadmodùm magiſter diſcipulos erudit, nutrix fouet paruulos ſuos. Necnon prouidit eis ad tempus, ſed in poſterum quoquè de reditibus epiſcopij non modicam contulit portionem: vt merito ſimul & numero clerus Domino ſeruiens augeretur. Et ſuę tamen domui reſtituit ampliora, pręſertim ex parochiarum ſtipendijs & ex decimis, quas de manibus tyrannorum per cenſuram Eccleſiaſticam potenter ëruit, vel liberaliter pecuniarum collatione redemit. Cæteros etiam ſacerdotes & corripuit & correxit, eccleſias neceſſarijs vtenſilibus, pallijs, libris & veſtibus competenter ornauit: nullam penè capellam in toto epiſcopatu ſine argenteo calice dereliquit. Vbì aliam comperit non ſuppetere facultatem, (Siquidem valdè inops eſt regio) ex ſingulis domibus oua ſingula per hebdomadam colligi & venundari fecit, donèc ad precium calicis peruenirent. Pecunias non repoſuit, auaritiæ idolum deteſtans. Annonas annotinas eſſe, & ſuis annis voluït deſeruire. Debita grandia non contraxit, nec qualibet occaſione ſeruus fieri voluït fœnerantis, ſua ſemper mediocritate cōtentus. Comites religioſos & paucos, in ſua pręſertim diœceſi, circunducens, eccleſijs fieri noluit oneroſus, obſecrans hoſpites ſuos, vt quod minus in familia vel equitaturis conſumerent, fratribus ſuis, qui nuſquàm illi deerant, erogare pauperibus non pigeret. Cathedralem baſilicam texit lapidibus, caput & campanaria plumbo operuit: Quam multipliciter pro qualitate prouinciæ decoratam, ornamentis etiam competentibus illuſtrauit. Exteriorem quoquè decorem, vt decuït, domûs Dei diligens & procurans, ſuas & clericorum domos vel renouauit, vel nouas condidit, non admirationem intuentium captans, ſed moderata inhabitantium commoditate, vel mediocri amœnitate contentus. Specialis ſiquidem cura extitit præſuli & ſolicitudo permaxima ſuper egenis & ægris vtriuſlibet ſexûs & cuiuſcunque ætatis. Domus eius omni tempore xenodochium fuit. Maximè tamen ante meſſem menſibus tribus, quandò maximè ſolent, illis pręſertim in montibus, illis in rupibus, alimenta deficere, ſingulis annis ſtatuerat agapen fieri generalem, & quotidiè multitudinem vndiquè concurrentium pane refici & pulmento. Nihilominùs quoq; per vniuerſam diœceſim ſuam inualidos & deſperata ægritudine decubantes ſtudioſè perquirēs, in victu & veſtitu neceſſaria prouidebat, per ſeipſum, quos poterat: quos non poterat, per fideles nuncios ſæpiùs viſitans, & erga eorum curam ex contingentibus nihil omittens. Quibus cubicula propria vel ſuorum ſolaria deerant, dabat operam, vt perſonis committerentur fidelibus & deuotis, apud quos humanitatem eis faceret idoneam exhiberi. Ipſe verò, quacunquè pergeret, tanta libertate, tanta affectione curam gerebat huiuſmodi miſerabilium perſonarum, vt nummos, cibos & veſtimenta non poſtulantium importunitas extorqueret, ſed charitas vltrò porrigeret. Pluris etiam æſtimabat occaſionem ſibi pręſtitam miſerendi, quàm exhibitum à ſe beneficium quodlibet indigenti. Quotiès eius munera lachrymæ pręuenerunt, vt pictaris adeps holocauſto pontificis non deeſſet? Furabatur quę ſua erant, etiam quę ſuorum, vel ſibi adeò familiarium, vt certus foret, in ſuo eis damno fore complacitum.

Sap. 8.

Eccleſias vt ornâtit.

In ædificijs quid ſpectârit.

Hoſpitalitas inſignis

Erga ægros cura & benignitas ſingularis.

CAP. VII.

EST mecum frater, qui in ſua ei adoleſcentia notus extitit & acceptus. Eo dici referente, quòd apud matronam aliquandò deuotiſſimam, velut alteram ſibi Martham miniſtrantē, recumbens, panes abſcondit in ſacculo, quem ferebat. Aduertit mulier, & panes alios & alios frāgens atque declinans, dabat

Exemplū rarum in Archiepiſcopo.

opportunitatem, donèc ſacculus impleretur. Surgitur iam à menſa, ſed pietatis furtum epiſcopus ferre non præualet. Adſtantem deniquè, quem prędixi, tunc ſęcularem, nunc monachum, in cōſenſum huius operis adſciſcēs, innuit vt cadentem ſacculum clàm ſuſcipiens, abſportaret. Suſcepit, tulit, & reſignauit iam ſedenti ſuper humile animal ſuum.

CAP. VIII.

Luc. 10.

ALPEM quandoquè grauiſſimam, cui nomen Columna * Iouis, tempore hyemis pertranſibat. Occurrit anicula ſeminuda, debilis, algens, & lachrymis vſquequaquè reſperſa. Videns ſacerdos, immò Samarites, non tranſijt: ſubſtitit, & conuenit ſocios ſuos, dicens: En mater mea. Nec ſine ſingultu & lachrymis compaſſionis adiecit: Me miſerum: perit frigore mater mea. Quid faciemus ei? Si damus nummos, nihil proderunt morienti. Quis noſtrûm poteſt ſibi ſubtrahere, vndè poſſit iſta vitam protrahere? Quæſiuit, & non inuenit, quòd omnes ſibi in periculo poſiti viderentur, vix à facie frigoris ſuſtinentes. Hyberno ſiquidem, vt prædixi, tempore loca peſſima pertranſibant, vbi frigus vix tolerabile inuenitur ęſtiuo. Sed non fuit, qui faceret bonum, non fuit vſque ad vnum: diſſimulante eo, iuſſi pręcedunt cæteri: ipſe non ſubſequitur, ſed ſubſiſtit. Deſcendit, vnicam exuit tunicam, qua ſuper cilicium induebatur: & cucullam reſumens, miſerabilem induit fœminam, & procedit. Attamen pedes graditur viam difficilem, inter frigoris & laboris moleſtias conſtitutus.

Vide eximiam charitatem.

CAP. IX.

Aliquot xenodochia inſtituit.

IN eadem Alpe tam graui, xenodochium inops ac penè nullum reperiens, efficacem adhibuit operam & impenſam, vt ædificijs dilatatum, prædijs & animalibus locuples, tranſeuntium neceſſitati ſubſidia opportuna miniſtret. Sic in monte, qui meritò dicitur Læſionis, licèt extra prouinciam ſuam conſtituto, viam vix commeabilem, multo labore rupibus ſciſſis, ex magna parte correxit, & hoſpitalem in eo domum cum fratribus religioſis inſtituit. Tertium in * Iurenſibus ſolis xenodochiū ordinauit, vt non modò pręteritas eius eleemoſynas enarret ſanctorum eccleſia, ſed in futurum ſentiat & pręſentes.

* Virēſibus

CAP. X.

Mira charitas.

ALTERA hyeme nimìs horrida ſimilem ſupradictæ mulierculam, in vna tantùm veſte lutea tremulam & lachrymoſam, idem ſanctus inuenit. Huic etiam, alio non occurrente ſolatio, quod impenderet, non ſine corporis ſui periculo veſtem ſimiliter propriam, occultè ſibi detractam, miſerculæ tradidit, & celeriùs declinare præcepit. Ipſe verò pro ea duriùs alguit, expalluit, tremuit. & ignorantibus ſuis, inter eos diſſimulans, incommodum pariter & periculum tolerauit. Ventum eſt ad hoſpitium, & intuitus eum frater, expauit: Et heu, inquit, pater quid accidit? Conſiderans deniquè frigoris acerbitate confectum, & inueniens ſub cuculla tunicam non habere, ſuam tradidit illi, & operuit pannis in lectulo collocatum. Ibì demùm refocillatus, recaluit & ſurrexit. Ipſo fratre narrante, hoc didici, & quod ſequitur alterum pietatis opus, cum virtutibus etiam multis, quibus pręſens interfuit, & diligentiùs explorauit. Plurimis enim annis eius obſequijs deſeruiuit.

CAP. XI.

IN regione Prouinciæ per Nemauſenſe territorium pater ſanctus iter agebat. Cui obuiàm puer ſeminudus, immò etiam ſemiuiuus, exijt ex tugurio vili, & intuitus eum, interiùs ſe recepit. Intelligens itaque vir miſericors oblatam ſibi diuinitùs miſericordię facultatem, puerum ſequitur, intrat tugurium, miſeram inuenit & miſerabilem fœminam, ægritudine & inedia laborantem. In palea modica recubabat, vno tecta panniculo, non tam vilis precij, quàm nullius. Vniuerſa ſupellex, olla vna non grandis erat. Lachrymæ verba præueniunt. Accedit tamen, alloquitur, audit ſeptimam diem eſſe, ex quo panem miſella non nouit. Ibi ſuis ille non parcens, veſtes alias atque alias tollit: veſtit fœminam, veſtit & puerum, pecuniam ſufficientem ad totius menſis victualia coëmenda largitur.

De

De ſacratiſſimo patriarcha Iohanne legimus, multas ei pecunias quàm frequenter oblatas, & ab eo quàm liberaliter reſignatas eſſe pauperibus. Qui iuxta illud Cantici canticorum, Dilectus meus mihi, & ego illi, factis implebat, quod quidam ex miniſtris eius poſt ipſius tranſitum non eſt veritus dicere de eo: Sic, ſic: Tu mittendo, & ego diſpergendo: videbimus verò, quis vincat. Sic noſter quoquè eleemoſynator canalem ſeſe exhibuit, influentem iugiter aquam, iugiter refundētem, nil retinentem ſibi de plenitudine ſua. S. Iohannes Patriarcha Alexandrinus. Cant. 2.

CAP. XII.

DESCENDENTE eo aliquandò ad partes Galliæ, religioſus quidam frater, œconomus epiſcopi, per nuncium ſupplicans ſupplicabat, aliquatenùs ſibi quoquè ſuper quibuſdam agendis anxio ſubueniri, & de his, quæ tribuerentur, aliquam reſeruari benedictionem. Subriſit pontifex ad hoc verbum, propoſitum gerens aliud, aliam voluntatem. Ipſo deniquè firmiter aſſeuerante cognoui, per cuius manum pecunia penè tota tranſiuit, quòd erogatis in eodem itinere duobus millibus ſolidorum, ne vnum quidem reſeruauit, ne vnum miſit vel attulit ad domum ſuam.

CAP. XIII.

VNDIQVE iam ad eum & vbiquè confluere cœperat innumerabilis & intolerabilis multitudo, animarum & corporum remedia quæritans, tangi poſtulans, flagitans benedici. Intereà cauſa extitit, vt in monaſterio ſancti Eugendi in locis * Iurenſibus moram faceret menſibus duobus & vltrà: Vbì tantas per eum præſtitas ſanitates regio tota cognouit, vt incredibilis turba concurrens, ác ſi iurata foret in eius necem, non modo comprimeret, ſed opprimeret imbecillem. Vix tandèm locus idoneus, locus tutus potuit inueniri, turris baſilicæ ſancti Eugendi, per duas hincindè cochleas aſſcendenda. Illic poſita ſedes, lignis fortioribus circunſepta, vt ſolam manûs impoſitionem, vel auditum & reſpōſa perciperent, qui per alteram ſeriatìm cochleam aſſcendentes, per alteram exindè deſcendebant, vt nec illi, nec ſibi inuicèm poſſent eſſe moleſti. Tam multis inibì cæcis viſum, ſurdis auditum, mutis loquelam, claudis greſſum, & incommodis varijs laborantibus contulit deſiderata remedia, vt difficilè quis dinumerare, nedùm ſcribēda ſeruare potuerit ſigna virtutum, quibus in ſeruo ſuo glorificatus eſt Deus. Oēs tamen ad ſacram Eugendi beati memoriam tranſmittebat, vt gratiarumactionem Deo & venerabili ſoluerent confeſſori. * Virēſibus Innumeri ꝑ ſanctū viſū curātur.

CAP. XIIII.

INTER crebras aduentantium multitudines, horribilis quædam matrona pręgnans, ſuper equum minùs quietum, minùs domitum properabat. Offendens equus in via, & exacerbatus ad mulieris ruinam, grauiter fremere & calcitrare cœpit atrociter circa eam. Adhærentem deniquè carni interulam multis in locis, pedibus ſcindens, nihil nocuit nomen præſulis inuocanti. Cui demùm exhibita gratias egit, periculum referens, quod euaſerat, & oſtendens omnibus veſtem laceratam, corpus illæſum. Fœminam ſeruat illæſam.

CAP. XV.

AFFVERVNT tres viri de ciuitate Lauſanna, ſub obteſtatione diuini nominis firmiter aſſerentes verbum dignum memoria, dignum reuerentia, dignum admiratione, ſed quod in ore trium teſtium ſtare debeat. Clauſos ſiquidem in ergaſtulo perhibebant aliquandiù ſeſe fuiſſe detentos. Interìm cœpit in ciuitate illa virtutum, quas per beatum Petrum Dominus actitabat crebriùs, fama crebeſcere. Ad cuius nominis inuocationem fideli ſupplicatione cōuerſi ſunt, eius ſibi meritis poſtulantes diuinitùs ſubueniri. Contigit igitur die clara cuſtodes ſuos ludere alea ante oſtium carceris obſeratum, illos clauſos & compeditos interiùs lamentari ſuæ calamitatis ærumnas. Adeſt intereà pontifex inuocatus, ſoluit compeditos, manum porrigit, aperit oſtium, iubet vt exeant. Sic manifeſtus apparens, viros extrahit & educit. Et cùm nulla foret mora vel opportunitas diuertendi, ſequētes pręuium ducem ſuum, ſuper tabulas, quibus ludebant, inter me- Educit tres viros è carcere ſtupēdo miraculo.

dios tranſiêre cuſtodes. Nec mirum, ſi videri ab hoſtibus præſentes ipſi non pote-
rant, qui ſic ſibi videre videbantur abſentes. Nec ab eis pontifex antè diſparuit,
quàm euaſiſſe pericula,& ad locum ſeſe cognoſcerent perueniſſe ſecurum. Vnde eti-
am voto ſeſe obligantes,non guſtauêre cibum, donèc ad ſui præſentiam liberatori
accederent,noua & mira Dei magnalia prædicantes.

CAP. XVI.

VERVNTAMEN ſicut multis innotuit,locus ille admodùm ſterilis eſt,
& nihilominùs grauis acceſſu, vt cibaria vix ex ſe proferat, vix aliunde re-
cipiat. Compatiens proindè vir miſericors multitudini confluenti,quæ à
domo vel à diœceſi ſua per fideles nuncios poterat obtinere, quicquid ab
aduentantibus ſuſcipiebat oblatum, in cibos pauperum erogabat. Accidit autem,
vt die quadam ſabbati propter aëris intemperiem ad venundandum conuehere ſo-
litis negaretur acceſſus, & miniſtri ſuggererent nullam penitùs facultatem, conſili-
um nullũ ſuppetere,vt inſtanti Dominica poſſet refectio conſueta pauperibus exhi-
beri. Erant enim plura millia,& vna tantùm porcina ſibi perna,cum modica victu-
rum quantitate remanſerat, vt totum ſimul caperet olla vna grandis quidem, ſed
Paſcit plurimos cibo modico. hæc quid inter tantos? Imperat tamen, vt quod poſſunt, id faciant: quod habent,
hoc prębeant, quandoquidèm ſpes nulla ſuppeteret aut facultas ampliora quæren-
di. Manè facto, coctis cibarijs, in atrium introducta pauperum multitudo, cui vi-
derentur preparata poſſe ſufficere. Refectis, illis cùm adhuc eſcæ ſuppeterent, alij
ſunt introducti : & ipſis iridèm ſatiatis, mirabantur quòd cibus adhuc ſupereſſet.
Nec priùs ceſſauêre, quàm dies cum eſcis ſimul & pauperum numeroſitate defice-
ret. Nec mihi fateor mirum videri debet,lectorem meum non mediocri ſuper hoc
admiratione mouêri. Alioquì ſi ſic factum credere quis detrectat, ſic creditum non
diſcredat. Videat tamen, cui potiùs ſit credendum, prędiudicio ſuæ negationis,an il-
lorum narrationi, qui præſentes fuerunt, viderunt oculis, manibus tractauerunt.
Sed tranſeundum nobis ad alia, nè ſuper miſerationibus huius viri miſericordia,
parturire incipiat copia congeſta faſtidium.

CAP. XVII.

COEPIT inter hæc vir Dñi fidelis, ad tantum ſibi à tot & tantis exhibitum
Vir ſanctus mundi fauores pertimeſcens, fugit ad Germaniæ cœnobium. fauorem pauere & tędere,cœpit contriſtari & mœſtus eſſe,cœpit talia me-
ditari, taliter conuenire ſeipſum : Quid eſt, quod actitas? Nullum tibi lu-
crum, lucrari mundum, & animæ tuæ facere detrimentum. O doxa,doxa,
inſlatio aurium, quàm perniciosè miſeris, cum quibus ludis,illudis? Riſui tuo dice-
rem,ſi non deſiperem,Quid fruſtrà deciperis? immò quid decipis? In errorem indu-
cis,quos beatificas : allidis, quos eleuas:deijcis,quos exaltas. His & ſimilibus lo-
affectuoſiùs & efficaciùs, quàm noſtra queat imperitia capere vel effari,futurum iu-
dicium, dijudicando ſeipſum,præueniens & declinans,quaſi de nouo ſtatuit mundum
fugere,ſibi grauiùs imminentem. Per vias igitur difficiles, per loca potiùs inuia ſub
medio noctis ſilentio cum vno tantùm comite, cæteris ignorantibus, exijt fugiens
ſeculum & ipſius honores. Perueniens deniquè ad cœnobium quoddam ſui ordinis
Ciſtercienſis, in Germania conſtitutum, vbi quodammodò ſurdus eſſet & mutus,
nec intelligens cęterorum verba,nec intellectus ab eis,quàm diù licuit,inter eos in-
trans & exiens, vt ſimplex Monachus habitauit. Mutauerat enim in via ſocios,
vnum poſt alterum, occaſione quæſita, donèc haberet, qui eſſet ignotus. Quis il-
las cogitet ferias ,illud gaudium ,illam ſolennitatem? Sabbatizabat Deo iuxta deſi-
derium cordis ſui, & in ſuo ſibi Sabbato complacebat. Sed interìm ille ſic maneat,
cui bonum eſt ibì eſſe: ad eos potiùs redeundum, quos clandeſtinus deſolatur & ve-
hementer affligit abſceſſus. Manè facto, cùm minimè apparet, repleti ſunt domeſti-
ci eius ſtupore & eſtaſi in eo,quod contigerat illis. Quęſitus in cubiculo nec inuen-
tus,quem meritò diligebãt:per eccleſias,vicos & plateas quęritur,& minimè reperi-
tur. Paſsìm interrogant occurrentes,& non eſt,qui indicet, qui viderit eum, qui au-
dierit verbum quodcunq; de eo. Non eſt qui dicat, Deſcendit in hortum aromatum,
vt paſcatur delicijs ſpiritualibus, & gratiſſima cæleſtium colligat lilia gaudiorum.
Egreditur ſermo in populum, quòd receſſerit paſtor bonus, lumen oculorum ſuo-
rum

rum, dereliquerit eos & ſublatus ſit, in quo erat theſaurus ſuus & cor ſuum. Solennis illa frequentia in mœrorem, & vniuerſa deuotio vertitur in lamentum. Exeunt, qui perquirant, circumeant regionem, ad loca etiam remotiora procedant. Sed quis vnam in toto reperiat orbe perſonam, tam ſtudioſè fouentem latebras & ſecreta captantem? Veruntamen diſponente eo, à cuius facie in immenſitate creaturæ nullus abſconditur, inuentus eſt, agnitus eſt: tandèm aliquandò eccleſiæ ſuæ redditus eſt & reductus ad ſuos: Siquidem inter cæteros vndiquè quæritantes, iuuenis quidam, quem à puero ipſe nutrierat, ad monaſterium illud adueniens, egredientibus fratribus ad laborem, dum ſingulos intuetur, in eum repentè iniecit oculos, & agnitum protinùs appræhendit, tenuit & exclamauit. Mirari omnes, & nomine eius audito conqueri, quòd lucerna ſub modio tam diù latitâſſet. Sacris eius veſtigijs congregatio tota proſternitur, & ſibi poſtulat indulgeri, quòd nullam ei reuerentiam exhibuiſſet ignara. Fleuêre ſinguli, & dignis magnificare præconijs obedientiæ eius & humilitatis exempla cœperunt. Flere & ipſe prę cæteris, quòd indignus foret frui diutiùs iucunditate conceſſa, & quòd guſtatam dulcedinem ſapientiæ magis eſuriens magisque ſitiens, retraheretur ad negocioſæ vitæ pericula & labores. Auditum eſt in terra illa, & celebri ſermone vulgatum, quòd apparuit vir propheta, potens in opere & ſermone. Iterùm turba ruit & irruit: iterùm fit concurſus moleſtior ab vberibus deſideratæ quietis auulſo. Iam verò enarrari non poteſt, & ſuperfluum eſt conari, cum quanta deuotione & exultatione vniuerſæ terrę tanquàm rediuiuus apparuit, quoniam ſicut diſcipuli viſo Domino, gauiſi ſunt. Nec minùs vberes, & ſi magìs breues, lachrymas ſuccedens gaudium, quàm prędecens mœſtitia parturiuit.

Reducitur ex monaſterio ad Eccleſiam ſuam.

CAP. XVIII.

PRIVSQVAM vir ſanctus officio fungeretur Abbatis, vtrunque parentem de ſeculo nequam eripuit: fratrem verò ſe minorem Andream, ad Ieſum Petrus trahens, recompenſauit quodammodò, quòd primum Petrum adhuc Simonem, ad eundem pręueniens frater eius Andreas adduxit. Hic itaque Patrem in Bonavalle conſtituit, matrem in collegio ſanctimonialium fœminarum, loco, qui dicitur Sancti Pauli, pro facultate ſui ſexûs & ſuprà, Ciſtertienſis æmulantium ordinis inſtituta. Cui adhuc nouellæ plantationi, ad fundatoris inſtantiam & præceptum Abbatis ſui, ſenior Petrus pluribus annis profuit magìs, quàm pręfuit. Ad eiuſdem tamen diſciplinæ cœnobium, quod Bitumen vocant, ad liniendam arcam, videlicèt intùs & foris, in virginibus corpore & ſpiritu ſanctis, eandem poſteà filius matrem tranſtulit cum ſorore, quæ ipſius cœnobij multo tempore fideliter & vtiliter curam geſſit. Nonnullas etiam alias ſui generis idem ſanctus virgines ſeu viduas ordinauit. Proximus eſt Stamedio Tarentaſienſis diœceſis locus: cui perindè, ſicut cæteris quoquè religioſis, beneficia plurima ſedulus impendebat.

Parentes & fratrem ad cœnobium adducit. Iohan. 1.

CAP. XIX.

SCRIBI fecerat libros beati Auguſtini ſuper Pſalmos, & nulli adhuc eccleſiæ deputauerat, ſed ſudabat eleemoſyna in ſinu eius. Præſidebat verò Maurienenſis eccleſiæ magni meriti Bernardus epiſcopus, ſicut in ea potiſſimùm regione, fœcunda virorum paupertas, plures ſibi penè contemporaneos inſignes edidit ſacerdotes: Sanctum videlicet Hugonem Gratianopolitanum, Iohannem Valentinum, Iſmidionem Dienſem, Airaldum & Bernardum. Maurienenſes, noſtrum hunc Tarentaſienſem Petrum, & Ancelmum Belicenſem, ſuper cuius tumulum, dum ſepeliretur, diuinitùs ignis illapſus, accendit lampades, ſuper eundem locum coram ſigno Crucis appenſas.

Aliquot inſignes Epiſcopi.

CAP. XX.

ACCEDENS ſanè prædictus epiſcopus Mauriennenſis Bernardus ad Bitumen, ſuæ diœceſis monaſterium, confitenti ſibi ſuas offenſiones, vt ſæpiùs actitabat, genetrici venerabilis Petri Tarentaſienſis, iniunxit huiuſmodi pœnitentiæ fructum, vt ſuprà commemoratos beati Auguſtini li-

bros ſuis donari ſororibus impetraret. Poſt breue tempus archiepiſcopus affuit, & accedens ad eum mater, interrogabat an neceſsè ſit peccatoribus iniunctam ſibi pœnitentiam adimplere. Reſpondenti, Vtiquè: ſupplicat, vt miſereatur animæ matris ſuæ, cui ſuus huiuſmodi pœnitentiam præſul iniunxit. Sic eoſdem ſibi collatos codices eiuſdem cœnobij virgines, ob reuerentiam largitoris, chariùs amplectuntur.

CAP. XXI.

VTRVNQVE verò parentem, dies ſuos in ſenectute bona & religioſa conuerſatione feliciter conſummantem, deuotus ad Deum in officijs omnibus Eccleſiaſticis, ſed in huiuſmodi deuotiſſimus, ſepeliuit: quibus, iuxta mandatum Domini, honorem debitum viuis exhibuit & defunctis. *Exod. 20.*

CAP. XXII.

BEATITVDINVM cauſas & prēmia in Euangelio veritas ſermone commendans, inter cætera ait: Beati pacifici, quoniam filij DEI vocabuntur. *Matt. 5.* Quod huic ſacro præſuli exercitium ſeu meritum quia non defuit, ſine vlla ambiguitate aſſerimus, quòd in ſpiritu adoptionis, filij Dei nomen hæreditauit. *Pacis componendæ q̄ fuerit ſtudioſus.* Implàcabiles ſiquidem inimicitias & odia inueterata frequenter extinxit, grauia admodùm bella compeſcuit, deſperatas reconciliationes inter maximos etiam principes, Domino cooperante & ſermonem eius confirmante ſequentibus ſignis, effecit. Inter principem ſuum Comitem Hymbertum & Hildefonſum Comitem Tholoſanum, in regione Gratianopolitana eo tempore dominantem, non ſolùm multis incendijs, ſed & homicidijs guerram diutiùs agitatam, multo labore ſedauit. Cuius occaſione negocij, ad illuſtrem Anglorum regem Henricum vehementer deſideratus acceſſit, & tam reuerenter exceptus eſt, vt excedere modum omnem humanum deuotio videretur. *Hērici Angliæ regis erga eū reuerentia.* In ipſo quoquè itinere diuina per eum virtus miraculum ſingulare perfecit, quod diligentiùs proſequi reor operæpretium fore.

CAP. XXIII.

SANCTI Symphoriani dicitur caſtrum Lugdunenſis eccleſiæ, paucis ab vrbe millibus diſtans, vbì vir fidelis & religioſorum officioſus ſedulusque ſuſceptor, magnæ conuerſationis pariter & opinionis Abbatem ad hoſpitium ſuum aliquandò quaſi vim faciendo pertraxit. Huic iuuencula erat filia, miſerabili incommoditate laborans. Egerat enim quædam mulier malefica, per nequitiam inuidæ ſocrûs inducta, vt languore tabeſceret deſperato, nec viri ſui præſentiam, nec adſpectus vllatenùs toleraret. Affectione muliebri genitrix perſuaſa, vt ſatanas ſatanam eijceret, famoſum quendam maleficum accerſiuit. Affuit, explorauit, agnouit, & mulierculam aſſerens inferraram, terit arborum cortices, pocula verbis & herbis infecta propinat. Mordet etiam dentibus proprijs brachium miſeræ mulieris. *Res valdè mira.* Res mira, res noua, res, nî fallor, hactenùs inaudita. Ab illo quidem languore conualuit, ſed interdùm velut ex corde procedere ſentiens acus, cruciabatur atrociter, donèc per morſuram brachij, quam nulla cicatrix obduxerat, acus educeret vis occulta. Crudele remedium, ſed huiuſmodì congruebat authori. Plures in hunc modum, quàm triginta per temporum interualla prodierant: quædam, vt vulgò dicitur, excapſatæ, quędam admittendis filis idonea foramina p̄ferentes. Prætereà prædictus Abbas ad domum, vbì hęc actitabantur, aduenit. Celebris eſt perſona, cuius hoc opus & alia non indigna admiratione narrantur: ſed parcendum adhuc ſuperſtiti, & nomen credidi reticendum. Huic pater anxius miſerabilem exhibet filiam, nec ſine lachrymis lugubrem explicat tragœdiam. Eadem hora fit fides dictis, & ſentiens acum, mulier gemebunda deplorat. Iam peruenerat ad foramen, ſolitus iam præceſſerat cruor, iam cœperat apparére, iam particula eius exierat. Et accedens vnus ex fratribus Laicis, eidem Abbati deſeruiens, cruentam extraxit, annis pluribus ad teſtimonium conſeruandam. Orat Abbas, & locum vulneris tangens, in virtute fidei pollicetur, nec ferrum vltrà, nec chalybem exindè proceſſurum. Factum eſt: ſed mutata materia eſt, malitia necdùm prorsùs extincta. Cœperunt lignei ſudes paruuli, quales vulgò brocas appel-

appellant,ex quercino robore vel fraxinei, pro ferreis acubus egredi, craſſiores ſpinis & modicè longiores. Nec vnius tamen omnes,ſicut nec acus fuerant, longitudinis vel craſſitudinis erant. Sedecim in hunc modum intrà annum & paucos menſes ex muliere ligna prodiêrunt. Affuit demùm reuerẽdus Petrus antiſtes,cui diuinitùs ſeruabatur tanti miraculi plenitudo. Offertur mulier Miſſarum ſolennia cẽlebranti, ſicut præceperat veſpere præcedenti. Eadem hora ſeptimũdecimum lignum ex muliebri carne egreditur,quod ſub oculis omnium ſacellanus extraxit. Confitentem itaq; mulierem præſul abſoluit, & ſacram ei tradens Euchariſtiam,ab omni deinceps cuiuſcunq;. materiei progreſſu iubet eſſe ſecuram. Sic ab omnibus iam præſtigijs liberata,adhæſit viro,filiosq; procreauit. Et,vt dicitur,hodieq; ſuperſtes, virtutem ꝓ̄dicat,quam in ſeipſa feliciter meruit experiri. Petrus de Fraxinero,dicitur pater,notus,etiam honoratus inter conuicaneos ſuos: vt ſi quem dubium nouitas tanta reddiderit, probare forſitan liceat, quod credere detrectârit.

CAP. XXIIII.

IN diebus eiuſdem præſulis, vicinas prouincias & Romani Imperij ex maxima parte eccleſias ſchiſmatica rabies occupauit. Solus ipſe ex metropolitanis vel propè ſolus regionum illarum & ſchiſmaticis palàm reſtitit, & immunis perſtitit in eccleſia ſua. Sed plurimos ex circumpoſitis reuocauit ad catholicam vnitatem, vicinas vndiq; prouincias liberè penetrans,liberè prædicans cleris & populis, plenis authoritate ſermonibus improbos & obſtinatos hæreticæ arguẽs prauitatis. Nihilominùs tamen deuotis eum colebat Imperator officijs, non minori ei reuerẽtia obſequẽs,quàm ſæuitia catholicos perſequens cæteros circunquaq;. Nec deerãt, qui indignarentur,qui cauſarentur, qui conarentur animum principis aduersùs eũ potiùs exacerbare,dicentes: Quid ſibi vult,Imperator bone,quod actitas? Nunquìd deſtruere eſt cauſam tuam,ſic colere,ſic honorare eum,qui ſic impugnat, qui ſic impetit eam? Ille nos deteſtatur,nos execratur,hæreticos nos denũciat,nos anathematizat:& tu velut angelum Domini eum ſuſcipis, publicè & priuatim eius prædicans ſanctitatem? His & huiuſmodi verbis;quantùm tamen audebant, crebro pulſabant ariete imperatorij robur pectoris filij diffidentiæ,filij ſcelerati. Cui ſuggeſtioni Herbertus quidam,Chryſopolitanæ incubator eccleſiæ,ꝑ cæteris inſiſtebat,. iterùm atq; iterùm aſſeuerans, nõ ſeſe ſatìs mirari poſſe,quibus ille præſtigijs Imperatorem,tanta præditum ratione,taliter dementâſſet. Multos enim archiepiſcopos,epiſcopos & abbates,etiam ſibi quondàm chariſſimos, pro eadem cauſa idem Imperator in exiliũ egerat. Ciſtertienſis ordinis fratrum nõ modò perſonas aliquas, ſed numeroſa collegia ab eodem Herberto & ſimilibus, ſi quos tamen ſimiles habuit,ſuis extrudi cœnobijs non prohibuerat, & huius vnius ſeſe ſuffragijs quàm ſuppliciter commendabat. Fertur etiam, quòd eidem nequiſſimo,monita peſſima ſuggerenti,dignum memoria,dignum dederit admiratione reſponſum:Si hominibus,vt merentur,contrarium me exhibeo, túnc velis,vt euidenter opponere me incipiam Deo?

Schiſma vexat Eccleſiam.

Impatoris erga ſanctũ virum reuerentia.

Imperator Eccleſiaſticos ꝑſequitur.

CAP. XXV.

EXtat in diœceſi Chryſopolitana cœnobium, quod Bethania nominatur. Illò venturum Tarentaſienſem archiepiſcopum Herbertus audiens,præmiſit,nũcians eadem die ſeſe venturum. Expauit Abbâs, & cum multa anxietate in occurſum properans viri ſancti, ignorare ſeſe,quid ageret, cauſabatur. Cui ille: Angulus, ait, nobis quantuluſcunque ſufficiet:nè turberis. Veruntamen diuina pro eo vltio militauit,& ægritudine occupatus apoſtata, quod diſpoſuerat, non impleuit. Exindè vir beatus ad Imperatorem acceſſit, in ciuitate Chryſopoli conſtitutum. Vbì etiam ab oppreſſione Catholicorum, maximè religioſorum, quantùm potuit, eius animum reuocauit, regis iram, rugitui ſimilem leonino, monitis ſimul & intercceſſione compeſcens. Conuenit autem ſolita deuotione populus ciuitatis ad eum, & innumera etiam de vicinis locis vndiquè multitudo confluxit. Quibus inter cætera de prædicto hæretico verbum faciens, nec ipſius

malitiam veritus, nec præſentiam Imperatoris,per quem erat intruſus, orationem indixit omnibus generaliter,vt manus Domini acceleraret ab illius tyrannide eccleſiam liberare,vel mutando hominem,vel mulctando: vt conuerteretur ad pœnitentiam, vel de medio tolleretur. Oratum eſt,& infra quatuor aut quinq; dies miseram idem ſchiſmaticus animam exhalauit. Accidit tamẽ,vt interea viſitatus à reuerendo Belleuallenſi Abbate,ad primũ gratulari videretur aduentum. Cõuentus autem de confeſſiõe peccatorũ,& admonitus de pœnitentia,pugillũ ſtrinxit, & applicans ori, buccinabat in eo. Poſt modicum verò deponens manũ,quã ſtrinxerat, ore canebat. Erubuit abbas,ꝙ non poſſet aliud obtinere reſponſum:& agnoſcens iudiciũ Dei, nõ ſine multa cõfuſione receſſit. Needùm vir ſanctus de ciuitate exierat, & iam in plauſtro boum Herberti cadauer afferebatur infauſtum, clamãte populo & dicente: Benedictus Deus,qui tradidit impium.

Heribertus Epiſcopus ſchiſmaticus miſerè perit.

CAP. XXVI.

Confirmat Catholicos per Italiã.

IDem quoq; vir ſanctus,à catholico Papa reuerendiſſimo Alexandro tertio accerſitus,per Italiam & Tuſciam magnificè conſolabatur catholicos,& ſchiſmaticorum facies ignominia & confuſiõe replebat,cùm in ipſis vrbibus, vbi pſeudoëpiſcopi præſidebant, palàm & publicè eandem hæreſim condemnaret, vniuerſo populo deuotiſſimis illũ obſequijs proſequente,immò etiam Domino ſignis varijs ſermonem confirmante. Nec perſonæ alterius ſummus Pontifex tantum honorem exhibuit, nec Romana eccleſia eo tempore epiſcoporũ aliquem ſic admirata eſt,ſic reuerita,ſic amplexa. Soli reſpiciebant ad manus eius, vt munera conſequerentur egeni. Nam ſpiritalis gratiam muneris omnes pariter affectabãt. Et quẽadmodùm multo tempore per Burgundiam & Lotharingiam actitaret, per regiões Italiæ,Tuſciæ & Campaniæ in aduentu,in ſtatu,in reditu ſuo celeberrimæ ſanctitatis eius authoritas in conſcientijs proprijs coram Deo fidutiam maximam, coram hominibus reuerentiam & conſtantiam præbens catholicis,ſchiſmaticos nihilominus confundebat intùs & forìs. Auſus eſt tamen tyrannus quidam perſequi redeuntem, perſonam eius iniurijs afficere cogitans,vel de equitaturis circiter quinq;,vel de ſupellectili tenuiſſima facere prædam. Cuius inter currendum ruit equus in præceps, & fracto crure,ſolo decubuit. Expauit homo,& in ſe rediens, gratias egit pro dãnatione,quam meruit,damno ſeſe potiùs eſſe mulctatum,non minori deuotione procedens ad proſequendum & obſequendum,ꝗ̃ furore priùs ad perſequendum fuerat animatus. Secutus deniq;,& tunc primùm conſecutus eſt. Pedibus eius aduoluitur, humiliter ſatisfacit,nec ſatis illi, quicquid facit, miſericordiæ eius tribuens, quòd poſſeſſore equus occubuit.

CAP. XXVII.

IN cœnobio poſitus Longiuadi, morem gerere teneor chariſſimis mihi fratribus & Abbati. Indè eſt,quòd ſtylum reuocans à propoſitis, quæ multorum mihi multùm credibili teſtimonio ſuggeruntur, inſerenda putaui. Ex petitione *Lugdunenſis epiſcopi,& venerabilis Abbatis ac totius congregationis inſtantia,ad prædictum monaſterium,vt in memoria ſancti Bernardi Claræuallis nouum dedicaret altare & cœmeterium benediceret,vir beatus acceſſit. Sũmis etenim expetebatur votis,à qbuſcunq; eius pſentia poterat obtineri, & accerſiebatur vndiq;, vndiq; trahebatur ad celebranda eiuſmodi ſacramenta. Affuit certa die pontifex expectatus, & multitudo tanta conuenit,vt negarent viri grandes atq; grandæui,ſimilem vſpiàm ſe vidiſſe. Veruntamẽn affuit tentator, opportunitate inuenta, cuidam perſuadens argenteam furari crucem, modici quidem ponderis, ſed particulã ligni Domini continentem. Aduertitur à fratribus ſacrilegium,& ſacro præſuli ſine dilatione ſuggeritur. Nec cunctatur anathematizare ſacrilegum,in virtute Chriſti præcipiens,nè priùs liceat homini monaſterij egredi fines,quàm reſtituerit ſignum crucis,firmiter conteſtatus, quòd nullatenùs poſſet auferri. Perſtitit tamen improbus vſq; in diem alteram,donec epiſcopus receſſiſſet. Sed nec tũc egredi potuit, niſi priùs reddita cruce,& altari ſacro,vbi fuerat,impoſita. Viderat mulier ſcyphum ligneũ, concupiuit viſum,tulerat & abſconderat concupitũ, abſcõditũ abſportabat infelix. Nec mora:punit in oculis,p quorũ feneſtras mors introierat. Expetit vnũ è fratrib', needũ penitùs,ſed penè cæca vaſculum ꝓfert,cum ſatisfactione reſtituit, & vltricem cri-

* Lingonenſis

Excommunicat ſacrilegũ, & ille fugere non poteſt.

criminis caliginem mox euadit. Sic accedens vnuſquiſpiam ad monaſterij ianitorem, coram eo cucullam, quam male tulerat, in hæc verba proiecit: Tolle tibi cappam hanc manicatam, quam frequenter attentans efferre non potui, neſcio qua virtute prohibitus. Phreneticum iuuenem, vel potiùs energumenum, ſicut creditum eſt, & credibile erat, plurimi baiulabant, à die iam ſeptima nec ſumentem cibum, nec verbum aliquod proferentem. Iuſſus quieſcere, iuſſus loqui, in neutro obtemperabat ſacerdoti. At ille ſub pectore pulſat hominem, contra dæmonem indignatus. Nec mora, per fluxum ventris obſcœnum, vt viſum eſt, alter dæmonum exijt, & alter manſit, quòd miſerum non omninò talis egeſtio liberauit. Nec moram fecit epiſcopus propter populum comprimentem: ſed cùm foris ſtaret, oratorium introiuit, vbi rurſus exhibito iuueni impoſuit manus: & odoris dirißimi vomitu repurgatus, ad modicum requieuit, ac deincèps loqui cœpit, cibum ſumpſit, & officia reliqua ſanæ mentis impleuit. In eiuſdem baſilica monaſterij iam tribus annis ſurdum & mutum filium mater afferens viro Dei, ad ipſius benedictionem ſine mora loquentem liberè & audientem gratulabunda recepit. Dæmoniacus curatur. Itē ſurdus & mutus.

CAP. XXVIII.

MONASTERIVM Albæ Ripę à proximo flumine nomen accepit. Huius vicinum oppidum Bairum nuncupatur. Cuius præpoſiti vxor ſterilis cohabitabat annis quindecim viro ſuo. Adueniente demùm archiepiſcopo, lachrymabiliter obſecrabat, vt auferret ſterilitatis opprobrium ab ea. Cui ſolita pietate compaſſus, poſt orationem & conceptum promiſit & partum. Sterilis parit.

Concepit itaque mulier, & peperit filium, & iuxta verba archiepiſcopi, Iohannes eſt nomen illi. Siquidem adhuc hodiè mater & filius ambo ſuperſtites, ambo teſtes virtutis exiſtunt. Claudum etiam virum, nec ſuis pedibus accedentem, ſed oblatum manibus alienis, ibidèm ſanctus erexit: & ea ſibi nunc vſque perſeuerat gratia, vt liberè gradiatur. Intereà cęcus clamans ad eum, vt illuminaretur orabat. Cui ille: Noli, inquit, deſiderare, vt videas: vacares latrocinijs, ſi videres. Quod de homine prorſùs ſibi ignoto, non ab homine, neque per hominem, ſed ſpiritu ſuggerente cognouit. Qui licèt non videat, quantùm valet, in latrocinijs hodiè perſeuerat. Oblationes fidelium in eccleſia quadam inter Miſſarũ ſolennia ſuſcipiens, diſtribuebat egenis, more ſuo reſtituens plura pauperibus, quàm offerrent. Intereà quidam improbus vehementer inſtabat, & ſæpè rediens, nihil poterat obtinere, ſolus referens ſolam oblatione repulſam. Et dum ſeſe famelicum carere cibarijs clamitaret, chlamyde reuoluta, placentam integram, quam ferebat, ſanctus oſtendit, dicens: Hanc comede, & ab huiuſmodì petitione deſiſte. De cuius vita & peſſimis actibus corripiens hominem, tanta propoſuit, vt mirarentur, qui aderant, & cognouerant eum, quòd non eſſet opùs, vt quis ei teſtimonium perhiberet. Claudus ambulat.

CAP. XXIX.

IN dedicatione oratorij de Buſſeria, quod eſt cœnobium Ciſtertienſis ordinis in Eduenſi diœceſi conſtitutum, puer annorum circitèr nouem ſurdus & mutus, ad orationem viri DEI & manûs impoſitionem, auditum pariter & loquelam recepit. Duo etiam fratres, alter ſurdus, alter ſurdus & mutus, ab eiſdem incommodis ambo liberati ſunt. Sed & monachus eiuſdem monaſterij, per annos ſeptem oculos habens opertos albugine, & omninò cæcus, audiuit: Nè timeas fili: in proximo eſt, vt à Deo curreris. Et factum eſt ità. Siquidem intrà dies viginti aduenit clericus, qui eandem detraxit albuginem: & deincèps clarè vidit. Alſatia dicitur regio prope Rhenum, populoſos admodùm vicos habens. Hanc ingreſſus aliquandò pontifex reuerendus, in villa, cui nomen Ruſeium eſt, Miſſarum ſolennia celebrabat. Cui mulier eſt oblata, ex graui præcipitio iuncturis oſſium diſſipatis, per annos circiter nouem vix duobus baculis ſuſtentata procedens. Poſt orationem & manûs impoſitionem, modicùm ſubſtitit, & virtutem ſentiens, exclamauit. Nec mora: baculos in ſublime porrectos baiulans, incolumis facta eſt, & liberè gradiebatur: populuſque vociferans, Kyrie eleiſon, ſuſpenſis inter lapides baculis, Dominum collaudabat. Ibì etiam claudi duo protinùs ſunt erecti: prior, ad tactum eius: poſterior, priuſquàm obtinere poſſet acceſſum in medio plebis, diuina Miracula eius alia. Ruſeium, quod hodiè, vt puto, Rubeaquum dicitur.

vnctio-

vnctione præuentus. Poſt oblationem hoſtiæ ſalutaris, ſacer ſacerdos oblatum ſibi per ſignum crucis cæcum illuminauit, oculos eius liniens ex aqua adſperſionis digitorum ſuorum.

CAP. XXX.

EX relatione Stamedienſis Abbatis accepi, quòd aliquandò patrem ſanctum familiari ſuggeſtione conueniens, ait illi: Nonnullos mouet, vt comperi, pater ſancte, quòd ità paſsìm & incunctanter ſuper ægros manus imponis. Arbitrantur enim & aſſerunt, quòd iam olìm tempora miraculoſa tranſierint. Cui tale dedit ſanctus ille ſolita benignitate reſponſum: Multorum iam non modò charitas refrigeſcit, ſed fides etiam infirmatur. Exigit proindè velut de nouo rigari miraculis, foueri beneficijs fides marcida, fides ægra.

Fides miraculis cōfirmatur.

CAP. XXXI.

* Pruſilla

CRVSILLAS * vocatur oppidum Comitis Gebennenſis, vbì vir ſanctus cum Comite ipſo, & pluribus ex eadem regione perſonis ſuper quibuſdam negocijs conferebat. Ibì tres Epilepticæ mulieres miſerabiliter corruentes, altera quidem poſt alteram, palpitabant & elidebantur in terra. Ad ſupplicationem adſtātium per ſingulas orationem fecit, & incunctanter erectas reſtituit ſanitati. Quanto miſerior & miſerabilior talis ægritudo videtur, tánto ſpecialior viro miſericordię aduersùs eam efficacia ſuppetebar, vt multos ab ea curauerit, etiam quos nō vidit, & vix perſona aliqua, poſt impoſitionem manûs eiuſdem, eandem miſeriam ſit experta.

Epilepſia multos liberat.

CAP. XXXII

EST locus in Alſatia regione, cui nomen Aqueuillare, vbì ſignatam epilepticam ſub celeritate pertranſijt, & tam crudeliter miſera vexabatur, vt continuò videretur animam reddit ura. Cōuerſus pontifex & mulierculam erigens, in aurem eius ſubmiſſa voce dicebat: Neceſsè eſt, vt egrediaris ab ea. Sanata eſt ergò mulier ab illa hora, & deincèps nihil tale perpeſſa. Contigit altera vice, Miſſarum ſolennia celebrante viro Dei, vexatum hominem epilepticum exclamare. Compaſſus ille, & vice ſua ſacellanum dirigens ſuum, erigi illum præcepit & ſanari. Quod vtrunque effectui mancipatum eſt ipſa hora.

CAP. XXXIII.

VISITAVIT aliquandò ſanctus monaſterium Bellæuallis in abundantia ſuauitatis & gratiæ, deuotam ſibi congregationem ſua benedictione lætificans. Oblatum etiam puerum, qui languore corporis diuturno debilitatus, & maximè pedum deſtitutus erat officio, orando & manus imponendo ſanauit, vt liberè gradiens exultaret, vidētibus etiam cæteris gaudia ſua communicans. Mulier prægnans, cùm pariendi tempus adeſſet, periclitabatur, decem diebus parturiens, nec obliuiſcebatur preſſuræ, nullo gaudio ſuccedente. Erat ei vicinus & notus Abbas quidam, cinctorium ſacri præſulis cum multa deuotione cuſtodiens. Accerſitus itaque, & tam miſerabili neceſſitate comperta, prædictum cingulum protulit, & vt nudum exindè vterum cingeret, perſuaſit. Factum eſt, & vix exierat ille cubiculum, ſubitò mulier eſt enixa, & à periculo cruciatuq; penitùs liberata. Non tranſeamus cœnobium Bullionis, nè cauſari incipiant fratres illi, quòd contra morem illitis, quem ſcribimus, videamur humiles aſpernari. Gratanter viſitabat & ipſos amicus pauperum, nec mediocriter in ædificijs mediocribus complacebat. Apud quos etiam, ſicut firmiter aſſeuerant, per ſignum Crucis illuminauit cæcum collyrio ſputi ſui.

Pueri claudus ſanat.

Prægnans partûs difficultate abſoluit, cingulo ſancti viri ſe ſtringens.

CAP. XXXIIII.

QVANTO magìs virum Dei mundus proſequebatur obſequijs, præconijs extollebat, tanto magis metuebat ipſe, quod legerat. Si de mundo eſſent, mundus quod ſuum erat diligeret. Cœpit ergò cum viris perfectioribus ſpiritualis collationis habere tractatum, vtilius fore exiſtimans, paucu los, quos habebat, equos venundari, & precium dari pauperibus, vt pedes gradiens, quod conſumere illi cum ſuis cuſtodibus conſueuerant, miſericordiæ magis operibus

Iohan, 15.

bus deputaret. Feciſſetque voto ſatìs, niſì ſuggeſtio rationabilis & confeſtìm occurrens neceſſitas obſtitiſſet. Siquidem perſuaſum eſt ei, in ſua quidem prouincia id obſeruari poſſe: ſed excipiendum ab eiuſmodi profeſſione propoſiti, vt ſolito vteretur animalium vehiculo, ſi remotas adire prouincias pro cauſa ineuitabili cogeretur. Nec ſine diuino nutu exceptionem eiuſmodi ſacro p̄ſuli perſuaſiſſe videtur vir eximius, & inter amicos chariſſimus, tunc Altætumbæ, poſtmodùm Claræuallis Abbas Henricus, nunc Albanenſis epiſcopus, inter inſignes columnas Romanæ Eccleſiæ loco celebri conſtitutus. Adhuc enim ſermo manebat in eiuſdem deliberationis ambiguitate ſuſpenſus, & ecce nuncius domini Papę, ecce literæ, ecce mandatum, vt ad reges Francorum & Anglorum ſibi reconciliandos ſub quanta poterit acceleratione feſtinet. Ex quorum inimicitijs eccleſiarum deſtructio, depopulatio regionum, & innumerabilium ſtrages hominum procedebat. Nec videbatur aliud pręſtolandum, quàm quod dicitur: Fortis impegit in fortem, & ambo pariter corruerunt. Huius neceſſitatis intuitus, & Apoſtolicę authoritatis reuerentia, cui in omnibus & per omnia ſemper obtemperauit, pręſulem ſanctum deſcendere fecit in Gallias. Ingreſſus itaque monaſterium Senonenſis diœceſis, quod Pruliacum dicitur, & in eo circa ſpatium menſis vnius infirmitate detentus, plurimis tamen ægrotis beneficia pręſtitit ſanitatum. Et cùm maximus vndiquè & vbiquè ad eum concurſus fieret populorum: Nolite, ait ſanctus ad fratres, de victualium diſtributione moueri. Dabit Dominus horreis veſtris benedictionem, vt cognoſcatis eius virtutem, qui pro beneplacito ſuo multiplicat, quę pro ſui nominis gloria erogantur. Sic audiſſe, ſic credidiſſe, ſic experimento tum probâſſe ſeſe teſtati ſunt, per quorum manus conficiebātur panes & diſtribuebātur: vt cùm vix viderentur duplicati poſſe ſufficere, minor ſolito numerus abundaret. Semèl ſiquidem in hebdomada minùs coquebant in clibano, quàm cæteris menſibus antè ſolebant.

Mittitur à Papa ad pacem conciliãdam inter reges.

Ierem. 46.

CAP. XXXV.

MILES quidam regionis illius, impetrandæ benedictionis obtentu & ſignorum gratia, ad hominem Dei multos concurrere videns, compaſſus filio non videnti, optat, vt eius ſuffragantibus meritis, videns fiat ex cęco, qui ſuis, vt verebatur, promerentibus culpis, cæcus factus eſt ex vidente. Cæcum itaque filium extulit domo ſua, ſed Pruliacenſi cœnobio intulit iam videntem. Obuius enim factus eſt vir fidelis eunti, panem referens à beato præſule benedictum. Nec moras tulit, magnanimus factus in fide: ſed de mica panis collyrium nouum conficiens, oculos filij cum diuini nominis & eiuſdem pręſulis inuocatione liniuit. Cooperantibus ergò ſibi virtute fidei & benedictionis effectu, ad vnctionem primam ſacri collyrij aperti ſunt oculi eius: & vidit, & gauiſus eſt ſe videre. Sic gratulabundus illuminatum filium pater oſtendit, quem ſperauit illuminandum fore: & qui veniebat oblaturus preces, exhibiturus peruenit gratiarum potiùs actiones.

Cæco redditur lumē.

CAP. XXXVI.

CORBOLIVM dicitur oppidum regis Franciæ, quod Sequana fluuius alluit, in Pariſiacenſi diœceſi conſtitutum. Huius prępoſito grandis erat non modò gratia apud dominum ſuum, ſed & in palatio locus. Quem in occurſum præſulis ſancti mittere ſtuduit rex deuotus, pręcipiens non modò humanitatis officia, ſed debitam reuerentiam à ſuis omnibus ei in locis omnibus, quantùm pateretur, impendi. Sic in oppido ſupradicto humilis ſeruus Chriſti de mandato regis in regia domo ſuſcipitur. Nec poterat vſpiàm, licèt debili, præ multitudine concurrentium, neceſſaria requies exhiberi. Erat autem ſpiritus fortis, ſpiritus promptus in infirma carne, & ætate iam pigra. Eidem ſanè præpoſito erat clauda à natiuitate filia, iam quinquēnis, ſicut apparuiſſe videtur. Sic nata fuerat ad gloriam Dei, & ſerui fidelis honorē. Cui⁹ ſacris oblata veſtigijs, poſt orationē & manûs impoſitionem erecta eſt, & nouos faciens greſſus pedibus ſuis, ambulauit, pro ætate magnificans Deum, & ſuo gratias referens erectori. Sic deuotos hoſpites exhilarauit dupliciter hoſpes bonus: nec modò ſubijt admiratio pro virtute, ſed familiarius gaudium pro perſona. Transeamus Pariſienſium vota permaxima, concurſus intolerabiles, & moleſtos, qui exhibebantur, honores. Expectant Reges, expectant prin-

Regis Franciæ reuerētia erga ſanctum virū.

Item regis Angliæ.

principes, multitudo incredibilis prȩſtolatur pro verbo pacis, & aduentu tanti prȩſulis, iuxta Caluum montem in confinio Franciæ & Normanniæ cōgregata. In cuius occurſum non tam currit, quàm aduolat, rex Anglorum, & ad conſpectum longiùs poſiti equo deſilit, immò ruit, amplectitur pedes, cappam detrahit vndiquè laceratam, vndiquè decurtatam. Nec particulas tollit, vt cæteri conſueuerant, quanuìs ægrè ferret antiſtes. In hoc ſolo nil ſua ſibi authoritas poterat ſuffragari, nil prohibitio, nil indignationis oſtenſio, nil intentatio maledicti. Cauſari fratres, qui ſimul venerāt, & dicere, (ſiquidem animum regis exploratum ire volebant.) Inter regias gazas ſemicinctia quid facient vetuſta? Quibus ille tale dedit nō ſine multorum atteſtatione reſponſum: Aliter vobis loquendum fuerat, ſi ſciretis de ipſius cingulo, quod prȩteritis annis accepi, quantis ægrotantibus remedia, quāta prouenerint beneficia ſanitatum.

Vide quid tantus rex tribuat eius laceræ veſti.

Nota lector.

CAP. XXXVII.

CIRCA eadem loca conſederat Archiepiſcopus, cum perſonis magnis habens de reformanda pace tractatum. Et ecce vidua pauper ſuum magis & ſuæ filiæ incommodum ſentiens, quàm regum inimicitias, vel pericula reputans regionum, increpantibus alijs, alijs prohibentibus, irruit, mutam à natiuitate filiam ſecum trahens. Nec in tanta frequentia perſonam humilem Archiepiſcopus aſpernatur, non altum ſapiēs nec in alto. Inclinatur ad ſupplicem, & oratione præmiſſa, infuſum proprio ſputo pollicem mittit in os puellæ, linguæ eius & labijs imprimens ſignum crucis. Sic præcipiente eo, verba, quæcunque prædiceret, poſt eum ſimiliter reſonabat: ſic deinceps eſt locuta, ſic loquens, reddita matri ſuæ. Nec mora, neceſſitudinem matri redhibens alteri filius, claudam attulit in aſello. Cuius ille renes & debilia membra conſignans, in partem ſecedere fecit, & diuinam miſericordiam prȩſtolari. Poſt paululùm, filio ſuadente, vt aſſcenderet aſinum & rediret: Mina, ait, potiùs, mina aſinum, & prȩcede. Sic ꝓceſſit ille, & ſanata illa, ſecuta eſt, multis cum multa admiratione proſequentibus eam.

CAP. XXXVIII.

ALTERA die cum rege Francorum Ludouico & Anglorum iuniori rege, & Flandrenſi Comite, multis vndiquè circunſtantibus, ſuper eodem negocio, pro quo venerat, familiariter conferebat. Interìm mater filij iam duodennis, ſed ab annis ſeptem eadem mater cȩci, ad cuneum illum cum filio ſupplex & gemebunda peruenit. Videns autem vir ſanctus, quòd à miniſtris regum miſeræ mulierculæ negaretur acceſſus, ab eiſdem potiùs eam ſibi cum filio præcepit exhiberi. Cuius neceſſitate comperta, tenens pueri crinem, & miſericorditer blandiens, quid optaret, interrogabat. Cui ille: Domine, vt videam. Protulit nummum pontifex, & in manum pueri dedit illum. Intinctis etiam digitis in ſaliua oris ſui, ſuper oculos eius & verticem capitis ſignum crucis edidit, & pauliſpèr orauit. Intuebantur reges cum cæteris, & mirabantur, inuicèm colloquentes, inuicèm conquirentes, an iocus foret, quod vir ſanctus ſeriùs actitabat. Intereà cœpit puer paulatìm viſum recipere, cœpit nummum, quem tenebat, cœpit homines intueri, cœpit gratulabundus & laudans dicere matri ſuæ: Video mater, video, video arbores, video omnes & omnia, quæ circunſtant. Ad hæc illa velut ad altare ſacroſanctum conuerſa ad præſulem, flexis genibus, porrectis manibus & directis in eum oculis, orationi ſtudioſiùs inſiſtebat. Auditum eſt & compertum, quia cæcus viſum recepit. Ipſe quoquè Francorum rex, diligentiùs inquiſita & cognita certiùs veritate, non diſſimulauit flexo genu virtutem in puero adorare diuinam, caput eius oculoſque deoſculans, & honorans oblatione propria manum eius. Nec mirum, ꝗ mira deuotio in cæteris etiam ſecuta eſt tanti regis exemplum, tantum miraculum proſecuta.

Cæcus puer illuminat.

Vide deuotionem regis Gallorum.

CAP. XXXIX.

ADVENIT intereà caput ieiunij Quadrageſimalis, & in cœnobio mortui maris officium illud ſolenne reuerendiſſimus celebrauit antiſtes. Impoſuit etiam cineres capiti regis Angliæ benedictos, & ſuorum, qui propter hoc ad monaſterium illud aduenerat ipſo die. Cȩterùm miles quidam, ante mul-

Cineres benedicti.

multum tempus baliſtæ iaculo in tempore vulneratus,& extunc altero oculo nihil penitùs videns, multa precum inſtantia poſtulabat eius reſtitutionẽ, Excuſare cœpit vir Dei,& grauiùs ſolito homini diſſuadere,nè ſupra vires ſuas vel merita ſua exigeret tale aliquid ab humilitate ſua. Inſtitit tamen & perſtitit,nulla diſſuaſione deſperans,ſed magnanimior factus in fide. Itaque tangitur,benedicitur,& emittitur,ꝓſtolaturus miſericordiam Dei. Exijt,expectauit, aduertit, & paulatìm luce reddita, vtroq; vidit oculo,ſicut olìm. Feſtinauit quoq; ad regem, gaudium ſuum domino ſuo ſine dilatione communicans. Sermo procedit in publicum, & opus bonum pulchriùs eluceſcit in commune deductum: ex multarum deniq; perſonis facierum deuota reſonat & ſolennis gratiarum actio & vox laudis.

CAP. XL.

QVod deuotus frater Hugo de Aceruilla,monachus Ciſterciẽſis, licèt ignorans ipſam mihi in manibus eſſe materiam, præſentialiter ſuggerit, nullatenùs decet omitti. Nempe adſtruit fidem religioſitas hominis non ignota, & præſertim credibilitas veraciſſima, & credibilis veritas teſtimõij eius in conuerſatiõe etiam ſeculari. Dum veniſſet Archiepiſcopus ad oppidum primum Normanniæ, quod Giſortium nuncupatur,prædictus Hugo, ſub rege Francorum militans,à ianitoribus & cuſtodibus oppidi vix impetrauit ingreſſum. Eadem hora vidit oblatum Archiepiſcopo puerum,ab imminentis mortis periculo liberari. Fluxu ſiquidem narium totus videbatur corporis eius cruor exhauſtus, vt vix vitalis caloris aut coloris aliquid appareret in eo. Sic non erat vox neq; ſenſus,nõ motus aliquis, niſi quantùm mouebatur à ſuis. Orauit homo Dei ſuper exanguem puerum, cui ſolùm videbatur ſupereſſe ſepulcrum, & ex ſputo ſuo tetigit labia vix tenuiter reſpirantis. Nec mora: aperuit labia,aperuit oculos,& tãquàm rediuiuus apparuit in momento. In pago Pariſiacenſi cœnobio cuidam Edera nomen dedit, vbì multæ ſanctimoniales habitant mulieres. Ibì quoq; per ſanctum præſulem duobus reddidit Dominus ſurdis auditum, & viro media corporis parte præmortuo, aridæ manûs & pedis reſtituit ſoſpitatem. Alta quoquè Bruëria monaſterium dicitur alterum, religioſi admodùm ordinis fontis Ebrandi, ducentas circitèr ſanctimoniales fœminas Domino deuotiſſimas habens. Illic aliæ pœnitentes velut in ergaſtulo præteriti temporis commiſſa deplorant, aliæ virgines implorant in thalamo ſponſi ſui gratiam,modis omnibus contendentes,vt ſiue præſentes,ſiue abſentes,placeãt ei. Ad petitionem ergò Reginæ Francorum viſitat ancillas Chriſti, meritò deſiderabilis & plurimùm deſideratus antiſtes,vbì etiam nouum conſecrauit altare, & ibidèm per ſignum Crucis puellam cæcam illuminauit.

Puer penè exanimis reſtituitur.

Brueria inſigne cœnobium.

CAP. XLI.

TRiceſimumtertium annum, partem videlicet tertiam numerorum, quos læua continet,in pontificatu vir beatus implebat,& à partibus ei duabus reliquis parcens,filium dexteræ transferre diſponebat ad dexterã diuina vocatio. Nam & numerum ipſum creditur conſecrâſſe Saluatoris ætas in carne. Accedentem igitur ad cœnobium Bellæuallis, in Chryſopolitana diœceſi conſtitutum,ardor febrium violẽtus inuaſit,& iuxta vicum proximũ,qui domini Martini dicitur, aliquandiù requieuit. Vbì poſtmodùm ab incolis ſignum Crucis erectũ, & fideliter quamplurimis implorantibus ægris præſtita prædicantur remedia ſanitatum. Perueniente demùm antiſtite ſacro ad monaſterium,congregatio omnis exultauit in gaudio, & per loca vicina de ipſius aduentu celebris & iucũda admodùm fama percrebuit. Aegritudine tamen eius audita, qui multorũ ægritudines ſuis orationibus depellebat,metus ingens & mœror ſubijt,omnes pariter occupans intùs & foris. Quos ſupra vires,iam iamq; deficientis corpuſculi animus conſolabatur inuictus, ſolitæ benignitatis & hilaritatis gratiam ſingulis exhibẽs,ſuam diſſimulans ipſe frixurã. Cuius omnis ſemper actio,omis affectio,& ipſe totus humilitas & deuotio, totus charitas & compaſſio fuit. Intereà ſolennitas inuentionis ſanctę Crucis aduenit,in qua Dominus diſpoſuerat eiuſdem Crucis fideliſſimum adoratorem, feruentiſſimum amatorem, præconem ſedulum exaltare. In qua etiam triceſimustertius annus à ſuſceptione electionis impletus eſt, vt dies nulla ſuperexcreſceret, nulla deeſſet. Et forſitan minùs id fuerat attendendum,niſì quia Saluator quoq;, vt quidam

Nota præclarum encomiũ tãti viri.

ſapiunt,ipſum ſibi numerũ à conceptione ad paſſionem vſq; compleuit. Prȩuenerat autem Dominicis ſacramentis exitum prȩmunire, quorum fuerat multo tempore deuotiſſimus executor. Omnibus tandèm ritè completis, in medio pſallentium & orantium filiorum,quibus paternȩ benedictionis hȩreditatẽ legauerat locupletem, feliciter eſt appoſitus ad patres ſuos. Ad quem multæ priùs eccleſiaſticæ & ſeculares perſonȩ,humiles & honorabiles,ex eadem regione conuenerant: ſed ad eius prȩſertim exequias innumeroſior,ſi tamen numerabilis, multitudo concurrit. Excubias ergò peruigiles circa ſacratiſſimum corpus diebus noctibusq; duabus in pſalmis & canticis ſpiritualibus celebrârunt. Tertio demùm die ab Archiepiſcopo Chryſopolitano, per ipſius opem & operã ſam catholico, cum Abbatibus plurimis corã ſacro altari,in honore beatæ Mariæ ſemper virginis dedicato,ſepultus corpore,virtutibus viuere comprobatur. Et quoniam annos natus fermè viginti,ad monaſteriũ ſeſe cõtulit Bonæuallis,vbì circiter decem annos,& tantundem in Stamedio cõſummauit, additis trigintatribus in epiſcopatu completis, ad ſeptuagintatres numerus annorũ vitæ eius aſſurgit. In cuius tranſitu annus erat milleſimus centeſimus ſeptuageſimusprimus ab incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui cum Patre & Spirituſancto vnus eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula, Amen. Octauo Idus Maij,dies natalis eius:tertio Idus Septembris,Tranſlatio eius.

Vir beatus migrat à corpore.

Obijt anno Chriſti 1171. ætatis ſuæ 73.

VITA S. GREGORII NAZIANZENI EPISCOPI, PATRIS CELEBERRIMI ATQVE DOCTISSIMI,

Græcè conſcripta à Gregorio presbytero: ſed non ità pridèm Latinè conuerſa per Iacobum Billium Prunæum, S. Michaëlis in Eremo Abbatem inprimis eruditum.

MAII 9.

AD ſpirituale ſermonum conuiuiũ, viri auditores,egregius ille Gregorius,cognomentum à Theologia conſecutus, vos inuitat, atq; ipſe in cibum materiæ expertem offertur, epulumq; corruptiõe omni ſublimius. Nec verò mirũ vobis videatur, me eò audaciȩ progreſſum eſſe, vt & meȩ imbecillitatis, & excellentis illius ingenij animiq; magnitudinis memoriã abiecerim:qui propter incomparabile virtutis prȩſtantiã,ad hunc fermè diem ſilẽtij honore apud omnes ornatus eſt, nec quiſquam adhuc extitit,qui vitam ipſius expoſuerit, ac ſerie quadã & ordine prȩclara illius facinora ad poſteros tranſmiſerit: quẽadmodùm ipſe & in Baſilio Magno, & in alijs beatis epiſcopis & martyribus fecit,vitã ipſorum argumento integro proſecutus. Primum enim nulla ratione venerando huic patri vobiſcum confidenti aduerſari poteram: q̃ orationem velut aliud quoddam debitum exigebat, meq; ad prȩdicandas diui Gregorij laudes admodùm paterna & herili authoritate cõcitabat,ſibiq; vt morẽ gererẽ imperabat,ſeq; alioquì nullum me vrgendi finẽ facturum minabatur,atq; hanc procreatiõis educationiſq; mercedẽ efflagitabat. Deindè ne pium quidẽ & fas mihi eſſe videbatur, nullã tantȩ virtutis rationem habere: quȩ ſi vitȩ humanȩ ad imitandum proponeretur,multos fortaſsè ad ȩmulationẽ cohortari atq; excitare poſſet,nec honeſtum ipſum dilabi atq; euaneſcere ſineret, quotidianis nimirùm ſermonibus ſubindè effloreſcens. Agè igitur cunctatione omni abiecta,ſermonũ meorum primitijs, quaſi fructibus quibuſdã recèns decerptis,coronã Theologo nectã, ſi quidem illius merito ac dignitati imparẽ, at certè viribus noſtris animiq; alacritate haudquaq̃ inferiorẽ. Ac futurũ opinor,vt vir ille, quẽadmodùm in omnibus rebus vndiquè perfectus & abſolutus erat,ità quoq; laudationem hanc noſtram ȩquo animo accipiat: quandoquidẽ & balbutientiũ infantiũ ſermunculi,prȩſertim à ſimplici animo prodeuntes,parentibus iucundiores eſſe ſolent,q̃ robuſtiores adultorum ſermones, & faſtuoſæ ac phaleratȩ orationes. Quin ipſi quoq; verborum honor pulcherrimè cõgruet. Quibus enim rebus quiſq; delectatur, iiſdẽ quoq; profectò honorari mirificè gaudet. Cumq; corporeã adhuc vitã agens, doctrinȩ & eloquentiȩ ſtudia omnibus opibus

S.Gregorius ſcripſit vitas quorundam ſanctorum.

Doctrinę & eloquen:

opibus facultátibusq; prætulerit, ſapientiamq; cōplexus atq; amore proſecutus, ab tiæ q̄ fuerit ſtudioſus.
eaq;,vt eſt in Prouerbijs,conſeruatus fuerit:eccui tandèm dubiū eſſe poteſt,qn nunc Prou.4.
quoq;,cùm res humanas reliquerit,ac præſentē vitā cum pura illa prudentiæq; propinqua cōmutârit,orationibus impenſiùs geſtiat & exultet? A vobis aūt peto ſacroſancte cœtus, nè virturū illius multitudinē accuratiùs exactiusq; perſcrutandā atq; indagandā puteris. Primùm,qa non eæ ſunt vires meæ,vt vel ipſe hoc polliceri queā, vel vos à me exigere debeatis. Deindè quia nec illius vitā quiſquā literis conſignatā nobis reliquit: verùm mihi res ipſius ex ipſius ſcriptis ſparsìm colligere neceſsè eſt, latomosque imitari, qui poſteaquàm lapides paulatìm aggeſſerunt, ità demùm ad vnam eandemque domum conſtruendam & abſoluendam,eos omnes accōmodant. Orationis porrò initium hinc ducimus,vndè eam auſpicari maximè decet.

Patriam igitur ipſe ſecūdam Cappadocum prouinciā habuit, vrbem Nazianzū,q̄ Patria eius.
quidē ab eo adeò nobilitata eſt,vt apud extremos etiā orbis terrarū fines propter eū clara atq; illuſtris extiterit.Neq; enim Pella ob Alexandrū celebrior eſt,aut Perſę ꝓpter Cyrum ad tantā gloriæ ſplendorisq; magnitudinē euecti ſunt, quantā hæc propter magnū Gregoriū aſſecuta eſt.Quocircà ipſi quoq; ob educatū Gregoriū abūdè perſolutā eſſe mercedē exiſtimo, quippe q̄ & Indis & Britannis, ex diametro inter ſe oppoſitis,ęquè inclaruerit.Parentibus ortus eſt nobilibus iuſtitiaq; prędítis,animo- Parentes.
rumq; puritate,q̄ corporum nexu,arctiùs inter ſe cōiunctis.Ac pater quidē,Abrahæ cuiuſpiam inſtàr,paterna terra idolisq; relictis,ad pietatis cultum migrauit:excuſſaq; Hypſiſtariorū ſuperſtitione atq; impoſtura,ſyncerus diuinæ gratiæ diſcipulus eluxit, ouis quidē primùm,poſteà verò peritus quoq; eccleſiæ Naziāzenę paſtor inſtitutus. Mater aūt & ipſa ſacra,& à progenitoribus ſacris originē traxit, atq; vt aliorū bonorum,ità pietatis quoq; patrimoniū hæreditate accepit. Quæ cùm maſculæ prolis cupiditate flagraret,ſupplex Deū huiuſmodi beneficiorū authorē precata eſt, vt ſe deſiderij cōpotem faceret,eiq; ante conceptionē(ô fidem incredibilē, ô prędicandum Votū matris eius.
animi feruorē)ſe naſciturum filium oblaturā pollicetur,quēadmodùm Anna Samu- 1.Reg.1.
elem.Quid igitur ille,q voluntatem timentiū ſe facit? Per nocturnum viſum ei filiū Pſal.144.
nondū procreatū oſtendit,pueriq; vultū & nomen indicat.Hęc verò ipſum haud ità multò pòſt,q̄ in lucem editus fuerat,Deo conſecrauit,maternos partûs dolores fidei alacritate,& mulierū ſocordiā largiēdi liberalitate ſuperās.At puer cùm parentū mo- Felicitas ingenij eius.
ribus imbuerēt,egregia naturę indole ingenijq; dexteritate ęquales oēs adeò p̄cedebat, vt immatura ętas nullo ipſi ad eorū, q adulta ætate erāt,mores diſciplinasq; ꝑcipiendas impedimēto eſſet.Ac ludos quidē & pueriles laſciuias,curſusq; & ſaltatiōes, vt inutiles,& meliorū rerū ſtudio morā afferētes,ꝓrsùs contēpſit.Vt ēm p̄ſens fœtor vnguēti ſuauitatē inficit & obſcurat,ità vitiū quoq; virtutis adeptionē interſcindit.

Cùm aūt ætate iam adoleuiſſet,literarū amore ſuccenſus, Cęſareā profectus eſt, Diſcēdi cauſa peregrè proficiſcēi.
illicq; cum pręſtantiſſimis quibuſq; magiſtris cōſuetudine habita,doctrinaq; nō exigua collecta,in Palęſtinā migrauit:non ille quidē,vt Rhetorū mores, ſed vt verborū elegantiā dicendiq; artem addiſceret.HincAlexandriā,q̄ ad Pharū ſita eſt,perrexit,vt multas vrbes multorumq; hominū prudentiā,ſapientię doctrinæq; colligēdę cauſa, vt eruditus quidā dixit,cognoſceret. Qua etiā ex vrbe cùm plurimū vtilitatis perce- Homerum intelligit.
piſſet,Athenas tandē,literarum parentē,petit naui Aeginea vectus. Itaq; Partheniū mare turbulento tēpore atq; ad nauigandū incōmodo nauiganti, coortus repentè grauiſſimus ventus ſummū vitę periculū intulit,atq; & mare & æthera & cęlū obducere caligo cœpit,nona illa Aegyptiorū plaga nihilo leuior. Omnib⁹ igitur corporis Exod.10.
mortē deflētibus,ipſe animæ exitiū atq; internecionē extimeſcebat. Nondùm enim baptiſmo obſignatus erat,ac mors aquoſa ſalutē eam, q̄ aqua cōparatur, anteuertebat. Quid igitur facit magnus ille vir, quiq; etiā ante regenerationē ſeſe ad veritatē informârat? Veſtem lacerat,tantisq; clamoribus & querelis vectores oēs exterret,vt nemo eſſet,q non,omni ſuīipſius cura abiecta,illius luctui ſociū ſeſe adiungeret. Ipſe aūt Deo miracula ea omnia in memoriā reuocans,q̄ tam in Aegypto,q̄ in deſerto ac pleriſq; alijs terrę vel maris locis ediderat,(velut rubri maris diuiſionē,eiuſdē rurſus Exod.14.
eluuiem,quoq; modo aquā ex petra velut ex fonte expreſſiſſet,& Maram edulcâſſet, Exod.17.
Amalecitas inermibus manibus crucē indicātibus oppreſſiſſet,muros Iericho nullis Ioſ.6.
etiā admotis tormentis euertiſſet,Prophetā ex ceti viſceribus ſaluū & incolumē ex- Ion.2.

Votum S. Gregorij.

traxiſſet,cęteraq́; oĩa,q̃ ſacroſanctis libris cõtinentur) ſimulq́; ſe facturũ recipiẽs, vt ſi maris periculo liberaretur,atq; expetito baptiſmo frueretur, ei, à quo ſalutẽ accepiſſet,ſeipſum cõſecraret:precibus ipſum flectit,qppe benignũ & facilẽ,precesq́; noſtras naturę ſuę ſuauitatę ꝑuertentem.Ità tẽpeſtas ſtatim cõquieuit,& ꝓcella in aurã cõmutata eſt,& mare priùs ferũ & truculentũ,cõſopitur.Atq; hic eo rerũ ſtatu erat. Parẽtes aũt ipſius,quẽ in caſum adductus eſſet filius,ꝑ ſomnũ certiores facti fuerũt, atq; vt parentes(qd enim pluribus verbis opùs eſt?) orationibus & lachrymis Deum obſecrabãt,vt filio in mari periclitãti opem ferret. Cõfeſtìm itaq; poſt orationẽ filiũ in ſomnis videbãt Erinnym quandã ac dæmonẽ peſtiferum,q ipſi perniciẽ intẽtabat, ſubactũ tenentẽ.Quæ cùm ipſe domũ reuerſus ex eorũ cõmemoratiõe intellexiſſet, laudes & gratias Seruatori agebat.Sed hęc poſteriùs.Ex ijs aũt,q eadẽ naui vehebantur,adoleſcẽs quidã ipſi chariſſimus,in ipſa periculi flãma beati viri matrẽ conſpiciebat mare conſcendentẽ,arreptamq́; nauẽ in terrã pertrahentẽ. Qua viſione perſpecta & narrata,tranqllitas ſtatim cõſecuta eſt, vectoresq́; oẽs fide ad Gregorij Deum accurrerũt,periculi tãti depulſorẽ eum agnoſcẽtes atq; cõfitentes.Hoc verò qd magni illius Eliæ miraculo cedit,q Sidoniæ reginæ,veſanæ idolorũ cultrici, obſiſtẽs ſacrificio, noua & cæleſti flamma conſumpto, Iſraëlitas ad veri Dei fidem induxit, ità vt admiratione correptus populus,diceret: Verè Dominus eſt Deus: Hic eſt Deus.

3. Reg.18.

Talis ferè Gregorius erat, per inſperatam ex tempeſtate ſalutem eos, qui varijs & multifidis erroribus tenebantur,ad vnam fidei ſemitam ducens.

Athenis vt ſit exceptus

Poſteaq̃ aũt in Græciã ac nobilẽ & florentẽ Athenarũ vrbem ſe cõtulit,qd referre neceſsè eſt, qua hoĩm lætitia exceptus fuerit, ꝑſtantiſſimus ſtatìm in literis & à præceptoribus,& à diſcipulis iudicatus? Non multum tẽpus fluxerat, quũ Baſilius Magnus Byzãtio,eiuſdẽ eruditionis gratia,Athenas appulit. Itaq; & vitæ conſuetudinẽ

Baſilij & Gregorij amicitia.

& cõtubernij neceſſitudinẽ inter ſe cõtraxerunt.Ex mutua porrò eorũ cõiunctione animorumq́; cõcordia ne exprimi quidẽ oratione facilè poteſt, quantũ emolumẽti ad vtrunq; redierit. Etenim is,q ſolus eſt, quãuìs acutius quiddã aĩo perſpexerit, ſibi tñ ipſi minimè fidit:ac proindè circũiens,aliquẽ q̃rit,quo fulciatur & cõfirmetur.At cùm duo ad vnã eruditionis cupiditatẽ coniunguntur ac velut coaleſcunt,tum verò mutuo adminiculo nitũtur,duas nimirùm perſonas in ſeſe cõplexi,nempe & eius, q veritatẽ inuenit,& eius,q eandẽ cõfirmat.Atq; vt multa breui ſermone contraham, ꝑclarum quoddã amicorũ par efficitur. Nam & vna eademq́; fide colluſtrati erant,& pari virtutis amore flagrabãt,cõcordi motu currẽtes, & queadmodùm aratores aut agricolæ,pari animi prõptitudine ſapiẽtiæ aruũ proſcindẽtes & ſerẽtes, multiplicẽq́;

Eorũ animi fortitudo.

meſſem colligẽtes.Fortitudine quidẽ & in aduerſis rebus perferẽdis conſtantia, oẽs fermè æquales ſuos anteibãt.Hoc enim ferè iuuentutis vitiũ eſt, vt quemadmodùm equulei ſtrepitus & vmbras,ſic ipſa quoq; ingruentes aduerſos caſus ęgrè ac moleſtè ferat.Ipſi contrà ea firmitate erãt,vt ea,q̃ repentè plerunq; ac ꝑter morẽ accidebant, tranqllis atq; immotis animis exciperẽt:adeò vt etiã terręmotu Gręciam inuadẽte, fortes animiq́; magnitudine ꝑſtantes apud oẽs inuẽti ſint,digniq́; q propheticis verbis vterẽtur: Propterea non timebimus dum turbabitur terra.

Pſal.45.
Victûs parſimonia.
Matth.3.

Frugalitatem porrò iamindè ab ineũte ætate coluerũt,neceſſario victu cõtenti,quemadmodùm Elias & Iohãnes locuſtis victitãtes,atq; oĩa,q̃ ad luxũ ventriſq́; lenociniũ ſpectabãt,reſpuentes,voluptatesq́; longũ valere iubẽtes.

Caſtitas

Nam qd de caſtitate dicã, q̃ toto vitæ curriculo eos puros & ſanctos Deo cõſeruauit? Vt ꝓpemodùm hac parte Xenocrates ille & Polemon ipſis cedere cogãtur:quorũ alter ſcorto ad latus illius cubãte,nullis libidinis ſtimulis ad venerẽ incitatus eſt:alter vitę aſperitate ità meretrices perterrefaciebat,vt vix etiã ad eum propiùs accedere auderẽt. Verùm his quidẽ fortaſsè virtutibꝰ

Iuſtitia & contẽptus pecuniæ.

illi tantoperè floruerũt,cęterùm iuſtitię & paupertatis curã nõ perindè habuerunt. Minimè verò.Nam hîc quoq;,quod de Ariſtide memoriæ proditũ eſt,nõ virtutẽ pecunia cõmutabant,nec philoſophia ad q̃ſtum abutebãtur: ſed gratuitã oĩbus probitatẽ ſuã benignitatemq́; proponebãt,putidã ſubmiſſionẽ,improbamq́; plus habendi cupiditatẽ æquè fugiẽtes,atq; intrà virtutis fines cõſiſtentes. Inopia aũt ità excellebant,tantoq́; Antiſthenẽ & Diogenẽ & Cratetẽ interuallo ꝓcedebant,vt eorũ laudes magnificiq́; tituli ꝓ meris nugis haberẽtur.Neq; enim minùs,q̃ illi,opes aſpernabantur,& oſtentationẽ interìm inaniſq́; gloriæ ſtudiũ ꝓcùl ablegabant: quo vitio admi-

randi

randi illi canes tenebant,publicis p̄conijs reliquorumq; hoīm contēptione, philoſophiæ grauitatē labefactātes atq; obterētes. Iam de prudētia qd dicere attinet,cùm ipſi toto vitę curriculo nihil aliud meditati ſint,cupiditatemq; oēm ſuā in eius adeptione noctù atq; interdiù defixā habuerint,non ſecùs atq; ij,q theſaurū effodiunt? vt verbis Iob vtar. Probè etenim nôrāt egregij viri,laborē in meditatione priùs impēſum,in p̄ſeuerātia ſcientiæq; vbertate & copia vim ſuā p̄ferre. Ex quo hoc aſſequebātur,vt nō modò ęquales ſuos,ſed etiā natu multo maiores noīs ſplēdore ſuperarēt, tum p̄pter laborē & induſtriā naturęq; bonitatē,tum etiā,qa in honeſtarū tm̄ laudabiliumq; rerū ſtudiū incūbebant. Atq; in tota quidē Grāmatica nihil oīnò eos fugit:nō metrorū ſciētia,nō poëtici ſcopi & tropi,nō hiſtoriæ copia,nō forēſis dictiōis puritas. In Rhetorica aūt eam rationē habuerūt,vt verborū elegātia decerpta atq; collecta, falſitatē ipſius mentiendiq; libidinē euitarēt. Philoſophiā porrò tam eam,q̄ in moribus,q̄ q̄ in placitis & doctrina medicinæq; *indicatione & ratiocinatione verſatur,non liberali tantū eruditione tenùs perceperūt,nè indoctis duntaxàt ſuperiores eſſe viderentur: verùm queādmodùm p̄ceptores quidā,pręſtantiſſimiq; doctores. Iam in Muſica ità ſe cōparârunt,vt qequid in ea antiq & cōcinni eſt addiſcētes,eam aīæ partē,in qua irarū exiſtit ardor effrenatusq; impetus,emollirēt. Quicqd aūt ad voluptatem impellit,ad theatra relegarēt. Quinetiā numerorū ſupputationes & Geometrię æqtatem, aſtrorumq; ſitū ac motū velut noui Moyſes & Danieles edocti ſunt:ità tamē,vt nō tam ab illis ducerentur,q̄,quod ait ſcriptura,intellectū oēm in captiuitatē redigerent in obſequiū Chriſti,atq; hāc primariæ ſapiētiæ pulchritudinē tegumentumq; ſtatuerēt. Ac p̄ oīa,vt ità loquar,tam meliora q̄ deteriora graſſati ſunt,vt cum iudicio ea partìm fugere,partìm amplexari poſſent. Mihi enim magnoperè probatur,quod quidā, licèt à noſtra cauſa & religione alienus,dixit,minimè turpe atq; ignominioſum eſſe,aliquid eorū,q̄ minùs honeſta ſunt, cognitū habere: qn potiùs curationē ex eo cōtingere ijs vtiq;,q nō inuido,ſed cādido ac beneuolo aīo ea,q̄ dicunt,accipiūt. Sed qd mihi accidit,ô amici? Intereà enim progrediēs oratio, vt equus ſeſſorē, ſic me hęc dicentē abripuit,atq; in beati Baſilij laudibus collocauit. Quocircà me reprimā,ac velut qbuſdā habenis orationem reſtringā,temeritatemq; cōpeſcam,nè vlteriùs præceps feratur. Etenim qui viribus maiora concupiſcunt,ne mediocria quidem aſſequuntur.

Prudentia.

Iob 3.

Artiū multarum cognitio.

2.Cor.10.

Ergò Baſilius p̄clarè negociatus,domum ſe recepit: Gregorius aūt à ſtudioſa Athenienſiū iuuētute cōſertis,vt dici ſolet,manibus retinebatur,ne diſcedēdi quidē poteſtatem ipſi faciente,& vt docendi prouinciā ſubiret,ac ſophiſticā cathedrā acciperet, obnixè rogāte atq; obſecrāte. Ille verò,nè in ipſorū gratiā nihil facere velle videretur, aliquātiſpèr manſit. Verū haud multo interiecto tēpore,cùm oēs amicos, quos in ea vrbe habebat,exorâſſet,ſuęq; ad parentes profectionis neceſſitatē ipſis probâſſet, ità demùm,triceſimo iam anno in artium ſtudijs exacto,patriæ ſeſe rēſtituit. Ac primùm diuino baptiſmo tingitur,vi & facultate iam antè colluſtratus, legemque ſibi indicit nunquàm iurandi,quādiù in hac vita verſaretur: quam etiam ad extremum vſq; diem ſeruauit. Deindè vt parentum & amicorum,qui ipſum verba facientem audire geſtiebant,cupiditati ſatisfaceret,(neq; enim id ipſe ambitioſè affectabat) hoc quoque munere defungitur. Verùm cùm ijdem authores ipſi eſſent,vt publicis domeſticiſq; malis (ſic enim rerum terrenarum ſplendorem amplitudinemq; voco) ſeipſum inuolueret,ipſe contrà ſibi conſulebat,vt,quemadmodùm in vitæ diſcrimen adductus promiſerat, Deo ſeſe offerret,& à mundo ſeparatus,cum eo,qui ſolus puriſſimus eſt,vitę cōſuetudine iungeretur,atq; ex librorum ſacrorum familiari lectione veritatis ſplendorem hauriret. Id quod etiam per omnem vitam facere non deſtitit,monachus eſſe potiùs habens,quàm mundanus,& pauper,quàm quæſtuarius. Ac ſæpenumerò ipſi accidit,vt Chriſtum quoq; perſpicuè in ſomnis,nocturnaq;,vt ſcriptura loquitur,meditatione intueretur,eamq; puritatis mercedem ferret. Beati enim,inquit,mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Purum enim cum dicit Dominus, qualis erat magnus ille Gregorius,qui vrbes,forum,theatra,ſophiſtarum faſtum,principum & magiſtratuum amentiam,iudicum iniquas cauſarum inflexiones, litigantium rixas & contentiones, Rhetorum mendacia,furum inſidias,inexplebilem negociatorum auaritiam, diuitum arrogantiam,pauperum fraudes & facinora,ingluuiem,temulentiam,gloriā fluxam & fragilem,veſtes magnificas,egregiam ſupellectilem,auro & argento confectam,domos pictura & marmoreis tabulis inſignes ac gēmis exornatas, aliaq; omnia

Baptizatur in patria,& vouet ſe nunquàm iuraturum.

Chriſtū ſæpè videt.

Matth. 5.

reliquerat, quæ animi puritatem turbant, puriſſimæque luci aditum omnem interſcludunt. Atque in iuuenili ætate huiuſmodi erat Gregorius.

Fugit epiſcopi dignitatem.

Poſteaquàm autem pater filium, quem inuitum & repugnantem ægreque cedentē presbyterum creauerat, præſulem quoq; inſtituere aggreſſus eſt, quid fecerit, audite. Ab eccleſia clàm ſe proripit, vt curas mentē humì detorquentes ac deprimentes effugiat: atq; in Pontum profectus, cum egregio illo Baſilio philoſophatur. Nam cùm ſimul in literis inſtituti, atq; ad breue tempus alter ab altero diſtracti fuiſſent, inter ſe rursùs mira celeritate iuncti ſunt: nēpe & morum concordia, & mutua pollicitatione impulſi atq; incitati, adeò vt in ipſis dictum illud impleretur: Vbicunq; duo vel tres in nomine meo congregati fuerint, illic ſum in medio eorum. Hîc porrò commorantes, & mutua extimulatione virtutem augebant, & vitæ monaſticæ leges pijs Deoq; deuotis hominibus, atq; à mundi ſocietate diſiunctis, ferebant, Lycurgi legibus pacatiores, Solonis grauiores, Minois æquiores. Immò verò, vt de his viris ſublimius aliquid dicam, Moſem imitantur, nubeq; obtecti, atq; vt à tumultuaria & turbulēta hac vita ꝓcùl ſe remouerent, in montem ſecedentes, legiſlatoris officio fungebantur. At verò pater & canitie & curis grauis, ac præterea Cæſarij filij interitu mœſtus, & luctu profligatus, orbitatemq; ſuam & ſolitudinem ægerrimè ferens, eas ad Gregorium epiſtolas ſcripſit, quibus ipſum pudore quodam & reuerentia ad reditū impelleret. Ipſe igitur horrendum eſſe cenſens patri non obſequi, præſertim ſacerdoti & natu grandi, ad reditum ſe accingit, partìm inuitus, partìm æquo animo ac lubenti. Vt enim tranquillæ vitæ amor eum, vt in Ponto maneret, hortabatur: ità eundem altera ex parte pietas trahebat, inſeruiendum patri eſſe præſcribens. Cùm autem Cæſarius, cui prouincia maxima commiſſa ac theſaurorum cura, publicarumq; pecuniarum quæſtura mādata fuerat, magiſtratûs ſui tempore vitam cum morte cōmutâſſet, ac patrem, vt leges ferebant, ſimul & filij hæredem declarari, & actiones eorum, qui litem defuncto mouebant, excipere atq; in ſe transferre neceſſè eſſet, magnis grauibusq; tumultibus Gregorio Magno inuolui contigit, permultis videlicet inſtàr canum ad prædam accurrētibus, ac mortui facultates, nullo obſiſtente, ſe arrepturos exiſtimantibus. Nam pater & ſenectute & morbo fractus, (nonaginta enim iam vitæ annos expleuerat) iudiciorū turbas moleſtiasque perferre non volebat, ob idque ad hunc tota curarum moles deuoluebatur. Cæterùm parentum cultus moleſtias leuabat, ſpem eorum præmiorum afferens, quæ filijs parentes officiosè pieque colentibus promiſſa ſunt.

Matth. 18.

Cum Baſilio monaſticos canones edit.

Arriani ſæuiunt in Catholicos

Hîc quoq; huiuſmodi quiddam ab Arriana hæreſi, quæ per nequitiæ ſpiritus Eccleſiam obruebat, accidit. Plerique antiſtites ciuitatibus pulſi ſunt, multiplicibusq; tormentis calumnijsque vexati, ſacerdotes ac numeroſiſſimi populi cœtus ſub dio affligebantur, ne domos quidem orationis habentes, nec legum æquitate cum impijs ex æquo fruentes, hæreſi nimirùm omnes ferè orbis fines peragrante, impijq; Imperatoris ope atq; auxilio ſubnitente ac ferociente. Conceſſa eſt itaque licentia pernicioſis paſtoribus, & ſub orthodoxorum pelle lupum tegētibus, fideles epiſcopos & Chriſto primo paſtore dignos exturbandi. Quo factum eſt, vt alij metu perculſi, alij verborum illecebris deliniti, aut pecunijs expugnati, alij morum ſimplicitate decepti, hæreſis eſcam ſuſceperint, chirographo ſuo & communione cum aduerſarijs coniuncti. Quo in numero beati quoq; huius viri pater erat, animi ſimplicitate in hamum prolapſus. Quod illius factum cùm prouinciales monachi ferre non poſſent, ab ipſius cœtu & conſortio ſeſe abſtraxerunt, ſimulque abſceſſit pars populi haud exigua, monachorū authoritatē apertè ſecuta. Quid igitur hîc cōſilij capit Dei ſeruus? Primùm orationibus & peruigilijs Deum placare ſtudet, ab eoque impetrare, vt hoc malum extinguat, diſſidiumque exortum cicatrice obducat: ſilentiumque ſibi indicit, vt animi mœſtitiam hac ratione declararet. Poſteà patrem ad veniam culpæ petendam, veritatemq; purè & ſyncerè profitendam hortatur, atque eos, qui ſeceſſerant, ad conſenſum & cōcordiam adducit: ſicque ſuum Eccleſiæ ornatum reddit, veneratione nimirùm ſui vtroſque permouens, patrem nempe ac pium gregem. Quinetiam orationibus de pace habitis collectam multitudinem exhilarat, diſtracta ac diuulſa membra conglutinans, & medēdi celeritate obliuionem morbi afferens. Crates quidam Thebanus ſolitus eſſe fertur diſſidentes domos adire, controuerſiasque lenibus & pacificis verbis diſceptare. At hic noſter longè ſuperior. nō enim priuatìm quibuſdam, vt ille, ſed vniuerſæ patriæ concordiam reduxit: quodque maximum eſt, non dè pecunijs aut iniu-

Multi deficiūt à recta fide.

Sedat Eccleſiæ Nazianzenæ turbas.

rijs

rijs contendentibus iudicem ſe interpoſuit, vbì perſæpè vel leuis cohortatio facilè prodeſt: ſed de fide pugnantibus, vbì rei magnitudinem rixandi ſtudium æquare ſolet,ac proindè quantumuìs prudens & erudita oratio,ad componenda diſſidia parùm ægreque proficit. Enimuerò poſtquàm Chriſtianorum peruerſitas ac diſſoluta ignauia,Dei mandatorumque ipſius contemptu,quaſi morbo quodam laborans, Imperatorem Chriſti hoſtem nobis incitauit: (tyrãnum Iulianum dico,qui auitam Conſtantini Magni fidem virtutemque contrarijs vitijs ſuperare obnixè laborauit, eamque ob cauſam Chriſtianos omnibus iuris præſidijs ſpoliare inſtituit, non quidem publico edicto Chriſtianorum inſectationem promulgans, ſed voluntate, ijsque rebus, quas tacitus aduersùs eos perpetrabat,profana eruditione atque doctrina ipſis interdicens) ac Dei æquanimitas, quæ nefarium & execrandum hominem diutiùs efferri atque inſoleſcere permiſerat, poſtquàm ipſius improbitatem nulla omninò pœnitentia frangi perſpexit, exacuto gladio, quas ipſius impietas merebatur, pœnas exegit,in Barbarorum finibus barbaram ipſius & belluinam vitam abrumpens: tum verò magnus Gregorius ipſius ſcelus & impietatem inuectiua oratione proſcindit, ac Sybariticas Græcorum obſcœnitates vetereſque fabulas,multiplicisque diuinitatis errorem detegens, atque omnibus ob oculos ponens, communeludibrium cordatis viris propoſuit. Sed quid magnas & excelſas huius viri laudes orationis breuitate imminuere,contumelioſeque deprimere conor,planeque in contrarium ire,quàm orationis inſtitutum ferat, idque laudationis tempore (quo in hoc potiſſimùm elaborandum eſt,vt is, cuius laudes prædicantur,rerum geſtarum commemoratione clarior fiat)cùm cuiuis liceat ex inuectiuarum orationum lectione tum hiſtoriarum copiam,tum orationis concinnitatem,eiusque in dicendo vim & facultatem admirari? Iam egregiam illam tyranni legem,qua Chriſtianos Græcorum diſciplinis imbui vetuerat,videte quæſo,quàm ſcitè & prudẽter vir beatus eluſerit. Heroicis,& iambicis, & elegiacis,& trimetris,alijsque multis verſibus,& Tragœdiæ & comœdiæ charactere, atque omni conſcriptionis genere vſus eſt, in eoque labore itàſe geſſit, vt vix vllum doctrinæ ſit genus,quod non libris ſuis expreſſerit,pia argumenta vbiquè inſtituens,vel laudem virtutis,vel animę & corporis purgationem,vel Theologiam,vel precationem,vel alia eiuſmodi verſibus complexus, obſcœnitates & fabularum deliramenta,Deorumque preſtigias omninò,vt par erat,fugiens,ac ſapientiſſimam doctrinam Chriſtianis proponens. Ità impius homo,Chriſtianis doctrinę nomine inuidens, ex ſcelerata lege nihil vtilitatis eſt conſecutus: quin potiùs ipſe ſuperatus eſt,grauiorique damno affectus. Huiuſmodi enim eſt inuidia: parùm aut nihil eos lædit, quos laceſſit: grauem autem noxam parentibus affert.

Iuliani apoſtatæ perſecutio.

Oratio S. Greg. inuectiua in Iulianum.

Gregorius porrò,Athenis adhuc agens cum Iuliano admodùm adoleſcente,necdùm ad imperium euecto,ſed ludimagiſtris operam dante congreſſus,qualis aliquandò futurus eſſet,amicis tanto antè ſignificauit,ſubdolum videlicet & impium & infidum: atque ad omne ſcelus procliuem eum fore prædicens: coniecturam huius rei faciẽs ex perturbatis oris lineamẽtis,& riſu petulante,& ferino adſpectu, & toto corpore vago temereque ſubſultante, & progreſſibus vecordiæ plenis, & diſputationibus impietate plenis,etiamſi ille exercitationis diſputationiſque prætextu regerentur: ex eo deniquè,quòd improbos complecteretur, & virtutis laudatores cultoreſque contemneret,ac pro nihilo putaret. Hæc ille perſpiciens, omnibus fore prædicebat, vt in grauiſſimum ſcelus tandèm erumperet, atque in apertum prodiret. Puræ enim naturæ,mira futuri conijciendi facultate valent: ingenijque ſagacitate atque ſolertia,ex obſcuris etiam indicijs id,quod euenturum eſt,coniectura aſſequuntur. Ac ſceleratus quidem ille depræhenſus eſt,fruſtraque iniquè ac ſceleratè ſe geſſit, nihilque aliud profecit,quàm vt pœnarum materiam ſibijpſe congereret. Gregorius autem haud multo pòſt tempore,hæreticorum agmine Cæſareenſem eccleſiam populante, Euſebio quidem pio viro adhuc metropolis clauum gubernante, cæterùm cum magno Baſilio,preſbyteri dignitate ornato,atque in Ponto philoſophante, inimicitias gerente, hæreticorum coniurata arma impetumque reformidans, quòd antiſtes aciem contrà educere non poſſet,(quanquàm enim ille vitæ integritate præſtabat,Theologię tamen rudis erat & imperitus)ad Baſilium,illuſtre,inquàm, illud ſidus ſcribit, eumque obteſtatur, nè vllam inimicitiarum rationem habeat, ſed ani-

Gregorius quid de Iuliano prædixerit.

marum periculū aīo & mente perpendēs, metropolitanę eccleſię ſine vlla mora ſuppetias ferat: ſimul etiā ſe affuturū, belliq; ſocietatē cum eo coiturū pollicet. Qua oratione eximiū ducē ad bellū ſuſcipiendū impellit. Profectˀ igitur ipſe quoq;, ſuſceptaq́; cum eo expeditione, in hęreticorū pręſidiū & arcē irrūpit, cōciſiſq; impiorū hoīm ac profligatis dogmatibus, trophęū ſimul cùm Baſilio erigit, hoſtibus ignauię ſuæ imbecillitatiſq; cōſcientia in fugā verſis. Ac talia Deus ꝑ ſeruos ſuos efficit: q cùm immodicè excreſcentē atq; exundantē hoīm iniquitatē videt, ꝓſtantiſſimi figmenti miſeratiōe ꝓmotus, viros oībus virtutis numeris abſolutos excitat, auxiliū quoddā diſciplinamq́; ijs, quorū ſalus periclitatur, procurans, nè fulturæ atq; adminiculi penuria humanū genˀ labefactet & opprimat: quēadmodùm tum quoq; fecit, hos viros excitās, ac velut coagulū quoddā lacti iniectū in mediū ponēs, atq;ità eos, q multifida īprobitate & impietate plurimū inter ſe diſſiti erāt, ī vnā amicitiā cōcordiamq́; cōſtringens.

Cum Baſilio ꝓfligat hæreticos.

Non multū tēporis interceſſerat, cùm ꝓdictus Eccleſiæ Cæſareenſis antiſtes ad meliorē vitā migrauit. Magnus porrò labor Gregorio ſubeūdus fuit, tum priuatìm quibuſdā, tum publicè vniuerſis vrbis ciuibus ſcribēti, atq; & patris & ſuo noīe ſuadēti, vt Baſiliū in Archiepiſcopatûs throno collocarēt. Præclarè id quoq; atq; perfectè. Neq; enim vt amici cōmodis inſeruiret, hanc operā ſuſcipiebat, ſed vt publicę vtilitati proſpiceret. Nôrat eum perſpicuè, nôrat opitulatorē ſpiritusancto dignū. Ob eamq́; cauſam nō antè conqeuit, ꝙ quod rectè propoſuerat, ad exitū perduxiſſet, quēadmodùm etiā perduxit. Ac Baſilius quidē Cæſareenſiū gubernacula tenebat: Inuidia aūt dominandiq́; cupiditate gliſcētibus, Cappadocia, ꝙ ante id tēpus pro vna agnoſcebatur, in duas partes diuiſa eſt, ac Tyanenſis ciuitas à Cæſarea diſtrahitur, eiq; opponitur, adeò vt deincèps de oppidis quoq; inter eas cōtrouerſia moueretur, inter ſe cōtendentes, vtri potiùs metropoli ea aſſerēda eſſent. Atq; hinc magna cōtentio exorta eſt, hoc q.dem obtentu & ꝓtextu, quaſi fidei negocio atq; animarū cura mouerētur: re autē ipſa propter auaritiā dominandiq; libidinē, hoībus nimirùm res turpes & fœdas honeſtis noībus obuelare conātibus. At verò magnus Baſilius nouo atq; inuſitato exēplo ſuis oppidis ſpoliatus, epiſcopū Saſimis conſtituere proponit, vt cōmuni facto ſegmento, detrimentū aliundè acceptū hac ratione ſarciret, ſimulq́; regiōe epiſcopis obfirmata, Eccleſiarū adminiſtrationi meliùs cōſuleret. Nemo porrò ei ad moderādas epiſcopatûs recèns creati habenas Gregorio cōmodior ac fortior videbatur. Ac ꝓindè, cōſilio cum ipſius patre habito, inuitū hoīem ac repugnantē electioni admouet, negociumq́; cōficit. Cęterùm ille, vt ſępè diximus, tranquillitatē negociorumq́; immunitatē ſibi ꝓpoſitā habēs, angebatur aīo, ꝓmoleſteq́; rem huiuſmodi ferebat, ſibijpſi animū attentū habere ac priuatā vitā colere neceſſariū eſſe exiſtimās. Huc accedebat loci incōmoditas, vtpotè procellis vrbiciſq́; tumultibus pleni. Saſimorū enim oppidum, in regiæ & militaris viæ medio ſitū, ac veredariorū equorū ſtatiōes habēs, prętereuntiū tumultibus vndiq; perſtrepit & agitatur: atq; ingentē quidē moleſtiā hoībus tranqllę vitæ ſtudioſis gignit, fructū aūt atq; vtilitatē ne minimā quidem propemodùm affert. Quod cùm ille perſpiceret, ad ęgrotorū domiciliū cōfugit, miniſterio ſuo paternaq́; oratiōe morbi difficultatē grauitatemq́; leniens: ac philoſophię exercitamentū tēpus illud ſibi cōſtituit. Ferūt aūt eū nec oblationē, nec ordinationē, nec quicꝙ aliud eorū, ꝙ apud epiſcopos in more & inſtituto poſita ſunt, Saſimis ꝑegiſſe, verū ſimulatq; epiſcopˀ deſignatˀ eſt, fugā aīo cōcepiſſe. Hic verò pater multū quidē diuq́; eū, vt Saſima teneret, obſecrauit. Cùm aūt quod proponebat, aſſeq neqret, hoc ſecūdò egit, vt ꝓ ſe ille Eccleſię Naziāzenę curā adminiſtrationemq́; ſuſciperet. Ad eamq́; rem nō admonitionē tm̄ & cohortationē afferebat, ſed iam etiā imprecationē quandā admiſcebat, ex ſenectutis contemptu naſcentē. Hic aūt ſimul & quietē nullis occupationibus interpellatā ſibi procurās, & magni momenti eſſe cēſens morē patri gerere, his verbis eum alloquitur: Pater, tametſi mihi moleſta ſunt, ꝙ imperas, in gratiā tñ tuî haudquaꝙ recuſo: Naziāzi curā ſuſcipio. Hoc tñ velim ſacroſancta tua & pia prudētia cognoſcat, nulla ratiōe fieri poſſe, vt te ex hac vita egreſſo, Eccleſiā retineā. Subiungēs igit pater: Ità ſanè, ingt, ô fili, mihi viuēti ſcipiōis vice eſto, ſenectutē meā fulciēs, paterniſq́; precibus viciſsìm fultus. Cùm aūt è vita exceſſero, pro animi arbitratu res tuas cōſtitue. His auditis, aſſiduus ipſi adhęrebat, ꝑclariſſimè curās, tum ipſius canitiē, iam ad centeſimū annū accedentis, tum matris ſenectutē, non multū ab ea ætate diſtātis: quorum vterque, vt probabile eſt, magna cura & refocillatione opùs habebat, præſertim iam mortuo

Baſilius Magnus fit Cęſareenſis epiſcopus.

S. Gregoriˀ Saſimis datꝫ epiſcopus.

Eccleſię Nazianzenæ curam ſuſcipit.

mortuo Cęſario & Gorgonia ſorore,ſanctiſſima muliere,atq; ambobus ad vitā ſenij expertē ęternamq; beatitudinē tranſlatis,quos etiā funebribus orationibus decorauit,ſolus relictus ſenectutis ſolatiū,infirmitatis medicina, piorū parentum, ſi ità loq fas eſt,melior hæres,abundeq; ampla maioribus ſuis gloria ad propagandam eorum memoriā,ſimulq; cum orbis incolumi ſtatu porrigendā. Ecquis autē maiori pietatis laude domeſticis præfuit, ſcientia & pietate domum moderans, velut optimus quiſpiam diſpenſator,quæ cuique commoda erant,diſtribuēs,cognatis, amicis, famulis, hoſpitibus:atq; ità rursùs Eccleſiæ negocia adminiſtrans, vt eius paſcendi gregis ratio omnibus,velut recta amuſſis,propoſita eſſet? Commodè autem à Paulo dictum eſt: Si quis domeſticis præeſſe neſcit,quomodò Eccleſiæ Dei curam habebit? Etenim qui vnum prudēter rexerit,hic vtiquè & domum ſeruare queat: qui autem domum, idem & Eccleſiam: qui rursùs Eccleſiam, is & ciuitatem. Nam & domus, contracta quædam reſpublica eſt:& ciuitas,perfectior quędam domûs deſcriptio. Eiuſdē enim ſcientiæ eſt,& multos,& paucos,aut vnum ſeruare:nec in totū & vniuerſum, ſed ſola quantitatis ratione huiuſmodi res inter ſe differunt. 1.Tim.3.

Enimuero cùm Gregorius pater (ſic enim ipſe quoq; vocabatur) ex hac vita migrâſſet,funebris orationis eum honore affecit,Deoq; dilectā matrem Nonnā adhuc viuentē laudibus proſecutus eſt:piè id quidē faciēs,atq; vt hominē decebat,& patris & matris & Dei amantē, ipſiusq; curā amplectens,in viduitate & profunda canitie ſumma ope & quiete opùs habentis. Qua fato perfuncta,ex Eccleſia ſe proripuit,Seleuciamq; profectus, in virgineo ſanctiſſimæ Teclæ cœnobio cōmoratus eſt: vt videlicet interìm,dum ipſe abeſſet,Epiſcopus quidā Nazianzenæ vrbi præficeretur. Vt aūt Nazianzū reuerſus,eodē ſtatu oīa reperit,nec paſtorē vllū inſtitutū,tametſi plebs cum lachrymis ipſùm obſecraret,precibus tamen minimè flectitur:ſed firmus & immobilis manet,non ſecùs àc quercus,ventorū impetus inconcuſſa excipiens. Quod aūt mihi penè memoria effluxit, hoc iam cōmemorabo, vtpotè maximū momētum habens tam illi ad laudē,q̄ vobis ad vtilitatē. Quicqd enim honeſtū & pclarum eſt,id quoq; æmulationē gignit:quicqd aūt æmulationis ſtudiū affert,idem virtutis quoq; cōparandæ facultatē affert. Virtus porrò ſuî ſtudioſos ad Deum ducit. Magnus itaq; Baſilius fratres lepræ lue infectos, licèt admodùm calamitoſos & cōmiſeratione dignos,minima tn̄ miſeratione animos hoīm permoueri,immò etiā pleriſq;, qua erāt ſtoliditate & immanitate, velut nefas quoddā & piaculū horrendumq; ſpectaculum haberi perſpiciēs,naturęq; humanæ conditionē animo voluēs,piū conſiliū, dignūq; ipſius charitate in mediū profert. Ampliſſimis enim ædibus extructis,atq; annuis pventibus cōſtitutis,quos à diuitibus & copioſis hoībus, prudenti oratione ad largitionē impulſis, collegerat, ægrotos oēs in vnū coēgit,pauperum gymnaſia hæc loca appellās. Huic in ea rē adiutor laboriſq; particeps fuit Gregorius. Ex ea qppe,quam de pauperū amore habuit,oratione liquidò patet, quāto ſtudio in eam rem cum Baſilio incubuerit,maximū oīm mandatorum eſſe oſtendēs, alendorū pauperū ſtudiū; Deiq; magnificētia & benignitate dignū. Atq; hæc quidē hactenùs, nè adeò pclarum facinus prętermiſiſſe videamur. Arriana verò hęreſi iampridèm Eccleſiā opprimēte, imperatorięq; manûs ope,Dei pſidia ſubuertēte(ſimplicioribus nimirùm animis ad impietatē furtìm abſtractis)magnumq; Deum Patrē,& paruum Filiū,& creaturā Spiritumſanctum affirmante:exortū eſt velut ex hydra quadā nouū caput, hoſtiū Spiritusſancti hæreſis,de filio quidē candidè ſentiens,eumq; Patri æqualē ſtatuens:cęterùm Spiritumſanctū blaſphemis verbis impetēs,idq; bifariā. Alij enim meram creaturā eſſe,apertè aſſerebāt:alij nec creaturā,nec Deū, ſed liberū: quos pindè Semiarrianos ille vocabat,nomē ſcilicet eorū dogmati congruū & appoſitū ipſis imponēs: quippe q ità filium honorarēt,vt interìm Spiritumſanctū aſpernarentur. Igitur huiuſmodi cōtentione p totā Romanorum ditionē gliſcente, magiſq; etiā Byzantij vigente ac dominante, Deus eos,q peſtifera hac doctrina extinguebantur, miſeratus, ſanctū Gregorij Theologi ſpiritū excitat,ac velut ad Moſen ait: Vidēs vidi afflictionē populi mei,q in Aegypto eſt:(Aegyptus aūt Hebræorū quidē lingua tenebras ſonat: nūc verò ſuffuſam ab hęreſibus caliginē ſignificat)& gemitū eorū audiui,atq; ad eos liberādos deſcēdi. Quocircà nūc veni:ī Aegyptū te mittā. Atq; hac cohortatiōe pmotū,ſpirituſq; S.numine impletū,Byzantiū mittit,vt p ſpiritu certamē iniret. Protin*. Exod.3.

Gregorij pater abit è vita.

Relicto Nazianzo,abit Seleuciam Gregorius.

Domus hoſpitalis ægrotum & pauperum à Baſilio & Gregorio extructa.

Hęreſis Macedonianorum.

igitur

Gregorius it Conſtantinopolim, pugnaturus cum Macedonianis.

Eſa. 30.

igitur ille, Baſilio,luminari magno,ipſius cupiditati alacritatiq́; quaſi faces quaſdam ſubdente,atq; ad ſpiritûs certamina ipſum inungente, alijſq; cõpluribus epiſcopis, principiſq; vrbis ciuibus,fidei pietate prędítis,ab eo obnixè contendentibus,vt ipſis auxilio egẽtibus quaſi Herculẽ quendã *Alexiacũ ſe prębeτet, Cõſtãtinopoli ſtatim affuit,terrena quidẽ omni materia & luxu ac diuitijs carens,cęterùm ſpiritu plenus. Exceptus aũt à quibuſdã,& generis & pietatis cognatione cùm eo coniunctis,Eccleſiam offendit,quaſi malũ in monte,aut quaſi ſignũ in colle,vt prophetæ verbis vtar: hoc eſt, numero perexiguã atq; obſcurã, (ꝙ videlicet pijs viris libertas om̃is ob temporis tyrannidẽ erepta eſſet)ſacras etiam oẽs domos ſpoliatas ac per vim occupatas. Vnum ſanctę Anaſtaſiæ templũ orthodoxis patebat,fortaſsè etiã, quia propter ambitûs & circunſcriptionis anguſtiã contemptui habebatur,quẽadmodùm nôrunt, q̃ vetus hoc templũ perſpexerũt. Confeſtìm itaq; ipſe Dauidis cuiuſdã more ad pręliũ ſe cõparat,atq; argumentis firmis ac ſolidis Philiſtæa dogmata fundit, libertatemq́; pijs hominibus piè reducit, quotidiè nouã aliquã copiarũ acceſſionẽ faciens, Deoq́; eos,qui aduerſùs veritatẽ ſceleratè inſurrexerãt,captiuos adducens. Perexiguo itaq; temporis curriculo exacto,tantũ multitudini incremẽtum attulit, vt nulla iam cum priori rerum ſtatu cõparatio relinqueretur,atq; hîc illud Scripturæ impleretur:Domus Dauid ibat,& increſcebat:Domus aũt Saul ibat,& virib⁹ minuebatur. Ac variũ quendã eorũ,q ſalutarẽ doctrinã amplectebantur,ordinẽ cernere erat. Alij enim iam curriculò tenebãtur,alij iamiam capiendi erãt:alij etiã iam perfecti & abſoluti, aliorum piſcatores magiſtroſq; ſe profitebantur. Verumenimuerò qs alius hinc Arrianorum iram,hinc propinquorũ inuidiã perferre potuiſſet? Qui quidẽ quũ ipſi opem ferre ac decertantẽ adiuuare deberent,ipſius rectè factis offendebantur,Eccleſię incrementum liuoris facem & incentiuum faciẽtes: & quum iiſdem rebus ſuperiores ipſo eſſe vel nequirent,vel nollent,virtutem ſcelere ſuperare contendebant.

Multos ab errore reuocat.

2 Reg. 3.

Hæreſis Apollinaris.

Nondùm hoc malũ ſedatũ erat,cùm exortus Apollinarius Syrus, propriã quandã & nouã hæreſim in lucẽ effert. Humanitatẽ enim Chriſti nequaq̃ verã eſſe ſentiens, carnẽ tantùm,animamq́; rationis expertẽ,ab eo aſſumptã eſſe docebat, animã ratiõe atq; intelligentia prędítã,ab ipſius humanitate abſcindens. Cumq́; profana eruditiõne excelleret,multos verborũ lenocinio in fraudẽ inducebat. Aderãt vbiq; terrarũ hæreſis diſcipuli,indoctos homines quaſi hamis quibuſdã in exitium pertrahentes. Rurſùs igitur difficili certamine conſtrictus tenebatur Gregorius,arguẽs,increpãs, obſecrãs,alios in fide retinẽs,alios eò,vndè exciderãt,reducẽs. Vt autẽ in huiuſmodi rebus accidere ſolet, perfectę incarnationis confeſſio ab imperitis ità accepta eſt, quaſi Chriſtus in duos filios diuideretur. Ac ꝓindè Apollinarij diſcipulis,plebi nunq̃ non aſſidentibus,piumq́; virum accuſantibus,vim habuit calumnia. Gutta enim cõtinenter fluens,petrã tandèm excauat. Et quoniã huiuſmodi diſputationes multitudinis captu ſublimiores erant,quippe q̃ incarnationis diuinæ profunditatẽ aſſeq nõ poſſet,idcircò lupi fide & authoritate apud vulgus valebant, paſtor cõtrà veritatem docens,ſuſpicione laborabat. Quocircà Arrianę ſententię propugnatores,q velut apri truculenti iram ſuã iampridèm aduerſùs ſanctũ acuẽrant, accedente iam eò tumultu & calumnia,q̃ ipſi ab Apollinarij ſtudioſis cõflata erat,falſis ſermonibus inflãmata plebe,lapidibus hominẽ,quẽadmodùm olìm Iudęi Stephanũ,inſectantur. Verùm Deo militẽ ſuũ cauſęq; ſuę defenſorẽ tegente,fruſtrà in eum ſaxa conieceruut. Tum verò correptũ ipſum cõſulari iudici ſiſtunt,velut quendã tumultuũ & ſeditionum authorẽ. O ſtuporem admirandũ: ô vim mendacij inſignẽ, ſi Gregorius de his rebus cauſam dicendã habebat: ille inquã,etiã alienę irę & perturbationis leniſſimus medicus,ille pacis arbiter,ille Chriſti manſueti & humilis, manſuetudinemq́; nobis lata lege promulgantis,diſcipulus. At verò ipſe,tametſi tot tantiſq; rerum acerbitatibus premeretur,hæc tamen ſentiebat ac proloquebatur: Propter nomẽ tuũ Chriſte,etiamſi ambulauero in medio vmbræ mortis,non timebo mala, quoniã tu mecũ es. Atque à iudice ſine verberibus & tormentis miſſus factus eſt,martyr ſine periculis,& ſine vibicibus laureatus,quum hoc vnum præſtitiſſet,vt ea animo & voluntate perferret,quæ ipſum pati Chriſtus minimè permiſit.

Eam oppugnat Gregorius.

Acto. 7.

Impetitur lapidibus Greg. indè rapitur ad tribunal.

Matth. 11.

Huiuſmodi porrò certaminibus clariſſimè perfunctus, iam apud omnes clarus erat,beatusque tum ob liberam veræ doctrinæ promulgationem, tum ob virtutem,

totque

totque exantlatos labores cenſebatur:illuſtris etiam & conſpicuus,ob Eccleſię multitudinem. Quo factum eſt, vt Petrus, magnę vrbis Alexandrinę epiſcopus, egregijq; illius Athanaſij in paſtorali munere ſucceſſor, ad Gregorium magnũ ſcripſerit, Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ præfecturam ei confirmans. Et quidẽ rectiſſimè & ęquiſſimè eum Epiſcopum eſſe voluit, qui labores antè impenderat, quàm ad dignitatem perueniret, thronumque non humano fauore, ſed pro ſudorum pręmio & mercede acceperat. Quanquàm autem rerum ab eo geſtarum copia, repentè in animum ſubiens, orationis ſeriem perturbat, ac velut in reciproca fluctuum agitatione, ſequentium impetus priora obruit: quoniam tamen ad dicendum ſemèl aggreſſus ſum, nõ priùs abſcedam, quàm ad finem peruenero, Gregorij Deum in infirmitatis meę ſubſidium aſſumens, veſtraque humanitate facilitateq; ſubnixus. Erat in regia ciuitate Maximus quidam, genere Aegyptius, moribus barbarus, nouus quiſpiam Iamnes aduersùs Gregorium, velut aduersùs Moſem, aciem inſtruens. Hic quum Cynicã philoſophiam amplexus eſſet, baculoque & coma & pallio grauitatis ſpeciem prę ſe ferret, hactenusque philoſopharetur, cæterùm ingluuie & cupiditate atque impudẽtia canis potiùs, quàm Cynicus eſſet, Antiſthenisque ſectatoribus contrarius, talisque, qualem ſcriptura Nabal deſcribit: ad ſacrum paſtorem accedit, atq; ab eo fidei Chriſtianę rudimentis imbutus atque inſtitutus, impietatem dediſcit, baptiſmoque regenitus, pars Eccleſiæ efficitur, fictaque pietatis ſpecie ità Epiſcopum cepit, vt eadem cum eo domo, eademque menſa vteretur, atque ipſi quiduis eſſe cenſeretur, fidiſſimus miniſter, doctrinæ ſermonumque laudator, nec vulgari beneuolẽtia erga Chriſtianos affectus. Vt autem progreſſu temporis experimento ſuì dato dignus iam iudicatus eſt, qui in Eccleſiaſticum ordinem cooptaretur, tum verò in clerum aſſcribitur, ac Iudam æmulatus, à præceptore ſuo perfidè deficere, atque aduersùs eum expeditionem ſuſcipere in animum inducit: ac cuiuſdã Eccleſiæ preſbyteri opera vtẽs, qui cùm non modò nunquàm à Gregorio obiurgatus, duriusque appellatus, verumetiam inter ſingulares amicos habitus fuiſſet, fabulam hanc cum Maximo cudebat, hoc videlicet agens, vt Maximus Byzantij Epiſcopus conſtitueretur. Ac quoniam ad eiuſmodi res auro opùs erat, vndè id ſuppeditatum fuerit, audite. Preſbyter quidam inſulanus Thaſſo Byzantium appulſus, pecunias ferebat, vt marmoreas tabulas Proconeſias emeret. Hoc arrepto, ac pollicitationum illecebris delinito, (leues enim homines credulitate facilè in fraudem impelluntur) aurum ſceleris adminiculũ accipiunt, atque Alexandriam mittentes, Petrum eò adducunt, vt certos homines ad Maximum Epiſcopum creandum Conſtantinopolim mittat. Et quidem hęc citiùs, q̃ quiſquam verbis vllis exprimere queat, gerebantur. Aderant ab Aegypto, q Epiſcopatũ Maximo darent. Talis Petrus ille erat: qui cùm priùs Gregoriũ in throno collocâſſet, poſteà Maximum epiſcopum inſtituebat, ne literas quidem eas, quas ad Gregorium ſcripſerat, veritus, nedùm ipſius virtutem nominisque ſplendorem. Poſtquàm igitur aduenêre, qui ab eo miſſi fuerant, ſub exortum diei eccleſiam ingrediuntur: reque nec paſtori, nec preſbyteris, nec clero, nec cuiquam ex magiſtratibus, nec deniquè piæ plebi patefacta, ſtatìm in electionem incumbunt. Verùm huius rei fama per vrbem ſparſa, repentè adfuêre ſacerdotes, clerus, plebs ſelecta & orthodoxa, hæreticorum etiam examen. Omnes enim, amici iuxtà & inimici, prę animi furore exarſerant, temeritate eorum peruerſitateq; obſtupefacti. Perdita enim & profligata peruerſitas, hoſtes etiam perſæpè eius, qui iniuria afficitur, ad vltionem excitat: Vt autem conſilia ſua infecta relinquere coacti ſunt, (petulantia enim ſua populi fauorem ſibi præcluſerant) quid faciunt? Eccleſia egreſſi, in choraulæ cuiuſdam domũ ſe conferunt, illicque Maximum Epiſcopum creant, plebeij ordinis quoſdam, qui ob perturbatum ordinem ab Eccleſia proſcripti fuerant, ſocios habentes, facinorisque participes. Huius enim generis homines repentinis mutationibus delectantur, tranquillum compoſitumque rerum ſtatum ægrè ferentes, perpetuoque nouarum rerum ſtudio flagrantes. Vrbs porrò ira æſtuans, dici non poteſt, quot conuiciorum plauſtra in Maximum effuderit, ipſi quoquè Gregorio ſuccenſens, qui tanta beneuolentia & familiaritate nefarium hominem complexus fuiſſet. Itaque iam eò res ipſi reciderat, vt facti ſui purgationem quærendam haberet. Ac proindè, vt exulceratos plebis animos orationis medicamento leniret, ità eos affatus eſt: Nolite, ô viri,

Præficitur eccleſię Cõſtantinopolitanæ.

2.Tim.3.

1.Reg.25.

Maximus perfidioſè deficit à S. Gregorio.

Petri Alexandrini temeritas.

Gregorij ad Conſtantinopolitanos oratio. ô viri, mihi patri veſtro ſuccenſere. Si enim ego, qui me benignum illi ac liberalem præbui, ideò culpæ obnoxius ſum, quia malitiam non præſenſi: quid tandèm ille fuerit, qui benignitate mea & beneficio vſus, hanc mihi gratiam rependit, vt vitæ meæ inſidias ſtrueret? Neque enim fraudem non præuidiſſe, crimini dari debet. Hoc enim ſolius Dei eſt. Ac prætereà legis præſcripto viſcera omnibus aperire iubemur, paternoque affectu ac beneuolētia eos, qui fide pręditi ſunt, amplecti ac tueri. Eum enim, Iohan. 6. qui venit ad me, ait Chriſtus, non eijciam foràs. Magnum quiddam mihi & plaudendum videbatur Maximus, à Gręcorum ſuperſtitione ad baptiſmum accedens, & Trinitatem loco Herculis adorans. Amplum ac præclarum videbatur, homo virtutem capeſſens, etiamſi in poſtremis rebus prioris vitæ hypocriſim luculenter oſtēdit. Sed noſtrum non eſt hęc explorare. Non enim in hominum cogitationes penetramus, nec futuros euentus perſpectos habemus, niſi Dei prudentia & beneficio hoc nobis conceſſum fuerit. Nos enim videmus in faciem, Deus autē cor ipſum intuetur, quēadmodùm à ſcriptura audijſtis. 1. Reg. 16. Hac oratione multitudinis iracundia ſedata atque repreſſa eſt, maiorique beneuolentia Pontifici adiuncta.

Iam verò Imperatore Theodoſio, qui genus ex Hiſpania ducebat, in Macedoniam cum exercitu profecto, bellumque cum Occidentalibus quibuſdam barbaris gerente, Maximus Aegyptiorum præſulum, à quibus Epiſcopus deſignatus fuerat, agmen accipiens, ac Theſſalonicam profectus, Imperatorem adit, imperatricisq; vrbis Epiſcopatum ab eo petit. Quoniam enim in legibus ſanctionibusq; Eccleſiaſticis nihil habebat, quo niteretur, imperatorio edicto ſacerdotium vendicare cogitabat: vt qui non ſacerdotem, ſed tyrannum agere decreuiſſet. Verùm illinc eijciuntur, Imperatore eos ira minisque vehementibus inſectante. Quid igitur Maximus? (vix enim frangi & expugnari poteſt ambitio) Alexandriam naui petit, cumque ijſdem technis quoſdam Petri familiares auro pellexiſſet, ipſum quoquè pari improbitate aggreditur. Aut enim mihi, inquit, principis ciuitatis Epiſcopatum affere, aut à tuo nō abſtinebo. Et quidem in perſpicuum malum audax hominis facinus deſijſſet, niſi Alexandriæ Pręfectus, ſeditionis & cędium metu, Maximum vrbe exturbâſſet. Atque ille quidem pręmia temeritate digna tulit: Gregorius autem laborum multitudine fractus, curis confectus atque obrutus, in patriam reditum parabat, plebem extremùm allocutus atque hortatus, vt fidem, quam acceperat, conſeruaret: virtutem, quam & re & ſermone ipſis oſtēderat, coleret. Quæ cùm & clerus & populus audijſſent, vnus clamor ab omnibus excitatus eſt, Paſtoris diſceſſum deplorantibus: ac triſte ſpectaculum cernere erat, viros & mulieres, iuuenes & ætate prouectos, eruditos & indoctos, principes & priuatos omnes concordi fletu detentos, orbitatemque adeò ęgrè atque acerbè ferentes, vt quiſpiam ſublata voce dicere non dubitaret: O pater, Trinitatem tecum eijcis. Qua voce audita, vir egregius diſcedendi cupiditatem repreſſit, tantiſperque ſe apud eos manſurum recepit, quoàd epiſcopi, quorum aduentus in ſpe & expectatione erat, aliquem Epiſcopatu dignum elegiſſent, ſibique curis liberato poteſtatem abeundi feciſſent. Atque ità dimiſſi ſunt, nihil omninò dubitantes, quin ille pro ſua grauitate morumque conſtantia promiſſi ſui fidem, licèt nullo iureiurando confirmatam, expleret. Depulſis itaque periculis, & quiete rebus reſtituta, Trinitatis dogma rursùs effulgebat, ac beati viri doctrina & laboribus fides ad omnes porrigebatur: quam pulcherrimè excolebat prę̈ſtantiusque, quàm vt agricultura Noë cum ea comparari poſſit. Eccleſiæ enim aruum excolens, animas quaſdam velut aratro perſtringebat, impietatis ſpinis eas liberans: alias, vt Prophetæ verbo vtar, complanabat, alijs diuinum verbum inſerebat: aliæ recèns enaſcebantur, radicesque agebant, aliæ iam herbeſcebant, ac velut geniculis diſcingebātur, aliæ ad culmum informabantur, aliæ matureſcebant, atque ad meſſem paratiores erant, alię in area erant, alię in aceruo quodam, aliæ viles & contemnendas dogmatum paleas per ventilationem excutiebant, Chriſtoque purgabantur: alię iam domi erant, horreoq; condebantur, aliæ deniquè in panes iam elaboratæ erant. Hic enim agriculturæ finis eſt, quippe quæ alimoniæ perceptionem pro ſcopo habeat, ob idque labores ſuſcipiat, meſſemque promptè & alacriter colligat.

Ac labor quidem hominis Dei tantus erat, tantæque multitudinis ſalutem ſibi proponebat: cęterùm fructus nequaquàm labori reſpondebat. Non enim agricolæ more

more fructus percipiebat, ſed gratuitò benignus erat: Labores quidem ferens, verũ ſine ſumptibus Euangelium ſibi conſtituens. Ex quo hoc aſſequebatur, vt ardentiùs amaretur, atque ex ardentiori amore libentiùs audiretur: pluresq; ad Deum adduceret, non iracundè feriens, ſed lenitate ſua ignorantiam & ruſticitatem euellens, animiſque plenam ſanitatem oratione afferens. Alij enim verborum ſuauitate capiebantur, alij accuratam & exactam dogmatum pertractationem amplectebantur, alij ob ſimplicem & inelaboratam philoſophicamque vitæ rationem arctiùs ipſi adiungebantur: alij quòd ipſum acciuiſſent, velut prædam ſuam conſertis manibus retinebant, eoque tuendo iudicium ſuum fouebāt. In hoc porrò clariùs lucebat ipſius ſolertia animique perſpicacia, quòd non omnibus omnia committebat: verùm vniuſcuiuſque vires, non ſecùs àc præſtantiſſimus medicus ægrotantium habitudinem explorabat, congruentem cuiuſque morbo medicinam diſtribuens, eamque rationē tenens, vt nec profanis aut infirmis auribus perfectiſſima myſteria concrederet, nec perfectis quicquam occultum haberet, quaſi ipſorum vtilitati inuidens. Alios publicè arguebat, nimirùm quibus pœnitentiam pudor exprimebat: alijs rursùs priuatìm errata commonſtrabat. Alios obiurgabat, cùm id è re ipſorum eſſe arbitrabatur: alios contrà, quos officio fungi videbat, paternè conſulteque laudabat. Nec enim hoc agebat, vt eos adulatiōe permulceret, ſed vt viam virtuti ſtrueret, ac rectè factorum approbatione virtutē eorum proueheret. Hoc quippe nomine Rhetorica à philoſophia differt. Illa enim ſordida & cauponaria aſſentatione ac laudatione ad beneuolentiam hominum irrepere ſolet: hæc cōtrà eorum vtilitatem ſpectans, laudibus quaſi melle ſermonem edulcat, ac laudum voluptate ad virtutem auditores trahit. Dogmatum porrò ſublimitate ac Theologia vſqueadeò excellebat, vt quanuìs permulti viri, doctrinæ laude celebres, varijs ſeculis Diuinitatis doctrinā explicârint, hic tamen ſolus poſt Iohannem Euangeliſtam Theologi nomine inſignitus ſit, atque hoc cognomentum ipſi velut proprium & peculiare attributum. Enimuerò quemadmodùm alias omnes laudes atque virtutes animi complexu tenebat, ità ne à Prophetiæ quidē gratia deſerebatur. Nec verò dubito, quin apud vos, qui ipſius ſapientia maiorem in modum oblectamini, fidem hæc oratio inueniat. Sed tamen operæprecium fuerit, hanc laudem ipſiuſmet verbis, rerumque ab eo geſtarum conſcriptione ornari. Sic autem ad verbum habetur in ea oratione, quam in præſentia centum quinquaginta Epiſcoporum pronūciauit: Talis antè hic grex noſter erat, taliſque in præſentia tamque ſucculentus lateque porrectus, àc ſi nondùm perfectionem aſſecutus, ad eam tamen quotidianis incrementis progrediens, atque etiam, vt auguror, progreſſurus. Hoc mihi vaticinatur Spirituſſanctus, ſi quid vaticinandi arte valeo, futuraque proſpicio. Nec verò longo pòſt tempore, quod prædixerat, explebatur. Eccleſia nimirùm arenæ maris multitudinem propemodùm ęquante, Propheticamque fidem penè excedentem, euentus miraculum comprobabat.

1. Cor. 9.

Eius prudētia in moderandis ſubditis.

Rhetorica vt differat à philoſophia.

Theologus dictus Gregorius ſolus poſt Iohannem.

Cùm aūt pio Theodoſio, cuius iam à nobis mentio facta eſt, Imperatore creato liberum Eccleſiæ lumen affulſiſſet, quid commemorem, quot publicos conuentus orationibus ſuis exhilarârit, quot orthodoxorum mitigârit iracūdiam, qui veterem hæreticis peruerſitatem iniuriamque rependere, atque eos, à quibus, cùm rerū potirentur, afflicti & excruciati fuerant, conuerſis iam temporis vicibus, ijſdem acerbitatibus calamitatibuſque mulctare cōtendebant? Qua igitur oratione vir beatus vtebatur? Non hæc, ô grex, Chriſtus poſtulat: non ità nos euangelium docet. Hoc tempore aberrantes in viam reducere conuenit. Curandum, vt peccata ſua intelligant, Domini pedibus aduoluantur, impietatem prodant, gregique admiſceantur. Hoc ego pro vltione habeo, vt ij, à quibus iniuria laceſſiti fuimus, ſalutem conſequantur, præclaraq; eà eſſe confiteantur, quæ non ità pridèm inſectabantur. Aequanimes eſtote filij. Vir æquanimis affluit prudētia. Beneficio afficite eos, qui vos oderunt, ijſque omnia delicta condonate. Quòd ſi nimiùm ira inferueſcit, nec coërceri vlla ratione poteſt, quod ſecundum eſt, præſtate: Chriſto hæc relinquite, atque ad futurum tribunal tranſmittite. Mihi enim vindictam, ego retribuam, dicit Dominus. Hac illi oratione permoti, conquieuerunt. Cùm autem bellum illud, quod cùm occidentalibus barbaris geſtū fuerat, ſopitū atq; Imperatori ex animi ſententia confectum fuiſſet, ab ijſque ille, quas eorum audacia merebatur, pœnas expetijſſet, ca-

Matth. 5.

Deut. 32.

n ptiuoſque

ptiuoſque cepiſſet,& victis tributa impoſuiſſet,ad imperatoriam vrbem adfuit, triumphis elatus & geſtiens. Ac tum pontificem Gregorium pro eo, àc laboribus illius dignum erat,honorificè accepit,prolixiorique alloquio ſuam erga eum beneuolentiam animique alacritatem declarauit, ac poſtremò hæc ad eum verba habuit: O pater,Deus tibi tuiſque ſudoribus per me Eccleſiam committit. En ſacram ædem & thronum tibi trado. At beatus Gregorius mirifica lætitia perfuſus,cùm Imperatorē ſalutâſſet, ac votis precibuſque remuneratus eſſet, pedem aula extulit. Arriani aurē, qui ad hoc vſque tempus ſacroſanctam domum tenuerant,ſicariorum manum parabant,pro ea cum beato viro armis decernere conſtituentes. Itaque ab Imperatore quidem precibus contendebant,nè templum ſibi eripi ſineret,quòd videlicet ipſius imperio reſiſtere vererentur: cæterùm pio viro,ijſque,qui partibus ipſius ſtudebāt, mortis metum intentabant,tum publicè armis inſtructi, tum priuatìm ſubornato quodam,qui ad pontificem accederet, eiuſque pectus enſe traijceret. Atque hæc erat hoſtium conſpiratio. Poſtero itaque die,cùm illuceſcēte die populus Dei ſimul cum paſtore ad ſacram domum recipiendam perrexiſſet, non minùs grauis, quàm ſi ciuitas hoſtili impetu expugnaretur,tumultus excitatus eſt,pleriſque hominibus in vicis tectiſque cum armis ſtantibus,mulieribuſque & pueris grauem eiulatum permixtìm edentibus. Ipſe quoquè Imperator templum vnà cum beato Gregorio ingreſſus eſt. Vt autem multa in rebus humanis caſu euenire ſolent, nubibus Solis orbem ſub diluculū ſubeuntibus,tenebræ repentè coortæ ſunt. Quæ res,vt à feſto atq; huiuſmodi lætitia aliena,Arrianos non parua lætitia afficiebat, perindè acſi Deus templi tranſlationem minùs gratam haberet: pias contrà animas intolerabili dolore cruciabat. Verùm ſimul atquè Epiſcopus & Imperator ſacras valuas ingreſſi ſunt, atque omnes vnam eandemque laudationis vocem ſuſtulerunt, manuſque cum lachrymis extenderunt,confeſtìm Dei prouidentia ſubducta nube,fulgentes Solis radij ſacroſanctam domum ſplendore perfuderunt,aëreque colluſtrato, homines animi mœrorem in lætitiam commutârunt,principemque obſecrare atque obteſtari cœperūt,vt Epiſcopum in throno collocaret. At Gregorius cùm ab illa ſede abhorreret,nec præ vitæ continentia & corporis infirmitate vocem in tanto hominum numero mittere poſſet,per quendam his verbis multitudinem affatur: O filij, nunc tempus eſt,vt beneficium à Trinitate acceptum agnoſcamus, gratiaſque ipſi agamus. De throno aliâs agemus. Hæc verba audiens populus, miteſcebat: Imperator verò hominis modeſtiam ad ſtuporem vſque mirabatur. Sic concio ſoluta eſt,Chriſto lætitiam ſummam ſecuritatemque afferente,ità vt & armorum apparatus conſopitus fuerit,& furoris ardor extinctus,atque vnus duntaxàt enſis exertus,ſine vlla cruoris effuſione rursùs vagina conditus. Cæterùm ei ad extremum vſque obſiſtere non licuit,quô minùs throno inſideret. Pontificum enim multitudo eum, quanuìs nolentem vehementerque recuſantem,in Archiepiſcopali ſede collocauit: ſed hæc aliquanto poſteriùs.

Theodoſij Imper. erga Gregorium beneuolentia.

Arriani minas atroces intentant Gregorio.

S. Gregorius creatur archiepiſcopus Conſtantinopolitanus.

Intereà Imperator hominis conſuetudine delectabatur,eumque pro parente colebat. Quanuìs enim doctrinæ expers eſſet,pius tamen vir erat, morumque lenitate præditus,vt ſi quiſpiam alius. Verùm Gregorius Deo quàm Imperatori operam dare præclarius exiſtimans,haud frequenter in aula verſabatur,eos,quî principis latus cingebant,auaritiæ morbo teneri,atque vt eos,qui munera afferebant, charos habere,ità ſuî ſimiles admodùm aſpernari perſpiciens. Quocircà precationibus & peruigilijs,ægrotiſque curandis & inuiſendis incumbebat,Deo ſeſe his rebus gregemq; purgans: interdùm etiam ex vrbe in agros ſecedebat, ſolitudinem expetens, eaque perpetuis laboribus afflictum corpus recreans, nè ad ſequentes labores fatiſceret. Ad aulam autem rarò commeabat,illud Prouerbiorum rectè congrueque permeditatus: Rarò pedem tuum infer ad amicum,nè fortè ſatiatus,oderit te. Ampliſſimæ porrò eccleſiæ præſul inſtitutus, prouentuſque & infinitam omnis generis eximiamque ſupellectilem conſecutus, ne vnica quidem drachma hinc facultates ſuas auxit,cùm tamen maximam talentorum copiam, ſi ità ipſius voluntas tuliſſet,colligere potuiſſet. Ne redituum quidem & adminiſtrationis rationem ab ijs, qui Eccleſiæ negocia procurauiſſent,repetiuit,nec ſupellectilis ſacræ deſcriptionem: cauponum veriùs, quàm Eccleſiaſticorum virorum id eſſe ſtatuens, ac præfectorum, non Epiſco-

Prou. 25.

Mira eius inter tātas opes continentia.

Epiſcoporum:atque his rebus omnes erudiens, vt conſcientiæ puritatem potiùs Deo offerrent,quàm vt rationibus referẽdis, muneris ſui adminiſtrationem hominibus probare niterentur. Tandèm aſſiduis laboribus & ſenio,corporiſque imbecillitate fractus,vrgente vi morbi,grabbato ſe tenebat. Ac multitudo populi ingens cubiculum,in quo iacebat,repentè ingreſſa eſt. Ipſe igitur, vt ſolent,qui ſtrepitu aliquo commouentur,conuerſis in ſella pedibus,in pauimento ſedebat,quid ſibi eorũ aduentus vellet,percontans. Illi autem cùm & ob ea, quæ acciderant,gratiam Deo egiſſent,ac pro Imperatoris ſalute,ob receptum templum aliasque ædes ſacras,orthodoxorumque eccleſiam vota feciſſent, ipſumque omnium harum rerum authorem & architectum profeſſi fuiſſent,læti cubiculo exceſſerũt. Adoleſcens verò quidam relictus,manibusque ſuis beati viri pedes comprimens,ab eo cum lachrymis & lamentationibus ſceleris veniam ſupplex poſtulabat. Gregorio autem ſciſcitante, quid ſibi hoc ſermone vellet,nihil reſponſi dabat,ſed tantùm lugebat,ac veniam petebat. Tum quidam ex ijs,qui adſtabãt,ità locutus eſt: Hic eſt ille carnifex tuus,ô pater,qui à nonnullis ſubornatus,ferrum tibi in præcordia defixurus erat, niſi Chriſtus perſpicuè tibi auxilio fuiſſet. Quòd autem ad eorum voluntatem attinebat, facinus perpetratum eſt. Proindè nũc ad pedes tibi procumbens,clamat,ſuſcepti ſceleris pœnitudine affectus. Confeſtìm ille,vt patrem æquum erat, adoleſcentem ità alloquitur: Propitius tibi Chriſtus ſit,iuuenis chariſſime, tibique ipſe ignoſcat, qui me quoquè ſeruauit. Hoc ſolum ad facinoris excuſationem & purgationem à te peto,vt hæreſim execreris,meusque fias,atque ad Deum accedas,ipſique ſynceram & volũtariam ſeruitutem ſeruias. Cuius tam lenis reſponſi quum certior facta eſſet ciuitas,ardentiori erga eum amore incenſa eſt. *Facilè ignoſcit ſicario, qui necem illi molitus erat.*

Sub id verò tempus ex omni Romanorum imperio,prçterquàm ex Aegypto & Occiduis partibus,ſancta Epiſcoporum cẽtum & quinquaginta ſynodus coacta eſt, tum vt pium præſulẽ imperatrici ciuitati præficerent,tum vt hæreſes, quæ interìm, dum Arriani rerum potirentur,exortæ fuerant, œcumenici concilij decreto ab Eccleſia extruderentur. Enimuerò quæ ad hæreſes profligandas pertinebãt, multò antè Gregorius præſtruxerat,velut inſidioſas beſtias ab Eccleſiæ ouili arcens: atque in ipſa etiam ſacroſancta ſynodo pari animi contentione cum alijs decertauit. Sancta autem ſynodus eum Epiſcopum conſtituit, ſententiæ ſuæ ducem & anteſignanum habens magnum illum Antiochenſium paſtorem Meletium, virum fidei probitate inſignem,quique florentibus Arrianorum rebus Eccleſia pulſus fuerat, multiſque calamitatibus exhauſtis,diuturno exilio mulctatus. Quibus autem moribus præditus eſſet,quid referre neceſsè eſt? Idem enim & manſuetus erat & induſtrius,moderatus,iuſtus,fortis,ſapiens, atque omni virtutum genere perpolitus. Huius conſilio atque hortatu, Gregorio regiæ vrbis Epiſcopatus Concilij decreto confirmatus eſt. Ipſe autem,quanuìs alioquì ab Epiſcopatu alienum animum haberet, gregis tamen amore,& quia futurum exiſtimabat,vt ſi imperatricem ciuitatem teneret, contentiones,per orbem terrarum oborientes, velut è ſpecula quadam perſpectas extingueret,diſſidenteſque Eccleſias ambabus,vt dicitur,manibus ad vnionem concordiamque adduceret,Epiſcopatũ accipere non recuſauit. At verò Meletius extremo vitæ die Conſtantinopoli perfunctus, adeò celebri atque honorifico funere effertur,vt ad ipſum vrbs tota ſeſe effunderet,maximamque lachrymarum vim profunderet,ac tum inprimis,quanta ciuium multitudo eſſet,agnoſceretur. Rursùs itaque de thr ono contentio excitata eſt,atque inter ſe pugnabant Epiſcopi. Alij enim, quæ ſuffragijs ſtatuta fuerant,iuſta eſſe iudicantes,firma ea manere volebant. Alij ijs,quç iam rectè decreta fuerant,aduerſabantur. At Gregorius,vt qui ſemèl cathedram admiſiſſet,eam vendicabat, atque huiuſmo di oratione vtebatur: Ego,paſtores ſacri & venerabiles,primùm regiç vrbis præfecturam accipere recuſabam,ac licèt hæc Eccleſia laboribus ſudoribusque meis coagmentata atque amplificata fuiſſet, mihi tamen ſatìs ſuperque erat hæc Deo theſaurizare, atque ab eo mercedem expectare. Poſtquàm autem & Gregis amore,& communibus veſtris calculis cathedram accipere coactus ſum,mihi haudquaquàm rectè agere videmini, qui quod ipſi feciſtis, conuellitis atque abrogatis: vt interìm taceam, quòd ne inter omnes quidem ſatìs conuenit: verùm alij ea,quæ iam conſtituta ſunt,rata eſſe debere cenſent: alijs ſecùs

Synodus Conſtantinopolitana

Meletij epiſc. virtutes.

Contentio de ſede Cõſtantinopolitana.

videtur. Nec verò hęc eò à me dicuntur, quòd vel opes vel ſublimem cathedram expetam, vel imperatricis vrbis Epiſcopus nominari concupiſcam: ſed primùm filiorum orbitatem tranquillo animo ferre difficillimũ eſt, nec niſi vecordis cuiuſpiam hominis planeque ſtupidi. Deindè illud metuendum, nè inuidia quadam aut leuitate res nupèr decretas immutare videamini. Quòd ſi vobis præſentia magis cordi ſunt, ac res haud pridèm conſtitutas velut obſoletas & friuolas contemnitis, haud mœſto animo Epiſcopatu me àbdico. Conſilium inite, res veſtras agite, & quicquid vobis in mentem venerit. Mihi quidem ſolitudo & olìm chara fuit, & nũc eſt. Non enim à Deo quoquè nos arcebunt, qui thronum eripuerint.

Hac oratione habita, cùm pleroſque in alius Epiſcopi creationem ſtudioſè incumbere ſenſiſſet, ipſe domo ea, in qua manebat, deſerta, aliam ab Eccleſia procùl diſſitam circunſpectat, vt tumultus moleſtoſque & importunos hominum cõgreſſus effugeret. Permulti quippe ex plebeio ordine illuc confluebant, cum lachrymis eum orantes atque obteſtantes, vt gregem, quem tot tantiſque laboribus ac ſudoribus aluërat atque prouexerat, miſeraretur. Da hoc chariſſimis tibi hominibus, inquiebant, & quibus vitæ florem priùs impendiſti, ijſdem quoquè, quod temporis ſupereſt largire: vt qui doctrina tua colluſtrati ſumus, tui etiam corporis reliquias habeamus. His verbis mollìebatur quidem indulgentiſſimus pater, cæterùm ancipitis erat animi quid ageret, Deumque ſupplex orabat, vt quod ſibi maximè conueniret, procuraret. Quæ cùm ità ſe haberent, affuêre Epiſcopi tum ex Aegypto, tum ex Macedonia Byzantium vocati, cùm adhuc ſupradicta ſynodus in vrbe eſſet. Et quidem illi, quoniam Gregorius citra eorum ſententiam throno impoſitus fuerat, humano affectu obſeſſi, electioni obſiſtebant: non quòd eum odio haberent, (quemadmodùm ei occultis ſignificationibus confirmabant) ſed vt eos, à quibus creatus fuerat, vlciſcerentur, vt qui ſine eorum ſententia Archiepiſcopali ſede Gregorium donâſ-

Præclara S. Gregorij ad Synodũ oratio. ſent. At vir beatus omnibus Epiſcopis in vnum coactis, in medio concilio ſtans, ad hunc modum verba facit: Viri collegæ & compaſtores ſacroſancti gregis Chriſti, turpe fuerit, prorſuſque à vobis alienum, ſi qui pacis documentum alijs præbetis, inteſtinum ipſi bellum inter vos excitetis. Quonam enim modo alios àd concordiam adduxeritis, ipſi circa ſententias veſtras & decreta diſcrepantes? Ac vos per Trinitatem etiam ipſam obſecro, vt mutua veſtra negocia præclarè & pacificè con-

Ion. 1. ſtituatis. Quòd ſi vobis vllo modo diſſidij cauſa ſum, Ionam Prophetam vitæ integritate non ſupero: proijcite me in mare, & tumultuum tempeſtate agitari deſinetis. Quicquid vobis viſum fuerit, tametſi à culpa immunis, libenter perpetiar, ſi quidem hac ratione concordia veſtra repræſentari ac reſarciri poſſit. Throno exturbate,

Zach. 8. vrbe eijcite: tantùm veritatem & pacem, vt cum Zacharia loquar, amate. Valete ſacri Paſtores, meorumque laborum memoriam perpetuam conſeruate. Hæc eo prolocuto, pudore quodam ipſi tenebantur, eius oratione compuncti. Tum ipſe in Cappadociam perrecturus, è Concilio exceſſit, voluptate ſimul & mœrore affectus: illud, quòd laborum requiem inueniſſet: hoc, propter gregem, quem quo modo relinqueret, incertus erat. In aulam autem profectus, beneficium ab Imperatore po-

Oratio eius ad Theodoſ. Imperat. ſtulabat, his verbis priùs eum affatus: Tibi quidẽ, ô Imperator, pro tuis erga eccleſiam meritis retribuat Chriſtus in die retributionis: beneficium autem, quod nunc à te peto, potentiſſime princeps, dare nè graueris. Non pro pecunijs tibi ſum ſupplex, non precioſa altarium tegumenta concupiſco, nõ cognatis dignitates ambio, ſed vt laboribus liberer, obſecro. Ceſſet etiam inuidia, pacem colant Epiſcopi: tu maximè in eam rem adnitere: ſacerdotum bellum comprime, qui Barbarorum audaciam compeſcuiſti: maxima imperij tui trophæa vna re exorna, nimirùm Epiſcoporum cõcordia. Hoc ego donum à te peto, vltimum hoc beneficiũ porrige. Hac oratione Imperator, & qui ſenatorij ordinis erant, in admirationem rapti, vtpotè acerrimo ipſius amore contabeſcentes, vix diſcedendi poteſtatem ipſi fecerunt.

Nectario ei ſubrogato, abit in Cappadociam. Cæterùm eo adhuc Conſtantinopoli agente, Nectarius quidam, Tarſo Ciliciæ ciuitate ortus, Eccleſiæ ipſius à Synodo Epiſcopus conſtituitur. Ipſe autem cùm clerum ac præſtantiſſimum quenque ex populari multitudine aduocâſſet, eoſque vt fidei depoſitum ſeruarent, Deique præcepta exequerẽtur admonuiſſet, complexusq́; fuiſſet,

fuiſſet, multaſque omnibus lachrymas extorſiſſet, itineri ſe dedit, tandemq́ue Arianzum peruenit. Cappadociæ autem is locus eſt, quem ex paterna hæreditate ad ſe deuolutum poſſidebat. Cùm autem multum temporis fluxiſſet, ex quo Baſilius Magnus ex hac vita ad Deum euolârat, ac præſentia cum ſublimiore vita commutârat, funebri oratione in ipſius laudem conſcripta, ſacram Cæſareenſium metropolim adijt, Eccleſiæq́ue nuncupata ac dicata ea oratione, domum ſe recepit. Sed cùm perdiù ipſe à patria propter Conſtantinopolitanam commorationem abfuiſſet (duodecim nanque ipſum Byzantij annos egiſſe ferunt) accidit, vt quidam Apollinarij diſcipuli in ſecunda Cappadocum præfectura ſermonibus ſuis multos in fraudem inducerent, eoq́ue audaciæ progrederentur, vt ad hunc quoquè accederent, atque Epiſcopos in ea regione crearent, ne ipſi quidem Nazianzo parcentes. Ipſe verò Nazianzum hoc piaculo quàm celerrimè purgauit. Cumq́ue obnixis precibus rogaretur, vt patriæ antiſtes eſſe vellet, adduci non potuit, vt Epiſcopatum acciperet: (tranquillam enim vitam mirificè cōſectabatur) verùm Eulalium quendam, quem, vt ſuî cultorem moderatumq́ue hominem, inprimìs charum habebat, Nazianzi Epiſcopum conſtituit. Ipſe autem infirmitate preſſus, Arianzi corpus refocillabat. Cumq́ue iam iter facere non valeret, Cledonium presbyterum, pium virum minimeq́ue fictum Dei cultorem, aliosq́ue nonnullos per literas admonuit, nè hæreſis peſtem ſuſciperent, verùm Apollinariſtarum electiones, vt nefarias & ab Eccleſia Catholica alienas, pro irritis haberent. Nec verò ſatìs habebat nuda & ſimplici conteſtatione ad eos vti, verùm pleniùs vberiuſq́ue ſcribebat, ſingula abortiuæ Apollinarij hæreſis impietatiſq́ue capita euertens atque opprimens: quemadmodùm liquidò oſtendunt tum duæ illæ ad Cledonium epiſtolæ, tum præcipuè tractatus poëtici, quos reliquit. Porrò in poëticis lucubrationibus, quarum etiam antè memini, duplex illi ſcopus propoſitus erat: alter, vt impiam tyranni Iuliani legem, qua Chriſtiani à profanis diſciplinis arcebantur, puerilem atque infirmam & ridiculam eſſe oſtenderet: alter, quoniam Apollinarium multos libros varijs carminum generibus perſcripſiſſe, ijsq́ue, vtpotè eruditum hominem, dicendiq́ue facultate præſtantem, multos ad hæreſim ſuam illexiſſe perſpiciebat, neceſſariò ſibi faciendum putauit, vt Arianzi poſt reditum ſuum quieſcēs, atque ab omnibus negocijs occupationibuſq́; feriatus, cudendis verſibus animum adijceret. Atque hinc vberrima mihi huius orationis materia collecta eſt. Cùm autem nonnihil temporis illic quietus egiſſet, vitamq́ue philoſophiæ opera purgâſſet, ſpeculationiq́ue animum impenſiùs addixiſſet, in extrema tandèm ſenectute caducam hanc vitam cum meliori & præſtantiori rerum ſtatu, cuius hîc pertenues etiam ſpecies vix reperiri queant, permutauit. Ac commēdationis quidem Gregorianæ munere pro virili mea perfunctus ſum, quantum ad id attinebat, vt & boni patris, & eorum, qui vitam illius audire geſtiebant, cupiditati ſatisfacerem, atque vt exiguam quandam vitæ deſcriptionem breuiter compræhenſam haberemus. Nam omnes illius laudes vitæq́ue ornamenta exponere, aut pro rei dignitate tractare, adeò difficile atque arduum fuerit, vt haud ſciam, an quiſquam eorum etiam, qui ſummam eruditionis laudem conſecuti ſunt, hoc præſtare poſſit. Tu verò pater beate, veriq́ue illius tabernaculi ſpectator & conſcie, in quo exultationis & ſalutis voce angeli ac ſancti diuinas laudes canunt, Gregorij tui, qui exiguam hanc oratiunculam tibi elaborauit, memor eſto. Quanuìs enim ob virium imbecillitatem virtutibus tuis parem orationem non attulerim, idq́ue de te verba faciens, promptitudinem tamen animi haudquaquàm accuſabis. Tua enim vox illa ſacra eſt, Deo id gratum eſſe, quod viribus reſpondet.

Electiones Apollinariſtarum docet irritas eſſe.

Eius poëſes.

Sancti viri obitus.

EIVSDEM BEATISSIMI PATRIS, GREGORII NAZIANZENI VITA CONTRACTIOR, AUTHORE RVFFINO PRESBYTERO IN PRÆFATIONE IN EIUS APOLOGETICUM.

Ctior, authore Ruffino presbytero in Præfatione in eius Apologeticum.

PROFICISCENTI mihi ex Vrbe, magnoperè iniungebas Aproniane fili chariſſime, vt tibi abſens quoquè aliquid operis impenderem, nè vos à conſuetis ſtudijs neceſſitas meæ profectionis inhiberet. Petebas ergò Gregorium tibi in Latinum verti, virum per om̃ia incomparabilem, qui & verbo & operibus clarus, ſplendidiſſimum lumen ſcientiæ Chriſti Eccleſijs præbuit, dum ea docuit, quæ fecit, nec ſeipſum condemnauit agendo contraria, quàm docebat.

Mansit virgo.

Is Cappadocia, domo, epiſcopo patre, matre quoquè ſatìs religioſa oriundus fuit, Athenis & alitus & eruditus, vt pauci: nec tamen in conuerſatione ſcholari, vel ætatis vel ſodalium illecebris cedens, perdidit pudicitiam: ſed tanquàm à Deo ſibi commiſſum theſaurum, ad domum caſtam reportauit integrum ſignaculum caſtitatis.

Viſio in ſomnis.

Deniquè cùm Philoſophiæ ſtudijs apud Athenas vacaret, vidit per ſoporem ſedenti ſibi & legenti duas decoras ſatis dextera læuaque fœminas conſediſſe. Quas illè caſtitatis inſtinctu oculo toruiore reſpiciens, quænam eſſent, vel quid ſibi vellēt, percontabatur. At illę eum familiariùs & ambitioſiùs complectentes, aiũt: Nè moleſtè accipias, iuuenis: notæ tibi ſatìs & familiares ſumus. Altera enim ex nobis Sapientia, altera Caſtitas dicitur: & miſſæ ſumus à Domino tecum habitare, quia iucũdum nobis & ſatìs mundum in corde tuo habitaculum præparâſti.

Eius vita, eloquentia, fides, ſcientia.

Huius viri neque vita aliquid probabilius & ſanctius, neque eloquentia clarius & illuſtrius, neque fide purius & rectius, neque ſcientia plenius & perfectius inueniri poteſt. Qui ſolus ſit, de cuius fide ne diffidentes quidem inter ſe, vt fieri ſolet, partes & ſtudia diſputare potuerint: ſed id obtinuerit apud Deum & Eccleſias Dei meriti, vt quicunque auſus fuerit doctrinæ eius in aliquo refragari, ex hoc ipſo; quia ipſe magìs ſit hæreticus, arguatur. Manifeſtum nanque indicium eſt, non eſſe rectæ fidei omnem, qui in fide Gregorio non concordat.

ITEM DE EODEM EX SIMEONE *Metaphrâſte.*

MAGNVS hic Gregorius Theologus vitam ipſe ſuam expoſuit in ijs funebribus orationibus, quibus Baſilium Magnũ, Gregoriũ patrem, Cæſarium fratrem, & Gorgoniam ſororem ornat. Ac proindè qui vitam illius conſcripſerunt, non aliundè, quàm ex ipſius operibus dicendi argumentum acceperunt. Hoc vnum neceſſariò dicendum, quòd ſi quidem apud homines exiſtere neceſsè erat effigiem quandam & columnam, ex omnibus virtutibus conſtantem, hoc erat Gregorius. Nam cùm vitę ſplendore eos, qui actionis laude florebant, ſuperâſſet: eò rursùs contemplationis progreſſus eſt, vt omnes illi ſapientiæ doctrinæque laude cederent, tam eius, quæ in verbis, quàm quæ in fidei dogmatibus verſatur. Vndè etiam Theologi cognomentum adeptus eſt.

Forma corporis eius.

Quantùm autem ad corporis formam attinet, ſtatura mediocri erat, pallidus aliquantùm, non tamen citra venuſtatem, depreſſo naſo, ſupercilijs in rectum protenſis, adſpectu blando & ſuaui, altero oculo, nempè dextro, ſubtriſtis, quem etiam cicatrix quædam contrahebat: barba non promiſſa, denſa tamen. Qua parte caluus erat, (nam ſubcaluus erat) albos crines habebat: ſummas itèm barbæ partes velut fumo obſitas oſtendebat.

MARTYRIVM S. GORDIANI CLARISSIMI VIRI, EX MS. EGREGIO CODICE DESCRIPTVM.

Conſentiunt autem antiquiſsima Martyrologia. Dictio in gratiam Lectoris paſsim nonnihil expolita eſt per F. Laurentium Surium.

TEmporibus Iuliani impijſſimi Imperatoris, multorum Chriſtianorum delata ſunt nomina. Furore autem percitus Iulianus, iuſſit eos compræhenſos in publicam cuſtodiam abduci. Inter eos fuit etiam Ianuarius preſbyter ſenex. Poſt diem tertium impijſſimus Iulianus vocauit ad ſe Gordianum vicarium, iuſſitq; ei, vt Ianuariũ preſbyterum ſibi ſiſtendum curaret. Itaque Gordianus Ianuarium preſbyterum è carcere euocatum, ſibi iuſſit præſentari, aitq; ad illum: Quis vocaris, aut cuiâs es facundiſſime orator? Reſpondit S. Ianuarius: Si quidem patriam nôſſe cupis, Antiochenus ſum: ſi verò genus, ex Chriſtianis parentibus Chriſtianus ſum. Gordianus vicarius ait: Quid nos multis verbis in fraudem impellere conaris? Audi me, & è duobus alterum elige: aut ſacrifica dijs immortalibus, & eſto amicus inuictiſſimi principis noſtri Iuliani: aut excipe ſententiam nefandorum criminum. Ianuarius dixit: Si mihi id præſtiteris, ego quidem meipſum opto offerre Deo meo ſacrificium. Alioquì quicquid propter peccata mea mihi intuleris, meritò id patiar: propter peccata, inquam, mea, non propter iuſtitiam. Gordianus ait: Si pro maleficijs tuis, vt ipſe fateris, omnibus ſupplicijs affici dignus es, funde dijs libamina, vt dignus fias expiatione, atque à nobis conſerueris. Ianuarius preſbyter dixit: Ego quidem in nomine Domini mei Ieſu Chriſti ſaluus fui, ſemperq; ſaluus ero: atque inſupèr etiam alios per baptiſmum ſaluos feci, qui ſalutis adipiſcendæ deſiderio tenebantur. Tu verò ſi ſaperes, toto corde illum expeteres, optaresque requiē inuenire animæ tuæ poſt tantas huius vitæ tempeſtates, & ad vitam peruenire ſempiternam. 10. MAII. Ianuarius presbyter.

Tunc Gordianus præcepit eum domi ſuæ in cuſtodia haberi, noctuque eum ad ſe accerſiens, dicebat ſe eius velle ſermonibus oblectari. Cui dixit ſanctus Ianuarius preſbyter: Fili, noli perdere tempus tuum, ſed potiùs age pœnitentiam propter trucidata corpora ſanctorum, quos interfeciſti, & baptizare, vt poſſis frui requie æterna, & immunis eſſe à tormentis ignis æterni. Gordianus vicarius dixit: Itáne certus ero, ſi dictis tuis obtemperauero, immunem me fore à ſupplicijs illis ſempiternis? S. Ianuarius preſbyter reſpondit: Ego tibi polliceor in nomine Domini mei Ieſu Chriſti, ſi toto corde credideris, & baptizatus fueris, omnium facinorum tuorum ſordes expiatum iri, adeò vt teipſum quoq; Domino Ieſu Chriſto ſacrificium offeras. Gordianus vicarius dixit: Pręſcribe ergò mihi credendi formam quandam ſiue modum. Ianuarius preſbyter ait: Confitearis in nomine Patris & Filij & Spiritûs ſancti vnam diuinitatem, & agens pœnitentiam, oſtendas te agnoſcere peccata tua. Tum Gordianus vicarius lachrymans abijt ad vxorem ſuam nomine Marinam, dixitq; ei omnia, quæ S. Ianuarius eum hortatus eſſet facere. Eadem itaque noctis hora vxor Gordiani, tenens manum eius, iuit cum illo ad S. Ianuarium preſbyterum, pariterque ſe in terram abiecerunt ad pedes eius, rogantes vt ipſos baptizaret, ſeque peccâſſe clamãtes, & ei dicentes: Effice, vt liberemur à peccatis noſtris. S. Ianuarius preſbyter reſpõdit: Etiam atq; etiam videte, num toto corde credatis, num quod tegumentũ intùs retineatis. Scio enim vos ab Imperatore haberi in honore. Reſpõdit Marina: Vnam Iouis effigiem habemus reconditam, ab Imperatore nobis datam, propter quam ſancti cruciabantur. De ea verò quid faciemus? Neque enim id te dominum meum celatum volui, vt mereamur adipiſci coronam vitæ, vbi à nobis conflata fuerit. Eadem hora adduxit Marina S. Ianuarium preſbyterum in cubiculum ſuum, & oſtendit ei Iouis ſimulacrum æreum, ſed inauratum, & tripodem æream. Sanctus autem Ianuarius preſbyter ſimulacrum cum ara accenſo igne conflauit, proiecitque in cloacam: atque deindè cum ingenti gaudio catechizauit Gordianum & Marinam vxorem eius, atque è familia promiſcui ſexûs quinquagintatres, quos etiam omnes baptizauit.

In ædibus Gordiani habetur in cuſtodia.

Gordianus cum vxore & 53. è familia ſua baptizatur.

Eodem tempore poſt dies quatuordecim Iulianus impijſſimus ad Gordianũ vicarium miſit Clementianum tribunum, dicens ei: Abi viſum, num tandèm appulerit animum Ianuarius preſbyter ad offerendum ſacrificium magno deo Ioui. Quòd ſi id facere detrectat, ſub præconis voce in Traiani foro fuſtibus cædatur. Et ità quidẽ factum eſt, vt iuſſit Imperator. Dixit autẽ Gordianus ad Clementianum: O Clementiane, ſi cognoſcas eſſe Dominum Ieſum Chriſtum, minas & terrores hominis mortalis non timebis, ſed potiùs vitam contemplaberis ſempiternam, quam & ego mihi paratam intueor. Porrò ſanctum hunc preſbyterum ego non ſolùm nõ afficiã iniuria, ſed honore etiã proſequar. Cuius ego vtinàm vel pedes oſculari merear, per quẽ me ſentio ſalutem aſſecutum. His auditis, Clementianus ad palatium ſe conferens, vociferabatur: O magum illum omnium deterrimum, qui tuum Imperator vicariũ Gordianum ſuis magicis artibus dementauit, illumq; & vxorem eius baptizauit, deoſq; noſtros publicè conflatos & in maſſam redactos abſcondit. Tum verò Iulianus impijſſimus, iracundia inflammatus, iuſſit in ſcriptis damnari S. Ianuarium preſbyterum & beatum Gordianum, cui etiam ſucceſſorem dedit Clemẽtianum, vt is loco eius eſſet vicarius: ipſumq; Gordianũ in publicam tradi cuſtodiã, & vxorẽ eius Marinam in pago quodã, quem Aquas Syluias vocant, ruſticorum ſeruituti addici p̃cepit, vt ea ſeruitute opprimeretur: deniq; Gordianum iudici Clementiano ſiſtendũ mandauit.

S. Gordianus ſiſtitur corã Clementiano.

Iuſſit igitur Clementianus in tellure templi tribunal apparari, & B. Gordianũ catenis vinctum ſibi exhiberi, cui ſic dixit: Adeòne Gordiane contemnis p̃cepta principis noſtri ſemper Auguſti, qui te dignitatis functiõe cohoneſtauit, vt magicis artibus imbutus, contra Reipub. & inuictiſſimi principis noſtri ſalutem deos conſles & abſcõdas? B. Gordianus reſpõdit: Immò verò pro ſalute Reip. potiùs id feci: & certè ſi in mea poteſtate haberẽ idola omnia, itidèm ea confringerem & conflarẽ. Et tamẽ dic, oro, quemnam potiùs adorandũ tu cẽſes, eum'ne qui fecit, an eum qui fingitur? Ego planè illum adoro, per quem facta ſunt omnia. Clementianus vicarius dixit: Et q̃ſnam ille eſt, per quem facta ſunt omnia? B. Gordianus reſpõdit: Chriſtus filius Dei viui. Clementianus vicarius dixit: Si ille fecit oĩa, cur à principe Reip. Iuliano ſemp̃ Auguſto proiectus eſt? B. Gordianus ait: Immò verò Iulianus potiùs à Deo p̃iectus eſt, qui Dei timore contempto, adorat dęmonum idola, cum quibus periturus eſt.

Prædicẽtis vox eſt, nõ imprecãtis.

Clementianus dixit: Sacrifica dijs immortalibus: alioquì iubebo tibi caput amputari. B. Gordianus ait: Nunquàm benè ſit tibi miſer, nec principi tuo Iuliano, qui ad tenebras damnatus eſt. Tum ira incenſus Clementianus, iuſſit eum plumbatis cædi: cumq; diù cæderetur, B. Gordianus alta voce dicebat: Gratias tibi ago Domine Ieſu Chriſte.

Cæditur capite S. Gordianus.

Quod vt audiuit impijſſimus Clementianus, p̃cepit ei caput amputari ante templum in tellure, corpuſq; eius proijci ante Palladis ædem in locum ſupradictum, vetuitq; illud ſepeliri intrà dies quinq;, vt à canibus deuoraretur. Cùm aũt accurriſſent canes, vlulatus edebant, nec auſi erant illud attingere, ſed potiùs cuſtodiebant. Venit itaq; vnus ex familia eius noctù cum alijs Chriſtianis, corpuſq; venerandum ſancti martyris abſtulit, & non longè ab vrbe Roma, plùs minùs milliario vno, via Latina id condidit in Crypta 6. Idus Maias, vbi iampridèm S. Epimachus ſepultus fuerat. Quo in loco beneficia eorum ac virtutes florent vſque in hodiernũ diem, ad laudem & gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti.

MARTYRIVM SS. GLYCERIAE ET LAODICII, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

10. MAII.

ANNO primo Imperatoris Antonini, Præſide Græciæ Sabino, multa erat conſenſio Chriſtianorum, qui habitabant in vrbe Traianopoli: per ſingulos autem dies in vnum locum conueniebant, & multo labore ac ſtudio à Deo pacem petebant: pauci enim erant Deum metuentes.

Antonini ſuperſtitio.

Antoninus verò Imperator, cùm Græcorum ſuperſtitionẽ ſequeretur, omnibus idolis ſacrificabat, ijs videlicet, qui falſo nomine dij appellabantur: ſed multo diligentiùs ac frequentiùs Ioui ſacra faciebat, & in eius ſuperſtitiõis errore aſſiduè verſari videbatur.

Quodam

Quodam autē die in templo ipſius Iouis cum execrandis illis ſacerdotibus conſultauit,& in omnes vrbes,regiones ac prouincias miſit, vt vniuerſi homines accederent,& dijs ſacrificarent,Ioui præſertìm: ac quicunque dijs ipſis ſacrificia offerre nollet,is acerba morte interfici deberet. Cùm edictum illud tam iniquum vbiq; diuulgaretur,in Græciam quoquè perlatum eſt. Quod cùm Præſes accepiſſet,primū ſacrificium in templo apud Maxianopolim offerebat,Imperatoris legem oſtēdens, neminem verò adhuc cogens. Poſtero autem die manè Traianopolim profectus,ſimiliter & ijs,qui illic erant,legem oſtendit, & hoc edictū propoſuit: Sabinus fortiſſimus Præſes,& valdè illuſtris,omnibus populis & regionibus illuſtribus ſalutem. Vna mente ac ſententia omnes conuenientes,intrà tres dies noſipſos purgemus, & in Iouis templum ingrediamur,atque Imperatoris natalem diem agentes, magno deo Ioui ſacrificium offeramus. Qui verò nō obtemperauerit,neque lampadem tenens ſacrificium obtulerit,grauibus ſupplicijs cruciatus moriatur. Eius crudele edictum.

Tunc omnes in vrbe illa Chriſtiani homines Deum precabantur,pacem petētes. Glyceria verò quædam Romana fœmina,filia Macarij ter Conſulis,cùm eſſet in vrbe illa,& ſingulis diebus atq; horis in eam paruam domum ingrederetur, in quam homines Chriſtiani congregabantur,ſeipſam Deo & Chriſto eius purgabat, omnibus ità dicens:Fratres,ſorores,filij,patres,& quæcunq; matris loco mihi eſtis,videte & vobis cauete,ac diligēter animaduertite,qualis eſt Imperator ille,cuius characterem habemus,& quali forma in fronte ſignati ſumus, qualis deniq; monetæ inſcriptionem accepimus. Hæc igitur cùm ſciamus,demus operam, vt quamdiligentiſſimè Domini noſtri præcepta ſeruantes, apud illum ipſum æternum Regem ſalutem conſequamur,characterem etiam, quem accepimus, ab omni labe vacuum ac purum cuſtodientes. Id cùm fœmina illa dixiſſet: Optamus, inquiunt omnes, horum omnium, quæ dixiſti, compotes fieri. Tum illa: Veſtræ igitur preces Deo ipſi offerantur. Glyceria illuſtris fœmina.

Poſteà verò,quàm tres dies præteriērunt,ciues omnes cum lampadibus inſanientes concurrebant. Venit autem & Glyceria, quæ Crucis Chriſti ſignum in fronte inſcriptum habebat,quo animam illuminare poſſet. Ad Præſidem igitur cucurrit: cumque ante illum ſtetiſſet,ſic eſt locuta:Clariſſime Præſes, en ſacrificiorum, quæ Deo ipſi offerenda ſunt,ipſa initium faciā. Prima enim ſum,& eo patre nata, qui fuit tertiò Romanus Conſul. Et vbinàm,inquit Præſes,lampas tua eſt,qua te id facturam ſignifices? Cui Glyceria: In fronte ſcriptam habeo lampadem meam, quæ cùm extingui nō poſſit,ſyncera noſtra,quæ Deo ipſi offerimus, ſacrificia illuminat, & æterno Regi offert. Tum Præſes dixit: Agè, lampadem ſumens Ioui ſacrifica. Minimè, inquit Glyceria,æterno Regi & Deo lampadibus fumum emittentibus opùs eſt: ſed iube ipſas extingui,vt ſacrificium meum non labefactetur. Iuſſit igitur Præſes, & extinctæ ſunt lampades. Quibus extinctis, ſancta illa fœmina Glyceria, pectus temperantia & fortitudine præcinctum habens,oculos ad cælum intendit,&,manu ad populum extenſa,Viderisne,inquit, illuſtrem hanc lampadem in fronte mea inſcriptam? Cumque hæc diceret,Crucem Chriſti oſtendit,ac dixit: Deus omnipotēs,qui per Chriſti tui Crucem à ſeruis tuis glorioſè collaudaris,qui ſanctis illis tribus pueris te oſtendiſti,eoſque ab ignis fornace liberâſti,qui leonum ora clauſiſti,& ſeruum tuum Danielem victorem effeciſti,qui Belo euerſo & dracone interfecto, dæmonū imaginem confregiſti,Ieſu Chriſte,puriſſimus D E I agnus,veni,quæſo, & mihi humili atque abiectæ fœminæ opitulare,& dęmonē hunc,arte humana erectum,comminue,nouaque & inania iſtorum ſacrificia diſperge ac diſſipa. Mira eius animi fortitudo. Dan. 3. Dan. 6. & 14.

Cùm ſancta illa fœmina Glyceria huiuſmodi preces ad Deum miſiſſet,repentè magnum quoddam tonitru auditum fuit,& Iupiter ipſe corruit atque comminutus eſt:erat enim lapideus. Hæc cùm vidiſſet Præſes,furore percitus vnà cum ijs ſacerdotibus,qui cum illo erant,iuſſit Glyceriam lapidibus in eam iactis interfici. Itaque nefariorum hominum multitudo deſcendit,& lapides in Glyceriam coniecit. Lapides verò ipſi,tanquàm in locum quendam repoſiti, eam circūdabant quidem, ſed non tangebant. Cùm verò Dei beneficium hoc eſſe illi non intelligerent, pharmaceutriam,hoc eſt,veneficam mulierem eam eſſe dicebant,ob idq; lapidibus nō percuti. Tū Glyceria: Rectè,inqt,dicitis me pharmaceutriā eſſe: Chriſti enim pharmaca,

per

per me vim ſuam operantia, veſtrum errorem redarguunt, eiusq; auxilium iniurias veſtras diſpergit. His auditis, Præſes dixit: Ad craſtinum vſque diem in carcere cuſtodiatur mulier iſta, nè fortè veneficijs ſuis vtens effugiat, & à Deo ſuo ſe adiutam fuiſſe dicat, & ità multos decipiat. Tum Glyceria: Stulte, inquit, excæcate atque impuriſſime homo, non animaduertis me pręceptis Dei ligatam eſſe, & eius legi affixam, è quibus ſolui non poſſum? Ipſius enim vinculum eſt indiſſolubile, quo ſuperborum vincula diſſoluuntur, & eorum, qui Deo ipſi reſiſtunt, conſilia diſſipantur.

Ducitur in carcerem. Hęc cùm dixiſſet, in carcerem abijt. Ad quam Philocrates presbyter acceſſit. Illi autem dixit Glyceria: Signa me Chriſti ſigno, & precioſo veritatis Chriſmate me ipſam exorna, & Deo illi atque Imperatori, cui tu militas, & cuius arma ipſe geris, me commenda, vt eo ſigno munita, prauiſſimi dæmonis malitiam ſuperem. Ad hæc Philocrates presbyter: Signum, inquit, Chriſti vota tua expleat, & precioſum Chriſti vnguentum faciat, vt, quod cupis, id aſſequaris. Hæc cùm dixiſſet, pacem ei precatus, diſceſſit. Eo autem die, qui conſecutus eſt, Præſes ipſe manè ad domum regiam venit, vt Glyceriam ſanctam illam fœminam ad ſe duci faceret, eamque interrogaret, an dijs ſacrificare vellet. Quod ſi facere noluiſſet, pluribus tormentis afficiendam, ac morte deniquè condemnandam eſſe cenſuit. Ducta igitur fuit, & ante Præſidem ſtetit hilari vultu. Cui Pręſes: Dic, inquit, Glyceria: Num adhuc perſuaſum nō habes, vt magno deo Ioui ſacrifices, cui & Imperator ipſe ſacrificat? Quomodò, inquit Glyceria, illi ſacrificem, qui fractus eſt, & in multas partes comminutus? Quique ſibi ipſe opem ferre non potuit, huic ne me vis ſacrificium offerre? Habeo notitiam illius magni Dei, qui ſedet in cælis, quique mihi opem tulit, & nefariam veſtram potentiā diſſoluit. Illi me ſacrificia offerre decet, illi me gratā eſſe conuenit.

Egregiè ſemper reſpondet Præſidi. Cùm hæc audiſſet Præſes: Sacrifica, inquit, antequàm te cruciem. Tum Glyceria: At cruciabit me Deus meus, ſi te audiam. Ecquisnam, inquit Præſes, te à morte liberabit? Reſpondit Glyceria: Ego ſtudeo & propero corporis mei labore animæ vulneribus mederi. Tunc Præſes iuſſit Glyceriam crinibus ſuſpenſam ac dilaniatam interfici. Illa verò ſuſpenſa dicebat: Gloria tibi ſit, Deus omnipotēs, qui ſtolido huic Præſidi oſtendiſti, non alia illi eſſe tormenta, nisì crines illos à tua benignitate mihi datos, quibus caput meum circundatur. Ijs, inquam, crinibus, per quos Præſes me cruciat, ipſe redarguitur. Illi enim pro corporis tegumento, & gloria tua mihi à te adiutore meo dati ſunt, & illijpſi nunc aduersùs bonarum rerum inimicum Præſidem hunc adiumento mihi ſunt. Hæc cùm illa dixiſſet, iuſſit Præſes eam laniari. Quę dum laniaretur: Nefarie, inquit, & omni malitia referte miniſter diaboli, nihili ſunt iſta tua tormenta, quæ ipſa non ſentio. Habeo enim omnium Dominum Deum, qui per Ieſum Chriſtum me ſeruauit, qui & nunc mihi opitulatur. Para igitur maiora aliqua tormenta: hæc enim nulla ſunt.

Non ſentit immania tormenta.

Talia dicebat Glyceria, & carnificū manus ipſam laniando defatigatæ iam erant. Præſes verò cùm ſe à fœmina illa ſuperatum videret, eam deponi iuſſit, & eius oculos contundi. Tum Glyceria: Lux mea, inquit, Deus, & firmamentum meum Chriſtus eſt, qui ſua bonitate ancillæ ſuæ cogitationes confirmat. Te precor, Domine, vt vultum meum illumines, & ad iniurias, quæ propter diuinitatis tuæ confeſſionē mihi afferuntur, excipiendas paratiorem me reddas. Tu, Domine, in patientia tua me corrobora: tu enim es Deus, qui per Dominum noſtrū Ieſum Chriſtum ſancti Spiritûs tui theſauros ijs conferre ſoles, qui nominis tui confeſſionem oratione firma ac ſtabili profitentur. Qui omnibus tuis viris ſanctis opē tuliſti, per quos & ipſa tuî notitiam accepi, eamq; amplexa ſum, exaudi nunc ancillam tuam: quoniā nominis tui cauſa ſtudeo è laqueis diaboli & ab ore ſerpentis liberari. Hæc cùm diceret, à carnificibus verberabatur. Angelus autem Domini Dei repētè illic adſtitit, & carnifices illos ità proſtrauit, vt mortui viderentur. Tum Præſes: Dic, inquit, Glyceria: Quarè Imperatori non obtemperas? At illa: Cuinam Imperatori vis me obtemperare? Dico, inquit Præſes, vt illi obedias, qui rerum habet imperium, & legem hanc ſeruandam iuſſit. Reſpondit Glyceria: Ego omnium rerum Imperatori Deo, & eius legi obedio, eamque ſeruo. Tum Præſes: Obtempera, inquit, & dijs ſacrifica. Illi autem Glyceria: Nolo ſacrificium offerre, quod iubes, cùm inane illud ſit: ſed ſacrificium offeram DEO meo, quod ipſe in Spiritu ſancto requirit, quodque pater

Abraham

Abraham ſacrificauit, cùm Iſaac filium ſuum obtulit, & vero Deo gratus fuit, à quo beneficium accepit, vt eſſet pater multarnm gentium. Fac, inquit Præſes, ô mulier, quod dico, & ſacrifica, nè ſic decepta, graui ac turpi morte pereas. At illa dixit: Chriſtus noſtri certaminis præfectus, in ſpirituali ſtadio non ſolùm viros certantes, ſed etiam mulieres ipſas contra diabolum patrem tuum prælìantes ſplendidè coronat. Commune enim veritatis ſtadium ijs, qui in eo currunt, propoſitum eſt. Iuſſit autē Præſes ipſam in carcerem duci, neque cibos ab aliquo ad eam ferri. Gene. 22. Gene. 17.

Abijt igitur illa valdè læta, & diuinam gloriam celebrans, in carcerem ingreſſa eſt. Cuſtos autem ipſe multo timore illam in carcere cuſtodiebat, quæ Deum ità laudabat: Benedictus es Dominè Deus patrum noſtrorum, qui cognitus es à ſanctis viris pręcepta tua obſeruanribus: *qui ſancto illi viro Petro Roma diſcedenti oſtendiſti, qui & aduerſarium tuum Simonem illum magum per eundem Petrum Apoſtolum redarguiſti, qui magno Dauid adiumento fuiſti, & Goliath aduerſarium ipſius ſub eius pedibus conculcâſti. Tu venerandus & puriſſimus Deus exaudi me, & eſto ſimul cum ancilla tua, eamque eripe à prauiſſimo Præſide. Rurſus ducitur in carcerem. *qui te 1. Reg. 17.

Cùm tres dies præterijſſent, dixit Præſes Prætori, vt annulum ipſius caperet, & carcerem ſigillo muniret, in quo maga illa fœmina ſeruabatur: ſic enim eam vocabat. Prætor igitur abijt, & in carcerem ingreſſus, Glyceriam ipſam inuenit diligenter cuſtoditam, & Deum laudantem. Sigillo igitur clauſtris impreſſo, iuſſit & exteriora carceris loca cuſtodiri. Cùm autem illa intùs eſſet, & Deum laudaret, Angeli cibum ei afferebant. Præſes verò cùm poſt aliquot dies in vrbem Heracleam profecturus eſſet, carcerem viſere voluit, vt ſi viuam Glyceriam inueniſſet, eam poſt ſe duci iuberet. Cùm autem ad carcerem veniſſet, licèt ianuam ſigillo munitam, vt iuſſerat, videret, neq; ad eam quenquam ingreſſum fuiſſe certò ſciret: patefactis tamen foribus, eam vinculis ſolutam vidit, & lancem ipſi appoſitam, in qua erant panis, atque lac, & aqua in cratere. Itaq; ſtupore affectus illam eduxit, non intelligens, Deū eſſe, qui eam nutriebat. Illa verò ſic Deum precabatur: Domine Deus, qui veritatis cognitionem nos doces: qui populum tuum prouidētia maxima proſequeris, qui Danieli per Angelum cibos præbuiſti, & ad ſanctum illum virum Eliam in fluuio Iordane prādium ac cœnam miſiſti, qui errantes conuertis, & cæcos illuminas: tu, inquam, Deus recordatus es & meî humilis ancillæ tuæ, & ex illis tuis theſauris, qui diripi nō poſſunt, beneficentiam depromens, me humilem ancillam tuam adiuuiſti. Hæc cùm dixiſſet, abijt in vrbem Heracleam, Dei gloriam laudans. Dan. 14. 3. Reg. 17.

Cùm verò Præſes ipſe illic eſſet, in templo Iouis immolabat. Chriſtiani autē, qui erant in illa vrbe, audiuerunt de muliere, quæ propter Chriſti cōfeſſionem tam fortiter certauerat, omneſque vnà cum venerando Epiſcopo Dometio ei obuiàm venerunt tribus milliaribus longè ab vrbe. Tunc Epiſcopus ipſe orationem hanc ad Deum miſit: Chriſte lux, quæ nunquàm extingueris, ſol iuſtitiæ, lux eorum, qui ſunt in tenebris, & errantium dux, qui Moyſem duxiſti, & Pharaonē in mare præcipitâſti, tu, quæſo, eſto dux & ſeruæ tuæ Glyceriæ in confeſſione nominis tui. Hæc cùm dixiſſet Epiſcopus, ſancta Chriſti martyr Glyceria in vrbem ingreſſa eſt. Poſtero autem die iuſſit Præſes ſanctam mulierē ad ſe duci, & ſi dijs ſacrificare noluiſſet, igne comburi. Ducta igitur illa eſt. Cui Præſes dixit: Num, Glyceria, certum aliquid deliberâſti? Tum illa: In lege ſcriptum eſt: Nō tentabis Dominum Deum tuum: &, Sit veſter ſermo, Non, Non. Dixi enim tibi, me Deo meo adiunctam eſſe, & diabolo, cui tu ſeruis, renunciâſſe. Quomodò igitur Chriſto adiuncta, poſſum aliquandò ab eo ſegregari, & pro vita mortē eligere? Fac igitur quicquid lubet: ego enim parata ſum breuia iſta & caduca deſpicere, vt bona illa cæleſtia conſequar. Tunc Præſes eam in fornacē ignis conijci iuſſit. Accenſa igitur fornace, ſancta mulier Crucis ſigno ſeipſam muniuit, ac dixit: Domine Deus omnipotens, benedico tibi, & nominis tuì gloriam celebro, quoniam præſentem diem atque horam hanc, mihi ancillæ tuæ in exultationem æternam conceſſiſti. Scripſi, & pronunciauì confeſſionem tuam coram Angelis & hominibus. Exple animæ meæ deſiderium, & iniquo atque impio Præſidi oſtende, quòd ſis adiutor meus. Deut. 6. Matth. 5.

Hæc cùm dixiſſet, & in fornacem coniecta eſſet, repentè ros è cælo demiſſus, ignis flammam extinxit, & ſancta mulier in fornace ipſa, velut pura quædam agna, ſtetit Iactatur in fornacem, eaque di-

uinitùs extinguitur.

ſtetit canens verba hæc: Sãctus es Deus, qui diuinitate tua ad humilem ancillam tuã Glyceriam de cælo auxilium miſiſti, vt omnia tibi & volũtati tuę ſubiecta, te cognoſcerent. Huius flammæ radij, horribilia iuſſa tua non ferentes, aufugerunt, & nũc iniqui atque improbi Præſidis mentem comburunt. Hæc cùm dixiſſet, exijt è fornace ſine læſione aliqua. Tunc Iudex: Cuiusnam, inquit, auxilio confiſa, dijs nõ ſacrificas? Reſpondit Glyceria: Deo meo, & Chriſto ipſius obediens. Tum Præſes: Nè verbis artificioſis ampliùs vtaris, & omnes decipias. Cui Glyceria: Non verbis, inquit, artificioſis, ſed operibus bonis ac ſermonibus fidem omnibus facio. Tum Præſes iuſſit, capitis eius pellem à vertice vſque ad frontem detrahi. Itaque ſatellites cùm manibus ac pedibus mulierem vinctam tenerent, fecerunt id, quod à Præſide iuſſi fuerãt.

Detrahitur pellis capitis eius.

Sancta verò Glyceria, dum pellis ei ſecaretur, ità Deum orabat: Domine Deus, qui effulgentem lucem emittis, & iuſtitiam facis efflorеſcere, per hanc pellis meæ detractionem, ſceleſto Præſidi Sabino illud oſtende, quòd quicunque ſpem ſuam in te collocârunt, ſtudent per maximas quaſque ærumnas confeſſionis coronamà te percipere. Quamobrèm gratias tibi ago, quòd per huius meæ carnis pellem detractam, omnia, quæ in me ſunt, detexiſti, vt lumine tuo illuſtrata, poſſim illud dicere:

Pſal. 118.

Reuela oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua.

Cùm eius mulieris conſtantiam non ferret Præſes, (putabat enim ſibi iniuriam ab ea fieri) iuſſit eam in carcerem duci, vt vſque ad craſtinum diem manibus & pedibus vincta ſeruaretur, & ſuper acutos lapides proſterneretur, quò ſuper illos agitata, ærumnosè ac peſſimè interiret. Fecerunt miniſtri, quod iuſſi fuerant, & ità eam diſpoſuerunt. Media verò nocte Angelus Domini venit, & à vinculis Glyceriam diſſoluit, & illam faciei ſpeciem, propter pellem detractam inhoneſtiorem factam, ità curauit, vt talis eſſet facies ipſa, qualem Deus effecerat. Poſtridiè verò manè Pręſes, cùm progreſſus eſſet, iuſſit ad ſe duci ſanctam mulierem Glyceriam. Itaque cuſtos carceris, nomine Laodicius, cùm, patefactis foribus, eam ſolutã vidiſſet, neq; agnouiſſet, in deſperationem venit, & ſeipſum interficere voluit. Illa verò: Caue, inquit,

Laodicius credit in Christum.

iſtud facias, ſed tibi ipſi parcas: ego enim ſum illa, quam tu quæris. Tum cuſtos tremẽs, dixit: Miſerere, quæſo, meî, nè moriar. Credo in Deum illum, qui tibi opem tulit. At illa: Sequere igitur Chriſtum, qui ſalutem affert. Tunc Laodicius Glyceriam eduxit, & eius vinculis ipſe illigatus eam ſequebatur. Id cùm Præſes vidiſſet: Quidnam, inquit, iſtud eſt, quod feciſti, Laodici? Vbì eſt mulier illa, quæ deuincta tibi commiſſa fuit? Tum Laodicius: En tribunali aſſiſtit, quæ proxima nocte diuino lumine illuſtrata, inſignem ac ſplendidam faciei ſpeciem per manum Angeli à Deo miſſi recepit, & ab eodem vinculis exoluta fuit. Eius autem vincula, cùm Dei miracula perſpexerim, ipſe accepi. Credo igitur id, quod ipſa credit, & eiuſdẽ mortis volo fieri particeps.

Tum Præſes: Feriatur, inquit, iſte, & capite priuetur. Sine, videamus, an illi Chriſtus opem ferat. Ille verò cùm ſecuri feriendus eſſet, hæc verba protulit: Tu Chriſtianorum Deus, connumera me, quæſo, cum ſerua tua Glyceria. Itaque illa ſic Deum orauit: Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui mortis dolorem diſſoluiſti, & captiuos liberâſti: tu, quæſo, libera ſeruum tuum Laodicium, & da, vt in Chriſti tui confeſſione perficiatur, & illum in pace ad te collige. His auditis, Laodicius addidit, Amen.

Capite plectitur.

Cumque hoc dixiſſet, ſecuri percuſſus eſt, & eius corpus à Chriſtianis ſublatum fuit. Tum Præſes ad Glyceriam conuerſus, eam ità affatus eſt: Scis Glyceria, te patre natam, qui Romæ ter Conſulatum geſſit, & matre, quæ nihilo minùs, quàm pater, & ipſa nobilis eſt. Dic igitur: Quinam eſt iſte, qui tibi opẽ affert? Chriſtus, inquit Glyceria, mundi ſaluator, & Deus totius conſolationis, qui mihi prandium miſit in carcerem, & à vinculis me liberauit, & faciei meæ honeſtam ſpeciem reſtituit: is, inquã, eſt adiutor meus. Hæc cùm audiſſet Præſes, iuſſit ipſam feris obijci, & cum eis pugnare. Illa verò ad feras, quaſi ad iucundiſſimas aliquas epulas, acceſſit.

Sedente igitur Præſide, ingreſſa eſt Glyceria compoſito inceſſu, & hilari vultu, & ſtetit in medio ſtadio, Chriſtum adiutorem ſuum expectans. Cumque illa ſic ſteriſſet, ferarum Pręfectus repagula ſuſtulit, & leæna ingenti corpore fremens exijt, quę

Leæna mãſueſcit corã Glyceria.

ad Glyceriam accurrit, & ad eius pedes reuoluta eſt. Tunc illa cùm oculos ſuos ad cælum erexiſſet: Gratias, inquit, tibi ago Deus omnipotens, Deus patrum, Deus miſericor-

ſericordiarum, qui agreſtes feras māſuetiores effeciſti ad diuinitatis tuę potentiam cōprobandā: qui aſpera & difficilia, mihi lenia & plana reddidiſti: q arida loca aquarum multitudine compleuiſti. Exaudi me Deus, & redde maligno Præſidi conſilijs ipſius congruentia. Da, quæſo, mihi, vt quæ tibi grata ſunt, ea faciam, & mandata tua obſeruem, quò venerandam coronam cum ſanctis Patribus aſſequar. Hæc cùm dixiſſet, vox è cælo demiſſa eſt, quæ dixit: Exaudiui orationē tuam: veni cum pace: patefactæ ſunt tibi fores regni cælorum. Tunc alia quædam leæna in Glyceriā immiſſa fuit: quæ cùm egreſſa eſſet, ipſam momordit, neq; morſus veſtigium aliquod reliquit. Itaq; ſancta illa bellatrix Glyceria, in veritatis confeſſiōe perfecta, obijt, leænæ illius morſu tacta. Tunc ferarum præfectus atq; educator repagulum ſuſtulit, & feræ illæ triſtes in ſtabulum ſuum redierunt. Præſes verò illa ipſa hora hydropicus effectus, & in platea, omnibus rebus indigens, & alijs exemplo propoſitus, mortuus eſt.

Feliciter S. Glyceria exit è vita.

Cùm verò beata Glyceria, beati martyrij confeſſione perfecta, obijſſet, eius corpus Dometius epiſcopus accepit, & in loco quodam venerando prope vrbem repoſuit. Cuius memoriam piè ac religioſè agimus decimo die menſis Maij, Deum precantes, vt eius ſocij eſſe cum gloria mereamur. Martyriū autē obijt S. Glyceria vnacum Laodicio, Antonino Imperatore & Sabino Præſide: in nobis autem regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto: cui gloria vnacum patre & ſpirituſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

GESTA ANTHIMI PRESBYTERI, SISINNII DIACONI, ET ALIORVM SANCTORVM MARTYRVM, VT

in antiquis MS. Codicibus habentur, quibus etiam adſtipulātur vetuſtiſſima Martyrologia & Sermo Petri Damiani, quem huic hiſtoriæ ſubiunximus. Stylus hincindè nonnihil caſtigatus eſt per F. Laurētium Surium, omiſſis quibuſdam, quæ parùm ad hiſtoriā facere videbātur.

Maij II.

SErgius Terentianus illuſtris vir, ſecundò vrbis Præfectus, *Protinam neptē Galieni Auguſti, natam ex Galla filia eius, accepit vxorem, quæ peperit Claudium, Pompeianum & Lucinam, quam voluit nubere Falconi Piniano. Is verò Pinianus, cùm Lucinā duxiſſet vxorem, miſſus eſt, acceptis à Diocletiano & Maximiano Auguſtis codicillis, vt ageret Aſiæ procōſulem. Habuit verò à conſilijs Cheremonem quendam, hominē mente ſacrilega & valdè peruerſum: qui cùm multiuarijs tormētorum generibus interimeret Chriſtianos, à malo dæmone arreptus, de carruca publicè corruens, per multa horarum ſpatia vexatus eſt à nequam ſpiritu, & tandem ſanctos inuocans, quos interfecerat, expirauit. Quod vt vidit Pinianus, nimio terrore correptus, in morbum incidit, quem medici dicerent nullam prorſus admittere curationem. Cernens autem Lucina prudentiſſima matrona hunc ei morbū accidiſſe, quòd Chriſtianorum cædibus eſſet pollutus, & aditum in ſe patefeciſſet inimico, perquiſiuit Confeſſores Chriſti, qui tenebantur in vinculis, curauitq; eos ad ſe clàm adduci: in quibus erant S. Anthimus presbyter & Siſinnius diaconus, alijq; religioſi viri, Maximus, Baſſus, Fabius, Diocletius & Florentius: iiſq; dixit Lucina: Detis operam, vt maritus meus liberetur hac ægritudine, & ego vobis ampliſſimo munere honoratis, liberè hinc abſcedendi faciam poteſtatē. Ait ad eam Anthimus: Si vis virum tuum ſaluum & incolumem, hortare eum vt fiat Chriſtianus, & continuò ſoſpitem videbis. Illa mox ingreſſa ad Pinianum, dixit ei: Quotquot te hactenùs non ſolùm medici, ſed etiam archiatri viderunt, omnes vno ore teſtati ſunt, nulla te ratione poſſe euadere. Ego verò quoſdam inuéni viros, qui ſe quidem nihil abs te accepturos affirmāt, ſed hoc tātùm aſſerāt, ſi velis fieri Chriſtianus, ilicò te poſſe optata gaudere ſalute. Pinianus his auditis: Oportet, inquit, valdè illum deſipere, qui non credat eum verum eſſe Deum, qui poteſt deſperatam reddere ſalutem, & ad vitam illos reuocare, quibus iam ſepultura parata eſt.

Cheremon à diabolo arreptus, expirat.

o Luci-

Lucina itaq; egreſſa, introduxit Anthimum presbyterum & Siſinnium diaconū, hortabaturq́; eos ſedere in cubiculo, vbì iam ſemianimis decumbebat Pinianus. At illi dixêre Piniano: Non huc ſedendi cauſa ingreſſi ſumus,ſed aliquid faciendi,vndè cureris. Ait Pinianus: Detis ergò operam, vt poſſim his febrium doloribus liberari. Anthimus presbyter dixit: Faceſſant hinc artes medicorum, vbì ſola Chriſti virtus operabitur. Pinianus ait: Succurrat ille mihi per vos, vt poſſim credere, eum ſolū eſſe omnipotentem Deum. Anthimus dixit: Præpara pectus tuum, vt credas ea q̄ dicturus ſum tibi:& vbì credideris,ſaluus eris. Pinianus ait: Ego ſi non toto corde cre-
Summa q̄-dam fidei Chriſtianę. dididiſſem,nō vos ad me ingredi paſſus eſſem. Anthimus dixit: Audi ergò,quid credere debeas. Is,quem nos colimus, vnus Deus eſt,qui fecit cælum & terram, & omnia
Pſal. 32. quæ in eis ſunt. Et hic Deus,Verbum ex ore ſuo protulit virtute plenum,quo verbo cæli firmati ſunt, ſicut ſpiritu oris eius omnis virtus eorum: à quo congregatę ſunt ſicut in vtre aquæ maris,& poſitæ quaſi in theſauris abyſſi. Cùm ſit autem trinus Deus,in quem oportet credere,tamē vnus eſt: Pater, qui eructauit ex corde Verbū bo-
Pſalm. 44. Iohan. 1. num: Filius,qui eſt Verbum,quod eructauit,per quē facta ſunt omnia: ſanctus quoq; Spiritus, à quo vniuerſa animantur. Ex omnibus autem creaturis Deus hominem creauit ad ſimilitudinem ſuam,cui etiam legem præfixit, quam ſi ſeruaret, vita frue-
Gen. 3. retur ſempiterna. Sed inuidus dæmon peſtifera ſuaſione effecit,vt legem illam tranſgrederetur: quæ res mortem ei attulit. Itaq; Verbum Dei, per quod facta ſunt omīa, id eſt,filius Dei,dignatus eſt humanam naturam ſuſcipere,& naſci ex virgine: & cùm eſſet ei par omninò cum patre poteſtas & virtus,omnes diaboli tentationes vicit, & tandèm ad Crucis vſq; lignum perduci & in illud ſuffigi ſe paſſus eſt, vt lignum præuaricationis ligno paſſionis excluderet, & vitam, quam homo peccando amiſerat, pro peccatoribus moriendo repararet. Surrexit autem tertia die à mortuis,& diſci-
Actor. 1. Matth. 10. pulis ſuis per dies quadraginta appárens,dedit eis poteſtatem in ipſius nomine pellendi dæmonia, ægris manuum impoſitiōe reformandi ſalutem, dolores & morbos omnes curandi,mortuos quoq; ad vitam reuocādi. Ad extremum cùm illos ad mōtem perduxiſſet, videntibus illis aſcendit in cælum. Stupentibus autem eis,apparu-
Actor. 1. êre angeli, qui & dixerunt: Quid ſtatis adſpiciētes in cęlum? Hic Ieſus, qui aſſumptus eſt à vobis in cælum,ſic veniet, quemadmodùm vidiſtis eum euntē in cælum. In eius ergò nomine manum tibi imponimus,credentes completurū eum promiſſa ſua.

Tum verò Pinianus,extendens manus ſuas in cęlum,ità dixit: Chriſte,quem hactenùs ignoraui quis eſſes, quem nunc demùm cognoui ex horum ſermōe,qui te nouerunt: en etiam anteq̄ fiam Chriſtianus,te confiteor, & credo te mihi redditurum ſanitatem,quam medici omnes aſſeuerant nullo pacto mihi poſſe reſtitui. Proſtrauerunt autem ſe Anthimus presbyter & Siſinnius diaconus,& vnanimiter in preces incubuêre. Atq; ecce illis orantibus,ſubitò fulgor luculentus emicuit,& dimidia fe-
Pinianus curatur. rè hora illic permanens,paulatìm abſceſſit. Surgentes autē Anthimus & Siſinnius, dixerunt Piniano: Exurge, Viſitauit enim te Chriſtus filius Dei,cui credidiſti. Et ſtatìm erigens ſe, ſedit in lecto ſuo,& quaſi pede tētans,deſcendit ex illo, cœpitq́; ſtans mouere ſeſe: cumq́; incolumem ſe ſentiret, voce clariſſima dixit: Verus Deus tu es Chriſte, qui me deſperatum ſaluti integrę reſtituiſti. Acciti ſunt autem etiam illi, q̄ in carcere adhuc erant, Maximus,Baſſus,Diocletius & Florentius: ſimulq́; orantes, Pinianum & Lucinam coniugem eius ſermone veritatis & perfectionis imbuerunt. Exactisq́; ſeptem diebus, quibus eos docuerunt myſterium Chriſti, baptizauerunt eos & omnes eis familiaritate cōiunctos. Manſit autem Pinianus poſt recuperatam ſanitatem in functione ſua annum vnum: atq; interim Chriſtianos omnes à metallis & ergaſtulis atq; cuſtodijs ad ſe curauit adduci, eorumq́; ex Anthimi & Siſinnij inſtitutione pedes lauit,manus oſculatus eſt, & ſuppeditato ſumptu atq; vehiculis, ad propria dimiſit eos gratulabundos. Iam autem fama eius in vulgus ſeſe diffundente, in vrbe dicebatur: Pinianus huc ſecum Chriſtianos adduxit. Et quia multi erant, & ſimul vno in loco degere non poterant, diſtribuit eis manſiones per prædia ſua & vicinam prouinciam,vbi ampliſſimas habebat poſſeſſiones apud Auximum oppidum. Et prædium quidem vnum attribuit Siſinnio diacono, Diocletio & Florentio, quibus permulti alij aderant, pariter vacantes Deo, & ſine vlla moleſtia in Chriſti laudibus triennio verſantes. Hoc autem ordine Siſinnius, Diocletius & Florentius

ad palmam martyrij peruenêre. Erat ibì conuentus hominum eorum, qu ſacrificãtes ſemèl poſt annos tres, dicebant ſibi reddi reſponſa. Cùm ergò illi conueniſſent, & ſolitas impietates ſceleratis offerendis ſacrificijs exercerent, talia feruntur accepiſſe reſponſa: Niſì ſacrificarent Siſinnius, Diocletius & Florentius, non poſſe illos ſolito more oracula edere. Itaque è populo tracti violenter, cùm ſacrificare contemnerent, lapidibus interfecti ſunt, & ſub ipſo monte ſic, vt erant lapidibus obruti, derelicti. Eum autem locum poſt diſceſſum malignæ plebis repurgârunt Chriſtiani, & ſanctos martyres illic condiderunt: vbì ſanè orationes eorum exuberant beneficijs ſuis vſq; in præſentem diem. Cædes Siſinnij, Diocletij & Florentij.

Porrò Anthimus presbyter non longè ab vrbe via Salaria latitabat apud prædia Piniani. Accidit autem, vt ruſticis Syluano ſacrificantibus, is, qui erat eorum ſacrificiorum author, à diabolo arreptus fureret, omnesq; ipſi occurrentes gladio cæderet. Cumque omnes fugerent, perlatum eſt ad Anthimum, iam multos ab illo homine furioſo peremptos & cæſos eſſe. Anthimus itaque orans & commendans ſe Deo, occurrit ei & dixit: In nomine Domini mei Ieſu Chriſti ſta vinctus catenis ſpiritalibus, & abijce gladium, quem ad hominum faciendas cædes corripuiſti. Ad hãc vocem ſtetit ille fixus, ſtatimque tenuit eum Anthimus presbyter, & duxit ad ſuum domicilium, precibusque & ieiunijs vacans, intrà tres dies ità eum menti ſuæ reſtituit, vt etiam Chriſtianum efficeret. Credidit autem etiam vxor eius & filij, multiq; alij eius opera conuerſi crediderũt, adeò vt lucum illum Syluano dicatum ſecuribus cæderent, & aras eius ſubuerterent, hanc ei vicem reddentes, quòd dęmone infeſtante homines innoxij fuiſſent iugulati. At verò populus incredulus illac tranſeuntem Priſcum Conſularem tenuit, indicauitque ei ab Anthimo presbytero euerſa eſſe ſimulacra omnia, lucosque omnes incenſos. Iuſſit igitur Priſcus eum compręhenſum ad ſacrificandum compelli. Sed cùm importunitatem & minas eorum contemneret, ligato ad collum eius ſaxo, in medium Tyberim eum iactauerunt. Angelus autem Domini apparuit ei, & ruptis vinculis, reduxit eum in cellam oratorij ſui. Altero manè viderunt gentiles more ſolito venire Chriſtianos ad eum, illisq; inſultantes & illudentes, dixerunt: Ite ad Anthimum veſtrum. iacet enim merſus in profundo Tyberi. Reſpondebant Chriſtiani: Nos Anthimum Chriſti ſeruum ſanum vidimus, nobiſq; pro more benè precatus eſt prorſùs incolumis & illæſus. Dixerunt ergò ethnici illi intrà ſe: Nos eum ità traximus, vt membris omnibus attritus ſit, noſtrisque manibus ligato ad collum ſaxo in Tyberim eum præcipitẽ egimus: quid eſt igitur, quòd hæc iſti affirmant? Ingreſſi verò ad eum, viderunt eum ſaluum & ad populum concionantem. Eo ſpectaculo attoniti pleriq; omnes, qui eum in Tyberim demerſerant, ad genua eius ſeſe abijciunt, ductiq; pœnitentia, baptizantur. Cùm autem reuertiſſet Priſçus conſularis, delatus eſt apud illum Anthimus presbyter, quòd non modò non potuerit interfici, ſed etiam omnes illos, qui eum extinguere conati eſſent, ad Chriſti religionem traduxerit. Iuſſit ergò Priſcus illum ſibi ſiſti, & cùm triduo vinculis & minis atque terroribus illum pertentâſſet, nec vlla poſſet ratione eò permouere, vt idolis immolaret, iuſſit eum capite cædi. Tulerunt autem corpus eius illi, quos conuerterat ad Dominum, & in oratorio ipſius condiderunt. Anthimus iactatur in Tyberim, ſed ab angelo educitur. Anthimus interficitur.

Eo vita functo, Maximum venerari cœperunt, qui Anthimi fuerat amicus perquãfamiliaris, dixerun[illegible]q; Priſco conſulari: Inimice Dei & Chriſtianorum, ecquid indè lucri nactus es, quòd Anthimum peremiſti? En plures ad ſe inuitat Maximus, eius amicus. Miſit ergò Priſcus apparitores, qui Maximum compræhenderent. Reſiſtẽte autem populo & prohibere volente, dixit eis Maximus: Nolite filioli impedire profectionem meam. ſicque conſtanter & intrepidus abijt ad Priſcum, qui hunc in modum ei locutus eſt: Túne es ille, qui principum cæremonias euertis, & prouinciales omnes à deorum cultu abſtractos, ad tuum Deum adducis? ſimulq; ira commotus, iuſſit eum fuſtibus cædi & ad ſacrificia compelli. Sed vt vidit eum in Dei timore fixum permanere, itidèm capite damnauit. Rapuerunt autem Chriſtiani corpus eius, & in loco, vbì orare conſueuerat, tumulârunt. In eodem verò loco Baſſus permanens, hortabatur Chriſtianos, vt in Sanctorum paſſionibus lætarentur potiùs quàm lugerent. Accidit indè, vt multi confluerent ad mercatum, qui tum habebatur eo loco, quem Forum nouum vocant, fierentque ſacrificia Baccho. Quidam igi- Maximus verberatur, & indè capite plectitur.

igitur Baſſum appræhendentes,dixerunt ei: Sacrifica deo Libero,qui nobis dat vberes vineas,& deæ Cereri, quæ meſſes fertiles largitur.Quibus Baſſus reſpõdit: In cęlo Deus eſt, qui dat pluuiam matutinam & ſerotinam,idemq; ipſe ſuppeditat nobis omnia,vitæ degẽdæ neceſſaria. Hæc autem ſimulacra prorsùs inanima & muta ſunt, & neq; ſibi poſſunt,neq; alijs opitulari. Atq; hæc dicens,inſufflauit in illa,& mox ceciderunt & confracta ſunt.Id vt populus vidit,irruerunt in eum,& pugnis,calcibus, fuſtibus tam diù eum ceciderunt, donèc exhalaret ſpiritum.Fabium verò tradiderũt Priſco, à quo diuturna maceratus cuſtodia, cùm omninò reſpueret ſacrificia dęmoniorum,item capite punitus eſt. Atq; ità omnes iſti, Anthimus, Maximus, Baſſus & Fabius illis locis cæſi ſunt, in quibus orare conſueuerant via Salaria, quæ mittit ad Picenum. Porrò Siſinnius & Diocletius & Florentius eo in loco humati ſunt, quo lapidibus obruti fuêre, iuxta Auximum oppidum. Eorum autem martyrio multùm gratulabatur Pinianus illuſtriſſ. & Chriſtianiſſimus, qui cum bona fide migrauit ad Dominum.

Fauſti cædes.

Item Fabij

Lucinæ religioſa vita.

Lucina autem coniunx eius,iam marito orbata, diù noctuque in precibus & lectione perdurans,caſtiſſimum Deo exhibuit famulatum. Et erat illa quidem elegans corpore,ſed elegantior ſanctitate. Cùm autem ſupra vires ſe afficeret inedia, & triduanis ieiunijs maceraret, apparuit ei S. Sebaſtianus martyr Domini, indicauitq; ei locum,in quem ipſius corpus ſacrilegi abiecerant. Quod vbi illa ex eo loco extractum ſepeliuit, referebat ſe à S. Sebaſtiano admonitam, vt iuxta Apoſtolicam præceptionem vino modico vteretur, & quotidiano eſſet contenta ieiunio, tumque cibum ſumeret, quandò ad eam venientes ſacerdotes Domini, qui cauſa perſecutionis latitabant, Miſſas facerent, & ipſa ab eis benedictionem percepiſſet. Cùm autem cæſi eſſent Simplicius & Fauſtinus via Portuenſi, ſoror earum Beatrix eos ſepeliuit, atq; deindè ſe contulit ad venerabilem Lucinam,manſitq; cum ea menſibus ſeptem.

1. Tim. 5.

Intereà prædium quoddam Beatricis huius & fratrũ eius Simplicij & Fauſtini, vicinus quidam poſſeſſor Lucretius nomine,concupiuit. Curauit igitur comprǣhendi Beatricem, & duci ad ſacrificandum. Cùm autem illa conſtanti animo recuſaret, iuſſit eam noctù à ſeruis ſuis præfocari: eam verò S. Lucina apud fratres eius ſepeliuit. Porrò Lucretius occupato illo prædio, fecit in eo conuiuium amicis ſuis,inſultans ſanctis martyribus. Eccè autem inter epulas cuiuſdã fœminæ infans in has voces erumpit: Audi Lucreti. Occidiſti,& inuaſiſti: itaque datus es in manus inimici. Ad quæ verba expalluit Lucretius,& tremore correptus eſt:moxque ſatanas in eum ingreſſus in ipſo conuiuio,per tres horas vexauit eum, donèc impium exhalaret ſpiritum. Tantus autem timor inuaſit eos, qui illi conuiuio intererant, vt ſimul omnes ad Chriſtianos confugerent, & fierent etiam ipſi Chriſtiani, paſſimque omnibus narrarent, cædem S. Beatricis in conuiuio vindicatam.

S. Beatrix præfocatur in carcere.

Lucina autem fugã meditante propter perſecutionis acerbitatem, apparuit ei S. Beatrix, hortataq; eſt nè fugeret, dicens illo ipſo menſe pacem Eccleſiæ Dei reſtitutum iri. quod etiam factum eſt. Vixit autem S. Lucina ad annos nonagintaquinq;, ſemper eleemoſynis, precibus, ieiunijs, hymnis & canticis vacans, in fide, caſtitate & omni ſanctitate perſeuerans,præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto,cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Sermo B. Petri Damiani in feſtiuitate eiuſdem S. Anthimi martyris.

CVm beati Anthimi,fratres chariſſimi, triumphalia geſta recolimus, triumphantis in eo Chriſti victorias celebramus. Ille ſiquidem in eo pugnabat, ille ſuperabat, qui & fidei conſtãtiam præbebat animo, nè ſupplicijs cederet,& verba vitæ labijs ſuggerebat, vt infideles & perditos,ab errore veteris perfidię reuocaret. Nõ enim,inquit,vos eſtis, qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri,qui loquitur in vobis. Stringebatur corpus loris nexuum, ſed verbum Dei non erat alligatum. Horrebat tenebris carcer anguſtus,ſed mens atria ſupernæ claritatis inhabitans, beato lumine fruebatur,dicẽs cũ Paulo: Quos reſuſcitauit,conſedere fecit ſecũ in cæleſtibus. Liuebãt mẽbra plagis verberũ,ſed aiebat: Licèt is,ꝗ foris eſt, noſter homo corrũpatur, ſed is ꝗ intùs eſt,renouatur de die in diẽ. Cũ talibus armatis noſter Ieſus aſſcẽdit in ꝑlium,

Matt. 10.

Ephe. 2.
2. Cor. 4.

de-

defuncto Moyſe, & Iordane tranſmiſſo, ceſſante veteris legis obſeruantia, & percepto baptiſmatis ſacramento. Lex enim & Prophetæ vſque ad Iohannem, vt videlicet illic legi veteris teſtamenti finis occurreret, vndè nouæ gratiæ lauacrum profluendi ad ſalutem hominum originem inueniret. Ieſus itaq; ille Iſraëliticæ plebis dux, noſtrum verum Ieſum humani generis Saluatorem, & vocabulo præfigurauit, & facto. Mittitur ille ad perdendas gentium nationes: venit hic ad debellandas aëreas poteſtates. Mittit ille Hierico duos exploratores: dirigit iſte in hunc mundum ſub eiuſdem numeri ſacramento ſuos prædicatores. Miſit enim (teſtante Euangelio) binos & binos ante faciem ſuam in omnem ciuitatem & locum, quò erat ipſe venturus. Mittebantur illi, vt locorum ſitus ſolicita curioſitate perquirerent: miſſi ſunt iſti, vt venienti Ieſu viam fidei in humanis cordibus præpararent. Illi in Rahab meretricis hoſpitio recipiuntur: iſti apud Eccleſiam Gentium, quæ cum idolis fornicata erat, requieſcunt. Porrò Rahab coccineum funiculum, ſanguinei videlicet coloris, in feneſtra propriæ domûs appẽdit: & ſancta Eccleſia in feneſtra ſuæ domûs quodammodò ruborem ſanguinis ponit, dum & paſſionem Chriſti publicè confitetur in voce, & ſignum Crucis palàm portat in fronte. Vndè benè ſponſus ad ſponſam dicit in Canticis: Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce. Quid enim labia ſponſæ, nisì doctores intelliguntur Eccleſiæ? Coccus autem ſanguinis habet ruborem, vel ignis ſpeciem, quod ſignificat charitatem. Labia ergò Eccleſiæ, hoc eſt, prædicatores ſancti, coccineæ vittæ ſunt ſimiles, quia mortem Chriſti iugiter p̄dicant, eumque, pro charitate generis humani, Crucis ſubijſſe patibulum conſtanter affirmant. Et benè, per vittam coccineam, prædicatorum ordo ſignatur. Vitta ſiquidem capillos ligat, in vnumque conſtringit: & ſancti Doctores in vnitatem fidei prædicatione ſua fidelium colligunt multitudinem, atq; in vnum redigunt ſub mutuæ charitatis compage decorem. Poſtremò quiſquis extra domum illam inuentus eſt, gladios non vitauit: quicunque etiam ab Eccleſiæ limite, qui fides eſt, exterior fuerit, periculum proculdubiò mortis incurrit.

Luc. 16. Ioſ. 2. Luc. 10. Ioſ. 2. Cant. 4.

Extra hanc domum ſacrilegus ille Chęremon inuentus eſt, qui acceptis ab imperiali tyrannide codicillis, dum contra Chriſtianos veſana rabie fureret, eorumque necem cruentis dentibus eſuriret, à dæmonio repentè correptus, de vehiculo corruit, diuque vexatus, dum ſanctos inuocaret, quos ipſe laniauerat, expirauit. Ad hanc domum Pinianus cõfugium fecit, qui mox vt per beatum Anthimum verbum ſalutis audiuit, credẽs in Chriſtum, omnem moleſtiam deſperati languoris, quem patiebatur, euaſit. Et benè factus transfuga, dum victoris Ieſu caſtris applicuit, peregrinus in domeſticum trãſijt, & Iſraëliticam dignitatem alienigena ſubintrauit. In ore quippe beati martyris Anthimi, tãquàm ex feneſtra domûs, coccineus quodammodò funiculus dependebat, quia trophæum Crucis Chriſti omnibus notum facere nõ ceſſabat. Prætereà beatus Anthimus, cuius iam per multa certamina teſtabatur terra victorias, vt & in alio elemento nobilis eius palma clareſceret, in Tyberini gurgitis fluenta demerſus eſt. Et vt artifex carnificum rabies nihil dimitteret intentatum, ſaxea corda geſtantes, pondus alligant ſaxi, minùs fidẽtes corporeæ grauitati. Sed fruſtrà lapidea moles aggrauat, quem penna meritorum leuat. Aliena peruerſitas inaniter deprimit, quem ſublimia petens ſanctitatis propriæ virtus extollit. Felix ille vinctus, qui dum humano ſolatio deſtituitur, nè puſillanimis fiat, * Angelitùs viſitatur. Felix, inquam, naufragus, qui vt de voragine pelagi ad ſtatiõem litoris reportetur, non terreni remigis officio fruitur, ſed cæleſtis nuncij vehiculo baiulatur. Angelus enim Domini veniens (vt in ipſa paſſionis eius narratur hiſtoria) & vinculum ſoluit, & beatum martyrem ad orationis ſuæ cellulam reuocauit.

Imitemur hunc egregium virum dilectiſſimi, ſanctè viuendo, carnis incentiua frenando, mundi gloriam contemnendo. Beati nos martyres in operatione pręcedant, vt ſancti Angeli nobis in tribulatione ſuccurrant. Delicatus ſiquidem miles eſt, qui antè vult triumphare, quàm arma conſerere: priùs triturare, quàm rura proſcindere.

Imitari debemus ſanctorũ martyrum opa

Deſunt nonnulla.

Inter hos ſanè principes & cæleſtis militiæ bellatores beatus Anthimus inſignis enituit, quòd & cruentis impiorum manibus in perſecutione non ceſſit, & in pace

Miſſarum celebrarentur ſolennia,ſubitò palatium regale intramuraneũ diuino igne ſuccẽditur. Pauore om̃ibus pterritis,& eccleſiã egreſſis, credẽtibus nè aut hoc incẽdio vrbs tota conſumeretur, aut certè diſrupta tellure dehiſceret: ſanctus ſacerdos proſtratus ante altare, cum gemitu & lachrymis Domini miſericordiam implorare. S. Mamertus ſuis precibus Deũ placat. Quid plura? Penetrauit excelſa poli oratio pontificis inclyti, reſtinxitque domûs incendium flumen profluentium lachrymarum. Cumque hæc agerentur, appropinquante Aſſcenſione, vt iam diximus, maieſtatis Dominicę, indixit populis ieiunium, oſtendit orandi modum, edendi ſeriem, erogandi hilarem diſpenſationem. Ceſſantibus quoquè exindè terroribus, per cunctas prouincias diſperſa facti fama, cunctos ſacerdotes imitari commonuit, quod ſacerdos fecit in fide. Quæ vſq; nunc in Chriſti nomine per omnes eccleſias in compunctione cordis & contritione ſpiritûs celebrantur. Ità Gregorius Turonenſis. Meminit harum Rogationum etiam Sidonius libr.5. Epiſto. 14. inter cætera dicens: Rogationum ſolennitatem primus Mamertus pater & pontifex reuerendiſſimo exemplo, vtiliſſimo experimento inuẽnit, inſtituit, inuexit, in quibus ieiunatur, oratur, pſallitur, fletur. Vide plura apud eũdem lib.7. Epiſt.1.

VITA S. GANGVLPHI MARTYRIS, SCRIPTA A QVODAM EX FIDELI ALIORVM RELATIONE,

ſed interdùm verboſiùs. Itaque & ſtylus paſsìm nonnihil mutatus eſt, & pleraque compræhenſiùs reddita per F. Laur. Surium: Extat in antiquis iiſque egregijs MS. Codicibus.

PROLOGVS AVTHORIS.

VENERANDA beatiſſimi Gangulphi, Confeſſoris Chriſti & martyris commemoratio, literis venit conſignanda: qui poſt priſcos illos ſanctos eorum imitatione clarus exiſtens, tanquàm iubar ſplendidiſſimum in orbe refulſit. Et licèt inſtituto laicus fuerit, at tamen contra antiqui hoſtis tentationes pugnauit viriliter, & tandèm vt emeritus miles, cum triumpho bonorum operum migrauit ad illam patriam verè beatam, felicitatẽ fruiturus ſempiterna. Verè beatum illum & glorioſum, qui mundo iam in deteriora prolabente, & plurimis à via veritatis exorbitantibus, à iuſtitiæ recto itinere non deflexit. Cuius tota conuerſatio rectè viuendi, alijs exemplum fuit: cui, cum Apoſtolo, viuere Chriſtus fuit, & mori lucrum: qui Philip. 1. deniquè conuenienter Propheticæ admonitioni, ſpiritale canticum in tuba ductili Pſal. 97. & voce tubæ corneæ iugiter Domino modulatus eſt. Tuba ductilis, quæ crebris Tuba ductilis. ictibus ex metalli maſſa producitur, carnis mortificationem ſignificat. Itaque ille Deo in tuba ductili canit, qui carnem ſuam crucifigit cum vitijs & concupiſcentijs, qui caſtigat corpus ſuum & in ſeruitutem redigit, vt diſciplinis cęleſtibus extenuatum & productum, ſupernam poſſit edere melodiam. Tuba autem cornea, cęleſtem Tuba cornea. deſignat conuerſationem. Cornu enim ex carne naſcitur, ſed carnem excedens, carneam mollitiem mutat in oſſeam firmitatem. Pſallit ergò Deo in tuba cornea, qui in carne ambulans, non ſecundùm carnem militat: qui ea, quę ſursùm ſunt, ſapit & quęrit, non quæ ſuper terram. Talis certè huius B. Gangulphi noſtri conuerſatio, talis eius tota vita fuit: nempe ſancta, innocens, fide integra, ſpe robuſta, charitate affluens, cunctis deniquè virtutibus cõſpicua. Quam ſanè multùm dolemus nuſquàm nos ſcriptam reperire potuiſſe, cùm non dubitemus non defuiſſe, qui eius miracula literis mandârint: ſed crebris barbarorum incurſionibus, omnia longè lateque vaſtantium, ſicut multorum aliorum, ità huius quoquè ſancti viri credimus res geſtas interijſſe, vnoquoque in eam potiùs curam incumbente, vt fuga ſibi conſuleret, quàm vt codicibus conſeruandis aſſideret. Interìm tamen ea, quæ poſterorum fideli relatione nobis de illo comperta ſunt, ipſius adiuti precibus, conabimur explicare.

HISTORIA.

Maij 11.

Pietas puerilis.

AGITVR vir Domini Gangulphus, præclaris in Burgundia ortus natalibus, à parentibus adhuc puer diſciplinis Chriſtianæ religionis apprimè eruditus eſt: & in tenera illa ætate, cùm eſſet egregia indole, & forma eleganti, conſueſcebat crebris intereſſe piorum conuentibus, fauosque diuinorum eloquiorum ſuſcipiens ab ore illorum, Catholicas ſententias mandabat memoriæ, ità vt in fragili pectuſculo impreſſam iam liceret cernere effigiem & exemplar ſanctitatis.

Creſcente ætate fuit vultu reuerendus, ſermone affabilis, prudens in opere, facundus ore, deniquè nulla non morum honeſtate præditus. Ludicra hominum malè ocioſorum ſpectacula tanquàm voraginem quandam deuitabat, & petulantium iuuenum lubrica conſortia & obſcœna colloquia, quæ animi puritati vehementer officiunt, reſpuebat: Euangelicæque præceptionis non ſurdus auditor, cum ſerpentis prudentia columbinæ ſimplicitatis manſuetudinem coniungebat. Poſtquàm autem ampliſſimæ opulenti patrimonij poſſeſſiones & facultates ad eum deuolutæ ſunt, quàm liberalis & benignus in egenos fuerit, dici vix queat. Potuit dicere ex ſententia cum B. Iob: Oculus fui cęco & pes claudo, & oſtium meum patuit viatori.

Matth. 10.

Iob 29.

Vbì autem ad virilem peruénit ætatem, vxorem duxit generis quidem nobilitate ipſi non imparem, ſed moribus longè diſſimilem. Permiſit hoc fortaſsìs idcircò præpotens DEVS, vt per illam beati viri probaretur patientia & innocentis vitæ ſimplicitas: qua vſqueadeò ſtuduit virtutum ſuarum merita occulere, vt ab inuidis inertia quadam torpere diceretur. Solebat verò etiam venationi operam dare, quòd prædia illius, in quibus demorabatur, denſis eſſent cincta nemoribus, quæ diuerſis ferarum generibus abundabant: id quod hodieque teſtatur locus, in quo ſacræ eius corporis exuuiæ aſſeruantur. Vacabat autem plerunquè venationi, nè ocio torperet, quod vt virtutes eneruat, ità vitijs alimenta miniſtrat: & vt hac ratione ſeſe exerceret. Ea nanque tempeſtate regnum Francorum Pipinus præclarè gubernabat, cui hic ſanctus vir militari officio coniunctus, ſtrenuam nauabat operam, atque inter fortiſſimos eius exercitûs viros numerabatur. Erat enim acer animo, fortis viribus, in armis ſtrenuus, & in omni deniquè re militari exercitatiſſimus. Cui rei argumento eſt inſignis eius armatura, quę hodieque aſſeruatur in eccleſia, eius honori & nomini dicata, quam ſacratiſſima reliquiarum eius præſentia illuſtrat, vbì habetur eius galea, lorica, gladius & brachialia: quibus ille quidem foriſecùs ſeſe communiebat, ſed intùs longè potioribus ſplēdebat armis, galea *fidei*, thorace iuſtitiæ, clypeo inexpugnabilis æquitatis, & gladio verbi Dei, quo mentis eius penetralia mirificè erant illuſtrata.

Eius arma aſſeruantur in eccleſia.

Cùm autem quodam tempore, perfunctus regio miniſterio, in patriam redire vellet, iter habuit per Campaniam. Vbì ſumpturus ientaculū, & equis pabulum pręb iturus, nonnihìl ab itinere deflexit, inciditque in locum perſpicuo fonte irriguum & læto gramine amœnum: in quo poſtquàm conſedit cum ſuis, is, cuius erat locus ille, ſuperuenit, eumque vir beatus, vt erat humaniſſimus, ad pariter ſumendum cibum inuitauit. Inter edendum autem agere cœpit cum eo de fonte ipſi vendendo. Id verò vt ille audiuit, intrà ſe tacitus riſit ſanctum virum, non id ab animi puritate & innocentia, ſed quadam ſtoliditate proficiſci exiſtimans. At tamēn facilè ſibi perſuadens, & pecuniam ſe poſſe adipiſci, & nihilo minùs fontem retinere, quòd fieri non poſſet, vt aliò transferretur fons, neque cogitans dixiſſe Dominum, Amen dico vobis, ſi habueritis fidem, & non hæſitaueritis, ſi monti huic dixeritis: Tolle, & iacta te in mare, fiet: indicat precium fontis, nempe ſolidos centum, eosque vir beatus ei iuſſit numerari. Indè ſumpto cibo, equis aſſcenſis cœptum cum ſuis proſequitur iter, tandemque Varennas venit, vbì tum quidem morabatur, & vbì baſilica extructa eſt in eius honorem.

Matth. 21.

Emit fontē, isq; diuinitùs aliò trāsfertur.

Narrauit autem vxori, quid egiſſet. At illa malignè eius facta omnia interpretans, clàm illum & hebetem atque vecordem & rerum ſuarum prodigum dicere cœpit. Non diù pòſt exijt vir ſanctus viſurus loca domui ſuæ propinqua, ſcipionemque

nemque manu tenens ſolo infixit,domumque redijt. Altera die cùm ſurrexiſſet ma‑nè,aqua manibus & faciei abluẽdæ deerat. Tum ille plenus fide,iuſſit famulum pro‑perè ire ad eum locum, vbi defixus erat ſcipio, eoque extracto haurire aquam, quæ illic eſſet emerſura. Fecit famulus, quod erat iuſſus: & mox euulſum è terra ſcipio‑nem magna aquarum vis ſecuta eſt, ex imis terræ viſceribus ſcaturiens. Atque ità auarus ille venditor fonte ſuo priuatus eſt,nec vnquàm poſteà illic aqua manare vi‑ſa eſt. Tranſlatus autem fons diuina virtute,hodieque ſaluberrimè exundat, & per beati Gangulphi ſuffragia multis adfert ſanitatem. Fons ille morbis medetur.

Vxor autem beati viri, rupta coniugij fide, cum quodam è Clero nefaria commixtione ſeſe polluit. Et ille quidem clericus dicendus non eſt, ſed perfidio‑ſus potiùs apoſtata, qui à iuſtitiæ via & ſorte Domini deflectens, non erubuit tan‑tum ſcelus in ſe admittere mente obſtinata. Et primò quidem iſtuc clanculò gere‑batur: deindè multorum ore iactatum, tandèm ad aures Gangulphi perlatum eſt. Ille rei indignitate permotus, aliquandiù varia animo volutabat, nec rarò in ea ſententia fuit, vt meritas ab ea pœnas exigeret, nè ad generis ſui ignominiam, in tali turpitudine diutiùs hæreret. Sed rursùs verebatur, ſi illi cauſa necis eſſet, nè ſuperioris vitæ innocentiam alieni ſceleris næuo obſcuraret. Memor itaque ſen‑tentiæ illius, Mihi vindictam, & ego retribuam, dicit Dominus : tandèm ſtatuit Deut. 32. rem totam diuino iudicio permittere. Cùm autem die quodam familia eius diuer‑ſis eſſet miniſterijs occupata, cum ſola coniuge prædij ſui fines luſtrando circuiuit. Interim ad quendam veniunt fontem, vbi his vxorem vocibus compellat : Multa quidem de te, coniunx, paſsim feruntur fœda & indigna natalibus tuis, & adhuc mihi quidem certò non conſtat, veréne, an falsò illa dicantur. Tum illa, etiam intrepidè iurando, falſos de ſe rumores ſparſos ait, nec ſe vnquàm alieno concu‑bitu pollutam. At Gangulphus : Diuina, inquit, prouidentia, quam nihil fugit, vt ſe res habeat, iam certis declarabit indicijs. En fons hîc propoſitus eſt, nec frigi‑dus valdè, nec immodicè calidus. In hunc igitur immitte manum, & è fundo la‑pillum extrahe : & ſi quidem à culpa es aliena, nihil mali patieris : ſin autem pol‑luta es, non ſinet D E V S latére ſcelus tuum. Illa beati viri, ſicut alios omnes,ità hos quoquè ſermones vecordiæ adſcribens, ineunctanter manum iniecit in fon‑tem. Ecce autem, ſimul atquè lapillum ad ſe retrahere conata eſt, membris fe‑rè omnibus obrigeſcit, & in digitis & brachio, quouſquè aqua pertigit, abſtracta cute, nuda caro cernitur, nihilque aliud miſera illa niſi repentinum interitum ex‑pectat. Tum Gangulphus ad eam : Optâram quidem, inquit, ſi fidem ſeruâſſes, & legi diuinæ conuenienter te geſſiſſes, omnia tecum vitæ huius diſcrimina perpeti, & proſpera atque aduerſa omnia, vtcunquè ſors tuliſſet, æquo animo pariter ſu‑ſcipere, ſimul æquabiliter viuere, ſimul iucundè ab hac vita emigrare. Sed quan‑dò hoc te ſcelere obſtrinxiſti, morte quidem digna es, ſed meis manibus nolim ti‑bi necem adferre : diuino potiùs te iudicio relinquo. Et ſi quidem dignos pœni‑tentiæ fructus egeris, veniam à D E O impetrabis. Si autem tantæ nequitiæ finem non impoſueris, cum authore eius diabolo flammis gehennæ inextinguibilibus concremaberis. Meo ſanè deinceps contubernio nequaquàm frueris : Habeas au‑tem tibi, vndè poſſis vitam ſuſtentare, meam propter nuptias donationem. His di‑ctis,cùm ſuos conuocâſſet, aſſcenſo curru,ad pdia ſua,procul in Auabenſi territorio ſita,profectus eſt,pietatis illic & miſericordię vacans operibus,nullumq; tempus ſo‑litis virtutum ſtudijs vacuum abire ſinens. Diuinitùs proditur coniunx adultera. Diſcedit ab adultera vxore.

At mulier infelix, datam à beato viro poſſeſſionem adijt, & iam ſuæ relicta libertati, cum deteſtando illo Clerico ſolitæ libidini indulſit. Interim vereri cœ‑perunt, nè fortaſsis zelo inflammatus Gangulphus, ambos repentè interficeret. Valdè igitur in eam curam & cogitationem incubuêre, quomodò illum poſſent è medio tollere.

Totus igitur iam malo dæmone obſeſſus Clericus, cùm optimè nôſſet ſecreta omnia illarum ædium, in quibus vir beatus degebat, diligenter explo‑rauit tempus, quo poſſet illum ſolum inuenire, & famulorum miniſterio de‑ſtitutum. Tandèm opportunum nactus tempus, clàm in eius cubiculum ingredi‑tur,

tur, gladium ad eius caput pendentem corripit: ſed dum è vagina illum educit, Gangulphus expergiſcitur, ictumque, quo ceruicem homo nefarius ferire inſtituerat, declinans, in coxam accepit. Tum profanus ille, proiecto gladio, & equo conſcenſo, nè caperetur, aufugit. *Atrociter vulneratur.* Gangulphus autem atrociter vulneratus, aliquot dies ſuperuixit, & vt ſenſit adeſſe viuendi finem, Dominici corporis & ſanguinis perceptione ſuum muniuit exitum, feliciterque migrans à corpore, ad Dominum, vt *Reddit ſpiritum.* diù optauerat, profectus eſt. Porrò duæ amitæ eius, religioſæ fœminæ, eo in loco, qui Varennas dicitur, ſanctitatis & caſtitatis ſtudijs vacantes, Vuildetrudis & Vuillegoſa, comperto eius obitu, multis è clero & populo conuocatis, ad funus acceſſerunt, ablatumque corpus cum crucibus & cereis, diuinorumque hymnorum melodia ad eum, quem diximus, locum non ſine miraculorum gloria deportârunt, atque in baſilica condiderunt, quam vir ſanctus in S. Petri Apoſtolorum principis honorem conſtruxerat: in quem ſanè locum ante obitum ſuum admodùm benignum, beneuolum ac liberalem ſeſe declarârat, & neceſſarios reditus illic Deo ſeruituris ſuppeditârat. Vt autem de eius ſanctitate & beatitudine certiores fierent mortales, ad communem om̃ium vtilitatem & profectum virtutibus & ſignis Dominus eum celebrē reddidit, & mirabiliter illuſtrauit.

Quæ verò pœna ſit cōſecuta authores cędis eius, non eſt ſilentio prętereundum. Itaq; Clericus cùm ꝓperè tam atrox facinus ſuum deteſtabili mulieri tanquàm nūcium lętiſſimū indicâſſet, & mutuò ſeſe ea immanitate oblectâſſent, miſer abijt ventrem exoneraturus. *Vltio diuina in percuſſorē ſancti viri.* Mox adeſt cęleſtis vindicta, & cū fæcibus corporis viſcera quoquè in cloacam deponit, negatoq; ipſi pœnitēdi ſpatio, infelicem animam in tartarū ꝓmittit. Fœmina aūt, vt audiuit ex quadā puella ſua multa diuinitùs collata eſſe beneficia ijs in locis, ꝑ q̄ S. Gāgulphi exanime corpus fuiſſet deportatū, furore & amētia ꝑcita, dixit: Perindè efficit virtutes & ſigna corpus Gangulphi, atquè anus meus. Dixit illa, & nefariam impuri oris vocē mox obſcœnus q̄dam ani crepitus conſecutus eſt. Erat aūt dies Veneris, quem Chriſtiani ſextam dicunt feriam, quo id accidit: *Item in adulteram vxorem.* ſemperq; deincèps quoàd vixit, quot illo die verba protulit, totidem à parte corporis poſteriori fœdos reddidit ſonos, inaudito quodam diuinæ animaduerſionis exemplo. Cuius rei tam celebris fama toto regno diffuſa eſt, vt is, quem diximus, rex Pipinus illàc iter faciēs, aliquos miſerit percontatum, num hęc ità ſe haberēt. Illi aūt ad regem & proceres quæ auditione & oculis compererāt, bona fide retulerunt.

VITA S. MAIOLI IIII. ABBATIS CLVNIACEN. AB ODILONE PRESBYTERO CONSCRIPTA.

Sermo interdùm nonnihil expolitus eſt per F. Laur. Surium: quædam etiam comprehenſiùs reddita ſunt, omiſſis nonnullis, quæ ad hiſtoriam parùm attinere videbantur.

PROLOGVS AVTHORIS.

HVGONI & chariſſimo fratri Almano, Odilo preſbyter in Domino ſalutem. Cùm ad proximum Paſcha reſiderem in Romano monaſterio, pridiè eius diei, quo Patris noſtri Maioli celebranda erat ſolennitas, *S. Maioli ſolennitas.* vnus ex fratribus Iohannes nomine, qui ſecundùm nominis ſui interpretationem, DEI gratia ditatus eſt, inquirere cœpit, quo in codice eius noctis lectiones deſignare & annotare deberet. Cui ego reſpondi: Conſentaneum eſt, in huius Patris memoria beatiſſimi Pontificis Gregorij dicta recitari, quæ Maiolus pater, quoàd vixit, crebrò & legit & audiuit ſtudioſiſſimè, & cùm libitum fuit, de eiſdem facundo ſermone diſſeruit. Abſoluto indè Veſpertinarum precum officio, & diurnæ ſeruitutis atque operis penſo peracto, tam ordinis monaſtici inſtitutum, quàm naturæ neceſſitas inuitabat nos ad captandam ſomni quietem. Ego verò per id tempus lugebam & de-

& deplorabam non modò damna rei familiaris, ſed etiam inuſitatæ calamitatis & inauditæ miſeriæ ingens periculum, atque adeò, quòd magis vrgebat, totius patriæ & pauperum omnium clades immanes & magna diſpendia. Cumque tantorum diſcriminum tantique mœroris anxia cogitatio per plures iam noctes inſomnem me reddidiſſet, atque ea nocte ſolito more ſenſibus meis importunè ſeſe ingereret, beatum cœpi rogare Maiolum, vt à Domino poſceret mihi ſupernæ conſolationis auxilium. Paulò pòſt ſuggeſſit mihi tanti patris dulcis memoria, & quodammodò promittere viſa eſt, ſi animum eius laudibus occupare vellem, cæleſtis conſolationis præſidia mihi proculdubiò ocyùs adfutura. Itaque dilectiſſimi patres & fratres, opus hoc ſcribendum ſuſcepi, non quidem pro illius patris dignitate & excellentia, ſed pro ingenioli mei tenuitate. Qualecunq; aũt eſt, equidem igni ſpiritalis ſenſûs veſtri id examinari, diſcerni & corrigi & opto & obſecro.

VITAE HISTORIA.

POST Apoſtolorum & Euangeliſtarum ſacroſanctas, diuinas & ſalutares inſtitutiões & doctrinam, inuictiſſimaque & glorioſiſſima beatorum martyrum certamina, tertio, vt ità dicam, loco præſtitit diuina dignatio Eccleſiæ ſuæ noua ſolatia, nempe luminaria amore ardentia, ſermone radiantia & lucentia: Apoſtolicos dico ſacerdotes, & illuſtriſſimos viros, humana ſcientia non vanè, ſed ſalubriter eruditos, diuina ſapientia refertos, per quorum ſpiritalem intelligentiam & diuinarum ſcripturarum perſpicaciſſimam indagationem legis vmbra luceſceret, & tum ſermo propheticus, ſuî profunditate altiſſimus, ſpiritaliter intellectus, tum Euangelici quoquè luminis gloria, virtus ac maieſtas totius mundi denſiſſimas profligaret tenebras. Horum enim, ſynceriſſima induſtria Apoſtolici actus exponũtur prædicãturq; fidelibus. Horum deuotiſſima opera beatorum martyrum triumphi & merita ſanctæ Eccleſiæ commendantur. Horum fide & ſapientia contra fidem Catholicam deblaterantium & oblatrantium murmur & ſuſurria compeſcũtur & opprimuntur, ſchiſmaticorum ſtrepitus ſedantur, & os vana loquentium obſtruitur, idolorum poteſtas deſtruitur, gentilium crudelitas proculcatur, philoſophorum inſana commenta proteruntur, exibilantur & exploduntur, hæreticorum vanitas, perfidia, errores, rabies tanquàm fœtor turbidus & fumus putidiſſimus, ità vt nec vſquàm nec vnquàm poſſint apparére, diſſipantur & rediguntur in nihilum. Poſtquàm autem tales & tantos viros, vtpotè ciues ſuos & domeſticos regis ſui, aula cæleſtis lætabunda ſuſcepit, & è ſuperna illa cæleſtique republica diuina prouidentia congruo ordine paruulis Eccleſiæ conſulere voluit, ità vt gratiam, quam præſtare dignatus erat per ſublimes & fortes, deindè præſtaret per humiles, innocẽtes & ſimplices: quarto loco monaſticus ordo pullulare, aut, vt veriùs dicamus, reflorere & reuiuiſcere cœpit, quippe quem beatos Eliam & Iohannem Baptiſtam authores habuiſſe cognouimus, & ità deinceps per Apoſtolicam conuerſationem & vitam, incrementaque virtutum & exercitia ſpiritualium Patrum, ad nos vſque perueniſſe lætamur. Per iſtos enim & ab iſtis perfectiſſimè impleta eſt ſingularis illius ac ſpecialis Euangelici præcepti perfectio, à qua longè aberat adoleſcens ille, de poſſeſſione vitæ æternę Dominum Saluatorem interrogans, cui ille ſic reſpondit: Si vis perfectus eſſe, vade & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo: & veni, ſequere me. Inter cuius quidem ſalutiferi præcepti intentiſſimos auditores & ſtrenuiſſimos executores, beatiſſimus pater & merito Benedictus & nomine, quaſi quoddam ſidus cæleſte, præclarè enituit: qui talis & tãtus vita, moribus & miraculis extitit, vt eius ortum, vitam & obitum deſcribendo, ſanctiſſimus Gregorius, per omnia vir Apoſtolicus, & Apoſtolicæ ſedis Pontifex, atque inter pcipuos Eccleſiæ primates inſigne quoddam priuilegium vita & doctrina obtinẽs, teſtimonium ei perhibuerit. Poſt eius aũt pijſſimi patris ex hac vita migrationem, per B. Maurũ illius diſcipulum oĩs penè Gallia eius inſtitutiõis & religionis inſtituta ſuſce-

Maij 11. Apoſtoli. Martyres. Doctores. Monachi. Matth. 19. S. Benedictus. S. Gregorius Papa. S. Maurus.

ſcepit, atque per eundem Maurum, eosque, quos ille ad iuſtitiam erudiuit, per longa temporum ſpatia eadem religio ad perfectionis cumulum excreuit. Illis autem ab hac luce ſubtractis, rareſcente iam iuſtitia, nequitia crebreſcente, & matre virtutum omnium diſciplina tepeſcente, priorum patrum ſtudia in poſteris deficere cœperũt: & ſicut per religioſos viros ſanctique ſpiritûs feruore plenos, ſanctæ inſtitutionis profeſſio gradatim ad perfectionis faſtigia excreuerat: ità per negligẽtes & deſidioſos paulatim prolapſa eſt atque defecit.

Salutaris igitur propoſiti pernicioſa remiſſio atque prolapſio, ad illud vſque tempus latenter irrepſerat, quo fauente Guilelmo, Chriſtianiſſimo Aquitanorum principe, beatæ memoriæ Abbas Berno in Burgundiæ regione, Maticenſi cæſpite, pago, quem Cluniacum vocant, monaſterium cœpit extruere, atque in ea ſtructura quantum potuit operæ & ſtudij poſuit, tandemque piæ deuotionis affectu & multo labore ad laudabilem perduxit exitum. Eius enim & merito & exemplo complures inuitati, tranquillum vitæ monaſticæ portum expetunt, & ad Deum, contempto ſeculo, conuertuntur. E quibus vnum nobis commemorandum ſuſcipimus, quem multorum ſaluti deſtinatum fuiſſe compertum eſt.

Is Berno fuit Comes.

Odo ille dictus eſt, vir ſanè per omnia laude dignus, beatiſſimo Martino Turonenſi epiſcopo deuotiſſimus, & Turonenſis eccleſiæ clericus atque Canonicus. Is igitur vir honeſtus & valdè vtilis, in regulari exercitatione probè inſtitutus, poſt ſupradicti Patris Bernonis obitum, ad monaſterij regimen multorum fidelium electione ſucceſſit: vt verò idemipſe ad virtutum faſtigia conſcenderit, ſtudijs eius id palàm teſtantibus, Romanus orbis cognouit. Ei ſucceſſit felicis memoriæ Adamarus, beatæ ſimplicitatis & innocentiæ filius, qui ſtudioſè ſanè monaſterium auxit prædijs & bonis temporarijs, atque in obſeruantia regulari deuotus fuit, & cùm eſſet luminibus orbatus, ſicut & cætera aduerſa omnia, abſque vllo murmure & indignatione patientiſſimè id tulit. Ob meritum autem patientiæ & ſimplicis atque innocentis vitæ ſuæ hoc præclaro eſt à Chriſto donatus munere, vt eius tempore Maiolus, inſtituti monaſtici amore incenſus, ad monaſterium ipſius ſeſe, Chriſto noſtræ ſalutis authore vocãte, contulerit. Ad huius autem Maioli cõuerſionem nõ parùm momenti attulit venerabilis viri Hildebrandi amica congreſſio & ſpiritalis inſtitutio. Et is quidem Hildebrandus, cùm eſſet ex prioribus Cluniaci monachis, & eiuſdem cœnobij præpoſitus, bìs inuitatus eſt, vt Abbatis officium ſuſciperet: ſed vt faceret, adduci non potuit, ſemper magìs appetens parére quàm præcipere, potiusq; ſubeſſe quàm præeſſe. Hic iam fortaſsìs deſipere atque delirare me quiſpiam dicturus eſt, qui cùm inſtituerim de beato Maiolo narrationem texere, tam multa de illis, qui eum anteceſsêre, commemorem. Sed nemo id putet caſu aut temerè factum. nam ſtudio atq; de induſtria id feci. Quicquid enim hactenùs de iuſtis & ſanctis viris diximus, id vel integrè omninò, aut ſaltem ex parte, in hoc beato patre redolere dicimus.

Odo 2. Abbas Cluniaceñ.

Adamar' 3.

Hildebrãdus.

Fuit item beatiſſimus Maiolus pater noſter præclaro ſtemmate ortus, & à nobilibus parẽtibus ab ipſa infantia peruigili cura nobiliter educatus. Deindè accedẽte pueritia ſtudijs eccleſiaſticis traditus eſt, literis ſpiritalibus religioſè imbuendus. Factumque eſt nutu & prouidentia Dei, vt optimæ ſpei puer diuinis actionibus accuratè intentus, totum adoleſcentiæ tempus ſine caſtitatis diſpendio tranſegerit: atq; ita deinceps toto vitæ ſpatio virgineum decus in ſuo retinuerit corpore. Iuuenili autem accedente ætate, altiora & præſtantiora in diuinis, acriora atque maiora & difficiliora in humanis ſtudijs attentans, cùm in vtraque literatura eſſet exercitatus, Lugdunum profectus eſt, philoſophiæ matrem & altricem, totiusq; Galliæ ex more antiquo & iure Eccleſiaſtico arcem: vbi Antonio, viro ſapiente & erudito, voluit præceptore vti, poſteà magni illius Antonij eremitæ & Chriſti diſcipuli exempla longè acriùs ſectaturus, quàm huius Antonij, mundana profeſſione philoſophi, ſtudia & diſciplinam. Poſteà verò Lugduno ad ciuitatem Maticenſem à proceribus patriæ & ciuibus ſuis, nempe cognatis & amicis reuocatus, vt erat vir religioſus, religioſè aliquandiù apud illos verſatus eſt: nec potuit eius laudabilis vita & ſtudium admirabile eius ciuitatis latére epiſcopum: quo hortante, cùm clerici & ciues conſuluiſſent, eius eccleſię ſe paſſus eſt archidiaconum conſtitui. Humilitatis enim gratia

Genus B. Maioli.

It Lugdunum ſtudij cauſa.

tia prӕditus, noluit eſſe immorigerus iubēti epiſcopo, per cuius miniſteriū id ſibi diuinitùs ſentiebat imperari. Vt autē res ipſa poſteà declarauit, erat hoc maioris cuiuſdam vtilitatis cauſa ità à Domino ordinatum. Fit archidiaconus.

Habet enim ea, quam diximus, vrbs vicinum monaſteriū, multis ſpiritalibus ſtudijs decentiſſimè ornatum, cuius prӕfectus & fratres crebrò cū ad ſe inuitabant, eratq; ei cum illis frequens colloquium & ſpiritale contubernium. Inter ipſa autem dulciſſima colloquia, & mutua ſynceriſſimӕ charitatis officia & obſequia, videntes fratres interioris hominis obtutibus angelicam eius faciē, & cordis auribus hauriētes melliſluam facundiā, valdè eum cupiebant ſibi fratrē adſciſcere, quē poſtcà etiā patrē habere mererentur. Et huc quidē intētus erat omnis ille Domini grex, ſed inprimìs ſenior ille Hildebrandus, cuius ſuprà facta eſt mentio, vt id eueniret, ardentiori ſtudio cōnitebatur. Iam verò gratia Dei pariebat in eius animo contemptum ſeculi. Quid multa? Poſito eccleſiaſticӕ dignitatis officio, ſpreto mundanӕ nobilitatis faſtu & ſupercilio, poſthabito blandiſſimo illo parentum & amicorum cōſortio, vt liberè poſſet ſeruire vero regi Chriſto, totum ſe ſubdidit cӕleſti magiſterio. Fit monachus. Nec enim multò pòſt, certo die ad monaſterium veniens, officioſiſſimè ſuſcipitur, ex canonis monaſtici prӕſcripto introducitur, & vt moris eſt, honorificè & amanter habetur. Quàm verò gaudiū ingens eius aduentus fratribus attulerit, nos nullis verbis ſatìs explicare valemus. Adfuit aūt illi ad contēnendum mundū ꝓmpta voluntas, ad amandū Deū inuicta charitas, ad diligendos ꝓximos fraterna beneuolentia, ad exequēda vitӕ monaſticӕ inſtituta non difficilis ꝓmptitudo, ad exhibendam nō ſolùm Abbati, ſed etiā fratribus obedientiam impigra alacritas, deniq; ad prӕſtandum omnibus de ſe virtutum exemplum pura ſimplicitas.

Qualis autē fuerit eius inter fratres in ipſis conuerſionis initijs conuerſatio, ſatìs docere poteſt vel ſolus fratrū affectus, quē erga eū tēpore celeberrimӕ electiōis eius haud obſcurè declarārunt. Nec erat neceſſè, vt in ijs, q̃ ad regularē obſeruantiā attinent, quiſpiā eum inſtrueret, quē, vt ſanctus Euangeliſta Iohannes dicit, vnctio gratię cӕleſtis de omnibus docebat. 1. Iohan. 2. Cœpit intereà vita & doctrina tam p̄clarè celebris haberi, vt in domo Dei in fideliū oīm laudibus primū & p̄cipuum locū facilè ſibi vendicārit. Sic enim placuit p̄potenti Deo, vt p diuerſos humilitatis gradus aſſcenderet ad culmen monaſticӕ perfectionis, vt iam non vnus è cӕteris, ſed inter cӕteros p̄cipuus videretur. Sexto nanq;, vt fertur, anno conuerſionis ſuę, ſupradictus felicis memoriӕ abbas & pius pater Adamarus, cuius monachus erat beatus Maiolus, cuiusq; monitis & iuſſis tota animi intentione & pro viriū corporis facultate parebat, ſemperq; parére decreuerat, aduerſa correptus valetudine, nō ſolùm viribus deſtitutus, ſed etiā luminibus orbatus eſt. Cumq; ſe non ignoraret tendere ad huius vitӕ occaſum, nec poſſe diù tanti cœnobij tantarumq; tum ſpiritaliū, tum tēporalium rerū curam ſuſtinere, de mōaſterij gubernatiōe & ſucceſſoris electione cum ſpiritalibus fratribus tractare, & animo tranquillo patienter diſponere cœpit. Adamarus luminibus orbatus, ſucceſſorē accipit Maiolum. Facta autē ex omnibus inquiſitiōe, ad Maiolū, quē fratres omnes cupiebant, peruénit electio: de qua q̃dem electione ꝓ illius excellētia & dignitate dicere non ſufficio, ſed vt ſermone vtar breuiſſimo, ad illam functionē nec ibì, nec alibì beato Maiolo quiſquā potuiſſet magìs idoneus inueniri. Electus igitur accitur, inuitatus vt aſſentiat, reſiſtit, rogatus cōtradicit, adiuratus contremiſcit: tandemq; interdicto adactus, acquieſcit. Itaque Deo laudes grateſq; agimus, ꝙ contradicendi decretū vicit obedientiӕ p̄dicandum exēplum. Eligitur ergò à fratribus, à populo acclamatur, à pontificibus benedicitur, à ſupradicto patre monaſterij in loco ſublimi celeberrimè collocatur, à fratribus officioſiſſimè ſalutatur, atq; ab oībus vt Abbas & dominus honoratur & colitur. Neq; eum ſui duntaxàt, ſed etiam alij omnes, qui eum videre & nôſſe potuerūt, vltra mortales omnes ſui temporis honore & veneratione proſecuti ſunt. De cuius ſanè ortu & vita, moribus, miraculis & obitu, quӕ à maioribus noſtris prӕclara oratione dicta ſunt, poſſunt ſufficere. Maiolum mirè oēs venerātur. Qui enim de magnis maxima dicere potuerunt, clariſſimos eius actus & merita, à Domino illi collata, magnificè conſcripſerunt. Ego verò vltimus ſeruorum eius ſeruulus, non quidem alia, ſed quӕ ab illis dicta ſunt, humili ſtylo ſuccinctè annotaui, ſecutus Albinum, Magni Caroli Imperatoris magiſtrum, licèt multùm ei impar, quantùm peccator iuſto, illiteratus erudito, dicendi imperi-

tus facundiſſimo. Ille enim ſummi & incomparabilis viri, ſanctiſſimi ſacerdotis Martini vitam, à Seuero Sulpitio ſublimi ſtylo deſcriptam, planiori ſermone explicans, ad meam meique ſimilium notitiam tranſmiſit. Sed ſicut poſt Apoſtolos nemo beatiſſimo exæquatur Martino, ità ego longè me Albino imparem confiteor. Dixit ille, vtpotè magnus, magna de magno: dicam ego paruus parua de magno. Dixit ille de ſuo Martino, ſicut de ſummo ſacerdote, & incomparabili viro: dicam ego de Maiolo, ſicut de patre pijſſimo, & Abbate ſanctiſſimo, atque viro illuſtriſſimo & verè catholico.

Fuit igitur ille, ſicut iam antè diximus, clariſſimis ortus natalibus, & ex vtroque parente gemina nobilitate conſpicuus. Vt autem multi per eum illuminarentur, agente ipſo æterno lumine luminum, velut ſidus luci diſſimum, in hanc lucem editus eſt, ac deindè vt erat genere nobilis, ità quoquè nobiliter enutritus & ſolerter ac præclarè inſtitutus & eruditus eſt. Atque vt ab inferioribus ad altiora ſcandere queamus, erat is vir iam dictus, ſæpeque dicendus, ſæpeque commemorandus, inceſſu grauis, voce ſublimis, ore facundus, adſpectu iucundus, vultu angelicus, facie ſerenus, in omni motu, inceſſu, actu corporis ipſam honeſtatem repræſentans. Omnium membrorum conuenienti diſpoſitione decentiſſimè comptus, mortalium omnium mihi facilè videbatur pulcherrimus. Erat fide firmus, ſpe certus, gemina charitate refertus, clarus ſapientia, intellectu admirandus, conſilio prouidus, animi fortitudine robuſtus, ſpiritalis ſcientiæ cultor aſſiduus, & pietatis amator egregius: repleuerat que eum ſpiritus timoris Domini, qui teſte Propheta Dauide, initium ſapientiæ eſt, illius, inquam ſapientiæ, cuius ſplendoribus perfuſus beatus Maiolus, cæleſtium beatitudinum munus adeptus eſt. Cuius muneris lumine accēſus noſter Maiolus, cum pauperibus ſpiritu voluit etiam ipſe pauper fieri, vt à rege cælorum cæleſti regno donari mereretur. Cum beatis mitibus ſtuduit eſſe mitis, vt cum illis poſſet terram viuentium poſſidere. Cum beatis lugentibus cupiebat filiorum ſuorum culpas, & totius mundi crimina atq; diſcrimina plangere, vt ad æternā conſolationem cum ſuis omnibus poſſet peruenire. Eſurientibus & ſitientibus iuſtitiam, eandem eſuriendo & ſitiendo iuſtitiam, ſtuduit ſociari. Erga miſeros ſemper ſe conatus eſt exhibere miſericordem, vt cum beatis miſericordibus poſſet diuinam experiri miſericordiam. Quantùm humana ſinebat fragilitas, cæleſtibus iugiter inhians deſiderijs, iuſtis meritis & oratione aſſidua diuinæ contemplationis obtinuit gratiam, vt cum beatis mundo corde præditis dignus fieret ſummi Dei beatiſſima viſione: atq; vt eius veriſſimè & dici & eſſe mereretur filius, pacificus eſſe didicit: vt nō modò ad ſuam poſſidendam animam inſtructus eſſet patiētia, ſed vt etiam diſcordātes omnes ad pacem & concordiam pro viribus reuocaret. Propter iuſtitiam perſecutiones & afflictiones, ab hoſte antiquo & malis hominibus illatas, ęquo tulit animo, vt beatis propter iuſtitiam patientibus, & pauperibus ſpiritu ad percipiendum & poſſidendum regnum cælorum poſſet adiungi. Ità ergò tribus ſupradictis virtutibus, fide, ſpe & charitate ornatus beatiſſimus pater Maiolus, & octo euangelicis benedictionibus circunſeptus vndiquè, etiam quatuor illas virtutes, quas Cardinales vocant, feruenti deſiderio adipiſci conatus eſt, adeptaſque ſanctis operibus excolere nō deſtitit: vt per prudentiam ſuæ ſuorumque in poſterum ſaluti proſpiceret, per temperantiam iuſtæ diſcretionis moderamine negocia ſpiritalia curaret, per fortitudinem diabolo & vitijs reſiſteret, reſiſtendoque & viriliter decertando vitiorum ſatorem ſatanam ſuperaret: per iuſtitiam, quæ ſe per virtutes omnes diffundit, & virtutum quaſi quoddam condimentum eſſe videtur, ſobriè, piè & iuſtè viuendo, bonum certamen certando, curſum conſummando, fidem ſeruando, repoſitam ſibi iuſtitiæ coronam ab illo mereretur percipere, qui eſt virtutum omnium largitor & author. Cuius benedictionis largitas & clemens benignitas contulit nobis, vt tanto ac tali frueremur paſtore, in quo habemus exemplum, quod ſequamur, & in quo appoſita nobis forma eſt, cui imprimamur.

S. Maioli virtutes & dotes corporis & animi.

Pſal. 110.

Matt. 5.

Erunt autem fortaſsis, qui cùm tam multas eius virtutes commemorari audiunt, etiam miracula eius nôſſe velint. Miraculis enim confirmatur eorum fides, qui de ſanctorum hominum meritis & præmijs dubitare ſolent. Sed nè quis de huius beati viri ſanctitate & gloria ambigat, diſcat ab eis, qui eius res geſtas & viſu & auditione

ha-

habuêre compertas, quemadmodùm vixerit, docuerit, & vt plenus dierum, virtutibus præclarè inſtructus, ab hac luce migrârit. Et cùm cognouerit eum fidelium hominum atteſtatione, & ſanctè vixiſſe, & rectè docuiſſe, credat eum proculdubiò ad ſanctorum gloriam, Chriſto duce, perueniſſe. Quanta autem per eum Dominus & ante & poſt obitum eius miracula patrârit, ſatìs teſtantur à doctiſſimis viris conſcripta volumina, ſenſu catholico, ſermone rhetorico, partìm etiam carmine. Et quia Deus omnipotens nullum tempus abire patitur ſine teſtimonio ſuæ benignitatis, ad corrigenda errata & teporem noſtræ fragilitatis, ſæpè renouat exempla ſanctitatis. Et in ijs quidem, qui noſtra ætate virtutibus conſpicui extitêre, beatus Maiolus præcipuus eſſe viſus eſt, in cuius actione honeſtas, in conſuetudine ſobrietas; in ſecundis rebus modeſtia & humilitas, in aduerſis patientia reluxit. Mitibus & manſuetis affabilem, ſuperbis & elatis terribilem ſe exhibuit: itemq; parcum, vbì debuit: liberalem, vbì decuit. Non habitu varius, non actione confuſus fuit. Vnus idemq; ſemper permanens, deuotus eſſe ſtuduit imitator ſanctorum, & eorum inprimìs intentus auditor, quorum diſciplinis & imperio ſeſe vltrò addixerat. Septenariam illam copulam, ab Apoſtolo Petro in ternario & quaternario numero ordine mirifico luculenter diſpoſitam, non aure ſurda audiens, audiendo perdidicit, & vt alij quoq; diſcerent, lingua ac manu eos perdocuit: miniſtrans in fide virtutem, in virtute ſcientiam, in ſcientia abſtinentiam, in abſtinentia patientiam, in patientia pietatem, in pietate amorem fraternitatis, in amore fraternitatis charitatem. Præferebat autem dialecticorum ſyllogiſmis, argumentis rhetorum, atq; omnibus philoſophorum argutijs illam Apoſtolicæ ſimplicitatis inſignem doctrinam, dicens cum eodem Apoſtolo: Ego enim didici in quibus ſum, ſufficiens eſſe. Scio & humiliari, ſcio & abundare: vbiq; & in omnibus inſtitutus ſum, & ſatiari, & eſurire, & abundare, & penuriam pati. Omnia poſſum in eo, qui me confortat.

Vita eius proſa & carmine conſcripta.

2. Pet. 1.

Phil. 4.

Præterea ſanctorum Patrum diuinorumq; noſtræ religionis philoſophorum ſapientia imbutus, totiusque Eccleſiaſticæ diſciplinæ eruditionibus & virtutibus illuſtratus, quemadmodùm de Moyſe dicit Eccleſiaſticus, Dilectus fuit Deo & hominibus, atque idcircò eius memoria in benedictione eſt. Verumenimuerò ſic ille ſtuduit charus eſſe & placere hominibus, vt Deo non diſpliceret: ità Deo, vt hominibus prodeſſet: placere Deo, benè & ſanctè viuendo recteq; docendo: placere hominibus, ſpiritalia & temporaria beneficia in eos pro viribus conferendo. Et ſanè eſſe in benedictione memoriam eius res ipſa declarat, quãdò perſpicuè cernimus in præſenti, & de præterito recordamur, quomodò per eum & per illos, quos in Chriſto genuit, ædificia cæleſtis ſtructuræ excreuerint, hodieque excreſcant. In quibus, (quod pace ſpiritalium artificum, in eadem ſtructura laborantium, dictum velim) vnus præcipuè fulſit, atq; plùs omnibus laborauit, dominus & Abbas Guilelmus, nupèr rebus humanis ſubtractus, de cuius clariſſimis actibus & vita laudabili, admirandaq; conuerſatione non poteſt noſtra paruitas id, quod ſentit, ſermone explere. Quàm ſit, inquã, beatiſſimi Maioli, eiusque diſcipulorum memoria in benedictione, teſtantur monaſteria, ab ipſis partìm à fundamentis extructa, partìm ab interitu vindicata, & cum virtutum incremento ad meliorem ſtatum reuocata. Quantùm autem vir ſanctus Deo placuerit, docere poſſunt ſigna & miracula, quæ eius meritis Dominus effecit: quandò, vt multorum fidelium fidiſſima affirmat relatio, multi diuerſis affecti morbis, pleriq; etiam, quorum iam deſperata erat vita, ab eo viſitati, per gratiam Dei priſtinæ ſunt incolumitati reſtituti: complures oculorum deterſa caligine, lumen recuperârunt: non pauci multiuarijs vexati febribus, eius precibus ſunt liberati: multi, vt ferunt, ſerpentum, luporum, canum morſibus infeſtati, dæmonum quoquè ludibrijs exagitati, Dominicæ Crucis ſigno eius dextera expreſſo, ſalutis remedia perceperunt. Multi in periculis fluminum, ictibus fulminum, alijsq; incommodis, eius orationibus ſunt ſeruati. Nonnunquàm candelæ vel negligentia cubicularij, vel euectu aliquo ante eius lectum extinctæ, diuinitùs accenſæ ſunt, ſicutì teſtantur, qui præſentes adfuêre.

Eccl. 45.

Guilelmus Abbas.

Miracula S. Maioli.

Cùm eſſet aliquandò in monaſterio ſanctiſſimi martyris Dionyſij, & pro conſuetudine nocturnis horis legeret eiuſdem martyris & admirabilis philoſophi librum de Hierarchia cęleſti, graui in eum incidente ſomno, cereus è manu eius in libri pa-

ginam décidit: & ecce rem ſtupendam: Ignis naturæ ſuæ officium perſequens, ellychnium & ceram cõſumpſit, paginam violare non eſt auſus. Etſi autem non excitauit corpore mortuos, alia certè potiora præſtãtioraq; per eum Dominus miracula edidit. Quòd ſi verò anima plus eſt, quàm corpus, multo excellentius eſt animas ſemp victuras à peccati morte excitâſſe, quàm extincta corpora ad vitæ huius pericula & ærumnas reuocâſſe. Porrò eorum, quos ab animæ horrenda morte & immani vitiorum voragine ad vitam reduxit, & ſuis exemplis in vitæ vias perduxit B. Maiolus, tãtus eſt numerus, vt ſoli Deo cognitus ſit. His ergò atq; id genus alijs clarus virtutibus, Deo & hominibus charus fuit. Multi catholici & venerabiles clerici, religioſi monachi, reuerendi Abbates venerabantur illum vt ſanctiſſimum Patrem: ſancti & ſapientes epiſcopi tractabant illum vt chariſſimum fratrem: Imperatores, Imperatrices, reges, principes ſeniorem illum appellabant & dominum. Honorabant illum Apoſtolicæ ſedis Pontifices, vt qui reuerà eſſet eo tempore monaſticæ religionis princeps. Ille diuus Cæſar & Maximus Otto diligebat eum pectore toto. Proſequebatur eum Cæſaris illius coniunx Adelheidis Imperatrix Auguſta charitate ſynceriſſima & deuotione mirabili. Nec parùm amabat eum illorum filius Otto Imperator. Conradus quoq; rex nobilis & pacificus, iam dictæ Imperatricis frater, non impari affectu & voto eum complectebatur, atq; eius nobiliſſima coniunx Mathildis quanto crebriùs eſſet vultum eius contemplata, tanto maiori eius feruebat amore. Quid ego hîc commemorẽ illuſtriſſimum Burgundionum Ducem Henricum? quid Lambertum clariſſimum comitem? quid Guilelmum & Richardum Aquitanorũ & Nortmannorum fortiſſimos duces? quid Italiæ principes & Marchiones? Qua illum veneratione proſecutus ſit Guilelmus Prouinciæ gubernator, & vita & exitus illius oſtẽdit: quippe qui per ſancti viri merita & fida obſequia, B. Benedicti habitum induêre meruit. Erkenboldus etiam, Syluiniacenſis loci prouiſor fideliſſimus, idemq; inter ſuos clariſſimus, & adiacentis patriæ pater, pauperumq; tutor fortiſſimus, quàm inſigni erga B. Maiolum animi deuotione fuerit, locus, quem diximus, abundè confirmat, ab illo & ante & poſt obitum ſemper memorandi patris, & ædificijs, & diuitijs, & multiplici ornamento excultus ac nobilitatus, ità vt regiam quandam ea in re liberalitatem exhibuiſſe videatur. Quiq; nunc adhuc ſupereſt, & honoris eius & nominis hæres, benignè ſe gerit erga locum illum, nec eius habitatores damno vllo afficit.

Matt. 6. — *Innumeros conuertit ad Chriſtũ.* — *Quàm charus omibus fuerit & venerabilis.*

Ità nimirùm glorificatus & magnificatus eſt B. Maiolus, Chriſti eum gratia præueniente, in conſpectu regum & principum & coram omni populo, vt poſſit etiam in ipſum quadrare, quod de Moyſe dicit Eccleſiaſticus: Glorificauit illum in conſpectu regum, & oſtendit illi gloriam ſuam. Hugo quoq; Gallorum rex, quotiès illum vidit, humiliter ac deuotè eum ſuſcepit, & valdè honorificè tractauit: idemque quodam tempore rogauit eum, vt ad ipſum veniret, idque eo animo, vt ſancti Dionyſij monaſterium eius conſilio & ope rectiùs poſſet conſtitui. Non recuſauit vir ſanctus, iterque lætus ſuſcepit, regię voluntati obſecundans. ſed cùm Syluiniacum perueniſſet, Deo vocante, plenus dierum & ſanctitatis, ex hac vita migrauit quinto Idus Maij, ſexta feria illuceſcente poſt ſacratiſſimam ſolennitatem, qua CHRISTVS aſſcendit in cælum, & fideli ſeruo ſuo Maiolo poſt ſe ſcandendi viam oſtendit. Quod vbì comperit Hugo rex, ſua præſentia & regijs muneribus eius exequias cohoneſtauit & tumulum, vbì præſtante Domino, multa facta ſunt & fiunt miracula, permultiſque plurima & præſtita ſunt & præſtantur beneficia, quę præ nimia & multitudine & magnitudine commemorari non poſſunt. Sanãtur illic morbidi omnes, paralytici, claudi, febricitãtes, cæci, dęmoniaci, & incerto quodam igne terribiliter & miſerabiliter inflammati. Quiſquis etiam cum deuotione in quacunq; afflictione & neceſſitate opem illic poſcit fideliter, voti ſui compos effectus, redit ad ſua ſoſpes & gaudens, præſtãte Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui viuit & regnat cum patre in vnitate ſpiritûſſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Eccl. 45. — *Hugo rex Gallorum.* — *Beati viri feliciſſimus obitus.* — *Multa ad eius ſepulcrum facta miracula.*

SS. NEREI ET ACHILLEI, ITEMQVE S. DOMITILLAE ET QVORVNDAM ALIORVM ILLVSTRE

martyrij. quod quidam anonymus ſe ſcribit de Græcis conuertiſſe, probaturq́, etiã doctiſſimis viris. & conſentiunt vetuſtiſſima Martyrologia, quæ non paucis locis etiam ad verbum quædam hinc mutuata ſunt. Dictio plerunq́, in gratiam Lectoris nonnihil expolita eſt per F. Laurent. Surium.

PRAEFATIO INTERPRETIS.

NIsì ſtudia Catholicorum ſecuritatis ſuæ ſomno torperent, nulla poſſet ratione impietas hæreſeos, limites inuadere pietatis. Sed ad euigilandum nos ſtimulis ſuis illi excitant: & tamen faſtidioſi, dum ſtrenuè & ſolicitè illis obuiare non curamus, agnos negligimus, & ex ouili amittimus, luporum morſibus ſine dubio lacerandos & deuorandos. Itaq; ſolicitudinem orthodoxorum, qui ante nos fuerunt, imitari cupiens, aliquot prouinciæ noſtræ martyria collegi, & ex Græcis Latina feci, exemplum proponens aliarum prouinciarum ſtudioſis, vt ſicut nos in noſtra, ità illi in ſuis prouincijs transferant peracta martyria: vt populi excolentes & venerãtes eos, quos pro nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti paſſos cognoſcunt, diſcant, quo bellandi ſtudio victoriarum triumphos agentes, ad regem ſuum lætantes atq; ouantes peruenire meruerint. Primã itaq; ad ædificationem omnium qui cupiũt placere Deo, ſumamus Domitillam nobiliſſimam virginem, neptem Domitiani Imperatoris.

Hic locus in MS. codicibus valdè obſcurus eſt.

HISTORIA.

HAec Domitilla habuit Nereum & Achilleum eunuchos cubicularios, quos beatiſſimus Petrus Apoſtolus Chriſto lucratus fuerat. Cùm viderent aurem illi dominam ſuam gemmis ornari, & purpureis atq; auro textis veſtibus indui, dixerunt ei: Si id ſtudij & operæ, quod ponis in ornando corpore, vt filium conſulis Aurelianum maritum accipias, ad animæ ornatum transferres, immortalem Dei filium regem omnium ſeculorum poſſes ſponſum & maritum habere, qui te quoquè efficeret immortalem, & neque tibi, neque ornamentis tuis quicquam vnquàm de perpetuitate decedere pateretur. Reſpondit Domitilla: Ecqua verò hominis poteſt eſſe maior charitas, quàm complecti matrimonium, ſuſcipere liberos, per quos dulciſſima poſteritas propagetur, & tam generis dignitas, quàm nominis memoria cõſeruetur? Contrà autem, quàm aſperum & immane eſt, delectationes contemnere, vitæ ſuauitate non perfrui, & perindè quaſi non ſis editus in hanc lucem, quæ corpori iucunda & plauſibilia ſunt, faſtidire? Nereus dixit: Tu quidem momentaneas delectationes vides: quæ verò poſteà ſequuntur, diuturna pericula non vides. Primò enim, cùm integritatem, cum qua nata es, tibi eripuerint, amiſſo nomine virginis, mulier vocaris: & quæ nunquàm ingenuitati tuæ ne ipſos quidem parentes dominari paſſa es, corporis tui dominum patieris hominem extraneum, qui te ceu viliſſimo mancipio abutatur, nec æquo ferat animo vllius vnquàm te colloquio perfrui, ne ipſos quidem notos, non affines, non nutrices, non vernaculos tecum nutritos, tibi ſinat eſſe affabiles. Periclitabitur viſus, itemque auditus, & quicquid etiam ſimplici & candido animo feceris, ſuſpicioni erit obnoxium. Reſpondit Domitilla: Scio matrem meam habuiſſe patrem meum virum zelotypum, & his iniurijs longo tempore eſſe exagitatam. Sed num ego propterea quoquè talem ſum habitura maritum? Achilleus dixit: Sponſi plerique omnes ante nuptias modeſtos & perquàm humanos ſe ſimulant: at poſteà totos ſeſe produnt: & ſi ſint libidinoſi, ancillas amant, eaſque etiam tum, cùm dominas ſuas contemnunt & ducunt pro nihilo, ſuperba & iracunda contentione defendunt, & non verbis duntaxàt, ſed etiam verberibus vlciſcuntur: cumque iniurius ſermo, etiam à pia parente dictus, vix æquabiliter toleretur, horum & pugnos duriſſimos & truces calcium ictus ferre oportet.

Maij 12.

quod ad Nereum & Achilleum attinet.

Virginitatis amiſſæ & matrimonij incommoda

Sed eſto, neque libidinibus deditus, neque zlotypus ſit ſponſus, ſed blandus etiam

am & commodus: verùm etiam tum, quæ ſint coniugi expectanda incõmoda, videamus. Conceptum vteri pondus die noctuq; geſtabit inuita: quo pondere fit, vt ſit meticuloſa, ægra, pallida, vix ſuis pedibus valens ingredi, ciboſq; ſalubres faſtidiens, noxijs delectetur. Iam ſi ſinus ipſe interior aut calore immodico, aut nimio frigore, ſiue etiam macie aut pinguedine plùs æquo affectus ſit, indè tot morbi exiſtũt, cum quibus ſolẽt multi edi in hãc lucem, quales ſunt incurui, claudi, ſtrabi, muti, vlceroſi, dęmoniaci, quibus plerunquè priùs adhibendus ſit exorciſta, q̃ nutrix: vt nihil dicamus de partubus illis, qui ſuas matres necdùm editi perimunt: vbì non ſolùm obſtetricibus, ſed etiam viris ignotis, putà medicis, ſæpè eiuſmodi naturæ ſecreta incommoda, cum multa verecundia detegi neceſſè eſt. His ab Achilleo dictis, Nereus ſubiunxit: O quàm beata eſt ſancta virginitas, harum calamitatũ expers, amabilis Deo, chara ſpiritibus angelicis: quam qui obtinet, ſimilis Deo eſt: ea autẽ deſtitutus, hactenùs Dei perdidit ſimilitudinem, quatenùs integritatem perdidit, & corruptiõi obnoxius eſt. Et poteſt quidem mulier, ſi corrupta ſit, culpam pœnitentia abolere, integritatem verò recuperare nunquàm poteſt. Quantæ igitur amentiæ eſt, alienæ velle ſubdi libidini: quantæ imprudentiæ, qui poſſit cum gaudio, angelorumque & hominum applauſu expectare integritatis præmia & coronam ſempiternam, cum per lamenta pœnitentiæ poſteà cõ conniti debere, vt poſſit pollutionis obtinere veniam. Et quidem ſanctitas omnis, ſi vel voluntate vel neceſſitate aliqua amiſſa ſit, ad ſtatum ſuum & priſtinam gloriam per pœnitentiam reuocari poteſt: ſola virginitas, ſi ſemèl prodita ſit, manet irreparabilis. Culpa eius *amiſſa, lachrymis pœnitẽtiæ poteſt ëlui: ipſa verò in priſtinum gradum reſtitui non poteſt. Deniquè perdita omnia recuperare licet: virginitas, ſi proſtituta ſit, nullam admittit inſtaurationem. Nam etiamſi mulier corrupta, per pœnitentiam poteſt ad culpæ indulgentiam peruenire, nulla tamen ratione conſequi id poteſt, vt virgo ſit, ſicut creata eſt, ſemel amiſſa integritate, in qua nata fuit. Eſt autem certè ſancta virginitas grata inprimis & familiaris Deo patri, & filio, & Spiritui ſancto. Vt enim regina, omnium nobilium & illuſtrium matronarum perſonis antefertur: ità virginitas cæteras virtutes antecellit, proximumq; à martyrio locum obtinet. Blanditur ei fides, amplectitur eam ſpes, oſculatur charitas, patientia, mundi contemptus, perſeuerantia, vigilantia, conſtantia, hoſpitalitas, miſericordia, pia ſolicitudo, ſcientia, probitas ei obſequuntur: quæ ſunt paradiſi flores immarceſcibiles, & in angelicis pratis atq; nemorib⁹ ſanctos ſpirant odores, vbì vita æterna naribus hauritur, vbi aer ipſe tantam ex ſe diffundit odoris ſuauitatem, vt quiſquis eum naribus attraxerit, deincèps non poſſit mœrore affici, non morbo vllo corripi, ſed lætus ſemper ſit, de vitæ immortalitate ſecurus.

Encomia ſanctæ virginitatis.

*admiſſa

Vita beata in cælis.

Cùm hæc eſſent à Nereo dicta, Achilleus ait: Quæ frater meus iam cõmemorauit, perexigua ſunt, tanq̃ ſi quis ex immenſo flumine ſextariũ vnũ hauriat, qui poteſt quidem copioſiſſimi fluminis eſſe quadã delibatio, ſed nullo pacto aquarũ eius copiam omnem cõprehendere poteſt. Ità etiam vitæ illius infinita gaudia & voluptates ſermo nullus explicat, nulla capit cogitatio, nulla diſputatio cõplectitur. At verò neq; in hoc ſeculo virginitas p̄dit decus & ingenuitatẽ ſuã. Nõ timet viri inſultus, non eſt ſubdita homini corruptori, qui mundã cõtaminat, reſignat obſignatam, violat integram, liberam redigit in ſeruitutem, & quæ à Deo cõdita eſt ingenua, eidemq; & ſanctis omnibus chara eſt, eam violẽter cogit eſſe ſuę libidinis ancillã: deindè intrà domeſticos parietes, haud aliter atq; in priuata cuſtodia, ſeruat incluſam, nõ patitur ab alijs ſalutari. nec parentibus eam inuiſendi facit copiam: nutritores, nutrices, affines velut hoſtes quoſdam ab eius conſolatione & colloquio excludit, & ne ipſis quidem infantibus liberam facit cum ea loquendi poteſtatẽ, veritus nè illi parẽtibus ſuis pandant, quibus ea ab ipſo afficiatur iniurijs, qui cùm adhuc eſſet ſponſus, virgini fallaciſſimè blandiri conſueuerat. Mentior, ſi non hæc ità acciderint, & non minora etiam à me dicta ſint, quàm ſoleat exercere in coniuges maritorum ſuperbia, agente partìm angelo Dei ſancto, virginitatis patrono, ꝙ hanc proſtituere voluerit, atq; è ſuo excludere prædio eam, quæ vnà cum ipſa nata fuit, in eiuſq; locũ ſuccedere p̄miſerit inimicam corruptionem, quæ ad id vſq; temporis nunquàm ibi locum habuit. Faciamus aũt angelũ Dei ità eam cõpellantẽ: Dic mihi mulier, in quo te læſit vir-

Angelus ſanctus pa-

virginitas,vt illā à te eijcias,& eius inimicā corruptionē admittas? Cùm è matris vte- tronus vir-
ro ꝓdires,tecū perpetuò ꝑmanſit,tecū lactata eſt,tecum inter infantię vagitus,inter ginitatis.
blādimenta & nutrimenta,inter tædia & moleſtias ꝑſeuerauit. Cùm ęgrotares,cùm
vigilares, dormires,ſurgeres, aſſideres, veſtireris,ornareris,eſurires,epulareris,ſem-
per tibi præſtò fuit. Non deſeruït operam literis dantem, nō catechumenam,nō ba-
ptiſmate ablutam,non Chriſti ſanguine cōſecratam. Tecum venit ad nuptias Chri-
ſti & Eccleſię,vbì thalamus eius, gemmis virtutum inſtructus,mundarū mētium or- Nuptiæ
namētis quotidiè decoratur. Ex quibus nuptijs quotidiè naſcuntur innumeri,patre Chriſti &
Chriſto,matre Eccleſia:nec tñ amouetur thalamus, quandoquidèm Chriſtus pater Eccleſiæ.
nunquàm deſinit ſponſus eſſe,nunq̃ mater Eccleſia ſpōſa. Semper eñ Chriſtus & pa-
ter & ſponſus eſt:ſemper Eccleſia & mater & ſpōſa eſt,nec parere ceſſans,nec imma-
culatę virginitatis vlla ſentiens diſpendia. Ex Chriſti eñ caſtiſſimis amplexibus inte-
gritas nō minuitur,ſed augetur:& Eccleſia pariens, augmēta potiùs capit, quàm vl-
la detrimēta virginitatis:cuius ornamenta vario gemmarum ſplendore coruſcant:
ex cuius ora mellita diuinę legis eloqa manant,& perpetua ſcatens virginibus blan-
dimenta. O felix & ſancta virginitas, quæ etiā in terris degens inter homines pecca-
tores,magnis frueris gaudijs: quibus tandèm potièris inter angelos in cęlis? qua te
illi cōplectentur beneuolentia? quis illic erit decor tuus,gemmas vincens oēs quan-
uis precioſiſſimas? Semper illic aderit tibi iuuenis ſpecioſiſſimus, Chriſtus rex,regis
omnipotentis filius,ſplendidus,auricomus,diadematus,ſolis radios ſuo fulgore ob-
ſcurans,tibi perpetuò blandiēs,& gaudia ſempiterna cōcilians. Elige nūc igitur Do-
mitilla,quem velis:vel hunc æternū, perpetuas adferentē delicias & bona ſempiter-
na:vel hominem mortalem,cum quo eius pariter deliciæ ſint interituræ.

Hęc & id genus alia multa ꝓſequentibus Nereo & Achilleo,Domitilla virgo pru-
dentiſſima dixit: Vtinam iā olim diuina hęc ſcientia mihi obtigiſſet: certè nunquàm
ſponſæ nomē ſuſcepiſſem,& ſine labore mihi hunc titulum ſumerem: & ſicut bapti-
zata idolorum cultui valefeci, ità hac ratione inſtructa, carnale hoc cōmercium re-
ſpuiſſem. At nunc quandò Deus ſermone oris veſtri voluit lucrari animam meam,
nō dubito quin etiā rationem vobis indicaturus ſit,qua poſſit per vos effici id,quod
pro eius amore optamus. Deindè Nereus & Achilleus abiērunt ad S. Clementem
Epiſcopum,eiq́; dixerunt: Licèt gloria tua ſit oñis in Domino Ieſu Chriſto, nec hu-
mana dignitate glorieris, at tamen nō ignoramus, Clemētem Conſulem, Patris tui
germanum fratrem fuiſſe. Cuius ſoror Plautilla nos infantulos emit.& quādò à Pe- Plautilla
tro Apoſtolo verbum vitę audiēs,credidit & baptizata eſt;nos vnà cum filia ſua Do- mater S.
mitilla ſacro baptiſmate voluït initiari. Eodem autem anno Petrus Apoſtolus per Domitillę.
martyrium migrauit ad Chriſtum,& Plautilla quoquè diem ſuum obijt. Porrò Do-
mitilla filia eius,cùm Aurelianum illuſtrem haberet ſponſum, à noſtra paruitate di-
dicit ſermonem,quem nos ab ore Apoſtoli accepimus,quòd virgo,Chriſti amore in
virginitate perſeuerans,ipſum habeat ſpōſum, & cum illo delicijs & gaudijs fruatur
ſempiternis. His itaq; & eius generis alijs à nobis acceptis, cupit virginitatis ſuę vo-
tum manûs tuæ velamento ſacrari. Reſpondit Clemens Pontifex: Tempus adeſt,vt
video,quo & mea,& veſtra,& illius vocatio ad martyrij palmam pertingat. Sed quia
præceptum Domini eſt,nè timeamus eos,qui corpus occidunt: contemnamus ho- Matth. 10.
minem mortalem, & principi vitæ ſempiternæ modis omnibus parére nitamur. His
dictis,abijt ad Domitillam, eamq́ue conſecrauit. At quia longum eſt ordine com-
memorare, quæ mala paſſa ſit à ſponſo Aureliano furijs exagitato, ad huius hiſtoriæ S. Domitil-
calcem ea reijcimus. Impetrauit autem à Domitiano principe,vt ſi ſacrificare nol- læ exiliū.
let,in* Pontiam inſulam relegaretur,ſperans ſe illo in exilio animum virginis à per- * Pontianā
ſeuerantiæ propoſito deducturum.

Cùm igitur in ea inſula exularet,adeſſentq́ue ei Nereus & Achilleus, erāt illic eti- Furius &
am duo malefici,Simonis Magi diſcipuli,Furius & Priſcus,propter artes magicas eò Priſcus ma-
relegati. Hi magicis præſtigijs penè oñes inſulæ incolas eò adduxerant,vt Simonem lefici.
Magum ceu Dei filium colerēt, Petrum aūt Apoſtolum præter meritum inimico in
illum animo fuiſſe ſentirent. Opponebāt aūt ſe illis Nereus & Achilleus, dixeruntq́;
hominibus in inſula illa degentibus: Marcellum nóſtis, Marci præfecti vrbis filium?
Reſponderunt illi: Ecquis verò illum ignoret? Nereo rurſùs & Achilleo dicenti-

 bus,

bus, Admittitis ne huius de Simone & Petro teſtimonium? aiebant: Nimis ille delirat, qui tanto viro fidem adhibere non vult. Nereus & Achilleus dixerunt: Date ergò hoc ſaluti veſtræ, vt donèc illi nos ſcribamus, & ille nobis reſpondeat, ab horum vos doctrina ſubducatis. Vbi autem nos ſcripſerimus, eligatis vnum ex vobis, qui epiſtolam noſtram ad eum perferat, quam nos quidem vobis præſentibus cupimus recitari, ſicut & illius reſponſum. Nerei autem & Achillei epiſtola hæc eſt:

Epiſtola Nerei & Achillei ad Marcellũ.

Nereus & Achilleus ſerui Chriſti Ieſu, fratri & condiſcipulo Marcello æternam ſalutem. In Pontiæ inſulæ ergaſtulum relegati propter nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, gaudemus quidem, ſed gaudium noſtrum perturbant Furius & Priſcus, diſcipuli Simonis, qui propter artes magicas huc in exilium deportati ſunt. Aiunt illi à culpa alienum fuiſſe Simonem, porrò Apoſtolum Petrum ſine cauſa eum execratum eſſe. Cumque diceremus nos inſulæ habitatoribus, nè commodarent eis fidem, memorauimus illuſtrem & idoneam perſonam tuam, quæ poſſit ſcriptis ipſos efficere certiores, cuiuſmodi fuerit Simonis Magi vita, & quemadmodùm, cùm eius fueris diſcipulus, res eius omẽs benè cognitas & exploratas habeas: quas oramus vt perſcribere nè grauéris, vt homines innoxij ab horum fraudibus & impoſturis liberentur. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti tecum.

Marcelli reſponſum.

Marcellus ſeruus Chriſti, ſanctis confeſſoribus Nereo & Achilleo: Lectis literis veſtris, gaudio ſum repletus, quòd intelligerem vos in fide conſtantes eſſe, & pro veritate certare viriliter. Et quia ſcribitis obiectam vobis Simonis innocentiam, retexam partìm vitam illius, vt ex paucis cætera colligantur. Ego quidem, cùm in eius me diſciplinam tradidiſſem, poſteaquàm animaduerti hominem eſſe maleficum, & infantium trucidatorem, itemque maleficum & perfractorem, diſceſſi ab illo, & me ad dominum meum S. Petrum Apoſtolum adiunxi: quem cùm Simõ magum diceret, & populum Romanum eius odio inflammaret, derepentè eo loco, vbi Petrum Simon inſimulabat, vidua tranſijt cum multa populi frequentia, filium vnicum efferens triſtiſſima. Id vt vidit S. Petrus, ait ad populum Simoni credentem. Deponatis è feretro defunctum hominem, & qui eum excitârit, eius veram eſſe fidem ſentiatis. Cùm populus ità feciſſet, Simon dixit: Si ego hunc vitæ reddidero, num vos Petrum interficietis? Reſpondit omnis turba: Viuum eum concremabimus. Mox Simon dæmonum opera id effecit, vt nonnihil moueretur cadauer. Eo viſo, ſublatis vocibus populus Simonem prædicat, Petro exitium minatur. At Petrus vix impetrato ſilentio, ait: Si viuit, loquatur, ambulet, cibum capiat, reuertatur ad ædes ſuas. Si id non fecerit, non dubitetis fallacem eſſe Simonem. Tum vna voce clamauit populus: Niſì id effecerit Simon, pœnam, qua voluït affici Petrum, ipſe luat. Simon verò iram ſimulans, fugere voluït: ſed populus cum multa exprobratione eum detinuit. Porrò Apoſtolus Petrus ad cælum manus tollens, ait: Domine Ieſu Chriſte, qui nobis dixiſti: In nomine meo dæmonia eijcite, infirmos curate, mortuos ſuſcitate: excita puerum hunc, vt omnis hæc turba cognoſcat te eſſe Deum, nec alium præter te: qui cum Patre & Spiritu ſancto viuis & regnas in ſecula ſeculorũ. Mox puer exurgens, & ad Petri Apoſtoli pedes ſe abijciens, ait: Vidi Dñm Ieſum Chriſtum iubentem angelis, vt propter preces tuas me orphanum reſtituerent viduę matri meę. Tunc populus exclamãs, Vnus, inquit, eſt Deus, quem Petrus prędicat. Simon aũt per pręſtigias caput canis ſibi fingẽs, fugam capeſſebat, ſed eum retentum cùm populus vellet flammis comburere, Petrus ità dixit: Pręceptor noſter docuit nos pro malis bona reddere: effecitq́;, vt Simon dimitteretur. Is verò vt ad me venit, putans me quid actum eſſet, neſcire, canem ingentem ligauit ad aditum domûs meæ, dicens: Videamus, num ſit pro more ad te ingreſſurus Petrus. Poſt horam vnam veniens Petrus, ſigno crucis edito ſoluit canem, iuſſitque eum dicere Simoni, vt ceſſaret dæmonum opera fallere populum, pro quo Chriſtus ſanguinem ſuum fudiſſet. His ego viſis, accurri ad Petrum, eumq́; reuerẽter excepi in domum meam: Porrò Simonem cum cane expuli. Et canis quidem omnibus ſe blandum exhibens, ſolùm Simonem perſequebatur: cumque eum proſtraniſſet, Petrus in Chriſti nomine præcepit ei, nè vllum corpori eius morſum inferret. Et corpus quidem non attigit, ſed veſtes adeò lacerauit, vt nulla pars corporis tecta maneret. Populus verò, & inprimìs pueri vnà cum cane eum inſectantes, extra vrbis mœnia

Simonis Magi hiſtoria breuis. — Matth. 10. — Puer reuiuiſcit. — Matth. 5. — Simon Magus laceratur à cane.

eeu

ceu lupum expulerunt: quam ille ignominiam nō ferens, toto anno delituit. Poſteà Neroni cōmendatus eſt, qui cum in ſuam amicitiam admiſit, homo improbus ſeipſo nequiorem. Apparuit aũt in viſione Dn̄s Petro Apoſtolo, dicens: Simon & Nero, pleni malo dæmone, aduersùm te cogitant: ſed nè timeas: ego tecũ ſum, adiũgamq; tibi Paulum Apoſtolum, cràs vrbem ingreſſurum, pariterq; poſt mēſes ſeptem cum Simone confligetis, eoq; ſuperato & in tartarum detruſo, ſimul ad me victores peruenietis. Altera die venit Paulus Romam: quo autem pacto cum Simone congreſſi ſint, cùm voſipſi coràm ſitis intuiti, ſuperfluò mihi viſus ſum apud vos velle referre: maximè cùm S. Linus ad Oriētis Eccleſias omnem paſſionis eorũ ſeriem Græcè perſcripſerit. De Petronilla verò, filia Petri Apoſtoli, domini mei, quandò ſolicitè perquiritis, quis eius vitæ finis fuerit, paucis annotabo.

Petronillam itaq; benè nôſtis voluntate Petri Apoſtoli clinicam factam. Memini enim interfuiſſe vos, cùm permulti eius diſcipuli apud illum ederemus, & Titus diceret ad eum: Quandò omnes à te curātur, cur Petronillam pateris ex paralyſi decumbere? Cui tum Petrus reſpondit: Sic enim ei expedit. Nè quis tamen putet me his verbis indicare voluiſſe, fieri non poſſe vt ſanetur, volo vt ſurgat & miniſtret nobis. Et mox illa ſurrexit incolumis: expleto autē miniſterio, iuſſit eam Apoſtolus redire ad lectum ſuum. Poſtquàm autem in Dei timore cœpit eſſe perfecta, non modò ipſa curata eſt, ſed etiam permultis alijs ſuis precibus obtinuit ſanitatem. Cùm autem eſſet præſtanti forma corporis, Flaccus Comes venit ad eam cũ militibus ſuis, ſibi eam coniugem aſſciturus. Dixit verò illi Petronilla: Itáne ad puellam inermem cum armato milite venis? Si me vis habere coniugem, da operam, vt matronæ & virgines honeſtæ poſt triduum ad me veniant, vt ego cum illis pariter accedam ad ædes tuas. Trium itaque dierum ſpatio impetrato, ſancta virgo ieiunijs & orationibus vacauit, habens apud ſe ſanctam virginem Feliculam in Dei timore perfectam. Tertio indè die venit ad eam S. Nicomedes presbyter, Chriſtique myſteria celebrauit: cumque virgo ſacratiſſima Chriſti Sacramentum accepiſſet, reclinans ſe in lectulum, emiſit ſpiritum. Matronæ âutem & virgines, quas Flaccus ad eam miſerat, exequias funeris eius celebrârunt.

S. Petronillæ hiſtoria.

Flaccus Comes eam vult habere coniugem.

Miſſæ vſus antiquiſſimus.

Porrò Flaccus animum aliò transferens, dixit ad Feliculam, Vnum è duobus elige, vt aut ſis mea coniunx, aut dijs ſacrifices. S. Felicula reſpondit: Nec vxor tua ero, quia Chriſto ſacrata ſum: nec immolabo idolis, quia Chriſtiana ſum. Tunc Flaccus tradidit eam cuidam Vicario, incluſaque eſt in obſcuro quodam cubiculo, & manſit illic dies ſeptem abſque cibo. Dicebant autem ei vxores cuſtodum: Cur vis mala morte perire? Accipe virum hunc nobilem, diuitem, formoſum, florente ætate, Imperatoris amicum & Comitem. At Felicula nihil ijs reſpondit, niſi hoc ſolùm: Virgo Chriſti ſum, & præter eum nullum alium accipio. Poſt dies ſeptem ducta eſt ad Veſtę virgines, vbì rursùs totius hebdomadæ inedia ſe affecit. Nulla enim ratione cò potuit adduci, vt ex illarum manibus cibum caperet. Deindè ſublata in eculeum, dicebat alta voce: Iam cœpi videre Chriſtum amatorē meum, in quem totus amor meus defixus eſt. Cumque dicerent ei tum alij omnes, tum etiam tortores eius: Nega te Chriſtianam, & dimitteris: illa clamabat: Ego amatorem meum non nego, qui mea cauſa fel edit, acetum guſtauit, ſpinis coronatꝰ & cruci affixus eſt. Poſt hęc ab eculeo depoſita, & in cloacam proiecta eſt. Sanctus aũt Nicomedes presbyter in ſpelunca degens, clàm abſtulit corpus eius, noctù in biroto vehens illud ad caſulam ſuam ſeptimo milliario ab Vrbe Roma via Ardeatina, ibique eam ſepeliuit: quo in loco fructificant orationes eius vſque in hodiernum diem. Peruenit autem ad Flaccum, quid egiſſet Nicomedes presbyter, iuſſitque eum compræhenſum duci ad ſacrificandum. Sed dicente illo, Ego non ſacrifico, niſi DEO omnipotenti, qui regnat in cælis: non iſtis ſaxis dijs, qui in templis quaſi in carceribus cuſtodiuntur: plumbatis diutiſſimè cæſus, migrauit ad Dominum. Corpus autem eius in Tyberim demerſum eſt, quod quidam eius clericus, re & nomine Iuſtus, collegit, birotoque impoſitum, tranſtulit ad hortulum ſuum iuxta muros via Numentana, atque illic humo condidit: vbì Dominum orantes, ea, quæ petunt, aſſequuntur eius martyrij interuentu.

S. Feliculæ martyriũ,

S. Nicomedes perimitur.

Eutyches, Victorinus & Maro, ſerui Domini noſtri Ieſu Chriſti, Marcello: Quandò

Epiſtola Eutychis.

tis &c. de nece Nerei et Achillei. dò venerunt literæ tuæ, ad ſanctos Nereum & Achilleum ſcriptæ, illi iam ante dies triginta peruenerant ad coronam. Cùm enim Flauia Domitilla, virgo illuſtriſſima, immò Chriſtianiſſima, ab ipſis eius eunuchis docta virginitatem ſuam Chriſto conſeruare, Aurelianum ſponſum ſuum contemneret, is propter Chriſti profeſſionem in hanc inſulam fecit eam relegari, atq; etiam huc veniens, Nerei & Achillei animos cœpit muneribus pertentare. At illi dona eius execrantes, Domitillæq; fidem magis magisq; in Domino confirmantes, grauiſſimis verberibus ſunt attrectati, & Taracinam miſſi, Mēmio Rufo conſulari traditi ſunt: qui cùm eos eculeo & flammis ad immolandum idolis compelleret, reſponderunt ſe à B. Petro baptizatos, nulla ratione poſſe idolis immolare: ſicq; capite cęſi ſunt. Eorum autem corpora rapuit Auſpicius diſcipulus eorum, nutritor ſanctę virginis Domitillæ, & in crypta arenaria ſepeliuit via Ardeatina, milliario vno & dimidio ab vrbis muro, iuxta monumētum, quo condita fuerat Petronilla, Apoſtoli Petri filia, quemadmodùm Auſpicius ipſe nobis retulit. Erit igitur charitatis tuæ, ſolicitè curam noſtrî gerere, & eiuſmodì aliquem ad nos mittere, qui & tua & noſtra ſoſpitate nos exhilaret. Dies natalis martyrum horum eſt 4. Idus Maias.

Cruciatus, conſtantia & cędes ss. Nerei & Achillei.

His literis acceptis, Marcellus miſit germanum ſuum ad inſulam, q cum his Chriſti confeſſoribus egit illic annum vnum: ac deindè reuerſus ad Marcellū, hæc ei narrauit: Cùm Aurelianus, cæſis Nereo & Achilleo, Domitillam ad ſibi conſentiendum inducere moliretur, dictum eſt illi à quodam, maiorem ei intercedere amicitiam cum Eutyche, Victorino, & Marone, q̄ cum Nereo & Achilleo interceſſiſſet. Itaque à Nerua principe impetrauit eos ſibi donari, ſi ſacrificare nollent. Sed illis viriliter agentibus, & minas Aureliani contemnentibus, ex inſula amotos, tanquàm ſeruos ſuos per ſua prædia diuiſit, Eutychen decimo & ſexto milliario ab vrbe via Numentana, Victorinum milliario ſexageſimo via Salaria, Maronem centeſimotriceſimo eadem Salaria via: iuſſitque eos tota die terram fodere, & cātabrum edere ad veſperam. (Sic enim habet hiſtoria: quid autem cantabrum vocet, ignoro, niſì forrè Cantabricam herbam velit accipi, cuius meminit Plinius lib. 25. cap. 8.) Sed Deus omnipotens fecit illos gratioſos in locis peregrinis. Eutyches enim filiam cōductoris loci illius à dæmone liberauit: Victorinus loci vicedominum, triennio ex paralyſi decūbentem, precibus ſanauit: Maro hydrope vexatum curauit. Loquebātur intereà populis, multosque ad Chriſti religionem traduxēre, ornatique presbyterio, credentiū numerum egregiè auxerunt. Id nō ferens ſatan, Aureliani animum ira inflammauit, isque multos eò miſit, qui multiplici pœnarum genere illos interficerent: & Eutychen quidem media via cędi iuſſit, donèc exhalaret ſpiritum: cuius corpus Chriſtiani cum multo honore ſepeliêrunt, & ſuper illud baſilicam in Chriſti nomine extruxerunt. Victorinum aūt apud Cotilias, vbì putentes & ſulphureæ emanant aquæ, in ipſas aquas capite deorsùm verſo, trium horarum ſpatio deprimi mādauit, iterumq; ſuſtolli. Quod cùm triduo vir ſanctus pro Chriſti nomine ꝑtuliſſet, migrauit ad Dominum. Etſi autem Aurelianus vetuerit, nè quis illud terrà conderet, at tamen poſtridiè venerunt Amiternenſes, raptumque in ſuum territorium tranſtulêre, mādâruntq; ſepulturæ. Deniquè Maronem voluït ab amico ſuo Turgio ingenti ſaxo opprimi. Itaque in eius humeros impoſita eſt petra immaniſſima, quam homines ſeptuaginta ægrè poſſent trochlea adducere. Eam autem vir ſanctus tanquàm leues paleas ad duo milliaria portauit illæſus, eoq; loci eam repoſuit, vbì ſolitus erat Domino preces offerre: cuius ſanè facti admiratione eius prouinciæ populus adductus eſt ad fidem Chriſti, & ſacro baptiſmate expiatus. Porrò Conſularis, acceptis ab Aureliano muneribus, S. Maronem occidit. Populus verò in ea petra, quam humeris ſuis geſtârat, excidit ſepulcrum, ibique eum condidit, & in eius nomine Chriſto eccleſiam fabricauit, in qua præſtantur beneficia Domini vſque in præſens in ſui nominis gloriam.

Cædes Eutychetis.

Item Victorini.

Item Maronis.

Poſtquàm igitur ſanctos omnes, qui S. Domitillæ erant ſolatio, è medio ſuſtulit Aurelianus, dixit ad Sulpitium & Seruilianum illuſtres iuuenes: Scio collactaneas Domitillę Euphroſynā & Theodorā vos habere ſpōſas, virgines ſapientiſſimas. Vbi ergò Domitillā ego ex inſula in Campaniā reuocauero, illę inuiſendi gratia ad eā accedāt, vt ſua ꝑſuaſiōe inducāt eā ad obſequēdū mihi. Itaq; Domitilla ex Pōtia inſula

Ta-

Taracinas perducta, Euphroſyna & Theodora venerunt ad eam, pariterque magno ſunt gaudio affectæ. Cùm autem ventum eſſet ad epulas, illis prandẽtibus, Domitilla ieiunijs & precibus dabat operam. Dixerunt autem ei Euphroſyna & Theodora: Dum prandemus nos & viris nubimus, non poſſumus colere Deum tuum? Reſpondit Domitilla: Vos quidem ſponſos habetis, viros nobiles. Quòd ſi verò alij ignobiles & humili loco nati, ab illis auocare vos vellent, ſibiq; matrimonio iungere, num vos illis pareretis? Euphroſyna & Theodora dixerunt: Auertat hoc Deus à mẽtibus noſtris. Tum Domitilla, Auertat, inquit, & à mente mea. Magnum enim ego ſpõſum habeo filium Dei, qui de cęlo deſcendens, promiſit ſe illarum fore ſponſum, quę virginitatem ament, ſuique amore in virginitate permanẽtibus daturum ſe vitam ęternam, & è corpore abeũtes ducturum in cęlos, in thalamum ſuum ſempiternum, vbi cum angelis exultent, & inter flores aromatum in medio paradiſi vitam viuant iucundiſſimam, & ſine fine ſplendidiſſimè epulẽtur. Cùm autem ille hæc promitteret, & dictis eius fides non haberetur, cęcis viſum reformauit, leproſos curauit, morbos omnes depulit, mortuos excitauit. Atque hunc in modum verum ſe Dei filium declarauit, & multi in eum crediderunt. S. Domitilla Taracinas perducitur.

Ait autem ad illam Theodora: Fratrem habeo iuuenem, Herodem, iam annũ vnũ oculorum lumine orbatum. Si ergò vera loqueris, ſana illum in Dei tui nomine. Ait verò etiam Euphroſyna: Tu qdem Romę habes fratrem cęcum: ego aũt hìc habeo filiolam nutricis meę, quę ex morbo loquendi beneficiũ perdidit. Auditus quidem integer eſt, ſed lingua voces & verba formare nõ poteſt. Et hęc dicens, curauit puellam eò acciri. Domitilla igitur proſternens ſe in orationem, fleuit diutiſſimè. Deindè ſurgens, & manus expandẽs in cęlum, dixit: Dñe Ieſu Chriſte, qui dixiſti, Eccè ego vobiſcùm ſum omnibus diebus vſq; ad conſummationem ſeculi: oſtende me verum tibi dixiſſe teſtimonium. His dictis, ſignum Crucis in os mutę expreſſit, & ait: In nomine Dñi mei Ieſu Chriſti loquere. Mox puella in has erupit voces: Verus eſt Deus tuus Domitilla, & vera ſunt omnia, quę tuo ore deprompſiſti. Tum ambę ſe abiecerũt ad pedes Domitillæ, & credẽtes, myſterijs Chriſti initiatæ ſunt. Frater etiã Theodoræ cęcus eò adductus, Domitillæ precibus & mentis & corporis lumen obtinuit. Porrò omnes vtriuſq; ſexûs homines, tum ſerui, tum ingenui, qui ex vrbe eò aduenerant, viſis his ſignis, in Chriſtum crediderũt, & baptizati ſunt: domuſq; illa, in qua manebant, inſtàr eccleſiæ cuiuſdam erat. Matth. 28. Muta puella loquit. Cæcus videt.

His ità geſtis, Aurelianus cum duobus ſponſis, quos diximus, venit, adducens ſecum tres, qui organis canerẽt, tanquàm vno die triplices nuptias celebraturus. Sulpitius autem & Seruilianus vt viderunt mutam loqui, & Herodem Theodoræ fratrem viſum recuperâſſe, cognitis etiam omnibus, quę dicta factaq; fuerant, crediderunt: cumque Aurelianus multa inſtãtia hortaretur eos, vt vno die nuptias celebrarent, illi vt homines ſapientiſſimi, dixerũt ei: Da honorem Deo, cuius virtute & muta loquitur, & cæcus videt. At ille neglectis ijs, quæ ab eis dicebantur, per vim iuſſit includi Domitillam intrà cubiculum, vt poſſet ſecurus facere, quod ei libitum eſſet: poſitiſque organis, à cœna cœpit lętus ſaltare inter eos, vt eſt moris in nuptijs. Porrò cæteris ſaltando defatigatis, ille ſine intermiſſione duos dies & noctes totidèm ſaltauit, donèc corruens expiraret. Ea re perterriti omnes, in Dominum crediderunt. Frater autem Aureliani Luxurius petijt ab Imperatore Traiano, vt liceret ipſi omnes hos ad ſacrificandum compellere, nolenteſque quibus vellet pœnis affectos interimere. Itaque Sulpitium & Seruilianum Præfecto vrbis Aniano tradidit, qui non ignorans eos nupèr Chriſtiana religione initiatos, cùm nullo pacto vellent, deincèps idolis immolare, eos decollari præcepit: quorum corpora Chriſtiani poſuerunt in prædio eorum via Latina milliario ſecundo: quo in loco exuberat virtus martyrij eorum vſque in præſentem diem. Poſt hæc Luxurius abijt Taracinas ad virgines Chriſti, & vt vidit prorsùs eas ad ſacrificandum induci non poſſe, ablatis omnibus, quæ habebant, in eo cubiculo, in quo pariter morabantur, eas incluſit, igneque ſuppoſito combuſſit. Altero die ſanctus Cæſarius diaconus eò veniẽs, ſanctarum virginum corpora nihil lęſa reperit. In facies enim ſuas proſtratæ, orantes Dominum deceſſerunt. Ea igitur nouo ſarcophago condens, in humo altiùs effoſſa ſepeliuit. Sulpitius & Seruilianus credunt in Chriſtum. Aureliani interitus. Sulpitij & Seruiliani cædes. Item Domitillę &c.

MAR.

MARTYRIVM S. PANCRATII, EX PERVETVSTO MS. CODICE DESCRIPTVM: CVI SVFFRAgantur *antiquiſſima Martyrologia. Stylum nonnunquàm modicè elimauimus.*

MAII 12.

Cledonius pater Pancratij.

TEMPORIBVS illis immanis fuit perſecutio Chriſtianorum, quos dijs thura ponere volebant Diocletianus & Maximianus ſceleratiſſimi Imperatores. Fuit tum apud prouinciam Phrygiam Cledonius quidam, vir nobiliſſimus. Is habuit filium nomine Pancratium ex amiſſa coniuge. Vocauit autem ad ſe fratrem ſuum Dionyſium, commendauitq; ei filium Pancratium, dicens: Coniuro te, frater chariſſime, per omnipotentem Deum & per magnam virtutem eius, vt omne patrimonium meum, quod ſiue hîc, ſiue in vrbe Roma videor habere, nepoti tuo Pancratio fideliter & accuratè conſerues. Ità mortuo Cledonio, Dionyſius erga Pancratium pijſſimũ ſemper animum declarauit, adeoque eum dilexit, vt in nullo eum offendere videretur. Poſt triennij autem tempus Romam cum Pancratio profectus, in monte Cælio cum omni familia & cum dijs ſuis manſit. Propter nimiam verò perſecutionẽ, Pontifex Romanus in vico Dionyſij & Pancratij latitabat: cuius egregias virtutes cùm Dionyſius cognouiſſet, & vt omnem populum à cultu idolorum reuocaret, & ad viam rectam æternamque vitam perduceret, cum Pancratio nepote ad eius notitiam ſtuduit peruenire. Itaque quadam die venerũt ad oſtium Pontificis, & ſciſcitante Euſebio Oſtiario, totius ſanctitatis viro, quidnam vellent, illi eius genibus aduoluti rogârunt, vt ad Pontificis conſpectum adduci mererentur. Euſebius nunciauit hoc Pontifici, ità dicens: Domine pater, quidam clariſſimi viri pro foribus ſtant, orantes vt tuæ beatitudini præſentari mereantur. Ijs auditis, ſanctus Pontifex, magno affectus gaudio, in orationem ſe proſternẽs, dixit: Domine Ieſu Chriſte, rex regum & Domine dominantium, qui mihi vltimo ſeruorum tuorum aduentũ eorum reuelare dignatus es, cõfirma in eis opus tuæ miſericordiæ. Deindè iuſſit eos quamprimùm ad ſe introduci. Illi verò miſerunt ſe ad pedes ſancti Pontificis, rogantes, vt Chriſtum ipſis indicaret, quem hactenùs ignorâſſent.

Dionyſius & Pancratius poſt catecheſin baptizãtur.

At ſanctus Pontifex eos complexans, declarauit eis cęleſtem diuinitatem: porrò poſt dies viginti baptizauit eos. Facti igitur Chriſtiani, adeò cœpêre feruẽtes eſſe in timore Dei, vt etiam vltrò perſecutoribus ſeſe offerrent. Non poſt multos dies migrauit ad Dñm Dionyſius cum p̄mijs cęleſtibus, charus & dignus Deo. Cùm autem nimius eſſet paganorũ in Chriſtianos furor & inſania, debachantes vociferabãtur: Inuictiſſimi & pijſſimi Imperatores, tollite ex hac vrbe magos & crudeles Chriſtianos, per quos vniuerſo mundo, & omni regno veſtro imponitur. Tunc ira incenſus Diocletianus Imperator, legem tulit, vt ſi quis huius ſectæ cultor inueniretur, etiam inauditus ſubderetur pœnis. Inter alios ergò cõpræhenſus mox eſt Pancratius: cumque didiciſſent perſecutores, qui eum tenebant, magnis eſſe natalibus ortum, nunciârunt Diocletiano Auguſto, qui iuſſit eum cum omni celeritate duci ad palatium ſuum, vtque vidit faciem Pancratij, obſtupuit ad tantam pulchritudinem, & quòd in tantilla ætate modis omnibus paratus eſſet mori pro Chriſto: aitque ad eum: Infantule, ego conſulo tibi, vt omiſſa vanitate, qua teneris, mihi conſentias, nè mala morte pereas. Video enim ætatem tuam nõ excedere quindecim annos. Et quia nobili genere natus ex patre Cledonio, mihi amiciſſimo & chariſſimo, volo hoc à te extorquere, vt ab hac Chriſtianorum inſania diſcedas, reddaſque te natalibus tuis: & ego te honoribus & diuitijs auctum, loco filij habebo, meoque ſemper lateri adhærebis. Quòd ſi verò pietatis meæ monita cõtempſeris, iubebo te interfici, & corpus tuum flammis exuri, nè fortè veniant Chriſtiani, & illud cum honore ſepeliant, teque pro martyre colant.

S. Pancratius puer annorum 14.

Beatus Pancratius reſpondit: Noli fruſtrà errare, domine Imperator, vt dum me vides puerũ annorũ quatuordecim, credas mihi minùs aut ſenſûs aut ſcientiæ ſuppete-

petere. Dominus enim noſter Ieſus Chriſtus eam nobis mentem & intelligentiã contulit, vt nullos prorsus aut principum, aut iudicum terrores timeamus. Porrò dij tui quos me hortaris colere, plani & impoſtores fuère, qui nec ſuis pepercêre parentibus, & fratrum ſuorum ſe ſtupris contaminârunt: ità vt ego ſatìs mirari non poſſim, quomodo non fœdum & turpe ſit apud te illos colere, quorum ſi ſimiles eſſe ſcires famulos tuos, iure in eos animaduerteres. Diocletianus his auditis, iuſſit eum duci in viam Aureliam, atque illic capite plecti. Turpe enim ipſi videbatur, vt à puero victus, ignominia notaretur. Itaq; miniſtri Pancratium ab eius conſpectu auferentes, duxerunt eum ad locum deſignatum, moxque illi caput amputarunt. Octauilla autẽ corpus eius ſublatum noctù occultè, cum aromatibus & digniſſimis linteaminibus condidit in ſepulcro nouo 4. Idus Maias. Eodẽ tempore paſſa eſt ſacratiſſima virgo Soteris, nobili genere orta, Diocletiani ix. & Maximiani viij. (Incertum, vtrum Imperij anno, vel conſulatu) regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum Patre & Spirituſancto viuit & regnat in ſecula ſeculorũ, Amen. Gregorius Turonenſ. De gloria martyrum lib. 1. cap. 39. ità ſcribit de hoc martyre: Ad ſepulcrum Pancratij martyris ſi cuiuſquam mens inſana iuramentum inane proferre voluerit, priùs quàm ſepulcrum eius adeat, hoc eſt, antequàm vſque ad cancellos, qui ſub arcu habentur, vbì clericorum pſallentium ſtare mos eſt, accedat, ſtatim aut arripitur à dæmone, aut cadens in pauimento, amittit ſpiritum.

Capite truncatur.

Martyriũ Soteris virginis.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI EPIPHANII CONSTANTIAE EPISCOPI, EXCERPTA EX

voce Iohannis, vnius ex eius diſcipulis. Habetur autem in Simeone Metaphraſte.

11. Maij, ſecundum Latina Martyrologia.

Epiphanij patria & parentes.

EPiphanius erat quidem genere Phœnix, ex ea regione, quæ eſt circa Eleutheropolim: diſtat verò à ciuitate ad tria milliaria. Fuit autem pater eius Agricola: matris verò eius ſtudium erat, ſe in lino exercere. Ijs autem fuere duo filij, Epiphanius, & vna filia Calitropes. Accidit autem vt eorum pater è vita excederet: Manſit verò Epiphanius decem annos natus matri ſuæ, quãdo mortuus eſt pater eius. Cruciabatur autẽ animo eius mater, dum ſolicita eſſet, quomodò Epiphaniũ aleret, & eius ſororem, quandoquidem erant modicæ eorum facultates. Cùm vnum vero iumentum haberent ad vſum ſuum, dixit mater Epiphanio: Fili, quoniam familia noſtra in ijs, quæ ad corporis vſum pertinent, nobis præbet anguſtias, & cibo indigemus, accipe iumẽtum, quod eſt intra domum noſtram, & vade ad nundinas, & vende: & ità id, quod erit ad nos alendos vſui, ſuppeditabimus. Epiphanius autem dixit matri ſuæ: Scis iumentum noſtrum adhuc eſſe indomitum, fietque, vt ſi eam ad id vendendum, qui circa ipſum congregati erunt, videntes eius inſolentiam, me pœna afficiant, dicentes: Cùm malum habeas, malè patieris ex lege. Dixit ei mater: Abi, fili, Deus patrũ noſtrorum Abrahæ, Iſaac & Iacob, iumento dabit intelligentiam: vt per eius preciũ nos noſtro vſui ſeruiamus. Epiphanius autem, Deo inuocato, qui dedit Moſi gratiã, vt maxima ſigna faceret coram Pharaone, profectus eſt, volens obedire matri ſuæ.

Cum ad nundinas autem eſſet ingreſſus, accidit vt iumentũ indomitum fieret placidum, & valde manſuetum. Affuit autem quidam Iudæus negociator, nomine Iacob, qui dixit Epiphanio: Vis, ò fili, vendere hoc iumentum? Dixit Epiphanius: Maximè, pater: ea enim de cauſa id adduxi. Reſpondens autem, dixit Epiphanio: Cuiuſnam es religionis? Dixit Epiphanius. Iudæus. Dixit ei Iacob: Cùm ſimus eiuſdem generis, nõ debet inter nos peccatum intercedere: ſed cùm ſit Deus noſter iuſtus, conſtituamus iuſtum iumenti precium, vt neque tu iniuria afficiaris, nec ego damnum patiar: nè maledicta poſteà nobis inferamus, & Deus nobis iraſcatur: ſed potius benedictiões. Quoniam dixit: Qui benedicit, benedicetur: & qui maledicit, eſt maledictus. His autẽ auditis, Epiphanius valdè timuit cõdemnationẽ Iacobi, & dixit ei: Nolo tibi amplius

Epiphanius Iudæus.

Num. 24.

vendere hoc iumētum. Iacob verò dixit Epiphanio: Quanam de cauſa, ô fili? Epiphanius dixit ei: Hoc iumentum, ô Pater, eſt inſolens & indomitum: acerbiſſimę vero famis anguſtiæ ſubiere domum meam. Eſt autem mihi mater & ſoror: Pater enim meus exceſſit è vita humana. Mater mea iuſſit, vt venderem hoc iumentum, propterea quòd cibo indigeremus. Nunc autem audiui ex te, Pater, quòd malum ſit damnum afferre: & Deum timui, nè fortè tu mihi maledícas, & ille me puniat propter tuam in me maledictionem.

Cùm hæc autem audijſſet Iacob, miratus eſt reſponſum pueri: accepitq́; tres nummos, & dedit Epiphanio, ſimul etiam eum docens verbis huiuſmodi: Fili, hanc accipe benedictionem, & vade ad matrem tuam, & inferes panes in domum tuam: Tecum quoque accipe hoc iumentum: & ſi ſuum quidem mutet vitium, & mores inſolentes ac proteruos, maneat domi tuæ: Sin autem in hac perſeueret inſolentia, eijce à tuis ædibus, nè alicui ex tuis mortem afferat. Cùm hæc audijſſet Epiphanius, & à Iacobo tres nummos accepiſſet, accepto iumento, profectus eſt in vicum ad matrem ſuam. Priuſquàm autem ipſe ingrederetur in vicum circiter mille paſſus, occurrit ei homo Christianus, nomine Cleobius, qui ei dixit: Vis vendere iumentum, ô fili? Respondens dixit Epiphanius: Nolo, Pater. Dixit autem Cleobius: Si vis eum vendere, cape eius precium, & ipſum mihi relinque. Cùm hæc autem Epiphanio diceret Cleobius, animal inſolenter irruens & impetum faciens, Epiphanium excuſſit, humique alliſit, & abijt extra ſemitam. Epiphanius autem ex iumenti inſolentia grauem accepit dolo-

Signi Crucis efficacia rem. humique iacebat, flens amare, & non valens ſurgere. Cleobius vero accedens ad Epiphanium, & femur eius tenens in eo loco, in quo affectus fuerat ab inſolenti beſtia, cum eum ter ſignaſſet, ſtatim erexit nihil mali in ſe habentem. Cleobius autem dixit iumento: Tibi dico, iumentum plenum omni inſolentia, quoniam voluiſti tuũ dominum occidere, in nomine Ieſu Chriſti crucifixi, non amplius excedas ex hoc loco. Quod poſtquàm dixiſſet Cleobius, iumētum ſtatim cecidit in terram mortuum. Cleobium autem interrogauit Epiphanius, dicens: Quis eſt, ô pater, Ieſus crucifixus, quod talia fiunt per eius nomen? Reſpondit Cleobius, & dixit Epiphanio: Hic Ieſus eſt filius Dei, quem crucifixerunt Iudæi. Epiphanius verò timuit ſignificare Cleobio ſe eſſe Iudæum. Cleobius autem perrexit ſuum iter ingredi, & Epiphanius in vicum venit ad matrem ſuam. Quem videns mater, excepit cum gaudio. Matri vero ſuæ expoſuit Epiphanius omnia, quæ ſibi euenerant propter inſolentem & peſſimam beſtiam. Aliquanto autem poſt tempore dixit mater Epiphanio: Eccè, fili, terra incula nihil producit, neque nobis ex ea eſt aliquid ſolatij. Erat autem eis quoddam prædiolum, quod pater eius diligenter colens, ex eo habebat aliquid ſolatij. Dixit ergo ei mater: Vendamus prædiolum noſtrum homini agricolæ. & tu vade ad aliquem hominem Deum timentem, & diſce artem qua poſſis & te alere, mihique & tuæ ſorori panem ſuppeditare.

Erat autem quidam Iudæus legiſperitus in ciuitate Eleutheropoli, vir admirādus & religioſus congruenter legi Moyſis. Is habebat poſſeſſionem in vico, in quo natus erat Epiphanius, qui iam cognoſcebat eius patrem & matrem, ſimiliter autē & Epiphanium, & eius ſororem. Is cùm veniſſet ad viſendas ſuas poſſeſſiones, dixit matri Epiphanij: Mulier, vis dare mihi filium tuum in filium? tuque & tua filia parabitis è domo noſtra, quæ erunt vobis vſui. Mater autem Epiphanij, cùm hæc audiſſet à le-

Tryphon adoptat Epiphaniũ. giſperito, valde lætata eſt & cum accepiſſet Epiphanium, eum legiſperito ſtatim dedit in filium. Erat legiſperito illi nomen, Tryphon, qui habuit filiam vnigenitam, volebatque eam iungere Epiphanio.

Cùm itaque Tryphon Epiphanium accepiſſet in filium, quæcunque ſunt legis eum diligenter docuit, & elementa Hebraica accurate. Mortua eſt autem filia Tryphonis, ſolusque Epiphanius erat in domo eius, proficiens ętate & ſapientia Hebraica. Accidit vero, vt Tryphon quoque decederet, omneſque facultates ſuas relinqueret Epiphanio. Mortua eſt autem mater quoquè Epiphanij. Qui accepit ſororem ſuam in domo, quæ à Tryphone ſibi relicta fuerat. Erantque ambo domi in magna vitæ tranquillitate, conuenienter doctrinæ, quam acceperāt a Tryphone. Egreſſo autem

[illegible] Epiphanio in vicum, in quo natus fuerat, in quo etiam habebat poſſeſſiones relictas à Tryphone, occurrit ei vir quidam Chriſtianus, nomine Lucianus, admirandus & eruditus,

eruditus,qui vitam exercebat monaſticam,& elegantis librarij artem apprimè tenebat,eique ſtrenuè nauans operam,ex ea panem quærebat quotidianum: & quod ſupererat,impartiebat egentibus. Atque Epiphanius quidem iumentum cōſcenderat: beatus autem Lucianus in via ambulabat,& ambo ſibi inuicèm occurrerunt. Accidit verò,vt pauper quidam pedes Luciani præhenderet, & ei diceret: Homo Dei, miſerere mei:iam enim tres dies permaneo ieiunus, vt qui nihil habeam. Beatus autem Lucianus,cùm nihil aliud poſſet dare pauperi,ſe amictu exuēs, eum illi donat, dicēs: Ingredere ciuitatem,& vende,& eme tibi panes.

Aduertit autem Epiphanius,quòd cùm ſe exuiſſet Lucianus,& dediſſet pauperi, veſtis candida de cælo deſcendēs eum texerat. Magno itaq; timore fuit affectus Epiphanius, pronusque in faciem cadens è iumento, dixit Luciano: Rogo te, ô homo, dic mihi:quiſnam es? Beatus autē Lucianus dixit Epiphanio: Dic mihi tu, cuiusnam ſis religionis,& ego meā tibi referam. Reſpondit Epiphanius,& dixit: Sum Iudæus. Nouit itaque Lucianus gratiam Dei cecidiſſe ſuper Epiphanium. Nam præſcientiam quoque habebat Lucianus. Reſpondit ergò Lucianus,& dixit Epiphanio: Et quomodo tu enim ſis Iudæus, rogas Chriſtianum, quiſnam ſit? Abhorrent enim Chriſtiani Iudæos,& Iudæi Chriſtianos. Eccè audiuiſti me eſſe Chriſtianum: Non licet tibi audire ex me aliquid aliud. Epiphanius autem dixit Luciano: Et quid obſtat,quò minùs ego quoque ſim Chriſtianus? Reſpōdit Lucianus,& dixit: Id vnum obſtat,quod nobis:licet enim,ſi velis. Luciani autem verbis compunctus Epiphanius, non perrexit amplius ad vidēdam ſuam poſſeſſionem: ſed accepit Lucianum, & introduxit in domum ſuam,quæ ei relicta fuerat,& oſtendit ei omnia,quæ domi erāt,dicens: Hę ſunt meæ facultates,ô Pater. Volo autem fieri Chriſtianus,& vitam exigere monaſticam. Eſt verò mihi quoquè hæc ſoror. Quid de his iubes? Beatus autē Lucianus dixit Epiphanio: Non potes,ô fili,ſi has habeas terrenas diuitias, vitam exigere monaſticam: ſed prius ſororem quidem tuam da nuptum,& da ei,quæ ſunt neceſſaria. Deindè ſic pulchrè poteris eſſe monachus. Dixit Epiphanius Luciano: Primum, Pater, fac me Chriſtianum. Deindè ſic faciam,quęcunque tu me iuſſeris. Dixit autem ei Lucianus: Non licet mihi abſque Epiſcopo facere Chriſtianum: ſed eſto in ijs,quæ ad Deū pertinent,& ego annunciabo epiſcopo,qui te faciet Chriſtianum.

Cumque hæc dixiſſet Lucianus,egreſſus eſt è domo Epiphanij, & iuit ad epiſcopum. Epiphanius autem nō cunctatus,ſtatìm dixit ſuæ ſorori: Volo fieri Chriſtianus, & vitam agere monaſticam. Cui dixit ſoror eius: Volo quod tu vis,& faciam,vt tu facis. Lucianus autem renunciauit epiſcopo de Epiphanio. Epiſcopus verò dixit Luciano: Vade,& eum catechiza,hoc eſt,inſtitue. Cumque nos ingrediemur in eccleſiā, fac vt ipſe procidat benigno & miſericordi Deo. Iuit Lucianus in domū Epiphanij. Eum autem videntes Epiphanius & eius ſoror,ceciderunt proni in faciem,& Luciani pedes præhenderunt,clamantes & dicentes: Rogamus te, Pater,fac nos fieri Chriſtianos. Diuturnis autem acceptis ſcripturis,Lucianus eos ſatis inſtituit. Et ipſi inſtabant rogantes & dicentes: Fac nos Chriſtianos. Cùm autem Lucianus ambos ſimul accepiſſet,iuit vnà cum ipſis in eccleſiam. Et cùm ingrederetur epiſcopus,ceciderūt proni in faciem,& rogauerunt confidenter,vt ipſi illuminarentur. Qui iuſſit ipſos ſurgere. Ingrediente verò epiſcopo in eccleſiam,ambulabant ipſi quoquè poſt Lucianum,vt audirent diuinas ſcripturas.

Ante baptiſmum Epiphanius cū ſorore inſtituuntur catecheſi.

Cùm autem appropinquâſſet Epiphanius portis,quæ ſunt extra eccleſiā, vbì ędis primum gradum aſſcendit,cecidit ei calceus ſiniſtri pedis. Qui cùm ſiniſtro aſſcendiſſet vt figeret dexterum,cecidit quoquè dexter calceus: & inuenti ſunt ambo extra gradus eccleſiæ: & ea de cauſa miratus eſt Lucianus. Non ampliùs itaque propoſuit Epiphanius appræhendere calceos,qui ei è pedibus ceciderant, ſed neque vllos alios calceos ſuſtinuit induere ſuis pedibus toto vitæ tempore. Cùm ergò ſtarent, & diuinas audirent ſcripturas, aduertit Epiſcopus, ità vt in throno ſedebat, glorificatū eſſe vultum Epiphanij, & coronam eſſe eius capiti impoſitā. Poſt abſolutum itaq; Euangelium, ingreſſus eſt epiſcopus in baptiſterium,& iuſſit Epiphanium ingredi,& eius ſororem,& cum ipſis Lucianum: qui etiam fuit pater eius in ſancto baptiſmate. Epiſcopus autem cum eos totam docuiſſet conſequentiam,baptizauit. Cùm ij verò eſſent participes diuinorum & immortalium Sacramentorum, iuſſit epiſcopus eos

Baptizatis datur antiquo more Euchariſtia

q 2 prandere,

prandere, ſimiliter & manere ſeptem dies in epiſcopatu. Poſt ſeptem autem dies accepit Epiphanius Lucianum, & Veronicam ſanctam virginem, quæ quidem fuit ſoror matris ipſius Epiphanij, & introduxit eos in domum ſuam: Accepitque mille nummos, & dedit ei, & ſororem ſuam (nam ea quoque alijs præerat virginibus) miſit cum ea. Epiphanius autem, cùm omnia vendidiſſet, dedit indigentibus, relictis ſibi quadraginta nummis ad diuinos vitaleſque libros comparandos. & è ciuitate egreſſus eſt cum Luciano, quoniam is conſtruxerat ſibi monaſterium. Habebat autem ſecum decem monachos, qui quidem libros diligenter ſcribentes, ex ijs ſibi victum parabant. Erat verò Epiphanius, quandò fuit monachus, ſexdecim annos natus.

Epiphanius fit monachus.

Erat autem in monaſterio Luciani quidam monachus, nomine Hilarion, ſecundus à Luciano, ætate iuuenis, & omnibus ſignis ornatus. Ad cuius imitationē ſequebatur etiam alius, nomine Claudius. Eos cùm vidiſſet Epiphanius, pulchrè eſt æmulatus. Magnus enim Lucianus dedit Epiphanium maximo Hilarioni, vt doceret eum ſcribere diuinas ſcripturas. Epiphanius autē laborioſo ſtudio deditus, & bonos mores Hilarionis effingēs traditione, proficiebat in Dei gratia & arte pulcherrima. Contigit verò, vt magnus Lucianus è vita humana excederet. Præfuit autem Hilarion choro fratrum, vereque licebat videre eum locum, non tanquàm in eo homines habitarent, ſed tanquàm ſancti Angeli miniſtrarent ſanctiſſimo & miſericordi Deo. Erat enim beati Hilarionis cibus, panis & ſal, & modicum aquæ. Comedebat autem poſt duos dies: ſæpè etiam poſt tres: ſæpiſſimè verò poſt quatuor, vel poſt hebdomadam. Hoc vitæ inſtitutum elegit Epiphanius toto tempore vitæ ſuæ. Erat autem ille locus ſine aqua.

Hilarionis mira abſtinentia.

De vino in aquam mutato.

Cùm autem aliquandò viatores ingreſſi eſſent monaſterium, vinum afferentes, quo tempore erat æſtus vehementiſſimus, ſiti ferè enecabantur, & petierunt aquam ad bibendum, nec inuenta eſt aqua in illo loco. Aberat enim aqua ad quinque milliaria. Ibant verò noctù, & aquabantur fratres. Cùm autem viatores propter ſitim deficerent, fratres propter eos lugebant. Epiphanius autem cum manum extendiſſet, & vtrem prehendiſſet, vbi erat vinum: Credite, inquit, fratres, quòd qui aquam fecit vinum, vinum quoque aquam faciet. Et propter ſermonem Epiphanij, vtres qui vino pleni erant, inuenti ſunt aqua pleni. Quam cùm accepiſſent viatores, biberunt, & etiam iumenta eorum: ſtetitque anima eorum in ipſis. Omnes autem obſtupuerunt, & viatores, & fratres. Ab illo verò die noluit Epiphanius habitare ampliùs in illo loco, eo quòd de ipſo audijſſent viatores. Subripiens autem ſeipſum à fratribus, profectus eſt in locum magis agreſtem. Qui cùm neſcirent, in quo loco habitaret, omnes fratres lugebant Epiphanium. Permanſit autem in illo loco ieiunus tribus diebus. Et ille quoquè locus aridus erat, & ſine aqua.

Vinū Epiphanius in aquam mutat.

De Saraceno, qui vnum tantùm habebat oculum.

Accidit autem, vt per illum locum tranſirent quadraginta Saraceni. Qui cùm in eo loco, & in eo ſtatu vidiſſent Epiphanium, omnes eum ducentes eſſe ridiculum, irridebant. Vnus autem ex ipſis, qui vnum habebat oculum (erat enim alter clauſus) cùm ferinis eſſet moribus, enſe ſtricto è vagina, venit ad Epiphanium. cumque eum ſuſtuliſſet, vt percuteret Epiphanium, apertus eſt eius, qui clauſus erat, oculus. Ille verò perterritus, enſe in terram proiecto, conſtitit immobilis. Alij autem cùm vidiſſent eſſe apertum oculum, qui clauſus fuerat, cœperunt ſtupore affici. Cumque vidiſſet Epiphanius eos eſſe anxios, ſermones cum eis contulit. Illi verò cùm verbis Epiphanij euaſiſſent, ſedato & tranquillo animo mutati, eum dicebant eſſe Deum: vimque ei afferentes, trahebāt eum ſecum, dicentes: Tu es Deus noſter: ſequere nos, & ſerua nos ab omni vi eorum, qui in nos irruent. Epiphanius autem eos ſequens tempore trium menſium, prohibebat eis omnem inſolentiam & immoderationem. Cùm vidiſſent verò ſe eius admonitionibus adduci in anguſtias, omnes vno animo eius pedibus deuoluti, petierunt, vt in ſuum locum reuerteretur. Qui cùm eorum auribus maximas ingereret admonitiones, dicens: Niſi ab ijs abſtinueritis, non eritis in hac vita felices, acceperunt eum, & deduxerunt in locum, in quo habitabat. Cumque ei ſua opera & miniſterio domum ædificâſſent, & eum valere iuſſiſſent, oēs abierunt

in pace. Ego autem, qui eram vnus ex ipſis, manſi cum Epiphanio, ab eo inſtitutus in verbo veritatis. Cùm autem præterijſſet tempus ſex menſium, me accepit ille, & iuimus in monaſterium magni Hilarionis. Cùm verò vidiſſent Epiphanium omnes fratres, magno ſunt affecti gaudio. Et manſimus quidem tres dies in monaſterio: rogauitq; Epiphanius magnum Hilarionem, vt mihi daret in Chriſto ſignaculum, quandoquidem acceperat Hilarion gradum preſbyteratûs. Cùm me autem magnus accepiſſet Hilarion, & omnem docuiſſet conſequentiam, baptizauit me in nomine patris, & filij, & ſpiritûs ſancti: & tranſegimus deindè apud ipſos decem dies: Fratresq; rogabant Epiphanium, vt nos in eo loco habitaremus: Ipſe autem noluit, ſed voluit habitare, vbì habitabat anteà. Hic habeš authorem hiſtoriæ huius.

De adoleſcente dæmoniaco.

Cùm autem nos egreſſi eſſemus è monaſterio, viam noſtram iniuimus. Ad ſecundum verò lapidem à monaſterio, occurrit nobis quidam adoleſcens, qui habebat dęmonem ei imperantem: & in ſolitudine ab eo diſcerpebatur. Cùm eum vidiſſet Epiphanius nudum inſolenti & incompoſito curſu vexari ab immundo ſpiritu, clamauit magna voce: Præcipio tibi in nomine Ieſu Chriſti crucifixi, vt à Dei figmēto exeas. Statìm autem eum exagitauit immundus ſpiritus, & humì affixit: atque ab eo eſt egreſſus. Immūdus autem dęmon clamauit magna voce: O Epiphani, tu me expellis è loco meo poſt ſpatium vigintiduorum annorum: ego ibo ad Regem Perſarum, & mouebo eum contra te: & faciam, vt cum magna afflictione coram eo ſiſtaris. Adoleſcens autem venit modeſtus, & prócidit ad pedes Epiphanij. Qui eum erexit, dicēs: Surge, fili, & in pace vade in domum tuam. Et ſurrexit protinùs. Eijcit ab homine dęmonem.

De Rege Perſarum.

Immundus autem dæmon iuit in Perſidem, & adhæſit filiæ Imperatoris, & eam eodem torquebat ſupplicio, quo priùs adoleſcentem: & clamabat, dicēs: Niſi venerit Epiphanius, qui huc me miſit ad tuam filiam, ab ea nō recedam. Rurſusq; dicebat dæmon: Epiphani Phœnix genere, veni huc, vt exeam à filia Regis. Rex autem, cùm à dæmone audijſſet de Phœnicia, miſit multitudinem diſertorum hominum ad quærendum Epiphanium: Porrò autem cùm quæſiuiſſent totam Phœnicum regionem, eum non inuenerunt: ſed reuerſi ſunt ad Regem re infecta. Nonnulli verò etiam ex eis malè paſſi ſunt à Romanis, tanquàm ſpeculatores, & qui callidè vellent conſiderare totam regionem Phœnicum. Cùm autem ad Regem veniſſent ij, qui effugerāt, renunciauerunt ſe non inueniſſe Epiphanium. Dæmon autem magna voce clamauit, dicens: Habitabat in loco, qui dicitur Spanydrion. Rurſùs ergò Rex, accerſitis XXX. viris, dixit eis: Exuïte vos veſtitu Perſico, & induïte veſtitum Romanorum: & euntes in Phœniciam, & quærentes locum, qui dicitur Spanydrion, adducite ad me Epiphanium. Abiêrunt qui miſſi fuerant, mutatis ſuis veſtibus, & venerunt in Phœniciam. Cumq; ipſi multùm quæſijſſent, declaratus fuit eis locus, & Epiphanius. Qui noctu ad locum acceſſēre. Epiphanius autē emittebat Deo nocturnas preces. Cùm veniſſent verò ad oſtium cellæ, & pulſâſſent, nihìl animo perturbatus fuit Epiphanius: ſed ipſe Dei opus peragebat. Ipſi autem in animo habuerunt frangere oſtiū. Cùm verò vnus ex ipſis ſtrinxiſſet enſem, & in ſeram oſtij eum intentâſſet, manſit manus eius immobilis, & tota arida. Alijs autem metu perterritis, per aliquod interuallum receſſerunt à cella. At Epiphanius cùm ſpiritalis cultûs omnē peregiſſet conſequentiam, aperuit oſtium cellæ. Cùm autem eum vidiſſet is, cui manus aruerat, humì cecidit in faciem, dicens: Miſerere meì, ſerue Dei immortalis. Dicit Epiphanius: Quid quæris ab homine peccatore? Is verò dixit: Sanus véni in hūc locum, & eccè manus mea exaruit. Epiphanius autem dixit: Sanus veniſti, ſanus fias. Cumque ipſe manum eius tetigiſſet, reſtituta eſt vt alia. Poſtquàm autem viderunt omnes ſignum, quod factum fuerat, veniunt omnes, & procidentes ad pedes Epiphanij, cōfeſſi ſunt cauſam, propter quam ad eum venerant. Is verò, ijs auditis, quæ dixerunt homines, cognouit quòd ſpiritus, quem ipſe eiecerat ex adoleſcente, eò profectus, affligebat puellam. Dixit autem mihi Epiphanius: Surge, fili, ſequamur hos homines, q ei dixerunt: Miſſi ſumus, ó Pater, à rege: ad te etiam egregium animal adducimus, vt ei inſideas. Eo aūt dicente, Veniam pedes: neq; enim hîc ſolum meum relinquā diſcipulum: Ipſi rurſùs

Spanydriō, laborans, aquæ penuria.

Ad tactum ſancti, manus arida ſanata eſt.

dixerunt cum magno metu: Adſunt pro vtriſque cameli: ſolummodò lubenter ſequere. Quidam autem lepidus adoleſcens in faciem cecidit,& adorauit, dicēs: Ignoſce mihi, Pater. Et tunc Epiphanius ei placido vultu dixit: Surge, Deus te benedicat, fili. Tunc adoleſcens magna affectus animi trāquillitate, duabus manibus acceptum Epiphanium impoſuit dromocamelo. Ad me autem veniens, mihi quoquè fecit ſimiliter: Ipſeque anteibat primus dromocamelos.

Cùm verò confeciſſemus trigintaquinque manſiones, peruénimus ad regiam,& manſimus in loco, qui dicitur Vrion. Tres autem ex eis ingreſſi, regi renunciârunt. Cumque rex iuſſiſſet ad eum ingredi Epiphanium, perindè fuit tranquillo & compoſito animo, atquè ſi regem non eſſet conuenturus. Tunc me eum ſequentem inuaſit magnus timor & tremor. Nam cùm vidiſſem multam turbam adſtantem, in varias partes verſabam animum. Cùm autem regi appropinquâſſet Epiphanius, rex ſtatìm ſurrexit à ſede. Regi verò dixit Epiphanius: Sede, fili, ſuper thronū, nec propter tuum luctum angaris animo. Habeo enim Deum, qui ferat auxilium. Solùm crede Deo benigno & clementi, & videbis citò Dei gratiam. Nè aberres à ſcopo eorum, quæ dicuntur,& videbis filiam tuam ſanam in medio. Peſſimus enim dæmon fugatus à loco ſuo, venit ad filiam. Si Deo credideris, fugabis eum à tua filia. Time crucifixum,& videbis eum expulſum. Duc eam ad nos in medium, & videbis gratiam benigni & clementis Dei. Cùm autem in medium veniſſet Regis filia, dixit Epiphanius filiolæ: Eſto ſapiens ac modeſta,& adorato tuum patrem. Lupus enim tuì nō dominabitur ampliùs. Hæc cùm dixiſſet Epiphanius,& eam ter ſignâſſet, dixit ſpiritui, qui eam affligebat. Cucurriſti, ſceleſte, ad filiam Regis: Fuge ab ea in loca, ad quæ nō patet aditus. Et ſtatìm ad ea receſſit. Cùm autem vidiſſet Epiphanius Regem in magna ecſtaſi, dixit ei vultu ſubridens: Lætare, Rex: de tua filia fugit lupus in loca inhabitabilia. Vade, filia, in tuam aulam,& attende deincèps tuo corpori: neq; malignus tibi appropinquabit ampliùs. Cùm hæc autem audijſſet filia regis ab Epiphanio, iuit in aulam. Tunc Rex inclinauit collum Epiphanio. Cùm vidiſſent verò omnes Regem, ipſi quoq; ſe in terram inclinant, dicentes Epiphanio: O plurima exornate gratia, mane prompto & alacri animo apud Regem. Eſto pater eius potentiæ, & eris nobiſcum perpetuò: Vexauit dæmon regiam: huc veniſti, eum fugâſti.

Sancti patres ſoliti erāt ſignare malè habētes ſigno Crucis.

Vnus autem ex eis primus ex Magis, dìxit ei benignè & amanter: O beate Epiphani, Mage deſiderate: Veniſti huc, vt nos afficeres beneficiō. Mane hìc, doce nos: Oēs Magi tibi obedient. Cùm hæc autem audijſſet Epiphanius, dixit Mago inſipienti: O Mage inimice veritatis, diſce non loqui verba inſolentia. Ori tuo immitte repagulū, & non loquētis aſſiduè. Noli exiſtimare ſeruum Dei eſſe magum iniuſtitiæ. Hęc cùm dixiſſet Epiphanius, ſtatìm ille manſit in loco mutus & immobilis. Hæc autem cùm Rex vidiſſet,& turba, quę eum circūſtabat, omnes metu oppreſſi, ceciderūt in terrā.

Cùm eos autem vidiſſet cadentes Epiphanius, manu ad Regem extēſa, dixit ei benignè: Surge, ſis bono & tranquillo animo,& eris ſanus in tuo cubiculo. Hoc dicto ab Epiphanio, ſurrexerunt omnes ſupra pedes. Dixit autem Epiphanius Mago: Vide quid videas,& quid audias,& attendes veritati. Nè mihi attendas tanquàm Mago: Sum enim ſeruus crucifixi: loquere,& audi, quomodò eras priùs: Eſto amicus veritatis. Tunc Magus ſe excuſauit, dicens, ſe eſſe lapſum in Epiphanium. Rex autem iuſſit ad ſe aurum afferri & argentum, margaritas & gemmas in cōſpectu omniū,& poni ad pedes Epiphanij, ei dicēs: Accipe hæc, ô Pater,& meî memineris. Cui dixit Epiphanius: Nos omnia contemnimus, vt veritatem teneamus. Nè in his mihi exhibeas moleſtiam. Chriſtus enim me docuit his non egére. Hæc tu accipe, ſepeli in aula, & erunt mortua perpetuò. Tu ijs ſolùm attēdis,& diſtraheris, cùm iuuari nequeas. Habes vitium in tua cogitatione, vt qui perdas animam per aurum tibi datum à Domino, vt id præbeas egentibus. Eſto iuſtus apud Deum vniuerſorum, nè fortè iudiceris in condemnatione,& cuſtodiaris in tenebris exterioribus,& tunc meorū verborum recorderis. Sed quæ dico modò, accipe,& tunc lætaberis. Nè habeas opùs hoc mundo,& totus mundus tibi ſubijcietur. Noli attendere Magis inconſtantibus, qui tenebricoſa te lege decipiunt. Venit hora prandij, vade alacriter ad menſam. Multa enim verba ſemino, ſed nō es vllius horū particeps. Scio enim tuā cogitationē à mēſa nō abſiſtere. Comede, exple te ſecurè delicijs: es eñ horū omniū redditurus rationem.

Præclara Epiphanij vox.

Rex

Rex autem dixit Epiphanio: Adesdum, Pater, ſimul conſideamus, & cibos comedamus. Is verò dixit ipſi: Vade, ſede in menſa, comede omnia, quæ ſoles. Tantùm te contine ab immoderatione. Nam mihi panis furfuraceus, & parùm ſalis propter imbecillitatem præbebit id, quod eſt vſui corpuſculo. Hæc autẽ cùm dixiſſet Regi Epiphanius, dimiſit Rex omnes ex aula, & nos iuſſit ingredi in cubiculum. Miſit verò ad nos in menſam diuerſa ciborum genera. Auerſatus eſt autem omnia Epiphanius, ſolum tritum panem nobis retinẽs: quo vſi, ſatiati ſumus, gratias agentes Deo vniuerſorum. Poſtridiè autem Imperator acceſſijt Epiphanium; qui modeſtè & compoſitè incedens, venit ad Regem. Ipſe autem Rex de ſede ſurgens, ſceptrum ponit in terra. Epiphanius verò dixit Regi: Accipe regni dignitatem, & ſis grato in Deum animo. Rex dixit: Mane hîc nobiſcũ, Pater, & ſeruabo veſtros ſermones. Epiphanius autem Regi: Si meos, ô Rex, ſermones ſeruaueris, tuî meminero vbicunquè fuero. Manſimus autem decem dies in aula Regis. Quibus elapſis, Regi dixit Epiphanius: Curſu curram in meam patriam. Quæro enim omnes, qui illic ſunt. Tu ſede in throno tuo, nihil excitãs aduersùs Romanos. Si enim ſis inimicus Romanis, eris inimicus Crucifixo. Quòd ſi fueris inimicus Crucifixi, malè peribis à tuis aduerſarijs. Hæc cùm Regi dixiſſet Epiphanius, ibat Rex cum ſua caterua, nos primus deducẽs in noſtram regionem.

De adoleſcente mortuo.

Cùm egreſſi autem eſſemus ex aula, eccè erat adoleſcens mortuus in grabbato, qui erat filius vnius ex proceribus. Eum verò ferebant ad canes, vt proijcerent exedendum. Dixit autem Epiphanius ijs, qui ferebant mortuum: Quò itis ad eum ſepeliendũ? Dicunt Epiphanio: Qui vita exceſſit, vorabitur à canibus. Epiphanius autem tenens grabbatum, dixit eis: O filij, humì deponite. Videamus nos quoq; mortuum. Hic verò puer necatus fuerat arte magica à quodam malefico. Mos eſt autem apud Perſas, vt qui ſunt mortui, deuorentur à canibus. Cùm ij ergò protinùs grabbatum depoſuiſſent, Regi dixit Epiphanius: O Rex, qui regis malos & iniquos hoĩes, oportebat hunc, qui è vita exceſſit, in terra ſepeliri, vt qui cælitùs tuba canet, eum hinc poſſit traducere ad ipſum adorandum. Es autem Rex adeò improborũ & ſceleratorum hominum, vt vel ante tempus ſibi mortem afferant. Hic, quem vides mortuum, vita exceſſit necatus à malefico. Sed Deus meus, qui fuit extenſus ſupra lignum, eum excitabit coram omnibus. Cùm hæc autem dixiſſet Epiphanius, manibus ſuis tenẽs mortuum, benigno & clementi Deo clamauit: Fili Dei, qui quatriduanum Lazarum ſuſcitâſti, hunc quoq; ſuſcita adoleſcentem. Cumq́; ſuum accepiſſet indumentũ Epiphanius, eo induit mortuũ. Mos eſt enim Perſis, mortuos nudos educere. Statimq́; ſurrexit adoleſcens, & amplexus eſt Epiphanium. Dixit autem Epiphanius adoleſcẽti: Vade fili in domum tuam, & fer veſtes conſuetas, & refer ad me meum indumentum. Poſtquàm autem vidit Rex miraculum, quod factum eſt ab Epiphanio, exiſtimauit eum eſſe deũ. Cui dixit Epiphanius: Noli, noli hæc de me exiſtimare, qui ſum homo obnoxius ijſdem perturbationibus, & ſimiliter patibilis. Deus meus, cui credo, hæc præbet ſuis famulis. Cùm hæc autẽ & his plura dixiſſet Epiphanius, dicit Regi: Reuertere fili in aulam. Nos enim imus in patriam. Rex autem dixit Epiphanio: Quot vis ſatellites tecum mittam, qui te cuſtodiãt? Dixit ei Epiphanius: Habeo Regem Deum, qui eſt in cælis, qui me cuſtodit, & ſatellites habeo ſanctos eius Angelos. Tunc Rex Epiphanium amplexus, dixit voce magna: Vade in pace, Epiphani, gloria Romanorum. Fac autem, vt noſtrî quoquè memineris, qui ſumus in Perſide. Recedentes verò à Perſide, vénimus in Phœniciam: & cùm partem Phœniciæ tranſijſſemus, vénimus in Spanydrion. Inuénimus autem cellam, vt erat priùs. Et cùm illic fuiſſemus tres dies, non erat aqua ad bibendum.

Vide morẽ barbarum.

Epiphanius excitat mortuum.

De aquæ penuria.

Stans autem Epiphanius adſpiciendo ad Orientem, orauit Deum, qui eſt in cælis, dicens: O tu, qui petram præruptam impreſſiſti, & ex ea aquam ſcaturire feciſti, & populum, qui deficiebat, aqua potâſti, hanc quoquè terram imprime, & fac, vt aqua ex ea ſcaturiat propter fidelium hominum habitationem. Cùm hæc dixiſſet Epiphanius, bonus quidam odor fuit in illo loco. Cumque ſe rurſùs ter ſuper terram incli-

Exod. 17. Num. 10.

inclinâſſet,& orâſſet Epiphanius, accepto ligone turbauit terrã, & ecce parũ aquæ ſcaturijt. Deindè cùm rursùs turbâſſet, vberibus fluuij aquis noſtra abundauit habitatio. Eramus aũt in eo loco quietem agentes, ipſe & ego. Deus verò, qui producit fœnũ iumentis,& herbam ſeruituti hominũ, irrigante aqua totam illam terrã, iuſſu eius, q ſemper curam gerit humani generis, produxit è terra multitudinẽ olerũ, quibus nos frueremur & aleremur. Cùm quædam autẽ fera ad ea venirent animalia, & virorem omnem earum tollerent, Epiphanius ſtetit ſupra olera, & diſſeruit cum feris tanq̃ cum hominibus, dicens: Nolite mihi exhibere moleſtiam: Sum enim homo peccator & pauper. Propter multitudinẽ autẽ meorum peccatorum ſum lugens in hoc loco, ſi fortè mihi Deus mea peccata cõdonet. Ipſe, qui hoc mihi olerũ prębuit ſolatium ad alimentum, vobis pręcipit, nè ampliùs veniatis in hũc locum, nec meas herbas lædatis. Agreſtes autẽ feræ cùm hæc audijſſent ab Epiphanio, protinùs receſſerunt, & ex illo die non appropinquârunt ampliùs loco noſtro. Audiêrunt verò Saraceni, q cellam nobis extruxerant, veniſſe Epiphanium ex Perſide, & acceſſerunt, vt benedictionẽ ab eo acciperent. Aedificauerunt autẽ nobis tres alias domos, quippe qui nobiſcum verſati ſunt quatuor menſes, & receſſerunt in ſua loca. Auditũ eſt autem in tota Phœnicia, Epiphanium habitare in Spanydrio. Congregati ſunt itaque alij quoquè fratres in monaſterio. Eramus verò omnes numero quinquaginta.

Pſal.146.

Feræ obediunt ei.

De malignis ſpiritibus, qui abiêrunt.

Quodam autẽ die iuit Epiphanius in monaſterium magni Hilarionis ad viſendos fratres, & ego ſum cum eo profectus. Exceperuntq; nos fratres cum magno gaudio & nos multos dies retinuerũt. Diabolus autẽ, qui ab initio eſt Dei ſeruorum aduerſarius, accepit habitũ Epiphanij, & venit in monaſteriũ, quod vocatur Spanydrion. Cui factus obuiàm frater ex ijs, qui erant paulo negligentiores, cucurrit ad eũ adorandum: neq; poterat ferri à fratribus. Dixit autẽ Epiphanius magno Hilarioni: Pater, lupus ingreſſus eſt monaſterium, & turbauit fratres. Cùm hęc autẽ dixiſſet Epiphanius, & oẽs eſſet amplexus, viam inijmus. Nobis verò ingreſſis monaſterium, dęmonẽ immundũ vnus habuit. Duo aũt rogabãt pro eo, q habebat immundũ ſpiritũ, dicentes: Fer opem fratri noſtro. Tunc Epiphanius dixit eis: Accipite, filij, veſtrum amicum, & ite in pace. In nomine enim Ieſu Chriſti nihil eſt in eo mali. Cùm ipſi autem credidiſſent ei, quod dixerat Epiphanius, abijt homo ſanus in locum ſuum.

Expellit dæmonem.

De fera extincta, & Philoſopho conuerſo.

Cùm eſſet autem aliquandò leo in ſolitudine ad ſexaginta lapides à noſtro monaſterio, latebat in ſylua, & occidebat multos ex ijs, qui prætiribant. Eratque hic locus aptus viatoribus. Coacti omnes, qui ſolebant per illum locum ingredi, venerunt ad Epiphanium in monaſterium, dicentes ei de animali, & de eius ſæuitia, & quòd locus euaſerit inhabitabilis, & quòd nemo per eum poſſit tranſire propter metum leonis, & quòd cùm ipſe multos homines perdiderit, reliqui perterriti, nõ audent ampliùs per locum tranſire. Qui cùm de leonis inſolentia audijſſet, dixit omnibus, qui aderant: Eamus in nomine Domini, & videamus leonem. Me autem accepto, Epiphanius quidẽ profectus eſt cum hominibus. Et cùm veniſſemus ad locum, incidit magnus timor in omnes, qui erãt nobiſcum. Eis autem dixit Epiphanius: Vbì eſt, ô filij, leonis habitatio? Cumque locum oſtendiſſent, iuit primus Epiphanius ad locum. Et cùm leo nondùm videretur, dixit magna voce Epiphanius: Vbì eſt leonis habitaculum? Leo verò exijt è ſylua, vt iret obuiàm Epiphanio. Is autẽ cùm vidiſſet Epiphanium, ſtatim in terram cecidit, & manſit mortuus. Cadaueri verò appropinquauit Epiphanius: ſed reliqui omnes effugerunt, magno metu affecti. Epiphanius autẽ magna voce dixit eis: Venite ſecurè, filij, & videbitis cadauer feræ. Si itaq; fidem habueritis in Saluatorem Chriſtum, ſic cadent omnes veſtri inſidiatores. Cùm nos autem omnes accepiſſent homines, reſtituerunt monaſterio: Ipſique benedictionẽ aſſecuti ab Epiphanio, ingreſſi ſunt viam ſuam.

Leo crudelis eo conſpecto moritur.

Gloria autem inſignis fuit locus, qui priùs vocabatur Spanydrion, propter Epiphaniũ. Fuit enim aliquandò locus inuius, & inhabitabilis, & aquæ carẽs. Quãobrèm cognominatus quoq; fuit Spanydrion, eò quòd aquam nõ haberet. Effectus eſt autẽ Paradiſus, in quo erant bona omnia: In eoq; abundabant aquæ, & eſculenta diuerſi generis.

generis. Cum ijs ergò omnibus, quibus à Deo dignus fuit habitus Epiphanius, hoc quoq; magnum & admirabile donum ei Deus eſt largitus, quòd cum omni veritate diuinas interpretaretur ſcripturas. Diuinos enim libros ſumens, & legens fratribus, eorū vim quoq; declarabat. Cùm autem Epiphanius magnus orator & Philoſophus, qui habitabat Edeſſæ, audijſſet Epiphanium eſſe eruditum, deſiderauit eum cōueni re. Cum autem in monaſterium acceſſiſſet Epiphanius, ſtabat multitudo fratrum, & Deo mittebat hymnodiam. Erat verò Epiphanius quoq; preces per ſe peragēs. Porrò autem cùm eas perfeciſſent, viſus eſt fratribus Epiphanius. Stabat itaq; Philoſophus, & attendebat multitudinem, & neminem ſalutabat. Poſtquàm autē vidit Epiphanium, eum agnouit: & currens, eum adorauit. Dixit autem Philoſopho Epiphanius: Quid tu, q es magnus orator & Philoſophus, & habitas Edeſſæ, acceſſiſti ad minimum & peccatorem Epiphanium? Prætereà miror, quòd Philoſophus véneris ad hominem planè rudem: & maximè propter quamnam cauſam, ô Philoſophe? Philoſophus autē: Nè hoc mireris, inquit, ô magiſter deſiderate. Dicebat enim Dionyſius Halicarnaſius: Si perſonæ cum perſonis collatæ conſiderentur, poſſunt pulchriores apparēre. Boni cum malis confuſi, in vno ligno extendentur. Nullus enim homo vnam ferens tunicam, ità cuſtodit corpus, vt non laceretur. Plurima nanque congreſſio plurimos præbet ſermones. Vbì autem ſunt plurimi ſermones, eſt magna diuerſarum rerum experientia. Hæc cum dixiſſet Philoſophus, & plura alia, tacuit.

Epiphanius Philoſoph. venit ad S. Epiphanium.

Accipiens autem Epiphanius primum librum de mundi creatione, interpretatus eſt ad verbum Philoſopho. Ille verò alijs quidem aſſentiebatur, contra alia autē dicebat. Manſerunt itaq; tres dies inter ſe diſſerentes. Quæ ab ipſis verò dicebātur, nequaquam inter ſe cōueniebant. Cùm vidiſſet autē Philoſophus, quomodò vitam agebat Epiphanius, eum valdè dilexit, & quarto die dicit ei: Magiſter, pulchra eſt huiuſ loci habitatio. Volo; ſi iubes, hîc habitare. Is verò dixit ipſi: Hoc ſitum eſt in libero vniuſcuiuſq; arbitrio. Philoſophus aūt: Quinetiā libros meos, inquit, huc fero. Dicit Epiphanius: Si quid tibi veniat in mentē, æquum & beneuolum habebis Epiphanium. Dicit aūt Philoſophus: Omninò ibit Caliſtus ad meos libros. Dixit Epiphanius: Agè vade eamus cum Caliſto. Dicit aūt Philoſophus: Res omēs dicam Caliſto, nec ex hoc loco exibo. Erat vero hic Caliſtus Aetij magni Romæ præfecti filius. Is cùm maligniſſimum haberet ſpiritum, vidit Epiphanium dicentem ei in viſione: Vis, Caliſte, expellam à te ſpiritum? Dixit Caliſtus: Et quis tu es, domine mi, quod poſſis eum expellere? Dixit aūt Epiphanius Caliſto: Ego ſum, inquit, Epiphanius Phœnicopalæſtinus, qui in Spanydrio habito in monaſterio. Si ergò, inquit, malū à te ſpiritum expulero, venies ad me, & habitabis mecum in Spanydrio? Dixit Caliſtus ad Epiphanium: Domine, expelle à me immundū ſpiritum, & habitabo tecum. Tunc dixit Epiphanius Caliſto: Vide ne feceris aliter: rursùs enim tibi adhęrebit. Excitatus autem Caliſtus, narrauit omnia patri ſuo Præfecto. Ab illo ergò die nō eſt ampliùs afflictus Caliſtus ab immūdo ſpiritu. Poſt tēpus aūt triū mēſium dixit Caliſtus Aetio patri ſuo: Pater, volo ire in regionē Phœnicum, & quęrere Epiphaniū, & habitare cum ipſo in Spanydrio. Statim pater eius, datis ei multis pecunijs, miſit eum cum pręſidio. Cumq; veniſſet in Phœniciam, & inquiſiuiſſet, venit ad Epiphanium, & ei expoſuit omnia, & habitauit nobiſcum. Miſit ergò Philoſophus Caliſtū, iuſſu Epiphanij, cum duobus pueris, & tribus camelis Edeſſam ad libros adducendos. Cumque veniſſet Edeſſam, accepit libros Philoſophi, & impoſuit camelis, & venit in monaſterium.

Caliſtus, Præfecti Vrbis filius, monachus Epiphanij.

Quotidiè ergò Epiphanius & Philoſophus plurimùm inter ſe cōtendebant. Dixit autem Epiphanius Philoſopho: Dicit Daniel, ô Philoſophe: Iudicium ſedit, & libri aperti ſunt. Agedum profer tuos libros, & ego meos, quos mihi Deus dedit, ſedeamusq; & diſſeramus inter nos. Poſuit autem Epiphanius à dextris ſcripturas diuinitùs inſpiratas, & alius Epiphanius libros ſuos à ſiniſtris. Cùm ij autem cœpiſſent ab initio mundi creationis, Epiphanius quidē à Geneſi, id eſt ab ortu, quem conſcripſit Moyſes: Philoſophus autē ab eodē ortu, quem conſcripſit Heſiodus, ad verbū duos libros exponentes, inter ſe contendebant. Erat autem lux lux, & tenebræ tenebræ. Moſes enim ſcripſit, Deo opem ferēte: Heſiodus autē ex Deo quidem vitam habuit, errorē verò à demonibus. Toto autē anno manſit Epiphanius differēs cum Philoſopho. Aliquando verò hoīes numero ſexaginta ferūt Agricœtū quendā adoleſcentem,

Dan. 7.

tem,qui vexabatur ab immundo ſpiritu. Quem cùm non poſſent ſexaginta illi ſuperare,eum alligârunt catenis,& tulerunt ad Epiphanium. Dixit autem Epiphanius Philoſopho:Agè Philoſophe,qui contendis cum peccatore Epiphanio: inuoca tuorum deorum multitudinem,vt expellant ſpiritum ab adoleſcente. Ille verò exiſtimabat Epiphanium ſuperatum,& qui non haberet quod diceret. Cùm hoc autẽ cognouiſſet Epiphanius,iterùm dixit ei:Quid dicis,ô pater Philoſophe,de adoleſcẽte? Aut cura ægrotantem,& ego in tuis dijs habebo fidẽ: aut Deus expellet immũdum ſpiritum ab adoleſcente,& credes in Crucifixum. In his autẽ omnibus non credidit Philoſophus Epiphanio,ſed exiſtimauit eum eſſe ridiculũ. Surgẽs verò Epiphanius, & tenens adoleſcentem,dixit ei:Tibi dico,adoleſcens, vis expellam catenas ferreas?

Cùm autem audijſſet Philoſophus, ſtatìm cucurrit in cellam,& vecte foribus adhibito ſe munijt,dicens,& ſuſpicando ità apùd ſe conſiderans: Bonus hic ſenex, vt rudis & indoctus,vult amentem ſoluere,& niſì nos vt prudẽtes, caſum effugiamus, ab execrando illo malè ſumus paſſuri. Cùm autem Epiphanius ferreis catenis leuaſſet adoleſcentem,& eum ter ſignâſſet,dixit immundo ſpiritui: Præcipit tibi Epiphanius peccator ſeruus Domini in nomine Ieſu Chriſti crucifixi filij Dei, egredere ex homine,& nè ampliùs in ipſum ingrediaris. Et egreſſus eſt ſtatìm immũdus ſpiritus. Eratq; adoleſcens valdè quietus & compoſitus. Cùm autem eſſe pacem vidiſſet Philoſophus,leuauit repagulum,& è cella proſilijt ad adorandum Epiphanium, ſic dicens: O,inquit,qui geſtas coronam, Epiphani: Credo,& credidi ijs, quæ dicũtur per ea,quæ fiunt. Volant enim verba ſine fructu,opera autem cernuntur habere fructum. Volo ego quoq; eſſe ex ijs,qui ſeruiunt Crucifixo. Philoſopho verò dixit Epiphanius: Quid hoc miraris,ô Philoſophe,tanquàm id nos fecerimus? Nequaquàm: ſed est Dei filius,qui hæc præclara facit per eos,qui ipſi credunt. Cum hæc & his plura Philoſopho dixiſſet Epiphanius,rogauit eum Philoſophus, vt daret ei id, quod eſt in Christo,ſignaculum. Ipſum ergò & me accepit Epiphanius, & iuimus ad magnum Hilarionem, qui eum baptizauit: egimuſque viginti dies in monaſterio magni Hilarionis,quem rogauit Epiphanius,vt cum Epiphanio Philoſopho mitteret ex fratribus vnum Eleutheropolim,vt eum Epiſcopus faceret presbyterum. Quod etiam fecit. Et rurſus iuimus Spanydrion. Epiphanius autem cum omnes aduocâſſet fratres,ſic eis dixit: Hic,qui ſibi aliquandò videbatur eſſe aliquid, cùm nihil eſſet, dicebat ſe eſſe Philoſophum:nunc autem Dei gratia verus eſt factus Philoſophus. Ipſeq; à Deo gratiam eſt conſecutus,& præerat toti choro.

Dæmonem ab adoleſcẽte cogit exire Epiphanius,& Philoſophus credit.

De fuga in Aegyptum.

Ingredientes autem multi monaſterium,nõ ſinebant quieſcere Epiphaniũ. Cum itaq; in animo haberet locum relinquere,proficiſci vero in partes Aegypti,dixit mihi: Sequeriſne me,fili? Ego verò dixi ei: Sequar te,quocunquè iẽris, Pater. Cùm illes autem fratres aduocâſſet,& eis vale dixiſſet,dixit: Vado,ô filij,ad videndum fratres, qui ſunt in monaſterio magni Hilarionis. Cùm ij autem intellexiſſent eum velle recedere propter magnam moleſtiam eorum,qui accedebant,omnes cadentes in faciem,cum fletu & planctu eum rogabant,nè exiret. Epiphanius verò ipſe quoq; magna ductus miſericordia,perſuaſit eis,dicens ſe non eſſe ampliùs receſſurum. Cùm decem autem dies præterijſſent,accepit me noctù,egreſſique ſumus, & iuimus Hieroſolyma,noſtramque vitam adornauimus,nempe venerãdam Domini crucem. Fuimusque in ciuitate,loca obeuntes & orantes,decem dies. Cumq; nos egrederemur è ciuitate,vt veniremus Ioppen,& nauigaremus in Aegyptum,occurrit nobis quædam mulier inſana,vt quæ vexaretur à ſpiritu immundo. Ipſa autem cum Epiphanij accepiſſet diploidem, eam dilacerauit,& ex ea exijt immundus ſpiritus. Quæ procedens ad pedes Epiphanij,eum rogabat,dicens: Ignoſcas mihi, Pater,& nè ſuccenſeas. Is autem dixit ei: Vade ſana in domum tuam. Ruptus enim eſt,qui te ruperat. Et iuit mulier in pace. Et cùm nos deſcendiſſemus in Ioppen, inuenimus nauem paratam, quæ volebat ire Alexandriam. Cumque nauigâſſemus ab Ioppe, poſt tres dies ingreſſi ſumus Alexandriam. Nobis autem naue egreſſis,& ingredientibus ciuitatem, occurrit quidam Iudæus nomine Aquila,legiſperitus ac magiſter. Cœpit verò Epiphanius quoque cum eo de lege diſſerere. Toto ergò illo die plurimum contenderunt. Ruſuſque die ſequenti cùm veniſſent ad congreſſionem, diu diſſeruerunt.

Vide priſcorũ Chriſtianorum deuotionẽ.

Gre-

Credensq; Aquila interpretationi Epiphanij,deſiderauit fieri Chriſtianus. Epiphanius autem deduxit eum ad Athanaſium Epiſcopũ,& nos egreſſi ſumus Alexandria. Cum iremus autem nos in partes ſuperioris Thebaidis, occurrit nobis quidã monachus,diſcipulus magni Antonij,nomine Paphnutius. (Athanaſius Alexandriæ Epiſc.) Cui dixit Epiphanius: Benedic nobis,Pater.Dixit autem Paphnutius:Benedicti vos à Domino. Cumq; orationem feciſſet Paphnutius,nos inuicèm ſalutauimus,& nos in eo loco parùm refrigerauimus.Epiphanius verò interrogauit Paphnutium de omnibus,quę fecit magnus Antonius,ipſeq; ei narrauit omnia. Dixit autem Epiphanius Paphnutio: Volo habitare in eo loco,q dicitur Nitria. Paphnutius verò dixit Epiphanio: Vade ſanus,fruere patribus,& collige fœnum æſtiuum,& vade in inſulam Cypriorum,& ale oues ad veſtimenta,& honora puellos,vt tibi ſint agni.Hæc autem cùm dixiſſet Paphnutius, facta rurſus oratione,& nos mutuò complexi,iniuimus ſinguli ſuum iter.

De malo doctore Hierace.

In locis autem,quæ ſunt circa Leontopolim, erat vir quidam , qui apud aliquot æſtimabatur bonus,& Dei habere præſcientiam:vocabatur verò nomine,Hierax. De eo in Palæſtina audiuit Epiphanius,& eum deſiderauit videre. Similiter Hierax quoq; audiuit de Epiphanio. (Hieracis errores.) Erat autem eius domus ad vnum lapidem extra Leontopolim.Is docebat hanc carnem non reſurgere,ſed pro ea aliam,& hanc in terram diſſolui. (Gene. 3.) Scriptum eſt enim,inquit, Terra es,& in terrã reuerteris.Rurſusq; dicebat, infantes non futuros perfectos in futuro ſeculo.Ingreſſis autem nobis in eius monaſterium inuenimus magnam multitudinẽ,quæ ab eo docebatur. Etenim à cibo quoq; & potu abſtinebat.Neq; enim oleum ſumpſit,nec vinum bibit,ex quo mundo renũciauit.Poſtquàm ergò vidit Epiphaniũ,rogauit cuiaſnam eſſet. Cumq; ſciuiſſet eum eſſe Palæſtinum,nomen quoq; rogauit. Cum autem didiciſſet eum vocari Epiphanium,fuit valde anxius.In Aegypto enim dicebatur Epiphanius eſſe vir doctus, & habere prophetiam.Poſtquàm verò rogauit Epiphanium,cuiaſnam ſit,& qui vocetur, turbam rurſus docebat.Cùm autem veniſſet ad exponendum de reſurrectione, de carne dixit,eam non reſurgere.Quibus auditis,ægre ferens Epiphanius, dixit Hieraki:Dei vim committe repagulum,& diſce ſpem noſtram non blaſphemare.Quod cùm dixiſſet Epiphanius,manſit Hierax in loco mutus & immobilis. (Priuatur linguæ officio.) Cum verò omnes, qui ab illo docebatur,vidiſſent miraculũ,quod in ipſum fecit Epiphanius, obſtupuerunt.E diuinis autẽ ſcripturis accipiẽs Epiphanius,cœpit oẽs docere de reſurrectione.Præteriit igitur aliquot horarũ ſpatiũ,& mutus permanebat Hierax. Poſt hæc aũt dixit ei Epiphanius:Loquere verũ ſermonẽ,& audi firmam ac ſtabilẽ fidẽ. Tunc ſe excuſauit Hierax,dicens ſe eſſe lapſum:pœnitere autem proteruæ illius ſententię. (Agnoſcit errorẽ ſuũ.)

De Iohanne,qui erat in Thebaide.

Diſcedentes verò Leontopoli,iuimus in ſuperiorem Thebaidem.Erat autem illic vir iuſtus,Iohannes nomine.Et cùm ad eum ingreſſi eſſemus,nos benignè accepit.Fuerunt autem quidam ex ijs,qui in illis locis habitabant,qui ei quendam alligatum adduxerunt,vt maneret.Is verò vexabatur ab immũdo ſpiritu. Poſtquàm autem vidit Epiphanium,dixit ei magna voce: Cur huc acceſſiſti, Epiphani Dei ſerue? Manſitq; ab hora ſexta vſq; ad nonam ſic clamans,& repentè rupto vinculo, cucurrit ad Epiphanium.Præhenſis autem pedibus Epiphanij,clamabat,dicẽs: Libera me, rogo per Deum,quem colis.Dixerat verò Epiphanius immũdo ſpiritui,vt exiret ab homine,ita vt non cognoſceret Iohannes Epiphanium. Dixit autem Epiphanius adoleſcenti: Homo ſurge:Quid mihi exhibes moleſtiam? Statim autem ſanus ſurrexit adoleſcens,cùm immundus exiiſſet ſpiritus. (Epiphanius curat dæmoniacũ.) Tres verò dies manſimus apud Iohannem,virum admirabilem & vita,quæ ex virtute agebatur,ornatum.Illinc autem recedentes,venimus ad Babilia,& ſeptem annos illic tranſegimus,magnamq́ue illic Epiphanio moleſtiam præbuere per congreſſionem.

De Eudæmone Philoſopho.

Aliquando & quidam Philoſophus,nomine Eudæmon,acceſſit ad Epiphanium, & ſermones inter ſe contulère. Epiphanius quidem ex ſcripturis diuinitus inſpiratis, Eudæmon autem per inutilem contentionem diſſerebat cõtra ea, quæ dicebat Epiphanius.Habebatq; Eudęmõ puerũ,cuiuſq; oculus erat clauſus.Dixit aũt Eudæmoni

Epipha-

Epiphanius: Eccè, ô Philoſophe, ſupra omnes eloquentia polles & diuitijs, ſuntque apud te dij complures, Cur pueri ergò curam nō geris, vt eius quoque ſint ſani oculi? De hoc riſit Philoſophus, dicens Epiphanio: Si ſub cęlo eſſet ſolus filius Eudæmonis, qui vnum haberet oculum, iure eſſem de eo ſolicitus. Epiphanius autem dixit Eudæmoni: Quòd ſi ſolus, inquit, eſſet, ô Philoſophe, quidnam agere poſſes ad eum curandum? Nihil aliud, inquit Eudæmon, niſi ratiocinari & dicere, nullum vnquam ſic fuiſſe affectum, vt eſt noſter puer. Dixit Epiphanius Eudæmoni: Ne ea, quæ dicuntur, attēdas perindè àc ridicula. (Deus enim eſt in medio amborum) adduc puerum, qui laborat, & vide gloriam Dei. Hæc cùm dixiſſet Epiphanius, & Eudæmonis puerum manu tenuiſſet, & eius oculum, qui non videbat, ter ſignâſſet, ſtatìm reſpexit.

Signo crucis ſanat cęcum puerum.

Cum autem vidiſſet Eudæmon, quod fecerat Epiphanius, rogauit eum, dicens: Si vobis placet, magiſter, volo ego quoquè fieri Chriſtianus. Epiphanius autem dixit Eudæmoni: Audi, ô Philoſophe, de bono & miſericordi Deo, cui credunt Chriſtiani. Iſraëlem, qui aliquando ſeruiebat Pharaoni Regi Aegypti, liberauit, & eum eripuit, & per mare rubrum eum traduxit, tanquàm per terram aridam, atque per ſolitudinem, & introduxit eum in terram fluentem lacte & melle: cumq; cùm aliquandò non paruiſſet, & Dei fuiſſet immemor, per Prophetam ſic adhortatus eſt, dicens:

Mich. 6.

Popule mi, quid feci tibi, aut quâ in re tibi fui moleſtus? reſponde mihi. Quamobrèm, ô docte Eudæmon, paratus eſt Deus eos, qui bono modo accedunt, excipere: & ſi quis fecerit peccata quàm plurima, illa ei remittentur. Vade ergo, ô erudite Eudæmon, & ingredere ciuitatem, & ne te pudeat accedere ad Epiſcopum. Chriſtus enim amat humilitatem. Quocircà ad nos quoque venit in magna humilitate.

Eudæmon philoſophꝰ credit.

Audiuit autem Eudæmon verba Epiphanij, & ingreſſus eſt in ciuitatem, & procidit ad pedes Epiſcopi, & factus eſt Chriſtianus. Fuitque Epiphanius magni nominis in tota Aegypto. Quærebāt enim Epiſcopi eum tenere, & facere Epiſcopum. Etiam à quodam ducebatur Epiphanius. Id ille animaduertens, dixit mihi: Agedum fili, reuertamur in patriam. Et rurſus in noſtram ſumus profecti regionem, & ingreſſi ſumus in monaſterium magni Hilarionis. Receſſerat autē magnus Hilarion è monaſterio propter magnam, quæ ei exhibebatur, moleſtiam. Cumq; in Cypriorum nauigâſſet regionem, verſabatur in ijs locis, quæ ſunt circa Paphum. Cùm autē fratres vidiſſent Epiphanium, magno ſunt affecti gaudio. Lugebant enim propter magnum Hilarionem. Fuimus vero quadraginta dies in monaſterio. Inde egreſſi fuimus in noſtrum Spanydrion. Cùm autem vidiſſent & Præfectus Edeſſius, & fratres Epiphanium, magnam accepêre lætitiam. Tres verò dies fuimus illic in hoſpitio ego & ipſe. Quarto autem dixit mihi: Fili, accipe cellam, & in ea quietem age: & ſic feci, & quietem agebamus in monaſterio. Hoſpitis autem locum obtinebat Epiphanius.

De fame, quæ erat in Phœnicia.

Cùm verò in regione Phœnicum eſſet fames in illo anno, magna multitudo congregata eſt ad Epiphanium, quæ eum rogabat, dicens: Fer nobis opem, Pater, ne pereamus: & roga Deum, vt det nobis pluuiam ſuper terram, & terra fructus producat. Dixit autem hominibus Epiphanius: Quid mihi, inquit, exhiberis moleſtiam? Sum enim homo peccator. Rurſùs eum rogabant, vt benignum & clementem Deum oraret. Is autem dixit eis: Dixi iam vobis me eſſe peccatorem. Iis magis rogantibus, venit hora nona diei. Dixit autem Epiphanius Præfecto: Permitte, vt menſa apponatur his hominibus, comedantq; & bibant, & lætentur, & rurſus abeant. Appoſuitq; menſam. Et ingreſſus eſt in ſuam cellam. Ipſis autem comedentibus, Sol ſuum emittebat ſplendorem, vt in æſtate: & repentè factæ ſunt tenebræ, fulgura & tonitrua, & magnus imber cecidit in terram. Præ metu vero omnes ceciderunt à menſa. Non fuit autem locus in tota Phœnicia, qui non acceperit benedictionem. Manſitque pluuia tres dies continuos. Accedentes autē viri in domū Epiphanij, rogabant eum, vt ſiſteret pluuiam, quæ cadebat de cœlo. Tunc dixit eis Epiphanius: Quid me eſſe exiſtimatis, ô filij? Nam ego quoquè homo ſum, ſicut vos. Scit autem benefactor, quidnam vobis opus ſit. Vultiſne veſtram viam redire? Illi verò dicunt: Certè pater. Eo autem è cella egreſſo, omnes congregati eum circunſteterunt. Dixit autē rurſus Præfecto: Apponatur eis menſa. Cumq; conſediſſent, ab Epiphanio petebant, vt benediceret.

Impetrata pluuia fuit precibus Epipha.

nediceret. Cùm autẽ dixiſſet Epiphanius, Benedictus Deus, ſtatìm à terra repreſſa eſt pluuia. Vidit verò Epiphanius magnam perturbationem, & rurſùs quæſijt recedere. ſiſtit pluuiam.

De fuga in Cyprum.

Cùm autẽ aliquandò conueniſſent Epiſcopi pro creando Epiſcopo, mentionem fecerunt Epiphanij. Erat enim quidam Monachus in medio Epiſcoporum, vir pius, ætate iuuenis, perfectus in temperantia ac moderatione, nomine Polybius. Is nouerat Epiphanium. Ei autem dixerunt Epiſcopi: Accipe equũ, & vade in monaſterium, & vide, an ſit illic Epiphanius, & currẽs annuncia nobis. Nemini verò dixeris, & nec ipſi quidem Epiphanio. Cùm autem Polybius veniſſet in monaſteriũ, ſalutauit Epiphanium. Cui ille dixit: Cur, fili Polybi, huc veniſti? Dicit Polybius: Ego, Pater, volo concurrere cum veritate. Dixit Epiphanius: Accurriſti, veniſtiq; huc, ô fili Polybi, miſſus à ſanctis ſacerdotibus ad ſpeculandum: noli celare, ô fili, mala res eſt mendacium, dic veritatem. Deus eſt in medio: eſto probus miniſter veritatis. Epiphanius enim venit de loco ad locum, gemens & tremens propter multa ſua peccata. Sed agedùm, Polybi, mane hîc, & remitte iumentum, & ſine ſacerdotes quærere eos, qui digni ſunt locis. Paruit Epiphanio Polybius, & cùm valere iuſſiſſet comitem, remiſit equum ad Epiſcopos. Qui autem ducebat Epiphanium, eum duxit in regionem Cypriorum. Illa ergò nocte accepit me & Polybium, & egreſſi ſumus proficiſcentes Hieroſolyma. Fuimusque illic tres dies. Dixit autem nobis Epiphanius: Agedùm, filij, eamus & accipiamus benedictionem à patre noſtro magno Hilarione. Audio enim eum eſſe in Cypro. Qui autem ducebat, duxit illò Epiphanium.

Cùm verò veniſſemus Cæſaream, inuenimus illic nauem Cypriam, & nauigantes Paphum, peruenimus ad magnum Hilarionem. Fuit autem magna in congreſſu lætitia, & illic manſimus duos dies. Magna verò rurſùs eſt exhibita Hilarioni moleſtia ab ijs, qui ad ipſum accedebant. Cùm autem Papho egredi ſtatuiſſet Epiphanius, dixit Hilarion Epiphanio: Quò vadis, fili? Dixit Epiphanius: Aſcalonem, Gazam & vlteriùs, etiam in ſolitudinem. Dixit ei Hilariõ: Vade Salaminam, ô fili, & illic inuenies locũ ad habitandum. Epiphanius autẽ nolebat audire verba Hilarionis. Rurſùs ergò dixit Hilarion: Oportet te eò ire, & illic habitare. Noli ergò aduersùs verba mea cõtendere, nè fortè in mari venias in periculũ. Valere itaq; iuſſo Hilarione, cùm ad mare deſcendiſſemus, inuenimus duas naues: Vnam, quę tranſmittebat Aſcalonem: alteram verò, quę nauigabat Salaminam. Cùm autem aſſcendiſſemus nauem, quæ erat itura Aſcalonem, fuit in mari magna tempeſtas. Fuitq; nauis in periculo, nè frãgeretur à vi vndarum. Fuimusq; in mari tres dies animo valdè anxio. Quarto autem die ſuperauit nauis fluctus, qui ingruebant, & in Salaminiorum nos egit ciuitatem. Naue verò egreſſi omnes, humì iacebant mortui ob vim fluctuum, magnamque afflictionem & inediam. Manſit autem in eo loco nauis, vt reficeretur. Erat enim à vi vndarum conuulſa. Cumq; tres dies illic fuiſſemus, Dei gratia in priſtinum ſumus ſtatum reſtituti. Rurſusque volebat Epiphanius ex eo nos loco nauigare. Hilarion in Cypro.

De ordinatione eius in Epiſcopum.

Erant autem congregati omnes inſulæ Epiſcopi ad ordinandum eum, qui poſſet paſcere gregem Chriſti. E vita enim humana exceſſerat illius loci Epiſcopus, ciuitatis, inquam, Salaminiorum. Iamq; aliquot dies precabantur, & Deũ orabãt, vt vellet eis reuelare, quiſnam ad hoc futurus eſſet vtilis. Erat ex Epiſcopis quidã vir ſanctus, qui fuerat ordinatus in miſerabili quadam ciuitate, quæ vocabatur Cytria: diſtabat autem Salamina ad quintum lapidem. Eum dicebant fuiſſe quinquaginta annos in Epiſcopatu. Fuerat verò is quoq; dignatus martyrio, & cùm multa paſſus fuiſſet propter Chriſtum, abſolutus fuit in confeſſione filij Dei. Eum dicebant fuiſſe captum cum Gelaſio Epiſcopo ciuitatis Salaminiorum ad hoc, vt eſſent martyres. Erat autẽ ei nomen ab ortu Pappus, qui ipſe quoq; erat cum Epiſcopis. Eum Epiſcopi omnes habebant vt patrem, propter confeſſionem in Chriſto, & propter annos Epiſcopatûs. Porrò is habebat etiam Dei præſcientiam. Ei reuelatum fuerat de Epiphanio, vt ordinaretur Salaminiorũ eccleſiæ Epiſcopus. Erat autem tempus æſtiuũ, quod vuas maturas iam perurebat. Cùm ergò ſtatuiſſet Epiphanius nauigare à ciuitate Salaminiorum, dixit mihi & Polybio: Eamus, filij, in forum, & emamus vuas. Cumq; è naui Pappus Epiſcopus.

r in fo-

in forum abijſſemus,& venditorem cōueniremus,Epiphanius, acceptis duobus botris pulcherrimis,dixit venditori:Quid vis tibi dem pro his duobus botris? Epiphanio autem mos erat non contradicere. Cùm verò venditor dixiſſet precium vuarū, Epiphanius accepit pecuniā,vt ſolueret venditori. Tūc accedit ſanctus Pappus, ſuffultus à duobus Diaconis. Erant autem tres quoq; cum ipſo Epiſcopi. Qui cùm appropinquâſſent Epiphanio,Epiphanius botros habebat in manibus,& eorū preciū. Dixerunt autē quidam ex adſtātibus: Eccè hîc adſunt Epiſcopi. Incipiens autē Pappus,dixit Epiphanio:Dimitte,ô Abba,botros apud venditorē,& ſequere nos in eccleſiam. Recordatus verò verbi diuini, quod dicit,& eloquitur: Lætatus ſum in ijs, qui dixerunt mihi,In domū Domini eamus,ſecutus eſt in eccleſiā. Pappus autē dixit Epiphanio:Fac orationē,ô Pater. Quod dicebat Pappus Epiphanio, vt ſe ſignificaret clericum. Pappo autem dixit Epiphanius:Ignoſce mihi, Pater: Non ſum enim in clero. Dixit Pappus Epiphanio: Vide, ô fili, nè neges coram tot ſanctis patribus, & condemneris,vt qui abſcondit talentum. Dixitque Epiphanius:Non, Pater, nō ſum clericus. Hæc autem cùm dixiſſet Epiphanius, Pappus dedit pacem.

Pſal. 121.

Vnus verò ex Diaconis,capite appræhenſo Epiphanio,cum vi duxit ad Pappum ad altare,adeò vt multi quoq; alij cōuenerint,vt eum ſeruarent ad altare. Eum itaq; ordinat Diaconum:& rursùs dat ei pacem,& ipſum ordinat Presbyterū. Rursùsque fit conſequentia,& eum ordinat Epiſcopum. Poſt dimiſſionem autem ab eccleſia, aſſcendimus in Epiſcopatū. Dixit autem Pappus Epiphanio : Agè fili, adhortare patres,vt fruamur & lætemur tua paternitate. Cùm hoc grauiter ferret Epiphanius,& angeretur animo & fleret,dixit Pappus: Oportebat quidē nos tacere, ô fili Epiphani. Fio autem,cùm tu non quæſiĉris,inſipiens. Nam cùm patres hic eſſent congregati,Dei voluntate mihi dederunt hoc negocium ad ſignificandum Epiſcopum. Idque omnes mihi exhibebant negocium,dicentes mihi peccatori: Ora prompto & alacri animo,& tibi reuelabitur.

Epiphanius ordinatur Epiſcopus.

Reuelatio de Epiphanio.

Cùm ego autem me in hoſpitio incluſiſſem,& de eo Saluatorem rogarem, fulgur in cella reſplenduit:audiui verò vocem dicentem mihi peccatori: Pappe, Pappe, audi. Ego autem di[illegible] timore perterritus: Quid iubet Dominus meus? Dixit mihi benignè: Surge, accipe vnum ex Diaconis,& deſcende in forum. Eccè illic apud venditorem monachus emit vuas,qui duos ſecum habet monachos,& Eliſei caput illius habet effugiem. Eum ordina Epiſcopum. Sed nè ei renuncies,nè fortè effugiat. Eſt autem ei nomen Epiphanius. Factus ſum inſipiens,fili:ipſe me coëgiſti. Vide quid facias,& attende tibiipſi. Ego enim miſſus ſum,& feci quod debui facere. Sum inſons, & poſt hæc omnia videbis. Cùm hæc autem audijſſet Epiphanius, cecidit in faciem, & adorauit Pappum,dicēs: Nè iraſcaris,Pater. Sum enim homo,nec ſufficio implendæ menſuræ ſacerdotij. Cumque omnes adorâſſet, inuitauit eos ad prandiū. Et cùm prandiſſent,iuit vnuſquiſque in ſuam eccleſiam.

De debitore Romano.

Tribus autem poſt diebus vir quidam venerādus,nomine Eugnomon, à quodam clariſſimo illius ciuitatis coniectus fuerat in cuſtodiam pro ſumma cētum nummorum. Nomen eius,qui ipſum coniecerat,erat Draco. Is cùm eſſet Romanus,nullum habebat,qui eum liberaret à cuſtodia. Cùm audijſſet Epiphanius,& iſſet ad Draconem,& eum rogaret,vt Eugnomonē Romanum liberaret à cuſtodia: Vade, Draco inquit,[illegible] in hanc introducte ciuitatē,& affer centū nummos,quos tuus mihi debet amicus,& da mihi eos:& eum recipe. Erat autē hic Draco gentilis, & diues admodùm,ſæuisq; moribus. Epiphanius autē iuit in Epiſcopatū. Erantq; centum nummi repoſiti in Epiſcopatu ad miniſteriū eccleſiæ. Ijs acceptis, iuit Epiphanius,& eos dedit Draconi,& liberauit hoſpitē. Quidam autē Diaconus nomine Charinus (multi in eum teſtimonium ferebant, quòd eſſet inſolens) incitabat oēs clericos aduersùs Epiphanium,dicens: Agitè perſequamur hunc hoſpitem,nè comedat quęcunq; ſunt eccleſiæ,& ſimus nos peccato obnoxij. Erat autem hic Charinus valdè diues,& quęrebat perſequi Epiphanium,vt ipſe ſederet in throno. Surrexeruntq; omnes clerici aduersùs Epiphanium,dicentes hæc verba Charini: Non ſatis eſt, ô Epiphani, quòd huc véneris,cùm non haberes indumentū,& acceperis eccleſiam, ſed etiam tāquàm hoſpes,

Liberat debitorem è carcere.

hoſpes,diſpergis res eccleſiæ?& quis hoc ferre poterit? Aut da centum nummos,aut vade in tuā patriā.Iuit autem Romam Romanus, liberatus ab Epiphanio: & omnibus ſuis venditis,ei attulit pecunias.Quas cùm accepiſſet Epiphanius, diſtribuit ijs, qui opùs habebant.Manſit verò Romanus cum Epiphanio vſq; ad mortem ſuā. Accepit autem Epiphanius alios quoq; centum nummos,& dedit Charino, dicens ei: Accipe centum nummos,quos dedi pro hoſpite.Is verò cētum nummos accepit ab Epiphanio.Omnibus autem accerſitis clericis,Charinus dixit eis:Agitè,accipite cētum nummos,quos diſperſerat Epiphanius:eos enim ab eo exegi. Clerici verò non comprobârunt malum animum Charini,ſed ei dixerunt:Abi,eos redde ei,à quo accepiſti.Ità is eos reddidit Epiphanio.Atque is quidem multa grauia & indigna fecit Epiphanio.Epiphanius autem nunq̃ omninò meminit acceptæ à Charino iniuriæ. Charinus Epiphanij inſectator.

Cùm aliquandò quidem eſſet prandiū in Epiſcopatu,habebat Epiphanius omnes clericos in menſa.Mos autem erat Epiphanio noctè & die habere in manibus ſancta Euangelia,& docere verbum diuinum.Cumq; in menſa doceret prandētes Epiphanius,auis,quæ dicitur coruus,intēsè vocem emiſit.Dixit autem Charinus prandentibus:Quiſnam ex vobis nouit,quid locutus ſit coruus? Verbum autem diuinum exponebat Epiphanius. Eandem vocem rursùs emittit coruus. Dixit autem rursùs Charinus:Quis ex vobis nouit,quid dicat coruus? Epiphanius verò rursùs omnes docebat in prandio. Porrò autem rursùs quoquè tertiam vocem emittit coruus. Dixitq; rursùs Charinus ijs,qui erant in prandio: Dixi vobis, Quiſnam veſtrûm nouit,quid dicat coruus? Dixit quoquè Charinus Epiphanio: Annuncia mihi,& eris omnium meorum dominus.Cui reſpondit Epiphanius:Dixit coruus, te non futurum ampliùs Diaconum.Poſt orationem autem tremor inuaſit Charinum. Nec locutus eſt ampliùs,aut comedit,aut bibit: ſed eum portantes eius pueri, tulerunt in domum ſuam,& poſuerunt in lecto. Manè verò mortuus eſt in lecto ſuo. Habebat autem vxorem fideliſsimam, nec erat ei filius.Ea obtulit omnia Epiphanio: Quam etiam fecit Diaconiſſam eccleſiæ. Laborauerat autem eius manus paralyſi tempore decem annorum.Poſtquàm ergò eam tenuit Epiphanius,vt eam ſignaret,ſtatim cōualuit,& liberata fuit à doloribus.Ab illo ergò die,quo Charino ſermonem locutus eſt Epiphanius,& vnà cum ſermone ipſe accepit ſententiam à Domino,omnes clerici timore & tremore ſubiecti erant Epiphanio. Charini repentina mors.

De Diacono ventilante.

Porrò autem hoc quoquè ſeruabat Epiphanius. Tempore oblationis nunquàm perficiebat oblationem, donèc vidiſſet viſionem. Conſueueratque beatus præfari verba quædam,& ei ſtatim reuelabatur.Cùm itaq; aliquādò ter dixiſſet ſermonem, nulla ei ſe obtulit viſio.Cùm is autem lugeret & oraret, vt ſibi cauſa ſignificaretur, primus obſeruat Diaconū,qui à ſiniſtris tenebat ventilabrum miniſtratoriū. Quem cùm obſeruaret,conſiderat Epiphanius in eius fronte apparére lepram.Nulli autem erat manifeſtum,diaconum eo morbo laborare.Epiphanius itaq; manum extendit, & inſtrumentum leuauit miniſtratorium,ei benignè dicens: Vade,fili,in domum tuam,& nè modò ſumas diuina myſteria.Ipſe autē ſtatim egreſſus eſt,& iuit in domum ſuam.Datq; Epiphanius ventilabrum alij Diacono. Cumq; diuina verba incepiſſet cum metù & lachrymis,vbì perfecit,ſtatim vidit viſionem.Poſt eccleſiæ autē dimiſſiōem,accerſito Diacono,ex eo ſciſcitatur cauſam.Cumq; is diceret,quòd illa nocte dormierat cum vxore:accerſito toto ordine ſacrato,eis benignè dixit Epiphanius: Quicunq;,ô filij,clero digni eſtis habiti,ſoluite calceamenta veſtra, vt non in ijs ingrediamini,& vt colatis virum ſanctum,qui in eccleſia predicat & dicit: Et habentes vxores,tanquàm non habentes. Exhinc ergò non ampliùs ordinabat Epiphanius eos,qui haberent vxorem,ſed viros ſanctos,qui vitam exercebāt monaſticam, & viduos viros probatos.Licebat enim verè videre eccleſiam,tanquàm pulchram ſponſam ornatam ſacerdotio. Idem de Carpo ſcribit Dionyſ. Areopagita 1.Cor. 7. Nota quales voluerit habere Diaconos.

Polybij Epiſcopi de Epiphanio Epiſcopo.

Gloria Deo, qui nobis præbet vt viuamus,& glorificat eos,qui ipſum glorificāt: quemadmodùm dicit verbum diuinum: Glorificantes me, glorificabo: & qui me ſpernit,ſpernetur.Accidit,vt Iohānes ſanctus Pater laboraret morbo,quo etiam eſt 1.Reg.2.

ducã in domum ſuam, & roges Deũ pro filio eius,q eſt mortuus,vt reſurgat. Tũc me accepit Epiphanius,& iuimus in domũ Syneſij. Cumq; domum eſſet ingreſſus Epiphanius,cecidit humì vxor Syneſij,hæc verba dicens Epiphanio: Veniſti huc, qui es magnus medicus Chriſtianorum. videamus artem tuam in filium,& accipiamus curati experientiam:& ſic ad tuum Chriſtum accedamus. Cùm hæc dixiſſet mulier, dixit ei Epiphanius: Si credideris Crucifixo,vidèbis filium tuum ambulantẽ. Dixit autem muliercula: Sed nihil aliud cogito in animo, niſi mentem adhibere Crucifixo. Cùm itaque Epiphanius ad lectum acceſſiſſet, & collum pueri contrectâſſet, & eius ceruicem fricâſſet,dixit ei vultu hilarì: Euſtorgi,Euſtorgi. Is autem protinùs aperuit oculos, & ſedit ſuper lectum: & admiratione perculſi ſunt,qui erãt in domo. Cùm verò vidiſſet mater Euſtorgij id,quod factum fuerat per Epiphanium in puero,accepit tria millia nummûm,& obtulit Epiphanio. Dixit autem ei Epiphanius: Eis ego non vtor,ô mulier ingenua: ſed maritus tuus eos accipiet,& ibit ad domũ eius,qui tuum excitauit filium,& dabit ijs,qui laborant. Sic autẽ fecit Syneſius. Fuitq; illuminatus ipſe,& vxor eius,& filius,quem mortuũ ſuſcitârat Epiphanius. Excitat puerũ mortuũ.

De ordinatione Polybij.

Cùm aliquandò eſſemus in æde,& nullus eſſet alius,dixit mihi Epiphanius: Fili Polybi,quoniam opùs habet eccleſia Presbytero in locum patris noſtri Iohãnis,volo,ô fili,vt ſis in illius ordine. Cùm ego autẽ ea,quæ dicebantur,ægrè ferrẽ, & verbis plurimis recuſarem,venit tempus eccleſiæ,vt diuinũ faceremus officiũ. Ingredientibus verò nobis omnibus cum Epiphanio in eccleſiam,in animo habui aufugere,Presbyteri onus graue eſſe exiſtimans. Quandò autẽ peruenimus ad ſuggeſtum,Epiphanius me manu tenẽs,dixit mihi: Mane in hoc loco vſq; ad tempus. Admirati ſunt, qui hũc ſermonem audiêrunt. Ego certè non potui ampliùs ex eo loco pedẽ leuare: ſed eram veluti ferreis clauis cõfixus. Quandò autẽ fuit completa tota conſequentia, tũc miſit vnum ex Diaconis,& me duxit ad altare, & ordinauit presbyterum. Poſt eccleſiæ verò dimiſſionem,præ metu cecidi in lectum,& valdè in grabbato cõprimebar, donèc Epiphanius ingreſſus eſt,& orauit: & ſtatìm ſurrexi. Vide morẽ calebrãdi officium in eccleſia.

De Iohanne Epiſcopo Hieroſolymitano.

Aliquandò autem venit quidam Diaconus Hieroſolymis,& renunciauit Epiphanio de Iohãne Epiſcopo Hieroſolymitano,quòd eſſet auarus,& includeret pecunias, & non ſuppeditaret indigentibus. Habitauerat autem hic Iohannes in monaſterio magni Hilarionis: quo factũ eſt,vt vnà quoq; cum eo habitârit Epiphanius. Epiphanius itaq; ſcripſit epiſtolam ad Iohãnem de miſericordia in eos,qui indigent. Iohannes autem epiſtolæ nullam habuit rationem. Non ità multo pòſt tempore dixit mihi Epiphanius. Agè fili,eamus Hieruſalẽ,& cùm adorauerimus, reuertemur. Cùm Cypro autem ſoluiſſemus,nauigauimus Cęſaream Philippi, & illinc aſſcẽdimus Hieruſalem. Cumq; ingreſſi eſſemus & orâſſemus, aſſcendimus in Epiſcopatum. Viditque Iohannes Epiphaniũ,& magno fuit affectus gaudio. Iohãni autem dixit Epiphanius: Da mihi,Pater,domum ad manendum. Deditq; nobis domum pulcherrimã. Quotidiè autem vocabat Iohannes Epiphanium ad menſam, ſumptuoſoſq; cibos & potus nobis in menſam ferebat,multumq; argenti commutãdo afferebat in menſam: quo fiebat,vt pauperes non eſſent participes. Aliquandò verò dixit Iohanni Epiphanius: Da mihi,ô Pater Iohannes,argentũ ad vſum meum: Sunt mihi alendi viri Cyprij: eis exhibebo magnificam tui argẽti ſpeciem. Præbe ſeruo tuo, quæ ſunt pulcherrima in domo tua ad tuam gloriã, & de tuis factis gloriabor, vt qui ſim perpetuò monſtrandus digito. Memineris tantùm eorum,quæ dantur: & quod oportet, poſteà tibi reddetur. Iohannes autẽ produxit multum argenti in conſpectũ Epiphanij. Qui dixit ei: Habéſne aliquid aliud argenti repoſitum,ô Pater? Dixit autẽ Iohannes Epiphanio: Hoc vtiq; ad tuũ vſum tibi ſufficiet, ô Pater. Dixitq; Iohãni Epiphanius: Adduc illud quoq;, Pater, vt magnificè accipiãtur. Cùm is autẽ aliud quoq; attuliſſet, dixit Iohãni Epiphanius: Da mihi,quæ ingenuis pulchram præbent ſpeciem. Dixit ei Iohãnes: Accipe quæcunq; ſunt tuis hominibus delectationi,& eis vtere in prandio. Vide quam veneratione ſanctis locis patres ſancti adhibebant.

Accepit itaq; Epiphanius argenti pondus circitèr librarum mille quingentarũ, &

iuimus in domum, quæ data nóbis fuerat à Iohanne ad manendum. Erat autem quidam argentarius, nomine Aſterius. Is Roma venerat Hieruſalem negocij obeundi gratia. Eum cùm acceſsiuiſſet Epiphanius, & ei oſtendiſſet argentum, cum eo côuénit, & pactum iniuit, vendiditq́;, auro ab eo accepto, quod nocte & die diſtribuit egẽtibus, Interiectis autem aliquot diebus, dixit Iohannes Epiphanio: Redde mihi meũ argentum, quod tibi ad vſum commodaui. Dixit Iohanni Epiphanius: Patientiam in me habe, ô Pater. Sunt enim adhuc, quos alam, & omnia reddam. Cùm ergò dies aliquot rursùs interceſſiſſent, dixit Iohannes Epiphanio, cùm eſſemus in tẽplo, vbi repoſitum eſt lignum ſalutare: Iam dixi tibi, Redde mihi argentum, quod tibi accommodaui. Epiphanius autem leniter & placidè dixit Iohanni: Dixi tibi, Pater, me eſſe redditurum. Iohannes verò ira plenus, appræhendit & tenuit diploidem Epiphanij, ipſum in ea conſtringens, eique dixit: Non exibis, non ſedebis, non ages in pace, donec reddideris argentum, impoſtor Epiphani: Da argentum, quod à me accepiſti cõmodatò: eccleſiæ redde, quæ ſunt eccleſiæ. Epiphanius verò poſt hæc omnia conturbatus non fuit: ſed erat idem in eo ſtatus. Manſit autem Iohannes ſpatio duarũ horarum tenens & iniuria afficiens Epiphanium. Quotquot verò aderant, triſtitia ſunt affecti, eó quòd adeſſent, & audirent aſpera verba Iohannis. Epiphanius autem nihil commotus, expuit in eius faciem, & ſtatim fuit excæcatus: cecíditque metus ſuper omes, qui aderant. Iohãnes verò pronus cecidit ad pedes Epiphanij, orans, vt viſum reciperet. Eo autem dicente: Vade, & crucem adora venerandam, eaque id tibi præbebit, perſeuerabat ipſe rogans Epiphanium. Epiphanius verò cùm eum docuiſſet, manum ei impoſuit, & apertus fuit dexter eius oculus. Orauit autem Iohannes etiã pro ſiniſtro. Dixitque Epiphanius Iohanni: Nõ eſt meum, ô fili. Deus enim occluſit, Deus aperuit: Fecit, vt voluït, vt ſimus modeſti. Iohannes autem caſtigatus & conuictus à viro iuſto, fuit ſanctus in omnibus.

De duobus illuſoribus.

Nobis verò aliquandò exeuntibus è ciuitate, vt nauigaremus in Cyprum, erant duo illuſores in eo loco. Cùm autem per locum tranſiret Epiphanius, ei dixit vnus ex duobus: Sancte pater, viſe mortuum, & ſuper eum iniјce tegumentum. Cùm hæc ergò audijſſet Epiphanius, ſtetit ad Orientem, pro mortuo offerens orationẽ. Cũq́; ſe ſuo exuiſſet indumento, proiecit ad induendum mortuum. Iter autem faciente Epiphanio, is qui ea verba dixerat, dixit ei, qui ſe mortuum ſimulabat: Surge, præterijt vir rudis & indoctus. Cùm is autem non reſponderet, rursùs eũ vocabat. Poſtquàm verò animaduertit eum eſſe mortuum, dicit apud ſe: Curram, & hoſpiti meam dicam culpam, vt eum excitet. Qui nos aſſecutus, in terram cecidit, rogans Epiphanium, & ei dicẽs verba huiuſmodi: Rogo, & ſupplico tuæ paternitati: Fer opẽ, & parce noſtræ inſipientiæ. Quandò enim te ſum allocutus, dicens: Indue mortuum, eius conſenſu ſum locutus: cumque tu non longè præterijſſes, allocutus ſum meum amicum, & in eo nõ erat vox, nec auditus. Sed agè, inquit, Pater, ſuſcita mortuũ, & quam à te accepimus tunicam, eam accipe. Dixit autem Epiphanius ei, qui loquebatur: Vade, fili, & ſepeli eum. Primùm enim eſt mortuus, & tunc ipſe petijſti indumentum. Cùm autem rursùs veniſſemus Cæſaream, in Cyprũ nauigauimus. Fratres verò nos cum magno gaudio exceperunt.

Punitur fraudulẽta ſimulatio.

De Iſaac legiſperito.

Erat autem quidam legiſperitus, Iudæus, Iſaac nomine, vir pius, & qui accuratè legem ſeruabat Moſaicam. Is cùm ſectatus eſſet Epiphanium, & catecheſi fuiſſet inſtitutus, eſt ab eo illuminatus. Eramus autem tres domì manentes.

De filia Theodoſij Imperatoris.

Aliquãdò verò cùm ſoror Archadij & Honorij Imperatorum ægrotaret, eſſet autem Romæ, audijt de Epiphanio, quòd Deus per eum ſanaret ægrotos. Ea ergò miſit in Cyprum, qui Romam adducerent Epiphanium: Qui autem miſſi fuerant, cùm in Cyprum perueniſſent, oſtenderunt literas Epiphanio. Erat verò quidam vir diues, linguæ admodùm impeditæ, nomine Fauſtinianus: Is exceperat viros miſſos ad Epiphanium, qui aduerſabatur admodùm illi. His autem dicebat Fauſtinianus: Quid huic

Fauſtinianus Epiphanij obtrectator.

huic prædoni, tanquàm DEO, adhibetis animum? frigida enim verba loquitur, & nihil aliu'd: eſt autem peſſimis moribus. Quodam verò die cùm adeſſet Epiphanius, eſſentq; opifices operantes in eccleſia, erant etiam illic viri, qui miſſi fuerant, prope Epiphanium. Erat autem Fauſtinianus quoq; ſtans in eo loco. Cùm ex alto ergò cecidiſſet vnus ex ædificatoribus, & deſcendiſſet ſupra caput Fauſtiniani, qui ceciderat quidem, nihil mali eſt paſſus: Fauſtinianus verò in faciem cecidit, & manſit mortuus. Epiphanius autem appropinquans Fauſtiniano, cum tenuit manu, dicens: Surge, fili, in nomine Domini: Vade ſanus in domum tuam. Statìm autem ſurrexit, & iuit in domum ſuam. Cùm autem audiuiſſet vxor eius, quod factum fuerat, accepit mille nummos, & obtulit Epiphanio. Qui ei dixit: Vade, filia, da eos ijs, qui laborant in eccleſia, & habebis theſaurum apud altiſſimum. Sic autem fecit mulier. Subitò moritur.

Qui verò miſſi fuerant ab Imperatoribus, vrgebāt Epiphanium, vt nauigaret Romam. Erat autem quidam ex oratoribus clericus, Philo nomine, vir ſanctus. Opùs autem erat, in ciuitate Carpaſij in ſede collocare Epiſcopum. Eratque is Diaconus. Hūc ergò ex Dei reuelatione Epiſcopum ordinàt Epiphanius in ſede ciuitatis & eccleſiæ Carpaſij. Cùm ergò eſſet Romam profecturus Epiphanius, accerſit priùs dictum Philonem Epiſcopum, datq; ei authoritatem eccleſiæ Conſtantiæ, vt ſi fuerit opùs clericis, ipſe ordinaret. Accepit autem Epiphanius me, & Iſaac, & Romam nauigauimus. Erat verò magnus luctus & planctus in aula regia. Cùm enim ſoror Imperatorum Archadij & Honorij laboraret in manu dextera, multa fecerant medici, nec ei quicquam profuerant. Morbus autem iam decæterò depaſcebat eius carnes. Præ multa verò afflictione inſtabāt Imperatoribus, Archadio, inquam, & Honorio, vt permitterent medico ei dare venenum, vt breuiter vitam finiret. Qui ergò nos Romam deduxerant, ingreſſi ſunt, & renunciārūt Imperatoribus. Ipſi autem iubēt, vt ingrediatur Epiphanius. Nobis verò in aulam regiam intrātibus, omnes qui aderant, ſalutârunt Epiphanium. Qui perindè àc ſi non tales cōueniret homines, intrepidè ingreſſus eſt in aulam regiam, & appropinquauit Imperatoribus. Erat autē eorum ſoror in lecto recubans. Huius Philonis extāt commētaria in Canticum canticorum.

Cùm verò Imperatores vidiſſent Epiphanium, & protinùs è ſedibus ei aſſurrexiſſent, dixit Epiphanius Imperatoribus: Hunc honorem, inquit, ô filij, date benefactori Deo, & videbitis ſororem veſtram in optima ſanitate. Nè confidatis, filij, in maieſtate, & conſeruabimini à Domino. Quoniam autem propter verba Epiphanij dubitabant & conturbabantur Imperatores, dixit illis Epiphanius. Quid dubitatis, filij, de ijs, quæ dico? Videbitis Dei gratiam per ea, quæ dicūtur. Cùm autem Epiphanius appropinquâſſet lecto, in quo iacebat ſoror Imperatorum, dixit ei vultu leni & placido: Nè de morbo dubites, ô filia. ſpera in Deum viuum, & hac hora videbis ſanitatem. Crede filio Dei, qui fuit crucifixus, & ſtatìm ambulabis. Ceſſabit, inquit, ô filia, dolor tui corpuſculi. Redde gloriam Deo, qui dat gratiā: eum habe perpetuò in memoria, & erit tibi murus omni tēpore. Cùm hæc diceret Epiphanius, tenuit manum mulierculæ, & eam ter ſignauit, & ilicò leuata eſt doloribus. Cùm autē vidiſſent Imperatores, quod fecerat Epiphanius, inclinatum eſt cor eorum, vt ipſum diligerent, audirentq; & crederent ijs omnibus, quæ ab ipſo dicebantur. Rogâruntq; Epiphanium, vt Romæ cum eis verſaretur, & eſſet eis in patrem. Epiphanius autem totum diem Imperatores docebat aſſiduè. Nota, Ter ſignauit eam, & leuata eſt ilicò doloribus.

De conſobrino Imperatorum.

Aliquandò cùm filium haberet ſoror eorū, quæ laborârat, & curata fuerat ab Epiphanio, accidit vt cùm is ægrotâſſet, mortuus in lecto manſerit. Fuitq; magnus luctus in aula Imperatorum. Epiphanio autē dixerunt Imperatores: Ora, Pater, pro infante, vt eum reddas ſanum matri. Dixit Epiphanius: Creditis, filij, me hoc poſſe facere? Dixerūt autem Imperatores: Credimus, quòd ſicut matris eius morbum fugâſti, ità etiam infantem ei viuum præbebis. Dixit verò Epiphanius Imperatoribus: Si ſurrexerit filius ſororis veſtræ, creditiſne, & baptizabimini in nomine Crucifixi? Dixerūt Imperatores Epiphanio: Si ſuſcitaueris infantē, nos credem⁹, & baptizabimur. Accedēs aūt Epiphanius ad lectū, in quo infans iacebat mortu⁹, cū totū eius corp⁹ cōtrectâſſet, & eū orâſſet, q mortificat & viuificat, dixit puero: In noīe Dñi noſtri Ieſu Chriſti crucifixi ſurge: & ſtatìm puer ſedit ī lecto. Cū aūt vidiſſēt Impatores, ꝙ Epiphani⁹ Ad vitā reuocat conſobrinum Imperatorum.

Cùm tu id acceperis, eme frumentum & hordeum Fauſtiniani, & da alimentū egentibus. Epiphanius autem iuit protinùs in templū, & cùm fuit prope ingreſſum templi, ſtatim ceciderunt ſignacula, & portæ apertæ ſunt. Ingreſſus verò Epiphanius, inuenit multum auri. Cùm ex eo ergò accepiſſet, dedit Fauſtiniano, & dixit: Accipe pecuniam, & da mihi frumentum. Epiphanius autem id prębuit indigentibus. Non defecerūt ergò pecuniæ, donèc Epiphanius emit omnia, quæ habebat Fauſtinianus ad alimentum. Impleuit autem Epiphanius multas domos frumento & hordeo, quod emerat à Fauſtiniano.

Defecerūt autem eſcæ in domo Fauſtiniani, & inter omnes homines Lautæ erant epulæ, & magnæ anguſtiæ in domo Fauſtiniani. Malus verò, & violentus, & immiſericors Fauſtinianus, probrum eſſe ratus, cibos domui ſuæ petere ab Epiphanio, cùm ſex haberet propria nauigia, alia quoq; quinque conduxit: & cùm dediſſet pecunias Longino, totius familiæ ſuæ fideliſſimo, miſit eum ad emendum frumentum. Illi autem cùm nauigâſſent in Calabriam, & frumentum illic emiſſent, poſt tres menſes adnauigant id habentes. Centum verò ſtadijs longè à Cōſtantia, ex aduerſo eius, quod dicitur Diancuterium, oritur in mari maxima tempeſtas, & venerunt in periculum naues Fauſtiniani, quæ afferebant frumentum, totumq; frumentū mare ad litus impulit. Cùm hæc autem audijſſet Fauſtinianus, & ſtatim ad mare acceſſiſſet, & oculis vidiſſet, quę facta fuerant, ſepulcrum habens os ſuum apertum, ſtatim cœpit ſceleratus blaſphemare in altiſſimum, & probris appetere Epiphanium, dicens verba huiuſmodi: Hic magus & prædo nō ſolùm in terra malefacit domui meæ omni tempore, ſed etiam in mare mittens dæmones, prohibet, nè ingrediatur id, quod eſt vſui familiæ meæ. O quis ventus emiſit hunc prædonem? Cumq; hæc dixiſſet, & plura his, iuit in domum ſuam minitans Epiphanio. Omnes autē, qui erant congregati in ciuitate, viri & mulieres, vnà cum ſuis liberis, colligebant frumentum, & ferebant in domos ſuas, congregantes ſumptum, alius quidem vnius anni, alius verò duorum annorum. Habebat verò Fauſtinianus vxorem, quæ faciebat bona opera. Ipſa ergò, inſciente Fauſtiniano, miſit bis mille nummos Epiphanio, vt domui eius præberet alimenta. Dixit autem mulieri Epiphanius: Tene pecuniam in domo tua, & accipe eſculenta, quibus indiges: & quandò terra produxerit, tūc reddes, quæ acceperis. Sic autem fecit vxor Fauſtiniani.

Vltio diuina in crudelem Fauſtinianum.

De ecdici Sabini iudicio.

Erat in Epiſcopatu quidam Diaconus nomine Sabinus, cuius ſtudiū erat pulchrè ſcribere. Is erat moderatus, & recta vita prędituS. Eramus autē in Epiſcopatu omnes monachi octoginta. Is verò Sabinus excellebat inter omnes. Eum cōſtituit Epiphanius primum ecdicum, hoc eſt, defenſorem eccleſiæ. Cùm verò aliquandò duo homines apud Sabinum iudicio contenderent, vnus diues, & vnus pauper: volebat Sabinus habere rationem pauperis, quanuìs cauſa diuitis iuſtior eſſet, quàm cauſa pauperis. Cùm itaq; in medium veniſſet Epiphanius, Sabino placido vultu dixit: Vade, fili, & ſcribe rectè, & memento verborum diuinorum, & ſis perfectus in iudicio, & audies benefactorem loquentem & dicentem: Noli miſereri pauperis in iudicio, & nè reſpicias perſonam potentis. Ab eo itaq; tempore omnibus, qui veniebant, iudicium reddebat Epiphanius. A matutina enim vſq; ad horā nonam audiebat eos, qui diſceptabant. Ab hora verò nona vſq; ad tempus matutinū, à nullo videbatur ampliùs.

Exod. 23. Leuit. 19.

De ijs, quæ factæ ſunt in Epiphanij ſede, inſidijs.

Erat autem ex fratribus, qui erant in Epiſcopatu, quidam Ruffinus nomine, cuius ars erat rectè ſcribere, vultu impudens. Vnà cum eo inſurgebat Fauſtinianus, & quotidiè multis contumelijs afficiebat Epiphaniū. Epiphanius verò cum ſumma māſuetudine eius reprimebat audaciam. Suggeſtione autē Fauſtiniani, & dęmonis, qui eis opem ferebat, is quęſiuit interficere Epiphaniū, cùm Fauſtinianus hęc verba cōtuliſſet cū monacho, & ei diceret cacodęmon: Si occidas ꝑdonem, ſedebis ſupra thronū. Hic autē tam audax, & tam inſolens, erat ſecūdus Diaconus eccleſię: ad quē pertinebat ornare thronū Epiſcopi. Cùm verò gladiū acutū accepiſſet ſceleratus, poſuit eū rectū in eo loco, vbi ſedet ſupra thronū, & ſupra eū veſtes ſtragulas. Cū igit Epiphanius ad ſedē aſſcēderet, dixit ei, q fecerat inſidias: Tolle, fili, ſedis tegumētū. Cùm is aūt non paréret verbis Epiphanij, accepit Epiphanius tegumentū, quod tegebat gladiū.

Ruffinus necem molitur Epiphanio.

Gladius

Gladius verò cecidit in pedes Ruffini, cacodæmonis potiùs, quàm Diaconi, & infixus eſt eius pedi dextero. Dixitq́; Epiphanius Ruffino: Ceſſa deincèps, ô fili, ab inſolentia, nè venias in periculum.

De paralyſi Theodoſij Imperatoris.

Vrgebant autem Epiphanium, vt veniret in Regiam. Nam cùm Theodoſius Imperator neſcio qua occaſione laboraret pedibus, infernè cum à genibus inuaſit paralyſis, iacuitq́; in lecto ſeptem menſibus. Is ad Epiphanium miſit in Cyprum, vt veniret in Regiam, & opem ferret ſibi. Cùm ei autem occurriſſent, qui miſſi fuerãt ab Imperatore, vrgebant Epiphanium, vt exiret è terra Cypriorum. Ex qua cùm opùs eſſet illi nauigare, omnes fratres malebant mori, quàm priuari ſuo patre. Cùm ij autem, qui miſſi fuerant ab Imperatore, ſolicitarent Epiphanium, vt aſcẽderet in Regiam, dixit eis Epiphanius: Ite, ô filij, ad Imperatorem: ego enim poſt vos veniã. Cùm ij verò dicerent, Nè indigneris, ô Pater: ſic enim iuſſit Imperator: nec poſſumus aliter facere, nè fortè veniamus in periculum, maximè cùm ægrotet, & tuum aduẽtum expectet, ô Pater. Vix perſuaſum eſt Epiphanio, vt cum eis nauigaret. Epiphanius itaq; accerſito religioſiſſimo Epiſcopo Philone, iuſſit eum curam gerere vſûs Eccleſiaſtici. Cõgregati ſunt autem omnes patres & fratres, & qui catecheſi inſtituti fuerant ab Epiphanio: quos omnes valere iuſſimus, & nauigauimus ad Regiam.

Nobis autem ingreſſis Conſtantinopolim, ipſe ingrediebatur cum ſumma quiete & tranquillitate, quàm oſtendebat omnibus, quibus occurrebat. Erat igitur Theodoſius Imperator mutus præ dolore, iacens in lecto. Poſtquàm autem acceſſit Epiphanius ad Imperatorem, dixit ei Epiphanius: Fili, crede Crucifixo, & habebis ſanitatem. Habe ſine intermiſſione Deum in voto tuo, & omne malum tuî non dominabitur. Miſerere eorum, qui affliguntur, & Dominus tuî miſerebitur. Eſto tãquàm Rex, qui honorat eum, qui dat ei poteſtatem, & ipſe adijciet tibi maiorem gratiam. Cùm autẽ Epiphanius hæc dixiſſet Imperatori, & ei appropinquâſſet, & tetigiſſet eius pedes, eumq; ter ſignâſſet, dixit ei: Fili, ſurge è lecto. Hæc cùm Imperator audijſſet ab Epiphanio, ſurrexit è lecto ſupra pedes, nihil omninò habens mali. Dixit autẽ Imperator Epiphanio: Pater, mihi ſemper iubeto, & ego tua iuſſa exequar. Dixit Epiphanius: Habeas Dei verba in animo tuo, & nõ opùs habebis Epiphanio. Cùm hæc autẽ, & his plura Imperatori dixiſſet Epiphanius, venit tempus prandij. Dixit ergò Epiphanius Imperatori: Vade, fili, ad menſam, & benedices benefactori. Erat autem Epiphanius lepidus & vrbanus, & habens ſermonem conditum diuina gratia. Et quandò in morbum quidem Romæ incidit filia Theodoſij, tũc Archadius & Honorius fuerunt Romæ, & verſati ſunt cum ea longo tempore, quoniam illic erat viro coniuncta. Cùm verò audijſſet Theodoſius Romam veniſſe Epiphanium, & curâſſe eius filiam, & filio eius, qui erat mortuus, vitã reddidiſſe, Archadiumq́; & Honoriũ poſteà illuminâſſe, magna eſt affectus lætitia. Quo factũ eſt, vt deincèps ad eum ſcriberet, tanquàm ad patrem. Porrò cùm nos eſſemus Conſtantinopoli, Roma venerunt Archadius & Honorius, & lætati ſunt, quòd inueniſſent Epiphanium.

Ter ſignat Imperatoris pedes, & pellit paralyſim.

De fine Fauſtiniani.

Iuſſu autem Imperatoris Fauſtinianũ quidam adducunt in regiam, vt qui eſſet accuſatus, quòd maledixiſſet Imperatori. Iuſſu ergò Imperatoris tenebatur in cuſtodia. Quod cùm audijſſet Epiphanius, venit in locũ, in quo detinebatũ Fauſtinianus. Dixit igitur Epiphanius Fauſtiniano: Licet tibi ꝑ nos loqui Imperatori, & liberaberis ab his anguſtijs. Dixit autẽ Fauſtinianus Epiphanio: Abi plane, & homines incautos decipe, nec hæc verba loquere Fauſtiniano. Veniſti huc mihi verbis inſultãs, fugies deindè in Cyprum: Vade hinc in Phœniciam, & malos dies ages perpetuò. Poſtq̃ hæc dixit in Epiphanium furẽs Fauſtinianus, accepit me Epiphanius, & iuimus in aulam Imperatoris, vt regẽ iuberemus valere, & iremus in Cyprũ. Imperatore verò rogante Epiphaniũ, vt aliquot dies verſaretur in regia, dicens cauſam cur quęreret, rurſus retinuit Epiphaniũ. Manè autem ingreditur quidam ex ijs, qui reſponſa referunt, in aulam regiam, dicens Fauſtinianum Cyprium vitam finijſſe. Cùm hæc audijſſet Epiphanius, luxit Fauſtinianum. Decreuit autem Imperator, vt deferrentur in aulam quæcunq; erant Fauſtiniani, maximè ꝙ ſemen non reliquiſſet ſuper terrã. Dixit verò Epi-

Plane, id eſt, impoſtor.

Epiphanius Imperatori: Vide, ô fili, nè pecces. Eſt enim vxor Fauſtiniani Deũ ex corde colens. Crede verbis Epiphanij, & erit tibi gratia apud altiſſimum. Tunc tradidit Imperator authoritatem Epiphanio in omnibus rebus Fauſtiniani. Dixit autẽ Epiphanius Imperatori: Habeo Deum, ô fili, qui mihi præbet, quæ ſunt neceſſaria: ſed hæc omnia ex illius mulieris ſententia dabimus egentibus. Cùm hæc igitur Imperatori dixiſſet Epiphanius, Imperator dixit ei: Pete, pater, ea quibus indiges, & ea lubẽter tibi dabo. Imperatori reſpondit Epiphanius: Perpetuò ſerua meos ſermones, & me habe, fili, in animo tuo. Cùm hæc dixiſſet Epiphanius, vnà nobiſcũ ex aula egreſſus eſt Imperator, & rogauit Epiphanium, vt ei benediceret. Cumque orationem feciſſet Epiphanius, benedixit Imperatori, & eum ſalutauit. Et reuerſus eſt Imperator in pace in aulam ſuam: Nos verò ſpatio quinque dierum nauigauimus in Cyprum, & fratres cum magno nos gaudio exceperunt: Inuenimusque vxorem Fauſtiniani lugẽtem maritum ſuum. Conſolatus eſt igitur eam Epiphanius in tota ſua afflictione. Quæ paruit verbis Epiphanij, rogauitque illum, vt daret ei id, quod eſt in Chriſto ſignaculum, & baptizauit eam, & ordinauit eam Diaconiſſam eccleſiæ: & omnia eius bona ex ſententia Epiphanij data ſunt indigentibus. Epiphanius benedicit Imperatori

De Aëtio epiſcopo Hæretico.

Aliquandò autem ſermones contulit Epiphanius cum Aëtio, qui erat, vt aiunt, epiſcopus Valentinianorum. Erantque Conſtantiæ multi huius hæreſis. Cùm igitur multis verbis cõtenderet Aëtius, & de altiſſimo multas diceret blaſphemias, dixit ei Epiphanius: Accipe, ô impie Aëti, in ore tuo repagulum, & non loquéris verba inſolentia. Cùm primùm hoc dixiſſet Epiphanius, Aëtio os fuit obſtructum, & ab illo die non potuit ampliùs loqui. Cùm autem vidiſſent, qui erant eius ſectæ, quòd per verbum ei os obſtruxiſſet Epiphanius, proni omnes ceciderunt, & anathemate percuſſerunt ſuam religionem: & facti ſunt Orthodoxi. Manſit verò Aëtius ſex diebus non loquens, & ſeptimo die vitam finijt. Erant autem aliæ quoq; plurimæ hæreſes in inſula Cypriorum, hæ ſcilicet, Ophitarum, Sabellianorum, Nicolaitarum, Simonianorum & Carpocratianorum. De his ſcripſit Epiphanius epiſtolam ad Theodoſiũ Imperatorem, vt conſtitutione regia eos expelleret ex inſula. Erant enim inter eos viri diuites, quibus mandata fuerat cura rerum publicarũ: & deprimebant Orthodoxos. Cùm autem accepiſſet Imperator literas ab Epiphanio, ſcripſit in hanc formam: Si quis patri Epiphanio epiſcopo regionis Cypriorum nõ páret per verba diuina, exeat ex inſula, & habitet vbi velit. Si qui autem ſunt amici, & filij pœnitentiæ, & confitentur communi patri, quòd, cùm ſint decepti, velint venire ad veritatẽ, maneãt, vt doceantur à communi patre. Quod edictum cùm eſſet à militibus allatum & publicatum, multi ex eis crediderunt Epiphanio. Qui verò non crediderunt, ſtatim eiecti ſunt ex inſula. Impio hæretico obſtructũ os. Literæ Theodoſij Imperat.

De Theophilo Alexãdriño & Iohanne Conſtantinopolitano, qui dictus eſt Chryſoſtomus.

Erat autem Alexandriæ quidam epiſcopus nomine Theophilus. Is habuit magnã Epiphanij notitiam. Erant verò tres fratres Alexandriæ, filij Herculis, qui imperauerat in ea ciuitate. Mortuo verò patre eorum, tres ex cõſenſu voluẽrũt eſſe monachi. Qui profecti in ſolitudinem, quietem agebant in ſilentio, & honeſta vita erant præditi. Ij erant valdè noti Theophilo Alexandriæ epiſcopo. Quos ipſe cum fraude induxit in ciuitatem, atque adeò effecit, vt ibi ſtarent. Fecit autem ex ijs maiorem epiſcopũ in vna vrbe Aegypti. Alios verò fecit Diaconos & Oeconomos eccleſiæ. Cùm autem tempore trium annorum fuiſſent Oeconomi eccleſiæ, ſenſiſſentq; ſe eſſe mortuos, (quòd ad diuinam attinebat gratiam) ex conſenſu duo rogauerunt Theophilũ, vt eos illuc dimitteret, vbi priùs habitabant. Theophilus verò eos triennio priuauit communione. Cumq; multùm rogâſſent, vt ſibi permitteretur diuina ſumere ſacramenta, hoc non conceſſit Theophilus. Ij autem aſſcenderunt in regiã, & prociderunt ad pedes Iohannis. Iohannes verò cùm didiciſſet cauſam, ſcribit epiſtolam ad Theophilum, rogans eum, vt fratres dimitteret. Theophilus autem Iohanni roganti non paruit. Iterùm ergò ſcripſit Iohannes adhortationem Theophilo, & nec ſic paruit. Iohannes itaque liberauit duos fratres à ſegregatione. Exorta eſt itaq; diſcordia inter Iohannem & Theophilum. Theophilus Alexandrinus perſtringitur.

De agro Viduæ.

Fuit autem aliquandò vir quidam ſenatorius,nomine Theognoſtus. Hic cùm eſſet Chriſtianus,habuit aſſiduè timorem Dei ante oculos, & diligebatur ab Imperatore. Erat autem alius,qui ipſe quoquè erat ordinis ſenatorij,Dorotheus nomine, Arrianus. Is accuſauit Theognoſtum,quòd Imperatorem affeciſſet contumelia:& produxit duos falſos teſtes,qui præſentem conuicerunt Theognoſtum, quòd contumelia affeciſſet Imperatorem. Imperator itaq; Archadius iuſſit Theognoſtum relegari, & bona eius publicari. Vxori autem Theognoſti manſit vnum ſuburbanum,ex quo habebat alimentum. Deceſſit Theognoſtus,cùm eſſet in exilio. Eudoxia autem aliquãdò egreſſa ad vindemiã,cùm prope eam eſſet poſſeſſio & vitis ſuburbani vxoris Theognoſti,neſcio quanam de cauſa,cùm egreſſa eſſet de vinea ſua, ingreſſa eſt vineam vxoris Theognoſti, & botrum execuit. Dixerunt autem aliqui ex ijs, qui aſſiſtebant: Domina, ſecuiſti botrum alienæ vineę: Mos eſt Imperatoribus & Imperatricibus, ſi vel pedem intulerit in terram alienam, & ſi fructum acceperit ex aliquo ex ijs, quæ fructum ferunt,vt nullus alius in ea poteſtatem habeat, nisì Imperator. Cùm Theognoſti autem vxor audijſſet,quòd ſuus ager ab ea ſit auulſus, id ſcripſit in pugillaribus,& miſit ad Iohannem. Valdè enim amabatur Iohannes ab Imperatore & ab Imperatrice. Cùm hæc didiciſſet Iohannes, miſit ſuum Archidiaconum, virum eruditũ & recta vita præditum. Nomen autem eius vocabatur Eutychus. Ingreſſus autem Eutychus ad Imperatricem,cum ea diſſeruït iuſſu Iohannis. Dixit verò Imperatrix Eutycho: Hæc eſt lex regia: vbicunquè autem velit in alia prouincia, dabo ei prædium. Egreſſus Eutychus,annunciauit Iohanni verba Imperatricis. Iuit autem Iohannes in aulam regiam,& dixit Imperatrici: Redde agrum viduæ. Dixit Iohanni Imperatrix: Pater,diſce cauſam,& tunc intende crimen,quod me dicis cõmiſiſſe in viduam: Dixit autem rursùs Iohannes: Dixi tibi,redde vitem viduæ. Dixit Imperatrix Iohanni: Noli,pater Iohannes,noli ſic coràm arguere Imperatores. Dixit Iohannes: Rursùs dico tibi: Redde agrum viduæ. Audiuiſti,quanta notetur ignominia Iezabel propter vineam,& vſque in hodiernum diem in malum digito oſtendatur,propter vineã ſancti viri? Cùm hæc autem ab Iohanne audijſſet Imperatrix,iuſſit Iohannẽ eijci ex aula regia. Qui egreſſus,venit in eccleſiam. Dixit autem Iohannes Eutycho: Quandò venerit Imperatrix in eccleſiam,accipe tecum,qui tibi ſeruiant,& ſta in aditu,vbì ſolet ingredi in eccleſiam,& nè ſinas eam ingredi,dicens: Iohannes iuſſit, nè ingredereris in eccleſiam. Sic autem fecit Eutychus: Ab eo ergò tempore incitata eſt Imperatrix aduersùs Iohannem,vt eum mitteret in exilium.

Vide zelũ iuſtitiæ in beatiſſimo Chryſoſtomo.

3. Reg. 21.

Cùm autem audiuiſſet Theophilus,velle Imperatricem mittere Iohannem *in exilium*,hoc ipſe quoquè mirandum in modum eſt machinatus. Scripſit autem Theophilus ad Epiphanium fictas literas aduersùs Iohannem, quòd ſentiat Iohannes eadem,quæ Origenes. Mota igitur eſt Imperatrix ad eum mittendum in exilium. Epiphaniusquè citò credidit Theophilo. Neſciebat enim,Theophilum eſſe Iohanni inimicum. Accidit verò,vt Epiphanius vellet etiam pro re alia nauigare ad vrbem regiã. Cùm autem de Iohanne audiuiſſet à Theophilo, multo magìs ſtuduit eò venire,ſed non vt Iohanni malefaceret. Me igitur accepit & Iſaac,& nauigauimus Conſtantinopolim. Porrò cùm nos veniſſemus in ciuitatem, erat de Iohãne magna perturbatio, quoniam multùm amabatur à ciuibus. Erant autem quædam monaſteria & martyria,quæ,quia accipiebant annonas ab Imperatrice, Iohannem minimè accipiebant. Nobis autem ingreſſis in vnum ex illis monaſterijs, coëgerunt Epiphanium,vt ordinaret (quoniam ità opùs erat)eum,qui præeſſet reſponſis eccleſiæ:quod etiam fecit. Audiuit autem Iohannes,& valdè ſuccenſuit Epiphanio,& ſcripſit epiſtolam ad Epiphanium,quæ ei attulit moleſtiam. Similiter Epiphanius quoq; reſpondit ad eã,quę ſcripta fuerant. Audiuit autem Imperatrix Iohannẽ iraſci Epiphanio. Quæ cùm accerſiuiſſet Epiphanium,dixit ei: Pater Epiphani,totum eſt meum Romanorum imperium,& totum ſacerdotium eccleſiarũ,quæ ſunt ſub meo Imperio,eſt tuum. Quoniam Iohannes,qui eſt alienus à dignitate ſacerdotij,inſolenter ſe gerit aduersùs Imperatores,& dicunt eum habere aliquam aliam hæreſim præter noſtram: ea de cauſa multis ab hinc diebus in animo verſo, facere de eo ſynodum, & eum tanq̃ indignum abdicare à ſacerdotio. In ſede autem collocare aliquem alium,qui poſſit obtinere ſacerdotium,

Theophili machinationes contra Chryſoſt.

cerdotium:vt meum imperium ſit quietum in omnibus. Cùm Imperatrix hæc diceret Epiphanio, irâ tota, quanta erat, commouebatur. Ei ergò rursùs dixit: Cùm tua hîc ſit cum Deo paternitas, nō opus eſt, vt alijs patribus moleſtiam exhibeamus. Sed quem tibi Deus reuelauerit, eum fac epiſcopum: Hunc autem expelle ab eccleſia. Imperatrici autem dixit Epiphanius: Audi, ô filia, patienter tuum patrem. Dixit autem Imperatrix Epiphanio: An tua paternitas aliquid iubeat, enūcia, & ego colam & obſeruabo meū patrem. Dixit Epiphanius Imperatrici: Si eius, quam dicis, hæreſis reus eſt & conuincitur Iohannes, nec ſe fatetur peccâſſe, indignus eſt ſacerdotio: & ſi quid iubet veſtrum imperium, faciet veſter ſeruus. Si autem pro veſtra iniuria quæris Iohannē expellere ex eccleſia, ſeruus tuus Epiphanius in hoc non aſſentietur. Eſt certè maximè Imperatorum, iniuria affici, & ignoſcere: quandoquidem vos quoquè habetis Imperatorem in cælis, cui aſſiduè peccatis, & is vobis remittit: Qui quidē dicit in Euangelijs: Eſtote miſericordes, ſicut pater veſter, qui eſt in cælis. Dixit autem Imperatrix Epiphanio: Si fueris impedimento, pater Epiphani, quô minùs mittatur Iohannes in exilium, aperiam templa idolorum, & faciam vt homines ea adorent, & faciam vltima peiora prioribus. Cumque hęc acerbè diceret, ex eius oculis fluebant lachrymę. Ei verò dixit Epiphanius: Ego quidē, ô filia, ſum innocens ab hoc iudicio.

Nota S. Epiphanij modeſtiā & integritatem.

Luc. 6.

Cùm hæc dixiſſet Epiphanius, accepit me, & egreſſi ſumus ex aula Imperatoria. Aegrotabat autem Iſaac, & non ingreſſus eſt nobiſcum ad Imperatricem. Peruaſit verò fama per totam ciuitatem, dicentium: Magnus ſacerdos Epiphanius Epiſcopus Cypriorum, ingreſſus eſt ad Imperatricem, & fecit, vt in exilium mitteretur magnus Iohannes. Cùm hoc autem audiuiſſet Iſaac, aufugit ab Epiphanio, & ingreſſus eſt monaſterium, nobis inſcientibus. Aegrè verò ferebat Epiphanius, & Deum rogabat, vt ei ſignificaret, vbinàm manſiſſet Iſaac. Quod ei ſignificauit, & iuimus ad ipſum. Auerſabatur autem Iſaac Epiphanium, dicēs: Nolo ampliùs eſſe tecum propter peccatum, quod feciſti in Iohānem. Cùm nos autem in monaſterio fuiſſemus tres dies, vix perſuaſit Iſaac. Quo accepto, egreſſi ſumus. Sibi quoquè perſuaſit Iohannes, quod eius exilio fuiſſet aſſenſus Epiphanius. Accepta igitur charta, ſcripſit ad Epiphanium: Sapiens Epiphani, aſſenſus es meo exilio? In tuo throno non ſedebis ampliùs. Ad Iohannem autē reſcripſit Epiphanius: Athleta Chriſti, verberare & vince. In locum autem, ad quem fuiſti relegatus, non venies. Hæc ſcripſi, ô fratres, nè quis hoc probrum conferat in Epiphanium. Qui enim tot & tanta bona fecerat, erat in tantum malorum profundum deſcenſurus? Ingreſſis autem nobis in aulam Imperatoriam, iuſſit Epiphanius valere Imperatores, vt nauigaremus in Cyprum. Interrogatus verò Epiphanius ab Archadio Imperatore, quot annos eſſet natus, dixit cētum & quindecim, & tres menſes. Sic autem dixit: Fui Epiſcopus, cùm eſſem ſexaginta annos natus. Fui verò in Epiſcopatu quinquagintaquinque annos, & tres menſes. Eo verò die, quo fuit nobis aſcēdendum in nauem, tūc eum interrogauit. Cùm autem nauem aſcendiſſemus, & nauigaremus in Cyprum, ſedit Epiphanius in concauo nauis, & nos cum eo. Eratque mos Epiphanio ſancta Euangelia aſſiduè tenere in manibus. Cumque tèr ingemuiſſet & fleuiſſet, explicatis Euāgelijs, & ijs rursùs plicatis, lachrymatus eſt. Cumque ſurrexiſſet, orauit: & poſt preces rursùs ſedit in concauo nauis: cœpitque flere & nobis dicere:

Epiphanius valdè grandæuus.

Si me diligitis, ô filij, mandata mea ſeruate, & dilectio Dei manebit in vobis. Scitis per quot afflictiones tranſiui in hac vita, & non reputaui eſſe vllam afflictionem, ſed eram ſemper lætus in ijs, quæ ad Deum pertinent, & Deus non me dereliquit, ſed ipſe me ſeruauit ab om̄ibus maligni inſidijs. Diligentibus enim Deum omnia cooperantur in bonum. Aliquandò autem, ô filij mihi deſiderati, cùm ego eſſem in loco deſerto, & Chriſto preces peragerem, vt liberarer ab omnibus inſidijs aduerſarij, me inuaſit multitudo dæmonum: qui cùm me dilacerâſſent, & pedibus arripuiſſent, attraxerunt in terram. Nonnulli autem ex ipſis mihi plagas quoquè intulerūt. Hoc verò fecerūt mihi decem diebus. Nec ampliùs vidi dæmonem in propria perſona oībus diebus vitæ meæ, ſed ꝑ homines in me ſuā exercuēre malitiā: cuiuſmodi mihi mala euenerūt in Phœnicia ab inſolētibus Simōianis: qualia in Aegypto ab immūdis Gnoſticis: qualia in Cypro ab iniquis Valētinianis & alijs hæreſib⁹. Aduertite ergò animū, ô filij mei, & audite verba Epiphanij peccatoris. Pecunias nè concupiſcatis, & multæ pecuniæ adijcientur vobis. Nullū hominē odio habeatis, & à Deo diligemini. Nolite

Rom. 8.

Inſtitutiones optime S. Epiphanij.

loqui aduerſus fratrem,& affectio diaboli vobis non dominabitur. Auerſemini oẽs hæreſes,tanquàm feras plenas veneno mortifero. De quibus etiam vobis tradidi in libris, qui appellantur Panaria. Auerſemini,& cauete à mundi voluptate, quæ corpus & mentem ſemper titillat. Experimini eam eſſe Satanæ acceſſionem. Sæpè autẽ vel carne quieſcente,mens incautorum turpia appræhendit viſione. Quandò verò mens noſtra eſt ſobria,& Dei ſemper habet memoriam,tunc facilè inimicum poſſumus proſternere. Cùm hæc & his plura dixiſſet Epiphanius, om̃ibus qui erant in naui accerſitis, dixit eis: Oportet nos ,ô fratres, totis viribus rogare benignum & clemẽtem Deum ,vt nos conſeruet, & nemo pereat ex ijs,qui ſunt in naue. Eſt enim futura in mari magna tempeſtas. Sed eſtote bono animo: Nulla enim afflictio labore opprimet vllum ex ijs, qui ſunt in naui. Quæ cùm dixiſſet, dixit mihi: Fili Polybi. Dixi ei: Quid eſt,pater? Dixit ille mihi: Si nauigauerimus vſque Conſtantiam, mane ſeptem dies in ciuitate,& nauiga in Aegyptum,& aſcende in ſuperiorẽ Thebaidem,& paſce oues Chriſti. Sed attende tibi, fili: Teſtor tibi cælum & terram, nè aliter facias. Nam ſi mea verba neglexeris, & non perrexeris in ſuperiorem Thebaidem, peribis : & fruſtrà à te fient, quæcunq; ædificaueris:& eris inutilis coram quouis homine. Sed ſi mea verba audiëris,& Domini mandatum cuſtodiëris, quod mihi mãdauit Ieſus Chriſtus filius Dei, eris benedictus coram ipſo omnibus diebus. Quæ cùm dixiſſet, me eſt amplexus. Conuertitque ſermonem ad Iſaac.

Is autem dixit ei: Quid eſt, Pater? Ei dixit Epiphanius: Tu quoq; fili mane in ciuitate Conſtantienſi,donèc iubearis inire viam Cittienſium. Quæ cùm Epiphanius dixiſſet Iſaac,eum eſt ſimiliter cõplexus. Nautas quoq; omnes accerſens,dixit eis: Nolite conturbari, ô filij. Magnum enim motum faciet mare, ſed attendite Deo, & ipſe vobis feret opem. Erat autem hora diei vndecima, quandò hæc nos docuit Epiphanius. Dixit verò vni ex nautis: Noli tentare,nè tu tenteris. Circa occaſum autẽ ſolis fuit magna venti procella in mari. Epiphanius verò erat in infima parte nauis paſſis manibus: & eius pectori impoſita erant Euãgelia,& erant aperti eius oculi,& vox eius non audiebatur. Nos autem omnes magno metu affecti,exiſtimabamus Epiphanium Deum orare propter tempeſtatem maris. Manſit autem illa tempeſtas duos dies & duas noctes. Tertio verò die dixit mihi Epiphanius: Fili Polybi. Reſpõdi ego: Quid eſt, Pater? Et dixit mihi: Dic nautis,vt accendãt ligna,& faciant carbones,& accipe ſuffitum, & affer huc. Et ſic feci. Qui dixit: Fili,admoue propiùs.& admoui. Et dixit mihi: Iace ſuffitum ſuper carbonem:& ieci. Et dixit: Orate, filij. Et fecit orationem ità vt recumbebat. Et poſt orationem nos eſt complexus, dicens: Salui eſtote, filij. Epiphanius enim non vos ampliùs videbit in hac vita. Et ſtatìm tradidit ſpiritum. Statimq; ceſſauit tempeſtas maris.

Obdormit vir pius & ſanctus in Domino.

Cadentes autem ſuper collum eius ego & Iſaac, amarè fleuimus. Ceciderúntque tenebræ in noſtros oculos illo die. Vnus verò ex nautis, cui dixerat Epiphanius adhuc viuus: Noli tentare,nè tenteris: currens ad pedes Epiphanij,voluit aperire veſtẽ Epiphanij,& videre,an eſſet circunciſus. Epiphanius autem, vt iacebat mortuus,dextero pede ſublato, eum impegit in faciem, & iecit eum vſq; ad puppẽ nauis, & mãſit mortuus. Tertio verò die nautæ, qui eum portabant, tulerũt eum prope Epiphanium. Poſtquàm autem poſuerunt eum ad pedes eius, & tetigit eos, ſtatìm ſurrexit: Et cecidit timor ſuper omnes, qui erant in naui. Cùm nos autem nauigâſſemus Cõſtantiam ad locum,qui dicitur Dianeuterium, egreſſi ſunt nautæ è naui, & circuiuẽrunt totam ciuitatem,& clamauerũt cum magnis vocibus: Viri fratres, qui viris frequentem habitatis Conſtantienſium ciuitatem,deſcendite ad mare in locum,qui dicitur Dianeuterium,& accipite reliquias ſancti & longè beatiſſimi patris noſtri Epiphanij. Finijt enim vitam humanam. Tunc quidem ceciderunt tenebrę ſuper vniuerſam ciuitatem,& ſe manibus tenentes deſcendunt ad mare, magnum planctum afferentes. Sed omnes quoq; ruſtici veniebant in ciuitatem, per totam viam fluentes lachrymis. Quocircà tres quoq; cæci,qui erant in Parœcia, quæ appellatur Torti,ſe ſic in viam coniecerunt,nec vllus dabat eis manum, vt citiùs venirent in ciuitatem. Dixit autem vnus ex eis nomine Proëchius: Digne Dei ſancte Epiphani, Fac nos adſpicere,vt nos quoq; adoremus tuas venerabiles reliquias. Et ſtatìm adſpexerunt: & ingreſſi in ciuitatem, adorârunt venerandas ſancti patris reliquias:& annunciârunt id,

Vide ſtupendũ miraculum.

Tres cæci illuminantur.

quod

tres dies,neq; ſepeliebatur propter magnam contentionem. Quarto autē die ipſum in loculo,melle ſuperfuſo,compoſuerunt. Cogitabāt enim eum ſepelire in eccleſia. Manſi verò ſeptem dies in eccleſia prope reliquias,& ne ſic quidē eſt ſepultus. Octauo itaq; die,cùm,vt iuſſerat ſanctus pater,nauem inueniſſem,quæ traijciebat in Aegyptum,aſſcendi in ſuperiorem Thebaidem,&manſi anno vno. Cùm autem deſcenderet magnus Heracleon,Pręſes totius Aegypti,Rhinocurura,(Eam enim vrbē ędificârat) & audijſſet me fuiſſe diſcipulum magni Epiphanij, me nolentem rapuit per milites,impoſitumq; camelodromadi detulit Rhinocurura. Accidit autem,vt Epiſcopus illorum decederet.Fecitque,vt ordinarer Epiſcopus Rhinocururorum.

EPISTOLA POLYBII EPISCOPI AD
Sabinum Epiſcopum ciuitatis Conſtantienſis.

DOmino in Deo venerando,digno ſacerdotio,ſancto patri Sabino Epiſcopo ciuitatis Conſtantiæ Cypri, Polybius peccator in Domino ſalutē. Magi ſingulari gratiæ,vel antequàm ſtella eis Dominum ſignificâſſet, participes facti, vadunt Hieruſalem,atque Bethleem,ad adorandum cæleſtem regem Chriſtum Dominum noſtrum. Niſi enim ij fuiſſent priùs participes diuinæ cognitionis,Dei viſionem minimè fuiſſent aſſecuti. Sed illa quidem de Deo, qui quærebatur à Magis, & ſignificabatur per ſtellam ipſis Magis in Bethleem. Ego autem nunc quæro de ſancto patre, qui Deum quæſitum à Magis,& inuentum in Bethleem,&adoratum,coluit: De Epiphanio magno ſacerdote,muro & propugnaculo Cypriorū. Quoniam ergò, ſancte pater,propter meorum peccatorum multitudinem,non fui dignus,qui viderem locum illorum bonorum,vbi ſunt ſepultę precioſę reliquię ſancti patris noſtri Epiſcopi Epiphanij,& perpetua huius rei memoria & dolor grauis meo inſidet animo: eâ de cauſa rogo tuam ſanctam paternitatē,vt nobis ſignificet per literas,quonam die, & quomodò ſit ſepultus. Miſi autem ad te virum prouidum,& diuina gratia dignum habitum: Dico verò venerandum Diaconum Calippum,qui mihi quoquè ſignificauit de veſtra ſanctitate,quòd ipſe ſederis ſuper thronum eccleſiæ Conſtantiæ. Nam cùm ego flerem,& quærerer de ſepultura ſancti patris, nec nôſſem quiſnam ſediſſet ſuper thronum,idque ſcire per literas cuperem,prædictus dixit Calippus, quòd Sabinus præfectus monaſterij, ſucceſſit noſtro ſanctæ memoriæ patri & Epiſcopo Epiphanio. Quocircà cum miſimus per tantum ac tam difficile iter & mare, vt ea, quæ prius dicta ſunt,conſequamur per tuam ſanctitatem. Puriſſimum autem clerū meo nomine digneris ſalutare,& omnes,qui ſunt ſub veſtra ſanctitate. Ora pro me,digne ſacerdotio, ſancte pater. Matth. 2.

EPISTOLA SABINI EPISCOPI AD
Polybium Epiſcopum.

DEo ago gratias,& veſtræ alacritati animi, ſerue Dei, & digne ſacerdotio, ſancte pater Polybi,quòd per te excitor ad pulchram memoriam. Sāctitatis enim veſtræ literis,quas ſecundùm Deum ſcriptas accepi,ità viuificata eſt anima mea,quemadmodùm ſi terra ob longam ſiccitatem arefacta fuerit,morientes herbæ pluuia cęlitùs demiſſa reuireſcunt. Quis tuam habens memoriam, ſancte pater, vnquàm dolore afficitur? Quis autem,ſancte pater,non emiſit lachrymas propter tuum diſceſſum? Fuit enim multus planctus & luctus intolerandus propter te,ſancte pater. Non ſolùm enim Cypriorum inſulam obibant Cyprij,requirentes tuam ſanctitatem, vt ſederes in throno eccleſiæ, ſed etiam per mare multi nauigantes in Phœniciam te quærebant,adeò vt quatuor menſibus vidua manſerit eccleſia in tuî inquiſitione.

De die autem,& loco,in quo ſepultus eſt ſanctæ memoriæ pater noſter Epiſcopus Epiphanius,per has meas literas ſignifico patri meo. Decem diebus fuerūt eius precioſæ reliquiæ in Eccleſia,in melle iacentes in loculo: multique qui ægrotabant, & tangebant reliquias,à morbo ſtatim ſunt liberati. Longinus autem & Petronius Diaconi,qui ab hæreſi Valentiniana ſpecie tantùm conuerſi erant,ipſi prohibebant, nè pater ſanctus ſepeliretur,dicentes non licere mortuum in ciuitate poni in eccle- Multi contactu ſacrarū reliquiarum S. Epiphanij ſunt curati.

 ſia,

VITA S. MODOALDI TREVIRORVM EPISCOPI, EDITA A STEPHANO ABBATE LEODIENSI.

Præfatio Authoris ad Thietmarum Abbatem, in vitam beati Modoaldi Archiepiſcopi Treuirenſis.

DOmino Thietmaro, Helmuuardicenſis cœnobij Abbati reuerendo, & ſanctis, qui ſub ipſius cura degunt, fratribus Stephanus Abbas humilis congregationis beati Iacobi in Leodio, æternam in Domino ſalutem. Quoniam gratiarũ diſtributor Deus in diuidendo ſingulis, prout vult, ſuper om̃ia donat charitatem, qua diligamus bona in alijs, quæ deſunt in nobis, vt omnia ſingulorũ, & ſingula fiant omnium: neceſsè eſt, vt in proximis ſtudeamus amando poſſidere, quæ videmus in nobiſmetipſis operando minùs prouenire. Vndè bonum ſtudij veſtri trahentes odorem, admodùm lætati & delectati ſumus, ſuper his videlicet, quæ de veſtri laboris profectibus innotuerunt nobis per quendam ex veſtris, quo ad tempus vſi ſumus: in quo vno omnium veſtrûm conuerſationem bonam imaginantes, gaudemus iam ex charitate vos prænoſcere, quos corporeo intuitu necdùm contigit vidiſſe. Spe enim ad ſupernam tendentes patriam, illuc precum lachrymarumq; legatione præmiſſa, rogare debemus, quæ ad pacem ſunt Hieruſalem, & ad perpetuum cum illius ciuibus habitandi fœdus componendum, leuare potiùs fidei oculos ad montes, vndè nobis interceſſionis auxilium veniat, quàm præſumere de principibus, in quibus ſalus nulla eſt. Huius itaque cæleſtis habitationis obtinendæ pio accenſi deſiderio, ad arcem tanti roboris veſtros prouexiſtis animos, vt theſaurum Treuirorum, à pluribus annis reconditum, pia importunitate aggrederemini ſpoliare, pignora videlicet ſancti Modoaldi Archiepiſcopi, & duorum corpora Thebæorum, cum alijs reliquijs auſi poſtulare, digni impetrare, abſportare, honorificare & patrocinijs eorũ exultare. Et quoniam deſiderium pauperum ſuorum exaudiuit Dominus, tam Dei & ſanctorum voluntate præeunte, quàm veſtra ſubſequente induſtria illud obtinere meruiſtis, quod nulla argenti vel auri copia valeret comparari, quod nulla regia potentia præſumeret attentare. Quantum autem temporis, quantum laboris ad hæc adipiſcenda expenderitis, qualibus ſuffragantibus perſonis ad hanc bonæ voluntatis efficaciam perueneritis, qualiter huius, vt ità dicam, victoriæ brauium appræhenderitis, ſatìs diligenter vſq; ad vnguem deſcripſit ille vir ſupradictus, immò iam noſter & frater & amicus præcordialis, & quicquid ex charitate meretur appellari, vir ſynceræ iucunditatis, qui tali negocio ſemper labore ſuo & cõſilio interfuit. Qui corpore quidem ad tempus vobis abſens, ſpiritu autẽ ſemper præſens, dum pro inueſtiganda patroni ſui generoſitate, ordinis noſtri loca plurima inuiſeret: & quaſi apis argumẽtoſa, florum dulcedinem in mellis liquorem comportans, tam geſta põtificum, quàm annales regum Francorum, famamque antiquorum ſapiẽtium diligenti inquiſitione percurreret: tandèm ad nos omnium vltimos diuertit, obſecrans non perfunctoriè, ſed infatigabiliter & inſtantiſſimè, vt de vita & miraculis beati Modoaldi in lectionibus & reſponſorijs aliquod ingenioli noſtri xenium domum deferendum, à nobis mereretur accipere. Cuius precibus opportunè importunis, cùm hinc humilitas profeſſionis noſtræ, ob declinãdam præſumptionis notam obuiare perſuaderet, illinc charitas internæ obdurationis in proximum nos argueret, ſupereminentioris viæ latitudinem timore abiecto conſiderantes, quoniã id, quod ſumus, quod viuimus, quod ſapimus, totum Deo & proximo debemus, tandèm amici pio deſiderio acquieuimus ſatisfacere. Sed cùm ad hæc nos idoneos fore deſperaremus, ipſa noſtrî deſperatione robuſtiores, ad illum protinùs ſpem ereximus, qui etiam immenſos brutoſq; aſinæ ruditus, per ſenſatos humani colloquij diſtinxit modos. Huius ergò robore conſiderationis accincti, adorſi ſumus authore Deo enarrare, quæ de vita & miraculis beati Modoaldi põtificis tam ex antiquorum relatione, quàm ex authenticorum librorum lectione colligere potuimus: in quibus verborum folia requirẽda nõ ſunt, quia infructuoſæ loquacitatis leuitas in ſacris paginis compeſcitur, dum in templo Dei per Moyſen nemus plantari prohibetur. Hic ſiquidem ſanctitatis viam à puero ingreſſus, euſq; de virtute in virtutẽ per ſpirituales proceſſit aſſcenſus, vt iuxta vocabu-

1. Cor. 12. — Pſal. 145. — Num. 22. — Deut. 16.

cabuli præſagium,quo apud homines appellatus eſt Modoaldus, apud Deum nomi-
netur &ſit modò altus. Cuius ſanctitas atque nobilitas in tanta celſitudinis parilita-
te conueniebant,vt nos ipſa ſuî magnitudine ambiguos reddant,quam earum in ex-
ordio narrationis alteri præponamus: quia cùm plerunquè in huiuſmodi perſonis
nobilitas ſanctitatē impediat,in hoc ſancto viro altera alterius dicebatur ornamen-
tum. Sed quia hac tempeſtate perſpicuum eſt,nobilitatem in omnibus negocijs prę-
cellere,priuatam verò ſanctitatem &ſi Deo paucisque fidelibus acceptam,à filijs ta-
men ſeculi paruipendi: ideò huius nobiliſſimæ poſteritatis linea,ſi tanto prolixiore,
quanto diligentiore ſtylo percurratur,obſecramus lectorem, nè prolixitatem faſti-
diat,quæ multorum cōtinet vtilitatem: quæ etiam ab auîs & parentibus inchoanda,
& certiùs deſcribenda nobis fuerat,niſì barbarica depopulatio nobilium Gallorum
titulis olìm inuidiſſet. Fertur enim barbarorum gens tunc per omnes Galliarum fi-
nes furoris ſui frena laxâſſe,diuina & humana pari abolitione contemptui habuiſſe,
vrbes ditiſſimas ſubuertiſſe,ſanctuaria Dei prophanâſſe, præclaros hominum labo-
res exinanîſſe,monumenra ſanctorum,titulos & nomina antiquorum heroū omni-
nò deleuiſſe,nulla veſtigia virtutum,nulla victoriæ, nulla laudis aut probitatis auo-
rum noſtrorum nobis reliquiſſe,omnia gladio & incendio exterminâſſe. Verùm ſu-
pra omnes vrbes,tanto ſubiacentes excidio,facta quaſi vidua domina gentium,cum
Threnis Hieremię lamentanda erat illa metropolis glorioſa Treueris,vrbium nobi-
liſſima,quæ dignitatis prærogatiua meruit appellari altera Roma: in qua cùm am-
pliùs exuberâſſent diuitiæ & gloria,felicitas & exultatio,ſuperueniente exterminio,
acriùs redundabant egeſtas & deſolatio,dolor ac mœſtitia: tantoque in ea miſerabi-
liùs plangenda erant antiquarum virtutum monimenta,quanto damnoſiùs multo-
rum profectibus ſunt ablata. Vbì cùm antiquorum faſtos exemplariorū abſumeret
ignis,& ob hoc omnis veterum genealogiarum ſeries abolita fuiſſet, contigit etiam
omnem beati Modoaldi retroactam parentelam vſqueadeò poſterorum ſubtrahi
memorię,vt ex qua conſanguinitatis vena,licèt nobiliſſima,ipſe & duæ ſorores eius,
Itta ſcilicet & Seuera,deſcenderint,vel,vt veriùs fatear,aſcenderint,non ſatis com-
pertum habeamus. Sed quoniam Dominus, qui de ſubiectione dæmonum vanum
diſcipulorum corrigit gaudium,monet de cæleſti nominum inſcriptione potiùs eſ-
ſe gaudendum: deſiſtat fraterna ſolicitudo cōqueri noſtris paginis deeſſe, quos ope-
ra iuſtitiæ in libro ęternę aſſcribunt memorię. Dignetur ergò ſuſcipere ſanctitas ve-
ſtra hoc noſtræ paruitatis munuſculum, penſet & amplectatur in eo ſolius charita-
tis affectum: quia etſi non videamur ſatisfeciſſe vtilitati fraternæ, quantulumcunq;
tamen laborem impendimus amicitiæ.

Barbarorū in Gallias incurſiōes.

Treuericæ vrbis ante euerſionem præſtantia.

Luc, 10.

VITAE S. MODOALDI ARCHIEPISCOPI, LIBER PRIMVS.

De eius generis nobilitate. *Cap.* I.

MAII 12.

INter præcipuos & pręclaros ſumma ſanctitate & ingenuitate viros,quorum fide,doctrina & moribus, ſignis & virtutibus ſancta fulget Eccleſia ſicut ſol & luna, vir venerandæ memoriæ Modoaldus,gemina ingenuitate non mediocriter inſignitus, ex inclyta Aquitanorum proſapia,luna pulchriùs,ſole ſplendidiùs ad honorem Dei & Eccleſiæ refulſit. Cuius generoſitatis linea quibus parentibus,quibus auîs aut maioribus deſcēderit, vel quàm digna radice tā inſignis arbor prodierit, etſi nobis propter vetuſtatem aut ſcriptorum abolitiōem minùs ſit compertum,tamen ex propinquis & cognatis,nomine,gloria & honore terra marique celeberrimis,quorum virtute publica res floruit, quorum potentiam totus orbis extimuit, quorum pace Eccleſia lætata,quorum triumphis exaltata eſt,tam charta quàm fama genus eius incognitum non eſt.

De Itta, ſorore eius, Ducis Pipini coniuge. *Cap.* 2.

Nam

NAm ſicut ex fideli antiquorum traditione, in quibus eſt ſapientia, compertum habemus, fuit ſoror eius, Itta nomine, mulier admodũ venerabilis, ac Deo deuota in fide & operibus bonis. Quæ quidem matrimonio iuncta clariſsimo Duci Pipino, genere & opibus, & quod in potentibus tanto extat mirum, quãto rarum, ſublimitate ſcilicet honorum & humilitate morum æquè nobiliſsimo, diuina prouidẽtia in omni pietatis ſtudio ſibi vnanimem ſortiri meruit tori legalis cõſortem. Cuius exemplo vt diſcant potentes humiliari, qui de inani ſolent potentia gloriari, non dedignentur quæſo audire, quod de ipſius mariti laudibus repertum, huic operi non indignum duxi vtiliter inſerere. Tempore, quo Dux egregius ac veriſsimus pater patriæ rebus humanis exceſſit, tanto* Auſtriam totam dolore perculit, vt planctui eius planctus regum nequaquàm conferri poſſit. fuit nanque probatiſſimę vitę ac puriſſimæ famæ, ſapientiæ domicilium, conſiliorum theſaurus, defenſio legum, cõtrouerſiarum finis, munimentum patriæ, decus curiæ, via ducum & diſciplina regum. Audiant ergò nunc duces, ſereniſſimi ducis Pipini tot præclaras poſt finem eius laudes, intelligant reges æquitatem eius & prudẽtiam, fortitudinem ac temperantiam: erudiantur huius exemplo potentes, qui iudicant terram. Quòd ſi vxores nobilium vel etiam regum, quibus familiaris ſolet eſſe elatio, venerabilis Ittæ, vxoris præfati principis, exemplo dignarentur animum applicare, poſſent vtiq; perpendere ex eo, quod fortiter & ſanctè egit ſub viduitate iam libera, quòd deuota Deo vixerit ſub tãti mariti diſciplina. Nanque dùm poſt obitum pij conſortis, tum propter morum elegantiam, tum propter generis excellentiam, aut etiam ob multiplices prædiorum poſſeſſiones & numeroſam familiam à multis nobilibusq; procis ſtudioſiſſimè peteretur, illa ſecundum vitans matrimonium, quæ alteram ſanctæ continẽtiæ palmã aſſequi cupiebat, à ſancto Amando Traiectenſi epiſcopo, diuinitùs ad eam directo, ſacrũ velum ſanctæque religionis habitum ſuſcepit, ſpemque nuptiarum tot procis inſipientibus ſapiens mulier abſtulit. Mirantur omnes eam inſperatè propriæ domûs faſtigia in eccleſiam commutâſſe, totamque illius ſpeciem non in alicuius proci amorem, ſed ad cęleſtis ſponſi honorem diuerſi generis ornamentis decorâſſe, ipſamque redactam in numerum ſanctimonialium, quas ibidèm ad ſeruiendum Deo exemplo ſuo collegerat, obedire magìs humiliter, quàm imperare. Diſcãt matronæ huius nobiliſſimæ mulieris exemplo, quid Deo, quid maritis debeãt: diſcãt & viduæ, quæ cultu ſuperbo delectatæ, terna & quaterna vel eo ampliùs mattimonia omni ſtudio affectant, nec ſecundis quidem acquieſcere, vt ſexageſimum vidualis continentiæ fructum cum iſta Deo ſtudeant referre.

* Hanc alij Auſtraſiam vocant.

Pipini Ducis præclarũ encomion.

Itta ſecundas recuſat nuptias, & monaſticũ induit habitum.

De Ittæ tribus liberis. Cap. 3.

IAm verò genus & nobilitas beati Modoaldi, vt ex liberis & nepotibus venerandæ ſororis eius quanto veriùs, tanto clariùs eluceſcat, producãtur in mediũ tres ſumma digni memoria liberi, quos ad laudem & honorem ſanctæ Trinitatis pio conſorti Pipino feliciter edidit: Grimoaldus videlicet, paternæ dignitatis ac pietatis hæres digniſſimus ad totius regni firmamentum: tum duæ ſorores eius Gertrudis & Begga, geminum quaſi precioſiſſimarum decorem gemmarum ad cæleſtis ſponſi gloriã & Eccleſiæ ſanctæ decus & gratiam referentes.

Grimoald9.

Gertrudis, Begga.

De Grimoaldo. Cap. 4.

QVarum frater illuſtris Grimoaldus, dum in palatio Sigeberti paternam dignitatem ſua probitate eſſet adeptus, præter illam, qua viguit domi militiæque, induſtriam, magnum etiam erga Deum ſuæ deuotionis dedit indicium. Nam illa duo præclara monaſteria, Stabulaus & Malmundarium, ex proprio conſtruxit: quæ peracta pia ſolicitudine, & exornata omni pulchritudine, facta quoquè ibì legitima adiacentium terrarum aliarumque poſſeſſionum traditione, beato Remaclo, ad inſtituẽdam illic monaſticam vitam, ſub firma adſtipulatione & regij ſigilli impreſsione contradidit.

De S. Gertrude. Cap. 5.

QVid autem de ſorore eius clariſſima Deoque deuotiſſima Gertrude dixerim? Laudem in ea pulchritudinem, diuitias, nobilitatem, familiam, quæ cuncta pro Chriſto vt ſtercora deſpexit? Ipſe laus eius eſt, quem in cælis ſponſum elegit, quem in carne poſita, tota deuotione dilexit. Contempſit enim ſponſum habere in terris, qui

eam deſereret cùm moreretur: eumque ſibi elegit,cum quo, quia mori non poteſt, ſemper lætaretur. Hunc amans vt ſponſum,adorans vt dominum,nouas domos,alta palatia in terris conſtruere non curabat,quia iucundum in ſua virginitate habitaculum Chriſto iam præparauerat. Vndè cùm generis ſui nomen & gloriam magnificè auxerit, tum etiam beato auunculo ſuo Modoaldo ingens contulit gaudium, dum in Eccleſia dulci odore redolens, & vt monile precioſum refulgens, virginitatis ſeruandæ coæuis tam nobile reliquit exemplum. Hæc itaque cum illo,quem tanta charitate dilexit,ſponſo, tanto veriùs regnare iam creditur, quãto ſæpiùs cunctis, qui locum ſepulturæ eius,quæ apud nos floret, humili deuotione requirunt, plurima per eam beneficia conferuntur.

Miracula ad ſepulcrũ S. Gertrudis.

De Begga. *Cap.* 6.

AT verò ſoror eius venerabilis Begga, & ſi ſponſum in terris, diuina diſpenſante prouidentia,cum timore Dei conſenſit ſuſcipere, bino tamen ordine ſanctitatis,hinc triceſimum fructum pudicitiæ matronalis, illinc ſexageſimum referẽs continentiæ vidualis,duplicem beatitudinis palmam meruit obtinere. Cuius etiam ſanctitatis pia apud nos clarent monimẽta in loco,in quo ex diuina reuelatione ſeptem conſtruxit eccleſias,vbì & corpus eius à ſacris virginum choris honoratur, quæ ex tempore ſuo die noctuq; Deo ibidèm famulantur. Ibì quoquè dux egregius & coniunx eius pijſſimus,nomine Anſigiſus,ab ea conditus eſt,qui ab alumno ſuo, quem idem Dux puerum fortè inuentum,& ſacro fonte ſuſceptum, aluit in filium & exaltauit,crudeliter in venatione perẽptus eſt propter appetitum honoris ſui, quem tamen impius ille conſecutus non eſt. Sciendum eſt,iſtum Anſigiſum fuiſſe filium beati Arnulphi ex Maiore domûs, Metenſis epiſcopi: cui venerabilis Begga felici iuncta matrimonio,generoſę ſobolis & nobiliſſimorum regum mater extitit.

Anſigiſus Dux, Beggæ maritus

De Pipino Anſigiſi filio. *Cap.* 7.

HVius ſiquidem filius, nomine Pipinus, quem pręfato Duci peperit, ſicut nomẽ aui,ità & virtutem cum dignitate referens, mortuo rege Childerico, ſub quo beatus Lambertus eximia claruit ſanctitate, cò magnitudinis excreuit & potentiæ, vt in tota Auſtria etſi non regio nomine, regia tamen dominaretur poteſtate. Nam multa præclara bella gerens,de omnibus fortiter triumphauit,ipſumq; regem Francorum Theodoricum bello ſuperans, in fugam vertit: ſed & beatum Lambertum, factione iniquorum de epiſcopatu eiectum, in cathedra ſua decentiſſimè relocauit.

alij Auſtraſiã vocant.

De Carolo Martello *Cap.* 8.

ET vt tã glorioſæ ſobolis,quæ hinc ex radice ſancti Arnulphi, illinc ex cognatione beati Modoaldi prodijt, fortia & præclara geſta liceat aliquatenùs intueri, immò non paruo ſtupore admirari: Videamus Carolum,quem idem Pipinus ſibi ſuperſtitem, tam dignitatis quàm & virtutis ſuæ reliquit hęredem, quomodò patrios tranſiliens limites,antiquas patrum victorias nouis excedens, mirabiles triumphos de ducibus ac regibus, de populis & barbaris nationibus reportauit. Nam & Saracenos,tribus eorum regibus peremptis,vſque ad interneccionem fudit, vrbesq; eorum famoſiſſimas expugnans,vſque ad fundamenta ſubuertit. Vndè & cognomen Tudetes,à tũdendo accepit,cô quòd à Sclauis vſque ad Hiſpanos,tot regna,tot vrbes, tot caſtra & oppida tam Saracenorum,quàm Chriſtianorũ,ferrei inſtàr mallei tundens, propitio Deo, tranſuolâſſe dicitur potiùs,quàm ſuperâſſe.

Carolus Tudetes cur dictus.

De Carlomanno & Pipino Breui. *Cap.* 9.

QVid verò de filijs eiuſdem Caroli,Carlomãno ſcilicet ac Pipino, dixerim,è quibus Carlomannus poſt plurima bella & nobiles triumphos, ſecularem deſerens militiam,factus monachus in monte Caſſino,cæleſti ſe militiæ mancipauit, Pipinus verò,virtutum ſuarum meritis excreſcens,primus in hac ſtirpe regium nomen obtinuit? Nam cùm merito prudentiæ ſuæ & virtutis,acclamantibus ducibus & populis,primùm à ſancto Bonifacio Moguntinenſi epiſcopo,authoritate Zachariæ Papæ in regem eſſet conſecratus, poſtmodùm à Stephano Papa, ſucçeſſore Zachariæ, quia Romanam rempublicam ab Aiſtulphi regis Longobardorum incurſibus defendit,Apoſtolica benedictione tam ipſe,quàm vxor eius ac liberi,in regnum perpetuò eſt confirmatus.

De

De Carolo Magno. *Cap.* 10.

IAm tandèm, ſi placet, veniamus ad illum glorioſiſſimum Imperatorem Carolum Magnum, huius Pipini filium, qui paternas virtutes cæteris magnificentiùs auxit, & regio nomini, quod pater eius promeruit, Romani nomen imperij & dignitatem feliciter adiecit. Ipſe eſt enim, cui in die natalis Domini Leo Papa cum Apoſtolica benedictione imperij coronam impoſuit, & à cuncto Romanorũ populo ter acclamatum eſt: Carolo Auguſto, à Deo coronato, magno & pacifico Imperatori Romanorum, vita & victoria. Huius nomen & gloria, virtus & victoria, per tanta tempora adhuc quaſi recens, ore vniuerſorum cum tanto ſtudio & admiratione celebratur, vt ſi litera ſileat, ſola fama quaſi viuere credatur.

De Ludouico Pio. *Cap.* xj.

AT verò de filio eius Ludouico quid dignum referre valeam, qui poſt patris obitum imperialia ſceptra, vt nullus digniùs ſuſcipiēs, prętęr cętera, quę bello fortiter geſſit, maxima ſuæ pietatis monimenta exhibuit? Ad faciendas enim iuſtitias, & oppreſſiones eccleſiarum ſeu populorum releuandas, legatos idoneos in omnes regni ſui prouincias mittēs, quæquæ corrigenda inuenire potuit, corrigere atq; emēdare ſapienter curauit. Sed &, quod magìs in imperatoria dignitate ſtupeas, de cunctis, quæ publicè perperā geſſit, Theodoſij Auguſti exēplo, publicā agit pœnitentiā.

De Clotario Imperatore. *Cap.* 12.

QVid etiam de Clotario, huius Ludouici filio, dixerim, cuius potentiæ fuerit, vel quale humilitatis exemplum poſteris reliquerit? Ipſe maior natu, maior virtute & imperio, diuidens regnum cum duobus fratribus Carolo & Ludouico, regnum, quod hactenùs ex eius nomine nuncupatur, ſortitus eſt, necnon & omnia Italiæ regna cum ipſa Romana vrbe Auguſtus Imperator obtinuit. Qui etiam paternæ religionis hæres exiſtens, poſt plurima tam ſapienter quàm & fortiter geſta, regnum filijs ſuis diuiſit, relictoque ſeculo ac ſanctæ conuerſationis habitu ſuſcepto, in hac monaſtica profeſſione curſum vitæ feliciter conſummauit. *Fit monachus ex Imperatore.*

De huius ſtirpis eximia nobilitate. *Cap.*13.

SEd iam conſiderata horum potentia & nobilitate, quid vltra tot Carolos & Pipinos, tot Clotarios aut Ludouicos, aliosque reges & Imperatores, qui de hac glorioſa ſtirpe vſq; ad noſtra profuſi ſunt tempora, neceſſè eſt commemorare, cùm ex his, quos enumerauimus, præclara beati Modoaldi ingenuitas luce clariùs eniteat? Hoc tantùm in ſumma narrationis noſtræ dixiſſe ſufficiat, de nulla ſtirpe, quam nouerimus, tam pręclarum, tamque nobile germen regum pullulâſſe, qui tātum potentiæ Gallico regno addiderint, totque & tam mirabiles triumphos de ducibus & regibus & barbaris nationibus reportauerint, adiuuante eos & protegente diuina miſericordia, ſanctorum ſuorũ Modoaldi & Arnulphi meritis, vt credimus, de quorum affinitate tantam ſtirpem fructificâſſe cognoſcimus.

Quantùm auxerint Galliarum eccleſias. *Cap.* 14.

POſtremò, quantùm religionis, potentiæ & honoris Gallicis contulerint eccleſijs, teſtantur libri, ſanctorum decreta patrum continentes, quos ipſi in ſynodis ſua corroborauerũt authoritate: teſtantur & eccleſiæ, quas cùm diuerſi generis ornamētis, tum etiam prædijs & regalibus ſuis, caſtris ſcilicet & comitatibus, telonijs, monetis & bannis, cum iure ciuitatum cōceſſis, magnificè extulerunt, nè ſancta Dei Eccleſia huius ſeculi potentibus ſubiaceret, aut tyrannide eorum paueſceret: immò ſuperborũ colla, Dei virtute ſuperior, calcaret. Indè eſt, ꝙ nuſquàm gentiũ æqualis potentię pontifices inueniri queant, vel ꝙ à regio comitatu & opulētia parùm differāt: Quos certè beatos fore dixerim, ſi pro hac potētia ſanctiùs viuerent, ſi pro hac opulētia ditiores virtutibus eſſe ſtuderēt, ſi bonũ opus, nō dignitatē, appeterēt, ſi lucra nō pecuniarũ, ſed animarũ quęrerēt, ſi ſuper egenos & pauperes benignè intelligerent, ſi ſobrietatem, ſi iuſtitiam, ſi humilitatem ſectantes, in omnibus, ſicut decet Epiſcopum, irrepræhenſibiles ſe exhiberent. Sed, quod valdè graue eſt, dum quidam eorum ex honoris ſublimitate intumeſcunt, dum lucri temporalis amore animarum damna poſtponunt, dum ſua quærentes, iuſtitiam niſì pro nummis non faciunt, dum Eccleſiaſtica dona gratìs non tribuunt, dum ſonitum æris dulciùs quàm

clamo-

clamorem pauperis audiunt, dum ſecularem militiam pluſquàm Dei Eccleſiam diligunt: indè elati pontifices Deo diſplicent, vndè Imperatores humiles Deo placuerunt. Et quàm indignum eſt, vt in cordibus Imperatorum regnet humilitas morum, & in mente pontificum vanitas vitiorum: dum in illis familiaris ſoleat eſſe elatio, & in iſtis amica debeat eſſe religio? Sed quorsùm ab hoc opere aliena tēdit oratio? Talia Hieronymo ſeu beato Gregorio relinquamus: nos autem incepta meliùs proſequamur. Et quoniam exteriorem beati Modoaldi generoſitatem ex nobiliſſima & multiplici ſobole venerandæ ſororis eius ſatis apertè monſtrauimus, in ſequēti volumine mentis eius ingenuitatem ex vita & conuerſatione eius ſanctiſſima declarare tentemus, meritis illius ipſo nobis adſpirante, in quo ſignati ſumus in die redemptionis noſtræ.

LIBER SECVNDVS.

De pueritia & inſtitutione S. Modoaldi. Cap. I.

IGitur glorioſus ac venerabilis Modoaldus, dum clariſſimis ortus eſſet natalibus, nobilitatem ipſam carnis digniore mentis nobilitate ſciens neſciebat, nec parentum diuitias aut potentiam, ſed humilitatem Chriſti & paupertatem euangelicā, quam imitaretur, iam à puero, ſed non pueriliter, attendebat. Deniq; non laſciuia puerilis, non vanitas aut ambitio ſecularis in eius ſtudijs aliquatenùs apparebat: ità vt in puero diuinam iam poſſes admirari gratiam, quæ eum vas electionis ſibi futurum præuidebat. Nam cùm liberalibus ſtudijs & ſpiritualibus diſciplinis erudiendus traditus eſſet à parētibus, qui eum tenerè diligebant, tantam breui tempore geminæ conſecutus eſt ſcientiæ efficaciam, vt omnes gloria anteiret, & tamē omnibus ex affectu charus eſſet. Nullum quippe per tumorem deſpiciens, immò per humilitatem cordis omnes ſibi præferens, obſequium, quod parit amicos, piè omnibus exhibere, nulli iniuriam inferre: quinpotiùs, accepta iniuria, ignoſcere, quàm perſequi mâlle: ſed & inferentem pro Chriſto diligere vt fratrē, amplecti vt amicum. Ità Chriſti tyrunculus inuidiā virtute ſuperabat. Et nè fortè virtus concepta deſidia aut ocio teperet, teneræ ætati nequaquàm parcere, non membra quieti, non animū ſocordiæ aut ignauiæ dare, ſed ſemper aut ſacræ lectioni, aut piæ meditationi inſeruire. Cum ludentibus non ſe admiſcebat, ſed vel tutorum diſciplinæ, vel maiorum dictis ſedulus adhærebat, vt ab ore eorū pendens, quàm ſuauis eſt Dominus, deguſtaret, ac poſtmodùm memoriam abundātiæ ſuauitatis eius, ad ædificationem multorum eructaret. Quippe qui ſecundùm propoſitum vocationis Dei ad ſummū apicem gradûs ſacerdotalis & ad paſtoralem curā Dominici ouilis fuerat promouēdus, iam talibus virtutum ſtudijs, talibus ſanctarum inſtitutionum rudimentis ſub cæleſti magiſterio adoleſcebat, iam digito Dei ad boni paſtoris officium informabatur & proficiebat.

Vt in ætate virili creuerint in illo virtutes. Cap. 2.

AT verò tam præclara tyronis Chriſti adoleſcentia vbi in virile robur cœpit excreſcere, quandò conuerſis ſtudijs, ætas animuſq; virilis quærit opes & amicitias, inſeruit honori, ipſe à priori intētione animum nequaquàm diuertit: ſed ad fortioris militiæ ſtudia ſeſe viriliter accingens, gradus ætatis diuerſarum gradibus virtutum ſublimiter tranſcendebat. Non ſeculares inire amicitias, aut opes aggregare quærebat perituras. Non honoribus cum ambitioſo, non ſublimitate cum ſuperbo, ſed cum ſtrenuo virtute, cum modeſto pudore, cū innocuo ſimplicitate, cum manſueto patientia, cum abſtinente parſimonia, cum pio charitate & miſericordia certabat. Videres eum crebris ieiunijs & vigilijs voluptatem carnis frangere, pro honoribus ſuimet abiectione delectari, paupertatem pro diuitijs amplecti, conuentui nobilium conſortia ſeruorum Chriſti & humilium præponere. Vndè animus eius aut circa eccleſiam, aut erga pauperum curam ſemper occupatus erat. Cumque in eius pectore iamdudùm accenſa inualuiſſet flamma cæleſtis deſiderij, nihil ocij, nihil quietis patiebatur, vt ad ocium & quietem diuinæ contemplationis perueniret. Quamobrèm omnes carnis affectiones, omnes ſeculi occupationes funditùs à ſe
Galat. 6. decernit extirpare, deſiderans gloriari cū Apoſtolo, dicenre: Mihi mūdus crucifixus
Matth. 3. eſt, & ego mundo. Solitudinē, quā Iohānes & Paulus cū beſtijs in deſerto, iſte delibe-
rat

rat exigere ſibi in ſemetipſo. Ibi ſecum proponit habitare, ibi calcato ſecularium curarum ſtrepitu, remotis ab animo terrenarum phantaſijs cogitationum, illi ſoli, qui ſpecioſus eſt forma præ filijs hominum, in quem etiam deſiderant angeli proſpicere, libero mentis adſpectu contendit iugiter inhærere. Ipſe illum in ſua, virtutum Pſal. 44. floribus adornata, tanquàm in lectulo, præoptat ſuſcipere amplectique conſcientia, 1. Pet. 1. vt poſſit cum ſponſa iucundari & dicere: Eccè tu pulcher es dilecte mi & decorus. Cant. 1. Lectulus noſter floridus. Sed eccè velut ex inſidijs plurima ſuæ intentioni contraria videt ex hoc mũdo ſuccreſcere, hinc ſecularium curam negociorum, illinc illuſtriũ frequentiam proximorum: quæ dum inopinatè mentem eius impugnant, ab huius lectuli quiete & dilecti ſui dulcedine nolentem ſuſcitant. Quamobrèm remotiora ſibi loca quærere, & ab horum tumultu ſeſe occultare omnibus modis elaborat, vt quanto occultiùs, tanto liberiùs pulcherrimæ ſibique dilectæ Rachelis amplexibus Gene. 29. poſſit inhærere. Cuius ſororem, ſcilicet Liam, etſi fœcundam, tamẽ lippam, minusq; videntem deſpicit, nè mentem tanto in diuinam contemplationem minùs tendere valeret, quanto plures ex labore prædicationis filios generaret. Rachelem verò pulchram, benè videntem, licèt infœcundam, toto affectu concupiſcit, in cuius amore tanto ſuauiùs ſub ſilentio requieſceret, quanto ad generandos labore prædicationis filios minùs exiret.

Inuitus cogitur palatio ſuam nauare operam. Cap. 3.

VErùm quia non eſt in hominis poteſtate via eius, ſed contra ſpem votumq; ſæpè à Domino greſſus eius diriguntur, beatus Modoaldus Liæ laborioſæ in nocte huius vitę nolens iungitur, dum primoribus regni & maioribus palatij quaſi vtilis in verbo, prouidus in conſilio, diuina prouidẽtia, licèt repugnans ſocius accitur. Eccle. 8. Clarebant tunc temporis in palatio viri ſtrenuiſſimi ijdemque religioſiſſimi, inter quos eminebat Pipinus, Carlomãni filius, dux clariſſimus & maior domûs ſub Clotario, Dagoberto & Sigeberto potentiſſimis regibus: cuius laudum præconia quia in ſuperiori libello breuiter perſtrinximus, nunc vbì res exigit, de ipſius conſilio & æquitate, prudentia & fortitudine paulò latiùs diſſeramus.

Vt Pipinus Dux ſub Dagoberto præclarè ſe geſſerit. Cap. 4.

EA tempeſtate Dagobertus rerum potiebatur, ſub quo idem Dux dignitate, modicùm à ſublimitate regia differente, præditus, omnia regni negocia prudentiſſima diſpoſitione ordinabat, præſtabatque tam in bello fortitudine, quàm iuſtitia in pace. Erat enim erga regem fidei ſeruantiſſimus, erga populum verò tenaciſſimus æquitatis, & in diſceptanda vtrorunque cauſa fortiſſimo animi iudicio perſiſtens, nec munera populi ad ſubuertendum ius regium reſpiciebat, nec gratiam regis ad obruendam populi iuſtitiam attendebat. Siquidem regem Deum regi homini præferebat, cuius mandato prohibitum nouerat, vultum potentis honorare, vel perſonam pauperis in iudicio attendere. Leuit. 19. Tam ergò quæ plebis erant, plebi defendebat: quàm quæ Cæſaris, Cæſari reſtituebat. Tali huius Ducis induſtria & conſilio Dagobertus eo celebritatis ſplendore enituit, vt liberalitate, iuſtitia, manſuetudine alijsq; artibus, quibus regem decebat, plures ante ſe reges præcelleret. Sed hanc regiam viam, hanc virtutis lineam tenuit, quandiù ſanam doctrinam ſapientiſſimi præceptoris ſuſtinuit, & non ad ſua deſideria coacceruauit ſibi magiſtros. Felix, ſi ſecundùm viri ſapientis monita, de mille pacificis ſuis vnum hunc elegiſſet conſiliarium. Eccle. 6. Sed demùm Salomonis exemplo deprauatum eſt cor eius ad tempus per mulieres, 3. Reg. 11. vtque ſolet in magna rerum copia ac ſoluta libertate prona eſſe in conſenſum peccati natura mortalium, ob diuitiarum affluentiam ac ſecundos rerum ſucceſſus à bono honeſtoque in prauum abſtractus, ſalubribus monitis aures occluſit. Cœpit ergò tam auaritia quàm libidine ęſtuare, rebus eccleſiarũ nouos theſauros implere. Dagobertus rex deprauatus. Cuius impudẽtiam dum Pipinus dolore permotus liberrimo ore increparet, exprobrãs ꝙ maximis Dei beneficijs ingratus exiſteret, ille obſcœnis libidinibus potiùs, ꝗ ſanis obtẽperans cõſilijs, tentabat magìs more phrenetici medicum quolibet modo extinguere, ꝗ̃ à prauitatis ſuę furore reſipiſcere. Sed benignus Dñs, ꝗ quos ſaluare decreuit

creuit, nunc à malis liberat, nunc etiam innoxios ſeruat, & pium Ducem à periculo mortis potenter eripuit, & maleuolum regem ab effuſione iuſti ſanguinis miſericorditer reuocauit. Nam ſaniore conſilio reputans dignitatis ſuæ ſtatum labefactari, ſi virum nobilem, potentem, fide ac iuſtitia popularibus acceptū perimeret, paulatim animum reflexit, cœpitq; egregium Ducem intantùm reuereri, vt conceptam malitiam in pacem & gratiam commutaret. Quod ſapientiſſimus Dux nō ſuæ induſtriæ, ſed diuinæ aſſcribens miſericordiæ, tāto magis in modum ſancti animalis, oculos antè & retrò habentis, ſtudebat in cunctis ſe prudenter agere, & ad diuinę iuſtitiæ lineam omnes iudiciorum ſuorum ſentētias dirigere. Sed quia ſanctarum ſcripturarum ſcientia minùs eruditus erat, prudentes quoſq; viros, quos in timore ac dilectione Dei nouerat excreuiſſe, omnium conſiliorum vel negociorum ſuorum ſocios aſſumebat. Nam & Arnulphum Metenſium pontificem, qui ante pontificatū hanc eandem dignitatem irrepræhēſibiliter adminiſtrauerat, & poſtmodùm, eo defuncto, beatum Cunibertum Coloniēſium antiſtitem, pari ſanctitatis fama illuſtrē, in hac negociorum adminiſtratione curabat adhibere participem. Perpendere potes, quo æquitatis ardore ſuccenſus fuerit, qui tam circunſpectos cuſtodes, tamque incorruptos arbitros conſilijs ſuis delegerit. Quia enim à prauitate auerſus, rectis & honeſtis ſtudijs attētiſſimus extitit, in exercitio boni operis ſanctorum virorū ſemper vſus eſt conſilijs. In quorum numero dum beatum quoq; Modoaldum, non tam quidem pro ſororis affinitate, quàm ipſius prudentia & eximiæ virtutis claritate, diuina præeunte gratia, ſibi ſocium aſſciſſet, tāto æquitatis & ſanctimoniæ decore aula illa regia vbiq; reſplenduit, quanta luce tenebris aurora fugatis terras omnes perfundit, dum Solis ſuperuenientis radijs illuſtratur.

Redit ad ſanitatem.

Apoc. 4.

Arnulphus Metenſis Epiſco

Cunibertus Epiſc. Colonienſ.

Quàm gratioſus in aula fuerit Modoaldus. Cap. 5.

IAm verò æſtimari non poteſt, quanta lętitia ipſius regis & optimatum, quóve honore ſuſceptus, qua reuerentia, quo affectu apud omnes aulicos velut angelus Dei habitus ſit. Sed quid mirum, quem Deus ipſe diligeret, ſi ab hominibus diligeretur: aut quem replēſſet gratia ſua, ſi cunctis gratiſſimus haberetur? Quid mirum, qui aulę regiæ cauſa lætitiæ & honoris erat futurus, ſi ab omnibus aulicis cum lætitia & honore ſuſciperetur? Iuſtè enim honorabilem dixerim aulam regiam, iurè felicem rem publicam, cui Deus tantum donauerit virum, cuius doctrina & exemplo rex & optimates cùm ſapientiæ & religioni ſtuderent, tum ſapienter & religioſè omnia regni negocia diſponerent. Qualiter autem eum promouere, vel eius meritum declarare diuina prouidentia decreuerit, ſubſequenti narratione luce clariùs patebit.

Treuericæ Modoaldus ſedi expetitur antiſtes. Cap. 6.

INtereà venerandus antiſtes Sebaudus eccleſiæ Treuerenſis rebus humanis exceſſit. Cui ſucceſſor nō impar ſanctitate dum ab omnibus cum omni affectione quæritur, Dei gratia procurante, & certis indicijs præſignante, haud longè digniſſimus reperitur. Nam quocunquè te vertas, Modoaldi fama celeberrimè per ora omniū reſonat, Modoaldi nomen ceu oleum effuſum odore ſuaui paſsim redolet. Modoaldi ſanctitas diffuſis radijs longè lateq; ſole clariùs relucet. Illum omnes videas intueri, attendere, admirari: illum alios alijs digito oſtentare, illum omnes in commune puſillos cum maioribus ſacerdotem exoptare. Quod quidem non fortuito caſu, nec humani induſtria ingenij, ſed occulto agebatur conſilio diſpoſitionis Dei: qui ſicut quondàm Dauid, ità & hunc ſibi iuxta cor ſuum quæſiērat, qui dux fieret ſuper populum ſuum, & paſceret gregem ouium ſuarum.

Pſal. 88. 1. Reg. 16.

De Epitaphio eius. Cap. 7.

VEruntamen ſanctitatis eius teſtimonium nè à populari aura, vel à noſtra tātùm pagina expectetur, oſtenditur hodieq; Treueris in eccleſia ſancti Paulini, de ſepulcro eius aſſumpta, mirificeque ſculpta Parij marmoris tabula, in qua legitur exaratum ad eius memoriā in generatione & generatione tranſmittendum huiuſmodi epitaphium: Hoc eſt ſanctuarium Deo dilecti Treuirorum Archiepiſcopi Modoaldi, cuius rex Dagobertus ſanctitatem, ſicutì in eius præcepto de Treueri continetur, inter Ligerim & Rhenum magnificè extulit & dilatauit.

Eligitur & conſecratur epiſcopus. Cap.8.

ITaq; concurrunt pariter omnium vota, Rex & dux ille æquiſſimus Pipinus, aliiq; optimates, Clerus & populus, omnis ſexus & ætas vnanimi exclamant conſonantia: Modoaldum pontificem non tam eligunt, quàm à Deo iam dudùm electum, & ſibi promiſſum exigunt. Quid faceret vir ſanctiſſimus? Quid, niſi quod decebat imitatorẽ Chriſti? Iohan.6. Quid, niſi quod fecerunt prædeceſſores, præſules ſanctiſſimi, qui non aliunde, ſed per oſtium intrauerunt in ouile Chriſti? Fugit Chriſtus, cùm eum vellent regem conſtituere: refugiebant illi humilitatis gratia, cùm ad ſuſcipiendum vocarentur paſtoralis culmen regiminis. Quorum exemplo Modoaldus refugit, ſe indignũ profitetur: reclamat, cogiq; meretur. Nec tamen quiſquam ità exiſtimet virum ſanctum declinâſſe, vt diuinæ voluntati, quam erga ſe intellexerat, obſtinatiùs decreuerit contraire: ſed vtrobiq; humilis, vtrobiq; ſubiectus: & præeſſe, priùs ſemetipſum metiendo, noluit: & tamen de imperantis Dei viribus præſumẽdo, poſtmodùm cõſenſit. Siquidem in vno eius pectore quaſi pugnabant duæ virtutum maximæ: hinc timor humilitatis, illinc dilectio charitatis. Ex humilitate, honorẽ illum & onus refugiebat: portò ex charitate, deſolatis ciuibus ſubueniſſe iam cupiebat. Iſtud dilectio ſuadet, illud timor prohibet. Inter hæc duo ſibimet repugnantia Chriſti miles primùm cunctatus, ancipiti aliquatenùs hæſit ſententia: at paulòpòſt, vt æquum erat, & charitas vicit humilitatem, & dilectio foràs miſit timorem. Ità virum Dei victũ rapiunt, abducunt, vt exaltent eum in eccleſia plebis, & in cathedra ſeniorum laudent eum. Induitur ergò ſtola gloriæ, accingitur zona iuſtitiæ, diuinis benedictionibus Archiepiſcopus Treuirenſis eccleſiæ conſecratur. Ieſu bone, quanta fuit lætitia illius diei? quę exultatio vtriq; ſexui? quod tripudium vniuerſæ ætati? Quàm deuoto corde, quàm ſublimi voce cuncti laudibus ingeminabant angelicis, Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis? Luc.2.

Illorum temporum felicitas. Cap.9.

COnſiderate nunc liber, quale erat illud tempus, quàm acceptabile, quàm ſerenum, quando regibus quidem regnantibus, ſed reges cum regno iuſtis & moratis viris regentibus, iuſtitia, fides, veritas, modeſtia, cæteręq; artes bonæ, tam in bello quàm in pace, cuſtodiebantur: quãdò ad lineam æquitatis diuinę omnia regiæ poteſtatis negocia dirigebantur. Quale, quàm ſanctum erat illud palatium, ex quo tam claros, tamq; illuſtres ſuſcipiebat Eccleſia ſacerdotes? ex quo procedebant ſectatores non Simonis, ſed Petri: non mercenarij, ſed veri miniſtri Chriſti, & qui curias regum non quęrerent, ſed potiùs à regibus quærerentur: non ipſi honores per ambitionem appeterent, ſed magis oblatos per humilitatem refugerent. Ex quorũ numero (erant enim plurimi) fuit Arnulphus Metenſis, Cunibertus Colonienſis, Tungrenſis Remaclus, Treuirenſis noſter Modoaldus, iſtis & omnibus alijs omni virtutum genere conferendus. (Arnulphꝰ, Cunibertꝰ, Remaclus, Modoaldꝰ egregii epiſcopi.) Iſti ſunt planè, iſti ſunt viri ſancti & amici Dei, quorũ fide & ſanctimonia Eccleſia corroborata eſt, doctrina illuſtrata, humilitate ſublimata, charitate fundata, virtutibus iucundata. Tunc certè reuerentia impendebatur religioni, amor pudori, honor virtuti. Tunc ambitio cæca, lethali perfoſſa vulnere, moribunda iacebat, auaritia, cupida ſemp pecuniæ, vires penitùs amiſerat: de iniuſtitia autem, de libidine, cęteriſq; malis artibus iam conclamatum erat. At verò noſtra Matt. 24. tempeſtate huiuſce facies ſerenitatis tota immutata eſt, cùm, iuxta veritatis eloquium, abundante iniquitate, refriguit charitas multorum. In qua peruerſis modis iuſtitia, fides, veritas, leges, diuina & humana omnia in manu, in gratia, in lingua ſita ſunt. Et vt breuiter concludam ſecundùm illius hiſtorici ſententiam, nullus honor virtuti datur, ſed omnia virtutis præmia ambitio poſſidet. Ex quibus quę mala conſequantur, quales Eccleſię rectores, quales prouinciarum iudices, quanta eccleſiarum calamitas, quę ſcelerum impunitas, nimium, nimiùm experti ſumus. Itaq; conquerendo compellimur exclamare, O tempora, ô mores.

In epiſcopatu vt ſe geſſerit S. Modoaldus. Cap.10.

MOdoaldus igitur in domo Domini & in atrijs Dei noſtri plantatus, tanquam palma floruit, & vt cedrus Libani multiplicatus eſt. Nam ſicut palma virens & in altum tendens, fidei virore & vitę altitudine ad profectum eccleſię florebat, & ſicut ce-

drus Libani multiplicabatur, dum odore ſanctæ conuerſationis omne virus ſerpentis antiqui à ſubiectis expelleret, dum etiam multo virtutum candore dealbatus per altitudinem contemplationis ad cæleſtia euolaret. Siquidem occaſiõe paſtoralis curæ, multiplici bonorum operum exercitio adeo ſe ſtudebat innouare, vt tunc primũ putares eum incipere. Ad cuius laudem diceret alius, quicquid animo occurriſſet, ſpiritum ſcilicet cæleſtibus iugiter inhærentem, indefeſſis cum orationibus vacante, dies ieiunijs, noctes continuaſſe vigilijs, diſſereret, rectè & compoſite de ſingulis virtutibus, de benignitate, de parſimonia, de animi puritate profunderet in laudando, quicquid ingenij, quicquid eloquentiæ vnq̃ hauſiſſet. Sed hanc compoſitam narrationem præripit nobis ſupereminens meritum excellentiſſimi præſulis, qui ità vniuerſas has virtutes habebat, vt in ſingulis emineret: ità in ſingulis eminebat, vt in omnibus æquè reſplenderet.

De doctrina eius. Cap. 11.

SEd interìm omiſſis illis, quæ in interiori homine, Deo tantùm teſte & ſanctis angelis eius, operatus eſt: quis vel illam ſolicitudinem, qua pater vigilãtiſſimus ſuis præerat ſubditis, dignè valeat explicare? Quos tanta docẽdi perfectione, tanta magiſterij arte informando inſtituebat, vt quaſi illa prophetica menſa, intùs labrum re-
Exod. 25. flecteret, id eſt, ad cor ſermonem reuocaret, quod loqueretur attenderet, operaretur quod prædicaret. Deniq; verbum doctrinæ opere commendans miſericordiæ, ſic erga interiora ſubditorum ſtudia feruebat, quatenùs eis exterioris vitæ prouidentiam non negaret: nè ſi cura exterioris vitæ ab eo negligeretur, quaſi iure à percipienda prædicatione gregis animus frangeretur. Nam quia Petri vicarius Petro commiſſis oui-
Iohan. 21. bus inuigilabat, generalem illam eius exhortationem, tanq̃ ſibi ſpecialiter datam, ſolicitè attendebat: Seniores, qui in vobis ſunt, obſecro conſenior & teſtis paſſionum
1 Pet. 5. Chriſti, & futuræ gloriæ, quæ reuelanda eſt, particeps: paſcite, qui in vobis eſt, gregẽ Dei, non ex neceſſitate, ſed voluntate in Deum. Et cùm apparuerit princeps paſtorum, percipietis immarceſcibilem gloriæ coronam.

Vt ad ſancta ſanctorum acceſſerit. Cap. 12.

IAm verò cùm infulatus, tanq̃ põtifex ſummus, introiret in ſancta ſanctorum, oraturus pro populi ſalute, pro ignorantia vel aliqua neceſſitate, ità per ſingulas ſpecies ſacerdotalis habitus ſingulis reſpondebat virtutibus, vt quot exteriùs ſacris ornabatur veſtimentis, tot interiùs anima ſpiritualibus veſtiretur ornamentis. Crede-
Exod. 28. res in eius mẽte quaſi in Aaron pectore rationale iudicij vittis ligãtibus impreſſum, eſt cor eius nequaq̃ fluxa cogitatio poſſideret, ſed ratio ſola ſpiritualiter conſtringeret. Nec enim indiſcretum quid vel inutile cogitare poterat, qui ad exemplum alijs conſtitutus, ex grauitate vitæ ſemper oſtendere ſtudebat, quantam in pectore rationem gerebat. In quo etiam rationali duodecim patriarcharum nomina deſcripta putares, dum exempla præcedentium patrum indeſinenter intueri, & ſanctorum veſtigia
Ibidem. ſine ceſſatiõe videres eum imitari, nè fortè extra ſacri ordinis limitem operis pedem tenderet, ſi ab eorum ſubtili examine ſeu diſcretionis ratione aliquo modo deuiaret. Et quia p̃cipitur Moyſi, vt tabernaculum ingrediẽs, tintinnabulis ambiatur, vt de
Ibidem. eo ſonitus dulcedinis audiatur: non ceſſabat ſonum prædicationis quaſi ex tintinnabulis frequenter emittere, dum ſuperni ſpectatoris iudicium ex ſilẽtio metuebat offendere. Cùm tali igitur ac tanto diuini ornatûs decore pontifex ſanctus ingrediens tabernaculum fœderis, & hoſtiam contriti ac humiliati cordis Deo offerẽs in odorem ſuauitatis, ità ſuis votis diuinam conciliãbat clementiam, vt quaſi cum Moyſe
Exod. 33. mereretur audire: Faciam ſecundum verbũ tuum. Nam quia ſecundùm verbum Dei innocenter vixit, & mandatorum eius non ſurdus auditor, nec ſegnis executor extitit, idcircò miſericordem Deum ſecundum verbum eius feciſſe credimus, quoties p̃ ſalute ſubiectorum pias coram eo preces humiliter effudit.

Monaſterium virginum vt extruxerit. Cap. 13.

INtereà cùm domus eius decorem diligeret, & ad referendas dignas conditori laudes ardentiſſimo ſemper amore flagraret, ſuper ripam Moſellæ oratorium in honore beati Symphoriani martyris extruxit, opere quidem exiguũ, & artificioſi ſchematis decore minùs ambitioſum: ſed, quod nobilius eſt, clariſſimis virtutum gem-

mis

mis ac pulcherrimis virginei candoris margaritis, multo ſplendidius ac ſpectabilius, quàm fuerit illud famoſiſſimum Salomonis templum, auro & argento ac tot mirificis expolitum argumentis. Ibi quippe congregationem ſanctarum virginum, tanq̃ dulciſonos adoleſcentularum choros, in nuptijs Chriſti & Eccleſiæ iugiter laudes canentium, inſtituit, de quibus ſponſa in laudibus ſponſi videtur illud in Canticis dicere: Oleum effuſum nomen tuum ideo adoleſcentulæ dilexerunt te. Quibus etiam ad regularis vigorem diſciplinæ ſeruandum, ſororem ſuam præfecit, nomine Seueram, quæ ſecundùm nominis ſui præſagium & conuenientiam, digna præſidētis animi ſeueritate copulam carnis, opes, gloriam & cuncta, quæ peritura nouerat, cum ipſa ſuî nobilitate & corporis ſpecie, quæ vermibus exaranda erat, paruipendenda eſſe dijudicans, virginitatem ſuam Chriſto illibatam obtulerat. In cuius fide & amore virgineam aciem, quam ſponſo collegerat, tam materna pietate, quàm magiſtra ſeueritate confirmans, omnem eis ſanctæ inſtitutionis diligentiam exhibebat. Nihil illius ſeueritate iucundius, nihil iucunditate ſeuerius. Lætitia illius triſtis, triſtitia ſuauis. Inculta veſtis, oculi demiſſi, caput inclinatum, inceſſus grauis, cibus tenuis, ità ſanè, vt cum omnia Deo digna faceret, nihil tamen dignum ſe feciſſe crederet, comitesq; ſuas plus exemplis doceret, quàm verbis. Nec deerat ei venerandi fratris ſui aſſidua conſolatio, qui in modum æris candentis ardens deſiderio, ſonans verbo, per ſcintillas ſacræ exhortationis animum virginis ad amorem Dei fortius accenderet, &, vt aiunt, oleum camino adderet. Benedictum & Scholaſticam credéres. idem deſiderium, non impar ſtudium, eandem erga Dei cultum deuotionem in illis videres. Illud non magiſtrum, ſed diſcipulum putares: iſtam non dominam, ſed ancillam humilem æſtimares: niſi quod eo magìs ille ſeruus, hæc ancilla Chriſti eſſet, quod vterq; ſubiectis nō dominari, ſed miniſtrare videretur. Quorum dignam fidei & laboris remunerationem, quia iam tempus eſt enarrare, prudentiſſimæ virginis vocationem, ſicut tempore præceſſit, ità noſtra præcedere narratione faciamus.

Cant. 1.
Seuera, ſoror eius Abbatiſſa.
Eius virtutes.

De obitu S. Seueræ. Cap. 14.

QVæ dum vocem ſponſi vocantis audiret & dicentis, Veni de Libano ſpōſa mea, veni de Libano, veni: coronaberis: iſta nihil morata, pio reſpondit affectu: Ego dilecto meo, & ad me conuerſio eius: Statimq; ſecuta vocantem cum lampade accenſa & ornata oleo optimè nitentis conſcientiæ, digno eſt cum honore ab eo excepta, & in illum æthereum thalamum cum multa ſanctorum exultatiōe introducta. In quo tandèm, quod diù optauerat, feliciter collocata, inter dulciſſimos dilecti ſibi ſponſi requieſcit amplexus, atque ſplendidiſſimis filiarum Sion agminibus adiuncta, delicijs beatiſſima perennibus delectatur. Cuius ſacratiſſimum corpus, virgineis ſtipatum choris, virgineis conclamatum lamentis, cum pſalmis & hymnis ſpiritualibus multo honore in eccleſia ſupradicti martyris, cui ſumma ſtrenuitate præfuit, officioſiſſimè eſt reconditum. O verè beata & venerabilis virgo, quæ pro mortali ſponſo immortalem elegit, quæ pro lutea domo cæleſtem thalamum commutauit. Verè beata & glorioſa, quæ pro breui labore æterna beatitudine fruitur, pro vanis hiſtrionum cantilenis dulci angelorum concentu iucundatur. Hæc de vita & tranſitu clariſſimæ virginis paucis libauimus. Neque enim iuſtum erat, tam pro ipſius meritis, quàm pro honore & reuerentia egregij fratris, memoriam & laudem eius præterire, de qua gaudent angeli, & collaudant filium Dei. Nunc autem, qualiter beatiſſimus pontifex dilectiſſimam ſororem ad brauium perpetuæ claritatis poſtmodùm ſubſecutus ſit, pro ſtyli modulo proſequamur.

Cant. 4.
Cant. 7.

Mortua ſorore, vir ſanctus ardentiùs adſpirat ad cæleſtia. Cap. 15.

POſt felicem ſanctiſſimæ ſororis tranſitum inſignis athleta Modoaldus, & æterni Regis miles iam emeritus, cunctis iuſtiſſimæ vitæ ſtudijs optimo fine compoſitis, ad præmium & palmam felicitatis æternæ cœpit ardentiùs anhelare, ad

quam germanam cum exultatione angelorum translatam ſe nouerat præceſſiſſe.
Gaudebat quidem de gloria & beatitudine ſororis, ſed de ſua adhuc quaſi imperfe-
ctione dolebat. Siquidem ſe imperfectum, ſe infelicem, ſe miſerum, ſe tardum &
tepidum iudicabat, quem, puellis ad regnum præcedentibus, moles carnis adhuc
in ſeculo retinebat. Quid nos, inquit, miſeri, quid iam de nobis dicturi ſimus, qui in
puellis tantam conſtantiam, tam incredibilem laborem, tam miram abſtinentiam
videmus? Nos membris corporis viri ſumus, & tamen effœminati nihil virile, nihil
laude dignum patramus. Multa ſæpè fortia virili animo proponimus, ſed paruo la-
bore fracti, à propoſito citiùs reſilimus. Talia quidem vir ſanctus referens, humilia
de ſe ſentiebat, qui iurè & abſq; vlla iactantia gloriari poterat cum Apoſtolo, bonū
ſe certamen certâſſe, curſum conſummâſſe, fidem ſeruâſſe: de reliquo repoſitam ſibi
2. Tim. 4. coronam iuſtitiæ, quam in illa die à iuſto ſibi iudice reddendam confideret. Vnde
cùm ex fidei & operum ſecuritate & ſpei certitudine dignam iam poſſet miſſionem
petere, tamen quaſi adhuc multa in ſe arguenda forent, nouis & acrioribus tormē-
tis exquiſitis, de ſe ſupplicium ſumebat, ſeq; in ſe crudelis exactor perſequebatur in
a illa iam quaſi vltima ætate, quam profectò non tam natura, quàm ipſemet continu-
is laboribus vrgendo accelerauerat.

De eius felici obitu. *Cap.* 16.

INterea Chriſti miles indeficiens, ſuæ iam impatiens quietis, mira arte militiæ, re-
centem quotidiè renouabatur ad pugnam: ſed rex immortalis & ſummæ æquita-
tis iudex, dignam ſuo militi nectebat in cæleſtibus coronam. Cùm ergo ſub graui
corporis labore die noctuq; deſudaret, totoq; mentis deſiderio ſuper ſe ad cæleſtia
raperetur, iam deſiderans in illam dilectiſſimam & inæſtimabilem ſupernæ ciuitatis
curiam intrare, illis hymnidicis angelorum choris intereſſe, & bis terq; non ſine ad-
Pſal. 83. miratione inclamans, Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutū? concupiſcit &
deficit anima mea in atria Domini: pia tandèm conſolatione diuinitùs refouetur, &
de expectatione vicini obitûs & pręmij ſecuritate pręmonitus certificatur. Tum ve-
rò repentè mutatur in quandam deificam & incredibilem exhilarati cordis lætitiā,
conuocatiſq; diſcipulis dum ſui obitûs diem lætum & horam iucundus exponit, ani-
mos omnium triſti mœrore ſaucios reddit. Nec mirum ſanè, virum ſanctum de cer-
titudine ſui tranſitûs tantam concepiſſe lętitiam, cui pura felixq; conſciētia teſtimo-
nium ferebat, Chriſti familiæ menſuram tritici ſuo in tempore fideliter ſe erogaſſe,
commiſſamq; pecuniam gemino fœnore multiplicatam, ſuo iam Domino repor-
tare, quem peruigil expectans, paratus erat pulſanti protinùs aperire. Qui cùm iam
Vitæ eius auſteritas. deſideraret diſſolui & cum eo eſſe, iam carnis oblitus & toto ſpiritu in cęlum ſuſpē-
ſus, fatiſcentibus membris, quaſi iam renouatis nouos ſuperaddere cruciatus, ſeſe
plùs ſolito perſequi, ipſumque modicum quod ſupererat, vitalis caloris extingue-
re. Cuius ardentiſſimo labori cùm etiam moleſtia corporis ex voto animi acceſſiſ-
ſet, non ſpiritu, ſed membris deficiens, fortis athleta lecto decubuit. Nec tamen id-
circò ſibi magìs parcere, non mollibus ſtratis incumbere, morbo quàm cibo magìs
2. Cor. 12. delectari: quippe virtutem perfici in infirmitate, conteſtari. Et cùm aſſiſtentes diſci-
puli flendo ſuggererent, vt fatiſcenti corpuſculo aliquantulùm miſereretur: Nolite,
inquit, ſpiritum ad Deum iturum fomento carnis impedire, cui ſcilicet tunc maior
miſericordia impenditur, cùm ſpiritu ſuperāte mortificatur. Tali ſpiritûs feruore pa-
ter amantiſſimus languoris moleſtiam exuperans, animamque ſuo redemptori cum
angelicis choris expectanti reddere geſtiens, ſuos interìm piè conſolabatur, ipſumq;
reſiduum & vix in ore pulpitantem vitę motum, doctrinę & admonitioni filiorum
Adhortatio eius ad ſuos ſub mortem. totum impertiebatur. De fidei integritate, de mandatorum Dei ſedula meditatiōe,
de religiōis amore, de memoria mortis, de aduētu diſtricti iudicis quandā viuæ vocis
efficaciam lingua moriens, apertè tamē, exprimebat. Et cùm multos videret anhelā-
tes cōcurrere, hinc clericos dolentes, illinc monachos lachrymātes, pauperes quoq;
viduas & orphanos multo ciulatu clamantes, lachrymas omnium ꝓhibens, dicebat
eos gaudere magìs debere, quippe qui patrem non amitterent, ſed feliciter ad Deū
Euchariſtia ſe munit. præmitterent. Itaque propinquante hora, delatis viuificis Chriſti ſacramentis, ora-
tione præmiſſa, participat: dilectoſque filios lęto vultu deoſculans, ſupremo patri
cum votiua pacis & ſalutis imprecatiōe ſæpiùs cōmendat. Tū verò à terrenis oculos
reijci-

reijciens,& conciues angelorum ſanctorumq; choros adeſſe ſentiēs, toto corpuſculo obuiàm dilecto exercitui ſe erigit,manus & oculos in cælum protendit,crucisque ſignaculo bìs terq; ſe conſignans,ſplendidum caput in manus Saluatoris reclinauit, atq; inter verba orationis obdormiens,in pace requieuit. O beatum virum,quē cæleſtis illa Hieruſalem gaudens ſuſcepit, ad quem deducendum rex ipſe regū Chriſtus angelico cœtu ſtipatus, proceſſit, cui Maria cum virginum choreis occurrit, Petrus quoq; cum Apoſtolorum numero,Symphorianus cum Martyrum choro, Eucharius cum ſanctis confeſſoribus totaq; cæli militia,in hymnis & laudibus benedicentes Dominum,qui tali compare,tam claro pontifice eorum auxerit collegium. Feliciter abit è vita.

De eius ſepultura. Cap.17.

INterìm ſacrum funus de more componitur, & à circunſtante pſallentium choro nunc pijs lachrymis defletur, nunc pſalmis & hymnis honoratur. Cuius ad Chriſtum felix & liber tranſitus,ſicut feſtiuo gaudio ſupernis ciuibus extitit, ità totam penè * Auſtriam nimio quodā & inconſolabili mœrore concuſſit. Vndè tota penè ꝓuincia ad tanti patris exequias anhelauit,nec ſolùm ex vrbibus aut oppidis,ſed etiam ex vicis turba ruſticorum luctuoſa funeri occurrit. Multitudo quidem pauperū maximè confluens, ſenes incurui,debiles baculo ſuſtentati, viduę ſparſis crinibus, pupilli laceris veſtibus,omnes æquè lugentes,& à feretro pendentes, ſuum patrem, q eos veſtire, conſolari, alere conſueuerat, voce lachrymabili querebantur ſe amiſiſſe. His familiaribus baiulis cælum ſuo clamore pulſantibus, chariſſimum corpus in dilectam ſibi eccleſiam defertur,quam ſuprà diximus ab eo fundatam,& in honore beati Symphoriani martyris dedicatam. In qua etiam non ſine graui gemitu multisq; lachrymis ſuorum, prout decebat tantum pōtificem,cum dilecta ſorore terrę mandatur. Quod quidem factum eſſe credimus diuina prǫordinante gratia, vt quos eadē deuotio, eadem Chriſti charitas,idem affectus, non tam ſanguinis quàm ſpiritûs cōiunxerat, dum agerent in carne,idem etiam ſepulturæ locus,locus,inquam, quē iſte deuotè conſtruxit,illa fideliter rexit, coniungeret in morte. Vbì in teſtimoniū ſanctitatis eius,tot & tanta miracula quotidiè coruſcare videntur, vt nunc demùm veriùs cum Chriſto viuere credatur. Viuere,inquam, viuere certiſſimè probatur, per cuius meritum ab ipſo Deo, qui ſalus & vita eſt omnium, cunctis fideliter petentibus multa ſalutis & vitę beneficia prǫſtantur. Atquì celeberrimū habetur hodièq; Treuiris,certisq; indicijs cōpertum,ſanctitate & meritis Modoaldi omni circa regioni ſalutem frequenter à Deo conceſſam,¦ſi quandò diuinę vltionis animaduerſione,aut aëris inclemētia,vel fame,aut gladio vel cuiuſq; aduerſitatis tribulatione incumbente, patrocinium eius incolæ fideliter implorarent. Vndè pater & ſingulare refugium miſerorum à ciuibus appellatur,eiusq; depoſitio quarto Idus Maias cum maxima deuotione & feſtiua totius regionis exultatione ad laudem & gloriam diuinæ maieſtatis celebratur. Obſecramus itaq;,vt beati Modoaldi celeberrima apud homines pietas,& apud Deum omnipotentem efficax potentia, noſtris quoq; miſerijs compatiatur,peccatorum funes dirumpat,& in illo dilecto & deſiderabili in cælis tabernaculo æternā nobis manſionē obtineat,ꝓſtante Domino noſtro IESV Chriſto, qui cum patre & ſpirituſancto viuit & regnat per immortalia ſecula ſeculorū. Amen.

*Alij Auſtraſiam vocant.

Miracula ad eius tumulum.

LIBER TERTIVS.

Cur miracula fiant ad ſanctorum reliquias. Cap.I.

QVoniam,adſpirante Deo,nobilem beati Modoaldi proſapiam, altiſſima regij ſanguinis linea productam, in primo huius operis libello dilucidauimus, in ſecundo vitam eius laudabilem paucisq; imitabilem, qua Deo charus hominibusq; venerandus extitit, omni regiæ nobilitati prætulimus,tranſitumq; eius glorioſum angelicis choris gaudiū intuliſſe perorauimus: nunc iam in tertio non ab re iudicauimus perpaucis explicare ipſius ſanctitatis indicia, qualia videlicet miraculorum primordia omnipotentis Dei gratia poſt quietam famuli ſui dormitionem ex illius reliquijs in vrbe Treuerenſi voluit oſtendere. Licèt enim ſigna minimè ſint petenda fidelibus,ad corroborandam tamen infirmiorem plebis fidem,nonnunq̄ mortua ſanctorum oſſa atteſtari ſolent, quid eorum viuens egerit ſpiritus. Infirmis quippe mētibus non im-

meritò diſſonantiam fidei tota præcedentis narrationis ſeries generare videretur, ſi vir tam præclari apud ſeculum generis, tam eximiæ apud Deum ſanctitatis, abſque ſignorum atteſtatione inter homines latuiſſet, ſi glorioſa illius pignora, ſuis plurimùm profutura veneratoribus, humani caruiſſent exhibitione honoris.

De Nortmannorum in Gallias & Germaniam irruptione.
Cap.II.

VErùm ex quanta Barbarorum crudelitate, ex quantæ præfatæ vrbis deſolatiõe occaſio illa ſuborta fuerit, qua viri Dei merita fidelibus primùm innotuerint, paucis libet perſtringere: quia quod in præfatiuncula huius opuſculi de ſimili calamitate, alio inducta tempore, diſſeruimus, argumentum cognitionis eſſe valet his, quæ hoc in loco dicturi ſumus. Ibì enim commemorauimus Barbaras nationes generaliter per omnes Galliarum fines furoris ſui frena laxâſſe: hîc verò inducimus Nortmannorum gentem indomitam, de vagina ſuæ crudelitatis eductam, quaſdam Galliæ & Germaniæ partes occupâſſe. Quæ immanitate ſui ſceleris graſſata, in ceruices fidelium velut vrſa raptis catulis efferata, nulli ſexui, nulli ætati parcere, ſenes reuerendos necare, iuuenes & adoleſcentes, pro viribus vel tempore ſe defendentes, confodere, paruulos matrum vberibus auulſos excerebrare, matronas caſtas, virgines pudicas dehoneſtare, vrbes nobiliſſimas flammis edacibus cõcremare, ſanctuaria Dei aut ſubuertere, aut prophanare, diuina & humana pari contemptu peſſundare. Erat in his omnibus miſeriam videre, iudiciumq; Dei mentibus hominum tanto formidabile, quanto impenetrabile: nisì quia, vt datur intelligi, volens Dominus iuſtam in reprobos exercere vindictam, qui non cuſtodiêrunt mandata eius, iratus in populum ſuum, tradidit eos in manus gentium, & dominati ſunt eorum, qui oderunt eos. Sed ſicut in vaſis iræ, duplici contritione feriendis, ira iuſtitiæ Dei hìc inchoat, vt ea in futuro irreparabiliter diſperdat: ità miſericordia eius diligentes
Eſa. 64. ſe plerunq; per compendioſam martyrij viam migrare diſponit ad illam inenarrabi-
1.Cor.2. lem gloriam, quam oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit: vt vndè reprobi rapiuntur ad pœnam, indè electorum alij ducantur ad palmã, alij caſtigatiores reddantur ad vitam & conuerſationem bonam, iuxta quod ſcri-
Pro.19. ptum eſt: Flagellato peſtilente, *ſapiens ſapientior erit.
*ſtultus

Sacræ virgines metu Nortmannorum quid egerint apud Treuiros.
Cap.III.

HVius horrendæ tempeſtatis procella vrbem inuadente Treuerẽſem, omnes pauere, trepidare, neq; fugæ, quam non parauerant, neq; præſidij vllam ſpem habere, præ oculis omnium imago mortis volitare, iucundę populi vrbanitates in plãctum, chori pſallentium in luctum, choreæ puellarum in lamentationes migrare: totius ciuitatis faciem immutatam videres, diuinæ religionis vix aliquas tenues reliquias remanere. Porrò Deo dicatæ virgines, quas in oratorio beati Symphoriani martyris cœnobiali conuerſatione Deo ſeruire ſuprà expoſuimus, inter tot mortis genera ad conſueta orationum arma confugientes, pro caſtitate ſeruanda, quam deuouerant, non pro vita præſenti tuenda, quam deſpexerant, ſupernum cepêre auxilium ardentiſſima ſpiritûs contritiõe inuocare, ac beati Modoaldi ſepulcro omnes aduolutæ, vt eius patrocinio ab imminenti eriperentur periculo, talibus vel talium ſimilibus cælum precibus feruntur penetrâſſe: Domine Ieſu Chriſte, æterno patri fili coæterne, qui naſcendo de virgine, illud maledictionis ſoluens elogium, Maledicta, quæ nõn fecerit ſemen in Iſraël, virginitatis ſemen in plenitudine temporũ mãdâſti multiplicandum, vt tempore meſſis fructum eius reciperes centeſimum, tu noſtris gemitibus, tu noſtris lachrymis & vocibus aurem accommoda ſolitæ pietatis, vt
* quam tibi deuouimus vitæ caſtimoniam, quam obtulimus carnis pudicitiam, confeſſoris tui Modoaldi precibus & meritis ab omni pollutione cuſtodias, & quam nullus animi noſtri meretur conſenſus, nulla Barbarorum violentia virginitati noſtrę inferat corruptelam. Huiuſmodi precibus cum magna ſpiritûs contritione, cum magno lachrymarum imbre profuſis, non defuit operatio ſupernæ exauditionis, non defuit exhibitio miraculorum beati confeſſoris.

Intrà

Intrà 30. dies virgines omnes moriuntur, magno Dei beneficio. Cap. 4.

NE ergò Deo ſacratæ virgines mala viderent, quæ pro ſexûs fragilitate metuebant, néve bona amitterent, quæ pro caſtitatis obſeruantia promeruerant, mirabile auditu, mirabilius viſu: in pace lecto decubantes, intrà dies triginta omnes præſenti deceſſerunt vita, tantoque feliciter, quanto perenniter victuræ, cum ornatis lampadibus ſponſo cæleſti occurrentes, ſempiternæ iucunditatis thalamum cum illo ingreſſæ ſunt. Quarum corpora in eodem ſunt oratorio recondita, in quo beati Modoaldi pignora: vt cuius patrocinantibus meritis animæ illarum cælum cum ſuo poſſidebant patrono, ipſius exigentibus reliquijs, corpore in eodem humarentur loco: vbì florent orationes earum, & exuberãt Dei beneficia ad memoriam virginum extunc, & modò, & vſq; in ſeculum.

CAP. V.

CVM igitur eiuſdem tempeſtatis adhuc reſiderent veſtigia, longaque ſolitudo pleraque ſanctorum cohiberet loca, fiebat nimirùm, vt ille ſancti familiaris angulus pro ſuî quidem dignitate parùm obtineret reuerentiæ, neglectu verò ciuium omni cuſtodia deſtitutus, etiam pateret iniuriæ. Sed ea mortalium incuria, noſtro pontifici auctioris gloriæ facta eſt materia. Quidam enim viri, genere Frãci, ſuę generis haud ignobiles, animo & corpore quammaximè valentes, ſanctæ deuotiõis gratia vrbem Treuerim acceſſerant, quam ſuorum ſanctorum numero ſuperbam, tum vetuſtatis dignitate celebratam, omni Gallia magìs clarere comperérant. Eius aliquandiù laribus obuerſati, religione delectati, ſacra terebant limina, ex ignotis penè notiſſimi: cùm intereà viros natura ſagaces flamma ſubijt pulcherrimi facinoris, vt quocunque modo, precibus aut precio, tot ſanctorum pignoribus cum maximo Treuirorum participarent beneficio. Quæ vbì tardiùs procedunt, nihilque in illis bonæ ſpei aut gratiæ præſumunt, die noctuque animum fatigare, omnibus locis opportunitatem quærere, nec flagitium arbitrari quauis arte, dummodò nè inefficaces redeant, inceptum peragere. Itaque ſimulata deuotione eccleſiam ſancti Symphoriani ſubintrantes, eiuſque omnia, quæ ſibi mox vſui forent, exploranres, vident domum incultam, iniuriæ opportunam, miniſtris ciuibnſque neglectam, merito quidem ſuî, Crœſi diuitijs nobiliorem, ſed rei familiaris inopia longè cæteris obſcuriorem. Et quis, inquiunt, tuas Modoalde reliquias hoc totius vrbis angulo coarctauit? Indignum certè ſacrarium tuæ dignitati comparauit. Vbì enim ianitor frequens in limine? Vbì varia ſupellex tuæ ornatus eccleſiæ? Nihil hîc dignum tanto contuemur nomine. Quàm ſanctè, quàm vtiliter tuorum hoſpitum poteras iter comitari, vt arentem noſtræ regionis eremum larga benedictione patereris irrigari, vbì nec decori tuo chori pſallentium, nec optimis virtutibus laudes deeſſent celebrantium. Audebimus tamen, ſi pace tua liceat, aliquid huius negocij attentare, partemque vel exiguam tui corporis abſportare: ex quo Treuerenſi quidem populo detrimenti minimum, nobis emolumenti plurimum, Deo propitio, poterit euenire. Hac familiari collocutione velut in bonam frugem animati, ſimul quia nihil ſatìs feſtinatur animo cupienti, optimum factu rati ſunt noctem proximam huic operi dedicare, nè dum noctes diebus, moras dilatandis cõſultationibus innecterent, attentis ciuibus ſe cùm ſuſpectos, tum repulſa dignos efficerent. Remotis ergò arbitris, noctis ingreſſi tempore, pia ſed audaci violentia mauſoleum effringunt, ſanctiſſimo fœcundum corpore: dehinc vnus cæteris paratior, manum temerè inijciens, & quicquid tenaci digitorum pectine concludere potuit, ſibi recondens, fugam cum ſocijs maturat inuadere. Quod facinus licèt amore ſancti licenter perpetratum ſit, non tamen ſancto placuiſſe, rerum ſequentium documento comprobari potuit. Simul eñ cum illius extractis artubus, mirum dictu, ſanguis copioſus erupit. Qui dum abundè tanquàm de patenti vulnere proflueret, tenebris tamẽ viſum arcentibus, raptores ipſos nihil huiuſmodì aut videntes aut ſentientes antè prodidit, quàm à cœpto deterruit.

Ex reliq. S. Modoaldi furtìm ablatis, copioſus manat ſanguis.

CAP. VI.

INtereà die terris reddito, cùm matutina plebs ad orandum cœpiſſet ex more concurrere, animaduertunt eccleſiæ pauimentum largo perfuſum ſanguine,

nec ſtatìm re cognita, diù multumque incerta ſuſpicione agitabantur, quænam illa eſſent cædis indicia, vbì nulla vnquàm mactari conſueuiſſet victima. Sed exploratis diligenter omnibus, primò recentis fracturæ indicia, tum nocturnæ temeritatis damna luce clariùs patuêre quærēribus. Nec viſus eſt labor difficilis fugitiuos inſequi, cùm ſanguis à direptis emanans oſſibus, nuſquàm locorū reos ſuos deſereret, donèc illos conſcientia trepidos, nec ſatìs periculi ſecuros, ſuis veſtigijs, & quidem haud obſcuris, manifeſtos efficeret. Mittūtur ergò expediti equites iniuriam perſequi, temeritatem corrigere: qui celerrimè fugientium terga prementes, eosq; facili negocio à fuga retrahentes, delicti quidem gratiam faciunt, omnibus tamen bonis adnitentibus, receptas integrè ſummi pontificis reliquias ad vrbem referunt. Quis enarrare ſufficiat, relatis illis, quid gaudij, quid bonę ſpei ciuibus attonitis redierit? quàm benignè, quàm exultanter beatæ memorię Archiepiſcopus cū ſummo cleri plebisq; tripudio obuiàm proceſſerit, àc ſi tūc primùm totus ſibi ſanctus obuenerit? Videres totam ciuitatem in occurſum ruere, nullum in domib⁹, pauciſſimos in agris aut oppidis reſediſſe, vt cælo ſe proximum arbitraretur, quiſquis exoccupatus, redeuntem ſalutatum ire mereretur.

Priſcorum Chriſtianorum erga reliquias deuotio.

CAP. VII.

CAEterùm huius facinoris caſtigandi gratia, nè quid ſimile deincèps perniciosa crearet licentia, decernunt in commune, corpus ſancti in propatulo poſitum, ab eccleſia transferre, cæleſtemque theſaurum firmioribus apothecis & tutiori ærario commendare. Itaque arcam ligneam, firmiſſimis tabulis compactam, ferreisque nexibus circunquaquè munitam accelerant, eoque tranſlata confeſſoris pignora, in oratorium ſancti Paulini ſuper altare ſanctæ Crucis, ſumma cum veneratiōe deportant: conſultè ſcilicet, vt par pari, ſacerdos ſacerdoti iungeretur, illoque aduentantes, duplici patrocinio ſolatiarentur. His additur ex Pario marmore tabula, ad extremam manum decoris, mira ſculptoris arte perducta, quæ propter ſepulcrum eius reperta, ſepulti nomen & meritum præferebat, hac ſerie exarata: Hoc eſt ſanctuarium Deo dilecti Treuerorum Archiepiſcopi Modoaldi, cuius rex Dagobertus ſanctitatem, ſicuti in eius præcepto de Treueri continetur, intrà Ligerim & Rhenum magnificè extulit & dilatauit. Quod etiam in ſuperioribus memoratum eſt.

CAP. VIII.

IGitur ſancti Paulini eccleſia, nouo illuſtrata hoſpite, in quantam breuì claritudinem peruenerit, quanto fidelium ſtudio priorem neglectum correxerit, dum pauper cum diuite eò ſuas neceſſitudines maturat deplorare, memoratu eſt incredibile. Sed poſtquàm diuturna quies ocium, ocij verò ſecuritas corruptos mores pepererat, totamque vrbis faciem immutatam, pro religione diuinorum contemptus inceſſerat, ſuſtinenda erat neceſſariò ſupernæ correctionis ſententia, quæ pollutam licentiam ſub freno diſtrictionis coërceret. Itaque iuxta ſententiam prophetæ, A ſanctuario meo incipite: intempeſtæ noctis ſilentio idem oratorium ſubito conflagrauit incendio, id ſcilicet agente diuina cenſura, quò nè per diem accenſum, facili concurrentium reſtingueretur induſtria. Ferebantur vndiquè globi ignium ventis vrgentibus, totisque habenis regnabat flammarum impetus, cùm intereà expergefacti cuſtodes, vident res ſuas in extremo ſitas, opes ad ſubueniendum vbiuis imparatas. Itaque quod in tanto conſtrictis licebat articulo, feſtinare, concurrere, ingenti metu trepidare, nec contrà niti, nec poſſe quieſcere: poſtremò manerent, an fugerent incerti, malum improuiſum, anceps periculum clamore teſtari. Quorum vocibus exciti licèt admodùm pauci, ſi qui tamen ſub obſcura nocte confluxerant, aurum & argentum, quæ prima mortales putant, variamque ſacri miniſterij ſupellectilem ſumma ope tueri ſatagebant: De ſanctorum verò pignoribus eruendis immemores, nulli rerum minorem operam impendebant. Vndè & contigit, vt ignis edax, dum nulli locorum parceret, non ſolùm arentem lignorum materiam penitùs abſumeret, ſed tabulas quoq; marmoreas, operis dignitate mirandas, circūquaquè corrumperet.

Ezech. 9.
S. Paulini ædes conflagrat.

CAP. IX.

IN

IN tanta rerum difficultate quis tuas ſanctę reliquias non æſtimaret iri perditum? Ruebat vndiquè moles ædificiorum, diſſiliebat vi caloris ſoliditas marmorum, totaque ſacrarum ædium facies, vna fauillarum erat congeries. Et qs omnium apothecam ligneam, contra vim ignis tenerrimam, quæ media templi teſtudine in edito poſita, omnem ruentis fabricæ excipiebât impetum, crederet periculum euaſiſſe? Sed quod actu difficilimum, ægris videbatur mortalibus, ſummo procuratori facilimum, rerum probauit exitus. Nam poſtera luce, cùm pleriq; ciuium aduētare, & nocturnæ tempeſtatis ſpectaculum more humani ingenij proſpectare cœpiſſent, ſedatis tandèm incendijs, propiùs acceſſêre, id maximè curantes, vt vel modicas ſancti fauillas colligentes, ſaluti poſterorum reponerent. Quid enim aliud, quàm vſque ad cineres tam diuturna clade abſumptum crederent? Res mira, & noſtris ſeculis inuſitata. Remota enim, quæ omnem ſuperficiem contexerat, incēdiorum congerie, cuncta præter ſpem, quæ ſancti erant, integra reperêre, ipſumque loculum totius expertem iniuriæ, vt aurum crederes de fornace productum, purgatum, non corruptum. Quis ibì ſe à laudibus Chriſti continuit? Quis non glorioſum Deum in ſanctis ſuis repetito clamore prædicauit? Tuum Modoalde nomen, tuum meritum omnis ſexus & ætas ſuper aſtra leuauit. Sic Metenſem quondàm Stephanū prodit antiquitas inter miſerorum cædes, inter barbaricæ depopulationis atrociſſimas tempeſtates, ſolum oratoriolum, ſui martyrij ſanguine cōſecratum, ignium exemiſſe diſcrimini, vt hinc tam pręſentes colligerent quàm futuri, quantam reuerentiæ deberent protomartyri.

Vide inſigne miraculum, & diſce, quàm curæ ſint Deo etiam oſſa ſanctorū eius.

CAP. X.

SED quia Maiorum ingreſſi veſtigijs, qualiter beatus confeſſor ſuarum reliquiarum defenſioni ſemper affuerit, monſtrauimus, libet cætera eius carprìm attingere, vtque ſuorum ſupplicum poſt id dierum nūquàm ſaluti defuerit, paucis abſoluere. Mauſoleum illud lapideum, quod à quibuſdam temerarijs effractum, latenter expoliatum, ſicut ex p̄miſſis claruit, veterū memoria teſtabatur, poſtquàm maioris cautelæ gratia, oĩbus id cōſulentibus, precioſo theſauro vacuatum eſt, pari nihilominùs, atquè dudùm, reuerentia in eadem eccleſia compoſitum, ſanctè admodùm reſeruabatur. Huius ſuperficiem docta manus artificis tabulis vndiq; marmoreis à fronte pręcinxerat, eiſq; ſolidè adinuicèm compactis, decorem operi, vſum decori addiderat. His verò ex vicinitate ſancti corporis tantum virtutis, tantumque gratiæ ſalutaris diuinitùs acceſſerat, vt credi vix poſſit, quātis mortalium incommodis, patrocinante ſancti beneficio, ſalus exindè procurata ſit. Quicunq; enim longis febribus vſq; ad oſſa depaſtus, quiſquis morbo diuturno cōfectus, huc cum fidei integritate ſuarum ęrumnarū querimoniam detulerat, raſura eiuſdem marmoris aquę mixta, & in potum ſumpta, celerrimum languoris remedium certiſſima curatione obtinebat.

Nota mirā vim marmoris in mauſoleo S. Modoaldi.

CAP. XI.

HVius opis capeſſendæ gratia cùm hodieque innumeros ex diuerſis mundi partibus videamus concurrere, nullumq; omnium fruſtrà pij interceſſoris ſuffragium deſiderâſſe, vnum tamen fide & religione præſtantiſſimum ſilentio pręterire nōn eſt cōſilium. Moguntia, ciuitas totius Germaniæ celeberrima, Rheni imminet litoribus, cōmercijs patens, egeſtatis inſolens, agrorū & vinearum fertilis, nulliuſq; neceſſarię rei indigens, viris & ædificijs ſatis exornata, ſed multo beatiùs, quod precioſiſſimum religionis genus eſt, reuerendo monachorum ordine illuſtrata. Horum in vno monaſterio, quod longè cæteris nobilius, ſancti Albani dicitur, noſtra memoria quidam præpoſitus Seueredus nomine, cæleſti philoſophia exercebatur, vir optimis artibus à tenero vngue imbutus, Deoque & hominibus ob multa ingenij bona charus & acceptus. Sed hos tam lætos ſucceſſus præpediebat ægritudo continua, lentiſque febrium vaporibus non lentè viri eminentis premebatur induſtria: qua peſte acerrima iam per triennium exhauſtis viribus, nihil poſtremò credidit ſalubrius, quàm inutili medicorum opera ceſſante, cæleſtis manûs ſuffragium quæritaſſe. Nam edoctus claritudinem Treuerenſis Eccleſiæ, eò profectus intendit, parſque factus ſupplicantis populi, humilis precator, ſed cele-

Moguntiæ encomion.

celeberrimus beneficiorum impetrator, tumulum ſancti acceſſit, potũ abraſi marmoris ſyncerè participauit: nec fideli deſiderio fruſtratus, breui ex infirmo ſaniſſimus, pallorem rediuiuo colore mutauit. Is non immemor beneficij, cum ſanctus omnibus purè deſeruiret, tum ſuo curatori familiarius inhærebat, eoq; deuotionis circa illum profecerat, vt locum noſtrum, quò eius reliquias nuper tranſlatas didicerat, ſpeciali affectu multus & frequens expeteret, antè fraternitati noſtræ acceptus, tum verò ex aſſiduitate commanendi acceptiſſimus fieret. Huius relatu virtutem, quam expertus fuerat, fratribus ſui ſtudioſis compertam, haud iniuria noſtræ narrationi credidimus inſerendã, nihil verẽtes debili falſitatis calumnia pulſari, quæ tam veracis viri patrocinio facilè poterit eneruari.

CAP. XII.

NE verò quibuſq; ſuî ſupplicibus & deuotis ſemper ea incumbere videatur neceſſitas, ad obtinendum cuiuſuis incommodi ſuffragium & doloris, potitare puluerem illius abraſi marmoris, operæprecium erit pręſenti exemplo animaduertere, quàm facilis, quàm paratus fuerit ſibi famulantibus, ſe appellantibus nonnunquàm ſine hoc potu, ſolo virtutis obtentu reſpondere. Erat quędam ſanctimonialis Deo deuota in eadem Treuerenſi ciuitate, quæ pſalmis, orationibus & vigiliis

Luc. 2.

vacans, non diſcedebat de templo, vt Annam viduam crederes de euãgelio. Seu cum illas atq; illas ſanctorum frequẽs circuiret reliquias, & in tabernaculo Dei, Deo plena mulier, ſuauiſſima laudis & compunctionis ſacrificia offerret, tum ante omnes & ſuper omnes excellentiſſimi pręſulis Modoaldi ſanctuarium venerabatur & frequentabat, amplexabatur & honorabat, atque coram eo affuſa, immò affixa, quot preces deuotas, quaſi tot acceptabiles hoſtias in odorem ſuauitatis ante conſpectum diuinæ maieſtatis dirigebat. Erga quem ex inſpiratione diuina tantam conceperat deuotionem, ex deuotione amorem, ex amore familiaritatem, vt quæcunque ſibi ex humanarum rerum, vt aſſolet, varietate obtigiſſet neceſſitudo, ad eum ſpecialiter causam ſuam expoſitura recurreret, vtpotè quem vnum & ſolum, quodam ſingularis fidentiæ dominum ſuum & crederet, & diceret. Hæc aliquando vi febrium tacta, cùm acriùs fatigaretur & æſtuaret, ad eiuſdem domini ſui memoriam ſe recepit, & cauſata cum eo de ſui ſtatùs, ſuæ ſalutis incõmodo, huiuſmodi querelam apud eum depoſuit: Siccine, inquit, placitum eſt coram te domine mi, & ità congruit, vt cum alij, tam externi quàm domeſtici, te ſuarum infirmitatum adeò facilẽ & promptum obtineant adiutorem, me tuam ſingularem ancillam tam graui dolore, ſine vllo reſpectu clementiæ, patiaris fatigari? Quinpotiùs beneficium, quod alijs elargiris gratuitò, mihi, vt confidentiùs cæteris loquar, famulæ tuæ dominus impendere debito. Nec reputauerim mihi neceſſarium eſſe marmoris tui ſalutarem illam raſuram cum alijs bibere, quandò fideliter & verè apud animum meum conſtat, ſine hoc aut vllo exteriori adminiculo te mihi poſſe ſubuenire. Hęc & his ſimilia vbi coram domino ſuo tam pia quàm fideli perorauit querimonia, ſubito correpta ſopore obdormiuit. Vndè paulò pòſt expergefacta, ità ſe incolumem factam, omnique dolore

Sanctimonialis quædam ſubitò curatur à febribus.

ac tremore carẽtem inuenit, àc ſi tota illa febris cum ſomno pariter euanuiſſet. IESV bone, qua exultatione, quo gaudio, quibus illa ad hoc laudibus reſiliuit, quo tripudio? Enimuerò quæ tam manifeſto ipſius rei probauerit experimento, non ſe hactenùs fruſtrà ſeruîſſe, neque quicquam fruſtrà ſupplicaſſe Modoaldo. In ſpem proinde maximam animata, ſtabat tanta in hoc ipſum admiratione attonita, vt penè ſuî ſuarumque rerum immemor, ne librum quidem pſalmorum, qui quaſi comes indiuiduus ſibi ſemper adhærebat, recedens à ſanctuario, meminerit ſecum tollere à loco, quo repoſuerat.

CAP. XIII.

INtereà illò deueniens quidam adoleſcens, ſpecietenùs clericus, corpore & mente vagus, actu indiſciplinatus, inuẽtum pſalteriũ, nullius arbitri ſolicitus, rapit, ſeſeque indè celeriùs, nec tamẽ ab vrbe remotiùs, abripit: ſed quo minùs deprehenderetur, in ſuburbio diuerſoriũ cuiuſdã ſubintrat pauperis. Quaſi verò, hominũ in-

qua-

damnum famulæ ſuæ, Modoaldo inſpiciente & iam inſequente, vllus locus, vlla latebra, vlla humani ingenij induſtria poſſit vel abducere vel occulere. Ergò quia mens in malum obdurata, nihil vnquàm penſi, nihil habet moderati, iniquitatem ſuper iniquitatem apponit, pannoſque ſui hoſpitis, quos vxor ipſius ad abluendum expoſuerat, de nocte ſurgens & auferens, pſalterio quaſi lucro lucrum adiungit, impatienſque morarum & quietis, duplicati mali conſcientia perurgente, nihil ſibi miſer tutiùs ratus, noctis & fugæ pręſidium inuadit. At muliercula ſomno manè excita, vbi neque ſupellectilem ſuam, neque fideliſſimum illum hoſpitem inuenit, marito damnum conqueritur, fugientem furem eueſtigiò ſubſequi adhortatur. Ille verò nihil moratus, velociùs furem inſequitur & compræhendit, atq; execratus fœdum hominem, violenter quod ſuum erat, & etiam pſalterium aufert & reportat. Intereà deuota ſanctimonialis, vbì librum ſuum requirens non reperit, deuotione, qua cōſueuerat, ante ſanctuarium Domini ſui, diſpēdium ſuum cauſata, deplorat, etiam atque etiam cum precatur, vt ſibi ſolita benignitate pſalterium reſtituat, vndè ſacrificium laudis Deo & ei immolaret, ac redderet altiſſimo vota ſua. Nec fefellit affectū piæ petitionis effectus iuſtiſſimæ exauditionis. Fit quæſtio per totam vrbem de pſalterio: tranſit viritim ad alterum ab altero, donèc rogatus pauper, qui receperat, expoſuit, reddit, ſanctimonialis recipit, Deo gratias dominoque ſuo Modoaldo, non ſine magno animi fideique ardore, rependit. Ecce lucidiſſima miraculorum inſignia, ſed pauciſſima de plurimis libata ſunt: quibus tamen, ſi ea rectè animaduertitis, ſic vita Modoaldi glorioſa & merita præclara ſplendidiſſimè illuſtrantur, àc ſi aurea tabula gemmis vel lapidibus precioſis diſtincta & decorata videatur. Quid enim eius vitam, niſi auream rectè dixerim tabulam, aureis videlicet operibus coruſcam? Quid gemmas vel margaritas in tabula, niſi interlucentia geſtis eius miracula? Porrò ſicut nec virtutum eius, ità nec huius libri finem à nobis conuenit expectari: quia dum quotidiè, Deo militem ſuum glorificante, nouis & præcipuis effulgeat miraculis, noua perindè materia nouos quotidiè & præcipuos expoſtulat ſcriptores: immò ſumma moles materiæ Tullianis inſultat ingenijs & eloquentiæ. Sed faceſſat apud fidelium mentes indigna de ſcribendis ſancti viri geſtis ſolicitudo & moleſtia. Atquì precioſa eius memoria æternaliter viget, & ſuper oīa redolet aromata, vtpotè qui gloria præditus immarceſcibili, ſemper multiplicatur vt palma & cedrus Libani, & germinat vt lilium, floretque ante Dominum per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Epiſtola de tranſlatione eius.

DOMNO & patri Stephano, diuina electione Abbati, & ſanctæ congregationi, beato Apoſtolo Iacobo ſub eius moderamine in Leodio famulanti, Frater Thietmarus, quem dicunt procuratorem ouilis beati Petri in Helinvuardeshuyſen, cum omnibus CHRISTO ſecum militantibus, munus perfectæ charitatis ex animo, & plenæ fraternitatis penſum ex debito. Quoniam pater ſereniſſime, vt multorum didicimus relatione, Apoſtolicæ religionis norma perfectiſſimè imbuti, Apoſtolicæ vitæ tenorē fide & actibus imitamini, dignum duximus vos verbis Apoſtolicis affari: Benedictus Deus & pater Domini noſtri IESV Chriſti, qui vos idoneum elegit miniſtrum noui teſtamenti, non ſolùm litera, verumetiam ſpiritûs modulamine laudem omnipotentis Dei pronūciare, & ſanctorum ſuorum gloriam præſentibus poſteriſque ſeculis imitabilem verbo & ſcriptis prędicare. Vberrimus denique veſtri cordis hortus, totius Aquilonaris frigoris torpore depulſo, Auſtralis ſpiritus grata temperie afflatus, dulciflua ſtillauit aromata, quæ ſui fragrantia longè lateque diffuſa, odorem bonæ veſtræ opinionis ad noſtram vſque transfudere notitiam. Et licet tot terrarum ſpatia nobis adſpectus veſtri notitiam celauerint, tamen morum maturitas, cordiſque ſynceritas, ac piæ mentis affectus, ingenijque pater efficacia. Et in hoc miranda omnipotentis Dei mortalibus prędicatur diſpēſatio, quoniam ſunt homines ſuper millia, quorum notitiam retinemus ex facie, ſed nec modicam quidē intētionem cognoſcimus ex corde. Veſtri aūt cordis, licet carne abſentis, arcana quodammodò perſpicimus, quotiès beati patris noſtri Modo- 2. Cor. 3.

Modoaldi vita melliſluo tractatu noſtris inſonat auribus,& delectabilia vocis veſtræ percipimus modulamina, quotiès dulciſonam cantûs eius melodiam ſiue continimus,ſiue concinentes attendimus. Hæc vtraque luculenter digeſta, tantam ſuper omnia aromata dulcedinem faucibus noſtris indidêre,tantamque dilectionis plenitudinem cordibus noſtris infudere, vt nullius amaritudinis rancore valeant aboleri,nullius moleſtiæ tædio euacuari. Pro talibus tantisque beneficijs iuſtiſſimum ratí modis omnibus gratiarum præconijs piæ deuotionis veſtræ ſtudio reſpondere, in nobis nihil laboribus veſtris æquiparandum ex nobis ſufficimus æſtimare, quoniam ſuperant omnem facundiam laudis noſtræ. Quapropter totis medullis conuerſi ad eum,qui ore veſtro magnificatur & voce glorificatur,noſtroque,licet vili, famulatu honoratur, indeſeſsè ſupplicamus, quatenùs ſuis meritis ac precibus vobis pro gratiarum actione perennis gloriæ coronam, pro mercede æternæ vitæ beatitudinem apud Chriſtum obtineat, cui proculdubiò impēditur,quicquid ſanctis ſuis obſequij dignè ac laudabiliter exhibetur. Igitur quoniam indagatione ſufficienti,nulla vnquàm abolitione delendam,veſtri notitiam tenemus,par eſt,vt ſtudio noſtræ manus & linguæ nos quoquè ad veſtrî notitiam perducamur. Offerimus itaque veſtræ beatitudini tranſlationis beatiſſimi patris noſtri Modoaldi libellum, humili ſtylo digeſtum,veſtræ dignationis ſolertia corrigendum,veſtra authoritate corroborandū. Cuius ſeriem indagantes, cognoſcetis de ſitu loci & exordio cœnobij noſtri, quàm benigna & mirabili diſpenſatione Dei in proſperos ſucceſſus conualuerit, quàm deuota piorum adſtipulatione in augmētum religionis excreuerit. Patebit etiam,cuius occaſionis euentu,pio dudùm accenſi deſiderio, larga omnipotentis Dei miſeratione, in tantam animi fiduciam ſimus promoti, vt precioſiſſima ſanctorum pignora,quę nulla auri vel argenti copia dignè valerent comparari,pia importunitate poſtulata mereremur adipiſci. Quæ condigna veneratione & honorificentia loco noſtro illata,diuerſis miraculorum ſignis diuina glorificauit dignatio,vt liquidò claret cunctis, cuius meriti, cuiusque magnificentiæ ſit eorum ſpiritus in cælis. In his omnibus agnitione noſtra totiusque rei noſtræ ſumma vobis ſufficienter patefacta, pater reuerentiſſime, ſanctitatem veſtram ad congratulandum nobis inuitamus cum omni charitatis deuotione,affectu deprecatorio verbis vtentes Pſalmiſtę, Magnificate Dominum mecum,& exaltemus nomen eius in idipſum. Hanc autem magnificationis veſtræ ſeriem exigimus, vt ſicut eiuſdem beati patris noſtri Modoaldi nobilem proſapiam vitamque laudabilem luculenti ſtylo digeſſiſtis,ità quoque tranſlationis eius ſchedulam, ingenij veſtri ſcalpello elimatam, per cauernas pij cordis veſtri traducatis, quæ impolitum quippiam vel admittere vel emittere nullatenus conſueuêre. In hoc igitur fraternæ charitatis intuitu deſiderio noſtro ſatisfacite, vt ſacrificium præteriti operis,quod Chriſto per nos obtuliſtis, iam holocauſtum fiat, & hoſtiæ immaculatæ caudam medullatam,id eſt,boni operis perfectionem, authoritate piæ deuotionis veſtræ roboratam à vobis, denuò omnipotenti D E O per omnia placabilem exhibeamus, grataterque ſuſceptam hoc ordine recitandam teneamus.

In Chriſtū redundat, quicquid eius ſanctis impēditur.

Pſal. 33.

Tranſlatio ſancti Modoaldi archiepiſcopi.

BEATVS Modoaldus, vir venerandæ memoriæ, ſummæ ingenuitatis linea præclarus,ſanctitatis excellentia præcipuus, generoſitatis normam morum nobilitate commendabat. Literali quoque ſcientia, in domo Domini plantatus,quaſi palma floruit, & vt cedrus Libani multiplicatus, totius ſuauitatis germina circunquaque redolentia produxit. Vndè contigit,vt ordinatione diuinæ diſpoſitionis regali celſitudine procerumque conſtantia concordante,totiusque Cleri ac plebis voto conſpirante, vir Deo & hominibus acceptus, Treuirorum ſedi ſubrogaretur epiſcopus. Itaque pius pater,occaſione paſtoralis curæ, multiplicium bonorum operum exercitio adeò ſe ſtudebat informare, vt continuo virtutum candore dealbatus,per altitudinem contemplationis ad cæleſtia euolaret. Interea dum domus Dei decorem diligeret, & ad referendas dignas conditori laudes ardentiſſimo ſemper amore flagraret, ſuper ripam Moſellæ oratorium in honorem beati Sym-

pho-

phoriani martyris extruxit, ibique congregationem ſanctarum virginum, amplexibus ſponſi cæleſtis mente & habitu indefeſsè immorantiũ, inſtituit: Vbì etiam idem pater amantiſſimus, defatigatum ſpiritualibus exercitijs ſpiritum Deo reddens, tumulatus quieſcit.

Intereà Nortmãnorum turmæ efferæ, de vagina ſuæ crudelitatis eductæ, quaſdam Galliæ ac Germaniæ partes occupantes, vrbem Treuerenſium inuaſêre. Qua immanitate ſui ſceleris graſſantes, nulli ætati, nulli ſexui pepercêre, matronas caſtas & virgines pudicas dehoneſtantes, ſanctuaria Dei prophanantes, diuina & humana pari contemptu peſſundantes. Porrò præfatæ virgines Deo dicatę, nè mala viderent, quæ pro ſexûs fragilitate metuebant: néve bona amitterent, quæ pro caſtitatis obſeruantia promeruerũt: beati Modoaldi ſepulcro aduolutæ, creberrimis ſingultibus tãdèm obtinuêre, vt, mirabile dictu, infra dies triginta omnes ex hac luce migrarent, & in eadem eccleſia in pace quięſcerent. Qua de re cùm hunc tantæ ſanctitatis locum, inhabitantium frequentia deſtitutum, repentina cohiberet ſolitudo, extranei quidam clerici animo ſagaces, quaſi laudabilis furti deſiderio ducti ſunt, nec id flagitium arbitrantes, ſi quauis arte ſanctorum reliquijs participarent. Remotis ergò arbitris, nocturno tempore ingreſſi, Mauſoleum beati Modoaldi effringunt, manumque temerè mittentes, quicquid tenaci digitorum pectine concludere potuerunt recondentes, fugam inierunt. Quod facinus, licèt amore ſancti perpetratum ſit, & ad declaranda ipſius merita Deus permiſerit, non tamen ipſi ſancto placuiſſe, rerum exitus comprobauit. Nam ex membris eiſdem extractis, mirum dictu, ſanguis copioſus erupit: qui raptorum ſtillando denotans veſtigia, nuſquàm locorum fugitiuos deſeruit, donèc die terris reddita, ab inſequentibus rei compræhenderentur: & omni negocio vacuatis euadendi gratia indulta, exintegrò ſummi pontificis reliquiæ ad vrbem cum omni honore transferuntur. Cæterùm nè quid ſimile deincèps pernicioſa crearet licentia, decernunt in commune corpus ſancti, in propatulo poſitum, ab eccleſia transferre, cæleſtemque theſaurum firmioribus apothecis & tutiori ærario commendare. Itaque arcam ligneam, firmiſſimis tabulis, compactam, ferreisque nexibus circunquaquè munitam, accelerant. eoque tranſlata confeſſoris pignora in oratorium ſancti Paulini, ſuper altare ſanctæ Crucis ſumma cum veneratione deportant.

Nortmanorum immanis crudelitas.

Dehinc interiecto multi temporis interuallo, peccatis exigentibus, occulto Dei iudicio, idem oratorium ſubito conflagrauit incendio, intempeſtæ noctis ſilentio. Cuius fragore exciti cuſtodes, variam ſacri miniſterij ſupellectilem ſumma ope tueri ſatagebant: de ſanctorum verò pignoribus eruendis immemores, nulli rerum minorem operam impendebant. Vndè & contigit, vt ignis, dum nulli locorum parceret, nõ ſolùm arentem lignorum materiam penitùs abſumeret, verùm lapides, tabulas quoquè marmoreas, operis dignitate mirandas, circunquaquè corrumperet. In tanta rerum difficultate quis tuas, ſancte, reliquias non æſtimaret iri perditum? Quis enim aliud, quàm vſque ad cineres, tam diuturna clade abſumptas crederet? Res mira & noſtris ſeculis inuſitata. Poſtera luce plerique propiùs accedentes, vt vel modicas ſancti fauillas colligerent, remota; quæ omnem ſuperficiem altaris contexerat, incendiorum congerie, cuncta præter ſpem, quæ ſancti erant, ſalua reperêre, ipſumque loculum totius expertem iniuriæ. Quis ibì à laudibus Chriſti continuit? Tuum Modoalde nomen, tuum meritum omnis ſexus & ætas ſuper aſtra tulêre, Deum glorioſum & mirabilem in ſanctis ſuis, repertio prædicantes clamore.

Inflammatur oratorium S. Paulini.

Poſt hæc venit vir venerandæ religionis, Abbas merito & nomine, de Saxoniæ partibus, diuturno iam accenſus deſiderio, vt patroni alicuius probatæ ſanctitatis corpus integrum, quod ſibi largiri dignaretur Dominus, honorificè ſuis inferret ſedibus. Hic nanque, prælibatis ſuis ſuorumque ieiunijs & orationibus, crebriſque vigiliarum ſingultibus, quaſi prærogatiuis apud Deum obtinuerat legationibus, nè votis ſui deſiderij deberet fruſtrari. Quapropter ipſius gratia præeunte ac diſponente, & venerandæ memoriæ Brunone Archiepiſcopo annuente, totiusque eccleſiæ concordi voto adſpirante, glorioſiſſimi pontificis Modoaldi corpus precioſiſſimum meruit ſuſcipere. Quod cùm inęſtimabili gloria & ſolenni ornatu ac melodia, vniuerſo clero comitante, & promiſcui ſexûs ac ætatis plebe circunfluente, de loco ſuæ

Bruno, Archiepiſcopus Treuirẽſ.

ſedis eductum, in Saxoniam decentiſſimè eſt tranſlatum, & in oratorio beati Petri Apoſtoli in cœnobio, quod dicitur Helinvuardeshuyſen, honorificè locatum. Acta ſunt hęc anno Dominicæ incarnationis M. C. VII. à venerabili Thietmaro, huius nominis ſecundo, ſucceſſione autem ſexto eiuſdem loci Abbate, anno ordinationis eius xxvij. regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto cum Patre & ſpiritu ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA S. RICTRVDIS MARTIANENSIS, PER HVGBALDVM MONACHVM ELNONENSEM, AD STEphanum Epiſcopum Cameracenſem ſcripta Anno Chriſti 907. Stylus obſcurus & ſimplex, in gratiã Lectoris mutatus eſt per F. Laurentium Surium.

PRAEFATIO AVTHORIS.

IN membrorum Chriſti compage vtì excellentiori, ità merito quoquè magìs honorabili domino & prçſuli Stephano, ſecundùm nomen ſuum Apoſtolicæ reuerentiæ ſigno ab hominibus quidem coronato, ſed demùm ob meritorum inſignia cum eis, quorum inſiſtit veſtigijs ſanctitatis, à Deo coronando, Hugbaldus, ſacerdotum & monachorum omnium minimus, immarceſcibilem, virtutumq́; floribus vernantē à Deo optat precaturq́; coronam. Rogârũt me iampridèm Clerici & Deo ſacratę virgines congregationis S. Rictrudis, vt tum illius, tum prolium eius geſta conſcriberem: ego verò diſtuli, vel quòd quantulãcunque ſcientiam meam tantæ materiæ ſcirem imparem, vel quòd ob longitudinem temporum nulla certę fidei ſcripta, quibus ea continerentur, mihi videre contigiſſet: verererque, nè dubia pro exploratis, & vana atque commentitia pro veris annotarem. Sed cùm renitenti mihi quaſdam offerrent hiſtorias, quæ cùm dictis ipſorum cõſentirent, & iam fidem mihi facerent illi, quorum non contemnendæ perſonæ viderentur, quòd ea quæ ipſi aſſererent, olìm literis conſignata fuiſſent, ſed Nortmannorum ſęuiſſima rabie tomia populante interijſſent: demùm adiuratus per tremendum diuinæ maieſtatis nomẽ, ceſſi illis, feciq́; etſi non vt debui, at tamen vt potui: nec mihi ſtudio fuit verborum adhibere phaleras, ſed lectoris & auditoris conſulere vtilitati. Cùm autem opuſculum abſolutum veſtræ excellentiæ examinandum traderetur, viſum eſt illius prudẽtiæ quædam in eo deſiderari, quæ ad conciliandam libris authoritatem ſolent à ſtudioſis requiri, nempe, perſonæ, loci & temporis annotationem. Et mihi quidem ſatìs ſuperque ſufficere videbatur, ſi tam præclara tantorum virorum nomina, geſta & loca exprimente libello, ſupprimeretur locus & perſona ſcriptoris, nè per hęc ceu atram quandam nubem, obſcurari viderentur aſtra tanti ſplẽdoris: at quia aliter viſum eſt ſanctitati veſtræ, celeberrima nominis veſtri ꝑlucente lampade, noſtras quoquè cõfidimus illuſtrãtum iri, quanuìs tetras, tenebras: dumque Stephanum inclytum antiſtitem libelli huius loquetur Prçfatio, noſtrę quoquè exiguæ perſonę mẽtio fiet. Locus autem, vt nôſtis, non eſt mihi iam ſicut olìm, in clariſſima vrbe, ſed libenter me gloriarer vel poſtremum monaſterij beatiſſimi Amandi, egregij cõfeſſoris Chriſti, monachum, nisì ꝓpter peccata mea tam crebrò indè eijcerer metu barbaricæ incurſionis. Quid verò mihi tempus exprimere neceſsè eſt, quod omnium infeliciſſimum eſſe videtur, ità vt non niſi cum Propheta ad Deum clamare libitum ſit: Lętati ſumus pro diebus, quibus nos humiliâſti, annis, quibus vidimus mala: Reſpice Domine in ſeruos tuos & in opera tua: Ad nos quoq; pertineat illud Apoſtolicum: Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt? Sed nè in hoc quoquè videar authoritatis veſtrę iuſſa neglexiſſe, omiſſis regum nominibus, nouerit lector nos iſta cudiſſe anno à nato Saluatore, ſummo rege, nongenteſimo ſeptimo. Ad profectum Catholicę Eccleſiæ opto vos feliciter ad votum valere.

Nortmannorum populationes.

Pſal. 89.

Ephe. 5.

VITAE HISTORIA.

CVM Francorum gẽtem, cuius maiores è Phrygia pro- 12. MAII.
dijſſe ferunt,atq; ex regio Troianorũ ſtemmate ortos, Vide Paulũ
poſt phanaticum ſimulacrorũ cultum ad veritatis co- Aemylium
gnitionem diuina clemẽtia vocare decreuiſſet, quem- lib. 1. de re-
admodùm ex omni æternitate conſtituerat, ea tempe- bus geſtis
ſtate,qua induſtrius rex Clodoueus eius gentis ſceptra Frãcorum.
tenebat, beatiſſimi præſulis Remigij miniſterio id vo-
luït compleri. Is enim ſanctiſſimus pontifex & multa
vitę integritate,& admirabili ſignorum virtute pollẽs,
iam dictum regem & magnam exercitûs eius partem
doctrina Catholicæ fidei imbuit, & vt ferunt, accepto
cælitùs chriſmate, ad tria circitèr millia vno die bapti-
zauit. Atquè ex illo tempore magìs magisq́ue apud Francos creuit religio,& in ex-
teros etiam fines eorum prolatum eſt imperium, quod maiores eorum partìm ſibi
iam antè vendicârant. Nec hoc gentis eius feritati tribuendum eſt, cuius nomine
putantur à nonnullis Franci dicti,tanquàm quibus à natura quædam indita ſit fero-
citas: ſed præſtitum hoc eis eſt, quòd duabus eximijs eſſent columnis fulti, quibus
totius Eccleſiæ ſtatus inniti videretur: authoritate ſanctorum Pontificum,quorum Columnæ
eſt præcellens honor, & virtute regum præpotentium, qui in adminiſtranda repu- duæ Eccle-
blica ſagaces inprimìs fuêre. His, inquam, rebus factum eſt,vt diuina tum præueni- ſiarum
ente,tum ſubſequente gratia, FRANCORVM potẽtia magis magisq́ue aucta & Galliæ.
propagata ſit: atque etiam vbi quondàm abundauerat iniquitas, deindè intantùm
Dei gratia ſuperabundârit, vt quemadmodùm cælum ornatur ſtellarum multiplici
pulchritudine, ità Francorum regio, præſtante patre luminum, à quo eſt omne do- Iacob. 1.
num perfectum, multiuaria tam indigenarum, quàm aliundè aduenientium vtri-
uſque ſexûs & ordinis ſanctorum atque perfectorum hominum claritate illu-
ſtrata ſit.

E quorum venerando collegio tãquàm ſidus quoddam eximium extitit Rictru- S. Rictrudis
dis,deuota Chriſti ancilla,grata Deo ſuo,& chara hominibus atq; laudabilis ob me- parentes.
rita iuſtitię & ſanctitatis:quę patrem habuit Ernoldum,virũ nobilem,& * Lichiam * Luciam
genitricem ex bellicoſa Vaſconũ gente. Quę gens licèt ea tẽpeſtate magna ex parte
dęmonum cultui eſſet addicta, at tamẽ à Deo electa Rictrudis,ſic ab illis impijs tra-
xit originem,quemadmodùm è ſpinis naſcitur roſa: atque ab ipſis incunabulis cum
teneræ ætatis incremento,honeſtis eſt moribus alta & inſtituta. Fuit autem tempo-
ribus Clotarij regis,qui à magno Clodoueo,quem iam diximus primùm ad Chriſti
religionem acceſſiſſe,quartus fuit,atque etiam huius Clotarij filij Dagoberti incly-
ti,qui à beatiſſimo Arnulpho Metenſium epiſcopo inſtitutus, dignus & induſtria &
viribus fuit,qui vnà cum patre regnaret,eique in regno ſuccederet. Habuit autem Aribertus
Dagobertus fratrem Aribertum,non tamen germanum.Ei attribuit vrbes & pagos frater Da-
citra Ligerim flumẽ & vſq; ad Pyrenęos ſaltus:ſapiẽti videlicet vſus cõſilio,pactusq́; goberti.
ab eo, nè quid vnquàm paterni regni ab ipſo repeteret. Itaque Aribertus Toloſa-
nam obtinens ſedem,cùm in Aquitania regnaret, nõ diù pòſt totam Vaſconiam ſibi
ſubegit.

At Dagobertus in adminiſtrando regno præclarus, vni vitio ſubiacuit, immodi- Dagober-
co deditus amori mulierum. Vndè accidit, vt legitima coniuge ſua ob ſterilitatem tus mulie-
repudiata,alteram ſibi copulârit.Cumq́; id flagitium in eo pontifices,inprimìs autẽ roſus.
vir ſanctiſſimus & mirabilium operum patrator præſul Amandus repræhenderet,il- S. Amandi
le indignatione & faſtu regio incitatus,eundem venerabilem antiſtitem non abſque exilium.
iniuria è ſuo regno eiecit. Ille verò pro Chriſti veritate perſecutionem patientiſſi-
mè ferens, quippe qui etiam ſanguinem pro Chriſto fundere peroptaret, diuerſis
in locis diuini verbi ſparſit ſemina, atque tandèm etiam in Vaſconiam, Rictrudis
patriam peruẽnit, vt cælitùs,infuſo ſibi lumine eius regionis gentem illuſtraret,
ſimul ſperans ob gentis eius ſæuitiam poſſe ſe illic martyrij palmam promereri.

Interìm autem Dagobertus rex,cùm non haberet filium, qui ipſi in regno ſucce-

 deret,

deret, ea cauſa mœrens non mediocriter,tertiam ſibi aſſciuit vxorem. Atque tum demùm conuerſus ad Deum,multorumque expetens preces,& largas prẽſtans eleemoſynas,eodem anno ex illa coniuge ſuſtulit filium:quem cùm anxiè cogitaret cuinam vndis ſalutaribus expiandum, diuinaque lege imbuendum traderet, vt quemadmodùm ipſe beatum Arnulphum habuerat pædagogum, ità hic quoquè ab inſigni aliquo Dei ſeruo ad Chriſtianæ religionis præſcriptum inſtitueretur: memoria cœpit repetere,quanta iniuria virum ſanctiſſimum Amandum affeciſſet, moxq; miniſtris ablegatis, eum vbiquè iuſſit ſtudioſiſſimè inquiri & ad ſe reduci. Ità ergò reuocatur ab exilio verax præco & cultor Euangelij, antiſtes venerandus.lætantur eius reditu rex & optimates & populus omnis:eiusque pedibus ſe ſternẽs rex, veniam petit, nec difficulter impetrat: orat pro filio, ſed patitur repulſam, dicente viro tèr beato,militantem Deo non oportere negocijs implicari ſecularibus: moxq; è conſpectu regis celeriter ſe proripiente. At rex nihil de ſuo remittit deſiderio, Audoënum & Eligium viros primarios, multaque prudentia & virtute conſpicuos, beatoque Amando inprimìs charos atque familiares, ad eum mittit, qui tandèm inuitum eò ſuis precibus impulêre,vt regis volũtati ſeſe accommodaret. Adducitur infans dies natus quadraginta, adhibetur catecheſis à ſancto præſule, & cùm finita prece ex tanta hominum frequentia nemo reſponderet, Amen, infans ille cunctis audientibus, clara voce reſpondit, Amen. Indè baptizatur, & Sigeberti nomen ei imponitur, atque ab Ariberto regis fratre è ſacro fonte ſuſcipitur Sequenti anno Aribertus rex, nec diù pòſt etiam filius eius abeunt è vita, omniſque ditio Ariberti ceſſit Dagoberto. Quæ quidem oĩa idcircò huic hiſtoriæ voluĩ inſerere, vt lector faciliùs cognoſcat,quę Rictrudi cauſa fuerit in Franciam veniendi.

Reuocatur ab exilio S. Amandus.

2.Tim 2.

Cùm enim per id tempus Franci crebrò commearent in Vaſconiam, Rictrudis puella bonæ indolis, ad nubiles iam perducta annos,conſpicitur, amatur atque appetitur à Franco quodam Adalbaldo, præclaris & iuſtis orto natalibus: cuius mater Gereberta filia fuit ſanctæ Gertrudis, in monaſterio, quod Hamaticum dicunt, quieſcẽtis, quod ipſa conſtruxerat: fueratque is Adalbaldus à puero optimis inſtitutus diſciplinis,multiſque pollebat opibus & fundis,nec vulgarem gratię locum in regis aula obtinebat:dignus planè vir,qui Rictrudem haberet coniugem: cui etiam iuxta morem deſponſa,& matrimonij lege ſociata fuit, licèt quidam virginis cognati id moleſtè ferrent.Neque ineundi coniugij huius cauſa fuit libido aut incontinẽtia,ſed amor charæ ſobolis. Nec deerant vtriq; dotes animi & corporis,quæ in ſpõſo ſponſáve ſpectari ſolent.In Adalbaldo cernere erat generis nobilitatem, pulchritudinem,virtutem & ſapientiam, quæ ad conciliandum amorem plùs habet virium. In Rictrude formæ elegantia,genus,opes,& mores,qui præ cæteris inquirendi ſunt, viſebantur. Itaque conuenienter illi ſententiæ Apoſtolicæ, erar inter illos honorabile coniugium & thorus immaculatus. Non enim ſurda acceperant aure, quod idem Apoſtolus dicit: An neſcitis, quoniam membra veſtra templum ſunt ſpiritûs ſancti,quem habetis à Deo,& non eſtis veſtri? Empti eſtis precio magno: glorificate & portate Deum in corpore veſtro.Fidem verò coniugij inter ſe accuratè ſeruantes, compage fidei & charitatis erant duo in carne vna, vnanimes, vno ore & concordi operatione honorificantes Deum, & omnibus diebus vitę ſuę ſeruientes illi in iuſtitia & ſanctitate.

Rictrudis nubit Adalbaldo.

Hebr.3.

1.Cor. 6.

Nati quoq; eis ſunt filij,& in ijs primogenitus Maurontus,poſteà Abbas & leuita factus,& tres filiæ,ſanctę virgines: Clotſendis,poſt obitũ matris eius monaſterij moderatrix: Euſebia,bona Dei cultrix,& Adalſendis. Quos parentes eorum,cùm eſſent iuſti,tum per ſeipſos, tum per familiares ipſis Dei ſeruos in timore Dñi erudiẽrunt & educârunt,ab infantia cæleſti benedictione auctos. Maurontus patrẽ ſpiritualem habuit venerabilem Deoq; dignum ſacerdotem Richarium, qui per ſacrũ baptiſma cum Chriſto regenerauit. Clotſendem egregius pontifex Amãdus & ſacris manibus è fonte ſalutari ſuſcepit,atq; in omnibus Deo dignam reddidit: Euſebiam Mathildis regina,Dagoberti coniunx ex ſacro fonte ſuſcepit. Poteſt nõ immeritò de hac progenie dici illud Sapientię: O quàm pulchra eſt caſta generatio cum claritate.

Rictrudis proles.

Sap. 4.

Accidit autem, vt Adalbaldus à pago Auſtrebatenſi, vbì multæ ei erant poſſeſſiones,in Vaſconiam triſte ſuis iter ſuſciperet. Proſequebatur eũtem aliquouſq; beata

Rictrudis, ſed iuſſa, citò domum ſe recipit mœrens, quaſi iam animo præſagiret imminens malum. Eccè autem malignorum hominum, quos aiunt fuiſſe, quibus illud coniugium diſplicuerat, vir pius inſidijs appetitur, vulneratur, perimitur. Sed planè non eſt ille mortuus, ſed viuit feliciter in Deo, cohærens ſpiritu illi, qui eſt vera vita: quod quidem ſatìs teſtantur ſigna, quæ ad eius ſacra oſſa non rarò fiunt. Citò autem triſtiſſimæ rei nuncius perfertur ad Chriſti famulam Rictrudem, quæ gemino eoq; atroci dolore corripitur, quòd & chariſſimo ſe ſentiret orbatam coniuge, & proles ſuas, tum etiam cognatos, videret eius nece grauiſſimè diſcruciari. Tandèm autem luctu illo ſopito, cum ſeruis Dei ipſi familiaribus, præſertim aũt cum Amando ſanctiſſimo pręſule, de ſuo ſtatu deliberat: auditq; ex illo fidiſſimo cõſultore illud Apoſtoli: Mulier alligata eſt legi, quanto tempore vir eius viuit. Quòd ſi dormièrit vir eius, liberata eſt: cui vult, nubat: tantùm in Dño. Beatior aũt erit, ſi ſic permanſerit ſecundùm meum cõſilium, Audit etiam illud Dñi Saluatoris: Si vis perfectus eſſe, vende oĩa, quę habes, & da pauperibus, & habebis theſaurũ in cęlo: & veni, ſequere me. Hęc & id genus alia verba ſalutis nõ ſurda aure accipiẽs S. Rictrudis, ſed ijs diligenter animum applicans, omni poſtpoſita ancipitis deliberationis mora, pollicetur ſe eius ſalutaribus monitis obtemperaturam. Verùm antiquus ſerpens, inuidiæ ſtimulis percitus, tam ſalubre propoſitum modis oĩbus impedire conatur. Cõmouet regis animum, vt perſuadeat illi denuò nubere cuidam ex optimatibus ſuis. Illa aũt prorſùs id reſpuẽte, multa adhibet blandimẽta rex, ſed fruſtrà. Blanditijs ſuccedunt terrores & minæ, ſed tantundem efficiunt apud animũ in Deo benè firmatum. Et quia ex tribus Philoſophiæ partibus eam præcipuè colebat, quę in actiõe & rectè viuendi ratione cõſiſtit, nec immeritò viuẽdi magiſtra dicitur, quam Græci Ethicẽ, Latini Moralem vocant, ad quam primarię illę virtutes pertinẽt, prudentia, iuſtitia, fortitudo, temperantia: hiſipſis accuratè ſeſe communiens, quemadmodùm per iuſtitiam Deo magìs quàm hominibus obedire, atq; per fortitudinẽ nullis cedere aduerſis conſtituerat: ità per prudentiam regis indignationem amoliri, & per temperantiam intrà modeſtię & humilitatis limites ſeſe continere decreuit. Itaq; vſa cõſilio ſanctiſſimi Amandi, ad tempus diſſimulat immutabile animi ſui propoſitũ, ſpondetq; regi ſe ex eius conſilio facturam, quod ſibi conducibilius videretur.

Adalbaldi cædes.

1. Cor. 7.

Matt. 19.

Hunc in modum cùm regi perſuaſiſſet, ſe ipſius dictis parituram, in prædio ſuo, in villa Baircio opiparum & regia maieſtate dignum apparat conuiuiũ. Inuitat regem cum optimatibus, & inter epulas ſermonibus ſale conditis omnes exhilarat. Poſtquàm aũt repreſſa fame, edendi auiditas remitti cœpit, eſſentq; iam cõuiuæ fœcundis calicibus comiter accepti, ſurgit matrona venerabilis à menſa, & nõ trepidè, ſed conſtanter: nõ tepidè, ſed feruenter: non ſegniter, ſed ſagaciter: nõ muliebri, ſed virili planè animo, quod ſecum deliberârat, re ipſa exequitur.

Primùm ſciſcitatur ex rege, num illius bona venia liceat ipſi in ædibus ſuis quod velit agere. Rege incunctanter annuente, quippe qui putaret illam ſumpto poculo, vt pleriq; ſolent, & ſe & conuiuas alios ad potandum ſtrenuè inuitaturam: è ſinu ſuo profert velum ab Amãdo pontifice conſecratum, qui etiam hoc ei conſiliũ dederat, & inuocato terribilis Dei nomine & auxilio, ſuo illud capiti imponit. Tum verò rex ira permotus, ingratas relinquens epulas, abſceſſit è conuiuio. At illa iactans cogitatum ſuum in Dominũ, totam ſe illius arbitrio permiſit & cõmiſit: facultatibuſq; & poſſeſſionibus prudenter diſtributis, ſpinoſiſq; huius mundi curis è terra cordis ſui penitùs extirpatis. quæ priùs ſeruiendo Chriſto in membris eius, Marthæ geſſerat officium, iam ad pedes eius ſedens, audiebat verbum eius, optimam Mariæ partem, quæ ab ea non poſſet auferri, ſibi deligens.

Vide præclarum facinus venerabilis matronæ.

Luc. 10.

Vt verò quod in interiori gerebatur homine, id etiam exterior præ ſe ferret: ſicut mentis mutârat habitum, ità mutauit & corporis: precioſiſq; abiectis veſtibus, quibus fuerat vſa in matrimonio, vt placeret viro, vnà cũ eis oĩbus ſe exuit huius mũdi impedimentis, vt ſolicita ſemper cogitatione ea ſola tractaret, quæ Dñi ſunt, vt illi vni deincèps placeret. Impoſuit aũt capiti tetrum quendam amictum, vt interioris hominis luctum & pœnitentiam deſignaret, poſſetq; pro luctu breui & mœrore momentaneo ea quandoq; conſolatione affici, de qua Dñs dicit in Euangelio: Beati qui lugent, quoniam ipſi cõſolabuntur. Et vt quondàm expertas corporis volupta-

Matth. 5.

tes & moleſtas dæmonum profligaret vexationes,in preces continuas & immodica
propè ieiunia incubuit,carnemque aſpero cilicio domans,illud ex Pſalmo canebat:
Ego autē,cùm mihi moleſti eſſent,induebar cilicio: humiliabam in ieiunio animam
Pſal. 34. meam,& oratio mea in ſinu meo conuertetur. Porrò locū, vbì ſpiritalibus daret ex-
ercitijs operam, cum conſilio & auxilio ſæpè dicti antiſtitis Amandi,valdè ſibi con-
Martianēſe monaſterium. gruum delegit,nempe monaſterium,quod Martianas vocant,ab eodem antiſtite ad
fluuium Scarbum exædificatum, cui diſponendo & conſtituendo vir ſanctus Abba-
tem præfecerat ſanctum Iouatum venerabilem virum,cuius adhuc in eodem mona-
ſterio corpus conditum habetur. Et Amandus quidem monachos illic haberi volu-
it,ſed Iouatus ſanctimoniales ibì congregauit. Hunc ergò locum, ſatìs opportunè
ab hominum ſtrepitu remotum, D E I famula Rictrudis expetijt,& beato Amando
non ſolùm conſentiente,ſed etiam inter regem & ipſam pacem cōciliante,cum ma-
ieſtatis regiæ priuilegio obtinuit,vt illic ſe totam rebus diuinis manciparet.

Vt autem omnibus palàm innoteſceret,à quanta perfectione ſuam inchoâſſet cō-
Matth. 5. uerſionem,conuenienter illi Euangelicæ ſententiæ,Luceat lux veſtra coram homi-
nibus,vt videant opera veſtra bona,& glorificent patrē veſtrum,qui in cælis eſt:poſt
abiectas à ſuis humeris oneroſas prædiorum & facultatum ſarcinas,poſt nuncupatū
Deo continentiæ votum,poſt acceptum monaſticæ religionis habitum,non cōten-
ta ſe ſolam Deo offerre oblationem viuam,ſanctam,eiq; placentem:etiam tres filias
ſuas,quas iam ſuprà memorauimus, illi obtulit virgines,corde & corpore immacu-
latas,vt perpetuam ſeruantes virginitatē, agnum virginē, virginis matris filiū,quo-
Apoc. 14. cunq; ierit ſequātur,canentq; ante Dei thronum cāticum nouum,id eſt, cum agno
æternū exultent de carnis ſeruata integritate & incorruptione. Quod canticū licèt
audire poſſint ſancti,nemo tamē dicere poterit,niſì illa candida turba incōtamina-
torū. Quod cùm ſit veriſſimū,audite,obſecro, & auribus percipite oēs, qui habetis
audiendi aures, qbus adhuc fas eſt ad angelicę caſtitatis adſpirare priuilegia, & tam
pręclari cōtubernij frui ſodalitate, atq; cum eis noui cātici ſuauiſſimam depromere
Gen. 19. melodiam. Properate,currite,& memores vxoris Lot,retrò reſpicere nolite. Putri-
Iſaiæ 4. & 40. das putidę carnis cōcupiſcentias edomate. Omnis caro fœnū,& oīs gloria eius tan-
quàm flos fœni. Penetrēt hęc intima cordis veſtri penetralia,nec meam hāc eſſe pu-
tetis adhortationem,ſed beatiſſimi Patris Auguſtini,q̄ inter cętera itá dicit: Pergite
De ſancta virginitate cap. 27. ſancti Dei,pueri ac puellę,mares ac fœminę, cælibes & innuptæ: pergite perſeuerā-
ter in finē. Laudate Dn̄m dulciùs,quem cogitatis vberiùs:ſperate feliciùs, cui ſerui-
tis inſtantiùs:amate ardētiùs,cui placetis attentiùs. Lumbis accinctis & lucernis ar-
dentibus expectate Dominum,quādò veniat à nuptijs. Vos afferetis ad nuptias agni
canticum nouum,quod cantabitis in citharis veſtris,quale nemo poterit dicere,niſì
vos. Et poſt pauca: Meritò eum ſequimini virginitate cordis & carnis, quocunquè
1. Petr. 2. ierit. Quid eſt eum ſequi,niſì imitari? Quia Chriſtus pro nobis paſſus eſt, relinquens
nobis exemplum,vt ſequamur veſtigia eius.

Itaq; S. Rictrudis tres filias ſuas,vt diximus,in ætate adhuc tenera vni deſpōdit vi-
ro Chriſto,vt canticū illud, quod iam per ſe nō poterat, per illarū citharas Dn̄o de-
promeret:cūctiſq; ſapienter diſpoſitis,& curis om̄ibus huius mundi procùl abiectis,
monaſterij gymnaſium adijt,vbì vitę huius breue tempus tanq̄ in agone decurreret,
cōtra tartareos dęmones certādo viriliter,nuda iā & expedita ab om̄ibus,nè poſſent
eam vlla ex parte tenere illi maligni ſpiritus, vnctaq; oleo cęleſtis gratiæ, cuius ope
freta,facilè ex hoſtibus victoriā reportaret. Porrò Maurontus filius eius in laico ha-
bitu regijs officijs & militaribus negocijs adhuc detinebatur, ſed corpore potiùs, q̄
animi ſtudio aut volūtate,de quo ſuo loco plura dicemus. Per id tempus mortua eſt
Adalſendis obit. Adalſendis,inter filias poſtremo loco nata. Obijt aūt in ipſa ſacroſancta Dominicæ
natiuitatis ſolēnitate, quandò huic mundo in peccatis mortuo aduénit in Chriſto
ſalus & remediū p̄ſentiſſimum,quo ꝓfligatur mors cum authore & principe ſuo:vt
Adalſendis nō tā mortua ſit,q̄ luci vitęq; perēni edita. At pia Rictrudis,inter aduerſa
fortis & lōganimis,cùm ſe illi vno eodēq; tēpore ingēs tū gaudij,tū mœroris mate-
ria offerret:hinc angelū toti mūdo lętiſſimū nūciū adferentē audiret & dicētē,Euā-
Luc. 2. gelizo vobis gaudiū magnū,quod erit om̄i populo:indè ſuæ p̄ oculis haberet filiolæ
triſte funus, quod ſine dolore cernere ipſa naturæ vis non ſinebat : virili animi ro-
bore

bore muliebrem ſuperauit affectum,nec paſſa eſt ſibi dominari luctū, quem extorquebat mors tam chari pignoris:nec voluit dare locum triſtitiæ, vbi natalis celebraretur vitæ. Itaq; expletur ſepulturæ officium more fidelium,premuntur lachrymæ, luctus faceſſere iubetur. Sic primus exactus eſt dies,ſic ſecūdus & tertius ſolennitatis dies. Vbi ad quartum ventum eſt, quo ſancta Eccleſia paruulos pro Chriſto cæſos commemorat, prudentiſſima Richtrudis ſciens quid cuiq; deberet impēdere tempori, & omni negocio tempus eſſe & opportunitatē,tempus gaudendi,itemq; tempus flendi ità diſtinxit,vt poſt ſacrorum expletionem myſteriorum, quibus ad Dei laudem eiſdem ſanctis martyribus non luctus exhibetur,ſed honor,votaq; preſtantur non lachrymarum,ſed cæremoniarum: cùm iam parata eſſent omnia, quæ ad corpora cibo potuq; reficienda pertinerent, conuocatis ſororibus ait: Eat iam charitas veſtra,ſorores meæ,& dona Dei percipiat cum gratiarum actione: me verò exemplo matrū,quarum hodiè ploratus & vlulatus auditus eſt multus, ſinat innocentem filiolam meam, immatura morte præreptam,materna pietate lugere. His dictis,amicum mœrori locum ſecretum petijt, doloriq;, vt natura poſcere videbatur,indulſit. O verè laudabilem & admirandam fœminam, quæ fortitudine accinxit lumbos ſuos.

Vide animi fortitudinē in matrōa.

Eccĕs 8.

Iere.31.
Matt.2.

Iam veniamus ad Maurontum,cuius ſuprà meminimus, S. Richtrudis filium primogenitum,ab egregio Chriſti ſacerdote Richario per ſacrum baptiſma regeneratum. Accidit aliquandò,vt idem venerabilis presbyter Richarius tum pro ſanctitate,tum pro familiaritate equo vectus,beatam Richtrudem inuiſeret:cumq; poſt ſancta colloquia vir Dei conſcenſo equo vellet abſcedere, illa,filiolum Maurōtum in vlnis geſtans,paululùm è domo progreſſa,eum proſequebatur,vt benedictione illius filiolus ſuus muniretur. Poſtq̃ autem vir Dei equo ſedens infantem in manus accepit, ſiue vt illi benè precaretur,ſiue vt oſcularetur eum,equus,agente malo dęmone,cœpit ferocire, dentibus frēdere,pedibus calcitrare, magno impetu ſurſùm deorſùm calcitrare. Itaq; ſacerdos & ſibi & puero metuebat: mater pro vtroq; anxia, & iam penè exanimis, quòd putaret certum vtriq; exitium impendére, auerſo vultu,tam triſte ſpectaculum videre non ſuſtinuit. Flebat etiam familia non mediocriter. At vir Dei tenens fortiter paruulum,nè laberetur, preces fudit ad Dominū: quibus completis,& puer inſtàr auiculæ illæſus in terram perlatus eſt, & equo priſtina redijt manſuetudo. Tum verò mater,recepto ſpiritu,filium ipſi arridentem in ſuas ſuſtulit vlnas, & ingens mœror omnium verſus eſt in gaudium haud vulgare: nec debet ambigi vtrorunq; meritis id ità eueniſſe. Et quia tam infinitè benigna eſt Dei clementia & bonitas,vt quod malignus dæmon ſanctis in perniciem machinatur,ille ad eorum profectum conuertat: tentatio hæc beato viro ceſſit ad virtutis augmentum. Cogitans enim apud ſe,humani generis Saluatorem, cùm ad nos redimendos iret Hieroſolymam, non phalerato ſediſſe equo,ſed humili potiùs aſello, deincèps cùm aliquò eſſet proficiſcendū,non equo vſus eſt,ſed aſello māſuetiſſimo.

His conſimilia habētur in vita S. Richarij Tom.2. 26. April.

Matt.21.

Poſtq̃ autem Maurontus ad viriles peruenit annos, cùm eſſet vir nobilis,regis lateri adhærebat,qui perpetuis eius officijs & miniſterijs vtebatur. Data autē eſt opera, vt ſponſa ei aſſciſceretur: ſed Amando pontifice ſpiritalis amoris ſuauitates & æternæ vitæ inæſtimabiles iucunditates ei prædicante,voluptuoſos carnalis amoris cōpedes,qbus iam ferè pedē iniecerat,dirupit. Cū aūt matri indicaſſet ſe nolle ſpōſam admittere,illa metuēs, nè p abrupta laſciuiæ pcipitia,vt pleriq; ſolēt adoleſcentes,iret in ꝓfunda gehēnę,nō mediocriter dolere cœpit,oratq; S. Amandū,vt ipſam ea in re iuuare velit. At vir ſanctus eius precibus annuēs,Martianas venit,optimisq; ſermonibus eā demulcēs,priſtinæ in Deū alacritati reſtituit. Acceſſit indè ad Miſſarum pagendam celebritatē,& cùm illic Maurontus adſtaret, vidit ſanctus epiſcopus apē,ter eius verticē circunuolantē:nec ignorās quid ea res portenderet, eum aduocat,hortatur vt quamprimū ope pficiat,quod iāpridèm animo velle cœpiſſet. Nec defuit Maurontus ſancti viri monitis:cumq; idē beatus antiſtes more Eccleſiaſtico totondit,deciſa coma capitis eius,vt coronę ſignū vel effigiē ferret in capite: per id, quod exteriùs fiebat,innuens, quid eius ſignificatiōe intùs ſeruari oporteret: nempe vt vertice capitis nudato deſignaretur,præpotenti Deo nuda & aperta eſſe etiam arcana pectorum, nihilq; vel abditiſſimis verſari cogitationibus, quod fugiat ocu-

Mauronti breuis hiſtoria.

los cuncta cernentis: Porrò crebra capillorum reſectio indicaret aſſiduè reſecādas malarum cogitationum ſuperfluitates. Deniq; corona & ſummi ſacerdotis tiarā, & regiæ dignitatis diadema exprimeret, vt indè admoneretur ad regale ſe pertinere ſacerdotium, & poſt victoriam, ex multiuarijs mortalis vitæ tentationibus reportatam, meritò ſe recepturum vitæ immortalis coronam, quam Deus promiſit diligentibus ſe. Quæ quidem ſanctus vir Mauroncus, non ſolùm ex beatiſſimi præſulis huius traditione, ſed etiam ex diuinarum ſcripturarum lectione ſuſcipiēs & memoriæ commendans, ſtuduit ſemper diligentiſſimè re ipſa complerę. Factus enim poſteà diaconus, illi muneri congrua viuendi ratione & optima conuerſatione reſpondit. In aula etiam regis, quippe clara editus proſapia, præclarè functus eſt officio regiorum conſcribendorum diplomatum, ſiue edictorum. Et vt ad ſanctæ conuerſationis eius cumulum non parùm accederet, ſancti Amati epiſcopi ei conuictus obtigit: qui beatus vir cùm Senoneñ eſſet epiſcopus, falsò apud Theodoricum regem, qui per id tempus tyrannidem exercebat, inſimulatus fuit, tanq̃ in regem perfidiæ crimen admiſiſſet: atq; ea cauſa in Perona monaſterio, in Veromanduorum oppido ſito, cui tum ſanctus Abbas Vltanus præerat, iuſſus eſt exul degere. Mortuo autem Vltano, traditus eſt Mauronto abbati, vt is cū in cuſtodia aſſeruaret in Broylo monaſterio, quod ipſe nupèr admodùm conſtruxerat in Lætiæ territorio. At Maurontus illo ad ſe recepto, vt eius religioſam comperit conuerſationem, haud aliter atq; cæleſti aſſeruando theſauro cunctis vitæ eius diebus omnem ei curam & miniſterium impendit, gaudens habere ſe in illo & ſibi & fratribus ſuis vitæ & ſanctitatis ꝓpoſitum exemplar. Intereà Dei famula Gertrudis, auia Adalbaldi, iam prouecta admodùm ætate, & multis cumulata operibus bonis, in Hamatico monaſterio, quod ipſa ædificauerat, vbì etiam ſacra virgo Euſebia, eius proneptis, educabatur, viā vniuerſæ carnis ingreſſa eſt: cui in monaſterij regimine eadem Euſebia ſucceſſit, bonę quidem indolis puella, ſed adhuc teneræ ætatis, vtpotè duodennis. Itaq; mater eius Rictrudis, altiori vſa conſilio atq; prudentia, non ignorans multos etiam in virtutibus exercitatos, hoſtis tartarei aſtutia decipi, tum etiam metuens ætati illi filiæ ſuæ, nè præproperam adepta libertatem, illius maligni ſerpentis fraudibus circūſcriberetur: ad ſe eam acciuit, ſecumq; habitare voluït. Recuſante verò illa, & in Hamatico cœnobio permanere volente, mater eius regias cōpulſa aures appellare, facultatem obtinuit illā regis authoritate reuocādi. Atq; ità coacta Euſebia, ad matrē venit mœrēs, ſecumq; adduxit totā congregationē ſuā & ꝓauiæ ſanctæ Gertrudis corpus cū reliquijs ſanctorū, quæ illic cōditæ fuerāt. Mater aūt eius, voti cōpos effecta, hortabatur illā multis verbis, vt cum ipſa in ſpiritali militia Deo inſeruiret. Et illa q. dem maternis admonitionibus libentiſſimè parebat, diuinis miniſterijs iugiter ſeſe mancipans: ſed tamē nō potuit amor eius & deſideriū reuocari ab Hamatico monaſterio, quæ ei quaſi innata videbantur. Quāobrèm flebat ſæpiſſimè, & ꝓpè ſingulis noctibus poſt abſolutā veſpertinā ſynaxim, cùm eam putarent ſe dare cum alijs quieti, illa, relictis ante lectū ſandalijs, ibat ad Hamaticū monaſteriū intēpeſtæ noctis ſilentio, cum eo, quē antè diximus, ſanctiſſimo epiſcopo & monacho Amato, & cum collactanea ſua, alijsq; fidis, vt putabat, ſui ſecreti ſocijs. Ibiq; celebratis vigilijs & omnium horarum officijs, Martianas reuertebatur, fideli illo peracto furto, nè illic nocturnis precibus non interfuiſſe deprẽhenderetur. Nec defuit tamen, qui hæc ad matris notitiā ꝑferret: q̃ eam ad ſe vocans & blandis mulcebat, & aſperis terrebat ſermonibus, vt eam ab hoc ꝓpoſito retraheret, ſciens eam magìs carnis ꝓpinquitate q̃ ſpiritûs ꝑmoueri. Sed cùm neq; per ſe, neq; per amicos qdquā ꝓficeret, inito cū filio Mauronto, Leuita & Abbate venerabili, conſilio, vtriſq; placuit, vt ꝓ huiuſmodi inobediētia & ꝑtinacia, verberibus Euſebia caſtigaretur. Itaq; Maurontus, tenente eam famulo, verberauit eam: ſed interìm ad capulū enſis, quo famulus accinctus erat, grauiter attriuit latus teneri corpuſculi, ità vt multis, quibus poſteà ſuperuixit annis, purulentam & ſanguine mixtam ab ore ſaliuam eiecerit. Verùm neque hoc pacto eius compreſſo deſiderio & conatu, conuocant è propinquis locis epiſcopos, abbates & illuſtres viros: qui omnes varijs modis eam nitebantur ab hoc ſtudio reuocare, ſed fruſtrà. Tandèm igitur conſilium hoc illius matri dedêre, vt ſineret eam optatum repetere locum: quibus etiam aſſenſit mater, quanuìs in-

Corona capitis in clericis quid ſignificet.

S. Amatus Senoneñ epiſcopus.

Sigebertus in Chron. anno Chriſti 672.

Euſebiæ amor erga Hamaticū cœnobium.

inuita. Confirmabat autem eius religioſam conuerſationem maternis adhortationibus, & Deo eam precibus commēdans, à ſe dimiſit. Ea igitur voto petita ſuo, cum omnibus ſuis læta abijt ad Hamaticum cœnobium, ſecum eò reducens corpus proauiæ ſuæ cum venerandis ſanctorum reliquijs: ibiq; ſanè angelicam ducens vitam, in medijs adoleſcentiæ annis rapta eſt ad cæleſtis ſponſi thalamum, nè malitia mutaret intellectum illius, aut fictio deciperet animam illius: & conſummata in breui, expleuit tempora multa.

Non deſunt autem, qui dente rodant canino, quòd diximus ſanctam virginē tam malè acceptam à matre Rictrude & fratre Mauronto: ſed nouerint illi, Rictrudē nō vllo odio inſectatam filiolam ſuam, ſed eius immaturæ timuiſſe ætati. Sciebat enim ſcriptum à ſapientiſſimo Salomone: Puer, qui dimittitur voluntati ſuæ, confundit matrem ſuam: nec illud Eccleſiaſtici ignorabat: Filiæ ſunt tibi? ſerua corpus earum. Voluit igitur filiam apud ſe manere, vt ſuis & adhortationibus & exemplis ad perfectiora eā proueheret: & Euſebia, licèt ſe ſciret cæleſti regno deſponſatam, nō tamen ſanctam matrem proteruè aſpernabatur, ſciens ſponſi ſui illud eſſe præceptum: Honora patrem & matrem, vt ſis longæuus ſuper terram: ſed innitens gratiæ eius, qui ipſam ſibi deſponderat, eiuſq; vnius flagrans amore, nec maternum quidem affectum ſibi patiebatur vllum feruoris ſui adferre detrimentū. Et Maurontus quoq; frater eius, non odij crudelitate id fecit, quòd eam flagellauit: ſed matri immorigeram & propè inſolentem volebat coërcere. Etſi autem vterq; & mater & frater in illa caſtiganda humano quodam errore lapſi ſunt, ignorantes gratiam Dei, quæ illi inerat: non debent tamen temerè repræhēdi, cùm non poſſint ea numerari in operibus iniquitatis, quæ ex charitatis radice proficiſcuntur, dicente ipſa veritate Chriſto: Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit. Quòd verò hac occaſione in morbum incidit ſacra virgo, quo etiam non caruit quādiù ſuperuixit: quis non videat hoc illi ad collatæ gratiæ cumulum acceſſiſſe, vt dum corpore deficeret, ſpiritu roboraretur, conuenienter illi Apoſtolicæ ſententiæ: Cùm enim infirmor, tunc potens ſum? Et certè eius cōuerſatio talis fuit, vt verbis exprimi vix queat. Præbebat talia de ſe ipſis exempla, quæ aliæ omnes meritò ſibi imitanda proponerent. Erant virginis prudentiſſimæ tales mores, taliſq; habitus, vt virtutes omnes ex ipſa relucerent: prudentia in verbis, iuſtitia in decernendis iudicijs, temperantia in licitis & vetitis, fortitudo in rebus duris & aduerſis. Cùm neceſſitas interdū cogeret negocijs intereſſe ſecularibus, nihil ex his eius animo inhærebat. Et vt paucis expediam, virtutes omnes obtinere ſtuduit, & tamen eaſipſas ſapienter occultauit. Ità annos nata plùs minùs vigintitres, cùm diuinitùs cognouiſſet diem obitûs ſui, omnes in ſancta profeſſione ſub ſe militantes acciuit, hortabatur eas in mutua perſeuerare charitate, in propoſito inuiolabiliter permanere, obedientiam promptiſſimè exhibere, nec de diuina quicquam diffidere prouidentia, licèt ipſa eis ſubtraheretur. Hæc atq; alia cùm dixiſſet, omneſq; Domino commendâſſet, repètè domus, in qua decumbebat, immenſo eſt lumine perfuſa. Quo recedente, ſancta illa anima pariter migrauit à corpore, & ad vitam eſt profecta ſempiternam, 17. Calend. April.

Poſtq̄ autem ſanctum epiſcopum & monachum Amatū Dominus ab hoc exilio ad cæleſtem patriam Idibus Septemb. euocauit, ſacrum eius corpus Maurontus in ſua poſſeſſiōe tumulauit, omniaq; prædia ſua per chartarū inſtrumenta tradidit*

& licèt matri ſuæ fuerit ſuperſtes, tamen etiā ipſe poſt expleta piæ adminiſtrationis munia, felicem Chriſto ſpiritum reddidit tertio Nonas Maij. Sed iam ad S. Rictrudem noſtra ſe recipiat oratio: quæ ſanè omni mentis ſtudio & toto corporis conatu bonis operibus dedita, & de virtute in virtutem proficiens, dilatato corde infatigabiliter cucurrit viam mandatorum Dei in ſtadio fidei & iuſtitiæ, patulis hauriēs auribus illud Apoſtoli: Sic currite, vt cōprehēdatis, nēpe brauium cæleſte. Et vt perfectiſſimā ſe exhiberet illius imitatione, qui dixit: Non véni facere voluntatem meam: alterius regimini ſe ſponte ſubdidit, iuſſa eius promptiſſima obedientia capeſſens, & famularum ſeſe famulam exhibens: ſemper ob oculos verſans illa Saluatoris verba: Filius hominis non vénit miniſtrari, ſed miniſtrare: nec vnquàm extra monaſterij ſepta progreſſa eſt, cunctiſq; bonorum operum ſe exemplum prębuit in humilitate, in patientia, in obedientia, in caſtitate, in ieiunijs, in vigilijs, in orationibus perpetuis

Marginal notes: Prou. 29. — Eccl. 7. — Exod. 20. — Matt. 6. — 2. Cor. 12. — Euſebiæ encomion. — Euſebiæ felix obitus. — *hic deeſt in exemplari Ms. monaſterio, aut aliquid eiuſmodi. — 1. Cor. 9. — Iohan. 6. — Matth. 20.

tuis, in longanimitate, in manſuetudine, in modeſtia & benignitate. Et nè ſim longior, vt filia lucis ſemper ambulauit in luce, cuius fructus eſt in omni bonitate & iuſtitia & veritate: ſicque in ſanctarum virtutum ſtudio perſeuerans, cùm ad annos peruenisſet quatuor & ſeptuaginta, 4. Idus Maij, corpuſculum terræ, ſpiritum verò reddidit cælo: ſepultaq́; eſt honorificè à Dei ſacerdotibus alijsq́; Eccleſiaſtica dignitate ornatis viris, & permultis ad eius funus concurrentibus.

Ephe. 5.

S. Rictrudis decedit è vita.

Nè quis autem de eius meritis & ſanctitate poſſit ambigere, multa diuinitùs coruſcant virtutum & miraculorum ſigna ad eius ſacras reliquias, ſicut teſtantur, qui ſuis oculis conſpexêre. Te igitur ſancta ac Deo dilecta Rictrudis toto cordis affectu obſecramus, vt tuis ſanctis precibus & meritis, quibus variarum ſoluis ægritudinũ nexus, nos à peccatorum noſtrorum vinculis abſoluas, vt benigniſſimi Saluatoris gratia his expediti, in tremendo iudicij die, cælis & terris ardentibus, ipſe nos à gehennæ flammis ereptos, tecum ad æternæ felicitatis gaudia deducat, cuius miſericordiæ nullus eſt finis: Cui cum patre & ſpiritu ſancto eſt regnum, virtus, honor & gloria per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

MARTYRIVM SANCTI ALTERIVS ALEXANDRI, AVTHORE SIMEONE METAPHR.

13. Maij.

QVO tempore impius Maximianus imperabat, perſecutio multa contra Chriſtianæ religionis ſectatores per omnes regiones commota erat. Centurio autem quidã, dæmonum amiciſſimus, Maximiani Imperatoris iuſſu erexit templum Ioui longè ab vrbe Roma ſtadio vno. Edixit igitur Maximianus Imperator, vt quicunq; Chriſtianam fidem ſequebantur, dijs ipſis ſacrificare cogerẽtur: iuſſitq́; omnes præſtò eſſe in templi dedicatione, ac præcones ipſos per totam vrbem indicere, vt quicunq; illic eſſent deorum ſtudioſi, craſtino die omnes in templi dedicatiõe cum Imperatore cõuenirent. Itaq; omẽs, audita pconum voce & tubæ ipſius clangore, parati erãt vnà cum Imperatore in Iouis templo præſtò eſſe. Multi ergò, rebus omnibus omiſſis, templum adiêrunt, & Ioui ſacrificârunt. Quidam verò admodùm diues, Tyberianus nomine, ſub imperio ſuo habens milites, à Felice tribuno ſibi cõmiſſos, omẽs illos cõuocauit, eisq́; hæc dixit: Audite, fratres. Scitis vos omnes, quemadmodùm Imperator præcepit, vt hodierno die in templo Iouis cuncti vnà cum ipſo præſtò ſimus. Parate igitur vos, vt mecum vnà in templum veniatis. Hæc cùm militibus ſuis diceret, nunciatum illis fuit, Imperatorem in templum veniſſe. Tunc celeriter cum Tribuno ipſo milites omnes properabant, vt Imperatori aſſiſterent.

Alexander miles Chriſtianus.

Vnus verò ex illorum numero, nomine Alexander, cùm à puero pietatem ſeruãs, Deum ipſum timeret, Tribuno reſpondit: Si ad Deum illum, qui verè Deus cæleſtis eſt, nobis eundum eſſe dixiſſes, eumque adorandum, rectè quidem locutus fuiſſes. Quos enim vos deos eſſe dicitis, dæmones illi ſunt, non dij. Tum Tyberianus: Nõ omnibus, inquit, dijs, ſed vni deo Ioui nobis nunc ſacrificandum eſſe dixi, licèt ſint alij, quos & Imperator, & nos colimus. Ad hæc Alexander: Iouem ipſum deum nominâſti: at ille talis eſt, qualis & cæteri, qui dæmones ſunt valdè fallaces, cùm eos à quibus coluntur, circunuenire atq; omninò perdere ſoliti ſint: quemadmodùm & vos ipſi aſſeritis, illum ipſum Iouem aliquandò mulierem appetiuiſſe, & cùm illã iuxta mare inueniſſet, ipſam deceptã corrupiſſe. Quis veſtrûm vnq̃ vidit, aut aliq̃ audiuit, Deũ impuris facinoribus labefactari? Non ſolùm igitur, vt dixi, dæmones, ſed etiam fallaces illi ſunt. At noſter Deus corporeis oculis nõ cernitur, qui cæli & terræ effector eſt: neq; ijs indiget ſacrificijs, quæ vos impuris dæmonibus offerre conſueuiſtis: ſed ſacrificium poſtulat purum ac ſine ſanguine. Hæc cùm Tyberianus audiuiſſet: Omitte, inquit, inſaniã iſtam, Alexander, & deos ipſos beneficiorum authores nè contemnas, nè fortè Imperator hæc audiat, & aduersùs me indignetur, quòd te talia dicentem feram.

Iupiter impurus.

Hæc cùm dixiſſet, feſtinabat vnà cum Imperatore in tẽplo eſſe: erat enim tempus,

quo

quo Imperator dijs ſacrificia offerret. Memor verò eorum verborum, quæ à milite ſuo audiuerat, Maximianũ adijt, & ità cum allocutus eſt: Milites omnes, Imperator, quos mihi maieſtas tua commiſit, tuo edicto inſeruientes vidi: vnus verò è militibus non ſolùm mihi repugnauit, ſed deos etiam ipſos contumelioſis verbis affecit, affirmãs deos illos, quos tu Imperator, & nos colimus, dæmones eſſe impuriſſimos: neq; cogitat eos, qui edictis imperij tui aduerſantur, mea manu interfici. Hæc cùm Maximianus accepiſſet, militi, de quo hæc audiuerat, valdè iratus fuit: &, Vbinàm, inquit, ille eſt, de quo hæc dicis? Agè duc illum ad me, vt ſciam quid ille ſentiat. Tum Maximiano Tyberianus: Ità edictum tuum, Imperator, & meipſum miles ille pro nihilo fecit, vt huc venire neglexerit. Ilicò Maximianus iuſſit tres milites abire, & illum ferreis catenis vinctum ad ſe ducere. Beatus verò Alexander domi ſuæ in lecto requieſcebat: erat autem hora quaſi ſexta. Tũc Angelus Domini in ſomnis illi apparuit, & ait: Eſto fortis, Alexander, quoniam multa paſſurus es pro nomine Chriſti crucifixi: parata enim tibi ſunt tormenta multa. En veniunt ad te Imperatoris milites: ſed nè timeas, neq; cor tuum expauſcat: ego enim miſſus ſum, vt tibi opem feram aduerſùs omnia tormenta illa, quæ ab Imperatore afferenda ſunt. Surge igitur, & Deum tuum ora: ego enim tecum ero, quoàd curſum confeceris. Hæc cùm beatus Alexander ab Angelo audiuiſſet, ſurrexit, & Deo pſalmum illum cecinit: Qui habitat in adiutorio altiſſimi, in protectione Dei cæli commorabitur. Dicet Domino, Suſceptor meus es tu, & refugium meum in die tribulationis meæ: Et quæ deincèps ſequũtur. Cumq; pſalmum totum abſoluiſſet, domo ſua egreſſus, militibus illis occurrit, quos olìm ſodales habuerat. Qui cùm Alexandrum vidiſſent, præ timore in terram ceciderunt: erat enim eius adſpectus, tanquàm fulgur.

Angelus confirmat ſanctum virum.

Pſal. 90.

Tunc beatus Alexander dixit: Surgite, fratres: quidnam timidi eſtis? Cui milites reſponderunt: Vidimus Dei potentia te circundatum, & præ timore in terram cecidimus. Ad hæc Alexander: Audite, inquit, fratres. Deus ille cæleſtis prouidit ſeruo ſuo. Facite igitur vos, quod iuſſi eſtis in eum, cõtra quem miſſi fuiſtis, & me vinctum ducite. Tum milites reſponderunt: Nos decreueramus nihil tibi dicere: quomodò igitur tu hæc ipſa cognouiſti? Non neceſsè habeo, inquit Alexander, vobis multa loqui, quoniam propero ad certamẽ mihi propoſitum, quod cæleſtis Imperator mihi præparauit. Ego enim ab vrbe Roma Byzantium vſq; iturus ſum. Hæc cùm dixiſſet beatus Alexander, flexit genua, & has preces ad Deum miſit: Domine Ieſu Chriſte, Deus patrum noſtrorum, laudabilis & benedictus es in ſecula. Nunc te precor, Domine, nè ſepares me à conſortio iuſtorum tuorum, neque me ad te veniẽtem repellas, quoniam nomen tuum ſanctum & terribile mihi notum feciſti, quia tu es adiutor & ſuſceptor meus. Mitte, quæſo, Domine, Angelum tuum, qui mihi opem ferat, & coram Maximiano Imperatore orationem expeditã linguæ meæ ſuppeditet. Has preces cùm Alexander compleuiſſet, milites in ipſum manus coniecerunt, eumque vinctum ad Maximianum Imperatorem duxerunt. Mater àutem ipſius Pœmenia cam rem ignorabat. Milites igitur feſtinabant quamprimùm ad Imperatoris tribunal Alexandrum ducere. Turbæ verò cùm eum vidiſſent, magnoperè obſtupuerũt: erat enim ætate valdè robuſtus, annum agens quaſi decimumoctauum, adſpectu ità formoſo, vt Angeli alicuius ſpeciem præ ſe ferre videretur.

Ducitur vinctus Alexander ad Maximianum.

Cùm verò & adſpexiſſent illum valdè hilarem, furore magno perciti, dixerũt: An non iſte, qui talis eſt, multò antè debebat apud Imperatorem deferri? Hæc cùm beatus Alexander audiuiſſet, exardeſcens, & vultum inſtàr ignis accenſum habens, ad ſceleſtos illos homines conuerſus: Vos, inquit, de me Imperatori veſtro nunciate. Maximianus igitur cùm audiuiſſet Alexandrum præſto eſſe, Tyberianum accerſiri iuſſit. Qui cùm veniſſet: En, inquit Imperator, adeſt ille, cuius cauſa milites miſimᵉ. Cumq; hæc dixiſſet, iuſſit Alexandrum ante tribunal ſiſti. Tunc Maximianus: Verène, Alexander, maieſtatem meam contempſiſti, quia ità ſtultè atq; inſolenter Tribunum vnà cum ſocijs tuis ad templum ſequi noluiſti, vt mecum ſimul magnũ deũ Iouem coleres? Ad hæc Alexander: Ego, inquit, Deum meum, qui in cælis eſt, colo, & eius filium IESVM CHRISTVM, & Spiritumſanctum: alium enim ipſe neq; nôui, neque confiteri poſſum, cùm nullus alius ſit Deus, niſi quẽ ipſe colo. Cùm igitur prẹter cæleſtem hunc Deum alius non ſit, nè me ampliùs de deo alio inter-

Alexandri confeſſio.

ter-

terroges. Quòd verò ad maieſtatem tuam pertinet, ego neq; minas, neq; tormenta tua extimeſco, quæcunq; à te mihi afferenda ſunt.

His auditis, iratus Maximianus, dixit: Et quidnam poteſt facere Deus iſte, quem tu dicis? Reſpondit Alexander: Deus meus corporeis oculis non videtur, ſed omnia poteſt facere: neq; quicquam eſt, quod eius potentiæ ſubiectum non ſit. At Maximianus: Eſt'ne Deus, qui ab hominibus in cruce ſuffixus atq; interfectus fuit? Obmuteſce ſatana, inquit Alexander: non enim dignus es, qui Chriſtum crucifixum nomines. Stulte, quem crucifixum ac mortuum fuiſſe dixiſti, an non eundem audiuiſti à mortuis etiam reſurrexiſſe, & multis, qui mortui fuerant, vitam reſtituiſſe? Ad hæc Maximianus: Miſeret me iuuentutis tuæ, quòd ætate admodùm iuuenili te eſſe video. Miſereat te, inquit Alexander, conditionis tuæ, & reſipiſcẽs eripe teipſum à laqueis diaboli. Tum Maximianus dixit: Accede miſerrime, & Ioui deo ſacrifica, nè morte peſſima intereas. Teipſum, inquit Alexander, miſerrimum appella, qui dæmones impuros veneraris: ego enim neq; minas tuas, neq; tormenta, quæcunq; ipſe allaturus es, extimeſco, cùm verum Deum adiutorem habeam. Maximianus autem: Iam dixi, me tuî miſericordia commotum eſſe. Accede igitur & dijs ſacrifica. Idq; ſi feceris, ſcito te vnum ex eorum numero futurum, qui in palatio meo regali primas tenent. Et quisnam, inquit Alexander, deus ille eſt, cui à me ſacrificium offerri vis? Cui Maximianus: Magno Deo Ioui ſacrificium offeres. Tunc beatus Alexander, elatis in cælum manibus, ità Deum precatus eſt: Domine Ieſu Chriſte, nè derelinquas me humilem ſeruum tuum, ſed opem feras mihi peccatori & indigno. Cumq; preces compleuiſſet, oculos ad cælum erexit, & vidit cælos apertos, & filium Dei ſedentem ad Patris dexteram: ac tunc Maximianum rursùs interrogauit: Cuinã deo vis ſacrificem? Ioui magno, inquit ille. Ad hæc Alexander: An ignoras, dæmonem & fallacem iſtum eſſe, quem tu deum appellas: quoniam mulierem quandam concupiuit, & eius amore captus, tauri forma ſe induit, & præſtigijs ſuis mulierem miſeram decepit ac fœdauit?

Blanditiæ diaboli.

Hæc Maximianus cùm audiuiſſet, ridens ait: Hoc noſtrorum deorum potentiam demonſtrat, quòd hominibus tales ſe oſtendunt, quales ipſi volunt. Propterea, inquit Alexander, laudas illorum turpia facinora, quia cum illis cõuenis, neq; Deum illum cognouiſti, qui te honore & Imperio iſto donauit. Tum Maximianus: Mihi quidem dij Imperium hoc largiti ſunt. Cui Alexander: Tu quidem, inquit, veritatẽ odiſti, ob idque Deum nõ agnoſcis: & quanuis prudẽs videaris, teipſum tamẽ perdidiſti, dæmonibus fidẽ habens. Iterùm dixit Maximianus: Multùm profectò me miſeret tuî, ob idq; te ſuſtineo, cùm me contemnas, & ità mecum loquaris, quaſi tuî ſimilis ego ſim. Propterea, inquit Alexander, teipſum contemno, quòd prudens cùm appareas, ſtultus factus es, colens idola muta & ſenſu carentia. Cùm enim immortalem Deum & ſemper viuentem impiè dereliqueris, patrem tuum ſatanam diabolum ſecutus es. Relinque igitur tenebras, & ad lucem te conuerte, nè pereas, & in ſempiternum ignem tradaris. Tum iratus Maximianus, iuſſit ad ſe accerſiri Tyberianum Tribunum. Cumq; Alexandrum eiecisſet, tradens eum Tyberiano: En, inquit, hominem hunc poteſtati tuæ trado, quinetiam præcipio, vt ab vrbe Roma Byzantium vſque diligenter inquiras de noſtris dijs, & de Ieſu, qui dicitur, quem colit Alexander: cuius ſectatoribus, quoſcunq; inuenies, nolim parcas, neq; iſti Alexandro, ſed & ipſum, & omnes Chriſtianos affligas, vtcunq; tibi viſum fuerit, vt omnes edicto meo aduerſantes, cognoſcant manu mea ſe poſſe interfici. Tum beatus Alexander: Gratias ago tibi, Tyranne, quòd me per multas regiones celebrem fieri iuſſiſti. Per deos ipſos, inquit Maximianus, non effugies manus Tyberiani. Non enim ille tuî miſerebitur, quemadmodùm ego miſertus fui. Cui Alexander: De hac etiam re Deo meo gratias agam, ſi fortè dignus inueniar, qui vbiq; gentiũ pro Chriſti nomine labores & ærumnas patiar.

Hæc cùm audiuiſſet Maximianus, iuſſit Alexãdrum extra tribunal eijci: quẽ cùm Tyberianus eiecisſet, & poteſtati ſuæ traditum haberet, poſtero die ſedens in tribunali, iuſſit ipſum illuc duci. Cùm autem duceretur, riſit ac dixit: En vt rursùs ſatanas ſe inſtruxit, & contra me armatus eſt. Poſtq̃ autem ille ingreſſus fuit, Tyberianus ità eum affatus eſt: Quid eſt, ô Alexander? An adhuc in illa temeritate tua perſiſtis? Fac, quod

Siſtitur ſanctus martyr coram Tyberiano.

quod dico: dijs ſacrifica,& teipſum à tormentis libera. Reſpondit Alexander: Vidi ego ſempiternam gloriam mihi præparatam: qua re delectatus ſum,& exultauit ſpiritus meus. Ad hæc Tyberianus: Si facies, quod iuſſit Imperator, & dijs ſacrificabis,tunc magis lætari & exultare poteris. At ſi perges temerè agere, illud tibi prædico per deos omnes,per omnes vrbes ac regiones oſſa tua à me diſpergẽda eſſe. Ego, inquit Alexander, facio quod iubet Dominus meus cęleſtis,neq; minas tuas timeo, neq; tormenta tua formido. Hæc cùm audîſſet Tyberianus, ira percitus, iuſſit Alexandrum ſuſpendi,& eius carnes laniari. Cùm verò laniaretur,vocem nullam emittebat: ſed erigens oculos in cælum,Deo ipſi gratias agebat. Quod cùm vidiſſet Tyberianus,iuſſit militibus Alexandrum è ligno depoſitum extra vrbem educere,grauibusq; catenis vinctum in Thraciam perducere. Laniantur eius carnes.

Angelus autem Domini eius matri apparuit in ſomnis, & ait: Surge Pœmenia: quamcelerrimè præpara pueros tuos & iumenta, nihil moleſtiæ in animo habens, ac filium tuum ſequere: martyrium enim pro Chriſti confeſſione illi obeũdum eſt. Hoc igitur,vt dixi,tibi moleſtum non ſit, neq; priùs deſiſtas,quàm ad locum ei propoſitum peruéneris. Alexandri mater cùm hæc audiuiſſet ab Angelo, magnoperè lætata eſt:cumq; ſurrexiſſet, ſicut dixit illi Angelus, iter faciens ſequebatur filium. Quæ in vrbem ingreſſa, in quam perductus fuerat, illic eum inuenit,quo tempore à Tyberiano præſide interrogabatur. Cùm igitur optima illa fœmina eum vidiſſet, miſſa voce magna: Deus,inquit,ille altiſſimus paſtor bonus, cui tu credidiſti, adiutor tibi ſit, fili mi. Poſtq̃ verò Tyberianus fœminæ illius vocem audiſſet, quæſiuit, quænam eſſet vox illa: neq; quiſquam ex illa turba, quæ multa illic aſſiſtebat,potuit dicere,vndenàm ea vox aduenerat. Tum Alexandro dixit Tyberianus: Agè, miſer, dijs ſacrifica. Sacrifico,inquit Alexander,ſacrificium laudis cęleſti Deo meo. Ad hęc Iudex: An non dixiſti mihi, Alexander, veſtrum illum Deum ſacrificijs non egére? Talibus,inquit ille,ſacrificijs,qualia vos offertis,Deus meus non eget: ſed ſacrificiũ iuſtitiæ ac ſanctitatis requirit, quoniam Deus noſter ſanctus eſt. Tunc iuſſit Tyberianus faces accenſas eius maxillis admoueri, dicens: Videamus,an veniat Deus ipſius, & liberet eum de manibus meis. Itaq; miniſtri ſatanæ fecerunt,quod iuſſi fuerãt, & faces accenſas Alexandro admouerunt. Ille verò, elatis in cælum oculis, hæc dicebat: Gloria tibi ſit,Domine Ieſu Chriſte, qui Archangelum Michaëlem in Babylonem miſiſti, & tres illos pueros ab ignis fornace liberâſti. Tu,Domine,libera me ab hora hac & præſenti anguſtia,& Tyrannum hunc ſubijce poteſtati tuæ, vt & ego cum Dauide illud dicam: Tranſiuimus per ignem & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium. At cùm Tyberianus vidiſſet,ignem ipſum nullam vim habere contra Alexandrum,erubuit,& ſeruis ſuis præcepit,vt eum vinculis adſtrictum ducerent: quibus & dixit: Interìm præite vos: ego verò ſequar. Mater autem Alexandri,cùm filiũ à Iudicis conſpectu abductum vidiſſet, rogauit milites, vt eam ſinerent filium adire atq; alloqui. Cùm igitur illa propè acceſſiſſet,& Alexander matrem vidiſſet: Benè, inquit,mater domina mea, huc veniſti: ſequere me vſq; ad eum locum, qui propoſitus mihi eſt, quemadmodùm Chriſtus Dominus hoc mihi reuelauit. Quidam verò è militum numero cùm hæc viderent,dicebant: Tu quidem, Alexãder, beatus es, quoniam magna eſt fides tua: magnus enim Deus eſt Chriſtianorum. En vt multa tormenta paſſus pro nomine ipſius,nihil mali accepiſti. Hæc dicentes iter faciebãt, vt à Tyberiano iuſſi fuerant. Cùm verò ad fontem veniſſent, & apud illum conſediſſent,cœperunt vnà cibum ſumere: & beatum Alexandrum hortabantur, vt ipſe quoq; id faceret: erant enim dies quadraginta, quibus vir ille beatiſſimus neq; panem neq; aquam guſtauerat. Tunc Chriſti athleta, flexis in terram genibus, cœpit pſalmum illum canere: Leuaui oculos meos in montes, vndè veniet auxilium mihi. Auxilium meum à Domino,qui fecit cælum & terrã. Domine Ieſu Chriſte, ſerua me ouem tuam ſine peccati labe,nè gaudeat inimicus meus ſuper me: quoniã cognoui nomen tuum ſanctum & terribile. Nè me confundas ante Tyrannum hunc, ſed emitte Angelum tuum, & dexteram tuam, & eſto adiutor & protector meus. Cumq; preces compleuiſſet,illa ipſa hora adſtitit Angelus Domini, eique dixit: Nè timeas, Alexander, quoniam exaudiuit Dominus preces tuas, & me miſit, vt tibi opem feram.

Facibus accenſis inflãmatur. Dan.3. Pſal. 65. Pſalm. 120.

Cùm verò ij, qui cum illo erant, Angeli cum eo loquentis vocem audirẽt, & neminem viderent, valdè timuerunt, & in terrã proſtrati ſunt. Tum Alexãder: Quidnam, inquit, fratres, vidiſtis, quod vos in terram proſtrauerit? Illi autem reſponderunt: Audiuimus Dei vocem tecum loquentis, & timore perculſi ſumus, talem ſonum non ferentes. Hæc cùm illi dicerent, venit Tyberianus cum ſatellitibus ſuis. Erant autem cum illo & eius vrbis optimates. Quæſiuit Tyberianus à miniſtris ſuis, quo nomine locus ille appellaretur. Reſponderunt illi, Iudicij locum appellari. Ducite, inquit Tyberianus, huc Alexandrum, qui Chriſtianum ſe eſſe dicit, vt interrogem, quodnam ſit eius conſilium, ſi fortè, mutata ſententia, dijs velit ſacrificium offerre. Cùm igitur Iudex ipſe pro tribunali ſederet, adſtiterunt quatuor conſiliarij. Tunc beatum Alexandrũ interrogauit: Adhúcne in temeritate illa tua praua & inſania perſiſtis, neq; dijs ſacrificas? Sed, vt video, corpus tuum robuſtum eſt, proptereà non vis ſacrificia dijs offerre. Me certè miſeret tuî, ob idq; ad deos ipſos omnium dominos te conuertere vellem. Tum Alexander reſpondit: Impie & excæcate fili ſatanæ, cùm teipſum diabolo tradideris, quomodò te miſeret meî? Satanas enim pater tuus nemini miſericordem ſe præbet: ſed vult omnes ſecũ vnà in gehennã ignis attrahere ac perdere. Itáne, inquit Tyberianus, homo ſceleſtiſſime, mecum loqueris, quaſi ego ſim tuî ſimilis? An propterea contumelioſis verbis me afficis, quòd te benignitate & miſericordia proſecutus fuerim? Id quidem te hortari debebat, vt me honore potiùs, quàm contumelia, proſequereris. Tum Alexander: Verè ſimilis es patri tuo ſatanæ, qui tanquàm ſilex aliqua duriſſima, omni planè ſenſu cares. An ignoras locum hunc, Iudicium appellari? Quæ res manifeſtè ſignificat, tibi Dei iudicium imminere. Veniet enim, qui iudicaturus eſt viuos & mortuos, & vnicuiq; operum mercedem redditurus. Tum cognoſcere poteris, an hæc, quæ tibi dixi, vera ſint. Nam Deus ipſe te quoq; iudicabit, quòd ſine miſericordia ſeruũ ipſius iudices. Ille enim videt, quàm impiè mecum agas, & quibus tormentis me crucies. Sed hæc mihi gloriam, tibi verò perniciem maximam afferent.

Rom. 2. Apoc. 22.

Per tribulos trahitur.

His auditis, Tyberianus magnoperè iratus eſt, iuſſitq; tribulos in terram ſpargi, & Alexandrum ſuper illos ſterni ac diſtrahi. Has ærumnas cùm vir ille beatiſſimus pateretur, ne vocem quidem emittebat. Tyberianus verò, cùm animaduerteret Alexandrum eos cruciatus non ſentire, magìs iratus, fraxineis virgis eum cædi iuſſit. At ille cùm à militibus cæderetur: Iſtáne, inquit, homo impuriſſime, tormenta tua ſunt? Adde alia, ſi qua habes his acerbiora: ego enim diuina ope adiutus, *nihil* iſtorum tormentorum ſentio, cùm Dominus meus Ieſus Chriſtus præſtò *mihi ſit*, & opem ferat. Habes igitur corpus meum in poteſtate tua: fac illi quod libet: animæ autẽ meæ, neq; tu, neq; pater tuus ſatanas vnquàm dominabitur, ſed Dominus meus Ieſus Chriſtus. Ad hæc Tyberianus: Iamiam te in ignem conijciam, vt videam, an veniat Chriſtus iſte tuus, quem dicis, & te è manibus meis eripiat: Illud enim velim ſcias, carnes tuas & oſſa per ſingulas regiones, per quas ego tranſiturus ſum, diſſipatum iri: &, nè mulieres ipſæ aliquid è carnibus tuis & oſſibus inueniant, quod poſteà vnguentis odoratiſſimis perfundant, & vt ſanctas aliquas reliquias venerentur, iubebo cineres tuos in fluuium proijci: ſicq; ne veſtigium quidem aliquod memoriæ tuæ ſupererit. Tunc Alexander: Perdet, inquit, te Chriſtus ipſe, & carnes & oſſa tua ſub cælo ità diſperget, vt monumentum tuum quamprimùm diſpereat: futurũ enim eſt, vt, Domino meo Ieſu Chriſto ità prouidente, non redeas, neq; Imperatoris tui ſceleſti adſpectum videas: & delebit Deus memoriã tuam de terra, quoniam eum non cognouiſti, neq; miſer illum honorâſti, qui honorem & poteſtatem iſtam tibi largitus eſt. Nam ſi ipſum cognouiſſes, in cælo viuere potuiſſes. At nunc viuentem Deum reliquiſti, & patrem tuum ſatanam diligis, cum quo in gehennam ignis detruſus peribis. Ego autẽ ſemper Domino meo & Saluatori IESV Chriſto benedicam, qui me ex manibus tuis iniquis eripiet, quoniam ipſius eſt gloria & imperiũ in ſecula.

Cæditur virgis fraxineis.

Hæc cùm Tyberianus accepiſſet, furore magno percitus, vultum mutauit, & iuſſit miniſtros ſuos eo in loco manere, & cœnam parare. Cubuit autem illic ipſe cum toto ſatellitio ſuo: Alexandrum verò milites ipſi ſub arbore quadam collocatum ſeruabant. Cùm autem Tyberianus cubaret, adſtitit illi angelus Domini valdè terribi-

ribilis, qui gladium tenens: Tyberiane, inquit, aduersùm te ego véni, quoniam cum Alexandro Dei ſeruo tam iniquè te geris, vt videas ac ſcias, quàm facilè hoc gladio te interficere poſſim. Surge igitur, & per Illyricam regionem Byzantium quamceleꝛrimè propera: tempus enim Alexandri Deo ſeruientis, iam prope eſt. Cùm Tyberianus rem ità terribilem vidiſſet, ità tremore correptus fuit, vt eius carnes ferè liquefierent. Cùm igitur totus tremēs ſurrexiſſet, cohortibus ſuis & principibus viris conuocatis, viſum illud narrauit. Tum illi dixerunt: Volebamus quidem nos te admonere, nè malè atq; iniuſtè Dei ſeruum cruciares, ſed timebamus: audiuimus enim & nos, magnum eſſe Chriſtianorum Deum, & eos, qui eius ſeruos cruciant, igne conſumendos eſſe. His auditis, Tyberianus valdè timuit, & illa ipſa noctis hora omnes iter facere, & beatum Alexandrum præire iuſſit. Cùm verò multas vrbes p̄tergreſſus fuiſſet, in nullam introiuit, vt ſeruaret, quod ab Angelo per viſum audiuerat, à quo admonitus fuerat, vt per Illyricam regionem quamprimùm Byzātium properaret. Per multos igitur dies non auſus eſt à beato Alexandro aliquid quærere: cuius corpus nulla ex parte debilitatum fuerat, ſed integrum & robuſtum erat.

Angelus terret Tyberianum.

Præteriens igitur per Illyricam regionem, venit in vrbem Sardiniam, in quā neq; ipſe, neq; Iudex ingreſſus eſt. Cùm verò eius ciuitatis optimates eum aduentare audiuiſſent, obuiàm illi cum multo comitatu proceſſerunt. Chriſtiani etiam homines, qui illic erant, cùm audiuiſſent Tyberianum venire, martyrem quendam ſecum habentem, egreſſi ex vrbe, Alexandrum ſeorsùm in via ſtātem inuenerūt. Quem cùm vidiſſent, ad eius pedes ſe abijcientes, dixerunt: Precare Deum pro nobis, ſerue Dei altiſſimi. At ille: Vos etiam, inquit, fratres, pro me Deū precemini, vt curſum meū in Chriſto perficiam, & coronam, quam promiſit mihi Dominus, ab eo recipiam. Poſteà vero, quàm vrbem tranſiêrunt, quæ Cliſura nominatur, & ad caſtrū quoddam, Bonamaſium nomine, aduenerunt, quod eſt ſupra Philippi vrbem ferè milliaribus quadraginta, illic conſtiterunt. Tunc Tyberianus Alexandri memor fuit, & illum ad tribunal duci iuſſit: quem ſic interrogauit: Num, Alexander, adhuc permanes in temeritate tua, neq; vis ab ea deſiſtere, & ad magnos deos ac miſericordes accedere, Iouem, inquam, & Aeſculapium, qui omnem terrarum orbem gubernāt? Tum beatus Alexander: Excæcate, inquit, & ſtulte fili ſatanæ, adhúcne vis à me aliud audire, quàm quòd dæmonibus non ſacrifico? Ego enim initiò dixi, me Chriſtianum eſſe, & Dei cæleſtis cultum ſeruare, neq; impuros dæmones vobis ſimiles à me coli. Ad hæc Tyberianus: Auertat Deus, vt ego id faciam: nō enim præcipio, vt dæmones, ſed Iouem & Aeſculapium, ſummos illos deos, colas. Obmuteſce, ſatana, inquit Alexander: nihil enim ſapis. Tum Tyberianus dixit: Si dijs ſacrificium vis offerre, quamprimùm dicas: ſin minùs, cur me & deos ipſos, ſceleſte, conuiciaris? Vide, Alexander, quid agas, & te miſereat tui: rurſus enim per deos omnes futurum tibi prædíco, vt per omnes terras de te ſermo diuulgetur. Hoc, inquit Alexander, valdè cupio, & precibus à Chriſto meo expoſco, vt omnes, qui terrarum orbem incolunt, ad Deum & Chriſtum Dominum per me humilem & abiectum eius ſeruum gloriam referant. Tunc ait Tyberianus: Auferte hinc hominem iſtum, & à conſpectu meo remouete: non enim eius cōtumelias ferre poſſum. Abducite ipſum in vrbem Philippi, & conijcite in carcerem: ego enim vos ſequar. Itaq; cùm beatū Alexandrum Tyberianus præmiſiſſet, ipſe quoq; in Philippi vrbem profectus eſt.

Cùm verò eius vrbis incolæ audiuiſſent, Tyberianum cum ſuis cohortibus aduētare, optimates multo cum comitatu obuiàm illi prodiêrunt: qui in vrbem illā ingreſſus eſt, Ioui & Aeſculapio ſacrificium oblaturus. Audiêrunt & Chriſtiani, qui erant in vrbe illa, quemadmodùm Tyberianus martyrem quendam in carcerē miſiſſet. Itaq; omnes in eum carcerem conuenerunt, & cuſtodem illius precati ſunt, vt ſineret illos ad Chriſti martyrem introire, & eum videre. Id permiſit cuſtos, quippe qui & ipſe Deum timebat. Cum igitur omnes ingreſſi, beatum Martyrē in ligno ſedentem, & vinculis adſtrictum vidiſſent, ad eius pedes ſe deiecerunt, eumq;, & ipſius vincula exoſculabantur, ac dicebant: Verè fauſtus & felix nobis fuit aduentus tuus, ſerue Dei: vrbem enim & patriam noſtram hoc ipſo felicem futuram ſcimus. Patiētiam igitur ſerua, vt curſum tuum conficias. Nos autem Chriſtiani multo metu ac tremore hanc terram incolimus. Nam huius loci Præſes ſingulis diebus nos Chri-

Chriſtiani ſancti martyris vincula oſculātur

x 2 ſtianos

ſtianos inquirit, vt puniat: ſed ille quidem nobis minatur: at poteſtatem tamen nullam habet, qua nos detinere poſſit, quo minùs Chriſtiani ſimus: multi enim, diuina ope adiuuante, in hac vrbe ſumus, qui Chriſti fidem tenemus, ex quorum numero ſunt & vrbis huius optimates. Ijdem ſperamus Chriſti potentia Græcos ipſos, malè de fide Chriſtiana ſentientes, ità ſuperatum iri, vt omnes fiant Chriſtiani. Eſto igitur patiens Chriſti martyr, & quicunq; ab impio Iudice cruciatus afferentur, cor forti animo perferas.

Intereà Tyberianus recordatus fuit, ſuo iuſſu Alexandrum fuiſſe miſſum in carcerem. Itaq; ciuitatis illius optimatibus dixit: Scire debetis vos, Chriſtianum hominem ab Imperatore ex vrbe Roma fuiſſe mihi traditum, quem per totam viam admonerem atq; hortarer, vt ad deorum religionem ſe conuerteret. Verum nihil adhuc in eo profeci: dura enim quædam reſpondens, & me & deos ipſos contemnit: cumq; multis cruciatibus eum ſubiecerim, nihil illis læſus eſt. Si placet igitur, vobis præſentibus, huc illum acceſſiri iubebo: fortaſsè multos reueritus, ad deos ipſius beneficiorum authores ſe conuertet. Alexandrum igitur eductum è carcere, illinc acceſſiri, & ante tribunal ſiſti iuſſit. Cùm igitur eò ductus eſſet, Tyberianus cum ciuitatis Præſide Alexandrum ſic interrogauit: Agè Alexāder, an adhuc periculum vis habes, vt à priore ſententia diſcedas? Cumq; Chriſtiani homines, qui in hac vrbe ſunt, omnes dijs ſacrificent, túnc ſolus nobis repugnas, & deos contemnis? Age ſaltem nunc mecum vnà & cum Præſide templum ingredere, & dijs ſacrifica. Tum beatus Alexander: Excæcatæ mentis homo, fili ſatanæ tecum vnà ſedentis, quid à me vis ampliùs audire? Sæpiſſimè tibi dixi, me Chriſtianum eſſe, & dæmonibus impuris non ſacrificare. Nunc igitur his omnibus audientibus profiteor, me cæleſtis Dei cultorem eſſe, neque Domini mei Ieſu Chriſti nomen à me negari. Scito nihil prætereà te à me auditurum. Hæc cùm Tyberianus vnà cum Præſide audiuiſſet, iuſſit Alexandrum illinc amoueri, dicens: Abducite iſtum, milites, & vinctum per plateā ducite: ego enim vos ſequar. Cùm verò milites vnà cum illo ad fluuium quendam veniſſent, cui nomen eſt Sermius, beatus Alexander manus & faciem lauit, & ad orientem ſolem conuerſus, his verbis Deum precatus eſt: Domine Ieſu Chriſte, laudo glorioſum & ſanctiſſimum nomen tuum, quòd mihi dediſti, vt & in vrbe Philippi nominis tui confeſſionem ſeruarem.

Rurſus ſiſtitur corā Tyberiano.

His dictis, milites eum abduxerunt: cumq; ad locum quendam veniſſent, vbi emporiū erat, quod Caſtrametatio dicebatur, eos Tyberianus conſecutus eſt: qui cùm Alexandrum vocâſſet, ei ità dixit: Scis, Alexander, crebrò te fuiſſe à meipſo admonitum, neq; tamen dijs ſacrificium offerre voluiſſe? Rurſus, inquit Alexander, fili ſatanæ, vis à me audire, quòd non ſacrifico? Sæpiùs dixi me Chriſtianum eſſe. Tum Tyberianus ira percitus, iuſſit Alexandrum, ad quatuor palos alligatum & extentum, à quatuor militibus ducentis verberibus pulſari. Hos cruciatus cùm ſanctiſſimus ille Martyr fortiter ſuſtineret, vocem nullam emittebat, ſed oculos in cælum ad ſuum Dominum Ieſum Chriſtum erectos tenebat. Tum vox hæc audita eſt, è cælo demiſſa: Eſto bono animo, Alexander, neq; tormenta iſta timeas: breuia enim ſunt: egoq; tecum ſum. Hac voce audita, Tyberianus valdè timuit, iuſſitq; carnifices ab Alexandro abſtinere. Abduxerunt igitur illum milites. Poſteà verò ad caſtrum quoddam, cui nomen eſt Caraſura, quod quadraginta milliaribus ab vrbe Philippi, & decem & octo diſtabat à Berœa, Alexander & Tyberianus peruenerunt. Cumq; Tyberianus illuc ingreſſus eſſet, in caſtro illo diuerſatus eſt hora ferè ſexta. Milites vero ſanctum martyrem Alexandrum ſecum habentes, vnà cum ipſo prope caſtrum aliud ad locum arboribus conſitum diuerterunt.

Atrociſſimè verberatur.

Tum martyr Alexāder dixit militibus: Eamus, fratres, ad arbores illas. Cùm enim eum locū vidiſſet, valde oblectatus eſt. Itaq; cùm eò veniſſent: Vere, inquit, fratres, ego ſitio. Illi verò: Et vndenàm hic aquā habebimus? Expectate pauliſpèr, fratres, inquit Alexander: poteſt enim Deus meus etiam hoc in loco nobis aquam ſuppeditare. Cumque hæc dixiſſet, flexis genibus, ità Deum orauit: Domine Ieſu Chriſte, qui lapidem in ſolitudine olim diſcidiſti, & aquam ex illo eduxiſti, nè populus tuus Iſrael ſiti deficeret: nunc tu miſericors reſpice ſeruum tuum, & hoc in loco aquam præbe, vt ego ſeruus tuus bibam, & nomini tuo gloriam reddam. His dictis, ſtatim tellus,

Exod. 17.

quæ

quæ infra arbores illas erat, aperta eſt,& gelidiſſima ac puriſſima quędam aqua erupit: vndè & Alexander,& milites, qui cum illo erant, biberunt. Id cùm vidiſſent milites, quod tam mirabiliter ſanctus martyr fecerat, mirati ſunt,& inter ſe dicebant: Verè magnus eſt Deus Chriſtianorum, quoniam ſic ſeruos ſuos exaudit. Tunc Tyberianus ſedens pro tribunali,iuſſit beatum Alexandrum illuc duci: quem interrogans: Agè,inquit,dic Alexander: Facísne quod iubet Imperator,an non? Reſpondit ille: Ego cæleſtis Imperatoris mei edicto parére volo,neq; te aliquid eſſe puto,neq; Imperatorem tuum,mortalem & caducum hominem. Hoc reſponſum cùm Præſes ab eo accepiſſet,nō ampliùs illic eū interrogare voluit: ſed cōuocatis militibus, Celeriter, inquit, iſtum compræhendite, & in vrbem Berœam abducite. Ceperunt igitur illum milites,& ad fluuium quendam venerunt, cui nomen erat Arzon. Cùm autem eſſent feſſi de via,ſeipſos apud flumen illud refrigerabant. Illic quoq; beatus Alexander manus & faciem lauit. Cumq; arbores quaſdam celſiores vidiſſet: Venite,inquit, fratres,& parumpèr ſub arboribus illis quieſcamus. Cùm igitur illic milites cum Alexandro ſederent, venit Tyberianus: qui cùm eos ità ſedentes vidiſſet, Cur,inquit, ſceleſtiſſimi ſerui,hominem iſtum ſedere permittitis? Precibus à Deo aquā impetrat.

Poſteà verò, quàm in Berœam vrbē Tyberianus ingreſſus eſt,eius ciuitatis optimates illum acceperunt. Quanuìs enim pleriq; ipſorum Chriſti fidem ſeruarent,Imperatoris tamen metu eam rem diſſimulabant. Qui autem Chriſtianam fidem profitebantur,audientes Chriſti martyrem Alexandrum illuc venire,magno gaudio affecti,illum acceperunt, quem & ità ſalutârunt: Felix & fauſtus eſt aduentus tuus in vrbem & patriam noſtram,ſerue Dei Alexander: tuo enim aduentu omnes res noſtræ feliciores factæ ſunt. Eſto igitur fortis pro nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, neq; quicquam dubites. Cùm adhuc illi verba facerent, iuſſit Tyberianus Alexandrum ante tribunal ſiſti. Quem cùm prope ſe haberet: Agè,inquit, Alexander,mihi obtempera, tanquàm patri tuo, & mecum veniens dijs ſacrificium offeras: id enim ſi facies,audientibus his omnibus,tibi polliceor, te ſtatìm abſoluēdum eſſe: ac, ſi ex illa ipſa hora mecum eſſe volueris,eris vt vnus ex ijs, qui principem locum in exercitu ipſo tenent: at ſi mecum eſſe tibi non placuerit, liceat ire quocunquè libet. Hæc cùm beatus Alexander audiuiſſet, ridens dixit: O acerbam & triſtem conſolationē, qua in me vſus es. Verba iſta tua acerbitatis plena ſunt: iſta enim admonitio maiorē cruciatum animæ meæ affert. Sed auertat hoc Deus,vt ego conſilium tuum ſequar. Sæpiſſimè tibi dixi me Chriſtianum eſſe,& impuris dæmonibus non ſacrificare. Illud igitur ſcito,me nihil aliud,nisì quod audiuiſti,poſthàc dicturum. Tunc Tyberianus egreſſus ab vrbe,præcepit militibus,vt Alexādrum vinctum per viam publicam ducerent, & ipſum Tribunum Martyr ſequeretur. En vt ſancti aſpernātur vitæ huius blandimenta.

Cùm igitur Tyberianus ad fluminis, quod ſuprà diximus, vadum alterum veniſſet, qui locus quadraginta ferè milliaribus diſtabat à Berœa vrbe,vbì & hoſpitia multa erant, illic Martyrem expectabat. Poſteà verò,quàm Alexander martyr eò venit, vbì erat Tyberianus, eum rogauit, vt tempus ſibi cōcederet, quô Deum orare poſſet. Cumq; illic vidiſſet magnam arborē nucem,ad illam acceſſit, ſub qua, flexis genibus,ſic Deum orauit: Domine Ieſu Chriſte,mitte Angelum tuum, & accipe animam meam,quoniam nihil ampliùs ferre poſſum. Cùm verò Tyberianus Alexandrum precantem vidiſſet: Rursùs,inquit,magicas preces iſte aggreditur. Miror ego valdè, vndenàm iſte has prudentes orationes didicit: ſcio enim manibus meis illum educatum,& militem creatum fuiſſe: neq; vnquàm nôui, quòd ille hæc ſciret. Hoc igitur eſt, quod valdè miror,vndenàm hæc didicerit. Illum igitur ad ſe vocauit, & his verbis affatus eſt: Agè iam,Alexander,dijs ſacrifica. Ad hæc ille: Verè mens tua tenebris perfuſa eſt, qui cogis me denuò tibi dicere, quod ſæpiſſimè dicentem me audiuiſti. Hæc vbì audiuit Tyberianus,iuſſit oleum calidiſſimum fieri, & ſupra illius terga effundi. Angelus autem Domini venit,& vas, in quo oleum erat, confregit,& oleum ipſum in miniſtros Tyberiani effudit. Id verò cùm ille vidiſſet,furore accenſus, ac miniſtros increpans: Itánc,inquit,nihil potuiſtis iſti facere? neque quicquam Alexander paſſus eſt? Tunc vectibus eum cædi iubens,aiebat: Sacrifica dijs, Alexander. Ad hæc ille: Obmuteſce, ſatana, qui veritatis es inimicus, & patris tui diaboli amicus. Hæc Præſes audiens,iratus illi eſt,& dentibus frendēs, iuſſit, facie in terram Cæditur vectibus.

Verberatur atrociter

verſa, proſterni ſub nuce illa, & à quatuor carnificibus verberari. Cùm ille autem verberaretur, vocem nullam emittebat. Tunc videns Tyberianus, quòd nihil proficeret, iuſſit milites deſinere. Alexander verò cùm ſurrexiſſet, has preces ad Deum fudit: Domine Deus, benedicas, quæſo, arbori huic, quoniam ſub eius ramis nomē ſanctum tuum confeſſus fui. Hæc vbi Alexander dixiſſet, Chriſtianorum hominum multitudo, quæ vſq; ad arborem, quam diximus, comitata eum fuerat, ſalutato illo, in regiones ſuas reuerſi ſunt.

Milites autem, cùm ſanctum martyrem appræhendiſſent, abiêrūt per viam illam, per quam à Præſide iuſſi fuerunt: Præſes verò ſequebatur, cateruam ſecum habens: cumq; milites illos vnà cum beato martyre conſecutus eſſet, ſimul in locum quendam venerunt, Bortiam nomine. Quæſiuit autem Præſes ab eius loci hominibus, quanam via compendioſiùs ad Europolitarum prouinciam peruenire poſſent. Illi reſponderunt, compendioſius iter futurum, ſi tranſeuntes per montes, in campum quendam deſcenderent, in eum locum, qui dicebatur Burtodexion. Cùm enim Tyberianus multos Chriſtianos in vrbe Adrianopoli eſſe audiuiſſet, deflexit de via publica, nè in vrbem illam ingrederetur. Cùm igitur eam vrbem à dextera, & caſtrum à ſiniſtra reliquiſſet, trāſijt per montes illos, ſicut ab eius loci hominibus didicerat, & vénit in Burtodexion. Cùm verò beatus martyr Alexāder illuc veniſſet, matrem ſuam inuénit. Quæ, viſo filio, ad eius pedes ſe deiecit, & flere cœpit. Poſteà verò ſurrexit, & filium oſculata eſt. Tum beatus Alexander illi dixit: Noli, mater mea, flere: ſpero enim futurum, vt Domini mei Ieſu Chriſti ope adiutus, craſtino die curſum meum perficiam. Manſit autem Tyberianus apud caſtrum illud, & octaua noctis hora illinc diſceſſit, & milites ſuos ſequi iuſſit, Alexandrum vinctum ducentes.

Adrianopoli multi Chriſtiani.

Orto autem ſole, venit ad fluuium quendam, apud quem erat hoſpitium. Fluuiū autem illum eius loci homines Zioncellum vocari dixerunt. Illic beatum Alexandrum Tyberianus ad ſe accerſiuit, eiq; dixit: Agè, Alexander, audi me, deosq; ipſos confitere. Tum Alexander: Vaniſſime, inquit, homo, & patri tuo ſatanæ addicte, rursùs me interrogas, & deos vocas, qui non ſunt? Ad hæc Tyberianus: Multos cruciatus tibi adhibui, neq; quicquam adhuc profeci, & ab vrbe & patria mea peregrinatus ſum, neq; adhuc aſſequi potui, vt te ad deos conuerterem, Nunc igitur ſcito, hodierno die rerum tuarum finem futurum. Idq; cùm dixiſſet, ad eum locum properabat, in quo Chriſti martyr certamen ſuum confecturus erat. Celeriter igitur ad locum peruénit, qui Drizipera vocabatur. Sedit verò in ſublimi quodam loco vltra fluuium Erginam, ad orientem ſolem conuerſus. Cumq; Alexandrum accerſiuiſſet: En, inquit, finis tuus hodierno die præſtò eſt. Iubeo corpus tuum in fluuiū proijci, vt feræ illæ, quæ ſunt in aquis, carnes tuas conſumant. Gratias, inquit Alexander, tibi agam, Tyranne, ſi verè facies quod dixiſti, vt eripiat me Dominus de manibus tuis iniquis. His auditis, ſententiam aduersùs illum Tyberianus pronunciauit. Cumq; quatuor militibus cum ſecuri feriendum tradidiſſet, illos dimiſit, & illinc abijt.

Milites igitur illum appræhenderunt, & ad dexteram partem eius viæ ad Boream vergentem feſtinabant, vt facerent quod iuſſi fueranr. Beatus verò Alexander cùm huc atq; illuc circunſpexiſſet, & turbas, quæ ad eius ſpectaculum conuenerant, vidiſſet, petijt à carnifice, vt Dei orandi facultatem ei præberet: idq; cùm carnifex cōceſſiſſet, aquam petijt. Tunc vnus ex ijs, qui ad ſpectaculum venerant, vaſe quodam aquam è fluuio Ergina celeriter ad beatum Alexandrum attulit. Ille verò manus & faciem lauit, ac totum corpus Cruce ter ſignauit, & ad Oriētem conuerſus: Gloria, inquit, tibi ſit, Deus patrum noſtrorum, Abraham, Iſaac & Iacob, quem omnia contremiſcunt & adorant, cæli & terræ opificem, & totius cæleſtis potentiæ effectorem. Te quoq; vniuerſarum rerum Deum corporeis oculis non ſpectabilem, incorruptum & inuiolatum Seraphini magno cum timore adorant, qui non audentes erectis oculis te intueri, clamant: Sanctus, Sanctus, Sanctus: plena eſt omnis terra gloria tua. Sol ipſe per ætherem quadrigam ſuam ducens, tibi benedicit. Terra & homines, qui in terris ſunt, iumenta & omnis ſpiritus tibi gloriam canunt, qui ſolus es in omnia ſecula Pater, Filius, & Spiritus ſanctus. Recordare,

Totū corpus Cruce ter ſignat.

Eſa. 6.

re, Domine, illorum, qui te metuentes, tibi grati ſunt, & ſanctum nomen tuum decantant. Nè deſpicias me, Domine benigniſſime, ſeruum tuum peccatorem & indignum. His dictis, ſe ad eam turbam, quæ illuc venerat, conuertit ac dixit: Admoneo vos fratres & patres, Deique mei nomine vos hortor, vt labores meos recordemini, quos pati non recuſaui, neque enim piger fui pro nomine Domini noſtri IESV Chriſti, vt propitius fiat peccatis meis, & genti noſtræ, quoniam miſericors eſt & clementiſſimus ipſe Dominus Ieſus Chriſtus. Scitis enim, fratres, quantum iter fecerim cum impio & iniquo Tyberiano, qui per totam viam nunquàm mihi parcens, multos cruciatus in me intulit. Sed hæc omnia ſuſtinui propter nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt curſum meum perficerem, & Tyrannum contra me bellum gerentem, & diabolum concertantem ſuperarem: ipſe enim fuit adiutor Tyberiani.

Cumq; hæc turbis dixiſſet, ad carnificem conuerſus: Mane, inquit, frater, parumpèr, vt adhuc Deum orem: ac, flexis genibus, ità Deum precatus eſt: Domine IESV Chriſte, exaudi ſeruum tuum, qui nominis tui cauſa laborauit, & da gratiam corpori meo, vt quo loco illud repoſitum fuerit, illic ſigna, prodigia & curationes ad tui nominis gloriam edantur. Statìm autem vox hæc è cælis demiſſa eſt: Quæcunque petijſti, dilecte & perfecte martyr Alexãder, omnia faciam, neq; quicquam denegabo. Iam verò veni, & cum patribus tuis requieſce: paratum enim eſt tibi Regnum cælorum, teq; Michaël Archangelus excipiet, coronam recepturum, quam cõcupiuiſti. Hac voce audita, beatus Martyr ſurrexit è terra, & milites hortatus: Citò, inqt, fratres, facite quod iuſſi eſtis. Cæleſtinus autem quidam (ſic enim appellabatur vnus ex ijs, qui illic ſtabant) ei dixit: Ego ſum, Martyr Chriſti, cui negocium hoc impoſitum eſt: ſed precare Deum pro me, nè mihi peccato ea res ſit. Tunc beatus Alexander: Agè, inquit, fili, fac quod iuſſus es: peccatum enim non eſt facere, quod iuſſus fueris. Hoc cùm ille dixiſſet, gladium eduxit Cęleſtinus, & linteo ſumpto, oculos beati Alexandri contexit. Cùm verò illũ percutere voluiſſet, Angelũ aſſiſtẽtem vidit, neq; ampliùs auſus eſt manus in ipſum inferre. Tum beatus Alexander: Agè, frater, fac quod iuſſus es. At carnifex: Timeo, inquit, ſerue Dei: Video enim viros quoſdam terribiles circa te ſtantes. Tum beatus Alexãder Deum ità precatus eſt: Domine Ieſu Chriſte da, vt hac hora martyrium complere poſſim. His precibus ad Deum miſſis, Angeli parumpèr ab ipſo receſſerunt. Itaq; carnifex Alexãdri caput gladio abſcidit: eiusq; beati viri animam Angeli ad cęlum ſuſtulerunt, Deum ipſum magna voce laudãtes, turbis omnibus, quę illic erant, audientibus. Itaq; B. Alexander martyrium compleuit in Patris, Filij, & Spiritûs ſancti nomine. *Gladio percuſſus migrat ad Dominum.*

Eius autem mater cùm properãs ad eum locum veniſſet, qui Zorolus dicebatur, quærens, à militibus Tyberianis: Vbinàm, inquit, eſt filius meus? Tum illi vnus è militibus reſpondit: Sententia hodiè filio tuo decreta eſt in loco quodam, qui appellatur Drizipera: diſtat autem hinc locus ille (vt opinor) ferè decem & octo milliaribus. Cùm igitur mater rem ità ſe habere didiciſſet, publicam viam ingreſſa, venit in eum locum, qui Drizipera nominabatur. Dum verò iter faceret ac lamentaretur, &, tanquàm bos aliqua proprium vitulum quærens, ingemiſceret, occurrit militibus. Illi enim cùm ſancti Martyris caput abſcidiſſent, eius corpus in fluuium proiecerant. Diuina verò prouidentia factum eſt, vt quatuor canes in fluuium illum venirent, & ſancti martyris corpus inuentum, è fluuio extraherent, ſuisque linguis illud lambentes, ac propè ſedentes cuſtodirent. Vt autem beati Alexandri mater duob9 milliaribus prope locum illum veniſſet, in quo Martyris corpus ſitũ erat, duo illi canes accurrentes, ipſi obuiàm venerunt, & vterq;, vnus à dextera parte, alter à ſiniſtra, mulierem ipſam ad eius filium rectà deduxerunt. Illa verò ſancti martyris corpus accepit, & vnguentis multis ac precioſis linteis inuolutũ, depoſuit in monumento quodam inſigni vltra fluuium Erginam, occidentem ſolem verſùs, quemadmodùm Spiritui ſancto viſum fuit. Poſteà verò, quàm Spiritum ſanctum adiutorem habens, omnia, quę cupiebat, expleuit, Domini noſtri Ieſu Chriſti pręſtante gratia, Angeli multi vnà cum ea pſalmos canebant.

Magna verò quædam miracula beatus martyr Alexander edens, adiuuat eos, qui vexantur, & his, qui diuturnis morbis affliguntur, curationem affert, Chriſti ope *Beat9 Mar.*

 auxi-

tyr, Chriſti ope miracula magna edit.

auxiliante,cuius ipſe particeps factus eſt. Martyrium autem compleuit ſanctus Alexander xiij.die mẽſis Maij,ſub Tyberiano illo homine valdè impio, imperante Maximiano,iniquo & impio tyranno, in nobis aũt regnãte Domino noſtro Ieſu Chriſto Saluatore:Cui gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

Apparuit autem ſanctus Alexander, completis rebus omnibus,matri ſuæ,eique dixit:Benè,mater,laborâſti,& per totam viam defatigata es, vt proprium filium ſequereris. Det tibi Dominus meus Ieſus Chriſtus in Regno ſuo, vt mecum vnà mercedem habeas. Nè igitur mœrore afficiaris:ſed pueros tuos tecum habẽs,cum pace redeas in locum tuum: ſpero enim à Domino meo Ieſu Chriſto me impetraturum eſſe,vt citò te quoquè aſſumat in eum locum, in quo ego ſum. Hæc cùm beata illa Pœmenia audiuiſſet,& Dei gloriam celebrãs, ipſi gratias egiſſet, vnà cum pueris ſuis læta reuerſa eſt,perſuaſum illud habens, quòd beatum Alexandrum Domino noſtro Ieſu Chriſto magnum donum obtuliſſet. Magna igitur gratia eo in loco ineſt, vbi repoſitæ ſunt ſancti & glorioſi Martyris precioſę reliquię, in gloriam & laudem Chriſti Dei noſtri:quoniam ipſi gloria eſt in ſecula ſeculorum,Amen.

Nota de reliquijs ſancti martyris.

DE S. SERVATIO TVNGRORVM EPISCOPO, EX GREGORII TVRONENSIS HISTORIA FRANcorum:*Lib.2.cap.4.5.&* 6.

13. MAII. Cap. 4.

MVLTAE hæreſes eo tẽpore Dei Eccleſias impugnabant,de quibus plerunquè vltio diuina data eſt. Nam & Athanaricus Gotthorum rex magnam excitauit perſecutionem : qui multos Chriſtianorum diuerſis pœnis affectos,gladio detruncabat. Vndè factum eſt,vt exigẽte iudicio Dei, propter effuſum iuſtorũ ſanguinem, regno depelleretur,& eſſet exul à patria,qui Dei Eccleſias impugnabat.Sed ad ſuperiora redeamus.

Cap. 5.

Igitur rumor erat, Hunnos in Gallias velle prorumpere.Erat tunc temporis in Tungris oppido Seruatius, eximiæ ſanctitatis Epiſcopus, qui vigilijs ac ieiunijs vacãs,crebro lachrymarũ imbre perfuſus, Dei miſericordiam deprecabatur, nè vnquàm gentẽ hanc incredulam,ſeq; ſemper indignã,in Gallias venire permitteret.Sed ſentiens per ſpiritum ſanctũ,pro delictis populi hoc ſibi nõ fuiſſe conceſſum,cõſilium habuit petendi vrbem Romam,ſcilicet vt adiunctis ſibi Apoſtolicę virtutis patrocinijs,quę humiliter à Deo flagitabat,faciliùs obtinere mereretur.Accedẽs ergò ad B.Petri Apoſtoli tumulum,deprecabatur auxilium bonitatis eius,in multa abſtinentia,maxima inedia ſe conſumens,ità vt biduo triduoq; ſine vllo cibo & potu permaneret, nec eſſet interuallum aliquod, in quo ab oratione ceſſaret.

Cumq; ibidèm per multorum dierum ſpatia in tali afflictione moraretur, fertur hoc à beato Petro Apoſtolo accepiſſe reſponſum : Quid me vir ſanctiſſime inquietas? Eccè enim apud Domini deliberationem prorsùs ſancitum eſt,Hunnos in Gallias aduenire,easque maxima tempeſtate debere populari. Nunc igitur ſume conſilium meum:accelera velociter,ordina domum tuam, ſepulturam compone,require linteamina munda. Eccè enim migrabis à corpore, nec videbunt oculi tui mala, quę facturi ſunt Hunni in Gallijs,ſicut locutus eſt Dominus Deus noſter.

Hoc à ſancto Apoſtolo pontifex reſponſo ſuſcepto,iter accelerat, Galliasq; velociter repetit:veniensq; ad vrbem Tungrorũ,quę erãt neceſſaria ſepulturę, ſecũ citiùs leuat:valeq; dicẽs clericis ac reliqs ciuibus vrbis, denunciat cũ fletu & lamẽtatione,qa nõ viſuri eſſent vltrà faciẽ illius.At illi cũ eiulatu magno & lachrymis ꝓſequẽtes,ſupplicabãt humili prece,dicẽtes:Nè derelinquas nos,pater ſancte,nè obliuiſcaris noſtrî paſtor bone. Sed cùm eũ fletibꝰ reuocare nõ poſſent, accepta benedictione cũ oſculis,redièrũt.Hic verò ad Traiectẽſem vrbem accedẽs,modica pulſatus febre,receſſit à corpore:ablutusque à fidelibus,iuxta ipſum aggerem publicum eſt ſepultus : Cuius beatum corpus qualiter poſt multorum temporum ſpatia ſit tranſlatum,in libro miraculorũ ſcripſimus.(nempe de Confeſſorum gloria,cap.72.)

Apud Traiectum S. Seruatius moritur.

Igitur

Igitur Hunni, à Pannonijs egreſſi, vt quidam ferūt, in ipſa S. Paſchæ vigilia ad Me- Cap. 6.
tenſem vrbem om̄ia depopulando perueniunt, tradentes vrbem incendio, populum Metis va-
in ore gladij trucidantes, ipſosq́; ſacerdotes Dn̄i ante ſacroſancta altaria perimētes. ſtatur, ab
Nec manſit in ea locus inuſtus, pręter oratoriū B. Stephani primi martyris ac Leui- Hunis &c.
tę. De quo oratorio quę à quibuſdā audiui, narrare nō differo. Aiunt em̄, quia priuſ-
quàm hi hoſtes venirēt, vidiſſe ſe virū ſidelem in viſu quaſi conferentem cum ſanctis
Apoſtolis Petro ac Paulo B. Leuitam Stephanum de hoc excidio, ac dicentem: Oro
dn̄i mei, vt non permittatis obtentu veſtro Metēſem vrbem ab inimicis exuri: quia
locus eſt, in quo paruitatis meę pignora continētur: ſed potiùs ſentiant populi ali-
quid me poſſe cum Dn̄o. Quod ſi tātum facinus populi ſupercreuit, vt aliud fieri nō
poſſit, niſi ciuitas tradatur incendio, ſaltem vel hoc oratoriū non crementur. Cui illi
aiunt: Vade in pace, dilectiſſime frater: oratoriū tantum tuum carebit incēdio: pro
vrbe verò non obtinebimus, q̄a Dominicę ſanctionis ſententia ſuper eam iam pro-
ceſſit. Inualuit em̄ peccatum populi, & clamor malitię eorum aſſcendit coram Deo.
Ideo ciuitas hęc cremabitur incendio. Vndè proculdubiò creditur, q̄a horum obtē- S. Stephani
tu, vrbe vaſtata, oratoriū permanſit illęſum. Hactenùs ex Gregorio Turonēſi: cuius oratorium manet illę-
quidē ea, quę de Metenſi vrbe habet, idcircò huc adſcripſimus, ꝙ pertineant ad eam ſum.
reuelatiōem, quæ Romę facta eſt beatiſſimo Seruatio de Galliarū excidio. Iam quę-
dam ſubijciemus ex eiuſdem Gregorij Turonēſis libro, quem de Confeſſorum glo-
ria ſcripſit, cuius capite 72. hęc continentur.

Seruatius verò Tungrenſis Epiſcopus tempore Hunnorum, cùm ad irrumpēdas
prorumperent Gallias, fuiſſe memoratur, qui & ſepultus refertur iuxta ipſum pon- Vide rem
tem aggeris publici: circa cuius ſepulcrum quamuis nix defluxiſſet, nunquam tamen admiran-
marmor, quod ſuperpoſitū erat, humectabat: & cùm loca illa nimij frigoris gelu li- dam.
gentur, & nix vſq; in trium & quatuor pedum craſſitudinē terram operiat, tumulum
vllatenus nō attingit. Datur em̄ intelligi, verū Iſraëlitā hunc eſſe. Nam illis inter mu- Exod. 14.
ros aquarū, aquę non erāt pernicici, ſed ſaluti: ita & circa iuſti huius tumulū nix de-
cidens, nō humoris cauſa eſt, ſed honoris. Videasq́; in circuitu montes niuecos ele-
uari, nec tamen attingere terminum monumenti. Et nō miramur, ſi terra operiatur
niue: ſed admiramur, quod attingere auſa nō eſt locum beati ſepulcri. Plerunq; eti-
am deuotio ſtudiumq́; fidelium oratorium cōſtruebat de tabulis ligneis leuigatisq;,
ſed protinùs aut rapiebantur à vento, aut ſpontè ruebant. Et credo idcirco iſta facta
eſſe, donęc veniret, qui dignā ædificaret fabricam in honorē antiſtitis glorioſi. Pro-
cedente verò tempore adueniens in hanc vrbem Monulphus epiſcopus, templum Monulph9
magnum in eius honorem cōſtruxit, compoſuit, ornauitq́;, in quod multo ſtudio & epiſcopus.
veneratione tranſlatum corpus, magnis virtutibus pollet. Hæc Gregorius Turonē-
ſis, antiquus & grauis author. Pręclare aūt Seruatij Tungrorum epiſcopi meminit
etiam Seuerus Sulpitius Hiſtorię ſacrę libro 2. Seruationem eum vocans. Meminit
etiam eius Athanaſius in Apologia ad Conſtantium: ad quę loca lectorem remitti-
mus. Quæ aūt in Chronicis ſuis de eodem annotauit Sigebertus monachus, ea huc
adſcribemus.

Seruatius decimus Tungrenſis Epiſcopus, Dn̄i noſtri Ieſu Chriſti conſanguineus, Ad annum
nō ſolùm ex eo, quòd voluntatem Dei patris faciebat, ſed etiam ſecundum carnem. Chriſti 399.
Qui natus quidem in Perſide, filius fuit Eminin, cuius pater fuit Eliud frater Eliza-
beth, quę peperit Iohannem Baptiſtam. Mater verò Eliud & Elizabeth Eſmeria, ſo-
ror fuit Annæ, quæ genuit Mariam matrem Domini. Et rursùs:

Attila Hunnorum rex, Vualameris Oſtrogotthorum regis & Ardarici Gepida- Ad annum
rum regis & multarum Aquilonarium gentium ſibi ſubiectarum auxilio fultus, à Chriſti 453.
Pannonijs egreſſus, Occidentale imperium inuadit cum quingentis millibus arma-
torum. Et primò per totas Gallias per eos tanta efferbuit Dei indignatio, vt nullam Hunni va
omnino ciuitatem, caſtellum vel oppidum aliqua à furore eorum potuerit tutari ſtant Gal-
munitio. Et poſt pauca: Hoc excidium Gallijs impēdére Seruatius Tungrenſis lias.
longè antè in ſpiritu præuiderat, & Romæ à Petro Apoſtolo hoc iudicium
Dei ineuitabile fore didicerat. Ideoque relicta Tungrenſi vrbe, quæ
euertenda erat, ad Traiectum ſedem Epiſcopalem tranſpoſuit.

VITA

VITA SANCTI IOHANNIS EPISCOPI SILENTIARII LAVRAE ABBATIS SABAE, EX SIMEone Metaphraſte.

Scripta eſt autem à Cyrillo monacho, qui etiam Sabæ Abbatis vitam conſcripſit. Stylum autem fortaſsis Metaphraſtes expoliuit.

13. MAII. PRIMVM mihi propono dicendum de Iohanne Abbate Lauræ, beati Sabæ Silentiario, vt qui & tempore & vitæ ſplendore omnes alios antecedat. Hic ergo illuminatus pater noſter Iohannes, ducit quidem originem ex Nicopoli, quæ eſt in Armenia, natus ex parentibus, qui nominabantur Encratius & Euphemia. Erant autem inſignes opibus & claritate generis, multosque præclarè magiſtratus geſſerant, ducesque fuerant exercitûs, & populi rectores, & in aula regia magnam habuerant potentiam. Quorum res plurimas pulchrè geſtas Byzantini narrant & Armeni, quas quidem lubens præteribo, nè à procœmio afferam ſatietatem: illa ſola de eo narrans, quæ ſunt propemodùm nota omnibus, qui illum nouere.

Eius patria. Parentes.

Natus eſt itaque, vt ipſe mihi narrauit, octauo menſis Ianuarij, ſeptima indictione, quarto anno Imperij pij ac religioſi Martiani. Cumque eſſent Chriſtiani, qui eum genuerāt, fuit Chriſtianè cum ſuis fratribus educatus. Cùm autem præteriiſſet aliquantum temporis, & eſſent conſummati in Chriſto eius parētes, & diuiſæ eſſent parentum facultates, hic vir diuinus Deo ſeipſum cōſecrauit, & ędificauit in ipſa Nicopoli eccleſiam ſemper laudandę & ſemper virginis Mariæ, & huius vitę rebus renunciauit, octauodecimo anno ſuæ ætatis. Aſſumptisq́; decē fratribus, qui volebant eſſe ſalui, illic conſtruxit cœnobium. Toto aūt tempore ſuæ iuuentutis multum poſuit ſtudij, vt ventri imperaret, & ſuperbiam cōtemneret. Vt qui ſciret quod ventris quidem ſatietas neſciat vigilare, neq; eſſe temperās, & quietem minimè patiatur ſuperbia. Abſque vigilijs aūt, caſtitate & humilitate nihil poteſt rectè gerere exercitatio. Sic ipſe quidem in iuuenili ætate contendebat, vt mentem ſeruaret minimè ſublimem, & ſermonem nulli repræhenſioni affinem, vt qui diuino eſſet ſale conditus. Eos autem, qui erant ei ſubiecti, verbo & opere componebat, ac formabat ad ſe rectè gerendum in exercitatione: neq; eos onerans iugo regulæ, vt qui recenter compacti fuerant: nec permittens, vt manerent ocioſi, & ſe nullo labore exercerent: ſed eos paulatim ducens, & diuinis fluentîs irrigans, effecit vt fructus producerent pro dignitate ſuæ vocationis.

Fit monachus.

Cùm autem intràſſet trigeſimusoctauus annus ſuæ ætatis, quæ in eo reſplēdebat, Sebaſtiæ Metropolitanus à bona eius fama cōmotus, & à ciuitatis, quæ dicitur Colonia, habitatoribus rogatus, cùm eum tanquàm ad rem aliam acceſſiuiſſet, vt qui eccleſiaſticorum graduum iam omnem peruaſiſſet conſequentiam, ordinat Epiſcopum, dictæ ciuitatis mortuo Epiſcopo. Cumq; ſic Pontificatum ſuſcepiſſet inditæ, monaſticæ diſciplinæ non mutauit regulam, ſed decertabat in Epiſcopatu, tanquàm in monaſterio, vt qui maximè vitaret balnea, nec ſe vnquàm lauaret, non ſolùm cauens, nè videretur ab alio, ſed etiam nè ſeipſum videret nudum: in animo cogitans Adæ nuditatem, & quę ſcripta erāt in illa parte: & exiſtimabat eſſe vnam ex maximis virtutibus, nunquàm lauari: & vt ſemèl dicam, omne ſtudium ponebat, vt Deo placeret in ieiunijs, & orationibus, & caſtitate corporis, & puritate cordis, cogitationes ſemper purgās, & oēm, quę extollitur, altitudinē aduersùs Dei cognitionē. Quinetiam frater eius Pergamius, q apud vtrunq; Imperatorē, nēpe Zenonē & Anaſtaſiū, in magna fuit exiſtimatiōe, & plurimos geſſit magiſtratus, ab eius virtute illuſtratus, omē adhibebat ſtudiū, vt Deo placeret. Itidèm & ei' patruelis Theodorus ſcriba vel clariſſim', cùm hui' ſui patrui, q in virtutib' cōſenuerat, famā audiret: & p auditionē ſuā illuminaret animā, Deo valdè placuit cū tota ſua familia. Qui quidē Theodorus nūc apud

Ordinatur Epiſcopus.

Pudicitia eius.

Pergamius frater eius.

apud omẽs, nempe Senatum, & inprimis pium noſtrum Imperatorem Iuſtinianum, propter prudentiam & vitæ honeſtatem, rectamq́; fidem & miſericordiam, habetur in admiratione. Atq; hæc quidem poſteà. Ego aũt redeo ad temporis cõſequentiam.

Cùm hic ergò diuinus Iohannes tranſegiſſet iam decem annos in Epiſcopatu, accidit vt maritus ſororis eius, qui vocabatur Paſinicus, Armeniorũ haberet adminiſtrationem: qui inſtinctu ſaranico incipit damno afficere & conturbare eam, quę illi credita fuerat, eccleſiam: Iis quidem, qui eam adminiſtrabant, non permittens, vt eccleſiaſticarum rerum curam gererent: Eos autem, qui intrà eius fines confugiebant, vi auellẽs, & ius aſyli ſoluẽs ac violans. Qui cùm ſępè rogaretur & * à Dei ſeruo, euadebat deterior, Maria eius ſorore iam mortua. Cùm autẽ ex eo vir iuſtus in grauiſſimam incidiſſet afflictionem, cogitur venire Conſtantinopolim. Cùm verò illic fuiſſet, & quę erant eius eccleſię vtilia, peregiſſet circa finem Imperij Zenonis, Euphemio Archiepiſcopo Conſtantinopolitano pro ipſo decertante, Deo gratum init cõſilium: nempè vt in ſanctam ſecedat ciuitatẽ, & per ſe quieſcat ab omibus huius vitæ negocijs. Cumq́; dimiſiſſet eos, qui cum ipſo erãt, presbyteros & clericos, ac diuinis iuſſis peractis, & omibus inſcientibus, ſolus nauem aſcẽdiſſet, venit Hieroſolyma, & manet in primo ſanctę ciuitatis gerocomio. In quo gerocomio eſt oratorium ſancti Martyris Georgij. Cumq́; illic fuiſſet, & mundanam illic turbam adſpexiſſet, magno animi dolore eſt affectus, Deumq́; rogauit cum lachrymis, vt deduceretur in locum ſibi gratum, & quietum, & aptum ad ſalutem cõſequendam. Poſtquàm aũt in dicto gerocomio manſit venerãdus pater noſter Iohãnes, in fundendis noctù ad Deũ precibus verſans lõgo tempore, cùm vna nocte ex omibus ſolus gerocomij impluuium & cęlum ſuſpexiſſet, adſpicit repentè ſtellam lucis, quę habebat figuram crucis, & ad ipſum veniebat: & audit vocem ex illa luce dicentem: Si vis eſſe ſaluus, ſequere hanc lucem. Is aũt cùm credidiſſet, protinùs eſt egreſſus, & illam lucẽ ſecutus, venit in maximam Lauram ſancti patris noſtri Sabę, cùm eo tẽpore eſſet Hieroſolymitanæ eccleſię Pontifex Saluſtius, quartadecima indictiõe, triceſimooctauo ſuę ætatis anno. Quo quidem tempore à Deo conſtructæ maximæ Lauræ eccleſię celebrata ſunt encænia, ſeu dedicatio. Anaſtaſius autem, mortuo Zenone, ſuſceperat Imperium, vt eum audiui ſua lingua narrantem.

for. *moneretur à

Abit vir ſanct. Hieroſolymã.

Eccleſię dedicatio.

Cùm veniſſet ergò ad maximam Lauram, inuenit B. Sabam: qui habebat conuentum centum & quinquaginta Anachoretarum, qui degebant quidem in magna penuria eorum, quę ad corpus pertinent, erant verò diuites ſpiritalibus gratijs. Cùm eum aũt ſuſcepiſſet B. Sabas, tradit eum Lauræ Oeconomo, vt ei mandaretur miniſterium vnius ex arcarijs, ignorans theſaurum, qui erat in eo reconditus. Nè miretur autem quiſpiam venerabilem ſenem Sabam latuiſſe theſaurum bonorum factorum Iohannis: ſed potiùs is reputet, ꝙ quandò vult Deus ſuis ſanctis reuelare, ij ſunt prophetæ. Quandò verò noluerit reuelare, vident ad omnium ſimilitudinem. Fertq́ue orationi teſtimonium propheta Eliſęus, dicens de Sunamitide: Triſtis eſt anima eius, & Deus id me celauit. Diuinus autem Iohannes omnem implebat obedientiam, Oeconomo & reliquis patribus inſeruiens cum omni humilitate, promptitudineq́ue & alacritate animi, aquam ex torrente afferens, coquens ijs qui ædificabant, eiſq́ue miniſtrans in lapidibus & cæteris miniſterijs ædificationis, quandò conſtruebatur Lauræ xenodochium. Secundò autem anno eius in Lauram aduentûs, purgato caſtello ab habitatione dæmonum, vt iam à me dictum eſt in vita ſancti Sabæ, multùm cum patre noſtro Saba hic laborauit cum quibuſdam alijs, vt ipſe mihi narrauit. Quo tempore ſanctus quoquè Abbas Marcianus per diuinam reuelationem ad eos miſit alimenta, eſurientes & nihil habentes, quod eſſet ad vitam neceſſarium. Cùm verò tempus mutationis miniſteriorum veniſſet in prima indictione, qui creatus fuerat Oeconomus, hoc magnum lumen præficit excipiendis hoſpitibus & culinæ. Quod miniſterium cùm alacri & læto animo ſuſcepiſſet, omnium patrum curam gerebat, cum omni humilitate & manſuetudine vnicuique miniſtrãs & inſeruiens.

4. Reg. 4.

Degit in monaſterio Sabæ.

Vide tanti viri humilitatem.

Cumq́; is hoc obiret miniſterium, accidit vt conderetur cœnobium, quod vergit ad ſeptentrionẽ extra Lauram: vt qui vitę mundanę renunciabãt, in eo priùs monaſticam accuratè docerẽtur diſciplinã: deindè ſic in Laura habitarẽt, cùm vitã cœnobia-

biacam perfectè didiciſſent, beato Saba affirmante & dicente, quòd ſicut flos fructū præcedit, ità vita cœnobiaca vitam anachoreticam. Cùm hoc ergò cœnobium conſtrueretur, cogebatur hic vir iuſtus, qui hoſpitum excipiendorum curam gerebat, præter alia xenodochij miniſteria, coquere artificibus, & ſecundò ferre onera, portareq́; cibaria, & reliqua ad eos, q laborabāt, q pluſquàm decem ſtadia aberāt à xenodochio. Cùm autem hoc anni eſſet impletum miniſterium, omnibus patribus ædificatis ex eius moderatione, & honeſtate, & ſpiritali prudentia, dat ei pater noſter Sabas cellam ad ſilentium. Venerandus itaque Iohannes, accepta cella, cùm iuſſus eſſet ſilere, manſit tres annos per quinque dies hebdomadæ à nullo omninò homine viſus, neque aliquid ſumens. Sabbato aūt & Dominico ante omnes intrabat ecclesiam, & exibat omnium vltimus, ſtans cum grauitate, & timore, & omni pietate ac reuerentia, implensque pſalmodiæ regulam, prout dictum eſt in pſalmis: Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Tanta verò ei aderat compunctio, vt ipſe vehementer lachrymaretur in tempore incruenti ſacrificij, & non poſſet ſe continere: adeò vt patres, qui videbant gratiam lachrymarum, obſtupeſcerent, & laudarent Deum datorem bonorum. Impleto autem tempore triennij, præficitur Lauræ Oeconomiæ, eumque Deus adiuuat in omnibus: benedictaq́; fuit Laura: creuitq́; valdè conuentus eius miniſterio.

Degit in magno ſilentio.

Pſal. 2.

Incruētum Miſſæ ſacrificium.

Cùm autem ſuum impleſſet miniſterium, voluït beatus Sabas cum ordinare, vt virtute præditum & perfectum monachum. Cumque eum accepiſſet, & duxiſſet in ſanctam ciuitatem, ſexta indictione, adduxit ad beatum Eliam Archiepiſcopum. Cumque narrâſſet eius virtutes, rogauit, vt ordinaretur presbyter. Et Archiepiſcopus quidem, cùm hæc de eo audiuiſſet, procedit ad ſanctum cranium, volens eum proprijs ordinare manibus. Cùm verò hic magnus pater ſic teneretur, vt non poſſet effugere, cum ea, quæ ſibi inerat, ſapientia, dixit Archiepiſcopo: Venerande pater, quoniam me quędam oportet dicere, rogo, vt tuæ beatitudini ea ſeorsùm exponam: & ſi me dignum eſſe exiſtimaueris, accipio ordinationem. Cùm eum autem aſſumpſiſſet ad aſſcenſum ſancti Golgotha, dicit ſeorsùm: Parcę vitæ meæ, rogo tuam ſanctitatem, & nemini annuncies myſterium, nè ego ab hac recedam regione. Cùm is autem pollicitus eſſet, dixit: Ego, pater, ſum vnius ciuitatis ordinatus Epiſcopus, ſed ꝓpptereà quòd multiplicata eſſet mea iniquitas, procùl aufugi, & habitaui in ſolitudine, expectans Dei viſitationem. Iuſtum autem eſſe putaui, dum ſum adhuc robuſto corpore, miniſtrare & ſeruire patribus: vt quandò ero imbecillus, minimè condemner, ſi mihi miniſtrent alij. Cumque hæc audijſſet Archiepiſcopus, & eſſet admiratus, vocat beatum Sabam, & dicit: Quædam mihi ſecreta confidenter aperuit, & fieri non poteſt, vt ipſe ordinetur. Sed ab hodierno die ſilebit, ei nemine moleſtiam exhibente. Et cùm hæc quidem ſolùm dixiſſet Archiepiſcopus, eos dimiſit.

Beatus verò Sabas magno animi dolore affectus, ſeceſſit circiter triginta ſtadia à maxima ſua Laura, ab Occidente Caſtelli in ſpeluncam, vbì poſteà conſtruxit cœnobium. Cumque ſe pronum in terram deieciſſet coram Deo, dixit cum lachrymis: Cur Dominè, me tātùm deſpexiſti vt ego deciperer, & putarem ſacerdotio dignum eſſe Iohannem? Et nunc Domine de eo quid ſit, mihi aperi; (triſtis enim eſt anima mea vſque ad mortem) an vas, quod à me fuit exiſtimatum ſanctificatum, & vtile, & dignum, quod diuinum ſuſciperet vnguentum, ſit inutile coram tua maieſtate. In his & huiuſmodi cum lachrymis ſermonibus totam noctem traducente beato Abbate Saba, Angelica quędam apparet forma, dicens: Non eſt inutile vas Iohannes, ſed vas electionis. Epiſcopus autem iam ordinatus, non poteſt fieri presbyter. Et eouſquè quidem fuit viſio. Pater verò noſter Sabas, vt qui Dei apparitioni & viſioni Angelicę eſſet aſſuetus, non timuit, ſed lætitia affectus, venit in cellam diuini Iohānis, & eum complexus, dixit: O pater Iohannes, tu quidem Dei in te donum me celâſti, Dominus autem mihi aperuit. Et diuinus quidem dixit Iohannes: Triſtitia afficior, ô pater: Neminem enim volebam hoc ſcire myſterium. Nunc autem non potero habitare in hac regione. Senex verò ei promiſit per verbum Dei, ſe hoc nemini omninò enunciaturum. Ab eo autem tempore ſiluit in cella, neque procedens ad eccleſiam, neque vllum omninò conueniens, ſpatio quatuor annorum, eo excepto,

Abbati Sabæ diuinitùs reuelatur, quis eſſet hic vir ſanctus.

pto,qui ei miniſtrabat, ac niſi ſolùm die dedicationis, quę fuit in Laura, nona indictione,venerabilis domus ſanctiſſimæ Deiparæ & ſemper virginis Mariæ. Tūc enim ſolum ad Archiepiſcopum Eliam,qui acceſſerat ad dedicationem, coactus eſt exire, & eum ſalutare. Qui quidem Patriarcha cùm eum conueniſſet,& ſpiritalis eius prudentiæ,& ſuauis collocutionis amore eſſet captus,eum in honore habuit toto tempore ſui Pontificatus.

Impleto verò tempore quadriennij,cùm beatus Saba à Laura ſeceſſiſſet ad partes Scythopolis,propter inſolentiam eorum, qui nouam Lauram poſteà habitauerāt, hic inprimìs venerandus Iohannes fugiens concilium inſolētiæ,ſeceſſit in deſertum Rubæ,quinquageſimo anno ſuæ ætatis,vndecima indictione. Siluit autem illic nouem annos,remotus ab omni humana conſuetudine, cupiensque cum Deo quietè conuerſari,& mentis contemplandi facultatem longa purgare philoſophia, ad hoc vt reuelata facie Domini gloriam contempletur:omne etiam ſtudium adhibens,vt à gloria in gloriam proficeret, deſiderio eorum,quæ ſunt præſtātiora. Poſt duos autem aut tres dies, ſe demittęs ad naturalem vſum corporis, exibat è ſpelunca, & obibat ſolitudinem ad colligenda melagria,quæ ſua ſponte naſcuntur, quibus aluntur Anachoretæ, qui ſunt in ſolitudine. Quodā vero die cùm illic verſaretur in principio,antequàm eſſet eam expertus ſolitudinē,egreſſus ad ea colligenda melagria, aberrans incidit in inuia quędam pręcipitia. Cumq; non inueniſſet viam,per quam rediret in ſpeluncam,neq; poſſet ingredi,cecidit propemodum exanimis. Ecce aūt repente diuinæ virtutis viſitatione in altum ſublatus, non ſecus àc Propheta Abacuc, inuentus eſt in ſua ſpelunca. Procedente verò tempore, cùm vaſtam illam expertus eſſet ſolitudinem,& locum didiciſſet,ex quo ſublimis eſt euectus,inuenit id eſſe ſpatium quinquies mille paſſuum.

Degit in deſerto Rubæ 9. annos.

Dan. 14.

Frater quidam,qui venerat in Rubam,manſit apud eum paruo tempore,vitā cum eo exercens anachoreticam. Quem fratrem cùm cepiſſet ſatietas talis philoſophiæ, dicit ſeni: Paſchali iam feſto appropinquante, eamus ad Lauram,pater,& diem feſtū Paſchę peragemus cum fratribus. Nam hìc nihil habemus,quod edamus,pręter hęc melagria. Diuinus aūt Iohānes nolebat illuc ire,cùm non eſſet illic pater noſter Saba,ſed à Laura,vt dictum eſt,receſſiſſet. Fratrem verò, qui vt eò iret,vrgebat, admonuit,dicēs: Quieſcamus,frater,& credamus,quòd qui ſexcenta hominū millia quadraginta annos aluit in ſolitudine,ipſe quoq; nos non alet ſolùm neceſſarijs,ſed etiam ſuperfluis. Ipſe enim ſic dixit : Non te*demittam,nō te derelinquam. Et dicit in Euangelio: Nolite ſoliciti eſſe,dicētes : Quid comedemus, aut qd bibemus,aut quo induemur? Nouit enim pater veſter cęleſtis,quonam ex his omnibus opùs habeatis. Sed quęrite regnum Dei primum,& iuſtitiam eius,& hęc oīa adijcientur vobis. Suſtine ergò,ô fili,& anguſtam viam prępone latę. Nam quę eſt hic relaxatio ac remiſſio æternum parit ſupplicium. Pręſens aūt afflictio pręparat bonorū perceptiōem. His & huiuſmodì verbis frater minimè perſuaſus, receſſit & inijt viam, quę fert ad Lauram. Cùm is verò receſſiſſet, venit homo quidam omninò ignotus ad ſenem, q habebat aſinum multis bonis onuſtum. Habebat aūt eius ſarcina panes mundos & calidos,vinum & oleum, & recentes caſeos,& oua,& vrnam mellis. Cumq; eum exonerâſſet,receſſit. Et venerandus quidē pater noſter Iohānes exultauit ſpiritu propter Dei viſitationē: Frater aūt q receſſerat, cùm à via aberrâſſet, valdeq; fractus fuiſſet & afflictus,tertio die redijt eſuriēs & reſolut⁹, & fructū capiēs ſuæ inobediētiæ. Cumq; tot bona inueniſſet in ſpelunca, & ſe damnâſſet incredulitatis & inobedientiæ, pudore affectus,prócidit ad pedes ſenis,petens veniam. Senex autem miſertus humanę imbecillitatis,& fratris motus miſericordia,eum erexit & admonuit,dicēs: Planè ſcias Deum poſſe menſam parare in deſerto.

Dies feſtus Paſchæ.

Ioſ. 1.
Matt. 6.

Eodem verò tempore Alamundarus Sicices,qui accepit Regis authoritatē in Saracenos ſubiectos Perſis,inuaſit Arabiam & Palæſtinam cū magna ira in Romanos, omnia diripiens,& multa hominum millia abducens in ſeruitutem,& multa faciens nefaria,poſtquam capta fuerat Amine. Cumq; multitudo Barbarorū diſperſa eſſet per hanc ſolitudinem,ijq;,quibus mandata fuerat cuſtodia ſolitudinis,denunciarēt, vt caueretur barbarorum irruptio in monaſteria, maximæ Lauræ patres ſignificârunt venerando patri,vt deſiſteret quidem in Ruba vitā degere,veniret aūt ad Lau-

y ram

ram, & quieſceret in ſua cella. Et diuinus quidem Iohannes, qui per quietem diutiũ guſtârat dulcedinẽ, eam lubẽter ſequebaẽ, & non poterat in animũ inducere, vt eam relinqueret, apud ſe hęc reputans & dicẽs: Si Deus meî curam nõ gerit, q̄d viuo? Et ſic altiſſimũ ſuum ponẽs refugium, mãſit minimè obſtupefactus. Deus aut, qui ſemper curam gerit ſuorũ famulorũ, Angelis quidem ſuis mandauit (vt dicit ſcriptura) vt ſanctum ſuum cõſeruarent. Volens aũt eum ſecurũ reddere, vt q̄ paululum eſſet territus, miſit ſenſilem cuſtodẽ, leonem maximũ & terribiliſſimũ, qui eum diu & noctu cuſtodiret ab immanium barbarorũ inſidijs. Atq; prima quidẽ nocte, cùm leone inſpexiſſet ꝓpè dormientẽ, parùm extimuit, vt ipſe mihi narrauit. Cùm aũt vidiſſet dies noctuq; ſequentẽ leonẽ, & ab eo nõ auelli, & ꝓpulſare barbaros, quibus ageret gratias Deo, emiſit cantica, q̄ non dimittit virgam peccatorum ſuper ſortem iuſtorum.

Pſal. 90.

Pſal. 124.

Atq; B. quidem pater noſter Saba cùm veniſſet Nicopoli, & nouam Laura cõſtituiſſet, & veniſſet ad ſpeluncę ædificiũ, vt à me dictũ eſt in ſecũda oratione, & in mentem reuocaſſet eam, quę in ipſo fuit aliquãdò, viſionẽ de S. Iohãne, iuit ad eum in Rubam, & dicit ei: Ecce Deus te ſeruauit ab incurſione Barbarorũ, teq́; reddidit ſecurũ, ad te miſſo ſenſili cuſtode. Surge, & tu quoq; fac id, quod eſt humanũ, & fuge, ſicut patres. Multiſq; alijs ad eum vſus admonitionibus, deduxit eum ad maximam Lauram ſecunda indictione, & incluſit eum in cella, cùm ageret quinquageſimumſextũ annũ ſuæ ætatis, nullo alio ex cõuentu cognoſcẽte, eum eſſe Epiſcopum. Cùm aũt plurimum temporis ꝑterijſſet, ꝓuidit Deus, vt aperiretur, q̄ occultus erat, Iohannis theſaurus hoc modo:

Reducit ad Lauram.

Vir q̄dam, qui erat ꝓfectus ex regione Aſiæ, vocabatur aũt Atherius & Archiepiſcopatus honorẽ conſecutus, vt eum gradũ decebat, vitam agebat: cùm veniſſet Hieroſolyma, & loca venerãda cum viuifico ligno Crucis adoraſſet, & multas diſtribuiſſet pecunias pauperibus & monaſterijs, egreſſus eſt è ſancta ciuitate, properans redire in patriam. Qui cùm nauem cõſcendiſſet, & parùm maris nauigaſſet, propter quendam ventum contrarium cum magno periculo reuerſus eſt Aſcalonem. Cumq; poſt duos dies vellet rursùs nauigare, ei in ſomnis appáret Angelus Dñi, dicẽs: Non licet tibi nauigare, niſi reuerſus in ſanctam ciuitatẽ, iueris in Laurã Abbatis Sabę, & conueneris Abbatẽ Iohannem Silentiariũ, virum iuſtum & virtute prędìtum, q eſt Epiſcopus, & habet vim magnã opum ſpiritualiũ, & propter Dei metum & deſiderium, omnia quæ ſunt huius vitæ, contempſit, & voluntaria paupertate & exercitatione ſeipſum humiliauit. Tunc ergò cùm à ſomno ſurrexiſſet Atherius, & eſſe viſionẽ indicaſſet, diligẽtiſſimè inquirẽs, venit in Lauram Abbatis Sabæ. Cumq; viſionem renunciâſſet patribus, deductus eſt ad Silentiarium. Quem cùm ſalutaſſet, & duos dies apud eum manſiſſet, & eum ampliſſimè cõueniſſet, iureiurãdo adigit, vt ipſi ſibi planè & liberè narret & enunciet. Sicq́; compulſus, genus enunciauit, & patriam, & ſacerdotium. Quę cùm cognouiſſet Atherius, & ſupra modũ eſſet admiratus, dixit: Verè nunc quoq; ſancti lapides in terra voluuntur. Cumq; ſic iuſto vale dixiſſet, iuit ad S. Sabam, eiq́; & patribus expoſuit omnia de B. Iohanne: & ab eo tempore cognitum fuit patribus Iohãnis genus & Epiſcopatus, ſeptuageſimo anno ætatis ſancti Iohannis, viceſimo autem quarto ſuæ in cella incluſionis.

Præditur eius dignitas ab angelo.

Sanctus verò pater noſter Sabas eodẽ anno in pace dormijt, die quinto menſis Decembris decimę indictionis. Tunc magnũ animo accepit dolorẽ precioſiſſima hæc margarita Iohãnes, q̄ nõ eſſet egreſſus è cella, & adfuiſſet cõſummationi ſancti Abbatis. Ei aũt, cùm eſſet adeo anxius animo, & ſe eſſe patre priuatũ defleret ac lugeret, in ſomnis appáret Pater noſter Sabas, dicẽs: Ne ſis de meo deceſſu triſtis, ô pater Iohannes. Nam etſi ſim à te carne ſeparatus, ſum tamen tecum ſpiritu. Eo aũt reſpondente: Roga Dñm, vt me quoq; aſſumat, dicit B. Sabas: Hoc nũc nõ poteſt fieri. Ad uis em̃ tentatio eſt inuaſura Lauram. Deus aũt vult te eſſe in carne, ad eos confortandos & confirmãdos, qui ſe ꝑ fide fortiter gerunt & decertãt. Hęc cùm vidiſſet & audiuiſſet diuinus Iohãnes, euaſit quidẽ lętus, vt qui de Patre ægritudinẽ animo excuſſiſſet: ſed ſolicitus erat de tentatione, quæ ei fuerat ſignificata. Eum aũt inuaſit deſiderium videndi, quemadmodum anima ſeparatur à corpore. Dumq́; de ea re Deum rogaret, mente raptus fuit in ſanctam Bethleem, & videt in imis ambonis ſacroſanctæ venerãdęq; illic eſt, eccleſię iacentẽ virũ ſanctum hoſpitẽ, q̄ cõſummabatur: & aſſe-

Obitus S. Sabæ.

me-

mebatur eius anima ab Angelis, & cum diuina quadam hymnodia & ſuaueolentia ferebatur in cælos:& petijt,vt ipſis oculis videret,an ità eſſet: Et ſurgens eaipſa hora, iuit in ſanctã Bethleem,& inuénit,quòd eaipſa hora homo deceſſerat : & ei⁹ ſanctas amplexus reliquias,cùm in eodem loco ei iuſta feciſſet,in ſanctis thecis ea depoſuit: & ſic in ſuam cellam eſt reuerſus.

Illuminati huius ſenis diſcipuli Theodorus & Iohannes mihi narrârunt, dicẽtes: Poſtquàm dormijſſet S.Sabas,miſit nos ſenex, vt prçceſſemus reſpõſis in Libiade. In via aũt,cùm tranſijſſemus Iordanem,occurrerũt nobis quidam,dicẽtes : Videte,leo eſt ante vos. Nos verò cogitauimus poſſe Deũ nos per preces ſancti Abbatis cuſtodire. An non enim eius voluntate hoc mandatum exequimur? Hæc cogitantes, ambulauimus:& ecce venit nobis leo in occurſum,& valdè timuimus, nec nobis vires remanſerunt:ſtatimq́; adſpicimus ſenem in medio noſtrî venientẽ,& iubentem nos eſſe bono animo. Tunc leo,tanq̃ qui eſſet actus flagello,receſſit fugiẽs à nobis:nosq́; ſine damno ambulantes,vénimus ad ſenem,qui prior dixit nobis : Videris,quemadmodùm inuẽtus ſim vobiſcum in neceſſitate? Sed hîc quoq; multùm pro vobis Deũ rogaui,& ecce fecit miſericordiam. Hoc aũt mihi quoq; dixit vnus ex diſcipulis,cum multos annos vixiſſe ſolo pane veſcẽtem,& ei admiſcuiſſe cinerẽ thuribuli,& ſic comediſſe. Eum verò hoc facientẽ deprçhendi hoc modo : Oblítus erat ſemèl ſuã obſerare feneſtram. Cumq́; vellem ei dare ientaculũ,& tetigiſſem feneſtram,ea aperta eſt,& inuenio eum exinanientem thuribulum in calicem. Cùm is ꝓpterea magno eſſet dolore affectus,volẽs ego eius reprimere moleſtiam,dixi: Non tu ſolus hoc facis,ô pater,ſed plurimi quoq; huius Lauræ,implẽtes ſcripturam,quę dicit: Cinerem tanquàm panem manducabam,& vix potui his verbis mutare ſenem. Vide mirã ſancti ſenis abſtinentiam. Pſal. 101.

Nonageſimo anno ætatis huius ſancti ſenis, menſe Nouembri ſextæ indictionis, egrediens ego è Metropoli Scythopolitanorum (vt iam à me quoquè dictum eſt in oratione de ſancto Euthymio)accepi mandata à mea matre Chriſti amante, vt nihil facerem ex ijs,quæ ad meam pertinent animam, abſque ſententia & iuſſu diuini Iohannis,dicendo:Nè fortè abductus ab errore Origeniſtarum, éxcidas ab initio à tua ſtabilitate. Cùm itaque veniſſem Hieroſolyma,& peregiſſem encænia nouæ eccleſiæ omni ex parte laudandæ Deiparę & ſemper virginis Mariæ,véni in Lauram beati Sabæ,& conuéni diuinum Iohannem, ei meipſum dedicans, & Deo gratum conſilium volens ab eo accipere. Cumq́; ab eo audijſſem:Si vis eſſe ſaluus, magni Euthymij habita monaſterium:ego,vtpotè iuuenis & ſtultus,contempto eius mandato, deſcendi ad Iordanem:volensq́; habitare vnum ex ijs,quæ illic ſunt,monaſterijs, nõ ſolùm iter non habui proſperũ,ſed etiam magna laboraui ægritudine in Laura arundíneti. Cùm aũt fuiſſem in magno mœrore & triſtitia,tum ꝙ eſſem externus, tum ꝙ ægrotus,& quòd conuẽtûs iugum nondùm ſubijſſem, appáret mihi in ſomnis hic illuminatus ſenex,dicens mihi:Quòd meo mandato minimè obedieris,fuiſti ſatìs caſtigatus:ſed nũc ſurge,& ingredere Hiericho, & inuenies ſeniculum quendã Monachum in Xenodochio Abbatis Euthymij. Sequere eum in monaſteriũ,& eris ſaluus. E ſomno verò excitatus,& protinùs cõfirmatus,cùm fuiſſem intemeratorum particeps ſacramentorum, & cibum ſumpſiſſem, aſcendi pedibus in Hiericho, adeò vt mirarentur patres tantam mutationem. Cumque ſic veniſſem in ſancti Euthymij monaſterium menſe Iulio ſextę indictionis, ex eo tempore aſſiduè ad eum veniebam, omnia mea offerẽs. Iamdiù enim ex Scythopoli habebam notitiam cum eius diſcipulis,qui ad noſtras ædes diuertebant,tanquàm ad proprium Xenodochium, & annuam quandam benedictionẽ accipiebant à meis parentibus pro cœnobio & patribus Lauræ, ex quo præſentiã ſancti Patris noſtri Sabæ dignata eſt noſtra domus. Quocircà mihi recedenti mater mea hæc dedit mandata. Quamobrèm ego quoq; ad eũ vadẽs cõfidentiùs, admonitione eius fruor & precibus,maximè nũc ab eo iuſſus ſinere nouæ Lauræ habitationem,& habitare maximam Lauram, quod quidem Deo quoq; feci volente. Et hoc quidem poſteà.

Aliquo autem antè tempore conuéni hunc ſanctum ſenem,grauatus à cogitatiõe aliqua ſatanica. Quam cùm ei expoſuiſſem, & preces ab eo accepiſſem, ſum ſtatìm relaxationem ab ea conſecutus. Me verò eius feneſtræ aſſidente, & diuina fruente doctrina,qdam Georgius adduxit filium ſuum, qui vexabatur dæmone. Quem Efficacia precũ ſancti viri.

cùm ante eius feneſtram proieciſſet,receſſit. Puero autem iacente & lachrymante, cùm cognouiſſet ſenex eum habere immũdum ſpiritum, motus eſt miſericordia.fuſiſq; pro eo precibus,cùm eum vnxiſſet oleo ſanctiſſimæ Crucis, eum ſanũ reddidit. Nam cùm malignus dęmon ſtatìm receſſiſſet,mundatus eſt puer ab illa hora.

Precibus & vnctione olei ſanctiſſimæ Crucis dæmoniacum curat.

Abbas Euſtathius, qui paucis antè diebus ſucceſſerat præfecturæ ſpeluncæ huius beati Sabæ,mortuo Sergio,vir ſpiritu egregius, rectiſq; dogmatibus & vitæ inſtitutione,narrauit mihi,ſic dicens:Me aliquandò grauiter oppugnauit ſpiritus blaſphemiæ:veniénſq; ad Abbatem Iohannem Silentiarium,expoſui ei meas cogitationes, rogauiq;, vt preces ab eo acciperem. Surgens aũt ſenex,mihi fecit orationem,& dixit:Benedictus Dñs,fili mi,quòd tibi nõ appropinquabit ampliùs cogitatio blaſphemiæ.Atq; ità factum eſt,vt ſenex dixerat : neq; ab illo tempore ſenſi ampliùs malam illam & blaſphemam cogitationem.

Mulier quædam genere quidem Cappadociſſa, Regina autem vocatione, Diaconiſſa verò magnæ eccleſiæ Conſtantinopolitanæ,venit Hieroſolyma,habens ſecum cõſobrinum,qui locum obtinebat præfecti:qui erat quidem alioquì vir pius,catholicæ autẽ minimè communicabat Eccleſię, vt qui Seueri,à recta diuerſam, ſuſcepiſſet opinionem.Atq; Diaconiſſa quidem multum ponebat ſtudij, vt mens illius mutaretur,& eum catholicæ vniret Eccleſiæ. Quamobrèm vnumquenq; virum iuſtum rogabat,vt pro eo oraret. Quæ quidem mulier,cùm audijſſet de gratia diuini Iohãnis,deſiderauit quidem eum adorare. Cùm aũt didiciſſet non licere mulieri in Lauram accedere,accerſito Theodoro eius diſcipulo,rogauit,vt eũ acciperet,& ad ſanctum ſenem deferret,credens fore,vt per eius orationẽ Deus conuerteret eius cordis duritiem,& dignum redderet,vt cõmunicaret Eccleſię Catholicę. Quem quidẽ cùm accepiſſet Theodorus diſcipulus,venit ad ſenẽ:& cùm pro more pulsâſſet feneſtram,& ſenex eſſet aperturus, iniecit vterq; pœnitentiã. Cumq; dixiſſet diſcipulus, Benedic nos pater:ſenex aperiẽs,dicit diſcipulo:Tibi quidẽ benedico,hic aũt nõ eſt benedictus.Cùm aũt diceret diſcipulus,Non ſic,ô pater: Reſpõdit ſenex, Reuerà ei nõ benedicã, donèc à mala ſchiſmaticorũ ſentẽtia deſtiterit, & ſe Catholicæ Eccleſiæ confeſſus fuerit cõmunicare.Hęc cùm ille audijſſet,obſtupuit ſenis perſpicacem gratiam, & miraculo mutatus, certò eſt pollicitus ſe cõmunicaturũ Catholicæ Eccleſiæ. Tũc ſenex,cùm ei benedixiſſet & eum erexiſſet, primus ei intemerata impertijt ſacramenta,abſterſa ex eius corde omni dubitatione.

Hæreticũ conuertit.

Hęc cùm didiciſſet Regina, venit in maius deſiderium ſenem videndi ſuis oculis, & in animo habuit ſe virili amictu induere, & ad eum venire in Lauram, ſuaq; ei exponere.Hoc cùm ei ab Angelica eſſet apertum viſione, ei ſignificat,dicens : Scias,ꝙ ſi venias,futurum ſit vt me nõ videas. Noli ergò vexari:ſed potiùs mane,& vbicunq; degeris,apparebo tibi in ſomnis,& tua à te audiam, & quæ mihi Deus in mẽtem immiſerit,ea tibi renunciabo. Illa cùm audijſſet,& apertè crediḋiſſet viſionem, ipſe ei apparet in ſomnis,dicẽs: Eccè Deus me miſit ad te:enuncia mihi,an velis aliquid. Ea verò cùm dixiſſet quę ad ſe pertinebant,reſponſum accepit conueniens, & ſurrexit Deo agẽs gratias.Cumq; ſenis veniſſet diſcipulus, tunc ei formam & figuram renũciauit.Ego,qui hęc ab illa audiui Diaconiſſa Regina,ea mando literis.

Locus autem,in quo fuit incluſus hìc ſanctus ſenex,habuit altiſſimum ab Occidente præcipitium,quod inſtàr muri erat,in quo fixum erat cellæ tectum. Præcipitij autem petra eſt adeò ſicca & ſucco vacua, vt nullo modo poſſit cellæ ingenerare humiditatem.Quodam verò die,cùm hìc ſanctus ſenex accepiſſet ſemen vnius caricæ, dicit ſuis diſcipulis Theodoro & Iohanni : Audite me. Si D E I clementia donauerit huic ſemini & huic petræ virtutem, vt fructũ ferat,cognoſcetur, quòd mihi D E V S dono largitur regnum cælorum. Cumque hoc dixiſſet, infractæ illi petræ admouit caricam : DEVS autem, qui Aaronis virgam, quæ erat ſicca, pullulare & germinare annuit, ipſe quoquè iuſſit hanc infractam & aridam petram germinare, vt oſtenderet poſteris, qualem eius ſeruus gratiã ſit aſſecutus. Cumq; ſenex vidiſſet germẽ,gratias egit cum lachrymis. Quod quidẽ germen paulatìm creſcẽs in altum, peruénit vſq; ad tectũ, quod etiam operuit,& (vt ſemèl dicam) poſt aliquod tempus eccè tres ficus ꝓduxit. Quos cùm accepiſſet hìc ſenex, & cũ lachrymis eſſet deoſculatus,comedit,Deo agens gratias,qui eum certiorẽ fecerat:ex eis quoq; parùm dans ſuis

Num.17. Res ſanè ſtupenda.

ſuis

ſuis diſcipulis. Et eccè arbor clamat, teſtans virtutem ſenis. Ex quo autem comedit ficus hic diuinus ſenex,ſe parabat ad exitum.

Quoniam verò iam ad profundam proceſſerat ſenectutem,aperuerunt diſcipuli locum ipſum,vt ei miniſtrarent. Ego itaque ad ipſum ingreſſus,& germinis terribile ſpectaculum contemplatus, diligenter conſiderabam, quemadmodùm radices egerit,& an rimas fiſſurásve vllas habeat petra:nec potui inuenire, adeò vt ego obſtupefactus dixerim:O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei: quàm ſunt imperſcrutabilia iudicia eius,& inueſtigabiles viæ eius. Sciunt em̄,qui diuturnam Lauræ huius beati Sabæ habent experientiam,quòd nulla in area aut horto ficus naſcatur,aut vlla alia arbor,propter multam caliditatem & ſiccitatem aëris Lauræ.Quòd ſi quis adducat arbores parui cœnobij,quæ ſunt in via, ſciat eas quoquè fuiſſe opus orationis beati Sabæ.Cumque terram inueniſſent profundam,& pluuiarum torrētis aquarum copiam, multiqueaggreſſi eſſent in profunda terra plantare iuxta torrentem, & tota hyeme irrigarent,vix vno anno potuerunt tenere arbores propter multam,vt dictum eſt,aëris ſiccitarem,& æſtûs vehementiam. Rom.11.

Hæc quidam pauca ex multis ſelecta mandaui literis, mittens narrare eius de fide certamina, quæ ſuſcepit aduersùs Origenis & Theodori Mopſueſtiæ dogmata, & eorum,qui ea defendebant, & perſecutiones, quas congruenter Euangelio pro decretis ſuſtinuit Apoſtolicis. Sed quæ ab eo in ijs geſta ſunt,relinquo narranda alijs. Scio enim fore, vt multi (ſicutì eſt conſentaneum) poſt eius deceſſum ſtudeant ſcribere eius certamina & perſecutiones & pericula, quę ſuſtinuit pro fide Orthodoxa, victoriasque & res ab eo gloriosè geſtas in tota noſtra (vt ſemèl dicam) vita: vt qui propter vitam & coruſcantes eius virtutes fuerit inſignis & celebris.

Vt autem audiui ſanctam eius linguam narrantem,trigeſimooctauo ſuæ ætatis anno fuit ordinatus Epiſcopus, vt ſuperiùs dictum eſt, & tranſegit decem annos in Epiſcopatu. Manſit autem in Laura priùs nouem annis:& in cella ſedens,in qua ſilet vſque in hodiernum diem, impleuit D E I gratia quadragintaſeptem annos: & eccè iam peruénit ad centeſimumquartum annum ſuæ ætatis. Eſtque, licèt valdè ſenex, læto vultu, promptoq; & alacri animo, & diuina plenus gratia. Oramus autem nos quoquè humiles & abiecti,vt Deus eum adhuc magìs confirmet, & corroboret, & eius curſum in pace conſummet. D E O autem noſtro gloria in ſecula ſeculorum. Amen. Grādis ętas eius adhuc in carne degentis.

MARTYRIVM SANCTORVM VICTORIS ET CORONAE, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE,

cui concordant antiqui MS. codices Latini,ſicut & in alijs permultis hiſtorijs.

QVO tempore Antoninus, gentium ſuperſtitionem ſequens, Romanum tenebat Imperium, Sebaſtiano Duce, perſecutio aduersùs Chriſtianos homines commota eſt. Erat autem miles quidam genere Italus & Chriſtianus,qui Deū valdè reuerebatur ac metuebat,huicq; nomē erat Victor. Eum virū Dux ille, quem ſuprà diximus,ſic affatus eſt : Venerunt ad nos literæ ab Imperatore,quæ iubēt vos Chriſtianos dijs ſacrificare:illos verò,qui edicto nō obediunt,ſupplicijs grauiſſimis ſubijci oportere. Sacrifica igitur, Victor,nè animæ periculum ſubeas.Tum ſanctus Victor:Ego,inqt,miles ſum magni Regis Ieſu Chriſti,immortalis,inquam,illius Imperatoris,neque mortali Regi obediam : Huius enim imperium tempore circunſcribitur, & caducum eſt : Dei autē mei & Saluatoris Ieſu Chriſti Regnum,eſt immortale atq; æternum:cuius qui particeps efficitur,æternæ vitæ ſortem percipiet.Tunc ait Dux: Cùm Imperatoris noſtri miles ſis, obtempera Imperatoris edicto, & dijs ſacrifica. Ad hæc reſpondit ſanctus Victor : Si ego quo tempore ſub Imperatore militabam, tunc etiam Domino & Deo meo occultè ſeruiebam : quomodò nunc committere 14.MAII. ſecundùm Latina Martyrologia.

poſſum,vt,illo derelicto,idolis veſtris ſacrificem? Itaque fac quicquid libet. En corpus meum in manu tua eſt:animæ verò poteſtatē Deus habet,qui ſalutem & ruinam afferre poteſt.

Tum Dux ille:Video te multa ſapientia ornatū, eaq; in reſpondendo valdè vtentem. Mea,inquit Victor,ſapientia non eſt ex me,ſed Deus meus illam mihi contulit. Ad hæc Præſes:Libera teipſum à multis cruciatibus,& dijs ſacrifica. Quinimmò libenter,inquit Victor, cruciatum quenuis patiar, nè ſacrificia talia offeram: ſed & illud affirmo, vehementer me gaudere, quòd dignus factus ſim,qui pro Chriſti nomine tormenta patiar, & cæleſti illo Rege frui ſperem. Ad hæc Dux ille: Nunquid Chriſtianorum ſacerdos es tu,qui tam prudenter nobis reſpondes? Hoc,inquit Victor, munere indignus ſum ego: ſed Chriſti mei gratia me talem effecit: hæc enim his, qui recto corde ſunt,& Chriſti mandata obſeruant, ſapientiam & omnium bonarum rerum copiam ex ſuis illis immenſis diuitijs largitur. Quemadmodùm enim agricola ipſe cùm terram colit, paratam eam reddit ad fructus ferēdos:ità & Dei ſapientia ac gratia eos,à quibus obſeruatur, fortes, ſapientes, ac tales reddit, qui Deo ipſi fructum ferre poſſint:neq; permittit,vt ab hoſtibus ſuperari queant.

S. Victoris cōſtantia.

Gratiæ efficacia.

Tum Dux ait:Num tu mori decreuiſti? Reſpondit Victor:Huiuſmodì mors his vitam conciliat,qui breuia hęc tormenta fortiter ad extremum vſque perferunt. Ad hæc Dux ille:Sententiam'ne iſtam firmam habes? Maximè,inquit Victor. Tum Dux digitorum Victoris compages eouſquè confringi iuſſit, quoàd è pelle ipſa exirent. Quo facto, Victor ait: Gratias ago Deo meo,quòd gratiam ſuam propiorem mihi oſtendit. Tunc quæſiuit ab eo Dux,quarè cibum nō ſumeret. Cui reſpondit Victor: Habeo ipſe ſpiritualem cibum, quo fit, vt non eſuriam in æternum. Tum ille iuſſit fornacem accendi,& Victorem in eam cōiectum, ad tertium vſque diem ſeruari. Factumque fuit,quod Dux iuſſit. Tertio autem die cùm ille opinaretur Victorem ab igne conſumptum fuiſſe, iuſſit fornacem aperiri, & Martyris cineres in flumen demergi. Patefacta igitur fornace,inuenerunt Victorem ipſum viuum,& Deum laudantem,quòd ignis eius corpus non tetigerat. Mox iuſſit Dux venena peſtifera cum carnibus commiſta edenda illi proponi. Quæ cùm à venefico quodam homine porrecta ei fuiſſent,ſanctus martyr Victor ait: Mihi quidem non liceret carnes guſtare, ſed vt cognoſcas veneficia tua nihili eſſe,en iſtas carnes comedam. Cumq; illas è manibus venefici hominis accepiſſet,Chriſtū precatus, eiuſmodi carnibus veſci cœpit, neq; quicquam mali paſſus eſt.

Crudeliſſimè torquetur S. Victor.

Vide abſtinentiam à carnibus.

Veneficus aūt ille pro ſuis veneficijs erubeſcens,alia quędam obtulit prioribus illis peiora:Hęc,inquiēs,accipe:quæ cùm comederis,ſi nihil mali paſſus fueris, ſtatìm artem magicam derelinquam,& credam etiam ipſe Deo,quem tu colis. Cùm igitur B. Victor venena illa comediſſet, neq; quicquā mali paſſus fuiſſet, veneficus ille magna voce clamans: En, inquit,viciſti, & animam meam iamdiù perditam,ab inferis eduxiſti. Sicut eñ ſtatua ærea,quæ iam inueterata eſt,à fabro aliquo expolita renouatur:ità & me miſerum,in malis inueteratum, Deus ipſe ſua gratia renouans conuertit,& ad ſalutem traduxit. Itaq; veneficus ille oēs ſuos libros magicos igni cōbuſſit,& omnibus rebus renuncians,Chriſtianus factus eſt.

Cùm hæc ità ſe haberent, Dux ad beatum Victorem conuerſus: Sacrifica,inquit, dijs maximis,& eſto prudens. Victor reſpondit: Ego prudens ſemper ſum, cùm Deum cognoſcam. Non eſt,inquit Dux,prudentiæ,ſed ſtultitiæ ſignum, nolle dijs ipſis ſacrificare. Ad hæc ſanctus Victor: Stulta mundi elegit Deus, vt ſapientes confundat. Tunc ait Dux: Et vbinàm hoc ſcriptum legitur? Cui reſpondit Victor: Paulus Apoſtolus nos hæc docuit. Num,inquit ille,Deus erat Paulus? Cui Victor: Minimè Paulus Deus eſt,ſed Dei Apoſtolus, & ſapiēs architectus:ædificauit enim ſuper fundamentum,quod poſitum fuerat,& dòctrina ſua orbem terrarum repleuit:qui cùm ſapientiam ſibi à Deo traditam accepiſſet,diuinarum literarum plenam perfectamq; notitiam in ſe habuit, & his, qui ſalui eſſe cupiunt, viam oſtendit. Tunc ait Dux: Deſine in poſterum ab iſta inſania, & dijs ſacrifica: non enim tibi proderunt verba iſta tua. Minimè, inquit Victor, inſanus ego ſum,ſed valdè prudens, cùm Deum meum non negem. Inſani & dementes ſunt,qui te audiunt, & dæmonibus victimas offerūt. Etenim pater veſter diabolus mēdax eſt,& in veritate nō ſtetit: Sicut & vos, qui

1.Cor. 1.

1.Cor. 3.

Iohan. 8.

qui eſtis illius miniſtri. Quinetiam corda veſtra excæcata ſunt, veritatis notitiam nō habentia.

Tunc furore accenſus Dux ille, iuſſit totius corporis Martyris neruos diuelli. Quo facto, dixit ſanctus Victor: Cùm omnia hæc à te patior, nullum omninò ſenſus dolorē percipio ꝓpter Dei gratiam, quæ me corroborat. Quemadmodū enim aculeus à pede alicuius euulſus, ſecum vnà & dolorem om̄em aufert, & corpori deinde requiem præbet: ità & ego, neruis meis diuulſis, maximè recreatus ſum, diuina gratia me corroborante. Tunc Dux magis magiſq; iratus, iuſſit oleum vehemēter calefieri, & in occultas partes corporis infundi. Quo facto, beatus martyr ait: Tam ſuaue mihi feruens hoc oleum viſum eſt, quàm gelida aqua, cùm ei datur, qui propter nimium æſtum ſiti laborat: cùm eam enim biberit, valdè recreatur. Tunc Dux furore intolerabili correptus, iuſſit in ligno Martyrem ſuſpendi, & igneas eius corpori faces admoueri. Ille verò diuina gratia magìs corroboratus, earum lampadum faces non ſentiebat. Mox ad illum Dux: Sacrifica, inquit, dijs. diù enim te pertuli. Reſpondit Victor: Minimè faciam, quod tu vis, ſed quod vult Deus meus: quem precor, vt ſacrificium purum atq; caſtum meipſum illi offerre poſſim, in cuius poteſtate anima & corpus meum eſt.

Non ſenſit immaniſſimos cruciatus.

Tunc iuſſit Dux venenum cum aceto miſtum in eius fauces inijci. At beatus Victor ait: Acetū & venenū hoc mihi videtur mel & fauus eſſe. Id autem facit Chriſtus ipſe. Cùm autem Dux liberā eius orationē non ferret, illius oculos compungi iuſſit. Cui dixit Victor: Cùm corporis mei viſum excæcaueris, tunc interiori animæ ſenſu acutiùs videbo. Corporei enim oculi mūdi huius vanitatem adſpiciūt: at cordis acies veram illam intuetur lucem. Cogis me, inquit Dux, multa & magna tormenta tibi afferre. Ille autem: Et ego gratias ago Deo meo, qui facultatem & robur mihi præſtat ſuſtinendi tormenta tua. Vt igitur libet, me crucies, neq; vlla in re mihi parcas: paratus enim ſum omnes ærumnas, quaſcunq; mihi attuleris, libēter perpeti, Deo ipſo mihi vires ſuggerente.

Compunguntur eius oculi.

Tunc ait Dux: Suſpendite hominem iſtum, capite in terram reuoluto, quoàd ſanguis ex eius naribus in terram defluat. Illo igitur ſuſpenſo, milites diſceſſerūt, cumq́; tres dies ità ſuſpenſum dereliquerunt. Cùm verò tertius dies præterijſſet, illuc reuerſi, cùm viuum reperiſſent, quem mortuum fuiſſe crediderant, ſtatim excæcati ſunt. Sed beatus Victor miſericordia commotus, Deum orans: In nomine, inquit, Domini mei Ieſu Chriſti viſum recipite. Itaq; reſtituta militibus videndi facultate, abiêrunt illi, & Duci omnia, quæ facta fuerant, retulerunt. Tūc ille magìs iratus eſt, & militibus præcepit, vt Victorem degluberent. Cui beatus martyr: Licèt, inquit, corporis pellem abſtuleris, mentem tamen ipſam & cogitationes meas non ſuperabis. Tunc militis cuiuſdam vxor, Stephana nomine: cùm illic præſens eſſet, annos ſexdecim nata, voce magna clamauit: Beatus es, Victor, & beata ſunt opera tua ſancta. Sacrificium tuum Deo acceptum eſt, vt Abelis victima, quoniā teipſum obtuliſti recto corde. Sic Deus te accepit, vt Enoch illum virum iuſtum, qui translatus eſt, nè guſtaret mortē, quoàd certū tempus p̄terierit. Iuſtus factus es, vt Noë, bonorum operū fructibus refertus. Perfectus ac iuſtus tu es, vt ille fuit in generatiōe ſua. Credidiſti, vt Abraham: Obtuliſti te Deo, vt Iſaac. Tentationes ſuſtinuiſti, vt Iacob. Sapiens effectus es, vt Ioſeph, cui rerum futurarum prænotio conceſſa fuit. Certamina ipſa, vt Iob ille, fortiter pertuliſti, qui multas tentationes perpeſſus, hoſtem diabolum expugnauit. Eſaiam æmulatus es, qui à rege Manaſſe medius ſectus eſt. Te ignis flamma non attigit, quemadmodùm nec Nabuchodonoſoris flammæ tres illos pueros attigerunt. Spem tuam in Deo ipſo collocâſti, vt Dauid filius Ieſſe. Vidi duas coronas è cælo demiſſas, vnam maiorem, alteram minorem: & maiorem quidem illam tibi allatam ab Angelis duodecim, minorem verò ad me miſſam audiui. Nam etſi vas infirmum ego ſum, nihilominùs tamē & ipſa parata ſum certamē ſubire, ac cæleſte Regnum aſſequi ſtudeo.

Tres dies inuerſo corpore manet ſuſpenſus.

Cutis ei detrahitur.

Stephana Græcè, Latinè Corona.

Hæc cùm Dux ille audiuiſſet, valdè iratus eſt, & iuſſit fœminam illam ad ſe duci, quam ſic affatus eſt: Quænam es tu? Chriſtiana, inquit illa, ego ſum. Tum Dux ab ea quæſiuit, quot annos nata eſſet. Cui Stephana, quindecim annos & menſes octo ſe

natam eſſe reſpondit. Quæſiuit prætereà Dux, quandiù vixiſſet cum viro, quîcum
Vide fortē animū iuuenculæ. iuncta fuerat. Cui reſpondit illa, ſe annum vnum & menſes quatuor cum eo xixiſſe. Et quarè, inquit Dux, tam citò mundum reliquiſti? Ad hæc ità ſancta Stephana: Reliqui breuem & fragilem mundi huius decorem, & terrenas ac fallaces corporis voluptates, vt fidenti animo Saluatori meo Ieſu Chriſto, quem expectamus, occurrere valeam, illi videlicet diuino & cæleſti ſponſo: terreſtris enim ſponſus ad tempus eſt & mortalis. Tum Dux: Deſiſtas, inquit, ab iſta nugacitate inutili, & ad deos accedens, illis ſacrifices, nè nouis & grauioribus tormentis te cruciatam conſumam. At illa dixit: Ego vocor Stephana, cui corona in cælis repoſita eſt. Quamobrèm ſacrificia iſta veſtra non offeram, vt à vero illo certaminum Præſide Chriſto coronā recipere poſſim.

Diſcerpta abit in cælis. His auditis, Dux ille furore nimio accēſus, iuſſit Stephanā duabus palmarum arboribus incuruatis alligari, & repentè arbores illas dimitti. Quo facto, bellatrix & martyr Stephana duabus illis palmis in duas partes diſcerpta eſt: itaq; in pace martyrium perfectè in Chriſto compleuit. Sanctū verò Victorem iuſſit ſecuri percuti. Qui cùm eiuſmodi ſententiā de ſe latam audiuiſſet, ſic ait: Gratias ago Deo meo, qui tali & tanto dono me proſequitur. Cùm igitur martyrium beatus Victor obiturus eſſet, hæc dixit Quæſtoribus: Poſt ſeptem dies veſtri oratores morietur, & voſipſi poſt duodecim moriemini: Dux verò poſt vigintiquatuor ab aduerſarijs captiuus ducetur. Noſtri autem homines poſt tres annos venient ad tollendum corpus meū: habeo enim & loculos iampridèm mihi paratos. Vos igitur rogo, nè in alienis loculis me ponatis, neq; reliquias meas detineatis, quò minùs in propriū locum reportentur.
S. Victor ſecuri percutitur. His dictis, ſecuri percuſſus eſt, ſtatimq; ſanguis & lac ex eius vulneribus effluxit, ità vt omnes mirarentur. Multi verò ex Græcorum numero, cùm factum illud vidiſſent, & Victoris martyris patientiam, & conſtantem atq; immobilem fidē animaduertiſſent, conſilium & ſententiam priorem mutauerūt. Itaq; Chriſtiani facti, ex ijs, quæ vir ille ſanctus prædixerat, magis cōfirmati ſunt. Omnia enim, q̄ à beato illo martyre prædicta fuerant, cōpleta ſunt, ità vt & alij complures ex ea re ad Chriſti fidem conuerſi fuerint. Martyrio autē functi ſunt S. Victor & beata Stephana quartodecimo die menſis Nouembris in vrbe Damaſco, imperante Antonino, & Sebaſtiano Duce. Quarè ſit gloria Patri & Filio & Spiritui ſancto, nūc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI PACHOMII, EX SIMEONE METAPHRASTE.

14. Maij. DOminus noſter Ieſus Chriſtus fons ſapientiæ, vera lux cognitionis, verbum Dei, qui creauit omnia, ſciens noſtram naturā ſemper inclinari ad lubrica barathra peccatorum, & oſtendens ſuæ clementiæ multas in nos miſerationes, in fine, quandò ei placuit, Abraham in oblatione vnigeniti filij, per ſeipſum iurauit, dicens: Certè benedicens benedicam te, vt aſtra cæli. (Gen. 22.) Et rursùs: In ſemine tuo, inquit, benedicentur omnes gentes, q̄ ſunt ſuper terrā: (Ibid.) Vt qui, vt Deus, ſciret fore, vt hinc germinaret ſecundùm carnem myſteriū Chriſti œconomiæ. Hanc ſalutarem promiſſionem cùm ſciret vnuſquiſq; ex Prophetis, & nôſſet fieri non poſſe, vt Deus vnquàm mentiretur, ad humanos morbos & affectiones multifariàm multiſq; modis eum vocabat, qui ſolus eſt medicus. Ille autem noſtras præueniens petitiones, qui nunquàm eos repellit, qui purè ac ſyncerè eum, vt Deum requirunt, impleuit ꝓmiſſum in diebus nouiſſimis, natus ex ſancta Maria virgine. Carne enim paſſus, cùm per noſtræ mortis ſimilitudinem eum viciſſet, qui mortis habebat poteſtatē, ipſe quidem manſit id, quod erat, diuinitate impatibilis: Nos autem à morte liberat, & à vinculis tyrannidis inferorum, quæ diſſolui nequeunt.

Cùm ergò ſuſceptæ carnis implêſſet œconomiam, & per lauacrum regeneratiōis de-

dediſſet cuilibet genti remiſſiōem peccatorum, omnibus ad eius fidem per ſanctos Apoſtolos, conuenienter eius mandato, accedentibus. Dicit enim: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & ſpiritûs ſancti: & in omni orbe terrarum creſcente Euangelica prædicatione, multisq; deductis ad filiorum adoptionem, eſt in nos vehementiùs iritatus efferatusq; diabolus, grauioresq; machinas aduersùs Dei ſeruos adhibere ſtuduit, nobis viam ad ſalutem moliēs obſtruere. Sed in hoc quoq; ijs, qui ſunt ſobrij & attenti, irritus euaſit multiplex eius conatus: Dei enim permiſſione, ad fidei probationem & tolerantiam eorum decertationis, qui volunt pro eo legitimè certamen ſuſcipere, gentilibus Imperatoribus maximam perſecutionem in Chriſtianos tyrannicè excitantibus: multi quidē martyres ſtatim per multa & varia tormenta permanſerunt in Chriſti Seruatoris noſtri confeſſione, immortalesq; & æternas ſimul cum Petro Alexandriæ Archiepiſcopo coronas ſunt conſecuti. In dies autem creuit & inualuit in eum fides in omni regione, eccleſiæq; plurimæ & templa oratoriorū in omni loco erigebantur: adeò vt deincèps conſiſterent etiam monaſteria: & eorum, qui ſe in eis exercebant caſtitate & poſſeſſionum renunciatione, ornarentur ſolitudines. Matth. 28. Perſecutio Tyrannorū

Nam cùm qui erant fideles ex gentibus vidiſſent martyrum certamina, eorumq; germanam ac ſynceram in Chriſtum confeſſionem, cœperunt ipſi quoquè Domini gratia roborati, ſequi vitam ſanctorum Prophetarum. De quibus dicit Apoſtolus vas electionis: Circuiêrunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, afflicti, vexati, in ſolitudinibus errantes & montibus, & ſpeluncis, & foraminibus terræ: quibus dignus non erat mundus. Per ſapientem enim quietē & ſeceſſum, & ſuæ ſalutis fructum percipiebant, & multis alijs præbebant exemplum rerum meliorum ac præſtantiorum, quæ ex Deo geruntur: omnibus quidem terrenis & quæ prætereunt, ſeipſos nudantes, incorporeorum autem vitam in carne imitantes: per quam ad ſummum virtutum faſtigium exercitatione & pietate, lenitateq; & iræ amotiōe ſeipſos prouehere ſedulò ſunt conati: adeò vt prioribus ſanctis nulla in re viſi ſint inferiores: certaminibus verò ad eos quoq; pertingerent, qui pro nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti legitimè certauerunt. Nam ij quoq;, cùm aduersùs inſolentes, & qui ſub oculos nō cadunt, pugnaces hoſtes fortiter ſtetiſſent in acie, & eorum viciſſent copias, conuenienter ei, qui dicit: Non eſt nobis colluctatio aduersùs carnem & ſanguinem, ſed aduersùs principatus, aduersùs poteſtates, aduersùs principes tenebrarum huius ſeculi, aduersùs ſpiritalia nequitiæ in cæleſtibus: æterna & immortalia bona ſunt conſecuti. De quibus dictum eſt: Quæ oculus non vidit, & auris non audiuit, & in cor hominis non aſcenderūt, quæ præparauit Deus ijs, qui ipſum diligunt. Heb. 11. Vita monachorum vndè orta. Ephe. 6.

Erat enim re vera præſtantiſſimi exercitatoris patris noſtri Antonij vita ad imitationem magni Eliæ & Eiſei, & Iohannis Baptiſtæ, qui erant ciues ſolitudinis, & amatores cæleſtium æternorumq; bonorū. De quo etiam ſingulariìm fert teſtimonium ſanctiſſimus Archiepiſcopus Athanaſius, ipſe quoq; dignus vita Antonij. In quibus ſcriptis meminit etiam ſancti patris noſtri Ammon, qui ipſe quoq; per Domini gratiam fundauit exercitationem fratrū, qui ſunt in mōte Nitriæ. Facta etiam mentiōe viri, qui cum ipſo ſe præclarè exercuit, nomine Theodori, qui egregiè admodùm & fortiter per fidem in Chriſtum & ſummam exercitationem, expugnauit multiplices machinas inimici. In omnes ergò partes abundè diffuſa fuit Dei gratia, conuenienter ei, quod ſcriptum eſt: Viſitâſti terram, & inebriâſti eam. Pacificus enim defenſor noſtrarum animarum pro gemitu dedit gaudium & lætitiam, & pro cura, quæ fuit ad tempus, præbuit æternam exultationem ijs, qui ipſum quærunt in veritate. Ex eo ergò tempore extiterūt Monachorum patres admirabiles: quorum ſunt nomina in libro vitæ. Cùm autem in Aegypto & Thebaide nōdùm eſſent multi Monachi, tūc primū, cū Diocletiani & Maximiani ꝑſecutiōibus impleta eſt gentium pœnitentia, & plenitudo Eccleſiæ, ſanctis eas ad Deum deducentibus epiſcopis, conuenienter doctrinę Apoſtolorum, plurimum fructum ꝓduxit. Inter quos ꝗdam quoq; Pachomius, qui erat gentilis à maioribus, & degebat in Thebaide, à Deo miſericordiam & clementiam conſecutus, factus eſt Chriſtianus. Is ab ipſa iuuētute ſalijt ad ſummū modū exercitationis. Neceſsè eſt ergò ad gloriā Dei, ꝗ nos vocauit ex tenebris ad lucem ſuam admirabilem, & ad vtilitatem eorum, qui legunt hanc narrati- Eſa. 64. 1. Cor. 2. Vita s. Antonij. Pſal. 64.

rationem, à puero ſingulatìm narrare eius vitam. Fine enim digna ſunt eius procemia in ipſa gentilitate.

Accidit vt is, cùm eſſet valdè iuuenis, veniret vnà cum ſuis parentibus ad ripam fluuij, qui erat in eo loco, quòd illic eſſet locus idolorum. Ibi autem ſolebant ſacrificare viſis dæmonum. Et cùm vellet quidem ſacerdos peragere execrandum ſuum ſacrificium, fuit irritum eius hac in re ſtudium, & dæmonum effectu caruit operatio. Cùm autem non ſecùs, àc dij ſui, diù maneret mutus, nouumq; & alienum ei

Pſal. 134. videretur, quod omninò euenerat, idoli ſilentium, (Idola enim gentium os habẽt, & non loquentur: neq; enim eſt ſpiritus in ore ipſorum) animaduertit ſacerdos non alia de cauſa ad fanum ſimulacri non accedere dæmones, quàm quòd adeſſet iuuenis. Cœpit itaq; clamare: Cur inimicum deorum huc adduxiſtis? Expellite ipſum. Parentes verò eius cùm hæc audiuiſſent, & eum expelli viderent, ex ea re magnum dolorem acceperunt: vt qui viſus eſſet inimicus deorum, qui dicebantur. Differentes autem & dubitantes, inter ſe dicebant: Quid hoc fuerit, quòd cùm etiam alias guſtâſſet vinum libaminum, id ſtatìm euomuit? Cumq; non potuiſſent id, quod factum fuerat, diſcernere, quieuerunt, eum ſtudioſè erudiẽtes in literis Aegyptiacis.

Literis Aegyptiacis imbuitur.

Cùm autem poſt perſecutiones magnus imperâſſet Conſtãtinus, & aduersùs tyrannum bellum gereret, iuſſi ſunt in aliquibus prouincijs plurimi iuuenes referri in numerum tyronum, inter quos fuit etiam ipſe Pachomius, qui, vt ipſe affirmauit, agebat annum viceſimum. Omnibus ergò vno animo nauigantibus cum ijs, q̃ ipſos aſſumpſerant, militibus, appulerũt in quoddam oppidum Thebarum. Veſperè autem cùm ciues vidiſſent eos in ſatìs tuta eſſe cuſtodia, & de eis audiuiſſent viri

Nota de Chriſtianis.

Chriſtiani & miſericordes, attulerunt eis omnia, quæ erant ad vſum neceſſaria, & valdè eis magnum præbuêre ſolatium, cùm eſſent in maxima afflictione. Ego verò cùm vidiſſem, inquit, quod ab eis factum fuerat, & hoc valdè eſſem miratus, didici ab eis, qui vnà mecum erant, Chriſtianos erga omnes quidem, præcipuè autem erga hoſpites, eſſe benignos & miſericordes. Rogante me autem, inquit, quidnam eſſet appellatio Chriſtianorum, dicebant: Sunt homines pij, & Deum colentes, credẽtes in nomen vnigeniti filij Dei ſui Ieſu Chriſti, &, omnibus benefacientes, ſperant ab eo mercedem remunerationis. Ipſis autem hæc ei dicentibus, mente illuminatus, & fidem Chriſtianorum admiratus, & metu Dei corde inflammatus, & ſpiritu exultans, cùm parùm ſeceſſiſſet, & apud ſe fuiſſet, manus ſuas in cælum extendit, & dixit: Domine Deus, qui feciſti cælum & terram, ſi reſpiciens reſpexeris humilitatem meam, & mihi tuæ diuinitatis dederis cognitionem, & me liberaueris ex hac afflictione, tibi ſeruiam omnes dies vitæ meæ, & cõuenienter tuis præceptis vitam inſtituam.

Cùm ergò eſſet precatus, & ſic Deo eſſet pollicitus, vno die poſteà egreſſus è cuſtodia cum ijs, qui cum ipſo erant, & nauem ingreſſus, nauigauit ex illo oppido. Interea autem dum in aliena regione verſaretur, ſi quandò eum carnis voluptates, aut rerum aliquarum mundanarum vexarent cupiditates, valdè auerſabatur, precum memor, per quas mente illuminatus, Chriſtum fuit profeſſus, & eius, qui in ipſum extitit, diuinæ gratiæ aduentûs. Valdè autem amabat caſtitatem vel ab ineunte ætate. Quamobrèm cùm magnus & pius Conſtantinus per fidem in Chriſtum viciſſet ſuos aduerſarios, miſſi fuerunt tyrones, inter quos fuit etiam ipſe Pachomius. Qui ſtatìm profectus in ſuperiorem Thebaidem, vénit in eccleſiã vici, qui dicitur Chenoboſcia. Cumque à ſanctis patribus fuiſſet catechiſmo inſtitutus, fuit illic baptizatus. Nocte verò, qua dignus fuit habitus, vt eſſet particeps ſanctorum myſteriorum, videt in ſomnis rorem deſcẽdentem cęlitùs, & implentem manum eius dexteram. Qui cùm concreuiſſet in mellis craſſitudinem, audiuit vocem ei dicentem: O Pachomi, id quod fit, intellige: erit enim hoc tibi indicium gratiæ, quæ tibi à Chriſto data eſt. Hinc ergò charitate in Deum magìs ſauciatus, & ſupra modum compũctus, prompto & alacri animo conſtituit fieri Monachus.

Caſtitatem impendiò amat.

Baptizatur.

Cùm autem fuiſſet ei indicatus Anachoreta quidam, nomine Palamon, qui ſeorsùm habitabat, acceſſit ad eum, volens eſſe cum eo. Cumque perueniſſet vſque ad eius cellam, quæ erat propinqua ſolitudini, cœpit pulſare oſtiũ. Is autem oſtio aperto, dixit ei: Quid vis, & quem quæris? eò enim, quòd ſolus exerceretur, erat ſenex au-

auſterior. Reſpondens autem ei, dixit Pachomius: Deus me miſit ad te, vt me facias monachum. Dicit ei ſenex: Non potes fieri monachus: Non eſt enim parua res Monachi officium. Quocirca cùm huc multi veniſſent, ij claudicarunt, neque ſuſtinuerunt. Dicit ei Pachomius: Non ſunt omnium hominum ſimiles ſententiæ. Suſcipe me, & tempus te reddet certiorem. Dixit verò ei ſenex: Dixi te nō poſſe: Vade in aliquem alium locum, & te exerce aliquanto tempore: Deinde ſic accedes, & ego te accipiam. Etenim ego hîc dego, me duriter exercens, nec Dei gratia aliquo alio veſcor, niſi pane & ſale. Ab oleo autem & vino omninò abſtineo, & dimidium noctis vigilans, perago preces, & meditationem Dei eloquiorum, & nonnunquàm etiam totam noctem. Hæc cùm audijſſet Pachomius, & propter verborum grauitatem cū eſſet reueritus, non ſecùs atque magiſtrū nouus diſcipulus, maiore fuit promptitudine & alacritate animi, diuina gratia cōfirmatus. Cumq; propoſuiſſet animo oēm laborem ferre fortiter, ei dixit: Credo fore, vt Deus mihi vires præbeat & tolerantiam, vt dignus habear, qui per tuas ſanctas preces hîc initier. Tūc cum perſpicaci oculo animaduertiſſet ſanctus Palamon certam de ſalute fidem, & promptitudinē animi Pachomij, aperto oſtio, eum introduxit indutum veſtitu monachorum: & deinceps ambo ſimul degebant, ſe exercentes, & vacantes oratiōibus. Eorū autem opus erat nere pilos, & ſaccos contexere. Operantes verò, laborabant ex ſententia Apoſtoli, non vt ſe recrearent ac reficerent, nec vt pecunias colligerent, ſed vt pauperes alerent.

Mira ſenis abſtinētia, vigiliæ & preces.

Pachomius induit monachi habitum.

Cùm autem vigilarent, & preces nocturnas peragerent, ſi quandò videbat ſomno grauari Pachomium, eum aſſumens, cum ipſo egrediebatur, & montis arenam in cophinos inijcientes, ſic de loco ad locum transferebant, eam exinanientes: & ex eo efficientes, vt & corpus & mens grauata, eſſet intenta orationibus. Dicebat autem ei ſenex: Sis ſobrius & attentus, Pachomi, nè te tentet, qui tentat: & nè ſit inanis labor noſter. Videns verò Palamon eius ad omnia obedientiam, & profectum exercitationis, valde exultabat, & Deum glorificabat. Sancto autem die Reſurrectionis, nempe Paſchatis, dicit ei: Quoniam eſt hodiè dies feſtus omnium Chriſtianorum, nobis quoq; para frater, quæ ſunt neceſſaria. Is verò volēs prompto & alacri animo facere, quod iuſſus fuerat, ſumens oleum, iniecit in tritum ſalem, quod quidem nequaquàm ſolebat facere Palamon. Semper enim comedebat agreſtia olera, abſque oleo & aceto. Poſtquàm autem parauit omnia, dixit Pachomius: Eccè pater, feci vt iuſſiſti. Cùm ſenex autem menſæ appropinquâſſet, & vidiſſet oleum in ſale, ſuū frontem pulſans, dixit cum lachrymis: Dominus meus fuit crucifixus, contumelijs affectus, colaphis appetitus, & ego oleum comedam? Eo autem rogante, vt veſceretur hijs quæ erant appoſita, non ſuſtinuit, donec ſublatus eſſet ſal, & alius eſſet poſitus. Cùm ſedissent verò, vt comederent, pro more Palamon fecit ſignum crucis ſuper cibos, Deo agens gratias, quem etiam corde humili ſequebatur.

V[illegible] cruce ſignan[illegible].

Quadam autem die eis vigilantibus, cùm ignem accendiſſent, quidam frater, qui ſe eis adiunxerat, vt apud eos maneret, ſurgens dicit ſeni: Si quis inter vos habet fidem, ſtet ſuper hos carbones, & congruenter dicto Euangelico fundat preces. Intellecta eius arrogantia Palamon, eum increpauit, dicens. Ceſſa, ó frater à tua inſolentia, nec ea dicas. Falſus enim es. Is autem maiori elatus ſuperbia, a nemine iuſſus, aſcendit carbones. Videt verò dęmonum operationem ei permiſſione diuina concedentem, vt non combureretur. Ei itaq; rurſus facta eſt acceſſio inſolentiæ, prout ſcriptum eſt: Ad peruerſos peruerſas vias mittit Dominus. Cùm hoc autem factum eſſet, & is eſſet è cella receſſurus, veluti exprobrans, eis dicebat: Vbi eſt fides veſtra?

Cùm itaque vidiſſet dæmon eum planè eſſe deceptum, & ſibi facilè fidem habere, ſuſcepta figura formoſæ mulieris, indutæ ſplendidis veſtibus, accedit, pulſans oſtium eius cellæ. Cùm aperuiſſet autem, ei dicit dæmon: Quoniam mihi moleſtiam exhibent fœneratores, & vereor, nè veniam in periculum, (neque enim poſſum ſoluere debitum) rogo te, vt me in cellam ſuſcipias. Deus enim me miſit ad te, vt ſalua fiam. Is verò cùm propter mentis ſuæ cæcitatem non potuiſſet diſcernere, quiſnam alloqueretur, ipſam excepit. Cùm autem cognouiſſet dæmon eius ad vitium propenſionem, malam iniecit ei cupiditatem: victuſque cogitatione, peccare propoſuit. Quando verò ei appropinquauit, ſtatim eum percuſſit: iacuitque mu-

mutus in terra tanquàm mortuus. Porrò autem cùm poſt aliquot dies ſuam ſenſiſſet amentiam, acceſſit ad ſanctum Palamonem, ità lamentans & dicens: Scias, pater, me fuiſſe cauſam mei interitûs, nec te audijſſe. Quamobrē rogo, vt tuis ſanctis precibus mihi opem feras miſerabili, qui venio in periculum, nè interimar à dæmone. Eo autem adhuc loquente, ipſiſq; ex commiſeratione de eo lachrymantibus, repentè à dæmone inuaſus, è cella exilijt, currens per montem: & à dæmone agitatus, peruénit in vrbem, quæ dicitur vrbs Panis. Cumq; aliquāto poſt tempore fuiſſet emotæ mentis, proiecit ſe in fornacem balnei, & ſtatìm combuſtus perijt.

Arrogantis monachi miſerabilis interitus.

Hæc videns & audiens Pachomius, magìs ac magìs ſtuduit cor ſuum, vt ſcriptum eſt, conſeruare in exercitatione, & omni cuſtodia, adeò vt bonus ſenex eum admiraretur. Non ſolùm enim manifeſtam, & quam de more habebat intenſam exercitationem, prompto & alacri animo peragebat: ſed ſtudebat etiam cōſcientiam, Dei legi conuenienter, ſemper habere puram: expectans magnam ſibi ſpem eſſe in cælis repoſitam. Neque enim legens, aut etiam memoriter recitans diuina eloquia, id inconſideratè ac temerè faciebat: ſed vnumquodq; pręceptum diligenter & accuratè perſcrutans, idq;, vt Dei conuenit maieſtati, proferens, ac creſcens quotidie virtutibus, decertabat, humilitate & manſuetudine, & in Deum & in omnes charitate erat maximè inſignis, ſi vllus alius. Hæc autem & multa alia nos cognouimus: vt qui ab antiquis Patribus, qui longo tempore ſunt cum eis verſati, audierimus. Sæpe etiam quædam eis exponebat poſt diuinas lectiones ad ędificationem & eorum vtilitatem. Quæ quidem cùm ſint multa, non potuimus mandare literis, propter noſtram imbecillitatem. Neq; enim ſumus idonei narrādis tot & talibus rebus præclarè geſtis.

Prouer. iiij.

Circa illum autem montem erat ſolitudo plena ſpinis. Cùm itaq; ſæpè mitteretur ad ligna colligenda, eſſetq; nudis pedibus, ei dolebant pedes, eos ſtimulis ſæpe penetrantibus. Suſtinebat verò lætus, memor clauorum, qui confixi fuerāt in manibus & pedibus Domini. Amplectebatur autem ſeceſſum, & lubentiùs verſabatur in ſolitudinibus, perſeuerans in precibus, & Deum rogans, vt liberaretur ipſe & omnes homines ab omni fraude inimici. Sic autē hic vir pius ſemper lubenter verſabatur in illa ſolitudine. Cumque aliquandò proceſſiſſet è cella ſatìs magnum ſpatium, peruénit in vicum, qui dicitur Tabeniſe. Cumque (vt ſolebat) longo tempore perſeuerâſſet in oratione, audiuit vocem ei dicentem: Mane hîc, Pachomi, & fac monaſterium. Ad te enim venient multi, volentes ſalui fieri, quos deduces conuenienter formæ, quæ tibi à me data fuerit. Protinùs ergo illi appáret Angelus, & dat ei tabulam, in qua ſcripta erat tota vitæ conſtitutio eorum, qui erant ad ipſum venturi. Ex qua, ab eo accepta, in hodiernum vſque diem vitam inſtituunt Tabenneſiotæ, eundem habitum geſtantes, & eandem habentes conuerſationem. Neque enim mores habent mutatos veſtimentorum, neq; mutatas regulas.

S. Pachomij patientia.

Canō monaſticus ab angelo traditur Pachomio.

Cùm ergo & puritate intelligentiæ, & diuinitùs inſpiratarum ſcripturarum contemplatione, vocem quidem eſſe diuinam iudicaſſet Pachomius, & conſtitutiones admirabiles, reuerſus eſt ad ſuum Patrem, & ei narrauit vocem, quæ ad ſe delata fuerat, rogans & ſupplicans, vt ſecum conueniret ad Dei implendam voluntatem. Ille autem nolens ei afferre moleſtiam, vt qui eſſet germanus ſuus ex Deo filius, perſuaſus, cum eo acceſſit ad vici locum definitum. Cumq; ædificaſſent paruam cellam in formam & figuram monaſterij, valdè eſt lætatus Dei promiſſiōe. Dicit itaq; ſanctus ſenex Pachomio: Quoniā perſuaſum habeo hanc gratiā eſſe tibi à Deo datam, & hîc deinceps es vitam acturus, agedum ineamus pactum, nos non eſſe à nobis inuicem ſeparandos, quandiù verſamur in hac vita, ſed ſemper & aſſiduè nos inuicem inuiſere. Placuit hoc vtriſq; ſicq; fecerunt, quandiù fuit in vita ſuperſtes verè beatus & perfectus exercitator Palamon. Interìm autem cum ſplene laboraret ſenex, propter nimias exercitationes, haberetq; totum corpus imbecillum, (Nam aliquandò quidem comedebat, ne aquā quidem ſumens: aliqñ autē bibebat, nihil omnino comedens) rogatus ab aliquibus fratribus ſpiritalibus, qui ad ipſum venerant, ne corpus ſuum tantoperè cruciaret, ſed eius aliquam curam gereret, nè ſi id nimis intenderet, afferret ei dolores, vix tandem eſt perſuaſus, vt aliquot dies ea ſumeret, quæ morbo conuenirent. Cùm autem cognouiſſet, quod ſic quoquè dolor magis augeretur, reliquit illos cibos, ſic dicens: Si martyres Chriſti, dum membra ſunt eis amputata,

&

& abſciſſa capita,dumq; comburerentur,in fide in Chriſtum permanſerunt vſq; ad mortem: quomodò ego in minimo labore,ignauo & puſillo animo euadens,mihi ipſi detrimentum afferam,& metu eius, quæ eſt ad tẽpus,afflictionis ero effœminatus, etſi fuerim perſuaſus? Rursùs ergò vtar priori exercitatione:in qua,vt ego quidem perſuaſum habeo,eſt omnis recreatio,per quam etiam ſanabor. Non enim ꝑpter hominem me in ea exerceo,ſed propter Deum decerto. Cùm ſic ergò ſtrenuè exerceretur,poſt vnum diem laborauit infirmitate:in qua eum etiam viſitauit Deus. Cùm autem ad eum veniſſet Pachomius,eum fouebat, eius pedes deoſculans, eumq; complectens alloquebatur, tanquàm iubens valere. Ipſe verò, cùm ſe honeſtè ac decorè compoſuiſſet, quieuit in bona ſenectute. Pachomius autem diligenter ei factis exequijs,terræ corpus mandauit,anima in cælum euecta à choro angelorũ. Sicq; rursùs redijt ad proprium locum habitationis. Præclara S. Palamonis vox. Eius obitus

Aliquanto autem pòſt tempore,eius frater Iohannes ſecundùm carnem, cùm de eo audiuiſſet,illuc venit ad eum quærendum. Cùm verò eum vidiſſet, & eſſet amplexus,magna eſt affectus lætitia. Ex quo enim Chriſto illuminatus, mundo renunciauit,& vitam elegit ſolitariam,nunquàm venit ad ſuos. Cumq; ei idem fuiſſet ſcopus, qui Pachomio,ambo ſimul manſerunt, Dei quidem legem perpetuò meditãtes, omnium autem rerum terrenarum nullam ducentes rationem. Si quid enim eis ſupererat ex opere manuum ſuarum, diſtribuebant egentibus,confidentes,quoniam, vt eſt vox Domini, non oportet eos eſſe ſolicitos de craſtino. In veſtimentis autem ea erat eorum paupertas,vt nunquàm ferrent alium lebitonem,niſi fortè eũ vellent lauare, qui erat valdè ſordidus. Pachomius verò aſſiduè induebatur cilicio, vt carnem redderet humilem. Qua de cauſa tempore quindecim annorũ, poſt magnum exercitationis & vigiliarum laborem,ſedebat etiam in medio cellæ,ne parieti quidem derſum ſuum inclinans. Cùm autem affligeretur,id forti ferebat & excelſo animo,gaudens ſpe reſurrectionis,quæ manebat,& erat ei in cælo repoſita. Cùm verò videret etiam alia plura præclara ſanctorum facta,ea cum fratre ſuo ſtudebat peragere, ad augendam virtutem & ſalutem ſuarum animarum. Poſt hæc autem ſibi quoq; fecerunt quædam ſedilia. Vnuſquiſq; enim pro viribus ſe exercebat cum tolerantia & fide perfecta. Matt. 6. Nota vitæ auſteritatẽ

Deindè recordatus Pachomius promiſſi,quod ſibi factum fuerat de innumerabilibus animabus, quæ ſaluæ erant futuræ per ipſum,cœpit vnà cum fratre ędificare latius monaſterium, ad hoc, vt qui vellent vitæ mũdanæ renunciare, & ad Deum accedere,ipſe eos ſuſciperet. Eis autem ædificantibus,Pachomius quidem hunc habens ſcopum,volebat dilatare formam domûs,faciens maiorem ambitum. Eius autem frater meditans ſeceſſum,habitationem faciebat anguſtiorem. Succenſenſque Iohannes, qui erat eo maior ætate ſecundùm carnem, dixit ei: Deſine perperàm agere & teipſum dilatare. Is verò cùm hoc audijſſet,fuit quidem commotus, vt qui fuiſſet inconſideratè affectus contumelia: nihil tamen contradixit: ſed cùm eſſet mitis & manſuetus, ſe continuit. Sequenti autem nocte cùm deſcendiſſet in habitaculum domûs,cuius partem ædificauerat, cœpit vehementer flere, & in oratiõe Deo confitens,dicere: Hei mihi, adhuc eſt in me prudentia carnis,& adhuc ſecundùm carnem ambulo. Tanta enim ſuſcepta exercitatione,rursùs me ira arripit,etiamſi propter bonum. Miſerere meî,Domine,nè peream. Si enim me non confirmaueris in tua patientia, ſuarum autem actionũ in me aliquid inuenerit inimicus, ero ei ſubiectus: ſicut ſcriptum eſt: Si quis omnem legem impleuerit, in vno autem ceciderit, factus eſt omnium reus. Credo autem eſſe multas tuas miſeratiões, Domine: fer mihi auxilium,& docebor ambulare viam ſanctorum tuorum,ad anteriora me ſemper extendens, poſteriorum verò obliuiſcens. Qui enim tui ſunt ſancti à ſeculo, à tua adiuti gratia, pudore affecerunt inimicum,valdeq; clari & inſignes fuêre. Ego autem quomodò docebo Domine eos,quos per me pollicitus es vocare ad vitam monaſticam,niſi priùs vicero affectiones,quæ per carnem cum mea luctãtur anima, & tuam legem ſeruauero citra repræhenſionem? Sed credo Domine, quòd ſi tuum mihi adſit auxilium,faciam,quæ ſunt grata tuis oculis,& condonabis mihi omnia mea peccata. Iaco. 2.

Hæc autẽ,& quæ ſunt huiuſmodi,cum fletu confitens, totã noctem vſq; ad manè

Orans, ſemper in crucis formā extendit manus.

tranſegit lachrymās: & præ multo ſudore (erat enim æſtas, & locus calidiſſimus) ſub plantis pedum eius effectum erat veluti lutum. Conſueuerat enim ſtans in oratiōe extendere manus ſuas, & nullo modo eas demittere: ſed in earum, tanquàm crucis extenſione perſiſtens, & ſic corpus affligens, ad ſobrietatem & attentiōem animam deducere. Cùm itaq; talis eſſet & tantus, in magna quiete & manſuetudine vitam egit vnà cum fratre: qui haud ità multò pòſt moritur. Cui cùm, vt par erat, Pachomius feciſſet exequias in pſalmis & hymnis & canticis ſpiritalibus, & etiam vigilâſſet, eius quidem ſpiritum commēdauit Domino, in quo habebat fidutiam. Cùm autem eius corpus mandâſſet ſepulturæ, rursùs perſecutus eſt laborioſam ſolitarię vitæ exercitationem, contendens ſeipſum integrum conſeruare in omnibus, & expellere omnem irruentem tùrpem cogitationem. Meditabatur itaq; ſemper habere timorem Domini in ſeipſo, habens in memoria æternum ſupplicium, & tormenta æterni ignis, & vermis venenati.

Ludibria dęmonum.

In his autem ſe exercente Pachomio, & cum magna animi alacritate ædificante monaſterium ad plurimam excipiendam fraternitatem, cœperunt dæmones ei repugnare: dentibusq; in eum ſtridens immanis diabolus, multas in eum mouit tentationes, conans eum lædere, qui munitus erat clypeo fidei. Sed ipſe fortiter ferens inſultus aduerſarij, prolata ex ſcripturis capita, memoriter perpetuò recitabat. Sæpè certè eo orante, & genua Deo inclinaturo, hoc agebant, vt ante eum apparentem ciſternam, eorum obiecta viſione, appræhenderet. Se enim ſtudebant conferre in tam vanas, & quæ conſiſtere non poſſunt, imagines, vt timore ac formidine retardatus, minimè puras preces Deo perageret. Ipſe autem eorum, qui ipſum tētabant, artes Dei gratia intelligens, cum fide genu flectebat, eos quidem probro & dedecore afficiens, Deo autem benedicens. Cùm verò rursùs ſoleret vltra monaſterium ire ad partes magìs ſolitarias, & ſic rursùs reuerti ad monaſterium, redeunti ſæpè veluti impedimentum afferentes, peruerſi iſti præcedebant, ſe inuicèm adhortantes, tanquàm ſub duce aliquo, & dicentes: Date locum homini Dei. Pachomius autem fretus fide & ſpe in Chriſtum Saluatorem, irridebat eos, tanquàm canes ad latrandum inutiles, eorum viſiones exiſtimans ludibria, & in Deum habens amorem perpetuum.

Pſal. 45.

Videntes autem eum eſſe fortis & excelſi animi, & qui non poſſet perterreri, rursùs cum magno tumultu in eum congregantur. Cumque domum appræhēdiſſent, ſpeciem prębuerunt, quòd eam concuterent, adeò vt exiſtimaret ſanctus moueri domum ex fundamentis. Ipſe verò minimè conturbatus, rursùs chordam pulſauit ſpiritalem, & cum voce cecinit, dicens: Deus refugium noſtrum & virtus, adiutor valdè in afflictionibus: proptereà non timebimus, dum turbatur terra. Hæc autem cùm is dixiſſet, repentè fuit quies maxima. Ipſi verò tanquàm fumus defecerunt: & paulò pòſt tanquàm canes, qui abiguntur, recedunt, & rursùs impudenter accedūt. Sic etiam poſt preces beato illi ad opus ſedenti, malignus, ſuſcepta figura galli maximi, valdè ante ipſum clamabat, continuas ſæuasq; voces edens, & ſimul etiam in eum inuolans, & acerbè eum feriens vnguibus. Is autem cùm rursùs in eum ſufflâſſet, & ſignum Crucis in fronte feciſſet, effecit, vt is ſtatìm euaneſceret. Intelligebat ergò in omnibus dæmonum inſidias, & Dei timore erat confirmatus aduersùs eorum fraudes. Sed ne ſic quidem à ſancto abſtinebant. Et quoniam erat valēs in certaminibus, alia ratione rursùs eum conabantur decipere. Videbantur enim vno conſenſu cōcutere multa folia arboris, allatisq; (aiebat) funibus ea fortiter alligabant. Vtrinq; autem ſtantes, ſe inuicèm hortabantur trahere folia, tanq̃ maximum aliquem lapidem. Hoc verò faciebant, ſic exiſtimātes cor ſancti ad riſum diſſoluere, vt vel in hoc poſſent de eo gloriari. Videns autem Pachomius eorum impudentiam, ingemuit in eos ad Dominum: ſtatimq; virtute Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti euanuit ea phalanx.

Signo Crucis mox pellit dæmonem.

Eo autem ſæpè ſedente ad comedendum, & Deo agente gratias, ad eum veniebāt in habitu mulierū inſigniū pulchritudine, quæ impudenter volebant vnà cum eo ſedere, & ea attingere, quæ erant appoſita: & in eo moleſtia afficiebant egregiū athletam. Ipſe verò externos claudens oculos, mentis oculis conueniebat Chriſtū agonothetam: ſicq; efficiebat, vt immundi dæmōes euaneſcerent, nihil omninò aduer-

ſùs eum proficientes. Benignus enim eſt & clemens Dominus, qui dicit rectis omi-
bus: Nolite timere: ſum enim vobiſcum vſq; ad conſummatiōem. Porrò autē cùm Matth. 28.
aliquandò plurimum ab eis tentaretur,& corpus eius valde torqueretur, & dolore
afficeretur à veſpera vſq; ad manè, & nulla eſſet ei conſolatio, niſi ſola Dei recorda-
tio, venit quidam monachus ad eum viſitandū,nomine Hieracapollon. Quem cùm
eſſet complexus,& ea dixiſſet, quæ pertinent ad ſalutem, & quòd eſſent multæ dia-
boli inſidiæ, cœpit ei quoq; ſua exponere,& narrare ſingulatìm grauiſſima, q̄ ſibi ab
eo inflicta fuerant,verbera. Cui dixit monachus: Eſto fortis & ſtrenuus: Sciēs enim
diabolus,ꝙ ſi te propter negligentiam vicerit, fortaſsè nos quoquè, qui tua certa-
mina pro viribus imitamur,& ex te maximam accipimus vtilitatē, ſibi habebit ſub-
ditos, ea de cauſa te vehementer inuadit. Quocircà cùm tibi Domini non deſit au-
xilium: ſuſtine,ô pater, nè de nobis quoquè des rationem: vt qui victus fueris à ſo-
cordia,& nobis exemplum dederis negligentiæ. Cum hæc autem audijſſet Pacho-
mius, euaſit valentior aduersùs inimicum,& Deum laudans de præſentia fratris,ro-
gauit eū,ne ipſi vnquàm inter ſe inuicèm ſepararētur. Aſſiduè itaq; ad eū veniebat.

Aliquo autem pòſt tempore,cùm,vt ſolebat,ad ipſum acceſſiſſet Hieracapollon,
& paucos dies vnà cum eo tranſegiſſet,decedit congruenter precibus Pachomij in
bona ſenectute, & perfecta exercitatione: ſepeliturq́; à ſanctis Patris manibus, pſal-
mis & hymnis & canticis ſpiritalibus vnum Deum laudantis. Tanta autem erat eius
in Deum fiducia, & tam magnus erat in fide, vt ſæpè ambularet ſuper ſerpentes & Fiducia ei-
ſcorpiones,& permaneret illæſus. Crocodilis quoq; ſæpè vtebatur ad fluuiū tranſ- us eximia
mittendum, qui tranſuehebant eum quamcelerrimè. Agens itaq; gratias, ꝙ ipſum in Deum.
conſeruâſſet Dominus à contrarijs poteſtatibus,orabat,dicens: Benedictus es Do-
mine, quoniam non deſpexiſti humilitatem meam,neq; permiſiſti, vt mea imbecil-
litas deciperetur ab inimico,te ſubmittens ad meam ignorationem, & me tuā do-
cens voluntatem. Nam ego quidem ſum humilis & inſipiens: ipſe autem me, Domi-
ne, prudentem feciſti ad tuî timorem. Cùm autem in ſe videret dæmonum inſultus
perpetuos, vt generoſus & perfectus athleta veritatis,petijt à Domino, vt ſomnus
à ſe diſcederet, ad hoc,vt noctù diuq́;, quoàd eius fieri poſſet, inſomnis fugaret ad-
uerſarios,conuenienter ei, quod ſcriptum eſt: Non auertar,donèc deficiant: Oppri- Pſal. 17.
mam ipſos,& non poterunt ſtare: cadent ſub pedes meos: Et,Accinxiſti me virtute
ad bellum. Conceſſa ergò fuit ei hæc petitio. Sicq; perſeuerabat perpetuò veluti vi- Propè in-
dere eum,qui non cadit ſub adſpectum:& eius meditans eloquia abſq; intermiſſiōe, ſomnis vi-
ad certamina quidem ſemper ſurgebat fortis & ſtrenuus. Perpetuum autem erat ei uit.
votū, vt in ipſo fieret Chriſti volūtas, & nulla rerū humanarū cū ſubiret cogitatio.

Poſt aliquantum autem temporis ei vigilanti & eadem oranti, viſus eſt angelus
a Domino miſſus, ei dicens: Pachomi. Ille verò dixit: Quid eſt, Domine mi? Dei eſt
ſancta voluntas, vt ipſi ſeruias, & hominum genus Deo reconcilies. Cùm autem hoc Multi ſub
hæc dixiſſet,ab eo receſſit. Cùm Deo ergo gratias egiſſet Pachomius,& rurſus factus eo fiunt
eſſet certior de ea, quæ illi apparuerat,viſione,cœpit eos excipere, qui ex pœniten- monachi.
tia per ipſum ad Deum veniebant, & cum magna probatione eis dabat monachorū
habitum, eis quidem ea, quæ ſunt mundanæ vitæ,prohibens,ſingulatim autē ꝓue-
hens in exercitatiōe. Et primùm quidem eis ſuadebat,vt toti mundo renunciarent:
deinde etiam proprijs: conueniēter autē Euangelio,etiam ſibijpſis, vt ſic poſſent & Luc. 14.
ſuam crucem portantes, ſalutem conſequi. Ipſi autem ex eo diſcētes, quotidiè fru-
ctum ferebant, conuenienter ſcripturis, dignæ eorum vocationis, vidētes ipſum in
maximè prouecta ſenectute, non ſolùm ſeipſum affligere laborioſa exercitatiōe: ſed
per ſe etiam ſtudere omnē curā gerere monaſterij. Licebat enim videre ſenem eis, q
certa hora conueniebant, prompto & alacri animo parantem menſam ad conuiuā-
dum. Similiter autem in horto quoquè ſeminantem olera, & ea per ſe rigantem,&
pulſanti oſtium promptè reſpondentem,& ęgrotis noctù diuq́; inſeruientem,eosq́;
reficientem,& in his omnibus eum pulcherrimum exemplū præbentem diſcipulis.
Nam cùm hoc magnoperè cuperet, vt qui recenter venerant ad exercitationem,&
nondùm haberent diſcernendi poteſtatem,poſſent honeſtè,&,vt Dei * ſeruos con-
uenit, ſibi ſeruire, eos primùm remouens ab omnium huiuſmodi negociorum ſo-
licitudine,eis dicebat: In quo vocati eſtis primum, fratres decertate,pſalmos medi-

tantes: deindè doctrinam, quæ ex alijs libris diſcitur, præcipuè autem ſanctum Euangelium. Sic enim Deo ſeruiens & vobis, congruēter diuino præcepto, & ego recreabor, & vos eritis perfecti, diuina diſcentes præcepta.

Erant autem nomina eorum, qui primi ad eum acceſſerunt, Spſenthaëſes, & Surus, & Opſis. Eis ergò aſſiduè loquens verbum Dei, multùm eis proderat, eos inducens ad bonorum operum æmulationem. Nam cùm illi quoq; ipſi viderent ſancti ſilentium, quod erat virtutis actio & oratio, admirabantur, dicentes inter ſe inuicem: Erramus nos, exiſtimantes omnes ſanctos immutabiles, & natos eſſe ſanctos, & non à Deo eſſe factos, libera arbitrij poteſtate præditos: & rursùs non poſſe peccatores conuerſos viuere ex virtute: quoniam ij quoq; ſic ſunt ab eo creati. Videmus autem Dei bonitatem nunc maximè in hoc ſancto noſtro patre, quod cùm ortus ſit ex parentibus gentilibus, ad tantam peruenerit pietatem & religionem, vt omnia Dei præcepta peragat. Quamobrèm apertè oſtenſum eſt, quòd & nos, & quicunq; volumus, eum ſequi poſſumus, ſicut ipſe quoq; ſecutus eſt ſanctos patres, qui eum præceſſerunt. Hoc eſt enim, quod ſcriptum eſt: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos: qui libera veſtri arbitrij poteſtate ij ſunt mala reliquiſtis, vt ad bonum accurratis. Vnà ergò commoriamur, vt ſimul viuamus cum hoc homine: quoniam nos rectè ducit ad vitam. Accedentes autē ad Pachomium, ei dicebant: Cur in operibus monaſterij ſolus laboras, Pater? Ille verò dicit eis: Quis iugum ſuum coniungit ad opus, & id protinùs deponit? aut id lædit, vt cadat, cùm id reddiderit imbecillum, & non id priùs portat? Deindè ſic poſtquam id aſſueſecerit, eo vtitur ad perfectam operationem? Eodem modo nos quoq; Chriſtus fecit idoneos ad vnà decertandum vobiſcum ad veſtram confirmatiōem, ô dilecti. Deus autem miſericordiarum, qui ſemper reſpicit ad humilitatem meam, confirmabit corda veſtra, & in tolerantia vos bonum peragentes conſummabit: ideò vt alij quoq; videntes veſtrum vitæ inſtitutum, quod congruenter Dei voluntati ex virtute agitur, ſint congregandi, qui me poterunt adiuuare in cura monaſterij. Deſcribit itaq; eis, tanquàm regulas, quaſdam formas & vtiles animæ traditiones, vile indumentum, victum moderatum, decoramq; in ſomno quietem.

Matth. 11. [illegible] quid poſſis.

Regulæ monaſticæ.

Voluntate autem Dei, qui omnes vocat ad ſalutem, & dat eis incrementum, alij quoq; ad ipſum conuenerunt, vnà volētes exerceri. Inter quos fuit Pecuſius, & Cornelius, & Paulus, & Iohannes, & alij complures, qui ſanam ſcilicet & rectam eius fidem & doctrinam audiuerant. Eos itaq;, qui poterant ſuſtinere, apertè præfecit curæ monaſterij. & breui tempore vſqueadeò creuit fratrum numerus, vt eſſent ſupra centum. Quandò autem oportebat eos vnà cum ipſo immortalia ſumere ſacramenta, accerſebat vnum presbyterum ex ijs, qui in vicis erant propinquis, & ſic ſpiritalem diem feſtum peragebat. Neq; enim inter eos ſuſtinebat eſſe aliquem, qui ordinationem fuiſſet conſecutus. Dicebat autē eſſe admodùm bonū & valdè vtile Monachis, non quærere honorem, vel principatum, vel gloriam, & maximè in cœnobio, nè fortè propter hanc occaſionem orirentur lites, æmulationes & diſſenſiōes. Quomodò enim, inquit, minima ignis ſcintilla ſi in aream inciderit, niſi citò extinguitur, ſæpè perdidit fructus totius anni: ità etiam principatûs, ambitionis aut cleri cogitatio, ſi inciderit in monachos, nec citò extinguatur, facilè corrumpet vniuerſum laborem exercitationis. Oportet autem, inquit, potiùs æquo animo eccleſijs Dei communicare. Etenim hoc quoq; conducit monàchis. Quòd ſi inuenerimus aliquem ex monachis, qui à ſanctis Epiſcopis acceperit ordinationem, oportet eum accipere miniſtrum ſacri huius miniſterij. Neq; enim in veteri teſtamento erat populus vniuerſus Leuitæ. Et alioqui eum, qui foris cōſtituitur, vt hîc ſacrificet, nō reijciemus, tanq̄ ambitioſum, aut qui vendicàrit ſibi ſacerdotium. Quomodò enim, quem nos noſtra ſponte elegimus, aut etiam accerſiuimus? Sed potiùs eū, tanquàm patrem reputabimus: vt qui etiam in eo fuerit obediens, & imitator ſanctorum: maximè ſi citra repræhenſionem Deo ſacrum peregerit miniſterium. Quòd ſi alicuius etiam delicti, vt homo, fuerit apud nos ſuſpectus, non eſt noſtrū eum iudicare. Deus enim, cùm ſit iuſtus, eorum ſtatuit iudices, imitatores ſanctorum Apoſtolorum, qui poſſunt iuſto iudicio diſcernere ſpiritalia. Vult autem Dominus noſter, nos eſſe inter nos clementes & miſericordes, Deum ſemper orantes, & ab ipſo petentes, nè

[illegible] immortalia ſacramenta.

loci.

incidamus in tentationem. Cùm hæc ab eo ſic pulchrè dicerentur, & fierent, ſi quādò contigiſſet aliquem clericum ad ipſum venire, qui cum eo eſſe volebat, propter dignitatē quidem ex regula eccleſiaſtica ei ſubijciebatur Pachomius: Ille verò cùm rursùs ex regulis exercitationis fratrum fuiſſet imitator, ſe ſua ſponte ſuprà modū ſtudebat demittere, humilemq; reddere.

Erat autem hic ſanctus clemens & miſericors, & amans fratrū, vt ſi quis alius. Miſerebatur enim admodùm ſenum, & eorum, qui erant corpore imbecillo. Ijs verò, q̧ adhuc teneram agebant ætatem, ſe accōmodans, & ſe demittens, eorum ducebatur miſericordia, inter omnia maximam curam agens eorum animarum. Fide autem proficientibus, & in maximum numerum augeſcentibus fratribus, extiterunt multi boni ſectatores. Rursùs ergò præfecit aliquos curæ ſuſcipiendarum animarum, quæ congregabantur. Nam cùm multi, vt dictum eſt, ad ipſum conuenirent, & variè in ſpiritalibus proficere contenderent, magna erat differentia eorum vitæ & inſtituti. Porrò autem ipſe Pater, qui in omnibus ducebatur à gratia, dabat vnicuiq; vitæ inſtituto formas, menſuras & regnlas. Nam alijs quidem operatio manuum ſuppeditabat alimentum. Alij verò miniſtrabant, & inſeruiebant communi fraternitati: Et vnuſquiſq; conuenienter regulæ, quæ ſibi data fuerat. Non eadem autem hora cibum ſumebant, ſed vnuſquiſq; ſe exercebat congruenter operi & abſtinentię. Atq; præfecit quidem Oeconomum ijs, quæ erant neceſſaria frarribus & hoſpitibus ad vſum corporis: & conſtituit etiam alium, qui ſecundum ab eo locum obtineret. Hortabatur verò eos, vt eſſent prompti ad omnem obedientiam: iubebatq; in nulla re habere propriam cordis voluntatem, vt ſic potiùs Deo fructum ferrent, & non ſibijpſis. Cùm autem eſſet occupatus, vel ſæpè abſens, qui ſecundum ab eo locū obtinebat, abſq; vlla ſuperbia & arrogantia, ad ordinandum monaſterium conſtituebat, & faciebat omnia ad fratrū vtilitatem & ædificationem, donèc rursùs pater ad ipſos acceſſiſſet. Sic autē curā gerens fraternitatis, valdè lætabatur de eorū ꝓfectu. *Erga monachos qua ſit vſus prudentia & moderatione.*

Cùm verò ei veniſſet in mentem pauperum, qui propè paſcebāt, & cogitâſſet eos priuari & communione, & doctrina. quæ dabatur ſabbato & Dominico, cōſtituit ex ſententia Aprionis, Tentyrorum eccleſiæ Epiſcopi, eis eccleſiā ædificare in ipſo paupere & deſerto eorum pago, vt in eam conuenientes, diuinam doctrinam acciperēt. Cùm nondùm autem eſſet, qui eos deberet congregare tēpore ſynaxis, vadens ipſe cùm alijs fratribus, diuinas eis legebat ſcripturas, propterea quòd nōdùm eſſet eis lector ordinatus. Porrò autem ipſe quoq; dabat aduenietibus hoſpitibus, quæ erāt neceſſaria: donèc conſtituit presbyterum in eadem eccleſia. In legendo verò tantā præ ſe ferebat pietatem & reuerentiam, oculoſq; & cor habebat tam compoſitum, vt mundani, qui videbant, putarent Dei Angelum, & non hominem verſari in medio eorum. Quocircà multis aderat promptus & alacer animus, vt fierent Chriſtiani & fideles. Tāto enim fratrum tenebatur amore, & adeò erat clemēs & benignus, vt ſæpè reſpiceret homines, q̧ ſatanā ſequebantur, & eū nolebant, qui ſolus eſt verus Deus, ingemiſceretq; & fleret propter eorum interitum, & eorū deſideraret ſalutē.

Hoc autem tempore venit ad Alexandrinum Epiſcopatum ſanctiſſimus Athanaſius: qui cùm magno ſtudio cuperet ſuperioris Thebaidis & Syenes Dei eccleſias videre, & eas per ſpiritalem ſuam doctrinam confirmare, præternauigauit Tabeniſe. Cùm hoc autē cognouiſſet Pachomius, egreſſus eſt cum fratribus in gaudio & exultatione animi cum pſalmis & hymnis, vt ſuſciperent Pontificem. Erat autē circa eum magna turba fratrum, Deum laudantium propter eius aduentum. Pachomius verò non aperiebat ſeipſum, ſed ſe ſubtrahebat & occultabat in fratrum multitudine. Tētyrorum enim eccleſiæ epiſcopus pro ipſo rogabat ſanctum Athanaſium, dicens: Habeo patrem monachorum in locis mihi ſubiectis, virum admirabilē & magnum, & verè hominem Dei. Quamobrèm rogo tuam ſanctitatem, vt eum cōſtituas patrē omnium monachorum, cùm ſuſceperis munus Pōtificatûs. Et ideò ſe ſubtrahebat ſenex, & celabat inter fratres, donèc venit Athanaſius. Audiens autem eius ex Deo zelum & vitam, quā agebat ex virtute, & perſecutiōes, quas ſuſtinuit pro Saluatore in fide veræ confeſſionis, & eius quidem charitatem in omnes, præcipuè autem in fratres, valdè gaudebat. Et eum quidem amplectebatur, Deum laudans. *Athanaſius Epiſcopus inuiſit monaſterinm S. Pachomij.*

Origenem autem, vt blaſphemum, & qui defecerat, valdè odio habebat, & abominaba-

nabatŭr, vt Arrium & Meletium, qui ab Heracla Alexandriæ Archiepiſcopo fuerat eiectus ex eccleſia. Is enim, cùm in ſuis operibus ea, quæ videbantur probabilia, rectis diuinæ ſcripturæ verbis coniunxiſſet, tãquàm quædam venena, ad interitum ſimpliciorum, multos libros congeſſit. Et quomodò medici amariſſima medicamẽta melle miſcentes, ijs præbent, qui cibum non ità facilè capiunt: eodem modo ipſe quoq; ſuum errorem contegens, eum porrexit imbecillioribus. Fratribus itaq; vehementer præcepit, vt non ſolùm non legerent nugas Origenis, ſed neque legentes alios auderent audire. Dicitur itaq; aliquandò eius librum inueniſſe, & ſtatìm in aquam inieciſſe, ſic dicendo: Nisì ſcirem nomen Dei in eo ſcriptum, eius blaſphemias & nugas combuſſiſſem. Sic erat bonorum quidem amator & laudator: auerſabatur autem inimicos veritatis. Fideq; & profectu Orthodoxorum ſemper gaudebat & lætabatur. Etenim ipſum Saluatorem in throno Eccleſiæ per ipſos videbatur videre.

Origenes taxatur.

Si quandò autem in aliquo ſermone, aut negocio de eis aliquẽ audijſſet malè loquentem, non ſolùm non patiebatur, ſed etiam ab eis abalienabatur, tanquàm à ſerpentibus, aſſiduè eis cantans, quę dicuntur à Pſalmographo, & dicens: Clàm de ꝓximo ſuo detrahentem, hunc perſequebar. Nullus enim, inquit, bonus profert malũ ex ore ſuo, maximè aduersùs patres ſanctos: eis ſemper in memoriam reuocans ex multis alijs ſcripturis, Dei propter hoc indignatiõem, maximè autem ex obtrectatione Mariæ aduersùs Moyſen. Eratq; rectus & vtilis omnibus, qui eum conueniebant. Cùm autem eius quoq; ſoror ſecundùm carnem audiuiſſet de eius vita, quam gerebat ex virtute, & deſideraret videre fratrem ſuum, venit in monaſterium. Cùm verò eam adeſſe cognouiſſet, miſit fratrem, cui ianuæ monaſterij cura erat credita, vt ei diceret: Eccè audiuiſti me viuere: Abi ergò, & nè tibi ægrè ſit, quòd te non videam. Quòd ſi tu quoq; velis hanc meã vitã imitari ad hoc, vt inueniamus à Domino miſericordiam, cellam tibi dabunt fratres, vt per te poſſis agere quietem & ſilentium. Fortaſsè autem alias quoq; tecum vocabit Dominus: & illæ per te ſaluæ fient. Nullam enim aliam recreationem habet homo in terra, nisì hoc, vt faciat bonum, & Deo placeat. Hoc cùm reſponſum accepiſſet, fleuit: & compuncta, in cor ſuum immiſit, vt ſalua fieret. Cùm verò eius animi ꝓmptitudinẽ didiciſſet Pachomius, Deo laudato, præcepit fratribus, qui erant paulò religioſiores, vt aliquanto interuallo remotum à monaſterio paruum facerẽt Aſceterion, id eſt, locũ, in quo ſe exerceret. Ea autem, vt Deus poſtulat, ſe exercente, aliæ quoq; conuenerunt: & creſcente earum multitudine, fuit mater ipſarum, eas docens, & eis oſtendens omnes vias ad ſalutem. Petrum autem quendam, virum pium & ætate valdè prouectum, iuſſit eas viſitare. Nam cum impatibilitate, erat etiam eius ſermo ſale conditus. Erant autem cum animo eius quoq; venerandi oculi. Sæpè itaq; ſtans cum ſororibus, ſermocinabatur de ijs, quæ pertinebant ad ſalutem ex diuinis ſcripturis. Porrò autem regulam quoq; ſcriptam ad eas miſit Pachomius: vt ex ipſa inſtructæ & informatæ, inſtitutum vitæ ex Deo ſequerentur.

Pſal. 100.

Num. 12.

Soror Pachomij fit monacha, & multæ ſe illi adiungunt.

Regula monacharum.

Si quis verò ex fratribus habens in Aſceterio aliquam, quæ ad eum attinebat, veniſſet ad eam viſitãdam, mittebat vnà cum eo quendã ex ſenibus & ſpiritalibus fratribus: & ità priùs præfectam, deindè, ea præſente, & ijs, quæ erant præcipuæ ex fraternitate, eam, quæ ſibi erat nota, conueniebat frater cum honeſtate magna & reuerentia, neque ad eam aliquid afferens, neq; ab ea aliquid accipiens. Neq; enim habebant aliquid propriũ: ſed vtriſq; ſola ſufficiebat memoria & ſpes bonorum futurorum. Quòd ſi quandò vel ædificandi, vel alicuius alterius gratia, opùs haberent fratribus, ſcientem aliquem & pium inter alios ad hoc mittebat ſimiliter. Hora autẽ comedendi reuertebantur ad monaſterium, illic neq; cibum, neq; potum omninò ſumentes. Quandò autem conſummatur ſoror, vſq; in hodiernum diem congregãtur fratres in aliquo loco definito: & ità ijs pſallẽtibus, cæteræ in alia parte, cùm eã pulchrè ad ſepeliendum compoſuerint, ponunt in medio. Deindè ſic eam accipientes fratres, cum graui & veneranda Pſalmodia in monte ſepeliunt cum magna pietate ac Dei metu, vt decet ſeruos Chriſti.

Cùm hæc vitæ inſtitutio in omnibus partibus ſermõe celebraretur, & nomẽ ſancti Pachomij ad omnes perueniret, multi quidẽ laudabant nomẽ Chriſti: Nõ pauci autem

autem rurſus res mundi contempſerunt,& ad vitam acceſſerunt monaſticam. Inter quos fuit etiam quidam Theodorus,quatuordecim annos natus,Chriſtianis parentibus & valdè illuſtribus. Is enim,cùm eſſet dies feſtus vndecimo menſis Tube, contemplatus domum ſuam,quæ erat admirabilis & magna, & cuius in mundo res erãt proſperæ,compunctus fuit corde diuina gratia,& dicit apud ſeipſum : Quid mihi ꝓderit, aut quid miſer lucrifaciam, ſi cùm huius vitæ momentaneis frui mihi licuerit voluptatibus,éxcidam ab æternis?Nemo enim,qui eas fuerit cõſecutus,ęternę gloriæ poterit eſſe particeps. Cumq; propter hæc ingemuiſſet,ingreſſus eſt in quandam occultam partem domûs: & cùm in faciem cecidiſſet,cum lachrymis dicebat : Dñe, qui occulta cognoſcis,ſcis me nihil eorum,quę ſunt in hoc mundo,tuo amori prætuliſſe. Quamobrèm rogo te Dñe,deduc me ad tuam voluntatẽ : & illumina meam, vt te perpetuò laudem & glorificem. *Theodori nobiliſſimi pueri admiranda conuerſio.*

Cùm hæc autem dixiſſet,aduenit mater eius,ſuiſq; in eum defixis oculis, videt eius oculos lachrymãtes,& dicit ei: Quid tibi fuit moleſtum,ô fili?& cur fuiſti à nobis ſeparatus?Nos autem te triſtes quærebamus. Ille verò ei dixit: Abi,mater,& comede:ego enim nolo nunc comedere. Neque eam ſuſtinebat. Recedens autem in hac mora ieiunabat vſque ad veſperam : Sæpè verò duas quoquè coniungens veſperas. A ſumptuoſis autem cibis duos annos ſua ſponte abſtinuit, ſeipſum aſſueſaciens ad perfectam exercitationem. Cùm autem ei veniſſet in mentem,vt ingrederetur monaſterium,receſſit oĩm propriorum oblitus. Cumq; inueniſſet fratres,quorum erat honeſta vitæ conuerſatio,habitauit cum eis. Sedentibus autem monachis poſt preces veſpertinas, & diuinas ſcripturas apud ſe meditantibus, audiuit vnum ex eis diſſerentem de tabernaculo, quod erat in veteri teſtamento,& de Sancto ſanctorũ, & inducentem ſolutionẽ in duobus populis,& dicẽtem : Exterius quidem tabernaculum,eſt primus populus Iudæorum:Sancta aũt Sanctorum,eſt vocatio gẽtium: quæ habet magìs myſticum,magìs glorioſum ingreſſum. Nam pro ſacrificio animalium, & thuribulo,& menſa,& arca,quæ habebat panes mannæ,& libros legis,& quæcunque illic erant,& pro candelabro,& propitiatorio, viſus eſt nobis Deus verbum,qui in carne à ſe ſuſcepta nos illuminauit,effectus lumen cognitionis,& propitiatio noſtrorum peccatorum. Cùm hæc autem ſoluiſſet frater fratribus, qui cum ipſo ſedebant,ipſe rurſùs dixit:Hanc ſolutionem didici à ſancto patre noſtro Pachomio, qui congregauit in Tabeniſe fratres proficientes in Domino. Credo verò fore,vt nobis à Dño peccata condonentur,ꝙ viri iuſti hac hora memini. Cùm hęc aũt audiuiſſet Theodorus,corde fuit inflãmatus,& dixit: Dñe Deus,ſi eſt hic vir ſanctus ſuper terram,dignare mihi cõcedere,vt eum videam,& ſequar in oñi præcepto: vt ego ſaluus fiam,& dignus euadam bonis,quę ꝓmiſiſti ijs,qui te diligunt. Hæc dicens,fundebat lachrymas,vt cui diuino amore vulnerata eſſet anima. *Tabernaculi Moſaici myſtica interpretatio.*

Poſt aliquot autem dies venit ad ipſos Pecuſius quidam vir pius, & maximè Chriſtianus,ſenex admodùm,ipſos viſurus, & volens ſcire,quomodò agerent. Rogauit eum Theodorus,vt ipſum ſecum duceret. Is verò nihil cunctatus, ipſum accepit & duxit. Qui cùm perueniſſet ad locum, adorauit Dominũ,dicens : Benedictus es Deus, quoniam me peccatorem celeriter exaudijſti, & impleuiſti petitionem meam, quam à te petij. Cùm autem cum Pachomio congreſſus eſſet Theodorus, cœpit vehementer flere in foribus,& vultum irrigare lachrymis. Cùm verò Pater eum vidiſſet,dicit ei:Noli flere,fili. Nam ego quoq; etſi ſum peccator, ſuſcepi opus Domini. Cumq; hæc dixiſſet,introduxit eum in monaſterium.Cùm autem adſpexiſſet fratres,fuit mente illuminatus, zelumq; pietatis accepit eius anima : procedenſq; abundabat ijs, quæ ſunt ex Deo,virtutibus. Nam cùm eſſet prudens & intelligens,magnam & admirabilem poſſidebat obediẽtiam: munificiq; Dei gratia in ieiunijs & vigilijs & perpetua oratione perſeuerans, nõ ceſſabat ſemper maiores deſiderare gratias.Nam cùm multi moleſtia afficerentur, fuit conſolator & corrector eorum,qui quomodocunquè labebantur. Videns aũt inſignem eius exercitationem,eum valdè amauit Pachomius,& eum in ſuo corde poſuit. *Theodorus fit monachus S. Pachomij.*

Cùm verò audijſſet eius mater eum illic agere,venit in monaſterium,afferẽs Epiſtolas Epiſcoporum,quę iubebant ei reddi ſuum filium. Ea verò hoſpitio accepta in mulierũ aſceterio,quod eſt ꝓpe monaſteriũ,miſit epiſtolas ad Pachomium,rogans

vt ei permitteret videre ſuum filium. Tunc ipſe, accerſito Theodoro, dixit ei: Audiuimus, fili, matrem tuam huc veniſſe, volentem te videre: & eccè ad nos attulit epiſtolas Epiſcoporum. Abi ergò, & imple eius deſiderium, & maximè propter ſanctos viros, qui ad nos ſcripſerunt. Dixit ei Theodorus: Fideiubeas mihi, ô pater, quòd ſi eam videro poſt tantam cognitionem, non reddam rationem Domino in illo die, quòd ego reliquerim eam me conuenire in fratrum offenſionem. Si enim ante gratiam, filij Leui ſuos parentes & fratres ignorauerunt, vt ſeruarent Dei iuſtificationes: multo magìs ego, qui ſum tanta dignatus gratia, non debeo præferre genus & parentes Dei dilectioni. Dicit enim Dominus: Qui diligit patrem ſuum aut matrem pluſquàm me, nō eſt me dignus. Dixit ei Pachomius: Si tibi videatur, ô fili, id tibi nō expedire, ego non te cogo. Hoc aūt eſt eorum, qui perfectè mundo renunciârunt, & ſeipſos omninò abnegauerunt. Oportet enim monachos, inutiles quidem fugere mundanas congreſſiones: eos aūt, qui ſunt membra Chriſti, & credunt, oēs ex æquo diligere & admittere. Si quis autem, qui mundana tenetur affectione, dicit: Caro mea ſunt, & ego eos diligo: audiat ſcripturā, quę dicit: A quo quis eſt ſuperatus, eius eſt etiam ſeruus. Cùm ipſe ergò noluiſſet videri à matre, illa quoq; cōſtituit manere in aſceterio apud ſorores, quę Chriſto ſeruabāt virginitatē, apud ſe cogitans: Omninò ſi Deus voluërit, videbo ipſum cum ſororibus, & meam animā propter ipſum ſacrifaciam. Sic id, quod eſt ex Deo acerbum, ſi fiat ad Dei gloriam, poteſt conciliare vtilitatem ijs, qui in id incidunt, etiamſi aliquantiſpèr moleſtum videatur.

Deut. 33. Matth. 10. 2. Petr. 2. Theodorus nō vult videre matrem ſuam.

Quomodò autem hunc virum bonum & induſtrium produximus in medium ad eos incitandos, qui volūt quę ſunt bona & honeſta, imitari: ità etiam par eſt meminiſſe prauorum & ignauorum: vt ſint cauti, qui audiunt. Quidam enim ex fratribus, qui carnalem habebant prudentiam, & hominem veterem nō exuërant, magna moleſtia ſanctum afficiebant. Sæpè quidem eorum animæ vtilem afferens admonitionem, nihil quidem proficiebat. Animo aūt anxius & valdè triſtis abiens, Deum pro eis orabat, dicens: Deus, tu pręcepiſti nobis, vt proximos diligeremus vt noſipſos: Quoniam ergò nôſti promptum meū animi ſtudium & propoſitum, rogo te, nè deſpicias ſalutem eorum animarum, ſed eorum miſerearis, & des timorē tuum in corde eorum, vt te cognoſcant, & tibi ſeruiant in veritate & vitæ puritate: vt ipſi quoq; in te habeant ſpem germanam & ſynceram. Valdè eñ triſtis eſt anima mea, & omnes mei ſenſus de ipſis dolent. Hæc cùm dixiſſet, ſiluit. Paucis aūt pòſt diebus, cùm animaduertiſſet, quòd ne poſt preces quidem euaſiſſent meliores, rursùs ſtans orauit, & dedit eis quandam regulam & orationis, & reliquæ eorum vitæ inſtitutionis: vt ſaltem tanquàm boni ſerui præſcriptum implentes, paulatìm introducti, ea poſteà facerent liberè & confidenter. Illi verò rursùs cùm vidiſſent eum non permittere, vt ſuam ſequerentur voluntatem, ſeducti fuerunt à ſpiritu timiditatis, & retroceſſerūt, extrema & accurata vitæ forma obſtupefacti. Cùm ij aūt receſſiſſent, fuit deincèps grex purus, magiſq; profecerunt in ſua exercitatione: vt frumentum quod in agris pulchrè germinat, radicitùs euulſis zizanijs. Hæc aūt retuli, volens per vtrunq; oſtēdere, quòd ſicut mundanos nihil lædit, ſi aduertāt, auſteritas monachorum: ſed potiùs eis prodeſt: ità monachos nihil iuuant neq; preces, neq; demiſſio Patrum, ſi in ipſis ſint ignaui & negligentes.

Matth. 19.

Quidam quoquè cōfeſſor, Dionyſius nomine, œconomus eccleſię Tentyrorum, qui erat amicus Pachomij, cùm audiſſet ex aliquibus, quòd qui ex alijs monaſterijs ad ipſum veniebant, nō ſinebat verſari cum ijs, qui cum ipſo erant fratribus, ſed manere in alio loco in foribus monaſterij: ad ipſum acceſſit, magna affectus moleſtia: & ipſum grauiùs increpando diſſerens, dixit: Non rectè facis, ô Abba, qui non eandem in omnes fratres habeas affectionem. Is autem cum magna patientia grauem ferens repræhenſionem, ei reſpondendo dixit: Nouit Deus meum propoſitum, ſcitque tua paterna affectio, me nunquàm tuam voluïſſe animam moleſtia afficere, aut negligere. Quomodò ergò nunc auderem hoc facere, & Dominum meum aduersùs me iritare, qui apertè clamat: Quodcunque feceritis vni horum fratrum meorum minimorum, mihi feciſtis? Excipe ergò, ô Pater, me tibi ſatisfacientem. Non enim hoc feci, ô Pater, quòd nihilifaciam eos, qui hùc veniunt: ſed quoniam cœnobium habet multos, qui recenter aduenerunt: quorum ſunt diuerſi mores, & nondùm

Matt. 25.

ſciunt

ſciunt nec ipſum quidem monachi habitum : inter quos ſunt etiam pueri adeo ſimplices, vt ne ſuam quidem nôrint dexteram aut ſiniſtram, exiſtimaui magis expedire, vt fratres ſeorsùm agerent, & ſimiliter vt qui accedunt, ſint ſeparati, & per ſe degant. Hoc autem exiſtimo potiùs eſſe honori ijs, qui ad nos accedunt, patribus & fratribus, vt hora quidem orationis nobiſcum congregentur, poſteà autem vnuſquiſq; ſuum adeat locum, & illic quietem agat & ſilentium, me videlicet ꝓpter Deum eis ſubminiſtrante ea, quæ ſunt neceſſaria. Hæc cum ex ipſo audijſſet presbyter Dionyſius, ei magìs cõceſſit, ſciens eum omnia ex Deo agere, & valdè lætatus ea defenſione, lubens rediit ad ſuos.

Etiam pueri olim fuere monachi.

Quædam autem mulier ex ijs, quæ illic vitam agebant, cùm laboraret profluuio ſanguinis, qui morbus eam longo tempore detinuerat : intellexiſſet autem de Pachomio, eum eſſe pium & religioſum, & vitam degere admirabilem : eiusque ſyncerum ac germanum eſſe amicum Dionyſium, eum rogauit, vt eius miſereretur, & tãquam neceſſaria aliqua de cauſa, accerſeret ſanctum in eccleſiam. Ille verò adductus precibus mulieris, eum ſtatìm accerſijt. Cùm autem acceſſiſſet, & poſt orationem amplexus eſſet Dionyſium in eccleſia, ſedit cum ipſo. Pauca verò cum ſancto Pachomio diſſerente Dionyſio, confirmata & roborata mulier animi promptitudine, & credens ei, qui dixit: Confide filia, fides tua te ſaluam fecit: cùm ſensìm ei à tergo appropinquaſſet, & tetigiſſet cucullam, quę erat in capite eius, fuit ſtatim curata: & cadens in faciem, flexis genibus, ipſum Deum laudabat propter beneficia, quæ per eius ſeruos ſiunt in eos, qui credunt in ipſum. Ipſe aũt intellecta arte Dionyſij, benedixit mulieri & rursùs redijt in ſuum monaſterium.

Matth. 9.

Tactu cucullæ S. Pachomij ſanatur morbida mulier.

Cùm autem poſtularet vſus, vt ageretur foſſa pro tutela monaſterij, ipſe quoque laborantibus fratribus opem ferebat lubentiſſimè, & cum magna gratiarum actione. Aliquot verò pòſt diebus quidam exercitator, Pater multorum fratrum, qui etiam ſolebat frequentiùs ad ipſum accedere, venit ad ipſum cum vno fratre, proptercà quòd talis exorta eſſet controuerſia in ſuo monaſterio. Is frater, qui vna cum eo aderat, vrgebat & moleſtiam afferebat eidem Præfecto monaſterij, vt aſſequeretur dignitatem clericatûs. Præfectus autem cùm videret eum eſſe indignum tali munere, variè differebat. Cùm vero non poſſet amplius ferre fratris moleſtiam, accedit ad ſanctum Pachomium, & ei narrat quemadmodùm res ſe haberet, perſuaſum habẽs, eum ſolum eſſe ſoluturum fratris contentionem. Ille autem poſtquàm didicit cauſam, dicit presbytero : Non veniſti, vt à me exquireres Dei voluntatem ? Audi ergò me, & concede ei ſuam petitionem, nè deſperet. Fortaſsè per id abſtrahemus eius animam ab inimico. Contingit enim virum quoque malum, ſi beneficio afficiatur, venire ad ſenſum boni. Meliorum enim rerum deſiderium, ſolet animabus minimè diſſolutis & ignauis eſſe velutì certum pignus, quod ſe gerent ex virtute. Nobis quoque frater, oportet hoc facere. Quæ eſt enim ex DEO dilectio, in eo conſiſtit, quod alter alterius moueatur miſericordia. Cùm hoc reſponſum accepiſſet præfectus, fecit quod fuerat iuſſus. Frater autẽ id, quod petierat, aſſecutus, reuerſus ad ſanctum cum lacrymis & multa compunctione, in faciemque cadens, confeſſus eſt, dicens: Homo Dei, valde fuiſti in altum ſublatus à Domino, vt qui vincas in bono malum. Si enim non fuiſſes in me leni animo, ſed aduersùs me dixiſſes aliquid, reliquiſſem habitum, & à Deo fuiſſem alienatus. Nunc autem benedictus es tu à Dño, quoniam per te ſalua eſt anima mea. Cum ille autẽ eum iuſſiſſet ſurgere, & hortatus eſſet vt oſtenderet vitam dignam profeſſione, nè deteriores pœnas lueret in futuro, eum compluribus dimiſit, deducens vſque ad oſtium monaſterij.

Prudentia ſua ſeruat monachu titubantẽ.

Eo verò adhuc ſtante, eccè vir curſim procùl aduenićs, prócidit ad eius pedes, rogans & obſecrans, vt eius filia, quæ vexabatur à dæmone, curaretur, à Chriſto ei data gratia. Ille autem, eo relicto ſtante foris, ingreſſus eſt monaſterium, iuſitque ad eum per ianitorem, dicens : Non eſt quidem mos nobis loqui cum mulieribus : ſed mitte ad me vnam ex veſtibus tuę filiæ: & cùm in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti ei benedixerimus, eam rurſus remittemus : & ſpero quidem fore, vt ſalua fiat puella. Allatam aũt tunicam toruè intuens ſanctus, dixit: Non eſt eius tunica. Affirmãte aũt eius Patre, & dicẽte eam eſſe ei', dixit ei: Eãm qdẽ illius ego quoq; eſſe ſcio: ſed non cõſeruat ſuam caſtitatẽ, cum ꝓfiteatur ſe eſſe virginẽ. Et ideo cum eàm adſpexi,

Nôuit oculta aliorũ peccata.

ſenſi

Oleo ſanat dæmoniacam.

ſenſi illam non eſſe caſtam:& propterea dixi eam non eſſe ipſius. Promittat ergo tibi fore,vt deinceps ſe puram conſeruet coram Deo:eiusque miſertus clemẽs & miſericors Dñs,eam ſanabit. Cùm aũt cum ira & dolore Pater interrogâſſet filiam, cõfeſſa eſt puella,& cum iureiurando dixit, ſe nõ ampliùs ea eſſe facturam. Deinde ſie precatus ſanctus,ad eam miſit oleum:quo quidem cùm vſa fuiſſet in fide, ſtatim fuit ſanata,& Deum laudauit,ꝙ cum ſæuo dæmone vita quoq; commutata,magnam caſtitatis curam geſſerit in poſterum.

Benedicto pane pellit dæmonem ab homine

Cùm hęc fama in oẽm partem peruaſiſſet, alius rursùs ſuũ filium, qui immanem habebat dęmonem,quotidiè lugens, cùm eum non poſſet ad ſanctũ deducere,venit ipſe genuflectens & rogãs,vt pro eo oraret. Is verò cùm eſſet precatus,& illi panem dediſſet,p̃cepit,vt tempore veſcendi eum comedendum prębaret laboranti. Ei itaq; eſurienti Pater panem obtulit. Dæmon aũt id ſentiens,non permiſit ei,vt ipſum guſtaret,nec vt tangeret:ſed cùm multa alia accepiſſet,expleuit appetitum. Rursùs ergò pater eius,cùm hunc panẽ accepiſſet,& minutatìm fregiſſet cũ minutiſſimis partibus caſei,iniecit fragmenta in medium dactylorum,eaq; ſola ei appoſuit:vt factum ignorans,acciperet benedictionẽ. Ipſe aũt rursùs ea aperiens,& humì iecit fragmẽta,& dactylos abhorrens reliquit,volens nihil omninò guſtare. Cùm ergo pater eius eũ multis diebus reliquiſſet ieiunũ, nihil aliud p̃ter hunc panẽ reliq̃t in eius poteſtate. Is verò fame oppreſſus,ex eo ſumpſit: & cùm primùm fuiſſet refectus, dormijt,& receſſit ab eo malus ſpiritus. Tunc pater accepto,qui curatus erat,filio: rursùs cum ipſo acceſſit Deum laudans,qui per ſuos ſanctos facit magna mirabilia,glorioſaque & inſignia,quorum non eſt numerus.

Theodorũ obedientiſſimũ variè exercet.

Porrò aũt cùm plurimas quoq; alias curationes per ſe videret hic beatus fieri virtute ſancti ſpiritûs, corde nõ efferebatur. (Habebat em̃ hanc quoq; gratiam à Dño) ſed manebat ſemper idem, cogitabundus & ſeuerus. Si quandò aũt precatus, petitionem non fuerat conſecutus,hoc ei non videbatur nouum & alienũ:ſed diuinam illam & magnã,quam didicerat,doctrinã habebat ſemper in ore:Fiat,dicẽs, Pater, voluntas tua. Theodorus aũt,de quo paulò antè dictũ eſt,cùm eſſet iunior,cõformabatur ſpiritu,in oĩbus imitans patrem,qui ipſum deducebat:qui quidẽ nulli erat culpæ affinis,aut repręhenſioni: & ꝓficiebat virtutibus,magno illi viro ſe ſubmittens & cedens in oĩbus,propter Deum,tanquam ipſi Dño. Quoniam verò ſolet vt plurimum anima contrarijs exerceri ad patientiam,ſæpenumerò eum ꝓbabat in ijs,quæ ipſe p̃cipiebat, iubens quidẽ ei aliqua facere opera:deindè rursùs eum iubẽs deſiſtere,& vituperãs ea,quæ ipſe faciebat, cum magna alacritate animi trãsferebat ad alium,dicẽs non rectè priùs ab eo facta eſſe,& indicebat cogitationẽ vanę de ſe perſuaſionis,qua ſibi nimiùm placebat,cum eo bellum gerere. Ipſe aũt paternam [illegible] pationẽ prudenter accipiens,manebat minimè cõturbatus, nihil audens omninò cõtradicer,aut ſe apud eũ defendere. Alijs verò verbis ſibi ſatisfaciẽs,dicebat: Eſt optimus artifex & ꝓbus Chriſti ſeruus. Multa aũt,quę apud imperitos ferũtur aliter, accipiũt à ſciẽtibus aliã correctionẽ. Ego itaq; peccator meipſum debeo lugere,donec Dñs cor meũ dirigat ad bonũ, & euadã dignus ſanctorũ patrũ obediẽtia. Nam abſq; Domini auxilio,opera hominis,& quę in ſe eſt maximè fiducia,eſt puluis & cinis.

Vtile ſancti ſrui religionem.

Cùm autem fratres aliquãdò profecti eſſent in quandam inſulam,nomine Thuream,ad metendum,& eis Theodorus pararet quæ comederent,quodam die venit pater ex opere,(erat enim cum eis) & laborabat morbo corporis. Ei verò homo ſtatim iniecit Theodorus ſtragulam veſtem ex pilis contextam,nempe cilicium. Ille autem id valdè ægrè ferens: Tolle,inquit,hoc à me,& ſtoream mihi injce,ſicut mos eſt fratribus. Eo autem facto,rursùs veluti oblitus exactæ illius & accuratę viuendi formę ſenis,accepit pugillum dactylorum,& dedit ei,hortatusque eſt,vt eis veſceretur. Ille autem id videns,dixit ei lachrymans: Itáne igitur, frater,quoniam in fratrum labores habemus poteſtatem,& ea diſpenſamus, quę ſunt eis neceſſaria,propterea debemus nos abſolute & temere quibuslibet frui indiſcriminatìm aut præter id, quod vſus poſtulat,aut pręter tempus,aut pręter morẽ aliquid facere? Vbì eſt ergò timor Dei? Dic em̃ mihi frater: Peruaſiſti oĩa tuguria,& tibi ꝑſuaſiſti,non eſſe in eis aliquos ęgrotos. Ne fallaris, Theodore. Perindè em̃ eſt in re parua,atque in magna ſe negligẽter gerere. Illis em̃,Deo opem ferẽte,lubẽter ſuſtinẽtibus afflictiones,quomodo nos nõ [illegible]

ſerẽ-

ſetemus? Ea aũt, quæ ſibi data fuerat, gratia morbos probabat, quinam eſſent. Apertè enim ſciebat, dæmones quauis ratione conari impedire fideles.

Eum certè aliquãdò inuaſit vehementiſſima febris in monaſterio, fuitq́; ieiunus quinq; dies. Cùm autem intellexiſſet hanc eſſe artem maligni, qui ſemper vult ſanctis afferre impedimentum, non intermiſit ſurgere ad preces: ſed Deo, quem deſiderabat, vehementer ſupplicauit: ſtatimque morbo leuatus, in eorum, qui ſani erant, fratrum menſa conſedit, Deo agens gratias, qui ei conceſſerat, vt poſſet diſcernere, quæ ſunt præſtantiora. Cùm verò talis eſſet, nullo modo curam negligebat ægrotorum: ſed erat bonus & miſericors in fratres, ſi vllus alius.

Iam verò cùm vidiſſet Dei prouidẽtia multiplicati fratres, & in arctum cogi monaſterium, traduxit ex ijs aliquos in vicum, qui dicitur Pibi: & extructo illic monaſterio, eis præfecit œconomum, vt diſpenſaret quæ opùs erãt fratribus. Cùm autem eis ſcripſiſſet regulas, & arrham dediſſet orationem, & plurimas ſpiritales adhortationes, eiſq́; accuratè præcepiſſet, vt nullus eorum vel verbo, vel facto omninò læderet proximum, ſed ſequeretur vnuſquiſque præſcriptum exercitationis, quoniam & apud Deum & apud homines ordo eſt in honore: curam gerebat ſenex viſitans aſſiduè, noctuq; diuque, hæc duo monaſteria, vtì ſeruus principis paſtorum Chriſti Domini, & Seruatoris animarum noſtrarum. Rursùs autem multiplicatis in ſecundo monaſterio fratribus, poſt aliquod tempus ad eum venit ſenex aliquis, qui ſe maximè exercebat, nomine Eponychus: Qui ipſe quoquè erat præfectus alterius monaſterij, antiquiſſimorum fratrum & perfectorum. Is magnum rogabat Pachomium, vt ipſum aſſumeret, & ſibi cõiungeret: & eius monaſteriũ, quod dicebatur Chenoboſcia, ipſius quoq; fratres acciperet, & ſuo coniungeret monaſterio. Ille verò ei acquieſcẽs, illuc quoq; fratres adduxit ex proprio monaſterio. Cumq́; Deum pro eis oráſſet, & ꝑcepiſſet fratribus, qui priùs illic erãt, vt hi ſuas omninò regulas ſequerẽtur: & eis quoq; formas pro more prębuiſſet, & eis cõſtituiſſet, vt viuerẽt conueniẽter regulis primi monaſterij, ipſe Dño agebat gratias ꝓpter ſalutem fratrũ. Eodem modo rursùs à fratribus, qui degebant in monaſterio Muchonſe, vt eorũ curam poſt Deum ſuſciperet, ceſſit pater: & cùm eis quoq; feciſſet eaſdem cõſtitutiones, & eos cooptáſſet inter ꝓprios fratres, ipſos etiam commendauit Dño, qui facit mirabilia, & eos, qui volunt ſalui fieri, tradit & committit ſuis ſanctis. Mirè augẽtur monachi ſub eo.

In hoc monaſterio erat quidam antiquus & valdè ſanctus, diligens Dominum, nomine Ionas, exercitator perfectiſſimus, cuius etiam viuendi rationem ad multorum vtilitatem, Deo adiuuante, narrabo. Nam cùm magnus Pachomius ſtudiosè ac diligenter in vnoquoque monaſterio conſtituiſſet fratres potentes ſpiritu ad reliquos gubernandos, ipſeque certis interiectis interuallis viſitaret monaſteria: & illuc quoquè veniſſet: dum ipſe ingrederetur in monaſterium, ſtabat ficus alta admodùm, in qua ſolebant quidam pueri clàm aſſcendentes, ex ea ſumere fructus & comedere. Cùm hoc autem vidiſſet ille magnus, & ei appropinquáſſet, videt ſpiritum quendam immundum, qui ſedebat ſuper ipſam. Cùm verò cognouiſſet hunc eſſe dæmonem gulæ, & exploratum habuiſſet hunc eſſe, qui maximè decipiebat iuuenes, vocat prædictum fratrem, qui erat hortulanus monaſterij, & dicit ei: Excinde frater hanc ficum. Eſt enim indecorum, eam ſtare in medio monaſterij, propterẽà quòd ea afferat offenſionem ijs, qui cognitione nequaquàm ſunt ſtabiliti. Is autem cùm hoc audijſſet, magno dolore eſt affectus, & dicit illi magno: Nequaquàm, ô pater: magnum enim fructum ſolemus ex ea percipere. Cùm eum autem vidiſſet affectum moleſtia, ſciretque eius vitam admirabilem & vtilem, noluit quidem eum ampliùs cogere, nè afficeretur maiori triſtitia. Sequenti verò die viſa eſt arbor adeò ſicca, vt nec folium viride, neque fructus in ea omninò inueniretur. Cùm ergò vidiſſet beatus Ionas (ità enim vocabatur ſenex) id, quod factũ fuerat, maiorem accepit dolorem ex inobedientia, ꝙ, cùm dixiſſet ſanctus, non eam ſtatìm omni ſtudio & alacritate animi excidiſſet. Ionas, ſenex & perfectiſſimus monachus.

Is cùm octogintaquinq; annos egiſſet in monaſterio, & vitam exercuiſſet admodùm honeſtam & venerandam, ſoluſq́; horti curam gereret, & frugiferas ipſe plantáſſet arbores, nullum vnquàm omninò fructum guſtauit vſq; ad mortem, omnibus fratribus, hoſpitibus, & ijs, qui circuncircà incolebant, veſcentibus fructibus vſq; ad Vide admirandam abſtinentiam.

ſa-

ſatietatem. Indumentum autem eius erat huiuſmodì: Cùm tres ſolas ouis pelles coniunxiſſet, ijs ſolis fuit contentus ad omnem amictum corporis, nihil aliud induens, nec hyeme, nec æſtate. Habebat verò vnum lebitonem, quo induebatur tempore diuinorum & intemeratorum ſacramẽtorum corporis Domini noſtri Ieſu Chriſti: & cùm primùm communicâſſet, eum rursùs exuebat & reponebat, mundum ſeruans octogintaquinque annos. Quid ſit autem corporis quies, neſciebat quidem, quòd ipſe lubẽter ſemper operabatur, & cum magno ſtudio & animi alacritate. Sed neque cocti aliquid vnquàm ſumpſit: ſed toto tempore vitæ ſuæ, cruda olera comminuta comedebat cum aceto. Aſſerebãt autem quidam ex fratribus, quòd nec poterat quidem domum nôſſe noſocomij. Accedit his omnibus, quòd nunquàm recubuit ſupra dorſum vſque ad mortem: ſed interdiù quidem hortum operabatur: circa occaſum autem Solis, cùm cibum ſumpſiſſet, ingrediebatur in ſuam cellam, & ſellæ inſidens, in medio cellæ funes contexebat vſque ad conuentum nocturnum: & ſic contingebat ei ſomnum parumpèr videre propter naturalem neceſſitatem corporis, ſedenti & in manibus habenti iuncos, qui ab eo texebãtur. Hoc verò faciebat nõ ad lucernã, aut ad ignem aliquem, ſed in obſcuris ſedens tenebris, & ſcripturas memoriter recitans. Alia quoq; plurima laude digna faciebat beatus ſenex Ionas, quæ ſcribere non eſt præſentis temporis: nè ſi in infinitam longitudinem produxerimus orationem, negligentioribus auditoribus tædium afferamus. Hunc nouo quodam modo fama eſt obdormijſſe. Sellæ enim ſuæ inſidens, & iuncos texens, vt ſolebat, ſic requieuit, vt ipſo mortuo, inuenirentur iunci in eius manibus. Narrant autem fratres de eius ſepultura rem verè admirabilem, & dignam quæ mãdetur ſcriptis. Nam cùm eius pedes non potuiſſent extendi, propterea quòd inſtàr ligni obduruiſſent in ea, in qua deceſſerat, figura: neque eius manus poſſent contrahi, aut appropinquare reliquo corpori: neque rursùs concederet, vt tunica exueretur pellicea, cum inuoluentes perindè, àc lignorum ſarcinam, ſic coacti ſunt eum mandare ſepulturæ. Sed reuertamur ad propoſitum.

Veſtem. *Victum corporis.* *Mortis genus.* *Sepultura.*

Cùm in hoc monaſterio oratorium ſanctus ædificâſſet Pachomius, porticusq; & columnas numeroſè cõſtruxiſſet lapidibus, delectatus eſt opere, propterea quòd id pulchrè ædificâſſet. Cùm autem apud ſe conſiderâſſet, non oportere hominum opera admirari, & delectari ſpecie pulchrorum ædificiorum, recenti adhuc opere, acceptis funibus, & columnis alligatis, iuſſit fratribus, vt eas traherent totis viribus, donèc inclinatę, non fuerunt ampliùs decoræ. Deindè verò cœpit dicere: Nec vos quoquè, fratres, multùm contendatis iactare & magnifacere opus manuum veſtrarum: ſed orate potiùs, vt gratia Chriſti & dono ſancti ſpiritûs integra maneant veſtra opera, & nè mens lapſa propter laudem artis, fiat præda diaboli: Sunt enim multæ eius inſidiæ. Ità in vnumquodque veniens monaſterium, eis proderat: & ſedens, eis ſanctas exponebat ſcripturas: & hortabatur, primùm quidem, vt nulli eſſent affines repræhenſioni: ſcirent autem, & non ignorarent aſtutias inimicorum: Ipſi verò in eos pugnarent virtute ſancti Spiritûs, & continenter dicerent: In Deo faciemus virtutem, & ipſe ad nihilum rediget inimicos noſtros.

Cauenda vana gloria in ijs, quæ facimus. *Pſal. 107.*

Eum verò rogauit quidam ex fratribus, cur, cùm ante aduentum quidem moleſtiam exhibentis dæmonis, ſaluum habentes ſenſum cogitationis, philoſophemur de continentia, humilitateque & alijs virtutibus. Tempore autem poſtulante, vt oſtendamus opera, de quibus philoſophamur: vt verbi cauſa, in tempore iræ, patientiam: in tempore odij, iniuriæ acceptæ obliuionem: laude propoſita, animum ab inani gloria alienum, & alia multa eiuſmodì, non poſſumus? Cui ſanctus ſic reſpondit, dicens: Quoniam virtutem perfectè non exercemus, propterea omnem dæmonum habitum & tortuoſos anfractus neſcimus ad hoc, vt nos poſſimus eius, qui nos vexat, aduentum acriore contemplantis animæ facultate amouere, & talium cogitationum circunſiſtentem repellere confuſionem. Quocircà neceſsè eſt vnoquoq; die & hora, contemplanti animæ parti, tanquàm oleum, infundere Dei metum: qui cùm ſit agendi facultatis efficiens, & lucerna ad contemplanda ea, quæ ſubijciuntur, efficit quidem, vt mens noſtra concuti & labefactari nequeat: ad iram autem, & odium, & iniuriæ acceptæ recordationem, & aliquam aliam ex ijs affectionibus, quæ nos protrudunt ad vitium, nos non rapiat: contemplantemque & in ſublime ſe extol-

Cur à vitijs impugnati, non ſatis illis reſiſtamus.

tollentem ad regionem incorporeorum ei, quem tales vexant dæmones, addit animum,& eum incitat,vt contemnat,efficitque,vt (ſicut ſcriptum eſt) ambulet ſuper ſerpentes & ſcorpiones,& ſuper omnem virtutem inimici. Luc. 10.

Hæc cùm ipſe ſolueret fratribus, & inimici bella apertè deſcriberet,hæretici quidam exercitatores,interna cilicio occultantes,venerunt,& fratribus,qui erãt in foribus,dixerunt,à ſuo patre ad magnum illum miſſi:Ingredimini,& ei dicite:Es'ne verè homo Dei,& credis te à Deo exaudiri? Agedùm communiter noſtris pedibus fluuium hunc transmittamus,vt cognoſcant omnes,quis ex nobis habet maiorẽ apud Deum fiduciam: nos,an tu. Cùm hæc autem Pachomio fratres renunciâſſent, ſucceſſens,dixit eis: An vos,inquit,omninò hæc veſtris auribus accepiſtis? Neſcitis huiuſmodi quæſtiones eſſe planè à Deo alienas,& quæ non ſolùm abhorrent, non dico à noſtræ vitæ inſtituto,ſed etiam à mundanis,qui rectè ſapiunt,& ſunt verè Chriſtiani? Quæ enim lex nobis permittit hæc dicere,vel proponere? Quid eſt autem miſerius hac cogitatiõe,vt ego mittens lugere mea peccata,& animo eſſe inſtàr pueri, quô æternum effugiam ſupplicium,talibus vtar quæſtionibus? Ij verò rurſùs dixerunt: An cùm iſti ſint hæretici,& à Deo alieni,te ad hoc vocare auſi ſunt? Is verò respondens,dixit eis: Certè hæc eſt quæſtio hæreticorum. Non legiſtis autem id, quod dicit Apoſtolus: Secundùm duritiam autem eorum,& cor impœnitẽs, tradidit eos Deus in reprobum ſenſum,vt ſint ipſi inexcuſabiles? Et nunc hi fortè Dei permiſſione potuiſſent fluuium traijcere,tanquàm per aridam,opem eis ferente diabolo ad hoc, vt hæreſis huius impietas confirmetur ijs,qui ei innitũtur:& hoc *actu fidem faciat aliquibus ex ijs.qui iam ſunt ab eo decepti. Mihi verò non eſt nunc hoc neceſſarium. Ite ergò,& dicite ijs,qui hanc vobis vocem proponunt: Hęc dicit homo Dei Pachomius: Meum certamen & totum meum ſtudium eſt,non vt pedibus fluuium tranſmittam,aut feris imperem,quas ab initio Deus ſubiecit homini:ſed vt Dei in me cõpræhendam iudicium,& Domini virtute diabolicas tranſiliam inſidias: qui me iuſſit ambulare ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & ſuper omnem inimici potentiam. His enim mihi datis à Domino,reliqua quoquè omninò conſequentur. Hæc cùm dixiſſet,rurſùs pręcipit fratribus,de bonis ſuis operibus non ſibi nimiùm placere,nec eo nomine pręclarè de ſe ſentire,neque Deum tentare per has petitiones. Inueniuntur enim multæ machinæ aduerſarij,ſuntque ea,quæ ſunt huiuſmodì, & ſuperuacanea, & periculoſa, cùm inimico dixerit Verbum ſalutare: Non tentabis Dominum Deum tuum.

Arrogãtia quorũdam hæreticorũ.

Præclarum S. Pachomij reſponſum.

Luc. 10.

Matth. 4.

Poſt hos omnes ſermones,orauit ſurgens ſenex,& rogauit Dominũ,vt eius verbi ſemper meminiſſet ad ſalutem:& ſic receſſit vnuſquiſque ex fratribus ad opus ſibi conſtitutum,meditans diuinas ſcripturas. Fieri enim non poterat, vt vllus eorũ aliquod verbum loqueretur ocioſum & mundanum: ſed, prout ſcriptũ eſt; Os meum meditabitur ſapientiam,& meditatio cordis mei prudentiã. Vnuſquiſque ergò conferebat cum proximo,vel de ſolutione ſcripturę,vel de patris bonis operibus & vitę ſanctitate. Mundi autem vanitas adeò ab eis conculcata fuerat,vt quidam ex eis obdormierint,nec argenti,nec auri omninò ſcientes ſpeciem. Cùm verò cum fratribus quibuſdam nauigaret ad monaſterium,peruenire autem non potuiſſet, ꝙ iam dies inclinaret ad veſperam, dixit eis: Vultis vigilemus hac nocte? Ij verò dicunt ei: Vt tibi videtur, Pater. Is rurſùs dicit eis: Didici duas formas orationis à ſancto Patre noſtro Palamone: Aut oremus vſque ad mediam noctem,& deindè quieſcamus vſq; ad matutinum: aut dormiamus vſque ad dimidiam noctem,& ſic orabimus vſque ad matutinum. Cùm ij autem vltimum elegiſſent,manſit ſenex,horas ſapienter coniectans ſomni & orationis. Erat enim ſenex peritus vigiliarum,& promptus apud ſocios. Ipſi verò cùm ea in re longè ab eo abeſſent,in conuentu officio minimè ſatiſfecerunt. Nam vnus quidem omninò eum latuit. Erat enim defatigatus, & tota nocte dormijt. Alter autem cùm ſe coniecisſet in ædem,manſit diù,ſomno remedium afferens. Quem quidem cùm manè vocâſſet ad preces,fecit vt ſecum ſtaret. Ipſe autem cùm, vt conſueuerat, tota nocte manus in formam crucis extendiſſet, manſit immotus,donèc peregit orationem. Cùm verò rurſùs multa confeciſſent ſtadia,venerunt iu monaſterium.

Pſal. 36.

Tota nocte orat extenſis manibus.

Cornelius autem œconomus, cùm audijſſet magnum acceſſiſſe Pachomium,

aa roga-

rogauit vnum ex ijs,qui cum eo erant fratribus,dicens: Quid agit Pater noſter, aut vbi verſatus eſt ijs diebus,qui interceſsêre? Dicit ei frater:Virum quidē nôſti, & eius ſtudium. Hac nocte autem ſatis nos erudijt. Cùm verò is narrâſſet omnia, dicit ei Cornelius:O imbecillitas:Et permiſiſti,vt te ſenex vinceret,qui es adoleſcens? Ipſis autem loquentibus,audiuit magnus Pachomius ſpiritu.Cùm itaque fuiſſet veſpera, dicit Cornelio:Quoniam me herì quædā inuaſit ſocordia, vis hodiè impleamus de-
Pſal.75. bitum,ſtantes ad orationem? Scriptum eſt enim: Vouete,ac reddite Domino Deo noſtro.Sed vigila nobiſcum.Cùm is autem dixiſſet,Vt vis pater:ſtatìm in cella peragit,quod deſiderabat,diù quidem trahens preces:Cornelium autem ad ea,quę dicta ſunt,ſatis erudiens,docensq; commiſerari,& antiquum ducere meliorem. Poſt generale enim fratrum officium eius,qui ſimul fit,cōuentûs,cùm is ceſſauiſſet à precibus,dixiſſetq; ei frater:Quid feciſti,Pater?Ne aquam quidem guſtaui,cùm cibū ſumpſiſſem veſperì: Ille dicit ei: Et permiſiſti,ô Corneli, vt ſenex imbecillus te vincat in oratione?Tunc cùm cognouiſſet ſe non latuiſſe,ſed magnum Pachomium eius verba attendiſſe,quæ fratri dixerat: Peccaui,inquit,ignoſce mihi.Neque enim rectè cogitaui,nec rectè ſum locutus.Eſt enim in te ſanctus ſpiritus inhabitans,& Dei virtus eſt tecum.Cùm ergò eum quoquè ſic pulchrè docuiſſet,dimiſit.

Fratres autem rursùs cœpit hortari,nè attendant pulchritudinem & ſpeciē huius ſeculi,non pulchrum cibum,aut indumētum. Eorum enim pulchritudinē oſtendebat eſſe in mandatis Dei,conuenienter Pſalmographo, qui dicit : Domine,in vo-
Pſal. 29. luntate tua præbuiſti pulchritudini meæ virtutem.Sola ergò quęrenda virtutū pulchritudo,quod etiam eſt vtile.Dicite enim mihi,inquit,Ioſeph nō erat adſpectu val-
Gene.39. dè decorus? Verùm non rex extitit ex ea,quæ videbatur,pulchritudine:ſed ex eo,qui in eo habitabat ſplendore virtutum, euaſitque ea, quæ erant grauia & aſpera, turpeque ac vitandum vicit & fugit peccatum: cuius tenebras ac caliginem deſcribere non eſt præſentis temporis. Sed nō erant tales Amnon,aut Abſalom,qui ſolius corporis confidentes pulchritudini, ſe diuerſis malis omninò transfixerunt, & non di-
2.Reg.13. & 18. uinam latuerunt iuſtitiam.Verùm nos nobiſipſis attendamus, ô dilecti, ab omni cupiditate carnis noſipſos remouentes,vt ſic æternorum bonorum fiamus participes, rursùs recipientes veram pulchritudinem. Eo hæc dicente, venit illuc Paphnutius, frater Theodori,qui ipſe quoq; petebat fieri Monachus.Cùm eo autē nollet omninò vti vt fratre,(veterem enim hominem nondùm plenè exuërat) magno afficiebatur dolore Paphnutius,& perpetuò flebat. Cùm verò hoc magnus intellexiſſet Pachomius,dicit ei:Bonum eſt ſe demittere,& accōmodare ijs,qui ſunt huiuſmodi in principio,ô frater.Quomodò enim recenter plantatis arboribus cōuenit magnum adhibere ſtudium & ſolicitudinē,ità etiam ei,qui incipit ſe exercere, donèc ipſe Dei gratia actis radicibus,fide fuerit confirmatus.Cùm hæc audiuiſſet Theodorus, ceſſit Patri,vt ei fuerat conſtitutum,fratrem in omnibus cōfirmans. Intelligebat enim ea,quæ dicebantur.

Aegrè ferente autem fratre aliquo,quòd frequentiùs à Patre repræhenderetur, dum eum,quod bonum eſt,doceret,& paratus eſſet ad fugam,ſimulans Theodorus, dicit ei:Nôſti frater,ſenis orationem eſſe ſupra modum aſperam: Neſcio,an hîc poſſim ampliùs ſuſtinere.Ille verò,veluti proprium onus deponens,&rectè ad alium re-
Theodorus mira arte ſanat fratrē de fuga cogitantem. ſpiciens,ei dicit:Et tu hoc pateris?Dicit autem ei Theodorus:Et valdè quidem ęgrè patior.Sed ſi velis,ſimus vnà ad noſipſos conſolandos, donèc adhuc ſemèl experiamur.Si in nos quidem euadat benignus,hîc maneamus:ſin minùs,abeamus,& ſimus ſeparati.Hæc cùm audijſſet frater,fuit confirmatus ex imbecillitate ſuarum cogitationum.Theodorus autem veniens ad Pachomium,rem ei narrauit, vt potuit. Ille verò dixit ei:Rectè feciſti,fili.Sed adduc eum tecum,& eius rursùm cōſilium veluti repræhende.Quam dat ille admonitionem,pleniùs accipit frater.Cumq; ij ſimul veniſſent,& Theodorus conuenienter doctrinæ patris eum repręhenderet, ſe inclinās Pater:Ignoſcite mihi,inquit,fratres.nam ego peccaui. Debetis ipſi quoq; tanquàm germani filij ferre Patrem veſtrum.Et ſic callido inuento eis profuit.

Huius Theodori prudentiam cùm vidiſſet Pachomius,& quòd poſſet confirmare & corroborare imbecilliores,eo valdè lætabatur. Mos autem erat omnibus,vt ſingulis veſperis in vnum monaſterij locum conuenientes, audirent magni Pachomij doctri-

doctrinam. Simul verò congregatis omnibus, iubet Theodoro, qui erat viginti annos natus, loqui fratribus verbum Dei. Is verò protinùs citra vllam contradictionẽ aut inobedientiam os aperiens, locutus eſt eis multa, quæ pertinebãt ad eorum vtilitatem. Nõnulli autem ex ſenibus antiquioribus, cùm vidiſſent quod factum fuerat, noluerunt eum audire, dicentes inter ſe inuicèm: Quoniam hic rudis & ignarus nos docet, eum non audiemus. Et relicta congregatione, receſſerunt vnuſquiſq; in cellam ſuam. Cùm docendo autem finem impoſuiſſet, miſit magnus Pachomius ad eos accerſendos. Cùm ipſi autem ad eum veniſſent, eos interrogauit, dicẽs: Quanam de cauſa relicta auditione receſſiſtis in cellas veſtras? Illi verò dicunt: Tantillũ puerũm, ſenum & qui ſunt in monaſterio prouecti, doctorem cõſtituiſti? Hæc cùm audijſſet, valdè ingemuit: triſtitiaq; affectus, dicit eis: Scitis, vndè principiũ malorum in mundum introijt? Cùm ij autem dixiſſent, Vndè? Reſpondens, dicit eis: Ex ſuperbia, propter quam Lucifer quoq;, qui manè oriebatur, cecidit è cælo, & fuit contritus ſuper terram: propter quam cum feris quoquè habitauit Nabuchodonoſor Rex Babylonis. An non audiſtis id, quod ſcriptum eſt, Abominatio eſt Domino vir omnis alto corde? & ꝙ omnis, qui ſeipſum exaltat, humiliabitur? Qui aũt ſeipſum humiliat, exaltabitur? Vos ergò inſcientes ſpoliauit diabolus, vt qui oẽm veſtram virtutẽ perdideritis. Mater enim & principium omnium malorum, eſt ſuperbia. Non enim Theodoro relicto receſſiſtis, ſed cùm verbum Dei effugeritis, ſeparati eſtis à ſancto Spiritu. Verè digni eſtis omni commiſeratione. Quomodò non intellexiſtis fuiſſe ſatanã, qui vos impulit, vt eò recederetis? O magnũ miraculum. Deus ſeipſum humiliauit, factus obediens propter nos vſque ad mortem: & nos, qui ſumus ſecũdùm naturam humiles, efferimur? Qui eſt natura excelſus, & omnem ſuperat magnitudinem, mundum acquiſiuit per humilitatem, cùm poſſet vel ſolo aſpectu omia comburere: Nos autem, qui ſumus reuerà terra & ciuis, & ſi quid eſt his vilius, intumeſcimus, neſcientes quòd nos ex eo demittimus ad infimas terræ partes? Non vidiſtis me vel attentiſſimè audientem? Dico autem vobis, me in eo audiẽdo magnam accepiſſe vtilitatem. Non enim, vt qui vos probarem, permiſi ei loqui vobiſcum, ſed vt qui ipſe quoq; expectarem cõmodum. Quanto ergò magìs oportuit vos eum cum magna audire humilitate? Verè dico, quòd ego, qui ſum veſter Pater in Domino, ità audiui, vt qui neſcirem dexteram, vel ſiniſtram. Vobis ergò dico coram Deo, quòd niſì pro hoc, magnam oſtenderitis pœnitentiam, vt vobis condonetur delictum, id vobis afferet interitum: & cùm hoc in vobis peſſimum fuerit initium, non ceſſabitis, donèc perueneritis ad vltimam ſententiam condemnationis. Cumq; his verbis ſuperbiæ vulnus ſatìs adſtrinxiſſet, ſedauit morbum, eos moderatè corrigens. Erat enim & ſeuerus, quandò oportebat: & rursùs benignus, quandò tempus poſtulabat. Repræhendebatque peccantes, ad id, quod bonum eſt, incitans.

Eius obedientia.

Eſai. 14.

Dan. 4.

Matt. 23.

Philip. 2.

Fratrem certè quendam non rectè ambulantem, ſed propriam ſequentem voluntatem, cùm ſeorsùm accepiſſet, eum admonebat, dicens: Frater, Dominus dicit: De cælo deſcendi, vt faciam voluntatem eius, qui me miſit. Ipſe quoq; debes nos audire. Video enim te eſſe inuiſum inimico, eumque tuos labores per multa populari. Ingredere ergò ſequens regulam, & quandò te vocat ad cibum ſumendum, nè permaneas ieiunus: ſed conueniens cum fratribus, pane veſcere modicè, & ſume obſoniũ, quod tibi apponitur. At neque valdè ſatieris, ſi ſis admodùm robuſtus corpore: Neq; rursùs, ſi ſis imbecillus, corpus valdè conſumas: ſed te rege pro viribus corporis, donèc viceris dæmonem gloriationis. Is enim tibi valdè imminet. Qui cùm hæc audijſſet, in præſentia quidem paruit conſilio, errorem autem rursùs eſt ſecutus, dicens: Quid hoc? Vbì ſcriptum eſt: Noli ieiunare, noli te exercere? Cùm ergò ſic ſequeretur ſuam animi impulſionem, dominatum in eum obtinuit inimicus. Et cùm Theodorum vocâſſet ille magnus, dicit ei: Scis hunc fratrem mihi magnam afferre moleſtiam? Vade ergò, viſita illum, & fac vt ſcias, quid agat. Cùm veniſſet autem, inuenit illum tanquàm orantem, ſed verba emittentem immutata, & quæ nihil omninò ſignificarent. Reuerſus verò, narrauit eius nugas magno Pachomio. Conſiderans autem Theodorus diaboli operationem, eiusque varium & multiplex in nos bellum, admiratus eſt & valdè timuit, cogitãs cum quanta ſobrietate oporteat Monachum decertare aduersùs infeſtos impetus aduerſarij. Cùm autem veniſſet ſanctus, & pro

Iohan. 6.

S. Pachomius corrigit fratrem propriæ voluntati obſequentem.

eo feciſſet oratiõem, qui eſt omni ex parte miſericors, Dominus noſter Ieſus Chriſtus eum curauit. Ipſeque caſtigatus, deinceps ſe cuſtodijt, ad ea, quæ ſunt antè, ſe extendens.

Dicebat verò ijs, qui conuenerant, fratribus Pachomius: Magna vigilantia & attentione opùs eſt, ô fratres, ad hoc vt ſalui ſimus. Etenim ſæpè malos audio iactantes dæmones, quòd decipiant eos, qui ſe exercent, & alioquì vlulantes: Talis eſt aſſiduus in orationibus, & cùm ardorem ferre nõ poſſemus, receſſimus. Vos ergò ſemper cuſtodite, & munite nomine Chriſti. Vobis enim eius voluntatem ſequentibus, aduerſùs vos nihil poterunt inimici. Sunt enim cinis & fumus, & non eſt in eis ſtatus à facie timentium Dominum. Hæc cùm dixiſſet, fuit veluti à Deo afflatus, ſtetitq; ſatis magno tempore. Deindè vocat œconomum monaſterij, & dicit ei ſensìm: Vade in hãc cellam, & cognoſce, quiſnam ſit, qui illic ſuam negligit animam: & ſis teſtis damni illius, apertè ſciens id, quod ex eo euenerit. Iſte enim non acceſſit ad audiendum verbum Dei, vt vires ſumeret aduerſùs eum, qui ipſum affligit, & trahit in mũdum: cur non illic precatur, ſed dormit? Neſcio, an is ſit Monachus. Is autem paulò pòſt ſeparatus à fratribus, reuerſus eſt in mũdum, vt qui non poſſet ferre leue iugum Domini.

Monachus negligens, redit ad mundum.

Adijciens quoquè pater, hoc rursùs dicit: Dicite mihi, fratres: ſi ſit domus habens centum manſiones, pertinens ad patremfamiliâs, emat autem alius ab eo interiorem manſionem, nõnne prohibetur à ſuo habitaculo? Ità enim fidelis, ſi habeat omnes fructus ſpiritûs, ſua autem negligentia & inſidijs diaboli ab vno eorum abalienetur, virtute vendita per dolum, non erit imbecillus in ea parte, cui ſua ſponte ceſſit? Niſì enim ſurrexerit, vigilantemque & attentam habuerit animam, & ſe munierit ac diligenter cuſtodierit, per paruum illum inimici ingreſſum, perdit omnem ſuam virtutem. Vt qui in bello ſtant in præſidio aduerſùs aduerſarios, per minimam partem, quam neglexerint, ſæpè certum vulnus accipiũt, & in magnum vitę veniunt periculum. Oportet ergò vnumquenq; noſtrûm ſe munire, & omnibus ornare virtutibus. Non eſt enim paruum damnum ei, qui paruam deſpexit virtutem.

Viſio ſancti viri.

Aliquandò autem contigit, vt cùm ipſe ageret cum fratribus, frondes ficuum ſecantibus, & ex eis iam ſemèl, quãtum portare poſſent, tuliſſent in nauigium, ille ſanctus eſſet repẽte in ecſtaſi, & omnes videret ſuos fratres, aliquos quidem igne ardente contineri, & non poſſe effugere: alios autem ſtare nudis pedibus ſupra ſpinas, & implicari palis, nec poſſe illinc omninò euadere: alios ſtare ſupra partem altiſſimi præcipitij, ſub quo erat circũcircà fluuius latiſſimus, refertus crocodilis: vt nec poſſent recedere à præcipitio, nec ſeipſos iacere in fluuium propter belluarum multitudinem. Eo autẽ adhuc ſic ſtante, fratres, qui onera depoſuerant, ei aſſiſtebant in oratione. Cumque ipſe dixiſſet, Amen, è via receſſerunt. Cùm ergò aduentâſſet veſpera, & ipſe viſionem narraret, vt poterat, omnes lachrymabantur. Rogatus autem à fratribus, quid eſſet hoc, dicit eis: Nôui poſt meum deceſſum hoc futurum in fratribus, adeò vt non poſſint inuenire, qui eos confirmet & corroboret, ſicut eos oportet conſolari in multis afflictionibus, & deducere ad id, quod eſt melius ex veris præceptis. Tunc Theodorum, qui ſatìs habebat ſpiritûs, & poterat multis prodeſſe, conſtituit œconomum monaſterij, quod eſt in Tabeniſe. Ipſe autẽ habitauit in alio monaſterio, vbì erat etiam œconomia aliorum monaſteriorum. Theodorus verò nulla in re propriam ſequebatur voluntatem, quandoquidem eum inflammauerat verbũ Dei & confirmauerat, vt ea, quæ ſuprà ſunt, animo agitaret, & proficiens fratribus proderat, vt ſolebat.

Accidit autem quodam die poſt officium matutinum, vt deſcendens Pachomius vocaret fratrem, qui erat in foribus, & ei diceret: Súntne aliqui, qui velint mũdo renunciare? Dicit ei: Sunt. Vnus ſenex, & ex hiſtrionibus alius, nomine Syluanus. Dicit autẽ magnus Pachomius: Voca eos huc. Introductus verò ſenex, prócidit ad pedes eius, & magna voce confeſſus eſt, dicens: Rogo vos: Veſperè cùm vnus ex fratribus deſcẽdiſſet in puteum, videns valdè ſum miratus, & malè de te cogitaui, dicens apud me: Hic homo eſt homicida, qui fratres inducit hac hora, vt deſcendant in puteum, (Iuſſerat enim, vt ſe mũdaret veſperè) Vidi verò in ſomnis, me quidem in medio fratrum: virum autem quendam in veſte ſplendida eis dicentem: Accipite vos ſpiritum

obedien-

obedientiæ: Mihi autem dicit: Accipe ſpiritum incredulitatis. Rogo ergò vos, vt oretis pro me. Cùm itaque orâſſet, & cum inſtituiſſet, ipſum quoquè in conuentum ſpiritalem cooptauit. Et cùm Syluanum vocâſſet, dicit ei: Vide frater: Labor eſt, & opùs eſt ſobria & attenta anima, & modeſta cogitatione ad hoc, vt poſſis poſt Dei gratiam ei, qui affligit, reſiſtere, maximè cùm priſtina conſuetudo te vocet ad id, quod eſt deterius. Cumque is promiſiſſet ſe omnia facturum eſſe ex doctrina magni Pachomij, eum Pater admiſit.

Is cùm longo tempore decertâſſet, ſuam cœpit ſalutem negligere, & trahi ad delicias, & ſcurrilibus facetijs delectari. Quinetiam inhoneſta ſcenæ verba ſecurè inter fratres, tanquàm tragœdiam agens, proferebat. Eũ cùm vocâſſet ſanctus pater, poſt viceſimum annum ſuæ exercitationis, iuſſit præſentibus fratribus veſte exui monaſtica, & acceptis veſtibus mũdanis, expelli monaſterio. Is autem procidens ad pedes ſancti ſenis, eum rogabat, dicens: Hoc adhuc mihi cõdona pater: Credo in eum, qui imbecillos ſaluos facit, Dominum Chriſtum, fore vt me habeas agẽtem pœnitentiam, proptereà quòd vitam egerim in negligentia: adeò vt tu mea gaudens pœnitentia, ſis Deo acturus gratias. Ei autẽ dicit magnus reſpondens Pachomius: Scis, quandiù te tulerim, adeò vt ſæpè mihi neceſſè fuerit te afficere verberibus, cùm in nullum alium hoc fecerim, & nec in aliquem manum extendere voluerim. Quòd itaque in te ſolum cogerer hoc facere, animo magìs dolebam, quàm tu, qui verberabaris, id dictante lege miſericordiæ. Nam propter nullam aliam cauſam hoc videbar facere, niſì propter tuam ſalutem, vt ſic poſſem tua delicta corrigere. Si ergò tot acceptis admonitionibus, noluiſti venire ad id, quod eſt melius, neque plagis affectus eligere id, quod eſt vtile: quemadmodùm poſſum diutiùs permittere, vt membrum morboſum congregetur cum grege Chriſti? Nè fortè vnius omnibus affricata ſcabies, non paruam eius partem inficiat & perdat. Cùm is ſic reſiſteret, & ille magìs rogare pergeret, & affirmaret fore, vt ſe deincèps corrigeret, petijt ab eo Pachomius fideiuſſores, qui ſponderent fore, vt non ampliùs in eodem perſiſteret. Cùm itaque Petronius, vir ſanctus & admirandus, eum ea, quæ ſpondebat, facturum eſſe recepiſſet, conceſſit ei beatus Pachomius: & facta oratione, eum tradidit Petronio.

Seueritas eius in monachũ diſſolutum.

Is autem hanc veniam aſſecutus, ità ſeipſum deiecit, & tam humilem præbuit, vt ipſe multis fuerit exemplar in omni quidem virtute diuinę pietatis, pręcipuè autem in ijs, quæ ex Deo emittuntur, lachrymis toti fraternitati: adeò vt vel eo comedente, ſæpè non poſſet reprimere impetum lachrymarum, quæ fluebant inſtàr fluuij, ſed eas etiam commiſceret alimento neceſſario, & impleretur in eo illud Danidicum: Cinerem tanquàm panem manducabam, & potum meum cum fletu miſcebã. Cùm autem ei dicerent fratres, nè pręſentibus hoſpitibus, aut aliquibus alijs, hoc faceret, affirmabat ſæpè ſe voluiſſe hac de cauſa continere, ſed minimè potuiſſe. Cùm ij verò rursùs dicerent, eum id poſſe per ſe facere in compunctione & in oratione, in menſa autem, dum comedit, abſtinere: Poteſt enim, aiebant, anima vel abſque externis lachrymis ſemper eſſe in compunctione, & cogerent eum dicere, quanam dę cauſa irrigaretur lachrymis, vel potiùs prohiberent: Dicebant enim ſe erubeſcere, quòd multi ex nobis te adſpicientes nõ comedant, dicit eis: Non vultis, ô fratres, me flere, cùm videam ſanctos mihi miniſtrãtes, quorum vel pedum puluis à me magni fit, nec ego dignus ſim, qui cum eis vllo modo conferar? Non debeo ergò (dicite mihi) lugere, quòd mihi ſcenico artifici tales viri miniſtrant? Lugeo ergò, fratres, timẽs quotidiè, nè deuorer, quomodò profani Dathan & Abiron, qui mala mente & nõ mundis manibus aggreſſi ſunt ſancta ſuffumigare, quòd cùm talem acceperim cognitionem, animæ ſalutem negligam. Proptereà eius me non pudet. Nôui enim multa mea peccata: Quamobrèm etiamſi ipſam traderem animam, nihil noui aliene faceret.

Syluanus mirè ſe corrigit, cùm eum vellet Pachomius expellere.

Pſal. 101.

Num. 16.

Cùm is diù ità decertaret, rursùs de eo teſtimonium ferebat magnus omnibus præſentibus: Ecce fratres, teſtor coram Deo, quòd ex quo factum eſt hoc cœnobium, nullum ex omnibus fratribus, qui mecum ſunt verſati, nôui meam imitatum eſſe humilitatem, niſì vnum ſolum. Cùm hæc autem audijſſent fratres, alij quidem exiſtimabant vnum ex ijs eſſe Theodorum, alij verò Petronium, alij autem Orſiſium. Cùm rogâſſet autẽ Theodorus, de quonam diceret, nolebat magnus dicere Pacho-

mius. Ipſo verò rursùs vrgēte vehemētiùs, & alijs magnis fratribus rogantibus, quiſnam eſſet, reſpondit magnus ille: Si ſcirem eſſe inanem concepturum gloriam eum, de quo ſum dicturus, ipſum non commendâſſem. Sed quia ſcio Dei gratia eum, dum laudatur, euadere humiliorem, propterea vt vos eius mores imitemini, ſecurè vobis omnibus præſentibus illum eſſe beatum pronunciabo. Nam tu quidem, ô Theodore, & quicunque ſicut tu, decertant in monaſterio, vinctum diabolum, tanquàm paſſerem ſubieciſtis veſtris pedibus, & quotidiè per Chriſti gratiam, tanquàm aggerem conculcatis: Sed ſi fueritis negligentes, ſurgens, qui iacet ſub veſtris pedibus, diabolus fugiet, & acriùs aduersùs vos bellum geret. Iunior autem Syluanus, qui non multo adhuc tempore erat monaſterio à nobis eijciendus propter negligentiam, nunc omninò ſuperauit diabolum, & de medio ità ſuſtulit, vt propter inſignem ſuani humilitatem non poſſit non videri eum perfectè viciſſe. Et vos quidem, vt qui habeatis opera iuſtitiæ, confiditis ijs, quæ iam feciſtis: Is autem quo magìs decertat, eo magìs omnibus ſe oſtendit reprobum, toto ſuo animo & cogitatione ſe vilem eſſe reputans & inutilem. Propterea enim in promptu quoque habet lachrymas, quoniam ſe vilipendit, & nihilifacit quicquam ex ijs, quæ ab ipſo rectè fiunt. Nihil enim æquè eneruat diabolum, vt, quæ cum agendi virtute eſt, ex toto animo humilitas.

Illuſtre beati Pachomij de Syluano teſtimonium.

Humilitatis vis.

Sic ergò decertans Syluanus, in alijs octo annis poſt viginti curſum peregit: de cuius quidem deceſſu Dei ſeruus tulit teſtimonium, quòd cùm multitudo Angelorum eius animam cum magno gaudio accepiſſet, tanquàm hoſtiam electam eam Chriſto obtulerunt. Sed cùm hanc pulchram in Chriſto viuendi rationem intellexiſſet etiam ciuitatis epiſcopus, nomine Panuarius, in omnibus alioquì vir bonus, & rectæ fidei amator vehemens, miſſis literis, eum ad ſe accerſijt, pluribus verbis rogans, & diuina adhortans perſuaſione, vt in illa ciuitate extrueret monaſteria. Cùm ipſe ergò eſſet ab eo multis de cauſis perſuaſus, & illuc eſſet venturus, æquum putauit primùm viſitare ea, quorum curam gerebat, monaſteria. Cùm eſſet autem prope vnum ex ijs, occurrit funeri cuiuſdam fratris mortui, qui efferebatur, (vixerat verò in ocio & laſciuia) & fratribus illius monaſterij, qui funus proſequebātur cura multà & numeroſa pſalmodia, cùm illic eſſent etiam parentes & cognati omnes, & amici defuncti. Qui cùm vidiſſent ſanctum, depoſuerunt lectum, vt pro ipſis & fratre mortuo faceret orationē. Cùm ergò obtuliſſet plus, quàm rogatus fuerat, eam, quæ Deo debetur, ſupplicationem & adorationem, conuerſus ad eos, iuſſit quidem eos ceſſare pſallere. Cùm autem iuſſiſſet afferri veſtimēta mortui, iuſſit ea comburi coram omnibus. Deindè ſic rursùs iuſſit tolli, & abſque ea, quæ de more fit, pſalmodia ſepeliri reliquias. Fratribus autem & parentibus, & omnibus cognatis eius qui deceſſerat, hoc nouo ſpectaculo obſtupefactis, & rogantibus, vt ei conſueta fieret Pſalmodia, ipſe non ſuſtinuit. Ipſis verò rursùs eiulantibus & dicentibus: Quodnam eſt hoc nouum ſpectaculum, ô Pater? Quis non iacentis mortui fuerit miſertus, etſi ſit inimicus, cùm ſufficiat calamitas ad hoc inducere vel eum, qui ſit beſtia? Neque hoc tuam decet ſanctitatem, & nobis hoc maximum affert dedecus, & multa alia. Et rursùs: Vtinàm non progenuiſſemus: Vtinàm non factus eſſet hic monachus. Nō enim nobis reliquiſſet æternum hunc dolorem. Rogamus ergò, vt mortui ſancto funeri reddatur Pſalmodia.

Vide ſancti viri erga defunctum negligētem monachū facinus mirabile.

Ille verò reſpondens, dixit eis: Re vera, fratres, iacentis plùs, quàm veſtrî, miſereor: quandoquidem vos quidem id curatis, quod videtur, tabernaculum: à me autem ratio habetur animæ, cuius cauſa, vt Pater, hoc præcepi. Et vos quidem maiorem illic paratis dolorem per eum, qui exiſtimatur, honorem: ego autem ei ſingularem defenſionem & relaxationem comparo per ignominiam. ea de cauſa nō curam gero mortui corporis, ſed animæ immortalis, quæ etiam id rursùs recipiet incorruptum in reſurrectione in extremo die. Alioquì autem ſi hoc fieri permiſero, iudicabor, tanquàm qui ſtudeam placere hominibus, & qui pro eo, qui fit ad tempus, apparatu, contempſerim vtilitatem animæ, quæ eſt examinanda in iudicio. DEVS enim, qui eſt fons bonitatis, quærit occaſiones, per quas poſſit efficere, vt abundè in nos ſuā deriuet benignitatē, & remittat peccata: vt nō ſolùm in hoc ſeculo, ſed etiā in

futuro

futuro veniam conſequamur. Qui etiam nobis dedit tacitè cogitandum, quòd ſi vlla deberet eſſe venia, poſt vitam præſentem eam daret. Si autem nos, qni digni ſumus habiti diuinæ eius medicæ ſcientiæ accipere experientiam, non vnicuique id, quod conuenit, auxilium adhibeamus, meritò tanquàm contemptores audiemus id, quod ſcriptum eſt: Venite contemptores, & admiremini admirabilia, & delebuntur. Propterea rogo vos, quô is, qui deceſſit, liberetur à malis imminentibus, & requiem cōſequatur, eum ſepelite ſine pſalmis. Poteſt enim Deus, cùm ſit bonus & multæ miſericordiæ, etiam præter noſtram rogationem, eum, qui ad ipſum receſſit, ſuſcipere. Cumque is hæc dixiſſet, abductus eſt in montem, ſicut iuſſit ſanctus, & fuit ſepultus.

Hobac. 1. Vult eū ſepeliri ſine pſalmodia, vt ea ignominia eius animæ cōſulatur, nō quòd Eccleſiæ morem negligendū putet.

Cùm autem illic moratus eſſet duos dies, & doceret vnumquenque ex fratribus de timore Dei: & quemadmodùm oporteat decertare aduersùs diabolum, eiusque inſidias & dolos: & quemadmodùm oporteat Chriſti virtute infirmare, quas in nos magno ſtudio parat, machinationes, fuit ei renūciatum, quòd quidam frater in monaſterio, quod vocatur Chenoboſciorum, qui in morbū inciderat, & eo tenebatur, deſiderabat frui ab eo data benedictione. Hæc cùm vir Dei audijſſet, ſurgens eſt eos ſecutus. Cùm autem abeſſet ſanctus ad duo aut tria milliaria à loco, ad quem tendebat, audiuit ſacram vocem in aëre. Cumque fixis ſuſpexiſſet oculis, vidit animam fratris, quæ læto curſu à pſallentibus Angelis deducebatur in beatam Dei vitam. Cùm verò fratres, qui eum ſequebantur, neque vocem ſenſiſſent, neq; alium vidiſſent, ipſe autem ſępè fixis adſpiceret ad Oriētem oculis, dicunt ei: Stas Pater? curramus, vt cōpræhendamus. Is autem dixit eis: Illuc curramus. Eum enim ab eo tempore adſpicio, qui abducitur ad vitam beatam. Cumque rogarent, vt diceret eis, quemadmodùm viderat animam, eis omnia narrauit, vt potuit. Atque nonnulli quidem ex eis, qui ad ipſum acceſſerāt, profecti ad eorum monaſterium, cùm diligenter quæſijſſent horā, in qua frater dormierat, cognouerunt eſſe vera, quæ à ſancto eis dicta fuerant. Ego autem hæc narraui, duo ſimul volens oſtendere, & quòd erat vir vi perſpiciendi præditus: & habebat donum prophetiæ, & quæcunque procùl fiebant, præuidebat puriſſimo mentis oculo: & quòd oportet nos ſemper imitari ea, quæ ſunt bona & honeſta, & procùl abeſſe à noxijs. Et hæc quidem hactenùs.

Magnus autem ille cùm viam confeciſſet, & ad antedictum veniſſet Epiſcopū cum ijs, qui erant cum ipſo, fratribus, iuſſit Epiſcopus diem feſtum agi propter aduentum ipſius. Qui cùm eum eſſet complexus, & ei dediſſet dexteram, dedit ei locum ad ædificādum maximè expetendum monaſterium, quod volebat. Cùm autē ſanctus prompto & alacri animo hoc excitaret, valloque & foſſa id tutò muniret extrinſecùs, nè volentibus facilè id videre liceret: quidam inſtinctu diabolico, cùm noctù coactione facta: eò veniſſent, deiecerunt ædificium. Sed non ità multò pòſt audacis ſui cœpti dignas pœnas dederunt. Nam cùm ipſe fratres quotidiè hortatus eſſet ad patiētiam, & quodam die illi aduenientes, ſceleri, vt ſolebant, inſtarent, ſtatìm adueniens Angelus Domini, eos omnes combuſſit, arcens eos decætero ab illo audaci facinore. Sicut enim cera à facie ignis, ſic ſunt ſoluti. Conſtituit ergò illic quoquè vir ſanctus viros pios, & valdè admirabiles: duce eorum conſtituto quodam Samuele, Hilaro & quodam Encrate: quoniam monaſterium erat prope oppidum.

Puniūtur diuinitùs monaſterij euerſores.

*Eo ergò apud illos tandiù manente, donèc confirmati eſſent gratia Domini, quidam Philoſophus eius ciuitatis, cùm de eis audijſſet, acceſſit illuc eos tentans, quinā eſſent. Cumque vnum ex fratribus conueniſſet, dicit ei: Vocate mihi Patrem veſtrū, de rebus neceſſarijs mecum diſputaturum. Cùm autem intellexiſſet ſanctus eum eſſe Philoſophum, mittit ad ipſum Cornelium & Theodorum, promittentes eos eſſe reſponſuros ad ea, quæ ab ipſo dicerentur. Eis verò egreſſis, dicit Philoſophus: Magna fama eſt vos eſſe ſapientes, quietemq; & ſilentium agentes conuenienter veſtræ religioni: & præterea vos ſapienter reſpondere ijs, qui vobiſcum congrediūtur. Vos ergò examinabo, ex ijs, quas habetis, ſcriptur is ſyllogiſmos faciens. Cui dicit Theodorus: Dic id, quod vis dicere. Reſpondit Philoſophus: Si es nobiſcum verba facturus, ſolue quod quæritur. Dic, ait ei Theodorus. Philoſophus verò dixit ei: Quis eſt, qui nō natus, eſt mortuus: aut quis natus, nō eſt mortuus? Quis autem mortuus, minimè

fœtuit? Dixit autem ei Theodorus:Non eſt magna tua interrogatio, ô ſapiens: dicã tamen. Qui non fuit quidem natus,ſed eſt mortuus,vt dixiſti,is eſt Adam. Qui autem natus eſt,& nõ mortuus, is eſt Enoch. Qui verò mortuus eſt, & non fœtuit,eſt vxor Loti:quæ quidem mutata fuit in columnam ſalis, quæ ad oſtendendum infidelibus ſtat vſque in hodiernum diem. Conſulo autem tibi ô Philoſophe, vt relictis his propoſitionibus & importunis ſyllogiſmis, accedas ad Chriſtũ,cui ſeruímus, & accipias peccatorum tuorum remiſſionem. Ad hæc cùm mutus mãſiſſet Philoſophus, receſſit,admirans acutam eius reſponſionem,& obſtupeſcens.

Ad Philoſophi quæſtiones Theodorus ſcitè reſpõdet. Gen. 19.

Cùm autem multis pòſt diebus reuerſus eſſet pater ex monaſterio, quod ædificauerat,veniſſetq; in vnum ex ſuis, & fratres ei proceſſiſſent obuiàm, & cũ ſalutâſſent: egreſſus puer ex eodem grege, cœpit ad ipſum clamare: Reuerà, Pater, ex quo hinc abijſti vſq; in hodiernum diem,neque olus,neque pultis nobis eſt cocta. Ad quod lepidè reſpondens,dicit ſanctus:Nè ægrè feras,ô fili:ego efficiam,vt coquatur: & cùm veniſſet in monaſterium, ingreditur etiam in culinam. Cumq; inueniſſet illic fratrẽ, quem ei rei præfecerat,facientem ſtoream,dicit ei:Dic mihi,frater: Quãdiù ab hinc fratribus non coxiſti olera? Is autem dixit: Sunt iam duo menſes. Pater verò dixit ei; Quanam de cauſa contempſiſti mandatum? Ille verò reſpondens, dixit ei: Volebam, Pater,quotidiè hoc facere:Cùm autem ſcirem id, quod coquitur, non cõſumi, proptereà quòd omnes ferè fratres abſtineanr,(ſoli enim pueri comedunt) nè ſumptus, qui fiebat cum tãto labore,foràs eijceretur, cùm nullus eſſet eius particeps: arbitratus id eſſe ineptum & intempeſtiuum, proptereà non coxi: & nè ocij damner, facio ſtoream cum fratribus, ſciens vnum ex ijs, qui mecum ſunt deputati, poſſe ad talem vſum ſufficere,& ad parandos paucos cibos, qui ſunt oleæ & cõminuta olera. Cùm hæc autem ſanctus audijſſet,dicit ei: Et quot ſunt ſtoreæ, quas feciſtis? Is verò dixit: Quingentæ. Dicit verò ei ſanctus: Afferte eas huc, Eis autem allatis,iuſſit ipſas ſtatim in ignem conijci,& dicit eis: Sicut vos vobis datam contempſiſtis regulam de fratrũ diſpenſatione, ità ego non peperci veſtrum opus comburere: vt ſciatis non eſſe honeſtum contemnere leges Patrum,datas ad ſalutem animarũ. An neſcitis, quòd cuius rei data eſt fruendæ poteſtas, ſi ab ea abſtinet quis, maiorem à Deo mercedẽ percipit? Quod autẽ in ſuo non habet dominatu,coactus verò ab eo abſtinet, proptereà quòd non habet, pro eo fruſtrà mercedem poſtulat. Quandò enim à pluribus & diuerſis ad veſcendum appoſitis ipſi propter Deum abſtinent,tunc magnam habent mercedem. Cuius autem frui voluptate ne fuit quidem in poteſtate, quomodò cenſebitur eſſe eius abſtinentiam? Propter exiguum ergò olei ſumptum,abſtuliſtis à fratribus tantam vtilitatem?

Eccè vt punit vir ſanctus monachi inobedientiam.

Cùm hæc eis referret, & ad eorum correctionem ſatìs eſſet incitatus, qui foribus præerat frater,ingreſſus dixit ei:Maximi quidam huc venerunt Anachoretæ,quærẽtes vos cõuenire. Is autem iuſſit eos quamprimùm ingredi:qui cùm acceſſiſſent, eos ſalutauit:& poſt preces eos aſſumens,deduxit ad eos omnes,qui illic erant,fratres,& poſteà ad loca,in quibus circũſcriptum erat monaſterium. Ij verò magnũ rogârunt Pachomium,vt ſeorsùm cum eis de ijs,quæ volebant,diſſereret. Cumq; eos accepiſſet in cella apta & quieta,ſedit vnà cũ eis. Cùm ij autẽ cœpiſſent verbũ proferre propheticũ,& habitum exercitatum in ſcripturis,dubitabat apud ſe cogitans,vndenàm oriretur quidam fœtor intolerabilis. Poſtquàm autẽ & ipſi cum ſancto plurima;& ſanctus ex ſanctis ſcripturis cum eis diſſeruiſſet, & hora nona præterijſſet, ipſi quoq; ſurrexerunt,vt viam ſuam inirent. Inuitati verò à magno Pachomio ad conuiuium, non aſſenſi ſunt,dicentes ſe feſtinare,vt ante ſolis occaſum venirent in locum ſuum: Et cùm vale dixiſſent,ab eo receſſerunt. Magnus autem Pachomius cùm vellet ſcire cauſam tetri illius odoris, DEVM rogauit:& ſtatìm cognouit, quòd erant dogmata impietatis,quæ ex eorum anima emiſſa, tantam afferebant moleſtiam: & non cunctatus,viros eſt perſecutus. Quos cùm eſſet aſſecutus,dixit eis:Volo vnum verbũ ex vobis ſciſcitari. Illi verò dixerũt:Dic. Origenis,qui dicitur,vos opera legitis? Ij verò,cùm hoc audijſſent,negârunt,dicentes: Nequaquàm. Sanctus autem dixit: Eccè teſtor vobis coram Deo,quòd omnis homo, qui legit Origenem,& ſuſcipit eius dogmata,deſcendet in profundum inferorũ: & eius hęreditas erunt tenebræ exteriores. Ego autem vobis ſum proteſtatus id,quod eſt à Domino mihi ſignificatũ,& ſum de ea

Cum hęreticis differens tetrũ ſentit odorem.

Eius de Origene ſentẽtia.

de ea te innocens: Vos videbitis: Eccè audiuiſtis veritatem. Si autem mihi credideritis, volentes verò Deum eſſe vobis propitium, accipite omnes libros Origenis, & proijcite in fluuium. Et cùm hæc dixiſſet, ipſos reliquit: & reuerſus in gymnaſium veritatis, inuénit quidem fratres congregatos ad preces, & ſtans cum ipſis, impleuit hymnodiam.

Cùm illi aūt conueniſſent ad comedendum, manſit ipſe in quodam loco, in quo conſueuerat offerre preces Domino: & cùm clauſiſſet oſtium, recordās viſionis, quę aliquādò illi facta fuerat, Deum rogauit, vt ei rursùs ſignificaretur de ſtatu fratrum, qui erat poſteà futurus: & quænam eſſent poſt eius deceſſum euentura fratribus, qui erant poſteà futuri. Produxit aūt preces ab hora nona, donèc frater vocaturus fecit fratres ſurgere ad hymnos nocturnos. Is verò vehementer orans, repentè circa mediam noctem videt viſionem, quæ ei ſignificabat, iuxta eius petitionem, de ſtatu fratrum, qui erat poſteà futurus, & quòd aliqui quidem ex ijs ſe piè & religiosè exercebunt, maiusque & amplius euadet monaſterium: claudicabunt autem non pauci, & ſuæ ſalutis curam abijciēt. Vidit verò (vt ipſe dicebat) multitudinem fratrum in valle profundiſſima & ſicca: & multos quidem ex ijs volentes ex ipſa aſſcendere, & non poſſe, cùm ſibi inuicèm aduerſi occurrerent, neque profundiſſimas tenebras euadere: Alios autem lapſos præ imbecillitate, verſari apud inferos: Alios clamantes voce miſerabili: Paucos verò ex ipſis vix cum magno labore potuiſſe aſſcendere: quibus poſtquàm aſſcendiſſent, lux occurrit. Cumque ad ſe rediјſſet, Domino egit gratias, Tunc cognouit beatus ea, quæ verè erāt euentura fratribus in vltimis diebus, & quæ in ipſis futura erat, negligentiam & magnam eorum cæcitatem & errorē, & bonorum defectum, & quòd vincent, qui ſunt negligentiores, propter inopiam eius, quæ illis minimè placeat, multitudinis: ſolusque erit locus in ijs poſteà: adeò vt improbi imperent fratribus, & qui neſciunt cognitionem, in monaſterijs dominatum obtineant, & de principatu decertent: & mali perſequātur eos, qui ſunt meliores, & boni non habeant dicendi libertatem: & (vt dicitur) diuina in humana conuertantur. Et exclamans, dixit Domino cum fletu: Domine omnipotens, ſi ità futurū eſt, quanam de cauſa permiſiſti, vt omnia fierent cœnobia? Si ij, qui in poſterum ſunt præfuturi fratribus, erunt mali, qualesnam futuri ſunt, qui ab eis paſcentur? Nam ſi cæcus cæcum ducit, ambo in foueam cadent. Temerè & fruſtrà laboraui. Memento, Domine, præclarorum, quos ipſe peregiſti, laborum & ſeruorum tuorum, qui nunc toto animo vitæ rectè agendæ dant operam. Memento teſtamenti, quod te tuis ſeruis ſeruaturum es pollicitus vſque ad conſummationem. Tu ſcis, Domine, quēadmodùm ex quo ego accepi habitum monaſticum, me coram te ſemper demiſerim, humilemq; reddiderim, & nec pane, aut aqua, aut vlla re terreſtri fuerim exatiatus.

Viſio eius.

Matt. 15.

Hæc eo dicente, vox ad eum facta eſt, dicens: Noli gloriari, ô Pachomi, cùm ſis homo, ſed tibi pete veniam. Conſtant enim vniuerſa mea miſericordia. Ille verò ſe ſtatìm humì deiecit, & miſericordiam à Deo petiuit, dicens: Domine omnipotens, demitte in me tuas miſeratiōes, & nè vnquàm à me tuam auferas miſericordiam. Nam ego quoquè ſcio, ô Domine, quòd abſque tua defenſione ſint omnia claudicatura. Cumque hæc dixiſſet, ei lucidi adſtiterunt Angeli, & in medio eorum iuuenis, qui, quæ dici non poteſt, reſplendebat pulchritudine, & inſtàr ſolis fulgorem emittebat. Erat autem eius capiti impoſita corona èx ſpinis. Quem cùm è terra feciſſent ſurgere, dixerunt: Quoniam petijſti, vt ad te à Domino mitteretur miſericordia, eccè ipſe eſt miſericordia, Deus gloriæ IESVS CHRISTVS vnigenitus Patris, quem miſit in mundum, & cruci fuit propter vos affixus, geſtans coronam èx ſpinis in capite. Dixit autem Pachomius: Rogo intemeratam tuam naturam Domine: Non ego te cruci affixi. Ipſe verò lęto vultu dixit: Scio, quòd tu me non crucifixeris, ſed patres veſtri me crucifixerunt. Eſto ergò bono animo, & confirmeris: Semen enim tuum non deficiet in ſeculum, & conſeruabitur vſque ad conſummationem ſeculi. Quinetiam ipſi, qui poſt te ſalui fient ex profundiſſima caligine, videbuntur eos ſuperare, quorum ſummum nunc eſt vitæ inſtitutum. Nam nunc quidem reſplendent illuminati exemplo tuarum virtutum: qui autem poſt te ſunt futuri, in loco arido & inculto, in bona ſententia & voluntario vitæ inſtituto, nullo eos deducente ex conſanguineis, ex tenebris reſilientes ad veritatem, exercebunt iuſtitiam: amen

Chriſtus ei apparet ſpinis coronatus, eumq; confirmat.

amen dico tibi, inuenientur cum ijs, qui nunc præclarè & citra vllam repræhenſionẽ vitam agunt, & eandem conſequentur ſalutem. Hæc cùm dixiſſet, rurſùs aſſcendit in cælum, aëre ità illuminato, vt gloria illius lucis nō poſſit vllis verbis humanis explicari.

Cùm ea autem, quæ viſa fuerāt, magnus ille eſſet admiratus, vocat quidem fratres ad nocturnam congregationem is, cui id munus fuerat demandatum. Impleto au-
Eius ad fratres adhortatio. tem officio, conſtiterunt, vt ſolebant, diſcipuli ad audiendum ſermonem. Is verò os aperiens, dixit eis: Filij, pro totis veſtris viribus decertate pro veſta ſalute, antequàm veniat tempus, in quo ſi fuerimus negligentes, futurum eſt vt noſtram defleamus miſeriam. Virtutem prompto & alacri animo operemini. Dico enim vobis, ſi videretis bona, quæ ſunt in cęlis, & promiſſionem, quæ eſt ſanctis repoſita: & quemadmodùm puniuntur, qui à Deo exciderunt: & tormenta, quę ſunt parata ijs, qui negligunt, & maximè ijs, qui veritatem agnouêre, & non, vt par erat, vitam inſtituêre, vt eſſent hæredes, quæ ſanctis parata eſt, beatitudinis: ſed aufugerunt, nullius alterius vos teneret deſiderium, iam in ſublime eucctos, & de præteritorū malorum ignoratione aſſiduè lugentes, donèc Dei gratia obumbrans vnumquenq; cum gratia ad ſponſum deduxiſſet in die deceſſûs, quandò hîc manente puluere, anima id, quod eſt cognatum, conſeruans, ad immortalem luminum rècurrit ſpiritum. Cur inanem ſectatur homo gloriam, cùm ſit puluis? Quid autem ſuperbis terra & cinis: Lugeamus
Eccl. 10. noſipſos, dum tempus habemus, nè cùm venerit nobis pręfinitus terminus, inueniamur tunc à Domino petere tempus ad pœnitentiam, cuius tempus apertè tranſierit
Pſal. 6. In inferno enim, inquit, quis confitebitur tibi? A Dauide didicimus. Verè miſera eſt anima, & digna omni commiſeratione, quæ mūdi negauit ſeruitutem, & eidem rurſùs quærit ſeruire. Nè cōcedamus, ô fratres, huic ſeculo, quod eſt breuiſſimum & vile, vt à nobis rapiat illam beatam & immortalem vitam. Extimeſco enim, & horreo, nè fortè patres noſtri ſecundùm carnem, qui in hoc mundo verſantur, & in huius mundi negocijs implicantur, & nos hinc exiſtimant beata iam vita frui, inueniantur nos condēmnare: Quomodò, dicentes, afflixiſtis vos in veſtris ſemitis? Magna eſt veſtra afflictio. Ignis accenſus eſt ſuper vos. Inutiles facti ſunt rami veſtri. Et rurſùs ex
Ierem. 13. Propheta · Propterçà in prædam fuiſtis dilecti, vt abominandi, & corona capitis veſtri à vobis eſt ablata. Ciuitates, quæ eſtis ad Auſtrū, quomodò fuiſtis concluſæ? Non
Eſa. 26. eſt, qui vos aperiat. Tollatur enim, inquit, impius, nè videat gloriam Domini. Proptereà ex toto animo decertemus, animam ſemper ante oculos habentes, & omni hora terribile ſupplicium viſione appræhendentes: per quæ mens deduci ſolet ad ſenſum: & fert quidem opem lachrymans anima prono corpori: id autem rurſùs calefactum, eam reddit vi contemplandi præditam, eamque in ſublime extollens ex rebus terrenis, efficit, vt Deum ſemper viſione appræhendat. Et ſic humilitas, & inanis gloriæ vacuitas, & ab omni prudentia humana alienatio, hinc erit ei infracta & valida.

Anima erga ſuū corpus vt ſe debeat gerere. Philoſophetur ergò quotidiè, fratres, anima aduersùs craſſiſſimum corpus quouis ſtudio & admonitione:, & veſperè, cùm ad dormiendum cōceſſerimus, dicat quilibet vnicuique membro corporis: Quandiù ſum in medio veſtrûm, prompto & alacri animo venite ad Dominum veſtrum, manibus quidem dicens: Erit tempus, quandò ceſſabunt veſtræ exultationes: Non ampliùs pugni vobis ad iram deſeruient, Non vos extendetis paratæ ad rapinam. Pedibus autem: Erit tempus, quandò non curretis ad ea, quæ ſunt iniuſta. Cuncta quoquè membra ſua ſimiliter alloquatur, & dicat eis: Priuſquàm nos mors occupet, & diſiungat, quæ ex peccato facta eſt, diſſolutio, decertemus, ſtemus ſtrenuè, & impigrè Dominum adoremus, donèc ipſe rurſùs adueniens, & ſuſcepto ſudore, qui oritur ex labore, q eſt ad tempus, tranſmittat ad vitam immortalem. Fundite lachrymas oculi. Declara caro Domino tuam ingenuam ſeruitutem, collabora mecum in precibus, quibus DEO confiteor: nè, cùm requieſcere vis atque dormire, me deducas in æternum ſupplicium. Erit enim tempus, ſi ſis ſobria & vigilans, quandò veniet tibi copioſa bonorum remuneratio: & rurſùs iudicium, ſi fuerimus pigti ac negligentes. Tuncque licebit audire animam ſic dicentem corpori: Hei mihi, quòd tecum fui colligata, &

tua

tua cauſa condemnor. Si ſic quotidiè noſipſos intendamus, verè templum Dei erimus:& in nobis inhabitabit ſpiritus Sanctus: & in nobis figet Chriſtus tabernaculũ, neque vllæ inſidiæ ſatanicæ nos poterunt decipere. Dei enim timor, & hæc conſilia, quæ ſunt à nobis propoſita, inſtàr innumerabilium pædagogorum & doctorum, nos magis docebunt & erudient:& quæcunque mens humana non poteſt compræhendere, ea oſtẽdit ſanctiſſimus diuinus ſpiritus intemeratæ naturæ. Quid enim, vt oportet oremus, ex Apoſtoli ſententia, neſcimus: ſed ipſe ſpiritus interpellat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Et quæ deincèps conſequuntur. Rom. 8.

Cùm autem fuiſſet aliquandò fames, & fratres non haberent frumentum, vel potiùs frumentum non inueniretur in tota ferè Aegypto, miſit ſanctus ſenex quẽdam ex fratribus ad obeundas ciuitates & vicos, quęrẽtem emere frumentum, cùm ei dediſſet ad emendum frumentum centum nummos. Is autem, cui mandatum fuerat hoc negocium, cùm multa loca obijſſet, acceſſit in quandam ciuitatem, quę vocabatur Hermothen, & Dei prouidentia inuènit illic degentem quendam valdè piũ hominem, & Deum timentem, qui audierat de vita ſancti Pachomij & eius fratrũ. Huic autem, qui ſic vitam agebat, frumentum publicum fuerat commiſſum. Ad eum itaq; accedens frater, rogabat, vt ei venderet frumentum centum nummorum. Ille verò dixit ei: Reuerà frater, ſi haberem meum frumentum, acciperem id ex meis filijs, & darem vobis. Audio enim de diuina veſtra vita, & quæ à vobis ex virtute agitur. Audi autem, quod ſum tibi dicturus. Habeo frumentum publicum rępoſitum, & hucuſq; non petitur à præſide. Si vis ergò id accipere vſque ad tempus trituræ, poſſum differre publica. Si ergò ſcis te poſſe reddere frumentum illo tempore, accipe quantũ velis. Cùm dixiſſet autem frater, Nolo te ſic mihi facere: Non poſſumus enim reſtituere quantitatem, quam ſum accepturus, Sed ſi velis dare mihi centum nũmorum frumentum, aut cuiuſuis alterius precij, ſi potes differre publica vſque ad tempus trituræ, rectè facis. Ille verò dixit ei: Certè poſſum differre non ſolùm precium centum nummorum, ſed ſi velis etiam accipere frumentum aliorum centum nummorum, gratum mihi facies, ſi ſolùm pro me oraueris. Cùm autem dixiſſet frater, Hoc aurũ tantùm habemus: Ille hoc audito, Nè ſit, inquit, tibi curæ: cape frumentum: & quandò habueritis preciu[m], afferte ad me.

Cùm hac ergò conditione implẽſſet nauem frumento tredecim Artabarum, cùm nuſquàm in tota Aegypto inueniretur frumentum precij quinque Artabarum, nauigauit frater in monaſterium cum magna lætitia. Cùm autẽ audijſſet magnus Pachomius veniſſe nauem frumento onuſtam, & quemadmodùm emptum fuiſſet frumentum, ſtatìm mittit ad nauem, dicens: Vnum huius frumenti granum nè importaueritis in monaſterium, neque, qui emit frumentum, veniat in cõſpectum meum, donèc in ſuum locum frumentum reſtituerit. Valdè enim peccabit, qui hoc fecerit: Nec hoc ſolùm, ſed etiam aliorum centum nummorum frumẽtum acceperit: quod quidem non iuſſi eum facere, ſed ſuæ ſeruiens prudentię, plura habendi amore laborauit, & inflammatus lucri cupiditate, nos redegit in ſeruitutem, debitores conſtituens, & inſatiabiliter quidem abutens eius, qui dedit, benignitate: auari autem inſtàr ſe gerens, & pluſquàm nobis opùs eſſet frumentum afferens, propriaque authoritate ab eo commodatò accipiens, quod non habemus, ex quo reddamus. Iam verò ſi contigiſſet, vt inter veniendũ ei humani aliquid accidiſſet, & nauem fregiſſet, quid potuiſſemus facere? Non eramus omnes futuri ſerui? Quamobrèm quantum attulit frumenti, vendatur mundanis, qui ſunt in his partibus, vt accepit ab eo, qui ei credidit, precio tredecim Artabarum: & poſtquàm id vendiderit, accipiat aurum, & referat ad eum, qui ei credidit. Centum autem noſtris nummis, vt vbiquè venditur, ſic ipſe quoquè emens, afferat. Sic autem fecit, vt dixerat illi magnus, & attulit frumentum, quod emit precio quinque Artabarum & dimidij. Ab illo autem tempore non ſiuit ampliùs eum egredi ex monaſterio, vt ſeruiret fratribus: ſed ſinẽs eum intùs ſedere, conſtituit aliũ, qui præeſſet adminiſtrationi eorũ, quę ad fratres pertinebant.

Tres artabæ efficiunt decẽ modios.

Vide ſancti viri zelũ & religionẽ.

Hic frater cùm aliquandò accepiſſet à Scytenſi multa ſandalia, & quaſdam alias ſpecies ad vendendum, attulit maius precium, quàm Scytenſis ei dixerat. Accepta autẽ pecunia, Scytenſis dimenſus eſt preciũ pellis: & cùm laboris magnũ eius preciũ conſtituiſſet quinquaginta minuta pro illo die, quo eas laborauit ſpecies, triplã autẽ

inue-

inueniſſet pecuniam,ſtatìm veniens ad magnum Pachomium, dixit ei:Reuerà, ô Pater,malè feciſti,qui hunc fratrem præfeceris talibus negocijs monaſterij. Habet adhuc in ſe mundanam prudentiam.Cùm autem magnus dixiſſet Pachomius: Quidnã malè facit? Reſpondit Scytenſis,& dixit:Dedi ei ſandalia,& quaſdam alias ſpecies ad vendendum,dicens ei quantitatem precij:Is verò pluris ea vendidit: & triplum mihi attulit precium eius,quod illi dixeram.Cùm hæc autẽ magnus audijſſet Pachomius, vocauit fratrem,& dicit ei:Cur ſic feciſti? Is verò dixit illi:Preciũ, ô Pater, quod frater dixit,vt acciperem,dixi hominibus,qui emebant.Illi verò dicebant mihi: Si non ſunt furtiua,ea ſunt maioris precij.Ego verò conuerſus,dixi eis: Non ſunt quidẽ furtiua,ſed iuſſus ſum ea tanti vendere:Vos autem date, quantum vultis dare. Illi verò tantum dederunt,quantum eis placuit,me minimè dimetiẽte eam,quæ dabatur,pecuniam.Magnus autem ille cùm audijſſet,dixit ei:Valdè peccâſti, quem pluris habẽdi amor ceperit:ſed curre citò,& redde id,quod ſuperat, precium ijs,qui dederũt: & veniens,age pœnitentiam pro hoc tuo delicto: & ſede in monaſterio, proprium tuũ opus operans:Non enim tibi expedit hoc opus ampliùs facere. Sic autem fecit frater,ſicut magnus ille dixerat.Præfecit verò deinceps ſenex miniſterio omnium negociorum monaſterij ſanctum Tachæum, virum bonum, & omnem hominum laudem vincentem in bonis faciendis operibus.

Cupiditatẽ fratris caſtigat,nec eũ ſinit fungi æconomi officio.

Quidam frater valdè inſignis ſe per ſe exercuerat. Is cùm audijſſet vitã ſancti patris noſtri Pachomij, rogauit eum,vt ipſum acciperet in cœnobium. Cùm eum autem magnus accepiſſet Pachomius,paruum tempus cum fratribus verſatus, deſiderauit eſſe martyr,cùm mundus in pace ageret,& Eccleſia proficeret,& gratia Dei eſſet in pace,beato Conſtantino & Chriſti amantiſſimo tunc imperante. Is ergò beatum Pachomium continenter orabat, dicens: Roga pro me Abba, vt fiam martyr. Magnus autem ille eum admonebat, nè ſineret hanc cogitationem in eius ſubire animum. Dicebat verò ei: Frater, Monachi certamen ſtrenuè & fortiter ſuſtine, & cùm vitam tuam nulli repræhenſioni affinem ità geſſeris, vt Chriſto placeas, habebis in cælis communionem martyrij. Cùm illius autem indiès augeretur deſiderium, & ſancto exhiberet moleſtiam, rogando, vt pro eo precaretur: volens ille magnus hanc eius importunam excutere vexationem:Eſto,inquit,ego orabo:ſed ſi velis,hoc tibi eueniet. Sed caue,nè quãdò venerit hora, pro eo, quòd te oporteret ferre teſtimonium,inueniaris negare Chriſtũ. Tu enim reuerà falleris,qui vis tua ſponte fugere ad tẽtationem,cùm Dominus noſter & Saluator Ieſus Chriſtus iubeat nos orare,nè incidamus in tentationem. Cumque hæc dixiſſet,iuſſit eum cauere, & non ampliùs hoc cogitare. Accidit autem poſt duos annos, vt mitterẽtur quidam ex fratribus à magno Pachomio in vicum ſuperiorem, ad ſcirpos colligendos pro conficiendis monaſterij ſtoreis. Hic autem vicus eſt ſitus prope Barbaros, qui dicuntur Blemmyæ. Cumq; illic eſſent fratres in quadam inſula,in qua erant multi ſcirpi,miſit ad eos beatus fratrem,qui cupiebat eſſe martyr,vt paucos ſumptus afferret fratribus,iubens vt ſibi caueret,& ſe muniret,& dicens per ænigma id, quod ſcriptum eſt: Ecce nunc tempus acceptabile,ecce nũc dies ſalutis: nullam in aliquo demus offenſionem,vt non vituperetur miniſterium noſtrum. Is autem cùm accepiſſet aſinum onuſtum ijs, quæ erant ad ſumptus neceſſaria, proficiſcebatur ad fratres. Cùm eſſet autem in ſolitudine,Barbari qui de monte aquatum deſcenderant, ei occurrerunt. Quem cùm ab aſino demiſiſſent,vinctum manibus,accepto aſino cum vaſis,abduxerunt in montem ad alios Barbaros.

Boni monachi,sũt martyres.

Matt.26.

2.Cor.6.

Cùm verò eum vidiſſent Barbari venientem cum aſino, cœperunt eum irridere, dicentes:Veni monache,& adora deos noſtros. Cùm ij autem mactâſſent animalia, fecerunt libamina ſuis ſimulacris, & adductum monachum cogebãt libare vnà cum eis.Cùm ipſe autem hoc nollet facere, irati ad eum acceſſerunt, nudos enſes tenentes,ac minantes ſe eum eſſe interfecturos, niſi vellet eorum dijs ſacrificare, & eis libare libamina. Is autem cùm vidiſſet nudos enſes,& feros eorum mores,ſtatìm vino accepto,libauit eorum ſimulacris,& cum eis comẽdit de carnibus, quæ fuerant immolatæ idolis:& cùm timuiſſet mori morte corporis,interemit animam,negãs Deũ Dominum. Cùm hoc autem feciſſet,eum demiſerunt Blemmyæ. Ille verò poſtquàm deſcendit de monte,& ad ſe redijt,cognouit ſuam iniquitatem, vel impietatem potiùs,

Monachus temerè ad martyrium adſpirans, oblata occaſione,Deũ negat.

tiùs,quam fecerat:ſciſſisque ſuis veſtibus,poſtquàm ſuam multùm verberâſſet faciẽ, venit in monaſterium. Cùm autem cognouiſſet beatus id,quod ei euenerat,egreſſus eſt ei obuiàm,magna affectus triſtitia.Ille verò cùm eum vidiſſet venientem, ſe humì proiecit in faciem,clamans cum lachrymis: Peccaui Deo & tibi,ô Pater,quòd tuum non audiens conſilium & admonitionem,hîc non reſtiterim.

Magnus autem Pachomius cùm hoc audijſſet,dixit ei: Surge miſer: teipſum, ô infelix,excluſiſti à tantis bonis: Fuit reuerà tibi corona impoſita, & eam à te abieciſti. Paratus fuiſti cooptari in numerum ſanctorum martyrũ,& teipſum ſeiunxiſti à beata eorum communione.Aderat Dominus Chriſtus cum ſanctis ſuis Angelis, volens tuo capiti imponere diàdema,& tu eum negâſti propter horæ momentum: & mortem timens,quam vel nolens es ſubiturus,à Deo excidiſti, amittens vitam æternam. Vbi ſunt verba,quæ tu antè dicebas? Vbi eſt tuum deſiderium? Cùm ille autem dixiſſet: Pater,peccaui in omnibus,nec poſſum faciem meam ampliùs ad te attollere: Perij pater. Non eſt mihi ampliùs relictus locus agendi pœnitentiam. Quid faciam, Pater? Non expectaui fore,vt hæc ità fierent. Hæc eo dicente & lachrymante, dixit ei Magnus: Tu quidem,ô miſer,te omninò alienum à Deo conſtituiſti. Eſt autem bonus Dominus,& nunquàm iram ſuam continuit in teſtimonium, quòd velit miſericordiam,& peccata noſtra poſſit obruere mari profundiſſimo. Quoniam quantùm diſtat cælum à terra,tam procùl à nobis noſtra amãdabit peccata. Nõ enim vult peccatoris mortem,ſed pœnitentiam,& eum qui cecidit, non manere in delicto, ſed reſurgere:& eum,qui eſt auerſus, non diù perſeuerare, ſed ad eum quamprimùm conuerti. Propterea nè de te ſpem abijcias. eſt enim ſpes ſalutis. Si abſciſſa enim, inquit, fuerit arbor,rursùs florebit. Si velis ergò me audire in omnibus, quæ tibi dixero, habebis à Deo veniam. Ille verò flens,dicebat: Te decæterò, Pater,audiam in omnibus.

> Pſal.102.
> Ezech.18.
> Iob.14.

Iubet autem magnus Pachomius,vt in quietam cellã ſecedens, ſe includat, & neminem conueniat vſque ad mortem ſuam,& vt,cùm vno die abſtinuerit,veſcatur ſolo pane & ſale, & aquam ſolummodò bibat toto vitæ ſuæ tempore. Duas verò paruas ſtoreas faciat quotidiè,& vigilet quantùm poteſt: oret autem pro viribus, à lachrymis verò non ceſſet penitùs. Ille verò ſecedens,vt ei beatus iuſſerat Pachomius, conduplicauit omnia,quæ ei dixerat vt faceret. Nullum autem omninò conueniebat,niſi ſolum magnum Theodorum,& paucos ex magnis ſenibus. Cùm ſic autem decertâſſet decem annos, dormijt,de eius requie bonum Dei gratia ferẽte teſtimonium magno Pachomio.

> Vide quam ſatisfactionem ei indícat S. Pachomius.

Veniens autẽ ſanctus Pachomius in monaſterium, quod dicitur Tabenniſe,cum Theodoro & Cornelio,& cõpluribus alijs fratribus,paululùm ſtetit in via. Qui cùm ab aliquo quandam audijſſet accuſationem,& cognouiſſet à fratre fuiſſe neglectum, quod ei datum fuerat mandatũ,(mandârat enim, vt qui in panis officina operabantur oblationem,nunquàm loquerentur ſuperflua: ſed quod decebat mandatum, per ſe meditarẽtur) vocat Theodorũ,(ipſe enim curam gerebat illius monaſterij) & dicit ei: Vade,& paulatìm diligenter intellige,an aliqui in panis officina noctù ſint ſermocinati. Et cùm certa ſciueris,fac mihi renuncies. Ille aũt ſciſcitatus, ità quidem eſſe inuénit,& prſecto ſignificauit. Dicit autem Pachomius. Exiſtimant fratres humanas eſſe traditiones,ignorantes quòd vel pro minimis non paruum imminet periculum negligentibus. Cùm ſeptem dierum ſilẽtium Iſrael lubenter in Hiericho ſuſcepiſſet, deindè tempore terminato exclamâſſet, & vrbem expugnauit, & Dei mandatum,quod ab homine datum fuerat,non eſt tranſgreſſus. Et nunc decæterò ſeruent ipſi hoc noſtrum mandatum,& peccatum eis condonabitur. Etenim nos quoq; doctrinã,quæ eſt vtilis, tradidimus. Ipſe autem ingreſſus,aſſidebat operi ſtorearum,quę texebantur. Veniens autem puer, qui erat deputatus miniſterio hebdomadæ, videt Magnum operãtem,& ei dicit: Noli ſic vertere texta,vt rectè opereris: Abbas Theodorus texit alio modo. Is verò ſurgens,dicit ei: Doce me,quomodò,ô fili. & cùm didiciſſet,ſedit rursùs cum magna animi alacritate, in hoc reprimens ſpiritum arrogantiæ. Nam ſi carnis habuiſſet prudentiam,non ei paruiſſet,ſed etiam repræhendiſſet puerum: vt qui in loquendo cum eo,pueri modum exuperâſſet.

> Nota quàm periculoſũ ſit maiorũ iuſſa negligere.
> Mira ſancti viri humilitas.

Cùm ei autem exhiberetur moleſtia ab hoſpitibus & fratribus,accedit dæmon,& ſtans ex aduerſo: Gaudeas,inquit,Pachomi,ego enim ſum Chriſtus,& véni ad te meũ

bb amicum

amicũ. Ipſe verò ſancti Spiritûs diſcretione, maligni declinãs viſiones, apud ſe diſce-
Diſcretio ſpirituum. ptabat, dicẽs: Chriſti ſanctitatis aduentus eſt plenus gaudio, & eſt liber ab omni tumul-
tu, humanis omnibus cogitationibus ſtatìm euaneſcentibus ad eius, qui apparet, cõ-
templationem. Ego aũt nunc ſum plenus perturbatione, & ſum dubius animi. Cùm
ergò ſurrexiſſet protinùs, per fidem in Chriſtum accepta audacia, ſtatuit eum vince-
re. Et à ſpiritu inſpiratus, dixit ei: Recede à me, diabole: es execrat', & tua viſio, & ars
tuorum conſiliorum. Cùm aũt factus eſſet, tanquàm puluis, impleuit domum tetro
odore, & ipſum aërem conturbauit, magna voce ei dicẽs: Meos offendiſti pedes: ſed
magna eſt Chriſti virtus, & à vobis illudor quotidiè. Sed non ceſſabo bellum gerere.
Oportet eñ me meũ munus implere. Pachomius aũt confitmatus ſpiritu, Dño con-
trà confitebatur, gratias agens propter immenſa eius in ipſum beneficia.

Viſio diabolica. Porrò autem cùm vna nocte ambularet hic Magnus in hoc monaſterio, repentè
procùl videt quandam viſionem magnam, & plenã multa deceptione. Erat enim ſpe-
cies mulieris ſumma pulchritudine, adeò vt narrare non poſſet neque ſpeciem, neq;
poſituram, nec ſpectaculum eius, quæ ei aderat, viſionis. Cùm hanc autem vidiſſet
Theodorus, fuit valdè conturbatus, & vultu eſt mutatus. Quem cùm beatus vidiſſet
ſic extimeſcentem: Confide, dixit ei, in Domino Theodore, & nè angaris animo.
Cumque hæc dixiſſet, ſtetit in oratione ad hoc, vt ſtupẽda illa expelleretur viſio. Illis
verò ſupplicantibus, ea magìs magisque aduersùs eos procedebat, ſe impudẽter ge-
rẽs. Ea autem appropinquante cum multitudine dæmonum præcurrentiũ, cùm ad-
huc preces funderet Pachomius, ad eos veniens, dicit eis: Cur fruſtià laboratis? Cõ-
tra me nihil poteſtis facere. Accepi enim à Deo omnipotente tentandi, quos volo,
poteſtatem: & hanc petitionem iamdiù abhinc ſum à Deo conſecuta. Eam autẽ in-
terrogauit ſanctus Pachomius, dicens: Dic mihi, Tu quis es? Et vndè veniſti, & quem
quæris tentare? Illa verò dixit: Ego ſum virtus diaboli: mihi ſeruit tota phalanx dæ-
monum. Ego ſum, quæ Iudam abripui à cœtu Apoſtolico. Accepi ergò, ô Pachomi,
vt aduersùs te bellum gererem: Non potui enim ferre probrum dæmonum, Nullus
enim me vnquàm ità eneruauit, vt tu, Pueris enim, ſenibus & adoleſcentibus per tuã
me doctrinam ſubijcis, & efficis, vt ab eis conculcer: & tanta contra me congregata
multitudine, infracto eos muro circundediſti, nempe timore Domini, adeò vt deęce-
terò non poſſint noſtri miniſtri ad aliquem veſtrûm liberè accedere. Hæc autem
omnia vobis euenerunt propter Deum Verbum, qui homo factus eſt: Qui quidem
dedit vobis poteſtatem conculcandi omnem noſtram potentiam.

Ad hæc verò dicente Pachomio, Veniſti ad me ſolùm, vt dicis, tentandum, an etiã
alios? illa ei dixit: Et te, & omnes tuî ſimiles. Ei autem rursùs dixit Pachomius: Et
Vide dæmonum imbecillitatem. Theodorum igitur? Illa verò: Et aduersùs te, inquit, & aduersùs Theodorum accepi
poteſtatem: Sed non poſſum omninò vobis appropinquare. Cùm ipſi autem dixiſ-
ſent, Quanam de cauſa? dixit eis: Si vobiſcum bellum geram, ſum vobis cõmodi po-
tiùs cauſa, quàm damni, & maximè tecum, Pachomi: quoniam dignus es habitus, qui
corporeis oculis videres gloriam Dei. Sed non in ęternum cum eis habitabitis, quos
nunc munitis veſtris precibus. Erit enim tempus poſt veſtrum deceſſum, quandò in
eis ducam choream. Vos enim feciſtis, vt ego conculcarer ſub pedibus tantæ multi-
tudinis Monachorum. Magnus autem ei dixit: Quî ſcis, quòd qui nos ſunt conſecu-
turi: nõ ſint ſyncerè & germanè, pluſquàm nos, ſeruituri Domino, vt poſſint munire
poſteros timore Domini? Hoc ſcio, inquit. Mentiris impio tuo capite, inquit Pacho-
mius, cùm nullam omninò habeas vim præſciendi. Hoc enim Deum ſolùm ſequitur,
& eſt eius poteſtatis proprium: Tu autem ſoli mendacio imperas. Illa verò dixit: Per
præſcientiam quidem, vt tu dicis, nihil ſcio: Cõiectans autem dico tibi me ſcire. Di-
cente autem beato. Et quomodò conijcis? Dicit ei: Ex ijs, quæ præceſſerunt, ea etiã,
quæ ſunt futura, conijcio: Is autem rursùs, dixit ei: Quomodò? Illa verò dixit ei:

Cuiuſuis quidem rei principiũ intenſo & vehementi quodam deſiderio fertur ad
ea, quorum ſtudio tenetur, maximè verò cupiditatis, plantationis & cæleſtis voca-
tionis, quæ diuina voluntate prodigijs, & ſignis, & varijs virtutibus cõfirmat eos, qui
eam exercent. Cùm autẽ iam in tuto fuerit collocata, & ſe exercẽdo peruenerit ad ſe-
nectutem, ceſſat ab incremento, vt quæ vel tempore cõſumatur, vel flacceſcat ſocor-
dia, vel hebes & obtuſa reddatur cõtemptione. Magno autem Pachomio eam inter-

rogan-

rogante: Quid eſt ergò, ꝙ (vt dicis) veniſti ſolùm ad magnos tentandum, non aũt oẽs fratres, ſi proprium, vt ais, tuum munus eſt exitium animarum, & in vitio, & improbitate ſuperas oẽs dęmones, & tantũ vales viribus aduersùs viros tantos? Illa reſpondens, dixit: Iam quidem tibi priùs dixi, ꝙ ex quo ab omnipotenti Chriſto in terra facta eſt ſalutaris humanę naturæ ſuſceptio, nos euaſimus imbecilli, adeò vt tanquàm paſſer ab eis, qui credunt in ipſum, illudamur & irrideamur. Sed etſi effecti ſumus imbecilli, minimè tamẽ ceſſamus, in qbus poſſumus, à noſtra operatione. Sed neq; deſiſtemus vobis aduerſari, conueniens quidem ſeminantes vitium in animis athletarũ: Et cùm aliquem ſuaui aliqua titillatione moueri & voluptate affici cognouerimus, voluptates magìs accendimus, & quàm maxima, & maximè inexpugnabili poſſumus vi ei inſultamus. Quòd ſi contrà viderim⁹ eum noſtra nõ admittere, neq; à nobis lubenter teneri, ſed ſe fide in Chriſtum, & ſobria & vigilanti mente munire, tanquàm fumus, qui diſſoluitur, recedimus in aërem. Ea aũt de cauſa nõ permittimur, vt totis viribus oẽs aggrediamur, eô ꝙ bellum, quod à me geritur, non poſſint oẽs perfectè ferre. Si enim concederemus aduersùs oẽs hoc facere, veſtra protectione nõ multos abduxiſſetis. Sed quid agam, cùm crucifixi poteſtate prouidendi & proſpiciendi per veſtras preces cuſtodiantur? Tunc ſanctus magna voce & cum magno gemitu dicit ei: O veſtram, quę nequaquàm ſopiri poteſt, improbitatem. Non ceſſatis decętero in genus hominum inſanire, donèc rursùs diuinus & immortalis vertex de cęlo veniẽs, vos omninò conſumet. Quæ cùm dixiſſet, dæmonũ phalangem increpauit, & Chriſti nomine eam protinùs diſſipauit, & fecit euaneſcere.

Chriſtus homo factus, vires dæmonum eneruauit.

Manè aũt exorto, cõuocatis omnibus fratribus, q & vita, & tẽpore antecellebant, narrauit oĩa, quę vidit & audiuit à pernicioſo dęmone. Narrauit verò iis etiã, qui aberant, per proprias literas timore Dei muniẽs, & docens nihili ducere viſa improborum dæmonum. Qui quidem cùm audiſſent, & viderẽt quæ ab ipſo per Chriſti gratiam fiebant miracula, valdè confirmabantur, & laborem exercitationis ferebant prompto & alacri animo. Fratrem quidem certè ſectatorẽ & æmulatorem eius tolerantiæ, cùm ſtaret in oratione, in pede pupugit ſcorpius, & cor eius vſqueadeò dolor tetigit, vt ſpiritum propemodùm emitteret. Ipſe autem, licèt ex ictu dolorẽ ſenſiſſet, non priùs ſurrexit, quàm finiſſet orationem. Rursùs verò quidam morbus, qui inuaſerat caput Theodori, ei grauiſſimos afferebat dolores, & ipſe quidem petebat, vt ſibi liceret decedere. Dicebat verò Pachomius: Putáſne, ô frater, morbum, vel aliquid aliud eiuſmodi euenire abſque Dei permiſſione? Quamobrèm patere, frater, & quandò volet Dominus, te curabit. Eccè nunc probaris, vt Iob perfectus: age gratias, & ſuſtinens afflictiones, vide vt benedicas Domino, & habebis requiem maiorẽ laboribus. Pulchra eſt enim exercitatori, quæ eſt ex Deo, tolerãtia in precibus & abſtinentia. Poteſt autem, qui ęgrotat, maiorẽ accipere mercedẽ patientia & tolerãtia.

Afflictionũ vtilitas.

Rursùs autẽ accidit, vt cùm beatus fratres viſitaret in cellis, & ſenſum vniuſcuiuſq; corrigeret, accederet etiam ad quendam Romanum, qui erat maximæ authoritatis: callebat verò pulchrè quoq; linguam Græcam. Cùm ergò ad eum veniſſet Magnus, vt eorum admoneret, quæ futura erãt ei vtilia, & cognoſceret motiones cordis eius, allocutus eſt eum Aegyptiacè. Neſciebat autem frater, quid ei magnus diceret Pachomius: neque ſciebat Pachomius, quidnã diceret Romanus, propterea quòd beatus Græcè loqui neſciret. Neceſsè autem habuit magnus Pachomius vocare fratrẽ, qui poſſet interpretari, quæ dicebantur ab vtriſque. Cùm verò veniſſet frater ad interpretandũ, nolebat Romanus magno dicere Pachomio cordis ſui delicta per aliũ, & ſic ei dicit: Te ſolum volo poſt Deum eſſe cognitorem malorum cordis mei, neq; volo ea tibi dicere per alium: ſed neq; vllum alium ea audire, præter te. Cùm hæc autem magnus audiſſet Pachomius, iuſſit ſecedere fratrem, qui venerat ad interpretãdum. Cùm verò non poſſet ei ea verba dicere, quæ afferrẽt vtilitatem & ſalutẽ, quòd omninò Græcè neſciret, poſtquàm ei manu annuiſſet vt expectaret, donèc ad eũ veniret, abiit beatus, vt per ſe oraret: & extenſis ſuis in cælum manibus, Deum precatus eſt, dicens: Domine omnipotens, ſi non poſſum iuuare homines, quos ad me miſiſti à finibus terræ, quòd eorum linguas neſciam, quid opùs eſt, vt ipſi veniãt? Sin autem vis eos hìc per me eſſe ſaluos, da mihi, Domine omnipotens, ad eorum corrigendas animas, vt ſciam eorum ſermonem. Cumque ipſe tres horas oràſſet, & Deum multũ

rogâſſet, & ſuæ orationi finem impoſuiſſet, repentè de cælo in dexterã eius manum miſſa eſt veluti epiſtola chartacea conſcripta. Quam cùm legiſſet, ſtatim didicit ſermones omniũ linguarum:& cùm gloriam reddidiſſet patri,& filio,& ſpiritui ſancto, cum magna lætitia venit ad illum fratrem, & citra vllum errorẽ cœpit cum eo Græcè & Romanè diſſerere,adeò vt cũ frater audijſſet,cœperit de magno dicere: Omnes ſcholaſticos ſuperat in elocutione. Cùm eum ergò correxiſſet, vt oportuit, & ei pro peccatis conſtituiſſet pœnitentiam, & eum commendâſſet Domino, ab eo abijt.

Diuinitùs impetrat Pachomius notitiam oĩm linguarum.

Accidit, vt cùm ſederet aliquandò magnus in quodam loco monaſterij cum quibuſdam alijs magnis fratribus,quidã frater monaſterij duas,quas eo die fecerat, paruas ſtoreas poneret ante ſuam cellã,ex aduerſo eius loci, in quo magnus Pachomius ſedebat cum fratribus. Hoc autem fecerat elatus vanæ gloriæ cogitatione, exiſtimãs ſe in hoc eſſe laudandum à magno Pachomio,quòd tali eſſet vſus diligentia: cùm regula hoc contineat, vt vnuſquiſq; frater vnam in die faciat ſtoream. Cùm autem vidiſſet magnus Pachomius eum fratrem hoc feciſſe ad oſtentationem,& animaduertiſſet illius eò tendere cogitationem,valdè ſuſpirans,dixit fratribus,qui cum eo ſedebant: Videte hunc fratrem, qui à manè hucuſq; laborauit, diabolo totũ ſuum donauit laborem, & ſui operis nihil reliquit, quo ſuam recrearet animam: quoniã magis amauit hominũ gloriam,quàm Dei:& labore quidem ſuum corpus conſumpſit,fructu verò laborum vacuam reddidit animam: Vocatumq; illum fratrem increpauit, & præcepit,vt orantibus fratribus,duas tenens ſtoreas ponè eos,diceret: Rogo vos, fratres,vt oretis pro infelici mea anima, vt ſummè miſericors Deus veſtris precibus eius miſereatur,quæ has duas paruas ſtoreas eius regno prætulit. Et rursùs dum fratres comederent, iuſſit eum eodem modo ſtare in medio eorum cum ſtoreis, donec fratres à menſa ſurgerent. Et poſteà iuſſit eum includi ſolum in cella,& tẽpore quinque menſium quotidiè facere duas ſtoreas,& veſci pane ſolo cum ſale,& nullum fratrem eum conuenire.

Caſtigat fratrẽ vanæ gloriæ cupidum.

Poſt hæc autem neceſsè eſt,antequàm finiamus orationem, meminiſſe vnius viri, qui vel omnem hominum laudem ſuperabat,ad ædificationẽ & vtilitatẽ eorum, qui hæc legent,nomine Zachæi. Is poſt longum tẽpus exercitationis corpore mutilatus, habebat quidem cellã ſeparatam à fratribus,in ſale & pane totã vitã ſuam trãſigens. Quotidiè autem conficiebat ſtoream, tanquàm ſuſtinens contritionẽ, vt ſæpè, dum connecteret funes ſtorearum,manus,quæ pungebantur,ſanguinis guttas emitterẽt, & in ipſo opere oſtenderent viri tolerantiam. Cùm ergò eſſet in tanta imbecillitate corporis, nunquàm abfuit à fratrum congregatione, nec interdiù vnquàm dormijt vſq; ad ſuum deceſſum. Solebat autẽ noctù, antequàm ipſe dormiret,apta quædã dicere memoriter ex ſcripturis:& cùm totũ corpus ſuum ſignâſſet,& Deo dediſſet gloriam,ſic recumbere:deindè media nocte expergiſci,& vſq; ad manè implere hymnodiam. Cùm eius manus vidiſſet aliquandò frater cruentas propter vehementiã operis,dicit ei:Frater, cur in operando ſic laboras? & maximè cùm tãto morbo vexeris? Nunquid eſt peccatum tuum ociũ,& à Deo cõdemnaberis,ſi non opereris? Scit ipſe te ægrotare, nec vllus ſic afflictus opus vnq̃ tetigerit, maximè ſi non cogatur. Alijs, Deo volente,opem ferimus hoſpitibus & pauperibus: & tibi proprio noſtro,& tanto patri non prompto & alacri animi ſtudio ſeruiemus? Cùm is autem rursùs reſpõdiſſet:Fieri non poteſt,vt ego non operer: Si tibi,inquit,ſic videtur,vnge ſaltẽ veſpere oleo manus tuas, vt nõ tantùm defatigeris, néve illæ ex ſanguinis profluuio areſcant. Ille verò perſuaſus quidẽ ſic fecit,vt fuerat rogatus. A ramis autem punctæ manus adeò læſæ fuerant,vt non poſſet ille ampliùs ferre dolores,quos ex eo ſentiebat. Veniens autem in cellam Pachomius,cùm de dolore audiuiſſet, dicit ei: Exiſtimas, ô frater,tibi prodeſſe oleum? Quis autem te ſic coëgit laborare, vt prætextu operis,in ſenſili potiùs oleo,quàm in Deo ſpem haberes ſanitatis? Num fieri non poterat, vt Deus te curaret? Si ignorat noſtras imbecillitates, opus etiã habet, vt admoneatur. Num nos deſpicit habens odio,qui natura eſt clemens & benignus in homines? Sed Deus vtilitatem animæ ædificans, permittit afflictiones,vt fortiter ferentes, oſtẽdamus tolerantiam,ei omnia permittentes:quãdò ſcilicet velit,& vt velit,largiri quietem à malis. Is autẽ reſpondens,dicit: Condona mihi,Pater, & ora pro me, vt hoc & omnia peccata mea condonet Chriſtus. De eo autem affirmârunt nõnulli, quòd anno in-

Mira Zachæi abſtinẽtia.

Cubitũ iturus, ſignat ſe cruce. Habes antiquũ Chriſtianorũ morem.

no integro ſeipſum luxit, poſt duos dies cibum ſumens. Eum miſit ad fratres beatus Pachomius, velutì archetypum & fundamentum bonorum operum. Erat enim admonendi & exhortandi poteſtate præditus, vt ſi vllus alius. Qui cùm vſq; ad finem legitimè certâſſet, egregium finem & propter labores remunerationem, regnum cęlorum meruit accipere.

Cùm ergò exploratum habuiſſet ſanctus Pachomius ſe non abſcondiſſe talentum, ſed & hũc, & complures alios perfectos miſiſſet ad Dominum, feſtum egit in ab ipſo plantatis Saluatoris tabernaculis, in quibus horum ſanctorum habitauit catalogus. Poſt ſanctum autem & venerandũ Paſchę feſtum, cùm multi fratres variè eſſent conſummati, tandèm ipſe quoq; ægrotauit. Ei verò miniſtrabat Theodorus, cuius ſæpè meminimus. Et euaſit quidem corpore tenuiſſimus: manſit autem vultu admodùm lætus, hinc purã animæ conſcientiam velutì exprimens ijs, qui ad ipſum adſpiciebãt. Duobus autem diebus ante ſuam conſummationem, cùm conuocâſſet totum ſuum diuinum catalogum, dixit eis: Ego quidẽ, fratres, viam Patrũ ingredior: Video enim me vocari à Domino: Vos autem ſemper recordantes earum, quas à me audiſtis, exhortationum, eſtote in rebus omnibus ſobrij & vigilantes: neque ſit vobis vlla communio cum hæreſi Origenis, aut Meletij, aut Arrij, aut reliquorum Chriſti aduerſariorum, aut aliorũ, quos vobis mandaui vt vitaretis. Sit verò vobis curæ cum ijs verſari, qui veſtris proderunt animis. Ego enim iam libor, & inſtat tempus meæ reſolutionis. Eligite aliquem, qui loco meo poſſit vobis prodeſſe. Ego quidem ad hoc non video Petronio probatiorem. Veſtrûm autem eſt eligere id, quod eſt vobis conducibile. Cùm ij autem Patris accepiſſent conſilium, (erat enim fide potens, humilis ſpiritu, & bonus moribus) pro ipſo fudit preces, propterea quòd ipſe quoq; eſſet ægrotus in monaſterio, quod dicitur Chenoboſciorum. Et ei quidem, etſi abſenti, tradidit eam, quæ in Chriſto erat, fraternitatem: & cùm miſiſſet ad eum accerſendum, ſe autem ſignâſſet, & hilariter iu illum defixiſſet oculos, qui mittebatur, ſanctam illam emiſit animam quartodecimo menſis Maij.

Vitãda hæreticorũ cõmunio.

S. Pachomij obitus.

Cùm antẽ corpus accepiſſent diſcipuli, & ei purè feciſſent exequias, & die ſequenti peregiſſent vigilias, die conſequenti eum ſepeliêrunt in monte. Qui verò miſſus fuerat ad Petronium, adduxit eum adhuc ægrotantem. Cùm autem ipſe quoq; paucos dies gubernâſſet fraternitatẽ, decedit in pace, relicto pro ſe viro iuſto & religioſo, nomine Orſiſio. Hæc verò nos ex pluribus pauca ſcripſimus, & pro maximis eius factis & operibus, minima: non vt laudẽ demus ſanctis patribus, (Noſtrum enim honorem, aut gloriam non appetunt: Sufficit enim eis æterna laus, qua afficiũtur à Domino, & Angelis, & erit perfectior. Fulgebunt enim ſicut ſol, Chriſti lumine perfuſi: qui ſemper eos glorificat, qui eũ glorificant) ſed vt nos quoq; eos imitemur pro viribus, ex auditione inducti ad eorum imitationẽ, precibus & interceſſionibus ſanctorum Prophetarum, Apoſtolorũ & Martyrum: *propter quos Dominus noſter Chriſtus glorificatur: Cui gloria & potentia in ſecula ſeculorum, Amen.

Item Petronij.

Matt. 13.
1. Reg. 2.
* per

Rogo autem eos, qui hæc legunt, vt fidem habeant huic narrationi. Si quis verò ex ijs, qui legent, de ijs quæ dicuntur, eius precibus accuratè interroget, dicens: Vndenàm vobis ſcriptoribus fuit harum rerum cognitio? recordetur eorum, quæ à nobis dicta ſunt ſuperiùs, quòd ea ex ſanctis patribus cognouimus, cùm accuratè examinauiſſemus. Ipſe enim beatus Pachomius ſæpè narrans fratribus ea quæ pertinebant ad eorum vtilitatem, eis quoq; ſuas aperuit cogitationes, & abundè docuit, quemadmodùm pro vnaquaq; petitione orare oporteat. Non ſolùm autem eis, ſed omnibus etiam aduenientibus Monachis ſuadebat credere in Chriſtum Saluatorem, & eum diligere, & ſeipſos cõſeruare à turpibus cogitationibus, & carnis voluptatibus: & fugere vanam gloriam: & orare ſine intermiſſione, vt ſe inuicèm diligerent. Ad hanc enim charitatem nos quoq; diuinus inducens Apoſtolus, & eius oſtẽdens magnitudinem, dicit, ſcribens ad Corinthios: Sectamini autem chariſmata meliora, & adhuc excellentem vobis viam oſtendo. Porrò autem Dominus quoquè Chriſtus dixit ſuis Apoſtolis: In hoc ſcient omnes, quòd diſcipuli mei eritis, ſi vos inuicèm dilexeritis. Nam multi quidem admirantur, aiebat, eos, qui poſſunt curare corpora: Ego verò eos non tanti eſſe exiſtimo, quanti eos, qui rudes & idiotas perfectos efficiunt, & à vitio conuertunt ad virtutem. Non iudicatur enim, ô dilecti, quòd hoc & hoc mira-

1. Cor. 12.
Iohan. 13.

 culum

culum non fecerit: ſed iudicatur, ſi habet ſimilitudinem eorum, qui à diuino ſpiritu
Pſal.53. condemnantur,dicẽte:Non propoſuerunt Deum in cõſpectu ſuo. Quomodò enim
poteſt amare proximum, qui Deum non ſemper proſpicit, conuenienter beato Da-
Pſal.15. uid,qui dicit: Præuidebam Dominum in conſpectu meo ſemper, quoniam à dextris
meis eſt, nè commouear? Eſt verò, aiebat, neceſſarium & Deo gratum, pueros, qui
p̄cedētib adhuc ſunt liberi à vitio,crebriùs hæc audire, & rebus doceri *procedẽtibus, atque
hanc ſequendo regulam tendere ad anteriora,& ante ætatem expetendo id,quod eſt
bonum & honeſtum,ſe extendere ad ſuperiora, pergẽdo ad perfectionem, ſicut bea-
tus Samuel templo aſſidens. Etenim parata eſt munda terra ad ſuſcipiendam planta-
tionem. Multis autem laboribus mundata terra,tunc producit. Oportet ergò nos
cauere,nè offendantur iuuenes,vt Dominus,qui cuſtodit paruulos,noſtram quoquè
Pſal.114. conſeruet animam,tanquàm pupillam oculi. Qua enim, inquit, menſura metimini,
Matt.7. eadem vobis fiet menſio. Nè ergò audeat aliquis,ô dilecti,lædere animam vllo verbo
ocioſo. Quomodò autem hoc ſeruare oporteat, non opùs eſt longa oratione. Audi
Eccl.12. enim,inquit,vniuerſum finem orationis: Deum time, & mandatum eius cuſtodi,&
eris perfectus monachus. Poteram alia quoquè vobis dicere, ſed nè ſit prolixior &
moleſtior oratio,Deus pacis vos confirmet in ſuî timore,Amen.

VITA BONIFACII EPISCOPI FERENTINI, PER D. GREGORIVM PAPAM SCRIPTA,

lib.1.Dialog. Cap.9.

14.Maij.

VIs tibi aliquid de Tuſciæ partibus narrem, vt cognoſcas quales in ea viri fuerint, & omnipotentis Dei notitiæ quantùm propinqui? Petrus: Volo, atq; hoc omnimodò expoſco. Gregorius:Fuit vir vitę venerabilis Bonifacius nomine:qui in ea ciuitate,quę Ferentis dicitur,epiſcopatûs officium tenuit, & moribus impleuit. Huius multa miracula is, qui adhuc ſupereſt, Gaudentius presbyter narrauit. Qui nutritus in eius obſequio,tanto valet de illo veraciùs dicere, quanto ei cõtigit & intereſſe.

Paupertas eccleſiæ Ferentinæ.

Huius eccleſię grauis valdè paupertas inerat,(quę bonis mentibus eſſe ſolet cuſtodia humilitatis) nihilque aliud ad omne ſtipendium, niſi vnam tantummodò vineam, habebat:quæ quodam die ità grandine irruente vaſtata eſt, vt in ea paucis vitibus vix parui rarique racemi remanſiſſent. Quò cùm Dei prędictus vir reuerentiſſimus Bonifacius epiſcopus fuiſſet ingreſſus, magnas omnipotenti Deo gratias retulit: quia in ipſa ſua adhuc inopia ſeſe anguſtiari cognouit. Sed cùm iam tempus exigeret, vt ipſi quoquè racemi, qui remanſerant, matureſcere potuiſſent, cuſtodem vineæ ex more poſuit,eamque ſolerti vigilantia ſeruari præcepit. Quadam verò die mandauit Conſtantio presbytero nepoti ſuo, vt cuncta vini vaſcula in epiſcopio, omniaque dolia ità, vt antè cõſueuerat,pice ſuperfuſa præpararet. Quod cùm nepos illius presbyter audiſſet,valdè admiratus eſt,quòd quaſi inſania præciperet: quòd vini vaſcula præparare faceret,qui vinum minimè haberet:nec tamen præſumpſit inquirere, cur talia iuberet:ſed iuſſis obtemperat,& omnia ex more præparauit. Tũc vir Dei vineam ingreſſus,racemos colligit,ad calcatorium detulit, omnes exindè egredi præcepit,ſolusque ibi cum vno paruulo puero remanſit,quem in eodem calcatorio depoſuit, & calcari ipſos pauciſsimos racemos fecit. Cumque ex eiſdem racemis parùm aliquid vini deflueret, cœpit hoc vir Dei ſuis manibus in paruo vaſe ſuſcipere: & per cuncta dolia omniaque vaſa,quæ parata fuerant, pro benedictione diuidere:vt ex eodem vino omnia vaſcula vix infuſa viderentur. Cùm verò ex liquore vini parùm

Vide inſigne miraculum.

aliquid in vaſis omnibus miſiſſet,vocauit protinùs presbyterum, iuſſitque pauperes adeſſe. Tunc cœpit vinum in calcatorio creſcere, ità vt omnia, quæ allata fuerant, paupe-

pauperum vaſcula impleret. Quibus cùm ſe idoneè ſatisfeciſſe conſpiceret, ex calcatorio iuſſit puerum diſcedere: apothecam clauſit: atque impreſſo ſigillo proprio, munitam reliquit: mox ad eccleſiam redijt. Die verò tertia prædictum Conſtantium presbyterum vocauit, & oratione facta, apothecam aperuit, & vaſa, in quibus tenuiſſimum liquorem infuderat, vbertìm vinum fundentia inuenit: ità vt pauimentum omne excreſcentia vina inuaderent, ſi ad hæc epiſcopus tardiùs intrâſſet. Tunc terribiliter presbytero præcepit, nè quouſquè ipſe in corpore viueret, hoc miraculum cuiquam indicaret: pertimeſcens videlicet, nè virtute facti, fauore humano pulſatus, indè intùs inaneſceret, vndè forìs hominibus magnus appareret. Exemplum magiſtri ſequens, qui vt nos ad viam duceret humilitatis, de ſemetipſo diſcipulis præcepit, dicens, vt ea quæ vidiſſent, minimè dicerent, quouſquè filius hominis à mortuis reſurgeret. Matth. 17.

Petrus: Quia occaſio apta ſe præbuit, libet inquirere, quidnam ſit, quòd redemptor, cùm duobus cæcis lumen reddidit, iuſſit vt nemini dicerent: & illi abeuntes, diffamauerunt eum in totam terram illam? Nunquidnàm vnigenitus filius, patri & ſancto ſpiritui coęternus, hac in re velle habuit, quod non potuit implere: vt miraculum, quod taceri voluit, minimè potuiſſet abſcondi? Matth. 9.

Gregorius: Redemptor noſter per mortale corpus omne, quod egit, hoc nobis in exemplum actionis præbuit: vt pro noſtrarum virium modulo eius veſtigia ſequentes, inoffenſo pede operis, præſentis vitæ carpamus viam. Miraculum nanque faciens, & tacere iuſſit, & tamen taceri non potuit: vt videlicet electi eius, exempla doctrinæ illius ſequentes, in magnis, quæ faciunt, latére quidem in voluntate habeant, ſed vt proſint alijs, prodātur inuiti: quatenùs & magnæ humilitatis ſit, quòd ſua opera taceri appetunt: & magnæ vtilitatis ſit, quòd eorum opera taceri nō poſſunt. Non ergò voluit Dominus quicquam fieri, & minimè potuit: ſed quid velle eius membra debeant, quid've de eis etiam nolentibus fiat, doctrinæ eius magiſterio exemplum dedit. Opera noſtra quatenùs celāda & prodēda.

Petrus: Placet, quod dicis.

Gregorius: Adhuc pauca aliqua de Bonifacij epiſcopi opere ſuperſunt: quia eius memoriam facimus, exequamur. Alio nanque tempore beati Proculi martyris natalitius propinquabat dies, quo in loco vir nobilis, Fortunatus nomine, manebat: qui magnis precibus ab eodem venerabili viro poſtulauit, vt cùm apud beatum martyrem Miſſarum ſolennia ageret, ad benedictionem dandam in ſuam domum declinaret. Vir autem DEI negare non potuit, quod ab eo ex Fortunati mente charitas popoſcit. Peractis igitur Miſſarum ſolennijs, cùm ad prædicti Fortuuati veniſſet menſam, priuſquàm DEO hymnum diceret, ſicut quidam ludendi arte cibum ſolent quærere, repentè ante ianuam cum ſimia vir adſtitit, & cymbala percuſſit. Quem ſanctus vir dedignatus, audiens ſonitum, dixit: Heu heu: mortuus eſt miſer iſte. Ego ad menſam refectionis véni, os adhuc ad laudem DEI non aperui: & ille cum ſimia veniens, percuſſit cymbala. Subiunxit quoquè & ait: Ite, & pro charitate ei cibum potumq́ue tribuite: ſcitote tamen, quia mortuus eſt. Qui infelix vir, dum panem ac vinum ex eadem domo percepiſſet, egredi ianuam voluit: ſed ſaxum ingens ſubitò de tecto cecidit, eique in verticem venit. Ex qua percuſſione proſtratus, in manibus iam ſemiuiuus leuatus ęſt. Die verò altera, ſecundùm viri Dei ſententiam, funditùs finiuit vitam. Qua in re, Petre, penſandum eſt, quantus ſit viris ſanctis timor exhibendus. templa enim DEI ſunt. Et cùm ad iracundiam vir ſanctus trahitur, quis alius ad iraſcendum, niſi eiuſdem templi inhabitator excitatur? Metuenda ergò tanto eſt ira iuſtorum, quanto & conſtat, quia in eorum cordibus ille præſens eſt, qui ad inferendam vltionem, quam voluerit, inualidus non eſt. Vir ſanctus abominàtur ioculatorem.

Alio quoquè tempore prædictus Conſtantius presbyter nepos eius, equum ſuum duodecim aureis vendidit: quos in propria arca ponens, ad exercendum opus aliquod diſceſſit. Tunc ſubitò ad epiſcopum pauperes venerūt, qui importunè precabantur, vt eis ſanctus vir Bonifacius epiſcopus ad conſolationem ſuæ inopiæ aliquid largiri debuiſſet. Sed vir Dei quia, quid tribueret, non habebat, ęſtuare cœpit in

cogitatione, nè ab eo pauperes vacui exirent. Cui repentè ad memoriam rediјt, quia Conſtantius presbyter nepos eius equum, quem ſedere conſueuerat, vendidiſſet, atque hocipſum in area ſua precium haberet. Abſente igitur eodem nepote ſuo, acceſſit ad aream, & piè violentus, clauſtra areæ comminuit, duodecim aureos tulit, eoſque indigentibus, vt placuit, diuiſit. Itaque Conſtantius presbyter reuerſus ex opere, arcam fractam reperit, & caballi ſui precium, quod in eam poſuerat, non inuenit. Cœpit itaque voce magna perſtrepere, & cum furore nimio clamare: Omnes hìc viuunt: ſolus ego in domo hac viuere non poſſum. Ad cuius nimirùm voces venit epiſcopus, omneſque, qui in eodem epiſcopio aderant. Cumq; eum locutione blanda vir Dei temperare voluiſſet, cœpit ille cũ iurgio reſpondere, dicens: Omnes tecum viuunt: ſolus ego autem hìc viuere non poſſum: redde mihi ſolidos meos. Quibus vocibus commotus eſt epiſcopus: beatæ Mariæ virginis eccleſiam ingreſſus eſt, & expanſis manibus ſtando cœpit orare, vt ei redderet, vndè presbyteri furentis inſania mitigari potuiſſet. Cumq; ſubitò oculos ad veſtimẽtum ſuum inter extenſa brachia reduxit, repentè in ſinu ſuo duodecim aureos inuenit, ità fulgentes, tanquàm ſi ex igne producti eadem hora fuiſſent. Qui mox de eccleſia egreſſus, eos in ſinum furentis presbyteri proiecit, dicens: Eccè habes ſolidos, quos quæſiſti: ſed hoc tibi notum ſit, quia poſt mortem meam in huius eccleſiæ epiſcopum non eligéris propter tuam auaritiam. Ex qua ſententia veritatis colligitur, quia eoſdem ſolidos presbyter pro adipiſcendo epiſcopatu præparabat: ſed viri Dei ſermo prçualuit: nam idem Conſtantius in presbyteratûs officio vitam finiuit.

Mira benignitas in pauperes.

Diuinitùs ei reddũtur 12. aurei.

Alio quoq; tempore duo ad eum Gotthi hoſpitalitatis gratia venerunt, qui Rauennam ſe feſtinare profeſſi ſunt. Quibus ipſe paruum vas ligneum vino plenũ manu ſua præbuit, quod fortaſsè in prandio itineris habere potuiſſent, ex quo illi quoadusquè Rauennam venirent, Gotthi biberunt. Aliquantis autem diebus in eadem ciuitate morati ſunt, & vinum, quod à ſancto viro acceperant, quotidiè in vſu habuerunt. Sicque vſque ad eundem venerabilem patrem ferentes reuerſi ſunt, vt nullo die ceſſarent bibere, & tamen vinum eis ex illo vaſculo nunquàm deeſſet, acſi in illo vaſe ligneo, quod Epiſcopus eis dederat, vinum non augeretur, ſed naſceretur.

Vinum in vaſculo augeſcit.

Nupèr quoquè de eiuſdem loci partibus ſenex quidam Clericus aduenit, & ea, quæ ipſe de eo narrat, ſilentio non ſunt prætereunda. Nam dicit, quòd quadam die ingreſſus hortum, magna hunc erucarum multitudine inuenit eſſe coopertum: qui omne olus in eo deperire conſpiciens, ad eaſdem erucas conuerſus, dixit: Adiuro vos in nomine Domini IESV CHRISTI, recedite hinc, atque hæc olera comedere nolite. Quæ ſtatìm ad DEI verbum ità omnes egreſſæ ſunt, vt nec vna quidem intrà ſpatium horti remaneret. Sed quid mirum, quòd hæc de epiſcopatûs eius tempore narramus, quandò iam ab omnipotente DEO ordine ſimul & moribus creuerat: dum illa magìs miranda ſint, quæ eum hic ſenex clericus adhuc puerulum feciſſe teſtatur? Nam ait, quòd eo tempore, quo cum matre ſua puer habitabat, egreſſus hoſpitio, nonnunquàm ſine linea, crebrò etiam ſine tunica reuertebatur: quia mox vt nudum quempiam inuenit, veſtiebat, hìc ſe expolians, vt ſe ante Dei oculos illius mercede veſtiret. Quem mater ſua frequenter increpare conſueuerat, dicens, quòd iuſtum non eſſet, vt ipſe inops paupeꝛibus veſtimenta largiretur. Quæ die quadam horreum ingreſſa, penè omne triticum, quod ſibi in expendium totius anni præparauit, inuenit à filio ſuo pauperibus erogatum: cumque ſemetipſam alapis pugniſque tunderet, quòd quaſi anni ſubſidia perdidiſſet, ſuperuenit Bonifacius puer DEI, eamque verbis, quibus valuit, conſolari cœpit. Quæ cùm nihil conſolationis admitteret, hanc rogauit, vt ab horreo exire debuiſſet, in quo ex omni eorum tritico parùm, quod inuentum eſt, remanſiſſet. Puer autem DEI ſe illic protinùs in orationem dedit. Qui poſt paululum egreſſus ab horreo, matrem reduxit: quod ità tritico plenum inuentum eſt, ſicut plenum antcà non fuerat, vndè mater illius totius anni ſumptus ſe congregâſſe gaudebat. Quo viſio miraculo compuncta mater, iam ipſa cœpit hortari vt daret, qui ſic celeriter poſſet, quæ petiјſſet, accipere.

Erucas iuſſu pellit ex horto.

Adhuc puer quàm fuerit largus in pauperes

Precibus obtinet magnam tritici copiam.

Hæc

Hæc itaque in hoſpitij ſui veſtibulo gallinas nutrire conſueuerat: ſed eas ex vicino rure vulpes veniens auferebat. Quadam verò die, dum in eodem veſtibulo puer Bonifacius ſtaret, vulpes ex more venit, gallinam abſtulit. Ipſe autem cõcitus eccleſiam intrauit, & ſeſe in orationem proſternens, apertis vocibus dixit: Placet tibi Domine, vt de nutrimentis matris meæ manducare non poſſim? Ecce enim gallinas, quas nutrit, vulpes comedit. Qui ab oratione ſurgẽs, eccleſiam eſt egreſſus. Mox autem vulpes redijt, gallinam, quam ore tenebat, dimiſit, atque ipſa moriens, ante eius oculos in terram decidit. *Precibus vulpem interficit.*

Petrus: Valdè mihi mirum videtur, quòd audire preces in ſe ſperantium etiam in rebus vilibus dignatur Deus.

Gregorius: Hoc Petre, ex magna conditoris noſtri diſpenſatione agitur, vt per minima, quæ percipimus, ſperare maiora debeamus. Exauditus nanque eſt in rebus vilibus puer ſanctus & ſimplex, vt in paruis diſceret, quantùm de Deo præſumere in magnis petitionibus deberet.

MARTYRIVM SANCTORVM PETRI, ANDREAE, PAVLI ET DIONYSIAE EX ANTIQVIS *MS. codicibus. Stylum mutauit F. Lauren. Surius, nonnullis etiam redditis paraphraſticôs.*

Temporibus iniquis, quandò ſeruis Chriſti certamina excitabantur; & totus orbis beatiſſimo martyrum ſanguine florebat, apud Lampſacum comprehenſus fuit Petrus quidam, egregiè fortis in fide, animoque & corpore ſpecioſus. Cumque oblatus eſſet Proconſuli, ait ad eum Proconſul: Quis vocaris? Ille reſpondit: Petrus. Proconſul dixit: Chriſtianus es? Petrus reſpondit: Planè Chriſtianus ego ſum. Proconſul ait: Non tibi venit in mentem, quæ decreta fecerint inuictiſſimi principes? Sacrifica igitur magnæ deæ Veneri. *15. MAII.* *Petrus adoleſcentulus Chriſtum conſtanter confitetur.*

Reſpondit Petrus: Demiror equidem, Optime Proconſul, te mihi id perſuadere velle, vt turpiſſimæ & impudicæ mulieri ſacrificem, cuius res geſtæ non poſſunt ſine verecundia commemorari, cuius hiſtoria, quæ apud vos eſt, eius arguit impudicitiam. Quam cùm vos publicum fuiſſe ſcortum non negetis, qua obſecro vel fronte vel mente eam me adorare, eique ſacrificium facere compellitis, & non potiùs ſuaſores & authores mihi eſtis, vt Deo viuo & vero, Chriſto regi omnium ſeculorum, ſacrificia offeram ſanctarum precum & laudis? Audiens hæc Proconſul iuſſit adoleſcentulum in rotis extendi, & lignis in orbem circumpoſitis, ferreis vinculis totum corpus eius adſtringi. Indè autem conſecuta eſt corporis contritio & conquaſſatio, oſſiumque dira comminutio. Sed quanto maioribus Dei ſeruus afficiebatur tormẽtis, tanto robuſtior exiſtebat. Itaque conſtanti & intrepido vultu, ridens Proconſulis ſtultitiam & ſuſpiciens ad cælum, ità ait: Gratias tibi ago, Domine Ieſu Chriſte, quòd hanc mihi dare dignatus es tolerãtiam, vt poſſim ſuperare iniquiſſimum hunc tyrannum. Vt vidit autem Proconſul eius inuictam animi conſtantiam, nec eum tam immanibus cedere aut ſuccumbere cruciamentis, iuſſit eum gladio percuti. *Dirè torquetur.* *Gladio cæditur.*

Abeunti autem Proconſuli Troadem cum multa ambitione, tres alij oblati ſunt, Andreas, Paulus & Nicomachus: è quibus Nicomachus importunè & impatienter exclamauit: Chriſtianus ego ſum. Proconſul verò dixit Andreæ & Paulo: Vos aũt quinam eſtis? Reſponderunt: Nos quoq; Chriſtiani ſumus. Tum ad Nicomachũ Procõſul: Sacrifica, inquit, dijs, quẽadmodũ iuſſẽre Principes. Nicomachus reſpõdit: Chriſtiana religiõe initiatus cũ ſim, nõ ſacrifico dæmonibus. Iuſſit igiť Procõſul eũ *Nicomachi temeritas.*

ſuſpen-

ſuſpenſum torqueri. Cumq; tormētorum atrocitatem ferre non poſſet, & iam propè eſſet vt ſpiritum exhalaret, magna voce miſer & perditus clamauit: Ego Chriſtianus nunquàm fui, ſed dijs offero ſacrificium. Tum verò Proconſulis mandato depoſitus eſt. Cùm autem ſacrificâſſet, arreptus eſt à malo dæmone, eliſusq; ab illo in terram, ſuis dentibus linguam ſuam manducans, expirauit. Turbis interìm expectantibus, puella quędam Dionyſia nomine, annos nata ſexdecim, in has prorupit voces: Miſeret me tuî, homo infeliciſſime, qui propter vnius horæ ſpatium ſempiternos eosq; ineffabiles tibi cruciatus peperiſti. Quod cùm audîſſet Proconſul, voluit eam coram ſe adduci, percontatusque eſt ex ea, num Chriſtiana eſſet. Illa reſpondit: Ea cauſa etiam hunc miſerum & infelicem lugeo. Cur enim ille nō parumpèr ſuſtinuit, vt poſſet ad requiem peruenire ſempiternam? Proconſul dixit: Ille verò iam requie potitur, quandò inuictiſſimorum principum voluntati, dijs ſacrificando, ſatisfecit. Quòd autem celeriter abijt è vita, id fecit magna dea Venus, nè veſtris improperijs & conuicijs exagitaretur. Tu verò ſacrifica, nè te turpiter illuſam, flammis viuam concremem. Dionyſia reſpondit: Maior eſt Deus, quàm tu ſis: isque poteſt mihi in omnibus, quæ abs te illata erunt, præſtare tolerantiā. Proconſul dixit: Tradatur hæc puella duobus iuuenibus, qui ea ad ſuam libidinem abutantur. Porrò Andream & Paulum iuſſit duci in cuſtodiam. Iuuenes autem caſtiſſimam virginem Dionyſiam ad ſuum abduxêre hoſpitium, & cùm de afferenda illi vi inter ſe certarent, viribus deſtituebantur, maximè quòd tota nocte ſplendidus quidam illis appareret, qui ſua præſentia domum illam illuſtrabat. Quem vt illi viderunt, timore correpti, ad pedes puriſſimæ virginis ſe abiecerunt. Illa autem manibus extenſis, eleuauit eos, dicens: Nolite timere. Hic eſt enim Dominus & cuſtos meus, propter quem à nequiſſimo proconſule vobis tradita ſum. At illi rogabāt eam, vt pro ipſis apud Dominum intercederet, nè quid mali paterentur.

Deficit à Chriſto.

Arreptus à dæmone, moritur.

Dionyſiæ puellæ cōſtantia.

Manè facto, omnis turba Procōſulem magnis vocibus compellauit, vt Andream & Paulum ipſis traderet, Macedonio & ſocio eius, Dianæ ſacerdotibus, in populo ſeditionem excitantibus. Cùm autem Proconſule iubente producti eſſent, ait is ad eos: Andrea & Paule, ſacrificate admirabili deæ Dianæ. Andreas & Paulus reſponderunt: Nos neque Dianam, neque alios dęmones, quos colitis, pro dijs habemus, neq; quenquam omninò, præter vnum Deum, adoramus. Hæc cùm turba audiuiſſet, petiêrunt ſibi eos tradi. Proconſul itaque fruſtrà ſe conatus ſuos ad eos ſuperandos intendere ſentiens, flagellis cęſos tradidit populo. Tracti igitur pedibus ſunt extra oppidum, vt lapidarentur: cumque lapidibus opprimerentur, peruenit eius rei fama ad aures Dionyſiæ: quæ ex cuſtodum manibus elabens, cucurrit ad eos, iactansque ſe ſuper corpora eorum: Viuam, inquit, & ego vnà vobiſcum beatiſſimi ſerui Dei, nè ab hoc veſtro certamine inueniar aliena. Mox indicatum eſt Proconſuli, Dionyſiam, quæ iuuenum libidini fuiſſet addicta, à quodam ſplendidiſſimo eſſe ſeruatam, ſeque iactâſſe ſuper corpora Andreæ & Pauli, vt cum illis lapidibus obruatur. Iuſſit igitur Proconſul eam gladio interfici. atque ità hi quatuor venerabiles Dei martyres, in vno agone decertantes, diabolum cum Proconſule vincere meruerunt: Petrus quidem diuerſis pœnis affectus, Andreas & Paulus lapidibus oppreſſi, Dionyſia gladio perempta. Acta ſunt hæc Idibus Maij, Decio Imperatore, Optimo Proconſule, regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto.

Andreæ & Pauli cędes.

MAR

MARTYRIVM S. DYMPNAE, REGIS HYBERNIAE FILIAE, EX EIVSDEM SANCTISSIme virginis hiſtoria deſcriptum, quam edidit Petrus Canonicus S. Autberti Cameracenſis. Stylum nonnihil aliquot locis elimauit F. Lauren. Surius.

POſt reſurrectionis & aſſcenſionis Domini completa myſteria, ſicut antè prædixerat pro prophetas, cùm in toto terrarum orbe per apoſtolos iam diffuſa proficeret religio Chriſtiana, fuit in Hybernia rex gentilis. Qui licèt, timore Dei cõtempto, ſuperſtitioſis ac vanis idolorum cultibus deſeruiret, tamen opum gloria & militiæ ſecularis vigore potenti cæteros antecellens, omnibus glorioſior apparebat. Erat aũt ei vxor ex illuſtri orta progenie, quam rex ipſe vehementi diligebat affectu: quippe quæ pro humanæ carnis forma tanta eſſet pulchritudine, vt faciei & corporis elegantia mentes alliceret ipſam aſſpectantium. Hi verò filiam genuerãt, decoris venuſtate matri valdè conſimilem, meritis & nomine Dympnam, vt ipſo vocabuli præſagio poſtmodùm Deo digna fore indicaretur. Quæ in domo patris nobiliter educata, cùm annos pueritiæ tranſegiſſet, chorearũ aſſultus & ioculatorias cantilenas, & quæ illa ętas expetit, & poſcit celſitudo regalis, mente deſpiciens, occultè baptiſmum ſuſcepit, & ſe corde & corpore Chriſto deuouit perpetuò ſeruituram. Intereà matre eius regina defuncta, cùm rex ea cauſa ſuperuacuis doloribus laboraret, tandèm conſilio ſibi aſſiſtentium per ſingulas regni ſui prouincias & eidem propinquas nationes legatos miſit, qui virginem adoleſcentulam, genere ſpectabilem, & decore iam defunctæ ſimilem, tanto regi matrimonio coniungendam inquirerẽt, & ei cum honore adducerent. Milites ergò moribus & eloquentia præſtantiſſimi iter arripiunt, patrias peragrantes & vrbes, contemplantur nobilium facies puellarum. Cumque diù morando regiones plurimas circumîſſent, & quod optabant, minimè reperiſſent, redièrunt ad regem: Et ingreſſi palatium, ſalutato eo, ſic fari cœperunt: O rex excellentiſſime, quod tua iuſſit maieſtas, lõgiùs profecti reperire nequiuimus. Sed, ſi placet, eccè filiam tuam Dympnam decoram valdè, & adeò matri ſuæ conſimilem, vt in eius imagine propemodùm reuixiſſe iam mortua videatur, iube tibi feliciter matrimonio copulari. Quid plura? Deteſtabile hoc verbum vix finierãt, cùm mox diabolus, qui ſanctam virginem ad idololatriam reducere volebat, regem amore inceſto & impudicitiæ facibus inflammauit.

15. MAII. quo de trãſlata eſt, & eius feſtum celebratur.

S. Dympna clàm ſe curat baptizari.

Itaque cœpit rex molliter blandiendo puellæ votum ſuum detegere, & omnem mundi gloriam promittere, ſi eius matrimonio conſentiret. Audiẽs autem hoc virgo Chriſti, reſpondit illud ſe nunquàm facturam. Nõ eſt enim, inquit, neque iuſtitiæ, neque legibus conſentaneũ, immò abominabile prorsùs eſt, vt filia maculet torum patris. Cumq; ille vehementiùs inſtaret precibus, & illa fortiùs negaret, tandèm rex iratus dixit, eam vel ingratìs acquieſcere oportere. Tunc illa quaſi obtemperatura, quadraginta dierum petiuit ad cautelam inducias. Interìm ornamẽta & cætera, quæ ſpectabant ad cultum puellarem, ſibi dari depoſcit perindè acſi nitidiùs accurata, patri vellet gratioſior apparère. Rex hoc audiẽs, lætus efficitur, & omni ambitione iuſſit, quæ virgo poſtulauerat, procurari. Intereà virgo ſe Chriſto orationibus iugiter commẽdans, vt patris libidinem effugeret, patriam ſuam relinquere cogitabat. Erat tunc temporis in Hybernia eximiæ ſanctitatis & doctrinæ ſacerdos quidam, nomine Gerebernus, qui occultè in illa gentilitate, quos poterat, ad Dominum cõuertebat, reginęq; defunctæ, Chriſtum colentis in hac vita, genitricis ſanctę Dympnæ, cõfeſſarius fuerat. ipſam quoq; Dympnam pridèm baptizauerat, & eam fidem catholicã ſacramq; ſcripturam docuerat: Deniq; ab illo regina defuncta & Dympna eius filia ſacramentũ Euchariſtiæ recipere conſueuerunt. Hunc accerſiens ſecretè beata virgo, queadmodùm pater ſuus in horrendę turpitudinis barathrum ipſam demergere cõſtituiſſet, ei cum multis lachrymis explicauit. Tunc vir ſanctus cõſuluit virgini, vt ad partes fugeret alienas, & pauper ſpiritu Chriſtũ pauperem ſequeretur. Quid plura? Cùm

Eius pater vult eam habere cõiugem.

Gerebernus inſignis presbyter.

Cùm horam fugæ opportunam nacta eſſet, virgo ſancta, adiunctis ſibi ſancto Gere- berno & ioculatore patris ſui cum eius vxore, vt ſub ioculatorum ſpecie ſecretius proficiſci poſſent, propoſitum iter ingreſſa eſt: perueniensque ad portum, nauem conſcendit, & aurîs ac ventis proſperantibus, ad quoddam caſtrum, quod Antuerpia dicitur, Cameracenſis diœceſis, applicuit: vbì aliquantulùm commorati, quærebant locum, vbì poſſent ſecretiùs Domino famulari. Nam ſtrepitus ſeculares ferre mens Chriſto deuota nequibat. Indè igitur abeũtes, per nemoroſa deuia ad pagum, cui nomen Ghele eſt antiquitùs impoſitum, peruenêre, atque illic locum vitæ ſolitariæ aptum inuenerunt. Porrò altera die pagum circumęuntes, vnicam repererũt eccleſiam, in honorem beati Martini pontificis dedicatam, in qua Dympnæ ſacrum corpus iam requieſcit. Et non longè ab ea eccleſia in loco, qui Zammale appellatur, conſtruendum ſibi habitaculum elegerunt, in quo per contemplationis dulcedinem Deo debitum redderent famulatũ. Extirpatis igitur arboribus & ſpinis, domicilium ſibi congruum extruxerunt, in quo tribus menſibns commorantes, & ieiunijs & orationibus vacantes, vitam quodammodò angelicam ducebant. In prędicta autem eccleſia beati Martini, ſanctus ſacerdos Gerebernus Miſſas celebrabat. Excolebatur enim tunc temporis villa de Ghele raro inhabitatore: quia erant in ea nõ niſi quindecim domus, eæque nemorum denſitate ferè per ſex milliaria circunſeptæ.

S. Dympna fugit è patria.

Intereà rex pater virginis, qui filiæ nuptias cum gaudio expectabat, audiens fugam eius, turbatus eſt, & omnis aula cum illo: ſciſſisque veſtibus, poſt gemitus & dolores diù repetitos, ambitione militum ſtipatus, filiam ſuam per ſeipſum requirere deliberauit. Itaque perquirens eam per ciuitates & montium ſolitudines, cùm non inueniſſet, mare adijt, & ad caſtrum, quod Antuerpiam nominant, peruénit cum ſuo multiplici comitatu. Egrediente autẽ illo de naui, fit concurſus populi, vt moris eſt, videre cupientis regem. Moram aùtem ibì faciens, legatos mittit per adiacẽtes prouincias, ſi fortè de filia ſua rumorem aliquem percipere poſſet. Proficiſcentibus igitur diuerſis per loca diuerſa, quidam illorum ad villam rurenſem, cui Vueſterlo nomen eſt, peruenerunt: & cùm manè hoſpiti expenſas ſoluerent, ille nummos illorum inſpiciens, ait: Habeo nummos iſtis valdè cõſimiles, quorum precium penitùs ignoro. Et requiſitus ab eis, à quo talem pecuniam recepiſſet, ipſe neſciens cur hoc peterent, reſpondit: Virgo alienigena, adſpectu & corpore pulcherrima, propè in deſerto habitans, quæ de Hybernia huc aduénit, venerandum ſacerdotem valdè ſenem, & ioculatorem cum eius vxore ſecum habens, pro emendis alimẽtis id genus nummos mihi ſemper mittit. Cumq; illi ſe eò adduci curâſſent, ſanctã virginem protinùs cognouerunt inter cæteros procùl ſtantem. Et Antuerpiam ſtatìm regreſſi, viſa & audita regi cum gaudio retulerunt. Tunc rex ſpiritu reuiuiſcens, iter cum ſuis arripuit ad locum, in quo virgo ſanctiſſima habitabat. Quam cùm reperiſſet, & comiter ſalutâſſet, cernens eius faciem minùs formoſam, libidinis igne accenſus, eam affari cœpit blandiſſimè, dicens: O vnica filia mea Dympna, amor meus, deſiderium meum & dulcedo: quæ te compulit neceſſitas, vt regali dignitate contempta, inter gentes extraneas habitares, & terram tuæ natiuitatis relinqueres, innatæq; ab ipſa natura dilectionis oblita, patrem regẽ deſereres, iſtique ſeni ac decrepito ſacerdoti tanquàm filia adhæreres, & ipſius in omnibus obtemperares mandatis? Cur regni Hyberniæ vnica hæres poſt patrem, aulam regiam ſpreuiſti? Noſtro igitur acquieſce conſilio, & nobiſcum ad Hyberniam reuertere: quoniam ſi paternis affectibus aſſenſum prebueris, diademate regali coronaberis, & ſuper omnes principes, matronas ac virgines regni mei principatum obtinebis. Inter deas quoquè tibi templum de marmoribus candidiſſimis ędificari præcipiam, & in eo ex auro & lapidibus precioſis effectam ſtatuam tibi collocari iubebo ab omnibus adorãdam. Ad hæc cùm vellet virgo reſpondere, beatiſſimus Gerebernus reſponſionem eius anteuertens, regem dura ſeueritate redarguit, eum ſceleratiſſimum & abominabilem clamans, quippe qui propriam filiam fœdare vellet, quod etiam impuri ſcortatores ne cogitare quidem ſuſtinerẽt. Monuit inſupèr vir ſanctus virginem, nè vnquàm regi conſentiret, nè æterni regis, ſponſi ſui, cuius dulcedinem iam guſtâſſet, indignationem incurreret. Tum verò rex & omnes, qui cum eo erant, ſanctum Gerebernum morte dignum clamauerũt, tanquàm fugæ virginis authorem, & illius euerſorem: amouentesque eum à virgine,

S. Dympna à patre ſuo inuenitur.

omnes in eum irruerunt,manusque violentas ei attulerunt, & exagitatum iniurijs, peremerunt. Sic glorioſus martyr Domini ex tyrãno triumphum referens,vitę curſum capitis amputatione compleuit, & coronam martyrij à Domino accepit. Ità cultor Dei Gerebernus,forma iuſtitiæ, caſtitatis exemplum, inceſtas nuptias deteſtans,dum regem incredulum de inceſtu repræhendit:non odio, ſed amore,pro ſtudio caſtitatis,regis iram & odium,& tandem mortem incurrit. Tunc rex iterùm cõuerſus ad virginem, roſeo decore nitentem, vt ſibi acquieſceret, acriùs inſtare cœpit,ſic dicens ad eam: O filia mea Dympna, cur pateris patrem tuum tantis angi doloribus? miſereri cur renuis,& illum ſpernis, quem allicit amor tuî? Tantummodò conſenti mihi, & quicquid petieris, dabo tibi. Inſupèr & nomen tuum inter deas ſacratiſſimas per totius regni mei fines iubebo celebrari. Tunc virgo Deo deuotiſſima, quæ potiùs eligebat affligi pro Domino, quàm temporalis peccati habere iucunditatem,patri cum indignatione reſpondit: Cur infelix tyranne promiſſis fallacibus à pudoris propoſito auertere me conaris? Putas miſer, quòd à ſtabilitate propoſiti reſiliam, corpusque meum polluendo, Chriſtum vnicum amatorem meum offendam? Tuas regales delicias tota mente contemno, & illas promiſſiones Domini mei Ieſu Chriſti, quæ cuncta ſuperant deſideria, iam totis viſceribus concupiſco. Pro dea haberi reſpuo,& honorem ſtatuæ vilipendo. Talem mihi deincèps noli fruſtrà adhibere ſermonem. Tunc rex animo ferus, libidini deditus, atque cultor idolorum præcipuus, quanto magìs fidem Chriſti in ea feruere cognouit, tanto magìs in eam totis viribus incurrit, dixitque ei: Vide malitioſa, nè deceterò nos fatiges: ſtatìm exple, quod opto, vel tui patris iram incurres, ſicut ille malignus doctor tuus Gerebernus: cui propterea caput amputatum eſt. Flori igitur parce iuuentutis tuæ, & mihi aſſenſum præbe: etiam dijs noſtris ſacrifica, aut certa ſis te morituram, tuæque mortis exemplo effecturam, nè regum filiæ paternis imperijs contradicere auſint. Tunc virgo Chriſto deuotiſſima reſpondit: Qua de cauſa,crudelis tyranne occidiſti egregium Domini ſacerdotem, nulli crimini affinem? DEI omnipotentis iudicium non euades. Deos deasque tuas ego vt figmenta deteſtor, & Domino Ieſu Chriſto totu me deuotione committo. Ille ſponſus meus, gloria mea, ſalus mea & deſiderium meum. Pœnas omnes,quas inferre potes,læta mente parata ſum pro Domino meo perpeti.

S. Gerebernus interficitur.

S. Dympnę egregia cõſtantia.

Hæc audiens rex,quaſi demens effectus eſt, & nimio furore incenſus,ſuî fruſtrationem & deorum ſuorum iniurias vindicare volens, iuſſit eam celeriter decollari. Sed cùm nullus eorum, qui erant in regis collegio, tam crudele præceptum exequi auderet, nè regis,poſteà fortaſsìs dolituri, iram incurreret:ipſemet crudelis rex,antiquæ nobilitatis & regalis clementiæ oblítus, gladio, quo fuerat accinctus,ſacrum caput præclaræ virginis, diuinam implorantis miſericordiam, amputauit. Eam verò Dominus Ieſus Chriſtus ſponſus eius ſumma cum lætitia in cælis coronauit. Deindè rex impius, cum ſuo comitatu remeans ad propria, ſanctorum corpora volatilibus cæli & beſtijs terræ deuoranda reliquit. Cumque ea dies aliquot à feris & auibus intacta in nuda humo iacuiſſent, à quibuſdam iuxtà habitantibus, erga ſanctos martyres pia gerentibus viſcera,in ſpecu condita ſunt.

S. Dympna à ſuo parẽte iugulatur.

Poſt multa verò annorum curricula pro ſtupenda ſignorum exhibitione, quæ fiebant illic erga quibuſcunque languoribus occupatos, Clerus & populus congregati in loco ſepulturæ ſanctorum,eorum corpora quæſierunt. Res mira,& à nullo mortalium aliâs viſa vel audita. Cùm enim fodientes,terram eieciſſent, angelicis manibus præparatos niue candidiores ſarcophagos duos,è petra exciſos repererũt, cùm tamen non eſſent in regione illa tota, niſì petræ fuligine nigriores. Mirum in modum extractas ſine difficultate tumbas circunquaquè accuratiùs contemplantes, nullũ in eis vel iuncturæ vel fracturæ ſignũ cõſpiciunt, immò verò ſanas & integras comperiunt,ſanctorum corpora continentes. Tunc ea re valdè attoniti, conferebant inter ſe, quo pacto ſine vlla diſſipatione & lapidum læſione poni potuerint in eis reliquiæ precioſæ. At tandèm angelorum opus id eſſe cognoſcentes,non hominum: per tumbas niue candidiores,ſanctorum caſtitatem ſignificari intelligunt. Ex eo tempore quiſquis illuc deuotus precator acceſſit,ſi quid mali patiebatur,protinùs ſanabatur.

Vide rem admiratione dignam.

Igitur cùm ad Xanthenſe oppidum quod ad Rhenum ſitum eſt,fama virtutum & miraculorum huiuſmodì perueniſſet,eius incolæ quidam ad locum, vbì ſanctorum corpora aſſeruabãtur,acceſſerunt:Factaq́; oratione,ſub peregrinationis prętextu ſitum loci ſagaciter explorãtes,per aliquot dies coram ſanctis corporibus excubârũt, & illis,qui ſacras reliquias cuſtodiebãt,aliorsùm intentis,precioſa corpora cũ tumbis lapideis imponẽtes quadrigę,fugerũt. Quo comperto,incolę de Ghele vehemẽter cõmoti,mox ad arma cõcurrunt,accenſiſq́; animis,à tergo viriliter inſequũtur. Sed vt ſonũ immenſę multitudinis,q̃ fugerant,audiêrũt, exterriti martyrũ geſtatores,rem vidẽtes illis eſſe ꝓ vita,duas illas tumbas,quas aſſumpſerãt,de quadriga citiùs ſuſtulerũt,easq́; deponẽtes in terrã,vnã ſolam redegerũt in fruſta, ſanam & integram relinquẽtes alterãm, in qua erat corpus S.Dympnæ,& cum B. corpore Gereberni effugerũt. Cumq́; ad Xanthenſe oppidum ꝓpiùs acceſſiſſent, tam ex via quam metu perſequentium delaſſati ſteterunt,& quibus ꝓſperum aduentũ ſuum per nuncium indicârunt.Qui cõfeſtìm eis obuiàm exiêrũt, acceptiſq́; luminaribus cereorũ, thuribulis ac cruce cũ ingẽti multitudine populi, corpus ſanctũ, exultantes in Dño, cum hymnis & canticis ſpiritualibus ad eccleſiam deportauerũt,ibidemq́; honorificè collocantes,ad ꝓpria rediêrunt. Tunc ruricolæ Ghelenſes, qui inſecuti eos fuerant,accedẽtes ad locum,vbì iacebant reliquię precioſæ,fracta tumba B. Gereberni, S.Dympnæ tumbam lapideam abſq́; vllo læſionis ſigno repererunt. Quam cùm vellent ad ꝓpriam eccleſiam reportare,corpus ſtetit immobile quaſi lapis,nec vllo conamine potuit moueri, àcſi fixum radicitùs teneretur in terra. Et cùm illi ignorarent,q̃d facto opùs eſſet,nocte quadã vox facta eſt ad quandã anum de villà illa,præcipiens,vt vitulum,quē habebat in ſtabulo,nouellũ iungeret bigæ, & reduceret virginis corpus,quod multi,culpis eorũ exigentibus, laborantes inuanum, mouere nõ poterant. Cumq́; expergefacta eſſet mulier,& de his,quę audiêrat,miraretur, manè facto ſurrexit,& vocato filio,viſiõis ſeriem, quam in ſomnis didicerat, enarrauit,iubens ei,vt citiùs à Domino iuſſa compleret. Quod cùm puer audîſſet,matrem ſuam delirare credẽs,vt ſileret ea de re, illam deprecabatur,aſſerens,ſi hoc attentare velit, ipſos ambos in ridiculo fore apud omnes. Ei verò nolens obtemperare mater eius, ſtatìm iuſſit vitulum nouellum,nondùm cornua producẽtem, applicari. Sicq́; viam aggredientes, quæ ducebat ad locum,in quo Ghelenſes ad corpus afflicti adſtabant, peruénit. Sequebantur aũt eam & magni & parui,delirare & deſipere eam exiſtimãtes.Interìm deridendo eam tacitè,rei exitũ ſuſtinebant. Quid plura? perueniens tandèm ad locum, vbì tam ſuis,quàm equorum viribus diffiſi, ſolam Dei clemẽtiam inuocabant:ſalutatis illis,cum gaudio,quam in viſu noctis audiêrat,retulit iuſſionem, orans,vt bigæ ſuæ impoſitum venerabile corpus, debitæ venerationis ad locum celeriter reportarent. Ridebant nònnulli,atque eam deſpectui habentes,deſipere credebant : ſed tandèm victi precibus eius,ſine vllo grauamine corpus beatiſſimum ſuſtulerunt,& per vitulum,nulli aptum operi,cum magna leuitate pondus ingẽs cum ſumma lætitia ad propriam eccleſiam reduxerunt. In qua per venerandæ virginis & martyris Dympnæ merita quotidiè innumerabilia coruſcant miracula.

Xanthẽſes auferunt ſacra corpora.

S. Dympnę corpus loco moueri nõ poteſt.

Nota miraculum.

Poſteà verò nobiliores & ditiores incolæ Ghelenſes in vnum congregati, thecam ex auro & argento ac lapidibus precioſis conficiendam curârunt, in qua corpus venerabilis virginis reponeretur. Itaque epiſcopus Cameracenſis cum clero & caterua populorum, & cum nobilibus perſonis vtriuſque ſexûs atque cum immenſo vulgi comitatu ſacrũ corpus ſanctæ Dympnę de tumba lapidea in thecam illam, ex auro & argento fabrefactam tranſtulit. Cùm autem aperiret tumbam epiſcopus, inuentus eſt in ea lapis ruber,iacens ſuper pectus venerandæ virginis, in quo ſcriptũ erat,Dympna : Per quem lapidem, ab Angelis Dei pectori ſanctiſſimæ virginis impoſitum,eius martyrium deſignatur. Prædicta autem corporis venerandæ virginis tranſlatio facta eſt decimaquinta die Maij, quo eius feſtum celebratur. Decollata verò fuit eiuſdem menſis die triceſimo.

Et quoniam diuerſa conſcripta miracula, omni admiratione digna, quæ Dominus noſter Ieſus Chriſtus per hanc glorioſam virginem & martyrem ſponſamque ſuam dignatus eſt mundo oſtendere, longum eſſet enarrare, breuitatis cauſa omittuntur. Certè obſeſſi à dæmonibus,quotidiè per eam liberãtur,cùm ad eius venerabile

bile templum in Ghele afferuntur: vbì mortem perpeſſa eſt,& corpore requieſcit. Porrò ſuis deuotis cultoribus alia infinita imperrat beneficia apud Dominum noſtrum IESVM Chriſtum, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat in ſecula ſempiterna, Amen.

VITA SANCTI DOMNOLI EPISCOPI CENOMANENSIS, HADVINI PRAESVLIS IVSSV CONſcripta à quodam beatiſsimi Domnoli familiari amico. Stylum nonnihil emendauit Frater Laurentius Surius, vbì viſum eſt expedire.

PROLOGVS.

SANCTAE & indiuiduæ Trinitatis freti auxilio, omniumque ſanctorum precibus fulti, tum etiam præcedētium patrum incitati ſtudijs, deniq; reuerendiſſimi præſulis noſtri Haduini hortatu confirmati, beatiſſimi patroni noſtri Domnoli, Cenomanicæ vrbis epiſcopi vitam illuſtrem, multorum vtilitati profuturam, ipſo nobis opitulante, ſcribendam ſuſcipimus. Non enim ſumus neſcij, veteribus id ſtudio fuiſſe, vt ſuæ ætatis egregios viros ſcriptorum ſuorum monimentis ad poſterorum notitiam tranſmitterent, eorum præclarè dicta & facta aut literis conſignarēt, aut picturis exprimēda, aut æri inſculpenda, vel marmoris ſpectato opere repræſentanda curarent. Putabant enim ſe operæ precium facturos, ſi qua in ijs vel alijs vtilia, vel cognitione digna, vel ad imitationem præclara viderentur, ea ſua induſtria & labore poſteris innoteſcerent: vt ità neque ſuo ſeculo alieni à ſtudio religionis & pietatis, neque erga poſteritatem parùm officioſi cenſerentur. Quòd ſi verò hoc plerique ex illis non modò in ſanctos, ſed etiam in quoſdam alios ipſis charos homines declarârunt: quanto magìs nos ſagaciter & accuratè ſanctorum res geſtas inueſtigare, atque ad aliorum quoquè notitiam perferre debemus, vt eorum prouocati exemplis, doctrinaque informati, ad ea nos ſemper intendamus, quę ſint grata & accepta Deo? Cauendum certè nobis eſt, nè militum Chriſti fortia facta & præclara trophæa, ea præſertim, quibus noſtra ætate inſignes & illuſtres fuère, ſilentij carcere premamus: ſed potiùs quantùm ille dederit, qui eſt author omnis boni, qui ora mutorum aperit, & linguas infantium diſertas facit, quæ poſſint ſucceſſoribus noſtris eſſe vſui, ea vel mediocri ſtylo conſcribamus. Etſi autem nos eiuſmodì operi impares eſſe non ignoramus, quippe quibus eſt ingenij, eloquentiæ & eruditionis anguſta ſupellex: at tamen ſatiùs fore arbitrati ſumus vel exiliter dicere ea pauca, quæ nouimus, quàm cum ſeruo pigro & deſidioſo, pro retenta Domini pecunia, in damnationis diſcrimen adduci. Quæ igitur ab illis egregiè perpetrata ſunt, nos licèt indigni, ſaltem vtcunquè commemoremus. Neque enim id facimus noſtra temeritate adducti, ſed, vt iam antè dictum eſt, voluntate & mandato venerandi pontificis noſtri Haduini: qui nos beatiſſimi Domnoli Epiſcopi vitam iuſſit vel rudi exarare ſtylo. Cuius, tanquàm vrbis noſtræ antiſtitis, iuſſioni libenter morem gerentes, eius fulti precibus, ad ſcribendum nos accingimus, ſuppliciter inuocātes beatiſſimi Domnoli habitatorem Spiritum ſanctum, vt qui illi gratiam largitus eſt miracula & admirandas patrandi virtutes, nobis copiam tribuat & facultatem eas enarrandi ad laudem & gloriam ſuam & fidelium ædificationem: vt facta eximij patroni noſtri, ſi tamen id fieri poteſt, dictis exæquemus, qui cum eo in hac vitæ mortalis peregrinatione plurimùm conuerſati ſumus: quanquàm ſanè tantæ eius virtutes ſunt, vt eum pro dignitate laudare humana fragilitas nequaquàm poſſit.

Sanctorum hiſtoriæ ad poſteros tranſmittendæ.

Sap. 10.

Matt. 25.

Cùm ſit autem aliud, teſte Diuo Hieronymo, locis communibus laudare defunctum: aliud, defuncti proprias narrare virtutes: nos hoc opuſculum ad bonorum exemplum ab illo tempore auſpicabimur, quo nos glorioſo aduentu ſuo illuſtrare, nobiſcumque manere ex DEI prouidentia iuſſus eſt.

In vita S. Hilarionis.

VITAE HISTORIA.

MAII.16. vt habent quædam Martyrologia: licèt obierit 1. Decembris.

ITAQVE beatiſſimus Domnolus, vrbi Cenomanicæ à Deo deſtinatus epiſcopus, virtutum omnium floribus redimitus, in alia regione ex generoſis parentibus, quod eius probi mores & nobilis conuerſatio teſtabatur, eſt procreatus. Vt enim ex radice fructus proficiſcitur, ità ex fructûs ſapore radicis natura intelligitur: & quemadmodùm fructus arboris, etiamſi procùl abſportetur, non tamen amittit ſuauitatem, quam ex radice accepit: ſic etiam hic ſacratiſſimus vir, vndecunquè ſiue quibuſcunque ex partibus ad nos aduenerit, ſanctæ nobilitatis ſuæ dulcedinem nos celare non potuit. Etſi verò apud nos in Epiſcopum conſecrarus nō fuit, ad nos tamen in multorum ſalutem diuinitùs eſt tranſmiſſus. Nam ad imitationem Abrahæ patriarchæ, cui à Deo dictum eſt: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monſtrauero tibi: iam ordinatus alibi Epiſcopus, relicta patria & parentibus, cunctiſque rebus, quas poſſidere videbatur, Romam profectus eſt, limina beatiſſimorum Apoſtolorum orationis gratia viſitaturus. Vbi cùm animi ſui deuotioni feciſſet ſatis, poſt longa itineris emenſa ſpatia, Domino gubernante, ad Cenomanos appulit, quos propter obitum ſui pontificis magno offendit animi mœrore affectos. Iampridèm enim beatus Innocens ad Dominum migrârat, & laboris ſui erat præmia conſecutus: in eius verò locum necdùm alius ſubrogatus fuit. Cùm igitur hunc virum ſanctiſſimum conſpexiſſent, cumq; iam epiſcopum ordinatum didiciſſent, tam proceres & principes, quàm Clerus vniuerſus & populus non ſolùm vrbanus, ſed etiam ruricola, diuino id inſtinctu agente, vno ore eademque animi ſententia obnixè eum deprecabantur, vellet ipſos ipſorumque ciuitatem & patriam non inuitus gubernandam ſuſcipere. Quanuis autem ea in re valdè ſe difficilem præberet, ad extremum tamen aliud agere non potuit, quàm quod populus Deo inſpirante poſtulauit.

Gene. 12.

It Romam orationis cauſa.

Innocens, Cenomanorum epiſcopus.

S. Domnolus fit Cenomanorū antiſtes.

Suſcepit igitur, ſed ſanè inuitus & compulſus, epiſcopi miniſterium cum multa humilitate, Dominoque cooperante, toto vitæ ſuæ tempore, non parùm illis, quibus præerat, contulit. Deniquè qualem ſe quantumque illic præſtiterit, eius vitæ finis declarauit, in quo laus omnis tutò canitur. Erat verò hoc eius nobilitatis inſigne, quòd Chriſto die ac nocte alacri & iucundo animo gratam exhibebat ſeruitutem. Neque tamen vel à generis nobilitate, vel ab operum ſanctitate glorioſę & laudis fumos captabat: ſed præclara de ſe præbens virtutum exempla, intrà ſe ſuos theſauros depoſuit, & Dominum mundo corde complectens, pompam omnem mundi huius toto pectore contempſit. In conuerſatione erat humilitate conſpicuus, charitatis dulcedine feruens, caſtitatis ſplendore illuſtris, ieiuniorium pinguedini deditus. Diſciplinæ verò cæleſti adeò ſe totum addixit, vt pontificale miniſterium pro dignitate, & quidem piè & deuotè, ſit executus. Porrò autem ſocia charitate ac mutua beneuolentia coniunctus fuit Germano, ſanctiſſimo Pariſiorum antiſti ti: quem & creberrimè inuiſere conſueuit, & ab illo itidèm non raro viſitatus eſt: cumque ſe inuicèm diuinis inflammarent adhortationibus, ſubiectis populis tam verbis, quàm exemplis haud vulgariter profuêre. Non enim immemores erant illius Dominicæ ſententiæ: Quòd ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re, quācunquè petiêrint, fiet illis à patre meo. itemque illius: Vbi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.

Germanus Epiſcopus Pariſienſis, magnus S. Domnoli amicus.

Matt. 18.

Ibidèm.

Extruxit autem ſanctæ Eccleſiæ amator deuotiſſimus monaſterium quoddam in ſuburbio ciuitatis ſuæ, tum vt eius vrbis eſſet munimentum, tum vt poſſet Domino animas lucrifacere: idque in honorem ſanctorum martyrum Vincentij & Laurentij conſecrauit. Ipſi autem conſecrationi adeſſe voluit memoratum Germanum Epiſcopum, vt amborum ſolenni dedicatione ad maiorem populus deuotionē incitaretur. In eius verò conſecratione de rebus eccleſiæ ſuę multa teſtamento ei legauit atq; confirmauit, permittente & fauente Chilperico Francorum rege, eiuſq; prin-

Conſtruit monaſterium.

principibus,multis etiam id ei ſuggerentibus epiſcopis, inprimìs autem S. Germano,clero quoq; populoque,vt id faceret, adhortante : quemadmodùm in eius actis annotatum eſt. Subſcripſit autem ſua manu & approbauit beatus Germanus, pluresque alij epiſcopi. Porrò in eadem eccleſia caput beati Vincentij martyris, & magnam craticulæ partem, in qua ſanctus Laurentius aſſatus eſt, honorificè repoſuit: monachos etiam ſub cura & moderatione Leuſi Abbatis,quem ipſe præfecit,ad regulæ præſcriptum illic degere,Dominoque ſeruire voluit. Tanto autem amore beatiſſimum Germanum epiſcopum complectebatur,vt in eaipſa ſanctorum Vincentij & Laurentij martyrum eccleſia,ſepulturę locum ei præparârit:vbì tamen poſteà,ob certas quaſdam cauſas,non S. Germanus,ſed ipſemet dignè humatus eſt.

Cumq; religionis monaſticæ propoſitum mirificè complecteretur, in ea cellula, in qua S. Iulianus,primus Cenomanorum epiſcopus corpore requieſcit, iuxta monaſterium Victurij,quod ſitum eſt ad flumen * Sartam,monaſticū inſtitutum, quod iampridèm illic florere cœperat, mirificè augmentauit, adeò vt quinquaginta ferè monachos illic regulariter degere voluërit,eaq;,quæ ad victum pertinent tam illorum,quàm peregrinorum & aduentantium,magnificè ſuppeditârit. Aliud quoquè monaſteriolum & xenodochiū vltra * Sartam flumen in honorē beatiſſimæ matris Dei & virginis Mariæ ſapienter ædificauit,atq; ſuæ Eccleſię rebus dotauit, accuratè cōſtituēs,vt illic pauperes & peregrini,egenteſq; oēs,qui intrà vrbem ꝓpter eius iugem cuſtodiā admitti nō poſſent,reciperētur. Porrò monachos vigintiquatuor illic ad regulę monaſticæ præſcriptū viuere voluït,qui & perpetìm ſeruirent Deo, & aduentantes pauperes recrearent,atq; hoſpites comiter & cōgruenter acciperent. Ijs aūt monachis quendam è ſuis ꝓbatiſſimæ vitæ virū, Paduinū nomine, eccleſię beatorum martyrum Vincentij & Laurentij per id tempus Præpoſitum, Abbatē pręfecit,locumq; ipſum & ſibi & ſucceſſoribus ſuis ſubditum eſſe debere decreuit,adhibita etiam adiuratione & deteſtatione, vt hoſpitale eius vrbis, perpetuis temporibus in Pontificum ditione eſſet. *Studium ſancti viri erga monaſticā religionem prouehendam.*

Quanta aūt apud nos degens vir ſanctus corpus ſuum abſtinentia affecerit,quàm ſe perpetuis confecerit vigilijs,quàm in pręſtandis eleemoſynis liberalis & profuſus fuerit,ſolus ille ad plenum nouit,cui cognita ſunt omnia:nec puto quenquam mortalium facilè omnia explorare & indagare potuiſſe, quandoquidem eiuſmodi ille clàm potiùs,quàm palàm faciebat. Et vt paucis multa expediamus,qualis quantuſq; fuerit,quæ & quanta geſſerit,non poteſt mortalis lingua explicare, quòd ſupra hominem fuerit, quicquid ferè geſtum eſt ab eo. Macerabat ſe & vigilijs & cōtinua inedia, adeò vt etiam fortiſſimi iuuenes eius parſimoniam ferre non poſſent.Ità corpus ſuum redigebat in ſpiritûs ſeruitutem, adeoq; illud mortificabat, vt poſſet illud Apoſtolicum non immeritò illi accommodari: Viuo aūt iam non ego,viuit verò in me Chriſtus. Cùm equitaret in itinere,ſemper de Deo aut loquebatur;aut canebat. Curſum verò ſuum(ſic enim loquitur author)id eſt,penſum precum Canonicarum per horas legitimas perſoluens,reliquo diei tempore, quādò opportunum videbatur, ſtudium pſallendi diuina eloquia,aut lectitandi, aut in preces incumbendi non omittebat. Ad menſam ipſo accedente, mox aderat lector, recitans diuina eloquia: vt inter epulas,quibus caro fouebatur,ſpiritalibus alimonijs potiùs conuiuæ explerentur. Nullum omninò ſibi tempus præterlabi ſinebat,quo non aut prodeſſet alijs, aut ad ſuos profectus aliquid adijceret. Quòd ſi quis eius facta curioſiùs inquiſiërit, innumera magnarum virtutum miracula inueniet, è quibus nos vel pauca promemus. *Exercitia ſancti viri.* *Galat. 2.*

Quodam die Dominico,cùm peracto officio ſolenni ad mēſam pranſurus ex more accederet,allatamque aquam miniſter in eius manus infunderet,& lotis manibus malluuium abſportaret,cęcus quidam,Seagrius nomine,ei venit obuiàm,& aquam, quæ de manibus Pontificis defluxerat,ſibi dari petijt,ea ſuos oculos ablutur us. Miniſter id paruipendens,dedit ei aquam,vt petiërat. Ea cæcus ſuos perfudit oculos, & in CHRISTI nomine,meritis S. Domnoli mox reſtituto viſu lætus abſceſſit. Quem quidem cæcum ſæpiùs ego vidi, multique è ſocijs noſtris : atque ab illo tum iſthuc,tum plura alia ſancti viri miracula didici. Perlata eſt autem huius rei fama ad multorum aures, & inuito pontifice longè lateque diffuſa. Erat enim ſanctiſſimus *Cæcus ab aqua, qua manus abluit vir Dei, viſum recipit.*

ille ſenex ſingulari præditus animi munditia & humilitate. Nec dubium, quin apud omnipotentis Dei ſingularem miſericordiam multùm valeat humani cordis puritas & ſimplicitas, conuenienter illi ſententiæ Saluatoris: Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.

Matth. 5.

Vir quidam nobilis genere & opibus prædiues, regiusq; conſiliarius, in villam eccleſiæ, cui vir Dei præerat, Tridentem vocabulo, ſitam in Condita Diablentica, obſtinato animo inuaſit, eam ſibi vendicãs. Crebrò autem illum admonuit vir ſanctus, vt à ſuis maleficijs reſipiſceret, & ad meliorem frugem ſe reciperet. Videns autem ſe nihil hac ratione proficere, ad precandum Dominum ſe contulit, vt res, pro expiandis peccatis olìm à fidelibus eccleſiæ donatas, ipſi reſtitueret. Interìm ſacrilegus rerũ Deo dicatarũ occupator, diuina vltione in eum animaduertente, febre corripitur, eaq; continenter laborat. Sed neq; ſic tamẽ res malè vſurpatas reddere voluit, vt eius pœna fieret cumulatior. Cùm autem ea febre dirè afflictaretur, lecto decumbens, viſus eſt ſibi quadam nocte videre matrem Domini (cui res ab ipſo vſurpatę, vnaque beatis martyribus Geruaſio & Protaſio dicatę erant) ferreo malleo ipſum in fronte percutientem. Mox igitur multo terrore correptus, ad S. Domnolum miſit, qui eum rogarent, vt res ipſi ablatas cum fœnore reciperet: nec tamen potuit ſanitati reſtitui, donèc S. Domnolus ad eum veniret. Vbi autem ille aduénit, omnia in duplum reſtituit eccleſiæ miniſtris, & poſt dies paucos meritis & precibus beati viri ſalus ei reddita eſt, ſed vulneris, eius fronti malleo impreſſi, quoàd vixit, veſtigia permanſère. Quod idcircò factum eſt, vt ille ſuo exemplo à ſimili facinore alios abſterreret. Quas autem res ille duplicatas tum ſancto viro reſtituit, eas eccleſia noſtra hactenùs poſſidet.

Punitur diuinitùs vẽdicans ſibi res eccleſiaſticas.

Quodam Quadrageſimæ tempore in cellam Aniſolæ monaſterij vir ſanctus ſeſe abdiderat, Domino in ſilentio & ſolitudine vacaturus. Eccè autem Francus quidam, nobilis genere, regi valdè familiaris, quandam eius eccleſię villam, Bonallam nomine, in Pago Stadinſe ſitam ad ſe rapuit. Vbì Paſchalis ſolẽnitas præterijt, eam iniquitatem vir Dei moleſtè ferens, dolensq; ſe viuẽte ſuam eccleſiam nudari facultatibus ſuis, duos diaconos miſit ad Francum illum ſacrilegũ & mirè iam obſtinatũ: ſed diaconi nullum ab eo, quale vellent, retulère reſponſum. Tum verò ſanctus vir, corde compunctus, animo intrepidus, eò ſe contulit, vt res ſuæ fidei creditas recuperaret, fretus auxilio præpotentis Dei. Cùm igitur die quodam Francus ille ſolennes celebraret epulas in villa per ſacrilegium ablata, haberetque apud ſe parentes & amicos, nunciatum eſt ei præ foribus adeſſe ſanctum epiſcopum, resque ipſi à Domino commendatas repetere. Id vt audiuit ille, valdè animo cõmotus, iuſſit eum à tota villa prorsùs excludi & eijci. At Epiſcopus non recalcitrans, quemadmodùm Apoſtolus monet, dedit locum iræ: ſed ità vltio diuina in ſacrilegum excitatą eſt.

Rom. 12.

Cùm enim nocte illa iuxta morem ſanctus Epiſcopus in oratione perſiſteret, ſacrilegum virum inuaſit febris, quæ infelicem animam altero manè extorſit ab illo: ſicque miſerrimè excedens è vita, abſq; luctu & ſine precibus in biuio ſepultus eſt. Et quidem dignus erat tali morte, qui ſanctum virum auſus fuit contriſtare, & oblationes fidelium resq; Deo dicatas ſibi vendicare. Factum eſt hoc meritis beati antiſtitis, vt cæteri ab huiuſmodi facinore abſtergeantur, nè ſimilia ipſis accidant. Cùm ſic autem ille perijſſet, multis eccleſijs res ipſarum reſtitutæ ſunt, quas tyranni iampridem per temeritatẽ inuaſerant. Nam timore perculſi, non fuerunt auſi retinere illas: atq; ità vnius horrenda damnatio multis profuit ad reſipiſcentiam, reddiditq; pœnitentia emendatos. Sic nimirùm omnipotẽs Deus per fidelem ſeruum ſuum ſuas reſtaurauit eccleſias, multiq; ſerui Dei ingentes Domino laudes & grates egére, iucundis vocibus cantantes: Adiutor & protector factus eſt nobis Dominus in ſalutem.

Horrenda mors bona eccleſiaſtica vſurpantis.

Multis eccleſijs res ablatæ redduntur.

Puerulus quidam, Rainarius nomine, à parentibus oblatus eſt ſancto viro. Is puer & cæcus & ſurdus & mutus & claudus erat. Vnxit autem eum vir Dei oleo benedicto, & crucis ſigno eum communiuit, & totus reualuit. Clericus quidam Oximenſis, Eleutherius nomine, videns tot admiranda fieri à ſancto viro, obtulit ei filium ſuum, quem diuturna febris vehementer affligebat. Miſericordia motus vir DEI, aquam iuſſit adferri, allatam, cùm priùs CHRISTI nomen inuocâſſet, & eam cruce conſignâſſet, puero bibendam obtulit. Bibit ille, & Chriſto propitio, me-

Oleo benedicto & Crucis ſigno ſanat cæcum &c.

meritis epiſcopi continuò ſanus effectus eſt.

Vir quidam Andegauenſis, Stritius nomine, in maxilla mirè cruciabatur ex puſtula magna. Occurrit ſancto epiſcopo, petijt tanto malo medicinam: ſaliua ſua puſtulam tetigit vir ſanctus, & homo curatus eſt. Quodã die in villa noſtræ eccleſię, quam Baladonem vocant, ſancto epiſcopo põtificale exequẽti miniſteriũ Magnarius quidam oblatus eſt, qui die Dominico intrà ipſius villæ fines ab opere ſe non abſtinẽs, Deo vlciſcente, luminibus orbatus fuerat. Vir ſanctus ſacroſanctã inuocãs Trinitatem, expreſſo ligno Crucis, cæcitatẽ depulit, viſum reformauit, monuitq; hominẽ, nè quicquam eiuſmodi deincèps admitteret. Nota vim ſaliuę eius.

Exijt quandoq; vir beatus extra vrbẽ noſtrã, audiuitq; damnatorũ voces è carcere. Miſit itaq; miniſtrũ ſuũ ad cuſtodẽ carceris, qui ei diceret, vt vinctos illos abſolutos pateretur abire. Reſpondit cuſtos, nõ ſe id auſum eſſe. nè ipſe cogeretur in illorum locũ ſuccedere. Tum vir Dei cum lachrymis rogauit Dñm pro illis: & ecce die tertio ſua ſponte pateſcit carcer, exeuntq; qui illic detinebantur, & ad noſtram eccleſiam ſeſe conferunt. Carcerem ſuis preci. bus apetit. Clericus quidam, Ragnoinus nomine, venit ad ſanctũ põtificem, rogans vt ſacerdotio initiaretur. Percõtatus eſt aũt ex illo vir ſanctus, num caſtè viueret, & à fœminis ſe ſeruaret incontaminatũ. Illo conſtãter reſpondente, ſe hactenùs impolluto corpore Domino ſeruijſſe, vir beatus ei & locũ & tẽpus & mulierem, libidinis eius ſociã, indicauit. Cernens clericus, ſe latére hominem Dei non poſſe, ꝓpria conuictus conſcientia, ad pedes eius ꝓcidit, & culpã ſuam confeſſus eſt. Id vbì ad aliorũ notitiã peruénit, multi ſacris initiandi, ab eius ſe cõſpectu ſubduxẽre, maleq; ſibi conſcij, non fuére auſi ſacros ordines ab illo petere, certò perſuaſum habentes, non eum latére etiam ſecreta cordium. Aliorum occulta pec cata nouit.

Eſt villa eccleſiæ noſtræ, quã Criſiacũ vocant. In ea cùm eſſet vir Dei, adducti ſunt ad eum duo dæmoniaci, rogabantq; eum parentes eorũ, vt ſuis precibus illos ſanaret. Sciſcitabatur autẽ ex eis ſanctus antiſtes, cur id ipſis accidiſſet, & per eorũ ora reſpondebant immundi ſpiritus, ſe torqueri ab ipſo, nec poſſe corã eo celare ꝑſtigias ſuas. Rogabant autem eum, vt ſi ipſos indè vellet eijcere, ſaltem ſineret migrare in porcos. Permiſit hoc vir ſanctus, & Crucis ſigno edito, ꝓfligauit illos, ità vt omnes adſtantes laudarent Dominũ, mirabilẽ in ſanctis ſuis. Sũt verò etiam multi alij, à dæmonibus obſeſſi, ab eo liberati. Hac autẽ miraculorũ aſſiduitate fama eius vbiq; diuulgabatur, & iam quadam die reuertenti ab expeditis quibuſdam negocijs, quę ad populi, ipſius curæ commiſſi, vtilitatẽ pertinerent, multa plebs ei occurrit, adducẽs ægros & malè affectos, diuerſiſq; languoribus laborãtes, q omnes ab eo incolumes receſſére. Etſi autẽ celebre eſſet nomen eius & ſublimis gradus honoris, at tñ maior erat & inſignior virtus eius. Seruiebat ſine offenſiõe ei, qui ꝓpè eſt omnibus inuocantibus eum in veritate, & qui voluntatẽ timentiũ ſe facit, & deprecationem eorũ exaudit. Poterã quidẽ plura eius commemorare miracula, ſed multa prætermiſi, nè lectori faſtidiũ parerem. Magna autem in eo virtus inerat & multa verborum vis ex eius ore promebatur, cùm populis verbum Domini annũciaret. Vix quiſquam tam ferreo viſebatur pectore, quem eius conciones ad lachrymas non mouerent. Mirabantur auditores ſpiritales ſermones eius, qui plerunq; adeò humanum captum excedebant, vt ab angelo proferri viderentur. Crucis ſigno curat dæmoniacos. Pſal. 144. Efficacia concionum eius.

In epiſcopatûs functione ità ſe geſſit, vt celebres maiores ſuos ipſe celebriori viuendi ratione etiam illuſtrârit: nec tamen vel ex generis ſplendore, vel pontificia dignitate eius animum vlla inflauit elatio. Spiritu pauper priùs moribus egit pontificem, quàm ad pontificis gradum eſſet euectus. Collatus honor tantus eum meritis conſpicuum non fecit, ſed inuenit. Virtute inſtructus erat antè, quàm eſſet ſacerdos: cum ſacerdotio virtus pariter ſua accepit incrementa. Tota eius in pontificatu vita talis fuit, quæ pontificis officium & verbo & exemplo præſtaret: nec culpa vacare putauit, iudicioq; diuino obnoxium ſe fore timuit, ſi qui ſibi vni anteà priuatus vixiſſet, iam epiſcopus non viueret vniuerſis. Indè adeò tactum eſt, vt ipſe ſemper aliquid adijceret ad virtutes ſuas, & Dominus ad coronam. Cantans itaque Canticũ graduũ, in eam curã intentus fuit, nè ad illã ſupernã ciuitatẽ ſolus aſſcenderet, ſed ſocios eò ſecum permultos adduceret. Atq; in hac via ſeruus Dei ſimpliciter prudens & ſeueriter lenis, doctrinã vita, mores comitate ac mãſuetudine, zelũ legis ſci- Animarũ lucris ſtudet.

ſcientia cōmendauit. Vndè factū eſt, vt illū populi fauor & gratia principū, ſermones verò illius non mediocris conſecuta ſit authoritas. Inter hęc autē ille humilis & ſibi conſtans permanebat, aduersùs ea omnia peruigil & circūſpectus, quæ ſuffurari ſolent animi benè compoſiti puritatē. Eodē vultu & immoto pectore inter ꝓſpera & aduerſa perdurabat. Cum Apoſtolo caſtigabat corpus ſuū, ieiunijs & multiuaria illud afflictione perſequens, vndè & cōfirmari ſpiritus aſſueſceret, & caro carnis obliuiſci. Addebat his etiā ſacras vigilias, quarum perpetui fuêre comites & alti gemitus, & fœcundarum gratia lachrymarum. Atq; id genus ſtudijs potiorē noctis partem attribuens, in ſpiritu humilitatis & animo contrito pinguiſſimum Deo cremabat holocauſtum. Si quid interdiù minùs feciſſet, quàm par eſſe putaret, idque negocijs ſecularibus impeditus, noctu ſupplebat. Nox ſecretis precibus & diuinæ contemplationi accōmodatior, ad litandas eiuſcemodi hoſtias viro Dei optatā afferebat opportunitatē & copiam: diem autē vel ſacra concio, vel publica ſibi vendicabat vtilitas, ità tamen, vt & noctes & dies in eius expenderet obſequijs, qui & noctes & dies condidit.

1.Cor.9.

Semper ſecum in menſa pauperes habuit.

Nihil in eius actionibus cernebatur, quod ad Deū non pertineret: nihil in ſermonibus eius ocioſum percipiebatur. Ad altare raro ſine lachrymis, ad menſam nunq̃ ſine lectore, nunq̃ ſine cōuiuis pauperibus acceſſit. Periculoſè corpus paſci arbitrabatur, niſi pariter & Chriſtū in eius membris paſceret, & ipſe intùs verbo Dei paſceretur. Qualis verò putandus eſt fuiſſe erga ꝓximos, q ſuarū iniuriarū immemor, etiā inimicorum iniurijs dolebat? Quē ille vnquàm aut facto aut verbo læderet, qui etiā læſus, vltrò ignouit, nec iratus ſolem vidit occumbentē? Quid illa anima māſuetius, q̃ nulli obeſſe, omnibus ꝓdeſſe cupiens, charitatis & pacis erat domicilium? Multa animi deuotione opera benignitatis & miſericordiæ ꝓſequebatur, ſtudebatq; adeſſe deſolatis, egentes alere, veſtire nudos, & ſi re ipſa nō poſſet, prompta animi beneuolentia omnibus ferre opem. Conuerſans nonnunq̃ cum ijs, qui gloriantur in malitia, & ſermones Domini proijciunt retrorsùm, Chriſti bonus odor permāſit, vnus idemq; perſeuerans ſiue cum eis, vt ad meliorē ſe frugē reciperent, blandiretur: ſiue cùm obſtinatos ſeueriùs obiurgaret. Omnia ex charitate faciebat diſcipulus charitatis. Nihil illi cum peruerſorū vitijs rei erat, ꝓter odium & caſtigationem vitiorū: q̃ & animo inſectatus eſt, & pontificali authoritate correxit. Bonos & obſeruatores mandatorū Dei, ſancto & ſyncero cōplectebatur affectu, mutuiſq; exhortationibus & ꝓfuit, & ꝓfecit. Germano Pariſieñ ſanctiſſ. epiſcopo, vt iam antè dictū eſt, valdè familiaris fuit, crebroq; & inuiſebatur ab illo, & ipſe illū viſitabat. In eorū colloquijs & actiōibus nihil verſabatur, niſi quod ad animarū ipſis cōmiſſarum ſalutē ꝑtineret. Inuicē ſe Chriſti milites armabāt, nō ignorātes aduerſariū noſtrū diabolū circuire & quærere quē deuoret: cui reſiſtebāt fortes in fide, veriti nō ſe habituros pōtificum merita, ſi de principe tenebrarum, de quo iam ipſi triumphârant, etiam alij per ipſos non triumpharent. Itaq; viri illi miſericordiæ ſolicitè eò cōnitebantur, vt quotidianas infeſtationes & inſidias maligni hoſtis eliderent. Atq; in hoc vterq; totus erat, vt ſiue cum Martha ſedulò miniſtrarent, ſiue cum Maria ſederent ad pedes Ieſu, regnū diaboli imminuerent, & Dei ciuitatē augerent. Quā etiam ob cauſam B. Domnolus ex eiuſdem S. Germani conſilio, in ciuitatis ſuæ ſuburbio monaſterium conſtruxit, in quo & illi, quos tēpeſtas huius maris magni & ſpatioſi iactauerat, monaſticæ trāquillitatis portum adepti, reſpirarent, & ipſe certis tēporibus ſolicitudinis, quæ ex miniſterio ſuſcepto incumbebat, laborē, ſanctæ contemplationis ocio & refrigerio releuaret. Et, vt ſuprà quoq; diximus, ei monaſterio de eccleſiæ ſuæ poſſeſſionibus quaſdam donauit, nihil ſe feciſſe exiſtimans, niſi illis, quibus domū orationis conſtruxerat, etiam vitę degendæ res neceſſarias aſſignaret.

1.Pet.5.

Monaſteriū in ſuburbio cur extruxerit.

Porrò autem militiæ certamine iam peracto, & impendente reſolutionis eius tēpore, cœpit vir pius morbo laborare, nec tamē os eius morbi vis à laudādo Deo potuit cohibere. Conuocās autē diſcipulos ſuos, diē & horam obitûs ſui illis ꝑdixit imminere, docuitq; eos, quemadmodùm antiqui hoſtis inſidias cauerent, & à malo ſe abſtinētes, bonis operibus inhærerent. Deindè ipſis Calendis Decēbris in ſenectute bona vir beatiſſimus in pace quieuit, humatuſq; eſt à diſcipulis ſuis in eccleſia beatorū martyrum Vincentij & Laurentij, vbi longè antè ſepulcrum B. Germano ipſe con-

Obdormit in Domino

condiderat. Eo in loco meritis & precibus eius multi morbidi gratiã ſanitatis ob-tinent. Nam tertio die tranſlationis eius, ad ſepulcrum eius energumenus quidam, qui ſeipſum diſcerpebat, adductus eſt, & poſt triduum curatus, domum cum parentibus ſoſpes abſceſſit, multisq; annis nobiſcum ſanus permanens, Dei ſe deuotũ ſtuduit exhibere cultorẽ. Deindè menſe Februario, die ſabbati cuiuſdã noſtræ eccleſię famuli vxor, quartana febre diuexata, ad eius monumentũ veniens, vt in ſomno admonita erat, oransq; illic cum luminaribus & triduo excubans, meritis beati viri ſalutem impetrauit. Quarto etiã die cæci tres ad eius tumulũ nobis adſpectãtibus venêre, atque indè luce redintegrata incolumes abiêre. Multos alios diuerſis afflictos morbis ad eius ſepulcrũ venire cõſpeximus, eoſdemq; beati viri meritis ſanos indè recedere vidimus. Nimìs autem prolixi erimus, ſi audita & viſa omnia referre velimus. Poſſunt ea, quæ diximus, ad fidem faciendã fidelibus ſufficere: & nũc obſecramus eundẽ beatiſſimũ patronũ noſtrũ, ſanctũ Domnolum, vt pro ſuperioris vitæ peccatis noſtris Dei clementiã velit exorare, gratiamq; nobis ab illo impetrare, vt deincèps à malis nos abſtineamus: vt ſacroſanctæ Trinitati recõciliati, etſi eius gloriæ participes eſſe non meremur, ſaltem peccatorum remiſſionem adepti, ab impiorum conſortio ſeparemur: præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & glorificatur Deus per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

Miracula ad ſepulcrũ eius.

VITA S. DVNSTANI ARCHIEPISCOPI CANTVARIENSIS, EDITA AB OSBERTO MONACHO

Cantuarienſi. Claruit is Oſbertus Anno Chriſti 1020.

PRAEFATIVNCVLA AVTHORIS.

QVia Deum in ſanctis ſuis mirabilem, prophetica voce laudare iubemur, cum in his, quæ in B. Dunſtano, primæ metropolis Anglorum pontifice, mirabiliter operari dignatus eſt, quorundam ſimplicium in bono fratrũ nõ deſpiciendę voluntati obtemperãtes, vſitato more loquendi, ſtyli officio laudare decreuimus, ſcriptis, quę alio quodã elocutionis genere ipſa geſta commemorant, ſapientium virorum conſiderationi relictis.

Pſal. 150.

VITAE HISTORIA.

BEatus ergò Dunſtanus ex nobiliſſima gẽtis Anglorũ ꝓſapia originẽ ducens, eo nobiliùs in huius mũdi lucẽ ꝓdijt, quo ſub materni ſinûs ipſo adhuc anguſtia clauſo, diuino miraculo deſignatũ eſt, ꝑclarum mũdo per eum lumẽ oriturum. Cùm etenim mater eius eo grauida, ſpe ꝓlis futurę lętaretur, dies purificationis B. matris Dei feſtiuus illuxit. Multitudo ergò vtriuſq; ſexûs hominũ, pro excellẽtia tantæ feſtiuitatis circunquaq; coacta, fluxit ad eccleſiã, ꝗ antiqtùs Glaſconię de lignis miro ope ædificata, in honorẽ erat eiuſdẽ Dei genitricis cõſecrata. In qua multitudine multos nobilitate dignitateq; ꝑcellens pater ſancti Dunſtani, Herſtanus nomine, cum Chinedrita matre eius, ad Dei ſeruitium properabat, ambo cereos, quos ꝓ ritu ipſius diei Deo offerrẽt, deferentes. Iam Miſſæ officiũ celebrari cœperat, & immẽſus populus immẽſa luminum claritate refulgẽs, in domo Dei laudibus diuinis intẽdebat. Tũc ſubitò in ſua ſerenitate cælo manẽte, admirãtibus cũctis, cũcta ſimul luminaria extincta ſunt. Adſpiciũt igitur ſinguli ſuꝑ ſe inuicèm, ac ꝓ nouitate inſueti prodigij, metu nimio ꝑcelluntur. Verùm dũ attoniti ſtarẽt, & quid certi de tali euẽtu ſentire deberẽt, ignorarẽt, erectis vultibus, intuẽtur flammã ignis cælitùs labi, & cereũ, quẽ mater Dũſtani in manu tenebat, ex ea accẽdi. Qui ergò priùs de luminariũ extinctione magnoperè fuerãt admirati, nũc tam de cæleſtis flammæ emiſſione, ꝙ & de cerei ꝑgnantis mulieris accenſiõe, maiori ſunt admiratione perfuſi. Accedunt itaque ſinguli ad lumen cælo demiſſum, & indè recipiunt lumen amiſſum. Ex eo tempore cultus & reuerentia omnium circa Chinedritam ac virum eius magnificè aucta eſt. Nam ſicut eos nobilitate, diuitijs & gloria mundi inter homines eminere ſciebãt, ità

Maij 19.

Feſtum Purificationis B. Mariæ.

Ritus offerẽdi cereos.

Mira res.

ità ſanctitate vitæ in conſpectu Dei ex ſigno, quod acciderat, enitere intelligebant. De prole etiam, quæ expectabatur, ſpe magni boni tenebantur, & Deum, vt in gaudium atq; lætitiam parentibus ſuis & omnibus benè volentibus eam naſci, creſcere, dilatariq; concederet, deprecabantur.

Dehinc inſtante partûs tempore, puer eleganti forma naſcitur, & poſt dies paucos ſacro fonte regeneratus, Dunſtanus, videlicet, montanus lapis, nuncupatus eſt. Is vbi teneros annos infantiæ exiuit, à parentibus ad præfatum ſacratiſſimæ virginis templum ducitur, ac pro vita eius atq; prouectu Deo preces & munera offeruntur. Ob quæ deuotionis obſequia ipſis in loco pernoctantibus, apparuit vir quidam angelico ſpecioſus amictu, qui puerum coram eis per manum accipiens, & eum hinc indè modeſto diſcurſu per atrium ducens, dixit illis: Sic ædificabitur locus iſte ad conuerſationem illorum, qui ſiue à pueritia in ſeruitio Dei nutriendi, ſiue à prauitate veteris vitæ in nouitatem gratiæ Chriſti per hunc puerũ ſunt conuertendi. Hęc illi videntes & audientes, valdè gauiſi ſunt, & miſericordi Deo vberes gratias ſuper admirabili gratia eius retulerunt. Deindè puero diligenti ſtudio in ipſa eccleſia ſub cura magiſtri commendato, tum vt literas diſceret, tum vt Dei ſeruitio ſedulus inhæreret, ipſi in ſua reuerſi ſunt. Dunſtanus igitur literis traditus, & eis vltrà, quàm ætas ſua ferre poterat, die ac nocte intentus, languore graui corripitur, & gemebũda in dies vexatione tortus, vſq; ad exhalationem vltimi flatûs producitur. Sed cùm iam velut morti contiguus iaceret, & confluens cœtus vicinorum mortem potiùs, quàm vllum ſanitatis remedium expectaret: en circa mediæ noctis ſilentia per gratiam Dei viſitatur, & integræ ſanitati contra omnium opinionem donatur. Ilicò ſtupentibus cunctis lecto deſilit, domum exit, ad eccleſiam, pro reddita ſibi ſanitate Deo gratias acturus, impiger tendit. Cuius deuotioni diabolus inuidens, eumq; à ꝓpoſito deflectere nitens, ſimulato teterrimorum canum globo, immani latratu ac terrifico impetu in eum ruit. At ille ſciens dæmonum eſſe figmẽta, inuocato nomine Chriſti, ſigno ſe ſanctæ Crucis armauit, arreptamq; virgulam, quę fortè iacebat in via, contra illorum malignorum incurſus vibrauit, & ſicut ventus fumum, ſic oẽs à facie ſua fugauit. Poſt hęc ad eccleſiæ ianuas veniens, eam vndiq; obſeratã inuenit. Huc igitur illucq; deambulans, & oratorium intrare deſiderans, ſcalã ad parietẽ templi erectam offendit, quę in ſuperiora tecti nitentibus aſſcendendi viam ꝑſtare ſolebat. Quã puer Domini neſcienter aſſcendens, atq; ad faſtigium eccleſiæ aſſcendendo pertingens, nullum, quo ingredi poſſet, aditum reperit, indeq; ſtatim ex altera tecti parte deſcendere cœpit. Deus autem, q̃ delectabatur innocẽtia cordis eius, viam inter inuia ipſa diſponebat greſſibus eius. Tunc repentè angelico miniſterio ſublatus, intrà eccleſiã, omni ex parte clauſam, ipſo puero, q̃d circa ſe diuinitùs ageretur, ignorante, corã altari depoſitus eſt. Hi autẽ, q̃ priùs in domo ægrotanti deſeruiebant, ipſum egredientẽ ſecuti ſunt, cõtemplanteſq; rei euentũ, fidele teſtimoniũ diuino miraculo ꝑhibuerunt. Puer verò, cùm manè ante altare leui ſopore quieſcẽs inuẽtus, & quali modo illuc veniſſet, qui ſerò morti ꝓximus habebatur, interrogatus fuiſſet, hoc ſe neſcire pia ſimplicitate ꝓfeſſus eſt. Omnes ergò, q̃ tunc temporis rem audiêre, mirati ſunt, & Deũ, vt gratiam ſuã multiplicaret in puero, deuoto affectu deprecati ſunt.

Iam adoleſcentiæ decus Dunſtanus induerat, & ipſe humilis atq; ſubmiſſus omnibus erat. Nam cùm illum omnes honorare, illi ſuum obſequiũ exhibere ſatagerent, & affabilitatẽ ſibi ab illo exhibitã magni ęſtimarẽt, ille econtrà nihil in ſe dignũ honore, nihil alicuius dignũ obſequio iudicabat: Immò quicquid affabilitatis ſeu commodi quiuis exhibebat, gratię exhibentis, non ſuis meritis, aſſcribebat. Promptus itaque erat ad miniſtrandũ omnibus, & ipſe ad ſuſcipiendum aliorum miniſterium tardus. Inter hæc rogatur à ſuis, quatenùs in ſortem Domini tranſeat, & in quibus ſeruiat CHRISTO, ſacros ordines ſuſcipiat. Annuit ipſe petentibus, atque vt liberiùs oratoriũ frequentare, luminaria accendere, manibus ſacerdotum ac Leuitarum aquã fundere, vinum & aquam in Euchariſtiã corporis Chriſti ſubminiſtrare, legere atq; cantare in officio diei ac noctis poſſet, minores gradus ſuſcepit. Videres igitur illum omnia mundi oblectamẽta calcare, ludicra iuuenum fugere, maiorum colloquijs delectari, in fouendis pauperibus aſſiduum eſſe, & ad quæq; pietatis opera

Dunſtanus naſcitur.

Viſio parentum.

Adhibetur ſcholæ.

Diuinitùs ſanatur.

Profligat dæmones.

Vide mirã rem.

Humilitas egregij adoleſcentis.

Minores ordines accipit.

ra ſolicitiùs inuigilare. Si autem aliquandò, vt fit, à coætaneis ſuis ad mundi vanitates inuitabatur, obtendebat potiùs neceſſariò oportere ſe illis & illis eccleſiaſticis miniſterijs curam adhibere, & ea, quæ in ſeruitio Dei legenda erant vel canenda, p̄uidere. Sic ſeruus Dei ſe & à mundi contagijs purum cuſtodiebat, & propoſita rationabili occaſione, nulli ſcandalum, nulli, in qua Deum quis offenderet, aliquam cauſam ſuggerebat. Summum itaq; ſtudium in oratione, in ſacra meditatiōe, in diuinorum librorum lectione habebat: in ijs ſemper Deo adhærere, Deū in mente habere, quid voluntati Dei potiſſimùm placeret, ediſcere geſtiens. Vndè factum eſt, vt & quæ Dei ſunt inueſtigaret, & eius iugi conſideratione fretus, cūcta peccati inquinamenta deuitaret. Proximus ergò ac familiaris Deo effectus, omnibus in ipſo piè viuentibus charus factus eſt & acceptus.

Declinat mundi vanitates.

Audita inter hæc fama venerabilis Athelmi Cantuarienſis Archiepiſcopi, fratris ſcilicet patris ſui, eum adire atq; cum eo habitare diſpoſuit. Vidēs enim laſciuias ſeculi, & iter adoleſcentis, viam vitæ retinere volentis, valdè lubricum, & laqueis vndiq; plenum, illudq; Apoſtoli meditans: Qui ſtat, videat nè cadat: timebat, nè ſi loco, quem laſciuijs & voluptuoſis delicijs affluere in circuitu ſuo, & hoc inter notos ſuos videbat, non cederet, à ſtatu rectitudinis, aliquo euentu deceptus, miſerando caſu decideret. Hac ergò intentione ductus, accepta à parentibus ſuis licentia, præfatum antiſtitem adijt, & quò vitæ ſuæ qualitas ad modum conuerſationis eius iugiter informaretur, ſedulus ei adhæſit. Verùm cùm elapſo aliquanto tempore pontifex in moribus adoleſcentis omnia, quæ veræ religioni congruerent, perciperet, & ex dono gratiæ Dei, qua fuerat adſpiratus, Deum multa ſuæ maieſtatis opera p̄ eum in futuro facturum præuideret, ipſum ad ſolatium regis Ethelſtani ſecum duxit, & ei magno affectu fouendum, necnon à cunctis aduerſis ſuo nutu protegendū, pio ſtudio commendauit. Quem ipſe benigna mente ſuſcipiens, iuuenem dulciter amplexus eſt, & multo ſynceri affectûs amore percoluit. Dunſtanus itaque licèt in palatio regis terreni cōuerſaretur, ac pro ſua induſtria & ad omnes affabilitate charus haberetur, nunquàm tamen religionem, quam à puero conceperat, quemlibet defectum in ſuis actibus pati ſinebat: ſed quo labiliùs inter vitiorum fomenta gradiebatur, eo firmiùs, ne ab ipſis aliquo modo deijceretur, præcauebat. Sciens quoq; ocioſitatem inimicam animæ eſſe, nunc iſtis, nunc illis operibus intendebat. & diuerſitate eorum, ſubrepens faſtidium ſibi tollebat. Peritia nanq; ſcribendi, pingendi, quicquid vellet, in cera, ligno vel oſſe ſculpendi, & ex auro, argento, ferro vel ære fabricando ità claruit, vt à multis quammaximè admirationi haberetur. Super hęc inſtrumentis muſici generis, quorum ſcientia non mediocriter fultus erat, non tātùm ſe, ſed & multorum animos à turbulentis mundi negocijs ſæpè demulcere, & in meditationem cæleſtis harmoniæ, tam per ſuauitatem verborū, quæ modò materna, modò alia lingua muſicis modulis interſerebat, quàm & per concordem concentum, quem per eos exprimebat, concitare ſolebat. Propter hæc igitur à multis frequentabatur, & ab eo multa fieri petebantur. Ille autem, quoniam erat ad omnes charitate diffuſus, nulli negabat, quod vellet ab alio ſibi concedi.

1. Cor. 10.

In aulā regis Angliæ adducitur.

Vt ſit vſus muſicis inſtrumentis.

Hæc inter opera ſua rogatur à quadam matrona, religioſa quidem & ſtudiū habente placendi Deo, domum ſuam venire, & orarium ſibi, quod ad ornatum & miniſterium eccleſiæ inaurare volebat, artificioſa, quā in auri opere imitaretur, arte p̄pingere. Iam Dunſtanus in manibus opus habebat, & cithara eius, quā ad domū veniens, ſecū fortè detulerat, parieti affixa, iuxtà pēdebat. Cœpit ergò ipſa cithara nullius hominis attactu pulſata, per ſe antiphonam iſtam diſtinctis vocibus reſonare: Gaudent in cælis animæ ſanctorum, qui Chriſti veſtigia ſunt ſecuti: & quia pro eius amore ſanguinē ſuū fuderunt, ideò cùm Chriſto gaudebūt inæternū. Ad hæc admiratio non parua compræhendit omnes, qui in domo conſiſtebant. Singuli ergò deflexis oculis ab opere iuuenis, quo priùs intenderāt, vultus & aures ad citharā erigebant: & alij quidē ſimplicē vocē chordarū aure captabāt: Dūſtanus verò, qd ſonus depromeret, quidve moneret, ſolus intelligebat. Intelligebat enim, in eo, quod citharizabatur, quia ſi cum Chriſto vellet inæternū gaudere, nō formidaret, ſi neceſſitas vrgeret, pro eo ſanguinē fundere: nec anima eius gaudiū in celis adipiſceretur, ſi Chriſti veſtigia nō ſequeretur. Itaq; citharœdū iſtum, verè angelico modulamine admi-

Nota miri quiddam.

adminiſtratum, itàaccepit, quaſi ex ſenſibili præſentia Dei doceretur, quid ſibi deincèps foret agendum.

Patitur obtrectatores.

His ità ſe habētibus, ij qui primò virum valdè ſe diligere demonſtrabāt, & ei quaſi fidelem ſocietatem in cunctis conſeruabāt, nunc ꝓuectibus eius inuidere, & cum ſiniſtris artibus vti, ac manſuetum ad omnes habitum eius, hypocriſi & quorunq; ſimplicium deceptioni magis, q̃ alicui religioni inſeruire, conuiciari cœperunt. Ad cuius calumniæ firmamentum id, quod in cithara factum fuit, velut quoddā argumentum inducunt. adſtruētes in huiuſmodi inſtrumento nil tam inſolitum fieri potuiſſe, niſi conſtaret, aliquo diabolico carmine ilicò per eum, cuius erat, anteà tactū fuiſſe. Quid plura? Creſcit iſte nequiſſimus rumor, & indiès fit ſeipſo deterior. Spargitur per aulicos, & perducitur vſq; ad principis aures. Rex ergò & multi ex primoribus, qui hominem paulò antè magni pendebant, vultus ſuos, vtpotè ab illo, qui iam ipſis deſpectui eſſet, auertebant. Quod Dunſtanus aduertens, & nè in peius proficerent, nonnihil metuens, malignorum hominum iracundiæ ceſſit, & ad cognatū ſuum Elphegum Vuentanum epiſcopum, cognomine Caluum, profecturus, curia regali deceſſit. Quod præfatæ malitiæ commentatores agnoſcentes, viam obſeruāt, eumq; cum ſocijs compræhēdentes, equo deijciunt, iniurijs multis afficiunt, & acriter flagellatum ac vinctum, in horrido cœno præcipitatum relinquunt. Nè autē penitùs ab eis perimeretur, per gratiam Dei, quæ illum ſuis in poſterum reſeruauit, q̄dam ingens moloſſorum multitudo obſtitit, quæ ex inſperato in eos horridis latratibus irruens, adoleſcentem defendit. Quod ille percipiens, prauorum hominū miſeratus errorem, canes eis factos humaniores gemens, erubuit. Veruntamē Deo ſuper ineffabili gratia ex intimo corde gratias agens, ſenſu ipſo percepit, in ſe cantum citharæ nonnihil ſibi ſignificâſſe. Intereà vicini, prædicto moloſſorum latratu audito, perriti accurrerūt, quid acciderit diſcere geſtientes. Et agnoſcentes quod factum eſt, illos nequam homines, iam fuga dilapſos, deteſtati ſunt, & Dunſtanum de cœno educentes, fouendum ad ſua perducunt. Profectus dehinc, venit ad memoratum epiſcopum, & aliquanto tempore degit apud ipſum. Erat autem epiſcopus idem magnæ in Chriſto religionis, & apud omnes id locorum conuerſantes magni nominis. Egit igitur induſtria, qua vigebat, vt Dunſtanus monachus fieret. Propoſuit ei inter alia, monachi vitam, viam eſſe perfectionis, de qua Dominus illi, qui ſe omnia legis mandata dixit ſeruâſſe: Vnum, ait, tibi deeſt: Si vis perfectus eſſe, Vade, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & veni, ſequere me. Et adiecit: Ità fili, ſi vis, vt ea, quæ in te iam magni boni ſpem præſtant, perfectionis culmen attingās, neceſsè habes omnia: quæ in ſeculo poſſides, relinquere, & Chriſti veſtigia nudus ſequi. Ad hæc ille quædam, quæ ſibi rationis videbātur, cùm obijceret, nec ſubito aſſenſu his, quæ dicebantur, animum ſubmittere vellet, tamen non parùm in ipſo verba Pontificis operata ſunt. De nuptijs quippe, quas ſe facturū certò ſibijpſi antè ꝓmiſerat, iam vtrùm eas faceret, an nō, dubius fluctuabat. In qua dubietate conſtitutum, nutu Dei, valida febris inuaſit, & intantùm corpus eius attenuauit, vt nihil minùs, quàm de ducenda vxore cogitaret. Cùm iam aliquātùm ſopito languore, verba pontificis, & duritiam ſui cordis, in ſe reuerſus, ad mentem reduceret, ſuſpirans grauiter erubuit, ꝙ potentior in eo fuit tertianæ febris igniculus ad extinguendam carnis ſuæ concupiſcentiam, quàm ille ignis, quem, vt in fidelium cordibus vehementer arderet, Dominus venit mittere in terram. Verſa igitur vice, ardorem ignis diuini in ſe ſuccendens, carnalibus illecebris funditùs renunciauit, ſeq; perpetuò virginem perſeueraturum, diuinitatis confiſus auxilio, vouit. Mittens itaq;, epiſcopum fecit ad ſe venire, & apud eum pœnitentiam egit, ꝙ illi viam perfectionis ſuadenti, non ſtatìm obtemperârit, quòd habitum religionis monaſticæ ad verbum eius non ſuſceperit. Quibus antiſtes auditis, gaudio gauiſus eſt magno, & de conuerſione iuuenis immenſas grates perſoluit largitori omnis boni Deo. Dunſtanus ergò monachus ſine dilatione factus eſt, & deindè legitimo tempore per canonicas ſacrorum ordinum ſucceſſiones, etiam ad ſacerdotij gradum ab eodem epiſcopo prouectus.

Rex ſe ab eo auertit.

Ab æmulis multa patitur.

Canes eum tuentur.

Monachi vita, via ꝓfectionis.

Matt. 19.

Luc. 12.

Votum ꝑpetuæ virginitatis Deo nuncupat.

Fit monachus.

Poſt aliquantos nouæ conuerſionis ſuæ dies Glaſconiam Dunſtanus perrexit, & ibì iuxta eccleſiam ſanctæ Dei genitricis & virginis Mariæ, in qua lumē, vt ſuprà meminimus, cælitùs emicuit, ſibi domunculam adeò paruulam fecit, vt mirum habe-

ant,

ant, qui eam nouerũt, qualiter ibi viuus homo degere potuerit. Ipſemet enim eam menſus ſum,& nihil vltra quatuor pedes in longitudiue,nec plus,quàm duos ac ſemis habet in latitudine. Altitudo autem ſtaturam hominis cõcipit. In medio oſtij, feneſtra eſt. Illic ergò conuerſari, orare, pſallere,nonnulla,quæ loci anguſtia patiebatur,manibus operari, & vni Deo vt placeret per omnia & in omnibus,operã dare viſus eſt. Quibus eius exercitijs antiquus humani generis aduerſarius inuidens, ſicut eum à curia regis nupèr expulit,ità qualiter à loco iſto expelleret, malignus ſolicitus fuit. Quadam igitur vice, cùm vir ipſe iam die aduesperaſcẽte fabrili intẽderet operi,adſtitit feneſtræ ipſius dæmon vnus,humana effigie tectus, rogans ſibi neſcio quid operis ab homine fieri. At ille pietatis affectu ex more permotus, intermiſſis his, quæ faciebat, parabat ſe ad ſatisfaciendum poſtulanti. Interim is, qui venerat, formam ac verba mutare, vt nunc ſenis,nunc pueri,nũc laſciuæ puellæ æſtimares te vultus cum voce videre. Quod Dunſtanus audiens,protinùs quis eſſet cognouit:& ſedens, motus eius patienter ſe ferre ſimulauit. Sumptis intereà tenaculis, quibus calida ferra tenere ſolebat,fortiter ea igniuit,& candentia de fornace ſubitò proferens, monſtrum per naſum arripuit,& ſtrictiſſimè tenuit. Videres itaq; pulchrũ certamen inter amicum Dei & inimicum. Ille ardorem ſentiens, ac detectis inſidijs, ſuperbiam ſuam deiectam non ferens,totis niſibus conabatur euadere: Iſte illum retinens, & intrò viriliter trahens, lætabatur quòd in nomine Chriſti poterat de inimico eius triumphare. Tandèm cum dedecore à viro abiectus,fugit,& per plateã currens, querula voce clamitabat,dicens: Væ,quid ille caluus fecit? Væ, quid ille caluus diabolus fecit? En me miſerum,miſericordiæ opus ab eo petentem, miſerè afflixit, & nil mali de eo narrantem, ille malignitatis ſuæ longo cruciatu combuſſit. Has voces multi audientes, & eas manè viro referentes, ſciſcitati ſunt, quidnã hoc eſſe potuerit. Quibus ille: Dæmonum,ait,inſidiæ ſunt, qui ſuis fallacijs nos volunt inquietare,ſi poſſint. Sed ſi in ſeruitio Chriſti ſtabiles fuerimus,leuiter eos illius adiutorio deuincemus,& confuſi fugient à nobis. Hæc dixit,& ſecurus poſtmodùm in ſua domũcula habitauit. Nec enim in ipſo loco vnquàm ampliùs eum inimicus aggredi auſus eſt,in quo talem belli apparatum in primo congreſſu ſortitus eſt. Ex eo igitur tempore,cùm munditia cordis,tanta claruit in Dunſtano pudicitia corporis, vt omnes, qui vitam illius nouerunt,ſimilem angelo iudicarent. Vndè cõplures vtriuſq; ſexûs homines,tam diuites,quàm non omni ex parte locupletes, ad eum properare,eum de ſalute conſulere,ab eo de via vitæ feſtinabant informari. Ipſe autem ſingulis, prout quiſq; opùs habebat, ſua verba diſpertiens, quenq; ad voluntatẽ Dei inſtituebat.

In arctiſſimo degit domicilio.

Egregiè tractat dæmonem, ipſi illudere volentẽ.

Inſignis eius pudicitia.

Multos ad pietatẽ inſtituit.

Cùm hæc fiunt, venit ad eum mulier quædam Elſgina nomine, quæ ab ineunte ętate grata fuit & accepta regibus Angliæ,tum quia bonis moribus & caſtis actibus erat prædita, tum quia filios eorum educando & nutriendò, gnara fuit atq; ſolicita. Hæc ergò,audito Dunſtano,habitationem ſibi prope oratorium ſanctæ Marię inſtituit, vbi ad eam Dunſtanus venire, eam de prouectu bonorum operum, de ſpe retributionis futuræ,de gaudio regni cæleſtis imbuere poſſet. Et factum eſt: quicquid ei Dunſtanus dixit,ità opere implere ſolicita fuit,acſi ab ore Dei corporeis auribus id acciperet. Quapropter diebus ac noctibus eccleſiam frequentare,orationibus inſiſtere,egenis de facultatibus ſuis,quibus affluebat,largiter miniſtrare,& prorsùs ijs,quę Deo placere poſſe ſperabat, ſedula ſtudebat operam dare. Circa venerationem verò beatę matris Dei quàm deuota extiterit, ex eo aliquantùm aduerti poſſe putamus, quòd ipſa nonnullos clericos in templo eius fecit: quibus, vt die noctuq; ſeruitio ipſius liberè inuigilarẽt,omnia, *quorum opùs habebant,abundãter ſubminiſtrabat. Ipſa quoq; pia domina pro fideli famula ſua multa faciebat,quãdò ab ea quippiam rationi conſentaneum poſtulabat. Verbi gratia: Rex Ethelſtanus cùm quadam vice Glaſconiam veniſſet,diuertit propter loci religiõem ad præfatam ſanctæ Marię eccleſiam. Quod illa ſciẽs,rogat eum, quatenùs dignetur in domum ſuam diuertere,& aliquantulùm quieti indulgere,ac modicum cibi potuſque in vera charitate ſuſcipere. Concedit rex,licèt inuitus,nolens ſcilicet eam, quam & ſibi ex antiquo familiarem habebat, & nunc deuotam Deo nouerat, contradicendo in aliquo offendere. Læta igitur non parùm effecta, ſe ad regium miniſterium

**quibus*

dd totam

totam impendit: & præuidens ea, quæ tali negocio conuenire ſciebat, nihil eorum, quæ volebat, minùs eſſe aduertit, illo dũtaxàt potu excepto, qui medo vocatur, quo Angli quammaximè vti ſolebant. Verens ergò, nè huius inopia aliorũ copiam obnubilaret, oratorium piæ Mariæ, ipſius ſuffragium de re poſtulatura, ingreditur. Et ſolo proſtrata, orat eam, quatenùs ſua prece à Deo obtineat, vt memorato liquori, vndè parùm habebat, diuinæ ſuæ benedictionis augmentum infundat. Mira res: Rex, magna ſuorum multitudine ſeptus, ad prandium ſedet, & prãdentibus de prę-tato potu copiosè hincindè deffertur, ſemperq; vaſculum, vndè hauriebatur, ſolito plenum inuenitur. Factumq; eſt, vt rege à loco diſcedente, in vaſculo minimè appareret, quòd indè quicquam ſumptum fuiſſet. Hæc ideircò hîc inſeruïmus, vt quantũ verba viri Dei conſiliaq; profecerint, huius exemplo intelligamus. Igitur cùm ipſius ſuæ famulæ merita Deus vellet æterna quiete renumerari, paterno eam verbere percuſſit, volens ſcilicet illam, hoc ordine ab omnis peccati macula caſtigatam, numero filiarum cæleſtis Hieruſalem celeriùs aggregare. Quam vbì Dunſtanus ægrotare cognouit, venit ad eam, ac de ſalute animæ eius, de gloria vitæ æternæ, de pœnis gehennæ & harum infinito fine ipſi locutus, illam ad ſectanda veſtigia Chriſti, nuncio remiſſo huic ſeculo & rebus ſeculi, exhortatus eſt. Ad quæ illa: Cuncta, quæ mei iuris ſunt, Chriſto relinquo, atq; vt ea diſtribuas, ſecundùm quod illi meliùs placere cognoueris, tibi impono. Nec enim in hac vita aliquem æquè charũ habeo, nec alicui, ſicut tibi, per omnia credo. His ille auditis, omnia ferè, quæ in mobilibus ipſa habebat, pauperibus ſine mora diſtribuere cœpit. alijs interìm ad eccleſiarum conſolationem pro temporum qualitate ſeruatis. Iam dies in veſperam declinabat, & Dunſtanus, nè à nocte extra cellulam depræhenderetur, illuc properabat. Ibat itaq; veſpertinum officium pſallens, & cùm ante fores eccleſię perueniret, nec eam intrare, quia clauſa erat, valeret, ſubſtitit, volens pro foribus perficere horam, quam inceperat. Tunc ſubitò ex dulcedine pſalmodiæ, vtì plerunq; accidere ſolet, mente compunctus, oculos ad cælum ſubleuat, & conſpicit indè columbam miri candoris prępeti volatu deſcendere: quę aëra ſcintillantis radij fulgore diuerberans, domũ morientis matronę, ipſo conſiderante, ſubintrat. Ilicò reflexo greſſu, cõcitus redit, & ante cubiculi introitum ſtans, totum habitaculum incredibili videt affectum nitore, eamq; interiùs audit cum quodam de iucunditate patriæ cęleſtis ſermonem conferentem, & eidem innumeras gratias perſoluentem. Cuius rei fine patienter expectato, tandèm ingreditur, & præter eam neminem inueniens, quis fuerit, interrogat, cum quo loquebatur. Ille idem, ait, qui tibi ante fores eccleſię pſallenti, priuſquàm ad me venires, appatuit: ille, inquam, me viſitare dignatus eſt, & ſuę mihi conſolationis gratiam pręrogare. Quapropter dico tibi amicorũ chariſſime, nè tu, vel aliorum quis de meo diſceſſu doleat: quia non pœna infernalis, ſed gloria me ſuſcipiet regni cęleſtis. Tantùm precor, vt cràs manè ad me venias, & mihi cum ſacramento ſacrę inunctionis, viaticum Dominici corporis tradas. Annuit ille, & diluculo reuerſurus, triſtis ſimul & lętus in ſuam domunculam abijt. Humanitatis nanq; affectu contriſtabatur, quia tanto ſolatio deſtituebatur ad prę ſens: ſed altera conſideratione magnam in corde lętitiam concipiebat, propterea quòd ipſam, cui ęternam ſalutem vnicè concupiſcebat, eandem ſalutem appręhenſuram iam iamq; videbat. Manè igitur iuxta condictum reuerſus eſt, & ipſa ſacramentorum, quę deſiderauerat, pro ritu Eccleſię compos effecta, beatũ finem adepta eſt, & in ſæpè dicto oratorio decenter ſepulta. Poſt hæc Dunſtanus, non ſolùm de poſſeſſionibus, quas, vt diximus, ab ipſa matrona commẽdatas ſuſceperat, ſed & de illis, quas ſui parentes, de hac vita ad Chriſtum migrantes, ei, quem vnicum genuêre, dimiſerant, ſollicitus tractabat apud ſe, quẽadmodùm Chriſti membra cõmodiùs poſſet ſuſtẽtare. Et his quidẽ, q Deo ſub patrocinio beatę Marię in eius eccleſia ſeruiebant, vel ſeruituri erant, ꝓpinquiores terras perpetuo iure poſſidendas donauit: remotiores verò ad opus quinq; eccleſiarũ, quas cõſtruere diſpoſuerat, iuxta locorũ poſitionem dandas reſeruauit. Quæ nimirùm eccleſię poſtmodùm inſtitutæ, ac ſubſequenti tẽpore intantùm ſunt mobilibus ac immobilibus rebus, illius inſtantia, auctę, vt in ſingulis multiplex monachorũ cœtus, ad nutum patris Dunſtani, ſub regularis vitę cuſtodia militaret.

[Margin: Beatiſſima mater Dei auget potũ ad preces religioſæ matronæ.]

[Margin: Pia matrona, certa de beatitudine, petit extremã vnctionem & Euchariſtiã.]

[Margin: Quinq; monaſteria, Dunſtani opera, conſtructa & ditata.]

Exin-

Exindè vir Domini infatigabili deſiderio ad ſupernam patriam mentis obtutum dirigere, & ciuibus eius, quibus conuerſatione needùm poterat, iugi meditatiōe ſatagebat intereſſe. Vndè contigit, vt quadam die in contemplationis poſitus dulcedine, ſubitò raperetur ſuper ſe, & patris ac matris ſuæ animas inter choros angelorum conſpiceret in cælorum regno gaudere. De qua viſione valdè gauiſus, immenſas Deo omnipotenti gratias egit: & deindè, iuxta Apoſtolum, q̄ retrò erant, obliuiſcens, in ea, quæ antè ſunt, quotidiè ſeſe extendit. Indè quoq; ſemper animo ſecum voluebat, ſe videlicet parentum ſuorum legitimum filium nullatenùs eſſe, ſi minùs illis voluntati Domini obſequendo, propter ſuam deſidiam perderet hæreditatem, quam eos viderat in terra viuentium acquiſiſſe. Hac meditatione quadam nocte illi vehementiſſimè occupato, apparuit iuuenis quidam vultu ſplēdidus, amictu decorus, quem ipſe adoleſcens adoleſcentē olìm nouerat, & ſancto ſancti amoris feruore multùm dilexerat. In quem oculos Dunſtanus defigens, pauliſpèr expauit, ex antiqua ſcilicet notitia, quis eſſet, aduertens, ſed iamdudùm huic vitæ exemptum reminiſcens. Tunc ille hominem, nè timeret, hortatus, & ipſe ab eo de vita, in qua erat tunc, familiari alloquio rogatus, cœpit ei de gaudijs regni Dei multa diſſerere, ac demùm ea, quæ illi erant euētura, prædicere. Ait ergò, cum multas malignorum hominum aduerſitates & inſidias dæmonum plurimas perpeſſurū, ad ſummos eccleſiæ gradus ꝓmouendum, multas populorum multitudines ſua prædicatione & exemplo Chriſto Domino acquiſiturū, cum quibus ſciret ſe poſt hanc vitam perennem gloriam adepturum. Quibus dictis, virum foràs in atriū eccleſiæ ducit, eiq; locum quendam eatenùs incontaminatum oſtendens, dicit: Vt de his, quæ audîſti, omninò certus exiſtas, hoc in loco ante triduum presbyter vnus ſepelietur, q nondùm aliqua corporis infirmitate tenetur. Dixerat, & ab oculis eius euanuit. Manè facto, clericos ad locum Dunſtanus ducit, & eis quid de presbytero, inibì ſepeliendo audiērit, edicit. Eadem die venit ad eoſdem clericos presbyter, qui dominæ, cuius actus paulò antè paucis tetigimus, in ſeruitio Dei aſſiduus eſſe ſolebat, conuentionem cum eis faciens, quatenùs eum in prædicto loco, cùm defunctus eſſet, tumularent. Illis verò acquieſcentibus, ſanus & alacer domū reuerſus, ſtatìm eſt infirmatus, ac ſequenti die defunctus, iuxta verbū ſerui Dei, in præſignato loco ſepultus eſt. Omnes ergò, qui rem geſtam audiērunt, mirati ſunt, & opera Dei mira in Dunſtano prædicauerunt.

Phil. 3.

Prædicunt ei à quodā defuncto ipſi euentura.

Sublato de hac vita rege Ethelſtano, ſucceſſit ei in regnū Edmundus frater eius. Hic poſt aliquot conſecrationis ſuæ dies, miſſis nuncijs, rogat Dunſtanū venire ad ſe. Sciens quippe, qua ratione, qua prudentia, qua omnis probi conſilij gratia prçditus fuerit, magnoperè deſiderabat illum ſibi proximū eſſe, cuius induſtria fultus, tam ſe, q̄ regnum ſibi cōmiſſum ſub æquitatis virga faciliùs gubernaret. Dunſtanus itaq; regi quaſi præcellenti, ſecundùm Apoſtoli præceptum, obediendum eſſe perpendens, regē adijt, & ſalua in omnibus reuerentia ordinis ſui, eius imperio ſe ſubiecit. Ipſe ſuo conſilio regni negocia diſponebat, ipſe lites & contentiones, ſi quandò oriebātur, deſtruebat, ipſe pacē & cōcordiam inter omnes nutriebat. Nullus in qualibet cauſa vnquàm de iniuria ſibi illata cōqueſtus eſt, niſì ad comprobandam iudidicij ſententiam Dūſtanus mediator aut arbiter ſederet. Rex ipſe & principes quiq; ità ei ſubmiſſi erant, vt contra id, quod ipſe iuberet, ordinaret, nemo quicquam faceret. Magnus itaq; habebatur à cunctis. Hæc omnium bonorum inuidus hoſtis attendens, & quonam modo ea turbaret, ſua arte perquirens, inuenit quoſdam, quorum corda benè nouerat virum non ſyncerè diligere, ſed ei ſpecietenùs obſequij ſui amorem prætendere. Hos ad diſſipandū bona, quæ non amabat, ardenter cōtra virum inflāmat, ac primò clàm, poſteà palàm in detractionē eius illorum ora relaxat. Quid dicam? In tantā diſcordiā ꝓfecerunt verba malignantiū, vt ſubuerſa omni pace, Dunſtanus nō ſolùm priſtino honore priuaretur, ſed & curia depelleretur. Quo facto, die tertia rex in ſyluam venatū iuit. Sylua autē ipſa montē magnæ altitudinis occupat. Qui mons in ſummitate ſuî interruptus, ingens præcipitium & horridam abyſſum ſpectātibus affert. Cùm ergò fugitantē ceruū hac illacq; rex inſequeretur, ceruus ad p̄ruptum montis hiatū perueniens, introrsùm ruit, ac in partes diſciſſus interit. Inſectātes canes par ruina inuoluit. Equus, quē rex ſedebat, ruptis habenis

1. Pet. 2.

S. Dunſtanus regi Edmundo egregium ſe exhibet adiutorem.

Opera obtrectatorū à regis aula pellitur.

effrenis effectus, obſtiuaro curſu regē poſt beſtiā portās, ad vltimā ſortē regi pceps patens barathrū intētat. Ille trepidat & anguſtiatur. Occurrit interim animo eius iniuria Dunſtano illata. Ingemit, & ſe quācitiſſimè illā multiplici emendatiōe correcturū (ſolūmodò imminētem ſibi mortē, eius meritis, ad horā Deus auertat) Deo celeri mentis ſponſiōe pmittit. Cuius cordis pparationem auris Dei eueſtigiò audiens, illius miſertus eſt. Equus nanq; ilicò ſubſtitit, & regē à periculo mortis liberatum, valdè gratioſum Deo reddit. Indè ad hoſpitiū rex reuerſus, adunatis principibus ſuis rei, q̄ acciderat, ordinē pandit, & Dunſtanū cum honore & reuerentia adduci pcepit: actaq; coram eo pœnitētia pro iniurijs, quas ei intulerat, veniā ab eo cū humilitate poſtulat. Qua potitus, fidum ſe amicū viro deincèps omni tempore futurum, nec vlteriùs cuiuſquā maledicis verbis de eo crediturū pollicitus eſt. At vt maledicorum ora inter eos perpetim obſtruerētur, ſcirentq; omnes, quo vinculo, qua ſtabilitate amicitia eorū copularetur, ei locū, in quo natus fuerat atq; nutritus, perpetuo iure poſſidendum dedit eo pacto, vt quod arbitrij eius tenor magìs eligeret, indè potiſſimū ordinaret. Et ſi (inquit) tibi placuerit illic tuæ pfeſſionis viros multiplicare, tanta eis regia liberalitate per miſericordiā Domini tribuā, vt multitudini eorū ſemper ſuperabūdet multitudo meorū donorū. Pro quibus Deo & regi Dunſtanus gratias agens, & Glaſconiā in dn̄ium ſuum accipiens, ſecundùm exēplar partibus ſuis ſibiq; oſtenſum, vt pdiximus, in augmentū maioris eccleſiæ fundamēta iacere, clauſtra & officinas conſtruere, & quæq; poterant eſſe monachis, Dn̄o Chriſto ſeruientibus, accōmoda, inibì cœpit ædificare. Poſt quæ, plurimis fratribus ſibi ſociatis, loci ipſius Abbas effectus eſt. Creuit itaq; monaſteriū ipſum intùs & extrà, tā in ſancta & monachali religione, q̄ & in multimoda terrenarū rerum poſſeſſione. Et quidē de poſſeſſiōe terrenarū rerum vſq; hodiè ſcitur, ꝙ ità ſit: de religione verò ex eo pbatur, ꝙ ità fuerit, quoniam indè ad Epiſcopatus, ad Abbatias, ad quæq; officia Eccleſiaſtica perſonæ eligebātur, accipiebātur, & ad eruditionē aliarū eccleſiarū cōſtituebantur. Factumq; eſt, vt ſicut, quod ſuprà diximus, ex cereo matris Dūſtani totus eccleſiæ conuentus lumē amiſſum recuperauit: ità ex hoc loco ipſius Dunſtani doctrina inſtituto, omnes eccleſias Angliæ conſtet veræ religionis lumen ſumpſiſſe.

Rex in ſummum diſcrimen adductus, vt euaſerit.

Inter hæc vita & conuerſatio Dunſtani magnū contra ſe generabat odiū diaboli. Qui gemens nequaquā inconuulſa māſiſſe ea, q̄ per ſuę voluntatis miniſtros in eum aduerſa cōiecerat, p ſeipſum illū aggredi tentat, ratus vel ſic eum à bonis, quibus die ac nocte inſiſtebat, deterrendū. Quadā itaq; nocte, dum ſolus ex more oraret, in lupi effigiē demutatus, corā eo aperto ore & diſtectis dentibus ringēs, horridus apparuit. In qua forma quoniā virum nec ad punctū quidē ab intentione ſua deflectere valuit, ſtatim in vulpeculā vertitur: & quò illū ad ſe intēdere faceret, varijs anfractibus & iocoſis motibus huc illucq; perlabitur. Tūc Dūſtanus modicū ſubridens: Verè, ait, oſtendis quod agere ſoles. Iocando nanq; blandiris incautis, vt eos deuores, vt tibimetipſi blandiaris. Sed iam diſcede miſer, quoniā Chriſtus, qui leonem & draconem cōculcauit, ipſe te lupū & vulpeculā per me ſuā gratia ſuperabit. Sentiens ergò Dunſtanus pphetiam amici ſui iam ex rerum euentibus partim demonſtrari verā eſſe, ſemper quaſi nouus accederet ad ſeruitutem Dei, ſtabat in timore, & præparabat animā ſuam ad tentationē, iugiter ad exequendā voluntatē Dei operā dans, nec vlla hora, vllòve momento ocio vacans. Vndè contigit vno dierum, vt intrà cellam ſuam corde & opere intentus, ſubitò angelos Dei in ſublimi cōgratulando audiret pſallētes in hūc modū, atq; dicentes: Pax Anglorū Eccleſię, exorti nunc pueri & Dūſtani noſtri tempore. Regina ſiquidē regi Edmundo filiū, q̄ Edgarus appellatus eſt, eodē tēpore peperit, atq; hocipſum, ſimul & ꝙ pacis ſectator eſſet futurus, per angelicas voces atq; concentus Dunſtano Deus innoteſcere voluit.

Extruit monaſterium Glaſconiæ Dunſtanus, eiuſq; Abbas fit.

Dæmon in lupi forma ei apparet, itemq; vulpeculæ.

Angelorū canticum audit.

Per idē ferè tempus ſeruus Dei Barhonień eccleſiā viſitare perrexit. Vbì poſt refectionem corporis in oratione detentus, leuatis in altum oculis, vidit animam cuiuſdam iuuenis, quem ipſe à puero Glaſconię in ſancta conuerſatiōe nutrierat, multis angelorū fultā agminibus, in cælū deferri. Qui pro tāta gloria fratris vltrà, quàm dici queat, exultans, & immenſas corde & ore Deo gratias agens, ſocijs quid acciderit, manifeſta voce expoſuit, & diem ac horā trāſitûs eius notari pcepit. Illis autem ad hęc obſtupeſcentibus, & verbis eius non ex toto fidē accōmodantibus, venerunt

Videt animam monachi in cęlos eūtem.

qui-

quidā ad patrē,q & de fratris obitu & obitûs hora ſic,quēadmodùm dixerat,accidiſ-
ſe teſtati ſunt. Dehinc ſanctus à loco digrediens, & ad regem, ſecum loqui deſiderā-
tem, celeriùs tendens,in medio itinere diabolum ſibi obuiàm habuit. Qui mimo ſi-
milis,coram eo ludere,ſubſilire & multis modis cœpit lætitiæ frena laxare. Quod
Dunſtanus intuens,& quid tantum dæmonis gaudium portenderet, per ſpiritū p̄-
uidens,iuſſit monſtrum tale ſe cunctis, qui ſecum erant,viſibiliter demōſtrare,qua-
le ſibi apparebat. Quod & factum eſt. Requiſitus ergò Dunſtanus,quid ſibi vellet il-
la laſciuientis hoſtis lætitia,regem in proximo reſpondit moriturum,& regnum nō
multò pòſt multas tribulationes perpeſſurum. Quæ ſententia veritas facta eſt,vt ea,
quæ pòſt dicentur,declarabunt. Super hæc tamen, quæ vir Dei de petulante inimi-
ci gaudio dixit,vt alijs quibuſdam viſum eſt, nonnulla eiuſdem cauſa fuit, hoc ſcili-
cet, quia ſperabant defuncto rege, qui Dunſtanum in magna reuerētia ſemper ha-
bebat,alium regem mox ſurrecturum, qui nec eum reuereretur, nec eius prudentē
ſanctitatē,qua ſe & alios innumeros in Dei ſeruitio conſtringebat, regali ꝓuidentia
tueretur. Sed in hoc ad tempus deceptus eſt. Regi nanq; in palatio,anteq̄ dies ſeptē **Edmundi**
tranſirent,occiſo,& à venerabili Dunſtano Glaſconiæ ſub immenſa populi lugentis **regis cædes.**
frequentia honorificè ſepulto,ſucceſſit in regnum Edredus frater eius,vir quidem
egregius,& ad exercenda q̄ Dei ſunt,feruido mentis affectu ſubnixus. Hic Dunſtanū
non minori cæteris regibus amore percoluit: immò vt ei maiora dilectionis ſigna
monſtraret,operam dedit. Elphego ſiquidem Vuentano epiſcopo, cuius ſuprà me-
minimus,de hac vita translato, multis eum precibus,vt in epiſcopatum ſuccederet,
poſtulauit. Cui cùm ille nulla ratione acquieſcere vellet, rex non modico mœrore
ſuffuſus,matrem ſuam Edginam reginam,reginam dico, omnis bonitatis titulo in-
ſignem, de negocio cōuenit,atq; vt illa Dunſtano perſuaderet, quod ipſe nequiue-
rat,ſummo ſtudio deprecatus eſt. Tunc illa hominem ad ſe euocatum, & ad prandiū
ſuū inuitatū,inter epulas de epiſcopatu ſuſcipiēdo cœpit interpellare, & nè collum
ſuū à iugo Dñi alienaret,multa ſuaſione inſiſtere. At ille perpēdens,quid ſibi recon-
dant,qui epiſcopatū loco ꝓficui & honoris,non officio tenent morum & prædica-
tionis: Obſecro te domina, inquit,nè tali prece te ampliùs fatigando,me fatiges. Nā
reuerà nóueris, quia in diebus domini mei,filij tui rẹgis,me pontificali cathedrẹ ne-
mo prẹſidere videbit. Dicebat hæc,tum quia ſibimetipſi, nè ſub tanto onere defice-
ret,formidabat,tum quia impium fore iudicabat,ſi ſe à rege,qui frequenti corporis
languore vexabatur, ꝓpter epiſcopatum elongaret:maximè quia totū regnum ſuū
in illius prouidentia & diſpoſitione poſuerat.

Et de Pontificatu nunc inter eos quidem res ità remanſit, & Elfinus quidā in pō-
tificatu ipſius eccleſiæ ilicò aſſumptus eſt. At Dūſtanus,qui ex voce ſacri eloquij ve-
raciter dicere poterat: Ego dormio,& cor meum vigilat: cùm ſequenti nocte quie- **Cant. 5.**
ti ſeſe dediſſet,vidit in ſomnis ſe Romam perrexiſſe,ac in ſua eccleſia beatiſſimū Pe-
trum,in ſua quoq; ſanctiſſimū Paulum adorâſſe,ac demùm vrbe relicta, in patriā re- **Viſio S. Dunſtani.**
ditum accelerâſſe. Itaq; cùm montem gaudij attigiſſet,apparuerunt ei principes re-
gni Dei,beatiſſimus videlicet Apoſtolorū princeps Petrus & ſanctus Paulus atque
Andreas,ſinguli in manibus ſuis ſingulos gladios auro inſcriptos prẹferentes, eiq́;
pro munere Apoſtolicæ benedictionis conferētes. Et in gladio quidem B. Petri ſcri- **Iohan. 1.**
ptum erat: In principio erat verbū,& verbum erat apud Deum, & Deus erat verbū.
At gladius Pauli,nomē Pauli: gladius Andreæ,nomen Andreæ continebat. Beatus
ergò Andreas in hominē blando intuitu oculos dirigēs,modulata voce ex Euange-
lio cecinit,dicens: Tollite iugū meū ſuꝑ vos,& diſcite à me,quia mitis ſum & humi- **Matt. 11.**
lis corde,& inuenietis requiē animabus veſtris. A glorioſo autem principe Apoſto-
lorū,vt manū extenderet,iuſſus, læuam extendit,& in palma leui ictu ab eo virga ꝑ-
cuſſus,nè vlteriùs abijceret iugum Dñi,ipſo eſt ſigno p̄monitus. Ad quē ictū ille ex-
pergefact᷒,fratrē,qui corā eo quieſcebat,interrogauit,quis ipſum percuſſerit. Quo
reſpondente,Nemo: iam à quo ſit percuſſus,ſcire ſe dixit. ſicq́; reſiduū noctis in ſer-
uitio Dei peruigil expendit. Manè narrauit regi,q̄ viderat. At ille nō modica admi- **Rex pru-**
ratione permotus,& quid viſio ſignificaret,magna ex parte per ſpiritū edoctus, hoc **denter eam**
modo reſpondit: Si,quēadmodùm recepi,per gladiū nonnunq̄ intelligitur verbum **viſionē in-**
Dei,cùm tibi B. Apoſtoli gladios ſuos contulerunt,nimirùm verbū Dei,quod acce- **terpretatur.**

 perunt,

perunt,vice ſua diſpenſandum tradiderunt. Et quoniam epiſcopos vices Apoſtolorum ad erogandum verbum Dei agere ſcimus, epiſcopatûs honore te ſublimādum certiſſimè ſcias. Quod aūt in gladio B. Petri, In principio erat verbū &c. ſcriptū accepiſti: fixum tene, quia ſicut ipſa verba nobis ſpecialiter innuunt filiū Dei, ità tu in ipſa Eccleſia archiepiſcopatu ſublimaberis, quæ ſpecialiter Cantuariæ dedicata ſubſiſtit in honorē ipſius filij Dei, Domini noſtri Ieſu Chriſti. In qua etiā vices eiuſdem Apoſtoli agendas ſuſcipies, & poteſtatem ligandi atq; ſoluendi, quam ille à Deo ſuſcepit ſuper totum orbem terrarum, tu ab eo accipies ſuper omnes totius Angliæ prouincias & adiacentium inſularum.

Edredi regis felicem obitum diuinitùs cognoſcit.

Poſt hæc Dunſtanus deſiderio videndi fratres ſuos, Glaſconiā adijt, ibiq; aliquātos dies inter eos habitauit. Intereà rex Edredus lethali morbo correptus, mandās rogauit ſub celeritate Dunſtanum venire ad ſe. Ille audito nūcio, ſuę imbecillitatis, quā ex inedia atq; vigilijs, necnon aliarū virtutū exercitijs cōtraxerat, oblitus, ꝓptinùs aſſcēſo equo, ad ægrotū feſtinat. Iam ferè mediū iter exegerat, & ſuis comitatus, reſiduū quod erat viæ, explere laborabat. Et ecce ſubitò audiuit vocē de cælo, q̄ dixit: Rex Edredus in pace quieſcit. Ad cuius vocis ſonitū equus, cui vir Dei inſidebat, ſine omni inſidentis læſione ad terram corruēs, extinctus eſt. Stupefacti comites de ſubitaneo animalis interitu, quidnā hoc eſſe potuerit, perauidi percontātur. Quibus Dunſtanus & de voce Angelica, & de regis obitu, quæ latebāt, aperuit, ac vt ſpiritum defuncti vnà creatori omniū Deo cōmendarent, admonuit. Indè lugentis palatij mœnia ſubiens, regē, quē ante paucos dies purpuratū, & toti Anglię imperitantem reliquerat, modò inuenit cadauer ſtupidū, iam terræ puluere operiendum, & eſcā vermium mox futurum. His ergò, qui viuo aſſiſtere, viuum ſuis ſolebāt ambitibus delinire, ſe ab exequijs defuncti ſubtrahentibus, ille cum ſuis exanime corpus ſuſcepit, & decentiſſimè matri omnium terræ conſignauit.

Eduini regis infauſtū imperium.

Poſt hunc Eduinus, filius Edmūdi regis, obtinuit regnū, corpore quidē iuuenis, ſed nulla, qua regnū gubernaret, ꝑditus induſtria mentis. Hic omiſſo ſenū conſilio, ſatellites ſibi & conſiliarios de adoleſcētibus fecit. Ibat ergò ſecūdùm deſideria cordis ſui, & iniqua gerens, laudabatur à ſuis & benedicebatur. Vndè quid mali circunquaq; ſuccreuerit, q̄ infamis fama populorū aures & ora repleuerit, facile eſt & me tacente videre. Ipſe nanq; poſſeſſiones quorunq; diripere, hos & illos exhæredare, maiores natu, qui nequitijs eius aduerſabantur, ꝓſcribere, totumq; regnū innumeris oppreſſionibus conturbare feſtinauit. Acceſſit his malis, eius nimìs deteſtabile malū. Matrem quippe, totius regni Anglici auctricem & nobilitatricem, eccleſiarū conſolatricē, & ſuſtentatricē oppreſſorum & inopum, Edginā dico, ſuprà memoratam reginā in immenſum afflixit, ac vaſtatis rebus ad eam pertinentibus, ab eo ſtatu, in quo eſſe ſolebat, ſæuus & crudelis deiecit. Gemebat Dūſtanus in iſtis, & eo ampliùs gemebat, quo correptionē ſuā rex nō ſolū nō admittebat, ſed inſupèr furioſi more, irrationabilibus eā obiectionibus contradicēdo deridebat. Quid ergò circa talē hoīem faceret ignorās, ad monaſteriū ſuū Glaſconiā, curia relicta, ſeceſſit. Ea tēpeſtate ſtructura eccleſię in fabrica tecti ꝑficiebatur. Ad cuius tecti ſuſtentationē dum trabes vna ꝑgrandis multiplicibus funibus in ſublime raperetur, ſubitò funes diſrūpi, & trabes deorsùm vergēs, nōnullis cœpit interitū minitari. Tūc Dunſtanū, q ꝑſens aderat, ingenti ſtrepitu plebs inclamitās, ac vt extēſione dexteræ ſuę imminenti periculo obuiet, obſecrat. At ille ſtatìm ſignū ſalutiferæ Crucis ruenti machinę obijciens, eam ſine funibus & ſine omni humano conamine in ſuperiora redire, ac in loco, ad quē priùs cū magno labore trahebatur, iacere coëgit. Inter huiuſmodi opa accidit, vt ipſe quadā die officinas monaſterij, ſociato ſibi vno ex monachis ſuis, circumiret, & qd in vnaquaq; domo ad ſupplēdas fratrū neceſſitates haberetur, diligēti cura ꝓſpiceret. Quo facto, iter reflectēs, ac iuxta oratoriū tranſiens, repentè audiuit vocem de cælo clarè ſonantem, & fratrem, qui cum eo ibat, ex nomine hoc modo vocantē: Veni Elffi, veni, veni. Ilicò Dūſtanus rem intelligens: Eià frater, ait, audiſti, quò vocaris. Prępara ergò te, quatenùs cōuerſatiōe illa, vndè appellaris, qn̄ hinc migraueris, dignus habearis. Nam pro certo nòueris, ꝙ in hac vita non diù manebis. Quæ viri verba velox fratris obitus, qui citò pòſt accidit, declarauit eſſe vera. In ipſo itaq; loco, in quo vocem de cælo Dunſtanus audiūit, oratorium in modū turris non

Vide inſigne miraculū & vim ſanctæ Crucis.

mul-

multùm porrectę ſublimitatis ędificauit,& illud ſub patrocinio B.Iohãnis Baptiſtę fecit cõſecrari. Hęc vidẽs oĩs boni inimicus diabolus,ingemuit,nõ ob hoc ſolũ,ꝙ ꝓ tãtis virtutibus virũ corã hominibus mágnũ haberi, ſed qa de die in diẽ videbat tam ipſum,q̃ & alios per ipſum,in Dei ſeruitium exindè ꝓmoueri. Licèt ergò iam ſępè ab eo ſe confuſum & victum meminiſſet, cohiberi tamen ab eius infeſtatione non potuit. Nam adhuc de ſuarum verſutijs artium confiſus, cum orãtem in vrſi effigie hiſpidus aggreditur, & hianti rictu ſuper eum inſurgens, horrore ſuî ab oratione deterrere molitur. At ille zelo diuino correptus,arreptum baculum,quem manu ferre ſolebat,in hoſtem vibrat, & eum cædendo tam diù inſequitur, donèc idem baculus in tres partes comminutus confringeretur. Inter quæ hunc verſum miles Dei pſallere cœpit: Exurgat Deus, & diſſipentur inimici eius,& fugiant,qui oderunt eum,à facie eius. Tunc Dunſtanus videns baculum ſuum ſic inhoneſtè contritum, dixit: Si viuit Dunſtanus, ſcias inimice,huiuſmodì baculum faciet, vt, ſi ampliùs véneris, nequaquàm, ſicut iſte confractus eſt, pro ſua gracilitate aut imbecillitate confringatur. Fecit itaque ſibi alium ſcipionem craſſum & fortem,ac illius ſummitatem argento circumpoſito decorauit. Quod argentum in ſuprema parte ſuî in modum concauæ ſphæræ formatum,dentem beati Andreæ Apoſtoli geſtat inclnſum. Quem dentem Dunſtanus inibì poſuit,tum vt inſuperabile munimen ſibi præſtaret contra incurſus malignorum ſpirituum, tum quia præ cæteris ſanctis dulci affectu diligebat eundem Apoſtolum. Propter quæ ſæpiſſimè illius familiari fouebatur alloquio, muniebatur conſilio, & auxilio releuabatur. Sentiens ergò diabolus ſuam pugnam, qua Dunſtanum à bonis operibus arcendum putabat, ſemper ſibi ad confuſionem,& Dunſtano procedere ad gloriam & exaltationem,continuit ſe à corporali illius acceſſu,aliam viam ad conturbandum illum perquirens.

Verberat ſcipione diabolum. Pſal. 67.

Vide quantum tribuerit vir tãtus reliqijs ſanctorum.

Erat in illis diebus mulier quædam ex magna & alta progenie nata, filiam adultam ſecum habens. Vtraſque, quantùm ad corpus ſpectat, formoſa ſpecies decorabat: ſed, quod pudicis mentibus non paruæ offenſioni erat, libidinoſus animus & habitus,qui iuxtà in eis operabantur,eandem ſpeciem valdè decolorabant. Hæ pręfato regi Eduino aſſiduè adhærebant, ſuis blanditijs & nutibus illecebroſis pro viribus operam dantes,quatenùs vnam illarum ſibi in coniugium copularet. Ad quas ille impudico illiciti amoris deſiderio feruens, indecenti amplexu nunc hanc,nunc illam,neutrius adſpectũ in hoc erubeſcens,deſtringebat. Pręterea die,quo ipſe Eduinus in regem eſt conſecratus,à loco conuiuij, in quo cum Archiepiſcopis, Abbatibus,totiuſq; regni principibꝰ ſedebat,iam pranſus exilit,& relictis omĩbus, in camerã,vbì p̃fatę fœminæ erãt,ſolus ſecedit,capitiq́ue corona ſublata,ſe inter illas mediũ iecit. Quod optimates agnoſcentes,oppidò indignati ſunt,& rem tractantes inter ſe Odonem archiepiſcopũ Cantuarienſem, q̃ dignitate cæteris eminebat,vnanimiter hortari cœperũt,quatenùs viros,qui regẽ,ſiue volentẽ,ſiue nolentẽ, feſtinè reducerẽt,deſtinaret. Ad quod agendũ cùm hi & illi,regiã iram metuẽtes, ſe excuſarẽt,tandèm ſuper Dunſtanũ Abbatẽ & eius cõſanguineũ Kinſinũ epiſcopũ ſententia verſata eſt. Qui ex p̃cepto ſummi Põtificis & aliorũ oĩm ad regẽ ingreſſi,cũ,vt dixi,in medio illarũ duarũ decubantẽ repererũt. Tũc Dunſtanus primò in ignominioſas mulieres aſperę increpatiõis verba vultu & voce cõtorquens, laſciuias earũ, ſicut verũ caſtitatis amatorẽ decuit,deteſtatus eſt. Deindè regẽ,vt ſe tãti opprobrij exortẽ faceret, monẽs,ad ꝓceres eũ redire, eoſq; ſua p̃ſentia exhilarare ſubmiſſa voce precatus eſt. Qui animi ſui furore, ſimul & vultûs ſuî rubore perfuſus, dum ſe rediturum omĩnò negaret,Dunſtanus manum illius arripuit,& à loco violenter abſtractum, impoſito capiti eius diademate, ad cõuiuantes introduxit. Quod mulieris ignominia nullatenùs æquanimiter ferens,ſæuis verborum inuectionibus in virum ſurrexit, & ſe eum confuſioni perpetuæ tradituram,garrula conteſtatione deuouit. Et hoc quidem deteſtabile votum,non tepeſcente malitia eius,facto exercere ſolicita poſtmodùm fuit. Effecit nanque apud regem,vt cuncta, quæ in monaſterio Dunſtani habebantur, diripi ac deuaſtari, & ipſum à regno eliminatum, in exilium pelli iuberet. Qua tempeſtate ſæuiente, contigit quoddam lachrymabile malum. Quidam enim ex fratribus monaſterij, qui virum contra omnes æmulos tueri, & ei vſque ad mortem, more bonorũ filiorũ,obſequi deberent,ꝓpria nequitia magis, q̃ ipſius doctrina im-

Eduinus rex taxatũ.

Vide ſancti viri zelum.

S. Dunſtanus proſcribitur.

dd 4 buti,

buti,ſe medios ad prouocandum regem contra illum clanculò iniecêre, & quô edictum de expulſione eius immobile faceret,quantùm poterant,inſtitêre.

Dehinc miniſtris impij principis in direptione rerum eccleſiaſticarum,ſicut iuſſi fuerant, occupatis, & multis exindè graui mœrore conſternatis, audita eſt vox cuiuſdam in atrio templi, excuſſum riſum edentis, & more laſciuæ puellæ ſummo gaudio & exultatione perſtrepentis. Quæ Dunſtanus audiens,& dæmonem eſſe,qui pro ſuo diſceſſu petulanti lætitia iocabatur,aduertens, verſus ad illum,dixit: Eià,eià author & amice omnium malorum, modò de exilio meo lætaris, & pro tribulatione plurimorum,vndè me dolere conſpicis,iam gratularis. Sed abſque dubio fixum habere potes, quia nihil eſt gaudium, quod nunc habes me recedente, comparatione triſtitiæ,quam habiturus es me reuertente. In his verbis dæmon aufugit. At Dunſtanus vidēs ſuos in direptionē datos,pietate permotus, qua ſuprà quàm dici queat, fretus erat ad omnes, prout ſibi poſſibile fuit, exilium inire diſtulit, cogitans nè fortè D E V S cor principis aliquo modo tangeret, & à concepto furore mitigaret. Verùm vbì eos, qui ſe hoſpitio vel aliquo humanitatis officio confouebant,vidit in immenſum affligi, deprædari,præſcribi, damnari,ratus eſt melius malignitati hominis cedere,quàm tot innocentes pro ſuo commodo indebita pœna vexari. Ponens itaque eccleſiam Angliæ ſub tuitione regis omniū Chriſti,mare petijt,ad ignotam ſibi regionem tranſiturus, nauem conſcendit, ductuque diuino,proſperrimo curſu in Flandriam venit. Igitur adhuc mulieris ira,in immanem veſaniam inſtinctu dæmonis acta,miſſis nuncijs, vbì Dunſtanus eſſet, perquiri fecit: & ſi compræhendi valeret, ſine vllo reſpectu miſericordiæ oculos ei érui pręcepit. Sed Deus,qui ſua ſapientia & bonitate priuari nequit, priùs ſeruum ſuum per marinos fluctus placido lapſu euexit, quàm miniſtri crudelitatis,ad portum maris eum inſequendo pertingere poſſent. Cùm itaque Dunſtanus in Flandriam veniſſet,& principis terræ notitia potitus fuiſſet, magni habitus eſt, & ab eo valdè dilectus. Quem quoniam virtutis virum eſſe, mundique contemptum funditùs habere cognouit, Gandaui eum vt conuerſaretur rogauit, vtpotè loco, qui præcipua religione in omni ſua ditione eo tempore præditus eſſet. Venit ergò Dunſtanus ad locum, ibique in omni ſanctitate degens,omnibus eſt charus factus & admirabilis. Exilium itaque in patriam ſibi verſum eſt. Tamē in hoc,animo ſæpè deficiebat,quòd corpore remotus eſſet ab eis, quos in hac vita chariores habebat. In quo defectu conſtitutum,dilectus dilector eius B. Andreas Apoſtolus crebra viſitatione conſolabatur, nec eum aliquo incōmodo vltrà,quàm facilè ferre poſſet,grauari patiebatur.

Abit in Flandriā.

Vide ſæuitiam deteſtabilis fœminæ.

Gandaui degit vir ſanctus.

Prætereà accidit, vt ipſe Dunſtanus quadam vice in oratione proſtratus, ingenti cordis contritione ſuos,quos in Anglia reliquerat,filios Deo commēdaret. Et eccè dum orationis prolixitas tenditur,mœrore grauatus,ſomno opprimitur. Viſum ergò illi eſt,ſe Glaſconiæ in oratorio cum fratribus, veſpertinam horam pſallentibus, pro conſuetudine ſtare. Qui fratres cùm dicto euangelij cantico,antiphonam, Quarè detraxiſti ſermonibus veritatis,ſubiunxiſſent,& eam vſq; ad id,quod dicitur, Quæ cogitâſtis,explete,percantâſſent,conticuerunt, nec vllo modo ipſa vltima verba dicendo,eam finire potuerunt. Quibus dum Dunſtanus vultu,voce,ſignis inſiſteret,vt parùm,quod de antiphona reſtabat,perficerent,& ipſi econtrà muta voce cōfuſi ſtarent,audita eſt vox de tranſuerſo in ſublimibus,ità dicēs: Nequaquàm,nequaquàm fiet hoc,vt quę cogitauerunt,opere expleant. Neq; enim vnquàm ſe à tua poteſtate Dunſtane euellent, aut te ab iſtius cœnobij pręlatiōe deponent. Ad hęc Dunſtanus euigilans,intellexit viſionē:& quia nonnullos,quos verbis vitæ imbuerat,& de quibus nil mali ſe meruiſſe ſciebat, in ſuo damno ſtetiſſe aduertit, grauiter ingemuit,& eis Deum propitium fore ſupplici prece orauit.

Viſio eius.

Poſt hæc miſertus eſt pius & omnipotens D E V S genti Anglorum, ac vt illis ad perpetuam conſolationē patrem ſuum Dunſtanum redderet,tali conſilio, dictante æquitatis ac miſericordię ſuę cēſura,vſus eſt. Excitauit quoſq; potentes à terminis magni fluminis Humbræ,vſq; ad terminos fluminis Thamiſiæ, contra impietatem regis Eduini,& eum,quia talem ſe fecerat,qualem,vti diximus, regem neutiquàm eſſe decebat,vnanimiter pſequi, & aut vita,aut regno priuare moliti ſunt. Et ipſum quidem vltra Thamiſiam fugauerunt:nefandam verò meretricem eius iuxta ciui-

Eccè tibi vltio diuina in im-

ciuitatem Glauuornẽſem mala morte, quod breuì & ſummatim dictum accipiatur, perdiderunt. Quibus patratis, Edgarum fratrem illius ſuper totam terram à prædicto Humbræ fluuio, vſq; ad flumen Thamiſiæ regem fecerunt. Regnũ itaque, quod priùs erat vnum, in duo diuiſum eſt, Thamiſia ſuo illud alueo diſterminante. Vndè frequentes lites, ſeditiones nonnullæ, varij conflictus hominum ſuborti, totam terram grauiſſimis tribulationibus concuſſerunt. Ex quibus omnibus patuit verum eſſe, quod ſuprà diximus per laſciuum diaboli gaudium Dunſtanum intellexiſſe. Veruntamen Edgarus de die in diem erat in melius proficiens, & Eduinus econtrà in deteriùs quotidiè deficiens. Erat enim Edgarus ipſe ſtrenuus & prudens, ac mandatis D E I intimo corde adhærens, propter mala, quæ in Anglia per fratrem ſuum emerſerant, non modico mœrore tabeſcebat, eaque modis, quibus poterat, reſtringere geſtiebat. Hic itaque percepta regali dignitate, prauos quoſque & qui alios iniqua dominatione ſolebant opprimere, poteſtate, qua gloriabantur, cœpit priuare, atque illos, qui ſuis rebus iniuſtè ſpoliati fuerant, fecit amiſſa recuperare. Omnibus ergò eccleſijs Angliæ, quæ in regno illius erant, pax & concordia orta eſt, & iuxta quod vox diuina, ſicut ſuprà meminimus, hoc rege nato prænunciauit, donèc ipſe vitæ præſenti ſuperfuit, in melius aucta & roborata eſt. Ad hæc, miſſis in Flandriam viris, Dunſtanum patriæ cum honore reſtituit ingenti, ac ſe ſuaque omnia eius ſapientiæ atque conſilio diſponenda commiſit. Deindè vt maior authoritas facta eius in cunctis comitaretur, cum Vuigornienſis eccleſiæ epiſcopatum ſuſcipere petijt, nec à precibus deſtitit, quoàd cum ſuæ voluntati conſentaneum fecit. In ſummum ergò ſacerdotium conſecrandus, ex more Cantuariam venit.

[Margin: priũ regem & ſcortum impurum. — Edgari regis encomion. — S. Dunſtanus reuocatur in Angliam. — Fit Epiſcopus Vuigornienſ.]

Regebat eo tempore Chriſtianitatem in Anglia paulo ſuperiùs nominatus Odo, ipſius ciuitatis Archiepiſcopus, vir equidem ſanctus, & magnarum virtutum prerogatiuis apprimè ornatus. Hic Dunſtanum in pontificatum * Vuinciorum conſecraturus, admirantibus qui adſtabãt, cum, omiſſo ipſius eccleſię titulo, ad archiepiſcopatum Cantuarienſem titulauit, & quaſi ſucceſſorem ſeu conſortem ſibimetipſi cõſecrauit. Vndè à præſentibus, cur hoc faceret, rogatus, reſpondit: Non conſtringitur lege donum & vocatio Dei. Et vtriq; vir iſte ſcio, quis ſit, & ex dono gratię Dei video, ad quid eum ſpiritus ſanctus elegerit. Ex quibus verbis meritum vtriuſq; turba, quæ circũſtabat, pręclarum eſſe coram Deo aduertit. Indè vir Dei ad eccleſiam, ad quam primò electus fuerat, regreſſus, & ab ea pręclarè ſuſceptus, ſummoperè nitebatur opere perficere, quod ſe ante exitum ſuum de Anglia, meminerat exultanti diabolo ſpopendiſſe. Omnes ergò, in quorũ moribus aliquid eum habere intelligebat, arguere, monere, caſtigare, corrigere ſatagebat, nihil vſquàm à correctiõis voce vacuum relinquens, vndè gauderet aduerſarius, qui circuit, quærens quem deuoret. Nec vllius perſona in iſtis ab eo conſiderabatur, ſed quiſque iuxta meritum ſuum, obſeruata rationabili diſcretione, tractabatur. In omnibus itaque & per omnia perquirebat Dei honorem & diaboli confuſionem. Intereà rex Eduinus vitæ præſenti ſubtractus eſt, & anima ipſius, Dunſtano orationibus occupato, à quibuſdam teterrimis hominibus curſìm eueſtigiò eſt præſentata. Cuius miſeriam miſeratus, ſuarum iniuriarum immemor, pro liberatione eius immenſos omnipotenti D E O lachrymarum imbres effudit, nec ab eis deſtitit, donèc ſe pro eo exauditum agnouit. Facto igitur non grandi interuallo, Mauri illi ad Dunſtanum, ſua præda vacui, redeunt: & quia ipſius iniurias ſuperuacuè vlciſci venerint, calumnioſa voce furibundi depromunt. Quorum ille furores nihilipendens, Deo ſuper ineffabili miſericordia eius ineffables gratias egit.

[Margin: Verum ſe præſtat epiſcopum. — Precibus ſuis liberat animã defuncti regis Eduini.]

Poſt hæc Edgarus partem regni, quam diximus Eduino remanſiſſe, obtinuit, regnumque ſuî vnitatem recepit, bellis ac ſeditionibus, quæ ex eius diuiſione emerſerant, quaquauerſùm ſedatis. Exin defuncto epiſcopo Londonienſi, quæſitum eſt, quis in epiſcopatũ dignè ſuccedere poſſet. Et cùm in hoc aliquãtulum temporis expenderetur, nec decens perſona & idonea reperiretur, tandèm electio oĩm ſuper Dunſtanũ verſa eſt, & ipſe pontificatũ prędictę eccleſię ſuſcipere cõmuni cunctorum cõclamatione coactus eſt. Vtraq; igitur eccleſia, Vuigornienſis videlicet & Londonienſis, eo pſule gloriabatur, quandoquidem ipſe ſumma neceſſitate cõpulſus,

[Margin: Creatur Londonienſis Epiſcopus.]

ſtis, vtriuſque pontifex per nonnullum temporis ſpatium erat, vtrique ſolicitudinis ſuæ curam impendens, vtranque intùs & extrà ſua defenſione contra omnes æmulos muniens, in vtraque officium pontificale opportuno tempore ſedulus exequens. En viſio, quam ſuprà deſcripſimus in gladijs Apoſtolorū, partìm impleta eſt, cùm in epiſcopatu Londonienſi, qui ex nomine beatiſſimi Pauli celebris habetur, confirmatus eſt. Profectò nanque gladium ipſius Apoſtoli ipſi eccleſiæ prælatus accepit, quia verbum Dei, morem illius ſecutus, ſubditorum cordibus infudit excellēter, & poteſtate, qua ille in virtute Domini Chriſti gloriatus eſt, ipſe ad terrendum impios, ad demulcendum pios circunquaquè vſus eſt. Quod & in eccleſia Vuigornienſi ſtrenuus egit, quam in gladio beati Petri regendam ſuſcepit. Siquidem epiſcopatus idem per id temporis in honorem ipſius Apoſtoli glorioſi fundatus habebatur. Sed Oſvualdus vir ſanctus & religioſus, quem in regimen ipſius eccleſiæ beatus Dunſtanus, Cantuarienſis antiſtes effectus, ſibi ſuccedere fecit, quia clericos ibì degentes nec à prauitate ſua conuertere, nec indè, eô quòd nobiles iuxta ſeculum atque potentes erant, quibat eliminare, conſtruxit penè contiguam ipſi eccleſiæ eccleſiam beatæ D E I genitrici Mariæ, in qua ipſe cum monachis, quos ſe propoſuerat adunaturum, Chriſto ſeruiret. Quod & factum eſt. Religio itaque monachorum contemptum clericis peperit, & vulgi conuentum ab eis alienatum, ſibi aſſiduum fecit. Quid plura? Numerus clericorum paſsìm minuitur, monachorum conuentus in dies augetur. Quidam inſupèr ex ipſis clericis conuerſi, numero illorum additi ſunt. Hoc modo ſedes pontificalis mutata eſt in eccleſiam beatæ Mariæ ſemper virginis.

Memorato itaque Odone archiepiſcopo Cantuariorum ad perennis vitę gaudia tranſlato, immenſum omnibus Anglorum eccleſijs luctum ſuus tranſitus intulit, & innumeros populos acerbo mœrore percuſſit. Poſtulatus Dunſtanus Odoni in patriarchatum ſedis Anglorum ſuccedere, abnegat, ſuſcepti regiminis * ſatìs graue ſibi ad portandum, etiamſi maius non addatur, proteſtans. Vndè Belfinus, Vuentanæ ciuitatis antiſtes, per regni principes, quorum alios re præſentium, alios ſpe munerum futurorum ad hoc ſibi fautores effecerat, archiepiſcopatum, rege annuente, obtinuit. Qui poſt aliquot adeptæ dignitatis dies Romam pro archiepiſcopatùs ſtola petens, in Alpibus nimia frigoris aſperitate correptus, vltimum flatum ibidèm emiſit. Poſt quem ſubſtitutus eſt in ſummum eccleſiæ Dorobernenſis pontificatum Bixtelinus Dorſetenſis populi pręſul, vir totus ex manſuetudine, humilitate & modeſtia factus. Verùm vbì compertum eſt, nihil in corrigendis vitijs, nihil in exercendis Eccleſiaſticis diſciplinis, nihil deniquè virtutis ſeu conſtantiæ in eo eſſe ad tuendos bonos, vel coërcendos malos, ad eccleſiam ſuam redijt: & ità ſedes Cantuarienſis à pontifice aliquantis diebus vacua ſtetit. Itaque vnanimis omnium electio Dunſtanum inclamitat, illum ſolum ſe nôſſe vociferans, quem tanta ſedes dignè valeret habere rectorem, præſertim cùm à primæuo ætatis flore vitæ ſanctitas, morum grauitas, & cui nemo contrairet, eum perluſtrauerit inuicta, conſtans & ſequenda authoritas. Hac ergò Dunſtanus acclamatione quaſi voce verè diuina conſtrictus, primatem totius Britanniæ ſedem regendam ſuſcepit, & in eam immenſa omnium adiacentium eccleſiarum ac populorum exultatione & gloria deductus aſſcendit.

* onus

Dorobernēſis ſedes eſt eadem, quæ Cantuarienſis.

Fit Archiepiſcopus Cantuarienſis.

It Romā.

Poſt hoc, temporis opportunitate accepta, beatiſſimorum Apoſtolorum Petri & Pauli limina petijt, & eum ſummæ ſedis pontifex magno ſynceræ dilectiōis affectu illò venientem excepit: ſecumque poſteà familiariùs agens & agendo templum Sancti ſpiritûs eſſe cognoſcens, magnificè illum honorauit, ac ſtola ſui Apoſtolatûs, pro qua venerat, decentiſſimè decorauit. Sicque delegata ei legatione Apoſtolicæ ſedis, genti Anglorum paſtorem ac ſalutis eorum prouiſorem deſtinauit. Itaque vir D E I Roma reuerſus, & in patriarchatum primæ ſedis Britanniarum receptus, in ipſum mūdi principem quaſi gigas ſurrexit, & armaturam verbi Dei à dextris & à ſiniſtris cōſtanti virtute in eum vibrare, & membra eius circunquaq; debellare & proſternere cœpit, & eneruare.

Inter hæc viſionem, quam ſibi in Apoſtolicæ armaturæ oblatione dudùm apparuiſſe deſcripſimus, mente reuoluens, & eam iam in adminiſtratione regiminis dua-

duarum eccleſiarum, Vuigornienſis videlicet & Londonienſis, fermè impletam conſpiciens, dicendum exiſtimo, per quid archiepiſcopatus Cantuarienſis, qui hos dignitate præcedit, & in quo ipſe excellentiùs ſedit, ei præſignatus ſit: nimirùm per verbum Dei, quod ſcriptum ſuſcepit in gladio beatiſſimi Petri, ſecundùm quod illud rex Edredus expoſuit, quandò ei viſionem ipſam ipſe Dunſtanus, vt prædiximus, retulit. Sicque gladius Petri, eccleſiam Petri: & verbum Dei, eccleſiam verbi Dei, quæ Cantuariæ ſita eſt, ſignificauit. Exin videtur rationi conſentaneum dicere, quid gladius beat. Andreæ cum cæteris oblatus, portenderit, quandoquidem ipſe in nulla eccleſia, quæ ſub nomine ipſius Apoſtoli conſecrata ſit, ſicut in prædictis tribus eccleſijs, ſedit. Quod quidem, quantùm attinet ad nos Anglos, quibus qd hoc ſit, luce clariùs patet, ſuperfluum reor dicto commemorare vel ſcripto. Propter externos tamẽ, ſi fortè aliquandò caſu iſta ceciderint inter eos, breuiter dico, illum meritò cum gladio Petri, verbo inſcripto Dei, gladium ſuſcepiſſe Andreæ: nam qui eccleſiæ Cantuarienſi per pontificatum præſidet, Roffenſis eccleſiæ, quæ ſub patrocinio B. Andreæ ſubſiſtit, per epiſcopi inſtitutionem, per horum & horum intùs & extrà, cùm res exigit, diſpoſitionem, vtpotè ſuo dominio præſidet. Quis ergò in cunctis, quæ religioni competunt, Dunſtanus fuerit, videlicet, cuius virtutis ad omnes omnium perſonarũ iniuſtitias deprimẽdas, atq; bona opera fouẽda & munienda extiterit, vſque hodiè tota Anglia canit, nec opùs eſſe arbitror, vt me illis ſcribendis fatiget grandis labor. Nonnulla tamen, quæ ab illis, qui ex eius tempore vſq; ad nos per ſucceſſus ætatum fluxêre, accepimus, compendioſo relatu ſubijciam, quatenùs indè percipiatur veritas verborum, quæ propoſuimus.

Comes quidam præpotens cognatam ſuam illicito ſibi matrimonio copulauerat, & à Dunſtano ſemèl, ſecundò & tertiò redargutus, inceſtum ſuum diuortio expiare nolebat. Quapropter gladio ſpiritusſancti à viro D E I percuſſus, à liminibus eſt ſanctę Eccleſię ſeparatus. Qui typho tactus ſuperbię, regem adit, Dunſtanum immoderatæ & impiæ ſeueritatis accuſat, regia ſanctione ſe ab eius tyrannide liberum conſtitui querula voce precatur & obſecrat. Cuius verbis rex acquieſcens, Dunſtano mandat, vt hominem cum ea, quam duxerat, in pace manere ſinat, & à quibus ipſum ſuſpenderat, liminibus ſacris reſtituat. Miratur ille ad audita, & dolet religioſum regem per mendacem hominis linguam, ante rei inquiſitionem & examinationem, eſſe ſeductum. Ponit tamen hominem ad rationem, & tam pro commiſſo crimine, quàm & propter iniuſtam ſuî criminationem, apud principem terræ factam, paulò duriùs increpat, cupiens eo modo ad pœnitentiam & correctionem cor illius emollire. At vbì vidit ipſum non ſolùm verbis ſuis non conſentire, ſed inſupèr contumaci ſpiritu contra ſe furere minarique, ſupra id, quòd eum ab ingreſſu domûs D E I ſuſpenderat, vt dixi, omnem ei communionem fidelium, donèc à ſua prauitate diſcederet, interdixit. Tunc ille ſeipſo deterior effectus, immani eſt furore correptus: & nihil eorum, quæ poſſidebat, alicuius eſſe momenti reputans, ad hoc ſolùm ſe totum ſtudebat impendere, vt Dunſtano excitaret ſcandalum, & Chriſtianæ legis iugum, quo à ſua libidine coërcebatur, ſibi faceret alienum. Legatos itaque ſuos Romam deſtinat, & talibus aſſueta quorundam Romanorum corda & ora in ſuam cauſam largo munere largiori ſponſione permutat. Quid deindè? Præſul Apoſtolicæ ſedis Dunſtano, peccatori homini condeſcendere verbis ac literis mandat, & eum eccleſiæ gremio integrè conciliare monet, hortatur, imperat. Ad quæ Dunſtanus ità reſpondet: Equidem cùm illum, de quo agitur, ſuî delicti pœnitudinem gerere videro, præceptis domini Papæ libens parebo. Sed vt ipſe in peccato ſuo iaceat, & immunis ab Eccleſiaſtica diſciplina nobis inſultet, & exindè gaudeat, nolit Deus. Auertat etiam D E V S à me, vt ego cauſa alicuius mortalis hominis, vel prò redemptione capitis mei, poſtponam legem, quam ſeruandam ſtatuit in ſua Eccleſia idem Dominus meus IESVS Chriſtus filius D E I. Hæc ſibi relata ille audiens, & Dunſtanum ab his, quæ certò diceret, inflexibilem eſſe certiſſimè ſciens, & excommunicationis ſuę pœna cum pudore hominum conſtrictus, tum timore periculorũ, quæ talibus nonnunquàm accidere ſolent, perterritus, obſtinationem ſuæ mentis depoſuit, & abdicato illicito coniugio, pœnitentiæ ſibi cultum impoſuit. Dunſtano nanque generale totius regni concilium

Excommunicat hominem contumacem.

vnam,quam ipſe in fundo ſuo conſtruxerat. Vbi ad miniſterium aqua deficiente, & ob hoc homini nonnulla mœſtitudine ſubripiente,famulus Dei præmiſſa prece terram baculo percuſſit, ilicoque fons limpidiſſimus erumpens,omnes,qui præſentes erant,non modicùm lætificauit.Qui fons vſq; hodiè manans,Dunſtani nomē & meritum celebre facit.Idem pater à Cātuaria in remotiores villas ſuas opportûnis ſpatijs hoſpiria ſua diſponens,apud Magaueldam,ſicut & in alijs hoſpitiorum ſuorū locis,ligneam eccleſiam fabricauit.Quam ipſemet dedicans,dum ex more circumiret, & eam ad æquinoctialē ſolis ortum minimè verſam perciperet,fertur quòd tranſiēs humero ſuo illam aliquantulùm preſſit,moxq; mutatam à proprio ſtatu,in medium orientis tramitem pro voto conuertit. Quod ipſum facilè potuiſſe efficere, nemo ambigit,niſi qui verbis Domini Chriſti,quibus fidem ſicut granum ſinapis habentibus promittit,quòd etiam montem dicto transferent,incredulus exiſtit. Matt. 17.

Inter huiuſmodi opera Dunſtanus Deum ſemper in mēte habere, Deo, quicquid boni perficiebat,nō ſibi,adſcribere:magnum humilitatis,minimū elationis cor per omnia & in omnibus poſſidere. Cùm autem à ſecularium negociorum occupationibus ei quies arridebat,modò contemplationi diuinæ & orationibus incumbebat, modò ſacrarum ſcripturarum lectioni & earum expoſitionibus intendebat, modò fratrum exhortationi,ſeu librorum emendationi ſedulus operam impendebat. In compunctione verò lachrymarum tanta gratia præditus erat, vt quotiès eum ſacris altaribus ſiſti,vel aliquo officio pontificali fungi conſpiceres, ſpiritusſancti feruore mentem eius accendi, & quę ipſe exteriùs adminiſtrabat, illum interiùs operari per indices ex oculis illius decurrentes lachrymas non dubitares. Hæc inter ſibi & ſucceſſoribus ſuis competentia,tam intrà muros vrbis,quàm & in quibuſq; villis,ad archiepiſcopatum pertinentibus,ædificia cōſtitui,vel conſtituta,ſi qua ex parte diruta eſſent,renouari faciebat,ſe ſcilicet in iſtis non modò ſibi,ſed & multorum vtilitati natum viuereq; perpendens. Præterea cunctarum eccleſiarum totius Britanniæ adiacentiumq; inſularum ſolicitudinem ſtrenuus gerebat,& earū cauſas,quæ ad eū, ſicut ad primatem & patriarcham quotidiè ferebantur,diſponebat. Et quia vigilanti ſtudio Domino Chriſto per omnia famulabatur, ſæpè ciuium ſupernorum gaudijs atq; concentibus angelorū,ad quos ſuſpirabat,miſcebatur,aliquandò corpore vigilans,aliquandò ſancto ſopore quieſcens. Quodq; fortaſsìs non minùs ſtupeas,per viſum quędam à ſpiritibus didicit,quæ poſteà in ſeruitio Dei canenda ſuos edocuit. Exercitia eius ab occupationibus vacui.

Quadam etenim nocte,cùm membra quieti dediſſet, per viſum in ſuperna raptus eſt. Conſpexit itaq;,& ecce mater ſua cuidam regi potentiſſimo in coniugiū ſub immenſa confluentium magnatū lætitia & exultatione copulabatur, reſonantibus vndiq; hymnis ac laudibus in gloriam eiuſdem regis,organis quoq; ac diuerſis melodijs concrepantibus in his regalibus nuptijs. Quibus dum ipſe magnificè delectatus intenderet,atq; ad ea totum ſui cordis affectum arrigeret, acceſſit ad eum iuuenis quidam,candidiſſimo tectus amictu,dicens illi: Cùm videas & audias iſtos lætātium ac iubilantium choros,cur te illis non copulas? cur laudibus eorum non commiſces laudes tuas? Et quidem ſi in deſponſatione matris tuæ à voce laudis & exultationis cuncti ſilerent,tu ſilere non deberes,nedùm illis nō tacentibus ſolus tacere. Ad hæc verba,quid in laudem tanti regis cantaret,ignorare ſe reſpondit. Sciſcitatur ergò iuuenis,an à ſe,quod decēter canere poſſet,inſtrui vellet. Quod cùm ſibi accceptiſſimū fore profiteretur,docuit eum antiphonā iſtam: O rex,gentiū dominator omnium, propter ſedem maieſtatis tuæ da nobis indulgentiam,rex Chriſte, peccatorum,alleluia. Quam pater per viſum ſæpiùs repetens,& in laudem præfati regis frequentiùs canens,mira iucunditate paſcebatur. Expergefactus autē à ſomno,ſurrexit gemens, eò quòd à tantis gaudijs tā ſubitò ſe in huius mundi ærumnis inuenit. Antiphonam verò ſtatim,nè obliuioni daretur,ſcribi præcepit,eamq; à ſuis poſtmodū cantari ſæpiùs in ſua præſentia fecit. Ex qua etiam magnæ ſuauitatis feruor ob recordationem glorioſæ viſionis ipſi generabatur,& grande deſiderium pertingendi ad tantum bonum in animo illius multiplicabatur. Hanc viſionem quæ præter illam,qua olìm patris ſui & matris animas inter choros angelicos vidit, ei apparuit quidā,qui ante me de iſtis ſcripſit,vult myſticè referri ad matrem Eccleſiam, quæ Chriſto ſummo regi per bona opera deſponſatur,& ex qua Dunſtanus & quiſque fidelium per ſacri ba- Viſio cæleſtis. Antiphonā diſcit diuinitùs.

ignominiam ſibi,& illi maiorem gloriam adferret,ſciebat,ab ea,qua illum ſæpè fatigare ſolebat,impugnatione ſeſe cohibuit. Verùm, vt eum conturbatum redderet, Edgaro regi,quem multùm pro ſua reuerentia diligebat,laqueum miſerandæ deceptionis tetendit,& irretitum grauis peccati næuo inuoluit.

Quadam enim vice idem rex in monaſterium virginum, quod * Vuiltoniæ ſitum habetur,venit,ibiq́; captus in ſpecie cuiuſdam puellæ, quę de nobilibus Anglorum nata,inter ſanctimoniales nō velata nutriebatur,cuſtodiebatur, eam ſuo colloquio adduci ſecretiùs iuſſit. Illa cùm duceretur,timens pudori ſuo,raptum ab vna ſanctimonialium capiti ſuo velum impoſuit,eo modo ſe protegi ſperans,ſi fortè rex quid inhoneſti à ſe exigere vellet. Quam ipſe velatam intuēs: Quàm ſubitò,inquit, ſanctimonialis effecta es? Arreptumq́; velum detraxit capiti eius,illa conatu,quo poterat, fruſtrà obnitente. Abuſus ſiquidem ea eſt,& graui ſcandalo quiq; per Angliam religioſi ex hoc mente vulnerati ſunt. Quod ſcandalum eo vehementius fuit, quòd rex idem legitimam vxorem habebat,Elfledam videlicet,cognomine Candidam, Ordineri præpotentis orientalium Anglorum Ducis filiam, de qua & ſanctū Edvuardum genuerat. Vbi verò res Dunſtano innotuit,acerbo mœrore percuſſus eſt. Igitur cùm in re nō ſegnis ad regem veniret, & ille venieti pro more occurreret,eumq́; per manum ad ſolium ſuum perducere vellet,manum Dūſtanus turbato vultu retraxit, nec eam ab homine contingi paſſus eſt. Ad quod ille attonitus (non enim illum ſcire putabat,quod clanculò à ſe factum exiſtimabat) cur manum ſibi non dimitteret,inquiſiuit. Ait: Tu poſtpoſito omni pudore,adulteriū commiſiſti: tu deſpecto Deo, ſignū caſtitatis non veritus,virgini ſuam integritatem præripuiſti: & cur manum, ſummo patri virginis filium immolantem,impuris manibus non tradam,quæris? Laua priùs per pœnitentiam manus tuas à ſordibus ſuis:& tunc demùm,quò gratiæ Dei reconcilieris,honora & amplectere manum pōtificis. Territus ille ad hæc, terræ procumbit,pedes antiſtitis petit,ſe peccâſſe,gemitu verba interrumpente,conteſtans. Quod Dunſtanus videns,tantum in rege humilitatis exemplum vehementer amplectitur: Velociùs ergò illum erexit,& pacato vultu cum eo familiariter, quæ ſalutem animæ eius operarentur, loquens,ſeptennem ei pœnitentiam iniunxit. At ille pontificali abſolutione potitus,omni ſtudio iniunctæ ſibi pœnitentiæ operam dare, & multa, quibus Deum placaret,pietatis opera ipſi pœnitentiæ, inſtinctu & cōſilio patris ſui, ſolicitus cœpit ſuperaddere. Ipſe præterea omni ordini hominū,in ſuo regno conſiſtentium,legibus ſibi in Chriſtiana religiōe ſancitis vti præcipiebat: ipſe ſecùs agentes indicta vindicta corripiebat: ipſe in prauitate perſiſtentes, cōdigno examine puniebat. Exempli cauſa: Ordo clericalis ea tempeſtate plurimū erat corruptus, & canonici cum presbyteris plebium,voluptatibus carnis plùs æquo inſeruiebant. Quod malum Dunſtanus corrigere cupiens,authoritate Iohannis, Apoſtolicæ ſedis antiſtitis,apud regē obtinuit,quatenùs canonici,qui caſtè viuere nollent, eccleſijs, quas tenebant, depellerentur,& monachi loco eorum intromitterentur. Præſidebat ea tempeſtate Vuentanæ eccleſiæ preſul Atheluuoldus,vir eximiæ ſanctitatis,& educatione patris Dunſtani non parùm inſignis. Hic cognita de canonicis eccleſię ſuæ,qui nimiùm ſeculares exiſtebant,voluntate Dunſtani,monuit eos ſemèl & ſępiùs mores & actus mutare,correctioris vitę ſemitas,relictis fœminis,arripere. At inpræſentiarùm quidem id ſibi poſſibile eſſe negantes,voce coruina ſemper in craſtinum correctionem ſuî pollicebantur. Quod ipſe gnarus non diù ſuſtinuit. Paratis nanq; quamplurimis monachorum cucullis,die,quo Cōmunio, Seruite Domino in timore,cantabatur,chorum intrauit,veſtes,quas parauerat, ſecum deferri faciens. Et proiectis illis in medium,canonicis ait: Animaduertiſtis,quid modò cātaueritis? Animaduertimus,inquiunt. Igitur,inquit,ſi ſeruire Domino in timore,& ei vultis exultare cum tremore,appræhendite diſciplinam,veſtem videlicet monachalem,nè pereatis,ſicut cantâſtis,de via iuſta. Ad quod illi obſtupefacti,more ſolito inducias petunt, id ſe facturos in futuro promittunt. Tunc ille: Mihi credite,ampliùs non credā huic veſtræ ſponſioni coruinæ: ſed aut diſciplinam in pręſenti appræhenderis,aut loci iſtius beneficijs & conuerſationi,hinc eliminati,iamiamq́; cedetis. Itaq; nonnulli ex illis ſtatim,abiecto clericali habitu,monachi facti ſunt, cæteris verbo pontificis de eccleſia eliminatis. Cæterùm quia iſti,qui ità nouiter fuêre cōuerſi,regularis diſciplinę nor-

*Multimiæ

Vir ſanctus grauiter caſtigat regis libidinem.

Vide ſeptē nem pœnitentiā tanti regis.

Vide pœnā incontinē tium Canonicorum.

Atheluuoldus ſanctus Epiſcopus Canonicos incontinētes mutat in monachos, cæteros expellit

mam ſine aliorum magiſterio doctè ſeruare nequibant, monachi de Abēdonia illuc ab eodem pontifice adducti ſunt, qui monaſticæ inſtitutionis tramitem ibì docerēt. Clerici verò, qui eiecti ſunt, citato greſſu regem adeunt, iudicium atq; iuſtitiam ſibi de expulſione ſuî fieri poſtulant. Refertur negocium ad audiētiam Dunſtani, & ipſe eos æqua poſtulare pronunciat. Igitur ex præcepto regis & archiepiſcopi coit Vuintoniam nobilitas regni totius, & rex cum ſua coniuge adeſt, ad determinandas querelas negocij huius. Surgunt hincindè lites, quas Dunſtanus propoſitis ratiōibus deſtruit omnes. Rationabiliter quippe cunctis oſtendit, clericos, qui à ſorte Dei incorrigibiliter per prauitatem vitæ ſuæ diſſiliunt, nil per rectitudinem ſibi vendicare poſſe ex ijs, quæ eccleſijs data ſunt ad ſubſidium eorum, qui in clericatu pura conuerſatione ſeſe cuſtodiunt. Quibus auditis, omiſſa omnis controuerſia eſt, & rex atque ex principibus pleriq;, clericorum precibus ad pietatem vſq; permoti, Dunſtanum interpellant, quatenùs hac ſola vice parcat, & clericos iam, quid amodò, ſi ſe non correxerint, incurſuri ſint, re ipſa edoctos, de eccleſia ſua reueſtiat. Silet ille ad iſta, qdq; potiſſimùm de negocio ſit agendum, demiſſo capite, mēte pertractat. Silentium ingens occupat omnes, & ſuſpenſi, ad reſponſum pontificis erigunt aures. Tūc ſubitò crucifixi Dei imago, ſigno Crucis in edito domûs affixa, audientibus cunctis, dixit: Non fiet, non fiet. Iudicâſtis benè, mutaretis non benè. Tremefacto in his ſimul vniuerſo conuentu, intulit pater Dunſtanus, & ait: Quid ampliùs vultis fratres mei? Diuina ſententia definitum audîſtis negocium præſens. Aiunt: Audiuimus verè. Reſederunt ergò monachi Vuintoniæ ſecuri, & quoàd clerici ipſi vixerunt, qui eos ſuper cauſa iſta inquietaret, nemo fuit.

Ecce rem ſtupendã.

Illis autem huic vitæ ſubtractis, filij eorum cupientes recuperare, quæ perdiderāt in parentibus ſuis, in Scotiam miſerunt, & indè quendam prægrandis, vt fama ferebat, eloquentiæ virum, Bernelinum nomine, magno cōductum precio, in tuitionem ſuæ cauſæ contra Dunſtanum adduxerunt. Conglobati ergò ſub vno clericorum filij, regem atq; Dunſtanū apud villam, quæ dicitur Calne, in quodam cœnaculo cōſiſtentes reperiunt, & armati rhetore illo, qui ſuæ victoriȩ ſpes maxima erat, antiquȩ calumniæ coram eis iurgia promunt. Ad quæ Dunſtanus his verbis breuì reſpondit: Calumniam iſtam, quam mouetis, diuino ore olìm definitā nouimus, nec eam nouo conflictu ampliùs in medium reuocandam exiſtimamus. Ego quoq; grandæuus ſum, & vitæ meæ reſiduum, quod pauci temporis eſſe non neſcio: in pace, ſi licuerit, tranſigere cupio. Laboraui, dum potui: amodò totius laboris impatiens, Domino Deo cauſam Eccleſiæ ſuæ contra inſurgētes hoſtes tuendam committo. Dixit, & ecce ſolarium ſub pedibus eorum, qui aduersùs virum conuenerant, eueſtigiò cecidit, omneſque pariter præcipitatos, in ſuo caſu non modicùm læſit. Vbì verò Dunſtanus cum ſuis conſidebat, nulla ruina domûs, nullus emerſerat caſus. Hoc ergò modo calumnia clericorum eſt ſopita, & vſq; hodiè monachorū conuerſatio in ipſa eccleſia ſtabilita. Eiecti nihilominùs per id temporis & alij complures clerici horū ſimiles de ſuis eccleſijs ſunt, & monachi in locum eorum ſubſtituti. Aucta eſt igitur religio per Angliam intātùm, vt quadraginta & octo monaſteria monachis vel ſanctimonialibus inſtituerentur, cooperātibus B. Dunſtano in hoc viris venerabilibus, Oſuualdo videlicet, qui primò Vuigornienſis, poſteà fuit epiſcopus Eboracenſis, & Atheluuoldo epiſcopo Vuintonienſi, quorum ſuprà meminimus. Vitam itaq; Dunſtani & actus formidabant omnes, qui incedere volebant iuxta vias adinuentionum ſuarum.

En iterùm rem admirandam.

48. monaſteria ſub Dunſtano inſtituta.

Inter hæc ſopito negocio, quod regē Edgarum, nè regio more coronaretur, detinuerat, Dunſtanus adunatis Epiſcopis, Abbatibus & cæteris principibus cum tota regni ingenuitate, coram eis adſtāte innumera populi multitudine, impoſuit illi coronam regni, gaudentibus cunctis & iubilantibus Deo in voce laudis & exultatiōis. Ipſo autem poſt biennium, quo hęc facta ſunt, immatura morte præuento, Eduuardo filio ſuo totum regnum hȩreditario iure reliquit. Qui Eduuardus cùm in regem conſecrari deberet, nonnulli de principibus terræ contraire, nè rex fieret, niſi ſunt: tum quia morum illius ſeueritatem, qua in ſuorum exceſſus acriter ſæuire conſueuerat: tùm quia matrem eius, licèt legaliter nuptam, in regnum tamen non magis q̃ patrem eius, dum eum genuit, ſacratam fuiſſe ſciebant. Sed Dunſtanus diſcretione

&in-

& induſtria confiſus adoleſcentis, vnum non metuens, & obſeruato paternæ hæreditatis & teſtamenti iure, aliud contemnens, arrepto ſanctæ Crucis vexillo, medius conſtitit, & per rationem cunctis, quæ obijciebantur, eliſis, Eduuardum regem conſtituit, & conſtituto paternum affectum, conſiliũ & auxilium in omni negocio, dum vixit, exhibere curauit. Rex quoq; ità mores ſuos in omnibus & per omnia componebat, ità totum regnum ſanctis legibus diſponebat, vt & actus eius Deo placerent, & eò quòd in ſuſcipiendo regno ei contradixerant, ſibimetipſis quiq; diſplicerent. Sed illo poſt aliquot annos per fraudem nouercę ſuę interfecto, Ethelredus filius illius malæ mulieris, in regnum ſubſtitutus eſt, matris ignominia magìs, quàm patris ſui ſolertia præditus. Cuius prouectio non vſquequaquè ſedit Dunſtano: ideò tamẽ, quòd proximus regni hæres exiſtebat, compleuit ei Ius regium, ſciẽs ſe inoffenſis legibus terræ atque principibus id non poſſe transferre in quenquam alium. Attamen illum ſolio regali potitum, ſeuero quodam verborum tonitruo, quia per ſanguinem fratris ſui regnum obtinuerit, increpauit, & quòd in ſanguine victurus, & poſteri illius crudeli Barbarorum incurſu deuaſtandi, tota etiam terra per plurima ſecula ſæuo illorum dominatu foret depopulanda, prædixit. Quæ licèt ſe viuente euentura negârit, euentura tamẽ omninò eſſe, nimìs veraci, vt & in Chronicis legimus, & hodiè videmus, prophetia aſſeruit. Accelerabit, cùm ſibi placuerit, omnipotens Deus, quam ſubſecuturam promiſit, liberationem per tanti vatis ſui merita & interceſſionem. Et quidem illum ſpiritu Prophetiæ claruiſſe, non tantùm hinc, ſed & ex nonnullis alijs, quæ conſtat eum veraciter prædixiſſe, confirmamus, & id ſubiecto exemplo probamus.

Eduardus creatur Angliæ rex.

Eduardi cædes.

Prophetia S. Dũſtani.

Quodam tempore venit Cantuariam ſuprà memoratus Atheluuoldus Vuentanus epiſcopus, & aliquot diebus ibì detentus eſt. Detentus eſt etiam Roffenſis epiſcopus, qui illò ſimul venerat, detinente vtrunque patre Dunſtano charitatiua affectione, dulciflua vitæ perennis contemplatione, diuini verbi collatione, & ſacrorum morum exhortatione & inſtructione. Cùm autem ipſe pontificum pater, comitatus ipſis duobus epiſcopis, Cantuaria decederet, & pariter longiùs remotos quenq; ab altero deſtinati hoſpitij via dirimeret, ambo pontifices à Dunſtano benedici petentes, ab eo diuertere & ſuum iter cupiebãt accelerare. Verùm ipſo manum extendente ad benedicẽdum, ſubitò in lachrymas acerbas erupit, cœptæq; benedictionis verba ſingultus ſubſequẽs interrupit. Illis verò grandi ad rem ſtupore perterritis, quidnam haberet, quòd tam anxiè fleret, ſciſcitati ſunt. Reſpondit: Fleo, quia vos, quos modò ſanos & alacres video, in hac vita non ampliùs me viſurum admodùm doleo. Nam in proximo eſtis morituri, & ad gaudia regni cæleſtis tranſeuntes, me in huius vitæ miſerijs relicturi. Cui cùm ipſi dicerent: Nè, pater oramus, de noſtra morte ità loquaris: Fixum, ait, quod dixi, tenete: quoniam ſic eſt, & non eſt mutabile. In his dato altrinſecùs oſculo pacis, ab inuicèm diuiſi ſunt. Igitur antiſtes Roffenſis mox, vbì ſui pontificatûs ciuitatem ingreſſus eſt, elanguit, & euolutis in infirmitate diebus paucis, defunctus eſt. Vuintoniẽſis verò, priuſquàm ad ſedem ſuam venire poſſet, lãguore corripitur, & iuxta verbum viri Dei, non longa mora interueniẽte, finitur. Ex cuius obitu grauis mœror Dunſtanum corripuit, tum quia tanti viri ingens ſolatiũ amiſerat: tum quia cui potiſſimùm teneræ adhuc ſtatum eccleſiæ gerendum cõmitteret, dubius fluctuabat. Quos fluctus ingerebant animo eius, hinc monachi nupèr intromiſſi, hinc clerici ab eccleſia illa eiecti. Monachi quippe ſuę profeſſionis virum habere epiſcopum præoptabant: clerici verò ſui ordinis hominem ſibi præfici deſiderabant: illi videlicet per monachum in eccleſia ſibi collata cupientes ſolidari: iſti per clericum eccleſiæ ſibi ablatæ ſperantes reformari. Sed hæc prouidens ſapiẽtia & ſapiens prouidentia Dei citiùs determinauit. Nam per B. Andream apoſtolum, cui ſpeciali quodam dilectionis affectu Dunſtanum adhærere DEVS conceſſerat, Dunſtano mandauit, quatenùs nihil hæſitans Elphegum Abbatem Barthonienſem cõſtitueret Vuentanæ eccleſiæ ſummum ſacerdotẽ. Lætatus eſt Dunſtanus in iſtis, & reddita Deo gratiarum actiõe pro ſuis beneficijs, in Elphego perfecit, quod ei per apoſtolum ſuum Deus ipſe præcepit.

Prædicit mortẽ duorum Epiſcoporum.

Multa de hoc viro, iuxta quod multorum non ſpernẽda teſtimonia ferunt, adhuc literarum memoriæ veraci ſtylo commendare poſſemus: verùm nè incultæ narrationis prolixitate quenquam grauemus, prætermiſſis illis, ad ſacrum tranſitum eius enarrandum cor & linguam præparemus. Sed quia noſtræ opis iſthuc non eſt, oremus, vt ipſo, de quo agimus, interueniente, perficiatur ab eo, cuius hoc donum & gratiam ſcimus eſſe.

Dies igitur, quo Dominus noſter Dei filius, deuicta morte cęlum victor aſcendit, celebris illuceſcebat, & Dunſtanus, expleto noctis officio, ſolus in eccleſia Saluatoris Cantuariæ, pro tanti gaudij conſideratione, CHRISTO totus inhærebat. Intereà conſpexit, & ecce innumera candidatorum multitudo virorum, coronas aureas in capite geſtantium, inæſtimabili fulgore micantiũ, per eccleſiæ ianuas irrumpens, coram ipſo conglobata conſtitit, & vna voce ei huiuſmodì ſalutationis alloquium perſoluit: Salue Dunſtane noſter, ſalue. Mandat tibi, quem piè deſideras, filius Dei, quatenùs ſi paratus es, venias, & diem hanc, ad cuius gaudium vnica dilectione ſuſpiras, nobis aſſociatus, in ſua curia gratioſus & hilaris celebres. Ad quorum vultus & voces ille imperterritus manẽs, ſciſcitatus eſt, quinam eſſent. Cherubin, inquiũt, ſumus & Seraphin: quicquid velis, ad hæc reſpondeas volumus. Tunc ille ſacro cordis ac mentis affectu, cum ſupplici voce pro tanta gratia grates debitas agens: Hac, inquit, die, qui honor, quæ ſpes, quod gaudium in aſſcenſione Domini IESV CHRISTI omni generi humano prouenerit, ô ſancti & beati ſpiritus, nôſtis. Nôſtis nihilominùs officij mei eſſe. oues ipſius Domini mei mihi commendatas, hac die vitæ æternæ pane reficere, & eas, quo tramite illum ſequi debeant, quò proceſſit, informare. Cuius etiam rei gratia plurimi cõuenẽre nec meũ eſt in tali negocio illos decipere. Propter hæc quò me inuitatis, non poſſum hodiè venire. Dixerunt: Eia prouide, vt die ſabbati prę̈ſtò ſis hinc nobiſcum Romam tranſire, & coram ſummo pontifice, Sanctus, Sanctus, Sanctus æternum canere. Annuit ipſe dicto, & illi in inuiſibilia ab oculis eius dilapſi ſunt. Huius admirandæ viſionis presbyter quidam, Elfgarus nomine, qui in excubijs domûs Dei aſſiduus eſſe ſolebat, quique poſtmodùm ſicut referente ſcriptura accepimus, inſignis in Elinham epiſcopus claruit, conſcius eſſe promeruit. Nam nocte eadem peruigil ſacris meditationibus deditus, illuceſcente aurora, extra ſeipſum per viſum raptus eſt, viditque B. Dunſtanum cathedræ pontificali præſidere, & ei canonica iura clero dictanti, formoſorum iuuenum immenſum agmen aſſiſtere. Audiuit etiam ea, quæ proximè digeſſimus, eoſdem iuuenes ei dixiſſe, quæque retulimus, ab eo illis reſponſa fuiſſe. Quod, vt reor, ea de re viro illi Dominus patefieri voluit, quatenùs & gloriam tranſituri fideli teſtimonio commendaret, & ipſe ad eandem gloriã tanto indicio vehementiùs anhelaret, necnon antiſtes quandoquè futurus, eam ſuis, vtpotè cognitam, certiùs prædicaret.

Viſio iucũdiſſima S. Dunſtano oblata.

Vide ſanctiſſimi viri ſummã perfectionẽ

Dunſtanus itaque de gaudio Domini ſui, ac de imminente ſibi æterna felicitate ſecurus, gratulabundus in Domino lætabatur, & ſpirituali ad omnes iucunditate replebatur. Iam diurni officij hora inſtabat, & pontifex illud celebraturus, feſtiuus ad altare proceſſit. Populorum turba quaſi deitatis inſtinctu ad aliquid noui audiendum ſolito numeroſior aduolans, eccleſiæ parietes, vix multitudini ſufficientes, vndiquè complet. Lecto igitur ad Miſſam euangelio, procedit epiſcopus populo prædicaturus, & regente cor eius & linguam ſpiritu ſancto, locutus eſt, qualiter antè nunquàm fuit locutus. Reuerſus deindè ad altare, panem & vinum in corpus & ſanguinem IESV CHRISTI, immaculata benedictione conuertit. Vbì verò ad benedictionem ſuper populum ventum eſt, iterùm populo prædicaturus, ab altari digreditur, & debriatus ſpiritu DEI, ſic de veritate corporis CHRISTI, ſic de futura reſurrectione & vita perenni tractauit, vt ipſius perpetis vitæ ciuem loqui putares, ſi perſonam loquentis cognitam priùs non haberes.

Tranſſubſtantiatio.

Nota, de veritate corporis Chriſti.

De obitu tamen ſuo nullam mentiouem fecit inter loquendũ, pia videlicet ani-

mi

mi teneritudine & tenera pietate præuentus, nolens eis triſtitiæ malum duplicatum ingerere, quibus diem mortis ſuæ iudicabat ſimplici triſtitiæ malo poſſe ſufficere. Sermone finito, altare repetijt, & pontificialem benedictionem ſuper populum edidit. Intereà nimiùm mente vulnerabatur, metuens videlicet, nè chariſſimi ſui, quos deſerebat, improuiſo mortis ſuæ iaculo percuſſi, atrociùs dolerent, quàm ſi antequàm ad ictum venirent, illud præuiderent. Vndè data benedictione, tertiò populum, cunctis ſtupentibus, adijt. Mox autem vt os ad loquendum aperuit, tanta claritate vultus eius reſplenduit, vt in toto illo conuentu nemo eſſet, qui radios oculorum irreuerberata acie in eum figere poſſet.

Quæ ergò dulcedo, quæ ſuauitas, quæ iucunditas repleuerit corda & ora cunctorum, qui præſentes quæ dicebantur, meruerunt intelligere, verbo ſeu ſcripto exponere ſcio nulli eſſe poſſibile. Sed vbì ſeruus Dei inſtantem ſui obitùs diem detegere cœpit, omnis exultatio mœrore concutitur, & tali mœrore, vt ipſe pater, qui iam gaudijs perennibus inſerebatur, motus admiranda pietate, qua prēditus erat, vnus de mœrentibus eſſe videretur. Verùm iniecta vi ſpiritui ſancto, lachrymans lachrymantes conſolabatur, dicens inter alia, Nequaquàm debere eos de tranſitu eius dolere, quem non labor aut pœna, ſed quies & gloria perpes exciperet. Dicebat enim neminem in veræ charitatis radice fundatum, qui magìs ſuum temporale commodum, quàm proximi perpetuum diligeret emolumentum. Ad firmamentum quoquè conſolationis ipſorum promiſit in ſpe gratiæ miſericordis DEI, quòd licèt illis corpore abſens fieret, nunquàm tamen eis præſentia ſpiritûs ſui abeſſet. Finitis eiuſcemodi dictis, commendauit omnes CHRISTO, & demùm illis adhuc glorioſum vultum eius deſiderantibus, ad menſam Domini vitam ſuam epulaturus aſſcendit. Ipſa die cùm à menſa ſumpto cibo ſurrexiſſet, venerando ſuorum cœtu ſtipatus, oratorium petijt, deſignatoque loco, in quo ſepeliri volebat, ſepulcrum ſibi præparari præcepit. Indè iam languor ſacri corporis artus inuadit, & ſua Dunſtanus inualida membra quieti tradit. Itaque ſexta ſequenti feria lecto decumbit, & inceſſabili mentis deuotione Deo intentus, omnes aduentantes ad ſectanda IESV CHRISTI veſtigia incitabat.

Eccè nō deſunt ſancti nobis præſentia ſpiritali.

Sic dies ille defluxit, & laboris Dunſtani vltimus, beatæque quietis primus dies illuxit. Confluit clerus & populus omnis, trepidi præſtolantes euentum, quem de ſe prędixerat paſtor communis. Etiam Dunſtanus gaudium Domini ſui intrare auidus, horam, angelica ſibi viſitatione prædictam, corpore Chriſti ſaginatus & ſanguine, lætus expectabat.

Tunc ſubitò inuiſibili quadam deitatis virtute cum lecto, in quo iacebat, vſque ad domûs ſuperiora leuatus eſt: ſed trabibus, nè vltrà veheretur, obſiſtētibus, leniter eſt ad terram demiſſus. Pauore percuſſi nonnulli circunſedentium, in diuerſa diſſiliunt. Sed illo iam demiſſo, cùm quaſi ad quieſcentem reuerterentur, iterùm, ſicut priùs, ad trabes rapitur, eiſq; offenſis, ad ſolum demittitur. Hoc & tertiò factum eſt. Tunc pius pater, congregatos circa ſe conſpiciens filios ſuos, dixit: Fratres mei dilectiſſimi, oues paſcuæ Dei, voſipſi oculis veſtris intuiti eſtis, quò vocor, quò vadam. Nôſtis viam, qua inceſſi: nôſtis opera, quibus inſudaui, dum vixi. eccè conſummatio illorum in ſuperna me tollit. Quapropter breuiter moneo, hortor & conſulo, ſi quò vado, vultis venire: via, qua inceſſi, non pigeat vos ire. Ipſe benignus Deus, qui direxit iter meum ad ſe, dirigat ad omnem voluntatem ſuam corda & corpora veſtra in pace. Et reſponſo à cunctis, Amen, tranſijt: & angelicis cum choris ducentibus, migrauit ad CHRISTVM, qui ei factus eſt corona & perenne præmium.

Cum lecto in quo decūbebat, ſurſùm tollit.

Sepultus eſt ſanè, in quo ipſe diſpoſuerat loco, loco ſcilicet, vbì quotidiè diuinum officium à fratribus celebrabatur, qui fuit ante gradus, quibus ad altare Domini CHRISTI aſſcendebatur. Quod ab eo grandi pietatis affectu diſpoſitum non dubitamus. Volebat enim benignus pater filijs ſuis, quos veraciter diligebat, quosque in mundi turbine poſt ſe relinquebat, etiam defunctus corpore iugiter intereſſe, quatenùs quæ vellent, ſicut viuo, fiducialiter coram eo depromere poſſent, cuius ſpiritum ex promiſſione, quam ipſis fecerat, ſemper affuturum non dubitarent.

Feliciſsimè migrat ad Chriſtū.

Et hoc quidem ità dixerim, ſecundùm quod ex eo tempore factum ſcimus, & vſq; hodiè fieri à monachis ipſius circa ſacratiſſimum corpus eius conſpicimus. Quotidiè namque de ſuis neceſſitatibus tam corporis quàm animæ leuamen deſiderantes, illuc currunt, & ſicut à pijſſimo patre inter eos corporaliter conuerſante, ſuffragia petunt. Vt autem iuſtę petitiones alicuius coram eo fuſæ inefficaces exiſtant, & miracula, quæ poſt hæc de multis pauca ſcribimus, & ipſi, qui eius beneficia experiuntur ſingulis diebus, penitùs negant.

Non ergò dubitandũ, hoc illum ante obitum ſuum præſciſſe, & idcircò ſe ſuis ſpititu affuturum promiſiſſe, hisque de cauſis corpus ſuum inter eos pietate plenum voluiſſe potiſſimùm poni. Miſeriam prætereà, quæ poſt deceſſum eius Angliam totam inuoluit, & inuoluendo peſſundedit, ſatis eſt in chronicis & in noſtris tribulationibus, me tacente, videre. Vndè, cur quid indè ſcribam, non video, quoniam ſine omni litera res ipſa euidens eſt, vt veras miſerias non poſſit ibì cernere nemo. Finis illarum quis vel quandò ſit euenturus, ignoro: ſed tantùm procul dubio ignorare nõ queo, quòd omnia, quæ fecit nobis Deus, in vero iudicio fecit, quia peccauimus ei, & mandatis eius non obediuimus. Quapropter quid aliud dicatur aut agatur (vis enim humana & conſilium omne ſublatum eſt) non intelligo, niſì vt humiliato corde rogetur Deus, qui nos contriuit, quatenùs det gloriam nomini ſuo, & faciat nobiſcum ſecundùm multitudinem miſericordiæ ſuæ, ac per merita & interceſſiones beatiſſimi patris noſtri Dunſtani, qui hæc euentura prædixit, ëruat nos in mirabilibus ſuis. Quod ſiue tu bone Domine & pie omnipotens Deus aliquandò propter immenſam miſericordiam tuam feceris ſiue propter inſcrutabilem iuſtitiam tuam minimè feceris, ſit nomen tuum Deus Iſraël benedictum in ſecula, Amen.

SEQVVNTVR ALIQVOT MIRACVLA, QVAE POST OBITVM BEATISSIMI DVNSTANI, EIVS *meritis edita ſunt, quæ ab eodem Oſberto fuſiùs ſcripta, à F. Laurentio Surio in compendium redacta ſunt ob vitandam prolixitatem.*

Aliquot miracula hoc loco viſum eſt ſubijcere, quæ venerabilis Oſbertus, præcedentis hiſtoriæ author fidedignus, partìm ſcripto, partìm veracium hominũ relatu, partìm ſuis oculis ſe didiciſſe teſtatur.

Cæcus lumẽ recipit. Cæcus quidam in ſomnis admonitus eſt, vt ad beatiſſimi Dunſtani ſacrum corpus ſe curaret adduci. Factum eſt ità. Manſit illic cæcus pernox in precibus: & ecce à monumento ſancti viri ſuauiſſimus manat odor, loca amiſſorum luminum vehemens corripit pruritus, eaque fricante cæco, mox recipit lætus viſum, quẽ ſe doluerat perdidiſſe. Id vbì repentè apud omnes peruulgatum eſt, Dunſtanus mundo reuixiſſe viſus eſt.

Tres inopes fœminæ pariter degebant, quas præter paupertatem cruciabat etiam perpetua cæcitatis nox. Aluërat illas inter cæteras beatiſſimus Dunſtanus, cùm eſſet adhuc in humanis. Vbì ad illas perlata eſt cæci eius, quem iam diximus, curatio, vnà properârunt ad ſepulcrum ſancti Dunſtani, & illic inter orandum pariter ſe videre lumen cæli gauiſæ ſunt. Item tres cæcæ.

Presbyter quidã prædiues & nobilis totius corporis vexabatur paralyſi. Hortabãtur eũ amici, vt ad tumulũ beati Dunſtani ſe iuberet deportari. Recuſabat ille, quòd indignum ſe arbitraretur, ſi vir opulentus & nobilis, admixtus vili turbæ, ſalutẽ illic ſibi reſtitui precaretur. Verũ doloris vi cogẽte, eò perlatus eſt. Altera luce ſenſit quẽdã ſursùm deorsùm manus ducere per corpus ipſius. Itaq; confeſtim ſanatus, ſtetit exiliens, & alta voce laudans Deum. Paralyticus curatur.

Non

Non diù pòſt amplum conuiuium apparauit amicis & vicinis,vt ipſius ſaluti congratularentur.Inter epulas laudabant illi Deum,quòd potentes non abijceret, ſed inter mites & pauperes illis quoquè gratificaretur. Tum verò homo ſuperbiæ ſpiritu tumidus,non ferens ſe inter pauperes cõmemorari,ità ait: Non ſum ego inſtàr inopis cuiuſdam curatus à Dunſtano. Nam etiam ſine Dunſtano mihi fuiſſet reſtituta ſalus. Vix ea verba miſer compleuerat,cùm eccè priſtinus morbus redit,& acerrima vi extorſit animam infelicem ab ingrato & inflato. Ea res effecit, vt metus & reuerentia erga beati viri ſacras reliquias excreſceret, & ex longinquis etiam locis multi eò cõfluerent, tum vt morbis liberarentur,tum vt per eius merita veniã obtinerent peccatorum.In ijs iuuenis quidam & claudus & mutus ab ortu ſuo, & qui annis vndecim contractus ſcapulis,ſursùm reſpicere nequiuiſſet,poſtquã ſepulcrum ſanctiſſimi viri attigit,totus ſanus effectus,excelſa clamauit voce: Gloria in excelſis Deo,alleluia. Sanata eſt etiam paruula quædam puella,quam mater cæcam ediderat in hanc lucem:ſed cùm aliquot dies fruſtrà in precibus conſumpſiſſet mater eius,tandèm cùm fratres eius eccleſiæ cum illa pariter orâſſent,decimo die filia eius vidit. Recepit etiã lumen anus quædam, quod in iuuenture perdiderat.

Vide pœnã indignè de S. Duſtano loquentis.

Epiſcopus quidam excommunicauerat hominem,libidine & arrogãtia deprauatum,& miſer ille traditus ſatanæ in interitum carnis, annis ſeptem toto corpore tremebat. Tandèm ad ſepulcrum beatiſſimi Dunſtani pertractus, dæmonem, qui illum occupârat,cum multo ſanguine euomuit,& integerrimæ ſanitati redditus eſt. Curatus quoquè eſt Alfuuordus quidam,qui triginta annis contracto corpore humì repebat:itemque alius,qui ligneo crure & pede vtebatur:& cæca virgo,& puella miſerè contracta,paruulus quoquè à natiuitate claudus,& alius quidam,ſcipionibus vtẽs pro pedibus.

Multi curantur.

Dum hæc miracula fierent, Lanfrancus, Cadomenſis cœnobij Abbas, vir præſtãti ſapientia pollens,Cantuarienſis epiſcopus creatus eſt:cumque 4. Calendas Septẽbris conſecratus fuiſſet,eccleſiam Cantuariẽſem partìm incendio, partìm vetuſtate vaſtatam, à fundamentis auguſtiorem condere voluit. Indixit itaque triduanũ ieiunium,& beatiſſimorum antiſtitum Dunſtani & Elphegi corpora tranſtulit in occidẽtalem eius eccleſiæ partem. Aderant illic duo eius milites,qui nupèr occiderant nepotem Abbatis Stolandi. Ij coram frequẽtiſſima populi multitudine ad corpus beatiſſimi Dunſtani,ab Abbate illo cædis eius veniam precabantur. Ille negabat ſe daturum, negabant etiam fratres cæſi hominis,qui illic adſtabant. Aderat verò etiam mulier,ab infantia nihil audiens. Ea cùm S. Dunſtanum rogaret,nõ tam ſenſit illum inexorabilem,vt milites Abbatem. nam integerrimè ſanauit eam coram omnibus. Iam corpora ſacratiſſima Dunſtani & Elphegi decẽtiſſimè tumulabãtur,& cùm dies totus feſtiuus duceretur, Abbatis duritia publicum gaudium interturbat. Sed eccè ſequenti nocte coram ſe videt quendam reuerendi habitûs ſacerdotem, irato vultu mãdantem quibuſdam teterrimis viris,vt ipſum cum nepotibus eius iactarent in cacabum feruentem. Percontantibus illis, cur tam immani ſupplicio ſubijcerentur, reſponſum eſt: Vos furoris flamma accenſi,necem germani veſtri,pro Domini Dunſtani amore & reuerentia,condonare noluiſtis. atq; his dictis,rapiuntur ad cacabum. Tum illi incredibili conſtricti anguſtia, edũt voces miſerabiles, promittũt ſe quamprimùm ad beati Dunſtani monumentum ituros,illatam ipſi iniuriam congrua ſatisfactione expiaturos:tantùm vt poſſint ipſius miſericordia præſenti miſeria liberari. Hac ſponſione facta, terrentur tetri illi miniſtri, & ad nutum ſacerdotis cum ſuis ignibus diſpârent. Nondùm ſol terris ſe reddiderat, & Abbas cum ſuis nepotibus adit ſepulcrum ſancti viri, monachos eius loci lachrymabundus orat, velint celeriter ipſi opitulari:illiſque accurrentibus narrat,quid viderit:remittitur militibus homicidium, & ab omnibus Deus laudatur in meritis ſancti ſui.

Lãfrancus fit epiſcopus Cãtuariæ.

Alio tempore idem Abbas pridiè eius diei,quo ſancti Dunſtani feſtum colitur, hora veſpertina,erectis ſursùm luminibus, vidit ingentem ſplendorem cælitùs lapſum,in eccleſiam SALVATORIS,vbì ſacrum beatiſſimi patris corpus quieſcit, penetrare. Cumque id aliis quibuſdam indicâſſet, iijque pariter viderent, ait: Verè pius pater Dunſtanus,qui in ſuis ferijs intereſſe vult officio, quod hac nocte Deo & ipſi perſoluent filij eius. Vera autem illum dixiſſe, experti ſunt fratres ex dulci

dulci & ſancto affectu, quo ea nocte in Deum & beatum Dunſtanum ferebantur.

Monachus iuuenis eius monaſterij quodã die legit euãgeliũ ad Miſsã Lanfranci Archiepiſcopi. Cũ autẽ dicta oratione Dominica, patenam ex more epiſcopo offerret, vidit coram ſe teterrimos dæmonum vultus. Itaq; vehementer exterritus, epiſcopũ inter manus ſacra tenentem, vtroq; brachio ſtrictìm amplectitur, horrida voce clamans: Chriſtus vincit, Chriſtus regnat, Chriſtus imperat. Ea res omnes perterruit, arreptumque iuuenem milites in Ponſificis cubiculum abducunt, iam dæmone plenum. Cùm autem communes pro illo preces fierent, & ab archiepiſcopo pro gratijs agendis (videbatur enim iam reſtitutus) ad ſepulcrum S. Dunſtani adductus eſſet, tota die illa quietum ſe præbuit inter fratres. Sed fratribus Completorium in Eccleſia perſoluentibus, ille cum impetu accurrit ad Priorem Henricum, manus illi iniecturus. At ille hominis manus corripuit, ducensque eum ad lectum, tota nocte ſolicitus apud eum vigilauit. Sub mediam verò noctem horridis clamoribus omnia perturbat iuuenis ille, accurrunt fratres, ligatumque poſtridiè ducunt in valetudinarium, loris adſtrictũ, vbì dies nõ paucos miſerè cruciabatur. Inuiſebant eum alij, ſed ſi quid haberent grauioris culpæ intrà conſcientiæ receſſus, quod confeſſi non eſſent, id illis obijciebat, eosque ſe pœnarum ſuarum apud inferos ſocios habiturum gratulabundus iactitabat. Ea res quibuſdam non mediocrem attulit ignominiam, ſed mox à pura peccatorum ſuorum confeſſione remedium petebant. Accepta itaque abſolutione & ſatisfactione, redibant ad dæmoniacum fratrem. Tum ille tranſuerſìm illos intuens, Vndè, inquit, vos venitis? quo lauacro tam citò expurgati & à meo contubernio abſtracti eſtis? & hæc furibundus, ſpumans & eiulans dicebat. Voluit ſanè Chriſtus hac re monachos eius eccleſię ad ſanitatem reuocare, quippe qui à tempore Danorum, à quibus beatus Elphegus perẽptus fuit, remiſſa diſciplinę ſeueritate, plùs ſatìs ſeculariter & diſſolutè viuebant. Iam ventum erat ad eam eccleſiæ partem inſtaurandã, ad quã memorata beatorũ Dunſtani & Elphegi corpora tranſlata erãt. Rursùs igitur omnes cum feſtiua proceſſione reuerenter & honorificè eadem ſacra corpora aliò deportauimus: & ecce dum è regione oſtij, per quod inferenda erant, dæmoniacus iuuenis ille, toto corpore fortiſſimè colligatus, cum lecto deponitur, horrendos eminùs dat clamores, & cum ipſo lecto exiliens, fugere volebat ſanctorũ præſentiam dæmoni intolerabilem. Sed illatis ſanctis intrà domum, illatus eſt etiam ipſe & in medio poſitus. Ibi tum miſeriã videre erat. Cernebatur dæmon in eius ventre ſursùm deorsũ curſitare, quaſi qui vel per os, vel per inferiores corporis partes fugam appararet. Adueniente interìm prandij hora, fratres pranſum iêre, manſitq; cum dæmoniaco vnus ex ſenioribus Elfuuinus nomine, qui ab infantia ſingulari quodam amore erga beatum Dunſtanum affectus fuerat. Is miſeratus vicem iacentis, crucem, quam B. Dunſtanus in corpore degens tãquàm archiepiſcopus coram ſe ferri volebat, dæmoniaco impoſuit, dicens cum lachrymis: Chare Domine, ſancte Dunſtane, miſerere. Mirũ dictu: ilicò pulſo dæmone, æger leuatis piè ſursùm oculis, lachrymans dixit: Gratias tibi ago pijſſime pater, gratias tibi quoquè chariſſime frater: quia tuis meritis ſanctiſſime Domine, & tua frater benigna interceſſione hoſtis perterritus abſceſſit. Id vt ſenior audiuit, incredibili lætitia affectus, eius vincula diſſoluit. À prandio reuerſi eò fratres, vt vìderunt eum ſuauiter quieſcentem, immenſas Deo & S. Dunſtano gratias egérunt. Is frater tandèm ſancto fine migrauit à corpore. Eius caſtigatio plurimùm contulit illius loci fratribus ad vitę emẽdationem. Nam qui priùs omni mundi gloria, auro, argento, varijs ijsque elegantibus veſtibus, lectorũ precioſis operimentis, diuerſis inſtrumẽtis muſicìs ſeſe oblectabãt, equos, canes, accipitres alebant, deniq; Comitum potiùs quàm monachorum inſtàr vitam dègebant, huius vnius flagello, CHRISTI miſericordia id agente, & boni patris Lanfranci archiepiſcopi induſtria cooperante, eò perducti ſunt, vt omnibus illis mundi pompis & vanitatibus, haud ſecùs atquè ſtercoribus quibuſdam propudiatis, planè monaſticam viuendi rationem complexi ſint. Et nos quidem, qui nouimus earum rerum ſtatum, incunctanter affirmamus, haud quaquam ad tam felicem, tamq; repentinam mutationem eas perduci potuiſſe, ſi non accidiſſet illà horrenda, quæ omnes perterruerat, vnius fratris vexatio. Per idem ferè tempus Odo Comes Canciæ, idemque Baiocenſis Epiſcopus, fratri ſuo Vuilhelmo regi magnam

Monachũ iuuenẽ dæmon occupat.

Vide cõfeſſiõis ſacramentalis vim.

Dæmon nõ fert ſanctorũ reliquias

Dæmõ profligatur cruce & meritis S. Dũſtani.

magnam pecuniæ vim promiſit, ſi daretur ipſi facultas exagitandi Lanfrancum Archiepiſcopum Cantuarienſem,eique propter bona & conſuetudines eccleſiæ Cantuarienſis contra morem ac leges terræ illius lites intentandi. Rege annuente, Odo è toto regno viros prudentiſſimos legum & conſuetudinum regni,ad certam diem Cantuariam acciuit, eiſque mandauit, vt intrepidè, ipſo tutore ac patrono freti, Cantuarienſis eccleſię libertatem oppugnarent. Aduentāte die,quo Lanfranco tam multis contra ipsū armatis reſpondendū erat,ille ad ſacratiſſimū B. Dūſtani tumulū preces fudit,vt eū ſibi in tam moleſto negocio patronū aſſciſceret:ac deindè quieti ſe dedit. Dormienti apparet pater Dunſtanus,ità dicens: Lanfrance,noli animo frāgi propter hanc multitudinem,quæ coacta eſt aduersùm me & te. Securus tuere cauſam eccleſiæ Saluatoris & meam:ego ad omnia præſtò tibi ero Quòd ſi non viceris eos,qui ſe tibi opponent,me Dunſtanum,qui tibi loquor, nec viuere, nec meorum negocia curare,nec vera tibi dixiſſe certò tibi perſuadeas. Expergefactus Lanfrancus,cōfirmatus eſt animo:indè venitur ad certamē, multæ querelę in medium adferuntur à tam multis è toto Angliæ regno. Procedit pater Lanfrancus,& diuinitùs armatus,omnia ipſi obiecta ità diluit,vt omnes obſtupeſcerēt. Manſerunt igitur Eccleſię Cantuarienſis iura inconuulſa:ſi qua verò nonnullam haberent ambiguitatē, ea & irrefragabili ratione & antiquorum exemplorum authoritate Lanfrancus in poſterum planè confirmauit. Viuunt ſancti,& curāt gerunt rerū noſtrarum.

Incidit poſteà idem antiſtes in morbum grauiſſimum,vt vita eius deſperaretur. Itaque iuſſit ad ſe venire præcipuos è fratribus,nolens ſine illis abire è vita,quos paterno amore proſequebatur. Decūbebat tum in villa quadam. Cùm iam multi eius obitum in foribus adeſſe putarent,ſub auroram leuiter obdormiens, videt permultos in albis equis coram ipſo binos tranſeuntes,vultu iucundiſſimo,& modeſta alacritate. Percontanti Lanfranco, cuius eſſet tam inſignis comitatus, reſponſum eſt, Magni ac præclari patris Dunſtani. Illo porrò interrogante,Et vbinàm ille eſt? dictū eſt: Haud procùl abeſt. Et eccè inter ſenes veneranda canitie ſpectabiles Dunſtanus cæteris ſublimior aduehitur: cuius cùm pedem Lanfrancus oſculari vellet,& S. Dūſtanus pedem retrahere niteretur, interìm Lanfrancus euigilat,& ſe ſentit integerrimæ ſanitati reſtitutum,conſolansque fratres lugentes,iuſſit eos ſeſe præparare,dicens ſe ad Miſſam celebrandam. Deoque & ſancto Dunſtano gratias agendas abire velle. Eius rei fama multos multo gaudio affecit. Curatus eſt eadē hora quidā Lanfranci clericus meritis S. Dunſtani, qui menſibus octo quartana febre laborauerat. Lanfrancū ſanat S. Dūſtanus.

Cùm iam autem,vt diximus,in eccleſia & monaſterio S. Saluatoris vita monaſtica eſſet reformata,multi clerici eò ſe contulêre,vt monachi fierent. Inter eos aduenit etiam Eduardus quidam benè literatus,Londoniēſis eccleſiæ archidiaconus. Is propter multam religioſæ vitæ ſignificationem, paulò pòſt factus eſt templi cuſtos. In eo officio aliquanto maiorem adeptus libertatem, cœpit fieri negligētior & remiſſior. Cùm autem eum & publicè & priuatìm fratres corriperent, qui ſcientia & dignitate ipſi eſſent impares,ęgrè tulit,& iam planè deliberauit aufugere,allecto iuuene quodam,qui ſe ſocium fugæ erat præbiturus. Pridiè verò illius diei, qui erat abitioni deſtinatus,fratribus à prandio quieſcentibus, ille in oratorio ex officio vigilabat,animoq; fluctuans,tamen ſtatuit non diſcedere,niſi permiſſu S. Dunſtani. Adijt igitur eius ſepulcrum: humi ſtratus,deponit apud eum querelas iniuriarum, orat velit ſuum iter paterna benedictione proſequi, pollicens ſe ſemper illius futurum, quocunquè perueniret. Indè è templo exiturus, à tergo chori videt monachum reuerendo vultu, toruos in ipſum oculorum radios vibrantem, ſcipioni innixum. Eo viſo,cùm neſciret,quis eſſet,expauit,ac nihilo minùs cœptum carpebat iter. At ille ſcipione obiecto,Quò vadis? inquit. Non ſolent autem monachi in eccleſia loqui. itaque digitis innuebat,illum loqui non debere. At contrà monachus: Quòd ego loquor,nihil ad te attinet:tu verò dic mihi,quò tendas. Ait ille: Eò daturus operam ijs,quæ mea interſint. Monachus dixit: Nihil eſt: redi ad ſepulcrum, vndè venis, & ora attentiùs,hac tua voluntate mutata. Stupefactus ille, redijt ad monumentum, ſed nihil mutauit priorem precandi formulam. Indè rediens,& monachum æquè, vt antea, obuium habens, cùm iterùm rogaret, quò tenderet, duriuſculè dixit: Vide num ſancti ignorēt res mortalium.

Quid

VITA BEATI PETRI, CAELESTINI AVTHORE PETRO DE ALIACO, CARDINALE CAMERACENSI.

Primus liber ea continet, quæ ab ipſo Cæleſtino de prima ſua conuerſione et conuerſatione manu propria conſcripta, in eius cella reperta ſunt.

PROLOGVS PETRI ALIACENSIS.

CHaritatiuis quorundam venerabiliũ patrum veſtri ſacri ordinis, fratres chariſſimi, precibus inclinatus, timens licèt ac trepidus, ſcribere præſumo: quis, de quo? Sanè Petrus de Petro, epiſcopus de epiſcopo: ſed paruus de maximo, infimus de ſummo, ſcelestus quoq; ac peccator indigniſſimus, de cæleſti ac digniſſimo veſtri ſancti gregis paſtore primo atq; præcipuo, immò totius olim Chriſtianæ eccleſiæ ſanctiſſimo præſule Cæleſtino. Cuius vitam geſtaq; mirifica, vniuerſum iam per orbem radiantia, dum literis commendare, verbisque meis pollutis potiùs, quàm politis laudibus illuſtrare geſtio, rem vtiquè meis viribus, meis quoquè imparem meritis aggredior: vereorq; nè pondere laudis, quam meruit, obrutus, magìs imbecillitatem ingenij mei & eloquij ruditatem detegam, quàm virtutes ſuas, ſicut æquum eſt, repræſentem. Sed de ſuperno confiſus auxilio, ſanctique huius ac orationum veſtrarum ſuffragio, hiſtoriam ordior.

De ortu eius & ſancta indole. Cap. I.

FVit itaque vir eximia virtute laudabilis, re ac nomine Petrus, in Petra, quæ Chriſtus eſt, firmiter ſtabilitus, ſtabiliterque firmatus. Qui ſuper huius ſolidę petræ indiſſolubili fundamento à puerilibus initijs per incrementa virtutum proficiens, vſque in virum perfectum meruit peruenire. Hic ergò Abrutij in partibus Apuliæ natus, ſpiritu quàm carne, & animo quàm origine nobilior, ex parentibus mũdana generoſitate humilibus, ſed Chriſtiana virtute nobilibus ortus eſt. Fuerũt autem patri eius, Augelerio nomine, ex Maria vxore ſua, inſtàr patriarchæ Iacob, filij duodecim. Vacabant deuoti parentes, quantùm eis facultas erat, hoſpitalitati pauperum, & eleemoſynarum largitioni, alijs quoq; pijs operibus: & Deo, vt de data ſibi ab eo prole vnum aliquem deligeret, ſuis ſeruitijs ſpecialiùs mancipandum, aſſiduis ſuſpirijs & indefeſſis orationibus poſtulabant. Nec ſua ſpe fruſtrati ſunt: quia non deſerit Deus ſperantes in ſe. Hunc nempe ex duodecim fratribus velut alterum Ioſeph à Deo ſingulariter dilectum, & ſuis fore prælectum obſequijs, diuina prouidentia, ſapienter cuncta prouidens, multis indicijs, ſignis mirabilibus ac memorabilibus declarauit. Nam in natiuitate ſua Matri eius, dum puer egrederetur ex vtero, quaſi quadam religioſa veſte indutus apparuit. Cumque vix ſextum attigiſſet annum, tanta tamque mirabilis in eo diuina gratia relucebat, vt nihil ſanctum ac religioſum auditu perciperet, quod in corde reconditum non ſeruaret. Vndè & de cordis ſui theſauro bona proferens, matri ſuę ſępè dicere ſolitus erat: Volo eſſe bonus ſeruus Dei. Sic ſpiritus libertatis vbì vult ſpirãs, diuinam huic puero ſeruitutem ſuauiter inſpirabat. Sic puer ſanctus proficiebat ætate, ſed ſupra ętatẽ, ſpiritu ſancto cooperante, magìs magisque proficiebat ſapientia & gratia apud Deũ & homines. Quamobrèm magnificabat mater eius Dominũ, & in Deo ſalutari ſuo ſpiritualiter exultabat.

19. Maii.

Patria S. Petri.

Parentes.

Signa futuræ ſanctitatis eius.

Iohan. 3.

De ſchola eius & diabolica aduersùs eum inuidia. Cap. 2.

IAm verò defuncto patre ſuo in ſenectute bona, relicta vxore cum ſeptem filijs, (tunc enim alij obierant) beata mater, & verè tali prole beata, filium hunc ſuũ tradere ſcholę ac ſtudio literarum decreuit. In ea autem nocte, qua priore die puer legere cœpit, defunctus pater cuidam commatri ſuæ in ſomnis apparuit, dicens ei: Conſtituit vxor mea filium noſtrum Petrũ literalibus tradere ſtudijs, O quàm benè mihi, ſibiq; ac alijs multis. Dic ergò ei, vt ſi vnquàm me verè dilexit, nũc in hoc oſten-

 dat,

dat,quòd conſtanter perficiat,quod incepit. Nec hoc abſque ſpeciali Dei prouiſione factum eſſe credendum eſt. Nam humani generis inimicus, felicibus huius pueri ſucceſſibus inuidens, ſanctum matris propoſitum per ſe ſuosq; miniſtros impugnare ſatagebat: Tentabat in primìs puerum, nè ſtudio animum atque operā daret. Tentabat etiam de inuidia fratres eius, ſicut olìm fratres Ioſeph, improperabantq; matri, quòd ipſis laborantibus, ille ocio vacaret & quieti. Tentabat rursùs quendam illius terræ diuitem, qui puero biandiens, dicebat quòd ſuorum omnium eum hæredem conſtitueret, vt ſic per ſecularia deſideria animum ab amore religionis abduceret. Tentabat deniquè matrem eius per quendam diuinum, ſeu veriùs diabolicum virum, qui ſuadebat ei hunc à ſtudio tollere, & alium minorem filium literis inſtruere, quia hic citò moriturus eſſet, nec fieret, vt ipſa ſperauerat, ſeruus Dei. At nec ſic tamē potuit cōſtās ac fortis mulier à ſuo mutari propoſito, Recordabatur quippe atq; indè confortabatur, cogitabatq; ac ſæpiùs animo reuoluebat, quæ dicta fuerant de puero: & verificabatur in ancilla, quòd de domina Euangelium loquitur: Maria conſeruabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo.

Dæmonis aduersùs eū machinamenta.

Luc.2.

De diuinis conſolationibus ac miraculis circa eum oſtenſis. Cap.3.

FIdelis autem Deus, qui neminem vltrà, quàm poſſit ferre, tentari permittit, poſt memoratas tentationes diabolicas, etiā diuinas conſolationes adhibuit, deditq;, ſicut ipſe in ſcriptura promittit, cum tentatione prouentum. Si modum quæris, audi mirum dictu, audituque nouum atque inſolitum. Erat puer iſte ſimpliciſſimus adhuc, & iam primùm breui in tempore Pſalterium didicerat legere. Cùm beatiſſimā Virginem & ſanctum Iohannem Euangeliſtam ſtantes iuxta crucem Ieſu ſæpè videret, viſus eſt ad ipſum deſcendere, cumque conſolando Pſalmos cum ipſo dulciſſimè decantare. Angelos quoquè de cælo lapſos, velut pædagogos ſuos cum inſtruendo, vidit in ſomnis ſibi aſſiſtere. Et ſi quid forrè pucrili more cum ſuis coætaneis minùs decens aut dicere aut facere à diabolo tentatus fuiſſet, ſuaui cum increpatione piaq; caſtigatione corrigere. Vidit præterea mater eius in ſomnis, quòd puer iſte cuſtos erat multarum, ſicut nix, candidarum ouium: quod ipſa nimìs literaliter intelligens, non paruæ turbationis ſibi primitùs cauſa fuit: ſed poſteà turbatio hæc in admirationem, & admiratio in conſolationem verſa eſt. Nam filius, cùm vix eſſet duodecim annorum, iam quaſi prophetico ſpiritu ſomnium ſpiritualiter exponens, ſe multarum bonarum animarum futurum paſtorem eſſe prædixit.

1.Cor.10.

Diuinis fruitur conſolationibus adhuc puer.

De miraculis in matre & filijs diuinitùs exhibitis. Cap. 4.

SEd nec ſilenda ſunt ſtupenda miracula, quæ ad conſolationem matris & filij Dominus facere dignatus eſt: fuerat mater triginta annorum ſpatio & ampliùs iam graui infirmitate detenta, quòd dexteri lateris debitum vigorem vſumque perdiderat. Ipſa, vt Deo deuota & fide plena, ſpe curationis ad locum quendam ſanctum peregrè proficiſcitur, & vna nocte priori ſanitati reſtituta, curatur. Hic quoq; filius eius, dum adhuc trium annorum puer eſſet, ligno acuto in dextero oculo percuſſus, excæcatur. Deſperantibus autem medicis de naturali cura, non deſperabat mater de ſpirituali medicina: ſed de beata Virgine confidens, ad quandam eius eccleſiam puerum deferens, ibì vna nocte vigilat & orat: & dū maternus oculus inter deuota precum ſuffragia lachrymatur, oculus filij ipſo manè ſanus & abſq; macula reſtauratur. Quid plura? Alius etiam filius iam adultus, dum meſſem componeret, ariſta frumēti eius oculo inhærente, multis diebus huc atque illuc diſcurrens, quærensque auxilium, & non inueniens, die ac nocte præ dolore nimio clamitabat. Cui mater cōpatiens, ad priorem medicam conuertitur, & vt huic filio, ſicut & alteri, medelam adhibeat, humiliter deprecatur. Et eccè adueniente diei luce, minor filius in fratris oculum reſpicit, & ariſtam, quæ erat in oculi medio, ſine vllo medicamine, ſolis eam apprehendens digitis, foràs mittit, ſanitatemque reſtituit. Rursùs deuota mater, quodam magnæ famis tempore deficiente ſibi pane, cùm pro ſua ſuorumque ſuſtentanda vita nullum humanum ſupereſſet remedium, ad diuinum, & iam in ſe ac ſuis filijs expertum, refugit ſubſidium, conuertitq; ſe ad Dominum, & ſuppliciter orat, vt huic neceſſitati miſericorditer prouideat. Manè autem imperat filio, vt falcem tollat, & in agrum vadat: Recuſabat ille, dicens: Ad quid vadam? Meſſis quidem adhuc viret: nihil

Oculus eius læſus, à matre Domini curatur.

Itē fratris eius.

nihil profiſciam. Nondùm enim tempus erat meſſis. Tandèm tamen agrum ingreditur, matri obediens, in cuius medio tanta meſſis alba & matura, quanta eis erat neceſſaria, inuenitur. Nec prætereundum arbitror aliud memorabile, quod eidem muliercculæ contigit, miraculum. Cùm enim eſſet ad Dei ſanctos deuotiſſima, & eorum feſtiuitates magno cum honore coleret, in feſto Decollationis beati Iohannis Baptiſtæ, quia ſequenti die panem facere opùs erat, ſero illo fermentum diſponere volens, cœpit cum timore aquam in farinam mittere. Et ecce tota farinæ maſſa ſubitò viſa eſt vermibus ſcatere. Tunc illa tremens, & in terram cadens, à Deo veniam precatur, & ſtatim farina in ſtatum priſtinum reuertitur. Magna ſunt hæc & mira opera tua Christe, & ſiue matris, ſiue filij, ſiue (vt piè credimus) vtriuſque meritis facta ſint, ad tui nominis gloriam, & in huius ſancti reuerentiam, perpetuis erunt ſeculis prædicanda. Miraculũ. Vide quid accidit religioſæ fœminæ.

De vitæ ſolitariæ deſiderio, & abitione eius ad eremum. Cap. 5.

HActenùs ergò peractis pluribus annis, deinceps ad prouectioris ætatis geſta progredimur. Itaque puer ſanctus factus adoleſcens, adeò eremiticæ vitæ & ſolitudinis ferebat amore, vt cordi eius diuinitùs illud propheticum meritò crederetur inſcriptum: Ecce elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine. Et rurſus illud: Elegi abiectus eſſe in domo DEI mei, magìs quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Sed quia eo tempore nullus erat in patria ſeruus Dei, cum quo ſui propoſiti exequendi conſilium poſſet habere congruum, vltra viceſimum ſuæ ætatis annũ æſtuanti deſiderio ſuo ſatisfacere diſtulit. Tandèm verò cuidam ſocio ſuo cordis ſecretum aperuit. Quid, inquit, facimus? Exeamus de patria noſtra, & relictis parentibus rebuſque omnibus, nudi nudum ſequamur Chriſtum, & ad deſeruiendum liberius, longinquam ſolitudinem adeamus. Verùm vt nihil temerè & ſine eccleſiæ conſilio aggrediamur, Romæ ſedem Apoſtolicam conſulamus. His ſuaſionibus acquieuit ille, & cœperunt pariter ambulare. Sed expleto vnius diei itinere, male tenax propoſiti pœnituit, & ad patriam conſanguineoſque reuerti perſuaſit. Cur ita? Sane quia non ſatis tractus erat ab eo, de quo veritas ait: Nemo poteſt venire ad me, niſì pater meus traxerit eum. Sed hic noſter Petrus, à patre cæleſti tractus & inſpiratus, inconſtanti ſocio conſtanti animo ità reſpondit: Confido in Domino, quia ſi tu me dimittis, ipſe me non dimittet, qui ſperantes in ſe non deſerit. Solus ergò & humano deſtitutus, licet non diuino, conſortio, propoſitum iter aggreditur. in quo poſt multos labores, terrores atque pericula, vnum ei præ cæteris relatu dignum contigiſſe legitur. Erat in monte quodam eremita, ad quem dum lętus & gaudens accedere diſponeret, cũ maximè, quod is Romam ſe iturum diceret, antequàm eremiticam cellam intraret, ſpiritus Domini illum prohibuit, ne ei cordis ſui ſecreta panderet, eiq; illius hypocriſim iam inhoneſtam oſtendit, & ab eius conſortio periculoſo prohibuit. In eodem verò loco altera quadam die, dum ſanctus adoleſcens, abſente eremita, cellã eius intraſſet, & per noctem non ſine multo timore, quàm diu potuit, in oratione vigilaſſet, aggrauatus ſomno, in terram cadẽs, obdormiuit. & ecce ſubitò turba magna angelorum & ſanctorum ipſi adeſſe videbatur, & in ore cuiuſlibet eorum roſæ rubeæ apparebant, cæleſteſque modulos ſuaueſque cantus, ſupra modum delectabiles, reſonabant. Mira res: ſed quę ſequitur, mirabilior. Ipſe nanque huiuſcemodi cantus per aliquãtum ſpatiũ, etiam poſtquàm à ſomno fuerat excitatus, audiuit, adeoq; lætus & ſecurus factus eſt, vt ſpirituali gaudio ſatiatus, duobus tantùm ſuſtentatus panibus duobuſque piſcibus, quos ſecum detulerat, ſolus ibidem decem diebus permaneret. Pſal.54. Pſal.83. Iohan.6. Viſio eius.

De principio ſuæ conuerſionis, & prima eius habitatione in eremo. Cap. 6.

POſt hæc autem Deus, viarum eius cuſtos, comeſque præcipuus, propoſitum itineris Romani diſtulit, oſtenditque illi in monte alio locum, in quo ſaxum magnum inuenit, & ſub eo fodit paruam, in qua tegeretur, foueam, quæ vix ad ipſum ingrediendum atque extendendum poterat ſufficere: & ibidem trium annorum ſpatium in magna vitæ auſteritate peregit. Hoc ergò in loco, inter multas diuinæ bonitatis conſolationes, vix crederes, quantas in ſuæ conuerſionis principio vigilando & dormiendo diabolicæ malignitatis tentationes inuictus miles pertulerit, & quàm patienter. Degit triennio in foſſula.

ter.

ter,velut alter Iob,ſicut bona de manu Domini, ità & mala ſuſcipiẽs,cum [illegible] Do-
Iob 1. minis benedictione diuerſa & aduerſa mũdi,carnis & dæmonis prælia ſupe[illegible] ſed omnia narrare longum eſſet,& ad alia feſtinat intentio.

De eius ſacerdotio, & tranſitu ad montem Muronis. *Cap.* 7.

HIs itaque tribus annis in loco memorato peractis, quibus ipſe tanquàm aurum in fornace probatus eſt,ſuadebant illi,qui eius nouerant ſanctitatem,vt ordinẽ
Romæ ſacerdotio initiatur. ſuſciperet ſacerdotalem. Cuius rei cauſa Romam pergit,ibique Dei ſacerdos efficitur:ac deinde ad montem Muronis accedit, ibi quandam cryptam inueniens,in qua ei habitare complacuit. Cuius ſancti hoſpitis virtus mirabilis etiam ſigno mirabili declaratur.Nam cùm primò locum intrauit, eccè ſubitò coram eo magnus ſerpens egreditur:qui virtutis eius non ferens præſentiam, ab eo loco diſcedẽs, penitùs diſ-
In crypta habitat quinquennio. paruit. Ibì ergò vir ſanctus per quinquennium manens, ab eo, cuius omne datum optimum,& omne donum perfectum deſursùm eſt, plurima recepit munera gratiarum:& tamen ſe magìs ac magìs coram Deo humiliãs,& indignum peccatorem exiſtimans, aliquando cogitauit relinquere Miſſæ officium, tractare formidans tanti my-
Matt.11. ſterij ſacramentum,exemplo ſummi eremitæ, quo inter natos mulierum nõ ſurrexit maior exemplo quoquè beatorum confeſſorum Pauli, Antonij, Benedicti, aliorũque ſanctorum,quibus amica fuit eremi ſolitudo. Itaque eo ſæpè & multùm hæc ſecum cogitante,vt ſalubre poſſet ſuper his accipere conſilium,Romæ ſedem Apoſtolicam adire diſpoſuit.Sed eccè appropinquante die,quo debebat iter arripere,de nocte venit ad eum in viſione quidam Abbas nupèr defunctus,qui primò illi religionis habitum contulerat.Quem ille per Deum viuum adiurans, quid ſibi agẽdum ſit, humiliter poſtulat.Ipſe verò ei Miſſam cum timore & tremore dicere perſuaſit, & ità diſparuit.Eodem quoquè die quidam ſanctus monachus,cui confiteri conſueuerat, idem quod Abbas in viſione dixerat, conſulens, eum ad ſacri myſterij celebrandi traxit fiduciam. Heu bone Ieſu, heu cum quanta cordis amaritudine & frontis erubeſcentia hæc meritò audituri ſunt,qui magnis adhuc vitijs obuoluti, tantum ſacramentum intrepidè miniſtrare præſumunt.

De eius ſcrupulo & perplexitate propter pollutiones nocturnas. *Cap.* 8.

SAnè ab hac temeraria damnabilique præſumptione quàm ſtudioſè ſibi præcauerit humilis ſeruus Dei, non ſolùm præmiſſa, ſed ea etiam, quæ ſequuntur, oſtendunt. Nam ob ſacri huius myſterij reuerentiam magna ei rurſùs perplexitas oritur, quidnam ſibi agendum eſſet, cùm nocturna pollutione corpus ſuum maculare contingeret, licèt tamen animus eius mundiſſimus, tali immunditiæ pro viribus reſiſtere niteretur. Et cùm à religioſis fratribus quæreret conſilium,ſi eodem die celebrandum eſſet,vel à celebratione ceſſandum,nec eſſet vna omnium ſentẽtia, alijs ſic, alijs aliter ſentientibus:pia mens eius in dubio fluctuans, ad auxilium recurrit diuinum. Et ecce in ſomnis aſſiſtere ei viſus eſt Chriſtus,huius dubietatis perplexitatem diſſol-
Diuinitùs edocetur de nocturna illuſione. uens,cumque parabolica ſimilitudine inſtruens,quòd ſi aſinus ſuus, id eſt, brutale & irrationale corpus pro innata conſuetudine ſuam faceret immunditiam, non propter hoc rector eius,id eſt, rationalis animus, à conſenſu immundæ carnis illecebræ alienus,deberet ab aſſcenſu cæleſtiũ, hoc eſt, à contemplatione diuinorum,vel ab exercitio ſpiritualium myſteriorum,torpere. Qua viſione conſolatus ſeruus Dei, mentis quietem ſpiritualemque lætitiam reſumpſit, intelligens ob inuoluntariam [illegible] mentis ſuæ repugnantem carnis pollutionem,non eum oportere à diuini ſacramenti communione ceſſare.

De diſcretione in nocturnis pollutionibus, exemplo ipſius, adhibenda.

Cap. 9.

SEd hoc exemplum nõ ſine magna diſcretionis moderatione debemus ſuſcipere, quippe qui huic ſacerdoti ſanctiſſimo valde diſſimiles ſumus,longeque à ſua perfectione & animi ſui puritate diſtamus. Quamobrèm diligenter conſiderandum no-
Nocturnæ pollutionis [illegible] quadruplex. bis eſt, quod nocturna pollutio ex quadruplici cauſa poteſt procedere. Aliquando ex crapula, aliquàndo ex peccati aliqua cogitatione praua, aliquandò ex ſuperfluitate vel debilitate naturæ,& aliquando ex diabolica illuſione. Et licèt nulla iſtarum de ſe

vi.

videatur eſſe peccatum,quia cùm in ſomnis ligatus ſit vſus rationis,non poteſt tunc propriè fieri peccatum,quod non eſt voluntarium. Aliquandò tamen huiuſcemodi pollutio poteſt eſſe effectus,conſequens ad peccatum. Ideò ſummoperè debemus in nobis aduertere,ſi in cauſa pollutionis inueniri poſſit aliquod peccatum præcedere, ſiue veniale,ſiue mortale. Veniale autem dicimus, ſi peccatnm in ſola delectatione ſine conſenſu deliberatiuo finitur. Mortale verò, ſi delectationi deliberatus conſenſus adiungitur. Hac igitur conſideratione præuia, triplex eſt à nobis regula obſeruanda. Prima,quòd quandò certitudinaliter conſtat, vel etiam probabiliter dubium eſt, quòd pollutio ex peccato mortali ortum habet,tunc à communione abſtinendum eſt de neceſſitate. Secunda,quòd quandò conſtat, aut veriſimiliter creditur pollutionem non habuiſſe ortum ex peccato mortali, ſed ſolùm ex veniali,quia expreſſe inuenitur non præceſſiſſe conſenſum in delectatione,tunc abſtinendum eſt de honeſtate,ità quòd non mortaliter peccat,qui communicat, ſed venialiter:niſi quādo vrgens neceſſitas,vel alia rationabilis cauſa excuſat. Tertia,quòd quandò certum eſt aut veriſimile,pollutionem ex peccato nō conſurgere, ſed ex naturali debilitate, vel ſuperfluitate,vel diabolica illuſione,non conſentienre animo, ſed potiùs renitēte tunc in arbitrio eſt communicare vel abſtinere, ità quòd communicans nō eſt vituperandus,ſed etiam abſtinens propter ſacramenti reuerentiam,laudandus eſt, & ſecuriùs agere videtur,quia non eſt facile diſcernere ex qua cauſa procedat pollutio, & an ſine peccato acciderit,vel ex mortali,aut veniali peccato. Speciale tamen eſt in ſanctè & religiosè viuentibus,quemadmodùm hunc vixiſſe conſtat,de quo nobis ſermo eſt. Si enim tales ſentiant per feruorem pœnitentiæ & deuotionis cor ſuum à tali macula & eius ſequela,ſpiritualis guſtûs infectiua, purgatum,non neceſsè habent dictis coarctari regulis,quô minùs ſalubriter valeant accedere ad altare. Si etiam ex illuſione diabolica cuiquam talium accidat pollutio, non pręcedente in eo huius illuſionis cauſa,ſed magìs præueniente cauſa contraria, & hoc ei frequēter acciderit, & illis præcipuè diebus, quibus maximè communicare tenetur, propter hoc à communione ceſſare non deberet: quia ſignum eſt,quòd diabolus fructum Euchariſtiæ, quem communicando perciperet, auferre conatur. Et ad hoc trahendum eſt illud ſancti huius exemplum,quod ſuprà narrauimus: aliud quoquè exemplum, quod de alio quodam ſancto monacho legimus in collationibus patrum. Cui conſultum fuit in caſu præmiſſo cōmunicare,& ſic diabolus videns intentum ſuum conſequi nō poſſe,ab illuſione confuſus & illuſus ceſſauit.

Pollutio nocturna quando impediat vel non ſacrā cōmunionem.

De eius migratione ad montem Magellæ, & loci eius aſperitate. Cap. 10.

HIs itaque,occurrente incidēter occaſione, interpoſitis,ad hiſtoriā reuertamur. Igitur vir ſanctus,peracto in monte Muronis quinquennio,quia adiacentes ſyluæ deſtructæ fuerant, & ab hominibus cultæ, maiorem ſolitudinem cupiens,ab eo loco ad montē Magellæ ſe tranſtulit, & ibì ſub quadā magna crypta habitare decreuit. Diſcedentibus autem ab eo duobus ſocijs, qui cum illo aduenerant, quia eis minimè placebat locus ille,ipſe nihilominùs ſolus remanſit. Illi verò poſt paucos dies, eum quē in Chriſto medullitùs diligebant,ſecuti ſunt;neq; id mirū. Quomodò enim non diligerent & ſequerentur eū,qui eos viceuerſa diligens,ſi infirmi erant corpore, ſupportabat: ſi puſilli corde, confortabat:ſi pigri aut negligentes, excitabat:ſi obliuioſi aut improuidi,admonebat? O felix illa ſocietas, mutuæ charitatis vinculo copulata,cui cùm eſſet trinitas corporum,ei tamen erat vnitas animorū. Cui congruebat illud Apoſtolicæ laudis præconiū: Erat eis cor vnū & anima vna, & erant eis oīa cômunia. Cui deniq; dignū erat pſallere illud Dauidicū: Eccè quàm bonū,& quā iucundū,habitare fratres in vnū. His ergò tribus fratribus in ſanctæ Trinitatis nomine congregatis, nō loci amœnitas,ſed animi charitas,habitationē illam deſertā fecit eſſe iucundā. Memoratā ſiquidem cryptā montis illius hiſpidi penitùs & prærupti, ſed vndè planū iter eis eſſet ad ſupernā patriā,non faſtuoſo murorum ambitu,ſed humili clauſura,de faſciculis ex frutetis ſpiniſq; cōpoſita, vallauerūt,& in ea pauperrimū ac modicum ſibi fecerunt habitaculum, vt ex eo tandèm ampliſſimum cæli palatiū diuites ingredi mererentur.

Acto.4. Pſal.132.

De incendio cellæ eius & propoſiti ſtabilitate. *Cap.* 11.

SEd aduerſarius fraternæ charitatis diabolus nouam eis tentationis occaſionem ſuſcitare nititur. Nam menſe Iunio, dum terram illam feruida torruit æſtas, ecce nocte quadã viſum eſt viro Dei, totam cellã per circuitum igne ſuccendi. At ille fratres ſuos euocans: Surgite, inquit, velociter, & omnia forás proijcite. Illi autem ſurgentes, & videntes cellam ardere, ſecum deferentes, quæ poterant, quantocyùs effugerunt, & rursùs aduersùs eum murmurare cœperunt, quòd ad talem locum inhabitandum veniſſet. Credebant enim ignem ab alto montis vertice deſcendiſſe. Sed vir ſanctus à Deo confortatus, in corde ſuo propoſuit locum illum nullius aduerſitatis occaſione relinquere, etiãſi corpus eius ignibus adureretur. O magnũ virtutis opus. Statim vt hic ignis charitatis in cordis eius ſecreto accenſus exarſit, alius ignis ab exterioris habitaculi loco, quaſi ſomnium fuiſſet, euanuit. Licèt autem plures ex deuotis amicis eius, cauſa ſpiritualis conſolationis eum quandoquè viſitantes, habitationem illam, tanquàm eis grauem & difficilẽ, diſſuaderent ſeruo Dei, ille tamen arguẽtes eum non redarguens, ſed vt erat mitis & humilis corde, vultu placido, mente trãquilla per mitia verba eos temperans, reſpondebat: O chariſsimi, tunc ad hunc locũ libenter & faciliter venietis, cùm veniendi voluntas ex magno deuotionis feruore proceſſerit. Quod verbum, quaſi à ſpiritu ſancto propheticè dictum, efficaciter impletum eſt. Nam citò pòſt, multos ex ijs, tum etiam alios Deo deuotos tantus accendit ardor, vt certatim ad eremum & ſacram illam ſolitudinem properarent, & ad eũ, deincèps mundum relicturi, venirẽt. Qui licèt, quãtùm poterat, eos ſuſcipere renueret, imperfectum ſuum humiliter allegans, & dicens ſe ad aliorum paſtorale regimen ſimplicem eſſe, minusq; peritum, & ideò deſiderare ſemper manere ſolitarium: tamẽ charitate victus, aliquandò aſſenſum præbuit, & quoſdam ad conſortium eremiticæ ac monaſticæ vitæ recepit.

Infeſtatio maligni dæmonis.

Multi ad eũ in eremo degẽtẽ cõfluũt.

De ſignis, quòd ſpiritusſanctus locum illum elegerit. *Cap.* 12.

MVltis autẽ magnis ac mirabilibus ſignis ſpiritusſanctus declarare voluit, quòd locum illum, tanquàm ſpeciale habitaculum ſibi elegerit. Primùm ſiquidem, cùm fratres ibì habitare cœperunt, quædam columba apparuit, quæ ſemper cibũ capere videbatur in eo loco, in quo poſteà altare oratorij poſitũ fuit. Et ibì ſæpiùs habitans, etiam dum officium cantabatur, adeò fratribus erat domeſtica, acſi ab eis fuiſſet enutrita. Et vt hæc apparitio vera, non ſophiſtica crederetur, operante illo ſpiritu veritatis, qui ſupra Chriſtum in columbæ ſpecie apparuit, hæc columba non ibì paruo tempore, ſed trium annorum ſpatio, in ſanctæ Trinitatis nomine ſub ea, qua dictũ eſt, domeſtica conſuetudine permanſit. Nec hoc ſignum digno effectu caruit. Nam poſteà ad honorem ſancti ſpiritûs pulchrum ibidèm oratorium conſtructum eſt, & ad impetranda eius ſpiritualia dona, illuc plurimi cum ingenti deuotione etiam de longinquis partibus aduenerunt, quibus paracleti conſolatio & munificæ largitatis eius gratia non defuit.

Mart. 3.

De aduentu fratrum ad eum, & miraculoſo ſono campanarum. *Cap.* 13.

QVanta verò & quàm munifica munera gratiarum ſpiritus ſanctus in eo loco poſteà contulerit, admirari magìs poſſumus, quàm referre. Pauca tamẽ ex multis ſequens narratio declarabit. Quadam enim die, cùm aliqui de patria vicina ad dictum oratorium conueniſſent, & eis ſeruus Dei de verbo vitæ loqueretur, superuenerunt quatuor viri de alia patria, in quorum aduentu tam vehemens in eo ſpiritus charitatis exarſit, vt ægrè ſe poſſet continere. Vndè velociter excluſis à ſe prioribus conuicinis, & illis, qui ſuperuenerant, receptis, cum fratribus ad reddendũ Deo laudes oratorium pariter intrauerunt. Et dicentibus illis diuinũ officiũ, ecce ſubitò audire cœperũt ſonum multarũ & magnarum ac ſuauiter reſonantium campanarum. Vndè illi valdè attoniti mirabantur. Erat enim locus ille ab omni hominũ habitatione tam remotus, vt nullus indè cãpanæ ſonus poſſet audiri. Euntibus autem illis ab oratorio, erectis auribus & eleuatis oculis in cælum, tãta rei nouitate permoti, deuotas præ gaudio lachrymas fundunt, & Deo debitas gratiarũ referunt actiones. Quid plura? Poſt habita cum viro ſancto ſalutaris eruditionis colloquia, diſperſis & datis pauperibus omnibus bonis ſuis, CHRISTVM pauperes ſecuturi, ſacræ religionis ha-

Cãpanarũ ſonus diuinitùs editus.

habitum ſuſcipiunt. Sed nec illud eſt ſub ſilentio tranſcundũ, ꝙ huiuſcemodi campanarum ſonus ac ſtrepitus non tunc, aut ſemèl ſolùm, ſed ſæpenumerò noctè, dieque, horis præcipuè diuini officij, auditus eſt. Nec ſolùm ab illis fratribus, ſed à pluribus etiam alijs in vicinis vrbibus & adiacẽtibus locis. Nec æqualis ſemper, nec ab omnibus ęqualiter: ſed in maioribus feſtiuitatibus maior audiebat̃ pulſatio. In ipſa quoq; Dominici corporis eleuatione maior campana, & quæ dulciùs cæteris reſonabat. Et cùm tantus eſſet ille ſonus, & adeò repleret auditum, vt vix poſſet quandoq; ſine læſione tolerari: tamen, quod eſt dictu mirabile, quanto quis aures ei accommodabat attentiùs, tanto remiſſiùs audiebat. Vndè ſi vera ſunt hæc, immò quia vera ſunt, ſatis agnoſcere poſſumus ſonum illum non phantaſticum fuiſſe, ſed verè cæleſtem, diuinoq; formatum miraculo. Quod etiam ex hoc euidẽter cognoſcimus, quòd per hũc ſonum conſtat aliquos à duplici, mentis ſcilicet & corporis, infirmitate fuiſſe ſanatos, & ab infeſtatiõe diabolica liberatos. O igitur verum, & veræ ac miræ virtutis ſonum: quia non ſolùm corporis, ſed etiam cordis aures, cæterorumq; vires membrorum, animorum quoquè virtutes tam efficaciter penetrauit. Nota de campanarum ſono mira quædam.

De cantibus cæleſtium ſpirituum, & miraculoſa oratorij dedicatione. Cap. 14.

IAm verò nos, qui cæleſtium campanarum ſonos narrauimus, etiam cæleſtium ſpirituum voces ſilere non debemus. Audiebantur enim ibì ſæpiùs dulciſſimæ voces, ſuauiſſimiq; cantus angelici, quandoq; in cella vna, quandoq; in oratorio fratrum, ipſis diuinum officium cantantibus: quandoq; verò etiam ceſſantibus ipſis atq; pauſantibus, quaſi eis ferẽtes auxilium, fortiùs reſonabant. Vidit verò & audiuit vir ſanctus multa ſecreta cæleſtia, quæ ſingulatìm exprimere longum eſſet. Sed vnum inter cætera iure ſubiceri non poteſt. Cùm enim ille quandoq; in aurora diei ſolitarius ſederet in cella, & aperta feneſtra in libro ſuo legeret, eccè ſubitò apparuerunt extra cellam complures ſpiritus glorioſi, qui euntes per circuitum loci, dedicationis officium decantabant. Quo finito, eorum viſio ſtatìm euanuit. Poſteà tamẽ cuidam fratrum vir quidam ſplendidus apparuit, dicens: Scias, quia hoc oratorium à Deo ædificatum & dedicatum eſt. Et hoc tibi dabo ſignum in teſtimonium veritatis. Hoc enim manè, cùm ſacratum locum intraueris, lampas, quæ ante altare accẽditur, nullo apparente, qui eam deferat, huc atq; illuc oleo plena mouebitur. Quod & factum eſt, videntibus & admirantibus fratribus vniuerſis. Cantiones angelicæ audiuntur. Viſio eius.

De odio diaboli aduersùs locum illum & habitantes in illo. Cap. 15.

SEd ſicut locus iſte à Deo ſpecialiter electus & dilectus fuiſſe, præcedẽtibus ſignis pluribuſq; alijs indicijs declaratur, ſic diabolo non ambigitur fuiſſe ſingulariter odioſus. Vndè plures fratrum ſæpè viderunt turbas dæmonum, in ſylua circa hunc locum rugientium, volentiumq;, ſed non valẽtium, introire. In quadã inſupèr Quadrageſima, cùm fratres multo ieiunio & orationi cæteriſq; operibus bonis, quãtùm poterant, ſe dediſſent, tanto magìs malignus ille ſpiritus tẽtabat eos ſubuertere. Sed adiuuãte eos ſpiritu ſancto, nullatenùs potuit præualere: cumq; eos interiùs in corde lædere nõ poſſet, ſicut de beato Iob legitur, exteriùs ipſos lædere tentauit in corpore. Nam Dominica in Paſſione de nocte, antequàm ad vigilias ſurgerent, apertè eis apparuit, nec facile eſt exprimere, quanto eos timore ac tremore affecerit. Vnus autem illorum, euerſis manuum digitis, earum vſum perdidiſſe credebatur. Clamabat ille, & cum illo cæteri. Non eis erat alicubì ſecuritas, non in cella, non in choro, non in eccleſia: quia vbiq; teterrima videbant dęmonia. Sed vir ſanctus hæc ſentiẽs, in cella ſua orans, miſit ad eos, dicens quòd in diuino perſeuerarent officio, nec his diabolicæ fraudis machinamentis ſuccumberent, ſed reſiſterent fortes in fide. Facto autem manè, hæc omnia euanuerunt phantaſmata. Sic ergò diſpẽſante optima Dei prouidentia, hi ſerui eius ad ſuæ probationem fidei & virtutis exercitium, inter varias ſpiritus ſancti conſolationes, etiam has aliaſque plurimas maligni ſpiritûs tentationes perpeſſi ſunt, ſicut & magnus Chriſti athleta, qui ait: Nè magnitudo reuelationum extollat me, datus eſt mihi angelus ſatanæ, qui me colaphizet. Iob 2. Dæmõ fratribus infeſtus eſt. 2. Cor. 12.

De fide præmiſſis firmiter adhibenda, idque eo magìs, quòd ab ipſo ſcripta ſint. Cap. 16.

HAEC autem, quæ hucuſq; piè ac fideliter, Chriſto teſte, retuli, ideò certiori fide maioriq́ue deuotione me reuereri fateor, quia ab hoc ſancto viro, non ad ſuî gloriam, ſed ad Dei laudem & proximi ędificationem, purè & ſimpliciter narrata hiſtoriæ veritate, ac propria ipſius manu ſcripta, in cella eius inuenta ſunt. Nō enim arbitror quenquam, qui vel tenuem ſenſum religionis habeat, tantum ſacrilegij crimen velle committere, vt putet eum in hoc ſcripto fuiſſe mentitum. Abſit à quolibet, qui ſub Deo viuit, iſta ſuſpicio: horreſcat hoc credere animus Chriſtianus, quia non eſt hominis vox iſta, ſed dæmonis. Neque enim vir iſte ſanctus hoc quæſiuit, aut indiguit, vt vel à ſe, vel ab alijs vllis mēdacijs laudaretur. Nam licèt multa illius geſta innotuerint in mundo, quia non potuerunt celari: tamen innumerabilia eſſe dicuntur, quæ, ſicut & de beato Martino legitur, dum ipſe iactantiam vitauit, occultauit, nec in hominum paſſus eſt notitiam peruenire: quippe qui humanam laudem ſupergreſſus, & mundi gloriam calcans, virtutis ſuæ conſcientia, cælo teſte, frueretur. Cæterùm ſi fortè in his, quæ ipſo authore de geſtis eius ſuperiùs memoraui, offēdat aures quorundam nimiùm delicatas ſermo ruſticiæ, ſuper vos, fratres chariſſimi, mea erit excuſatio. Nam qui mihi tribuiſtis huius ſancti geſta narrare, illud etiam concedere debuiſtis, vt mihi liceret, exemplo illius, ſermonum phaleras & verborum ornamenta contemnere.

LIBER SECVNDVS, DE IIS, QVAE AB EO VSQVE AD MORTEM GESTA SVNT, ET A *fratribus eius alijsq́; fide dignis authoribus approbata.*

PROLOGVS.

Habac. 3. Cogor nunc, fratres chariſſimi, & meritò compellor dicere cum propheta: Domine, audiui auditionem tuam, & timui. Audiui quippe
Eccle. 15. Dominum ſapientis voce docentem, quòd nō eſt ſpecioſa laus in ore
Pſal. 49. peccatoris. Audiui rursùs per Prophetam peccatori dicentem: Quarè tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum? Audiui ergò Domine Deus hanc tuæ eruditionis atque comminationis auditionem, quam ſi cordis, ſicut corporis, aure perceperim, nimirùm timui. Quomodò enim nō timerem peccator indignus, cùm ſe timere aſſerat propheta ſanctus? Quomodò, inquam, non vehementer timerem, aut quomodò tam obliuioſus præmiſſorum auditor, vel meæ conditionis tam immemor eſſem, vt abſque timore & erubeſcentia mihi temerè arrogarem huius ſancti Petri confeſſoris laudes exprimere, & illius, immò nimìs glorioſi Dei in ſancto eius virtutes enarrare, qui multis & magnis oneratus peccatis, & adhuc carnis paſſionibus obnoxius, ſuauitatē ſpiritûs necdùm ſenſerim, tantarum indignus ſapere dulcedinem? Ideò non immeritò propoſueram manum à calamo retrahere, & in his, quæ ſuperiori libello narrata ſunt, ſcribendi audaciam terminare. Sed iam video, dilectiſſimi fratres, quòd veſtris deſiderijs præmiſſus meæ narrationis ſermo nondùm ſatisfacere valuit, niſi etiā illa ſcribam, quæ de hoc viro ſancto à deuotis eius fratribus, veridicis vtiq; ac fidelibus authoribus, tradita ſunt, & in veritatis teſtimonium etiam Apoſtolica authoritate firmata. In hoc ergò non meæ, ſed veſtræ voluntati, obtemperans, cui reſiſtere charitas vetuit, de veſtris etiam, non de meis orationibus & meritis, confiſus, ad illa ſcribenda ſecurus & audax, vtinàm non præſumptuoſus & temerarius, progredior.

De frequentia & feruore orationis eius. Cap. I.

SEd vndè potiùs exordiar, q̃ ab oratione, cuius in hoc ſancto viro tam feruens & tam iugis & frequens fuit deuotio, vt eam magìs mirari valeam, quàm referre?
Aſſiduitas precum eius. Vacabat enim nocte dieq́ue deuotis orationibus, & licèt terrā corpore, cælum tamē mente habitans, iam quaſi diuinis frui videbatur colloquijs. Surgebat media nocte
Pſal. 118. cū Propheta, ad cōfitendū nomini Dn̄i: & expleto matutinali officio, legebat * Pſal-
* Pſalteriū mos pœnitētiales cū litanijs & ſuffragijs q̃plurimis, nec deerāt oris vocib⁹, cordis ge-
Miſſam deuotiſſimè celebrat. mitus & abūdātes fluuij lachrymarū. In aurora verò Miſſam tā deuotè celebrabat, vt etiā mentes adſtantiū quodam ardore charitatis accēderet. Qua finita, iterū, vt priùs

ad

ad pſalmodiam & orationum ſuffragia recurrebat. Ac deindè ſingulis horis Deo debitum perſoluens officium, non ſolùm ſeptiès in die, ſed quaſi continuè diuinis laudibus cum lachrymis & genuflexiõibus inſiſtebat. Si quid verò temporis ſupereſſet, quo ab oratione ceſſaret, non illud dabat ocio vel quieti, ſed aut neceſſitati naturæ, aut vtili exercitio ac labori. Scribebat enim libros & compingebat, vel ſuebat veſtes ſuas, aut ſuorum confratrum, vt tentator malorum diabolus, in bonorum operum labore ſemper eum inueniret occupatum.

De vſitata eius abſtinentia & ieiunijs. Cap. 2.

VT autem ſanctus vir Dei orationi ac contemplationi vacaret liberiùs, carnem ſuam miris modis ſpiritui ſubijci & ſeruire cogebat. Vndè eam velut hoſtē domeſticum totis viribus domare ſtudens, nec ſanus, nec infirmus carnibus veſcebatur. Vinum quoque rariſſimè bibebat, ſic tamen aqua mixtum, vt videretur vini ſpeciem perdidiſſe. Semper etiā, niſì in Dominicis diebus, ieiunabat, nec ea, quę guſtui ſapereut, ſed quę vix debilitatem corporis eius ſuſtentarent, aſſumebat in cibum. Et cum hęc ageret quotidiè, ſpecialiter tamen ſexta feria arctiori ieiunio, in pane ſcilicet & aqua, carnem ſuam affligebat, in ſe compaſſionem exercens Dominicę paſſionis. Sed licèt cibo & potu parciſſimo vteretur, de eis tamen, velut de magnis Dei beneficijs, deuotas & largifluas gratiarum actiones Domino exhibebat. Et vt corpus ſuum parcè, ſic animam abundanter paſcebat, eam ſacræ ſcripturæ & aliorum ſanctorum librorum lectione, velut ſpirituali cibo & potu, iugiter reficiens, illud firmiter gerens in animo: Non ex ſolo pane viuit homo, ſed ex omni verbo, quod procedit de ore Dei.

Carnibus nunquam veſcitur.

Deut. 8.

De ſpeciali obſeruantia Quadrageſimalium ieiuniorum. Cap. 3.

LIcèt verò ipſa quam diximus, abſtinētia potuiſſet meritò ſufficere, ea tamen vir Dei minimè contentus, quatuor, annis ſingulis, quadrageſimas obſeruabat, in quibus vno tantum inſipido ferculo vtebatur. Et in tribus earum in pane & aqua ieiunans, quandoque ſolis folijs caulium abſque pane, quandoquè ſolis crudis fructibus veſcebatur. Nec enumerari facilè aut narrari poteſt, quanta auſteritate die noctuque maioribus ſe abſtinentiæ frenis conſtrinxerit, quibus humanam fragilitatem quaſi inhumaniter refrenans affligebat, ità vt inſectari ipſam mortem & rapere velle videretur. Vnum quippe ab eo geſtum traditur, quod pluribus fortaſsè, vt de Origene ait Euſebius, minùs perfecti ſensûs eſſe videbitur, ſed perfectæ fidei indicium continebit. Quodam enim Quadrageſimæ tempore, quaſi fortiora tormentorum genera excogitans, vt ieiunium auſteriùs adimpleret, & diuinæ contēplationi vacaret attentiùs, in foueam quandam deſcendens, ſolum panes decem, & octo cepas pro ſuſtentatione intulit. Et ecce cum ibi imbrium & niuium frigoriſque nimia inualuiſſet aſperitas, veſtimenta eius glacierum tenacitate ſic adhæſerūt circunſtantibus foueæ parietibus, vt viginti diebus immobilis permaneret, in Dei laudibus tamen perſeuerans. Et expleta huiuſmodi Quadrageſima, cum ſuperueniſſent quidam deuoti, qui pro ſancta eius benedictione accipiēda ad eum tunc accedere ſoliti erant, ipſum quaſi ſemiuiuum repererunt. Et inde cum fletu & planctu eum trahentes, & accenſo igne refocillantes, adhuc ibì quinque panes, qui ſuperfuerant, inuenientes, mirati ſunt. O quàm mirabiliter tanto tempore eum quinque panibus pauit in antro, qui multa hominum millia quinque panibus ſatiauerat in deſerto. Poſteà tamen audiuit vocem ſibi dicentem, eumq́; diuinitus docentem: Frater Petre, inquit, noli tam graue onus aſello tuo imponere: quia ſi eum perimis, indè coram Deo redditurus es rationem. Quo audito, ſe deincèps à tam grauibus & importabilibus corporeæ fragilitati oneribus aliquatenus temperauit. Sed hîc te alloquor, ò mira Dei prouidentia: Qui enim cuncta ſapienter ſuauiterque diſponis, cur huius ſerui tui animum in tantam & tam immoderatam, vt ità dicam, pœnitentiam attrahere voluiſti, à qua eum poſteà tuo pio moderamine retrahere decreuiſti? Sanè hoc ideò, vt magnū fidei eius zelū oſtēderes, & per hoc arduū & magis admirandū, q̃ imitandum, exemplū nos molles nimìs & deſides, ad qualencunque pœnitentiam prouocares. Sic Abraham ad immolandum filium excitâſti, non vt immolando occideret, ſed vt occidere volen-

Nimio ſe rigore afficit vir ſanctus.

Matth. 14.

Gene. 22.

volendo, obedientiæ iuſtitia innoteſceret, & iuſti obedientia cæteris exemplum demonſtraret.

De mira eius auſteritate in omni pœnitentiæ genere.
Cap. 4.

NEc ſolùm fidelis Dei ſeruus in abſtinentia plurima, in ieiunijs indeſinentibus, in vigilijs penè iugibus, ſed etiam in rebus cæteris admirandam cunctis ſeculis pœnitentiæ auſteritatem obſeruare ſatagebat. Ipſe nanque vilibus multùm & aſperis veſtimentis indutus, cilicijs de pilis equorum reticulatis & nodoſis vtebatur, ſicut Baptiſta Iohannes de pilis camelorum veſtiebatur. Fuit ille magnus doctor & prædicator pœnitentiæ: iſte vero magnus eius imitator & diſcipulus. Magna tamen quædam de diſcipulo narramus, quæ de magiſtro non legimus. Hic nanque ad nudam carnem catenam ferream, vel quandoque ferreum circulum ferebat: hic ſtrati mollitiem ſpernens, ſuper terram ac nudis tabulis vel cancellatis craticulis, veſtitus cilicio, & præcinctus lumbos ferreo cingulo aut catena, dormiendo iacebat: & pro puluinari lignum aut lapidẽ, vel aliquid huiuſmodi capiti ſupponebat. Et quod mirum eſt dictu, etiam infirmus nunquàm molliori lecto vſus fuiſſe perhibetur. Quid plura? Hic in quibuſdam prædictarum Quadrageſimarum temporibus ſolo cilicio pro omni veſte vſus eſt. In quibuſdam vero cilicio, ſuperimpoſita lorica, cuius pondere caro eius per ſubintrantes cilicij nodos ſæpiùs vulnerata, ſanie & vermibus ſcaturiens putreſcebat. Quid hic dicimus? Vndè tanta in mortali & fragili corpore fortitudo? Vndè tam fortis in homine debili tolerantię virtus? Sanè tam longum tamque auſterum martyrij genus homo Dei ſupra hominem, non humana, ſed diuina virtute ſibi ſpecialiter aſſiſtente, tolerare potuiſſe credendus eſt. Ideoque fieri potuit, vt tam onerosum iugum non ſolùm fortiter & libenter, ſed leuiter & ſuauiter toleraret illius gratia, qui ait: Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue.

Veſtes eius

Matth. 3.

Lectus eius.

Puluinar.

Matth. 11.

De congregatione fratrum, & Apoſtolica eius ordinis confirmatione.
Cap. 5.

COngruebat igitur, vt lucerna hæc ardens & lucens non abſconderetur ſub modio, ſed ſupra candelabrum poneretur, vt luceret omnibus, qui in domo ſunt. Ideoq; cùm aliquandiu latuiſſet in eremo, poſteà palàm innotuit. Virtutum nanq; ſuarum ſplendor & rutilans charitatis flamma, & odorifera omnimodæ ſanctitatis fama ità generaliter diſpergi, longeque ac latè diffundi meruerunt, vt ad ſanctæ vitæ ſocietatem eiusque imitationem multos allicerẽt. Vndè factum eſt, vt tanta ad eum multitudo fratrum, ſuo ſubdenda magiſterio & exemplo docenda conflueret, vt ad eorum conuenientem habitationem varia oportuerit loca conſtruere. Quæ cùm pauperrima eſſent, non deſinebat vir ſanctus fratrum paupertatem ſua viſitatione conſolari, & beatæ paupertatis CHRISTI eis documenta atque exempla proponere, cæteraque præcepta & Euangelica conſilia, quæ ipſe ſingula ſummo amore & ſtudio impleuerat, ſumma diligentia implenda docere. Et nè puſillus grex, quẽ ſic ouili Chriſti aggregauerat, diſperſus periret, cùm audiſſet vir Dei omnes ordines, per Apoſtolicam ſedem non approbatos, debere caſſari, in generali Concilio Lugdunenſi, tunc ſub Gregorio Papa X. celebrando, ipſe vt pius & verus paſtor, animam ſuam ponens pro ouibus ſuis, non ſibi nec laboribus ſuis parcens, licèt debilis & confractus, non equitando, ſed pedibus eundo, aſſumptis ſecum duobus fratribus, iter illud longum & aſperum cum magno vitæ ſuæ periculo arripuit. Sed Dei auxiliante gratia illuc perueniens, vltrà, quàm ſperabat, in oculis ſummi Pontificis gratiam inuenire meruit, & priuilegium confirmationis ſui ordinis ſub beati Benedicti regula impetrauit. Quod benedictus Deus pia diſpenſatione fieri voluit, vt benedicta Benedicti patris regula, tunc multùm, & nunc magis à quibuſdam prohdolor ſolo nomine monachis conculcata, per nouam huius ſancti ordinis inſtitutionem releuata, in melius reformetur.

Multi ſe in eius tradũt diſciplinã.

Concilium Lugdunẽſ

Ordo eius confirmatur.

De augmentatione ordinis, & monaſteriorum eius multiplicatione.
Cap. 6.

Nec

NEc proſpero fine & fructuoſo euentu fruſtrata eſt regulatiſſima ordinatrix, & ordinatiſſima omnium ordinum regulatrix Dei volũtas atque diſpoſitio. Nam poſt immenſos illius itineris labores, poſt innumera viæ pericula, poſt latronum inſidias, à quibus miraculosè, miſſo diuinitùs nuncio in effigie militis, ſuper equum album ſedentis, & eius viam dirigentis, ereptus atque liberatus eſt, poſt alias quoquè varias tribulationes & moleſtias, quas non ſolùm in ſe, ſed in ſua abſentia etiam in fratribus ſuis & eorum monaſterijs & bonis, à quibuſdam illorum locorum epiſcopis pertulit: poſt hæc, inquam, tam diuerſa & aduerſa laborum atque periculorum genera, tandèm, diuina eum protegente gratia, ad propria reuerſus, cum ingẽti gaudio & omni exultatione ſuſcipitur. Et citò pòſt, congregatis vndiquè fratribus ſuis, in monaſterio ſanctiſpiritûs de Magellis. generale Capitulum celebrat: vbì eodem ſpiritu inſpirante multa cum eis de obſeruatione mandatorum Dei & dictæ regulæ pertractans, plurima ſtatuta valdè ſalutaria ad reformationem monaſticæ diſciplinę vtiliter ordinauit. Et extunc & deincèps multa loca & monaſteria, etiam quædam, quæ monachorum nigrorum fuerant, ſuo ordini mancipauit. Creuitque adeò eius ſancta religio, vt in breui trigintaſex loca Domino dedicârit, in quibus ferè ſexcenti fratres ei oblati, cum multa deuota familia, varijs virtutum & bonorum operũ exercitijs inſudabant. Et quia multi deuoti ſeculares, habitum religionis aſſumere non valentes, ſocietatem & participationem ordinis habere ſummoperè auebant, conſtituit quandam confraternitatem, in qua ſub certis ſalutaribus obſeruantijs, in pluribus ciuitatibus & locis, innumera vtriuſque ſexûs multitudo in miſericordiæ aliarumque virtutum operibus proficiens, Chriſto & membris eius pia exhibebat obſequia. Sic Deus nouellæ vineæ, quam per ſeruum ſuum plantauerat, magnum in tam breui tempore darè voluït incrementum, ſimulque multiplicauit gẽtem, & magnificauit lætitiam. Nam de huius religionis multiplicatione & magnificatione totus exultabat orbis, & virum Dei ac fratres eius, tanquàm ſanctos, vniuerſus exaltabat populus: Quippe cùm Deus non ſolùm per eum, ſed etiam per cõplures fratres eius multa & magna miracula ſua mirabili gratia edere dignaretur.

Seruatur à latronibus miraculosè

Cæleſtinorum inſtitũ valdè proficit.

De magno eius zelo erga ſalutem animarum & ſubuentionem pauperum. Cap. 7.

NEc ſolùm ità, vt prædiximus, ſed alijs miris & inenarrabilibus modis fuit ei magnus charitatis zelus: non ſolùm erga ſuorum fratrum, ſed etiam erga cunctarum animarum ſalutem. Nec enarrare facile eſt, quot de faucibus diaboli animas extraxerit, quot à via prauitatis ad viam pietatis, à vanitate ad veritatem, à cupiditate ad charitatem, à ſuperba elatione ad humilem ſubiectiõem attraxerit. Vndè factum eſt, vt eius doctrina & exemplo, viri & mulieres circumadiacentium locorũ omnes penè religioſi viderentur. Quòd ſi inter eos lis aliqua aut diſcordia oriretur, ſi quod ſcandalum, ſi quid bonis moribus aduerſum naſceretur, eius authoritate & conſilio quaſi diuino quodam oraculo territi, cogebantur ad emendationem ſeſe conferre. Sed quis exprimere ſufficiat miſericordiæ zelum, quem ille ſpecialiter gerebat erga pauperes? Eos quippe non ſolùm ſpirituali, ſed etiam corporali refectione fouebat. Vndè cùm ad eum vndiq; confluerent, eis vltrà, quàm dici poſſit, compatiens, eleemoſynas erogabat. Cumque multa ei & pauperibus eius fratribus donarentur, ipſe tanquàm fidelis diſpenſator, Prophetæ doctrinam ſecutus, diſperſit omnia & dedit pauperibus: & ideò iuſtitia eius inanet in ſeculum ſeculi. Sic ergò omne, quod ipſe poſſidebat, omnium quaſi commune patrimonium erat. Nam vt in opibus alimenta, dotes virginibus, remedia infirmis, & oppreſſis ſubſidia largiretur, plerunq; præcepit ſuis fratribus oues & boues, & alia monaſteriorum ſuorum animalia, cùm audiret ea multiplicata, vendere: & ex ea pecunia & noua conſtruebat monaſteria, & pauperibus largiebatur. Argenteos autem calices & ſericas veſtes aliaque precioſa eccleſiarum ornamenta vendi aut alijs eccleſijs donari curabat, nè fratres rebus precioſis delectarentur. Multa enim ei donabantur, aurum, argẽtum, veſtes, cera, & alia complura: quæ ille per ſui ordinis monaſteria, aliorum quoq; religioſorum & per ſeculares eccleſias ſolicitè diſtribuebat.

Benignitas eius in pauperes.

Pſal. 111.

De

De doctrinæ eius efficacia erga ſingulos hominum ſtatus. *Cap.* 8.

COnfluebant autem ad eum non ſolùm pauperes, ſed etiam diuites, & omnium
ſtatuum homines,& eccleſiaſtici, & ſeculares: quos pro ratione conditionis
ſuæ,deuotè,reuerenter ac humiliter ſuſcipiens,ſpirituali eleemoſyna, verbo ſcilicet
ſanctæ doctrinæ,velut cibo ſpiritualis alimoniæ, paſcere & abundanter reficere ſat-
agebat. Et licèt vir ille ſimplex & rectus, non multùm foret peritus, aut magna lite-
rarum ſcientia prçditus,illa ſcilicet,quæ ſtultitia eſt apud Deum:quia,vt ait Apoſto-
1.Cor. 1. lus,quæ ſtulta ſunt mundi,elegit Deus, vt confundat fortia: tamen diuina ſapientia
repletus,omnes ſalubriter inſtruebat, ſingulos congruenter ſtatui eorum ſpeciali-
bus monitis erudiens. Cumque non ſolùm ſimplicibus & popularibus, ſed etiam di-
ſertis & ſapientibus de diuinis rebus loqueretur,non tentabat verba proferre diſer-
ta,ſed fortia:nec ad audientiæ popularis illecebram fucata, ſed ad diuinam gratiam
& gloriam conſequendam rudi veritate ſimplicia, & ſimplici puritate vtilia. Vndè
quia doctrinæ ac vocis eius puritas & pura ſynceritas non eloquentiæ viribus vteba-
tur ad virtutis argumenta,ſed rebus,ideò manifeſtè & euidẽter aderat ei diuina gra-
tia,per quam innumeros ſuî imitatione ad virtutum opera prouocabat: quippe qui
non ſolùm in verbo,verùm etiam in opere conſummatæ diſciplinæ præberet exem-
pla. Hoc autem de eo ſingulariter admirandum narratur,quòd nullus erat tot vitio-
rum laqueis irretitus,aut tantorum peccatorum pondere preſſus, qui ſancta facie
eius proſpecta,& auditis eius verbis mellifluis,ad conſcientiæ compunctionem non
Efficacia ſermonum eius. rediret,vel ab eius præſentia abſque conſolationis gratia recederet. Et qui eum ſe-
mèl viderat,illum reuidere cupiebat ardentiùs. Ideoque tanta ad eum populorum
frequentia concurrebat,quòd non erat ei omnibus loquendi facultas,ſed vt eius vi-
ſione conſolarentur,locum aliquem eminentiorem aſcendebat, vt data ab eo be-
nedictione recederent. Vbì quandoquè plures infirmi & dçmoniaci eius precibus &
meritis ſanabantur.

De abitione eius ad loca ſecretiora,vt frequentiam hominum fugeret. *Cap.* 9.

LIcèt autem vir Dei quarta & ſexta ferijs totius anni, ac in quatuor Quadrageſi-
mis ab hominibus ſequeſtratus, Deo & ſibijpſi vacans, nullius admitteret collo-
quium: hoc tamen non contentus,illam, quam prædiximus, inquietudinem & po-
pularis frequentiæ moleſtiam non ferens, ſed vt indeſinenter diuinis meditationi-
bus inhereret,vitam ſecretiorem habere deſiderans, deliberauit fugere multitudi-
nem,& à communi conuentu fratrum,quem ipſe fundauerat, ad alium locum de-
ſertum diſcedere. Quod cùm ille fratribus indicâſſet: Cur nos, inquiunt, pater deſe-
ris,aut cui nos deſolatos relinquis? Ipſe verò eos flentes & gementes cõſolans: Non
vos,inquit,filioli relinquo,ſed quod facere diſpono,pro mea & veſtra vtilitate facio.
Ego quippe ſenex ſum,& conſueta hactenùs onera portare non poſſum: ſed à vobis
Petit locũ ſecretũ, ſed latére non poteſt. abſens, ſemper auxilio & conſilio præſens ero. Igitur cùm, aſſumptis ſecum paucis
fratribus,ſeceſſiſſet ad locum ſecretiſſimum ſancti Bartholomæi de Legio, vbì cre-
debat ſe ab hominibus ignoratum iri,abſcondi tamen nõ potuit lucerna ſuper can-
delabrum poſita. Sed multo plùs, quàm anteà,ibi à populo quæſitus & frequẽtatus,
virtuoſæ lucis ſuæ opera mundo declarare compulſus eſt. Ipſe verò terrena faſtidi-
ens,cogitauit adhuc ad locum altiorem atque difficiliorem aſcendere. Et aſſumpto
Alium ſecretiorem adit. ſecum vno ſocio,ad montis Magellæ verticem veniens, deſcendit ad quandam cry-
ptam,ad quã ſine periculo non poterat haberi acceſſus, vt vbinàm degeret, nullus
agnoſceret,vel agnoſcens,illuc aſcendere formidaret. Ibique ad honorem ſancti Io-
hannis Euangeliſtæ constructo oratorio,pro ſe & duobus ſocijs cellas ædificans,per
plures annos manſit. In quo loco multa per eum miracula Dominus oſtendere di-
gnatus eſt. Cumque nec ſic latére potuiſſet,& maior illuc hominum multitudo con-
curreret,& eorum laboribus parceret atque periculis, redire diſpoſuit ad montem
Muronis,vbì primo ſuæ conuerſionis tempore manere conſueuerat. Quem loci il-
lius incolæ,mentes eorum inſtigante Deo, cum innumera vtriuſque ſexûs multitu-
dine,cum proceſſionum ſolennitate,cum oblatione deuota munerum, ad Dei cul-
tum pertinentium,cum iubilo laudum & exultationum,quaſi angelum de cçlo miſ-
ſum,officioſè & honorificè ſuſceperunt.

De

De electione eius in ſummum Pontificem, & vt eam effugere voluerit. Cap. 10.

IGitur vir ſanctus ibi in cella recluſus, pluſquàm vnquàm alibi, magna cum auſteritate viuebat, ſeq; ad finem appropinquare conſpiciens, holocauſtum Deo odoriferum magis ac magis offerre ſtudebat. Sed cùm ibi per anni & menſis vnius ſpatium habitâſſet, placuit diuinæ prouidentiæ eum de cella extrahere, & ad noui certaminis campum dirigere, vt fortis athleta maioris gloriæ coronam perciperet. Nam cùm ſedes Apoſtolica poſt obitum Nicolai Papæ quarti, propter Cardinaliũ diſcordiam, biennio & ampliùs viduata paſtore vacâſſet, & ipſi apud Peruſium congregati, iterum de celebranda electione tractarent, vnus corũ, qui primæ vocis honore fungebatur, fratrem Petrum de Murone, in ſummum nominauit Pontificem. Ad quam vocem cæteri ſtupefacti, inſpirante ac inſtigante ſpiritu ſancto, cum cõcorditer elegerunt. Quod rariſſimè alias contigiſſe legitur. Impedit quippe ſæpè huius electionis tunc temporis quidam malignus ille ſpiritus diſcordiæ, qui cæca ambitione ſuperbos homines ad huius honoris culmen imprudenter ac impudenter deſiderandum impelli. Facta igitur illa tam mira & manſueta electione, cùm de ea ſinguli ingenti lætitia & inenarrabili gaudio exultarent, ſolus ipſe vir ſanctus nimio mœrore grandiq; lamento repletus eſt. Et cùm de hoc eius honore totus populus lætus, inſpirante Domino proſiliret, humiliter ille recuſare ſatagebat, indignum ſe titulo tanti honoris exiſtimans, vt dignus magis fieret. Magis enim dignus efficitur, qui quod meretur, recuſat. Nec ſibi ſeſe excuſare ſatis erat, ſed latenter cum vno ſocio, cui cordis ſui ſecreta prouiderat, fugam capere attentauit. Verùm ſubita populi multitudine circumcinctus, cùm euadendi ſpes nõ eſſet, Papalem dignitatem magis vi adactus, quàm voluntarius acceptauit. Non enim tanquàm idoneum ſe ad illud officium extollebatur, ſed velut indignum, ab illa vitę monaſticæ diſciplina querebatur expulſum.

Eligitur in ſummum Pontificẽ.

Fugam capeſſit, ſed retinetur.

De conſueta eius humilitate in ipſius etiam ſublimi ſtatu ſeruata. Cap. 11.

IPſe ergo à monachorum cœtu ad ſummum pontificium raptus, tanta diſtrictione omnem ſui propoſiti humilis ſolitudinis cuſtodiuit, vt nihil de præteritæ humilitatis tenore languerit, aut de adiecto ſibi honore blanditus ſit. Vndè cùm audita electione eius ſancta reges Siciliæ & Hungariæ veloci curſu ad eum perueniſſent, & relicta cella, ad monaſterium ſancti ſpiritus cum eis deſcendiſſet, & peractis ibi aliquot diebus, ire Romam diſponeret, nõ magnum equorum apparatum, ſed paruum aſellum ſibi adhiberi præcepit. Quod reges admirãtes ac alij Cardinales, viæ eius comitantes veſtigia, ſuadebant nè hanc Eccleſiæ Dei inferret iniuriam. Sed ab incepto ſuæ humilitatis propoſito cum fruſtrà conantur abſtrahere. Nam vſq; ad ciuitatẽ Aquilæ ſuper aſellum ſedens, honorabili ac innumerabili turba comitatus acceſſit. Hoc autem ab eo factum eſt, non quidem ſuperba ſingularitate, quaſi alios, qui aliter faciebant, reprobare voluerit, ſed ſingulari humilitate, quæ à ſanctæ ruſticitatis more ſuæ conſuetudine nec facilè, nec citò auelli potuit. Hos quippe magnificos apparatus ſiue in equis, ſiue in veſtibus ac alijs exterioribus ornamentis, quæ plerique pompas vocant, à tempore beati Syluestri Papæ ſancti patres, nõ ſolùm ſummi pontifices, ſed & alij minores epiſcopi, non ad ſuam, ſed ad Chriſti & Eccleſię eius gloriam extollendam introduxiſſe credendi ſunt: quos exteriùs cum temperantię modeſtia obſeruare, interiùs tamen ſeruata humilitate, non eſt vanitatis aut vitij, ſed eſt virtutis ac meriti. Vndè grauiter increpãdi ſunt illi, & pręcipuè monachi, qui ſub prætextu humilitatis, propter huius conſuetudinis obſeruantiam, ſtatui epiſcopali ſuperbè detrahunt. Multa nanq; in talibus decent epiſcopos, quę non decent monachos aut eorum Abbates vel prę lattos, ſicut B. Bernardus teſtatur, dicens: Alia quidem eſt cauſa epiſcoporum, alia monachorum. Scimus enim, quod illi ſapientibus & inſipientibus debitores cùm ſint, carnalis populi deuotionem, quia ſpiritualibus non poſſunt, corporalibus excitant ornamentis. Quòd autem Chriſtus illam ſingularem huius ſerui ſui humilitatem non ſibi ac Eccleſiæ ſuæ imputaret ad iniuriam, ſed ad honorem, ſingulari voluit declarare miraculo. Nam cùm multi poſt eum infirmi portarentur vt ſaltem poſſent eius tangere fimbriam veſtimenti, (erat enim tantus populi mira erga eum fidei deuotio) quidam filium ſuum, ambobus pedibus claudum, portans, cùm ad virum ſanctum prę multitudine non valeret accedere,

Vide humilitatem in tanto ſtatu.

Num liceat Pontificibus quoſ à magnificos pręſe ferre apparatus.

Nota miraculum inſigne.

cedere,aſello,de quo deſcenderat,puerum impoſuit:qui ſanitate recepta,ab illa hora firmiter ambulauit.

De eius coronatione,& de his,quæ in Papatu geſsit. *Cap.* 12.

IN dicta igitur ciuitate Aquilæ, vocato Cardinalium cœtu, pater ſanctus in feſto Decollationis S.Iohannis Baptiſtę coronam, aliaque Apoſtolica ſuſcepit inſignia. Et quia in terris habitãs,iam cæleſtis erat,& cum Apoſtolo verè dicere poterat, Noſtra conuerſatio in cælis eſt:in ſua coronatione,Deo (vt credimus) inſpirante, Cæleſtini nomen accepit.Ipſe quoq;,vt verè Cæleſtinus,cęleſtem theſaurum Indulgentiarum Apoſtolicarũ liberaliter aperuit. Cumq; prælati & principes eſſent ei ad petenda beneficia Eccleſiaſtica importuni,cogitauit non ſolùm diuitibus temporales, ſed etiam pauperibus ſpirituales diuitias impartiri.Deindè verò,cùm ad preces regis Siciliç veniſſet Neapolim,ibì cum ſua curia aliquandiù reſidens,fecit ordinationem vnam duodecim Cardinalium: inter quos ex ſuo ordine duos fratres elegit,vt cum illis in pontificio ſpirituale haberet conſortium,cum quibus ab ipſo tyrocinio militię ſpiritualis ſeu in cœnobio,ſeu in eremo, contubernium ei fuit.Ipſe nanq; cœnobitica profeſſione & anachoreticæ ſublimitatis perfectione ità diligenter inſtructus atq; inflammatus erat,vt etiam in Papali camera & auguſto palatio cellam ligneam anguſtumq; ſibi & eremiticum fieri voluërit habitaculum, vt in alto humilis, inter turbas ſolitarius, inter diuitias pauper viueret,ſicque liberiùs orationi ac contemplationi vacaret.

Philip.3.

Anno Domini 1294.

En ſtudiũ ſolitudinis.

De renunciatione Papatûs,& eius commendatione. *Cap.* 13.

IBì ergò aſſiduè cogitare cœpit,qualiter huiuſmodi pontificali honore,velut importabili onere,depoſito,abiectaq; temporali ſolicitudine,ad antiquam ſolitudinem repedaret. Cumq; peritorum conſilio id iure ac ſine animæ ſuæ diſcrimine fieri poſſe comperiſſet,ita in hoc cor ſuum animumq; firmauit,vt ab illo propoſito nullus cum amouere potuerit. Quid plura? Cùm ipſe anno quaſi dimidio ſedi Apoſtolicæ præfuiſſet,tandèm in vigilia ſanctæ Luciæ, celebrato fratrum ſuorum cõſiſtorio, ibì liberè ceſſit Papatûs oneri & honori. Et depoſitis pontificalibus inſignijs,de alta Petri ſede deſcendens Cæleſtinus,vt cæleſtem ſedem conſcenderet,ad pedes eorum, quibus præfuerat,humiliter Petrus proſternitur. O humilitas ſingularis, rara verè, ſed ideò meritò precioſa,non ſolùm in cælis ſublimibus præmijs exaltata, ſed etiam in terris ſingularibus extollenda præconijs. Vnde vt inter executiõem huius facti & ipſius laudem & admirationem,nulli dubio mentis iudicio fluitarent, miraculum, quod prima die poſt eius renunciationẽ Dominus per eum facere dignatus eſt, certum indicium fuit.Nam cùm poſt eius Miſſam quidam claudus membris contractis ſeſe ad pedes ipſius proſterneret,accepta ab eo benedictiõe, ſanus erectus eſt. Quod profectò non fieret,ſi quod ab eo geſtum erat,tanquàm indignum Dominus reprobaret. Erubeſcant itaq;, qui huic humilitati ſuperbè detrahentes, temerariè dicere auſi ſunt,hoc non ex virtute,ſed ex vilitate animi, proceſſiſſe. Nam (vt ait Ambroſius) non vt dilectores huius ſeculi putant,parui cordis aut ſegnis eſt animi terrenas opes ſpernere,honores occiduos faſtidire,nec ibi gloriã quærere, vbi laudatur peccator in deſiderijs animæ ſuæ. Huius ergò præconis laude quis dignior Cæleſtino? Nam,vt quidam eleganter inquit,reliquerunt alij nauiculas ac retia, alij poſſeſſiunculas,alij telonium,alij etiam regna,vel regnorũ ſpem, ſecutiq; Chriſtum, facti ſunt apoſtoli & ſancti amici Dei. Papatum verò,quo nihil eſt altius, rem tam exoptatam tamq; mirabilem,vt ab admiratione ac ſtupore dictam ferant,quis vlla ætate præſentim ex quo tanto in precio eſſe cœpit,tam mirabili & excelſo animo contempſit, vt Cæleſtinus iſte, priſtinum & nomen & locum & amicam bonis moribus cęlibatum appetens, atq; dum cælum proſpicit,terræ immemor? O dignam igitur Papatus renunciationem,quæ quantum ad ſolidam gloriam pertinet,multis papalibus dignitatibus præferenda eſt. O glorioſum virum,qui ſi nihil aliud dignum honore memoriæ geſſiſſet,hoc tamen facto tam admirando & à paucis prohdolor imitando, abundè ſe poſteritati commendaſſet. Multo plus ſiquidem commendationis & gloriæ reiecta,quàm recepta,dignitas attulit,& ei ipſa abiectio honoris,quàm acceptio,honorabilior fuit. Atq; ideò felicior,quia non ſolùm temporali, ſed nec æterna mercede carere

Abdicat ſe Põtificatu.

Miraculũ.

epiſtola 84. quæ putatur eſſe Proſperi Aquitanici.

ferre potuit. Heu heu vtinàm hoc honorãdæ humilitatis exemplum hi imitari me-ruiſſent, qui in hoc noſtro tam miſero tamq́; luctuoſo tẽpore, ſuperbi honoris culmen inſectari niſi ſunt: non iam ferè triginta annis Eccleſia Chriſti eorum horrendo diſſidio ac nefando ſchiſmate lacerata maneret.

De fuga eius ad cellam ſuam. Cap. 14.

SEd omiſſa nunc lachrymabili querela ſuper hoc miſerando paritérq́; erubeſcendo ſtatu Eccleſiæ, ad propoſitũ redeamus. Poſtquàm igitur Papali honori, quem alij ſuperbè rapere, aut adeptum retinere cupiunt, vir ille felix humiliter renuntiare cupida auiditate ſtuduerat, illo honore maximo, velut onere mortifero depulſo ad ſuaue iugum Chriſti, in priſtina ſolitudine ferendum, lætus redire ſatagebat. Vnde, vt narrauerunt, qui viderunt, tanto ille fugiebat cum gaudio, tantaq́; ſigna lætitiæ ſpiritualis oculis ac frõte geſtabat, dum ſibi redditus liber abſcederet, vt in vultu eius neſcio quid angelicum reluceret. Ideò, vt à quodam egregio dictum eſt: Eius aſcenſus quàm mœſtus, quamq́; contra animũ ſuum fuerit, deſcenſus lætus & ſpontaneus declarauit. Sed quàm indignam his tam dignis meritis ac moribus ſuis proſecutionem exceperit, audiamus. Ille nanq́; Bonifacius, qui ei in ſede Apoſtolica ſucceſſerat, quam non mœſtus, vt ipſe, ſed lætus, vtpotè ambitioſus, aſcenderat, & quem vir ſanctus ſibi ſucceſſurum prædixerat, cùm licentiam redeundi ad cellam ſuam, ab eo pedibus eius proſtratus reuerenter & humiliter poſtulâſſet, terribilibus ei verbis negauit. Timebat enim, nè fortè vir ſanctus à deuoto ſibi populo tãquàm ſummus põtifex coleretur, maximéq́; in dubium vertebatur, vtrùm ipſe Papatui reſignare potuerit. Igitur cum ab illius timidi ac territi, ideoq́; terribilis hominis conſpectu vir ſimplex & rectus à Neapoli clandeſtinè fugiendo abſcederet, vt propoſitũ, quod ante renunciationem diſpoſuerat, implens, Deo pacificè ſolitariéq́; deſeruiret, nè vel ipſi vel alius hanc fugam inobedientiæ aut alterius culpæ viam eſſe crederet, Deus per eum miraculum facere dignatus eſt. Nam in via, aſſiſtente ei Abbate monaſterij Caſſinenſis cum pluribus alijs, mulier quædam filiam ſuam, ambabus manibus paralyticam, lachrymosè clamans, eiusq́; auxilium poſtulãs, præſentauit. Cui ille, vt pius pater, miſericorditer compatiens, ſanctæ Crucis ſignum fecit. Et ex illa hora ſubitò ſanata, perfectum manuum ſuarum vſum recepit. Poſt hoc verò cùm tandèm ad cellam ſuam perueniſſet, coram altari humiliter & deuotè proſtratus, Deo gratias referebat. Quem etiam ſinguli cum gratiarum actione, tantaq́; exultatione & veneratione ſuſceperunt, vt eius præſentiam vel aſſpectum quaſi cæleſte aliquod beneficium amplectentes, non minus ei, quàm angelo, ſi è cælo delapſus, hominibus ſe offerret, venerationis impenderint.

Signo Crucis edito, ſanat paralyticam.

De fuga eius à cella ſua, & illius perſecutione. Cap. 15.

AVdiens itaq; Bonifacius ille tumidus, & tumore adeptæ gloriæ turgidus, & timore adimendæ turbatus: audiens, inquam, virum Dei abſq; ſua licentia diſceſſiſſe, timuit eum non ad cellam ſuam, ſed ad alium migrâſſe locum, ad Papatum, cui renunciauerat, reſumendum. Ideoq; properè miſit poſt eum camerariũ ſuum & Abbatem Caſſinenſem: qui eum reperiẽtes in cella, rogauerunt, vt ad Papam citò rediret, nè eius indignationem incurreret. Ipſe verò proteſtationẽ allegans, quam ante renunciationem fecerat, ſupplex orabat, vt ſummus põtifex eum in ſolitudine pacificè viuere permitteret, pollicitus ſe nulli hominũ, niſi ſolis ſuis fratribus, locuturũ. Qua promiſſione recepta, camerarius iſta Papę relaturus diſceſſit. Sed eccè alius ſuperuenit nũcius, Apoſtolicas literas camerario deferens, vt abſq; mora virum ſanctum etiam inuoluntarium reduceret. Cumq; idem Camerarius ad cellam non ſine impetu & furore rediret, hęc ille fide digno relatu pręſentiens, abſcondit ſe & clandeſtinè fugit, exemplo Chriſti, qui Herodis perſecutionem fugiendo, in Aegyptum deſcendere voluit, & in Euangelio à Iudęis, ipſum lapidare volẽtibus, ſe abſcondiſſe legitur, & diſcipulos ſuos docuiſſe, vt cùm perſecutionẽ paterẽtur in vna ciuitate, fugerent in aliam. O miranda & miſeranda perſecutio: ipſe corporis viribus deſtitutus, & propter longam ſenectutẽ ocio & quieti, q̃ itinerum labori habilior, ad partes Apuliæ in obſcuram ſyluam, vbi quidam ſerui Dei habitare dicebantur, per loca abſcondita & ignota, vno tantùm fratre comitatus, latitãdi cauſa fugere cogitur. Sed quod ſtupen-

Matth. 2. Iohan 8. Matth. 10.

ipſi⁹ turris arctatio, vt vir ſanctus, vbì habebat pedes, dũ Miſſam celebraret, ibì caput reclinaret, dũ dormiẽdo qeſceret. Sed prohpudor ſic Bonifacius ille, alter Herodes, Petrũ ſeruabat in carcere: ſic iniuſtè decernit vir innocẽs in carcerẽ, & talẽ carcerẽ cuſtodiri, qui nupèr cuſtos erat & paſtor totius ouilis Chriſtiani. O verè horrenda ſentẽtia, immò verè Herodiana ſæuitia. Qua igitur procella verborum tam impium nefas obrui meretur? Certè ad hoc monſtruoſum facinus inualida noſtra deficit lingua, ad quod etiã Ciceronis eloquentia non ſufficeret. Sed admirãda & ſummis laudibus extollenda eſt viri ſancti virtuoſa conſtantia, qui non ſolùm patiẽter, ſed etiam gaudenter huius carceris ignominiã multo magìs, q̃ anteà Papalis aulæ gloriam ſuſtinuit. Nec propter improbitatẽ cuſtodum aut aliam moleſtiam murmur in eo aut querimonia reſonuit, vel aliud impatiẽtiæ ſignum apparuit: ſed illud potiùs ſpiritualis lætitiæ verbum protulit: Cellã, inquit, deſideraui, cellam habeo. O ineffabilẽ virum, nec labore victum, nec morte vincendum: cuius virtus carcere, cuius patientia dedecore vinci non potuit. Sentiãt igitur alij, quod libuerit: ego verò cenſeo, talem in tali viro carcerem, non indignè æquiparandum eſſe martyrio. Nec æſtimare queo in eo, qui tam horrendum opprobrium tam æquanimiter ferre voluit, etiam martyrium ſuſtinendi defuiſſe voluntarium animi propoſitum. Et hoc, quàm illud, ei tolerabilius fuiſſe arbitror, quo breuem, q̃ longum. cruciatum eſt tolerare facilius. Itaq; quid de eo rectiùs dixerim, q̃ quod de alio ſanctiſſimo confeſſore ſcriptum legimus: Etſi ei gladius perſecutoris defuit, palmam tamen martyrij non amiſit?

De glorioſa eius morte & venerabili ſepultura. Cap. 18.

POſtquàm autẽ fidelis athleta diù ac legitimè certauerat, iuſtus & miſericors Dominus, volẽs ei pugnæ ſuæ palmã & victoriæ coronam reddere, hoc modo laboribus, quos per ſexagintaquinq; vitæ ſuæ annos pertulerat, finẽ imponere diſpoſuit. Conſueuerat vir ſanctus ab Aſcenſione vſq; ad Pentecoſtẽ ob reuerẽtiam Spiritusſancti, ieiunio, orationi atq; ſilentio inſtantiùs ſolito vacare, & ad omnẽ ſe deuotionem exercere feruentiùs. Quam obſeruantiã etiam in illo carcere, quo decem menſium ſpatio arctatus fuerat, cuſtodiuit. Cùmq; ità die ſancto Pentecoſtes Miſſam deuotiſſimè celebrâſſet, milites, ad eius cuſtodiam deputatos, ad ſe vocari fecit, eiſque diſſolutionẽ ſui corporis infra proximã Dominicam imminere prædixit. Ab illa aũt die cœpit grauiſſimè infirmari, & certus de morte, fecit ſibi miniſtrari extremæ Vnctionis ſacramentũ. Quo recepto, iacebat vir ſanctus non ſuper culcitrã aut paleam, ſed ſuper tabulã ſolam, cum tapeto vili coopertus chlamyde. O mira in infirmo corpore ſani animi fortitudo. O fortis & inſuperabilis paupertatis & humilitatis dilectio. Appropinquante verò mortis ſuæ agone, exitum ſuum Pſalmis & orationibus, quantùm poterat, aduersùs diaboli inſidias munire ſtudebat. Et vt ſecum in eis aſſiduè vacarent, fratres ſuos inſtãter & humiliter hortabatur. Vndè cùm ipſi in diuinis pariter perſeuerarent laudibus, ipſo die ſabbati hora veſpertina, eo dicente Pſalmũ, Laudate Dominũ in ſanctis eius: ſtatìm completo verſu, Omnis ſpiritus laudet Dominum: cum flatu tenuiſſimo emiſit ſpiritum, cum ſanctis & beatis ſpiritibus Deũ in perpetuum laudaturus. O beata mors. O felix glorioſuſq; vitæ finis: immò verò non finis vitæ ſuæ, ſed alterius melioriſq; initiũ. Nunc enim naſcitur, qui ſic moritur. Auditis igitur nouis de morte ipſius, Bonifacius Papa, licèt plurimũ indè gauiſus fuerit, triſtitiam tamẽ fingens, exequias eius in eccleſia ſancti Petri de Vrbe, cum Cardinalibus ſolenniter celebrauit. Miſitq; vnum Cardinalem & Camerariũ ſuum, qui cum omnibus epiſcopis & plurimis religioſis de prouincia Campaniæ corpus eius ad eccleſiã ſancti Antonij de Ferentino, quã ipſe nouiter conſtruxerat, honorificè trãſtulerunt: vbì iuxta maius altare cum debita veneratione ſepultum eſt. Non enim tantas ſancti illius reliquias iacére inhonoratas decuit, quem admiratio puræ ac ſynceræ vitæ adeò venerabilem fecit.

Prædicit obitũ ſuũ.

Accipit ſacram Vnctionem.

Pſal. 150.

Feliciter excedit è vita vir ſanctiſſimus.

De miraculis & eius canonizatione. Cap. 19.

VT autem vitæ eius ſanctitatẽ omnipotens Deus ſibi gratam & acceptabilẽ eſſe probaret, idipſum multiplici nobis inſinuauit miraculo. Sed ſolùm duo hîc recitare ſufficiat, quę eius comitata ſunt obitũ. Primum: Quidam milites, Qui eum cuſtodiebant in carcere, tam Papę, q̃ alijs pluribus retulerũt, q̀ à feria ſexta vſq; ad ho-

Multa poſt eius obitũ fiunt miracula.

ram mortis eius,viderunt ante ianuā camerulę eius crucē coloris aurei,non affixam alicubì,ſed mirabiliter pendentē in aëre.Quo miraculoſo Crucis ſigno patēter oſtēſum eſt,pœnitentiā,quā ille per carnis mortificationē iugiter portauerat, Dño placuiſſe.Sed & quanti meriti apud Deū ſit,aliud miraculū declarauit.Erat enim diſcipulus quidā eius Robertus Salentinus,ille videlicet, cum quo vir ſanctus, dum primùm ad Papatū fuiſſet electus,fugam tentauit.Sed cùm euadere non valeret,ab eo quęſiuit,an ſe ad excelſa tractū & coactū ſequi vellet.Ipſe aūt,qui à magiſtro didicerat mundū ſpernere,Chriſtum verò & ea,quibus ad Chriſtum peruenitur, diligere: Quæſo,inquit,vt & labori & periculo meo parcas,meq; potiùs cellæ inopis & tuti ocij ſucceſſorē,q̃ diuitis & ſolicitæ gloriæ participē velis.Quod & factū eſt.Nam illo Romā abeunte,iſte in ſolitudine perſtitit.Hic ergò dignus eius diſcipulus,nō multò pòſt,beatā ipſius animā,è carcere gemino ereptam,ad ſidereas ſcandentē ſedes videre meruit.Qui rāto miraculo ſtupens,interrogauit an ſe tunc etiā ſequi, an qd aliud agere iuberet. Ille verò,vt in ſolitudine maneret,admonuit:& ſic cælum perēs,inter verba diſparuit.Hic aūt conſilij memor,tandèm longo confectus ſenio, poſt magiſtrum abijt,magna ſanctitatis opinione & mirabiliū fama operum relicta. Alia verò penè innumera virtutū atq; miraculorum ſigna,quibus vir ſanctus ante & poſt mortē claruit,hîc narrare omittimus,& ad ea,q̃ ſuper his diffusè ſcripta ſunt,& diligenti examine certis authoribus & veridicis teſtimonijs approbata, lectorē remittimus. Ex quibus hoc concludere ſufficiat,ꝙ propter miraculorū ac meritorum claritatem, poſt longam de eius canonizatione facienda diſceptationem,tandèm per Clementem Papā quintum,ſanctorum confeſſorū catalogo annumeratus eſt, Anno Domini 1313.tertio Nonas Maij,ab eius aūt tranſitu, anno circitèr xj.Fuitq; eius feſtiuitas inſtituta 14.Calen.Iunij,qua die poſt labores huius vitæ,in Chriſti quieuit pace.

Anima ei' viſa eſt cælos petere.

Sanctorum Catalogo adſcribitur.

De generali virtutum ac laudum eius recapitulatione. *Cap.* 20.

HAEC igitur,auxiliante Deo,ad ſuā & glorioſiſſimi confeſſoris ſui laudem conſcripſi.Quicquid aūt minùs dixero,neceſsè eſt ignorantiæ meæ potiùs,q̃ illius gloriæ,derogetur.Latiùs enim virtutū eius merita laudumq; præconia diffundūtur, q̃ vt meo valeant ſermone cōcludi.Si verò quis voluèrit eius opera honoreſq; operum,literarum tradere monimentis,certum eſt,quia tanta ſunt de eo ac talia,quæ & maius opus,& maiorē requirāt opificem.Ego tñ hîc,quanta potui breuitate,inſerui pauca de multis:inter q̃ etiam nonnulla ſunt, quę penè veritatis fidem excedere iudicari poſſent,niſi ea vera ac certa teſtimonia approbâſſent.Sed vt huic operi finis in eius adhuc laudibus imponatur, ſingulos ſanctorum titulos,quos ſingulariter in ſe cōplexus eſt,breui ſub compendio colligamus.Igitur vt apoſtolus, doctrinā Chriſti verbo & exēplo populis p̄dicauit:vt martyr,corporis tormenta carceriſq; ſupplicia pertulit:vt confeſſor,die noctuq; orationibus & pœnitentię operibus feruentiſſimè vacare ſtuduit:vt virgo,concupiſcentiā carnis robuſto ac integro munditiæ ac ſanctimoniæ tenore calcauit.Quid plura? Vt pōtifex & paſtor bonus,ouili Chriſti prodeſſe cupiuit,ſed pręeſſe contempſit:Vt electus ſacerdos,dignū Deo ſacrificiū obtulit: Vt doctor egregius,diſcipulorū mores ſalutaribus documentis inſtruxit. Deniq; vt eremita ſanctiſſimus,ſolitudinē,paupertatem atq; humilitatē, pœnitentiæ quoq; auſteritatē ſingulari feruore zelauit.In hoc aūt vltimo cunctos ità præceſſit, vt cùm Aegypti monachos prędicari,laudari anachoritas,eremitas mirari audiā,hunc tamē ſemper excipere audeā,nec ei monachorū quempiam cōparare.Ab infantia quippe, poſt prima fidei rudimēta,cū maiorē perfectionis gratiā deſiderare cœpiſſet,in monaſtica diſciplina,prępoſtera velocitate charitatis,penè cœpit antè perfectus eſſe, q̃ diſceret.Deniq; tantā in ea perfectionē adeptus eſt, quā nullæ vnq̃ literæ dignis laudibus proſequentur.Qua in re cùm diſcurrere per ſingula & numerare cuncta, onerosum ſit,ad probationē huiuſmodi perfectionis hoc ſolùm arbitror ſatis eſſe, quòd ſummū ſacerdotij gradum,ad quem Dei iudicio & cum vniuerſæ plebis fauore ſublimatus fuerat,ob amorē ſolitariæ & monaſticæ vitæ deſeruit.Illa tñ ſancta & contēplatiua ſolitudo,quam actiuæ ſolicitudini,optimā cum Maria partem eligens, prætulit,non ipſi ſoli,ſed plurimis profuit,totiq; Eccleſiæ Dei vtilem fructū fecit. Nam ex his,quos in ſolitudine ſpiritualiter genuit,durat hodiè religioſa ſucceſſio,quę cōtinuè non ſolùm numero,ſed & merito creſcens, fructuoſis virtutum operibus & exem-

Summa virtutum eius.

Luc.10.

Cæleſtinorum inſtitutum monaſticum.

exemplis,nedùm militantem Eccleſiam paſcit & recreat, ſed etiam triumphantē lætificat. Ad cuius lætitiæ participationem ille nos peruenire concedat,qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum,Amen.

VITA S. IVONIS PRESBYTERI ET CONFESSORIS, GRAVITER ET FIDELITER CONSCRIPTA,

adſtipulante ei Diplomate Clementis VI.Pontificis maximi.Dictionem paſsim mutauit F.Laur.Surius.

TEmporibus noſtris,in quos fines ſeculorum deuenerūt, nouam quandam ſtellam creauit Deus in firmamento cæli,cuius ſplendore ornarentur cæleſtia,illuſtrarentur humaua: nempe ſanctiſſimum Iuonem presbyterum & confeſſorē,è Britannia minori ortum. Cuius præclaris meritis cæleſtis gratulatur Ieruſalem, Eccleſia militans triūphat, ſatanæ poteſtas proteritur, humanum genus ſubleuatur,dum vbiq; terrarum eius egregia coruſcant miracula. Et quidē cùm adhuc inter mortales,in terris degeret,illius meritis cœperunt ſalutis exempla exiſtere,quemadmodum & literis Pontificis maximi, & multorum Eccleſiæ prælatorū ac principum, cōpluriumq; aliorū Chriſtianorū fide dignis eſt teſtimonijs comprobatum.Fuēre autem illi parētes nobiles,è quibus eſt legitimo matrimonio procreatus. Pater Ahelorus dicebatur,filius Cancieti militis:matri,Azonis nomen fuit. Editus autem in hāc lucem eſt beatus Iuo in pago, quem vulgò Martini appellant, non longè ab vrbe Trecorenſi. Quàm verò Deo charus futurus eſſet,eius genitrici dormienti diuinitùs eſt reuelatum A primis ætatis annis vſq; ad ſupremū vitę diem,conuenienter doctrinæ Apoſtolicæ,ſobriè & iuſtè & piè vixit in hoc ſeculo.

Maij 19.

Clementē VI. dicit.

Parentes S. Iuonis.

Tit. 2.

Vbi ad quartumdecimum plùs minùs ætatis peruénit annum, diuinis literis cupiebat inſtitui, vt,quemadmodùm Propheta ait, in lege Domini poſſet meditari die ac nocte.Itaq; Pariſios profectus eſt,cauſa amoris Chriſti libenter carens parentū amicorumq; ſolatijs,& apud ignotos & exteros degens.Neq; verò bonis literis oſcitanter incubuit,ſed cùm diligentem illis nauâſſet operam, neq; contemnēdos in ijs feciſſet progreſſus, vt ſacræ Theologiæ & Iuris Pontificij grauioribus ſtudijs ſeſe traderet,Lutetia Aureliam ſe contulit.Vbi ſanè vino & lautioribus ferculis,vitéq; huius oblectamentis & delicijs,quantū potuit,ſibi interdixit, corpusq; ſuum varijs modis macerauit.Corporis & animi pudicitiā accuratè in ſe tueri nitebatur,ſecum penſitans illud Sapiētis,In maleuolā animā nō introibit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis. Cùm autē in his ſtudijs iam diù verſatus eſſet, à quodā Redonenſi Archidiacono accitus eſt,vt iudicis eccleſiaſtici officio apud illum fungeretur. Ille verò memor illius Propheticę ſententię:Beati qui cuſtodiūt iudiciū,& faciunt iuſtitiā in omni tēpore:eam functionē gratìs in ſe recepit,& quæ faciēda erāt,benignè, amāter & abſq; dilatione exequi conatus eſt:nec tamē cōmittere voluit, quin ſacræ Theologię prælectioni quotidiè intereſſet,& corpus ſuū multiplici abſtinētia afficeret.Orphani,afflicti,calamitoſi homines,eius fouebātur humanitate & patrocinijs: inter diſcordes cōciliabat pacē & amicitiā:eos,qui carceribus tenebantur,hortabatur ad patientiā:& cùm proferenda ab ipſo eſſet in iudicio ſentētia, ſine lachrymis id nō faciebat.Eccleſiaſticā libertatē & immunitatē pro viribus tuebatur,in miſericordiæ opera totū ſe impēdębat,iamq; toto pectore cœpit ea, quæ ſunt huius mūdi, deſpicere, & ardēti deſiderio cęleſtibus ſemperq; māſuris bonis inhiare. Interìm autē fama eius ad Trecorenſis Epiſcopi aures perlata,ab eodē Epiſcopo generalis eſt iudex,ſiue officialis, vt vocāt,inſtitutus. Sed neque ſic immemor fuit eorum,quæ antè diximus:immò verò ad ſublimiora pietatis ſtudia ſe accingens, ibat de virtute in virtutem, & ſemper ſeipſo melior euadere nitebatur. Cùm autem id officij aliquādiù ſtrenuè & fideliter eſſet executus, cuperetq; totū ſe dare contemplationi rerum diuinarum, & viuendi perfectiorē ſectari modū,eo officio ſe abdicauit,atq; ad eccleſiam de Lohaneto,cuius erat moderator, ſe contulit,totumque ſe diuinis mancipauit rebus,beatiſſimæ Marię Magdalenæ illectus exemplo,quæ partem optimā elegit,

Pſal. 1.

Pariſijs dat operam literis.

Abſtinet vino &c.

Sap. 1.

Pſal. 105.

Iudicis officio fūgitur.

Abdicat ſe iudicis functione.

Luc. 10.

& Dominum habuit ſui inſtituti approbatorem. Ibì tum veſtes molles & delicatas, quibus pro ratione ſui ſtatûs anteà fuerat vſus, ilicò abiecit, pannoque colorio ſiue albo, eoque rudi & exigui precij contentus, inſtàr pauperum monachorum, ſculponeis vtebatur. Carnem verò edomabat cilicio, quod induſio craſſiſſimo tegebat, nè ſub cuiuſquam conſpectum veniret. Porrò ieiunia omnia ab Eccleſia inſtituta & indicta, ità obſeruabat, vt pane & aqua contentus eſſet. Eſcis delicatis ſemper abſtinebat, rudi cibario pane & pulmento viliſſimo veſcebatur. Quandò erat domì, nunquã non orationi & contemplationi clàm vacabat, neque tum alimenti alicuius corporei percipiendi vlla ei cura inerat, quemadmodùm ſequentia docebunt.

Septem diebus ppetuò orat. nihil comedens. Accidit enim quodam tempore, vt in cubiculo ſuo ſeptem dies ſolus maneret, perpetuò in precibus perſeuerans, neque vllum expetens, neque ſumens cibum corporeum: ac nihilominùs bona corporis habitudine & facie iucunda poſteà indè exiuit, perindè àc ſi diebus illis opiparè victitâſſet. Non patiebatur vllum ſibi præterire diem, quo non ſummo cum deſiderio & animi deuotione ſacrificaret, niſì legitimè eſſet impeditus. Quodam die illo ſacrificium offerente, cùm ex more ſacram hoſtiã eleuaret, globus igneus magni ſplendoris ipſam ambiebat hoſtiam, caliceque eleuato ac rursùs depoſito, repentè diſparuit. Preces horarias, quas horas Canonicas vocant, ſtudioſè perſoluebat. Media nocte cum Propheta ſemper ſurgebat, preces nocturnas, quæ matutinæ dicuntur, Deo offerens, neq; à cæteris diurnis Canonicis precibus abeſſe volebat. Somni erat parciſſimi, rarò vel nunquàm illi indulgens, niſì vel lectione, vel itinere fatigatus: tunc enim neceſſitate adactus, detractis calceis, dabat membra quieti, cæteris veſtibus indutus. Cubabat autem vel in nuda humo, vel glebis, craſſis nodoſiſq; virgis vel ſtipitibus conſtratis: molliſſimum capiti ceruical ſupponens, nempe aut Biblia ſacra, aut ſaxum prædurum. Hoſpitalitatis erat præcipuè ſtudioſus, ità vt rarò vel nunquàm à menſa ſua pauperes & hoſpites abeſſe voluërit. Hominem quendam inopem cum vxore & quatuor liberis eius, plùs minùs nouem annis habuit domi ſuæ, ijsq; ea, quæ ad victũ cultũq; corporis pertinẽt, benignè ſuppeditauit. Erat ſanè cumprimìs miſericors & liberalis, & ad præſtandas eleemoſynas valdè attentus. Ex quo benignitatis fonte manauit, quòd etiam alienigenas pauperes, item egenos, mala affectos valetudine, deformes, haud ſecùs atq; fratres ſuos humaniter excepit, affabilem, comem, familiarem ſe illis exhibuit, ad menſam ſuam ſibi aſſidere voluït, de cibis ſuis illis appoſuit, lectos apparauit, proprijs manibus illorum pedes abluit. Eiuſmodi autem pietatis officijs certas aſſignârat ædes, in quibus ijs ſemper vacare poſſet.

Pſal. 118. Sõnus eius. Stratum. Cernical. Studia erga pauperes & peregrinos.

Et vt charitati, qua feruebat, abundè ſatisfaceret, ipſe ſibi vltrò ſubtrahebat vitæ degendæ res neceſſarias, & vt pauperibus benignè faceret, veſtes & alimenta ſua illis impertiebatur. Accidit quandoq; illis in locis magna frumenti caritas, nec erat beato viro plus, quàm vnus panis. Quem cùm vellet pauperibus elargiri, vicarius eius rogauit eos, quos vir ſanctus inuitârat, nè id permitterent, quòd nullũ alium panem domì haberent. Vt ergò ſenſit vir Dei murmur vicarij ſui, mox dimidium panem dedit illi, reliquam partem pauperibus diſtribuit. Cùm iam ad menſam eundum eſſet, & vicarius dimidium panem apponere vellet, quæſitum diligenter eo loco, quo eum repoſuerat, reperire non potuit. Eccè autem nutu diuino muliercula quædùm ilicò adeſt, tres magnos apportat panes, offert eos ſeruo Dei, & eius menſæ imponit, nec vltrà à quoquam videri poteſt. Alio die complures inopes ab eo ſtipem petiêre: ſed cùm non haberet niſì paucos panes, diuino implorato auxilio, omnibus abundè ſatisfecit. Alio rursùs tempore cùm viro Dei non niſì vnus eſſet panis exigui precij, & multi ad eum confluxiſſent pauperes, illo vno pane, diuina fauente gratia, omnibus fecit ſatìs. Viſitabat quandoquè parœciam ſuam: occurritque illi homo egentiſſimus, petens ab eo ſtipem. Sed cùm nihil haberet, quod illi largiretur, capitium ſibi detraxit, & pauperi dedit. Vix dimidij autem milliaris confecto itinere, capitium illud ſuo ſenſit capiti reſtitutum. Iniunxit quandoquè duobus familiaribus ſuis, vt quandam ciſtam frumentariam in ſuos & pauperum Chriſti vſus ſeruarent. Poſteà autem illi apertam eam viderunt & ſeram prorsùs amotã, parumque in ea frumenti relictum. Mox igitur ad beatum virum id referunt, qui ſic eis reſpondit: Faceſſat

Panes diuinitùs augẽtur.

timor:

timor: Deo benignè nobis opitulante, ſatis habebimus. Redeunt indè ad ciſtam,& eam conſpiciunt frumento plenam. Itē frumentum.

Multū cōpatiebatur vir pius ægrotis,præſertim pauperibus,eosq́; libenter viſitabat, & pro illis Deū fideliter deprecabatur. Matrona quædam nobilis malè valebat, nec potuit medicorum arte reſtitui. Itaque non parum ſibi pollicens de precum & meritorum beati Iuonis efficacia,illum inuitat ad conuiuium. Cernens autem vir ſanctus eam cibum capere non poſſe,panem miſit in calicem aquæ,vnde ipſe potabat:cumq́; ad Deum fudiſſet preces,panem illum obtulit matronæ. Comedit illa, & vſqueadeò repentè conualuit,vt poſteà annis viginti ſuperuixerit. Matronam precibus ſanat.

Alius quidam triennio grauiter laborauit, & à dæmone per illum loquente, mirè vexabatur. Eum igitur beatus Iuo ad ſe curauit adduci, & nocte illa apud ſe manere iuſſit. Manè ſurgens dæmoniacus,ſe liberatum ſentit,Deoque & beato Iuoni gratias agit. Conſolabatur vir Dei afflictos omnes pro viribus,eiſque quantum licuit ſubueniebat. Volebant quidam pontem facere in flumine magno, quòd multi illud non ſine præſenti periculo quotidiè tranſirent. Iam trabes multæ & varia materia ex artificum conſilio comportata & præparata erat,ſed prorsùs inutiliter. Vbi hoc reſciuit beatus Iuo, illorum damnis afflictus, preces fudit ad Dominum: & ecce ligna,quæ nullum viſa erant vſum habitura ad pontem efficiendum, mox apta & opportuna cernebantur. Itē dæmoniacum.

Domum quandam vaſtabat flamma vorax. Accurrebant vicini & propinqui,vt adferrent remedium, ſed nihil efficere potuêre. Indicatur periculum viro Dei, & ille precibus furentes extinguit flammas. Pacis conciliandæ Eccleſiaſticæque libertatis aſſerendæ fuit perquàm ſtudioſus,adeò vt eius cauſa nō dubitârit mortis adire diſcrimen. Maligno concitante dæmone, inter mulierem quandam & eius filium atrox concitata diſcordia, nec vllis amicorum precibus potuit inter eos concordia ſarciri. Audiuit hoc vir ſanctus,mox ſacrificium offert pro pace inter eos reformanda:& ecce ambo ſe permittunt eius arbitrio & voluntati,ipſiusq́; opera pax redintegrata eſt. Incendium precibus extinguit.

Venerunt quandoque miſſi à rege Franciæ ad vrbem Trecorenſem,qui ab Epiſcopo & eius collegio ſubſidij nomine quippiam extorquerent. Formidāte autem Epiſcopo & Canonicis, ne eccleſiæ theſauros illi abſportarent, ſanctus Iuo ad ſacrariū ſe contulit illos theſauros defenſurus. Cùm autem miniſtri regis ex epiſcopi domo equum abſtuliſſent, eumq́; vellent abducere,beatus Iuo illos adijt, equumq́; ex illorum manibus ereptum,ad antiſtitis ędes reduxit,cùm priùs acriter illos obiurgâſſet, quod ea facerent,quæ ipſos minimè deceret. Abiêrunt autem illi, nec quicquam ex iis quæ diximus,tulêre ſecum. Pupillos & orphanos egregiè tuebatur,& eorum cauſa diuerſis in locis adibat iudicia, patronum ſe illis exhibens: neque id tamen ſpe alicuius muneris aut præmij, ſed pietate & iuſtitia permotus: immo vero ſuis impenſis illorum cauſas defendebat apud iudices,vt poſſet à Domino audire: Quod vni ex minimis meis feciſti, mihi feciſti. Indè adeò factum eſt, vt in illa regione meritò appellatus ſit Aduocatus pauperum. Eccleſiaſticā immunitatē egregiè tuetur. Matt. 25. Aduocatur pauperum,

Fuit vero etiam inſignis concionator, & verbi Dei zeloſus inprimis ſeminator: neque in vna ſua parœcia,ipſius curæ commiſſa, ſparſit verbū Dei, ſed in tota illa regione. Ibat autem non ſublimis equo,ſed pedibus ſuis, Chriſti exemplo inductus, de quo Scriptura dicit: Quàm pulchri pedes annunciantis & prædicantis pacem. Ibat quandoque cum famulo ſuo,per diuerſa loca diſſeminans verbum Dei. Venit autem ad quoddam magnum flumen, per cuius pontem tranſire ſolebat:ſed cum iam aquæ planè operuerant. Facit igitur Crucis ſignum, & aquæ ſe diuidunt, liberumq́ue præbent iter tranſeunti cum famulo: rurſuſque ad priſtinum redeunt locum, poſtquàm illi à ponte abierant. Gentes autem eius regionis, cùm eius conciones audiuiſſent, conuerſi ſunt. Eſa. 52. Crucis ſigno diuidit aquas.

Erat præterea contemplator egregius. Non raro accidit, vt cùm eum putarent alij rebus terrenis occupatum, animo totus eſſet ad cæleſtia ſuſpenſus: ſæpè etiam à beatis ſpiritibus viſitabatur. Sedebat quodam die ad menſam: ſuperuenit autem quidam,vt videbatur, pauper miſerabilis, vili habitu indutus: quem ille comiter & cum multa humanitate excepit, ſibique in menſa aſſidere atq; è ſua ſcutella cibum capere voluit. Sed cum pauper ille parum ſumpſiſſet cibi, mox ſurrexit à menſa,& dixit: Domi-

Dominus vobiſcum. & ecce, qui viſus fuerat abiecto habitu & deformis, iam pulcherrimus & multa luce conſpicuus, candidaque veſte amictus conſpicitur, ita vt eius lumine tota illa ſplenderet domus, ſeque eorum aſpectibus ſubducit.

Alio die, ſedente beato viro in ſacrario Trecorenſis eccleſiæ, columba quædam aduolauit mirè illuſtris, cuius ſplendore tota eccleſia vnà cum ſacrario mirificè illuſtrabatur. Sedebat quandoque ad menſam cum multis pauperibus: & ecce inſidet eius capiti auis quædam exigua, ad pectus colore niueo, ad tergum viridi. Appræhendit autem eam vir ſanctus, & manibus blanditer demulcens, paulo pòſt dimittit, dicens: Abi in nomine Domini. & illa confeſtìm diſparuit.

Iam multis ieiunijs & laboribus intolerandis, cruciatuque multiplici vir beatus corpus ſuum valdè extenuârat, cupiebatque cum Apoſtolo diſſolui & eſſe cum CHRISTO. Itaque diuinitùs præſtitum illi eſt, vt obitùs ſui tempus ante præſciret. Quæ cauſa fuit, vt etiam tum, cùm ſe ſentiret plùs ſolito viribus debilitari, nullum vellet remedium admittere, ſed perindè acsi rectè valeret, humì cubaret, non multis ſubſtratis paleis, verſusque ad Crucis imaginem, quam perpetuò in ſuo aſſeruabat cubiculo, cum multis lachrymis & ſuſpirijs Dominum precaretur. Cùm autem extremæ Vnctionis ſacramentum percepiſſet, Crucis ſigno ſe muniuit, ſpiritumque ſuum præpotenti creatori humiliter commendans, deinceps nihil locutus eſt. Tota autem nocte ſabbati vſque ad diem ſequentem oculis apertis, & in Crucis imaginem defixis tacitus iacuit. Illuceſcente Dominica die, qui tunc fuit proximus ab aſſcenſione Chriſti, & incidit in decimum & nonum Maij diem, ſpiritum reddidit, eiusque ſacrum corpus in Trecorenſi eccleſia humatum eſt. Infinita autem poſt eius obitum facta ſunt miracula, Deo eius meritis eximia reddente teſtimonia: viſitaturque ſepulcrum eius quotidiè cum multa deuotione etiam ab illis, qui aliundè ex diuerſis orbis regionibus ad illud confluunt propter multa beneficia, quæ ſancti viri meritis & precibus illic diuinitùs conferuntur. Surdi enim audiunt, cæci vident, claudi ambulant, muti loquuntur, leproſi mundantur, ad vitam mortui reuocantur, profligantur ex hominum corporibus nequam ſpiritus, ad pœnitentiam permouentur peccatores, res amiſſæ recuperantur, bella ſopiuntur, captiui ex infidelium manibus eripiuntur: in cuſtodias & carceres coniecti, ſubitò expediuntur: inter diſcordes ſarcitur pax, malignæ conſpirationes diſſipantur, qui nauigant mare, ad portum incolumes pertingunt. Nimium prolixi erimus, ſi particulatìm omnia perſcribere velimus.

Phil. 1.

Accipit extremā vnctionem.

Excedit è vita.

Miracula ad ſacras eius reliquias.

Clemens, eius nominis VI. Romanus Pontifex, eo tempore, quo Clemens V. & Benedictus XII. Romanæ Eccleſiæ præerant, ſępe diligentem nauauit operam, vt beatus Iuo in ſanctorum numerum referretur. Cui iter agenti apparuit vir ſanctus, ſcipionem manu tenens, iuſſitque vt ſuſceptum illud negocium accuraret, & ad effectum perduceret. Itaque admodùm ſolenni ritu poſteà acceſſit ad aſſcribendum illius nomen catalogo ſanctorum, eumque pro ſancto habendum pronuncians, ſolenniter, vt vocant, canonizauit anno Saluatoris CHRISTI 1347. die 19. menſis Maij. Grauitum morbo affectus erat nepos eius Pontificis, idemq; Archiepiſcopus Narbonenſis, ſpemq; vitæ eius medici & periti homines abiecerant. Sed cùm illius amici, Dei & beati Iuonis opem implorâſſent, certumque votum beato Iuoni nuncupâſſent, ſtatim illi inſtaurata ſalus eſt. Permulta alia miracula ſtudio breuitatis prætermittimus.

Clemēs VI. eum in ſanctos refert.

VITA

VITA B. AVSTREGISILI ARCHIEPISCOPI BITVRICENSIS, AB EIVS QVODAM AEQVALI

conſcripta, ſimplici ſtylo, quem propterea mutauit in gratiam lectoris F. Laur. Surius.

Maij 20.

BEatus Auſtregiſilus apud vrbem Bituricenſem patre Gundino natus eſt. Facultates ei mediocres fuére, quæ ad vitam degendam abundè ſufficerent. In pueritia literis diſcendis admotus eſt: ſed cùm ei corporis vires accreuiſſent, parẽs eum adduxit ad Guntrãnum regẽ, vt ei ſuam nauaret operam. Itaque tempus non exiguũ in eius regis aula exegit, prudenter ſe gerens in ijs, quæ ex officio ei facienda incumberent. Et erat ſanè regi gratiſſimus, eique manus abluenti offerebat linteum, quo eas extergeret: quo factum eſt, vt eum mappariũ id temporis vocitarent. Erat quidem habitu adhuc ſecularis, ſed eleemoſynis, precibus, vigilijs die noctuque [illegible] incumbebat, atque ad cæleſtem patriam incredibili deſiderio anhelabat: [illegible] in ſeculo fideliter illi inſeruiebat, cui in cælis inſeparabiliter inhærere per-[illegible]. Cœperunt autem illi moleſti eſſe parentes de ducenda vxore, at ille pudi-[illegible] ſtudio & amore, nuptiarum onera & moleſtias deuitans, differebat ſemper, & in aliud tempus reijciebat eius rei cogitationem, ità dicens: Hac in re Dei nobis in-[illegible] & experenda eſt voluntas. Incertum valde eſt, bonámne, an malam ha-[illegible] ſim coniugem. Si bonam, metus erit, ne perdam: ſi malam, rurſus metus [illegible] non poſsim cauere. Quid igitur in hunc me vultis ancipitem laqueum con-[illegible] adigere, vt tanta cura & ſolicitudine ijs me implicem, vnde pla-[illegible]? Cùm vero poſſim mea vti frui libertate, cur me in alterius redigitis [illegible]? Audiebant hæc parentes, ſed non æquis animis: itaque etiam maiori [illegible] vrgebant, vt ipſis obſecundans, in matrimonium conſentiret. Ille verò [illegible]orem adferret, quos mallet hilaritate perfundi, ſe quod hortabantur, fa-[illegible] modo Dominum ita velle ſentiret. Cùm igitur in regis miniſterio, [illegible] detineretur, cœpit huius rei aliquam cogitationem ſuſcipere, ſecumque [illegible] quidnam ipſi potiſſimum faciendum eſſet. Venit autem ei in mentem, [illegible] habitare tres viros, eiuſdem nationis & pari facultate. Eorum itaque [illegible] chartulis deſcripſit, eaſque altari impoſuit, palla eas operiens in [illegible] S. Iohannis, quæ prope Cabilonenſem vrbem ſita eſt, ſimulque votum fecit [illegible] in precibus perpetuis exacturum, ac deinde manũ miſſurum ad char-[illegible] quam primum apprehendiſſet, eius viri filiam ſe ſibi coniugem petiturum, [illegible] nomen exaratum eſſet. Primam igitur noctem non difficulter ſine ſo-[illegible] altera vero cœpit ſomno prægrauari: cumq; nocte intempeſta impor-[illegible] eius ferre non poſſet, flexo poplite, ad aſſerem incubuit, & obdormiuit. [illegible] per viſum aſſiſtunt ei ante altare duo ſenes decoro vultu, atq; alter ad [illegible] Cuius filiam hic Auſtregiſilus ducturus eſt vxorem? Reſpondit alter: Itane [illegible] iam ſibi deſponſam habet? Cuiuſnam filiam? inquit alter. Reſpondit: [illegible] Sub his verbis Auſtregiſilus expergefactus, cogitat ſecum, quis ille ſit [illegible] needum nupta ſit. Sed cum certi aliquid cõſequi non poſſet, [illegible] more ſuo ad aulam regis, peruenitque ad diuerſorium quoddam, [illegible] pauperem cum vetula coniuge. Dixit autem ad eum ve-[illegible] ſomnium quod hac nocte [illegible] te. Videbar [illegible] quaſi pſallentium voces, & aio hoſpiti tuo: [illegible] quod hic audimus [illegible] hodie dies agitur [illegible]ſoribus, & proceſſio [illegible] Ille verò [illegible] noſter Auſtregiſilus vxorẽ ducet. Tũ ego [illegible] cũ multa a[illegible] egredior ad plateā [illegible] vultu ſponſæ tuæ. [illegible] clericos in albis veſtib', tenentes cruces, & vt in proceſſione, pſalmos ca-

In aula Guntrani regis degit.

Eius exercitia.

Viſio eius dormiẽtis.

Proceſſiones iã olim cũ crucibus &c.

canẽtes, tu poſtremus veniebas, teque à tergo ſequebatur populus: conſiderante autẽ me curioſiùs, nulla ſe mihi obtulit noſtri ſexûs perſona, neq; potui videre puellã, quam te ducturũ audieram. Dico ergo hoſpiti tuo: Vbi eſt puella, Auſtregiſili futura coniunx? Reſpõdit ille: An nõ vides illam in manibus eius? Cumq; reſpicere, nõ potui quicquam videre in manibus tuis, preter euangelij codicẽ. Intellexit itaq; vir beatus tum ex viſione ſua, tum ex ſomnio mulieris, diuinitus ſe ad ſacerdotij miniſterium vocari. Cùm vero ad palatiũ veniſſet, & pulſanti fores ianitor aperuiſſet, intrante ipſo ædes regias, magna voce dixit rex: Poſuiſti in capite eius coronam de lapide precioſo, & cætera quæ ſequuntur. Ex eo tempore confirmata eſt in eius animo ſententia ea, qua ſe credidit à Domino ad ſacerdotium vocari, cœpitque enixiùs in bonis operibus proficere, porrò nuptiarum cogitationem omnem ad ſolas terras relegare.

Pſal. 20.

Sed totius malitiæ architectus, liuidusque humani generis hoſtis diabolus, cùm videret eum toto deſiderio ad illam veram vereque beatam æternæ patriæ gloriam adſpirare, fraudulentis machinationibus cœpit excitare ſcandala, quibus à ſancto propoſito Dei ſeruum retardaret. Erat per id tempus in palatio regis Betellinus quidam, homo potens, qui per fraudem ex fiſco regio quippiam ſibi magna temeritate vendicârat. Cùm autẽ eũ argueret rex, ille per calumniam & mẽdacium in Auſtregiſili culpam conferre nitebatur. Acceſſitus ergò à rege Auſtregiſilus, & ea de re interrogatus, negauit ſe in culpa eſſe. Illis ita diſceptantibus, rex ira vehementer commotus, iuſſit eos duello inter ſe certare, vt fallax diuino iudicio demonſtraretur. Iam certaminis aderat dies, & Auſtregiſilus manè ſurgens, clypeũ cum iaculo per pueros ſuos miſit in agrum, vbi rex inter ſe confligentes expectare conſueuerat: ipſe autẽ ad ædẽ S. Marcelli, precandi cauſa ſe conferens, pauperẽ obuiam habuit, cui quid daret, præter trientem vnum, nõ habuit. Nam ſi qui alij prius apud eum fuere, in ſimilem vſum expenſi erant. Succurrebat ei illud Propheticum: Beatus, qui intelligit ſuper egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus, & non tradet eum in animam inimicorum eius. Dato triente, ingreditur in baſilicam: factaq; oratione, crucis ſe ſigno muniuit, quod eſt armatura Dei. Deindè fretus conſcientia innocentiæ ſuæ, & nihil hæſitans ad futurum ſibi iuſtum iudicem Deum, imperterritus properabat ad certaminis locum: vbi cùm ſuſtineret aduerſarij aduentum, ecce quidam è Betellini miniſtris adeſt, nunciat regi anhelus & vultu lugubri, mortuum eſſe Betellinum. Rex iam celerem eius obitum certiùs indagare volens, ſciſcitatur ecquid illi acciderit. Reſpõdit miniſter: Cùm Betellinus ſeruus tuus heſterno die ad palatium veniret, manſit quodam loco: die autem hodierno illuceſcente, equum manſuetiſſimum ſibi iuſſit apparari: quẽ vbi aſcendit, manſit equus immotus. Betellino autem calcaribus eius latera fodiente, velociſſimo curſu exiliens, ingenti impetu ſeſe cõtorſit, caputq; ſurgens pedibus, anteriores pedes ſurſum extulit, & eouſque Betellinum miſerandum in modum exagitauit atque concuſſit, donec ab alto præceps in terram rueret. Nec ſic tamen contentus fuit equus, ſed iunctis pedibus caput illius calcauit & contriuit, ità, vt ſanguis è naribus & auribus erumperet, eiusq; animam efflaret, quàm poſſet leuari è terra. Accidit ergò illi, quod Propheta dicit: Perdes omnes, qui loquuntur mendacium. His auditis, rex Auſtregiſilum ad ſe vocat, dicitque ei: Deus omnipotens, cuius tu opem fideliter implorâſti, pugnauit pro te. Mortuus eſt enim Betellinus, diuina eum vltione perſequẽte. At ille inimici interitu nequaquàm lætabatur, ſed gratias agebat Deo, quòd ipſius manus ab eius hominis ſanguine ſeruaſſet immunes. Sic ergò benigna Saluatoris potentia, famulum ſuum, quem dignum ſibi ſacerdotem delegerat, adhuc in ſeculari habitu degentem, ab intentatis illi teterrimi dæmonis inſidijs liberauit.

Duello certare nam licet, lector Theologos cõſulat.

Pſal. 40.

Crucis ſignũ armatura Dei.

Horrenda mors calumniatoris.

Pſal. 5.

Creſcebat interim in amore Dei Auſtregiſilus, & bonis operibus quotidie proficiebat incrementis, valdeque cupiebat in Clerum adſcribi, ſed cuius opera id à rege impetraret, nondum compertum habebat. Erat autem apud regem id temporis inter alios aulæ proceres vir præſtantiſſimus, idemque prudentiſſimus, Aetherius nomine, cuius fidei atque curæ omnia rex committere non dubitabat: qui tunc dignus quidem epiſcopatu, poſteà Lugduni quæ eſt Galliæ nobiliſſima ciuitas, epiſcopus ordinatus eſt. Is Auſtregiſilum imprimis charum habebat, eumque rogauit Auſtregiſilus, vt ageret apud regem, quò eius permiſſu liceret ipſi in Clerum tranſire. Egit ille cum rege

Aetherius Lugdonẽ. epiſcopus.

rege, & rex aſſenſit. Acceptis indè literis, abijt Auſtregiſilus Antiſſiodorũ, & a B. Aunario epiſcopo decîſa cęſarie, clericus effectus eſt, & ordinatus ſubdiaconus. Deinde ad memoratũ Aetherium profectus eſt, qui iam Lugduni factus epiſcopus, eum cum ingenti gaudio humaniſſimè accepit, preſbyterumque & Abbatem B. Nicetij Epiſcopi & confeſſoris ordinauit, atque in amoris teſtimonium & augmentum, de rebus eccleſiæ quendam ei locum, quem Albianum vocant, attribuit. S. Auſtregiſilus fit presbyter.

Quodam vindemiarum imminente tẽpore, cum iam præcoquæ eſſent vuæ, abijt B. Auſtregiſilus ad vindemiam: ſed prius iuſſit apparari vaſa, quibus vinum conderetur. Cum autem muſto iam vas vnum impletum eſſet, aliud quoddam vacuum ſupererat, quod ad viginti menſuras caperet. Eadem autem nocte ex torculari expreſſa ſunt vini vna fere ampliora, quam iuſſit vir ſanctus in illud vas vacuum infundi: ac deinde in cellam vinariam ingreſſus, poſt orationem ſignum crucis expreſſit, atque mane ad eccleſiam abijt. Cuſtos illius vaſis, cùm veniſſet in cellarium, velletque inſpicere, num vaſa à muſto ſalua eſſent, videt vas vacuum, inſtàr aliorum, quæ muſto plena erant, vſqueadeo redundare vino, vt per multum in terram dilaberetur. Ille rei nouitate obſtupefactus, ilicò cucurrit ad baſilicam, nunciauitque viro Dei, quid accidiſſet. Iuſſit autem vir ſanctus eum rem apud ſe tacitam habere, hominemque à ſe dimiſit. Vinũ auctu diuinitus.

Cùm iam autem Dominus, quemadmodùm decreuerat, manifeſtum vellet reddere famulum ſuum, eo tempore, quo erat cum beatiſſimo Aetherio epiſcopo in villa quadam Gebennenſis territorij iuxta locum, haud procul ab ea villa aberat caſtellum quoddam deſertum, & omni habitatore vacuum. Erant verò illic etiam eccleſiæ quędam, ſed propè ſemirutæ. Ibat ergo B. Auſtregiſilus ad eum locum orandi cauſa, & cùm neq; cuſtodem vllum, neq; clericum illic reperiſſet vigilantem, potè abſentibus illis, ſed ſacrario obſerato, Miſſam in eccleſia celebrare voluit. Deerat autem aqua, qua manus ablueret, & quam ſacrificio miſceret. Dixit igitur amico ſuo Marcolpho, id temporis lectori, nunc verò Abbati eius baſilicæ, vbi corpus eius humatum eſt. Perquirite pauxillum aquę, vt hic Miſſas celebremus. Quæſierunt illi, ſed nihil inuenerunt. Reuerſi autem ad eum in eccleſiam, viderunt oſtia ſacrarij aperta, quæ ante clauſa conſpexerãt: cumque ingreſſi eſſent, inuenerunt ipſum virum Dei ſedentem, & coram ſe habentem duas crateras, alteram vino, alteram aqua plenam: quæ res non mediocri eos admiratione & pauore affecit. Hic video hiſtoriæ lati... antiquitatem.

Tempus aderat, quo ad ſublimiorem honoris gradum eum Dominus ſubuehere vellet. Mortuo Biturigenſi Epiſcopo Apollinari, in eius locum omnium vnanimi conſenſu, rege quoq; annuente, ſuffectus eſt Auſtregiſilus; quam functionem duodecim annis præclarè adminiſtrauit, quemadmodum ab angelo ei fuerat ante prædictum. Cùm enim vrbis Biturigenſis primos fines eſſet ingreſſus, nocte illa manſit in villa, quæ Germiniacum dicitur: porrò diluculo vocauit ad ſe Sulpitium diaconum, qui ei poſtea in epiſcopatu ſucceſſit, itemq; Deſiderium diaconum, eiſq; dixit: Hac nocte Dominus mihi reuelare dignatus eſt, me annis duodecim ad huius eccleſiæ gubernacula ſeſſurum. Per id tempus mulier quædam in eiuſdem ciuitatis ſuburbio iamdiu laborabat membrorũ ariditate, neruorumq; cõtractione, ita vt membrorum ferè omnium officio eſſet deſtituta, aliorumq; manibus ad loca neceſſaria eam deportari oporteret. Ea ſe petijt à vicinis ad virũ Dei deferri. Tulerunt illi eam ad altare, vbi cum eam conſpicatus eſſet vir ſanctus, diuinũ officium in eccleſia perſoluturus, audiuiſſetq; eam dicentẽ ſibi: Sancte Auſtregiſile, adiuua me: ità ait, Domini virtus & pietas ſanare te poteſt: ſublatiſq; ad cælum oculis & manibus, Extende, inquit, ad me manum tuam. Illa reſpondente, ſe id facere non poſſe, ipſe manu ſua apprehenſa primò digitos, deindè cætera eius membra extendit, tandemq; in eadem hora priſtinæ integerrimæ ſanitati reſtituit, dixitq; illi: Vide, ne in priſtina relabaris vitia, & deterius aliquid tibi accidat. Ferebatur enim mulier illa ante morbum impurè & luxurioſè vixiſſe. Bituricenſis fit Epiſcopus. Huius Sulpitij vita habes Tomo 1. die 17. Ianuarij. Contracta mulier fit ſana.

Eodem tempore apud Bituricenſes erat Bercoara, ſancta Chriſti famula, illuſtris genere, ſed mente longè nobilior. Ea cùm ſuo more nocturnis in precibus vigilias ageret, in platea ſub ſtillicidio domus vidit hominem inopem iacentem, Beroaldũ nomine, pannis obſitum, membris omnibus contractum. Miſerta hominis, perqui-

ſiuit quid ità illic iaceret. Reſpondit ille: Morbo hoc iamdiù premor, nec eſt qui mihi opem ferat. Vellem libens ire ad eccleſiam, & me S. Auſtregiſili conſpectibus præſentare, ſed vires non ſuppetunt. Tum illa ingemuit, & erga afflictum commiſeratione permota, iuſſit pueris ſuis, vt eum à terra leuarent, & ſuppoſitis manibus tanquàm funus exanime ferrent ad eccleſiam, deponerentque iuxta altare, vbi iam erat vir Dei: qui vt vidit hominem contractum, ſenſit in ſpiritu, propter peccatum accepta poteſtate, nequiſſimum ſpiritũ hoc mali ei intuliſſe. Iuſſit ergò eum aliò tranſferri, & aliquãdiu in prece proſtratus, deinde ad pauperem acceſſit, &, ſi rectè memini, præcepit vt in balneum mitteretur: contrectanſque eius membra & extendens, diuino implorato auxilio, eum morbo liberauit, ità vt multis poſteà annis ſuperuixerit.

Item cõtractus vir.

Matrona quædam nobilis & religioſa, Paterna nomine, in miniſterio ſuo habuit puellam familiarem, quę Auguſta dicebatur. Ea cæca fuit. Scripſit autem Paterna literas ad B. Auſtregiſilum, orans vt à puella cæcitatem depelleret. Vir ſanctus viſa puella, ſuſpexit ad cælos, Dei opem implorans, oleumq; benedicens, cæcæ perunxit oculos: & mox oculis eius reddita lux eſt.

Cæca benedicto oleo curatur.

Per idem tempus fuit illuſtris matrona Deoq; dicata Auſtreberta, coniunx quondàm Cranoaldi illuſtriſſimi viri. Hæc referre ſolet, quod ipſa præſente geſtum huiuſ. Vnus è piſtoribus eius, Leodemarus, morbo atrociſſimo vexabatur. Habebat autem ipſa panem, à ſancto Auſtregiſilo benedictum, ipſiq; ab eo pro eulogijs tranſmiſſum. Seruabat ea hunc panem, vt ſi quis male affectus videretur, illi integra fide ſumendum præberet. Rogauit ergò quoſdam, vt piſtorem hunc appræhenderent, & in eius os ex illo pane aliquid inferrent. At ille prorſus recuſauit, nec quicquam eius ſumere voluit: ingeſtus eſt tamẽ ipſo etiam inuito in os eius panis, moxq; ille malum omne, quo cruciabatur, euomuit, & redditus ſanitati, hodieque officium ſuum facit.

Vide effectum panis benedicti.

Molitor quidam Monulphus Dominico die voluit molã corrigere, magna temeritate ductus: arreptoque inſtrumento ferreo, cœpit terere molam. Et eccè diuina in eum ſeueritate animaduertente, manubrium eius inſtrumenti adeò manui eius adhæſit, vt nullus id indè poſſet amouere: prorupit vero etiam ſanguis inter digitos eius, qui conputreſcens, fœtore ſuo nauſeam mouebat aſpectantibus. Acceſſit autẽ ad B. Auſtregiſilum, & ab eo remedium petijt, neque id fruſtrà. Nam viro ſancto manum illius contrectante, & ferrum auferente, dolor omnis abſceſſit, & manus ſanata eſt.

Frioualam puellam, parentibus chariſſimam, apud vicum Brioderum improbiſſimus dæmon valdè cruciabat, ità vt ceu phreneſi compræhenſa, noctu diuque perpetuo vociferaretur, atque indè mente capta, nec ſe nec parentes cognoſceret, diuerſaſque voces, auium garritus, boum mugitus horrido clamore ederet. Lugebant parentes, vicini condolebant, mirabantur omnes tantillam ætatem in tanta acerbitate durare poſſe. Adducitur tandèm ad virum Dei. Ille ſentiens hoſtis verſuti vexatione puellam exagitari, iuſſit eam altari propius admoueri. Deinde cum corpus Domini prius ipſe confeciſſet atque ſumpſiſſet, etiam puellæ dedit. Et eccè ſumpta Euchariſtia, confeſtim clamare deſijt: porro vir ſanctus veſtes eius benedixit, præcepitque parentibus, vt religioſo habitu eam induerent, ipſamque iuſſit à vino & carnibus abſtinere. Factum eſt ità, atque ab ea hora profligato dæmone, puella illa priſtinę incolumitati reſtituta eſt, hodieque in monaſterio beatæ Bertuaræ incluſa, inter alias Dei famulas laudabili conuerſatione degit.

Vide vt tractet dæmoniacã puellam.

Iam tempus aderat, poſt labores quiete ſempiterna perfruẽdi. Itaq; ſeruum ſuum Chriſtus iuſſit è corpore exire. Cumq; ſacrum eius corpus ad eccleſiam humandum deportaretur, iuuenis pauperrimus Leonellus, multo iam tempore contractus, ità vt plantæ pedum eius ad poplites adductæ cernerentur, ad eam eccleſiam delatus eſt, atq; ad viri Dei ſepulcrum ea nocte iacuit, membriſq; laxatis, ſuis pedibus ſanus domum reuerſus eſt.

Obitus eius.

Non poſſumus non commemorare hoc loco, quod venerabilis preſbyter Ianuarius refert, qui præſens interfuit, quando vir Dei à B. Taurco Epiſcopo ſepulturæ mandatus eſt. Cùm ex more tumulus eius iam humati cõponeretur, Taurco Epiſcopo ſtante ad pedes eius, preſbyter Ianuarius vidit Auſtregiſilum ad dextram Taurci

Viſio Ianuarij preſbyteri.

recti Epiſcopi adſtare in candidis veſtibus, eleganti facie. Mirante autem Ianuario, quid hoc ſibi vellet, ſubitò ab eius oculis diſparuit. Longum eſt omnia beati viri miracula annotare, cùm eius precibus permulti ex diuerſis ſint erepti morbis: cõplures capite damnati & in carceres coniecti, magno miraculo à vinculis abſoluti, ad eccleſiam nullo reſiſtente confugerint: innumeri pauperes, viduæ, orphani, eius benignitate & eleemoſynis ſuſtentati ſint. Obijt autem plenus dierum in confeſſione bona. Eius interceſſione vtinàm conſequamur, vt ſi meritis eius æquari non poſſumus, ſaltem imitatores eſſe conemur, præſtante illo, qui in Trinitate perfecta viuit & regnat Deus vnus per infinita ſecula, Amen.

Cùm adhuc in humanis ageret B. Auſtregiſilus, tanquàm paſtor bonus curam eccleſiæ & plebis ſibi commiſſæ quotidiè peruigilem gerebat, atq; eam à luporum faucibus ſeruare ſtudebat. Accidit autem, vt ex palatio Theodorici regis, ipſo rege permittente, ad vrbem Bituricenſem accederet Guarnerius homo ſæuiſſimus, auaritiæ & turpi lucro addictus, ſuperbia tumidus, ab ea vrbe pecuniam regis nomine, quam dare non conſueſſet, exacturus. Permoti ciues inſolito onere, omnes ad B. Auſtregiſilum confugiunt: orant, vt hanc vim ab ipſis propulſare velit. Vir ſanctus ad Deum ſe confert, diurnis atque nocturnis precibus eius aures continenter pulſat, vt populum ſuum hac vexatione liberet. Iam ad vrbem aduentabat miſer ille Guarnerius, & ad eum exit ſanctus epiſcopus, atque pro commiſſa ſibi plebe murum ſe opponit, paratus etiam, ſi res ità poſtulet, Chriſti exemplo pro ouibus ſuis animam ponere. Dicit Guarnerio: Vndè venis homo improbe? Ecquid facere inſtituiſti? Non permittat Deus, vt in hanc intres vrbem, & ciuium cenſum agas. Tum verò Guarnerius, acri ira cõmotus, quòd inuito epiſcopo non eſſet regis & ſuam explere volũtatem, furibũdus ad regem abit, nunciat illi, renitente Auſtregiſilo epiſcopo, quod ipſe iuſſiſſet, ſe facere non potuiſſe. Intereà verò beato fine Auſtregiſilus quieuit in pace, eiusq; diaconus Sulpitius illi ſucceſſit. Redit poſteà Guarnerius, executurus ſub Sulpitio, quod ſub Auſtregiſilo non poterat. Sulpitius verò anxius, ad Dominum confugit, ab illo conſilium rei benè gerendæ petens. Erat enim vir mitis & lenis, hominisque violentiæ vt reſiſtere poſſet, non videbat. Deindè Guarnerium adit: orat vt qui ſub ipſius deceſſore ab eiuſmodi onere immunes fuiſſent, illos etiam ſuis tẽporibus pateretur ſolita gaudere libertate. At Guarnerius homo ferus viri Dei preces cõtempſit. Dixit itaque illi Sulpitius: Si quidèm contra ius & fas tua eris potitus voluntate, non diù tamẽ impunè feres. Ille verò in vrbem ingreditur, facit vt erat iuſſus, omnibusq; pro voto expeditis, corpore, non animo, adit S. Auſtregiſili eccleſiam, tãquàm preces illic oblaturus. Vt vidit autem monumentum ſancti viri à fidelibus Chriſtianis auro argentoque mirificè exornatum, dixit arrogantiſſimè: Auſtregiſilus aurum ſuum & argentum in pauperes erogare debuit, non iubere, vt ſuum ſepulcrum illo tegeretur. Non hoc ille dicebat, quòd ei curæ eſſent pauperes: ſed inſtàr Iudæ proditoris auaritia æſtuabat. Pòſt à ſepulcro viri Dei diſcedens, orationis cauſa altaria circuibat. Cumq; in ipſa baſilica ambularet, lignum quoddam, ad quod vela ſuſpenſa erant, ab alto ruit ſuper caput eius. Manauit igitur ſanguis per oculos & barbam, & ad terram vſq; defluxit. Et miſer ille clamauit voce, qua potuit: Auſtregiſilus, dum vixit, ſemper in me hoſtili animo fuit, & iam mortuus me propè interficit. Ità infelix nec culpam agnouit ſuam, nec à beato viro veniam petijt: immò verò feruens malitia, Auguſtudunum ire inſtituit, vt eius loci epiſcopum perderet. In ipſo autẽ itinere in pago quodam, cùm omnes recubuiſſent, ſurrexit à menſa, & ad exonerandum ventrem ſeceſſit. Interìm ſomno correptus, obdormit. euigilans dicit aſſiſtentibus: Auſtregiſilus & Sulpitius hac hora vrceum aureum miſerunt mihi. Quis veſtrûm habet illum? Negantibus illis ſe quicquã eiuſmodi vidiſſe, ſua verba repetijt, neſciens quid diceret. Mox autem inteſtina eius & viſcera omnia in cloacam deciderũt, eaq; nocte vitam perdidit. Ex eo tempore nemo auſus fuit regiorum miniſtrorum ab vrbe Bituricenſi eiuſmodi pecuniam extorquere, abſterrente omnes tam diro interitu illius qui talis exactionis primus author fuiſſet.

Non patitur plebem ſuam inſolita exactione premi.

Etiã antiquitùs ornabant ſepulcra ſanctorum.

Poſteà cùm Pipinus Francorum princeps aduersùs Eudonem Aquitanię principẽ pugnaturus, ad Bituricenſe oppidum veniſſet, Barbari in villa, quæ Carobcias dicitur, domum S. Auſtregiſili, in qua ille crebrò dormierat, inflammare voluerunt, nihil

fracti admonitionibus vicinorum,qui illis dicebāt, diuinitùs multa illic edi miracula. Sed ſimulatquè domum incenderunt, arrepti à dæmonibus, partìm ſe in ipſas flāmas iniecerunt, partìm dentibus ſe laniârunt,partìm membra ſibi corporis truncârunt. Vbì Pipinus id cognouit, exercitu eius ea re valdè exterrito, edicto cauit, nè quiſquam res aut villas S.Auſtregiſili attingeret. Non multò pòſt Eudo eandem vrbem obſidens,Agnum,virum primarium in monaſterio B. Auſtregiſili manere iuſſit. Ille verò res monaſterij omnes,illic repertas.diſtribuit comitibus ſuis. Poſtquàm autem vrbs ſe Eudoni dedidit,eſſetq́; pax proclamata,Abbas eius monaſterij Bertradus,cum muneribus profectus eſt ad Agnum,dixitq́; ei: Accipe exiguū munus argenti,quod fratribus relictum eſt,miſericordemq́; te præbe ſeruis Dei,vt poſſint viuere, & pro te rogare Deum. At ille nimiùm ſuperbus, Abbatē irridens,ait: Eudo dominus meus iuſſit,vt teipſum vel in carcerē conijciam, vel captiuū abducam, & tu me rogas pro monachis tuis? Redit Abbas ad fratres ſuos, narrat fruſtrà ſe rogâſſe Agnum: monet,ad Dominum & S.Auſtregiſilum preces fundant. Eunt monachi ad ſepulcrum beati viri,cum multo dolore & lachrymis preces Deo offerunt, ità dicētes: Vides omnipotens Deus,res,quas dediſti nobis,vt tibi ſeruire poſſimus,improbum hominem vſurpare ſibi. Interìm Agnus omnes S. Auſtregiſili villas perluſtrās, quicquid inuenire poteſt,ſecum abducit. Porrò iter agenti appáret S. Auſtregiſilus in ſomnis,dicitque ei: Cur tam immaniter me deprędatus es,& fratres meos tanto mœrore affeciſti? His dictis,grauiter eum verberat in capite. Euigilat miſer, altaq́; voce clamitat: Succurrite mihi, En Auſtregiſilus epiſcopus me cecidit, nec mihi ſpes viuēdi vlla relicta eſt. Ocyùs ite ad Eudonē principem,qui me iuſſit res S. Auſtregiſili occupare,rogetiſque eum,vt me ſuis facultatibus redimat. Ego enim dum illi páreo,hac me calamitate implicaui. Eudo,his auditis, valdè extimuit, iuſſitque omnia confeſtìm reddi, quæ Agnus erat prædatus ex villis beati viri, vetuitque nè quis deincèps quicquam ex eius rebus ſibi vſurparet. Deindè mēſæ aſſidēs, memor Agni,miſit ad eum quoddam vaſculum argenteum, vt in ſcelerum ſuorum emendationem offerret Deo. Agnus autem vt vidit tam exiguum munus,ait: Quātillum eſt hoc,vt offeram pro innumeris maleficijs meis? & his dictis, expirauit.

Vide vltionē cęleſtem.

Expilator rerum eccleſiaſticarū diuinitùs punitur.

Paulò pòſt è monaſterio S. Auſtregiſili Fredegiſilus vnus ex proceribus Eudonis, abegit iumenta. Cumq́; ea multamq́; aliam prædam ad ſuas ædes adduxiſſet, iamq́; homo ſuperbiſſimus ea inter ſuos partirì vellet, mox acri correptus febre, vitā deſperat ſuam. Venit autem illi in mentem, S. Auſtregiſilum monachos ſuos ab omni ſecularium hominū iniuria tueri ſolere, nec ferre, vt quiſquam impunè eos lædat. Itaq; Salomoni Abbati monaſterij & fratribus eius remittit ea,quę abſtulerat,multumq́; orat,vt Dominum pro ipſo deprecetur, vt & ſalutem corporis,& ſceleris ſui veniam obtinere queat. Abbas monaſterij cum eulogijs mox nūcios mittit ad eum, qui ei S. Auſtregiſili benedictionem offerant. Ille gratias agit,inuocat S. Auſtregiſilum,cum multa reuerentia percipit ex ijs, quæ Abbas miſerat: ſtatimq́; vigore recepto,à miniſtris ſe iubet deportari ad iumēta,vt ſuis manibus reddat abiata. quod cùm feciſſet,ilicò priſtina illi ſalus reddita eſt.

Item alius.

Per idem tempus Adroaldus,vnus ex Eudonis comitibus, Abbatem S. Auſtregiſili Bertradum captiuum detinuit,voluītq́; vt auro & argento ſe redimeret. Compulſus Abbas, quicquid auri & argenti habere potuit, atq; inſupèr valdè inuitus calicē vnū aureum aliaq; ſacrata vaſa ipſius cœnobij, illi dedit: atq; ità dimiſſus,ad fratres mœſtiſſimus redijt. Illi verò nocte ac die rogabant S. Auſtregiſilū,vt ablata curaret reddi. Et eccè magnus timor peruadit Adroaldum,& neq; edere,neq; bibere, non dormire, non ſtare, non ingſedi poteſt. Aderat illic ſeruus Dei Iulichannus,à quo petijt cōſilium, quid agere deberet,cùm illi morbum ſuum aperuiſſet. Ille verò homo doctiſſimus & valdè ſapiens,quæſiuit ab eo,num quid ex rebus S. Auſtregiſili vſurpâſſet iniquè. Fatebatut Adroaldus,ſe calicem aureum Auſtregiſili & permulta alia apud ſe habere. Tum ait ad eum vir Dei: Non audiuiſti,quemadmodùm S. Auſtregiſilus punit hoſtes ſuos? Si vis vel in craſtinum prorogari vitā tuam, actutùm reſtitue ablata illi. Adroaldus multo terrore correptus, remiſit omnia, & ſanitas redijt: ac deindè quoàd vixit,vota B. Auſtregiſilo perſoluens, pro ſuî caſtigatione gratias illi egit. Id temporis apud Bituricēſes erat quidam vir bonus, Lupus nomine

Adroaldus eādē ob cauſā punitur.

mine,benè moratus,humilis, ſapiens, caſtus,ſobrius. Is ardenti deſiderio precandi cauſa Turones profectus eſt:vbi cùm diutiſſimè in baſilica beatiſſimi Martini in preces incubuiſſet,quidam Dei ſeruus eum ad ſe accerſit,quęrit quî vocetur,vndè venerit,quid ſibi velit. Reſpondit ille:Lupus ego vocor: apud Bituricenſes dego, véni autem huc pro peccatis meis preces oblaturus. Dixit ei alter ille: Eſt quod indicatum velim monachis S.Auſtregiſili.Ego in Bituricenſi vrbe corpore nunquàm fui, ſpiritu autem fui per hos dies in eccleſia B. Auſtregiſili, vbì intrà ſancta ſanctorum vidi beatiſſimum Petrum Apoſtolum,inuitante B. Auſtregiſilo,ſtātem,& cum eo S.Sulpitium & S. Laurianum,alioſq; multos eius vrbis incolas, & corpore illic quieſcentes. Procùl autem coram illis ſtabant Adroaldus,Bladegiſilus, Sophronius, Guntaldus & pleriq; alij,qui caſas Dei prædati fuerant & euerterant. Vidi autem B. Auſtregiſilum procidentem ad pedes S.Petri,ſicq; dicentem:Vlciſcere nos,beate Petre, de hiſce malignis prædonibus, qui caſas noſtras diripiunt, & ſeruorum Dei facultates expilant. Tum B. Petrus iuſſit in eos omnes animaduerti,quoſdam verò ęternis ſupplicijs addici. Ad extremū,Adroaldum virga, quam manu geſtabat,in capite percuſſit,volens eum interficere. At B. Sulpitius, quippe vir mitis, orauit nè occideretur. Sed ei ſe opponens S.Auſtregiſilus:Itáne,inquit,æquum tibi videtur,frater,vt negligamus preces fratrum noſtrorum,qui iniuria affecti ſunt? His dictis,viſio illa ablata eſt à me. Cùm autem Lupus hæc audiuiſſet,ad Bituricenſes reuerſus,expoſuit cuncta fratribus monaſterij S. Auſtregiſili. Porrò Adroaldus, quem diximus, poſteà immani febre correptus,è vita exceſſit:reliqui ſine emendatione malè periêrunt. Viſio cuiuſdā boni viri

Eudo princeps,cuius ſuprà mentio habita eſt, ad monaſterium S. Auſtregiſili precandi gratia vénit. Abſolutis precibus, cœpit expoſtulare cum fratribus, ità dicens: Quis veſtrûm, ô domini,de Auſtregiſilo feret ſententiā? Ego illi fidem habui,& cum hoc in loco Cuchianus mihi ſacramentum diceret, S. Auſtregiſilum fideiuſſorē accepi. Ait porrò Eudo ad ipſum beatū virum: Sancte Auſtregiſile, tu de teipſo profer ſententiam. Si tibi fidem non adhibuiſſem, non fugiſſet Cuchianus à me. Tu igitur iuſtum in illū exerce iudiciū, & ego fratribus monaſterij tui multa largiar. (Cuchianus iſte cùm ad S. Auſtregiſili ſepulcrum iuráſſet Eudoni, in Franciam ad Carolum principem transfugit) Eodem ergò tēpore, quo Eudo contra illum appellauit S. Auſtregiſilū,lethaliter percuſſus eſt,& exclamauit: Propter fidem Eudoni ad monumētum ſuum datā & poſteà falſam, Auſtregiſilus me multis modis excruciat. Et niſì fallor, ſeſe dentibus lacerare voluit,ſi non fuiſſet catenis conſtrictus. Tandē cum multo cruciatu vitam finiuit. Alia beatiſſimi viri miracula, nè ſimus longiores, commemorare nolumus.

VITA S. BERNARDINI SENENSIS, PROFESSIONE FRANCISCANI, AB EIVS QVODAM CONTEMporaneo fideliter conſcripta. ſed ſtylum F. Laurentius Surius mutauit.

IN Senenſi vrbe,quæ Virginis ciuitas dicta eſt,vt ait author,ex nobili familia Albizeſchorū ortus Tollus eſt, vir humanus,ſimplex,prudens & bonæ exiſtimationis. Is in iuuentute ad Maſſanā vrbē ſe contulit, quæ in Senenſiū ditione ſita eſt. Cernens autē eius loci ciues erga familiā ſuam & maiores ſuos amico eſſe animo,(Patruus enim eius Tollus ter eius ciuitatis præſes fuerat cū bona ciuiū gratia) ibì ſedē fixit,charus omnibus, & curabat argentū erui ex Maſſanis fodinis, vtì plerique alij egregij mercatores. Erat tū illic miles generoſus,iā grandæuus,Bindus nomine.Is vt vidit Tolli mores ingenuos vitamq; honeſtā,Nerā filiā ſuam illi deſpondit, cupiens illū habere hæredē, cùm alios liberos non haberet, præter Dianā filiam Neræ ſororē,quæ ante cōplures annos alteri nupſerat. Sicut ergò Domino placuit, ità factū eſt. Non diù pòſt Bindus obijt. Tollus autē & Nera erga Deum & Deiparā Virginē deuoti & religioſi,ac Deū timentes,maſculā ſibi prolē diuinitùs dari optabāt ad honorē Dei. nec fruſtrati ſunt ſpe & expectatione ſua. Ediderunt enim in hanc lucē Maij 20. Parentes S. Bernardini.

 filium

filium die octauo Septēbris(in quem accidit etiā natalis dies beatiſſimæ matris Dei) anno Chriſti 1380. quo anno ſanctiſſima virgo Catharina Senenſis migrauit ad cælos,dictusq; eſt Bernardinus.Nera mater eius anno ætatis ſuæ viceſimoſecūdo obijt, qui erat annus ab orbe redempto 1383. cùm Bernardinus iam trimulus eſſet. Tollus autem pater eius pijſſimus & Diana matertera,quantùm ea potuit ferre ætas, bonis eum inſtruebāt moribus,excitabantq; eius animū ad deuotionem concipiendā erga ſacratiſſimā Virginē,Chriſti Ieſu matrem. Interìm Tollus moritur anno Saluatoris 1387. Bernardino filio ſexenni relicto: cuius curā itemq; facultatū eius ſuſcepit Diana matertera, & haud ſecùs atq; filium eum enutriuit annis quinq;, magnoq; opere & bonis moribus & deuotione erga Chriſti matrem eum imbuere conata eſt. Etſi autem inſtàr puerorum in quibuſdam etiamnū pueriliter ſeſe gerere videretur,at tamen cæteros condiſcipulos in multis excellebat,in Grammaticis inſtitutionibus & literis perdiſcendis longo poſt ſe interuallo eos relinquens: eratq; ea indole & ingenio etiam ad ea conficienda,quæ arte & manu fiunt,vt Maſſani omnes eum admirarentur,certoque ſibi perſuaderent illum in virum inſignem euaſurum.

Vtroq; parente orbatur.

Mira pueri beneuolentia erga egenos.

Singulari autē ſtudio ferebatur ad præſtādas eleemoſynas, nec vlla re adhuc puer magìs delectari videbatur,quàm ſi poſſet pauperibus benignè facere. Caſu quandoquè accidit,vt parùm in ædibus Dianæ relictum eſſet panis. Eum autem ipſum pauperi mendicanti Diana dare nolebat. Dixit ergò illi pius puer: Quæſo,demus pauperi ſtipem:alioquì ego hodiè neque prandium,neque cœnam ſumpturus ſum. mâlo enim pauperē refici hoc pane,quàm me. Lætabatur valdè Diana ea pueri bonitate & optima indole. Cœpit verò etiam ad ieiunia prouocare,quantùm quidem illius ętatis fragilitas patiebatur. Etſi autem annis tener eſſet,at tñ ad honorē beatiſſimæ matris Dei diebus ſabbati ieiunauit, & quādiù laicus fuit, illud ieiuniū nunq̃ intermiſit.

Degit Senis

Cùm ad tertiumdecimū ætatis peruenifſet annū, & in Grammaticis ſic ſatìs profeciſſet,à neceſſarijs amicis Chriſtophoro & Angelo Albieſchis fratribus Senas accitus eſt,vbì ſub cura Chriſtophori & honeſtiſſimæ coniugis eius,re & nomine Piæ,vixit:quæ matrona,cùm nullas haberet proles,haud ſecùs eum atq; filiū dilexit, eiusq; mores confirmauit:porrò in ſcholis triuialibus præceptorem habuit Onuphrium, miraq; diſcēdi celeritate ſuperauit omnes coætaneos ſuos, omnibus affabilis & charus,honeſtus quoq; & pius ac deuotus. Aras ſibi in teneriori ętate ſemper extruebat domì,casq; vt potuit ornabat. Ductus interdū à Pia ad ſacras conciones, cùm domū reuertiſſet,conuocabat pueros, eisq; tanquàm pro concione puerili ſimplicitate dicebat,quæ ex auditis ſermonibus memoria retinere poterat. Faciebat autem hoc ea ratione & ea dexteritate,vt multi iātùm animis pręſagirēt, eum quandoq; eccleſiaſten fore. Poſtquā autē Senas venit Iohānes Spoletanus, totius honeſtatis ſpeculū, & moralis philoſophiæ præceptor egregius,(qui licèt grandæuus,eſt tamē etiamnū ſuperſtes) integerrimus adoleſcens Bernardinus, virtutis & doctrinæ auidus,ad illū ſe contulit,nec ab eius, quantū licuit, latere vnquā diſceſſit: hæſitq; apud illū annis aliquot, & mirabiles habuit in literis progreſſus, ità vt ab eodē Iohāne, quondā etiā præceptore meo,crebrò audierim,è ſuis ſcholis nunquā quenquam Bernardino doctiorē prodijſſe,nec vidiſſe ſe vnquā ſtudioſum vllū,qui tā omni eſſet honeſtate & integritate præditus,quippe ex cuius ore nunquā ſermo turpis profectus eſſet, & qui neq; verbo,neq; nutu, neq; ſigno aut vlla ſignificatione quicquā præ ſe ferret aliud, quàm puriſſimā honeſtatē. Teſtantur verò etiā eius coæui literarū ſtudioſi, ea morū probitate & honeſtate eū fuiſſe,vt ſi quid audiuiſſet turpiter dici,adeò cōmotus fuerit,vt rubore haud aliter in vultu perfunderetur,quàm ſi quis colaphū ei infregiſſet. Indè factū eſt, vt ſi fortè pueri & adoleſcētes inter ſe de rebus parùm honeſtis verba miſcerēt,viſo Bernardino,mox dicerēt: Faceſsāt hi ſermones. ecce enim Bernardinus adeſt: vſqueadeò ab omnibus ille quoddā honeſtatis & integritatis exēplar habebatur. Ciuis quidā nō infimę cōditionis,turpe verbū quandoq; ad illum protulit, Sentiēs autē pudiciſſimus adoleſcēs quorſū ille tēderet, ſub mēto grauiter illū percuſſit,cū alioquì ſtatuiſſet in facie illū cædere. Tāto autē impetu eū percuſſit, vt procùl etiā ſonus audiretur, Ciuis itaq; illi corā adſtātibus tū ꝓpinquis, tū alijs indigenis pudefactus,repētè ab eius cōſpectu ſe ſubduxit. Poſteà verò cū iā multi eſſēt euoluti anni, eodē loco Bernardino ad populū concionē habēte, vidi ego hūc ipſū ciuē adeò corde cōpungi, & vbertìm lachrymas fundere, perindè àc ſi duris eſſet flagellis cæſus. Alius quidā improbus ciuis per idē tempus erga Bernardinū adoleſcentē ver-

Pietas puerilis.

Iohannes Spoletanus.

Pudicitia Bernardini.

bis & nutibus inhoneſtis ſuum indicauit impurũ & nefariũ animi deſideriũ, idq́; nõ ſemel,ſed crebrò ſanè.Itaq; Bernardinus rogat quoſdam ſuæ ætatis honeſtos adoleſcentes,vt ipſi eſſent adminiculo,quô ab illius ſceleſti hominis vexatione ſe excuteret. Cõmunicato aũt inter ipſos conſilio,monet eos,vt lapides ſibi colligãt. Deindè inquirunt hominẽ illum:quem cùm inueniſſent loco parùm opportuno, Bernardinus iuſſit eos dare operã,vt poſſet aliò pertrahi. Vt aũt miſer ille vidit Bernardinũ, nefanda cupiditate cõmotus,multos ei aureos oſtendit,vt alliceret pudiciſſimũ adoleſcentem. Tum ille annuit,vt è platea excederet. Quod cùm ille feciſſet, ilicò exclamat Bernardinus:Inique, ſceleſte,flammis exurẽde:Ad eum,ad eum,ad eum:ſimulq́; illum percutere cœpit. Mox ſocij eius iungunt voces ſuas, pariterq́; lapides in eum coniijciunt:Ille ità ſe accipi cernens,in pedes ſe conijcit,illis eum inſequentibus, donec ab eorũ oculis euaneſceret. Ità demùm eius praua voluntas cõpreſſa eſt, & Bernardinus ea moleſtia abſolutus eſt. His aũt rebus effectũ eſt, vt tãta apud omnes virtutis,pudicitiæ & integritatis eius fama crebreſceret, vt nõ ſolùm nihil ipſo audiẽte quiſquam ex domeſticis eius auderet impudicè eloqui, ſed etiã omnes eum venerarentur,nemo turpe aliquid circa illũ attentare vellet. Etſi aũt ſemper iucundũ, alacrem,affabilem,commodum,officioſum omnibus ſeſe exhiberet, non tñ niſi bonis, maximè aũt ſpiritalibus & religioſis viris familiaris eſſe voluït, idq́; tam in ſcholis, q̃ alibi. Poſtq̃ aũt adoleuit,relictis ſcholis triuialibus & ſtudijs philoſophicis,in quibus præ cæteris excellebat,ad ſacros Canones diſcendos ſe cõtulit,in eoq́; ſtudio triennio accuratè verſatus eſt. Plurimũ verò delectabatur ſacris literis: quas vbi deguſtare cœpit,alia ferè ſtudia ſua omnia pro nihilo putauit, nec quicquam ei iam ſapiebat extra ſcripturas diuinas.

Impurum quẽdam ciuẽ pugnis & lapidib⁹ lautè accipit.

Vbi decimum & ſeptimum ætatis annum attigit, Tobiam conſobrinam ſuam crebro viſitabat. Erat illa filia Dianæ,quam ſuprà diximus, Neræ matris Bernardini ſororem fuiſſe:excedebat aũt Tobia Bernardinũ annis ampliùs triginta, eratq́; vidua tertij ordinis beatiſſimi patris Franciſci,cuius maritus fuerat vir nobilis, Guido de Ptolomæis. Porrò ob morũ integritatem ſtudiumq́; deuotiõis & pietatis,Tobia hęc omnibus venerationi erat. Perpetuis enim ieiunijs,vigilijs,corporis caſtigationibus vacabat,ſemper in ſuis cubabat veſtibus.alijsq́; exercitijs ſeſe contin̄eter macerabat. Ipſa fœminarũ peregrinarũ, q̃ aduerſa laborarẽt valetudine,ſæuiſſima illa peſte graſſante,curam ſuſcepit in domo hoſpitali de la Scala. Illi ipſi Bernardinus, anno ætatis ſuæ triceſimoprimo Senîs peſte laborans,cùm iam medici ſpem ſalutis eius omnem abieciſſent,in ipſo propè mortis articulo cõfeſſus eſt,ſe corporis integritatem prorſus inuiolatam ſeruare. Huic vni Bernardinus loqui ſolebat,cùm aliarum fœminarũ colloquia deuitaret. Deniq; eius animam ad cælos proficiſcentẽ vidit Bernardinus, cùm Mediolani primo Quadrageſimæ die ad pòpulũ concionaretur. Quæ illi cauſa fuit eam concionẽ prçter morẽ ſuum abrumpendi. Sciſcitantibus enim poſteà alijs, cur id feciſſet, primò quidem dicere noluit:deindè verò compulſus, rem,vt erat, explicauit. Miſſi aũt ſunt Senas,qui de obitu Tobiæ cognoſcerent:compertumq́ne eſt, eadem hora,qua dixerat Bernardinus,eam ridentem migrâſſe à corpore.

Tobiæ virtutes.

Bernardin⁹ fœminas vitat.

Cum hac igitur Tobia Bernardinus adoleſcẽs crebrò ſermones cõferebat, eamq́; identidem inuiſebat. Haud aliter enim inter ſe diligebant, atq; ſolent mater & filius. Contigit interim Bernardinum quandoq; dicere Tobiæ: Ibo viſum amicam meam. Itemq; rursùs alio die:Adibo amicam meã,ſanè pulcherrimam. Tobia hæc cum per iocum dicere putabat:at nihilo minùs percontabatur ex eo,quęnam illa eſſet ipſius amica,& vbi moraret. Reſpondit ille:Amica mihi eſt longe formoſiſſima,cuius ego amore planè captus ſum,eſt aũt extra portam Camolliæ, eamq́; ego quotidiè ſoleo viſitere,nec videor mihi ſomnum poſſe capere,niſi priùs mihi conſpecta ſit. Tobia hęc audiens,cœpit quadã ſuſpicione teneri:ſed cùm cerneret Bernardinũ creberrimis ſe afficere ieiunijs,quotidiè ſacrificio intereſſe,vacare precib⁹ & deuotioni, veſtibus indutũ ſe dare quieti nocturnæ, multaq; alia de ſe dare haud obſcura probitatis ſigna,nõ exiſtimabat ſiniſtrè propter ea verba de illo ſentiendũ eſſe. At rursùs cõtemplans adoleſcẽtis formã egregiam,dæmonis verſutias,carnis fragilitatem & hominis in deteriora propẽſionem,verebatur nè fortaſsìs captus eſſet amore alicuius mulieris,maximè quòd extra Camolliæ portam eſſet cœnobium fœminarum. Itaq; acerbo intrinſecùs animi dolore cruciabatur,metuens ſe laborem ſuum omnẽ per-

didiſſe,quem ei optimè inſtituendo diù impenderat. Vt autem rem certiùs exploratam haberet, altera luce abijt extra illam portam,manſitque in loco quodam,vndè Bernardinum conſpicere ipſa poſſet,ſed ab illo minimè videri. Eccè autem aduenit Bernardinus ſolus,& coram imagine beatiſſimæ matris Dei,quę ſupra portam illam elegantiſſimè picta habetur,nuda curuat genua,eique pijſſimas offert preces, ijsque completis,mox domũ redit. Mirabatur Tobia,ſed non contenta ſemèl vidiſſe, redit ſecundò, & idem conſpicatur. At nec ſic animo ſuo ſatisfactũ ſentiens, mittit tertiò fidiſſimam ſociam ſuam:quę cùm idem omninò ſuis oculis eſſet intuita,quod ſemèl atque iterùm Tobia:iam è ſuo pectore prorsùs amouit ſuſpicionem omnem Tobia, dixitque læta ad Bernardinum: Pridèm dixiſti mihi fili chariſſime,te amore captum eſſe:quæſo mihi rem certam exponas,nec me in dubio hærere patiaris. Reſpondit Bernardinus: Quandò ſic iubes,dicam tibi,quod hactenùs nulli alij indicare voluï: Captus ſum amore beatiſſimæ Virginis & matris Dei Mariæ, quam ſemper amaui, in qua poſt Deum omnes meæ ſpes collocatæ ſunt. Illã vnicè diligo,illã inquiro,illã videre concupiſco: quod cùm in hac vita non liceat, conſtitui eius amore quotidiè inuiſere eius imaginem,quæ in Camollia eſt, quòd ea mihi & cæteris huius vrbis elegantior,& eius maieſtate dignior videatur. Itaque illam quotidiè accedo,flexis genibus beatiſſimæ Virgini me commendo,ſperans per eam me conſecuturum gratiam & miſericordiam, quam præcipuè expeto. Hæc eſt igitur amica illa mea & ſpes mea,pijſſima virgo Maria. Hæc vt audiuit Tobia, cum lachrymis illum complexa,dixit: Reuerà,fili mi,non obtinuit mentem meam ſiniſtra vlla de te ſuſpicio, ſed nonnihil cœpi hæſitare propter fraudes & machinas antiqui ſerpentis, quas debemus modis omnibus cauere. Sed tu fili à Deo benedicte, egregiam tibi & inſignem delegiſti amicam, optimum ſalutis tuæ præſidium, peccatorum omnium nequaquàm dubiam ſpem:illam quæras, illam ſequaris,omnique animi deuotione illi confidas. Nullum enim poſt Deum ſalutis tuæ fulcimẽtum validius habere potes,quàm ipſam pietatis & miſericordiæ matrem,à qua nemo vnquàm,qui illi benè confideret, vacuus receſſit. Perſeuerauit autẽ Bernardinus in hac imaginis huius viſitatione multis annis,& cùm iam in monaſtica religione conſenuiſſet,teſtibus eius ſocijs,non raò inuiſit eam. Potuit ſanè ex multis euidentiſſimis argumentis colligi,eum toto vitæ ſuæ tempore ſingulari erga matrem Dei deuotione fuiſſe: & certè ego ipſe, concionem illo habente Senis de illa, anno Chriſti 1427. in die natiuitatis eius,ità eum audiui dicentem: Ego frater Bernardinus ſemper ſui deuotus beatæ Virgini. In die enim natiuitatis eius ego natus ſum, eodem die baptizatus ſum, illo ipſo die monaſticum habitum indui, itemque profeſſus ſum monachum, & primum ſacrificium feci. Eodem die cupio exire ex hac vita. Ità ille. Ego verò hoc affirmare poſſum, nunquàm quenquam me audiuiſſe de beatiſſima hac virgine deuotiùs,libentiùs,feruentiùs concionantem.

Flexis genibus quotidiè orat coram imagine matris Dei.

Amat impensè beatiſſimam Virginem.

In iuuentute ſua,cùm adhuc laicus eſſet, vt poſſet piam Deo impendere ſeruitutem,ſuaque pietatis ſtudia augere,adſcribi voluït in ſpectatæ religionis ſodalitatem benè moratorum,quam vulgò vocant Cõfraternitatem diſciplinatorum beatę Mariæ virginis,quæ eſt in domo hoſpitali de la Scala. Non admittuntur autem in eam ſodalitatem,niſi quorum eſt fama integra & bona exiſtimatio. Fuit enim locus ille multo tempore ſpeculum & exemplar Deo deuotorum ſecularium hominum. Itaq; Bernardinus fratrum omnium conſenſu & prompta voluntate,tanquàm valde idoneus,hilariter receptus eſt,precesque,corporis flagellationes,aliaque tum iucunda, tum aſpera exercitia, noctu diuque illic vſitata, præ cæteris ipſe copioſiùs ſectatus eſt. Hic nimirùm vetuſtus ille locus eſt,ex quo omnes ferè Italiæ benè moratorum, ſiue,vt author vocat,diſciplinatorum laicorũ pię exercitationes vel deuotionis ſtudia manârunt. Ex illo cõplures ſancti viri prodiêre:putà, Iohannes Colũbinus, primus ille ideq; feruẽtiſſimus Ieſuatorũ inſtitutor, & eius chariſſimus ſocius Frãciſcus Vincẽtinus:itẽq; ordinis Mõtis oliueti fundatores: B. Petronius de Petronijs,poſteà Carthuſian' effect': Andreas de Galleranis ſpeculũ ſanctitatis,alijq; ꝑmulti ſublimes cõtẽplatores, & innumeri ferè religioſi,vel monaſticę vitę ꝓfeſſores,vt mirũ nõ ſit, Bernardinũ, beatiſſimę matri Dei deuotiſſimũ, in eius domo illis adiũgi voluiſſe,ex qua domo tot ꝓclaras ſtellas,totq; diuinos nouerat extitiſſe viros:tametſi eandem ipſam

Fraternitas diſciplinatorum.

Encomion Domûs hoſpitalis de Scala.

Ieſuati.

Ordo montis Oliueti.

ipſam domum præ alijs omnibus ipſe præclariùs illuſtrauit. Cùm autem feruẽti eius deuotioni necdùm ſufficerent exercitia domûs huius, quemadmodùm fidedigniſſimo relatu didici, ob macerandum & edomandum corpus ſuum, longo tempore flagellis è funiculis confectis ſe cecidit, crebrò etiam vrtica & cilicio ſe affligebat. Quæ quidem licèt ſanctus iuuenis faceret occultiſſimè, ſoli Deo ea nota eſſe volens: attamen, diuina efficiente prouidentia, non de induſtria, ſed prorsùs ab improuiſo ad aliorum, qui etiamnùm ſuperſunt, notitiam peruenêre. Cædit corpus ſuum.

Multis annis in veſtibus ſuis dormiuit non tam in lecto, quàm ſcamno vel capſa. Cibus & potus eius communis quidem, ſed parcus erat, neque inuenio vel in delicatis eſcis exceſſum, vel in vilibus ſingularitatem. Iucundus, hilaris, affabilis, humilis ſemper fuit, omnibus ſe accommodans, triſtitiæ, torporis, ignaniæ hoſtis. In actione ſtrenuus & aſſiduus, iraſci malo animo nunquàm viſus eſt, veritatis amicus, charitate præcipuus, erga miſeros miſericors, prudens in omnibus & circunſpectus valdè: nec videbatur mœrori vllus relictus locus, vbì Bernardinus aderat. Ante omnia autem vel maximè in eo excelluit laus pudicitiæ & honeſtatis, quam præ ſe ſemper ferebat nutibus, verbis & factis, ità vt nullus hac in parte adoleſcens ei poſſet æquiparari, & ipſe non tam carneus quàm ſaxeus eſſe videretur. Habitu vtebatur, quo ſolẽt ſcholaſtici, & quidem honeſto.

Sæuiente illa peſte terribili & generali, anno ſalutis milleſimo quadringẽteſimo, in quem incidit Iubileus, innumeri peregrini, Romam euntes atque indè redeuntes, ad celeberrimam illam toto orbe Chriſtiano domum hoſpitalem beatiſſimæ Marię virginis, quæ Senîs eſt, & de la Scala dicitur, confluxêre, augebaturque valdè numerus ægrotorum, è quibus plurimi moriebantur, ità vt tribus menſibus & dimidio quotidiè ampliùs duodecim, tredecim, quatuordecim, quindecim, interdùm octodecim vel etiã viginti, è vita decederent: prçter* quos ex eius domûs familia obiêrũt *eos, q. ex fratres vigintiduo, octodecim fœminæ pauperibus mulieribus inſeruiẽtes, nouẽ ſacerdotes, quinq; clerici, ſeptem pharmacopolæ, qui morbidis medicamẽta parabãt, Sæuiſſima peſtis. pueri trigintaſex, in ea domo enutriti, & famuli ſexaginta, ægrorum miniſterijs deputati. Cùm autem tam multi illic & morbo correpti iacerent, & è vita abirent, locus ille propter fœtorem intolerabilem omnibus inſpectantibus horrori erat, nec quiſquam ferè reperiri potuit, qui quanuìs magna propoſita mercede, ęgrotantibus illic inſeruire vellet: Ità fiebat, vt tum vel maximè locus ille neceſſaria miniſtrorum opera deſtitutus eſſet, cùm maior incumberet neceſſitas. Magiſter quidem & gubernator domûs illius Iohannes Landaronus erat vir optimus, multa beneuolentia & charitate præditus, & quem nemo dubitaret virginem eſſe: & licèt ſenio grauaretur, non ceſſabat tamen pro viribus præſtare quicquid poſſet. Sed cùm ignem peſtiferũ iam omnia vaſtantem cerneret, valdè affligebatur, metuens idoneos miniſtros neq; pecunia, licèt larga eſſet manu, poſſe comparari, quòd nemo nõ peſtis contagionem reformidet. Rogabat ergò Deum & beatiſſimam virginem, domûs eius conſeruatricem, vt pauperibus miniſtri mitterẽtur. Itaq; pijſſimus Deus excitat Bernardini animum, qui iam ferè viceſimum agebat ætatis annũ, vt in illa pijſſima domo ęgrorum & pauperum miniſterium ſuſcipiat. Vt vidit enim ſummam neceſſitatem, maximo incitatus zelo, peſtiferam cõtagionem nihil metuens, immò verò etiam vltrò morti ſe offerre cupiens, modò poſſet Chriſto gratum exhibere in eius pauperibus ſeruitium, multis hebdomadibus ægris illis accuratiſſimè & officioſiſſimè miniſtrauit. Seruit in domo hoſpitali tempore periculoſiſſimo Cernens autem ad tantam morbidorum multitudinem ſufficere non poſſe tam paucos miniſtros, duodecim religioſos & pios adoleſcentes ad ſe vocat: hortatur illos, velint vnà cum ipſo curare pauperes CHRISTI. dicit eos, qui pauperi ſeruiant, ipſi CHRISTO ſeruire: & ſi tali occaſione decedant è vita, pro CHRISTO eos mori: nihil verò homini Chriſtiano debere eſſe antiquius & optatius, quàm Chriſti cauſa vitam ſuam profundere, cùm ille ſuam noſtra cauſa profuderit: deindè addit: Simus omnes fratres: DEVS ſua ope aderit nobis. Videtis fratres ignem accenſum eſſe, iam penè orbis illo conflagrat, ſecuris arbori admota eſt, falx meſſem ſolicitat: quid nobis de vitæ noſtræ prorogatione polliceri poſſumus, cùm & alios quotidiè videamus mori, & pleroſque etiam intimos ſodales, propemodùm antè exire è corpore, quàm morbo correpti videantur? Nos ſi

in his

in his charitatis officijs obierimus,ad Dominum euolabimus: ſin autem ſuperſtites manſerimus,quoàd victuri ſumus, ſemper lætabimur nos Deo noſtro in eius pauperibus hęc officia pręſtitiſſe,memores ſentētiæ illius,Nullum opus bonū apud Deum ſua carere mercede,vel irremuneratum abire. Siue igitur viuamus, ſiue moriamur, non poſſumus Deo ſeruiendo non lucrari.

His Bernardini perſuaſionibus allecti adoleſcentes,in eius mox ſententiā iêre: è quibus ſanè hodieq; nonnulli ſuperſunt: cumq; eſſent confeſſi ſua peccata,& ſacram Euchariſtiam ſumpſiſſent,ità Bernardino conſulente,iucundis animis & magno feruore curam ægrotorum cum Bernardino, ipſorum magiſtro & capite, ſuſcipiunt. Porrò hoſpitalis domûs moderator ſtatìm totius penè domûs claues tradidit Bernardino,commiſitq; ei munus morbidos & peregrinos aduentātes curādi,& omnes ferè eleemoſynas diſtribuendi,adeò vt propemodùm pro ſua volūtate omnia diſponeret ac diſpenſaret,perindè acſi ipſe eius domûs dominus eſſet. Eius autem & ſociorum feruor & charitas ſuo exemplo permultos alios ciues & adoleſcentes inuitauit ac permouit ad ſeruiendum morbidis illis, licèt non pauci ex illis,è vita decederent. Itaq; Bernardinus charitate feruens,domum illam ità moderatus eſt,vt officia, miniſteria,exercitia,laborum vices pro ratione loci,temporis,& perſonarū opportunè & congruenter diſtribuerit. Dabat verò operam,vt quoàd eius fieri poſſet,ipſe ſemper omnibus coràm adeſſet. Adſtabat diù noctuq; ęgrotantibus,pharmaca parabat,cibos pro ſingulorum qualitate porrigebat,ſordes omnes in illis neceſſariò ferendas,ipſe ante omnes ſua voluntate amouendas ſuſcipiebat : non labore, non vigilijs,non intolerandis fœtoribus,non incommodis vllis frangebatur:ſed ea ſemper alacritate & ſpiritûs viuacitate illis ſeruiebat,acſi vel parētes, vel fratres aut filij eius eſſent. neq; id ſanè mirum. Cùm enim Dei amor horum omnium faciendorum ac perpetiendorum præcipua ei eſſet ratio, Deo vtiq; ſeruiebat,qui patre,fratre, liberis omnibus potior nobis eſſe debet. Aegrotis ex animo cōdolebat, adeò vt etiam cum illis vnà ploraret: interdùm verò etiam ridebat,canebat,blandiebatur,talemq; ſe illis exhibebat,quemadmodùm pro illorum conſolatione expedire putabat. Nihil autem ferè illius charitati ſatìs ad vota ab alijs curatum videbatur, niſi omnia ipſe vidiſſet & contrectâſſet. Cùm erant ex hac vita migraturi, ſacramenta vt illis porrigerētur effecit: vita functos,veſperì ſepulturę mandabat. Peregrinis ferè innumeris ad veſperam aduentantibus cibos & lectos apparabat:ſi lecti, alioquì multi, non ſufficerent,ſternebat humì pannos,ità vt nulli deeſſet commodus captādæ quieti locus: crebros quoq; excitabat ignes & ſuffitus grati odoris, ſpargebat multum aceti tota ferè domo,vt corruptus aër ſaltem aliqua ex parte corrigeretur,libentiuſq; miniſtri ſuam operam ægrè affectis nauarent. Non eſt autem paſſus benignus Deus, vt inter tot labores, vigilias,incōmoda infinita Bernardinus vnquàm aduerſa laboraret valetudine:ſed ſemper promptus,alacer,vigil & indefeſſus,dictis & factis confirmabat tum ægros,tum illorum miniſtros.

Cùm iam autem menſibus quatuor & eo ampliùs in ea domo ſedulò miniſtrâſſet, peſtiſq; ſopita eſſet,domum ſe recipit. Eccè autem, quemadmodùm ipſe Chriſtum Dominum in pauperibus eius morbo laborantibus,ſicut diximus, crebrò viſitârat: ità Chriſtus,bonus & pius Dominus, rursùs illum viſitat. Nam vbì ab hoſpitali illa domo receſſit,paulò pòſt acerrima cœpit exerceri febre, idque deinprouiſo in ædibus nobilis viri Hildebrandini de Manetis,qui ei erat amore & beneuolentia coniunctiſſimus: vbi ſanè ad menſes quatuor decubuit,patientiſſimè eam morbi moleſtiam,vel potiùs Domini IESV viſitationem ferens : in qua hoc præcipuam ei moleſtiam adferebat,quòd videret alios ipſi miniſtrantes moleſtia affici,licèt illi promptiſſima charitate ei inſeruirent:Inter quos Tobia,tanquàm pia mater, & Iuſtina de Manetis,matrona nobilis,ab eius latere ferè nunquàm receſſêre. Cùm eſſet autem ea febre liberatus,non remiſit ſtudiū pietatis & humanitatis. Amita eius Bartholomæa,matrona venerabilis,vxor quondàm nobilis viri Trogliardi de Ptolomęis,iam propè nonagenaria,& cæcitate & neruorū diſſolutiōe laborabat,nec ex lectulo ſurgere poterat. Hanc vt cognouit obitu cuiuſdā pij ſocij ſui neceſſaria opera & miniſterio deſtitutā,religioſus & delicatæ alioquì habitudinis iuuenis ſtatuit illi ſuis manib' neceſſaria officia impēdere:id quod re ipſa quoq; pſtitit,nullaq; habita ratiōe earum

Corripitur febre acerrima.

[illegible] rerum, quæ nauſeam ſibi & tædium adferre poſſent, tanquàm parenti ſuæ offi-cioſè illi in omnibus inſeruiuit. In quo miniſterio anno integro & eo ampliùs verſatus eſt, donec optima matrona, perſoluto naturæ debito, migrauit ad cælos. Fuit hæc Bartholomæa cumprimìs venerāda, ſpiritalis & Deo deuota fœmina, quā etiam multi pro ſancta haberent. Vixit longo tempore in S. Auguſtini inſtituto & regula, ieiunijs, vigilijs, precibus & ſui corporis macerationibus vacans, Deoque perpetim gratias agens. In ſacris concionibus cùm audiret nomen IESV exprimi, non potuit continere ſeſe, quin crebrò illud mellitiſſimum nomen experetet cum ſingultu, rauca voce, accentu ſtridulo. Quamuis autem eſſet ſapientiſſima, at tamen videbatur nonnunquàm præ ſpiritûs feruore quaſi inſanire ad recordationem nominis Ieſu, quod illi ſemper in corde, ſemper in ore erat, cui etiam ſæpè in lecto iacens, laudes alta & clara voce promebat. Sunt pleriq; in ea ſententia, quemadmodùm lachrymis beatæ Monicæ S. Auguſtinus conuerſus eſt ad Dominū: ità huius à Deo benedictæ mulieris preces & lachrymas, quas multis annis pro Bernardino ipſi chariſſimo fudit, id diuinitus impetraſſe, vt in via Dei magìs ille proficeret, magìsq; confirmaretur. Hortabatur eum ſemper, vt monaſticum inſtitutum complecteretur, præſertim Eremitarum, ſub regula B. Auguſtini Chriſto militantium in cœnobio valdè religioſo, quod de Lereto vocant, in quo erant patres venerandi & ſpiritales. Porro Bernardinus eius admonitionibus illectus, cum illis religioſis viris libenter conuerſabatur, placebantq; ei vſqueadeo mores illorum & vita laudabilis, vt probabilis coniectura ſit, cum monaſticum habitum apud illos induturum fuiſſe, niſi illū retinuiſſet amor erga hanc Bartholomæam: quam, donec eſſet in humanis, dilexit vt matrem, nec eam deſerere voluit.

Bartholomæa egregia fœmina.

Poſtquàm autem illa vita functa eſt, Bernardinus ad ſanctiorē viuendi rationem adſpirans, cùm needum deliberâſſet, quod genus monaſticæ religionis potiſſimùm deligeret, decreuit habitare ſecum, vt ita priuatim commodiùs & certiùs experiretur ea, quæ oporteret non ignorari ab eo, qui regularem, vt vocant, vel monaſticam Deoque magis gratam vitam eſſet amplexurus. Elegit autem domum quādam iuxta portam de Triſis, & in loco occulto ſacellum exiguum ſibi conſtituit, poſuitq; in eo altare cum imagine Chriſti à cruce pendentis. Ibi precibus, vigilijs, ieiunijs, flagellorum ictibus, cilicio, alijsq; pietatis exercitijs ſeſe afficiens, idq; & crebriùs & ſeueriùs, quàm antea conſueuiſſet, accuratiſſimè vires explorauit ſuas, etiam vſq; ad herbarū victum & aquæ potum ſeſe periclitans. Lectiones eius, cùm ferè omnes ſtudio haberentur in ſacris libris, deuotione plenis, conſummabantur: illis lætabatur, illas iam toto pectore complectebatur. Piorum hominum, quorum eſſet ſpiritalis cōuerſatio, plùs ſolito conſuetudine delectabatur, illorum imprimìs, in quibus virtutum exempla relucebant. Interìm ſæpè animo pertractans, ad quod vitæ genus ſe potiſſimùm cōferre deceret, non rarò toto corpore proſtratus, crucifixum Dominum rogauit, vt ipſi largiretur gratiam, viam & vitam potiorem deligendi, quam eius benigno fretus fauore ſectaretur. Puto autem planeq; mihi perſuadeo, ità ei reſpondiſſe crucifixum: Fili Bernardine, en tu ipſe cernis hîc me nudum à cruce ſuſpenſum. Si ergo amas me & me imitari vis, affigaris & ipſe nudus cruci tuæ, ſicque me ſequaris: meque hauddubiò inuenies. Atq; hoc ille intelligens, & ſæpiùs expendens, cùm aduerteret Chriſto ceu [illegible] hoc longè optimum eſſe conſilium, quo nullum aliud melius, nullum ſalubrius poſſit reperiri, illud toto pectore ſtuduit in opus conferre. Cum autem Seraphicum illum Patrem Franciſcum, Chriſti nuditatem, paupertatem & crucem excellentiſſimè ſectatum non ignoraret, ſub eodem beatiſſimo patre, Chriſto militare conſtituit.

Priuatim periclitatur vires ſuas multis modis.

Sub hac autem mentis deliberatione adhuc poſito, cùm needùm certò perſpiceret, quam vitam ingredi deberet, pijſſimus Saluator, qui confugientes ad ſe non deſerit, ſed ad ſalutarem deducit viam, poſt ſolitas preces ſerotinas obdormienti hāc viſionem obtulit. Videbatur ſibi Bernardinus apud fontem quendam, extra vrbis mœnia non longè à patrum Franciſcanorum cœnobio diſtantem, videre palatium quoddam valdè elegans & amplum, feneſtris luculentū, in ipſoq; totus ignem accēſum, qui omnia ferè palatij viſcera inflammaret, perque feneſtras omnes flammas erumpentes, vna duntaxàt dempta feneſtra, quæ ſola cum vno cubiculo ſer-

Viſio Bernardini.

uata

uata videbatur. Tum prętereà per feneſtram illam videre ſibi viſus eſt intùs virum quendam, S. Franciſci habitu indutum, eumq;, vt ignis pręſens periculum deuitaret, ad feneſtram accedentem, & ex illa pręcipitare ſe volentem: porrò ob ingens pręcipitij diſcrimen clamantem magna voce, Franciſce: ſicq; ſecundo & tertiò intro reuertentem, rurſusq; ad feneſtram venientem, & pręcipitio dare ſe volentem, ſed pręſtimore minimè auſum, clamantem, Franciſce. Ad extremum vidit totum illud palatium ignibus abſumptum, pręter cubiculum & feneſtrã illam, ad quam vir ille Franciſcum inclamitans, ſaluus manſit. Hanc viſionẽ ſecũ penſitans Bernardinus, ſic eam interpretatus eſt, quod Dominus ea id ſignificare voluerit, poſſe ipſum beatiſſimi patris Franciſci ope ſubnixum, carnis, mundi & dæmonis flammas euadere.

Vt igitur tandem vota ſua in rem conferret, operam dedit, vt ex ſancti Franciſci familia virum probatiſſimum reperiret. Incidit igitur in religioſiſſimum patrem Iohannem *Triſtorium Senenſem Franciſcanum, magni conſilij virum, vita integerrimum, iamque grandæuum & diuturna experientia inſtructum, pœnitentiæq; exercitijs maceratum. Is in Boſna annis triginta contra hæreticos pugnans, innumeros eius regionis homines ad fidem Chriſti traductos baptizauerat. Accedente autem ſenio, cùm terram ſanctam peragraſſet, ad patriam redijt, vbì fere ab omnibus pro ſancto habebatur. Huic ergò venerabili patri Bernardinus totum pectus ſuum explicauit, eiusque ſe arbitrio, omni propria calcata voluntate, totum permiſit, ſolidumque ab eo conſilium reportauit. Itaque poſt multos vltrò citroque habitos ſermones, eius fretus conſilio, habitum beatiſſimi patris Franciſci ſuſcipere decreuit. Abijt ergo, & conuenienter dictis Euangelicis, omnia ſua vendidit, & in pauperes diſtribuit, partim etiam puellis matrimonio collocandis impertijt, vt nudus nudum Chriſtum expeditius ſequeretur: præfixoq; die, qui fuit natalis beatiſſimæ ſemperque virginis Mariæ, in cœnobium Franciſcanorum Senenſium ingreſſus, ex manibus eius, quem diximus, ſancti patris Iohannis Triſtorij cum ingẽti gaudio & animi deuotione habitum monaſticum accepit, anno ſalutis 1401. Erat verò tunc annos natus duos ſuprà viginti. Cumque eſſet ad altare oblatus, idem reuerendus pater de eo ſic prophetice loquebatur: Ordo noſter ex multo tempore non recepit aliquem eiuſmodi, vndè maior fructus extiterit, noſtroque Ordini maior gloria accreuerit, atque ex hoc Bernardino, quem nos hodiè in noſtram ſodalitatem admiſimus.

Vendit facultates ſuas.

S. Franciſci inſtitutum amplectitur.

Poſt dies inde non multos, eiuſdem patris conſilio & benedictione fretus Bernardinus, Senis profectus eſt iucũdus & hilaris ad religioſum inprimis locum, quem Columbarium vocant, in agro Senenſi ſitum, vbi beatiſſimus pater Franciſcus olim moratus fuit. Illic enim patres optimi, & paupertatis regulam, à B. Frãciſco editam, conſectantes, degebant, ſed non ità multi numero. Inter quos Bernardinus, ceu probus tyro, tanto ſpiritûs feruore & vitæ aſperitate Domino ſeruiebat, vt hominum mundo deditorum inſulſo iudicio, non tam Deo ſeruire, quàm deliràre videretur. Erat enim multis modis vſqueadeò ſeuerus & rigidus ſui corporis caſtigator, vt vires humanas propè excederet. Sed cùm ſapientia huius mundi ſtultitia ſit apud Deum, & quæ mundus ſtulta putat, ſæpè diuino iudicio cum multa ſapientia ſint coniuncta: Bernardinus tanquàm cæcus & ſurdus, nec videre, nec audire voluit, quid de ipſo ſentiret mundus: in id vnum intentiſſimo feruore incumbens, vt quæ Deo eſſent grata & accepta, ea conſequi poſſet & ſectari.

1. Cor. 3.

Hucuſquè ſecuti ſumus authorem anonymum, qui eius vitam ſcripſit. Quæ ſequuntur, ex quodam MS codice, mutato ſtylo, deſcripſimus.

IN eo autẽ cœnobio (puta Columbario, cuius iam iamq; mentio habita eſt) vſque adeo profecit, vt nõ ſolum Deo charus, ſed etiam populo eſſet venerabilis. Sed diabolus, totius boni hoſtis, hanc eius deuotionẽ & ſanctitatẽ non ferens, mirum ei excitauit tẽtationẽ. Erat Senis matrona quędam, quę vnà cum marito ſuo fratrem illum ſpiritaliter amare videbatur: ſed zizania ſua ſpargente hoſte maligno, amor matronæ illius in carnalẽ mutatus eſt ergà fratrem Bernardinum. Cumq; ille ex more apud Senenſes oſtiatim panem mendicaret, illa miſera ardens turpi concupiſcentia, [illegible] cum expectabat, & ad oſtium eius panem mendicanti dixit, vt, quemadmodum habebat [illegible] cõluctãdo, gradum aſcẽdens, panẽ abſportaret. Fecit ille ſimplici animo, [illegible]

Impudica mulier inſidiatur caſtitati eius.

nihil mali ſuſpicatus, ſed cùm iam eſſet intrà oſtium, mulier deteſtabilis illud clauſit, & que turpem amorem ſuum explicauit, apertè illi aſſeuerans, ſi nollet ipſi conſentire, ſe vociferaturam, vim ſibi ab ipſo intentari. Tum Bernardinus in tantas ſe anguſtias coniectum cernens, tota animi deuotione intrà ſeſe rogabat Dominum, vt in tam præſenti periculo ipſi non deeſſet. Facinus enim illud valdè execrabatur. Non neglexit autem Deus preces ſerui ſui. Suggeſſit mox conſilium Bernardino, vt diceret mulieri, ſi vellet ità fieri, vt ſe veſtibus nudaret. Quod cùm illa faceret, ipſe flagellum, quod clàm apud ſe ferre ſolebat, corripuit, eamque egregiè cecidit, donèc omnis illa tentatio euaneſceret. Quod vbì poſtea maritus eius percepit, multo ampliùs, ſicut & ipſa coniunx, eum amauit, nec alio, quàm ſancti viri loco eum habuit.

Egregiè ab illo flagellatur.

Poſt hæc ſacerdotio Bernardinus initiatus eſt, ſimulque ei concionandi munus demandatum eſt. In concionibus verò eo feruore vtebatur, vt populum admirabiliter Dei amore inflammaret. Perſpecta itaque eius rara deuotione & eximio in Deum feruore, fratres ad Miniſtrum ordinis de eo retulerunt. Is vero diuinitus inſtigatus, eum inſtituit Miniſtrum terræ ſanctæ, vt non modo apud Chriſtianos, ſed etiam à Chriſtiana religiòe alienos, fructum ferre poſſet. Deinde Italiæ fratribus Ciſmontanis præfectus eſt: quo in officio vel functione ità ſua vſus eſt poteſtate ad gloriam Dei, vt amplius trecenta monaſteria ſui Ordinis reformârit. Itaque Romanus Pontifex, feruorem & eruditionem eius non ignorans, in quodam difficili negocio ſuum eum Legatum eſſe voluit. Ità autem ea eſt legatione perfunctus, vt celeberrima poſtmodum eius fama diffuſa ſit. Erant igniti ſermones eius, & vita virtutibus illuſtris: atque huius argumentum ſolem manu geſtans, pingi ſolet: quod tamen etiam alia ratione contigiſſe videtur. Cùm enim in quadam ampla ciuitate tanto cum feruore ad populum concionaretur, vt homines corde compuncti, tabulas luſorias & teſſeras confringerent & flammis abſumerent, indignatus faber, qui eas tabulas conficere ſolebat, ad beatum virum acceſſit, conqueſtusque eſt apud illum, ſe iam ad inopiam deſtinatum. Sciſcitante Bernardino, num aliud calleret artificium, illoque negante, Bernardinus circino circulum expreſſit, in eoque Solem pinxit, & in medio Solis, ſacroſanctum nomen I E S V, cuius, ita vt par erat, præcipuus fuit venerator & cultor: immò, vt quidam affirmant, Romæ tam ſublimiter de illo dulciſſimo nomine concionatus eſt, vt quidam eius verba non capientes, hæreſim ei impingere voluerint: at poſtera die illo concionante, vt ſuperioris concionis veritas miraculo indicaretur, nomen I E S V in eiuſmodi forma, qualem eum pinxiſſe diximus, ſuper illum apparuit. Hanc igitur effigiem iuſſit illum fabrum deinceps ſua arte imitari. Fecit ille, & diues effectus eſt.

300 monaſteria reformat.

Efficacia concionum eius.

Multus ex eius ſacris concionibus fructus manauit, ità vt etiam non paucas publicas meretrices ad eam vitæ integritatem reuocârit, vt miraculis coruſcârint. Porrò quandò concionem habiturus erat, homines in vrbibus, poſtpoſitis negotiis & commercijs ſuis, clauſiſque domibus, ad eas accurrebant. Poſt concionem autem ad certum tempus ſecum manebat, ſeſeque colligebat, nec tunc cuiquam patebat ad eum acceſſus. Eo tempore abſoluto, accedentibus dabat opportuna conſilia. In accipiendis autem rebus, corpori ſuſtentando neceſſarijs, omnem inter fratres vitabat ſingularitatem: eamque præ ſe hilaritatem, comitatem, & affabilitatem ferebat, vt præ cæteris nulla poſſet in eo ſingularis ſanctitas depræhendi.

Nota.

In concionibus nulli blandiebatur, nullius vitia palpabat: quæ res Mediolanenſem Principem in ipſum concitauit. Solebant enim eius principis literæ ità accipi, vt propemodum diuinus quidam cultus eis impendi videretur. Quod Bernardinus deteſtatus, in publica concione reprehendit. Dux verò id reſciſcens, minatus eſt ei, ſi deinceps tale quid diceret, ſe mala morte ipſum mulctaturum. Tum verò Bernardinus infracto animo proxima concione coram totius populi frequẽtia eum nomine taxauit, Ducemque adeo perfregit & perterruit, vt non fuerit auſus illum vlla moleſtia afficere.

Offendit ſua libertate Ducem Mediolaneſi.

Poſtea idem Princeps explorare voluit, num eius animus pecuniæ amore caperetur. Miſit enim illi, per quendam bene nobilem virum, poculum nummis aureis plenum, illo recuſante recipere, iterum idem nuncius remittitur ad illum cum

Reſpuit pecuniam.

eadem pecunia, multiſque ſermonibus nobilis ille animum eius pertentat. Tandem Bernardinus iubet illum ſe ſequi, dicens ſe eo ipſum perducturum, vbi poſſit eam pecuniam præclarè expendere. Duxit igitur eum ad carcerem, in quo vincti tenebantur ære alieno grauati: cumque ex ſingulis eſſet percontatus, quantum deberent, iuſſit eis tantundem numerari. Ità omnes, duobus exceptis, redempti ſunt: qui duo rogabant eum, vt ipſorum quoque miſereri vellet: quibus vir pius & miſericors promiſit, ſi nemo ipſos liberaret, ſe in illorum locum ſucceſſurum. Id vt ciues cognouerunt, tanta eius charitate & humanitate permoti, illos à vinculis dimiſerunt.

Tribus locis Episcopus eligitur sed recuſat.

Cùm autem eius fama ſanctitatis longè lateque dimanaret, à tribus ciuitatibus, *Senenſe, *Ferrarienſe & *Vrbinate epiſcopus electus eſt: ſed ille, vt poſſet animarum lucra concionando facere, eos honores recuſauit. Non enim terrenos, ſed cæleſtes expetebat honores. Sentiens hoc Eugenius Pontifex maximus, mitram ei ſuis manibus reuerenter impoſuit, volens vt vnius ex his tribus ciuitatis eſſet Epiſcopus. Sed Bernardinus cum multa humilitate & modeſtia mitram è ſuo capite deponens, & Pontifici gratias agens, ità dixit. Sanctiſſime Pater, noueris me mundanos honores ea cauſa reſpuere, vt vberiùs poſſim Chriſti ſanguine redemptorum ſalutem procurare. Quod vt Pontifex audiuit, multùm ijs verbis ædificatus, eum miſſum fecit.

Ibat quandoque Romæ ad certum locum concionem facturus, & in ipſo itinere vidit claudum ſedentem, qui mendicitus ità eum compellabat: Pater, [illegible] diu optaui intereſſe concioni tuæ, ſed non ſinit me hic morbus. Dicit ei Bernardinus: Credis poſſe me tibi in Chriſti nomine reddere ſanitatem? Ille reſpondit, Credo vtiquè poſſe me à DEO per preces tuas ſanitatem adipiſci. Tum Bernardinus porrigens ei manum, è terra ſubleuauit hominem, prorſuſq; incolumem reddidit. Multa eius alia miracula non ſunt in ſcripta relata.

Claudum ſanat.

Ioculator quidam à ſancto viro admonitus, vt ipſum ſequeretur, reſpondit: Venerande pater, multùm inter ſe diſcrepant vita mea atque tua, nec poſſum tuos ferre labores, neque tam parcè ac duriter me habere. Bernardinus [illegible] ſi velit, vt experiatur monet. Aſſentit ioculator, & aliquandiu periculum facit, num poſſit ſic viuere. Sed accedentibus tentationibus, dicit ſancto viro, ſe velle redire ad priſtina ſua ſtudia. Tum Bernardinus: Præſtaret, inquit, fili nō te cognouiſſe [illegible] & veritatis viã, quàm ea cognita abire retrorſum. Sed certo ſcias, niſi ad meliorem te frugem receperis, ante triceſimumſecundum ætatis annum te ex hac vita deceſſurum. Ille rediit ad vomitum, & ſicut vir Dei prędixerat, ante illud tempus, quod dixim9s, ſubitanea morte extinctus eſt.

Prędicit ioculatori malam mortem.

Iam vero etiam Bernardinus, poſt multa miraculorũ ſigna morti [illegible] bat. Ibat tum ad Apuliam, illic quoque prędicaturus: ſed in ipſo itinere Aquilam veniens, cum ſe ſentiret morbo prægrauatum, ad cœnobium Frãciſcanorum, qui nondum reformati erant, deportari ſe curauit. Non fuit id temerè: ſed ſicut in ſua vita multa ſui Ordinis monaſteria reformauerat, ità etiam iſtud poſt obitũ ſuum reformare voluit id quod res ipſa declarauit.

Cùm iam autem ſupremum traheret ſpiritum, ità dixiſſe fertur: Pater, manifeſtaui nomen tuum hominibus. Nam ſanctiſſimum illud IESV nomen, vt quidam de illo ſcribunt, languentis Italiæ vrbes, oppida, caſtra, villaſque peragrans, Chriſtianis vitam tepide agentibus annunciauerat, & à fidei tramite deuios, huius ſancti nominis præſidio miſericordiam conſecuturos ad pœnitentiam [illegible]. Prolatis autem his verbis, quæ diximus, Domino ſe commendans, ſpiritum [illegible] reddidit, anno Chriſti 144[illegible]. menſis Maij die [illegible] ętatis vero ſuę anno [illegible]. Corpus eius ad monaſterium Franciſcanorum extra vrbem illam ſitum deportabatur, [illegible] ſurdus quidam ea aqua, qua defuncti corpus erat ablutum, ſuas lauit aures & audire cœpit, [illegible] poſt fratres corpus extra vrbem efferentes, dixitque eis: Quid feciſtis fratres? Hic vir ſanctus eſt, & miraculum in me editum eſt per aquam, qua corpus eius lotum fuit. Mox [illegible] his auditis, corpus in vrbem relatum eſt in cœnobium Franciſcanorum, vbi ſtatim multa extitêre miracula, claudi, cæci, ſurdi, muti [illegible], atque etiam iuuenis quidam vita functus, excitatus eſt. Quæ

Mortui ad eius [illegible] corpus [illegible] miracula.

vbi

vbi ad notitiam fratris Iohannis Capiſtrani peruenêre, eò profectus eſt, vt videret aliquod miraculum, eius ſanctitatis non dubium argumentum. Poſtquàm autem eò venit, è ſancti viri naſo ſanguis erupit: quem ille reuerenter admodùm colligens, miſit indè ad fratres Obſeruantes, præſertim Colonienſis Prouinciæ.

Tandèm de omnibus certior factus Nicolaus V. Romanus Pontifex, cum ſuis Cardinalibus cuncta diligẽter examinauit, ſanaque comperiens, cum ſanctorum catalogo inſcripſit anno ſalutis 1451. menſis Maij die 19. *Adſcribitur catalogo ſanctorum.*

DE HOSPITIO RECLVSO, EX GREGORII TVRONEN. HISTOR. FRANCORVM

Lib. 6. cap. 6. & 7.

FVIT autem apud vrbem Nicenſem eo tempore Hoſpitius recluſus magnæ abſtinentiæ, qui conſtrictus catenis ad purum corpus ferreis, indutus deſupèr cilicio, nihil aliud quàm purum panem ſumebat cum paucis dactylis. In diebus autem Quadrageſimę de radicibus herbarum Aegyptiarum, quibus Eremitæ vtuntur, exhibẽtib⁹ ſibi illas negociatoribus, alebatur. Et primùm quidem ius, in quo coctæ erant, hauriens, ipſas ſumebat in poſterum. Magnas autem per eum Dominus virtutes dignatus eſt operari. Nam quodam tempore, reuelante ſibi Spiritu ſancto, aduentum Longobardorum in Gallias hoc modo prędixit: Veniẽt, inquit, Longobardi in Gallias, & deuaſtabunt ciuitates ſeptem, eò quòd increuerit malitia Gallorum in conſpectu Domini: quia nullus eſt intelligens, nullus eſt qui faciat bonum, vt ira Dei placetur. Eſt enim omnis populus infidelis, periurijs deditus, furtis obnoxius, in homicidijs promptus, à quibus nullus iuſtitiæ fructus vllatenùs gliſcit. Non decimę dantur, non pauper alitur, non tegitur nudus, non peregrinus hoſpitio recipitur, aut cibo ſufficiente ſatiatur: ideò hęc plaga ſuperueniet. Nunc autem dico vobis: cõgerite omnem ſubſtantiam veſtram intrà murorum ſepta, nè à Longobardis diripiatur, & voſipſos firmiſſimis communite in locis. Hæc eo loquente, omnes obſtupefacti, & valedicentes, cum magna admiratione ad propria ſunt regreſſi. Monachis quoq; dixit: Abſcedite & vos à loco, auferentes vobiſcum, quæ habetis. Eccè enim appropinquat genus, quod prædixi. Dicentibus autem illis: Non relinquemus te, ſanctiſſime Pater, ait: Nolite timere pro me, futurum eſt enim, vt inferant mihi iniurias, ſed non nocebunt vſque ad mortem. Diſcedentibus autem monachis, venit gens illa: & dum cuncta, quę reperit, vaſtat, peruenit ad locum, vbì ſanctus Dei recluſus erat. At ille per feneſtram turris oſtendit ſe eis. Illi verò circumeuntes turrem, aditum, per quem ingrederentur ad eum, inuenire non poterant. Tunc duo aſſcendentes, detexerunt tectum, & videntes eum cinctum catenis, indutumq; cilicio, dicunt: Hic malefactor eſt, & homicidium fecit: ideò in his ligaminibus vinctus tenetur. Vocatoq; interprete, ſciſcitantur ab eo, quid mali fecerit, vt tali ſupplicio arctaretur. At ille fatetur ſe homicidam eſſe, omniſque criminis reum. Tunc cùm vnus extraxiſſet gladium, vt caput eius tolleret, dextera eius in ipſo ictu ſuſpenſa diriguit, nec eam ad ſe potuit reuocare. Itaque gladium laxans, terræ deiecit. Hæc videntes ſocij eius, clamorem in cælum dederunt, flagitantes à ſancto, vt quid agi oporteret, clementer inſinuaret. Ipſe igitur impoſito ſalutis ſigno, brachium ſanitati reſtituit. Ille autem in eodem loco cõuerſus, tonſurato capite, fideliſſimus monachus nunc habetur. Duo verò duces, qui ſanctum audiêrunt, incolumes patriæ redditi ſunt. Qui verò contempſerunt præceptum eius, miſerabiliter in ipſa prouincia ſunt defuncti. Multi aũt ex ipſis, dæmonijs correpti, clamabant: Cur nos ſancte & beatiſſime ſic crucias & incendis? Sed impoſita ipſis manu, ſanabat eos.

MAII. 21. Vide rarã abſtinentiã.

Longobardorum in Gallias aduantus.

Signo Crucis ſanati brachium.

Poſt hæc homo erat Andegauenſis incola, qui per nimiam febrem loquelam pa- *Cap. 7.*

riter auditumque perdiderat. Et cùm febre conualuiſſet, ſurdus permanebat ac mutus. Igitur Diaconus quidam ex prouincia illa Romam directus eſt, vt beatorũ Apoſtolorum pignora, vel reliquorum ſanctorum, qui vrbem illam muniunt, exhiberet. Qui cùm ad parentes infirmi illius perueniſſet, rogant vt eum ſibi comitem itineris ſumere dignaretur, confiſi, quòd ſi beatiſſimorum Apoſtolorum adiret ſepulcra, ꝓtinùs poſſet aſſequi medicinam. Euntibus autem illis, venerunt ad locum, vbì ſanctus Hoſpitius habitabat. Quo ſalutato ac deoſculato, cauſas itineris Diaconus pandit, ac proficiſci Romam indicat, ſeſeq; his, qui ſancto viro de naucleris amici eſſent, commendari depoſcit. Cumque ibì adhuc moraretur, ſenſit vir beatus per ſpiritum, Domini adeſſe virtutem. Et ait Diacono: Infirmum, qui comes tui nunc eſt itineris, rogo vt meis conſpectibus repræſentes. At ille nihil moratus, velociter ad metatum vadit, inuenitque infirmum febre plenum, qui per nutum aures ſuas dare tinnitum indicabat. Eleuatumque duxit ad ſanctum Dei. At ille appræhenſa manu cæſarie, attraxit caput illius in feneſtram. Aſſumpto verò oleo benedictione ſanctificato, tenẽs manu ſiniſtra linguam eius, ori verticique capitis infudit, dicens: In nomine Domini mei IESV Chriſti aperiantur aures tuæ, reſeretq; os tuũ virtus illa, quæ quondàm ab homine ſurdo & muto noxium eiecit dæmonium. Et hæc dicens, interrogat nomen. Ille verò clara voce ait: Sic dicor. Cùm hæc vidiſſet Diaconus, ait: Gratias tibi immenſas refero, Chriſte, qui talia ſeruum tuum dignaris oſtendere. Quærebam Petrum, & quærebam Paulum, Laurentiumq;, vel reliquos, qui Romam proprio crùore illuſtrant: hìc omnes reperi, hìc cunctos inuéni. Hæc eo cum maximo fletu & admiratione dicente, vir Dei omni intentione vanam vitans gloriam, ait: Sile, ſile, dilectiſſime frater. Non hæc ego facio, ſed ille, qui mundum ex nihilo condidit, pro nobis hominem ſuſcipiens, cæcis viſum, ſurdis auditum, mutis præſtat eloquium, qui leproſis cutem priſtinam, mortuis vitam, & omnibus infirmis affluentem medicinam indulget. Tunc Diaconus gaudens & valedicens, abſceſſit cum omnibus ſuis.

Oleo benedicto, inuocatione que diuini nominis adhibita, ſurdum & mutum curat.
Marc. 9.

Quibus diſcedentibus, homo quidam Dominicus (ſic enim erat viro nomen) à natiuitate cęcus, aduénit ad iſtius miraculi veritatem probãdam. Qui dum in monaſterio duobus aut tribus menſibus reſideret, orationi ac ieiunijs vacans, tandèm vocat eum ad ſe vir DEI, & ait: Vis recipere viſum? Cui ille: Voluntas, inquit, mea erat ignota cognoſcere. Nam quę ſit lux, ignoro. Vnum tantùm ſcio, quòd ab hominibus collaudatur. Ego autem ab initio ætatis meæ videre non merui. Tunc cum oleo benedicto ſuper oculos eius Crucẽ ſanctam faciẽs, ait: In nomine IESV Chriſti Redemptoris noſtri aperiantur oculi tui. Et ſtatìm aperti ſunt oculi eius, & erat admirans cernenſque mirabilia DEI, quæ in hoc mundo videbat. Dehinc mulier quædam, vt ipſa declamabat, tria habens dæmonia, ad eum adducta eſt. Quam cùm tactu ſacro benedixiſſet, atque ex oleo ſancto Crucem fronti eius impoſuiſſet, eiectis dæmonibus, purgata diſceſſit. Sed & aliam puellam, à ſpiritu immundo vexatam, benedictione ſanauit.

Oleo benedicto & Crucis ſigno vide quæ faciat.

Cùm autem iam dies obitûs eius appropinquaret, vocauit ad ſe Præpoſitum monaſterij, dicens: Exhibe ferramentum, & irrumpe parietem, & mitte nuncios ad Epiſcopum ciuitatis, vt veniat ad me ſepeliendum. Die enim tertio ab hoc egredior mundo, & vado in requiem deſtinatam, quam mihi Dominus repromiſit. Hæc eo dicente, miſit Præpoſitus ad Epiſcopum ciuitatis Nicenſis, qui ei hæc nunciarent. Poſt hæc Creſcens quidam venit ad feneſtram, & videns eum catenis vinctum, & vermibus plenum, ait: O domine mi, qualiter tam valida tormenta tolerare potes? Cui ipſe ait: Confortat me ille, pro cuius nomine hæc patior. Dico autem tibi, quia iam abſoluor ab his vinculis, & vado in requiem meam. Adueniente autem die tertio, depoſuit catenas, quibus vinctus erat, & proſtrauit ſe in orationem: & cùm diutiſſimè cum lachrymis oràſſet, collocans ſe ſuper ſcamnum, extenſis pedibus, eleuatiſque ad cęlum manibus, gratias agens Deo tradidit ſpiritum. Et ſtatìm omnes vermes illi, qui ſanctos artus perforabant, euanuerunt. Adueniens autem Auſtodius Epiſcopus, beatum corpus ſtudioſiſſimè ſepulturæ mandauit. Hęc omnia ab eius ore cognoui, quem ſuperiùs mutum & ſurdum ab eo ſanatum expoſui. Qui multa mihi & alia de eius virtutibus narrauit. Verùm ea non recenſui, quia audiui vitam eius à multis fuiſſe conſcriptam.

DE

De eodem Hoſpitio, ex eiuſdem Gregorij Turonenſis libro de Gloria Confeſſorum, Cap. 97.

FVIT in regione Nicenſi Hoſpitius, magnus Dei famulus, qui multis virtutibus præditus, ab hoc mundo migrauit. Cumque ſepeliretur, quidam iuxta ipſum ſepulcrum manum ponēs, parùm pulueris eleuauit: quod in linteo inuoluens rudi, ſecum tulit. Progreſſusque poſtridiè, nauem, quę Maſſiliā ire parabat, offendit in litore: ſed hic Lirinenſe monaſterium expetere cupiebat. Viri igitur, quorum erat nauis, Iudaica erant à ſtirpe progeniti. Qua exiſtente cauſa, noluit vir indicare naucleris, quæ ferebat. Deniquè poſtquàm progreſſi, contra Lirinenſe monaſteriū deuenerunt, nauis in medio pelagi reſtitit, flantibusque ventis, nulla mouetur in parte. Stupentibus verò Iudæis, quid hoc eſſet, homo ille veritatem aperuit, dicens: Reliquias beati Hoſpitij mecum habeo, & nunc Lirinum adire deſidero: quod vobis indicare metui. Nunc autem ſcio, quia eius virtute retinetur nauis veſtra, nec hinc moueri prorsùs poterit, niſi cōſenſum illuc prębeatis, quò ego ire diſpoſui. Quod audientes viri, ſtupore permoti, mutatis velis, flante vento ſecundo, iam viro in inſula Lirinenſi depoſito, quò voluērunt, liberè abiērunt. *Nota quid poſſint ſancti.*

VITA S. GVIBERTI CONFESSORIS, FVNDATORIS AC PATRONI MONASTERII GEMBLACENSIS, *edita à Sigeberto, eiuſdem cœnobij monacho.*

CAP. I.

INSIGNIS pater Guibertus in pago Germienſi feliciter natus, hominibus illius temporis ad exemplum creditur eſſe datus. (MAII 23. Patria S. Guiberti.) Cuius auum Redingum, & auiā Giſlam, Patrē quoq; Lietoldū & matrē Oſburgam oēs, qui huius antiquitatis retinēt notitiā, fatētur longā antiquę nobilitatis traxiſſe lineā. (Parentes.) Porrò mater eius Oſburga, abutēs Apoſtolica indulgentia, qua dicitur, Melius eſt nubere, quàm vri: (1. Cor. 7.) poſt mortem prioris mariti Lietoldi, de quo ſuſceperat dominum Guibertum & Remundem eius germanam, dum gaudens polygamia, ſecundi, tertij, & etiam quarti mariti non refutat copulam, ex multis maritis prolem genuit numeroſam: Helluinum ſcilicet, Oilbaldum, Raginardum, Dodam, præter eos, quorum nomina obliterauit obliuio. Quorum longè lateque pullulante proſapia, ſe penè tota repleri & nobilitari gaudet Lotaringia. Siquidem ex proſapiæ numeroſitate, accreſcebat poteſtatis eminentia: ex poſſeſſionum multiplicitate, rerum affluebat opulētia: per quas cumulari & prouehi ſolet mundanæ nobilitatis potentia. Hoc tamen in ſeruo Dei nullus ducat ſatis prędicabile, cùm ſecundùm Dominicam vocem, non in abundantia cuiuſquam vita eius eſt ex his, quæ poſſidet: (Luc. 12.) &, ſecundùm Apoſtolum, non eſt perſonarum acceptio apud Deum. (Rom. 2.) Sed hoc in eo nimìs debet eſſe commendabile, quia cùm veritas dicat, Facilius eſt camelum per foramen acûs tranſire, quàm diuitem in regnum cælorum intrare: (Matt. 19.) hic tanquàm gibbi ſarcina ſuperexcreſcente terrenæ nobilitatis & facultatis depoſito tumore, hoc * hominū impoſſibile, per pronam animi voluntatem redegit ad poſſibile.

CAP. II.

HIc ergò iuſtus plantatus, & fidei firmitate radicatus in domo Dñi, iamindè à teneris annis flores virtutum emittere cœpit, in atrijs domûs Dei noſtri eminēs vt palma altitudine nobilitatis, vtque cedrus Libani multiplicandus ſuaueolenti vbertate ſanctitatis. At poſtquàm de floribus bonæ eius indolis pulchritudo & ſuauis odor pietatis ſe longè lateque effudit, & tempore primi Henrici, glorioſi & victorioſi regis, in fructuum gemmas erupit, tandèm circa tempus Otthonis primi, quaſi oliua fructifera in domo Domini vbertìm matureſcere cœpit. Qualis autem

per prima ætatis incrementa eius vita fuerit, non eſt diſcutiendum nobis. Nam ſuperfluè quæritur de arbore, qualis ſit radix eius, quæ latet humo obruta, cùm ex ſolo ſapore fructûs, cognoſcatur arboris natura. Veritatis etiam voce dicitur: Vnaquæque arbor ex fructu ſuo cognoſcitur. Non enim de ſpinis colligunt ficus, neque de rubo vindemiant vuam. Hæc ergò arbor in agro Domini plantata, nec ſpina, nec rubus fuit: de qua nulla punctionis aſperitas, nulla amaritudinis acerbitas proceſſit: ſed tanta dulcedo fructûs effluxit, vt prouentus eius etiam nunc in Eccleſia Dei fructificet. Siquidem fratribus eius de carnalis poſteritatis prouentu cogitantibus, ſolus ſanctæ memoriæ Guibertus ſpiritualis generationis hęredes ſuſpirabat, benè monitus ab Apoſtolo: Qui ſine vxore eſt, cogitat quæ Domini ſunt, quomodò placeat Deo. Ideò de patrimonio ſuo non quæſiuit carnalis copulę ſponſam dotare, ſed matrem ſuam Eccleſiam vnico affectu ditare: quæ ſibi non fratres breuì victuros aleret, immò cæleſtis filiationis prolem nunquàm moriturā augeret: quam nec cum dolore pareret, nec cum dolore amitteret, ſed quę cum ęternali gaudio filio Dei cohæreditaret. Militabat interìm mundo ſpecietenùs, ſed quantùm patiebatur huius negocij vſus, à militię vitijs erat extraneus. Et nè curram per ſingula vitiorum genera, à quibus Deo auxiliante deſtitit, aut per ſingula virtutum officia, quibus diligēter inſtitit: hoc in eo egregiè præter cætera laudabile fuit, quòd cùm huius generis hominibus familiare ſit, res alienas & maximè pauperum & eccleſiarum Dei inſolēter rapere, hic profectò neſciuit aliena diripere violēter, qui ſua tam hilariter pauperibus & eccleſijs CHRISTI nouit diſtribuere.

Luc. 6. 1. Cor. 7. Militiæ vacat inculpatis moribꝰ.

CAP. III.

POſtquàm ergò diù ſub chlamyde militaris habitûs latuit, quia lucerna ſub modio poſita, diutiùs latére non debuit, nodum & impedimentum diuini ſeruitij à ſe quantocyùs diſſoluit, & militiæ ſecularis cingulum depoſuit. Ità mundi veteranus, terrenę militię rude donatus, cœpit eſſe nouus Chriſti tyrunculus, & longęuus mundi ſeruus, per vindictam diuinæ libertatis factus ſuus, effectus eſt DEI libertus. Igitur poſt multiformes ſpacioſæ viæ anfractus, ad anguſtam vitæ portam directus, vt cantaret nudus viator coram huius mundi latronibus, deliberauit etiam à cunctis nociuæ poſſeſſionis ſe expedire oneribus. Nè enim poſt plenam legalium præceptorum obſeruantiam, cumulo ſuæ perfectionis deeſſet illud vnum Dominicæ ſententiæ, Vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus: & veni, ſequere me, & habebis theſaurum in cælo: hic omnia ſua non quidem vendere, ſed fideli debitori Chriſto commendare ad vſuram ſtuduit, gaudens quòd eius fœnerator exiſteret, de quo non dubitaret, quin ſibi fideliter menſurā ſolueret. Vt enim vnus eſſet illorum, de quibus Apoſtolus dicit, Tanquàm nihil habentes, & omnia poſſidentes: volebat ſua habere, & non habere: Habere, benè diſpenſando: nō habere, auarè cōſeruando. Fidelis nanq; & prudēs ſeruus, cōſtitutus à Dño ſuper familiam ſuam, tam prouidè & lucroſè ſategit locare peculij ſui ſummam, vt cùm nihil ſibi de ſumma decreſceret, de mercede tamen fœnoris ſumptum eximeret, vndè cōſeruis ſuis in tempore tritici menſurā erogaret. Quid enī lucroſius fideli œconomo, quàm ſua in ſeruis Dñi ꝓfundere, quę ipſe Dñs gratanter dignatur refundere? Prętereà & alio Dominicę vocis hortatu incitabatur, vt & alios exemplo & auxilio ad benè agendū illiceret, dum non negligenter dictum à Domino recoleret: Qui recipit prophetam vel iuſtum in nomine prophetæ vel iuſti, mercedem prophetæ vel iuſti accipiet. Et illud Danielis: Qui ad iuſtitiam erudiunt multos, fulgebunt quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Vndè vt mercedem iuſtitiæ multorū acciperet, nō ſatis eſſe viſum eſt ſibi, ſi ipſe ſolus ad iuſtitiam tenderet, niſi & alios ſecum currere ſuo exemplo & hortatu moneret, & ipſe cauſa ſalutis multorum fieret, & duplicem coronā remunerationis acciperet.

Renunciat militiæ. Matt. 19. 2. Cor. 6. Luc. 12. Matt. 10. Dan. 12.

CAP. IIII.

HIc fratrum amator, qui ex alto cordis ſuſpirio ad Deum clamare poterat cum Eſaia: A facie tua Domine concepimus & quaſi parturiuimus, & peperimus ſpiritum ſalutis tuæ, quem fecimus in terra. Quod cogitando conceperat & quaſi longo deliberationis æſtu parturiuerat, piam animi peperit beneuolentiam, ꝑ quā Deo filios ſalutis faceret ſuper terram. De proprietate ſiquidē hæreditatis ſuæ fundum Gēmelaus dictū delegit, & Deo & Apoſtolorum principi Petro, ſanctoq; Exuperio

Eſaiæ 26. Monaſteriū extruit ex bonis ſuis.

perio martyri glorioſo,ad conſtruendũ in eorũ honorem monaſteriũ, deuotiſſimè delegauit. Hic tabernacula dilecta Deo & delectabilia hominibus conſtruens Dño virtutum, vt paſſer humilitatis volatu directus,inuénit ſibi domum, & vt turtur ze- Pſalm.83.
lo caſtitatis & gemitu cõpunctionis animatus, poſuit ſibi nidũ, vbi reponeret pullos ſuos,ſub alîs matris Eccleſiæ confouendos.Ibì monachorũ collecta caterua,per eorũ obſequiũ diſponebat immolare Deo laudũ ſacrificia, & reddere altiſſimo vota ſua:qui ſeminantes ei ſpiritualia,ſua meterent carnalia. Hos ad rectam morũ volens informari regulã,ad apoſtolicæ vitæ dirigi fecit lineam,per quam in initio fidei fundatam primitiuam compererat eccleſiam. In quibus illud præcipuũ erat,vt nulla eis ꝓpria,ſed omnia eſſent cõmunia: vt quorũ conuerſatio iam erat in cælis, angelicã quodãmodò vitam degerent in terris.Porrò ipſe ad eorum, tanq̃ ad Apoſtolorum,pedes ponens omnia, quæ habebat, vt vſibus eorum ad omnẽ ſufficientiam neceſſaria ſuppeterent,ſolicita paternitate diſponebat. Vndè legali traditione tradidit eis villã ſuperiùs nomiuatã Gẽmelaus,& omnia ad eandem appendẽtia,& alia multa,vndecunq; in parte vel ſorte ſua iure hæreditatis cedentia.

CAP. V.

AD hoc opus felici auſpicio inceptũ, animabatur non ſolùm diuinitatis gratia, ſed etiã nobiliſſimæ & Chriſtianiſſimæ auiæ ſuæ Giſlæ pia cõniuentia,quæ dulciſſimum nepotem ſuũ videns viam veritatis inſiſtere, collaborabat magnoperè, vt amoto ei impedimento à cœpto pietatis itinere, viam mandatorum Dei dilatato corde poſſet currere.Quia non enim,vt Eſau piloſus, venationũ vanis aut nociuis exercitijs inſeruiebat,ſed vt lenis Iacob domì habitans,ſimplicitati & innocẽtię ſtudebat, totam ſe in eius dilectione trãsfuderat.Quippe quẽ exemplo fidelis Abrahæ de terra & de cognatione ſua iamdudùm animo exiſſe cognouerat,ei terram repromiſſionis competere credebat:nec tamen volebat ſuo deſtituere ſubſidio, quẽ perpendebat per omnia dirigi diuino auxilio.Ideò ſalubri reperto conſilio, omnes res hæreditatis ſuæ,quas ſibi vir ſuus Redingus dotis gratia impẽderat, vel quas ipſi pari æquitatis induſtria addiderant patrimonio ſuo, ad p̃ſidium Deo placitæ conſtructionis contulit legaliter chariſſimo nepoti ſuo. Gen.25. Gen.12.

CAP. VI.

AD hæc omnia non parùm ſolatij diuinitas fideli ſuo Guiberto contulerat, ꝙ in his omnibus doctorẽ & patronũ quendam venerabilẽ virum,Erluinum nomine, præuiderat, qui & ipſe canonicam,quam viuebat,regulam ad monaſticam vitam conuerterat.Is pio patrono noſtro in omnibus vtilium rerum cõſilijs exequẽdis,in eccleſia ędificanda, & officinis clauſtri conſtruendis, in fratribus ad ouile Dei conuocandis & regendis aderat adiutor opportunus & vnanimis. Erluinus s. Guiberto eſt adiumẽto.

CAP. VII.

ALij ad perfectionis culmen tendenti ſufficere videtur à malo declinâſſe, mundi pompis abrenunciâſſe,ſua omnia pauperibus erogâſſe. At dñs Guibertus,quæ retrò ſunt oblitus,in anteriora ſe extendere nitebatur, ſemetipſum arguens imperfectionis,niſi argumento Dominicę manûs ad vnguem expoliretur.Audiens nempe Dominũ dicẽtem:Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam,& ſequatur me:totum hoc imperiũ traxit ad ſe:abnegans ſemetipſum,tulit crucem mortificationis Ieſu in corpore ſuo,caſtigans corpus ſuum & in ſeruitutem redigens,nè fortè alijs prædicans,ipſe reprobus inueniretur. Tulit crucem etiã fraternę cõpaſſionis,qñ erutus de cribro diabolicæ tentatiõis, ipſe aliquandò conuerſus,confirmabat fratres ſuos,pro quibus Chriſtus ipſe biberat calicẽ paſſiõis.Igitur accepto rationis clauo,poſt rerũ ſuarum iacturam nudus enatauit de mũdi huius naufragio,& tandẽ potitus monaſticæ quietis portu,ancoram ſtabilitatis de alto pectoris ſui iecit in clauſtralis vitæ ꝓfundo.Videbat eñ, ꝙ nuſquã alibì tutius perfugium eſſet fugienti à mundi periculo,cùm in clauſtris monaſterij, eremi nõ deſit ſolitudo, & ſi quem aliquo modo diabolicæ incurſionis tintillet inquietudo, præſtò adſit prompta fraternæ conſolationis fortitudo. Videbat etiam, quòd non altiùs poſſet aſcendere, ſi poſſet illum religionis gradum attingere, ad quem omni quidem ordini Eccleſiaſtico,omnique terrenæ poteſtati liceat accedere, à quo nulli omninò,nulla omninò occaſione liceat impunè recedere. Præterea vir prudens, Luc.9. Monaſticæ ſe vitæ tradit s.Guibertus.

antè & retrò oculatus, nihil temerè & improuidè ſibi agendũ eſſe attendebat diligentiùs. Vt enim athleta ſtadiũ ingreſſus, ſolicitè qualitatẽ loci circũſpicit, nè quod offendiculũ ſibi pugnanti vel currenti obſit: ità & hic noſter athleta opportunitatẽ & qualitatẽ loci, vbì propoſitum ſuũ ſecurè exequeretur, cautè diſpexit, ſcilicet vbì nec indulgeret ſibi diſciplina remiſſior, nec pro intuitu notæ nobilitatis, malè blandiretur ſibi honorificentia impenſior. Timebat enim, nè ſibi diceretur à Dño: Vtinàm calidus eſſes, aut frigidus: ſed qa tepidus es, incipiã te euomere ex ore meo. Timebat enim, nè ſicut ille, qui contra flantẽ ventũ flores portat, etiam ipſe, inanitate elationis inflatus, collectos virtutũ flores perderet, & quaſi pulueris ſqualore, fœditate apoſtaſiæ ſorderet & cæcutiret.

Apoc. 3.

CAP. VIII.

DEniq; columba Christi, nolens diutiùs inuolui mundanis fluctuatiõibus, dum nõ inueniret, vbì requieſceret pes eius, adijt arcã paratã à Deo multorũ ſaluti, clauſtrũ ſcilicet Gorziẽſis cœnobij. Id cœnobiũ olìm vir magni nominis, Pipini regis ex ſorore nepos, Crodegandus Meteñ epiſcopus conſtruxit, & ad æternum ſanctitatis ſuæ monimentum opibus ditauit, &, quod maius eſt, religionis gratia decorauit. Sed ꝓceſſu temporis, crebreſcẽte bellorum malitia, & per hæc crudeſcẽte malorum miſeria, & quia leges ſilent inter arma, ideò inualeſcente quaquà terrarũ iniuſtitia, etiã ibì ꝑ notã tẽporis & p̃latorum incuriã, diſciplinę regularis cœpit emolliri cenſura. Et hæc cæleſtis iræ permiſſio tam diù permanſit, donèc tandèm diuinæ miſeratiõis oculus ſuper inhabitãtes terrã ꝓſpexit, q & infidelitatis tenebras amouit, & lumen veritatis reuocauit. Ad hæc inter primos à Deo miſſus eſt Adelbero, primus huius nominis Metenſis epiſcopus, qui nobiliũ Chriſtianiſſimus, & Chriſtianorum nobiliſſimus, (erat quippe frater Friderici Ducis) in hoc primum regiminis ſui dedit exercitium, vt & ſeculari potentia & epiſcopali cẽſura exturbaret à ſua Diœceſi irreligioſitatis vitium. Huius bonæ intentionis oculũ intendens primùm ſuper monaſticã diſciplinã, elaborat eam ad Apoſtolicæ vitæ redigere normã. Et incipiens à Gorzia, q̃ cæteris monaſterijs erat p̃ſtantior in ſua parochia, vbì inſtitutæ religionis vix ipſa apparebant veſtigia, non priùs deſtitit, q̃ monaſticæ vitæ ꝓfeſſores, à ſeculi vanitate retractos, rectæ viæ reddidit, & ante omnia radicem malorum, & malam monachorum nouercam, ſcilicet proprietatum concupiſcentiã, mucrone paſtorali extinxit, & qui in ſeculi cõpitis patebant luporũ morſibus, Dominico ouili incluſit. Collaborabat ſibi ad hoc pius Gorzienſis Abbas Agenoldus, reſtaurãdę ſanctæ religionis adiutor opportunus. Itaque extirpatis nociuis radicibus de Dominici horti areola, Adelberone epiſcopo plantante, Agenoldo rigante, Deo autem incrementum dante, creſcebant ſolito vberiùs virtutum plantaria. Quicunque ergò abrenunciantes ſeculo, ſuaue iugum Chriſti tollere volebant, quàm mites & humiles corde exemplo Chriſti eſſe deberent, hìc ediſcebant. Quicunq; ex militari habitu in timore Domini fortitudinem ſuam mutabant, hìc quaſi in campo diuini tyrocinij experimentum ſuì capiebant. Quicunq; ex clericali ſorte, ad altiorem humilitatis gradum optabãt aſſcendere, hìc cum Iacob non in ſomnis, ſed re vera ſcalam cælos attingentẽ merebantur videre, per quam angelos aſſcendentes & deſcendentes poſſent videre. Cùm ergò hic tantus ſanctę religionis feruor tam longè & tam latè caloris ſui diffunderet flammas, huc ad diſciplinam Domini omnis confluebat nobilitas, omnis dignitas, omnis ſine perſonarum diſcretione ꝓfeſſio concurrebat & ætas. Nec quiſquã vel initiũ conuerſiõis ſe credebat arripuiſſe, cui non cõtigerat Gorzienſi regula initiatũ eſſe. Hìc inueniebatur lac, quod paruulus ſugeret: hìc ſolidus panis, quem perfectus manderet, & aliquandò quaſi nutrix in corpus ſuum traijceret, vt & alios rudes vel infirmos indè paſceret. Inter eos hic noſter patronus Guibertus non vltimę nobilitatis, immò non vltimę humilitatis & ſanctitatis, ſpiritu Dei agente, eſt adductus: vt qui iamdudùm renunciauerat ſuis omnibus, hic etiam ſibimetipſi renunciaret, vt Chriſto perfectiùs adhæreret. Seipſum ergò & omnes, quos Chriſto lucrifecerat, Venerandi patris Agenoldi cõmittẽs manibus, adhęrebat ei ſtudioſiùs, & ab ore eius pendebat intẽtiùs: vtporè qui ex doctrina eius nõ ſolũ paſci habebat, ſed & micis ex ea collectis ꝑ ſe Chriſti pauperibus ferre ſatagebat. Et vt id, ad quod venerat, diligẽtiùs exequeref, ſingulorũ gratias ſolerter cõtem-

Gorzienſe cœnobium à quo extructum.

Adelbero Metenſis epiſcopus, monaſticã diſciplinã inſtaurat.

Gorzienſe cœnobium præclarè reformatũ.

Gen. 28.

templabatur,& aliquid indè ad ſeipſum traijcere nitebatur. Erudiebatur illius patientia, accendebatur iſtius orandi inſtantia, alterius delectabatur obedientia: Iſtius humilitatem,illius imitabatur ſobrietatem: In hoc actiuæ vitæ laborem,in illo contemplationis mirabatur ardorem. Fiebat proindè miro modo,vt dum ipſe de ſingulorum virtutibus aliquid decerpit, quod ſibi ſit pro exemplo,ipſe ſolus omnibus eſſet exemplo. Vt enim,ſecundùm Salomonis prouerbiũ,ferrũ ferro acuitur:ità alter ab altero ad benè agendum exacuebatur:& vt homo cõfundit faciẽ amici ſui, ità & eos pia fraternæ æmulationis mouebat confuſio, niſi alter alterum quiret imitari. Prou. 27.

CAP. IX.

IPſe ergò qui mundi renunciauerat vanitatibus,timens nè iterùm eius illiceretur voluptatibus,dum ſub obtentu diſponendarum eccleſiaſticarũ rerũ adhuc ei deſeruiret ſpecietenùs,ad hoc etiam timens illud Apoſtolicum,doctorẽ nõ debere eſſe neophytum,nè elatus,incidat in iudiciũ diaboli:induxit in animũ, venienti morbo quantocyùs occurrendum. Venerabilẽ,cuius ſuprà meminimus, Erluinum, virũ Deo placitum, hominibus acceptum, in gymnaſio ſanctæ religiõis laudabiliter exercitatum,lucrãdis Deo animabus intentiſſimũ, amicitijs principũ terrę & maiorũ Eccleſię glorioſum,exequendis rebus Eccleſiaſticis per omnia idoneũ,hunc talẽ virum, vtpotè patrem & intimũ ſuũ,conuenit amicabiliter, in eum ſe reiecit q̃ familiariter,in eo quaſi in reclinatorio animæ ſuæ tãtùm incumbit fiducialiter, ei ex ordine velle ſuũ aperiens,ei ſeipſum magìs,q̃ ſibi tredẽs:cõmunicato cum fratribus cõſilio,eum Abbatẽ ſibi deligit, & fidelibus Chriſti adnitentibus, Dñico ouili ꝑfici facit. Ille tanq̃ bonus paterfamiliâs,doctus de theſauro ſuo ꝓferre noua & vetera,ſciens ſic adimpleri legẽ Chriſti,ſi alter alterius portet onera, ſuppoſuit humiliter humerum ad ſuſcipiendũ onus,ſatis quidem graue,ſed Deo ſibi cooperante, portabile: animatus illo prouerbio,quod per Sapiẽtem dicitur: Frater qui à fratre adiuuatur, quaſi ciuitas,q̃ non expugnatur. Ità vir ſanctus Guibertus, ſtrenuo cooperatori ſuo Erluino Marthæ miniſterio delegato, ipſe cum Maria ſedens ad pedes Domini pro audiendo ipſius verbo,elegit optimã partẽ, q̃ non auferetur ab eo. Nam ad aluearium monachorũ,ſcilicet Gorziã,regreſſus,ieiunijs,vigilijs & orationibus intentus,contemplationis virtuti vacabat liberiùs.

1. Tim. 3.

Galat. 6.

Prou. 18.

Luc. 10.

CAP. X.

IAm in laude Dei nouella plãtatio fructificauerat, iam agricola, precioſum fructũ terræ expectans, patienter ferebat: quia tẽporaneũ & ſerotinũ ſe accepturũ non diffidebat. Iam creſcebat Chriſti gloria,iam illorũ, per quos benedicebatur nomen Domini, multiplicabatur gratia: quandò de Gemmelaus,nouellæ ſcilicet conſtructionis cœnobio,boni odoris longè lateq́; exibat fragrantia,ꝙ ibi ſanctę religionis feruente flãma,& iuſti de virtute in virtutem indiès ꝓficiebant, & iniuſti ab erroris tortitudine conuerſi,iam in directũ ibant. Ex hac boni odoris ſuauitate repleta erat tota domus Eccleſię,& attigerat iam ipſa culmina imperialis aulę: vbi cunctis palatinis in ore erat pia nobiliſſimi viri Guiberti ad Deũ cõuerſio, & de eius conuerſiõe non minima in tota Dei eccleſia ædificatio, ꝙ eius exẽplo multi renunciantes ſeculo,ſanctæ religiõis ſe ſubijciebãt ꝓpoſito. Sed inuidia vbi deſit, q̃ nec in paradiſo deliciarũ,nec in ipſo quoq; cælo defuit? Quidã,qui bona fidelis Chriſti Guiberti obliquo oculo limabant,aures Cæſaris aduersùs eum appellant, & inuidiosè ei derogãtes, cõtra rẽpublicã eum egiſſe accuſant, q Gẽmelaus regalẽ fiſcũ, maioribus ipſius munificentia imperiali loco beneficij attributũ,in partẽ ꝓprietatis ſuę vſurpauerit, & iniuſſu regis,fundato ibi cœnobio,in ſortẽ Eccleſiaſtici iuris iniuſtè transfuderit: quod fieri nullo modo lex publica ſinit. Pius conſtructor & ſanctus ꝓuiſor loci noſtri ad cauſam dicendã eſt dicto regis inuitatus:cauſa ꝓponitur: de iniuſtitia expoſtulatur,in deliberãda ſentẽtia ali⁹ alij variè aſſentitur. Diſcipuli euãgelij à Dño docti, Cùm ſtabitis ante reges & ꝑſides,nolite cogitare,qualiter aut qd loquamini: Dabitur em̃ vobis in illa hora,qd loquamini:non ſophiſticã q̃runt argumentationẽ,ſed ſimplicitatis Chriſtianæ ꝑtendunt humilitatẽ. Sciẽtes em̃, qa periculoſum eſt cõtra torrentẽ brachia tẽdere,nec ignorãtes ſententiã Apoſtoli: Qui poteſtati reſiſtit,reſiſtit Dei ordinatiõi:pedib⁹ Imperatoris ſe humiliter ꝓuoluunt,& nè in ſe & in pauperes Chriſti terrena ſua potẽtia abutatur, ſuppliciter expoſcũt: dicẽtes, gaudendũ eſſe maieſtati Imperatoris,ꝙ tẽporibus imperij ſui diuina miſeratio oſtium miſericor-

Exemplo S. Guiberti, multi ſe dant vitæ monaſticæ.

Defertur apud Imperatorem.

Matt. 10.

Rom. 13.

cordiæ ſuæ voluerit patefacere,dum tales aliquot viros dignatur mundo tranſmittere, qui digni ſint exaudiri orantes pro ſtatu reipublicæ: poſſe Imperatorem de alieno fundamenro laudem mereri,ſi ab alijs in honorem Dei conſtructa loca, ſua regali potentia velit tueri:alieno labori eum poſſe participare,ſi res ab alijs Deo iure hæreditario legatas,dignetur authoritate imperialis manûs corroborare: dignũ eſſe,vt apud Imperatoriam cenſurã plus valeat Deo placita veritatis æquitas, q̃ ſuſurronum & bilinguium calliditas,vel adulantium doloſitas,de quibus Sapientia dicit:

Eccli. 28.

Suſurro & bilinguis maledictus:multos turbauit pacem habentes: & lingua tertia (hæc lingua adulantium intelligitur)multos commouit. Hæc & alia in hunc modũ locuti,à bona ſpe,quam in Deum habebant,non ſunt fruſtrati, illud Sapientis dictũ

Imperator ratam vult eſſe Guiberti donationem.

eſſe verũ experti:Beatus,qui loquitur in auribus ſapiẽtis. Pius enim rex Ottho, verè ad reſtaurandam rempublicam & reparandam Dei Eccleſiam directus à Deo,his ſalutis monitis aurem aduertit gratanter,& petitionem fidelium Chriſti accepit dignanter. Annuit enim cõmuni Palatinorũ conſilio,& regali cenſuit edicto, vt rata & inconuulſa permaneret nouella Gẽmelaceñ cœnobij conſtructio:& quicquid illi eccleſiæ ab ipſo dño Guiberto, vel etiã aliorũ venerabiliũ virorũ largitiõe fuerat conceſſum,vt nullus infideliũ vel aliquis hæredũ eius infringere audeat, omninò eſt interdictũ.Inſupèr permiſſa eſt eis poteſtas aduocatũ & regularẽ Abbatẽ cum imperio regis eligendi,caſtellũ conſtruendi, mercatũ, percuſſurã monetæ, materiã fa-

Immúnitas cœnobij Gemblaceñ

ciendi.Ipſe locus ab omni omniũ ſeruitio immunis eſt redditus in ciuitate,in caſtello, in villa, ſuper aquas, in pontibus, in omnibus imperij ſui locis ab omni telonio & tributo eſt abſolutus,ſub ſolo regię defenſionis munimine ſubiectus.

CAP. XI.

OMnis res iam compoſita videbatur,omnia iam in tuto eſſe credebãtur, nihil ex aliqua parte metuebatur.De rebus eccleſiæ traditis, & de libertate ipſius loci charta conſcripta,imperiali edicto erat confirmata, & annuli impreſſiõe imperialis authorizata.Quæ authorizatio facta eſt ſolenniter Leodij xij.Calend.Octobr.anno Dominicæ incarnationis Nongenteſimo quadrageſimoſexto, indictione iiij. regni dñi Otthõis primi anno vndecimo,cathedrã Traiecteñ eccleſiæ regẽte * Vhogone.

*Agapeto II. ſlegendũ puto

Ad hanc confirmationẽ imperialis poteſtatis, acceſſit etiã Apoſtolicę ſedis authoritas,dum à * Benedicto VII.huius nominis Papa, decretũ eſt, vt rata eſſet in perpetuum Gẽmelacẽſis cœnobij ꝓrogata immúnitas. Decretũ eſt etiã, vt de alio monaſterio ibi Abbas non cõſtituatur:ſed ipſi ſerui Dei,ſecundùm S.Benedicti regulã viuentes,ex ſua ꝓpria congregatiõe Abbatẽ eligẽdi poteſtatẽ habeãt,& vt Abbas ipſe, priuilegijs ſedis Apoſtolicæ,infulis decoretur, & vt ipſum monaſteriũ,ſub iuriſdictione S.Romanę Apoſtolicę ſedis cõſtitutum, nullius alterius eccleſię iuriſdictionibus ſubmittatur,interminando ex authoritate B.Petri Apoſtolorũ principis ſub diuini obteſtatione iudicij ac validis anathematis interdictionibus, vt nulla aliquãdò vel parua vel magna perſona aliquid de rebus vel poſſeſſiõibus, ad idem monaſteriũ

*Agapeti II.

pertinentibus,auferre vel alienare ꝑſumat.Hoc ſcriptũ per manũ Bonifacij notarij regionarij atq; ſcriniarij S.Romanę Eccleſiæ,Datũ eſt viij.Calen.Aprilis per manus Stephani epiſcopi ac Bibliothecarij S. ſedis Apoſtolicæ, anno Põtificatûs dñi * Be-

*ſexto

*951.

nedicti VII.Papę*nono,imperãte Otthone à Deo coronato,magno ac pacifico Imperatore anno xvj.qui eſt annus Domini *953.

CAP. XII.

ITà aliquãdiù arridente ſereno cælo ꝓſperitatis, derepẽtè inhorruit maxima immiſſio diabolicæ tempeſtatis.Siquidẽ Heribrandus de vico Mauiuuolt, qui inter nobiles Bratuſpantiũ genere & diuitijs eminebat,cui⁹ nobilitatẽ alia nobilitas au-

Ab affine ſuo vir ſanctus inſectatur.

gebat. ei quippe Rembidis,germana nobiliſſimi ſenioris noſtri Guiberti nupſerat: Hic iniuſtitię gladio accinctus,cupiditatis armis cõfiſus,clamat Gẽmelaceñ fiſcum hæreditaria lege ex matrimonio vxoris ſuę Rembidis ſibi cõpetere, affinẽ ſuũ Guibertum non legaliter egiſſe, qui ſub obtentu religionis, vxorem ſuam, germanã ſcilicet illi⁹,voluerit iniuſtè exhæredare. Contẽpta ergò imperialis curię authoritate, contempto Apoſtolicę cenſurę anathemate,iunctis ſibi complicibus ſuę iniuſtitiæ, non timet Abbatiam inſolenter inuadere,& ſubſtantiã fratrũ violenter diripere. In officinis clauſtri equi ſtabulãtur,per loca,monaſticę ſolitudini competẽtia,ſecularis ꝑſonę militię vagãtur, fratres ꝑ latibula ſanctuarij quõcunq; ſeſe tutãtur, & in tãtæ tribu-

tribulationis articulo ſubſidiũ diuinæ pietatis ꝑſtolantur. Videbatur nempe maleuolis implendæ malitiæ opportunum eſſe tempus, quia ipſe ſanctus vir Guibertus mundo iam mortuus, & ab eis longe remotus, excuſſerat ſe à cũctis ratiocinijs mũdani tumultus. Porrò Abbas Erluin' recẽs oculis priuatus, reſtaurãdis reb' perditis putabatur eſſe minus idoneus. Hic ſiniſter rumor vt perculit aures ſancti viri, cui' cõuerſatio iam erat in cælis, qd ei tũc fuerit animi, nõ opus eſt exprimere verbis: cui quamuis indignũ videretur de ſtiua Dominici aratri oculos retrò cõuertere, & graue eſſet, ſe emeritum militia, bello mundanæ ſolicitudinis iterum inuoluere, non diſtulit tamen pro cõſolandis fratribus iter accelerare, qui ꝓ illis paratus erat etiam animam ponere. Veniens ergo deſideratus ad deſideratũ locũ, qui teſtimoniũ erat ſuæ deuotionis, triſtes & deſolatos fratres confirmat verbis conſolatorijs, & quibus potuit armis humilitatis & modeſtiæ occurrit aduerſarijs, & feritatẽ & cupiditatem eorum mitigare laborabat monitis ſuaſorijs. Illi præſentia ſanctitatis eius aliquãtulum reueriti, & aliud clauſum in pectore, aliud in lingua ꝓmptum habẽtes, ceſſerũt ad tẽpus eius volũtati, ſe intuitu affinitatis eius ab iniuſtitia iſta ceſſaturos polliciti.

CAP. XII.

SAepè nominatus, & ſæpè nominãdus nobis dominus Guibertus, tam gratioſus fuit Deo, vt dignus fuerit etiã Apoſtolicæ ꝑdicationis miniſterio. Gens ſiquidẽ Hungarorũ, q quibuſdã munitiſſimis cluſis remota, nec ad meridianã, nec ad occidẽtalem plagã excũdi habuerat facultatẽ, ꝑ Arnulphũ Imperatorẽ, ruptis cluſis emiſſa, mortuo Arnulpho Imperatore, totã Italiã, totã Germaniã, vt fera tempeſtas, vario vaſtationis genere depopulata eſt per annos circiter quinquaginta. Hæc gẽs etiã tempore primi Otthonis aggreſſa Lotaringiam, deducta eſt à duce Conrado vſque ad ſyluam Carbonariã, & virtute Dei apud Lobieñ. cœnobiũ oſtenſa, ꝓhibita vltrà ꝓdire, rediit impunè. Hungaris ergo & eundo & redeundo per vicũ Gemelacenſem tranſeuntibus occurrit vir Dei Guibertus, non clypeo aut galea materiali protectus, ſed tantum gladio verbi Dei accinctus, paratus bibere calicẽ paſſiõis, & ponere animam ſuã ꝓpter ſaluãdas fratrũ animas: quia, vt dicit veritas, nõ eſt maior charitas*. Et primo miles Chriſti ſecundùm ꝑceptum Euangelij offerens illis verbũ pacis, ingreſſus eſt viã ꝑdicationis, & paulatim mitigata eorũ rabie, cœpit iam agere de eorũ ſalute. Nec deſtitit illis idolatriæ ſpurcitia ſordentibus pandere fidei dogmata, & regenerationis myſteria: donec aliquos eorũ à regno diaboli abſtraxit, eoſq; abiurãtes ſacramenta diabolicæ militiæ, tranſſcripſit in nouum nomen Chriſtianæ militiæ. Benedictus Deus per omnia, qui Guiberto ſub ſignis ſuis militanti adfuit, eiq; ciuicã coronam tribuit.

Hungari populantur Italiam & Germaniam.

Iohan. 15.

S. Gubertus Hungaros quoſdã conuertit.

CAP. XIIII.

PErcipiens vir Deo plenus, non eſſe paratũ ſibi à Deo patre, vt biberet primũ calicem paſſionis, animũ appulit, vt mereretur bibere ſaltem ſecundum calicẽ cõfeſſionis. & ideò tentus in hoc, vt conſulendo ſibi, conſuleret etiam alijs, excogitauit opus, quod non ſibi ſolũ, ſed etiam alijs prodeſſet. Nam amplectens ſuper omnia charitatẽ, quæ eſt vinculum perfectiõis, & plenitudo legis: & ob hoc maxime, quod hoc ſpeciale mandatũ eſt Domini dicentis: Mandatum nouum do vobis, vt vos inuicem diligatis: cœpit agere cum pluribus deuotis & Dei fidelibus, vt per vnũ munus charitatis conglutinati amorem, fraternalẽ inter ſe ſtatuerent ſocietatẽ: vt cùm omnes vnum in Chriſto eſſent, vnum ſaperent, vnum diligerent, vnum in Chriſto vellent, vnum nollent: nihil diabolica æmulatione cõtractum, odio condignum, vel contrarietate inueniretur diuerſum, vt vere pacifici mererentur beatitudinẽ filiorum Dei. Ad hæc etiã vt ſecundũ Iacobi ꝑceptum, peccata ſua alterutrũ confiterẽtur, & orando pro inuicem ſaluarentur, & ſicut veritas ait, Qui lotus eſt, non indiget niſi vt pedes lauet, ſed eſt mundus totus: ita loti baptiſmo alterutræ confeſſionis, ſolis pedibus, quibus non poteſt ſine labe terra calcari, id eſt, expiatis actibus humanæ vitæ, q vix aut nullatenus ſine næuo peccati poteſt tranſigi, per fraternæ orationis auxilium viderentur toti mundi, eleemoſynis, ieiunijs, pſalmis, hymnis, canticis ſpiritualibus, ad hoc conſtitutũ, ab inuicẽ expiari. Delectabat enim eos illud B. Auguſtini, quod in laudem charitatis ꝓ[illegible] ait: Dulcis ſonus, ſuauis & dulcis res & delectabilis, charitas eſt, quæ præſentes & abſentes in vnum colligit fratres.

Coloſſ. 3. Rom. 13. Iohan. 13.

Iacob. 5. Iohan. 13.

CAP. XV.

Sic

SIc vir Dei tactus quodam præſagio futurorum, quòd propediè̄m tendendū ſibi eſſet ad ſupernæ vocationis brauium, ꝓuidit ſibi in futurum: vt quādo depoſito carnis onere, ingrederetur viam vniuerſæ carnis, aciē huius fraternæ ſocietatis hinc indè locaret in ſubſidijs, quæ tartarearum cateruarum incurſus perturbaret orationum telis. Huius negocij perficiendi ſecundas partes relinquens fideli vicario ſuo Abbati Erluino, cauens ſibi per omnia, nè ſub obtentu alicuius rei exequendę quātulumcunq; iterùm implicaretur ſeculo, vltimum vale dicens fratribus & amicis, & optabilem pacis & dilectionis memoriam relinquens eis, maturauit viam ad amicā ſibi quietem Gorzienſis ſolitudinis. Sicut enim piſcis extractus ab aqua, non poteſt viuere, ità ipſe timebat de vita animæ ſuæ, quotiès à contemplationis extrahebatur requie. Poſt tot & tantos labores, dum iamiamq; expectaret dari ſibi à Deo deſideratam miſſionem militiæ ſuæ, tandem rex regum lætatus militem ſuum diu pro caſtris ſuorum viriliter ſtetiſſe, tempus eſſe duxit ei prēmia laboris reddere, & capiti eius coronam laudis imponere.

CAP. XVI.

ET iam inſtante tempore reſolutionis ſuæ, cœpit langueſcere, Summus enim artifex, qui ſemper inuenit in opere ſuo, quod adhuc tundat & poliat, electum ſuum tanq̄ aurum in fornace probabat, vt excoqueret ad purum ſcoriam peccatorū eius. Gemmelacenſes vt audièrunt dominum & patrem ſuum ad mortem infirmari, non potuerunt ſuo temperare dolori. Hunc eorum dolorem nimis exaggerabat, ſi cum in terra peregrinationis ſuę, ipſis abſentibus, contingeret obire. Vnde qui ex his maiuſculi eſſe videbantur, ſine mora Gorziam tendunt, & dominum ſuum viuētem inueniunt. & aliquantulùm diſſimulato dolore, agunt cū eo de reportando eius corpore. Ille accerſito ad ſe Abbate ſuo, cui nomen erat Oilbaldus, aperit ei ſuum ſuorumq; deſiderium, & hoc ab eo vltimum expetit beneficium, vt liceat ſuis defuncti corporis ſui glebam referre ad Gemmelacenſe cœnobium. Abbas ex conſilio reſpondit, vt pater filio. Mi fili dulciſſime, anguſtiæ mihi ſunt vndiq;: ſanctitatem reuereor, animam tuam ad Deum euntem ſcādalizare vereor: ſed timeo ne illi ſuper hoc ſcandalizentur, qui te vt patrem venerantur, & amorem, quem exhibuerūt tibi viuenti, vellent exhibere præſentialiter etiam morienti. Eccè voluntatem meā poſtpono tuæ voluntati, ſi adſpirauerit tibi & tuis voluntas Dei. Si ſuppetit tuis facultas

Feliciter reddit ſpiritum.

implendi deſiderium ſuum, non nego meum aſſenſum. Tandem vir Dei conſummatus in virtutum gratia, quod maius eſt, q̄ ſi claruiſſet miraculorum gloria (miraculis quippe nonnunquàm virtutes obfuſcantur, miracula vero ſolis virtutibus commendantur.) decimo Calend. Iunij reddidit ſpiritum fatigatum, nec victū fructuoſis laboribus, & ad patres ſuos appoſitus, qui ſeminauerat in benedictionibus, meſſuit

Matth.19.

etiam in benedictionibus centuplum, & vitam æternam, ſecūdum Domini promiſſionem, eſt adeptus. Gemmelacenſes læti, ab inuitis domini ſui corpus ſuſcipiūt, & ſe votiuo operi accingunt. Qui præcauētes, nè æſtiui caloris nimietas faceret iniurias ſancto corpori, interiora corporis eijciunt, ibiq; terræ infodiunt: cadauer verò ſale & varijs pigmentorum odoribus conſpergunt, quę putredini corporeæ corruptionis repugnare poſſunt. Vnus autem eorum nomine Adecho, qui ſemper familiarius fuerat obſecutus ſancto viro, ac per hoc etiam ſancto corpori adhuc obſequebatur inſtantius: hic comparato carro cum bobus ſuperponit ſanctum corpus, non

En quanti olim fiebāt ſanctorum reliquiæ.

quo honore dominum decuit, ſed quo amore ipſe debuit. Iam pceſſerant lōginquiùs, & ecce omnis Gorzienſium populus exurgit in ira & furore, ęgrè ferentes corpus illius abſportari, cuius meritis ſe credebāt à Deo adiuuari. Ergo facto grege, perſtrepunt populari more, & paucos multi inſequentes, conclamant. Ad clamorem concurrentium Gemmelacenſes obſtupeſcunt, & tacito cordis clamore auxilium Dei

Exod.14.

quærunt. Et qui ecce filijs Iſrael pugnauit contra inſequentes Aegyptios, pugnauit etiam pro iſtis. Subito enim orta tempeſtate, aër inhorruit, & clara dies [illegible] incubuit. Cōcrepant tonitrua, micant fulgura, cadunt fulmina. Illos tenebræ palpabiles ab itinere reuocant: illi vno itinere gradientes, nec ad dexterā nec ad ſiniſtram declinabant. [illegible] retrocedunt, [illegible] libere incolumes. Tam ꝑdicabili miraculo ſanctus Dei Guibertus illuſtratus, cum multa omnium veneratione ad Gemmelacenſe cœnobium eſt relatus, & cum honore debito in eccleſia

ſancti

ſancti Saluatoris,ſanctiq; Pesti Apoſtoli ſepultus, ſe cum Deo viuere oſtēdit inuo-
cantibus. Credunt enim ſe eius tuitione protegendos perpetualiter omnes, qui in-
uocant eum præſenrialiter. Obijt autem hic ſanctus Dei anno Dominicæ incarna-
tionis,nongenteſimo ſexageſimoſecundo,decimo Calend.Iunij.

MARTYRIVM SS. DONATIANI ET ROGATIANI GRAVITER CONSCRIPTVM, INCERTO QVIdem *authore,ſed adſtipulantibus ei antiquiſſimis Martyrologijs.*

SAlubre eſt Catholicis lectoribus,de martyrū triūphali Maij 24.
certamine glorioſa geſta referre, & ſitienti populo de
tam piè fuſo ſanguine quædam vitæ pocula propinare,
dum alij rebus cognitis veneranda ſolennia fideliùs cō-
plectuntur,alij deſiderijs incitantur,aduertentes quale
pro Chriſto mori ſit lucrum. Igitur cùm Diocletianus
& Maximianus Romanæ vrbis apicem gubernarent, &
eorum pręceptis in Chriſtianorū nomē beſtialis feritas
deſæuiret: vt gratiam religionis Catholicæ gentili ſub
lege calcarent, miſſis epiſtolis ad præſidem Galliarum,
decreto ſanxerunt,vt ſimulacra Iouis vel Apollinis, nō
deorum,ſed dæmonū, quaſi diuino cultu deberet vni-
uerſitas venerari: ea ratione præfixa pollicentes,vt is, qui eorum cæremonias co-
leret, vel ſacrificia deuotus offerret, publico ſe cognoſceret ſtipendio munerandū: Fallacia mali dæmonis.
quo faciliùs humanam mentem cupiditatis laqueus traheret in errorem: vt decipe-
retur munere, qui ratione vinci non poſſet. Eorum verò,qui Chriſtiani nominis in
confeſſione perſiſterent, poſt illata tormenta iubent capitalem ſubire ſententiam,
quo terrore compulſi magìs,à recto tramite crudeliter deuiarent. Erat autem in vr-
be Nānetica iuuenis quidam, nomine Donatianus, clarus genere, multo tamē cla- Donatianꝰ egregius iuuenis.
rior fide:qui acerbitatem inquietis adoleſcentiæ domās,freno maturioris animi tē-
perabat, q̄ in ipſo iuuentutis ſuę tempore migrauerat in eum quaſi in ſenē: & inter
procellas ſpiritalis nequitiæ,nè lapſum incurreret,timor Domini ſemper ꝓſperè cū
gubernabat. Qui deſpectis idolis, cùm ad Catholicæ fidei gratiam conuolâſſet, ba-
ptiſmatis vnda purgatur:myſterio religionis imbutus,doctrina diuinitatis armatur,
& ſine metu aliquo triumphū Chriſti oris ſui buccina miles fortiſſimus in populo
decantabat,nolens credita talenta negligendo infodere,nè culpa abſconditæ pecu-
niæ non careret,ſed quaſi bonus agricola in gentiliū pectora fruges beatæ fidei ſe-
minauit. Qua ſancti viri opinione florente, germanū eius Rogatianū,adhuc in cul-
tu idolatriæ conſiſtentē, ſuauiſſimi oris blandus odor flagranter impleuit. Qui ad Rogatianus à fratre iuniore ad chriſtū adducitur.
fratrem,licèt ætate minorē,ſeniorē tamen credulitatis ordine,feſtinus accurrit,de-
precans,vt anteq̄ perſecutionis colluctatio appropinquaret, Chriſtiani baptiſmatis
munere dotaretur: nè tam felix certamen adhuc paganum vel catechumenū inue-
niret, vt à fratre nihil minùs in pugna, nihil minùs obtineret in palma. Quod ad p̄-
ſens nè ſuſciperet baptiſma,audita perſecutione, fecit ſacerdotis abſentia fugitiua:
ſed quod de fonte defuit,martyrij cruor fuſus impendit.

Intereà Nannetenſem ciuitatem,gētilium turba fauente, perſecutor cum inſtru-
mento iniquitatis ingrediens,ab vno ex circunſtantibus ciuibus his verborum ſti-
mulis incitatur: Moderatiſſime iudicum,opportunè venis,ad deorum religionē re-
ducēs eos,qui poſt crucifixū à Iudæis viſi ſunt aberrare. Nóueris itaq; Donatianum
eius eſſe doctrinę ſequacem,in quē debeas ſeueritatis tuæ ſententiā ꝓmulgare: qui
non ſe tantummodò à deorū cultura ſuſpendit, verumetiam germanū ſuum ijſdem
vaniloquijs pertinaciter immutauit,vt Iouem vel Apollinem,quos inuictiſſimi Im-
peratores venerantur,& ab orbe terrarū adorari prouidi cenſuerunt,& eorum feſta Donatianus ſiſtitur coram Præſide.
ità contemnant, vt dij noſtri,noua religione ſuccedēte,deiecti ſint. Quorum inter-
rogatione rei veritas,cùm iuſſeris,certiùs aperietur. Tunc Præſes dolore commo-
tus, virum beatiſſimum ſuis præcepit adſpectibus pręſentari. Ad cuius inquiſitionē
talibus verbis exorſus eſt:De nomine tuo,Donatiane,currente relatione,comperi-

mus, quòd Iouem vel Apollinem, qui nobis vitam naſcentibus contulerũt, & creſcẽtibus hucuſq; cuſtodiunt, nõ ſolũ cõtumaciter adorare recuſes, ſed etiã blaſphemijs ac conuicijs proſcindas,ac pdicatione inani populũ ſaluari cõmemores, dũ in crucifixi interitum credere diuerſos cõpellis. Donatianus reſpondit: Inuitus veritatem locutus es,me cunctos errore peruaſos,ad eius velle culturã reducere, cui ſoli competit vniuerſa ſeruire. Præſes dixit: Aut pdicationi ſuperfluę moderatum finem impone,aut,ſi nolueris,iubeo vitã tuam celeri fine concludi. Donatianus reſpõdit: Minas,quas mihi ptendis,in eas caſurus es:& laqueũ,quẽ mihi promittis, incurres. Qui dum falſa perſuaſione occupatus,tenebras lumini præfers, iuſti lumen Chriſti tenebroſus non adſpicis. Hinc Præfectus furore ſuccenſus, iubet ſanctũ cõpedibus vinctum,in cuſtodiã retrudi,vt tormẽtorum violenta feralitas, aut perferentis fidẽ frangeret,aut expectantes,nè in Chriſtũ crederent,impediret.

Truditur in carcerẽ.

Tunc eius germano,in conſpectu populi conſtituto,cœpit Præſes ſub blandimẽti dulcedine perſuaſionis iniquæ venena miſcere,vt quia virtute non cederet, oblectationis arte colla laxaret. Quem molliter appetens, ad hæc verba prorupit: Audio Rogatiane à deorũ cultu te velle incõſultè recedere,q tibi dignati ſunt viuendi munera largiri,& vberis ſapientiæ multiplicia dona conferre. Vndè nõ ſine noſtro pudore fit,ſi poſt cauſas huius intelligentię noua pferens,incipias inſanire. Illud itaq; tibi eſt maximè pcauendum,nè confeſſione vnius Dei,plures deos in tuã perniciem ire cõpellas. Sed quia adhuc neſcio quo baptiſmate non tenéris infectus, ſi volũtas obſtinata te non decipit,deorũ indulgentia cõceſſa recipies, vt in Imperatorũ palatio & aula deorũ,poſſis cũ vitæ cõmercio ſortiri dignitatis augmentũ. Rogatianus reſpõdit: Optimè promittis peruerſa,cùm ſis ipſe peruerſus: qui primùm polliceris Imperatorũ gratiã,pòſt deorũ. Sed qua ratione in arce diuinitatis colendi ſunt, qui ipſis hominibus videntur eſſe poſteriores ordine,licèt habeatis inter vos participationem miſeriæ,cùm illi ſint de metallo,vos ad meliores habitus ſurdi: illi ſpiritu careant,vos ſenſu? Siquidem qui in ſaxis religionem ſuam conſtituit, nõ aliud fit ipſe, q̃ quod colit. Tunc iudex miniſtris imperãs,dixit: Et hic inſenſatus,cum doctore inſipientiæ in carcerẽ detrudatur,vt ſequenti die deorũ ac principũ illata iniuria,vltore gladio cenſura publica vindicetur. Sic tenebrarũ in lecto duo fidei luminaria reconduntur: ſed plùs carcer illuſtrabatur ex gloria,q̃ martyres grauarentur ex pœna. Beatus aũt Rogatianus ſine baptiſmatis gratia ſe pꝰentum eſſe contriſtatur: ſed hoc ſibi ex fide credidit eſſe ꝓ lauacro,ſi fratris ſui catholici oſculũ mereretur. Quo cõperto,beatus Donatianus pro germano his verbis fudit preces ad Dñm,dicens: Domine Ieſu Chriſte,apud quem hoc obtinent ꝓmpta vota,quod facta,quia vbì nõ potuiſſe impedit, ſufficere creditur voluiſſe: cùm nobis donâſti eligere, tibi ſoli poſſe ſeruâſti: ſit famulo tuo Rogatiano pura fides donũ baptiſmatis, & ſi contigerit craſtina die nos feriente gladio interire,ſanguinis effuſio fiat ei chriſmatis ſacramentũ.

Rogatiano blanditur præſes.

Precatio Donatiani.

Qua oratione cõpleta corde & voce,vigilijs noctis tranſcurſis,ſimul lumine cum die relato,& carnificis vulnera,& præmia Dñi ſui expectabãt. Sequẽti verò die Pręſes pro tribunali reſidẽs,cõfeſſores Chriſti in conſpectu populi præcepit aſſiſti. Educitur intereà de carcere lugubri gaudium cæli,de ſterili ſede fructus Eccleſiæ,de ſpinarum germine flos coronæ. Conſtricti vinculis,liberi erant votis, quos in Chriſto ipſa tormẽta reddiderãt fortiores. Quibus coràm poſitis,affatus eos eſt iudex: Cum indignatione,inquit,ordior,nè,dum vos molliter alloquor, ſeueritatis publicæ vis frangatur: qui deorum religionem aut nõ colitis ignorando, aut (quod eſt grauius) non neſciendo calcatis. Tunc martyres reſponderunt: Scientia tua,quæ deterior eſt totius ignorãtiæ ſtultitia,ſimilis ſit dijs veſtris,quos in metallis ſenſu carẽtibus adoratis. Nos verò pro Chriſti nomine parati ſumus excipere, quicquid terroris inueneris: quia non hìc vita noſtra diſpendiũ patitur,ſi illi reddatur, à quo ſumpſit exordium,& in futuro multiplicatæ lucis fœnore muneretur. Tunc dolore Præſes ĩmpulſus,iuſſit eos in eculei cataſta ſuſpendi: vt etſi animos eorũ non mutaret, tamen membrorũ lineamenta ſoluerentur in pœna: credens furori ſuo ſe conſulturum, ſi carnifex,licèt ad animã non perueniret, vel per tormenta corpus mactaret: ad hæc miniſtris imperans,vt poſt expenſa ſupplicia à ſpiculatore eorũ capita truncarẽtur. Tunc lictoris inſania vt de crudelitate iudici cõplaceret, vel magìs vt creſcerent ornamen-

namenta martyrij,lancea militari perfoſſas ceruices beatiſſimorum, gladio vibrante præcidit. Sic ad Chriſti gloriā venientes,dum B.Donatianus lucratur germanū, & meruit germanus martyrium: iſte fit illi cauſa ſalutis,ille fit iſti palma mercedis: & multiplicis gratiæ pignore redundante,conſummatione felici, ſpe remunerationis ſuffulti, ad æterna præmia meruerunt accedere,per vulnera laureati: Præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto,qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum,Amen.

VITA S. ZENOBII EPISCOPI FLORENTINI, AVTHORE IOHANNE ARCHIPRESBYTERO *Aretino.*

PROLOGVS AVTHORIS AD IOHANNEM REctorem Eccleſiæ S.Michaëlis.

CVm nō ſolùm eccleſiæ tuæ adminiſtrationem, Iohannes pater optime,omni cura & diligentia & ſolertia proſequaris,nec eorum quicquam omittas, q̄ ad presbyterij tui officium ſpectant : verùm tanta etiā ſacerdotū antiquorū,à quibus prima eccleſiarū inſtituta ſuſcepimus,laude inflammaris,vt nihil eorū abſcōſum,nihil obſcurū, nihil deniq; ineptè ſcriptū iacére patiaris:qua de re, cùm Græci ꝓ cōcilio celebrando ad hanc Florentinā vrbē conueniſſent, laudes quaſdā & geſta beatiſſimi patris noſtri Zenobij ab illis penè incognita extorſiſti. Cuius vitā inclytam licèt ex noſtris aliqui conſcripſerint,quia tamē ex his,quæ à ſingulo recitantur, quilibet digna etiam relatu omittit,aliaq; gratiſſima ex Græcis habeantur,quæ eorum nullus conſcribit:viſum eſt tuæ charitati,me quidem inexpertū cogere,vt ea omnia recto ordine & vnico ſermone contexā. Et quia negare nequeo,quicquid iniungis, nimia tua ductus dilectione,experiar q̄ hortaris. Maluï enim excipere ruborem pudoris,q̄ non exequi iuſſionem tuā,cuius precibus nonnunq̄ ipſe pater Zenobius, à Deo per te poſtulata impetrando,obedire videtur:nec immeritò,q eius virtutes ab incunte pueritia imitari conatus es. Agam ergò exēplo legentiū lapides, qui cùm paulatim eos coëgerint, in vnam ſtructuram domûs componunt omnes atq; coaptant. Verùm ſi non tale huiuſmodì opuſculum videris, quale ipſum fore putabas, non mihi aſſcribas,ſed tibijpſi qui bono operi miniſtrum minùs idoneū ſubrogâſti. Scio tamen, quòd hocipſum, quodcunq; eſt,tibi dicatū, gratiſſimè ſuſcipies, & auidiſſimè perleges, cùm ad hoc maximo rapiaris ſtudio, nec eorū quicquam te ꝑterire cupias,q̄ ſacerdotes ſancti in hac vita geſsêre. Animaduertesq; ꝑfectò admirabilē huius pontificis in regimine eccleſiæ curam,laborem inuictum,& ſingularia ſanctitatis inſignia:quæ vſq; ad vitæ tuæ vltimum,non ambigo, comitari conaberis. Vale pater optime, & Deum pro me rogabis.

CLaram beati Zenobij extitiſſe progeniem, ſiue paternam,ſeu maternam intuearis,ſcriptorum vitæ ſuæ oīm literæ atteſtantur. Is Luciano patre, claro inter Florētinos ciue, & Sophia inſigni fœmina nat' eſt matre, vj. Calend.Februarij, anno ab incarnatione tricenteſimo triceſimoquinto,pōtificatûs Syluestri Papæ anno xvij. & imperij Conſtātini xxij. Qui cùm delicatiſſimè enutriretur,à teneris pueritię ſuę annis literarum ſtudijs à parētibus traditus, Grammaticā primùm & poëticam atq; Dialecticā & Rhetoricā miro cōplexus eſt ingenio. Et quanq̄ permulta cōſpicaretur ante oculos ſuos obiecta vitiorum exēpla, & quaſi mūdanę cupiditatis fomitem,tn̄ virili animo conſiderans virtutum acquiſitionem à vitijs ſolere intercipi, ab his vitijs,quibus illa ætas adoleſcentię in illa plurimùm patria ſolet implicari, integerrimus manſit.Nec vllo vnq̄ turpi amore pellectus, ſed pernicioſa quæq; prorſùs abijciens,corporis ſui integritatē ſummo ſtudio ſeruauit.Nam nulla magis vires induſtria firmat,quàm Venerem & cæci ſtimulos amoris auertere, vt Poëta inquit clariſſimus. Cuius potentia,dicebant Gentiles,patris ſummi tela Typhoëa temnit, & iubet cælo ſuperos relicto,vultibus falſis habitare terras. Sed quòd Zenobius futurus

MAII. 25.

Patria & parentes S. Zenobij.

Traditur literis.

Virgil. 3. Georgic.

 turus

turus eſſet Chriſti robuſtiſſimus miles, euidẽtiſſima ſuæ indolis ſigna ꝓbuerunt: qp-pe qui puer adhuc tantã in moribus verecundiã & vultu modeſtiã habuiſſe traditur, Riſus q̃ dedeceat. vt ne ſemel quidem effuſè riſiſſe conſpectus ſit: quod in omni ætate dedecere, gentiles etiã aſſeruerũt, cùm riſu ſoluto nihil ineptius eſſe dicat Catullus, & Socrates riſum incontinentẽ eſſe dementis indiciũ. Quibus contigit, vt non ſolùm ingenij felicitate polleret, ſed ſuæ patriæ adoleſcentes anteiret, euaderetq; intelligẽtia facilis, ingenio acer, ſermone diſertus, lectione aſſiduus, diſputatione acutus, moribus ornatiſſim⁹. Et præter hæc omnia inerat illi egregia quædã indoles, & ingenita vultûs hilaritas, atq; oculorũ gratia, qua omnes homines mirũ in modũ ſuî amore ac ſtudio capiebat. Et cùm iam octauumdecimum Zenobius contingeret annũ, catechumenus, cõſentiẽtibus parentibus, à beato Theodoro epiſcopo Florentino ſta-tuitur. Quo tempore Athanaſius patriarcha Alexandrinus, vir doctrina & ſanctitate admirabilis, ingentes ab Arrianis pro fide Chriſti perſecutiones patiebatur, Romamq; confugiens, ad Iuliũ Pontificẽ Max. venerat. Zenobius verò, vt diuina informari diſciplina cœptus eſt, illi toto incũbens animo, Poëtica cuncta atq; gentilia, q-buſcum in teneris annis ludere ad eruditionẽ decuerat, abijcienda omninò à ſe curauit, dijudicans ſequentẽ ætatẽ alios exigere mores, vt Chriſtiana quęq; expeteret. Intereà cùm viceſimũ ætatis ſuæ annũ ageret, parentes eius puellã ꝑſtantiſſimæ formæ, prudentẽ virginẽ & ſanguine clarã deligunt, quã magna cum dote Zenobio deſponſare tractauerant. Quã rem vt primùm Zenobius cõpertam habuit, ꝓtinùs in Theodori per id tẽporis, vt diximus, Florentini antiſtitis, ſinũ gremiumq; confugit. Cui mentẽ ſuã ac deſideriũ ſeruiendi Deo ſeq; totũ inſinuans, vt virgo permanens, quæ Dei ſunt, liberè cogitare valeat, nec impedimẽtis detineretur vxoris: nil ſe magìs abhorrere, q̃ mulierũ conſortium & ſocietatem enarrat, atq; inſtanter ſacras ba-

Fit catechumenus.

Baptizatur. ptiſmatis vndas expetit. Quod eius ſanctũ deſideriũ ſacer antiſtes haudquaq̃ remoratus impleuit, ac ꝓtinùs omni clero Florentino ad ſe accerſito, Zenobiũ proprijs manibus honorificè ac celebriter terna baptiſmatis merſione conſperſit, anno Pontificatûs Iulij xj. Quo tẽpore Donatus epiſcop⁹ Aretinus, ſanctitate vitæ & miraculorum claritudine in Aretio, vrbe ꝓpinqua Florentiæ, florebat. Id ꝑclarum facinus vbì ad parentes Zenobij famæ ipſius celeritate delatũ eſt, e ueſtigiò amicorũ & cõſanguineorum agmine facto, ſtipatiq; famulorũ cuneis, Zenobiũ q̃ſituri, Theodorũ epiſcopũ adeunt, atq; Zenobiũ vnà cum ꝑſule Theodoro atq; canonicis Eccleſię cathedralis in Chriſti viſceribus aggregatũ offendunt. In quos, ob rei nouitatem ira & furore perciti, ſummis cõuicijs & cõtumelijs exarſerunt. Nam optabant Zenobium poſt cõtractas nuptias in longũ differre baptiſma, cùm & illi ætate iam decliui nondùm ſancto lauacro regenerati eſſent. At Zenobius paternũ furorẽ lenire cupiens, epiſcopi benedictiõe atq; licentia impetrata, & ſigno crucis edito, pios in cælũ oculos ſuſtulit: cuius lingue ſanctuſſpiritus tantã extemplò eloquij vbertatẽ infudit, vt parentes ipſius, impio furore depoſito, cum, quẽ paulò antè in filio baptiſmũ culpauerant, ipſi mox nuda humo ꝓſtrati ad pedes ſacri antiſtitis, ſumma prece cõtenderent: quẽ ilicò cõſecuti benedicẽtes atq; Zenobiũ, cum ſummo gaudio ac propè lętitia domum regreſſi ſunt. Zenobiũ verò ſanctus antiſtes vnico ac ſingulari affe-

Donatus epiſcopus Aretinus.

Ordinatur Subdiaconus. ctu diligebat, neq; illum tempore vllo, quo id licuit, à ſuo latere diuelli paſſus eſt. Ac primùm clericũ deindè canonicũ cathedralis eccleſiæ, poſtremò ſubdiaconẽ ordinauit. Cuius vita cùm & religione in Deũ, & charitate in homines indiès excreſceret, ſemperq; ſeipſa fieret auctior, Archidiacono Florẽtino per id tẽporis vita hoĩm functo, atq; ad meliora tranſlato, Zenobius Theodoro epiſcopo inſtituente vice illius ſortitus eſt anno ætatis ſuæ triceſimoſecundo. Quo anno ſynodus illa magna octingẽtorum epiſcoporũ, ferè oĩm Arrianorũ, ꝓcurante Conſtantio Imperatore, apud Ariminũ celebrata eſt, in qua antiqua patrũ fides dãnata eſt. Et Hilari⁹ epiſcopus Pictauẽſis, Arrianorum factione in Phrygiã pulſus, libros de noſtra religiõe cõſcripſit. Et cùm penè omnes eccleſię toto orbe ſub nomine pacis Conſtantij tunc regis, Arrianorum conſortio pollucrentur, eſſetq; multitudo nõ parua hæreticorũ in ciuitate Florentiæ, vir Dei Zenobius, diuini verbi diſſeminator & hæreticorũ fortiſſimus oppugnator effectus, aduersùs illos quotidianis vel ꝑdicationibus, vel fortiſſimis diſputationibus acriter inſiſtebat. Neq; verò minùs opere q̃ verbo catholi-

Fit archidiaconus.

Synodus Ariminẽ.

cum

cum populũ inſtruebat. Nam ſibi exiguo admodùm victu & tenui reſeruato, quicquid ex reditibus ſupereſſet, in vſus pauperum diſpertiebatur. Verùm anno poſt illius ꝓmotionem elapſo, Conſtantius Arrianus Imperator moritur, & ad imperiũ Iulianus execrabilis tyrannus ſublimatur. Qui relicta maiorũ fide, & Cõſtantini magni virtute, illius pietatem impietatis magnitudine ſuperare contendit: ac per id iura omnia Chriſtianis abſtulit, perſecutionemq́;, etſi non publico edicto, blandam tamen & peſtiferam contra Chriſtianos exercuit, alliciens potiùs, q̃ ad ſacrificandum dijs impellens. In qua multi ex noſtris voluntate propria corruerunt, & alij quidam ſecreto interfecti, vt Iohannes & Paulus: qui beatiſſimæ Conſtantiæ, Conſtantini filiæ, eunuchi fuerant, illius amicitiam ob Chriſti amorẽ reſpuentes pariter & munera, Romæ in eorum domo per Terentianum campiductorẽ martyrio coronantur. Et Gallicanus vir patritius & cõſularis, ex Oſtia ipſius Imperatoris præcepto diſcedens in deſerta Aegypti, pari modo per Aurícianũ comitẽ tẽplorum gladio percuſſus, Chriſti martyr conſecratur. Tum verò Zenobij ſumma virtus enituit. Nam illi' perfidiæ impietatẽ, ingentemq́; nequitiã publicis & priuatis prædicationibus increpare non verebatur. & non modò cõmiſſas non perdebat oues, verùm ex paganis & hæreticis plures quotidiè Chriſti eccleſiæ accreſcebant.

Iuliani Apoſtatæ perſecutio.

Iohannes & Paul' martyres.

Gallicanus martyr.

Intereà mortuo iam tyranno, vir ſanctus Ambroſius ad epiſcopatũ Mediolanẽ aſſumptus, fama & crebro rumore Zenobianæ ſanctitatis excitus, Florentinã vrbem Zenobij viſendi ſtudio aduolauit: cui vera & ſingulari amicitia & Chriſti glutino deuinctus eſt. Indè cùm recto itinere ad Damaſum, maximũ Chriſtianorũ Pontificẽ, qui tunc aſſumptus fuerat, Ambroſius ꝓficiſceretur, ſibi & vniuerſæ Eccleſię gratulatus eſt, ꝙ Chriſtiana religio tali viro, qualis Zenobius erat, eſſet ornata, atq; mores illius & inſtituta, vitamque omnem ſibi enarrauit. Et cùm per dies coram Pontifice fama eius magis increſceret, iuſſit Damaſus ad ſe acciri virum. Qui quoniã obediẽtiſſimus erat, cum Ambroſio ad eum concitè ꝓperauit: & cùm illum benigniſſimè Põtifex ſuſcepiſſet, ſecumq́; detineret, plura multo atq; maiora tum ſanctitatis, tum etiam diuinarũ atq; humanarũ literarũ eruditiõis in eo cõperiſſe teſtabatur, q̃ fama ipſa detulerat. Qua de re non multò pòſt renitentẽ eum ac diutiùs reluctantem, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ac ſedis Apoſtolicæ diaconẽ prorſus inſtituit anno ætatis ſuę xxxviij, & principio ſecundi anni Põtificatûs Damaſi. Ea dignitas calcaria quædam ac ſtimuli augendæ ſanctitatis Zenobio fuit. Cùm enim alios moribus & ſanctimonia anteà viciſſet, ſeipſum in ea dignitate vicit. Quod etiam Dominus, lucernam ſub modio vltrà non paſſus, manifeſtis miraculis per Zenobiũ confectis, oſtendit. Nam die quadã ad eccleſiam S. Mariæ trans Tyberim cum Damaſo ibidẽ celebraturo cõtendens, à filio ꝑfecti, qui fortè paralyticus lecto iacebat, protinùs accerſitur. A quo ſumma prece ac multis lachrymis exoratus, vt ægrotationi ſuis ſanctiſſimis precibus filiũ eriperet, Zenobius primùm humiliter recuſare cœpit, indignum ſe aſſeuerans, per quẽ Dominus miracula ederet. Indè vero precum improbitate laceſſitus, ſeſe in orationem dedit. Vndè ſimulatquè ſurrexit, manu ægrotũ cepit, & ſigno crucis edito ſuper ægroti corpore, ſanum hilaremq́; leuauit.

S. Ambroſius inuiſit S. Zenobiũ.

S. Zenobius accitur à Damaſo.

S. Zenobius Crucis ſigno ſanat paralyticũ.

Alio quoquè tẽpore, cùm in Orientis partibus hæreſis quędã exorta fuiſſet, ad illam ſedandã à Damaſo Pontifice maximo Zenobius Cõſtantinopolim legatus mittitur, qui & acerrimis diſputationibus, & vitæ ſanctimonia, etiam ſequentibus miraculis (nam duos à dæmonibus miſerabiliter obſeſſos, coram omni populo ſua oratione liberauit) errorem illũ ità repreſſit, vt nemo eam hæreſim admodùm aſſerere per om̃ia tẽpora auſus fuerit. Quibus ritè peractis, Romã reuerſus eſt. Intereà Theodoro Florentino epiſcopo luce mortalium functo, magna inter ciues hæreticorũ quorundã factiõe de eligendo antiſtite controuerſia & cõcertatio naſcitur. Ad quã ſedandã & cõprimendam à Pontifice Damaſo Zenobius veluti conciuis dirigitur. Honorificentiſſimè à Florentinis excipitur, adeò vt illo viſo tãta apud eos authoritate claruerit, vt à ciuitatis ingreſſu vſq; ad diuerſorij locum, à cunctis tam fidelibus q̃ hæreticis viris & mulieribus ad vnum mira concordia Zenobius epiſcopus acclamaretur. Fertur Thebanus Crates, ciuibus inter ſe diſſidentibus, in concionem veniſſe, orationeq́; de pacis laudibus habita, lites omnes contentionesq́; ſedâſſe. Sed illud profectò dignius tantoq́; nobilius fuit, quanto non paucos ciues, vt ille, ſed

Mittitur à Damaſo Conſtantinopolim.

omnem patriam, non fucatis verbis, ſed ſanctitatis in eius conſpectu claritate lu-
centem: non pecuniarum aut priuatæ cuiuſpiam ſimultatis gratia, ſed fidei ac religio-
nis cauſa diſſidentē populū, pacatiſſimum reddidit. Verùm hæc pax illi, qui mentem
in ſummo humilitatis locauerat, contraria inimicaq; videbatur, & graui curarum
æſtu atq; animi fluctuatione perculſus, illorū precibus omninò diſſentiens, regreſ-
ſus Romā, authoritatē ſuam nil apud conterraneos valuiſſe Pontifici ſummo refe-
rebat. Florentini ſtatim legatos viros duos Romā mittendos deſignant, qui Dama-
ſo Papæ nunciarent, ſeſe præter Zenobium præſulem admiſſuros neminem. Dama-
ſus quanquā ægrè ferebat optatiſſimo Zenobij conſortio ſe priuari, & indignum ꝓ-
clamabat matrem Eccleſiam Romanam à filia ſpoliari: explorato tamen Florenti-
norum deſiderio, & ſancta illorum victus pertinacia, ſuo cum mœrore atq; angore,
Conſecratur Florentinus epiſcopus. quem (neq; enim immeritò) de Zenobij ſeparatione capiebat, eum ipſum, ſeſe indi-
gnum ꝓclamantem, in Florentinū epiſcopū conſecrauit, & totius Thuſciæ metro-
politanum, vt atteſtatus eſt Simplicianus, inſtituit anno ſuæ ætatis xlj. & ab Domini
noſtri Ieſu Chriſti incarnatione tricenteſimo lxxvj. imperantibus Valentiniano &
Valente, & Damaſi Pontificis maximi anno ferè 4. Qua tempeſtate doctiſſimi & ſan-
Eius ætatis viri inſignes. ctiſſimi viri floruerunt. Ex quibus hi plurimo ſermone ꝑdicabantur: Hilarius epiſco
pus Pictauenſis, qui ſequenti anno mortuus eſt: Euſebius Vercellenſis epiſcopus, ꝙ
primus, vt Ambroſius in epiſtola ad Vercellenſes enarrat, in Occidētis partibus mo-
Epiſt. 82. naſterij continentiam & diſciplinam Eccleſiæ, diuerſa inter ſe, vt ille ait, cōiunxit: vt
& in ciuitate poſitus, inſtituta monachorū teneret, & eccleſiam regeret ieiunij ſo-
brietate. Hic ſecundo anno poſt Hilariū moritur. Florebat & tunc Didymus Alexā-
drinus, qui multa de noſtro dogmate per notarios eſt cōmentatus. Nam poſt qntū
ætatis ſuæ annum luminibus orbatus, elementorum quoq;, vt Hieronymus ſcripſit,
fuit ignarus. Gregorius Nazianzenus, cui à theologia cognomen fluxit, Pontum eo
tempore profectus, vnà cum Baſilio, qui epiſcopus fuit eccleſiæ Cappadociæ, viro
ſanctitate & doctrina admirando, philoſophabatur. Gregorius epiſcopus Nyſſenus,
ipſius magni Baſilij frater. Epiphanius Cyprius epiſcopus Salaminæ. Ipſe beatiſſim
Ambroſius Mediolanenſis epiſcopus, cuius, vt ait Hieronymus, omnes ſententiæ,
fidei Eccleſiæ & omnium virtutum firmę ſunt columnæ. Florebat & tunc Baſſianus
epiſcopus Laudenſis, vir omni ſanctitate præditus, atq; magno Chriſti glutino Am-
broſio deuinctus: de quo ipſe Ambroſius in epiſtola ad Felicem meminit. Erat &
tunc Hieronymi presbyteri nomen per vniuerſum orbem celebre. Auguſtinus ve-
rò adhuc in Manichęorum hęreſi perſiſtebat. Alijq; complures erant, quorum illa
ætas fertilis magìs ac magìs erat.

Sed redeamus ad Zenobium noſtrum, cui Papa Damaſus præclarum munus, duo
corpora ſanctorum, videlicet Abdon & Sennen, dono dedit, quaſi mutuæ inter ſe
amicitiæ futurum poſteris monimentum. Quę in maiori eccleſia, videlicet ſancti
Saluatoris, ſub altari Zenobius capſa plumbea collocauit. A Florentinis verò tanta
lætitia, animo geſtienti exultatione ſanctus epiſcopus exceptus eſt, vt ab eius ingreſ-
ſu ob ingentem lætitiam plures dies feſtos ſolennesq; agerent. At ſanctus Zenobius
Corpus ſuū vt affixerit quanto magìs à Domino exaltabatur, tanto ſtudioſiùs ſeipſum humili cogitatione
deprimebat. Corpus etiam longa inedia, multis vigilijs, aſſiduis orationibus, hiſpi-
dis hirſutiſq; cilicijs ſub clericali habitu, maiori q̃ vnquam caſtigatione macerabat,
priuatis lectionibus, confeſſionibus, conſilijs, publicis prædicationibus, atq; aduer-
sùs hæreticos publicis diſputationibus incumbebat. Omnes deniq; cathedralis ec-
cleſiæ prouentus, præter exiguum ſibi ac familiæ condecentem victū, in Chriſti pau-
peres diſtribuebat. Habitabat autem iuxta eccleſiam ſancti Saluatoris, vbi & paſto-
rale officium exercebat. Sed cum à publicis curis & populari tumultu pro tempo-
re, vt quietiùs orationibus vacaret, ſe reuocare voluiſſet, ad baſilicam quandā paruā,
Baſilica Ambroſiana S. Laurentij. versùs Septentrionem, tunc parumper à ciuitate diſtantem, accedere conſueuerat,
quæ ſub honore beati Laurentij martyris ab Ambroſio, vt atteſtatur Laurētius epi-
ſcopus Melphitanus, effuſa Florentinorum fidelium celebritate, dedicata fuerat, &
ipſa Ambroſiana vocabatur. In qua pro eo tempore vitam penè eremiticam ducēs,
duobus, Eugenio Archidiacono & Creſcentio ſubdiacono, comitibus, in Chriſto
ſolabatur. Quorū cōſortio Ambroſius ipſe pluriès admixtus interfuit, & multa ibi-
dèm

dem ꝑ vtrũq;, Ambroſiũ videlicet atq; Zenobium, ęqualis vitę, nec diſſimilis meriti, Dñs miracula fecit. Et, vt refert beatus Simplicianus, ab eodẽ Ambroſio ea eccleſia donata fuit corpore beatiſſimi Marci Papæ. Quod cùm à Damaſo Pontifice maximo magnis precibus impetrâſſet, in lignea capſula ſub altariolo, ad Oriẽtem diſpoſito, quod ipſe idem in honore Vitalis & Agricolæ conſecrauerat, magna deuotione cõdidit. In eadem baſilica in ingreſſu contra meridiem, corpus Panſophij Panſophię filij requieſcit, quem Simplicianus olìm ſe pręſente Ambroſiũ à mortuis ſuſcitaſſe enarrat, & capiti eius ſuppoſitum fuiſſe libellum affirmat, quẽ Ambroſius, illius vitam ſalutiferis inſtituens documẽtis, ei conſcripſerat, atq; ipſius matrẽ ibidèm tumulatam, cuius vitã caſtam ſanctamq; fuiſſe affirmat. In eadẽ baſilica poſt tranſitum Ambroſij ex humanis, ſcripſit Paulinus, Nolanę eccleſię ſanctiſſimus epiſcopus, Zenobiũ noſtrũ animã illius ad altare ꝓ Florẽtino populo, vt illis petẽtibus ſe viſitaturum ꝓmiſerat, Deum orantẽ pluriès vidiſſe. Nam Paulini verba hęc ſunt: In Thuſcia etiam ciuitate Florẽtina, vbì nunc vir S. Zenobius eſt epiſcopus, quia ꝓmiſerat Ambroſius ſe, petẽtibus illis, eos ſępiùs viſitaturũ, frequenter ad altare, quod eſt in baſilica Ambroſiana, quę ibidèm ab ipſo cõſtituta eſt, viſum orare, ſancto viro ſacerdote Zenobio referẽte, didicimus. Hoc vir ille charitate plenus, de Ambroſio & Zenobio noſtro teſtimoniũ retulit, quẽ in humanis adhuc degentẽ, ſanctum appellare nõ dubitauit. Nec immeritò, cùm vitam ille duxerit angelicam, & ſtupenda per illum in hac vita Deus operatus ſit miracula.

Panſophius à S. Ambroſio excitatus.

In vita S. Ambroſ.

Nam cùm mulier quędã pagana, illuſtris & diues valdè, in hac Florẽtina ciuitate mortuo viro duos ſuperſtites haberet filios, quos delicatiſſimè enutrierat, & ad perfectam illi iam ꝑueniſſent ætatẽ, quodã die in iram verſi, matrem ꝓpriam pluribus verberibus enormiter flagellârũt. Quod ſcelus ipſa impatiẽter abhorrẽs, corpora illorũ horrẽdis imprecationibus deteſtata fuit, genibusq; ꝓcumbens & terrã manibus pulſans, Erynnẽ cęteraſq; infernas peſtes in rabiem filiorũ magno cum gemitu inuocat. Exaudiũt dęmones ab imis tenebris: iuuenes cõgrediuntur, illos in furias exagitãt. Qui ſtatìm vt rabidi canes, mordaciter adinuicèm ſua membra corrodunt. Cõcurrunt famuli, fit clamor ingens. Alij funes, alij catenas ferunt. Ligantur iuuenes, nec rabie cõtineri valẽt. Iam mater pietate cõmonetur in filios, iam facti pœnitet, & tantę calamitatis euentũ deflet: plãgit, nec qd indè agat, cogitare valebat. Interim occurrũt memorię, quę de Zenobio audierat, & accepto cõſilio ſpeq; ꝓ filijs recuperãdę ſalutis, licèt pagana ſit, tamẽ credula, ad Zenobium filios adduci ꝓcurat. Cuius ipſa pedibus ꝓuoluta, fatetur rem geſtam, Deũ ſuum exorare dignetur, precibus & lachrymis fideliter orat. Ille infelicem iuuenũ captiuitatẽ miſeratus, pieque cõmotus, ait ad mulierẽ: Cõſtanter age mulier, & crede, quòd Dñs noſter Ieſus, qui illos modò poſt orationẽ meã ſanitati reſtituet, verus eſt Dei filius, & oĩm creator & Dñs. Et ſtatìm in baſilica Saluatoris, vbì aderant, coram vexillo Crucis ſe proſternens componit: vbì cùm duabus horis in oratione iacuiſſet, hoc eſt, à prima diei hora, qua illi aduenerant, vſq; in horam tertiam, ſurrexit ab oratione, & iuuenes ſigno Crucis benedicẽs, dæmones ab illis prorſus effugauit, vt in eo compleretur, quod ſcriptũ eſt. Perſequar inimicos meos, & compræhendam illos, & nõ conuertar, donec deficiant. Affligam illos, nec poterunt ſtare: cadent ſub pedibus meis: quia præcinxiſti me virtute ad bellum. Illi verò ſaniſſimi effecti, vnà cum matre & omni familia conſtituto tempore baptiſmi gratiam ſuſceperunt: qui vſque ad Simpliciani tempora, ipſo atteſtante, in feruore fidei magna ſanctitatę durabant.

Precibus & ſigno Crucis depellit dæmones.

Pſal. 17.

Nec multo tempore pòſt, mulier quædam Gallica, nobilis & generoſa, Romam magno comitatu contendens, rumore admirabilium Zenobij virtutum excita, ad eum inter iter agendum viſendi ſtudio venit. Cuius ſanctiſſimæ vitæ meritis ædificata, vnicum filium ſuum, ex itinere debiliorem factum, iter inceptum peragens, viro D E I ſtudioſiſſimè commendauit. Caſu venit in natali die Apoſtolorum Petri & Pauli, cùm de more Chriſtiano ſanctus D E I Zenobius vnà cũm clero ſuo & fideli populo ad eccleſiam ſancti Petri maioris, ordinaria proceſſione commeâſſet, præfata mulier inclyta reuerſa ex itinere, eadem hora, per quam ſanctus abfuerat, filiũ ſuũ vita exceſſiſſe cognouit. Ilicò muliebres pandũtur crines,

fit lanea veſtis: cũ fletu & eiulatu dolor fœmineus vberes diſtillat in lachrymas. Quęritur Zenobius. Cui tandèm redeunti cum clero & Chriſtiano populo à pręfata eccleſia, magnis plãgoribus ſe dat obuiàm, atq; pro pedibus ipſius puerile cadauer exponitur, & pro filio mortuo rediuiuus nõ minùs fideliter quàm humiliter à pia matre repoſcitur. Nanq; pro ſui exaggeratione doloris, vnicũ illum fuiſſe ſibi filiũ prętẽdebat, nobilẽ genere, honeſtiſſimũ patrimonio, cõſanguinea numeroſitate potẽtem. Quem pręter oĩm ſuorum mentem ſecum aduectum fuiſſe aſſerebat: vndè, niſi per ſanctũ vitę redderetur, nunquàm ſe ab integro viſuram patriam, ſed ibidèm perpetuo luctu & ſqualore permanſuram ſeſe, firmabat iuramẽto. Sanctus verò rei nouitate & muliebri lamẽtatione tanquàm attonitus ac ſtupidus hęret, neſcio vtrùm magìs miſeratus, an matris collachrymãtis gemitũ, an apud ſe depoſiti pignoris interitũ. Quæ res etiam ardẽtiùs ſanctũ pro defuncto filio ad orandũ impuliſſe debuit, nè videlicet pignus, quod à matre acceperat, repetenti ſibi quoquo modo deterius redderetur. Itaq; Deũ oraturus, versùs Orientẽ genua ſacra deflexit, & iunctis duplicibus palmis atq; in cęlum extenſis, oculis etiam in ſuperna porrectis, pias orãdo lachrymas fudit: & ſuper defuncto puero ſigno Crucis formato, manu puerum cepit, atq; ab oratiõe ſurgẽs, illũ pariter rediuiuũ erexit. Quo viſo miraculo, populus omnis ſtupore pariter & timore perculſus, Deum vna voce collaudans & dicens, Benedictus es Domine Deus patrum noſtrorum, & laudabilis & glorioſus in ſecula, qui per ſanctos tuos mirabilia operari non ceſſas: Epiſcopum domum vſque ſunt comitati. Illa verò nobilis mulier vnà cum puero cæteriſque itineris ſui comitibus, pluribus diebus apud ſanctum Dei virum ſumma iucũditate peractis, in Galliam ſumma cum lætitia reuerſa eſt.

Oratiõe & Crucis expreſſo ſigno mortuum vitæ reddit.

Zenobius interìm parentibus ſuis è corpore commigrantibus, quæcunq; ſibi hæreditario iure debebãtur, vendita, in pauperes erogauit, pręter eas poſſeſſiones, quæ apud Paſtinianum habebat agri Florentini, diœceſis verò Feſulanæ locum. Eas enim non vendidit: ſed amplo ibidèm cõſtructo cœnobio, duodenarium in eo numerum monachorum inſtituit, qui ſepti clauſtris, vitam ſub Abbate cœnobiticam ducerent. Sed nec illud tacendum eſt, ꝙ quidam multos annos cæcus, qui pro foribus templi mendicare ſolebat, quadam die Zenobio eccleſiam egrediẽte, vt ſui miſereretur, exorabat. Sanctus verò ad eum conuerſus, ſciſcitabatur, an lumine ſibi reddito, Chriſtianam fidem profiteri vellet. Ad quem ille: Libentiſſimè, inquit, atque gratiſſimè. Tunc ſanctus ſignum Crucis effinxit ſuper cęci oculos, & reſtituta integrè luce corporea, interiorem quoq; lucem fidei, q vtroq; cæcus extiterat, per baptiſmi gratiam conſecutus eſt. Tempus autem omne, quod accepto baptiſmo ſuperuixit, diuinis (nè ingratus conſecuti muneris haberetur) dedicauit obſequijs. Nec minùs eius mater & ſoror ſimilem ob hoc gratiam ſunt conſecutæ.

Cœnobiũ extruit.

Signo Crucis cæcum ſanat.

Quodam tempore cùm ad viſitandam Ambroſianam eccleſiam, prope muros ciuitatis versùs Septentrionem, vt diximus, poſitam pedibus iret, fortè illi daretur obuiàm multitudo ciuiũ, funus adoleſcẽtis cuiuſdã nobilis efferẽtiũ. Quã cùm ſanctus Dei declinare vellet, citiùs pœnitus nequiuit. Extemplò eĩ aſſunt, & circa ſanctũ corona facta, vt conciuẽ reſuſcitaret, qui peregrinæ mulieris filiũ vitę reddiderat, conclamare cœperũt. Sanctus vt euitaret arrogantię & pręſumptionis maculã, multa excuſatione indignum ſe obtendebat, qui Apoſtolorum ſanctorumq; miracula cõſequi quoquo modo poſſit. Suſcitatũ verò Gallicæ mulieris filium, nõ ſuis meritis, ſed matris fidei adſcribendum dicebat. Quam illi excuſationẽ cum nullo pacto acciperẽt, ſanctus eorũ fide perſpecta, ſeſe in orationẽ dedit. Et primò admonitis, vt Kyrie eleiſon pia voce clamarẽt, ipſe cõtra Orientem flexis de more genibus, cõiunctis manibus, luminibus in cęlum erectis, Deum intentiùs exorauit. Oratione cõpleta, ſanctus pariter cum adoleſcente & ſtupore oĩm conſurgit. Abijtq; adoleſcens in pace, & laudans Deum, longo tempore ſuperuixit.

Vita functum ad ſuperos reuocat.

Quis etenim illud ſilentio pręteribit, ꝙ cõcedens ſanctus pręſul quodam tempore quandam trans Alpes eccleſiam cõſecraturus, quibuſdam obuiauit q miſerabiliter flentibus? Quos cùm pater ſanctus, quanã gratia flerẽt, interrogaret, eorũ relatu cognouit, miſſos illos à S. Ambroſio præſule cum martyrum reliquijs quibuſdam, ſanctorum Vitalis & Agricolę, Nazarij & Celſi, atq; Geruaſij & Protaſij ad ſe perferen-

rendis: & vnum eorum, nomine Simplicium, qui inter illos videbatur eſſe maior, ex vaſtiſſima * in miſerabile præcipitiũ, vnà cum equo delapſum, atq; horrẽda morte defunctum eſſe: quem illi ipſi ità magnoperè flerent. Quo audito, Zenobius pater ſubitò ab equo deſcendens, magna veneratione reliquiarum capſulam proprijs manibus ſuſcipiens, piè deoſculabatur. Deindè eorum deuotis precibus commotus, vt qui ad ſe miſſi fuerant, remiſſos incolumes ille reciperet, cum lachrymis in oratione ante Dominũ ſupra defuncti corpus ſe proſtrauit, & orationi tam diù defixus inhæſit, quouſq; exurgens viuum illum & omninò liberum ſecum erexit: nec vlla colliſionis ſigna in eius membris, àc ſi nunquàm fuiſſent, penitùs videbantur. Quod alij proſpicientes, ſimulq; tanto ſtupentes miraculo, in laudes Dei proruperunt, ſteteruntque diebus plurimis cum beato Zenobio, atque læti deindè ad B. Ambroſium rediêrunt. Item aliũ.

Sed quoniam de Eugenio & Creſcẽtio, miniſtris S. Zenobij, mẽtionem fecimus, quos vt ſanctiſſimo præſuli miniſterium, ità virtutes animi & cæleſtium gratiarum magnificentia concordabat: non ingratum fore putaui, de illorum cõuerſatione & vita, quę à Simpliciano & alijs ſparsìm cõſcripta comperi, vero ordine & noſtro ſermone hoc loco contexere. Nam opera magna fuerũt illis & virtutes multæ, ſignaq; plurima & prodigia fecit per illos Dominus: de quibus, quæ cum B. Zenobio operati fuerunt, aliqua enarrabimus. Habuit enim illos Zenobius nõ ſolùm ad altare miniſtros, ſed & in alijs prodigijs magnis coadiutores. Eugenius igitur, genere Florentinus, locupletibus & generoſis parẽtibus natus eſt: primùm ſecularibus literis eruditur: Deindè cùm eius pater, Clarus nomine, in familiaritatem amicitiamque beatiſſimi Ambroſij deueniſſet, illi eccleſiaſticis diſciplinis erudiendus traditur. Nam quodam tempore, dum Mediolanũ Clarus ob negocia ꝓpria petiturus eſſet, ad Zenobium, vt eius patris benedictione muniretur, acceſſit. Cui cùm cauſas etiam ſui itineris explicâſſet, adiecit interrogãs, ſi ſancto epiſcopo Ambroſio per ſe aliqd portandum dicendumve iuberet. Cui pater Zenobius: Cupio illum iterùm atq; iterùm reuiſere, atque illius ſacris eloquijs ſæpiſſimè recreari, quo haud iniuria ſatiari non poſſum. Verùm cùm ad illius ſanctitatis conſpectum intraueris, omni veneratione ſalutẽ ex me dicito, atq; ꝓmiſſa implere non differat. Manumque deindè extendens, benedixit illi: & abijt in pace. Cùm ergò Clarus Mediolanũ peruénit, ſtatim ad epiſcopalem Ambroſij domum properat. Et quia vir erat nobilis & probus, conſtanter humiliterq; ad epiſcopum ingreditur. Et ex more Chriſtiano, benedictione primùm impetrata, magna deindè cum reuerentia, quæ à Zenobio acceperat, ſancto præſuli enarrabat. At ille vbì Zenobij nomẽ audiuit, vultu exhilaratus, Clarum ipſum quàm iucundiſſimè ſuſcipiens, & plura ſuper Zenobio rogitans, cùm omnia pro voto audiêrat, illum, nè alibì, quàm in epiſcopali domo ſecum omni tempore, quo degeret Mediolani, hoſpitaretur, benignè coêgit. Et per illum deindè, cùm ſuis peractis negocijs Florentiam rediret, pulcherrimam Zenobio direxit epiſtolam. Eugenij hiſtoria.

Contigit non multo pòſt tempore Ambroſium, cùm fortè Romam peteret, Florentiam aduentâſſe, & ad Clari domum, multo ipſius rogatu multiſque precibus adſtrictum, conſentiente etiam Zenobio, diuertiſſe. Quem ille, vt talem decuerat virum, magnificentiſſimè ſuſcipiens, in pignus amoris & firmiſſimæ amicitiæ fœdus, vnicum filium ſuum Eugenium ſibi, clericalibus diſciplinis diuiniſque mancipandum, penitùs elargitur. Quem Ambroſius, inſpecta adoleſcentis egregia indole & docili natura, non abſque coniectura futuræ ſanctitatis, gratiſſimè ſuſcepit. Nam vigent acerrimè ſanctorum ingenia, & ipſa animi puritas ad coniectanda, quæ futura ſunt, ex minimis licèt indicijs, felicitate tamen animi atque ſapientia, rerum ſolet euentus exituſque colligere. Illum ergò ſecum duxit Mediolanum, & ſanctiſſimis documentis vitam illius inſtituens, Clericum primùm fecit, atque ſacris lectionibus plurimùm erudiuit. In quibus tanta induſtria, cura, ſtudioque inuigilauit, & in ſingulis ità illius patris vitam æmulatus eſt, vt ab omnibus penè alter Ambroſius diceretur. Nam erat largitate diuini muneris fultus, & in operibus ſuis ac verbis prudens valdè, atq; humilitate & cõtritione cordis admirabilis, in ieiunijs ſedulus, in vigilijs intentus, in oratione ſolicitus, nunq̃ penitùs omittẽs, quô ſpiritalis gratiæ maiora munera ſectaretur. Deniq; tam pręclarũ atq; fulgentem conuerſatione eius ani- Eugenius à parẽte traditur S. Ambroſio. Eugenij virtutes.

animũ Ambroſius cernẽs,mirũ in modũ eum dilexit,& ſuũ deindè ſubdiaconẽ ordinauit,atq; illũ,cùm ad clericos ſermonẽ haberet,exemplũ edixit.Et in quadã epiſtola ad Marcellinã ſororẽ,etiã de illo teſtatus eſt:Imitare Eugeniũ,ſequere illũ,& inſtituta illius obſerua:qa & Chriſti diſcipul⁹,ac vir prudẽs ac cęleſtis habetur. Poſt quatuor verò à tempore ſuę ordinatiõis in ſubdiaconẽ annos, rogatu pluriũ Florentinorũ,cùm Florentiã Ambroſius peteret,ſecum eũ duxit.Quem ſui cõciues ſummo cũ honore ac lętitia ſuſceperũt,& pater filiũ ſibi ꝓſpiciens tot muneribus decoratũ, incredibili geſtiebat gaudio.Quid plura?Nunq̃ ceſſauit,quin ſuis inſtãtiſſimis precibus ab Ambroſio impetraret,illũ Zenobio põtifici & Florẽtinę eccleſię ſubdiaconẽ tradi.Cedit Ambroſius volũtati patris & ciuiũ:traditur Zenobio Eugenius.Quẽ pius pater magna alacritate & gaudio ſuſcipiẽs,ꝓ eo orauit ad Dñm,dicens:Memento Dñe ſtudiorũ famuli tui,& nè auertas miſericordias tuas ab illo: ſed creſcant in illo

Eugenius fit Florentinus Archidiaconus. miſerationes tuæ perpetuò,& viuat. Et tractu temporis,cùm iam triceſimũ ætatis ſuę annũ duceret,& per oĩa vir ſanctus haberetur,Florentinę eccleſiæ archidiaconẽ ordinauit.Quod officium B.Eugenius incredibili ornauit religionis decore,& quibuſdam quaſi virtutũ gradibus ad perfectæ fidei conſtantiam aſſcendere videbatur: vt non ſolùm eccleſiaſtica ſuæ eccleſiæ negocia,ſed etiam conuicinarum vrbium diuino quodam eloquio tractare videretur.

Creſcentius ordinatur ſubdiaconus. Eodem ferè tempore Creſcentiũ canonicũ ſuũ B.Antiſtes Zenobius in ſubdiaconẽ elegit,virũ verè ſanctũ, & plurimis virtutibus atq; miraculis illuſtratũ, Quippe q erat potentiſſimus fide,pręditus innocẽtia,humilis cõuerſatione,intellectu prudẽtiſſimus,& bonis moribus,atq; diſcretione perfectus.Oĩ nanq; virtute pręſulẽ ſuũ æmulari nitebatur,& diuino igne ſuccẽſus,meditabatur in lege Dñi diebus ac noctibus. Plãtatusq; in domo Dñi,florebat vt palma, & multiplicabatur, ſicut cedrus Libani,fructus eius.Nam cùm Mediolanũ ſemel peteret,vt Ambroſiũ viſitaret, plures à dæmonibus obſeſſos ſua oratione liberauit, paralyticos aliquot diuerſis temporibus in ciuitate Florẽtię penitùs curauit,& duobus omìnò cęcis,pluribus adſtãtibus, luminis claritatẽ reſtituit. O verè felix ætas, in qua Dei Eccleſia tot clariſſimis ter-

Martyres. ſisq; luminibus valuit illuſtrari. Fuerant priùs Imperatores pagani,qui vbiq; contra Chriſtianos perſecutionũ ꝓcellis deſęuiebãt,& innumerabiles penè martyres in toto orbe per varia & exquiſita ſupplicia vſq; ad mortẽ in Chriſti nomine perdurârũt, nec minùs fideliũ multitudo per oĩa loca cingebatur. Poſt perſecutionẽ verò Diocletiani & Maximiani crudeliũ principũ, plenitudo gentiũ,vt diuinitùs pręordinatũ fuerat,intrauit in mundũ, & fœcunditas Eccleſiæ cœpit fructus ampliſſimos exhibere.Nam q ætate illa in Chriſto credebãt,cõſiderantes martyrũ paſſiones,& eo-

Cõfeſſores. rum ſyncerũ circa Chriſtũ cõfeſſionis affectũ,cœperũt & ipſi per gratiã Dñi ſanctorum vitã cõuerſationemq; ſectari, & huius inſtitutiõis fieri, vt in nullo ꝓrsùs antiquiſſimis patribus inferiores exiſterẽt.Acquiparãtes etiã merita illorũ, q ꝓ nomine Dñi noſtri Ieſu Chriſti certauerũt vſq; ad ſanguinẽ : quippe q inuiſibiliũ hoſtiũ mo-

Epheſ.6. limina ſuę vitę integritate omìnò deſtruxerũt.De qbus ait Apoſtolus:Non eſt nobis colluctatio aduersùs carnẽ & ſanguinẽ,ſed aduersùs principatus & poteſtates,cõtra rectores tenebrarũ harũ,cõtra ſpiritualia neqtiæ in cæleſtibus : quorũ multiformes illi ꝑcauentes incurſus, & caput ſerpẽtis antiqui fortiter cõterentes, ſempiternis ꝓmijs ſunt beatè potiti.Hinc illi,Alexãder,Athanaſius,Nicolaus,Donatus,Martinus, Ambroſius,Zenobius,Auguſtinus,Epiphanius, Paulinus, Eugenius, Creſcentius,& mille alij ſanctiſſimi Epiſcopi & Leuitę, qui eadẽ penè ætate florẽtes,fructus vberes mũdo nõ ſolùm ſanctiſſima doctrina,ſed mirificis etiã prębuerũt exẽplis.Creſcebat indiès fideliũ multitudo, & per oĩa loca mirabiliter augebatur, necnõ eccleſię quã-

Monachi & Eremitę. plurimę & martyrũ memorię cõſtruebantur. Impenſiùs hinc monachorũ cateruis ſolitudines & deſerta decorabantur loca.In ſolitudinibus erãt errãtes & mõribus,in ſpelũcis & cauernis terrę.Quietẽ deniq; ſolitudinis appetẽtes, gaudia ſalutis ꝓpriæ ac fidẽ diuino ſunt munere cõſecuti,cæteriſq; mox exempla ſublimioris vitæ ſacratioriſq; ꝓbuerunt. Omnibus eñ terrenis exuti negocijs,adhuc morãtes in corpore, angelorum æmulati ſunt ſanctitatẽ,perq; faſtigia ſcãdentes celſa virtutum, vltra admiratiõem enituêre mortalium.Nam erat per id tempus B. Antonij vita cunctis ad

S. Antonius. imitandum pręclarè poſita,qui magni Elię & Eliſæi, necnon & S.Iohannis Baptiſtæ

exi-

exiſtens æmulator, ſecreta interioris eremi, ſtudio ſectatus eſt ſingulari. Cui ſanctus Athanaſius, ciuitatis Alexandrinæ antiſtes, proprio ſtylo teſtimonium perhibuit, dignus ſanè relatione conuerſationis Antonij, qui fratrũ precibus, vitam illius ꝓ multorũ vtilitate deſcripſit. In quo opere S. Ammonis meminit, à quo, Deo dante, primùm iacta fuerũt fundamẽta conuerſationis milliũ ſanctorũ monachorũ, q in monte Nitriæ cõmorabantur. Necnon & Theodori, ſancti admodùm viri, q cum ſene ꝑfato fuerat, vt idem nobis pontifex indicauit: quę ſingulari ac perfecto ꝓpoſito & fide nõ ficta Deo ſubditũ, multiplicia retulit diaboli machinamẽta ſuperâſſe. Quid de Paulo primo eremita dicemus? Cuius vitã à B. Hieronymo deſcriptã cùm legimus, inimitabilẽ penè ab humanis iudicamus. Quid de Hilarione? Cuius geſta ſi Homerus intelligeret, vel inuideret materiæ, vt ait B. Hieronymus, vel ſuccumberet. Hinc innumerabiles penè in om̃ibus regionibus ſanctorũ monachorũ fluxerũt turbæ, quorum nomina deſcripta ſunt in cęlis. Vt id tunc nõ ſolùm de ſanctiſſimis põtificibus, ſacerdotibus & Leuitis, qui in ſeculo degẽtes, monachorũ cõtinentiam & eccleſiaſticam obſeruabãt diſciplinã: ſed & de monachis & Chriſtianis penè om̃ibus impletũ videretur, quod in pſalmis canitur: Viſitâſti terrã, & inebriâſti eam, multiplicâſti locupletare eã. Sed proh dolor noſtris tẽporibus penè defecerũt oĩa. Iam nõ niſi auaritia, luxuria & ambitio regnãt. Iam in fęce ſeculorũ cõſtituti videmur, & inter paucos religio Chriſtiana ſeruatur. Sed hęc hactenùs, nũc ad geſta ſanctorũ reuertamur.

S. Ammõ. S.Theodorus. S. Paulus. S. Hilariõ. Pſal. 64.

Cùm puer quidã delicioſè enutritus atq; vnicus matris viduæ, annorũ quinq;, in via iuxta cathedralem S. Saluatoris eccleſiam ludens, pueriliter verſaretur, caſu auriga prętereunte, boues in furias agitati, in puerũ irruerunt. Quorũ impetu oppreſſus puer, & à rota plauſtri miſerabiliter contritus, expirauit. Quẽ caſum vbì mœſtiſſima mater reſciuit, lamẽtabili planctu deplorãs puerũ ſuſtulit, & pannis inuolutũ ad Diaconẽ Eugeniũ accurrens, attulit: ipſumq; vt ſanctiſſimo patri Zenobio vitę reſtituẽdum offerret, luctuoſiſſima prece obſecrabat. Eugenius verò, viduę fide inſpecta, pietate magna cõmotus, oblatum puerum cum lachrymis ipſe benignè ſuſcipiens, pedibus ſancti præſulis vnà cum mortuo puero ſe expoſuit, & vt matri viduę atque fideli miſereri velit, puerumq; magna cum fide oblatũ ſuſciter, exorabat. Tũc pius pater Zenobius, cõuocato etiã Creſcẽtio ſubdiacono: Oremus, inquit, fratres, vt mulieris huius fidẽ precibus ſeruorũ ſuorũ reſpiciat Deus, & pietatis ac miſericordię ſuę meritũ illi oſtẽdere dignetur. Quod, cùm ab oratiõe ſurgerẽt, factũ eſt. Nam eleuatus puer, ità ſanus factus eſt, vt nullũ in eo lęſiõis veſtigiũ penitùs videretur: & matri, quę ꝓ foribus cum pluribus cunctabatur, ab Eugenio viuus puer pro mortuo ac ſaniſſimus redditur. Tunc qui cũ ea triſtes aduenerãt, & quem mortuũ attulerant, viuum cõſpicientes, exclamare cœperunt: Gloria tibi Dñe, qui mirabilia per ſeruos tuos operari dignatus es. Gloria ſit tibi & laus in ſecula ſeculorũ, Amen. Verùm ante Zenobiũ pręſulẽ hi duo eius ſanctiſſimi miniſtri Eugenius & Creſcentius, & duobus ante Creſcentiũ annis Eugenius, vt perpetuò cũ Chriſto quieſcerẽt, morbo intercipiente, naturę debitũ reddiderũt: Et, vt quidã ferunt, tempore mortis Eugenij, Ambroſiũ Florẽtiam aduocatũ, alij verò fortè affuiſſe deſcribũt. Sed qualitercunq; hoc cõtigerit, cõpertum eſt, patrẽ Ambroſiũ tẽpore trãſitus ſui* Eugenij adſtitiſſe. Nam cùm B. Eugenius, vir per oĩa magnificus, graui morbo in lectulo detineretur, & propinqui cuiuſdã abſq; pœnitẽtia & ceteris ſacramẽtis mortẽ audiſſet, grauiter cõmotus, cœpit ilicò cõtriſtari valdè & mœſtus fieri. Cuius religioſę affectioni pręſul Zenobius piè compatiens, aquã cum ſale iunxit: quam benedixit & dedit Eugenio, atque pręcepit, dicẽs: Fili, cõfeſtìm ſurge, & accelera ad domũ amici defuncti, atq; hanc aquam ſuper illius corporis membra cõſperge, vt in nomine Ieſu ſtatìm ille reuiuiſcat, & Deo gratias agat. Quo audito, àc ſi in nullo pateretur, ſtatìm exurgẽs ſanctus miniſter, atq; iniuncta exequẽs, ſuper defuncti cadauer aquam effudit. Qui cõfeſtìm, vt à ſomno excitatus, à mortuis reſurrexit, & cum Eugenio ad domum epiſcopi adueniens, gratias dedit ingentes Deo & B. Zenobio, cuius meritis & miniſtrorum eius, nõ permiſerat Deus animam ſuam in barathrum damnationis immergi. Sed Eugenius cùm primùm domì applicuit, morbo ſtatìm regrauatus, ſuper lectulum ſe cõpoſuit, & adſtantibus Zenobio & Ambroſio, diem ſuĩ tranſitûs edixit. Qui licèt illi de requie ac gloria cum CHRISTO congauderent, tamen quia ſolatio tanti viri pro

Puerum rota currûs contritum, ad vitam reducit S. Zenobius.

*Eugenio

pro eo tempore priuabantur, quem ad Eccleſiæ regimen ſuperſtitem ſibi optauerant, non poterant non mœſti fieri: & cum Creſcentio ac alijs quamplurimis clericis pſallentes, hoc pſalmo iam cœpto, Ad te Domine leuaui animam meam: cùm illud decantarent, Deus meus in te confido, non erubeſcam: illius puriſſima anima, à corpore diſſoluta, ad Chriſtum factorem ſuum piè migrauit 5. Calend. Decemb. Anno ab Domini incarnatione CCCC. XXI. Cuius ſanctiſſimum corpus Zenobius & Ambroſius honorificentiſſimè intrà ciuitatem in baſilica Saluatoris ſepeliêrunt, & triceſimo à tranſitu illius die, eccleſiam ſuo nomine, ſeptimo ab vrbe Florẽtina milliario, parte Orientali, in prędio cuiuſdam probi viri conſecrârunt. Eodem anno & pijſſimus pater Ambroſius ad Dominum commigrauit. Et poſt duos à tranſitu B. Eugenij annos, ſanctus Creſcentius ex mortali hac & corruptibili vita ad præſtantiorem immortalemque tranſlatus eſt, cuius hîc vix vel vmbra vel imago ipſa inueniri queat, 13. Calend. Maijas. Cuius corpus Zenobius in eadem Saluatoris baſilica iuxta Eugenium honorificè ſepeliuit.

Pſal. 24.

Eugenij felix obitus.

Cùm ergò Zenobius hos ſuos miniſtros, & alios complures diſcipulos perfectæ conuerſationis, ad Chriſtum antè præmiſiſſet, & certus iam, quòd talenta ſibi credita minimè prorsùs abſcondiſſet, diem feſtum cum ingenti gratiarumactione ſuper tantis ac talibus fructibus læta mente celebrauit. Et poſt annum tranſitûs Creſcentij ipſe quoquè B. Zenobius, iam dierum plenus & bona ſenectute, infirmatus eſt. Et morbo ingraueſcente, cùm iam certum ſuæ reſolutionis diem inſtare clericis miniſtrantibus prædixiſſet, & fama de hoc non ſolùm per ciuitatem totam, ſed ad vſque vicinas vrbes confeſtìm conuolâſſet, accurrit clerus ſuus, accurrunt pontifices ex propinquis vrbibus, accurrit & religioſus populus. Inter quos multi aduenerãt, qui diuerſis languoribus oratione illius fuerant liberati, aliqui ex mortuis ſuſcitati. Plorant omnes, deflent ſe priuari tanti regimine patris. Recordantur adinuicèm beneficiorum & doctrinę ſibi impenſæ: flent & geſtiunt illum ſaltem ante diſceſſum ex hac vita poſſe videre. Et qui propinquiores lectulo adſtabant, amplexabantur eum quaſi iam de ſeculo receſſurum. Alij ſanctos illius oſculabantur pedes, alij manus, alij lectulum illum, in quo iacebat, poſſe contingere ſolabantur: omnes benedictionem paternam ante ſeparationem animæ expetũt. Et ille, quanuìs eſſet toto corpore attenuatus valdè ac debilis, & modicus iam calor teperet in pectore, nec p̃ter ſenſum viui hominis quicquam ſupereſſet, faciem tamen habebat hilarem atque fulgẽtem, vt diuinum quid in illius mente verſari videretur. Et potens adhuc apertis oculis loqui, iubet lectulum aliquantulùm ex ſuperiori parte eleuari, & ſic omnes alloquitur: Ego quidem, chariſſimi, viam patrum ſecurus ingredior. nam video me à Domino protinùs euocari. Vos autem mementote eorum, quę antè frequenter audîſtis, & ſoliciti in precibus, ſobrij eſtote in operibus veſtris. Nulla vobis ſit penitùs cum Arrianis coniunctio, nulla cum Meletianis, aut quibuſcunque hæreticis & ſchiſmaticis. Cuſtodite piam fidem in Chriſto atque religioſam patrum traditionem, quam ex ſanctis ſcripturis & crebrò meæ paruitatis admonitu didiciſtis. Obedite prælatis veſtris, & poſt diſceſſum meum, quia ad clerum & populum ſpectat, ſine contentione epiſcopum vobis eligite, qui poſt Deum præſit omnibus, & curam veſtrarum gerat animarum. Iam Zenobius veſter ad Deum ſuum migrat, cui crebras pro vobis propinquiùs preces effundet, & iam non erit ampliùs in præſenti ſeculo vobiſcum. Et eleuata aliquantulùm manu, omnes benedixit, rogauitque adſtantes epiſcopos, vt ſacratiſſimis ſuis manibus eum Crucis ſigno communirent. Et paululùm extendens pedes, mortem lætus adſpexit, annorum ferè nonaginta, 8. Calend. Iunij, anno ab incarnatione Domini CCCC. XXIIII. Pontificatûs Innocentij primi anno 8. imperij verò Honorij & Theodoſij anno X. Tunc pontifices qui aderant, cum electis clericorum illius ſacratiſſimum corpus curantes, conditum aromatibus impoſuerunt feretro, & ceruicem ſubijcientes ipſi, ad eccleſiam Ambroſianam, vbi ſe velle ſepeliri prædixit, portauerunt, & pſallentes pſalmos & hymnos, honorificentiſſimè in marmorea capſa ſepeliêrunt.

Oratio S. Zenobij ſub vitæ finem.

Videtur eſſe mendum in numeris annorũ, id quod facilè accidit.

Poſt Zenobium verò Andreas vir ſanctus & Florentinus ciuis, ad epiſcopatum aſſumitur. Qui videns miracula, quæ à Domino ob Zenobij merita in Ambroſiana fiebant eccleſia, & hunc honorem eccleſiæ maiori potiùs deberi iudicans, quinto præ-

præſulatûs ſui anno, conſilio cum clericis & maioribus ſuæ vrbis communicato, ſtatuit beatiſſimum Zenobij corpus ex Ambroſiana B. Laurentij, ad cathedralem ſancti Saluatoris transferre. Et conuocatis ex vicinis vrbibus epiſcopis, totoque ſuo clero, diem feſtum 7. Calend. Februar. cum præcedente ieiunio populo indixit: quô ſcilicet ſanctiſſimum Zenobij corpus magna celebritate ad maiorem transportaret eccleſiam. Quo adueniente die, capſula cum corpore B. Zenobij ornatiſſimè ſuper quodam lectulo componitur, illamque ſoli pontifices deportant, procedunt clerici & ceroferarij, quorum erat multitudo non parua. Sequitur fidelis populus, primùm primi ciuitatis ac viri omnes: poſt quos mulieres ſequuntur ac pueri: Hymni, pſalmi & cantica tam à clericis, quàm à deuoto populo decantantur. Quinetiam mulieres atque pueri cantilenas, eius impenſa beneficia recenſentes, mira vocis modulatione cantabant. Omnia in Dei laude reſonare videbantur. Proceduntque pontifices, & ad plateam, quæ eſt iuxta baſilicam Baptiſtæ Iohannis, deueniunt. Multus illuc populus aduenerat, & ſtatìm viſo feretro, extollunt in iubilo voces. Conatur quiſque pro viribus loculum ipſum ſaltem contingere. Quo contigit, vt pontificibus portantibus ex nimia fieret deuotione compreſſio: cecidiſſentque cum ſancto corpore, niſi arida quædam & antiqua vlmus, cui cum loculo adhæſerunt, illos ſuſtentâſſet: quæ à tam ſacratiſſimo corpore contacta, admirata gratiam, exultauit: & videntibus omnibus, ſtatìm viruit, miſitque folia & flores. Et indiès cùm à deuoto populo per fruſta diſcerperetur, Florentini ciues, in tantæ rei memoriam, marmoream cum Cruce in eodem loco columnam erexerũt, quæ in hodiernum diem vſq; perdurat. Adiuti igitur epiſcopi & ſeipſos reſumentes, corpus ſanctiſſimũ ad eccleſiam deferre contendunt. Sed cùm ipſius eccleſiæ ianuam introire procurant, neſcio qua diuina impediti virtute, illud omninò in eccleſiam inferre nequeunt, nec qualibet via connixi, valuas eccleſiæ ingredi poſſunt. Extolluntur clamores in populo: q. dam hoc cauſam putant, quidam illud. Alij reportandum ad Ambroſianam eccleſiam proclamabant. Sed Andreas epiſcopus, vir ſanctus, magna animi fluctuatione perculſus, ad optimum confugit orationis remedium, & coram omni populo procumbens genibus, & tenſis duplicibus palmis, oculiſq; in cælum ſuſpiciens, piè orauit ad Dñm, nè cõtriſtaretur populus ille: ſed liceret cum beatiſſimo corpore eccleſiam ingredi, & illud ſtatuto loco componere. Atq; pro tanto beneficio duodecim ibidèm conſtituere clericos vouit, qui in honorem ſanctiſſimi pontificis diuinis obſequijs perpetuò vacarent. Et oratione completa conſurgens, ſubmittit & ipſe ceruicem feretro, hortaturque alios pontifices vnà ſecum ingredi eccleſiam. Qui Deum laudantes, omni ceſſante impedimento, cum iubilo totius populi Chriſtiani, eccleſiam Saluatoris intrârunt: & celebratis Miſſarum ſolennijs, beatiſſimum Zenobij corpus iuxta corpora Eugenij & Creſcentij miniſtrorum eius, in quadam eiuſdem eccleſiæ catatumba honorificentiſſimè locauerunt. Vbì & idem pontifex Andreas altariolum ſub ipſius nomine mira deuotione conſecrauit. Ad quod plures diuerſis oppreſſi languoribus, quotidiè concurrentes, continuò ſanabantur.

Inſigne miraculum.

Voto nuncupato, patet aditus in templũ.

Inter quos à cuncto populo ſpectatus fuit puer quidam à dæmone miſerabiliter obſeſſus: qui cùm ad liberandum duceretur, nullatenùs eccleſiam intrare permittebatur. Nam hic, cùm olìm febribus laboraret, & ob contractam ſitim, matre offerẽte poculum, quadragiès in nocte vna bibiſſet, feſſa iam illa & ſomno oppreſſa, cùm iterùm à puero excitaretur, indignanti animo & irato poculum cùm illi porrigeret, inquit: Vnà cum hoc diabolum bibe: quo nec minùs ſecutum eſt. Præſtò affuit diabolus, illius corpus obſedit, & miſerabiliter contorquebat. Et cùm plura inuanum adhibita fuiſſent remedia, tandèm à religioſa quadam fœmina edocta mater, vnà cũ patre puerum Florentiam ad ſepulcrum beati Zenobij deferunt, & cùm religioſorum quorundam clericorum orationibus adiuti, illum tandèm in eccleſiam intuliſſent, perduxiſſentq; ad altare Zenobij, tumefacto primùm mirum in modum vtero, poſt temporis modicum cum fœtore horribili euanuit dæmon, nec vnquàm, quoad vixit, ad illum reuerti auſus fuit.

Vide imprecationẽ crudelis fœminæ.

Interìm mortuo Andrea viro ſancto, ad epiſcopatum aſſumitur Mauritius Florentinus preſbyter, vir multa ſanctitate præditus, & à pluribus creditur ſub Totila martyr effectus: ſicque mortuus, in catatumba beati Zenobij iuxta Andream ſepul-

Catalogus Florentinorum antiſtitum. Iohannes. tus fuit. Poſtquàm longis temporibus plures fortè in hac Florentina eccleſia fuerunt epiſcopi, de quibus nulla apud nos mentio habetur, tandèm anno ab incarnatione Domini 988. ad epiſcopatum fuit aſſumptus Iohãnes Velletrenſis, vir magnæ prudentiæ & conſilij: qui quindecim in epiſcopatu perdurans annis, moritur, & in baſilica beati Iohannis Baptiſtæ iuxta puteum ſe ſepeliri ordinauit. Cui beatus Podus, natione Longobardus, omni ſanctitate præditus, in epiſcopatu ſucceſſit, & plura oppida eiuſdem diœceſis muris cinxit, ſicut patet in tabula marmorea: moriturque duodecimo præſulatûs ſui anno, & in catatumba Zenobij, iuxta alios in capſa Zenobij ſepelitur. Poſt hunc Gerardus Burgundus epiſcopatum geſſit, vir multæ ſcientiæ, prudentiæ & bonitatis. Is quinto ſui præſulatûs anno in Romanum Pontificem fuit aſſumptus, anno videlicet ab Dominica incarnatione *1020. Fuitque vocatus Nicolaus ſecundus. Cui in epiſcopatu ſucceſſit Petrus Florentinus, cathedralis eccleſiæ canonicus, homo verſutus & Simoniacus, apud quem nemo vir bonus viuere poterat. Nam hic B. Iohãnem Gualbertũ de eccleſia ſancti Mimatis ſupra collem, quæ Florentinæ adſtat vrbi, ignominiosè expulit. Sed ſuorum citò ſcelerum pœnas dedit. Nam à præfato Nicolao Pontifice maximo priuatus epiſcopatu, vitam priuatam ac miſeram duxit. Poſt hunc Rodulphus Archidiaconus Florentinus, vir optimus, epiſcopatum piè & caſtè multo tempore geſſit. Cuius temporibus cùm quidã cathedralis eccleſiæ canonicus, in medicina peritus, ſeruulum haberet dilectum, & is caſu ægrotaret, pro illo ad altare beati Zenobij ſæpiùs ſolitus erat orare, nec tamen minùs quicquam artis medicinæ obmittebat, quin nimia fortè curioſitate, quæ excogitauerat, illi remedia impenderet. Et cùm hoc diffidentiæ diuini adiutorij habeatur indicium, exaudiri non merebatur. Sed cùm indiès magìs ac magìs ingraueſceret puer, omni remediorum curioſitate abiecta, ad Zenobium multa deuotione & prece confugit. Qui cùm poſt deuotam orationem aliquantulùm corriperetur ſomno, vidit Zenobium adſtantem ſibi, & dicentem: Quia in Domino cogitatum tuum iactâſti, ſanatus eſt ſeruus tuus. Surge & vade, atq; in Dño cõfide. Et excitatus à ſomno, ſic reperit vt audiuit.

Podus. Gerardus. * 1059. iuxta Onuphrium. Rodulphus. Seruũ medici S. Zenobius ſanat.

Reinerus. Poſt Rodulphum verò Reinerus canonicus, multa prudentia & ſanctitate præditus, aſſumitur ad epiſcopatum anno ab incarnatione Domini 1063. Hic longo tempore geſſit prȩſulatum, voluitque ſepeliri in baſilica B. Iohannis Baptiſtæ iuxta locum, vbì Bartholomæi Apoſtoli eſt imago. Cuius ſepulcrum verſibus quibuſdam adhuc perdurat inſignitum. Huic ſucceſſit epiſcopus, nomine Iohannes. Quem ſecutus eſt Gabriel. Poſt quem Nicolaus. Poſt hunc Iohannes alius. Cuius tempore reliquiæ brachij ſancti Philippi Apoſtoli in eccleſiam B. Iohannis Baptiſtæ fuerunt delatæ anno ab incarnatione Domini 1204. Huic ſucceſſit Iulianus, qui quadraginta annis vixit in epiſcopatu. Poſt quem Hardingus, qui 30. Poſt quem Iohannes de Mangiatorum familia, qui 13. annis geſſit epiſcopatum. Cui ſucceſſit Iacobus Florentinus ſimiliter, & ex ordine Prædicatorum fratrum, qui in epiſcopatu vnico vixit anno. Poſt quem Andreas de Moreijs canonicus, qui ſimiliter vnico vixit anno. Et illum ſecutus eſt Lotarius de Toſignorum familia, archidiaconus in ipſa cathedrali eccleſia, electus anno ab incarnatione Domini 1288. vixitque in epiſcopatu annis 8. Quē ſecutus eſt Franciſcus de Bagnoria, in ea eccleſia tunc archipreſbyter. Prȩſulatûs cuius anno ſecũdo, videlicet ab Dominica incarnatione 1298. iacta ſunt fundamenta nouæ cathedralis eccleſiæ iuxta illam Saluatoris, vt nõ ſolùm intrà ſe eam contineret, ſed & initia templi admirandi de ſe oſtentaret: quo nec minùs ſecutum eſt. Nam eleuatis per tempora firmiſſimis parietibus, vbì ad reuolutionem principalis rotundæque teſtudinis deuentum eſt, non videbatur humano artificio poſſe compleri. Et cùm multa inuanum excogitata fuiſſent remedia, ſolus Philippus quidam Brunelleſcus Florentinus ciuis, id ſuo ingenio & architectoria arte potuit perficere. Nam imitatus antiquos, ſine aliqua lignorum ſeu alterius materiæ ſtructura, ingenioſiſſimis artificijs, quibus ingentes lapidum moles commodè eleuabat, ædificium perfectè ad complementum deduxit. Franciſcus verò cùm in epiſcopatu tredecim annis durâſſet, morbo confectus, naturæ debitum reddidit.

Iohannes. Gabriel. Nicolaus. Iohannes. Iulianus. Harding⁹. Iohannes. Iacobus. Andreas. Lotarius. Franciſcus.

Antonius. Poſt quem Antonius de Vrſis epiſcopus Fæſulanus, ad Florentinorum epiſcopatum fuit tranſlatus. Cuius tempore clericorum quoddam hoſpitale opportunum

per

per multa tempora multis initiatum fuit, cui ipſe plurimùm adiutor & fautor extitit. Hunc ſecutus eſt Franciſcus de Cingulo, electus ab Dominica incarnatione anno 1323. vixitque in epiſcopatu annis 21. Hic caput beatiſſimi Zenobij ab alijs membrorum oſſibus ſeparans, ac de marmorea capſa extrahens, pulcherrimè, vt nunc videtur, exornauit, atque ipſam cathedralem eccleſiam aliquibus alijs ornamentis, quæ in hodiernum vſque diem perdurant, quàm magnificentiſſimè decorauit. Huius etiam præſulatûs tempore clericus, cùm iudicio Guidonis Aretini medici clariſſimi, mortem ob natum in gutture apoſtema vix per diem vnicum euadere poſſet, oratione ad ſepulcrum B. Zenobij ac prece fideli exhibita, cum ſtupore omnium ſtatìm liberatus euaſit. Simile cuidam ſacerdoti, nomine Lapo, ipſi patri Zenobio dicatiſſimo, contigit. Qui cùm eius feſtum in vigilijs ſolicitè præpararet, renes caſu confregit: & domum deportatus, magìs ſe huiuſcemodi feſtiuitate priuari, quàm ſuorum renum confractione dolebat, nec ob hoc à fletu vſque in horas noctis matutinales ceſſare poterat. Qua hora per ſomnium vidit beatum Zenobium ſe eleuātem & dicentem: Surge fili, & matutinales in eccleſia Horas, vt optabas, decanta. Qui incolumis cum clericorum omnium ac ſuorum admiratione conſurgens, priſtinæ penitùs ſanitati reſtitutus euaſit. Franciſcus. Miraculũ. Aliud.

Poſt Franciſcum verò de Cingulo, ad epiſcopatum aſſumitur Angelus Acciarolus, ex ordine fratrum Prædicatorum. Qui duobus ferè annis à ſuo pręſulatu elapſis, mortem obijt, & ad epiſcopatum Franciſcus Tudertinus aſſumptus fuit, in quo 14. annis vixit. Cuius tempore mulier quædam formoſiſſima, à proprio viro iniuſtè derelicta, qui in eius inuidiam, in Angliam vſque, nō ampliùs, vt aiebat, eam reuiſurus, perrexerat, in feſtiuitate ſancti Zenobij ad eius altare cum lachrymis & multa prece confugit, & nè conſortio viri indignè priuaretur, magiſque ipſius meritis reducem exciperet, piè exorabat. Quod vt poſtulauerat, euénit. Nam eadem die compunctus vir conſcientia peccati, & in amorem vxoris reductus, iter pro reditu ſtatuit, reuerſuſque magna ſecum & charitate deuinctus, atque ex ea dulces natos vtriuſque ſexûs pluresque ſuſcepit. Poſt hunc verò anno ab Chriſti incarnatione 1358. cepit præſulatum Philippus de Lancella, cathedralis eccleſię Prępoſitus, qui reliquias precioſiſſimi digiti ſancti Sebaſtiani Roma ad ſuam detulit eccleſiam, vixitque in epiſcopatu annis tribus. Quem ſecutus eſt Petrus Corſinus, electus anno 1363. Qui poſt ſeptimum ſui pręſulatûs annum in Eccleſiæ Romanæ Cardinalem fuit aſſumptus, & illi in præſulatu Florētino ſucceſſit Angelus de Rica ſolis: Cuius adhuc fratres extāt viri clariſſimi, & nepos ex fratre Guidactio, nomine Angelus, iuuenis quidem miræ humanitatis & modeſtiæ, liberalibuſque diſciplinis eruditus, & mihi dulci amicitia deuinctus, quo non minùs præſul, quàm hic præſulis nomine illuſtratur. Poſt hunc Angelus Acciarolus tenuit præſulatum, nec multò pòſt in Romanæ Eccleſiæ Cardinalem fuit aſſumptus. Quem ſecutus eſt Bartholomæus Patauinus, qui ſimiliter à Bonifacio IX. in Romanæ Eccleſiæ Cardinalem fuit aſſumptus. Illumque Onuphrius ex fratribus, qui ſancti Auguſtini vocantur, ſuo tempore in theologia clariſſimus, in epiſcopatûs honore ſecutus eſt. Cui ſucceſſit Iacobus de Teranio. Poſt quē Franciſcus Zabarellus de vrbe Patauina, qui paulò pòſt Romanæ Eccleſiæ Cardinalis aſſumitur. Hunc ſecutus eſt in epiſcopatu Americus Corſinus ex vrbe Florentię, anno ab Domini incarnatione 1411. Cuius tempore Martinus Papa quintus, poſt longum ſchiſma in Concilio Conſtantienſi ad pontificatum maximū omnium obedientia aſſumptus, Florentiam deuénit, honorificentiſſimeque à populo ſuſceptus, epiſcopalem Florētinam ſedem Archiepiſcopalem ſtatuit, deſignauitque illi ſuffraganeos Fęſulanum & Piſtorienſem epiſcopos. Quo tempore pręfatus Philippus Brunelleſcus fabricæ maioris eccleſiæ tunc primùm architector effectus, amplam illam teſtudinem pulcherrimo proſecutus eſt artificio, & ad complementum clauſura firmiſſima deduxit, anno ab incarnatione Domini 1433. Quo anno Eugenius quartus, Pontifex Maximus Roma Florentiam venit, & Americus Archiepiſcopus moritur, vacauitq; archiepiſcopatus circiter duos annos. Nam ſummus Pontifex Eugenius, cùm apud Florentiam degeret, voluit eo tempore huiuſcemodi eccleſiam regere, quam in pluribus reformauit. Et inter cætera, ſtatuit pueros clericos 33. qui in Miſſarum ſolennijs & veſperis eccleſię quotidiè deſeruirent, pręeſſetque illis magiſter Angelus. Franciſcus. Philippus. Petrus. Angelus. Angelus. Bartholomæus. Onuphrius. Iacobus. Franciſcus. Americus. Florentia fit metropolis.

preſbyter & vir dilectus, qui Grammatica eos atq; Muſica inſtitueret. Et pro magiſtro cẽtum aureos quotãnis, & puerorum ſingulo nouem dari ex reditibus quibuſdam publicis ordinauit. Demùm ad Archiepiſcopatum promouit Iohannem Vitelleſcum de Corneto, qui & titulum etiam Alexandrini patriarchatûs obtinebat, nec multò pòſt in Romanæ Eccleſiæ Cardinalem aſſumpſit. Huius tempore præſulatûs ab Domini incarnatione 1436. menſe Martij, die annunciationis B. Marię virginis, pfatus Eugenius ſanctiſſimus pontifex, baſilicam nouam magna celebritate cõſecrauit, & ſequenti anno, menſe Octobri, idem Eugenius Ludouicum Patauinum cubicularium ſuum ad Archiepiſcopatum promouit. Cuius tempore corpus B. Zenobij ex loco, ob diuerſam nouæ eccleſiæ diſpoſitionem, ignobiliori, ad digniorem aptioremq; magno apparatu tranſlatum fuit. Nam cùm forma & diſpoſitio magnificentiſſimi templi ad complementum redacta fuiſſet, & Eugenius pontifex Concilium pro Gręcorum vnione celebraret, conueniſſetq; Iohannes Palęologus Græcorum Imperator, Demetrius Deſpotus eius frater, Ioſeph Patriarcha Conſtantinopolitanus, magna Archiepiſcoporum Gręcorum & Latinorum, atq; epiſcoporum multitudo, viſum fuit Iohanni Spinellino, cathedralis eccleſię Prępoſito, viro clariſſimo, canoniciſq; & ciuibus, eo potiſſimùm tempore tranſlationem corporis beatiſſimi Zenobij celebrare, & conuenienti illud ac prędparato loco diſponere.

Iohannes.

Ludouic⁹.

Trãsfertur ſummo cũ honore corpus S. Zenobij.

Statuto igitur die 6. Cal. Maias, ab Domini incarnatione anno 1439. conuenerũt in maiori baſilica cardinales omnes, qui curiam Eugenij ſequentes, ad Cõcilium venerant: & ornatiſſimè in medio eccleſię choro varijs tapetis & auleis præparato, dexteram versùs altare partem Cardinales inſederunt. Poſt quos Patriarcha Hieroſolymitanus, & patriarcha Gradenſis, aliaq; ingẽs archiepiſcoporum & epiſcoporum, Græcorumq; & Latinorum multitudo pulcherrimo ordine diſpoſita ſtabat. Ad ſiniſtram verò ſedebat primus Demetrius Deſpotus: Poſt quem legati diuerſorũ principum & comitum, Protonotarij Latinæ Eccleſiæ, nobilium Gręcorum ac Latinorum multitudo non parua. Tunc Ludouicus Archiepiſcopus in veſte pontificia & mitra redimitus, cum ſex alijs delectis epiſcopis, & canonicis populoq; innumerabili, ad antiquam procedens catatumbam, marmoream capſulam, in qua oſſa erãt beatiſſimi Zenobij, aſſumunt, & ſuos humeros ſex illi pontifices ſubijcientes, conſequẽte Ludouico Archiepiſcopo, cum totius populi iubilo, organisque ac tibijs atq; diuerſis muſicorum generibus, Dei laudem per totam eccleſiam reſonantibus, magna cum omnium deuotione & reuerentia ornatiſſimo altari ſuperimpoſuerunt: Et interìm dum Miſſarum ſolennia celebrarentur, digniſſimi omnes Florentinæ vrbis ciues, accenſos cereos in manibus geſtantes, incedentesque conſpicuo atque ampliſſimo ordine, magna deuotione venerari beatiſſimum corpus adueniunt, atque omnium primi hi fuerunt, qui ex eadem progenie cum Zenobio in hac Florentina ciuitate perdurant, viri vtplurimùm clariſſimi ac nobiliſſimi, de Hieronymis hodierno tempore vocitati. Poſt hos ciuitatis primores ampliſſimo, vt ſolent, apparatu conueniunt, quos cæteri magiſtratus, necnon alij pleriq; ciues præſtantiſſimi ſubſequebantur. Demùm peractis ſacris, aſſumunt capſulam ijdem illi, qui priùs, pontifices ſacri, & ſequentibus Archiepiſcopo cum canonicis ac innumerabili populo, in noua catatumba, quæ apud primam eius eccleſiæ capellam, vt hodierno tempore nominantur, ſuo nomine conſecratam, magno cum honore locauerunt. Quo videlicet in loco poſt paucos admodùm dies marmoream capſam cum reliquijs integris beati Podi, prænominati iam epiſcopi Florentini, ſoli canonici cum præpoſito & preſbyteris aliquibus, paucisque ciuibus, & me præſente, tranſtulerunt.

VITA

VITA S. ALTHELMI EPISCOPI SCHIREBVRNENSIS, CVIVS ETIAM BEDA PRAECLARE

meminit, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Anglorum lib. 5. cap. 19. Eſt autem hæc, vt opinor, non niſi quædam Epitome vitæ eius, quam multi conſcribendam ſuſcepêre. Stylum paſſim nonnihil correxit Fr. Laurentius Surius.

BEATVS Althelmus ſplendidiſſimo Anglorum ſtemmate ortus eſt, cuius atavi reges fuiſſe ferũtur. Patrem habuit Kentenum, virum Deo deuotum, & Iuæ occidẽtalium Saxonum regis fratrem germanum. Althelmus, Latinè poſſit dici vetus galea: pulchreque ſic ille dictus eſt, quòd galea ſalutis protectus, optimam ex hoſte antiquo victoriam in cælos reportârit. Cùm iam pueritiæ annos exceſſiſſet, liberalium diſciplinarũ ſtudijs eſt admotus, in qbus tantos breui tempore progreſſus fecit, vt ipſis etiam magiſtris, quos Græcos Latinosq; habuit, anteponendus videretur. Poſteà verò in Meldunenſi monaſterio, quod nunc Malmeſberiam vocant, primò monachus, deindè presbyter atque etiam Abbas effectus, cibo potuq; parcè vtens, in preces & vigilias incumbebat. Interim creuit fama eius, multis præconijs illuſtrata, vltraq; mare ſe transferens, & ipſas etiam Alpes excedens, Romam vſque perlata eſt. Ea verò incitatus Sergius Romanus Pontifex, ſcriptis eum ad ſe acciuit, venientemque honorificè ſuſcepit. MAII 25. Pater S. Althelmi. Mirè proficit in literis. Fit monachus.

Cùm autem quodam die in Lateranẽſi eccleſia ſacrificâſſet ſiue Miſſam celebrâſſet, caſulam exuens, porrexit eam retrò ſe, exiſtimãs alicui ex miniſtris eam ſe tradere. Nemo aũt miniſtrorũ illic aderat, ſed nõ aberat diuina ꝓuidentia. Mox enim radius ſolaris per feneſtrã penetrans, caſulam illam diù ſuſtinuit: in cuius miraculi memoriam caſula illa hactenùs in Meldunenſi eccleſia aſſeruatur. Miraculũ.

Per idem tempus puer quidam ex inceſtu genitus, Romani Pontificis famam nõnihil cõtaminauit, ꝙ vulgus, vt fieri ſolet, ſparſo rumore vano malè perſuaſus, eum Pontificẽ habere patrẽ exiſtimaret. Anxius igitur Althelmus, multumq; dolẽs Pontificem, haud vulgari amicitia ſibi deuinctũ, eiuſmodi infamia fœdari, puerum non niſi nouem habentẽ dies, exhiberi iubet, eiq; in virtute & nõie IESV Chriſti imperat, vt edicat, num Sergius Pontifex eo ſe ſcelere obſtrinxerit. Reſpõdit infans abſolutiſſimo ſermone, Pontificem nequaquàm illi crimini affinem eſſe, nihil illum cum fœmineo ſexu commercij habere. Atque ità Althelmus & ab amico Põtifice depulit infamiam, & ſibi gratiam cumulauit. Infans 9. dierum loquitur.

Cùm in cœnobio ſuo beatiſſimæ Mariæ virginis eccleſiam conſtrueret, trabes vna neceſſaria, cæteris breuior reperta eſt. Fudit ille preces ad Dñm, & mox ꝓ voto trabem longiorem intuitus eſt. Ea tempeſtate à Berthuualdo Archiepiſcopo ad colloquium aſſcitus, cùm ad litus maris iter haberet, nautæ qdam, ꝙ ſordido viderent habitu indutum, illum habere ludibrio atq; contemptui nõ verebantur. Eccè aũt aduerſo ſpirante vento mare intumeſcit, horrida tempeſtas ſæuit, & in ſummum vitæ diſcrimẽ nautæ illi cõijciuntur. Cùm iam nihil niſi mortẽ expectarẽt, culpam ſuam cum lachrymis cõfitentur, ſanctiq; Althelmi ſuffragia implorãt. Ille pro ferenda ope ſcapham ingreditur, quã ſimulatq; corpore ſuo preſſit, ad oẽm trãquillitatẽ iam pacatũ mare ſe compoſuit, nautasq; cum naue ad litus incolumes appulit. Vltio diuina in ſancti viri contemptores.

Cõſtruxit etiam vir ſanctus cœnobiũ iuxta flumẽ, quod * From appellãt, vbì etiãnùm perdurat eccleſia in honorem ſancti Iohãnis Baptiſtæ ædificata. Porrò tertium monaſteriũ extruxit apud Bradeford: ſed ea monaſteria poſteà à Danis euerſa ſunt. E monaſterio ſuo nunquàm, niſi magna neceſſitate adactus, egrediebatur: pecuniarum minimè fuit auidus: omnia ipſi collata, in pauperes & vſus vtiles expendebat. Vt verò carnem ſuam edomaret, in fontem monaſterio proximum, qui fons ſancti Althelmi dicitur, humerotenùs ſe immergebat, nihilq; acerrimo frigore abſterritus per noctes illic durabat, totum Pſalterium abſoluens. Vt carnem domârit.

Quodam tempore Roma ſecum attulit altare ex marmore candido, ſex pedum craſſitudine, quatuor longitudine, trium palmorum latitudine. Iam ad Alpes peruenerat, & iumentum illud ferens altare, ob itineris prærupta loca cecidit, contritumque eſt iumentum, & altare in duas ſciſſum partes. Id vt vidit vir ſanctus, ad Deum preces fudit, & cùm benedictionem impertijſſet, ſalus iumento reddita eſt, & marmor, non directa linea, ſed flexuoſo anfractu diruptum, redintegratum eſt: ſed ità tamen, vt in miraculi memoriam, etiamnùm rupturæ eius veſtigia appareant curioſiùs inſpicienti. Fertur autem hoc altare marmoreum nunc eſſe in prouincia Somerſitana, in quodam Canonicorum, vt vocant, Prioratu.

Miraculũ.

Tandèm verò Vueſtſaxoniæ plagæ epiſcopatus in duas parochias diſtributus eſt, præfectusque eſt Daniel Vuintoniæ, porrò Althelmus apud Schireburniam ſubrogatus eſt Heddæ Epiſcopo, qui vtrique loco præſederat. Deindè Althelmus in ſenectute bona, plenus virtutibus & ſanctitate, migrauit ad Dominum octauo Calendas Iunij, & in monaſterio ſuo Meldunenſi cũ magno honore tumulatus eſt. Eius autem obitum S. Eguuinus, qui vitam eius conſcripſit, diuinitùs cognouit, ſicut ipſe in quodam ſuo ſcripto teſtatur his ferè verbis: Poſt duos annos Althelmus religioſus epiſcopus migrauit ad Dominum: quod ego per reuelationem agnoſcens, conuocatis fratribus, exceſſum venerandi patris eis aperui: concitoq; gradu ad locum, vbi ſacrum corpus iacebat, quinquaginta ferè millibus vltra Meldunenſe monaſterium poſitum deuéni, & ad ſepulturam adduxi, honorificeq; ſepeliui: mandauique, vt quibuſcunque locis ſacrum corpus, dum abſportaretur, quieſceret, ſacræ Crucis ſigna ſtatuerentur: quę quidem adhuc permanent, nec vllam vetuſtatis ſenſere iniuriam, poteſtque ex ijs vnum etiamnùm videri in cœnobio. Obijt autem vir ſanctus anno Domini ſeptingenteſimo nono, cùm iam Abbas fuiſſet annis quatuor ſupra triginta, & Epiſcopus quatuor. Porrò anno Chriſti 9049. eleuatum eſt ſacrum eius corpus è terra, & in capſa magno cum honore collocatum.

Fit epiſcopus.
Moritur.
Sacræ Cruces antiquitùs erectæ.

Beda venerabilis Eccleſiaſticæ hiſtoriæ gentis Anglorum lib. 5. cap. 19. ità ſcribit de hoc viro beato: Althelmus, cùm eſſet adhuc presbyter & Abbas monaſterij, ſcripſit, iubente ſynodo ſuæ gentis, librum egregium aduersùs errorem Britonum, quo vel Paſcha non ſuo tempore celebrant, vel alia perplura Eccleſiaſticę caſtitati & paci contraria gerunt: multosque eorum, qui occidentalibus Saxonibus ſubditi erãt, Britones ad Catholicam Dominici Paſchæ celebrationem huius lectione perduxit. Scripſit & de Virginitate librum eximium, quem in exemplum Sedulij geminato opere, & verſibus hexametris, & proſa compoſuit. Scripſit & alia nonnulla, vtpotè vir vndecunquè doctiſſimus. Nam & ſermone nitidus, & ſcripturarum, vt dixi, tam liberalium quàm Eccleſiaſticarum erat eruditione mirandus. Hactenùs Beda.

Scripta eius & eruditio.

VITA SANCTI AVGVSTINI EPISCOPI ET CONFESSORIS, QVI MISSVS A BEATO GREGORIO

Papa, primus genti Anglorum Chriſti Euangelium prædicauit, authore venerabili Beda presbytero in Hiſtoria Eccleſiaſtica eiuſdem gentis Lib. 1. cap. 23. &c.

Li. 1. ca. 23.

ANNO ab incarnatione Domini D.LXXXII. Mauricius ab Auguſto quinquageſimusquartus imperium ſuſcipiens, viginti annos tenuit. Cuius anno regni decimo Gregorius, vir doctrina & actione præcipuus, pontificatũ Romanæ & Apoſtolicæ ſedis ſortitus, rexit annos tredecim, mẽſes ſex, & dies decem: qui diuino admonitus inſtinctu, anno quartodecimo eiuſdẽ principis: aduẽtûs verò Anglorũ in Britanniã anno circiter cẽteſimo quinquageſimo, miſit ſeruum D E I Auguſtinum, & alios plures cum eo monachos timentes Dominum, prædicare verbum D E I genti Anglorum. Qui cùm iuſſis pontificalibus obtemperantes, memoratum

Auguſtinus mittitur cũ ſocijs in Angliam.

tum opus aggredi cœpiſſent, iamque aliquantulum itineris confeciſſent, timore inerti redire domum potiùs, quàm barbaram, ferám, incredulamq; gentem, cuius ne linguam quidem nôſſent, adire cogitabant, & hoc eſſe tutius communi conſilio decernebant. Nec mora, Auguſtinum, quem eis epiſcopum ordinandum, ſi ab Anglis ſuſciperentur, diſpoſuerat, domum remittunt: qui à Beato Gregorio humili ſupplicatu obtineret, nè tam periculoſam, tam laborioſam, tam incertam peregrinatiōem adire deberent. Quibus ille exhortatorias literas dedit, ac in opus eos verbi, diuino confiſos auxilio, proficiſci ſuadet. Quarum videlicet literarum iſta eſt forma: Gregorius ſeruus ſeruorũ Dei, ſeruis Domini noſtri Ieſu Chriſti. Quia melius fuerat bona non incipere, quàm ab ijs quæ cœpta ſunt, cogitatione retrorsùm redire, ſummo ſtudio, dilectiſſimi filij oportet, vt opus bonum, quod auxiliante Domino cœpiſtis, impleatis. Nec labor vos itineris, nec maledicorum hominum linguæ deterreāt: ſed omni inſtantia omniq; feruore, quæ inchoâſtis, Deo authore peragite, ſciētes quòd laborem magnum maior æternæ gloria retributionis ſequitur. Remeāti autem Auguſtino præpoſito veſtro, quem & Abbatem vobis conſtituimus, in omnibus humiliter obedite: ſcientes hoc veſtris animabus per omnia profuturum, quicquid à vobis fuerit in eius admonitione completum. Omnipotens Deus ſua vos gratia protegat, & veſtri laboris fructum in æterna me patria videre concedat: quatenùs etſi vobiſcum laborare nequeo, ſimul in gaudio retributionis inueniar, quia laborare ſcilicet volo. Deus vos incolumes cuſtodiat dilectiſſimi filij. Data die decimo Calendarum Auguſtarum, imperante domino noſtro Mauricio Tiberio pijſſimo Auguſto, anno tertiodecimo poſt conſulatum eiuſdem domini noſtri, Indictione iiij. *Epiſtola S. Gregórij.*

Miſit etiam tunc iſdem venerandus Pontifex ad Aethereum Arelatenſem Archiepiſcopum, vt Auguſtinũ in Britanniam pergentem, benignè ſuſciperet, literas: quarum iſte eſt tenor: Reuerendiſſimo ac ſanctiſſimo frarri Aethereo coëpiſcopo, Gregorius ſeruus ſeruorum Dei. Licèt apud ſacerdotes, habentes Deo placitam charitatem, religioſi viri nullius commendatione indigeant, quia tamen aptum ſcribendi ſe tempus ingeſſit, fraternitati veſtræ noſtra mittere ſcripta curauimus, inſinuantes latorem præſentium Auguſtinum ſeruum Dei, de cuius certi ſumus ſtudio, cum alijs ſeruis Dei illuc nos pro vtilitate animarum, auxiliante Domino, direxiſſe: quem neceſsè eſt, vt ſacerdotali ſtudio ſanctitas veſtra adiuuare, & ſua ei ſolatia præbere feſtinet. Cui etiam, vt promptiores ad ſuffragandum poſſitis exiſtere, cauſam vobis iniunximus ſubtiliter indicare, ſcientes ea cognita, tota vos propter Deum deuotiōe ad ſolatiandum, quia res exigit, commouendos. Candidum præterea presbyterum communem filium, quem ad gubernationem patrimonialis Eccleſiæ noſtræ trāſmiſimus, charitati veſtræ in omnibus commendamus. Deus te incolumem cuſtodiat reuerendiſſime frater. Data die calendarum Auguſtarum, imperante Domino noſtro Mauricio Tiberio pijſſimo Auguſto, anno quartodecimo, poſt conſulatum verò eiuſdem domini noſtri anno tertiodecimo, indictione iiij. *Cap. 24.* *Alia epiſtola S. Gregorij.* *Cap. 25.*

Roboratus igitnr confirmatione beati patris Gregorij Auguſtinus, cum famulis Chriſti, qui erant cum eo, redijt in opus verbi, peruenitque in Britanniam. Erat eo tempore rex Edilberthus in Cantio potentiſſimus, qui ad cōfinium vſque Humbri fluminis maximi, quo meridiani & ſeptentrionales Anglorum populi dirimuntur, fines imperij tetenderat. Eſt autem ad orientalem Cantij plagam Tanetos inſula, non modica, id eſt, magnitudinis iuxta conſuetudinem æſtimationis Anglorum milliarium ſexcentorum, quam à continenti terra ſecernit fluuius Vantſumu, qui eſt latitudinis circiter trium ſtadiorum, & duobus tātùm in locis eſt trāſmeabilis. Vtrũq; enim caput protendit in mare. In hac ergò applicuit ſeruus Domini Auguſtinus & ſocij eius, viri, vt fertur, fermè quadraginta.

Acceperunt autem, præcipiente beato Papa Gregorio, de gente Francorum interpretes, & mittēs ad Edilberthum, mandauit ſe veniſſe de Roma, ac nuncium ferre optimum, qui ſibi obtemperātibus æterna in cælis gaudia, & regnũ ſine fine cum Deo viuo & vero futurũ ſine vlla dubietate ꝓmitteret. Qui audiens, manere illos in ea, quam adierant, inſula, & eis neceſſaria miniſtrari, donèc videret, qd eis faceret, iuſſit. Nam & anteà fama ad eum quoquè Chriſtianæ religionis peruenerat, vtpotè *Regis Edilberthi humanitas.*

qui & vxorem habebat Chriſtianam de gente Francorum, nomine Bertham. Quam ea conditione à parētibus acceperat, vt ritum fidei & religionis ſuæ cum epiſcopo, quem ei adiutorem fidei dederat, nomine Luidhardo, inuiolatam ſeruare licētiam haberet.

Poſt dies ergò aliquot venit ad inſulam Rex, & reſidens ſub diuo, iuſſit Auguſtinū cum ſocijs ad ſuum ibidèm aduenire colloquium. Cauerat enim, nè in aliquam domum ad ſe introirent, vetere vſus augurio, nè ſuperuentu ſuo, ſi quid maleficæ artis habuiſſent, eum ſuperando deciperent. At illi non dæmonica, ſed diuinà virtute p̄diti veniebāt, Crucem pro vexillo ferentes argenteam, & imaginem Domini ſaluatoris in tabulà depictam: litaniasq; canentes, prò ſua ſimul & eorum, propter quos & ad quos venerant, ſalute æterna Domino ſupplicabant. Cumq; ad iuſſionem regis reſidentes, verbum ei vitæ vnà cum omnibus, qui aderant, eius comitibus prædicarent, reſpondit ille, dicens: Pulchra ſunt quidem verba & promiſſa, quæ affertis: ſed quia noua ſunt & incerta, non his poſſum aſſenſum tribuere, relictis eis, quę tanto tempore cum omni gente Anglorum ſeruaui. Verùm quoniam huc de longè peregrini veniſtis, & vt ego videor mihi perſpexiſſe, ea, quæ vos vera & optima creditis, nobis quoq; communicare deſideratis, nolumus moleſti eſſe vobis: quin potiùs benigno vos hoſpitio recipere, & quæ victui ſunt veſtro neceſſaria, miniſtrare curauimus, nec prohibemus, quin omnes, quos poteſtis, fidei veſtræ religionis prædicando ſocietis.

Nota hæc de Cruce argentea & imagine.

Dedit ergò eis manſionem in ciuitate Dorouernenſi, quæ imperij ſui totius erat Metropolis, eiſq; vt promiſerat, cum adminiſtratione victûs temporalis, licentiam quoq; prędicandi non abſtulit. Fertur autem, quia appropinquantes ciuitati, more ſuo cum Cruce ſancta, & imagine magni regis Domini noſtri Ieſu Chriſti, hanc litaniam conſona voce modularentur: Deprecamur te Domine in omni miſericordia tua, vt auferatur furor tuus & ira tua à ciuitate iſta, & de domo ſancta tua: quoniam peccauimus tibi, alleluia.

Auguſtinò cum ſocijs fit copia, prędicandi.

Cap. 26.

At vbì ſibi datam manſionem intrauerunt, inceperūt Apoſtolicā primitiuę Eccleſiæ vitam imitari: orationibus videlicet aſſiduis, vigilijs ac ieiunijs ſeruiēdo, verbum vitæ, quibus poterant, prædicando, cuncta huius mundi velut aliena ſpernendo: Ea tamen, quæ victui neceſſaria videbantur, ab eis, quos docebant, accipiendo: ſecundùm ea, quæ docebant, ipſi per omnia viuendo, & paratum ad patiendum aduerſa quæq;, vel etiam ad moriendum pro ea, quam prædicabant, veritate, animum habendò. Quid mora? crediderunt nonnulli, & baptizabantur, mirantes ſimplicitatem innocentis vitæ, ac dulcedinem doctrinæ eorum cæleſtis.

Vita eorū Apoſtolica.

Erat autem propè ipſam ciuitatem ad Orientem eccleſia in honore ſancti Martini antiquitùs facta, dum adhuc Romani Britanniam incolerent: in qua Regina, quam Chriſtianam fuiſſe prædiximus, orare conſueuerat. In hac ergò & ipſi conuenêre primò, ibiq; pſallere, orare, Miſſas facere, prædicare & baptizare cœperūt, donèc rege ad fidem conuerſo, maioremq; prædicandi per omnia, & eccleſias fabricandi vel reſtaurandi licentiam acciperent. At vbì etiam ipſe inter alios, delectatus vita mundiſſima ſanctorum, & promiſſis eorum ſuauiſſimis, quæ vera eſſe miraculorum quoq; multorum oſtenſione firmauerunt, credens baptizatus eſt, cœperunt plures quotidiè ad audiendum verbum confluere, ac relicto gentilitatis ritu, vnitati ſe ſanctæ Chriſti Eccleſiæ credendo ſociare. Quorum fidei & conuerſioni itá congratulatus eſſe rex perhibetur, vt nullum tamen cogeret ad Chriſtianiſmum, ſed tantummodò credentes arctiori dilectione quaſi cōciues ſibi regni cæleſtis amplecteretur: Didicerat enim à doctoribus authoribusq; ſuę ſalutis, ſeruitium Chriſti voluntariū, non coactitium, debere eſſe. Nec diſtulit, quin etiam ipſis doctoribus ſuis locum ſedis, eorum gradui congruum, in Dorouernia Metropoli ſua donaret, ſimul & neceſſarias in diuerſis ſpeciebus poſſeſſiones conferret.

Miſſas faciunt &c.

Rex credit.

Intereà vir Domini Auguſtinus venit Arelas, & ab Archiepiſcopo eiuſdem ciuitatis Aethereo, iuxta quod iuſſa ſancti patris Gregorij acceperat, Archiepiſcopus gēti Anglorū ordinatus eſt: reuerſusq; in Britanniā, miſit cōtinuò Romā Laurentiū presbyterū, & Petrū monachum, qui beato Pontifici Gregorio, gentem Anglorum fidem Chriſti accepiſſe, ac ſe Epiſcopum factum eſſe, referrent, ſimul & de ijs, quæ ne-

Ex cap. 27.

S. Auguſtinus fit archiepiſcop.

neceſſaria videbantur, quęſtionibus eius conſulta flagitans. Nec mora, cõgrua quęſtionibus reſponſa recepit.

Epiſtolam verò, quam ſe pro adiuuando in opere Dei Auguſtino, Arelatenſi epiſcopo feciſſe commemorat, ad Virgilium Aetherei ſucceſſorem dedit: cuius hæc forma eſt:

Reuerendiſſimo & ſanctiſſimo fratri Virgilio coepiſcopo, Gregorius ſeruus ſeruorum Dei. Quantus ſit affectus venientibus ſponte fratribus impendens, ex eo, quòd plerunq; ſolent charitatis cauſa inuitari, cognoſcitur. Et ideò ſi communẽ fratrem Auguſtinum epiſcopum ad vos venire contigerit, ità illum dilectio veſtra, ſicut decet, affectuosè dulciterq; ſuſcipiat, vt & ipſum conſolationis ſuæ honore foueat, & alios, qualiter fraterna charitas colenda ſit, doceat. Et quoniam ſæpiùs euenit, vt ij qui de longè poſiti ſunt, priùs ab alijs, quæ ſunt emendanda, cognoſcãt: ſi quas fortaſsè fraternitati veſtræ ſacerdotum vel aliorum culpas intulerit, vnà cum eo reſidentes, ſubtili cuncta inueſtigatione perquirite, & ità vos in ea, quæ Deum offendunt, & iracundiam prouocant, diſtrictos ac ſolicitos exhibete, vt ad aliorum emẽdationem, & vindicta culpabilem feriat, & innocentem falſa opinio nõ affligat. Deus te incolumem cuſtodiat reuerendiſſime frater. Data die x. calẽd. Iuliarum, imperante domino noſtro Mauricio Tiberio pijſſimo Auguſto, anno xix. poſt conſulatum verò eiuſdem domini noſtri anno xvij. indictione iiij. Cap. 28. Alia S. Gregorij epiſtola.

Præterea idem Papa Gregorius Auguſtino Epiſcopo, quia ſuggeſſerat ei multam quidẽ ſibi eſſe meſſem, ſed operarios paucos: miſit cum præfatis legatarijs ſuis plures cooperatores ac verbi miniſtros, in quibus primi ac præcipui erant Mellitus, Iuſtus, Paulinus, Rufinianus: & per eos generaliter vniuerſa, quæ ad cultum erant ac miniſterium eccleſiæ neceſſaria, vaſa videlicet ſacra, & veſtimenta altarium: ornamenta quoq; eccleſiarum, & ſacerdotalia vel clericalia indumẽta, ſanctorum etiam Apoſtolorum ac martyrum reliquias, necnon & codices plurimos. Miſit etiam literas, in quibus ſignificat ſe ei pallium direxiſſe: ſimul ei inſinuat, qualiter epiſcopos in Britannia conſtituere debuiſſet. Quarum literarum iſte eſt textus: Cap. 29. Vide ſtudium ſanctiſſimi Papæ Gregorij.

Reuerendiſſimo & ſanctiſſimo fratri Auguſtino epiſcopo, Gregorius ſeruus ſeruorum Dei. Cùm certum ſit, pro omnipotente Deo laborantibus ineffabilia æterni regni præmia reſeruari, nobis tamen eis neceſsè eſt honorum beneficia tribuere, vt in ſpiritalis operis ſtudio, ex remuneratione valeant multipliciùs inſudare. Et qa noua Anglorum eccleſia ad omnipotẽtis Dei gratiam, eodem Domino largiente & te laborante, perducta eſt, vſum tibi pallij in ea ad ſola Miſſarum ſolennia agenda concedimus, ità vt per loca ſingula xij. epiſcopos ordines, qui tuę ſubiaceant ditiõi: quatenùs Lundonienſis ciuitatis epiſcopus ſemper in poſterum à ſynodo ꝓpria debeat conſecrari, atq; honoris pallium ab hac ſancta & Apoſtolica, cui Deo authore deſeruio, ſede percipiat. Ad Eboracam verò ciuitatem te volumus epiſcopum mittere, quem ipſe iudicaueris ordinare, ità duntaxàt, vt ſi eadem ciuitas cum finitimis locis verbum Dei receperit, ipſe quoq; xij. epiſcopos ordinet, & metropolitani honore perfruatur: quia ei quoq;, ſi vita comes fuerit, pallium tribuere, Domino fauẽte, diſponimus, quem tamen tuę fraternitatis volumus diſpoſitioni ſubiacere. Poſt obitum verò tuum ità epiſcopis, quos ordinauerit, præſit, vt Lundonienſis epiſcopi nullo modo ditioni ſubiaceat. Sit verò inter Lundoniæ & Eboracæ ciuitatis epiſcopos in poſteris honoris iſta diſtinctio, vt ipſe prior habeatur, qui primus fuerit ordinatus. Communi autem conſilio & concordi actione, quæq; ſunt pro Chriſti zelo agenda, diſponant vnanimiter: rectè ſentiant, & ea quæ ſenſerint, nõ ſibimet diſcrepando, perficiant. Tua verò fraternitas non ſolùm eos epiſcopos, quos ordinauerit, neq; hos tantummodò, qui Eboracæ per epiſcopum fuerint ordinati, ſed etiã omes Britanniæ ſacerdotes habeat, Deo Domino noſtro Ieſu Chriſto authore, ſubiectos. Quatenùs ex lingua & vita tuę ſanctitatis, & rectè credendi, & benè viuendi formam percipiant, atq; officium ſuum fide ac more ſequentes, ad cæleſtia, cùm Dominus voluerit, regna pertingant. Deus te incolumem cuſtodiat reuerendiſſime frater. Data die decima Calend. Iulij, imperante domino noſtro Mauricio Tiberio pijſſimo Auguſto, anno decimooctauo poſt conſulatum eiuſdem domini anno decimonono, indictione iiij. Epiſt. S. Gregorij. Vſus pallij antiquiſſimus.

Abeun-

Cap.30. Abeuntibus autem præfatis legatarijs, miſit poſt eos beatus pater Gregorius literas memoratu dignas, in quibus apertè, quàm ſtudiosè erga ſaluationem noſtrę gentis inuigilauerit, oſtendit, ità ſcribens: Dilectiſſimo filio Mellito Abbati, Gregorius ſeruus ſeruorum Dei. Poſt diſceſſum congregationis noſtræ, quæ tecum eſt, valdè ſumus ſuſpenſi redditi, quia nihil de proſperitate veſtri itineris audiſſe nos contigit. Cùm ergò Dominus omnipotens vos ad reuerendiſſimum virum fratrem noſtrum Auguſtinum perduxerit, dicite ei, quòd diù mecum de cauſa Anglorum cogitans, tractaui: videlicet ꝙ phana idolorum deſtrui in eadem gente minimè debeant, ſed ipſa, quæ in eis ſunt, idola deſtruantur. Aqua benedicta fiat, in iiſdem phanis aſpergatur, altaria conſtruantur, reliquiæ ponantur: quia ſi phana eadem benè conſtructa ſunt, neceſsè eſt, vt à cultu dæmonum in obſequio veri Dei debeant commutari: vt, dum gens ipſa eadem phana ſua non videt deſtrui, de corde errorem deponat, & Deum verum cognoſcens ac adorans, ad loca, qua conſueuerat, familiariùs concurrat. Et quia boues in ſacrificio dæmonum multos ſolent occidere, debet eis etiam hac de re aliqua ſolennitas immutari: vt die dedicationis vel natalicijs ſanctorum martyrum, quorum illic reliquiæ ponuntur, tabernacula ſibi circa eaſdem eccleſias, quæ ex phanis commutatæ ſunt, de ramis arborum faciant, & religioſis conuiuijs ſolennitatem celebrent: nec diabolo iam animalia immolent, ſed ad laudem Dei in eſu ſuo animalia occidant, & donatori omnium de ſatietate ſua gratias referant. Nam duris mentibus ſimul omnia abſcindere impoſſibile eſſe, dubium nõ eſt: quia & is, qui ſummũ locum aſſcendere nititur, gradibus vel paſſibus, nõ autem ſaltibus, eleuatur. Sic Iſraëlitico populo Dominus in Aegypto quidem innotuit, ſed tamen eis ſacrificiorum vſus, quos diabolo ſolebant exhibere, in cultu proprio reſeruauit: vt eis in ſuo ſacrificio animalia immolare præciperet: quatenùs cor mutantes, aliud de ſacrificio amitterent, aliud retinerent: vt & ipſa eſſent animalia, quæ offerre conſueuerant, vero tamen Deo, & non idolis immolantes, iam ſacrificia ipſa nõ eſſent. Hæc igitur dilectionem tuam prædicto fratri neceſsè eſt dicere, vt ipſe in præſenti illic poſitus, perpendat qualiter omnia debeat diſpenſare. Deus te incolumem cuſtodiat dilectiſſime fili. Data die Cal. Iul. Imperante domino noſtro Mauricio Tiberio pijſſimo Auguſto, anno xix. poſt conſulatum eiuſdem domini anno xviij. Indictione iiij.

Aliæ S. Gregorij literę.

Nota de aqua benedicta &c.

Cap.31. Quo in tempore miſit etiam Auguſtino epiſtolam ſuper miraculis, quæ per eum facta eſſe cognouerat: in qua eum, nè per illorum copiam periculum elationis incurreret, his verbis hortatur: Scio frater chariſſime, quia omnipotens Deus per dilectionem tuam in gente, quam eligi voluit, magna miracula oſtendit. Vndè neceſsè eſt, vt de eodem dono cæleſti & timendo gaudeas, & gaudendò pertimeſcas. Gaudeas videlicet, quòd Anglorum animæ per exteriora miracula ad interiorem gratiã pertrahuntur: Pertimeſcas verò, nè inter ſigna, quæ fiunt, infirmus animus in ſuî pſumptione ſe eleuet, & vndè foràs in honorem tollitur, indè per inanem gloriam intùs cadat. Meminiſſe etenim debemus, quia diſcipuli cum gaudio à prædicatione redeuntes, dum cæleſti magiſtro dicerent: Domine, in nomine tuo etiam dæmonia nobis ſubiecta ſunt: protinùs audiêrunt, Nolite ſuper hoc gaudere, ſed potiùs gaudete, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cælo. In priuata enim & temporali lætitia mentem poſuerant, qui de miraculis gaudebãt: ſed de priuata ad communem, & de temporali ad æternam lætitiam reuocantur, quibus dicitur: In hoc gaudete, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cælo. Non enim omnes electi miracula faciunt, ſed tamẽ nomina eorum omnium in cælo tenentur aſſcripta. Veritatis etenim diſcipulis eſſe gaudium non debet ſine eo bono, quod commune cum omnibus habent, & in quo finem lætitiæ non habent. Reſtat itaque frater chariſſime, vt inter ea, quæ operante Domino, exteriùs facis, ſemper te interiùs ſubtiliter iudices, ac ſubtiliter intelligas, & temetipſum quis ſis, & quanta ſit in ea gente gratia, pro cuius conuerſione etiam faciendorum ſignorum dona percepiſti. Et ſi quandò te creatori veſtro, ſeu per linguam, ſeu per opera reminiſceris deliquiſſe, ſemper hæc ad memoriam reuoces: vt ſurgentem cordis gloriam memoria reatûs premat: & quicquid de faciendis ſignis acceperis vel accepiſti, hæc non tibi, ſed eis deputes donata, pro quorum tibi ſalute collata ſunt.

Auguſtinus magnis claret miraculis.

Luc.10.

Miſit

Miſit & idem Papa beatus Gregorius eodem tempore etiam regi Edilbertho epiſtolam, ſimul & dona in diuerſis ſpeciebus perplura, temporalibus quoq; honoribus regem glorificare ſatagens, cui gloriæ cæleſtis ſuo labore & induſtria notitiam perueniſſe gaudebat. Exēplar autem pręfatę epiſtolę hoc eſt: Domino glorioſiſſimo atq; præcellentiſſimo filio Edilbertho regi Anglorū, Gregorius epiſcopus Propter hoc omnipotens Deus bonos quoſque ad regimina populorum perduxit, vt p eos omnibus, quibus prælati fuerint, dona ſuę pietatis impendat: quod Anglorum genti factum agnouimus: Cui veſtra gloria eſt idcircò præpoſita, vt per bona, quæ vobis conceſſa ſunt, etiam ſubiectę vobis genti ſuperna beneficia pręſtarentur. Et ideò, glorioſe fili, eam, quam accepiſti diuinitùs gratiā, ſolicita mente cuſtodi, Chriſtianam fidem in populis tibi ſubditis extendere feſtina, zelum rectitudinis tuę in eorum multiplica conuerſione, idolorum cultus inſequere, phanorū ædificia euerte, ſubditorum mores ex magna vitæ munditia exhortando, terrendo, blandiendo, corrigendo & boni operis exempla monſtrando ædifica: vt illum retributorem inuenias in cælo, cuius nomen atque cognitionem dilataueris in terra. Ipſe enim veſtræ quoquè gloriæ nomen etiam poſteris glorioſius reddet, cuius vos honorem quæritis & ſeruatis in gentibus. Sic etenim Conſtantinus quondàm pijſſimus Imperator, Romanam Rempublicam à peruerſis idolorum cultibus reuocans, omnipotenti Deo Domino noſtro Ieſu Chriſto ſecum ſubdidit, ſeque cum ſubiectis populis tota ad Deum mente conuertit. Vndè factum eſt, vt antiquorum principum nomen ſuis vir ille laudibus vinceret, & tanto in opinione præceſſores ſuos, quanto & in bono opere ſuperaret. Et nunc itaq; veſtra gloria cognitionem vnius Dei patris & filij & ſpirituſſancti regibus ac populis ſibimet ſubiectis feſtinet infundere: vt & antiquos reges ſuæ gentis laudibus ac meritis tranſeat, & quanto in ſubiectis ſuis etiam aliena peccata terſerit, tanto etiam de peccatis proprijs ante omnipotentis DEI terribile examen ſecurior fiat. Reuerendiſſimus frater noſter Auguſtinus epiſcopus, in monaſterij regula doctus, ſacrę ſcripturę ſciētia repletus, bonis authore Deo operibus præditus, quæcunque vos admonet, libenter audite, deuotè peragite, ſtudioſè in memoria reſeruate. Quia ſi vos eum in eo, quod pro omnipotēte Deo loquitur, auditis, iſdem omnipotens Deus hunc pro vobis exorantem celeriùs exaudiet. Si enim (quod abſit) verba eius poſtponitis, quomodò eum omnipotens Deus poterit audire pro vobis, quē vos negligitis audire pro Deo? Tota igitur mente cum eo vos in feruore fidei ſtringite, atque anniſum illius virtute, quam vobis diuinitùs tribuit, adiuuate, vt regni ſui vos ipſe faciat eſſe participes, cuius vos fidem in regno veſtro recipi facitis & cuſtodiri. Præterea ſcire veſtram gloriam volumus, quòd, ſicut in ſcriptura ſacra ex verbis Domini omnipotentis agnoſcimus, præſentis mūdi iam terminus iuxtà eſt, & ſanctorum regnum venturum eſt, quod nullo vnquàm poterit fine terminari. Appropinquante autem eodem mundi termino, multa imminēt, quæ antè non fuerunt, videlicet inmutationes aëris, terroresq; de cælo, & contra ordinationem temporum, tempeſtates, bella, fames, peſtilentiæ, terræmotus per loca: quę tamen non omnia noſtris diebus ventura ſunt, ſed poſt noſtros dies omnia ſubſequentur. Vos itaque, ſi qua ex ijs euenire in terra veſtra cognoſcetis, nullo modo animum veſtrum perturbetis: quia idcircò ſigna de fine ſeculi præmittuntur, vt de animabus noſtris debeamus eſſe ſoliciti, de mortis hora ſuſpecti, & venturo iudici in bonis actibus inueniamur eſſe pręparati. Hæc autem, glorioſe fili, paucis loquutus ſum, vt cùm Chriſtiana fides ia regno veſtro excreuerit, noſtra quoq; locutio apud vos latior excreſcat, & tanto plùs loqui libeat, quanto ſe in mente noſtra, gaudia de gentis veſtræ perfecta conuerſione multiplicant. Parua autem xenia tranſmiſi, quæ vobis parua non erunt, cùm à vobis ex beati Petri Apoſtoli fuerint benedictione ſuſcepta. Omnipotens itaque Deus in vobis gratiam ſuam, quam cœpit, perficiat, atque vitam veſtram, & hîc poſt multorum annorum curricula extēdat, & poſt longa tempora, in cæleſtis vos patrię congregatiōe recipiat. Incolumem excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat, Domine fili. Data die x. Cal. Iul. Imperante Domino noſtro Mauricio Tiberio pijſſimo Auguſto, anno xxj. poſt conſulatum eiuſdem anno xviij. indict. iiij.

Literæ S. Gregorij ad Edilberthū regem.

Præclarum de Conſtātino Magno teſtimonium.

Luc. 21.

At

Cap.33. At Auguſtinus vbi in regia ciuitate ſedem epiſcopalem, vt pdiximus, accepit, recuperauit in ea, regio fultus adminiculo, eccleſiam, quam ibi Romanorũ antiquorum fidelium opere factam fuiſſe didicerat, & eam in nomine ſancti Saluatoris Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti ſacrauit, atq; ibidem ſibi habitationem ſtatuit, & cunctis ſucceſſoribus ſuis. Fecit autem & monaſterium non longe ab ipſa ciuitate ad Orientem, in quo eius hortatu Edilberthus eccleſiam beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli à fundamentis conſtruxit, ac diuerſis donis ditauit. In qua & ipſius Auguſtini & omnium epiſcoporum Dorouernenſium, ſimul & regum Cãtij, poni corpora poſſent: quam tamen eccleſiam non ipſe Auguſtinus, ſed ſucceſſor eius Laurentius, conſecrauit.

Primus autem eiuſdem monaſterij Abbas, Petrus presbyter fuit, qui legatus in Galliam miſſus, demerſus eſt in ſinu maris, qui vocatur * Anſleat, & ab incolis loci, ignobili traditus ſepulturæ. Sed omnipotens Deus, vt qualis meriti vir fuerit demõſtraret, omni nocte ſupra ſepulcrum eius lux cæleſtis apparuit, donec animaduertẽtes vicini, qui videbãt ſanctum fuiſſe virum, qui ibi eſſet ſepultus, & inueſtigãtes vnde & quis eſſet, abſtulerunt corpus, & in Bononia ciuitate iuxta honorem tãto viro congruum, in eccleſia poſuerunt.

*Ampleat

Lib.2.ca.2. Interea Auguſtinus adiutorio vſus Edilberthi regis, conuocauit ad ſuum colloquium epiſcopos ſiue doctores proximæ Britonum prouinciæ in loco, vbi vſq; hodie lingua Anglorum Saxonum, Auguſtineizat, id eſt robur Auguſtini appellatur, cœpitq; eis fraterna admonitione ſuadere, vt pace catholica ſecum habita, communem euangelizandi gentibus pro Domino laborem ſuſciperent. Non enim Paſchæ diem Dominicum ſuo tempore, ſed à quartadecima vſq; ad vigeſimam Lunam obſeruabant. Quæ computatio 84. annorum circulo continetur: ſed & alia plurima, vnitati eccleſiaſticæ contraria, faciebant.

Errores Britonum.

Qui cùm, longa diſputatione habita, neq; precibus, neq; hortamentis, neq; increpationibus Auguſtini ac ſociorum eius aſſenſum præbere voluiſſent, ſed ſuas potiùs traditiones vniuerſis, quæ per orbem ſibi in Chriſto concordant, eccleſijs præferrent: ſanctus Auguſtinus hunc laborioſi ac longi certaminis finem fecit, vt diceret: Obſecremus Deum, qui habitare facit vnanimes in domo patris ſui, vt ipſe nobis inſinuare cæleſtibus ſignis dignetur, quæ ſequenda traditio, quibus ſit vijs ad ingreſſum regni illius properandũ. Adducatur aliquis æger, & per cuius preces fuerit curatus, huius fides & operatio Deo deuota atq; omnibus ſequenda credatur. Quod cùm aduerſarij, inuiti licèt, concederent: allatus eſt quidã de genere Anglorum, oculorum luce priuatus: qui cùm oblatus Britonum ſacerdotibus, nil curationis vel ſanationis horum miniſterio perciperet: tandem Auguſtinus iuſta neceſſitate compulſus, flectit genua ad patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, deprecans, vt viſum cæco, quem amiſerat, reſtitueret, & per illuminationem vnius hominis corporalem, in plurimorum cordibus fidelium ſpiritali gratia lucem accenderet. Nec mora, illuminatur cæcus, ac verus ſummæ lucis præco ab omnibus prædicatur Auguſtinus. Tum Britones confitentur quidem intellexiſſe ſe veram eſſe viam iuſtitiæ, quam prædicat Auguſtinus: ſed non ſe poſſe abſq; ſuorum conſenſu ac licentia priſcis abdicare moribus.

Pſal. 67.

Auguſtinus cæcum illuminat.

Vnde poſtulabant, vt ſecundò ſynodus pluribus aduenientibus fieret: quæ cùm eſſet ſtatuta, venerunt (vt perhibent) ſeptem Britonum epiſcopi: & plures viri doctiſſimi, maximè de nobiliſſimo eorũ monaſterio, quod vocatur lingua Anglorum Brancornaburg, cui tempore hoc Dinoth Abbas præfuiſſe narratur: qui ad præfatum ituri concilium, venerunt primò ad quendam virum ſanctum ac prudentem (q apud eos anachoriticam ducere ſolebat vitam) conſulentes, an ad prædicationem Auguſtini ſuas deſerere traditiones deberent. Qui reſpondebat: Si homo Dei eſt, ſequimini illum. Qui dixerũt, Et vnde hoc poſſumus probare? At ille, Dominus ait: Tollite iugum meum ſuper vos, & diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde. Si ergò Auguſtinus ille mitis eſt & humilis corde, credibile eſt, quia iugum Chriſti & ipſe portet, & vobis portandum offerat. Sin autem ſuperbus eſt, conſtat quia nõ eſt de Deo: neq; vobis eius ſermo curandus. Qui rursùs aiebant: Et vnde vel hoc dinoſcere valemus? Procurate, inquit, vt ipſe prior cum ſuis ad locum ſynodi adueniat,

Synodus in Anglia.

Matt. 11.

&

& ſi,vobis appropinquãtibus aſſurrexerit, ſcientes quia famulus Chriſti eſt, obtemperanter illum audite. Sin autem vos ſpreuerit,nec coram vobis aſſurgerę voluërit, cùm ſitis numero plures, & ipſe ſpernatur à vobis.

Fecerunt,vt dixerat.Factum eſt autem, vt venientibus illis,ſederet Auguſtinus in ſella. Quod illi videntes, mox in iram verſi ſunt,eumq́; notantes ſuperbiæ,cunctis, q̃ dicebat, contradicere laborabãt.Dicebat autem eis, quòd in multis quidem noſtrę conſuetudini, immò vniuerſalis Eccleſiæ contraria geritis: & ſi in his tribus hîc mihi obtemperare vultis,vt Paſcha ſuo tempore celebretis, vt miniſterium baptizandi (quo Deo renaſcimur)iuxta morē Romanæ ſanctæ Eccleſiæ & Apoſtolicæ compleatis,vt genti Anglorum vnà nobiſcum verbum DEI prædicetis:cætera, quę agitis, quanuìs moribus noſtris contraria,æquanimiter cuncta tolerabimus. At illi nihil horum ſe facturos,neq; illum pro archiepiſcopo habituros eſſe reſpondebãt:cōferentes adinuicèm, quòd ſi modò nobis aſſurgere noluit, quanto magìs ſi ei ſubdi cœperimus, iam nos pro nihilo contemnet? Quibus vir Domini Auguſtinus fertur minitans p̄dixiſſe,quòd ſi pacem cum fratribus accipere nollent, bellum ab hoſtib⁹ forent accepturi. Etſi nationi Anglorum noluiſſent viam vitæ prædicare, per horũ manus vltionem eſſent mortis paſſuri: quod ità per omnia, vt prædixerat, diuino agente iudicio,patratum eſt.

Siquidem poſt hoc ipſe, de quo diximus, rex Anglorum fortiſſimus Edilfridus, collecto grandi exercitu,ad ciuitatem Legionum,quę à gente Anglorũ Legaceſtir,à Britonibus rectiùs Carlegion appellatur,maximã genti perfidæ ſtragē dedit. Cumq́; bellum acturus,videret ſacerdotes eorum(qui ad exorãdum Deum pro milite agente bellum conuenerãt) ſeorsùm in tutiori loco cōſiſtere,ſciſcitabatur, qui eſſent hi, quidve acturi illò conueniſſent.Erant autem plurimi eorum de monaſterio Bãcor, in quo tantus fertur fuiſſe numerus,vt cùm in ſeptem portiones eſſet cum prępoſitis ſibi Rectoribus monaſterium diuiſum, nulla harum portio minus,q̃ trecētos homines haberet,qui omnes de labore manuum viuere ſolebant. Horum ergò plurimi ad memoratam aciem peracto ieiunio triduano cum alijs orandi cauſa conuenerant,habentes defenſorem nomine Brocmalium, qui eos intentos precibus,à barbarorum gladijs protegeret. Quorum cauſam aduentûs cùm intellexiſſet rex Edilfridus, ait: Ergò ſi aduersùm nos clamant, profectò & ipſi quanuìs arma non ferãt, contra nos pugnant,ad Deum ſuum,qui aduersùs nos imprecationibus perſequũtur. Itaq; in hos primùm arma verti iubet, & ſic cæteras nefandæ militię copias nō ſine magno exercitûs ſui damno deleuit. Extinctos in ea pugna *fertur de his,qui ad adorandum venerant, viros circiter mille ducentos, & ſolùm quinquaginta fuga lapſos. Brocmal ad primum hoſtium aduentum cum ſuis terga vertēs,eos,quos defendere debuerat,inermes ac nudos ferientibus gladijs reliquit. Sicq́; completũ eſt præſagium ſancti Auguſtini, quanuìs ipſo iam multo antè tempore ad cæleſtia regna ſublato, vt etiam temporalis interitûs vltionem ſentirent perfidi, quòd oblata ſibi perpetuæ ſalutis conſilia ſpreuerant.

Monaſteriũ Bancor monachos plurimos habuit.

Cap. 3.

Anno Dominicę incarnationis ſexcenteſimoquarto, Auguſtinus Britanniorum archiepiſcopus ordinauit duos epiſcopos, Mellitũ videlicet & Iuſtum: Mellitũ quidem ad prædicandum prouinciæ Orientalium Saxonum: qui tamen ſe fluuio dirimunt à *Cantia,& ipſi orientali mari contigui:quorum metropolis Londonia ciuitas eſt, ſuper ripam præfati fluminis poſita,& ipſa multorum emporium populorũ, terra mariq́; veniētium.In qua videlicet gente tunc tēporis Sabarethus,nepos Edilberthi ex ſorore Ricula,regnabat, quanuìs ſub poteſtate poſitus eiuſdem Edilberthi, qui omnibus (vt ſuprà dictum eſt)vſq; ad Humbri fluminis terminos,Anglorum gentibus imperabat.

Vbi verò & hæc prouincia verbum veritatis, prædicãte Mellito,accepit, fecit rex Edilberthus in ciuitate Londonia eccleſiam ſancti Pauli apoſtoli: in qua locum ſedis epiſcopalis & ipſe & ſucceſſores eius haberent.Iuſtum verò in ipſo Cãtio Auguſtinus ordinauit epiſcopum, in ciuitate Dorouerni,quam gens Anglorum à primario quodam illius, qui dicebatur Rotſcheſter, cognominat. Diſtat autem à Dorouerni millibus paſſuum fermè quatuor & viginti ad Occidentem : in qua rex Edilberthus eccleſiam beati Andreæ Apoſtoli fecit:qui etiam epiſcopis vtriuſq; eccleſiæ

dona multa,ſicut & Dorouernenſis,obtulit. Sed & territoria ac poſſeſſiões in vſum eorum, qui erant cum epiſcopis,adiecit.

Obitus S. Auguſtini.

Defunctus eſt autem Deo dilectus pater Auguſtinus, & poſitum corpus eius forâs,iuxta eccleſiam beatorum Apoſtolorũ Petri & Pauli: cuius, ſuprà meminimus: quæ necdùm fuerat perfecta,nec dedicata. Mox verò, vt dedicata eſt, intrò illatum, & in porticu illius Aquilonari decenter ſepultum eſt. In qua etiam ſequentium archiepiſcoporum omnium ſunt corpora tumulata,præter duorum tantummodò, id eſt, Theodori & Berethualdi:quorum corpora in iſta eccleſia poſita non ſunt, eô quòd prædicta porticus plura capere nequiuit. Habet autem in medio ſuî penè, altare in honorem beati Gregorij papæ dedicatum:in quo per omne ſabbatum à presbytero loci illius, Agẽdę eorum ſolenniter celebrantur. Scriptum verò eſt in tumba eiuſdem Auguſtini epitaphiũ huiuſmodi: Hîc requieſcit dominus Auguſtinus Dorouernenſis archiepiſcopus primus, qui olìm huc à beato Gregorio, Romanæ vrbis Pontifice, directus, & à Deo operatione miraculorum ſuffultus, & Edilberthum regem & gentem illius ab idolorum cultu ad fidem Chriſti perduxit, & completis in pace diebus officij ſui, defunctus eſt vij. Cal. Iunij, eodem rege regnante.

Altare in honorem S. Gregorij dedicatum.

VITA BEATISSIMI GERMANI PARISIENSIS EPISCOPI, AVTHORE FORTVNATO PICTAuorum epiſcopo. CAP. I.

MAII. 28. S. Germani patria & parentes.

BEatus Germanus Pariſiorum Pontifex, territorij Anguſtudunẽſis indigena, patre Eleutherio, matre quoq; Euſebia, honeſtis honoratiſque parentibus procreatus eſt. Cuius genitrix pro eo, quòd hunc poſt alterum intrà breue ſpatium concepiſſet in vtero, pudore mora muliebri,cupiebat ante partum infantem extinguere. Et accepta potione, vt abortiuum proijceret,dum nocere non poſſet, incubabat in ventrem, vt vel pondere præfocaret, quem venena lædere non valerent. Certabat mater cum paruulo,renitebatur infans ab vtero. Erat ergò pugna inter mulierem & viſcera. Lædebatur matrona,nec nocebatur infantia. Obluctabatur ſarcina, nè mater fieret parricida. Vndè id actum eſt, vt ſeruatus incolumis, ipſe illæſus procederet, & matrem redderet innocentem. Erat ſanè hinc futura prænoſcere, antè illum feciſſe virtutem,quàm naſci contingeret.

Mater cum vult, nec poteſt,extinguere.

CAP. II.

DEindè dum à Vallone caſtro ſimul cum Stratidio propinquo puer adhuc ſcholis excurreret,mater parentis, vt illius hæreditatem ſibi acquireret, de adoleſcentis *fallitura nece tractauit. Quæ temperatam potionem in ampullam cõdidit, vinum quoq; in alteram poſuit, præcipiens puellæ,vt venientibus ambobus,illi porrigeret de vino,iſti de maleficio. Sed ignorans miniſtra, ampullam pariter mutat & pocula: vinumq; ſancto Germano,venenum verò dat Stratidio:& dum inſonti preparatur interitus,author cadit in laqueum. Quo mater eius cognito, puellam increpat cum fletu,ſibi eam extinxiſſe filium. Cui Stratidio ſolicitè impenſo ſtudio,facto de ipſis maleficijs vario, & ſi mors vitam non abſtulit, tamẽ ſignũ mortis infixit.

Item auia.

CAP. III.

HInc ad parentem ſuum ſanctum Scopilionẽ Lauſiam ſe cõferens, moribus honeſtis apud illũ alitus & inſtitutus eſt. Qui cùm ferè mille paſſus longè ab eodẽ viro conſiſterent,iugiter ad matutinos currebant,ducti calore fidei,per tempeſtatẽ, per hyemem. At dominus Germanus intrà terni luſtri ſpatium à beato Agrippino Diaconus inſtituitur,& ſequenti triennio presbyter ordinatur. Dehinc à venerabili põtifice Nectario Abbas ad S.Symphorianum meritò dignus aſſciſcitur. Sed quanta inibì abſtinentia vixerit, quantiſq; vigilijs cõtinuando durauerit, quis enarrabit?

Fit diaconus,indè presbyter.

Itẽ Abbas.

CAP. IIII.

CAeterùm qbus illic eleemoſynis ꝓfuſus extiterit,illa res vna teſtis eſt, cùm iam rebus reliquis pauperib' erogatis,nec panis ipſe reſideret,quatenùs fratres reficeret: inſurgẽtibus aduerſùm ſe illis, retrudẽs ſe in cellulã, amarè fleuit & doluit.

Eius eleemoſynæ.

In-

Inter hæc autem, ipſo orante, quędam Anna nobilis matrona duorũ cum pane ſaumariorum dirigit onera. Sequenti etiam die cum annona deſtinauit plena nihilominùs carpenti vehicula, ità videlicet, vt exindè monachi cùm ſaturarẽtur cibo, terrerentur miraculo. Cuius bonis operibus inflãmatus epiſcopus, ſanctũ virũ, neq; adhuc iſta recuſantẽ, quẽ etiã pdicabant dæmõia, in cuſtodiã truſit. Cui fateor nutu diuino aperiebatur ergaſtulũ, ſed nõ hinc egrediebatur, niſi *ſupplex & epiſcopalis daretur benedictio. for. *ſupplici

CAP. V.

HIs ità celeber intentus officijs, non deſijt prædicandis manifeſtari miraculis. Igitur quadã die, dum cibũ feſſus acciperet, ingrediente Amando monacho in fœnile cũ lumine, carbone decidente, flãma fœnũ corripuit, & arida nutrimẽta vorax ignis allambit. Concurrentibus autẽ reliquis, nec tamen ſuccurrentibus, tardiùs ipſe ꝓſiliens, rapta de foco cucuma, aſſcendit ſuper fabricã, concinens Alleluia: fundẽſq; paululùm aquę in Crucis imaginẽ, extinxit mox incendia, ac de manu ſancti imbre mox ſedata eſt ignis vnda, quã multa vix extinguerẽt flumina. Quod tamẽ poſtero die, cuius inſidijs actum fuit, hoſtis ipſe cõfeſſus eſt. Extinguit incendium.

CAP. VI.

KAriulphus quidam Francus partẽ villę *eiuſdẽ baſilicę res obſtinatus inuaſerat. Quem cùm vir Dei ad reddẽdũ aliquatenùs cõmoneret, nec tamen proficeret, ad oratiõem ſe cõtulit, nec fides vindictã diſtulit. Statim deniq; ex vicino ferus vrſus exiliẽs, tres pręfati hominis equos interfecit: nec ſic idẽ à duritia reſipiſcit. Sequenti verò nocte duplicauit vltor perniciẽ: ſex iumẽta interemit: nec ſic quoq; pœna ſufficit. Tertia verò nocte nouem proſternit vehicula triplicato cadauere: ſicque labor creſcebat in cladem. Deindè ad beatũ virũ tardiùs dirigit puerũ, & dum agrum reformat inuaſum, calamitas eius à Dño cõpeſcitur: idq; actũ eſt, vt beſtia caſtigãte, homo ſenſum acciperet, & daret non intelligenti bellua rationem. forſ. * & Vltio diuina in vſurpantem res eccleſiaſticas.

CAP. VII.

DEhinc beatus Agricola Cabilonẽſ epiſcopus, habens cubiculariũ grauiter vi febriũ feſſum, q deſtinato iã animo totus pendebat in tranſitu, dirigit ad ſanctũ virũ intercedẽdi ſuffragio. Qui delegatis ſibi pceptis apicibus, ad ſancti Symphoriani ſepulcrũ ꝓgreditur: pꝫtereà vir iuſtus oratiõi incubuit, terrã corpore premens, & ſidera mẽte trãſcendens, & quaſi ante ſe habẽs pſentiam Dñi, ꝓ voto ſupplicis obſecrator accedit. Nam mox vicini redẽptoris auribus exauditur: & adhuc iſto recubãte in puluere, ægrotũ cæleſtis medicina pfundit, ac iuſto iacẽte in pauimento, lãguidus ſurgit de lectulo, antè currente medela, ꝙ peroret, qui ſupplicat: ità vt portitori redeunti obuiã puer occurreret, cui parabãtur exequiæ, & nõ eſſet ambiguũ, eadem hora languidũ ſaluti fuiſſe redditũ, qua vir beatiſſimus humo fuſus oràſſe cõperitur. Agricola Cabilonẽſ epiſcopus. Pellit febrẽ.

CAP. VIII.

NEc illud omitti conuenit, quod ad domũ Ebronis pro fide iuſti collatũ eſt: cuius ingrediente domũ Germano, Anna eius matrona, rem mirabilem ſe videre ꝓclamat. Et inquiſita à cõiuge, quid eſſet quod inſpiceret, ait: Eccè beatus Germanus cornuta facie mihi videtur incedere, & quod penè vix valeo aut intueri lumine, aut ſermone cõferre, ſanctũ video virũ nouo more cornibus radiantẽ. Cõſternataq; mirabatur mulier hominẽ noſtro tẽpore in figura Moyſi potuiſſe cõſpici. Credendũ tñ, ꝙ & iſte ꝓ colloquio Dñi meruit cornu exaltatus agnoſci. Ebro verò eadem die iuxta ſanctũ ſedere nullatenùs pſumpſit duplici ꝓ cauſa, honoris pariter & terroris. Nota viſionem. Exod. 34.

CAP. IX.

COntigit autem, vt ꝓ villis Auguſtudunẽſ eccleſiæ Theodeberto regi Cabilone occurreret, memorq; S. Symphoriani, in ingreſſu palatij ità, ſpiritu Dei in ſe redundante, piè locutus eſt, vt antè rex annueret, ꝙ verba petitor explicaret. Cui & ore ꝓphetico finẽ dixit de trãſitu. Nam paucis interim diebus, dũ Rhemis remearet, in ipſo itinere rex extrema ſorte defecit, quaſi ſancti viri ſermo dictus fuiſſet ab angelo.

CAP. X.

ET qm̃ beatiſſimo viro erat familiare, in baſilica S. Symphoriani ſolum vigilias ducere, euntem eum aliqñ monachus Syluester ꝓſequitur. Ingreſſiq; pariter ad ſancti martyris tumulũ, circa noctis mediũ ab altari tumultũ frequentantẽ rumoris accipiunt, tanꝙ ſi ad rapinã collecta curreret multitudo. Credens enim vir Dei ver- Vigiliæ eius.

 ſari

ſari latronum incurſum, imperat monacho ante ſepulcrum pſallere: ipſe verò acce-dit ad altare. Deindè illa turba ad monachum, qui pſallebat, alacriter properat. Quo mactato grauiter, & in terram proiecto, ac ſemiuiuo relicto, velociùs effugiunt. Qui vix voce flebili cladem ſuam replicans, à dæmonibus ſe cæſum graui congreſſu con-feſſus eſt.

CAP. XI.

Accidit, vt cuiuſdam Sabarici famulus, Eſarius nomine, ad virum, de quo loqui-mur, iniuriam paſſus confugeret, ſupplicans, vt quolibet precio eum de inſo-lentis domini ſeruitio liberaret. Quod indignatus Sabaricus, ꝓ Eſario & cõiuge vel vnico eius filio octoginta ſolidos precij nomine petijt, quò minùs famulos ſeruili ditione laxaret. Tamē nõ dubitauit miſericordia iuſti hoc vel perquirere, vel dona-re. Quo precio perſoluto, cõtigit vt ante baſilicã S. Symphoriani idem Sabaricus ꝑ-teriret, nec tamen orationi, adhuc moleſtus, occurreret. Qui domum ſuam ingredi-ens, ſtatim vexatus affligitur, ligatur, & catenis vinctus, ad ſanctũ perducitur. Neque ſic à pio viro miſericordia tollitur: ſed ſtatim miſſa prece, eius obtinente fide, purga-tur. Tunc adiecit Sabaricus adhuc viginti aureos ad precium, quod acceperat, & ſic de centum ſolidis crux ad ſepulcrum B. Symphoriani ab ipſo ſuſpenſa eſt: quę vſque in hodiernum diem res eſt in teſtimoniũ. Qua occaſione eius filij vel filiæ ità ſanctè cõuerſati ſunt, vt ꝑ monaſteria nunc, Chriſto diſponēte, regãt agmina monachorũ. Sicq; hæc cauſa tam modo mirabili ꝓfuit patri vel germini, vt videlicet paruum ge-nitoris flagitium, poſteris etiam tranſiret in lucrum.

Vide ſancti viri huma-nitatem.

CAP. XII.

In pago Aliſienſi res geſta eſt. Coniunx nanq; illuſtris viri Vulfarij de Staſia nomi-ne, vitalis ſpei deſtituta ſolatijs, ac linguæ carens officijs, per biduũ muta, ſpiritu quoq; deficiente decũbens, apparatis exequijs, iam palpitabat exanimis. Cui eulo-gijs à ſancto per presbyterũ ſuũ directis, ac violenter adapertis præmortuæ dentibus in os transiectis, mox vt fauces ſemiuiuæ liquor benedictionis introijt, incipit mu-lier vitæ flatibus anhelare, atq; oculi nece ꝑcluſi, lumē diei requirere, ità vt poſt fu-nerum pallorē facies in ruborē tranſiret, donèc cunctis ſtupentibus viuificata con-ſurgeret, & circũſtantes authoris muneris gratiam prædicarent. Quæ ſingulis annis tributum ſancto vitæ ſoluit pro precio.

Penè exani-mis matro-na curatur.

CAP. XIII.

Caeterùm reuelationũ ſuarũ quis ſcrutator introëat? Cui etiã ante quatuor fe-rè annorũ curricula, ipſa epiſcopatûs ſui cauſa non eſt abſcondita. Itaq; poſitus in ſopore, inſpicit à quodã ſene claues ſibi portæ Pariſiacæ porrigi. Sed interrogans, Quid hoc fieret, accepit reſponſum, vt ſaluos eos faceret. At pòſt ciuitatis epiſcopo decedente, dum ꝑcellentiſſimo regi Childeberto occurriſſet, in eius electiõe mox ef-fectum illa vox cæleſtis promeruit. Ordinatus verò pontifex, qualē quantumque ſe geſſerit, hoc expedire lingua mortalis nõ ſufficit: q̃m ſupra hominē fuit omne, quod edidit. Deniq; adeptus gradũ curæ paſtoralis, de reliquo monachus perſiſtebat im-motus. Hinc ſe frequētibus exercebat vigilijs, indè cõtinuis macerabat inedijs. Per-noctabat algida ſenectus per hyemem, ſuſtinens dupliciter frigus, ætatis & temporis, quod nec etiam tolerare poſſent *potulenti iuuenes: ſeq; ipſum penè obliuiſcens, ꝓ victoria ſic ſatagebat corporis, tanq̃ ſi ſimul acceſſiſſent dignitas & neceſſitas.

Præuidet ſe fore epiſco-pum.

Fit Pariſi-enſis epiſco-pus.

Exercitia eius.

CAP. XIIII.

Qvæ verò eleemoſynæ tam de rebus eccleſiæ, q̃ populi oblatione, vel regio mu-nere per manus eius ſanctificatæ ſint, ſolus ille, q omnia ſcit, nouit & numerat. Deniq; quadã vice ꝑcellentiſſimus Childebertus rex, cùm ei direxiſſet ſex mil-lia ſolidorũ, pauperibus eroganda, expendēs tria millia, reuertitur ad palatiũ. Inter-rogatusq; à rege, ſi adhuc reſideret, quod egenis tribueret: reſpondit medietatē re-ſediſſe, nec inueniſſe ſe inopes, qbus mox totũ expenderet. Cui rex inquit: Domine, dona quod reſtitit: nam, Chriſto largiente, quod donetur, non deficit. Incidēs igitur aurata miſſoria, ac argentea vaſa cõminuens, quicquid primum habuit, dat ſacerdo-ti, nè perderet. Erat ergò ſpectanda contentio inter ſacerdotem & principem. Faci-ebant apud ſe de miſericordia pugnã, & de pietate certamen: theſauros videlicet vt ſpargerent, & de ſuis talentis egeni diteſcerent: vt feſtini ad futura lucra, *brateũ ſe-men ſererent, & poſt meſſores accederēt aurulentã per ſegetem, vt & ſacerdos locu-ple-

Eleemo-ſynæ.

Nota præ-clarum in rege exem-plum.

pletaretur regalibus theſáuris,& in rege floreret gratia ſacerdotis, qui ſolùm ſuum hoc eſſe credidit, quod nudus aut egenus accepit.

CAP. XV.

SEd reuertamur ad ordinem. Quidam in Exona vico de fiſcalibus famulis, Childomerus nomine, cùm die Dominico quiddam operatus ſit, ità contrahitur digitis, vt vnguium acumen partem tranſiret in alteram. Qui Pariſijs ſancto viro occurrit in oratorio,& oratione data, manuq́; peruncta oleo, vngues ſtatìm de palma retracti ſunt, digitis redditur organum, & in antiquum officium neruorum tela retexitur. Quem clericum pòſt effectum, vt integrum ſanum faceret, peſte liberauit & crimine.

CAP. XVI.

RVrsùs quædam mulier, nomine Fauonia, in vrbe Pariſiaca per nouem dies percipiens nihil præter pulticulam, ore aperto hiãs, ſancto viro oblata eſt. Hæc velut ferro oppoſito, nulla lege poterat iungere dẽtes aut labia. Quam in oratorio ſacro perungens oleo, palpato vndiq; capite, ſine tarditate ſaluti reſtituit. Sacro oleo ſanat fœminam.

CAP. XVII.

ACcidit, vt puella quædam de domo Medardi Miglidunenſis familiæ, filans die Dominico, contracta manu, damnaretur ſupplicio. Qua à ſancto viro contacta oleo, ilicò virtus infudit remedium. Hinc ſtupentes digiti vigorem priſtinum recipiunt, oblitumq́; artis officium reducti meditantur articuli, manus ramoſa diſtenditur, atq; purgata vitio, dextera ſaluti reducitur. Item aliã.

CAP. XVIII.

REctè creditur inſerendum illud quoq; miraculũ. Bobolinus quidã de vico Nouiomo, vehemẽter inimici peruaſus inſidijs, ad hominẽ Dei vinculis nexus adducitur: rebelli quoq; ſpiritu rotatus excutitur, nec laſſatur. Qui, exorãte ſancto viro, quaſi de longo itinere ad ſe ſuamq́; mentem ſeptimo die reuertitur. Igitur dum fugit vmbra de ſenſibus, catena cadit de manibus: ſicque dupliciter liberatus, ſanus redditur & ſolutus. ſanatur dæmoniac.

CAP. XIX.

HOc etiam memoriæ iure perpetuò eſt tradendum. Quidam ex Nantharici familia, ſeparatis abinuicèm maxillarum iuncturis, ore aperto ad beatum virum ꝓducitur. Quem ſigno Crucis impreſſo ſanitati redditum, vetuit nè acciperet vini potum, aut carnis edulium. Qui præcepto poſtpoſito, ad normam ſui languoris ſtatim reuertitur. Sed nè præuaricantis negligentia iuſto ſubtraheret gloriam, in Spedoteno villa rursùs ei oblatus eſt: cuius maxillarum loca ſancto perungens oleo, ac beatis manibus mentum perſtringens & labia, inuocato Chriſti nomine, concuſſa ſanctis digitis ad ſe iunctura reuertitur, & ſuæ fidei merito ſaluus languens domum reducitur. Vide pœnã præceptum ſancti viri negligẽtis.

CAP. XX.

ITem quidam faber Ligerius nomine, turbulenti dæmonis arreptus inſania, ſic beſtiali feritate proruperat, vt catenis collo manibusq́; reuinctus, vix ad beati viri traheretur præſentiam: indè miſerabilior factus, vt qui ſuſtinebat ab hoſte violentiã, ipſi adderetur & altera pœna per vincula. Quem tamen ſacerdos Dei apud ſe imperat detineri: & ſicut ſeptimo die Deus cũcto quieuit ab opere, ità & opera Dei, trãſacta hebdomada, eripitur à dæmone: ſicq; in propria redire ſecurus meruit, liberatus ab hoſte. Opera Dei, pro, opus Dei.

CAP. XXI.

GVaddo vir illuſter ac conſilij regis particeps, typhum dupliciter incurrens, febris & frigoris, expurgandus ſancti viri præſentatur obtutibus. Intereà hora ſolita febre concuſſus grauiſſima, vt refrigeraretur, vel aquam inſtãter expoſtulat. Qua ſibi denegata, in ſancti pontificis inſoleſcit iniuriam. Vir tamen Dei hoc ſolo contentus, vt obtineret victoriam, oratione explicita, potum ei donans in calida, hominem reuocauit ſalutem ad priſtinam: & imminens periculum tali curauit antidoto, febrem ſcilicet curans per calidam.

CAP. XXII.

NEc illud eſt prætereundum ſimilis cauſæ miraculum. Reginæ Chrodoſindis miniſter Vlphus nomine, & ipſe typho vexabatur grauiſſimo, poſcensq́; ſuffragia medelæ, perrexit ad Pontificem. Quem vir Dei compræhenſum, cõſtanter ducit ad baptiſterium: ſed exorante ſancto, cœpit affligi grauiùs, liberandus in proximo. Po-

ſtulat ardens & æſtuans aquæ modicum,ſed negatur illi. Tunc felle amaritudinis ſuſcitatus acerrimè,balteum ſuum ad ſancti veſtigia proiecit,clamans: Tu me domine interficis,cùm ſanare debueras. Sed & hoc tibi notum ſit,quia per te morior. Vita etenim mea à te erit requirenda à rege vel parentibus. Interdùm verò nimio præ calore per baptiſterij pauimentum volutabatur: ſed orante ſancto,in ſoporem mox conuertitur:hincq; aliquantulùm poſt ſomnum excitatus,ab ipſo in omnem incolumitatem reformatur. Inquiſitus autem à pontifice,cur tantum locutus ſit ad iniuriam ſuî,reſpondit ſolùm,ei gratias referens,nihil ſe de ſuis verbis recordari.

CAP. XXIII.

Pauperis vox plus apud illum valet, q̃ regis.

PRæcellentiſſimus deniq; rex Childebertus,cùm equum neceſſariũ ad beati viri ſellam donâſſet,rogat vt eum ſibi retineret, nec cuiquã alteri tribueret. Interim beatus vir,poſtulante captiuo,equum donat in precio: quoniam apud pontificem plus fuit,quàm illa regis,vox pauperis. Iubet igitur, vt quindecim eum tantùm venundaret ſolidis. Quem pauper ipſe cùm duceret, negociator occurit, emitq; prædictum equum duodecim aureis. Quo empto,duxit ad ſtabulum. Sed quoniam minus dedit, quàm vir Dei præceperat, equus eadem ſub nocte moritur,nè ſancti verbum iret in caſſum. Vndè ſequenti die ſellarem iunctis bubus retraxit emptor mortuum:qui verſa vice capiſtro,non capite,ſed pedibus alligatus educitur.

CAP. XXIIII.

Deus vlciſcitur contemptum epiſcopum.

EſT operępreciũ illud etiam memoriæ tradere, qualiter ſacerdos Chriſti ſolitus erat de ipſis quoq; regibus triumphare. Igitur cùm ad glorioſum Clotariũ regem occurriſſet,nec tamen de ſancto viro,ſtante ante palatium, ei fuiſſet indicatum,mora facta ante veſtibulum, nõ præſentatus,domum reuertitur. At ſequẽs nox conſuetis in oratorio vigilijs ducitur, rex dolore atq; febris infeſtatione torquetur. Vix primo diluculo ad domum Pontificis à proceribus concurſatur,pœna regis exponitur, & vt ſua viſitatione regi doloris vim mitiget,optimates deprecantur. Moxq; apud pietatis virum iniuriæ cauſa poſtponitur,& qui antè nec nunciabatur,intrat iã honoratus,& exoratus palatium viſitat. Tunc rex vix aſſurgens de lectulo, cæſum ſe diuino flagello conqueritur,allambitq; ſancti palliolum,ac veſtem ſacerdotis deducit gaudens per loca doloris. Culpam nanq; confeſſus eſt criminis, & ſic dolor om̃is fugatur. Idque actum eſt,vt cuius incurrerat de contemptu periculum, ſentiret de contactu remedium.

CAP. XXV.

Olei benedicti vis.

IN pago Pariſiaco vico nouo res geſta eſt. Quidam enim in eodem loco impetu lupi rabidi laceratus & extra ſenſum effectus, beato ſacerdoti eſt miſerabiliter oblatus. Hic ad illa ſuæ artis recurrẽs ſuffragia, mox brachio olei benedicti liquore circunlito,& ſacris digitis medicabiliter attrectato,peſtis illa,quæ viſcera dolore graſſante peruaſerat, loca fugit obſeſſa,iamq; putredine reſoluta. Sicque vigori priſtino reſtituto ſine cunctatione, velut experrecto de ſopore, dolor omnis receſſit, mens redijt.

CAP. XXVI.

Cæca videt

ITem de vico Mantola, Vualdulphi cuiuſdam ancilla,anno & nouem mẽſibus graui cæcitate percuſſa, per ſoporem admonita eſt,vt fimbriam ſancti ſi tãgeret,mox viſum reciperet. Ità prorſùs conſtrictis luminibus, vt vndè oleum intùs benedictũ ſanctus inijceret,luminum aditus non præſtaret. Attamen perungens palpebras deſupèr,& reliqua capitis loca, oratione data,ac pane & ſale ſignato, mulieri præcepit ad manſionem ſe condere. Ipſe verò à primo conſiſtebat ſomno in oratione peruigil. Circa mediũ itaq; noctis mulier clamat hoſpiti,ſe lachrymari profusè. Tum accenſo lumine,ab oculorum eius compage multum cernit manare ſanguinem. Quę cum eodem cruore manè ad ſanctum redijt,ſed cum aqua ipſo palpebras eiuſdẽ fouente & abluente,orationibus additis,oculus vnus apertus eſt. Deindè altero peruncto,mulier domũ rurſùs reuertitur. Hinc eadem ſub nocte nimiùm fuſo ſanguine,appropinquante die,iterùm ſacerdoti ſe obtulit, Qui cùm de regis occurſu domum reuertẽs,ingreſſus oratorium eſſet,ſtatìm mulieri oculus alter aperitur. Et ſic præſtante Domino,gemello ſe lumine videre gratulabatur.

CAP. XXVII.

MAgneſledis quædam puella,cùm talibus decepta illuderetur inſidijs, vt quotiès ad eccleſiam voluiſſet accedere, greſſum facere nõ valeret, ſeruo Dei in villa,

la, quæ dicitur Sauara, præſentata eſt. Confeſtimque vt ſancti manus ſuper caput puellæ titubantis imponitur, tali inueſtigatione occultus hoſtis detegitur,& ſe ibì diù latuiſſe,multo gemitu confitetur,nec in beati clamat pręſentia proprio ſe poſſe celare præſtigio. Ergò ità ſe proditum & egreſſurum, graui miſer ardore conqueritur. Sed interìm non ceſſante ſacerdote manu Crucis ſignum depingere,expectantibus omnibus,in muſcæ ſimilitudinem prorumpens cum ſanguine,de naribus mulieris inimicus egreſſus eſt. Quam ſanitati reſtitutam,ac monachali veſte mutatam, Dei eam ſeruitio tradens,bìs triumphare fecit,hoſte victo vel ſeculo. Vide vſum & vim ſigni ſanctę Crucis.

CAP. XXVIII.

QVid illud,quòd ſine mora curauit debilē dexterā? Cùm igitur ad feſtiuitatē S. Martini Turones acceſſiſſet, egreſſo eo de monaſterio, offert ſe mulier barbara,manu neruis cōtracta,poſtulans medicinam. Quam vir Dei ſub caſulam dignāter receptā,ſuoq; ſputo illitā, velut ſparſum farinę collectū cōmacerat. Hinc reſudāte dextera,digitos tendit & replicat,atque torporē veteratū ad viuacitatē reſuſcitat:& priuſquàm veniret ad beati Martini ianuam, digitis ſuis extenſam reddidit incolumem dexteram : quam mox ſentiens eſſe directam,mulierem à ſe repulit, ingreſſus baſilicam. Feſtum S. Martini.

CAP. XXIX.

DEindè egrediens à prædicta domo,cùm ſe ad manſionem ſeruus Dei reciperet, offert ſe manca altera,palma digitis affixa. Quæ priùs ab eo tacta de ſaliua,atq; dehinc oleo peruncta,peregrinæ ſanitati de præſenti eſt reddita. Saliua & oleo mancā ſanat.

CAP. XXX.

ERat ſanè mirabile, quia quotiès famulus Dei Auguſtudunū voluïſſet accedere, mox ad S.Symphorianū hoc dęmones nunciabāt:& occurrētes per Moruinnū, cū fletu gemituq; clamabāt: Vir ſancte,ſi de locis cultis nos inconſiderāter repellis, vel habitare cōcede per ſyluarū ſolitudinē,vt liceat miſeros ſaltē per deſerta ſecuros errare. Ante tuos eñ oculos nec corpora nos celant,nec nemora. Qui deflentes,& ſancti nō tolerantes pręſentiam,admota eius dextera,de obſeſſis corporibus paſsìm vertebantur in fugam,& de ſalute populi,proiecta lamentabātur dæmonia. Vide ſancti poteſtatem in dæmones.

CAP. XXXI.

PRoducatur in mediū nobile illud miraculū. Cùm eñ regrederetur aliquādò de S.Symphoriano,caſtello Auallone iter agēs ingreditur,vbì reorū multitudo tenebatur in ergaſtulo. Hinc humiliter à Nicaſio, eiuſdē loci Comite, inuitat⁹ ad prādium,ſtatìm vir Dei cœpit cū eo de miſericordia habere colloquiū,vt videlicet datis fideiuſſoribus,q tenebātur,laxarētur de vinculo, atq; partìm culpę cederet pietatis intuitu. Quod ille facere diſtulit obſtinato admodùm ſpiritu. Vndè anteq̄ perpranderēt,ſe de mēſa ſanctus ꝓripuit,& carceri,vt erat,ſubterraneo iniectus,diutiùs orauit cū fletu,vt diuino conferretur auxilio,quod à tēporali iudice nō fuiſſet obtentū. Sic curſus ille lachrymarū ſurgit in cęlū,& gemitus ꝑuenit ad votū. Itaq; angelus deputatur ad effectū. Dehinc vir venerabilis ſpē ꝓmittēs,incluſos hortatur:nec eius ꝑdit ſermo, quod loquit̄, & fides geſtis impletur. Eo nāq; diſcedēte,mox catenarū bacæ franguntur,vinctis ianuæ reſerātur,dies obſcurū in carcerē reducitur,damnati è tenebris in lucem procedunt: nec diutiùs pœna tenuit, quos torqueret. Sic erepti, Pariſijs ſancto occurrerunt pontifici,qui nupèr Aualllone caſtro tenebantur incluſi. Qui etiam,vt culpabilibus aliquid plus pietatis conferret,à rege, q̄cquid fiſco pro his debebatur,obtinuit. Erga captiuos commiſeratio.

CAP. XXXII.

DEhinc ad ſanctum virum huius facti cauſa idem Nicaſius cùm vellet occurrere iam præſentatus, grauiſſimo ſubitò caſu in terram proſtratus corruit, omnibus penè ſalutis deſtitutus ſolatijs. Sed ipſo ſancto intercedente, homini deſperato mox virtus & ſenſus regreditur. Tunc balteum, quo cingebatur, ac ſpatham pro munere beato DEI viro contradidit : quod tamen ipſe,dato precio,pòſt redemit. Actūq; eſt, vt quod priùs incarceratis cōcedere diſtulit, hinc duplicato fœnore debitor compenſaret,& aucta dote,damna ſarciret,priùs videlicet pro eis differens, & pòſt ſeipſum redimens:antè non illis pius,modò de ſe trepidus. Qui verè didicit caſu proprio ærumnis ſuccurrere alienis. Nicaſium Comitem ſanat.

CAP. XXXIII.

PRorsùs illud ſtuporis retexatur in pagina. Euntc itidèm ſancto viro ad beati martyris Symphoriani occurſum, cùm de vico Ceruedone in Moruinnū ꝓgreditur, habitatores loci occurrētes, ſuggerunt vt ſegetē Panitię mulieris viduę, nihil habētis reſidui, quę ab vrſis vaſtabatur, viſitare prçciperet, vel ſancto ſuo aductu illa beſtialis repelleretur incurſio. Et concitus, miniſtris quidem irridentibus, ad locum perducitur, & oratiōe data, deſupèr fecit Crucis ſignaculum. Hinc itaq; inſtinctu diuino in parentalibus ſolitò aduentantibus beſtijs, feralis ira ſuccenditur, odium naſcitur in affectu, in pace pugna cōmittitur. Ergò furore bìs armantur, & ſtatìm præfocatur vnus vrſus ab altero. Ipſe verò, qui reſtiterat, dum vellet egredi, ilicò ſepis palo transfoditur. Sic vtrique vaſtatores vno perimuntur momento, atque ſibi arma mortis effecti ſunt. Poſt hæc autem ipſi redeunti mulier pelles vrſorum obtulit ex ſtudio, quaſi victori ſuum repræſentans ſpolium: quod omninò idem recuſauit accipere. Tunc qui priùs riſerant, pœnitere cœperunt, factum videntes miraculum.

Crucis ſigno vrſos interficit.

CAP. XXXIIII.

ET quoniam de Dei dono non debet eſſe faſtidium, illud etiam breuiter dignum ducimus explicandum. Beretrudis quædam mulier, Monſonithi cuiuſdam matrona, dum tempore litaniarum præcæcatis oculis non poſſet ire çum populo, audiens chorum pſallentium, cum lachrymis domini Germani implorat auxilium. Tertia verò hinc ſequenti nocte, per ſoporem viſus eſt ei idem vir beatiſſimus prope lectulum, & quaſi cæcis eius oculis Crucis feciſſe ſignaculum. Euigilans mulier, marito narrat quę geſta ſunt, moxque ſtillante ſanguine, dies oculis reducitur, ac diuturnum poſt nubilum lumina ſereno radio micuerunt. Clareſcente quoquè die, ad Miſſam cum populo progreditur mulier in proceſſu, ità vt ſancti viri, ſic viſa per ſomnium, illi eſſet imago remedium.

Miſſa.

CAP. XXXV.

ADeſt nec minùs laudabile, reddita vita infantulæ. Cùm itaq; in Turonico illuſtris cuiuſdā viri, nomine Pientis, matrona expoſitæ filię lamētaretur extrema, & obſeratis iam oculis, nec anhelitū mobilē reſpiraret infantula, ad ſancti viri p̄ſentiam tota indè cōmittit p̄ſidia. Qui per miſſum celeriter inuitatus, quātùm valet, ad cōclamatæ puellæ cadauer ꝓperat. Exceptus igitur multis fletibus, vtpotè omni deplorante familia, appropinquat ſubſellio, in quo rigebat infantula, cęlo vim placidis faciens cōqueſtibus. Ferè trāſacto inter hęc quaſi vnius horæ ſpatio, mobili ſingultu flatus puellę reducitur, ac viſcerū vitalis calor per membra diffunditur. Dehinc paulatìm animata, potū poſcit, vt biberet. Tunc à beato viro pane ſignato vel calice deguſtato, infantula reuocata de funere, tota vertitur in ſalutē. Quę etiam pòſt in monaſterio beatæ Radegundis felicioris vitæ terminum conſummauit.

redit ad vitam infantula.

CAP. XXXVI.

QVidā clericus de iuxta monaſteriū B. Syluestri Internodorēſe, cùm die Dn̄ico, vt loqmur ex cōſuetudine, caligas circinâſſet, debilitatē manuū ac pedū incurrit. Sed per B. Syluestrū greſſuum recepit officiū. Deindè per ſoporē admonitus, occurrit Pariſijs S. Germano, poſcēs reliquū ſalutis cōpendium. A quo interrogatus, cauſam culpæ cōfeſſus eſt. Tum imperat ſanctus clericum clamare per populum, nè quis temerè die Dn̄ico operaretur. Cui quinto die trāſacto, ſuperfuſo oleo, debilis palma erigitur, & ſic ad propria cum libertate eundi dimittitur.

CAP. XXXVII.

IN pago Amoniēſe quod geſtum eſt, replicetur, vbì ei in Rotegiaco, villa Pariſiacæ eccleſię, ſeptē viri debachantes oblati ſunt. Quibus curatis, vnus, q̧ quaſi grauiore vexabatur ſpiritu, dū exire cogeretur, homini Dei ꝓfeſſus eſt, expulſum ſe de illo loco, grauē Pariſiacis lamētationē facere. Tūc maligna fugata peſtis, de ſancti viri trāſitu famam fudit per populos, & paſtoris ꝓ obitu gregem mouit in fletum. Qui fallax etſi ſeminauit mendacium, expulſus tamen, non ſibi defendit obſeſſum.

Rumor falſus ſparſus per dæmonem.

CAP. XXXVIII.

ET quia iuſti opera creſcere cogebant miracula, item in prędicto loco offertur ei paralyticus, mēbris diſſolutus, carpento ſubuectus, greſſu om̄i deſtitutus & actu. Quem ſanctificati olei liquore perfundens, dum cutis ſumma tetigiſſet, ſtatìm vigor medullas introijt. Dehinc rediuiuę manus ad vſum mobilē redeunt, thorax pectoris vita-

Sacro oleo pellit paralyſin.

vitali appulſu fit fortior, genuum columnaris imbecillitas roboratur, plantę pedum ſolidata baſi ſubriguntur. Inter hæc tota membrorũ fabrica reparatur. Qui ſanitate recepta, redeunti ſancto viro occurrit in itinere cum pręparato xenio, gratias ſimul Chriſto referens de ſibi reddito corpuſculo.

CAP. XXXIX.

NEc hoc prætereundũ, qualiter ſimili modo claruit virtus in altero. Igitur Emmegiſilus de vico Bucciaco, quidã puer admodùm paruulus, ac membris omibus paralyticus, in ſella Pariſios ad ſanctum virum manibus baiulantium delatus eſt, nec dextera vigens mobili, nec planta ſurgens ſtabili, nec lingua ſonãs volubili, totiusq; debilitatis marcore captiuus, quodãmodò ſine naturæ ordine, in rerũ videbatur naturam ꝓfuſus. Quem ſanctus cõtinuatìm per triduũ ſacro liniens oleo, ſanitati reſtituit, vno qdem ſub momẽto, voce, manu pariter & veſtigio. Vndè cunctos vehemens ſtupor amplectitur, clamor in cælum educitur, omnem videlicet medicorũ artem ſanctum ſuperâſſe Germanum. Rursùs ſacro oleo vtitur.

CAP. XL.

ITem de eodem vico quidam ei homo occurrit Pariſijs, ità duntaxàt manu cõtracta, vt vnguium acumen illi palmam iam foraret intimam. Quo tantummodò vir iuſtus oris ſui ducta ſaliua pollice, neruorum facta diſtenſione, manûs ſtatìm reformat imaginem. Item ſaliua ſua.

CAP. XLI.

REtinet eius laureas & pagus Bituricus. Igitur paſtor bonus cùm de vico Nouigento ad vicum nouum viſitandi greges cura ſolita perueniſſet, offert ſe quędã vetula, annorum bìs quaterna gerens in cæcitate curricula. Cuius ſuper oculos ſignum noſtrę redemptionis ſacerdos imponẽs, imperat, vt ſequẽs iret, quà ipſe pergeret. Altera quoquè die cùm prędicto occurreret pontifici, ex improuiſo ſanguine manãte de lumine, quaſi largo fonte, ſalutem ſuam oculi lachrymabãt. Quę inter reliquos adſtantes à ſancto viro conſpicitur. Qui tollens ſe de cõſeſſu, mulierẽ, vtpotè cęcam, trahit in diuerſoriũ, in quo ſibi tũc fortè inerat cubiculũ. Cuius luminũ orbes aqua tepida ſuis manibus abluẽs, diẽ refudit in oculos. Quę mox lucẽ inſpicit, & ſancti viri digitos, velutì inſatiata gaudio, oſculãdo, quaſi ſuas mergebat in fauces, pariter miniſtris prę cõpunctione flentibus ac dicentibus, videre ſe hominem, qui cæcis pro pecunia in dono lumina diſpenſaret. Sed & hæc in cubiculo, præſente me, geſta ſunt. Cæca recipit viſum. Fortunatus S. Germani contemporaneus.

CAP. XLII.

CVm aliquãdò ad poſſeſſionẽ matris eccleſię, id eſt, Pariſiẽſis, quę dicitur Methe, ſacerdos Chriſti accederet, qdam ei accurrẽs fit obuius. Quẽ inquirens, de quanã villa ꝓteriret, ille ſe ſolum incolumẽ eſſe reſpõdit, vniuerſos verò coaccolas graui tædio laborare. Cuius eulogijs ad infirmos partitis, ſtatìm ab eis languor omnis fugatus eſt, & primo guſtu eulogiarum morbus cum pane conſumptus. Sic enim fuit ab illa turba cum eſca ſanitas manducata.

CAP. XLIII.

ITem cùm Pariſijs ad baſilicã S. Crucis, in ſuburbio eiuſdẽ ciuitatis poſitã, vir Dei ꝓceſſiſſet, mulier quędã paruulũ in albis adhuc vltimo flatu palpitantẽ & iam migraturũ, ante ſanctũ expoſuit, dicẽs: Pie pater, ſi velles ad lamentantẽ reſpicere, mater flebilis nõ orbarer, neq; hinc diſcedere mâlles plenã gemitu, vacuatã de fructu. Et niſì, ait, feſtines ſuccurrere, vides infelicẽ, extorquẽte morte, rapi natũ ab vbere. Aut ergò filiũ reſtitue, aut pariter cũ ipſo funeraturã me obtine. Indulge paſtor miſeræ, quã ſuus dolor audacẽ facit. Qua ſic flebiliter poſcẽte, mox vt beati dextera ſuprà expirantẽ ſignũ Crucis impreſſit, quaſi vigil de ſopore, infans lac matris experijt, q iam manifeſtè rigebat in funere. Ità momento tẽporis, & filius de mortis fauce, & mater tollitur de mœrore. Hinc circunſtãs populus ſtupore cõcutitur, fragor in partes attollitur, gratias creatori referentium de præconio ſacerdotis præcipui, à quo morbis iugiter & mortibus imperaretur. Baſilica S. Crucis. Signo Crucis reddit vitam infanti.

CAP. XLIIII.

DEindè accedẽte illo in Brandeiam, vicum Pariſiaci, Miſſa ibì celebrata, ei in ſecretarium cathedra deportata eſt. Tunc offertur paralytica, vniuerſorũ membro- Miſſa celebrata.

brorum damnata gerens officia,nullum vigorē retinens plantæ vel dexteræ. Moxq́; vir Dei habens in eo fiduciam, qui dona ſibi larga præſtabat, eam vt vitalis olei benedictione ſuperliniuit,morbus oīs excluditur,atq; ſalubris vigor illabitur: recreatisq́; viſceribus,meliùs renaſcitur ſaluti, quàm germine:plus acquirens ex munere, quàm ſumpſiſſet origine:ità vt poſteà ſuis manibus tunicam ſancto faceret & offerret,quaſi medicinę acquiſitæ tributaria.

Vitale oleū

CAP. XLV.

TRadidi memorię,quod viuat in laude.Itaq; Andegiſilus,Maior domûs regię,cū quartano febrium typho grauiter angeretur,occurrit beato viro,fidens de beneficio. Quem homo Dei ſtatìm in ſuam cellam deputās,cum vno ſolo diacono reſidere iubet incluſum. Tunc anxius & ieiunans miniſter quid faceret? Excogitat trepidus,vndè curaretur infirmus. Idcircò febricitātem virum, Dei ſerui rachaëna vndiq; obuolutum,diligenter componit eius in lectulo. Quo facto,eadem die tactu veſtis nobilis,quaſi impetu fluminis, ille quartanę febris ignis omnis extinctus eſt. Et redeunte iam ſancto de prandio, ac reſerato cubiculo, ſanus homo ſurrexit è lectulo,exultante pariter miniſtro pro ſanitatis pręmio,tuncq́; ſibi reſoluto ieiunio. Sic tactu beatæ veſtis,ſalutem operatus eſt abſens.

Nota de ſancti veſte miraculū.

CAP. XLVI.

EXequamur arrepti itineris viaticū. Deindè cùm Pictauis vir Dei ad beatū Confeſſorē ꝓficiſceretur Hilariū, quædā mulier, Baudeſeiſa nomine,de Secorbiaco villa,inter duos vix aducta & repręſentata eſt,quę erat muta,clauda vel māca. Lingua rigebat immobili,& anhelitu vix palpitante: pars erat iam tota quaſi de funere pendens, vt vidētibus oculis,reliquū eſſet cadaueris. Super quā miſericorditer vt ſignum S. Crucis expreſſit,cōfeſtìm omnis vigor per membra diffunditur,venarū flexuoſi riuuli ſuſcitantur,neruorū imbecillis ſtupor excutitur, atq; naturali motu ad vitalē vſum tota fabrica renouatur. Linguæ quoq; plectrū reſoluitur, digitorū glomi tenduntur,pedum baſes ſolidantur:totamq́; viſcerum molem hoc fuit apud ſanctum viuificare,quod tangere. Quæ cōualeſcens tali medela,tertia die ad ciuitatem, ſancto gratias agens, ſuis occurrit veſtigijs.

Signi ſanctę Crucis vis.

CAP. XLVII.

OPeræprecium creditur etiā illud inſerere curationis ꝓconium. Pagum quoquè Vindocinēſem vir beatus dum pręteriret, in Rauſidonē manendi gratia declinauit. Vbì in eo tātum robur benedictionis inualuit,vt ſtipulā lectuli,in quo ibidèm requieuit,quiſquis fideliter abſtulit,donū medelę ſecū portaret, & de ſemine paleæ frugē meteret medicinæ.

Nota lector de lectuli ſtipula.

CAP. XLVIII.

REddat hìc teſtimoniū nobilis facti vrbs Nannetum. Quò vir Dei accedēs,religioſo admodùm exceptus eſt obſeqo, occurritq́; ei Tecla, Damiani cuiuſdā matrona,hominis ꝓmpti negocijs,ſupplicās vt eundē virū ſuum,aut ipſe paſtor,aut ſui miſſi requirerēt. Qui,qa illi tūc fuit acceſſus difficilis cū chriſmarijs,ſuū illuc diaconū direxit. Qui percurrēs ad hoīem,vt ſibi iuſſum fuerat,infirmi viſcera tāgit. Altera quoq; die exoratus,ipſe accedit ad debilē, q adhuc duplici ſub tortore, hinc preſſus valetudine,indè podagrę vulnere cruciabatur,liberādus ad p̄ſens. Tum ſacerdos altiſſimi infitmum oleo benedicto perunxit, eoque momento debilis ſtatìm manibus directis,longinquo de languore greſſu ſolidato proſiluit.

Oleum benedictum.

CAP. XLIX.

SEd vt duplicaretur in vna domo myſteriū, & quę ꝓceſſit in patre, medela perueniret ad prolem: (Habebat enim filiam) hæc offertur ei puella Maria, cęca,ſurda & muta. Exponunt nanque quaſi viuum cadauer ante ſancti veſtigia,dicentes: Bone paſtor,adhuc quod medicinę reſtat,huic languidæ impende. Nam tibi credimus ex hoc reſeruatum, vndè teneres præconium: vt videlicet nunc reſtituta familia acquirat à ſacerdote, quod amiſit de germine. Tunc pietas inſignis aduocatur in lachrymas: moxque ad militiæ ſuæ belliger arma conuertitur, & ad obtinendam victoriam preces offert fortis orator. Deindè ſurgens ab oratione, ac oleo benedicto loca capitis puellæ perungens, in Trinitatis nomine trinum ab ea depulit languorem. Nam ſtatìm patefactis aurium oculorumque meatibus, muta loquax

Rursùs adhibet ſacrū oleum.

quax efficitur, vniuerſis plaudentibus. Quo facto, negociatores ciuitatis Nanneticę, quiſque ſui remedij pecuniam, vt potuit, ſancto viro diſpenſandam pauperibus, deuotè vel obtulit, vel direxit.

CAP. L.

LEudegiſilus quidam, vir illuſtris, iuxta quod ipſe profeſſus eſt, cùm aliquis ex familia ſuæ domûs incurreret typhum cuiuſcunque febris, aut aliquid frigoris, ſtatìm lauans illas literas, quas olìm in ſubſcriptione, manus ſancti depinxerat, aquā languenti bibere dabat, & quamplures ſuos hac medela ſaluti reſtituit. Vide rem reuerà admirandā.

CAP. LI.

BReuiter his perſtrictis, proſequamur ex reliquis. Chuſinus quidam incongruè dum die Dominico equo curam impenderet, miſſa manu in vulnus, ilicò digitus eius intumuit. Sed hinc graſſante feruore, tota pars brachij relaxatur putredine. Qui per Belſam ſancto itinerante, vt ad domum ſuā diuerteret, precibus fuſis obtinuit. Mox eius brachium vir Dei aqua calida confouit, inſupèr & oleo benedicto perungens, ſuperpoſitis caulis folijs, mirificus medicus alligauit. Sicq; quicquid inerat vlceris, precioſa huiuſmodì cura reſtrinxit. Poſt verò ipſe gratias referens, ſancto viro occurrit, tali curatus malagmate.

CAP. LII.

ITem ſeruus matris eccleſiæ, Libanius nomine, die Dominico ſepem inconſultè dum clauderet, manus ei contractæ ſunt vltione præſenti. Qui ad ſanctum virum Pariſios, morbo caſtigāte, percurrit. Quem olei benedicti liquore perfuſum, ac myſterij potiùs vnguento reſperſum, addita oratione, incolumitati reſtituit.

CAP. LIII.

PEr ſingulorum compendia currant rerum miracula. Nanque Andulphus, eccleſiæ Pariſiacæ clericus, dum die reſurrectionis in vincola ſua nuces ab arbore excuteret, pro eo, quòd operatus in die illuminatiōis fuit, meritò cæcitate percutitur, & vultu tenebroſus perſtitit anni ſpatio. Dehinc verò pontifici oblatus, & ſancto ab eo vnguine perfuſus, diei rursùs eſt redditus. Sic ſacerdotis ſerenum, clerici purgauit nubilum: & quicquid miniſter amiſit, medicabilis Preſul obtinuit. Paſcha, dies illuminationis.

CAP. LIIII.

ET quia creſcunt genera miraculorum per tempora, cùm aliquandò regi preſentandus vir beatus occurreret, in villa Rotegiaco clericus ei quidam, nequitiæ ſpiritu vexatus, adducitur. Vndè expulſo aduerſario, videntibus circunſtantibus, velut auis paruula, de capite energumeni vmbra fugata egreditur. Quam cùm reliqui per domum volitantem inſequerentur, ipſe ſanctus ſuis eam contriuit veſtigijs. Sed cùm pede comprimeretur, conuerſus eſt repentè fallax in ſanguinem, geminato viri preconio, vt nec quidem calcaretur, & ſui caſûs indicio, multifarius artifex fieret ſanguis, reus idem ſanguinum. Dæmoniacū purgat.

CAP. LV.

PRoducit & pagus Oximēſis inter*noſtra, quod ſuum eſt, nè teneatur in obſcuro poſteritati res luminis. Siquidem vir ſanctiſſimus ad villam Taſiliacum dum declinâſſet, poſitus in itinere, offertur ei mulier, cui duplex inerat morbus, indè vetuſtas, hinc cæcitas. Hæc enim ſibi ſalutem deprecari verbis trementibus incipit. Qua ſupplicatione idem motus, ſenis ſcilicer mulieris & debilis, oratione præcedente ac oleo ſuperfuſo, mox lucernę oculorum reddūt luminis radios, & datis ſpecularibus, tenebrę fugerunt. Qua illuminata, Deo reddentes gloriam, per quem ſanctus operabatur, adſtantes, illius quoquè digna preconati ſunt merita. * monſtra Cæca illuminatur.

CAP. LVI.

DInumerādi ſunt morbi, vt prędicetur fons medici. Daningus etenim, Arnulphi filius, ità capite, oculis, & tot' hydropis morbo tēſus erat viſceribus, vt in vtris ſimilitudinem totus venter eſſet: & penetratis iam vitalibus, velut vitrū perluceret infecta cutis intrinſecùs. Qui à medicis deſperatus, ad beati viri in extrema ſorte cōfugit remediū. Quo mox veſtib' exuto, ac ſacris manibus peruncto, hydropos incluſus liquor liquore conſumitur, & aqua infuſione olei ſiccatur. Sic modo admirabili (nec enim humor ille forâs egreſſus eſt, nec intùs languor retentus) arte prædicabili humorem ex humore ſiccari. Hydropicꝰ reſtituitur.

CAP.

CAP. LVII.

En quanti facit vir ſanctus ſacras reliquias.

ITidèm cùm ad baſilicam beatiſſimorum Geruaſij & Protaſij vigilaturus accederet, quidam cæcus inſtitit miſericordiam poſtulare: Cui vir Dei præcepit, inter altare & ſanctorũ reliquias vt iacéret. Quo peracto, primo diluculo mox vt ſuper oculos eius ſignum Crucis intulit, lux effulſit. Et ſic totus labor medici curam infirmo per virtutem Crucis impendit.

CAP. LVIII.

Occurrere reliquijs nolens mulier punitur.

MVlier quoquè de ſupradicto pago * Oximenſe venit, petens redemptionem à ſancto viro, quæ fortè nihil accipere meruit. Dehinc Britannus quidam preſbyter pro infirmitate rectoris patriæ ſuæ benedictionem ſanitatis, necnon & ab eo reliquias expetijt. Qui peracto negocio, iter ſuum lætus regrediens, fortuitò manſionem in villa, qua prædicta mulier habitabat, obtinuit. Quam maritus alloquitur, vt ſicut alij, & ipſi ad reliquias domini Germani occurrerent. Quæ ire deſpexit, pro eo quòd ei ſanctus vir olìm poſtulatam redemptionem non dederat. Sed ſtatìm in loco, quo ſtetit, velut fixa ſtipite, greſſum mouere non potuit, manibusq́ue contracta, ad reliquias ſancti, manu mariti deportata eſt. Inter hęc autem dicti pœnitens, miſerante pio viro, ſaluti reducta eſt, confitens eius deſpectu ſibi hoc repentinum acceſſiſſe periculum.

CAP. LIX.

Nota inſigne miraculum.

ET quoniam ſuo merito ſemina ſalutis vſquequaquè diſperſa ſunt, cõtigit vt venerabilis Flamerus Abbas de Canone Turonico, manu ſancti ſubſcriptam accepiſſet epiſtolam. Qui cùm ſuum monachum per duos ferè annos febribus decubantem, ad lectulum viſitaret: requirit infirmus, vndè veniſſet pagina. Cui reſpõdit Abbas, à dño Germano ſibi fuiſſe directã. Quã ilicò petijt ſibi porrigi, & cùm de ſubſcriptione eius lingua detergeret literam, ſalus deſcendit in viſcera, ac atramenti pictura, cuncta mox deuicit vnguenta. Et approbatum eſt languido recuperato, vt dicamus fideliter, de ſancti ſubſcriptione illum ſibi ſalutem linxiſſe.

CAP. LX.

DEhinc cùm ad Carnonam caſtellum accederet, quidam ſe ei ingerit manu contracta debilis, pro eo quòd die Dominico aliquid operatus ſit. Quem pręcepit in villam Cariacum poſt ſe feſtinum accurrere. Quo accedente, dum digitos eius ſacro perungeret oleo, ſubitò ſicca palma reuireſcit ex altera, & adſtricta cutis oſſibus, intercurrente humore, mox relaxauit articulos: iuncturæ verò iam penè diſiunctæ, retenduntur in digitos, ariditas diuturna ſuffuſa refloreſcit in vena. Sicq́ue vulnere clauſa dextera, inter manus medici ſana redditur & diſtenſa.

CAP. LXI.

Eccè antiquorum deuotionem.

ACCIDIT vt itidèm ſanctus olìm remeans de Nannetico, domum cuiuſdam illuſtris viri, nomine Munichij, ſuo ſacro illuſtraret veſtigio. De cuius veſte eiuſdem viri matrona rapto fideliter filo, recondit in oratorio. Quæ non multò pòſt valetudinem irruit: ſed vigilijs in honore ſancti eodem in oratorio deuotè celebratis ac Miſſa, de præſenti curata eſt. Ità beatiſſimus nõ ſolùm manu ſanauit, quod tetigit, ſed etiam abſens nominatus, languentium ſæpè curas ſparſit.

CAP. LXII.

Mortuus redit ad vitã.

ATTILA vir illuſtris, ac regalis aulæ domeſticus, corruens in balneum, læſit grauiter brachium. Iamq́ue computruerat ipſa quoquè manus ab humero. Qui dehinc medico adhibito, dum curam ſibi vellet impendi, rupta vena viſcerum, penè omnis in momento vitæ ſanguis effuſus eſt. Nunciatur autem Pontifici, hominem eſſe in funere. Nec mora: pietatis impulſu occurrit ſenior. Quem lachrymis conclamatum, ſine vlla videndi ſpe oculis iam clauſis oppreſſum inuenit atque expoſitum: cuius tamen vix adaperit fauces cum cultelli manubrio. Et oratione priùs data, intulit ei in os paululùm aquæ frigidæ ſemèl, ſecundò vel tertiò. Interìm expectans, quis eſſet rei exitus, aſſcendit circa lectulum: tranſactaque ferè hora, rediuiuo ſingultu exanimatus concutitur, ac molli motu anhelitus euocatus reducitur, faucium quoquè meatus, relaxatis viſceribus, ſpiritu intercurrente recluditur. Itaque ſic conualeſcens, vita de morte reuertitur. Dehinc quaſi de

ſopore expergefactus, interrogat, ad caput eius quis fuerit. Adeſſe quippe dominum Germanum, à circunſtantibus dicitur. Quo audito, poſtulat mox manum ſancti ſibi dignanter porrigi, ità cum incipiens alloqui: Domine, tu me reuocâſti longo cũtem itinere: tu vitam donâſti, tuque perditam mihi loquelam pius paſtor reformâſti. Statimq; obtulit ei ſaccum plenum pecuniæ, & balteum ampli ponderis, quod pauperibus erogaret, mercedem vitæ vel gratiæ.

CAP. LXIII.

PErgensque Auguſtudunum vir ſanctus, Rotegiacum dum peruenit, comperit ab Abbone quoſdam illuc retruſos in carcerem. Igitur pro abſoluẽdis ſupplex Tribuno ſuggerit, ſed ille nimis durus, non annuit. Hinc ipſe cauto conſilio dum dicit ſe campum circumire, currit deuotus ad carcerem, atque ad exoraudum prouolutus ſternitur. Itaque tempore nocturno ibì catenæ diſcuſſæ ſunt, ac validus tormenti rigor ad fragmenta redigitur, ſera grauis illiditur, poſtis è cardine vellitur, feralis carcer recluditur: & damnati, ad vitales auras quaſi redeunt de ſepulcro. Itaque fit, vt ei Rotegiacum matutino tempore ingreſſi occurrerent, & qui ſancto nõ præſtitit, pro abſolutis reis Tribunus ipſe reus effectus eſt.

Captiui liberãtur diuinitùs.

CAP. LXIIII.

IGitur cunctorum ſaluti ſemper inſtans ſolicitus, cùm Bituricas acceſſiſſet pro ordinatione Felicis epiſcopi, prædicante illo, Sigericus quidã Iudęus, fidei ſacramento percepto, conuerſus eſt. Habebat enim in Iudaiſmo coniugem, Mammonam nomine. Hæc de ſuî conuerſione dum nec mentionem quidẽ reciperet, ſæpiùs per miſſos beati admonita: ſed magis refugeret, facta ad eam vigilia doctor ipſe profectus eſt. Quæ cum beatum virum nec etiam viſu vellet intẽdere, decantato curſu Tertiæ, manum ſuam pontifex ad mulieris frontem dignanter admouit pietatis ex opere. Statim à circunſtantibus de mulieris naribus, quaſi ſcintillante igne, fumus egredi viſus eſt, vt cunctis clarum fieret, eiecto inſidiatore, mulierem vſque tunc repugnâſſe ſaluti ſuæ per obſidem. Tum exonerata inimici faſce, reſpirans confeſſa eſt, nunq̃ ſe priùs faciem beati viri potuiſſe conſpicere. Indè petens ac humiliter ſupplicans, cum propria domo meruit effici Chriſtiana. Nam & exindè quaſi capite ſubdito, exemplo eorum multi Iudæorum ad fidem conuerſi ſunt.

Nota, Decãtato curſu Tertiæ.

Obſidem, id eſt, obſeſſorem.

CAP. LXV.

DEcet hîc illud inſerere, qualiter peregrinola ſit reuocata lux oculi. Itaq; pergẽs Auguſtudunum pro ordinatióne Siagrij epiſcopi, illuc inter reliquos aductantes ciues, Florentinus quidam vir illuſter pro cõſenſu ſuorum delatus eſt. Erat enim habens næuum in oculo, qui ſpecioſitati eius derogaret aliquantulùm, nè florens idem haberetur in vultu. Intereà dum laudes acclamantur Epiſcopo, ille à quodam ignorante ex improuiſo percutitur eodem in oculo. Euulſusq; de loco, cœpit ſupra maxillam dubio pendére cum viſu. Qui curſu propero beatum Germanum cum clamore proſequitur, multa ſecum concrepitans, vt loqui ſolet calamitas. Tunc ſancti manu lumen in locum reducitur, atque interìm ab eo ad S. Symphorianũ dirigitur. Qui pro ipſo demùm tam diù vigilijs inſtitit, donèc amiſſus oculus, purgata priſtina macula, hoc addito beneficio, integrior redditur, & melior, inquam, redit poſt vulnera, quàm quod natus fuerat per naturam. Qui Florẽtinus deincèps Matiſcone ordinatus eſt epiſcopus.

Siagrius Auguſtudunẽn epiſcopus.

Florẽtinus Matiſconẽ. epiſcopus.

CAP. LXVI.

QVanta verò fuerit virtus eius ſignaculi, adeſt inter reliqua, res iſta teſtimonio: quę producitur in ſequentibus. Cùm igitur de baſilica S. Martini ad villã quandam Seueriacum recurreret, adiungit in itinere quendam Amantium iuuenem, quem etiam depræhendit à Iudæis duci nexum in ferreis. Requirit ergò, quid fecerit. Puer autem reſpondit veraciter, ob hoc ſe duci in vinculis, quia recuſaret legibus ſubdi Iudaicis. Tunc imperati, diſſimulabant eum claui ijdẽ Iudæi vincula ferri reſerare. Sed dum illi huiuſmodi moras innecterent, facto à ſancto viro deſupèr Crucis ſignaculo, mox ferri ſera euellitur, atque puer illæſus abire iubetur.

Imperati, id eſt, iuſſi.

CAP. LXVII.

ITem cùm Pariſijs ad baſilicam ſanctorum Geruaſij & Protaſij orandi cauſa proceſſiſſet, ianuis obſeratis, ingreſſus illi negatus eſt. Tunc requiſitis clauibus, nec ta-

men ipſis aperientibus,ſic ille reſerauit peſſulũ facto ſignaculo Crucis.Stupor nanq; animos inuaſit præſenti miraculo, aperiri ſcilicet potuiſſe de virtute, quod claui duce non potuit.Hæc quoq; veneranda, præſente me, geſta ſunt.

Signo Crucis fores aperit.

CAP. LXVIII.

ET quia beato viro nullum obſtitit metallum,cùm ligna, ſaxa, ferramenta etiam ante ipſum ſoluta ſint,accidit vna dierum Pariſijs,oratiõem vt daret ad oſtiũ carceris,& ſequenti nocte intruſis ſubitum apparéret lumen eodem in carcere. Vbi viſus eſt idem beatus eos admonere vt foderent,quatenùs indè foràs procederẽt.Qui dicentes adinuicèm,dominum Germanum ſe vidiſſe, hæc eadem ſigna ſinguli retulerunt. Tunc inuenta ſolummodò ſecum coſta de pecude,fodiẽtes amouent lapidem, atq; predicto occurrunt ad eccleſiam matutino tempore,cùm tunc paulatìm rediret ad requiem.Sic etiam multis cauſa ſalutis fuit imago Pontificis,& ad vicem beati Petri,dedit ſæpè noſtri ſacerdotis ipſa figura remedia.

Appáret captiuis. Act.5.

CAP. LXIX.

DEhinc illis ereptis,Tribunus ciuitatis ſæuire cœpit in milites,deputans eorum fuiſſe negligentiam,quod viro ſanctiſſimo dignè deputatur ad gloriam.Et conuerſa in cuſtodes iracundia iudicis,qui ſolebant aſſeruare,tradidit ſeruandos in carcerem. Ablatiſq; clauibus,iudex fit cuſtos cuſtodibus.Interim vir beatus Tribunum vocat ad prandium: ac dum pariter ſederent in conuiuio,ad menſam occurrunt & ipſi,qui fuerant miſſi pro eis in compedes.Claues verò habens in manibus,cùm Tribunus de ereptis vix crederet,quòd videbat, agnoſcit ſe tandèm ſic cuſtodiſſe, ſicut & milites,carcerem. Dataque viciſsim venia,culpa tranſit in gratiam.

Nota miraculum.

CAP. LXX.

INferat Aurelianis nobile viri præconium. Qua de ciuitate vir Dei progrediens, damnatorum voces exaudiuit è carcere, quo certè ſubterraneo habebantur ergaſtulo. Quod ſuperaſſcendens, ac proſtratus accubans, orationem dedit amicus Chriſti cum lachrymis.hinc prorsùs obtentu oraculi, inſequenti nocte, carcere patefacto,ad baſilicam S.Aniani confugiunt liberati.& ità beatus Pontifex poſt ſe reliquit ſuffragium.

CAP. LXXI.

NOn faſtidium ſit audire,quod Chriſtus ſuis præſtitit fidelibus,dum miraculorũ ſimul virtus creſcit & numerus.Itaq; ſanctiſſimo occurrit quidam Pariſijs,cuius quaſi pugnus exuberauerat oculus,qui etiam vergere iam videbatur in ruinam poſt vulnera. Quo ſuppliciter rogante,vir Dei tantùm de ſaliua oris ſui eundẽ oculum liniens,medullam luminis mox reuocauit & gratiam.

Saliua ſua ſanat oculum.

CAP. LXXII.

REferatur paruum & huic ſimile miraculũ. Mulier quędam, Maobertã nomine, apud eandem vrbem inflationis puſtulam habens in brachio, cruciata doloribus,occurrit beato viro. Quæ ſtatim pari medicamine,tactu ſcilicet ſaliuæ,curata, gaudens domum receſſit.

CAP. LXXIII.

SEd ſi exequamur miraculorum ſingula,quæ ſuis geſtis in præſenti floruerũt vita, hæc ſine fine ſunt cœpta,nec eſſet modus in pagina:quia quacunq; pontificis ſe conuertit præſentia,nulla morborum generibus defuit medicina : & quotquot ſe obtulerunt languẽtium vulnera,tot ſalutis fudit ſemina. Quænam ergò prima pontificis exequamur vel vltima,cùm vtrq; per ſaliuam oris ſui multa curata vlcera,purgata ſint energumena? Ante quem quamuis occultè veniſſet hoſtis nequitiæ, ſtatìm tamen ſe manifeſtauit fraudulenta fallacia,ac de conſpectu ſancti viri,quia celari nõ poterant,nec eius tolerabant præſentiam,eiecti, terribili eiulatu ſua gemebant incendia,paſsim per loca volutati,exponebantq; ſua crimina ſuſpenſi per aëra:frequẽter nec interrogati confitebantur & nomina, cùm etiam ſæpè ſuo impulſu currebãt ad ſanctum virum crucianda ipſa dæmonia.Cuius miniſter *quo locum eius tangebat baculo,illic energumenus pendebat religatus aëreo vinculo,& quaſi clauis affixo tenebatur veſtigio.

Infinita eius miracula.

Nota de ſaliua eius.

for. *quem

CAP. LXXIIII.

ET quoniam ſancto viro ſæpè inimici tendebantur inſidiæ, vt aut equus illius lapſum incurreret, vel allidens cũ ramus arboris tãgeret, aut aqua vallis ſeu glacies illi periculum generaret, mox qui, aut quales, vel qualiter, totum energumeni à ſe factum, omnem etiam confitebantur & numerum. Cùm verò pedem efferret de domo vel eccleſia, videres ſtrages dæmoniorum ante tanti pontificis ac triumphatoris obtutus. Cadebant enim cateruatim circa ſancti veſtigia, diuerſis modis effuſa: hæc muta, illa clamantia: illa fixa, hæc lubrica: & velut ante iudicem dum ſua referũt geſta, eiecti, propria non effugiebant tormenta. Sed ad ſancti præconium quanta hæc laudatio, cùm ineffabiliter multa & ſtupenda ab eo fierent ſub momento? Nota.

CAP. LXXV.

CAEterùm quantùm eleemoſynis fuerit prodigus, explicari non poterit, nec ſi totius populi vox in vnum ſe conglutinet. Qui frequenter poſt iuge cilicium, contentus vna tantùm caſula vel tunica, quicquid erat reſidui, nudo pauperi tribuebat, vt inops calefieret, largitore algente. Largitas eleemoſynarum. veſtes eius.

CAP. LXXVI.

QVanta etiam per illum fuerit redemptionis effuſio, nullatenùs explicabitur vel loco, vel numero. Vndè ſunt nobis adhuc contiguę gentes in teſtimonium, Hiſpanus ſcilicet, Scotus, Brito, Vaſco, Saxo, necnon & Burgundio, dum ad nomen beati concurrerent vndiq; liberandi iugo ſeruitij. Cùm verò aliquatenùs quod daretur, nihil eſſet præ manibus, triſtis ſedens & anxius, ſeuerior in vultu, auſterior erat alloquio. Tum ſi fortaſsìs ab aliquo inuitaretur ad prandium, compellebat conuiuas & miniſtros proprios, vt conferentes pariter agerent, vndè vel vnum captiuũ ſeruitio liberarent. & ſic aliquantulùm ſacerdotis reſpirabat animus ex mœrore. Captiuorũ redemptio.

CAP. LXXVII.

QVòd et ſi Dominus aliquid per manus ſancti diſpenſandum, aliundè dirigeret, mox in ſpiritu præuidens, ſolitus erat dicere: Gratias agamus diuinæ clemẽtiæ: nam vndè fiat redemptio, eccè appropinquat. Cõtinuò autem eius ſine ambiguitate ſermo præſenti probabatur effectu. Quod dum acciperet in manus, reſoluta mox ruga frontis, vultu florebat ſerenior, greſſu pergebat alacrior, lingua fluebat iucundior: vt videlicet crederes hominem pro redimendis alijs ſeipſum ſeruitutis vinculo liberare.

CAP. LXXVIII.

QVis verò dignè repetat, quanta virtus verborum ob ore rotabatur, dum prędicabat in populo? ità duntaxàt, vt omni literaturæ naſceretur ſtupor, & fieret in commune generalis compunctio, atq; omninò ex ore dicentis crederes, quòd verba ſancto formarentur ab angelo, dum plùs quàm homo loqueretur, translatus in mentis exceſſum, & abraſis vitiorum maculis, ſynceritate dogmatis pectora plebis cogeret diuinis effragrare pigmentis. Concionũ eius efficacia.

CAP. LXXIX.

QVi equitans in itinere, ſemper de Deo aliquid aut verbo contulit, aut cantauit, Curſum nudo capite dicens, etiamſi nix aut imber vrgeret. Cùm verò venit ad menſam, confeſtim recitans adfuit miniſter diuina colloquia, vt inter cibi fercula, animi paſtus alimento, plùs ſaturaretur conuiua: nullumq; tẽpus interpolans, quo non aut alijs prodeſſet, aut non ipſe proficeret. Curſum, dicit preces horarias. Lectio ad menſam.

CAP. LXXX.

QVantam verò vigiliarum curam ſemper impenderit, quis enarret? aut quis toleratos algores ardore fidei prædicet, cùm frequenter in lectulo, antequàm reliquos de ſopore * cõmoueret aſſurgere, quinquaginta pſalmos vel ampliùs indefeſſus in templo ſui pectoris Domino decantaret? Aut quis illud felix furtũ vel auditu ſentiret, vel viſu depræhẽderet, cùm ipſe de lectulo ſæpè etiam ſine caligis, nè ſentiretur ab aliquo, perrexit in oratorium, nullum ſibi in hoc cupiens pręter Chriſtum occurrere? Qui celebrata vigilia, remeans ad lectulum, quaſi nil egerit, tũc primùm reliquos excitabat. Vigiliæ.

CAP. LXXXI.

PRætereà longum eſt dicere, quanta ad pſallendum fuit illi conſtantia, dum velut ferri rigore gelu indurata eius caro ſubſiſteret, cùm videlicet ſaxa frigus decru-

rentiam ſeruauit:ſed ouis tota,quanuìs in luporum medio cõſtituta, ouile quęſiuit, quod,impenſis puſillæ fidei votis,munificus primus in illa regione fundauit. Cuius miniſter,ſi me cum recenſere dignaris,per hoc velut ex debito eſſe promeruit,ſenex vt æuo,ità merito præceſſerit.

Lector quoq; Martyrius,eius adminiculo ſociatus,iam nominis pignore cõmendante eum,religioſę profeſſionis exordia poſt militiam temporalem catechumenus induit.Nam proiecto à ſe cingulo,reiectoq; parentum vel fratrum carnalium cœtu, intelligens ſeſe veræ lucis authore Deo gratiam cõſecutum,inter Lectoris officium ſociatus,diuinæ laudis canticum auribus primus ſurdæ regionis intonuit,attentus operibus iugiter ſpiritalibus,laſſatus ieiunijs continuis, lectioni ſuæ pædagogus,in lucrandis animabus anxius,quàm breui temporis impendio, tantum fœnus antè præmiſit,vt illi corona meritò crederetur.Quid liberatas animas referam, in ſinum Abrahæ plena luce profectas,quas ſuperſtitio perfida,dierum obſeruantia, alienato iure naturæ,crudeli morte damnabat?Verùm ille ſubductis maternis vberibus lacte turgentibus,peregrinus nutritus,condecentem ſemper matri quærebat affectũ, reſurrectionem exemplis prædicatam,viuentibus oculis dicaturus. Hæc ſunt pauca de multis. Martyrius Lector, antea miles.

Alexander quoquè,Martyrij conſanguinitate germanus,tertius Trinitatis hoſtiã complens,parem confeſſioni ianuam reſerauit.Nam patriam,inquam, deindè peregrinus,parentesque deſeruït,comes in probationibus fidus, fide magnanimus, miſeratione propenſus. Et ſi teſtimonio meo vtcunq; creditur,non ſunt,niſì ipſi ſibi, altrinſecùs præferendi: quos commendari non opùs fuit,niſì fortè quod decuit. At verò hactenùs ſunt alleuata faſtidia,ſi adhuc auribus libẽter admittitis. Nam fumoſa gentilitas cõtra vaporem fidei zelo diaboli,flamma furoris incaluit, & indè iam lentum fomitem ſerpens,quòd opibus (vt dixi) fidei,paupertate deuota,primus id loci diaconus eccleſiæ tabernaculum poſuiſſet. Acceſſit quoquè iuſtæ ad titulos cauſæ, quòd quondàm hoſtias diabolo de Chriſtiana domo fideli miniſterio prohiberet,& luſtri feralis vexillo præferri vexillum meruit paſſionis. Nam inuitata ſub vno præmio manus,ad ſanguinem conualuit,ac matutinis horis ſe, nimiùm antecedẽtis diei vulneribus fatigatum,nec aliter lectulo depræhenſum,emerita quiete ſepeliuit. Lector quoquè haud vnquàm impigrè Deo ad miniſterium antelucanũ ſeruiebat, cui in ſacrificio diaconus famulabatur, & medicinã vulneribus * immoratus Martyrius exhibebat,quam opere,quo depræhenſi ſunt,compleuerunt. Siquidem ſecedens ad hortum lector,qui eccleſiæ cohærebat,captus,vitæ ſuæ arborem à radice plantauit. Oſtiarius etiam paſſioni adiunctus eſt:hoſpitio depræhenſus, animam ſuam vt non obtulit, non negauit. Verùm omnes in vnum collecti,per aliquot ſpatia tracti, Deo animas expirârũt.Et duorum quidem ductum eſt corpus exanime:tertius verò,quo tenaci vita,ità fuit pœna ſenſibili.Nam vnius ſuas expectauit exequias. Præparatus eſt de ſacris eccleſiæ culminibus ſeu trabibus rogus. Hæc flamma martyres velauit. Reuertente autem voto,cogitamus nobiſcum,vt id loci Baſilica cõſtruatur, vbì primum fidei glorioſæ teſtimonium meruerunt.Nunc me immeritum, in vtroq; conſortem,paterno amore conſolare,& cum ijſdem ſanctos apud ipſos exorator accede,quatenùs poſſim die illa fimbriam aut ſacerdotum aut martyrum,iam omnibus ſepoſitis,peccator attingere.Salutamus ſpeciali ſeruitio ſanctitatem tuam:quęſo, vt mœrorem meum Domino commendare digneris. Item alia manu: Denegare non potui,quod tuum in nobis erat,glorioſius fieret ſuſcipiẽtis merito,non gratia largientis. Dies autem paſſionis ſanctorum,quarto Calendas Iunias,ſexta feria, luce naſcente.

Alexãder, frater Martyrij.

Reddunt animas ſancti martyres.

etiā vt verbū Dei indicē approbaret: quia ipſe primùm verbum religioſæ vocis in his locis increpuit. Inter quos etiam viuus Alexander vinctis pedibus trahendus apponitur,vt per ſcopuloſa itiuera palpitantiū mēbrorum partes dimitteret, donèc ad vitæ terminū perueniret. At verò poſt hæc ventū eſt ad tēplum prophanum veteris Saturni,in quo igne copioſo conſtructo,& ſanctorū prēmiſſis geminis corporibus flagellatis, Alexander iterū confeſſurus ſtatuitur, vt ſi vellet euadere flammā p̄ſentē,cæremonijs obediret. Verùm vir ille impiorū munera reprobās,atq; calorē fidei amplectēs,glorioſæ paſſionis promeruit palmā. In tribus his impletū eſt myſteriū Trinitatis. Nam maxima fideliū non defuerūt ſpectacula, quo nomine & à gētilibus ſunt increpati:qui etiā ſorte cōſimili pati potuiſſent, niſi trino nomine cuncti cenſerentur.

Trahitur S. Alexander per loca aſpera.

Occiditur.

Taliter ergò, vt diximus, ſanctorum cōſummata victoria eſt, atq; illis in cæleſti ſede collocatis,non defuit terror impijs. Nam cùm hæc ſexta feria cōpleta fuiſſent myſteria,vt pridē in Saluatore actū eſt, vmbra quædā nigræ nubis totā texit regionē proximā terrę,fulmina diſcurrūt,coruſcationis rutilus ignis emicuit,vt eam ipſi impij non iniuſtè pro ſanctorū nece ſe ſentirēt ſuſcipere vindictam. Sed Apoſtolica in myſterijs vox in veritate cōpleta eſt,vt vbì abūdarent tūc in hoc loco diuerſorū ſimulacrorum portēta,ſuperabūdarent nūc ſanctorum martyrū tēpla:& oues,quæ in errore poſitæ, paſtorē non agnouerūt, poſtmodùm paſtoris ſanguine ditarētur. In quo etiā loco in ſanctorū memoria baſilica cōſtituta,atq; fidelibus ad eorum limina cōcurrētibus,vt quis capacitatē fidei detulerit,tātorū vulnerū lauacra & medicinā cōquiret. Acta ſunt hęc ſub die 4. Cal. Iunias, regnante Dn̄o noſtro Ieſu Chriſto in ſecula ſeculorū, Amē.

Abundant martyrum templa.

VITA S. MAXIMINI EPISCOPI TREVIRENſis, *authore Lupo, qui eam ſcripſit anno Chriſti octingēteſimo triceſimonono.*

PROLOGVS AVTHORIS AD VALDONEM.

LVpus Valdoni amico ſalutem. Amicos honeſtis certare officijs,ſeq; inuicē velle ſynceris pręuenire obſequijs,inter præcipua humanæ vitæ negocia nō immeritò deputatur. Quippè noſtra imbecillitas,mutuis freta ſubſidijs,coop̄rāte diuina grātia, nec lætis inaniter extollitur, & par effecta triſtibus, ab eis haudquaq̄ facilè ſuperatur. Huius tantæ rei ſubtilis conſideratio me tibi, Valdo chariſſime, ſuaſit morigerari,& quod iāindè ab initio noſtræ cognitionis magnoperè flagitâſti,nè tibi negarē,effecit: ſcilicet vt vitā B. Maximini meo ſtylo elucubrarē, & quæ res ad nos vſq; qualibuſcūq; literis decurrerūt, accuratiori ſermone cōuenienti reſtituerē dignitati. Huc acceſſit, quòd memoratū virū clemēti apud Deū interceſſione mihi plurimū confido ꝓfuturum,ſi eius actus, quanta poſsū diligētia, celebrans, proponā neſcientibus imitādos. Verùm in hoc opere illud me admodùm coarctat,quòd multis,quę,dum adhuc viueret,egit,vt palàm eſt,ſilentio ſuppreſſis,vix parua geſtorū illius monimenta extant, & in his ipſis quędā fabuloſis inueniūtur ſimilia. Quô fit vt ampliſſimi viri opinatiſſimæ maieſtati anguſta ſcribēdi materia parùm reſpōdere videatur. Omiſſis itaque his,quæ fidem cęteris poterant derogare,non ingenij mei,verùm diuinæ gratiæ fiducia,digna duntaxàt memoratu hinc narrare aggrediar.

Interceſſio ſanctorum.

VITAE HISTORIA.

29. Maij.

Patria.

MAximinus vrbis Aquitanicæ Pictauorū indigena, clariſſimis eſt ortus natalibus. Siquidē antiquā proſapiā, à maioribus ſenatorij ordinis deductā,eius parentes ſortiti,Maxentium atq; hunc Maximinū felici auſpicio procreârūt. Qui nobiliter educati,ſacris pariter literis inſtruebantur, futuri quandoq; Chriſtiani dogmatis egregij defenſores. Sed proceſſu temporis Pictauorū eccleſia Maxentium ſibi vendicauit pōtificem,eamq; idem poſteà florētiſſimè gubernauit. Maximinus autē diuino inſtinctu genitale ſolum relinquens, atq; in Belgicā Galliā commigrās, in Treuirorū vrbe ſubſtitit, & ſpectati p̄ſulis Agritij magiſterio ſe informandū ſubmiſit. In quo tāta vbertas gratię ſpiritualis eminebat,vt apicē dignitatis titulo ſanctitatis ornaret. Cuius rei fama,tùm & alios diuerſis ex partibus,tum etiam hunc Maximinum acciebat. Ergò ad notitiam tanti viri deductus,& eccleſiaſticis moribus aliquandiù diligenter aſſuefactus,clericatûs honore donatus eſt. Cumque augmenta virtutum illi pararent incrementa conſequentium dignitatum, Quiriacus quidam, mira ſanctitate præditus, beati Eucharij eccleſiam nocturno tempore oratum de more ingreſſus,obuerſantem

Maxētius Pictauorum epiſcopus.

Maximinus venit Treuiros ad S. Agritium.

exilia, quæ tormenta minaturus fuiſſet, depræhenſoq; poſtmodùm illaturus: & liquidò apparebit, quantum pondus iuſtitiæ tribui debeat huic ſancti Maximini conſtantiæ. Profectò fiducia, ex diuinis eloquijs cōcepta, docuit, quatenùs ſit ſecularibus poteſtatibus obſequendum. Neq; enim ipſe Deus iuſta præcipientem contemnendi hominibus, aut quenquam Imperatores iniuſta iubentes, audiendi poteſtatē fecit. Nam etſi præſcripſit, vt Cæſari, quæ ſunt Cæſaris, & Deo, quæ ſunt Dei, reddamus: quòd tamen id citra violationem ſuorum fieri voluerit mandatorum, Apoſtolus declarauit, qui dicturus, Regem honorificate: Deum timete, prǫmittendū curauit. Sed ô noſtri temporis mores degeneres. Omnes penè iam nerui priſtini roboris conciderūt: leuibus terroribus fracta ceſſit conſtantia: pluris pecunia, quàm iuſtitia, æſtimatur. Quis iam Imperatoribus diuinorum præceptorū reſerare ſalutarem ſeueritatē non reformidet? Quis eis ſua pericula, zelo diuini timoris accenſus, abſq; fuco adulationis aperiat? Ego planè non ſum dubius, aut neminē, aut rarum nūc eſſe, qui ſi quemlibet, vt quondàm magnus fecit Athanaſius, iniquos motus Imperatorum fuga declinātem videret, ei, vt Maximinus, gremium charitatis, Deo fiſus, aperiret: immò latebram præſtare vel remotiſſimus quiſq; refugeret, nè, dum alium tegere moliretur, ſemetipſum laqueis calamitatis exponeret. At Maximinus in celeberrima, eademq; tunc regia ciuitate fortiſſimum excipiens confeſſorē, dum eius ingenuè cōmunicauit periculo, participium ſibi peperit gloriæ ſempiternæ. 1. Pet. 2.

Quanto autem ſtudio pro conſeruanda integritate fidei excubaret, aliâs etiam demonſtrauit, cùm Agrippinæ ſynodali euocato conuentu, Euphratam epiſcopū, hæretica prauitate corruptum, cum his, qui frequentes conuenerant, pontificibus gradu mouit, Eccleſiaſtica vſus cenſura. Is enim inſanis accedens hæreticis, Ieſum Chriſtum non eſſe verum Dei filium prædicabat. Nec miraculorum gratia defuit ſancto Maximino, quibus editis, ſuę prædicationis fidem tardioribus faciebat. Siquidem cęcis lucem infundebat optatā, & paralyticorum ſolutos artus in priſtinum reformabat vigorem, & eos, qui dæmonū peruaſione humanā mentem exuërant, fœdo prorsùs dominio liberabat. Quod ſi cui incredibile videatur, ex his, quæ multa ad eius memoriam hactenùs fiunt, poterit confirmari. Synodus Coloniēſis contra Euphratam. Miracula S. Maximini.

Erat ei ſolennis conſuetudo, ſanctorum luſtrare memorias, eorumq́; opem ſummis precibus flagitare. Cuius rei gratia cùm Romam tenderet, opinatiſſimum cōfeſſorem Martinum conuenit: iunctiq; ſummi pōrifices, diuinis rebus intenti, laborem itineris non, vt alij, ſentiebant. Illis itaq; in vlteriora progredientibus, fortè aſellum, qui ſarcinas beatorum ferebat, vrſus offendit, eumq́; protinùs deuorauit. hîc Maximinus in nomine Domini ferę dicitur imperâſſe, vt quia iumentum nō abegerat, ſed conſumpſerat, ipſa iumenti onus aſſumeret. Mira res valdè eſt, illam eueſtigiò ſucceſſiſſe oneri, & quoàd reuerſi ad locum, qui Vrſaria villa dicitur, deuenirēt, ſubuectioni manſuetiſſimè famulatam. Ibi deniq; à ſancto viro priſtinam vagandi poteſtatē recepiſſe, priùs tamen licentia quenquam lædendi erepta. Verùm quia vt praui ſibimet ſunt graues, ità boni ſuo ſemper delectantur conſortio, ſanctus Maximinus beatum Martinum Treuirorum vrbem ſecum coëgit inuiſere, ſuoq; populo duplicata benedictionis reuexit cōmercia. Ibì Martinus ſpiritualem ſibi filium Lubentium Maximino erudiendum commiſit. Cuius ille párens voluntati, & eum ſacris inſtruxit literis, & impoſito gradu preſbyterij, in vico, cui Cubrino vocabulū eſt, præfecit. Ipſe autem piè memor propinquorū, patriam repetiuit, ſuorumq́; vſus contubernio, non multò pòſt ibì vita exceſſit, ſanctorumq́; laborū ſuorū fructum, cumulata mercede, à Domino eſt cōſecutus. Succedēs in epiſcopatū Paulinus, qui fidei ſuæ veritatem exilij perpeſſione firmauit, cōmunicato cum clero & populo Treuirorum conſilio, ſanctum Maximinū ab Aquitania, vbì ſitus fuerat, reuehendum conſtituit. Itaq; facto agmine, Clerus populuſque Aquitaniam versùm tendentes, emenſis prolixis viarum ſpatijs, tandèm haud longè à loco, vbì ille claudebatur theſaurus, admodùm fatigati ſubſtiterunt. Ibì cæteris corpora curantibus, quidam ſeniorum proſtratus DOMINO ſupplicabat, vt illius exoptabilis loci, quem ipſe cum ſocijs penitùs ignoraret, aliquod mererentur indicium. Vix orationis verba finierat, cùm puer gregem ouium ſequens, nomine beati Maximini iuratiuè aſſumpto, ouem, ſi quò ipſe nollet, accederet, ictu repellendam minatus eſt. Hîc ſenior ſtupefactus, vbinàm, quem Nota tanti viri conſuetudinem. S. Martinus Treuiros inuiſit. Obitus S. Maximini. Paulinus eius ſucceſſor.

quem nominâſſet, Maximinus requieſceret, percontatur. Atquì puer viciſsìm quiſnam eſſet, qui tam clari viri memoriã neſciret, admirando perquirens, poſtquã reſciuit aliũdè aduentantes, eos ad locum deſideratũ vſq; perduxit. Itá illi laudantes Deũ beatumq; Maximinũ, etiam angelica reuelatiõe certiores effecti ſunt, illic, vbì monſtratũ fuerat, inueniendũ quod quærerent. Verùm cuſtos eccleſiæ ſuſpicatus id, quod euenit, vt eadem eccleſia excederent, qui aduenerant, & euentum rei celauerãt, imperauit. Mox celeberrima fama rem diſſipante, immanis excitata manus Aquitanorum, Treuiros moliebatur loco arcere: potuiſſetq; cõmitti facinus peſſimũ, nî Treuiri Chriſtianitatis fraternitatem opponentes, orandi tantùm ſtudio ſe conueniſſe firmâſſent. Aquitani Treuiros ſuî timore perculſos arbitrantes, hinc remiſſi lætitia, vino indulgent, & quod erat conſequens, ſomno grauiori ſoluuntur.

Intereà beato Lubentio, cuius eſt mentio ſuperiùs facta, imperat angelus, vt clauẽ eccleſiæ ad caput cuſtodis accipiat, & abſq; ſtrepitu eccleſiam introgreſſus, exoptatũ theſaurum abſportet. Ille cœtu aliorum presbyterorum adiuncto, ſumma cum properatione párer, ac proſpero comitante ſucceſſu, clauis vndè ſumpta fuerat, citò refertur, & cateruis expectantibus quod tantoperè cupiebãt, infertur. Treuiris abitum maturantibus, Aquitani primò eos metu diſceſſiſſe dictitant. At vbi rei veritatem comperiunt, coacto exercitu, recedentes triduo inſequuntur. Cumq; intrà mutuũ conſpectũ vterq; populus conſtitiſſet, Aquitani crebris coruſcationibus tonitruiſq; atq; frequenti emiſſione fulminum, quorum nihil Treuiros contingebat, repulſi, nõ ſine rubore ad propria rediêre. Treuiris cœptum iter carpentibus, cæcus quidã ſpe recuperandi viſûs deduci ſe flagitabat ad feretrum. Cuius vt eum vmbra tetigit, mox caligo inolitæ cæcitatis abſceſſit. Itá vnius incolumitate, gaudium multi ceperunt.

Treuirenſes ex Aquitania abſportãt reliquias S. Maximini.

Cæcus videt.

Cumq; Moſomagũ caſtellũ perueniſſent, paralyticus quidam beato Maximino ſaluandus offertur. Nec irrita vota fuêre fidelium. nanq; vt ſine dilatione optatæ redditur ſanitati, ſpecioſiſſimũ ſpectaculũ intuẽtibus præbuit. Vtq; gratiã referre viderentur eius loci habitatores, eccleſiam Deo ſub honore beati Maximini, vbì eius ſacræ reliquię fuerant poſitæ, condiderunt. Euiouiũ vocatur caſtellũ, ad ditionem iam pertinens Treuirorũ. Hoc ingreſſis* exequiarũ baiulis, quædã fœmina maligno ſpiritu obſeſſa, querebatur, quid itá Treuirorum populus beatũ illuc Maximinũ deportâſſet, cùm ei poſſent ſufficere ſancti Dei Eucharius, Valerius, & Maternus, necnõ Agritius, quos dæmones vt violẽtos paterentur tortores. Nec diù teterrimus hoſtis miſeræ infelicitate lætatus eſt. Siquidem poſt pręmiſſas voces, meritis beati Maximini exire compulſus, ludibrij ſui poteſtate priuatus eſt. Indè ad caſtellum quod* Barlonis dicitur, ſancti perlatis reliquijs, duo accedentes leproſi, iam quantũ valeret Maximinus, felici fama edocti, eius implorauêre credula mẽte ſuffragium. Nec ſpes eos ſua fefellit. Deniq; mox diuinam experti medicinam, adepti ſunt integram ſoſpitatem. Tot ac tantis diuinis celebratis miraculis, Treuirorum quondàm pontifex Maximinus, tunc autem apud Deum certiſſimus iam patronus, vrbi, quam olìm egregiè rexerat, propinquabat. Iam verò vix credibile fuerit, quanta tũc ad eum multitudo confluxerit. Obuiã præſuli tota ſe ciuitas effudit. ruſticorũ ex agris frequẽs turba conuénit: multi quoq; ex vicinis vrbibus occurrerunt. Cõpulerat hæc agmina in vnum veneratio Maximini, quæ Paulinus totius ſignifer pietatis ſua glorioſa decorabat pſentia. Cremabãtur precioſi odores, cereorũ copia reſplendebat, diſtinctæ ſacrorũ acies ordinũ, feſtiua cãtica perſonabãt. Itá exceptũ deductumq; ſacratiſſimũ Maximinum inſignis confeſſor Paulinus in eccleſia beatiſſimi Iohãnis euãgeliſtæ magnificè ſepulturæ tradidit. Huc poſteà cæcus quidã à natiuitate, ex territorio Beneuentano deductus, Creton vocabulo, monitũ ſe à principe apoſtolorũ Petro, dũ Romę ſpe recuperãdi luminis moraretur apud eius memoriã, fatebatur, vt Belgicã Galliam peteret, vbì ſanctus requieſceret Maximinus, quòd illius meritis poſsẽt ei optatę ſanitatis gaudia puenire. Qui pergẽs, venit ad locũ: & dum cuſtodi narrâſſet eccleſiæ, nomine Goſberto, ad ſepulcri penetralia intromiſſus eſt: vbì ſe confeſtim lucis cõmercium reperiſſe miratus eſt. Poterat beatiſſimus Petrus cęco ſumma facilitate, quod petebatur, præſtare: verùm gloriã miraculi transferre ad Maximinũ mâluit, vt meritorum eius euidenter cunctis panderet qualitatem.

Paralyticus curatur.

*for. * reliquiarum*

** Arlonis*

Vide priſcorũ Chriſtianorum erga ſanctos deuotionem.

Cęcus à natiuitate, recipit lumẽ.

Prætereà in crypta, vbì oſſa venerandi pontificis condita fuerant, interiectu temporis

poris

poris aqua ad latitudinem vnius cubiti excreuit: dictuq; mirabile, ità ſepulcrũ omne ſuo ambitu cinxit, vt tamen ab eius crepidine abſiſtens, non paruum intuentibus ſtuporem inijceret.

Igitur venerabiles epiſcopi, Hildulphus, Clemens atq; Goſbertus, conuenientes in vnũ, & quod euenerat, diligẽter examinãtes, transferenda beati viri oſſa ex memorata crypta, & in loco, vbi nunc ſunt ſita, iudicauêre ponenda. Quod quoniam ex diuina voluntate decreuerant, procedens exitus indicauit. Translatio reliquiarũ S. Maximini.

His, vt opinor, non inconuenienter adijcitur, quòd quędam fœmina, Franca natione, domiq; nobilis, Rodora vocabulo, cui tibiam atq; pedem humor noxius areſecerat, ad memoriã beati viri acceſſit, ibiq; preces magna cum obſtinatione continuãs, ità vt à ſuis ad deſperationem obtinendę ſanitatis impulſa, vt indè recederet, moneretur, diù deſperatam ſanitatem, ſtupentibus cunctis, recuperauit.

Iam verò illud quod eſt mirabile, quod Carolo principi obtulit? Nanq; is, cùm lõga febrium vexaretur moleſtia, & cibi potusq; faſtidio, vitæ periculum incurriſſet, ci beatus Maximinus capienti ſomnum apparuit, vtque ſe ad ſuam abeũtem ſequeretur memoriam, demonſtrauit. Expergefactus Carolus ſatellitem, qui ſibi fortè aſſidebat, percontatur, ſi videret beatum Maximinum, qui ſecum paulò antè contuliſſet ſermonem. Illo verò negante: Modò, inquit, foràs egreditur, atq; imperauit, vt ſe continuò ſequerer, apud eius tumulum ſalutis compos futurus. Ità illò lectica deportatũ, & in ſoporem reſolutum, ſanctus Maximinus iterùm alloquitur, ſeq; pro illo Domini poſtulâſſe clementiam oſtendit: illum verò, nè ſe vltrà dedat vitijs, admonet. Mox igitur, vt euigilauit, Carolus exurrexit, & pro votis promiſſis in ſacrarium ſeceſſit, ſibiq; offerendos cibos popoſcit, qui triginta diebus proximis, ſumendorum alimentorum ſibi poſſibilitate ſublata, vix vitam ſolius aquæ hauſtu retinuerit. Eſcis itaque ſumptis, amiſſas redire vires perſenſit: huiusq; non immemor beneficij, cœnobium ſancti Maximini prædijs auxit: quorum vnum * Patrioſala, aliud Vuitmaris eccleſia, tertium Cõmiciacus vocatur. Sancto autem Petro Andaclanam obtulit villam. S. Maximinus per visũ iubet Carolũ principẽ ire ad reliquias ſuas. Carolus prædia largitur monaſterio.

Apud ſæpèdictam memoriam etiam duæ fœminæ, quarum altera Vueltrudis, altera dicebatur Elithildis, olìm manuum atq; pedum debilitate inutiles, interuẽtu glorioſiſſimi confeſſoris, communia receperunt officia.

Vir quidã oriundus * Friſo, cui nomen Ibbo fuit, ſe ſuamq; ſubſtantiã beato Maximino donauit. Quo facto, cùm fratrũ vtilitatibus deſudaret, neceſsè fuit, vt negociãdi gratia, transmarinam peteret regionem. Ità claſſi ſex nauium ſociatus, ingreſſus eſt mare. In altum autem cùm proceſſiſſent, tẽpeſtas repentè oborta, eaſdem ſex naues quaſſauit, ac vndæ tumentes protinùs ſolutas inuoluerunt. Hoc Ibbo deprehenſus neceſſitatis articulo, nautas hortatus eſt, vt ſecum ſancti Maximini ſuffragiũ implorarent. Quibus, vt par erat, id ſubmiſsè agentibus, Ibbo virũ inſtàr ſolis ſplendentem, & ſupra mare nõ infuſis pedibus ambulantem, ſubitò adſpexit. Qui fiduciam cõfidenti reſumere iuſſo, cum formidine vocem pepulit, tum etiã ſua pręſentia tranquillitatẽ reduxit. Sic facti reduces, authore tam manifeſtæ ſalutis Deo ſanctoq; Maximino laudes cum ſumma exultatione fuderunt. Maxima ſunt hæc, & Deo, qui per ſeruos ſuos operatur, digna miracula, atq; celebri præconio ad poſteros tranſmittenda. Verùm illud ſcrupuloſiùs eſt conſiderandum, quòd præter tantam vbertatẽ virtutum, perindè quaſi ſpeciali gratia, fugandorũ dæmonum poteſtas beato Maximino permiſſa eſt: quod ex conſequentibus facilè apparebit. Dixerint hinc melius alij, quos vitæ ſynceritas cæleſtiũ fecit conſcios arcanorũ: cæterùm mecę tenuitati videtur, hunc virum ea cauſa illud priuilegiũ meruiſſe, quòd dũ cõmunem ageret vitã, ab his præcipuè fuerit vitijs alienus, quibus apoſtatæ ſpiritus elegerũt incõuertibiliter mancipari, ſuperbia videlicet & inuidia: æquumq; viſum fuiſſe diuino cõſilio, vt qui ſuperbiam humilitate deiecerit, inuidiamq; charitate contriuerit, dominiũ poſſideat illorũ, qui ſuo deprauati arbitrio, ad memoratas virtutes nunquã adſpirare conſentiant. *Freſco. Sedatur maris tẽpeſtas, apparẽte S. Maximino. Eius poteſtas in dæmones.

Itaq; rex Pipinus, magni Caroli genitor, quendã ſuũ clericũ, qui Brũco vocabatur, impuris obſeſsũ ſpiritibus, per Hellariũ Archidiaconũ ad tumulũ beati Maximini deſtinauit. Is per diuerſas reliquorũ ſanctorũ fuerat circũductus memorias, nec illa horribili paſſione meruerat liberari. Porrò vt beati viri limina tetigit, ilicò purgatus, Dei circa ſe clementiã glorificare, & ſancti Maximini potentiã cœpit prædicare.

Idem

Idem Pipinus denuò Ericum, genere Alemannum, eadem paſſione laborantem, qua ſuprà, direxit. Quem cùm catena vinxiſſent, eamq; perfacilè alienis viribus confregiſſet, vix arte cohibitum, clariſſimo cõfeſſori obtulerunt curandum. Ità diù fratribus pro miſeri ereptione certantibus, quadam die, cùm rem diuinam agerent, ille confracta catena, prorupit ſe ad tumulum ſacri antiſtitis, &, Non videtis, inquiens, aduerſarios, qui me ſibi vendicauerant, vt in fugam verſos beatus Maximinus perſequitur? Hic ei finis proceſſit inſaniæ.

Dæmoniacus liberat.

Eiuſdem Pipini regis ex filia nepos, nomine Cunibertus, atrociter à dæmone vexatus, multis antè locis circumitis, vltimò ad ſanctum virum perductus, tandèm ab ea peſte purgatus eſt.

Et vt à ſingulis ad turbam liberatorum tranſeamus, quondàm ad feſtiuitatem beati pontificis (ſiquidem tunc maiorem depromit potentiam) trigintaſeptem homines oppreſſi à dæmonibus, confluxêre: qui omnes eodem die curati ſunt. Ex eodem numero fœminam illam fuiſſe accepimus, quæ ferebatur quadraginta ſeptem annis polluto ſubiecta ſpiritui. Hac tandẽ tã diutina excluſus poſſeſſione, ipſe vero cruciãdus igni, ſimulatũ oculis adſtantium obiecit incendium, ità vt putaretur tota domus conflagrare: ac digno ſe odore, hoc eſt, ſulphureo, templum reſperſit. Tam ſpecioſa ſuæ præſentiæ meritique monimenta præclarus ille angelus dereliquit. Sequenti anno eadem ſolennitate viginti & duo mundati ſunt: porrò tertio anno tredecim à ſancti viri cœnobio ſalutis gaudia retulerunt.

His, vt arbitror, legere volentes ſatis ſuperque inſtruximus, quàm efficax in ſacratiſſimo viro pellendi ſpiritus perditos ſit gratia, & emineat ſemper potentia. Cæterùm ſi velimus & hac & multiplici aliarum virtutum ſpecie quotiès floruerit vſque ad hunc annum, quo ſcribimus, hoc eſt, ab incarnatione Domini octingẽteſimũ triceſimumnonum, ſtyli officio deſignare, nec modum libri tenebimus, & erudito lectori minùs erimus grati, dum ſimilia frequenter narrabimus. In fine igitur noſtri opuſculi, in commune beati Maximini clementiã flagitemus, vt qui ſubindè ab aliis infirmitates depulit corporũ, multo magìs liberare nos dignetur à languoribus animarum: oſtendens etiã in hac parte, quantùm præualeat: quô nunc peccatoru veniam conſecuti, quandoquè illius gloriam conſpicere, gaudentes etiam propria ſorte, mereamur, Amen.

DE SANCTIS MARTYRIBVS CANTO, CANTIANO ET CANTIANILLA SERMO, QVI INTER *Ambroſianos eſt 75. Videtur autem potiùs eſſe Maximi Taurinen. epiſcopi.*

Maij 31.

HOdiè beatiſſimorũ Canti, Cantiani & Cantianillæ natalis eſt. Quàm benè & iucundè tres martyres vno penè vocabulo nuncupãtur? Nec mirum, ſi ſimiles ſunt nomine, qui ſunt ſimiles paſſione: ſi vna eſt illis apud homines appellatio, quibus apud Deum vna eſt vocatio. Vnitèr enim vocati ſunt à Domino, non interpoſito tempore aliter & aliter paſſi: ſed omnes eodem ictu pariter martyrium pertulerunt. Quod quidem illis parentiua quadam à Chriſto affectione conceſſum eſt, vt congruerent meritis, qui vocabulis concordabant: & qui erant conſanguinitate fratres, fierent etiam ſanctitate germani: & quorum membra vnius corporis ſubſtantia vegetabat, eorum animas eiuſdem fidei confeſſio coronaret. Refert autem de beatis ſupradictis hiſtoria, quòd tempore paſſionis, cùm eos perſecutor inquireret, aſſcenſo vehiculo, iunctis mulabus, eos ſecedere voluiſſe: & cùm nõ longè ab vrbis mœnibus iter agerent, vnum animal de ſubiunctis ſubitò corruiſſe, atq; ità illos à perſecutoribus comprehenſos, tentos ad pœnam. Quod factum quàm glorioſum ſit & à diuinitate diſpoſitum, debemus aduertere. Semper enim Deus quos elegit, hos victores ſubuectione ſublimi in aulam regni cæleſtis inducit. Nam ſicut Elias curru applicito quaſi aſſcendit ad cælum, ità & iſti vehiculo admoto ad martyrium peruenerunt: & quadriga ſicut illum euexit ad requiem, ità hos portauit ad gloriam. Et quanuis illa ignea quadriga fuerit, hæc tamen inferior non habenda eſt: quia illa vnum geſtauit Prophetã, hæc

Sancti martyres comprehenduntur.

4. Reg. 2.

hæc tres martyres ſuſtentauit. Sed dicit aliquis: Glorioſius eſt geſtari quadriga ignea quàm terrena. Nec hoc planè defuit ſanctis viris. Nam ſicut Eliam ignea quadriga portabat: ità & martyres fides ignea iam ferebat. Ferebat, inquam, illos CHRISTVS, qui lumen eſt, qui ignis eſt, de quo ſcriptum eſt: Dominus noſter ignis conſumens eſt. Deut. 4. Heb. 12. Ergò cùm beatos, de quibus loquimur, perſecutor vrgeret, vehiculum conſcenderunt. Qua cauſa? vt fugerent? Abſit: non vt fugerent, ſed vt ad martyrium citiùs peruenirent: non vt latitarent, ſed vt Chriſtianos ſe cunctis tranſeuntibus manifeſtiùs approbarent. Cæterùm occultiùs inter plures in ciuitate latêre potuerant, tutiùs per diuerſa ſinguli fugæ præſidium commendare. At verò vbi quis congregatione habita, ſtratis vehiculis, apparatu diſpoſito per aggerem publicum egreditur, illic non fuga dicenda eſt, ſed profectus eſt. Sancti enim viri hoc facto velut in triumphali curru poſiti, conteſtabantur, dicentes: Eccè perſecutor, eccè proficiſcimur, eccè præcedimus: quid reſides? quid moraris? Subſequere noſtra veſtigia. Nolumus enim videri inuiti ducti ad pœnam, qui præcedere nos profitemur ad gloriam.

S. PETRONILLAE HISTORIAM QVAERE SVPRA XII. *Maij in Martyrio SS. Nerei & Achillei &c.*

FINIS MENSIS MAII.

Superiùs in fine paginæ 206. poſt vltimam lineam addantur hæc:

quod eis in via euenerat. Quicunque autem audièrunt, Deum laudabāt, qui ijs, qui ſe ſunt digni, præbet talia.

Honorificè ergò è naui tollētes reliquias, introduxerunt in eccleſiā. Ibiq; manſit tres

Oratus ſit lector ſedulus, monitiunculam præcedentem boni vt conſulat. nam turbatis co tempore, quo ſupradicta pagina, in qua error is accidit, excuderetur, mutatisque præter ſpem operîs typographicis, lineolę quatuor illę, quarum hîc reſtitutio innuitur, tumultuariò exemptę, atque per occupationes ſeriùs, quàm vt ſuo potuerint commodè loco inſeri, animaduerſę, deimprouisò interciderunt,

CERTAMEN SANCTORVM MARTYRVM PAMPHILI, VALENTIS, PAVLI, SELEVCI, POR-*phyrij, Theoduli, Iuliani, et ſociorum. ex Simeone Metaphraſte, quem illud ex Euſebio Cæſarienſi deſcripſiſſe ſatis apparet.*

1, Iunij.

TEmpus inuitat ad omnibus enarrandum magnũ & glorioſum ſpectaculum Pamphili & ſociorum, virorum admirabilium, cum eo conſummatorũ, & qui oſtenderunt multiplicia certamina pietatis. Atq; cùm plurimi quidẽ in nobis cognita perſecutione ſe fortiter geſſerint, eorum, de quibus agimus, rariſſimum certamen, quod nos cognouimus, conſcripſimus: quod in ſe ſimul omne genus ætatis & corporis & animi vitæq; diuerſorum ſtudiorum eſt complexum, varijſq; tormentorum generibus, & diuerſis in perfecto martyrio fuit coronis exornatum. Licebat enim videre quoſdam adoleſcentes & pueros, atque adeò planè infantes ex ijs, qui erant cum ipſis: alios autem pubeſcẽtes, (cum quibus erat etiam Porphyrius) corpore ſimul vigentes & prudentia: nempè mihi chariſſimum Iamnitem Paulum, Seleucumq; & Iulianum, qui ambo orti erãt ex terra Cappadocũ. Erant autem inter eos ſacris quoq; canis & profunda ornati ſenectute, Valens quidam, Diaconus eccleſiæ Hieroſolymitanæ, & cui verum nomen obtigerat, Theodulus. Atque hæc quidem fuit in eis ætatum varietas. Animis autem inter ſe differebant: nam alij quidem erant rudiores, vtpotè pueri, & quibus erat ingenium adhuc tenerius ac ſimplicius: alij verò ſeueri & morum grauitate præditi. Erant autem inter eos quoq; nonnulli diſciplinarum ſacrarũ non ignari. Aderat verò omnibus congenita inſignis & admirabilis animi fortitudo. Veluti autem quoddam in die reſplendens luminare in aſtris fulgentibus, in medio eorum emicabat meus dominus. non eſt enim fas mihi aliter appellare diuinum & planè beatiſſimum Pamphilum. Is enim & eruditionem, quæ habetur apud Græcos in admiratione, non modicè attigerat, & in diuinorum dogmatum & diuinitùs inſpiratarum ſcripturarum eruditione, ſi quid audacius, ſed verum, dicendum eſt, ità erat exercitatus, vt nullus æquè ex ijs, qui erant ſuo tempore. Quod autem erat his longè maius & præſtantius, habebat donum, nempè domì natam, vel potiùs ei à Deo datam intelligentiam & ſapiẽtiam. Et quòd ad animum quidem attinet, omnes ità ſe habebant.

θεόδουλος. Dei ſeruus.

Pāphali eruditio & ſapientia.

Vitæ autem conditionis & conuerſationis erat inter eos plurima differentia: cùm Pamphilus quidem duceret genus ſecundùm carnem ex ijs, qui erant honeſto loco nati, fuiſſet autẽ inſignis in repub. gerẽdis in patria ſua. Seleucus verò fuiſſet inſigniter ornatus militiæ dignitatibus: alij autem nati eſſent ex mediocri & cõmuni loco. Non erat autem eorum chorus nec extra ſeruilem quidem conditionem. Nam & ex Præſidis domo in eorum numerũ relatus fuerat Porphyrius: qui ſpecie quidẽ erat Pamphili famulus: is autẽ ipſum affectione habebat loco fratris, vel germani potiùs filij. vt qui nihil omitteret, quo minùs in omnibus imitaretur Dominũ. Quid aliud? Si quis dixerit in ſumma, eos Eccleſiaſtici cœtûs typum eſſe complexos, is non procùl abfuerit à veritate: cùm inter eos presbyterio quidem dignatus eſſet Pamphilus, Valens verò Diaconatu, & alij ſortiti eſſent locum eorum, qui è multitudine cõſueuerunt legere, & confeſſionibus per fortiſſimam flagrorum tolerantiam diù antè in martyrio præclariſſimè ſe geſſiſſet Seleucus, & militaris dignitatis amiſſionem fortiter accepiſſet: & reliqui deindè per catechumenos & fideles, reliquam implerent ſimilitudinem innumerabilis Eccleſiæ, vt in parua imagine. Sic adſpexi admirabilem tam multorum & talium Martyrum electionem: qui etſi non eſſent multi numero, nullus tamen aberat ex ijs ordinibus, qui inueniuntur inter homines.

Pāphili genus & functio.

Porphyrius

Quo-

Quomodò autem lyra, quæ multas habet chordas,& ex chordis conſtat diſſimilibus,acutis & grauibus, remiſſisq́; & intenſis & medijs, arte muſica concinnè adaptatis omnibus:eodem modo etiam in his, adoleſcentes ſimul & ſenes, ſerui ſimul & liberi,eruditi & rudes,obſcuri generis hòmines,vt multis videbatur,& gloria inſignes: fideles ſimul cum catechumenis,& Diaconi ſimul cum presbyteris. Qui omnes tanquàm à ſapientiſſimo muſico, nempè Dei verbo vnigenito,variè pulſati, & quæ erat in ipſis potentiæ,vnuſquiſq; per tormentorum tolerantiã,hoc eſt,confeſſionẽ oſtendentes virtutẽ,& clariſſimos numeroſosq́; & cõcinnos ſonos edentes in iudicijs,vno & eodem fine inprimìs piam & longè ſapientiſſimã, per martyrij conſummationem, Deo vniuerſorum impleuerunt melodiam.

Operæprecium autem eſt admirari virorum quoq; numerũ,qui ſignificat propheticam quãdam & Apoſtolicam gratiã. Contigit enim omnes eſſe duodecim, quo numero Patriarchas & Prophetas & Apoſtolos fuiſſe accepimus. Non eſt autẽ prætermittenda vniuſcuiuſq; ſingulatìm laborioſa fortitudo,laterum lacerationes, & cum pilis caprinis laceratarũ corporis partiũ attritiones,& flagella immedicabilia,multipliciaq́; & varia tormenta, grauesq́; & toleratu difficiles cruciatus, quos iubente Iudice,manibus & pedibus infligentes ſatellites, vi cogebant Martyres aliquid facere eorum,quæ erant prohibita. Quid opùs eſt dicere memoriæ perpetuò mandãdas voces virorum diuinorum, quibus, labores nihil curantes,læto & alacri vultu reſpõdebant Iudicis interrogationibus,in ipſis tormentis ridentes viriliter,& bonis moribus ludificantes eius percontationes? Cùm enim rogâſſet,vndenàm eſſent,mitrentes dicere,quam in terris habebant ciuitatem,oſtendebãt eam, quæ verè eſt eorum patria, dicentes ſe eſſe ex Hieruſalem. Indicabant verò eadem ſententia Dei quoq; cœleſtem, ad quam tendebant,ciuitatem:& alia,quæ ſunt eiuſmodi,ignota quidem & quæ non poſſunt perſpici ab ijs,qui ſacras literas non guſtârunt,eis autem ſolis & qui à fide diuina ſunt incitati,aperta, adducebant. Propter quæ Iudex indignatus & valdè animo cruciatus,& planè quid ageret dubius,varia,nè vinceretur,in eos machinabatur. Deindè cùm à ſpe cecidiſſet,conceſſit vnicuiq; auferre præmia victoriæ. Erat autem varius modus eorum mortis,cùm duo quidem,qui erant inter eos catechumeni,cõſummati ſint baptiſmo ignis:alius verò fuerit traditus figurę ſalutaris paſſionis: qui autem erat mihi charus,fuerit diuerſis brauijs redimítus.

Martyres hi omnes duodecim.

Conſtantia eorũ in tormentis.

Atq; hæc quidem dixerit quiſpiã,horum magìs vniuerſam faciens mẽtionem. Singulatìm autẽ vnumquenq; perſequens,meritò beatũ pronnnciârit eum, qui in choro primum locũ obtinet. Is autẽ erat Pamphilus, vir reuerà pius,& omniũ, vt ſemèl dicam,amicus & familiaris,re ipſa nomen ſibi impoſitum verum eſſe oſtendens, Cæſareenſium eccleſiæ ornamentũ. Nam presbyterorũ quoq; cathedram,cùm eſſet presbyter,honeſtabat, vt qui ſimul ornaret miniſteriũ,& ex eo ornaretur. Quinetiã alijs quoq; erat diuinus,& diuinę particeps inſpirationis:quoniam tota ſua vita fuit maximè inſignis virtute, multùm quidem iubens valere delicias & copiam diuitiarũ, cùm ſe totum dedicâſſet Dei verbo,renuncians quidem ijs,quæ ad ipſum redibant à maioribus,nudis,mancis & paùperibus omnia diſtribuit:ipſe autem degit in vita,quę nihil poſſidebat,per valentiſſimã exercitationẽ,diuinam perſequens philoſophiam. Atq; ortus quidem erat ex Berytenſiũ ciuitate, vbì in prima ætate educatus fuerat in ijs, qui illic erant,ludis literarijs, Poſtquàm autẽ eius prouidentia ad virilem perueniſſet ætatem,tranſijt ab his ad ſacrarum literarũ ſcientiam. Aſſumpſit verò mores diuinæ & propheticæ vitæ,& ipſe ſe verum Dei martyrem exhibuit etiam ante vltimum vitæ finem. Sed talis quidem erat Pamphilus.

Pãphili encomion.

Patria eius.

Secundus autem poſt ipſum, acceſſit Valens ad certamen, qui ſenili & quæ decet Sacerdotẽ,erat ornatus canitie, ipſoq́; aſpectu venerãdus & ſacroſãctus ſenex:quinetiam diuinarum ſcripturarũ ſciens,vt ſi quis alius,eas quidem certè ità erat complexus memoria, vt à lectione nihil diſcreparent, quæ memoriæ mandatę ab eo conſeruabantur ſacroſanctorũ diſcipulorum promiſſiones. Erat autem Diaconus, etſi eſſet huiuſmodi,eccleſiæ Elienſium.

Valẽs martyr.

Tertius in eorum numerum relatus erat Paulus, qui vir acerrimus & ſpiritu feruẽs, agnoſcebatur ex ciuitate Iamnitarum: qui etiam in martyrio per cauterij tolerantiã ſuſceperat certamẽ confeſſionis. His in carcere duobus annis contritis, martyrij oc-

Paulus Iamnites.

caſio fuit Aegyptiorum aduentus,qui etiam cum eis fuêre conſummati.Ij autẽ cùm vel ſic valdè afflicti,in metallis vſq; ad loca perueniſſent,domum reuertebantur. Qui cùm in ingreſſu portę Cęſareenſium interrogati eſſent à cuſtodibus,quinam eſſent & vndè venirent,& nihil veri celâſſent: dixiſſent autem ſe eſſe Christianos: perindè àc malefici in ipſo furto deprǽhenſi, vincti ſunt & comprǽhenſi: erant verò quinque numero.Ad præſidem autem adducti,& coram eo liberè locuti, in vincula quidẽ ſtatìm conijciuntur:die autem ſequẽti,qui erat ſextusdecimus menſis Peritij,more verò Romano quartusdecimus Calend Martij, hosipſos cum Pamphilo & ſocijs adducunt ad Firmilianum. Ille autem Aegyptiorum ſolùm periculum fecit ante tormenta,omni ratione eos exercens. Atq; eorum quidẽ principem cùm adduxiſſet in medium, rogauit quiſnam eſſet & vndè. Qui cùm pro proprio nomine quoddam propheticum audijſſet,(hoc autem fiebat ante alia) vt qui pro patrijs eis impoſitis idolicis nominibus,ſibi prophetica nomina impoſuiſſent, vt qui Eliam & Hieremiã, Eſaiam,Samuelem & Danielem ipſi ſeipſos nominarent,& qui eſt ìn occulto Iudæum & germanũ Iſraëlitam,non ſolùm factis, ſed etiã vocibus propriè enunciatis indicarẽt.

Martyres quinque Aegyptij.

Cùm tale ergò nomen Iudex audijſſet à Martyre, vim autem nominis non attendiſſet,ſecundò rogauir,quænam eſſet eius patria.Ille verò cæleſtem Hieruſalem dixit eſſe ſuam patriam,illam intelligens,de qua dictum eſt à Paulo: Quæ furſùm eſt Ieruſalem,eſt libera,quæ eſt mater noſtra. &,Acceſſiſtis ad montem Sion & ciuitatẽ Dei viuentis, Hieruſalem cæleſtem.Et hic quidem hanc cogitabat:ille autem humì ſuam abijciens cogitationem, quænam hæc eſſet, & vbì terrarum ſita eſſet, accuratè perſcrutabatur,atq; adeò ei etiam inferebat tormẽta,vt verum fateretur. Hic verò dum torqueretur, ſe verum dixiſſe affirmabat. Deindè eo hæc rursùs & ſæpè ſciſcitante, quænam eſſet & vbì ſita eſſet dicta ciuitas Hieruſalem, ſolùm dicebat eam eſſe patriã Chriſtianorum: nullos enim alios præter eos eſſe eius participes.ſitam autem eſſe ad Orientem & ad ipſam lucem & ſolem. Atq; hic quidem rurſùs per hæc mẽte ſua philoſophabatur,nihil ſentiens eos,qui circũcircà ipſum tormentis afficiebant.Tanquã autem carnis expers & incorporeus, nihil videbatur pati moleſtum. Iudex verò animi dubius, odio cruciabatur,& exiſtimans Chriſtianos hanc ſibi ciuitatem,quæ eſſet infeſta Romanis,conſtituiſſe, valdè vrgebat tormentis, & curioſè ſcrutabatur eam, quæ dicta fuerat,ciuitatem,& quæ eſt in Oriente,inquirebat regionem. Cùm autem adoleſcentem diù cæſum flagellis, videret non poſſe dimoueri ab ijs, quæ priùs dixerat,ſtatuit in eum ferre ſententiam capitis. Et in eum quidem res hoc modo proceſſit: reliquos autem Aegyptios cùm ſimili palæſtra exercuiſſet, ſimilem quoq; in eos fert ſententiã. Deindè cùm ab his trãſijſſet ad Pamphilum,accepit quòd ij iam priùs eſſent plurima experti tormenta. Abſurdum autem eſſe arbitratus, eoſdem ijſdẽ rurſùs afficere tormentis,& fruſtrà laborare,hoc ſolùm eſt percontatus,an nunc ſaltem obedirent.Cùm verò ab vnoquoq; eorum audijſſet vltimam vocem martyrij, in eos ſimiliter fert ſententiam capitis.

Nota reſpõſum martyris. Gal.4. Heb.12.

Adoleſcentis fortitudo.

Pãphili cædes &c.

Nondùm autem dictum vniuerſum abſoluerat, & alicundè exclamat quidam adoleſcens ex familia Pamphili: & ex media turba accedẽs in medium eorum,qui circũſidebant,iudicium,alta voce corpora eorum petijt ſepulturæ. Is autem erat beatus Porphyrius,Pamphili germanum pecus, nondùm totos octodecim annos natus, rectè ſcribendi ſcientiæ peritus,modeſtia verò morum:has laudes celans,vt qui à tali viro fuiſſet inſtitutus. Is poſtquàm aduerſùs dominum latam cognouit ſententiam, exclamauit ex media multitudine:Corpora,rogo,vt humì mandentur. Ille autẽ non homo,ſed fera,& quauìs fera agreſtior, neq; honeſtam & rationi conſentaneam admittens petitionem,neq; iuuenili ætati dans veniam, cùm hoc ſolùm intellexiſſet, eum fateri ſe eſſe Chriſtianũ,iubet tortoribus,vt totis viribus in eum vteretur. Cùm verò eo iubente,ſacrificare recuſâſſet vir admirãdus,non vtiq; tãquàm carnes hominis, ſed tanquàm lapides & ligna, aut aliquod aliud inanimum, vſq; ad ipſa oſſa & ima viſcera iubet eum torquere & corpus eius cædere. Cùm autem hoc diù fieret, agnouit ſe hoc fruſtrà aggredi, cùm propemodùm mutum & inanimum effectũ eſſet corpus generoſo Martyri. Perſeuerans verò Iudex in ſæuitia & inhumanitate,iubet latera tormentis excogitata,pilorum textis ampliùs atteri. Deindè cùm ſic eum cepiſſet ſatietas,& furore eſſet exatiatus, pronũciat ſentẽtiam, vt tradatur lẽto & molli igni.

Porphyrius adoleſcens inſignis.

Immaniſſimè torquetur.

Atque

Atque hic quidem, cùm ante Pamphili conſummationem poſtremus acceſſiſſet ad certamen, prior & corpore exceſſit ad Dominum.

Licebat autem videre Porphyrium non ſecùs affectum, quàm victorem in ſacris certaminibus, qui in omnibus pugnis euaſerat ſuperior, corpore puluerulẽtum, vultu lætum, audenter & exultando ad mortem progredientem, re vera plenum diuino ſpiritu. Philoſophico autem habitu, ſuo indumento amictus inſtàr ſuperhumeralis, ſursùm adſpiciẽs, & omnia humana deſpiciens, ſicut vitam mortalem, quieto animo accedit ad rogum, cùm iam flamma ei appropinquaret, & tanquã nihil ei adeſſet moleſtũ, ſana mẽte & nulla affecta perturbatione, de rebus ſuis mãdauit ſuis neceſſarijs, adhuc vultum & vniuerſum corpus lætum conſeruans & immutatum. Poſtquàm autem notos ſuos ſatìs allocutus, eos valere iuſſit, iam decæterò contendebat ad Dominum. Cùm verò rogus ſatìs longo ſpatio diſiunctus, circa eum eſſet accenſus, hinc & illinc ore flammam arripiebat, ipſe ſeipſum incitãs ad iter propoſitum. Hoc autem faciebat, nihil aliud quàm Ieſum inuocans. Tale eſt certamen Porphyrij. Cùm eius autem conſummationis Pamphilo nuncius fuiſſet Seleucus, dignus habetur, cui ſors eadem cum eis obtingeret. Præclariſſimũ virtutis exemplum.

Cùm primùm itaq; renunciâſſet Pamphilo exitum Porphyrij, & vno oſculo ſalutâſſet Martyres, compræhendunt eum milites, & ducunt ad prçſidem. Ille autem perindè àc vrgens, vt ipſe abiret ſimul cum prioribus, iubet eum affici ſupplicio capitis. Is erat ex regione Capadocum. çùm autem militiæ ſe præclarè geſſiſſet, ad nõ paruos gradus dignitatum peruenerat in Romano exercitu. Quinetiam ſtatura, viribusq; & magnitudine corporis, reliquos omnes longè ſuperabat: ipſo quoquè adſpectu erat oĩbus ſuſpiciendus, & tota forma corporis planè admirabilis, tam propter magnitudinem, quàm propter pulchritudinem. Atq; in principio quidem perſecutionis, per flagellorum perpeſſionem clarus extitit in certaminibus confeſſionis. Poſtquàm autem fuit liberatus à militia, ſeipſum conſtituens æmulatorem eorum, qui ſe exercent in pietate, efficitur Chriſti germanus miles. orphanorum deſertorum, & viduarum quæ carebant præſidio, eorumq;, qui paupertate opprimebãtur & imbecillitate, tanquàm epiſcopus quiſpiam & procurator, curam gerens, & inſtàr diligentis & ſoliciti patris, omnium, qui abiecti erant, labores recreans & afflictiones. Quamobrèm meritò Deo his magìs lçtante, quàm quç per fumũ & ſanguinẽ fiunt, ſacrificijs, dignus fuit habitus conſummatione, quæ fit per martyrium. Hic decimus athleta cum ijs, qui dicti ſunt, conſummatus fuit vno & eodem die: in quo, vt eſt conſentaneum, maxima Pamphili martyrio porta cælorum aperta, facilis & expeditus ei fuit aditus regni cælorum. Seleucus cõprçhẽditur. Eius encomion.

Seleuci inſtitit veſtigijs Theodulus quidam, venerãdus & pius ſenex, qui primum honoris locum obtinuerat inter ſeruos Præſidis, & morum & ætatis gratia, & quòd * trium filiorum eſſet pater: & maximè propter beneuolentiam, quam cõſeruabat in ſuos. Is autẽ, cùm ſimiliter feciſſet atquè Seleucus, & quẽdam ex martyribus ſalutâſſet oſculo, adducitur ad dominum. Quem cùm magìs ad iram iritâſſet quàm alij, ſalutaris paſſionis cruci traditus, ſubijt martyrium. Theodulus ſenex eximius. Euſebius proauũ dicit. Crucifigitur

Cùm poſt hos vnus adhuc reſtaret, qui inter eos, qui dicti ſunt, numerum impleret duodecimum, eum impleturus aderat Iulianus. Is cùm eaipſa hora redijſſet ex peregrinatione, ne ingreſſus quidem ciuitatem, ità vt erat ex itinere, hoc audito profectùs ad videndos martyres, poſtquàm adſpexit ſanctorum corpora humì iacentia, gaudio repletus, vnumquenq; amplectitur, omnes ſalutãs oſculo. Eo autem hoc adhuc agẽte, eum comprçhendunt lictores, & adducunt ad Præſidem. Impius verò ſuo inſtituto faciens conſentanea, eum quoq; tradit lento igni. Sic itaq; Iulianus lætans & exultans, & magna voce Deo, qui tãtis bonis eum erat dignatus, agens gratias, aſſumptus fuit in choros Martyrum. Erat autem is quoquè genere quidem Cappadox, moribus plenus quidem pietate, plenus & fide, vir mitis & manſuetus, & alioquì vir bonus, & ſpirans bonum odorem ſancti ſpiritûs. Tanta turba comitatûs, dignata fuit conſummatione martyrij cum beatiſſimo Pamphilo. Iuliani prçſtans virtus. Cõburitur.

Et quatuor quidem dies & totidem noctes, iuſſu Firmiliani, ſanctiſſima martyrum corpora expoſita fuerunt beſtijs carniuoris. Cùm autem Dei prouidẽtia nihil ad eos acceſſiſſet, non fera, non auis, non canis, non aliquid aliud, ſed ſalua permanſiſſent &

integra, iuſtum & conuenientem honorem conſecuta, conſuetæ mãdata ſunt ſepulturæ, repoſita in pulchris templorum ædibus, & ſacris tradita oratorijs ad perpetuã memoriam, vt honorarentur à populo, ad gloriam Chriſti veri Dei noſtri: Cui gloria & potentia ſimul cum patre & ſancto ſpiritu nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Corpora ſanctorum honoranda.

HACTENVS EX METAPHRASTE. POTEST AVTEM LECTOR EADEM EX IPSIVS EVSEBII EC-

cleſiaſtica hiſtoria cognoſcere, putà libri 8. cap. 21. quemadmodùm eſt ab Iohanne Chriſtophorſono cõuerſa: quo in loco hæc etiam habentur quæ Metaphraſtes prætermiſit de vltione diuina in Firmilianum, quæ iam ſubiungimus vnà cum alijs paucis quibuſdam, quæ libro eodem, cap. 17. habet Euſebius de Pamphilo martyre & Vrbano impio, præfecto.

In Firmilianum vltio cæleſtis.

CAEterùm operępretium eſt, inquit Euſebius, hoc loco commemorare, quo pacto tandèm, non idque longo tempore pòſt, cæleſtis & diuina prouidẽtia eos impios magiſtratus cum ipſis tyrãnis vlta ſit. Nam Firmilianus, qui tam petulanter & contumelioſè in Chriſti martyres debacchatus fuiſſet, cum alijs eiuſdem ſceleris participibus extrema ſupplicia ſubiens, gladio finem viuẽdi fecit. Item ex capite 17. Inter quos (martyres) erat Pamphilus, omnium neceſſariorum meorũ mihi maximè deſideratus, vir ex omnibus martyribus noſtri temporis, propter cuiuſcunq; generis virtutem facilè præſtantiſſimus. Huius in dicendi facultate & philoſophorum diſciplinis Vrbanus primùm periculum fecit: deindè impulit ad ſacrificandum. Quem vt penitùs renuentem, & minas pro nihilo putantem vidit, ad extremum bile & furore commotus, aſperioribus tormentis illum cruciari mandat. Quarè immaniſſimus ille & maximè crudelis Præſes, continua acutarum nouacularum inciſione, martyris latera acerbè pungente, iam ferè ſatiatus, & tandèm pudore ſuffuſus, in carcerem vbi reliqui confeſſores erant, concludi iuſſit. Verùm qualem mercedem Vrbanus ob tantam ſæuitiam & crudelitatem, qua tantoperè in ſanctos Dei & Chriſti martyres inſultauit, ex iuſta Dei vltione & vindicta poſt mortem habiturus eſſet, ex ſupplicijs, illi in hac vita inflictis, quæ erãt tanquàm futurorum procemia, facilè licebat animaduertere. Nam non longo tempore poſt facinora, quæ in Pamphilum nefariè conſciuerat, diuina vltio, dum adhuc præfecturam gerebat, cum exinopinatò adorta eſt ad hunc modum: Qui iamdudùm in ſublimi & excelſo ſedens ſolio, iudicia dabat, qui ſatellitio militari ſtipatus, qui vniuerſæ Palæſtinorum gentis Pręfectus, qui conuictor tyranni, tanquàm ei intimus, qui eiuſdem menſæ cum illo particeps erat, vindicta Dei, vna nocte non ſolùm fuit tantis dignitatis ornamentis orbatus, ignominiæ & dedecori coram illorum oculis, qui eum vt principẽ admirati fuiſſent, expoſitus, timidus & ignauus factus, adeò vt voces muliebres turpiter funderet, & abiecto animo vniuerſæ genti, cui præfuerat, ſupplicaret: verùm etiam Maximino, de cuius gratia anteà inſolens & ſuperbus arrogãter ſe extulerat, (quippe eum egregiè præter cæteros ob facinora in nos crudeliter edita amplexabatur) duro & crudeli iudice vſus eſt, adeò vt poſt turpem ignominiam, quam pro ſceleribus, quorum erat conuictus, ſubibat, ſententia ab eo pronunciata morti addiceretur.

Inciduntur latera s. Pãphili.

Egregiè De s punit Vrbanum Præſidem.

VITA

VITA S. SIMEONIS MONACHI TREVIRENSIS, AB EVERVVINO ABBATE MONASTERII *Doleienſis conſcripta. Stylum hincindè modicè elimauit F. Laur. Surius, nihil mutata ſententia.*

PRAEFATIO AVTHORIS AD POPPONEM Treuirorum Archiepiſcopum.

DOmino ſancto & venerabili Popponi Archiepiſcopo, frater Euer-uuinus, Abbatis nomine indignus, deuotos vtriuſq; hominis famulatus. Mones, immò iubes, ſanctiſſime pater, vt inops ingenio, ſtultus eloquio, aliquid de vita & conuerſatione ac obitu viri Dei Simeonis & de miraculis, quæ per eum Dominus operatur, ediſſeram, multisq; ad laudem & gloriam Ieſu Chriſti deſiderantibus ſcire, notũ faciam. Fateor, magnũ onus mihi infirmo imponis, maximè cùm toto corpore debilis, tremendum Dei iudicium pertimeſcam, ſi aliquid falſitatis confingam. Confiſus igitur de Dei adiutorio, tuis iuſſionibus vt tremens obtemperabo, plano, breui & ſimplici ſermone deſcribens, quæ vel ipſe ex ore eius audiui, vel à fidelibus viris ab ipſo audita, ſiue de miraculis viſa didici. Tui igitur examinis eſt iudicare, num iſtud tantillum opus iubeas in publicum venire, ſiue tuis ſcholaſticis corrigendum, exornandum, dilatandúmve tribuere. Quicquid enim in me reprehenditur, tibi potiùs præcipienti, quàm mihi obedienti, neceſſariò imputabitur.

VITAE HISTORIA.

IGitur vir Dei Simeõ patre Græco Antonio, matre Calabrica in Sicilia ciuitate Syracuſana progenitus, & nobiliſſimis & Chriſtianis parentibus, Chriſtianè eſt educatus. Cùm verò bonæ indolis puer ſeptem annorũ eſſet, à patre, qui militaturus erat, Conſtatinopolim deducitur, ibiq; eruditiſſimis viris ſacris literis imbuẽdus traditur, & in timore Domini diligenter enutritur. Adultus itaq;, incrementis virtutum indiès cœpit augmẽtari, vidensq; quoſdam ex noſtris partibus deſiderio infatigabili currere ad ſepulcrum Domini, deſiderabat & ipſe pro nomine Chriſti peregrinus fieri. Deſpectis ergò cunctis mundi vanitatibus, abiectis deſiderijs carnalibus, domum, patriam, parentesq; relinquens, & pauper pauperem Chriſtum ſequi cupiens, ſanctorum gratia viſitandorum locorũ Hieroſolymam venit: vbì deſiderio, quo venerat, loca paſſionis, reſurrectionis atque aſſcenſionis ſæpiùs frequentando, aliquandiù manſit. Poſt hæc cum quodam Hilario ſanctiſſimo viro, qui hac de cauſa in Lycaonia habitabat, per ſeptẽ annos ductor peregrinorũ fuit. Iam verò in amore Chriſti totus fundatus, perquiſiuit ſi illis in locis aliquis inueniretur, qui pro nomine Chriſti ſolitarius degeret, cuius inſtrui moribus, cuius ſubdi inſtitutionibus poſſet. Audiuit autem quendam ad ripam fluminis Iordanis in quadam turri incluſum commorari, virtutibus præclarum, ſanctitate conſpicuum. Illum ergò tota mentis intentione ſitiens, illius alloquio atq; conſortio frui concupiſcẽs, requiſitũ reperit, inuentũ dilexit, eiq; tota volũtate inhæſit, & inquãtũ potuit, deuotiſſimè miniſtrauit.

IVNII 1. — Parentes & patria eius. — Studit puer Conſtantinopoli. — It Hieroſolymam. — Viuit apud quendam eremitam.

De illo Chriſti ſeruo vir Dei Simeon multa ſolitus erat narrare, & quòd prophetiæ ſpiritum habuiſſet, pleniùs his verbis edicere. Cùm quodàm die in inferioribus eiuſdem turris partibus habitarem, & mulierculas, q̃ camelos & cætera animalia in flumine adaquatũ venerant, inaniter & laſciuè per feneſtrã adſpicerem, per ſpiritum, quicquid vanitatis in corde retinerẽ, vir Dei in ſuperiorib⁹ manẽs, & me omninò videre non valens, cognouit, factoq; ſigno in locũ, vbì verba loquentis audire poſſem, euocauit, mihiq; ſtupenti, q̃ cogitaueram vel egeram, increpãdo retulit, atq; tali ſermone dulciter corripuit: Quid tibi prodeſt, fili, patriã & facultates reliquiſſe, ſi mũdi deſideria & carnis illecebras in corde vis retinere? Si ergò cupis diſcipulus Dñi fieri, nõ debes deinceps mũdi vanitatibus implicari. Decet eñ ſeruũ Dei ſpirituali virtute eſſe circũſpectũ, nè callidus tẽtator decipiendi inueniat aditũ. Cumq; inter hos & id genus alios ſermones verecũdo me videret perfuſum rubore: Noli, ait, noli timere:

Eremita indicat Simeoni, quid cogitauerit.

bonam ſpem per Dei gratiam concepi de te. Tuum eſt contra hoſtem pugnare, Dei eſt auxilium præbere, vt poſſis vincere. Credo in Deo meo, quia maiora tibi parãtur certamina: ſed confide, quia præſens diuina aderit clementia. Inter cætera Deus retribuat tibi chariſſime pro ſeruitio, quod mihi per hos annos officiosè impendiſti: ego verò frequentiam populi ampliùs ferre non poſſum. Cõcedẽdum eſt mihi aliò, vbì ſecretiùs poſſim viuere. Inter turbas enim huc aduentantium, meum nõ poſſum implere propoſitum. Cumq; multis lachrymis cum rogarem, vt quocunq; iret, ſequi poſſem, non aſſenſit: ſed me ad alia occupato, aufugit, meque ignorantem, quò abiret, occultè reliquit.

Igitur Simeon tanto patre orbatus, cogitare cœpit quid ageret, anxius quò ſe verteret, nec erat, qui nutantem animum cõſolaretur: vndè magìs magisq; turbabatur. Iam tunc eremiticam & ſolitariã vitam concupiſcebat, ſed quomodò inciperet, necdùm perſpectum habebat. Igitur vitas Patrum frequenter legens, intellexit nullũ in eremo ſibi præeſſe poſſe, niſi priùs in monaſterio didicerit ſubeſſe: nec perfectũ aliquem fore in contemplatiua, qui exercitatus non fuerit in actiua vita. Conſolatione ergò accepta, Bethleem, natiuitate Chriſti præclaram ciuitatem, adijt, ſeq; in monaſteriũ ſanctæ Mariæ admitti expetijt: quod & obtinuit. In omni verò monaſterij diſtrictiõe probatus, atq; diaconi officio fũctus, poſt duos annos ad aliud monaſteriũ, quod eſt ſitum ad radices montis Sinai, in eo ſcilicet loco, vbì ſanctus Moyſes ardentem vidit non ardere rubũ, ſeceſſit: vbì ab Abbate receptus, per aliquot annos in ſeruitio fratrum permanſit. Creſcente autem perfectioris vitæ deſiderio, Abbatem humiliter rogauit, vt liceret ei in aliquo ſecretiori loco commanere, & impetrauit. Ad oram igitur rubri maris paruulam ſibi ſpeluncam in quadam rupe inuenit, vbì per duos fermè habitauit annos ſolus. De monaſterio verò pro numero dierum Dominicis diebus numerus ei mittebatur panum. Aqua ſtillans de rupe, ſitienti hauſtum prebebat. Hoc paſtus edulio, in eodem aliquandiù manſit loco.

Degit in monaſterio mõtis Sinę. *Viuit in ſpecu.*

Cùm verò à nauigãtibus, vel etiam ab his, qui propter varios vſus ſanitatũ oleum colligebãt, quod de firma petra propè ſpeluncam illius fluebat, viſitari cœpiſſet, fratrem quoq;, qui panem adferebat, frequentatione & longioris itineris fatigatione triſtem vidiſſet, ſciensq; ſe homines latére nõ poſſe ampliùs, ad monaſterium redijt, & iuxta cuiuſdam viri ſancti habitationem cellulam ſibi acquiſiuit. Cuius fidei ſe totum cõmendans, & magiſtrum eum poſt tantos labores adoptans, illius viuebat imperio: quippe qui cum aliquandò ab oratione, lectione vel opere vacantem paternè reprehenderet, & quaſi recèns cõuerſum inſtanter argueret. In vertice autẽ montis Sinai, eo videlicet loco, in quo Moyſes gloriã Dei vidit, & legem in tabulis lapideis ſcripſit, aliud monaſterium erat, quod propter incurſantes Arabes, qui per illam eremum ſemper vagantur, omni habitatore deſertum remãſerat. Eò poſt hæc exercitia vir Dei Simeon mittitur, & vt ibì moraretur, præcipitur. Implet quod iubetur, & noua machinamẽta antiqui hoſtis perpetitur. Nocturnis horis vt Miſſam celebret, dæmon hortatur. Ipſe nec planè dormiens, nec perfectè vigilans cõtradicit, nõ debere ſine presbyterij ordine aliquem hoc miniſterium implere. Cõtrà inimicus inſtat, ſe Dei legatum eſſe, Chriſtum hoc velle, nec decere ſanctum locum miniſterio tali diutiùs priuari. Renitentem ergò & contradicentẽ, adiuncto ſibi conſortio alterius dęmonis, de lectulo educunt, ante altare iam vigilantem ſtatuunt, alba induunt, de ſtola vtrinq; altercantur, hoſtis more presbyteri, Simeon more diaconi contendebat ſibi imponi debere. Tandèm Dei famulus ad ſe reuerſus, virtute orationis & ſigno Crucis inimicũ repellit, ſeq; deluſum ingemiſcit. Poſt hæc ad monaſterium regreditur, ſuo magiſtro iterũ ſubditur: cui cõfitens perpeſſas inſidias diaboli, diſtrictiori ſe continentia conſtrinxit, per aliquot hebdomadas in die tantùm Dominica cibum ſumens. Regula autẽ monaſterij talis erat, vt nõ prohiberet, quicunq; ieiunare vellet.

Monaſterium in vertice Sinæ montis. *Tentatiões dęmonis.* *Mira abſtinentia.*

Dignum ergò duxi huic operi adiungere, quod ſuis temporibus in eodem monaſterio mihi retulit contigiſſe. Per totam Aegyptum orta eſt fames valida, ità vt in ſola ciuitate Babylonia mortuorum corpora numerarentur vſque ad centum millia, ciuibus refertis auro, gemmis, cæteriſque ornamentis, morientibus præ inopia panis. Fratres igitùr monaſterij hac calamitate conſtricti, ex toto corde DEVM inuocant, vt qui filios Iſraël in eodem deſerto pauerat pane cæleſti,

Nota famẽ ingentẽ in Aegypti Babylonia.

cæleſti,ſeruorum ſuorum dignaretur miſereri. Sicq; habito conſilio, cum hymnis & orationibus ad tumulum,quod ſuperfuerat, frumenti accedunt, & quia ab Abbate in mandatis acceperant,vt vnuſquiſq;,quò vellet,abeundi copiam haberet,vnanimiter ſe conſolantur,vt quàm diù granum vnum ibì reperiri poſſet, nullus recederet. Mira res. Ab illa die vſq; ad nouas fruges non defecit illud frumẽtum, cùm quotidiè indè ſumeretur,& nõ ſolùm victui fratrũ pararetur,verùm etiam Arabibus,qui cum mulieribus & paruulis ſepta monaſterij obſidebant, abundantiſſimè diſtribueretur. Sed ad propoſitum redeamus. Vir itaq; Dei Simeon omnes ſuos labores quaſi pro nihilo ducens,& amore ſolitudinis interiùs ardens,de monaſterio cautè exiens,eremũ peruagatur,& vbì ſine humano auxilio ſolus viuere poſſit, diligenter inquirit & ſpeculatur. Igiť itineris ſui veſtigia molli ſabulo impreſſo,arte, qua poterat, deſtruebat, nè aliquis eum inſequi poſſet vel inuenire. Panẽ,quem portabat,laſſus frequenter reijciebat:ſed recogitans ſe diù non poſſe viuere ſine cibi ſuſtentatione,gaudens reſumebat. Tandèm de altiſſimis rupibus deorsùm proſpectans, paruiſſimã planitiẽ contra morem eremi raro germine virentẽ reſpicit,ſeq; illuc non ſine magno periculo deponit. Paruũ fontem inuenit,Deo gratias reddit,ibiq; manere diſponit. Deliciæ,quas ſecum detulerat,erant Pſalterium,ſanctum Euangeliũ,vas ad potandum, panis,ſemina caulium. Præter pauca veſtimẽta,nil aliud poſſidebat. Sata ſemina poſt triginta dies iucundum ſine igne præbuerunt victum. Cùm capreolis & alijs eremi beſtiolis,nè ſibi caules auferrent, cùm pabulatũ venirent,frequens habebatur ꝑliũ. *Viuit in loco valdè ſolitario.*

Poſt multos ergò dies ab Abbate requiritur,vbì frater Simeon habeatur. Reſpõſum eſt à quodam fratre,in eremo illum eſſe ſe ſcire,ſed vbì locorum,neſcire. Ad requirendum ergò fratres circunquaquè mittuntur,& vt ad monaſterium reuertatur, per obedientiã mandatur. Diù requiſitus,vix poſt aliquot dies inuenitur,& ſecũdùm Abbatis præceptum,ad monaſterium regreditur. Intereà fratres aliquot, pro neceſſitatibus loci in occidentales partes directi,moriuntur. Pecunia, cuius cauſa fratres abiẽrãt,quæ de terra Richardi Comitis Nortmannici monaſterio debebatur,ab ipſo diligenter conſeruatur,vtq; aliquis fidelis mittatur frater,qui ea ad monaſteriũ perferat,per legatos mandatur. Cõmuni conſilio id negocij famulo Dei Simeoni committitur. Ille priùs renuere,dicere aliud ſibi in animo eſſe,multũ obeſſe ſibi vanitatibus huius ſeculi denuò immiſceri;propoſitum,quod retineret animo,vt id liceret re ipſa implere,quibus poterat verbis,humiliter precari cœpit. Cùm verò prædicaretur illi,nõ ſuam voluntatẽ,ſed prępoſitorum ſequi ipſum debere, aſſenſum præbuit, dicẽs ſe doctum per viſionẽ,illud iter inutile fore,multaq; aduerſa in via ſe perpeſſurum:quod & contigit. Nam cùm paraturus,quæ ad nauigandũ neceſſaria eſſent, Babyloniam veniſſet,ab ianitoribus tenetur,& tanꝙ ignotus & patriæ delator cum ſua ſupellectili ad palatium trahitur, & per calumniam defertur. Expurgatus deindè ab ijs,quæ falsò ei obiecta erant,liber abire iubetur:ianitor,ꝙ virum innocẽtem ad ſedem regiam detuliſſet,tũditur,colaphizatur,propellitur. Famulus ergò Dei Simeon libertate donatus, per aliquot dies in ciuitate moratur. *Redit iuſſus ad monaſterium.*

Intereà nauis Venetijs cum mercibus aduenit:hanc compoſitis rebus,cum quodã fratre monacho intrat. Cùm itaq; proſperis ventis per Nilum nauigatur, fortè aliæ naues obuiant,& illis in locis piratas ad prędã congregatos nunciant,illorũ gladios nõ poſſe euadere,niſì per aliquod tempus dum ſegregentur, libeat eis nauigationẽ ſuſpendere. Cumq; aliæ atq; aliæ naues eadem referrent,& nauclerus in ſua confiſus virtute & armis,non attenderet,famulus Dei Simeon proprio eum vocãs nomine, dixit:Frater,ſi Dominus Chriſtus de cælo angelũ miſiſſet,tu territus, adſpectum illius ferre non poſſes:nunc verò quia hodiè,herì & nudiuſtertiùs non vnum,ſed plures legatos miſit tuî ſimiles,legationem Dei non negligẽter ſuſcipere deberes. Crede conſilijs meis, & vel per tres dies iſtos expecta:fortaſsìs ab iſto periculo liberabit nos miſeratio diuina. Quod ſi non feceris,& te & nos perdis. Ille verò modis oĩbus nõ acqeſcẽs,ſequẽti die in latrões incidit,ab hora diei tertia vſq; ad nonã ferè vtrinq; acriter certať. Sed cũ latrones viderẽt ſe pugna nihil proficere,ad dolos cõuertũtur, vt in nauim recipiantur,pugnaturi aduersùs alios latrones,humiliter expoſcũt. Cõtradicẽte Simeone famulo Dei,in nauim recipiũtur. Depoſitis itaq; armis, & oĩbus quaſi poſt laborem quieſcentibus,(prædones autem nouem erãt) vnanimiter inſurgunt, *Nota fraudem & ſæuitiam piratarum.*

gunt,gladios impiè ſtringunt:fit pugna atrox,inimica cædes exercetur.Ipſi nauclero primùm caput amputant,cæteros duriter mactant,omnes pariter occidunt & iugulant.Solus Chriſti famulus in puppe ſtat,illum, qui non deſerit ſperantes in ſe, toto corde exorat:ab omnibus acclamatur,vt inimicus cõſultor perimatur:vt caput amputetur,ferus hoſtis adeſt.Ille reiecta veſte,proijcit ſe in flumen.Multa poſt illum iacula mittuntur:ſed non poteſt perire,quem Chriſtus vult ſaluare. Per profundum graditur,pſalmus in corde ruminatur: In mari via tua Deus, & ſemitæ tuæ in aquis multis.Ergò per vices natando,per vices in fundo gradiendo,in litore tandèm valdè laſſus,nudus exponitur.

Vir ſanctus mittit ſe in flumen. Pſal.76.

Poſt hæc ad vicum,qui proximus erat,tendit:homines illi Chriſtiani ne,an Pagani eſſent,ſcire nõ potuit.Inſtructus Aegyptia,Syra,Arabica,Græca & Romana eloquẽtia,linguam gentis illius intelligere non poterat.Biduo ità nudus manſit.Tertia die quidam ex illis hominibus miſeratus,viliſſimum illi veſtimentum proijcit. Quo indutus,per multas tribulationes & anguſtias Antiochiam venit : vbì à fidelibus viris amanter ſuſceptus,induitur,amplexatur & honorificè ſuſtentatur.In breui Patriarchæ & ipſis principibus habetur notiſſimus.Omnes enim,qui eum nouerant, quaſi dulciſſimum patrem venerabantur & diligebant.Ea tempeſtate contigit Richardum Abbatem,virum perfectis viris imitabilem,piæ deuotionis gratia Hieroſolymę velle videre loca.Dum ergò iter per Antiochiam haberemus, ibiq; neceſſitate itineris cogente, aliquandiù moraremur,famulus Dei Simeon iunctus eſt nobis amicitia, prædictum Richardum Abbatem adoptans ſibi in patrẽ.Cui cùm expoſuiſſet per ordinem,quæ ſibi iniuncta eſſent,vel quę cõtigiſſent,addidit,nullis periculis vel anguſtijs ſe retineri poſſe,quô minùs Abbatis ſui mãdata exequatur pro viribus. Imus ergò & redimus,cumq; nobiſcum paratum inuenímus. Cumq; in comitatu eſſet noſtro,frequenter iniurijs atq; flagellis affectus,ceu ouis manſuetiſſima, patiẽter tulit. Peruenientibus autem nobis vſq; ad ciuitatem Bellegradũ, quæ eſt in confinio Bulgarorũ atq; Hũgarorũ,à ciuitatis infeliciſſimo principe prohibitus eſt nobiſcũ trãſire. Igitur flens & Deo gratias reddens,reliqt nos triſtes atq; flẽtes.Per multas deniq; anguſtias & latronum inſidias reuertitur vſq; ad mare. Quo tranſito proſperè, iter faciens per Romam,venit in Franciam. A quodam igitur ſibi noto comite benignè ſuſcipitur,& apud eum aliquandiù moratur.In illis ergò partib⁹ monachus, vir ſanctiſſimus,comes eius,quem ſecum de Antiochia adduxerat,moritur: vndè multùm cõtriſtatur. Cùm recogitâſſet autem,quia nihil fit ſine diſpoſitione Dei,poſt multas lachrymas ſeſe conſolatur.Deſtitutus verò omni humano auxilio,totam ſpem ſuam ponens in Domino,ſolus venit Rothomagum,quę eſt ciuitas Nortmannorũ nobiliſſima,ſancti Audoëni epiſcopi & confeſſoris corpore & meritis valdè pręclara. Vbi cùm Richardum Comitem iam mortuum comperiſſet,& de pecunia & cenſu,qui de terra illius pro eleemoſyna ſuo monaſterio debebatur, nullus ei reſponſa redderet, mœſtus aliquantulùm,non pro ſuo labore,ſed ꝙ locus Sinai fruſtratus eſſet tãta vtilitate,toto corde conuerſus ad Dñm,quid ageret,quęrit conſilium: Occurrit autem animo,vt ſuum patrem chariſſimũ, Richardum ſcilicet Abbatem, noſq; ſuos comites inuiſeret:quod & fecit.Per longum autem tempus moratus eſt nobiſcum: & vt breuiter concludam, quandiù apud uos manſit,irrepræhenſibiliter vixit.

Rothomagum venit ſanctus.

Intereà dñs Archiepiſcopus Poppo,ſanctæ Treuirenſis ciuitatis ſtrenuus prouiſor,audiens prophetam dicentem:Et erit ſepulcrum eius glorioſum: gratia oratiõis Hieroſolymam venit,huncq; famulum Dei eundo & redeundo ſecum conuiatorem habuit:cui poſt reditum in ſuo epiſcopatu,ſi vellet,manẽdi facultatem prębuit,& libentiſſimè conceſſit.Ex reuelatione igitur Dei proſpectãs ſibi locum idem famulus Chriſti,vbì ſolus poſſet vacare orationi,in turri, quæ anteà nigra porta vocabatur, paruulum tugurium expetijt,vbì dominus præſul,præſente clero & populo,in feſtiuitate ſancti Andreæ illum incluſit,& quaſi mortuum,vt verè erat,ſeculo, deuotiſſimè ſepeliuit. Recluſus igitur,vt verè credimus, vir Dei ſilentio & multis ieiunijs attenuauit corpus ſuum: inprimìs aliquandò ſolo pane, aliquandò autem reficiebatur aqua, infuſo legumine. In noſtra quidem terra, propter infirmitatem ſtomachi, vſus eſt ſemper modica porione vini. Illo etiam tempore non defuerunt graues tentatoris inſidiæ. Per noctes enim audiebat rugitus leonum,vlulatus

Poppo Archiepiſcop⁹ Treuirẽ. Eſai.11.

S.Simeon apud Treuiros in turri degit ſolitarius.

Tentatiões dæmonis.

tus luporum, grũnitus porcorum, cæterarumq́; beſtiarum duras infeſtationes: quæ quaſi impetum facientes, vt eum deuorarent, illud tugurium, &, vt veriùs dicam, ſepulcrum immenſis clamoribus replebant. Etſi etiam voces audiret & gemitus ſentiret, nihil tamen cernere valebat. Expanſis deniq; manibus ſtans in oratione, cùm ſe nec inclinare, nec vertere auderet, nec etiam ſomnũ capere poſſet, fideli mente conuerſus ad Dominum, dicebat orans: Domine, etiamſi totum corpus meum eſt traditum his feris deuorandum, credo tamen, quia tu miſereberis animæ meæ, quam tuo redemiſti ſanguine. Confidentem ergò in te, ſcio quia viuum me non extrahent ex hac incluſione. Quicquid autem diſpoſuiſti de me, fiat mihi ſecũdùm multitudinem miſericordiæ tuæ.

Reſpectu igitur diuinæ miſericordiæ liberatus ab hac infeſtatione, ſenſit in proximo ſibi aliam adeſſe. Videbatur nanque ei, vultures, coruos, aquilas, miluos, & omnes cæli volucres ad ipſum per feneſtras certatìm irrumpere velle. Sed cùm ſępiùs facto impetu nihil prænalerent, ingenti clamore locum illum complebant. Voces igitur ille audiens, nihil penitùs videbat. Certus itaq; à diabolo hæc monſtra immitti, vt terrorem ipſi incuteret, attentiùs orabat, & ſupra vires ieiunabat. Liberatus verò etiam ab hac tempeſtate, quadam nocte, dum peruigil in oratiõe maneret, ſenſit totam fabricam illius turris funditùs cõcuti, & quaſi facto terręmotu, in profundum mergi. Recognoſcẽs verò inſidias diaboli, fiducialiter pſallere cœpit: Si aſſcendero in cælum, tu illic es: ſi deſcendero in infernum, ades. Si ſumpſero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris: Etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. Et ſic illa quoq; commotio quieuit. Alia etiam nocte cùm expergefactus oculos aperuiſſet, vidit cellam ſuam immenſo luminè fulgere. Et primò miratus, cùm recordatus eſſet illius ſententiæ Apoſtolicæ, etiam ſatanam transfigurare ſe in angelum lucis: Domine Ieſu Chriſte, ait, non iſtud lumen quæro in terris, ſed tuum, quod eſt in excelſis. Sicq; clauſis oculis in oratiõe vſq; ad diem permanſit. Corporalibus quidem oculis ipſum antiquum hoſtem teterrimum & multiformem adſpiciebat, eumq; ſæuientem multis modis, oratiõe & ſigno Crucis repellebat. Sed cùm inimicus nullatenùs per ſe nocere illi poſſet, inſidias aduerſùs Dei famulũ per ſua membra ei tetendit. Ea tempeſtate, exigentibus peccatis noſtris, nimia aquarum abundantia excreuit. Eius mali cauſa Simeoni imputabatur ab omnibus, dicentibus eum maleficum eſſe: pro eius ſceleribus hanc mũdo cladem imminere. vt deponatur à pontifice, populus acclamabat quotidiè. Ex vrbe randèm conuerſus agitur, tugurij feneſtras obruunt, Simeonem lapidare contendunt. Vidimus, fateor, feneſtram fractam: ſed athleta Chriſti Simeon fundatus ſupra firmam petram, immobilis perſiſtebat, atq; Deo gratias reddens, pro perſecutoribus cũ gaudio orabat. Quantas poſteà cruces, quantas ibì pertulerit moleſtias, quis dignè explicet? Solus hæc nouit ſcrutator cordium, qui illi fuit viuere, ſicut mori lucrum.

Dæmonis præſtigiæ.

Pſal. 138.

2. Cor. 11.

Patientia ſancti viri in perſecutiõe atroci.

Intereà voluuntur anni, & vir Dei reſolutionẽ præuidet corporis. Deniq; dominum Epiſcopum rogat, vt expenſas & operarios, qui ſibi lectum componant, mittat: ipſe in parte ſui diuerſorij locum ſepulturæ parat: hæc, inquiẽs, requies mea in ſeculum ſeculi: hîc expectabo diem Domini. Paucis poſtmodùm tranſactis diebus, ipſum ego humilis adij vocatus, & qui pedum illius oſculo eram indignus, in cellam ab eo ſum intromiſſus. Poſt orationem, amplexus, oſcula & fletus, conſedimus. Referũtur inprimis multa de theſauris ſacræ ſcripturæ, de orthodoxa fide, de ſalute animę. Poſt hæc: Reuelante Deo, inquit, diſſolutiõem corporis mei adeſſe cognoui: peto humiliter, vt hoc corpuſculum meum his veſtibus exuas, iſtis, quas mihi ad hoc paraui, ordinatìm induas, & in hoc locello componas. Cui cùm obſtupefactus reſponderem, Quid ſi dominus Pręſul ad domum ſancti Petri, vel ad aliud monaſterium te velit ſepeliri? reſpondit: Indica illi ex noſtra parte, vt pro Chriſti nomine hęc peregrina mẽbra cõſentiat hîc putreſcere, & me permittat hîc diem Domini expectare. Cùm autẽ porrò interrogarem, Quid ſi pręſens non fuero? Eris, inquit, eris, & ſic, vt diſpoſui, de me ordinabis. Cumque valdè tremens, attentiùs vultum intenderem, ſenſi, fateor, odorem de corpore eius fragrantem, omnibus aromatibus ſuauiorem. Miratus multùm, alia ſecreta ex illius ore audiui, quæ hîc ſcribere nolui. Interpoſitis ergò centum & quinque diebus, in octauis Pentecoſtes ægrotauit.

Prædicit obitũ ſuũ.

Stepha-

Stephano autem, qui ei miniſtrabat, iniunxit, vt per aliquot dies requiem ipſi daret, quò plùs ſolito contemplationi vacare poſſet. Ille vnum diem expectat, & tertia feria ad veſperam ſigno facto, corbem cum pane ad feneſtram ſuſpendit: manè autem, ſicut miſerat, intactum reperit: multùm anxius, ad eum aſcendit. Interrogatus, hoc ſolùm reſpondit: Quid vis? Vade in pace. Ille timens, Gothelino clerico, qui viro Dei ſatis familiaris erat, per ordinem pandit, dominũ Simeonem valdè laborare, nec ſibi vt ſolitus erat, loqui. Clericus feria quinta illum viſitat: famulus Dei nullum reſpõſum dat. Sed tandèm de manu eius potum ſuſcipit, ſeque in lectum ſuum recolligit. In die octauo, dum reuiſit illum diluculo, in extremis reperit, mihique notum facit. Concitus cucurri infirmus toto corpore, & maximè debilis pedum inualetudine, quaſi ſanus aſcendi ſine dolore. Inueni adhuc viuentem, & iam vltimum ſpiritũ trahentem. Exequias, quæ pro abſolutione animæ celebrãtur, cum ſolis duobus fratribus, qui mecum aduenerant, prout potuimus, peregimus. Sicque animam ſanctam hora tertia, Calẽdis Iunij, benigniſſimo, cui ſemper ſeruierat, reddidit creatori. Subitò fit concurſus omnium, monachi, clerici, Deo ſacratę, vulgus promiſcui ſexûs, quicunq; audire poterant, ad tanti viri funus properabant.

Excedit è vita.

Igitur ſicut ipſe diſpoſuerat, immò prædixerat, corpuſculum more ſuæ patriæ componimus, & cum pſalmis & laudibus Dei in ſepulcro collocamus. Quod apertũ dimittentes, qui in vigilijs & obſequijs deſeruirent, deputamus. In craſtino tota ciuitas quaſi vir vnus congregatur, interior domus ornamentis eccleſiaſticis decoratur. Dum ergò exequiæ communiter celebrantur, ſancti viri corpus, ſicut ſolent homines in calidis balneis, ſudare cœpit. Miramur omnes. Aliqui ſudorem extergebant, viuere eum credentes. Sed cùm multis modis probatum eſſet, quia non è viuo corpore ille ſudor procederet, nec ſine prouidẽtia Dei iſthuc fieret, viſum eſt omnibus, vt illud tanti viri corpus non negligeretur, ſed à clericis per proximos triginta dies viciſsìm cuſtodiretur. Deputatis igitur illis, poſt horam nonam ſepulcrum diligẽter clauditur. Cùm autem clerici per vices in cellula, vbì humatũ erat corpus viri Dei, pſalmos canerent, vnus negligentior dormitare cœpit. Qui graui depreſſus ſomno, audiuit quaſi cælitùs ingentem ſonitum eo loco exiſtere. Quo territus, alijs excitantibus eſt expergefactus. Oculis verò apertis, vix ſenſum recepit: ſed per aliquot horas linguæ officium perdidit. Admonitus ergò ab alijs, vt quam non poſſet ſermone, cõfeſſionem corde faceret, ante ſepulcrum viri Dei veniam poſtulat, pectus tundit, atq; eius meritis abſolutionem linguæ obtinuit, & quæ ipſi contigerant, narrauit. Cumq; eadem accidiſſent iterùm dormienti, omnibus nimio perterritis terrore, extra cellam ad pedes viri Dei pſallere placuit. Credimus ſiquidem angelicam viſitarionem illuc aduenìſſe, quam mortalia corpora ferre non poſſent.

Corp⁹ eius exanime ſudat.

Miraculũ.

Triceſimo deindè viri Dei Simeonis die, multus populus cum cereis atq; alijs donis ad ſepulcrum cœpit confluere. Quædam anus de ciuitate, multis annis curua, vt ſe penitùs erigere non poſſet, cum reliqua multitudine aduẽnit, & cæteris aſcendentibus ad ſepulcrum viri Dei, & ipſa, ſi aſcendere poſſet, tentauit. Erecta igitur toto corpore, aſcendit, viro Dei Simeoni gratias reddidit, ſicque mirantibus, qui eam nouerant, ciuibus, ſana & incolumis domum remeauit. Multi etiam alij varijs doloribus & morbis affecti, eoipſo die ſunt liberati. Ex eo tempore ſepulcrum viri Dei populus veneratur & inuiſit. Cùm autem commodus aſcenſus in ædificio turris pararetur, quoddam lignum à multis trahebatur: & cùm in altum iam eſſet ſublatum, rupto fune, multitudini, quę conuenerat & ſubtùs ſtabat, mortem cœpit minari. Exterritis omnibus, atque, Vir Dei Simeon adiuua nos, inclamantibus, mirabile dictu, quaſi manibus ſuſtentaretur, fluctuando paulatìm deponitur, atq; multitudine perterrita vtrinq; locum dante, ad terram ſine periculo ſubmittitur. Qui periculũ euaſerunt, Chriſto laudes referunt, & Simeoni tanti miraculi miniſtro gratias reddunt.

Mulier cõtracta fit ſana.

Hîc duo miracula placuit inſerere, quæ ijdem ipſi, qui ſanati ſunt, teſtificantur in eius vita eſſe patrata. Cùm per longum tempus quædam fœmina acri corporis ægritudine vexaretur, & præ nimia valetudine oculorum viſu omninò priuaretur, quadam nocte in ſomnis admonetur, ſi de manu viri Dei Simeonis cibum ſumeret, ab illo morbo liberam ipſam fore. Manè virum interrogat, quis Simeon ille ſit. Saluti vxoris congaudens maritus, cœpit diligenter inquirere de viro Dei Simeone.

Dictum

Dictũ eſt ei à quodam Gothelone clerico, quia is eſſet, qui cum Domino Epiſcopo de Hieroſolymis veniſſet. Deo gratias ille refert, viſionem ſuæ vxoris refert, & vt de manu eius cibum capere ei liceat, humiliter precatur. Clericus per ordinẽ viro Dei nunciat, & quod petebatur, vt impleat, multùm rogat, ſed vix impetrat. Cùm ergò panem & piſcem, à viro Dei cum benedictione tranſmiſſum, iam deſperata & penè mortua mulier ſuſcepiſſet, panẽ comedit, de piſce oculos inunxit, atq; ità obdormiuit. In gallicantu expergefacta, & cum lumine oculorum plena corporis ſanitate recepta, ad opus reſedit, & mirantibus amicis, Ieſu Chriſto gratias egit, qui per merita ſui famuli Simeonis perfectam ſanitatem ipſi conceſſiſſet. Inſigne in cæca & penè exanimi fœmina miraculũ.

Quidam puerulus, Hydropis morbo miſerabiliter diſtentus, cùm etiam à medicis deſperaretur: (vẽter enim, virilia & quæq; interiora ità intumuerãt, vt vix incedere, vix ſtare vel ſedere valeret) petijt ſe ad virum Dei Simeonem deduci, dicens, quod medici non poſſent, illum poſſe. Adductus igitur, per tres dies de potu illius bibens, quarta demùm die cœpit meliùs habere: ſicq; oratione viri Dei reſtitutus eſt priſtinæ ſanitati. Item in hydropico.

Quædam mulier, quæ manum dexteram, digitis palmæ adhærentibus, aperire nũquàm poterat, ad ſepulcrum viri Dei venit, manum cum fide ſuperpoſuit, moxq; digitis extentis, meritis viri Dei ſanam retraxit.

In feſtiuitate ſancti Petri ad vincula, alia mulier, quæ ſiniſtrum brachium cum manu contractum habebat, ad ſepulcrum beati Simeonis venit: quæ extenſis venis & rupta cute, ſub omni celeritate medelam promeruit. Eodem tempore puer quidam mutus ad ſepulcrum viri Dei adductus, officio linguæ eſt reſtitutus. Alius ſimiliter mutus puerulus ad viri ſancti ſepulcrum mittitur, in via loquitur: domum reuerſus, mutus, ſicut anteà, efficitur. Iterùm cum votis ad ſepulcrũ reuerſus, perfectè ſanatur.

Quadam die Dominica dum quędam puella, cuius brachium ventri inhærebat, ad ſepulcrum famuli Dei Simeonis veniſſet, brachium, quod excreſcente carne vix videri poterat, præſente populo exiliuit, & perfectam ſanitatem, quam petebat, promeruit. Alia Dominica, mulier cum paruula filia, quæ cæca à natiuitate fuerat, venit ad beati viri ſepulcrum. Dum ergò Miſſa celebratur, puella illuminatur. Matrem reſpicit, ſed non cognoſcit. Illa interrogans, quid ſibi eſſet, cognoſcit quòd filia ſua videret. Gauiſa, factam in ſe miſericordiam populo nunciat. Populus verò virtutem Chriſti in meritis ſancti Simeonis laudat. Sed cùm Clerus magnitudinem tanti miraculi non crederet, ſubitò parentes illius mulieris & miniſtri de villa adueniunt, qui illam à natiuitate cæcam fuiſſe teſtabantur. Mox tota eccleſia Chriſtum laudat, qui famulum ſuum Simeonem tot miraculis illuſtret. Cęca viſum obtinet ſub Miſſa.

Quidam Adalmannus ciuis Treuireñ, iter faciens, hoſpitatus eſt in domo cuiuſdã, qui filium habebat cæcum. Suaſit ergò illi, vt filium ad ſepulcrum hominis Dei duceret, miſericordiam inuenturus. Ille votum faciens, cenſum aliquot annorum viro Dei promittit reddendũ, moxq; in domo eius puer lumen recipit. Videntem itaque ad ſepulcrum adducit, & gratias ſancto viro Simeoni reddit. Item cæcus puer.

Quædam mulier per multos annos viſu oculorum priuata, dum ſepulcrum beati confeſſoris per aliquot dies frequentaret, meritis illius illuminata eſt.

Ad idem ſepulcrum quædam dæmoniaca perducta, quæ, quos poterat, dentibus mordebat & manibus laniabat, per noctem ligata manſit. Manè facto, dæmone liberata, incolumis remeauit ad propria.

Quidam ſeruus Palatini comitis habuit ancillam, cuius manus vna arida, imbecillis & tam exilis erat, vt ad nullum opus valeret. Cùm ergò non eſſet vlli vſui, tradidit eam ad ſepulcrum viri Dei Simeonis. Eadem nocte miro modo ipſa manus intantùm creuit, vt alteri diſſimilis non eſſet.

Quidam miles quãdam habuit famulam, adeò paralyſi corpore diſſolutam, vt nec de lecto ſurgere, nec in latus alterum ſe conuertere poſſet. In cophino igitur ad viri Dei ſepulcrum deportata, per aliquot hebdomadas ibì hoſpitata eſt. Cùm ergò in feſto quodam populum videret ad Miſſas concurrere, & ipſa ſubitò de lecto exiliẽs, cum eis cœpit ambulare. Ad ſepulcrum igitur viri Dei veniens, & ſua vota coram populo nuncupans, quæ apportata fuerat aliorum manibus, ſana & incolumis proprijs repedauit pedibus.

In Calendis Nouembris cùm placuiſſet Domino Archiepiſcopo in ædificio turris, vbì corpus viri Dei ſepultum erat, altare in honorem omnium ſanctorum conſtruere, multus vndiquè populus confluxit. Dum ergò apparatus fit, & dominus epiſcopus expectatur, quidam puerulus contractus, ante ſepulcrum viri Dei ſanus erigitur. Eodem die quidam iuuenis, cùm ad tantam diei lętitiam aſſcẽdere vellet cum reliqua multitudine, nullo modo valet. Impingitur itaque à populo, trahitur & portatur: ſed vires portantium deficiunt, & ipſe toto corpore ſanus, magìs magiſque fit ponderoſus. Conſulentibus quibuſdam, peccatorum ſuorum confeſſionem facit, & tandèm ad veſperam leuis factus, aſſcendit, emendatiõem vitæ ſancto Simeoni promittit, ſicque lætus domum redit.

nota iſthuc de Confeſſione peccatorum.

Alio tempore quædam meretrix cùm aſſcendere ad ſepulcrum viri Dei vellet, quaſi à quodam repellente reiecta, de gradu cecidit, & facta exanimis, cùm putaretur à populo ſtatìm moritura, foràs trahitur. Sed cùm ex illo ædificio exportata eſſet, quaſi nil mali paſſa, in pedes conſtitit, & de illa ciuitate ocyùs aufugit.

Quidam ruſticus cùm debile corpus ac penè diſſolutum, manibus atque genibus rependo, miſerabiliter traheret, & per quinque menſes viri Dei ſepulcrum indeſinenter frequentaret, quadam die profuſis lachrymis cum his vocibus interpellare cœpit: Eia ſerue Dei Simeon, quàm durum & immiſericordem te mihi prebes: quotidiè te requiro, quotidiè te inuoco, & tamen ad miſericordiam non flecteris, mihique ſoli negas beneficium, quod alijs impendis. Certè deincèps ad tè venire recuſo: iamiam deſperans, domum repeto. Sed quid dicam amicis, propinquis & vicinis meis? Noli noli ſancte Dei tam immiſericorditer me ſolum dimittere, ſaltem aliquid mihi largire. Toto ergò animo turbatus, ad hoſpitium ſe retrahit, deliberat vt in craſtinũ ad patriam reportari poſſit. Interìm præ nimio dolore graui ſomno oppreſſus, poſt gallicantum quaſi in ecſtaſi factus, videt quendam venuſto vultu cum magno lumine aſſiſtere, hisque verbis ipſum blanditer affari: Quid iaces homo? Surge velociter, & ad viri Dei Simeonis ſepulcrum citò accede. Cumque reſponderet, non poſſe ſe ire, ſe iam antè illuc veniſſe, & nihil profeciſſe: ille ait: Ego te adiuuo, ego ſuſtento: noli tardare: præſtò ſum vt auxilium tibi feram. Excitatus ergò, ſenſit membrorum virtutem redijſſe: ſicque, qui ſolebat curuus atque proſtratus infirmis repere manibus, ad ſepulcrum viri Dei, mirãte populo, toto corpore erectus, ſolidatis aſſcendit pedibus.

Ea tempeſtate, cùm Treuirorum ciuitas tãtis polleret miraculis, ad domini Simeonis ſepulcrum apportatus fuit puer octo annorum, cui morbus ambulandi eripuerat officium, pro quo iam triduo Simeonem interpellàrat deuotio parentum. Fortè erat apud nos de Alemannia monachus non mediocriter liberalibus inſtitutus diſciplinis, verùm tantis non benè credens miraculis: qui etiam tunc præſens, aderat, cùm ibidèm Dei effulgẽt miracula, & exorabile beati Simeonis meritum votis adſpirat adſtantiũ. Puer vtriſque manibus altari adhærebat, donèc membrorum reſoluta compage, ſano adſtitit erectus in corpore. Itaq; ingreditur pedibus, ſed tremuli titubant inceſſus, quos nondùm naturæ docuerat vſus. Tandèm ſanus redijt: isque, de quo diximus, viſis credidit, Deum laudauit, hæcque commemorans, lætus abſceſſit.

EX CHRONICIS HIRSAVGIENSIS MONAſterij, Iohanne Abbate Spanheimenſe authore.

EOdem anno (nempe 1035.) S. Simeon monachus & incluſus Treuiris moritur Calendis Iunij, qui tãtis mox coruſcauit miraculis, vt à Benedicto Papa IX. Poppone Archiepiſcopo petente, ſtatìm poſt mortem ſit canonizatus.

ILLVSTRE CERTAMEN CLARISSIMORVM MARTYRVM APVD LVGDVNVM GALLIAE, PHOTINI *vel Pothini eius vrbis Epiſcopi, Sancti diaconi, Epagathi, Maturi, Attali, Blandinæ &c. quemadmodùm illud luculenter deſcripsêre Chriſtiani Vienneuſes & Lugdunenſes: quorum verba hîc ſubijcimus ex Euſebij Cæſareenſ. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ lib. 5. cap. 1. & 2. interprete Iohanne Chriſtophorſono, Angliæ doctiſſimo Epiſcopo.*

SErui Ieſu Chriſti, qui Viennam & Lugdunum Galliæ incolunt, fratribus in Aſia & Phrygia, qui eandem nobiſcum redemptionis fidem & ſpem habent: Pax, gratia & gloria à Deo patre & Chriſto Ieſu Domino noſtro ſit vobis. Deindè cùm in Epiſtolæ exordio alia iſtis deinceps adiecerint, his verbis initium narrandi faciunt: Magnitudinem afflictionis, quæ hoc loco ingraueſcit, ingens gentilium odium cōtra ſanctos incitatum, ſupplicia, quæ beati martyres placidè ſuſtinuerunt, neque nos dicendo accuratè exprimere, neq; ſcribendo facilè à quoquā comprehendi poſſunt. Nam aduerſarius noſter aduentum ſuum (in quo audacter ac liberè Eccleſiam Chriſti oppugnaturus ſit) iam quaſi proluſione quadam ac procemio breuì futurum prænūcians, omnibus viribus, vt dicitur, Chriſtianos adortus eſt, atq; adeò vbiq; graſſatus, ſuos conſuefecit, & ad bellum cōtra ſeruos Dei gerendum vſu & exercitatione mirè inſtruxit. Quapropter non ſolùm ædificijs publicis, balneis & foro nobis interdictum eſt: ſed etiam nè quiſquam noſtrum vſquàm locorum in conſpectum prodeat, ab illis vetitum. At gratia Dei pro nobis cum diabolo decertauit, & hos, qui ſunt paulò remiſſiore animo, eripuit è periculo: illos autem, qui patientia armati, tanquàm firmæ fidei columnæ, non modò impetum hoſtis noſtri diaboli, facilè laturi videbantur, verùm etiam in ſua ipſorum capita eundem quodammodò prouocaturi, exaduersò oppoſuit: qui tam in acie fortiter cum aduerſario conflixerunt, omne opprobrij & ſupplicij genus toleranter ſuſtinendo: tum celeri gradu maturárunt ad Chriſtum, ea mala, quæ erant ingentia & grauia, exigua & penè nulla exiſtimando: perſpicueq; reuerà oſtenderunt, quòd nō ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.

[Margin: IVNII 2. Ex cap. 1. — Perſecutio immanis in Gallijs. — Martyrum inuicta fortitudo. — Rom. 8.]

Ac primùm cruciamenta, quæ confertìm erant, & tanquàm cumulo à multitudine in illos coaceruata, viriliter & magno animo ſubiêrunt: vociferationes, plagas, violentos tractus, dilacerationes, lapidum proiectiones, carceres, & quicquid deniq; ab agreſti & furioſa multitudine contra nos, velut contra hoſtes & inimicos, fieri ſolet. Quotquot igitur erant à Tribuno plebis alijsq; magiſtratibus, qui ciuitati præerant, in forum deducti, cùm coram vniuerſa multitudine eſſet ab illis de fide quæſitum, & eam liberè ipſi confeſſi fuiſſent, vſq; ad Pręſidis aduentum in carcerem coniecti concluſiq; erant. Deindè cùm ducerentur ad Præſidem, & ille in iudicādo omni crudelitatis genere contra nos noſtroſque vteretur, Vetius Epagathus, vnus ex fratribus, immenſo charitatis erga Deum & proximum ardore inflammatus, (qui quidem cùm non modò ad omne officium erga proximum ſedulò exequendum impiger & propenſus eſſet, verumetiā flagranti Dei amore & ſacroſancto Spiritûs inſtinctu exardeſcens, in omnibus Domini præceptis & iuſtitiæ æquitatiſque inſtitutis integrè incederet, adeò ſanè accuratè vitam inſtituiſſet, vt quanuìs eſſet adoleſcēs, eodem tamen teſtimonio, quod ſcriptura ſeni Zachariæ ſacerdoti tribuit, dignus videretur) hic Vetius, inquam, iudicium tam temerè & iniurioſè contra nos pronunciatum, non poterat omninò æquo animo ferre: ſed ſupra modum ſuccenſebat, poſtulabatque vt poteſtas ei daretur liberè in illo conſeſſu pro fratribus reſpondendi, ſeq; perſpicuè probaturum dicebat, nihil ſceleris, nihílve impietatis in nobis omninò poſſe reperiri. Contra quem cùm multitudinis frequentia, quæ tribunal circunſiſtebat,

[Margin: Mittuntur in carcerē. — Vetius Epagathus Chriſtianorum aduocatus. — Luc. 1.]

bat,admodùm vociferata fuiſſet,(erat enim inter illos illuſtris atq; eximius) cumq́; Præſes etiam iuſtam ab eo propoſitam poſtulationem minimè poſſet tolerare, ſed ſolùm iſtud ab eo quæreret,vtrùm eſſet Chriſtianus: ille tum ſimulatq; erat clariſſima voce hoc ipſum confeſſus,in ſortem & numerum martyrum relatus eſt, ac deinceps aduocatus Chriſtianorum appellatus: nec planè immeritò. Habuit enim aduocatum Ieſum in animo commorantem,& Spiritum ſanctum multo, quàm Zacharias,feruentiorem: quem per ingentē charitatis quaſi cumulum, quo adductus, adeò alacri & ardenti ſtudio pro fratrum propugnatiōe ſuam ipſius vitam profudit, ſatis perſpicuè oſtendebat. Chriſti igitur & eſt & fuit verus & germanus diſcipulus, qui agnum quocunquè eat, ſequitur. Indè igitur inter reliquos Chriſtianos facilè internoſcebatur. nam martyres,qui videbantur cæteris facilè præſtare, in publicum prodibant, ſe paratos ad omnia tormenta oſtendebant: omni deniquè animi alacritate confeſſionem illam, quæ eſt martyrij propria,cumulatè pleneque explebant.

Martyrib⁹ Epagathus adiūgitur.

Sed extabant alij imparati, inexercitati & animo fracto, qui acrem certaminis impetum ferre non poterant: ex quibus circiter decem numero, animis ignauè & muliebriter conciderunt. Qui profectò non modò magnum dolorem mentibus noſtris & immenſam acerbitatem inurebant: verumetiam aliorum, qui hactenùs non compræhendebantur, quique martyribus etiam in acerbiſſimo cuiuſque generis cruciatu iacentibus præſtò ſemper aderant, & eos non aliquandò deſertos eſſe paſſi fuerant, alacritatem penitùs retuderunt. Omnes igitur id temporis, propter incertum confeſſionis euentum, eramus graui metu perculſi,non plagas quidem & ſupplicia, quæ illis pòſt inſligerentur, veriti, ſed ancipiti confeſſionis exitu mente præuiſo, magnoperè extimeſcentes, nè quis præ languida animi infractione prorsùs ſuccumberet. Quotidie tamen, qui digni corona martyrij habebantur, ad illorum numerum ſupplendum præhenſi erant,vſqueadeò, vt ex duabus hiſce eccleſijs, omnes pij & ſtudioſi viri (quorum virtute & doctrina inprimìs ſtatus illarum ritè adminiſtrari ſolet) eximerētur. Quidam etiā ethnici,noſtrorū ſerui, vnà capiebātur, (ſiquidem Præſes omnes nos paſsim perquiri præceperat) qui tormēta,quę ſanctos tolerare cernebant, reformidantes,cōtra nos,militibus ſatanæ impulſu illos ad hoc idem incitantibus,Thyeſtæas cœnas & inceſtus Oedipodis, falsò commenti ſunt, & alia, quæ nobis nec eloqui,nec cogitare quidem fas eſſe iudicatur? quin tale facinus aliquandò inter homines admiſſum fuiſſe, ne credi quidem propemodùm debet. Quæ ſanè cùm eſſent fama & ſermone hominum paſsim diſſipata, omnes velut immanes belluæ contra nos furere cœperunt: ità vt ſi qui anteà propter neceſſitudinem moderatè ſe erga nos geſſiſſent, tunc velutì rabie quadam incitati, dentibus frendere,inſanireque propè viderentur: atque id adeò, quod à Domino noſtro prędicebatur, in eo eſſet impletum, tempus venturum,in quo omnis, qui vos occiderit,videbitur obſequium præſtare Deo. Vndè decæterò ſancti martyres maiora quędam cruciamenta,quàm quæ poſſint oratione explicari, (idque,ſatana in illud pro viribus incumbēte,vt aliquid blaſphemię contra Chriſtum ex eorum ore educeret) ſufferre cogebantur.

Decem à Chriſto deficiunt.

Calumniæ in Chriſtianos.

Iohan.16.

Supra modum igitur lethale multitudinis vniuerſæ,Præſidis & ſatellitum odium in diaconum,nomine Sanctum,Viennæ prognatū, & in Maturū etiam, recèns quidem baptizatum,ſed generoſum tamen Chriſti athletam,efferbuit: in Attalum porrò,genere Pergamenum,columnam & ſtabilimentum continuum eccleſiarum,quę hìc ſunt: in Blandinam deniquè,per quam Chriſtus euidenter oſtendebat eos, qui apud homines,viles, deſpecti & contempti videantur,apud Deum propter charitatem erga illum,non ſpecie iactatam & ſimulatione,ſed vi & virtute declaratam, magno ſplendore & gloria donari. Nam cùm nō nos ſolùm pertimeſceremus,ſed etiam hera illius ſecundùm carnem,(quæ etiam ipſa vnà in martyrum pugna dimicauerat) nè cum in certamen deſcenderet,præ corporis imbecillitate non liberè & ingenuè fidei ſuæ confeſſionem proloqui pergeret: Blandina tanto animi robore & virtute imbuebatur,vt tortores,qui illam viciſsìm omni ſuppliciorum genere à primo manè ad veſperam vſque afflixiſſent,propè labore defeſſi langueſcerent, ſeque tum ab illa victos, tum nihil ampliùs habere cruciamenti reliquum, quod ei irrogarent, faterentur: atque adeò magnoperè mirarentur, quo pacto, cùm totum eius corpus ita

Sanctus diaconus. Maturus. Attalus. Blandina.

Blandinæ egregia cōſtantia.

ità dilaceratum eſſet, perſeuerans ſpiritum duceret: palamque teſtarentur, vnum tormenti genus ſatìs habuiſſe virium ad vitam ei eripiendam, nedùm tam multis & varijs opùs fuiſſe. Verùm beata martyr, ſicut generoſum athletam decet, in fide fidei confeſſione vires colligebat, atque prolatio iſtorum verborum, Chriſtiana ſum, &; Nihil apud nos admittitur ſceleris: erat dolorum, qui eam vrgebant, ſumma leuatio, fomentum cruciatûs, & cuiuſque moleſtiæ depulſio. Diaconus ille, Sanctus nomine, ſuprà quàm credibile eſt, & ſupra omnem humanum captum, verbera à carnificibus impacta toleranter ſuſtinens, cùm ſcelerati illi carnifices propter aſſiduitatem & magnitudinem tormentorum, quæ ei infligebant, ſperarent ſe aliquid, quod indecorum & eius profeſſioni parùm conſentaneum videretur, ab eo audituros, ipſe tanta animi celſitate & conſtantia illis ex aduerſo reſtitit, vt ne nomen quidem vel ſuum, vel gentis, vel ciuitatis, vndè fuit, neque vtrùm ſeruus an liber, illis vellet dicere: ſed ad omnia rogata, ità Latino ſermone reſponderet, Chriſtianus ſum: iſtudque pro nomine, pro ciuitate, pro genere, & deniquè pro re quaq; iterùm ac ſæpiùs eloqueretur: aliam autem vocem gentiles ab eo elicere audireque non poterant. Vndè tam graui & acerba bile animus cùm Præfecti, tum tortorum contra illum inflammabatur, vt cùm nihil haberent ſupplicij, quod ei deincèps imponerent, ad extremum laminas æneas feruentes & ignitas tenerrimis corporis membris affigerent. At ille, quanquàm corporis membra exurebantur, firmus tamen, conſtans & immutabilis in fidei confeſſione perſtitit: quippe qui diuino & cæleſti fonte aquæ vitalis, quę ex CHRISTI ventre profluit, tanquàm rore cùm aſſperſus, tum roboratus erat. Corpus autem teſtimonio fuit eorum, quæ ipſi acciderant: vtpotè vulneribus & vibicibus totum cruentatum, quod quidem ſic in rugas erat contractum, vt exteriorem hominis formam prorsùs abieciſſet: in quo CHRISTVS afflictationis particeps, res præclaras ad ſuam ipſius gloriam geſſit, cùm aduerſarium profligando, tum cæteris præclarum exemplum oſtendendo, nullum eſſe metum, vbì Dei patris charitas, nec vllam moleſtiam, vbì fides Chriſti viget. Nam quanquàm impij carnifices paucis diebus pòſt, cùm martyrem denuò torquerent, putabant, ſi corporis membris, ſuperiore iam cruciatu tumidis, & inflammatione quadam efferueſcentibus, eadem ſupplicia accumularent, vel ſe illum facilè euicturos, præſertim cùm nec manuum propè tractationem perferre iam poſſet: vel illum tormentis tandèm extinctum, grauem reliquis horrorem incuſſurum: tamen tantum abfuit, vt in illo aliquid eiuſmodi cõtingeret, vt etiam præter omnium hominum opinionem, corpus in illis poſterioribus tormentis recreatum, & in integrum reſtitutum, formam priorem atque vſum membrorum reciperaret: adeò vt ſecunda illa carnificina, non inflicta pœna, ſed medicina per Chriſti gratiam adhibita videretur.

Item Sãcti.

1. Ioan. 4.

Vide mirã Chriſti virtutem.

Porrò Biblidem, vnam ex eorum numero, qui fidei cõfeſſionem pernegâſſent, cùm iam diabolus à ſe prorsùs abſorptam putaret, cupiens etiam per blaſphemiam in DEVM, condemnationem eius augere, ad ſupplicium deducendam curauit, eamque velut fractam & ignauam, impia in nos & flagitioſa probra loqui impulit. Illa tamen in tormento redijt ad ſe, atque (vt ità dicam) ex profundo ſomno excitata eſt, præſenti ſupplicio quodammodò ſubmonita, vt de æterna gehennæ pœna ſeriò cogitaret. At contrà, quàm diabolus expectabat, maleuolis Chriſtianorum obtrectatoribus exaduersò ſic reſpondet: Quomodò eiuſmodi viri liberos ſuos deuorare in animum poterunt inducere, quibus ne licitum quidem ſit ſanguinem animalium ratione carentium comedere? Et ab eo tempore ſe Chriſtianam ingenuè confeſſa eſt, & forti numeroque martyrum adiuncta. At cùm tyrannica crudeliaque illa ſuppliciorum genera per beatorum patientiam, CHRISTI virtute firmatam, fruſtrà impoſita irrogataque viderentur, diabolus alias quaſdam machinas deintegrò contra illos excogitauit, nempè vt in carcerem coniecti, interdùm in locis horrida caligine obſitis & plenis moleſtiarum, miſerè iacerent: nonnunquàm illorum pedes in craſſas compedes impoſiti, diſtenderentur: aliquandò vexarentur alijs plagarum modis, quos rabidi diaboli miniſtri, illiusque maleuolentia ſuffuſi, hominibus in carcerem concluſis incutere ſolent, vſqueadeò, vt complures, quos Domi-

Biblidis reſipiſcentia & conſtantia.

Moriuntur quidam prę carceris fœtore.

nus eo pacto è vita exire volebat, ibì ob fœtidum odorem & loci anguſtiam penitùs ſuffocarentur. Quinetiam non pauci (in quibus illic Dei gloria perſpicuè oſtentata erat) quanuìs ità acerbè excruciati fuiſſent, vt nulla curatione adhibita, viderentur amplius poſſe vitam protrahere, in carcere tamen ſuperſtites manebant, omni humana quidem cura & ſubſidio orbati ac deſtituti: à Domino tamen,tum corporis tum animæ viribus ità roborati confirmatique erant, vt cæteros & ad fidem conſtanter tenendam tuendamque incitarent, & grato admodùm ſubleuarent ſolatio. Alij autem modò capti, & recentes in carcerem contruſi,(quorum corpora antehàc tormentis ſubeundis callum haud contraxerant) pondus carceris & grauitatem minimè poterant ferre, ſed intùs breuì mortem oppetebant.

Pothini Epiſcopi martyriū.

Beatus item Pothinus, cui Lugdunenſis epiſcopatûs miniſterium erat concreditum, cùm nonageſimum ſuæ ætatis annum præterijſſet, & corporis imbecillitate ità langueſceret, vt vix poſſet propter virium infirmitatem, qua diſtinebatur, liberè ſpirare, ſpiritûs tamen alacritate propter ardentem, qua flagrabat,martyrij cupiditatem, plurimùm recreatus, ad tribunal geſtabatur: & tametſi corpus eius iam præ decrepita ætate & cruciatu morbi penè exhauſtum eſſet, anima tamen in ipſo ſeruabatur integra, vt per eam CHRISTVS gloriosè triumpharet. Qui quidem ad tribunal, magiſtratibus ciuitatis eum comitantibus, & vniuerſa multitudine varias cuiuſquemodì vociferationes contra illum,vtpotè Chriſtianum, edente, à militibus deductus, præclarum fidei teſtimonium perhibuit. Cùm enim à Præſide rogaretur, quis eſſet Chriſtianorum Deus, reſpondit: Si tu ea re dignus ſis, cognoſces. Indè igitur aſperè & immiſericorditer raptatus,varias plagas excepit, cùm ab his, qui ſtabant in proximo, qui nihil eius ætatem reuerentes, manibus pedibusque in illum contumelioſè inſultabant: tum ab illis,qui longiùs erant remoti: qui,quod ſinguli habebant in manibus, illud in illum coniecerunt: idque propterea, quòd omnes permagnæ culpæ & impietatis loco ducebant, ſi quiſquam petulanter illum inſectari vlla ex parte omitteret. nam deorum ſuorum cauſam ità ſe vindicaturos arbitrabantur. Ille vix iam ſpiritum ducens,in carcerem coniectus fuit, ac biduo pòſt efflauit animam.

Ibì verò ſingularis Dei prouidentia apparuit, & infinita IESV Seruatoris miſericordia patefacta eſt: quę ſanè talis fuit, qualis quidē raro inter fratres Chriſtianos contigiſſet, à diuina tamen CHRISTI virtute ac potentia non omninò aliena. Nam qui, vt primùm erant comprehenſi, fidem inficiati fuiſſent, non modò in carcerem cum cæteris condebantur: (nihil enim illis, vt tempus ferebat,negatio attulit adiumenti) verumetiam ſuppliciorum eorundem erant facti participes: atque ſicut illi, qui ingenuè fatebantur ſe eſſe, quod erant,nullo alio crimine obiecto,nisì quòd Chriſtiani eſſent,tradebantur in cuſtodiam: ſiciſti, qui fidem pernegârant,de reliquo in carcere tanquàm homicidæ & ſcelerati detinebantur, duplo grauiore cruciatu & angore, quàm cæteri, afflictati. illos enim ſubleuabat lætitia ex martyrio percepta, ſpes promiſſorum, charitas in CHRISTVM, ſacer Patris ſpiritus: hos magnum & graue conſcientiæ pondus admodùm vexabat, vſqueadeò, vt dum per hominum frequentiam palàm gradiebantur, ipſo vultu ab omnibus alijs facilè internoſcerentur. Illi enim hilares in publicum progreſſi ſunt,in quorum vultu decor quidam, gratia & venuſtate multa adſperſus,enituit,ſic vt vincula etiam,quibus velut ſponſa,aurearum fimbriarum varietate decorata, mirè erant illuſtrati,egregium quendam ornatum illis adieciſſe viderentur: tam ſuauem item & fragrantem, ex ipſo CHRISTO egredientem, efflârunt odorem, vt nonnullis artificioſo quodam vnguento & manu compoſito delibuti putarentur. Hi autem demiſſi, abiecti, adſpectu horridi, turpi ignominię labe deformati,à gētilibus porrò velut ignaui effœminatique probris contumelioſè affecti, ac deniquè cùm honoratum, glorioſum & ſalutare nomen CHRISTI amiſiſſent, perindè acſi homicidij rei fuiſſent, homicidę iam appellati. Iſta vbì cęteri coràm adſpexiſſent,magnoperè roborati erāt & animo conſtabiliti. Qui enim præhendebantur, omni memoria diabolicæ cogitationis ex animo depoſita, abſque hæſitatione fidem ſuam profitentur: Iſti porrò, paucis verbis obitèr interiectis, rursùs,quæ ſequuntur,adiungunt.

Mala conditio fidei deſertorū.

His

His igitur rebus confectis, de reliquo martyria, quæ in ipſorum vitæ exitu ſuſſerebant, in quæq; ſuppliciorum genera diſpertiebantur. Siquidem vnam coronam beati martyres ex vniuerſis & varijs cuiuſque generis floſculis contextam complicatámq; Deo patri obtulerunt. Quocircà par erat, generoſos & inſignes Dei athletas, vbì multiplex & varium martyrij certamen ſubierant, illuſtremque ab hoſtibus reportârant victoriam, præclara immortalitatis corona decorari. Maturus ergò, Sanctus, Blandina & Attalus, die cum beſtijs dimicandi in noſtrorum hominum cruciatum de induſtria præſtituta, ad beſtias ducebantur, quô publicum & commune gentilibus ſpectaculum, plenum inhumanitatis & ſęuitiæ, exhiberent. Atq; Maturus & Sanctus in amphitheatro omne genus tormētorum denuò ſubeunt, perindè acſi nihil cruciatûs antea fuiſſent omninò perpeſſi: immò verò vt athletæ, qui modò aduerſarium per varias certaminū vices ſtrenuè profligâſſent, & pro corona vitæ ipſis propoſita poſtremum iam certamē haberent in manibus ad conficiendum, deintegrò tum verberum traiectiones, quibus homines illic plecti ſolent, ſuſtinent: tum crudeles ferarum tractus, tum alia omnia cruciamentorum genera, quæ inſana & furioſa plebs alij aliundè cum vociferatione illis infligi poſtulabant, tum ferreas deniquè cathedras & ignitas illorum mēbris ſuppoſitas, quibus corpora miſerè frixa & exuſta erant: & quanquàm gentiles peſtifero illorum nidore non abſque moleſtia ſaturabantur, tamen ne ea quidem re deterriti, ab inſania ſua deſiſtunt: ſed pergunt adhuc magìs magiſque furere, quandoquidem illis in optatis erat, eorum patientiam prorsùs euincere. Cæterùm ab ipſo Sancto nihil aliud elicere poterant, præter illàm vocem, quam ab initio de fidei ſuæ confeſſione proferre conſueuiſſet. Iſti autem martyres, quoniam in hoc ingenti certamine vita adhuc in ipſis reſidebat, ſingularium certaminum loco, quæ magna cum varietate ibì fieri ſolebant, illo die ſpectaculum vniuerſo populo præbentes, ad extremum ſecuri percutiuntur.

Maturus & Sanctus denuò immaniter cruciantur.

Securi cæduntur.

At Blandina trabi ligneæ ſublimis affixa, præda beſtijs incurſantibus obijcitur: quæ quoniam & in crucis ſpecie ſuſpenſa cernebatur, & ardēter preces fundebat, magnam concertantium mētibus alacritatem iniecit: quippe in ipſo certamine, ex ſorore cruci ſuffixa, ipſum Chriſtum qui pro nobis crucifixus eſt, oculis corporeis quodammodò videbant, vtì credentibus in illum pro certo perſuaderetur, quòd qui pro eius gloria quicquam perpetiatur, hæreditatis ſit cum Deo viuente conſors & particeps futurus. At cùm nulla beſtia eius carnem tangere vellet, à trabe mox abrepta, in carcerem iterùm truditur, & ad aliud reſeruatur certamen: vt per varia concertationum genera victrix facta, tum tortuoſum ſerpentem condemnationi, quam ab ſe auertere non poſſet, iure addiceret, tum fratres pariter ad conſtantiam incitaret: quæ licèt humilis, imbecillis & propè abiecta virgo eſſet, armatura tamen Chriſti fortis athletæ induta, non ſolùm per multas cruciamentorum vices aduerſarium ſuperauit, verumetiam per illuſtre illud certamē, coronam immortalitatis tandèm aſſecuta eſt.

Blandinæ præclara virtus.

Attalus item, clarus & magni nominis vir, importuno multitudinis rogatu ad ſupplicium euocatus, ob rectè factorum conſcientiam (ſiquidem ingenuè in Chriſtiana inſtitutione & diſciplina exercitatus, fidelis ſemper apud nos & conſtans veritatis teſtis extitiſſet) alacri animo certamen ingreditur. Ac cùm vndiquè per amphitheatrū circunduceretur, tabula, in qua Latinis literis hæc inerat inſcriptio, Hic eſt Attalus Chriſtianus, illum præcedente: cumque in eum admodùm petulanter populus inſultaret, Præſes, vbì Romanum eſſe didiciſſet, mandauit vt in carcerem denuò cum reliquis, qui in eodem erant, concluderetur: de quibus literas ad Cęſarem ſcripſit, eiusq; expectauit de illis ſententiam. Tempus verò, quod intereà intercedebat, illis quidem neq; ocioſum, neq; infrugiferum fuit: ſed per mortem eorum dilatā, immenſa Chriſti clementia quaſi lumen ſuum propalàm profudit. Nam intermortua Eccleſiæ mēbra, viuorum ſubſidijs fuerunt ad vitam reuocata, & qui fidem confeſſi fuiſſent, ijs, qui eandē pernegâſſent, magna beneficia detulerunt. atq; ideò permagna lętitia matri & virgini Eccleſiæ exorta eſt, cū eos, quos abortu tanquàm mortuos eieciſſet, viuos & incolumes recuperâſſet. Illorum enim hortatu & exēplo cōplures, qui fidē negâſſent, erant tanquàm in vtero matris Eccleſiæ iterùm concepti, iterùm in membra forma-

Attali certamen.

Reſipiſcunt qui à fide exciderant.

ti, iterùm ad vitam reducti, iterùm deniq; ad fidem ſuam confitendam perdocti. Atq; cùm ad vitam eſſent reſtituti, & viribus cõfirmati, ſuauitatem Dei (qui non vult mortem peccatoris, ſed pro ſua benignitate eum ad pœnitentiam inuitat) animis haurientes, ad tribunal ſpontè accedunt, vt iterùm à Præſide de fide denuò rogarentur. Nam cùm Cæſar reſponſum per literas miſiſſet, illos, qui fidem Chriſti confiterentur, tympanis eſſe torquendos: hos autem, qui eandem inficiarentur, in principio mercatûs (qui hîc celebrari ſolet, quiq́ue eſt propter frequentiam hominum, ex omnibus cò gentibus commeantium, multorum ſermone nobilitatus) liberos dimittendos, Præſes beatos martyres, tanquàm ſpectaculum & glorioſam pompam de illis multitudini præſtaturus, ad tribunal deduci iubet, iterùm in quæſtionem vocat, datq́ue ſententiam, vt qui municipes Romani eſſent, ſecuri percuterẽtur: reliqui autem amãdarentur ad beſtias. Chriſti verò gloria in his, qui anteà fidem abnuerant, tunc tamen præter Gentilium opinionem, eãdem ingenuè confitebantur, magnoperè illuſtrata fuit. Etenim illi cùm priuatìm in quæſtionem dati eſſent, quaſi pro certo abſoluendi, tamẽ ſe Chriſtianos verè confitẽtes, martyrum choro adijciebantur. Alij autem falſi Chriſtiani, à fide penitùs lapſi, qui neque veſtigium aliquandò fidei, neque ſenſum & ſignificationem veſtis ſpõſalis, neque cogitationem timoris Dei in animis inſidentem habebant, ſed per nequam eorum conuerſationem, viam veritatis contumelijs affecerant, hoc eſt, filij perditionis, foris extra Eccleſiam permanſerunt: cæteri vniuerſi fuêre in Eccleſiam denuò aſſcripti.

Ezech. 18. & 33.

Mercatus Lugdunẽ.

Constantia corũ, qui anteà defecerant.

De quibus cùm haberetur quæſtio, Alexander quidam genere Phryx, arte & ſcientia medicus, multis annis in Gallia commoratus, omnibus ferè propter charitatem erga Deum, & liberam in verbo prædicando alacritatem cognitus, (non enim doni & muneris Apoſtolici expers erat) cũ adſtaret tribunali, & illos fratres nutu ad fidei cõfeſſionem hortaretur, (ijs, qui vndiquè tribunal circunſiſtebant, videbatur tanquàm parturiens) populi multitudo confeſſionem eorum, qui anteà inficiàs iuiſſent, ægrè ferens, contra Alexandrum, tanquàm eius rei caput & authorem, vociferari cœpit. Vbì verò Præſes inſtabat, ſciſcitabaturq; quiſnam eſſet, reſpõdit ſe Chriſtianũ eſſe. Vndè Præſes ad iracundiam prouocatus, illum condemnat ad beſtias. Poſtero autem die eandem cum Attalo dimicationem (Præſes enim, quô populo gratificaretur, Attalũ denuò beſtijs obiecit) Alexander ingreditur. Hi duo in amphitheatro omnes machinas, ad eorum cruciatum excogitatas, tanquàm prætervecti, maximumq́ue certamen perpeſſi, ad extremum gladio feriuntur. Alexander autem neque ingemuit, immò verò ne gry quidem ore extulit: ſed interiore mente & cogitatione quaſi cum Deo ſermones contulit. Attalus, vbì in ferrea cathedra iam candenti eſſet impoſitus, & eius incẽdio ambuſtus, quandò nidor & fumus è corpore in ſublimi ferebatur, Latino ſermone multitudinem ſic affatus eſt: Eccè eccè, hoc, quod vos præſtatis, eſt homines vorare. Nos quidem neque voramus homines, neq; aliud quicquam ſceleris patramus. Rogatus tamen, quod nomen Deus haberet, reſpondet, Deum nomen non habere more hominum.

Alexandri virtus & martyrium

Attali certamen.

Quibus omnibus confectis, poſtremo die ſingularium certaminum aduentante, Blandina & adoleſcens Ponticus, circiter quindecim annos natus, (hi autem quotidiè introducebantur ad reliquorum ſupplicia contemplanda) in amphitheatrum inferebantur, vrgebanturq́ue per gentilium idola iurare. Ac quoniam illi perſtabant conſtantes, & ea deſpicatui ducebant, veſana multitudo contra illos aſperè & ferociter ſæuiebat: adeò vt neq; adoleſcentuli commiſerarẽtur ætatem, neq; mulierem omninò vererentur. Omnibus igitur tormentis eos obiectare, & per quoduis ſupplicij genus vndiquè agitare cœperunt, & ſine intermiſſione nunc hanc, nunc illum per ipſorum deos iurare impellebant. Cæterùm hoc nullo modo poterãt efficere. nam Ponticus, qui ità à ſorore erat exuſcitatus, vt gentes eam eſſe animaduerterent, quæ illum cohortata fuiſſet, confirmâſſetq;, poſt omnia cruciamẽtorum genera, viriliter & magno animo tolerata, extremum ſpiritum edidit. Beata Blandina omnium poſtrema, tanquàm nobilis & generoſa mater, vbì liberos animauerat ad pœnam, & victores ad Chriſtum regem præmiſerat, ipſa eoſdem cum liberis certaminũ curſus remenſa, ad eoſdem lætitia geſtiens, ac de ipſo vitæ ſuæ exitu permagno gaudio exultans, properabat, non quaſi ad beſtias crudeliter proiecta, ſed ad cœnam ſponſi amicè inuitata.

Blandinæ et Pōtici pueri martyriũ.

Atque

Atque poſt verbera, poſt beſtiarum laniatus, poſt ſartaginis exuſtionem, ad extemum in rete inuoluta, tauri rictibus obiectatur. Quæ cùm ab animali illo diù multumque icta exagitataque fuiſſet, ac nullum ſenſum cruciamentorum, quæ hactenùs ei obtigiſſent, partìm propter ſpem, qua Dei promiſſis firmè adhęreſcebat: partìm propter colloquia, quæ intrà ſe cum Chriſto conferebat, omninò haberet, tandèm enſe iugulata fuit. Vnde gentes ipſę palàm teſtabātur, mulierem apud ſe nunquàm tot tamq; acerba tormenta tam conſtanter pertuliſſe.

Verùm eorum rabies & crudelitas in ſanctos, non ità exaturata fuit. Nam ab immani & furioſa bellua, diabolo, immanes illæ & barbaræ gentes exagitatæ, vix aut ne vix quidem à furore ſuo aliquandò acquieuerunt, immò verò in corporibus martyrum ſuam deintegrò contumeliam cœperunt & maleuolentiam exercere. Nam quãuis martyrum conſtantia penitùs eſſent ſuperatæ, tamen quia omnem humanam rationem omninò exuiſſent, illorum amentia minimè fuit retardata repreſſaque: ſed acerba bilis cùm Præſidis, tum populi (qui quidẽ in nos lethale odij ſui virus euomebant) tanquam immanis belluæ magìs magiſque incenſa, ſic vt ſcriptura verè impleretur: Impius adhuc impiè agat, & iuſtus iuſtificetur adhuc. Etenim corpora eorum, quos carceris peſtifer odor & cruciatus ſuffocauerat, canibus laceranda objiciunt, ſtudioſeque nocte dieque obſeruant, nè quiſquam è noſtris illa tumulis mandet. Tandèm verò martyrum in amphitheatro interfectorum membra, quæ nec beſtiæ adhuc vorarant, nec ignis abſumpſerat, partìm minutatìm dilaniata, partìm inſtàr carbonum ambuſta, quinetiam ſecuri percuſſorum capita vnà cum corporum truncis collecta, dies complures ſimiliter militum excubijs inſepulta cuſtodiunt. Porrò alij fremere, & dentibus contra eos frendere cœperunt, toto animo connitentes aliquam grauiorẽ in ea exercere contumeliam. Nonnulli irriſione ludere, & ſalſos cachinnos tollere, ſummaque commendatione & præconio idola ſua efferre, quibus quidem tanquàm authoribus pœnam & vltionem Chriſtianorum acceptam retulerunt. Non pauci, quanquàm factis aliquanto modeſtiores erant, & de illorum afflictione aliquantum condoleſcere videbantur, verbis tamen acerbè eos vexare ad hunc modum: Vbì iam illorum Deus? Quid illis hæc profuit religio, quam ſuæ ipſorum vitæ prępoſuerunt?

Apoc. 22.

Corpora ſanctorũ ob ijciũtur canibus.

Quæ ad gentilium crudelitatem pertinebant, talem habebant varietatem. Quæ autem ad nos, videbātur ſanè magnum mœrorem propterea in ſe complecti, quòd martyrum corpora humo tegendi nulla dabatur facultas. Neque enim nox ad hanc rem aliquid afferre præſidij, neque magna pecuniæ vis eorum animos flectere, neque preces vlla ex parte placare poterant: ſed nulla non ratione & via corpora illa erant aſſiduè ab illis obſeruata, & id quaſi in magno lucro deputatum, ſi penitùs inhumata iacerent. Paulò pòſt etiam iſta addunt: Martyrum corpora, ſex dies continuos ſub dio iacentia, & maxima ignominia affecta, pòſt autem ab impijs illis & facinoroſis carnificibus exuſta, inque cineres redacta, in Rhodanum fluuium, qui illic in proximo defluit, ſpargebantur, quô nullæ quidem illorum reliquiæ ampliùs ſuper terram reſtarent. Iſta eo conſilio patrabant, quòd Deum ſe poſſe vincere, & illis regenerationem corporum prorsùs eripere arbitrati ſunt: quô ne vlla quidem (ſic enim dicebant) ſpes reſurrectionis reliqua fieret illis: qua freti (inquiunt) non ſolùm peregrinan quandam & nouam nobis induxerunt religionem, verumetiam neglexerunt penitùs tormenta, & prompto atq; alacri animo ad mortem properârunt. Iam videamus, vtrùm ſint reſurrecturi, & vtrùm illorũ Deus ipſos iuuare, & è manibus noſtris eripere poſſit. Eiuſmodi perſecutionis tempeſtas, regnante Imperatore, de quo docuimus, iſtis Chriſti eccleſijs obtigit. Vndè certè, quænam fuerint in reliquis prouincijs eodem tempore factitata, coniectura aſſequi poterimus.

Non ſinuntur ſanctorũ corpora ſepeliri.

Antoninũ Verũ dicit.

CAP. II.

ILlas item voces, ex eadem epiſtola depromptas, in hunc ſermonem includere operæprecium arbitramur, quibus modeſtia & ſingularis martyrum, quos diximus, benignitas hoc fere modo deſcripta ſit. Iſti verò ipſius CHRISTI (qui cùm in forma DEI eſſet, non rapinam arbitratus eſt, ſe eſſe æqualem DEO, ſed ſeipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens) tam verè æmuli & imitatores erant, vt quanuìs in tali gloria & ſplendore locarentur, & non ſemel & iterum, ſed ſæpius, vt martyres decet, pro fidei confeſſione acerba tormenta perpeſſi, beſtijs obiecti, ab eiſdem

Philip. 2.

eiſdem denuò ablati, ignito ferro exuſti, vibicibus liuidi, vulneribus vndiquè inflictis excruciati: non tamen ſe ipſi martyres eſſe prædicarent, neque cuiquam noſtrûm copiam facerent illos eo nomine appellãdi: ſed ſi quiſquam noſtrûm eos vel per literas, vel per ſermonem vt martyres fortè ſalutauiſſet, grauiter eum reprehenderunt. Libẽter enim martyris appellationem Chriſto fideli & vero martyri, primogenito mortuorum, duci & authori vitæ, quæ eſt ex Deo, conceſſerant: martyrum etiam, qui iam ad Chriſtum ex hac corporis cuſtodia migrauiſſent, eos non grauatè in memoriam redegerunt, dixeruntq́; Illi iam verè ſunt martyres, quos Chriſtus propter fidei confeſſionem ad ſe recipere dignatus eſt, & quorum martyrium ipſo præclaro vitæ exitu, tanquàm ſigillo certiſſimo, obſignauit: nos autem tenues ſolùm & abiecti Chriſti nominis confeſſores: atque fratres obſecrabant cum lachrymis, vt preces pro illis ardẽter & obnixè Deo funderent, quo ipſo diſceſſu è vita opus, quod Deus tam benignè in illis incepiſſet, cumulatè expleretur. Et quanuìs non modò libera reſponſa gentilibus dando, ſed etiam patientia, magnanimitate, fidenti animi robore contra omnes cruciatus ſe generoſos ac ſtrenuos palàm oſtendendo, vim & virtutem martyrij perſpicuè declarâſſent, tamen timore Dei referti, martyrum appellationem, qua fratres illos donare voluiſſent, ab ſe repellere ſtudebant. Et iterùm, paucis verbis interiectis, ſequuntur iſta: Humiliauerunt ſe ſub manu potenti, qua iam ſatìs exaltati ſunt. Dum in vita manebãt, defendere omnes, neminem accuſare, omnes è vinculis eripere, colligare neminem conabantur. Pro illis, qui ſupplicia eorum corporibus inflixerant, exemplum Stephani perfecti martyris imitati, benignè orare, dicentes: Domine, nè ſtatuas illis hoc peccatum. Quòd ſi pro eis, qui ipſos tam cõtumelioſè torſiſſent, precabantur: quanto magìs pro fratribus idem ipſum præſtiterunt? Hæc item, paulò lõgiùs ſermonem producentes, adnectunt: Grauiſſimum autem bellum ab illis, propter ingenuam erga fratres charitatem, cum ipſo diabolo ideò ſuſceptum erat, quòd tantoperè nitebantur, vt voracem illius, tanquàm malæ beſtiæ, gulam ſtringendo, eos viuos denuò euomere cogerent, quos priùs tãquàm mortuos, ſe penitùs deuorâſſe putauerat. Non enim illi fratrum imbecillorum lapſu gloriabantur, ſed quæ dona ipſis per Dei gratiam affatìm ſuppetebant, alijs, qui maioris opis indigerent, benignè largiebantur: atque adeò velut matris indulgentis miſericordia commoti, multas lachrymas pro eorum ſalute in conſpectu Dei patris profundebant, vitam illis flagitabant: vitam conceſſit Deus, vitam etiam cum proximis communicârunt, victores in omnibus, ad Deum profecti ſunt, pacem amplexati, pacem nobis cõmendârunt, cum pace denique ad Deum deceſſerunt, non matri Eccleſiæ moleſtiam & angorem, non fratribus bellum & ſeditionem, ſed gaudium, pacem, & concordiam & charitatem reliquerunt.

Nota inſignẽ martyrum modeſtiam.

Acto. 7.

Diabolus cur eos tam atrociter inſectatus ſit.

MARTYRIVM SS. MARCELLINI ET PETRI, GRAVITER CONSCRIPTVM. ADSTIPVLANTVR EI *antiqua Martyrologia, & habetur in vetuſtis MS. codicibus. Stylum aliquot locis nonnihil correxit F. Laur. Surius.*

Iunij 2.

S. Petrus crebrò cæſus.

BENIGNITAS Saluatoris noſtri, martyrum perſeuerantia comprobata, euſquè proceſſit, vt & fidei amicos coronaret, & inimicos eorum ex ipſis inferorum clauſtris erueret. Deniquè cùm Romæ à paganis teneretur Petrus, Exorciſtæ officium gerens, & multis vicibus cæſus, miſſus in obſcuriſſimam habitationem, maneret in vinculis ferreis immotus, cuſtoſque carceris Arthemius PAVLINAM, vnicam filiam ſuam virginem, quam impenſiùs amabat, à dæmonio vexari quotidiè plangeret, dixit ad eum vir DEI Petrus Exorciſta: Audi conſilium meum Arthemi, & crede in vnigenitum filium DEI viui IESVM CHRISTVM, qui

qui eſt liberator omnium in ipſum credentium. Si enim verè credideris, mox erit ſalua filia tua. Reſpōdit Arthemius: Miror valdè imprudēs conſilium tuum, quòd cùm te iſte Deus tuus liberare non poſſit, in ipſum licèt credas, & quotidiè pro eius nomine plagas & vincula perferas, mihi perſuadere vis liberaturum illum filiam meam, ſi ego in eum credidero. Dixit ei Petrus: Poteſt me liberare Dominus meus & de his vinculis, & de pœnis omnibus: ſed non vult impedire coronam meam. Vult autem, vt perficiam curſum meum perferendo hos cruciatos temporarios, vt poſſim adipiſci gloriam ſempiternam. Arthemius ait: Si vis me tuo credere Deo, da operam vt fiat quod dicturus ſum. Ecce ego hodiè duplicabo ſuper te catenas, & clauſtra carceris omnia communiam, teque in ima hac & obſcura cuſtodia ſolum includam: & ſi ex his omnibus te eripuerit Deus tuus, credam equidem in illum, ſed tunc demùm, cùm videro incolumem filiam meam.

Tum beatus Petrus ſubridens, ait: Infirmitas fidei tuæ poterit curari, ſi hoc, quod dicis, feceris. Arthemius dixit: Credam planè in illum, ſi & te his vinculis abſoluerit, & meam filiam curauerit. Petrus ait: Vade in domum tuam & præpara mihi manſionem, & te neque abſoluente me his vinculis, neque oſtium aperiente, neque per iter deducente, ad te perueniam in nomine Domini mei Ieſu Chriſti. Cumque eò venero, palpabunt me manus tuæ, conſpicient me oculi tui, atque hos eoſdem ſermones tecum conferam. Et ſi vel ſic credideris, habebis ſanam filiam tuam. Hoc verò fiet, nō pro libidine tentationis tuæ, ſed ad declarandam diuinitatem Domini mei Ieſu Chriſti. Hæc vt ille dixit, Arthemius caput agitās: Hic homo, inquit, nimijs confectus afflictionibus, delirat & aliena loquitur: ſicque diſceſſit. Veniens autem domum, narrauit ea Candidæ vxori ſuæ, quæ dixit ei: Miror te illum hominem exiſtimare inſanum, qui & tibi ſanitatem promittit, & noſtræ filiæ ſoſpitatem. An verò longum ille tempus tibi præfixit? Hodiè dicit ſe venturum. Id ſi factum fuerit, quis dubitet Chriſtum verum eſſe Deum, in quem ille credit? Arthemius dixit: Horrori eſt mihi fatuitas tua. Ipſi dij, ſi de cælo deſcendant, non eum abſoluent à vinculis: immò ſi vel Iupiter ipſe ad eum veniat, aperire illi carcerem non poterit. Candida reſpondit: Nimirùm ideircò magnus habebitur Deus eius, & credendum illi erit, ſi hoc fecerit, quod nec ipſe, vt ais, Iupiter facere poſſit.

Hęc & pleraque alia cùm inter ſe loquerentur, & occumbente diei lumine, nox initium ſuum ſtellarum ortu indicaret, adeſt homo Dei Petrus, Arthemio & Candidæ ſe offerens, candidis indutus veſtibus, trophæum Crucis tenens in manu ſua. Mox igitur ad eius veſtigia corruunt Arthemius & Candida, exclamantque, dicentes: Verè vnus eſt Deus omnipotens Ieſus Chriſtus. Statimque filia eorum Paulina virgo, ab immundo vexata ſpiritu, Deum confitens, & ad pedes eius prócidens, purgata eſt, ità vt dæmon clamaret in aëre: Virtus Chriſti, quæ in te eſt Petre, me ligauit & expulit à virgine. Cumque hæc fierent, omnes, qui in domo Arthemij erant, crediderunt. Peruenit autem fama ad eos, qui in vicinia morabātur, & cōuenêre viri ampliùs trecenti, plures verò fœminę: qui omnes vna voce clamabāt: Pręter Chriſtum non eſt alius Deus omnipotens. In conſpectu enim illorum, & à dæmonibus obſeſſi liberabantur, & infirmi omnes ſanabantur. Cumque omnes, qui ad ædes Arthemij, confluxerāt, cuperent fieri Chriſtiani, abijt vir Dei Petrus, & adduxit ſanctum Marcellinum preſbyterum, à quo omnes in domo Arthemij baptizati ſunt.

S. Petrus miro modo è carcere venit ad Arthemium. Paulina ſanatur.

Multi credūt in Chriſtum.

Porrò Arthemius ingreſſus ad eos, qui erāt in vinculis, dixit eis: Si quis vult credere in Chriſtum, exeat liber, veniatq; ad domū meam, & fiat Chriſtianus. At illi omnes promittentes ſe in Chriſtum credituros, egreſſi ſunt: venienteſq; ad ædes Arthemij, à ſancto Marcellino preſbytero baptizati ſunt, & ſancta conſecratione illuminati.

Intereà dum hæc agerentur, peſtilentiſſimus iudex Serenus in morbum incidit, & toto ſpatio ægritudinis eius datum eſt tempus baptizatis omnibus, vt ſermone quotidiano Marcellini & Petri, in fide DOMINI confirmarentur, per quadraginta & eo ampliùs dies.

Poſt

Quid vos igitur ad hæc? Tum illi frementes in homines DEI, Arthemium gladio percuſſerunt: porrò Candidam & Paulinam per præceps in cryptam impellentes, lapidibus oppreſſerunt. Marcellinum autem preſbyterum & Petrum Exorciſtam manibus retro ad arborem alligauerunt, donèc referrent de ijs ad vicarium. Qui vt res geſtas cognouit, iuſſit eos duci in ſyluam nigram, quæ hodiè in honorem illorum ſylua Candida appellatur, atque illic ambos pariter decollari. Vbi ad mediam ſyluam ventum eſt, ipſi ſuis manibus mundauerunt locum à ſpinis: ac deindè orantes, & pacis oſculo inuicem ſe ſalutantes, flexis genibus, capite plexi ſunt. Qui autem eos decollauit, teſtatus eſt ſe vidiſſe animas eorum exeuntes è corporibus, tanquàm virgines auro & gemmis ornatas, veſtibus indutas ſplendidiſſimis, angelicisque manibus in cælum ſublatas, per auras iuiſſe gaudentes. Arthemius cū vxore & filia perimitur. Marcellinus & Petrus capite puniuntur.

Per id tempus Lucilla & Firmina, Chriſtianiſſimæ fœminæ, propinquæ S. Tiburtij martyris, cuius nobilitas inter ſenatores inſignis fuit in terris, & inter martyres illuſtrior eſt in cælis, amore beati martyris à ſepulcro eius non recedebant, ſed conſtructo illic cubiculo, die noctuque ibì permanebant. Ijs ergò in viſu apparuit S. Tiburtius cum his duobus martyribus, edocuitq; eas, quemadmodum corpora eorum è nigra ſylua abſportata, iuxta ipſum in parte inferiori in crypta ſepelire deberēt. Fuerunt autem eis adiutorio acolythi duo eccleſiæ Romanæ. Hæc omnia Damaſus, cùm lector eſſet, puerulus didicit ab eo, qui eos decollauerat: & poſteà factus Epiſcopus, in eorum ſepulcro his verſiculis * declarauit: *limina decorauit

Marcelline tuos, pariter Petre, noſce triumphos.
Percuſſor retulit Damaſo mihi, cùm puer eſſem,
Hæc ſibi carnificem rabidum mandata dediſſe,
Sentibus in medijs veſtra vt tunc colla ſecaret,
Ne tumulum veſtrum quiſquam cognoſcere poſſet.
Vos alacres veſtris manibus * mundâſſe ſepulcra. *fodiſſe
Candidulo occulte poſtquàm iacuiſtis in antro.
Poſtea commonitam veſtra pietate Lucillam,
Hic placuiſſe magìs ſanctiſſima condere membra.

Is verò, qui eos decollauit, nomine Dorotheus, poſteà ſub ſancto Iulio Pontifice publicam egit pœnitentiam, & omni populo indicans, quæ vidiſſet, baptizatus eſt in ſenectute ſua, & per bonam confeſſionem peruenit ad miſericordiam Saluatoris, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen. Dorotheus baptizatur.

PASSIO SS. PERGENTINI ET LAVRENTINI FRATRVM MARTYRVM. HABETVR IN ANTIQVIS

MS. codicibus, ſed per F. Laur. Surium ſtylus mutatus eſt, & pleraque reddita compræhenſius.

IMperante Decio Cæſare, grauis fuit perſecutio Chriſtianorum. Multa tum proponebantur edicta, vt qui Chriſtum colerent, nec ſacrificare dijs vellēt, varijs pœnis interficerētur. Cùm autem regiones peragraret Decius cum miniſtris ſuis, & Aretiū veniſſet, habebat apud ſe vnum ex conſiliarijs ſuis, Tiburtium nomine, crudeliſſimum Chriſtianorum perſecutorem. Ibì tum ethnicus quidam ità ait: Sunt hîc duo germani fratres Pergētinus & Laurentinus, nobiles genere, qui ſe Chriſtianos profitentur, & quotidiè ſcholas adeuntes, literis inſtituuntur, vt poſſint Chriſti doctrinam plenè cognitam habere. Quos ſi vos ita pergere ſinetis, cedet id in exitiū vrbis huius, & populum omnem ad Chriſti religionem traducent. His auditis, Tiburtius furore percitus, iuſſit eos coram ſe adduci. Cùm autem à militibus ducerentur, Iunij 3. Deferuntur ſancti Martyres ad Tiburtium.

dixit Pergentinus ad Laurentinum: Iam noſtrum propinquat certamen. Reſpon-
dit Laurentinus: Frater mi, non formidemus hæc tormenta: illa vero potius æter-
na timeamus ſupplicia & noſtrum redemptorem, qui nos iuſſit non timere eos, qui
Matt. 10. corpus occidunt, animam autem non poſſunt occidere. Pergentinus dixit: Certemus
animo virili, & perſtemus in fide, nihil tyranni iuſſa formidantes. Sed tu iudici reſpon-
ſa reddes, qui me ad dicendum & reſpondendum inſtructior es.

Vbi ad Tiburtij conſpectum venêre, ait illis: Cur vos relinquitis deos, quos colunt
pijſſimi Imperatores, & adhæretis Chriſto, quem Iudæi occiderunt? Reſpondit bea-
tus Laurentinus: Nos præter Chriſtum, viuētis Dei filium, alium Deũ prorſus igno-
ramus. Ille enim fecit cælum & terram, mare, & omnia quæ in eis ſunt. Quos vero tu
deos dicis, eos nos ſcimus omni turpitudine inquinatos, tum etiam ſurdos & mutos,
nulla vel videndi vel audiendi facultate prçditos: quos niſi perdere velitis, ſeruare vos
oporteat, & ne fortè cadant, ferro & plumbo confirmari neceſſe ſit: denique qui nec
ſibi, nec alijs vllam poſſint ferre opem. Tiburtius ait: Propter generis veſtri nobilita-
Dimittuntur a iudice. tem in præſens parco vobis. Abite igitur, & ab hac vana religione vos reuocate. Nam
ſi denuò ad me delati eritis, multiuarijs vos ſupplicijs excruciatos interficiam.

Abierunt igitur ex eius conſpectu, magis etiam in fide Chriſti inflammati, quoti-
dieque rogabant Dominum, die noctuque in genua incumbentes: creſcebatq; in dies
Multos ad Chriſtum conuertunt. fides illorum in operibus multis, & exhortationibus ſuis non paucos ad Chriſtum
adducebant. Quod vt ſenſêre infideles, permoti rebus mirabilibus, quas per illos effi-
ciebat Chriſtus, multorumque ad fidem conuerſionem moleſtè ferentes, illos com-
præhenſos ad Tiburtium adduxerunt, ità dicentes: Nihil apud hos valuit iuſſio tua.
Nam non ſolùm te non audiunt, ſed etiam magicis artibus totum euerterunt popu-
lum. Tum ait ad illos Tiburtius: Quid ita vos comparatis, vt nec pijſſimum Cæſarem,
nec me propitium habere velitis? S. Pergentinus reſpondit: Nos propitium habemus
Chriſtum. Vos autem propitios illi optent, qui Chriſtum propitium habere non me-
rentur: & terrores veſtros illi formident, qui regem æternum non metuunt. Tunc ve-
rò Tiburtius è ſede exiliens, ſcidit veſtimenta ſua, & ait: Ego vobis inducias dedi, vt re-
ſipiſceretis quandoq;: & ecce etiã me prçſente Chriſtũ veſtrum prædicatis. Iuſſit po-
Cæduntur fuſtibus. ro leuari eos, & fuſtibus diutiſſimè cædi. Inter verbera autem pſallebant ſancti: Do-
mine Deus in adiutorium noſtrum intende: Domine ad adiuuandũ nos feſtina. Spi-
ro ergo brachia cædentium areſacta ſunt, ſtupenteque Tiburtio, clamabant mini-
ſtri præ dolore: Rogamus vos ſerui Dei, vt oretis Deum veſtrum pro nobis: & ſi nos
ſanauerit credemus in eum. Sanctis orantibus, brachia eorum reſtituta ſunt, multi-
que id videntes, ad Dominum conuerſi ſunt vnà cum miniſtris illis, ſimulque omnes dice-
Multi credunt. re: Non eſt alius Deus præter illum, quem prçdicant Laurentinus & Pergentinus ſer-
ui eius. Dixit verò Pergentinus ad eos: Audite nos fratres, & baptizemini, atque eri-
tis liberi ab omni nexu peccati.

Hæc cernens Tiburtius, pertimuit, iuſſitque Pergentinum & Laurentinum in car-
cerem trudi, & neque panem, neque aquam illis porrigi. Illi verò Dominum inuoca-
bant in carcere, & cùm triduo ieiuni permanſiſſent, angelus Domini ſub noctis me-
dium attulit eis panem cæleſtem, dicens: Surgite, & comedite panem, vobis à Chriſto
Accipiunt panem ab angelo ſancti martyres. trãſmiſſum. Splendore autem angelico totus illuſtratus eſt carcer, & cuſtodes carce-
ris prç terrore penè exanimati ſunt. Interim ſancti pane illo refecti, pſallebant: Miſe-
Pſal. 110. ricors & miſerator Dominus, eſcam dedit timentibus ſe. Deindè illi, qui crediderant,
vna cùm Pergentina ſorore eorum, munera attulere ad cuſtodes carceris, quatenus
ipſis copiam facerent ad ſanctos ingrediendi: & eccè carcerem apertum conſpiciunt,
& cuſtodes velut mortuos. Ingreſſi igitur ad ſanctos, ad eorum pedes ſe abiecerunt, ro-
gantque cum lachrymis, quandoquidem pateret carcer, vt inde exirent. Vita enim ve-
ſtra, aiebant, nobis adhuc neceſſaria eſt, & debemus de Chriſti nomine diligentius do-
ceri. At illi reſponderunt: Abſit à nobis, fratres, vt hanc rem faciamus, & coronam,
quam fide noſtra promeruimus, perdamus. Vos autem facite, quod dicimus vobis. Eſt
hîc Cornelius preſbyter, qui Tiburtij timore latitat: ſed vos eum inquirite, & ſi eum
inueneritis, nunciate ei omnia & quæ in nobis Chriſtus operatus eſt. Ille enim & nos
& parentes noſtros & ſororem noſtram docuit de Chriſti nomine, noſque baptiza-
uit. Ille & vos baptizabit, vos autem vndis ſalutaribus expiati, in fide permanebitis.

His dictis,iterùm ſe ad pedes eorum abiecerunt,& cùm diutiſſimè lachrymati eſſēt, rogauerunt vt pro ipſis Chriſtum deprecarētur, vt poſſent ſalui fieri. Itaq; ſancti illis prædicabant,hasque ad Deum fudêre preces: Domine Deus rex immortalis, qui nobis id contuliſti, vt crederemus in te:præſta,vt etiam iſti pertingant ad miſericordiã tuam. Et cùm eos conſignâſſent,à ſe dimiſerunt. Illi verò quærebant ſanctum Cornelium presbyterum, & cùm inueniſſent, quę Pergentino & Laurētino contigiſſent,ei indicârunt. At ille magno perfuſus gaudio,in fide priùs inſtituens eos,baptizauit circiter ſexaginta viros. Vbi hæc ad Tiburtij notitiam perlata ſunt,iuſſit repētè ad ſuum conſpectum ſiſti Pergentinum & Laurentinum, ijsque dixit: Maleficijs veſtris totam hanc vrbem euertiſtis. S. Laurentinus illi reſpondit: Non ſunt hæc maleficia,ſed beneficia Dei: neque nos malefici ſumus,ſed ſerui Domini noſtri Ieſu Chriſti. Tiburtius ait: Quid multis apud me verbis vtimini? Aut ſacrificabitis deo Ioui, aut varijs vos pœnis affectos tollam è medio. S.Laurentinus reſpondit: Tu cum tuis adora Iouem: nos Chriſtum adoramus. Tiburtius ira incenſus, iuſſit adferri prunas, & ſanctos nudis pedibus illis inſiſtere. Fecerunt hoc ſancti, & mox prunæ extinctæ ſunt: quæ res populum magìs accendebat ad credendum in Chriſtum.

Poſt catecheſin baptizantur viri 60.

Sancti martyres plantis ſuis extinguunt prunas.

Tum verò gentiles dixêre ad Tiburtium: Cernis te nihil proficere. Si ergò eos diutiùs ſupereſſe paſſus eris, & vrbem hanc & omnem eius populum perdes. Iuſſit ergò Tiburtius Iouis ſtatuam coram ſe adduci, dixitque ad ſanctos. Sacrificate deo Ioui. Reſpondit ei ſanctus Pergentinus: Iam nos videbis ſacrificantes. Acceſſeruntque ad idolum. Populus verò, murmure excitato,putabat eos Ioui ſacrificium facere. At illi flexis genibus,diutiſſimè adorârunt Dominum: & cùm ſuſtuliſſent capita, mox idolum inſtàr ceræ liquefactum eſt. Rurſus autem illi ſe in terram proſternentes, gratias egêrunt Chriſto. Extitit verò magnus clamor in populo, crediderûtque in Chriſtum viri ampliùs ducenti. Gentiles itaque in ſanctos facto impetu,eos atrociter mactatos ac cęſos diutiſſimè,ſemiuiuos reliquerũt. Porrò Tiburtius ſtatim in eos mortis tulit ſententiam: cumq; extra ciuitatem eſſent educti, rogârunt milites vt parumpèr ſinerentur orare. Sub ipſis autem precibus in terram proſtratus,miles quidam caput amputauit: reuerſique milites ad dominum ſuum Tiburtium, rem, vt erat geſta, illi expoſuerunt. Chriſtiani autem cum Pergentina ſorore eorum noctù corpora martyrum ad mille ferè paſſus extra Aretium condiderunt. Paſſi ſunt beatiſſimi martyres Aretij 3. Nonas Iunij ſub Decio Imperatore, regnante Dño noſtro Ieſu Chriſto.

Cæduntur capite.

VITA S. LIPHARDI PRESBYTERI ET ABBATIS, AB INCERTO QVIDEM AVTHORE, SED VT

apparet, non dubia fide edita: porrò per F. Laur. Surium redacta in compendium, ſed ſine hiſtoriæ detrimento.

BEatus Liphardus apud Aurelianos inclyta ortus proſapia, in ipſa iuuentute ad iudicis eſt dignitatem euectus pro ſua prudētia & legum cognitione. In quo ſanè munere adminiſtrando ità eſt rationem & æquitatem ſemper ſecutus, vt à iuſtitię rectitudine non deflexerit. Multa cum omnes veneratione proſequebantur, quòd dignus Deo, ſine querela inter homines verſaretur: moribus integer, ſermone ſuauis, vultu inſignis, ab omni fellis acerbitate alienus: deniq; inter homines cùm degeret, perfectorum Clericorum vitam in ſe exprimēs. Anno autem ætatis ſuæ quadrageſimo, diuino permotus inſtinctu, loci eius epiſcopum adijt, & vt in Clerum admitteretur, orauit. Cernens antiſtes magnum eius erga religionis cultum feruorem, primò eum adſcripſit in Cleri album, ac deindè honorem cumulans, Leuitæ ei miniſterium mãdauit. Quo honore auctus vir Deo plenus, terrenarum rerum abiecta ſarcina, verum monachum profiteri cœpit.

Iunij 3.

Patria S. Liphardi.

Eius in iure dicendo æquitas.

Fit Diaconus.

Mox monachus.

Eſt mons apud Aurelianos,quem incolę regionis illius Magdunum vocant,in quo antiquitùs erat extructum caſtrum, quod Vuandalica barbaries ad ſolum vſq; diruit. Ità nullo illic manente habitatore, nemoribus excreſcentibus,locus ille quõdàm celebris,in ſolitudinem verſus eſt.

In eius verò abſtruſos receſſus Liphardus penetrans, vno ſolo contentus comite, eoque ſuo diſcipulo, apud fluuium Maluam cellulam ſibi ex virgis conſtruxit, cœpitque illic habitare ſolitarius, vt ab hominum turbis & mundi honoribus ſeparatus, liberiùs ad diuinæ ſeſe legis præſcriptum accommodare poſſet. Quanta verò illic cõuerſationis eius ſanctitas extiterit, nemo verbis aſſequi poteſt. Corpore degebat in terra, animo inter ſupernos cæli ciues verſari videbatur. Operibus Deo dignis vacans,ſtabat ſuccinctus & paratus ad confligendum aduersùs aëreas poteſtates. Tanta verò eius erat abſtinentia,vt panis hordeacei,quem ſuis ipſe manibus cõficiebat, non niſi vnciam vnam in cibum ſumere diceretur:& cùm præter aquam, nullum omninò alium potum admitteret,eaipſa tertio duntaxàt die parciſſimè vtebatur. Veſtes eius, ſaccus & cilicium: nam elegantiam & mollitiem omnem in veſtitu planè aſpernabatur:aſperitatem contrà & vilitatem amplectebatur. Sicut autem anteà hominum ſecularium, inter quos vixerat,mores & vitam ſanctis ſtudijs longè ſuperârat : ità iam monaſticen complexus,in ſanctiſſimorum monachorum veſtigijs, vitæ perfectione conſectanda,conſtantiſſimè inſiſtebat.

Mira eius abſtinentia.

Veſtes eius.

Nec defuerunt ei miracula, quæ ſanctitatis eius non dubia eſſent documenta. In eremo illa,vbi morabatur, immanis erat ſerpens: nec longè fons aberat, gratiſſimas fundens aquas,ſed ad quas hauriendas præ huius beſtiæ metu nemo auſus eſſet accedere,præter Chriſti athletam Liphardum & eiùs diſcipulum Vrbicium. Is ſerpẽs, malo eum perurgente dæmone, ſumma feritate ad viri Dei habitaculum properabat, eum planè perditurus.Non latebat id hominem Dei.Accitum ergò Vrbicium mittit ad eum locum,vbi iam nouerat eſſe ſerpentem, nec tamen indicat, cur ipſum eò mittat,vt eius fidem probaret.Vrbicius citò eò abiens,horridiſſimum ſerpentem ſibi cernit venire obuiàm,nimioque terrore correptus, in pedes ſe conijcit, refertque ad virum Dei,quid in via viderit. Tum Liphardus placidè ſubridens: Cur timuiſti, inquit, modicæ fidei? deditque illi virgam,iubens vt imperterritus illam ſub ſerpentis adſpectu humi defigeret. Abijt ille,Crucisque ſigno munitus,fecit quod iuſſus erat. Porrò Liphardus ad preces ſe cõferens,rogabat Dominum, vt teterrimum draconem perimeret. Exaudiuit orantem Dominus. Simul enim vt adſpexit draco virgam,furibundus accurrit, osque ſuum ad caput virgæ attollens,eamque mordens, connitebatur confractam in ſolum deijcere.Sed precibus viri Dei id effectum eſt,vt nullo pacto incuruare eam poſſet:cumque immanis bellua ità penderet,propter vaſti corporis graue pondus,ilicò crepuit.Id vbi cognouit vir Dei, cum diſcipulo ſuo abijt viſum belluam,& pro tanto miraculo gratias Chriſto egit. Habitauerant autem in illo ſerpente multi dæmones,qui illo extincto, terribiles dabant per aëra clamores, ità vt vicini ruris habitatores exterriti, inter ſe perquirerent,quidnam hoc eſſet. Timebãt autem draconem è ſuo antro progreſſum, omnia vaſtatum venire. Cùm autem arrigerent aures,nôſſe cupientes,quæ voces ederẽtur,audiũt Liphardi nomen appellari: moxq; ad ſolitudinem aduolant,taciti Liphardum requirunt. Verebantur enim,nè à dracone,ſi is ſupereſſet,ferirentur. Vt autem inuenerunt ſanctum virum ſolitis precibus intentum,& draconem extinctum,omnes fleuêre præ gaudio,& in Dei laudes prorumpentes,dicebant cælitùs ſibi impenſam ſalutem excidio draconis, diemque illum duxêre celeberrimum.

Immanem draconem ſuis precib' interficit.

Intereà Marcus Aurelianenſis antiſtes,in vico Clariaco, qui ab Magdunenſi oppido tribus diſtat milliaribus,ob certas cauſas tum reſidens, cùm viri Dei virtutes didiciſſet:Non potuit, inquit, Leuita Dei,ſanctis pollens operibus,diutiùs occultari. Declarant eius res geſtæ,quanti ſit meriti apud Deum.moxque exurgens,ad domicilium viri Dei properè acceſſit:& poſt ſalutaria colloquia,eodem die ſacerdotio eum initiauit,atque templum exiguum illic extruxit, quod hodieque extat. Creuit hinc fama ſancti viri,& in regionem illam omnem propagata,eſt,ità vt mirè eum venerarentur, eius meritis à dracone ſe dicerent liberatos,eius precibus ſe apud Dominum muniri conſiderent.Permulti quoquè mundo valefacientes,ei adhæſêre,vt eius diſciplinis inſti-

Initiatur ſacerdotio.

Multi ſe ei adiungunt.

inſtituerentur. Accidit autem, vt hyeme quadam, ſæuiente frigore, quidam in ſupradicti montis latere ſua abſcondens indumenta, à viro Dei nudus veſtem peteret. Sed iam diuinitùs reuelata erat illi hominis nequitia. Miſit itaque vnum è ſuis, qui veſtimenta illius adferret: locum ei indicans, vbi eſſent abſcondita. Ea allata dedit ei, qui veſtem ſibi dari petebat, ità dicens: Cur voluïſti miſer per mendacium tentare Chriſti ſeruum? An non præſens aderam, quandò hoc facinus deſignâſti? Ille verò ſe depræhenſum ſentiens, pudefactus abſceſſit: & qui viro Dei illudere voluït, ſe ſenſit illuſum. Nota.

Quædam puella nobilis, manus aridas & debilia habens genua, ad eum venit, cadensque ad pedes eius, ſalutem ſibi reſtitui petijt. Ille humì ſe proſternens, Dominum rogat: indè ſurgens, manus & genua puellę benedicto oleo perungit. Illa Chriſti benignitate mox reualeſcit. Nec mirum, potuiſſe hoc tam facilè à Chriſto obtinere virum Dei, cuius pectus ceu gratiſſimum eius templum, donis gratiæ eius exuberabat. Oleo benedicto ſanat puellam.

Non eſt autem prætermittēdum, quòd cùm Theodemirus Abbas Miciacenſis monaſterij, è corpore eſſet abiturus, beatus Liphardus in ſomnis eſt admonitus, vt ad officia funeris illi patri præſtanda properaret. Euigilans ergò, vno ſecum è ſuis aſſumpto, ad monaſterium illud profectus eſt: cumque ad eius fores perueniſſet, videt cæleſtium agminum choros ſanctæ illi animæ pſallentes occurrere, eamque cum ineffabili gaudio ad cælū deducere. Cantabatur autem hic pſalmi verſus: Beatus quem elegiſti & aſſumpſiſti: inhabitabit in atrijs tuis. Mox vir Dei in cellulā ingreditur, vbi corpus ſancti Abbatis exanime iacebat, fratribus debita officia decantantibus, eiusque funus curat. Peracto ſepulturæ miniſterio, beatum Maximum, defuncti Abbatis nepotem, in eius locum ſubſtituit, fuſaq; oratione ad Dominum, ad cellam ſuam reuerſus eſt: & cùm tandèm ſui quoquè obitûs diem imminere cognouiſſet, cōuocatis diſcipulis eum antè prædixit: ſimulque eos optimis ſermonibus confirmans, hortabatur vt abſtinerent à carnalibus deſiderijs & mundi oblectamentis: vt ſeruarent præcepta euangelica: contenderent intrare per anguſtam portam & arctam viam, quæ ducit ad vitam: reſiſterent diabolo, & mille eius nocendi artibus, haud ſecùs atquè cruentis belluis: non deficerent in tentationibus, ſed memores eſſent ſcripturæ, dicentis: Beatus vir, qui ſuffert tentationem: quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe. His alijsque id genus ſermonibus cùm diù apud illos vſus eſſet, Vrbicium accerſit, eumq; coram omnibus ſibi deſignat ſucceſſorem. Nocte proxima inter preces & lachrymas ſancta illa anima feliciter è rebus exceſſit humanis. Id verò poſtquàm epiſcopo innotuit, celerrimè ad eius funus accurrit. Iam in medio ſacrum corpus poſitum diſcipuli triſtes luctuoſis officijs proſequebantur, illudque epiſcopus vnà cum illis magno ſtudio tradidit ſepulturæ. Deindè Vrbicius, ab eodem antiſtite in ſua functione confirmatus, poſt obitum ſancti viri, eius monaſterij ſtructuram fecit ſublimiorem: vbì hactenùs pro meritis beati Liphardi multa diuinitùs ſigna eduntur: præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat in ſecula ſeculorum.

Anima Theodemiri it in cælos. Pſal 64. Mat.7. Iacob.1. Obdormit in Domino s. Liphardus.

DE S. QVIRINO EPISCOPO SCISCIANO ET MARTYRE, HYMNVS AVRELII PRVDENTII.

Peri Stephanôn Hymnus 7. Iunij 4.

INſignem meritis virum
Quirinum, placitum Deo,
Vrbis mœnia Sciſciæ
Conceſſum ſibi martyrem
Complexu patrio fouent.
Hic ſub Galerio Duce,
Qui tunc Illyricos ſinus
Vrgebat ditionibus,
Fertur catholicam fidem
Illuſtrâſſe per exitum.
Non illum gladij rigor,
Non incendia, non feræ
Crudeli interitu necant:
Sed lymphis fluuialibus
Gurges dum rapit, abluit.
Nil refert, vitreo æquore,
An de flumine ſanguinis
Tingat paſſio martyrem:
Aequè gloria prouenit
Fluctu quolibet vuida.
Summo pontis ab ardui
Sanctæ plebis Epiſcopus
In præceps fluuio datur,
Suſpenſum laqueo gerens

E ponte truditur in flumē vir ſanctus nec poteſt mergi.

procuratoribus (is erat pulcher Bonifacius non ingenij ſolùm ſolertia & in eam beneuolentia, ſed etiam ſpecie alios longè ſuperans) non honeſtis vtebatur congreſſionibus. non erubeſco enim hæc dicere, cùm paulò pòſt poſſim oſtendere verè diuinam & admirabilem mutationem. Alioquì autem à vino quidem & amoribus vincebatur ab initio: ſed & pecuniæ erat contēptor magnificentiſſimus, & ad eas egentibus diſtribuēdas longè liberaliſſimus, & hoſpitalitati deditus, ſi vllus alius. Si quandò ergò vidiſſet aliquos ex viatoribus, aut æſtu & ſiti eliquatos, aut niue & frigore concretos, aut alia ratione itinere grauatos, ipſe feſtinans hilariter eis ibat obuiàm, & rogabat vt à labore requieſcerent: & cùm ceſſiſſent, in domum ſuam introductos hoſpitio benignè accipiebat, & verbis & factis eorum omnē propulſabat moleſtiā. Hæc etiā ante martyriū ornabant Bonifaciū. Neq; eſt ille ſolummodò examinandus & ſpectandus ex alijs: ſed ſunt etiā cōiungenda ea, q̄ ſunt meliora. Bonifacius enim aliquid quidē voluptati, plurimā verò partē tribuens virtuti, & pulcherrima genera virtutis accuratè exercēs, nè eſſet pfectus, ex hoc ſoloprohibebat, ꝙ nō eſſet rēperās. *Mala & bona Bonifacij.*

Cæterùm non multo interiecto tempore, hæc quoquè labes, tanquàm in toto mundo & pulchro corpore, eluitur, & quod ex vitio ſuſcipiebatur dedecus, tegitur longè maiori gloria. Non ſuſtinuit enim Dominus deſpicere animam, adeò omni ex parte pulchram, perpetuò inquinari vnius vitij turpitudine: ſed placuit omninò diuinarum rationum diſpenſationi, martyrico etiam ſanguine purpureum & regium ei colorem indere. Quonam modo autem hoc ſit effectum, & quodnam ſit iactum fundamētum martyrij, parata eſt docere oratio. Adhuc quidem vigebat perſecutio in Chriſtianos, & profunda illa caligo ſimulacrorum totum ſimul occupabat Orientem. Subit autem illius dominam ſalutaris cogitatio, & cor eius penetrat vehemēs quoddam & inuictum deſiderium reliquiarum martyrum. Quoniam verò exiſtimabat Bonifacio nullum eſſe fideliorem, aut ad in his ſeruiendum diligentiorem, ei ſicut carnalem & turpem, ità etiam laudabilem & beatū amorem communicat, & eum ſeorsùm accipiens: Scis, inquit, frater, qualibus ſimus coinquinati peccatis, nec nobis curæ eſſe aliquid, quod expectamus futurum, vt ſiſtamur ante Deum, & pro his grauia ſubeamus ſupplicia. Cæterùm audiui à quodā viro pio, ꝙ ſi quis eos, qui propter Chriſtum paſſi & affecti ſunt martyrio, in honore habuerit & coluerit, magna quædam & præclara eum illinc ex eo manet remuneratio, & eadem, qua illi, fructur beatitudine. Multi autem nunc quoq;, vt aiunt, pro Chriſto pulchra adeūt certamina. Tu verò (etenim iam venit tempus, vt meus oſtēdat Bonifacius, qua ſit in nos affectione) ad hæc mihi inſerui, & omni ſtudio eò vadens, propera ad me afferre aliqd è ſacris his reliquijs: vt cùm eas honorificè depoſuerimus, & ſacras ædes eis ædificauerimus, eos ſemper habeamus cuſtodes & ſeruatores. *Vehemens deſiderium reliquiarū ſacrarum.* *Nota quid antiquitas ſenſerit de reliquijs.*

Hæc cùm ei dixiſſet, & ſe lubenter id miniſterium promptoq; & alacri animo obiturū oſtēdiſſet, tradit ei multū auri. Neq; enim licebat gratis accipere vllas Martyrū reliquias, ſed Chriſtianorū magnus in eas amor, erat impijs cauſa lucri, & efficiebat, vt nō niſi magni eas emptas præberēt. Ea de cauſa mittit multū auri, & vt etiā haberet, quod diſtribueret pauperibus. Mittit aūt cum eo equos quoq; duodecim, & vnguentū, & ſindonas, & quęcūq; alia vſui erāt ad honorādos ſanctos. Sed eſt attēdendum. huc enim venimus, vbì eſt narratio iucundiſſima. Cū iam Bonifacius eſſet iter ingreſſurus, ſtatìm quaſi graphicè victoriā ſuā & coronā præſignificans: Vidiſti, inqt, ó dn̄a, quēadmodùm cōtingit, vt hoc qdē cœpto fruſtreris: ſecūda verò, vt aiūt, nauigatio, meū ad te corpꝰ afferat: fueritne hoc tibi mediocre tui inſtituti ac ſcopi ſolatiū, & apud te habendū in honore? Et hęc quidē ille fortaſsè magis ludēs apud dominā, q̄ agens ſeriò: Deus aūt id, quod erat futurū, prædixit per illius linguam. Aglaïs verò: Non eſt, ô Bonifaci, inquit, tēpus ludendi, neq; horū verborū: à quibus abſtinētem iubeo, vt piè & honeſtè re geras. Nā ijs es inſeruiturus, q̄ nos non ſolùm tāgere, ſed etiā adſpicere indignos, nimiæ eſt audaciæ & temeritatis. Cùm his ſatis increpâſſet, & pudore affeciſſet, & pro ludo intēpeſtiuo ad iuſtū & rationi conſentaneū metū illius animam traduxiſſet & dixiſſet: Deus, qui ſerui formam propter nos accepit, & ſuum effudit ſanguinē, ipſe ad mea non adſpiciat delicta, & mittat Angelum ſuū ante te, & dirigat greſſus tuos: deindè fauſtum ei precata reditum, eum emitrit. *Mittitur Bonifacius ad ſacras comparandas reliquias.*

Bonifacio verò non mediocriter quidem profuerunt verba dn̄ę, & vt res diuinas

& religioſas reuereretur, effecerunt. Hinc factum eſt, vt in itinere nec carnes tangeret, nec vino vteretur. Subibat autem eius quoquè mētem cogitatio, velutì quidam bonus pædagogus: Qualia ſunt, quæ feci: & qualia ſum impuris manibus portaturus? Propter hunc verò metum, ſensìm negligebat priſtinam ſuam in corpus affectionem, & vt ſibi attenderet, ſibi perſuadebat. Nam metus quidem eſt pater attentionis, attentio autem eſt mater tranquillitatis & quietis: ea verò parit conſcientiam: quæ facit, vt anima tanquàm in pura aliqua & non turbata aqua, ſua intueatur dedecora: & ſic naſcuntur principia & radices pœnitentiæ. Iam tunc autem pulchrè conceperat Bonifacius, & iam apertè oſtendebat, ſe inclinare ad vitam perfectam & accuratam, vt qui à craſſis quidem & ſuperuacancis, vt diximus, abſtineret alimentis: aſſiduis verò precibus & ieiunijs vacaret in itinere. Poſtquàm autem aſcendiſſet in Aſiam, & ad celebratam in Cilicia perueniſſet Tarſum, quo in loco etiam decertabant Martyres, alijs quidem permiſit, vt ipſi & equi quieſcerent, apud quendam illic hoſpitio excepti. Ipſe verò ne vix quidem excuſſo puluere, profectus eſt ad videndum deſideratos martyres: & cùm veniſſet in ſtadium, videt populi quidem magnam collectam multitudinem ad ea videnda, quæ fiebant: ſanctos autem varijs affici tormentis, & vnum quidem omnibus crimen obijci, nempe pietatem ac veram religionem, non eoſdem verò ſubire cruciatus: ſed tam multos, vt nemo ferè eodem damnaretur ſupplicio, etſi ſpiritu eſſent cōiuncti, & ore nihilominùs eadem loquerentur. Nam alius quidem pendebat capite, ſubter verò ignis erat ſubſtratus: alius autem erat extenſus quatuor lignis. Alius ſerra ſecabatur. Alius diſcerpentium manibus comminuebatur: & illius quidem oculi effodiebantur, huius autem manus amputabantur. & huic quidem per collum palus tranſactus, terræ erat affixus: illi verò manus penè circumagebantur, pedes autem contrà improbè refringebantur. & vtriſque ſic vinctis ſimiliter oſſa conterebantur. Alium (ô magnam impiorum inſaniam) licebat videre mutilatum manibus & pedibus, & humì inſtàr globi deuolutū. Sed etſi hæc paterentur viri generoſi & fortes, tanquàm non ſubirent aliquid violentum & moleſtum, ſed perindè acſi eorum renouarentur corpora, & ſuſtinerent quandam in melius mutationem, ſicut erat re vera, lætabantur, eis diuina virtute ferente auxilium, & confirmante ad certamen: non poterat enim aliter fieri, vt humana hæc pateretur natura, idq; cum gaudio, niſì ſuperna eos manus tangeret.

Aſſiduis precibus & ieiunijs vacat in itinere.

Horrendi martyrum cruciatus.

Hæc videns Bonifacius, & non ſolùm videns, ſed etiam ſedulò & diligenter ſingula conſiderans: & partìm quidem ſtupens Martyrum conſtantiam, partìm autem pares coronas conſequi deſiderās, totus Deo afflatus, deſcendit in theatrum: & cùm ſe feciſſet manifeſtum omnibus, Martyres, qui erant omnes viginti, ſingulatim amplectitur. Deindè etiam omnibus audientibus magna voce, Magnus eſt, inquit, Deus Chriſtianorum: Magnus eſt, qui athletas ſua ope adiuuit. Hæc cùm dixiſſet, rursùs lætus adhærebat martyribus, cum magno deſiderio prehenſabat & amplectebatur pedes. Quibus autem deerant pedes, eas, quæ reſtabant, partes corporis: beatos quidem eos pronuncians propter animi fortitudinem, & propter ea, quæ paſſi fuerant, & quòd breue ſit id, quod eſt reliquū, & mox futura ſit liberatio à laboribus & æterna lætitia: pro ſe autem rogans, vt eſſet eis ſocius certaminum, & particeps coronarum, quas ſunt habituri à Chriſto.

Vide in Bonifacio miram mutationem.

Cùm autem fieri non poſſet, vt hæc laterent, maximè cùm vocem altiùs ſuſtuliſſet, Præſes per multitudinem acriùs defigens oculos, & videns Bonifacium: Quis hic eſt, inquit, qui nos vſqueadeò negligit & magnos deos? Illeipſe ergò dicat, accedens propiùs. Poſtquàm autem ille adfuit, rogatus, Sum quidem, inquit, Chriſtianus: Domini verò mei fretus virtute, ex conſeruis fideles quidem diligo, te autem & tuos tanquàm ingratos deſpicio. Præſes verò: Hæc quidem mitte dicere in præſentia. Dic autem nomē tuum & ſtudium. Bonifacius autem: Primum quidem mihi nomen, & quo maximè vocari gaudeo, Chriſtianus. Quòd ſi vis etiam ſcire nomē mihi impoſitum à parentibus, Bonifacius. Præſes verò ſancto adhuc loquente, eum interpellans: Age ergò, inquit, ô Bonifaci, priuſquàm tangam carnes tuas & oſſa, pare & fac imperata, & accedens ſacrifica dijs propitijs, hoc enim tibi multa bona conciliabit: deorum amicitiā, à rebus grauibus & aſperis liberationē, diuitiarumq; & maximorum bonorum ſuppeditationē. Ad hęc Martyr: Ne tibi quidē, inquit, iuſtū eſt reſpondere:

Mira eius conſtantia.

ſpondere:hoc tamen,inquit,dicam,quod ſæpè dixi.Sum Chriſtianus.hoc ſolum audi à nobis. Si hæc autem non feras,fac quod tibi libuerit.

Hæc cùm dixiſſet, Præſes iubet eum ſuſpēdi præcipitem,& fortiter quidem cædi, tormentum autem extendi,donèc oſſa fiant manifeſta. Et hæc quidem, ſicut ille iuſſit, quamprimùm facta ſunt à lictoribus:Dei autem Martyr, tanquàm nō dolens, quòd carnes diſtraherentur,ſed potiùs, quòd ſepararetur à ſanctis, in illos quidem defigebat oculos,ſimul & ipſam deſiderans viſionem,& tanquàm ad pulchrum exemplar,intuens ad illorum propter Chriſtum certamina. Poſtquàm ergò vidit eum Præſes hoc tormento nihil remiſiſſe de ſuo ſcopo,iubet eum paululùm relaxari: & rurſus interiecto aliquo interuallo aggrediens Martyrem,& hoc modo volens eum tentare:Sint tibi,inquit, ô Bonifaci, hæ perpeſſiones,documenta eius quod eſt melius,& intolerabiles hos iam expertus dolores,tādèm ô infelix tuî miſertus, propter ea,quæ te manent,ſupplicia,accede ſacrificaturus. Sanctus autem:Mihi iubens ſacrificare,o ſtolide,exiſtimas te ea aggredi,quæ poſſint fieri. Ego ad deos accedam, cùm vel ſola eorū appellatio ſit auribus intolerabilis? Ira rurſùs intoleranda inuaſit Præſidem,& acutæ mox arundines ei transfixæ ſunt per vngues. Scio vos vel ad ſolum auditum exhorruiſſe. eſt enim tormentum longè grauiſſimum. Sed Martyr fixis oculis cælum intuens, perindè acſi totum ſenſum illic cum mente poſuiſſet, ne minimùm quidem curabat cruciatum : ſed ferebat ipſe faciliùs, quàm Præſes imperabat.

Cæditur crudeliſſimè.

Dirè cruciatur.

Poſtquàm ergò impio hoc tormentum fuit inane & irritum, alium rurſùm excogitat acerbum cruciatum ex immanitate & ex improbitate: & iubet Martyris ore aperto,plumbum valdè candens ei infundi. Poſtquàm ergò hoc cognouit athleta, manus ſimul & animum extollens ad Dominum:Domine mi, inquit, Ieſu Chriſte, qui me feciſti fortiorem ijs,qui iam præceſſēre,cruciatibus,nunc quoquè adſis mihi, quæ es ſola mea conſolatio, me leuans dolore: & apertè oſtende te mihi opem ferre ad parandam victoriam aduersùs ſatanam & hunc Præſidem. Pro te enim & tua gloria,vt ſcis,decerto. Hæc dixit,& ſanctos ſimul rogauit, vt ei opem ferrent ſuis precibus ad decertationem. Atque illi quidem ei precabantur victoriam & finem martyrij. extitit autem tūc quoquè Chriſti virtutis opus planè admirabile. Nam cùm tormentorum iam eſſet paratum,& Bonifacius tanquàm quidam ſtrenuus athleta ſtaret, expectans aduerſarium:alij verò Martyres,vtpotè non ſolùm decertatores, ſed eorum etiam,quæ in hoc fiebant,acres ſpectatores, & magìs quàm ille animo anxij, ei quidem,vt diximus,ſimul precarentur victoriam: tunc quæ erat congregata populi multitudo, & alioquì ex ijs, quæ præceſſerant, mota erat miſericordia Martyrum: partim autem ægrè ferebat nimiam Præſidis crudelitatem, & propter vtraque hæc ſanctorum in rebus aſperis & grauibus non ſolùm tolerantiam, ſed etiam lætitiam ſtupebat,& ſic deducebatur ad fidem in Chriſtum,vniuerſa repentè ſimul tollit conſonum clamorem,& mente & voce conſentientem: Magnus eſt Deus Chriſtianorū. vnus es Rex Chriſte.oēs in te credimus. Hæc & omnes clamabant, & ſimul aram quidem,quę illic eſt,euertebant: Pręſidem autem lapidibus appetebant. Ille verò timore affectus & ſuæ vitę metuens,vt qui veniret in periculum,nè mox periret, fuga ſuæ ſaluti conſulit,turpiter dimiſſo theatro.

Plumbum feruens in os eius funditur.

Plurimi tranſeūt ad Chriſtum.

Hæc alium quidem quanuìs efferatum & immanem, ira tamen placabilem, perſuaſiſſent eadem ſentire,quæ alij, & effeciſſent vt ad Chriſtum accederet:At non illum ſceleratum & execrandum. Sed tantum abfuit, vt ipſe ex timore & ex hac admirabili populi conſenſione, aliquam acceperit vtilitatem, vt ſtatuerit etiam rem agere maiori contentione,& ira eum incitante, certamen inſtaurare. Manè ergò præſidens in tribunali,cùm curàſſet in ſuum conſpectum produci Martyrem, & illius exprobrabat pietatem,& quòd Dominus noſter fuiſſet crucifixus,ridebat. Cùm hæc autem non ferens Martyr,pergeret grauioribus probris viciſsim inſectari Iudicem,pro veris & iuſtis verbis rurſùs luit ſupplicium:& ſtatim lebes pice repletus & valde accenſus ſuſcepit Martyrem. Sed cùm hoc quoquè fieret, non neglexit Deus et illo facere conſueta miracula. Nam cùm Angelus è cælo deſcendiſſet,illius quidem corpus,ſicut etiam corpora trium puerorum,conſeruauit illæſum: flamma autem repente in orbem circunfuſa,cùm appręhendiſſet quoſdam ex ijs, qui adſtabāt, infide-

Mittitur in feruentem picem martyr.

infidelibus,eadem fecit quæ olìm Babylone. Tunc impius timens quidem Chriſti
Dan. 3. virtutem, ſed ne ſic quidem quidquam de impietate remittens, ſed tanquàm ipſe
quoquè mutari erubeſcens,aut ampliùs ſanctum videre viuum,arguentem deorum
illius imbecillitatem,cum morte condemnat,ſic dicens: Bonifacio, qui non páruit
quidem legibus Imperatorum,verbis autem noſtris nequaquàm ceſſit, & dijs pro-
pitijs noluit ſacrificare,ſed crucifixum potiùs colere tanquàm Deũ,iubeo caput en-
ſe amputari. Et ità eum aſſumentes ſatellites, è iudiciali educunt tribunali. Victoria
autem inſignis Chriſti Martyr,gaudebat quidem tanquàm nõ ad mortem, ſed ad vi-
tam potiùs,ſicut etiam re vera ità habebat,proficiſceretur, cùm petijſſet ab ijs, qui
ipſum abducebant,vt ei parùm temporis concederent,ſtans ad Orientem precatus
eſt: Domine mi,dicens,Domine Deus,citò me prȩueniant miſerationes tuæ, & nũc
adſis mihi adiutor,nè mihi malignus aliquid afferat impedimenti propter ea,quȩ in
inſipientia mihi præceſſerunt peccata: ſed ſuſcipe animam meam in pace, & inter
eos,qui pro te ſanguinem effuderunt, &fidem vſque ad finem conſeruârunt, me
quoquè annumera. Libera autem tuo quoquè precioſo ſanguine acquiſitum gre-
gẽm,tuum populum mi Chriſte peculiarem,ab omni impietate & errore gẽtilium:
Capite quoniam es benedictus & manens in ſecula. Hæc eſt precatus, & preces ſtatìm enſis
plectitur. eſt conſecutus,& amputatum fuit caput venerandum.

Facit autem hìc quoquè Deus aliquod miraculum, & ſanguinem cum lacte fa-
cit fluere ex vulnere: adeò vt ille quidem eſſet naturæ,hoc verò piæ fidei:& ſic mira-
550. credũt culum,quod magnum viſum erat ad ſtuporem,maius fuit ad vtilitatem: quod quin-
in Chriſtũ. gentis & quinquaginta viris infidelibus perſuaſit,vt Chriſtum ſequerentur, & erro-
rem ſimulacrorum abominantes relinquerent. Hic fuit exitus vitæ Bonifacij. Ità
quod illi timere venerat in mentem,accepit eum finem,quem ipſe prædixerat. Qui
autem cum eo miſſi fuerant ad quærendas reliquias,hæc quidem ignorantes, totam
verò ciuitatem obeuntes,quoniam quærentes ipſum non inueniebãt, putãtes cum
nòn pulchris,vt ſolebat,operam dare voluptatibus: Certè ille (dicebãt apud ſe) mo-
dò vel omninò coit cum mulieribus,aut in ijs locis deſidet,vt id magna ex parte fa-
cit. Hæc animo verſantes,vt ipſi poſtremò explicârunt, occurrunt cuidam ciui,qui
erat frater Commentarienſis, & eum interrogant, an vidiſſet aliquem hoſpitem
illuc accedentem. Ille autem dicebat herì quendam hoſpitem in ſtadio martyricum
decertâſſe certamen,& enſe fuiſſe conſummatum: ſe verò non certò ſcire,an is ſit,
qui ab eis quæreretur . Sed dicite mihi,inquit, qualiſnam eſt adſpectu,quæ ſunt eius
formæ inſignia? Cùm autem illi hominem verbis deſcriberent, nempè quod breue
quidem eſſet ei corpus,flaui verò capilli,& alia,quæ ſatìs erant ad exprimendam for-
mam Bonifacij: Hic eſt ille, inquit, quem vos quæritis. Illi autem in initio quidem
non credebant, & eum putabant eſſe deceptum,dicentes : Non nóſti Bonifacium,
qualiſnam ſit ei vita,& quàm propenſa ac procliuis ad voluptates,&quàm ex diame-
trọ vitæ repugnet martyricæ.

Cùm verò ille diceret,nihil obſtare, quô minùs ipſi accederent ad ſtadium, &
corpus ipſum adſpicerent : Illi cedentes, accedunt quidem in locum, viro illo eos
ducente. Qui cùm etiam eis corpus oſtendiſſet, illi coniectis in corpus oculis, quod
iacebat ſine capite,vel ex hoc ſolo agnoſcebant Bonifacium. Deindè etiam cum in-
ueniſſent caput ſeorsùm iacens,& eius corpori coniunxiſſent, illum ipſum eſſe cre-
dentes, obſtupuerunt: & timore contractus fuit eorum animus. Timebant enim,nè
eis aliquid ſuccenſeret,quòd eius mentem accuſâſſent, eum iudicantes ex eo ſolo,
quod præceſſerat: & neſcientes,quali vitæ principio qualem & quàm iucundum fi-
nem impoſuiſſet. Sed mox metum ademit Martyr, ſe placidè & benignè in eos ge-
rens. Nam poſtquàm caput fuit coniunctum corpori,(Tu es omnium Dominus ô
1. Reg. 2. Chriſte Rex,qui glorificas eos,qui te glorificant)ſenſìm quidem aperit oculos: eos
autem intuetur amicè & placidè,loquentis ſpeciem præ ſe ferens,& oſtendens ſe eis
benè velle,& probrorum,quæ in eum ingeſſerant,minimè meminiſſe. Illi verò acer-
bè flentes,& calidas lachrymas effundentes: Nè memineris,dicebant, ſerue IESV,
noſtrarum iniquitatum, neque probrorum, quibus te diuinum & ſacroſanctum
caput ſtultè ſumus inſectati. Cùm ſic ſibi ſanctum placâſſent, & eius reliquias,
corpus, inquam, & caput quingentis aureis emiſſent, & odoriferis aromatibus &
vnguen-

vnguentis vnxiſſent, & candidis linteis inuoluiſſent, & in honorifica capſa impoſuiſſent, Romam reuerſi ſunt, ſua nihil intereſſe arbitrātes accipere alterius martyris reliquias, cùm illum haberent, qui iam erat ſibi notus, & qui eos germanè & ſyncerè amplectitur, & dat eis fidele teſtimonium ſupernæ defenſionis.

Interim autem, dum iſti domum proficiſcebantur, aduenit ad Aglaidem viſio, nempe Angelus è cælo, dicens: Suſcipe eum, qui aliquandò quidem fuit tuus famulus, nunc autem eſt frater noſter & comminiſter: ſuſcipe eum, qui prius quidem erat famulus, nūc autem eſt tuus dominus, & eum piè honora, vt qui ſit tuæ quidem ſeruator animæ, cuſtos autem vitæ. Illa autem ſurgens tremebunda, & ex eccleſiaſtico choro aliquos inſignes aſſumens, & cum magno honore procedens obuiàm corpori Martyris, id quidē ſuſcipit, & valdè honorificè deponit & magnificè, ſtadijs quinquaginta procul à Roma: ſacram verò ei ędem inſtruit, materia inſignem & pulchritudine, & talem, qualem omninò oportebat ſuſcipere corpus talis animæ: vt nō ſpiritus ſolus haberet æternum tabernaculum, ſed illius quoque corpus frueretur domo conuenienti: in qua in hodiernum vſque diem fiūt multa admirabilia: & dæmones quidem repentè fugantur, morbi verò expelluntur nutibus, qui non cadunt ſub aſpectum. Sunt autem nonnulli, qui cùm non ſint ſani animis, fide fiunt meliores.

Viſio Aglaidis.

Priſcorum Chriſtianorum erga reliquias reuerentia.

Miracula ad S. Bonifacij corp.

Porrò autem beata Aglais, Martyre eius informante animam, cùm omnes ſuas facultates diſtribuiſſet & diuiſiſſet pauperibus, decæterò honeſtè vixit & è virtute, non ſolùm temperantem & caſtam vitam amplectens, ſed etiam aſperrimam eligens exercitationem aduerſus præcedētem nequitiā, vt etiam digna haberetur dono miraculorum, & dæmones, quos prius habebat ipſam ſupplantantes, expelleret ex hominibus. Monaſtica autem eius vita durauit quindecim annis, & cùm pulchrum ſic ſomnum obdormiſſet, adiecta eſt Martyri. Talis fuit Aglaidis finis & Bonifacij. Sic fuit quidem pulchra eorum mutatio, vt qui carnis quidem affectionibus humanitùs ſeruierint: humanam verò ſuperârint naturam patiendo pro Chriſto, & aduerſus diabolum viriliter & fortiter gerentes: ad gloriam Patris & Filij & ſancti Spiritûs, quem decet honor & gloriatio nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Aglais monaſticam ſectatur vitā.

VITA S. BONIFACII, ARCHIEPISCOPI MOGVNTINI, GERMANORVM APOSTOLI ET MARtyris post Vuillibaldum primum Eistetenſem Epiſcopum, copioſè conſcripta,

vlq; bona fide, à quodam docto viro, ſed qui nomen ſuum premere maluit. Vſus eſt autem pleriſq; locis ſtylo ſimpliciori, quàm ferant huius ætatis homines. Itaque F. Laur. Surius in gratiam Lectoris ſuo ſtylo pleraque omnia deſcripſit, demptis Romanorū Pontificum & S. Bonifacij Epiſtolis, & quibuſdam alijs, in quibus ſtylus mutari non debuit.

PRAEFATIO AVTHORIS, SED STYLO MVTATO, & omiſſis quibuſdam, parùm huc facientibus.

TANDEM precibus veſtris, Fuldenſes fratres, pro ſcientiæ meæ exiguitate morem geſſi. Petijſtis enim, vt ſancti patris noſtri Bonifacij vitam, eleganter quidem à ſancto Vuillibaldo olim conſcriptā, ſed pleriſq; locis parùm eruditis adeo obſcuram, vt difficile eius ſententiam poſſint aſſequi, ego ſermone apertiori magisque perſpicuo ſcribendam ſuſciperem. Cùm autem initiò non mediocriter admirarer, cur tot doctis patribus, tam apud vos, quàm alibi paſsim degentibus, hactenùs poſthabitis, mihi homini imperito & liberalium diſciplinarum ignaro, tam difficile & arduum munus demandaretis, preces veſtras (fateor) negligendas putaui,

ui. Sed cùm poſteà quidam ex veſtris mihi retuliſſet, etiam apud ſanctum Leonem Pōtificem eius rei cauſa laboratum eſſe, ipſumq́; Pontificē libros aliquot, ex quibus poſſet certiùs edoceri, ab Egberto Abbate trāſmiſſos accepiſſe, eos aūt libros, illo vita functo, opereq́; minimè abſoluto, illic remanſiſſe: quadā motus miſericordia, animum ad ſcribendum appuli, cupiens veſtræ parére voluntati, ſi ſcientia ſuppeditaret. Cùm autem diù & velle me ſentirem, & tamen perficiendi facultatem deeſſe mihi animaduerterem, at vos nihilo minùs, vt noſtis, vrgere non ceſſâretis, eo vſi argumento, modò conſtans adeſſet voluntas, reliqua Dominum præſtiturum: tandem veſtris impulſus adhortationibus, cœpi facere quod voluiſtis, eius potiſſimum auxi-
Pſal. 80. lio fretus, qui dixit: Aperi os tuum, & ego implebo illud: quique ſicut non raro paucis victoriam præbet, ità etiam imperitis ſcientiam ſuppeditans, vim ſuæ gratiæ declarat. Quæ quidem idcircò commemorata volui, nè quis fortaſsis tantum opus vltrò me per arrogantiam ſuſcepiſſe exiſtimet, aſſeratque cum multa temeritate coniunctum eſſe, quæ à quolibet ſancto viro vtcunquè elaborata ſint, ea quenuis alium tanquàm caſtigatorem, alio ſtylo exaranda ſuſcipere: quaſi non etiam ipſa ſanctorum prophetarum, ſanctiſſimaque Euangelij volumina, multis obſcuritatibus inuoluta, à pleriſque in aliud idioma, vel apertiorem ſententiam, translata ſint. His itaque contra obtrectatores omnes, quos nihil æquè iuuat atquè dente canino lacerare alios, alijsq́ue laqueos ſtruere in via, qua ipſi nolint ingredi, breuiter præmiſſis, id le-
S. Vuillibaldū, diſcipulum S. Bonifacij dicit. ctorem meum admonitum velim, hoc in opere id mihi vel maximè ſtudio fuiſſe, vt quę priùs ab alio dicta fuêre, verbis apertioribus redderem, ijs exceptis, quę propter difficultatem & obſcuritatem aſſequi non potui. Nam quæ perſpicua ſatìs viſa ſunt, ea interdùm, nihil mutatis verbis, ſecutus ſum.

Porrò autem etiam hoc dilectioni veſtræ notum eſſe velim, in libro illo, quem me explicatius reddere voluiſtis, permulta tum miracula, tum Epiſtolas inſignes deſiderari: quæ ex alijs codicibus collecta, locis opportunis inſerere conatus ſum. Et fortaſsis ille venerandus vir, qui vitam ſancti Bonifacij primus ſcripſit, multas eius & virtutes & Epiſtolas neſciens omiſit. Mihi verò conſideranti Epiſtolas eas omnes, quæ extant apud vos, nulla re magìs, quàm ijs ipſis ſiue ab illo ad alios, ſiue ab alijs ad illum ſcriptis literis, authoritas tanti pontificis doceri & confirmari ſolita eſt. Ex ijs enim apertiſſimè licet intelligi, quanta veneratione primùm acceptus fuerit à Romano Pontifice, vt is eum ordinatum miſerit ad prædicādum cunctis Germaniæ populis, quo labore Germaniam ad CHRISTI religionem traduxerit, et non modò ab ethnicis & hæreticis, ſed etiam pſeudochriſtianis & improbis ſacerdotibus ceu à luporum morſibus, eam vindicârit, quanta gratia apud Francorum principes Carolomannum & Pipinum flagrârit: (qui cùm eum Moguntinæ eccleſiæ antiſtitem deſignâſſent, pro illius amore & honore eandem eccleſiam, quæ priùs alteri eccleſiæ ſubiecta fuerat, totius Germaniæ metropolim, annuente Pontifice maximo, eſſe voluērunt) tum præterea, quot Epiſcopatus inſtituerit, quæ nonnullis eccleſijs priuilegia impetrârit: deniquè, quod veſtra quoquè ſcire intereſt, vt locum ſui corporis, id eſt, veſtrum monaſterium, poſſeſſionibus & decimis quibuſdam auxerit & ſublimârit.

Tanti igitur viri tanta authoritas, licèt eam huius temporis ſacerdotes quidam eleuent & paruipendant, erit tamen certè eis in teſtimonium damnationis; quòd cùm non ignorent, terminos antiquos & ſanctorum patrum decreta tranſgredi nefas eſſe, ipſi nihilominus egregiè ea tranſgrediuntur, obliti verborum CHRI-
Luc. 10. STI, quæ is dixit ad paſtores & doctores: Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit: quæ non ſolum dicta ſunt ad ſuperiorum ætatum rectores, ſed ad illos etiam, qui vſque ad mundi conſummationem ſanctam Eccleſiam ſunt gubernaturi, non deſtructuri. Nam de peruerſis paſtoribus, qui Eccleſiam deſtruunt, item
Luc. 11. Dominus ait: Væ vobis legiſperitis, qui tuliſtis clauem ſcientiæ: ipſi non introiſtis, nec alios intrare permiſiſtis. & iterum: Væ vobis hypocritæ, qui decimatis mentam
Matth. 23. & anethum & cyminum, & grauiora legis præcepta reliquiſtis, hoc eſt, iudicium, miſericordiam & fidem. Hæc oportuit facere, & illa non omittere.

Verum,

Verùm, quod dicere cœperam, literas omnes huius beati viri, quas inuenire potui huic operi neceſſarias, equidem diligenter collegi, ſperans æmulum aliquem earũ lectione correctum iri. Et vos Fuldẽſes fratres ex animo rogatos & admonitos velim, vt ſumma attentione eas legitetis, Deum rogãtes, vt per eius preces, qui ſcripſit illas, quique, vt in eis habetur, ſanctam Germaniæ Eccleſiam ingenti labore à malis ſacerdotibus quondàm vindicauit, nunc etiam à talium potentia vos locumq́; veſtrum tueatur. Duos autem libellos, adiuuante Domino, qui tum beatiſſimi viri vitam, tum memoratas epiſtolas contineant, ſcribere conſtitui: quorum prior explicet quis fuerit, quidque ante ſedis Moguntinę acceptam dignitatem, in ſancta Eccleſia laborauerit: poſterior verò ea commemoret, quæ deinceps vſque ad obitum ſuum egit.

Quis ſim, qui vobis fero munus tale laboris,
Vos quoniam ſcitis, nolite precor dare multis,
Nè perſona meî vilis faciat mea ſperni.
Sit magìs hoc ſtudium, vobis depoſcere Chriſtum,
Vt ſibimet placita maneant præſentia ſcripta.

Authoris ſunt hæc.

VITAE SANCTI BONIFACII ARCHIEPISCOpi & martyris, *Liber* I.

IVNII 5.

CVM gens Anglorũ, ſub fidei iugum beatiſſimi Pontificis Gregorij ſtudio miſſa fuiſſet, & eius meritis ſuffragantibus, præ multis nationibus ſanctorum virorum ferax & fertilis inprimìs eſſe cœpiſſet, quorum doctrinis tanquàm luminibus quibuſdam hominum pectora occæcata illuſtrarentur: inter illos etiam ſanctum Bonifacium, ceu Luciferum quendam, cæteris ſideribus illuſtriorem edidit. Is verò magna parentum cura educatus, magnarum quoquè virtutum pro ætatis incremento factus eſt ſtudioſus. Et quidem cùm adhuc puellus eſſet, ſi quem fortaſsìs ſiue Clericum, ſiue Laicum audîſſet verbi diuini notitiam adferentem, mox quantùm ea permiſit ætas, ſecum expendere ſolebat, quidnam indè ad ſuos vſus & profectus accommodare poſſet. Cumque eiuſmodì meditatione diuturna ad ſuperna & cæleſtia appetenda ſe erigeret, patri aperuit mentem ſuam, orans vti nè deeſſet propoſito ſuo. Vt verò audiuit iſthuc pater, primò quidem obſtupuit: deindè eum obiurgans, nunc minis, nunc blandimentis ad mundi huius curas conatus eſt pertrahere: & vt animum tenerum faciliùs à ſententia deduceret, promiſit ſe eum poſt obitum ſuum omnium facultatum & prædiorum ſuorum hæredem ſcripturum. Addidit etiam, lubricæ ætati & fragilitati humanæ tolerabiliorem eſſe vitam eam, quæ in actione, quàm quæ in contemplatione ducatur: ſatiusque eſſe inter mediocres vel etiam infimos regni cæleſtis ciues ſtudijs facilioribus contubernium ambire, quàm ad ſublimia illa ac penè impoſſibilia perfectionis certamina primò quidem fidenter accedere, ſed poſteà difficultate abſterritum, à cœpto deficere.

Anglia ſanctorum virorũ ferax.

Pater eum retrahit à vita monaſtica.

At puer ſanctus, iam virtute diuina plenus, quanto eum pater enixiùs reuocabat ad ea, quæ ſunt mundi huius, tanto propoſito ſuo tenaciùs inhæſit, & ad ſacrarum ſtudia literarum ardentiùs adſpirauit. Itaque miro diuinæ moderationis iudicio factum eſt, vt pater, qui ſolus reſiſtebat, repentino correptus morbo, à ſua ſententia diſcederet, puerumque per idoneos homines ad monaſterium, quod priſco vocabulo Adeſcancaſter dicitur, mitteret, commendans eum Vuolfhardo, venerabili eiuſdem monaſterij Abbati. A quo ſanè pro monaſticæ vitæ inſtituto, benignè ſuſceptus, fratribusque commendatus, vniuerſa religionis exercitia, quæ illa ætas admitteret, & probè inchoauit, & in dies meliùs proſecutus eſt.

S. Boniſacius fit monachus.

Pſal. 83.

for. * Nouacella

Diſcendi cauſa, aliud petit monaſterium.

Vbi autem è pueritia exceſſit, vſqueadeò in venerabilium Patrum inſtituta & ſacram lectionem incubuit, vt momentis omnibus ſua in illo virtutes capeſſerent incrementa, implereturque illud Propheticum: Ibunt de virtute in virtutem. Deniquè cùm inceſſabili ſanctarum ſcripturarum meditationi deditus, omnem regularis vitæ diſciplinam ſub eius quem diximus, Abbatis gubernatione annis non paucis ſectatus eſſet, nec tamen illic propter doctorum virorum penuriam, inexhauſto ſuo ſacras ſcripturas cognoſcendi deſiderio poſſet ſatisfacere, permiſſu Abbatis & fratrum ſuorum ad monaſterium, quod hodieque * Nutſcelle dicitur, ſe contulit, & beatæ memoriæ Vuinberti Abbatis, qui tunc illi præerat, magiſterio ſe ſubdidit. Ibi verò tum Grammaticæ & Poëſis, tum ſpiritalis intelligentiæ optata eruditione potitus, adeò cœpit haberi celebris, vt fama doctrinæ eius paſsim diffuſa, alios etiam alliceret, vt ſe in eius traderent diſciplinam. Interìm ille, tanta licèt præditus ſcientia, nihil efferebatur animo, neminem, qui tenuiori eſſet ingenio, ſpernebat: ſed quanto maiori tum eruditione, tum virtute præ cæteris diuinitùs afficiebatur, tanto humilior & deuotior atque promptior ad totius commiſerationis & ſubiectionis ſtudium ſentiebatur. Memor enim erat ſententiæ illius: Quanto magnus es, humilia te in omnibus.

Eccl. 3.

Fit ſacerdos.

Synodus Angliæ.

Cùm igitur ſic ille alios humilitate ac ſubiectione anteuerteret, & illum alij, partìm ſapientiæ eius opinione incitati, partìm ſaluberrima eius doctrina imbuti, honore ceu patrem afficerent, cunctique eum laude & prædicatione efferrent, & ſingulis Eccleſiaſtici Ordinis gradibus dignum affirmarent, tandèm ætatis ſuę anno plùs minùs trigeſimo, ſacerdotio initiatus eſt. Eam verò adeptus dignitatem, qualem ſe exhibuërit vtriuſque hominis ſtudendo contritioni, vt ſacramenti cœleſtis participatione dignus foret, ex operum eius teſtimonijs certiùs ac meliùs, quàm vllis verborum indicijs colligi poteſt. Per id tempus regnante in Occidentali Angliæ regione Saxonum rege, nouus extitit tumultus, cuius compeſcendi cauſa, iam dicti regis iuſſu & procerum eius conſilio Synodus ſeruorum DEI indicta eſt: ad quam cunctis confluentibus, & controuerſiam nupèr ortam dirimentibus, viſum eſt ſapientibus quibuſdam, vt quæ illic definita eſſent, ea om̃ia ad Berethvualdi vel Brichtvualdi Cantuarienſis Archiepiſcopi notitiam perferrentur. Placuit idem etiam regi & Clero omni & laicis permultis: ſciſcitabatur autem rex, quiſnam huius rei cumprimìs idoneus legatus videretur. Tum verò præcipuus inter eos Archimandrita Vuinbertus, cuius iam antè meminimus, & Vuintra monaſterij Tiſſerburgẽſis præfectus, itemque Beoruuardus, monaſterij Gleſtingaburgenſis moderator, tum prætereà alij pleriq; venerabiles viri, S. Bonifacium ad ſe euocatum ad regem addu cũt, eumque aiunt tantæ expediendæ rei idoneum.

Legatione fungitur.

Itaque ſanctus Bonifacius, eius legationis munere ſibi demandato, cum ſocijs aliquot profectus eſt, & Archiepiſcopo, ità vt edoctus erat, cuncta per ordinem ſapienter expoſuit: ac deindè poſt dies non multos reuerſus, ea legatione præclarè perfunctus, tum Regem ipſum, tum illos, quos diximus, ſeruos DEI magno gaudio affecit. Ea autem re nomen eius tam apud eos, qui in Clero numerantur, quàm homines laicos adeò celebre euaſit, vt deincèps ſæpiſſimè rogatus ſit, vt ſe in ipſorum ſynodis præſentem exhiberet. Sed quia animo erat DEO deuotus & addictus, atque ab omnium hominum fauore abhorreſcens, cœpit tractare ſeriò, quemadmodùm parentes & cognatos fugere, & ad loca remota CHRISTI cauſa emigrare poſſet. Qua in cogitatione & deliberatione cùm diù & quidem accuratè verſaretur, eam tandèm ſupradicto Abbati aperuit, & vt ipſi ea in re aſſentiretur, multa precum inſtantia ab eo impetrare contendit. Ille verò etſi talia eum moliri admiraretur, diuque poſcenti aſſenſum negaret, ad extremum tamen, diuina agente prouidentia, preces eius admiſit, tantamque tum Abbatis, tum fratrum erga ſe beneuolentiam, ſtudium & curam Bonifacius ad optatum ſuſcipiendum iter expertus eſt, vt & neceſſarios ſumptus ab eis acceperit, multaſque pro eo preces cum lachrymis illi profuderint, Deum rogantes, vt Angelus Domini bonus ei comes vbiquè adeſſet, eiuſque iter proſperum efficeret: Tum etiam duos cum illo fratres, quorum & corporalibus & ſpiritalibus adminiculis fulciretur, vnà proficiſci permiſerint.

Ità ergò vtriuſque hominis ſolatijs inſtructus, proſpero curſu iter ingreſſus eſt, peruenitque ad locum, qui antiquitùs Angloſaxonum vocabulo dicitur Lundenuuic: nec multò pòſt abijt in Dorſter: vbì aliquandiù moratus, die ac nocte debitas D E O perſoluit laudes. Ea tempeſtate inter Carolum Francorum principem & Ducem egregium, Friſonumque regem Ratbodum hoſtilis orta diſſenſio, populos vtrinquè perturbabat, & maxima pars eccleſiarum C H R I S T I, quæ in Friſia ditioni Francorum ſubditæ fuerant, Ratbodo perſequente & ſeruos Chriſti profligante, vaſtata & deſtructa eſt, dæmonumque cultus prophanis extructis fanis, miſerandum in modum inſtauratus. Cuius rei indignitate permotus vir D E I, ab illis locis receſſit, perueniensque Trecht, (ſic enim author habet, puto autem Traiectum ea voce ſignificari) cùm aliquot dies ibì feciſſet, eò venientem regem Ratbodum allocutus eſt, orans, vt vel tandèm à tanta impietate deſiſteret. In Friſia Chriſti eccleſiæ deſtruuntur.

Deindè peragratis eius terræ locis, ſolicitè explorauit, num alicubì in ea prouincia prædicandi verbi Dei ſeſe opportunitas offerret. Vbì autem poſt multam inquiſitionem cognouit ſe fruſtrà illic ſementem facturum, vacua ſpiritali fertilitate arua relinquens, ad natale ſolum ſe recepit. Intereà monaſterij ſui pater migrauit à vita: cuius obitu valdè afflicti fratres, ſancti viri ſpiritalibus colloquijs recreati ſunt, hortantis eos, vt in monaſticæ diſciplinæ obſeruantia permanerent, & aliquem ſibi ſpiritalem patrem eligerent. Illi verò diligenter ea in re ab ipſo inſtructi, omnes eum vnanimiter precabantur, (per id autem tempus Vuinfridus dicebatur) vt paſtoris erga ipſos vice fungi nè recuſaret. At ille altiora animo volutans, non quidem illorum preces vllo ſuperbiæ faſtu contempſit, ſed animum ſuum illis expromens, ait ſe patriæ honoribus & facultatibus deſpectis, pro Chriſti amore & aliorum ſalute peregrinationes meditari. Quod vt illi audiêrunt, ſumma beneuolentia eius propoſito aſſenſêre. Vt autem maior accederet authoritas, etiam loci eius reuerendum Epiſcopum Danielem adijt, petens ab illo, vt eius benedictione & literis commendatitijs, Romam iturus, frui mereretur. Epiſcopus libens annuit, & prouidi paſtoris officio fungens, Stephanum virum bonum orbatæ congregationi præficiendum curauit, & Bonifacium Dei ſeruum, lõgum iter peregrè ſuſcepturum, ad loca optata cum ſuis literis à ſe dimiſit. Abbatis functionẽ recuſat.

Ea igitur benedictione fretus, mox valedicens fratribus, dat ſe itineri, terrarum & maris longa ſpatia & ignotas vias emenſurus. Collecta ſunt autem ad eum vndiquè non pauci ſerui D E I, eodem ſpiritu feruentes: cunctique vno animo quotidiè multa ſanctorum templa inuiſentes, rogabant vt diuinitùs adiuti, tutiùs Alpium iuga ſuperare, & Longobardorum feros animos erga ſe lenes & humanos ſentire mererentur. Cumque ſæuiſſimæ gentis regiones citra diſcrimen vllum pertranſijſſent, beatiſſimi Apoſtoli Petri limina adiêrunt, Chriſtoque prout par erat gratias agentes, peccatorum ſuorum abolitionem & itineris proſperos ſucceſſus periêrunt, nec ſunt votis fruſtrati ſuis. Nam ſimulatq; vir ſanctus venerabilem Apoſtolicæ ſedis Præſulem Gregorium ſecundum allocutus eſt, eique tum cauſam aduentùs ſui, tum deſiderium, quo diù flagrârat, expoſuit, mox Pontifex hilari vultu eum intuens, percontatus eſt, num quas Epiſcopi ſui literas commendatitias apud ſe haberet. Ille verò ſtatìm chartam pro more inuolutam, Pontifici obtulit. Qua perlecta, ſanctique viri comperto deſiderio, ſedulò cum illo deincèps ſermones contulit, illicque commorantem reuerenter tractans, quaſcunque petijt ſanctorum reliquias, illi donauit: tum etiam per omnem Germaniam prædicandi ei munus demandans, ſuas ei literas tradidit, quarum hoc eſt exemplar: Venit Romam cum ſocijs. A Pontifice comiter accipitur.

Gregorius ſeruus ſeruorum Dei, Bonifacio religioſo presbytero. Exigit manifeſtata nobis religioſi propoſiti tui, piè in C H R I S T O flagrantis, intentio, & approbata ſynceriſſimæ fidei tuæ perlata relatio, vt ad diſpenſationem verbi diuini, cuius per gratiam D E I curam gerimus, te comminiſtro vtamur. Experientes proindè, te ab infantia ſacras literas didiciſſe, profectusque indolem ad augmẽtum crediti cælitùs talenti, proſpectu diuini timoris extendere: videlicet gratiam cognitionis cæleſtis oraculi, in laborem ſalutiferæ prædicationis, ad innoteſcendum Literę Gregorij 2. ad Bonifaciũ.

dum gentibus incredulis myſterium fidei inſtanti conatu expendere, collætamur fidei tuæ, & adiutores effici cupimus gratiæ prærogatæ. Igitur quia præmiſſi conatûs pium affectum vſque ad Apoſtolicæ ſedis modeſta prouiſione perduxiſti conſultum, vt membrum ex membro proprij corporis caput requirens, motum mentis probares, capitiſque arbitrio humiliter te ſubmittens & eius directioni, iuſto tramite properans, ſoliditati compaginis plenitudo exiſtas: Ideò in nomine indiuiſibilis Trinitatis per inconcuſſam authoritatem beati Petri Apoſtolorum principis, cuius doctrinæ & magiſterio fungimur, & locum ſacræ ſedis adminiſtramus, modeſtiam tuæ religionis inſtituimus atque præcipimus, vt in verbo Dei (quo igne ſalutifero, quem Dominus mittere venit in terram, enitére vidéris) ad quaſcunque gentes, infidelitatis errore detentas, properare Deo annuente potueris, myſterium regni Dei per inſinuationem nominis Chriſti Domini Dei noſtri veritatis ſuaſione deſignes, & per ſpiritum virtutis & dilectionis ac ſobrietatis, prædicationem vtriuſque Teſtamenti mentibus indoctis conſona ratione transfundas. Diſciplinam deniquè ſacramenti, quam ad initiandos Deo præuio credituros tenere ſtudeas, ex formula officiorum ſanctæ noſtræ Apoſtolicæ ſedis, inſtitutionis tuę gratia prælibata, volumus vt intendas. Quod verò actioni ſuſceptæ tibi deeſſe perſpexeris, nobis vt valuéris, intimare curabis. Benè vale. Data * Idus Maij, imperante domino pijſſimo Auguſto Leone ſecundo, à DEO coronato, anno tertio Imperij eius, Indictione 2.

Luc. 12. Prædicandi munus Pontifex ei demandat.

ſo. * Idibus

Alij hunc Leonem 3. vocant.

His igitur literis acceptis à venerabili Papa, profectus eſt indè ad Longobardorum regem Luitprandum. A quo honorificè ſuſceptus, aliquandiù apud eum hoſpitio vſus eſt. Porrò ab illo diſcedens, ardua & prærupta Alpium iuga tranſcendit, ignotoſque Baioariorum & Germaniæ fines perluſtrans, in Thuringiam peruenit, accuratè explorans vbiquè inſtàr apis prudentiſſimæ, vbì poſtmodùm nectarea ſanctæ fidei mella colligere & comportare poſſet. Cumque dies aliquot in Thuringia hæreret, omnes interim illius prouinciæ principes verbis ſpiritalibus alloquens, ad ſacram complectendam fidem & religionem inuitauit: Sacerdotes quoquè, quos varijs deditos flagitijs comperit, ſermonibus Euangelicis ad inſtitutionis Canonicæ normam correxit. Audita autem Ratbodi Friſonum regis morte, qui per id tempus magnam in Chriſtianos perſecutionem exercuerat, multo affectus gaudio, in Friſiam nauigauit, ibique verbi Diuini ſemina ſpargens, permultos ab errore idololatriæ retraxit. Eodem tempore venerabilis Vuillibrordus, Traiectenſis eccleſiæ præſul, buccinam cæleſtis doctrinæ in Friſia inflauit: cuius ſtudijs ſanctus Bonifacius mirificè gratulans & adhærens, triennio apud illum fuit, ſuam illi nauans operam, tam in idolorum fanis deſtruendis, quàm extruendis eccleſijs, cæteriſque rebus diuinis exequendis. Erat autem Vuillibrordus ætate decrepita: ſuggerentibuſque diſcipulis, ſenectuti ſuæ volens aliquod comparare leuamentum & ſolatium, hunc Dei ſeruum ad ſuſcipiendum Epiſcopi munus, regendumq; populum ſuæ curæ commiſſum, obnixè rogauit. At ille humiliter recuſans, tanta functione ſe indignum aiebat, nè ſibi needùm maturam adepto ætatem, tam grande onus imponeret, modis omnibus obſecrabat, ſimul allegans ſe needùm quinquageſimum implêſſe ætatis annum, quem canonicæ inſtitutionis decreta huius gradûs culmini præfixiſſent. Vuillibrordo autem blandis illum verbis increpanti, & ad eum gradum ſuſcipiendum adhortanti, cùm mulros vltrò citroque hac de re inter ſe ſermones habuiſſent, vir ſanctus in eas coniectus anguſtias, placido ore ità tandèm ſe excuſauit:

Venit ad Thuringos.

Item in Friſiam.

Manet apud S. Vuillibrordum.

Recuſat Epiſcopatum.

Onus regiminis, quod mihi indigno ſancte Præſul imponere vis, in me recipere non audeo. Euangelizandi enim cauſa miſſus ſum à beato Gregorio. Papa in Germaniam, & ea legatione functurus, in has barbaras nationes veniens, ſponte me tuæ ditioni ſubieci. Sed tanti pontificis mandato poſthabito, aliud quoduis negocium in me recipere non ſum auſus. Itaque venerande Pater rogatum te velim, vt in illas regiones, ad quas Pontifex Apoſtolicus me miſit, cum tua bona venia mihi liceat proficiſci. His auditis, S. Vuillibrordus illi benè precatus, abeundi à ſe fecit poteſtatem.

At

At ille proficiſcens, venit Amanaburgum, D E V M vbiquè habens itineris ſui comitem : cuius virtute & præſidio fretus, quocunquè peruenit, ſalutaris doctrinæ ſemina iactauit: cumque ingentem populum in Friſia C H R I S T O lucrifaceret, multique eius ſpirituali inſtitutione imbuti, ad veritatis cognitionem venirent, adeò vt eo, quem diximus, loco, cui duo fratres gemini præerant, Dietichus & Dierolphus, Domino auxiliante, obtento, non paucos fratres colligeret, & monaſterium ædificaret : ijs valefaciens, in Haſſiam ſiue Catthorum regionem, qui Saxonibus contermini ſunt, profectus eſt prædicandi cauſa. Cumque ex ijs etiam plurimos conuertiſſet, & multa hominum millia vndis ſalutaribus tinxiſſet, quendam è ſuis fidelem, Binnam nomine, Romam cum literis miſit, indicans Apoſtolico Præſuli omnia, quæ per ipſum geſſiſſet D E V S, & quantam hominum multitudinem, cæleſti gratia illuſtratam, ſacro baptiſmo abluiſſet : tum prætereà de rebus varijs, quæ ad quotidianam Eccleſiaſticæ regulæ neceſſitatem populique recèns conuerſi curam pertinerent, prudenter eum conſulens, perſcripſit. Nuncius autem ab eo miſſus Romam, omnia ipſi mandata fideliter exequens, Præſuli Apoſtolico literas eius obtulit, aliaſque ab illo, ad quæſtiones propoſitas reſponſa continentes, magiſtro ſuo referens, celeriter receſſit.

Extruit monaſterium.

Multos in Haſſia conuertit.

Poſtquàm autem vir ſanctus, lectis Pontificis literis, ſe inter cætera Romam acciri didicit, mox ad ſummum obedientiæ gradum contendens, fratrum agmine ſtipatus, Italiam petijt, conſpectiſque Romanæ vrbis mœnibus, D E O gratias agens, beatorum Apoſtolorum patrocinio ſe commendauit. Vt autem eius aduentum didicit Romanus Pontifex, confeſtìm illum ad ſe euocauit, ſalutatumque familiariter, honorifico xenodochio commendauit. Deindè opportuno ſe offerente ad colloquendum die, ad beatiſſimi Petri Apoſtoli eccleſiam venire iuſſus eſt : cumque ſe inuicèm mutuis expleſſent ſermonibus, Pontifex de ſymbolo & fidei Catholicæ traditione ex eo ſciſcitatus eſt. Reſpondit autem vir ſanctus : Tantæ quæſtioni, Domine Apoſtolice, in ſermone familiari non facilè poſſim ſatisfacere. Oro itaque, vt fidei, quam à me exigis, conſcribendæ tempus mihi largiaris, ſicque eam ex ſcriptis poſſis habere perſpectam. Annuit Pontifex, & intrà breue tempus vir Domini, ſanctæ & Catholicæ fidei ſententiam, congruenter & eruditè expreſſam, in ſcriptis Pontifici obtulit. Pontifex poſtquàm ea ſcripta perlegit, ſibi eum aſſidere iubet, vt eam fidem conſtanter retineat, & accuratè doceat, hortatur. Multa deindè de ſpiritalis vitæ religione cum illo conferens, ità vt nonnunquàm penè integrum diem mutua inter ipſos colloquia abſumerent, ad extremum quot populi idololatræ eius opera crediderint, ex eo percontatur. Vbì ad ea reſpondit vir ſanctus, Pontifex ei ſuam aperit voluntatem, quòd eum decreuerit Epiſcopum ordinare, vt eo maiori conſtantia errantes corrigere, & ad viam veritatis reuocare poſſit, quo ſit ampliori Apoſtolicæ dignitatis authoritate ſuffultus : tantoque apud omnes conciones eius gratioſiores ſint, quanto certiùs conſtet, à Præſule Apoſtolico ipſum, vt concionetur, eſſe deſtinatum.

Romæ Pōtificem inuiſit.

Tum vir D E I omnia ſagaciter perpendens, metuenſque nè illud Propheticum in ipſum competeret, Noluit benedictionem, & elongabitur ab eo : tantæ benedictionis gratiam minimè recuſauit. Vt autem adfuit dies ordinationis eius, qui fuit pridiè Calendas Decembris, id eſt, in ſancti Andreæ Apoſtoli ferijs, Pontifex eum & conſecrauit Epiſcopum, & Bonifacium deincèps dici voluit, cùm anteà Vuinfridus diceretur: & vt obedientiam ſibi ſuiſque ſucceſſoribus exhibendam, omnemque ſacræ fidei traditionem obſeruandam arctiùs eum adſtringeret, iuramentum ab eo exegit & accepit : quod quidem in antiquis exemplaribus ità ſcriptum habetur:

Pſal. 108.

Cōſecratur à Pontifice Epiſcopus.

In nomine Domini D E I Saluatoris noſtri I E S V Chriſti, imperante domino Leone magno Imperatore, anno ſeptimo poſt conſulatum eius : ſed & Conſtantini magni Imperatoris, eius filij anno quarto, Indictione ſexta: Promitto ego Bonifacius, D E I gratia Epiſcopus, tibi beate Petre Apoſtolorum princeps, vicarioque tuo beato Gregorio Papæ & ſucceſſoribus eius, per Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, Trinitatem inſeparabilem, & hoc ſacratiſſimum corpus tuum, me

Iuſiurandū s. Bonifacij nihil mutata phraſi.

 omnem

omnem fidem & puritatem ſanctæ fidei Catholicæ exhibere, & in vnitate eiuſdem fidei, DEO operante, perſiſtere, in quo omnis Chriſtianorum ſalus eſſe ſine dubio comprobatur: nullo modo me contra vnitatem communis & vniuerſalis Eccleſiæ ſuadente quopiam conſentire, ſed, vt dixi, fidem & puritatem meam atq; cõcurſum tibi & vtilitatibus tuæ Eccleſiæ, cui à Domino Deo poteſtas ligandi ſoluendiq; data eſt, & prædicto vicario tuo atq; ſucceſſoribus eius per omnia exhibere. Sed & ſi cognouero antiſtites contra inſtituta antiqua ſanctorum Patrum conuerſari, cum eis nullam habere communionem aut coniunctionem: ſed magìs, ſi valuero prohibere, prohibeam: Si minùs, fideliter ſtatìm domino meo Apoſtolico renunciabo. Quòd ſi, quod abſit, contra huius promiſſionis meæ ſeriem aliquid facere quolibet modo ſeu ingenio vel occaſione tentauero, reus inueniar in æterno iudicio, vltionẽ Ananię & Saphirę incurram, qui vobis etiam de rebus proprijs fraudem facere pręſumpſerunt. Hunc aũt indiculum ſacramẽti ego Bonifacius exiguus Epiſcopus manu propria ſcripſi, atq; ponens ſupra ſacratiſſimum corpus S. Petri, ità, vt pręſcriptũ eſt, Deo teſte & iudice, feci ſacramentum, quod & conſeruare promitto.

Matt. 16.

Actor. 5.

Poſtquàm eiuſmodi iuſiurandum apud Gregorium Pontificem dedit, ille viciſsìm in omnibus eum iuuare, prouehere, & venerari ſtuduit. Nam libellum, in quo ſacratiſſima Eccleſiaſticæ inſtitutionis iura, Pontificalibus digeſta conuentibus, habebantur, ei dono dedit, præcipiens, vt tam clerus quàm populus eius regimini ſubdendus, ijs inſtitutis imbueretur. Familiaritatem quoquè Sedis Apoſtolicæ tum ipſi, tum omnibus eius ſubditis perpetuam, dato priuilegio, confirmauit: literasq́ue ſuas ei impertiens, non ſolùm Carolo illuſtri Duci, qui id temporis Francorum regnum moderabatur, ſed etiam cunctis viris Eccleſiaſticis & principibus Germaniæ eum tuendum commendauit. Literarum autem earum exempla hoc loco, quandoquidẽ ità res poſtulat, inſerere voluìmus, primò illarum, quæ ad Carolum Ducem, deindè quæ ad principes omnes ſcriptæ ſunt.

Domino glorioſo filio Carolo Duci, Gregorius Papa.

Literæ Gregorij 2. ad Carolum Martellũ.

COmperientes te, in CHRISTO dilectiſſime, religioſæ mentis affectum gerere, in multis opportunitatibus, debito ſalutis præmiſſo, notum facimus DEO dilectæ tuæ dignitati, præſentem fratrem Bonifacium, fide & moribus approbatum, à nobis Epiſcopum conſecratum, atque inſtitutionibus ſanctæ Sedis Apoſtolicæ, cui, DEO authore, præſidemus Eccleſiæ generali ſolicitudine, informatum ad prædicandum plebibus Germaniæ gentis, ac diuerſis in Orientali Rheni fluminis parte conſiſtentibus, gentilitatis errore detentis, vel adhuc ignorantiæ obſcuritatibus præpeditis, neceſſariò deſtinare. Pro quibus eum glorioſæ beneuolentiæ tuæ omnimodò commendamus, vt eum in omnibus neceſſitatibus adiuuetis, & contra quoſlibet aduerſarios, quibus in Domino præualetis, inſtantiſſimè defendatis, certiſſimè retinentes, DEO vos exhibere, quæcunque huic promptiſſimo impenderitis fauore: qui ſanctis Apoſtolis ſuis, ad lucem gentium deſtinatis, ſuſcipientibus eos ſe ſuſcipiendum prædixit: quorum inſtitutionibus per nos informatus præmiſſus antiſtes, in ſorte prædicationis procedit.

Iohan. 13.

Gregorius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, vniuerſis reuerentiſsimis & ſanctiſsimis fratribus coëpiſcopis, religioſis presbyteris ſeu diaconibus, glorioſis Ducibus, magnificis caſtaldis, Comitibus etiam vel cunctis Chriſtianis Deum timentibus.

Itẽ ad Epiſcopos & Principes &c.

SOlicitudinem nimiam gerentes pro ſpeculatione credita, quia in vmbra mortis aliquas gentes in Germaniæ partibus, vel plaga Orientali Rheni fluminis, antiquo hoſte ſuadente, errare, & quaſi ſub religione Chriſtiana idolorum culturæ eos ſeruire cognouimus: aliquos verò, qui necdùm Dei cognitionem habentes, nec baptiſmatis ſacri vnda ſunt loti, ſed cõparatione brutorum animalium pagani, factorẽ

non

non recognoſcunt: neceſſariò pro vtrorunq; illuminatione, ad prædicãdum rectæ fidei verbum harum literarum portitorem Bonifacium, reuerentiſſimum fratrem noſtrum epiſcopum, ad eaſdem partes dirigere ſtuduimus, vt & illis prædicãdo verbum ſalutis, vitam prouideat ſempiternam, & ſi quos fortè vel vbicunq; à rectæ fidei tramite deuiâſſe cognouerit, aut aſtutia ſuaſos diabolica, erroneos reperit, corrigat atq; ſuî educatione ad portum reſtituat ſalutis, eosq́; ex Apoſtolicæ ſedis huius doctrina informet, & in eadẽ Catholica fide permanere inſtituat. Cui, hortamur, ob amorem Domini noſtri Ieſu Chriſti, & Apoſtolorum eius reuerentiam, vt in omnibus ſolatia exhibeatis, eumq́; in nomiue Ieſu Chriſti recipiatis, vt ſcriptum eſt de ſuis diſcipulis: Qui vos recipit, me recipit: prouidentes inſupèr neceſſaria itineris eius, comitesq́; tribuẽtes, cibum etiam ac potum, vel ſi quid eguerit, largientes: vt vno labore & ſocia voluntate opus ſibi creditũ pietatis & negocium ſalutis, annuente Deo, perficiatur, atq; præmium laboris percipere mereamini, deq́; conuerſione errantium merces vobis adſcribatur in cælis. Si quis itaq; huic DEI famulo, ad illuminationem Gentium, ab hac Apoſtolica atq; Catholica DEI Eccleſia deſtinato, aſſenſum vel concurſum præbuerit, exorantibus Apoſtolorum principibus, conſortium mereatur ſanctorum martyrum CHRISTI IESV. Si quis verò, quod non optamus, aduerſari eius labori conatus fuerit, aut contrarius extiterit miniſterio ſibi credito, ſucceſſorumq́ue eius, in eundem laborem intrãtium, ex ſententia diuina anathematis vinculo ligatus, perpetuæ damnationi ſubiaceat. Data Calend. Decemb. imperante domno pijſſimo Auguſto Leone, imperij eius anno 7. ſed & Conſtantini Imperatoris, eius filij, anno 4. Indictione 6.

Educatiõe, pro doctrina.

Iohan. 13.

Gregorius epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, clero & plebi dilectiſſimis filijs in Domino ſalutem.

PRobabilibus deſiderijs nihil tarditatis præſtantes, fratrem iam & coëpiſcopum noſtrum Bonifacium vobis ordinauimus ſacerdotem: cui dedimus in mandatis, nè vnquàm ordinationes præſumat illicitas, nè bigamum aut qui virginem non eſt ſortitus vxorem, neq; illiteratum, vel in qualibet corporis parte vitiatum, aut ex pœnitente, vel curię aut cuilibet conditioni obnoxiũ notatumq́; ad ſacros ordines ꝑmittat accedere: ſed ſi quos huiuſmodi repererit, nõ audeat ꝓmouere. Afros. paſſim ad eccleſiaſticos ordines prætendentes, nulla ratione ſuſcipiat: quia aliqui eorũ Manichęi, aliq rebaptizati ſępiùs ſunt ꝓbati. Miniſteria atq; ornatũ Eccleſię, vel quicquid illud eſt in patrimonio eiuſdem, nõ minuere ſtudeat, ſed augere. De reditu verò eccleſiæ vel oblatione fidelium, quatuor faciat portiones: quarum vnã ſibi ipſe retineat, alteram clericis pro officiorum ſedulitate diſtribuat, tertiam pauperibus & peregrinis, quartam eccleſiaſticis fabricis nouerit reſeruandam: de quibus diuino erit redditurus iudicio rationẽ. Ordinatiões verò presbyterorũ ſeu diaconorũ, non niſì quarti, ſeptimi & decimi menſis ieiunijs, ſed & in ingreſſu Quadrageſimali atq; medio veſpere ſabbati, nouerit celebrandas. Sancti autem baptiſmi ſacramentum nõ niſì in Paſchali feſtiuitate & Pentecoſte nouerit eſſe præbendum: exceptis his, quibus mortis vrgente periculo, nè in æternum pereant, talibus oportet remedijs ſubuenire. Huic ergò ſedis noſtræ præcepta ſeruanti, deuotis animis obſequi vos oportet, vt irrepræhenſibile placidumq́ue fiat corpus Eccleſiæ, per Chriſtum Dominum noſtrum. Deus incolumes vos cuſtodiat, dilectiſſimi. Data &c. vt in Epiſtola præcedenti.

Item ad Clerum & populũ &c.

Reditus eccleſiaſtici vt diſtribuendi.

Has quidem duas epiſtolas generatìm omnibus Germaniæ principibus, duas verò ſequentes ſpeciatìm ad Thuringos ſcripſit is, quem diximus, Gregorius Papa.

Viris magnificis Aſolpho, Godolao, Vuilario, Gunthario, Alboldo & omnibus Deo dilectis Thuringis fidelibus Chriſtianis, Gregorius Papa.

INſinuatã nobis magnificæ fidei veſtrę cõſtantiã agnoſcentes, ꝙ paganis cõpellẽtibus vos ad idola colenda, fide plena reſponderitis, magìs velle feliciter mori, ꝙ̃ fidẽ ſemèl in Chriſto acceptã aliquatenùs violare: repleti nimia exultatiõe, gratias

Item ad Thuringos.

debitas

debitas perſoluimus Deo noſtro & redemptori, bonorum omnium largitori, cuius gratia comitante, vos ad meliora & potiora optamus proficere, & ad confirmandum fidei veſtræ propoſitum; ſanctæ ſedi Apoſtolicæ religioſis mentibus adhærere, & prout opus popoſcerit ſacræ religionis, à memorata ſancta ſede Apoſtolica, ſpirituali omnium fidelium matre, ſolatium quærere, ſicut decet filios cohæredes regni. Miniſterio quoq; præſentis fratris chariſſimi Bonifacij, quem ad vos epiſcopum conſecratum in ſorte prædicationis deſtinauimus, Apoſtolicis inſtitutionibus informatum ad inſtruēdam fidem veſtram, in omnibus volumus & hortamur obedientes ei conſentire, ad complementū in Domino veſtræ ſaluationis.

Gregorius ſeruus ſeruorum Dei, vniuerſo populo Thuringorum.

Item alia ad Thuringos.

DOminus Ieſus Chriſtus filius Dei, Deus verus, qui de cælo deſcendit, homo factus eſt, pro nobis pati & crucifigi dignatus eſt, & ſepultus, tertia die reſurrexit à mortuis, & aſſcendit in cælum, diſcipulis etiam ſuis ſanctis ait: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spirituſſancti: ipſe in ſe credentibus vitam æternam promiſit. Cupientes ergò vos in perpetuum nobiſcū gaudere, vbì finis nullus eſt, nec tribulatio, nec aliqua amaritudo, ſed gloria ſempiterna: ideò fratrem noſtrū ſanctiſſimum Bonifacium Epiſcopum ad vos direximꝰ, vt vos debeat baptizare & fidem Chriſti docere, & ab errore ad viam ſalutis adducere, vt ſalutem habeatis & vitam ſempiternam. Sed & vos ei in omnibus obedite, & ſicut patrem veſtrum, illum honorate, & ad eius doctrinam corda veſtra inclinate: quia illum non pro lucro aliquo temporali acquirendo dereximus, ſed pro lucro animarum veſtrarum ad vos eum miſimus. Diligite ergò Deum, & in nomine eius baptiſmum ſuſcipite: quia Dominus Deus noſter quod oculus hominis nunꝙ vidit, nec in cor hominis aſſcendit, præparauit diligentibus ſe. Iam recedite à malis operibus, & benè agite. Non adoretis idola, nec immoletis carnes, quia Deus nō recipit iſta: ſed in omnibus, ſecundùm quod vos frater noſter Bonifacius docuerit, obſeruate & agite, & ſalui eritis vos & filij veſtri in ſempiternum. Facite ergò & domum, vbì debeat ipſe pater veſter habitare: & eccleſias, vbì debeatis orare, vt Deus vobis indulgeat peccata veſtra, & donet vobis vitam perpetuam.

Matt. 28. Eſa. 64. 1. Cor. 2.

Gregorius Papa vniuerſo populo prouinciæ Altſaxonum.

Item ad Saxones.

SApientibus & inſipientibus debitor ſum, fratres chariſſimi. Ideoque volens vos ſcire, qualem ſolicitudinem habeam pro vobis, & pro his, qui verbum exhortationis fidei Ieſu Chriſti Domini noſtri ſuſceperunt, & qui adhuc ſuſcepturi ſunt, vt conſolentur corda veſtra in charitate & in omni plenitudine ſapientię: annūcio vobis, quoniam propè eſt regnum Dei, vt nemo vos ampliùs decipiat in ſublimitate verborum, aut in quocunq; metallo ſalutem veſtram quæratis, adorātes idola manufacta, aurea, argentea, ærea, lapidea, vel de quacunq; materia facta: quæ falſidica nomina à paganis antiquitùs quaſi dij facti ſunt, in quibus dæmones habitare noſcuntur: quoniam omnes dij gentium, vt ait ſcriptura, dæmonia ſunt: Deus autem noſter cælos fecit. Quicunq; autem in vobis ſuſceperunt Chriſtum Ieſum Dominū noſtrum, in ipſo ambulent radicati & ſuperædificati & confirmati in fide, abundantes in gratiarum actione. Videte, nè quis vos ampliùs decipiat per philoſophiam & inanem fallaciam. Aſtutiores enim ſunt filij tenebrarum, quàm filij lucis. Diſcedite ab idolorum cultura, & accedite & adorate Dominum Deum veſtrum, qui fecit cælum & terrā, mare, & omnia quę in eis ſunt: & vultus veſtri non erubeſcent. Vnus enim Dominus hominū, volucrū, quadrupedū & piſciū, qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum. Expoliate vos ergò veterē hominē, & induite Chriſtū nouū, deponētes iram, indignationē, malitiā, blaſphemiā, turpē quoq; ſermonē nolite de ore veſtro ꝓferre. Iam enī aduesperaſcit dies ſeculi, & tēpus tenebrarū appropinquat. Ideoq;

Pſal. 95. Coloſſ. 2. Luc. 16. Pſal. 134.

no-

nolite eſſe ocioſi,ſed potiùs operamini opus bonum, vt Chriſtus habitet in vobis: & quodcunque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti,gratias agentes Deo & patri per ipſum: reſpuentes gentilitatis ſectã,ſcientes vos Dominum habere in cælis. Orationi inſtantes,ad ipſum Dominum cor erigite: quoniam magnus eſt Dominus noſter & laudabilis nimis, & terribilis ſuper omnes deos:qui vult omnes homines ſaluos fieri,& ad agnitiõem veritatis peruenire. Hoc etiam commoneo,fratres,vt quicunq; ex vobis voluerit ad Chriſtum conuerti,nullo modo eum prohibeatis,nec vim ei faciatis ſculptilia adorare. Miniſtrum quoq; & conſeruum in Domino,quem miſi ad vos, Bonifacium ac coepiſcopum meum ad hoc ipſum,vt cognoſcat quæ circa vos ſunt,& conſoletur corda veſtra cum exhortationis verbo,in Chriſto Ieſu Domino noſtro ſuſcipite, vt à diabolica fraude liberati,mereamini adoptionis filijs aggregari.

Col. 3.
Pſal. 95.
1. Tim. 2.

Tantarum itaq; literarum authoritate fretus ſanctus Præſul Bonifacius, proficiſcitur in Germaniam, veniẽsq; ad Carolum principem ſuprà dictum, literas Romani Pontificis ei attulit,ſeq; eius ditioni & patrocinio committens, illo annuente,ad Catthorum, quos Heſſos vocant,quibus iam antè prædicare cœperat, regionẽ abijt. Quò cùm perueniſſet,complures illic reperit,Chriſtiana religione abiecta, in varios incidiſſe errores. Alij enim lignis & fontibus clàm vel palàm ſacrificabant: alij haruſpicia,diuinationes, præſtigias & incantationes ſectabantur: pleriq; alijs nefandis ſacrilegijs erant addicti:pauci verò in via veritatis,quam ſemel didicerant, perſiſtebant:quorum quidem conſilio arborem quandam miræ vaſtitatis, quã priſca voce Iouis arborem nuncupabant,in loco,qui Geiſmere dicitur, ſeruis Dei ipſi aſſiſtẽtibus,excindere tẽtauit. Accurrit autem magna ethnicorum multitudo, illum tanq̃ hoſtem deorum ſuorum necare volentium. Sed cùm arbor paulùm cæderetur, mox quaſi diuinitùs agitata, in quatuor partes dirupta eſt. Quod cernentes ethnici illi, Dominum laudantes, fidem complexi ſunt. Sanctus autem Præſul communicato cum fratribus conſilio,ex illa ingenti vaſtæ arboris mole oratorium conſtruxit, in beatiſſimi Petri Apoſtoli honorem illud dedicans.

Errores Heſſorum.
Oratoriũ in honorem S. Petri.

His ità geſtis,in Thuringiam profectus eſt, eiusq; gentis principes, magna ex parte à Chriſtiana religione deficientes, corrigere ſtuduit. Cùm enim religioſi principes apud illos imperare deſijſſent, ſimul etiam religio vacillare cœpit, & q̃dam pſeudochriſtiani,Dorthuuinus,Bertherus,Eanberbertus & Humedus,apud eos hoſpitio recepti,hæreſeos illis authores fuêre. Cumq; ijipſi impuri ſcortatores & adulteri ingens viro Dei certamen excitâſſent, ab illo egregiè confutati, dignam retulêre ſuæ veſaniæ mercedem,excommunicati & expulſi ab eccleſia. Manabat interìm longè lateq; fama prædicationis eius,& credentiũ numero magnæ fiebant acceſſiones, templa inſtaurabantur,monaſteria conſtruebantur:atq; in ijs etiam illud extructum eſt, quod eſt in Ordorff,in honorem ſancti Michaëlis Archangeli, congregata illic ſeruorum Dei multitudine, qui omnes Apoſtolico more viuentes, laboribus ſuis ea, q̃ ad victum & veſtitum neceſſaria ſunt, ſibi comparabant. Quòd autem in honorem S. Michaëlis illud ædificatum fuit,eius hæc ratio eſt: Cùm vir Dei in Thuringia verſaretur, prædicans & baptizans, apud flumen Oraham tentorijs fixis quadam nocte permanſit. Tota autem nocte illa lux cælitùs ſparſa locum, in quo ille manebat, ambiuit:atq; in ipſa luce S. Michaël Archangelus ei apparuit,eumq; in Domino cõfortauit. Manè vir Dei laudans & benedicẽs Dominum, Miſſarum ſolẽnia illic celebrat, ac deindè eodem in loco prandium ſibi parari iubet. Dicente autem miniſtro deeſſe cibum,quo veſceretur,ille reſpondit: Itáne qui tot hominum millia in deſerto annis quadraginta pauit manna,mihi indigno ſeruulo ſuo nõ poteſt vnius diei alimoniam ſuppeditare? His dictis,iubet apponi menſam. Intereà quædam auis aduolat, & piſcẽ ore ferens,qui illo die ad cibum ſufficeret, ante menſam deponit. Tum verò ſanctus Præſul gratias agit Deo,piſcemq; mandat ocyùs præparari. Cumq; ex illo comediſſet, reliquias in flumen proijci iubet.

Hæreſis authores in Thuringia.
S. Michael ei apparet.
Nota rem miram.

Indè cœptum carpens iter, Thuringiamque peragrans, accuratè perquiſiuit, cuius eſſet ille locus, vbi ea viſio ipſi fuit oblata. Cumque compeeriſſet Hugonem ſeniorem eius eſſe dominum, petijt illum ſibi dono dari. Non recuſauit Hugo, primusque apud Thuringos hæreditatem ſuam tradidit venerando Præſuli. Poſt

cum

cum Alboltus, pluresq; alij prædia loco illi vicina donârunt: quibus adeptis, ſanctus Bonifacius frutices illic extirpari, terramq; incoli mandauit, iactisque fundamentis, templum extruxit. Hæc verò in quodam antiquo codice ſcripta, hîc inſerere volui, vt cognita cauſa, cur ſupradictum monaſterium constructũ ſit, & locus ipſe & monaſterij fundator, angelica viſitatione digni habiti, maiori honore & veneratiõe afficiantur.

Interim vir beatus prædicãs & baptizans apud Thuringos & Catthos ſiue Heſſos, vidit multam quidem illic extare meſſem, ſed operarios paucos, & qui tantæ credentium multitudini inſtituendæ non ſufficerent. Miſit igitur in patriam ſuam, acciuitq; non modò viros religioſos & multiuaria eruditione prǽſtantes, ſed etiam fœminas. In ijs prǽcipui fuêre Burchardus, Lullus, Vuillibold⁹, Vuinnibaldus, eius frater Vuitta & Gregorius: in fœminis autem religioſis, matertera S. Lulli Cunigildis, & filia eius Bertgitis, itèm Cunitrudis, Tecla, Lioba & Vualtpurgis ſoror Vuilliboldi & Vuinnibaldi, S. Cunihildis & filia Bertgitis, liberalibus ſcientijs eruditæ, apud Thuringos magiſtræ ſunt conſtitutæ. Cunitrudis miſſa eſt in Baioariam, vt verbi diuini ſementem illic faceret. Teclam apud Moganum fluuiũ Kiſſingæ & Ochnofurti voluit manere. Liobam deniq; virginibus ſacris apud Biſchofeshemium præfecit.

Ex Anglia accerſit adiutores.

Cumq; multa hominum millia, tam per ſe, quàm ſuos conterraneos ad Chriſti religionem traducta, baptiſmatis vnda diluiſſet, defuncto beatæ memoriæ Gregorio II. ſedis Apoſtolicæ Pontifice, tertioq; Gregorio eandem ſedem obtinente, Romam legatos miſit, qui cum nouo Pontifice prioris amicitiæ fœdera renouarent, & priſtinam humanitatem atq; beneuolentiam eius erga ipſum expeterẽt. ab ipſo verò oẽm obedientiam, Romanæ ſedi debitam, pollicerentur: deniq; plurimorum Germanorum ad fidem Chriſti adductorum conuerſionem indicarent. Legati cùm Romam veniſſent, & Pontifici ea retuliſſent, ille primùm Deo gratias egit: deindè nõ ſolùm omnia amicitiæ & beneuolẽtiæ officia à Bonifacio expetita pollicitus eſt, ſed ea etiam, quæ non perijt, largitus eſt, nempe Archiepiſcopi pallium, & literas, quibus ad eius quæſtiones multiuarias reſpondit. Earum literarum hoc eſt exemplum:

Archiepiſcopi palliũ mittitur S. Bonifacio.

Reuerentiſſimo & ſanctiſſimo fratri Bonifacio coëpiſcopo, ad illuminationem gentis Germaniæ, vel circunquaquè in vmbra mortis morantibus Gentibus, in errore conſtitutis, ab hac Apoſtolica ſede directo, Gregorius ſeruus ſeruorum Dei.

Literæ Gregorij 3. ad Bonifaciũ.

MAgna nos habuit gratulatio, lectis ſanctiſſimæ fraternitatis tuæ literis, cùm in eis relecta ſerie fuiſſet repertum, Domini noſtri Ieſu Chriſti gratia plurimos te à gentilitate & errore ad veræ fidei agnitionem conuertiſſe. Quod quia diuina inſtitutione docemur in parabolis, cui quinq; talenta credita fuerant, alia quinque fuiſſe lucratum, in talis commercij lucro cum tota plaudimus Eccleſia. Hinc iure tibi ſacri palatij direximus munus, quod beati Petri Apoſtoli authoritate ſuſcipiens induaris, atq; inter Archiepiſcopos vnus, Deo authore, præcipimus vt cẽſearis. Qualiter autem eo vtaris, ex mandato Apoſtolico informatus cognoſce. Itaq; dum Miſſarum ſolennia geris, vel Epiſcopũ te contigerit conſecrare, illo tantummodò tempore eo vtaris. Quia verò turbas Domini gratia in eiſdem partibus ad rectam fidem aſſeruiſti conuerſas, ideoq; nequire te occurrere omnibus, quæ ſalutis ſunt, impendere aut intimare, cùm iam longè lateq;, gratia Chriſti, eius fides in illis propagetur: præcipimus, vt iuxta ſacrorum Canonum ſtatuta, vbi multitudo excreuit fidelium, ex vigore Apoſtolicæ ſedis debeas ordinare Epiſcopos, pia tamen contemplatione, vt non vileſcat dignitas Epiſcopatûs. Presbyterum nanq; quem præterito aſſeruiſti anno ad nos veniſſe, noſtroq; iudicio fuiſſe à ſuis nefarijs abſolutum actiõibus, credas, neq; nobis confeſſionem aliquam fecit, nec à nobis, vt ſuos expleat libitus, abſolutus eſt. Sed ſi eum errori deditum repereris, hunc Apoſtolicæ ſedis vigore, vt iuxta ſanctorũ Canonũ cenſuram corrigas & emendes, præcipim⁹, vel ſi quos forſan tales inueneris. Ille enim veniens, Presbyter ſum, ait, & commendatitias ad filium noſtrũ Carolum literas expetijt. Nullam illi aliam conceſſimus licentiam: quẽ vitari, ſi prauè cõuerſatur cum reliquis, volumus, eoſdemq;, quos à paganis baptizatos eſſe aſſeruiſti, ſi ità habetur, vt denuò baptizes in noĩe S. Trinitatis, mandamus. Inter cętera agre-

Matt. 25.

agreſtem caballum aliquātos comedere adiunxiſti, pleroſq; & domeſticū. Hoc nequaquàm fieri deinceps ſanctiſſime frater ſinas, ſed quibus potueris, Chriſto iuuante,modis per omnia compeſce, & dignam eis impone pœnitentiam. Immundū enim eſt atq; execrabile. Pro obeuntibus quoq; conſuluiſti,ſi liceat oblationes offerri. Sācta ſic tenet Eccleſia,vt quiſq; pro ſuis mortuis verè Chriſtianis offerat oblationes, atq; presbyter eorum faciat memoriam: & quamuis omnes peccatis ſubiaceamus, congruit tamen,vt ſacerdos non niſi pro mortuis catholicis memoriā faciat,& intercedat. Non enim pro impijs,quamuis Chriſtiani fuerint, tale quid agere licebit, Eos etiam,qui ſe dubitant fuiſſe baptizatos,vel qui à presbytero Ioui mactāte,& immolatitias carnes veſcente baptizati ſunt, vt baptizentur præcipimus. Progeniem ſuam vnumquenq; vſq; ad ſeptimam generationem obſeruare decernimus: & ſi valueris,deuitandum doce, nè cui vxor obierit, ampliùs quàm duabus debeat copulari. De his verò, qui patrem vel matrem vel fratrem aut ſororem occiderint, dicimus vt toto vitæ ſuæ tempore corpus Dominicum non ſuſcipiant, niſi in ſuo exitu pro viatico: abſtineant etiam ſe à carnis * comeſſatione & potu vini, donèc aduixerint. Ieiunent 2,4,& 6.feria:vt ſic deflentes, poſſint diluere cōmiſſum ſcelus. Hoc quoq; inter alia crimina agi in partibus illis dixiſti, quòd quidā ex fidelibus ad immolandū paganis ſua venundent mancipia,Quod vt magnoperè corrigere debeas, frater,cōmonemus,nec ſinas fieri vltrà. Scelus enim eſt & impietas. Eis ergò, qui hoc perpetrauerunt,ſimilem homicidæ indices pœnitentiam. At quotiès epiſcopum conſecraueris,duo vel tres conueniant tecum Epiſcopi,vt Deo ſit gratum, quod geritur: & eis conuenientibus ipſis præſentibus conſecres. Hæc te frater chariſſime diligenter obſeruare volumus, & ſtudio pietatis cœptum negocium ſalutis exequi,vt de lucro apportato valeas à Domino Deo noſtro mercedem percipere in æterna beatitudine. Priuilegium verò, iuxta quod petiſti facientes, his iunctū direximus, optantes te Domini Dei noſtri præſidio de conuerſione errantium pleniſſimum apportare lucrum. Deus te incolumem cuſtodiat,reuerentiſſime frater.

Sacrificia pro Catholicis defunctis.

Pœna parricidarum canonica.

Nota ſacrificia ethnicorum Germanorum.

* obedo

Redeuntes igitur nuncij,& Præſulis Apoſtolici tum ſcripta, tum munera optata reportantes,ingenti S.Bonifacium gaudio afficiunt. Itaq; ſicut par erat, Deo laudes grateſq; agens,mox duas eccleſias conſtruxit, alteram quidem * Friſlariæ,in honorē S. Petri Apoſtolorum principis: alteram verò Amanaburgi, in honorem S. Michaelis Archangeli: Duo quoq; monaſteriola duabus adiunxit eccleſijs, non minima illic adunata Deo ſeruientium congregatione: vbì etiam hactenùs laudis & cultûs diuini officia peraguntur.

* in Fritiſlar

Hisità confectis,S.Bonifacius Baioariorum regiones, quibus per id tempus dominabatur Hugbertus Dux, inuiſit,prædicationiſq; munus apud illos ſtudioſiſſimè exercens,Ermuuolfum hæreticum peſtilentem,magno diuinæ æmulationis feruore incenſus, ex Canonum præſcripto damnauit,& ab eccleſia eiecit, ac deindè ad ſuæ diœceſis homines reuerſus, omnia circumibat,inſtaurans ea, quæ eccleſiarum cura poſcere videbatur. Eo etiam tempore Romam ire decreuit, tum vt Pontificis Apoſtolici,quem ex facie necdū nouerat,conſpectu frueretur & colloquio: tum vt Apoſtolorum & aliorū illic quieſcentium ſanctorū ſeſe precibus commendaret. Itaq; proficiſcens multa ſtipatus turba Francorum,Baioariorum,& Britannorum,vbì Romā venit,à Pōtifice comiter acceptus eſt: porrò Romani omnes tanta eum veneratiōe proſecuti ſunt, vt ad ſalutarē eius hauriendā doctrinā nō pauci confluerent, illumque apud ſe diù retinerēt. Cùm autem diſcedere vellet,muneribus & reliquijs ſanctorū; quaſcunq; petijt,à Pontifice liberaliter & honorificè donatus eſt: quaſdam etiam ab eodem epiſtolas ad Epiſcopos, Abbates & omnes Germaniæ principes accepit,quarum exempla huc adſcribemus.

Ermuuolfus hæreticus.

Rursùs Romam venit

Gregorius epiſcopus,ſeruus ſeruorum Dei, dilectiſſimis nobis omnibus Epiſcopis, venerabilibus presbyteris, religioſis Abbatibus omnium prouinciarū.

Epiſto.Gregorij III.

DOmino cooperante & ſermonem confirmante, præſens ſanctiſſimus vir Bonifacius, frater ac coēpiſcopus noſter, à deceſſore noſtro ſanctæ recordationis Gregorio Præſule,in Germaniæ partes miſſus prædicare verbum Dei,poſt multum temporis orationis cauſa liminibus ſacris beatorum Apoſtolorum Petri & Pau-

Pauli præſentandus aduenit. Qui perfecta oratione, ad acceptum laborem, Angelo Domini præueniente, à nobis eſt abſolutus: cui veſtra omnium dilectio ſeu reuerẽtia & religioſitas propter Chriſti amorem iuuamina impendere dignetur: dum & agnoſcitis, quæ Dominus noſter Ieſus Chriſtus promiſit, dicẽs: Qui ſuſcipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui ſuſcipit iuſtũ in nomine iuſti, mercedem iuſti accipiet. Et ſi forſan quis ex veſtris miniſtris ſeſe ipſi ſanctiſſimo viro in miniſterio exhortationis ſanctæ Catholicæq; fidei adiungere voluerit, nullo modo prohibeatis chariſſimi: ſed magis concurſum præbete, & ex veſtro ouili adiutores tribuite, qui poſſint per Dei gratiam ſufficiẽter gentibus miniſtrare verbum prædicationis, vt omnipotenti Deo animas lucrifaciant: vt & veſtra communitas boni operis portionem ſortiatur, atq; illi mereantur Dominicam vocem audire: Vos qui reliquiſtis omnia, & ſecuti eſtis me, centuplum accipietis, & vitam æternam poſſidebitis.

Matt. 16.

Matt. 19.

Gregorius Papa vniuerſis optimatibus & populo prouinciarum Germaniæ Thuringis & Heßis, Borthariis & Niſtreſis, Vuedreuis & Lognais, Suduodis & Graueldis, vel omnibus in Orientali plaga conſtitutis.

Alia eiuſdẽ Epiſtola.

QVoniam deceſſor noſter ſanctæ recordationis Gregorius Præſul, nutu diuino motus, ad faciendam Deo plebem perfectam, præſentium portitorem literarũ Bonifacium, reuerentiſſimum fratrem noſtrum ac coëpiſcopum ordinans, ad vos vſq; deſtinauit, cumq; regulam & normam Apoſtolicæ & Catholicæ fidei edocens direxit: & poſt temporum ſpatia orationis cauſa ad limina beatorum Apoſtolorũ ſeſe præſentauit, & quæ ad ſalutem animarum pertinent, à nobis poſcit imbui: nos Deo fauente, vt ſacra docet ſcriptura cum *educantes, ad vos chariſſimi remeandũ abſoluimus: hortantes vos in Domino, vt dignè ſuſcipiatis ab eo verbum exhortationis, vt epiſcopos vel presbyteros, quos ipſe ordinauerit per Apoſtolicam ſibi datam authoritatem, in Eccleſiæ miniſterio recipiatis. Et ſi quos forſan deuiantes inuenerit à rectæ fidei tramite, ſeu canonica doctrina, eosq; prohibuerit, à vobis nullo modo impediatur: & quod eis impoſitum fuerit, obediendo propter Deum ſuſcipiant. Nam qui temerator extiterit ad obediendum, ſibimetipſi damnationem acquirit. Vos autem chariſſimi, qui in nomine Chriſti baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis, abſtinete ab omni cultu paganorum, non tantùm voſmetipſos corrigentes, ſed & ſubditos veſtros. Diuinos autem & ſortilegos, vel ſacrificia mortuorum ſeu lucorum, vel fontium auguria vel phylacteria, & incantatores, & maleficos, & obſeruationes varias, quæ in veſtris finibus fieri ſolebant, omninò reſpuentes atq; abijcientes, tota mentis intentione ad Deum conuertimini, ipſum timete, adorate & honorificate, ſanctorum memorijs communicantes, vt ait Apoſtolus. Si enim fides veſtra, iuxta Domini noſtri dicta, fuerit ſicut granum ſinapis, diceretis monti huic, Trãſfer, & transferetur. Item ipſe Dominus & Saluator noſter in ſuo ſacro eloquio docet, dicens: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua. & iterùm: Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, & ego confitebor eum coram patre meo, qui in cælis eſt. Item alibì ꝑmittit, dicens: Quodcunq; petieritis patrẽ in nomine meo, fiet vobis. &: Petite, & accipietis: quærite, & inuenietis: pulſate, & aperietur vobis. Omnis enim, qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit, & pulſanti aperietur. Et vos chariſſimi, facite fructus dignos, vt in die aduẽtûs Domini noſtri Ieſu Chriſti ſidereas mereamini adipiſci manſiones.

* edocentes

Galat. 3.

Luc. 17.

Matt. 22.

Luc. 12.
Iohan. 14.
Matt. 7.

Dilectißimis nobis epiſcopis, in prouincia Baioariæ & Alemanniæ conſtitutis, Vuigoni, Luidoni, Rudolto & Viuilo ſeu Addæ, Gregorius Papa.

Alia epiſtola Gregorij III.

CAtholica ſanctorum Patrum authoritas iubet, vt bis in anno pro ſalute populi Chriſtiani, ſeu exhortatione adoptionis filiorum, ſynodalia debeant celebrari, vt cauſarum Canonicarum examinatio prouenire poſſit, atq; vt neceſſitas vniuſcuiuſq; popoſcerit, pia educatio agatur. Vndè ſecundùm Apoſtoli doctrinã admoneo & hortor vos chariſſimi, per miſericordiam Dei, vt dignè ambuletis vocatione, qua vocati eſtis, vt miniſterium veſtrum perfectum ſit coram Domino. Opportunũ namq; eſt vos nôſſe fratrem ac coëpiſcopum noſtrum, præſentem Bonifacium, noſtram agentem vicem, cum digno ac debito honore pro Chriſti nomine ſuſcipere, & mini-

Ephe. 4.

miniſterium Eccleſiaſticum cum fide Catholica ſecundùm morem & normam ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Dei Eccleſiæ, cui (miſericordia Dei præueniente) præeſſe videmur, ſicut Apoſtolica authoritate à nobis deſtinatus eſt, ab eo ſuſcipientes, dignanter teneatis, & gentilitatis ritum & doctrinam vel venientium Britonum, vel falſorum ſacerdotum & hæreticorum, aut vndecunq; ſint, renuentes ac prohibentes abijciatis, & vt populum vobis à Deo cõmiſſum pijs admonitionibus edoceatis, & à ſacrificijs mortuorum omninò abſtineatis, & iuxta quod fueritis à prædicto noſtro conſacerdote edocti, ità Catholicam & Apoſtolicam doctrinam tenentes, Domino Deo Saluatori noſtro placeatis, & in quo vobis loco ad celebranda concilia conuenire mandauerit, ſiue iuxta Danubium, ſiue in ciuitate Auguſta, vel vbicunq; indicauerit, pro nomine Chriſti parati eſſe inueniamini: quatenùs cognoſcamus per eius mandatum de veſtro conuentu, vt in die aduentûs Chriſti Ieſu, cum fructu boni operis ante eius tribunal aſſiſtere mereamini, dicentes: Eccè nos & pueri, quos dediſti nobis Domine: nõ perdidimus ex eis quenquam: vt & vos Dominicam vocem audire mereamini, dicentem: Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi. Eſa. 8. Matt. 25.

Hiſce literis Pontificis inſtructus Bonifacius, Roma diſceſſit, Ticinumq; veniẽs, apud regem Longobardorum aliquandiù moratus eſt. Porrò indè recedens, ab Vtilone Duce inuitatus, Baioariorũ terras viſitauit, manſitq; apud illos diebus multis, verbum Dei prædicans, veræq; fidei ſacramẽta illic renouans. Inter quæ etiam quoſdam eccleſiarum deſtructores & populi euerſores profligauit, è quibus alij epiſcopos ſe mentiebantur, alij presbyterij miniſterium ſibi vſurpabant, atq; alij alia innumera improbè fingentes, magna ex parte populum ſeduxerant. Sed cùm tantam ſacerdotum fallaciam atq; malitiam aliter arceri non poſſe cerneret, Baioariæ prouinciam, Vtilone Duce conſentiente, in quatuor parœcias diſtribuit, eiſq; tres eximia virtute viros præfecit, cùm eos priùs epiſcopos ordinâſſet. Ex his primus fuit Iohannes, quem voluït Salisburgenſis oppidi cathedram obtinere. Alter Erimbertus, qui Friſingenſi eccleſiæ præfectus eſt. Tertius Gouuiboldus Ratiſponæ, quę eſt Baioariæ metropolis, antiſtes inſtitutus eſt. Viuilus verò, à Præſule Apoſtolico iam ordinatus, Patauienſi eccleſiæ epiſcopus datus eſt: ſed eius parœcia, quæ quarta erat, à S. Bonifacio inſtàr aliarum diuiſa eſt. His ergò epiſcopis ità inſtitutis, correctiſq; ijs, quæ in Baioaria emendatione digna videbantur, ad ſuas eccleſias ſe recepit: nec diù pòſt, quæ in Baioaria geſſiſſet, Romano Pontifici per literas indicauit. Ille verò eius facta approbans, hunc in modum ei reſpondit: S. Bonifacius venit Ticinum, indè in Bauariã. Bauaria in quatuor parœcias partitur.

Reuerentiſſimo & ſanctiſſimo fratri Bonifacio coẽpiſcopo, Gregorius ſeruus ſeruorum Dei.

Doctoris gentium egregij & beati Pauli Apoſtoli vox eſt, dicentis: Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Agnoſcẽtes itaq; in ſyllabis fraternitatis tuæ, quia de Germaniæ gentibus, quas ſua pietate Deus noſter de poteſtate paganorum liberauit, & ad centũ millia animas in ſinu ſanctę matris Eccleſiæ, tuo conamine & Caroli principis Francorum, aggregare dignatus eſt: ſed & in Baioariorũ prouincia quæ à te acta ſunt, agnoſcentes, datori omnium bonorum Domino Deo noſtro extenſis ad cælum manibus gratias retulimus: quia ianuam miſericordię & pietatis in illis partibus Heſperijs ad cognoſcendam viã ſalutis aperuit, & miſit angelum ſuum, qui præparauit viam tuam ante te. Igitur quia indicâſti perrexiſſe te ad gentem Baioariorum, & inueniſſe eos extra ordinem Eccleſiaſticum viuentes, dum Epiſcopos non habebant in prouincia, niſi vnum, nomine Viuilum, quem nos paulò antè ordinauimus, & quia cum aſſenſu Vtilonis Ducis eorundem Baioariorũ ſeu optimatum prouincię illius tres alios ordinâſſes epiſcopos, & in quatuor partes illã diuiſiſti, id eſt, in quatuor parochias, vt vnuſquiſq; epiſcopus ſuam habeat parochiã: benè & ſatis prudenter peregiſti frater, quoniam Apoſtolicam præceptiõem ex noſtra vice implẽſti, & ſicut tibi præcepimus, ità egiſti. Itaq; non deſinas frater reuerentiſſime docere eos ſanctam, catholicam & Apoſtolicam Romanæ ſedis traditiõem, vt illuminentur rudes, & viam ſalutis teneant, per quam poſſint ad æterna præmia peruenire. Presbyteros autem, quos ibidẽ repeiſti, ſi incogniti fuerint viri illi, à quibus ſint ordinati, & dubium eſt eos epiſcopos fuiſſe, qui eos ordinauerunt, ſi bo- Eiuſdem epiſtola ad S. Bonifacium. 100000. Germanorũ conuertit S. Bonifacius.

næ actionis & catholici viri ſunt ipſi presbyteri, & in miniſterio Chriſti omniq; lege ſancta educati, ab Epiſcopo ſuo benedictiōem presbyteratûs ſuſcipiant, & conſecrētur, & ſic miniſterio ſacro fungantur. Illi verò, qui baptizati ſunt per diuerſitatem & declinationem linguarum gentilitatis, ſi tamen in nomine ſanctæ Trinitatis baptizati ſunt, oportet eos per manûs impoſitionem & ſacri chriſmatis cōfirmari. Nam Viuilus epiſcopus à nobis eſt ordinatus. Hic ſi aliquid excedit extra Canonicam regulam, doce & corrige eum iuxta Romanæ Eccleſiæ traditionem, quam à nobis accepiſti. De concilio verò vt iuxta ripā Danubij debeas celebrare noſtra vice, præcipimus fraternitati tuæ Apoſtolica authoritate, te ibidèm præſentari: & inquātùm Dominus tibi vires dederit, prædicare verbum ſalutis non ceſſes, vt religio Chriſtiana in nomine Domini creſcat & multiplicetur. Nec enim habebis licentiam frater, pro incepti laboris vtilitate, in vno morari loco, ſed confirmatis cordibus fratrum & omnium fidelium, qui rareſcūt in illis Heſperijs partibus, vbì tibi Dominus aperuerit viam ſalutis, prædicare non deſinas, & vbì locum inueneris, ſecundùm Canocam regulam Epiſcopos ordina ex noſtra vice, & Apoſtolicam atq; canonicam traditionem eos tenere edoce. Ex hoc enim magnum mercedis præmium tibi præparabis, quoniam omnipotenti Deo noſtro facies plebem perfectam. Non pigeat, dilectiſſime frater, itinera carpere aſpera & diuerſa, vt Chriſtiana fides longè lateque tuo conamine extendatur. Scriptum nanque eſt: Arcta & anguſta via eſt, quę ducit ad vitam. Operare itaq; frater opus bonum, quod cœpiſti, vt in die Chriſti Ieſu merearis dicere: Eccè ego & pueri, quos dediſti mihi: non perdidi ex eis quenquam. & iterùm: Domine, quinq; talenta tradidiſti mihi, ecce alia quinq; ſuperlucratus ſum: vt ſubſequenter merearis audire vocē Domini, dicentis: Eugè ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam: intra in gaudium Domini tui. Deus te incolumem cuſtodiat reuerentiſſime frater. Data 4. Calend. Nouemb. imperante Domno pijſſimo Auguſto Leone, imperij eius anno 23. ſed & Conſtantini Imperatoris eius filij anno 20. Indictione 8.

Matt.7. Eſa.8. Matt.25.

Ea tēpeſtate cùm Carolus Dux inclytus vitæ ſuæ curſum exegiſſet, & filij eius Carolomannus & Pipinus ei ceu patri ſucceſſiſſent in imperio, cùm ad nutum Carolomanni, qui erat maior natu, omnia paterni regni iura diſponerentur, S. Bonifacius eum acceſſit, & Apoſtolici Præſulis ſcripta offerēs, modis omnibus petijt, vt Chriſtianæ religionis cultum, quem pater eius animo promptiſſimo inchoâſſet & exercuiſſet, ipſe quoq; pro Dei amore & regni ſui ſtabilimento, atq; pro omniū ipſi ſubiectorum ſalute, eadem beneuolentia proſequeretur. Quibus ille verbis haud aliter atquè diuino oraculo permotus & compūctus, omnes ſuę ditiōis homines, tum clericos tum laicos, qui à Chriſtiana religione deflexiſſent, tam regia quàm Canonica authoritate ad viam iuſtitiæ reuocare ſtuduit: iuſſitque vt coacta Synodo, omnia ad Canonum præſcriptum corrigerentur: cuius quidem Synodi decreta, quòd nō modò ſecularibus, ſed etiam eccleſiaſticis rectoribus plurimum vtilitatis & ædificationis adferre poſſe videantur, ſicut ea in antiquis codicibus ſcripta reperimus, hîc inſerere viſum eſt.

Bonifacius adit Carolomannum

In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, ego Carolomannus Dux & Princeps Frācorum, anno ab incarnatione Domini ſeptingenteſimo quadrageſimoſecundo, vndecimo Calendas Maij, cum cōſilio ſeruorum Dei & optimatum meorum, Epiſcopos, qui in regno meo ſunt, cum presbyteris ad Concilium & ſynodum pro timore Chriſti congregaui, id eſt, Bonifacium Archiepiſcopum, Burchardum & Reginfridum, Vuittanum & Vuilliboldum, Dadanum & Adanum cum presbyteris eorum, vt mihi conſilium dediſſent, quomodò lex Dei & Chriſtiana religio recuperetur, q̄ in diebus præteritorum principum diſſipata corruit: & qualiter populus Chriſtianus ad ſalutē animæ peruenire poſſit, qui per falſos ſacerdotes hucuſq; deceptus eſt. Itaq; per conſilium ſacerdotum religioſorum & optimatum meorum ordinauimus per ciuitates epiſcopos, & conſtituimus ſuper eos Archiepiſcopum Bonifacium, q̄ eſt miſſus S. Petri. Statuimus quoq; per annos ſingulos ſynodum congregari, vt nobis præſentibus Canonum decreta & Eccleſiæ iura reſtaurentur, & religio Chriſtiana emendetur. Fraudatas pecunias eccleſiarum, eccleſijs reſtituimus & reddidimus: falſos presbyteros & adulteros vel fornicatores diaconos & clericos, de pecunijs eccle-

Synodus tempore Carolomāni.

S. Bonifacius Archiepiſcopus, legatus S. Petri.

eccleſiarum abſtulimus & degradauimus,& ad pœnitentiam coëgimus. Seruos Dei per omnia omnibus armaturam portare vel pugnare,aut in exercitum & in hoſtem pergere omninò prohibuimus:niſi illos tantummodò, qui propter diuinum * myſterium,Miſſarum ſcilicet ſolennia adimplenda,& ſanctorum patrocinia portanda, ad hoc electi ſunt,id eſt,vnum vel duos epiſcopos cum cappellanis presbyteris princeps ſecum habeat,& vnuſquiſq; præfectus vnum presbyterum,qui hominibus peccata confitentibus indicere pœnitentiam poſſit. Necnon & illas venationes & ſyluaticas vagationes cum canibus, omnibus ſeruis Dei interdiximus, & vt accipitres & falcones non habeant. Decreuimus quoq;,vt iuxta ſanctorum canões vnuſquiſq; presbyter in parochia habitans,ſubiectus ſit illi epiſcopo,in cuius parochia habitat, & ſemper in Quadrageſima rationem & ordinem miniſterij ſui,ſiue de baptiſmo, ſiue de fide Catholica,ſiue de precibus & ordine Miſſarum,epiſcopo reddat & oſtendat:& quandocunq; iure Canonico Epiſcopus circumeat ad confirmandos populos,presbyter ſemper paratus ſit ad ſuſcipiendum epiſcopum cum collectione & adiutorio populi,qui ibì confirmari debet: & in Cœna Domini ſemper nouum chriſma accipiat ab Epiſcopo,& vt epiſcopus ſit teſtis caſtitatis,& vitæ,& fidei,& doctrinæ illius.Statuimus quoq;,vt ſecundùm canonicam cautelam, omnes vndecunquè venientes ignoti epiſcopi vel presbyteri, ante probationem ſynodalem in eccleſiaſticum miniſteriũ non admittantur.Decreuimus,vt ſecundùm Canones vnuſquiſq; epiſcopus in ſua parochia ſolicitudinem gerat,adiuuante grauiore, qui defenſor eccleſiæ eius eſt, vt populus Dei paganias non faciat, ſed vt omnes ſpurcitias gentilitatis abijciat,ſiue ſacrificia mortuorum,ſeu ſortilegos vel diuinos, ſiue phylacteria & auguria, ſiue incantationes vel hoſtias immolatitias,quas ſtulti homines iuxta eccleſias ritu pagano faciunt ſub nomine ſanctorum martyrum vel confeſſorum,Deũ & ſanctos ſuos ad iracundiam prouocantes. Statuimus ſimiliter, vt poſt hanc ſynodum, quæ fuit vndecimo Calend. Maij,quiſquis ſeruorum Dei vel ancillarũ Chriſti, in crimen fornicationis lapſus fuerit, in carcere pœnitentiam faciat in pane & aqua. Et ſi ordinatus presbyter fecerit,duos annos in carcere permaneat, anteà flagellatus.Si autem clericus vel monachus in hoc peccatum inciderit,poſt tertiã verberationem in carcerem miſſus, vnum annum pœnitentiam ibì agat. Decreuimus quoq;,vt presbyteri vel diaconi, non ſagis laicorum more, ſed caſulis vtantur ritu ſeruorum Dei,& nullus in domo ſua mulierem habitare permittat:& vt monachi & ancillæ Dei monaſteriales,iuxta regulã S.Benedicti viuere ſtudeãt.Statuimus quoq; cum conſilio ſeruorum Dei & populi Chriſtiani,propter imminentia bella & perſecutiones multarum gentium,quæ in circuitu noſtro ſunt, vt ſub precario aliquam partem eccleſialis pecuniæ in adiutorium exercitûs noſtri,cum indulgentia Dei aliquanto tempore retineamus ea conditione,vt annis ſingulis de vnaquaq; caſata ſolidus, id eſt, duodecim denarij,ad eccleſiam vel monaſterium reddatur eo modo, vt ſi moriatur ille,cui pecunia commendata fuit,eccleſia cum propria pecunia reueſtita ſit. Et iterùm ſi neceſſitas cogat, vt princeps iubeat, precarium renouetur, & ſcribatur nouum,& omninò reſeruetur, vt eccleſiæ vel monaſteria penuriam paupertatemq; non patiantur, quorum pecunia in precario præſtita ſit. Similiter præcipimus,vt iuxta decrtta Canonum,adulteria & inceſta matrimonia prohibeantur, & emendentur Epiſcoporũ iudicio, & vt mancipia Chriſtiana paganis nõ tradãtur.

*miniſteriũ

Nouum chriſma ſemper in cœna Domini.

Hæc nimirùm religionis decreta ſiue ſtatuta,à neophytis(ſic enim author loquitur)principibus tunc promulgata, ſi cõferantur cum ijs legibus, quas hodiè condũt rectores quidam,à teneris annis vſque in ſenectutẽ omni Chriſtiana diſciplina imbuti & inſtructi,facilè licebit intelligi,quanto perfectiores neophyti iſti fuerint hiſce patribus doctiſſimis,qui non modò apud reges & principes, locorum ſanctorum vtilitatem & commoda negligũt, ſed ipſi etiam loca ſancta ipſis commiſſa, modis omnibus deſtruunt. O mores,omni lachrymarum fonte plangendos: O miſerandã nimis eiuſmodi morum mutationem,quandò pueri ſenibus,cæci videntibus, imperiti peritis,laici clericis religioſiores comperiuntur. Olìm multis in prouincijs, vbì ſanctæ Eccleſiæ vineis recèns plantatis,necdùm vel notitia ſpiritalium fructuum ad omnes perlata erat,permulti viri ſeculares dicere ſolebant: Quandoquidem ob noſtram fragilitatẽ à mundi voluptatibus,quibus aſſueuimus,necdùm ipſi penitùs nos

Nota priſcorum hominum de monaſterijs ſententiã.

cōtinere valemus, ſaltem alios congregemus, qui Deo ſeruiant, illosq; noſtris opibus ſuſtentemus, vt illi ſuis precibus alijsq; ſtudijs ſpiritualibus nos foueant, nè pereamus. At nunc, quandò virtutum omnium cognitio vel experientia, vel lectione comperta, penè omnibus innotuit, nec quiſquam è religione Chriſtianus dicere poteſt, Nemo nos conduxit: tum clerici, tum laici permulti dicere ſolēt: Quorsùm attinet tot extare monaſteria, tot agmina monachorum? Præſtaret ea prædia, ex quibus monachi nullo fructu ſaginantur, noſtris ſeruitijs aſſignari. Hæc, inquam, non pauci verbis, plures re ipſa loquuntur: quaſi illorum improbitas & nequitia minùs ſit datura pœnas, ſi nullus ſuperſit monachus.

Carolomāni pietas. At illi, quē diximus, Carolomanno longè alia mēs fuit: qui licèt, antequàm eſſet S. Bonifacij concionibus inſtitutus, de Chriſtiana religione parùm ſciuerit: at tamē illius adhortationibus in timore & amore Dei celeriter ità perfectus eſſe cœpit, vt humana ſimul & diuina ſapienter diſponeret, nihilq; iura ſecularia abſq; cultûs diuini adminiſtratione, cui monaſtica vita addicta eſt, proficere non ignoraret. Ità & Carolus Magnus, filius fratris eius Pipini, qui ab vrbe Romana vſq; in Phriſiam, ab Hungaria vſq; in Britanniam regna omnia ſibi ſubegit, cùm ijs in ſuam ditionem redigendis eſſet occupatus, non aliter ſibi victoriam eſt auſus polliceri, niſi interim monaſteria omnia, in ijs regnis extructa, aliquo beneficio augeret. Qua in re ſi quis parùm mihi credit, legat inprimìs geſta illius: deindè perluſtret monaſteria, quæ eius tempore fundata habuit Italia, Gallia, Germania, comperietq; ea aliqua Caroli liberalitate prouecta: alia quidem priuilegio quodam libertatis, alia prædijs, niſi fortè ea poſteriores reges vel Epiſcopi illis abſtulêre. Et certè reges aliquot, Caroli ſucceſſores, licèt alioquì præclaris moribus multisq; laude dignis ſtudijs floruerint, ea tamen in re nō mediocriter peccârūt, ꝙ nonnulla monaſteria vel ipſi tum immenſa quadā officiorū exactione, tum prædiorū ablatiōe, deſtruxêre: vel Epiſcopis, aut etiam laicis quibuſdā, nihil minùs, q̄ monaſticā religionē curantibus, ea deſtruenda tradidêre. At Carolus noſter non ſolùm nihil horū feciſſe fertur, ſed cōtrà potiùs, loca quædam etiam ad epiſcopi ditionem attinentia, prædijs duplicibus redditis, cōmuni conſilio ab epiſcopi ditione abſoluiſſe, regiaq; libertate extuliſſe: ſicut, verbi gratia, S. Emmerammi monaſteriū: prophetico, vtì reor, ſpiritu præuidens, quod & nos cernimus, & maiores noſtri iam pridèm completum viderunt, nempè loca ſancta, rebus neceſſarijs omnibus abundè inſtructa ab ipſis fundatoribus, poſtquàm epiſcopis tradita fuerint, ad ſummam inopiam & totius regularis diſciplinæ euerſionem redactum iri. Neque tamen hoc ità accipi velim, quòd ſentiam monaſteria omnia, quæ Epiſcopis ſubiecta ſint, deſtructa eſſe: ſed ſanè partē maximam. Quod quidem eo magìs dolendum & miſerandum eſſe videtur, quòd non ab illis hæc fiant, qui legis diuinæ præcepta ignorent, ſed à viris doctiſsimis, qui monaſteria ipſis commiſſa deſtruentes, non ſolùm ipſi peccant, ſed etiam laicis authores ſunt ad ſimilia perpetranda. Quis enim laicus ſibi putet non licere, quod clericos audere conſpiciat? Itaq; in his omnibus Carolum nobis ceu quoddam exemplar proponere poſſumus. Nam ſicut inter reges ſucceſſores eius non eſt inuentus ſimilis illi, qui conſeruaret legem excelſi: ità nullus eorum poſt eum tanta gloria tantaq; potentia & imperij amplitudine potitus fuit, meritoq; de illo dicitur: Non recedet memoria eius, & nomen eius requiretur à generatione in generationem. Quandò ergò ſe obtulit occaſio, vt dum commemoramus, quanta ſub priſcis principibus religio floruerit, & quàm ea ſub illis, qui noſtra ætate fuêre, labefactata ſit, huiuſmodi contrarijs ſtudijs proponendis, (quo facilè, quid ſit melius, eluceſcit) quoſdam ad meliora prouocaremus: nemo, obſecro, putet hæc lectu vel auditu indigna: ſed potiùs ſeipſum inſpiciens & colligens, ſi hac in parte reum ſe nouit, reſipiſcere & emendare ſeſe conetur, dum veniæ tempus, Domino prēſtante, ſuppetit, nè fortè ſubita occupati morte, pœnitētię ſpatia fruſtrà expetamus. Sed iam ad narrationem reuertamur.

Caroli Magni potentia & religio.

Liberalitas in monaſteria.

Eccle. 39.

Cùm ità, vt diximus, Carolomanno iubente, S. Bonifacio conſulente, Synodus haberetur, multi illic non ſolùm clerici quilibet, hæreti ca prauitate infecti, extra Eccleſiæ communionem pellebantur: ſed etiam epiſcopi, capitalium criminū maculis infames, deponebantur. Totius autem erroris, qui tum in Germania graſſabatur,

batur, præcipui authores duo fuêre hæretici, Clemens & Aldebertus, de quibus poſteà, cùm Epiſtolas ad Zachariam Pontificem datas protulerimus, opportuniùs dicetur. In ijs enim illorum hæreſis exitialis commemoratur. Depoſitus tunc eſt etiam * Geruilio, Moguntinæ ſedis antiſtes: cuius quidem depoſitionis cauſa fuit hæc. Ea tempeſtate Saxonibus Thuringiam vaſtantibus, eius prouinciæ homines Carolomanni opem implorabāt. Ille mox exercitum mittit, & cum eo Geroldum Moguntinum epiſcopum, Geruilionis patrem. In ipſo autem conflictu, Geroldus, cum plerisq; alijs cæſus eſt. Geruilio verò filius eius, qui tum adhuc laicus in palatio verſabatur in clerum aſſciſcitur leniendi doloris cauſa, quem ex patris morte cōceperat, eidemq; in Mogūtino pontificatu ſubrogatur. Non diù pòſt Carolomannus rursùs colligit militem, proficiſcitur contra Saxones, Geruilionem ſecum ducit. Exercitu vtroq; vltra citraq; ripam fluminis Viſurgis (author vocat Vuiſarahā) cōſidente, Geruilio iubet puerum ſuum ire ad hoſtium caſtra, diligenter illic inquirere nomen eius, qui patrem ipſius interfecerat. Abit puer, diſcit ex quodam non longè abeſſe eum, quem quæreret: rogat, vt ad domini ſui colloquium properare velit. Venit ille, & aduentu eius denunciato, paratis equis Epiſcopus Geruilio ei procedit obuiàm, & cùm in medio flumine inter ſe colloquerentur, Geruilio clàm ferens gladium, hominem confodit, ità dicens: Accipe iam ferrum, quo patrē vindico charum. Ille mox ex equo corruens, in flumine exhalat ſpiritum. Repentè aūt eius comperta cæde, ſublato clamore vtrinq; ad arma concurritur, fit pugna atrox: Saxonibus victis, Carolomannus ad ſua ſe recipit, nemine tum id, quod Geruilio fecerat, pro homicidio ei imputante. Itaq; reuerſus domum, perrexit ſolito more Epiſcopi munia obire. At ſanctus præſul Bonifacius inter cætera hoc etiam in Synodo pronunciauit, neminem, qui hominis cæde pollutus ſit, ſacerdotio fungi poſſe. Tum etiam obiecit ei ſuis ſe conſpexiſſe oculis illum cum auibus & canibus ludentem, quod epiſcopo fas non eſſet. Geruilio his auditis, ſentiens ſe nullo pacto contra ſtimulum vel ſecularis potentiæ, vel Canonicæ authoritatis, quæ per S. Bonifacium in pręſentes omnes proferebatur, calcitrare poſſe, omnium de ſe calculis ſubſcripſit, & exauthoratus eſt. Eo autem depoſito, S. Bonifacius à Carolomanno & Pipino fratre eius Moguntinæ ſedi præficitur, & vt eius dignitas eſſet eminentior, ſtatuerunt ijdem principes Eccleſiam Moguntinam, quæ tum alteri ſubiecta erat, in totius Germaniæ eccleſiarum metropolim prouehere: miſſaq; mox legatione, à Romano Pontifice id impetrârunt.

Clemens & Aldebertus hæretici.
**Geuuilio b*
Geruilio fit Epiſcopus Moguntię.
Geruilio interficit Saxonem.
S. Bonifacius primus Moguntinæ Archiepiſcopus fit.

Ea verò authoritate fretus S. Bonifacius, cœpit vbiq; ceu nouus quidam archimandrita plantare diuina, extirpare & profligare, quæ ſatanæ ſunt, cœnobia & eccleſias conſtruere, iiſdem eccleſijs paſtores ſolertiſſimos præficere. Nam ꝑter multos iam antè ab ipſo inſtitutos epiſcopos, in quibus fuêre Vuilliboldus Eiſtetenſis, & Burchardus Vuirciburgicus ſiue Herbipolenſis antiſtites, etiam Gregoriū Traiectenſi vrbi ordinauit epiſcopum, & Lullum ſibi adhuc viuenti in ſede Moguntina ſubſtituit. Sunt verò & alia tum ab eo geſta in Germania, quæ non niſi in epiſtolis habentur ſcripta. Itaq; libet ea cauſa literas tum à Bonifacio ad Zachariam Romanum Pontificem, tum à Zacharia ad Bonifacium, vel pro illo ad Germaniæ principes datas, quas vndecunq; colligere potuimus, huc adſcribere, omiſſis illis, quas ad Britannos ſuos ſcripſit, nè lectori faſtidium adferamus alienis annotādis, cùm nobis noſtra ſufficiant. Noſtra autem ea dico, quæ pro Germanorum, patrum noſtrorum ſalute ſcripſit, vel ab alijs ſcripta accepit. Ex quibus ſanè literis facilè poteſt animaduerti, quanta cura, beneuolentia, humanitate proſecutus fuerit omnes illos ſanctæ Eccleſię filios, quos per Euangelium genuit, & vt omnibus omnia factus ſit, vt omnes faceret ſaluos. Quo fit ſanè, vt fidenter ego dicere non verear, eos Germanos, nempe filios eius, qui tanti patris laboribus ſiue ex ſcriptis, ſiue ex fama cognitis, non eum ſummoperè venerantur, eos negligere honorem illum, quē parentibus habere iubemur. Quòd ſi negligentia peccatum eſt, peccatum autē nullū manet impunitum, rectè & negligētia pœnas dabit. Tum præterea, ſi iuxta Apoſtolum, patres carnis noſtræ habuimus eruditores, & reuerebamur eos: nónne multo magis obtemperabimus patri ſpirituum? Pater autem ſpiritualis non ſolùm Deus dicitur, ſed etiam illi omnes, quorum doctrina & exemplis ad veritatis notitiā per- *Heb. 12.*

Gen.17. Rom.4. ducimur,ad religionis cultum ſtabilem incitamur. Sicut ergò Abraham,pro fidei & obedientiæ merito omnibus imitãdo,dictus eſt pater omniũ in Chriſtum credentium:itá etiam ſanctus Pręſul Bonifacius, Germanorum omnium pater dici poteſt,ꝙ eos prædicationis verbo in Chriſto genuerit,exemplo confirmârit,deniq; animam Iohan.15. ſuam pro illis poſuerit,qua charitate nemo poteſt præſtare aut exhibere maiorem. Quæ cùm ſit bonorum omnium origo & finis, nos eam prioris libelli huius volumus eſſe clauſulam,vt ad tempus remiſſo labore legendi, & lectores & auditores vires ſibi colligant & inſtaurent.

VITAE S. BONIFACII ARCHIEPISCOPI *& martyris, Liber II.*

LIbro ſuperiori pro ingenioli mei viribus, & veterũ ſcriptorum teſtimonijs,de cõuerſatione,peregrinatione & prædicatiõe ſancti patris noſtri Bonifacij dixi: iam Deo nos benè iuuãte, libello ſequẽti explicare cupimus,quãtùm,poſt Mogũtinæ ſedis Pontificatũ ipſi attributum, pro ſancta Eccleſia laborauerit, tum contra hæreticos, tum pſeudochriſtianos pugnando, & quali exitu cum martyrij palma ex hac vita migrârit. Illud vnum de epiſtolis dicendum videtur, ſatìs in ijs multa eſſe explanata, neq; fas eſſe,vt omiſſis illis,quæ ſatis perſpicuè & eruditè prolata ſint, nos alia tanquàm ijs potiora componamus : cùm id vitij nedùm in ſacris, ſed etiam in prophanis literis meritò repræhendatur. His ità præmiſſis, nunc ad epiſtolas, quas promiſimus,deſcribendas accedamus, primo loco illam collocantes, quã primam ipſe ſcripſit Zachariæ Romano Pontifici. Etſi autem ea miſſa fuit ante Synodum, quam ſuprà retulimus, quandò tamẽ ad ſequentes epiſtolas partim pertinet, & vnius Pontificis tempore omnes poſteriores literæ ſcriptæ ſunt, nos omnes in hunc librum pariter conferemus.

Domino chariſſimo, ſummi Pontificatûs infula prædito, viro Apoſtolico Zachariæ, Bonifacius ſeruus ſeruorum Dei.

COnfitemur domine pater, quia per nuncios referentes, quòd venerandæ memoriæ Apoſtolatûs veſtri p̄ceſſor Gregorius,ergaſtulo corporeo abſolutus,ad Dñm migrauit, ꝙ maiorẽ lætitiam non audiuimus, & expanſis ad æthera palmis Deo gratias egimus, quòd clementẽ Paternitatem veſtram altiſſimus arbiter canonica iura regere, & Apoſtolicæ Sedis gubernacula tenere conceſſit. Ergò non aliter, quàm vt ante veſtigia veſtra geniculantes,intimis flagitamus precibus,vt ſicut præceſſorũ veſtrorum, pro authoritate S. Petri, ſerui ſubditi & ſubditi diſcipuli fuimus, ſic & veſtræ pietatis ſerui obedientes, ſubditi ſub iure canonico,fieri mereamur,optantes Catholicam fidem & vnitatem Romanæ Eccleſiæ ſeruare: & quantoſcunq; Audientes vel Diſcipulos in iſta legatione mihi donauerit Deus,ad obedientiam Apoſtolicæ Sedis inuitare & inclinare non ceſſo. Neceſsè quoq; habemus indicare Paternitati veſtræ,quia per Dei gratiam Germaniæ populis aliquantulùm perculſis vel correctis, tres ordinauimus Epiſcopos, & prouinciam in tres parochias diſcreuimus,& illa tria oppida ſiue vrbes, in quibus & ordinati ſunt,ſcriptis authoritatis veſtræ confirmari & ſtabiliri precantes deſideramus. Vnam eſſe ſedẽ Epiſcopatûs decreuimus in caſtello,quod dicitur Vuirtzburg:& alteram in oppido,quod nominatur Buriburg: tertiam in loco, qui dicitur Erpheſſurt,qui fuit olìm vrbs paganorum. Hæc tria loca propria authoritate Apoſtolatûs veſtri roborari & confirmari diligẽter poſtulamus,vt ſi Dominus voluerit,per authoritatem & præceptum S. Petri iuſſionibus Apoſtolicis fundatæ & ſtabilitæ ſint tres in Germania epiſcopales Sedes,& vt præſentes vel futuræ generationes non præſumant vel parochias corrumpere, vel violare præceptum Apoſtolicæ Sedis. Notum ſimiliter ſit P. V. quòd Carolomannus, Dux Francorum,me accerſitum ad ſe rogauit,vt in parte regni Francorum,quæ in ſua eſt poteſtate,faciam Synodum congregari, & promiſit ſe de Eccleſiaſtica religione, quę iam longo tempore, id eſt, non minùs, quàm per ſexaginta & ſeptuaginta annos calca-

En quantũ deferr Romano pontifici vir tantus.

Epiſcopatus 3. à S. Bonifacio inſtituti.

Nota Ducis petitionem

cata & diſſipata fuit, aliquid corrigere & emendare velle. Quapropter ſi hoc D E O inſpirante veraciter implere voluerit, conſilium & præceptum veſtræ authoritatis habere debeo. Franci enim, vt ſeniores dicunt, pluſquàm per tempus octoginta annorum Synodum non fecerunt, nec Archiepiſcopum habuerunt, nec Eccleſiæ canonica iura alicubi fundabant vel renouabant. Modò autem maxima ex parte ciuitates & Epiſcopales ſedes traditæ ſunt laicis cupidis ad poſſidendum, vel clericis ſcortatoribus & publicanis ſeculariter ad perfruendum. Nam ſi per verbum veſtrum hoc negocium, duce rogãte ſupradicto, amouere & corrigere debeo, pręceptum & iudicium Apoſtolicæ Sedis cum canonicis eccleſiaſticis præſtò habere cupio. Si inuenero inter illos Diacones, quos nominãt, qui à pueritia ſua ſemper in ſtupris, ſemper in adulterijs, & in omnibus ſemper ſpurcitijs vitam ducentes, ſub tali teſtimonio venerunt ad Diaconatum, & modò in Diaconatu concubinas quatuor vel quinque vel plures noctù in lecto habentes, Euãgelium tamen legere, & Diaconos ſe nominare nec erubeſcunt, nec metuunt: & ſic in talibus inceſtis ad ordinem Preſbyteratûs venientes, in ijſdem peccatis perdurant: & peccata peccatis adijcientes, dicunt ſe pro populo poſſe intercedere, & ſacras oblationes offerre. Nouiſſimè, quod peius eſt, ſub talibus teſtimonijs per gradus ſingulos aſcendentes, ordinantur & nominantur Epiſcopi: ſi, inquam, tales inuenero inter illos, rogo vt habeam præceptum cõſcriptum authoritatis veſtrę, quid de talibus definiatis, & per reſponſum Apoſtolicum conuincantur & arguantur peccatores. Inueniuntur etiam quidam inter eos Epiſcopi, qui licèt ſe fornicarios & adulteros dicant non eſſe, ſunt tamen ebrioſi, vel venatores, & pugnant in exercitu armati, & effundunt propria manu ſanguinem hominum, ſiue paganorum, ſiue Chriſtianorum. Et quia ſeruus & legatus Apoſtolicę Sedis eſſe dinoſcor, vnum ſit verbum & meum hîc, & veſtrum ibì, ſi cõtingat, vt ad iudicium authoritatis veſtrę pariter miſſos dirigamus.

Præterea de vna re neceſsè habeo & conſilium quærere, & licentiam petere, eô quòd venerandæ memoriæ prçceſſor veſter, ſicut audîſtis, in præſentia veſtra mihi pręcepit, vt preſbyterum ante obitum meum, Deo volente, in Eccleſiaſtico miniſterio hæredem & ſucceſſorem conſtituere deberem. Et hoc mihi, ſi D E I voluntas eſt, placet. Sed modò dubito, & neſcio ſi fieri poſſit: quia poſteà frater illius auunculum ducis Francorum occidit, & adhuc ignoramus, qualiter iſta diſcordia pacificari & finiri valeat. Sed obſecro, vt authoritatis veſtrę licentia ſit, cum cõſilio ſeruorum Dei de iſta electione facere, quòd nobis in commune pro Eccleſiæ vtilitate, vel fructu ſpirituali & defenſione religionis optimum eſſe videatur: vt conſenſum veſtrum habeam de hoc facere, quod optimum mihi inſpirare dignetur Deus: quia hoc non videtur poſſe fieri, ſi contrarius Princeps fuerit.

Præterea quærere & interrogare paternitatis veſtræ cõſilium debeo de quadã cõfuſione, quę nupèr ad nos veniens, mentem noſtram cõturbauit, & ſacerdotibus eccleſiarum verecundiam incutiebat. Nam laicus quidam magnæ perſonæ ad nos veniens, dicebat ſibi ab Apoſtolicæ Sedis Pontifice ſanctæ memoriæ Gregorio, datam fuiſſe licentiam, vt in matrimonium acciperet viduam auunculi ſui, quæ & ipſa fuit vxor conſobrini ſui, & ipſa illo viuente diſceſſit ab eo, & iſti viro, qui nunc eam accipere deſiderans, affirmat ſibi licentiam datam, in tertia generatione propinqua eſſe dinoſcitur. Hæc etiam votum caſtitatis D E O vouens, velata fuit, & iterùm, abiecto velamine, maritata. Tale enim matrimonium ſupradictus homo ſibi ab Apoſtolica ſede affirmat eſſe conceſſum, quod non æſtimamus verum: quia Synodus & Eccleſia in qua natus & nutritus fui, id eſt, in tranſmarina Saxonia Lundunẽſis Synodus, quę in primis à diſcipulis ſancti Gregorij, id eſt, Auguſtino, Laurentio, Iuſto, Melito Archiepiſcopo cõſtituta & ordinata fuit, talem copulam & matrimonium, maximum ſcelus & horribile flagitium ex authoritate ſanctæ ſcripturæ iudicabãt. Quapropter Paternitas veſtra huius rei veritatem nobis indicare non dedignetur, vt Eccleſiæ ſacerdotibus vel populo Chriſtiano indè ſcandala & ſchiſmata non oriantur: quia carnales homines & idiotæ Alemanni, vel Baioarij, vel Franci, ſi iuxta Romanam vrbem aliquid fieri viderint ex his peccatis, quæ nos prohibemus, licitum eſſe putant, & nobis improperium deputant, ſibi verò ſcandalum vitæ

Angliam dicit.

accipiunt: ſicut affirmant ſe vidiſſe annis præteritis in Romana vrbe,& iuxta eccleſi-am ſancti Petri in die vel nocte, quandò Calendæ Ianuarij intrant, paganorum cõ-ſuetudine choros ducere per plateas,& acclamationes & cantiones ſacrilegas face-re,& nullum de domo ſua vel ignem,vel ferramentum,vel aliquid commodi vicino ſuo præſtare velle. Dicunt quoquè, ſe vidiſſe ibì mulieres, pagano ritu phylacteria & ligaturas in brachijs & cruribus ligatas habere, & publicè ad vendendum venales alijs offerre. Quæ omnia eô, quòd ibì à carnalibus & inſipientibus videntur, hîc improperium & impedimentum prædicationis & doctrinæ efficiunt. De talibus ait Apoſtolus: Dies obſeruatis & tempora: timeo, nè ſine cauſa laborauerim in vobis. Et ſanctus Auguſtinus dixit: Qui diuinationibus, & aruſpicijs, & phylacterijs, vel quibuſlibet augurijs crediderit, etſi ieiunet & oret, etſi iugiter ad Eccleſiam currat, etſi largas eleemoſynas faciat, etſi corpuſculum ſuum in omni afflictione cruciauerit, nihil ei proderit, quandiù ſacrilegia illa non reliquerit. Nam ſi iſtas paganias ibì paternitas veſtra in Romana vrbe prohibuerit,& ſibi mercedem, & nobis maximum profectum in doctrina Eccleſiaſtica acquiret. Epiſcopi quoquè & preſbyteri generis Francorum, qui fuerunt adulteri vel fornicatores acerrimi, quos in gradu Epiſcopatûs vel preſbyterij fornicationum nati filij arguunt, redeuntes ab Apoſtolica ſede, dicunt ſibi Romanum Pontificem licentiam dediſſe, miniſterium Epiſcopale in Eccleſia vſurpare. Contra quos cõtendimus, quia Apoſtolicam ſedem cõtra decreta canonum nequaquàm audiuimus iudicâſſe. Hæc omnia domine chariſſime propterea vobis nota fecimus, vt veſtræ authoritatis reſponſum talibus dare poſſimus, vt per cautelam veſtræ doctrinæ oues Eccleſiæ non ſeducãtur, ſed lupi rapaces conuicti & ſuperati pereant. Intereà munuſcula parua vobis direximus, nõ quia digna ſint paternitate veſtra, ſed pro indicio charitatis, obediētię & deuotionis, id eſt, villoſam vnam, & argenti & auri tantillum. Dextera Domini protegente, incolumem valere & in Chriſto proficere beatitudinem veſtram in longitudine dierum optamus. Te Deus altithronus ſancta conſeruet in æde, Sedis Apoſtolicæ rectorem tempore longo. Melliflua gratum populis doctrina per orbem, Perficiatq; D E O dignum pia gratia Chriſti. Splendida percipiat florens ſua gaudia mater, Atq; domus Domini lætetur prole fœcunda.

Galat. 4. Ser. de Tẽpore 241.

Reuerentiſſimo & ſanctiſſimo fratri Bonifacio Epiſcopo, Zacharias ſeruus ſeruorum Dei.

SVſceptis ſanctiſſimæ fraternitatis tuæ literis per Denchardum preſbyterum tuum, quia te ſoſpitem, vt ſemper cupimus, eſſe cognouimus, omnipotenti ac miſericordiſſimô D E O noſtro magnas retulimus grates, qui tibi in omnibus bonis proſperari dignatur. Magnam enim cordibus noſtris infundis lætitiam, quotiès nobis ſanctitatis tuæ ſcripta mittuntur, quandò reperimus quæ ad ſalutem reſpiciant animarum, cùm quotidiè in gremio ſanctæ matris Eccleſiæ per tuam prædicationem noui populi adduntur, vbì & tres Epiſcopos per loca ſingula ſecundùm ſeriem ſyllabarum tuarum te ordinâſſe cognouimus, qui eidem populo, quem ſibi Dominus D E V S noſter per tuam ſanctitatem aggregare dignatus eſt, præeſſe debeant: & petîſti, vt per authoritatem noſtræ ſedis, Epiſcopales ibidèm ſedes firmentur. Sed tua ſancta fraternitas pertractet maturè, & ſubtili conſideratione diſcernat, ſi expedit, aut ſi loca aut populorum turbæ talia eſſe probantur, vt Epiſcopos habere mereantur. Meminiſſe enim debes chariſſime, quod ſacris canonibus præcipimur obſeruare, vt minimè in villulas, vel in modicas ciuitates Epiſcopos ordinemus, nè vileſcat nomen Epiſcopi. Sed nos tuis ſynceriſſimis atque dilectis ſyllabis prouocati, quæ popoſciſti, abſque mora cõcedimus, & ſtatuimus per Apoſtolicam authoritatem Epiſcopales eſſe illic ſedes, & per ſucceſſiõem Epiſcopos teneri, qui populis præſint, atque verbum prædicationis ſubiectis inſinuent: vnam q. dem in caſtello, Vvirtzburg: & alteram in oppido, quod nominatur Buriburg: tertiam verò in loco, qui dicitur Erphesfort: ità vt nulli poſt hæc liceat ea, quæ à nobis ſancita ſunt, violare, & authoritate B. Petri Apoſtoli firma eſſe decreuimus.

Diſt. 80. per totum.

Confirmãtur à Papa Epiſcopatus à S. Bonifacio inſtituti.

De

De eo autem, quod nobis intimâſti, quia te Carolomannus filius noſter rogauit, vt in parte Francorum, in ſua ditione conſtituta, Synodum celebrares, eô quòd oĩs Eccleſiaſtica regula ſeu diſciplina, ab eadem prouincia funditùs abolita eſt, nimìs mœrendum eſt, quòd per ſpatia tanta temporum ibidèm Synodus ſacerdotum minimè celebraretur. Vndè neq; quid ſit ſacerdotium, ab eis, qui ſe ſacerdotes eſſe exiſtimant, cognoſcitur. Sed dum, iuuante Deo, quę à pręfato filio noſtro ꝓmiſſa ſunt, ad effectum perducta fuerint, tuaq; fraternitas memorato Concilio cõſederit cum eodem excellentiſſimo viro, ſi quos repererit Epiſcopos, presbyteros aut diaconos cõtra canones vel ſtatuta patrum exceſſiſſe, id eſt, in adulterio, vel ſi plures vxores habuerunt, aut ſi ſanguinem Chriſtianorum ſiue paganorum effuderũt, vel etiam alijs capitalibus vitijs, quibus canones obuiâſſe reperit tua ſanctitas, nulla ratione Apoſtolica authoritate permittat ſacerdotio fungi: qa tales à ſuo tantùm ore falsò nominantur ſacerdotes, & deteriores ſecularibus eſſe noſcuntur, qui ſe neq; à fornicationibus, neq; à nefarijs matrimonijs abſtinent, neq; ab humani ſanguinis effuſione manus ſeruant innoxias. Aut quid indè ſentiunt, dicẽte Dño: Sacerdotes mei ſemèl nubãt? & Apoſtolus, vnius vxoris virum, &c. Et hoc ante ſuſceptum ſacerdotium vti licitum eſt. Nam à die ſuſcepti ſacerdotij etiam ab ipſo proprio coniugio ꝓhibendi ſunt. Quomodò ſe ſacerdotio fungi cõſiderant, qui talibus ſceleribus inuoluti mõſtrantur, vt neque ſeculares fideles his facinoribus obuolutos opremus? Quomodò non pertimeſcunt diuina myſteria contingere, aut quomodò ad orandum pro peccatis populi accedere pręſumũt, dum ſacri canones neq; purum clericum, cui ſacerdotium non eſt, ſecundis copulari nuptijs permittunt? Iſti verò econtrariò non ſolùm poſt ſuſceptum ſacerdotium ſe abſtinere nolũt ab vna vxore, immò luxuriæ dediti, peiora ſecularibus ſcelera committunt, vt plures vxores habere præſumãt, quibus neq; vnam conceſſum eſt poſt ſuſceptum miniſterium attrectare. Sed & iſta paruipendentes, atq; Dominum ad iracundiam prouocantes, maiora committunt facinora, dum proprijs manibus Chriſtianos atq; paganos necant, & fit, vt qui in remiſſionem peccatorum debuerunt lauacrum regenerationis impendere, & Chriſti ſacramenta donare alijs, nè in æternum perirent, eorundem ſacrilegis manibus extinguantur. Quis enim ſapiens eos æſtimet ſacerdotes, qui neque à fornicationibus abſtinent, neq; ab effuſione humani ſanguinis manus ſeruant innoxias? Quiſve eorum ſacrificijs Dominum eſſe credit placatum, dicẽte Propheta: Virum ſanguinum & doloſum abominabitur Dominus? Iſtos ergò, vt præmiſi, nec ſacerdotio fungi patiaris, neque Diuina contingere myſteria. Quicquid verò aliud eos contra Eccleſiaſticam regulam exceſſiſſe repereris, canões ſiue inſtituta patrum prę manibus habeto, & ſicut in eis edoctus fueris, diſcerne.

1. Tim. 3.

Sacerdotibus non licet habere vxores.

Pſal. 5.

Quòd autem tibi ſucceſſorem conſtituere petîſti, vt te viuente in tuo loco eligatur Epiſcopus, hoc nulla ratione concedi patimur, quia contra omnem Eccleſiaſticam regulam eſſe monſtratur: ſed volumus, vt tibi miniſtret, & ſit in Euangelio Chriſti adiutor, dicente Apoſtolo: Si quis benè miniſtrauerit, gradum ſibi bonum acquiret. Nimìs enim repræhenſibile ac deteſtabile eſſe manifeſtum eſt, vt te viuente, tibi alium ſubſtituamus. Sed hoc admonemus, vt quandiù te diuina iuſſerit clementia ſupereſſe, ſine intermiſſione orare ſtudeas, vt tibi DEVS illum ſucceſſorem concedat, qui ei poſſit eſſe placabilis, & populum, quem ad ſuam gratiam per tuæ ſanctitatis induſtriam vocare voluït, irrepræhenſibiliter regere, atque ad viam vitæ perducere valeat. Nam quomodò hæc, quæ popoſciſti, ſi etiam voluërimus, concedere poſſumus, dum nos fragiles homines, ſub conditiõe mortis conſtituti, ignoremus quid ſuperuentura pariat dies, & quis è nobis prior de præſenti ſeculo migret? Si autem eundem diuina voluërit clementia poſt tui tranſitûs diem ſupereſſe, ſi eum aptum agnoueris, & in tua voluntate fuerit definitum, ea hora, qua te de præſenti ſeculo migraturum cognoueris, præſentibus cunctis tibi ſucceſſorem deſigna, vt huc veniat ordinandus: quod nulli alij concedi patimur.

7. q. 1. De eo autem. Vel: Petiiſti, vt cum.

1. Tim. 3.

7. q. 1. Petiſti vt cum noſtro.

De illo verò, qui viduam auunculi ſui, quæ & ipſa fuit vxor conſobrini ſui, & ſacrum velamen habere monſtrata eſt, & à beatæ memoriæ prædeceſſore noſtro ſibi licentiam eſſe conceſſam diuulgauit, vt in pernicioſum matrimonium aſſumere de-

debuiſſet: abſit hoc, vt deceſſor noſter iſta præciperet. Nec enim ab hac Apoſtolica ſede illa permittuntur, quæ contraria eſſe patrum ſiue canonum inſtitutis probantur. Admonere & increpare eos, frater chariſſime, nè ceſſes, quatenùs à tam ſceleſto recedant matrimonio, nè in æternum pereant. Reminiſcantur ergò ſe Chriſti ſanguine eſſe redemptos, & non ſpontè ſe contradant diabolicæ poteſtati: ſed magìs omnipotēti Deo & Chriſto filio eius ſpirituiq; ſancto, in cuius nomine ab illius antiqui hoſtis erepti ſunt poteſtate. Labora igitur ſanctiſſime frater in eis, qui ſcriptum cognoſcis: Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſaluabit animam eius à morte, & ſuorum operit multitudinem peccatorum. Nos quoq; ei per hoc cōmonitoria ſcripta direximus.

Iacob. 5.

De Calendis verò Ianuarij vel cæteris augurijs, phylacterijs & incātationibus, vel alijs diuerſis obſeruatiōibus, quæ gentili more obſeruari dixiſti apud B. Petrū Apoſtolum, vel in vrbe Roma: hæc & nobis, & omnibus Chriſtianis deteſtabilia & pernicioſa eſſe iudicamus, dicente Domino: Non augurabimini. Et iterùm ſcriptura dicit: Non ſint auguria in Iſraël, nec obſeruatio in domo Iacob. Igitur & à nobis cauendum eſſe cenſemus, vt nullis augurijs vel obſeruationibus attendamus: quia oīa hæc abſciſſa eſſe à patribus edocti ſumus. Sed quia per inſtigationem diaboli iterùm pullulabant, à die, qua nos iuſſit diuina clementia, quanquàm immeriti exiſtamus, Apoſtoli vicem gerere, ilicò omnia hæc amputauimus. Pari etenim modo volumus tuam ſanctitatem populis ſibi ſubiectis prædicare. Nam & ſanctæ recordationis prædeceſſoris atque nutritoris noſtri domini Gregorij Papæ conſtitutione, oīa hæc piè atque fideliter amputata ſunt, & alia quamplura, quæ, diabolo ſuggerente pullulabant in Chriſti ouili.

Leuit. 19.
Num. 23.

De ſacerdotibus verò falſis, ꝗ falſa opinantur, qui etiā adulteri & fornicatores eſſe ꝓbantur, & ſibi ab Apoſtolica ſede indultū eſſe teſtantur, hoc nulla ratione credat ſancta fraternitas tua: ſed ſimiliter in eis canonicā exerce vindictā, quemadmodùm de his, ꝗbus ſuperiùs à nobis edoctus monſtraris. Non em̄ aliud te agere volumus, ꝑter quod ſacri pręcipiunt canones, vel etiā ab hac Apoſtolica ſede inſtructus eſſe dinoſceris. Tuę quoq; ſanctitatis petitionē impleuimus, mittētes tribus Epiſcopis tuis ſingulas confirmationis epiſtolas, quas per ſanctitatis tuę manus eis largiri volumus, & Carlomāno, filio noſtro, alia ſcripta direximus, vt adminicula, ꝗbus indiges, adimplere feſtinet. Iam, frater chariſſime, de oībus ſuperiùs compręhenſis capitulis, vt Dn̄s donauit, reſpondimus, ad amputanda oīa diabolicę fraudis ſcandala: tua verò ſancta fraternitas, ſi quid decætero euenerit, vt ſacri docent canones, ſtudeat emendare in plebibus, ſibi à Deo cōmiſſis. Nō enim aliud nobis cōuenit prędicare, præter quod à ſanctis patribus ſumus edocti. Si verò noui aliquid, inimici aſtutia agēte, acciderit, quod tua ſancta fraternitas minimè per canonū inſtituta diſcernere poſſit, hoc nobis nō pigeat inſinuare: quatenùs, Deo iuuāte, quæq; ad emendationē nouę plebis eſſe poſſunt, tibi abſq; tarditate reſpondere curemus. Cognoſcat ergò tua ſancta fraternitas ità dilectionē tuā haberi in noſtris ꝑcordijs, vt te præſentialiter quotidiè videre deſideremus, & ità te in noſtro cōſortio habere, vt miniſtrū Dei, & diſpenſatorē Eccleſiarū Chriſti. Cōfortare itaq; in Dn̄o, frater chariſſime, & eſto robuſtus, & labora in opere, ad quod te diuina voluit clemētia vocare. Magna etem̄ te ſpes remunerationis expectat, quam ꝓmiſit Deus diligētibus ſe. Et nos, licèt peccatores exiſtamus, tamē Dei noſtri immēſam clementiā nō ceſſamus exorare, vt qui cœpit in vobis, perficiat opus bonum vſq; in finē, & B. Petrus Apoſtolorū princeps cooperetur tibi in omnibus bonis, qui ei parére deſideras. Deus te incolumē cuſtodiat, ſanctiſſime frater. Data Calend. Aprilis, imperante domino pijſſimo Auguſto Conſtantino, anno 24. Imperij eius, Indictione 11.

Epiſcopi confirmati à Papa.

Reuerentiſſimo & ſanctiſſimo fratri Bonifacio coëpiſcopo, Zacharias ſeruus ſeruorum Dei.

VIrgilius & Sidonius religioſi viri, apud Baioariorum prouinciā degentes, ſuis nos literis viſitantes, intimârunt quòd tua reuerēda fraternitas eis iniungeret Chriſtianos denuò baptizare. Quod audientes, nimìs conturbati ſumus, & in admirationē magnā incidimus, ſi habetur, vt dictum eſt. Retulerūt quippe, ꝙ fuerit in eadem

dem prouincia ſacerdos, qui Latinam linguam penitùs ignorabat, & dum baptizaret, neſciens Latini eloquij linguam, diceret: Baptizo te in nomine patria & filia & * Spiritusſancti: ac per hoc tua reuerenda fraternitas iuſſerit rebaptizare. Sed ſanctiſſime frater, ſi ille, qui baptizauit, non errorem introducens aut hæreſim, ſed pro ſola ignorantia Romanæ locutionis infringendo linguam, vt præfati ſumus, baptizans dixerat, non poſſumus conſentire, vt ab eo baptizati, denuò baptizentur: quia, ſicut tua benè nouit ſancta fraternitas, quicunque baptizatus fuerit ab hæreticis in nomine Patris & Filij & Spiritusſancti, nullo modo rebaptizari debet; ſed per ſolam manûs impoſitionem purgandus eſt. Si ergò ità eſt, vt nobis relatū eſt, nolo ampliùs à te illis prędicetur huiuſmodi doctrina: ſed vt ſancti patres docent & prędicant, tua ſanctitas ſtudeat conſeruare. Deus te incolumem cuſtodiat, reuerentiſſime frater.

* Spiritus ſancta:

Ab hæreticis collatū baptiſma, non iterandum.

Romana Synodus ſub Zacharia Pontifice.

IN nomine Domini noſtri I E S V Chriſti, imperante domino pijſſimo Auguſto Conſtantino Imperatore, anno 26. imperij eius, menſe Octobr. die 25. Indictione 14. pręſidente ſanctiſſimo domino Zacharia Papa in patriarchio Lateranenſe, in baſilica, quę appellatur Theodori: conſidentibus etiam cum eo ſanctis Epiſcopis Epiphanio Sylua candida, Benedicto Nomento, Venantio Præneſte, Gregorio Portuenſe, Niceta Gabijs, Theodoro Oſtienſe, Gratioſo Velitras: ſeu venerabilibus preſbyteris, id eſt, Iohanne Archipreſbytero, Gregorio, Stephano: Item Stephano, Dominico, Theodoro, Anaſtaſio, Georgio, Sergio, Iordane, Leone: Item Leone, Gregorio, Stephano, Euſtachio, Procopio atque Theophanio, propoſitis in medio ſacroſanctis Euangelijs, adſtantibus quoquè Diaconibus cunctoque Clero, Gregorius Regionarius & nomenculator dixit: Deneardus religioſus preſbyter, legatus Bonifacij ſanctiſſimi Archiepiſcopi prouinciæ Germanię, directus ad veſtrum ſanctum Apoſtolatum, præ velo eſt, & petit ingredi: quid præcipitis? Dictum eſt: Ingrediatur. Cumque ingreſſus fuiſſet, Zacharias ſanctus Papa dixit: Ante hos dies literas reuerentiſſimi fratris noſtri Bonifacij Archiepiſcopi nobis detuliſti, per quas nobis, quæ opportuna ei viſa fuerant, indicauit. Quid ergò denuò noſtris ſecretarijs te ingredi poſtulâſti? Deneardus religioſus preſbyter dixit: Domine mi, dum iuxta veſtri Apoſtolatûs præceptum dominus meus Bonifacius Epiſcopus, famulus pietatis veſtræ, in prouincia Francorum Synodum aggregaret, & reperiſſet illic falſos ſacerdotes, hæreticos & ſchiſmaticos, id eſt, * Adelbertum & Clementem, ſacerdotio priuans vnà cum principibus Francorum, retrudi fecit in cuſtodiam. Illi autem non in pœnitentia degunt, vt iudicatum eſt: ſed econtrariò adhuc populum ſeducunt. Pro quo & hanc epiſtolam præfati domini mei, quam manibus gero, veſtro ſancto Apoſtolatui miſſus offero, vt eam coram ſancto concilio legi faciatis. Dictum eſt: Suſcipiatur epiſtola, & coram noſtra præſentia relegatur. Et accipiens Theophanius notarius regionarius & ſaccellarius, relegit in his ſermonibus:

Excellentiſſimo patri atque Apoſtolico Pontifici Zachariæ Papæ, Bonifacius exiguus ſeruus ſeruorum Dei, optabilem in Chriſto charitatis ſalutem.

POſtquàm me ante annos propè triginta ſub familiaritate & ſeruitio Apoſtolicæ ſedis, annuente & iubente venerandæ memoriæ Antiſtite Apoſtolico Gregorio, anteriore voto conſtrinxi, quicquid mihi lætitiæ vel triſtitiæ acciderat, Apoſtolico Pontifici ſolebam indicare, vt in lætis ſimul laudaremus Dominum, & in triſtibus eius conſilio roborarer. Ità & nunc mihi liceat vobis indicare, precor, ſicut ſcriptum eſt: Interroga patrem tuū, & annunciabit tibi: ſeniores tuos, & dicent tibi. Notum eñi ſit paternitati veſtrę, quia poſtq̃ indigno mihi mandâſtis in ꝓuincia Frãcorū, ſicut & ipſi rogârunt, ſacerdotali cōcilio & Synodali cōuentui pręeſſe, multas iniurias & perſecutiones paſſus ſum à falſis ſacerdotibus, & adulteris preſbyteris, ſeu diaconibus, & fornicarijs clericis. Maximus tamẽ mihi labor eſt cōtra duos hęreticos peſſimos, & blaſphemos cōtra Deū & cōtra Catholicã fidẽ. Vnus q̃ dicitur Aldebertus, natione Gallus eſt: alter, q̃ dicitur Clemẽs, genere Scotus eſt: ſpecie quidem erroris diuerſi, ſed pondere peccatorum compares. Contra iſtos obſecro authoritatem veſtrã, vt me defendere & adiuuare, & populū Frãcorū & Gallorū per ſcripta veſtra

Deut. 32.

Aldebertus & Clemens hæretici.

veſtra corrigere ſtudeatis, nè hæreticorum fabulas & vana prodigia ac ſigna præcurſoris Antichriſti ſectentur: ſed ad canonica iura & ad viam veræ doctrinæ conuertantur, & vt per verbum veſtrum iſti duo hæretici mittantur in carcerem, nullusque cum eis communionem habeat, nè fortè fermento doctrinæ illorum fermentatus
1.Cor.5. aliquis pereat, ſed ſegregati viuant, & iuxta dictum Apoſtoli, traditi ſatanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini. Et ſi Eccleſiam nō audiērint, ſint
Matt.18. nobis, iuxta Euangelicum præceptum, ſicut ethnici & publicani. Propter iſtos enim perſecutiones & inimicitias & maledictiones multorum patior, & Eccleſia Chriſti impedimentum fidei & doctrinæ rectæ ſuſtinet. Dicunt enim de Aldeberto, quòd eis ſanctiſſimum Apoſtolum abſtulerim, Patronum & oratorem, virtutumque factorem, & ſignorum oſtenſorem abſtraxerim. Sed pietas veſtra audiens vitam eius, iudicet ex fructu, vtrùm veſtimentis ouium indutus, intùs lupus rapax fuerit, an nō.
Aldeberti hæretici hiſtoria breuis. In primæua igitur ætate hypocrita fuit, dicens quòd ſibi Angelus Domini in ſpecie hominis de extremis finibus mundi miræ, & tamen incertæ ſanctitatis reliquias attulerit, & exindè potuerit omnia, quæcunque popoſcerit, à Deo impetrare. Hac ergò ſimulatione, ſicut Apoſtolus Paulus prædixit, penetrauit multorum domos, &
2.Tim.3. captiuas duxit poſt ſe mulierculas oneratas peccatis, quæ ducebantur varijs deſiderijs, & multitudinem ruſticorum, dicentium quòd ipſe eſſet vir Apoſtolicæ ſanctitatis. Prætereà conduxit Epiſcopos indoctos, qui ſe contra præcepta canonum abſolutè ordinauerunt. Vndè in tantam ſuperbiam elatus eſt, vt ſe æquipararet Apoſtolis Chriſti, & dedignatus in alicuius Apoſtolorum vel martyrum honore Eccleſiam conſecrare, in proprio honore dedicaret oratoria, vel, vt veriùs dicam, ſordidaret. Ad hæc etiam improperans, cur voluiſſent homines viſitare limina ſanctorum Apoſtolorum, fecit eis cruciculas & oratoriola in campis, & ad fontes, vel vbicunquè ſibi videbatur, & iuſſit ibi publicas orationes celebrari, intantùm vt multitudines populorum, ſpretis cæteris Epiſcopis, & dimiſſis antiquis eccleſijs, in talibus locis conuentus agerent, dicentes: Merita ſancti Aldeberti adiuuabunt nos. Vngulas quoquè ſuas & capillos dedit ad honorificandum & portandum cum reliquijs ſancti Petri Apoſtolorum principis. Tantis itaque flagitijs inuolutus, præſumpſit quoddam, quod maximum ſcelus & blaſphemia contra Dominum eſſe videtur.
Nota de confeſſione peccatorũ. Venienti enim populo & proſtrato ante pedes eius, & cupienti confiteri peccata ſua, dixit: Scio omnia peccata veſtra, quia mihi cognita ſunt occulta veſtra: ideoque non eſt opùs confiteri ea. Securi ergò & abſoluti de peccatis veſtris præteritis, reuertimini ad domos veſtras cum pace. Hæc igitur atque his ſimilia, quæ ſanctum Euangelium hypocritas facturos eſſe teſtatur, idem Aldebertus ſuo habitu & inceſſu moribusque ſolet operari.

Clementis hæretici hiſtoria ſuccincta. Alter autem hæreticus, qui dicitur Clemens, contra Catholicam contendit Eccleſiam, abnegans ſcilicet & refutans canones ſacros, tractatus & expoſitiones ſanctorum Patrum, Hieronymi, Auguſtini & Gregorij. Synodalia etiam iura ſpernens, affirmat ſe poſt duos filios, ſibi in adulterio natos, eſſe poſſe legis Chriſtianæ Epiſcopum. Prætereà Iudaiſmum introducens, iuſtum iudicat eſſe Chriſtiano, vt, ſi voluērit, viduam fratris defuncti accipiat vxorem. Ipſe etiam contra fidem ſanctorũ patrum contendit, dicens quòd Chriſtus filius Dei deſcendens ad inferos, omnes quos inferni carcer detinuit, indè liberâſſet, credulos videlicet & incredulos, necnō cultores idolorum. Multa quoquè alia horribilia & contraria fidei Catholicæ, de prædeſtinatione Dei affirmat. Quapropter precor, vt literas veſtras de hoc hæretico mandare curetis duci Carlomanno, vt mittatur in cuſtodiam, nè ſemina ſatanæ latiùs ſeminans, vna ouis morbida totum gregem polluat. Valere ſanctitatẽ veſtram & proſperis profectibus gaudere in longitudine dierum, optamus.

Cumque lecta eſſet epiſtola, Zacharias Papa dixit: Audiſtis chariſſimi fratres,
ſor.* de quid in iſta epiſtola lectum ſit * ex ſacrilegis illis, qui ſe ad ſuam condemnationem Apoſtolos nominare præſumpſerunt? Sancti Epiſcopi & venerabiles presbyteri reſponderũt: Audiuimus certè per omnia non Apoſtolos, ſed miniſtros ſatanæ & præcurſores Antichriſti. Quis enim aliquandò Apoſtolorum vel quilibet ſanctorum ex capillis ſuis aut vngulis pro ſanctitate populis tribuit, vt iſte pernicioſus agere conatus eſt Aldebertus? Sed hoc ſcelus à veſtro ſanctò Apoſtolatu reſecandum eſt, tam de illo,

illo, quàm etiam de tranſgreſſore Clemente, qui ſacros canones ſpernit, atq; expoſitiones ſanctorum patrum, Ambroſij, Auguſtini, cæterorumque reſpuit. Ambo itaq; iuſtam dignamque tranſgreſſionibus ſuis ſuſcipiant ſentẽtiam. Zacharias ſanctus* dixit: Quia iam tardior hora eſt, venturo ſecretario de conſcripta vita & oratione, quam ſibi expoſuit Aldebertus, vel de cæteris eius geſtis, cum nobis lecta fuerint, cõmuni conſenſu, mediante Deo, quid fieri debeat, pertractemus. Cumque in eodem die ſanctus Zacharias Papa, cæterique Epiſcopi, necnon presbyteri ſupradicti, alijq; clerici conueniſſent in prænominatam baſilicam, Gregorius notarius regionarius & nomenculator dixit: Iuxta veſtri ſancti Apoſtolatûs præceptum, quod in præterito ſecretario iuſſiſtis, Denеardus religioſus presbyter adeſt præ velo: quid præcipitis? Dictum eſt: Ingrediatur. Cumque ingreſſus eſſet, Zacharias ſanctus Papa dixit: Actus illius nefandiſſimi Aldeberti, ſiue cętera eius ſcripta, q̃ pręterito ſecretario in manibus gerebas, coram præſenti concilio porrige legenda. Et accipiens Theophanius notarius regionarius & ſaccellarius, legit vitam illius, cuius initium eſt: In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, incipit vita ſancti & beati Aldeberti Epiſcopi, ex electione Dei nati. De ſimplicibus parentibus fuit procreatus, & de gratia Dei coronatus: quia dum in vtero matris ſuæ eſſet, ibidem gratia Dei cœpit in eo retineri, & antequàm perueniſſet beatiſſima natiuitas eius, vidit genitrix eius per viſiõem quaſi egredientem vitulum de dextero latere ſuo. Qui nimirum vitulus deſignabat illam gratiam, quam acceperat ab Angelo, antequam exiret de vulua. *Vita hæretici Aldeberti, ab impoſtore quodã conſcripta.*

Cumque hic libellus vſque ad finem lectus fuiſſet, Zacharias ſanctus Papa dixit: Quid ad hanc blaſphemiam reſpondetis ſanctiſſimi fratres? Epiphanius Epiſcopus Eccleſiæ ſanctæ Syluæ candidæ, dixit: Domine Apoſtolice, ex diuina profectò inſpiratione motum eſt cor veſtri ſancti Apoſtolatûs, vt prędictum Bonifaciũ ſanctiſſimũ Epiſcopũ & Francorũ principes commoneretis, in partibus illis poſt longa tẽpora concilium congregare ſacerdotum, nè hæc ſchiſmata & blaſphemiæ ſancto veſtro Apoſtolatui celarentur. Zacharias ſanctus Papa dixit: Si quid adhuc habet Denеardus religioſus presbyter nobis porrigere legendum, porrigat. Denеardus presbyter reſpondit: Eccè Domine epiſtola, qua vtebatur Aldebertus, & quam diuulgabat eſſe Ieſu, ſibiq; de cælo veniſſe. Et accipiens Theophanius notarius, legit. Cuius initium tale erat: In nomine Domini incipit epiſtola Domini noſtri Ieſu Chriſti filij Dei, quæ in Hieroſolymam cecidit, & per Michaëlem Archangelum inuenta eſt in porta Ephraim, & per manus ſacerdotis, nomine Icoræ, ipſa epiſtola fuit exemplata. Et tranſmiſit ipſe eandem epiſtolam ad Germaniam ciuitatem alio ſacerdoti Thalaſio, & ipſe Thalaſius tranſmiſit illam ad Arabiam ciuitatem alio ſacerdoti Leoban, & ipſe Leoban tranſmiſit epiſtolam iſtam ad Vetphaniam ciuitatem, & recepit eam Macrius ſacerdos Dei, & tranſmiſit in montem ſanctum Archangeli Michaëlis, & per manus Angeli Dei peruenit ad Romanam ciuitatem ad ſepulcrum S. Petri, vbi claues regni cælorum conſtituti ſunt. Et duodecim Papati, qui ſunt in Romana ciuitate, triduanas fecerunt vigilias in ieiunijs & orationibus, & cætera vſque ad finẽ perlecta. Zacharias ſanctus Papa dixit: Pro certo chariſſimi fratres, & pdictus Aldebertus in inſaniam conuerſus eſt, & omnes, qui hac vtuntur commentata epiſtola, partuulorum more abſque ſenſu ſunt, & muliebri errore inſaniunt. Sed ne leuiores amplius decipiat, indiſcuſſam & abſque ſententia cauſam hanc relinquere non poſſumus. Sancti Epiſcopi & venerabiles presbyteri reſpõderunt: Ex diuina illuſtratione cognoſcimus cor ſancti veſtri Apoſtolatûs illuminatum, & quę à vobis dicta ſunt, ex adminiſtratione Sanctiſpiritus emanârunt. Et idcirco vt à vobis præuiſum fuerit, in vtroſq; ſententia promulgetur. Zacharias ſanctus Papa dixit: Non vt à nobis ſolis præuiſum fuerit, ſed pariter cum ſanctitate veſtra, vt Domino placuerit, in futuro ſecretario eſt pertractandum. *Vide impoſtorem egregium.*

Cùm autem tertia vice in eodem die Zacharias ſanctus Papa, cęterique Epiſcopi, necnon presbyteri ſupradicti, ſed & alij clerici conueniſſent in prænominatam baſilicam, Gregorius notarius regionarius & nomenculator dixit: Secundum quod à veſtro ſancto Apoſtolatu præceptum eſt in præterito ſecretario, vt Denеardus religioſus presbyter hîc ſe veſtris præſentaret obtutibus, præſto eſt præ foribus: quid præcipitis? Dictum eſt, Ingrediatur. Cumque ingreſſus fuiſſet, Zacharias Papa dixit:

 Habes

Habes adhuc ex ſacrilegorum illorum conſcripto aliquid, quod coram concilio proferre debeas ad legendum? Denehardus religioſus presbyter reſpondit: Etiam Domine mi orationem, quam ſibi Aldebertus componere niſus eſt: & ecce in manibus meis gero: iubete eam ſuſcipi. Moxque ſuſcepta eſt & lecta oratio, cuius initium ſic erat:

Oratio impij Aldeberti.

Domine Deus omnipotens, pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, & α & ω, qui ſedes ſuper ſeptimum thronum, & ſuper Cherubin & Seraphin: pietas magna & dulcedo ſatis eſt apud te, pater ſanctorum Angelorum, qui feciſti cælum & terram, mare & omnia, quæ in eis ſunt: te inuoco & clamo & inuito ſuper me miſerrimo, quia tu dignatus fuiſti dicere: Quodcunque petieritis à Patre in nomine meo, dabit vobis. A te peto, ad te clamo, à Domino Chriſto commendo animam meam. Cumque per ordinem legeretur, peruenit ad locum, vbi ait: Precor vos, & coniuro vos, & ſupplico me ad vos Angelus Vriel, Angelus Raguel, Angelus Tubuel, Angelus Michael, Angelus Adimis, Angelus Tubuas, Angelus Sabaoth, Angelus Simihel. Dum vero hæc oratio ſacrilega vſque ad finem perlecta fuiſſet, Zacharias ſanctus Papa dixit: Quid ad hæc ſancti fratres reſpondetis? Sancti Epiſcopi & venerabiles presbyteri reſponderunt: Quid aliud agendum eſt, niſi vt omnia, quæ coram nobis lecta ſunt, igni concrementur, authores vero eorum anathematis vinculo percellātur? Octo enim nomina Angelorum, quæ in ſua oratione Aldebertus inuocauit, non Angelorum, præter Michaëlis, ſed magis dæmonum nomina ſunt, quos ad præſtandum ſibi auxilium inuocauit. Nos autem, vt à veſtro ſancto Apoſtolatu edocemur, & Diuina tradit authoritas, non plus quàm trium Angelorum nomina agnoſcimus, id eſt, Michael, Gabriel, Raphael. Zacharias ſanctus Papa dixit: Optime prouiſum eſt à veſtra ſanctitate, vt conſcripta illius omnia igne concrementur: ſed opportunum eſt, vt ad reprobationem eius in ſcrinio noſtro conſeruentur ad perpetuam confuſionem. Nunc vero, quia omnia peracta ſunt, de vtrorumque ſententia, quorum ſuperius mentio facta eſt, pertractandum eſt.

Sententia Concilij in Aldebertū.

Vniuerſum concilium dixit: Aldebertus, cuius nobis actus & nefaria commenta lecta ſunt, & qui ſe Apoſtolum cenſuit nominari, & capillos & vngulas ſuas populis pro ſanctitate tribuit, quique ſub obtentu Angelorum dæmones in ſuum auxilium inuocat, ſit ab omni officio ſacerdotali alienus, agens pœnitentiam pro commiſſis, & amplius iam populum minime ſeducat. Sin autem in his erroribus perſeuerauerit, & populū amplius ſeduxerit, ſit Anathema, & æterno Dei iudicio condemnetur, omniſque pariter, qui ei cōſenſerit & eius doctrinam ſecutus fuerit, aut coniunctus fuerit.

Item in Clementem.

Similiter & Clemens, qui per ſuam ſtultitiam ſanctorum patrum ſtatuta omniaque Synodalia acta reſpuit, inferens etiam Chriſtianis Iudaiſmum, dum prædicat fratris defuncti accipere poſſe vxorē: inſuper & Dominum Ieſum Chriſtum, deſcendētem ad inferos, omnes pios & impios exinde prædicat abſtraxiſſe, ab omni ſacerdotali officio nudatus ſit, & Anathematis vinculo obligatus, pariterque Dei iudicio condemnatus, & omnis, qui eius ſacrilegis conſenſerit prædicationibus.

Adnotatio Epiſcoporum aliorumque ſacerdotum, pro excommunicatione hæreticorum Aldeberti & Clementis.

ZAcharias Epiſcopus ſanctæ Dei Eccleſiæ Catholicæ atque Apoſtolicæ vrbis Romanæ, his geſtis atque ſentētiæ à nobis promulgatis ſubſcripſi. Epiphanius Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Syluæ candidæ, his geſtis atque ſentētiæ à nobis promulgatis ſubſcripſit. Benedictus Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Nomentanæ, his geſtis atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſit. Venantius Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Preneſtinæ, his geſtis atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſit. Gregorius Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Portuenſis, his geſtis atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſit. Niceta Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Gabinatis, his geſtis atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſit. Theodorus Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Oſtienſis, his geſtis atque ſententię à nobis promulgatis ſubſcripſit. Gratioſus Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Veliternenſis, his geſtis atq; ſententię à nobis promulgatis ſubſcripſit. Iohannes humilis presbyter tituli S. Suſannæ, his geſtis atque ſententię à nobis promulgatis ſubſcripſit. Gregorius humilis presbyter tituli S. Clementis, his geſtis atq; ſenten-

ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſit. Stephanus gratia Dei presbyter tituli S. Marci, his geſtis atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſit. Stephanus indignus presbyter tituli S. Euſebij, his geſtis atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſit. Dominicus humilis presbyter tituli S. Priſcæ, his geſtis atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſit. Theodorus humilis presbyter tituli S. Laurentij, his geſtis atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſit. Anaſtaſius indignus presbyter tituli S. Mariæ, his geſtis atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſit. Georgius humilis presbyter tituli SS. Iohannis & Pauli, his geſtis atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſit. Sergius humilis presbyter tituli S. Potētianæ, his geſtis atq; ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſit. Iordannes indignus presbyter tituli S. Sabinæ, his geſtis atque ſententię à nobis promulgatę ſubſcripſit. Theophanius humilis presbyter tituli ſanctorum Coronatorum, his geſtis atque ſententię à nobis promulgatis ſubſcripſit. Leo indignus presbyter tituli S. Anaſtaſiæ, his geſtis atque ſententię à nobis promulgatis ſubſcripſit. Gregorius indignus presbyter tituli S. Balbinę, his geſtis atque ſententię à nobis promulgatis ſubſcripſit. Stephanus presbyter tituli S. Chryſogoni, his geſtis atque ſententię à nobis promulgatis ſubſcripſit. Euſtathius humilis presbyter ſanctę Romanę Eccleſiæ, his geſtis atque ſententię à nobis promulgatis ſubſcripſit. Leo humilis presbyter tituli S. Damaſi, his geſtis atq; ſentētię à nobis promulgatis ſubſcripſit. Procopius indignus presbyter tituli S. Cyriaci, his geſtis atque ſententię à nobis promulgatis ſubſcripſit.

*Dilectiſſimis nobis Reginfrido Rhothomagenſi Epiſcopo, Deodato * Beluocanenſi Epiſcopo, Ramberto Ambianenſi Epiſcopo, David Spironenſi Epiſcopo, Aethereo Toroanenſi Epiſcopo, Heliſeo Nouiomenſi Epiſcopo, Treuuarto Camerocanenſi Epiſcopo, Burchardo Vuirciburgenſi Epiſcopo, Folerico Tungrienſi Epiſcopo, Genebaudo Laudenſi Epiſcopo, Romano Meldenſi Epiſcopo, Agilolpho Colonienſi Epiſcopo, Hattoni Strasburgenſi Epiſcopo, et cæteris amantiſſimis coëpiſcopis, presbyteris etiam & diaconibus, cunctisq́; orthodoxis Eccleſiarum Dei clericis, Apoſtolicā doctrinam tenentibus, Zacharias diuina gratia præditus, Apoſtolicæ ſedis Pontifex, ſeruus autem ſeruorum Dei, in Domino ſalutem dicit.* *Belleuacenſi.

GRatias ago Deo Patri omnipotenti & Domino noſtro Ieſu Chriſto, vnico filio eius, & Sanctoſpiritui, qui veſtrûm omnium corda inflammare dignatus eſt per diffuſam à ſe gratiā, vt in vnitate fidei & vinculo pacis ambuletis, & ſit ſplendor Domini Dei noſtri ſuper vos, dilectiſſimi mihi, & abundans gratia pacis & charitatis, vt ſitis vnum corpus ſpiritualis matris veſtræ ſanctę Catholicę & Apoſtolicę Dei Eccleſię, in qua DEO authore pręſumus, implentes illud Propheticum dictum: Eccè quàm bonum & quàm iucundum, habitare fratres in vnum. Quanuìs enim pro itineris longitudine corpore ſimus abſentes, in ſpiritu tamē dilectionis ſemper ſumus vobis pręſentes, habentes vos in viſceribus noſtris, & aſſiduè orantes, vt Deus & Dominus noſter Ieſus Chriſtus multo ampliùs confirmet corda veſtra in exhortatione Euangelij, in miniſterio quo fungimini, vt credita vobis plebs veſtris pijs admonitionibus, adiuuante Domino, à diabolica fraude liberata, perſiſtat ſalua, voſque mereamini de eorum animabus in die Chriſti apportare lucrum. Obſecro ergò vos, vt dignè ambuletis vocatione, qua vocati eſtis, vt decet ſanctos cum multa patientia, ſupportantes inuicèm in charitate, ſoliciti ſeruare vnitatem ſpiritûs in vinculo pacis & charitatis: quia finis pręcepti charitas eſt de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. Gaudeo in vobis chariſſimi, quoniam fides veſtra & vnitas erga nos, precioſa eſt & manifeſta non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus, dum ad fautorem & magiſtrum veſtrum à Deo cōſtitutum, B. Petrum Apoſtolorum principem, benigniſſima voluntate conuerſi eſtis: & in hoc laudabilis eſt fides veſtra, quoniam idipſum ſapitis, quod oportet ſapere. Habetis itaque noſtra vice ad

Pſal. 132. Epheſ. 4. 1. Tim. 1.

confortādam dilectionem veſtram ſanctiſſimum Bonifacium fratrem noſtrum Archiepiſcopum, Apoſtolicæ ſedis legatum, & noſtram præſentantem vicem. Sit ergò conſtantia veſtra aduersùs contentionem eorũ, qui aduerſa ſapiunt, & non quæ Dei
Matth. 10. ſunt: neq; terreamini à facie eorum, ſicut ſcriptum eſt, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere: ſed potiùs eum timete, qui poteſt animam & corpus mittere in gehennam. Fratres mei, in carne enim ambulantes, non ſecũdùm carnem
2. Cor. 10. militamus. Arma enim militiæ noſtræ non carnalia, ſed ſpiritualia ſunt, ad deſtruendam omnem exaltationem, extollentem ſe aduersùs ſcientiam Dei. Confortamini
Epheſ. 6. itaq; in Domino & in potentia virtutis eius. Pax vobis & gratia à Deo & Domino noſtro Ieſu Chriſto miniſtretur. Amplectimur & oſculamur, àc ſi præſentes, charitatem veſtram in vnitate ſpiritûs, in vinculo pacis & charitatis Chriſti. Deus vos incolumes cuſtodiat.

Zacharias Papa vniuerſis Epiſcopis, presbyteris, diaconibus, Abbatibus, cunctis etiam Ducibus, Comitibus, omnibusque Deum timentibus, per Gallias & Francorum prouincias conſtitutis.

REferente nobis reuerentiſſimo fratre noſtro Bonifacio Epiſcopo, quòd dum Synodus cõgregata eſſet in prouincia veſtra iuxta noſtram commonitionem, mediantibus filijs noſtris Pipino & Carlomanno principibus veſtris, peragente etiã vicem noſtram prædicto Bonifacio, Dominus inclinâſſet corda veſtra cum principibus veſtris in prædicationem eius, vt omnibus commonitionibus eius obediretis, & ſchiſmaticos, & homicidas, & fornicarios à vobis expelleretis ſacerdotes: omnipotenti Deo gratias egimus, & pro vobis ſumus orãtes, vt qui cœpit in vobis opus bonum, perficiat vſq; in finem. Obſecro enim omnes vos coram Deo, vt eius commonitionibus firmiter obediatis. Ipſum nanque vice noſtra in partibus illis ad prædicandum conſtitutum habemus, vt vos Deo propitio ad viam perducat rectitudinis, & à cunctis facinoribus ſalui eſſe poſſitis. Habuiſtis enim, peccatis facientibus, nunc vſq; falſos & erroneos ſacerdotes: vndè & cunctę paganæ gentes vobis pugnantibus præualebant, quia non erat differentia inter laicos & ſacerdotes, quibus pugnare licitum non eſt. Qualis enim victoria dabitur, vbì ſacerdotes vna hora Dominica tractant * myſteria, & Dominicum corpus conſecrant pro animarum ſuarum redemptione: & poſteà Chriſtianos, quibus hoc miniſtrare debuerant, aut paganos, quibus Chriſtum prædicare debuerunt, ſacrilegis necant manibus, & fit, ſecundùm verbum
Matth. 5. Domini, dicẽtis: Vos eſtis ſal terræ: quòd ſi ſal euanuerit, in quo ſalietur? Ad nihilum valet vltrà, niſì vt mittatur foràs, & conculcetur ab hominibus. Dum hæc ità ſint, & tales in vobis fuerint ſacerdotes, quomodò victores cõtra veſtros inimicos eſſe poteritis? Nam ſi mundos & caſtos ab omni fornicatione & homicidio liberos habueritis ſacerdotes, vt ſacri præcipiunt canones, & noſtra vice prædicat præfatus Bonifacius frater noſter, nulla gens ante veſtrum conſpectum ſtabit: ſed corruẽt ante faciem veſtram omnes paganæ gentes, & eritis victores: inſupèr & benè agẽtes, vitam æternam poſſidebitis. Vos autem, fratres chariſſimi, qui eſtis veri ſacerdotes, vel ſub regulari diſciplina conſtituti, ſic vos exhibete, vt decet Dei miniſtros & diſpenſatores myſteriorum Dei, vt nõ vituperetur miniſterium veſtrum, nè fiat in vobis, quod
Eſai. 24. ſcriptum eſt: Erit ſicut populus, ſic ſacerdos. Nam ſi hoc fuerit, qualis vobis erit ab hominibus laus, aut qualis à Deo expectatur retributio? Quamobrèm ſic vos corrigite, vt veri ſacerdotes, & tales ad ſacerdotium prouehite, vt & vobis & illis teſtimonium maneat bonum ab his, qui foris ſunt: quatenùs ab hominibus laudẽ, & à Deo præmium in æterna beatitudine percipere mereamini, eò quòd per vos ad rectam fidem perducti ſunt populi multi, innoxios habentes ſacerdotes. Ad Synodum quoq; omni anno conuenite, ad pertractandam vnitatem Eccleſiæ, & vt ſi quid aduerſi acciderit, radicitùs amputetur, & Eccleſia Dei maneat inconcuſſa. Benè valete.

Reuerentiſſimo & ſanctiſſimo fratri Bonifacio coëpiſcopo, Zacharias ſeruus ſeruorum Dei.

CVm nobis ſanctiſſimæ fraternitatis tuæ ſyllabæ delatæ fuiſſent, atq; per ſingula legi feciſſemus, reperimus in earundem literarum ſerie, ꝙ peccatis noſtris facientibus, dum Dominici tritici ſemina quæreres elaborare ad augẽdam ſegetem ſpiritualem,

ritualem, ſubitò inimici ſuperſeminauerunt zizania,vt ſanctitatẽ tuã in bono opere impedirent. Sed tua ſancta fraternitas inceſſanter orationi inſtet pariter cum fratribus,qui tecum laborant,vt ſpirituali ſarculo eradicare poſſis zizania. Hoc opus ſi tibi ſemper erit in volũtate,Deus ſine dubio adiuuat,vt beatus Gregorius Papa: Bonum opus,inquit,nobis ſit in voluntate.nam ex diuino adiutorio erit in perfectiõe. Vnde chariſſime frater confortare in Domino,&ipſe erit adiutor tuus. De incurſione autem Gentium,quę in tuis plebibus facta eſt,mœrendum nobis eſt. Sed hęc aduerſitas nullatenùs tuam fraternitatẽ conturbet:quia & Romana ciuitas ex accidẽtibus facinoribus ſæpiùs eſt depopulata, & tamen omnipotens Dñs dignatus eſt eam conſolari. Sic etiam credimus,quia & vos conſolabitur, ſi fideliter ad eum clamaueritis,& ieiunium ſupplicationesq; litaniarum in populis cõmiſſis agendas prædicaueritis. Nos quoq;,licèt peccatores exiſtamus,precibus noſtris & conſacerdotũ noſtrorum,inquantùm poſſumus, adiuuamus. De Synodo autem congregata apud Francorum prouinciam,mediantibus Pipino & Carlomanno excellentiſſimis filijs noſtris,iuxta noſtrarum ſyllabarum cõmonitionem peragente noſtram vicem tua ſanctitate,qualiter egiſſes agnouimus, & omnipotenti Deo noſtro gratias egimus, qui eorũ corda confirmauit,vt in hoc pio opere adiutores exiſterent:& quia omnia optimè & canonicè peregiſti,tam de falſis Epiſcopis & fornicarijs & ſchiſmaticis, q̃ etiam de reliquis nomine ſacerdotibus,cõtra canonum inſtituta agentibus,vel cõtra Catholicã & Apoſtolicã Eccleſiã,de quibus ſecũdùm tuã relationẽ reſpõdemus.

Irruptiones barbarorũ.

Ieiunijs & litanijs placadus Deus.

De eo verò, ꝙ ſuggeſſiſti,quia elegerunt vnam ciuitatem omnes Francorũ principes,pertingentem vſq; ad paganorum fines & in partes Germanicarum gẽtium, vbi antea prædicâſti,quatenùs ibi ſedem metropolitanã perpetuo tempore habere debeas,& indè cæteros Epiſcopos ad viam inſtrueres rectitudinis, & poſtmodùm tui ſucceſſores perpetuo iure poſſideant: hoc quia decreuerunt,nos læti ſuſcepimus,eo quòd ex Dei nutu factum eſt. Quòd verò falſi ſacerdotes &ſchiſmatici hoc impedire conati ſunt,eorũ vanum agonem Dominus diſſipabit,& illa faciet ſtabilita,quę ſanctorum patrum ſtatutis videntur concordare. Et quia ipſi principes Francorum tibi etiam in hoc adiutores extiterunt,retribuat illis omnipotens Deus adiutorij huius præmium,& innumera largiatur bona.

De Moguntia dicit.

De illo etiam falſo Epiſcopo,quem dixiſti,quòd adulterati clerici & homicidæ filius,in adulterio natus,& abſq; diſciplina nutritus eſſet, & ꝙ ſuî ſimiles ſacerdotes conſecrauit:de hoc meminit tua reuerenda fraternitas,quod etiam tibi ſæpè ſcripſimus,vt nullus homicida,nullus adulter,nullus fornicator ſacrum miniſteriũ debeat tractare:ſed neq; ex pœnitẽte qs,aut talis,qualẽ ſacri canones ꝓhibẽt eſſe ſacerdotẽ.

Ad altaris miniſteriũ qui non admittendi.

De baptizatis verò ab illis,ſeu Eccleſijs conſecratis requirat tua fraternitas, ſi aut Eccleſias in nomine S. Trinitatis conſecrauerunt,aut paruulos ſimiliter baptizauerunt:& tunc conſecratio Eccleſiarum,& paruulorum baptiſma ſit ritè confirmatũ.

Hoc etiam pariter retuliſti,quòd illi,qui antè proiecti ſunt,ſacerdotes, ſe a nobis abſolutos eſſe apud Francorum prouinciam diuulgarent. Quod tua ſancta fraternitas nullo modo credat:quia impoſſibile eſt, vt ſi hoc feciſſemus,nõ tuę charitati per noſtras indicâſſemus literas. Impoſſibile ergò nullo modo credas, quia non aliud prædicamus,& aliud agimus,aut aliud dirigimus,vt illi garriũt: ſed auxiliante Deo, illud,quod pręd icamus,finetenùs obſeruandum cenſemus. Hoc autem ſanctitatem tuam firmiſſimè hortamur,vt teneas,vt ſanctorum patrum inſtitutis & conſultis ſacrorum canonum omnimodò parére ſtudeas.

Quòd obſecrâſti,vt Frãcorum principibus ſcriberemus, ſcias à nobis eſſe geſtum. Per ſingula enim eis ſcripſimus vt petiſti,vt tibi amici ſint,& adiutores in Dominico opere exiſtant.

De cenſu verò expetendo,ꝙ impetrare à Francis ad reparandas eccleſias vel monaſteria plus non potuiſti, q̃ vt vertente anno ab vnoquoq; coniugio ſeruorũ duodecim denarij reddantur,ex hoc gratias ago Deo,quia hoc potuiſti impetrare. Dum enim Dñs donauerit quietem,augentur & luminaria ſanctorum pro eo, quòd nunc tribulatio accidit à Sarracenis,Saxõibus vel Friſonibꝰ,ſicut tu ipſe nobis innotuiſti.

De eis etiam,qui poſtq̃ depoſiti ſunt pro capitalibus peccatis de gradu ſacerdotali,reperiuntur nec clerici eſſe velle,nec monachi ſub pœnitẽtia:ſed pergentes ad pa-

latium regis Francorum,rogant vt eis loca tribuat Eccleſiarũ vel monaſteriorũ, vt diſpergant ſanctorũ loca:de his,inquam,quid fieri debeat,Francorũ principibus cõmonitoria direximus ſcripta.In alia quippe tua epiſtola reperimus cõtineri omnia, quę contra te egérunt falſi & ſchiſmatici Epiſcopi,id eſt, Aldebertus & Clemens, in qua omnia acta eorũ & impijſſimũ errorẽ ſingulatim indicâſti. Nos autẽ congregatis conſacerdotibus noſtris,eorũdem prauorum ſceleratiſſima acta in eorũ præſentia legi fecimus:& cùm nobis coram cõcilio lecta fuiſſent,pio ſtudio omnes eadem ſchiſmatica dogmata & ſceleratiſſimam vitam,quam ſibi Aldebertus cõſcribi fecit, vna voce decreuerunt vt igne cremaretur. Sed nos hoc non fieri rectum iudicantes, pro eorum perpetua damnatione in ſcrinio ſanctæ Eccleſiæ reſeruari mandauimus. Ad hæc etiam dignam ſententiam contra eorum errorem ſcribi fecimus. Cuius exempla epiſtolæ ad tuam direximus ſanctitatem, vt lecta in prouincia Francorum, omnis ſchiſmaticus audiens taliter à ſancta & Apoſtolica Eccleſia iudicatum, à ſenſus ſui prauitate reſipiſcat.

In tertia verò epiſtola tua intimâſti nobis de alio ſeductore, nomine Geuuilio-bo,qui anteà falſo Epiſcopi honore fungebatur,& quia ſine conſultu ad nos properat. Hic dum aduenerit,vt Dño placuerit,fiet. Tua aũt reuerentia vt auxiliante Dño cœpit,vice noſtra petimus perficere ſtudeat. Volumus nanq; omni anno tempore apto in prouincia Francorũ conciliũ te celebrare,vt frequentia ſacerdotũ per inſtituta ſacrorum canonũ correcta,illic nulla aduerſitas valeat pullulare: ſed magis Eccleſiæ ſanctæ vnitas & diſciplina Apoſtolica vbiq; in illis partibus dilatata exiſtat, & non amplius populi per falſos ſacerdotes deprauati,demergantur in interitũ. Dum verò concilium aggregaueris,ſic tua fraternitas conflictum habeat cum metropolitanis,vt nullus ſine cõmendaritijs ſuſcipiatur epiſtolis. Pro eadem quippe cauſa & pro omnibus vtilitatibus ſanctę Eccleſię Francorum principibus direximus literas, vt iam prefati ſumus.De ciuitate etiã illa,quæ nupèr Agrippina vocabatur,nunc verò Colonia,iuxta petitionem Francorũ,per noſtrę authoritatis præceptum nomini tuo metropolim cõfirmauimus,& tuæ ſanctitati direximus eiuſdem metropolitanæ Eccleſiæ ſtabilitatẽ. Deus te incolumem cuſtodiat reuerentiſſime frater. Data pridie Calend.Nouẽb. Imperante dño Auguſto Cõſtãtino,anno 27.Imperij eius,Indict.14.

Colonia fit metropolis

Reuerentiſſimo Boniſacio coepiſcopo, Zacharias ſeruus ſeruorum Dei.

1. Cor. 11. Egregius nos admonet Apoſtolus Paulus in eo, quod ait: Imitatores meî eſtote, ſicut & ego Chriſti. Hinc eſt ergò, ꝙ videtur deeſſe,per ſpirituale charitatis vinculũ, & ſi corpore abſentes,ſpiritu tamẽ ſemper fraternitati tuę ſumus præſentes, & in noſtris orationibus memoriã tuî agere non deſiſtimus,petentes immenſam Dñi noſtri pietatẽ,vt ad peragendũ ſuum te confirmet miniſteriũ,quatenùs in die aduẽtûs eius illã placabilẽ merearis vocem proferre: Eccè ego & pueri,quos dediſti mihi non perdidi ex eis quenquã: vt continuò cum cæteris ſanctis illa ſupernæ vocationis dicta audias: Venite benedicti patris mei: percipite regnũ,quod vobis paratum eſt ab origine mundi. Agnoſcas igitur chariſſime, flagitâſſe à nobis Pipinũ excellentiſſimũ Maiorem domûs gentis Francorũ per ſuum hoĩem,nomine Ardobanũ, religioſum presbyterũ aliquanta capitula de ſacerdotali ordine,& quę ad ſalutẽ animarũ pertinent: ſimul etiam & pro illicita copula, qualiter ſeſe debeant cuſtodire iuxta ritum Chriſtianę religionis & ſtatuta ſanctorũ patrum,inquiſiſſe. Et quanq̃ de hoc iam experta ſit tua ſancta fraternitas,q̃ à nobis ſunt decreta,illius tamẽ votis aurẽ accõmodantes,in breui elogio conſcripta Apoſtolica documẽta direximus, q̃ vt in ſacerdotali collegio pandãtur,tuã ſanctitatẽ inibì euocari dedimus in mandatis. Cumq; pro hac re aggregatũ fuerit cõcilium,ad mediũ deducãtur illi ſacrilegi & cõtumaces Aldebertus,& Godalſacius,& Clemẽs,vt eorũ denuò ſubtili indagatiõe cribreẽ cauſa. Quos ſi deuiãtes à rectitudinis tramite vſq;quaq; repereritis,& cõuicti fuerint nolle ad viã rectã cõuerti,vt bonũ atq; placitũ vobis videtur,cũ principe prouinciæ diſponite ſecundũ canonũ ſacrorũ ſtatuta. Si autẽ in ſuperbia perſtiterint contumaciter, proclamãtes ſe reos nõ eſſe,tunc cũ probatiſſimis & prudẽtiſſimis ſacerdotibus tribus vel duobus ꝓdictos ad nos dirigite viros,vt profunda inquiſitiõe corã ſede Apoſtolica eorũ inquiratur cauſa,& iuxta quod meruerint,finẽ ſuſcipiãt. Age itaq; Frater dilectiſſi-

Eſai. 8. Iohan. 18.

Matth. 25.

dilectiſſime in miniſterio tibi cõmiſſo, vt ab omnipotenti Deo prẹmium recipiens, æternam vitã conſequi merearis. Deus te incolumẽ cuſtodiat reuerentiſſime frater.

Reuerentiſſimo fratri Bonifacio coëpiſcopo, Zacharias ſeruus ſeruorum Dei.

SAcris liminibus beati Apoſtolorum principis Petri & noſtris obtutibus præſentatus præſens Burchardus, dilectus nobis Epiſcopus, ſanctitatis tuæ attulit affatus, per quorum ſcripta agnouimus magnum te habere certamen in prædicatione Euangelij Domini noſtri, & exhortatione ſanctæ fidei, quam per beatum Petrum & vas electionis Paulum cæteroſq́; Apoſtolos traditam ſuſcepimus. Quibus agnitis, omnipotenti Deo immenſas egimus gratias, petentes eius ineffabilem diuinitatem, vt multo ampliùs confirmet atq; corroboret cor fraternitatis tuæ, & ſoſpitem corpore annuat permanere, vſquequò eius diuinitas te ſuperſtitem in hac iuſſerit eſſe vita, ad perficiendum miniſterium tibi impoſitum, & ad portandum lucrum animarum in diem CHRISTI Ieſu, vt illam merearis audire vocem deſiderabilem, quam dicturus eſt Dominus diligentibus ſe: Venite benedicti patris mei: percipite regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi. Erant autem inſerta in eiſdem tuis affatibus diuerſa capitula, de quibus iudicium & conſilium atq; ſolatium ſedis Apoſtolicę tibi dirigi flagitabas. Primum capitulum pro Synodo prouinciæ, in qua natus & nutritus es, quam & in gentem. Anglorum & Saxonum in Britannia inſula primi prædicatores ab Apoſtolica ſede miſſi, Auguſtinus, Laurentius, Iuſtus & Honorius, nouiſſimè verò tuis temporibus Theodurus, Græcolatinus antè Philoſophus & Athenis eruditus, Romæ ordinatus, pallio ſublimatus, ad Britanniam præfatam tranſmiſſus iudicabat & gubernabat. In illa tale decretum & iudicium demonſtratum eſſe dinoſcitur, vt quicunque ſine inuocatione Trinitatis lotus fuiſſet, ſacramentum regenerationis non haberet. Quod omninò verum eſt: quia ſi merſus in fonte baptiſmatis quis ſine inuocatione Trinitatis fuerit, perfectè non eſt baptizatus. Quòd autem per quoſdam affirmari ſcripſiſti, vt quanuis ſceleratiſſimus quiſq; hęreticus, vel ſchiſmaticus, aut latro, vel fur, ſiue adulter baptiſmum iuxta regulam à Domino impoſitam in nomine Patris & Filij & Spiritusſancti conſecraret, ſicq; homini petenti miniſtraret, tamen Chriſti eſſet baptiſmum, Euangelicis verbis conſecratum: & ecõtrà licèt miniſter iuſtus fuerit, & Trinitatem iuxta regulam à Domino poſitam, in lauacro non dixiſſet, verum baptiſma non eſſet, quod dedit: vtrunq; fraternitati notum eſt, quid de illis ſacrorum canonum ſeries contineat, quod & tenere te firmiter hortamur. Scriptum quippe eſt, dicente Domino: Sancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum. Quod ſuſcepiſti frater à noſtro præceſſore ſanctæ recordationis Gregorio, huius Apoſtolicæ ſedis Pontifice, in eo permane, & ab Euangelica & Apoſtolica doctrina nullo modo declines: ſed indutus loricam fidei & galeam ſalutis, viriliter contra nequitiam diabolicæ fraudis reſiſte. Scriptum nanque eſt: Eccè dedi faciem tuam potentem aduersùs faciem eorum, & conſtantiam tuam confortabo aduersus contentiones eorum, & erit fortior petra conſtantia tua. Eos autem, quos reperiſſe ſe aſſerta eſt fraternitas tua, pſeudoſacerdotes multo maioris numeri, quàm catholicos, qui nunquàm ab Epiſcopis catholicis fuerunt ordinati, illudentes populo, & miniſteria Eccleſiæ cõfundentes, qui ſine Epiſcopo proprio arbitrio viuentes, populares defenſores habentes, contra Epiſcopos, vt ſceleratos mores eorum nõ & prohibeant, ſeorsùm populum conſentaneum congregant, & illud erroneum miniſterium non in Eccleſia Catholica, ſed per agreſtia loca & per cellas ruſticorum, vbi eorum imperita ſtultitia celari poſſit, perpetrant, nec fidem Catholicam paganis prædicant, nec ipſi fidem Catholicam habent, nec quærunt ab eis, quos baptizare ſtudent, abrenunciationem ſatanæ: ſed neque ſignaculo crucis Chriſti eos muniunt, quæ pręcedere debent baptiſmum, ſed nec aliquam credulitatem vnius Diuinitatis & ſanctæ Trinitatis docent. Hos itaque miniſtros ſatanæ, & non Chriſti, vbicunquè repereris, chariſſime frater, congregato prouinciali & ſacerdotali collegio, à ſacerdotio depoſitos ſub regula monachica & pœnitẽtia ſubmiſſos, vitam finire decernas, vt carne afflicti, quandoquè redeant ad viam ſalutis. Si verò non fuerint conuerſi, tuæ prædicationis merces non peribit.

Burchardus Epiſcopus.

Matt.25.

De hoc Theodoro vide Bedę Hiſtoriã Eccleſ. gentis Anglorum.

Leuit.11. &c.

Ierem.1.

Nota de falſis ſacerdotibus, nõ ritè ordinatis.

Confortare ergò in lege & in Euangelio Chriſti & prędicatione Catholicæ fidei, quia ipſa glorificabit te. Tribulatio enim corporis noſtri, temporalis eſt & finem habet: merces autē, quæ pro hac tribulatione à Deo præparatur, ſempiterna eſt. Idcircoq; conferamus mortē Ieſu in corpore noſtro, vt & vita Ieſu in corpore noſtro manifeſta fiat, ſicut per eius diuinam edocti ſumus doctrinam: (Matt. 5.) Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Conforta etiam dilectiſsimos nobis orthodoxos Epiſcopos & ſacerdotes atq; Leuitas, cæteroſq; clericos, religioſos Abbates & monachos, pariterq; glorioſiſſimos Duces, cunctoſque optimates Francorum, vt nobis ſint adiutores contra aduerſarios Orthodoxæ fidei, omneſq; hæreticos & ſchiſmaticos, quatenus & ipſi de fructu boni operis, gaudere mereantur in cæleſtibus regnis. Scripſit quoquè inter cætera reuerenda fraternitas tua, reperiſſe te quendam preſbyterum genere Scotum, nomine Samſon, errantem (Error Samſonis Scoti.) a via veritatis, dicentemq; ſine myſtica inuocatione aut lauacro regenerationis poſſe fieri Catholicum Chriſtianum per Epiſcopalis manûs impoſitionem. Hic autem qui dicit hoc, vacuus eſt Spirituſancto & alienus à gratia Chriſti, conſortioq; ſacerdotali abijciendus. Quis enim, niſi baptizetur iuxta præceptum Domini, in nomine (Matt. 28.) Patris & Filij & Spiritusſancti, & ſic per manus impoſitionē, poteſt eſſe Catholicus? Hunc nequiſſimum virum talia prædicantem, ab Eccleſia ſancta condemnatum, expelle. Illos autem viros, qui ab hæreticis baptizati ſunt, & neſcitur an in nomine Patris & Filij & Spirituſſancti ſint baptizati, inquiſita rei veritate, ſi ab hæreticis ſacerdotibus baptizati ſunt, hos ſine dubio, iuxta prædeceſſoris noſtri beatæ memoriæ Gregorij Papę & ſacrorum canonum traditum tibi mandatum, baptizari permittas, nè in æternum pereant, ſed potius Euāgelica conſecratione ſaluentur. Intuiti autem ſumus & volumus à te directum vniuerſis Epiſcopis, preſbyteris cæteriſq; religioſis de vnitate fidei Catholicæ ſcriptum. Quod valdè nobis acceptabile eſſe cognoſcas, quoniam per Spirituſſancti gratiam in te diffuſam, hoc operari ſtuduiſti.

Inter cætera ſanctitatis tuæ ſcripta petiſti, vt ſacerdos à nobis dirigatur in partes Frāciæ & Galliæ: quod implere omittimus, quia dum Deo propitio tua ſanctitas ſuperſtes exiſtit, qui ſedis Apoſtolicæ & noſtram illic præſentas vicem, alium illuc dirigere neceſſarium non eſt. Quos autem repereris, amantiſſime frater, habentes ſanæ doctrinæ ſcientiā vitæq; puritatem, hos mittere ſtude, in quibus præuideris locis ad prædicandū verbū ſalutis. Concilia verò aggregatis Epiſcopis prouincialibus, vbi tibi rectum videtur, celebrari procura, & quos deuiantes inueneris cōfunde facies eorum ignominia, vt ſint coram omnibus ſine honore. Suſcepimus & chartā, de vera & Catholica fide conſcriptā, quam cum dilectiſſimis nobis Epiſcopis partis Francorū tua direxit reuerenda fraternitas. Hanc itaq; reſerantes, nimio gaudio ſumus repleti, innumerabileſq; gratias agimus Deo omnipotenti, quia vnanimitatē eorum ad ſocietatē noſtrā reuocare dignatus eſt. Noſtra autem vice chariſſime omnes in oſculo pacis ſaluta. Intimatum eſt etiam à ſanctitate tua, quòd Virgilius ille, neſcimus ſi dicatur preſbyter, malignatus aduersū te, eo quòd arguebatur à te erroneus eſſe à Catholica doctrina, ſeminaret odiū inter te & Otilonem Ducē Baioariorū, dicēs quòd à nobis accepiſſet licentiā, vt vnius defuncti ex quatuor illis Epiſcopis, quos tua illic ordinauit fraternitas, diœceſim obtineret. Quod nequaquàm verum eſt: quia mentita eſt iniquitas ſibi. De peruerſa autem doctrina, quam contra Dominum & animā ſuam locutus eſt, quòd ſcilicet alius mundus & alij homines ſub terra ſint, aliuſq; Sol & Luna, ſi conuictus fuerit ità confiteri, hunc accito cōcilio ab Eccleſia pelle, ſacerdotij honore priuatum. Sed & nos ſcribentes prædicto Duci, euocatorias de prænominato Virgilio mittimus literas, vt nobis præſentatus & ſubtili indagatione requiſitus, ſi erroneus fuerit inuentus, canonicis decretis condēnetur. Qui enim ſeminant dolores, metūt eos. Pro Synodo autē ſupradicta & Virgilio preſbyteris, quod ſcripſit ſanctitas tua, agnouimus. Et illis qdem, vt decebat, cōminando ſcripſimus: tuę autē fraternitati credulitas plùs q̃ ipſis admittetur. Si aūt Deo placuerit, vita comitante, ſedi Apoſtolicę eos miſſis literis, vt prēlatū eſt, euocabim⁹. Docuiſti eñ eos, & nō (Eccl. 22.) ſuſceperūt, & factū eſt in illis, ſicut ſcriptū eſt in lib. Sapiētię: Qui docet fatuū, quaſi qui cōglutinat teſta arenā. Nō ergò ad iracūdiā prouocetur cor tuū frater, ſed in patientia, vbi tales reperis, admōe, obſecra, increpa, vt cōuertant̄ ab errore ad viā veritatis.

Etſi

Et ſi conuerſi fuerint, ſaluâſti animas eorum: ſi verò in malitia permanſerint, mercedes laboris tui non perdes. Iacob. 5.

Alia deniquè ſcripta fraternitatis tuæ continebant, quòd iam olìm de Agrippina ciuitate ſcripſiſti, quia Franci non perſeuerarent in verbo quod promiſerunt, & nunc moratur fraternitas tua in ciuitate Moguntia. Petîſti etiam, vt cum noſtro conſultu, ſuperueniente tibi ſenectute atq; imbecillitate corporis, ſi inuenire potueris idoneum virum ad ſedem Pontificalem, in qua præes, pro te valeas collocare. Pro qua petitione nos adiutore Deo conſilium damus tuæ ſanctitati, vt ſedem ſanctæ Eccleſiæ Moguntiacenſis, quam pro ſalute animarum accepiſti, nequaquàm relinquas, vt impleas illud Dominicum pręceptum: Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit. Matt. 24. Si verò Dominus dederit iuxta tuam petitionem hominē perfectum, qui poſſit curam animarum habere, illum ordinabis pro te Epiſcopum, eritq; in Euangelio tibi credito ad miniſterium Chriſti portandum in omni loco, requirens & confortans Eccleſiam Dei. Oramus itaque Dominum & redemptorem noſtrum, vt ſacris interuentionibus ſanctæ ſuæ genitricis ſemper virginis Marię, & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, orantem pro nobis ſanctitatem tuam ſoſpitem conſeruare dignetur. Data Calend. Maij, imperāte pijſſimo Auguſto Conſtantino, Anno 39. imperij eius, Indictione prima.

Reuerendiſsimo patri & dilectiſsimo Domino, cum timore & honore venerando Apoſtolicæ ſedis infula ſublimato Zachariæ Bonifacius exiguus ſeruus veſter, licèt indignus & vltimus, tamen legatus Germanicus deuotiſsimus, optabilem in Chriſto immarceſcibilis charitatis ſalutem.

PAternæ pietatis veſtræ ſanctitatem ſubnixis precibus obſecro, vt hunc preſbyterum meum, portitorē literarum præſentium, nomine Lul, grato animo clemēter ſuſcipiatis. Habet enim ſecreta quædam mea, quæ ſoli pietati veſtræ profiteri debet, quædam quidem viua voce dicens, quædam verò per literas oſtendens. De quibuſdam nanque neceſſitatibus meis inquirere & interrogare paternitatis veſtræ reſponſum & cōſilium ex authoritate ſancti Petri Apoſtoli ad ſolatium ſenectutis repræſentare debet, vt his omnibus auditis & conſideratis, ſi quæ ſint, quæ vobis placeant facta, Deo auxiliante * ſtudeam: ſi quid autem, vt timendum eſt, diſpliceat, ex præcepto ſancti Apoſtolatûs veſtri vel indulgentiam merear, vel dignam pœnitentiam perſoluam. Anteceſſor enim prædeceſſoris veſtri venerandæ memoriæ Gregorius, dum me indignum ordinauit, & ad prædicandum verbum fidei Germanicis gētibus miſit, ſacramento me cōſtrinxit, vt canonicis & iuſtis Epiſcopis ac preſbyteris in verbo, in facto, in cōſenſu adſtipulator & adiutor fierem: quod cum diuina gratia implere ſtudui: falſos autem ſacerdotes, hypocritas & ſeductores populorū, vel corrigerē ad viam ſalutis, vel declinarē, vel abſtinerē à cōmunione ipſorū. quod ex parte ſeruaui, & alicubì implere nō potui. Spiritualiter impleui ſacramentū, quia in cōſenſum & conſiliū illorum nō venit anima mea, dum veniens ad principem Francorum, cogēte Eccleſiarū neceſſitate, tales ibì reperiſſem, quales nolui: ſed tamē in ſancta cōmunione corporis Chriſti illis non cōmunicaui. Præcepit quoq; mihi præfatus Apoſtolicus Pōtifex, vt populorū, quoſcunq; viſitâſſem, conuerſationē & mores Apoſtolico Præſuli indicarē: quod in Dn̄o confido me feciſſe. De eo autē, quod iam prȩterito tēpore de Archiepiſcopis & pallijs, à Romana Eccleſia petēdis, iuxta promiſſa Francorū ſanctitati veſtræ notū feci, indulgētiā à vobis flagito: quia quod promiſerunt, tardantes nō impleuerunt, & adhuc differūt, & quid indè perficere voluērint, ignoratur. Eſt præterea locus ſyluaticus in eremo vaſtiſſimæ ſolitudinis, in medio nationū prædicationis noſtræ, in quo monaſteriū conſtruentes, monachos conſtituimus ſub regula ſancti patris Benedicti viuentes, viros ſtrictæ abſtinentiæ, abſq; carne & vino & ſeruis, proprio manuum ſuarum labore contentos.

Hic Lullus ſucceſſit S. Bonifacio in ſede Maguntina.

for * gaudeā

Vitāda hæreticorū cōmunio.

Palliū Romæ petēdū.

Fuldēſe monaſteriū cōſtructū à S. Bonifacio.

Hunc ergò locum per viros religioſos & Deum timentes, maximeq; per Carlomannum principem Francorum iuſto labore acquiſiui, & in honore ſancti Saluatoris dedicaui. In quo loco cum conſenſu pietatis veſtræ propoſui aliquantulum vel paucis diebus feſſum ſenectute corpus requieſcendo recuperare, & poſt mortem iacere. Quatuor enim populi, quibus verbum Dei prędicauimus, in circuitu loci hui-

ci huius habitare noſcuntur, quibus cum veſtra interceſſione, quandiù viuo vel ſapio, vtilis eſſe poſſum. Cupio quippe, veſtris orationibus intercedentibus, pariterq́; opitulãte gratia Dei, in familiaritate Rõanę eccleſię & veſtro ſeruitio inter Germanicas gentes, ad quas miſſus fui, perſeuerare, ac præcepto veſtro obedire, ſicut ſcriptum eſt: Iudicium patris audite filij dilecti, & ſic facite, vt ſalui ſitis. & iterùm, Honora patrem tuum, vt veniat tibi benedictio à Domino.

Eccl. 3.
Ibidem.

Reuerẽtiſsimo fratri & coëpiſcopo Bonifacio Zacharias Epiſcopus, ſeruus ſeruorũ Dei.

BEnedictus Deus & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui diſperſa congregat, & congregata conſeruat, augetq́ue fidem & fiduciam ſeruis ſuis ad prædicandum Euangelium Domini noſtri, cum eodem Patre & Spirituſancto viuentis in ſecula ſeculorum. Ipſe enim dixit: Qui credit in me, vita viuet, & non morietur: quoniam ego ſum via, veritas & vita. Laudamus igitur & ſuperexaltamus ſanctum nomẽ eius, læti quòd per ſanctæ fraternitatis tuæ literas allatas ſuperſtitem in hac vita & in Domino te valere cognoſcimus, petentes immenſam Dei noſtri pietatem, vt ad prædicandum Euangelij atq; ſanctæ fidei ſacramentum, te longæuũ conſeruet, ſuaq́; protectione à cunctis aduerſantium inſidijs te cuſtodiat. Suggeſſit itaq; fraternitas tua in ſuis apicibus, quòd prædeceſſor noſter beatæ memoriæ Gregorius, huius Apoſtolicæ ſedis Præſul, dum ad prædicandum te miſiſſet in Germaniæ partes, verbo pollicitationis ab eo conſtrictus fuiſſes, vt Orthodoxos Epiſcopos ac preſbyteros, vel quoſque reperire potuiſſes, in verbo exhortationis confirmares, & communicares eis: ſi quos verò ſeductores Epiſcopos aut pſeudopreſbyteros, vel quoſque à recto fidei tramite deuiantes reperiſſes, nulla tibi cum eis eſſet communio: quod te, Domino auxiliante, vſque in præſens ſpiritualiter ſeruâſſe confeſſus es. Si autem, cogente aliqua neceſſitate, ad principes gẽtis Francorũ accedẽs, corporaliter ab eis abſtinere nõ valuiſſes, tamẽ in eorum cõſilio & conſenſu communionis, anima tua non fuerit coinquinata. Propter hoc ergò, quòd cum eis conuerſatus es, non conſentiens iniquitati eorum, nullũ tibi eſt detrimentum coram Deo. Te enim prædicante, ſi obedirent, ſalui eſſent: Si autem in iniquitate ſua permanent, ipſi peribunt: tu autem iuxta prophetæ dictum, ſaluâſti animam tuam.

Iohan. 11.
Iohan. 14.
Ezech. 33.

Quòd de principibus Francorum ſcripſiſti, quia in cõſtitutione Epiſcoporũ, quibus pallia miſimus, promiſſionem ſuam nondùm impleuerunt, illis magìs quàm tibi imputandũ eſt. Si enim impleuerint verbũ ſuum, habebunt ex eo laudẽ. Si verò aliter egerint, ipſi videant: nos tamen quod, Diuina gratia largiẽte, gratìs accepimus, gratìs dedimus. Tua etiam bona voluntas mercede nõ priuabitur. Petîſti & hoc, vt monaſteriũ in vaſtiſſima ſolitudine & in medio gentiũ, quibus prædicas, conſtitutum, atq; in honore Saluatoris noſtri dedicatũ, vbì & monachos ſub regula ſancti Benedicti degere feciſti, nomini tuo priuilegio ſedis Apoſtolicæ munire deberemus. Ideoq́; votis tuis acquieſcentes, deſideriũ & petitionẽ tuam implemus. Cõgruit enim, diuini miniſterij prædicatorem optimumq́; miniſtrũ, ad deſiderata pertingere, & inchoatum opus bonũ vſq; in finem perducere. Præterea prædictus gerulus tuus Lul, cum cæteris ſuis comitibus, quæ iniuncta fuerãt à tua ſanctitate, tã verbo quàm ſcripto omnia innotuerunt: de quibus reſponſum dantes, tuæ reſcribere ſtuduimus fraternitati. Continebatur enim in pittacio ab eis porrecto, quia nos flagitâſſes tibi innoteſcere, quæ recipienda vel quæ reſpuenda ſint, inprimìs de volatilibus, id eſt, graculis, corniculis atq; ciconijs, quæ omninò cauẽdæ ſunt ab eſu Chriſtianorum: equi etiam ſyluatici multo ampliùs vitandi. De his igitur omnibus, ſanctiſſime frater, ex ſacra ſcriptura ſatis inſtrui poteris. De igne autẽ paſchali, quod inquisîſti, ità ſtatutũ eſt à ſanctis patribus, poſtquàm precioſo ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti Eccleſia eius dedicata eſt, vt 5. feria Paſchę, quandò ſacrũ Chriſma cõſecratur, tres lãpades magnę capacitatis ex diuerſarũ eccleſiæ lãpadum oleo collectę, & in ſecretiori loco eccleſię cõſtitutæ, cũ magna diligentia ardeant, ità vt oleũ ipſum ſufficere poſſit vſq; ad tertium diem, id eſt, ad ſabbatum. Tunc pro ſacri baptiſmatis fonte ſumptus ignis lampadum remouetur. De igne verò, qui ex cryſtallis ſumitur, vt aſſeruîſti, nullam habemus traditionem.

De his etiam, qui regio morbo vexantur, inquisîſti, ſiue homines, ſiue equi ſint, quid faciendum ſit de illis. Si ergò homines ex natiuitate aut genere huius morbi

ſunt,

ſunt, extra ciuitatem cõuerſari debent: eleemoſynam verò accipere à populo illis licet. Si autem contigerit magnum vel paruum quenquam non à natiuitate, ſed ſuperueniente ægritudine vexari, non eſt proijciendus, ſed ſi poſſibile eſt curandus. Attamen dum ad communionem venerit in eccleſiam, poſt omnes accedere debet ad percipiendum ſacri muneris myſterium. Equi verò, qui præfato morbo fuerint coinquinati, ſi curari non valuerint, in puteos & foueas proijciẽdi ſunt, nè eiuſdem contagione cæteri coinquinentur. Animalia autem, quæ à furentibus vel rapidis lupis & canibus fuerint lacerata, oportet ea à cæteris ſeparari, nè furentes & mordentes cætera coinquinent.

Inquiſiuit & hoc fraternitas tua, ſi liceat ſanctimoniales fœminas, quemadmodum viri faciunt, ſibi pedes abluere tam in cœna Domini, quàm in cæteris diebus. Hoc Dominicum præceptum eſt, quod qui per fidem impleuerit, habebit ex eo lau- Ioan.13.
dem. Etenim viri & mulieres, vnum Dominum habemus, qui in cælis eſt. Pro benedictionibus autem, quas faciunt Galli, vt noſti frater, multis vitijs variantur. Nam non ex Apoſtolica traditione hoc faciunt, ſed per vanam gloriam, adhibentes ſibi Gal.1.
damnationem, quia ſcriptum eſt: Si quis vobis euangelizauerit præter id, quod euãgelizatum eſt, anathema ſit. Regulam itaque Catholicæ traditionis, quam à ſancta Romana Eccleſia, cui Deo authore deſeruio, accepiſti, omnibus prædica.

Inquiſiſti etiam, ſi ante trigeſimum annum liceat ſacerdotem ordinare. Bonum & Sacerdotio qui initiandi
conueniens eſt, chariſſime frater, ſi fieri poteſt, vt prouectæ ætatis & boni teſtimonij viri, iuxta ſacrorum canonum decreta, ordinentur ſacerdotes. Si autem minime reperiantur, & neceſſitas expoſcit, à 25. annis & ſupra, Leuitæ & ſacerdotes ordinentur, Num.8.
quemadmodum in lege Domini continetur. Miloni autem eiuſque ſimilibus, qui Eccleſiis Dei plurimùm nocent, vt à nefario opere recedant, iuxta Apoſtoli vocem, opportunè & importunè prædica. Si acquieuerint admonitionibus tuis, ſaluabunt 2.Tim.4.
animas ſuas. Si vero non obedierint, ipſi peribunt obuoluti peccatis ſuis: tu autem, qui rectè prædicas, non perdes mercedem tuam. Hoc ſimul inquiſiſti, poſt quantum tempus debeat lardum comedi. Licet pro hoc à patribus inſtitutum nobis non ſit, tibi tamen petenti conſilium præbemus, quod non oporteat illud mandi, priuſquam deſuper flamma ſiccetur & igne coquatur. Si vero libet, vt incoctum manducetur, poſt Paſchalem feſtiuitatem erit manducandum.

Epiſcopus autem condemnatus, de quo inquiſiſti, qui pugnator & fornicator exiſtit, atque res eccleſiæ poſt degradationem ſibi vendicare nititur, hic omnino reſpuendus eſt. Quæ enim portio infideli cum fideli, aut quæ cõmunio Chriſto & Belial? 2.Cor.6.
De ordinatione etiam presbyterorũ & diaconorũ, qui cogẽte neceſſitate & paupertate operantium non legitimis temporibus ad te peruenerant, ſi aliquam haberes offenſionem, inquiſiſti. Bene a te noſti frater, quod ſacri canones docent, ſtatis temporibus ſacerdotes ordinandos. Attamen in eo, quod à te pro intentione bona actũ eſt, à Domino Deo noſtro indulgentiam poſtulamus.

De oblationibus Eccleſiarum quid agendum ſit, tibi dicimus: Nullam itaq; hæſitationem habeas, ſolidum de caſa ſuſcipere: quia ex illo poteris eleemoſynam tribuere, & opus perficere ſanctarum eccleſiarum iuxta canonum inſtituta.

Si quis verò presbyteros qui de laicis promoti fuerunt, & antea capitalibus vitijs inuoluti, ſed celantes ea, ordinati ſunt, poſtmodum autem manifeſtata ſunt: hos à ſacerdotali habitu priuatos, pœnitentiæ ſubmitte. Non enim odit Deus peccantem & confitentem, ſed peccantem & negantem.

Hoc etiam inquiſiſti à nobis, ſi liceat perſecutionẽ paganorum fugere, an nõ. Pro hoc ſeruare ſalutare conſilium tibi damus, Si fieri poteſt, & locũ inueneris, inſta ad prædicandum illis. Si autem ſuſtinere non valueris eorum perſecutionẽ, habes præceptum Dominicum, vt in aliam ingrediaris ciuitatem. Inquiſiſti etiã, quid faciendũ Mat.10.
ſit de excommunicato Epiſcopo & Apoſtolicam authoritatem negligente. Hic ergò deteſtabilis eſt coram Deo & hominibus, & quicunque eius condemnationi communicauerunt, ipſi non condemnabuntur in die reuelationis iuſti iudicij.

De Sclauis quoque Chriſtianorum terram inhabitãtibus, ſi oporteat cenſum accipere, interrogaſti frater. Hoc quidem conſilio non indiget, dum res eſt manifeſta. Si enim ſine tributo ſederint, ipſam quandoq; terram ſibi quaſi propriã vẽdicabunt.

Si

dignitate prædita perſona, hanc priuilegij noſtri chartam, quam authoritate principis Apoſtolorum firmamus, temerare tentauerit, anathema ſit, & iram Dei incurrens, à cœtu ſanctorum omnium extorris fiat: & nihilominùs præfati monaſterij dignitas, à nobis indulta, perpetualiter inuiolata permaneat, Apoſtolica authoritate ſubnixa. Data pridiè Nonas Nouemb. imperante domino Auguſto Conſtantino, Anno XXXII. imperij eius, Indictione V.

HVcuſque cum Epiſtolarum ſeriè ſufficiat indicâſſe, quos labores quáſve curas ſuſceperit ſanctus Bonifacius erga omnes illos, quos ad Chriſti fidem traduxit. Si quem verò moueat, perplures ex ijs literis, quarum fit mentio in ijs, quas nos poſuimus, hîc minimè haberi: nouerit ea cauſa id accidiſſe, quod nuſquam eas potuerim inuenire. Iam porro ante omnia cõmemoraturus ſum, qua deuotione erga Fuldenſe monaſterium fuerit Carlomannus princeps. Id enim rationi conſentaneum videtur, eam hic deuotionem commemorare, vt non modo tanti viri declarentur beneficia, ſed etiam illorum profectui conſulatur, quos optima exempla ædificant: tum quoque, vt pudefiant illi, qui licèt optima quæque norint, videant, audiant, at nihilo minus in ſua nequitia perſeuerant, ſolum ore confitentes Deum, factis negantes: cordium aures libenter accommodantes ijs, quæ mundi amorem reſpiciunt, porrò ad Dei præcepta eas occludentes. Princeps ergò ille, quem diximus, quanuis adiacentium regionum bellis infeſtaretur, non tamen ijs potuit à ſacrorum locorum & ſeruorum Dei procuratione retardari: nimirùm perſuaſum habens, arma ſpiritalia, quæ ſunt virtutes animi, multo eſſe potiora validioraque armis manufactis: neque vllam habens fiduciam in multitudine exercitus, ſi virtutes ſpiritales abeſſent, conueniente illi propheticæ ſententiæ: Non ſaluatur rex per multam virtutem, & gigas non ſaluabitur in multitudine virtutis ſuæ. Itaque cum omnia Chriſtianæ religionis iura, vt ex ſuperioribus poteſt animaduerti, tum Pſeudochriſtianis, tum hæreticis profligandis, ad S. Bonifacij conſilium correxiſſet, illius etiam votis in Fuldenſi conſtruendo monaſterio non defuit. Cum enim Abbas Sturmis locum illum, vbi nunc ſitum eſt idem monaſterium, cum fratribus quibuſdam incolere cœpiſſet, ſitumque loci S. Bonifacio commendâſſet, vir ſanctus ſupplices Carlomanno preces obtulit, ità dicens: Pro perpetua remuneratione tua omnipotentem Deum exoro, ſi mihi cum bona venia tua liceat in orientali ditione tua monaſterium conſtruere, vitamque monaſticam inſtituere. Inuénimus enim locum in Bochoniæ ſolitudine apud Fuldam fluuium, ſeruire Deo volentibus benè opportunum, qui ſit tuæ ditionis, petimusque vt tua pietas eum nobis donare velit, vt in illo Chriſto ſeruiamus.

His auditis, Carlomannus lætatus eſt, cunctisque proceribus ſuis conuocatis, preces ſancti epiſcopi eis expoſuit, & coram illis locum illum tradidit epiſcopo, dicens: Quicquid eo in loco, quem petis, meum eſt ditionis, ab hodierno die in ius Domini tranſcribo, ità vt ab Occidente & Oriente, Septentrione & Meridie quatuor millia paſſuum illi aſſignentur. Hac facta traditione, miſit nuncios, qui nobiles omnes Grapfeldenſis regionis conuocarent, eosque obnixè precaretur, vt quicunque intra eos quos diximus limites iuris aliquid haberet, monaſterio à ſancto Bonifacio conſtruendo in Dei cultum largiretur. Vbi innotuit nobilibus Principis petitio, mox cum omni deuotione Deo & ſancto Bonifacio, venerandoque Abbati Sturmi quicquid illic iuris haberent, tradiderunt. Vt autem firma eſſet ad omnem poſteritatem ea traditio, Carlomannus, qui huius author erat, chartam ſuæ donationis ſcribi iuſſit, eique ſuum ſigillum impreſſit.

Hæc & id genus alia faciens Carlomannus, cùm in Dei amore magìs ac magìs proficeret, nec tamen in ſtatu illo ſingulari eam poſſet quam vellet vitæ ſeruare integritatem, partem optimam elegit, quæ non poſſet ab illo auferri. Nam relictis omnibus mundi huius opibus & honoribus, ad Caſſinum montem, vbì tunc arctiſſima vitæ monaſticæ diſciplina vigebat, profectus eſt, ibique monachus factus eſt, Pipino fratri regni munia committens. Qui paterna fraternaque potitus dignitate, cùm eſſet Maior domus, vt tunc dicebantur, eandem curam, ſollicitudinem, & deuotionem, quam eius frater, tam erga diuina quàm ſecularia negocia præ ſe tulit per omnia ſe accommodans ad ſancti Bonifacij conſilia. Vndè factum eſt, cùm ſe Deo, qui depo-

Carlomanni ſtudium & deuotio.

Pſal. 32.

Sturmius Abbas primus Fuldenſis.

Fuldenſe monaſterium donatur.

Luc. 10.

Carlomannus fit monachus.

Luc. 1.

VV nit

nit potentes de ſede,& exaltat humiles,ſublimitere iugiter ſtuderet, vt ad regiam di-gnitatem euectus ſit. Nec tunc minus, quàm antea, S. Bonifacium & diligere & ve-nerari perrexit. Itaq; fratris donationem illis literis confirmauit: quarum quidem exẽplar hîc inſerere viſum eſt,vt fideles inſtruantur,raptores verò ſcelerati pudefiãt.

Literę Pipini regis ad S.Bonifacium.

Pipinus rex Francorum,vir illuſtris, Bonifacio Archiepiſcopo & Legato Germa-nico,ab Apoſtolica ſede directo. Quia venerãda paternitas tua noſtram excellentiã poſtulauit pro monaſterio, quod a te nouiter conſtructum eſt in ſolitudine Bucho-nia iuxta fluuium Fuldę in loco,quem beatæ memoriæ Carlomannus germanus no-ſter legitima donatione tibi conceſſit,vt ſicut ex authoritate S. Petri principis Apo-ſtolorum,pro quo legatione fungeris, priuilegio ſedis Apoſtolicæ ſublimatus eſſe conſtat,ità etiam noſtræ authoritatis præcepto roboretur. placuit nobis,petitioni-bus tuis aſſenſum præbere . Et ideò hanc noſtræ præceptionis ſeriem, ob honorem Dei & venerationem S. Petri conſcribi iuſſimus, per quam priuilegium ſedis Apo-ſtolicæ,à beato Zacharia tibi collatum, cum cõſenſu Epiſcoporum cunctorumq; fidelium noſtrorum,per omnia roboramus. Præcipientes, vt nullus ſacerdotum in regno noſtro,diuinitùs nobis conceſſo,in præfato monaſterio ditionem aliquam ſi-bi vendicet,præter ſedem Apoſtolicam: ita vt niſi ab Abbate monaſterij fuerit inui-tatus,nec Miſſarum ſolẽnia ibidem quiſquam præſumat celebrare:ſed iuxta id,quod ſubiectum conſtat Apoſtolicæ ſedi firmitate priuilegij, inconcuſsè roboratum per-maneat:locis etiam & rebus, quas tam moderno tempore tenet vel poſſidet, quàm quas futuris temporibus iuris ipſius monaſterij diuina pietas augere voluerit ex do-nis & oblationibus decimiſque fidelium, abſque vllius perſonæ contradictione, fir-mitate perpetua perfruatur. Si autem quiſpiam noſtræ authoritatis præcepto re-pugnare voluerit, ſententiam Apoſtolicę diſtrictionis,quę in priuilegio expreſſa eſt, experiatur.Et tamen hoc,quod ob amorem Dei & venerationem S. Petri authori-tate noſtra firmauimus, ſtabile permaneat, manu noſtra roboratum, & tam annuli noſtri impreſſione,quàm fidelium noſtrorum adſtipulatione ſubnixum.

Per idem tempus clericus quidam bonæ conuerſationis, Adalgerus nomine,S. Bonifacio adhæſit,eique fideliter miniſtrauit. Non diù pòſt morbo graui correptus, cùm ſe in extremis poſitum ſentiret, ex conſilio viri Dei prædia omnia, quæ ex pa-terna hæreditate ad ipſum deuoluta erant,S. Martino tradidit. Eo verò defuncto, fratres eius Aſpertus & Trutmundus omnia, quæ tradiderat ex Adamanaburgo, Breittenbrũnon & Selcheim,ſibi vendicarunt. Ea cauſa à defenſoribus Epiſcopi cõ-pellati,reſponderunt ſe cum iuramẽto aſſeueraturos,fratris prædia iurè ſe ſibi vẽdi-caſſe. Ei autem iuramento Epiſcopus ſe promiſit adfuturum. Adueniente igitur ſta-tuto die,cùm multos è ſua familia & cognatione adduxiſſent, vt iuramentum præ-ſtarent,adſuit etiam vir Dei. Cum autem eius iuriſiurãdi ſocios ſecum ad altare tra-herent,dixit eis Epiſcopus: Vos ſoli iurate,ſi vultis: nolo,vt hi vobiſcum pariter per-eant. At illi incunctanter iurârunt. Deinde ait ad illos Epiſcopus: Iurâſtis? Illis ſe iuraſſe affirmantibus dixit Epiſcopus ad Aſpertum: Maior vrſus te occidat. Deinde ad Trutmundum. Nunquàm,inquit, ex te proles naſcantur. Vtrumque hoc ità eue-nit. Nam paulo pòſt Aſperto ad [illegible] [illegible] ingentem vrſum per agrũ diſcurrere. Tum ille aſcenſo equo,nõ expectatis ſocijs, cum venabulo cœpit vrſum perſequi. Sed ex equo delapſus,membris omnibus confractis,perijt,ità vt ſerui ad il-lum properantes iam extinctum inuenirent. Id vbi Trutmundus audiuit, cernens viri Dei propheticam prædictionem in fratre completam, valdè pertimuit, moxq; per [illegible] ablata prædia ad altare S. Martini reſtituit.

Credẽdũ eſt [illegible] hæc [illegible].

Sentiens autem vir ſanctus verbi diuini ſemina, quæ intrà Germaniæ & Galliæ fi-nes iactâſſet, in cordibus credentium iam germinare & creſcere, nec ignorans cor-poris ſui diſſolutionem non longe abeſſe, cum ardenti deſiderio cuperet apparere ante faciem Dei, conſtituit redire ad Friſones,quos olim quidem ad Chriſti religio-nem traduxerat, ſed fallente diabolo quoſdam ad ethnicos errores relapſos didi-cerat,quos cum Deo in gratiam reſtituere cupiebat, & ità in tam præclaro opere il-lic vitã finire:aut certe,ſi ſic Deo potiùs viſũ eſſet,pro eius nõie aduerſa & cruciatus omnes illic fortiter tolerare. Sed antequàm tam periculoſo ſe daret itineri, ſciens ab-ſurdum id eſſe,ſi quis proprijs poſthabitis ouibus, alienas curandas ſuſcipiat: ſanctum

Lul-

Lullum, qui prædicationum & laborum eius fidiſſimus comes extiterat, cuiusq; virtutes omni honore dignas nouerat, conſentiẽte tum Pipino rege, tum Epiſcopis, Abbatibus, Canoniciſs, & proceribus ad ipſius diœceſim pertinentibus, pro ſe Epiſcopum ordinauit: id quod iam antè à Romano Põtifice impetrârat. Deindè manu ſua appræhenſum, commendauit illum cunctis principibus illic congregatis, vt ei tanquàm patri obedirent, & in omni neceſſitate adiutores illi ſe præberent. S. Lullus fit Mogũtinus Archiepiſco pus.

Poſteà ad Thuringos & Rheni accolas profectus, ſimiliter fecit. Poſtremò ipſum S. Lullum adhortans, ait: Quandoquidem reſolutionis meæ tempus appropinquat, decreui proficiſci, quocunquè diuinę gratię viſum eſt me mittere. Tu ergò, fili chariſſime, animarum tibi creditarum curam age: tu populum ab errore reuoca: tu inchoatam monaſterij mei baſilicam apud Fuldam abſolue, & illic corpus meum, vbicunquè tandèm deceſſero, trade ſepulturæ. Tum præ tereà da operam, vt habeamus itineri noſtro res neceſſarias, & linteum, quo hoc decrepitum corpus poſt obitum obuoluatur, in librorum meorum theca repone. Hæc cùm vir ſanctus dixiſſet, tametſi Lullus ab imo pectore multa traheret ſuſpiria, & præ dolore nimio lachrymas cohibere non poſſet, non tamẽ auſus eſt quicquam illi ſe opponere. Páucis pòſt diebus nauim cum delectis ad illud iter ſocijs vir beatus ingreſſus, per Rheni alueum ad Friſonum regionem incolumis perlatus eſt. Ibì tum circunquaquè progrediens, verbum Domini cum multa fidutia prædicauit, & eccleſias ingenti ſtudio extruxit. Tantam autem gratiam contulit ei Deus, vt intrà breue tempus multa virorum ac mulierum millia cum ſuo ſocio Eobano baptizârit. Eum autem Eobanum, vt ſuæ ſenectuti aliquod pararet leuamentum, Epiſcopũ Traiecti inſtituit. Aderant verò etiã ei presbyteri tres & totidẽ diaconi, putà, Vuintrugius, Vualterus & Adalherus, Stircbaldus, Hamuntus & Boſo. Porrò Vuaccarus, Gunderharus, Vuilliherus & Adolphus profeſſione erant monachi, cumq; ſequebãtur. Atq; hi omnes vnanimiter cum illo laborantes in prædicatione Euangelij, meruerunt etiam palmæ martyrij eſſe conſortes. S. Bonifaci⁊ cõcionatur apud Friſones. Eobanũ ordinat Traiecti Epm.

Cùm enim per latas Friſonum terras diſcurriſſent, & ad Bortnam flumen perueniſſent, quod eſt in confinio eorum, quos vulgati idiomate vocant Oeſter & Vueſter reiche, S. Bonifacius ſolîs comitibus ſuis ſtipatus, iuſſit ibì tentoria figi, volens in eodem loco nupèr baptizatorum ſuſtinere aduentum cõfirmationis gratia. Iam enim propinquabat dies, eidem confirmationi deſtinatus. Is poſtquàm aduenit, ſole iam ſummos occupante gradus, omnes illi, qui haud aliter atquè filij à patre expectabantur, indigni percipere gratiam Spiritûs ſancti, quæ illo die per ſacram confirmationem illis offerenda erat, ex amicis in hoſtes, & ex neophytis in lictores mutati, cum ingenti ſtrepitu armorum ad ſanctorum caſtra aduolant. Id cernentes famuli, ſumptis armis, cõtra illã furẽtis populi multitudinẽ ſanctos tueri nitebãtur. At S. Bonifacius audito tumultuantis turbæ impetu, primò quidẽ ad ſpiritalis præſidij aſylum confugit, ſanctorũ reliquias, quas ſemper ſecum circunferre ſolebat, arripiens: deindè accitis ad ſe clericis, è tentorio proceſſit, famulosq; ad reſiſtendum paratos compeſcuit, dicens: Nolite, queſo, pugnare filij mei: nolite aduerſarijs bellũ inferre, quãdò ſacræ ſcripturæ verbis docemur, nõ ſolùm malũ pro malo non reddere, ſed etiã pro malis bona exhibere. Iamdiù optatus adeſt dies: iam tempus illud aduenit, quo de laborioſa ſeculi huius ærũna ad æternæ beatitudinis gaudia inuitamur. Cur ergò tantam gratiam, tantã gloriam à nobis excludere vultis? Immò verò confortamini in Domino, & oblata cæleſtis gratiæ munera gratis animis nos excipere patimini. Sperate in Domino, & ille nos à periculis omnibus eripiet. His & id genus alijs ſermonibus cõpeſcuit miniſtros ab armis hoſtibus inferẽdis. Deindè etiã Clericos cuiuſq; ordinis patria ac libera voce adhortans, Fratres chariſſimi, inquit, ſi qua diuini cura amoris, ſi qua apud vos mearum admonitionũ reſidet memoria, hac hora iam declarate, in animũ reuocantes illa verba Saluatoris: Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animã autem non poſſunt occidere. Spei veſtræ ancorã in Deo defigite, qui poſt vitã hanc momentaneã perpetuæ ſalutis brauiũ vobis rependẽs, ad ciuiũ ſupernorũ conſortiũ vos perducet. Nolite, obſecro, diuturna inuictarũ mentiũ prælia in hoc temporis puncto amittere: nolite improbis gentiliũ blandimẽtis & adulationibus eneruari: ſed præſentiſſimũ hoc mortis diſcrimen, quod nobis impendet, pro illius Sacramentũ Confirmationis. Nota de ſacris reliquijs. Rom. 12. 1. Pet. 3. Mat. 10.

illius amore, qui noſtra cauſa paſſus eſt, conſtanter & viriliter perferte, vt cum illo æternùm gaudere poſſitis.

S.Bonifaciꝰ cũ ſuis trucidatur.

Necdùm verò ſanctus Epiſcopus huius ſalutiferę exhortationis verba abſoluerat, cùm ecce furens illa paganorum turba, cum gladijs & omnis generis infeſta armatura in eos irruit, cruentisq; manibus barbara quadam feritate eos trucidat. Indè ad tentoria eorum properant, & tum libros, tum ſacrarũ reliquiarum capſulas ſecum auferunt, arbitrantes ſe magnos in eis argenti & auri theſauros reperturos. Mox ad naues aduolant, alimenta omnia exportant, & cùm aliquid vini illic reperiſſent, hilariter indè potitant. Poſteà inter ſe tractant de diuidundo inter ipſos theſauro illo, quẽ ſe inueniſſe falsò exiſtimabant. Cumque longa diſceptatione nihil inter ſe pacificè poſſent conſtituere, repentè inter eos immanis exiſtit diſcordia, quæ eouſq; proceſſit, vt eodem furore, eadẽ veſania, ijſdemq; armis, quibus ſanctos martyres ſuæ ſalutis miniſtros, iugulârant, mutuò ſe conficerent. Ea cæde peracta, qui ex ijs ſuperant, iterùm ſpe pecuniarũ incitati, ad thecas illas properant, ijsq; confractis, pro auro & argento cõdices & diuinæ doctrinæ chartas inueniunt. Tum furore & amentia perciti, codices illos partìm per campi planitiem, partìm per paludes diſpergũt, partim in loca incongrua abijciunt. Qui tamen beneficio Dei, vt cuius eſſet meriti vir ſanctus, innoteſceret, poſt lõga temporis ſpatia illęſi & inuiolati reperti ſunt, & ad eccleſias, in quibus hodieq; manent, à ſingulis eorum inuentoribus reportati. In ijs autem repertus eſt ſancti Euangelij codex, quem vir beatus pro ſanctitate ſua iugiter apud ſe ferre conſueuerat: qui licèt enſe acuto, vt etiamnùm videre licet, per medium ſectus ſit, nulla tamen litera ea ſectione abolita eſt. Eum librum fertur ſanctus Epiſcopus tum, cùm in eius caput enſis vibraretur, ſicario obieciſſe, vel pro tuẽdo capite, vt tali in periculo fieri ſolet, vel pro ſpiritali clypeo. Et eſt ſanè illuſtre miraculum, quo & DEI virtus, & beati viri ſanctitas declaratur, in ſecto libro nullius literæ abolitionem videri.

Codex S. Euãgelij.

Fruſtrati autem ſpe ſua carnifices illi, domum triſtes abiêrunt. Vbi autem vicini Chriſtiani eam ſanctorum virorum necem percepêre, terras latronũ illorum armata manu inuaſerunt: & cùm ſe ad repugnandum homines impij cõpararent, ſed tanti ſceleris conſcientia preſſi, nihil poſſent, in fugam acti, à Chriſtianis interfecti ſunt. Cumq; res illorum diripuiſſent Chriſtiani, ad ſua reuerſi ſunt. Ità qui ſalutis ſuæ miniſtros trucidare non ſunt veriti, duplici contritione contriti ſunt, corporis in hac vita, animarum apud inferos.

Non diù pòſt Traiectenſis eccleſiæ Clerici corpus S.Bonifacij Traiectum deportârunt, & cum multa veneratione tumulârunt. Id poſtquàm reſciuit S.Lullus, cõuocatis permultis, tam clericis quàm laicis, venerabilibus viris, indicauit eis necẽ S.Bonifacij, & quemadmodùm Traiecti humatus ſit: ſimul etiam exponens eis, quo in loco ſe adhuc viuens iuſſerit ſepeliri, petijt vt ad eius exequendam voluntatem ipſi velint adiumento eſſe. Permultis autem ſeſe ad eam rem promptiſſimos offerentibus, elegit ex eis magìs idoneos, miſitq; partìm nauibus, partìm equis ſubuectos, qui ſancti viri corpus à Traiectenſibus repeterent. Sed cùm Traiectenſes illorum cognito aduentu ſeſe illis opponerent, nec tamen tantæ multitudini ſe pares eſſe viderent, proteſtati ſunt, à Pipino rege iuſsũ eſſe, nè corpus S.Bonifacij indè tolleretur. Quod cùm legati commẽtitium putarent, totis viribus id aggreſſi ſunt ad effectum perducere, cuius cauſa eò venerant, virtute diuina eos confirmante, vt ſui voti compotes fierent. Interìm de corpore ſacro vtrinq; illis cõtendentibus, campana eccleſiæ, nullo mouente, inſonuit. Quod audientes incolæ, qui ad pugnam ſe parauerãt, nutu diuino perterriti, ſancti viri corpus petentibus reddendum cenſuerunt. Atq; ità venerabiles illi legati ſacrum corpus honorificè & ſine remigantium labore triceſimo ab obitu eius die Moguntiam attulerunt: ad quem diem, perindè acſi huic rei præſtitutus fuiſſet, multi vtriuſq; ſexûs etiam procùl degentes, confluxerant eo animo, vt legatos expectarent, vel occurrerent veniẽtibus, nihil comperti habẽtes de ſancti corporis aduentu. Pariter etiam è regia chorte aduenit venerandus præſul Lullus, licèt ignoraret reuertiſſe ſuos cum ſacro pignore. Factum eſt hoc diuinę prouidentię diſpenſatione, vt pariter conuenientes illi, quibus amiſſio tanti patris & doctoris magnum mœrorem attulerat, communi quoq; lætitia perfunderentur, quòd eum perpetuum

Corpus S. Bonifacij deportatur Moguntiã.

petuum apud DEVM patronum eſſent habituri. Tanti igitur theſauri pignore accepto, permulti Moguntinenſes cenſebant illic humandum eſſe, vbi vir ſanctus Epiſcopum egiſſet. Aiebant id ius eſſe omnium eccleſiarum, vt apud ſedem ſuam condantur antiſtites. Et quidem vſqueadeò iſthuc affirmantium ſententia præualuit, vt propemodùm etiam S. Lullus ipſis cõſentire videretur. Sed cuidam venerabili Diacono Otberto S. Bonifacius per viſum apparens, ait: Dic Epiſcopo Lullo, vt ſine vlla hæſitatione corpus meum ad monaſterium meum transferat. Multis autem huic viſioni fidem non cõmodantibus, Lullus Epiſcopus ad ſanctorum reliquias voluit Otbertum iurare, ſe nõ niſi vera loqui. Quod cùm ille incunctãter feciſſet, omnes mox in eam iêre ſententiam, vt ad monaſterium transferretur. Itaq; alij naues adducebãt quibus ſacrum corpus veheretur, alij ſanctum funus litania, pſalmodia, aliiſq; ſacris carminibus & canticis proſequebantur. Atq; aliis recedentibus, alij ex vicinis locis ſuccedebant, lætantes ſe illius ſacro corpori poſſe exhibere comites, quem non dubitarent apud Dominum ipſis ſuffragari. Quæ verò lætitia & animi compunctio de tanti viri patrocinio permultis oborta ſit, nos pro dignitate ſcripto complecti non valemus. Et certè aliquot locis, vbi cum ſancto corpore vel pernoctâſſent, vel meridiè fuiſſent, poſteà eccleſias in eius honorem ædificârunt. Itaq; cum tali celebritate & gaudio perductus eſt in Fuldenſe monaſterium, vbi vir ſanctus ſæpè optauerat ſepeliri, & vt id fieret, non ſemèl beato Lullo mandârat. Atque ille preces eius modis omnibus exequi cõtendens, ea, qua par erat, veneratione ſacrũ quidem corpus eius terræ mandauit, animam verò cæleſtibus ſociãdam gaudijs multis precibus cõmendauit. Ad eius autem tumulũ, per merita eius multa congrua fide petentibus obtingunt beneficia vtriuſq; hominis: interioris quidem, dum ſuorum peccatorum veniã obtinent: exterioris autem, dum ſe ſentiunt à morbis liberari. Si verò contingat ea beneficia illic non impetrari, non id imputandũ eſt vel diuinæ inclementiæ, vel ineſficaci apud Deum S. Bonifacij patrocinio: ſed ijs potiùs, qui propter ſuam incredulitatem non merẽtur exaudiri: ſicut etiam de Domino Chriſto ſacrum teſtatur Euangelium, quòd non fecerit virtutes multas in patria ſua propter incredulitatem illorum. Quanquàm etiam ceſſant interdùm miracula tum ob cultûs diuini neglectum, tum ob incorrigibilem malitiam habitatorum: tum etiam quòd pro exhibitis miraculis non ſolùm Deo & ſanctis eius debitæ laudes & grates non agãtur, ſed nec memoriæ commendentur. Vixit in Epiſcopatu S. Bonifacius annos triginta ſex, menſes ſex, & dies totidẽ. Paſſus verò eſt cum ſocijs ſuis Nonis Iunij, Anno peregrinationis ſuæ quadrageſimo, incarnationis autem Dominicę ſeptingẽteſimo quinquageſimoquinto, regnante eodem Dño: cui laus & gloria per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Vide priſcorũ Germanorum deuotionem.

S. Bonifacii Fuldã trãſfertur.

Matt. 13.

VITA S. GVDVVALI ARCHIEPISCOPI ET CONFESSORIS, QVAM QVIDAM, SVPPRESSO NOMI-

ne ſuo, tribus libellis conſcripſit ante annos plùs minùs quingentos. Puto enim eam eſſe, quæ citatur in vita S. Bertulphi Abbatis, cap. 27. quam lector offendet Tomo I. die 5. Februarij, iuſſu Abbatis Folcardi elucubratam. Vitandæ autem prolixitatis cauſa, hanc S. Guduuali vitam F. Laurentius Surius ſcripſit compræhenſiùs, ſalua hiſtoriæ & veritate & integritate, totam vno libello complectens. Nam author res non adeò multas multis verbis proſequitur.

SAnctus Guduualus in Britannia ortus eſt. Parentes & cognatos habuit generis nobilitate inſignes. Eo autẽ naſcente, diuinę iuſtitiæ ſeueritudo in clemẽtiam mutata eſt, ceſſauitq; gladius, fames & peſtis, quæ eam gentẽ afflixerant, vt quaſi pacis quendã filium Britãnię editum, ea rerum mutatio pręnũciare videretur. Ablutus indè ſacro baptiſmate eſt, & cum ætatis progreſſu creuit in eo gratia Spiritûs ſancti, creuit etiam paulatìm ſcientia & cognitio cæleſtiũ doctrinarum. Vbi autẽ ad viriles peruenit annos, cùm ità de eo ſentirent pleriq; omnes, domûs Dei illum egregiam futurũ eſſe columnam, Leuita & ſacerdos ordinatus eſt. Tum verò cœpit pro-

Iunij 6.

Patria S. Guduuali.

Initiatur ſacerdotio.

dere ſapientię à teneris annis acquiſitæ theſauros,ſtudere lucris immortalis regis ſui, & humana ſcientia & diuina ſapientia alios imbuere, ex inexhauſta Euangelici fontis abyſſo ſitientibus hauſtus ſalutis ſuppeditare. Atq; hac ratione quoſdam ità veri ſolis radijs inflāmauit, vt ipſi quoq; alijs & illuſtrādis & inflāmandis idonei facti ſint.

Reddidit autem præpotens Deus vicem tam præclaris eius ſtudijs, cumq; ad principatum Eccleſiaſticū promouit. Factus igitur Epiſcopus, quo altiùs in populo Dei caput extulit, eo latiùs de ſe ſparſit ſanctæ conuerſationis odorem: & quandiù quidē ſacerdotio functus eſt, opus gratiæ ſuæ per illū magnificè declarauit ſpiritus ſanctus, omni clero populoque lætante. Erat autem illi amplum patrimonium, ſed ille faſtidiens opes & copias omnes labētis vitæ, quicquid habuit facultatum, Eccleſiæ Chriſti elargitus eſt. Cernens etiam cura paſtorali ceu catenis quibuſdam ſeculo ſe illigari, cùm primùm potuit, illa ſe penitùs expediuit. Itaque ſummo inprimìs paſtori, & deindè idoneo ſubſtituto ſucceſſori eccleſiam commendans, ſuæ diœceſis quoddam monaſterium petijt, vitam illic monaſticam, immò angelicam viuens: vacansq; quieti & diuinarum rerum contemplationi, ſperabat breuì fore, vt locus votis ipſius opportunus, diuinitùs ſibi reuelaretur. Interìm cœpit etiam miraculis coruſcare. Accidit, vt cùm die quodam in eo monaſterio cæleſtia ſuo more tractaret, repentè latronum funeſta manus irrueret, & barbarica feritate res monaſterij diripere conaretur. Vbi id viro Dei innotuit, ad rogandum Dominum ſe contulit, humì proſtratus. Iam aduenatbāt, quibus ex officio id incumbebat, ad quos huius rei fama peruenerat, vt illorum nefarios conatus retardarent & comprimerent: ſed vltio diuina illos anteuertit. Magno enim terrore correpti prædones illi, in pedes ſe conijciunt, vnusq; ex illis fratrem ſuum iugulat: mox furore perciti, ità ſe mutua cæde conficiunt, vt ne vnus quidem ſuperfuerit.

Promouetur in Epiſcopum.

Abdicat ſe epiſcopatu & petit' monaſterium.

Vltio diuina in prædones.

Erat autem monaſterio illi propinquum mare, in cuius ſinu rupem vaſtam extare vidit vir ſanctus, quæ cuiuſdam inſulæ habitabilis ſpeciem præferret. Cingebatur quidem vndiquè mari, ſed tumeſcentibus eius fluctibus nequaquàm obruebatur. Ea conſpecta, vir Dei gratias agit Chriſto, & locum ſuis votis reſpondentem, ſibi obtigiſſe gratulatur. Itaque ſperans ſe illic ſecretiùs vni Deo vacaturum, & beatorum ſpirituum iucundiſſimam familiaritatem promeriturum, Crucis ſigno ſe communiens, vno tantùm comite contentus, eò ſe confert, & inſtàr antiquorum eremitarum, anguſtam ſibi in ipſa rupe domicilium excindit.

Viuit ſolitarius.

Fratres verò monaſterij, quos iam ſalutari inſtitutione imbuerat, eius abſentiam non ferentes, vbiquè eum inquirunt pia ſolicitudine. Tandèm repertum in foramine petræ, immò in Petra illa, quæ Chriſtus eſt, ſtudent etiam ipſi eius ſanctam ſimplicitatem & viuificam mortificationem hilariter imitari. Preſſi autem loci anguſtia, ferreis inſtrumentis aliquot ibi effecêre habitacula, quæ ſolis CHRISTI ſeruis ſufficerent.

1.Cor.10.

Non longè verò aberat ſeceſſus quidam, in quem mare tum certis horis naturali feruore exęſtuans, tum incertis vi quadam comitatum, magno impetu ferebatur, excidium ſedibus illis minitans. Ea res virum ſanctum non mediocriter anxium habebat: & cùm nulla humanitùs tanto malo remedia poſſent apponi, oculos ad cælum ſuſtollens, diuina miſericordiæ viſcera precibus pulſabat. Nec diſtulit pius Dominus admirabili quadam ratione præſens periculum amouere. Commouet piſces maris, & machinam magni roboris diuinitùs præparatam, per ſpumantes pelagi fluctus ad illum ſeceſſum apportant: cuius obiectu & impetus omnis inſanientis maris repreſſus eſt, & vir ſanctus periculo omni liberatus. Manet hoc præſidium in hunc vſque diem, creatura ſuo creatori obſecundante.

Nota miraculum.

Erat etiam aliud eius rupis incommodum, nempè quòd præ aquæ penuria ſerui Dei ſiti affligerentur. Sed dum caro deficit, fides proficit: proficiente fide, mens ſursùm erigitur. Ità & ſanctus Guduualus hac moleſtia ſentiens fratres affici, rursùs ad precandum Dominum ſe recipit: precantem mox proſequitur larga benedictio, ex rupe erūpunt aquæ, vt olìm è petra in deſerto, quæ diſtillantes ſæpè cadendo excauant ſaxū, & locū inſtàr dolij efficiunt laticis capacem: ſicq; ſalubri illo potu ſerui Dei ſitim facilè depellunt. Itaq; rupes quondā ſolitudine horrida, iam domus orationis, monachorū domiciliū efficitur: vbi ſolēnes agebātur excubię & cæleſtia concre-

Exod.17. Num.20.

crepabant oracula in laudem Dei. Et vt vetuſtiora geſtorum eius exemplaria habēt, diſcipulos ad centum octogintaocto illic vir ſanctus collegit: cui ſanctæ multitudini cùm loci anguſtia ægrè ſufficeret, vir beatus cum Deo tractans, & mirabilem erga illum fiduciā concipiens, non præmiſſa, vt ſolebat, prece, ſed magna Dei fretus potentia, cùm mare ſuo more recedēs, vaſta illic arenarū ſpatia retecta relinqueret, omnis morę impatiens, acceſſit properè, & virga, quam manu geſtabat, certa arenis veſtigia imprimens, in Chriſti nomine præcipit vndis, nè illa vnquàm tranſgrederentur. Vidiſſes ad eas voces ſancti viri indomabile pelagus miteſcere, ſuos cohibere impetus, tumores remittere. Et certè in hunc vſque diem leges ſibi præfixas mare tranſgredi non audet. Patet hinc, etiam noſtris temporibus veteris legis miracula non deeſſe. Moyſes diuiſit mare: noſter Guduualus frenos illi iniecit.

180. monachi apud S. Guduualū.

Exod. 14.

Solebat vir ſanctus Miſſas aſſiduè celebrare. Quanta autem puritate ſe tanto miniſterio præpararet, diuinitùs reuelatum eſt. Ieiunijs, vigilijs, precibus præmiſſis, cùm ſacra altari virginitatis byſſo & charitatis purpura adſtaret indutus, atque ad cęleſtia ſuſpenſus, cæli aperti ſunt, & viſio mirabilis ei exhibita eſt. Deſcendunt ad eum ſancti angeli, adſtant conſolationis gratia ſacrificanti, tremendis interſunt myſterijs, vnà cum illo laudes depromunt Deo cum ingenti reuerentia. Ille ceu ſplendida lucis columna ſtat ſancta ſanctorum tractans, agnum Dei immolans: iunguntur cæleſtia terrenis, terrena cæleſtibus, mortalibus immortales: pro tāta gratia, diuinitùs mortalibus collata, immortales gratulantur.

Sacrificanti apparēt angeli.

His & id genus alijs à Deo affectus beneficijs, vir ſanctus magìs ac magìs feruęſcebat ſpiritu, cupiens ſe illis gratum exhibere. Iam mundo & omnibus, quæ hîc mūdus offerre poteſt amicis ſuis, valefecerat, planeque mundo crucifixus erat, atque adeò etiam animam ſuam perfectè oderat. Nec tamen his contentus, ſemper perfectiora meditabatur. Itaq; communicato cum fratribus conſilio, ex illa inſula peregrè conſtituit proficiſci. Interìm ſeptem apparātur nauigia: quæ cum omnibus fratribus ingreſſus, dat ſe itineri. Inter nauigādum exit ipſe è naui, calcat pedibus fluctus maris, & Chriſti dextra, quę olim Petrum Apoſtolum, nè mergeretur, erexit, ſuſtētatus, nō ſolùm toto corpore incolumi, ſed etiam veſtibus ſiccis graditur in vndis multa alacritate perfuſus. Audita ibì vox eſt Domini (ſicut teſtātur fratres, qui huic rei interfuêre) ità eum confirmantis: Conſtans eſto Guduuale meus: conſtans eſto, electe meus: nè verearis. tecū ego ſum Deus tuus. Inter hæc ille Horis, Chriſti & Apoſtolorum eius authoritate (ſic enim author habet) inſtitutis, preces Deo perſoluturus, laudeſq; & gratiarum actiones oblaturus, cùm dixiſſet more Eccleſiaſtico, Deus in adiutorium meum intende: angeli ſubiunxerunt, Domine ad adiuuandum me feſtina: & ità totum officium alternis vicibus cum viro Dei expleuêre. Deniq; proſpero curſu omnis ille Domini exercitus ad terras delatus eſt.

Ambulat miro modo in mari.

Matth. 14.

Horę canonicæ à quo inſtitutæ.

Egreſſi porrò è nauibus, magna indigenarum humanitate excepti ſunt. Iam fama ſancti viri per omnem illam regionem diffundebatur. Ille verò locū ædificando monaſterio aptum non ſine difficultate inquirit, nec tamē illa difficultate ab ſpe ſua deducitur, quippe quem ſuperiora Dei beneficia non ſinerent animo vacillare. Dum igitur per deſerta & inacceſſa loca locum opportunum inueſtigat, in agellum quendam incidit, non ſatìs quidem ipſius propoſito congruum, ſed qui tamen aduenis ad neceſſitatem ſufficere poſſe videretur. Ibì ergò labori ſe accingunt, ſed fruſtrà. Eorum verò labores miſeratus Deus, eos conſolatus eſt. Cùm enim die quodam Nonę horæ preces feſtiua laude perſoluerent, quidam vir prępotens regionis illius multo ſtipatus milite ſuperuenit, eoſq; gaudio & ſtupore plenus reuerēter acceſſit. Cernēs autem virum Dei Guduualum in medio illorū ceu angelum Dei ſtantē, pſallentē, & ad ſingulos verſus genua flectentem, corde compunctus, ſubmiſſo capite, tertiò eum adorauit, accedensque cum tremore & reuerentia, benedictionem illius expetijt. Ea percepta, ſic ei locutus eſt: Patriam tuam, inclyte athleta Dei, ego nôui, nec me fugit generis tui ſpectata nobilitas: gratulor etiam tibi hūc pro Chriſto ſuſceptum voluntariæ peregrinatiōis laborē: ſed quandò hic locus nec monaſtico inſtituto, nec tātæ fratrum multitudini cōmodus eſt, fac quod tibi per me conſulit Deus. Eſt non valdè procùl locus alius, quem ſi velis excolere, laboris tui optato fructu perfruêris. Sed eas priùs cum aliquot fratribus exploratum: vbì cum propiùs inſpexeris, nō dubito

gratiſſimum fore. His auditis, vir ſanctus prorūpit in laudes Chriſti: deindè ducē itineris ſequēs virum, quem diximus, abit viſurus locum. Eius autem tum amœnitate, tum commoditate lætatus, poſt gratias Chriſto dictas, complexus eſt locum, ſuæque habitationi planè deſtinauit. Mittitur indè ad fratres, vt eò omnes ſeſe conferant. Poſtquàm illi aduenêre, perpetuas illic ſedes figere conſtituunt, & monaſterium cōſtruere feſtinant. Ità locus agreſtis & ferarum cubilia, mutātur in domum orationis & diuinæ contemplationis domicilia. Fratres inſtàr apum ſedularum, diuinis feruēt ſtudijs.

Extruit monaſterium.

Apoc. 4.

Porrò beatus Guduualus inſtàr animaliū, quæ ſcriptura antè & retrò oculos habuiſſe commemorat, & præſentia & futura penſitās, ſecum cogitare & cum alijs tractare cœpit, num locus ille tam amœnus certum aliquem haberet poſſeſſorem. Dictumq; eſt illi, Meuorum quēdam, Chriſtianæ religionis cultorem, illic paternas habuiſſe ſedes, ſed indigenarum id non ferētium infeſtatione compulſum repetere natiuum ſolum, ſicq; Corminiam pacis ſtudio ſe ſuamq; domum trāſtuliſſe. Tum verò B. Guduualus dixit: Si ſic ſe res habet, fratres mei, etiā atq; etiam videndū nobis eſt, quid agere nos cōueniat. Cùm enim in cæteris, tum præſertim eiuſmodi in negocio, quæ ſancta & iuſta ſint, ſectari oportet. Non enim debemus ità nos cōparare, vt charitas proximi per nos violata eſſe videat̃. Itaq; fiat quod dictat ratio, & ad fūdi huius dominum legati mittantur, qui eum amicè hac de re appellent. Spero enim in Domino, ſua illum gratia permoturum pectus Meuori, vt tam pro ſuæ animæ ſalute, q̄ pro noſtra vtilitate, locum hunc nobis largiri haud difficulter velit. Mittamus quatuor ad eum fratres, qui hoc negocium prudenter & bona fide expediant. Aſſensêre illi fratres omnes, & electi ſunt quatuor, qui mitterentur. Tandemq; poſt longa itineris emenſa ſpatia, Corminiam illi veniūt, illuſtrem Meuorum adeunt, ſalutem dicunt, legationis ſuæ ſummam explicant: aiunt patrem Guduualum in eius fines ingreſſum, non vt violentum inuaſorem, ſed quòd ſperaret in Chriſti ius ipſo concedente tranſituros. Iam ſedes tuas, inquiunt, Chriſtus hæreditauit, iam illic templum ſuo cultui prouidit, ſuos illic milites collegit.

Hæc vbi illuſtris Meuorus audiuit, magnas Deo gratias egit, quòd nec publica authoritate, nec inimicorum violētia eius præclara hæreditas eſſet occupata: ſed quòd Chriſtus potiùs eam ſibi dedicâſſet. Deindè fratres hoſpitio accepit, omēmq; eis humanitatem impēdit. Nec mercede caruit ea hoſpitalis benignitas, & benigna hoſpitalitas. Iam nouem annis cum vxore ità vixerat, vt matrimonij quidem ea, quę decet coniuges, inter ſe beneuolentia & charitate eſſent coniuncti, ſed cubiculis diſiuncti. Erant verò ambo ſenes, nec eis vlla ex coniugio proles obtigerat. Hoſpites, ea re cognita, non immemores inſignium operum, quæ per S. Guduualum fecerat Dominus, antequàm irent cubitum, hunc in modum illos ſecretò compellant: Scimus à Domino directum eſſe iter noſtrum, & meritis patris noſtri cęleſti benedictione vos perfruituros. Noſtris igitur parēte conſilijs, & hac nocte caſtum vos cubile pariter excipiat. Nos meritis patris noſtri preces noſtras iungemus, & benè ſperamus in miſericordia Dei, charæ prolis vobis munus adfuturum. Primò quidem illi opponunt ſenio graues annos, tandèm tamen acquieſcunt. Et ecce intempeſtæ noctis ſilentio S. Guduualus in viſione adſtat matronæ illi, indicatque ei naſciturum ex ipſa filium. Iubet autem, vt Simeonis ei nomen imponat, & ipſi illum tradat educandum, in diuino ſeruitio permanſurum. Manè proficiſci volētibus ſeruis Dei, qui hæc prędixerant, occurrit matrona, gratias agit, viſionem exponit. Occurrit etiam Meuorus, Deumque benedicens, ſpondet ſe filium, poſtquàm natus fuerit, cum omni hæreditate Deo & beato Guduualo ratis legibus oblaturum. His ità geſtis, fratres ad ſuum monaſterium proficiſcuntur, S. Guduualo ordine omnia referunt, & cum eo pariter benedicunt Deum. Et matrona quidem illa filium peperit, Simeonemque dici voluit.

S. Guduualus in ſpiritu apparet matronæ.

Aliquot indè euolutis annis, memor beatus Guduualus ſponſionis Meuori, legatos ad eum denuò mittit: qui in ipſo itinere per vaſtiſſimam ambulantes ſyluam, ab improuiſo incidunt in latrones: qui in illos mox irruunt, prædam opimam ex illis captis ſibi fruſtrà pollicentes. Nam fratres imperterriti cœpto pergūt itinere, & pſalmos preceſque Deo offerentes, illius opem per Guduuali patris merita implorant.

rant. Et ecce teterrimi illi nebulones,tanquàm vi quadam retrò repulſi,fuga dilabuntur,ſimulque oculorum lumē amittunt, frontibus in arbores oppoſitas impingunt, & quadam amentia laborantes, inconditos clamores edunt. Poterat ea res eis certum accire interitum,ſed fratres malum pro bono rependere volentes, pro illis Chriſtum rogant,& ſic redeunt ad ſanitatem:cumq; Deo votum nuncupâſſent, etiam amiſſum illis lumen redditum eſt. Latrones in fugā vertūtur & excæcantur. Fratres autem tādèm veniunt Corminiam, admonentque Meuorum & eius cōiugem voti,quod Deo præſtiterant. Illi eos lauto accipiunt conuiuio. Simeon paruulus in medio ſtatuitur,Chriſto laudes gratesq; agūtur. Proxima luce Meuorus cum illis proficiſcitur, iturus ad patrem Guduualū, ſicut iampridèm optârat. Eccè autem nubes ſubitò denſantur,cælum omne nigreſcit,horrida imminet tempeſtas,imbres iam iamque ruituri ab aëre timentur. Sed fratres à ſuo magiſtro edocti in rebus aduerſis clamare ad Dominum,& de eius miſericordia benè ſperare,tertiò in genua ſe ſubmittunt,preces fundunt,ſacroſanctam Trinitatem,vt per merita S. Guduuali ſibi opituletur,orant. Iam cum impetu è cęlo labebantur imbres,& omnia circunquaquè inundabant: ſolos hos Dei famulos publica gradientes via non fuēre auſi attingere, donèc ad venerandi patris ſui præſentiam venirent. Inſigne miraculum. Ad quem ſanè illuſtris Meuorus reuerenter accedens,Chriſtum in illo manentē humì proſtratus adorat. Ille verò officioſiſſimè eum excipiens,diù optatam benedictionē & allocutiōem ei impertit. Inter hæc Guduualus pius pater Meuorum haud aliter atquè angelum hoſpitio exceptū amplectitur: Meuorus in Guduualo Chriſtum veneratur, Simeonem filium ſuum, bonæ indolis puerum offert Chriſto,coram teſtibus omnē eius hæreditatē ſimul illi tranſcribens. Poterat tunc dicere Meuorus Domino: Tu es ſpes mea, portio mea in terra viuentium. Tu es,qui reſtitues hæreditatem meam mihi. Pſal. 141. Pſal. 15. Chriſtus enim in terra viuentium illorum fit hæreditas,qui in hac terra morientium illum volunt habere hęredem.

Confirmatus eſt autem regius ille fiſcus eccleſiæ, quā in ſua peregrinatione hic inclytus Pontifex,pręclarus eremita & cœnobitarum dux egregius fundauit,in qua etiam vſque ad ſupremum vitæ diem Deo ſeruire decreuit. Vbì ſanè degens, magna de ſe præbuit virtutum exempla pręſentibus,odorem ſuauiſſimum ſanctę exſtimationis & famę abſentibus. Quis verò explicet,quantus fuerit corā Deo in ipſis animi ſui penetralibus? Totus flagrabat diuini amoris igne,quo ſe intùs ceu pingue quoddam & medullatum ſacrificium cremabat Deo.

Cùm iam autem ferè abſoluiſſet ſtructuram templi, Dei & multorum auxilio fretus,non deerat ſatan:ſed præſentiens quę illic damna eſſet accepturus, ad ſuas redit malignitatis artes,dat operam,poſſit vt ſanctum impedire opus. Inter hæc vnum ex artificibus è pinna templi agit pręcipitem:qui miſerè contritus,animam exhalauit. At ſocij tanto eius incommodo afflicti,ad ſanctum virum accurrunt. Properat vir Dei,ſed ille priùs abijt è vita,quàm poſſet ad eum peruenire. Tum verò oratorium ingreſſus,Domino preces coram altari fundit. Indè redit ad hominem extinctum, iubet circunſtantes omnes abſcedere,incumbit pronus ſuper cadauer, alterum Eliſeum exhibens. Redit anima in corpus,& homo in priſtinum ſtatum reſtituitur. 4. Reg. 4. Viuum illum ſanctus pater nec vlla vulnerum veſtigia retinentem ſocijs reddit. Excitat mortuum. Soluūtur præ gaudio & admiratione in lachrymas oculi omnium, qui huic ſpectaculo intererāt,& ad pedes viri Dei aduoluti,magnas edunt voces in cęlum,ità dicentes: Verè ſanctus Dei es,verè amicus Dei es. Hoc loco author hanc ad S. Guduualum precatiunculam ſubiungit: Per hanc tātam gratiā,qua beatiſſime pater Guduuale animam reuocâſti in membra defuncti,ampliori gratia reuoca,quæſumus,animas diabolica captiuitate abductas. Vitæ morientes,Chriſto viuifica: & morti viuentes, mundo mortifica per eum,qui vera eſt animarū vita, & viuens permanet in ſecula.

Proficiente deindè monaſticæ ſanctionis ordine,patrū authoritate & beati Guduuali diſpoſitione cōſtituto,neceſſarij quidem vsûs ratio poſtulare videbatur,vt hora nona,peractis ſacramentorum Chriſti ſolennijs,fratres cibo corpora reficerent. Eius abſtinentia. At ſanctus pater productiori inedia Chriſto ſe victimam exhibens,illis edentibus, in oratorio precibus vacabat. Eadem autem hora fur quidam hortum monaſterij ingredi,herbaſque indè exportare ſolebat. Frater, cuius curæ is hortus commendatus erat,quotidiana laboris ſui diſpendia ferebat æquo animo,ſperans ſe hominem nequam

erat) equum agriculturæ deſtinatum, iubet ocyus adduci & dari pauperibus. Illi equum hilariter accipiunt, demiſſo capite gratias agũt. Deinde hoſpitio recepti, humaniſſimè tractantur, & ea nocte illic dormiunt. Mane ſurgentes agricolæ, inter ſe conferunt de equo pauperibus dato, & tantò ipſis erepto laboris ſubſidio. Interim vident equum herbam in agro depaſcentem, per omnia illi ſimillimum, quem pridiè in pauperibus ſuis Chriſtus acceperat. Itur ad monaſterium, rogãtur pauperes, num equum ſibi datum habeant apud ſe. Illi confeſtim equum oſtendunt. Mox tam inſigne miraculum longè lateque diſſipatur, & omnes rei nouitate ſtupent monachi, laici, populus omnis vtroque conſpecto equo, tantam vtriuſque ſimilitudinem impensè mirantur. Denique agricolæ equum prioris equi vicarium accipiunt, Deoque gratias agunt pro ſui laboris leuamento.

Equum diuinitus accipit pro equo pauperibus dato.

Poſt hæc aliaque miraculorum ſigna, quibus vir ſanctus maria nobilitauit, terras ſanctificauit, Eccleſiam Dei illuſtrauit & ſublimauit, optatiſſimum vitæ huius finem Deo reuelante impendere cognouit. Nam cùm die quodam ſacroſancti Quadrageſimalis ieiunij, immolata iam in menſa altaris redemptionis noſtræ victima, ſignum crucifixi Domini noſtri ſupplex viſitaret, piiſſimamque Chriſti paſſionem & mortem, quam ſui mortificatione iam vtcunque in ſe expertus erat, & mente coleret, & laudibus celebraret, angelus Domini iucundo adſpectu illi ſe viſendum obtulit, hortanſque illum ad conſtanter in fortiſſimo virtutum certamine perſeuerandum, ait breui illum cum palma victoriæ ſuo regi Chriſto occurſurum. Inde cælos repetens, tantam illic odoris ſuauiſſimi fragrantiam reliquit, vt vir Dei & anima & corpore, quod totius ſeptimanæ inedia extenuârat, mirè recreatus, in Dei laudes deuotè prorumperet. Erat ea quædam prægustatio immortalis illius conuiuij, quod vir beatus ardenter ſuſpirabat; & iam magis ac magis æternas ille in ſe concupiſcentias excitabat, Chriſtumque videndi deſideria acrius incitabat: ipſumque obitus ſui diem, ad epulas cæleſtes, quas in regno patris ſui prædiues Chriſti benignitas ipſum diligentibus præparat, inuitatus, feruenti deſiderio expectabat.

Videt Angelum.

Die autem decimo ante obitum ſuum, cùm ſacro altari adſtaret cæleſtibus intentus, beatiſſimus Michael Archangelus ei apparuit, & certum tempus ſuæ ex hac luce migrationis indicauit. Adhuc autem illo loquente, gloria accreſcit gloriæ, & gratiam cumulat gratia. Adueniunt etiam præclari Apoſtoli Petrus & Paulus, cæleſti lumine circundati, confirmant Archangeli iucundiſſimum nuncium, propinquum imminere mortis diem etiam ipſi aſſeuerant: hortantur vt more ſuo ad illum diem hymnis, precibus, ieiunijs ſeſe præparet. Ità enim, inquiunt, coronam regni cæleſtis obtinebis. Eiuſmodi gratiſſimis nuncijs viro DEI tanquam in eſtaſim rapto, illi redeunt ad cęlos, & templum incredibili odoris ſuauitate complent. Ille verò anima & corpore eo odore optimè affectus, preces ardentius fudit ad Deum.

Apparet ei S. Michael.

Item SS. Petrus & Paulus.

Altero aũt die iubet fratres omnes ad ſe venire, recitat illis quæ vidiſſet & audiuiſſet, interim lachrymis ora rigans. Fratres, ijs auditis, de eius quidem gloria exultant in Domino, ſed tanto patre ſe orbandos impenſiùs dolent. At ille iubet eos cohibere lachrymas, gaudere potius, quòd ſciant illum proficiſci ad laborum ſuorum capeſſenda prẹmia: tum etiam ſuum deceſſum precibus ſuis tueri. Deinde morbo corripitur, & cùm ad extrema tenderet, conueniunt ad eum fratres, cantica animę eius è corpore abituræ congrua depromunt. Gaudebat ille in Domino, & optimis ſermonibus eorum animos inſtruebat: hortabatur, vt mundum hunc contemnerent, & cæleſtis regni deſiderijs feruerent. Cumque diuinis myſterijs ſecurum ſpiritum roboraſſet, vale vltimum eis dicens, lætus obdormiuit in Domino, viſaque eſt à fratribus ſanctiſſima anima eius in columbę ſpecie ad cęlos euolare. Obijt vir ſanctus octauo Idus Iunij, & ad ipſas ſacri corporis reliquias mirifica lux tota nocte reſplenduit, quę omnes noctis tenebras profligans, cellam illam, vbi corpus ſacrum repoſitum erat, immenſa luce compleuit.

Obdormit in Dño.

Ad ſacrum eius obitum inter ceteros aderat etiã venerabilis mater eius, aderãt & ſorores eius, ſacris vigilijs cũ gaudio cõmunicantes. Quę quidẽ pio defuncti amore adductę,

adductæ, in omnes preces deſcendunt, vt liceat ipſis corpus eius ad natale ſolum aſportare, vt illic in Eccleſia ſua honore tanto pontifice digno ſepulturę mandetur. Principio autem fratres ſe præbent inexorabiles, ſed tandem rem totam diuinæ voluntati permittentes, ſacrum corpus in loculo reponunt, & plauſtro imponunt. Per viā oīs generis hoīes obuiam ſe effundunt, ſacro corpori debita officia impendere geſtientes. Interim ad collem quendam peruenitur, qui ob memorabile miraculum illic tum perpetratum, collis S. Guduuali, ab eius accolis appellatus eſt. In eo colle iumenta, quę plauſtrum trahebant, adeò obriguêre, vt penitus loco moueri ſe non poſſent, cogerentque ſimul conuentum illum omnem ſecum illic ſubſiſtere. Adhibiti ſunt adhuc duodecim boues, ſed etiam illi hæsêre fixis veſtigijs. Tum ad ſe reuerſi, dixerunt: Cur fruſtra nitimur contra voluntatem D E I? Non noſtra de hoc ſacro corpore, ſed Domini voluntas fiat. Mox communi conſilio iubent duos indomitos vitulos illo ſacro vehendo oneri deputari, eosque libere ire, quo illos ducere viſum ſit diuinæ prouidentiæ. Vituli adducti, alia gradiuntur via, rectaque tendunt ad inſulam, quam Plet vocant: quæ, niſi tamen fallor, ea eſt, in qua ſanctus pontifex ex egregio cœnobita, præclarus anachoreta enituit. Atque ibi non ſine multa multorum admiratione illud ſacrum corpus tumulatum eſt, etiam accedentibus miraculorum ſignis. Nam cæcus quidam caſu feretrum tangens, mox viſum ſe recepiſſe mirum in modum lætabatur.

Viſum recipit cæcus tactu feretri.

Et hoc quidem in loco glorioſum inclyti preſulis corpus multo tempore conditum manſit, multis coruſcās miraculis. Poſteà verò barbaris incurſantibus, complures Britanni relictis auitis ſedibus, in exteras regiones diſperſi ſunt. & fratres monaſterij ſupradicti, aſportato ſacro corpore, mare, quod Britanniam à Gallijs ſeparat, transfretantes, in Franciam peruenêre: eamque perluſtrantes cum ſacro pignore, vndè odores mirifici fundebantur, tandem ad Monaſterioli caſtrum appulerunt. Sed quia illic non eo, quo par erat, honore afficiebatur, Arnulphus inclytus Marchio, multorum ſaluti diuinitus deſtinatus, Blandinium illud transferendum curauit. Accerſito enim ad ſe reuerēdo Abbate Gerardo, ſpectatæ religionis & induſtriæ viro, ex authoritate Epiſcopi ei hoc negocium demandauit. Abbas verò cum multa fide & tremore magno precioſi corporis theſaurum accipiens vnà cum reliquijs, nullo precio æſtimandis, egregij confeſſoris Bertulphi, multa Cleri & monachorum frequentia ſtipatus, ad monaſterium beatiſſimorum Chriſti Apoſtolorum Petri & Pauli, quod Blandinium appellant, deportauit. Conuenit autem eò vtriuſque ſexûs populus innumerabilis, manibus plaudens, & Dominum benedicens, quod Eccleſiam illam precioſiſſimis illis gemmis ornaret. Facta eſt hæc translatio 3. Nonas Decembris, Clotario apud Francos ſceptra regni moderante. Atque ità hoc in loco beatus Guduualus, glorioſus coram Deo in cælis, mirabilis ex D E O in terris, coniunctus præclaro Chriſti ſacerdoti Vuandregiſilo & ſocijs, omnifaria ſemper laude colendis, larga interceſſionum ſuarum impertit ſuffragia, & copioſa miſerationum Chriſti cum fide & deuotione quærentibus obtinet benefi-
cia, ipſo largiente, qui in Trinitate & vnitate perfecta
viuit & regnat per infinita ſecula ſe-
culorum, Amen.

Gerardus Abbas Blādinienſis.

VITA

VITA S. NORTBERTI, ARCHIEPISCOPI MAGDEBVRGENSIS, ET PRIMI AVTHORIS ORDINIS

Præmonſtratenſis, à quodam eius æquali fideliter conſcripta. Vtrùm autem in ſanctos vir vitæ ſanctiſsimæ relatus ſit, necdùm compertum habeo. Stylum ſubindè nonnihil elimaui in gratiam Lectoris.

CAP. I.

FVit in diebus Henrici iunioris Cæſaris Auguſti, Paſchali IVNII 6.
ſummo Pontifice ſedis Apoſtolicę regimẽ adminiſtran-
te, anno ab incarnatione Domini 1115. vir quidam no-
mine Nortbertus, natione Teutonicus, municipio Xan-
ctis, quod antiquitùs Troia dicebatur, genere de illuſtri
proſapia Francorum & Germanorum ortus, opibus au-
ctus, forma decorus, ac paululùm procerus, ætate adul-
tus, inſtructus ſciẽtia, eloquio excultus, officio clericus,
ordine Subdiaconus, vita & moribus pro ætate ſeculari
conſuetudine admodùm leuis. Nomen patris eius Heri- Parentes
bertus, & matris Hadevvigis. Quæ cùm eum geſtaret in Nortberti.
vtero, audiuit per ſomnium dicentem ſibi: Aequo ani-
mo eſto Hadevuigis: Archiepiſcopus futurus eſt, quem geſtas in vtero. Deindè cum
in omnibus ei præſentis vitæ obſecũdaret felicitas, inter cætera etiam in magnatum
aulis celebris extitit. Primò quidem in aula domini Friderici Colonienſis Archiepi- Eſt celebris
ſcopi: deindè in aula Imperatoris: in hac quidem propter officium clericatus & ſci- apud Prin-
entiam literarum, in illa verò propter generoſitatem animi & inſignem vrbanitatẽ: cipes, & cha
In vtraq; autem propter raram affabilitatem & elegantiam morum. Hîc clarus, ibì rus omni-
nobilis: ſtrenuus, vtrobiq;. Dilectus & honoratus non minùs à Dominis, quàm à fa- bus.
milia vniuerſa: omnibus omnia factus, omnium, inter quos verſabatur, ſtudijs con-
gruebat. Erat enim adſpectu hilaris, vultu ſerenus, ſermone iucundus, cõuerſatione
placidus, conuictu affabilis. In ſuos beneficus, comis erga extraneos. In manu conſi-
lij ſui poſitus, & ante cogitationum ſuarum oculos conſtitutus, nihil ſibi denegans,
neque quicquam intentatum relinquens. Transglutiens præterita, præſentia deuo-
rans, futura præoccupans. Cuius egregius huius ſeculi & inclytus Babyloniæ colo-
nus, neſciens quid ſuper eum diſponeretur in poſterum, & ignarus, quid ſibi craſti-
nus pareret dies: immò, quod deterius eſt, non curans: religionis & quietis impati-
ens, inquietudinis autem & impatientiæ ſeruus. Augebãt verò in his omnibus ſpem
votorum eius, & dilatabant deſideria cordis ſecundorum prouẽtuum tẽporalis ſuc-
ceſſio & aura fauoris humani, plauſu dulciſſimo & homini ſic affecto voce melliflua
acclamantium vndiq; & dicentium: Eugè, eugè.

CAP. II.

HIs igitur exagitatus, circunferebatur Nortbertus in medio Babylonis, multi- Admodùm
plicibus & tortuoſis anfractibus, per vias difficiles & laborioſas, ſemper vadẽs, huic mũdo
& nunquàm rediens, errans & neſciens, vagus & profugus, fluctuans nec ſentiens, deditus eſt.
periclitans & ſecurus, exhauriens ventum & aucupans vanitatem. Cùm ecce ſubitò
& ex improuiſo ſermo velox & manus præpotens imminet dorſo fugitiui, deijciens
aſcenſorem, & erigens curuum. Tum verò ſenſim atque paulatim cœpit ab interi-
oribus verſa vice reformare, quod vanitate fuerat deformatum, euellens & deſtru- Reſipiſcit nonnihil.
ens, ædificans & plantans. Venitque repentè, & mutauit ſyluestrem & rapacem acci-
pitrem in ſimplicem & manſuetam columbam. Factumque eſt, ſicut dicit Apoſto-
lus, vt vbì abundauit peccatum, ſuperabundaret & gratia. Et quia nouerat ſpiritus Rom. 5.
modum & ordinem operatiõis ſuæ, poſtquàm inſpirauit amorem, addidit & aperu-
it intellectum, miſitque in animum eius, vt tempus adhuc modicum & ſibi cõgru-
um ſuſtineret exterioris hominis exuendi cum actibus ſuis, locumque idoneum eli-
geret huic ſeculo publicè abrenunciandi. Iam igitur edoctus pugnare cum hoſte, re- Diſcedit ab
traxit continuò pedem ab aula, ac domì reſidens, expectabat, & quaſi tyrocinia quæ- aula.
dam futuræ conuerſionis exercens, apud ſe diſponebat: quicquid paupertatis, quic-

quid afflictionum & certaminum accidere poſſet, infatigabili pręmeditatione leuabat. Imbutus itaq; noua interioris virtutis gratia, exterioris autem vetuſtatis tunica nondùm exutus, demulcebat deſideriũ ſuum ſpe vberioris fructûs, mâlens ſimul noui hominis indumentum pariter & ornamẽtum ſuſcipere, illud quidem in habitu religionis, iſtud verò in dignitate ſacerdotij, fierentq; cumulata munera tanto iucũdiora, quanto exiſterent ex mutua collatione potiora.

CAP. III.

CVmq; diù optatum iam tempus adeſſet, & ſacri ordines forẽt ex more in eccleſia celebrandi: vir Dei pia exultatione repletus, feſtinanter & cum omni deuotione adijt dominum Fridericum Archiepiſcopum Colonienſem, petẽs ſe prima vice inter cæteros ordinari. Quo audito, Archiepiſcopus non mediocriter admirans, hominẽ per ſe petere, quod ab alijs ſæpè recusâſſet oblatum: libenter tamen & læta reſponſione annuit ſe facturum, quod quęrebat. Mox ille ſubiunxit: Diaconus ſimul & presbyter volo fieri. Ad hæc Archiepiſcopus vehementer ſtupens & pauens, quęſiuit quęnam eſſet huiuſcemodì tã ſubitaneæ atq; inopinatæ volũtatis cauſa. Ille ait: Sic eſt in animo meo, nec poteris ſcire modò, ſcies autem poſteà. Cumq; Archiepiſcopus cauſam ſcire volens, vehementer ex aduerſo inſiſteret, cogitans apud ſe vir Dei, ꝙ per omnem modum honeſta & congrua eſſet perſona, cui poſſit & debeat ſecretorum ſuorum conſcientiam aperire: prócidens ad pedes eius, cum lachrymis & gemitu peccatorum ſuorum veniam petens & accipiens, confeſſus eſt firmum & indeclinabile ſuæ voluntatis propoſitũ. Videns autẽ Archiepiſcopus hominẽ apud ſe, quod petebat, firmiter deliberâſſe, ac metuens gratam ſibi familiaris ſui amicitiam violare: conſiderans quoq; bonum, quod poſſet de tam laudabili viro facilimè prouenire, atq; intelligens, quòd non ſine inſtinctu diuino talia contingerent, quanuis non liceret hos duos ſupremos ordines à quoquam ſimul recipi aut dari: admiſſa tamen pro cauſa & tempore diſpenſatione, tandèm aliquandò annuit. Facta itaq; hora celebrandi officij, & ſingulis, qui ordinandi erant, ſacris & albis veſtibus iuxta cõſuetudinẽ eccleſiaſticam indutis, locisq; diſpoſitis, affuit & Nortbertus in medio circũfluentium populorum. Spectantibus ergò cunctis & expectãtibus, cùm ei cuſtos ſacrarij veſtes offerret benedictas, quas, vt cæteri, ad ordines ſuſcipiẽdos indueret: ille, in cuius pectore ſpirituſſanctus iam inchoauerat templum ſuum, conuertit manum ad vnum de famulis ſuis, qui erat ibidèm iuxta eum, & innuit ſibi præſentari veſtem pelliciam agninam, quam ad huiuſmodi opus de induſtria iuſſerat pręparari. Qua accepta, & illis intuentibus exuit varium & multiplicem diabolum, indumentum ſcilicet miræ æſtimationis & magni precij, & vidẽtibus vniuerſis, induit vniformẽ Chriſtum & ſimplicem, veſtem videlicet hominibus huius ſeculi & maximè illius regiõis apud nobiles prorsùs inſolitam, viliſſimi precij, & nullius ferè momenti. Tunc conuertit aliam manum ad ſacratij cuſtodem, & induit oblatas ſibi veſtes, quibus in accipiendis ſacris ordinibus vteretur. Acceptis ergò ſacris ordinibus, conuertit continuò pedem, & contulit ſe ad Sigebergenſe quoddã, magnæ & preclarę famę monaſteriũ, vbì inter religioſos ac deuotos in omni ſanctitate monachos, & accepti ſacerdotij addiſceret vſum, & certa religiosè viuendi caperet documẽta. Completisq; ibì diebus circiter quadraginta, rediens ad patrium ſolum, contulit ſe ad eccleſiam, vbì fuerat & erat canonicus ſecularis.

Hæc eſt mutatio dexteræ excelſi.

Degit aliquandiù in Sigebergẽſi monaſterio

CAP. IIII.

SEquenti verò die cùm obtuliſſent ei decanus & cõcanonici ſui, vt maioris in cõuentu Miſſæ myſteria celebraret, ille humili reſponſione annuit ſe facturũ. Temporis ergò hora inſtante, acceditur ad altare, & ſingula, prout res exigebat, vſq; poſt euangelium ſolenniter peraguntur. Lecto itaq; euangelio, vir Dei zelo diuini feruoris accenſus, incaleſcente in præcordijs eius igne ſpiritûs ſancti, verſus eſt ad veſtibulum eccleſiæ: ſubijciensq́ue verbo Dei miniſterium vocis & officium linguæ, cœpit, prout ei diuinitùs adminiſtrabatur, proferre de theſauris ſapientiæ & ſcientiæ Dei pia futuræ vitæ monita, & ſalutaria æternæ beatitudinis hortamẽta: addens prætereà & oſtendens, q̃ ſint omnia vitæ huius oblectamenta fluida & caduca, breuia tempore, vilia ęſtimatione, nec amore digna, nec poſſeſſione idonea: gloria labilis, ambitio cæca, diuitiæ fugaces, delectatio momentanea, requies infida, ſecuritas incerta, gaudia

Cum multo feruore cõcionatur apud Xanctenſes.

dia vana, proſperitas falſa: inflectens & retorquens totū negocij pondus in cōcanonicos ſuos, neminē tn̄ apertè deſignans. Poſt hæc autem reuerſus ad altare, incepta ſacroſanctæ Miſſę myſteria ad finem vſq; perduxit. Craſtina rursùs die, cùm iam oēs ex more in Capitulo, vt vocāt, reſediſſent, cœpit primò, accepto codice, alloqui Decanum, oſtendens ex verbis beatorum Gregorij atq; Iſidori, quorum ſe regulam tenere dicebant, quia ipſe, qui erat omnium prępoſitus & magiſter, deberet eos ad rectum honeſtę ac ſanctæ vitę tramitē, reuocare. Audientes hæc ſeniores & prælati, vtpotè ſapientes, rem taciti cōſiderabant: & quia nullatenùs veritati & ſpiritui, qui loquebatur, reſiſtere præſumebāt: Iuniores verò, quibus mos eſt, minùs, quæ Dei ſunt, attendere, ad alterutrū murmurantes, & ſeorsùm ſubſannantes, priſtinæ leuitati deputabant. Vndè factū eſt, vt indè recederent, exteriorē ei reuerentiā exhibentes, tum quia grauis erat inter eos authoritatis, tum quia ſignum & habitū præ ſe ferebat alicuius religionis. At ille ſingulorū aditus atq; diuerticula procùl quodammodò proſpiciens & attendens, in craſtinum rursùs, cùm iterùm conueniſſent, cœpit proclamare eos nominatim, de vnoquoq; pronuncians, quis, quid, vbì, qua hora, cū quo, quod minimè liceret, egiſſet vel dixiſſet. Eo itaq; in hoc per dies quamplurimos perſeuerante, cùm iam eis intolerabilis videretur, altiùs reptante in cordibus eorum, ex occulta permiſſione Dei, ſpiritu maligno, qui operatur in filios diffidentiæ, concitauerunt aduersùs eum quendam ignobiliſſimū clericum, vilis conditionis humilisq; fortunę. Hic dum temeraria audaciq; prępſumptione obloqueretur ei, multis conuicijs proſcidit eum, atq; etiam incredibili arreptus demētia, fœdauit faciem eius. Accepta vir Dei tanta contumelia, continuit ſeipſum, & cōticuit: deterſaq; facie ſua, ac peccatis ſuis deputans, màluit coram Deo lachrymis indulgere, q̃ vltioni. Qua in re expertus eſt, quantum ſibi per Dei gratiam virium adeſſet ad maiora pro iuſtitia toleranda. Erat autem, vt ex relatu multorū cognouimus, clerici illius, à quo per ſummam iniuriam conſputus fuit, talis perſona, vt ſi per cœnū trahi illū à cocis ſuis mandâſſet, nullus dicturus fuerit aliud nisì rectè id eum iuſſiſſe.

In conuētu Canonicorum vt ſe geſſerit.

Epheſ. 2.

Ignominia vir ſanctus afficitur.

CAP. V.

POſt hæc cùm ſe ieiunio & abſtinentia maceraret, die noctuq; vigilijs & orationibus inſiſteret, contigit, illo in quadā crypta Miſſam ſolito more celebrante, vt in calicem iam conſecratū aranea laberetur. Quo viſo, ſtupuit ſacerdos, vitam & mortē ante oculos habens. erat enim aranea non modicæ corpulētiæ. Quid faceret homo, cuius fides iam in Domino ſolidata erat? Nè ergò aliquod ſacrificij præparati faceret diſpendiū, magìs elegit ſubire periculum, & totū quicquid erat, hauſit. Ergò peracto officio, ſe ſtatìm moriturū præſtolabatur. Dum igitur nihil motus loco, ante altare exitum, quem expectabat, Dn̄o precibus cōmēdaret, pruritu nariū prouocatus, dum ſcalperet, ſubita ſternutationis cōmotione aranea integra per nares excuſſa eſt. Tantam autē indè adeptus eſt fidem, vt in ea omnibus diebus vitę ſuę, cunctis tunc temporis viuentibus, cōmuni omniū indicio facilimè præferretur. Vndè cùm quidā diceret, quis in quo illa tempeſtate excelleret, ait: In Nortberto eminet fides, in Bernardo Claraualleníi charitas, in Milone Taruanenſi epiſcopo humilitas.

Notà rem miram.

Præſtantia fidei eius.

CAP. VI.

PAtientiæ igitur clypeo protectus, & fidei fortitudine cōmunitus, prędicās & annuncians verbum Dei opportunè, importunè, ſeſeq; quotidiè meliorem reddēs, conuerſatus eſt per annos tres in eodē habitu. Cùm autē perſecutionē pateretur ab his, quibus erat eius prędicatio importuna, conferebat ſe iterùm ad Sigebergenſe quoddā monachorum cœnobium, quod tribus à Colonia diſtat milliaribus: aliquādò in regulariū canonicorum monaſteriū, quod dicitur Roda: ſæpiùs autem ad quēdam eremitam, nomine Lidulphum, mirę ſanctitatis & abſtinentiæ virum, clericorū vitam agentem. Ad huiuſcemodi autem viros cōfugiebat cauſa recreandi ſpiritum, quotieſcunq; perſecutiones patiebatur ab his, quibus verba veritatis erant moleſta: tum etiam, vt inter eos & ſanctę vitę addiſceret inſtituta, & ſpei cęleſtis ſuſciperet incrementa. Nonnunq̃ verò domū ſuam, quę erat Xanctis, rediens, cœptę prędicationis ſtudijs inſiſtebat.

Lidulphus eremita.

CAP. VII.

HIs igitur ità ſe habentibus, accidit vt conciliū quoddā fieret in Teutonicis partibus apud oppidum, quod dicitur Friteslare, corā domino Cunone, ſedis Apo-

Concilium Friteſlarieñ

ſtolicæ legato. Ex qua re occaſione accepta, Epiſcopi, Archiepiſcopi, Abbates, aliiq́; multi, qui negociorum ſuorum cauſas illuc conuenerant tractaturi, inito conſilio, vocauerunt hominē Dei. Quo præſente, cœperūt cum cōmuni omnium aſſenſu coram præfato Dño accuſantes redarguere, ꝙ prædicatiōis officium vſurpâſſet, ipſosq́; in ſuis concionibus verbis & conuicijs acriter inſectaretur, cùm à nullo mitteretur, nec eorum princeps eſſet conſtitutus: tum etiam, ꝙ habitum religionis præ ſe ferret, cùm in nullo religio & proprietas conuenirent: deniq; ꝙ precioſas veſtes abieciſſet, cùm mos terræ id non haberet, maximè apud nobiles, qualis ipſe eſſet, vt quādiù verſantur in ſeculo, agninis ſeu caprinis veſtibus vtantur. Ad hęc omnia ſapiens à Deo edoctus, ſapienter reſpondebat, inuictusq́;, adiuuante eum gratia diuina, receſſit ab eis, quia non erat conueniens teſtimonium illorum aduersùs eum.

CAP. VIII.

OMni ergò deſtitutus ſubſidio, diuino tātùm fultus auxilio, orationibus & pſalmodijs iugiter incumbebat. Indè cùm propoſuiſſet totam noctem inſomnem ducere, & orando rogare Deum, vt ipſe, qui eſt dator recti cōſilij, & bonorū operum adiutor, ſecundùm beneplacitū voluntatis ſuæ conſilium eius dirigeret & propoſitū adiuuaret: ac ſic in oratione pernoctâſſet, ſummo diluculo paululum dormitauit. Et eccè aduerſarius affuit, ità inſultando & ſubſannando loquens: Eià, eià, multa propoſuiſti, ſed ad quem finem peruenire ſperas, qui nec in vnius noctis propoſito perſeuerare potuiſti? Expergefactus itaq; homo Dei, & inſidias inimici non ignorans, reſpondit: Quis minis tuis crederet, cùm ab initio, teſte veritate, mendax ſis & pater mendacij? Taliter ergò ſpiritus malignus confuſus, receſſit ab eo. Vidēs autē homo Dei, ꝙ veritas, cui teſtimonium perhibebat, multorū mendacio ſuffocaretur, præſertim cùm peccatum eorum ex relatione verborū Dei ampliùs inualeſceret: intelligens etiam, quòd in ipſum vſq; ad falſi criminis illationem irruerent, eorum detrimentum ac perditionē potiùs, q̄ quòd ſibi nocere poſſent, dolens ac metuens, venit ad Archiepiſcopum ſuum, & reſignauit ei, quicquid beneficiorum ac reddituū, quibus plurimùm abundabat, fuerat cōſecutus in eccleſia. Venditis inſupèr domibus ac cæteris omnibus, q̄ vel ex patrimonio, vel aliundè iure hęreditario poſſidebat cum omni ſupellectili ſua, & pauperibus erogatis, nihil ſibi retinens prętēr decē marcas argenti & mulā, ſacellumq́; ad MISSAM celebrandā, aſſumptis duobus tātùm laicis comitibus itineris ſui, exemplo patriarchę Abrahæ, ſpontaneam adijt peregrinationē.

Iohan. 8.

Abdicat beneficia eccleſiaſtica.

Vendit oīa ſua.

Gene. 12.

CAP. IX.

CVmq́; veniſſet ad quoddā caſtrum, Hoyum nomine, ſuper Moſam fluuiū ſitum, eadē ipſa, q̄ ſibi retinuerat, ibidèm pauperibus erogauit, ſolo ſacello ſibi retēto ad ſacroſanctæ Miſſæ myſteria celebranda. Pede igit̄ nudo, tunica lanea & pallio ſibi ſufficiente, ſine tecto, ſine certo domicilio, virtute animi horrendas hyemes & aſperam glaciem ſuperās, ſolo Chriſto duce, cum duobus ſingularis propoſiti comitibus proficiſcitur versùs ſanctum Aegidium. Quò cùm perueniſſet, ibiq́; gratia Dei ordinante, qui ſperantes in ſe non relinquit, Gelaſium Papā, qui ſucceſſit Paſchali, inueniſſet, cōfeſſus eſt ei voluntatē & propoſitum animi ſui, veniamq́; de hoc ſpecialiter, ꝙ duos ſimul ſupremos ordines cōtra canonum inſtituta ſuſceperat, à pręfato Pontifice poſtulans, impetrauit. Papa verò videns prudentiam eius & ſpiritum Dei habitantem in eo, voluit eum ſecum retinere. At ille rogans & obſecrans, nè hac ipſum obedientia cogeret, exponebat qualiter ſeipſum totum in aulis regū ac pompis pontificum laſciuiēdo diſſipâſſet, & ꝙ id, quò inuitaret eum, iuuentuti ſuæ vel aſſumptæ pœnitentiæ minimè cōgrueret. Quòd ſi canonicum, vel monachum aut eremitam ſeu etiam peregrinum ipſum eſſe pręciperet, libenter ac per omnia ſe obtemperaturum aiebat.

CAP. X.

VIdens igitur pontifex conſtantiam hominis & deuotionem animi bonam, necnon & perſecutionem, quam pro verbo veritatis pertulerat, dedit ei licentiam & liberam facultatem prædicandi verbum Dei, non ſolùm vbi priùs prædicauerat, verumetiam vbicunq; terrarum vellet & poſſet, idipſum ex perſona ſua monendo & præcipiendo iniungens. Prætereà eis, qui priùs ex inuidentia ei reſtiterant, inhibuit, nè ſaltem ſimplices prohiberent, ſi ipſi conciones eius ſuperuacaneas ſeu minùs ſibi vtiles iudicarent. Et hoc ipſum, vt ratum eſſet & ſtabile, authoritatis ſuæ literis ac ſigillo

Gelaſius Papa ei facit concionādi poteſtatē.

gillo firmauit. CAP. XI.

ACcepta itaq; prædicãdi ex apoſtolica iuſſione poteſtate, cœpit media horrẽdæ hyemis aſperitate & intemperie cum duobus ſocijs nudis pedib' remeare. Tãta quippe charitate flagrabat in Deũ, vt cũ nec frigoris aſperitas, nec inedia, nec corporis laſſitudo ab eo, quod cœperat, reuocaret. Pertingebant ei in itinere niues vſq; ad genua aliquandò, nonnunq̃ vſq; ad femora, nec tamen vno ſaltem die eum poterant retinere. Cibus ab eo, niſi Quadrageſimalis & veſpertinus, p̃terq̃ Dominicis diebus, minimè ſumebatur. Piſcibus autẽ ſeu vino rariſſimè vtebatur. Corpus eius nõ requieſcebat per diem: ſpiritus autẽ neq; noctù neq; interdiù habebat requiem. Singularis enim fidei & miræ fortitudinis erat homo ille. Cùm ergò procedẽdo tranſiret Aurelianum, adiũxit ſe comitem eius Subdiaconus quidam: & ſic cum tribus ſocijs peruenit Valencenas ſabbato Palmarum. In craſtino ergò habuit ſermonem ad populum, & ità per gratiã Dei omnibus gratus fuit, vt cogerent eum feſſa mẽbra ibì paululùm recreare. Quibus cùm nulla ratione vellet acquieſcere, factum eſt per diſpenſationem Dei, vt ſocijs eius ſubita ægritudine oppreſſis, non poſſet indè tũc vlteriùs proficiſci. Remanſit itaq; homo, vt curaret infirmos ſuos: qui tamen ſequentibus intrà octauas Paſchæ diebus, beato fine quieuerunt. E quibus duo laici cõditi ſunt in ſuburbio apud Valencenas in eccleſia beati Petri iuxta forum in ſiniſtro latere ad occidentem: Subdiaconus verò monachus effectus, ſepultus eſt in eccleſia beatæ Mariæ, quæ in eodem oppido ſita eſt. Intercà dum ibì maneret, contigit dominũ Burchardum Cameracenſem epiſcopum, piæ ac venerandæ memoriæ virum, tranſitum indè habere quarta feria, proximo die ante cœnam Domini. Quo audito, vir Dei, quia cognouerant ſe mutuò, dum adhuc verſarẽtur in ſeculo, acceſſit ad colloquẽdum cum eo. Veniens ergò ad oſtium domûs, vbì hoſpitio receptus erat Epiſcopus, inuenit ibì ante fores per voluntatẽ Dei vnum de clericis eius ſtantem. Hũc igitur ſubmiſſa voce rogauit, vt introduceret ipſum ad epiſcopũ. Erat enim gelu ſuper terram, & ipſe nudis pedibus incedens. Ingreſſus igitur prædictus clericus, locutusq; ad Epiſcopum, introduxit hominem. Qui paululùm inter ſe colloquentes, recognouerunt ſe continuò, memores priſtinæ familiaritatis. Epiſcopus autem intuens hominem, & intrà ſe vehemẽtiſſimè admirans ac ſtupens, collachrymatus eſt. nõ enim poterat ſe continere. Commota quippe ſunt viſcera eius ſuper eum. Et irruens in collum eius, ac pio ciulatu exclamans, cum ſuſpirio dixit: O Nortberte, Nortberte: quis vnq̃ talia de te crederet aut cogitaret? Stas verò prædictus clericus, qui eum introduxerat, & affectum Epiſcopi videns erga hominẽ, minimè tamen ſermones eorum intelligens, quia Teutonicè loquebantur, præſumens acceſſit, & interrogauit, quidnam hoc eſſet. Statim Epiſcopus: Iſte, quem ſic vides, inquit, in aula regis mecũ pariter nutritus eſt, homo nobilis & delicijs affluens, intantùm vt epiſcopatum meum, cùm ei offerretur, reſpueret. Audiens hęc clericus, lachrymis ſtatim perfuſus eſt, tum quia dominum ſuũ flentem videbat, tum quia mens & ſpiritus eius in amorem tanti hominis charitate melliflua redundabat. Erat etiam ipſe præditus volũtate relinquendi ſeculum, & huiuſmodi viuendi modum, quem in homine illo cernebat, in corde ſuo iamdiù conceperat, eumq; nimia cum deuotione per dies ſingulos conſequi optabat. Poſt hæc vir Dei graui infirmitate corripitur. Epiſcopus autem præſtolabatur, quem exitum infirmitas, quæ acciderat, haberet, & familiarem ſuum per Archidiaconum quendam & alios quoſdam ſuæ aulæ homines viſitabat. Prædictus verò clericus, vtrùm conualeſceret & quandò, de die in diem ſolicitus inueſtigabat. Poſtq̃ ergò conualuit, acceſſit ad eum, & cùm ei confeſſus eſſet votum & deſiderium animi ſui, ſeq; cum ipſo ſponderet iturum, extendens homo continuò manus ſuas ad cælum, & immenſas gratias agens, dixit: Domine Deus, hodiè te rogaueram, vt dares mihi ſocium. Exiſtimabat enim, ꝙ ſtatìm cum ipſo remanens, nuſquàm ad alia agenda digrederetur. At ille hoc nõ eo modo ſtatuerat: ſed primò volebat res ſuas diſponere. Itaq; cũ poſt hæc verba intuliſſet, velle ſe de rebus ſuis diſponere, cõtriſtatus eſt homo ad huiuſcemodi ſermonem, & ait: Eià frater, ſi eſt ex Deo, non diſſoluetur. Ad hæc ille continuò reſpõdit: Vinculo indiſſolubili colligâſti me, tibi pater. Ac ſic abiens, rebus ſuis conſtitutis, paulopòſt reuerſus eſt, & deincèps perpetuò ſecutus eſt hominem Dei Nortbertum.

Nota vitæ aſperitatẽ.

Valencenis concionat.

Burchardus Cameracẽſ Epiſcopus.

Nortbertus reſpuit epiſcopatum Cameracẽſ

CAP. XII.

Hugo ſocius, deindè ſucceſſor Nortberti.

ANno igitur, poſt incarnationem Domini noſtri Ieſu Chriſti milleſimo centeſimo decimooctauo, menſe Iunio, poſt comitũ ſuorum ex hac vita deceſſum, acceſſit ei dominus Hugo, iam dictus clericus, hoc enim erat nomẽ eius, qui proximo poſt eum loco ſucceſſit in regimine Præmonſtratæ eccleſiæ, piæ & ſanctæ conuerſationis homo. Gauiſus ea re vir De, i& immenſas gratias agens Deo, animatur ad ꝑdicationem. Et iã ſciens & præſumens de voluntate Dei, circuibat caſtella, villas & oppida, prędicãs & recõciliãs malè diſſidentes, & inueterata odia & bella ad pacẽ reducẽs. Securi erãt de gratia Dei, qui ſeruis ſuis prouideret, q̃ eſſẽt neceſſaria. Fixũ enim in mẽte habẽtes, qa peregrini & hoſpites eſſẽt ſuper terrã, nec vlla qdẽ nota ãbitiõis perſtringi poterãt, quorũ tota ſpes de cælo pendebat. In tãta igitur admiratione & dilectione apud oẽs eſſe cœperunt, vt quocunquè iter agẽtes ſe verterẽt, cùm villis aus caſtris propinquarẽt, etiã paſtores, relictis gregibus, cõcito curſu pręuenirẽt, & populis ſeruos Dei aduenire clamarẽt. Tunc verò cãpanę pulſabãtur, tũc cõcurſus populi, oĩs ſexûs, oĩs ętatis, oĩs cõditiõis cateruatìm ad eccleſiã cõfluẽs, Miſſarũ ſolennia libẽter audiebat, & verborũ exhortatiões ac mõita libẽtiùs ſuſcipiebat. Poſt ſermonẽ aũt nõ modica facta collatiõe de cõfeſſiõis frequẽtatiõe, de agẽda pœnitẽtia, de coniugijs, de proprietatibus, & quomodò qui moriuntur in eis, debeãt ſaluari: de omnibus his, inquã, dato & accepto reſponſo, ſub veſperam tandèm ad hoſpitium ducebatur. Gaudebat verò non modicè, felicemq; ſe ac Deo dignum iudicabat, q̃ eum hoſpitio ſuſcipere merebatur. Interdùm autem alius trahebat aſellum, alius rapiebat aſelli capiſtrum, alius vi detinebat iuuenem illum, quem ſolum habeba^nt ad aſellum cuſtodiendũ. Sic itaq; vndiq; pertranſeundo, multos ab errore reuocabat, & pœnitentiam ſuadens, multos retrahebat à crimine, multos etiam diſcordantes ad concordiã reducebat. Propter hęc & his ſimilia tantum amorem & gratiã ad populũ contulit ei Deus, vt viſu & alloquio eius vix ſatiari quis poſſet, & ipſe tanta populi charitate teneretur, vt multo tẽpore, relicto eccleſiarum hoſpitio, potiùs recipi vellet in medio vrbium & caſtrorũ, vbì oẽs aduentantes benignè & comiter exciperet. Erat prętereà in his oĩbus ſuprà, q̃ dici vel credi poſſit, patiẽs in vigilijs, ſedulus in labore, gratioſus in verbis, gratus adſpectu, benign⁹ in ſimplices, ſeuerus in hoſtes Eccleſię.

Miro ſtudio omnes virum Dei proſequuntur.

CAP. XIII.

COntigit quadã die, cùm tranſiret per quoddã caſtrum, Foſſas nomine, fieri concurſum hominũ, tam clericorum q̃ laicorum, inſolitum eius viuendi modũ admirantium, & eò maximè, q͛ quem ſocium acceperat, benè cognitum haberent. Intelligentes aũt eum concordiæ & pacis ex collata ſibi gratia à Deo, eſſe adminiſtrũ, obnixè rogare cœperunt, vt apud eos requiem pauliſpèr caperet, aſſerẽtes in eadem regione funeſtis odijs & atroci diſcordia quoſdã laborare, eaq; cauſa nõ minùs ſexaginta eſſe peremptos, nec à quoquam, cùm à multis religioſis & potentibus iamdiù laboratum eſſet, potuiſſe ſarciri concordiã. Cumq; multi hac de re multa loquerentur, non caſu æſtimandum eſt, ſed diuina diſponente gratia factum eſſe, vt illàc tranſiret quidã, cuius frater eodem odio inſtigãte illa ſeptimana interemptus erat. Quem cùm adſtantes cernerent: Eccè vnus, inquiunt, ex his, de quibus ſermo habetur inter nos. Quo aduocato, ſtatìm homo Dei, brachijs collo eius circundatis, ſic ait: Dilecte mi, peregrinus ego ſum, hàc pertrãſiens, & nihil à quoquã petij in iſtis partib⁹ vel accepĩ. Sed quia te iuuenẽ benè armatum elegãtemq; video, placet mihi primum munus à te expetere & accipere, quod ꝓ perſpicua probitate tua rogo, nè mihi negare velis. Statìm ille nutu diuino pietatis affectu permotus, & lachrymis obortis perfuſus, reſpõdit: Quid eſt, reuerende pater, quod tibi à me, vel à quolibet poſſit negari? Qui cùm cõdonationẽ perẽpti fratris ab eo peteret, cõtinuò impetrauit: nec ſolùm cõdonauit, ſed obſequiũ etiã viro Dei pręſtitit, oſtendens opportunitatẽ acerba illa odia penitùs ſopiendi, & integrã pacem cõciliandi. Erat tum feria ſecũda, qñ homini Dei primò hęc indicata ſunt. ſequenti indè ſabbato ad villã, q̃ Monaſteriũ nuncupatur, vtraq; pars aduerſariorum conuenit, populus etiam multus ex eadem vicinitate confluxit, partìm vt hominem Dei, de quo rara quædã nunciabantur, viderent, partim vt diſſidentes, quorum odijs tota regio perturbabatur, ad conciliationem prouocarẽt. Cumq; vir Dei intrà cubiculum quoddam, clauſo oſtio, ferè vſq; ad horam tertiã perſiſteret orãdo, populus tædio & curioſitate quadã affectus, cœpit mirari nõ minimũ, & murmurãdo alter ad alterũ dicere: Qua cauſa conuénimus? Putabamus

Vide ſancti viri mirum artificium.

quòd exiret,& verbi Dei ſemina iactaret,& aquis fontis vitæ corda diſcordantiū e molliret:& ecce in latibulis iacet dormiens,aut alia in re ſuæ voluntati indulgens. Cùm verò adeò impatientes vltrà ferre nollent, coëgerunt ſociū eius, qui ad illos egreſſus fuerat,vt ingrederetur & diceret ei oēs mox receſſuros,ſi non exiret. Ille ſciens eſſe eum in precibus,nè eum perturbaret,ingredi diſtulit. Importunitate tandem eorū compulſus, intrauit,& ſtans coram eo tremens,ſubmiſſa voce dixit: Pater, populus expectat te, & quia præſentiam tuam ei non exhibes,vult recedere. Et ille: Tace,inquit,fili mi:non eſt noſtrum ſeruire Deo pro volūtate hominū, ſed pro voluntate Dei. At tamen non diù pòſt ſurgens ab oratione,eccleſiā ingreditur, & ſacris veſtibus præparatis, primò Miſsā B. Mariæ,vt in ſabbatis ſolet fieri,celebrat:deindè Miſſam illorum defunctorū,quorum mors extitit cauſa odij,quod ſedare volebat. Quibus deuotiſſimè peractis,iuxta conſuetudinē exiuit ad faciendū ſermonē. Sed quia prandij hora iam tranſiērat(erat enim ferè nona)multis ád reficiendū egreſſis, paucos, quibus prædicaret,inuenit. Apud illū autē hoc in more poſitū erat,vt ſic in paucis,ſicut in multis:ſicut in diuitibus, ſic in pauperibus ex abundātis charitatis viſceribus,vnicuiq; pro modulo ſuo & facultate,faceret ſermonē. Porrò paululū facta oratione, cùm cœpiſſet loqui & attraxiſſet ſpiritū, miro & ineffabili modo ſpiritus ille charitatis,quaſi vox diffuſa,ſonus factus eſt in cordibus eorū,qui præ tædio receſſerant,& vt ad ſonitū tubæ vnuſquiſq; relicta refectione, de locis & tabernis,in quibus cōſederant, quaſi meliores epulas accepturi, ad eccleſiā conuolabāt. Cumq; vir Dei repletā videret eccleſiā,abbreuiato ſermone,ſic eos alloquitur: Viri fratres,Dominus noſter Ieſus Chriſtus cùm diſcipulos ſuos ad prædicandū mitteret,inter alia hoc eis mādauit,vt in quamcūq; domū intrarēt,primùm dicerent: Pax huic domui. Et ſi ibì eſſet pax,hoc eſt,filius pacis,requieſceret ſuper eos pax eorum. Nos autem nō noſtris meritis,ſed ſuperabundanti gratia Dei ſola,imitatores eorū effecti, eandē pacē vobis denūciamus, quæ mente incredula negāda non eſt: nam ad pacem perpetuam pertingere facit. Vobis igitur incognitū non eſt,qua cauſa cōuenerimus. Nō eſt noſtrū nec ex noſtro, vtpotè qui peregrinus ſum & aduena pertranſiens, ſed poteſtatis & voluntatis Dei eſt perficere: veſtrum eſt autem,voluntati illius integro & deuoto affectu acquieſcere. Ad hęc vox omnium vna facta eſt. Pręcipiat,inquiūt,per te Dominus nobis,quod beneplacitū eſt ei:non habemus ei contradicere,quod,te ordināte,in hoc negocio Dominus de nobis facere voluērit. Quid plura? Egreſſa eſt vtraq; pars aduerſaria forás in atriū,reliquis in medio poſitis: Et paruo interuallo facto,abiurata eſt diſcordia & concordia confecta,paxq; ſacramento confirmata. Luc.10.

CAP. XIIII.

IN craſtinū ſummo diluculo conſurgens,ſeceſſit ad aliā villam, non longè poſitā, Geblacū noīe,vt ſermonē faceret ad populū:vbì ſanè deuotiſſimè ſuſceptus eſt,quòd & verbi Dei præconē & placidæ pacis eū internūciū eſſe didiciſſent. In eadē regione duo principes mutuis conflagrabāt odijs,& vt fieri ſolet, rapina & incēdijs tota regio in vaſtitatē & ſolitudinē redacta fuerat. Hoc vir Dei audiens,& populorū clamoribus ꝑmotus,miſeriçq; & paupertatis miſertus,ipſos,quo potuit,labore adijt: cumq; primum alloqueretur,dicēs: Magnus es & potēs,& ignorare nō debes, tibi à Deo collatā poteſtatē,& me ſeruū eius eſſe,ad te miſſum. Me ergò,non pro me, ſed pro illius amore audire debes,qui pro tua & multorū ſalute ad te diuerti. Audi igitur pauperē & peregrinū,& Domini Dei tui mādata per me tibi allata ſuſcipe,vt ab eo tu quoq; ſuſcipiaris. Remitte ei,qui tibi nocuit:dimitte,vt tibi dimittatur: tibiq; ſit commodo, pauperibus & egenis ſubſidio:vt cōmodum tuū fiat peccatorū tuorū remiſſio, pauperū ſubſidiū, rerū diſſipatarū reparatio. His auditis,princeps ille & hoīe inſpecto,vt erat vultu angelico,& cōſiderata veſtitûs & habitûs humilitate,& facundia verborum,totus intremuit,(cōmota quippe ſunt oīa viſcera eius) & pietatis affectu reſponſionē emolliens, dixit: Fiat, quod vis. Non eſt enim aliqua certè rationis oppoſitio, qua poſſit quis tuæ contradicere vel obſiſtere petitioni. Cùm ergò tali affectu ad effectum perduxiſſet,quod petebat, ab eo tranſiuit ad alium. Sed ſeminator diſcordiæ præueniens, cor eius ſic obdurauerat, & ſui ſeminis radicem in eo ſparſerat,atq; ità mentis oculos clauſerat,vt nullius veri luminis aditus in mente, nullius charitatis feruor eſſet in corde, quô viro Dei vel ad breue ſpatium placidè & humaniter reſponderet.

Videns autem atrocitatē vultûs illius,& oculorum toruitatē atq; feritatem verborum & cordis duritiam,nè margaritas ante porcos iactaret,ſtatìm conticuit:& verſus ad ſo-

 cium

cium,quem ſecum habebat:Inſanit, inquit, hic homo:ſed futurum eſt breuì, vt retrorſùm cadat,& detur inimicis ſuis ad capiendum & illaqueandum & conculcandum.Hæc dixit,& in eadem ſeptimana verborũ effectus ſubſecutus eſt. nam & captus ab inimicis, detentus eſt.Hæc ideò dicta nouerit lector, vt & in hoc vir Dei ſpiritum prophetiæ habuiſſe credatur.

Prophetico ſpiritu clarct vir Dei.

CAP. XV.

* Colrois

ET procedens indè,venit ad proximam villam, quæ vocatur * Coteri. Et quia fama de eo iam vndiquè percrebuerat,populus de eadem vicinia ad audiendum ſermonem confluebat.Et poſt celebrationem Miſſæ audito finitoq; ſermone,ſicut conſueuerat,de pace & concordia,&,ſi inter eos aliquod diſſidiũ eſſet,cœpit inquirere. Cùm autem nominarent inter eos quoſdam diſcordantes,cœpit eos humili exhortatione à veteris odij rixis reuocare.Sed cùm vnus ex eis,multis rogatus precibus,nullatenùs petitioni eius & omni ũcircunſtantiũ acquieſceret, foràs exilijt, aſſcendẽs equũ ſuum,(miles enim erat)nitebatur fugere.Sed cùm calcaribus fortiter iterùm atq; iterùm vrgeret eum,nullatenùs vel paſſum vnum potuit procedere.Exeuntibus autẽ cæteris,qui in eccleſia remanſerant, & vndiq; cõcurrentibus cum ſtupore & admiratione nimia, quidã ſubſannando clamare,quidam cõdolendo flere cœperũt.Omnes tamẽ vna voce Deum laudabant,qui in ſanctis ſuis glorioſus eſt,& ibidèm hanc oſtẽdebat gloriã. Ille verò nõ minimũ pudefactus ad vocẽ clamãtium,ad eccleſiam corã viro Dei redijt,& proſtratus veniam petẽs, quod priùs ab eo petebatur, quantocyùs libens annuit,& abſolutionem, ꝙ ſanctum virum DEI offendiſſet,petijt & accepit.Et ſic impletũ eſt in eo,quod ſcriptũ eſt:Imple facies eorũ ignominia,& quærent nomen tuũ Dñe.

Pſal.82.

CAP. XVI.

Gelaſius Papa moritur, & Calixtus ſuccedit.

EOdem anno contigit,beatæ memoriæ Gelaſiũ Papam,à quo prædicandi authoritatem acceperat,migrare à ſeculo: cui ſucceſſit Calixtus Viennenſis epiſcopus, piæ & ſanctæ conuerſationis homo,& dignæ recordationis, quem cõſtat apud Cluniacum electum fuiſſe, & in ſede vniuerſalis eccleſiæ poteſtatẽ, honoriſq; & dignitatis culmen cõmuni omniũ electione ſuſcepiſſe. Trãſierat enim iam dictus Papa Gelaſius cũ ſaniorì parte Cardinaliũ, vt ſanctã matrẽ Eccleſiam in mẽbris viſitaret. Tanto deniq; patre orbati Cardinales,cæteriq; ſanctæ Eccleſiæ filij,qui ad exequias Gelaſij cõuenerant, ab eo,qui dixerat,Non relinquam vos orphanos,cõſilio quæſito & accepto, ad perficiendũ,quod cœperat prædeceſſor,Calixtus Rhemis conciliũ cõuocauit. Vbì & introitum ſuum Eccleſia cõfirmauit,& ipſe,quæ benè geſta erant, approbauit & corroborauit: & quæ ſiniſtra inuẽta ſunt & corrigẽda, authoritate Romana correxit. Audiens verò homo Dei Apoſtolicæ ſedis dignitatem eſſe innouata, (autũnus erat, quandò primò brumale tẽpus hyemis incipit)Rhemos adijt: vbì ab Epiſcopis & Abbatibus, qui conuenerant,cum gaudio ſuſceptus eſt, non minimũ admirãtibus ſuper excellẽtia verborũ prędicationis & * reſponſionis eius. Et nè ab aliquibus oblatrantibus ſana eius doctrina in aliquo poſſet infirmari,literas Apoſtolicæ authoritatis,quas à Papa Gelaſio acceperat, iterùm renouari poſtulauit.

Iohan.14.

Rhemenſis Synodus.

* reſponſis

CAP. XVII.

QVibus acceptis,dominus Papa venerabili Laudunẽſi epiſcopo Bartholomęo præcepit,vt curam eius ſuſciperet. Erat enim ipſe homo, habens ex progenie matris eius quoſdã in epiſcopatu,& eorũ inſtinctu ſubmonitus erat epiſcopus, humanitatis ei manũ per aliquod tẽpus porrigere.Quo deducto,& finito concilio, Papa nõ poſt multũ Laudunũ deuenit. Tũ verò Epiſcopus cum Papa conſiliũ inijt, quomodò eum retinere poſſet:atq; eo noĩe obtulit ei eccleſiam B. Martini, quæ in ſuburbio ſita eſt:in qua pauci fratres erant,ſub regula canonicæ profeſſionis degentes. At vir Dei modis oĩbus renuebat. Tandẽ cùm cogeretur,nè ſummi Pontificis offenſam, & inobediẽtiæ notam incurreret,quod petebat annuit,ſi tamẽ canonici illic cõmorãtes,ea,quę ſecundũ Euãgelicã & Apoſtolicã inſtitutionẽ eos docturus eſſet,obſeruare non recuſarẽt. Sed cùm oſtẽderet eis formã Euangelicæ inſtitutionis,quomodò imitatores Chriſti, contẽptores mũdi eſſe deberẽt,quomodò ꝓceptis & regulis ſanctorũ patrũ obediẽtes: illi ſtatìm ad verbũ & adſpectũ eius ꝑterriti, dixerũt: Nolumus hunc regnare ſuper nos, qa talem magiſtrũ noſtra nõ nouit nec prædeceſſorum noſtrorum cõſuetudo. Liceat nobis noſtro more viuere: Caſtigare quidem Deus vult,non mortificare. Sic homo Dei & obediuit,& ab obedientia ſolutus,ab illa non receſſit.

Mãſit itaq; ibidèm:Socius enim eius de quo ſuperiùs mẽtio facta eſt,cum Cameracẽſi epiſcopo Burchardo profectus erat:Habebat eñ de rebus ſuis,quas nõ ità pridèm reliquerat indiſcuſſas,quædã diſponere.Quæ quòd aliter quàm vellet diſtraherẽtur, (noui-

uitius quippè erat) æquanimiter nõ poterat ſuſtinere. Intereà Epiſcopus diſſoluta ieiunio & frigore hoſpitis ſui mẽbra nitebatur reficere: ſed ipſe quotidiè ab hoſpite ſuo cõfouebatur ſpirituali & melliflua verbi Dei refectione. Ob hanc cauſam amore nimio & charitatis igne ſuccẽſus, aſſiduè pulſabat eum precibus quibuſcunq; poterat, vt in epiſcopatu ſuo vellet manere, quotidiè circũducens eum & oſtendens, ſi qua foret eccleſia, quæ ei placeret, ſi quæ ſolitudines, ſi qua deſerta, ſi qua terra culta vel inculta ad ædificandũ & cõmanendum. Victus tandẽ ipſius & multorũ aliorũ tam religioſorũ quàm nobiliũ precibus, elegit locũ valdè deſertũ & ſolitarium, qui ab incolis antiquitùs Præmonſtratum vocabatur: in quo, ſi quandò daret ei Deus colligere ſocios, ſe manſurum ſpopondit. Præmõſtratũ ſibi deleġit vir Dei.

CAP. XVIII.

TRanſacta igitur hyeme, niuiumq; & glaciei frigore vernali calore paululũ deterſo, vir Dei, vt erat ſolitus, virtute diuini ſolatij accinctus, ad prædicandũ exijt, & ſolus Cameracum veniẽs, ſermonẽ habuit ad populũ. Et ecce cecidit ſemẽ in terrã bonã, ſcilicet in iuuenẽ Euermodũ noĩe: qui tãto rore ſpiritusſãcti perfuſus fuit in verbi Dei ſuſceptione, vt amoris eius cauſa ſtãs oraret ad Dominũ Deũ ſuum in eodẽ loco & in eiſdẽ paſſibus, vbi Dei hominẽ ſtare diligẽter cõſiderauerat in faciẽdo ſermone. Nec moras intulit, ſed ſtatìm relictis oĩbus, ſecutus eſt eũ, tantoq; intimi amoris vinculo ei colligatus eſt, vt omni tẽpore vitæ eius, ſpiritus viri Dei in eo requiẽ caperet, & poſt deceſſum ſuũ, locũ ſepulturæ ſuę ei cõmendaret. Perueniẽs autẽ* Niuigellã, aliũ iuuenẽ Antoniũ noĩe, à Deo ſibi datũ recipit. Hi duo & tertius, quẽ priùs receperat, radices & fundamentũ fuẽre futuræ multitudinis, quæ ſubſecuta eſt. Et intrà Quadrageſimã illã tot ſocios obtinuit, vt in ſeptimana paſſionis Domini ante Paſcha cum tredecim reuerſus, prædictum locum poſſederit. * Niuellam

CAP. XIX.

LOcato igitur fundamento in Chriſto Ieſu, paulatìm de viuis & benè ſectis & politis lapidib[9] creſcebat ædificiũ, & domus Dei ampliabatur. Sed nõ defuẽre tẽtantis inimici & aduerſantis hoſtis inſidiæ, qui plantata eradicare, fundata euellere, congregata diſpergere, diſperſa morti tradere multiformi dolo laboraret. Nã in ſingulis ſingulas & proprias cõſiderans affectiones, modis oĩbus ſe opponebat, & ad decipiẽdos nouos tyrones Dei, ſeſe in angelũ lucis transformare nõ metuebat. Itaq; cõtigit quadam nocte cuidã ad matutinas ſtãti & contẽplanti, & de illa glorioſa & ineffabili Trinitate cogitãti, vt ille antiquus hoſtis viſibiliter adſtaret & diceret: O quàm felix es: ô quàm in tuo ꝓpoſito laudabilis, ꝙ & benè cœpiſti, & te perſeueraturũ in tãta afflictiõe deliberas: idcircò ſanctã Trinitatẽ, ad quam toto mẽtis affectu ſuſpiras, videre mereberis. Et his dictis, apparuit tria geſtas capita, Trinitatẽ ſe eſſe cõteſtans. At ille expaueſcẽs & plurimũ admirãs, paululũ tamen præmeditatus, cùm nõ ſibilũ auræ lenis, ſed ventũ turbinis fœtidũ ſentiret, dixit: O miſer & infelix & oĩbus creaturis deterior: tu, inquã, ꝙ ſignaculũ ſimilitudinis Dei fuiſti, quomodò arrogas tibi nõ tantũ te ſcire Trinitatem, ſed illamipſam te eſſe? Recede, recede, & me tuis fraudibus nõ obedientẽ, nõ pręſumas vlteriùs inquietare. Statìm ille receſſit. Erat quidẽ frater ille ad obedientiã prõptus, in oratione deuotus, in ieiunio aſſiduus: ità vt per totũ annũ ieiunaret, tam ęſtate quàm hyeme, & à nullo cogi poſſet, vt alterã interdiù perciperet refectionen, niſi diebus Dominicis: quibus tamẽ nõ niſi crudũ quid ſumebat, & nõ aliquã coctionẽ. Sed cùm id oẽs mirarentur, & tãta eius abſtinentiæ & cõtinentiæ virtus vbiq; in laudẽ eius prædicaretur, affuit iterùm ſatan, occultè ponẽs inſidias, vt nouũ militẽ proſterneret. Nam quarta feria in capite ieiunij, cùm deuotione cunctorũ fidelium abſtinẽtia Quadrageſimalis indicitur, tanta fames & gulæ voracitas eum inuaſit, vt diceret ſe nullo modo poſſe ieiunare, planeq; ſe moriturũ, ſi à lacte & caſeo cogeretur abſtinere. Cui cùm diceretur: Quid eſt, frater? ſacrũ & annuum ieiuniũ eſt, & nõ eſt fas alicui etiã ſeculari, bìs reficere: ille toruo vultu & lupina rabie reſpondebat: Nunquìd vult Deus hoĩem mori, ſubtrahẽdo illi quocunq; tẽpore, quicquid ad vſus eius creauit, & neceſſitas ſumere cõpellit? Quid plura? Aberat pater Nortbertus, & fratres adhuc rudes, ꝙ ad huiuſmodi inſultus arma ferre nõ conſueuerãt, multimodis ſupplicationibus hoc tandèm ab eo impetrauerunt, vt bìs & quantum vellet, cibum Quadrageſimalem comederet, timentes nè illud improperium in publicum exiret, quòd tam arcta & ſubita religio, vel ſecularium conſuetudinem in ſuis conuerſis non ſeruaret. Diabolus in ſpecie Trinitatis apparet cuidam. Ezech. 28.

Cùm ergò trãſiſſent quadrageſimales dies, & ad celebrandũ Paſcha homo Dei reuerteretur Præmõſtratũ ad fratres ſuos, ad introitũ ipſius vallis horror nimius inuaſit eũ, & ventus turbinis circunuallauit eum, quaſi ventus veniens ab aquilone: & ipſe ſtatim ſen-

ſentiens,ſecum venientibus malignam prædixit adeſſe tentationē. Peruenienti autem fratres trepidi narrauerūt,quid actū eſſet. At ille dolēs, &, heu me,ingeminans, In meā, inquit,miſeriā & in detrimentū animæ fratris,& ad traductionē noſtræ inſipientiæ hoc cōſentire voluiſtis, atq; per hoc locū diabolo, niſi viriliter ei reſiſtatur,ad diſperdendū dediſtis. Vbì eſt,inquit,ille? Qui cùm adduceretur,vix ſe ſuſtentare præ nimia pinguedine poterat, & velut veſica turgens, edacitatis ſpiritu plenus, non niſi toruis oculis magiſtrū,quē ſuper oīa diligere ſolebat,reſpicere valebat. Vidēs ergò vir, cui Deus diſcretionē ſpirituū dederat,non eſſe infirmitatis humanę,ſed tētationis diabolicę,ſtatìm vetuit omninò quicquam ei dari. Qui poſtq̄ per aliquot dies ieiunauit,vbì reddita eſt ei quarta pars rudioris panis, & vas aquę ad mēſuram, pro ſummis delicijs cōputauit. Et ſic ad priſtinam conſuetudinem benè & moderatè viuendi, DEO per magiſtrum ſuum ſubueniente,redijt.

CAP. XX.

POſt hæc homo Dei,vt erat ſolitus,ad prædicandū egreſſus eſt,recepitq; ſociū ſuum, qui ad cōponendum res ſuas abiērat:,& quamplurimis in itinere diſcordia laborantibus ad concordiā reuocatis, Niuigellā peruenerunt. Quia verò ab exordio prædicationis ſuæ in eodē oppido nimìs charus habebatur,ſtatim vt Præmōſtratum conceſſit, quidā ex eis conuerſionis gratia ad eum cucurrerunt: ſed aſperitatē ordinis & inſtitutionis impoſitæ ferre non valētes,vt canes ad vomitū reuerſi ſunt. Qui ſuam nequitiā tegere volētes,ad opprobrium hominis Dei, & vt cōciones eius auerterēt, zizania ſuperſeminauerunt,ità vt nec videre illum,nec eius cōciones audire vellēt. Sed ille hac re nullo modo expauit,confidēs hoc magìs fore materiā victoriç cōtra dęmones,qui eius ꝑdicationi & ſaluti credentiū,quam per eum operabatur Deus, nitebātur obijcere impedimenta. Cùm ergò ob hāc cauſam in populo illo parui precij haberetur, ſuſcitauit Deus militi ſuo bellū,de quo , ipſius dono certādo viriliter, aſſecutus eſt victoriā,amoriq; priſtino redditus,& nō tantùm apud Niuigellēſem plebē, ſed etiā apud oēs hoc audientes, adeptus eſt ſuauiſſimi odoris fauorem & gratiā. Nā ibidèm aderat pater cuiuſdā puellæ,quæ iam per annū à dæmonio vexata fuerat,& vinculis & carcere tenebatur. Qui grauiter flens & ſuſpirās, dolore filiæ affectus, cœpit rogare eū, vt ſaltem videre eā & tangere dignaretur. Magnū opus, ſed nō diſpar fides in opere. Adducite eā, inq̄t,ad me. Adducitur puella iā duodennis,& plurima populi frequentia cōuenit. Tunc igitur Dei ſacerdos tēpus & locū & materiā vidēs, vt glorificaretur Deus, maiorē fidutiā cōcepit. Ità albis & ſtola veſtitus,exorciſmum agere aggreſſus eſt. Cœpitq; diuerſa legere euāgelia ſup caput illius. Ad quem dæmō reſpōdit: Huiuſmodi lyras audiui frequēter, neq; pro oībus iſtis hodiè recedā,neq; ꝓpter te è habitaculo iſto. Et ꝓpter quos tandē recedā? Colūnæ Eccleſię ruerūt. Cùm autē ſacerdos multiplicaret exorciſmū,reſpōdit dæmō:Nihil agis:qa necdū ꝑ coruſcū ſanguinē martyrū me adiurâſti. Tūc igitur,vt verè ſuperbus eſt dæmō,ſcientiā ſuam volens oſtētare, Cantica canticorū à principio vſq; ad finē per os puellæ edidit. Et iterās verbū ex verbo in Romana lingua, vſq; in finē interpretatus eſt. Et reiterās verbū ex verbo, in Teutonico totū expreſſit, cùm illa puella,dum adhuc ſana eſſet,nihil niſì Pſalterium didiciſſet. Nihilominùs Dei ſacerdos imminebat,& dum inſiſteret & præciperet, vt exiret à creatura Dei, coactus reſpōdit dæmō:Si hinc me cōpellis exire,permitte me intrare in monachū illū. (Ibì quippè monachus ſtabat,& nominauit eū) Tunc verò Nortbertus exclamat in populū:Audite,audite malitiā huius dæmonis,qui vt infamaret,ſeruū Dei vexandū expetijt, quaſi peccatorē & dignū hoc ſupplicio. Sed nō ſit vobis iſthuc offendiculo. Ea eſt enim nequitia eius, vt bonis omnibus velit derogare,& quantū poteſt infames eos reddere. Hoc dicto, iterùm cœpit acriùs inſiſtere officio. Tūc dæmō: Quid agis, inquit? Neq; propter te,neq; propter aliū hominē exibo. Quòd ſi vìderis me exclamare, iā tantū venièt de noſtris, id eſt,de nigris,ad bellū. Eià ad bellū, cià ad bellū: Eià iā faciā corruere arcus iſtos & fornices ſuper vos. Ad hoc verbū populus diffugit: ſacerdos verò imperterritus & intrepidus manſit. Tūc illa iniecit manus ad ſtolam eius,vt ꝓximè collum eius adſtringeret. Cumq; hi,qui aderant,vellent manus eius dimouere:Nolite, inquit:permittite illam, ſi accepit à Deo poteſtatem,faciat quod poteſt.

Procax dæmonis petulantia.

Tunc verò eius audacia hoc verbo perculſa,tanquàm reuerentiam exhibens,manus ſpontè relaxauit. Iam itaq; plurima diei parte conſumpta, pater Nortbertus conſilium cepit,vt in aquam exorcizatam eam imponeret . Et ità factum eſt. Et quia flauis erat capillis,verens ſacerdos, nè occaſione crinium diabolus in ea poteſtatem retineret,

ton-

tonderi eam iuſſit. Qua permotus dæmon iniuria, cœpit in ſacerdotē vlciſci, dicens: Peregrine de Francia, peregrine de Francia, quid tibi nocui? Quarè nō ſinis me quieſcere? Omne malorū genus & caſus mali omnes in caput tuū incurrant, qui adeò me vexas. Iam veſpertina hora erat, & videns pater Nortbertus nō exîſſe dęmonē, aliquātulùm contriſtatus, iuſſit eam reddi patri, & in craſtinū iterū ad Miſſam adduci. Ipſe verò cœpit ſe expoliare alba & alijs indumentis. Cùm ergò hoc vidiſſet impius dæmon, cœpit inſultando plaudere manibus & dicere: Ha, ha, he: modò benè facis, nec hodiè feciſti quicquam quod mihi ſic placeret: en hodiè conſumpſiſti diem, & nihil profeciſti. Ad hæc ſtomachando pater Nortbertus, contulit ſe ad hoſpitium, & obfirmauit in animo ſuo non guſtare cibum, donèc illa ſanaretur. Et ità tranſegit diem & noctem illam ſine cibo. Iam craſtina dies aduenerat, & Dei ſacerdos parat ſe ad celebranda Miſſæ myſteria, rurſusque puella adducitur, & iterùm fit multiplex concurſus populi, vt viderent agonē ſacerdotis & dæmonis. Tunc verò mandauit duobus fratribus, qui ſecum erant, vt tenerent eam ibi iuxtà, haud procùl ab altari. Inchoato igitur miniſterio, ventum eſt ad Euangelium, & illa applicata ad altare, plurima euāgelia ſuper caput eius lecta ſunt. Et dæmon iterùm cœpit ſuas repetere ſannas, huiuſmodi lyras frequenter ſe audiuiſſe. Cùm ergò vētum eſt ad locum, vbì ſacerdos eleuat hoſtiam coram Domino, exclamauit dæmon: Videte, videte, quomodò Deiculū ſuum inter manus ſuas tenet, Fatentur dæmones: quod hæretici negant. Tunc verō Dei ſacerdos inhorruit, & concepto ſpiritu virtutis, in ipſa oratione ſua cœpit exagitare dæmonem & torquere. At ille coactus & tortus, per os puellæ exclamat: Volo exire, volo exire. dimitte me. At illi duo fratres fortiter tenuerunt eam. Sed ſpiritus immūdus nullas patiens moras, fœtidiſſimæ vrinæ fæda relinquens veſtigia, aufugit, vasq; poſſeſſum reliquit. Illa verò liberata à ſuo tortore, collapſa, languida delata eſt in domum paternam, & paulò pòſt accepto cibo, ex integro incolumis & cōpos ſuî, perfectè ſanata apparuit. Hoc itaq; publicè factū eſt, teſte omni populo, qui Dei laudes in commune prędicabat, & patrem Nortbertum verè Apoſtolicū virū fatebatur. Expellitur improbiſſimus dæmō.

CAP. XXI.

POſt hæc peruenit Coloniam, vbì & libenter ſuſcipitur, & libentiùs in ſermone & confeſſione auditur, quòd illū priùs & iuuenem nouiſſent, & iam mirabiliter mutatum viderent. Et quia populus ferè ſolet imitari, ſi quid noui conſpiciunt, multi ad verbum & exhortationē eius tam clerici quàm laici concurrentes, illum ſecuti ſunt. Habebat ille iamtunc in animo ædificare eccleſiam, in qua adunatos fratres reciperet. Atq; ob hanc cauſam petiuit ab Archiepiſcopo Friderico & cæteris fidelibus ſanctarum reliquiarū ſibi munera donari, quibus non minimùm ab antiquo repleta & inſtructa erat felix Colonia. Annuit Archiepiſcopus, annuit ceu iuſtæ petitioni clerus & populus. At ille fratribus ſuis, quos ſecum habebat, & quos ibidèm Deus ei cōtulerat, ieiunio indicto, hoc precioſum donum Deo cōmendabat, vt venerabile patrocinium is faceret inueniri. Nocte verò eadē virgo quædam ex numero vndecim milliū virginum, & nomen ipſius virginis, & locus, vbì iaceret, per viſionē cuidam deſignatus eſt, & in craſtinum ex ordine viſionis corpus ibidèm quęſitum, integrum inuentum eſt. Quo cum hymnis & laudibus Dei & gratiarum actione ſuſcepto, de reliquijs etiā aliarum virginū aliorumq; quorundā martyrū, videlicet Gereonis, Maurorum, duorum Euualdorum duo vaſcula inſtàr feretri ei impleta ſunt. Sequenti verò die, cùm à Præpoſito & Canonicis S. Gereonis ſimiliter ſibi dari reliquias ſupplicaret, conceſſum eſt ei, vt ſi quid, quod placeat ei in eccleſia eorum, vellet, id quęreret & acciperet. Gauiſus eſt homo Dei, & hoc promiſſum, vt erat ſolitus, Deo per totam noctem orando cōmendabat attentiùs. Manè autem facto, in medio monaſterio, vbì nullum alicuius ſepulcri patebat veſtigium, effodi præcepit: vbì corpus integrum abſq; cerebro repertum eſt, honorificè & cum omni diligentia collocatum. Quod cùm canonici & plebs innumerabilis, quæ cōuenerat, cerneret: Eccè, inquiunt, hic eſt dominus noſter Gereon, & noſtrum venerabile patrocinium, quod à nobis & à prædeceſſoribus noſtris per multos annos quæſitum eſt, & peccatis noſtris exigētibus inueniri non potuit. Ei exclamātes voce magna, cum gaudio immenſas Deo gratias agebant, hominem Deo dignum efferentes, per quem talis ac tantus theſaurus, diuque deſideratus mereretur inueniri.

Vir Dei venit Coloniā

Inuenitur corpus integrū ſanctæ virginis.

Corpus integrū S. Gereonis vir Dei inuenit.

Et

Et nè quis dubitet ipſum eſſe,ſciat pro certo verum agnitionis eius fuiſſe indicium, quòd de morte & martyrio eius legitur,partem capitis,& non totum caput, eſſe abſciſſum.Hanc partem habebant,ſed reliquum corpus vbì eſſet, prorsùs ignorabant. Suſceptum eſt itaq; corpus ſanctum,vt dignè debuit, & eleuatum, parsque indè viro Dei data eſt: quod reliquum fuit,magnificè à Clero & populo repoſitum eſt.Aſſumptis non diù pòſt reliquijs,collectoq; fratrum tam clericorum quàm laicorum collegio, quos Deo per verbum prædicationis genuerat, redeundi iter aggreſſus eſt, & vbiq; in eccleſijs,in congregationibus, cum proceſſione magnificè ſuſcipiebatur. Audiens autem tranſitum eius nobilis matrona, Ermenſendis nomine, Namurcẽſis Comitiſſa, velociter occurrit ei, orans vt ad collocandos illic fratres, quandam eccleſiolam in villa Floreffiæ vellet ſuſcipere.Decreuerat etenim ipſa ex multo tempore,pro remedio animæ ſuæ ac prædeceſſorum ſuorum, in eadem eccleſia religionem propagare. Videns ille ſynceram mulieris deuotionem, ſuſcepit,quod petebat: ibidemq; altero reliquiarum vaſculo derelicto, feſtinauit Præmonſtratum, (erat enim inſtans natiuitatis dies)habens clericos & laicos circiter triginta nouitios.

CAP. XXII.

CONgregatis igitur clericis fermè quadraginta, & quamplurimis laicis, aſſidua conſolatione veſperè & manè fouebat eos,& multiplicibus ſermonibus hortabatur, nè deſiſterent à felici propoſito & ſpontanea paupertate,quam ſuſceperãt: & quod docebat,velut aquila prouocans ad volãdum pullos ſuos,operibus demõſtrabat.Cùm autem multi religioſi,tam Epiſcopi quàm Abbates.diuerſa conſilia darent, alius eremiticam,alius anachoreticam vitam,alius Ciſtertienſem ordinem aſſumendum ſuadentes: ille, cuius opus & conſilium de ſupernis pendebat, qui ſuum principium non ſibi, non hominibus, ſed ei, qui eſt omnium rerum initium, cõmendabat, in corde ſuo cuncta conferens,vt ſapiens velox ad audiendum, qui differt & reſeruat

Prou.29. in poſterum,tandèm nè profeſſioni canonicæ,cui etiam ipſe,& quotquot cum eo viuere volebãt,intitulati fuerant ab infantia,inferre iniuriam videretur,regulã, quam B.Auguſtinus ſuis inſtituit,afferri præcepit. Apoſtolica enim vita, quam in prædicatione ſuſceperat,iam optabat viuere, quam quidem ab eodẽ beato viro poſt Apoſtolos audiẽrat conſtitutã & renouatã fuiſſe. Quam cùm allatã diligenter inſpexiſſet, in paucis compoſitã,in multis tamen diſpoſitã, ſtatìm in die natalis Domini,quæ inſtabat,inſtàr Dominicę deſcriptionis,ſub eadẽ & ſtabilitatis in loco,& profeſſionis gratia,ad illã beatæ ~~perennitatis ciuitatem~~ ſinguli ſeipſos conſcripſerunt.

Amplectitur cum ſuis regulam S. Auguſtini.

CAP. XXIII.

QVadam die cùm reuerteretur Rhemis cum quibuſdã ſocijs ſuis & duobus nouitijs,quos de ſeculo traxerat ſermo diuinus ad eos factus,& incederent cũ ſilẽtio per viã,de Deo ſuo meditãtes, vox quædã de nube auribus eorum in huncmodũ inſonuit:Hęc eſt fratris Nortberti ſocietas. Ad quam vox altera ex altero latere reſpõdit:Ex his duobus nouitijs alter nõ eſt de ſocietate corũ. Audiebat hoc homo Dei & alij,qui comitabãtur eum,& rẽ taciti cõſiderabant, nihil mali ſuſpicantes: ſed tamen quidnã portẽderet,hęſitabãt.At pater Nortbertus, cui maior incũbebat ſolicitudo, ſciens non ſuperuacuũ eſſe, quòd ex permiſſione diuina hæ voces audirẽtur, perquirebat à Deo omni orationũ inſtantia,quid ſibi vellẽt quæ audiẽrant,mores eorum & actus cõſiderans de die in diẽ,de quibus fuerant prolata. Cumq; conſideràſſet alterũ eorũ minùs deuotũ in confeſſione,leuẽ in verbis,inquietũ corpore,incõſtantẽ moribus,tepidũ in oratione,negligentem in obedientia:(erat autẽ Anglus) Quid eſt,inquit,frater:quid eſt,quod geſtas in corde? Expone quod latet.Si Deum quæris, nõ eſt vlla creatura coram eo inuiſibilis: quia, vt ait Apoſtolus, omnia nuda & aperta ſunt

Hebr.4. oculis eius.Veritatem quærimus,& prout fragilitati humanæ conceditur,in veritate ambulare nitimur,nec eſt vlla veritatis & falſitatis conuentio, nec aliqua fidelis cum infideli participatio. Cui ille caput agitando, & leuiter verba proferendo,dicebat: Putáſne,bone pater, quicquam velle me tibi furari? Pauper es, ſed omni habenti da-

Matt.13. & 25. bitur,& abundabit:ab eo autẽ,qui nõ habet,& quod videtur habere,auferetur ab eo. Hæc dixit,& dicta opere compleuit. Nam tunc quidã fortè ad conuerſionẽ venerat, & cum paruula ſubſtantia ſua aliquantulũ argenti detulerat, quod retro altare pauperis oratorij,quod tunc ſolum habebant,proiectum iacebat.Nocte verò quadã ille

horam

horam ſibi prouidens opportunã,argentũ illud rapiens,aufugit. Sic igitur deceptor ille,plenus fraude & miniſter diaboli,pauperes eos in corde iudicãs,pauperib⁹ Chriſti nihil mali ſuſpicãtibus, paupertatẽ auxit intantùm, vt nulla eis remaneret ſubſtantia,vndè ſumptus procurari poſſent vel vnius diei.

CAP. XXIIII.

IAmtunc plurimi in diſciplinam eius vita & propoſito, relictis omnibus, ſe conferebant,& definito conſilio quærebatur,vbì in eodem deſerto certum ad cõmanẽdum & ædificandũ locũ idoneum præpararẽt. Erat enim locus ille aſperrimus & planè incultus,arbuſtis & paludibus & cæteris incõmodis occupatus,nec quicq̃ apparebat habile ad cõmorandum,prę ter ſacellũ & iuxta illud pomariũ & ſtagnũ quoddam paruulũ,quod de aquis montiũ,pluuiarũ tantùm tempore, & de ſicco paludũ vſq; in præſens impleri cõſtat. Ibì cõſederat homo Dei cum paruula ſodalitate ſua,ſpei ancorã incõcuſſæ fidei adiungens,& cum patriarcha noſtro Abraham ſpẽ contra ſpem ponens. Veruntamẽ nè puſillus grex deſperaret, & vt amicorũ ſuorũ corda lætificaret,& æmulis derogãdi occaſionẽ ſubtraheret, num qua tali in loco poſſet eſſe commoditas,ipſe circũiens conſiderare cœpit, & alios conſiderare præcepit, addẽs vt ad omnipotentẽ Deum aſſidua fieret & intenta orationũ ſupplicatio,vt is oſtẽderet locũ,in quo diuinus cultus omni tẽpore poſſet peragi. Cumq; multi aſſiduis precibus Dño iſthuc cõmendarent, obnixè beneplacitũ volũtatis eius ieiunijs & orationibus exquirentes,apparuit cuidã viſio manifeſta ſatìs & euidens,locũ, & quæ in loco & de loco erant vẽtura,aperta ſignificatione denũcians.Nam ibidẽ,vbì præſens ſita eſt eccleſia, Dominus noſter Ieſus Chriſtus tanq̃ pẽdẽs in cruce viſus eſt,ſuper quem ſeptẽ ſolis radij mirabilis claritatis fulgebãt, & à quatuor partibus multitudo magna peregrinorũ cum peris & baculis properabat, ijq; flexis genibus adorato ſuo redẽptore,& pedibus eius dato oſculo,quaſi per licentiã recedebãt reuerſuri. Quod cùm viro Dei reuelatũ fuiſſet,gratias egit Deo,qui ſeruis ſuis ſe in veritate quęrentibus,& in fide & iuſtitia obſequentibus,de præteritis dat fiduciã,& de futuris ſecreta reuelatione notitiam. Et poſt hæc exhilarata facie, aſſumpta fiducia, Eià,inquit,fratres,eià fratres dilectiſſimi:accingimini & eſtote viri fortes: vobis plurima bellorum genera pręparãtur,quæ ab hoſtibus tam viſibilibus quàm inuiſibilibus futura ſunt.Sed noui tyrones,qui venerũt per viſionẽ,viſibiliter venturi ſunt,& accepto præcepto & obedientia ab eo,qui patri fuit obediens,vobiſcũ ſunt vſq; ad conſummationẽ bellaturi. Verbũ hoc verũ fuit,quod ſubſecuta actio quotidiè declarat in his,qui relictis omnibus,vt peregrini veniũt,& profeſſione facta, quaſi oſculo dato, ad obtinẽdas præliorũ acies,ad diuerſas nationes recedunt.

Rom.4.

Viſio de Præmõſtrato.

Propheticè futura ſuis prędicit vir Dei.

CAP. XXV.

QVia verò ædificium & tẽplum ſpirituale benè diſpoſitũ & cõpoſitum fuerat,ad materiale neceſſariũ erat laborẽ adhibere,vt cuncta fierent cum benedictione. Itaq; Epiſcopo Bartholomęo aduocato,effoſſoq; fundamẽto & conſecrato,de cõſecratis lapidibus fundari fecit eccleſiã, adſtãte Thoma dño de Coſci, qui hominẽ Dei metuebat & reuerebatur propter Deũ,ſciens eum virũ iuſtũ & omni honore dignũ: adſtãte etiã filio eius Ingelerãmo adhuc puerulo,& multis nobilibus clericis & laicis et populorũ innumera multitudine admirante,& quaſi ſpectaculum conſiderante,& intrà ſe ad inuicẽ dicente: Quis putas eſt homo iſte? cuius fidei? Putáſne ſtabile erit hoc opus,quod in tãta ſolitudine locatur,& cuius fundamẽta non in petra, nõ ſupra firmã petram iacitur,ſed in palude? Tanta nanq; ibì palus erat,vt vix impleri poſſet, licèt multa lapidũ congeries proijceretur.Sed non debuit titubare,nec potuit eradicari:quia plantatio quam plantat cæleſtis pater,non eradicabitur. Porrò pars cęmẽtariorũ Teutonici erãt.(Cõduxerãt enĩ eos Colonienſes quidã,amici hominis Dei:) pars noſtrates amici Præmõſtratenſiũ: & contendebãt in opere,alij in vno latere eccleſiæ,alij in altero accelerantes. Creuitq; quamcelerrimè ędificiũ,& intrà tẽpus nouem menſiũ perfectũ & conſummatũ eſt,& à ſupradicto Epiſcopo Bartholomęo cõſecratũ.Sed quia lætis triſtia , proſperis aduerſa miſceri ſolent,in eadẽ die conſecrationis quoddã infortuniũ accidit.Nam cùm innumera multitudo eorũ,qui cõuenerant ad feſtũ de remotis partibus, certatìm ad oblationẽ & ad circuitũ altaris currerent,motũ eſt altare maius,& lapis diſſolutus,cõſecratioq; caſſata,vt pręcipit authoritas,& totus labor in nihilum redactus.Expauit homo & contriſtatus eſt, plus tamẽ

puſillorum ſcandalum metuens,quàm de diuinis operibus,quæ ſine cauſa non fiunt, diffidēs.Sed vir Dei quid fecit? Reſumptis in Domino conſolationis viribus, denuò eccleſiæ dedicandæ in octauis B.Martini diem ſecretò cum Epiſcopo ſtatuit.

CAP. XXVI.

EXiuit deindè homo Dei ad prædicandum, relictis,qui præeſſent cœpto operi,& alijs rebus omnibus, & omnia integra conſeruarent, tū etiam qui præeſſent tam clericorum quàm laicorū conuentui,binos & binos in ſingulis ponens officijs:quos ad vltimum vale,de pace & vnanimitate docebat, dicens nūquàm poſſe exorbitare congregatam aliquam multitudinem,quam prælatorum concordia moderetur.Sed recedente paſtore, rabido ore lupus ouibus molitur inſidias, priùs tamen terrorem incutiebat:quia quibuſdam,velut eſſent inexpiabilis odij inimici,quos in ſeculo reliquerant,armata manu quaſi ad perimendum,etiam in luce diei cum ſuis ſatellitibus ſe præſentabat.Illi verò territi, venienribus in ſpecie armati exercitûs & pompæ armorū,& fremitûs equorū, quibuſcunq; poterāt modis ſe opponebant:ità vt cùm fugerent,velociter raptis fuſtibus & ſaxis,obuolutis etiā brachijs quibuſdā tegumentis vel tunica,reſiſtere feſtinarēt.Et adeò pugnabatur, vt planè crederēt iacula mitti & mittere,feriri & ferire,vulnerari & vulnerare,interfici & interficere. Ad quos cùm multi fratres alij cōcurrerent,arguētes eos,cur ſic inſanirēt: An non adſpicitis, aiūt, quòd ab inimicis noſtris opprimimur, & iā in fruſta ferè cōciſi,ſummo cum dedecore morimur? Tunc fratres ſcientes eos infeſtatione dæmonum illudi, aquā benedictā ſpargunt, ſignū crucis edūt,& recedēte malignorū ſpirituū turba,illi, quaſi hoſtibus deuictis & in fugā verſis,cōcito curſu inſequebātur,altis vocibus inclamātes:Eià eià,reuertimini & reſiſtite fortiter:alioquìn turpiſſima morte moriemini,ſi deincèps ad nos redire,minasq; & mortē intentare auſi fueritis.At poſtq̄ in ſe reuerſi,quidā ex ipſis deluſos ſe eſſe cognoſcūt,fortiter in arrepto propoſito perſiſtūt:ijq; fortiter vicerūt:quidā verò ignominiā eam ferre non valētes, & de perſeuerantia deſperantes, aculeo caudæ dæmonis percuſſi,receſſerunt.

Dæmō abſente viro Dei, fratres infeſtat quibuſdā præſtigijs.

Vidæ vim aquæ ſacratæ & S.Crucis.

CAP. XXVII.

SEd quia huic falſo & maligno ſpiritui nō ſufficit, nec miratur, ſi abſorbeat mare, ſed etiā Iordanē totū abſorbere nititur: qui manifeſtè ad plenū ſeducere non potuit,iterùm occultiores meditatus inſidias,redire non metuit. Cōuenerat ſiquidē in eadē paupertate multitudo de diuerſis nationibus & diuerſo hominū genere, nobiles & ignobiles, diuites & pauperes, maioris minoriſq; ætatis,ſapientes & ſimplices idiotæ,ſicut vir Dei recipere cōſueuerat,in hoc Saluatoris imitator effectus,dicētis: Omnē qui venit ad me,non eijciā foràs. Inter quos fallax ille ſpiritus quoſdā cōſiderās idiotas,& ſua illos quondā recognoſcēs fuiſſe vaſcula, in quibus ſuæ quieti & voluptati indulgere cōſueuiſſet,ità eos falſa ſuæ illuſionis ſapiētia repleuit,vt q̄ priùs in lib.vix legere nouerāt,iā ex libris magna quędā dicerēt,& de futuris prophetādo,maiora & ſtupēda prędicerent.Danielis deniq; vnus ex eis prophetiā ſe ſcire aſſerebat,& de ea quædā duce mēdacio,loquebatur:vbì de quatuor & ſeptē & decem cornibus & regibus propheta ſcribēdo,inducit & de Antichriſto. In quibus iā ſimpliciores quoſdā attētos reddiderat,& ſi fieri poſſet,etiā ipſum Dei hominē,& venerabilē Abbatem Simonē S.Nicolai,in errorē induxiſſet. Iā enim eouſq; progreſſa erat eius arrogātia, vt ipſis aſſidētibus,etiā in Capitulo ſermonē facere nō dubitaret.Et qui vidit & audiuit,præbet huius rei teſtimoniū.Et hoc ſignū eius,quia de ſermone profert initium. Erat enim hic ſermo:Eſtote fortes in bello,& pugnate cū antiquo ſerpēte.Hæc ſpiritus ille mendax per organū illud ſuū proferebat.ſed ad veritatē,quæ ſequitur, videlicet,Et accipietis regnū æternū,haudquaq̄ procedere valebat. Porrò cùm ab auditoribus veritatis & dulcedinis falſus ille ſpiritus ſe ex parte depræhendi cerneret, vt eſt mille artifex,maiore arte ad alia fallēdi genera ſe cōuertit:vt quia manifeſtę operationi intētos nō poterat ſubuertere, ſaltē contēplatores quoſlibet auerteret à contēplatione.Nā illeidē clericus,laboris huius miniſter ſubita quadā,eaq; grauiſſima infirmitate corripitur, & qui priùs de viſibilibus reſpōſa dabat,iā in cælū os ſuū ad inuiſibilia & ineffabilia promēda ponere nō verebatur. Concurrūt fratres, ſicut conſuetū eſt,ad inūgendum eū:cōcurrunt ad ea,quæ dicebat, audiēda. De ſe quidē magna, ſed de plurimis circūſtantibus aſſerebat maiora.De ſe,quòd eadē veſpera aut futurus eſſet cū angelis in cælo,aut ſtaret ſanus cum cæteris fratribus in choro . De alijs verò, ſin-

Iob.40.

Ioan.6.

Simplicioribus quibuſdā illudit dæmon.

Dan.7.

ſingulorũ conſiderans habilitatẽ,quaſi prophetãdo & augurãdo dicebat:Hũc,cùm nupèr in eccleſia ad ſuperiora raperer,vidi ad æternitatẽ vocatũ:iſtum iam in ſede felicitatis poſitũ: lectum iſtius in felicitate eadẽ præparatũ. Iſte futurus eſt pontifex, iſte cõſtituendus rector multorũ,regulariũ & magiſter, iſte in bono propoſito perſeueraturus, iſte alius deficiẽs receſſurus.His dictis,ità ſe cõparauit,quaſi vltimũ exhalaturus ſpiritũ, vnius horæ ſpatio ſic in terra iacens, vt ſtatìm moriturus facere ſolet:cùm audito veſperarũ primo ſonitu ſurrexit,& veloci curſu cũ alijs chorũ intrauit.Quod cùm adſtantes cernerẽt,alij alijs ſuũ errorẽ cõfitentes,ſe deluſos eſſe cõteſtabãtur.Sed nec ſic quidem deſtitit antiquus ille & maligniſſimus inſidiator, totiuſq; bonitatis & veritatis expers,& cunctorũ ſcelerũ ſubtiliſſimus architectus. Excitauit enim aliũ clericũ, qui, ſicur ille de propheta Daniele ſpiritum hauſerat impoſtorẽ:ſic iſte & de Iohannis Apoſtoli Apocalypſi nihilominùs iactabat ſe ſcire & rimari debere dona cæleſtiũ ſecretorum. Quem cùm vnus ex prioribus in Capitulũ adduxiſſet:Eccè,inquit,nunc demũ viſitauit nos oriens ex alto: quia hunc nõ diuturna ſcholarũ exercitatio inſtruxit, nec labor annorũ numero cõputatus edocuit:ſed angelica quædã reuelatio,quæ per totã noctẽ ſub tenebrarũ ſilentio ad ipſum diligenter inſtruendũ,& nos per ipſum,laborauit. Audientes hæc quidã de fratribus, quibus iam ex parte ſubtilitas fallaciũ ſpirituum nota erat, omninò prohibuerũt,dicẽtes poſthàc nec hũc, nec aliũ quenquã ſe velle audire, donèc pater Nortbertus reuerteretur. Vidẽs itaq; mẽdaciſſimus ille ſpiritus claritatem ſuam, qua ſe trãsfert in angelũ lucis,eſſe repulsã:vt leo frendens,qui eſurit & circũit quærens quem deuoret:quaſi incitatus ad irã,nec vltrà latère valens, apertè ſæuitiã ſuam & odij rabiẽ,quam aduersùs congregationẽ & aciẽ benè inſtructã gerebat,exerere cœpit. Primò quidẽ inter illos duos,quibus ſic illuſerat,& per quos alios illaqueare tẽtauerat,tãtas inimicitię diſcordias ſeuit,vt ſi alter alterũ alicubì potuiſſet apphendere,interfecturus fuerit,& niſi feris & vinculis retẽti eſsẽt,euadẽdi alter eorũ nõ fuerit locũ repertur⁹. 2.Cor.11. 1.Pet.5.

CAP. XXVIII.

DEniq; importuniſſimus ille inſidiator iuuenẽ quendã, cuiuſdam conuerſi filiũ, arripuit,& nequiter cum torquere cœpit. Quid faceret grex ſine paſtore, cui ſic lupus vndiq; inſidiabatur? Ligatũ ipſum dæmoniacũ recludunt,donèc capiatur conſiliũ, quid facto opùs ſit. In ipſo autẽ ſilentio noctis,cùm Prior,qui tunc alijs præerat,ad eum intrare vellet,& adhuc foris ſtaret,vtcunq; longè à domo,oſtijs omnibus clauſis,nec vllo patẽte foramine, per quod poſſet videri maximè quòd eſſent tenebræ, dæmon interiùs alta voce clamare cœpit:Modò intrabit ad me,modò intrabit ad me. Modò venit, modò venit magiſter ille cum clauata tunica ſua,maledictus ſit ille. Firmate oſtium firmiter,firmate quamcelerrimè,nè poſſit ad me peruenire. Non ceſſit tamẽ ille, ſed proceſſit, & pulſans oſtiũ intrauit, ſtanſq; ante illũ, dixit: Dic mihi,rogo,quid eſt, quod loqueris? Reſpõdit:Interrogáſne quid loquar, an quis ego ſim, qui loquor? Neutrũ tibi indicabo. Nunqiud tu magiſter es, aut tutor iſtius,aliorúmve ductor? Recede, recede à me q̃citiſſimè, nè à me cũ iniuria ignominioſè recedas. At ille certus ſpiritũ eſſe nequã, & ad decipiendũ ſæpiſſimè veniſſe,q iã tãdèm ad perimendũ intrauerat,ait: Adiuro te ꝑ Ieſum Chriſtũ filiũ Dei,q tuas in cruce vicit inſidias,& poteſtatẽ,quã iniuſtè & fraudulẽter vſurpaueras in hominẽ,iuſtè & potẽter eripuit,vt qs ſis,celare nõ ꝓſumas. Ait:Ità ne me coges? Reſpõdit:Nõ ego,ſed ille te coget,q aliàs ꝑ crucẽ vicit te. Et exclamãs dęmõ ille nequã:Hei mihi,hei mihi,q̃d agã? Ego ſum ille idẽ,q fui in puella Niuigellę corã Nortberto magiſtro tuo,albo cane:maledicta ſit hora,qua natus fuit. Sic certus ille de ſuo & aliorũ adeò importuno ꝑſecutore,totũ cõuocat cõuentũ,& hæc oĩa indicãs, qd faciendũ ſit inqrit. Illi,cõſilio inito,timidi tñ,vtpotè nouitij,q hæc experiri non cõſueuerãt,virgis ſe cædũt,ieiunia & orationes inter ſe inſtituũt,aquã in vaſe ad hoc habili benedicũt,& cũ ꝓceſſione cò eunt, vbì erat ille dæmõ. Cœpit igitur fremere, & cũ ſtrepitu magno clamare: Veniãt noſtri ad hoc bellũ,(plures eñ ſumus)& cõteremus eos,vt à lapide grana tritici cõteri ſolẽt, prorſuſq; eos delebimus. Cui cùm Prior reſponderet: ſic facies,ſi à Deo tibi facta erit poteſtas:ille verſus ad cũ,extẽſis manibus, quaſi ſcindere vellet veſtes,quibus erat indutus,ait: Putas te iſtorũ eſſe magiſtrũ? Et extẽdens digitum ad crucẽ,quã ibì puer tenebat:Ille,inqt,eſt magiſter,nõ tu. Tua cauſa nihil faciam: ſed ille eſt,à quo torqueor. Dęmones Ieſum Chriſtum crucifixum cõfitentur & timẽt: Iudæi legẽ habẽtes,& falſi Chriſtiani nõ agnoſcunt,ſed deteſtantur & ridẽt. Solutus eſt ille,in quo ſpiritus erat nequã:ſed cùm vix à multis circũſtãtibus teneri poſſet, iuuenis Importuniſſimus dęmõ iuuenẽ occupat.

quidā clericus humilē de vera obedientia, cui totus deditus erat,ſumens fiduciā,dixit: *Nota ſanctæ obediētiæ vim.* Præcipiatur mihi per obedientiā, & tenebo eum,non meis, ſed obedientiæ manibus & vinculis. Cui cùm præceptū datū fuiſſet, & alij receſſiſſent,ille ſolus eum tenuit, & vſq; ad aquam benedictā adduxit. Ponitur itaq; in aqua exorcizata, legūtur exorciſmi,fiunt adiurationes,leguntur euāgelia, alijs è fratribus flentibus, alijs in oratione, alijs in diſciplinis,vt vocant,corporis aut alijs afflictionibus permanētibus,oībus tamen mirantibus friuola reſponſa & ridiculos ſermones eius. Quid plura? Tandē poſt nimias & innumerabiles miſerrimi corpuſculi fatigationes,dęmon ſuper linguā dęmoniaci in forma grani nigerrimæ lenticulæ ſe poſuit,& aperto ore linguaq; exerta,ſe oſtēdit,dicens: *Iohan. 8.* Eccè ego:ſed propter vos oēs hodiè nō egrediar. Cui cùm reſpōderetur,Mendax es, & ab initio in veritate nō ſtetiſti,nec tibi ab aliquo fideliū credendū eſt:non diù pòſt eum *Nequiſſimꝰ dæmon expellitur.* fœdiſſimi fœtoris crepitu exiuit, fœda relinquēs veſtigia. Mox verò à ſuo tortore corpus vacuatū cecidit,& in lectulum quendam reclinatum, poſt diuturnā recreationem, ab ægritudine illa vix conualuit.

CAP. XXIX.

FAtigatis igitur mirabiliter fratribus, & artificioſa huius dæmonis calliditate inquietatis, idē dæmō totius qetis impatiēs, cùm locū ſuæ impoſturæ apud ſimplices nullū inueniret,volatu facili,ſicut leuis eſt agilitate naturali,Traiectū,vbì erat pater Nortbertus,repentè adijt,& hominē quendā cuiuſdā principis villicū arripuit. Erat autē in *Mox inuadit alium* eodē oppido annuę celebritatis dies,quādò populus ad huiuſmodi ſolēnitates cōuenire ſolet. Et iam multi illic conuenerant,& ſacerdos Dei Nortbertus in eccleſia,vbì frequentia populi maior erat,Miſſam celebrabat:vbì etiam erat homo ille arreptus à dęmone intrà Secreta,qui cum magno tumultu & fremitu vix ligatus tenebatur. Finitis itaq; Miſſarū ſolēnijs, oblatus eſt ei ille cum magno ſuffragio plebis circūſtantis, & admirātis rei euētum,& expectātis agonē militis Dei & dæmonis. Ille verò, vt erat adhuc ſacris amictus veſtibus, immò ſanctiſpiritûs virtute accinctus, ad debellandū hoſtē illū importuniſſimū procedit. Cumq; quidā circūſtantes fratres dicerēt ei,vt ſuæ imbecillitati parceret,& hūc euentū eſſe fortuitū, neq; oēs caſus poſſe emēdari, ille ꝓmotus ait: Neſcitis,fratres,neſcitis,quia inuidia diaboli mors intrauit in orbē terrarū, quæ adhuc *Sap. 2.* in eo ꝑſeuerat, nec reſipiſcendi vnquā habebit voluntatē? Iſte ſiquidē eò ſe ingerit tam frequēter & importunè, vt & me odioſū reddat, & verbū Dei, quod ꝑ me miniſtratur, in cordibus faciat audientiū vileſcere,& ab eis,qui illud ſuſceperint,ex innata ſibi arrogantia illud poſſit auferre. Itáne in auribus veſtris veritatis nō ſonuit expoſitio,quæ di- *Matt. 13.* cit: Venit diabolus,vt tollat ſemē verbi Dei de cordibus eorū? Hęc dixit, & ſtatuto dæmoniaco ante altare,exorciſmū aggreſſus eſt, dæmonē cōpellens vt exiret. Et cùm ſal exorcizatū ori eius immiſiſſet, ille magno impetu in faciē & oculos ſacerdotis expuit, dicēs: Iam tu conſiliū dediſti, vt in aquā mitterer,vt ibì duriſſimis cęſus flagellis,vſq; ad mortē ferè verberer. Fruſtrà níteris: me tua flagella nō lędūt,minæ tuæ nō terrēt, mors nō cruciat,nec me mortis vincula ligāt. Conſiliū,vt præmiſſum eſt,datū erat,vt in aquā exorcizatā mitteretur,ſed eodē furioſo abſente. Cùm ergò circunſtarēt Clerus & populus,alij pro curioſitate, alij pro pietate, peſſimus dæmon per os inuaſi hominis multo- *Nota non poteſt dæmon imperare peccata in confeſſione detecta.* rū flagitioſam vitā & adulteria & fornicationes cœpit detegere, & quicquid confeſſione tectum nō erat,malitioſo ore propalare. Hęc audiētes,cœperunt oēs hac illacq; diffugere,paucis cum patre Nortberto remanētibus. Et cùm iam dies eſſet inclinata,facto veſpere,fatigati qui aderāt,ieiunio & vigilijs noctis præcedentis,coëgerunt eum ad hoſpitium, vt requiē pauliſpèr caperet,membraq; debilia refectione aliquā refocillaret,& dormitione recrearet. Vbì cùm ad cœnā cum fratribus ſuis & quibuſdā hoſpitibus reſideret, nunciatum eſt ei, quòd æger ille quietus ſederet & ſolutus ante altare, de admiſſis in ipſum & maledictis,veniā petens. Gratias itaq; egerunt Deo: reuerà eñ nocte illa & die ſequēti curatus videbatur. Habebatur verò inter ciues eiuſdē oppidi quoddā exitiale odiū.cūq; ꝑ totū diem pater Nortbertus pro pace cōponenda laboráſſet, & fauēte Dei gratia, eos ad pacē reuocáſſet, mox diabolus, qui è cordibus eorū expulſus erat, nō libēter digrediēs,in eūdē miſerūhoīem,q curatus videbatur,ingreſſus eſt. Qui ſtatìm cœpit iterùm ſtridere & furere. Reuertēti autē ab eccleſia ſacerdoti: Neſcis, inquiunt, qa energumenus ille heſternus inſanit? Niſi citiùs ſubueniatur ei,& citò curetur,furore cōfectus peribit. Reſpondit homo Dei: Non iam à ſuo tortore liberari poterit: quia propter peccata ſua iſthuc patitur. Nā officiū procuratoris villę gerit,& pro merito ſuo tortori traditus eſt. Sinite eum modò, vt poſtquā vexauerit eū hoſtis per aliquot dies, ſa-

ſatisfactione ſuſcepta,nequiſſimus ille faciliùs expellatur. Sapiēs homo doctuſq; palęſtræ cum ſpiritibus immūdis exercendæ, tribus diebus permiſit eum torqueri & vexari, & poſteà diuina miſeratione ab eo curatus eſt, ità vt mentis ſuæ compos & incolumis ad propria reuerteretur. Curatur dæmoniacus.

CAP. XXX.

EO tempore fama viri Dei propter res præclarè geſtas longè lateq; peruagātę,compunctus eſt paupertatis ſpiritu Comes quidā Vueſtphaliæ potentiſſimus, Godefridus noīe. Qui acceſſit ad eū,quòd de eo multa audîſſet:ſed cùm auditis maiora,ſpiritu. ſancto ꝓdocente,qui per eū operabatur,inueniſſet,omne conſiliū & voluntatē ſuam ei aperuit,& qui ſe totū iam Deo deuouerat interiùs,ſine mora de oībus relinquēdis & de paupertate volūtaria amplectēda perdocetur exteriùs. Erat enim diues,potēs in armis, vtpotè homo iuuenis,prædijs multis,ſeruis & ancillis abundans: quibus oībus mox renūcians, ſe & ſua oīa Deo per manus hoīs Dei diſponēda tradidit ea cōditione, vt propriæ domûs,caſtri videlicèt Capenbergēſis,mutaret faſtigia,Deoq; cōſecranda curaret: vt vbì regnauerat vitiorū execratio, virtutū illic locū faceret diuinæ benedictionis cōſecratio. Quid faceret iuuenis, certamē grauiſſimū ſuſcepturus? Grauiſſimū certamen iurè dixerim. erat eñ illi vxor & frater ipſo iunior, qui modis oībus eius ꝓpoſito ſe opponebāt. Cōtradicebant etiā ſerui,ancillæ & oēs miniſtri eius. Contradicebat Comes Fridericus, pater vxoris eius, magna ex parte eleemoſynam, quam feciſſet, de dote filiæ ſuæ eſſe dicens. Itaq; manus eius contra hos oēs,& manus horū oīm contra eū. Vicit tandē humilis importunitas:vxorq; cōſenſit &,frater leonino furore depoſito,agninā induit manſuetudinē,itemq; religionis habitū,quē ipſum Comitē velle nouerat, cū illo ſuſcepit. Gauiſus eſt pater Nortbertus,gauiſus eſt & Comes,& redditis oībus Cæſari,quæ Cæſaris erāt, & quæ Dei,Deo retētis, tres de proprijs allodijs eccleſias, ordināte patre Nortberto,cōſtruxit. In quibus fratribus collocatis,& religione cōſtituta,cū Dei cultus egregiè cōpleretur,nō defuit tētatio,nec malignorū ſpirituū perſecutio. Nā Comes Fridericus,pater vxoris comitis,ambitioni ſuæ indulgēs,quòd caſtrū Capēbergenſe dominatū Vueſtphaliæ tenuiſſet,prętexens illud eſſe dotē filiæ ſuæ,cōminatus eſt fratribus,niſì quantocyùs ex eo abſcederēt, ſe oēs trucidaturū. Aliquotiès etiā cum equitatu ſuo illuc vſq; accedebat, patri Nortberto cōminans, ſi eum cum aſino ipſius poſſet cōpræhendere,ambos ſe ſuſpenſurū,vt reipſa experiretur,quis eſſet eorū maioris pōderis. Tam ſuperbę orationi,qui aderāt,epiſcopi & alij principes cōtradicebant,& irā Dei illi cōminabantur. Fratres ergò Capenbergēſes in arcto poſiti, nec vllum habentes qui ipſos liberaret de manu potētis & iniqui,miſerūt ad patrē ſuū, vt ipſos adiuuaret, ſimul hominis ſuperbi verba ei nūciantes. Quo nuncio accepto, collectis viribus fidei & ſpei per eum & in eum,qui dixit: Confidite,ego vici mundū:ad ipſum ſe totū cōtulit, & publicè pronūciauit ſe cū aſino ſuo terrā illius ingreſſurū,& copiā ſuî ſe facturū. quid multa? Quāuìs iter longū eſſet, tamē aſinū ſuū mutare noluit: ſed trāſito Rheno cum aſino ſuo,inermis & debilis terrā illius Comitis intrauit. Nec longè pòſt ille pacis inimicus lāguore correptus, interijt, & reddidit ſimul finē malitiæ & vitæ. Sic pacatis oībus, fratribuſq; Deū timētibus electis,in tribus eccleſijs de eodē allodio cultū Dei omni tēpore pagendū ordinauit,videlicet in Capenbergēſi, * Floſtatēſi,Varlarēſi: in quibus multorum fratrum & ſororum vſq; in hodiernum diem viget congregatio, & in cultu diuino floret honeſta religio.

Comes quidā conuertitur, & fit monachus.

Item frater eius.

Iohan.16.

Nota ſancti viri inſignē conſtantiā & mortis contemptū.

* Elephſtaſenſi.

CAP. XXXI.

CVm autē in Franciā reuerteretur,& fama de cōuerſione ſupradicti principis, mirātibus multis,diuulgaretur, quòd cum habitu in monaſteria mutâſſet caſtra,totūq; comitatū ſeruitio Dei mancipâſſet: exēplo eius cōmotus & cōpunctus quidā nobiliſſimus princeps Franciæ, Comes Theobaldus, hoīem Dei adijt, de ſalute ſua & de remiſſione peccatorū ſuorū ſimili modo conſiliū quæſiturus. Conſiderans autē hoīs Dei facundiā,& vultûs elegantiā,& maturitatē in verbis & reſpōſis eius pietatis,affectu mens eius præ amore dulcedinis Dei & māſuetudinis ſic ꝑfuſa eſt, vt ſtatìm ſeipſum totū cum omni poſſeſſione ſua viri Dei permiſerit volūtati. Erat enim & ipſe homo prudēs & benè doctus,& ſanā doctrinā ſapientiamq; verborū Dei ſapiēter in corde ſuo & laudabiliter colligebat. Sed vir Dei vidēs generoſi principis pectus nobile, nobileq; & deuotam, quam de ſeipſo benè diuidēs offerebat oblationē,& holocauſtū,quòd de cūctis rebus & diuitijs faciebat,paucis diebus ad reſpondēdū acceptis inducijs,Dño Deo conſiliū hoc attentiùs cōmendabat. Didicerat eñ principē illū ampliſſimas habere poſſeſſiones, & caſtra ꝙplurima,nec cūcta facilè poſſe mācipari alicui religioni,tū propter regni muni-

Theobald. Comes Bleſenſis.

 tionem,

tionẽ,tum propter aliorũ multorum nobilium, qui eius principis beneficiarij erãt, deſtructionẽ. Audierat etiã eſſe eum largiſſimũ in præſtãdis eleemoſynis, in eccleſijs,monaſterijs & cęteris religioſorũ officinis ædificandis,addẽdisq; cæterarũ rerũ neceſſariarũ magnis ſubſidijs. Audierat eum patrẽ eſſe orphanorũ,tutorẽ viduarũ,nutritorẽ pauperũ,ſolamẽ leproſorũ. Itaq; vir per oĩa diſcretus,alterius inſtituti vitã minimè illi cõplectendã ſentiebat. Expectabat autẽ ille reſponſum de contẽptu mundi & deſerendis oĩbus. Sed homo Dei,accepto poſt datas inducias diuinitùs cõſilio: Nõ erit,inquit, ità. Iugũ eñ Domini,vt cœpiſti,cum iugo matrimonij portabis, & ſemen tuũ cum benedictione patrũ tuorũ præcedentiũ terrã largiſſimã obtinebit: qa nobis fas nõ eſt in te deſtruere,quod de te diuina diſpoſitio ante oĩa ſecula hiſce nouiſſimis tẽporibus voluit ordinare. Ad quæ ſic reſpõdit princeps: Si ſic neceſsè cõfirmas, reuerende pater,ex Dei volũtate, Domini eſt terra & plenitudo eius, nec ex ea quiſquã aliquid, niſi per illũ obtinebit. Quia igitur ex illo hęc præcipis,nõ habeo cõtradicere: ſed certũ tibi ſit, nullam me ductурũ aliã,niſi quã Dominus Deus ꝑ te mihi voluerit copulare. Pẽſet hìc lector, quãta fuerit in viro Dei virtus diſcretionis, qui ex duobus principibus alterũ cũcta voluit relinquere,alteri verò ꝑcepit tanq̃ nihil habentẽ cũcta poſſidere. Cõſiderauit quippè in altero,ꝙ aliena etiã ab egenis raperet: conſiderauit in altero,quòd propria egentibus largiri non ceſſaret.

CAP. XXXII.

CONſtituerat homo Dei iter Romanũ ingredi ꝓ ſtatuendo ordine fratrũ ſuorũ,& pro cõfirmãdis rebus eorũ,ſibi à Deo collatis. Aſſumptis itaq; legatis Comitis,Ratiſponã vſq; eos adduxit. Erat enim Epiſcopus eius ciuitatis nobiliſſimi ſtẽmatis,& habebat fratrẽ Engelbertũ,potentiſſimũ Marchionẽ,cui erant nubilis ætatis filiæ,è quib⁹ vna expetita,Comiti Theobaldo deſpõſa eſt. Reuerſi ſunt legati eius iſthuc nũcianres, & pater Nortbertus cœptũ iter ꝓſequens,Romã ꝑuenit: vbì à beatæ mẽoriæ Papa honorificè ſuſceptus eſt,& qcquid iuſtè petijt,ab eo facilè impetrauit. Peractis itaq; oĩbus, cùm iã de rẽditu cogitaret,quadã nocte ſũmo diluculo,cùm de Deo meditaretur ipſe & quidã ſociorũ eius, quos itineris ſolamẽ habebat, audita eſt vox ab illis manifeſtè, Parthenopolis ipsũ fore epiſcopũ. His auditis,admirãtes ſtupebãt,nec audebat qſquã eorũ alius alij indicare,quid audiſſet. Præmiſerat interìm vnũ ex clericis ſuis,q nunciaret Comiti reditũ ſuũ, & acciperet reſponsũ de matrimonio,quod per legatos ſuos audiuiſſet expeditũ. Ipſe verò rediẽs,trãſitũ habuit ꝑ ciuitatẽ Vuirtzenburg ſeu Herbipolim,quæ tũc epiſcopo carebat,coegeruntq; eũ Clerus & popul⁹ Paſcha apud ipſos celebrare. Eo igitur retẽto,cùm In die ſancto ſummã Miſsã in eccleſia celebraret cũ magna frequẽtia populi,ventũq; fuiſſet ad ſacroſancti Dominici corporis & ſanguinis perceptionẽ, acceſſit ad eũ cęca mulier,quæ oĩbus nota erat,& eo poſt Dominici corporis & ſanguinis cõmunionẽ ſufflãte in oculos eius, lumẽ recepit. Vndè cũ oĩs illic aſſiſtẽs populus magnificentiã Dei altis vocibus extolleret, quidam diuites è ꝑcipuis ciuitatis,cõpuncti & amore Dei acceſſi,ſe & ſua ꝑ manus hoĩs Dei Deo obtulerũt. De quorũ facultatibus eccleſia ædificata illic eſt,quę diuinis cultibus claret vſq; in hodiernũ diẽ. Recordati verò vocis,quã Romæ audierãt ipſe homo Dei & fratres eius,cũ Parthenopolis & Herbipolis,æquè in polis deſinãt,timẽtes nè in epiſcopũ aſſumeretur ab ijs,qui ſupra modũ magnificabãt eum,celeriter è ciuitate egreſſi ſunt.

Romæ vir ſanctus à Põtifice honorificè accipitur.

CAP. XXXIII.

ACcepta igitur poteſtate à Romano Põtifice de inſtitutione ꝓpoſita & ſtatuto ordine,cũ ad Præmonſtratũ reuerſus eſſet,ſtatìm cõfirmauit,quod priùs fecerat, videlicet eccleſiã B.Mar•ni,quæ eſt Lauduni ſita in ſuburbio, quã ſub Abbate cũ adhuc in nimia paupertate eſſet,inſtituerat: quæ quantũ in tẽporali & ſpirituali ædificio creuerit,& plantata in qua terra radices fixerit, arbores ex ea in diuerſas terrarũ nationes trãſlatæ dicãt, fructus ex ea ſuauiſſimè redolẽs ꝑdicet,& q viderũt & cooperatores extiterũt,vſq; in æternũ ſuccedẽtes ſuccedẽtib⁹ ꝑbeãt teſtimoniũ. Ordinari fecit etiã in Viuarieſi eccleſia Abbatẽ, quã in Sueſſionenſi pago ſuſceperat,vbì,& dæmõ,qui eũ ꝑſequebatur,ad introitũ fratrũ,in hoĩem quẽdã ſtatìm ingreſſus eſt,quẽ pater Nortbertus,Deo cooperãte, hoc modo liberauit: Ille ſiquidẽ, vt erat ſolitus,herì & nudiuſtertiùs, exierat agriculturã ſuã agere, & dum geminato laboris æſtu ſitiret,ad ꝓximũ fontẽ acceſſit. vbì cùm bibiturus ſe inclinaret, vidit immanẽ vmbrã & terribilẽ in aqua. Qua viſione perterritus,dum tẽperat ſibi à potu aquæ,erectus videt quaſi ingentẽ hominẽ cum terrore quærentẽ,cuius eſſet. Atq; eo dicto diſparuit,& miſer arreptus à dęmone,furere cœpit. Hora erat pomeridiana,& ille apud villã ad veſperã inuẽtus, ligatus adductus eſt. Quẽ cùm pater Nortbertus diligẽter intuitus eſſet: Videts,inqt,quomodò malign⁹ ſpiritus, q bonis oĩbus inuidet,nos etiã hoc in loco odioſos reddere nititur? vult eñ rumorẽ ſpargere ad ingreſſum no.

ſtrũ hãc infamię notã exiſtere,& ei⁹ hoc eſſe ſignũ,ꝙ iſta mala ꝑcedãt: ſed ꝑ gratiã Dei nõ ꝑualebit. Tũc cœpit hoĩem exorcizare & ſignare, donèc qeſceret,& ſana verba ꝓferret. Quod vidẽtes qui adſtabãt, gauiſi ſunt valdè, gratias agẽtes Deo,& dicentes: Eià benedictus Deus per oĩa: modò qeſcere paululùm poteſt hic pater noſter, q fatigatus lõgo itinere, huc acceſſit. Sed ille, qui diſcretionẽ ſpirituum habebat, propiùs accedens, cũ de naribus illius obſeſſi fœtorẽ putidiſſimũ exire ſenſiſſet, ait: Non eſt ità, vt vos putatis: nondùm ſpiritus iſte nequã receſſit, ſed latitat in calamo iſto,& verba cõpoſita loquitur diuinæ virtutis timore, vt nõ expellatur, ſed nobis recedentibus acriùs hunc miſerum valeat cruciare. Attamẽ ſine cauſa nõ eſt traditus iſte aduerſariæ poteſtati. Permittamus eum hac nocte pœnas debitas ſoluere, orantes pro eo,& forſitan cràs faciliùs miſerebitur eius Deus. Et ſic factum eſt. Sed rei veritas & ſubſecutæ veritatis indicia, vera cõprobauerunt eſſe verba ſacerdotis. Nam vt receſſerũt ab eo, cœpit arreptitius ille multo nequiùs ſtridere & furere, q̃ priùs feciſſet. In craſtinum aũt homo Dei reuerſus eſt ad eum,& in cõſpectu innumerę plebis, quaſi ad ſpectaculum adſtãtis, ſanus per Dei gratiam redditus eſt æger,& ad domũ propriã cum omni ſenſûs integritate reuerſus. Dęmoniacus ſanatur.

CAP. XXXIIII.

NOn eſt aũt prętereundũ, quarè vocatus fuerit ad ſuſcipiendã Antvuerpienſem eccleſiã. Eſt Antvuerpia oppidũ ampliſſimum & populoſum, in quo vnus erat tantùm ſacerdos, qui curã totius populi ibidèm cõmorantis gerebat. Sed prę nimia multitudine & frequẽti negligentia nõ poterat: nec credebatur ei, ꝙ & ipſe quaſi in cõiugio & copula carnali, neptem ſuã in tertio gradu manifeſtè ſociã ſui ſceleris haberet. Hãc ob cauſam populus ille, quaſi grex abſq; paſtore, per multos errorum anfractus deuiabat. Vndè cõtigit, vt hęreticus quidã miræ ſubtilitatis & ſeductor, Tanchelinus noĩe, illuc aduenieus, in eadẽ gente locum ſuæ impoſturæ inueniret. Erat is oĩm hoĩm ſceleratiſſimus, Deiq; & oĩm ſacramentorũ eius, totiusq; religionis & Chriſtianę fidei hoſtis, ità vt miniſteriũ Epiſcoporũ & ſacerdotum nihil eſſe diceret, & ſacroſancti corporis & ſanguinis Dñi noſtri Ieſu Chriſti perceptionẽ, ad ſalutem perpetuã prodeſſe negaret. Itaq; illum populũ, cui iam per multa tẽpora veritas horum nunciata nõ fuerat, in hos errores induxit. Credebãt ei,& ſequebãtur eum circiter tria millia armatorũ, nec erat Dux aut Epiſcopus vel princeps, qui auderet ei reſiſtere vel occurrere, nec ante eum, niſì ſectã eius amplecteretur, apparére. Cùm precioſo apparatu in veſtibus deauratis, triplici funiculo crinib⁹ intortis,& auro intexto ligamine triplicatis incedebat, verbiſq; perſuaſibilibus magniſq; cõuiuiorum apparatibus beneuolentiã eorũ ad ſeducẽdos eos exhauriebat. Res mira & ſtupenda: lotiones eius bibebant,& reliquiarũ loco abſportantes recõdebant. Et cùm filias in matrum ꝑſentia, ſponſaſq; maritis videntibus corrumperet, opus ſpirituale id eſſe aſſerebat, intantùm vt infelicẽ ſe diceret, q huic coniunctioni nefariæ miſceri nõ meruiſſet. Hęc turpiſſima & deteſtanda hoĩs impoſtura etiam poſt mortẽ eius extirpari nullatenùs potuit, licèt duodecim clericorũ congregatio ab Epiſcopo in ſubſidium ſacerdotis, q ſolus erat in eccleſia ſancti Michaëlis, inſtituta eſſet. Tum verò clerici & charitate & euidenti neceſſitate cogẽte, patri Nortberto & fratribus eius per manũ epiſcopi hanc eccleſiã cum quibuſdã redditibus dederunt, cõfidentes, ꝙ Deus meritis illius & fratrum, mortiferę peſtis auferret ſæuitiã,& tenebris ignorantię depulſis, lumẽ veritatis repararet. Suſcepta eſt eccleſia,& clerici in eodẽ oppido aliã ſibi ædificauerunt: q̃ vtręq; manent vſq; in hodiernum diẽ, Dei ſeruitio mancipatę. At pater Nortbertus, peritos fratres ibì collocauit q mortifero vulneri vitale medicamẽtum apponerẽt. Itaq; cœperunt & ipſi ſeminare verbum Dei,& eloqa dulcia faucibus eorum ſuper mel & fauum propinare, infirmis pulmentum dulcedinis miniſtrantes,& debilibus panẽ, q cor hoĩs cõfirmat,& vitã pręſtat ęternã, annunciãtes. Aiebãt enim: Fratres, nè miremini,& nè timeatis: vos per ignorantiã ſecuti eſtis mendacium, veritatẽ eſſe exiſtimãtes. Quã ſi qs priùs vos edocuiſſet, vt faciles inuenti eſtis ad perditionẽ, ſic faciliores fuiſſetis ad ſalutẽ cõſequendam. Audientes ergò qdam verbum,& videntes opera, q̃ ſequebanť, cõpuncti reuertẽtes viri & mulieres, corpus Dñicum, quod in ciſtis vel in foraminibus per decẽ aut quindecim & eo ampliùs annos abdiderant, reportabãt.

Tãchelinus hęreticus dementat Antvuerpienſes.

Vide nefariã & planè Cynicam hęretici turpitudinem.

Eccleſia B. Marię extruitur Antvuerpię.

CAP. XXXV.

CVm quadam nocte Pręmonſtrati cum quibuſdam fratribus infirmis & minutis plùs ſolito reſediſſet, de ſpe cęleſti & beatitudinis gloria cõferens,& cõferentes

audiens,cùm in ſecretæ noctis ſilentio quidam ex eis ſitirent,miſſum eſt ad fontem, vt afferretur aqua. Reuertentibus igitur,q miſſi fuerãt,ſtatim vt oſtiũ cellulæ ingreſſi ſunt: Quarè,inquit vir Dei,aquam immundam huc attuliſtis? At illi timentes, ſtupebãt,& vas benè lotũ & aquã puriſſimam ſe attuliſſe proteſtabãtur. Cumq; de vrna in ſcyphũ effunderetur,ſemèl atq; iterùm iuſſit aquã infuſam effũdi,oĩnò prohibẽs, nè quis ex ea vel pauxillũ guſtaret.& cùm tertiò vſq; ad fundum vrnæ ventum eſſet, accenſoq; lumine clariùs intuerent̃,viderunt bufonẽ miræ magnitudinis in ſcypho reptantẽ,& obſtupuerunt. Obſtupeſcere iurè poterãt,& ſupra modũ mirari,tum qa hyems erat,qñ huiuſmodì vermes apparére nõ ſolẽt:tum quia fons erat puriſſimus, & vas mundiſſimum fuiſſe recordabantur. Videns eos attonitos pater Nortbertus: Quid,inquit,fratres miramini? Mille artifex eſt ille ſpiritus nequã, qui nos hoſtiliter perſequitur:ſed proijcite eum:quia maior eius eſt verſutia & arrogãtia,q̃ fortitudo. Quid,quæſo,de hoc viro ſentiendũ eſt? Nunquìd ille ſpiritibus immundis tam ſubtili ratione obuiare potuiſſet,niſi ſanctiſpiritûs infuſio & gratia abundans eũ docuiſſet?

CAP. XXXVI.

ALio tempore,cùm ad ligna cædenda fratres quidã in ſylua fuiſſent, inuenerunt lupum capreolum deuorantẽ. Exclamãtes aũt fugauerunt eum,& accepta prędа,quã lupi rapacitas ceperat,detulerunt ſecum domum,& in angulo quodam nihil mali ſuſpicãtes ſuſpenderunt. At lupus,quaſi de iniuria ſibi illata conquerens,ſequebatur eos,& ad oſtium domûs,quã illi fuerãt ingreſſi,vt canis quidã domeſticus, reſidens,quod ſibi ablatum fuerat,repetere videbatur. Neſciẽtes autẽ qui aduentabãt, quod factum fuerat,exclamabãt contra eum,vt fieri ſolet,vt eum in fugã cõpellerẽt. At ille vultu domeſtico reſpiciẽs ad eos,immobilis permanebat. quod cùm viro Dei nunciatum fuiſſet,cõuocatis fratribus cunctis,percontabatur quidnam eſſet,dicens non ſine cauſa tam rabidum animal eiuſmodi frontẽ ſumpſiſſe. Timẽtes verò fratres illi,qui cauſæ conſcij erant,proceſſerunt in publicum,& veniã petentes, narrauerũt ea,q̃ geſta fuerant. Quod vir Dei audiẽs,ait: Reddite ei,quod ſuum eſt. iniuſtè enim egiſtis,tollentes quod veſtrum nõ erat. Accepta deniq; lupus præda ſua, neminẽ lædens, placidè receſſit.

CAP. XXXVII.

QVidam etiã puero paſtori ouiũ quęrẽti,cùm canes nõ haberet,ſi lupus ei ouem auferret,quid faceret,ioco reſponſum eſt,vt nomine magiſtri ſui pręciperet,nè auderet eam deuorare vel lędere. Nõ diù pòſt more ſolito ſeruante eo oues in agro, lupus veniens vnã ex eis rapuit,& cõcito curſu aufugit. Quem frater procùl adſpiciens,pręcepti nõ immemor,alta voce clamare cœpit. Quò fugis,ô maligniſſime raptor,ſolito velocior? Depone ouẽ,depone,inquã:ex parte magiſtri mei hoc tibi pręcipio,& nõ lædas eam,nec longiùs abſportare auſus ſis. Mox lupus ouẽ illęſam depoſuit,& ille feſtinus in humeros ſublatã,ad alias eam reportauit. Cùm die alio miſſus fuiſſet frater quidã in agrum ad animalia cuſtodienda,lupus eis per totum diem eo p̃ſente,adſtitit,& quaſi cuſtodię ferens ſolatium,nullã pręſe ferebat feritatẽ. Cumq; appropinquante veſpera,hora eſſet vt grex introduceretur, ſicut ex altera parte frater,ità ex altera parte lupus gregẽ intrare cõpellebat. Introducto verò grege, cùm frater ianuã clauſiſſet,lupo excluſo,ille quaſi de illata iniuria conquerens,& mercedem ſibi debitã reddi poſtulans,pede prout poterat,pulſabat ianuã. Pulſabat crebris ictibus,ſe velle intrare indicãs,& alicuius alimẽti portionẽ accipere. Quod cùm vir Dei audiſſet: Quarè,inquit,pulſanti hoſpiti nõ aperitis? Cui cùm reſponderetur, nõ hoſpitẽ,ſed lupum eſſe,qui ſe importunè ingereret, nec propter ipſos omnes vellet recedere,aduocatis fratribus percontabatur, qua occaſione illuc veniſſet. Sed cùm tacerent oẽs,accerſito clerico illo,ſciſcitabatur,quis iuuiſſet ipſum in cuſtodia gregis. At ille indicare,quod ei contigerat,timens, nec tñ interrogata celare auſus,ait: Illa fera pulſat ad oſtium,q̃ hodiè mecum fuit,& gregem mihi cõmiſſum,haud aliter acſi cõmiſſus ſibi fuiſſet,mecum,donèc intrà ianuã introduceretur, cõſeruauit. Audiens hęc vir Dei: Date ei,inquit,aliquod pabulum : mercedem enim de impẽſo ſeruitio requirit:quia dignus eſt operarius mercede ſua. Cumq; ad pręceptum viri Dei carnes ei proiectę fuiſſent,quaſi pro mercede rapuit eas,& receſſit. Qui etiã non diù pòſt de manu cuiuſdam pueri vitulos ſeruantis,panem accepit. quid eſt hoc,fratres? Ecce rabidæ feræ, rationis expertes,manſueſcunt, & hominibus obediunt: homo ratio-

Lupus fit cuſtos gregis.

Luc. 10.

rationalis claudit aurem,& non obedit,quaſi qui finxit eum, non conſideret. Non audit miſer homo,quia cùm placuerint viæ eius Deo,oēs inimici eius pacifici erunt. Prouerb.18.

CAP. XXXVIII.

ARte multimoda hoſtis ille perſequebatur aciē,ad ipſum debellādum ordinatā, intantū vt vix quiſquā ex ipſis,poſtq̄ noctis tenebrę aduentarent, alicubì exire auderet. Sed cùm vnus,cui multū inſidiabatur,ſe modicę fidei eſſe diceret,& ſeipſum reprehendens,aſſumpſiſſet fiduciā,& ſolus pro ſingulari quadam neceſſitate exijſſet, adſtitit dęmō coram eo,terribilis valdè hominis effigie aſſumpta,& adſpectu nigerrimo incedens,& quaſi ipſum eſſet in aërem delaturus,minas intentans. Ille autē fidei collectis viribus,& vigore animi reſumpto,intrà ſe dicebat: Quandiù hęc importuniſſimi inimici figmenta & phantaſias patiar? Et ſurgēs,appręhendere eum voluit: ſed dęmon in fugā verſus eſt. Ille verò fugientē velociter inſequitur, & veniēs ad arborem,q̄ propè ſtabat,luctari cœpit cum ea,dęmonem cupiens tenere & ligare. Sed paruo interuallo facto,reſpiciens recognouit eam eſſe arborē,quam ibidèm eſſe nouerat. Et hac animi virtute venenoſi ſerpentis illuſione deuicta, nullum poſteà eius timorē paſſus eſt. Sed & alium ſimili modo aggredi pręſumpſit,eundem timorem ei incutiens,viſibiliter illi adſtās,cùm reſideret ille ad opus naturę neceſſariū. Nec mouebatur vterq; de loco ab initio nocturnarum precum vſq; ad finē. Sed vicit tandèm probitas opportuna fratris improbā importunitatem dæmonis. Nam ſurgens, ſigno Crucis expreſſo,per oſtiū,quod à dæmone occupatū videbatur,exilijt, & neminem obſiſtētem inueniens, ꝙ talis illuſio nec ipſi nec alicui nocere poſſet,perſpicuè cognouit. Et liber iam ab hoc vano timore permanſit, libertate ſanctiſpiritûs donatus, qua poſteà minimè fuit deſtitutus.

CAP. XXXIX.

CVm vir Dei Nortbertus noctē quandam totam inſomnem orando tranſegiſſet, ſtans ante altare oratorij,quod in primordio conuerſionis ſuæ in Præmonſtratenſi loco ſuſceperat,adſtitit retro eum ſatan inſtàr horribilis vrſi,dētibus & vngulis terribilem præ ſe ſpeciem ferens. Cumq; verteret ſe homo Dei, & vellet procedere, vt membra debilia modico ſomno recrearet, ex improuiſo videns adſtantē belluam, expauit. Sed ilicò ad ſe reuerſus,& oſtium oratorij clauſum conſiderans,nec alicuius intrantis ſonitū ſe priùs audîſſe recordans,perſecutoris ſui cognouit eſſe inſidias. Et parumpèr orando,viribus reſumptis,ait: Quid expectas cruenta beſtia? Vngulæ tuæ inanes ſunt, & horribiles dentes tui vētus,& hirſuta pellis tua fumus & vapor inaniter tranſiens,& velut vmbra,q̄ ſole recedēte diſpáret. Tu ſignaculū ſimilitudinis Dei, lux cùm eſſes,in tenebras ſuperbiendo corruiſti. Recede nūc,præcipio tibi: quia nulla conuētio Chriſti ad Belial,nulla ſocietas luci ad tenebras, nulla pars fideli cum infideli. Recede ocyùs: ſcis nulli nocere te poſſe,niſi permittat Deus: nec niſi illis, qui peccando tuæ ſubditi ſint poteſtati. Et his dictis,mendax ille,verba veritatis ferre nō ſuſtinens,diſparuit. Ezech.28. 2.Cor.6.

CAP. XL.

IAm tunc tempus aduenerat,quo ad certum diem,per internuncios loco etiā pręfixo,Comes Theobaldus ſponſæ ſuæ & patri eius occurrere debebat. Et inuitato patre Norberto,qui coniunctionis huius ſuaſor fuerat,ſecum illum vſq; ad eundē locum perduxit. Quò cùm peruentū fuiſſet,non inuenerūt eam. ſubſtiterat enim in via,graui morbo detenta. Qua de re cùm oēs,qui cum eo aderāt,mirarētur, alicuius pœnitudinis & fraudis cauſam ſuſpicantes, conſilio inito magnis precibus rogatus eſt pater Nortbertus,vt procederet in occurſum eius,& renunciaret, vtrúmne vera aliqua eſſet huius dilationis occaſio. Acquieuit homo precibus deprecantium,ſuum etiā dedecus fore putans,ſi nō ad finem vſq; perduceret curam,quam eius matrimonij conficiendi cauſa ſuſcepiſſet. Et accepta certa pecuniæ ſumma, miſit eam fratribus ſuis Pręmonſtratenſibus,qui eo abſente quingentos pauperes paſcendos ſuſceperant: tempus enim famis erat,& alimenta ſibi & pauperibus emebant. Et quia hoc nomine eis ſuccenſuerat,præcepit in nomine ſuo centum viginti pauperes addi, ità vt centum ex eis plenam haberent è cibo communi refectionem: tredecim verò in hoſpitali domo pane & carne ac vino recrearentur: ſeptem autem cum canonicis eſſent in refectorio. Culpam enim, qua DEVM & fratres, ſe offendiſſe credebat, quòd diſplicuiſſet ipſi humanitas & opus miſericordiæ, quod in fide IESV Chriſti in pauperes declarandum ſuſceperant, ſic remitti & expiari putabat. Non enim

enim arbitrabatur ad eos vltrà ſe reuerſurũ, nec volebat alicuius offenſionis notam apud eos relinquere, quos eſſe ſciebat in Dei, & ſua, & omnium fidelium cõgregatos dilectione, etiam in hoc magiſtri ſequẽs exemplum, qui cùm dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos. Deindè perrexit ire, quò mittebatur. Et veniens Spiram, Saxones & clericos Parthenopolis ciuitatis ex magna parte ad eligendum Archiepiſcopum coram rege Lothario congregatos inuenit. Qui audientes eũ aduenisse hominẽ, quem per diuerſas terrarum nationes virum ſanctũ populus affirmaret, vocauerunt eum, tum ad ſermonẽ faciendum, in quo libenter audiri ſolebat, tum ad audiendum conſilium ſuper negocijs quibuſdam, quod quorundã ex ijs, qui conuenerant, neceſſitas expoſceret. Et primò quidẽ Parthenopolitanorũ cauſa, qui patre orbati erãt, agebatur. Aderat ibidèm quidã Cardinalis, qui à Romana ſede recèns aduenerat, & aliorum principũ innumera multitudo: & in electione, eorum conſilio, tres nominati ſunt, quorum vnus erat pater Nortbertus, ſed eo ignorante. Factum eſt autẽ, cùm illi hæſitarent, & è tribus optimum ſibi cuperent, digito latenter ex aduerſo latere innuit eis Primicerius Metenſis Albero, q poſteà Treuirenſis eccleſię Archiepiſcopus fuit, vt virum Dei Nortbertum aſſumerent. Qui ſtatim porrectis manibus eum arripiũt, vocibus iteratis exclamantes: Hunc in patrem noſtrũ eligimus, hunc paſtorẽ noſtrũ approbamus. Non potuit ſe homo debilis defendere, non licuit ei cogitare, nec cogitando quicquam de ſeipſo cõſtituere, ſed ſimulatq; raptus eſt, à rege cõmendatus eſt & ab omnibus adſtãtibus approbatus, ab ipſo etiam Romanę Eccleſiæ legato cõfirmatus. Deducitur ergò homo Dei graue onus ſecum portans, deducitur ad locũ, quem nõ nouerat. Ità ille, qui gentem neglexerat paganorũ incredulam, ad quam in primordio conuerſionis ſuæ ire cõſtituerat, vt miſeros ab errore infidelitatis reuocaret: nunc authoritatẽ & officium ſecum ferens, vndè diſpoſitiõem diuinam putauit effugere, indè cogitur obedientiã manifeſtè ſubire.

Iohan. 13.

Creatur vir Dei Magdeburgi Epiſcopus.

CAP. XLI.

FVit itaq; ad introitum eius populi concurſus innumerabilis, & congratulabantur omnes maioris ætatis & minoris: Maiores, quòd celebrẽ & magni nominis perſonam elegiſſent: minores, quòd eum, qui infirmitatibus eorum compateretur, recipere meruiſſent. Procùl autẽ adſpiciens ciuitatẽ illam, ad quam ducebatur, nudatis pedibus incedebat. Indè cum proceſſiõe deducitur in palatium, ſed vt pauper, paupere amictus pallio, alijs introeuntibus, repellitur nõ agnitus ab oſtiario. Dicebat quippe oſtiarius illi: Alij pauperes iamdiù intromiſſi ſunt: non decet, vt te ingeras importunè, comprimens horum principum multitudinẽ. Exclamabant autem, qui ſequebantur, hęc videntes: Miſer, quid agis? Sine miſer: qd eſt, quod feciſti? Nunquid non nôſti, quia iſte eſt epiſcopus noſter, & dominus tuus? At ille confeſtim aufugiens latitabat, patre Nortberto eum reuocante, & ſubridendo dicente: Nè timeas, & nè fugias, mi frater. Meliùs enim me nôſti & perſpicaciori oculo intueris, quàm illi, qui ad hęc alta palatia me compellunt, ad quæ non debueram, qui tam pauper & modicus appareo, ſublimari.

Vide ſancti viri humilitatẽ in tanto honore.

CAP. XLII.

COnſecratus igitur & epiſcopus factus, & in epiſcopali cathedra ſublimatus, nõ immemor illius Apoſtolici præcepti, Epiſcopum ſuæ domui eſſe benè præpoſitum: conuocatis præfectis domûs & cunctis miniſtris, perquirebat qui eſſent redditus epiſcopalis menſę, & vbì, & quinam illi, qui ſingulis pręeſſe deberent. Et cùm annumerata cuncta fuiſſent & ſcriptis cõmendata, & qui ex ipſis ſumptus debebãtur, vix ſunt ex omnibus inuenta, quę quatuor menſibus anni poſſent ſufficere. Admiratus ſupra modum Dei ſacerdos, interrogabat diligẽter, vtrum'ne ampliori prædiorum poſſeſſiõe antiquitùs inſtructa eſſet eccleſia, an ab aliquibus qui illi ante ipſum præfuiſſent, quę iuris eius erant, minùs cautè conſeruando eſſent diſperſa. Cognita autem veritate, quòd nobilis fuiſſet eccleſia & à regia maieſtate fundata & ſublimata, liberaliterq; dotata & aucta, Vbì ſunt ergò hęc, inquit, aut qua ratione ab ea & à vobis ſunt abalienata? Aiunt illi: Quidã ex deceſſoribus tuis nimiùm ſuæ carnis affectibus indulgẽtes, fratribus & propinquis & parẽtibus ſuis alia pdia largiti ſunt, alia permiſerũt. Alij verò ijs ſuccedẽtes, qdã feudi vel beneficij loco dederũt. Alij remiſſiùs ſe habẽtes, & à potẽtib' oppreſſi, defendere nõ valẽtes, q iuris erãt eccleſię, quędã pdiderũt, & ſic imminutę ſunt, & penitùs ad nihilũ redactę cũctę res, q huic dignitati

1.Tim.3.

ſeruire

ſeruire ſolebant. Audiens hæc vir Dei, memor illius, quòd maledictus ſit q̃ cõfidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum, & à Domino recedit cor eius: collectis viribus in eo & per eum, à quo ſe vocatum ad hoc officium admiſtrandum nõ diffidebat, imperterritus iubare poteſtatis aſſumpto, legationẽ vndiq; mittit, præcipiens vt quicunq; poſſeſſiones eccleſię, cui Deo authore pręſideret, iniuſtè obtinerent, nullo pacto deinceps eas ſibi vendicare auſi eſſent, niſi prius oſtẽdiſſent eas ad ſe iure hęreditario eſſe deuolutas. Audientes hæc raptores & ſacrilegi illi, multùm indignabantur, quòd homo inermis & pauper, qui aſino vehente introductus eſſet, tam potens tamq; feſtinum auderet edictum proponere, quod tamen pro nihilo putabant, nihil ex ijs, quæ violenter poſſederant, ſe perdituros exiſtimantes. At ille gladio ſpirituali, quo accinctus erat, eos perſequitur, in ſua quiete permanẽs, aggreditur, percutit, deijcit, deiectos anathematis vinculo ligat. At illi eam perſecutionẽ Epiſcopo facilem, ſibi diuturnam & grauem eſſe non ignorantes, quandoquidem præcipit authoritas, qui anathema vnius anni patiuntur, eos poſt annum *exleges, nec in aulis aliquod habere reſponſum: dimiſerunt magna ex parte ea, quę de beneficijs eccleſiæ ſibi pręter ius fasq; vſurpârant. Sed faciebant id ſanè inuiti, & ob hoc inimicitiarum & odij fomitem aduersùs epiſcopum, vtcunq; & vbicunq; poterant, latenter miniſtrabant. Sed ille, qui viam iuſtitiæ & curſum recti itineris ante epiſcopatum tenuerat, immobilis permanebat, prædicans verbum & regnum Dei annuncians, pacemq; in terminis ſuis faciens, domos religioſorum exaltans, & vbi non erant, nouas conſtruẽs: religioſos amplexans & ordinans, diſſolutis & irreligioſis, niſi reſipiſcerẽt, afferens aſſiduas perſecutiones. Decanis, & ſacerdotibus, & ijs, qui habebant regere populum, omnibus ad ſacros ordines promotis, modis omnibus caſtimoniam ſectandam eſſe dicebat, cogens eos eam ſeruare: aut, ſi eſſent notorij, cuncta eccleſiaſtica beneficia relinquere. Initia dolorum & occaſio perſecutionũ, omnia hæc. Dicebant enim de die in diem, ſuam quiſq;, quam ægrè ferebant, moleſtiam conquerentes: Vt quid hũc aduentitiũ & cuius ignorabamus conſuetudines, ſuper nos regnare voluimus? Contrarius quidem eſt operibus & conſuetudinibus noſtris, ſuprà quàm ferre poſſimus. Sic qui priùs immenſis laudibus eleuabatur, nũc vituperijs & improperijs deijcitur: ſed tamen proficiebat in opere exteriùs, ipſo diſpenſante, qui cuncta exteriora, priuſquàm fiant, ordinare conſueuit interiùs.

Ierem. 17.

Perſequitur vſurpatores rerum eccleſiaſticarum.

Nota ſancti Epiſcopi ſtudia.

CAP. XLIII.

Erat ante palatium epiſcopale haud lõgè ſita eccleſia in honorem ſanctæ Dei genitricis Mariæ, in qua viginti erant canonici ſeculares, ſub Prępoſito antiquitùs conſtituti. Hanc ergò cùm præuidiſſet ſacerdos Dei ſibi eſſe neceſſariam, vt ibi fratribus ſuis repoſitis, aliquandò à tumultu, qui officio impoſito debebatur, paululùm ſpiritum refocillaret, petebat multotiès & à rege & à canonicis tum maioris, tum huius eccleſiæ, vt alibì ab ipſo alijs æqua vel meliori commutatione redditibus acceptis, illam ſibi liberam concederent. At illi omnes vna voce contradicebant, aſſerẽtes eccleſiam tanti nominis non debere immutari, nec regiæ dignitatis poteſtatem, cui erat ſubdita, imminui: ſed nec alterius ordinis & conſuetudinis gentẽ introduci, quę iura regalia ignoraret, & ſubiectionem debitam & officia pro cõſuetudine ipſorum pręſtare neſciret. Paſſus eſt hanc per aliquot annos repulſam, ſed vicit tãdem in petitione humiliter perſeuerans: vicit quidẽ ratione, qua premebat eos: vicit & cõſtantia, qua nouerant eum à bonis initijs vſq; ad finem nunq̃ velle deſiſtere. Amotis ergò clericis illis, & ſingulis vbì vellent collocatis, fratres ſui ordinis, ſicut diù concupierat, in eam eccleſiã induxit, vbì etiam ſe viuente ſecundùm ordinem inſtitutũ, & poſt deceſſum ſuum perpetuis temporibus Dei cultum proſequẽdum conſtituit.

In eccleſia S. Mariæ collocat ſui inſtituti fratres.

CAP. XLIIII.

Creuit fratrum numerus & multiplicati ſunt, & in Saxonia, vbì religio tepuerat: & in Sclauonia, vbì nulla erat. Radicati fructuoſo germine floruerunt, multiplicati ſunt, vt quondàm Hebræi. Fremuerunt Saxones, fremuerũt Parthenopolitani, odioq; & inuidia aduersùs hominẽ Dei inualeſcẽte, ipſe in Deo ſpem & fiduciã habens, & aliorum inſtitutorũ cõgregationes propagare nõ ceſſabat. Iam aũt aduenerat dies ille ſanctiſſim⁹ & celeberrimus Cœnę Dñi, in quo pœnitẽtes recõciliãdos ſanctorũ patrũ decreuit authoritas, in quo agn⁹ illę innocẽs ad cõciliãdas inimicitias inter

inter Deum & hominem captus eſt, & ductus ad immolandum: & eccè ad oſtium loci illius, in quo ſacerdos Dei confeſſiones recipiebat, adſtitit quidam amictus pallio ſub pœnitentis ſpecie, obnixè oſtiarium rogans, vt ad confitendum intrare ei liceret ad Epiſcopum. Hoc cùm oſtiarius viro Dei indicâſſet: Noli, inquit ille, intromittere eum. Et cùm ex pręcepto Domini ſui diceret paululùm expectandum eſſe, ille magìs inſtabat, vt introduceretur. Sic perſeuerauit pulſus, nec intromiſſus eſt, donèc receſſit alia multitudo, quæ conuenerat ad confitendum: & tunc nouiſſimè illi copia intrandi data eſt. Quem cùm procùl vir Dei diligenter inſpexiſſet, ait: Noli huc propiùs accedere, ſed ſta, & vide nè moueas pedem. Aduocatiſquè de miniſtris palatij, qui foris aderant, præcepit eis, vt adſtantem iuuenem pallio, quo obuolutus erat, nudarent. Nudato autem eo, apparuit cultellus acutus, quem adſtrictum lateri ſuo tenebat, cuius erat longitudo ferè pedis & dimidij. Itaquè cum eodem, iubente epiſcopo, cunctis qui aderant intuentibus, ante eum adductus eſt. Cumque quæreretur ab eo, cur ſic armatus veniſſet, tremens ac ſtupens, vtpotè ineffabilis & nefandæ crudelitatis conſcius, mortem timens, procidit ad pedes eius, & quia ad ipſum interficiendum miſſus fuiſſet, confeſſus eſt. Nominatiſq; illis à quibus erat conductus, quorumque inſtinctu & conſilio venerat ad tam execrabile facinus perpetrandum, cuncti, qui aderant, ſupra modum mirabantur, quòd proditionis huius rei inuenti eſſent etiam illi, qui de præcipuis negocijs & ſecretioribus conſilijs cum eo tractare conſueuerant. At vir iuſtus, vt erat hilari facie & vultu ſereno, ad eos reſpiciens, ait: Quid miramini, ſi vas ſuum hoſtis antiquus recognouit, & in membris Chriſti opus ſuum exercere nititur, quod in hac ſacratiſſima nocte in ſancto capite noſtro Ieſu Chriſto non timuit efficere? O quàm felix eſſet, qui in aliqua huius diei hora non ab inimicis, ſed etiã ab amicis, vt ſunt iſti, quos recitatos audiſtis, traderẽ & moreretur. Hæc eſt dies, qua deſperatis miſericordia, peccantibus venia, mortuis redditur vita. Attamen ille traditor in cuſtodia ponitur, non vt puniatur, ſed vt ſuffragatorum ſuorum conſilium detegatur, & in eis ignominia tanti ſceleris caſtigetur. Quid igitur? Num ſcire poterat homo Dei, quid ille, qui confeſſionis & pœnitentiæ cauſa venire ſe ſimulabat, ſub veſte ferret, niſi gratia ſuperabundans eum docuiſſet?

Sicarius ſub ſpecie pœnitẽtis immittitũ ad cędẽdum virum Dei.

CAP. XLV.

CVm quodam noctis tempore ad celebranda cum clericis ſuis matutinarum ſolennia more ſolito ſurrexiſſet, aduenerat clericus quidam de domeſticis, & retrò ſe ad oſtiũ in inſidijs poſuerat, iniquitate plenus & crudeli malitia, vtpotè armatus cõgruis armis, quibus innocentem in dolo ferire poſſet & interficere. Egreſſiſq; Capellanis, qui præcedebant, ſicut mos eſt in terra illa: (præcedunt enim dominos ſuos Capellani) ille de inſidijs proſiliens, nouiſſimum, putans eum eſſe epiſcopum, ſed erat ex clericis, veſte conſciſſa percuſſit. Cumque ille exclamaret & diceret: Quis eſt, qui me lædit? ille ex ſono vocis non eſſe ipſum, quem quærebat, agnoſcens: Putaui, inquit, hunc nouiſſimum eſſe, quem iugulare volebam. Præceſſerat enim epiſcopus commixtìm inter alios, eundem caſum quaſi futurorum pręſcius timens. At ille concito curſu in fugam verſus eſt, & cùm alij ad capiẽdum illum inſequerentur, Epiſcopus ait: Sinite eum fugere, nec malum pro malo reddatis. fecit quippè quod potuit, & quantum ei Deus permittere voluit. Nondùm venit hora mea: ſed qui miſerunt illum, non dormiunt nec quieſcunt, donèc opprobrijs ſatientur, & me vel morti tradant, vel, ſi diuinum ſit opus, quod agitur de me, manifeſtè probatum reddant.

Alius quidã nititur percutere Epiſcopũ.

CAP. XLVI.

ORbatus grex puſillus Præmonſtratenſis eccleſiæ tanto patre, ipſum per bienniũ patienter expectabant, alijs ex ipſis cum quibuſdam ſecularibus dicẽtibus: ſubſiſtere nequaquàm poterimus, quia recedente paſtore, oues abire ſolent in diſperſionem: alij nullum magiſtrum, niſi ipſum: alij de ipſo deſperãtes, alium volebant eligere. Quod cùm viro Dei relatum fuiſſet, timens nè areſceret, quod à Deo per ipſum plantatum fuerat, ſi adhuc rore diuini conſilij non perfunderetur: aduocatis ad ſe quibuſdam ex prioribus & maioris & ſanioris conſilij fratribus, perquirebat ab eis, quid facto opùs eſſet, ſingulatìm perſcrutans de voluntatibus eorum, vt per omnia in definitione ſui operis certior redderetur. Cumque intellexiſſet alios ſecum velle habitare, alios cõſilio ſuo alibì velle viuere, alios propoſitæ paupertatis votũ velle tenere,

tenere, plurimos tamẽ ſub certo magiſtro & diſciplina eundẽ paupertatis tenorem velle obſeruare, remiſit eos ad locum ſuum, paucis ſecum retentis, ad pacis & vnanimitatis ſtudium iterùm atq; iterùm eos adhortans, vt cùm eis ab ipſo facultas eligẽdi patrem conceſſa fuerit, cõcordia Ieſu Chriſti & dilectio, quã docuiſſet, in ipſis inueniretur. Receſſerunt illi, & bonus pater non immemor filiorum, quos in Chriſto genuerat, nè diù abſq; magiſtro remanerent, fideles non diù pòſt nuncios ad eos miſit, qui & eligendi facultatem, & de ipſa electione eius indicarent volũtatem. Electione igitur approbata à filijs, vt erat à patre datus aſſenſus, reuerſi ſunt ad eũ, qui fuerant miſſi, voluntatis eius præceptum completum eſſe nunciantes. Habebat autem ipſe electũ ſecũ, ſed tñ rem diſſimulari iuſſit per aliquot dies, nec illi electo indicari. Conſilium ad tempus occultabatur, non tamen ignorabat electus ille, quid de ſe factum eſſet, quanuìs rem tacitè conſideraret, diuina edoctus reuelatione. Aſſerebat deniq;, quòd manè die illo, quo de ipſo facta fuit electio, ſtetiſſet in viſiõe coram filio Dei Ieſu Chriſto, cum patre & magiſtro ſuo Nortberto. Extendensq; manũ ſuam dexteram Ieſus, recipiebat fratrẽ illum, à cęteris fratribus electum, de manu viri Dei, dicentis: Apud te Domine mihi commiſſum tuæ ſanctiſſimæ maieſtati repræſento. Per hoc iam proculdubiò ſcire poterat, quid de ipſo diuina miſeratio conſtituiſſet. Quid plura? Venit dies, in qua placuit homini Dei, quod cœperat, perficere. Conuocatisq; fratribus, quos habebat ſecum, cõſilium ſuum indicauit eis. Et aduocato electo, ait: Tu mihi ſuccedes electione fratrum tuorum in domo paupertatis noſtræ. Cumq; ille reſponderet: Tibi & inprimìs Deo patri omniũ obedire oportet. Vadam & conſiderabo miſericordiæ Dei proceſſus & ſucceſſus. In quibus ſi efficere aliquid potero & proficere, gratias tibi agam: ſin autem, ad te, quem poſt Deũ, patrem elegi & animæ meæ tutorem, mihi ſine offẽſa liceat remeare. Ait illi vir Dei: Vade: manus enim Domini vſque in finem tecum erit. Hac accepta benedictione, ille receſſit, duobus adiunctis ſibi ſocijs, de quibus pręceperat vir Dei, vt alterum in Antuerpienſi eccleſia patrem, alterum in Floreffienſi conſtitueret. Et ſic factum eſt. Poſitus & cõſecratus eſt ille pater in Præmonſtratenſi eccleſia, & illi duo in duabus alijs ſupradictis. Sed & duo iam alij conſecrati erant in duabus alijs eccleſijs, Laudunenſi ſancti Martini, & Viuarienſi. Iſti quinq; & ſextus, quem ad locum, qui dicitur Bona ſpes, ſtatìm poſt introitum ſuum Abbas Præmonſtratenſis ablegârat, imminentem diſſolutionem Ordinis in plerisq; locis videntes, & maiorem futuram metuentes, ad diem ſtatutum in loco determinato conuenerunt, & quicquid ad præſens in domibus ſuis ſuperfluum videbatur eſſe, recidentes, deincèps ad exemplum Ciſtertienſis Ordinis, annuatìm ſe reuerſuros ſimul ad Ordinis ſui ſiniſtra corrigenda firmauerunt. Quod cùm in locis alijs diuulgatum fuiſſet, ſi in primo anno ſex, & in ſecundo nouem fuiſſent, in tertio duodecim, in quarto decem & octo fuêre: & ità deincèps multiplicati ſunt vbiq; terrarum, ſicut voces & actus eorum & opera vſque in præſentem diem teſtantur.

Succeſſorẽ ſibi ſubſtituit in Præmonſtratẽſi monaſterio.

CAP. XLVII.

DEindè beatæ memoriæ Papa Honorio ad æternitatẽ vocato, Innocentioq; in ſancta Romana ſede canonica electione ſubrogato, cùm ſedem obtinere non poſſet propter intruſionem Petri Leonis & ſeditionem familię eius, exiens indè, cõtulit ſe in Frãciam: vbi, vt decuit, honorificè ſuſceptus eſt. Conuocatoq; Rhemis cõcilio, conuenerunt vndiq; epiſcopi de diuerſis nationibus: aduenit & pater Nortbertus: ibiq; illum Petrum intruſum excommunicauerunt, & electione Innocentij approbata, eundem Petrum Leonis leoni rugienti, niſi reſipiſceret, tradiderũt. Attulerat autẽ Nortbertus ſecum eccleſiæ ſuæ priuilegia vetuſtiſſima, & ferè à vermibus conſumpta: quæ cuncta Romano munimine fecit renouari & corrigi, apponens ea, quæ receperat de manibus illorũ, qui ea iniuſtè & violenter rapuerant. Addidit præterea aliud priuilegium ſecretò, vt cùm daretur opportunitas, Romana fultus authoritate, ordinem ſuæ religionis in epiſcopali propagaret eccleſia. Finito ergò Cõcilio, cùm ad ſedem propriam reuerteretur, iamq; ex parte diuulgatũ eſſet quod fecerat, magìs fremebant, ad alterutrum dicentes: Regnum noſtrum nõ ſtabit, & gloria noſtra nihil eſt: ſed & honor omnium noſtrûm & prædeceſſorum noſtrorum redigetur in nihilum, niſi quàm primùm excludamus eum à nobis, & auferatur hæc

Synodus Rhemẽſis.

Petrus Leo Antipapa excommunicatur.

eius ſubtilis poteſtas de terra noſtra. Et exindè quærebant opportunitatem, vt facerent cautè, quod inordinatè & inſipienter machinabantur. Accidit autem eodem tempore quidam caſus aduerſus in eccleſia maiore, qui ſecretò viro Dei fuerat reuelatus. Cumque eum ſenioribus eccleſiæ indicâſſet, & proteſtaretur eius cauſa expiari debere eccleſiam ex canonum præſcripto, illi acquieſcere ei noluerunt, dicentes non eſſe denuò conſecrandam illam, quam conſtaret multorum regum & pontificum authoritate fuiſſe conſecratam. Hoc illi perhibebant, ſed ille contrà aſſerebat, nunquàm ſe in ea diuina celebrare velle myſteria, niſi ab eo dęmonum infeſtationē, qua eſſet irretita, paterentur excludi. In hunc modum cōtendebant: ſed vir Dei ille, qui verſutias eorum non metuebat, modò Deus eſſet in cauſa, notam fecit rem oēm populo ex pulpito, oſtendens quid in huiuſmodi caſibus ſanctorum patrum ſanxiſſet authoritas. Hæc dixit, & ſequenti nocte, aſſumptis duobus Epiſcopis, quos tunc ſecū habebat, & Præpoſito eiuſdem eccleſiæ, qui in hoc ei fauebat, & quamplurimis de fratribus ſuis clericis, intrauit eccleſiam: vbì induti ſacris veſtibus, aqua conſecrata illud officium ſyncera deuotione compleuerūt. Sed ſimulatq; peractum eſt miniſterium, adhuc omnibus, qui aderant, ſacris veſtibus indutis, clamor nimius & tumultus grandis populi, foris auditus eſt. Commota quippe fuerat omnis ciuitas furore non minimo & inenarrabili, quòd rumor planè barbarus manâſſet ad eos à quibuſdam aduerſarijs, ſcilicet fregiſſe epiſcopum altaria, ſacrāriū reſerâſſe, feretra & phylacteria diſſoluiſſe, ſibique repoſuiſſe, & cum his omnibus ſub eiuſdem noctis tenebris cum omni etiam theſauro eccleſiæ fugere conſtituiſſe. Audientes hęc, qui cum viro Dei erant, territi ſunt, alij plùs, alij minùs: ſed ille imperterritus ad eos exire volebat, vt interrogaret quidnam eſſet. Porrò alij modis omnibus prohibebāt, dicētes hunc plebis tumultum non facilè tali hora à quoquam poſſe ſedari: coëgeruntque eum aſſcendere in quoddam propugnaculum, quod ab Imperatore Ottone ibì conſtructum erat antiquitùs, loco turris cuiuſdam eccleſię, quam cœperat ædificare, ſed morte præueniente non conſummauit. Ibì ſe reclinauit homo Dei, & qui cum eo erant, ſacris adhuc amicti veſtibus, mortem potiùs turpiſſimam corporis, quàm vitā expectantes. Inualeſcebant interìm voces inſultātium, & inſilientium, atque vt prodirent, crebrò clamitantium. Sed illi in turri econtrariò in matutinarum ſolennis laudes Deo canentes, cum hymnis & canticis exultationis in honorem prædicatoris egregij Pauli, vocibus immenſis reſonabant: iſti verò inſultatiōis voces clamoribus inconditis multiplicantes, ſacerdotem Dei reum eſſe mortis proclamabant. Erat tum feſtum cōmemorationis beati Pauli Apoſtoli. Hac fiducia freti quidam ex ipſis, nihil formidabant: ſed alij ſeculo & ſuæ carni tenerè inhęrentes, cum multo eiulatu dicebant: Eheu, cur iſtum ſecutì ſumus hominem, vt cum eo moreremur in peccatis noſtris? Quibus vir ſanctus, melliflua eos conſolatione exhortans, aiebat: Nolite fratres chariſſimi, nolite terreri: Dei enim eſt, quod à nobis geſtum eſt: Dei eſt, quod geritur: Dei eſt permiſſio, quandò ab inimicis eius bonū opus impugnatur. Hæc quandoquè dicebat: interdùm autem pro illis orabat attentiùs, nè deficiendo deſperarēt. Illorum defectu creſcebat orandi affectus. Et vt ipſe poſteà aſſerebat, non tam metuebat mortem, quàm nè deſperando illi deficerent. Congregabatur verò per totam noctem multitudo aduerſaria: ediuersò multiplicabat preces in articulo talis neceſſitatis pius ſacerdos & qui cum eo erant. Facto autem manè, cùm ſummo diluculo illuceſceret, dum alij ad inſultum turris inſiſtunt, alij ſagittis, alij iaculis pontificem & clericos eius appetunt, quidā, qui in necem eius iurâſſe dicebantur, tanquàm auidiores crudelis illius cædis perpetrandę, pertinaciter irrumpentes, ad ſuperiora turris audacter euaſerunt. Quos vt vidit diſtrictis gladijs irruere, nè in aliorum mortem deſæuirent, progrediens obuiàm, magiſtri ſui exemplum ſecutus: Vnum, inquit, hominem quæritis. eccè ego: Parcite iſtis, qui nullam mortis ſententiam meruerunt. At illi eo viſo, vt erat adhuc amictus epiſcopali & ſacerdotali veſte purpurea, territi ſunt, & cùm paululùm retrocederent, in momento Deus, cuius nutu omnia diſponebantur, declarata martyris ſui, quantùm in eo fuit, conſtantia, adeò mentes illorum perſecutorum compunxit, vt ad pedes eius corruentes, veniam tanti facinoris precarentur & acciperent, atque ex hoſtibus in defenſores prodirent. Alij verò celeriter inſequentes eos, vnum ex cubicularijs eius, qui fideliter ei adhęrebat, quēdam aditum

[Margin: Seditio populi excitatur in virū Dei.]

[Margin: Iohan. 18.]

[Margin: Conſtantia ſancti viri.]

adiutum defendendi repperetunt, & iam epiſcopum ab alijs trucidatum putantes, illum, quod Dominum ſuum diligeret, odio habentes, gladio percuſſerunt, & vſq; ad guttur collum ſecantes, ſemiuiuum reliquerunt, cum extinctum crederent. Quod videns vir Dei, omnibus inuitis, in mediam turbam proſilijt, & inimicis faciens ſui copiam, morti ſe obtulit, eligens mori potius, quàm vt aliquis alius, ipſo ſuperſtite, occumberet. Ceteris autem cum ille idem, qui miniſtrum eius percuſſerat, furore diabolico & iniquitate plenus, euaginatum, cumque cruentum adhuc, gladium tenens, extendit manum ſuam in pontificem, & audaci temeritate grandem ictum in eius humerum intulit: ſed reſiliit gladius, perinde ac ſi ictus eſſet lapis adamantinus, & de recenti, quo erat tinctus, ſanguine fimbrias epiſcopalis mitræ, quã in capite geſtabat, infecit: quam mitram, quandiu homo vixit, eam maculatam retinuit. Videntes autem, qui ſtabant ex aduerſo, rei exitum expectantes, qui magis hominis ſanguinem expetebant, quàm hominem: videntes, inquam, illi, quod non moreretur, dum à quibuſdam ei parcebatur, à nonnullis vero percuſſus non lædebatur, reliquias ſanctorum celeriter apportantes, eas in medio poſuerunt, iuſſiq; ſunt per abſurdum eſſe, vt tam improbè paſtor ab ouibus oppugnaretur. Hæc quidem illi præ ſe ferebant, falſam ſimulantes humanitatem. Nam & ipſi cum hoc in articulo poſitum cogebant, vt fratres ſuos de eccleſia beatæ Mariæ eijceret, qui in ea poſiti erant, vt ſuperius dictum eſt. At ille recuſabat, affirmans factum hoc, quoad viueret, nunquam ipſos immutaturos, quod regali potentia & Romana authoritate eſſet confirmatum. Dum hæc agerentur, aduenit eius vrbis Comes exiſtimere & quaſi tumultus huius neſcius, in medias turbas ſe intulit, ſeparanſq; alios ab alijs, alio tempore cauſam ait præbuit, ad quem adeſſent omnes, iuſtam querimoniam habentes aduerſus Epiſcopum. Receſſerunt ergo illi ad præceptum iudicis, at Dei ſacerdos intrauit eandem eccleſiam, cuius cauſa omnis illa commotio facta fuerat, Miſſam celebraturus & immenſas Deo ſuo gratias redditurus. Cumq; acceſſiſſet ad altare, accerſitis circumſtantibus ait: Ecce integra ſunt omnia, ſaluaq; & ſana, quæ nunciata fuerant fracta & abſportata. Celebrauit igitur Miſſam in eodem loco, ſed & epiſtolam & euãgelium ipſe met legit (receſſerant enim omnes miniſtri eius, tædio & timore affecti,) ita vt vere dici poſſet de eo, ſicut de ſummo capite noſtro Ieſu Chriſto: Relicto eo, omnes fugerũt. Finita autem Miſſa, venit ad palatium, purpuream miro & ineffabili modo habẽs faciem, velut è calice Domini potatus. Hunc quippe colorem in ipſo mortis periculo ſumpſerat, & hoc teſtabantur, qui cum ipſo fuere, non viſum illum eſſe vel ad modicũ palluiſſe. Ipſe vero martyrum conſtantiam, facilem & ſuper mel & fauum eſſe dulciſſimam aſſerebat.

Singularis & inter tot pericula præclara ſancti fortitudo. Matth. 26.

CAP. XLVIII.

Prædicti autem aduerſarij, cum ſibi arcerent peruerſis conuenticulis ſuis, ſui animi dolorem promebant, dicentes ſe eſſe deluſos, & magica fascinatione cum ſenſus ipſorum perſtrictos, quod hominem illum reliquias ſancti cederent, moreſq; & honorem ipſorum diminuere & violare nõ metueret. Verum id eſt, quia doloſi. Nanq; hoc ab eis planè decretum eſt, vt cùm ad prædictũ diem conuenirent, ſinguli certam vini vel medonis menſuram exhaurirent, vt ſi quicquam ſolito eorum contrarium in diſſenſionibus querimoniarum accideret, id ſceleratius ebrietati potius imputaretur, quàm deliberationi. Denique hoc inter ipſos ſancitum, vt quicunque huic decreto non obediret, domus eius euerſioni, & tota ſupellex direptioni eſſet obnoxia. Quod cùm relatum fuiſſet ad aures quorundam principum terræ, qui virum Dei quadam ex parte diligebant, & ſcirent eum virum ſanctum & iuſtum, ſuadebant ei, vt ad tempus cederet, exemplo magiſtri ſui, qui à facie perſequentium ſe abſcondit. Quod cùm ille renueret, palmamq; martyrij gaudens expectaret, illi multiplicibus perſuaſionibus exire compellebant. Aduenit inde præfixus dies, & cœpit ciuitas immenſis clamoribus perſtrepere. Interrogans autem homo Dei, quid eſſet, reſponſum eſt ei, quod populus multus congregatus, fratres de eccleſia beatæ Mariæ vellet eijcere. At ille ſubridẽs, ait: Non eradicabitur plantatio, quam plantauit pater cæleſtis, eradicare non poterunt. Attamen compulerunt eum, vt exiret. Et præparatis equis, exiuit ad Abbatiam

Iohan. 8. & 11.

quandam ſancti Iohannis, quę eſt in ſuburbio ciuitatis, vbi ſatis ſpecioſè diſpoſitis omnibus, abijt ad quoddã caſtrum ſuum Hallam, vbi à tanto tumultu quieſceret. Sed illud preclusum inuenit. Præuenientes enim hoſtes eius munitiones omnes occupauerant. Quid faceret homo, qui nuſquàm inueniebat vbi requieſceret pes eius? quid faceret humano deſtitutus auxilio? Contulit ſe ad eccleſiam quãdam canonicorum regularium, quę ibi prope erat, orans Deum ſuum per aliquot dies, vt viam ſuam in ſuo beneplacito voluntatis dirigere dignaretur. Sed Deus videns ſerui ſui humilitatem & conſtantiam, reſpexit veritatis eius preces. &, ſicut voluit, pax rebus data eſt. Nam vt conuenerant certatim inimici ad perimendum, ſic conuenire feſtinabant ad ſatisfaciendum. Itaq; omnimodam ſatisfactionem offerebant, & pecuniã multam. Sed ille qui plus animas Deo quęrere venerat, quàm pecunias, eas reſpuebat, vt animas eorum, quę propter nefarios hos conatus perditionis periculo ſubiacebant, lucrifaceret.

Tandẽ miteſcunt hoſtes viri Dei & eum honorificè reſtituunt.

CAP. XLIX.

VIdentes hoc aduerſarij, ſtuduerunt eum lenire, & illi vulnerato domum ſuam, quam deiecerant, ex integro reparantes, ad curandum vulnus, quod ei intulerant, grandem pecuniæ ſummam contulerunt. Poſt hæc apertis ianuis ciuitatis, quas ad aduentum eius prius clauſerant, intrauit illuc multo cum honore, multorum cœtu vallatus nobilium, multitudine etiam plebis, qui omnes Deum laudabant pro conſtantia tanti pontificis, ipſumque pontificatus honore dignum aiebant, quem Deus omnipotens ex tot perſequentiũ manibus eripuiſſet, quique in tam euidenti mortis periculo cum fidei ſuæ integritate corporisq; incolumitate inuictus permanſiſſet. Tertio anno epiſcopatus ſui facta ſunt hæc, & quinq; poſtea ſedit annis, de die in diẽ miniſterium ſuum honorificans, in omni religione & honeſtate proficiens, iura ſanctæ Eccleſię conſeruans, eiusq; perturbatores & ſchiſmaticos omnes perſequẽs & deteſtans, bonos amplectens, deſolatis dans conſilium, pauperes & orphanos viduasq; ſuſtentãs, religioſos quoq; fouens & augens, religionisq; prebens formam in ſeipſum, quantum dignitas functionis pati poterat, tam minoribus quàm maioribus amabilem ſe exhibens, diuinę largitatis & gratiæ non immemor, Domino Deo ſuo per ſingulos dies bonæ exiſtimationis & intimæ ſuauitatis & dulcedinis offerens conſcientiam.

CAP. L.

Petri Leonis Antipapæ nefarij actus.

ERat tum ſchiſma grauiſſimum & ad componendum difficillimũ in ſancta Romana ſede, vt iam ſupra dictum eſt, pontificibus Innocentio & Petro Leonis, e quibus Innocentius canonicè electus, catholicus erat, & à catholicis omnibus approbatus recipiebatur: Petrus vero erat intruſus, ſed tamen occupauit ſanctam ſedem, nõ Deo, neq; Eccleſia ſancta, ſed viribus humanis fretus. Erat enim etſi non nobilitate, multitudine tamẽ generis potens in vrbe, legesq; ſanctas & ordinem & omnia ſtatuta patrum & Eccleſiæ ſanctæ, regulamq; Chriſtianæ fidei, ambitione excæcatus, deſtruebat, turres & munitiones vrbis alias deijciens, alias muniens, vt principatum ſecularem & ſuæ cupiditatis ſcopum obtineret. Itaq; conſilio inito à rege Lothario & Chriſtianis principibus, ne cognitio & robur fidelium Chriſtianorum his temporibus illa peſte mortifera eliderétur, expeditionẽ in Italiã appararunt, vt ſacrilegum illum, quem gladius ſpiritualis, quo iam ſępiſſimè percuſſus fuerat, penetrare nõ poterat, materialis tandem conficeret. Cum eo autem & alijs tam Epiſcopis quàm Archiepiſcopis, ex pręcepto & obedientia Innocentij paſtoris catholici, pontifex Norbertus profectus eſt. Tranſiſque caſtris & vrbibus cum magna turba præeuntis & ſubſequentis exercitus, Romam, Papam venerabilẽ Innocentiũ ſecum deducentes, perueniunt. Vbi cum impetu grandi & manu forti introeuntes, ipſum eundẽ Papam in ſancta ſede, deuictis hoſtibus & aduerſarijs omnibus, collocarunt. Porro Lotharium regem Pontifex in ſede poſitus & alij, qui conuenerant, in Romanũ imperatorẽ conſecrauerunt. Erat enim vir ille ſtrenuus belli ductor, pręcipuus in armis, profundus in conſilio, terribilis inimicis Dei & ſanctę Eccleſię, veritatis amicus, iuſtitiæ tenax, iniuſtitię hoſtis. Cuius probitas patuit in Sicilia, viguit in Saxonia. Qui quandiu vixit, Romanũ imperiũ, quod eius curę mandatũ fuerat, titubare nõ permiſit. [illegible] & ipſe virum Dei Norbertũ, cuius conſilijs, quę ſtrenuitate & prouidentia pollebant, aſſiduè vteretur, ab eoq; cęleſtis dulcedinis potum hauriret, & pane diuinę refectionis quotidie foueretur. Cùm autẽ ab Italia reuerſus eſſet in ciuitatẽ ſuam [illegible]

Innocẽtius in ſua ſede collocatur.

Lotharius Imperator conſecratur.

[illegible]

thenopolim,non diù pòſt graui ægritudine correptus eſt, eaq; per aliquod tempus, id eſt,ſpatio quatuor menſiũ, laborauit: epiſcopatuq; ſapiẽter &fideliter annis octo adminiſtrato,plenus ſpiritu ſancto,cum omni integritate ſensûs, adſtantibus bene dictiõe data,beato fine quieuit.Neq; enim,vt ait B. Auguſtinus,poterat malè mori, qui benè vixerat. Annus erat Dominicę incarnationis 1134.feria 4. Pẽtecoſtes, octauo Idus Iunij, Pontificatûs Innocentij anno quinto,regni Lotharij anno nono. Feliciter vir ſanctus migrat à corpore.

CAP. LI.

DEfuncto igitur beatæ memoriæ patre Nortberto,contentio non minima orta eſt inter maiorẽ eccleſiam,& eam,quę eſt beatę Mariæ,de loco ſepulturę eius. Volebant enim alij,dignumq; & iuſtũ dicebant,vt qa caput eccleſiarum eius ciuitatis fuiſſet,eccleſię primarię eius oſſa deferrent honorẽ,ibiq; aduentũ ſummi iudicis expectaret,vbì erat titulus eius immobilis.Sed fratres ſanctę Mariæ ſui iuris eum eſſe aſſerebant,ꝙ per illum ſuo creatori reconciliati,eum patrẽ elegiſſent,& per illum ſeipſos & ſuã deuotionẽ Dño Deo ſuo, à quo auerſi fuerant, reddidiſſent: præcipuè autẽ,quòd adhuc viuens pręcepiſſet,& vſq; in finẽ hanc ſuæ voluntatis deuotionem indicâſſet,vt inter fratres ſuos & filios ſepeliretur & quieſceret. Videntes tandẽ illi, qui erant medij,contentionẽ hãc dirimi non poſſe,ꝙ ſuam vnaquæq; pars ſententiã æquiorẽ aſſereret,conſilium dederunt,vt ad Imperatorẽ Lothariũ citò mitteretur: quod ille mandaret aut ſtatueret,id ratum haberetur.Et ſic factũ eſt. Interim verò corpus inhumatum iacebat,ſicq; de die in diem per ſingula monaſteria ciuitatis circunlatũ eſt,& in vnoquoq; vigiliæ & ea,quę fidelibus defunctis debentur,diligenter ſunt celebrata,donèc die octauo reuerſi ſunt,qui miſſi fuerant. Tum verò iuſſu Imperatoris apud fratres in eccleſia B. Mariæ corpus viri Dei ſepulrũ eſt: Fuit autẽ hoc admiratione dignum,& tacendũ non eſt,ꝙ cùm eſſet æſtas nimia,ità vt eodem anno nullum fœnum in pratis præ nimia ſiccitate ſecaretur, de corpore eius per tot dies nihil fœtoris percipi potuit. Vndè licet intelligi,ꝙ mundauerit eum gratia ſuperabundans à corruptione mentis,quę conſeruauit corpus eius nè corrumperetur. Sepultus itaq; ante altare ſanctę Crucis,in medio monaſterio fuit per aliquot annos. Sed boni filij,q memores benignitatis,quam ipſis exhibuerat,cum tenerè diligebãt, vt ſine obliuione memoriæ ipſorũ affigeretur, ante oculos ſuos in clauſtrum eum tranſtulerunt,vbì in tumulo,diligẽter pro loci opportunitate adornato, diem expectat nouiſſimum,in ſpe certa reſurrectionis & gloriæ.

CAP. LII.

EAdem autẽ die & hora,qua ſeparata eſt anima eius à corpore,videbat eum quidam frater in veſte candida & forma venuſta,ramũ oliuę tenẽtem in manu ſua. Qui cùm quęreret ab eo,vndè veniret,vel qnò feſtinaret,reſpõdit:De paradiſo miſſus ſum,vndè hunc ramum oliuę florentẽ tuli,& vado celeriter,vt in loco paupertatis meæ,id eſt, in Prẽmõſtratenſi eccleſia, tranſplantẽ illum.Expergefactus frater de tam inſolita viſione,cœpit intrà ſe cogitare, quidnam ſignificaret. Deindè aperuit eam quibuſdã eius eccleſię hominibus,iĵq; memorię cõmendârunt diem & horam viſionis,ſcire volentes,quemnam tam euidens apparitio euentũ eſſet habitura. Audito tandèm deceſſu magiſtri ſui,inuenta eſt illa eadẽ dies eſſe, qua carne aĩa eius ſoluta eſt. Alij quoq; fratri,q ſacerdos erat,apparuit in propria effigie,ſtans corã eo. Sed mox effigies hoĩs Dei mutabatur in florem miri cãdoris inſtàr lilij, quem angeli ſuſcipientes,deferebant ad æthera. Euigilans igitur frater,ſummo diluculo cucurrit ad Priorẽ ſuum,copiã petiturus Miſſam celebrandi,Deoq; per eam pij patris Nortberti aĩam cõmendandi.Cumq; Prior quęreret,qd ſibi vellet tam ſubita cõteſtatione,expoſuit ille ordinẽ rei.Cui Prior præcepit,vt diem illũ memoria retineret. Eſt itaq; inuentus dies ille,dies ſepulturę hoĩs Dei. Erat alius quidã de his,quos in primordio cõuerſionis eius cõtulerat illi Deus,q fideliter & amãter adhæſerat ei, & de deceſſu chariſſimi magiſtri ſui dolebat eò magìs,ꝙ de ſalute eius needùm certi aliqd cõperiſſet. Cumq; omni precũ inſtãtia ſupplicans rogaret Deũ ſuũ,vt aliquod reſpõſum acciperet de miſericordia,quã contuliſſet militi ſuo: nocte quadã apparuit ei in domo pulcherrima,q̃ ſolis ſplendore perfuſa videbatur.Recognoſcens ergò ille magiſtrũ ſuũ,prócidit velociter ad pedes eius,humiliter perẽs ab eo,vt de ſtatu ſuo & de percepta à Deo miſericordia,certiorẽ ipſum reddere dignaretur. At ille erigẽs eum Viſio fratris cuiuſdã Alia viſio.

à terra,& brachijs ſuis collũ eius ſtringens,ſic ait illi:Filĩ mi,rem difficilẽ quæris:attñ ei,qui indeſinenter pulſat,aperitur. Veni,ſedeamus. Erat autẽ ibi ſedes pulcherrima pręparata. In qua cùm ſediſſet,dixit illi: Dictum eſt mihi: Veni ſoror mea, requieſce. In pace & requie ſum. Hac melliflua & deſiderata reſponſione frater ille refectus,timẽs nè recederet, qa per viſionẽ,ſicut poſtulauętat,hoc ſe videre ſciebat: Quęſo,ait, pater amãtiſſime,[vt dicas,nũ moleſtè tuleris,ꝙ ad te nõ veni,cũ adhuc viuẽs venire me iuſſiſti. Et reſpõdit: Tu venies:ſicq́; diſparuit. Verũ id fuit. Iturus enim erat frater ille:ſed alio interueniẽte negocio,nõ peruenit. Faxit oĩpotẽs,vt ſecundũ promiſſionis intellectũ ad ipſum veniat,& quẽ ſociũ ac ſucceſſorẽ participẽq́; miſeræ afflictiõis ſeculi huius reliqt,conſortẽ faciat felicitatis ęternę,& à Deo perceptę benedictiõis.

Appendix monachorum Capenbergenſium de patre Nortberto.

DE cõmuni patre nos quoq; Capenbergẽſes filij nobis cõperta deſiderãter adijcimꝰ,nè in paterni meriti proſecutiõe nos,tanq̃ ingrati, veſtrę ſanctitati deeſſe videamur. Eſt apud nos libellus,vitã Deo digni fundatoris noſtri cõtinẽs, in quo ità ſcriptũ eſt: Illis diebus apparuit in Vueſtphalię partibus eximiũ quoddã iubar Eccleſiæ,memorabilis ille præco Dei Nortbertus,vir nimiũ admirabilis gratiæ, prędulcis eloquentiæ,ſummę cõtinentiæ,informator ac propagator religionis canonicę,ſeruorũ Chriſti aggregator,cœnobiorum nõ paucorum fundator,tam habitu q̃ voce ſtrenuiſſimus,verę pœnitẽtiæ p̃dicator,ac per oĩa illius propheticæ iuſſionis execu-
Eſai 40. tor,qua dicitur: Parate viã Dñi, rectas facite in ſolitudine ſemitas Dei noſtri.

Quodã tẽpore famẽ Vueſtphalię affuturã,& ipſos quoq; fratres parũpèr caſtigaturã,
Prophetia viri Dei de fame. in ſpiritu p̃dixit. Quæ iuxta viri Dei p̃ſcientiã adeò grauis euenit,vt pleroſq; dira inediæ calamitas extingueret. Accidit ergò die quodã,fratribus ad refectionẽ ituris, cũ hoſpitibus ac pauperibus erogarent,qcquid ſibi abſtinendo ſubtraherẽt,vt panis deeſſet alimonia,ità etiã,vt vndè fieret,inueniri non poſſet. Cumq́; vir Dei ſæpiùs inti-
Prouer. 10. mâſſet,quod ſcriptũ eſt: Nõ affliget Dñs fame animã iuſti:eccè ſubitò per fideles ſuos Dominus tantam panis abundantiã tranſmiſit,quòd fratres ſufficienter refecti ſunt, & aduenientibus cum alacritate obtulerunt. Atq; poſtmodùm ex illa die nunquàm defuerunt fratribus opportuna ſubſidia.

Tempore autẽ alio,cùm vir ſanctus quẽdã è fratribus vellet pro cauſa monaſterij deſtinare,inueniens illum valida proſtratum febre,iniunxit ei cauſam obedientię,in
Febricitãtẽ repentè ſanat. virtute Chriſti ſolo verbo vſus imperij: Vade,inquit,& reuertere,iamq́; ampliùs noli febricitare. Statìm ergò frater,recuperatis viribus,perfecit quãtocyùs,quod à patre ſancto fuerat iuſſus. Audiuimus eundẽ veritatis aſſertorẽ in cõmuni capitulo hęc, q̃ ſequuntur,proſequentẽ: Scio vnum ex profeſſionis noſtræ fratribus,cui de regula noſtra indaganti ſtudioſiùs,nõ qdem ſuis meritis,ſed fratrum oratiõibus, beatus viſus eſt Auguſtinus,q & aureã regulã à latere dextro prolatã,illi porrexit, ſeq́; luculẽto ſermone ei intimauit,dicens: Quẽ vides,Auguſtinus ego ſum Hipponẽſis epiſco-
S. Auguſtinus ei tradit regulã ſuam. pus. Eccè habes regulam,quã ego conſcripſi:ſub qua ſi benè militauerint cõfratres tui,filij mei,adſtabunt ſecuri in extremi terrore iudicij. Et qdem iſta humiliter tanq̃ de alio p̃ſecutus eſt:nos tñ ipſum fuiſſe,cui hoc reuelatũ eſt,indubitãtes aduertimꝰ.

Res apud Floreffiã geſta eſt,cùm illic memorabilis pater diuina celebraret, in quibus nimirùm exequendis ſe deuotiſſimum exhibere cõſueuerat. Vidit repentè ante
Stilla ſanguinis Chriſti appáret. ipſam perceptionẽ in patenę medio nõ modicã ſtillam ſanguinis Dominici rubentẽ. Vocatoq́; fratre Rudolpho ſacriſta noſtro,eius tũc diacono: Vidéſne,inquit, frater, quod ego video? Video,inquit,Dñe:cœpitq́; pro tãtę rei magnitudine vbertìm flere. Poſt cuius miraculi declarationẽ,nobis deincèps patenã abluere mandatum eſt. Cœpitq́; apud nos huius obſeruantia cõſuetudinis,cùm à nobis catenùs neſciretur.

In vita B. Seruatij legimus,ꝙ defuncto eodẽ pręſule ſanctiſſimo, ſericũ quoddã, populo ſpectãte,multumq́; admirante, angelicis allatum manibus,ſuper illius venerabile corpus poſitũ eſt. Quapropter idẽ ſericũ in Traiectenſi eccleſia ſumma honoratúr reuerẽtia,p̃cipuaq́; cõſeruatur & obſeratur diligentia. Cùm ergò vir Dei Traiectũ deueniſſet,petijt hoc ſibi ſericum demonſtrari. At illi cœperunt ſimul oẽs excuſare,præſertim cùm vel ipſum ſcrinium,in quo repoſitũ erat, introſpicere nullus auderet. Sed qd multa? Tandèm viri Dei obtinuit petitio. Cumq́; in eius præſentia
Res mira de panno ſerico. ſacrum aperuiſſent repoſitorium,ſubitò eccè ſericum illud (mira dicturus ſum) mirabili & diuino quodam impulſu ſubuectum euolauit, ipſamq́; baſilicam aliquanto ſpatio circunuolans,tandèm ſe ad ſumma templi prope laquearia diſplicatum con-

tinuit

tinuit,& illic quodam quaſi rem igio alarum librabatur annixum. Quo viſo,alijs ſtu pendo exclamantibus,alijs p enitùs ſibi ſubtrahendum cum luctu formidantibus, vir Dei rem tacitus conſiderans,Miſſarum adorſus eſt ſolennia. Quæ dum ageret, eccè ſericum ſe recōplicans,ſuper expanſa ſacerdotis lentè ſe demiſit brachia. Quod ipſe venerabiliter ſuſcipiens,loco ſuo reſtituit. In hoc igitur facto,& meriti gloriā in ꝓſule Seruatio,& fidē atq; orationis virtutē in ſuo famulo Deū declarâſſe nōdubito.

Apud locum,qui Boulant dicitur, vbì veſtrorum quoq; floret fratrū cœnobiū, potens quidam alienorum inuaſor cōmanebat. Hic inter cætera violentiæ ſuæ mala,quoſdam etiam vini redditus,qui proprij erant Parthenopolitanæ eccleſiæ, & ad diuina celebranda ſpecialiter pertinebant, iniuſta vſurpatione aliquandiù poſſederat. Illuc ergò cùm deueniſſet Archiepiſcopus, vt mihi frater eiuſdem loci teſtatus eſt,pro eccleſia ſibi cōmiſſa non ſiluit,accerſitoq; raptori,quanuis multis pauendo, dixit: Cur homo hanc iniuriam beato Mauritio inferre præſumis, vt redditus annuos,ad diuina celebranda inſtitutos,temeraria inuaſione poſſidēs, in tuos vſus expendas? Cumq; ille inflatus reſponderet,dicens,non hoc eſſe inuaſionem, ſed legitimam hæreditatis ſuæ poſſeſſionem: vir Dei prophetico ſpiritu reſpondit: Scio frater,quòd hoc imminenti anno ab hac deprædatione,Dei repelléris iudicio. Dixit,& factum eſt. Eodem quippè anno infelix ille ab inimicis ſuis occiſus fuit. *Prophetia S. viri.*

Alio quoq; tempore,cùm eſſet in expeditione regis Lotharij, vnà cum ipſo rege Vindelicam peruenit Auguſtam. Vbi famoſam ſeditionem, quæ inter populū eiuſdem ciuitatis & regem orta eſt,hoc ordine prædixit: Solebat hic ter beatus ad orationem eccleſiam quamlibet ingreſſurus,ad ipſa ſemper baſilicæ limina curuatis dicere genibus: Pax huic domui,& omnibus habitantibus in ea. Cùm ergò præfatæ ciuitatis eccleſiam ingrediens,orationem complêſſet,vocato diacono ſuo,ex cuius hoc ore cognouimus,quid per ſpiritum cognouiſſet,ei reuelauit,dicens: Ego frater huic loco pacem imprecatus ſum,pacem optaui: ſed tamen pacis hîc repulſam potiùs inueni. Pallium ergò noſtrum & cætera, quę ſub manu tua ſunt, diligentiæ tuæ commendo attentiùs,quia huic loco imminet confuſio magnusque conflictus. Ità factū eſt. Nā ꝓximo die multis à rege proſtratis & vulneratis,temeritatis ſuæ pœnas ciues dedêre: vixq; tandē in regis gratiā poſt multa diſpendia recepti ſunt. Alio tēpore cùm oblatus ei fuiſſet dæmoniacus, aquā ſale mixtā exorcizauit. Et cùm ꝓcedēs eandē ſpargere cœpiſſet,anteq̄ ꝑueniret ad hoīem, ſpiritus malignus abſceſſit. *Alia eius prophetia de ſeditone Auguſtana.* *Aqua benedicta ſanat dęmoniacū*

VITA S. PATRIS NOSTRI PAVLI CONFESſoris Archiepiſcopi Conſtantinopolitani, ex Simeone Metaphraſte.

QVandò Conſtātius, Conſtantini Magni tertius filius, tenebat ſceptra Romani imperij, Arriani perſequutionem mouerunt aduerſùs pios, vt qui ad hæc à Conſtantio plurimum haberēt adiumenti. & Athanaſium quidem exterminatum accepit Occidens: diuinus autem Alexander Antiſtes Byzantij, cùm vitæ fini appropinquâſſet, nullum quidem ſuæ Eccleſiæ conſtituit ſucceſſorem: ſed cùm duos præcipuos elegiſſet ex alijs,populo hanc dedit optionem, vt ſi velint quidem Doctorem & virtutibus reſplendentem habere Pontificem, Paulum eligerent,quem ipſe ordinauit Preſbyterum. Sin autem habitu ſolùm grauem,& veſtitu extrinſecùs honeſtū,Macedoniū,qui fuerat iam olim ordinatus diaconus,& iā vergebat ad ſenectutem. Hęc cùm eis dixiſſet,tranſit ad ſedes meliores,cùm fuiſſet quidem Pontifex vigintitres annos, vixiſſet autem nonagintaocto. *Iunij 7. ſecundū Latina martyrologia.*

Circa electionem autem eorum, qui dicti fuerant, extitit cōtentio. Nam Arriani quidem magìs adſpiciebant ad Macedoniū,Orthodoxi verò eligebāt Paulum. Vincit tamen ſuffragium Orthodoxorū,& eligitur Paulus Byzantij Epiſcopus,in eccleſia quæ appellatur S. Irenes, quā tēpus à noua ſeparās, cōcedit vt vetus nominetur. Cōſtantius autē cùm haud ità multò pòſt Conſtātinopolim rediſſet ex Antiochia, iratus fuit electo,quòd non ex eius ſententia proceſſiſſet electio: & congregato Arrianorū cōciliabulo,condēnauit quidē Paulum,vt quieſceret: Euſebiū verò,qui tertiò mutabat ſedē,ex Nicomediæ Epiſcopo creat vrbis regię Epiſcopum. Sed cùm ille quidem impiè hæc feciſſet,reuertitur rurſùs Antiochiā. Euſebius autem omnem mouebat lapidem,vt ex ſacro ſymbolo tolleret homouſion, id eſt, conſubſtantiale. *S. Paulus fit epiſcopus.* *Eijcitur è ſede ſua.*

Celebratur dedicatio eccleſiæ Antiochenæ, quam Conſtantinus quidem magnus excitauit à fundamentis: Conſtantius autem ſtudium adhibuit,vt conſecrare-

tur:& dedicationis prætextu congregantur Epiſcopi numero nonaginta. Maximus verò antiſtes Hieroſolymorum, vir pius, non aderat, neq; Romæ Iulius, nec per ſe, nec per aliquem ex ſubiectis. Congregatur ergò ſynodus, præſente etiam Conſtantio. Euſebiani autem ſtudent ante alia, vt deponatur Athanaſius. Primam verò in eum intentant accuſationem, quòd fecerit præter regulam: regulam dicētes, quam tunc ipſi ediderant. Reuerſus enim, aiebant, ab exilio, nō cōmuni ſententia, ſed ipſe ſibi tradidit epiſcopatum. Secūdam autem, quòd cùm in eius aduentu exorta eſſet ſeditio, multi ſint mortui. Tertiam, ea quæ facta ſunt Tyri. Ex quibus condemnato pietatis Athleta, eius loco conſtituunt Gregorium, qui eadem, quæ ipſi, ſentiebat. Et cùm hæc auſi eſſent, audent etiam fidem transformare: nihil quidem apertè repræhendentes eorum, quæ facta ſunt Niceæ: ſed improbo & malitioſo conſilio ſemina prius iaciētes ad deſtruendū homouſion. Et quę Antiochię quidē habita fuit ſynodus, cū hæc & huiuſmodi alia auſa eſſet, & quoſdā feciſſet canones, fuit ſoluta.

Synodus Antiochiæ.

Athanaſius deponitur.

Euſebius autem fungitur legatione apud Iulium Romanum Epiſcopum, machinans, vt confirmaretur lata in Athanaſium ſententia. Sed nihil effecit eorum quæ ſperabat. Paulus verò Pontifex cùm Romam veniſſet, & alij non pauci Epiſcopi, quinetiam ipſe quoquè Athanaſius, qui fuerant expulſi, comparatis ab Euſebio inſidijs, ſimul Romæ degebant. Sāctus autem Iulius cùm intellexiſſet eſſe calumniā, q̄ facta fuerant aduersùs Pōtifices, eos literis munitos mittit ad Orientem, ſuam vnicuiq; reddens ſedem, & eos ſimul repræhendens, qui ipſos depoſuerant. Atque ſuas quidē eccleſias ij rursùs accipiūt, & mittunt literas ad eos, ad quos ſcriptę fuerant. Cùm Euſebius itaque interijſſet, Paulus in ſuam ſedem reſtituitur. Qui autem partes Arrij ſequebātur, in ea quę nunc ad Paulum dicitur, eccleſia eligūt Macedoniū: qui blaſphemè quidē filium dicebat eſſe patri ſimilem, circunſcribens homouſium, ſanctiſſimum autem ſpiritum à diuinitate omninò alienum.

Nota authoritatē Papæ.

Paulus recipit ſedē ſuā

Cùm Athanaſius autem ſuam recepiſſet eccleſiam, qui conſidebant rursùs Antiochiæ, (etenim rursùs conuenerant, conantes viciſsìm criminari Iulium Romanum Epiſcopum) protinùs impium Gregorium, quem ipſi præter leges elegerant, mittunt Alexandriam. Et cum quidem reducebat Prætor Alexandriæ, ſecum ducens ſepſem millia militum. Quod cùm reſciuiſſet Athanaſiūs, Romam iterùm nauigauit. Populus autem Alexandrinus non ferēs rem tam nefariam, eccleſiam, quæ vocabatur Dionyſij, non rectè id faciens, exuſſit. Cùm verò reſciuiſſet Conſtātius, qui agebat Antiochiæ, Paulum præconem veritatis in ſuam ſedem eſſe reſtitutū, iubet Hermogeni Duci exercitûs, qui mittebatur in partes Thraciæ, exturbare eum ex eccleſia. Et ille quidem cùm veniſſet Conſtātinopolim, ſtudebat facere, vt ei fuerat imperatum. Populus autem non eſt hoc paſſus: ſed & domum eius incendunt, & ipſum extractum interimūt. Quod quidem cùm audijſſet Cōſtantius, ægerrimè tulit quod factum fuerat: & cùm ipſe veniſſet in ciuitatem, ſanctum quidem Paulum ex ea expellit: & ciuitatē mulctat frumento, ablato ei dimidio doni, quod illius pater, benignus ſcilicet & clemens Cōſtantinus, ei donauerat. Erat autem ſumma donationis, octoginta millia panum quotidianorum. Iraſcebatur autem etiam Macedonio, non ſolùm, quòd præter eius ſententiam fuiſſet electus, ſed etiam propter cædes, quas ipſe, ſeditionem agitans, fuerat cauſa faciendi.

Rursùs expellitur.

Eo itaq; dimiſſo, venit Romam, & verſabatur ſimul cum Athanaſio. Refert ergò, quæ paſſus fuerat, Romano Epiſcopo: & rursùs munitus eius literis & Conſtantis Imperatoris, ſtatìm reuertitur, & ſuæ ſedi reſtituitur, cum magno gaudio exceptus à ciuitate. Conſtantius autem rursùs id factum ęgrè tulit, & rursùs ab eo prodit iuſſus, qui iuſtum mittat in exilium. Itaq; cùm eum accepiſſet Pręfectus Philippus, ſanctum quidem mittit in exilium, eius verò loco in eccleſia reponit ſancti ſpiritûs hoſtē Macedoniū. Proceſſit autem miſſio in exilium, non apertè, ſed ex inſidijs. Cædes enim Hermogenis, reddidit Philippum cautiorem ad malefaciendum: & honorificè quidem vocat Dei Pontificem ad lauacrum, quod appellatur Zeuxippus, tanquàm propter quædam in commune vtilia & arcana conſilia: & illinc mittit in aulam Imperatoris, & per ipſam deindè Theſſalonicā, quę fuit patria eius maioribus. & ei quidē eſt ꝓhibitum aſſcendere ad partes Oriētis, nō aūt in ꝓpinquas regiones.

Roma perfugiū oppreſſorum Epiſcoporum.

Paulus deportatur in exilium.

Impius autē Macedonius, militari manu ei inſeruiente, equitans ſimul cum Præ-

fecto

ſecto Dei inuadit eccleſiam, cùm ſe extendiſſet interitus ad ter mille & quinquaginta. Huius contumeliæ fuerunt etiam participes Marcianus & Martyrius, qui erant Lectores & ſcribæ diuini Pauli, vt qui ipſi quoquè liberè prædicarent homouſion. Sic ergo Chriſtianorum cædibus, Eccleſiæ inimicus collocatur in ſedibus Eccleſiaſticis. Quo quidem tempore & Cōſtantius magnam conſtruit eccleſiam, quę denominatur S. Dei ſapientia, & diuinus Paulus tertiò paulo poſt venit in eccleſiam. & accepto Athanaſio ſocio certaminis docent Conſtantem ea, quæ paſſi fuerant: qui erat quidem Imperator Occidentis, erat vero frater Conſtantij. Cùm ille autem diligenter didiciſſet ea, quæ nefariè paſſi fuerant, ſcribit ad fratrem, vt tres Epiſcopi ad eum veniant ab Oriente, reddituri rationem eorum, quæ in Athanaſium & Paulum ſunt perpetrata, & ſimul in ſcriptis allaturi expoſitionem fidei. Et Romam quidem mittuntur quatuor Epiſcopi Narciſſus Cilix, & Theodorus Thrax, & Mares Chalcedonenſis, & Marcus Syrus. Hi cùm Romam veniſſent, cum Athanaſio quidem & Paulo non auſi ſunt diſſerere: cùm autem eam, quæ ab eis Antiochiæ expoſita fuerat fidem celaſſent, & aliam compoſuiſſent, quæ apertè quidem nihil continebat blaſphemum, ſed nō tuebatur homouſium, tradūt Imperatori. & cùm nihil ampliùs nec feciſſent, nec paſſi fuiſſent, redierunt.

S. Sophiæ templi extruitur.

Cùm triennium autem præteriiſſet, rurſus congregantur Epiſcopi Orientales, & aliam fidem componunt, & emittunt ad eos, qui ſunt in Italia. Huius vero ſcripti fuere miniſtri, Eudoxius, qui tunc erat Epiſcopus Germaniciæ, & Martyrius, & Macedonius Mopſueſtiæ. Erat autem eorum fidei expoſitio alioqui eadem cum ea, quæ prius fuerat expoſita: ſed aliquibus quibuſdam in fine additionibus extendebatur longius. Pontificum autem, qui erat Romæ, cœtus eam minimè admiſit, dicētes ſe contentos eſſe ſymbolo fidei, quod Nicenæ pronunciauit ſynodus. Cùm eſſent autem omnia plena tumultu & contētione, (indicitur) Occumenica ſynodus ſententia duorum Imperatorum, vndecimo anno poſt deceſſum ſupremis pij Imperatoris Conſtantini, eorum patris. Conuenerunt ergò Sardicen, ab Occidente quidem pluſquā trecenti Epiſcopi: ex Oriente autem ſoli ſeptuagintaſex. Epiſcopi vero Orientis nō admittebant ad colloquium Epiſcopos Occidentis. Cauſa autem erat, quod Paulus & Athanaſius athletæ pietatis, cum eis conſidebant.

Rom. Eccleſiæ fides integra.

Synodus Sardicenſis.

Cùm vero nec defenſores veræ religionis amouerent Athanaſium, nec hæretici deſiſterent ab inimicitijs, quas gerebant in athletas, a ſe inuicem ſcinduntur: & cùm Philippos, quæ eſt Macedoniæ ciuitas, veniſſent Orientales, congregantur: & tunc apertè anathemati ſubijciunt homouſium. Qui autem erant Sardicæ, eos abſentes condemnant, & deponunt tanquam calumniatores: quæ vero Nicææ cōfirmata fuerat, fidem corroborant, & anathemati ſubijciunt [illegible], id eſt, eſſentiæ ſimilitudinem. Quæ cùm cognouiſſet Cōſtans Imperator Occidentis, per literas docet fratrē Conſtantium, & ſuadet vt ſit clemens & benignus in Paulum & Athanaſium: & ne ſit eis impedimento, quò minus ſuis ſedibus reſtituantur: adijciens quod niſi volens fecerit, inquit ea quæ nituntur, ipſe veniet, & eo inuito ius reddet ijs, qui afficiuntur iniuria. Fratris itaq; minas extimeſcens Conſtantius, ſanctum quidem Paulum nō prohibuit reſtitui ſuo Epiſcopatui: eius autem certaminis ſocium Athanaſium diuerſis ad ſe accerſit literis: & cum veniſſet, benignè accipit, & ſuæ ſedi reſtituit. Sic quidem omnis perturbatio redacta fuit ad tranquillitatem, & Eccleſia gaudebat ſe habere defenſores pietatis.

Paulus & Athanaſius reſtituuntur.

Cùm autem Magnentius inuaſiſſet tyrannidem, & interemiſſet Conſtantem Imperatorem Occidentis, rurſus Arrianæ inſaniæ procella orbis terrarū conturbabat eccleſiam. & rurſus quidem fugit Athanaſius: eius autem ſedem arripit Gregorius, & relegatur Paulus Cucuſum Armeniæ pietatis defenſor. Quo in loco per laqueū cōſummatur martyrio, impijs noctu irruentibus. Conſtantinopoli autem eius loco introducitur impius Macedonius, & extrudūtur paſtores ex alijs eccleſijs: eas vero rurſus inuadūt lupi, & gentium in Chriſtianos crudelitatem contendit obſcurare inſania Macedonij. & vniuerſus quidē Oriēs malis affligebatur. præcipuè autē Cōſtantinopoli. Quo tēpore Agelius quoquè Epiſcopus Nouatianorum, vt qui ipſe quoq; tueretur homouſium, mittitur in exilium: eratque malum, quod non poteſt explicari, non ſolum procedens vſque ad Pontifices & Sacerdotes, ſed etiam fœminas & pueros

Paulus relegatur Cucuſum & ibi ſtrangulatur.

eos, qui Macedonij repellebant communionem, occuparet. Nam viſcera quidem homi-
narum, qui laniabant, partim quidem in arcarum tegumenta iniecta & compreſſa ex-
cindebantur, partim autem ferro: & alia in alios excogitabantur grauia ſupplicia.
Nam quæ ſcelera Deo alienos gentiles aduerſus communionis [illegible] excogitare im-
pediebat pudor, ea tunc facere impijs venit in mentem.

Nota crudelitatem [illegible]

Extendit rabiem Macedonius etiam aduerſus regionem Paphlagonum. Audie-
rat enim multos ex Orthodoxis & Nouatianis in ea verſari, & efficit, vt quatuor co-
hortes armatorum militum aduerſus eos mittantur, & armis cogantur ad impie-
tatem. Qui autem habitabant Mantineum, coacta multitudine, cum zelo pro pietate
falces & ſecures & quicquid ſe obtulerat, pro armis accepiſſent, aduerſus milites
prodeunt in aciem. Deinde commiſſo prælio, multi quidem interierunt etiam Pa-
phlagonum: ex militibus autem omnes, paucis exceptis. Hoc ergo crudele & impu-
dens facinus, non ſolum apud eos, qui erant affecti iniuria, ſed etiam apud eos, qui
videbantur bene velle Macedonio, ſolum odium conciliauit. Non hoc autem ſolum,
ſed etiam quòd corpus Conſtantij, inprimis (inquam) pij Imperatoris (videbatur
enim ædes, in qua erat ſitum, minari ruinam) [illegible] transtu-
lerat in templum S. Acacij. Et quoniam non placebat omnibus translatio, ſed mul-
tis videbatur impium, effodi corpora mortuorum, & maxime Imperatoris, qui fuit
pietate inſignis, facta eſt magna cædes & multorum & grauium malorum, quæ fe-
cerat Macedonius, paruas quaſdam luit pœnas, dignitatis ſcilicet depoſitionem.

Macedonius exauthoratur.

Vigebat tamen res Arrij per totum imperium Conſtantij, & adhuc magis tempo-
ribus impij Valentis, donec de illo quidem ſumpſit pœnas diuina iuſtitia: Theodo-
ſium autem Hiſpanum iuſſa ſententia Gratiani, qui adminiſtrabat Occidentem, ad
ſedem Imperatoriam prouexit Orientis, & fidei orthodoxæ priſtinum robur acqui-
ſijt. Sed ſic quidem Arrij hæreſis, quæ quadraginta annos depopulata fuerat Eccle-
ſias, pietate Theodoſij fuit exterminata, & illos Orthodoxi [illegible]
ſuis honoribus. Congregat itaque idem pius Imperator ſynodum, ſtudens Macedo-
nianos in concordiam redigere cum Orthodoxis & ijs, qui dicebantur homouſiani.
Quamobrem vocat eos, qui præerant eorum hæreſi, & conueniunt ex Orthodo-
xis ab Alexandria quidem Timotheus, ab Hieroſolymis autem Cyrillus, Meletius
ab Antiochia: aderatque Gregorius Theologus, & Acholius Theſſalonicenſis &
Gregorius Nyſſenus, & multi alij, erant enim centum & quinquaginta [illegible] eorū
vniuerſi. Hæreticæ autem cateruæ dux erat quidem Eleuſius Cyzicenus, & Mar-
cianus Lampſacenus, & Euethius Epheſinus & alij, qui erant [illegible]

Synodus Conſtantinopolitana contra Macedonium.

Admonebat autem Imperator & quotquot erant Orthodoxi, eos, qui ſequeban-
tur partes hæreticorum, vt cum eis conſentirent, & [illegible] in memo-
riam reuocantes, quod Orthodoxorum communionem ſua ſponte admiſiſſent. Hæ-
retici autem iuſtarum reprehenſionum & benignarum admonitionum nullam du-
centes rationem, ſuā nō dimittebant impietatem. Propterea ergo eijciuntur è con-
cilio & è ciuitate. Synodus autem eligit Nectarium, qui erat quidem è ſanguine ſe-
natorio, tūc autem gerebat magiſtratum Prætoris, erat verò is moribus mitiſſimis.
Confirmat autem ipſa quoq; ſancta Synodus expoſitionem fidei, quam confirmauit
conciliū Nicænum, & aſſentitur omnibus Imperator, & curat cum magno [illegible]
reuerenti è Cucuſo confeſſoris Pauli ſacras reliquias. Eis procedentibus [illegible]
ante Chalcedonem, quicunq; ex Epiſcopis aderant, Nectarium & cum multis hymnis &
comitatu magno eas excipiunt, & eas per mediam portantes ciuitatem, in Eccleſia
quæ fuit quidem extructa ſub nomine ſanctæ Irenes, antiqua autem ſic vocatur, [illegible]
Conſtantius Imperator [illegible]
dinem, cui etiam præſedit, [illegible]
peregiſſent, [illegible] honore & gloria [illegible]
nomine nunc appellatur, Eccleſia, [illegible] Pontificibus & clero, & [illegible]
cis aſſiſtente Imperatore, in ſepulcro, quod [illegible]
tes longis & [illegible] hymnodijs, propterea quod magnos labores & [illegible]
[illegible] pro pietate, [illegible]
in Chriſto Ieſu Domino noſtro, quem decet omnis honor, maieſtas & magnificen-
tia, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Nectarius fit Epiſc. Conſtantinop.

Videtur hic [illegible] Pauli Epiſc. reliquiarū tranſlationem.

VITA

VITA ROBERTI ABBATIS CISTERTIENSIS ORDINIS IN ANGLIA, BONA FIDE, VT APPARET,

licèt incerto authore, conſcripta. Stylū paſsim nonnihil correxit F. Laur. Surius. Iunij 7.

VEnerabilis Abbas Robertus ex prouincia Eboracēſi ortus, in ipſa pueritia puerorū leuitates & ludos deuitās, atque in literarum ſtudijs proficiens, cuiuſdam eccleſię rector poſteà effectus eſt. Sed ea eccleſia & animarum cura tandèm ſeſe abdicans, in monaſterio Vuitebienſi (vulgò de Vuiteby) habitum monaſticum petijt, & accepit. Per id tempus Richardus Prior monaſterij S. Marię Eboracenſis, cum duodecim ſocijs locum quēdam, quem Fontes vocant, à Turſtino Archiepiſcopo accepit, & in Abbatem electus, monaſterium conſtruxit, in quo Ciſtercienſium habitu ſuſcepto, vitam illorum & mores æmulabatur. Nemo illic panem ocioſus edebat, nec quieti indulgebat quiſquam, niſi labore fatigatus. Famelici accedebant ad menſam, feſſi ad lectum. Nunquàm ad ſatietatem refecti, nihilo minùs abſque triſtitia & murmure, cum omni alacritate benedicebant Dominum. Monaſtico ſe ſubdit inſtituto.

Ad hanc ergò ſanctam ſodalitatem vir Domini Robertus, cùm priùs à ſuo Abbate copiam petijſſet, ſeſe adiunxit, eratq; in labore ſtrenuus, in lectione & meditatione aſſiduus, in oratione deuotus, conſilio prouidus, ſermone facundus. Elapſis autē quinque annis, cùm iam à Chriſto nato ageretur annus milleſimus centeſimus triceſimuſſeptimus, nobilis quidam in Northumbria regione amplam poſſeſſionem largitus eſt, in qua Robertus, creatus Abbas, aſſumptis ſecum vndecim fratribus, nouum monaſterium conſtruxit. Creatur Abbas. Multa autem eius fuit abſtinentia, ità vt à menſa nunquàm ſatiatus ſurrexerit, & in Quadrageſima pane & aqua vti cōſueuerit. Eius abſtinentia. Accidit quodam Paſchali tempore, vt extincto & proſtrato appetitu, cibis appoſitis veſci non poſſet. Cumq; frater, qui miniſtrabat ei, diceret: Quarè non comedis pater? ille reſpondit: Si haberem panem auenaceum butyro illitum, fortaſsis indè mihi veſci liberet. Attulit ergò frater ille panem eiuſmodi: ſed vir Dei animaduertens ſe pauxillum cōcupiſcentiæ indulſiſſe, vehementer expauit, & ſeuerus ac rigidus in ſeipſum vindex, guſtare indè noluit, planeq; ieiunus permanſit. Cibum autē illum iuſſit pauperibus ad monaſterij fores dari, vbì tum erat iuuenis quidā ſplendida facie, qui eum vnà cum ſcutella accepit, & mox euanuit. Loquentibus verò illis de ablata ſcutella, ſubitò ea décidit in menſam coram Abbate. Erat enim Angelus Domini, qui eleemoſynam viri Dei, è cælo miſſus, accepit.

Pręter ſolitum ſeruitutis & precum penſum, centum quinquaginta pſalmos quotidiè Domino decantabat. Preces eius. Quodam autem tēpore ſolito attentiùs orans, & lachrymis vbertìm faciem rigans, animam ſuam coram Deo effundebat, petens vt gratum ſibi eſſet ſeruitium ſuum & fratrum ſuorum, & vt nomina eorum in libro vitæ ſcriberet. Tum verò cælitùs lapſa vox eſt eiuſmodi: Cōfortare fili: exauditæ ſunt preces tuæ, & nomina filiorū tuorum, pro quibus rogâſti, in cælis ſcripta ſunt. Non niſi duo tantùm, in terra ſcripti ſunt, quorū pectora terrenarū rerū amori ſemp affixa fuēre. Nō multò pòſt duo cōuerſi, quos vocāt, excuſſo cucullo, vitā in ſeculo miſerè finiērunt.

Per nouum caſtrū quandoq; iter agens vir Dei, in multam iuuenū turbam incidit: inter quos vidit hominē mirabili curioſitate hùc atq; illuc diſcurrere, procaci illis vultu blandiri, & quaſi ad rem arduam illos adhortari & extimulare. Animaduertēs autem non eſſe hominis illud officium, ſed mali dæmonis ludibrium, multa vi verborum imperat illi, vt ab eis eueſtigiò recedat: Heus tu, inquit, calamiſtrate, non indigent viri illi opera tua: recede velociter, & ſequere me. Confeſtìm ille demiſſo vultu, Abbatis veſtigia per lutum platearum, tanquā ad caudas equorum alligatus, cunctis ad eam rem valdè attonitis, ſequitur. Dæmonis malignos conatus impedit. Vbì autem extra vrbem ad ſemitarum diuerticula ventū eſt, dixit ei vir Dei: Quiſnam es tu, & quid tibi cum illis rei erat? Reſpondit ille: Quis ego ſim, non te latet, & conatus meos probè nôſti. Nuptiæ à diuitibus cum magna pompa in vico illo celebrantur. Ego verò in eam curam intentus eram, vt ſponſus ab æmulis ſuis in conuiuio cæderetur: porrò conuiuæ ira permoti, eam ſponſi cædem vlciſci properarent, ſicque ira & ebrietate

occę-

occęcati,mutuis ſe vulneribus conficerent. Deniquè vt intrà vrbem ſe ditione concitata,multorum animæ trucidatis corporibus in noſtras manus peruenirēt. Jamq; mihi perſuaſeram,me de parta victoria gaudium ingens allaturum principi meo: at nunc per te diſſipato conſilio & machinationibus meis, vacuus & inanis abſcedo. His auditis,vir Domini nequitiam eius execrans,præcepit in nomine Domini, vt ad loca deſerta ſe conferret,nec vnquàm deincèps auſus eſſet hominibus illudere. Ad eam iuſſionem nequam ſpiritus euanuit, ſed tantum poſt ſe reliquit horrorem, vt equi hinnitu, fremitu & vngularum foſſione ſæuientes, vix à ſeſſoribus poſſent contineri.

Videt dæmonem fratrū culpas explorantē. Nocte quadam vir ſanctus vidit malignum hoſtem ad chori aditum conſiſtere, & conari quidem ſæpiùs ingredi,ſed fruſtrà tamen. Habebat formam ruſtici præcincti, lōgis ijsque nudis tibijs ferentis à tergo ſportulam, & ad pectus lignū funibus innexum. Cœpit porrò producto collo circumire chorum,oculos in fratres attētè conijcere,ſi quid forſitan poſſet ſibi gratum in aliquo cernere. At viro Dei inſtantiùs orante,& fratres à torpore excitāte,improbus explorator diù fruſtrà expectās, cùm nil ſe proficere videret,indignabundus ad chorum fratrum conuerſorum ſe contulit,illic quoquè cunctos curioſè contemplans. Si quos videret ſomnolētos, cachinnans ſpreuit:ſi noxijs cogitationibus occupatos, mirum in modum tripudians applauſit. Tandèm inter nouitios reperit iuuenem quendam, animo ad illicita euagātem,nec niſì ſolo illic corpore præſentem, immò etiam clandeſtinam fugam meditantem. Animaduertens igitur illum ſuæ ſortis eſſe,fuſcinula appræhenſum in fiſcellam ſuam coniecit,& celeriter indè ſe proripuit. Cernens id vir ſanctus,multùm pro illius ſalute anxius & ſolicitus, manè diligenter eum iuſſit inquiri. Sed ille ante auroram vagus & profugus,excuſſo ſuaui iugo Chriſti,ſequutus erat inimicū. Adiūxit autem ſe hominibus ſceleratis,dedituſque latrocinijs,non diù poſt captus eſt, & capite plexus,miſerrimè è vita exceſſit. (Apoſtata miſerè perit)

Viſio ſancti viri. Die quodam ſub Miſſæ ſacrificio vidit in ſpiritu mare multiplicatis fluctuum voluminibus tumeſcere & ſursùm deorsùm iactari, porrò nauim quandam fracto gubernaculo & diruptis rudentibus, incerta vagatione ferri, & tandèm ad ſcopulos illiſam,à compage ſua penitùs diſſolui,vndiſq; hiantibus homines,qui in ea erant,abſorberi. Sacrificio peracto,miſit fratres,qui die quarto in litore & loco, à viro DEI deſignato,ſubmerſorum corpora inuenerunt, eaque Eccleſiaſticę ſepulturæ mandârunt.

Matrona quædam admonita à ſeruo Dei,ad meliorem ſe frugem recepit, ſpretaq; mundi pompa & ornamentorum faſtu atq; vanitate,inter delicias domûs ſuæ vitam ſolitariam agere videbatur. Sæpiùs ergò dominam illam vir Dei inuiſere & ad meliora incitare conſueuit: ſed ea res fratribus quibuſdam prauarum ſuſpicionum materiam præbuit, exiſtimantibus familiaritatem illam ab impuro amore proficiſci. Iam multorum aures illi infecerant,& tandèm etiam ad B. Bernardum querimoniæ delatæ ſunt. Ad eum ergò cùm veniſſet vir Dei, cuius & nomen & meritum in ſpiritu iam illi reuelatum erat,vocauit eum ad ſe ſecretò,dixitque ei: Frater Roberte,falſa ſunt ea omnia,quæ ſiniſtra ſuſpicio de te ſparſit:atque in amoris argumentum dedit ei zonam ſuam,quæ meritis vtriuſque multis poſteà ægrotis beneficium ſanitatis attulit. (S. Bernardus.)

S. Godricus. Sanctus Godricus viri Dei confeſſiones recipere ſolebat. Ad eum ergò crebrò accedebat,& inter ſe de morbis vitiorū, virtutum remedijs,itemq; de ſecretis cæleſtibus,angelicis viſitationibus & ſanctorum patrocinijs conferentes,diem cum noctibus continuabant. Is Godricus eo tempore quo vir Dei migrauit è corpore,in cella ſua manens,duos muros candidos vidit,ad cælum vſque porrectos. In ijs autem tres angelici ſpiritus viſebantur,qui animam B. viri in ſpecie globi ignei ad cælos deferebant. Vnus ex ijs à dextris,alter à ſiniſtris erat:ſed præter illos tertius quidam ſpiritus ſupra omnium verticem nimia cum exultatione antecedebat. Nō enim,inquit Godricus, ità diſponente Domino, ſolus à corpore Robertus migrare potuit, ſed cum eo quædam bonæ vitæ fœmina, Editha nomine,deceſſit. Etſi autem longis terrarum ſpatijs à ſe fuerint ſeparati,at tamen eadem hora in vna beatitudinis ſorte ſunt coniuncti. Irruerunt autem in occurſum beati viri ſpiritus nequam, ſed pugnātibus pro (Viſio Godrici.)

eo angelis Dei,illi ſua temeritate pudeſiunt, & in ſinum Abrahæ Robertus Chriſti ſeruus deportatur.Obijt vir Dei anno ſalutis 1159.ſeptimo Idus Iunij. Obitus S. Roberti.

Quidam ex matris vtero mutus,diù cum multis lachrymis ſancti Thomæ martyris opem implorauit.Ei tandèm per viſum apparuit ſanctus Thomas, iuſſitq́; cum celeriter proficiſci ad nouum monaſterium, vbi à ſancto Roberto Abbate perfectã eſſet citra dubium ſanitatem adepturus.At ille in animo ſuo obmurmurans, Quis, inquit,mihi vel itineris dux erit, vel ſumptus neceſſarios præbebit? Reſpondit ſanctus Thomas: Ille tibi dux erit, qui verbo cuncta creauit. Credidit homo, & lætus eò perueniens,optatum vocis beneficium percepit, laudans Deum. Multa alia vir Dei miracula edidit,quæ ſtudio breuitatis ſunt omiſſa.

VITA S. MEDARDI EPISCOPI NOVIOMENSIS, AVTHORE PRIMVM FORTVNATO PRESBYTERO:
cui tamen ab alio quodam docto viro non pauca poſteà adiecta eſſe non dubito, lectu non indigna. Iunij 8.

Cap.1.

BEatiſſimus Medardus,egregiæ vir ſanctitatis,patre Nectardo,matre verò Protagia genitus,apud Salentiacũ, hæreditariam prædeceſſorum ſuorum poſſeſſionem, natus atque altus eſt. Eſt autem prædium illud Salentiacus in Epiſcopatu ſitum Viromandenſi, in regione autem Nouiomenſi. Qui Nouiomus cùm tunc temporis caſtrum ſeu munitio haberetur, poſtmodùm ipſius eiuſdem glorioſi pontificis Medardi ordinatione, põtificalis cathedræ honore, vt poſtmodùm dicendum reſeruamus,ſublimatus eſt. Sanctus itaq; puer ſub parentum tutela diligenter educatus, diuinæ prouidentia gratiæ ſtudijs literarum eruditus,paruo in tempore inſpiratæ ſcientiæ lumine præ cæteris conſodalibus ſuis eminentiùs claruit. S.Medardi parentes & patria. Cap.2.

Erat autem illi eo tempore conſodalis quidam Eleutherius nomine, quem ipſe tanquàm ſimilis ſimilem, puer videlicet puerum, ſocius coſocium quammulta diligebat familiaritate.Hunc itaq;,cùm aliquandò inuicèm colloquerẽtur,vtpotè propheticæ gratiæ afflatus ſpiritu,Epiſcopum futurũ eſſe puer ipſe prædixit: & nõ multò pòſt eius ſpiritualem prænunciationem ipſe, per quem prophetauerat,Spiritusſanctus adimpleuit. Cùm enim ætatis & morum ſibi diuinitùs adſpiràſſet gratia, in Tornaco ciuitate pontificali,Deo annuente,ſublimatus eſt cathedra.Ità S. Medardus hoc,quod prædixerat quaſi propheta diuino ſpiritu,iam probauit. S.Eleutherius fit Epiſcopus. Cap.3.

Erat ei ſuper egentibus cura non modica, adeò vt adhuc puerulus multa ſeſe domaret abſtinentia,expenſamq́; ſuam pauperibus diſtribueret,ac veſtimenta ſua indigentibus beneuolè largiretur.Quadam ſiquidem die caſulam, quam ei mater ſua nõ modici precij fecerat, dum ipſe in manibus haberet, fortuitò cæcum quendam obuium habuit,cuius,quam tunc patiebatur,nuditati cõpaſſus,eam benigniſſimè porrexit:& licet parentum temporalium indignationem reuereretur, quod tamen ab eis ſuſceperat,ſpirituali patri Deo præſentare non dubitauit. Medardi pueri abſtinentia &c. Cap.4.

Contigit in eo tempore genitorem ſuum, quem prænominauimus, ab itinere rediſſe,equosq́; ſuos,q̃ defatigati erant,quia tũc ſeruientes aberãt,huic ſancto puero, quò in prato ſub eius cuſtodia reficerẽtur,cõmiſiſſe. Puer autem ex patris præcepto equos hilariter ſuſcepit,& voluntati eius aſſentiẽs,iniunctũ ſibi officiũ officioſiſſimè adimplere properauit.Cùm verò in cuſtodia eorũ intẽtus eſſet,vidit fortuitò ignotũ quẽdam pertranſire,ac ſellam equeſtrem,& quę equitantẽ condecẽt, à tergo geſtare. Percontari puer cœpit,qua de cauſa ſic incederet onuſtus, cùm ſolũmodò via vianti graui ſatis impedimento videretur. Equũ meũ,ille reſpondit, cõtigit caſu deperiſſe:quæ tamen equi erãt,inutile mihi viſum eſt perdidiſſe. Facilius nempe ſolum equũ mihi erit cõparare,quàm & equũ & ea,quę huiuſmodi condecẽt officiũ, reparare. Puer autem bonæ indolis,tantæ illius compatiens fatigationi,cùm iam cum

Dat equum homini afflicto. prę nimio labore deſudantem, & penè iam deficientem vidiſſet, ex pijſſimo affectu mentis, In nomine, ait, Domini vnũ ex his tolle, quos hìc in cuſtodia ſuſcepi. Cumq; viator hoc ſuæ poteſtatis non eſſe ambigens, aliquantulùm remoraretur, Tolle, ait, ſicut dixi, & quocunquè te pertranſire contigerit, me huius conceſſionis & authorem & patronum incunctanter habebis. Perſuadenti puero eques libentiſſimè, vtpotè nimis defatigatus, obtemperauit, equoque quamcitiſſimè ſtrato, cum multis gratiarum actionibus lætus abſceſſit.

Cap. 5. Poſt eius abſceſſum, cùm iam domì paratum eſſet, per quendam ſeruitorum puer à parentibus, vt conuiuio intereſſet, inuitatur. Ille verò, qui ad hoc miſſus eſt, eminùs proſpiciens, videt puerum propter pluuiam, quæ tunc fortè ingruebat, aliquantulùm ab equis ſeceſſiſſe, ac tanquàm latebrãm propter imbrium effuſionem quærentem, ab officio declinâſſe. Et in altum oculos eleuans, videt aquilam alarum expanſione, omnique ad hoc diſtento corpore, tam congruenter puerum cooperire, vt in nullo, cùm circunquaquè pluuia illa graſſaretur, ab inundante aëris illius contingi poſſet exundatione. Hoc diù miratus, tandèm non ſine multa trepidatione appropians, humilimè puerum ſanctum adijt, & vt ex præcepto patris paterno intereſſet conuiuio, diligentiſſimè inuitauit. Puer autem ire recuſans, Precor, inquit, frater reuertens domum, apud parentes meos ſuper hoc me habeas excuſatum. Ea de cauſa fortaſſis remorari cupiebat, quô iam dictus eques in hac remoratione longiùs aueheretur, nè fortè ab aliquo, ſi eũ inſequi vellet, inueniretur. Reuerſus itaq; ſeruulus, parentibus filij replicat excuſationem, & non ſine multa ſtupefactione aquilæ ſuper puerum ex ordine pandit obumbrationem. Parentes cum omni familia ſuper his, quæ audiẽrant, murmurantes inuicèm lætantur. Vt verò certiores fiant, ad videndum tantum hoc miraculum hilariter ſeſe cohortantur. Relicto conuiuio pater, cum omni ruit familia, mater cum ancillulis ſuis currendo penè atterit veſtigia: vnum omnibus votum, ſi fortè, quæ auditu didicerant, viſu etiam probare poſſent. Vbì verò illò ventum eſt, intuentur diligentiùs, & quod relatu didicerant, ipſo ſuorum oculorum teſtimonio veraciter conſitentur. Pater & mater ſuper filio quamfamiliariter illachrymantes, Deo puerum commẽdant, ac non ſine multa deuotione, chariſſimæ ſuæ ſobolis innocentiam retractant.

Aquila cũ à pluuia tuetur.

Cap. 6. Inter hæc milites, quorum equos cuſtodire erat, equis recenſitis, vnum deeſſe reperiunt: quem, vt huiuſmodi hominibus mos eſt, à puero intentè requirunt, blandè ac leniter paruulum demulcent, inſtanter ab eo requirẽtes, ſi quam per eum damni huius adinuenire poſſent recuperationem. Erat ſiquidem aliquantula iam ſuper talibus de illo ſuſpicio: quia eum erga pauperes non neſciebant eſſe munificũ, ac quicquid vſpiàm reperire poterat, in vſus eum audiẽrant expendere miſerorum. Cumq; à famulis ea de cauſa & priuatim & publicè argueretur, appropians patri, rem ei ex ordine pandit. Miratur pater clementiſſimam compunctionem filij, & licèt damni aliquantulum ſibi non neſciret imminere, admodùm tamen ſuper beneuoli pueri beneuola congratulatus eſt compaſſione. Tantum huius pueri DOMINVS in ſua perſpiciens voluntate famulatum, ipſo eodem momento magnum ſubitò dignatus eſt declarare miraculum. Nam cùm denuò equorum ſuorum ſolicitè recenſerent numerum, diuina ſic operante maieſtate, totam eorum integritatem ex improuiſo reperiunt. Mirantur adſtantes: familia cuncta lætatur. Pater cum matre filium quamfamiliariter amplexantur, & vt in altiora ſe ſubrigat, lachrymabiliter cohortantur. Fili, aiunt, omnia noſtra, tua ſunt: vtere noſtris, vt libet. Tuo, aiunt, & noſtro, vt tibi viſum fuerit, in Dei gratia vtere patrimonio, vt nos tecum conſortes perennis vitæ habeas in præmio. Non diffidebant enim ſe eius oratione ſaluari, quem iam tantis à Deo videbant virtutibus illuſtrari. Et hæc dicentes, ſecum adducunt puerum, multoque cum gaudio in his & in alijs bonæ ſuæ ſobolis actibus Deo gratias referentes, gratanter ſeſe reficiunt.

Benignitas eius in pauperes.

Equus diuinitùs reſtituitur.

Cap 7. Accidit poſtmodùm, dum domì puerulus haberetur, inter indigenas non modica quædam altercatio, de terminis videlicet agrorum, vt frequenter fieri videtur, iugis & infinita diſceptatio. Rixabantur multotiès à manè vſque ad veſperam, & vt huiuſmodi ruſticis moris eſt, penè iam ad arma vſque inuicèm exprobrando proceſſerãt. Genus enim hoc agreſte hominum, ſi quid inter eos diſſenſionis exortum fuerit, niſi

cum

cum multa ignominia terminare neſciunt. Cùm verò tandèm ex communi conſenſu ad dirimenda agriculturæ ſuæ proceſſiſſent confinia, contigit cum eis adfuiſſe & hũc venerabilem puerum. Vbi verò ventum eſt ad locum, cùm diuerſi diuerſa ſentirẽt, videt puer lapidem terræ fixum, vt plerunquè videri ſolet in terminis agrorum. Super quem pedẽ inijciens, Hic eſt, inquit, terminus, & huius contẽtionis limes certiſſimus. Ad cuius leuiſſimum tactum lapis ille ità ſubſidit, velut cera à facie candentis ferri liqueſcit. Appáret equidem figura plantæ pedis eius in eadem caute adeò ſubtiliter expreſſa, vt à nullo artificum expreſſiùs exculpi aut ſignari poſſit. Ità contentione ſedata, Dominum, qui magna operatur in minimis, glorificantes, rediẽrũt in ſua. Extat vſq; in hodiernũ diem penès nos idem lapis, magnæq; apud eos, quibus eſt cognitum, habetur venerationis. Hęc duo quę in pueritia eius acta cognouimus, dixiſſe ſufficiat. Amodò autem ad ea, quæ in maturiori eius ætate per eum Dominus operatus eſt, Deo ipſo annuente, tota mentis intentio eſt dirigenda. Veſtigiũ pedis eius in ſaxo perdurat.

Perſpicientes autem boni parentes bonæ ſobolis ſuæ beneuolentiam, & in ſeruitio Dei eius attendentes induſtriam, Epiſcopo eum, qui tunc temporis Viromandenſi præerat eccleſiæ, commendauerunt, orantes deuotiſſimè, quatenùs epiſcopali benedictione ad clericatûs promoueretur officium. Commendatum itaque ſibi benignè Præſul ipſe ſuſcepit, beneuolè amplexatus eſt, & diligenter enutriuit, & tanquàm vnicum & vterinum filium, in fide & doctrina Eccleſiaſtica educare liberaliter elaborabat. Quantæ ipſe liberalitatis, quantæ ſanctimoniæ ſeu caſtimoniæ ſe à puero exhibuerit, quanta humilitate ſeu reuerentia & apud DEVM & vrbis pontificem claruerit, pro certo edicere, noſtræ non eſt poſſibilitatis. Erat quidem magnanimus in aduerſis, mitis in proſperis, cunctos ſibi obedientiæ ſedulitate præferens, morum claritate præcellens, egentibus larga miſeratione ſuccurrens. Sicque viriliter fomite conculcato vitiorum, auguſtiorem conſcendens ſcalam virtutum, quicquid Deo contrarium ſentiebat, declinabat: quicquid verò placitum nouerat, omni niſu exequebatur. Erat ſiquidem in oratione aſſiduus, ieiunijs & vigilijs intentus, aliorum tribulationibus tanquàm ſuisipſius lachrymabiliter compatiens. Omnibus omnia factus erat, vt omnes ad æternam confortaret conſolationem. Quid plura? Multis atteſtantibus, peregrinus erat in ſeculo, & iam pro certo manſionarius credebatur in cælo. Facies eius iucunda, lingua eius facunda, os eius in laudem Dei ſemper erat apertum. Carnis voluptatibus reluctans, perfectiorem ſpiritualis vitæ lineam toto niſu exequebatur. Obedientiæ virtute omnibus ſe imitabilem, frugalitate laudabilem, & vniuerſa morum probitate præbebat inſignem: de virtute in virtutem, ſecundùm Pſalmiſtam, tranſmigrabat, vt Deum deorum videre promereretur in Sion. Cap. 8. Catalogus virtutũ eius Pſal. 83.

Decurſis itaque cum multa honeſtate inferiorum ordinibus graduum, poſt bonam eorum adminiſtrationem, diuina ſibi adſpirãte gratia, ſub multimodo vtriuſq; ſexûs teſtimonio, ſacerdotale coactus eſt ad officium. Simul verò vt tam ſublimi promotus eſt dignitate, quanta corpus ſuum parſimonia macerauerit, quis poſſet explanare? Ipſe equidem multa ſe affligens abſtinentia, eſurientes reficiebat: ſitiens ipſe, ſitientes refocillabat: nudos, ſuæ non parcens nuditati, miſericorditer veſtiebat: & omiſſis ſuis ſuorumque vſibus, quicquid ſibimet ſubripere poterat, pauperibus & egenis benignè largiebatur. Poſtquàm ergò vir beatus dignitatem, vt prælibatum eſt, adeptus eſt ſacerdotij, diuinæ diſpoſitionis gratia, multimoda miraculorum meruit declaratione publicari. Deus ſiquidem, cuius ipſe ſanctis inſtitutionibus viriliter elaborabat obedire, per multa eum inſignia mundo non dedignatus eſt declarare. Cap. 9. Sacerdotio initiatur.

Contigit fortè illis in diebus latronem quendam vineam eiuſdem ſancti noctù irrupiſſe, multaque cum auiditate vuas & palmites, & quicquid arripere potuit, irreuerenter decerpſiſſe. Secabat gladio, quod manu diſcerpere non poterat: quæque manum eius euadere poterant: pedibus atterendo conculcabat. Sanctus ipſe Medardus ipſa fortaſsìs eadem hora ſolitis incumbebat orationibus, & ſicut huiuſmodi decet hominem, DEVM tam pro inimicis, quàm pro amicis ſuppliciter deprecabatur. Oráſſet autem, néc ne, non dormitabat tamen neque dormie- Cap. 10.

bat peruigil cuſtos Iſraël. Cùm enim miſer ipſe latro plenis prędа manibus effugere
Pſal.120. conaretur, tota nocte vineam circuiens, aditum exeundi reperire non potuit: im-
Vltio diuina in furem mò vellet nollet, aduſque auroram ſuoipſo furto deuinctus, ibidèm tota ipſa nocte
permanſit. Quid ageret? A ſummo vſque ad ſummum, vineam tum rependo, tum
diſcurrendo circunquaquè percurrebat, obſtructos ſibi ſentiens exitus, iniquæ ſuæ
malitia conſcientiæ admodùm torquebatur. Miſer ipſe vuas, quas decerpſerat, di-
mittere non poterat: immò tanquàm proprias ad augmentum iudicij ſui reſeruare
cogebatur. Aurora igitur illuceſcente, cuſtodes ſubitò conueniunt, vineam con-
culcatam, palmites diruptos, vindemiamque irreuerenter deſecatam reperiunt, &
eueſtigiò latronem circunquaquè inſequuntur. Stupefactus nimirùm raptor infe-
lix, latebat in vinea, quem ſuaipſius rapina, tanquàm iam iudicatum, penè conde-
mnauerat. Tenebat quidē rapinam in manibus, immò ipſe à ſuaipſius rapina tene-
batur. Nullum iam miſero patebat effugium: immò in manibus ſuum in palàm præ-
ferebat iudicium. Abſtractus demùm è latibulo, confuſionis ſuæ ignominiā confeſ-
ſus eſt in publico. Confeſſus eſt ſe rapiendi cauſa furtìm vineam irrupiſſe, furtìm quę
videbant decerpſiſſe: & cùm maxima parte noctis ad id elaboráſſet, nuſquàm exi-
tum reperîſſe. Erat ibì videre miſeriam. Videres miſerum illum in ſeipſo ſuæ geſtare
ſententiam damnationis, qui & rapinam præripuerat, & ab ipſa ſua rapina publicè
ſe confitebatur coarctari. De latrocinio ſuo guſtare non potuit, & quia ſanctum
ſacerdotem iniuſtè inſequebatur, condemnationis ſuæ periculum impunè nō eua-
ſit. Adiudicatus ergò iam cogebatur ad ſupplicium, cùm ſanctus ipſe ſacerdos ex
improuiſo accurrens, miſero factus eſt in munimentum. Memor ſiquidem Dei ſer-
Mat.6. uus Dominicæ orationis, in qua oramus, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos
dimittimus debitoribus noſtris: vix de manibus eum eripuit inſequentium, blan-
Clemētia in furem. deque ac leniter demulcendo, ab hac eum culpa clementer abſoluit, eumque, ſicut
erat onuſtus, liberè abire permiſit.

Cap.11. Hac eadem patientia vir ſanctus plerunquè & in alios vſus eſt. Quodam nanq;
tempore cùm noctù latro alius apes ſuas ſubripuiſſet, apes ipſæ in ſancti viri vltio-
Apes produt furem. nem, relictis vaſis ſuis, in malefactorem illum circunquaquè diffugientem acerrima
catenùs inſtimulatione perſecutę ſunt, quouſquè ad ſanctum, vellet nollet, regrede-
retur, & eius prouolutus veſtigijs, ſuppliciter pro commiſſo crimine veniam preca-
retur. Cui mox vt ſanctus manum extendit benedictionis, & apes tanquam obedi-
entes, ab eius inſecutione ceſſauerunt, & antiquo domini ſui dominio euidenter
ſeſe reddiderunt.

Cap.12. De tauro quoquè, qui ei ſimiliter furto ſublatus eſt, non eſt tacendum, nè ne-
ſciant malefactores curam non modicam Deo eſſe ſuper oppreſſione fidelium ſuo-
rum. Taurum illius malignus quidam furtìm in exteras abducere partes prçſumpſit,
& nè ab aliquo inſequentium deprçhenderetur, tintinnabulum, quod à collo depē-
Viderē miſeram. debat, prçreptum multa graminis impreſſione obſtruxit. Cùm ergò nemine ſe inſe-
quente, in propria deueniſſet, & alienum illud pecus iam ex certo ſui eſſe iuris non
deſperaret, in tintinnabulum illud, quod ſic dānauerat, redijt ſonitus, adeò vt vbicū-
què eſſet repoſitum, & iugiter ſonaret, & circunquaquè audiretur. Abditum ſæpiùs
in cubiculis penetralium, in ſcrinio vel arca frequentiùs reconditum, ſemper tamen
& vbiquè liberrimo ſonitu latronis illius declamabat flagitium. Audiebant vicini &
mirabantur, quid tamen res prçtenderet, needùm ſcientes, magnū aliquid deſigna-
ri arbitrabantur. Fraudulentus demùm latro, ſua diù tortus conſcientia, cùm iam ſe
pro tanto miraculo diuina iudicatum pertimeſceret in præſentia, amicis ſuis & af-
finibus, quia iam celare non poterat, factionem hanc flagitioſiſſimam lachrymabili-
ter diſſeruit, & eorum ſapienti vſus conſilio, S. Medardo, quod malignè defrauda-
uerat, ſuppliciter reſtituit.

Cap.13 Rex poſteà Clotarius exercitum mouens, Somenam violenter tranſiuit fluuium,
& vbicunquè potuit deprædatus, adiacens omne deuaſtauit territorium. Cum
multa illa præda inter Nouiomum reuertebatur & Iſaram. Verùm quia & Epi-
ſcopum Viromandenſem, & quæ ſub illa degebant eccleſia, deprædatus erat, diui-
næ vltionis dignè & laudabiliter prædicandam non euaſit ſententiam. Parcens
quippe

quippe Dominus & ipſi Clotario, & qui cum ipſo huius erant participes criminis, equos tamen eorum & omnia vehicula, plauſtra ſcilicet & alia, quibus præda illa euehebatur, adeò diuinitùs afflixit, vt per omne triduum à loco illo nullo modo poſſent moueri. Perſpiciens autem tantum hoc DEI miraculum, ad ſanctum DEI ſacerdotem Medardum, qui tunc temporis Salentiaci remorabatur, ſuppliciter confugiunt, eique vnanimi deuotione, quæ deprædati fuerant, reſtituentes, cùm ab eo ſuper commiſſis abſolutionem ſuſcepiſſent, diuino illo vinculo reſoluti, læti & alacres ad propria reuerſi ſunt. O mira & ineffabilis DEI clementia. Quos ipſe DEVS iudicij ſui per triduum iuſtiſſima ligauerat condemnatione, ſanctus confeſſor Medardus vno in momento indulta relaxauit abſolutione. Verè lingua Petri, & qui ab eo ſuſcipiunt, claues ſunt regni cælorum, quibus conceſſum eſt, verè pœnitentes tam potenter à nexibus abſoluere peccatorum. Clotarius rex propter ablatas eccleſiæ res punitur.

Toſio poſtmodùm quidam, qui ſic dicebatur, grauiſſima dæmonis depreſſus infeſtatione, ad virum DEI non ſine multa parentum ſeu amicorum ſuorum perductus eſt fatigatione. Dolens autem ſanctus ipſe à diabolo Dei præoccupatam eſſe imaginem, fidentiſſimam ad DEVM fudit orationem: moxque ſigno Crucis impoſito, potentiſſima Spiritûs ſancti virtute & diabolum expulit, & hominem illum in priſtinam ſanitatem reſtituit. Tantum hunc Dei ſeruum plebs vniuerſa multùm admiratur, & quicquid ex eius ore ſuſcepiſſet, cum ſumma deuotione ſtudioſiùs exequebatur. Erat enim iuſtus in iudicio, prouidus in conſilio, in proſperitate mitis, in aduerſitate fortis. Erat patiens in tribulatione, larga miſeris ſubueniens miſeratione: & licèt omnibus ipſe præſtantior iudicaretur, omnibus tamen tanquàm præſtantioribus humilimè obſequebatur: & per omnia prælatis ſuis obediens, ſubiectis ſuis amicabiliter ſeſe affabilem exhibebat. Erat in oratione aſſiduus, in eleemoſynis largus, aliorum incommoda ſua ipſius æſtimans, pro vniuerſali omnium proſperitate Deum ſedulò exorabat. Cap. 14. Signo Crucis ſanat dæmoniacum

Contigit ergò eo in tempore Viromãdenſem Epiſcopum, qui per aliquot annorum curricula ipſam rexerat eccleſiam, Dei ſic prçordinante clementia, diuinum ad iudicium euocari, & ſponſo eccleſiæ prærepto, eccleſiam illam per aliquod temporis ſpatium viduari. Peractis verò non ſine multo fletu Epiſcopi ſui exequijs, regis & optimatum aſſenſu ſanctiſſimum ſacerdotem Medardum plebs omnis illa Viromandenſis, & omnes eidem prouinciæ adiacentes, Epiſcopum ſibi vnanimiter acclamabant conſecrari. Cap. 15.

Quorum petitioni cùm diutiùs, indignum ſe iudicans, vir Dei reſtitiſſet, diuina tandèm diſpoſitione multimodis eorum precibus fatigatus, aſſenſum dedit, & Viromandenſis præſulatûs curam regendam non ſine deuotiſſima cordis compunctione ſuſcepit. Flebat ſiquidem populus ille, tantam ſancti Confeſſoris duricordem reueritus obſtinationem: compungebatur & ipſe ſanctus, tantam plebis illius luctuoſam admiratus deuotionem. Vicit tandèm populi ſupplicantis ſupplex oratio, & quæ ſibi à ſanctis pontificibus obijciebatur, obedientia: & licèt inuitus, eccleſiaſtica tamen ſuſcepit gubernacula. Quod verò inuitus ſuſcepit, feliciter & intentè adminiſtrauit. Huius quippe prælationis honore ſublimatus, ſanctiſſimæque vnctionis ſacramento confirmatus, die noctuque in lege DOMINI meditabatur, & infatigabiliter diuinis in laudibus perſiſtebat: & cùm ab ipſa infantia curandis pauperibus ſedulò inſudâſſet, tum præcipuè maiorem in hoc diligentiam adhibens, in ipſis maieſtatem ipſam Dei ſe non diffidebat amplexari. Sedula quidem prædicatione ſubditorum animas à diabolica liberabat ſeductione, bono ſuæ conuerſationis exemplo ſubditorum animas confortabat, & quoſcunque deuios ſeu erroneos nouerat, de ipſis mortis faucibus ad vitam prædicando reuocabat. Quid plura? Quod ore prædicabat, opere indiſſimulatè, nè alijs prædicans, ipſe reprobus efficeretur, explere non negligebat. Creatur Viromandenſis Epiſcopus licèt inuitus. Studia veri Epiſcopi.

Cap.16. Verùm priuſquàm beatiſſimus pontifex epiſcopali ſublimatus fuiſſet cathedra, crebris & intolerabilibus Vuandalorum, Hunnorum, Hungarorum & aliarum gentium irruptionibus, vniuerſalis deuaſtata erat Gallia. Deſtructis ciuitatibus, diruta Gallicana lamentabatur eccleſia: exectis matrum viſceribus, inhumata infantium proijciebantur corpora: coniugibus interfectis, matronæ viduatæ remanſerant, & præ nimia deſolatione ad internecionem vſque indigenæ omnes penè deuenerant. Dolens itaque vir beatus ciuitatis illius Viromandenſis, quam regendam ſuſceperat, iam factam deſtructionem, veritusque iterandam paganorum irruptionem, Nouiomum, quem munitionem prænominauimus, ſano ſatìs conſilio ſedem conſtituit epiſcopalem. Eſt etenim regio illa fertilis & amœna, vineis & hortis abundans, multaque annonæ cultura, bellicoſos generans homines, & in Eccleſiaſticis officijs vtriuſque ſexûs perſonas DEO generosè ſeruientes. Eſt & regio ipſa ſyluis circundata & paludibus, & ſuaipſius habilitate contra hoſtiles non parum munita excurſus. Ipſe quoquè inter geminos riuulos conſtitutus eſt Nouiomus, ab Oriente Galliola, ab Occidente Margareta circunfluitur: quos ambos tertius quidam ſuſcipit, qui Verſa nominatur: & ſic pariter confluentes, non longè à mœnibus illis in Iſaram, qui magni eſt nominis, dilabuntur. Circunquaquè ibì virent pomœria, grata ibì planities eſt & amœniſſima, pratiſque & paſcuis virentibus ſuis non modicùm arridet habitatoribus. Eſt etiam locus ipſe ab Oriente & Occidente rupibus adeò vallatus & riuulis, montibus quoquè & vallium cuniculis, quò contra plurimam hoſtium incurſionem à paucis commodiſſime poſſit defendi.

Gallia à barbaris vaſtata.

Epiſcopatus Nouiomẽ. inſtituitur.

Cap.17. Ibì ergò, nè vlteriùs direptioni ſubiacerent gentium, Epiſcopali ſede confirmata, ſanctus præſul DOMINI, ſuæ omnes paſtoralitatis multa prædicationis inſtantia confortabat. Prædicabat inſtanter pœnitentibus promiſſam remiſſionem peccatorum. Prædicabat omnibus, regnum DEI appropinquare, citoque iudicium DEI futurum. His & alijs multimodis prædicationibus & DEO charus erat, & in populo amabilis admodùm habebatur.

Cap.18. Cùm ergò eccleſiam, quam Nouiomi conſtruxerat, feliciſſimè gubernaret, & ſuos quoſque, prout diximus, ad æternam remunerationem confortaret, ſanctum ELEVTHERIVM, Tornacenſis eccleſiæ pontificem, quem ipſe, vt prælibauimus, in infantia ſua futurum eſſe prædixerat Epiſcopum, hominem contigit exuere, ac poſt felicem pontificij ſui adminiſtrationem, de terrenis ad cæleſtia coronandum tranſmigrare. Poſt cuius lugubres exequias, cùm de pontificis electione inuicèm differerent, peracto triduano ieiunio, & ſolennibus hoſtiarum victimis DEO deuotè oblatis, ſubita ſancti ſpiritûs inſpiratione inflammati, vnanimiter ſanctum hunc Pontificem MEDARDVM elegerunt, eius ſe orationibus confidentes contra impetus muniendos malignorum ſpirituum. Id populus acclamabat, in hoc rex ipſe proceresque palatij, præcipuè comprouinciales Epiſcopi, conſentiebant.

S Eleutherius decedit.

Legerunt ſiquidem, vocem populi, vocem ipſam eſſe Dominicam: & quod tam vnanimiter populus expetierat, omni remota excuſatione fieri adiudicabant. Recuſabat humillimè inſignis DEI Præſul, quod plebs tam vnanimiter acclamabat: obſtinato eius animo, impotentem ſe & indignum vociferans, magnanimiter reſiſtebat.

Pon.

Pontificali demùm, metropolitani ſcilicet & comprouincialium ſuorum cuiuſcumque authoritate, regisque ac procerum aſſenſu, plebisque coactus inceſſabili acclamatione, vix conſenſit, & vnamini, pontificali videlicet ac regali, authoritate duas illas eccleſias vnam fecit. Vtrunque ouile paſtor egregius conſilio & authoritate comprouincialium Epiſcoporum tempore Hormiſdæ Papæ ſub ſancto Remigio, tunc temporis Rhemorum Archiepiſcopo, aſſenſu regis & curialium ac vtriuſque plebis acclamatione tandèm ſuſcepit, & vt vtrique eccleſiæ Cathedralis ſemper honor maneret, benignè conceſſit. Quot & quanta in regione illa opprobria, quot & quantas perpeſſus ſit iniurias, quotiès comminationibus iniuriatus fuerit Tornacenſium, quotiès pro inceſſabili prædicatione adiudicatus fuerit ad ſupplicium, licèt nos lateat, D E O tamen ſoli manifeſtum eſſe, nulli eſt ambiguum. Erat enim gens ipſa fera & indomabilis, duræ ceruicis populus & implacabilis, prauis admodùm ſubditus obſequijs idolorum, & cum multa obſtinatione ſuorum defendens culturam deorum. His ipſe ſe viriliter inijciens ſanctus Epiſcopus, Euangelicas & Apoſtolicas inſtitutiones imperterritè prædicabat, falſis eorum obiectionibus magnanimiter reſpondebat, & imaginarias eorum opiniones veridica prophetarum prænunciatione viriliter expugnabat. Aderat ſiquidem ei diuina ſemper gratia, quæ illum & ab infidelium protegebat incurſu, & eorum quoquè infidelium ad dulciſonam ſpiritualis doctrinæ inſtitutionem emolliebat auditus. Sicque factum eſt, vt paruo in tempore innumerabilis eorum multitudo ad fidem catholicam conuerterentur, & Deo præordinante, per inæſtimabilem ſancti huius pontificis inſtantiam, ſacroſancti baptiſmatis vnda, maxima ex parte ſanctificarentur.

Compulſus Tornacenſem eccleſiam regendã ſuſcipit.

Tornacenſiũ barbari mores.

Tornacenſes conuertuntur.

Cap. 19.

Comprobatur in hoc ſancto paſtore veridica ſummi paſtoris ſententia, quam eius ex ore ſancta & Euangelica nos docet hiſtoria. Signa, inquit, eos, qui in me credunt, hæc ſequentur: In nomine meo dæmonia eijcient, linguis loquentur nouis, ſerpentes tollent, & ſi mortiferum quid biberint, non *eos* nocebit. Super ægros manus imponent, & benè habebunt. Dæmonia quidem ſanctus D E I athleta eiecit, cùm creatoris imaginem ab idolorum cultura in remiſſionem peccatorum prædicando reuocauit. Lingua eum noua locutum eſſe non diffidimus, cùm ad eius prædicationem, quam eatenùs non audierant, infideles ad fidem tranſiſſe non neſcimus. Serpentes ſiquidem eum manifeſtum eſt eieciſſe, cùm prædicationis ſanctæ antidoto ab execrabilis ſerpentis venenoſis immiſſionibus languentium ei gentium corda conceſſum eſt ſanaſſe. Mortiferum multotiès bibit, verùm ei non nocuit, cùm prophanis ſemper repugnans perſuaſionibus, neque diabolo, neque miniſtris eius ſuccubuit. Aegros benè ſe fecit habere, cùm eos ad veræ fidei ſanitatem de infirmiſſima conuertit incredulitate. Sic itaque ad imitationem ſummi paſtoris, qui, ſicut ab eo in Euangelio ſuſcepimus, alias habens oues, de duobus vnum ouile fecit: ſanctus pontifex Medardus ferocem illam Flandrenſium gentem ſuæ Nouiomenſi eccleſiæ aſſociauit, & per quindecim annorum ſpatium, licèt aliquo itineris interuallo remoti eſſent, ad diuinum eos cultum informare indeſinenter elaborauit. Quindecim annis commiſſam ſibi diuinitùs inſedit cathedram, eo in tempore non ſine multo labore incredulos & infideles ad fidem educauit catholicam, reædificatis eccleſijs eos, qui D E O inibi ſeruirent, non ſine ſana manùs impoſitione decenter conſecrauit, & quicquid D E O placitum nouerat, inceſſabiliter & inexcogitabili deuotione ordinauit.

Marc. 16.

Iohan. 10.

Cap. 20.

Graui morbo corripit.

Huius ergò temporis tranſacto ſpatio, ſanctum Dei pontificem grauiſſima cõtigit deprimi corporis infirmitate, & inualeſcente morbo, corporeos eius ſenſus de die in diem paulatim deficere. Iacebat ſiquidem ſancti corpus omni penè ſuaipſius virtute deſtitutum: ſpiritus autem, quia ſemper Chriſtum deſideraverat, omni niſu ſuſpirabat ad eum. Feſſum corpus ad ſuam anhelabat materiem: anima ve-

*requiem | rò ad eam, vndè proceſſerat, tendebat * hæreditatem. Confluebant vndiq;, quos ipſe regendos ſuſceperat, ad paſtoris ſancti plorabundam viſitationem: confluebant vndiquè filij, paternam ſibi lugentes adimi conſolationem. Verùm licèt corpus & ſenſus eius corporeos grauis illa mortis occupâſſet inſtantia, non tamen à prædicationis eius officio ſanctiſsimæ ipſius linguæ retardabatur facundia. Deum corde ſuſpirabat, & ore fatebatur. Deum inceſſanter prædicabat, & ad fidem catholicam vſque ad ipſum mortis ſuæ momentum, quoſcunque poterat, inſtanter exhortabatur.

Cap. 21. *Chrannũ — Nota Clotarij regis deuotionẽ.

Cùm autem beatus hic Pontifex vitæ appropinquaret ad exitum, cõtigit Clotarium regem, poſtquàm * Granum filium ſuum cum vxore ſua ac filiabus combuſſerat, à regione reuerti Britannorum. Cognita verò huius inualitudine pontificis, ad eum viſendum humiliter feſtinauit, eius ſe non diffidens contra diabolicas infeſtationes benedictione muniri, & interceſſione apud diuinam maieſtatem reconciliari. Cùm ergò in hac regali viſitatione, in cõſpectu eiuſdem & principum de ſepultura Pontificis tractaretur, ſuorum aſſenſu filiorum, ſua ſe in ſede ſanctus ipſe præordinauit ſepeliendum. Cuius ſententiæ obſtinato rex animo reſiſtens, Sueſſionis eum conſtituit transferendum, aſſerens ſe ſuper corpus eius baſilicam decenter ędificaturum, & ad laudem & gloriam diuinæ maieſtatis cœnobialem ſeruorum Dei regulam ordinaturum. Ceſſit igitur beatiſſimus pontifex regiæ diſpoſitioni, & indefeſsè ſe ſuosque Domino commendans, finita oratione, ſpiritum exhalauit. O felix corpus, feliciorem que animam. Mox eorum certiſſimo, qui aderant, teſtimonio cæli aperti ſunt, & diuina luminaria ferè per duarum horarum ſpatium ante ſancti apparuêre præſentiam, de tenebris eum tranſitorijs ad lucem deſignantia pro certo tranſiſſe perpetuam. Hoc tanto beatiſſimi præſulis animati miraculo, maiori, vt eũ transferrent, accenſi ſunt deſiderio. Corpore itaque ſancto compoſito ac delato ad eccleſiam, nocte illa exequialem cum multa deuotione celebrauerunt vigiliam.

S. Medardus obdormit in Domino.

Cap. 22.

Manè verò facto, cùm Epiſcopi, quibus intereſſe contigerat, ſuum defuncto celebrâſſent officium, inopinabilis multitudo conuenit nobilium, de caſtellis & ciuitatibus, de agris & municipijs adiacentibus inæſtimabilis accurrit conuentus: alij eius deuotè deſiderantes intereſſe obſequijs, alij admodùm lugentes patrem ſeparari à filijs. Per medias ergò plorantium lachrymas rex irrumpens cum Epiſcopis & optimatibus, ſuiſipſius humeris corpus ſuſtulit ſanctiſſimum, Sueſſionis, ſicut prædixerat, efferre volens ad ſepeliendum. Ea nimirùm hora, quibus intereſſe contigit, ineffabilem lugentis populi expauêre gemitum, dum non modò illa eccleſia, ſed & per totam ciuitatẽ & in ſuburbio, per vicos quoquè & plateas vnam & eandem vocem audirent plorantium. Recolebant ſiquidem vrbis illius indigenæ patris ſanctiſſimi, qua catenùs informati fuerant, benigniſſimam prædicationem: dolebant verò & vehementer angebantur, quia cùm patrem amiſiſſent, patris etiam ſepultura regis & procerum violentia fruſtrabantur. Compatiebantur qui ſuperuenerant ad tantam plebis illius compunctam illachrymationem: verùm quia regia vrgebat dignitas, ad ſanctiſſimi corporis intentè inſudabant translationem. Vix ergò & non ſine multo labore patre mœrentibus & lugentibus filijs erepto, ſicut à rege ſuſceperant, iter aggrediuntur.

Rex ſuis humeris eius ſacrum corpus geſtat.

Cap. 23.

Huius audita translatione ſanctiſſimi confeſſoris, & non deſperans de tanti clementia interceſſoris, intrà portantium cuneos cæcus quidam feretro ſe humilimè ſubmiſit, & protinùs ſecundùm fidem ſuam, quia benè ſperauerat, per ſancti Medardi meritum viſum gratuito munere recepit. Quid plura? Qui prius in ciuitate tantam audierant deuotionem lugentium, & tunc ſuper hac cæci illuminatione tantum DEI & ſancti Pontificis perſpiciebant miraculum, vlnas libentiſſimè ſanctæ illius euectioni ſupponunt. Magna ſe credidit * ditatũ remuneratione, cui etſi non geſtare, ſaltẽ illud ſancti feretrũ quoquo modo licuit attrectare. Epiſcopi & optimates ad id ſe officij hilariter cohortant, & on⁹ illud leue ſentiẽtes, ex pcepto regis apud Attipiacũ villã fluuiũ Axonã nauigio trãſgrediunt. Poſtmodũ iter dirigẽtes

Cæcus lumẽ recipit.

*ditandum

contra

contra eiuſdem fluminis vndam, ſicut rex præordinauerat, iter ad vrbem flectunt Sueſſionicam.

Dei & ſancti Pontificis gratia Bandaredus Sueſſionenſis Epiſcopus, cum debita proceſſione reuerenter occurrit, ac ſanctiſſimum corpus, prout decebat, honorificè ſuſcepit. Sic ſolenniter felix illa Sueſſionenſium ciuitas ſanctum Dei ſuſcepit confeſſorem, amplexata eſt feſtiuè patronum, amodò proprium patriæ habitura defenſorem. Cap. 24. Sancti ſunt vrbium defenſores.

Inter hos properantium cuneos quidam ſe ingeſſit, aurium diutiùs fruſtratus officio: qui mox vt peplum, quo ſacrum tegebatur corpus, oſculando deuotè attigit, fraudati ſenſûs vſum ilicò ſancti pontificis interceſſione ſuſcipere promeruit. Gratulatur admodùm rex, gratulantur etiam pontifices cum optimatibus: magnum fit in cælis gaudium, & adſtantes vniuerſi Deum ex toto corde non ſine lachrymis compunctè venerantur. Cap. 25. Surdus audit.

Retranſmeant ex præcepto regis prædictum flumen Axonam, perueniuntque in prædium, vbì rex ſancti pontificis præordinauerat ſepulturam. Ibì, Deo diſponente, qui cuncta præuidet & prænoſcit, lætitiam, (qua ſanctum illius corpus euehebatur, neſcio qua de cauſa contigit deponi.) Et eccè iteratò miracula geminantur, & in vniuerſali conſpectu ad ſtantium ſanctiſſimi præſulis merita glorificantur. Cùm enim ſanctiſſimam eius glebam ex iniuncto ſibi officio ad ſepulturam deportare vellent, diuino nutu tanti eam ponderis perſenſerunt, vt nullo modo corpus ſancti à loco, vbì eum depoſuerant, mouere poſſent. Alij alijs ſuccedentes, ad euectionem totis viribus elaborabant: alij alios tanquàm inualidos & impotentes increpabant. Verùm licèt alios tanquàm imbecilles cauſarentur, ipſi tamen cùm ad id ſeſe præparâſſent, deſiderio ſuo ex toto fruſtrabantur. Rex & qui aderant, diligenter cauſæ huius recenſentes euentum, cùm penitùs quid res hæc prætenderet ignorarent, Dei ſolius ſuppliciter ſuper hoc exorabāt ſubſidium. Tumultus non minimus ſuper hac retardatione perſtrepebat in populo, dicentibus alijs, quia de ſede ſua tanquàm captiuus abductus fuerat, hoc diuinitùs fieri, & meritò: alijs autem obijcientibus, regem corpus ſanctum reuerenter tranſtuliſſe & veræ deuotionis ſtudio. Cap. 26. Corpus ſacrum loco moueri nō poteſt.

Rex nimirùm attonitus, ad ſancti loculum non ſine multa deuotione appropinquauit, & ſolenni facta traditione, villæ illius regalis Croiciaci, in qua ſanctus ipſe ſepeliendus erat, medietatem ſancto eidem perenniter habendam ſigilli regalis impreſſione confirmauit. Cap. 27.

Contigit ilicò res mirabilis & laudabiliter recitanda. Mox enim vlnis ſuppoſitis, onus illud ſanctiſſimum parte quidē ex altera ſine vlla difficultate ſubleuare potuerunt: parte verò ex altera incredibilis ponderis & penitùs immobile perſenſerunt. Ad hæc rex iucundo ſatìs vultu tantam Dei retractans gratiam, quàm citiùs potuit, ad ſanctiſſimi confeſſoris dominium illam, quam ſibi retinuerat, iuſſit reſigillari partem reſiduam. Nec mora: DEI adeò gratia ſanctum mox ſuſtulêre leuiatum, vt quod catenùs deſperauerant, ſine vlla difficultate à paucis deportaretur ad ſepulcrum. Defertur igitur corpus ſanctum ad ſepulturam: verùm illo in itinere Dominus precioſiſſimam ſuam non eſt dedignatus clarificare margaritam. Cap. 28. Nota miri quiddam.

Antequàm enim terræ corpus ſanctum conderetur, quidam vaſtis catenarum loris brachia ſuraſque deuinctus, per medias ſeſe properantium turmas non ſine multa difficultate iniecit. Cui mox vt ſancti confeſſoris conceſſum eſt tangere operimentum, omnia mox diſſiluēre repagula catenarum, diruptiſque compedum vinculis, liberrimè cum multa gratiarum actione ſequebatur munerarium ſuum. Peruentum eſt tandèm ad eam, quam ei rex non ſine Dei prouidentia præordinauerat, ſepulturam: Epiſcopi cum Abbatibus, peractis priùs quæ Dei erant, ſanctiſſimum illud corpus terræ decentiſſimè commendant. Cap. 29. Miraculum inſigne.

Eccè reiteratur ſancta ſancti gloria. Nā cùm eius ſacratiſſima mēbra tumulo clauderentur, cęlum apertum eſt, & duæ columbæ viſæ ſunt deſcēdiſſe quaſi nubes, ac de ore ſancti egreſſa eſt columba candida tanquàm nix. Sic igitur egregius Dei athleta Medardus de terris euocatus, lætatur cum angelis: lugentibus in terra filijs ademptus, cum fratribus ſuis, quos ſemper deſiderauerat, coronatur in cælis, vbì gratulabundè amodò, cum eiſdem fratribus ſequitur agnum, quocunquè iērit. Sequitur er- Cap. 30.

tur er-

Apoc. 14. tur ergò agnum,& inæſtimabilem inhabitat lucem : de terrenis incommoditatibus gaudet ſe ad cælicam translatum proſperitatem. Gratulatur ſe,de hac noſtra tranſitoria infelicitate,ad perpetuam commoditatem translatum : de tenebris his,ad incomparabile lumen eſſe aſſumptum. Lætatur quoquè, ſe catnalibus exutum illecebris,angelicis choris eſſe adſcriptum. Exultemus ergò & nos,fratres dilectiſſimi, ſuper hac beatiſſimi paſtoris noſtri Medardi glorioſiſſima remuneratione : exoremus remuneratorem eius,Deum videlicet omnipotētem patrem, quô ſanctiſſimi huius Pontificis Medardi exoratus precibus,nos cnm eo in æterna regni ſui adſcribere dignetur hæreditate: per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium ſuum, qui cum eodem in vnitate ſpiritûs ſancti viuit & regnat Deus in ſecula ſeculorum, Amen.

Cap.31. Peractis celeberrimè beatiſſimi Dei athletæ inferijs,rex Clotarius ſupra venerabile ſancti corpus paruum ad tempus iuſſit ædificari tugurium,quouſquè ad faciendam inibi eccleſiam neceſſaria pararet expenſarum. Contracta verò, vndecunquè potuit,non parua pecunia,ſanctum illud Dei habitaculum inſtāter ordiri perproperabat,& pleriſque negocijs poſtpoſitis,ad hoc perficiendum enixiùs elaborabat: feciſſetque paruo in tempore,quod beneuola conceperat mente, niſì ſecūdùm quod vnicuique imminet, rebus cum humanis nimìs intempeſtiuè contigiſſet exceſſiſſe.

Cap.32. Clotarij regis mors. Cùm enim in Cotia ſylua venatu exerceretur, valida prohdolor correptus febre,cùm ad Compendij palatium repedâſſet,paruo pòſt tempore morte præuentus, poſtmodùm verò in eccleſia eadem,quam iam ędificare cœperat,ante ſcilicet S. Medardi altare,honorificè eſt ſepultus. Expenſas verò, quas huic præparauerat operi, ſecundùm quod Dauid rex filio ſuo Salomoni ad templi Domini ædificationem fecerat,

1.Par.29. filio ſuo Sigeberto nomine,ad ædificationem eccleſiæ,quam Deo vouerat,expendendas dereliquit,mandans & remādans ei,quatenùs ſi qua ei erga patrem charitatis debitæ dilectio maneret,omni occaſione ſepoſita, ſanctæ huic, quam prænominauimus, ædificationi quouſquè honorificè compleretur,totam prorsùs intentionem adhiberet.

Cap.33. Sigebertus rex cōſtruit ædem præclaram S. Medardi. Sigebertus verò, patre ſepulto,in regno confirmatus,quod à patre in hoc ſuſceperat negocij,largifluè proſecutus eſt. Admirabili enim diuerſi generis lapidum cōſtructione,ſecundùm quod à patre ſuo ſuſceperat, eccleſiam illam decorauit, auro & argento ac neceſſarijs in officio eccleſiaſtico ornamentorum varietatibus abundanter exornauit,cenſu & reditibus,prout regiam decebat dignitatem, affluenter & excellentiſſimè ditauit. Eleganter verò eccleſia compoſita,vndecunquè potuit elegantiores ibì ſacri ordinis ordinauit perſonas,quô & patris ſui votum benigniſſimè compleret,& inibì Deo inæternum eccleſiaſticum officium ex debito pro vniuerſali,ſua videlicet & patris ſui omniumque fidelium,ſalute perenniter exhiberetur. Idemipſe venerabilis rex Sigebertus,cùm fratrem ſuū Chilpericū nomine, apud vrbem Tornacum obſidere diſponeret, apud Victoriacum Fredegundis reginę verſutia interemptus,cùm priùs eum Lambris ſepelîſſent,ab ipſo eodē fratre ſuo Chilperico poſtmodùm Sueſſionis relatus,in eccleſia,quam decentiſsimè compoſuerat, prope patris ſui tumulum decenter eſt ſepultus.

Sigeberti cædes.

Cap.34. Quia verò pro ſanctæ illius eccleſiæ ædificatione,pro ſancti quoquè, cui ædificata eſt,veneratione,adhuc autem pro regum,quos prænominauimus, honorificētia,cœpto ab opere aliquantulùm deuiauimus,amodò neceſſarium ducimus ad propoſiti feriem redire, quæque poſt tranſitum glorioſiſſimi confeſſoris ad honorem eius Deus operatus ſit miracula, licèt pauca de multis,non reſidemus ſcripto commendare.

Cap.35. Miracula poſt obitū S.Medardi. Huius quidem ſancti fama circunquaquè increbreſcente,infirmos varijs detentos languoribus, ad eius memoriam ev multis terrarum partibus accidit confluere, quibus per meritum ſancti ſui athletæ gratia diuina non dedignata eſt ſubuenire. Quod ergò priùs memoriæ occurrit, priùs dicamus : quatenùs de ſingulis non ſolummodò ſingulares, verùm multimodę DEO gratię referantur. Tuguriolum illud, quod corpori ſancto ſuperædificatum eſſe præſcripſimus, tantæ virtutis, diuina diſponente gratia, compertum eſt eſſe, vt ſi quis dolore dentium attactus, ex virgulis, quibus contextum fuerat, locum doloris tangeret, confeſtim

Habet hæc etiā Grego. Turoñ. de Gloria Cōfeſs.cap.95.

omnis

omnis illa dentium infirmitas abigeretur: quod & in palatio regis diuulgatum eſt. Quidam nanque Charimeris nomine, qui eo in tempore Childeberti regis referendarius habebatur, quia hoc eodẽ morbo grauiſſimè laborabat, ad eãdem S. Medardi baſilicam deductus eſt. Cumq; ianuas eccleſiæ clauſas reperiſſet, & cum dentium dolor magis ac magis vrgeret, de vna ianuarum fiducialiter haſtulam excidit, & vbi magis infirmitas graſſabatur, confidentiſſimè quod exciderat, appoſuit: moxque ab eo, quem diù perpeſſus erat, dolore liberatus eſt. Nota.

Habetur etiam baculus eius apud nos, per quem pleroſque infirmos diuerſorũ languorum medicamina expertos eſſe comperimus. Cap.36.

Quidam quoquè catenarum loris indiſſolubiliter arctatus grauiſſima nimis fatigatione, ſancta ſanctiſſimi huius ſuffragia expetijt, confidens ſe ſanctiſſima eius intercesſione ab illa impeditione poſſe reſolui. Vt ergò ſanctę baſilicæ valuas attigit, repentino fragore vno eodemque momento & cælum intonuit, & vaſtis compedum vinculis diruptis, & longè diſſilientibus, homo ille indultæ adhuc inſcius libertatis, multo attonitus ſtupore, ſolo proſtratus eſt. Deindè reſumptis viribus, cùm iam ſe ſentiret expeditum, pro recepta libertate Deum & S. Medardum, cuius hoc intercesſione obtinuerat, vocibus altiſonis cœpit magnificare. Mirantur omnes tam citiſſimam diuinæ virtutis operationem, & concordi omnes acclamatione potentiſſimam ſancti præſulis collaudant interuentionem. Cap.37. Vincula ſoluuntur.

Anicula quædam annoſa nimis, & quodammodò ſuo ipſius ſuperſtes cadaueri, cùm ei manus arida quaſi alienum quiddam de brachio dependéret, licèt iam de vita præ nimia ſuaipſius ætate deſperaret, ad ſancti tamen confeſſoris memoriam, cuius celebrem famam audiẽrat, deuotiſſima mente peruenit, cumq; multimodis precibus non ſine multa lachrymarum profuſione ſuper aridæ ſuæ manûs, quia nimis angebatur, ſolicitabat recuperatione. Vt ergò ſe ante præſentiam beatiſſimi pontificis cum multo eiulatu expoſuit, adfuit repentè per ſancti eiuſdem meritum diuinæ maieſtatis ſuffragium. Reſtauratur mox mulieri, quod vitio naturæ defraudatum erat: reparatur in ea manûs aridæ naturalis integritas, & quod minus de matris aſſumpſerat vtero, interceſſoris ſui benigniſſimo reſumit præſidio. Reuiuiſcit manus iuuenilis, iam præmortuo vetulæ illius brachio: & quæ priùs eleemoſynam, tãquàm impos laborandi, oſtiatìm quæſierat, iamtunc effecta docilis, ſuarum ipſius laborationum viuere cœpit ſtipendijs. Soſpes effecta gaudet & lætatur, gratias quamplures ſuo rependens munerario, Deum adorat & veneratur. Cap.38. Manus arida reſtituitur.

Similiter & alia muliercula, eodem manûs morbo laborãs, ante ſancti eiuſdem pręſentiam ſanitati reſtituta eſt. Cap.39.

Poſt aliquod verò temporis interuallum, cùm iam ipſe locus multæ circunquaquè haberetur venerationis, Vuarinbertus quidam, qui ſic nominabatur, poſt venerabilis Autberti deceſſum, regia præceptione regendum idem cœnobiale ſuſcepit monaſterium. Quo cùm aliquot potitus eſſet annis, Drauſionem Sueſſionicæ ciuitatis Epiſcopum vita contigit excedere, ſedemque illam aliquandiù abſque rectore vacuam manere. Poſt eius autem lugubres inferias, vnanimi conſilio regis & ciuium Vuarinbertum hunc, quem prædiximus, cathedræ illi pontificali ſuo magis, quàm Dei, vt pòſt patuit, arbitrio rectorem ſubſtituunt. Cap. 40.

Adeptus ergò regimen epiſcopale, multo elaborabat ſtudio, nè priori priuaretur dignitate: & licèt cum difficultate non minima, obtinuit tamen, quod malè quæſierat. Eheu ſocors nimis & ignaua mens hominum. Miſer hic nimia exæſtuans cupiditate, dum prauæ ſuæ ambitionis augere non ceſſat commercium, corporis ſui &, quod dolendum eſt, animæ quoquè ſibi prohdolor pręparat exitium. Attentus ſiquidem extra modum negocijs ſecularibus, ac ſuis plùs iuſto prauis inhians cupiditatibus, locum illum ſanctum neglectui cœpit habere, quęq; inibi à regibus & alijs pro eleemoſynarum largitione deputata fuerant, ſuis malè vſibus retinere. Quæ inibi Deo ſeruientibus fideles quiq; Dei & S. Medardi gratia pręordinauerant, ſuis ipſe in theſauris recondebat, ac ſeruorum Dei poſthabita ſolicitudine, reditus eccleſiæ ſuis ſatellitibus irreuerenter diſtribuebat. Quibus prę nimia ingluuie eructãtibus, ſpiritualis illa congregatio eſuriebat: ſuis multo vino exæſtuantibus, ſancta ſancti præſulis familia prę nimio ſitis ardore penè deficiebat. Nudi & pauperes ſerui Cap.41. Vuarinberti Epiſcopi, & eius monaſterij abutentis, inſolentia.

ſerui Dei lugebant & lamentabantur: familiares autem miſerrimi illius Epiſcopi per plateas in veſtibus precioſiſſimis gloriabantur. Acclamationes ſeruorum Dei ſurda Epiſcopus aure pertranſibat, cùm eis prælatus eſſet, eorum querimoniam, tanquàm à nullo arguendus, non ſine multa cordis & oris arrogantia, imminentis ſibi vindictæ neſcius, pro nihilo reputabat. Ad libitum ſuum miſerum illum, qui paſtoris indignè ſibi nomen vſurpauerat, oues Domini, non ſuas tractare licuit: verùm illius, cuius erant propriæ, manum effugere nullo modo potuit. Audiat ergò intentè, quicunq; prælationis Eccleſiaſticæ fungitur officio, quàm terribili pro hac ſeruorũ Dei reclamatione percuſſus ſit iudicio.

Cap.42. Erat ſiquidem in pago Cenomanico quoddam prædium, quod rex Sigebertus, eiuſdem ædificator eccleſiæ, ad eius, quam ibi Domino aggregauerat, congregationis firmauerat dominium. Prædium illud Maduallis dicebatur, ex Britannica videlicet & Latina lingua nomine compoſito, quod bona vallis, noſtro ſcilicet & Romanæ linguæ vulgari poteſt interpretari eloquio. Maduallem itaque illam, id eſt, bonam vallem, quia multis abundabat reditibus, ipſe ſibi Vuarinbertus ad perditionem ſuam vſurpauerat, & ex toto neglectis, ſicut diximus, fratribus illis, villæ illius cenſus ſuis vſibus mancipabat. Gemebat S. Medardi pauper congregatio, quia quod eorum erat vſibus deputatum, contra canonicam inſtitutiõem malè dilapidabatur in Epiſcopio. Quadam itaq; die, cùm ſecundùm cõſuetudinem de prædio illo plauſtra onuſta, vt diximus, ad palatium epiſcopale deducerentur, comperta fratres illi Epiſcopi abſentia, vehicula illa, vtpotè quæ ſui erant iuris, ad ſancti præſulis diuertere coëgerunt eccleſiam, non diffugientes pro defenſione iuſtitiæ corporalem, ſi quoquo modo inferretur, ſuſtinere moleſtiam. Sua ergò cùm ſuis repoſuiſſent in promptuarijs, ſanctiſſimi Dei athletæ lachrymabiliter ſolicitabant merita, quatenùs aut eius interceſſione furibundus ille inuaſor placaretur, aut eius defenſione ab eius protegerentur inſania. Verebantur ſiquidem, quod non poſt multum proueniſſet, niſi gratia diuina lugenti ſuæ familiæ propiciabili clementia ſubueniſſet. Vt enim ad Epiſcopi quod factum erat, peruenit notitiam, prohdolor nõ retractans inſtitutionem canonicam, nec reueritus iudicialem Dei ſententiam, cum fuſtibus & gladijs, nõ iam prælatus, verùm vir ſanguinarius ad ipſam B. Medardi cum multo ſuperbiæ faſtu, cũ indoctæ plebis conuentu auſus eſt properare báſilicam. Cumq; irreuerenter ſanctuarij regias concuterent, eosque, qui pro ſubitanea tormentorũ expectatione, aditum obſtruxerant, exprobrationibus contumelioſis inſequeretur, furibundus ipſe pontifex per medium eorum irrumpẽs, præſumptuosè nimis & cum multa ſuperbia excruciari cuſtodes minabatur, niſi citò ſibi ianuæ aperirentur. In tã imminente mortis diſcrimine ſerui Dei trementes, Deo & S. Medardo non ſine multa lachrymarum profuſione animas ſuas commendant, & ſic diuinitùs animati, aperiri furentibus illis iubent eccleſiam. Mox infelix Epiſcopus ingreſſus monaſterium, vt eum, qui ſibi aperuerat, præ nimio timore ſecus ianuas percepit deliteſcere, tam validè illi baculum, quem manu geſtabat, illiſit in capite, vt penè totũ eius veſtimentum exundanti cruentaretur ſanguine. Stupefactus frater & penè décidens, ad Deum ſuſpirauit, & ei querimoniæ huius cauſam, cùm aliter non præſumeret, intimo cordis murmure lachrymabiliter cõmendauit. Audiant tyranni ſeruorum Dei reclamationes, & reuereantur: audiant fideles quique celerrimam Dei conſolationem, & confortentur. Statim enim infeliciſſimus ille Vuarinbertus excors & impœnitẽs, mox vt ante ſanctiſſimi confeſſoris memoriam tanquàm oraturus genua flexit, diuino terribiliter percuſſus iudicio, diffuſis per alui ſecreta viſceribus, miſerabiliter expirauit. Fratres autem eccleſiæ, malum pro malo reddere nolentes, fratris illius, quem percuſſum diximus, ſedata querimonia, corpus defuncti honorificè in ipſa eadem ſepeliêrunt eccleſia. Ibi ſæpè per beatiſſimi Medardi pontificis meritum glorioſa fiunt miracula: ibi qui fideliter precantur, grata conſequuntur remedia: ibi certa verè pœnitentibus non denegatur indulgentia: quam nobis quoquè peccatoribus, de eiuſdem tamen gratia non deſperãtibus, per eiuſdem S. Medardi largiatur interceſſionem, qui fidelibus ſuis æternæ felicitatis repromiſit conſolationem, Ieſus Chriſtus filius Dei, qui cum patre & ſpirituſancto viuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorũ, Amẽ.

Nota terribilem vindictam in Vuarinbertum Epiſcopum.

F. Lau-

F. Laurentius Surius Candido Lectori.

HVcuſquè nihil mutato ſtylo totam hanc beatiſſimi Medardi vitam ex quodam MS. codice deſcripſimus. Teſtatur autem quidam ſcriptor anonymus in vita S. Gildardi Rothomageñ Archiepiſcopi, Fortunatum presbyternm ſcripſiſſe vitam S. Medardi, & ex ea quædam citat, quæ conſentianr ferè cum alia hiſtoria S. Medardi longè breuiori, nec tamen auſim affirmare eam eſſe à Fortunato editam. Quicquid verò illa hiſtoria refert, id totum, paucis demptis, in hac, quam nos edimus, continetur, & permulta intermixta & addita ſunt, ſed lectu digna, ab alio quodam poſteriori, ſed non indocto viro, qui tamen aliquotiès nõ niſi ex locis communibus ſancti viri virtutes celebret: quod idem ex toto ferè ſe feciſſe in vita S. Gildardi, qui fuit B. Medardi frater, teſtatur is, qui eam ſcripſit: quam propterea noluimus huc adſcribere: ſed eius loco ſubiecimus carmina beatiſſimi Audoëni Rothomagenſis Archiepiſcopi, ſimplicia illa quidem, ſed propter authoris ſanctitatem reuerenter complectenda.

DE SS. MEDARDO ET GILDARDO, QVORVM PRIOR NOVIOMENSIS, POSTERIOR ROthomagenſis Epiſcopus fuit, *beatiſſimi Audoëni Archiepiſcopi Rothomagenſis Carmen.*

TEmpore Gildardus iam fratres atque Medardus, IVNII 8. Gildardus & Medardus gemini fratres.
De patre Nectardo procedunt iure paterno.
Illorum mater floret Protagia ſemper.
In mundum nati mox emeruêre renaſci,
Priuati culpa carnis baptiſmatis vnda.
Cælitùs adſcripti congaudent nomine dicti.
O quàm florentes virtutum flore parentes,
Qui prolem tantam producunt lucis in auram.
Virtus cæleſtis ſtatìm commiſerat ipſis.
Seruabant pueri tales documenta magiſtri,
Illorum quoniam direxit gratia cauſam.
Qui dedit infantes, dedit illos eſſe docentes
Emeriti ſenſus, quos luſtrat cælica virtus,
Et comes æternus quos replet ſpiritus almus.
Iam ſic Gildardus profecerat atque Medardus.
Tales ergò viros morum dulcedine miros,
Fratres Gildardum conformes atque Medardum
Laudibus eximijs placeat ſuſtollere cunctis.
Hi veri fratres, Chriſti ſub amore calentes,
Ipſos vt ſeſe rectos conantur amare.
Hi ſunt Gildardus, fratres gemini, atque Medardus.
Vna dies natos vtero viditque ſacratos,
Albis indutos, & ab iſta carne ſolutos. Eodẽ die & nati, & vita functi.
Moribus in placidis ſtabiles & fœdere pacis.
Fratribus electis verè concordat in iſtis
Vox nimiùm ſuauis Dauidica vaticinalis:
Eſt quàm iucundum habitare fratres in vnum. Pſal. 132.
Meſſias Chriſtus, ſanctorum ſplendida virtus,
Quicquid adeſt operis præclari monſtrat in ipſis,
Et ſic Gildardum dilucidat atque Medardum.
O Deus omnipotens, cælos fulgoribus implens,
Sanctis perpetuam vis iugiter eſſe coronam.
Tu quoquè Gildardo regnum das atque Medardo.
Conſimilis Chriſtus genitori ſit benedictus,
Ex Domino Dominus, cum ſolo principe ſolus,

Qui iam Gildardum confouerit atque Medardum.
In cælo meritos ciues ſuper æthera notos
Conſuaues melli, ſub carnis iure gemelli
Fratres, Gildardus conſors ſimul atque Medardus.
Orbi lætitiam cæleſti munere plenam
Donant: hinc omnes deuoti pſallite laudes.
Gloria ſanctorum, decus & ſaluator eorum,
Tu populo præſta tibi ſic perſoluere feſta,
Vt prece Gildardi ſacra, meritiſque Medardi
Nobis æterna concedas poſt hodierna:
Quos geminos ortu, locat alto gratia portu,
Nobis eſſe boni dignentur vbiquè patroni.

Extat etiam inſignis Antiphona de his duobus ſanctiſſimis Epiſcopis, ab Gregorio Turonenſi, vt habet quidam MS. codex, edita:

Auete magni toto orbe præſules, ortu gemelli, ſanctitate compares, ſacrati ſimul, coronati pariter, iuncti dicâſtis diem feſtum: meritis ſancte Medarde cum Gildardo inclyto, opem poſcenti ſemper ferte populo.

MARTYRIVM SS. PRIMI ET FELICIANI EX VETVSTIS MS. CODICIBVS, PER F. LAVR. SVRIVM, *mutata phraſi, aliquanto breuiùs deſcriptum. Conſentiunt antiquiſſima Martyrologia.*

IVNII 9.

TEmporibus Diocletiani & Maximiani Imperatorum, ſæua eſt Chriſtianis orta tempeſtas, ità, vt ſi quis huius vitæ ſectator eſſet inuentus, nec vellet idolis ſacrificare, diuerſis ſupplicijs afficeretur. Itaq; ſancti viri Primus & Felicianus in Domino perdurantes, à templorum pontificibus apud Imperatores delati ſunt, dictumque ab illis eſt, deos nolle reſponſa reddere, nec vlla ipſis præſtare beneficia, niſi priùs Primus & Felicianus ad ſacrificandum compellerentur. Proindè rogabant, vt tum ipſis, tum ſuo imperio ſuccurrerent, nè malè perirent. Tunc Diocletianus & Maximianus miſerunt milites, qui eos diligenter inquirerent, & inuentos comprehenderent. erant enim ciues Romani. Compræhenſos igitur duxerunt ad Imperatores, qui iuſſerunt eos ferro vinctos, in carcerem protrudi. Illis autem pro Chriſti nomine vinctis adfuit Angelus Domini, qui eos conſolans abſoluit à vinculis, quibus erant cōſtricti. Illi verò benedixerunt Deum, qui eos, ſicut olìm Petrum Apoſtolum, per angelum ſuum à vinculis liberâſſet: rogabantque, vt ab eiuſdem Apoſtoli meritis ipſos non ſineret eſſe alienos. Poſt dies aliquot iuſſerunt eos principes coram ſe adduci. Illis intromiſſis, dictum eſt ab officio: Adſtant. Dixerunt eis Imperatores: Vos eſtis, qui iuſſa noſtra contemnitis? Sancti martyres reſponderunt: Nos ea ſemper pro nihilo ducemus. Imperatores dixerūt: Patienter interìm ferimus iniurias noſtras: ſed vos iam ſacrificate Ioui & Herculi, nè perdatis generis veſtri dignitatem. Beati martyres reſponderunt: Nos Deo placationis & laudis hoſtiam immolamus in odorem ſuauitatis, neque conſentimus operibus tenebrarum, quibus vos addicti eſtis. Imperatores dixerunt: Facite ſacrificium dijs inuictiſſimis Herculi & Ioui: alioquì carnifices vos atrociter laniabunt. Beati martyres reſponderunt: Sic mereamur pro Chriſti nomine hæc pati, vt ad martyrij coronam liceat peruenire, & ſimus participes promiſſionum eius & bonorū illorum, quæ promiſit ſe daturum illis, qui pro ipſius nomine reſpuerunt omnia mundi huius blandimenta, & ſequuntur agnum quocunquè ierit. Qua autem ratione poſſumus à lapidibus & lignis opem petere, ve-

Sancti martyres vincti mittuntur in carcerem. Acto. 12.

ſtroſq;

ſtroſque non deos,ſed dæmones inuocare? qui ſanè ad tantam ſunt redacti ignominiam,vt niſi ferro & plumbo confirmentur,ſtare nullo modo poſſint: eiſque cuſtodiendis canes adhibere neceſſe ſit. Quæ tandem hæc veſtra amentia eſt? Tum verò ira perciti Imperatores,iuſſerunt eos duci ad fanum Herculis:&,ſi nollent ſacrificare,dirè excruciari. Fecerunt milites,vt erant iuſſi: ſed cùm nullo pacto ſanctos poſſent à ſententia deducere,cernerentque eos pro Chriſti nomine mori mâlle, quàm viuere,virgis eos crudeliter ceciderunt,dixeruntque: Cur nõ obeditis decretis Imperatorum,&dijs omnipotentibus offertis ſacrificium,ad quod vos ipſa quoque natura hortatur? Reſponderunt martyres: Par eſt illi nos obedire Imperatori, qui poteſt & corpus & animam perdere in gehennam. Veſtros autem Imperatores,qui vana colunt ſimulacra, gehennæ ignis inextinguibilis ſuſcipiet. Milites hæc retulerũt ad Imperatores:qui valdè irati,præceperũt eos tradi Promoto præſidi ciuitatis Numentanæ,vt eos egregiè excarnificaret,ſi nollent libare dijs. Irridēt dæmonum ſimulacra. Cæduntur atrociter virgis.

Tulerunt ergò eos milites ferro vinctos, & tertiodecimo milliario via Numentana miſerunt eos in carcerem apud forum ciuitatis. At ſancti martyres à precibus & hymnis nunquàm ceſſabant, & quotidiè ab Angelo refocillabãtur. Poſt multum temporis Promotus Præſes iuſſit in foro vrbis Numentanæ ſibi tribunal apparari, ſedensque illic, dixit: Intromittantur perſonæ. Intromiſſis ſanctis martyribus, ait: Ex præcepto Principum & dominorum noſtrorum immolate dijs,quos magnos eſſe probat diuinitas. Reſponderunt ſancti martyres: Impios rectiùs dixeris,quàm dominos, qui in Chriſtum credentes interficiunt, coluntque ligna & lapides: qui cùm nullo ſenſu prædìti ſint,nihil vobis præſtare poſſunt: cultores verò illorum æternus vorabit ignis. His dictis,iuſſit eos Præſes abinuicèm ſeparari, exiſtimans poſſe eos pœnis mutari,& ad ſacrificandum impelli. Abducto igitur Primo, ità ad Felicianum locutus eſt: Conſule ſenectuti tuæ, & ſacrifica Ioui inuicto, vt iuſſêre domini noſtri. Reſpondit Felicianus: Conſulat ſenectuti meæ Chriſtus, qui me hactenùs in ſui nominis fide cuſtodiuit. Tuæ verò minæ terrorem aliquem afferre poſſunt, ſed mẽtem meam immutare nulla ratione valebunt. Iratus præſes,iuſſit eum immaniter plumbatis cædi: deindè erecto dixit: Cur non abijcis hanc pectoris tui inſaniam, & iucũdos potiùs eligis dies,quàm velis corpus tuum diuerſis macerari ſupplicijs? B. Felicianus ait: Ego iam octoginta habeo ætatis annos, & iam triginta lapſi ſunt anni,poſtquàm ad veri notitiam peruéni,ſtatuique in Chriſto benè viuere,qui me ex tuis crudelibus manibus liberabit. Nihil verò de mundi huius oblectamentis cogitans, decreui ſempiterno & omnipotenti creatori meo viuere. Hæc & his ſimilia multa dicentem iuſſit Præſes ad ſtipitem ligari,& acutos clauos manibus ac pedibus eius infigi: dixitque illi: Tandiù ſic confixus *manibus,donèc dijs immortalibus debitum perſoluas officium. At S. Felicianus in Dei amore benè firmus, læto vultu pendens in ligno canebat: In Deo ſperaui: non timebo, quid faciat mihi homo. Dicit ei Præſes: Miſer, depone hanc mentis tuæ vanitatem, & nega te Chriſtianum, vt poſſis multiuaria illa,quæ tibi parantur, lucrari tormenta. Felicianus reſpondit: Infelix & mortalium omnium miſerrime: itáne creatorem ego negabo meum, qui fecit cælum & terram,mare & omnia quæ in eis ſunt? Quî verò illum ego negare potero, & adorare truncos & vanos deos? Tum furore percitus Præſes, præcepit vt diù torqueretur. Ille autem dixit: Gratias tibi ago Domine Ieſu Chriſte,quòd merui in eorum cenſeri numero, qui pro tuo nomine paſſi,ad martyrij coronam pertigêre. Iratus Præſes,iuſſit eum totum triduum ità ſuſpenſum relinqui, nec quicquam omninò illi cibi aut potûs porrigi, vt vel ſic victus ſuccumberet. At ille cæleſti refectus alimonia,permanſit in laudibus Dei. Ea res malè habuit Præſidem. itaque præcepit, vt flagellis cæſum,è ligno deponerent,& in cuſtodia ſeruarent, nec cuiquam omninò copiam facerent ad illum ingrediendi. Rursùs in carcerẽ truduntur. Felicianus plumbatis verberatur. Atrociſſimè cruciat. Pſal. 55.

Poſtero die iuſſit beatum Primum coram ſe ſiſti, eique dixit: Eccè frater tuus Imperatorum decretis obſecundans, & dijs omnipotentibus immolans, amicus eſt Auguſtorum & magnus in palatio. Tu ergò ſi idem feceris, pari fruéris honore. Reſpondit ſanctus Primus: Tametſi ſatanæ filius es, tamen rectè pronũcias fratrem meum obſecundatum eſſe Imperatori, ſed planè cæleſti,non hominibus vaniſſimis,

qui ſpem ſuam in Deo collocare noluerunt, & ideò miſerè peribunt. Fingis autem, vt me poſſis euertere: Nam Felicianus, quem tu excruciâſti, & cùm eum flectere nõ poſſes, in carcerem conijci voluïſti, illic pro Chriſti nomine haud ſecùs atquè in paradiſo lætatur. Porrò pœnas & verbera abs te illi illata, mihi hodiè Angelus Domini indicauit. Non igitur mihi contingat ab eius paſſione ſeparari. Tunc Præſes iuſſit eum fuſtibus validiſſimis cædi: ſed ille dixit: Etſi corpus meum habes in manu tua, at animæ meæ nocere nihil potes. Dixit ei Præſes: Sacrifica dijs. Reſpondit S. Primus: Tu ſacrifica cum omnibus tuis. Ego Deo meo ſacrificium offero placationis. Deindè iuſſit Præſes lampadib9 eius latera exuri. Ille in eculeum leuatus & lampadibus vſtus, ità pſallebat: Igne nos examinâſti, ſicut examinatur argentum. Benedico autem te Domine Ieſu Chriſte, quia in te confidens, nihil ſentio eorũ, quę mihi à ſatanæ miniſtris inferuntur. Audiens autem Præſes nihil eum ſenſiſſe, dixit ad ſuos: Puto equidem aut deos hominibus ſuas virtutes demonſtrâſſe, aut magicis artibus hunc omnia ſuperare. Sanctus Primus ait: Túne magicis artibus ea tribuis, quæ Chriſtus ad laudem ſui nominis præſtat ſeruis ſuis? Tum Præſes iuſſit eum deponi de eculeo, ſimulque plumbum liquefieri, idq; bulliens in os eius, in lecto recumbẽtis, infundi. Voluït autem Felicianum coràm adeſſe, vt his pœnis territus, ſacrificia offerret. At S. Primus plumbum omne inſtàr aquæ frigidę exhauſit, dixitque Præſidi: Eccè non eſt à me ſeparatus ille, quem tu dicebas dijs veſtris immolâſſe. Confidit autẽ in Dño, qui nos liberabit de pœnis omnibus. pro eius enim noïe hęc patimur. Omnia autem, quę hîc videntur, temporaria ſunt: quę verò prępárauit Deus diligentibus ſe, æterna ſunt. En adunati ſumus in gloriam redemptionis, vt nulla nos inimicus fraude circunſcribat, neque vlla tenebrarum caligo nos occupet. Poteris autem tu quoquè, modò velis credere in Chriſtum, agnoſcere creatorem tuum, & maiora his videre.

Primus fuſtibus immaniter cæditur.

Vritur lãpadibus.

Pſal. 65.

Dicit eis Præſes: Sacrificate dijs: alioquì feris belluis vos lacerandos obijciam. Beati martyres reſponderunt: Audite nos, & intelligite, & recedite ab iſtis idolis mortuis & perituris, credatiſque in Deum viuum & verum, & in Ieſum Chriſtum filium eius, vt ſaluę fiant animę veſtræ, poſſitiſque euadere pœnas ſempiternas. Tunc Præſes ceu furijs quibuſdam agitatus, dixit: Quid ità in hac inſania perduras Feliciane, ſicut & iſte perditus? Accedite, & immolate dijs. S. Felicianus ait: Non eſt hic perditus: ſed ſi tu eius dictis obtemperares, poſſes introire in potentias Domini. At nunc quandò te indurauit ſatan, aditus tibi patet in ignem ęternum, qui paratus eſt tibi & omnibus tibi conſentientibus. Cùm autem Præſes animi angore corriperetur, iuſſit eos duci in amphitheatrum, quod eſt apud forum vrbis Numentanæ, ſimulque leones duos ingentes in eos immitti, quorum rugitus omnes eius vrbis ciues exterruit. Cùm ergò veniſſent ad ſanctos martyres leones cum impetu currentes, ad pedes illorum ſe volutârunt, mireque illis blandiri & tanquàm gratulari viſi ſunt. Voluït igitur Præſes, vt illis reuocatis, vrſi ferociſſimi dimitterentur. ſed illi quoquè omnis feritatis obliti, ceu agni quidam ſanctis blandiebantur, & ad eorum ſe veſtigia prouoluebãt. Dixerunt ergò ſancti martyres: Præſes inique, en ferę agnoſcunt creatorem ſuum, & vos in cordis cęcitate permanentes, non cognoſcitis eum, qui vos ad imaginem & ſimilitudinem ſuam creare dignatus eſt. Tum verò populus inter ſe fremitus dabat & infinitos clamores in cęlum, crediderúntque in Dominum viri ampliùs quingenti cum omnibus ſuis. Conuenerant enim plurimi ad ſpectaculum etiam ex vicinis vrbibus.

Leones in martyres immiſſi, mãſuefiunt. Item vrſi.

Cernens verò Pręſes ſe non poſſe illos ſuperare, permultoſque eorum cauſa credere in Dominum, capitis ſententiam in eos pronunciauit. Eiecti ſunt itaque extra amphitheatrum, & illic decollati. Corpora autem illorum proiecta ſunt canibus: ſed neque feræ, neque aues, neque muſcæ illa attingere potuerunt. Porrò noctù à Chriſtianis fidelibus rapta ſunt, & ad Arcus Numẽtanos intrà arenariũ deportata. Vbì cùm magnum feciſſent planctum, noua ſindone cum aromatibus ea inuoluerunt, & iuxta arenarium condiderunt, hymnis & pſalmis per dies triginta in Dei nomine vacantes. Magna verò illic beneficia exuberant vſque in pręſentem diem. Annis autem aliquot euolutis, cùm iam ceſsâſſet perſecutio, multi Chriſtiani in

Cæduntur capite martyres.

ni in honorem beatiſſimorum martyrum illorum baſilicam ibì conſtruxêre, ſperantes ſe per illos miſericordiam conſecuturos in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti. Abeſt ea baſilica ab vrbe Roma milliario quartodecimo: dieſque natalis ſanctorum martyrum, incidit in quintum Idus Iunij: regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt honor in ſecula ſeculorum, Amen.

ALOYSIVS LIPOMANVS EPISCOPVS VERONENSIS, CANDIDO *Lectori*.

ARbitror, te, optime lector, pro certo habiturum, aliã eſſe Pelagiam, cuius vita iam præmiſſa eſt, & aliam, quam deinceps duabus orationibus diuinus pater Iohãnes Chryſoſtomus ſuaui ſuo eloquio ornaturus eſt. Prior enim Pelagia in iudicium coram Diocletiano Imperatore, matre infideli prodente, adducta eſt, ac boue æneo incenſo combuſta: Secunda verò hæc Antiochena virgo, Chriſtiana matre orta, in iudicium nõ eſt adducta, nec igne abſumpta, ſed ſe ex alto præcipitem dedit, atque ex eo conſummata eſt. Ex quo etiam admoneris, tertiam illam Pelagiam Antiochenam, cuius vitam in proximè præcedenti Tomo legiſti, quæ prius meretrix, mox ad Dominum conuerſa, ſingulare cunctis peccatoribus pœnitentiæ præbuit exemplum, aliam omninò ab his duabus eſſe, quæ Virgines extitiſſe leguntur, licèt vna ex eis, etiam Antiochena fuerit. At eſt aliud, quod hîc te admoneamus. Chryſoſtomus ipſe hanc alteram Pelagiam, quæ ſe ex tecto præcipitauit, nè in illuſorum manus incideret, martyrem vocat, eiuſque diem feſtum Antiochię celebrari aſſerit. Cui diuus Ambroſius Mediolanenſis Antiſtes haud diſſimilis, libro ij. Epiſtolarum, Epiſtola vij. ad Simplicianum ſcripta, Virginem hanc ſummoperè commendat, ſanctamque nuncupat. Idemque libro iij. de Virginibus, quæſtionem mouens, quid ſuper eorum meritis exiſtimandum ſit, qui ſe præcipitauerunt ex alto, vel in fluuium demerſerunt, nè in perſecutorum inciderent manus, cùm ſcriptura diuina vim ſibi Chriſtianum prohibeat inferre, hoc tandèm modo eam ſoluit: Et quidem de virginibus in neceſſitate cuſtodiæ conſtitutis, enodem habemus aſſertionem, cum martyrij extet exemplum. Pręcipuè ſanctam hanc Pelagiam virginem Antiochenam, quæ ſeſe pręcipitauit, ſororeſque eius duas cum matre, quę & ipſę in vndas ſemetipſas dederunt, adducit in medium, eaſque ad martyrium omnes properâſſe commemorat. Quòd ſi alterius fortè ſententiæ eſſe tibi videatur diuus Auguſtinus Hipponenſis Epiſcopus libro j. de Ciuitate Dei, cap. xviij. hoc te non contriſtet. Idem enim pater libro eodem, cap. xxvj. te conſolatur: De his, inquiens, nihil temerè audeo iudicare. Vtrùm enim Eccleſię aliquibus fidedignis teſtificationibus, vt earum memoriam ſic honoret, diuina perſuaſerit authoritas, neſcio: & fieri poteſt, vt ità ſit. Quid ſi enim hoc fecerunt, non humanitùs deceptæ, ſed diuinitùs iuſſæ, nec errantes, ſed obedientes, ſicut de Sampſone aliud nobis fas non eſt credere! Hæc ille. Cùm igitur Spiritûs ſancti inſtinctu virgines ſeipſas aliquandò interemerint, nè in perſecutorum manus venirent, & idcircò dignis teſtibus Eccleſię ſanctæ fuerit diuina authoritate reuelatum, earum memoriam eſſe celebrandam, idque omninò factum in ſancta Pelagia credere debeamus, præſertim cùm duo hi ſanctiſſimi, pariterque doctiſſimi viri, Chryſoſtomus, inquam, & Ambroſius, virginem hanc inter Martyres collocent, eiuſque martyrium in catholica Eccleſia veneratione celeberrima frequentetur, vides de ſancta huius virginis innocentia, atque felici conſummatione non eſſe nobis vltrà relictum ambigendi locum. Lege ergò Chryſoſtomi duas has Pelagiæ laudem continentes elegantiſſimas orationes. Videbis in ſancta virgine præclarum fidei teſtimonium, egregiam animi fortitudinem, inuiolabileq; ſeruandę virginitatis Chriſto ſemèl promiſſæ propoſitum. Vtinàm aũt & nos, & Chriſtianę omnes virgines, tantæ fidei proficiamus exemplo. Vale.

De ſuis Tomis hęc dicit.

Iudic. 16.

SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS EPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI, COgnomento *Chryſoſtomi, Laudatio in ſanctam virginem & martyrem Pelagiam Antiochenam.*

IVNII 9.

LAudetur & ſummis præconijs celebretur Deus, quòd mulieres etiam ipſæ, quinetiam puellæ mortem contemnant ac rideant, virginesque admodùm adoleſcentes, & nuptiarum expertes, vltrò inferorum ſtimulos inuadant, neque ob id tamen aliquid graue patiantur. Omnia hæc bona per Chriſtum ipſum è virgine genitũ nobis allata ſunt, quandoquidem poſt partum illum & ortum maximè admirabilẽ, mortis vires diſſolutæ ſunt, & diaboli potentia ità eneruata eſt, vt non à viris ſolum, ſed ab ipſis etiam mulieribus contemnatur, neque mulieribus tantùm, ſed vel ipſis puellis ludibrio ſit. Quemadmodùm enim optimus aliquis paſtor, cùm leonem pecora ipſa & gregem totum vaſtantem ceperit, & ipſius dentes euulſerit, atq; vngues ſecuerit, iubamque totonderit, talem reddit, quem vel paſtorum pueri contemnant ac rideant, puellisque deincèps illudendum tradit: ità & Chriſtus ipſe, cùm mortem, naturæ noſtræ anteà horribilem, & totum genus humanum perterrefacientem expugnauerit, & omnem eius timorem diſſoluerit, eam virginibus etiam ipſis illudendam tradidit.

Eneruatæ dæmonum vires.

A ſimili.

Quamobrèm & beata virgo Pelagia tanta cum voluptate ad mortem cucurrit, vt neque carnificum manus expectârit, neq; in iudicium ingreſſa fuerit, ſed proprij animi ſtudio, & ſumma alacritate illorum ſæuitiam anteuerterit. Parata erat ad cruciatus, tormentaque, & omne ſuppliciorum genus perferendum: ſed metuebat tamen, nè virginitatis coronam perderet. Hinc autem diſcas, impiorum hominum intemperantiam, Pelagiæ virgini timorem attuliſſe, quòd ab intemperata illorum hominum iniuria virgo ſe ſubmouit, ac præripuit. Id quod è marium numero nemo anteà facere aggreſſus fuit: omnes enim ad iudicium acceſſerant, & illic fortitudinem ſuam oſtenderant. At mulieres ipſæ propter naturæ ſuæ conditionem ad iniuriam accipiendam paratiorem, talem mortis rationem ſibi excogitârunt. Nam ſi licuiſſet & virginitatem ad finem vſque ſeruare, & martyrij coronam percipere, ad iudicium ire non recusâſſent. Quoniam verò neceſsè erat omninò ab alterutro excidere, extremæ dementiæ hoc eſſe beata virgo cogitauit, dimidiatæ coronæ compotem factam abire, cùm vtrinſque victoriæ palmam aſſequi liceret: ob idque noluit in iudicium accedere, ac intemperãtium hominum adſpectui ſpectaculum proponi, atque procacibus oculis ſui adſpectûs voluptatem præbere, & ſanctum illud corpus iniuriæ ſubijcere: ſed ex thalamo & mulierum conclaui, ad alterum thalamum, hoc eſt, in cælum ipſum aſcendit.

Magnum quidem eſt, carnifices ipſos circunſtãtes, & hominis alicuius latera fodiẽtes videre: ſed nihilo minus, quàm illud, hoc eſt. Quorum enim latera fodiuntur, eorum ſenſus pręs tormentorũ varietate conſumitur, vt mors ipſa non amplius terribilis, ſed liberatio quędam, & vrgentium malorum remiſſio videatur. Pelagia verò cùm nihil tale adhuc paſſa eſſet, & corpus integrũ atq; intactum haberet, neq; dolorem aliquem ſentiret, forti quadam excelſi animi magnitudine certè illi opus fuit, vt ex hac vita morte violenta ſeipſam eijceret. Quamobrẽ cùm illorũ tolerantiã admiraris, huius etiã, quã diximus, fortitudinẽ admirare: cùm illorũ patiẽtiã obſtupeſcis, & huius generoſam mentem obſtupeſcas, quòd talem mortem ſubire auſa fuerit. Nolim, rem hanc ſimpliciter prætereas, ſed cogita, quomodò par eſt teneram illam virginem, quæ nihil aliud nouerat, nisì virginalem aulam, illo tempore affectam fuiſſe, cùm milites repente irruentes, & ad fores ipſas ſtantes vidit, qui ad iudicium illam vocabant, & per forum pro talibus tantisq; rebus pertrahere volebant. Non pater intùs erat, non mater, non nutrix, non ancilla, non deniq; vicinus aliquis, aut

Laudat voluntariã necẽ in ſancta virgine Chryſoſtomus.

amicus

amicus præſtò erat: ſed ſola à carnificibus illis compræhẽſa eſt. Quòd enim exire, & carnificibus illis ac militibus reſpõdere, quòd os erigere & vocem emittere, quòd eos adſpicere, quòd deniq; conſiſtere & reſpirare potuerit, hoc certè tale ac tantũ eſt, vt nemo poſſit non illud admirari atque obſtupeſcere. Non erant hæc naturæ humanę facta: ſed Dei maiorem partem cõferentis auxilio id fiebat. At ipſa tamen ocioſa non erat, ſed à ſeipſa promptum & generoſum animum, voluntatem, propoſitum, ſtudiũ & alacritatem afferebat. Diuina igitur ope ac beneuolẽtia factum eſt, vt hęc omnia ad euentum perlata ſint. Itaque ipſam & admirari, & beatam dicere meritò debemus: beatam, quòd Dei pręſidium atque opem habuerit: admirabilem, quòd tantam animi alacritatem oſtenderit.

Quis enim non iure obſtupeſcat, audiens illam tẽporis momẽto tale propoſitum iniiſſe, confirmâſſe, & ad exitum contuliſſe? Scitis enim omnes vos, quemadmodùm poſt multa ſæpè ac multo tẽpore cogitata, cùm occaſio ipſa rei conatũ à nobis exigit, ſi vel paululùm timoris mentem noſtram corripuerit, formidine repentè perculſi, conſilia omnia effundimus. At verò illa momento temporis conſiliũ ità horribile ac formidoloſum inire, decernere & reipſa perficere potuit. Non præſentium virorum terror, non temporis celeritas, non ſua ipſius, cui tot inſidiæ paratæ fuerant, ſolitudo, non quia intrà domum ſola compræhenſa fuerat, non alię deniq; res beatã illam virginem perturbârunt: ſed ità ſecuro & præſenti animo omnia faciebat, vt ſi amici & noti aliqui homines illic præſtò eſſent: idq; iure optimo: nõ enim erat intùs ſola, ſed conſiliariũ habebat Ieſum ipsũ. Ille virgini prę̀ſtò erat, ille ipſius mentem & cor excitabat, ille animum confirmabat: ſolus, inquam, ille metũ omnẽ eijciebat. Hæc autem non ſimpliciter Ieſus faciebat, ſed quoniam martyr ipſa illius auxilio ſe dignam anteà præbuerat.

Gratia Dei datur illis qui ea ſe dignos pſtāt.

E domo igitur egreſſa, petijt à militibus, vt ſibi liceret redire intrò, & veſtem mutare. Ingreſſa verò intrò, veſtem mutauit, incorruptam pro corrupta, & pro fragili & caduca, ſtabilem ac ſempiternã. Ego verò præter ea, quæ dicta ſunt, & illud miror, quomodò milites illi gratiam, quam Pelagia virgo petierat, conceſſerunt: quomodo mulier viros decepit: quomodò nihil eorum, quæ futura erant, illi ſuſpicati ſunt, quomodò eius dolum non animaduerterunt. Neq; enim eſt, quod aliquis dicat, neminem vnquàm tale quippiã feciſſe. Multæ enim fortaſsè ſe præcipitârunt, & in mare ſeipſas iniecerunt, pectusq; ſuum gladio traiecerunt, & laqueis colla inſeruẽrũt: nam multa huiuſmodi temporibus illis acciderant. Sed Deus ipſe militum illorum corda excæcauit, vt virginis Pelagiæ dolum non animaduerterent. Quamobrèm è medijs retibus virgo auolauit, & ſicut cerua, cùm euadit venatorum manus, in quas inciderat, ad alicuius montis verticem venatorũ pedibus & telorum iactibus inacceſſum ſtatìm confugit, ac deindè à curſu deſtitit, è loco illo ſine timore aliquo eos deſpiciens, à quibus anteà inſidiæ parabantur: ità & virgo illa cùm in ipſas venatorũ manus incidiſſet, & parietibus ipſis, velut quibuſdam retibus, cõpræhenſa eſſet, cucurrit non in montis verticem, ſed in ipſum cæli faſtigium, quò nulla erat ipſis accedendi facultas: deindè illinc vacuis manibus eos reuertentes adſpiciens, gaudebat, cùm infideles homines redargutos, & multo rubore adſperſos videret.

Nec tamen ob id gratia dari dicitur ex meritis, vel naturæ noſtrę viribus acquiri.

Cogita quale illud fuit, ſedente iudice, adſtantibus carnificibus, paratis tormentis, vniuerſa multitudine collecta, cùm milites ipſi expectarentur, qui Pelagiã adducerent, omnesq; præ voluptate geſtirent, & tanquàm ebrij eſſent, prædam in manibus ſe habere ſperantes, tunc illos ipſos, qui eius rei cauſa miſſi fuerant, vultu in terram demiſſo redeuntes videre, factumq; illud narrantes audire. Quantum dedecus, quantũ mœrorem ac probrum omnibus impijs illis tunc fuiſſe par eſt? Qua triſtitia, quo vultu & rubore perfuſos milites illos redijſſe credimus, qui reipſa didicerant, ſe non cum hominibus, ſed cum Deo bellum gerere? Ioſeph quo tempore à domina ſua inſidijs petebatur, veſtem impuris ac ſceleſtis barbaræ mulieris manibus detentam reliquit, & nudus exijt. Pelagia verò neq; corpus ſuum ab intemperatis illis hominibus tãgi paſſa eſt, ſed cùm anima ipſa corpore denudata in cælum aſcendiſſet, & ſanctam ſuam carnem apud hoſtes reliquiſſet, ità dubios & perplexos aduerſarios reddidit, vt neſcirẽt quid facerent: neq; enim habebant, quid reliquijs illis deinceps facerent. Talia ſunt pfecta Dei opera, rerũ deſperationẽ ad multã facilitatẽ, ſibiq; aduerſantiũ res, quæ videntur facilimæ, ad extremam deſperationẽ transferentis.

Gen. 39.

Quid difficultate illa maius, in quam puella tunc inciderat? Quid facilitate illarũ rerum, quas milites tunc tractabant, planius videri poterat? Habebant puellã intùs ſolam cõpræhenſam, domo ipſa velut carcere quodam cõcluſam, & tamen redière prædã non aſſecuti. Cõtrà puella ipſa, cùm omnibus auxilijs atq; adiutoribus deſerta eſſet, neq; vllã euadẽdi viã haberet, ſed prope illarum ferarum manus ſe poſitam videret, ex ipſis faucibus, vt aliquis diceret, abrepta, omnium inſidias diffugit, & milites ac iudices, principesq; illos ſuperauit, idque eo tempore, quo omnes ſe illius victores futuros ſperabant.

Poſteà verò, quàm puella ipſa mortua eſt, tunc in maiorem deſperationem inciderunt, vt diſcerẽt Martyrum mortem, Martyrum eſſe victoriam. Hoc perindè fuit, àc ſi, vndarum impetu ad ipſum portûs aditum irruente, nauigiũ merce copioſa & margaritis precioſis refertum, cùm iamiam ab illa ipſa fluctuatione ſubmergendum eſſe videretur, periculum mox diffugiens, ab ipſo aquarũ impetu impulſum, quamcelerrimè ad portum tranſmiſſum eſſet. Sic militum illorum inuaſio ac terror, cùm omnibus vndis formidoloſior incidiſſet, fecit, vt multo celeriùs puella feſtinaret ad cęlum aſcẽdere: quæq; nauim ipſam ſubmerſura videbatur vnda, illa ſaluã ad tranquillum portum tranſmiſit: ac deindè corpus illud omni fulgore ſplendidius, ex alto deferebatur, diabolum id videntem feriens. Non enim ità fulgur, è cælis demiſſũ, nobis terribile videri ſolet, vt Martyris corpus fulgure grauiùs dęmonum turmas tunc perterrefecit.

Nota ſanctę mortuæ corpus dęmonũ turmas perterrefaccre.

Sed vt diſcas nõ ſine diuina prouidentia id factũ fuiſſe, hoc præcipuè licet apertè intelligere ex ipſius virginis propoſito & prompto animo: quodq; milites illi virginis dolum non conſiderârint, ſed quòd illa petiẽrat, libẽter conceſſerint: quòd deniq; ad exitũ res ipſa perducta ſit. Licet etiam nihilominùs & ex ipſa mortis ratione hoc intelligere. Multi eñ è ſublimi tecto deiecti, nihil mali paſſi ſunt: alij verò, quibus corporis membra læſa & mutilata fuerint, poſt caſum ipſum multo tempore ſuperfuerunt. At in illa beata virgine nihil tale Deus ipſe fieri permiſit: ſed ſtatìm iuſſit animam corpus relinquere, eamque ipſe accepit, quippe quæ quantùm ſatìs fuit, certauerat, & rem omnem impleuerat: non enim mors illa eiuſmodi casûs naturam, ſed Dei iuſſionem, conſecuta eſt.

Iacebat igitur corpus illud non in lecto aliquo, ſed in ſolo. Nec propterea tamen honoris expers erat, quia in ſolo ipſo iacebat: ſed ſolùm ipſum ex eo fuit honoratũ, quòd corpus illud tã glorioſũ excepit: quinimmò quia in terra iacebat, eo ipſo corpus illud erat honoratius. Huiuſmodi enim ſunt iniuriæ, quæ propter Chriſtũ accipiuntur, vt honoris cumulum nobis afferant. Iacebat igitur in ſolo ipſo, & anguſto quodam loco: ſed Angeli Pelagiæ corpus circundabant, & Archãgeli omnes honorabãt, Chriſtus deniq; ipſe præſens erat: nam ſi domini mortuos ſeruos aliquos nobiliores ad ſepulturã deducunt, neq; id erubeſcũt: multo magìs Chriſtus ipſe virginem, quæ eius cauſa libenter animã emiſerat, & tantum periculum ſuſceperat, præſentia ſua honorare non recuſauit. Iacebat itaq; illa, & epitaphiũ habebat martyriũ, quod ſuſceperat, confeſſionis ornatu decora, & veſte omni regali purpura precioſiore induta. Erat autem veſtis illa duplex, vna virginitatis, altera martyrij. His funebribus donis ornata virgo hęc, ad tribunal Chriſti aſſiſtit.

En quantũ tribuit tantus vir exanimi virginis corpori.

Talem habitum & nos viuentes ac mortui, nobisipſis parare ſtudeamus, illud ſcientes, quòd qui auratis veſtibus corpus ſuum exornauerit, nullam ex ea re mortuo homini vtilitatẽ attulerit: quinetiam multorũ inuidiam & repræhenſionẽ excitauerit: quippe qui neq; in morte ambitioſus, & falſæ gloriæ appetens eſſe deſiẽrit. At ſi virtute ſe ornârit, multos etiam poſt mortem ſuî laudatores habebit. Etenim ipſis etiã regalibus aulis apud omnes hoĩes ſplẽdidius erit ſepulcrũ illud, vbì corpus iacuerit, quod cum virtute ac pietate vixerit. Huius rei vosipſi teſtes eſtis, qui diuitũ monumenta, quanuìs aureis veſtibus cõtecta, tanquã ſpeluncas quaſdam prætereuntes ad ſanctam hanc virginem multo cum ſtudio & animi alacritate accurriris: quoniam cùm martyrio, confeſſione & virginitate, multæ & aureæ veſtis loco, funus ſuũ ornârit, hinc poſteà diſceſſit. Hanc igitur pro viribus & nos imitemur. Contẽpſit illa vitam hanc: contemnamus & nos delicias, irrideamus ſumptuoſos apparatus, abſtineamus à crapula & ebrietate, fugiamus voracitatem.

Non

Non temerè hæc nunc dico,ſed quoniam multos video,poſtquàm concio hæc dimiſſa fuerit,ad ebrietatē,ad cauponas & menſas illas,quæ ſunt in hoſpitijs publicis, & ad alia inhoneſta opera ſtatìm reuerſuros. Quamobrèm precor vos & hortor, vt ſemper ſanctam hanc virginem in memoria & mente habeatis, neque concionem hanc celebrē dedecoretis,non deniq; fiduciā noſtram ex hoc die feſto ad nos proficiſcentē imminuatis.Etenim non temerè cum Græcis differētes, huius diei feſti celebritate gloriamur,eamq́; obijcientes,erubeſcere illos facimus,cùm dicimus,quēadmodùm vrbem integrā ac totam, tantumq́; populum puella vna mortua ſingulis annis ad ſe attrahit,idq́; poſt tam multos annos,neq; tempus vllū honoris huius ſeriem interrupit. Verùm ſi ſenſerint,quæ in hac celebritate committuntur, maiore laudationū parte priuati erimus. Hæc enim multitudo, quæ nunc præſens eſt, ſi benè ordinata ad nos accedere poſthàc ſtuduerit,ea res maximo nobis erit ornamento:at ſi cum ſegnitie & negligentia multa hîc aderit,probrum & accuſationem nobis ea res afferet. Dies feſtus S.Pelagiæ.

Vt igitur veſtra multitudine,chariſſimi auditores, nos exultare poſſimus,eodem recto ordine domum reuertamini,quo par eſt eos redire,qui cum talibus martyribus verſati fuerint. Nam ſi quis non ità domum redierit,non ſolùm nihil profecerit,verùm etiam periculum maximum ſibi attraxerit. Scio vos hoc morbo non laborare:ſed non ſatìs hoc vobis eſt ad excuſationem,niſi & fratres ipſos inhoneſtè ſe gerentes,ad modeſtiam maximam,& ad conuenientem & compoſitum ſtatum redigatis. Honorâſti Martyrem præſentia tua?eandem illam & proximorum tuorum emendatione honora.Si enim videris inordinatum riſum, atque inhoneſtum curſum,& illiberalem inceſſum, indecentemque habitum & figuram, accede, & illos ipſos,qui talia committunt,acerbo & terribili vultu intuere.At contemnent illi, & irridebunt potiùs.Sume tecū duos vel tres fratres,vel plures, vt qui hæc facit, multitudine ipſa præſente correctus,modeſtior fiat. Quòd ſi neq; ſic illorum amentiam repreſſeris,eosipſos ad ſacerdotes deferas. Sed vix fieri poteſt,vt ad eam impudentiam illi deuenerint,vt ſi repræhenſi ac rogati fuerint, non cedant, verecundentur, & ab inordinata & ludicra chorea ſe retrahant. Quòd ſi decem, ſi tres,ſi duos,ſi vnū tantùm lucrifeceris,multam vtilitatem tibi comparaueris. Proximi vt ad meliorē frugem reducendi.

At multa eſt viæ longitudo. Longitudinē hanc ad eos,quos ſuprà diximus, colligēdos ſpōtè ſubeamus. Multo thuris vapore viam implemus. Honeſtum quidē hoc eſt. Verùm non tantùm via ipſa honeſta apparuerit,ſi,vaporis atq; odorū inſtrumētis per illā totā diſpoſitis, aërem ipſum odoris ſuauitate perfuderis,quantùm ſi oēs, qui hodiè per illamipſam viam incedunt, Martyris certamina inter ſe narrantes domum redeant,linguas ipſas ſinguli pro vaporis inſtrumento exercentes. An non videtis cùm Imperator in vrbem ingreditur, quàm cōpoſitè atq; ordinatè milites ipſi ordine vtrinq; diſpoſito armati incedunt, vicisſìm ſe hortantes,vt quieto & ſedato ac reuerenti gradu procedant,quò ijs, qui eos ſpectāt, cōpoſiti & ſpectatu digni videantur? Illos igitur imitemur,nam & nos Imperatorem deducimus, nō corporeū aliquē,aut terrenū,ſed Angelorum Dñm. Atq; ità ingrediamur,nos mutuò hortātes ad concinnè atq; ordinatè progrediendū,vt nō multitudine ſolùm, verùm etiam ordine ipſo ſpectatoribus ſtuporem afferamus. Maximè quidē. Quanuìs enim nemo præſens eſſet, quanuìs ſoli per viam incederemus,neque ſic tamen immodeſtos nos eſſe oporteret,diuinos illos oculos metuentes,qui ſemper patent, & vbiq præſentes ſunt,omniaque intuentur.

Nunc verò etiam illud conſiderate, multos hæreticos hîc eſſe inter nos commiſtos,qui ſi vos ità ſaltātes,ridentes,vociferantes & ebrios viderint,ſummè nos condemnantes diſcedent. Quòd ſi aliquis vni alicui homini ſcandalum afferens, ineuitabiles pœnas dabit:nos,qui tam multi ſcandalum afferimus, quas pœnas daturos putas? Sed prohibeat illud Deus,vt poſt hos ſermones, & hanc admonitionem aliquis ijs vitijs obnoxius inueniatur. Nā ſi antehàc, q huiuſmodi facinora cōmittere audebāt, venia digni nō erāt,poſt conſiliū atq; increpationē hanc pœna ipſa multo grauior erit & ineuitabilior tā ijs,qui hæc faciūt,quàm qui fieri vidēt & contēnunt. Vt igitur & illos pœna liberetis,& vobis copioſiorem mercedem comparare poſſitis,fratrum noſtrorum curam ſuſcipite:ad ea,quæ dicta ſunt,colligenda atque enar- Matt.18.

randa eos impellite,vt per totam viam hæc meditantes,& ijs,qui domì remanſerũt, menſæ huius reliquias afferentes, illuſtre conuiuium etiam illic habeatis. Ità enim & huius diei feſti guſtum maximum percipiemus,& ſanctam martyrem ad maiorem beneuolentiam prouocabimus, vero honore illam proſequentes: quæ maiorem etiam voluptatem capiet, ſi fructum aliquem & vtilitatem animas iuuantem adepti redierimus,quàm ſi huc venerimus,& poſteà tumultuati ſimus.

Sãcti pro nobis orãt. Faxit Deus huius ſanctæ virginis,& eorum, qui ſimiliter certauerunt, orationibus ac precibus,& vt hęc,& alia,quę dicta ſunt,diligenter memoria teneatis,& vt ad opus ipſum omnia cõferentes,in omnibus ad finem vſque Deo ipſi grati ſimus. Cui gloria ſit & imperium nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum,Amen.

DE S. PELAGIA VIRGINE ET MARTYRE, BEATI IOHANNIS CHRYSOSTOMI POSTERIOR LAVdatio in eandem *ſanctam virginem & Martyrem Pelagiam Antiochenam.*

Iunij 9. MAiore quidem theatro ſancta virgo Pelagia digna eſſet: magna enim huius puellę certamina extiterunt,ob idq; copioſiorem theatri frequentiam requirũt. At ſatìs illi tamẽ eſt Chriſtus, qui ſolus pro omni ornamẽto huius virginis panegyrim ac celebritatẽ præſens ornat. Quo enim loco Chriſtus adeſt, illic omniũ Angelorum chorus p̃ſtò eſt. Et oẽs quidẽ martyres ſua corpora cruciatibus fortiora præſtiterũt,ob idq; magnũ quoddã theatrũ aduersùs diabolũ ſibi parauerũt, cùm incorporeos ſpiritus corpore ipſo ſuperauerint, & carnẽ ſuam cum ferro cõtendentẽ fortiter exhibuerint. Cùm verò etiã puellas ipſas video pro Chriſto crucifixo mori geſtientes,tũc diaboli temeritatẽ magìs rideo, qui cùm ꝑmulta vaticinãdi loca ſibi excogitauerit,quaſi res futuras in illiſipſis prænũciaturus eſſet,nõ illud præuiderit ac vaticinatus ſit,quantũ dedecus quouis riſu dignum,hodierno die paſſurus eſſet.

Dæmonum imbecillitas & temeritas.

Quid enim magìs ridendũ aliquis duceret, quàm quod hodiè paſſus eſt diabolus? Qui licèt virginẽ irretitã haberet,à præda tamen ipſa excidit,& puellã, quam appræhẽdit,tenere nõ potuit,quaſi vmbrã,non virginẽ,appræhendiſſet.Nam cùm illa ſimplicitatẽ colũbæ cum ſerpentis prudẽtia coniunctã haberet, vt colũba quidem ſimplex cõpræhenſa eſt,ſed vt prudens ſerpens diffugit:quanuìs enim eſſet cõprehenſa, dè victoria tamen non deſperauit: neq; animo aut conſilio capta fuit, licèt corpore detenta eſſet: ſed artem quandam atque conſilium excogitauit, quo eorum,à quibus compræhenſa fuerat, temeritatem eluderet, & eos tanquàm ſtupidos redderet.

Prudẽs ſimplicitas Pelagiæ.

Sed quidnam hoc fuit?Se conſiliũ mutâſſe puella ſimulauit:idq; vt credibile videretur,quanuìs in tantę fluctuationis & naufragij periculo cõſtituta eſſet,vultu tamẽ ipſo hilaritatẽ prę ſe ferebat.Figmẽto igitur illo milites capti,& puellę hilaritate decepti,humaniùs in illã ſe gerere cœperuut. Quæ cùm ab ipſis petijſſet,vt tandiù liceret abeſſe, quoàd ornatũ ſpõſæ conuenientẽ ſibi indueret,eundi poteſtatẽ milites ei conceſſerũt,quippe qui ea re non ſolùm illi virgini gratũ facturi eſſent,ſed futurum etiã cogitabant, vt à Iudice ipſo magìs laudarentur, ſi puellã veſte ornatã duxiſſent. Illa verò cõſilij ſui cõpos facta,ſtatìm ſe veſte induit,quæ verè decora eſt. Cùm enim animi fortitudine,& reſurrectiõis ſpe multa ſe induiſſet atq; corroborâſſet,ad ipſius tecti faſtigium cucurrit,& illinc ſeipſam præcipitem dedit.Itaq; palęſtræ genus illud exegit,quod vt magnum quippiam aliquãdò diabolus Domino ipſi proponere auſus fuerat,cùm dixit:Si filius Dei es,mitte te deorsùm.

Virgo ſancta ſe præcipitio interficit.

Matt. 4.

Huius puellæ fidem & animi magnitudinem valdè obſtupeſco. Quid enim tunc alia virgo ſecum ipſa non cogitâſſet? Dixiſſet quidem: Do meipſam ex hoc loco præcipitem,cùm id facere eoipſo coacta ſim,quòd ſtuprũ metuo.Laudabile eſt propoſitũ,modò caſum ipſum mors cõſequatur.quãuìs eñ in me mortuã hoſtes debacchati fuerint,id tamẽ ego nõ ſentiã,meq; inſciente,hoc facient.At ſi in terrã colliſa, corporis mẽbra perfracta fuerint,anima verò in mẽbris permanſerit, corporis turpitudinem moleſtè ferens ac dolens, tunc nihilominùs ad iudicem ducta,ea patiar, quæ ſemper timui:tradent enim ſtupro corpus ipſum membris læſum, ac me violatam

tam dimittent:ſicque duplicem feram calamitatẽ, tum corporis membris læſa, tum virginitate ſpoliata. Hæc ſatis quidem fuiſſent, vt aliam puellam perturbarent. At illa fide ipſa ità confiſa eſt, quaſi finis ipſius ſponſorẽ aliquem haberet: ob idq́; prompto animo ad eum caſum feſtinauit.

Itaq; puellæ & virginis fortitudine, atque animo illo victus es, diabole. Quæ enim Domino ipſi olìm propoſuiſti, ad ea puella quædam eius famula te prouocauit, & ad tecti faſtigium accurrens, illinc ſeipſam iaculata eſt: cumq́; à Iudice vocata eſſet, tibi, qui hoc ſuggeſſiſti, non obtemperauit, neq; ſubdolam pugnã ſubijt: nouit enim verſutas cogitationes tuas, cùm ſæpè virgines ipſas ad iudices, tãquàm ad flagella excipienda, vocare ſoleas, poſteà verò ſine pugna ijs, qui pugnam ſubiêrunt, acerbiùs detentas eijcis. At ſi verè ad pugnam vel ad ſtadia puellam prouocas, congredere nunc cum illa è tecto ſe deijciente, eamq́; illinc decidentem ſuſtine. Audeas contra illam ſtare, & palæſtram experiri. Excita quamcunq; velis aſtutiam. Habes terrã pro pugnæ campo. Vrge nunc gladios ipſos, vt mortem inferas. Subſterne interficiendis hominibus dura cædis inſtrumenta. Para decedenti puellæ confractionem. Omnes enim quantunuìs abſtruſas atq; abditas artes tuas, velut infirmiſſimas illa ſuperauit, quodq́; maius eſt, neq; illud à Deo exegit, quod ſcriptum eſt: Angelis tuis manda de me Domine, nè vnquàm offendam ad lapidem corpus meum: ſed id perijt, vt animę pręciperet, poſt caſum ipſum è corpore diſcedere. Pſal. 90.

O puellam genere quidem & ſexu fœminam, animo autem ipſo marem. O virginẽ duobus nominibus extollẽdam, quòd in virginũ grege, & martyrum choro numerata ſis. O puellam ità continentem, vt neque adſpectu quidem ipſo fruendi facultatem intemperato Iudici præbueris. Huius igitur puellæ temperantiam & nos imitemur, & contra voluptates ipſas victoriæ trophæa erigamus. Incontinentiæ atq; intemperantiæ impetum frangamus, & animum ipſum ad pietatem ſeruandam corroboremus. Iudices ipſos à tentationibus ſubmoueamus, & cùm opportunũ eſt, nõ abiectos, ſed audaces nos præſtemus. Deniq; membra noſtra, quę ſunt ſuper terram, mortificemus, vt & Dominus ipſe hoc humile corpus noſtrum tale reddat, & in eam conditionem transferat, vt corporis ſui formam cum eo communicet: Cui ſit gloria & imperium in ſecula, Amen.

MARTYRIVM SANCTORVM GETVLII, CEREALIS, AMANTII ET PRIMITIVI, EX EGREGIO MS. CODICE *per F. Laur. Surium ſtylo mutato deſcriptum: cui fidem conciliant etiam antiquiſſima Martyrologia.*

10. Iunij.

Temporibus Hadriani Imperatoris fuit vir quidam omnis diuinæ legis peritiſſimus, idemq́; Chriſtiãiſſimus, Getulius nomine. Degebat autem in Sabinorũ regione haud procùl ab vrbe Roma, conuocabatq́; ad ſe quotidiè permultos tum ex Italia, tum Græcia Chriſtianos, ijsq́; alimenta præbens, diuinã legem exponebat, eosq́; erudiebat. Peruenit eius rei fama ad aures Hadriãi Imperatoris, qui miſſo Cereale vicario, iuſſit eum cõpræhendi. Vbì ad illum venit Cerealis, inuenit eũ domi ſedentem, & more ſolito Chriſtianos inſtituentem, qui eius doctrina magìs ac magìs in fide Chriſti confirmabantur. Dixit autem ei Cerealis: Audîſti, quæ ſint à principibus edicta apud omnes propoſita? Reſpondit S. Getulius: Itáne principum iuſſis parére neceſsè eſt? Cerealis dixit: Tuipſe edicito æquũ ne ſit illis parére. S. Getulius ait: Cui tandèm, ô princeps, obtemperandum eſt? mortaline homini, & mox in putredinẽ abituro, an verò præpotẽtis Dei filio? Cerealis dixit: Habet ergò filium Deus veſter? Getulius reſpondit: Habet planè, qui quidem & fuit, & eſt, & erit ſemper. Cerealis dixit; Qua vel doctrina, vel ſigno nôſſe licebit, filium Dei, DEVM eſſe, quemadmodùm tu doces? Reſpondit ſanctus Getulius: Nôueris verbum Dei, verum DEVM ex DEO patre genitum, & de ſpiritu ſancto conceptum, ex virgine MARIA natum eſſe, cumque nouiſſimis temporibus dignatum eſſe venire, vt mortuos ſuſcitaret, cæcos illuminaret, leproſos mundaret, ſuper mare pedibus ingrederetur, vẽtis & tẽpeſtatibus imperaret.

Cerea-

Cerealis Vicarius dixit: Nôſſe velim, quînam iſthuc factum ſit.

Amantius tribunus, frater Getulij. Tum S. Getulius vocauit ad ſe Amantium tribunum fratrem ſuum, qui metu Hadriani principis latitabat, narrauitque ei omnia de Cereali Vicario: porrò ipſi Cereali indicauit Amantium fratrem ſuum. Ad cuius conſpectum mirificè exhilaratus eſt Cerealis. Dixit autem ei S. Getulius: Abijce iam Cerealis frater artes diabolicas, & amplectere Christi patientiam. Ego in Tyburtina vrbe cùm haberē vxorem, liberos & opes, omnibus valefeci, vt poſſem ad æternam peruenire ſalutem. Cerealis reſpondit: Equidem nec vxorem nec proles habeo, quas relinquam. Si verò eſt aliquid æternum, nè quæſo id me celeris. S. Getulius dixit: Aeternum hoc eſt, vt manufactis idólis propudiatis, in Chriſtum Dei filiū credas. Cerealis ait: At quo tandèm ordine hæc fides ſuſcipienda eſt, vt nè quid fuſcatum in me reſideat? Dixit ei Amantius tribunus, amicus eius: Baptiſmum percipies in Chriſti Confeſſione, &
Mat. 19. ſic vitam habebis ſempiternam. Quòd ſi verò reliqueris omnia, quæ in hoc mundo appetis, centuplum accipies, & vitam æternam poſſidebis. Cerealis ait: Ecquid obſtat, quo minùs pro Chriſto filio Dei ſanguinem meum fundam? Sed iam quæſo moras vos nectere nè velitis. Tum S. Getulius ad pœnitentiam eum adhortabatur, ſimulque ei triduanum indixêre ieiunium, donèc diuinitùs edocerentur, quid faciēdum eſſet. Cumque tota nocte in vigilijs & precibus durarent, audiêrunt vocem angelicam ipſos admonentem, vt Sixtum vrbis Romæ Epiſcopum ad ſe vocarent, & ab illo baptiſma perciperet.

Venerunt igitur Romam, & accerſito beato Sixto Epiſcopo, in cryptam quandam eius, quam diximus, regionis ingreſſi ſunt: vbi B. Sixtus more Chriſtiano eum catechiſmo imbuit, ac deindè baptizauit. Eadem autem hora vidit Cerealis deſcendentem ſuper ſe Spiritum ſanctum, & mox ingenti voce clamauit: Eccè video lumen quoddam, Solis ſplēdore illuſtrius, in me delabi. Porrò B. Sixtus pro ſingulis obtulit ſancta libamina, & participes eos fecit ſacroſancti corporis & ſanguinis Chriſti: & cùm eos in fide confirmâſſet, gratias agens, diſceſſit ab eis. Eodem tempore officiales Cerealem quæſiêrunt. Venit autem Vincentius quidam eò, vbì erāt ſancti, aurum publica exactione collectum abſportaturus. Vt autem vidit eum Cerealis, dixit ei: Nos temporarias res iam abiecimus, vt fruamur æternis. Temporalia enim vnà cum illis, qui amore ea proſequuntur, in nihilum redigentur. Tum Vincentius magna voce exclamauit: O principes orbis & reipublicę moderatores: ſeductus eſt Cerealis dignitate vicarius, relictiſq; dijs, phantaſmata ſectatur: multaq; ira incenſus, celeriter cucurrit ad Hadrianum principem, eiq; quid comperiſſet expoſuit, nempe Cerealem ſe Chriſtianum confiteri. Itaq; Hadrianus miſit Licinium cōſularem, qui ipſi Cerealem ſiſteret. Licinius veniens ad vrbem Sabinorum, tenuit Cerealem, & cum illo Getulium, Amantium & Primitiuum: moxq; ſcripto petijt ab Hadriano, quid de illis fieri iuberet. Reſcripſit autē Hadrianus, vt aut immolarēt dijs, aut ignibus cremarentur. Eodem ergò die, quo lectę ſunt literę Imperatoris, iuſſit Licinius in ciuitate Tyburtina tribunal ſibi præparari, ſanctoſq; ſibi vinctos exhiberi. Cumq;
Sancti martyres iudici ſiſtuntur. veniſſent, ità dixit: Adcóne Cerealis vitam deſperâſti tuam, vt præcepta principum, qui toti imperant orbi, contemnenda putes? Cerealis reſpondit: Et theſauros publicos declinatione perfecta tradidi in publicum, & Chriſto Ieſu me ſeruiturum promitto, vt vitam obtineam ſempiternam. Licinius dixit: Vtrùm viuere aut mori mâlis, edicito. Cerealis ait: Ego ſi viuere non appeterem, Chriſtum non confiterer. veſtra autem ſacrificia nihil ſunt. Tunc ad S. Getulium conuerſus Licinius, dixit: Sacrifica dijs Ioui & Marti: alioquì extorquebo à te animam tuam. Reſpondit S. Getulius: Ego non perdam animam meam: immò verò potiùs lucrabor eam.

Tunc ira inflammatus Licinius, iuſſit eos expoliatos cædi, dicens: Præcepta prin-
verberātur. cipum contemnere nolite, ſed magnis dominis obtēperate. Cùm autem cæderētur, B. Getulius magnificans Deum, alta voce dixit: Gratias ago Deo patri omnipotenti, & Domino Ieſu CHRISTO, eiq; meipſum ſacrificium mundum offero. Dixit
Pſal. 50. ei Licinius: Quod eſt mundū ſacrificium? B. Getulius reſpondit: Spiritum cōtribulatum, & cor contritum & humiliatum Deus non deſpicit. Licinius dixit ad miniſtros: Abducite iſtos in carcerem: vbì ſanè ad dies vigintiſeptem permanserē. Porrò Licinius Romam proficiſcens, res geſtas narrauit Hadriano *Imperatori*. At ille furo-

furore percitus, miſit milites, qui eos flammis exurerent. Ducti ſunt ergò S. martyres ad tredecim milliaria ab vrbe Roma, & illic ligatis manibus & pedibus ad flumẽ Tyberim in ignem coniecti ſunt. Cùm autem beatum Getulium flammæ non contingerent, & ille magìs etiam in Domino confortatus, ſolutis vinculis, Chriſtum Dei filium glorificaret, milites caput eius fuſtibus confregerunt: & ſic inuocãs Dominum, emiſit ſpiritum. Cuius ſacrum corpus colligens Symphoroſa vxor eius, honorificè eum ſepeliuit in arenario prædij ſui. Flãmis martyres obijciuntur.

Ado in ſuo Martyrologio hæc adiungit: Conſummati ſunt beati martyres in fundo Capreolis, via Salaria, ab vrbe Roma plùs minùs milliario tertiodecimo ſupra fluuium Tyberim in parte Sabinenſium. Quorum corpora collegit beata Symphoroſa, vxor beati Getulij martyris. Quę non longè poſt eundem ipſum martyrẽ cum ſeptem ſuis filijs fuit martyrio confecta, videlicet 27. die menſis Iunij: & ſepulta eſt in prædio ſuo, loco & oppido ſuprà nominato. Symphoroſa cũ ſepte filijs necat.

VITA S. MARGARETAE REGINAE SCOTIAE, QVAM QVIDEM S. ADELREDVS ABBAS PRIMO CONſcripſit, ſed hæc, quam nos edimus, ab alio quodam incerto authore, ex illo breuiùs deſcripta eſt. Stylum in gratiam lectoris nonnihil elimauimus.

MOrtuo Edmundo rege cumprimìs ſtrenuo, qui ab Anglis propter inſuperabilem eius fortitudinem ferrei lateris cognomẽ acceperat, Canutus rex, Anglię cõqueſtor, filios eius Edmundum & Edouardum propter fœdus cum patre illorum ictum, prę pudore ferire nõ valens, ad regem * Suedorũ feriendos tranſmiſit: qui pietate motus, eos vlteriùs ad regẽ Hungarorum Salomonem vitę reſeruandos miſit. Edmundo verò ſine liberis decedente, Edouardus frater eius Agatham Imperatoris filiam duxit, ex qua ſanctã Margaretam, poſteà Scotiæ reginam, progenuit. Quæ cùm in primęua adhuc floreret ætate, vitam ſobriam ducere ac Deum ſuper omnia diligere cœpit, in diuinarum quoq; lectionũ ſtudio ſe occupare, & in his animum delectabiliter exercere. Suorum tandẽ magìs quàm ſua voluntate, immò Dei ordinatione, regi Scotorum Malcolino in matrimonium collocatur. Vbì licèt ea, quæ mundi ſunt, agere compelleretur, at tamen mundi rebus & deſiderijs inhærere contẽpſit: Plùs enim delectabatur bono opere, quàm diuitiarũ poſſeſſione. Omnia, quæ decebant, prudentis reginæ imperio agebantur, eius conſilio regni iura diſponebãtur, illius induſtria religio diuina augebatur. Nihil illius fide firmius, vultu cõſtantius, patientia tolerantius, cõſilio grauius, ſententia iuſtius, colloquio iucũdius.

Iunij 10.

*Sueuorum

Parentes S. Margaretę.

In loco, vbì nuptię eius fuerant celebratę, in honorem ſanctę Trinitatis nobilem eccleſiam conſtruxit, eamq; varijs magni precij ornamentis decorauit: in quibus ex ſolido & puro auro & argento vaſa non pauca fuiſſe conſtat. Crucem quoquè contulit, quam auro & interlucentibus gemmis veſtiri curauit. In alijs quoq; quibuſq; eccleſijs deuotionis ſuæ ſigna reliquit. Tanta verò ei inerat cum iucunditate ſeueritas, & cum ſeueritate iucunditas, vt omnes, qui in eius erant obſequio, illam & timendo diligerent, & diligendo timerent, atque in eius præſentia non ſolùm nihil execrandum quiſquam auſus eſſet facere, ſed neq; turpem proferre ſermonem. Liberos ſuos cum omni diligentia nutriri & honeſtis moribus inſtitui voluĩt, eoſque coram ipſa ſæpiùs adductos fidem Chriſti docuit, vtq; illum ſemper timerent, accuratè admonuit. Timete, inquit, ô filij Dominum: quoniam non erit inopia timentibus eum. Et ſi dilexeritis illum, præſentis vitæ proſperitatem, & cum ſanctis ſuis æternam vobis reddet felicitatẽ. Hæc matris deſideria, hæc crebra admonitio, hæc pro ſua ſobole quotidiana erat cum lachrymis oratio, vt ſuum creatorem agnoſcerent, agnoſcendo colerent, colendo in omnibus diligerent, & diligendo ad cæleſtis regni gloriam peruenirent. Nemo illa ingenio erat pręſtantior, nemo eloquio illuſtrior. Regem ipſum ad iuſtitiæ, miſericordię, eleemoſynarum, aliarumque ſtudia &

Liberalitas eius in eccleſias.

Pſal. 33.

ccc actus

aƈus virtutum inſtigauit, & Deo cooperante obtēperantiſſimum reddidit. Videns enim ille in corde eius reuerà Chriſtum habitare, illam quouis modo offendere formidabat, votisq́; eius & conſilijs in omnibus obedire ſtudebat. Quæ reſpuit illa, ea & ipſe reſpuere, & quæ amabat illa, ea ipſe itidèm amore illius amare ſolebat: delectabatque illum manibus contrectare & oſculo venerari librum, ex quo regina precari conſueuit.

Regis familiã vt in officio contineret. Rege cum magno comitatu aliquò proficiſcēte, omnes comites & ſatellites eius tanta ſeueritate coërcuit, vt nullus quicquam rapere, nullus ruſticos vel pauperes quoslibet lædere vel opprimere auderet. Tāto autem faciliùs ſancta regina omnem mundi pompam ſpreuit, & peccatorum euaſit maculas, quanto maiori cum tremore & pauore diſtrictum iudicij diem ante mentis oculos ſibi indeſinenter repræſentabat. Crebrò etiam confeſſarium ſuum rogabat, vt quicquid in ipſius dictis & factis Vult ſua errata reprehendi. reprehenſione dignū aduerteret, id cum reprehenſione ſecretò ipſi indicare nō dubitaret. Quod cùm ille rariùs & remiſſiùs, quàm ipſa vellet, faceret, importunã ſe illi ingerebat, ſomnolentum illum & ſuæ ſalutis incurioſum ac negligentem vocitans. Pſal. 140. Corripiat, inquit, me iuſtus in miſericordia, & increpet me: oleum autem, id eſt, adulatio peccatoris, non impinguet caput meum. Reprehenſionem ſuî, quam alius accipere poſſet ad contumeliam, illa ad virtutis profectum expetebat. Malum aliquem ſi vidiſſet, admonebat, vt ad meliorem frugem ſe reciperet: bonos hortabatur, vt ſtuderent fieri meliores.

Scotorū errores quaſdā corrigit. Cùm autem in gente illa Scotorum contra vniuerſalis Eccleſiæ ſanctam conſuetudinē multa illicita fieri videret, multa adhibuit cōſilia, vt ad veritatis viam errantes, Chriſto donante, reduceret. In quo conflictu rex ipſe adiutor ei præcipuus aderat, quicquid in hac cauſa illa iuſſiſſet, & dicere & facere paratiſſimus: qui quòd perfectè Anglorum idioma æquè vt propriū calleret, vigilantiſſimus hac in re vtriuſq; partis interpres fuit. Itaque regina præfatione pr̨miſſa, qui cum catholica Eccleſia in vna fide vni Deo ſeruirent, eos ab eadem Eccleſia nouis quibuſdam & peregrinis inſtitutionibus diſcrepare non debere: Primò propoſuit, eos Quadrageſimale ieiunium non legitimè obſeruare, quia hoc non cum ſancta Eccleſia à feria quarta in capite ieiunij, ſed ſequenti ſeptimana feria ſecunda ſolerent inchoare. Cùm autem illi ecōtrariò dicerent, ieiunium ſuum ſe ex Euangelij authoritate, quæ Chriſti narret ieiunium, obſeruare per ſex hebdomadas: illa reſpondit, Longè in hoc ab Euan- Mat. 4. gelio diſcrepatis. Legitur enim ibì Dominus quadraginta diebus ieiunâſſe, quod manifeſtum eſt vos non facere. Nam cùm per ſex hebdomadas ſex Dominici dies à ieiunio abſtrahuntur, triginta tantùm & ſex dies ad ieiunandum relinqui perſpicuū eſt. Non ergò Euangelica authoritate quadraginta, ſed triginta duntaxàt & ſex dierum conſtat vos obſeruare ieiunium. Reſtat itaque, vt quatuor diebus ante Quadrageſimæ initium ieiunare nobiſcum incipiatis, ſi Dominico exemplo quadraginta dierum numero abſtinentiam obſeruare velitis. Alioquìn contra ipſius Domini authoritatem & totius ſanctæ eccleſiæ traditionem vos ſoli repugnabitis. Hac illi ratione veritatis conuicti, deincèps ſecundùm morem vniuerſalis Eccleſiæ ſua ieiunia inchoârunt.

Deindè etiam illud regina propoſuit, iuſſitque vt oſtenderent, qua ratione die ſancto Paſchæ ſecundùm morem ſanctæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ ſacramenta corporis & ſanguinis Chriſti ſumere negligerent. Reſponderunt illi: Apoſtolus de his lo- 1. Cor. 11. quens, ait: Qui manducat & bibit indignè, iudicium ſibi mãducat & bibit. Vndè quia nos peccatores agnoſcimus, nè iudiciū nobis manducemus & bibamus, ad illud myſteriū accedere formidamus. Quibus regina: Quid igitur? inqt, Qui peccatores ſunt, ſacroſanctū myſterium nō percipient? Nemo ergò illud percipere debebit, quia nemo ſine ſorde peccati, nec infans, cuius eſt vnius diei vita ſuper terram. Si autem ne- Iohan. 6. mo illud ſumere debet, cur in Euangelio clamat Dominus: Nisì mãducaueritis carnem filij hominis & biberitis eius ſanguinem, nō habebitis vitam in vobis? Sed planè ſententiam, quam de Apoſtolo profertis, ſecundùm Patrum expoſitionem aliter neceſsè eſt vt intelligatis. Non enim omnes peccatores ſalutis ſacramenta indignè ſumere affirmat. Nam cùm dixiſſet, Iudicium ſibi manducat & bibit: adiungit, Non dijudicans corpus Domini: hoc eſt, Non ſeparans illud in fide ab eſcis corporalibus, iudi-

iudicium ſibi manducat & bibit. Sed & ille, qui abſque confeſſione & pœnitentia cum ſuorum inquinamentis ſcelerum ad ſacra myſteria accedere præſumpſerit: ille, inquam, iudicium ſibi manducat & bibit. At nos, qui multis antè diebus, facta peccatorum confeſſione, pœnitentia caſtigamur, ieiunijs attenuamur, eleemoſynis & lachrymis à peccatorum ſordibus abluimur, in die reſurrectionis Dominicæ ad eius menſam in catholica fide accedentes, carnem & ſanguinem agni immaculati Ieſu Chriſti non ad iudicium, ſed ad peccatorum ſumimus remiſſionem, & ad ſalutarem percipiendæ beatitudinis æternæ præparationem. His ab ea perceptis, reſpondere nil potuerunt, atque agnita deincèps Eccleſiæ inſtituta, in myſterij ſalutaris perceptione obſeruârunt.

Euchariſtiã qs indignè percipiat.

Fuêre præterea in quibuſdã Scotiæ locis, qui contra totius Eccleſiæ morẽ Miſſas celebrare ſolerent. Quod regina, zelo Dei accẽſa, ità deſtruere & profligare ſtuduit, vt poſteà in toto Scotorum regno, qui tale aliquid attentaret, nemo repertus ſit.

Solebant etiam, neglecta Dominici diei reuerentia, quemadmodùm alijs diebus, ità illo quoquè laboribus inſiſtere. Quod minimè licere, ratione pariter & authoritate oſtendit. Dominicum, inquit, diem propter Dominicam, quæ in illo facta eſt, reſurrectionem venerationi habemus, vt in eo ſeruilia opera iam non faciamus, in quo nos à ſeruitute diaboli redemptos nouimus. Hoc & beatus Papa Gregorius affirmat, dicens: Dominico die à labore terreno ceſſandum eſt, atq; omnimodò orationibus inſiſtẽdum: vt ſi quid negligentiæ per ſex dies agitur, per diem reſurrectionis Dominicæ precibus expietur. Idem quoquè pater Gregorius quendam propter opus terrenum, quod die Dominica fecerat, diſtricta increpatione feriens, eos, quorum hoc conſilijs egerat, duobus menſibus excommunicatos eſſe decreuit. His rationibus reginæ contraire non valentes, ità diem Dominicum deincèps obſeruabant, vt nihil quicquam in eo operari auderent.

Li.11.Epi.3.

Lib.7.Epiſ. 1. Indictionis 2.

Illicita etiam nouercarum coniugia, ſimiliter & vxorem fratris defuncti fratrem ſuperſtitem ducere, quæ ibì anteà fiebant, nimìs oſtendit execrãda, & à fidelibus, velut ipſam mortem, deuitanda. Multa quoq; alia contra morem Eccleſiæ inoleuerãt, quæ in eodem Concilio dãnans, de regni finibus extirpauit.

Quandò autem illa de ſalute animæ confeſſario ſuo, & de ſempiternæ vitæ dulcedine loquebatur, verba eius plena erant omnis gratię: tantumque inter loquendum cõpungebatur, vt tota in lachrymas reſoluenda putaretur. In eccleſia nemo illa ſilẽdo quietior, nemo orando attentior. Nihil vnquàm ſeculare & mundanum illic loqui, nihil terrenum agere, ſed tantùm orare & lachrymas fundere ſolebat. Per nimiã autem inediam & abſtinentiam in grauiſſimum morbum incidit. Nihil illius pectore clementius, nihil erga egenos & inopes benignius fuit. Neque enim ſua duntaxàt, ſed ſeipſam quoq;, ſi licuiſſet, pauperibus libenter impendiſſet: atque interim omnibus pauperibus ſuis erat ipſa pauperior. Illi enim non habentes, habere cupiebant: illa verò ea, quæ habebat, diſpergebat. Quandò prodibat in publicum, miſerorum, orphanorum, viduarum greges quaſi ad matrem pijſſimam confluebant; nec vllus ex eis ſine conſolatione ab illa recedebat. Interdùm quicquid erat regis proprium, egenis erogandum abſtulit: quam pietatis rapinam rex omninò gratam & ratã ſemper habuit, ſeq; neſcire ſimulauit. Neque modò pauperibus indigenis, verumetiam omnium penè nationum ſuam liberalitatem & munificentiã impendit, innumerabileſq; captiuos dato precio libertati reſtituit, quos de gente Anglorũ hoſtilis Scotorum vis in ſeruitutem abduxerat. Occultos etiam exploratores per prouincias miſit, vt qui duriori premerentur ſeruitute, & inhumaniter haberentur ac tractarentur, eius liberalitate redimi poſſent.

In tẽplo vt ſe geſſerit.

Liberalitas in pauperes.

Eremitas & ſeparatis cellis vbiq; incluſos, Chriſto ſeruientes, venerari, diligere, ſuo aduentu & alloquio crebriùs viſitare conſueuit, illorumq; ſe precibus cõmendans, quicquid petijſſent, deuota compleuit. Cùm principio noctis paululùm quieuiſſet, eccleſiam ingreſſa, nocturnas preces, quas matutinas vocant, primò de ſacroſancta Trinitate, deindè de ſancta Cruce, tertiò de beatiſſima Maria ſola abſoluebat. Illis finitis, officium defunctorum incipiebat, ac deindè Pſalterium integrũ perlegebat. Quandò Clerus hora congrua preces Canonicas celebrabat, illa pſalteriũ vel iam cœptum finiebat, vel primo abſoluto, alterum inchoabat. Finitis autẽ pre-

Humanitas erga eremitas & incluſos.

Preces eius

viuificâſti, libera me.atq; ſub his poſtremis verbis, liberata à vinculis corporis, anima ad veræ libertatis,quem ſemper dilexerat, authorem Chriſtum migrauit, felicitatis eorum particeps effecta,quorum virtutis eſt exempla ſecuta.Faciẽ autem eius, quæ tota in morte palluerat, ità poſt obitum rubor candore permixtus perfudit, vt non mortua,ſed viuens aut dormiens videri poſſet. Obijt quarto Idus Iunij,& in eccleſia ſacroſanctæ Trinitatis, quam ipſa conſtruxerat, contra altare humata eſt. Feliciter migrat ad Dominum.

Cùm autem Dauid filius eius in aula regis Angliæ Henrici primi moraretur, nocte quadam à ſorore ſua Mathilde regina,quę matris veſtigijs puro corde inſiſtebat, vocatus,ad cubiculum eius acceſſit. Et eccè domus plena leproſis, & regina in medio ſtans,depoſito pallio,linteo præcinxit ſe,& miſſa in peluim aqua, pedes eorũ lauare,lotos extergere, & exterſos vtriſq; manibus conſtringere & deuotiſſimè oſculari cœpit. Cui ille: Quid,inquit,agis domina mea? Certè ſi rex iſthuc ſciret, nunquã os tuũ leproſorum pedum tabe pollutũ,labijs ſuis contingeret. At illa ſubridẽs, ait: Pedes regis æterni quis neſciat labijs regis morituri eſſe præferẽdos? Ego certè idcircò vocaui te, frater chariſſime, vt meo exẽplo ſimilia facere diſcas. Sũpta itaq; pelui,fac quod me facere intueris. Ille verò culpa ſua ſubridẽs,ad ſocios ſuos ſe recepit. Prçclarũ in regina eximiæ humilitatis exẽplum.

LAEXANDRI MONACHI LAVDATIO IN APOSTOLVM BARNABAM, QVAM HABVIT ROGAtus à Magno ſacerdote, venerandi templi præfecto, quod beato Barnabæ conſecratum fuerat.

MAximum orationis argumentum nobis,magna ſermonis paupertate laborantibus,patrio certe ſtudio & affectu commotus propoſuiſti, pater optime, & eorũ, qui virtutis exercitatione præſtãtes ſunt, probatiſſime. Nobis enim laudandum propoſuiſti diuinum & beatiſſimũ virum,inſignem Apoſtolum,cõſolationis filium, orbis terrarũ facem,Barnabam, inquam, multarũ laudũ præconijs celebratum. Ego verò inſcitiam meã cum argumenti magnitudine cõferens, tractationẽ hanc exhorreſcẽs,iuſſis tuis parẽre diutiùs recuſaui. Quç enim oratio tam perfecti Apoſtoli rebus narrandis par eſſe poterit, cùm huiuſmodi negociũ tale ſit,vt non ſolùm meas vires omninò ſuperet, ſed omnibus etiã alijs difficultatẽ afferre poſſit? Omnes igitur inferiores eſſe arbitror,quàm vt Barnabæ res geſtas narrare valeãt. Quòd ſi,quis de illo aliqd dicere aggreſſus fuerit,(ſit quanuis ſapiẽs, peritus & orationis facultate prçſtãtiſſimus,lõgo tamẽ interuallo à tergo relinquetur,lõgè inferior exiſtẽs,quàm Apoſtoli dignitas poſtulat, & in eius laudũ pelago omninò demergetur. Alius quidẽ ex iuſtorũ hominũ numero aliud quoddã à Spiritu ſancto donum aſſecutus eſt: Apoſtoli aũt ipſi oẽs diuinarũ gratiarũ theſauros acceperũt,& virtutes oẽs ſe habere oſtenderũt. Quî potero igitur miſer ego infinitis pturbationibus oppreſſus, Apoſtolicæ virtutis pontũ tranare? Nanq; tenui & tarda ſum lingua,(vt quod eſt in literis diuinis ſcriptũ de me dicã)neq; ità eloquens ſum,vt diuinas admirabilis Apoſtoli Barnabæ virtutes commodè narrare poſſim. Ità enim perfectè virtutem omnem vir hic exercuit,vt nemo alius in vna aliqua virtute profecit. Quamobrèm prouinciam hanc mihi iniunctam ſuſcipere hactenùs recuſaui, cùm meam imbecillitatem tanti viri glorioſis factis enarrandis imparem eſſe cognouerim. 11. Iunij. Apoſtolorũ præſtantia. Exod.3.

At cùm memoria repeterẽ,quod in literis diuinis ſcriptũ legi,hominem,qui obedientiã non ſeruat,interitum ſubire:qui verò eſt obediens,eum ab interitu liberum eſſe: vix ad id,quod præcepiſti, multùm certè metuens,aggreſſus ſum, ſatiùs eſſe ducens in eoipſo accuſari,quòd oratio mea manca ſit, quàm in contumaciæ crimẽ incurrere. Illud igitur vnum à vobis peto,vt mecum vnà ſanctiſſimum Barnabam orationis adiutorem mihi eſſe precemini. Ipſi autem viro, quem laudabimus, non dubito id gratũ fore,quod à nobis, qui nihili ſumus,dicetur:nam & eius Domino ali-

quandò placuiſſe legimus duo illa minuta, olìm à vidua & paupere muliercula oblata. Non enim Deo ipſi tam grata & accepta eſt earum rerum, quæ offerūtur, magnitudo, quàm mens ipſa & æquus animus, quem is oſtēdit, à quo aliquid offertur, ſiue paruum, ſiue magnum illud ſit. Cùm verò Barnabam laudamus, tunc & omniū Apoſtolorum ſacrum collegiū collaudamus: quorum enim vocatio vna fuit, eorū eadē eſt & gloria: & quorū ordo vnus, eorū eadē eſt & dignitas: quorū paria certamina, eorundē coronæ diuerſæ non ſunt: quorū deniq; inſtitutionis ratio communis, eorū præmia æquè honorata ſunt. Iam verò Barnabā ipſum oratione noſtra in mediū producamus, & quammaximè poſſumus, laudum præconia illi cōcinnemus: ſum enim eius viri amator ardentiſſimus. Scio autē, & mihi perſuadeo, huius Apoſtoli vel nomē ipſum auribus veſtris iucundiſſimū accidere. Itaq; illum honoremus, quatenùs pro viribus de illo dicentes, æqui animi ſignificationem demus: quod eñ eius viri dignitas poſtulat, id tale eſt, vt omnē orationem ab eo ſuperari fateamur.

Luc. 21.

Laudetur igitur à nobis infimis magnus ille Apoſtolus Barnabas. Celebretur cōſolationis filius ab hominibus, qui Chriſto crediderunt. Extollatur à quouis homine ille, qui à Patre ipſo honoratus, à Filio vocatus, & à Spiritu ſancto perfectus eſt. Barnabas, inquam, magnus Eccleſiæ orator, illa Euāgelicæ prædicationis tuba, magna Chriſti vox, Spiritûs ſancti cithara, diuinæ gratiæ plectrum. Barnabas in expediendis pro Chriſto bellis miles robuſtiſſimus: qui corpore incorporeum hoſtē, ſimul verſans cum Apoſtolorum exercitu, validiſſimè profligauit: qui bonarū diſciplinarum religioſus præceptor extitit, & Chriſtiani ouilis dux certus, & rationalis quidam ſummi Dei paradiſus, omnium virtutum germina florētia in ſe continens: qui egregium quoddam fidei germen fuit, charitatis roſa, ſuauiſſimum odorē emittens, ſpei flos incorruptus, diuinæ gratię fructus iucundiſſimus, illius vitis, quæ vitā omnibus præbet, palmes feraciſſimus, immortalitatis racemus, mel diſtillans, patientiæ propugnaculum firmum atq; immobile, cōtinentiæ ſectator ità validus, vt Crucem geſtauerit, & aduersùs Chriſti interfectores intrepidus militię dux fuerit, Chriſti Crucifixi germen ad cælum vſq; protenſum. Barnabas conſolationis filius, pietatis magiſter, fidei columna ac faſtigium, turris firma & immobilis, fundamentum ſtabile, & * crepida indiſſolubilis, ſaxum immotū, fluctuantium portus valdè tranquillus, fidelis & prudens diſpenſator, architectus nobiliſſimus: qui cæleſtem in terrís ſemitam tenuit, & parem Angelis vitam duxit: qui fuit Eccleſiarum patronus, adiutor pauperū, inopes abundè nutriēs, viduarū conſolatio, & orphanorū diligentiſſimus procurator ac pater. Barnabas Chriſti myſteriorū theſaurus, orthodoxorū ſanctæ Dei Eccleſiæ dogmatū miniſter, ægrotantium medicus liberalis, ſanos & valentes homines firma certaque animi iucunditate afficiens, Chriſtiani gregis cuſtos vigilantiſſimus, in terris manens, & in cælis vita atque inſtitutione verſans: qui in mundo pietatis dogmata clara & alta voce prædicauit, & in cælis ſempiternam coronam recepit: qui fuit gentium dux, ad Deum eas perducēs, & Eccleſiarū Dei ornatiſſimus præco, campus quidam beneolentibus Chriſti floribus refertiſſimus, virtutum cæleſtem odorem ſpirantium quoddam roſetum, Chriſti gratiarum ager fertiliſſimus: qui vitam valdè ſynceram ac puram in terris tranſegit, tam rectè in terrę viuens, quàm Angeli ipſi in cælis viuunt. Idem virtutum exercitatione inſignis, cōtemplationibus & miraculis præſtans, virginitatis margarita quædam precioſa, & caſtitatis beryllus lectiſſimus, tēperantiæ gēma puriſſima, Chriſtum in ſe loquentem habens, electum Dei vas, qui mundū dereliquit, & omnia, quæ in illo ſunt, quiſquilias quaſdam duxit, vt Chriſtum tantùm lucrifaceret ſeculorum Regem. Ille ſuam Crucem ſine dubitatione aliqua portauit, & vt verus Diſcipulus prompto animo Chriſtum ſecutus eſt: qui dæmones profugauit, & diabolo vulnera inflixit: qui quatuor orbis terrarum fines firmo & conſtanti greſſu peragrauit, & vt ſacer ac bonus, ſuiq; Domini miniſter amantiſſimus, omnes gētes Euangelij prædicatione ad Chriſti fidem cōuertit. Ille ſe domiciliū paratum præbuit, in quo eiuſdem eſſentiæ particeps Trinitas habitaret, quiq; ſummi Dei tēplum fieret: Barnabas, inquam, Cypriorum inſigne ornamentum, & orbis terrarū propugnator inexpugnabilis, qui Chriſtum ipſum mirum in modum dilexit, & pro ipſo quotidiè animam ſuam expoſuit: qui nunc vnà cum illo in cælis regnat, & omnibus ſeculis regnabit.

Prgclara encomia S. Barnabæ.

* crepido

Barnabas virgo.

Deinda

Defeſſa eſt oratio noſtra, dum admirabilem, diuinum & optatiſſimum Apoſtolũ Barnabam laudibus extollere cupit atque contendit, quodque mirum eſt, nondùm ad exordiũ peruénit. Huius enim admirabilis viri laudes maiores ſunt, quàm vt noſtra oratio illas attingere poſſit. Earum igitur tractationem, vt orationibus noſtris maiorem, omittentes, pauca quædam de eius vita & martyrio ab authore Stromatũ Clemente, aliorumq; veterum hominum ſcripis, repetita vobis, venerandi auditores, exponam, & ità narrationi huic finem imponemus, diuinis literis concedentes, vt huius viri ſemper decantati & celeberrimi caput magnifico illo præconio coronent: Erat Barnabas vir bonus, & plenus Spiritu ſancto & fide. Quid huic præconio par, aut vnquàm fuit ſimile? Acto.11.

Ortum duxit beatiſſimus hic vir de laudatiſſima illa tribu Leui, ex qua Moſes & Aaron magni illi Dei prophetæ & populi optimates ortum duxêre, cuius cognationis etiam Samuel propheta particeps fuit. Eius autem proaui bellorum cauſa cùm ad Cypriorum regionem migrauiſſent, æquo animo illic habitabant. Erant autem viri admodùm religioſi, Dei legem reuerentes, & valdè diuites: quamobrèm & Hieroſolymis facultates multas poſſidebant, & agrum propè vrbem illam pulcherrimũ, non ſolùm omnium generum fructuoſis arboribus elegantem, ſed ædificiorum magnitudine valdè illuſtrem. Ex quo enim tempore Eſaias propheta ità reliquit ſcriptum. Beatus, qui habet ſemen in Sion, & domum in Hieruſalem: hanc eius prophetiam Hebræorũ filij corporeo ſenſu interpretabãtur, & ditiſſimus quiſq; dabat operam, vt aliquid in vrbe Hieroſolyma poſſideret. Cùm verò in Cypriotũ regiõe natus eſſet hic, de quo ſcribimus, & parentes elegantem puerũ vidiſſent, ſtatìm Ioſeph eum nominârunt, puerum ſuũ Patriarchæ illius appellatione honorantes. Factũ verò eſt, vt cum nominis appellatiõe, morum etiam nobilitas cõueniret. ſi quis enim vocem hanc, Ioſeph, interpretetur, inueniet idem valere, quod Dei additamentum. additus enim fuit à Deo iuſtus hic vir Apoſtolorum cœtui, & ſacro Sanctorum cõſortio. Ad hæc eandem vocem, Dei gloriam interpretari poſſumus. Neq; quiſquam putet verbum hoc exuperantiæ cauſa dictum, ſed à diuinis literis ſumptũ ſciat. Ait enim Paulus: Vir non debet caput tegere, cùm ſit imago & gloria Dei. Quòd ſi virum quemcũque, imaginem Dei & gloriam lectiſſimus ille Apoſtolus appellauit, quid dicemus de hoc viro, in rebus diuinis perfectiſſimo? 1.Cor.11.

Barnabas Leuitica ſtirpe ortus

Cùm verò Barnabas ipſe adoleuiſſet, illum in vrbem Hieroſolymã parentes perduxerunt, & Gamalieli legem ac Prophetas diligenter edocendum tradiderunt, qui & Paulum, tunc Saulum appellatum, condiſcipulum habebat. Quotidiè verò Barnabas magìs proficiebat, tum doctrina, tum omni virtute, nondùm tamen ad Leuitarum ordinem aggregatus fuerat, eò quòd non erat ætate illa, quam ea res poſtulabat, adhuc enim cum ephebis numerabatur. Non tamen à templo diſcedebat, cùm in ieiunijs ac precibus die ac nocte verſaretur. Ità verò leges & reliqua diuina ſcripta memoriter pronunciabat, vt literarum monimentis non indigeret, quietemque ipſam tam charam habebat, vt temperantiæ matrem illam eſſe duceret. Pernicioſas verò hominum conſuetudines execrabatur, ac vehementer fugiebat, purum & à vitijs intactum ſeipſum ità conſeruans, vt virtutis eſſet ſpecimen quoddam. Quamobrèm apud omnes exiſtimatione & gloria florebat.

Barnabas Pauli condiſcipulus.

Accidit autem, vt tempore illo Dominus Ieſus Chriſtus Hieroſolymam veniret, & paralyticum in probatica piſcina ſanaret, aliaq; ſigna multa & prodigia in templo ederet. Illa omnia cùm Barnabas vidiſſet, obſtupuit, & ſtatìm ad Chriſti pedes ſe abiecit, cumq; precatus eſt, vt illi benediceret. Chriſtus autem, qui cor hominũ & animos inſpicit, Barnabæ fidem gratã habens, beneuolè ipſum accepit, & diuini ſui congreſſus eũdem participẽ fecit: qua re ad Chriſti charitatẽ magìs accẽdebatur. Quamprimum verò adijt domũ Mariæ matris Iohannis, qui Marcus poſteà dictus eſt: quæ Maria eius matertera eſſe dicebatur, quamobrẽ & Marcũ Barnabę cõſobrinũ appellabant. Illã cùm adiiſſet: Agè, inquit, mulier, veni & vide, quę patres noſtri videre cõcupiuerunt: eccè enim Ieſus quidã propheta è Nazareth Galilæę in tẽplo eſt, magnifica quędam edens miracula, qui multis videtur Meſſias eſſe, qui venturus erat. Iohan.5. Coloſ.4.

Fit Chriſti diſcipulus.

Cùm hæc audiſſet admirabilis illa mulier, relictis omnibus his, quæ habebat in manibus, templum Dei adijt: vbì cùm Ieſum templi Dominum vidiſſet, ad eius pe-

des ſe abiecit,cumq; ſic precata eſt:Si gratiam inuéni, ô Domine, in conſpectu tuo, veni ad domum ancillæ tuę,vt ingreſſione tua famulis tuis benedicas.Eius petitioni Chriſtus Dominus aſſenſus eſt:quem mulier illa valdè læta in cœnaculum ſuũ accepit. Ex illo igitur die, quotiès Dñs Hieroſolymam veniſſet, illic vnà cum diſcipulis ſuis diuerſabatur,quibuscum & Paſcha illic fecit,vbì & myſteriorũ ſacramenta eoſdẽ diſcipulos ſuos edocuit. Sermo enim quidã à Patribus traditus, ad nos peruénit, cũ, qui lagenam aquæ portabat,quem Dominus ipſe diſcipulis ſuis præcepit,vt ſequerẽtur, Marcum fuiſſe beatæ illius Mariæ filium. Quòd autẽ illum Dñs non nominârit, ſed dixerit,Ite ad quendã: prouidentia quadam factum eſt,ſicut Patres ſancti locum hunc interpretantes dixerunt,vt re obſcurè dicta hoc nos doceret,Dñm Ieſum apud eum diuerſari,quicunq; ſe paratum prębet.In illo igitur ipſo cœnàculo Dñs Paſcha fecit,in illo apparuit Thomę Apoſtolo, cùm à mortuis ſurrexiſſet, illuc, poſtquàm Ieſus in cælum aſſumptus eſt,diſcipuli cum reliquis fratribus centum viginti,in quibus erant Barnabas & Marcus,ex monte Oliuarum cõuenerunt: illuc Spiritus ſanctus in linguis ignëis ad diſcipulos deſcendit in die Pentecoſtes,illic collocata nunc eſt magna & ſanctiſſima Sion,omnium Eccleſiarum maxima.

Hoſpitium Chriſti in Ieruſalem. *Marc.14.* *Iohan. 20.* *Acto. 1.* *Acto.2.*

Tunc verò Barnabas ſecutus eſt Dominũ reuertentem à Hieroſolymis in Galilæam. Cùm autem multi vndiq; ad Dominum conuenirent,& eius fidem ſequerẽtur,dixit diſcipulis ſuis: Meſſis quidem multa,operarij autem pauci. Itaque deſignauit ſeptuaginta illos diſcipulos,quorum primus dux & ſummus erat magnus Barnabas. Sed nemo audiens Apoſtolos hanc appellationem illi viro impoſuiſſe, temerè, & ſine diuino cõſilio,id factum fuiſſe opinetur: nam Petrus ipſe illi nomen hoc impoſuit,ille,inquam,Petrus,qui per ſancti Spiritûs reuelationem filij Dei theologiã edidicit. Et quemadmodùm Iacobus & Iohannes propter virtutem,filij tonitrui vocati ſunt,ità & Barnabas virtutis ſuæ cauſa filius conſolationis appellatus eſt,quippe qui propter ſanctitatis præſtantiam omnibus conſolationi fuit.

Matt. 9. Luc.10. *Marc.3.* *Acto.4.*

Idem cùm audiſſet Dominum docentem, Vendite quę poſſidetis, & date eleemoſynam,& facite vobis ſacculos,qui non veteraſcunt, theſaurum nunquàm deficientem in cælis: nihil moratus,ſtatìm rem omnem precioſam à parẽtibus mortuis ſibi relictam vendidit,& egentibus diſtribuit: ſibi verò ſolùm agrum vnum reſeruauit,vndè ali poſſet. Poſteà verò quàm Dominus Crucem perpeſſus eſt, & à mortuis reſurrexit,ac Spiritũ ſanctum ad diſcipulos ſuos miſit,tunc diuinus Barnabas Chriſti charitate magìs inflammatus,illum etiam agrum vendidit,cumq; multũ pecuniæ ex eius precio accepiſſet,omnem pecuniam illam ad Apoſtolorum pedes depoſuit, neq; quicquam omninò ſibi reſeruauit,ſuo exemplo omnes diſcipulos ad eandẽ virtutem alliciens. Ille & cum Saulo diſputabat,quem ad Chriſti Dñi fidem perducere cupiebat. Saulus autẽ cùm legis inſtitutione diligenter atq; accuratè niteretur, Barnabam ipſum vt deceptũ irridebat,& in Chriſtum maledicta iaciens,fabri filiũ,idiotam & agreſtem hominem appellabat,quem vt & morte violenta ſublatum deridebat. Cùm verò miracula,quæ per Apoſtolos efficiebantur, & populi multitudinẽ in dies maiorẽ ad fidei prędicationem confluentẽ videret,animo cruciabatur: cumque vnà cum Libertinis,Cyrenenſibus,atq; Alexandrinis magnũ illum Eccleſiæ oratorẽ Stephanum adortus eſſet,neq; ſapiẽtiæ & Spiritui, qui per Stephanum loquebatur, reſiſtere poſſet,inſania & furore multo correptus,inordinatos populi homines cõtra Stephanum concitauit. Quo interfecto,perſecutionem magnam commouit aduersùs Eccleſiam,quæ erat Hieroſolymis.

Luc.12. *Acto.4.* *Acto.6.* *7.* *8.*

Verùm cùm ità inordinatè Damaſcum proficiſceretur ad vexandos atq; affligendos fideles homines,Chriſtus Dominus illum deiecit,& in terram ſupinum proſtrauit: qui cùm proſtratus eſſet,eum tãdèm cognouit,quem perſequebatur,& viſu corporeo excæcatus,mentis aciem ad cæli celſitatem omninò erexit. Cùm verò Hieroſolymam reuerſus eſſet,dabat operam,vt Chriſti diſcipulis adhæreret: quem tamen omnes illi,multam eius ſæuitiam formidantes,fugiebant. At magnus Barnabas illi occurrens,ait: Quouſq; tandèm,Saule,pergis eſſe Saul? Quarè ità petulanter beneficiorum authorem Ieſum perſequeris? Deſine horribile illud myſterium oppugnare, quod à Prophetis ipſis olìm clara voce pnunciatũ eſt,noſtris aũt tẽporibus ꝑ noſtra ſalute patefactum fuit. Hæc cùm audiſſet Saulus, ad pedes Barnabæ ſe deiecit, multisque

9. *Ibidem.*

tiſque lachrymis & clamoribus:Ignoſce,inquit,mihi dux luminis, & veritatis magiſter Barnaba: expertus enim ſum,& re ipſa cognoui vera eſſe, quæ tu dixiſti. Quem enim ego maledictus perſequens, fabri filium appellabam, illum nunc confiteor Dei viui filium vnigenitum,eiuſdem eſſentiæ,gloriæ & ſolij participem, coæternum,& principium coæuum,qui cùm ſit ſplendor gloriæ,& character ſubſtantię inuiſibilis Dei,in nouiſſimis his diebus propter nos & noſtram ſalutem ſeipſum exinaniuit,formam ſerui accipiens,hoc eſt,perfectum hominem ex ſancta Virgine & Dei parente Maria ſe fecit,non confuſionem,non conuerſionem,nec diuiſionem,aut ſeparationem paſſus: & figura inuentus vt homo, humiliauit ſemetipſum,factus obediens vſque ad mortem,mortem autē Crucis:qui & reſurrexit à mortuis tertia die, & apparuit vobis Apoſtolis ſuis,& aſſumptus eſt in cęlum,& ſedet ad dexterā Patris, & rursùs veniet cum gloria iudicare viuos & mortuos,& regni eius non erit finis. Heb. 1. Philip. 2.

Hæc cùm audiuiſſet diuinus Barnabas à blaſphemo & perſecutore illo dicta,obſtupuit,& præ gaudio eius vultus lachrymis,vt matutino rore flos aliquis, perfuſus eſt: cumque illum amplexus,& oſculatus fuiſſet:Ecquiſnam,inquit,Saule,te docuit talia diuinitùs inſpirata verba pronunciare?Ecquis tibi perſuaſit, vt Ieſum Nazarenum Dei filium confitereris? Vndenàm cæleſtium dogmatum tam perfectam ſcientiam didiciſti?Tum ille,demiſſo vultu,& lachrymas fundens,ac corde valdè compūctus,reſpondit: Ille ipſe Dominus Ieſus,quem ego peccator maledictis laceſſiui, & perſecutus ſum, hæc omnia me docuit. Nàm tanquàm abortiuo & mihi apparuit, cuius diuina & iucunda voce aures ipſas adhuc perſonantes habeo: ſua enim benignitate ſingulari & omnium maxima proſecutus me fuit, quippe qui mihi proſtrato,& miſerabiliter iacenti, ſeipſum defendens potiùs,quàm mihi ſuccenſens: Saule, inquit,Saule,cur me perſequeris?Ego verò horrens & metuens,reſpondi: Quis es, Domine?Tum ille multa manſuetudine & miſeratione me proſequens: Ego,inquit, ſum Ieſus Nazarenus, quem tu perſequeris. Ob id ego ſingularem eius patientiam obſtupeſcens,ipſumque orans, dixi:Quidnam ego faciam,Domine?Tunc ille ſtatim omnia hæc,quæ dixi,& his plura me inſtruxit. Acto. 9.

His auditis,magnus Barnabas Saulum manu appręhenſum duxit ad Apoſtolos, eiſq; dixit:Quarè paſtorem fugitis,lupum exiſtimantes?Quarè gubernatorem,vt piratam,propulſatis?Cur bellatorem optimū,vt proditorem, execramini? Cur Chriſti ſponſam deducentem,vt thalami direptorem,reijcitis?(Spiritalis enim eſt thalamus,Eccleſia Dei) Hunc pro paſtore, gubernatore & propugnatore Dominus ſibi delegit:Tunc narrauit eis Paulus,quęcunq; ipſi acciderant in via, quodque vidiſſet Chriſtum Dominum, & loquentem ſecum audiuiſſet, ac quemadmodùm in vrbe Damaſco Chriſti nomen libera oratione prædicâſſet. Itaq; vnà cum illis in vrbe Hieroſolyma Chriſti prædicationem exercebat. Erat autem Iudæis ipſis valdè moleſtus atq; inuiſus,quòd qui herì & nudiuſtertiùs Ieſum perſecutus fuerat, illeipſe mutato conſilio,tunc eundem illum Ieſum Dei filium eſſe prędicaret. Conſilium itaq; iniêrunt Iudæi de Paulo interficiendo. Quod cùm didiciſſent Apoſtoli,eum miſerunt,vt in ſua patria Euangelium prędicaret. Ibidèm. Ibidèm.

Cùm verò de his,qui propter Stephani cædē atq; anguſtias diſperſi, Antiochiam venerant,& Chriſti Euangelium prædicauerant,auditum fuiſſet ab ijs, qui erant Hieroſolymis,Apoſtoli beatum Barnabam,magnum & potētem virum,ad ſanctiſſimū Eccleſię,quę illic erat,& Chriſti gregem paſcēdum miſerunt. Qui cùm illuc veniſſet, multo adiumento fuit hominibus Chriſti fidē ſequentibus: eius enim diuina prædicatiōe ac doctrina factum eſt,vt multa populi acceſſio ad Chriſtum fieret. Cùm verò diuino Spiritu ductus Barnabas,ab vrbe Antiochia egreſſus eſſet,vrbes oēs,ac regiōes peragrauit, Chriſti Euangeliū longè lateq; diffundens,neq; priùs deſtitit,q̃ ad vrbē Romā omnium maximam venerit. Ex vniuerſis enim diſcipulis Chriſti primus Euangelium in vrbe Roma prędicauit. Cumque multi ad Chriſti fidem veniſſent, & Barnabam ipſum ſummè honorarent,humana gloria reiecta, clàm fugiens, Roma exijt. Etenim beatus ille vir ità omnes homines,qui erant temporibus illis, animi ſubmiſſione ac modeſtia ſuperabat,vt ad huius virtutis culmen perueniret. Id quod declarat eius hiſtoria. Cùm enim diuinę literę vbiquè virum hunc cum primis nominent ac laudent,ipſe primas alijs concędens, ſecundas partes amplexus eſt, di- Acto. 10. Barnabas primus Romę Chriſtū prædicat.

ligen-

ligenter imitatus Dominum ſuum, qui dixit: Diſcite à me, qùia mitis ſum, & humi-
lis corde.
Matth. 11. Poſteà cùm idem Barnabas ad Aegypti vrbem Alexãdriam veniſſet, & Dei ſer-
monem ibì prædicâſſet,illinc exijt,peragrãs deincèps vrbes omnes,quoàd venit Hi-
eroſolymam. Vndè etiam egreſſus,reuerſus eſt Antiochiam. In qua cùm Dei gratia
Eccleſiam copioſiorem factã vidiſſet, valdè gauiſus eſt. Indè autem diſcedens, Tar-
Acto. 11. ſum venit, Paulum quærens: quem inuentum, Antiochiam perduxir. Ibì cùm totum
annum tranſegiſſent,& multum populum ad Chriſti diſciplinã tranſtuliſſent, cumq́;
ibì primùm Chriſti diſcipulos Chriſtianos vocâſſent,atque illinc accepiſſent ab Ec-
cleſia, quæ pauperibus diſtribuerent, aſſcenderunt rursùs Hieroſolymam quartode-
cimo anno poſtquàm Dominus IESVS Crucem pertulit, quemadmodùm ſcri-
Gal. 2. bit Paulus, cùm dicit: Quatuordecim annis poſteà Hieroſolymam aſſcendi cum Bar-
naba. Cùm verò miniſterium compleuiſſent,& fidem ac dexteram ab Apoſtolis da-
tam accepiſſent,vt ipſi ad Gentes profecti,ij verò, qui cum Petro erant, circuncisis
Acto. 13. prædicarent,deſcenderunt Antiochiam,habentes Marcum miniſtrum. Miſſi autem
à Spiritu ſancto ex vrbe Antiochia,venerunt in Cyprum,& totam inſulam peragrâ-
runt,Salamina Paphum vſque Euangelium prædicantes, & miracula facientes: quo
Ibidèm. tempore Elymam excæcârunt,& Proconſulem Sergium Paulum fide illuminârunt.
Poſteà verò quàm multos ad Chriſti diſciplinam conuerterunt, è Cypro diſce-
dentes,venerunt Pamphyliam. Cùm verò Marcus ipſe Apoſtolos vidiſſet pro Euan-
gelij prædicatione pericula ſubeuntes,neque honori ſtudentes,ſed breuem & cadu-
cam hanc gloriam derelinquentes,ad bellum contra infideles homines ſuſcipiendũ
properare,ipſe ad pericula ſubeunda claudicare cœpit, quippe qui adoleſcens erat
formidoloſus, & infirmior, quàm vt mortem contemnere poſſet. Derelictis igitur
Apoſtolis,reuerſus eſt Hieroſolymam ad matrem ſuam. Cùm verò Apoſtoli Barna-
bas & Paulus opus compleuiſſent,ad quod miſſi fuerant,& infinita pro Chriſto cer-
Acto. 14. tamina ſuſtinuiſſent,venerunt Antiochiam,vndè à diuina gratia miſſi ſunt ad Gen-
Acto. 15. tes. Neceſsè autem fuit rursùs proficiſci Hieroſolymam ad Petrum Apoſtolum pro-
pter falſos illos Apoſtolos,qui docebant diſcipulos,vt ſe circũciderent,& legem ſer-
uarent. Cùm autem Marcus illos ab omnibus honoratos videret, quodq́; poſt mul-
ta illa verbera & pericula robuſtiores facti eſſent,& integris corporibus prędíti:pro-
priam imbecillitatem accuſans,doluit quod factum à ſe fuerat,& ad Paulum quidem
ipſum erubuit ſe conferre,Barnabam verò adijt lachrymans: cumque ad eius pedes
ſe abieciſſet,eum rogabat, vt ſuperioris errati veniam impetraret, & eius precibus
firmior fieret in poſterum,futurum promittẽs,vt omnia mortis genera pro Domi-
ni noſtri Ieſu Chriſti nomine prõpto animo ſufferret. Multis his lachrymis magnus
ille virtutibus ornatus Barnabas flectitur,eumque hortatus,vt à luctu deſiſteret: Fi-
at,inquit,quod Deus vult,modò tu paratus ſis præſtare,quod promiſeris.
Cùm verò ſcripta accepiſſent, quæ ab Apoſtolis in vrbe Hieroſolyma decreta
fuerant,deſcenderunt Antiochiam, & vnà cum fratribus exultabant. Marcus autem
Acto. 15. ipſos animo parùm fidenti ſecutus eſt. Poſt hęc viſum eſt Barnabæ & Paulo peragra-
re vrbes omnes,& fratres viſere. Tunc Barnabas Paulum rogabat,vt Marcum ſecum
vnà venire pateretur,quippe qui paratus eſſet vſque ad mortem pro Chriſti fide cer-
tamen ſuſtinere. Paulus verò contrà rogabat Barnabam,vt ſecum vnà Marcum non
haberent. Hinc occaſio quædam nata eſt,vt Apoſtoli à ſe viciſsìm ſepararentur,diui-
na prouidentia id vtiliter permittente. Deus enim ipſe Marcum populorum & gen-
tium multarum paſtorem ac magiſtrum creaturus erat.
Sed nemo imprudenter proprio affectu metiatur,quod eſt in ſacra de Apoſto-
lorum actis hiſtoria,quo loco de Paulo & Barnaba narratur illud: Facta eſt diſſenſio,
Ibidèm. ità vt diſcederent abinuicèm. Non enim ad hoc iracũdiæ aut furoris affectu impul-
ſi ſunt Chriſti Apoſtoli: (minimè hoc nos cogitemus) nam qui carnẽ cum affectibus
& cupiditatibus crucifixerunt,qui voce magna ſic omnes Chriſto credentes admo-
Epheſ. 4. nebãt: Omnis amaritudo,& ira,& indignatio,& clamor,& blaſphemia tollatur à vo-
bis cũ omni malitia: quî fieri poteſt,vt illi ipſi in huiuſmodi affectũ inciderint? Scimꝰ
aũt,& ex diuinis literis diſſenſionũ diuerſitatẽ cognouimus,& vocem hãc παροξυσμός
Hebr. 10. in bonã partẽ accipi ſolitã,vt cùm ait Apoſtolus: Conſideremus noſmetipſos in pro-
uoca-

uocatione charitatis,& bonorum operum. Talis fuit & Apoſtolis diſſidendi ratio, hoc eſt,Dei zelus. Paulus enim accuratam cenſuram requirebat,Apoſtolicæ profeſſioni conuenientem: Barnabas verò ad humanitatem propẽſior erat: quamobrèm & Marcum ſecum habens,in Cyprum nauigauit. Heb. 10. Acto. 15.

Cumque eam inſulam totam peragrâſſet,populos multos ad Chriſti fidem cõuertit,& Salaminam venit, vbì pauliſpèr moratus eſt, edens miracula, & prædicans regnum Dei: quo loco turbæ multę ad Chriſti fidem acceſſerunt. Diſputabat autem cum Iudæis in Synagoga omnibus ſabbatis, diuinarum literarum teſtimonijs Ieſum Chriſtum illum eſſe probans,quem Deus promiſerat. Omnes autem Barnabam reuerebantur propter diuinam quandam honeſtatem,quæ in illius adſpectu vigebat. Erat enim oris ſpecie valdè grauis,habitu ac veſte admodùm tenui, cuiuſmodi illorum eſt, qui delicias abijcientes, in virtutis exercitatione verſantur. Erat ſupercilijs contractis, & oculis hilaritatem præ ſe ferentibus,non toruum aliquid,ſed graue quiddam in ſe habentibus, & reuerenter admodùm deorsùm ſpectantibus. Oris honeſtas, & labra decora, mellis ſuauitatem diſtillantia, in eodem illo inerant. Non enim aliquid vnquàm pronunciabat, quod foret ſuperuacaneum. Eius inceſſus cõpoſitus,& ab oſtentatione alienus, totus deniquè omni ex parte Apoſtolus Barnabas erat tanquàm recta quædam Dei columna, omnium virtutum ſplendore illuſtris. Forma S. Barnabæ.

Hic cùm in vrbe Salamina Chriſti prædicationem doceret, venerunt è Syria Iudæi quidam,qui maledicta in eum conijcientes,quęq; ab illo dicebantur,oppugnantes,turbam contra ipſum excitauerunt,criminantes nihil veri ab eo dici : ſed quem ipſe Ieſum Chriſtum fuiſſe diceret,eum fallacem quendam hominẽ,& Deo ipſi contrarium fuiſſe,legem,prophetas & ſabbati obſeruantiam reprobantem. Ijdẽ & Barnabę interficiendi opportunitatẽ obſeruabãt. Sanctus verò Chriſti Apoſtolus Barnabas, cùm omnes fratres congregâſſet: Vos,inquit,ſcitis,quomodò vnà vobiſcum omni tempore verſatus fuerim,vnumquenque admonens & hortans,vt in gratia & Domini noſtri Ieſu Chriſti fide conſtanter permaneatis,& eius pręcepta obſeruetis, & ab omni prauo opere mentem & manus cohibeatis. Nanque oportet omnes nos ſiſti ante tribunal Chriſti, vt recipiat vnuſquiſque propria corporis ſui, quæ fecerit, ſiue bona,ſiue mala: præterit enim figura mundi huius,& Dominus venturus eſt de cælo iudicare viuos & mortuos. Nolite igitur negligentes eſſe,ſciẽtes quòd qua hora non putatis,Dominus noſter veniet. Aerumnas & labores libẽter perferatis,corda veſtra ſpe confirmantes, quòd aduẽtus Domini propè ſit. Recordemini, quę vobis ſæpè dixi,præſentis vitæ res, ſiue proſperæ,ſiue aduerſæ illæ ſint, breues & caducas eſſe,omniaque hæc celeriter præterire: futuri verò illius ſeculi bona,ſemper in eodem ſtatu permanere,æterna & finem nullum habentia. Neque enim regnum cælorum aliquandò præterire poterit, neque iudicium illud finem habebit, ſed ſemper erit, his, qui peccando vitam tranſegerunt, immortalem pœnam afferens, & finem nullum habituram. Date igitur operam, vt ſine culpa & labe in die illo extremo inueniamini,nè in gehennam ſempiternam decidatis. Memoria repetite, quot ſigna & prodigia per me ſeruum ſuum Deus ipſe apud vos effecerit,& pro me Deum orate. Ego enim iamiam immolãdus ſum,& tempus illud propè eſt,quo ab hoc corpore diſſoluendus ſum,ſicut Dominus noſter Ieſus Chriſtus mihi ſignificauit. Bonũ certamen certaui,curſum conſummaui,fidem ſeruaui: nunc repoſita mihi eſt corona iuſtitiæ: non ſolùm autem mihi,ſed & omnibus,qui propter Chriſti cõfeſſionem certamen ſuſtinuerint. 2. Cor. 5. Luc. 12.

Hæc cùm dixiſſet,vnà cum omnibus Deum orauit,multusq; fletus hominũ fuit, eò quòd Apoſtolus ille dixerat,tempus propè eſſe,quo à corpore diſſoluẽdus foret. Barnabas verò cùm panem & calicem ſumpſiſſet, & diuini miniſterij ordinem totũ compleuiſſet,vnà cum fratribus particeps factus eſt Euchariſtiæ myſteriorum. Quo facto,Marcum ſecum habens ſeceſſit,& ipſi ſeorsùm dixit : Hodiè infidelium Iudæorum manibus me conſummari oportet: tu verò extra ciuitatem Occidentem versùs egredere,& corpus meum inuenies:quod cùm ſepeliẽris,exi è Cypro, & ad Paulum proficiſcere,& eſto cum illo,quoàd Dominus res tuas diſpoſuerit: futurũ enim eſt,vt nomen meum per totum orbem terrarum diuulgetur. S. Barnabas Miſſam celebrat.

Poſt hæc ingreſſus eſt Barnabas in Synagogam,& Iudæos ipſos docebat,illis perſuadere ſtudens,Dominum Ieſum eſſe Chriſtum viuentis Dei filium.Illi verò Iudęi, qui è Syria illuc venerant,furore perciti,è Synagoga ſurrexerunt,&manibus in eum coniectis,in obſcuram quandam Synagogæ illius cellam vſque ad multam noctem cuſtodierunt.Cumque illum eduxiſſent,& multis cruciatibus affeciſſent, poſtremò nefarij homines eundem lapidauerunt,& accenſo rogo quodam magno,beatũ Barnabæ corpus in eum coniecerunt, vt nullæ ipſius reliquiæ ſupereſſent. Diuina verò prouidentia factum eſt, vt Apoſtoli corpus integrum permaneret,neq; ab igne ipſo læderetur. Marcus igitur, vt Barnabas præceperat, extra vrbem egreſſus Occidentem versùs cum quibuſdã fratribus, reliquias ſancti Barnabæ clàm abſtulit, & in ſpelunca quadam,ſtadijs ferè quinque ab vrbe diſtante,ſepeliuit.Mox in vrbem reuerſi, planctu & lachrymis eum proſecuti ſunt.

A Iudęis in Cypro interficitur.

Illo autem tempore cõtra Salaminæ vrbis Eccleſiam perſecutio magna commota eſt,omneſque alij aliò diſperſi ſunt.Itaque ſancti Apoſtoli Barnabæ ſepulcrũ deindè ignotum erat. Proindè Marcus cùm è Cypro nauigâſſet, ad Paulum venit, qui erat Epheſi,eumq; de Barnabæ martyrio certiorem fecit. Id cùm ille audiuiſſet, lachrymauit,Marcum ſecum tenuit. Poſteà verò cùm Petrus Apoſtolus diuina reuelatione iuſſus eſſet Romam proficiſci,ſecum duxit & Marcum, quem quodammodò ſibi filium genuerat.Illi cùm eſſent in vrbe Roma, Euangelium Marcus conſcripſit: quod Petrus Apoſtolus legit,& diuino Spiritu ſcriptum cognouit, atque approbauit.Itaque Marcum ipſum per manuum impoſitionem ordinauit,& vt maximè idoneum in vrbem Aegypti Alexandriam,Lybiam & Pentapolim miſit. Quò cùm Marcus veniſſet,Domini Ieſu Chriſti Euangelium illis regionibus prædicauit,ità vt multi ad Chriſti fidem cõuerſi fuerint.Cùm verò nouem annos Dei fidem Marcus in ea regione docuiſſet,martyrio in vrbe Alexandria functus eſt.

Marcus Romę ſcribit Euangeliũ.

Multo autem tempore poſteà,cùm Chriſtiana fides latiùs fuſa eſſet, & Imperatores Chriſtiani Romanorum imperio potirentur,miracula quædam magna Deus ipſe in eo loco edebat,vbì reliquiæ ſancti Apoſtoli & generoſi martyris Barnabæ repoſitæ fuerant.Nam cùm multi homines impuros ſpiritus habentes,per locũ illum tranſirent,ſpiritus ipſi voce magna clamantes,egrediebantur. Multi etiam paralytici,&claudi,varijſque morbis &cruciatibus vexati,ad eum locum profecti pernoctabant: qui omnes curabantur: ob idque Salamina ciuitas gaudio magno perfundebatur.Quòd verò diuina quędam potentia in eo loco miracula efficeret, id quidem omnes cognoſcebant:quænam tamẽ eſſet cauſa gratiæ illius tam copioſæ, id nequaquàm intelligere poterant.Regionem autem illam ſanitatis locum indigenæ appellabant.

Miracula ad ſepulcrũ S. Barnabę.

Cùm verò beatus Martianus obijſſet, ſanctæ memoriæ Leo Imperio ſucceſſit. Huic erat gener Zeno Iſaurus genere,qui poſt Leonem & ipſe Imperator fuit.Tempore autem illo in religioſo Acœmetenſium monaſterio extitit monachus quidã, qui,vt Iudas inter Apoſtolos,diaboli mores imitabatur.Illi nomen erat Petrus, qui fullonis artem exercebat,ſanctam verò Synodum in vrbe Chalcedone celebratam auerſabatur,& dogmatis Eutychiani erat propugnator.Eiuſmodi hominem,vt corruptorem & peſtilentem,atque Apoſtolicorum dogmatum hoſtem acerrimũ, eius loci homines è monaſterio expulerunt. Qui cùm illinc expulſus fuiſſet, Conſtantinopolim profectus eſt,& aſſentatorum vitam imitatus,modò hanc,modò illam domum obibat,ventri & gulæ ſeruiens: cumque execrabilis ſuæ hęreſis participes homines quoſdam honore præditos inueniſſet,illis adhęrere cœpit,per quos etiam in eius notitiam venit,qui erat gener Imperatoris,patritius & excubitorum Comes: ſic enim appellabatur,qui excubijs pręſidebat.Itaque Petrus ille cùm religionis ſpecie quadam ſe induiſſet,erat quidem aſſiduè cum Zenone Imperatoris genero, non audebat tamen propriam impietatem aperire. Eundem autem Zenonem ad Orientis partes proficiſcentem ſecutus eſt fullo ille vſque ad vrbem Antiochiam:vbì cùm multos Apollinaris ſectatores inueniſſet,vnà cum illis contra Patriarcham temeritatem exercuit, aduersùs eum ſeditioſiſſimum quenque hominem concitans, & Chalcedonenſem ſynodum conuicians, ac Patriarcham ipſum Neſtorianum appellans.

Petrus Fullo improbᵘ monachus.

Comes excubitorum.

Cùm

Cùm igitur Antiochena ciuitas multa ſeditione & tumultu perturbaretur, Petrus ille Comitem Zenonem dolo aggreſſus: Niſì, inquit, huius ciuitatis Epiſcopus permutetur, fieri non poteſt, vt populus quietè viuat. Quinetiam multam auri vim ei propoſuit, ſi ab eo impetraret, quod petebat: patefecit enim illi conſilium ſuum, quod anteà occultauerat. Tunc infames quoſdam & improbos homines, qui eadē, quæ ipſe, ſentiebant, perſuaſionibus ſuis ſecum duxit, & grauiſſima quædam ſcelera contra Patriarcham falsò confiɛta, ad Imperatorem detulit. Sed eius malitia nihil profecit, cùm Imperator Apoſtolicorum dogmatum eſſet propugnator. Poſteà verò, quàm Leo ipſe terreſtre Imperium dereliquit, & ad immortale illud regnū tranſlatus eſt, Imperio ſucceſſit Zeno. Antiocheni verò, quos ſuprà diximus, Imperatori ſupplicationem obtulerunt, petentes fullonem illum Petrum ſibi Epiſcopum creari. Id quod factum eſt, auro ipſo omnibus, qui erant in aula regia, perſuadente, vt Petri fullonis patrocinium ſuſciperent. Statìm igitur vt Petrus ille ordinatus eſt Epiſcopus, ſanctam Chalcedonenſem ſynodum anathemate fuit deteſtatus. Cumque Apollinaris ſectatoribus placere ſtuderet, qui Theopaſchiani appellabant, eo quòd Deum ipſum paſſum fuiſſe dicebant, nouitatem quandam peſſimam excogitauit, vt hymno illi, qui Triſagion appellatur, hoc etiam in fine adderet: Qui crucifixus eſt propter nos. Hæc cùm ſancti Epiſcopi & patres noſtri audiuiſſent, ad prauam illius opinionem refrēnandam alacri & prompto animo aggreſſi ſunt: & primùm quidem literis eum ab impietatis voragine reuocare conati ſunt. Sed cùm eundem repugnātem maiore audacia & temeritate contra fidem orthodoxam efferri vidiſſent, oēs, qui ſunt in orbe terrarum, Epiſcopi, ſententia pronunciata, ſub anathemate illum expulerunt.

Petrus Fullo fit patriarcha Antiochenus.

Ea ſede priuatur.

In hac orationis parte libenter eos, qui ex noſtris hominibus non vitio, ſed quadam mentis leuitate, nouitatem hanc temerè amplexati ſunt, his verbis compellarem: Quænam cauſa vos, fratres, adduxit, vt rectè ſentientem patrum noſtrorū doctrinam relinqueretis, & nouitatem ab hæreticis nupèr excogitatam ſequeremini? Animaduertendum vobis erat, quemadmodùm ſancti Patres noſtri non fictas fabulas ſecuti, nobis hunc hymnum canendum tradiderunt, ſed diuina quadam reuelatione docti, quæ non vni aut alteri, neque in aliquo terræ angulo, ſed meridie ipſo in luce clariſſima vniuerſo Conſtantinopolitanæ vrbis populo Chriſti amantiſſimo facta eſt, quo tempore beatiſſimus pater Epiſcopus & magiſter cum primis probatus Proclus Conſtantinopolitanæ ſedi præſidebat. Quicquid autem diuina gratia ſuggerēte diuinitùs nobis reuelatum eſt, illud nulla ex parte mancum, ſed omninò perfectum eſt, & ad ſalutem idoneum, non indigens humanarum argumētationum inuentis, neque additamento, vel ſubtractione aliqua, vt diuinæ literę docent, cùm dicunt: Verbum, quod ego præcipio tibi hodiè, vide vt illud valdè obſerues, neq; quicquam addas, neque ab eo aliquid imminuas, cùm re vera diuinis eloquijs aliquid addere, vel detrahere, periculoſum ſit, & perniciem ijs, qui hæc faciunt, magnam afferat: non enim ij ſumus, qui Chriſtum corrigere poſſimus, ſed qui Chriſto ſubijci & obedire debeamus. Hæc, & multa alia licet de hac re dicere noſtris hominib⁹ ità ſentientibus, quos doceri cupimus, extremæ inſcitiæ eſſe, hæretici huius nouitatem admittere. Deſinant igitur cum hæretico homine deinceps ſentire.

Semper hæretici nouitates excogitant, quibus ſimplices fallunt.

Deut. 12.

Itaque cùm Petrus ille ab omnibus Epiſcopis ſub anathemate (vt diximus) damnatus eſſet, & Zeno propter inuaſionem Baſiliſci ab Imperio aufugiſſet, ipſe quoq; fugiens ad ignota quędam loca ſe contulit. Poſteà verò quàm Zeno ad Imperium reuerſus eſt, Petrum fullonem requiſiuit, & Antiochenæ Eccleſiæ Epiſcopum reſtituit, cùm nondùm anathemate liberatus eſſet, beatum verò Calendionem Patriarcham in Oaxim exulem relegauit, fullone illo Antiochenæ ſedis Epiſcopatum vi capiente. Qui vt impius, & nullam ſpem reliquam habens, tyrannidem ipſam impunè, vel ſceleratè potiùs exercebat, interficiens, proſcribens, & omnes eos fugans, qui nolebant cum eius impietate communicare. Sed hæc quidem miſſa faciam, cùm multa ſint, & propriam hiſtoriam requirant. Conferet autem ſe oratio noſtra ad id, quod magìs vrget, vt ſancti Apoſtoli Barnabæ gratiam omnibus notam faciamus, & quanta patriam ſuam cura & benignitate proſequatur, declaremus.

Zeno Imperat. reſtituit Petrū.

Cùm nondùm contentus eſſet Petrus fullo innumerabilibus illis malis, quibus Orientis partes affecit, in prouincias etiam illas, quæ nihil ad eum pertinebant, manus iniecit. Cùm enim Imperatoris, & eorum, qui erant apud Imperatorem gratioſi, lenitatem auro ſibi comparâſſet, ipſius etiam Dei legem deinceps contempſit, & Cyprios homines Dei & fidei amatores, ac recta ſentientes, omnibus modis vexare cogitauit, quoniam eius inſulæ habitatores pietatem à patribus ſuis traditam ſeruãtes, recuſabant cum eius impietate communicare. Itaque Cypri ſedem ſanctiſſimã, & à principio indè vſque ab Apoſtolorum tempore liberam, ipſe arripere, & ſibi ſubijcere aggreſſus eſt, idque ad Imperatorem retulit, falſum deferens ac dicens: Quoniam verbum Dei ab vrbe Antiochia ad Cyprum inſulam manauit, ob id Cypri Eccleſiam ſub Antiochenę ſedis Patriarcha eſſe oportet, quandoquidem Apoſtolica & Patriarchica ſedes eſt.

Hæc ille rectæ fidei & ſententiæ deſertor contendebat, cùm tamen non ignoraret ea, quæ in vrbe Epheſo ſancta illa Synodus, Cyrillo præſidente, definiërat, à ſe violari atque corrumpi. Sed pietatis præco, & ſanctiſſimus Apoſtolus Barnabas patrię ſuæ opportuno tempore ſubueniens, illius Petri ſtultitiam vel malitiam potiùs redarguit. Cùm enim Epiſcopus Salaminæ iuſſus fuiſſet ad regiam vrbem ſe conferre, & aduersùs Antiochenos coram Patriarcha cauſam dicere, prę timore torpeſcebat, fullonis illius inſidias ſuſpectas habens. Erat tunc Salaminæ vrbis Epiſcopus Anthemius, vir cum primis admirabilis, quòd ad rectam fidem & vitæ innocentiam pertineret: ſed ad diſputationem cum aduerſarijs ſuſtinendam, parùm valebat. Cùm igitur ancipiti cogitatione fluctuaret, neque certum haberet, quid ageret, num videlicet Cõſtãtinopolim proficiſci deberet, nécne: nocte in ſomnis adſtitit illi quidam, diuinam quandam ſpeciem præ ſe ferens, & luminis ſplendore multo effulgens, lucidaque veſte indutus, ac ſacro habitu decorus, qui & hæc dixit: Cur ità triſtis es nunc, Epiſcope? Quomodò tantus iſte torpor te corripuit? Cur vultus tuus ità concidit? Nihil mali ab aduerſarijs tuis patieris. Hęc cũ dixiſſet, ab Anthemio diſceſſit: q expergectus, & timore perterritus Epiſcopus, in faciem ſe proſtrauit, & multis lachrymis Deum ità precatus eſt: Domine Ieſu Chriſte, fili Dei viui, adiuua Eccleſiã hanc. Scio autem, quòd illam adiuuas. Si viſio hæc à te profecta eſt, fac, quęſo, vt eadem iterùm, ac tertiò mihi oſtendatur, vt te mecum eſſe certò ſcire poſſim.

S. Barnabas apparet Anthemio Epiſcopo.

Intereà Epiſcopus ille diuinis precibus attentiùs vacabat, ab omnium hominũ congreſſione remotus. Nocte autem, quæ deinceps conſecuta eſt, cùm adſtitiſſet idem ille vir eadem forma & habitu, quo anteà viſus fuerat: Iam, inquit, tibi dixi, nihil mali te paſſurum ex ijs, quæ tibi aduerſarij minãtur. Nihil igitur ſuſpicans, prompto animo ad vrbem Conſtantinopolim venias. Hæc cùm dixiſſet, diſceſſit. Epiſcopus verò rursùs Domino gratias egit, neque quicquam alicui dixit, ſed expectabat tamen reuelationem tertiam. Nocte igitur conſequente idem vir apparuit, qui grauiùs eum increpans: Quouſquè, inquit, non vis credere verbis meis, quæ diebus his complenda ſunt? Proficiſcere in vrbem Regiã prompto & alacri animo: illinc enim cum gloria reuertéris, neque quicquam mali ab aduerſarijs paſſus fueris, cùm Deum ipſum propter me ſeruum ſuum tuî propugnatorem habeas. Tunc Epiſcopus: Quæſo, inquit, Domine mi, dic: Quis es tu, qui hæc mecum loqueris? Tum ille ait: Ego ſum Barnabas, diſcipulus Domini noſtri IESV CHRISTI, ſegregatus à Spiritu ſancto, vt vnà cum Paulo Apoſtolo electionis vaſe, munus Apoſtolicum inter gentes exercerem. Huius rei ſignum hoc habeas: Egredere extra vrbem Occidentem versùs ſtadijs quinque, in eam regionem, quæ Sanitatis locus appellatur, (Per me enim Deus ipſe in loco illo miracula efficit) & ſub arbore Siliqua effodias: ſpeluncam enim atque arcam inuenies, quoniam illic totum corpus meum conditum eſt, & Euãgelium manu propria ſcriptum, quod à ſancto Apoſtolo & Euangeliſta Matthæo excepi. Quoniam verò aduerſarij tui ſursùm & deorsùm miſcentes omnia, & iura quædam obijcientes, tecum diſceptant, Antiochiæ ſedem Apoſtolicam eſſe contendentes, & tu contrà ius tuum illis opponas: Et mea, inquiens, ſedes Apoſtolica eſt: nam & Apoſtolum habeo in patria mea. His dictis, Barnabas diſceſſit.

Epiſcopus verò experrectus, Deum adorauit, totoque clero & populo Chriſti aman-

amantiſſimo congregato,exijt in eum locum,quem per reuelationē didicerat,multo apparatu,& cruce ipſa prælata. Cumque preces ad Deū miſiſſet,iuſſit locum effodi: quem poſtquàm paulùm fodiſſent,inuenerunt ſpeluncam lapidibus obſtructam. Illis autem ſublatis,apparuit arca illa: qua detecta,inuenerunt venerandas ſancti & venerabilis Apoſtoli Barnabæ reliquias, ſuauem gratiæ ſpiritualis odorem ſpirātes, inuenerunt etiam Euangelium ſupra Barnabæ pectus impoſitum. Illam verò arcam plumbeo ſigillo muniêrunt. Cumque Deum precati eſſent & adorâſſent, diſceſſerunt,viris religioſis in loco illo ab ipſo Epiſcopo conſtitutis, qui veſpertinis & matutinis hymnis Deum collaudarent. Ille igitur inſigniores Epiſcopos ſecum habēs, venit in vrbem regiam Cōſtantinopolim, & ad Patriarchæ domum deductus eſt. De cuius aduentu cùm Imperator audiuiſſet, Patriarchæ ipſi mandauit, vt cum Synodo, quæ illuc conuenerat,omnium partium controuerſiam audiret, & quod illi videretur,decerneret. Coacto igitur Concilio, cùm cauſa illa tractaretur, aduerſarij afferebant ſua iura, vt ſibi videbantur, quòd Antiochena ſedes Apoſtolica & Patriarchica ſedes eſſet: ob idque contendebant, & alias prouincias ſibi ſubiectas eſſe debere.

Nota crucē antelatam.

S. Barnabæ reliquiæ reperiuntur.

Hæc cùm aſſererent,ijs,qui præſentes erant, rationi conſentanea dicere videbantur. Beatus verò Anthemius paulùm moratus,contrà obijciens: Et mea, inquit, ſedes Apoſtolica fuit,indeuſquè à principio,& libertate honorata,qui & Apoſtolū habeo in patria mea integro corpore conſtantem,beatiſsimum, inquam,illum Barnabam,ſanctarum laudum præconijs celeberrimum. Hoc cùm Anthemius oppoſuiſſet, nihil loci aduerſarijs relictum eſt, cùm Epiſcopi, qui præſentes erant, ſilentio Anthemij orationem cōfirmâſſent. Aduerſarij verò ipſi rubore perfuſi, muti remāſerunt,reſponſo illo tam iuſto perculſi. Hæc cùm Imperator audiuiſſet, Epiſcopum Cypri ad ſe accerſiri iuſsit, & de reuelatione ſancti Apoſtoli Barnabæ diligenter ab eo quæſiuit. Ille nihil ex his,quæ vera cognouerat, occultauit,ſed ordine rem omnē Imperatori narrauit. Ille hæc audiens,valdè gauiſus eſt,diuinæ gratiæ diuitias admirans, quòd Imperij ſui temporibus tantum miraculum à DEO factum cognoſceret.

Tunc Antiochenæ vrbis Epiſcopum illinc expulit, & iuſſit, vt in poſterum Cypri Epiſcopo, quòd ad eam cauſam pertinebat, nihil omninò moleſtus eſſet. Beatum verò Anthemium Epiſcopum ità rogauit: Quoniam ſancti Pōtificatûs tui tēporibus Domino noſtro Ieſu Chriſto placuit, ſanctum ſuum Apoſtolum Barnabam reuelare, iube,quæſo,celeriter Euangelium illud, quod inuentum eſt, nobis afferri. Id ſi feceris,mihi filio tuo gratiſſimum erit: habebis enim & meipſum poſthàc tibi, pater,in omnibus obtemperantem. Aſſenſus eſt eius petitioni Epiſcopus, & quendā ex ijs,quos ſecum habebat,vnà cum fideliſſimo Imperatoris miniſtro Epiſcopū miſit: qui Euangelium illud in vrbem Conſtantinopolim attulerunt. Erant autem libri tabellæ thyinis lignis compoſitæ. Euangelium illud Imperator in manus ſumpſit, & deoſculatus eſt,auroque multo exornatum in palatio ſuo repoſuit,vbì ad hodiernū vſque diem ſeruatur,& in magna quinta Paſchæ feria quotannìs in palatij oratorio Euangelium ex eo libro recitatur. Epiſcopum verò Anthemium magnis honoribus proſecutus,pecunijs multis donatum,ad inſulam Cyprum remiſit,eique mandauit, vt ſancto Apoſtolo Barnabæ templum in eo loco erigeret,vbì venerandæ ipſius reliquiæ inuentæ fuerant. Multi autem ex optimatium numero pro illius templi ædificatione pecuniam contulerunt.

Euāgelium S. Matthæi Barnabæ manu deſcriptum.

Ille igitur in Cyprum reuerſus,multos artifices atque operarios collegit,& ædificationi non mediocrem operā dedit,& Apoſtolo Barnabę templum valdè magnum tum ædificio,tum multo & vario ornatu inſigne cōſtruxit. Ad eam verò templi partem,quæ ad Libyam ſpectat,aulam quandam compoſuit, quatuor porticus habentem,& cellas hinc atque illinc è regione ſibi oppoſitas in aula conſtruxit, vt qui diuina officia in templo illo Monachi celebrarent,in illis cellis habitare poſſent. Quinetiam è longinqua regione aquæductum deriuari fecit, & in medio atrio concham quandam pulcherrimam conſtruxit,in quam aqua illa deflueret,vt tam qui eo in loco habitabāt,quàm qui peregrè veniſſent,abūdè aquis illis frui poſſent. Multa etiam alia hoſpitia illic ędificauit,in quibus peregrini & hoſpites recreari poſſent,ità vt qui

locum illum vidiſſet, paruæ alicuius & iucundæ vrbis figuram videre ſibi viſus eſſet. Dein arcam illam, in qua Barnabæ Apoſtoli reliquiæ conditæ erāt, in dextera ſacræ aræ parte collocauit, qui locus multo argento & marmoreis columnis ornatus erat. Diem verò feſtum, quo beati Apoſtoli & generoſi martyris Barnabæ memoria celebraretur, Patres agi per ſingulos annos conſtituerunt, tertio Idus Iunij, vt Romani numerant: vt verò Cyprij Conſtantienſes, die vndecimo eius menſis, qui ab illis dicitur Meſores, & decimus numeratur: vt autem Aſiani homines, vel Paphij numerant, decimonono menſis, qui Phthipatus dicitur, & nonus numeratur. Hoc igitur anni tempore in eum locum, quem ſuprà diximns, gentes plurimæ conueniunt, & diuina officia cōcelebrant in gloriam Patris, Filij, & Spiritûs ſancti, cui debetur gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Dies feſtus ſancti Barnabæ Apoſtoli.

Reliquiarum ſancti Apoſtoli Barnabæ reuelatio ità ſe habuit, vt diximus. Quæ verò miracula quotidiè à ſanctiſſimo ipſius ſepulcro abundè proficiſcuntur, ea ſi quis cōſcribere velit, ne multis quidem voluminibus (vt opinor) illa complecti poterit. Nos igitur ad eorum, quæ ſuprà diximus, memoriam redeuntes, virum hunc pietatis cauſà omnibus certaminibus egregiè functum, ob idque cæleſti corona donatum, hymnis diuinis proſequamur, & eundem beatum prædicantes, laudum præconijs celebremus. Hic enim, tanquàm oliua quædam fructifera, in domo Dei plantatus, quotidiè fructus ſuauem odorem ſpirantes Deo ipſi offert. Hic Imperatorum gloria, ſacerdotûm iucunditas, populorum exultatio, eorum, qui anguſtijs premuntur, conſolatio, afflictorum profugium ac recreatio, deſperatorum ſpes atque adiutor, peregrinorum requies, ægrotantium medicina, ſanorum cuſtos, ſpiritualium gratiarum fons, Eccleſiæ murus, Orthodoxorum firmamentum, fidelium hominū propugnatio, totius orbis terrarum decus. Cæterùm tot & tantæ ſunt, beatiſſime Apoſtole Ieſu Chriſti Barnaba, laudes tuæ, vt omnium hominum mentem atque orationem ſuperent. Nihilominùs tamen noſtri ſermonis paupertatem exiguam illam quidem, ſed promptam certè, acceptam habens, pro nobis apud eum, quem dilexiſti, Chriſtum vnigenitum Dei filium & Verbum, intercedere non graueris, vt ille à præſenti & laborioſo hoc ſeculo nos eripiat, nobiſque cōcedat, vt remiſsionē peccatorum, clementiam & miſericordiam multam aſſequamur in illo die terribili, cùm venerit iudicare viuos & mortuos.

Miracula innumera ad ſepulcrū S. Barnabę.

Tuum verò ſucceſsorem, qui ſanctam Sedem tuam gubernat, firmam atq; immobilem, cuius & tu propugnator fuiſti, fidem eodem ſenſu tuentem, Orthodoxæ veritatis legitimum & verum doctorem, Saluatoris noſtri imitatorem, paſtorem & patrem noſtrum, qui præſens eſt, & ſanctam tuî memoriam illuſtrem repræſentat, Deum exora, vt multis annorum circulis in ſanctiſsima tua ſede conſeruet valentē, & populum ipſius in pace & tranquillitate regentem, qui & veritatis doctrinā omni cum ſanctitate & iuſtitia dirigat. Te inſupèr oramus, vt qua cura patriam tuam ſemper proſecutus es, eadem & nunc illam proſequaris, eamq; tuis ſanctis apud Deum precibus cuſtodias, & à ſcandalis operantium iniquitatem eripias, vt in pace, modeſtia ac pietate vitam in hoc ſeculo ducamus, & miſericordiam Domini noſtri Ieſu Chriſti expectantes, ad æternam illam vitam peruenire poſſimus, cuius nos omnes participes fieri optamus gratia, miſericordia & benignitate Domini noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria ſit, Patrique & ſancto Spiritui, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA

ET ALIORVM PATRVM, QVOS EGO PAPHNV-
tius Anachoreta, Dei prouidentia, vt cognoſcerem, dignus fui habitus, & quorum audeo pijs ac religioſis fratribus narrare hiſtoriam. Habetur in Simeone Metaphraſte.

QVodam die ſtudium adhibui, vt in interiorem venirem ſolitudinem, & viderem an eſſet vllus alius frater monachus, qui interiùs meo ſeruiret Domino. Cumque ſurrexiſſem, profectus ſum iter quatuor dierum in interiorem ſolitudinem, licèt nec panem interìm comediſſem, neque vinum aut aquam bibiſſem. Quarto autē die, cùm perueniſſem ad antrum venerabile, manſi hora vna pulſans oſtium, ſperans fore, vt pro more egrederetur aliquis ex fratribus, & me ipſe ſalutaret. Cùm verò pulsâſſem, & nemo reſpondiſſet, aperui oſtium, & ingreſſus ſum clamans, Benedic. Cumque vidiſſem quendam ſedentem, tetigi eius humerum: fuitque tanquàm lanugo. Cumque reliquum corporis contrectâſſem, inuéni eum iam longo tempore mortuum. Vidi verò pendens quoquè colobium. Cumque ego id tetigiſſem, euaſit non ſecùs àc puluis in manu mea, adeò vt ego ſtatìm me veſte propria exuerim, & mortui corpus contexerim, promptoque & alacri animo proprijs manibus effoſſa terra arenoſa, eius depoſuerim reliquias cum precibus & multis lachrymis. IVNII 11.

Illinc autem egreſſus, profectus ſum ad interiores partes ſolitudinis. Inuenio autem in altera ſpelunca veluti veſtigia hominis. Cumque cognouiſſem aliquem in ea habitare, fui parùm animo commotus. Cùm autem pulsâſſem, & nullam vocem audijſſem, ingreſſus ſum in eandem ſpeluncam. Cumque nullum inueniſſem, ſum egreſſus, reputans ſeruum Dei illic ſolitum ſe exercere. Cùm autem inueniſſem propriam eius cellam, in qua ſimiliter nullus erat, perſeueraui manere toto die, cupiēs ſalutare hominem, & citra vllam intermiſſionem dicens ex pſalterio. Cùm ille autē dies finiretur, vidi gregem bubalorum venientem, & fratrem ambulātem in medio eorum. Cùm verò ij prope me veniſſent, illum quidem vidi virum veſte nudum, pilis autem tectum corpore. Qui cùm perueniſſet in eum locum, in quo ſtabam, & me putâſſet eſſe ſpiritum, manſit orans. Multi enim ſpiritus in ijs locis eum tentârant, quemadmodùm ipſe poſtremò mihi narrauit. Dixi autem ei: Cur times, ſerue Ieſu Chriſti Dei noſtri? Contemplare & vide greſſus meos, vt ſcias, quòd ſum homo, ſicut tu: Palpa me, vt videas, quòd caro & ſanguis ego ſum. Ipſe autem cùm me eſſet cōtemplatus, & gratias egiſſet, dixit, Amen. Ego verò rogaui eum, & perſuaſi, vt me in ſuam ſpelūcam deduceret. Ille autem ex me quęſiuit, quomodò cò acceſſiſſem. Ego verò ei audacter ſcopum meum & inſtitutum expoſui, nempe quòd cùm vellem cognoſcere Chriſti ſeruos, qui ſunt in ſolitudine, illuc acceſſi, nec Deus eo me fraudauit deſiderio. Tunc ex eo ſciſcitatus ſum, dicens: Quomodò huc veniſti? & quanto tempore habitâſti in hac ſolitudine? & quamobrèm nudus incedis, nulla re tectus? Is autem hæc mihi dixit:

Ego fui nupèr monachus, degens in cœnobio Thebaidis, magnoque & fidenti animo operās. Statui autem egredi ex illo cœnobio, & ſolus quietè habitare in monaſterio, ſtudens maiorem inuenire mercedem. Hanc cogitationem cùm lubenter ſuſcepiſſem, ædificaui paruam cellulam, & ſolus in ea habitaui, artem exercens meis manibus. Quo factum eſt, vt multi quoquè ad me accederent, iubentes mihi opus, quod meis facerem manibus. Neque verò mihi parui fructus ex ijs redibant, ex quibus, pauperibus & egentibus & hoſpitibus ſuppeditabam. Inimicus autem, qui eſt omninò bonis infeſtus, illo mihi tempore inuidens, & meum erga Deum vehementem ſcopum & inſtitutum impedire cupiēs, cùm ſubijſſet mentem cuiuſdam Monachæ, quæ apud me fuerat, iubens paruum aliquod opus, effecit, vt ea ad me rediret. Quo factum eſt, vt liberè inter nos locuti, ſimul quoq; habitauerimus, & poſtremò Inſidiatur viro ſancto diabolus.

 (quod

(quod eſt grauiſſimum) iniquitatem pepererimus,& ſex menſes in peccatō manſerimus. Poſteà autem cùm mihi in mentem veniſſet meæ vitæ finis,& æternum ac magnum iudicium,& tenebræ exteriores,& ignis,qui extingui non poteſt, conflagratio,& vermis,qui non poteſt ſopiri,corroſio,dixi apud me:Hei mihi, ô anima, melius eſt mihi ſurgere,& abire in ſolitudinē, & fugere à peccato. Relictisq; rebus omnibus & illa muliere,véni in hanc ſolitudinem,& inuéni fontem,& hanc ſpeluncam,& hanc palmam. Ea autem mihi victum ſuppeditat. Hæc enim palma generat quotannìs duodecim ſpathas,nempe ſingulis mēſibus vnam. Vna autem ſpatha ſufficit mihi triginta dies. Et poſteà venit alia ſpatha. Nihil autem aliud habeo cibi in hac ſpelūca, neq; aliū potū. Quinetiam veſtes meæ longo temporis ſpatio interiêrunt, & capillis capitis mei corpus tegitur cū pudēdis. Iā enim tēpore triginta annorū habito in hac ſolitudine,nec vnq̄ ceſſauit aër mihi ſalubrē dare tēperiē, neq; panē oīnò guſtaui.

Triginta annis non guſtauit panem.

Poſtquàm ex illo iuſto hæc audijſſem,eū interrogaui,dicens:In principio quādò huc veniſti,laboraſtíne valdè,an non? Ipſe autem reſpondēs mihi, dixit: Primùm quidem valdè laborabam,ô frater,adeò vt dolore cruciatûs,me in terram proijcerē, vt qui in ventre maximam ſentirem moleſtiam,nec poſſem caput erigere: ob idque cogebar meam ſynaxim peragere volutatus,Deū,qui in omnibus eſt miſericors, rogans,tam propter eum,qui me tunc affligebat,dolorem,q̄ pro redemptione meorū peccatorum. Cùm verò multos labores ſuſtinuiſſem,quodam die dum ſederem, & graui dolore ventris vexarer intrinſecùs, vidi virum inſignem coram me ſtantē, qui me eſt allocutus,dicens: Quid habes,& quidnam tibi dolet? Statìm autem,poſtquàm hoc ex eo audijſſem,confirmaui vires, & ei dixi: Dn̄e, dolet mihi iecur. Is verò dixit: Oſtende mihi locum,in quo ſentis dolorē. Cùm ego autem ei iecur oſtendiſſem,ipſe manu extenſa,& mihi impoſita,& coniunctis digitis,perindè àc gladio ſcidit latus,& meum iecur eduxit,meo maximo cum dolore,& oſtendit mihi plagas,quas in eo habebam. Illud verò manu ſua eraſit,& ei pannum mundum iniecit, & iecur meum in locum ſuū reſtituit. Cumq; totū corpus meū contrectâſſet benedictis ſuis manibus, lateris mei vulnus conglutinauit & dixit: Eccè ſanus factus es,noli ampliùs peccare, nè deterius tibi cōtingat: ſed ſerui Dn̄o nūc,& vſq; in ſecula. Eccè aūt ab illo die curata ſunt oīa mea interiora, ceſſauitq; dolor mei iecoris. Ex illo ergò tēpore maneo ſine dolore, Deo benedicens,& ipſum glorificans propter ſuā in me miſericordiam.

Diuinitùs iecur eius curatur. Ioan. 5.

Mihi autem oſtendit vir ille inſignis pannum amomi,quem meo lateri impoſuit. Quādò verò mihi Paphnutio narrauit hæc omnia,rogaui eum,vt cum ipſo manerē in ſpelunca. Ipſe autem mihi reſpondit,dicens: Non poteris,frater mi, ferre inſultus dæmonum. Poſteà verò rogaui eum,vt mihi nomen ſuum ſignificaret. Is verò mihi dixit: Nomen eſt mihi Timotheus. Memento meî,& roga pro me, frater dilecte, vt Deus in me perficiat bonum,quo ſum dignatus. Ego autem Paphnutius prócidi ad eius pedes,preces ab eo poſtulans. Ipſe autem reſpondens mihi,dixit: Dn̄s noſter Ieſus Chriſtus benedicet te,& defendet te ab omni laqueo diaboli,& præbebit tibi vias rectas ad hoc,vt pergas ad ſanctos eius in ſecula. Benedictionem aūt eius conſecutus,prompto & alacri animo cum gaudio ſum egreſſus, Deum laudās propter egregios ſermones,quos audiui à ſancto illo Timotheo. Inter ambulandū verò apud me conſiderabam,& animo valdè anxius,dicebam: Quidnam eſt mea vita aut quodnam meum inſtitutum? Manſi autē non paucos dies hæc apud me cogitans, & huius iuſti viri Deo grata opera ſequi cupiens. Cùm verò clementis Dei mihi illuxiſſet prouidentia,non abieci curā meæ vitæ,ſed excitatus,rurſùs profectus ſum in interiorē ſolitudinem in via auia,vbì eſt genus eorū,qui dicuntur Mazici. Omne enim ſtudium à me in eo ponebatur,vt ſcirem,an eſſet alius Anachoreta in interioribus partibus ſolitudinis Deo ſeruiens,vt ego quoq; dignus haberer,qui id conſequerer.

Timotheus eremita.

Hoc autem iter cùm cœpiſſem ingredi,tuli mecum paucos panes,& aquæ modicum. Quæ quidem mihi ſuffecerunt vſq; ad quatuor dies. Cùm ij autē præterijſſent, & expletū eſſet quod mādacarem,affligebar adductus in magnas de victu anguſtias. Statìm verò ſumptis viribus,& mortem habens ante oculos, ea cura dimiſſa, alios quatuor dies & noctes ſum profectus,cùm nec panem aut aquam guſtâſſem: adeò vt rurſùs cùm mihi deeſſet cibus, valdè laborarem, & me humì abijciens,mortem expectarem. Tunc vidi virum inſignem veniētem,& manū ſuā labris meis imponentē, nō ſecùs atq; medicus ſcalpellū oculo, & protinùs rurſùs ſumpſi vires, adeò vt neq; famē,neq; ſitim ſentirē. Cùm maguā autē & terribilē vidiſſem viſionē, ſurgēs rurſùs

prompto & alacri animo, profectus ſum in interiorẽ ſolitudinẽ alios quatuor dies & noctes. Defeſſus verò & extẽſis in cælũ manibus, Deum oraui. Cumq; rurſus virum illũ vidiſſem ad me venientẽ, accepi ab eo magnas vires. Cumq; ſeptẽdecim dierum itineri finẽ (vt ſemèl dicã) impoſuiſſem, vidi procùl virũ veniẽtem adſpectu admodùm terribilẽ, hirſutum pilis, eiſq; tectũ toto corpore, non ſecùs àc ferã terribilem. Erat enim à veſte nudus, lumboſq; cinctos habebat folijs herbarũ. Cùm is autem prope me acceſſiſſet, territus aſſcendi ſupra cacumẽ montis valdè excelſum. Timui enim, exiſtimãs eum eſſe homicidã. Ipſe verò cùm veniſſet ad radices illius mõtis, abiecit ſe in vmbram. Affligebatur enim propter anguſtias ſenectutis & nutrimẽti, ardoremq; & laborẽ, quem ſuſtinebat in illa ſolitudine. Cumq; ſuſpexiſſet & me vidiſſet, clamauit dicẽs: Deſcende ad me, vir ſanctiſſime. Nam ego quoq; homo ſum, habitans in hac ſolitudine. Ego autem his auditis, protinùs deſcendens, me humì abieci ad illius pedes. Is verò dixit mihi: Surge, fili mi: nã tu quoq; es ſeruus Dei & amicus ſanctorum. Surgenſq; dignus ſum habitus, qui ſederem ex aduerſo eius.

Honofrij forma terribilis propter vitę aſperitatem.

Sæpè autẽ rogaui, vt mihi diceret nomen ſuum. Is verò mihi dixit: Eſt mihi nomẽ Honofrius. Sexageſimus iam annus agitur, ex quo habito in hac ſolitudine, ambulãs in mõtibus huius ſolitudinis: quo tẽpore nullũ omninò hominem vidi, qui in carne cognoſceretur, te ſolo excepto. Habitaui aũt anteà in ſancto monaſterio, quod noĩe appellatur Eriti Hemepolitani Thebanorũ regionis, quod è fratribus impletur numero centũ, qui eiuſdẽ ſunt fidei & animi: & oẽs cõmuniter comedũt in charitate & multitudine pacis Domini noſtri Ieſu Chriſti, & in magno ſilẽtio quieteq; ſe exercẽt, & glorificãt eius bonitatẽ. Cùm ergò in iuuenili ætate illic degerẽ & erudirer, Deiq; amorẽ è ſanctis patribus, puramq; ac ſynceram fidẽ docerer & regulã pietatis, audiui ſanctos patres dicẽtes de admirabili, pioq; & religioſo patre noſtro Elia, quemadmodùm ei fuerunt vires à Deo confirmatæ, per tolerantiã & patientiã eorum, quæ ſuſtinuit in deſerto: & rursùs de Iohãne Baptiſta & pręcurſore, cui nullus par fuit ex hominibus, & de ijs, quæ paſſus eſt in ſolitudine vſq; ad diẽ, quo reuelatus eſt Iſraëli.

Sexaginta annis nullũ vidit hominem.

Rogaui autem ſanctos patres, dicens: Quid ergò? qui habitãt in ſolitudine, ſunt vobis maiores apud Deum? Ipſi verò reſpondentes mihi dixerunt: Sunt nobis maiores, fili. Nàm nos quidem alter alterum videmus quotidiè, & noſtras ſynaxes cõmuniter celebramus cum gaudio, & quandò eſurimus, cibum paratum inuenimus. Similiter etiam ſi ſitiẽrimus, habemus aquam: & ſi contigerit aliquem noſtrûm eſſe imbecillum, alij eum conſolantur, propterea quòd viuamus communiter. Quòd ſi etiam eſculentum aliquid deſiderauerimus, hoc inter nos communicamus propter Dei charitatem. Qui autem habitant in ſolitudine, ſunt remoti ab his omnibus. Vndenàm enim hæc eis ſuppeterent? Quòd ſi eos aliquandò inuaſerit afflictio, vel bellum ex laqueo aduerſarij, vbì inuenient hominem, qui mutare poſſit mentem, aut conſolari? Quin etiam ſi deſit eis cibus, non eſt facilè eum conſequi. Similiter ſi inuadat ſitis, eis aqua non adeſt. Ibì autem, ô frater, maximè laborant, qui ſunt huiuſmodi, quandò ſtatuũt ſolitudinem occupare ad habitandum, & magis amplectuntur ſeruitutem in Deum, & ſe tradunt exercitationi, famem & ſitim parati ſuſtinere, & & occulta bella eius, qui eſt bonis infeſtus, contendentes vincere, & omnem viã arctã in Dño pſequentes, vt nequaquã ſuperẽtur ab inſania aduerſarij. Is eñ ſemp ſtudet impedimentũ afferre ijs, qui talia deſiderãt, & eos tẽtare, vt bonũ ſcopum retardet, nè pmancant in exercitatione, & cõſequantur Dei munificentiã, quandò excedũt è corpore: quandoquidẽ ad eos, qui ſuſtinent in exercitatione, puenit bona Domini noſtri miſericordia, ad ea remunerãda, quæ propter eũ ſuſtinuerũt. His verò ab eius ſanctis Angelis, qui ad ipſos mittũtur, nutrimentũ ſuppeditatur, & aqua ex petra, ſicut docet Eſaias Propheta, quòd qui ſperãt in Dño, mutabũt fortitudinẽ: aſſument pennas, ſicut aquilæ: currẽt, & non laborabũt: ambulabunt, & non deficient. Et rurſus dicit: Si ſitiẽrint, afferte eis aquã ex petra. Fiuntq; eis herbę, quæ * ſunt ſolitudine, dulce in ore plùs quàm mel. Quòd ſi eis quoquè laborẽ exoriri contigerit, aut bellum aduerſarij, dum ſurgunt ea hora, qua extendentes manus accedunt ad Dominum, ſtatìm eis deſupèr ab ipſo mittitur auxilium: diſperguntúrque ab eis omnes tentationes propter ipſorum in eum rectitudinem & cor purum. Non audita ſunt à te, ô fili, ea, quæ feruntur in ſcriptura, nempe quòd DEVS non derelinquit pauperem in ſeculum? Patientia pauperum non peribit in finem? Et rurſus dicit:

Eremitę antecellũt cœnobitas.

Eſa. 40. Eſa. 48.

** ſunt in*

Pſal. 9.

hi acciderant in itinere, dum ambularem in montibus ſolitudinis, famē & ſitim nihil omninò apud me reputans. Cumq; vires ſumpſiſsē & ſpiritu & corpore, & eſſem exultatione repletus, ei dixi: Sum beatus, qui dignus ſum habitus, vt te viderem, Pater ſanctiſſime, & audirem tuos pulchros & iucundiſſimos ſermones, qui me nullo non affecêre beneficio. Ipſe autem reſpondens, mihi dixit: Surge modò, ô frater, & ſimul recedamus. Non ceſſabam autem, tanquàm rem nouam & inauditā, admirari gratiam ſancti patris Honofrij. Deindè cùm proceſſiſſemus duo aut tria milliaria, perueninus ad tugurium maximè venerandū, prope quod ſtabat palma. Ipſe verò cùm ad locum acceſſiſſet, mecū eſt precatus. Impletis autem precibus, dixit, Amen. Poſteà verò ſedentes manſimus exponentes inter nos inuicèm bona Domini. Cùm autem occidente iam ſole dies deſiſteret, hæc vidi in medio tugurij, iacētem panem, & parùm aquæ. Dixit verò mihi vir ille beatus: Surge fili, ſume parùm panis & aquæ, qui ſunt ante te. Video enim te adductum eſſe in periculum ex fame & ſiti, & labore itineris. Ego autem dixi ei: Viuit Saluator meus Dominus, non comedam nec bibā, niſì manus noſtras relaxemus, & edamus cōmuniter. Eum ergò valdè rogaui, & vix potui perſuadere, vt manū immitteret, & pane fracto mecum veſceretur, donèc eſſet ſatiatus. Ex illo autem pane nobis ſuperfuit. Manſimus verò tota illa nocte orantes.

Dum eſſet autem manè, vidi ipſum poſt matutinas preces mutâſſe faciei adſpectū & colorem, & fui conterritus. Ipſe autem cùm hoc cognouiſſet, me eſt allocutus, dicens: Nè timeas, frater Paphnuti. Deus enim, qui eſt in omnibus miſericors, te ad me miſit, vt curam geras ſepulturæ mearum reliquiarum. Eccè enim hodierno die perficio meam adminiſtrationem, & abeo in requiem meā vſque in ſeculum. Erat autem dies ſextus quidem decimus Pauen, nonus autē Iunij mēſis apud Romanos. Mihi autem hoc quoquè præcepit: Si in Aegyptum exiēris, frater Paphnuti, annūcia meî memoriam, ad thymiama ei præbendum in medio fratrum, & omniū Chriſtianorum. Si quis enim oblationem in nomine meo, & in meî memoriam obtulerit Domino Deo noſtro in omni loco, feret ipſum Dominus in primam horam annorum meorum. Hæc eſt enim petitio mea, quam ab ipſo petiui. Et ſi quis fratrē pauperem nutriērit in nomine meo, meminero eius, vt dignum eum cenſeat Dominus, qui veniat in primam horam meorum annorum. Reſpondi verò ei, & dixi: Si quis autem ſit pauper, qui non poſſit offerre aliquid, aut nutrire pauperem in tuî memoriam, non veniet is in primam horam annorum tuorum? Is autem dixit: Modicum thymiamatis in nomine meo in odorem ſuauitatis ſi Domino obtulerit, dignus habebitur ſimili lætitia. Auſus ſum autem hoc quoq; ei dicere: Si quis autē nō inuenerit thymiama, ſicut tu degens in ſolitudine, aut ei nequaquàm ſuppetierit ad offerendum, non feretur in primā horā mille annorū? an potiùs ô pater, ad nos peruenient preces tuæ iuſtitiæ? Si quid enim à Domino petiēris, dabit tibi: neq; tua tardiùs veniet petitio, propter tuam impigrā ſeruitutē, quam ſexaginta annos ſuſtinuiſti, quibus fuiſti in hac ſolitudine expectans Dominū. Ipſe autem reſpondens, dixit mihi: Si quis eſt pauper habitans in ſolitudine, & non poteſt offerre oblationē, aut mittere thymiama, is verò ſurgēs dixerit, Pater noſter qui es in cælis, & reliqua vſq; ad Amē in nomine meo Domino obtulerit, rogabo eū, vt dignus habeatur, qui in prima hora mille annorū cum omnibus iuſtis mercedē conſequatur. Ego autem rursùs ei dixi: Bone pater, ſi ſum dignus, cupio habitare in hoc loco, poſtquàm tu è corpore exceſſeris. Is verò dixit mihi: Fili, non veniſti ad hanc adminiſtrationē: ſed Deus te miſit, vt recrees ſuos ſanctos, qui habitant in ſolitudine, & annuncies bonum odorem eorum vitæ in medio fratrum. Abi ergò fili in Agyptum, & perſeuera in bonis operibus Domini noſtri Ieſu Chriſti, prædicans omnibus ea, quæ vidiſti in ſolitudine.

His verbis celerē ad futuri ſeculi felicitatem aduentum innuit.

Hæc cùm dixiſſet venerandus ſenex Honofrius, humì prócidi ad eius pedes, dicēs: Benedic igitur mihi, pater, vt inueniam coram Deo miſericordiam, & ſicutì dignum me cenſuit in hoc mundo Saluator noſter, vt te venerarer, rursùs quoq; iubeat, vt in futurum ſeculum eo dignus habear. Ipſe autem mihi dixit: Fili Paphnuti, Quòd attinet ad ea, quæ petis, Dñs nequaquàm te afficiet moleſtia: Tibi verò benedicet, & tuā cōfirmabit charitatē, & illuminabit tuos oculos ad eius diuinitatē, & te liberabit ab omni caſu & vinculis aduerſarij, & in te ꝑficiet opus, quod es aggreſſus. Protegent te oculi eius, & cuſtodiēt ab inſidijs inimici, nihilq; inueniēt, in quo te poſſint accu-

ſare

ſare in hora terribili,in qua es apud Deum ſiſtẽdus, & cauſam tuam defenſurus. Poſt hæc autem ſurgens,orauit Deum cum lachrymis & multis gemitibus:& paulopòſt cùm ea ipſa hora ſe humì deieciſſet, conſummatus eſt in Dño, in eius manus tradito ſpiritu cum lætitia. Statìm verò audiui vocem Angelorum, Deum magna voce laudantium ante animam beati & ſanctiſsimi Honofrij: eratque magnum gaudium ea hora,qua is ad Deum venit. Ego autem cùm me exuiſſem eo,quod geſtabam,lebitonario,& eius tranſuerſa ſoluiſſem,ea in duo diuiſi:& cùm dimidio quidem eius corpus inuoluiſſem,pro more iuſtorum,quæ mortuis peraguntur,cõtexi. Alterum autem geſtaui dimidium,nè ego manerem nudus. Et cùm petram inueniſsem concauam,tanquàm in ciſterna corpus eius illic depoſui, multiſque collectis lapidibus contexi reliquias. Surgens autem, oraui vt illic manerem. Statìm verò vidi collapſum tugurium,& palmam,qua nutriebatur,ipſam quoquè cecidiſſe ſimiliter. Quod cùm vidiſſem tam citò accidiſſe, & ex eo cognouiſſem non eſſe Dei voluntatem, vt in illo loco habitarem,comẽdi panis id,quod ſuperfuit,& aquam bibi ſimiliter.

S. Honofrius excedit è vita.

Ruſsùs autem extenſis in cælos manibus oraui,& vidi virum illũ ad me venientem eo modo,quo vidi ambulans in ſolitudine. Qui mihi vires addens, ambulabat ante me. Cùm illinc autẽ eſſem egreſſus, & affligerer propter beatũ patrẽ Honofriũ,ruſsùs animo meo exortũ eſt gaudiũ, quòd dignus ſim habitus, qui eius ſancto ore benedicerer. Cumq; quatuor dierũ ſpatio ambulâſſem, acceſſi ad quandã cellã, quæ in alto fuerit ædificata. Quam ingreſſus,neminem inuẽni. Sedi autẽ parumpèr,cogitãs & dicens apud me: Eſtne aliquis habitãs in hac ſpelunca,in quam me deduxit Deus? Hæc cùm apud me cogitarẽ,ingreſſus eſt vir ſanctus,canìs plenus,ſpecie admirandus & decorus,ex palmis cõtexto indumẽto veſtitus,& ſuũ corpus cõtegens. Ipſe autem cùm me vidiſſet,ſtatìm eſt allocutus, dicẽs: Tu es frater Paphnutius, qui contexiſti corpus ſancti patris Honofrij. Cùm ergò cognouiſſem eũ in viſione didiciſſe,quod factũ fuerat,ſtatìm ei prócidi ad pedes. Ipſe verò me cõſolatus,dixit mihi: Surge frater,Deus te dignũ cẽſuit,vt eſſes amicus ſanctorũ eius famulorũ. Iam enim didici ab eius prouidentia tuũ futurũ hodiè ad me aduẽtũ. Tibi autem aperiã, frater dilecte quòd ſexaginta annos habitaui in hac ſolitudine: Non vidi hominẽ,qui ad me venerit,niſì eos ſolos fratres,qui hîc mecum habitant. Interìm autẽ dũ nos loqueremur, ingreſſi ſunt tres alij,tãquàm ſancti,ſenes patres in illã cellã. Qui me alloquẽtes,ſtatìm dixerunt: Benedic frater: Tu es frater Paphnutius, noſter in Domino cooperator. Tu es,qui texiſti corpus ſancti Honofrij Gaude frater:es enim dignatus magnã virtutẽ cognoſcere. Vidẽs autẽ Dominus,nobis ſignificauit,fore vt hodiè ad nos venias:iuſſitq;,vt eſſes nobiſcum vnum diem. Iam enim ſexaginta annos habitamus in hac ſolitudine,neq; vidimus hoĩem,præter te ſolum. Cùm verò nos colloqueremur de patre Honofrio & alijs ſanctis,poſt duas horas dixerũt mihi: Surge frater,veſcere modico pane, & confirma cor tuum, quandoquidem veniſti è longinquo, & cupis nobiſcum collætari.

Sanctũ quẽdã ſenẽ eremitã videt Paphnutius

Item tres alios.

Poſtquàm ergò me fecerũt ſurgere,vnanimes Deũ precati ſumus,& eccè vidimus ante nos quinq; panes leues, & admodùm pulchros & delicatos, tantummodò coctos. Ipſi quoq; attulerũt aliquid aliud eſculentũ, quod quidẽ ſumpſimus cum panibus,omneſque ſedimus,& ſimul comedimus. Ipſi autem ruſsùs mihi dixerũt: Eccè, vt iam tibi diximus anteà, cùm ſexaginta annis habitauerimus in hac ſolitudine, quatuor panes Dei iuſſu ad nos è cælo quotidiè deferuntur: Nunc autem cùm tu ad nos vẽneris,eccè panũ numerus pro te quoq; eſt ad nos miſſus: neq; ſcimus vndenã afferantur,ſed quotidiè ſpeluncã ingredientes,inuenimus eos per ſe paratos. Poſtq̃ verò nos ſimul guſtauimus, tota illa nocte fecimus orationes, & magnã ſynaxim celebrauimus: Erat enim ſanctus dies Dominicæ. Cùm eſſet autẽ manè, rogaui ipſos, vt manerẽ cum eis in ſpelunca vſq; ad diem vltimum. Ipſi verò reſpõdentes mihi dixerunt: Non eſt voluntas Dei,vt tu habites in hac ſolitudine: ſed ſurge,& vade in Aegyptum,& narra fratribus Chriſti amantibus omnia,quæcunq; vidiſti,ad noſtrî memoriam,& ad lucrum & vtilitatem eorum, qui audiunt. Cùm hæc ij dixiſſent,eos valdè rogaui,vt ſua noĩa mihi ſignificarent. Ipſi autẽ non ſunt paſſi hoc mihi dicere. Sæpè ergò hoc ab eis vehemẽter petij. Cùmq; vehemẽter laboraſsẽ,non potui hoc eis perſuadere: ſed reſpondentes mihi dixerunt: Is ſcit, qui omniũ nouit noĩa. Memen-

Panes diuinitùs dãtur ſanctis viris.

mento autem noſtrî, frater, vt digni ſimus, qui nos inuicèm videamus in domo Dei. Stude ergò, dilecte fili, fugere mundi tentationes, nè ab eis illudaris, quãdoquidem multos ſunt ludificatæ. Cùm hæc autem ex eis audiuiſſem, prócidi ad eorum pedes. Qui cùm mihi benedixiſſent, ab eis abij in pace Dei. Prædixerunt autem mihi quædam alia, quæ mihi acciderunt.

Cùm autem ab eis abijſſem, ambulaui vno die per interiorem ſolitudinẽ. Cumq́; veniſſem ad ſpeluncam fontis aquæ, illic ſedi, vt parumpèr requieſcerẽ à labore itineris. Erat autem locus ad id aptus, vt qui circa illum fontẽ multas haberet arbores plenas fructibus. Cùm verò parùm quieuiſsẽ, & ſurrexiſsẽ, circuiui in medio arborũ, admirans ipſorum fructuũ multitudinẽ, & cogitans apud me, quiſnam eſſet is, qui illo loco plantauerat. Erant autem fructus illarum arborum multæ palmæ, citri, punica, ſycamina, zizipha, & vites, aliæ quoquè amœnæ arbores & frugiferæ, quarum guſtus eſt melle dulcior. His accedebant myrti quoquè, & aliȩ variæ arbores in medio earum, quæ illic ſitæ erant, ſuauem odorem emittentes. Ille quoquè fons ex ſe ſcatens, & omnes illas arbores irrigans, adeò vt exiſtimarem eum eſſe Dei paradisũ. Cùm ergò illud admirarer ſpectaculum, vidi quatuor adoleſcentes hilares & valdè ſpecioſos ad me procùl venientes, ſuccinctos pellibus ouium. Qui cùm appropinquâſſent, dixerunt: Salue frater Paphnuti. Ego autem protinùs humì cecidi in faciẽ, & eos veneratus ſum. Qui cùm me erexiſſent, mecum ſederũt, & locuti ſumus inter nos. Erant verò tanta gloria inſignes, vt ego exiſtimarẽ eos eſſe Angelos, & deſcendiſſe de cælo. Mecum autem magna ſunt affecti lȩtitia, & collectos fructus ex illis arboribus mihi dederunt ad veſcendum, & lætatum eſt cor meum, eò quòd ego ab eis diligerer. Manſiq́ue apud illos ſeptem dies, veſcens fructibus illarum arborum.

Quatuor adoleſcentes eremitæ.

Rogaui autem eos: Quomodò huc veniſtis, & vnde eſtis? Ipſi verò reſpondentes mihi dixerunt: Frater, quãdoquidem Deus te miſit ad nos, omnem noſtram tibi vitam narrabimus. Nos ſumus ex ciuitate, quæ dicitur Oxyrrynchos: Noſtri verò parentes, ſunt ſenatores illius ciuitatis. Cùm autem in illorum literis ab eis inſtituremur, vni ſcholæ traditi, literas quidem pedeſtres didicimus. Cùm verò etiam ſuperiorem inchoâſſemus doctrinam, in vnam conuenimus ſententiam, Deo nobis opẽ ferẽte ad id, quod eſt melius, & ſtatuimus eius quoq; diſcere ſapientiam. Ex illo ergò tẽpore nos quotidiè mutuò excitantes ad animi alacritatem, & bonum ſcopum habentes in noſtris cordibus, ſtudenteſq́; locum inuenire, & paucos dies quieſcere donèc ſciremus Dei de nobis prouidẽtiam, acceptis nobiſcum paucis panibus, & modico aquæ ad noſtrum cibum & potum vſque ad ſeptem dies, receſſimus. Cùm verò perueniſſemus intrà ſolitudinem, fuimus in eсſtaſi, & vidimus ante nos virum gloria inſignem, qui nos appræhenſos manibus deduxit in hunc locum, & nos tradidit viro valdè prouectȩ ȩtatis, qui Deo ſeruiebat. Eccè autem hîc iam habitauimus ſex annos, manſimus verò cum eo vſq; ad vnum annum, ab illo docti quemadmodùm Domino ſeruiremus. Impleto autem illo anno, conſummatus eſt hic pater, & ex illo tẽpore hîc ſoli ſumus. Eccè autẽ, frater dilecte, nos tibi cõfitemur. Spatio ſex annorum, vt diximus, in hoc loco degimus. Panem non guſtauimus, nec alium cibũ ſumpſimus, niſì ſolummodò de fructibus harum arborũ. Singulis verò hebdomadîs ſemèl tantùm nos videmus inuicèm. In hoc enim loco inuenimur, & nobis inuicèm occurrimus ſabbato & ſancta Dominica. Poſt hos autem duos dies vnuſquiſq; noſtrûm venit in locum proprium, & apud ſe degit. Ipſi verò rursùs fructus attulerunt, & cõmuniter cibũ ſumpſimus. Cumq́; poſteà egreſſi fuiſſemus, ſimul proceſſimus circiter quinq; milliaria per ſolitudinẽ. Cũ autẽ eis vale dicerẽ, rogaui eos vt dicerent mihi ſua nomina. Et primus quidem dixit, Iohannes: Secũdus autem, Andreas: Tertius verò, Heraclambon: Quartus, Theophilus: præcipientes mihi dicere nomina ſua fratribus ad ſuî memoriam. Ego verò eos rogaui, vt meî meminiſſent.

Panẽ ſancti iuuenes non guſtabãt, ſed fructibus dũtaxàt arborum veſcebantur.

Cùm autẽ ab eis diſceſſiſſem, & non viderẽ eos ampliùs, ambulaui triſtis, recordãs & ea admirans, quæ vidi meis oculis. Rursùs verò apud me magnã capiebam lætitiã, admirans & recordans earum, quas cõſecutus fui, benedictionum à ſanctis Eremitis & ſancto Angelo. Cùm autem veniſſem in Aegyptum itinere trium dierũ, inter ambulandũ inuéni duos fratres Deũ timẽtes. Apud ipſos autẽ quieui ad decẽ dies, annũcians eis illa, quæ vidi, & ea, q̃ mihi acciderũt. Ipſi verò mihi reſpõdentes dixerũt

cum

cum omni gaudio:Verè,frater Paphnuti,magnam gratiam es cõſecutus,qui dignus es habitus,vt videres magnos & perfectos Dei ſeruos. Ipſi autem fratres benigni & clementes,diligebant Deum ex tota anima. Nominatur autem locus eorum Scites. Cùm verò audiuiſſent ea,quæ ego illis narraui,ea diligenter conſcripſerunt,& celeriter currentes, obiērunt totam Scitem, ferentes librum, quem conſcripſerunt ex mea narratione. Et poſtquàm ea legiſſent ſanctis patribus,acceperunt eum in eccleſiam:quem quidem illic reliquerunt ad lucrum & lætitiam ijs, qui credunt & ea audiunt. Nam qua hora voluērint hæc meditari, magìs benedicunt Deum & ſanctos eius,pleni lætitia & exultatione,cùm hi ſermones ſint pleni contemplatione, quam ego minimus ſeruus Paphnutius,Dei prouidentia dignatus ſum aſſequi. Sit autem gratia & pax Domini noſtri Ieſu Chriſti nobiſcum, interceſſionibus ſanctorum patrum,qui ei placuerunt,nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum,Amen.

Habetur in fine ſermonũ eius,nup in lucẽ edita ex bibliotheca Cluniacenſi.

VITA SANCTORVM MARTYRVM NAZARII ET CELSI, PER D. AMBROSIVM EPISCOPVM *Mediolanenſem ſcripta.*

Iunij 12.

ETiamſi martyribus regionis extraneæ pia votorum debita redderemus,proprijs conſulere vtilitatibus & cõmodis probaremur. Noſtros enim eos fides faceret, & remotis quamlibèt finibus, ſperata nobis patrocinia conrogarent: ſtudiorum ſiquidem ſunt huiuſmodi ſuffragia,non locorum. Proindè apud domeſticos Dei tãtum interceſſionis promerueris, quãtum venerationis impenderis. Oportet itaq; vt alienos potiùs nobis deuotio religioſa conciliet, quàm fortè proprios à nobis negligentia irreligioſi temporis alienet.

Nota priſcorũ Chriſtianorũ erga ſacras reliqas deuotionẽ.

Agnoſcamus,chariſſimi,circa eccleſiam noſtrã vberiorem diuinorum munerum largitatem. Exultant felices ſingularum vrbium populi,ſi vnius ſaltem martyris reliquijs muniantur. Eccè nos populos martyrum poſſidemus. Gaudeat terra noſtra nutrix cæleſtium militũ, & tantarum parens fœcunda virtutum . Rectè itaq; & ex debito à filijs parentis eccleſiæ horum beatorum martyrum celebrãtur inſignia : Qui illuminantes virtute fidei ſuæ innumerabiles populos, ſoli quidem illatam ſibi ſenſēre mortem, ſed non ſoli mortis ſuæ beneficia poſſederunt.Immenſa enim Dei noſtri pietas multiplex ad bonitatem,& artifex ad ſalutem, proponens arduam virtutũ palmam, raro appetitore precioſam,in paucorum triumphis,plurimorum commodis proſpicit.Illorum ſiquidem merita,noſtra vult eſſe ſuffragia. Simulque dum nobis fidem veram duro martyrij agone cõmendat,afflictionem pręcedentiũ,inſtructionẽ efficit poſterorũ.

Meritò colimus Sãctos.

Quanta eſt circa nos Dei noſtri ſolicitudo?Illos examinat,vt nos erudiat.Illos cõterit,vt nos acquirat:eorumq; cruciatus, noſtros vult eſſe profectus. Meritò ergò eos colimus,qui periculis ſuis pugnant,& noſtris vtilitatibus militant: qui per lucis vitæq; contemptum edocent nos,quantum Deo noſtro debeamus affectum.Nouerimus itaq;, quia non ſine magno diſcrimine de religionis veritate dubitamus, quã tantorũ ſanguine cõfirmatam videmus. Magni periculi res eſt, ſi poſt prophetarum oracula,poſt Apoſtolorum teſtimonia,poſt martyrum vulnera,veterem fidem quaſi nouellam diſcutere præſumas,& poſt tam manifeſtos duces in errore permaneas, & poſt morientium ſudores ocioſa diſputatione contendas. Congratulamur ergò dilectiſſimi fratres,magnæ fidei veſtrę,per quam dum exules proflua charitate ſuſcipitis,etiam incolas paradiſi & cæli ciues habere meruiſtis.

Beatum itaq; Nazarium martyrem Chriſti ſancta Mediolanenſis eccleſia licèt totum corpore ſecum retineat, & mundo tamen totum in benedictione tranſmittit. Hæc eſt enim ſanctorum martyrum gloria,quorum etſi per vniuerſum mundum ſeminetur in cineribus portio, manet tamen integra in virtutibus plenitudo. Veneramur ergò in tanto Chriſti milite fidem noſtram: mater nanque martyrij,fides catholi-

tholica eſt,in qua iſte illuſtris athleta ſanguine fuſo mortẽ pro ipſa calcauit: mater, inquam,martyrij fides eſt. Veneramur ergò in ſanctorum martyrum gloria fidẽ noſtram. Quomodò fidem noſtram? Ab iſtis enim dum mortis tolerantia indubitãter excipitur,ſpes immortalitatis euidenter aperitur. Nunquàm enim hanc vitam tam conſtanter expenderent, niſi eſſe alteram incomparabiliter beatiorem perfecta definitione ſentirẽt.In ſanctis itaq; præconibus veritatis reſurrectionis authoritas eſt. Prompti enim pereunt in melius reparandi, quibus per anguſtias tribulationum aperitur exitus ad amplitudinem gaudiorum.

Vndè & B.Nazarius,cuius hodiè glorioſam de mundi hoſte victoriam vniuerſalis Eccleſia feſta exultatione concelebrat, cùm tempore gentilitatis nõ ignobilibus parentibus oriundus exiſteret, ſacrilegi adhuc puer genitoris militiam ſimul & doctrinam deteſtari ex improuiſo cœpit:atq; ab innocente matre, quæ iam Chriſtianæ fidei titulis inſignita,Chriſto ſedulò inſiſtebat, ſacroſanctæ regenerationis fluenta, fidelis iam ſpiritu ac fide inſtituta præueniens, demõſtrari ſibi flagitabat. Nondùm ſiquidem baptiſmum conſequutus, ſed inter religionis principia conſummatus, & nondùm manifeſtatis ſibi legibus,Deo plenus,repentè poſſeſſio atq; habitaculum Dei factus eſt:atq; ità peruenturæ vſq; ad cælos turris priùs meruit eleuare faſtigiũ, quàm diſponeret fundamentum.Nondùm ſacramentorum conſcius, & in ſacrificiũ iam prælectus. *Feſtus dies s. Nazarij.*

Quid ad hæc nos infelices reſpondere poterimus? Qui poſt nitorem baptiſmi, poſt collatum nobis ſacra regeneratione candorẽ, poſt acquiſitã indumenti nuptialis angelicam dignitatem,in peccatorum cœnum relapſi,& antiqua criminum uolutabra reuoluti,niueum veſtimentum tetris iniquitatum ac libidinum contagijs ſordidamus, & holoſericam,in qua ſigillũ diuinæ imaginis acceperamus impreſsũ, maculis mortiferæ corruptionis infecimus:& poſt ſingularem Dei noſtri indulgentiam innouata fœdamus,integra reſcindimus, expiata violamus, repetentes opera non iam vndis purganda,ſed flammis. Quid illud,quamq; inſigne diuinæ gratiæ munus,quod accepto iam ſalutari lauacro,poſt innumera virtutũ ſigna,poſt peragratas circunquaq; ob Chriſti prædicationem innumeras regiones,cùm pro Dei ſummi confeſſione diuerſa per ſupplicia aduersùs eum totus penè orbis baccharetur,& nunc atrociſſimis arctaretur pœnis cruciandus, nunc in lõginquis finibus tranſueheretur exulandus,ità robuſtiſſimo Chriſti athleta pectore tormenta omnia deuincebat,vt ſtrenuum de proſtrato hoſte reportaret trophæum,interque eructa Cæſaris iuſſa vaſti maris deiectus gurgitibus, ambulare ei diuina ſuper aquas conceſſum eſt prouidentia,& rerum obſtupeſcẽte natura,per inſueti itineris nouas vias pendulum inferens greſſum,tumentia maris dorſa calcauit? *In eos qui poſt baptiſmũ relabũtur in flagitia.*

Videres æquoreas ſanctis ſubſterni meritis vndas,ſupraq; angelicis confortatum alloquijs,in Chriſti Ieſu laudibus exultare. Ecce prophanus hoſtis nunquàm beato martyri tantùm prodeſſet obſequio,quãtùm profuit odio.Sed tandẽ perfecto agonis certamine cum Celſo puerulo, quem ipſe in holocauſtum Deo polluto aſſumpſerat ex ſeculo,crudeli imperio damnatione abſoluitur, gladio conſecratur. Felix hic tali exitu,quo omne delictum ità ab eo exijt,vt etiam redire non poſſit: quo ſic debita ſua ſoluit,nè vltrà creditorem timeret: quo in ſe hoſtium peccata fide clauſit,fide damnauit: per quem innocentiam deuotione quæſiuit,perſeuerantia inuenit,morte ſeruauit. *Celſus puerulus martyr.*

Quæ cùm ità ſint chariſſimi, licèt hic tantus Chriſti teſtis precioſus confeſſione, precioſior ſanguine, crudeli vulnere precioſior, & tincta veſte candidior, licèt hic Mediolanenſium peculiaris putetur priuilegio ſepulcri, ſed omnium eſt cõmunione ſuffragij.Neq; enim iſtius vrbis charitas proflua, & fides auara, tãtum huic martyri derogauerit,dum ſibi arrogat,vt ſolùm erga mœnia ſua, patrocinij illius beneficia affutura eſſe crediderit. Non clauditur locis,quod diffunditur meritis. Inuocâſti vbiquè martyrem,vbiquè te exaudit ille,qui honoratur in martyre. *Inuocatio martyrum Dei honor eſt.*

Moderante itaq; eo,qui penſat vota tua,& diſpenſat munera ſua, intantùm vicina præſentia efficacis præbebitur aduocati, inquantùm fuerit fides deuota ſuſcepti. Oratio enim,quę caſtitatis,iuſtitiæ,eleemoſynarũ operibus adiuuatur, excedit mũdum,penetrat paradiſum,euolat vſq; ad ipſum ſummæ Maieſtatis,Angelo conferẽ-

ſacerdos effectus. Tũ verò mox apud ſe decreuit ſtudio piæ cõuerſationis ad quoddã ſacrę religionis monaſteriũ ſe conferre. At parẽtes eum dehortabãtur nè id faceret, ſed potiùs ad ipſorũ ſe voluntatẽ accõmodans, eccleſiam Oroſchottanam adminiſtrandã ſuſciperet. Illic enim & natus & educatus erat. Victus tandèm precibus illorũ, morem eis geſſit ea in re, quãuìs inuitus. Sed non diù pòſt viſum eſt ei adire ſummæ renerentiæ locum Traiectum, antiquitùs Vuiltenburg dictum, idq; ea mente & conſilio, vt illic cum cæteris Dei famulis, Chriſto ibidèm militantibus, quoàd viueret, præpotenti Deo fideliter ſeruiret. Memoria ergò retinẽs, quod in Euãgelio Saluator ait: Qui non renunciat omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus: poſthabito patre, neglectis propinquis, contẽptis agris, familia, rebus & facultatibus omnibus, ad locum illum Chriſto duce protectus eſt, rebus quidem pauper, ſed meritis diues. Nihil iam in hoc mundo habere volebat, vt à Domino iuxta illius promiſſionem centuplum acciperet, & vitæ æternæ hæres eſſe mereretur.

Traiectum olim Vuiltenburg. *Luc. 9.* *Matt. 19.*

Erat per id tempus Traiecti Epiſcopus eximia ſanctitate, Fridericus nomine, qui virum Dei cum multo gaudio & honore excepit. Fecerunt idem omnes ſerui Dei, qui illic erant adunati, ex animo ſibi gratulãtes tam ſanctũ tamq; religioſum ad ipſos Dei famulum acceſſiſſe. Nec potuit diù illos celare, quod oculos diuinæ maieſtatis non latuit: ſed cùm aliquantiſpèr apud illos moratus eſſet, omnibus ardens cæleſti lumine lucerna reſplẽduit. Erat enim in vigilijs ſtrenuus, in ieiunijs potens, in oratione ſedulus, in ſacra lectione ſtudioſus, in eleemoſynis largus, in curandis pauperibus celebris, in hoſpitalitate feruens, in rebus eccleſiaſticis diſtribuendis prudẽs. Deniq; quibus poſt antiſtitẽ præfectus erat, eos omnes mirũ in modũ antecedebat. Neq; aliter vel ab omnibus illis, vel ab ipſo etiam prȩſule, quàm monaſterij pater vocabatur, atque ab eius ore omnes cupiebant accipere conſilium. Omnibus enim omnia factus erat cum Apoſtolo, vt omnes Chriſto lucrifaceret.

Fridericus Traiecti Epiſcopus. *Virtutes s. Odulphi.* *1. Cor. 9.*

Ea tempeſtate Friſones, homines feroces, in tam fœdos erant prolapſi errores, vt is, quem diximus, Epiſcopus, neq; per ſeipſum, neq; per ſuos Archidiaconos eos poſſet in viam veritatis reuocare. Itaq; literas per hominem fidelẽ miſit Traiectum ad virum Dei Odulphum, rogans eum, vt qua poſſet celeritate traiecto maris ſinu ad ipſum veniret. Literis illis acceptis, Chriſti ſeruus mirificè exhilaratur, perindè acſi ad cæleſtes epulas inuitaretur, cupiẽs cum ſuo paſtore, ſi ità res poſcat, in tã pio agone pro Chriſto ſanguinẽ ſuum fũdere. Cùm autẽ ad Epiſcopum perueniſſet, ille viſo eo, immẽſo perfuſus gaudio, cum pacis oſculo eum humaniter excepit. Deindè mutuò ſeſe conſolãtes, &, vt ſummi regis generoſos præcones decebat, gladio ſpiritûs egregiè accincti, per eccleſias pariter proficiſci, iterùm atq; iterùm eas inuiſere, habere conciones ad populũ, Euangelica eruditione ad veritatẽ reducere cœperunt. Deniq; crebrò admonendo, arguendo, increpãdo homines, qui anteà inſtàr luporũ ſęui & rapaces fuerant, ſalutari doctrina in oues manſuetas conuerterunt. His ità geſtis, antiſtes ille, communicato cum clericis, nec paucis eius regionis laicis viris conſilio, virum Dei obnixè rogat, vt intrà illius terræ limites velit permanere, & populũ nupèr ad ſanitatẽ reuocatũ, ſuis eruditionibus confirmare, & ab antiqui hoſtis mortiferis faucibus eripere. At vir Dei planè recuſat, aſſerit ſe ætate grauem, ad id miniſterium pares vires adferre non poſſe. Contrà Epiſcopus ſuis cum precibus flectere conatur. Cedit tandèm ſanctus vir, & paſtoris ſui iuſſa capeſſit, populiq; votis obſecundat, ea tamen cõditione, vt liceat ei aliquot exactis annorũ curriculis Traiectum reuiſere, vbi ſe in Chriſti famulatu vitam finiturum promiſerat.

Volens igitur ſuo muneri nõ deeſſe vir plenus ſpiritu ſancto, non ceſſabat ſemina verbi Dei ſpargere in populum, cælorũ regnum multa inſtantia prędicare, omnibus ceu prudens & fidelis diſpenſator, diuini ſermonis prębere alimoniã, fortioribus ſolidũ cibũ, infirmis, ex Apoſtoli ſententia, lac offerre. Ità factum eſt, vt omnes ex eius ſanctitate gaudio replerentur. Cùm autem eo miniſterio perfunctus eſſet, ſe recepit ad ſuos Traiectenſes, Deum laudãs, quòd eius fretus ope, tot animas lucratus eſſet. Etſi autem iam longo fractus eſſet ſenio, at tamen animo vincens ætatem, nihil de Dei ſeruitio & ſolitis pietatis exercitijs remiſit. Perſeuerauit enim in ieiunijs aſſiduis, in vigilijs Deo gratis, in ſanctis precibus, in largiſſimis eleemoſynis: ſibi parcus, alijs omnibus pro Chriſti nomine largus: nihil terrenum ſibi acquirere cupiens, vt poſſet bonis æternis frui.

Apud friſones degit, multũ illic fructũ ferẽs. *1. Cor. 3.*

Claruit verò etiam̄ prophetiæ ſpiritu, ità futura prædicens, àc ſi iam coràm fieri cerneret. Quod vt certius teſtatiusq́; fiat, ex plurimis pauca adferemus. Cùm iam diſceſſurus eſſet ab eo loco, qui Staueran dicitur, priuſquàm ſe daret itineri, ingens ad eum conuenit Friſonum multitudo, eius ſaluberrima adhortatione muniri cupientium. Ille verò Domino eos commendans, benè precatus eſt eis, amanterq́; admonebat, nè à via veritatis vnquàm deflecterenr, certi non ſine graui animaduerſione id ſe facturos. Et ego quidem, inquit, ſat ſcio non vos permanſuros in ſana doctrina: ſed ea cauſa gentiles barbari in vos incurrent, quod mihi vobis iam antè prædicenti incunctanter credere poteſtis, ijq́ue veſtram regionem populabuntur, voſq́ue & res veſtras ſecum in captiuitatem abducent. Euénit vtrunque poſteà, ſicut erat à ſancto viro prænunciatum.

Prędicit Friſonibus ipſorū defectionē & Dei animaduerſionem.

Ingens ſaxum ad domûs eius oſtium iacebat. Illud ergò digito demonſtrans ijſdem, Scitote, inquit, futurum eſſe vt abſque vllius hominis opera ſaxum iſtud in flumen deuoluatur: vbì etiam latitabit ſub vndis, donèc vos diuinæ pacis eritis beneficio deſtituti. Cùm autem videritis iterùm illud abſq; humano opere ad litus emergere, non dubitetis me, licèt iam extinctum, vos reuiſere, vobiſq́ue pacem à Deo impetratam apportare, manſuram apud vos, donèc ſuperbia, periurijs, homicidijs, adulterijs atque omniuarijs flagitijs eam rursùs à vobis excludatis, irato Deo propter maleficia veſtra. Huius quidem vaticinij & ſigni admirandi permulti teſtes hodieq́; ſuperſunt, qui ſe id ſuis oculis conſpexiſſe aſſeuerant: ſaxumq́ue illud ibidèm in eccleſia immobile perdurat, vt credentium confirmetur fides, & increduli pudefiant.

Eccleſia Traiectenſis, è vita ſublatô Epiſcopo, paſtore orbata fuit. Mox collecti clerici cum beato viro tractabant de eligendo ſucceſſore. Diù autem illis inter ſe contendentibus, tandèm elegerunt eccleſiæ præpoſitum Craſtum. At ille rebus valdè locuples, arroganter ac tumidè dixit ad illos: Habeo abundè multa: Cur in meos humeros tantum onus conijcitis? Ijs verbis commotus beatus Odulphus, Quid, inquit, ais miſerrime? Spernis planè, ſed quod conſequi non mereris. Quòd ſi nolebas in te recipere, diceres ſaltem te tanti honoris culmine indignum. At nunc propter opes immenſas Apoſtolici ordinis ſpernens dignitatem, propediè m ex hâc luce ſubtraheris. Dixit vir Dei, & ſermonis veritatem hominis mors declarauit. Interìm qui ex Clero conuenerant, cùm animis vacillarent, ſinguli qui ipſis cumptimìs idonei viderentur, elegêre. At Chriſti ſacerdos non ad perſonam, ſed ad meritum reſpiciēs, dicebat poſſe inter ipſos alium inueniri magìs idoneum: nec tamen vituperabat ab ipſis electos. Itaque oſtendit eis presbyterum quendam Hungerum nomine: qui licèt vultu deformis eſſet, at tamen neſcientibus hominibus, ſed non neſciente Deo, meritis inſignis erat. Eum ergò omnes elegerunt, & ſtatuto tempore conſecratus eſt Epiſcopus: cuius ſanè tanta fuit vitæ integritas, vt poſt Vuillibrordum & Bonifacium ſanctos Epiſcopos, in illa ſede nullus repertus ſit, qui vſque ad ſupremum vitæ diem excolendis virtutibus par illi fuerit. Apparet indè, non temerè, eum à ſancto Odulpho alijs prælatum fuiſſe.

Prædicit mortē ſuperbi Prępoſiti.

Hūgerus fit Traiecti Epiſcopus.

Iam ſenectus premebat ſanctum virum Odulphum, & ad eccleſiam abſq; ſcipione progredi non poterat. In ipſius autem ſcipionis ſuprema parte ceream affixerat tabellam, in qua ſolebat, oblata occaſione, nomina fidelium annotare, donèc ea in libro vitæ deſcriberet. Quodam autem die præ animi vigore & alacritate oblitus imbecillitatis ſuæ, cùm ad Dei cultum properaret, in domicilio ſuo reliquit ſcipionem illum. Paulò pòſt opera maligni dæmonis inflãmatum eſt domicilium illud, & cum omni ſupellectile conflagrauit. Erat tum vir Dei occupatus laudibus diuinis, ſed cùm cerneret valido igni iam correptum domicilium, ad ſolita præſidia ſe contulit, Deum orans, nè loca ſancta ignis inuaderet, non admodùm curans excidium cellulæ ſuæ. Exaudiuit verò Deus preces eius, moxq́; incendium repreſſum eſt, nec quicquam præter viri Dei domicilium exuſſit. In medijs autem flammis adeò ſcipio mãſit illęſus, vt ab igni cera indurata videretur, ne minutiſſimo quidem apice ex illa abolito. Quo inſigni miraculo Deus oſtendere voluit, quanti apud ipſum meriti eſſet ſanctus Odulphus. Scipionem autem illum in eius defuncti ſepulcrum defixêre fratres, qui illic ità manſit fixus vſque ad beatæ memoriæ Ratbodi Epiſcopi tempora.

Scipionē & cerā viri Dei nihil lædit ignis.

Aduentante tandèm tempore, quo vir beatus ad optatam cæleſtis patriæ gloriam erat

erat tranſiturus,modica febre correptus,ſenſit adeſſe migrandi tempus. Accitis igitur fratribus,indicauit eis diem obitûs ſui. Sub ipſam autē mortis horā rursùs fratres ſibi adeſſe voluït, & cum ipſo cantare pſalmos pro expectatione deceſsûs ſui. Omnibus deniq; ex ipſius præſcripto ritè peractis,valefecit fratribus, rogans eos, vt pro ipſo Dominū precarentur, ſe quoq; pollicens pro ipſis & loco illo eiusq́; habitatoribus perpetuò Domino preces oblaturū. Indè mox ad Dn̄m ſe conuertens, nihilq́; trepidans ad mortē,(quippe qui mortem ipſam in lucro poneret)hilari mente dixit: In manus tuas Domine cōmendo ſpiritum meum: ſub quibus verbis ſanctiſſima illa anima è corpore egreſſa eſt: ſimulq́; ſuauiſſimi odoris fragrantia illic diffuſa eſt,ità vt omnes inæſtimabili ſuauitate replerētur, perſpicueq́; indè liceret animaduerti,beatiſſimos angelicos ſpiritus animam illam è corpore abeuntem ſuſcepiſſe. Eius feſtus dies celebratur pridiè Idus Iunij. Fiunt autem per eius merita non ſolùm Traiecti,ſed etiam in Staueren innumera miracula in honorem & gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti,qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

Vult pro ſe defūcto rogari.

Pſal. 30.

F. Laur. Surius Pio Lectori.

In Aprili menſe vitam Iuſtini Philoſophi repoſuimus, authore Ioachimo Perionio,ſecuti Latina Martyrologia. Nunc rursùs damus Iuſtinum Philoſophum, cum multis alijs pro pietate cęſum,authore Simeone Metaphraſte,qui eum habet die 12. Iunij. Vtrùm autem planè idem vtrobiq; ſit Iuſtinus, ob temporis penuriam needū ſatìs examinare licuit. Mihi quidem diuerſus hic ab illo priori eſſe videtur. Non em̄ tam obſcurus fuit Iuſtinus,vt Præfectum ex eo percontari oportuerit, quod in hac hiſtoria fit,in quarum diſciplinarum genere verſaretur. Sunt & alia,quæ facilè perſuadeant non eundem eſſe.

MARTYRIVM SANCTORVM IVSTINI PHILOSOPHI, CHARITONIS, ET SOCIORVM, QVI *Romæ paſſi ſunt, Authore Simeone Metaphraſte.*

QVo tempore nefarij ſuperſtitionis idolorum propugnatores impia contra pietatem ac religionem ſeruantes Chriſtianos, per ſingulas vrbes ac regiones edicta propoſuerunt,vt quicunq; Chriſtiani depręhēſi eſſent,idolis ſacrificare cogerentur: compręhenſi Iuſtinus, & qui cum illo erant, adducti ſunt ad Romæ Præſidem, Ruſticum nomine. Quibus ante tribunal cōſtitutis, Ruſticus Præſes dixit Iuſtino: Agè, eſto dijs ipſis obediens, & Imperatorijs edictis. Illi autem Iuſtinus reſpondit: Nemo vnquàm repræhendi aut condemnari poterit, qui Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti præceptis obedierit. Tū Ruſticus Præfectus: In cuiuſnam,inquit,eruditionis ac diſciplinarum genere verſaris? Cui Iuſtinus: Omnium diſciplinarum genus diſcere conatus ſum,omnemq́; eruditionem expertus,poſtremò veræ Chriſtianorū diſciplinę adhæſi,quanuìs illa non placeat his,qui falſæ opinionis errore ducuntur. Tum Ruſticus dixit: Illáne,miſerrime,eruditione delectaris? Maximè,inquit Iuſtinus,quoniā recto cum dogmate Chriſtianos ipſos ſequor. At Præfectus: Qualenam eſt iſtud dogma? Reſpōdit Iuſtinus: Rectum dogma,quod Chriſtiani homines cum pietate ſeruamus,hoc eſt,vt Deum vnum exiſtimemus factorem atq; creatorem omnium,quæ videntur,quæq́; corporeis oculis nō cernuntur, & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Dei filium confiteamur olìm à Prophetis prænunciatum,qui & humani generis Iudex venturus eſt,ſalutis præco,& magiſter ijs, qui ab illo benè didicerint. Ego quidem, vt homo imbecillis ſum, & longè minor, quàm vt de infinita illius Deitate aliquid magnū dicere poſſim: Prophetarū munus hoc eſſe fateor. Illi em̄ huiusipſius, quē Dei filiū eſſe dixi,in orbē terrarū aduētū multis anteà ſeculis diuinitùs p̄dixerūt.

12. Iunij.

Chriſtianū dogma.

Quæſiuit Præfectus, quem in locum Chriſtiani conuenirent. Cui reſpondit Iuſtinus, cò vnumquenq; cõuenire, quò vellet ac poſſet. An, inquit, exiſtimas, omnes nos in eundem locum conuenire ſolitos? Minimè res ità ſe habet, quoniam Chriſtianorum Deus loco non circunſcribitur: ſed cùm inuiſibilis ſit, cælum & terram implet, atq; vbiq; à fidelibus adoratur, & eius gloria collaudatur. Tunc Præfectus: Agè, inquit, dicas, quem in locum conueniatis, & diſcipulos tuos congreges. Reſpondit Iuſtinus: Ego prope domum Martini cuiuſdam ad balneum, cognomento Timiotinũ, hactenùs manſi. Véni autem in vrbem Romam ſecũdò, neq; aliũ quempiam locum, niſi quem dixi, cognoſco. Ac ſi quis ad me venire voluit, cõmunicaui cum illo veritatis doctrinã. Ergò Chriſtianus es tu? inquit Ruſticus. At Iuſtinus: Maximè, Chriſtianus ego ſum. Tunc Præfectus dixit Charitoni: An & tu Chriſtianus es? Cui Chariton: Chriſtianus ego ſum, Deo ipſo adiuuante. Quęſiuit Ruſticus à Charitina muliere, num & ipſa Chriſti fidẽ ſequeretur. Cui reſpõdit illa, ſe quoq;, Deo dante, Chriſtianam eſſe. Tũc Ruſticus dixit Euelpiſto: Tu verò quiſnam es? * Cui reſpõdit: Seruus quidẽ Cæſaris ſum, ſed Chriſtianus, à Chriſto ipſo libertate donatus, & illius beneficio atq; gratia eiuſdẽ ſpei, cuius & iſti ſunt, quos vides, particeps factus. Poſt hæc Præfectus quæſiuit ab Hierace, num & ipſe Chriſtianus eſſet. Cui Hierax dixit: Certè Chriſtianus & ego ſum: eundẽ enim Deũ colo atq; adoro. An, inqt Præfectus, Chriſtianos vos fecit Iuſtinus? Ego, inquit Hierax, & fui, & ero Chriſtianus. Stans autem & Pæon dixit: Ego quoq; ſum Chriſtianus. Et quíſnam, inquit Præfectus, te docuit? Reſpondit ille: À parẽtibus bonam hãc confeſſionẽ ego accepi. Poſt hũc Euelpiſtus dixit: Et ego Iuſtini qdem ſermones magna cum voluptate audiebã, ſed à parentibus tamen & ipſe Chriſtianus eſſe didici. Tum Præfectus: Et vbinàm parẽtes tui ſunt? In Cappadocia, inquit Euelpiſtus. Quæſiuit Præfectus & ab Hierace, vbinàm gentium eſſent eius parẽtes. Cui reſpondit Hierax: Verus pater noſter Chriſtus eſt, & mater fides, quã in ipſum credimus: terreni verò parentes mei, mortui ſunt. Cæterùm ego ab Iconio Phrygiæ abſtractus huc véni. Quæſiuit Præfectus à Liberiano, quídnam & ipſe diceret: num Chriſtianus eſſet, atq; in deos impius? Cui Liberianus: Et ego, inquit, Chriſtianus ſum: colo enim & adoro ſolum verum Deum.

Ierem. 23.
Chariton.
Charitina.
Euelpiſtus.
*Qui
Hierax.
Pæon.
Liberianus.

Tunc Præfectus conuerſus ad Iuſtinum, dixit: Audi tu, qui eloquens eſſe diceris, & putas te veram diſciplinam tenere: Si à capite per totũ corpus flagello cæſus fueris, perſuasúmne habes, fore vt in cælum aſſcendas? Cui Iuſtinus: Spero, inquit, me habiturũ quod habent, qui Chriſti dogmata ſeruauerint, ſi hæc ipſa, quæ dicis, perpeſſus fuero. Scio enim omnibus, qui ſic vixerint, diuinam gratiã conſeruari, quoàd totus mundus conſummetur. Ad hæc Præfectus Ruſticus: Ergò futurũ opinaris, vt in cælos aſſcendas, mercedẽ aliquam recepturus? Non opinor, inquit Iuſtinus, ſed ſcio, & hoc tam certũ habeo, vt nihil dubitẽ. Ruſticus dixit: Veniamus deincèps ad id, quod propoſitum eſt, & nos vrget. Conuenite ſimul, & vno eodemq; animo dijs ſacrificate. Ad hæc Iuſtinus: Nemo, inquit, qui rectè ſentiat, pietatẽ deſerit, vt in errorem atq; impietatem delabatur. Præfectus Ruſticus dixit: Niſi iuſſis noſtris parére nolueritis, cruciatus ſine vlla miſericordia patiemini. Iuſtinus autẽ: Maximè nos in votis habemus, propter Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum cruciatus perpeti, ac ſaluari: hoc enim nobis ſalutem & fiduciam conciliabit ante eiuſdem Domini & Saluatoris noſtri terribile illud tribunal, cui totus mundus diuino iuſſu aſſiſtet. Idem & reliqui oẽs Martyres dixerunt, hoc addentes: Fac citò, quod vis: nos enim Chriſtiani ſumus, & idolis non ſacrificamus.

De firma ſpe dicit.

Hæc audiens Præfectus, talem ſententiam pronunciauit: Qui dijs ſacrificare, & Imperatoris edicto parére noluerunt, flagello cæſi, ad capitalem pœnam abducãtur, quemadmodùm leges præcipiunt. Itaque ſancti martyres Deum collaudantes, ad conſuetum locum producti, poſt verbera ſecuri percuſſi ſunt, & in Saluatoris confeſſione martyrium conſummârunt. Poſt hęc quidàm fideles clàm illorum corpora ſuſtulerunt, & in loco idoneo illa condiderunt, cooperante gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Sententia Iudicis in martyres.

MAR.

MARTYRIVM SANCTAE AQVILINAE VIRGINIS, AVTHORE SIMEONE *Metaphraſte.*

POſteaquàm Saluator noſter Ieſus Chriſtus è cælo deſcendit, & homo factus eſt, & pro peccantium hominum ſalute in terris apparuit, eiuſque miraculis abundè mundus ipſe illuſtratus fuit, atq; his, quæ vltrò paſſus eſt, diaboli, qui hominem circunuenerat, imperiũ exinanitum fuit, diuinaque gratia per glorioſam ipſius reſurrectionem in mundum redundans, humanum genus ad fidem conuertit, deniquè poſteaquàm è terra in cælum ipſe aſſcendit, & ad Patris dexteram ſedit, Apoſtoli, acceptis ab eo mandatis, fidem ipſius per totum orbem terrarum prædicârunt. Cumq; multi per Apoſtolicam prædicationem inſtituerentur, & Dei ope adiuuante, omnes illi à ſancto Spiritu illuminarentur, fides ipſa per totum orbem terrarum vigebat. Apoſtoli verò, cùm ſuum munus compleuiſſent, ad cæleſtem Dominum aſſcenderunt. Sed illorum tamen prædicatio faciebat, vt per vniuerſam terram multi Deum timerent. IVNII 13.

Itaq; in vrbe quadam Palæſtinæ regionis, quæ Biblos dicebatur, erant Chriſtiani homines, qui ab Apoſtolis ipſis pietatis doctrina inſtructi fuerãt, è quibus vnus, Eutolmius nomine, in vrbe illa vxorem duxit: qui cùm vnà ſanctè viuerent, Deus ipſe fructum & progeniem illis dedit, quæ nefaria tyranni decreta exinaniuit. Cùm enim fœmina illa ex Eutolmio viro ſuo concepiſſet, puellam peperit, quam & Aquilinam parentes nominârunt. Hæc cùm paulò grãdior facta eſſet, & ætatem adhuc tenellam ageret, iniquorum Imperatorum de idolorum cultu ſeruando conſtitutiones euertit. Cùm enim puellã ipſa quadrimeſtrem ætatem ageret, eius mater ad Euthalium Epiſcopum illam tulit, quam in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti Epiſcopus ille ſignauit, & catechumenam fecit. Poſt duos verò menſes cùm eandem ad Euthalium ipſum mater portâſſet, puella Chriſti baptiſmo illuminata eſt. Quę cùm annum ageret, eius pater Eutolmius ex humana vita ad Chriſtum migrauit. Mater verò puellam educabat. Itaq; cùm ſeptem annos hęc ageret, à matre ſua omnem inſtitutionẽ mulieribus congruentem edocebatur, quæ quo ætate magis creſcebat, eo magis Spiritu ſancto implebatur, & Chriſti gratia decorabatur. Biblos, vrbs Palæſtinæ

Cùm verò decimum annum ageret, nunquàm deſinebat Deum ipſum inuocare. Quo tempore, Diocletiani Imperatoris anno ſeptimo inſtante, Voluſianus quidam homo tam nefarius, vt diaboli progenies dici poſſet, prouinciæ Palæſtinæ adminiſtrationem accepit: qui cùm Deum ipſum non cognoſceret, cœpit diuinæ pietatis cultores inſectari. Cùm igitur Chriſti victoria multi coronarentur, & Domini Ieſu athletæ certamina maxima rectè ſuſtinerent, diabolus ipſe videns conſilia ſua à victoribus Chriſti militibus deſtrui, omnem inſaniam ac furorem effundebat. Quæ cùm ità fierent, beata & honeſta virgo Aquilina multam Dei notitiam habẽs, ęqualeſque ſuas conueniens, & quotidiè cùm illis colloquens: Quænam, inquit, vtilitas vobis eſt ab idolis iſtis, quę vos colitis? An ignoratis, quòd qui fidem in iſtis collocârunt, vanam expectationem, inanem, nugacem, animarum corruptricem & dæmoniacam ſpem habent? Iſtorum enim omnis inuocatio inutiliſſima eſt, quiq; iſtis dijs ſacrificium offerunt, vt eos propitios ſibi faciant, inanem operam conſumunt. Nam qui mortui ſunt, & loquendi facultatem ſibi dare non poſſunt, quomodò illi poterunt alijs benefacere? Voluſianus crudelis Palæſtinę præfectus. A.

Hæc cùm Aquilina diceret, mulieres omnes, quæ cum ea loquebantur: Quoniam, inquiunt, deos ipſos negas, & eos euertere vidéris, agè dic: Quemnam Deum tu colis? Reſpondit Aquilina: Ego DEVM illum colo, qui cælum, terram, & mare creauit, quique ab omnibus ſeculis ijs omnibus benefecit, qui fidem & ſpem in ipſo habuerunt, & adhuc poteſt benefacere in perpetuũ ijs, à quibus inuocatur. Tũ

mulieres illæ: Et quomodò, inquiunt, nos audiuimus, à Iudæis interfectum fuiſſe iſtum, quem tu Deum dicis? At Aquilina: Omnes, qui à morte abſorpti fuerant, Deus meus redemit. mors enim ipſi non dominatur. Hic igitur cùm opera manuum ſuarum, hoc eſt, homines ipſos in multo errore vagantes vidiſſet, hominem ſe facere voluit, vt mundi errorem extingueret, & gratiam cum iuſtitia coniunctam nobis afferret. Dixerunt fœminæ illæ: Et quiſnam eſt, quem Crucifixum dicunt? Ille ipſe, inquit Aquilina, eſt omnium Saluator, qui propter ſuam in homines charitatem, cùm vellet omnibus hominibus per aquam & ſpiritum nouam generationem afferre, Crucem ſubire & perpeti voluit, vt non ſolùm ijs, qui in terris ſunt, ſalutem conferret, ſed eos etiam, qui apud inferos tenebantur, liberaret: omnibusque, eô quòd ipſe tertio die à mortuis reſurrexit, futurum oſtendit, vt & ipſi omnes ſuo tempore à mortuis reſurgerent. Tunc illæ: Si hæc beneficia in orbem terrarum, vt tu dicis, iſte contulit, quarè Iudæi, ex quibus & ipſe erat, non vt Deum colunt? Ad hæc Aquilina: Semper, inquit, Iudæorum natio veritatis viam auerſata eſt, cumque ceruice dura & animo obſtinato ſint, quæ iuſta & vera ſunt, reijciunt: quamobrèm & eum, qui multis modis in ipſos piè ſe geſſerat, negauerunt, Pilato tradentes, & vt eum in Crucem tolleret, ab ipſo flagitantes. Ipſe tamen IESVS ſpontè Crucem illam ſubijt.

Aquilina defertur apud Voluſianum.

Dum Aquilina cum illis fœminis hæc loquebatur, Nicodemus quidam ex illorum numero, qui erant cum Proconſule, audiuit quæ Aquilina dicebat, & ſtatim ad Voluſianum Proconſulem cucurrit, & ait: En, Proconſul, Imperatores ipſi deorum beneficia profitentes, per omnes vrbes edicta miſerunt, vt quicunque dijs ipſis non ſacrificant, peſſimis modis interficiantur. Eſt in vrbe hac puella, quæ dijs aduerſatur, & edictis religioſorum Imperatorum non obedit, ſed totam ſpem ſuam in homine illo Crucifixo collocauit: quinetiam mulieres alias docet, & ipſas deorum ſtabilem & compoſitam religionem denegare. Adde, quòd & deos ipſos dæmones vocat. Hæc cùm audîſſet Proconſul, miſit quoſdam ex cohorte ſua, qui eam compræhenderent. Quam cùm tenuiſſent, ad tribunal duxerunt. Tum in eam Procōſul intuens: Tu'ne, inquit, es, quę Imperatorum edictis repugnas, & fœminas alias falſis ſermonibus inſtruis, nè ampliùs dijs ipſis obediant, ſed Crucifixum hominem colant? An ignoras, Imperatores ipſos iſti Crucifixo iratos eſſe, quippe qui iuſſerunt, pœnis quibuſdam ineuitabilibus & ſummis cruciatibus illos interfici, qui Ieſum colunt? Quamobrèm & tu ab illius doctrina diſcedas, & inuictis dijs noſtris congruentes victimas afferre ſtudeas, nè aliquo modo nos cogamur cruciatib⁹ te ſubijcere, eô quòd dijs ipſis obtrectes. Ad hæc Aquilina: Cùm, inquit, cruciatibus à te Proconſule ſubiecta fuero, tunc immortalitatis coronam à Saluatore meo me accepturam expecto, eô quòd illum non negem. Quapropter ſine mora quæuis tormenta in meipſam excogites, vt cognoſcas me fide armatam tibi aſſiſtere, neque minas tuas extimeſcere.

Cōſtātia S. Aquilinæ.

Tunc dixit Voluſianus: Video te ad tribunal meum aſſiſtere ætate admodùm iuuenili, ſpecie verò & pulchritudine valdè honeſta: itaq; tuî rationem habeo: nam ſi tormentis te ſubijciam, tenera membra tua quamprimùm gladijs deſtruentur. Quòd ſi carnificibus meis iuſſero te cruciare, nullam tuî rationem habebunt: tu verò ætate valdè tenera ſupplicijs malè conſumpta, vitam finies, neque quicquam tibi prodeſſe poterit Chriſtianorum Deus, quem colis. Erat beata Aquilina duodecimum ætatis annum tunc agens, cùm Proconſuli aſſiſtebat: quæ reſpondens: Nolo, inquit, ego, vt miſericordia me proſequaris: putans enim te miſericordem in me eſſe, maiori damno me afficis: ſed à te peto, vt ferociorem te oſtendas, quô ex patientia mea cognoſcas, eos, qui ſpem ſuam in Chriſto Domino poſuerunt, inuictos permanere.

Aquilinæ ætas.

Colaphis cæditur.

Hæc cùm Voluſianus puellam dicentem audiuiſſet, iuſſit carnifices ad eam accedere, & conſtanter colaphis illam percutere, & addidit: Vide, Aquilina, num iſtæ tormentorum primitiæ tibi ſuaues & iucundæ videantur. Ad hæc Aquilina: Tu quidem, Tyranne, non veritus es iubere colaphis eam cædi, quæ ad imaginem Dei facta eſt: itaque nec DEVS meus tibi parcet in die Iudicij. Tum Voluſianus, Ego, inquit, exiſtimo, maximos noſtros deos terrarum orbis ſalutem in manu ſua tenere, & in illo altero ſeculo omnium ſalutem in ſua poteſtate habituros. Idque cùm

dixit

diximet,iuſſit puellam exui,& ſubligaculo cinctam,à duobus carnificibus diſtentam acriter verberari,hæc verba addens:Nónne tu,Aquilina,dixiſti futurum,vt Deus tuus in die Iudicij mihi non parcat? Et vbinàm ille nunc eſt, qui mihi non parcit? Veniat,& liberet te de manibus meis.Sed admoneo te,vt vanam iſtam Chriſtianorum hæreſim fugias. Verberatur acriter.

Tunc iuſſit carnifices verbera intermittere,& ad Aquilinam conuerſus: Agè,inquit,dic mihi,miſera: Et quẽ aliquãdo cognouiſti,aut audiuiſti ſpem habuiſſe in homine Crucifixo,qui manus meas effugere potuerit? Et quemnam eorum,qui eius fidem ſecuti ſunt,Imperatores viuum reliquerunt? Agè igitur, audi me,& ab inſania iſta te remoueas. Ad hęc Aquilina: Num, ô Tyranne ferociſſime,tormenta hęc putas me ſenſiſſe? Illud velim ſcias, quotcũque machinas pater tuus diabolus tibi cõtra meipſam ſuggerit, totidem,& longè ijs plura,ſubſidia mihi à Deo ſuppeditari. Tunc Voluſianus: Nós, inquit, edocti ſumus à ſapientibus ijs, qui ante nos fuerunt, dijs ipſis immolare: itaque tibi dies aliquot præſcribi iubeo, vt intereà conſilium ineas, num meliorem mentem capiens,dijs cultum offerre,& vitam à nobis, maximoſque honores ab Imperatoribus noſtris aſſequi velis. Ad hæc Aquilina: Quotnam dies mihi pręſcribis, quibus deliberem? Tot, inquit Voluſianus,quot ipſa voles, & à me petes. Aquilina autem dixit: Hoc à te peto,vt nullos mihi dies præſcribas, quòd ad huius rei conſultationem attinet. Ego enim ab ineunte ætate hoc ſemper cogitans, nullum alium DEVM inuéni, qui poſſit mihi benefacere, & ad quem confugere oporteat, niſi cæleſtem illum Deum. Tũc Voluſianus: Vana eſt,vt video,admonitio mea, & fruſtrà laboraui, cùm te admonui. Nequaquàm, inquit Aquilina, hac in re tibi obtempero. itaque nè fruſtrà labores, ſed quicquid excogitari poteſt, aduerſùs me inutilem Dei ſeruam adhibeas,vt rurſùs te victum eſſe oſtendã, quemadmodùm & ſuperioribus tormentis victus es.

Tunc Voluſianus dixit: Accendantur ſubulæ, ità vt ignitæ ſint,& per eius aures tranſmittantur. Cùm feciſſent carnifices, quod iuſſi fuerant, & ſubulas ardentes in aures puellę eò vſq; tranſmiſiſſent, quoàd vel ſolus ignis vapor eius cerebrum combureret,& per nares effunderet,cumque ipſius cerebrum incenderetur, puella Deum ſic precata eſt: Tu Domine Ieſu Chriſte, qui aluiſti me ab adoleſcentia mea, qui iuſtitię tuę radijs occultiſſimas cogitationes meas illuminâſti, qui generoſa & forti potentia tua me fortem reddidiſti,vt contra hoſtem & aduerſarium diabolum pugnarem, qui veram & ſummam ſapientiam tuam omnibus fidelibus tuis impertiuiſti, perfice curſum certaminis mei, & virginitatis meę lampadem inextinctam ſerua,vt & ego vnà cum quinque illis virginibus ad puriſſimum thalamum tuum introire,ac teipſum celebrare poſſim,qui petitiones meas mihi conceſſiſti. Ignitæ ſubulæ in aures eius defiguntur. Matt. 25.

Hęc cùm precata eſſet,& diutiùs ferreis & ardentibus ſubulis combureretur,ſemimortua facta eſt, ità vt proconſul Voluſianus illam mortuam eſſe crediderit: Itaque iuſsit illinc eam abſportari, & extra vrbem proijci, quippe quæ deos ipſos negauerat,& Imperatores contempſerat:ob idq; dicebat ſepulturę mandari non debere, ſed canibus ipſis eſcã proijci. Cùm verò Aquilina totũ diem in via proiecta iacuiſset, circa medium noctis tempus deſcendit Angelus Domini,& Aquilinam cùm tetigiſſet: Surge,inquit,& eſto ſana,Voluſianumque Procõſulem redarguas, quòd ipſe nihil, & eius conſilia vana ſint. Statìm Aquilina incolumis ſurrexit,& Deum laudãs, dicebat: Gratias ago tibi vitæ meæ authori, qui ſanitatem affers; & ab iniquitatibus homines liberas: tu enim es, Domine, qui ante ſecula fuiſti, & in ſecula permanſurus es,nec præter te alius eſt Deus. Illud verò à te ſupplex peto,vt cùm patientiæ brauio conſummata fuero, corona tua caput meum circundes, vt certiſsimis promiſſis tuis fruens, vnà cum choro ſanctorum tuorum,qui propter te martyrium compleuerunt, hymnos tibi concinam. Tunc illi Dominus reſpondit: Vade, fiat tibi, ſicut tu dixiſti. Quo audito, Aquilina valdè lætata eſt. Tunc ab Angelo ducta,venit ad portam vrbis:qua ſtatìm patefacta, in vrbem ipſam eſt ingreſſa. Ab Angelo ſanatur.

Fuit autem illi dux Angelus, donèc ad Voluſiani prætorium eam duxit. Qui cùm

cùm à ſomno excitatus,illam ante oculos ſuos ſtãtem vidiſſet,ſtupore perculſus eſt: & ſtatim quoſdam vocauit ex ijs,qui in eius prætorio morabantur,dicens: Videte, quænam hæc ſit,quę ante oculos meos conſiſtit. Cumque, allatis luminibus,illam vidiſſent,dixerunt: Profectò hęc Aquilina eſt,quam tu canibus eſcam proijci iuſſiſti. Hæc cùm audîſſet Procõſul,iuſſit illam ſeruari vſque ad ſequẽtis diei tempus. Quod cùm veniſſet,iuſſit illam duci ante tribunal.Eam verò affatus:Túne,inquit,es Aquilina? Tum illa reſpondit: Sceleſtiſſime homo, & ſi cordis tui lumen excæcatum eſt à patre tuo diabolo,an & corporeis oculis nõ vides? Ego ſum Aquilina,quæ tibi nunc aſſiſto. Tum Proconſul manu ſua oculos terens,& prę ſtupore cùm pauliſpèr obmutîſſet,ſecum dicebat: Si ipſius cerebrum combuſtum eſt,& morti ſubiecta non fuit, nullum igitur deindè aliud tormentum ipſam attingere poterit.

Sententia Voluſiani in eam. Hæc cùm dixiſſet,ſententiam,vt ſecuri percuteretur,talem pronunciauit: Aquilinam peſſimæ CHRISTIANORVM ſectæ propugnatricem, natu quidem minorem,ſed veneficijs tamen grandem,Imperatorum edictis religioſiſſimis aduerſantem depræhendimus, neque dijs obedientem, neque Imperatoribus aſſentientem: quam cùm multis admonitionibus,conati ſimus ab inſania hominis Crucifixi ad inuictorum deorum veriſſimam cognitionem traducere,non potuimus. Hæc mnlta tormenta experta quidẽ fuit,ſed veneficijs tamen ſuis fecit,vt nullis tormentis perturbari poſſet. Reliquum igitur mihi viſum eſt,nè deorum ſacrificia irrideantur,vt hanc extra vrbem eductã,capitali pœna plecti iubeamus. Cùm igitur Aquilina educeretur,& carnifex pręiret,venit ad eum locum,in quo illam gladio percuti definitũ fuerat. Ibì vnius horæ tempus petijt,vt Deum oraret. Erectis igitur in cęlum oculis: Domine,inquit,Deus omnipotens,ago tibi gratias,quòd martyrij mei tempus mihi oſtenderis. Laudo te, Deus meus,rerum omnium effectorem,quòd non feciſti, vt fruſtrà ſtadij mei curſum conficerem. Benedico tibi creator vniuerſorũ, quòd Tyrannum confudiſti, & meipſam coronâſti. Hoc igitur à te ſupplex peto,vt accipias ſpiritum meum in pace,vt derelictis terrenis rebus,cęleſtibus bonis frui poſſim, &, te authore,immortalitatis coronam recipiam.

Hęc cùm precata eſſet, vox è cęlo venit, quę dixit: Agè, virgo electa, quę Tyranni fremitum conculcâſti,& diaboli ſtimulos certamine tuo comminuiſti,ducẽq; Voluſianum omninò ſuperâſti,accipe brauium tibi propoſitum. In terris labores & *Expirat necdũ cæſa à carnifice.* ęrumnas pertuliſti,in cęlis nunc iucunditate perfruaris. Cùm hęc vox ad eam delata eſſet,priuſquàm carnifex in eius ceruicem gladium inieciſſet, beata Chriſti veri Dei noſtri martyr perfectè mortem obijt. Carnifex verò,licèt illa ſpiritum reddidiſſet, tamen,Proconſule iubente, eius caput abſcidit, ex quo pro ſanguine lac in terram defluxit. Chriſtiani autem homines cùm pręſtò eſſent, eius reliquias gemmis pręſtantiores ſuſtulerunt,& precioſis vnguẽtis ac linteis nouis inuolutas, in monumẽto apud vrbem Biblon ſepeliêrunt.

Martyrio autem conſummata eſt beata Aquilina, Imperatore Diocletiano, & Voluſiano Proconſule, tertiodecimo die menſis Iunij. Eſt autem eius martyrij locus in vrbe Biblo, vbì vſque ad hodiernum diem multę curationes hominibus afferuntur,in Chriſto Ieſu Domino noſtro: Cui gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

De S. Felicula videat Lector hiſtoriam SS. Nerei & Achillei in menſe Maio, die 12.

VITA

VITA S. ANTONII VLYSBONENSIS, PROFESSIONE FRANCISCANI, QVEM VVLGO A PAdua vocant: *ſcripta à quodam Patre Franciſcano grauiter & fideliter. Dictionem F. Laur. Surius in gratiam Lectoris mutauit, omiſsis pleriſque, parùm ad hiſtoriam facientibus, abſque tamen hiſtoriæ detrimento.*

EST in Luſitaniæ regno ad plagam Occidentalem, in extremis orbis finibus vrbs quædam, quam incolæ Vlyſbonam vocant, quòd ab Vlyſſe, vt aiunt, benè ſit condita. In ea templum miræ magnitudinis extructum eſt in honorẽ matris Dei & perpetuæ virginis Mariæ, in quo beati Vincentij martyris ſacrum corpus honorificè aſſeruatur. Ad eius templi partem occiduam felices beati Antonij parentes honeſtum habuêre domiciliũ, ipſis templi foribus valdè propinquum. Ex illis in ipſo iuuẽtutis flore procreatus beatus Antonius, cùm ſacri baptiſmatis ſalutaribus expiaretur vndis, Fernãdi nomen accepit. Qui deindè ab ipſis propè incunabulis multa fuit morum probitate & integritate, nec ſicut tenera puerorum ſolet ætas, mundi laſciuiam & vanitatem complexus eſt, ſed bonorum parentum ſedulus imitator, eccleſiarum & monaſteriorum crebrò terebat limina, manuſque ſuas libenter extendebat ad pauperes, vt illorum inopiam ſubleuaret, vt poſſet in illũ quoquè competere, quod de ſe beatiſſimus Iob ait: Ab infantia mea creuit mecum miſeratio. Pater eius vir nobilis, fuit miles Alphonſi regis, Martinus nomine. Mater eius Maria, non infimo genere fuit.

IVNII 13. — Patria S. Antonij. — In baptiſmo Fernãdus appellatur. — Iob 31. — Parentes eius.

Cùm autem puer eſſet rationis capax, à parentibus in ea, quam diximus, beatiſſimæ matris Dei eccleſia literis traditus eſt imbuendus, ſimul & educandus à miniſtris Chriſti, cuius erat præco futurus. Ità pueritiæ ætatem inſtàr patriarchæ Iacob domì ſimpliciter exegit. Cùm autem accedentibus annis ſentiret improbos corporis motus, de carnis corruptione naſcẽtes, nequaquàm ceſſit petulantis ancillę prauis cupiditatibus, nec fręna libidini laxauit: ſed ſtrinxit habenas, corpuſq; in ſeruitutẽ ſpiritûs redigere nitebatur. Vileſcebat ei in dies mundus iſte, & nè puluis terrenæ felicitatis pedibus adhæreret, animoque in via Domini currenti offendiculo foret, retraxit eos, cùm needùm totos illos in ipſo mundi primo aditu poſuiſſet. Eſt autem extra vrbis Vlysbonæ muros monaſterium Auguſtinianorũ, in quo viri ſpectatæ religionis degunt, quos Canonicos regulares vocant. Ad quos vir Dei, ſpretis mundi oblectamentis, ſe contulit, & illorum habitum induit humiliter ac deuotè. Sed cùm biennio illo, quo apud eos manſit, amicorum crebra viſitatione, quæ ſolet pijs mentibus non parùm importuna videri, interpellatus fuiſſet, vt omnes eiuſmodi occaſiones ſibi pręcideret, natale ſolum deſerere decreuit, vt apud exteros Domino tranquilliùs & liberiùs vacare poſſet. Impetrata igitur, ſed ægrè, recedendi copia à ſuperiori, non vitæ inſtitutum, ſed locum mutauit, ad monaſterium S. Crucis de Colimbria, feruenti ſpiritu commigrans, idque zelo ſeuerioris diſciplinæ & ſtudio maioris quietis.

Fit Canonicus regularis. — Aliud monaſterium petit.

Quàm autem ille non locum, ſed morum mutationem & expetijſſet & feciſſet, ſatis declarabat vita eius ſolito feruentior. Et quoniam, teſte D. Hieronymo, non Hieroſolymis fuiſſe, ſed Hieroſolymis benè vixiſſe, laudandum eſt: talem ſe moribus exhibuit, vt omnibus perſpicuum eſſet, loci opportunitatem maiorem idcircò illum appetijſſe, vt ad vitæ perfectionem faciliùs poſſet pertingere. Neque verò mediocri ſtudio ſemper excolebat ingenium, nec diebus nec noctibus pro temporis ratione, à lectione diuina ceſſans, animumque ſanctis cogitationibus & meditationibus exercens. Solebat autem legendo hiſtoricæ veritatis textum, allegorica comparatione confirmare fidem, & rurſus ipſis ſcripturæ verbis conformare mores & affectum inflammare. Scrutabatur religioſa curioſitate profunda ſermonum DEI, & contra errorum foueas

Epiſt. 13. ad Paulinum. — Eius ſtudium.

diuinæ ſcripturæ ſententijs intellectum communicbat: ſimul etiam ſanctorum Patrum monumenta ſedula lectione euoluens. Deniquè lecta tenaci memoria complectens, præter omnium expectatiõem, magnam ſcripturæ diuiuę eſt cognitionem adeptus.

Reliquiæ martyrum Franciſcanorum.

Cùm autem reliquias ſanctorum martyrum, quinque fratrum ordinis ſancti Franciſci, dominus Petrus Infans, ſereniſſimi Luſitaniæ regis filius primogenitus, à Marochio adduxiſſet, & ſe illorum meritis à magnis periculis liberatum per omnes Hiſpaniæ prouincias diuulgâſſet: Chriſti ſeruus Fernandus audiens mira, quæ per illos fiebant, multo cœpit flagrare deſiderio inſtàr illorum pro Chriſto hauriẽdi martyrij calicem, factusque ſeipſo robuſtior, humano calcato timore, diuinæ gratiæ validiſſimo protectus clypeo, dicebat apud ſe: Vtinàm coronæ martyrum ſuorum participem me facere dignetur Deus. Vtinàm liceat pro Chriſti nomine flexo poplite carnificis ictum excipere. Interìm nocte ac die rogabat attentiſſimè Dominum, vt menti ipſius adſpiraret, quod & illius voluntati gratius, & ſuæ ſaluti conducibilius, & proximorum vtilitati atque ædificationi opportunius eſſet.

Erat per id tempus haud procùl à Colimbria eo in loco, qui S. Antonius dicitur, vbì fratres erant inſtituto & profeſſione Franciſcani, literas quidem neſcientes, ſed vim atque virtutem literæ vita & virtutibus exprimẽtes: qui ex præſcripto regulæ & profeſſionis ſuæ eleemoſynam petituri, ad monaſterium viri Dei ſæpè venire ſolebant. Ad quos pro ſuo more die quodam viſitandi gratia clàm accedẽs, inter cætera ait ad illos: Ordinis veſtri habitum, fratres chariſſimi, ardenti animo cupio accipere, modò id mihi polliceri velitis, ſimul atquè illum induero, miſſuros me vos ad regiones Saracenorum, vt cum ſanctis martyribus merear ego quoquè ſanguinem fundere, & eſſe coronæ illorum particeps. Illi his auditis, non mediocriter tanti viri ſermonibus exhilarati, diem craſtinum eius explendo deſiderio deſignant. Mox beatus Antonius Abbatem ſuum pro obtinenda abeundi facultate precibus pulſat, eaq; vix extorta, fratres Franciſcani non immemores pollicitationis ſuæ, manè redeunt, habitum ſuæ profeſſionis illi tradunt. Quo cùm ille indutus eſſet, quidam ex Canonicis monaſterij eius acerbo animo dixit ad eum: Eas, eas: forſitan ſanctus eris. Ad quem ille conuerſus, humili voce dixit: Cùm me in ſanctos relatum audièris, profectò Deum laudabis. Poſſumus ex his colligere, quàm gratus ille fratribus ſuis fuerit, cui nec Prelatus niſì admodùm difficulter diſcedendi voluït facere poteſtatem, nec fratres hac in re ſuo eum fouere conſilio, nec ille, quem diximus, frater eius abſentiam ęquo potuit animo perferre. Puto equidem non abſq; multo dolore & lachrymis talem à ſe virum illos dimiſiſſe, quem ſui monaſterij idoneũ ſeſe præfectum breuì habitaturos ſperarent. Porrò autem fratres Franciſcani cum nouo ſocio ſuo domum properant, eumque amanter accipiunt. Sed quia formidabat vir Dei, nè parẽtes aliquam ipſi moleſtiam faceſſerent, vt ipſum inquirentium curam eluderet, mutato nomine, Antonium ſe dici voluït.

S. Antonius fit Franciſcanus.

Nomẽ ſuũ mutat.

Paulatìm autẽ creſcebat in eo ſitis martyrij, & zelus fidei magìs ac magìs eum extimulabat, nec eum quieſcere patiebatur. Itaque quemadmodùm ſe facturos receperant, fratres Franciſcani fecerunt ei copiam ad Saracenos proficiſcendi. Nec ille ſibi moras nectendas putans, celeriter abijt. Sed præpotẽs Deus hac in re illius propoſitum planè retardauit, totius hyemis ſpatio graui eum morbo affligens. Qua re compulſus ille, ad natale ſolum ob corporis curandam valetudinem ſe recepit: ſed cùm nauigando ad Hiſpaniæ litora nautas appulſuros ſperaret, ad Siciliam ventorũ impulſu delatum ſe ſenſit. Habuit ergò pro Chriſto moriendi & deſiderium & conatum vir omnium ore meritò celebrandus, ſed diuina prouidentia, vt pòſt ipſa res docuit, plurimorum ſaluti eum ſeruauit, quos ille in diuerſis regionibus è fęcibus peccatorum reuocauit ad ſalutares pœnitentiæ fructus.

Cupit apud Saracenos mori pro Chriſto, ſed impeditur.

Non longè tum aberat dies, in quem indictus erat fratrũ conuentus apud Aſſiſium, quem Capitulum generale vocant. Id vbì Meſſanæ ex fratribus vir Dei reſciuit, ſeipſum confirmans, eò, licèt debilis & affecta valetudine, profectus eſt. Eo autẽ conuentu ſoluto, cùm ille, quem Miniſtrum vocant, commiſſos ipſi fratres ad ſua loca remitteret, ſolus Antonius à nemine expetebatur: quippe qui vt ignotus, ità parùm vtilis aut idoneus exiſtimaretur: atque ità ſolus in Miniſtri generalis manibus

relictus

relictus eſt. Accito autem fratre Gratiano, qui tum in Aemilia ſiue Romãdiola fratrum Miniſter erat, ſecretò eum rogauit ſeruus Dei, vt à Miniſtro generali ipſum acceptum in Aemiliam perduceret, diſciplinis regularibus illic erudiendum. Nullam verò literaturæ mentionem faciens, nihil eccleſiaſticam exercitationem iactitans, ſed intellectum & ſcientiam omnem captiuans in obſequium Chriſti, illum ſolum crucifixum ſe ſitire, ſe nôſſe, ſe complecti velle proclamabat. Frater autẽ Gratianus miram eius deuotionem exoſculans, votis eius aſſenſit, ſecumque in Aemiliam abduxit: vbì venia impetrata, ad eremum Montis Pauli ſeceſſit, quietem animi & conſcientiæ captare volens. Cùm autem in ea eremo aliquandiù moraretur, frater quidam cellulam precationi aptam in quadam crypta ſibi condidit, vt illic liberiùs Deo vacaret. Eam vt vidit vir beatus, à fratre illo ſibi eius copiam fieri precibus contendit. Non negauit ille, & vir Dei perſoluto quotidiè nocturnarum precum officio, ad eam cellam ſecedebat, ſumptaque ſecum exigua panis particula & in vaſe aqua, cogebat carnem parére ſpiritui, ſolitariamque illic, quantùm licuit, vitam ducens, ſanctis cogitationibus & meditationibus ſpiritum aduersùs tẽtationes communiebat, & diuino amore ſe confirmabat. Perſtabat illic ſolus nocturnis horis in precibus, totumque ſe diuinæ moderationi permittens & commendans, in cæleſtibus ſpei ſuæ ancoram ſolidiſſimè defigebat. Nec deerant illi crebræ infeſtationes dæmonum, volentium eum in ſanctæ orationis ſtudio perturbare. Tanta autem ſe inedia macerauit, vt quemadmodùm teſtantur ij, qui id viderunt, hora refectionis ad fratres rediturus, nutante præ nimia imbecillitate greſſu, ſeipſum interdùm ſuſtentare non poſſet. Sic igitur vir ille plenus ſapientia, non breui tempore ſimplex vixit apud ſimplices, & omnem arrogantiam humili corde deuitans, ſub indocti perſona gratię lumen abſcondit.

Degit in loco ſolitario

Magna eius abſtinẽtia.

Sed non eſt paſſus Deus ſemper latére eum, voluitq; aliquandò illum innoteſcere ſimplicibus fratribus. Cùm enim multum iam tẽporis fluxiſſet, fratres pro ſacris accipiendis Ordinibus ad Forum Liuij, quæ eſt Aemiliæ ciuitas, confluxerunt: inter quos adfuit etiam Antonius & quidam fratres S. Dominici. Inſtante autem collationis hora, fratribus ex more congregatis, Miniſter loci illius fratres Dominicanos rogauit, vt ſitientibus verbum ſalutis proponerent. Illis recuſantibus, quòd nihil ſe pręparâſſent, inſtigante eum fortiter ſpiritu Dei, Miniſter ad Antoniũ, de cuius eruditione nihil comperti habebát, ſe conuertens, iubet, vt apud fratres dicat, quicquid ipſi ſuggereret ſpiritus Dei. Non putabat eum quicquam ſcire de ſcripturis diuinis, aut legiſſe aliquid, niſì fortè quę ad eccleſiaſticum officium pertinerent. Spem tamẽ nonnullam ei adferebat, quòd audiërat illum neceſſitate cogẽte, idque perrarò, aliquid literatè dixiſſe. Et certè cùm tantus ille eſſet, vt memoria pro codicibus vteretur, & myſtici eloquij gratia mirè afflueret, peritior tamen apud fratres habebatur abluendorum culinæ vtenſilium, quàm ſcripturæ ſanctę myſteria explicandi. Præfectum enim ſuum, quem Guardianum dicũt, ſupplex rogârat, vt magni beneficij loco ipſi permittere vellet eluere coquinæ vaſa, & verrere quotidiè fratrum domicilia, nulli alij rei aptum & vtilem ſe confitens, cùm eſſet reuerà vas electum & ſancti ſpiritûs gratia multiuaria ornatum. Mundabat ergò quotidiè humili ac deuoto corde culinæ res & fratrum domicilia, eximiæ cuiuſdam humilitatis & contemptûs ſui de ſe exempla præbens. Non ità agunt pleriq; alij, qui antè, quàm ſint diſcipuli, magiſtri eſſe volunt, ſeſeque in cathedram importunè ingerere non verentur. Contrà Antonius iam perfectus in ſcripturis diuinis, inter idiotas & rudes laicos haberi mâluit, quàm ſciolus aut magiſter videri, potiusque laboribus occupari culinarijs, quàm magiſterij cathedram occupare. Verumenimuerò licèt tot viribus in id incumberet, vt à Miniſtro impoſitum munus liceret ſubterfugere, non potuit tamẽ voto potiri ſuo. Tandèm ergò cedens tum illius voluntati, tum omniũ precibus, cum timore Domini primò orſus eſt ſimpliciter ad eos dicere: ſed cùm vellet Dominus lucernam hactenùs ſub modio poſitam, in omnium conſpectũ proferri, in orationis progreſſu tanto verborum ſplendore, tanta myſticarum ſententiarum altitudine vſus eſt, vt omnes in ſummam admirationem adducerentur, maximè quòd pręter omnium opinionem id eueniret: ſimul etiam eximia eius charitate non mediocriter ędificarentur, nec affirmare dubitarent, eiuſmodi ſermonem nunquàm ſe antehàc audiuiſſe.

Celat diù ſcientiam ſuam.

Humilitas tanti viri.

diuiſſe. Ità deincèps, non minima affecti conſolatione, venerabantur in illo diuinitùs detectam supernæ ſapientię claritatem, cum tam inſigni humilitate coniunctam.

Non diù pòſt ad aures Miniſtri generalis huius rei fama perlata, illius voluntate compulſus eſt, rupto diuturno ſilentio, prodire in publicum, demandataque illi cōcionandi prouincia, cultor eremi, miſſus eſt ad prædicandum verbum Dei: dignus quidem tali miniſterio, quod ipſe, licèt diuina pollens ſapientia, ſibi impudenter nō vſurpâſſet, ſed in collegio pauperum, verè pauperem ſpiritu ſe declarâſſet, & nō niſi vocatus ad concionandum acceſſiſſet. Fuiſſe autem diuinitùs vocatum, & vita illius & obitus perſpicuè docuêre: è quibus priorem, nempe vitam, abiectio ſuî voluntaria, ſimplex innocentia, & diſciplinæ monaſticæ ſtudium commendant: poſteriorem verò, id eſt, doctrinam, cum zelo coniuncta charitas, veritas & modeſtia approbârūt.

Vt ad concionandum miſſus, ſe geſſerit. Eſai. 58.

Quæ cùm nō poſſint omnia ſingulatìm referri, paucis dicemus, quemadmodùm veritatem indiſcriminatìm omnibus annunciârit. Fecit nimirùm inſtàr Eſaiæ, cui dictū eſt: Clama, nè ceſſes: quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo ſcelera eorum: mittentiſque Dei authoritate fretus, ex eremi cultore, vbì ſibi vni intenderat, factus præco Dei, non ſegniter fungens officio ſuo, ad proximorum conciliandā ſalutem totum ſe contulit: in concionibus ſuis eam adhibens iuſtitiæ æquitatem, vt ſiue magnis, ſiue paruis loqueretur, veritatis iaculis indifferēter omnes feriret. Arguebat incredulos, obſecrabat pios, impios obiurgabat, vt copioſiſſimè, ità feruentiſſimè ſingulis accommoda & conuenientia ſalutaris doctrinæ monita depromens. Qui enim iam antè, vt ſuprà dictum eſt, paſſionis calicem tantoperè concupierat, nullius magnitudini, etiamſi mortis impenderet diſcrimen, pro veritate cedebat, ſed mirabili ſtrenuitate etiam potentium tyrannidi ſeſe opponebat. Nulla prorsùs flectebatur perſonarum acceptione, nulla adulatione molliebatur, non popularis tranſuerſum rapiebat fauor & opinio: ſed iuxta prophetæ vocem, quaſi plauſtrum triturans, habens roſtra ſerrantia, montes comminuit, & colles quaſi puluerem poſuit. Videbatur quaſi alter quidam prodijſſe Elias, zelo Dei feruens: inflammatuſque igne ſpiritûs ſancti, ignitis ſermonibus accendebat & vrebat auditorum tepida, torpentia, frigida & obſcura corda. Perſonas quaſdam ſublimes repræhenſione dignas, tanta nonnunquàm ſeueritate obiurgauit, vt pleriq; alij celebres concionatores illum audientes, ad intrepidam illius conſtantiam trepidarent, vultuſque ſuos quodam puſillanimitatis rubore perfuſi obtegerent. Circūibat per vicos, caſtra, vrbes & agros, & vitæ ſemina vbiquè largiſſimè ſpargebat. Cumque ob zelum animarum paſsim diſcurreret, omnemque requiem ſibi prorsùs vellet interdictam, contigit eum Dei nutu Ariminum peruenire: vbì cùm multos cerneret hæreſi correptos, mox totius oppidi conuocato populo, feruenti ſpiritu ad eos cōcionari cœpit, verſutaque hęreticorum dogmata luculenter confutauit. Eas autem in auditorum pectoribus efficax ſermo & doctrina ſalutaris fixit radices, vt profligatis tetris erroribus, non pauci ad fidei integritatem ſint reducti. In quibus etiam Boniuillum hæreſiarcham, quem triginta annis errorum tenebræ occæcauerant, ad ſanitatem reuocauit, effecitque vt vſque ad mortem Eccleſiæ mandatis deuotus ſteterit.

Eſai. 41.

Boniuillū hęreſiarchā conuertit.

Poſteà verò, priuato quodam negocio vrgente, à Miniſtro Ordinis Romam miſſus eſt: vbì tantam principum Eccleſiæ erga ſe beneuolentiam expertus eſt, vt & ab ipſo Pontifice Maximo & cæteris omnibus, concio illius incredibili ſtudio ac deuotione auſcultata ſit. Tam enim ſublimiter facundo ore ſcripturæ myſteria depromebat, vt Pontifex maximus ſingulari quadam prerogatiua eum arcam Teſtamenti appellaret. Habebat hoc vir Dei, vt ſermo eius, pro rerum diuerſa ratione, ſemper in gratia ſale diſcretionis eſſet conditus: noueratque pariter & placidum & ſeuerum ſe exhibere: qua re fiebat, vt ſermo eius & amore & timore afficeret auditores. Mirabantur in illo viri literati tantum ingenij acumen, tantamque eloquentiam, mirabantur illum erga omnes miro quodam prudentiæ & diſcretionis pondere ſua verba librantem, Maiores non ſine admiratione attendebant ſpiritualibus ſpiritualia comparantem: minores ſtupebant vitiorum cauſas & occaſiones ſapienter reſecantem, & virtutes ac bonos mores cum multa cautione inſerentem. Deniquè omnes

Arca teſtamēti vocatur à Pontifice.

omniū

omnium ætatum, ordinum, conditionum mortales accommodatas ſibi doctrinas & inſtitutiones ex illo ſe ſuſcipere lætabantur. Nec immeritò illi tributū fuit à Pontifice, vt arca Teſtamenti diceretur. Ità enim vtriuſque inſtrumenti paginas memoriæ planè affixas habebat, vt inſtàr Eſdræ potuerit, ſi ſic res poſtulâſſet, omnes ſcripturas diuinas in integrum de ſua memoria, etiā codicibus omnibus prorsùs abolitis, reſtituere. Teſtantur hoc, qui eius quotidiano conuictu & familiari conſuetudine diù vſi fuêre. Nec ei defuiſſet facultas, ſi res popoſciſſet, omnia ſcripta diuina luculenter & multiplici ratione exponendi & interpretandi.

Multa verò inſignia ordinis ſui monaſteria prælegendo, diſputando, concionādo illuſtrauit & ornauit, idque tum zelo fidei & feruore Chriſto animas adducendi, tum ſtudio fratres inſtituendi, tum quoquè deſiderio cohoneſtandi inſtitutum ſiue Ordinem ſuum, qui per id tempus propter imperitiam apud pleroſque in contemptu erat. Et certè fuit primus ille prælector in Ordine ſiue inſtituto ſuo, conſentiente beatiſſimo patre Franciſco, inſtitutus Bononiæ, vt præeſſet ſuis in theologica facultate. In ciſmontana enim regione tum temporis potiſſimùm florebant ſtudia literarum, placuitque fratribus Antonium, tanquàm præ cæteris magìs idoneum, illic prælectorem conſtituere. Idem autem ipſe etiam in Aemiliæ prouincia permultis annis fratrum Miniſter cum laude fuit. Etſi verò doctrina & verbo in Italia vix quenquam parem haberet, at nihilo minùs in ſua præfectura vel Miniſtri functione mirè commodum & humanum ſe præbebat. Cùm autem in ciuitate Podienſi Guardiani miniſterio fungeretur, erat illic notarius quidam omninò lubricus, carni & mundo totus addictus. Eum quotiès præteriret vir Dei, nudato capite coram illo genu flectebat. Ille verò exiſtimans id in ſuî irriſionem & contumeliam fieri, animo perturbabatur, dabatque modis omnibus operam, nè illum vnquàm obuium haberet. Sed cùm die quodam ab inſperato cum tranſiret vir ſanctus, & ità, vt diximus, erga illum ſe gereret, exacerbatus homo, dixit: Niſì timerem Dei iram, gladio te percuterem, quòd ità me rediculum facis. Quid ſibi vult iſthuc, quòd coram me poplitem flectis? Reſpondit vir beatus: Ego me libens Deo martyrem obtuliſſem, ſed illi non placuit. De te autem ille mihi reuelauit, præclarum te martyrem fore. Oro itaque, vt vbì ad martyrij agonem perueneris, meî memor eſſe velis. Hoc ille audiens, riſit. At non multo pòſt tempore Epiſcopus Podienſis cum multis alijs profectus eſt Hieroſolymam, vt Saracenis Chriſtum prædicaret. Et eccè diuinitùs permotus notarius ille, venditis ſuis rebus omnibus, cum illo iter ingreſſus eſt. Cùm autem perueniſſent ad Saracenos, & Epiſcopus ſic ſatìs frigidè haberet conciones, ſemèl quidē & iterùm & tertiò notarius diſſimulauit. At tandèm inſtàr beati Vincentij increpat antiſtitem, quòd ità frigidè fidem Chriſti & prædicet & propugnet: diuinoque afflatus ſpiritu, cum multo feruore cœpit docere Saracenos, Chriſtū eſſe verum Deum & Dei filium, Mahometem autem filium eſſe ſatanæ & perditionis. Quod illi non ferentes, rapiunt hominem, & per triduum diris cum ſupplicijs excruciant. Cumque iam ad mortem duceretur, expoſuit fratribus Antoniū id prædixiſſe, quòd ipſe martyr futurus eſſet. Fuit ea res populo occaſio, multa deincèps reuerentia beatum Antonium proſequendi.

Fratribus quandoquè in Prouincia ad Capitulum congregatis, vir ſanctus de titulo Crucis & dulciſſimi Saluatoris paſſione præclaram habuit concionem. Eo autem concionante, ſanctiſſimus pater Franciſcus, qui tum procùl aberat in alia regione, filijs ſuis in aëre mirabili quodam modo apparuit. Viſus enim eſt vni ex illis, tanquàm brachijs ad crucem extenſis, velut approbando ſermonem Antonij, indicare quid fratres imitandum ſuſcipere deberent, illiſque benedicens, Crucis ſuper eos ſignum exprimere.

In illo generali Capitulo, quo ſacratiſſimæ beatiſſimi patris noſtri Franciſci reliquiæ ad eum locum, in quo nunc cum ea, qua par eſt, veneratione aſſeruantur, tranſlatæ ſunt, qui fuit annus proximus ante obitum eius, ab omni fratrum regimine prorsùs abſolutus eſt beatus Antonius, factaque ei eſt generalis poteſtas verbum Dei vbicunquè vellet prædicandi. Cùm igitur eo tempore, quo conciones ſuas, quas de Tempore vocant, conſcripſit, Paduæ moratus fuiſſet, multamque erga ſe ciuium fidem & beneuolentiam eſſet expertus, mira erga eos deuotione affectus, primo li-

Primus prælector in ſuo Ordini fuit.

Lubrico homini præſtat reuerētiam tanq̄ futuro martyri.

Abſoluitur ab omni fratrū præfectura.

bertatis ſuæ curſu ad eos ſe conferre decreuit. Cumque eò perueniſſet, Oſtienſis Epiſcopus eum hortatus eſt, vt Conciones de ſanctis quoquè conficeret. Itaq; illi morem geſturus, Paduæ voluit in illud opus incumbere. Sed ſacro Quadrageſimæ aduentante tempore, videns vir Dei adeſſe tempus acceptabile & dies ſalutis, illud opus intermiſit, totumque ſe ad docendum pro concione populum, eius ſermones mirificè ſitientem, applicuit, illisque quadraginta diebus quotidiè concionatus eſt, non ſine multorum admiratione. Erat enim natura corpulentus, & ea cauſa perpetuò laborabat incommoda valetudine: at tamen præ infatigabili animarum zelo, prædicando, docendo, cōfeſſiones auſcultando, ſæpiſſimè vſque ad ſolis occubitum ieiunus permanebat.

Zelus animarum ingens.

Vidit hoc & inuidit malignus dæmon, perpetuus bonorum ſtudiorum hoſtis, & vt virum ſanctum à ſuo propoſito deterreret, nocturnis illuſionibus infeſtus ei fuit. Rem non commentitiam refero, quam ipſe vir Dei cùm adhuc viueret, cuidam fratri narrauit. Nocte quadam ſacræ Quadrageſimę, in exordio earū, quas diximus virū Dei tunc ſuſcepiſſe, occupationum, feſſa laboribus membra ſomni beneficio nonnihil recreare volebat. Eccè autem impurus ſatan adeſt, & hominis Dei guttur tanta vi comprimit, vt nisì diuinitùs retardatus eſſet, hauddubiò eum præfocaturus fuerit. At ille beatiſſimæ matris Dei nomen inuocans, & fronti ſuæ viuificæ Crucis ſignum imprimens, ſimulque depromens hymnum illum, O glorioſa Domina, in fugam compulit nequiſſimum ſpiritum, & repentè ſe ſenſit liberatum. Cumque fugientem illum videre cuperet, oculos aperiens, totam illam, in qua cubabat, cellulam ſuperni luminis ſplendoribus perfuſam conſpexit.

Pellit infeſtū dæmonem à ſe ſigno Crucis &c.

Pergens deindè in ſuſcepto per Quadrageſimam concionandi labore ac ſtudio, populum habuit audiendi ipſum cupidiſſimum, ità vt certatìm cunctis ad eum confluentibus oportuerit quotidianas in eccleſijs ſtationes indici. Sed cùm nimiam auditorum frequentiam eccleſiarum ambitus non caperet, compulſus eſt ad patentes ſeſe campos transferre, atque ità ſalutaris doctrinæ pluuia de ſpiritûs abundantia irrigare ſitibundos. Cōfluxit autem eò ex vicinis vrbibus, caſtris, pagis innumera propè hominum multitudo, ſalutem ſuam in illius doctrina ſpe non dubia collocans. Surgebant intempeſta nocte, & alij alios nitebantur anteuertere, accenſisque luminaribus, ad locum, vbi erat facturus verbum vir Dei, ſumma contentione properabant. Cernere illic erat milites, matronas nobiles medijs noctis tenebris accurrere, & qui in multam lucem priùs ſtertere conſueuerant, abſque vllo tædio vel moleſtia concionaturum vigiles expectare. Deponebāt autem omnes cultiorem habitum, & quæ ad ornatum ſpectare videbantur, vtebanturque veſtibus religioſis. Ipſe quoquè Antiſtes Paduanus cum Clero ſuo virum Dei deuotè ſequens, formaque gregi ſuo factus ex animo, omnes ſuo egregię humilitatis exemplo ad accuratè auſcultandum incitauit. Itaque viro Dei loquente, tanto ab omnibus ſtudio attendebatur, vt in triginta vel eo ampliùs hominum millibus vix murmur aliquod aut ſtrepitus ſentiretur. Tabernas ſuas mercatores non volebant patére cuiquam ad emendas merces, nisì priùs ſancti viri cōcione abſoluta: adeò feruebant illius audiendi deſiderio. Fœminæ ex pietate & deuotione præcidebant forficibus particulas è tunica eius, pro reliquijs eas habituræ: & cui dabatur contingere fimbriam veſtimenti eius, is beatū ſe arbitrabatur. Concione peracta, ab hominum irruentium vi defendi vix potuit, nisì fortium virorum ſeptus præſidijs, vel fugæ opportunitatem callidè exploraret, vel turbis tandèm recedentibus, citra moleſtiam ipſi quoquè abire liceret.

Frequentiſſimū habet auditoriū, dum concionatur.

O quot ille tum odia inexpiabilia & implacabiles inimicitias ad pacem & concordiam reuocauit, quàm multos diuturna captiuitate miſeros libertati reſtituit, quot ille res, per vſuras & nefariàm vim alijs ereptas, reſtituendas curauit. Reddebātur pignora, remittebantur debita, in varijs negocijs conſilia à viro Dei expetebantur, & promittebant omnes ſe ſtaturos arbitrio illius. Compeſcebantur ſcorta à flagitioſo concubitu, fures & inſignes prædones retrahebantur à contrectatione rei alienæ. Atque hunc in modum dies illos quadraginta feliciſſimè exigens, gratam Domino meſſem ſolicitus adduxit. In tanta autem vndiquè concurrentium turba id fuit admiratione dignum, quòd nullus ſeſe comprimentium clamor audiebatur, nulla cernebatur diſſolutio, riſus nullus, nullæ voces percipiebātur, nulli infantium vagitus,

Efficacia & fructus cōcionū eius.

vagitus, quibus vel parùm eius conciones interpellarentur. Stabant omnes arrectis auribus, intentiſſimis perpetuò in virum Dei oculis, ſine vllo tædio cum multa deuotione eum ſuſtinentes, perindè àc ſi non homo, ſed angelus lapſus è ſummo cælo, ad illos concionaretur. Neque id mirum, quandoquidem tanta illum Dominus gratia perfuderat, vt lingua facundiſſima, voce clariſſima, ſua verba inſtàr tubæ cuiuſdam expromens, ab omnibus & audiretur, & intelligeretur. Nec id admiratione vacat, cùm in longinqua regione natus & educatus multo tempore fuiſſet, quod Italico idiomate adeò politè potuit, quę voluit, pronunciare, àc ſi extra Italiam nunquàm poſuiſſet pedem. Tantam verò vtriuſque ſexûs multitudinem ad confitenda peccata ſua remiſit, vt nec fratres, nec alij ſacerdotes, qui non pauci eum comitabantur, illis audiendis ſufficerent. Dicebant autem, qui ad agendam pœnitentiam veniebant, diuino iuſſu admonitos & ad Antonium tranſmiſſos, id ſe in mandatis habere, vt per omnia eius conſilijs parérent. Nonnulli poſt eius deceſſum è vita, quibuſdam fratribus ſecretiùs dixerunt, beatum Antonium ipſis dormientibus apparuiſſe, & nomina fratrũ, ad quos illos mittebat, indicâſſe. Die quodam ſancti viri concione adeò quidam mente compunctus fuit, vt cùm ad confitendum peccata ſua ex eius conſilio ſe compararet, præ ſuſpirijs & ſingultibus nec vnum poſſet verbum proferre. Cumque vir ſanctus ei diceret, vt peccata ſua in ſcripta redigeret, eaque ipſi legenda offerret, fecit ille vt erat iuſſus. Sed cùm chartulam vir Dei acciperet, ità ſcripturam omnem abolitam & prorsùs obliteratam inuenit, àc ſi prorsùs nihil ſcriptum fuiſſet. Cœperunt tum primùm homines cateruatìm ſeſe verberando, & pia cantica deuotè depromendo, procedere. Atque ea laudabilis conſuetudo, à tanto authore profecta, deincèps ſuis eſt aucta incrementis, ità vt in omnibus ferè Italiæ locis accuratiſſimè hodieque obſeruetur. *Multi ſe palàm verberibus affi-ciunt.*

Fuit autem viri Dei id præcipuum ſemper ſtudium & conatus perpetuus, vt perniciosiſſimas vulpeculas, quę dæmoliuntur vineam Domini Sabaoth, nempe hæreticos peſtilentes & falſas eorum doctrinas, pro viribus oppugnaret, funditùs deſtrueret, ac radicitùs extirparet. *Cant. 2.* Hæreſiarchas quoſdam in publicis diſputationibus Arímini, Toloſæ & Mediolani palàm conuicit, & errores eorum coram omnibus confutauit. Adeò enim inſtructus erat & efficacibus ſcripturæ diuinæ ſententijs, & ſolidis ac perſpicuis rationibus, vt qui nefanda eſſent hæreſi imbuti, coram illo cõſiſtere aut os aperire non auderent, ità vt ad illum quoquè pertinere videretur, quod Dominus promiſit diſcipulis ſuis: Ego dabo vobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes aduerſarij veritatis. *Luc. 21.* Detegebat mirum in modum hæreticorum fraudes & verſutias, conatus retardabat, errores abominandos cum multa vituperatione traducebat. Nec facilè quenquam ea tempeſtate vſpiàm inuenire licuiſſet, quod ipſe quoquè publicè fatebatur, qui tam acriter & perpetuò illos inſectaretur, tamque continuam perſecutionis procellam illis excitaret. Vndè factum eſt, vt paſsìm ab omnibus indefeſſus hæreticorum malleus diceretur. *Eſt malleus hæreticorũ.* Nec ſine fructu fuit labor viri DEI, pleriſque hæreticis cum ipſorum fautoribus ad veritatem & obedientiam ſanctæ matris Eccleſiæ reuertentibus. Quod vt magìs perſpicuum fiat, præter illum, quem Arímini conuerſum diximus, Bonouillum nomine, alium quendam hîc commemorabimus hæreſiarcham, inſigniter perfidioſum, quem vir DEI ſtupendo miraculo ad ſanitatem reduxit. In partibus Toloſanis quandoquè incidit in diſputationem acerrimam cum perfidiſſimo quodam hæreſis architecto de ſalutifero ſacramento Euchariſtiæ. Iam penè vicerat hominem, parumque aberat, quin ille Catholicæ veritati accederet, cùm poſt multa & varia, per quæ elabi nitebatur, argumenta in hæc ille verba prorupit: Miſſa faciamus verba, & ad res veniamus: Si tu miraculo teſtatum efficere potueris, in Euchariſtia verum haberi corpus CHRISTI, omni perfidia abiurata, mox ceruices meas Catholicæ fidei iugo ſubmittam. Reſpondit vir Dei cum multa fiducia: Confido in CHRISTO Saluatore, me pro tuî & aliorum conuerſione id, quod poſtulas, ab eius miſericordia impetraturum. Tum ſurgens hæreticus, & manu ſilentium indicens, ait: Ego iumentum quoddam triduana inedia macerabo: poſt triduum verò producam illud in populi conſpectum, & paratas eſcas oſtendam il-

li: tuque ſtabis ex aduerſo cum tuo illo, vt dicis, corpore Domini : Si iumentum poſthabito pabulo ſuo, properauerit ad adorandum DEVM ſuum, Eccleſiaſticæ fidei totus accedam. Aſſenſit ijs vir Dei abſque mora. Iam dies præfixus aderat, & in plateam latiſſimam vndiquè fiebat hominum concurſus.

Adeſt etiam vir Dei Antonius, ingenti catholicorum frequentia ſtipatus: nec abeſt hæreticus cum nequiſſima ſuorum caterua. Propè aderat ſacellum, In quod vir ſanctus ingreſſus, cum multa deuotione obtulit Miſſæ ſacrificium. Eo peracto, egreditur ad populum, cum ſumma reuerentia geſtans corpus Domini. Producitur è conclaui mulus benè famelicus, congruumque illi pabulum offertur. Tum imperato ſilentio, vir Dei cum multa fidutia bruto illi animanti ità dixit: In virtute & nomine creatoris tui, quem in mauibus, licèt indignus, re vera teneo, tibi præcipio, vt confeſtìm humiliter huc accedas, & eam, quam par eſt, illi præſtes reuerentiam, vt hinc perſpicuè intelligat peruerſitas hæreticorum, omnem creaturam ſuo ſubdi creatori, quem dignitas ſacerdotalis in altari contrectat. Needùm CHRISTI ſeruus dicendi finem fecerat, & eccè iumentum illud, neglecto pabulo, vſque ad poplites ſubmiſſo capite acceſſit, & coram illo viuifico corporis CHRISTI ſacramento genu curuauit. Mox immenſo gaudio exultant catholici, hæretici dolore animi contrahuntur. Laudatur & benedicitur præpotens Deus, fides catholica extollitur, hæretica prauitas pudore afficitur & opprobrio ſempiterno. Hęreſiarcha autẽ ille coram omnibus abiurata perfidia, ſanctæ Eccleſiæ mandatis deincèps paruit.

Inſigni miraculo mulus adorat Euchariſtiam. Vę tibi hæretice.

Quodam tempore Romam innumera diuerſarum gentium multitudo venerat, condonationes ſiue indulgentias Paſchales promeritura. Erat tum in Vrbe vir DEI Antonius propter negocia quædam, voluitque ſummus Pontifex, vt ad peregrinos illos haberet concionem. Renouatum illic cernere licebat præclarum illud miraculum, quo olìm in Pentecoſte Apoſtolos illuſtrauit CHRISTVS. Nam beati virì linguam ità inſtruxit gratia Spiritûs ſancti, vt ſinguli & apertè audirent, & planè intelligerent idioma regionis ſuæ, in quo & nati & educati fuerant, quemadmodùm multi ex ijs poſteà pro certo affirmârunt.

Acto. a.

Eo tempore, quo apud Montem Peſſulanum vir ſanctus prælegebat, quodam ſolenni die concionabatur, omni & Clero & populo auſcuitante. Sermone inchoato occurrit animo, ſe officium quoddam ſibi iniunctum, alteri non demandâſſe. Moris illic erat, vt in præcipuis DEI ſolennitatibus duo inſignes fratres ſub ſummo ſacrificio Alleluia cantarent: quod officium tum incumbebat viro Dei. Itaque magno quodam mœrore affectus, in pulpitum, caput cucullo operiens, ſeſe reclinabat, & coram omni illa auditorum frequentia ſic aliquandiù permanſit. Interìm mirabili quodam modo illud officium peregir, quemadmodùm olìm ſanctus Ambroſius legitur beatiſſimi Martini funus, licèt procùl corpore abeſſet, curâſſe, & ſanctus Franciſcus, vt ſuprà annotauimus, fratribus ſuis in Arelatenſi cõuentu ſiue Capitulo apparuiſſe. Eo autem munere diligenter perfunctus, ad ſe redijt vir Dei, & ſermonem inchoatum egregiè proſecutus eſt.

Eiuſdemmodi quippiam etiam apud Lemouicenſes illi contigiſſe ferunt. Vbì cùm in noctc natiuitatis CHRISTI in ſumma æde concionandum ei eſſet, & eodem tempore nona in nocturno officio lectio apud fratres in ſuo monaſterio recitanda: cùm vtrunque ſimul præſtare non poſſet, rogauit Dominum, vt is ſua virtute ſuppleret, quòd humana ope fieri nequiret. Et ità eodem tempore & lectionem illam in fratrum Choro viſus eſt legere, & in primario templo concionem habuit.

Alio tempore cùm à prædicatione rediens. & per ſolitudinem iter habens, populi applauſus declinaret, mulier quędam viæ compendia captans, & virum Dei perdeuia quærens, filium ſuum brachijs & cruribus à primo ortu contractum, ad eius pedes abiecit, cum multis lachrymis rogitans, vt Crucis ſignum in illum exprimeret, nihil dubitans hoc facto ilicò filium ſanatum iri. Sed cùm vir ſanctus præ multa modeſtia & humilitate id recuſaret, illa flens largiùs, & preces multiplicans, clamare cœpit: Domine pater Antonì, miſerere meì. Tandèm vir pius & matris afflictione & filij calamitate permotus, tùm etiam flexus precibus

ſocij

ſocij ſui fratris Lucæ, eius perpetui comitis, ſcientia & ſanctitate præclari, Crucis ſignũ in Chriſti nomine in ægrum puerum edidit, & ille eodem temporis puncto ſanus & incolumis ſurrexit. Porrò vir Dei non hoc ſuis meritis, ſed mulieris fidei adſcribens, rogauit eam, vt dum ipſe eſſet in viuis, nulli id propalaret. Crucis ſigno contractum puerum ſanat.

Puella quædam annorum quatuor, pedum officio carens, inſuper morbo caduco laborans, crebrò volutabatur ſpumans, & ad terram ſe miſerandum in modum allidens. Contigit autem, vt pater eius Petrus nomine, cùm illam geſtaret in vlnis, ab inſperato obuiam haberet patrem Antonium, à concione reuertentem. Itaque obnixè eum rogat, vt ſignum vitalis Crucis edat in puellam. Ille cernens hominis ſynceram fidem, à capite vſque ad pedes Cruce eam conſignat, & derepentè fit ſana. Itẽ morbidũ puellã.

Matrona quædam nobilis virum Dei cum ingenti populi multitudine extra oppidum ſequens, vt in agro concionaturum audiret, in anguſta quadam platea in denſiſſimum lutum décidit, nouis ijsque non parui precij veſtibus induta. In ipſo autem caſu ſe Deo & ſancto viro commendans, ex luto ità ſurrexit munda, vt omnes in admirationem verſi, Deum & fidelem ſeruum eius mirificè prædicarent.

Alia quædam pia fœmina in Francia, virum Dei pro habenda concione extra vrbem exeuntem ſequi deſiderans, à marito malè valente non permittebatur. Fuit hoc illi moleſtiſſimum, & cùm concioni intereſſe non liceret, aſſcendit in ſolarium domûs ſuæ, & ex feneſtra ad locum concioni deſtinatum cupida reſpexit, vt vel ſic nonnihil ſuo deſiderio ſatisfaceret. Accidit tum res admiratione digna. Cùm enim ad duo milliaria abeſſet locus ille, vocem viri Dei prędicantis audiuit. Cuius ſuauitate delectata, hæſit diutiùs ad feneſtram, quàm vir eius ferre poſſet: qui etiam eo nomine obiurgauit eam, ſed illa ſe reſpondit patrem Antonium audire cõcionantem. Quod ille audiens, irriſit eam, delirare illam exiſtimans. Illa contrà aſſerente ſe optimè audire eum, aſſcendit vir ad feneſtram eandem, & etiam ipſe viri Dei vocem meritis fidelis coniugis percepit: atque ab eo die nunquàm ex illius concione abeſſe voluerunt. Auditur vox eius procùl per miraculum

Cùm beatus vir ex Toloſano Lectore & Podienſi Guardiano factus eſſet Cuſtos Lemouicenſis, & per regnum Franciæ proficiſcens concionaretur, tandèm ad Bituricenſem vrbem peruenit. Vbi cùm die quodã prædicaret populo, tam frequẽs habuit auditorium, vt nullus intrà oppidũ locus eſſet tantæ multitudinis capax. Canonici igitur cum populo inſtituta proceſſione in agrum latiſſimum exiérunt. erat æſtiuum tempus. Sub ipſa autem concione immanis orta tempeſtas, fulguribus & tonitruis exiſtentibus, omnes imminentem pluuiam fugere compulit. Sed vir Dei cernens illos fugam meditantes, alta voce dixit: Sitis bono animo, nec vos loco moueatis. Ne gutta quidem pluuiæ quenquam veſtrûm continget. Tum illi verbis eius fidentes, nihil ſe mouerunt. Interìm pluuia & grando craſſiſſima præceps è cælo proruens, omnes illos prorsùs intactos reliquit, ne locum quidem, in quo ſtabant, madefaciens, cùm tamen eum vndiquè inſtàr muri ambiuiſſet. Ad tam inſigne miraculũ oẽs gratias egérunt Deo, & virum Dei deincèps in multa reuerẽtia habuêre. Grando & pluuia non contingunt auditores concionis eius.

Concionante quandoquè viro Dei ad ſex milliaria extra vrbem Podienſem, abſoluto ſermone quidam viri fideles vinum & alia quædam ei miſerunt. Quod vinum guſtans matrona quædam, cùm eius palato non ſederet, feſtina domũ abijt, melius vinũ allatura. Qua in re tam fuit ſolicita, vt vaſis epiſtomium apertum relinqueret, manuq; ferens vertibulum ſiue partem illam, qua epiſtomium obturatur, ad hominem Dei properaret. Ad quem vt acceſſit, vidit in manu ſua inſtrumẽtum illud, ſenſitq; ſe non clauſiſſe epiſtomium: moxq; domum reuerſa, totum cellarium vidit vino perfuſum. Confidens autem meritis ſancti viri, in epiſtomio repoſuit vertibulum, ſtatimque dolium adeò eſt vino repletum, vt exundârit. Vas vacuũ redundat vino.

In vſurarij cuiuſdam exequijs vir Dei concionaturus, thematis loco accepit illud ex Euangelio: Vbì eſt theſaurus tuus, ibì eſt & cor tuum. Sub concione autem inter cætera ait: Mortuus eſt hic diues, & ſepultus eſt in inferno. Ite ad theſaurum eius, & in illius medio inuenietis cor eius, corpore iã humato. Abiêrunt hominis parẽtes & rmici, & cor adhuc calidum in medio nummorum eius inuenerunt. Matt. 6. Res ſanè terribilis.

Quodam ſolenni die vir ſanctus concionabatur, & quædam nobilis domina auidè

auſcultabat. Cernens hoc impurus ſatan, vt fructum cōcionis ab ea excluderet, curſoris ſpeciem præ ſe ferens, ad eam cum literis venit, aitque filium eius ab hoſtibus captum & interfectum. Eas maligni hoſtis verſutias ſpiritu cognoſcēs vir Dei, (nam corporeis auribus nihil huius perceperat) coram omnibus dixit: Nihil timeas Domina: filius tuus & viuit, & rectè valet: Curſor autem iſte, diabolus eſt. Ad quas voces inſtàr fumi ille egregius curſor euanuit.

Malignitas dæmonis.

Cùm Paduæ degeret vir Dei, Vlyſbonæ duo ciues inexpiabili odio ſe mutuò proſequebantur: è quibus alter iuxta ædes parentū beati viri manebat, & cùm hora veſpertina filiū hoſtis ſui in platea inueniſſet, per ſummā crudelitatē iugulauit, & intēpeſta nocte in horto parentū viri Dei, facta fouea, eum ſepeliuit. Cùm autem nobilis eſſet is, cuius filius cæſus erat, inquiſitum eſt diligenter, & repertū eius filium illàc trāſiſſe, vbi eius inimicus morabatur. Itaq; eius domo & horto luſtrato, nihil cōpertum eſt. Itum eſt ad vicinas ædes, & in horto illarum pueri cadauer inuentum eſt. Itaq; pater ſancti viri cum tota familia coniectus eſt in vincula, tanquàm reus cædis illius. Id verò vt per ſpiritum Paduæ cognouit vir Dei, veſperì à Guardiano petijt copiam exeundi, quæ illi negata non eſt. Eadem nocte magno miraculo Vlyſbonam perductus eſt, & proxima luce ad Iudicem ſe contulit, rogans vt inſontes è vinculis dimiſſos pateretur abire domum. Illo modis omnibus recuſante, petijt cadauer perempti pueri ad ſe adferri. Quo allato, iuſſit ſurgere puerum & dicere, num à parentibus ipſius occiſus eſſet. Ille ſurgens, dixit eius cędis illos prorsùs conſcios non eſſe. atque ità diſcedendi eſt illis facta poteſtas. Manſit toto illo die cum parentibus ſuis vir beatus, & manè angelico miniſterio Paduam reductus eſt.

Nota inſigne miraculum.

Item aliud.

Quandò ad populum concionabatur eximius præco Chriſti, ſermo ex illius ore tanquàm ex ardenti camino proficiſcens, mirabiliter ſolebat mouere auditores, ipſaſq; animorum penetrare medullas, & multam in ijs deuotionem & compunctionem, vitiorumq; odium & deteſtationem excitare, ità vt plerunq; alter alteri diceret cum multo gemitu: Heu me miſerum, qui nunquàm antehàc iſthuc putârim eſſe peccatum: quod ſi ſciuiſſem, certè nunquàm illud admiſiſſem: mutuoq; ſe hortabantur ad faciendam confeſſionem, ad ſuſcipiendas peregrinationes religionis ergô, ad ieiunia certis diebus amplectenda in honorem matris Dei, aut ſimilia pietatis ſtudia ſectanda. Quis verò poſſit dicēdo conſequi, quæ illic fuſę ſint lachrymæ, quæ ab imo pectore ducta ſuſpiria, quæ pectorum tunſiones in obſtinatis peccatoribus conſpectæ? Adeò enim Dominus mirificauit ſanctum ſuum, vt non ſolùm vſitatis quotidiè coruſcaret miraculis, ſed etiam inaudita ab eo ſigna ederentur. Sicut enim beatus Nicolaus fertur per viſum apparuiſſe Conſtantino Magno, eiusq; præfecto, minasq; intentâſſe, nî dimitterent homines innoxios in carcerem coniectos: ità hic vir beatus, quos per peccatum cernebat à maligno dęmone vinctos detineri, & ad mortem tendere ſempiternam, ijs liberandis præcipuam nauabat operam. Et ſolebant nonnulli venire ad fratres, cùm adhuc viueret vir Dei, & pro certo affirmare, ipſis in lecto iacentibus apparuiſſe eum, & dixiſſe: Surge Martine, ſurge Agnes: abi ad illum fratrem, & hoc ſiue illud peccatum ei confitere, quod tali in loco perpetrâſti, cuius nemo prætèr Deum conſcius erat. Qua ratione peccata prorsùs occulta expiata fuêre.

Effectus cō. cionū eius.

Nota.

Paduanus quidam viro Dei confitens peccata ſua, inter alia expoſuit ei, quòd matrem ſuam tanta vi truſiſſet pede, vt illa compulſa fuerit cadere. Id audiens vir ſanctus, omnis malitiæ hoſtis capitalis, cum quodam ſpiritûs ſeruore dixit: Pes, quo pater aut mater percutitur, meritò quamprimùm deberet amputari. Quod ille homo ſimplex perperàm accipiens, ilicò domum abit, & pedem amputat. Mox per omnium ora volitat crudele facinus, & ad virum Dei refertur. Qui abſque mora adit hominem, & poſt oblatas DEO preces, Crucis ſigno expreſſo, iungit pedem tibiæ, & aliquandiù linit ſacris manibus ſuis. Confeſtim ſurgit homo incolumis, ambulans & exiliens, & laudans DEVM, & ingentes agens gratias ſeruo eius fideli Antonio.

Pedem trūcatum reſtituit.

Tyrannidē apud Veronēſes occupāte immaniſſimo illo Ecelino Romano, cū didiciſſet B. Antonius multā eū hoīm cædē ꝑ ſummā crudelitatē Veroę feciſſe, intrepidꝰ illū acceſſit, atq; his verbis compellauit: Imminet ceruicibus tuis tyrāne ſæuiſſime & rabi-

Ecelinus tyrannus Veronenſis.

rabide canis horrenda ſententia Dei. Quouſquè non temperabis tibi à fundendo inſontium hominum ſanguine? pluraq; his ſimilia voce liberrima in faciem ei dixit. Qui verò aderant,nihil expectabant aliud, niſi illum more ſuo iuſſurũ, vt trucidaretur:ſed ſecùs euénit. Nam omni poſita feritate,inſtàr ouis,ad collum ſuſpenſa zona, coram viro Dei humì proſtratus, culpam ſuam humiliter edixit, omnemque pro illius arbitrio promiſit emendationem: adiecitque: Viri commilitones, non vobis iſthuc mirum videatur. Nam reuerà diuinum quendam vidi fulgorem ex huius vultu vibrari,qui adeò me perterruit,vt me repentè in tartarum demerſum iri vererer. Ex illo tempore multa erga hominem Dei deuotione fuit, & quoàd vixit,à multis malis, quæ alioquì,ſicut ipſe fatebatur,feciſſet,illo retrahente,abſtinuit.

Poteſt de beato viro non abſurdè dici, quod de filio ſuo Iacob dixit Iſaac patriarcha: Eccè odor filij mei ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Adeò enim Gen.27. cæleſtis benedictionis gratia perfuſus erat, & virtutum odoriferis floribus mirificè Virtutes ornatus,vt eſſet humilitate præcipuus, ſapientia clariſſimus, eloquentia mellitiſſi- ſancti viri. mus, charitate feruentiſſimus, paupertate inſignis, omni morũ elegantia illuſtriſſimus, honeſtate præcelſus,ſermone placidus, conuerſatione humaniſſimus,deniquè in omnibus & Deo & hominibus gratus. Moderatione autem ſiue diſcretione, quæ eſt virtutum omnium parens,ſine qua virtutes abeunt in vitia, præclarè inprimìs vſus eſt in concionibus, in dandis conſilijs, in recipiendis confeſſionibus, deniquè in dictis, factis & rebus omnibus, vt nihil in eo poſſet animaduerti huius virtutis ſale non cõditum.Solebat ſine perſonarũ acceptione omnibus fidelem nauare operã,vt è peccatis extraherẽtur, & quibuslibet poſcentibus opitulari nunquàm deſijt viuens in terris, vtì nec hodieq; ceſſat poſt obitum ſuum,vt res ipſa teſtatur.

Et ipſum quidem obitum ſuum longè antè præſciuit: ſed nè fratres mœrore afficerentur,illis indicare noluit. Decimoquinto ferè ante mortẽ ſuam die,cùm è quodam colle contemplaretur amœnam Paduæ planitiem,exultans ſpiritu, ſitum vrbis eius miris vehebat laudibus. Verſus deindè ad fratrem itineris ſui comitem, multo honore ciuitatem illam breuì affectum iri prædixit,non tamen exprimens,cuiuſmodi ille honor futurus eſſet. Sed ab illius obitu vſque in præſens gratulatur vrbs illa Padua felix felici rerum experimento, quandò propter viri Dei præclara merita innumerabi- reliquijs ſancti viri. lium hominum frequentia viſitatur,egregijs præconijs & eximijs muneribus cohoneſtatur,dum theſaurum illum miraculorũ ſignis inclytum obtinet,rei propè incõparabilis titulo gaudet, in ſuo Antonio tot miſeris opitulatur.

Cùm iam meſſis inſtaret, & vir Dei ſciret colligendis frugibus populum occupatum iri,ſtatuit ad tempus concionibus ſuperſedere. Pertæſus verò crebri cum ſecularibus hominibus congreſsũs, extra oppidũ ad locum quendam ſolitarium, quem S. Petri campum vocant,ſeceſſit,Deo & ſibi vacaturus. Nec verò mediocriter eius aduentu exhilaratus Tiſo vir nobilis,in cuius ditione erat locus fratrũ,multa humanitatis officia propenſiſſimo animo illi præſtitit. Habebat is locum quendã nemoribus conſitũ,haud procùl à domo fratrum:in quo erat arbor procera, ex cuius trunco ſex rami emerſerant,coronæ ſpeciem referentes.Eam vir Dei conſpicatus,Cellulam ſibi ſuper eam extrui voluit, quòd ſolitudini & quieti opportunus ille locus videretur. Id vbì Tiſo ex fratribus cognouit, ipſe ſuis manibus viro Dei & duobus ſo- Degit ſolitarius. cijs eius tres Cellulas cum multa deuotione cõfecit. In ea igitur Cellula vir Dei vitã degens ſolitariã,inſtàr apis ſedulę lectioni ſcripturæ ſacræ & contemplationi vacabat.Atque hæc inter mortales illius extrema fuit habitatio.

Iam igitur ſeparatus ab hominũ turbis, viuebat ſibi, ſanctis meditationibus & feruétibus precibus intentus, vt ſpiritũ ab omni rerũ terrenarũ cõtagione repurgaret, & ſi qui pulueres ex hominũ ſecularium conuictu & conſuetudine,vt aſſolet,illi aliqua ex parte inhæſiſſent, eos lachrymis cõpunctionis & capillis ſanctæ contemplationis abſtergeret,cæleſtis patriæ propediè ciuibus feliciſſimè coniũgendus.Cùm autem die quadam è ſua cellula prandij hora deſcendiſſet, cum fratribus pro more diſcubuit. Facta verò eſt illic ſuper eum manus Domini,cœpitque repentè totius Viribus repentè deſtituitur. corporis viribus deſtitui. Morbo autem magìs ac magìs inualeſcẽte, fratrum manibꝰ ſuſtẽtatus,à mẽſa ſurrexit: ſed cùm fatiſcẽtes artus ſuſtinere nõ poſſet,in cuiuſdã lectuli ſtramẽta ſe p̄ceps inclinauit. Sẽtiens itaq; corporis diſſolutionẽ imminere,

acci-

accito ad ſe ſocio ſuo fratre Rogerio, dixit ei: Si tibi conſultum videtur, frater, ob vitandũ horum fratrum grauamen, Paduam me conferam ad beatæ Mariæ locum. Quod cùm fratri illi placeret, in currum imponitur vir Dei, fratribus quidẽ loci illius, nè ipſos deſereret, obnixè contendentibus. Qui tamẽ vt viderũt eius animũ flecti nõ poſſe, paſſi ſunt, licèt inuiti, eum abire. Iam verò ad vrbem propiùs accedenti alius quidam frater obuiã venit, qui illũ inuiſere cõſtituerat. Is vt vidit eum in vehiculo valdè affecta valetudine, hortabatur nè propter ciuiũ importunitatẽ in vrbem ingrederetur ad fratres de S. Maria, ſed diuerteret potiùs ad Cellã fratrũ, iuxta monaſterium pauperũ dominarũ cõmorantium, & eis diuina miniſtrantiũ. Aſſenſit vir beatus, ſeq́; eò perduci curauit. Paulatìm autẽ increſcente ægritudine, ad extrema feſtinauit: cumq́; nonnihil quieuiſſet, facta cõfeſſione, hymnũ illum de beata Maria, O glorioſa Domina, canere cœpit. Deindè ſublatis oculis, aliquandiù ſursùm diligẽtiſſimè intentos eos tenuit. Cùm aũt interrogaretur, ecquidnam ità adſpiceret, reſpondit: Video Dñm meum. Cernẽtes igitur fratres, qui aderãt, felicẽ eius exitũ adeſſe è proximo, ſacram vnctionẽ ei impendere voluerũt. Vt aũt vidit S. vir fratrem ex more ſacrũ oleum apportantẽ, intuens in eum, ait illi: Hanc vnctionẽ ego habeo intrà me: etſi autem neceſsè non eſt vt hãc mihi extrinſecùs adhibeas, at placet tamẽ & vtilis eſt. Suſcepit igitur ſacram vnctionẽ, extenſiſq́; manibus & palmis inũctis, pſalmos, quos pœnitentiales vocant, cum fratribus perlegit. Indè quaſi dimidia elapſa hora, inter manus adſtantiũ dormienti ſimilis, leniter expirauit, & anima illa ſanctiſſima, carnis ergaſtulo abſoluta, in abyſſum claritatis abſorpta eſt. Corpus planè dormire videbatur, manibus in candorẽ & colorem priſtinum mutatis, & membris omnibus ad nutũ contrectantium flexibilibus. Agebatur tum à Chriſti incarnatione annus 1231. & dies Iunij 13.

Videt Dominũ Ieſũ.

Feliciſſimè obdormit in Domino

Eodem autem die celeberrimus ille Abbas Vercellenſis, ſacræ lectioni & diuinis meditationibus intentus, ſolus erat in cubiculo. Eum vir Dei cùm eſſet in corpore, pręcipuè charum habuit, maximè quòd olìm in Theologia illum inſtituiſſet, & viciſſim ab illo ex libris Dionyſij de rebus altiſſimis inſtructus fuiſſet. Et ille quidem Abbas in conuentu fratrum ſuorum hoc viro Dei perhibuit teſtimonium: Frater, inquit, Antonius Ordinis illorum fratrum, de pura Theologia ſenſu myſtico hauſit pleniſſimè, diuini radij gratia illuſtratus. Porrò in Abbatis eius cubiculum vir Dei ſubitò ingreſſus, poſt mutuam ſalutationem ait illi: Eccè domine Abba, relicto aſello apud Paduam, feſtinus ad patriam proficiſcor. Laborabat tum Abbas grauiter ex gutture: ſed vir Dei leniter eum attingens, totum illud incõmodum repentè depulit, & diſparuit. At ille putans eum ad natale ſolum iter intendere, ignarus prorsùs obitûs illius, ſurgit, & ex famulis monaſterij perquirit, vbi ſit frater Antonius. Stupefacti illi, reſpondent ſe neſcire. Abbate aſſerente ſe pro certo eum vidiſſe, & ex ſuo cubiculo quamprimùm eum exijſſe, miſſus eſt quidam ad fratres, vt ex illis cognoſceretur, num quid de Antonij aduentu comperiſſent. Vbi ille reuerſus, fratres dixit nihil eius nôſſe, Abbas tãdèm ad ſe rediens, certiſſimè cognouit Antonium migrâſſe ad cælos: tempusq́; annotans, poſteà didicit, eodem die & hora eum deceſſiſſe, quo in cubiculo apparuerat, ſicut ipſe fratribus non ſine lachrymis narrauit.

Abbas Vercellenſis.

Ei appáret vir ſanctus.

Cùm iam abijſſet à vita beatus vir, noluerunt fratres ad hominum notitiam ilicò id perferri, nè populus ſubitò ad ipſos accurreret: ſed latére non potuit. Pueri enim nemine quicquam ſciente de eius morte, per vrbem cateruatìm incedentes, clamabant: Mortuus eſt pater ſanctus: mortuus eſt ſanctus Antonius. Mox in omnes vrbis angulos rumor ille peruadit, & populus certatìm neglectis laboribus, quibus ſe ſuoſque alebant, inſtàr apum aduolat ad domum fratrum, eamq́; circundat vndiquè. Inprimìs verò ciues, ad pontis caput habitantes, cum armata iuuentute accurrunt ocyùs, impedituri nè quis beati corpus rapiat. Omnium ibi lamentabiles voces & gemitus audiuntur, lugentium orbitatẽ ſuã. Maximè verò plorabãt ſe tanto patre deſtitutas ſorores, quas pauperes dominas vocãt, quę etiã multũ ęgérũt apud primarios eius ciuitatis viros, vt liceret ipſis apud ſe retinere corpus ſancti viri. Sed repetebant illud fratres, ad ſanctam Mariam degentes, apud quòs etiam ſepeliri voluit vir DEI, idque adeò, vt ſub mortem fratri cuidam ipſi aſſiſtenti præceperit, modis

Pueri miro modo mortem eius produnt.

En quàm charus Paduanis fuit vir Dei.

modis omnibus daret operam, vt corpus eius ad S. Mariæ eccleſiam deportaretur. Itaq; inſtabãt fratres iſti,& ſacrum corpus abſportare volebant: ſed ciues de pontis capite illis reſiſtebant,& nec attingere quidem permittebant corpus. Interìm etiam augent armatorum numerum, qui noctes & dies aduigilent, nè indè auferatur. Tum fratres neſcij quid facerent, adeunt ciuitatis Epiſcopum, eiq; rem totã permittunt. Epiſcopus Canonicis conuocatis, ſingulorum ſuper hac re ſententiã inquirit. Multi videbant in eã ire ſentẽtiã, vt pauperibus dominabus corpus ſancti viri relinqueretur. Tãdèm epiſcopus, nõ negligẽdas putãs preces fratrũ rationi cõſentaneas, magiſtratui vrbis pręcipit, vt fratribus in deportando corpore pro viribus adiumento ſit.

Intereà dum hæc geruntur, pars ciuiũ de pontis capite valdè inflãmantur deſiderio humãdi ſacri corporis, neglectoq; magiſtratu in vetitũ maiori contentione nitũtur, inuitantq; ſeniores & amicos, vt ipſis auxilio ſint. Deniq; inter ſe vnanimiter ſtatuũt, ſe ſuaq; omnia in præſens mortis & excidij diſcrimen conijcere potiùs, quàm ſinant ex eo loco tolli corpus viri Dei. Et quod mirum videri queat, adeò in hac re feruebant, vt quidam eorum odium inueteratum & bella inteſtina, quibus inter ſe multo tẽpore ſæuierant, planè ex animis abieciſſe viderentur, tãtùm vt illud ſacrum pignus retinerent. Et nè cuiuſquam fraude aut machinis illo fortaſsìs priuarentur, cõmunicato inter ſe conſilio, illud rapere moliebantur. Sed quòd præſens non eſſet Miniſter prouincialis, ad cuius nutũ fratrum controuerſia pendebat, ſeniores quoſdã è ciuibus rogabant fratres, vt ad illius aduentum pauliſpèr à ſuo propoſito deſiſterent, eiuſq; arbitrio omnia permitterẽtur. Placuit hoc ciuibus, & omnes illi ſententiæ accedebant. Nocte incũbente, fratres emiſſis turbis, claudunt oſtia domorũ, & diligenter vectibus & ſerìs ea obfirmant. Et eccè media nocte clamor ingens exiſtit, & importuno deſiderio turbæ inhiant ad videndum corpus ſancti viri. Itaq; oſtia perfringũt: ſed cùm iam tertiò id feciſſent, nulla ratione in domũ ingredi potuerũt, ſtabantq;, vt ipſimet faſſi ſunt, apertis oſtijs ſtupefacti: & cùm domus plena eſſet luminibus, aditũ videre nõ potuerũt. Manè facto, permulti ex vrbe, caſtris, pagis & locis vicinis accurrũt, & quibus datur vel ſemèl vtcunq; cõtingere ſacrũ corpus, beatũ ſe credit. Qui autẽ præ turba tãgere nõ poterant, zonas, annulos, monilia, claues & cætera ornamẽta per feneſtras & oſtia paſsìm porrigebant, vt contactu ſanctiſſimi corporis ſanctificata reciperent.

Nota ſtudiũ Ciuiũ erga eius ſacrum corpus.

Pendente intérìm propter Miniſtri abſentiam negocio, fratres propter æſtiuum calorẽ corporibus infeſtũ, in capſa lignea ſacrũ corpus conditũ, in foueã deponunt, leuiter illud humo operiẽtes. Mox rumor exit in populũ, raptum eſſe ſacrũ corpus. Aduolãt igitur oẽs furibundi in domũ fratrum cum fuſtibus & gladijs, ſepes & oſtia euertũt, properãt ad locũ, in quo erat corpus, nec ceſsãt à ſuo conatu, donèc capſam illam inuenirẽt. Sed nec ſic credũt in ea haberi corpus, licèt fratres id aſſeuerarent. Tandẽ aduenit Miniſter, ad cuius reditũ tota vrbs ſuſpenſa hærebat. Ab eo igitur ciues de põtis capite corpus ſancti viri petũt inſtanter, addũt etiã minas, vt terroribus frangãt fratres, affirmãtq; ſe nullius periculi cauſa à ſentẽtia diſceſſuros. Videns Miniſter temeritate illos duci, cum multa cautione & modeſtia dicit ad eos: Nihil quidem iure hìc repoſcere poteſtis chariſſimi: ſed ſi de indulgẽtia agitur, de fratrũ cõnſilio faciemus, quod Dominus inſpirabit. Interìm nè aliquã poſſitis ſuſpicari fraudẽ, vobis pmitto cuſtodire locũ, in quo beati patris corpus quieſcit. Manè alterius diei Miniſter adit Magiſtratum, & conuocato ſenatu, humiliter opem & conſilium implorat. Magiſtratus de communi omnium ſententia cuſtodes adhibet loco ſacri corporis, & ſub pœna centum librarum cauet, nè quis vim afferat fratribus, aut armatus ad eum locum accedat, donèc Epiſcopus & Clerus quid fieri oporteret, ſtatuerẽt. Altera luce Epiſcopus in eam curam & cogitationẽ diligẽter incubuit, & audita vtraq; parte, tandẽ voluìt, vt oĩa ex Miniſtri voluntate fierẽt: iuſſitq; vt & Clerus & populus oĩs die craſtino ad efferendũ ſacrum corpus ſummo manè conuenirent: Magiſtratui quoq; præcepit, vt fratribus, nè quid paterentur moleſtiæ, ſua ope adeſſent. Magiſtratus libenter iuſſa capeſſit, & ex aduerſo fluminis, quod Cellã fratrũ ambit, ex nauibus & lignis celeriter curat pontem confici, nè ciues de pontis capite animis commouerentur, ſi cernerent corpus per ſuos fines deferri. At illi nihilo minùs verſi in ſeditionem, pontẽ illum diſſipant. Ea res totius ciuitatis animos concita-

cita-

citauit,quòd tanta temeritas ad omnium iniuriam redundaret. Itaq; armis muniti, omnes proficiſcuntur contra illos pontis euerſores, & hi non minùs fidenter ad arma ſe parant,omni periculo contempto.

Videntes autem fratres tantum vrbis totius diſcrimen, magno timore correpti ſunt:nec minùs terrebantur pauperes dominæ, ſua culpa eas turbas concitatas aſſerentes.Tum verò Magiſtratus illum populi tumultum non ferens,omnes voce præconis ad palatium conuocat, & pontis euerſoribus interdicit, nè ea die auſi ſint redire ad ædes ſuas. Amotis ergò illis ſeditionis authoribus, Epiſcopus cum Clero, Magiſtratus cum militibus & innumera populi multitudine,inſtitutis vſq; ad ſacri corporis locum proceſſionibus,cum hymnis & canticis ſpiritalibus per medium capitis pontis ad eccleſiam ſanctiſſimæ matris Dei idem beatiſſimi viri corpus mira omnium exultatione transferunt. Supponebant autem feretro humeros ſuos primarij viri ciuitatis & magiſtratus, beatos ſe exiſtimantes, qui loculum vel leuiter attingere mererentur. Quotquot autem cereos habere potuerunt, eos accenſos manibus ferebant: quorum tanta erat copia,vt eorum lumine quaſi tota vrbs inflāmata videretur. Vbi ad perpetuæ Virginis templum ventum eſt,Epiſcopus ſacrificiū fecit:eo peracto, & exequijs celebratis, quinto ab obitu eius die terræ mandatum eſt ſanctiſſimum corpus.

Transfertur ſacrū corpus honorificētiſſimè.

Eodem ipſo die,tempeſtate illa in tranquillitatem redacta,cœperunt miraculorum coruſcare ſigna,ità vt quouis affecti morbo, ad contactum tumbæ viri Dei mox reualeſcerent: qui verò præ turba propiùs accedere non poterant, corā omnibus etiā in platea ſani euaderent.Ibi reuerà oculi cæcorum aperiebantur, aures ſurdorū patebant, claudus ſicut ceruus ſaliebat: ibì ſoluta mutorum lingua, velociter & planè Deo laudes promebat: deniq; omne genus ægritudinum depellebatur, & optata diuinitùs beneficia impetrabantur. Porrò ciues illi de capite Pontis, qui pontem deſtruxerāt,lachrymis infuſi & detractis calceamentis, Clero cum Crucibus & vexillo præcedente, cum tanta reuerentia & humilitate coram tumulo ſe proſtraturi venerunt, vt pœnitentia ſua animos intuentium ad multam cōmiſerationem permouerent. Erant illi milites,delicatum hominū genus: quos etiam matronæ nobiles, præ teneritudine vix ſe ferentes,nudatis pedibus ſequebantur. Nec ij duntaxàt,ſed ciues omnes in partes diſtributi, ſtatis diebus cum ſimili proceſſione, abiectis à pedibus calceis,ad ſacrum beati viri tumulum accedebant. Veniebant itidèm religioſi,ac poſtremò Epiſcopus cum toto Clero, præceptores cum multa ſtudioſorum caterua, Magiſtratus cum militum & potentium frequentia,alijq; diuerſarum artium profeſſores,ſingulatìm ordinatis proceſſionibus,certis diebus & horis,cereos habentes in manibus,poſitis calceis,decentiſſimè aduenerunt. Erant autē cerei, qui ante ſingulos aduentantiū cœtus portabātur, ea longitudine, vt non,niſi aliqua præciſa parte, intrà ædem beatiſſimæ matris Dei inferri poſſent,multa etiam formarum inter ſe varietate artificiosè diſtincti.Quidam etiam præ ſuo pondere humeris portabātur,nōnulli curribus vehebantur. Cùm non poſſent autē præ nimia multitudine ad eccleſiæ valuas accedere,cereos in platea circa tēpli oſtia ſtatuebant.Nec deerant,qui ſuper muros lumina collocarent,& in plateis excubias perpetìm agerent:ijq; nec æſtiuis ardoribus,nec hybernis algoribus ab eiuſmodi pietatis ſtudijs arceri ſe patiebantur. Iungebantur cum noctibus dies, & alijs poſt alios ſuccedentibus ſine vlla intermiſſione Deo laudes grateſq; agebantur. Lætabatur Padua (alij Patauium vocant) tantis ornata luminibus, tantis illuſtrata fulgoribus, nec vllas noctium ſenſit caligines. Accurrunt Veneti,properant Cenomani, adſunt Vicentini, Longobardi, Sclaui,Aquileienſes,Germani,Hungari,Hiſpani, Galli:ſuiſq; oculis cernentes diuinitùs celeberrima declarari miracula,in laudes præpotentis Dei ſua ora laxabant, & corde compuncti, peccata ſua fratribus, tantæ turbæ vix ſufficientibus, confitebantur. Si qui verò curationis cauſa veniſſent,nec ſua vellent peccata confiteri, illi nihil obtinebant: facta autem confeſſione,& correctiùs viuendi concepto propoſito,cūctis videntibus mox miſericordiam experiebantur.

Multis coruſcat miraculis.

Eſa.35.

Nota deuotionem.

Ex longinquis regionibus confluūt ad ſacrū corpus.

Interìm exaltabatur catholica fides,pudefiebat cæca perfidia,mordaces hæreticorum dentes conterebantur,Chriſti ſponſam calumnijs exagitare conantium, caligo incredulitatis miraculorum ſplendoribus profligabatur. Fuit verò totius Cleri &

po-

Populi ea concors ſententia, vt quamprimùm apud Romanum Pōtificem de viri beati nomine ſanctorum catalogo adſcribendo ageretur, cùm ab eius obitu necdùm menſis fluxiſſet. Et eſt accuratè ſanè iuſſu Pontificis Gregorij noni in eius miracula inquiſitum, et multa adhibita cura, vt oīa ritè fierent. Tandèm cùm eſſent à Pontifice conuocati Cardinales & Prælati omnes, qui tum Pontifici aderant, inter cætera ab illis dictum eſt: Indignum valdè eſt, nos, quod abſit, beatiſſimi patris Antonij meritis venerationem debitam in terris ſubtrahere, quem Dominus maieſtatis dignatus eſt gloria & honore coronare in cælis. Sicut enim veritati miraculorum cognitę fidem nō adhibere, perfidia eſt: ſic mèritis ſanctorum laudē negare, genus inuidentię eſt. Itaq; Pontifex, qui tum Spoleti erat, anno à nato Saluatore 1232. Pontificatûs ſui anno ſexto, ipſo ſacratiſſimo Pentecoſtes die, beatum virum in ſanctis deincèps numerandum cum ingēti celebritate decreuit, cùm necdùm ab eius è vita deceſſu annus expletus eſſet.

Nota.

Refertur in ſanctos.

Eo autem die, quo in ſanctos relatus eſt vir Dei, res ſtupenda accidit Vlyſbonę. Nam & viri & fœminæ extra domos in plateis cantabant & tripudiabant, & Cāpanæ oēs totius ciuitatis, nullo eas mouente, concrepabant egregiè, nec poterant homines ſe cohibere, quin ſe lætitiæ & tripudijs darent. Ea autem re in multam illis admirationem adductis, non diù pòſt ſuperuenēre ex Italia fratres, quorum relatu didicerunt, eodem ipſo die inuſitatæ lętitię ſuæ, virum beatum in ſanctorū albo inſcriptū fuiſſe.

Nota rē mirā.

SANCTI PATRIS NOSTRI BASILII ARCHIEPISCOPI SELEVCIAE LAVDATIO IN PROPHETAM *Eliſeum & mulierem Sunamitidem, ex Simeone Metaphraſte.*

EX prophetarum numero alij ſermone Chriſtum pronunciârunt, alij opere ac factis eius res indicârunt, alij diuinæ diſpenſationis figurā & rerū futurarum imaginem, tāquàm adumbratione quadam præmonſtrârūt. Sermone Chriſtum prænunciârunt Eſaias, Ieremias, Ezechiel, & vnà cum illis duodecim alij prophetæ. Factis illum indicârunt Elias Theſbites & Eliſeus eius diſcipulus. Figura ipſius ſepulturæ fuit Ionas propheta. Sicut enim, inquit ipſe Dominus in Euangelio, fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, ità erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus.

Iunij 14.

Chriſtū prophetæ multis modis prænunciārunt.

Matt. 12.

Sed intereà Ionæ & Eliæ, aliorumq; narrationem in aliud tempus differamus, Eliſeum verò in medium proferentes, primùm quæramus, quarè Sunamitidis filiū non oratione, vt Petrus Apoſtolus Dorcadem illam, à mortuis excitauit, ſed ſupra mortuum illius pueri corpus ſeipſum expandit: pueri enim ori ſui oris ſuperficiem, nares naribus, fronti frontem, pedibus pedes accommodauit, pectus pectori, & oculis oculos adhibuit, &, vt ſummatìm dicam, ſingula pueri mēbra ſuis membris Propheta contingens, vitam ipſi largitus eſt. Quæ igitur fuit cauſa, vt mortuum puerū oratione non excitauerit, ſed ſeipſum eius corpori adiunxerit? Hæc illis quidem in figura contigerunt, & ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, ad quos fines ſeculorum deuenerūt. Narremus igitur, cuius rei figura fuit Eliſeus, & cuius filius Sunamitidis mulieris, qui mortuus fuerat, imaginem præmonſtrabat.

Actor. 9.

1. Cor. 10.

Eliſeus Chriſti figuram præferebat, Sunamitidis verò filius gentium populum figurabat: hic enim à peccato ipſo morti ſubiectus fuerat. Venit igitur ſpiritualis Eliſeus, & eius mēbra omnia, os, oculos, manus ipſas, pedes, totū deniq; corpus mortuū depræhendit. Os videlicet mortuum erat, quòd non ad Dei gloriā celebrandam, linguam exercebat, ſed ligno dicebat, Pater meus es tu: & lapidi, Tu me genuiſti. Eiuſdem oculi mortui erant, quippe qui non ad vniuerſarum rerum opificē Deum erigebantur, ſed, relicto creatore, his rebus ſeruiebant, quæ à Deo ipſo creatæ fuerant. Mortuæ erant & manus, quę dæmonibus ipſis ſacrificia offerebāt. Mortui & pedes,

Ierem. 2.

mors ipſa effodit. Ecquis igitur, fili, matrem tuam iam mortuam ſepulcro mandabit? Quis iuſta perſoluet? En illum, qui me lachrymis proſequi debebat, ipſa priùs lachrymo: quem decebat ſepulcrum mihi parare, cum ipſa nunc ſepeliam. Non ampliùs tuis amplexibus fruar, non ampliùs tuis ſuauiſſimis oſculis recreabor. Par erat matrem, priuſquàm filium, à morte rapi: hic enim eſt naturæ ordo, vt filij parentes præmittant. Sed quoniam ordinem peruertiſti, ſaltem celeriter Deus hoc mihi largiatur, vt ad eos, qui mortui ſunt, me quoquè adiungat. ſatiùs enim mihi erit vno eodemque ſepulcro condi, quàm ſine filio breui hac luce frui: nam nulla vitæ iucunditas mihi ampliùs reliqua eſt, cùm non ampliùs ſuperſit ille, cuius cauſa viuere cupiebam. Quandiù filius ſupererat, ſine dolore ęrumnas meas ferebam: vterque enim alteri conſolationem afferebamus: neque illum orbitas frangebat, neque viduitas ipſa, tantùm illo viuo, me onerabat. Et viri quidem calamitatem filij expectatio paulatìm à memoria ſubtrahebat: ſed conſolationem meam hanc mors acerba ſtatim conturbauit, & hilaritatem magnam in dolorem intolerabilem conuertit. Quàm diuerſa ſunt euenta ipſa ab ijs, quæ mihi propoſueram. Quotidiè eius nuptias expectabam, ſed pro thalamo nuptiali ſepulcrum conſtruxi. Quo tempore de nuru cogitabam, tunc monumentum paraui. Cùm de nuptiali conditione tractabam, tunc teſtamentum eius conſignatum accepi: & filius matrem hæredem ſcripſit, quæ filium hæredem conſtituere debebam. Cùm veſtem nuptijs congruentem parare cœpiſſem, tunc funebribus vittis & indumentis eius cadauer adſtrinxi. Quàm diuerſa ſunt hæc ab ijs, quæ mihi propoſueram. Non eſt dolor aliquis cum doloris mei acerbitate conferendus: nulla calamitas meæ calamitati par eſt. Nemo vlcus meum ſanare poterit: nemo vulnus curabit: nemo talis ac tantus medicus in vrbe hac eſt: non eſt, inquam, non eſt. Sed num aliquem apud vrbis portam inuenero?

Cùm adhuc mulier loqueretur, Medicus, qui deſiderabatur, præſtò erat: Ille viduarum Patronus viduæ occurrit: Pater orphanorum adoleſcentulum vocauit: vitæ largitor mortuum in vitam reſtituit, & orbatæ matris lachrymas miſericordiarum amator Deus repreſſit. Cùm enim ad ciuitatis Naijn portam Dominus appropinquâſſet, (vt dicit Euangeliſta) eccè efferebatur mortuus filius vnicus matris ſuæ. Luc. 7.
Mortuus egrediens ingredienti vitæ occurrit. Cumque flentem matrem ipſe Dominus vidiſſet, miſericordia illius commotus eſt, eique dixit: Noli flere: mors enim, quæ te impugnauit, expugnata nunc eſt. Noli flere: nam inferna ſedes coacta, filij tui animam à me repetitam reſtituet. Gaudebat quidem ſatanas, vt prædam deuoraturus: ſed ingemiſcet, voti compos non factus. Et vt diſcas verum eſſe, quod promitto, re vera filium tuum reſurgentem adſpicies. Tum dixit: Adoleſcens, tibi dico, ſurge. Et ſedit, qui mortuus fuerat, & cœpit loqui. Adoleſcens, inquit, tibi dico, ſurge. Sed curnàm addidit, Tibi dico? Simpliciùs enim dicere poterat: Qui mortuus es, reſurge. Eius rei cauſam hanc eſſe arbitror, quòd Saluatoris vox ſummam vim habens, & alios mortuos in vitam excitatura erat: proptereà illud addidit, Tibi dico, vt gratiam ſuam huius adoleſcentis reſurrectione circunſcriberet. Hoc idem fecit & in Lazaro: non enim dixit: Qui mortuus es, veni foràs: ſed nomine
mortuum vocans: Lazare, veni foràs. Itaque id fecit, nè vox illius, qui vitæ author Iohan. 11.
eſt, ſimpliciter pronunciata, multos mortuos excitaret. Sedit mortuus, & cœpit loqui, illud nimirùm: Niſi Dominus adiuuiſſet me, paulominùs habitâſſet in inferno Pſal. 93.
anima mea. Item illud: Dominus eduxit me de lacu miſeriæ & de luto fęcis: & ſtatuit Pſal 39.
ſupra petram pedes meos, & direxit greſſus meos. Hoc igitur & nos in tentationum fluctuationibus clamantes, canamus gloriam Patri, Filio & Spiritui ſancto nunc & ſemper, & in æterna ſeculorum ſecula, Amen.

VITA ET MARTYRIVM SANCTAE FEBRONIAE VIRGINIS, PER THOMAIDEM SANCTIMONIALEM *ſcripta. Habetur in Simeone Metaphraſte.*

15. Iunij

QVo tempore Diocletianus Romanis imperabat, accidit vt Anthimus Præſes morbo laboraret, & in lecto iaceret. Selenum igitur fratrem ad ſe accerſitum, his verbis affatus eſt: Ego, mi frater, ex rebus humanis excedo: itaq; Lyſimachum filium meum in manus tuas trado: cui quoniã Proſphori Senatorij hominis filiam vxorẽ dandam conſtituimus, velim poſt meum obitum nuptias quamprimùm ſtudeas perficere, & ſis illi patris loco. Hæc cùm Præſes fratri mandâſſet, poſt tres dies è viuis exceſſit. Imperator verò Diocletianus Lyſimachum Anthimi filiũ, & Selenum eius patruum ad ſe accerſiuit, & ſeorsùm dixit Lyſimacho: Ego, adoleſcens, patris tui amicitiam recordatus, in animo habui, poſt eius exceſſum te in eius locum Præſidem conſtituere: ſed quoniam fama quadam aures meæ perſonãt, te Chriſtianorum religione delectari, intereà id facere diſtuli. Volo igitur te ad Orientis partes mittere, vt Chriſtianorum religionem perſequaris ac deleas: cumque ad nos reuerſus fueris, tunc Præſidem ages.

Hæc cùm Lyſimachus audiuiſſet, nihil Imperatori auſus eſt reſpondere: erat enim ætate admodùm iuuenili, annum agens ferè vigeſimum. Selenus verò eius patruus, cùm ad Imperatoris pedes procubuiſſet: Supplex, inquit, immortalem maieſtatem tuam oro, vt paucos dies Lyſimacho concedas, vt nuptias celebrare poſſit: poſteà & ego vnà cum illo abibo, & omnia fient, quæ diuina maieſtas tua præcepit. Tunc Imperator: Priùs ad Oriẽtem profecti, Chriſtianorum religionem extinguatis: cumq; omnia rectè perfeceritis, huc reuerſi, me quoquè habebitis omne ſtudium adhibentem ad conficiendas Lyſimachi nuptias. Hæc cùm audiuiſſent, non ampliùs auſi ſunt Imperatori reſpondere. Acceptis igitur mandatis, & militibus multis, ad Orientem iter fecerunt. Lyſimachus verò ſecum duxit virum quendam, Primum nomine, ex eorum numero, qui Comites vocantur. Erat autem ille ex matris eius ſorore genitus, quem & exercitui præeſſe voluĩt. Cùm igitur veniſſent ad Orientem, & ad Meſopotamiam acceſſiſſent, in ea regione, quæ Palmyra dicitur, Chriſtianos homines partìm in ignem couiecerunt, partìm gladio percuſſerunt. Erat enim Selenus ille admodùm ſæuus atq; inhumanus, qui non ſolùm hæc, quæ diximus, faciebat, verùm etiam illorum corpora canibus eſcam proijci iubebat. Multus igitur terror propter Seleni durioris viri ſæuitiam atq; atrocitatem totum terrarum orbem continebat.

Selenus atrox Chriſtianorum perſecutor.

Nocte verò quadam Lyſimachus Comitem Primum ad ſe accerſitum, his verbis affatus eſt: Honeſtiſſime vir Prime, tu nôſti, quòd licèt pater meus Græcorum ſuperſtitionem ſequens, mortuus fuerit, tamen mater mea Chriſtiano cultui dedita vitam egerit, & diem obiërit: quæ quidem multum ſtudium ac diligentiam adhibebat, vt Chriſtianus fierem: ſed ego propter Imperatoris & patris mei timorem, id facere adhuc non potui. Quinetiam matris meæ habeo mandata, nè quem Chriſtianorum hominum interficerem, ſed Chriſti amicus eſſe ſtuderem. Nunc autem Chriſtianos ipſos video ſub hoc homine perditiſſimo Seleno patruo meo cruciatos impiè necari. Quãobrèm animus meus illorũ cauſa valdè affligitur. Volo igitur, vt Chriſtianorũ incolumitati clàm deincèps conſulamus, priuſquàm à Seleno ipſo peſſimè omnes interficiantur: Hæc cùm audiſſet Primus ille, neminem Chriſtianorum comprẽhẽdi iubebat: ſed illis, quos nouerat, & monaſterijs etiam ſignificabat, vt vaſtatoris Seleni manus aufugerent.

Monaſteriũ fœminarũ Sibapoli.

Cùm verò adhuc in illis locis verſarentur, volebant Sibapolim peruenire, quæ ſita erat in finibus Aſſyriorum, ac ſub Romanorum ditione conſtituta. Erat autem in vrbe illa monaſterium mulierum quinquaginta, quæ monaſticæ vitæ ſtudio ſeipſas exercebant. His præerat mulier quędam nomine Brienna, quæ magiſtram habuerat Platoniam, diaconatûs officio ante ſe functam, cuius traditionem & canonem ad finem

finem vſq; optimè ſeruauit. Platoniæ autem canon talis fuerat: In die Paraſceues nulli ex ſororum numero licere opus aliquod facere, ſed in ſacello omnes conuenire. Itaq; modò pſalmorum canendorum regulam exequebantur, modò Platonia librum tenens, literas diuino ſpiritu afflatas, ſororibus legebat vſq; ad horam tertiam. Poſt tertiam autem horam dabat librum in manus Briennæ, iubens ex eodem libro aliquid ſororibus legere vſque ad veſperam. Ità igitur & Brienna faciebat, tale miniſterium obeundo. Cui duæ virgines adoleſcentes aderant, benè apud illam educatæ, & exercitationis monaſticæ palæſtram obeuntes: quarum vna Procla, altera Febronia nominabatur. Eratque Procla annos nata vigintiquinque, Febronia verò viginti, quæ Briennæ erat neptis. Eadem pulchritudine & corporis ſtatura erat valdè inſignis, & adſpectu hilaris, ità vt venuſtas in ore ipſius effloreſcens, humano artificio depingi non poſſet.

Porrò erat Briennæ multa ſolicitudo, quo pacto Febroniam intactam ſeruaret, illam forma tam egregia præditam videns. Cùm verò omnes ſorores illæ ab vnius diei veſpera vſq; ad ſequentis veſpertinam horam ieiunarent, iuſſit Febroniam poſt duorum dierum ſpatium comedere. Illa igitur cùm ſe tali corporis habitu prędiram videret, tunc etiam neque panem, neque aquam ad ſatietatem vſque ſumebat. Ad hæc iuſſit paruum quoddam ſcamnum ſibi componi, tribus cubitis longum, & vno palmo ac dimidio latum, in quo requieſcebat, quotiès dormiendi tempus aduenerat. Interdùm & in ſolo nudo carnes ſuas reclinabat. Quotiès verò à diabolo nocturnis cogitationibus tentabatur, exurgebat, & multis cum lachrymis Deo ſupplicabat, vt diabolum tentantem à ſe fugaret: & ſtàtim librum aperiens, diuinas literas laborioſè legebat. Cùm enim adoleſcens eſſet diſcendi cupida, tam multa didicit, vt tantum Febronię ſcientiæ ſtudium Brienna valdè admiraretur. In die igitur Paraſceues omnibus ſororibus illis ad ædem ſacram conuenientibus, iubebat Brienna Febroniam diuina eloquia ſororibus legere. Quoniam verò mulieres nobiles in die Paraſceues ad ſacellum veniebant, & ſpirituali doctrina fruebantur, iuſſit Brienna Febroniam velo contectam diuina eloquia recitare: hominis enim externi vel mulieris adſpectum, cuiuſmodi eſſet, nunquàm viderat.

Febroniæ virginis ieiunia.

Stratum.

Febroniæ igitur doctrina vſquequaq; per totam vrbem, & pulcherrima ipſius forma, & manſuetudo, atq; animi modeſtia celebrabatur. Quod cùm audiuiſſet Hieria Senatorij generis mulier, miro quodam ardore inflammata, quærebat cum Febronia colloqui. Erat autem Hieria illa ſuperſtitionis Græcæ cultrix, & needùm ad baptiſmum venerat: quæ cùm vnà cum viro ſuo menſes ſeptem vixiſſet, vidua poſteà facta, reuerſa eſt in ſuam patriam ad proprios parentes, quietè viuens. Erant autem & ipſi Græcæ ſuperſtitionis cultores. Venit igitur in monaſterium, & per ianuæ cuſtodem, conſilium ſuum Briennæ ſignificauit. Exijt Brienna ad illam. Cumq; Hieria ipſa ante Briennã ſeſe proſtrauiſſet, eam adorauit, & appræhendens eius pedes: Obteſtor, inquit, te per eum, qui fecit cælum & terram, nè me abomineris, quæ Græcam ſuperſtitionem ſecuta ſum, ob idq; impurè me geſſi, & ad hanc vſque diem idolorum fui ludibrium. Nè me priues ſororis meæ Febroniæ doctrina atq; congreſſu. Per vos liceat mihi diſcere ſalutis viam, vt per eam incedam. Liceat inuenire, quæ Chriſtianis parata ſunt. Liberate me ab huius ſeculi & impuræ idolorum ſuperſtitionis vanitate, quoniam cogunt me parentes mei ſecundis nuptijs copulari: & ſit mihi vita, Febroniæ cõſuetudo & doctrina: ſatis enim mihi eſt, prętetiti temporis inſcitia, tanquàm pœna quadam, mulctatam fuiſſe.

Hæc cùm diceret Hieria, & lachrymis pedes Briennæ adſpergeret, ipſam in multã miſericordiam concitauit. Illi igitur Brienna: Quòd ad Febroniam, inquit, pertinet, nouit Deus, quemadmodùm cùm duos annos ageret, ipſam in hoc monaſterio in manus meas acceperim: & hodiè decem & octo anni ſunt, ex quo in monaſterio vixit, neq; viri alicuius, neque mulieris in mundo verſantis formam adſpexit: ſed nec mundi figuram aliquam hucuſquè vidit: quinetiam neq; eius nutrix hactenùs ipſius adſpectum cernere potuit. Quanuìs enim lachrymans ſæpè mihi ſupplicauerit, vt liceret cum ea colloqui, non tamen id aſſecuta eſt. nam ei hoc ego non conceſſi. Cùm verò te eius videndi deſiderio teneri intelligam, & Dei amantem eſſe cognoſcam, ad eam deincèps te intromittã, modò veſte monaſtica induta fueris. Duxit igitur Briẽ-

Nota tot annis Febroniã nec viri nec fœminę formam vidiſſe.

na Hieriam ipſam ad Febroniam. Quam cùm virgo Febronia monaſtica veſte indutam vidiſſet, ad Hieriæ pedes ſe deiecit: exiſtimabat enim peregrinam aliquam monacham à ſe videri. Viciſsìm igitur ſe amplexæ ſunt, quas ambas iuſſit Brienna ſedere, & Febroniam diuinæ ſcripturæ libros legere. Eius autem lectione ac doctrina ità compuncta eſt Hieria, vt totam noctem inſomnem ſimul tranſegerint: neque enim Febronia dicendo, neq; Hieria audiendo defatigabatur. Tantum verò lachrymarum in terram effudit Hieria, vt totum ſolum eius lachrymis irrigatum fuerit. Diluculo autem vix Brienua potuit perſuadere Hieriæ, vt illinc ad parentes ſuos rediret. Cùm igitur ſe viciſsìm iterùm amplexæ, lachrymarum plenæ fuiſſent, deſcendit Hieria in domum ſuam, & perſuaſit parentibus, vt ab inanibus paternæ traditionis moribus, & idolorum ſeruitute diſcederent, & Deum omnium Creatorem cognoſcerent.

Febronia verò interrogauit Thomaidem, quæ ſecundas partes diaconatûs gerebat: Quæſo, domina mea & mater: Quænam eſt illa hoſpes & ſoror, quæ ità lachrymis perfuſa erat, quaſi aliâs nunquàm diuinas literas legi audierit? Tunc Thomais Febroniæ reſpondit: An ignoras, quæ illa ſit? Et vndenàm, inquit illa, peregrinã mulierem cognoſcere poteram? Tum Thomais: Hæc eſt Hieria, ſenatorij generis fœmina. Et quarè, inquit Febronia, mihi non ſignificâſtis, nè ego tanquàm cum ſorore loquerer? At illa: Ità fieri iuſſit Brienna Præſes. Illis diebus ægrotauit Febronia vſq; ad mortem, & in ſcamno illo ſuo iacebat.

Interìm fama quædam ad vrbem illam peruenit, Lyſimachum & Selenum aduentare, vt Chriſtianos cruciatibus multis affligerent. Omnes igitur Chriſtiani, qui erãt in ciuitate, clerici, laici & monachi, relictis rebus ſuis, aufugerunt, ità vt eius etiã vrbis Epiſcopus propter imminẽtem terrorem ſe occultauerit. Cùm hoc audiuiſſent eius monaſterij ſorores, adiêrunt Briennam, & hæc ei dixerunt: Quidnam faciemus, cùm feræ vrbem hanc occupauerint, & omnes propter imminentes minas aufugerint? Quidnàm, inquit Briẽna, vobis placet? Tum illæ: Iubeas, mater, nos latére paulispèr, vt animas noſtras nos etiam ſeruemus. Ad hęc Brienna: Nondùm, inquit, bellum vidiſtis, & de fuga cogitatis? Nondùm palęſtra præſtò eſt, & ſtatìm vos victas oſtenditis? Nolite, quæſo, filiæ, ità facere: nolite, quæſo, ſed reſiſtamus, & certemus, ac moriamur pro eo, qui pro nobis mortuus eſt, vt & cum illo viuamus. Hæc cùm ſorores audiuiſſent, conticuerunt.

Die autem craſtino vna quædam è ſororibus, nomine Aetheria, dixit: Scio ego, quòd Febroniæ cauſa non permittit nos Brienna hinc ſecedere. Fortaſsè propter hanc Febroniam nos omnes perire vult. Sed eccè ego dico vobis, vt illam adeamus: ipſa enim pro omnibus dicam, quod decet. Cùm hæc audiuiſſent ſorores, aliç paruẽrunt Aetheriæ, aliæ contradìxerunt, eius conſilium condemnantes. Cumque multa diſſenſio inter eas per aliquot horas fuiſſet, poſtremò omnes concordes adiêrunt Briennam, vt ſcirent, quod conſilium illis daret. Poſteà verò quàm venerunt illæ, & Brienna conſilium Aetheriæ cognouit, intuens in illam: Quidnam, inquit, vis, ſoror Aetheria? Quæ reſpondit: Vt iubeas nos occultari, & imminẽtem furorem aufugere: non enim meliores ſumus clero & Epiſcopo. Oportet te illud cogitare, inter nos adoleſcentulas quaſdam eſſe, quibus cauendum eſt, nè aliquo modo compręhendantur à militibus, & corrupta corporis virginitate, exercitationis monaſticæ mercedẽ amittant. Illud etiam timendum, nè nos tormentorum anguſtias ſuſtinere non valentes, dæmonum cultrices effectæ, animarum noſtrarum iacturam faciamus. Si placet igitur, iubeas nos aufugere, & Febroniam nobiſcum ducere.

Etiã adoleſcẽtulas virgines patres antiqui in monaſterijs ponebant.

His auditis, dixit Febronia: Viuit Chriſtus meus, cui deſponſata ſum, cui animam meam dedicaui, quòd non egrediar è loco iſto: ſed hîc moriar, & hîc ſepeliar. Tum Brienna ad Aetheriam cõuerſa: Tu, inquit, videto quid agas: ego innocens de hac re futura ſum. Deincèps dixit & alijs ſororibus: Vnaquæq; veſtrûm nouit, quid ſibi expediat: quicquid igitur vult, illud eligat. Tunc oẽs ſorores illæ metu impulſæ, ſalutẽ dixerunt Briẽnæ & Febroniæ, multisq; lachrymis & gemitibus ſua pectora percutiẽtes, è monaſterio egreſſæ ſunt. Procla verò Febroniæ condiſcipula, eius collũ amplectẽs, ipsã deoſculabatur, clamãs & orãs, vt pro illa Deũ precaretur. At Febronia manu ipsã appręhendẽs, nõ ꝑmittebat è monaſterio egredi, dicẽs: Metuas Deũ, Procla ſoror. Saltẽ tu nos nõ derelinquas, (An non vides me ęgrotare?) nè fortè moriar, &

Brien-

Brienna non poſſit me in ſepulcrū demittere. Maneas igitur hîc, vt funus meū cures. Tunc Procla reſpondit: Non derelinquam te, ſoror mea, vt iubes. En, inquit Febronia, coram Deo mihi pollicita es, quòd me non derelinquas. Veſperè autem Procla illa, mutato conſilio, diſceſſit è monaſterio.

Brienna igitur cùm monaſterium illud propter imminentes anguſtias ſororibus deſtitutum vidiſſet, ingreſſa eſt in ædem ſacram, & in ſolum ſe abiecit, vlulans & lamentis Deum implorans. Thomais verò, quæ ſecundas partes poſt Briennam gerebat, aſſidens illi, eamque rogans: Deſine, inquit, mater mea, flere: potens eſt enim Deus noſter cum anguſtijs & tentatione facere, vt felicem euentum habeamus, & tentationes ferre poſſimus. Quiſnā credidit Domino, & vnquàm confuſus eſt? Quis vnquàm permanſit in timore illius, & ipſe eum contempſit? Ità profectò, inquit Brienna, res ſe habet: ſed quid faciam Febroniæ? Vbinàm ipſam occultem, aut ſeruem? Quibus oculis adſpicere potero illam à barbaris captiuā duci? Ad hęc Thomais: Nū oblita es eorum, quæ tibi dixi? Qui poteſt homines mortuos exuſcitare, ille idem & Febroniam corroborabit, & ſeruare poterit. Itaq; mater mea, quæſo, animum cōfirmes, & ſententiam mutes: deſiſtensq; à gemitibus & lamentis, veni, vt Febroniā confirmemus, eô quòd ipſa morbo afflicta, decumbit. 1.Cor. 10. Eccle. 2.

Cùm igitur ad ſcamnum veniſſent, in quo Febronia decumbebat, ſtatìm Brienna grauem vlulatum emiſit: & cùm faciem in ſua genua deieciſſet, lachrymis perfundebatur. Cùm verò in ipſam Febronia intueretur, ad Thomaidem orationem dirigens: Quæſo, inquit, mater, quiſnam vlulatus fuit Briēnæ? Audiui enim ipſam & paulò antè, cùm adhuc eſſet in æde ſacra, clamores magnos emittere. Tuî cauſa, inquit Thomais, gemitum & lamentationes emittit: ærumnas enim præuidet, quę à Tyrānis nobis inferendę ſunt, propterea ꝙ tu adoleſcens, & pulchritudine valdè inſignis es. Tum Febronia: Rogo vos, vt pro me ancilla veſtra Deum oretis: potens eſt enim ipſe reſpicere humilitatem meam, & me infirmam corroborare, mihiq; patientiam concedere, vt omnibus ſeruis ſuis, qui verè ipſum dilexerunt. Ad hæc Thomais: Filia, inquit, mea Febronia, en tempus certaminis præſtò eſt. Igitur ſi à militibus compręhenſæ fuerimus, nos quidem vt ætate prouectæ, breui tempore à Tyrannis interficiemur: te verò, vt adoleſcentem & pulchritudine inſignem, detinebūt. Ergò ſi te blāditijs allicient, nequaquàm illis obtemperes. Quòd ſi auro vel argento, veſte aut delicatis cibis te demulcere ſtudebunt, vide, filia, nè illis credas, nè pręteritorum laborum mercedem perdas, néve dæmonibus & idolis ludibrio ſis. Nihil virginitate pręſtantius. Multa enim eſt ipſius merces, & præmium virginitatis ſponſus immortalis eſt, qui & immortalitatem his præbet, qui eum exoptant. Da operam, Febronia, vt illum videas, cui & animam tuam dedicâſti. Vide, filia mea, nè reprobes eius pignus, & conuenta frangas, quibus cum Chriſto ipſo coniuncta es. Terribilis enim eſt dies ille, cùm ſederit in ſolio gloriæ ſuæ Iudex ipſe, à quo vnuſquiſque recipiet ſecundùm opera ſua. Virginitatis præſtantia & præmium.

Hæc cùm audiuiſſet Febronia, confirmabatur, & fortiter ac generoſè contra diaboli ſpiritus ſeipſam pręparabat: & reſpondens Thomaidi: Benè, inquit, feciſti, domina mea, quòd ſeruam tuam confirmans, animam meam alacriorem effeciſti. At ſi fugiendi certaminis propoſitum habuiſſem, & ego cum ſororibus ipſis exire, & meipſam occultare poteram. Sed quoniam illum deſidero, cui & animam meā dedicaui, ſtudeo ad ipſum accedere, ſi quidem dignā me faciet, quæ pro nomine ipſius certem, & moriar. Hæc cùm audiſſet Brienna, cœpit & ipſa dicere: Filia mea Febronia, memoria repetas, quemadmodùm doctrinam meam aſſecuta es. Recordare, quemadmodùm & aliorum magiſtra fueris. Recordare, quòd te ſecundum iam annum agentem, in manus meas à nutrice tua acceperim, & ad hanc diem nemo faciem tuā vidit. Feci, vt cum mundi huius mulieribus non verſareris. En, vt hactenùs te cuſtodiui immaculatam. Nunc autem quid faciam tibi, filia mea? Oro, nè ſenectutem Briennæ dehoneſtes, nè laborem ſpiritalis matris tuæ inanem efficias. Memoria repetas, certatores illos, qui ante te fortiter & glorioſè martyrium paſſi ſunt, victoriæ coronam ab illo cæleſti certaminum Præſide percepiſſe. Non viros ſolùm, ſed etiam mulieres recordare, Libiam & Leonidem ſorores illas duas, quæ martyrium glorioſè pertulerunt: è quibus Libia ipſa gladio per- Febronia à teneris optimè inſtituta. Libia & Leonis martyres.

cuſſa,capite priuata eſt: Leonis verò,in ignem conie&ta fuit. Recordare,quemadmodùm puella Eutropia, duodecim annos nata,martyrium ſuſtinuerit. An nō ſemper Eutropiæ obedientem animum,& eius tolerātiam ac patientiam admirabaris, cùm eam Iudex ipſe vinculis exolutā,ſagittis peti iuſſit,vt prę metu fugeret? Sed illa matrem ità ſibi dicentem audiens: Filia mea Eutropia, vide nè fugias: manus ſibi poſt terga deuinxit,& ſagittis percuſſa, in ſolum cecidit,& ſtatim ſpiritum emiſit, & matris præceptum non violauit. Nónne puellæ huius patientiam tu ſemper admitata es? Et illa quidem puella erat,omnium literarum rudis atq; ignara: tu verò & aliarū magiſtra exiſtis.

Item Eutropia duodēnis.

Cùm hæc & his plura dicerentur, nox præterijt,& dies illuxit. Poſt ortum autē Solis,tumultus & clamor ab his,qui vrbem illam incolebaut, emittebatur,cùm Lyſimachus & Selenus eò veniſſent. Vt igitur Chriſtiani multi à militibus capti, & in carcerem coniecti fuerunt, quidam ex Grçcorum numero ad Selenum de monaſterio illo ſignificârunt. Ille autem ſtatìm miſit in monaſterium milites. Qui cùm illud circundediſſent,& portas ſecuribus perfregiſſent, facto impetu, in monaſterium irruerunt,& ſtatìm Briennam compræhenſam gladio interficere voluērunt. Sed Febronia,cùm periculum imminere vidiſſet, ſe ad militum pedes abijciens,dixit: Obteſtor vos per Deum cæleſtem,me me priùs de medio tollite,nè dominam meā morientem videam. Dum hæc Febronia diceret,Comes ille, qui Primus vocabatur, ſuperuenit,indignatusque aduersùs milites,eos è monaſterio expulit,& Briennam alloquens: Vbinàm,inquit,ſunt aliæ,quæ in monaſterio iſto erant? Illa verò reſpondit: Præ metu omnes ſeceſſerunt. Vtinàm,inquit Primus,& vos ſeceſſiſſetis. & adiunxit, Liceat vobis ſaluas abire,quocunquè volueritis. Mox ſecum milites abducēs, è monaſterio diſceſſit. Cumque ad prętorium veniſſet, adijt Lyſimachum. Cui Lyſimachus dixit: Veráne audiuimns de monaſterio illo? Vera,inquit Primus. Cumq; illnm ſeorsùm duxiſſet,hæc addidit: Omnes,quæ erāt in monaſterio illo,fugæ ſe dederunt, neque inuenimus nisì duas vetulas, & vnam adoleſcentem mulierem. Mirum autē quiddam & peregrinum tibi ſignificare poſſum, quod vidi in monaſterio. Illam profectò adoleſcentem vidi eiuſmodì formam habentem, qualem hactenùs nullam inter mulieres adſpexi. Scit Deus verum eſſe,quod dico. Vidi inſupèr adoleſcētem illā iacentem in quodam ſcamno,& mente perculſus fui. Quòd nisì paupercula & inops foret, dignam certè iudicarem,quam dominus meus vxorem duceret. Ad hæc Lyſimachus: Si mandata, inquit, habeo matris meæ,nè Chriſtianorum ſanguinem effundam,ſed illorum amicus potiùs ſim,quomodò potero Chriſti ſponſis inſidiari? Minimè certè id faciam. Sed,quęſo, illas accipias,& è monaſterio educas,earumque ſis conſeruator,nè in patrui mei Seleni crudelis incidant manus.

Milites irrumpunt in monaſteriū

Nota Lyſimachi Chriſtiano homine dignā vocem.

Tunc vnus quidam è numero peſſimorum militum,qui ex monaſterio venerāt, cùm nonnulla ex his verbis fortè audîſſet, cucurrit ad Selenum, eique ſignificauit, inuentam fuiſſe adoleſcentem quandam in illius vrbis monaſterio forma valdè inſignem,de cuius matrimonio Primum Comitem cum Lyſimacho agere. Audiuit hæc Selenus,& furore concitatus, miſit cuſtodes in monaſterium, qui eas mulieres ſeruarent,nè fugam arriperēt: & ſtatìm iuſſit pręcones per vrbem edicere, craſtino die Febroniam productum iri. Cùm hęc audiuiſſent eius vrbis & finitimæ regionis homines,magna virorum & mulierum turba ad ſpectandum Febroniæ certamen confluxit. Poſteà verò,quàm dies illuxit,venerunt milites ad monaſterium, & ingreſſi,à ſcamno illo Febroniam abripuerunt,& ferreis vinculis collo adoleſcentis adſtricto, è monaſterio pertraxerunt. At Brienna & Thomais Febroniam complexę,lamentabili voce clamantes,precabantur milites,vt pauliſpèr cōcederent eas cum Febronia loqui. Tum illi multa miſericordia Febroniam proſequentes, permiſerunt facere quod petitum fuerat. Deniq; ambę illę mulieres eoſdem milites rogabant,vt liceret & ipſis idem certamen ſubire, nè Febronia ſola derelinqueretur, néve deſtituta aliquo modo formidaret. Milites verò dixerunt,ſe non fuiſſe iuſſos vt illas, ſed Febroniam tantùm ad iudicium adducerent.

Febronia vincta abducitur.

Cœperunt igitur Thomais & Brienna hortari Febroniam & confirmare: quarum prior Brienna his verbis vſa: En,inquit, filia mea Febronia, ad certamen nunc egrederis. Conſidera cæleſtem ſponſum certaminis tui ſpectatorem eſſe, &

victo-

victoriæ coronam ab Angelicis potentijs teneri tibi dandam,ſi conſtans fueris. Vide nè tormenta expaueſcens,diaboli fias ludibrium:nè corpus tuum plagis dilaniari videns,miſericordia illud proſequaris. Hoc enim,velimus nolimus,paulò pòſt ſepulcrum excipiet,& in puluerem diſſoluet. En ego in monaſterio lamentans, nuncium aliquod de te, ſiue bonum,ſiue malum,expectabo. Sed da, quæſo, operam, filia mea Febronia,vt fauſtum aliquid de te audiam. Vtinàm mihi aliqnis optatum nuncium afferat,Febroniam perfectè martyrio functam, & in Martyrum numero aggregatã fuiſſe. His auditis,Febronia reſpondit:Fidem & ſpem habeo in Deo meo,mater Brienna,fore,vt quemadmodùm mandata tua nunquàm contempſi,ſic neq; hoc tempore admonitiones iſtas & præcepta tua neglectura ſim: ſed videbunt populi, & obſtupeſcent,& Briennæ ſenectutem beatam prædicabunt,& dicent: Verè hoc eſt Briennæ illius magnæ fœminæ germen & educatio. Oſtendam enim in corpore muliebri virilem mentem. Sed benè mihi precemini,& me diſcedere patiamini. Ad hęc Thomais: Viuit,inquit,Deus,Febronia ſoror mea,& ego ſeculari habitu induta, veniam & certamen tuum adſpiciam. Conſtans Febroniæ animus.

Cùm verò milites ipſi Febroniã vrgerent,illa: Precor,inquit,vos, matres meæ, vt benedictionem pro viatico mihi impertiatis, & magìs magisque pro me Deum oretis,meq; ire permittatis. Tunc Brienna tendens in cælum manus,& vocem magnam edens,ità precata eſt:Domine Ieſu Chriſte,qui ſeruæ tuæ beatę illi Teclę certanti ſub Apoſtoli Pauli habitu apparuiſti,quæſo,& huic humili ſeruæ tuæ in hora certaminum appareas. Hæc cùm dixiſſet Brienna,& Febroniam vltimò amplexa eſſet,illam ſalutatam dimiſit. Quam milites compræhenſam ad Selenum duxerũt. Reuerſa eſt autem Brienna in monaſterium,dolens ac lamentans, & in ſolum eo in loco,vbì Deum orare cõſueuerant,proſtrata, vociferabatur,Deum precãs pro Febronia. Thomais verò,quę ſecundas partes poſt Briennam in monaſterio habebat,illam dereliquit,& ſeculari habitu induta,ad ſpectaculum Febronię ſe cõtulit. Omnes igitur ſeculares mulieres,quę ad monaſterium in die paraſceues conuenire, & eius doctrina frui conſueuerant,pectora ſua verberantes, cum lachrymis ad eius rei ſpectaculum currebant,& adoleſcentis doctrina ſe priuatas dolebant.

Cùm hæc audiuiſſet & Hieria,ſenatorij generis mulier,Febroniam ſcilicet monacham publicè produci,ſurrexit,& vocem ità magnam edidit,vt parentes ipſius,& qui in eius domo erant,obſtupuerint,& ab Hieria ipſa quæſiuerint,quidnã ei accidiſſet. Quibus illa reſpondit:Soror mea Febronia producitur,magiſtra mea ad pœnas ducitur,vt Chriſtiana mulier. Cùm igitur à parentibus admoneretur,vt à luctu deſiſteret,eo illa magìs dolens & vociferans,& parentes ſuos obſecrans:Sinite, inquit, me acerbè flere,& ſororem ac magiſtram meam deplorare. Hæc cùm diceret,ſuis etiam parentibus luctum ità commouit,vt ipſi quoq; Febroniam lamentarentur. Cùm igitur perſuaſiſſet parentibus ſuis,vt liceret etiam ſibi ſpectaculum illud adire, pueros multos & ancillas ſecum habens,ad locũ,in quẽ Febronia ducebatur, lugens properabat. Cumq; mulierum concurrentiũ & lamentantium multitudinẽ conſecuta eſſet,inuenit & Thomaidem. Quæ cùm mutuò ſe agnouiſſent, ambæ lugentes ad ſpectaculum certaminis illius conuenerunt. Multitudine igitur in eum locũ congregata, vbì de Febronia quæſtio habenda erat,venerunt & Iudices. Hieria valdè affligitur Febroniæ cauſa.

Præſidentes igitur Selenus & Lyſimachus,iuſſerunt Febroniam coràm ſiſti. Illa itaque intromiſſa, manibus vincta, catenis etiam collo illigata, ibì conſtitit. Qua viſa, turbæ omnes lachrymârunt,atque ingemuerunt. Cumque in medium producta eſſet, iuſſit Selenus præſentes à tumultu deſiſtere. Quod cùm omnes feciſſent, dixit Selenus Lyſimacho: Interroga mulierem iſtam,& eam reſpondentem audias. Tunc Lyſimachus: Agè, adoleſcens, dic: Liberáne,an ſerua es? Tum Febronia reſpondit: Ego ſum ſerua. Cuiuſnam, inquit ille, ſerua es? At Febronia: Chriſti ancilla ego ſum. Quodnam, inquit Lyſimachus,nomen tibi eſt? Cui reſpondit Febronia: Chriſtiana ego vocor, humilis quidem & abiecta. Tum Lyſimachus: Nomen tuum cupio ſcire. Dixi, inquit illa, me Chriſtianam eſſe : quòd ſi nomen meum ſcire vis, mater Febroniam me vocauit. Tunc Selenus iuſſit Lyſimachum à quæſtione deſiſtere, & ipſe cœpit Febroniam ſic alloqui: Nôrunt dij, me ità affectum fuiſſe, vt tecum loqui nollem; ſed quoniam manſuetudo & æquitas tua, cum pulchritudine Febroniæ corã Iudice confeſſio.

tudine & forma egregia coniuncta, furoris mei & indignationis, quam aduersùs te conceperam, magnitudinem ſuperârunt, non ampliùs te vt ream, ſed vt filiam interrogabo. Audi ergò, filia: Teſtes habeo deos, quòd vera ſunt, quæ dico. Multis pecunijs & facultatibus locupletem mulierem Lyſimacho & ego & Anthimus frater copulauimus: ſed tamen, ſi nobis eris obediens, hodiè coniugium cum filia Proſphori diſſoluemus, & tecum de matrimonio conueniemus, & eris Lyſimacho coniunx, ſedēs ad eius dexteram, cui ego nunc aſſideo. Ille, vt vides, perpulcher eſt, quemadmodùm & tu. Audi igitur conſilium meum vt patris tui, & te glorioſam reddam, neque paupertas vnquàm ampliùs te affliget. Cùm enim mihi neque vxor, neque filij ſuperſint, omnia mea tibi elargiar, & omnium mearum rerum dominam te conſtituam. Hæc omnia pro dote addam Lyſimacho meo, & ero vobis patris loco, & glorioſam ac beatam dicent te omnes mulieres, cùm viderint quanto honore digna effecta ſis. Largietur inſupèr multis victorijs ornatus Imperator noſter tibi multa dona: qui etiam promiſit ſe facturum, vt Lyſimachus Præſidis magiſtratum gerat. En audiſti omnia. Reſponde igitur mihi patri tuo ea, quibus ſignifices te deos colere, & ijs animum meum exhilara. Nam ſi non obedies admonitionibus meis, dij ſciunt, ità futurū, vt in manibus meis ne tribus quidē horis viuas. Itaq; nūc aperi nobis, qd ſentias.

Blanditijs allicitur, ſed fruſtrà.

Ad hæc Febronia: Ego, inquit, ô Iudex, thalamum habeo in cælis non manufactum, nuptias poſſidens indiſſolubiles: dotem habeo totum cæleſte regnum. Sponſum igitur immortalem cùm habeam, non patior cum mortali & corrupto homine copulari: quinetiam ne audire quidem poſſum quod pollicèris. Itaq; Iudex noli laborare: neq; enim adulando quicquam proficies, neq; minis me perterrefacies. Audiuit hæc Iudex, & magnoperè indignatus, iuſſit milites illius veſtes diſcindere, & lacero quodam panno eam cingi, vt omnibus ſpectantibus, ignominia & turpitudine cōfunderetur, vtq; ſeipſam admodùm turpem factam videret, & miſeram iudicaret, quòd à magna gloria excidiſſet, & ad extremam ignominiam deueniſſet. Milites igitur quamprimùm eius veſtes diſciderunt, & vili faſcia eam cinctam, in omnium conſpectu reliquo corpore nudam conſtituerunt. Tum Selenus: Quidnam agit Febronia? Vidèsne à quantis bonis excideris, & qualem miſeriam ſortita ſis? Audi Iudex, inquit Febronia: Licèt omnibus pānis me exutam, & omninò nudam exhibeas, ego huiuſmodì turpitudinē ꝓ nihilo facio. Vnus enim creator eſt maris & fœminæ Deus. Itaq; non hoc ſolùm æquo animo patior, vt veſtibus exuar, ſed enſe obtruncari, & igne incendi cupio. Atq; vtinàm digna ſim pati pro eo, qui pro me tot & tāta paſſus eſt.

Febroniæ egregiū reſponſum.

Afficitur ignominia.

Tum Selenus: Impudentiſſima fœmina, & ignominia omni digna, ſcio te gloriantem de pulchritudine tua, propterea non exiſtimare tibi hoc turpitudini eſſe, ſed laudì potiùs tibi eſſe putas, quòd ſic nuda cōſiſtis. Scit, inquit Febronia, Chriſtus meus, ad hodiernam diem viri alicuius adſpectum à me viſum nō fuiſſe, & vt in manus tuas inciderem, impudens videri vellem? Agè ſtulte & ſtolide Iudex, velim dicas: Quis vnq̄ ex athletarum numero Olympiacū certamen certans, indutus veſte in palæſtra cum aduerſario congreditur? An non certamen ipſum nudus exercèt, donèc aduerſarium ſuperet? Ego igitur tormentorum & ignis minas expectans, quî potero veſtibus induta, cum his rebus congredi? An non corpus ipſum nudum plagas excipiet, quoàd expugnem patrem tuū ſatanā, cruciatus tuos contemnens? Quoniā, inquit Selenus, mulier iſta pœnarum & cruciatuum conciliatrix, aduersùs ignis minas audacem ſe præbet, per quatuor corporis partes illam extendite, & infra ipſam ignem accenſum ſupponite, ſimulq; quatuor milites virgis eius terga verberent, ac dilanient. Id cùm fieret, & diutiùs virgo illa verberaretur, copioſus ſanguis ex vtraq; humeri parte in terram defluebat: ignis verò infra eius corpus accenſus, viſcera etiam ipſa comburebat: ad hęc oleo magìs excitatus, ac vehementiorem flammam erigens, Febroniam omninò conſumebat. Cùm verò per multas horas virgo ipſa verberaretur, & combureretur, tota multitudo illa pro Febronia ſummis clamoribus Iudici ſupplicabat, his vtens vocibus: Parce, benigne Iudex, parce virgini & adoleſcenti. Cæterùm ille nihilo minùs ob id deſæuiens, vehementiùs illam percuti ac torreri mādauit, quoàd vidit eius carnes in terram defluere. Tunc iuſſit carnifices deſiſtere: qui exiſtimantes eam mortuam eſſe, extra rogum deiecerunt.

Flagellat tyrannum verbis egregijs.

Atrociſſimè cruciatur.

At

At Thomais cùm vidiſſet cruciatus illos tam vehementes Febroniæ afferri, animo deficiēs, in ſolum cecidit ad Hieriæ pedes. Quæ voce magna emiſſa: Vę mihi, inquit, Febronia ſoror, væ mihi, magiſtra mea, quoniam poſthàc doctrina tua priuata fuero. Non ſolùm autem te amiſi, ſed etiam Thomaidem. En & ipſa tuî cauſa moritur. Cùm autem Hieriæ vocem Febronia iacens in ſolo audiuiſſet, rogauit milites, vt aquam in Thomaidis faciem adſpergerēt, quô animum colligere poſſet. Milites ſtatìm aquam attulerunt, quam cùm in eius faciem adſperſiſſent, illa ad ſe redijt. Tunc Iudex dixit Febroniæ: Qualiſnam tibi viſus eſt, Febronia, primus palæſtrę cōgreſſus? Tum illa: Ex primo, inquit, congreſſu didiciſti me inuictam eſſe, & tormenta tua cōtemnere. His auditis, Selenus dixit: In ligno illam ſuſpēdite, & ferreis pectinibus eius latera dilaniate: quinimmò ignem rursùs admouete, vt etiam oſſa comburantur. Statìm igitur carnifices ceperunt pectines, & ità eam laniârunt, vt carnes ipſę vnà cū ſanguine in terram deciderēt. Admouerunt etiam ignem, quo vel ipſa viſcera comburebantur. At Febronia, oculis in cęlum erectis: Veni, inquit, Domine in auxilium meum, & nè derelinquas me in hac hora. His dictis, cōticuit, quanuìs igne valdè vreretur. Multi verò ſpectatores, non ferentes Seleni crudelitatem, à ſpectaculo aufugerunt. Alij ſummis clamoribus à Iudice contendebant, vt ignis ille tolleretur. Et iuſſit Selenus ignem amoueri. *Iterùm tormenta immaniſſima ei adhibentur.*

Cùm verò adhuc in ligno Martyr penderet, rursùs cœpit eam interrogare. Sed cùm ea reſpondere non poſſet, iuſſit illam è ligno deponi, & palo alligari, & carnificem illuc duci. Cui dixit. Cùm ſceleſtiſſima hęc & nefaria mulier nolit mihi reſpondere, abſcindatur eius lingua, & in ignem deijciatur. Exemit linguā Febronia, & nutu ſignificabat carnifici, vt illam abſcinderet. Cùm verò is linguam tetigiſſet, & eam abſcindere aggrederetur, turbę per deorū ſalutem Selenum obteſtantes, illi perſuaſerunt, nè id faceret. Cęterùm ſceleſtiſſimus iuſſit illius dentes eradicari. Statimque carnifex ferrum cepit, & ſanctę puellę dentes illos, quos eradicabat, in terram deijciebat. Cùm decem igitur & ſeptem dentes euulſi eſſent, & ſanguinis riui in terram defluerent, iuſſit Selenus nullum ampliùs euelli. At cùm Febronia tantam ſanguinis copiam vidiſſet, eam vires defecerunt. Medico autem ſtatìm remedium afferēte, ſanguis fluere deſtitit. *Dentes illi extrahūtur.*

Cœpit igitur Selenus rursùs eam interrogare: Num, ô Febronia, ſaltem nūc iudicio parére, & deos ipſos confiteri vis? Cui illa: Peſſime & ſceleſtiſſime ſenex, tu viam meam impedire ſtudes, neque ſinis me ad ſponſum meū accedere? Feſtina quammaximè potes ex huius mei corporis luto me eripere, quoniam amator meus Chriſtus me expectat. Tum Selenus: Omninò, inquit, enſe & igne corpus tuum delebo: video enim te etiam nunc, propter adoleſcentiæ tuæ temeritatem, impudētem eſſe. Sed non id tam citò erit, vt te cupere præ te fers: nanque iſta tua arrogantia multo plura & grauiora mala tibi afferet. Febronia cùm propter tormentorum magnitudinem non multa reſpondere poſſet, eo maiorem indignationem Iudici commouebat. Tunc Selenus iuſſit carnificem mammas eius ſecare. Acceſſit ille, & aggrediebatur id facere. Turbæ verò clamoribus magnis contendebant à Iudice, vt tormentum illud adoleſcenti Febronię condonaretur. Cùm verò diù clamarent, & Iudicem precarentur, indignatus Selenus aduersùs carnificem: Quid ceſſas, inquit, ſceleſtiſſime, & deorum inimiciſſime? Cur mammas iſtas non ſecas? Accepit ille nouaculam, & dexteram puellæ mammam ſecare cœpit. At illa erectis in cælum oculis, voce magna dixit: Domine Deus meus, adſpice violentiam, quæ mihi affertur. Veniat anima mea in manus tuas. Neque ampliùs locuta eſt. Abſciſſis igitur duabus mammis, & in ſolum deiectis, Iudex impius mandauit ignem afferri, & in mammarum, quæ abſciſſæ fuerant, locum admoueri. Cùm verò diutiùs combureretur, & ignis vſque ad eius viſcera penetraret, turbæ ipſæ tam crudele facinus ſpectantes, maxima ex parte à ſpectaculo illo diſceſſerunt, clara voce Diocletianum & eius deos execrabiles eſſe teſtantes. *Execantur vbera eius.* *O crudelem tyrannum.*

Thomais verò & Hieria miſerunt ancillam quandam in monaſterium, vt Briennæ, quæ facta fuerant, nunciaret. Cùm veniſſet igitur ancilla ad Briennam, magna voce: Thomais, inquit, & Hieria tibi ſignificant, nè ampliùs defatigentur manus tuæ in cælum ad Deum extenſæ, neque cor tuum ſolicitum ſit aſſiduè precādo: magna

magna enim præmia Febronia iam aſſecuta eſt. Cùm hoc nuncium Brienna audiuiſſet,ad Deum vocem erigens,dixit:Domine Ieſu Chriſte,veni & auxiliare ſeruæ tuæ Febroniç.Et in ſolum proſtrata,clamabat:Vbinàm es Febronia? Poſteà verò iterùm manus in cælum erigens,Domine,inquit,reſpice humilitatem ancillç tuæ Febroniç. Veni,& illi auxiliare. Fac,vt videant oculi mei Febroniam martyrio functam, & in Martyrum numero collocatam.

Rursùs Selenus iuſſit Febroniam è palo diſſolui. Quæ cùm diſſoluta eſſet, in ſolum cecidit:non enim poterat conſiſtere.Tunc Comes ille,qui Primus vocabatur, dixit Lyſimacho:Quorsùm adoleſcentis huius virginis tam ingẽtes & crudeles cruciatus?Sine,inquit Lyſimachus: ad multorum enim ſalutem huius virginis tormenta ſpectant:fortaſsè autem & ad meam quoquè. Nanque talia multa olìm à matre mea audiui.Nónne in mea poteſtate erat,illam diſſolui & ſeruari facere?Sed ſine illã certamen perficere. Tunc Hieria erecta,aduersùs Iudicem clamauit:O immanis,& humanæ naturæ expers,nondùm contentus es malis præteritis, quæ huic virgini attuliſti?Immemórne es matris tuæ?Nõne & ipſa muliebri corpore induta erat?Nónne & tu mammas ſuxiſti,quas nunc ab iſta virgine abſcidiſti?Mammíſne ideò nutritus fuiſti,vt tantam crudelitatem in fœminam exerceres? Miror plurimùm ego, ꝙ nihil eorum,quæ dico,immitem & inhumanam mentem tuam deflexerit. Verùm id perſuaſum habeas,quòd quemadmodùm tu non peperciſti huic puellæ, ità neque cæleſtis Rex tibi parcet.Cùm hæc dixiſſet Hieria,iuſſit Selenus illam è recto,in quo erat,deduci,& pœnas publicè luere. Id audiens Hieria,multo cum ſtudio,& gaudio deſcendit,atque ait:Domine Deus Febroniæ,accipe & me humilem mulierem cum ipſa Febronia. Dum autem è tecto deſcenderet, Seleni Iudicis amici conſilium illi dabant,nè publicè Hieriam produceret: futurum enim dicebant,vt tota multitudo cum ipſa martyrium ſubiret,& vniuerſa ciuitas periclitaretur ac periret.Placuit Seleno conſilium.Itaque non ampliùs Hieriam produci iuſſit,ſed indignatus,& aduersùs eam,tanquàm furioſus,exclamans voce magna:Audi tu,inquit, Hieria:per deos multa mala & tormenta tuî cauſa Febroniæ adijcientur.Et ſtatìm iuſſit duas manus Febroniæ & dexterum pedem abſcindi.Carnifex igitur ligno eius manibus ſuppoſito,ſecuri feriens dexteram,pariter & ſiniſtram abſcidit,qui etiam in pedem dexterũ, cùm ei lignum ſuppoſuiſſet,ſecurim magna vi adhibita inuexit, ſed pedem ex talo abſcindere non potuit.Similiter & ſecundam plagam inflixit,neque tamẽ potuit. Id cùm vidiſſent turbæ,ſummoperè acclamârunt.Tertiam deincèps plagam intulit, & vix pedem abſcindere potuit.

Hieria palàm arguit tyrannum.

Manus ambæ & pes vnus Febroniæ amputantur.

Febronia igitur toto corpore contremiſcens,licèt iamiam defectura eſſet, dabat operam,vt alterum etiam pedem ſuper lignum poneret,rogans vt & ille abſcinderetur.Cùm id cerneret Iudex:Videtíſne,inquit, impudentis mulieris pertinaciã? Et multo furore accenſus,carnifici dixit:Seca & alterum. Abſciſſo igitur & altero pede,ſurrexit Lyſimachus,& ad Selenum conuerſus:Quidnam,inquit,reliquum eſt, quod facias huic puellæ? Eamus iam,quoniam prandij tempus eſt. Ad hæc inquiſſimus Selenus:Per deorum vitam ego non dimittam mulierem hanc viuam, ſed hìc ero,quoàd ſpiritum emiſerit.Cùm igitur per multas horas animam ageret, Selenus ad ſatellites conuerſus,dixit:Viuítne adhuc mulier ſceleſtiſſima? Maximè, inquiunt illi,eius anima adhuc in ipſa eſt.Tunc iuſſit Selenus caput Febroniæ abſcindi. Cùm igitur miles gladium accepiſſet,& Febroniæ coma altera manu appræhenſa,ità illam enſe ſuppoſito iugulâſſet,vt ſi quis ouem aliquam immolaret, ſanctũ abſcidit caput. Statimque poſteà Iudices ad prandium acceſſerunt : Lyſimachus verò lachrymans reuertebatur.

Vide virginis miram fortitudinem.

Caput eius abſcinditur

At turba cõcurſu facto,volebat Febroniæ corpus abripere:ſed Lyſimachus iuſſit milites permanere,& corpus illud cuſtodire. Multis igitur anguſtijs & mœroribus detentus Lyſimachus,neque cibum,neque potum ſumebat: ſed ſeipſum in cubiculo concluſit, & Febroniæ mortem lugebat. Selenus verò eius patruus cùm Lyſimachum triſtem eſſe accepiſſet,neque ipſe cibum ſumpſit: ſed cùm ſurrexiſſet è loco,in quo erat,deambulare cœpit : cumque multo mœrore & triſtitia detineretur, repentè caput in cælum erigens,atque intuens, diutiùs ſic mutus permanſit: deindè verò tanquàm taurus aliquis mugiens,in vnam ex ijs columnis,quæ erant in prætorio,

rio,inſiliens,caput ſuum confregit,& in terram proſtratus, animam efflauit. Multo autem clamore & tumultu excitato,accurrit Lyſimachus, & viſo patrui cadauere, quæſiuit,quænam res illa eſſet. Cùm autem qui adſtabant,id,quod factum fuerat,Lyſimacho expoſuiſſent,ille diù caput quaſſans: Magnus,inquit,eſt Deus Chriſtianorū: benedictus eſt Deus Febroniæ : vltus eſt Deus ſanguinem iniuria effuſum. His dictis,iuſſit Seleni cadauer efferri. Quo elato,Lyſimachus,accerſito Comite Primo, ità fari cœpit: Obteſtor te per Deum Chriſtianorum, nè mādatum meum violes, ſed quamprimùm iubeas Febroniæ arcam componi ex lignis,quę putrefieri nō poſſint, & mittas præcones,qui vbiq; prædicent,vt quicunq; Chriſtiani ad Febroniæ martyris exequias accedere voluerint,liberè atq; impunè accedere valeant,pręſertim cùm patruus meus iā mortuus ſit. Nôſti, Prime mihi optatiſſime,quod ſit animi mei deſiderium. Accipe igitur cohortem,ac Febroniæ corpus afferri iubeas ad monaſterium Briennæ: neq; quiſquam è turba aliquod eius corporis membrum abſcindat, vel abſciſſum à corpore auferat: neq; permittatur cani,vel impuris alijs animalib⁹ ſanguinem ab ea effuſum lingere: quinimmò terram illam,in quam Febroniæ ſanguis effuſus eſt, effodi atq; in monaſterium exportari præcipias.

Diuina vltio perdit tyrannum.

Fecit Primus quicquid Lyſimachus mandauerat, & Febroniæ corpus iuſſit milites baiulare: ipſe verò,ſumpto Febroniæ capite,pedibus & manibus, & omnibus ijs membris,quæ fuerant ab eius corpore abſciſſa, chlamyde ſua illa inuoluit, & in monaſterium exportauit. Cùm autem magnus turbarum concurſus factus eſſet, aggrediebantur illæ ipſæ turbæ aliquod membrum auferre, ità vt Comes Primus in magnum periculum venerit, nè à turbarum violentia aliquid pateretur. Porrò milites, ſtrictis gladijs,vix turbas ipſas propulſare potuerūt. Poſteà verò, quàm ad monaſterium multo labore & vi ſe contulerunt,reliquias ſanctæ virginis Febroniæ in monaſterium immiſerunt: neq; quenquam,excepta Thomaide & Hieria,ingredi patiebantur. Briēna cùm Febroniæ corpus ità obmutilatum vidiſſet,in terram cecidit animo deſtituta. Primus autem Comes,militibus in monaſterij cuſtodia conſtitutis, redijt in prętorium ad Lyſimachum.

Reliquiæ ſanctę martyris honorificè tractantur.

Dein Brienna poſt multas horas ſurrexit,& Febronię corpus amplexa, clamans dicebat: Heu filia mea Febronia, hodiè ex oculis matris tuæ Briennæ ablata es. Quiſnam literas diuino ſpiritu afflatas,ſororibus poſthàc interpretabitur? quęnam manus tuos libros reuoluent? Hęc cùm Brienna clamaret,omnes ſorores,quę ſimul cū Aetheria diſceſſerant,ad monaſteriū redièrunt: & procidentes cum lachrymis,martyris Febroniæ corpus veneratæ ſunt. Similiter & Hieria clamabat: Venerabor ſanctos illos pedes,quibus ſerpentis caput conculcatum eſt. Exoſculabor vulnera ſanctarum reliquiarum,quibus curata eſt anima mea. Coronabo floribus laudationum caput illud,quod certaminum pulchritudine genus noſtrum coronauit. Hęc cùm dixiſſet Hieria,aderat nonę horę tempus. Poſteà verò quàm orationem compleuerunt,iterùm planxerunt omnes,& earum eiulatus valdè confuſus erat. Cùm autem veſpera adueniſſet,lauerunt ſanctum illud corpus,& in ſcamno ſuo depoſuerūt, ſingula membra ſuis locis accommodantes. Dein iuſſit Brienna monaſterij fores turbis patefieri. Cùm igitur turbæ introiuiſſent, Dei gloriam celebrabant, & ſeculares mulieres magiſtrę ſuę Febronię orbitatem lamentabantur. Venerunt autem & quidam ex ijs patribus,qui ſanctitate pręſtantes erant,& monachorum plurimi,qui totam noctem inſomnem tranſegerunt.

Horæ nonę preces.

Cęterùm Lyſimachus cùm Primum Comitem ad ſe accerſiri iuſſiſſet: Ego, inquit,omnibus patrijs inſtitutis,& vniuerſa facultate derelicta, ad Chriſtum me adiungo. Tum Primus: Et ego idem faciam. Valeat Diocletianus, & eius Imperium. Omnibus patrijs rebus nuncium remitto,& ad Chriſtum accedo. Itaque derelicto Pretorio,venerunt & ipſi cum tota multitudine in monaſterium. Cùm verò dies illuxiſſet,venerunt qui loculos portabant,& multis cum precibus ac lachrymis reliquias ſanctę Febronię collegerunt,& ſingula membra,quę abſciſſa fuerant à martyre illa ſancta,ſuo queq; loco accommodârunt,caput,pedes,manus & reliqua mēbra: dentes verò in pectore ipſius repoſuerunt. Turbę autem vnguento,& caſtoreo, atq; ſuauiſſimis odoribus ità loculos repleuerūt,vt ſanctę Febronię corpus, nequaquàm apparéret. Cùm verò ſeditio multa commota eſſet, turbis ipſis clamantibus, neque

Lyſimach⁹ & Primus ſe Chriſtianos profitentur.

loculos claudi atque obturari permittentibus,cõtrà verò Epiſcopo vrbis illius,monachis & clericis valdè precantibus,vt reliquiæ reponerẽtur,turbæ ipſæ minimè aſſentiebant. Tunc aſſcendit Brienna in excelſum quendam locum,& hortabatur turbas his verbis: Precor vos,domini & fratres mei,vt ſinatis illam in ſuo loco reponi. Hæc dixit Brienna,& tota multitudo ei obtemperauit: multisque cum precibus ac lachrymis ſanctas illas reliquias exportârunt,& in inſigni quodam monaſterij loco repoſuerunt: omnesque Dei gloriam celebrabant. Græcorum verò multitudo credidit Domino,& eius baptiſmo tincta eſt. Item Lyſimachus & Primus baptiſmo purgati ſunt,& rebus terrenis derelictis,abiẽrunt cum Marcello Archimãdrita, & exercitationis monaſticæ palæſtram ad finem vſq; cùm rectè tranſegiſſent,ex humana vita exceſſerunt,& Chriſto aggregati ſunt. Pleriq; etiam ex militibus, cùm Domino credidiſſent,& ipſi baptizati ſunt. Eodem modo Hieria & eius parẽtes baptizati,crediderunt in Dominum Ieſum Chriſtum. Poſthæc parentes ſuos Hieria dereliquit,& terrenis rebus renunciatis,in monaſterium ingreſſa eſt,cui omnes facultates ſuas dedicauit,& Briennam precata eſt in hanc ſententiam: Rogo te,mater mea Brienna,vt me in ſanctæ Febroniæ locum ſeruam accipias. Seruiam ego tibi, vt & illa ſeruiebat. Cũ igitur omni ornatu ſuo Hieria ſe exuiſſet,aureis pãnis & margaritis loculos ſanctæ Febroniæ vndiq; adornauit.

Multi crediderunt in Christum.

Hieria ſe dat monaſterio.

Quo autem tempore beatæ Febroniæ martyrium,eius ſcilicet certaminis memoria celebratur,conueniunt cœtus mulierum,& ingens virorum multitudo,præſertim propter quoddam ſignum,quod illic quotannis apparére ſolet. Nam memoriæ ſuę die,medię noctis tempore,cùm preces ad Deum fundũtur,apparet ſancta Febronia vſque ad tertiæ horę preces in illo eodem loco,quo ſolita erat iacére,ità cõſiſtens,vt magnus tremor in hora illa id ſpectantibus exoriatur. Nemo tamen audet illam attingere,vel eam interrogare. Cùm enim primo anno apparuiſſet, & omnes ſorores timore magno perterrefactę eſſent,Brienna voce magna: En,inquit,adeſt filia mea Febronia. Cumque ad illam amplexandam cucurriſſet, ſtatim euanuit. Non igitur ampliùs ad illam accedere,vel ipſam tangere audent: ſed quo tempore apparet,lachrymarum copia effunditur,ſimulque gaudium magnum in omnes ex huiuſmodi viſione proficiſcitur.

Nota rem miram.

Eius verò vrbis Epiſcopus,cùm templum valdè inſigne & pulchrum Febroniæ martyri erigere cœpiſſet,per totos ſex annos opus compleuit. Quo perfecto, cõuocatis finitimarum regionum Epiſcopis, celebritate magna adhibita, per totam noctem officium celebrauit menſis Iunij die xv. Quo tempore multitudo ingens concurrit,ità vt neq; templum,neq; monaſteriũ eam capere poſſent. Vbiq; verò & pſalmorum cantus frequentabatur. Manè autẽ,precibus matutinis completis, Epiſcopi conuenerunt in monaſterium,vt eius diei,quo Febroniæ corpus depoſitũ fuit, memoriam celebrarent. Sequebantur Epiſcopos turbæ cum facibus,& thure ac vapore multo. Ingreſſi igitur Epiſcopi in monaſterium,ac Deum precati,conſéderunt,& Brienna ad ſe accerſita,hęc illi dixerunt: Inſtitutionis & vitæ,multorumq; laborum, quos virtutis cauſa ſuſtinuiſti,laudem aſſecuta es,neque quiſquam pro dignitate te laudare poterit. Tales decet eſſe monaſteriorũ Pręſides,& tales fructus Deo ipſi afferre. Quoniam verò fieri non poteſt,vt Martyris,quę tot & tanta certamina perpeſſa eſt,laudes per nos explicentur,decet illas ſilentio præterire. Neq; enim lingua noſtra,quantum ſatis eſt,Martyrem hanc laudare poteſt. Itaq; cùm neque ſermonibus, neq; operibus aliquid aſſecuti ſimus,quod Martyre dignum ſit, te ad hoc idoneam rogamus,vt de re propoſita diſſeras. Honora deniq; & ipſa nobiſcum vnà martyrem Febroniam,& concede nobis,vt in templo,quod ſub eius nomine cõditum eſt, Martyris corpus habitare poſſit.

Templũ inſigne S. Febroniæ.

Cùm hęc audîſſent ſorores,omnes clamârunt vna voce, & ad pedes Epiſcoporum proſtratę,dixerunt: Precamur vos per ſanctos iſtos veſtros pedes, vt noſtrî vos miſereat,quę humiles & abiectæ ſumus,neque precioſa hac margarita nos priuetis. Cumque diù omnes lamentarentur,& Epiſcopos obſecrarent, eius vrbis Epiſcopus Briennam alloquens: Audi, inquit, ſoror: Nôſti quantum ſtudium adhibuerim ad martyris Febroniæ templum pro eius honore & gloria erigendum. En ſex anni ſunt, quos in eo templo conſtruendo inſumpſi. Nè igitur labores meos inutiles, & ſine

fructu

fructu eſſe patiaris. Hæc cùm audîſſet Brienna, reſpondit: Si ità vobis placet, & ſi placet Martyri, quod petitis, accipiatis. Quis ſum ego, vt hoc impediam? Ingreſſi ergò illam accipite, & abite. Ingreſſi ſunt Epiſcopi, & preces ad Deum fuderũt. At Hieria clamabat: Væ nobis, quòd hodierno die monaſterium magna benedictiõe priuatur. Væ nobis, quòd hodiè anguſtiæ & orbitas in monaſterium allata ſunt. Væ nobis, ꝙ hodiè margaritam noſtram tradimus. Et ad Briennam conuerſa, clamabat: Quid facis, mater? Cur me priuas domina mea, cui⁹ cauſa omnia dereliqui, & ad veſtras manus confugi? Brienna cùm vidiſſet Hieriam ità lamentantem, ad eam conuerſa: Cur, inquit, lamentaris filia mea Hieria? Si gratum eſt illi abire, abeat: ſin minùs, non abeat.

Cùm Epiſcopi preces compleuiſſent, omnes dixerunt, Amen. Cùm primùm autem loculos martyris tetigerunt, tonitru in aëre tam magnum erupit, vt vniuerſa multitudo præ timore ceciderit. Rurſùs paulò pòſt cùm fuiſſent aggreſſi idem facere, terræmotus tam magnus factus eſt, vt tota vrbs ruere videretur. Ex ea re cognouerunt Epiſcopi & vniuerſa multitudo, Martyri non placere, monaſterium egredi. Itaque triſtes facti, dixerunt Briennæ: Si Martyri non placet, monaſterium relinquere, vnum aliquod ex membris abſciſſis nobis largiare, & diſcedemus. Briẽna clauem ſumpſit, & loculos aperuit, & vidit corpus Martyris, inſtàr ſolis effulgens. Multo igitur cum terrore extendit manum ſuam, & alteram Sanctæ ipſius manũ appræhenſam Epiſcopo illi præbere voluït. Sed manus Briennæ detenta eſt, & velut mortua torpuit. Tunc Brienna lachrymans: Precor, inquit, te, filia mea Febronia, nè iraſcaris matri tuæ. Recordare laborum meorum, neque ſenectutem meam contemnas. Remiſſa autem ſana manu illa, rursùs eam Brienna extendit, & lachrymans rogauit: Præbe, inquit, nobis benedictionem, nè me triſtem efficias. Cumque accepiſſet vnum ex dentibus, qui erant in eius pectore, Epiſcopo dedit, & ſtatìm loculos clauſit.

Nõ patitur martyr ſuũ corp⁹ extra monaſteriũ efferri.

Epiſcopi verò omnes acceperunt reliquias illas ſanctas, & in vaſe aureo portãtes, læti abiêrunt: quibus peribat multitudo pſalmos canens, cum cereis, facibus & thure multo.

Ecce proceſſionis modus, & quo honore sãctorum reliquiæ trãſferãtur.

Cùm verò ad templum perueniſſent, aſſcenderunt Epiſcopi in ſublimem quendam locum, & populo reliquias illas oſtenderunt. Quicunque verò erant cæci, vel claudi, aut dęmone capti, ſanati ſunt: idque omnibus manifeſtum factum fuit. Currebant adoleſcentes vndiquè, & ægrotos homines, alios in grabatis poſitos, alios iumentis vectos ferebant, & omnes ſanabantur: & quocunque aliquis morbo detinebatur, ſanus fiebat. Quandiù verò ægroti ferebantur, turbæ non permiſerunt reliquias ſanctæ Febronię reponi. Cæterùm cùm omnes, qui malè ſe habebant, ſani facti eſſent, & Deo hymnos ceciniſſent, repoſitæ ſunt Febronię martyris ſanctæ reliquiæ quintodecimo die menſis Iunij. Cumque omnes magna dona aſſecuti eſſent, in domos ſuas redierunt læti, & Dei gloriam, ac Dominum IESVM CHRISTVM, & ſanctum Spiritum celebrantes: Cui gloria & imperium in ſecula ſeculorum. Amen.

Miracula ad eius reliquias.

Brienna verò cùm duos annos vixiſſet poſt conſecratum ſanctę Febronię templum, & omnia benè diſpoſuiſſet, in pace diem obijt. Ego verò Thomais, quæ poſt Briẽnæ obitum eius miniſterio ſucceſſi, cùm Febroniæ vitam & certamina įndè vſq; à principio cognouiſſem, quæque præceſſerant, à Lyſimacho didiciſſem, in commẽtarios omnia collegi, ad laudem & gloriam Dei, eiuſdemq; martyris Febroniæ, & vt eos, qui hęc audiêrint, excitarem & alacres redderem ad Domini Ieſu Chriſti cultum, in gloriam Patris, & Filij, & ſancti Spiritûs, nunc, & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

MARTYRIVM SANCTI DVLAE, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

IVNII. 15.

QVO tẽpore ſatanas ab ijs colebatur, qui eo digni erant, & idolorum ſuperſtitio atque error vigebat, cùm Maximus Ciliciæ pręſideret, delatus eſt Tatianus, cognomẽto Dulas, vir iuſtus & timens Deum, qui totius gentis teſtimonio pietatẽ, & in omni re iuſtitiam ſeruare probabatur. Hic, inquam, delatus fuit apud Præſidem, quòd Chriſti fidem profiteretur. Quamobrèm in carcere detinebatur, ſcriba ipſo ità Præſidi referente: Quemadmodùm tu iuſſiſti, ſatellitum principes regionem omnem vſque ad Zephyritarum vrbem peruestigantes, depræhenderunt quendam impiæ Chriſtianorum religionis ſectatorem, quẽ obtuli ſyncero & illuſtri tribunali tuo. Hæc ille dixit. Cui Præſes Maximus: Quo tempore, inquit, vrbes ipſas circumiẽro, omnes, qui ſunt in carcere, ad me duci iubebo.

Cùm igitur in vrbem Prætoriadem ingreſſus eſſet, & ſederet in tribunali, iuſſit primùm adduci ad ſe Dulam, quem ſuprà diximus. Qui cùm ad Pręſidem ingrederetur, ità Deũ orauit: Chriſte fili Dei, qui miſericors es, tu dixiſti per os Dauid: Dilata os tuum, & implebo illud. Tu & in Euangelijs dixiſti: Nè ſoliciti ſitis, quomodò aut quid loquamini. Nũc igitur, Domine Ieſu Chriſte, mitte Angelum tuum, & da mihi orationem os meum aperienti, vt ad ſceleſtiſſimum Maximum ingrediens, eius impietatem redarguam. Quòd verò ad plagas pertinet, cùm te præ oculis habeã, huius tormenta non timeo, meumque corpus Pręſidi libenter proponam. Niſi enim corpus meum tradidero ità vt ardeam, qualium bonorũ coronas accipere potero? quales Domino meo Ieſu Chriſto cicatrices oſtendam, quas ille videns, benignitate in me vtatur, & peccata mea remittat? Hæc cùm ille dixiſſet, milites pallio cũ exuerũt, & vinctum Pręſidi obtulerunt.

Pſal. 80.

Matth. 10.

Fortis animus Dulæ.

Tũ Maximus Pręſes: Agè, inquit, dic paucis verbis, quo nomine appelleris. Tum Dulas: Seruus Chriſti ego ſum. Ad hęc Maximus: Cùm nihil, inquit, vtilitatis nomẽ iſtud tibi afferre poſſit, dicas naturale nomen tuum. Reſpondit Dulas: An non maniſeſtum tibi nomẽ meum effeci? Vero quidem & certo nomine Chriſtianus appellor: eo autem, quod mihi ab hominibus impoſitum fuit, Dulas: itaq; ſic appellatus, re vera ſeruus Chriſti ſum. Nondùm, inquit Maximus, iudicij terrorem expertus es. Nunc igitur dicas, cuius nationis homo tu ſis, cuius loci, aut generis. Ad hęc Dulas ait: Ego ſum natione Cilix, ex vrbe Pretoriade, genere claro, & à puero Chriſtianus. Tum Maximus Pręſes dixit: Cùm claro genere ortus ſis, inuictis Imperatoribus cedere velis, & deos adiens, ęquo animo illis ſacrifices, vt & à nobis honoreris, & apud Auguſtos Imperatores magnus atque illuſtris habearis. Reſpondit Dulas: Honores tui & Auguſtorum gradus vobis ſint, & omnibus ijs, qui Deum ignorant. A me verò Deus hoc auertat, vt alia in re proficiam, quàm in fide Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Contemnit vana promiſſa.

Cùm ità eum ſentientem Maximus Pręſes vidiſſet: Extenſum, inquit, iſtum virgis percutite, & admonete hominem, vt deſinat inſanire. At Dulas, cùm verberibus pulſaretur, dicebat: Gratias ago tibi, Chriſte, quòd dignus habitus ſim, qui propter nominis tui confeſſionem hęc paterer. Audiebat iſta Maximus, & illi hæc exprobrabat: Quidnam tibi prodeſt nunc Chriſtus tuus, cùm totus ſis vulneratus? An non adhuc ſentis, ſtulte homo? Cui Dulas: Quid? Nónne beatus Apoſtolus Paulus dicit: Nemo coronatur, niſi legitimè certauerit? Tum Maximus: Ergò, inquit, verberatus tu coronam aſſequéris? Reſpondit Dulas: Ego hodiè contra patrem tuum diabolum certamen ſuſtineo. Si ergò ſatanæ pręlium deuicero, te, inquam, ſatanæ miniſtrum, in cęlis coronam accipiam. Cur, inquit Maximus, ſic erras, homini in Cruce ſuffixo fidem habens? Ad hęc Dulas: Velim dicas, pręſtétne homini Crucifixo, hoc eſt, Deo viuenti & vero, an lapidibus & lignis, operibus manuum hominum, credere. Sceleſtiſſime, inquit Maximus, num tibi humanum opus videtur magnus deus Apollo?

Virgis cæditur.

2. Tim. 2.

Apollo? Dulas ait: Verè Apollinem iſto nomine appellâſti. nam illi mentem adhibens, animam tuam perdidiſti: non ſolùm autem tuam, ſed illorũ etiam, quibus perſuades, vt eum adorent. Illud autem ſcito, quòd Deus ipſe requiret è manibus tuis animas, quas cogens perdidiſti. Cæterùm Apollo impius, dicam tibi, qualis fuit.

ἀπόλλω, vel ἀπόλλυμι, idem quod perdo.

Erat ille, vt tu nunc es, incontinens: cumq́ue Daphnes amore captus eſſet, & pecunias multas ei dediſſet, promiſſa, quæ ab ipſa acceperat, aſſecutus non eſt. Quæſo, qualisnam deus iſte eſt, qui amore vulneratus, eam, quam adamabat, aſſequi non potuit? Quî potes igitur ſperare, te aliquid per eum aſſecuturum? Verè quæ à vobis de illo canuntur, riſu digna ſunt, vel potiùs luctu. Quem enim mulier meretrix execrabilis, atque omnis impuritatis plena, pro nihilo habuit, Apollinem, inquam, tuũ, in cuius faciem ipſa expuit, túne illum, vt Deũ, adoras? Vides vt luctu digna ſunt impia veſtra facinora? Hæc audiens Maximus: Verſate, inquit, iſtum in alteram partem, & ventrem percutite. Tum Athanaſius Cornicularius dixit: Obtempera Præſidi: Nónne vides viſcera tua exilire? Agè, inquit Dulas, tu, qui diaboli conſiliarius es & miniſter, tibi & Præſidi tuo da conſilium illud, quemadmodùm Daphnæ perſuadere poſſitis, vt cum deo veſtro Apolline coïre velit, nè amore conſumptus pereat. Ego enim habeo conſiliarium meum Dominum Ieſum Chriſtum. Tum Maximus: Afferte craticulam, & illam vehementer accendite, atque iſtum, vt dijs maledicentem, in eam imponite. At Dulas: Gratias, inquit, tibi agit Apollo tuus in gehenna, ꝙ ignem nunquàm extinguendum ei prouides: atque tibi gratiam referet, hãc ſcilicet, vt vnà cũ ipſo ad tenebras exteriores detrudaris. Tũc & ego te ridere potero, impie Apollinis patrone.

Apollinis incõtinẽtia

Cæditur in ventrem S. Dulas.

Cùm autem totum ferè Martyris corpus carnifices combuſſiſſent, nihil profecerunt: neque enim Dei ſeruo perſuaſerunt, vt à fide Chriſti deficeret. Tunc iuſſit Maximus Præſes, vt milites ità combuſtum in carcere interiore hominem cuſtodirent, neque cura aliqua illum proſequerentur, hæc addens: Nè quis, ex impijs hominibus eum ob id beatum prædicet, quòd impiè in deos noſtros ſe gerens, tormenta perpeſſus fuerit. Erat igitur ſanctus ille in vinculis, & ſine intermiſſione Dei gloriam celebrabat, eumq́ue precabatur, vt martyrij curſum perficeret. Poſt quinque dies Maximus in tribunali ſedens, quæſiuit an ſceleſtus ille, & impiæ Chriſtianorum religionis ſectator adhuc viueret: quem & ad tribunal duci iuſſit. Athanaſius Cornicularius reſpondit Præfecto: Ità conſtans & ad defenſionem paratus, & incolumis eſt homo ille, vt ne cicatricem quidem aliquam in corpore ſuo habeat. Iuſſitq́ue illum introduci. Quem cùm Preſes totum ſanum vidiſſet, & vultu admodùm hilari: O ſceleſtiſſima, inquit, cohors, nónne vobis precepi, vt nulla cura iſtum proſequeremini? Ad hec Pegaſius Commentariorum præfectus: Per tuam amplitudinem in carcere interiore cuſtoditus eſt, habens in collo Herculis effigiem, trecentarum librarum pondere grauem. Quomodò verò ſanus factus ſit, nemo noſtrûm cognouit.

Vritur in craticula.

Tum Dulas: O inſipiens Preſes, en Chriſtus meus ſanum me fecit, & ad plagas tuas excipiendas corpus meum idoneum reddidit, vt cognoſcas Deum eſſe noſtrum medicum, qui homines in eo ſpem ſuam collocantes, admirabili quodam modo curare ſolet: ſimul etiam, vt ego duplicem martyrij coronam accipiam, & tu ſempiternas pœnas duplices patiare. At ſi tu tales plagas pro nomine Apollinis tui ſuſtinuiſſes, ſcilicet potuiſſet tibi ſanitatem afferre Apollo iſte, quem deum tuum dicis, quẽadmodùm mihi Chriſtus meus ſanitatem attulit. Tum Maximus: Quoniam homo iſte non deſinit maledicta in deos noſtros inijcere, vngite oleo eius caput, & carbones ardentes imponite. Cui Dulas: Licèt, inquit, cerebrum meum combuſſeris, quid tum, impie Preſes? Excogitá alia tormenta. At Preſes dixit: Multa ſinapis grana in eius nares immittite. Derideo, inquit Dulas, omnes cruciatus tuos. Præſes autẽ: Lacerate cõſtanter acuto ferro eius terga, & acerbiſſimo aceto plagas perfundite: tum acutis teſtîs terga conterite.

Vritur caput eius.

Immanes cruciatus.

Hæc cùm fierent, ſanctus martyr dicebat: IESV Chriſte, adeſto ſeruo tuo: ecce enim ſupra dorſum meum fabricant peccatores, prolongantes iniquitatem ſuam. Tunc dixit Maximus: Saltem nunc perſuaſus ſis, & deos eſſe confitearis. Ad hec Dulas: Scilicet dij tui adiuuant te & malitiam tuam, preſertim Venus & Diana. Dicam, ſi placet, & alias deas tuas & earum ſcelera. Confringite, inquit Maximus, eius maxil-

Item alij.

homines illos vinctos ſequi. Cùm verò ad vigeſimum lapidem proceſſiſſent, beatus Dulas Chriſti ſigno ſe muniens, animam Deo tradidit. Itaque cùm eſſent ſatellites quatuordecim milliaribus longè à Tarſo, Commentatorium magiſter nunciauit Præſidi, Dulam in deos impiè ſe gerentem, mortuum fuiſſe, & eius cadauer illucuſq; perlatum: quærebat autem, quid fieri vellet. Tunc præſes: Proijcite, inquit, illum in vallem aliquam, vt ſepultura careat. Satellites igitur cadauer martyris in torrentem deiecerunt, qui ad Zephyrum vergebat.

Cruce ſe munit & reddit ſpiritum.

Paſtorum verò canes cùm ſancti martyris reliquias odorati eſſent, vnus ex illis canibus venerandum illud corpus cuſtodiebat, neque volucrem aliquam ſinebat reliquias martyris attingere: alius verò canis paſtoris pallium ore appræhenſum, ad ſanctum martyrem Dulam tegendum attulit. Hoc autem, Caſtello quod illic erat, notum factum fuit. Venerunt igitur eius caſtelli habitatores, & ſanctas reliquias collegerunt, Deum laudantes, quòd reliquijs illis venerandis priuati non eſſent, ſed vndè corpus illud viuum exierat, illuc & martyrio functum redijſſet. Illud ergò acceptum multa cum veneratione repoſuerunt, Domini noſtri Ieſu Chriſti gloriam collaudantes in æterna ſecula, Amen.

Vide res miras.

ILLVSTRE CERTAMEN VITI SANCTISSIMI PVERI, MODESTI ET CRESCENTIAE. HABETVR IN MS. *codice, antiquiſsima manu exarato. Stylum hincindè modicè elimauit F. Laur. Surius.*

TEmpore illo, quo Valerianus Præſes ſub Diocletiano Imperatore in Chriſtianos perſecutionē exercuit, peruenit ad eum, beatum Vitum, nobiliſſimi viri Hylæ filium, Chriſtum Ieſum Deum noſtrum colere & adorare. Itaq; vocauit ad ſe patrem venerabilis pueri, dixitq; ei: Quid iſthuc rei eſt, quòd audio filium tuum colere Deum illum, quem Chriſtiani adorant? Si ergò vis eum habere ſanum & incolumem, da operam, vt ab hac ſtultitia reuocetur. His auditis, Hylas dixit Vito filio ſuo: Fili dulciſſime, audi patris tui vtile & ſalutare cōſilium, & à cultûs huius ſtultitia, quem tu, neſcio quem mortuum hominem venerando, inani labore ſectaris, diſcede, nè princeps iratus, pro ſuæ poteſtatis furore ſæuiat in te ad perniciem tuî, & augmentum doloris mei. Beatus Vitus puer reſpondit: Vtinàm mi pater cognoſcere velles, qualis & quantus ille ſit, quem tu contemptìm mortuum hominem appellas, nempe Chriſtus filius Dei viui, mihique in eius cultu & veneratione aſſenſum præbere. Ipſe eſt enim agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Hylas dixit: Ego verò ſcio Chriſtum hunc, quem tu Deum dicis, iuſſu Pilati in Iudæa flagellis cæſum & cruci adiudicatum, atque in ipſam Crucem à Iudæis & Pilati miniſtris ſuffixum. Sanctus Vitus ait: Vt aſſeris, pater, ità eſt: ſed huius rei magnum eſt & admirabile ſacrumque myſterium. Hylas dixit: Quantùm ad ipſam rem attinet, ſupplicium rectiùs dixeris, quàm myſterium. S. Vitus ait: Patienter audi pater, & veritatis ſuſcipe rationē. Traditio & crucifixio Ieſu Chriſti Domini noſtri, redemptio & ſalus noſtra eſt. A cuius charitate, quod te certiſſimum habere volo, nemo me vnquàm quacunque afflictione poterit ſeparare.

15. Iunij.

Hylas nobiliſſimus pater Viti.

Iohan. 1.

Multi verò cæci per B. Vitū diuina gratia illuminabātur, multi ſanabantur ægroti: ſed & multa dęmōia voce publica illius p̄clara merita fatebātur. Vbi hæc reſciuit Valerian' Præſes, ſedēs ꝓ tribunali, patrē B. Viti his verbis corā oībus cōpellat: Iā certis ad me nūcijs adfert, Hyla vir illuſtriſſime, à filio tuo crucifixū illū, quē ī Iudęa paſſū,

Miraculis coruſcat ſanctus puer.

Chriſtum eius cultores nominant,tota animi deuotione coli & adorari, deosq; noſtros contemni.Itaq; dignũ ducimus illum noſtris conſpectibus exhiberi. Poſtquàm

Siſtitur ad tribunal.

ergò venerabilis puer Vitus ad tribunal Præſidis adductus eſt, dixit ad eum Valerianus: Quarè dijs immortalibus non ſacrificas? An neſcis principes noſtros iuſſiſſe, vt ſi quis repertus ſit cultor illius Crucifixi,diuerſis pœnis interficiatur? Beatus Vitus, repletus ſpiritu ſancto,nec quicquam trepidans,neque,vt eſt illi ætati familiare, vlla de ſe timoris indicia præbens,cùm Chriſti filij Dei ſignum expreſſiſſet,ità reſpondit: Ego dæmonibus non aſſentior, neque ſculptilibus vllam venerationem impendo. Habęo enim Dei filium Deum viuum, cui fideliter ſeruit anima mea. Tunc Hylas pater eius eiulans,magna voce dixit ad amicos ſuos: Plangite quæſo mecum, quia video perire vnicum filium meum. S. Vitus dixit: Non pereo ſanè, ſi in congregatione iuſtorum liceat ingredi. Valerianus ait: Nobilitas generis tui & amicitia patris tui hactenùs me retinuerunt, nè in te iuſſa principum,vtì in ſacrilegum,exequerer. At nunc quia te obſtinata mente video in tua ſententia velle permanere, periculum faciam,num caſtigatione poſſis à propoſito deduci.

Fuſtibus dirè verberat.

Iuſſit ergò fuſtibus mactari beatum puerum:cumque diutiùs id factum eſſet,dixit ei Præſès: Acquieſce nunc, & ſacrifica dijs. Beatus Vitus reſpondit: Semèl dixi tibi Præſes: Chriſtum adoro filium Dei. Tunc iratus Valerianus, præcepit puerum catomo (ſic enim habent multi codices MS.) cædi. Miniſtri autem mox vt in eum manus inijcere tentauerunt, brachia ſua areſacta ſenſère, & Præſidis quoquè manus exaruit. Tum ille exclamauit: Heu manum perdidi,& dolore torqueor. Aduocans autem Hylam patrem pueri,dixit ei: Vt video, filius tuus magus eſt.S. Vitus ait:Non ſum ego magus, ſed ſeruus Chriſti Domini mei, qui me docuit mandata ſua: cuius doctrina & opere repletus ſum, qui excitauit mortuos, & pedibus ſuper mare ambulauit,imperauitque ei,& ceſſauit à furore ſuo. Eius, inquam, ego ſum ſeruus, & eius virtute poſſum curare manum tuam. Valerianus dixit: Fac, vt te non magum, ſed veri Dei,vt aſſeris,famulum eſſe comprobem.S. Vitus eleuans ad cælum oculos, dixit:Propter eos,qui adſtant,Domine,vt videant & credant in Dominum noſtrum

Curat manum aridã Præſidis.

Ieſum Chriſtum filium tuum, verum & omnipotentem Deum, in vnitate ſpiritûs ſancti tecum regnantem,in ipſius Ieſu Chriſti nomine ſit nunc manus Præſidis ſana. & ſtatìm reſtituta eſt manus illius.

Tum ille ſanctum puerum tradidit Patri eius,dicens:Vade,& emenda hunc filium tuum, vt acquieſcat & ſacrificet dijs, nè pereat. Itaque pater eius beatum Vitum ſuſcipiens, introduxit eum in domum ſuam, multiſque adhibitis illecebris & blan-

Tentatur multis modis.

dimentis,ſuadebat ei:nec aberant cymbala & organa,quibus demulceretur: ancillæ quoquè coram illo ſaltare iubebantur, vt ea re delectaretur, & faciliùs perſuaderetur recedere à cultu DEI ſui. At beatus puer cælum inceſſanter ſuſpiciens, dicebat intrà ſe: Cor contritum & humiliatum DEVS non deſpicis. Mandauit verò

Pſal. 50.

pater eius cubiculum omnibus,quibus poterat,delicijs inſtrui,tapetis inſterni & ornari gemmis,introduxitq; in illud filium ſuum,& iuſſit occludi. Beatus autem puer flexis genibus precabatur Dominum,dicens: Deus Abraam, Deus Iſaac,& Deus Iacob, Deus pater dilecti pueri tui Ieſu Domini mei; reſpice in me & miſerere meî, & confirma me virtute tua, vt non poſſit draco iſte,malignitatis & iniquitatis ſuæ voto potiri in me ſeruo tuo,nè inſultent gentes fidelibus tuis, & dicãt, Vbì eſt Deus eorum? Interìm cubiculum illud inæſtimabili claritate fulgebat, & videbantur in eo quaſi duodecim lapides, nimio fulgore radiantes: adſperſuſque in eo eſt odor ſuauiſſimus, ità vt pater ſancti Viti omniſque familia cum ingenti admiratione clamarent: Papæ,nunquàm nec in deorum templis tanta mirabilia vidimus. Attonituſque Hylas,dixit: Dij venerunt in domum meam ad filium meum. cœpitque curiosè attendere, per oſtium reſpiciens in cubiculum: viditque angelos duodecim, alatos inſtàr aquilarum, inæſtimabili pulchritudine & ſplendore radiantes, cantanteſque, Sanctus, Sanctus, Sanctus. Eo autem ſplendore eius oculos perſtrin-

Hylas fit cæcus.

gente, excæcatus eſt,didicitque ſecreta cæleſtia non niſì puro mentis cerni poſſe intuitu. At beatus puer Vitus, pietatis ductus affectu, pro patre ſuo ità orabat: Deus cæli & Domine IESV CHRISTE, fili DEI viui,qui natus es ex Maria perpetua virgine,operãte ſpiritu ſancto, nè me ſepares à patre meo,ſed eum mecum aggre-

aggregare digneris in aula ſancta tua. Veruntamen Domine non voluntas mea, ſed propoſitum fiat gratiæ tuæ. Pater autem eius præ nimio dolore clamitans: Heu, inquit, perdidi lumen oculorum, & ingenti dolore atque anguſtia torqueor. Plangebat pariter dominum ſuum ſeruorũ & ancillarum plurima multitudo, quippe cruciatibus & vlulatibus miſerabiliter vexatum.

Ad eum autem clamorem adeò commota eſt ciuitas, vt etiam Valerianus Præſes ad voces commoti populi ad Hylæ domum properè accurreret: cumq; eum vidiſſet inter manus ſeruulorum luminibus orbatum, & ingenti ſtridore clamãtem, ſolicitè perquiſiuit, quînam id illi accidiſſet. Reſpondit ei Hylas: In cubiculo manentẽ filium meum curioſè contemplans, vidi deos, quorum oculi erãt inſtàr ſtellarum, & adſpectus ſimilis fulguri. Tantum autem ſplendorem ferre non valens, infelix nimìs oculos amiſi. Valerianus ait: Potentes, vt aſſeris, dij fuêre. Duxit autem illum cum ſeruis eius ad templum Iouis, ante cuius aram votum nuncupauit Hylas, dicens: Iupiter inuictiſſime deus, ſi mihi reddideris lumen oculorum, victimas innumeras offeram tibi: taurumq; cõflatilem cum * corneis aureis & virgines ſacras, ô dea Veſta, tibi dicabo, cùm veſtro ero ſolatio potitus. Sed cùm nihil ſentiret remedij, immò verò etiam acrioribus dolorum ſtimulis vrgeretur, beatus puer Vitus genua flectens, Dominum ſic orabat: Qui Tobiam illuminâſti Domine, fac miſericordiam cum patre meo, ſi tibi conſenſerit. Deniquè ad aras dæmonum Hylas diutiùs inaniter clamans, tandèm domum reducitur, vbì beatus Vitus ſacrificium laudis Domino ſedulus immolabat: prociditq; ad genua beati pueri, & ait: Fili, ſaluum me fac. S. Vitus dixit: Víſne ſanus fieri pater? Reſpondit Hylas: Volo fili, & ſummoperè deſidero. Porrò ipſo etiam dolore voluntatem cogente, dixit ei beatus Vitus: Si vis ſanus fieri, renũcia Ioui, Herculi, Iunoni, Mineruæ, Veſtæ & Apollini. Hylas dixit: Et quî tandèm illis renunciabo? B. Vitus ait: Non deos illos, ſed dæmones eſſe dicas, & ſtatuas, quas hactenùs coluïſti, nihil habere virtutis confitearis. Si id ex corde feceris, mox oculi tui pateſcent. Hylas dixit: Renuncio illis. B. Vitus dixit: Ex his verbis tuis colligo induratum cor tuum: ſed propter eos, qui adſtant, vt credant & glorificent nomẽ Domini mei Ieſu Chriſti, licèt non merearis, declarabo in te miſericordiam. Imponensq; manum ſuper oculos eius, orauit, dicẽs: Domine Ieſu Chriſte, qui cæco nato lumen, quod natura negauerat, tua potentia tribuiſti, quanquàm fides eius non mereatur, tamen propter gloriam nominis tui, illumina oculos huius patris mei, vt videant & confundantur inimici tui, lætenturque omnes, qui nouerunt te Domine. Et eccè ceciderunt quaſi ſquamæ ab oculis Hylæ, & curatus eſt: reſpiciensque vidit clarè omnia: & exclamans voce magna, dixit: Gratias ago dijs meis, qui me ſaluum fecerunt, non autem Deo tuo. cœpitque miſer totus in eam cogitationem incumbere, quibus pœnis filium ſuum interficeret.

Tobiæ 11.

Iohan. 9.

Angelus autem Domini apparuit pappati eius, religioſo viro, Modeſto nomine, dixitq; ei: Tolle puerum, & deſcende ad mare, vbì nauiculam inuenies, qua vnà cum illo transfretabis in regionem, quam tibi oſtendero. Beatus Modeſtus dixit: Domine, viam quam dicis, neſcio, & quò ibo? Angelus reſpõdit. Ego vos ducam. Erat autem beatus Vitus annos natus circiter duodecim. Itaq; Angelus Domini deducebat eos, & cùm ad mare ventũ eſſet, inuenerũt nauiculã à Chriſto Domino ipſis pręparatam. Dixit verò Angelus ad beatũ puerum: Ad quam regionẽ tenditis? S. Vitus dixit: Quò nos Dominus duxerit, prõpti & hilares ſequemur. Dixit Angelus: Et vbì eſt naulum tuũ? Reſpõdit S. Vitus: Ille, cuius nos ſerui ſumus, mercedẽ tibi depẽdet. Et ità aſſcẽdentes in nauiculã, appulerũt ad locũ quendã, quem Allectoriũ vocant: ſubitoq; diſparuit is, qui eos è naui depoſuit. Venerũt autẽ ad Silerũ fluuium, & illic ſub arbore quieuerũt, vbì Dominus per B. Vitũ multas virtutes effecit. Cibus autẽ eis per aquilam adferebatur: cumq; fama Domini virtutẽ diuulgante, multus ad eos populi cõcurſus fieret, clamabant dæmonia: Quid nobis & tibi Vite? Veniſti ante tempus perdere nos? Porrò beatus Vitus inſtanter docebat populum præcepta Domini, & multi conuerſi baptizabantur. At ſanctus puer Domino gratias agebat, & cùm prędicaret populo Dei clementiam & præpotentem virtutem, cum multa animi deuotione cantabat: Credidi, propter quod locutus ſum: ego aũt humiliatus ſum nimìs. itemq; Quemadmodũ deſiderat ceruus ad fõtes aquarũ, ità deſiderat aĩa mea ad te Deus.

Acta S. Viti.

Pſal. 115.
Pſal. 41.

Inter-

Interca filius Diocletiani vexabatur à ſpiritu immundo, qui clamabat per os eius: Ego hinc non exibo, niſi veniat Vitus Lucanus. Imperatore autem dicente, Et vbi poſſumus hunc hominem inuenire? dæmon ait: Apud fluuium Silerum. Miſit ergò armatos milites Imperator, vt celeriter adducerent illum. Qui cùm veniſſent ad locum, quem dæmone indicante didicerant, inuenerunt Chriſti athletam iuxta fluuiũ Dominum exorantem, dixeruntque ei: Tùne es Vitus? Reſpondit ille: Ego ſum. Milites dixerunt: Imperatori es neceſſarius. S. Vitus ait: Et ego tantillus homuncio qua in re poſſum Imperatori eſſe neceſſarius? Milites reſponderunt: Filius eius à dæmone arreptus eſt, & ea cauſa te voluit ad illum perduci. Sanctus Vitus ait: Eamus in nomine Domini. Vbi Romam venerunt, iuſſus eſt ad Diocletianum introduci. Erat verò forma vultûs eius cumprimis elegans, inſtàr ignis ſplendens, & oculi tanquàm ſolis radij: quippe qui plenus eſſet Chriſti gratia. Dixit autem ei Diocletianus: Tùne es Vitus? Ille verò tacuit. Cœpit ergò Imperator ex Modeſto de quibuſdam, quæ ipſi viſa ſunt, percontari. Sed cùm Modeſtus & ſenex & natura ſimplex, congruum Imperatori reſponſum reddere nō poſſet, Diocletianus eum exprobrando voluit exagitare. Dixit itaque ſanctus Vitus ad Imperatorem: Cur ità ſciſcitaris ex ſene perindè atquè ex iuuene? Vel propter canitiem te oportebat illi habere honorem. Imperator reſpondit: Vndè tanta tibi loquendi confidentia, vt neglecta pietatis noſtræ authoritate, tam furioſè auſis reſpondere? Sanctus Vitus dixit: Nos iracundi non ſumus, quia ſimplicitatis ſpiritum, Chriſto largiente, accepimus, columbæque manſuetudinem imitamur. Magiſter enim noſter, qui nos docuit, natura eſt bonus, poteſtate magnus, ſimplicitate modeſtus. Atque idcircò qui eius diſcipuli volunt fieri, mites & humiles corde debent eſſe, non iracundi & furioſi, vt tu nos vocas.

Proficiſcitur ad Diocletianũ Imperatorē, accitus ab illo

Sub his repentè dæmon per os obſeſſi filij Imperatoris, horrendum in modum exclamat: O Vite, cur ante tempus ità crudeliter me torques? Cùm autem ſanctus Vitus nihil illi reſponderet, Diocletianus dixit: Potes ſanare filium meum? S. Vitus reſpondit: Poteſt illi reddi ſanitas, ſed ego reddere eam non poſſum: Chriſtus autem Dei filius, cuius ego ſeruus ſum, ſi vult, ab hoc hoſte peſſimo per me illum facilimè liberare poteſt. Cumq; deprecante Diocletiano acceſſiſſet Vitus ad obſeſſum, manum impoſuit capiti eius, & ait: Spiritus immunde, in nomine Domini noſtri IESV Chriſti, exi ab hac creatura Dei. moxq; receſſit dæmon, ſed non ſine ſtrage multorũ infidelium. Videns igitur Imperator filium ſuum ſanum, & multos infideles, qui S. Vito illuſerant, à dæmone præfocatos, captus elegantia pueri, blādè & comiter hortabatur eum, dicens: Conſenti mihi, Vite chariſſime, & dijs ſacrifica, daboq; tibi maximam partem regni mei, cumulaboq; te magnis opibus auri & argenti & precioſarum veſtium omnigenæque ſupellectilis, erisq; mihi non immeritò & chariſſimus, & cumprimis familiaris. Reſpondit beatus puer: Regnum tuum & veſtes atque diuitiæ tuæ mihi neceſſariæ non ſunt. Habeo enim Dominum Deum meum, qui, ſi illi fideliter perſeuerauero, induet me ſtola immortalitatis, quam tenebræ obſcurare non poſſunt. Diocletianus ait: Non ſic agas, Vite, ſed conſule vitæ tuæ, & ſacrifica dijs, nè diuerſis pœnis affectus intereas. Sanctus Vitus reſpondit: Ego verò hæc tormenta quæ minaris, ſuprà quàm credi poſſit, expeto, vt ad illam poſſim palmam pertingere, quam Dominus dignatus eſt promittere electis ſuis.

Expellit dæmonē à filio Imperatoris

Blanditur ei tyrannus.

Tunc Diocletianus iuſſit beatum Vitum cum Modeſto in teterrimum carcerem retrudi, & ſingulos onerari ferro octoginta pondo, carceremq; ſuo obſignari annulo, nè quis vel aquam illis poſſet porrigere. Sed cùm incluſi eſſent, ſubitò in carcere lux multa reſplenduit, ità vt etiam cuſtodes territi mirarentur. At S. Vitus voce magna clamans, dixit: In auxilium meum tu intende Domine: accelera, & libera nos ab hac pœna, ſicut liberâſti tres pueros de camino ignis ardentis, & Suſannam à falſorum teſtium iniquitate. Ad eam vocem repentè terræmotus factus eſt in carcere, & lux incomparabilis radiauit, odorque ineſtimabilis illic diffuſus eſt: apparuitque ei Dominus noſter IESVS Chriſtus, & ait: Vite, exurge, confortare & eſto robuſtus. eccè ego tecũ ſum omnibus diebus. moxq; viſio abſceſſit. Ferrum verò, quo vincti erant & preſſi, inſtàr cineris diſſipatũ eſt, & audita eſt vna vox multorũ angelorũ, cũ eis in carcere pſallentiũ & dicentiũ: Benedictus Dn̄s Deus Iſraël, quia viſitauit

Mittitur cũ Modeſto in carcerem.

Dan. 3.
Dan. 13.

Luc. 1.

uit & fecit redemptionem plebis ſuæ &c. Audientes autem hoc cuſtodes carceris, præ nimio timore penè exanimes effecti, cucurrerunt ad palatium, voce magna clamantes: Succurre piiſſime Imperator: ciuitas omnis perit, cunctusque populus interit. Ea voce cômotus Diocletianus, dixit cuſtodibus: Quod tantū facinus eſt, vt ſic temerè & præter rationem clamitetis? Cuſtodes reſponderunt: Vitum, quem iuſſiſti religari in carcere, immenſum lumen cinxit, & ineffabilis odor totum carcerem compleuit: eſtq; vir quidam cum illis, cuius côſpectum nullus mortalium ferre poteſt, eosque alloquitur. Multitudo quoquè candidatorum laudes iucundiſſimas depromit.

Tunc Diocletianus furore percitus, iuſſit arenarium præparari, dicens: Beſtijs ferociſſimis tradam illos, vt videam, num Chriſtus eorum poſſit eos liberare de manibus meis. Cumq; Vitus & Modeſtus adducti fuiſſent in amphitheatrum, ſanctus Vitus admonuit pappatem ſuum (vt habet textus hiſtoriæ) nè expaueſceret, ità dicens: Fortis eſto, pater: nè timeas gladium diaboli. Iam enim appropinquat corona noſtra. Aderant autem ad hoc ſpectaculum ſupra quinque millia virorum: puerorum verò & fœminarum multitudo inæſtimabilis. Dixit autem ad ſanctum Vitum Diocletianus: Vbì iam te cernis Vite? At beatus Vitus, ſublatis ad cælum oculis, nihil illi reſpondit. Rursùs autem dicenti Imperatori, Vbì te nunc conſpicis Vite? puer ſanctus reſpōdit: Video me in amphitheatro. Verūenimuerò fac ocyùs, quod facturus es. Diocletianus dixit: Conſule vitæ tuæ Vite, & ſacrifica magnis dijs. S. Vitus ait: Nunquàm tibi benè ſit diabole, rapax lupe, deceptor animarum. Demiror frontem tuam, quòd cùm tantas cernas virtutes, non erubeſcis iſthuc mihi velle perſuadere. Ego verum Chriſtum habeo, cui hactenùs votum pectoris mei ſacrificaui: nunc quod ſupereſt, meipſum ſacrifico. Tunc præ nimio furore ſeipſum non capiens Imperator, iuſſit miniſtris parare clibanum, & in eo inflammari plumbum, reſinam & picem. Fecerunt ità miniſtri, & depoſuerunt in eo beatum Chriſti athletam Vitum: aitque Diocletianus: Videbimus iam, ſi Deus tuus poſſit te eripere ex manibus meis. Porrò beatus Vitus, conſignans ſe ſigno viuificæ Crucis, iactatus eſt in medium clibani, inſtàr maris ferueſcentis. Mox autem adfuit Angelus Domini, & omnem clibani feruorem extinxit, ſanctusque Vitus ſtans in medio clibani, hymnum dicebat Domino: Qui liberâſti, inquiens, filios Iſraël per Moyſen ab Aegypti iugo duriſſimo & fornace ferrea, fac nobiſcum miſericordiam propter gloriam ſancti nominis tui. vocansque Diocletianum Imperatorem, dixit ei: Gratias tibi ago Diocletiane, & miniſtris tuis, quòd tam commodum mihi lauacrum apparâſtis. *In clibanū ardentē cōijbitur S. Vitus.*

Tunc populus vniuerſus voce ſublata exclamauit: Tanta mirabilia nunquàm vidimus. Reuerà verus & magnus eſt Deus pueri huius. Exiliens autem beatus Vitus è clibano, nullam in corpore maculam habuit, immò verò caro eius niueo candore nitebat. Itaque pſallens dicebat: Probâſti me Domine quaſi aurum, igne me examinâſti, & non eſt inuenta in me iniquitas. Porrò Imperatorem obiurgans, Erubeſce, inquit, diabole cum patre tuo ſatana, dum adſpicis, quantam virtutem declarat Dominus meus in me ſeruum ſuum. *Illæſus exit è clibano. Pſal. 16.*

Imperator igitur magìs ac magìs ira inflammatus, iubet adduci leonē, cuius etiam rugitus hominibus propè eſſet intolerabilis. Adducto illo, ait ad S. Vitū: Num etiam hîc præualebunt magicæ artes tuæ? ſanctus Vitus reſpondit: Inſipiens, ſtulte, inſulſe & ſine ſenſu, cur tandèm non aduertis adeſſe mihi Dominum meum Ieſum Chriſtū, cuius iuſſu me Angelus eius de pœnis omnibus & de tuis manibus potētiſſimè liberabit? Cumq; dimiſſus eſſet leo, S. Vitus ſignum ſanctæ Crucis edidit in illum, corruitq; leo ad pedes eius, porrectaq; lingua lingebat plantas eius. Dixit autem beatus puer ad imperatorē: En impiiſſime, bruta aīalia reddūt honorē Deo, & tu nō agnoſces creatorē tuū? in quem ſi vel nūc credere volueris, polliceor tibi ſaluum te fore. Imperator dixit: Credas tu illi & omne genus tuū. S. Vitus ſubridens, ait: Benè dixiſti Imperator. Ego enim & omne genus meum, quod ex DEO natum eſt per fidem, qua & ego renatus ſum, coronam ſempiternam in cælis adipiſci deſideramus. Illa hora mille ferè homines crediderunt in Chriſtum. Ait ergò ad beatum Vitum Diocletianus: Multi dum hæc tua Vite geſta conſpiciunt, credūt artibus tuis, quibus ferrum & ignem domas. Sanctus Vitus reſpondit: Ego non artibus vllis ferro & igni *Signo Crucis edito Leonē domat.*

impe-

impero,ſed creaturæ cùm ſint, creatori ſuo Domino meo Ieſu Chriſto honorem exhibent. Quod te multo etiam magìs pudefacit, quandò res inſenſibiles & feræ belluæ faciunt,quod tu, qui ratione præditus es, facere non vis, ipſis proindè brutis deterior. Tum Diocletianus iuſſit beatum Vitum cum ſancto Modeſto pappate eius & Creſcentia, quæ prædicatione Viti in Chriſtum crediderat, in cataſta extendi. Dixit autem illi beatus puer: Ridiculam & imbecillem declaras virtutē tuam, quandò fœminam torqueri iubes. Torquebantur verò ſancti martyres in cataſta valdè atrociter,ità vt diſſipatis oſſibus, viſcera apparérent. Clamauit igitur ſanctus Vitus ad Dominum: Deus,in nomine tuo ſaluos nos fac, & in virtute tua libera nos. Statimque ingens extitit terræmotus & coruſcationes terribiles, corrueruntque templa idolorum, & multi è populo extincti ſunt. Ipſe quoquè Imperator territus,properè aufugit, percutiens manu frontem ſuam, & cum ingenti clamore dicens: Væ mihi,qui à tantillo puero turpiter ſuperatus ſum.

Torquentur ſancti martyres atrociſſimè.

Deſcendit autem Angelus Domini, & à cataſta eos abſoluens, repentè tranſtulit ad Silerum flumen: vbì ſanctus Vitus cum alijs ſub arbore quieſcens, has ad Dominum preces fudit: Domine Ieſu Chriſte, fili Dei viui, perfice deſiderium cordis eorum, qui in tuo ſancto nomine voluérint gloriari de paſſione martyrij mei. Cuſtodi illos Domine ab omnibus periculis huius ſeculi, & perduc eos ad gratiam & gloriam magnificentiæ tuæ. Et cùm complêſſet orationem,facta eſt de cælo vox,ad eum dicens: Vite,exauditæ ſunt preces tuæ. Tum ſanctus Vitus dixit circunſtantibus: Sepelite corpora noſtra, & quicquid petieritis Dominum in vera ſalute veſtra, percipietis per orationes noſtras,& liberabit vos à nequitia diaboli. His dictis, beatæ ſanctorum animæ cum gaudio cælum petiêrunt.

Vicini verò corpora eorum cum aromatibus condientes, ſepeliêrunt ea honorificè in loco,qui dicitur Marianus. Paſſus eſt ſanctus Vitus cum SS. Modeſto & Creſcentia 17. Calend. Iulias,regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto: Cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA B. LANDELINI ABBATIS CRISPINIENSIS, NON QVIDEM CERTO AVTHORE, SED FIDE *digno, & qui ea ſe ſcripſiſſe teſtetur, quæ veridicorum hominum narratione compererit. Stylum autem, vbi viſum eſt, correxit F. Lau. Surius.*

PRAEFATIO AVTHORIS.

Matt.20. BEnignitas Saluatoris noſtri ſemper adeſt parata ad promouendā ſalutē eorum,quos prædeſtinauit ad capeſſenda præmia futuræ vitæ;& ſicut ipſe dicit in Euangelio,quoſdam prima, alios tertia, alios ſexta & nona, pleroſq; etiam vndecima hora vocat ad colendam vineam ſuam: id eſt, alios in pueritia, alios in adoleſcentia & iuuentute, nōnullos etiam in ſenectute perducit ad ſpiritalis ſationis laborem. Nec difficile eſt illi inueteratos ſcelerum mores corrigere, qui etiam Leuiathan illius ore abſorptos, armilla ſuæ miſericordiæ reuocare nouit ad vitam, & ad concipiendam erga ipſius bonitatem fiduciam, eoſipſos, quos ab eius ore extraxit, ſublimiter in cælis coronauit. Ex ijs fuêre prophetæ,& vel maximè ille iudex Apoſtolorum chorus, item triumphalis martyrum exercitus, confeſſorum inſignis numerus & monachorum admirabilis decor. Conſtat verò ad horum collegium pertinere etiam S. Landelinum, de cuius vita ego ingenij inops non ſine multo timore aliqua dicere tentabo. Poteſt autem Deus os meum aperire ad promēdas ſerui ſui res præclarè geſtas,qui os aſinæ quondàm docuit diſertis verbis increpare prophetam. Dicam verò illa, quæ hominum veridicorum narratione comperi.

Iob.40.

Num.22.

VITAE

VITAE HISTORIA.

ITaq; glorioſus & Deo cumprimìs charus Landelinus, Iunij 15.
ex nobiliſſimo Francorum genere in villa, quam Vallē vocant, ciuitate Cameracenſi, temporibus Dagoberti inclyti regis ortus eſt. Cumque bonæ indolis puer adoleſceret, parētes eius beato Autberto antiſtiti, qui eum de ſacro fonte ſuſceperat, literis imbuendum illum cōmendârunt. (Autbertus Cameracē. Epiſcopus.) Poſtquàm verò ætate nonnihil progreſſus eſt, idem Epiſcopus voluit eum Clerici tonſuram accipere. Sed vbì id quibuſdam cognatis eius innotuit, ab amore rerum cæleſtium conati ſunt eum ſuis perſuaſionibus reuocare. dicebant enim: En quantus iuuentutis decor eò inuitatur, vt mundo nuncium remittat. (Inimici hominis, domeſtici eius.) Sed noli frater aſſentiri. ſi enim feceris, nec tibi nec parentibus vlli vſui eris. Præſtat igitur, vt nobis obtemperans, relinquas monaſterium, & fruaris mundi huius oblectamentis potiùs, quàm hîc inſtàr mortui cuiuſdam ocioſus deſideas. Si nobiſcum abire volueris, ſuppeditabimus omnia, quæ libita erunt animo tuo, efficiemusque vt diuitijs & honoribus abundes. His & id genus alijs blandis ſermonibus perſuaſerunt ei quod volebant, ità vt à ſancto Autberto aufugiens, illisq; ſe iungens, deincèps rapinis & cædibus deditus eſſet, inſtàr prædonum. Ea cauſa pius pater Aubertus multo mœrore affectus, haud ſecùs atquè mortuum eum lugebat: & erat reuerà mortuus, qui iam diabolo ſeruiret. (Landelinus ſeductus viuit flagitioſè.) Orabat nihilo minùs ſanctus pontifex Deum continenter pro illo, vt libertatem reſtitueret captiuo & vitam mortuo, faceretq; medicinam ſatanico vulnere ſauciato. Quid plura? Maleſana mens, quod improbè cœperat, proſequi conſtituit, nomenque ſuum mutans, Mauroſum ſe deincèps vult appellari, ſcilicet nè nomen quandoquè proderet eum qui ſe in perditionis latebras abdiderat.

Intereà dies multos in tam nefario opere perdurans, ſeruiebat diabolo, à Chriſto profugus: ſed tandèm diuina potentia non deſeruit preces ſancti pontificis, & pro ſolita clementia filiū errabundū reſtituit ſanctæ matri Eccleſiæ. Volebat is cum ſuis ſocijs diuitis cuiuſdam domum diripere. Ea autem nocte, quæ huic flagitio deſtinata erat, quidam ex complicibus eius exceſſit è vita. Cuius morte ille vehementer afflictus, dedit mēbra ſopori, viditque miſeri illius animam in tartarum abduci. Cumq; nō ſine ingenti tremore id adſpiceret, adſtitit Angelus Domini, & voce terribili dixit ei: Cerne iam Landeline præmia laboris tui. vide vt anima ſocij tui ad inferorum æterna ſupplicia pertrahatur: ſimulque conſidera, vtrùm tibi præſtabilius ſit ità protrudi in barathrum ęſtuantis gehennæ, an nobiſcum potiùs perfrui gaudijs ſempiternis. Miſſa igitur fac opera ſatanę, & amplectere Chriſti militiam. Abijce obſcurati pectoris cæcitatem, vt poſſis intueri clariſſimam Chriſti lucem. Excute iamiam à ceruicibus tuis iugum diabolicæ ſeruitutis, vt poſt breuis huius vitæ curricula poſſis æternùm regnare cum Chriſto. Audi beatum Autbertum antiſtitem, & agnoſce ſpiritualem patrem tuum. Suſcipe libens ab ore eius monita cæleſtis doctrinæ. Hæc & alia multa cùm angelus ei dixiſſet, cælos petijt. Landelinus autem eo viſu non mediocriter terrefactus, relictis ſocijs & rebus ſuis omnibus, pedes Cameracum feſtinat, & S. Autberti pedibus ſe aduoluens, orat pro admiſſis criminibus pœnitentiæ mulctam ſibi irrogari. Ille verò pius pater, eius gratulans conuerſione & deſiderio, ſuſcepit pœnitentem, quem diù fleuerat à ſe profugum, ſinumque ei diuinæ miſericordiæ aperiens, reddidit eum ſanctæ matri Eccleſiæ. (Redit ad ſanitatē, & agit pœnitetiam.)

Itaque ſub ſeculari habitu degens in monaſterio, agebat pœnitentiam, macerans corpus ieiunijs, quod mundi illecebris contaminauerat. Atque tandèm diuturna excoctus pœnitentia, ſtatuit mundi à ſe negocia omninò reijcere, vt poſſit liberiùs cæleſtia cogitare. Rogat igitur beatum Autbertum, vt ſe tondeat, & militiæ cæleſtis chlamydem induat. Lætatur ſanctiſſimus præſul, comam capitis eius ſecat, à quo iampridèm cordis maculas deterſerat. Ille verò hanc dignitatem adeptus, conſtituit Romam proficiſci, vt poſt mundi reiectam pompam, etiam peregrinationis la-

 bore

bore ſe maceraret. Accepta ergò beatiſſimi antiſtitis benedictione, difficile emenſus iter, tandèm Romam peruenit, vbì nouerat quieſcere iudices mundi, atq; illic præ-dulcia ſanctorum Apoſtolorum liminibus oſcula affigens, rogabat ad purum condonari ſibi peccata & facinora ſua. Deindè cùm deſiderio ſuo feciſſet ſatis, celeriter in Gallias rediјt, nolens diù abeſſe à patrono ſuo. Cernens autem beatus Autbertus virtute & ſanctitate præditū, Diaconum eum ordinauit: in quo miniſterio ità præclarè ſe geſſit, vt nulli eſſet ambiguum, Dei gratia eum ad id muneris eſſe accitum. Erat enim animo benignus, ſimplex, humilis, deuotus, pius, omnibus promptam exhibens obedientiam, omnes ſyncero amore complectens. Præſtitit verò illi Deus tantum ardorem & compunctionem cordis, vt bonorum cœnobitarum vita minimè contentus, magìs ac magìs ſe extenderet in diuinum famulatum, & cum gemitibus & lachrymis crebrò ſe vigilijs, ieiunijs, orationibus affligens, vitam ſanctorum æmularetur, nec vllam ſuo corpori requiem indulgeret, inedia, nuditate, frigore, ſiti, multisque rebus duris & moleſtis ſe afficiens.

Romæ viſitat limina Apoſtolorū — *Vitæ eius aſperitas.*

Non multi intereà dies interceſſerant, cùm ille ſecundò Romam petijt, expletisque pro voto, quæ illic facere conſtituerat, redit ad beatum Autbertum, & ab eo presbyterij honore afficitur. Tum verò, ad eum euectus honoris gradum, quantùm ſanctitate excreuerit, verbis explicari non poteſt. Volens autem ſibijpſi cumulare labores, licèt iam defeſſo eſſet corpore, tertiò ſe Romano dat itineri cum diſcipulis duobus, Adelino & Domitiano, qui ei iamdudùm in verbi Dei prædicatione adhæſerant: adoratisque Apoſtolorum liminibus, feliciter redit ad ſua: petitaque & impetrata copia & benedictione à beato Autberto, ad pagum Haynauum locum adit, fluuio Sambræ adiacentem, qui à riuulo in hunc ipſum fluuium decurrente, Laubacus vocatur, atque illic ſibi & diſcipulis monaſtica domicilia conſtruxit. Quod verò ille tunc, Deo auxiliante, feliciter orſus eſt, à ſucceſſoribus eius, quos ille eo in loco congregauerat, præclarè eſt conſummatum. Aliud quoq; monaſterium ędificauit in pago, quem Alnam dicunt, qui à Laubaco tribus abeſt milliaribus, quod monaſterium principis Apoſtolorum ſacra ornant pignora, & præclaræ eius virtutes communiunt. Tertium quoq; condidit monaſterium in Templutenſi pago, quem Gualarim vocant, quique octo diſtat milliaribus à Laubaco, primo ſuo monaſterio, idq; ſicut & ſuperiora, in S. Petri cæleſtis clauigeri honorem conſecrandum curauit. Et hæc quidem duo poſtrema monaſteria egregiè ditauit: Laubias verò regijs auxit muneribus, & villarum atque ſeruorum magna copia extulit. Quicquid enim ſuperiorum regum liberalitate & munificētia paſsìm per Francorum regna obtinuerat, Laubienſi cœnobio contulit, vt veneranda fratrum illic Deo ſeruientium congregatio non egeret ijs rebus, quæ monachis congruere feruntur. Constructum autem idem monaſterium ab ipſis fundamentis ſub iuniore Clodoueo, tanto florebat auguſtiùs, quanto erat regijs opibus & munificentia copioſiùs locupletatum.

Fit presbyter. — *Conſtruxit monaſteria.* — *Lobienſe monaſteriū.*

His ità geſtis, locisque ſupradictis honorificè extructis, fratribusque illic Chriſto militantibus, rebus ad victum neceſſarijs affatìm inſtructis, Dei omnipotētis, vt credimus, inſtinctu & prouidentia ad alium commigrauit locum, qui eſt iuxta Hon fluuium, cui adiacet ſylua,* Ambidgis dicta: ibique cum ſuprà memoratis duobus diſcipulis ſuis extirpare cœpit virgulta, & parare locum conſtruendo monaſterio. Cùm eſſent autē in hoc opus intenti, poſuiſſentq; cucullos ſuos ad trūcum arboris, dominus illius loci ſuperuenit. Qui vt vidit eos extirpare ſyluam ſuam, cucullos eorū tulit, & abſceſſit. Sed inuocata à ſeruis Chriſti clementia præpotentis Dei, mox adfuit, hominemque illum in membris omnibus cruciauit, ità vt mortuo ſimilis videretur, diſceretque ex pœnis ſuis, non rectè ſe geſſiſſe erga famulos Dei. Prouolutus ergò pedibus eorum, rogat ſibi veniam dari, cucullosque ſuos vt recipiant, magnis vocibus poſtulat, ſimulque mediam ſyluæ partem ſe per manus ſancti viri Deo oblaturum pollicetur, ſi pius Dominus culpam temerè admiſſam, ipſi condonaret. Orante autem B. Landelino, miro modo repentè curatus eſt, & beati viri prędicatione inſtitutus, cum pace ad ſua reuerſus eſt. Vir autem Domini gratias agens, quòd vbiquè diuina ipſi adeſſet miſericordia, oratorium illic conſtruxit in honorem ſacratiſſimæ Virginis Mariæ, vbì cum duobus diſcipulis ſuis hymnis & orationibus vacans, diuinæ pietatis viſcera quotidiè implorabat.

** Ambliagis* — *Sanat hominē diuinitùs punitum.*

Quo-

Quodam autem die omnia circuncircà perluſtrans, comperit ibì fontem non haberi, vndè fratres ſuis vſibus aquam neceſſariam haurirent. Fuſis igitur ad Deum precibus, ſcipione ſuo ſemèl percuſſit terram, ſtatimq; fons mirè altus & dulcis erupit, vndis criſpantibus largiter manans. Quæ res nomen loco dedit, viro ſancto illũ Criſpinium appellante. Iam verò à beato Martino Romano Pontifice ordinatus, diuinæ prędicationis vomere Criſpinium excolebat. Itaque nonnulli, eius audita ſanctitate, è diuerſis partibus ad eum confluxêre, adunataque eſt hominum non parua multitudo in eodem loco. At vir Deo plenus multitudini admiſceri nolens, ſolitudinemque omnibus mundi rebus anteponens, nè multorum ad ipſum acceſſus, mentis eius aciem hebetaret, & à ſtatu rectitudinis detorqueret, haud ità procùl ab eo loco recedens, ſolitarium ſibi delegit habitaculum. In illo itaque loco, vbì fons Criſpinij in flumen influit, in honorem S. Petri Apoſtolorum principis condens eccleſiam, inter ipſos, vt ità dicam, ſupernos Angelorum choros, etſi necdùm corpore, mentis tamen contemplatione verſabatur, ità vt poſſet ipſe quoq; dicere cum Apoſtolo: Noſtra autem conuerſatio in cælis eſt.

Fontẽ precibus impetrat.

Criſpiniũ.

Philip.3.

Viſum autem eſt operæprecium beato viro, vt diſcipulos ſuos Adelinum & Domitianum à ſe ad ſeparata à ſe inuicèm loca ablegaret, vt ipſi quoq; miniſterio verbi Dei Domino animas lucrifacerent, & ad ſe inuitarent quotidiè: porrò ipſe diuinæ philoſophiæ auidiſſimus, cæleſtium contemplationi liberiùs vacaret. Itaque S. Adelinum à ſuo monaſterio ad vnum milliare propè fluuium Hon, Domitianum verò ad duo plùs minùs milliaria iuxta fluuium Hagnaum manere voluït. His ità peractis, ſancta & immaculata Chriſto hoſtia, multiplici contuſione & ignis examinatione inſtàr holocauſti præparatus, Deo dignus ſacerdos Landelinus, ipſi iam cæleſti aræ propinquabat. Cùm enim omnipotens Deus pro laboribus, quos pro nomine eius quotidiè perferebat, iam remunerari illum vellet, membra ſenilia, diuturno labore confecta, lenis quædam febricula corripuit. Tum ille accerſitis vndiquè fratribus, indicat ſe è corporis ergaſtulo abiturum. Mox fratres omnes lugubri voce dicunt: Quod domine pater erit nobis deincèps auxilium, ſi tu paſtor oues Chriſto acquiſitas, lupi tartarei dentibus lacerandas relinquis? His auditis, vir Dei lachrymabundus dicit: Nè quæſo vos chariſſimi fratres, deceſſus meus mœrore afficiat. Planè non deerit vobis paſtor æternus, Dominus omnium Ieſus Chriſtus, ſi eius amori inhęrete ſtudueritis. Seruite ergò ei in timore, & exultate ei cum tremore. Nulla vobis nocere poterit aduerſitas, ſi nulla dominetur iniquitas. His atque eius generis alijs ſermonibus adhortatus fratres, in cinere & cilicio iacens, adſtantibus, quos vndequaq; ad Chriſtum adduxerat, chariſſimis filijs, animam bonorum operum floribus redimitam Chriſto reddidit, beatis angelorum ſpiritibus ſociãdam. Diſcipuli autem venerabile corpus eius honorificè in eodem monaſterio condiderunt, vbì eius meritis & interceſſione multa ac ſtupenda fiunt miracula: Præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt honor & poteſtas in ſecula ſeculorum, Amen.

Pſal.2.

In cinere & cilicio reddit animã.

VITA SANCTI ABRAHAE ABBATIS, AVTHORE S. GREGORIO TVRONENSI EPISCOPO, LIB. *Patrum, cap.*3.

NVlli catholicorum eſſe occultum reor, quod Dominus ait in Euangelio: Amen dico vobis, ſi habueritis fidẽ integram, & non hæſitaueritis, ſi dixeritis huic mõti, Trãſfer te: transferet ſe: & omnia quæcunq; petieritis in nomine meo, credite quia accipietis, & venient vobis. Ergò nõ eſt dubium, quin ſancti obtinere poſſint à Domino, quod petierint: quia in eis fides, fundamine poſito, nullis hæſitationum fluctibus vacillat. Pro qua fide non ſolùm intrà patriæ terminum propriæ, dum cęleſtem vitam agere cupiunt, exules facti ſunt: ſed etiam transmarina ac peregrina petiêrunt loca, vt ei, cui ſe deuouerãt, plùs placerent: ſicut nunc beatus Abraham Abbas, qui

Iunij 15.

Matt.17.

poſt multas tentationes ſeculi, fines eſt territorij ingreſſus Aruerni: qui non immerito Abrahæ illi comparatur ſeni pro magnitudine fidei, cui quodàm dixerat Deus: (Gen 12.) Exi de terra tua, & de cognatione tua, & vade in terram, quam mõſtrauero tibi: Reliquit autem hic non ſolùm terram propriam, ſed illam etiam veteris hominis actionem, (Ephe. 4.) & induit nouum hominem, qui ſecundùm Deum formatus eſt in iuſtitia, ſanctitate & veritate. Ideoq; cùm ſe perfectum in Dei opere cerneret, non fuit dubius in fide petere, quod per vitam ſanctam confiſus eſt obtinere. Per quem opifex cæli, maris ac terræ, parua quidem numero, ſed admiranda miracula operari dignatus eſt.

(Abrahę patria.) Igitur Abraham iſte ſuper Euphratis fluuij litus exortus eſt: vbi in Dei opere proficiens, ad viſitandos eremitas adire Aegypti ſolitudines concupiuit. Eò autem dum (Gentiles eũ verberant.) tenderet, à paganis compræhẽſus, & multis pro Chriſti nomine affectus verberibus, in vincula conijcitur: in quibus per quinq; annos exultans, tandèm Angelo ſoluente laxatur. Occidentalem quoq; plagam viſitare cupiens, Aruernos aduenit, ibiq; ad baſilicam ſancti *Cirici, monaſterium collocauit. (*Cyrici) Erat autem miræ virtutis, fugator dæmonum, illuminatorque cæcorum, aliorum quoq; morborum potentiſſimus curator. Igitur cùm feſtiuitas ſupradictæ baſilicæ aduenisset, Præpoſitum vocat, vt vaſa vino plena ad reficiendum populum, qui ſolennitati aderat, in atrio ex more componeret. Cauſatur monachus, dicens: Ecce Epiſcopum cum duce & ciuibus inuitâſti, & vix nobis ſuperſunt quatuor vini amphoræ. Vndè omnia iſta complebis? At ille: (3 Reg. 17.) Aperite, inquit, mihi penum. Quo aperto, ingreſſus eſt, & fundens orationem, quaſi nouus Elias, eleuatis ad cælum manibus, ac infuſis fletu luminibus, ait: Nè deficiat, quæſo, Domine, de hoc vaſculo vinum, donèc cunctis miniſtretur in abundantia. Et irruente in ſe Spiritu ſancto, ait: Hæc dicit Dominus: Non deficiet vinum de (Vinũ precibus obtinet.) vaſe, ſed omnibus petentibus affatim tribuetur, & abundabit. Quo dicto, vinum ad verbum & hilaritatem * diſpenſationis illius cuncto populo in abundantia miniſtratum eſt, & ſuperfuit. Sed quia ſtrenuitas Prępoſiti priùs menſurauerat vaſculũ quinquagenarium, & repererat quatuor palmorum menſuram, cernens quæ acta fuerãt, in craſtino iterùm menſurãs, tantum reperijt in vaſe, quantum in eo præcedente reliquerat die. Ex hoc ſancti virtus in populis declarata eſt. In ipſo verò monaſterio (Decedit è vita.) plenus dierum obijt, ibique cum honore ſepultus eſt. Erat autem eo tempore ſanctus Sidonius Epiſcopus, & Victorius Dux, qui ſuper ſeptem ciuitates principatum, Eoricho Gotthorum Rege indulgente, ſuſceperat. Huius verò ſancti Epitaphium beatus Sidonius ſcripſit, in quo aliqua de his, quæ locutus ſum, eſt præfatus. Ad huius autem beati Abrahæ ſupulcrum plerunq; frigoritici decubantes, medicinæ cæleſtis præſidio ſubleuantur.

MARTYRIVM SANCTORVM, ET MAGNORVM MARTYRVM QVIRICI ET IVLITTAE, AVTHORE SIMEONE

meone Metaphraste: nec eſt quòd Lector ſuſpicetur hanc eam eſſe hiſtoriam, quam Gelaſius Pontifex inter apocryphas numerat.

(Iunij 16.)

QVemadmodùm non eſt neceſsè Domino ſalutem dare Iudæo aut Græco, ſeruo aut libero, (in his enim omnibus fides & mores animę, non autem genus proprietatem tribuit, vt ex ea re ſalutem quis vel interitum ferat) ſic neque maſculo, aut fœminæ, neq; ei, qui corporis ſtatura eſt perfectus, aut imperfectus, qui vocatus ſit ad perfectionem ſanctificationis. Rectũ autem eſſe corde, & habere bonum animum, & ad imitationem Dei accommodatum, omninò neceſſe eſt eum, qui futurus eſt dignus vera ſalute. Non enim naturæ, aut generis, aut fortunæ conſequentia ſanctis acquiritur ſanctificatio, ſed conciliatur Dei ſpiritûs operatione: neq; (ſanctitas vndè naſcatur & confirmetur.) virtute corporis confirmatur, ſed in Dei virtute perficitur & ſtabilitur: non in quibuslibet, ſed in ijs, qui ſunt rectis moribus, & quos conſtat eſſe bonos.

Diti.

Dirigamus ergò cor noſtrum ad eum,qui eſt rectus. Bonam reddamus mentem in eum,qui eſt bonus. Omnem obliquam & peruerſam cogitationem, omne virium à noſtris animis auferamus & abijciamus: vt ſanctus Dei ſpiritus, qui eſt bonus, rectus & principalis,in bono noſtro principali & recto,tanquàm ſimile ſimili collocatus & renouatus,cum ſua ſanctitate & diuinitate repleat. Et licèt ſimus ſtatura corporis imbecilla,cor rectum & bonum adepti, nihilominùs operabitur in nobis virtus ſpiritûs: vt nos quidem in ipſo,beneficio afficiamur, dum perficimur & diuini reddimur: glorificetur autem & extollatur Chriſtus in nobis. Pſal. 50.

Sic multi corpore infantes & imperfecti, maxima virtute reſtiterunt impijs, & cùm eos mentis rectitudine euertiſſent per Chriſti potentiam, digni ſunt habiti,qui perfectiſſimo præconio renunciarentur victores. Sic etiam mulieres anima rectæ & honeſtæ,cùm manus conſeruiſſent cum ſæuis Tyrannis,& quorum tolerari non poterat potentia, aduersùs eos præclariſſimum in Chriſto erexêre trophæum. Sic Quiricus ſcitus Deo, ſacerque & pulcherrimus puer: ſic Iulitta quoquè, quæ ipſum pulchrè concepit & peperit,& ablactauit, cùm ſtatìm donum quampulcherrimum & gratiſſimum Deo dedicâſſet, ille quidem in admodùm humili & infantili corpore, hæc autē in fœminina & imbecilla natura, cum principe tenebrarum huius ſeculi, & cum eius validis congreſſi defenſoribus, per mentis rectitudinem & fidei ſuperârunt,& tandèm euerterunt & proſtrauerunt ſuum aduerſarium.

Sed quoniam Quirici & Iulittæ meminimus, pulchrum fuerit ab initio eorum repetita hiſtoria,diuinum amorem,& pro Chriſto martyrium,& perfectionem illorum laudare pro viribus: & per ea gloriam, honorem & laudem ei ſacrificare, qui in horum vicit imbecillitate: & eorum,qui ſunt martyrum amatores, animos paſcere, & ad Chriſtum ædificare. Hi orti quidem eſſe dicuntur ex Lycaonia,ciuitate autem Iconio, genere verò non obſcuri,nec plebeij,nec iguobiles: ſed nobiles, & magni nominis:ſi quis velit vocare nobilitatem,ortum eſſe ex ſanguine regio,aut genus referre ad Reges: quæ quidem qui parua intuentur,iudicant tanquàm maxima: ſicut etiam terrenas facultates,felicitatem nominauerunt & diuitias: veriſsimam,quæ eſt ex virtute,nobilitatē,& veras diuitias,eas, quæ ſunt ex donis ſpiritûs, fortaſsè ignorantes,'& rebus fluentibus,tanquàm ſtabilibus adhærentes. Patria Quirici & Iulittæ,& genus.

Sed hi in terra qnidem clari,vt dictum eſt,apud ſuperos autem longè clariores, vt qui vitæ ſuum inſtitutum in cælis reponerent,' vbì etiam eorum nomina per magnā Dei præſcientiam omnia compræhendentem,'& iuſtiſsimam dignorum prædeſtinationem,verè digito Dei priùs ſcripta ſunt. Conſequenter autem terrenis facultatibus,atque adeò multo magìs fide in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum & pietatis florebant commodis,quibus antecellebant. Oportebat enim fortaſsè eos,qui in Deo erant euaſuri poſteà clariſſimi, humanis quoquè, & quæ ad corpus pertinent,commoditatibus ſuperare vulgus ab initio, & ſpiritalem his,tauquàm vmbris, priùs deſcribere ſplendorem & claritatem.

Atque Iulitta quidem beatiſſima & honeſtiſſima fœminarum, cùm ei maritus matrimonio fuiſſet paruo tempore coniunctus, oſtendit ſe firma ac ſtabili fide in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, & in eum dilectione. Totum enim animi amorem abducens à corporibus, & piè ac religioſè traducens ad ſpiritum, in vita, in quam non cadebat repræhenſio, puraque erat, immaculata & moderata, Domino ſeruiebat. In vnigenito autem filio;ſancto Quirico honeſtiſſima mulier ſpem collocans,cùm eum quidem lacte ſecundùm naturam ſuis aleret vberibus, ad ſacrum autem & diuinum baptiſmum produxiſſet,& eum patri luminum mirandum in modum conciliâſſet, & Chriſto per ſanctum ſpiritum conſecrâſſet, ſic ipſa in intemerata, & quæ rrpræhendi non poterat,viduitate, pulcherrimè,vt leges iubent, filium alens, vitam tranſigebat, omnium quidem, quæ ſtudio ſunt gentilibus,myſteriorum & morum actionem & participationem auerſans,tanquàm rem execrandam: quæcunque ſunt autem apud Chriſtianos veneranda & Apoſtolica mandata & traditiones,vt æquum eſt, amplectens,& in ea re orationibus confirmata. S. Iulittę vitę integritas.

Poſtquàm autem impium illud & dæmoniacum ab eo, qui tunc Tyrannidem exercebat,prodit edictum,non oportere Chriſtum colere,aut mortis impendére ſupplicium (Præerat autem tunc Diocletianus imperio Romanorum) quo tempore

qui decretum cum poteſtate ab eo acceperant, alij alibì per omnem regionem & ciuitatem excurrentes,& id in medijs foris proponentes,& eos qui Imperatorio non parebant edicto,ſupplicijs,quæ dici non poſſunt,ſubijcientes, ità acerbè præſenti vita priuabant: & quo Domitianus ille Comes Lycaoniæ propterea miſſus à Tyranno, vir crudeliſſimus & inhumaniſſimus, ipſum Iconium & omnem finitimam populans & obſidens regionem,omnes,qui ibì compræhendebantur, Chriſtianos grauiſſimis afficiebat ſupplicijs: tunc hanc ſacram Dei fœminam, ſimul quidem mandatum diuini Regis implentem,quod iubet non audacter inſilire in tentationes, ſed

Matt.10. cautè vitare: ſimul autem etiam humanam reuerentem infirmitatem, ſimul hunc quoquè venerandum infantem, qui vbera adhuc ſugebat, tenentem, & de eius ſalute, vt quæ filium valdè amaret, admodùm anxiam, fugere oportuit.

S. Iulitta ſe confert Seleuciam. Atque relinquis quidem, ô mulier ſanctiſſima, Iconium, relinquis & omnes tuas poſſeſſiones & facultates: procùl autem à tuis conſanguineis & cognatis peregrè profecta, fugiens venis Seleuciam, omnibus opibus & carnis fomentis, omniq; mundanæ felicitati & delicijs,propter Chriſtum peregrinationem, mendicitatemq; & afflictionem lubenter perferens. Sed neque Seleuciæ diù erat habitatura. Nam cùm Alexander, vir admodùm improbus & malignus, ſortitus eſſet adminiſtrationem illius prouinciæ, & recenter ad eam acceſſiſſet, omnes quidem viri & omnes mulieres cum eorum liberis, quicunque aſſentiebantur Chriſti confeſſioni, poſt plurima genera ſuppliciorum,occidebantur immiſericorditer.

Indè abit Tarſum. Hæc videns Iulitta, & illarum peſtium verita crudelitatem, vlnis tollens dilectum filium,(Erat autem tunc triennis Quiricus) cum duabus ancillis fugiens Seleucia, Tarſum peruenit. Non licuit autem nec in ea quidem diù latére. Quomodò enim magnum vas aureum, aut etiam argenteum iacens in medijs ſilicibus, aut in aliqua alia vili materia, non poteſt facilè latére eos, qui adſpiciunt, cùm viſus dirigatur ad id, quod eſt ſplendidius: ità fideliſſimi homines Ieſu, verſantes in medio impiorum, non poſſunt occultari, virtute & diuina viuendi ratione reddente eos euidentes & manifeſtos omnibus.

Eſt autem vtiquè Patris quoquè voluntas, qui eſt in cælis, vt quomodò cognita

Rom.8. vniuſcuiuſque mente, prædeſtinauit perfectionem: ità in tempore vocet ſcilicet, & iuſtificet,& glorificet. Quamobrèm illi quidem id, quod eſt humanum,agentes aut patientes, ſtudebant fugere perſecutores. Quoniam verò non erat æquum, vt in terræ aggere foderentur cæleſtes margaritæ, neq; vt ſimiliter àc filij hominum ſubirent profundum obliuionis,propterea beatos illos fugitiuos ſæuus ille Alexander ponè ſequitur. Tanquàm enim diuino quodam iuſſu impulſus,relicta protinùs Seleucia, venit Tarſum,quæ non longo ab ea diſtat interuallo.

Ad eum autem ingredientem ciuitatem, ſtatìm defertur Iulitta, & eius filius Quiricus. Ille verò in delatos leoninum quendam edens rugitum, & præſidens in

S. Iulitta cũ filio ſiſtitur iudici. alto tribunali,iubet eos quamprimùm ſiſti. Ingreditur autem non ſola: non enim occultauit vnigenitum, neque tradens ancillis, curauit vt fugeret. Neque enim beata illa aut vitæ erat adeò cupida, aut filium ſuum tanto habebat odio, vt aut à ratione alienis mota miſericordiæ motibus, non poſſet videre filium interfici pro veritate, aut ei abſolutam inuideret conſummationem, aut oblationem: ſed vt quæ eſſet re vera filia Abrahæ, & illius imitaretur fidem & ſacrificium, vnigenitum &

Gen.22. dilectum contendebat ſacrificare ei, qui ipſum dederat: aut quomodò Anna Sa-

1.Reg.1. muelem ablactatum,cum diploide obtulit aræ: ità etiam veneranda mater venerandum filium proprijs manibus tradidit ad holocauſtum: & quod eſt maius ijs, quæ dicta ſunt, non filium ſolùm, ſed etiam ſeipſam tradidit præclara mulier ad cædem, magna voce clamans ſe eſſe Chriſtianam, & ſolùm nôſſe DEVM CHRISTVM IESVM, & eius patrem, à ſpiritu afflata, glorioſè confitebatur: deos autem & dæmones, vt qui neque eſſent, neque vnquàm fuiſſent, abdicabat, aſper-

Eximia virtus eius. nans & nihili faciens. Et omnes quidem Præſidis blanditias aut aſſentationes tanquàm maligni eſcas repellebat & auerſabatur: omnibus autem ſuppliciorum minis, & omnium tormentorum generibus ſe lætari affirmabat.

Quam-

Quamobrèm crudeliſſimus ille Iudex, qui cum Deo bellum gerebat, iubet quidem infantem auferri ab eius vlnis, ipſam autem nudam flagellari boum neruis. Atque mater quidem, lictoribus in ea cædenda laborantibus, immaniter lacerabatur ſupplicijs: indignabatur verò, vt eſt conſentaneum, & vociferabatur, & ægrè ferebat filius. Quem quidem, vt qui eſſet elegans, & forma ſpecioſus, venuſtate delectatus Tyrannus, vi quidem auellit ab vlnis maternis: cum autem ſuis accepit manibus, eum tentans imponere genibus, & ſensìm palmis eius caput demulcens, nec id ſolùm, ſed etiam impuris labris caſtiſſimum impuriſſimus exoſculari aggrediens, verbis ad perſuadendum accommodatis incantabat, vt putabat.

Cæditur boum neruis.

Attende, dicens, fili mi ſuauiſſime, fili formoſiſſime, attēde mihi tuo patri. Audi, ô ſcite & chare fili, & intellige: hanc autem veneficam & impiam, vt quę violenta ſit morte peritura, & dijs inimica, expellens, nobiſcum ſuauiſſimè viues & iucundiſſimè. Ego autem te adoptans in filium, omnibus bonis benigniſſimè proſequar, & omnium mearum poſſeſſionum te relinquam hæredem.

Tyrannus blāditur infanti Quirico.

Quid verò Quiricus, qui corpore quidem erat imperfectus, perfectus autē ſpiritu: qui ſpecie quidem erat infans, ſenex verò intelligentia? qui ſermone quidem & lingua balbutiebat, mente autem & corde intelligebat? num ceſſit Tyranni violētiæ, aut puerili timore exhorruit, aut oſculis & promiſſis eſt delinitus, aut victus à flagellis, quæ in matrem intentabantur, diriguit timore reſolutus, aut fortiter quidem decertauit, ſed non prudenter? aut imperfectè quidem, non autem vt martyrem decuit laudabiliter? Nequaquàm. Immò verò perfectione vtens fidei, perfectione prudentiæ. Erat enim ſpiritus Dei verè in eo perfectus: & ideò tota anima, totis viribus & omnibus membris corporis vnà cum matre decertans, bellum pro Chriſto gerebat, & ſimul ſuſtinebat. Nam corde quidem credidit nihilo ſeciùs, quàm infantes aut lactentes, qui Ieſum priùs ſuſceperunt, quandò ſedens ſuper pullum, Hieruſalem eſt ingreſſus, cum palmis & hymnis ab eis exceptus. Ore autem ſe eſſe Chriſtianum præclarè eſt confeſſus, & diuinum Chriſti nomē verè Chriſtianus clariſſimus Quiricus, conuenienter ſuo nomini prædicabat: corde quidem ad iuſtitiam, confeſſione autem ad ſalutem vtens, vt diuinus ait Apoſtolus.

Matt. 21.

Rom 10.

His velutì ignitis telis diuiſit ipſam mediam Tyrāni animam. Verùm nec ocioſæ erant delicatæ manus noui athletæ, neque teneri pedes poterāt ceſſare ab opere: ſed & pedibus & manibus reſiſtens, & renitens luctator admirabilis, & pro viribus repugnans, inimici auerſabatur oſcula: ad matrem autem toto animi ſtudio cōtendebat & proſiliebat. Tanquàm verò in retibus & crudiorꝛ feræ manibus interceptus, aut potiùs, vt canora auis, laqueo implicatus, alas mouebat beatus puer, & omnibus modis machinans euadere è laqueis venatoris, manibus quidem eius vultum laniabat & lacerabat: pedibus autem execrando lateri inſultans athleta breuiſſimus, ſic amorem illum dæmoniacum ſtatìm conuertit ad iram cædem ſpirantem. Nam cùm delicatum eius pedem appræhendiſſet vir ad cædem propenſiſſimus, crudeli autem animo, & ſpirante parricidium, & quid aliud, niſi digno anima diaboli? cum ſublimè ſuſtuliſſet, ex alto tribunali manu ſua iaciēs in ſubiectos gradus lapideos, vnà cum ſacro capite totum quoquè athletæ corpuſculum aduerſis petrarū aculeis contriuit & confregit.

Infans tyrannū auerſatur.

Lacerat vnguibus.

A tyranno interficitur

Sic corporis confracta compage, victrix eius anima liberata eſt, tanquàm paſſer à venatore: manibus autem ſanctorum Angelorum ſtatìm ad magnum adducta Pōtificem, tanquàm ſacrificium maximè odoriferum oblata eſt Domino. Sic paruus ille Quiricus cùm magnus euaſiſſet decertatione, terrā quidem ſanctificauit per ſanguinem, qui in ipſa eſt effuſus: aërem verò per ſanctum ſpiritum, qui ad ipſum peruaſit: & cælum quidem impleuit exultatione, quæ nō poteſt verbis exprimi. Cùm maioris autem & diuinioris Dei gloriæ fuiſſet occaſio, omnibus Chriſti Eccleſijs fuit diei feſti argumentum, & ſpiritalis laudationis gaudijq; ſuppeditator vel conciliator. Sic inſignis martyr mater Deo prius peregit ſacrificium, & cùm tanquàm turtur

formoſiſſima & caſtiſſima, quaſi pulcherrimum & ſpecioſiſſimum pullum CHRISTO ad ſacrificium filium præmiſiſſet, cum gaudio & voce exultationis orabat, vt ipſa quoquè citiùs liberaretur à carne, & nuda à cœni veſtibus, nuda & ſyncera mente, ſupercæleſti ſponſo Chriſto & dilecto filio contendebat coniungi.

Quamobrèm magnis quidem gratiarũ actionibus & laudationibus magnificabat eum, qui eius ſuſceperat oblationem, & vt ipſa quamcelerrimè ſolueretur à corpore, & ad deſideratum Chriſtum aſſumeretur, ſupplicabat: validis autem verborum inſultibus Tyrannũ ſauciabat: Noli putare, dicens, me eſſe adeò timidi & puſilli animi, vt vincar à tuis ſupplicijs. Non enim me terrebit carnis laniatio, neque me membrorum conturbabit ruptura: ſed neque, qui deorsùm fertur, torrens ſanguinis, nõ neruorum ſectiones, non oſſium fractiones, non ignis minæ, nec mortis deniq;, quæ ea conſequitur, me ſeparabit à charitate Chriſti. Nullius tui (vt ſemèl dicam) tormẽti rationem duco, ô acerbe Tyranne. Sunt autem omnia mihi qnàm iucundiſſima, quæ vos ad me torquendum minitamini, & tanto magìs, quanto videntur violentiora. His enim ſpero me citiùs eſſe peruẽturam àd meum chariſſimum, & cum eo coronam iuſtitiæ à Chriſti dextera conſecuturam.

Fortiſſimus animus S. Iulittæ.

His verbis Iudex magìs iritatus, & furore percitus, in ligno quidem iuſſit ſuſpendi egregiam victricem, eius autem carnes valdè laniari ac diſcerpi ferreis pectinibus: deindè picem ex lebete hauriri bullientem, & effundi in membra lacerata decertantis. Ea autem ſtrenuè & fortiter reſiſtente omnibus tormentis, & deos quidem ac dæmones auerſante & aſpernante, Chriſtianam verò ſeipſam confitente, & ſolùm Deum nôſſe Chriſtum, & eius patrem, & ſanctum ſpiritum affirmante, condemnatur poſtremò, vt enſe moriatur.

Valdè eius corpus laceratur.

Gladio cæditur.

Hoc eſt certamẽ Quirici & Iulittæ. Hæc eſt verorum pietatis athletarum victoriæ publica declaratio. Sic ſalua fuit mater per ſacram liberorum prôcreationem. Sic filius accepit vtilitatem ex materna educatione. Et talibus viſceribus longè honeſtiſſima mulier ſuũ infantẽ nutrijt, & talibus alimentis remuneratus eſt parentẽ venerandus filius: adeò vt hic quidem fieret & vocaretur Dei filius, illa autem filia cæleſtis Hieruſalem: & ambo Dei filij, & inſignes Chriſti martyres, & vaſa ſancta, & electa, & precioſa diuini illius ſpiritûs.

Nuncque licet videre ijs, quibus datum eſt contemplari matrem propter filiũ in cælis exultantem conuenienter diuinis eloquijs, matrem longè beatiſſimam, valdè beato filio mirandum in modum coniunctam, & ſimul exultantem: Cum prophetis quidem, vt qui ſint ſimilem aſſecuti gratiam ſpiritûs & virtutis. Cum Apoſtolis autem, vt qui fuerint ſocij parium pro pietate certaminum & laborũ. Cum athletis verò & martyribus, vt qui æquè, atquè illi, aut etiam validius ſuſceperint certamen confeſſionis, & curſum peregerint, & fidem ſeruauerint, & martyrij legis nihil omiſerint.

Quamobrèm, quæ nunquàm marceſcent, iuſtitiæ coronis cum ijs, qui ſunt vniuerſorum ſanctorum perfectiſſimi, à dextera Chriſti ſunt redimiti. Quorum intercesſionibus noſtrî quoquè memento, ô Deus, qui in ſanctis tuis glorificaris, & magnificas eos, qui te magnificant, & ſanctificant ſanctiſſimum nomen patris, & filij, & ſpiritûs ſancti: Quem decet omnis gloria, honor & potentia in ſecula ſeculorum, Amen.

1. Reg. 2.

VITA

VITA LVTGARDIS SANCTISSIMAE VIRGINIS, AVTHORE F. THOMA CANTIPRATENSI DOMINIcano.

Etſi autem necdùm mihi conſtat de Virginis huius canonizacione, vt vocant, tamē viſum eſt vitā eius huc adſcribere, ſtylo ſimpliciore paſſim nōnihil elimato.

PROLOGVS AVTHORIS.

DOminę reuerendæ & in Chriſto plurimùm diligendæ Hauuidi, diuina benignitate Abbatiſſæ Aquirianæ, ſanctoque eius Collegio, frater officio Supprior, fratrum Prędicatorum minimus, ſalutem dicit.

Veſtra me dūtaxàt, immò erga monaſteria omnia charitas, amorq́; erga perſonam, de qua dicturus ſum, ſingularis, me incitauit, vt vitam piæ Lutgardis vtcunq; deſcriberem, in tres libros opus omne diſtinguens, conuenienter triplici illi ſtatui ſecundùm animam, quem dicere ſolemus incipientium, proficientium, & perfectorum. Planè autem mihi perſuadeo, multis retrò annis à nemine vitam alicuius conſcriptam eſſe, quæ tot virtutum inſignia complectatur. Oratos autem velim pios lectores, quibus Deus adſpirauerit gratiā amoris ſui, vt fidem adhibeant dictis meis. Quòd ſi quædam minùs literatè vel eruditè à me dicta erunt, ferant quęſo æquo animo, quandoquidem non niſi vera dicentur. Bonorum enim ingeniorum, vt ait beatus Auguſtinus, inſignis eſt indoles, in verbis verum amare, non verba. Neque aurum minùs precioſum eſt, quòd è terra tollatur: neque minùs ſapit vinum, quòd è vili ligno naſcatur. Cupio autem, vt non modò veſtrum collegium, ſed etiam omnes monaſteriorum Brabantiæ virginei cœtus vitam piæ Lutgardis ſuſcipiant, vt quam fama virtutum veriſſima apud omnes diuulgauit, ea breuis libelli inſinuatione pleniùs omnibus innoteſcat.

De Doctri. Chriſt. lib. 4. cap. 11.

LIBER PRIMVS.

Iunij 16.

Patria Lutgardis.

LVtgardis pia virgo ex illa quondàm Tungrorum celeberrima ciuitate, patre ciue, matre nobili, traxit originem. Pater autem tenerrimè illam diligens, & ſecūdùm ſeculi faſtum cupiens eam florere & proſperos habere ſucceſſus, cuidam mercatori, dum adhuc iuuencula eſſet, viginti marcas argenti dedit, vt ex ijs, donèc ea adoleſceret, multiplicatis copijs lucriſque paratis, dos nupturæ filiæ augeretur. Interìm creſcens puella, & quid eius cauſa fieret, animaduertens, quantùm illa ętas patiebatur, ad nuptias inhiabat. Sed pius Dominus, futurorum praſcius, qui vocat ea, quę non ſunt, tanquàm ea quæ ſunt: fruſtrato patris eius conſilio, de Lutgarde ſibi potiùs deſponſanda, aliter diſponebat. Ille enim, qui Lutgardi deſtinatam pecuniam negociationibus augmentandam ſuſceperat, crebrò in Britanniam traijciens, & per multos aduerſos caſus diffluens, ad vnam marcam redegit viginti, alijs planè diſſipatis. Sed neque ſic tamen aut patris propoſitum, aut effrontem filiæ impudētiam ea res retardâſſet, niſi matris inſtantia mentem filiæ modò minis, modò blandimentis emollijſſet, itá illi dicentis: Si Chriſto nubere voluèris, monaſterium tibi, quodcunque voles, honeſtiſſimum conciliabo: Sin autem mortalem ſponſum malueris, non niſi bubulcum habebis. His atque huiuſcemodì verbis alijs & mariti votum, & filiæ voluntatem, ad ſalubrius propoſitum inclinauit. Etſi autem Lutgardis delectaretur ornatu veſtium, at tamen fugiebat prorſùs amatorias confabulationes & ineptias puellares: & licèt necdùm cognoſceret Dominum, in corde tamen, cùm ſola eſſet, intùs neſcio quid diuinum ſentiebat.

Rom. 4.

Traditur monaſterio.

Vbì igitur annos duodecim exceſſit, in monaſterio S. Catharinæ, quod eſt prope oppidum S. Trudonis in Haſbania, inter Deo ſacratas virgines Ordinis S. Benedicti, diuino ſeruitio mancipatur. Cumque iuuenis quidam genere & opibus præſtans illam procaret, animum illius interdùm verbis nonnihil permouere cœpit: obſeruanſque tempus & locum, clàm nocte quadā domū, in qua virgo iacebat, adire tētauit: ſed cū acceſſiſſet, repētino timore correptus aufugit. Inſtitit verò miris modis diabolus, vt ad cōſenſum animū puellę inclinaret: ſed nō pmittēte Deo, ei' conatus irriti fuêre. Sedente aūt quandoq; ſimplice puella, & cum iuuene illo colloquente,

te, apparuit ei Chriſtus ea forma, qua olìm inter homines verſatus fuerat, pectoriq; veſtem ſuam detrahens, qua tectus videbatur, vulnus lateris ei oſtendit quaſi recèns cruentatum, dixitque ei: Blanditias inepti amoris poſthàc vide nè requiras: hîc iugiter contemplare, quid diligas, & quamobrem diligas. hîc ego totius puritatis delicias tibi polliceor obtinendas. Hac illa viſione & oraculo pauefacta, ſtatìm oculis cordis inhæſit illi, quem viderat, & vt eum acciperet, meditabatur vt columba: moxque ſuperno illuſtrata ſplendore, totius vanitatis à ſe ſenſit abſterſam caliginem. Cumq; eam vidiſſet die quodam matrona nobilis & deuota, ſpiritu prophetico dixit: Tu, vt video, bona es Agnes, & reuerà altera Agnes eris. Subitò verò adeſt iuuenis ſupradictus, & cœpit ſuos replicare ſermones. Cui illa, vt quondàm Agnes beatiſſima, hiante ore reſpondit: Diſcede à me pabulum mortis, nutrimentum facinoris: quia iam ab alio amatore præuenta ſum.

Viſione mirabili amor vanus ab ea prorsùs excluditur.

Alius quoquè iuuenis, armis miles, eam iam Deo ſynceriùs inhærentem, nihilo minùs adamauit: & cùm multis annis renitentem animo procaret, illa primùm modeſtè, poſteà verò ſeueriter eum à ſe auertit. Cernens autem eum in ſtultitia pertinacem, etiam contumelioſis ſermonibus eum à ſe repulit. Ille verò contemptum ſe dolens, cogitat quidnam faciendum ſibi ſit. Et eccè Lutgardis accita à ſorore ſua, iter arripit. Id vbì reſciuit iuuenis, obuiàm illi ꝓficiſcitur cum turba ſatellitum, rapere illam volens. Sed puella ab equo deſiliens, ex illius manibus multa vi ſe extorſit, totaque nocte fugiens, per ſyluarum deuia, angelo ductore, ad domum nutricis ſuę manè peruenit. Eam autem vt nutrix vidit, ſuſpicata raptum, dixit ei: Num te hac nocte iuuenis ille vi oppreſſit? Reſpondit illa: Nequaquàm. Cùm autem iuuenis ab equo deſcenderet eam rapturus, quidam eius ſatelles equum freno tenens, ſuam ei ad eam rem operam nauauit. Clamauit ergò virgo Lutgardis ad illum: Hac manu, qua nunc frenum tenes equi militis me infeſtantis, tale quippiam breuì deſignabis, quod tibi ignominię perpetuam in hoc ſeculo notam inuret. Et eccè vbì ille domũ fuit reuerſus, mox ea ipſa manu propriam ſuam vxorem interfecit. Ea cauſa expulſus ẽ patria, rebus omnibus priuatus eſt.

Reſpuit militẽ ipſam procantem.

Prophetia eius.

Poſtquàm autem Lutgardis ad monaſterium reuerſa eſt, ab omni ferè hominũ colloquio & conſolatione ſe ſubducens, tota rebus cæleſtibus inhiabat. Quibuſdam autem æmulis arctiorem eius vitam, quam imitari non poſſent, carpentibus, atque dicentibus: Sinite eam, dum feruor in motu eſt: vbì ille tepuerit, non abſque rubore redibit ad ea, quæ nunc ſtulta contemnit. Lutgardis id audiens, cum multa humilitate ſibijpſi timere cœpit, & pauida formidare, nè fortè quandoquè acciderent, quæ ætate prouectiores de ipſa dicebant. Apparuit autem ei beatiſſima Chriſti mater vultu gratulabundo, & ait: Non ſic erit, chariſſima filia, vt tu times. Non recides in peccata: ſed mea te ſolicitudine protegente, firmaberis in ſalutem: nec minuetur in te gratia & virtus, ſed cumulabitur. Fuit ea nimirùm præclara & amplectenda promiſſio.

Fugit hominum colloquia.

Quandò in oratione Domino ſuauiter iungebatur, & eam aliquod ingens negocium foràs euocabat, quaſi amico familiariter ei dicere ſolebat cum magna cordis ſimplicitate & puritate: Expecta me hîc Domine Ieſu: vbì me expediero, celeriter ad te reuertar. Mira profectò virginis ſimplicitas, mira Saluatoris humanitas erga illam. Paratum enim illum in omni loco dominatiōis ſuæ, paratum in quouis negocio experta eſt.

Familiaritas eius ad Chriſtum.

Eodem ferè tempore beata Catharina virgo & martyr, eius loci patrona, cũ ingenti gloria apparuit illi flenti pariter & oranti. Cumq; multùm pauida ſuppliciter eam rogaret Lutgardis, vt pro ipſa Dominum deprecaretur, illa reſpondit: Confide filia. ſemper enim gratiam ſuam Dominus augebit in te, donèc per ſummum vitę faſtigium, pręcipuum inter virgines meritum conſequaris. Quodam etiam tempore eadem ſanctiſſima virgo Catharina cuidam deuotæ fœminæ apparens, dixit: Lutgardem tibi interuentricem & matrem adſciſcas, quæ ab omnipotente Deo parẽ mihi in cælis locum obtinebit.

In ſacratiſſima Pentecoſte monialibus in Choro cantantibus, Veni creator ſpiritus, ij, qui in Choro erant, perſpicuè viderunt Lutgardem ad duos cubitos in aëra ſublatam. Felicem illam, quæ tali miraculo meruit declarari: & corpore ſubleuari à

terra,

terra, quæ iam anima exultans in Domino, in cælum ſuſtollebatur. Obtulit ſanè ſe-ipſam quotidiè Domino holocauſtum gratuitum, corpus afficiēs inedia & ieiunijs, & ſpiritum ab oratione non relaxans. Nè autem in cordibus ſororum, quæ eam nō-nihil æmulari videbantur, ſuſpicionis alicuius ſcrupulus hæreret, Chriſtus ſponſam ſuam eiuſcemodì miraculo cohoneſtauit. Cùm illa crebrò vigilias continuaret, quadam nocte ſuper eam viderunt moniales non breui ſpatio quoddam luminis iubar, quod ipſum quoquè Solis ſplendorem vinceret. Quod quidem lumen intrò diffuſum, non ſolùm in illa, ſed in alijs quoquè, quæ illud viderunt, vitæ gratiam augmētauit. Ieiunia & preces eius.

Mouebatur verò commiſerationis affectu & pietatis ſpiritu mirum in modum erga ægrotos & debiles, adeò vt ipſis afflictis cōdolens, plùs ipſa ſpiritu affligeretur. Contulit ergò illi Deus ità generatìm gratiam curationum, vt ſi quid eſſet vitij in oculo, vel in manu, aut pede, vel cæteris corporis membris, ad contactum ſaliuę vel manûs eius, protinùs curaretur. Cumque ea cauſa hominum multitudine & frequētia obrueretur, ſæpiuſque in oratione impediretur, dixit ad Dominum: Quorsùm mihi iſthęc gratia Domine, cuius cauſa totiès diſtineor, nè poſſim vacare tibi? Aufer eam à me, ſed ità, vt meliori munere commutetur. Reſpondit Dominus: Quid vis igitur eius loco accipere? Tum illa: Volo, inquit, vt pro maiori deuotione poſſim intelligere Pſalterium. Præſtitit hoc illi Deus. Vt enim illo tempore probatū eſt, Pſalterium tāto perſpicaciùs intellexit, quanto erat radiantiori luce illuſtrata. Sed cùm poſteà necdùm tantum ex hac percepta gratia ſe proficere comperiret, quātum ſperârat, (Reuerentia enim velati myſterij, mater eſt deuotionis: & res celata, auidiùs quæritur, & maiori veneratione concupiſcitur) dixit Domino: Quorsùm verò attinet me idiotam & ruſticam monialē ſcripturæ arcana noſſe? Ait illi Dominus: Quid vis igitur? Et illa: Volo, inquit, cor tuum. Et Dominus: Quin ego potiùs, ait, & cor tuum. Reſpondit illa: Sit ità Domine, at ſic tamen, vt cordis tui amorem cordi meo attemperes, & in te cor meum poſſideam, omni tempore tua protectione ſecurum. Facta eſt igitur ab eo die quædam permutatio cordium, vel potiùs vnio ſpiritûs creati & increati per gratiæ excellentiam. Deincèps enim ità Chriſtus cordi virginis inhæſit, eam communiens & protegens, vt nec tentatio carnis, immò ne turpis quidē cogitatio mentem eius vel temporis puncto infeſtârit. Cōtactu ſaliuæ vel manûs morbos pellit. Mira eam Chriſtus gratia afficit.

Per idem ferè tempus, cùm adhuc & corpore & ætate eſſet tenerrima, nocte quadā circa tempus nocturnarum precum, quas Matutinas vocant, ſudor eam vehemens & naturalis inuaſit. Cùm ergò à precibus nocturnis abeſſe vellet, vt poſteà ad ſeruiendum Deo fortior eſſet, credens illum ſudorem corpori ſuo ſalutarem eſſe, ſubitò ad eam vox facta eſt: Quid ità iaces? ſurge ocyùs: oportet vt pœnitentiam nunc agas pro peccatoribus, qui in ſuis ſordibus iacent, non ſudori indulgeas. Tum illa exterrita ſurrexit, & inchoatis iam Matutinis, ad Eccleſiam feſtinauit. In ipſo autem Eccleſiæ oſtio Chriſtum obuium habuit, cruci affixum & cruentatum, qui brachiū de cruce deponens, eamque amplexans, os eius vulneri lateris ſui applicuit: vndè tantā hauſit ſuauitatem, vt ex eo tēpore in Dei ſeruitio ſemper & robuſtior & alacrior fuerit. Retulerunt autem, qui ipſa reuelante eo in tempore diù poſteà probauerunt, ſaliuam oris eius, mellis dulcedinem ſuperâſſe. neque id mirum, quādò cor illius & diuinitatis Chriſti mel, & humanitatis lac intùs ruminabat. Ab effectu colligitur viſionis veritas.

Si quo cordis aut corporis incommodo eſſet grauata, ſtabat corā imagine Crucifixi, eamque diù contemplata, clauſis oculis & diſſolutis membris, non potuit pedibus conſiſtere: ſed prorsùs langueſcens, rapiebatur in ſpiritu, videbatq; Chriſtum & lateris eius cruentum vulnus: cui os ſuum admouens, tantam indè ſugebat dulcedinem, vt nulla re poſſet affligi. Accidit quandoq;, vt acutiſſima febre laborans, criticis diebus è lecto ſurgens, abſque vlla difficultate in eccleſiā cum alijs cantura intraret. In aduerſis vndè cōfirmata ſit.

Ad recordationem illius acutiſſimi obtutûs Aquilæ, nempè Iohannis Euāgeliſtæ, qui fluenta Euangelij de ipſo ſacro Dominici pectoris fonte potauit, apparuit ei in ſpiritu aquila, tanto pennarum nitore refulgens, vt totus potuerit orbis claritatis illius radijs illuſtrari. Nimia igitur admiratione ſtupefacta, expectabat vt Dominus pro captu infirmæ aciei, tantam viſionis eius gloriam temperaret. Quod cùm factū eſſet, viſionis illius modū preſſiùs contēplans, vidit Aquilam illam ori ſuo roſtrū apponere,

ponere,animamq́ue ſuam tam ineffabilis lucis ſplendoribus complere, vt quatenùs mortales capere poſſunt,nulla ipſam diuinitatis ſecreta laterent. Tanto autem de torrente voluptatis illius hauſit vberiùs,quanto in donis munificentior Aquila vas cordis eius maiori deſiderio diſtentum reperit. Et certè teſtimonium ego perhibeo, licèt in familiari ſermone ſimpliciſſima videretur,nunquàm tamē me ex cuiuſquam ore in ſecreto ſpiritali colloquio tam ſyncera,tam ignita & ardentia ſecundùm veritatis ſpiritum verba hauſiſſe,idq́ue adeò,vt ad intelligēda dicta illius planè rudem & hebetem ſæpiſſimè me exiſtimârim. Memini etiamnùm & loci & temporis, quandò ad verborum eius ſubtilitatem vſqueadeò obſtupui,vt ſi ſuauis illa & ineffabilis admiratio diù me tenuiſſet,aut amentem me fieri oportuerit,aut è vita excedere:

Præclarum de ea authoris teſtimonium.

Eſt Hasbaniæ oppidum,quod Loſſum vocant:ad cuius eccleſiam quędam incluſa Domino ſeruiebat,pro vitæ merito Lutgardi cumprimìs familiaris. Apud eam manſit quandoquè Lutgardis ad dies quindecim. Accidit autem,vt in orationis cōtemplatione tanta dulcedine afficeretur, vt accerſita incluſa,manûs ſuæ digitos illi oſtenderet,eosq́ue exprimēns diceret:En ſoror mea,vt mecum agit omnipotēs. Ex interiori abundantia etiam digiti mei exteriùs ceu oleo diſtillant. Atque hęc dicens, quaſi ebria,& verè ebria cum geſtu & tripudio mirabili per incluſæ domicilium ferebatur. Indè ſummoperè eó adſpirauit,vt miniſterio conſecrationis per manus Epiſcopi vni viro Chriſto perfectiùs iungeretur. Obtulit autem ſeſe opportunitas, domino Huardo Leodienſi Epiſcopo complures ſānctimoniales conſecrare volente, quibus adiuncta eſt etiam Lutgardis. Vt autem earum capitibus in ſignum coronæ aureolę Pontifex ſertum ex zonis confectum impoſuit,atque ad Lutgardem ordine peruénit,quidam vir ſanctus & ſimplex,qui illic adſtabat,perſpicuè vidit Epiſcopum grandem coronam auream Lutgardis capiti imponere, eamq́ue præ alijs ſingulari quodam honore afficere. Cumq́ue putaret ab omnibus id videri,quæſiuit ex vicino presbytero,cur ſoli Lutgardi Epiſcopus coronam auream admoueret. Irriſit autem illum presbyter,& ait: Vbì ſunt oculi tui,vt auream coronam dicas,quam omnes lineam eſſe vident? Siluit vir beatus & riſit,atque in Lutgarde ſingulare meritum animaduertit. Ab eo die ſponſo ſuo perfectiùs adhærens Lutgardis, ſequebatur Agnū, quocunquè iret. Si Chriſti enim via humilitas eſt,Lutgardem videas ità eum ſequētem per hanc viam, vt ſuperbia nunquàm intumuerit. Si de paupertatis agitur via, adeò fuit paupertatis ſtudioſa Lutgardis, vt nec de quotidiani panis alimonia cogitare voluerit. Si Chriſti via eſt miſericordia & humanitas, fateor equidem in hac vita neminem me vidiſſe illa magìs miſericordē. Si via Chriſti crux eſt & tribulatio, adeò ſe ieiunijs & multis modis afflixit Lutgardis per omnem vitam ſuam, vt nulli noſtræ ætatis neque viri, neque fœminæ ei hac in parte poſſint æquiparari. Deniquè per viam incorruptionis & virgineæ integritatis ſecuta eſt agnum ad gloriam, qua ille via præceſſit,virgineas cohortes ſuî habens imitatrices. Vide autem,quid Agnus ei rependerit. Aequum eſt enim ſponſum ſponſæ vicem reddere. In monaſterio S. Catharinę qualibet ſexta feria in Veſpertinis precibus,quas Veſperas vocant, in beatiſſimę virginis Mariæ honorem certo numero deputatę reſponſorium cum verſu cantabant. Eum autem verſum deuotionis cauſa Lutgardis ſola cantare ſolebat: videbaturq́; ei interìm dum cantaret,Chriſtum in agni forma vnum pedem ſuum dextro, alterum ſiniſtro ipſius humero imponere,atq; os ori applicare: ſicq́; cantando cùm ex Chriſti pectore ſugeret,mirabilem melodiæ ſuauitatē reſonare. Nec dubitare quiſquam potuit diuinum in hoc cantu adeſſe miraculum, cùm in ſolo verſu illo vox eius ſuprà quàm dici queat,ſolito gratior audiretur, & corda audientium ad deuotionem & pietatem interìm mirabiliter promouerentur.

Chriſtum agnum vt præclarè ſecuta ſit.

Et quia talem lucernam ſub modio latére par non erat, poſita eſt ſuper candelabrum,vt fulgor gratiæ omnibus apparéret,factaq́ue eſt Prioriſſa in eodem beatiſſimæ Catharinæ monaſterio,vno omnium conſenſu electa. Non enim habebat eius loci conſuetudo,vt Abbatiſſam ſibi crearent. Sed cùm hac in re grauiſſima ſe affectā iniuria arbitraretur,decreuit & locum & inſtitutum mutare. Intereà accidit, vt Abbas S. Trudonis,pater ſcilicet ſpiritualis eius monaſterij,à generali Lateranenſi Cōcilio veniens,cum proceſſione à monialibus exciperetur. Fuſa autem oratiōe in eccleſia,moniales omnes ad domum capitularem euocauit, & vt parùm cauta inter ſim-

Præficitur virginum monaſterio

ſimplices conſuetudo obtinuit,ſingulas oſculo excepit. Sed cùm Lutgardis Prioriſſa oſculari eum deberet, prorsùs renuit: at tamen per iocum ab omnibus retenta, paſſa eſt illud vi ſibi extorqueri: ſed benigniſſimus Ieſus ità manum ſuam interpoſuit,vt ne primi quidem motûs contagionem ex eo oſculo perſenſerit. Fuit ea in illo monaſterio annis circiter duodecim monialis: eratque eodem tempore magiſter Iohannes Lyranus,Leodienſis diœceſis,vir eximia ſanctitate,qui non ignorans perfectiſſimum animi eius propoſitum,admonuit eam,vt abdicato Prioriſſæ officio, ad Aquirianum Ciſtercienſis ordinis monaſterium ſe transferret. Opponente illa diuerſum Gallicarum monialium idioma,eiuſdemque Ordinis monaſterium in Herkenrode,vbì ſermone Teutonico vtebantur,potiùs deligēte, Dominus ait ad eam: Volo,vt Aquiriam petas:niſi feceris,ego te deſeram. Quędam etiam ſanctiſſima virgo Chriſtina, cuius meminit Iacobus ille venerabilis in vita beatę Marię de Oegnies,cuius etiam vitam nos ſcripſimus,diuinitùs compulſa,eam adijt,dixitque ei:Quid cunctaris facere, quod diuino inſtinctū iuberis? Obijciēte illa eadem, quæ diximus, quæque ſecundùm hominem ſatis ratiōabiliter obijcere videbatur: Chriſtina, Deo inſpirante, mox reſpondit: Ego verò vel apud inferos mâllem eſſe cum Deo,quàm in cælo cum angelis ſine Deo. Rectè nimirùm & congruenter illi reſpondit. Chriſti enim præſentia quemuìs locum,quātumuis inuiſum,ſummè efficit delectabilem,atq; ideò meritò appetendum. Igitur Chriſtinæ verbis confirmata Lutgardis,ad omnia paratam ſe offert,parenſque ſupradicti magiſtri Iohannis admonitioni,Aquiriam ſe contulit ſumma animi tranquillitate. Eſt verò monaſterium illud in Ducis Brabantiæ regione. Vbì autem id reſciuerūt moniales S.Catharinæ, ſummo dolore affectæ ſunt. Quod cùm Lutgardis comperiſſet,condoluit eis,Dominoque pro illis ſupplices preces obtulit. Oranti autem apparuit beatiſſima mater Dei,congratulabaturq; ei,quòd monaſterium & Ordinem ipſi ſpecialiter addictum,complexa eſſet,promittebatque ſe monaſterium S.Catharinę,propter ipſius preces,& temporaliter & ſpiritaliter promoturam. Quod quidem in illo monaſterio vſque in hodiernum diem ſic contingere videmus,quandò illius Ordinis vbiquè tepeſcente diſciplina, iſthoc monaſterium magìs, quàm vnquàm anteà,virtutibus floret, & rebus temporalibus copioſiùs auctum eſt. Sed hîc primi libri finis eſto,qui ea continet, quæ Lutgardis in S.Benedicti ordine geſſit,vt ad librum ſecundum expeditiori ordine procedamus.

Iohannes Lyranus vir ſanctiſſimus.

Chriſtina mirabilis.

Confert ſe Lutgardis ad Aquiriæ cœnobiū.

LIBER II.

CV M autem fama virtutum Lutgardis vndiq; increſceret, noua monaſteria in Gallijs conſtruebantur,quæ, ſi vel parùm aliquid Gallicè didiciſſet,mirum in modum eam ſibi præfici cupiebant. Vbì ea id cognouit,multùm exhorruit, rogauitque cum lachrymis matrem Domini, vt id auerteret. Apparuit autem ei mater Chriſti, dicens,nè quicquam formidaret: ſe enim ſcutum protectionis ſuæ oppoſiturā. Vide autem,oro te, Lector, quo pacto iſthuc impeditum fuerit, & videbis viſionis huius puriſſimam veritatem. Vix annum ætatis quartum & vigeſimum attigerat, quandò venit in Aquiriam,& tamen licèt poſteà annis quadraginta inter ſodales Gallicas vixerit,vix tantum potuit eius idiomatis perdiſcere, vt eſuriens commodè poſſet Gallicè panem petere. Quod vbì ad omnium notitiam peruenit, permiſſa eſt ſponſa Chriſti in ſomno contemplationis quieſcere.

Non poteſt Gallicè diſcere loqui, nō ſine miraculo.

Imminente peſte ſæuiſſima Albigenſium hęreticorum, beatiſſima virgo Maria apparuit ei vultu lugubri & obſcurato. Compatiens autem ei in viſione Lutgardis, cum magno cordis & oris rugitu quæſiuit ab ea,quidnam haberet,& vndè tantus eſſet faciei pallor & ſquallor,quæ alioquì plena eſſet omnis gratiæ. Cui beatiſſima Virgo reſpondit: Eccè ab hęreticis & pſeudochriſtianis rursùs conſpuitur, rursùs crucifigitur filius meus. Tu ergò aſſume tibi lamentum,& perpetuis ſeptem annis ieiunato,vt ſopiatur ira filij mei,quę generatìm vniuerſo imminet orbi. Itaque toto ſeptennio tale illa ſibi indixit ieiunium,vt pane & cereuiſia contenta eſſet. Vide autem ingens miraculum. Sæpè ſuperiorum voluntate coacta, tentabat aliquid pulmenti ore haurire,ſed nihil indè vel ad fabæ vnius quātitatem potuit deglutire. Etſi autem

Hęreſis Albigenſium.

Septēne ieiunium ſibi indicit.

ipſa mira quadam & incredibili abſtinentia ſeſe afficeret,at tamen lætabatur cęteras ſorores commodum habere victum,dicebatque totum menſem rectiùs ſe valere, ſi vel ſemèl paulo largior cibus illis appoſitus eſſet. Sciebat enim & fatebatur nō poſſe omnes id prętare,quod ipſa ſingulari beneficio pro multorum remedio diuinitùs accepiſſet. Quanto autem magìs ſua continuabat ieiunia, tāto fuit & corpore & animo robuſtior.

Cùm Iacobus de Vitriaco,vt ipſe refert in vita beatæ Mariæ de Oegnies, eius venerabilis fœminæ precibus concionandi gratiam eſſet adeptus, religioſam quādam mulierem,eamque ęgrotam,non quidem turpi,ſed tamen plùs ſatis humano amore proſequebatur,eratque illi conſolandæ ità aſſiduè intentus,vt prędicationis munus ſegniter negligeret. At pia Lutgardis vinculum cordis eius & machinas diaboli in ſpiritu ſentiens,cum multis lachrymis Dominum pro illo deprecata eſt. Sed cùm orando nihil proficeret,& Dominum quaſi crudelem ea cauſa argueret, Dominus ei reſpondit:Homo iſte,pro quo oras,ea conatur,quæ ſunt contraria precibus tuis. Quod vt audiuit Lutgardis,impatientiùs ſe gerēs, magnis vocibus clamauit ad Dominum:Quid eſt hoc,quod agis benigniſſime & iuſtiſſime Domine? Aut ſepara me à te,aut hominem,pro quo te rogo,libera etiam non volentem. Mira res. Nulla mora inter preces & effectum earum interceſſit: ſed penitùs & protinùs liberatus ille, liberatori ſuo & famulæ eius gratias egit. Tumque apertis oculis iam liberatus,ſenſit periculum,quod anteà,humano cæcatus amore,videre non potuit. Nec grande poſteà tempus euolutū eſt,cùm ille venerabilis Iacobus in tranſmarinis locis Achonenſis Epiſcopus creatus eſt.

Nota eximiā charitatem.

Per idem ferè tempus Simon quidam,vir nobilis,Teuto natione, literis egregiè inſtitutus,Ciſtertienſem Ordinem complexus,Abbas Foniacēſis factus eſt. Etſi autem ille ferueret deſiderio,tamen acerbiori zelo in ſubditos inuehebatur, morteq; immatura deceſſit. Habuit is,cùm viueret,Lutgardem pro vitæ ſanctimonia chariſſimam,multumq; ei ſua morte mœrorem attulit. Sed vbì defunctum cognouit, mox ieiunia & afflictiones pro eo ſuſcepit,rogans Dominum, vt animam eius liberaret. Cumque multis precibus id à Domino contenderet, reſpondit ei Dominus: Bono animo eſto: tua cauſa benignè faciam ei,pro quo oras. At illa vehementiùs inſtans, ſecundò audiuit eum propediem liberatum iri. Dixit verò ad Dominum: Quicquid mihi vis impertiri ſolatij,id illi animæ in Purgatorio largiaris: neque ego vllo pacto ceſſabo à lachrymis,nec tuis conſolationibus vnquàm me patiar recreari, nisì illum videam liberatum. Tum verò non eſt paſſus Dominus eam diutiùs affligi, ſed appárens illi,adduxit ſecum animam è pœnis ereptam, dixitque ei:Aequo animo eſto dilecta: ecce hæc eſt anima,pro qua poſtulas. Illa mox humì proſtrata in faciem, pro eius liberatione Dominum benedixit. Anima autem exultabunda & laudans,Lutgardi gratias egit,& ad potiora tranſiēs,cum magna gloria cælos penetrauit. Is idem Simon poſteà Lutgardi crebrò apparuit,& inter cętera dixit ei,vndecim annos ſe in Purgatorio pœnas fuiſſe luiturum,nisì ipſa ſuis precibus ſibi opem tuliſſet.

Abbatis animā è pœnis purgatorijs multa vi precum liberat.

Spiritu timoris adeò fuit inſignita hęc virgo,vt cum beato Iob quaſi tumentes ſuper ſe fluctus Dominum timeret,& omnia opera ſua,tanquàm in dubio facta, vereretur. Diù itaque eiulans,quotidiè Dominum precabatur, vt ipſam etiam in hac vita certam efficeret. Hoc deſiderio cùm multo tempore æſtuaret,die quodā vocem audiuit apertiſſimè ad ſe dicentem: Secura iam eſto chariſſima: placet Deo vita tua. Ad horam igitur exultans,deindè nihilo minùs,vt anteà,formidoloſa fuit. Dixit ergò ſecundò vox ad eam:Vís ne dominam Mariam de Roma, ſecuritatis tuæ teſtem tibi dari? At illa:Non,inquit:nimìs religioſa eſt,diuq; mihi iam anxiæ differret reuelare,quæ nôſſet. Et vox diuina:Interìm ergò,inquit,tranquillo animo eſto chariſſima: propediem redderis & manifeſtè & omninò ſecura. Vix quatuor lapſi erant dies, cùm ecce vir quidam ſpectabilis,ſed omnibus ignotus, in locum illum, vbì inter ſe colloquebantur ſorores,ingreditur,ſalutatiſque omnibus,Lutgardem vt citiùs acerſiant, rogat. Eam venientem ſalutat,cunctiſque audientibus dicit: Hęc tibi mandat omnipotens:Deincèps ſecura eſto,quia Domino in te benè complacuit. His dictis,repentè diſparuit:nec neceſſè erat quærere, vndè veniſſet, vel quiſnam fuerit. Non diù pòſt homo quidam ſanctiſſimæ vitæ, diuina reuelatione edoctus, in Aquitiam

Sancti trepidant, & impij ſecuri ſunt. Iob 31.

riam

riam veniens,eam in ſupradictis conſolationibus confirmauit.

Iam igitur animo feruentiori cupiens exire è corpore,&migrare in cęlos,quotidiè lachrymas fundebat.Dominus autem clamoribus eius modum ponere volēs, celeriter apparuit ei,vulneribusque manuum ac pedum & lateris detectis,dixit: En contemplare chariſſima,vt vulnera mea clament ad te, nè fruſtrà ſanguinem fuderim,néve ſine cauſa mortem perpeſſus ſim. His & viſis & auditis Lutgardis admodùm exterrita,cum timore & tremore quæſiuit,quis ille eſſet vulnerum Chriſti clamor,& reſponſum eſt ei:Labore tuo & lachrymis iram Patris iam accenſam mitigabis, nè perdat peccatores,ſed vt ipſius miſericordia conuertantur & viuant. Chriſtus ei apparet.

Hoc ferè tempore Dominus Innocentius Papa tertius,poſt celebratum Lateranenſe Cōcilium ab hac vita migrauit,moxq; apparuit viſibiliter Lutgardi. Illa autem vt vidit eum ingenti flamma cinctum, quisnam ſit percontatur. Reſpondit ſe eſſe Innocentium Papam.Et illa cum gemitu:Quid hoc eſt,inquit,communē omnium noſtrûm patrem tam dirè cruciari?Reſpōdit ille:Tres ob cauſas ità crucior, quæ etiam æternis ſupplicijs me iuſtiſſimè addixiſſent, nisì per interceſſionem pijſſimæ matris Dei,cuì monaſterium condidi,in extremis me pœnituiſſet. Et æternam quidem mortem euaſi,ſed pœnis atrociſſimis vſq; ad iudicij diem cruciabor. Quòd autem ad te ſuffragia petiturus venire potui,mihi à ſuo filio mater miſericordiæ impetrauit.His dictis,confeſtìm diſparuit.Lutgardis verò eius neceſſitatem ſororibus,vt ei ſuccurrerent,indicauit:porrò admodùm dolens vicem eius, mirabili ſe cruciatu illius cauſa affecit.Nouerit Lector nos,reuelante nobis Lutgarde, tres illas cauſas non ignorare,ſed pro tanti Pontificis reuerentia referre noluiſſe. Innocētius, 3.poſt obitū apparet ei.

Alia viſio per idem propè tempus oblata eſt Lutgardi. Venerabilis Iohannes Lyranus,cuius ſuprà meminimus,cum ea pactum iniērat,vt qui prior è vita migrâſſet,ſuperſtiti poſt obitum appareret.Itaq; Iohannes hic Romanam curiam ob quædam negocia religioſarum fœminarum,quas in Brabantia æmuli vexabant, adiens, Alpes cùm attigiſſet,vita functus eſt.Eodem autem temporis puncto apparuit viſibiliter Lutgardi,in monaſterij ambitu ſtanti.Illa viuere eum exiſtimans, manu innuit, vt peteret locum, vbì ſolebant inter ſe ſorores conferre ſermones. At ille dixit: Ego è corpore deceſsi:ſed vt veritati,quæ ex pacto inter nos interceſsit, ſatisfacerē, tibi apparui.Tùm illa humì proſtrata, ſciſcitabatur ex eo, quid ſibi vellet triplex indumentum,quo mirificè erat ornatus.Reſpondit:Veſtimentum candidum virginitatem ſignificat,quam ab vtero impollutam ſeruaui. Rubicundum, labores & perpeſsiones,quæ mihi mortem attulerunt,quæque multo tempore pro iuſtitia & veritate ſuſtinui.Cæruleum idemque extimum,vitæ ſpiritualis perfectionem. His abſolutis,ab oculis admirantis ablatus eſt.Illa autem & viſionem & obitum eius ſorori illius & cæteris monialibus indicauit. Cùm autem poſteà venerabilem virum,licèt in cælis beatum,tamen ſibi ablatum fleret, ſub ipſo luctu Dominus ei dixit: Cur fles Lutgardis,& quamobrem affligitur cor tuum? Nunquìd non melior ſum tibi, quàm decem filij?Illa non intelligens, quippe illiterata monialis, vbì ab alijs explanata didicit,non planxit ampliùs, ſed in eius morte Dominum benedixit. Item Iohānes Lyranus.

Expletis ſeptem illis annis,quibus non nisì pane & cereuiſia vſa fuit,rurſùs ei per reuelationem mandatum eſt,vt pro cunctis peccatoribus aliud ieiunium ſuſciperet. Quod illa libens fecit, iterumq; alios ſeptem annos ſolo pane & olere tranſegit. Rapta autem in ſpiritu,vidit ſalutis noſtræ principē Ieſum cum vulneribus tāquàm recèns inflictis atque rubentibus vultui paterno adſtare,& pro peccatoribus deprecari patrem: deindè autem vertere ſe ad ipſam atque dicere: Cernis,vt me totum offeram patri pro peccatoribus meis?Ità ergò volo,vt tu quoquè te mihi totam offeras pro meis peccatoribus,& zelum in illorum animaduerſionem accēſum auertas. Hoc idem Dominus Ieſus in Miſſæ ſacrificio quotidiè ferè illi dicebat. Præclarū autem de illa eſt teſtimonium beatæ Mariæ de Oegnies. Sub cælo,inquit illa, non habet mundus domina Lutgarde fideliorem efficacioremque tum pro animabus, quæ in locis Purgatorijs ſunt, tum pro peccatoribus precatricem. Spiritalia miracula facit modò viuens,corporalia faciet poſt obitum. Iterùm ſeptenne ieiunium ſuſcipit. Marię Oegniaceñ teſtimoniū de ea.

Quędam valdè religioſa ſanctimonialis in reuelationibus quibuſdam,quas ipſa diuinas putabat,à ſatana fallebatur.Id vbì didicit Lutgardis,rogauit Dominum pro Dæmon illudit cuidā moniali.

ea. Cui ille reſpondit: Illuminare ijs, qui in tenebris & in vmbra mortis ſedent. Ea verba cùm ipſa non intelligeret, à quadam moniali quęſiuit, quid ſignificarent. Poſtquàm ea interpretante cognouit, inſtantiùs rogauit Dominum. Apparuit autem ei ſatan, & dixit: Ego ſum ſpiritus mendax, qui illam monialem decipio. Cui illa: Abi, inquit, ad fratrem Simonem, qui eſt in Alnenſi monaſterio, & idem ei quoquè referas, vt habeam teſtem veritatis. Obtemperat diabolus, & frater Simon venit in Aquiriam. Erat autem Simon ille plenus ſpiritu Dei, & vt liber vitæ eius teſtatur, permulta ei Dominus reuelauit. Ambo ergò illi ex diuina reuelatione inter ſe conſentientes, moniali illi protinùs mandauerunt. Illa mox membris omnibus obriguit & contracta eſt, adeoq; os eius obſtruebatur, vt nec cultello poſſet aliquatenùs aperiri. Quod vt viderunt aliæ, multo horrore correptæ, flexis genibus pro illa Dominũ deprecabantur. Vbì ab oratione ſurrexerũt, confeſtìm illa curata eſt, ſumensq; cibũ, confortata eſt atque ab illo die ab illo impoſtore ſpiritu liberata eſt. Tantis autem poſteà meritorum prærogatiuis, vt egoipſe vidi, excelluit, vt nõ ſolùm ipſa illuminata in tenebris dici poſſet, ſed etiam multos alios in tenebris degentes, morum exemplis illuminârit. Vidi ego monialem quandam Ciſterticnſis Ordinis, multis annis à dæmone vexatam, quam ad ſe adductam, multa precum ſuarum inſtantia liberauit. Vidi etiam aliam à nequiſſimo dæmone permultis annis incredibili libidine pollutã, atque eius precibus ereptam.

Eius monialis mira mutatio.

Monialis quædam Benedictini inſtituti, Iolendis nomine, in monaſterio, quod Sambræ adiacet, degens, mundi illecebris, dedita fuit: hortatu autem piæ fœminæ, ad Aquirianum monaſterium cõuolauit. Erat genere nobilis & delicatiſſimo corpore. Pro ea Lutgardis Dominum inſtantiſſimè orauit, vt & peccata ei remitteret, & gratiam deuotionis infunderet. Non potuit Chriſtus negare deprecanti, quod petijt. Perducta eſt Iolendis illa ad ſanctæ conuerſationis ſtatum: cumque illic annis plurimis Domino ſeruijſſet, ipſo reuelante præſciuit obitum ſuum. Accedens itaque ad Lutgardem matrem in Chriſto & dominam ſuam: Pro me, inquit, Dominum multa inſtantia depreceris: iam enim aduentat finis vitæ meæ. Reſpondit Lutgardis: Intrepida expecta Dominum. certa ſum enim clementer eum acturum tecum, & à pœnis, quas reformidas, breuì te extracturum. Tu verò poſt obitum reuertaris ad me, ſed primùm dicito, Benedicite: deindè oratiõem Dominicam cum angelica ſalutatione recites, nè ſuo more diabolus aliquod figmentum adducat. Mortua eſt ergò, vt prædixerat, Iolendis cum ingenti ſpiritûs feruore, & necdùm triginta dies abierant, cùm illa oranti Lutgardi apparuit, & primò, Benedicite, deindè cætera dixit. Lutgardis ergò reſpondens, Amen, mox ſubiunxit: Quomodò habes? At illa: Dominus, ait, nõ eſt me abominatus propter enormitatem peccatorum meorum, ſed tua cauſa magnam mihi præſtitit miſericordiam. Quod vbì dixit, repẽtè abſceſsit: Lutgardis verò cum multis lachrymis diuinam erga peccatores clementiam laudauit.

Lutgardis ſuis precibus magnã gratiã impetrat moniali diſſolutæ.

Eius quoquè ſoror ſecundùm carnem, poſt mortem ad Purgatorium migrans, priuſquàm Lutgardis quicquam de eius deceſſu cognouiſſet, lamẽtabili voce in aëre clamauit: Miſerere chariſſima ſoror, miſerere meî, nec mihi neges miſericordiã, quam alijs animabus impendis. Intellexit illa in precibus proſtrata ſororis animam precum ſuffragia expetere, moxque à cunctis ſororibus exegit, vt multis, quas vocãt, diſciplinis vel flagellorum ictibus & orationibus eam adiuuarent.

Eodem ferè tempore, ſingulis Dominicis diebus, quemadmodùm hortatur beatus Auguſtinus, Chriſti corpus percipiebat: ſed Agnes Abbatiſſa, parùm cauto vſa conſilio, id ei interdixit. At pia Lutgardis: Ego quidem, inquit, mater chariſſima, libenter obediam tibi: ſed certiſſimè præuideo Chriſtum hanc iniuriam in tuo corpore vlturum. Confeſtìm Abbatiſſa intolerabili morbo afficitur, vt in eccleſiam ingredi non poſſet: nec ceſſauit dolor per momenta increſcens, donèc indiſcretionis ſuæ culpam agnoſceret, & Lutgardem ſineret priſtino more vti. Aliæ quoquè, quæ hac in re contra illam erant aduerſatę, aut notabiliter ex hac luce ſubtractæ ſunt, aut humilitatis ductæ ſpiritu, ſe ad illam conuerterunt. Nimirùm dignus zelus ſponſi in improbos ſponſæ ſuæ perturbatores.

Abbatiſſa negans ei Euchariſtiã punitur.

Cùm quædam ſoror in extremis cum morte diriſſimè luctaretur, apparuit Lutgardi dęmon inſultans & dicens: En exagitaui ſororem illam: ſed cùm veniſſet populus,

lus,nihil ampliùs in eam potui. Populum dixit,conuentum ſororum,quæ ob commendandam Deo illius animam eò venientes,vires dæmonis precibus eneruârunt. Sanctum ergò & pium eſt aſſiſtere morientibus, & eos aduersùs dæmones, qui finis noſtri calcaneo inſidiantur,orationibus adiuuare. *Morientes debent precibus iuuari*

Crebrò ſolebant ad Lutgardem venire dæmones,& funeſtum aut triſte aliquid nunciare.Illa verò conſpuebat eos,& verbis importunos, Crucis ſigno depellebat. Adeò autem dæmones illam formidabant, vt ipſum etiam locum orationis eius, haud ſecùs atquè candens ferrum,attingere non auderent. Et ipſa quidem cùm nec pſalmos intelligeret,nec quicquam de ſcripturis,dum tamen ruminaret verſum illum,Deus in adiutorium meum intende,& alios quoſdam Pſalmorum verſus, videbat dæmones cum multo horrore diffugere,& à malis ſuggerendis ceſſare. Vndè intelligebat,virtute verborum etiam à ſe nō intellectorum,dęmones profligari,& eorum in tentationibus vires debilitari. *Dæmones eam reformidant.*

Mirum in modum ad omnem animi perfectionem adſpirabat. Itaque dicendis precibus Canonicis ſiue horarijs ſummoperè in id incumbebat, vt non ſolùm malas,ſed etiam bonas cogitationes à ſe excluderet,&,quod in mortali corpore impoſſibile eſt,ijs ſolis,quæ diceret,animum occuparet. Sed cùm id efficere non poſſet, grandes indè in eius pectore exiſtebant ſcrupuli,& tanquàm nihil dixiſſet, cœpit ſingulas horarias preces bis terque repetere. Adeò verò hæc res animum eius afflixit, vt nullus amicorum eam poſſet conſolari. Fiebant autem ab amicis ad Deum preces pro illa,vt eam Dominus his ſcrupulis liberaret. Et eccè præter omnium expectationem, inſtàr Amos prophetæ induit Dominus opilionem ouiculas ſequētem, & poſuit verbum in ore eius. Ille mox relictis ouibus,homo planè rudis,ad tredecim milliaria conficiens,venit in Aquiriam:accerſitaque Lutgarde,cæteris audientibus, dixit:Hæc dicit Dominus: Nullo deincèps in dicendis precibus dolore aut ſcrupulo angaris. Placent Deo preces tuæ,& gratæ ſunt in conſpectu meo. His dictis, ille repentè aufugit,nec dabatur opportunitas,quiſnam eſſet,inquirendi,aut aliquid prætereà cognoſcendi. At poſteà tamē, quis eſſet, reſcitum eſt.Dominus quoquè per ſeipſum dixit Lutgardi:Nihil poſthàc formides: ego hunc in te ſupplebo defectum. Tum illa vtrobiquè Dominum locutum eſſe ſentiens,tranquillitati ſe dedit, nec vllum poſteà ea in re inordinatum ſcrupulum paſſa eſt. *Scrupulis vexatur dicendis precibus.* *Amos 7.* *Per opilionem liberatur.*

Nemo facilè crediturus ſit,quanta ſpiritûs alacritate in decantandis precibus illis Domino ſeruierit. Die quodam ſub Veſperarum precibus cum cæteris cantante illa in Choro,monialis quædam ſtans è regione,oculis ſuis perſpicuè vidit corporeę lucis flammam ab eius ore profectam,ſursùm ferri & aëra penetrare. Qua inuſitata viſione monialis cōſternata,ferè exanimata eſt.Finitis autem Veſpertinis precibus, Lutgardis eam blandè conſolans,tandèm adhuc trepidanti dixit: Nolo te filia chariſſima hac viſione terreri.Nóueris itaque reuerà diuinitùs eam contigiſſe. Mirabātur plerique ſpiritales homines,quomodò in tot rebus præclaris & admirandis humanam gloriam calcare poſſet: ſed quemadmodùm ego ab eius ore accepi,adeò intùs plena fuit ſpiritali & ſolida gloria,vt nulla eam extrinſecùs vana gloria infeſtare poſſet. *Spiritûs eius alacritas ſub precib⁹.*

Fuit verò etiam diſcretione præcipua, quod res ſequens docebit: Quodam Dominico die cùm ſacram Euchariſtiam accepiſſet,& reliquiæ cogitationis diem feſtū in ea agerent Saluatori,ità vt moleſtum ei eſſet ad menſam pro corporeo alimento capiendo accedere,ità ait ad Dominum:Domine Ieſu,non eſt mihi iam opportunū tuis delicijs occupari, ſed vade ad ſororem Elizabeth,quæ nec vna hora à cibo abſtinere poteſt, illiusq; interim animum occupa, me autem patiaris cibum corpori ſuſtentādo neceſſarium accipere.Elizabeth illa eiuſmodi laborabat morbo, vt crebrò & interdiù & noctibus eam cibo refici oporteret. Et eccè pijſſimus Dominus illi obediens,mox ad Elizabeth ſe contulit, eiusque pectus tanta ſuauitate compleuit, vt ab eſca,præter ſuam conſuetudinem,longo temporis ſpatio ſine vlla moleſtia abſtineret. Poteſt hinc facilè eius magna diſcretio animaduerti, quòd etiam ſpirituali occupatione corpus ſuum debilitare noluit, conſultius exiſtimans, ſeruare illud multis alijs perferendis laboribus, qui animarum ſaluti prodeſſent, quàm tempore non ſuo; cùm omnia tempus habeant,in ſuî deſtructionem inutiliter fatigari. Eliza- *Eccl. 3.*

beth autem,quæ,vt diximus,non ſolùm crebrò admodùm edere cogebatur, ſed ea etiam erat virium imbecillitate,vt nullo modo pedibus ſubſiſtere poſſet, ſed perpetuò decumberet: experta Lutgardis virtutem,cum multa inſtantia rogauit eam,vt à Domino ipſi impetraret vires ſurgendi è lecto,& cum alijs faciendi quæ facie̅da eſſent, quô ſic ante vitæ ſuæ fine̅ Domino Ieſu Chriſto pleniùs ſeruire poſſet. Rogauit ergò illa Dominum,qui ei in hæc verba reſpondit:Eleuare,eleuare filia Hieruſalem, quæ bibiſti de manu Domini calicem iræ eius. Et ità factum eſt,vt Dominus ait. Eleuata enim illa eſt è lecto ægritudinis ſuæ,in quo iacuerat iam multis annis, ſurrexit indefeſſa ad ferenda onera Ordinis ſui, & perfectiſſima ſanitate diù poſteà Chriſto Domino ſeruiuit.

Precibus ſuis obtinet ſanitatem ægrotæ.

Cogitabat quandoquè de eo,qui talem à peccatoribus ſuſtinuerat afflictionem, miroque inflammata eſt deſiderio Chriſto vicem reddendi, & pro illo martyrium obeundi. Sed quia tempus martyrij velut hyems iam tranſiĕrat, imber abiĕrat & receſſerat,Chriſtus aliud genus etiam corporalis martyrij ei præparauit. Accidit igitur nocte quadam,vt abſoluto Completorio, ante lectum ſuum ſtaret in dormitorio precibus occupata. Ibì tum miro quodam & ineffabili modo cœpit deſiderare,vt inſtàr Agnetis virginis poſſet pro Chriſto ſanguinem ſuum fundere. Cumque eo deſiderio vſqueadeò arderet,vt iam ſe morituram præ eius ardore exiſtimaret,rupta eſt vena,quæ extrinſecùs cordi oppoſita eſt. Indè verò tam multus dimanauit ſanguis, vt tunicæ eius & cucullus eo abundè maderent. Itaque debilitata,paululùm reſedit, moxque Chriſtus illi apparuit vultu gratulabundo,& ait: Pro feruentiſſimo martyrij deſiderio,quod in ſanguinis huius effuſione habuiſti,idem cum beatiſſima Agnete martyre in cælis præmium conſequĕris. Eius enim martyrium tuo deſiderio in ſanguine compenſâſti. O verè beatiſſimam fœminam,quam Chriſtus ipſe pacis tempore corona martyrij dignam prædicauit. Eius rei teſtes fuēre,quæ eius lauerunt veſtes. Teſtis fuit cicatrix ruptæ venæ,quæ in ea permanſit ad eum vſque diem,quo felix eius anima ab hac luce migrauit. Annos tunc habuit octo ſupra viginti, quandò hæc ei contigerunt.

Præ martyrij deſiderio rũpitur, vena eius.

Machtilidis matrona nobilis,ex territorio Leodienſi orta,filios milites hæredes relinquens,in Aquiriæ monaſterio Domino ſeruiebat. Ea iam & ſenio & virium infirmitate confecta, ſurda prorsùs erat. Cùm autem die quodam ſolenni moniales alta voce canerent, idque ſigno quodam vna ex monialibus huic ſurdæ indicaret, atque illa ſignum intelligens, ſuam ploraret ſurditatem, pia Lutgardis ad eam accedit,rogat cur ploret. Et illa, Ego, inquit, miſerrima lugere non debeo,quę adeò obſurdui, vt etiam ſolennem cantum, quo Deus colitur,audire non poſſim? Mox Lutgardis eius miſerta,ad preces parumpèr ſe inclinat: indè ſurgens,& duos digitos ſuos ſaliua imbuens,auribus ſurdæ admouet. Mira res. Confeſtìm illa cũ fragore quodam aurium obſtructionem perrumpi audit,& ex tanto miraculo virtutem Lutgardis colligens,Dominum magnificè benedicit.

Surdã precibus & ſaliua ſua ſanat

Quotiès rapta in ſpiritu Lutgardis,Dominicæ paſſionis recordabatur, videbatur ſibi re ipſa toto corpore ſanguine perfuſa. Id vbì quidam religioſus presbyter ſecretiùs audiuit,obſeruans tempus opportunum, quo dubium non erat eam Chriſti paſſionem commemoraturam,acceſſit ad illam ſub diuinarum rerum contemplatione ad parietem incumbentem : viditque faciem eius & manus,quæ ſolę videri poterant, tanquàm recenti ſanguine tinctas rubere. Porrò vt etiam cincinnos quaſi guttis noctium infuſos ſanguine vidit, clàm forfice aliquid præcidit,& ad lucem adducens,ſupra modum attonitus admirabatur. Interìm Lutgarde ab illo mentis exceſſu ad ſe reuertente, cincinni quoquè in manu ſtupentis presbyteri ad naturalem colorem ilicò reducuntur. Ea re ſuprà,quàm credi poſſit, presbyter obſtupefactus, parùm abfuit,quin ſupinus corrueret.

Res mira.

Miles quidam & opibus & nobilitate cõſpicuus,filiam monialem in Aquiria habuit: Quæ cùm non ignoraret illum multis flagitijs coopertum,eò adduxit, vt Lutgardem rogaret, vt pro ipſo Dominum deprecaretur,ipſumque,vt in eiuſmodi moris eſt, in ſpiritualem filium reciperet. Fecit ille, quod filia monuit, & Lutgardis eius preces admiſit, contulitque ſe ad deprecandum pro illo Dominum. Apparuit autem ſatan cuidam moniali eius mōnaſterij,dixitq; ei:En domina Lutgardis

Nobilem opulẽtũ,ſed

nititur

nititur ex vinculis meis Reinerum militem,qui mihi tot annis ſeruiuit,eripere. Nitatur ſanè:ſentiet ſe non parui temporis laborem ſuſcepiſſe. Ego verò etiamſi nihil aliud, vel hoc vnum efficiam, vt in camino paupertatis vratur cor eius,& tabeſcat anima illius perindè vt ſolet caro in patella torreri. Et eccè tibi vera dicentem mendacij patrem. Quanuìs enim per id tempus eſſet mirè opulentus vir ille,adeò tamen breuì opes omnes dilapſę ſunt,vt abſumptis primò mille quingentis promptę pecuniæ libris, ac deindè diſtractis poſſeſſionibus, ad eam egeſtatem redactus ſit, vt in ſumma neceſſitate vix panis ei ſuppeteret. At interìm tamen ea animi moderatione & patientia eam tulit inopiam, vt nullus ambigeret Lutgardis preces ei adeſſe. Hunc nos in Affliginienſi cœnobio, quo illius inſtituti nullum eſt rectius & religioſius conſtitutum,monachum vidimus, quem pro admiranda conuerſatione in tali ætate & patientia omnes venerarentur. Hoc verò & id genus alijs modis Lutgardis precibus ſuis permultos è ſatanæ laqueis extraxit, & ad emendatioris vitæ ſtatum perduxit.

Valdè flagitioſũ cõuertit precibus ſuis.

Puella quædam Ordinis Ciſtercienſis grauiſſima tentatione laborans, ante multos annos vidit in ſomnis apparére ſibi Lutgardẽ.dictumq́; illi eſt,eius precibus ſe liberatum iri. Poſteà multo euoluto tempore venit in Aquiriam, agnouitque Lutgardis faciem,quam tamen non niſì in ſomnis viderat. Multa autem precum inſtantia eam Lutgardis ab omni tentatione liberauit. Tum illa in hac ſuî liberatione eius experta virtutem,rogauit eam, vt ab omnipotente Domino impetraret ipſi vires, quibus poſſet Ordinis labores ferre,& eſu carnium carere. Ab infantia enim languerat,ità vt etiam ieiunij diebus ęgrè poſſet carnibus carere. At Lutgarde eius nimìs teneram ætatem,quę talem abſtinentiam ferre non poſſet,prætexente,ac nihilo minùs puella inſtantiſſimè in prece perſeuerante, tandèm eius lachrymis victa Lutgardis: Abi,inquit, & deincèps habeto vires, quibus & Ordinem ferre,& carere carnibus,atque inſupèr quod viſum fuerit,ſuperaddere poſſis. Mirum verò & ſtupendum miraculum. Reuerſæ puellæ ad monaſterium ſuum, in valetudinario pro more carnes apponebantur. Quas illa intuens, vidit abominabilem quandam ſpeciem præ ſe ferre,ità vt auerſa facie, prorsùs eas comedere non poſſet. Cumque id ſæpiùs accidiſſet,tantus carnium horror eius mentem obtinuit, vt poſt Lutgardis verba nunquàm carnibus veſci voluërit: nec modò labores Ordinis perferre potuit, ſed etiam quicquid pro corporis caſtigatione tolerare voluït, citra moleſtiam facillimè id fecit. Hæc mihi eadem puella, ſed iam vetula,& cuiuſdam monaſterij creata Abbatiſſa, verecundè narrauit,compulſa haud dubiè Lutgardis virtute, cuius meritas laudes tacere non potuit.

Nota vim precũ eius.

Alia quædam religioſa puella,Herſplendis nomine,ìmmodica tentatione ad deſperationem propemodùm præ animi mœrore adducta, Lutgardẽ rogauit,vt pro ipſa Domino preces offerret. Illa cum multo lachrymarum imbre Dominum pro illa precata,ex diuina reuelatione ſic ei locuta eſt: Aequo animo te eſſe oportet chariſſima. In paraſceue enim, vbì poſt adoratam Crucem ſacerdos illam exaltando dixerit, Eccè lignum Crucis, tu ab omni tentatione liberaberis,& conſolationis fiduciã obtinebis. Quod ità poſteà euenit. Venerabilis Abbas Affliginienſis Iohannes virum quendam ad Lutgardem ſecum adduxit, qui vt Lutgardem adſpexit,anxiò vultu reuerberatus eſt. Miratus Abbas,cùm iam procùl abijſſent, ait ad illum: Vidiſtíne ſanctam illam fœminam? Et ille,ab imo pectore ſuſpiria trahens: Vidi,inquit,& ad conſpectum eius, tanquàm ad ipſius diuinæ maieſtatis intuitum tantus me peccati horror inuaſit,vt eius adiutus precibus,iam liberatus ſim,& Deo benè propitio, nõ recidam in peccata. Id verò itè contigiſſe, ille quem diximus, Abbas memorabilis teſtatur.

Puellã à deſperatione liberat.

Nota.

Cuiuſdam mulieris filius Iohannes nomine,epilepſia laborãs,magno eam dolore affecit lõgo tẽpore. Audiuit aũt illa in ſomnis: Accede dominã Lutgardẽ in Aquiria monialem,& per eam filius tuus curabitur. Manè venit illa cum filio in Aquiriam, cumq́; Lutgardi obtulit. Lutgardis orat Dñm,mittit digitũ in os pueri, cruceq́; pollice pingit in pectore eius: nec fuit auſus poſteà morbus ille infeſtare puerum.

Epilepſiam pellit è puero.

In quodam omnium ſanctorum feſto die ingens beatorum multitudo Lutgardi in viſu apparuit,reuelauitq́; ei ſpiritus ſanctus, quòd omni gratia plena eſſet. Et quid

hoc mirum? Si enim, ſecundùm Auguſtinū, virtutes dona ſunt, quo vel dono vel gratia carere potuit, quæ omni virtute fuit conſpicua? Quodam tempore aduerſa laborabat valetudine, et domina Sibylla de Gagis, quæ à primo Ordinis ingreſſu deuotiſſimè ei ſeruierat, inſtigante nequitię ſpiritu, prę diururno labore penè deficiēs, corde & corpore defeſſa fuit, dixitque apud ſe: Cur ego in domiuæ Lutgardis miniſterio adeò me fatigo, cùm mater mea toto vitæ ſuæ ſpatio nulli vnquàm ità ſeruierit, nec me deceat tali addictam eſſe ſeruituti? Eaipſa nocte audiuit vocem quandā dicentē ſibi: Non véni miniſtrari, ſed miniſtrare. Ea voce audita, ſeipſam repręhendit, atque Lutgardi deincèps cum multa iucunditate & delectatione inſeruiuit.

Homo quidā, iam propter ſua facinora ſalutem ſuam planè deſperans, ad eam adductus eſt, vt vel ex colloquijs eius aliquid conſolationis acciperet. Vbì ergò iuxta illam aſſedit, & verba eius audire cœpit, vidit ineffabilem ſupra illam ſplendorem, quæ lucem omnem excelleret. Ea viſione ſic eſt exhilaratus, vt ſpe veniæ concepta, ab ea receſſerit.

Deſperatus ſpē cōcipit.

Sæpè illi pſalmos ruminanti ſpiritus ſanctus vim & ſenſum verborum aperuit. Quadam igitur nocte, cùm in Cantico, Te Deum laudamus, verſum illum, Tu ad liberandum ſuſcepturus hominem, non horruiſti virginis vterum, diceret, ei beatiſsima virgo Maria gratulabunda apparuit, intellexitq; Lutgardis verſum hunc illi gratiſsimum eſſe, quo commemoratur, ipſam Dei filium concepiſſe. Atque hoc illa mihi tanquàm filio dilecto reuelans, admonuit, vt quotiès verſum illum dicerem, toto me corpore ad laudem ſacratiſsimæ virginis inclinarem. Quod etiam diù feci, hodieque facio, & vt idem faciant, lectores meos omnes adhortor.

Pauperculam quandam multa inopia preſſam conſpiciens, ad opitulandum ei miro cōmiſerationis ſpiritu permouebatur, audiuitque ſtatìm in ſpiritu dicentem ſibi Dominum: In Pſalmo legis, & dicis mihi: Portio mea Domine, dixi, cuſtodire legem tuam. Quod ſi intelligas, portio tua ego ſum, nec quicquam habes aliud. Itaque illi indigenti dicas: Aurum & argentum non eſt mecum: quod autem habeo, hoc tibi do: oresque pro illa, & dediſti quod tuum eſt. Hoc faciens, cuſtodîſti legē meā. His Dei ſermonibus illa mirabiliter intùs illuſtrata, dominæ Sibyllæ de Gagis, quid à Domino audiuiſſet, indicauit.

Pſal. 118.

Conſtat multis, idq; per multa argumenta, Lutgardē etiam ſpiritu prophetiæ claruiſſe. Preſbyter quidam in Gallias ad Iotrenſe monaſterium veniēs, cùm in crypta quadam, vbì ſanctorū corpora quieſcebant, nocte oraret, & ſanctæ cuiuſdā tumulū ex alabaſtro cōfectum præter ſuam opinionē aperiret, nec tamē eius nomē & meritū ſcire poſſet, piam poſteà Lutgardē rogauit, vt à Domino eius nomen ſibi peteret reuelari. Illa ſe totā cōfert ad rogandū Dominū, & citò quod voluit impetrat. Apparuit enim ei prædicta ſancta, & ait: Ego vocor * Oſmanna virgo, filia quondàm regis Scotiæ, & per miraculū Domini in Gallias adducta, ſanctè vixi, defunctaq; ibidē ſum ac ſepulta ſolenniter: ſed meî tandèm per incuriā incolæ obliti ſunt. Hæc cùm Lutgardis preſbytero referret, ſubiunxit: Vellē hæc eadē tibi quoq; Dominus in veritatis confirmationē reuelaret. At ille: Non ſum, inquit, dignus, vt mihi talia reuelētur. Et Lutgardis: Etſi, ait, fortaſsìs minùs dignus es, attamen illa digna eſt, cuius præconia innoteſcāt. Orāte igitur Lutgarde, eadē nocte prædicta virgo preſbytero illi dormiēti ter apparuit, & Oſmānam ſe dici indicauit. Qui vidit, teſtimoniū perhibuit, & ſcimus, quia verum eſt teſtimonium eius.

* Oſanna Sanctæ virginis nomē per reuelationē diſcit.

Erat quædam in Parco prope Louaniū pijſſima monialis, quæ fratrē ſuū, qui profeſſione Franciſcanus fuerat, ſed iam annis duodecim apoſtata manebat, acerbiſſimè deplorabat. Rogata autē Lutgardis, vt pro illo Dominū oraret, quòd ſoror eius præ dolore non multū ab amētia abeſſe videretur, illa vtriq; cōdolens, rogauit Dominū. Surgens ab oratione, ait: Dicatur illi bonæ puellæ, vt trāquillo prorsùs aīo ſit, certa, fratrē ſuū hoc anno ad ſanctū ordinē ſuum reuerſurū. Quod ità præter omniū expectationem factum didicimus, cùm ille multis modis eſſet mundi huius rebus & ſtudijs implicatus & irretitus.

Apoſtata reſipiſcit.

Eodem ferè tempore illuſtris Duciſſa Brabantiæ, filia Philippi regis Franciæ, graui erat affecta morbo. Ea verò ex multo iam tempore amabat Lutgardem, mādauitq; ei, vt pro ſe Dominum rogaret. Fecit id Lutgardis, & quamprimùm remandat ei, vt

tan-

tanquàm è lecto ægritudinis ſuæ minimè ſurrectura, per confeſſionē præparet,ſe & cum multa cordis fiducia Dominum expectet. Non diù pòſt Duciſſa defungitur, ac deindè appáret Lutgardi, indicās ei certiſſimè, præter ſpem ab omnibus pœnis purgatorij beatiſſimæ matris Dei, quam viuens mirè dilexerat, interceſſione ſe liberatam. Idem contigit viro nobili domino Godefrido, domini Godefridi Caſtellani Bruxellenſis filio,cuius obitum, antequàm aliundè cognita eſſet, Lutgardis ſororibus reuelauit. Duciſſę obitum prædicit.

Incluſa quædam ad ædem S.Stephani, in ætate puellari moleſtiſſima tētatione vexata,orabat Lutgardem,vt ad Dominum preces pro ipſa funderet. Cùm autem genus tentationis ex ipſa ſcire vellet Lutgardis,& illa dicere vereretur,dixit ei: Quod tu erubeſcis aperire,Dominus mihi indicauit:expoſuitque puellæ rem totam,quam ea nec in confeſſione quidem preſbyteris explicare voluērat. Deindè adhortans eam ad peccatorum confeſſionem & morum correctionem,adeò perfectè ſanatā & multa conſolatione affectam,à ſe dimiſit,vt poſteà cum ingenti ſpiritûs alacritate & gaudio Domino ſeruierit. Idem ferè contigit fratri Vuerico Conuerſo Aquiriæ.Neque id mirum. Habebat illa ſecum Dominum, cuius oculi lucidiores ſunt ſuper Solem, quod res ſequens etiam magìs teſtatum efficiet. Admiſerat quidam peccatum loco abditiſſimo,atq; id ſacerdoti reuelare verebatur. Non diù pòſt quidam ſub peregrini ſpecie rogabat illum, vt pro obtinenda venia peccati illius, quod præcipuè ipſum angeret,ſibi caput lauaret. Fecit ille, vt erat rogatus, & ecce in vertice illius oculum cernit lucidiſſimum,exclamatq;:O hominem,contra naturę morem in vertice oculatum.Dixit autem peregrinus: Hic oculus te in abſcondito peccantem vidit,quem nulla poſſunt ſecreta latére.His dictis, ab oculis admirantis euanuit. Nouit ſecreta cōſcientię. Eccl.23. Nota.

Erat mirum in modum ſolicita Lutgardis, vt ipſi notos ſacerdotes admoneret, quod etiam cum multa oris gratia crebrò faciebat, vt gregem ipſis creditum ſedulò curarent,& animas CHRISTI ſanguine redemptas,à dæmonum ſeruitute liberarent. Ego autem, licèt indignus,cùm ad ſacerdotium ætate iuuenis acceſſiſſem,& necdùm S.Dominici Ordinem complexus eſſem, in recipiendis confeſſionibus cogebar indebitè & ſupra vires,Epiſcopi vices agere. Cumque non ſine magna cordis formidine id facere cœpiſſem,aures auditione vexabantur, intùs verò tentationum ſtimuli exiſtebant.Immodico igitur timore & horrore correptus, Lutgardē tanquàm matrem vnicè charam acceſſi, eique moleſtiam meam dolore compulſus explicaui. Illa verò mihi condolens,ad orandum Dominum ſeceſſit,rediēſque cum magna fiducia dixit:Reuertere fili in locum tuum,& laborem debitum curandis animabus impende.Aderit tibi Chriſtus protector & doctor, & in auſcultandis confeſſionibus à iaculis inimici magna vi te ſeruabit,& in defectu ſcientię,quem formidas, addet ampliorem gratiam.Etſi autem ego de meipſo hęc non ſine rubore refero,tamen rem geſtam in Chriſti & ancillæ eius laudem commemorabo.Ab illo die,quandiù eo officio functus ſum,vſque in præſens,quādò iam decimusſextus agitur annus, beatæ Lutgardis prophetiam in me veraciſſimam expertus ſum.Et licèt iis temporibus,quibus non erā occupatus audiēdis cōfeſſionibus, crebrò & quidē intolerabiliter vexatus ſim,ſub ipſis tamen cōfeſſionibus quātò ſunt turpiora,quæ audio, tanto minùs ea curo,minusque me afficiunt. Nota quod author hoc loco refert de ſeipſo.

Vt autem quibuſdam Aquiriæ monialibus, quæ fortaſsìs minùs dignè de illa ſentiebāt,Lutgardis meritū innoteſceret,inſigne hoc miraculū accidit,quod nūc commemoro.Cōſueuerat illa ſingulis diebus Dominicis corpus Chriſti pcipere. Cumq; euntē ad altare nemo licèt debilē ſuſtētaret,quidā,quibus id videre conceſsū eſt,perſpicuè viderūt duos angelos mediā eā tenere & deducere ad altare. Aliâs etiā maniſeſtiſſimè viſa eſt beatiſſima Dei genitrix & S.Iohānes Baptiſt.eā officioſè comitari.

Afflictos & tētatos mira ſolicitudine cōſolari & cōfirmare nitebat: & reuerà mirā hac in parte gratiā Deus ei largitꝰ erat,vt nullus ab ea vel afflictus,vel tētatione pulſatus,abſq; leuamēto diſcederet.Venit quandoq; ad monaſteriū eius mulier, quæ oēm ſalutis & veniæ ſpē prorsùs abiecerat. Ingreſsā in colloquij locū rogabāt moniales, vt cōſolationē admitteret,& ſpē ſuā in Deo collocaret. Illa verò nihil mota earum verbis,fugere nitebat.Sed vi retentā orabāt,vt Lutgardem expectaret:quæ etſi nihil ad conſolationem dicere ei poſſet, quippe cuius ſermonem ipſa non intelligeret,

at ora-

at oraret ſaltē Dominum pro ipſa. Erat enim fœmina illa prorſùs Gallicana, Teutonici idiomatis ignara. Adducta celeriter Lutgardis, ad remotiorem locum cum ea ſeceſſit. Sēſit enim in ſpiritu,fœminā vltra modum afflictam. Mirari verò omnes & ridere cœperunt,quo pacto ſe inuicèm intellecturæ eſſent,cùm altera alterius linguam neſciret. Cùm ergò illic diù pariter conſediſſent, ſurrexit mulier ad pleniſſimam ſpei fiduciam reuocata : & reuerſa ad communis Colloquij locum, dixit monialibus: Cur dixiſtis hanc ſanctiſſimam fœminā eſſe Teutonicā, quam ego prorſùs Gallicam cognoui? Neque eſt ſub cælo vlla alia, quæ me verbis ſuis ad ſpem veniæ reducere potuiſſet. Refert frater Bernardus, ſe vidiſſe Lutgardem & virum venerabilem ac Deo dignum magiſtrum Guiardum Cameracenſem Epiſcopum, qui non minùs Teutonici,quàm illa Gallici ſermonis imperitus erat, inter ſe colloquentes & ſe inuicèm intelligentes. Nec mirum,ſi ad horam diuerſæ linguę inter colloquendum mutuam intelligentiam nihil impediuêre, quandò Lutgardis plena fuit illo ſpiritu,qui diſcipulis præſtitit, vt omnium gentium linguis loquerentur. Vidi ego quandam, in die Pentecoſtes ab hora tertia vſque ad veſperam,omnium linguarum notitiam habentem:ſed eam necdùm prodere volo,cùm ſit hodieq; ſuperſtes.

Deſperata mulier intelligit eius idioma, alioqui ignotū ſibi, & prorſùs ſanatur.

Actor.2.

Lamentis diuturnis propter peccatores adeò ſe afflixit Lutgardis ,vt facie eius quotidiè rigata lachrymis, oculi eius, ſecundùm Ieremiam, fontem lachrymarum deducere viderentur. Tandèm autem apparuit ei miſericordiæ Dominus in fletibus rugienti,congratulanſque ei,quòd miſerorum cauſam diù fideliter egiſſet , illa manu,quam pro peccatoribus in cruce extenderat, à facie eius lachrymas deterſit, dicens: Volo te ab his lamentis,pro meis peccatoribus ſuſceptis , iam abſolutam, nec patiar te deincèps luctu & lachrymis affligi. Placido autem cordis feruore poſthàc in oratione perſiſtes,atque hac perindè,vt hactenùs lachrymis, iram patris auertes. Et hic ſtatus vitæ eius ad mortem vſque durauit.

Ierem.9.

Beati qui lugent.

Quinque indè ſequentibus annis,ſicut ipſa mihi cum multis lachrymis dixit,quotidiè ferè venerunt ad eam vel ipſa Chriſti ſanctiſſima mater, vel angeli, vel alij ſpeciales ſancti,demptis continuis angelorum viſitationibus. Et tamen in his omnibus perfectam ſpiritus eius requiem nō inuénit,donèc ipſe ſanctus ſanctorum,omnibus ineffabiliter dulcior,vtpotè ſanctificator omnium adueniret. Tum enim inueniſſe, ſe ſenſit,quem dilexit anima eius: tenuitque eum,nec dimiſit. Tenuit fide,non dimiſit imitatione. Sed quoniam librum hunc ſecundum,rebus, vt putamus, vtilibus commemorandis longiorem fecimus: vt ad precioſæ mortis eius hiſtoriam alacriores veniamus,interìm paululùm reſpiremus.

Sancti eā ſæpiſſimè inuiſunt.

LIBER III.

LIbro ſecundo bona fide abſoluto, tertium de eius ex hac vita migratione iam aggredimur. Anno ferè vndecimo ante obitū ſuum quodam vitæ quietiſſimæ & felicis mortis præludium accepit. Nam inſtàr patriarcharum Iſaac & Iacob, ambobus orbata luminibus,luminis cæleſtis ſplendoribus ſolito eſt excellentiùs perfuſa. Dignum enim erat,vt mens radiantiſſima intùs luce ornata,forìs quodammodò luminis huius caligine obſcuraretur. Quis enim dubitet, rerū corporalium formis & imaginibus, quæ per oculos forinſecùs in animū influunt, ſpiritalem mētis aciē retūdi? Cæcata ergò exteriùs,tota mēte interiùs in luce verſabatur, hoc vnū duntaxàt in hac cæcitate plorans,quòd ſpiritales amicos ſuos in hac vita ampliùs cernere non poſſet:at eo rurſùs ſe conſolans,quòd in cæleſti patria eos ſe viſuram ſperaret. Refert frater Bernardus ab eius ore ſe accepiſſe. Dominum ità ipſi dixiſſe : Cæcitatem, quam tibi accidere voluì, patiēter feras: polliceor enim tibi, ſine Purgatorij pœnis te ad me peruenturam:amicos verò, quos ais te in hac vita vlteriùs videre non poſſe,in æterna patria conſpecturam.

Amittit viſum.

Non diù poſt beatæ memoriæ Iordanus Magiſter Ordinis Prædicatorū, cùm diù magno flagrâſſet deſiderio inuiſendi terram ſanctam. indè rediens per mare,occulto Dei iudicio cum magna hominum multitudine & duobus fratribus Dominicanis ſubmerſus eſt: moxque à ſummo cæli faſtigio vſq; ad nauē illam, in qua extinctus iacebat,

Nota hæc de Iordano Dominicano Magiſtro

cebat, maxima ignis columna quinque horarum ſpatio diuinitùs accenſa de nocte apparuit: cumque ſacrum corpus litus attigiſſet, cæli lampas tertiò ſuper illud, & quartò ſuper ſocium eius Geraldum reſplenduit: atque ità lampas recedens, nube excepta eſt. Huius rei teſtes fuère Chriſtiani catholici, Græci ſchiſmatici, & gentiles. Corpus autem eius mirificè fragrans, à fidelibus curatum eſt. Eodem anno in vigilia Natiuitatis Chriſti, à prima diei hora vſque ad ſextam orans Lutgardis, cùm in ſpiritu quaſi tenebras quaſdam ſentiret, adeò cœpit tædio affici, vt in hæc verba prorumperet: Domine, quid eſt, quod ſentio? quid eſt, quod patior? Certè ſi quiſpiam amicus vel in cælo, vel in terra pro me oraret, talem ego duritiam minimè ſentirem. Hæc illa cum lachrymis dicente, ſubitò mentis eius oculis ſpiritus quidam adeò luculentus & glorioſus apparuit, vt præ ſplendoris magnitudine eum non cognoſceret. Dixit autem illi: Quis es domine? Et ille: Ego ſum, inquit, frater Iordanus, quondàm dictus Magiſter Ordinis Prædicatorum. Ego iam migraui ad beatam vitam, & inter Apoſtolorum & Prophetarum choros ſplēdeo ſublimatus. Miſſus autem ſum ad te, vt in hac iucundiſſima ſolennitate te conſoler. Tu verò de prẹmio ſecura eſto: propedièm à Domino coronaberis. Porrò Pſalmum, Deus miſereatur noſtri, cum Oratione de Spiritu ſancto, quæ, me viuente & rogante, pro noſtro Ordine te dicturam recepiſti, vſque ad finem vitæ dicere nè omittas. His dictis, diſparuit, tantamque in eius pectore coſolationem reliquit, quantam nunquàm perſenſerat in vita ſua. Dilexerat ille adhuc viuus Lutgardem haud vulgariter, & inter fœminas omnes illi vel maximè fidere conſueuerat, ità vt totius Dominicani inſtituti ſiue Ordinis eam matrem & nutricem conſtituerit. *Pſal. 66.* *Nota lector tati viri de Lutgarde ſententiam.*

Cùm iam alterum ſeptennium Lutgardis pane tantùm & olere tranſegiſſet, rursùs per reuelationem dictum eſt ei, vt tertiò ieiunia votiua ſuſciperet, quò placatus Deus malum illud auerteret, quod ipſa quendam Eccleſiæ Chriſti hoſtem certiſſimè illaturum verebatur. Ab illo ergò tempore vſque ad ſupremum vitæ diem ità perpetuò ieiunauit, vt nullum omninò, ne ipſum quidē Paſchatis celeberrimum diem abſque ieiunio tranſmiſerit. Mortua eſt autem, vt pòſt dicemus, anno ſeptimo huius ſalutaris ieiunij, nec ſine fructu, vt nos iam certiſſimè ſperemus. Dixit enim mihi illud, quod iam memorauimus, periculum non mediocriter formidanti, anno ſcilicet proximo ante obitum ſuum: Potes chariſſime æquo eſſe animo, quantùm attinet ad illum, quem aiunt clàm Eccleſiæ inſidias comparare. Nam aut humiliabitur precibus fidelium, aut breuì excedēs è vita, pacem Eccleſiæ relinquet, quam perturbare videbatur. Necdùm vidimus, quod prẹdixit: ſed indubitatò cōfidimus fore iam vt compleatur. Neque enim quicquam omninò ex ijs, quæ futura prẹdixit, non eueniſſe vidimus, quippe quam de ſpiritu Dei ſua verba hauſiſſe grauiſſimè doceri poteſt. *Nota etiam hoc authoris teſtimonium.*

Per idem ferè tempus venerabilis ille & Deo dignus Iacobus, Achonenſis quondàm Epiſcopus, tum verò Romanæ Eccleſię Cardinalis, pridiè Calendas Maij Romę vita functus eſt. Quarto indè die, id eſt, in feſto ſanctę Crucis, cùm Lutgardis in Brabantia eſſet, triginta dierum itinere procùl ab eo loco, in quo ille defunctus eſt, rapta ſpiritu in cælum, vidit eadem hora animam eius adduci in paradiſum: eique ſpiritu gratulans, dixit: Neſciebam reuerendiſſime pater te è corpore deceſſiſſe. Sed quandò, oro, defunctus es? Reſpondit ille: Quarto abhinc die. Interìm tres noctes & duos dies exegi in Purgatorio. Tum illa admirans: Et quarè, inquit, non ſtatìm ab obitu mihi indicâſti, vt ſororum noſtrarum precibus pœnæ tuæ ſoluerentur? Dominus, ait ille, noluit te contriſtari pœnis meis, ſed mea potiùs liberatione & beatitudine exhilarari. Tu autem paulò pòſt me ſequéris. His dictis, Lutgardis redit ad ſe, & diem mortis, itemque Purgatorij eius cruciatus, & in cælos migrationem, ſororibus cum ingenti exultatione exponit. *Iacobi de Vitriaco animā videt in Paradiſo.*

Anno quinto ante obitum ſuum Dominica tertia à Pentecoſte, cùm in eccleſia legeretur Euangelium, Homo quidam fecit cœnam magnam &c. illa prophetico ſpiritu dixit dominę Sibyllę à Gagis, cui tāquàm magìs literatę, eius in omnibus cura demādata erat: Noueris chariſſima, die illo Dominico, quo hoc recitabitur Euangelium, me ad cœnam nuptiarū Agni migraturam. Audiens hoc Sibylla, diem illum, tāquàm ſupremū vitæ Lutgardis, cum ſumma expectatione præſtolabatur. Sed cùm vide- *Luc. 14.* *Prẹdicit diē obitûs ſui.*

videret Lutgardem eo die manere ſuperſtitem,putabat phantaſmate illuſam,ſicque aliquandiù eius viſionis manſit immemor. At vbi quinto anno dies ille redijt, & poſito Lutgardis iam defunctæ corpore in feretro,Euangelium,quod diximus,ad Miſſam matutinam in eccleſia legeretur, Sibylla in memoriam rediens eorum, quæ à Lutgarde audierat,obſtupuit,vtque Lutgardis ante quinquennium ea dixiſſet, cum admiratione omnibus indicauit.

Tartari vaſtāt multas regiones. Quarto anno ante eius è vita deceſſum crudeliſſima gens Tartarorum, è ſuis ſedibus erumpens,vaſtata Hungaria,Bulgaria, Ruſſia, Poloniæ quoque Duce potentiſſimo interfecto,& regione populoque vexato, cùm iam Boëmiæ immineret, timor ingens per omnem Germaniam & Galliam peruaſit, nè à Barbaris idem pateretur. Itaque F.Bernardus Dominicanus,Pontificis Maximi pœnitentiarius, valdè anxius rogauit Lutgardem,vt precibus inſtanter pulſaret Dominum , vt à Germaniæ finibus illud Tartarorũ flagellum depelleret. At illa: Ego verò,inquit,non iam demùm pro hac re cœpi rogare Dominum.Certa ſum autem ad has regiones non venturos modò Tartaros. Quod ille haud aliter accepit,àc ſi de cælo ſonuiſſet.

Eodem ferè tempore venerabilis Baldeuuinus Barbeuchonius, Prior de Oegnies, quondàm verò in Aquiria multis annis Capellanus,verbi Dei concionator celeberrimus,inuitis ſpiritalibus amicis ſuis,parùm dignè ſe admiſcuit rebus temporalibus. Graui autem morbo correptus,pridiè quàm exceſſit è vita,digitum beatæ Mariæ de Oegnies ſibi iuſſit adferri. Eo allato, dixit:O veneranda domina,cùm adhuc eſſes in humanis,pollicita es te in mortis hora mihi opitulaturam. Succurre ergò nunc domina,ſuccurre:quia tempus eſt. Mortuus autem eſt Baldeuuinus,& in Oegnies honorificè tumulatus. Eius exequijs interfuit etiam Bernardus frater noſter: cumque à ſepultura mox in Aquiriam veniſſet,ſalutato eo,dixit Lutgardis : Obijt ne dominus Baldeuuinus? Ille tam repentinam miratus percontationem, Mortuus eſt, inquit,& ſepultus. Sed quid tum poſteà? Reſpondit illa: Iam iam mihi apparuit domina Maria de Oegnies,& dixit: Surge, ſurge chariſſima, feſtina rogare Dominũ: quia hac hora anima amici noſtri domini Baldeuuini ad Chriſti tribunal ſiſtitur, de commiſſis & omiſſis illi rationem redditura. Eccè quàm verax in teſtimonio,quàm fidelis in promiſſo, Maria venerabilis, extitiſti: quæ Lutgardem præ cunctis mortalibus pro precum ſuffragio adire voluiſti , vt quam viuens adhuc in corpore, teſtata eras ad orandum pro animabus à Purgatorio liberandis eſſe efficaciſſimam, eius iam in cælis ſublimata pro amico defuncto preces expeteres.

Eccè quid prę́ſtent,homini veri amici Dei.

Interroganti cuidam amico ſpiritali & ſpeciali, cuiuſmodì Chriſti faciem in contemplatione videret , reſpondit: In momento appáret mihi ſplendor inæſtimabilis, & inſtàr fulguris video ineffabilem eius glorificationis pulchritudinem. Quæ niſi raptìm ſubduceretur adſpectui contemplationis meæ, mortalis vitæ huius imbecillitas eam ferre nullo modo poſſet. Poſt eum autem fulgorem manet ſplendor intellectualis,& cum illo quæro eum,quem raptìm videram, ſed non inuenio. Itaque dicebat oculos Chriſti tam ineffabili coruſcare ſplendore,vt ſi ſplendor ille ſolis lumini infunderetur,in infinitũ ampliùs ille ſolem obſcuraret, quàm ſolis radij ſtellarum lumen obtegant.Religioſus quidam ſacerdos ſcire cupiebat,quid ſibi vellent ea verba,Puchriores ſunt oculi eius vino. Vidit ergò in ſancto calice,diuina myſteria celebrans,Chriſti faciem, eiuſque oculos tanto lumine radiantes, vt mũdum vniuerſum etiam in medijs tenebris longè vberiùs,quàm vel mille Soles poſſent illuſtrare. Nec facilè credi poſſet, quantoperè arſerit Lutgardis Chriſtum videndi deſiderio. Quodam die,audiente moniali alia,eiuſmodì vox ſuper illam inſonuit : Deliciæ meæ eſſe cum filijs hominum.

Oculi Chriſti radiantiſſimi.

Gen.49.

Prou.8.

Paulò ampliùs anno vno ante mortem eius apparuit ei Dominus, gratulabundo vultu blandiens,& dicens : Inſtat iam finis laboris tui.nolo te diuriùs à me ſeparari. Tria duntaxàt hoc anno à te expeto: Primò,vt agas gratias pro beneficijs iam acceptis: & ad hoc petas ſuffragia beatorum.Deindè, vt pro peccatoribus meis totam te effundas in precibus ad patrem. Poſtremò, vt peruenire ad me abſque vlla alia ſolicitudine,ardenti deſiderio concupiſcas.

Crebrò Lutgardi prędicitur obitus eius à Chriſto &c.

Proximo ante obitum eius Paſchate appáruit ei Chriſtus cum ſanctiſſima matre ſua, inadmirabili claritate. Cumq; Lutgardis,vt ferè ſemper,de vitæ pſentis exilio & æter-

æternæ patriæ deſiderio illis proponeret,non ſine pia querimonia dixerunt ei: Non oportet te,chariſſima,diutiùs huius vitæ laboribus fatigari: paratur iam tibi ſempiternæ pacis refrigerium ad coronam, nec volumus tua præſentia vlteriùs carere. Decimoquinto ante mortem eius die apparuerunt ei beatiſſima Chriſti mater & ſanctiſſimus Iohannes Baptiſta, quem impensè & ſingulariter diligebat, dixeruntq́; ei: Imminet iam finis vitæ tuæ: ſupereſt tibi corona iuſtitiæ:nolumus te hîc eſſe diutiùs: omnes cæli ciues te expectant. Alij quoq; ſancti illo anno apparuerunt ei crebrò in magna multitudine, prædixeruntque ei obitum ipſius. Apparebant ei etiam quidam ſpeciales amici eius,qui iam è corpore exierant,magnificè ſe lætari aſſerentes,quòd breuì ad ipſos peruentura eſſet. Hæc cùm illa dixiſſet quibuſdam amicis ſuis,quæſitum eſt ab ea,quomodò poſſet ſanctos internoſcere. Reſpondit illa: Ex ipſo Chriſto,qui eſt ſanctus ſanctorum, quidam animam meam illuſtrans ſplendor egreditur,in quo ſingulos quoſque ſanctos mihi apparentes, perfectè cognoſco, Porrò ſanctos ipſam inuiſentes obnixè rogabat, vt gratias agerent Deo pro ipſa & beneficijs ei collatis.

Sæpè repræhenderat moniales in valetudinario manentes, quòd parùm attentè perſoluerent preces Canonicas,diuinitùs inſtitutas. Cùm autem dimidio ante obitum ſuum anno,non vìderet diuina maieſtate & reuerentia dignam in ſororibus emendationem,ait: Scio equidem,quòd poſt deceſſum meum culpam hanc manus Domini in ſororibus vindicabit: & tunc memores verborum meorum, caſtigatæ cum multa humilitate ſe corrigent, & Dominus retrahet manum ſuam, quam iam extenderat ad vltionem. Quàm autem veraci ſpiritu hæc illa prædixerit, res ipſa neminem ſinit ambigere. Nam vbì illa exceſſit è vita,confeſtìm dira peſtis inuaſit in illud monaſterium, & breuiſſimo temporis interuallo quatuordecim probatiſſimæ ſorores extinctæ ſunt. Ego verò eodem tempore illuc véni,& duas carne ac ſpiritu ſorores,vno eodemque momento animam reddentes, oblato pro eis ſacrificio, in vno tumulo ſepeliui. Cùm ſe autem infirmæ ſorores in valetudinario in dicendis Canonicis precibus correxiſſent,Domino manum ſuam retrahente, peſtis illa protinùs ſopita eſt.

Peſtis caſtigat monaſteriũ propter preces horarias negligẽter ſolutas.

Ex ſpecialibus Lutgardis amicis, quidam vir ſecularis graui ſe ſcelere obſtrinxerat. Confeſſus eſt autem illud peccatum ſuum,& egit pœnitentiam, ſed in precibus ſuis nullam indulgentię conſolationem ſentire potuit.Itaque parùm abfuit, quin in deſperationis voraginem præceps corrueret. Venit ergò ad Lutgardem, tanquàm ad matrem ſuam,& ei tum facinus ſuum,tum quid pateretur eius cauſa,cum multo animi mœrore explicauit. Illa verò ſemèl atque iterùm & tertiò etiam pro illo Dominum rogans,nullum,vtì conſueuerat,à Domino reſponſum obtinuit:nec miſer homo melius ſentiebat. Tum verò Lutgardis cum Domino in precibus mira ſpiritûs inſtantia luctabatur. At vbì ſenſit, Dominum in ira miſericordias continentem, ſe vincere non poſſe,ait: Aut dele me de libro vitæ,aut dimitte illi noxam hanc. Mox ad miſericordiam flexus Dominus, Eccè, inquit, remiſi illi,quia confidit tibi:nec illi duntaxàt,ſed etiam omnibus illis, qui tibi fidunt,& diliguntur abs te, propter te benignè faciam. Sub his verbis homo ille confeſtìm perfectam venię ſpem concipiens, ad tranquilliorem animi ſtatum,quàm fuerat ante lapſum, Domino miſerante peruenit.

Exemplum perfectiſſimę charitatis.

Iam verô, quantùm quidem ad illam attinet, dies ſequitur exultationis & laudis: quantùm autem ad nos,& omnes illos,qui illius patrocinijs & cōſolatione fouebamur, dìes luctùs & mœroris: dies, quem ego infeliciſſimus omnium,nec morte,vt ſæpè rogâram,anteuertere potui,nec ſubſequi poſſum, quouis orphano calamitoſior. Venit ergò dies,qui antecedit ſacroſanctæ Trinitatis ſolennitatem,& illa graui quidem,ſed iucunda febre decubuit,trini Dei perpetua cultrix & veneratrix. Ingraueſcente autem morbo exercebatur. Altero poſt illam ſolennitatem die venit Vuilhelmus conuerſus Affliginienſis(cuius monaſterij fratres propter religionis obſeruańtiam præcipuè charos habebat) illam inuiſere volens, dixitq́; inter cætera: Vtinàm ſciret Dominus Abbas noſter te tam malè valere. Et illa: Cràs,inquit,veniet ille meus amicus præcipuus,meq́; videbit. Quod cùm ille incredibile putaret, admirans conticuit. Manè alterius diei Abbate illum locum ad duo milliaria prætergredi vo-

lente,nec quicquam de aduerſa Lutgardis valetudine ſciente, dixit idemipſe ſocijs ſuis: Eamus viſum dominam Lutgardem: iamdiù enim illam non vidi. Venit ergò in Aquiriam, & cùm ad eam acceſſiſſet, illa multùm,gratulans,atque è lecto deportata reſidens,manum Abbatis tenuit, dixitque ei: Iam recedo chariſſime, & nihil te charius ſub ſole relinquo. Nòueris autem, quòd ad te attinet, diuinitùs me conſolationem accepiſſe. His dictis,Abbas in alia diſtractus abſceſſit, & illa vſq; ad quintam feriam in multa ſpiritûs alacritate permanſit. Ipſa autem quinta feria cùm vocem Sibyllæ à Gagis audiuiſſet,ait: Sedeas hîc iuxta cor meum: en plenum eſt monaſteriũ militia cæleſtis exercitûs: animæ beatorum præſentes ſunt,& multæ è ſororibus noſtris, quæ hinc emigrârunt. Quod cùm dixiſſet,ſiluit,& deincèps tota ſexta feria vultu gratiſſimo diuinæ contemplationi intenta,in eſtaſi fuit. Sabbato autem, cùm iam mortis hora adeſſet,oculos in cælum ſuſtulit,& munita viuificis ſacramentis, in medio iuuencularum tympaniſtriarũ, admixtis cæleſtis exercitûs principibus pſallẽtibus,felix anima ad liberas auras ſupernæ Hieruſalem exultans & lætabunda euolauit ſub veſperam, Anno à Chriſti incarnatione 1246. decimoſexto Calendas Iulij, Indictione 4. ætatis ſuæ anno 64. regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto,cui cum patre & ſpiritu ſancto eſt honor & gloria per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

Toto die manet in eſtaſi.

Abit è corpore.

Cùm autem redderet ſpiritum,quædam è ſororibus,tanta ſpiritûs ſuauitate & claritate perfuſæ ſunt,vt præ admiratione ſeſe non caperent. Nec mirum,cùm in ſeipſis planè experirentur, cum immenſo ſupernorum ciuium tripudio ipſum ſalutis noſtræ principem Ieſum,animam illius in paradiſi delicias euocâſſe. In ſignum autem virginalis integritatis,in ipſo obitu candor cum lilij nitore coniunctus faciem eius obtinuit. Oculos,vt diximus, ſub ipſam mortem ad cælum ſuſtulit, cùm iam anteà diù clauſos habuiſſet, nec eos poſteà vel in morte,vel poſt mortem clauſos habere potuit, quandò ipſe oculorum habitus iter, per quod ſpiritus exceſſiſſet, indicauit. Totius verò corporis cutis tanta fuit lenitate, vt contrectantium manus candidam eamque mollem byſſum ſibi tangere viderentur.

Facies morientis Oculi. Cutis corporis.

Porrò cùm ſacrum corpus lauaretur,quædam ſoror multis annis vnius manûs vſu planè deſtituta,non de induſtria,ſed caſu manu illa arida inter lauandum illud attigit, & derepentè curatam ſe ſenſit. Permultis annis ante obitum eius complures moniales & conuerſos fratres inſtanter rogaueram, vt ſi accideret, ſicut proh dolor accidit,me ad eius è vita deceſſum non adeſſe, manum eius abſcinderent, mihiq; pro ſacra illius memoria reſeruarent: quam ad rem conſenſum obtinueram venerabilis eius loci Abbatiſſæ Hauuigis. Vt autem eſt fœminarum ingenium, celanda prorsùs celare non poſſe, moniales Lutgardi,quid de præcidenda ipſius manu rogâſſem,indicârunt: cumq; paulò pòſt in Aquiriam veniſſem,& cum ea colloquerer,illa me ſerio vultu intuens: Audiui,inquit,fili chariſſime,te poſt mortem velle mihi amputare manum. Ego verò demiror,quid ea manu facturus ſis. Tum ego rubore ſuffuſus, Credo,inquam,& corpori & animæ meæ profuturum,ſi,vt ſpero,manum tuam obtinuero. Mox illa ſereno, vt erat, vultu ſubridens, & digitum auricularem dexteræ manûs in feneſtra,ad quam loquebamur,deponens: Satìs,inquit,tibi ſufficiet,ſi hũc digitum poſt deceſſum meum obtinere licuerit. Tum ego maiori fidutia in eam inuectus: Nihil,inquam, mihi de tuo corpore ſatìs erit, niſì vel manum, vel caput habeam,quod mihi ſit te orbato leuamentum. His dictis, ad alios ſermones deſcendimus: nec tamen quicquam illa alicui ea de re dixit,nec aduertit quidem aut alicuius penſi habuit. Poſtquàm autem illa defuncta, & corpore in eccleſiã deportato, tempus opportunum ſe obtulit, Guido quidam valdè religioſus iuuenis & alius conuerſus ſocius eius,digitum illum,quem mihi Lutgardis ſuffecturum dixerat,amputârũt, & dentes ſexdecim ex eius ore extraxerũt. Ego verò cognita eius morte,cùm pariter didiciſſem ex eius manu digitum exciſum,nec ſcirem tamen,quiſnam eſſet: Iamnũc, inquam,perſpicuè licebit intelligi,num verè prophetiſſa fuerit Lutgardis, quæ ante annos plurimos auricularem dextræ manûs ſuæ digitum mihi ſufficere poſſe prædixit. Itaq; véni in Aquiriam, & illumipſum, * quæ prædixerat, digitum præciſum cõperi,ſenſique illo planè me contentum fore, ſi eum liceat obtinere. Acceſſi ergò Abbatiſſam,& pro ea re preces ſupplices cum lachrymis obtuli, ſed cum magno dolore meo ſolam Abbatiſſam inexorabilem inueni: ſed,vt arbitror, non abſq; ſuperni diſpen-

Miraculum

*quem

diſpenſatione conſilij. Voluit enim probare omnipotens,illum me Lutgardis digitum habiturum,quem ipſa promiſiſſet, licèt eum neſcia ſimplicitas petenti negaret. Rursùs autem in Aquiriam venienti mihi,& promittenti, ſcripturum me piæ Lutgardis vitam,cum ingenti cordis mei gaudio donatũ eſt omni auro & argento optatius munus. Nec me hac in re liuidus quiſpiam putet arguendum, quòd Lutgardis necdùm in ſanctos relatæ digitum tanto amore complector: Legimus beatiſſimam Nataliã Adriani martyris brachiũ,eo interfecto mox,amputâſſe:venerabilis quoquè Mariæ de Oegnies, necdùm ſanctorum catalogo adſcriptæ,digitũ in eius obitu præciſum Iacobus, piæ memoriæ quondàm Achonenſis Epiſcopus, & poſteà Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, annis multis ad collum ſuſpenſum, pro maximo munere Gregorio IX. Pontifici Maximo contra blaſphemiæ ſpiritum, quo atrociter infeſtabatur,ferendum dedit. Beatæ quoq; Elizabeth Lantgrauiæ Thuringię, noſtra tempeſtate defunctæ,pollex cum indice mox præciſus fuit. Quod ergò S. Natalia, & vir memorabilis Iacobus Cardinalis, & Pontifex maximus Gregorius,& multi alij fide digni,tanta authoritate ante me fecêre, nemo in me ceu ſtultum & impium carpendum ſuſcipiet,niſi qui planè ſtultus & impius ſit. Eccè graues viri quanti faciant reliquias piorũ.

Porrò autem cùm ſacrum Lutgardis corpus humandũ adhuc in feretro iaceret, quæſtio incidit,vbì tam præclaras reliquias condi oporteret. Contigit autem diuina ordinatione,vt venerabilis Abbas Alnenſis monaſterij, ex Ordine illius cœnobij Viſitator,triduo ante ſepulturam Lutgardis deceſſum expectaret. Is ergò illic tum pręſens,dixit:Vbì verò tumulari eam par eſt,niſi in eccleſia,vbì pro dignitate omnes ad eam adire poſſint? Ea autem Abbatis vox cõſenſum omniũ obtinuit,& ad dextrũ Chori latus iuxta parietem, vbì orare conſueuerat, celebri & honorato loco condita eſt.Porrò Sibylla à Gagis,hoc ei Epitaphium poſuit:

Epitaphiũ Lutgardis.

Lutgardis vixit,vitam ſine crimine duxit:
Cum Chriſto degit,quam lapis iſte tegit.
Eſuriens hæc & ſitiens cæleſtia,luxit.
* Mera dies ſponſi facies illi modò luxit.
Hæc ſpeculum vitæ,flos clauſtri,gemma ſororum:
Fulſit in hac pietas,compaſſio,gloria morum.

*Mira dies,

Statìm autem ab ipſa ſepultura apparuit Elizabethæ de Vuans moniali Aquirienſi in magna gloria, ſciſcitantiq; illi, num aliquo temporis ſpatio fuiſſet in locis Purgatorijs,reſpondit: Non ſolùm nullum ego Purgatorium perpeſſa ſum, ſed etiam loca Purgatorij pręteriens,afflictiſq; animabus condolens,illis benè precabar,pluresq; ex illis Dei benignitate è pœnis ereptas,ad paradiſi amœniſſima loca mecũ abduxi. Hæc vbì dixit, Elizabetha videbatur ſibi audire, tanquàm iuuenculæ cuidã moniali, Machtildi nomine,illam dicentem: Sequere me: intelligenſque ijs verbis Machtildem ad excedendum è vita inuitari,ſe quoq; vltrò obtulit ad ità ſequendum illam,dixitq;: Liceat etiam mihi ſequi te mater dulciſſima. Reſpondit autem Lutgardis: Non potes me ſequi mòdò,ſed poſteà me matrem ſequéris filia. Habuit verò viſio illa mox effectum ſuum. Iuuencula enim à Lutgarde inuitata,intrà nouem dies defuncta eſt: Elizabetha verò etiamnùm ſupereſt. Appáret defuncta in multa gloria.

Cùm autem iuxta Lutgardis propheticam prædictionem dira peſtis moniales Aquiricẽſes infeſtaret, quædam ſoror per viſum multos conſpexit in monaſterij eccleſiam inſolenter irruere: cumq; nullus eos compeſcere poſſet, vidit Lutgardẽ ſurgere è tumulo,& omnes illos ſumma vi è templo exturbare. Habuit verò etiam illa viſio celerem effectum,ſæua illa peſte à monaſterio Aquiriæ profligata. Porrò moniales quicquid è zonis,peplis,velis,aut alijs rebus Lutgardis habere poterãt, certatìm quaſi pro reliquijs,& reuerà pręclaris reliquijs,ad ſe rapuêre. Nobiliſſima autem puella Beatrix de Roauia monialis, quæ facultatibus ſuis Aquiriæ monaſterium ab inopia copioſiſſimè vindicauit;anthracem, ſiue, vt medici vocant, carbunculum,in collo patiens, velum capitis Lutgardis ad collum appoſuit, pernicioſeque turgens malum illud repentè abſceſſit. Velo capitis eius,carbũculus curatur.

Dominus Alardus,qui in eo monaſterio permultis annis Capellanum egerat,pollice inflato multùm anxiè cruciabatur. Is Lutgardis reliquias poſtquã ad pollicẽ alligauit pro doloris & tumoris remedio,mox remedium præſentiſſimũ expertus eſt. Miracula ex reliquijs eius.

Oda Aquiriæ Suppriorisſa grauiter manum dolens, ex circunligatis ei Lutgardis reliquijs continuò perfectiſſimè curata eſt. Eiuſdem nominis conſanguinea monialis, nata ex Brauiæ oppido, prę capitis debilitate, quia diù vexata fuit, nullum prorsùs lilij odorem ferre potuit. Ea vt vidit ad tumulum Lutgardis lilia poſita, horruit quidem ipſo adſpectu: ſed cùm caput ſolum ad tentandum, num poſſet ingredi, in oſtiũ intuliſſet, nihilq; moleſtiæ ſentiret, mox fidentiùs introgreſſa, tumulum adijt, lilia naribus admouit, nec vllum penitùs dolorem perſenſit.

Eadem monialis nocte in tenebris ad ſepulcrum eius orandi gratia ſe proſternens, oculo impegit in candelabri ferrum acuminatum, moxq; appoſuit oculo manum, vt iam è ſuo loco quaſi excidentem, nè penitùs decideret, retineret. Itaq; dolore intolerabili affecta, dixit: Quid eſt, ſancta mater Lutgardis, quod mihi accidit? En pro tuî veneratione prócidens, oculum perdidi,, quem ſeruare te oportebat: atque indè moleſtiam refero, vndè remedium ſperabam. Hæc vt dixit, ſurrexit, & momẽto temporis pleniſſimè reſtituta, nihil neque angoris, neque doloris ſenſit.

Oculus reſtituitur.

Maria de Andeua Aquiriæ monialis, grauiſſimo dolore capitis afflicta, ità vt ne puncto quìdem temporis vllo corporis membro poſſet quieſcere, ſeque humì impatientiùs volutaret, cunctis mirantibus, quippe qui eam quamprimùm mentis inopẽ fore putabant, velo Lutgardis adhibito vſqueadeò mox reualuit, vt nullius omninò dolor in illa relictus videretur.

Nota de velo eius.

Matrona quædam nobilis in partu diutiſſimè & periculoſiſſimè laborans, allatum cingulum, ex equorum ſetis confectum, quo Lutgardis carnem ſuam affligere & macerare conſueuerat, vtero impoſuit, cunctisque ſtupentibus, ſine dolore in ſuam & prolis ſalutem liberata eſt. Quod idem diuerſis in locis & perſonis efficaciter eſt probatum.

Item cingulo.

VITA ET MARTYRIVM SANCTORVM ET INCLYTORVM MARTYRVM MANVEL, SABEL ET

Iſmael, qui fuerunt Martyres tempore Iuliani: ex Simeone Metaphraſte.

17. Iunij.

PErſecutores quidem alij & Tyranni, etiam ſi idolorum cultui erant dediti, in errore tamen ab initio educati, non externum aliquem & alienum cultum, ſed propriũ & patrium habere videbantur: quem quidem iam tenẽtes, malè quidem, ſed tamen iam tenentes, fidem noſtrã eſſe planè abſurdam exiſtimabant, & eos puniebant, qui ad eam accedebant. Quorum quidem, cùm ea facerent, quę ſuę cõueniebant conſuetudini, nõ magìs quis mores vituperauerit, quàm erroris, in quo fuerant educati, fuerit motus miſeratione. Prę̨ſens autem hic Tyrãnus, cùm in rebus diuinis pulchrè à principio fuiſſet eruditus, & in Chriſtianorum legibus & moribus educatus, nec id ſolùm, ſed ſacris quoq; & arcanis ſcripturis fuiſſet dignus habitus, neſcio quanam de cauſa à fallacibus dæmonibus poſteà peruaſus, illa quidem omnia poſteà habuit pro ludibrio, ijs contumelioſè inſultans, quæ ſunt venerabilia: gentilium autẽ ſolummodò res magnifecit, & in ſummo honore habuit. Quocircà eorum, qui vnquàm fuêre, perſecutorum fuit & iniquiſſimus, & impudentiſſimus: vt qui neque fidem, quam acceperat, ſeruauerit, & factis viſus fuerit maleuolentiſſimus. Iulianum tranſgreſſorem ſcio vos omnes nôſſe, quem vel ſolum cognomen facit omnibus exoſum & inuiſum, nedùm mores ipſi: quo quidem nemo fuit ad vitium promptior & procliuior.

Iuliani Apoſtatę impietas.

Is ergò, quod nemo putâſſet, in Deum, & eum, qui illo tempore imperabat, (is autem erat Conſtantius) amentiam & in ipſos Chriſtianos, cum quibus erat ei nomen commune, defectionem parturijſſet, Romanorum neſcio quomodò arripit Imperium. Propter quod valdè elatus, & in ſummam euectus ſuperbiam, omnibus erat intolerabilis, & nec ſe cõtinere poterat, niſi Chriſtianos omnes caperet & expugnaret:

ret:alios quidem minis & tormentis terrefaciens, alijs autem turpiter & illiberaliter blandiens, alijs verborum ſtrophis ac technis aggrediens & illaqueans, vt quomodò liceret,eos,qui non perſuadebantur, ſubiugaret. Cæterùm eius improbitatē &,quæ ſub blanda verborum ſpecie latebat, fraudem & impoſturam perſpexerunt quidem multi & deprehenderunt, qui etiam citò vitârunt: multi autem tormenta quoquè, quibus ſunt cruciati,forti animo & excelſo ſunt perpeſſi, adeò vt ne turpe quidem verbum emitterent: complures autem etiam vſq; ad mortem decertârunt, vitij callidum artificem in omnibus pudore afficientes,& nihil aliud, quàm id,quod eſt eſſe malum,oſtendentes.

Quoniam autem præter omnes reliquos,hi tres quoq; viri egregij & planè interriti,qui ſunt etiam dicendi argumentū propoſiti, Tyranni crudelitatem, non ſecùs atq; deſipientis pueri,deriſerunt, eius minas perindè atq; laruas reputātes: res eorū ſunt in præſentia narrandę,& ijs qui non nôrunt,quoàd eius fieri poterit, explicandæ,vt eorum appareat fortitudo & inuictum animi robur. Præclarorum horum virorū Perſis quidem erat patria, genus autem ex parte matris piū & religioſum: Pater verò(eſt enim amica veritas) permanſit quidem in errore: vita autem erat honeſta,& grauitate plena,& quæ pietati conueniret: omnes fratres & animis, & corporibus. Nomen primo erat Manuel,ſecūdo autem Sabel, rursùs autem tertio Iſmaël. quibus quidē ante alia hoc curæ erat maximè, vt à patrijs ritibus lōgiſſimè abeſſent, eosq;,tanquàm rem execrandā & auerſandam fugerēt. Eſt enim Perſis ritus patrius, lucernas & ignem ſuffumigare ſacrificijs,& alijs adhuc magis execrādis pollui. Quæ quidem nec vnquàm obſeruare in animum induxerunt, & vel ſolo aſpectu ſe iudicârunt inquinari. Erant enim ab ineunte ætate pulchrè inſtituti in diuinis, vtpotè quòd quidā Eunoicus vir clariſſimus in eos pietatis ſemina deieciſſet, & eos aluiſſet pietatis dogmatibus.

Patria ſanctorū martyrū,& genus.

Illos cùm huc mitti oportuiſſet ab eo,qui tunc in regione dominatum obtinebat, (vocabatur autem Alamundarus) vt Imperatorem conuenirent, certisque pactis ac conditionibus cum eo pacem inirent,(hoc enim iam priùs & literis petierat, & miſſis legatis contenderat) neq; virorum virtutem homo inſolens reueritus, quæ erat adeò magna & admirabilis: neq; id,propter quod accerſiti venerant:neq; de futuro, ſi de nullo alio,dubitans,eos,qui aduenerant, intolerandis excipit ſupplicijs, & tandem morte acerbiſſima,pulchrè verò eos accipiens,& vt amentem eius decebat animum. Vndenàm autem ad hoc ſit incitatus,iam dicet oratio.

Legati ad Iulianum mittuntur.

Poſtquàm ergò hi tres,vt dictum eſt, venerunt ex Perſide, & ea ſcripta, quæ acceperant,attulerunt,fœderaq; certis conditionibus inita,Romanorum Imperatori & Principibus obtulerūt,eis quidem aliquantiſpèr permiſſum eſt, vt de more benignè tractarentur,& conſueto honore fruerentur. vt qui de tanta re,quam afferebāt, Legati acceſſiſſent. Cum Imperatore itaq; verſabantur aſſiduè, erantq; eis cum eo oīa communia,domus,victus,& quæcunq; eſt alia in aula regia benignitas. Quidni enim ea participarent,qui tales erant,& morum bonitate excellebant,cùm vel hoc ſolùm quòd tantum iter feciſſent, ſufficere deberet ad hoc, vt benigniſſimè acciperentur? Sed hæc quidem nequaquàm verè ac ſyncerè fiebant à Tyranno, neq; eius erat hæc facere: ſed mox deprehenſus eſt id fictè ac ſimulatè inueniſſe, vt qui factis ipſis effecerit, quo facilè argueretur.

Nam cùm ei aliquandò viſum eſſet ire in quendam locum Bithynnorum,& fretum tranſmiſiſſet Chalcedonicum,& omnes iam,qui ei parebant,accerſeret, & non permitteret,vt aliquis ab hoc cœpto deſiſteret itinere: & præter cæteros hos quoq; pios viros adduceret:Tunc enim ei publicum feſtum & celebre aduenerat,ſanguine & nidore,& cæteris piaculis ſuos colenti dęmones:(Erat autem nomen loci,in quo hæc execranda peragebantur Orgia,Trygon) Alij quidem omnes, vt qui denſis tenerentur tenebris,feſtum celebrabant cum Imperatore, & vnà ſacrificabāt,& ei parebant in omnibus, vt qui corpore & animo eſſent imbuti impietate. Soli autem ij, ne apertis quidem oculis ea, quæ fiebant, videre ſuſtinentes, tolerabant ſoli procùl ſtare in angulo mœſti & lachrymantes,& Deum Saluatorem placantes, & rogantes, vt eis concederet integram & illæſam ſeruare religionem, & non pollui impiorum communione,quorum vel ſolam leuiter attigiſſe ſuperficiem,putabāt impietatem.

Potiùs autem obſecrabant eum,qui eſt optimus,vt eos,qui iam morbo laborabant, conuerteret,& efficeret vt animaduerterent in quanto eſſent errore,& eis ſignificaret,quiſnam ſit,qui eos ad hoc,vt eſſent,produxerit & formârit: & rursùs, cùm cecidiſſent,meliùs reformârit.Nè ſic enim,dicebāt, ô Domine, ſiueris eos iacere in profundo malorum,nec cùm ſint participes rationis, impleri tanta egeſtate rationis, vt ijs,quæ ab ipſis coluntur, videantur à ratione alieniores, & minùs ſenſu præditi. Siquidē illa,cùm ſint lapides & ligna, ſunt planè nullo ſenſu prædita: iſti autē cùm ſint ratione præditi,& acceperint,vt fierēt ad tuam imaginem,& te, qui illos tāto honore affeciſti,ignorârunt,& naturam affecerunt dedecore, & ſibijpſis, quod eſt malum peſſimum,fecerūt iniuriam.Sed hi quidem,ſicut diximus,cùm ſe ab alijs ſeparâſſent, ſoli & inter ſe inuicē ſteterūt,hæc petētes à Dño,& à ſupis diuinū inuocātes auxiliū.

Noluūt cum Iuliano ſacrificare dæmonibus. Poſtquàm autē venit quidā ab Imperatore,(is erat cubicularius dignitate)eos trahēs & producēs ad ſacrificiū, (exiſtimabat em̄ ſtultus, illos quoq; nō minùs quàm ſe eſſe deceptos) bona verba ei exclamârūt vna voce:Abſcede à nobis:fidē enim,in qua ſumus educati,nunquàm abiurabimus,neq; Deū noſtrū relinquemus,neq; colemus eos,qui ſunt apud vos,dæmones. Abſit enim, vt eo vnquàm animo ſimus, vt ijs qui nō ſunt,nos adiūgamus, & tam aperto errori mentē adhibeamus. Non ſumus adeò inſipiētes,& mētis adeò emotæ,neq; adeò procliues,& ad dicendū faciles. Nō enim hac de cauſa venimus, aut propterea tam longum iter ingreſſi ſumus,vt nos quoq; prodamus,religionemq; noſtrā abiuremus.Venimus tātùm ad ineūda fœdera, & ad ea confirmanda, quæ nobis viſa ſunt: alia aūt habeamus,vt habemus. Hæc audiat & tuus Imperator,& quiſquis eū colit,& eſt ei proximus.Nos quidē nō vincetis,nec ab ea,quæ eſt ex Deo, ſententia dimouebitis,etiā ſi incitati fueritis, vt omnia dicatis & faciatis: etiamſi igni & ferro, & alijs inſtrumentis ad puniendum inſtitutis tradideritis: etiamſi ipſas nobis animas abſtuleritis.

Cōſtantia animi.

Hæc vbi audiuit iniqui miniſter iniquior, omnia quamprimùm aperit Imperatori, fortiumq; virorū renunciat conſtantiā & animos,qui perterreri nequeūt.Hîc autē mihi cōſidera inuerſam parricidę ſcenā,illamq;,quæ erat paulò antè,ſimulationē & ſummā malitiā detectā: quæ apud eos quidē, qui ſunt ignari fraudis, benignitas eſſe videbatur & humanitas, re vera aūt maleuolentia & diſſimulatio, & malignitas erat ad vniuersū. Poſtquā em̄ de ſanctis audiuiſſet vir pernicioſiſſimus, interim quidē nihil aliud imperat, quàm vt includātur in carcere, vt feſtū ſibi quoq; pageret expers oīs moleſtiæ, & quæ dęmonibus fiebāt, ſacrificia nō interrūperet propter aliud negociū.Hoc em̄ tūc ſibi viſum eſt expedire,& deindè cōſiderare,quēadmodùm eos aggrederetur.Cæterùm beati illi,dū ducerētur in carcerē,in via canebāt: Venite exultemus Dño,iubilemus Deo ſalutari noſtro:præoccupemns faciē eius in cōfeſſione, & iu pſalmis iubilemus ei. Et illud: Quis Deus magnus,ſicut Deus noſter, qui ſemp facit nobiſcum in gloria & poteſtate? Nos enim populus eius, & opera manuum eius,& eum perpetuò inuocabimus.

Cōijciuntur in carcerem.

Pſal.94.

Pſal.76.

Siſtūtur corā Iuliano. Cùm autem die ſequenti manè præſediſſet Tyrannus,iubet ſiſti martyres:qui eos primùm blādis verbis conatur inducere, ſic callidè exiſtimans ſe poſſe ſoluere robur animi,etiamſi propter eā,quæ illi coaluerat,immanitatē, aſperitatē minimè remiſerat. Tanquàm nobis,inquit,beneuolos,& eiuſdē nobiſcū in omnibus ſententiæ, vos veſter Rex ad me miſit, vt hac in re fidelē veſtrū & gratū animum magis oſtēderetis, quòd dies feſtos nobiſcum celebraretis,& ſimul lætaremini,& quòd eoſdē deos nobiſcum coleretis,& in nulla re à nobis diſſideretis.Sic enim & fœdera ſumus habituri ſtabiliora,& in ijs,quę agūtur, cōfidemus, ſi eadē mēte & cultu inter nos colligemur. Quòd ſi vos quædā alia & ſentitis & creditis, ſciatis vos nō tā venire legatos & recōciliatores,quàm hoſtes & aduerſarios. Nam ſi id nō eſtis,omninò, ſi nihil aliud, oporteret vos veſtra reuereri. Perſæ enim vnà nobiſcum & Solem, & Lunam, & reliqua aſtra colunt,& præterea luciſſimam quoquè ignis potentiam,nè alios quoq; deos enumerem, quos ab altè petito venerantur principio, à quibus nobis quoquè donantur quæcunque ſunt optima, & à quibus pendet vniuerſorum prouidentia. Cui ſancti ſimul fortiter & prudenter reſponderunt:

Conſtās eorū reſponsū. Nos,ô Imperator, qui ab initio Chriſtiani & ſumus,& vocati ſumus,(hāc em̄ rem, & hoc nomē maximè venerabile, nos noſter docuit pædagogus, vir ille in rebus diuinis inſignis,& virtute incōparabilis,qui etiam propter eā dignus eſt habitus ſacerdotio:ijs aūt,qui cū eo verſabātur, tantā ſuî exercitabat beneuolentiā, quāta ne dici

quidem poteſt:nam eius quoquè nomen erat Eunoicus) hoc, inquam, viro virtutis ſtudioſo,duce & magiſtro vſi in omnibus,maximè cùm ſciamus matrem quoq; fuiſſe ab eo in pietate initiatam,& ſummè ab eo captam,nunquàm quæ ſunt ab eo nobis tradita,tam precioſa & tanti facienda,aut prætererimus,aut obliuioni mandauerimus: rebus autem veſtris inconſideratè animum adhibuerimus,quæ habent fraudes innumerabiles,ſuntque planè viles & abiectæ,quoniam nec hæ quidem fuerint aliquid aliud,quàm error & meræ nugæ. Quidnam autem hoc fecerimus vnquàm inſipientius,ſi cæli quidem factorem reliquerimus, malis verò dæmonibus diuinū cultum tribuerimus? Hoc eſſet inſanæ,& planè emotæ mentis. Si autem noſtri maiores manſerunt in veteri errore,nè dicam quòd ipſe qnoq; pater eadem,quæ illi, errante animo eſt ſectatus,non ideò à nobis fides abiurabitur, quam profeſſi ſumus coram Deo & Angelis. Nam multi quidem ex ijs,qui ſunt apud nos, Perſis,hoc quidem tentauerunt,non potuerunt tamen noſtram mutare ſententiam. Et ſi,propter quæ vénimus,non fuerint inita fœdera,tibi quidem id erit omninò imputandum, qui mittens ea conſiderare & componere,de quibus miſſi ſumus,ſedes de ijs diſceptās, quæ ad te nihil attinent: nempe quis tuos quidem deos colat, & ſit eis beneuolus: qnis autem eos deſpiciat,& ab eis diſſideat.

Propter hęc amens ille ira plenus, quę minimè cohiberi poterat, iracundè dixit eis: Quomodò vos,qui rudes & indocti ſemper vixiſtis,& linguæ Græcæ planè ignari,tam impudentes eſtis,vt veſtra mala & reproba oratione nobis velitis perſuadere, qui ad ſummam peruénimus eruditionem,idque cùm nec ſimus quidem veſtrarum ignari ſcripturarum? Sciatis enim,quòd ego quoq;,cùm eſſem in eis aliquandò verſatus,& nouiſſem quàm eę eſſent corruptæ & planè ad diſſoluendum faciles,eas quāprimùm à lingua mea abſterſi,nè ex illorum inſcitia & ineptijs aliquid erroris contraxiſſe viderer. Nemo enim veſtris fretus libris,quos eleganter quiſpiam vocauerit Chriſtianos,aut ſe vnquàm euaſit melior,aut præclarum aliquid fecit,& dignū quod commemoretur. Quos refellere,& nihil eſſe oſtēdere,nec longi eſt temporis, nec viri vel mediocriter cordati. Quamobrèm his dimiſſis,& hac puerili & inconſiderata cogitatione,credite mihi vobis conſulenti ea,quæ ſunt meliora. Sin autem audire & parére nolueritis,vos docebit tormentorum experientia,pro qualibus qualia elegeritis,& quanto veſtro malo ſit hęc arrogantia,& contētio,& abſurdiſſima religio.

Ex quibus ſancti magìs confirmati,cùm graues audiſſent labores & dolores, Tyranno dixerunt audaciùs: A Deo noſtro & Domino didicimus, non timere eos, qui corpora occidunt,neq; propter metum prodere veritatem,neq; quādò deducimur, meditari quid reſpondeamus,cùm ipſe ſpiritus ſanctus & paret ad certamina, & animum impleat audacia,& det ſermonem in apertione oris. Quam autem rationis egeſtatem nobis obijcis & inſcitiam tu,qui tibi eſſe videris omnium eruditiſſimus? Neſcio vter ſit à ratione & omni ſapiētia alienior,ís ne,qui Deum agnouit, & huius vniuerſi creatorem,& omnem ei honorē tribuit,à quo vel ſolo poſſunt omnia manu comprehendi,& ipſa quoq; aſtra numerari,vt dicunt diuinitùs inſpirata eloquia: an is,qui eum quidem reliquit,adorat autem res ab ipſo creatas, & diuinum eis nomen tribuit inſipienter: nè dicam honores dæmonum,& turpiſſimorum aliorum ſimulacrorum,quibus vos exultatis,qui magnificè veſtram iactatis eloquētiam? Nam ſi vobis vel tantillum ineſſet rationis,neq; vos ijs adiungeretis,neq; teneremini tantis inſcitiæ tenebris. Nam homo,qui eſt rationis particeps, & in cuius poteſtate ſita eſt ratiocinatio,nūquàm tam aperto errore inducetur: ſiquidem hoc pertinet ad rationem,ratione vtì cum ratione,& eligere per rationem ea,quę ſunt pręſtantiſſima. Rerum autem omnium præſtantiſſima eſt Dei cognitio,quod quidem eſt extremum omnium expetendorum,& acceſſus mentis diuinioris. Quæ ſunt verò apud vos orationes,linguęq; nimìs redundans & inanis copia,non ſolùm ſunt plenæ nugis & vanis ineptijs,ſed etiam veſtri vobis vanam conciliant perſuaſionem,& ab omni,quod bonum eſt,prolapſionem,& à Deo,quod eſt peſſimum, alienatiōem. Quod quidem tibi quoq; accidit,qui eis aures pateſeciſti,& vniuerſis eis ſic es delinitus,vt mutàris etiam appellationem,nempe qui pro Chriſtiano Græcus, & pro pio impius, & Deo planè carens eſſe & dici volueris.

Matth. 10,

Egregiè perſtringūt tyrannum.

Pſal. 146.

Hæc cùm audijſſet craſſa & terrena anima, & idolorum verè plena caligine,

Cæduntur loris immaniſſimè &c.

impletur ira,q̃ non poteſt cohiberi: iubetq; ſtatìm humì extendi martyres,& crudis loris & induratis per quatuor homines ità cædi, vt totum corpus ſanguine circunfluat. Deindè cùm parùm intermiſiſſet,eorum manibus &pedibus clauis perforatis, eiſque ligno ad puniendum inſtituto alligatis, ſublimes ſuſpẽdit,iubens eorum carnes ferreis vngulis laniari. Quæ cùm vehementer lacerarentur,& multa membra illis vngulis auellerentur,& grauibus doloribus omni ex parte peterentur,ne ſic quidem flectebatur robur eorum animi,aut euadebat mollius: ſed ad ſolum Deum fixis adſpicientes oculis,& lingua & mente hoc loquebãtur: O Domine,qui ipſe quoquè ab impijs fuiſti in ligno ſuſpenſus,qui de peccato non triumphâſſes,& id traduxiſſes, niſi per Crucem mortem ſuſtinuiſſes, in ligno nos quoquè pendemus,qui te diliximus,vt omninò eradatur nobis carnis craſſitudo,& ictu ferri curentur ſauciatę animę. Sed quoniam naturæ nôſti imbecillitatem, da ex alto auxilium,& alleua laborẽ, & ſeda doloris acerbitatem. Te enim freti,auſi ſumus ſubire hęc grauia & laborioſa, quæ quàm ſint acerba,vides Domine,& quàm nos valdè crucient. Sed ô Ieſu dulciſſime,qui es velox ad defendẽdũ,non eras dilaturus vel dare ſeruis tuis petitionẽ, vel etiam dare eis plura,quàm petiérant. Cùm enim preces adhuc lingua verſarent, apparuit tuus diuinus Angelus,& leuauit eis dolores, & effecit, vt corpora meliùs ſe haberent:nec id ſolùm,ſed etiam ad reliqua confirmauit certamina, magnam dans eis gratiam,& ſpe maiorem.

Preces fundunt ad Dominum.

Diuinitùs confortant.

Intereà autem dum hæc fierẽt,Tyrannus quoquè iuſſit eos relaxari à ſupplicijs. Quos ludificans & velutì irridens: Videtis, inquit, quomodò adhuc vobis parco, à grauioribus abſtinens,quòd ſperem fore,vt mutemini? Quod ægrè ferẽtes ſancti, & maiori repleti fiducia: Noli putare,ô Dei inimice,reſponderunt,fore, vt nos aliter ſimus affecti,quàm iam affectos videris. Fac decæterò,ſi quid aliud volueris: nos aũt parati ſumus omnia perpeti,ſiue torqueamur,ſiue flagris cædamur,atque adeò ipſo igne comburamur,voluptatem potiùs,quàm pœnam,tormenta exiſtimantes. Eſt enim reuerà iucundum propter Chriſtum pati ijs,qui ſunt recto ſenſu præditi. Sed ille inſipiens,ne poſt tantam quidem præclarorum virorum experiẽtiam intelligẽs, ſed adhuc ſurdus & corde & auribus,inuictos illos conatur alio modo aggredi. Et cùm vnum ex his primùm procùl à cæteris remouiſſet,cum duobus ſolis, nempe Sabel & Iſmael,ſibi loquendum ducens,putauit fore,vt verborum fucis eos induceret, vtriquè conſulens,& quę ſunt optima ſuadens,vt putabat. Qui, inquit,infeliciter ex pręclaro veſtro patre eſt natus,(neque enim eum vtiq; veſtrum fratrem dixerim,qui eſt malignus & improbus) cùm ſit impudens & contentioſus, ea facit & ſentit, quæ eius arguunt amentiam,vobis quoquè perſuadens illius via ingredi, & nec in religione nobiſcum cõuenire,nec in honore deorum,nec in vlla re alia. Sed vos cùm tandèm id,quod oportet,didiceritis,illum quidem ſinite nugari & hiare inaniter, ipſi autem ſtare nobiſcum,& noſtros deos colite,vt eos quoq; vobis habeatis propitios, & innumerabiles remunerationes ab eis conſequamini.

Nota verſutiam Apoſtatæ.

Egregiè eius nequitia cõtunditur.

Hęc verba pręclari victores cùm ne arrectis quidem auribus audire ſuſtinuiſſent, hęc liberè & confidenter exclamauerunt: Cur teipſum decipis,attonite & moribus verſutiſſime,vias verſans innumerabiles,& inſtàr veſtri Protei te mutans & varians? Si noſtrì nondùm feciſti periculum,nec quę pręceſſerunt,adhuc tibi ſufficiũt, vtere rebꝰ tuis,nec abſtineas àb aliquo,quod ſit in tua poteſtate. Eſt autẽ tibi omninò magna malorum copia,cùm habeas animã adeò malã & iniquam. Sin autẽ & feciſti periculum,& animaduertiſti rationẽ & conſiderationem,quę non poſſit cedere, & vidiſti iam immutabilem fidem in Dominum noſtrũ & Deũ,quidnã tibi venit in mentem,vt exiſtimes nos futuros tam faciles,vt momento tẽporis nos capias? Nõ enim, ne ſi nos quidẽ contingat eſſe emotę mentis,veſtra ſimulacra coluerimus, quę & ex luto facta ſunt,& non plùs q̃ lutum ſapiunt: q̃ oculos quidem habent,ſed nõ poſſunt videre:& aures,ſed priuatæ ſunt ſenſu auditûs:& nares, ſed odorũ minimè ſuſcipiũt odoratum: rurſùs manus & pedes,neq; ad aliquid videri potuerũt vtiles,neq; vnquã amiſerunt id,quod habent lapideũ. Quomodò enim,cùm ſint re vera lapis? Pulchrè enim ante nos quoq; diuinus Dauid veſtros deos eſt ludificatus: nõ eos autẽ ſolùm, ſed eos quoq;,qui in illis confidunt,quos etiam vocauit magìs amẽtes, & nec ipſum quidem intelligentes,ad quantam rationis egeſtatem ſint conuerſi.

Pſal.134.

His

His amens iſte totus perturbatus, cùm ſe non poſſet ampliùs continere, eorum protinùs lateribus ignis faces admouet, vt ſicut ille ira, ità ipſi igne arderent. Qui etiã cùm toti omninò comburerentur, gratiarum quoquè actionem in hoc intolerabili tormento Deo emittebant, non ad præſentes intuentes dolores, ſed ad æternam lætitiam, neque moleſtum pati, ſed non pati, eſſe grauiſsimum exiſtimantes. Ità eos affecit amor in Chriſtum, vt ipſius quoquè, quam habebant, naturæ obliuiſcerentur. Sed iſte graui corde & furore percitus, perindè àc ſi nihil vidiſſet eorum, quæ facta fuerant: Non ſentitis, rursùs dixit viris illis egregijs, vos nondùm à dijs omninò haberi odio, qui veſtram expectant conuerſionem, qui etiam propterea vos efficiunt malorum tolerantes, quæ ſunt in doloribus laborioſa & difficilia, mutantes? Sed hoc planè eſſe riduculum & ſtultiſſimum beati illi arbitrantes: Nihil nobis rei cum tuis dijs, magna rursùs voce clamauerunt, ô infeliciſſime: habemus noſtrum ſeruatorem & Dominum, quem in omnibus adiutorem & fatemur, & ſcimus. Is & à præſentibus nos liberat doloribus, & in rebus aſperis præbet audaciã, & efficit, vt ignem, & ferrum, & quoduìs aliud deſpiciamus. Quomodò enim aliter caro, & ſanguis ſuffecerit aduersùs tantum examen tormentorum, cùm vel lapidis natura, quæ nihil eſt aliud, quàm dura, his conſumpta & planè eſſet confecta? & nisi nubes ignorationis impediens, rationi tuæ tenebras offunderet, & tibi ſenſum adimeret, cognouiſſes omninò noſtra eſſe omnia diuina & admirabilia, & vero Deo digna. Nunc autem nihil ſcis eorum, nec vis intelligere. Quomodò enim, qui rebus ſolis inhies turpiſſimis? quoniam ad ea ſola, quæ ſunt peſſima, te mali in errorem abduxerunt dæmones.

Veritus ergò tranſgreſſor, nè, dum eos magìs examinaret, maiores acciperet contumelias, illos quidem, vt quos deſperâſſet ſe omninò perſuaſurum, omninò reliquit: conuertitur autem rurſùs ad Manuelem, deceptus ſtultus, vt qui crederet fore vt is ad ipſum declinaret, ei minas & rursùs maiora proponẽs ſupplicia prioribns. Sed nec ille vir egregius eſt omninò conuerſus ad ea, quæ iamdiù antè contempſerat, & maiorem oſtendit conſtantiam, libera & confidenti voce clamans: Cur vanè laboras? Cur te fruſtrà impudenter geris, ô Tyranne? Quid non ex noſtris nôſti ſępenumerò? Neſcis quænam ſit nobis mens & ſententia, cùm ſimus vnus vni colligati, & vnum omnes ſentiamus? Aut ergò tres ſupera, aut à tribus recede. Eſt venerandus numerus ternarius, quo nos ſumus honorati. Sancta Trinitate nos tres ſumus muniti, à qua nobis quoquè adeſt, vt ſimus vniti, & vt maneamus infracti, & nihil reformidemus ex ijs, quæ ſunt terribilia: Iam enim rursùs dicemus ea, quæ ſæpè diximus. Quæ enim ſunt vnius, trium eſſe exiſtima. Fidẽ, in qua ſumus ſimul educati, minimè abiurabimus, tuos dæmones non colemus, Dominum noſtrum & Deũ minimè relinquemus, præſentia futuris non mutabimus, neque vitam breuem & fluentẽ, æterna & quæ ſtat, & ſemper eodem modo ſe habet.

Cùm poſt hæc perplexo eſſet animo ille infelix, & planè ſpem omnem abiecifſet valdè timens, nè inſigni ſanctorum cõſtantia, ex ijs quoquè, qui cum eo erant, conuerterẽtur aliqui, & illis adderẽtur, tunc fert in ipſos ſententiã, iubens vt clauis priùs infixis eorum capitibus, & acutis arundinibus in vngues eorum immiſsis, abducerentur & vitam finirent gladio. Deindè vt ſtatìm rogus quoquè accenderetur, & eorum abijcerentur corpora, vt ne puluerem quidem liceret efferre Chriſtianis, ſi hoc facere voluerint. Sancti ergò, qui ducebantur à militibus, peruenerunt ad locũ, in quo erant conſummandi, qui vocabatur Conſtantini: Erat autem præceps, & acceſſu admodùm difficilis: in quo etiam conſtituti, has vltimas preces fuderunt Domino: Deus, qui es ante ſecula, & expers principij, qui ex eo, quod non eſt, ad hoc quod eſſent, produxiſti vniuerſa, qui in vltimo dierũ propter noſtrã ſalutem teipſum exinanijſti, & in forma ſerui nobiſcum es verſatus, & mortem per crucem ſubijſti, vt nos ſolueres à peccati vinculis, & regni tui faceres participes, ſuſcipe in pace tuos famnlos, & coopta nos in numerum eorum, qui tibi placuerunt à ſeculo: quoniam propter ſanctum tuum nomen hanc mortem gladio afferendam noſtra ſponte ſuſcipimus, & à vita præſenti excedimus Quinetiam eam quæ nos circunſiſtit, multitudinem, & maligni fraude redacta eſt in ſeruitutem, conuerte, ò miſericors, ad tuam agnitionem, & da eis mentem ſanam & prudentem, vt te ſolum verum Deum agnoſcant, & tibi ſoli ſe dedicent.

Hęc cùm precati eſſent Martyres, vox eſt ab eis audita deſupèr: Venite, dicens,

gloriæ

Igni vruntur.

Crudelis ſententia tyranni in inuictos martyres.

gloriæ coronas accepturi,& beatæ vitæ fructum percepturi. Pulchrè enim à vobis peractus eſt curſus certaminum. Et ſtatìm fuerũt eis amputata capita, decimoſeptimo Iunij.

Capite plectuntur.

Protinùs autem locus,in quo ſtabant,ſciſſus in duas partes,eorũ comprehendit corpora,vt ſalua conſeruarentur & illæſa,& iuſſus Tyranni apparéret inanis, qui re vera erat huiuſmodì,vt igni eos mandari iuſſerit. Lictores verò cùm hoc vidiſſent miraculum,ſe in fugam coniecerunt. Multi autem ex ijs,qui illic aderãt, cùm

Multi credunt.

Domino credidiſſent,& errori renunciârunt,& cooptati ſunt in numerum Chriſtianorum. Qui cùm duos dies in loco manſiſſent,& Deo multas preces fudiſſent, ſanctorum corpora repentè terra reddidit admirabiliter, longè optimo odore plena. Quæ cùm ſuſtuliſſent,& honorabilia honorificè depoſuiſſent, eis iuſta ſplendidè & magnificè fecerunt. Ex eis autem horis ſingulis ſcaturiũt curationes, & gratiam donant ijs, qui veniunt.

Cæterùm punire ea,quæ fecit tranſgreſſor, non diù diſtulit iuſtitia: ſed celerem & grauem de eo pœnã ſumpſit,quæ in Perſarum fines deduxit, & effecit, vt illic eius miſera erumperet anima. Nam cùm Rex Perſarum magna in eum ira æſtuaret propter ſuos interfectos,vt qui eſſet iniuſtus & fœdifragus,& pacis inimicus,& iſte cum magna arrogantia & exultatione appropinquâſſet Perſidi, & bellum inter eos erupiſſet,& impius turpiter eſſet victus,iuſtè plagam illã accepit in viſceribus: riſus quidem à dæmonibus,qui ipſum deceperant: riſus autem à Chriſtianis quoquè, quibus

Iuliani interitus.

ſe eſſe facturum peſſima erat minatus vir pernicioſiſſimus. Quocircà par eſt, vt nos quoquè Deum glorificemus,qui non longo tempore emittit virgam ſuper ſortem iuſtorum,ſed celerem dat ſalutem & ſpe maiorem ijs,qui eum diligunt. Quoniã eum decet omnis honor & gratiarumactio,cum patre principio carente,& viuifico ſpiritu,nunc & in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA S. AVITI PRESBYTERI, EX EGREGIIS MS. CODICIBVS, PER F. LAVR. SVRIVM MVTATO *fere ſtylo deſcripta. Eſt enim valdè obſcuro ſermone, ſed tamen grauiter contexta à quodam ſancti viri propè æquali.*

IVNII. 17. Patria S. Auiti.

AVitus apud Aurelianos plebeio ex ſanguine ortus, parentes habuit humili loco natos. Mater eius patriã habuit Virdunum,cui ingenuitatem virtus & meritũ conciliauit. Vt autem Aureliam proficiſceretur, inopia & egeſtas eam compulit. Nupſit verò illic cuidam Belſicolæ,cui peperit Auitum egregium filium,qui quãdoq; populo magnam eſſet ſalutem allaturus. Eo naſcente,

Lumen in eius ortu videtur.

ingens lumen in cubiculo apparuiſſe, certa relatione compertum eſt,ità vt eo ſplendore obſtetrices ab officio ſint deterritæ,tantiq́ue miraculi perculſæ ſtupore, non fuerint auſæ lumen illud cæleſte intueri. Sed Dominus præſcius futurorum, non ignorans futurũ illum fidelem ſeruum ſuum,in ipſo ortu eum ſanctificauit.

Fit monachus.

Creuit indè puer,& cùm infantiæ rudimenta exceſſiſſet, ad Mictianenſe monaſterium deuotus aduolauit,depoſitaq; coma, monachum profeſſus eſt. Cùm autem nedùm Abbati,ſed etiam omnibus pura animi ſimplicitate obediret, monachi quidam inuidia correpti,fatuum eum vel brutum appellabant,crebrò illi obtrectantes. Habebat verò pro more,partem ciborum ſuorũ clàm egenis impartiri, ſæpè etiã ſibi detractis veſtibus illorũ tegere nuditatẽ. Abbas itaq; cęleſte in illo lumẽ conſiderãs, tacitus illum amare cœpit,cõſtruxitq́; ei cellulam intrà veſtibulum monaſterij procùl ab alijs,nè eius ieiunandi & vigilandi aſſiduitas à fratribus oſtentationi & arrogãtiæ tribueretur. Vt verò omnes manifeſtis indicijs Dei hominem eum eſſe perſpicuè cognouerunt,inuito Cellarij munus demandârũt. Non potuit ille recuſare Abbatis imperiũ:ſed cùm eam miniſterij ſarcinam in ſuos humeros recepiſſet,ab immiti familia crebris inſidijs honeſta eius ſimplicitas appetita & exagitata eſt.

Quadam autem nocte,cùm ex more Abbati incumbere volenti inſeruijſſet, cingulum

gulum cum clauibus colligatis cautè ad eius caput depoſuit, relictoq; illo onere, ad Calauniæ loca abditiſſima ſeceſſit: vbì cellulam è vilibus texens virgultis, multis diebus delituit, decem plùs minùs milliaribus procùl à monaſterio. Cumque Abbas ad nocturnas laudes canendas pro conſuetudine ſurgeret, labēte cingulo, clauium cellarij ſtrepitum audit. Obſtupefactus igitur, nihil dubitat aufugiſſe Auitum, citusque ad cellulam eius ſe conferens, omneq; cœnobium & cellulæ nemoroſa ſepta perluſtrans, nulla ratione inuenire potuit, quem noctis tenebræ facilè occultabant. Non multum autem interceſſit tēporis, cùm vir ſanctiſſimus Maximinus, qui per id tempus Abbatis miniſterio perfunctus erat, migrauit ad cælos: cuius ſacro humato corpore, monachi ad inquirendum Auitum ſimul omnes profecti ſunt, tandemque repertum, ad monaſterium precibus flexum adducunt, ſibique Abbatem, pontifice iubente, conſtituunt. Secedit in locum deſertum. Fit Abbas ſui monaſterij.

Tum verò ingrato ſub faſce humilitas ſublimata gemiſcit, rurſumq; fugam meditans vir Dei, terrena faſtigia reſpuens, vno tantùm puero comite contentus, vaſtas ſolitudines latitaturus expetit. Erat quidam eremi locus, nemoroſa fronde contectus, planeq; abditiſſimus in Pictiacæ ſyluæ fundo, quem olìm priſca manus conſtruxerat, hederęque complexu horrebant culmina ſenſìm diruta. Ibì ille vltrò ſeſe in illud protrudit deſertum, exiguamq; ex corticum fragmentis domum prouidus Chriſticola ſibi conſtruens, longè à villarum culminibus clandeſtinum amplectitur exilium: & diù multumq; ruricolis ignotus, pomiferis dapibus, quas ſylua miniſtrabat, ſeſe ſuſtentat. Rursùs fugit in eremum.

Per id tempus, vberrimos glandiū prouentus nemus omne ſuppeditàuit: cumq; duo ſubulci immenſam illam vaſtitatem luſtrarent, vnus iam olìm mutus longo ſilētio, fratrem per auia comitabatur. Itaq; paſtorali ritu inter cæruleæ noctis ſpatia accenſis tedis vagantem pecudem illis ſequentibus, ſubitò extinctis tedis ab immenſo imbre, pecus ab oculis euanuit, & omnia rapuêre tenebræ: nec iam ſpem vllam luminis recuperandi eremi vaſtitas offerebat. Interìm formidantes gregi, oculis maiori cura inuigilant. Tandèm velut ſtellam radiantis Olympi procùl ignem conſpiciunt, atq; eò mutus ille, non tam vocibus, quàm nutibus vſurus, properat. Vbì ad tuguriū beati viri peruenit, fixus in limine, balbutiensque, protenſa teda nutibus rogat ignē ſibi commodari. At vir Dei in medijs denſæ noctis tenebris, cernens hominem tetra facie, deformi capillo, vilibus pannorum fragmentis ſemitectum, nonnihìl perterritus, quòd putaret ſe aliquod immanis eremi monſtrum videre, aut inter nocturnas tempeſtates dæmonem ſibi apparére, mox ad orationis præſidia ſuo more confugiens, humì ſe proſternit, & diù multumq; Dominum deprecans cum lachrymis, orat indicari ſibi, verùm à bono vel malo ſit is, qui ſe ipſi repræſentet, & vt nullis artibus illum celari patiatur, quin & genus & conatus ſuos exponat. Poſt preces à terra ſurgens, Crucis ſignum manu pingit cōtra hominem, ſicq; affatur ignotum: Quisnam ſis, tam ſubitò meo illatus tugurio, prorsùs ignoro: ſed per Chriſtum omnipotentis Dei filium, cruci ſuffixum, te adiuro, vt cuius generis monſtrum ſis, vel quid in deſertis his locis agas, mihi edicas. Mox ad imperātis vocem inſontis lingua laxatur, voxq; intrà fauces renaſcitur: indicat homo, quid neceſſariò petiturus venerit: fatetur maiora ſe accepiſſe, quàm petierit, quippe qui lumen ſolùm expetens, etiam vocem ſine precio referat. Deindè ſentiens viri Dei virtutem, ad eius pedes ſe abijcit, immenſas agit gratias pro collata ſibi medicina. At vir Dei intelligens hominem non tam à paſtoribus, quàm ab ipſo Deo ad ſe miſſum, multùm lætatur Dei beneficio, eique gratias agit: hominem quoquè complexus, Crucis ſigno munit, redditoque lumine incolumem à ſe dimittit, qui querulus ad ipſum venerat. Mutus loquitur, à ſancto viro interrogatus.

Porrò aūt effrenis porcorū grex cū cuſtode longiùs abſceſſerat, nec iā ſcire potuit homo, vbì illū inter opaca ſyluarū & noctis vmbras quęreret. Mox nouo iubilo cōplet nemus, & fratris nomē crebra voce cōpellat. Ille vt nomē ſuū audit iactari per auras, obſtupeſcit, turbatusq; animo, miraẗ qs vel muto reformârit vocē, vel importunis clamorib' ipſum auſit appellare, vel priùs incognit' eò aduenerit. Hęc aūt illo inter arborū vmbras cogitāte, lumē obuiū cōſpicitur, aduētantisq; vultus exploraẗ. Poſtq̄ ergò prodēte lumine fratrē incolumē vidit, irruit in collū eius, eūq; cōplexās, gaudia lachrymis permiſcet, ſciſcitaẗ de medico, virtutis vim illo narrāte cognoſcit.

Sole

Sole orto,ambo pariter properant ad hominē Dei:proſtrati,ingentes agunt gratias,grandem pro impetrata ſanitate porcum offerunt ſacerdoti. Sed cùm ille omnē ſibi carnis eſum penitùs interdixiſſet,noluit accipere,iubet ſuo gregi porcum reſtitui,obſecrat,nè vel ipſum,vel locum,aut rem geſtam vlli reuelent. Sed celari diù nō potuit,quòd cæleſtis virtus ipſo Domino iubente prodebat. Digrediuntur indè à viro Dei,mutusque ad paternas ædes iam benè vocalis remittitur: qui vbì feſtinus paternæ domûs limē exceſſit,in medio ſtans,in has prorumpit voces: En genitor optime,natus tuus multos dudùm damnatus per annos,hodiè te noua ſalutis voce compellat,& cæleſti virtute ſoluta lingua te pronunciat. Surgite ergò læti & alacres, & vnà mecum ſimul omnes abite ad ſyluas,diuinū medicum veneraturi, & ſancto Auito pro reddita mihi voce gratias acturi in deſerto. Pater ergò vt audiuit filium rem geſtam ordine explicantem, paululùm ſubſtitit: indè in collum filij incumbens, membra complectitur, & multis inter gaudia lachrymis caput eius rigat. Occurrit etiam mater non minùs hilaris, cupiens filium audire loquentem. Mox in vicinos rei geſtæ fama diffunditur,& Auitus vbiquè celebratur. Vndiquè deuoti confluunt populi,arctaque deſtructos ad ſanctum ſemita ducit tugurium ſacerdotis: languentium cum turba cupit attingere,immenſa miſeris ſtipatur ſylua cateruis. Verſari videtur in foro,qui priùs abditus deliteſcebat in ſolitudine. Morbus omnis depellitur, languores omnes curantur,tolluntur in cælum voces Deum laudantium,& gratias agentium atque dicētium,Benedictus qui venit in nomine Domini, Deus Dominus & illuxit nobis per ſanctum Auitum. Sed cùm vir Dei immenſa populi multitudine premeretur,voluït nocturnis horis clàm ad loca occultiora ſe trāsferre: ſed tam populi precibus,quàm præſulum authoritate,vix tandèm potuit retineri. Conſtruxit autem eo in loco inſigne monaſterium,in quo in hunc vſque diem priſcorum patrū Pauli & Antonij inſtituta,inconuulſa ſeruantur.

Vir Dei perpetuò abſtinet carniū. eſu.

Multi ad eū morbidi cōfluūt,& ſanantur.

Pſal. 117.

Monaſterium cōſtruit

Per id tempus vir Dei Aureliam proficiſcebatur,liberaturus miſeros, qui in ergaſtulis vincti tenebantur. Venit autem ei obuiàm immenſa turba languentium: è quibus vnus paruulum filium à natiuitate cæcum,ad eius pedes depoſuit,orans vt ei lumen reſtituat. Iungunt cum illo preces ſuas ſimul vniuerſi, nè poſſit pater pueri voto fruſtrari ſuo. Itaque ſanctus Auitus tam illorum precibus,quàm paterna pietate permotus,in oculos cæci pueri ſignum ſalutis impreſſit, & eueſtigiò ille præſentē potuit cernere mundum. Quod quidem nos ab eius ipſius cæci,ſed nunc clarè vidētis,ore accepimus. Nimìs verò prolixi operis eſt cuncta annotare,quæ tum Aureliç, tum alijs diuerſis in locis vir Dei effecit. Certè eius vrbis iudicum ſuperba poteſtas, viſis eius miraculis, adeò ei addicta fuit, vt ante omnia vincti,eo rogante,relaxati ſint.

Signo Crucis cæco reddit lumen.

Non eſt autem illud quoquè ſilentio prætereundum miraculum,quòd quidam * Miciacenſis monachus,quem ſanctus Auitus peculiariter charum habuit,qui etiā in ſolitudinē cum illo profectus fuerat, cùm iam ſupremum duceret ſpiritum, fratres rogauit,nè ipſius corpus priùs tumularent, quàm beatiſſimus Auitus ſuper corpus eius precatus eſſet. Porrò beatus Auitus more ſuo abſq; vllo vehiculo iam procùl ſeceſſerat in deſertum itinere longo,& ad ſolis occaſum vſque illic conſtiterat: cùm ecce vnus è fratribus derepentè ei nunciat obitum illius, quem diximus. Ille verò eo nuncio non mediocriter afflictus,qua potuit celeritate ad monaſteriū properauit. Iam noctis mediæ ſpatia abiērāt,& ingreſſus vir Dei in oratorium, circa defunctum ipſe quoquè inſtàr aliorum in medio templi ſe proſtrauit. Iam verò vigilijs defeſſos monachos ſomnus obtinuerat. Tacuit vir Dei,lætusque illo ſilentio, ad feretrum ſe adiunxit,conuerſusque ad ſolita precum arma, more ſuo humì ſe abijcit, multo lachrymarum imbre ſanctorum metuenda pauimēta perfundit, ad omnipotentem Dominum indeſinenter preces ſupplices trāſmittit. Abſolutis precibus,ſurgit à ſolo,ſentit diuina benignitate vitam monachi ſui ſibi donatam, defunctumque inter ipſa noctis ſilentia ità compellat: In nomine Dei patris omnipotētis ſurge frater,& tam repentini deceſſûs tui rationem nobis expone. Ilicò ſurgit, qui fuerat mortuus,ſedensque in feretro,omnia, quæ ipſi eueniſſent, & quemadmodùm eius oratione à tetræ mortis vinculis ad lucem eſſet reuocatus,ordine explicauit. Monachi eorum mutuis colloquijs excitati,obſtupeſcunt cçleſti miraculo,quòd vita functum

Nota, Sanctorū metuenda pauimenta.

Excitat vita functū.

ctũ cum S. Auito ſermones conferre viderent. Itaque omnes humì proſtrati,ſacerdotis veſtigia lambunt,Deo in excelſis gratias ſublimiter agunt,quòd tanta per Auitum virtutis ſuæ miracula in eo monaſterio declarârit. Porrò is, qui excitatus fuit à morte,beati viri complexus dexteram, incolumis à feretro ſurrexit, & cum hymnis & canticis ſpiritalibus ad amicam cellulam abſceſſit, multisque poſteà annis ſuperuixit.Fuit hoc miraculum à ſancto Leobino Carnotenſi Epiſcopo diuulgatum, qui ſe ab ipſo ad vitam reuocato fratre id didiciſſe teſtabatur. Sumus autem in commemorandis beatiſſimi Auiti miraculis,quorum iam olìm probata teſtimonia collegimus,ſuccincti,nè myſteriorum ſolennia in veſperam vſque protrahamus. Is S. Leobinus floruit Anno Chriſti 525.

Quidam ex Dunenſi caſtello, pro eius plebeculæ ſalute deprecaturus, ablegatus eſt ad S. Auitum. Accedit deuotus ad virum Dei, obſecrat vt corpus ſuum pro caſtelli eius munimine, apud ipſos patiatur poſt obitum ſuum humari: pollicetur eorum verbis,egregiam fabricam ipſius nomini ſe dedicaturos. At vir ſanctus: Indignum eſt,inquit,hominem peccatorem & multis criminibus inuolutum,intrà templum tumulari:campis patentibus ad futuram examinatiõem,oſſa humiliata in foſſa humo decet recondi. Sed tamen vt veſtro ſatisfiat deſiderio, ſi in propoſito permanetis, templum in Dei nomine vt conſtruatur,non recuſo. Meum verò corpus ad Aurelianorum vrbem ex Dei voluntate condetur. Si quid tamen opportunum veſtro loco exiſtimatis,inter futura mox iurgia, ex abeunte indignas meas, ſi poſcitis, reliquias capietis. Quod ità quoquè factum eſt. Illo enim in loco hodiè magna degit congregatio hominum, DEO ſacra officia ſine intermiſſione reddentium. Nota quid priſca ætas tribuerit ſãctorũ reliquijs.

Nec multò pòſt vir beatus certaminis ſui finem obtinuit,ſanctumque cælis ſpiritum reddidit. Vbì verò Aurelianenſes & Dunenſes de eius obitu certiores facti ſunt, propter ſacrum corpus ſibi vendicandum vtrinquè arma capeſſunt. Dunenſes Abbatis ſui corpus tanquàm quodam ſuo priuilegio repoſcebant: Aurelianenſes monachum Miccianenſis monaſterij ſibi deberi contendebant. Cùm autem monaſterium, in quo vir Dei deceſſerat,Dunenſibus eſſet propinquius, celeriter omnes eò aduolant, defuncti corpus tanquàm inſtructa acie rapiunt, ſublatumque ad extructam baſilicam abſportare nituntur. Sed nõ ſegnes Aureliani,licèt aliquãto poſteriùs, armis inſtructi occurrunt,fores baſilicæ occupant: clypeis tecti, parant ſe ad confligendum cum Dunenſibus ſacrum corpus abſportantibus. Id vbì è ſylua progreſſi hactenùs ſecuri Dunenſes conſpiciunt, animis perturbati, deſperant ſe poſſe voto potiri ſuo. Itaque ſubmotis illis, in media æde onus ſacrum inuiti deponunt, caſtris caſtra opponunt,inter media vtrorunque tela theſaurus conſtituitur: ſed cælitùs adeſt præſidium, nè eius cauſa, qui multis ſæpè vitam attulerat,in mutuę cædis diſcrimen illi conijcerentur. Adeſt, Deo volente, Leuſus, vir inſignis ac ſumma poteſtate præditus: iurgantium lites dirimit, armatorum ſæua conſilia diſſipat, corpusque ſalutiferum per publicum aggerem Aurelias deportari iubet. Eius obit⁹. Nota lector antiquam deuotionẽ.

Tum verò Dunenſes magno dolore correpti, lamentabiles dant voces in cælum, & quia non poſſent ſacros artus,vi impediti,apud ſe retinere, orant beati viri aliquas reliquias ſibi permitti. Non potuit hoc negari petentibus, maximè quòd æquiſſimis precibus etiam lachrymas adiungerent. Accedunt ad funus ſummi ſacerdotes, & cum tremore corpus ſacrum attrectantes, magnum reliquiarum munus conferunt poſtulantibus. Deindè proficiſcentes,corpus in ſublime tollunt ſacerdotes,& vrbana manus feretro protinùs nobilia colla ſupponit: gaudent, qui poſſunt ſacrum contingere lignum. Sanctiſſimum funus hoſtilis turba cominùs antecedit, vrbemque petentes populi,condenſo pede feruntur. Cerneres illic cereis ardentibus ruralia arua quaſi candere flammis, & millibus multis ſtipata caterua, iam prima populi pars arcem attingebat, cùm multi needùm è Dunenſi caſtello pedem extuliſſent. Quis verò ingentem illum Clericorum pſallentium chorum, qui ex vicinis vrbibus ſtudio religionis ad Auito perſoluenda officia alacres conuenerant, explicare queat? quorum ardens & ignitus clamor, inſtàr cæleſtis tonitrui ſidereum pulſabat Olympum. Vox erat vna omnium clamantium & dicentium: Gloria in excelſis Deo,& in terra Aurelianorum perpetua ſub Auito pax. Atque ij vix tandèm Cum tremore Epiſcopi ſacrum eius corpus attrectant. Cerei ardentis.

denſa populorum agmina perrumpentes, ſacrum corpus perferunt ad ſepulcrum: atque in loco ſancto centum ab vrbe paſſibus religioſè & cum ſumma reuerentia magni pontificis tumulant defenſorem. Titulus quidem ex viliſſimi ligni materia illi poſitus eſt, ſed membra interìm totus venerabatur orbis.

Nota.

Ea tempeſtate rex Childebertus, inclytus Francorum princeps, comparato exercitu Hiſpanias ſuo addere imperio volebat. Audita verò tanti viri fama, & quòd ſepulcrum eius exigui parietes vallarent, cæleſti regi votum integra deuotione nũcupauit, ſi incolumis in regnum ſuum ſancti Auiti interceſſione reuerteretur, ampliſſimam ſe ſuper eius monumentum baſilicam conditurum. Itaque in itinere multa quidem ab hoſtibus perpeſſus eſt, ſed quotiès ei ſtructæ eſſent inſidiæ, totiès ſancti Auiti interceſſione ab impendentibus periculis liberatus eſt: atque ità ſoſpes & triumphans rediјt in regnum ſuum. Tum verò inſignem ædem, vt erat pollicitus, in loco ſupradicto extruendam curauit, vſus ad eam exornãdam ſolertia Vuaddonis, vnius ex proceribus ſuis. Cuius operis mercede eum credimus minimè fruſtratum. Illic enim aſſiduis miraculis virtutum geſta clareſcunt. Clauſi pateſcũt oculi, debilium membra ſubitò conualeſcunt, mutus vocem recipit, ſurdus auditum. Datur regioni ſalus integra, & per omnium infirmitates velox medicina percurrit. Vir ſanctus coniungitur Aniano, & vrbs Aurelianorum illorum circunſepta virtutibus, ſeruatur in medio: Quorum patrocinio nos diuina Trinitas cuſtodire & conſeruare dignetur: cui eſt honor & virtus & poteſtas in ſecula ſeculorum Amen

Childebertus rex inſignem ei extruit ędem.

DE EODEM S. AVITO, EX GREGORIO TVRONENS. DE GLORIA *Confeſſorum, Cap. 99.*

AVitus Abbas Carnoteni pagi, quem Pectenſem vocant, ſæpiùs imminere diſſolutionem ſui corporis ſpiritu ſancto reuelante prædixit: qui recedens à corpore, honorificè apud Aurelianenſem vrbem humatus eſt, ſuper quem fideles Chriſtiani eccleſiam conſtruxerunt. Poſt cuius obitum cùm anniuerſarius aſſumptionis eius dies cum ſummo coleretur honore, vnus è ciuibus, alijs ad Miſſarum ſpectanda ſolennia euntibus, accepto raſtro, vineam paſtinare direxit. Increpituſque à multis, cur huic feſtiuitati deeſſet, redire noluit, dicens: Et hic, quem colitis, operarius fuit. Verùm vbì ingreſſus vineam, primo ictu terram aperuit, protinùs retorta ceruice, facies eius ad tergum conuerſa eſt. Tunc tremens, ſpectantibus populis, cum fletu magno baſilicam ſancti ingreditur. Poſt paucos verò dies, orans in eodem loco aſſiduè, directa ceruice conualuit.

Vltio diuina in eum, qui noluit feriari in feſto ſancti Auiti.

VITA

VITA S. VVLMARI ABBATIS, APVD BOLONIAM QVIESCENTIS: INCERTO QVIDEM AVthore, *ſed non contemnenda fide conſcripta. Dictionem paſſim nonnihil expoliuimus. Puto autem hic non niſi Vitæ eius Epitomen haberi.*

IVNII. 17. quo die trãſlatũ teſtat MS. codex.

SAnctus Vulmarus, vir admirãdæ ſanctitatis, petijt monaſterium, quod eſt in pago Hannonienſi ad Sambram fluuium, diciturque Altimontis, vbi tum monaſticus ordo cernebatur. Suſceptus verò à patre eius monaſterij, demandatum ſibi ab illo miniſterium in ſe recepit, humile illud quidem & abiectum, vt quod circa paſcẽdos boues & ligna ad fratrũ officinas importanda verſaretur: Prompto interim animo illud munus exercẽs, inſtigante eum ſpiritu Dei, ad ludum literarium ſe cõtulit, rogauitque ſibi Alphabetum exarari. Indè reuerſus cum tabella alphabetica, quotiès ad ſyluam eũdum erat, illam manu geſtans lectirabat, bobus ipſum ſequẽtibus. Poſtquàm autem ſanctum eius ſtudium Abbati innotuit, ab hoc miniſterio abſolutum, in Clerum adſcribi curauit. Tum ille nocturnis horis, cùm ſe fratres ſomno dediſſent, omnium repurgabat calceos, mundatosque clàm ſuis locis reſtituit. Porrò Abbas nôſſe percupiens, quiſnam tantæ humilitatis officiũ obiret, quadam nocte ante lectum ſuum in dormitorio, vbi cubare ſolebat, calceos ſuos ſordibus affectos depoſuit. Quos cùm Vulmarus ſuo more tacitus auferret, ab Abbate depræhenſus eſt.

Præclara humilitas ſancti viri.

Poſteà ſacerdotio initiatus, ob vitæ meritum ab omnibus prædicabatur: ſed ille hominum laudes reſpuens, in eremum aufugit, nihil ſecum ferens præter ea, quæ ad ſacerdotalis miniſterij executionem pertinerent, & bipennem. Vbi in eremum venit, cauam illic arborem conſpicatus, in ea tres dies delituit, non ſolùm humano carens alloquio, ſed etiam omnis alimenti inops. Apparuit autẽ Angelus Domini cuidam homini fideli, monuitque vt Vulmaro in deſertis locis fame laboranti cibos ferat. Parat ille eſcas, ſed quò deferendæ ſint, prorsùs ignorat. Dixit autem illi vxor eius: Dimitte equum, vt quo-vult-cunque eat: & ſi à Deo hæc eſt admonitio, duce iumento hoc inuenies quod requiris. Facit vir, vt vxor voluit, perducitúrque rectà ad concauam arborem, in quam ſe vir Dei abdiderat. Quem vt vidit, exponit viſum & quid facere ſit iuſſus. Surgit ergò vir Dei, & cum illo pariter cibum capit. Poſteà ille idem portionem quandam hæreditatis ſuæ dedit ſeruo Dei. Ea accepta, condit monaſteria, plurimosque ad ſeruiendum omnipotenti Deo in ea adducit.

Fit presbyter, ſed vt hominũ vitet laudes, petit eremum.

Condit monaſteria.

Cùm autem bonum ille certamen certaret, & fidelem Chriſto Domino nauaret operam, multis cœpit clarere miraculis. Ea re permoti homines, etiam ex longinquis regionibus ad eum cõfluebant. At ille humanos fauores declinans, nè quam illi animi elationem adferrent, ad pagum Bolonienſem, in quo natus fuerat, profectus, in quadam eremo, quæ ipſius erat, in ſanctiſſimæ matris Dei ſemperque Virginis Mariç, & beatiſſimi Petri Apoſtoli honorem, eccleſiam extruxit. Quò cùm illum inuiſendi gratia complures vtriuſque ſexûs aduenirent, verbo Dei illos reficiebat, & ſub regulari habitu regebat.

Acceſſit autem ad eum etiam *Ceadula rex occidentalium Saxonum, à Chriſti religione alienus, dixitque ei: Audiui te virum eſſe ſanctum. Duo igitur peto abs te, vt me fluctuantem animo, in fide confirmes, & quæ ſit animæ certiſſima ſalus edoceas: ſimul etiam ores pro me Deum tuum, vt contempto deorum cultu, in ipſum credam. Cùm ergò vir Dei audîſſet regẽ, & ei benè precatus eſſet, ille diuinitùs permotus, profectus eſt Romam, & illic ſacrum baptiſma ſuſcepit, ac poſteà plenus operibus bonis, feliciter migrauit ad Dominum.

**Ceadualla*

Ceadualla rex Romç baptizatur.

Fur quidam praua ductus cupiditate, abſtulit equum viri Dei: ſed cùm totam noctem errabundus vagaretur, non potuit attingere locum, quò tendebat. Manè alterius diei ad portam monaſterij inuentus eſt equo inſidens, de quo nec per ſe de-

Fur proditur diuinitùs.

ſcendere potuit, nec ab alio deponi. Tandèm vir Dei acceſſit ad eum, & depoſuit, liberumque à ſe dimiſit. Tum verò permulti ad eum veniebant, multas eulogias & munuſcula offerentes. Ille omnes in Dei ſeruitio confirmans, res quas attulerant, ſuis manibus pauperibus elargiebatur.

Deniq; multo iam ſenio grauatus, in moleſtam corporis ęgritudinem incidit: accitisque ad ſe fratribus, ſuum illis obitum prædixit. Rogabāt autem eum ſanctimoniales, nō procùl ab eo loco commorantes, vt ſe inuiſendi copiam ipſis faceret. Sed ille plenus ſpiritu ſancto, proteſtabatur ſe nunquàm hîc fœminam conſpecturum. Eadē nocte obdormiuit in Domino. Accurrebant autem moniales illæ, cupientes vel defunctum videre: ſed nebula corpus eius diuinitùs tegente, nō niſi luminaria, quæ funus antecedebant, & turbam, quæ ſequebatur, cernere potuêre, loculo, in quo ſacrum corpus habebatur, ſub illarum adſpectum prorsùs nō veniente. Humatum eſt autem beati viri corpus cum multa reuerentia apud Boloniam, vbì hodieque multis coruſcat miraculis. Obijt xiij. Calendas Auguſti. Sic habet MS. codex, vndè hanc vitam deſcripſimus: idem autem teſtatur translatum eſſe virum Dei xvij. die Iunij: quo die nos eum propterea repoſuimus, quòd antiquiſſima Martyrologia eoipſo die habeant ſanctum Vulmarum, quem equidem puto eſſe eum, cuius Vitam deſcripſimus: quanquàm nolim pro certo affirmare.

Feliciter migrat è corpore, quod à monialibus videri nō poteſt.

De SS. Martyribus Marco & Marcelliano offendet Lector multa lectu digniſſima in Hiſtoria S. Sebaſtiani eximij martyris: quæ eſt in I. Tomo die 20. Ianuarij. Paſſi ſunt autem 18. Iunij.

MARTYRIVM SANCTI LEONTII ET SOCIORVM, PER CYRVM SCRIBAM. HABETVR *in Simeone Metaphraſte.*

18. IVNII. Adrianus Senator ſæuiſſimus.

QVo tempore Veſpaſianus Romanorum Imperium tenebat, vir quidam ordinis Senatorij, Adrianus nomine, crudelis, & animo valdè immanis, omniumque peſſimarum artium inuentor, cùm audiuiſſet quoſdam Chriſtianos eſſe ab omnibus illis abhorrentes, qui dijs ipſis ſacrificia offerrent, deosque ipſos deſpiciētes, & alios homines magicis artibus ac diſciplinis & adulationibus à deorum familiaritate remouentes, quippe qui dicerēt, non eſſe deos, ſed vnum tantùm Deū: furore percitus, Imperatorem adijt, & ab eo petijt, vt ſibi contra homines Chriſtianos poteſtatem daret. Imperator verò ſtatìm omnem poteſtatem Adriano contulit, eiq; mandauit, vt quicunque eius edicto parére, & dijs ſacra facere vellent, honore magno donati, ad eum mitterētur: qui verò nollent, cruciatibus grauiſſimis ſubiecti, morti addicerentur.

Cùm igitur Adrianus ex magna Roma diſceſſiſſet, ſignificatum ei fuit à quibuſdam, in vrbe Tripoli eſſe militem quēdam, Leontium nomine, qui deos ipſos reprobaret, & eos qui ſacra illis facerent, ab eorum cultu auerteret, & patrias leges diſſolueret. Cùm hæc Adrianus de Leontio audiuiſſet, hilaritate nō mediocri affectus eſt, & militum cohortes præmiſit, vt Leontius, qui talia faceret, comprehenderetur. Cùm verò prope vrbem veniſſent, eorum Tribunus, qui & ipſe dęmonum ſuperſtitioni & idolis addictus erat, repentè febre totus correptus eſt, & militibus ſuis dicebat: Ità mihi dij propitij ſint, vt ego ſcio, vndenàm hoc malum in me profectum ſit. Dij aduersùs me indignati ſunt: cùm enim huc profecturus eſſem, congruentem victimam illis non obtuli. Milites igitur cùm Tribunum ſuum ità febri æſtuantem per tres dies, neque cibum aliquem ſumentem, ſed magìs magiſque febri laborātem viderent, multis anguſtijs premebantur. Nocte autem illa Angelus Domini apparuit ei, dicens: Tribune, ſi vis ſanus fieri, vnà cum militibus, qui tecum ſunt, ter clames:

Angelus apparet Tri-

Tu,

Tu,qui ſancti Leontij Deus es, mihi, quæſo, auxilium feras. Si hoc dices, ſtatim ſanus fies. buno idololatræ.

Cùm Tribunus in talem mentis exceſſum veniſſet,& ſobrius eſſet,vidit Angelũ, vt adoleſcentem aliquem, candida veſte indutum,& adſpectûs ſpeciem quãdam terribilem præ ſe ferentem. Tum ille: Ego, inquit, miſſus ſum vnà cum his militibus, vt Leontium compræhẽdam,& ſeruem vſque ad reditum Adriani Ducis:& tu mihi dicis,vt clamem: Deus ſancti Leontij,auxilium mihi afferas, vt ſaluus ſim? Cùm hæc Angelo diceret, ille ab ipſo euanuit, & ſtupor Tribunum corripuit: qui cùm adhuc iaceret in lectulo, & febre vehementi teneretur,militibus ad ſe accerſitis ſic ait: Audite, fratres. Cùm primùm ſomnum cepiſſem,vir quidam illuſtris ad me venit, & dixit: Si vis ſanus fieri, ter clames: Deus ſancti Leontij, opem mihi afferas. Et his dictis,euanuit. Cùm hæc Tribunus dixiſſet, Theodulus quidam miles plùs cæteris obſtupuit, & quæſiuit à Tribuno,an eius, quẽ dicebat,veſtis alba,& adſpectus terribilis fuiſſet: idque ità ſe habere didicit. Poſtridiè verò manè Theodulus ipſe aſſidebat Tribuno, quę audiuerat,in mente habens. Cùm autem & compotationis tempus veniſſet, Theodulum milites vocârunt, vt vnà cum ipſis, quemadmodùm ſemper conſueuerat, ſe oblectaret: Erat enim Theodulus ipſe inter Græcos homines maximè illuſtris. Ille ad compotationem inuitatus,omnes cibos reiecit, neque quicquã guſtare voluit: ſed humì iacens, diutiùs ieiunus permanſit, ac tandèm ſomnum cepit. Experrectus autem,commilitonibus ſuis: Adrianus, inquit, Præſes craſtino die veniet,& Leontius captus non eſt? Sed ſi placet omnibus vobis,mecum habens Tribunum,ad vrbem proficiſcar,& quæram, quiſnam ſit iſte Leõtius: quem poſtquàm compræhenderimus, cautè ſeruari iubebimus, quoàd Adrianus Præſes venerit. Erat autem Tribunus ſanus iam factus,& à febre liberatus, cùm viſioni illi obediuiſſet. Tribunus miro modo fit ſanus.

Poſtquàm igitur illi ad ſummum vrbis verticem venerunt, eccè Leontius ipſe illis occurrit, q̃bus ait: Saluere in Domino,fratres. Id cùm audîſſent duo illi milites Tribunus & Theodulus: Salue,inquiunr, & tu amice. Tum Leontius dixit: Quidnam,fratres, quærentes huc veniſtis? Tunc milites: Virum,inquiunt,quendam, Leontium nomine,doctum & probatum,Imperatori Veſpaſiano hoc loco habitare ſignificatum fuit. Hunc igitur nos conuenire cupimus, vt iuſſi ſumus. His enim diebus Adrianus præſes huc venturus eſt,vt & ipſe Leontium videat, eumque vt deorũ amantem,honore maximo proſequatur,atque ad Imperatorem ducat: totus enim Romanorum Senatus illum videre cupit,cùm eius præclara facta, & in deos obſeruantiam audiuerit, pręſertim cùm ſit vnus è principibus viris,qui ſunt in vrbe Tripoli. Cùm hæc audîſſet Leontius: Vt video,inquit,peregrini eſtis, & huius regionis ignari. venite igitur,& mecum vnà requieſcite: ego vobis Leontium illum monſtrabo, quem vos deorum amicum eſſe dicitis: ille verò non eſt ijs dijs amicus,quos vos colitis, ſed ſcio ego Chriſtianum illum eſſe, & Domini Ieſu Chriſti fidem tenere. *His* auditis, illi ſecum dicebant: Quiſnam iſte eſt, qui dicit, Leontium Chriſtianum eſſe? Num aliquis ex eius cognatione eſt? Itaque Theodulus: Quodnam, inquit, eſt nomen tuum? Tum Leontius: De nominis mei ſignificatione in literis diuinis ſcriptum eſt his verbis: Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis,& conculcabis leonem & draconem. Oportet igitur à me conculcari leonem & draconem: leonem, inquam,hoſtem illum, qui corporeis oculis non cernitur:& draconem,hoc eſt,Præſidem ipſum,& eius conſiliarium. Tum Tribunus ad Theodulum conuerſus: Et quiſnam,inquit,iſte eſt, qui dicit: Oportet à me cõculcari leonem & draconem,& Præſidis conſiliarios? Dubitatione igitur detenti, ambigebant quidnam facturi eſſent. Eò enim, quòd tam benignè inuitati erant, remorabantur,nè prauum conſilium ſuum viro illi aperirent: veruntamen cùm Adriani ſæuitiam perſpectam haberent, & eam formidarent,neque vellent re infecta reuerti,iter ad Leontij domum,amicitiam ſimulantes,vnà fecerunt. Deindè, En,inquiunt,vir optime, domum tuam peruenimus,& rebus tuis omnibus fruimur. Feſtina igitur nobis Leontium oſtendere, vt cùm venerit Adrianus Præſes,honore maximo dignus habearis, & Imperatorum amiciſſimus in eorum palatio verſeris. Pſalm. 90. Nota quòd Leontius idem valet, àc ſi quis dicat, leonẽ puniens,vel conculcans.

Hæc cùm illi dixiſſent, tum Chriſti martyr: Ego,inquit, ſum Leontius ille,quem Leontius ſe

prodit Tribuno. vos quęritis:ego ſum ille Chriſti miles:ego ſum,quem Adrianus per vos inſequitur. Illi cùm audiuiſſent quod dixit, Ego ſum,in faciem proſtrati,clamare cœperũt: Serue Dei altiſſimi,remitte nobis hoc peccatum:feſtina Deum tuum placare, vt nos ab idolorũ fœditate, & ab illa immani fera Adriano eripiat: & nos enim Chriſtiani ſumus. Hæc cùm illi dixiſſent,ſanctus Dei ſeruus Leontius in terram ſe deiecit ſtens, & 1.Tim.2. dicens: Domine Deus,qui vis omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire:qui dediſti nobis ſalutis pignora, reſpice nos, quæſo, in hac hora: qui feciſti,vt qui contra me venerant, pro me eſſent: me ouem illam perditam ſerues, oro, & iſtos mecum vnà illumines miſericordiæ tuæ luminibus, quibus & ſancti Spiritûs tui gratiam effundas, & cor purum crees, tuoque ſigno notatos, inuictos milites contra hoſtem diabolum efficias, potentiam & arma illis præbens propter viſcera miſericordiæ tuæ. Pro ſcuto & haſta ſit illis ſapientia tua. Tu,qui tribus diebus in ſepulcro eſſe voluiſti, qui malefici draconis caput conculcâſti, da, quæſo, vt Tribunus hic & Theodulus conterant caput malitioſi draconis Præſidis Adriani, tuique roboris gratia illos confirmes. Tu enim deſperatos ad cognitionem & ſpem inuitas: tu errantes miſericordia tua in viam reuocas: quippe qui cordis arcana cognoſcis,& vniuerſę humanę naturę creator es. Accipe,quęſo,preces peccatoris Leontij. Oſtende & his,pręter te nõ alium Deum eſſe. Fac,vt qui dijs inanimatis & mutis fidem habent,illos vanos & inanes eſſe cognoſcant: & tuæ cognitionis lumine illuſtra eos,qui veritatem non cognoſcunt. Ità,quæſo, facias, Deus Saluator noſter, quoniam tuum eſt regnum,potentia & gloria Patris,& Filij, & Spiritûs ſancti, nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum, Amen.

Cùm dixiſſet, Amen,deſcendit nubes aquæ in Theodulum & Tribunum, eosq; illuminauit. Quod cùm ſanctus Leontius factum vidiſſet,voce magna clamans: Gloria,inquit, tibi ſit,Deus meus,qui voluntatem quærentium te non aſpernaris. Tum illos albis veſtibus induit,& cereos accenſos ante ipſos ferri iuſſit. Cùm verò, quidam ex Græcorum numero tantum miraculum per Leontium factum vidiſſent, cœperunt per vrbem tumultuari, & ità clamare: Pernicioſo igne comburantur illi, qui deos noſtros reprobant. Itaque non mediocri tumultu ciuitas illa perturbata erat. Biduo autem poſteà venit Adrianus Pręſes, & omnes, qui cum illo erant: cumque ante vrbis portas conſtitiſſet, quæſiuit, quænam voces & tumultuatio illa, quinam populorum clamores eſſent. Tum eius ciuitatis optimates: Vir, inquiunt, quidam Leontius nomine, qui Chriſtianus appellatur, omnes à deorum noſtrorum cultu dehortatur, ac remouet, magicis quibuſdam artibus homines ipſos circunueniens, dum prædicat & nugaci oratione celebrat, extollitque virum quendam ab hominibus in Cruce ſuffixum, quem Pilatus ipſe inquiſitum flagellis, & Iudæi alapis verberârunt. Quinetiam Imperatoris noſtri milites veneficijs ſuis decepit, & ad Galilæi hominis illius religionem attraxit, eosque albis veſtibus indutos, tertium iam diem apud ſe habet, & maximos deos noſtros reprobat.

Leontius atrociter deferĩ apud Adrianum.

Tunc Adrianus Pręſes furore accenſus, iuſſit militibus, quos ſecum habebat, vt tres illos compræhenſos,cautè in carcere cuſtodirent, quoàd ante Tribunal ſiſterentur. Fecerunt milites quod iuſſi fuerant,& homines compræhenſos,in carcerem coniecerunt. Leontius verò per totum diem non deſiſtens magni Dei fidem & doctrinam illis tradere: Agitè,inquit,fratres, eſtote fortes, & cogitate, præſentes cruciatus paruos eſſe,& ad breue tempus: gaudium verò illud & iucunditatem ſempiternam futuram. Itaque ſi nos hîc nefariorum hominum iniurias ſuſtinemus, illic requiem perpetuam inueniemus. Nocte verò cœpit pſalmi verſus illos canere: Deus noſter in cælo & in terra, omnia quæcunque voluit, fecit. DEVS, qui præcinxit me virtute,& poſuit immaculatam viam meam. Cùm verò dies illuxiſſet, Adrianus præſes in tribunali ſedens, iuſſit ad ſe duci Leontium, Tribunumque & Theodulum. Qui cùm præſtò eſſent: Túnc, inquit Præſes, Leontius es? Ego, inquit *ille*, ipſe ſum. Tum Præſes: Cuius fortunæ & conditionis homo es? Quomodò prauis & maleficis veneficijs tuis milites ab Imperatore noſtro ſubripuiſti? Eos, inquam, qui ſemper cum Imperatore noſtro erant, ſubripiens,feciſti, vt ei, quem tu DEVM dicis, crederent. Reſpondit Leontius: Ego CHRISTI mei ſum miles: ego ſum illius

Sancti martyres in carcerem traduntur.

Pſal. 113. & 134.

Pſal. 17.

illius veræ lucis filius, quæ illuminat omnem hominem venientē in hunc mundum. Iohan. 1.
Omnis, qui venit ad hanc lucem, non offendit. Scit Tribunus & Theodulus, quæ ſit huius luminis origo & perfectio, Chriſtus videlicet: Itaq; dereliquerūt deos tuos, è lignis, lapidibus & animalium oſſibus cōfectos: quippe qui fragiles ſunt, & cōminui facilè poſſunt. Cùm Præſes audîſſet Leontium tam libera oratione vtentem, furore inflāmatus, præcepit ſeruis, vt verberibus Leontiū ipſum contonderent. At ille cùm verberaretur, erectis in cælum oculis: Túne, inquit, Adriane, putas cruciatum mihi afferre, qui teipſum crucias? Leontius verberatur.

Cùm verò illū Adrianus vidiſſet cruciari quidē, ſed in Chriſti confeſſione conſtanter permanere, illum iuſſit in carcerem duci, & ad Tribunum ac Theodulum cōuerſus: Quarè, inquit, vos patrios veſtros mores abiecistis, in quibus educati eſtis, & derelicto militari ſtipendio, Imperatori noſtro mœrorem parâſtis? Tum illi reſponderunt: Nobis datus eſt panis, qui cōſumì non poteſt, quiq; è cælo deſcēdit, & vini poculū è latere altiſſimi Dei acceptū: pro illis autem carnibus, quæ corruptioni ſubiectæ ſunt, corpus puri & omni macula carētis agni nobis datum eſt. Tum Adrianus: Iſta, inquit, vobis ſuggeſſit improbus Leōtius. Facite igitur, quæ Imperatori grata ſunt. An ignoratis, ità Imperatorem iuſſiſſe, vt qui dijs ſacra fecerint, maximis honoribus & militiæ gradibus honeſtentur: qui verò iuſſis parērę noluerint, illi peſſimis modis vita priuentur? Ad hæc Tribunus & Theodulus reſpōderunt: Noſtra militia in cælis eſt: fac quicquid vis. Tu quidem, cùm turpiſſimorū idolorum vltor ſis, contra noſipſos te armas: ſed tota vita tua deſerta erit, & tēpus dierum tuorum minuetur. Hæc cùm Adrianus audiuiſſet, iuſſit Tribunum in ligno ſuſpendi, atq; conſtanter vnco lacerari: Theodulum verò in terram proſtratum verberibus cædi. Qui cùm acerbè cruciarentur, nullam aliam vocem emittebant, niſi hanc: Salua nos, Domine, quoniam defecit ſanctus. Adrianus verò cùm illorum ſentētiam ſtabilem atq; immobilem vidiſſet, iuſſit eos ſecuri percuti. Qui dum ad ſupplicium ducerentur, canebant verſus illos: Tu es protector noſter, Domine: in manus tuas commendamus ſpiritus noſtros. Cùm orationem compleuiſſet, à carnifice percuſſi ſunt, & animas ſuas in confeſſione illa ſancta Deo tradiderunt. Ducitur in carcerem. Tribunus laceratur, & Theodulus cæditur. Capite plectantur.

Poſthæc iuſſit Adrianus duci ſanctum Leontium. Qui cùm præſtò eſſet: Agè, inquit, Leonti, miſereat te fortunæ tuæ, nè graues cruciatus experiare, quales experti ſunt Tribunus & Theodulus, homines à te circūuenti: iamq; audi me, & dijs ſacrifica, ſic enim honores maximos à me & Imperatore, totoq; Senatu conſequêris: nam Imperator valdè cupit adſpectum tuum videre. Auertat Deus, inquit Leontius, vt ego Imperatoris adſpectum videam, qui execrabilis hoſtis Dei eſt: ſed ſi placet, tu, Adriane, Chriſti amicus ſis: id enim ſi feceris, oſtendam tibi, quātam ſalutem, quantam opē, & quàm perennes diuitias ab ipſo percipies. Tum Adrianus præ bili ſubridens: Tantam, inquit, & me ſalutem conſequi vis, quantam Tribunus & Theodulus conſecuti ſunt? An neſcis, ſceleſtiſsimum caput, quali ſupplicio illi conſumpti ſunt? Ad hæc Leontius: Minimè ſuppliciū appelles, quod ipſis intuliſti: ſed vitā potiùs, pacem & gaudium: nunc eñ gaudent & exultant, & vnà cum Angelorū choris verſantur. Tum Adrianus: Adhibe, inquit, Leonti, mentem ijs, quæ à me dicentur. Quiſnā mentis compos, hanc Solis lucem & maximos illos deos, Iouem, Apollinē, Neptunum, Venerem, & reliquos vnquàm relinquere voluït, vt morte peſsima vitam finiret? Nemo certè, niſì qui à te circunuenti ſunt. Ad hæc Leontius: Minimè tu audîſti, quod ſcriptum eſt: Dij gentium dæmonia: &, Similes illis fiant, qui faciunt ea, & oēs qui confidunt in eis. Quis igitur eſt, modò ſanæ mentis ille ſit, qui mutis lapidibus, & talibus rebus anima & ſenſu carentibus, cuiuſmodi ſunt iſti veſtri dij, ſimilem ſe eſſe velit, nedùm ipſis ſacra facere? Pſal. 113. & 134.

Cùm hæc Iudex audiret, Martyris ſententiā firmam eſſe videns, iuſsit in terrā proſtratum, à quatuor carnificibus verberari, & præconē ipſum clamare: Qui deos noſtros pro nihilo faciunt, & Imperatoris edictum non obſeruant, ità peribunt: Cùm diutiùs Leontius verberaretur, & carnifices defeſsi eſſent, ad Præſidē loquens: Quāuìs, inquit, corpus meum, peſsime homo dilaniaueris, nunquàm tamen animæ meæ dominus fueris. Iuſsit deindè Adrianus illū in ligno ſuſpēdi, & eius latera atq; crura lacerari. Qui cùm diutiùs laceraretur, neq; quicquā aliud diceret, niſì hoc tātùm: S. Leontius dirè verberatur.

Deus in te ſperaui,ſalua me Domine: cumque cęlum Martyr ſuſpiceret,tunc ad miniſtros ſuos Adrianus conuerſus:Deponite,inquit,illum de ligno: ſcio enim, quòd cùm in cælum intueatur,deos ipſos orat,vt requiem illi afferant. Ad hæc S. Leontius dixit: Pereas tu cum dijs tuis,Adriane infeliciſſime & execrāde.ego enim Deum meum precor, vt robur ac vires mihi ſuggerat, quô tormenta tua ſuſtinere poſſim. Cùm igitur Adrianus Leontij mentem conſtantem & firmam vidiſſet, rurſus iuſſit in ligno eum ſuſpendi, capite in terram deuoluto, & magnum ſaxum ex eius collo pendere,vt ità cruciaretur. At ſanctus martyr generoſo & forti animo cruciatus illos perferens,ac cælum intuens, ſic Deum orauit: Domine Ieſu Chriſte,qui corroborâſti ſeruos tuos Tribunum & Theodulum ad præſtandam tui nominis confeſſionem, & me ſeruum tuum ſupplicem & peccatorem confirmes, vt tormenta hæc ſuſtinere poſſim,neque expectationi meæ deeſſe velis.

Eius latera & crura lacerantur.

Vide ſupplicij genus immane.

Tum Adrianus:Scio, inquit,Leonti,dijs noſtris te amicum futurum. At ille: Ego ſeruus ſum Dei altiſſimi:tu verò deorum tuorum ſeruus es.Cum illis igitur & tu, & exercitus tuus peribit. Porrò Adrianus cùm Leontij mentem ſtabilem vidiſſet,illū iuſſit in carcere ſeruari vſque ad diem poſterum.Ille verò in carcerem ingreſſus,per totam noctem pſalmum canebat: Dominus illuminatio mea, & ſalus mea: quem timebo? Cùm verò pſalmum caneret,Angelus illi apparuit,& dixit: Eſto fortis Leonti,ego enim tecum ſum.Me Dominus Deus tuus miſit,quem tu quæris . Cùm verò dies illuxiſſet,iuſſit Adrianus ad ſe Leontium adduci,quem ſic affatus eſt : Nunquìd, Leonti,cogitâſti quid tibi expediat? Tum ſanctus martyr: Cùm ſemper,inquit,cognouerim , quid mihi expediat, vanis tuis ſermonibus reſtiti: quare ſemel, bis & ter tibi affirmo,me nunquàm commiſſurum,vt derelinquam eum,qui fecit cęlum & terram,mare & omnia, quæ in eis ſunt, Dominum Ieſum Chriſtum Dei filium, qui propter nos homines Crucem pati voluït: illum, inquam, minimè deſeram, in eo enim ſolo,& in eius nomine ſpem collocans,miſericordiam conſequar. Tum iuſſit Adrianus in aëre à quatuor carnificibus ſuſpendi, & vehementer verberari. Cùm verò ille verberaretur,clamauit Adrianus:Fac, Leonti, quod dico, & dijs ſacrifica: id enim ſi feceris, per deorum noſtrorum ſalutem ac benignitatem faciam,vt dignitatis gradum,& longè plura conſequaris. Ad hæc ſanctus martyt Leontius: Et quænam,inquit,dignitas tanti erit,vt ego Deum meum negem, & tibi obediam ? Méne hortaris, vt dæmonibus tuis ſacrificem, cùm ne totus quidem mundus tanti ſit, vt cum Chriſti mei charitate conferri poſſit ? Cùm igitur Adrianus eius mentem ità firmam vidiſſet,vt mutari non poſſet, hanc ſententiam contra illum tulit: Leontiū, qui dijs libare,& Imperatoris edicto parére noluit,noſtroſque nobis proprios deos contempſit, iubemus è quatuor vectibus ſuſpenſum,tam diù verberari donèc animam emittat.

Pſal. 26.

Iterùm crudeliter verberatur.

Cùm igitur ſanctus martyr Leontius diutiùs verberaretur,& vulneribus ac plagis laceraretur,ſpiritum ſuum Domino tradidit,& in ipſius Tripolis portu ſepultus eſt decimooctauo die menſis Iunij,cùm mundo ipſi bonum virtutis monumentum dereliquerit: martyr, inquam, Leontius, per quem Deus ſui regni partem nobis concedat.

Inter verbera reddit ſpiritum.

Hæc commentaria beati martyris Leontij Cyrus quidam ſcriba in tabulis plumbeis conſcripſit,& apud ſancti martytis monumentum ea depoſuit,vt ijs, qui poſteà futuri ſunt,optimum exemplum relinqueret in Chriſto Ieſu Domino noſtro. Quiſquis igitur ea legit,& bonam ac ſanctam Martyris confeſſionem audit,manus in cælum erigat,& Deo ipſi gloriam reddat,qui Martyri patientiam ſuggeſſit. Martyrium autem compleuit Chriſti martyr Leontius decimooctauo die menſis Iunij, vt iam diximus,ſub Imperatore Veſpaſiano,in nobis autem regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto:Cui ſit gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

MAR-

MARTYRIVM SANCTI SOSIMI, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

QVibus temporibus Traianus Imperator Romanorum Imperium tenebat, multa idolorum inſania & error, multaque cęcitas Græcos homines detinebat. Quamobrèm magna perſecutio contra Eccleſiam Dei cõmouebatur. Erat autem Domitianus quidã Antiochiæ Piſidiæ Præſes: qui cùm Imperatorem Traianum adijſſet, petijt ſibi dari poteſtatem aduersùs Chriſtianos homines, vt quicunque dijs ipſis immolare noluiſſet, graui ſupplicio afficeretur. Hic cùm huiuſmodi poteſtatem accepiſſet, & armatura diaboli indutus eſſet, tanquã leo quidam fremebat aduersùs eos, qui ad mortem vſque Dei confeſſionem ſeruabant. Venit autem in vrbem Apolloniam per Soropolitarum regionem. Cumque perſecutio immineret, Soſimus quidam miles fidem Chriſti cupiens ſequi, arma bellica tunc abiecit, & ad ſanctiſſimam Eccleſiam confugit, & Chriſti fide inſtructus, immortalitatis lauacrum accepit, in fidei operibus & caſtitate, multiſque ieiunijs & orationibus ſeipſum diligenter exercens. 19. Iunij.

Cùm dies multi præterijſſent, & Domitianus eſſet in ea vrbe, quam ſuprà diximus, vir quidam illum adijt, & Soſimum deferens: Eſt, inquit, quidam Soſimus miles, qui & Imperatorem, & veſtram poteſtatem contemnit. cumque arma deiecerit, & militiam abnegauerit, in quam ab Imperatore Traiano adſcriptus fuerat, dicit ſe Chriſtianorum religionem ſectari, pro nihilo faciens deos noſtros: quinetiam Imperatoris conſtitutiones execratur, & eius poteſtatem deſpicit. Tum Præſes dixit: Ducatur huc Soſimus ad tribunal. Abit igitur cohors, vt iuſſa fuerat, & Soſimum comprehenſum, ad tribunal duxit. Quem Præſes interrrogans: Tune, inquit, es qui Soſimus appellaris? Reſpondit: Ego ipſe ſum Soſimus, ſeruus Domini mei Ieſu Chriſti. Ad hæc Præſes: Fatere priùs, cuius conditionis homo ſis, & poſteà dices, cuius ſeruus ſis. Tum ille: Miles ego ſum, quòd ad humanam conditionem pertinet, qui veſtros illos deos perditiſſimos dereliqui, & Chriſtianus factus ſum. At Domitianus: Sceleratiſſime, inquit, Soſime, nihil tibi proderit nomen iſtud. I nunc, & dijs ſacrifica, vt peccatum iſtud tibi cõdonetur, quòd Imperatorem & dominum noſtrum Traianum deſpexiſti, qui militarem ornatum tibi conceſſit. Ad hæc Soſimus: Minimè dijs veſtris ego ſacrifico. Adducatur, inquit Domitianus, in carcerem. Hęc ſunt boni Chriſtiani exercitia. S. Martyr in carcerē ducitur.

Craſtino autem die iuſſit eum duci ad tribunal, quem, manibus poſt terga colligatis, ante Præſidem ſtatuerunt. Tum Præſes iuſſit eum in ligno ſuſpendi: cui ſuſpenſo dicebat: Sacrifica, ſceleſte Soſime, priuſquàm membra tua deſtruantur. Ad hæc Soſimus: Non ſolùm, inquit, non verbis, ſed neq; factis poteris mihi perſuadere, vt ſacrificem. Tum Domitianus: Verberetur vehementer à robuſtis militibus. Cumque diutius beatus Soſimus verberaretur, dixit Præſidi: Fruſtrà miniſtri tui laborant, Dei enim me corroborantis voluntate verbera tua non ſentio. Cùm igitur tam diù verberatus fuiſſet, quoàd ſolum ipſum ſanguine repletum eſſet, voce magna clamans dixit: Domine Deus omnipotens, qui ſedes in throno firmiſſimo, qui extendiſti cælum, & fundâſti terrã, qui aquas omnes in vnum locũ cõgregâſti, tu, noſtra ſeruorum tuorum ſpes, exaudi me, qui te precor: neq; permittas huius Domitiani minis me ſuperari, vt oẽs qui nomẽ tuũ nõ cognoſcũt, per me diſcãt, te ſolũ eſſe Deũ. Has preces cùm habuiſſet, venit vox è cęlo, dicẽs: Soſime, eſto fortis & robuſtus, ego enĩ tecum ſum, neq; quiſquã tibi obeſſe poterit. Cùm hãc vocẽ Domitianus, & quidam alij, qui cum illo erãt, audiuiſſent: Certè, inquiũt, magus hic eſt. Alij dicebãt: Minimè magus eſt, ſed magnus eſt Deus Chriſtianorũ, & ab illo vox iſta ad hominem hũc miſſa eſt. Verberatur duriſſimè. Cæleſti voce cõfirmatur.

Iuſſit rursùs eum Præſes colligatũ à quatuor militibus extendi. Qui cùm valdè diſtenderetur, oculos in cælum erexit, ac dixit: Domine Deus, qui hominum mentes cognouiſti, tu Chriſtianorũ ſpes, refugiũ & requies illorũ, qui ſunt in anguſtijs, libera me à fraude peſtilẽtis & diaboli Domitiani, vt cognoſcãt oẽs, qui præſentes ſunt, te Deum viuentem eſſe, qui ſemper fuiſti, & eris in ſecula. Cùm multi ex ijs, qui præſentes erãt, egregiã Martyris patientiã cognouiſſent, ad CHRISTI fidem conuerſi ſunt. Præſes verò cùm id factum vidiſſet, & metueret, nè omnes ad eandem fidem Valdè diſtẽditur. Multi credunt.

conuerterentur, erubeſcens ac dentibus frendens, cogitabat, quo mortis genere hominem interficeret. Iuſſit igitur grabatũ ęreum ferri, & ignẽ multum ſubijci. Cumq; multæ flammæ in grabatũ aſſcenderent, iuſſit B. Soſimum nudum illuc conijci. Cùm verò ſanctus martyr Crucis figura ſe muniuiſſet, & in grabatum coniectus eſſet, ſtatìm Dominus ignem in rorem conuertit: etenim per Angelos ſuos Deus Martyri opem attulit. Omnes verò, qui præſentes erant, opinabantur ob nimium illum ignẽ Soſimum animam efflauiſſe. At Angeli à Deo miſſi, ſanctum martyrẽ è grabato ſublatum, omnibus ſpectantibus, extra grabatum conſtituerunt. Turba verò cùm admirabilia Dei facta vidiſſet, eius gloriam collaudauit, qui miſit Angelos ſuos, & à tali flamma virum illum eripuit. Itaque plurimi ad Chriſti fidem conuerſi ſunt.

Angeli eum liberant.

Tum Præſes cùm ſanctum martyrem ad ſe vocâſſet: Obtempera, inquit, mihi Soſime, & dijs ſacrifica. Ad hæc Soſimus: Fœdiſſime omnium hominum, quibus dijs iubes me ſacrificare? Ioui, inquit ille, & Iunoni. Tunc Soſimus: Ego multos iſtos deos non colo: vnum enim cognoſco viuentem Deum, huicque ſoli piè ſeruio. Hæc cùm audiſſet Præſes: Soſime, inquit, tibi dixi, vt ad deorum aram accedas, & ipſis ſacrifices: ſin minùs, te igne cõſumam. Ad hæc Soſimus: Stolide, ſemel dixi tibi, quòd Deo meo ſeruio, qui in cælis eſt. Cùm verò Præſes à tribunali ſurrexiſſet, & ad Cononenſium vrbem iter facturus eſſet, iuſſit Martyrem ligatum illuc ſequi, vt ibi ad ignem conijceretur. Cumq; ad eam vrbem Domitianus veniſſet, & ſederet pro tribunali, iuſſit in crepidis quibuſdam clauos aptari, & Martyris pedes crepidis illis configi, catenisq; conſtrictũ ad equos ligari, & cogi celeriter ambulare. Ille ad equos ferociſſimos alligatus, non lentus erat ad iter faciendũ, ſed equos ipſos anteuertens præcurrebat. Deus enim erat cum illo, qui ſe ipſi adiutorem præbebat. Itaq; has voces protulit: Domine Deus, qui perfeciſti pedes meos tanquàm ceruorum, perfectam patientiam mihi ſuggeras. At Præſes cùm martyris patientiam vidiſſet, iuſſit ipſum in carcere clauſum cuſtodiri, neque cibum aliquem omninò illi dari.

Vide cruciatum & præſentem Dei virtutem.

Cùm verò tres dies præterijſſent, & Soſimus cibum non guſtâſſet, duo pueri venerunt in carcerem, quorum vnus panem, alter vas aquæ portabat, & Martyri dixerunt: Accipe precioſum munus à Domino Deo tuo ad te miſſum. Hæc cùm ille accepiſſet, cibum guſtauit, ac dixit: Benedico tibi, Domine, quoniam miſertus es meî, & nõ neglexiſti me, ſed ſatiâſti cęleſti tuo cibo. Laudo & celebro gloriam & magnificentiam tuam in ſecula, Amen. Cùm verò dies illuxiſſet, Præſes in tribunali ſedens, iuſſit ſanctum martyrem ad ſe duci. Præſto autem fuit ſanctus Soſimus hilari vultu, & mente ad Deum erecta. Præſes verò ſtupore magno affectus erat, quòd tantos pedum cruciatus ſuſtinuiſſet, neque vultum mutâſſet. Tum ille: Soſime, inquit, ſacrifica tãdèm dijs ipſis, nè vulneribus multis laniatus, peſſimè moriaris. At hęc Soſimus: Si tu vis ſacrificare tuî ſimilibus, ſacrifica: ego, vt ſuprà dixi, Deo meo ſeruio. Tunc furore accenſus Domitianus: Suſpẽdatur, inquit, in ligno. Cùm verò ſuſpenſus fuiſſet, ei Præſes dixit: Vidéſne, miſer, quàm multa tormentorum genera tibi propoſita ſint? An non obediens mihi, dijs immolabis? Ad hæc Soſimus: Qui viuentem Deum amant, iſta veſtra tormenta nihil curant. Tum Præſes: Ferreo, inquit, pectine nefarius iſte homo dilanietur. Cùm verò Martyr laniaretur, alta voce Deum orãs dixit: Equidem magìs nunc agnoſco miſericordiæ tuæ viſcera, Chriſte author luminis, quoniam tu es, qui docuiſti me non blaſphemiam aliquam pronunciare, vt per hæc tormenta diuinitatem tuam magîs cognoſcerem.

Pręclara ſententia. S. Soſimus laniatur.

Hæc cùm dixiſſet, neq; Præſes tormentorũ ſatietate affectus eſſet, iuſſit hominem ante tribunal duci, cui hæc dixit: Multis cruciatibus ꝑpter nomen Chriſti afflictus, nullã vtilitatẽ aſſecutus es: ſaltẽ nũc accede, & dijs ſacrifica. Tum Soſimus: Domitiane, inqt, ſæuiſſime, atq; inhumane, & impietate omni refertiſſime, Deũ illũ cæleſtem metuas, & erroris, quo detentus es, obliuiſcaris, neque ſimulacra iſta deos nomines. ſunt eñ dæmones, non dij. Tũ præſes: Túne, ô ſceleſtiſſime, audes deos noſtros dæmones appellare, ꝑ quos mundus ipſe dies feſtos celebrat? Tunc Soſimus: Qualem, inquit, diem feſtum agunt iſti dij, quos dicis, talem Imperator tuus, & qui eis credunt, agant. Præſes verò: Vidéſne Soſime, quemadmodùm dijs ipſis repugnas, & illos in iram prouocas? Deſine iſta dicere, nè propter blaſphemiam tuam & ipſi

ipſi peſſimè pereamus. Pietatis, inquit ille, & diuinæ cõfeſſionis cauſa tibi repugno & aduerſor. Tum Præſes dixit: Afferte faces accenſas, & ventrem ipſius incendite. Non ſolùm, inquit ille, faces ventri admoueri iubeas, ſed etiam, ſi placet, totum corpus meum comburas: nunquàm enim me vinces: præſtò eſt Chriſtus, qui me corroborat. En ego à te interfici valdè cupio: hæc enim eſt mea iactatio in Chriſto Ieſu. *Egregia martyris conſtantia.*

Præſes cùm non ampliùs ſciret quid ageret, & à verbis illis ſancti Soſimi ſe nihil profecturum eſſe intelligeret, iuſſit ſecuri hominem percuti. Cùm verò Martyr ad obeundum martyrium duceretur, cœpit dicere: Domine DEVS meus, reſpice me peccatorem, & accipe animam meam cum his, qui ab omnibus ſeculis tibi placuerunt: quoniam tu es gloria mea ex hoc tempore, & in æterna ſecula, Amen. Martyrium compleuit ſanctus Zoſimus decimonono die mẽſis Iunij in vrbe Cononenſium, Imperatore Traiano, in nobis autem regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto: Cui gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen. *Cæditur ſecuri.*

ALOYSIVS EPISCOPVS VERONENSIS, PIO LECTORI.

DVo in hac vita, quæ ſequitur, videbis, quæ primo ſtatìm occurſu animum tuum facilè percellere poterunt. Primum, quòd ſancti martyres Nazarius, Geruaſius, Protaſius & Celſus, ſiue Celſius puer, ſimul gladio conſummati ſint in ciuitate Mediolanenſi. Secundum, quòd ſub Anulino, ſiue Anolino præſide, ad Neronis Cęſaris iuſſionem. Nam in primo Tomo vitarũ Sanctorum, quem edidimus, vitã Sanctorum Geruaſij & Protaſij per diuum patrem Ambroſium ſcriptam poſuimus, in qua de ſanctis Nazario & Celſo nulla ſit mentio: quod vtiquè ſubticendum non videbatur, ſi hi in martyrio illis conſortes fuiſſent. Sed & ibì priores ſub Aſtaſio Comite ad bellum contra Marcomannos (quos hodiè vulgari ſermone Morauos vocãt) proficiſcente, non autem ab Anolino præſide, peremptos fuiſſe legimus. *Hanc nos huic hiſtoriȩ ſubiungimus.*

Verùm hæc tanti eſſe non videntur, vt à legenda hac Sanctorum vita te deterrere debeant, cùm diaboli miniſtri in ſanctorum martyrijs ſatellites plurimos habere conſueuerint, quorum aliqui dum alijs forſan occuparentur negocijs, aut in ſanctorum laniandis corporibus iam feſſi eſſent, aut fortè, quòd alium magìs idoneum eſſe ad ſanctos torquendos arbitrarentur, ſibi inuicèm ſucceſſores & vicarios dabant, vel aſſeſſores ſuis tribunalibus adhibebant. Cuius rei ſexcenta per teipſum exempla inuenire poteris. Potuit ergò Anulinus præſes author eſſe Sanctorum agonis, deindè Aſtaſius Comes ad finem illum deducere, aut aliquid occurrere, quòd ſub vtroq; illorum ſancti hi omnes gladio feriri iuſſi ſint. Quòd autẽ diuus Ambroſius non ſolùm in vita ſanctorum Geruaſij & Protaſij nõ meminerit beatorum Nazarij & Celſi, ſed neque in vita horum in ſecundo noſtro Tomo poſita, quam idem ſcripſit Dei ſacerdos Ambroſius, de prioribus illis vllam prorsùs mentionem faciat, non te contriſtet: nam in huiuſmodi rebus locus ab authoritate negatiuè ſumptus, infimam partem habet. Potuerunt nanq; ſocij ſimul eſſe in paſſionis certamine, licèt ſanctus vir hoc non dixerit. Nam & diuus Cyprianus Carthaginenſis, & ſanctus Petrus Alexandrinus Epiſcopus, plures coronæ ſocios habuiſſe leguntur, & tamen eorum duntaxàt ſingulorum martyrium celebratur, aliorum nominibus ſuppreſſis. Quòd ſi adhuc te taciturnitas iſta ſolicitat, lege Adonem Treuirenſem Epiſcopum in vita ſanctorum Nazarij & Celſi, in Tomo noſtro quarto poſita, vbi in fine hęc verba habentur: Inuenti autem ſunt (nempe Nazarius & Celſus, de quibus loquitur) pridiè Idus Iunij. Feſtiuitas verò agitur de martyrio quinto Calendas Auguſti. Commemoratio autem eorum publica & celebris, in die ſanctorum martyrum Geruaſij & Protaſij à fidelibus frequẽtatur, & venerabiliter excolitur. Quod profectò non fieret, ſi aliqua inter ſanctos ipſos non intercceſſiſſet cõmunio. Vale, & Dei gratia ſit ſemper tecum.

VITA

VITA ET DECERTATIO SANCTORVM ET GLORIOSORVM CHRISTI MARTYRVM, NAZARII, GERuaſij, Protaſij, & Celſij: ex Simeone Metaphraſte.

19. Iunij. NEronc tenente ſceptra imperij Romanorum, Nazarius admirabilis, tanquàm ſtella quædam lucida fulgebat in ſua patria. Eum enim habebat Roma veluti imaginem virtutis aliquam, illius gloriãs moribus. Nam hæc quidem erat patria Nazario. Parentes autem, alter quidem Lybicus, altera verò ipſa quoquè erat Romana genere, ambo quidem diuites & facultatibus, & virtute: Petro autem inſtitutore, chori diſcipulorum principe, Deo redditi magìs familiares, aquaq́ue & ſpiritu conſummati. Eorum pietatem Deus veluti remunerans, quomodò olìm Abrahæ hoſpitalitatem, eis dedit filium hæredem ſimul virtutis & bonorum, Nazarium. Ille autem, tanquã à Deo datus, ſe rursùs totum tradit Deo. Et ipſe quidem in diuino adoptatur baptiſmate à Lino, qui erat ipſius Petri ſedis & virtutis ſucceſſor. Cùm aũt ad perfectiorẽ perueniſſet ætatem, perfectiorem quoq; gratiam conſequitur. Ipſe enim ſimul augebatur, & ſuî accipiebat incrementum, & magnus eius amor in Chriſtum, reddebatur maior & feruentior.

Nazarij patria. Parentes. Baptizatur à Lino.

Cùm verò pietatis, quæ erat in ipſo, fax valdè eſſet in altum ſublata, & multos ad eum vocaret, & tumultus & continuum eorum, qui ad ipſum accedebant, aduentum declinãs, ſtatuit patriam & ſuos relinquere neceſſarios, & verſari in aliena, vt & cum eo, quem deſiderabat, ſeorsùm colloqueretur, & multis prædicaret pietatem. Cùm ergò hæreditatem, quæ ad eum pertinebat, accepiſſet à parẽtibus, egreditur è patria: & ex vna ciuitate tranſiens in aliam, ad quoſcunq; acceſsiſſet, ijs opem ferebat ex ſuis facultatibus. Deindè etiam eis maiora ſuppeditabat, vt qui eos deduceret ad veram Trinitatis cognitionem. Et cùm veniſſet Placẽtiam, & acceſſiſſet Mediolanum, conuenit Geruaſium & Protaſium viros admirabiles, qui ab Italiæ quidẽ Præſide Anulino iam fuerant in carcerem incluſi propter ſuam in Chriſtum confeſſionem: ijs autem, quæ fiebant præter omnium opinionem, & miraculis extendebantur fama ad finitimas etiam regiones.

Venit Mediolanum.

Cùm eos ergò diuinus conueniſſet Nazarius, fidei & virtutis communione eis effectus familiaris, (Ingeneratur eñ quidam amor in ijs, qui earundẽ rerum amore tenentur, non minùs quàm in conſanguineis) eos incitat, & eis animum addit ad martyrium, & reddit acriorem eorum in Chriſtum amorem. Hinc Nazarij fama in omnem partem diſperſa, peruenit etiam vſque ad Præſidem Anulinum. Ille autem cùm ſiſti curáſſet Nazarium, fit ei tanquàm conſiliarius, & ſuadet nè ſit impius, & illius deos probris inſectetur & contumelijs. Deindè poſtquàm cognouit ſanctum ne dignum quidem, quod audiretur, putare conſilium, (Quid enim eſt ad probris appetendum aptius, quàm multa quæ coluntur, ſimulacra?) eius maxillis multos impingit colaphos, & tanquàm aliquod piaculum vir execrandus eum cum probro & dedecore expellit è ciuitate. Hoc autem quantùm iudici videbatur magnum ad ſupplicium, tantùm Nazario exiſtimatum eſt maius ad beneficium: quòd dignus habitus ſit plagas accipere propter Chriſtum, qui pro ipſo paſſus eſt. Egreſſus eſt ergò non ſilens, neque elinguis ac mutus, & metu vinctus, ſed pergens docere, vt conſueuerat, & multos infideles inducens intrà Chriſti ſagenam. Porrò autem illa nocte viſa eſt mater Nazario adeſſe, & eum hortari, vt obiret Galliæ ciuitates, & in eis deijceret ſemina veritatis. Ille autem, vt ei à matre dictum fuerat, venit Meliam, (eſt autem ea vna Galliæ ciuitas) & omnes, quos conueniſſet, deducit ad Dei cognitionem, & apertè prædicat pietatem.

Siſtitur corã Præſide. Cæſus ab vrbe pellitur. Venit in Gallias.

Interim autem ad eum accedit fœmina quædam illuſtris & ex primis ciuitatis, adducẽs quem habebat filium nomine Celſium, iam tres annos natũ, & deponit ipſum in eius

in eius manibus: Sequetur te hic puer, dicens, in omni via, donèc ipſe quoq; dignus euaſerit, qui ſiſtatur ante thronum Domini Chriſti. Et illa quidem diſcedit. Nazarius autem infantem lubenter accipit, quem propemodùm in vlnis circunferebat. Cumq; preces dixiſſet conſuetas, eum per baptiſmum efficit Deo familiarem: quoniam nec alium nouerat verum honorem, niſi cum Deo coniunctionem & familiaritatem. Sic ergò ſe habens Nazarius, & Galliarum ciuitates ſic doctrina complectens, ne illarum quidem Præſidem latuit Dinobaum. Itaque accerſitus ad eum, venit cum puero Celſio: & è quo quidem genere eſſet natus, quibuſnam autem parentibus, & cuiuſnam ſit religionis, percontanti Dinobao: Ego quidem, inquit, genere quidem ſum Romanus: Chriſtianam autem ſequor religionem: & Deum confiteor eum, qui fuit crucifixus. Tunc fertur Dinobaus, ad iram motus, dixiſſe: Habes dæmonium. Quid enim aliud ſibi volunt hæ tantæ nugæ? Non eſt tibi pater? non eſt tibi mater? Ille verò: Si dæmonium haberem, inquit, non quos tu colis, dæmones inſectarer probris & contumelijs. Dinobaus autem furorem non valens continere, cùm puerum quidem Celſium abſtraxiſſet ex illius manibus, intolerandis eum plagis afficit, ingenio puer eum, qui erat canus prudentia. Deindè eum conijcit in carcerem, in ſequentem diem eum reſeruans. Magna enim crudelitas & inhumanitas ne tantulæ quidem ętatis mouebatur miſericordia. Quod quidem etiam in bruta animantia & nouas plantas clementi & benignæ euenerit animæ: ea nanque digna, quibus parcatur, cenſuerit. Atque intolerabiles quidem plagas propter Chriſtum puer lubenter accipiebat Celſius, balbutiente lingua hoc ſolùm dicens: Deus, cui ego ſeruio, ipſe te iudicabit, O Iudex: irritans ipſe quoq; Dinobaum propter ſuum in Christum deſiderium, ſicut diù antè Iudeos æqualium puerorum chorus, meum Ieſum hymnis celebrantes & laudem ei perficientes.

Celſius puer baptizatur.

Dirè cęditur

Matt. 21.

Quædam autem inſignis fœmina, nomine Dinomeda, conſulit coniugi Dinobai, vt ſuadeat marito, vt moueatur miſericordia pueri ætatis, & ſimul etiam abſoluat Nazarium. Illa autem hæc marito communicat, quomodò olìm vxor Pilato. Poſtridiè itaque cùm ſedem iudiciariam aſſcendiſſet Dinobaus, & adduxiſſet Nazarium, ſuadebat pro viribus, vt aſſentiretur impietati. Nè eum enim tunc puniret, prohibebant vxoris ſuaſiones. Poſtquàm autem non potuit perſuadere, eum expellit è ciuitate, ſic eum placidè allocutus: Vxoris meæ conſilia te liberum dimittunt ab omni cruciatu. Illinc ergò abit Nazarius in vicinam Temerum cum puero Celſio. Eſt autem hæc vrbs Temerus propinqua Meliæ. In ea ergò vitam agebat, diuinis ſuis doctrinis augens gregem Chriſti, & multos inducens ad agnitionem. Non ferebat autem omninò, qui inuidiam parturiebat, diabolus res ità ſe habentes. Quomodò enim, ſi ille erat diabolus, & qui ab initio bonis aduerſabatur? Blandis itaque verbis aggrediens præſidem ciuitatis, perſuadet, vt Neroni Imperatori ſignificet de Nazario. Cùm ergò de Nazario ei eſſet ſignificatum, miſſæ ſunt literæ per vniuerſam illam regionem, iubentes ſummo ſtudio quæri Nazarium, & eum, qui inueniſſet, ad ipſum ducere.

Matt. 27.

Nazarius expellitur.

Cùm autem is latére non poſſet, vt qui in illuſtri ſtaret loco virtutis, & magno ore ab ipſa prædicaretur, citò inuenitur ab ijs, qui ſcrutabantur. Illi autem, cùm is iam eis euaſiſſet manifeſtus, læti lætum ſiſtunt ante Neronem. Quid ergò ille? Propoſitis ei tormentis, aſſentationibus aggreſſus eſt Nazarium, vt cùm illis quidem ei terrorem attuliſſet, his autem eum emollijſſet, perſuaderet ei, vt tranſiret ad ſuam voluntatem. Nazarius verò erat omninò immobilis, vt qui ab his ad martyrium magìs acueretur, non autem emolliretur. Et ideò maiori vrebatur conſtantia. Cùm neſciret ergò Nero quid ageret, tunc eum cum puero tradit in cuſtodiam. Parùm interceſſit temporis, & Neronem quidem rursùs ſedes habuit iudiciaria. Introductus autem fuit Nazarius cum puero. Et rursùs ſimiliter nunc quidem minis vehemens erat Nero, nunc autem ſuauis blāditijs & promiſſis. Poſtquàm autem vidit eum tanta eſſe conſtantia, deſperans ſic poſſe induci Nazarium, iubet eum inijci in profundum maris cum puero Celſio, vt nec eos quidem poſſet videre, quos ne volebat quidem viuere ſic affectos. Sed erant omninò vera, quæ dixit diuinus Eſaias, tanquàm de eis prænunciata: Si tranſieris per aquam, tecum ſum: & non te concludent fluuij. Et ſi tranſieris per ignem, non combureris. Nam cùm iam eſſent in profundo, &

Siſtitur corā Nerone.

Traditur in cuſtodiā.

Eſa. 43.

E mari edu.

nnn qui

citur cum Celſio.

qui eos iecerant, crederent fore, vt à multis piſcibus deuorarentur: magna contentione, Angelica quædam virtus deſupèr aduolauit, & è profundo ſeruauit, & illæſos eos terræ reddidit, puero Celſio propter ætatem adhuc imperfectam, nauſea & faſtidio pleno, vt eſt conſentaneum. Sed precibus & ſigno Crucis, & diuino oſculo eum ſanum reddidit Nazarius.

Capit, tanquàm piſces, hoc miraculo Neronis quoquè ſeruos, qui ipſos in mare demiſerant. Sanctum enim deincèps ſunt ſecuti, & ità ſe ei adiunxerunt, vt prioris vitæ magna ducerentur pœnitentia, & ægrè ferrent quòd non diù antè, relicto Nerone, animum illi adhibuiſſent. Terræ ergò cum puero redditus Nazarius, tranſit cum eo ad ciuitatem, quæ dicitur Tenuſa: & illinc profectus, venit Mediolanum: rurſùs quoq; priorem pergens dare doctrinam, & dulci potare nectare eos, qui erant verè filij regni. Sed ciues rurſùs ei non permittebāt liberè prædicare veram religionem: ſed eum comprehenderunt, & cum Præſidi Anulino, qui ei priùs multas impegerat alapas, tradiderunt, vel per illos, vt veriùs dicam, is qui fuit ab initio inuidus, & odio habuit homines. Ille autem iubet eum rurſùs includi in priori cuſtodia. Nazario autem ipſa cuſtodia erat multis regijs precioſior, pratum floridum, nouus paradiſus. In eam enim ingreſſus, verſabatur cum Geruaſio & Protaſio ſocijs certaminis: à quibus aſſiduè ille, tanquàm ab aliquibus fluminibus, irrigatus, carpebat ſuauiſſimos flores illorum conſuetudinis, vt propemodùm gratias haberet Anulino, quòd eum rurſùs coniunxiſſet cum ijs, quos deſiderabat. Cùm eis ergò congreſſus, & magnam accepit vtilitatē, vt ipſe etiam viciſsìm intulit ea, quæ erant vtilia: & eos ſatìs ad certamina, & puerum incitauit Celſium: quem puerum quidem ſermo, perfectum autem oſtendit actio.

Mediolani includitur in cuſtodia.

Anulinus autem cùm de Nazario ſingula exactè didiciſſet, mirabatur quemadmodùm potuiſſet effugere Neronem (ſciebat enim, quàm eſſet furioſus & quàm ferus Nero) lupum agnus, vt aiunt. Hinc etiam de ſancto Nazario, & eius ſocijs eum facit literis certiorē, rogans quidnam iuberet, vt faceret ſanctis. Ille autem cùm audiuiſſet Nazariū adhuc eſſe ſuperſtitē, cædem ſpirabat aduerſùs lictores, quibus iuſſerat, vt eum in maris profundū inijcerent: & pręira è ſede exiliēs, cum vociferatione currebat per regiā, clamās inſidiatores, ingratos, aduerſùs deos impios: & cupiebat eos inuenire, vt ipſos etiam interimeret ſimul cum Martyribus, ignorans ſtolidus, quòd Deus poteſt nō ſolùm à mari ſeruare eum, qui in ipſo habuerit fiduciā, ſed etiā ipſum mare exiccare. Teſtatur aūt diuus Dauid dicēs, cum poſuiſſe fluuios in deſertū, contrà autē, deſerta in lacus aquarū. Cùm eos ergò multùm quæſiuiſſet, & nō inueniſſet, ſic literis exponit ſuam aduerſùs ſanctos ſententiā: Quoniā ij, qui ante nos aſſcēderūt in hanc excelſam imperij ſedē, non ſolùm eos, qui in maximos deos erant impij, morte ſua damnabant ſententia: ſed etiā, ſi inuenirentur aliqui, qui maleficijs & præſtigijs multos corrūperent, par quoq; in eos ſtatuebant ſupplicium: noſtra quoq; decernit potētia, quòd iſti quāprimùm vita priuentur, gladio capitibus eorū amputatis: deindè eorū corpora obijciantur feris ad deuorandū, vt nè omniū quidē communē conſequantur ſepulturā. Sit ergò tibi curæ id, quod in præſentia iuſſi, exequi. Eſt enim mihi maiori curæ honorare deos, quàm curam gerere reipublicæ.

Pſal. 106.

Poſtquàm hæ literæ venerunt ad Anulinū, iubet ſtatìm ad mortem duci Martyres. Illi autē muniti figura Crucis, admodùm læti exièrūt, vt qui nō ad mortē, ſed ad vitā potiùs (quod verum erat) ęternā vocarētur: & cōtendebant alius aliū præuenire, & pulchro decertabāt certamine, timētes nè Neronē ſuæ pœniteret ſentētiæ, & beatū finē non aſſequerētur. Poſtquàm aūt Domino cōfitentes, peruenerunt ad locū cōſummationis, inuidēs Chriſtianis malignus beneficiū, perſuadet lictoribus, vt priùs abigerēt pios, qui illic aderant, nè omninò fruerētur ſanctificatione ſanguinis ſanctorū, qui effundebatur: & ſic Martyrū capita amputarēt. Sed ſic quoq; à ſpe décidit execrādus, & parùm cōmodi accepit ex improbitate. Precioſæ eīn ſanctorū reliquiæ, Nazarij, inquam, & Geruaſij cum ſocijs, à Chriſtianis quibuſdā, nō ſine Dei numine motis, clàm ablatæ, depoſitæ ſunt honorificè apud portā ciuitatis, quæ etiā vocatur Romana, quartodecimo mēſis Octobris. Paulò pòſt aūt diuini Martyres in ſomnis apparent cuidā ex ijs, qui erant amici Martyrū, iubentes, vt eorū corpora aſſumeret. Proprium eſt hoc ſanctarum & benignarum animarum, non vt ipſi glorificentur, (quo-

Nota quàm antiquum apud Chriſtianos Cruce ſe ſignare

(quomodo em̃,qui propter eam,quę illic eſt,beatitudinem,contempſerunt omnem, quæ eſt hîc,gloriam?)ſed vt pijs ac religioſis prodeſſent inuentione. Ille autem viſione valdè lætatus,ſtatìm ſurgens, & cum veneratione illinc ſanctas aſſumit reliquias, & domi ſuæ deponit. Nouit quod factum fuerat eius filia, quæ erat paralytica: nam aduentu Martyrum priorem recuperauit valetudinem. Atq; latuit quidem Martyricarum reliquiarum theſaurus abſcōſus in eius ædibus, donèc ad Magnum Theodoſium,qui ex Iberia, quę nūc Hiſpania dicitur,duxit genus, peruenerunt ſceptra Romani imperij.

Cùm autem is poſt Dei hoſtē Valentem,à barbaris in Thracia interfectum,eſſet conſtitutus Imperator, & in Deum erat pius,ſi vllus alius, & Martyrum lætabatur honoribus:tunc quoquè ſacræ eorum reliquiæ,tanquàm theſaurus,reconduntur in Eccleſia Mediolanenſi, Nazarij, inquam,& Geruaſij, Protaſij & Celſij, inclytorum Chriſti Martyrum. Quinam autem fuerunt adminiſtri in transferendis & deponendis his reliquijs? Ambroſius ille virtute clarus,& qui tunc decorabat ſedem Eccleſię Mediolanenſis. Is primus eſt executus miniſterium translationis, vt cui non illotis (quod dicitur)manibus,ſed valdè mundis,munda fuerint credita. Præterea autē vniuerſus Clerus, & omnes magiſtratus, linguis hymnos canentes, & quas manibus geſtabant,lampadibus ea illuſtrantes,quæ tamen magìs miraculis reſplendebant,quàm lampadibus. Nam cæci quidem manu deducti ad eas vſq; reliquias, lucem ſtatim adſpexerunt,nec opùs ampliùs habebant aliquo,qui eos manu deduceret:ſed ſuos habebant duces oculos. Claudi, qui vix fuerant portati ab alijs, proprijs ſuis reuertebantur pedibus,pernicibus ad currendū,& aptis ad ſaltādum. Leproſos,qui in templum venerant,domus adſpexit mūdos. Et quicunq; à malignis detinebantur ſpiritibus,eos quoq; licebat videre liberatos ab ijs, qui ipſos vexabant: furioſaq; & amētia eorum verba,conuerſa in gratiarum actionem: & cōmuniter Chriſti Martyres laudibus celebrari & glorificari ab oībus. In eos cùm Magnus incidiſſet Theodoſius, tunc em̃ agebat Mediolani,aduersùs Tyrannū,Maximū, inquam, decertans,cùm acceçiſſet partes ſacrarū harū reliquiarū, pro qbuslibet ſpolijs aut manubijs, aut potiùs pro quibuslibet armis & munimentis,in vrbē detulit regiā,ijs,quę ipſe vidit,miraculis cōfirmatus, & aduersùs Scythas,ſocios inexpugnabiles aſſecutus Martyres.

S. Ambroſius ſacras martyrū reliquias trāſfert &c.

Nota de Theodoſio Imperatore

Ante hanc magnam itaq; ciuitatem eis excitat pulchrum & elegans templum, & in eo ſacras Martyrum reliquias deponit,tanquàm theſaurum ſuper millia (diuinus dicit Dauid)auri & argenti. Eæ præter alia,vnguentorū quoq; fontes emittunt abūdantes,non ſolùm corporibus ſalutares, ſed eorum etiam, qui hauriunt,animas,expurgantes:vt nō ſolùm habeant apud ſe Martyres ea, quæ acceperūt, ſed alijs quoq; ſua bona cōmunicent. Sic Chriſtus hîc quoq; eos glorificat,qui illū amauerunt. Talium certaminum tales dat remunerationes, quædam omninò procemia illius ſupernæ beatitudinis. Cuius nobis quoq; liceat eſſe participes gratia ſanctiſſimi & viuifici ſpiritûs,nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum, Amen.

Pſal. 118.

ITEM DE SS. GERVASIO ET PROTASIO MARTYRIBVS, AVTHORE S. AMBROSIO EPISCOPO, VT

teſtantur vetuſti MS. codices, & viri doctiſsimi approbant. Habet hinc quædam ad verbum Petrus Damianus in Sermone, quem Lector in 2. Tomo 28. Aprilis offendet.

AMbroſius ſeruus Chriſti, fratribus per omnem Italiam, æternam in Domino ſalutem. In diuinis voluminibus reus ſcribitur, qui non ſtuduerit dare gratìs,quod ipſe gratìs acceperit. Quicquid enim Domini Eccleſiæ profuturum erat, ſubtraxiſſe arguitur, cùm noluerit tradere omnibus,quod ipſe non celandum accepit. Vndè & Pſalmographus vates canit: Iuſtitiam tuam non abſcondi in corde meo: veritatem tuam & ſalutare tuum dixi. Non celaui miſericordiam tuam & veritatem tuam à concilio multo. Et pro hoc opere quaſi viciſſitudinem à Deo poſtulans, adiecit:

19. Iunij.

Pſal. 39.

iecit: Tu autẽ Domine nè elonges miſericordiã tuam à me.quaſi Deo diceret: Sicut ego feci alios miſericordiam inuenire, ità & ipſe non patiaris longè fieri miſericordias tuas à me. Aperiamus ergò, cur iſta præmiſimus, & veſtros animos, qui piè de Deo ſentitis & creditis, de inuentione ſanctorum corporum ad lętitiam inuitemus.

In diebus tranſactæ nupèr Quadrageſimæ, cùm Dominus mihi donâſſet, vt ieiunantium & orãtium me faceret eſſe participem, in oratione poſito ità mihi ſomnus obrepſit, vt nec vigilans apertè, nec dormiens integrè, viderem apertis oculis mecũ duos iuuenes ephebos, veſtibus candidiſſimis, id eſt, collobio & pallio indutos, caligulis calceatos, manibus extenſis orantes. Nullam quidem grauedinẽ patiens, loqui cum eis non poteram: ſed vt dixi, pars in me ſomni incumbebat, qui me ad eorum interrogationem verbum proferre non ſineret: plenè autem euigilanti viſio eorum ab oculis elapſa eſt. Vndè factum eſt, vt rogarem Domini miſericordiã, vt ſi ludificatio dæmonum eſſet, abſcederet: ſi verò veritas eſſet, pleniùs apparéret. Ad impetrãdum verò, quod poſcebam à Domino, augmentaui ieiuniũ: ſimiliq; modo, canente gallo, orantes mecum iuuenes apparuerunt. Tertia verò nocte, defecto ieiunijs corpore, non dormienti, ſed ſtupenti cum quadam mihi tertia apparuêre perſona, quæ ſimilis eſſet beato Paulo, cuius vultũ me pictura docuerat, vt tantùm ipſe mecum illis tacentibus loqueretur, dicens: Iſti ſunt, qui propter monita mea reſpuentes prædia & diuitias, ſecuti ſunt Domini noſtri Ieſu Chriſti veſtigia, nihil terrenum, nihilq; carnale concupiſcentes, in media hac Mediolanenſi vrbe per decem annos in Dei ſeruitio perdurantes, ad hoc pertingere meruerũt, vt Chriſti martyres fierent: quorum corpora in eo loco inuenies, in quo ſtas & oras. Duodecim pedum altitudine terra coopertam arcam inuenies: quam arcam ſuperiùs exaltabis, & in nomine eorum eccleſiam fabricabis. Cumq; eorum nomina ab eo requirerem, dixit mihi: Ad caput eorum libellum ſcriptum inuenies, in quo ortus eorum & finis ſcriptus eſt. Conuocans itaq; omnes per circuitũ fratres & coëpiſcopos vrbium vicinarum, referens vniuerſa, quæ videram & audiueram, ipſis coràm poſitis, primus ego terræ foſſor acceſſi: cæteri Epiſcopi proſecuti ſunt. Fodientes, perueniमus ad arcã, quam ſanctus promiſerat Paulus. Quam aperientes, inuenimus quaſi ipſa hora poſitos ſanctos, miro odore fragrantes. Ad quorum caput illum libellum inuenimus, in quo erant hæc per ordinem vniuerſa conſcripta:

Viſio S. Ambroſio oblata.

Vſus imaginũ tẽpore S. Ambroſij.

EGo ſeruus Chriſti Philippus, intrà domum meam ſanctorum corpora cum filio meo rapuí ~~& ſepeliui; quorum mater Valeria, & pater Vitalis dicti~~ ſunt, quos vno ortu geminos genuerunt, & vnum Protaſium, alium Geruaſium vocauerunt. Quorum pater Vitalis erat militans conſularis. Hic cùm fuiſſet cum Paulino iudice ſuo Rauennam ingreſſus, & videret in conſpectu iudicis ſui Chriſtianum, nomine Vrſicinum, arte medicum, natione Ligurem, poſt nimia tormenta capitalẽ accepiſſe ſententiam: locus autem, vbi decollabantur Chriſtiani, hoc habebat vocabulum, vt diceretur, Ad palmam, eò quòd arbores antiquæ palmæ illic eſſent. Igitur cùm, vt diximus, poſt nimia tormenta decollandus veniret ad palmam, expauit: & dum vellet malè euadere, exclamauit Vitalis, dicens: Noli, noli Vrſicine medice. Qui alios curare conſueuiſti, teipſum æternæ mortis iaculo vulnerare vis? Qui per paſſiones nimias veniſti ad palmam, coronam perdere noli, tibi à Domino præparatam. Audiens hæc Vrſicinus, genu poſuit, & ſpiculatorem, vt feriret, hortatus eſt: & agẽs pœnitentiam, quòd expauiſſet, Chriſti martyrem ſe fecit. Statimque ipſe Vitalis corpus martyris rapiens, intrà Rauennatium vrbem ſepeliuit: & cum omni honore martyri debita explens obſequia, ad iudicem vltrà venire contempſit. Quem Paulinus conſularis iudex ideò teneri maximè mandauit, non tãtùm quia contempſit ad eum redire, quantùm quòd ità Chriſtianus eſſe detectus eſt, vt etiam volentem Vrſicinum ſacrificare, nè periret, ità inſtituit, vt rediret ad coronam martyrij, & Deo redderet margaritam precioſam, quam diabolus rapere ſtudebat.

Libellus de martyrio SS Geruaſij & Protaſij.

Vrſicini medici martyrium.

Paulinus igitur, iuſſit eum leuari in eculeo, vt per tormenta poſſet eius ſenſum ad ſacrificandum idolis conuertere. Cui Vitalis ait: Infinita tibi dominatur ſtultitia, vt putes meipſum decipere, qui alios à periculo deceptionis liberare ſtudui. Tunc Paulinus conſularis dixit ad officium ſuum: Ducite eum ad palmam, & ſi ſacrificare contempſerit, nolite eum decollare, ſed facite foueam in terra, quoaduſq; perueniatis

Martyrium S. Vitalis.

tis

tis ad aquam:& ibì eum ſupinum deponite,& terra atque lapidibus obruentes dimittite. Quod cùm factum fuiſſet, Deus ſibi Vitalem ità martyrem conſecrauit. Sacerdos autem Apollinis, qui hoc conſilium Paulino dederat, à diabolo repletus eſt, ità vt per ſeptem dies energumenus ibì clamaret, vbì obrutus erat ſanctus Vitalis, dicens: Incendis me ſancte Vitalis martyr Chriſti, & crucias me. Poſt ſeptem autẽ dies præcipitatus à diabolo, in flumine expirauit. Sanctus autem Vitalis glorioſus martyr Chriſti, ſepultus eſt iuxta ciuitatem Rauẽnatium, præſtans orationibus ſuis multa beneficia omnibus hominibus credentibus in Dominum, vſq; in hodiernũ diem.

Valeria autem coniunx eius, cùm vellet corpus S. Vitalis auferre, à Chriſtianis prohibita eſt, & ab ipſo in viſionibus ſæpè admonita, nè ſanctum corpus à malo homine benè poſitum violaret. Ipſa autem cùm reuerteretur ad vrbem Mediolanenſium, idolatras Syluano ſacrificantes incurrit: qui eam deponentes de ſaumario, hortabantur ſecum epulari. At illa dicebat: Chriſtiana ſum: non licet mihi de Syluani veſtri ſacrificijs manducare. Illi verò hæc audientes, tanta eam cæde mactauerunt, vt vix ſeminecem eam ſui homines ad Mediolanenſem vrbem perducerent, ità vt intrà triduum migraret ad Chriſtum. Item S. Valeriæ.

Cumq; ab inteſtato Geruaſius & Protaſius parentibus ſucceſſiſſent, domum propriam & res parentum & caſellulas venundantes, dederunt precium omne pauperibus & familiolæ ſuæ, quam etiam ingenuam fecerunt. Ipſi verò in vno cœnaculo ſe concluſerunt, & per decem annos lectioni & orationi & ieiunijs vacantes, hoc ordine in anno conuerſionis ſuæ vndecimo ad palmam martyrij peruenerunt. Eodem tempore superueniente Comite Aſtaſio, qui proficiſcebatur ad bellum, quod à Marcomannis fuerat excitatum, occurrerunt illi templorum cultores cum ſacerdotibus ſuis, dicentes: Si vis lætus ad Auguſtos noſtros reuerti & victor, Geruaſium & Protaſium ſacrificare compelle. Vehementer enim dij noſtri de eorum contemptu commoti, dare nobis reſponſa contemnunt. Audiens hæc Aſtaſius Comes, iuſſit eos teneri & ad ſe adduci, quibus & dixit: Hortor vos & moneo, vt à deorum noſtrorum iniurijs temperantes, ad immolãdum eis deuoti ſtudeatis inſiſtere, vt expeditio mea vnanimiter celebretur. Geruaſius dixit: Victoriam de cęlo debes à Deo omnipotente requirere, non de ſimulacris mutis & vanis, quæ oculos habent ſine lumine, aures ſine auditu, nares ſine odoratu, os ſine ſermone, manus ſine tactu, pedes ſine greſſu: & ventrem ſine interioribus probantur habere, & ſine flatu eſſe noſcuntur. Tunc indignatus Aſtaſius Comes, iuſſit eum tamdiù plumbatis contundi, quamdiù exhalaret ſpiritum. Quo amoto, iuſſit adſtare Protaſium, cui & dixit: Miſer, vel tu viuere ſtude, & noli biothanatus fieri, ſicut & frater tuus. Cui Protaſius reſpondens, ait: Quis eſt miſer, ego, qui te non timeo: an tu, qui me timere probaris? Aſtaſius Comes dixit: Ego te, miſer homo, quomodò timeo? Beatus Protaſius dixit: In eo, quòd times lædi à me, ſi non ſacrificauero dijs tuis. Si enim non timeres lædi à me, ad ſacrificandum me non compelleres. Ego autem te non timens, contemno minas tuas, & omnia idola tua velut ſtercora reputãs, Deum ſolum qui regnat in cælis, adoro. Audiens hæc Aſtaſius Comes, iuſſit eum fuſtibus cædi. Poſteà verò erecto eo, dixit ad eum: Miſer homo, vt quid tam ſuperbus & tam rebellis exiſtis? Vis perire, ſicut tuũ probâſti germanum periſſe? Protaſius dixit: Nón tibi iraſcor Aſtaſi, nec ego, nec ipſa iuſtitia: quoniam cæcos oculos tui cordis attendo. Incredulitas enim, quæ in tuis ſenſibus regnat, non te permittit videre, quod Dei eſt. Nam & Dominus meus Ieſus Chriſtus crucifigentibus eum non maledixit: ſed potiùs, vt eis indulgeretur, orauit, addens hoc, quia neſcirent quid facerent. Vndè & ego tuî miſereor, quia neſcis quid facias. Nunc ergò age, quod cœpiſti, vt mihi poſſit cum meo fratre hodiè benignitas Saluatoris noſtri occurrere. Tũc impijſſimus Comes Aſtaſius iuſſit eum capite cædi. Quod cùm factum fuiſſet, ego ſeruus Chriſti Philippus abſtuli cum filio meo furtìm nocte corpora ſancta, & in domo mea, Deo ſolo teſte, in iſta arca marmorea ſepeliui, credens me orationibus eorum conſequi miſericordiam Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

Geruaſius & Protaſius dãt ſua pauperibus &c.

Geruaſius necatur.

Protaſius fuſtibus cæditur.

Luc. 23.

Decollatur Protaſius.

De eorundem ſanctiſsimorum Martyrum inuentione Epiſtola S. Ambroſij ad ſororem ſuam.

Eſt Epiſ.85. DOminæ ſorori, vitæ atque oculis præferendæ, frater. Quia nihil ſanctitatem tuam ſoleo eorum præterire, quæ hîc te gerantur abſente, ſcias etiam ſanctos martyres Geruaſium & Protaſium à nobis repertos. Nam cùm baſilicā dedicâſſem, multi tanquàm vno ore interpellare cœperunt, dicentes: Sic in Romana baſilicam dedices. Reſpondi: Faciam, ſi martyrum reliquias inuenero. Statimque ſubijt veluti cuiuſdam ardor præſagij.

Quid multa? Dominus gratiam dedit, formidantibus etiam clericis iuſſi erudera-ri terram eo loci, qui eſt ante cancellos ſanctorum Felicis atque Naboris. Inueni ſigna conuenientia, adhibitis etiam, quibus per nos manus imponenda foret: ſic ſancti martyres imminere cœperunt, vt adhuc nobis ſilentibus arriperetur vrna, & ſterneretur prona ad locum ſancti ſepulcri. Inuenimus miræ magnitudinis viros duos,
Nota antiquam deuotionem. vt priſca ætas ferebat. Oſſa omnia integra, ſanguinis plurimum, ingens concurſus populi per totum illud biduum. Quid multa? Cōdiuimus integra, ad ordinem tranſtulimus, veſpere iam incumbente, ad baſilicam Fauſtæ: ibì vigiliæ tota nocte, manûs impoſitio. Sequēti die tranſtulimus ea in baſilicam, quam appellant Ambroſianam. Dum transferimus, cæcus ſanatus eſt. Talis mihi ad populum fuit ſermo:

Cùm tam effûſam, tamque inauditam conſiderarem conuentûs veſtri celebritatem, & diuinæ gratiæ munera, quæ in ſanctis martyribus refulſerunt, imparem me, fateor, huic muneri iudicabā, nec fieri poſſe, vt ſermone abſoluerem, quod vix poſſimus animo intendere, oculis comprehendere. Sed vbì ſanctarum legi cœpit ſeries ſcripturarum, largitus eſt ſpiritus ſanctus, qui locutus eſt in prophetis, quo dignum
Pſal.18. aliquid tanto cœtu & expectatione veſtra, martyrumque ſanctorum meritis, proferamus: Cæli enarrant (inquit) gloriam DEI. Cùm legitur ſic pſalmus, occurrit quòd non tam elementa materialia, quàm cæleſtia merita, dignum Deo
Nota reliquias ſacroſanctas. præconium deferre videantur. Hodierna tamen fortuita lectione patuit, qui cæli enarrant gloriam Dei. Adſpicite ad dexteram meam, adſpicite ad ſiniſtram reliquias ſacroſanctas, videtis cæleſtis cōuerſationis viros, ſpectantes animi ſublimis trophea. Iſti ſunt cæli, qui enarrant gloriam Dei. Hæc opera manuum eius annunciat firmamentum. Non enim ~~eos ſecularis illecebra, ſed diuini gratia operis ad~~ firmamentum ſacratiſſimæ paſſionis euexit. Multoque antè morum virtutumq; documentis annunciauit in his martyrium, quòd aduersùs lubricum ſeculi huius ſtabiles permanſêre.

Philip.3. Cælum erat Paulus, qui ait: Noſtra conuerſatio in cælis eſt. Cæli erant Iacobus &
Mar.3. Iohannes, deniq; filij tonitrui nuncupantur: & ideò quaſi cælum Iohannes verbum apud Deum vidit. Ipſe Dominus Ieſus perpetui luminis erat cælum, cùm enarraret
Iohan.1. Dei gloriam, ſed eam, quam nemo antè conſpexerat. Et ideò dixit: Deum nemo vidit vnquàm, niſi vnigenitus filius, qui eſt in ſinu patris, enarrauit. Opera quoq; ma-
Iob 26. nuum Dei ſi quæris, audi Iob dicentem: Spiritus diuinus, qui fecit. Et ideò aduersùs diaboli tentamenta firmatus, inoffenſæ veſtigium conſtantiæ reſeruauit. Sed veniamus ad reliqua: Dies (inquit) diei eructat verbum. Eccè veri dies, quos nulla caligo noctis interpolat. Eccè veri dies, pleni luminis & fulgoris æterni. Qui non perfunctorio ſermone verbum Dei, ſed intimo corde eructârunt, in confeſſione conſtan-
Pſal.112. tes, in martyrio perſeuerantes.

Alius pſalmus lectus dicit: Quis ſicut Dominus Deus noſter, qui in altis habitat, & humilia reſpicit in cælo & in terra? Reſpexit ſanè humilia Dominus, qui latentes ſub ignobili ceſpite reliquias ſanctorum, ſuæ Eccleſiæ reuelauit, quorum anima in cælo, corpus in terra. Suſcitans à terra inopem, & de ſtercore erigens pauperem: Quos videtis, vt eos cum principibus populi ſui collocârit. Principes populi, quos alios niſi ſanctos martyres æſtimare debemus, quorū iam in numerum, diù ignorati, Protaſius Geruaſiusque proferuntur, qui ſterilem martyribus eccleſiam Mediolanenſem, iam plurimorum matrem filiorum, lætari paſſionis propriæ fecerint & titulis & exemplis? Nec hoc abhorreat à vera fide. Dies diei eructat verbum, anima ani-

animæ,vita vitæ,reſurrectio reſurrectioni. Ex nox nocti indicat ſciẽtiam, hoc eſt, caro carni,quorum paſſio veram fidei ſcientiam omnibus indicauit. Bonæ noctes, noctes lucidæ,quæ habent ſtellas. Sicut enim ſtella à ſtella differt in claritate, ità & reſurrectio mortuorum. 1.Cor. 15.

Non immeritò autem pleriq; hanc martyrum reſurrectionem appellãt. Videro tamen,vtrùm ſibi,an nobis certè martyres reſurrexerũt. Cognouiſtis,immò vidiſtis ipſi multos à dæmonijs purgatos: Plurimos etiam,vbì veſtem ſanctorũ manibus cõtigerunt,hîc quibus laborabant,debilitatibus abſolutos, reparata vetuſti corporis miracula,quo ſe per aduentũ Dñi Ieſu gratia terris maior infuderat, vmbra quadam ſanctorũ corporum pleroſq; ſanatos cernitis. Quanta oraria iactitantur? Quanta indumenta ſuper reliquias ſacratiſſimas,vt tactu ipſo medicabilia repoſcantur? Gaudent omnes extrema linea contingere,& qui contigerit,ſaluus erit. Gratia tibi Dñe Ieſu,quòd hoc tempore tales nobis ſanctorum martyrum ſpiritus excitâſti, quo Eccleſia tua prę́ſidia maiora deſiderat. Cognoſcant omnes,quales ego propugnatores requiram,qui propugnare poſſint,impugnare non ſoleant. Miracula ad ſanctorũ reliquias. nota lector. Sancti ſunt noſtri propugnatores

Hos ergò acquiſiui tibi plebs ſancta,qui proſint omnibus,nemini noceant. Tales ergò ambio defenſores,tales milites habeo: Quorum quo maiora,eo tutiora patrocinia ſunt. Horum etiam illis ipſis,qui mihi inuidẽt,opto præſidia. Veniant ergò & videant ſtipatores meos: talibus me armis ambiri non nego. Hi in curribus,& hi in equis,nos autẽ in momine Domini Dei noſtri magnificabimur. Eliſeum ſcripturæ diuinæ ſeries refert, cùm ab exercitu Syrorum eſſet obſeſſus, dixiſſe timenti ſeruulo,nè timeret: quia plures (inquit) pro nobis ſunt,quàm contra nos. Et vt hoc probaret,petîſſe vt oculi Giezi aperirentur,quibus innumeros adeſſe vidit prophetæ exercitus angelorum. Nos etſi eos videre non poſſumus,ſentimus tamen. Itq́ue trepidantibus nobis,quaſi dixerit Dominus: Adſpicite,quantos vobis martyres dederim. Ità reſeratis oculis gloriam Domini ſpeculamur,quæ eſt martyrum paſſione præterita,& operatione prę́ſens. Pſal.19. 4Reg. 6.

Euaſimus fratres non mediocrem pudoris ſarcinam: patronos habebamus,& neq; ſciebamus. Inuénimus vnum hoc,quo videamur prę́ſtare maioribus. Sanctorũ martyrum cognitionem,quam illi amiſerunt,nos adepti ſumus. Eruuntur nobiles reliquiæ ſepulcro ignobili,oſtenduntur cælo trophæa. Sanguine tumultus madet,appárent cruores triumphales,notę́ inuiolatæ,reliquiæ loco ſuo & ordine repertæ, auulſum humeris caput. Nunc ſenes repetunt,audiſſe ſe aliquandò horum martyrũ nomina,titulumq́; legiſſe: perdiderat ciuitas ſuos martyres,quę́ rapuit alienos. Etſi hoc Dei munus eſt,tamen gratiam,quam temporibus ſacerdotij mei Dominus Ieſus tribuit,negare nõ poſſum: quia ipſe martyr eſſe nequeo,hos vobis martyres acquiſiui. Succedant victimæ triumphales in locũ,vbì Chriſtus hoſtia eſt. Sed ille ſuper altare, qui pro omnibus paſſus eſt: iſti ſub altari,qui illius redempti ſunt paſſione. Hunc ego locum prædeſtinaueram mihi. Dignum eſt enim, vt ibì requieſcat ſacerdos, vbì offerre conſueuit. Sed cedo ſacris victimis dexteram portionem: locus iſte martyribus debebatur.

Condamus ergò reliquias ſacroſanctas,& dignis ædibus inuehamus, totumq́ue diem fida deuotione celebremus. Acclamauit populus,vt in dominicum differretur diem martyrum depoſitio: ſed tandèm obtentum,vt ſequenti fieret die. Sequẽti die talis mihi ad populum iterùm ſermo fuit.

Item de eorundem inuentione corporum, D. Ambroſij Sermo. Eſt ſer. 91.

HEſterno tractaui verſiculum, Dies diei eructat verbum, prout noſtri tulit captus ingenij: hodiè mihi non ſolùm ſuperiore tempore, ſed præſenti quoquè prophetâſſe videtur ſcriptura diuina. Nam cùm diebus ac noctibus continuatam videam ſanctitatis veſtræ celebritatem, iſtos eſſe dies prophetici carminis, oracula declarârunt heſternum atque hodiernum, de quibus opportuniſſimè dicitur: Dies diei eructat verbum: & iſtas noctes, de quibus aptiſſimè diſputatur, quia nox nocti indicat ſciẽtiam. Quid enim aliud hoc biduo, niſi verbum Dei intimo eructâſtis affectu,& ſcientiam vos habere fidei probauiſtis? Cui tamẽ celebritati veſtræ, Pſal. 18. Et hic habes priſcum Chriſtianorum.

Nota hęretice,& erubeſce.

qui ſolent,inuident. Et quia celebritatem veſtram inuidis animis ferre non poſſunt, cauſam celebritatis odêre, atq; in tantum amentiæ prodeunt, vt negent martyrum merita,quorum opera etiam dæmones confitentur.

Matth.8.

Sed hoc non mirum. Siquidem tanta eſt incredulorum perfidia,vt tolerabilior ſit diaboli confeſſio. Dicebat enim diabolus: Ieſu fili Dei viui,quid veniſti ante tempus torquere nos? Et cùm hęc audirent Iudęi,ipſi tamen Dei filium denegabant. Et nũc audiſtis clamãtes dęmones,& cõfitẽtes martyribus,ꝙ pœnas ferre non poſſint, & dicẽtes: Quid veniſtis,vt ante tempus nos tam grauiter torqueatis? Et Arriani dicunt: Non ſunt iſti martyres,nec torquere diabolum poſſunt, nec aliquem liberare, cùm tormenta dęmonum ipſorum voce probẽtur,& beneficia martyrum, remedijs cæcorum, & abſolutorum indicijs declarentur. Negant cæcum illuminatum,ſed ille non negat ſe ſanatum. Ille dicit: Video,qui non videbam. Ille dicit: Cæcus eſſe deſiui,& probat facto. Iſti beneficium negant,qui factum negare non poſſunt. Notus homo eſt,publicis cùm valeret emancipatus obſequijs,Seuerus nomine, lanius miniſterio. Depoſuerat officium,poſtquàm inciderat impedimentum. Vocat ad teſtimonium homines,quorũ antè ſuſtentabatur obſequijs. Eos indices ſuę viſitationis accerſit,quos habebat teſtes & arbitros cæcitatis. Clamat,quia vt cõtigit fimbriam de veſte martyrum,qua ſacrę reliquiæ veſtiuntur,redditum ſibi lumen ſit.

Inſigne miraculum ad tactum fimbriæ.
Iohan.3.

Nónne ſimile illud eſt,atq; illud,quod in Euangelio legimus? Vnius enim potẽtiam laudamus authoris,nec intereſt vtrùm opus ſit,an munus, cùm & muneret in opere,& operetur in munere. Quod enim alijs faciendum donauerit, hoc in aliorũ opere nomen eis operatur. Legimus ergò in Euangelio,Iudæos cùm viderent in illo cæco ſanitatis remedium, requiſiſſe parentum teſtimonium. Interrogabant, Quomodò videt filius veſter? cùm ille diceret: Cæcus cùm eſſem,modò video. Hoc & iſte dicit: Cæcus fui,& modò video. Interrogate alios,ſi mihi non creditis: interrogate extraneos,nè adſtipulari mihi parentes putetis. Deteſtabilior iſtorum, q̃ Iudæorum pertinacia. Illi cùm dubitarent,vel parentes interrogabant. Iſti occultè interrogãt, palàm negant,iam non operi increduli,ſed authori.

Quod ſanctis donat Deus vt faciãt, hoc in eorũ opere nomen eius operatur.

Iohan.14.

Sed quęro quid non credant,vtrùm à martyribus poſſint aliqui viſitari? hoc eſt Chriſto non credere. Ipſe enim dixit: Et maiora his facietis: an ab iſtis martyribus, quorum merita iamdudùm vigent,corpora dudùm reperta ſunt?

Quæro hîc,vtrùm mihi,an ſanctis martyribus inuideant? Si mihi,nunquìd à me aliquæ virtutes fiunt? ~~Nunquid meo opere,meo nomine? Cur igitur mihi inuident,~~ quod meum non eſt? Si martyribus,(reſtat enim,vt ſi mihi non inuident,martyribus inuidere videantur) oſtẽdunt alterius fidei fuiſſe martyres,quàm ipſi credunt. Neq; enim aliter eorum operibus inuiderent,niſi fidem in his fuiſſe eam, quam iſti nõ habent,iudicarent: fidem illam Maiorum traditione firmatam,quam dęmones ipſi negare non poſſunt,ſed Arriani negant.

Hic planè iugulantur heretici, dũ martyrum miraculis derogant.

Audiuimus hodiè dicentes eos,quibus manus imponebatur, neminem poſſe eſſe ſaluum,qui patrem & filium & ſpiritum ſanctum negaret,qui Trinitatis omnipotẽtem virtutem non crederet. Cõfitetur hoc diabolus,ſed Arriani nolunt fateri. Dicit enim diabolus: Si torqueatur,quemadmodùm ipſe à martyribus torquebatur,q̃ ſpiritusſancti deitatẽ negârit. Non accipio à diabolo teſtimonium,ſed confeſſionẽ. Inuitus dixit diabolus,ſed exactus & tortus. Quod nequitia ſupprimit,extorquet iniuria. Cedit diabolus plagis,& adhuc cedere neſciunt Arriani. Quanta perpeſſi ſunt,& quemadmodùm Pharao,malis ſuis indurantur. Dicebat diabolus, vt ſcriptum legimus: Scio te,quis ſis. Tu es filius Dei viui. Dicebant Iudæi: Neſcimus, quis ſit. Dicebant hodiè & ſuperiore die vel nocte dęmones: Scimus,quia martyres eſtis:& Arriani dicunt: Neſcimus. Nolumus intelligere,nolumus credere. Dicunt dæmones martyribus: Veniſtis perdere nos: Arriani dicunt,Non ſunt dæmonum vera tormẽta,ſed ficta & compoſita ludibria. Audiui multa componi: hoc nemo vnquàm fingere potuit,vt dæmoniacum ſe eſſe ſimulet.

Luc. 4.
Iohan.9.
Hæretici dęmonibus priores.

Quid illud,quòd ità exagitari eos videmus, quibus manus imponitur? vbì hîc locus fraudi eſt,vbì ſuſpicio ſimulandi? ſed nõ ego ad ſuffragium martyrum vſurpo vocem dæmoniorum. Beneficijs ſacra paſſio ſuis comprobetur. Habet iudices, ſed purgatos: habet teſtes,ſed abſolutos. Melior vox eſt,quam ſanitas loquitur eorum, qui

debiles

debiles aduenerũt. Melior vox eſt, quam ſanguis emittit. Habet enim ſanguis vocem canoram, quę de terris ad cęlum peruenit. Legiſtis, dicente Domino: Sanguis fratris tui clamat ad me. Et hic ſanguis clamat coloris indicio: ſanguis clamat operationis pręconio: ſanguis clamat paſſionis triumpho. Satisfactũ eſt petitioni veſtræ, vt condendas heſterno, in hodiernum diem differremus reliquias. Geneſ. 4.

DE S. ROMVALDO ABBATE, PROLOGVS BEATI PETRI DAMIANI IN VITAM SANCTI ROMVALDI.

ADuerſùm te, immunde munde, conquerimur, quia habes intolerabilem ſtultorum ſapientium turbam, tibi facundam, Deo mutam. Habes qui per vanam eloquentiam, & inanem philoſophiam ſe ſciunt in ſuperbiæ cornibus arroganter extollere: non habes, qui profuturum aliquid ædificationi proximorum, ad poſterorum velit memoriam ſchedulis adnotare. Habes, inquam, qui in prætorijs iudicum, negociorum ſecularium lites, & cauſarũ iurgia continuis valeant declamationibus perorare: non autem habes, qui poſſit in ſancta Eccleſia vel vnius ſanctorum virtutem, & clara geſta deſcribere. Sapientes ſiquidem ſunt, vt faciant mala: bona autem facere neſciunt. (Ierem. 4.) Eccè enim tria iam ferè luſtra tranſacta ſunt, ex quo beatus Romualdus, depoſito carnis onere, ad ætherea regna migrauit, & nemo adhuc ex huius mũdi ſapientibus extitit, qui de tot mirabilis vitæ pręconijs pauca ſaltem hiſtorico ſtylo digereret, & auidiſſimæ deuotioni fidelium ſatisfaciens, ad communem vtilitatem recitanda ſanctæ Eccleſiæ traderet. Nobis autem in anguſto cellulæ angulo reſidentibus, vtilius erat, ſicut propoſuimus, propria peccata ad mentis oculos aſſiduè reuocare, quàm alienæ virtutis hiſtoriam texere: magìs expediret commiſſi reatûs tenebras plangere, quàm ſplendida ſanctitatis inſignia imperitis ſermonibus offuſcare. Veruntamen cùm ad ſepulcrum eius ex longinquis terrarũ partibus toto anno, maximeq́; in eius feſtiuitate fidelium multitudo cõueniat, miracula per eum diuinitùs facta conſpiciat, audire vitæ eius hiſtoriam deſiderabiliter quærat, ſed, vtpotè quę nõ ſit, audire nõ valeat, non irrationabiliter pertimeſcimus, nè celeberrima eius fama, quæ adhuc populi totius ore depromitur, labẽte curriculo temporum, de memoria hominum penitùs deleatur. (Ex longinquis regionibus veniunt ad ſancti viri ſepulcrum.) Quapropter hoc timore compulſus, multorumq́; fratrum precibus, & germana charitate deuinctus, quod de prædicto mirabili viro ab egregijs eius diſcipulis didici, aggrediar, Deo authore, deſcribere, vitæq́; eius initiũ, curſum & finem, nimirùm imperitus homo, non hiſtoriam texens, ſed quoddã quaſi breue commemoratorium faciens, quibuſcunq; tentabo literarum apicibus exarare. Hoc autem vnum inprimìs lectorem meum nôſſe deſidero, quia non multa per eum facta miracula in hac ego deſcriptiuncula colligam, ſed potiùs (quod ad ædificationem omnimodìs attinet) conuerſationis eius ordinẽ referre contendam. Beatus ſiquidem vir intantùm ſe humilitatis tegmine à vento vanæ gloriæ cuſtodiuit, quòd vndecunquè humanis oculis videri mirabilis potuit, ſtudioſiſſima occultatione ſuppreſſit. Quæ tamen miracula etiam ſi minimè feciſſet, mirabilem vitam ducens, minori veneratione dignus non eſſet. Neque enim pręcurſor Domini feciſſe miracula legitur, quo maiorem nullum inter natos mulierum ſurrexiſſe Veritas ipſa teſtatur. (Matth. 11.) Nonnulli enim Deo ſe deferre exiſtimant, ſi in extollendis ſanctorum virtutibus mendacium fingant. Hi nimirùm ignorantes Deum noſtro non egere mendacio, relicta veritate, quæ ipſe eſt, de falſitatis ei putant ſe placere poſſe commento. Quos benè Hieremias redarguit, dicens: Docuère linguas ſuas loqui mendacium: vt iniquè agerent, laborauerunt. (Ierem. 9.) Qui enim vltrò oblatam ſimplicem veritatem referre facilè poterant, in componendis quæ neſciunt, caſſo labore deſudant. Et quo ſe pro Deo ſtare quaſi adiutores autumant, eo reuerà, vt falſi teſtes, contra Deũ pertinaciter pugnant, Apoſtolo Corinthijs atteſtante, qui ait: Si Chriſtus nõ ſurrexit, inanis eſt prædicatio noſtra, inanis eſt fides veſtra. (1. Cor. 15.) Deindè ſubiungit: Inuenimur falſi teſtes Dei, quoniam diximus teſtimonium aduersùs Deum, qui ſuſcitauerit Chriſtum, quem non ſuſcitauit. Sed quia neceſſitate ad ſcribẽdum coacti, velut commoti, iſta præmiſimus, iam precibus eius, de quo loquimur, Deo opitulante, ad narrationis ordinem veniamus.

VITA

VITAE HISTORIA.

19. IVNII. S. Romualdi patria. ROmualdus igitur Rauennæ ciuitatis oriundus, ex illuſtriſſima Ducum fuit ſtirpe progenitus. Qui cùm iam in adoleſcentiam perueniſſet, cœpit in peccato carnis procliuis exiſtere, quo videlicet vitio illa ætas impugnare homines, præſertim diuites, vehementiùs ſolet. Mente tamen Deo deuotus, frequẽter ſe tentabat erigere, facturumq́; ſe magnũ aliquid proponebat. Nam ſi quandò ſe ad ſtudium venationis accingeret, vbicunquè per ſyluas amœnum locum reperire poterat, mox ſe ad eremi deſiderium eius animus accendebat, dicens intrà ſe: O quàm benè poterant eremitæ in his nemorum receſſibus habitare: quàm congruè poſſent hîc ab omni ſecularis ſtrepitûs perturbatione quieſcere. Et ità mens eius cælitùs inſpirata, iam diuinabat in authore, quod impleturus erat poſtmodùm opere.

Pater eius. Huic erat pater, nomine Sergius, mundo vehementer intentus, & omninò ſecularibus negocijs implicatus: qui dum aduerſùs quendam propinquum ſuum exortis ſimultatibus pro poſſeſſione partis inimicitias exerceret, videns filium Romualdum in contentione molleſcere, crimenque fratricidij medullitùs formidare, minari cœpit exhęredem facere, ſi in eadem diutiùs ſententia permaneret. Quid plura? Tandèm vtræque inimicanrium partes ex vrbe ad litis materiã proruunt, arma corripiunt, bellum ſociale committunt: & dum cominùs hincindè pugnatur, repenrè manu Sergij inimicus & affinis occiditur. Romualdus autẽ, licèt nullum perempto vulnus inflixerit, quia tamen interfuit, pœnitentiam tanti reatûs accepit: moxq́; ad

Romualdi pœnitẽtia. Claſſenſe monaſterium beati Apollinaris, more homicidarum, diebus quadraginta permanſurus in luctibus, properauit. Illic autem diſtrictà ſe pœnitentia iugiter macerans, cœpit cum quodam cõuerſo quotidianum habere colloquium, à quo etiam iuxta mediocritatem ſensûs bonę exhortationis, audiebat ſępè conſilium. Quẽ cùm conuerſus frequenter admoneret, ſecularem vitam omninò poſtponere, & ad ſanctę conuerſationis ordinem feſtinare, ſed ad hoc mentẽ eius humiliare nullatenùs poſſet, aliquandò inter cętera velut gratulabundus intulit, dicens: Si tibi ego beatum Apollinarem corp~~orali ſpecie, ità vt eum manifeſtè videre poſſis, oſtendero~~, quid à te prę̨mij reportabo? Ad hæc Romualdus: Firma, inquit, & inuiolabili me obligatione cõſtringo, quia mox, vt beatum martyrem videro, apud ſeculum vlteriùs nõ manebo. Hortatur ergò conuerſus, vt ipſa nocte Romualdus dormire poſtponeret, & vnà ſecum intrà eccleſiam in orationibus vigilaret. Cumque nocturno ſilentio longanimiter ambo in oratione perſiſterẽt, eccè circa gallicinium noctis beatus Apollinaris, his duobus manifeſtè videntibus, exijt de ſub altari, quod in medio eccleſiæ ad honorem beatæ virginis Mariæ cernitur eſſe conſtructum. Viſus eſt autem exire ab orientali parte, illinc videlicet, vbì marmor porphyreticum iacet. Confeſtìm verò tantus ſplendor totam repleuit Eccleſiam, àc ſi ſol fulgoris ſui radios intrà ipſos parietes cohiberet. Tunc beatiſſimus martyr ſacerdotalibus infulis mirabiliter ex-

Nota antiquũ vſum altaria thurificandi. ornatus, aureũ in manu portans thuribulũ, cuncta eccleſię incenſauit altaria: & hoc facto, ſtatìm vndè exierat redijt, moxq́; oĩs ille ſplendor proſequẽs apparére ceſſauit.

Cœpit itaq; conuerſus Romualdo, durus nimirùm exactor, vehementer inſiſtere, & vt adimpleret quod vltrò promiſerat, anxiè poſtulare. Cumq́; Romualdus adhuc reſiſteret, & eandem viſionem denuò cernere flagitaret, alia nocte ſimiliter in oratione perſiſtũt, & beatum martyrem per omnia, ſicut priùs, adſpiciũt. Vndè etiã poſtmodùm ſi de corpore prędicti martyris aliquandò quęſtio oriretur, Romualdus penitùs affirmabat, in ipſa eccleſia eſſe reconditum: & quandiù vir ſanctus vixit, hoc proferre teſtimonium non ceſſauit. Habebat quoq; Romualdus cõſuetudinem, ante præcipuum altare eccleſiæ orationi frequenter incumbere, ibique poſtquàm fratres abſceſſerant, multis Deum ſatagebat gemitibus exorare. Dumq́; hoc quadã die poſt viſionem attentiùs faceret, tanto mox diuini amoris igne mentem illius Spiritus ſanctus accendit, vt in fletum repentè prorumperet, vberes lachrymarum riuos reſtrin-

teſtringere non valeret,monachorum ſe pedibus proſtratus aduolueret, tradiq; ſibi monachicum habitum inenarrabili deſiderio flagitaret. Monachi verò dum patris eius duritiam metuunt,conuerſioni illius aditum pandere non præſumunt. Honeſtus autem,qui tunc Rauennæ Archiepiſcopalem cathedram obtinebat, olim Claſſenſis cœnobij Abbas extiterat. Hunc ergò Romualdus impiger adijt, eiq; ſui cordis deſiderium patefecit. Qui alacer factus,caſtæ concupiſcētiæ exhortationis ſtimulos addidit,fratribusque vt eum ſuo collegio incunctanter aſciſcerēt, imperauit. Huius itaq; patrocinio cœnobitę ſuffulti,Romualdum intrepida ſecuritate ſuſcipiunt,eiq; ſanctæ conuerſationis habitum tradunt. Induit Romualdus habitum monaſticū.

In eo igitur monaſterio triennium ferè tranſegit. Sed cùm ibi cerneret nonnullos per lata gradientes,remiſſiùs viuere, ſibi autem arduam perfectionis ſemitam, quam mens dictabat,arripere non licere, quid ſibi agendum eſſet, ſolicitè in ſemetipſo cœpit inquirere,multiſque cogebatur cogitationum fluctibus ęſtuare. Præſumebat autem leuiter conuerſantium vitam durè corripere,& ſępè ad eorum confuſionem pręcepta regulę in teſtimonium conuocare. Cumq; redarguēdis eorum vitijs vehementer inſiſteret,illi autem iunioris & nouitij verba pro nihilo deputarēt, tandèm hoc opprobrium non ferentes,dum propriam emendare vitam deſpiciunt, de corripientis morte tractare cœperunt. Solebat porrò Romualdus per noctē cæteris fratribus maturiùs ſurgere,& ſi oratorij adhuc ianua clauſa eſſet, intrà ipſum dormitorium in orationibus excubare. Erat autem prædictum ędificium more ſolarij altè ædificatum. Hoc itaq; inuenerunt filij Cain, diabolo dictante, conſilium, vt dum Romualdus ante alios ſolito more conſurgeret,ipſi eum per ſolarij ſpeculam, verſo deorſùm capite,in terram prępitarēt. Quæ res poſtquàm Romualdo per cōſcium conſpirationis innotuit,ille iam decæterò intrà cordis cubiculum, clauſo oris oſtio,orans Patrem ſuum,imminens periculum deuitauit. Quo quidem modo dum ſibi cauit præcipitium corporis,fratribus,nè in animarum mortem corruerent, barathrum clauſit iniquitatis. improbi monachi ei necem moliuntur.

Cumq; in eiuſdem animo perfectionis amor magìs ac magìs in dies creſceret,nullamq; mens eius requiem inueniret,audiuit quia in Venetiarum partibus quidā ſpiritalis vir eſſet,Marinus nomine,qui eremiticam duceret vitam. Conſenſu itaque ab Abbate & fratribus nimirùm facilimè impetrato,ad præfatum venerabilem virum nauigio diſcurrente peruenit,& ſub illius regimine degere humilima deuotiōe mētis inſtituit. Erat autem Marinus inter cæteras virtutes,vir ſimplicis animi, & ſynceriſſimæ admodùm puritatis,qui nullo quidem magiſterio eremiticæ conuerſationis edoctus,ſed ad hanc ſolummodò bonæ voluntatis impulſu fuerat incitatus. Porrò autem hunc viuendi morem habebat, vt per continuum anni circulum tribus hebdomadę ferijs mediā panis bucellam,& pugillum fabę guſtaret: tribus verò vinum & pulmētum diſcreta ſobrietate perciperet. Pſalteriū quidem per tres dies ſingulos totum canebat. Sed nimirùm rudis,& nullatenùs vitæ ſingularis inſtructus,ſicut ipſe poſtmodùm beatus Romualdus hilariter referebat,plerūq; de cella exiens, vnà cùm diſcipulo paſsìm per latitudinem eremi pſallendo ſpatiabatur, nunc ſub iſta arbore vicenos,nunc ſub illa tricenos,vel quadragenos concinēs pſalmos. Romualdus autem,qui ſeculum idiota reliquerat, aperto pſalterio, vix ſuorum verſuum notas ſyllabatìm explicare valebat,& hæc oculorum in ima deflexio, intolerabilem ſibi importunitatē acediæ generabat. Marinus verò virgam in dextera gerens, Romualdo è diuerſo ſedenti,ſiniſtram capitis partem ſæpiſſimè verberabat. Poſt multa autem Romualdus graui admodùm neceſſitate compulſus, humiliter ait: Magiſter, ſi placet, à dextro me deincèps tempore percute, quia iam læuæ auris auditum funditùs perdo. Tunc ille tantam eius patientiam admiratus,indiſcretæ ſeueritatis temperat diſciplinam. Degit apud Marinum eremitam. Marini abſtinentia & preces.

Eodem verò tempore Petrus,cognomine Vrſeolus, Dalmatici ducatûs gubernabat habenas. Qui videlicet ad huius faſtigium dignitatis idcircò peruenerat,quia deceſſoris ſui, Vitalis ſcilicet Candiani peremptoribus fautor extiterat. Cur autē ille à ſuis extinctus ſit,nō ab re eſſe arbitror,ſi ſeruatæ compendio breuitatis exponam. In coniugium germanam Hugonis magni illius Marchionis acceperat, & æmulatione leuiri ſuadēte, multos ex Longobardiæ & Thuſciarum partibus milites, profligatis pecu- Petrus Vrſeolus Dux vel rex Dalmatiæ.

pecuniarum ſtipendijs, acquirebat. Hoc autem Venetiarum incolæ non ferentes, clàm iniêre conſilium, vt repentino impetu Ducis palatium armati violēter irrumperent, eumque cum omni domo ſua in ore gladij abſq; vlla retractatione necarent. Huius verò conuenticulæ coniuratione comperta, Vitalis Dux nocturnis diurniſq; vallatus excubijs, hoſtiles inſidias ad nihilum redigebat. Illis autem hæc & illa tentantibus, ſed ad inceptæ factionis effectum attingere nō valentibus, tandèm viſum eſt, vt domum Petri, quæ Ducis Palatio adiacebat contigua, priùs incenderēt, iſtoq; modo & Ducem caperent, & vniuerſa eius domeſtica concremarent. Iſtius verò rei experiendæ conſenſum à Petro, qui eorum conſilij particeps fuerat, flagitantes, ità inter ſe pacti ſunt, vt pro vna eius domo, quam igne conſumerent, totam illius ditioni Venetiam ſubderent, & deiecto illo, quem exoſum habebant, Ducem hunc loco eius protinùs ſubrogarent. Hoc igit̃ modo Petrus Dalmatici regni adeptus eſt principatum, qui poſtmodùm ambitionis ſuæ voluptate potitus, reſpectu diuinæ gratiæ demùm corde compunctus eſt.

Quidam venerabilis Abbas, Guarinus nomine, ex vlterioris Galliæ finibus orationis gratia per diuerſas mundi regiones peregrinari ſolitus erat. Hic igitur ad Ducem veniens, ab eo protinùs, vt ſibi ad euadendum tanti reatûs periculum cōſilium præberet, rogatus eſt. Itaque accerſitis Marino & Romualdo, hoc ſibi communi iubetur ſententia, vt ſeculum ſimul cum ipſo, quem per nefas inuaſerat, Ducatu relinqueret: quia alienæ poteſtatis dominium ſubiugauerat. Ille homo nimirùm in poteſtate poſitus, quia conuerſionem ſuam manifeſtè facere auſus non eſt, tutum putauit hoc vtendum eſſe conſilio. Imminente igitur feſtiuitate ſancti cuiuſdam martyris, & cuius vocabulo baſilicam in propria poſſeſſione adhuc priuatus habuerat, illuc pridiè vxorem ſuam præmiſit, ipſe quaſi mox ſecuturus, hoc ei præcipiens, vt & ornatum eccleſiæ accuratiſſimum prouideret, & ſecum veniētibus ſumptuoſas epularum delicias in craſtinum præpararet. Ipſe autem poſt coniugem remanens, ijs de ſuis theſauris, quę ſibi videbantur, ablatis, cum quodam ſuo familiari, Iohanne ſcilicet Gradenico, qui prædictæ coniurationis conſcius fuerat, & cum tribus illis beatis viris, quos præmiſimus, nauem aſſcendit; deindè in Galliam ad monaſterium Abbatis Guarini magnus conuerſus aufugit.

Petrus Dux fit monachus.

Petrò igitur & Iohanne monachis in ſancti Michaëlis cœnobio factis, Marinus & Romualdus non longè à monaſterio degētes, ad ſingularem vitam, cui aſſueti fuerant, reuertuntur. Quibus etiam ipſi iam dicti fratres, peracto vix annuo ſpatio, ad perferendam eiuſdem ſolitudinis diſtrictionem aggregati ſunt. Intereà Romualdus accenſo mentis deſiderio, cœpit de virtutibus in virtutes mirabiliter creſcere, & reliquos fratres ſanctæ conuerſationis greſſibus longiùs anteire, vt iam quicquid inter fratres ſiue de ſpiritualibus, ſiue etiam de corporalibus ipſe decerneret, cunctis volentibus, eius omninò ſententia præualeret. Ipſe quoquè Marinus gaudebat Romualdo eſſe deuotus, cui fuerat paulò antè prælatus. Per continuum itaque annum Romualdus nihil aliud in cibum habuit, niſi tantùm per ſingulos dies vnum pugillum elixi ciceris. Tribus verò annis ipſe & Iohannes Gradenicus ſarculis terrā frangentes, & triticum ſeminantes, ex manuum ſuarum labore vixerunt. Qui nimirùm dum agriculturam exercebant, pondus ieiunij duplicabant. Impugnabat tamen diabolus Romualdum multis & varijs tentationum immiſſionibus, maximè initio cōuerſionis, mentemque eius per multa vitiorum incentiua raptabat, modò illi in memoriam reuocans, quæ & quāta, vtputà vir ſtrenuus, in ſeculo acquirere potuit, modò quæ ingratis propinquis necdùm poſt ſe concupiſcibiliter hæreditanda reliquit, modò parua nimìs & nullius meriti eſſe, quæ faceret, accuſabat: modò tanti laboris horrorem incutiens, longę vitæ ſpatium promittebat. O quàm ſæpè cellulam eius percutiens, eum, cùm adhuc vix obdormiſceret, excitauit, & quaſi iamiam imminente crepuſculo, per totam noctem vigilando perduxit. Per continuum fermè quinquennium ſuper pedes eius & crura diabolus nocturno tempore iacuit, & nè huc illucque ſe facilè verteret, typo phantaſtici ponderis aggrauauit. Quis explicare valeat, quantùm fremētes vitiorum beſtias pertulit? quàm ſæpè pręſentes iniquos ſpiritus duriſſimis increpationibus effugauit? Vndè etiam ſi fratrum aliquis ſilentij tempore cellam eius quauis neceſſitate compulſus adiret, ſtatìm miles Chriſti paratus

Mox eremita.

Magna Romualdi abſtinentia.

Tentatur à dæmone.

Vide dæmonis improbitatē.

tus ad prælium,ſolito more,ipſum eſſe exiſtimans diabolum,claris vocibus increpabat,dicens:Quò tendis modò turpiſſime?quid tibi in eremo de cælo deiecte? Recede, canis immunde:euaneſce,coluber veternoſe. His igitur & huiuſmodì verbis declarabat ſe cum malignis ſpiritibus in acie ſemper aſſiſtere,& fidei ſe armis accinctū, prouocantibus hoſtibus in campum protinùs obuiare.

Contigit autem, vt aliquandò librum de vita patrum legens,in illum locum incideret,vbì continetur,quòd quidam fratres per continuam hebdomadam ſingulariter ieiunantes,ſabbatorum die pariter conuenirent, ipſoque & Dominico die ieiunij rigorem interponerent,& remiſſiùs victitarent. Quem viuēdi ordinem ſtatim Romualdus arripuit,& in eo quindecim ferè annis vel eo ampliùs continua auſteritate permāſit. Petrus autem Dux quia multis educari delicijs ſolitus fuerat, iamiam ſub tam diſtricti ieiunij pōdere ſuccumbebat. Vndè ſe ad pedes beati Romualdi humiliter ſtrauit. Iuſſus verò vt ſurgeret,neceſſitatem ſuam cum verecundia coactus aperuit. Pater,inquit,quia magnum corpus habeo,pro peccatis meis ex hac paximatij medietate ſuſtentare me non poſſum. Romualdus igitur fragilitati piè compatiens,conſuetæ menſuræ quadram paximatij ſuperaddidit,& ſic labenti iam fratri, nè omninò deficeret, miſericordiæ manum tetendit, & ad peragendum benè viuendi iter,quod cœperat,confirmauit. Hunc filius eius ſibi æquiuocus, vir valdè ſecūdùm ſeculum prudens,aliquandò viſitauit. Cui pater,neſcio vtrùm Prophetię ſpiritu,ſeu reuelatione aliqua,quęcunq; ſibi eſſent euentura prædixit. Noui, inquit,fili mi,proculdubiò, quia Ducem te conſtituent,& proſperaberis. Tu tantummodò ſatage, vt & Eccleſijs Chriſti ſua iura conſerues,& erga ſubditos alicuius amore vel odio à iuſtitia non declines. *Petri Ducis prophetia.*

Poſt hæc autem Romualdus legens,quia ſanctus Syluester vrbis Romæ Epiſcopus,ſabbatorum diem ieiunandum eſſe,vt reuerà ſancti Paſchatis vigilias,inſtituerit, mox remiſſionem ſabbati in quintam feriam commutauit,& ſic infirmorum imbecillitati conſulens,longum ieiunium diſcretione habita facilius reddidit,hanc nimirùm viuendi regulam cunctis ſectatoribus ſingularis vitæ præfigens, vt tunc ſe vnuſquiſque eremiticæ vitæ ieiunium tenere cognoſcat, ſi per hebdomadam triduanas, aut biduanas ieiunando,quinta feria & Dominicis diebus olera,vel quodcunque liquamen cum gratiarum actione percipiat, exceptis videlicet duabus anni Quadrageſimis: in quibus non ſolùm ipſe,ſed & plerique eius diſcipuli,totius hebdomadæ ſoliti erant continuare ieiunium. Et certè ſatis cōgruum erat,vt qui Deum in choro laudare ſemper ſtudebat & tympano,pręcipuas modulationis harmonicę conſonātias,diapaſon videlicet,& diapente,atq; diateſſeron,iugiter in aures incircunſcripti luminis perſonaret. Ieiunare autem omninò,hoc eſt,diem ſine vllo cibo tranſigere, licèt id ipſe ſæpiſſimè fecerit,alijs omninò ꝓhibebat. Itaq; ſemper eſurijt, quatenùs hoc modo caro per conſuetudinem leuigaretur,quod graue nouitijs initio conuerſionis appáret. Paruipēdebat autem, ſi quis ad tempus magnum quid inciperet,ſi nō etiam in eo longanimiter perſeueraret. *Canon ieiuniorum,à S. Romualdo præfixus.*

Vigilias verò temperatè,& cum magna diſcretione faciendas maximè ſuadebat, nè cui fortaſsè contingeret,vt ſopori,paratis nocturnis officijs, conſentiret. Sanè huiuſmodì ſomnum vir ſanctus intantùm habebat exoſum,vt ſi quis ei confiteretur, poſt duodecim pſalmorum vigilias,vel maximè circa diluculum obdormîſſe,nequaquàm poſſet eo die cū eius licentia ſacra Miſſarum ſolennia celebrare. Dicebat enim melius eſſe,ſi poſſibile ſit,vnum pſalmum ex corde & cum compunctione cantare, quàm centum cum mentis fabulatione percurrere. Cui autem hæc gratia perfectè data non eſſet,hortabatur tamen,nequaquàm vel ab ipſa corporali exercitatiōe tepeſcere,donèc ipſe,qui voluntatem dederat,tribueret etiam aliquandò facultatem. Tantummodò orationis inceſſum mentis intētio in Deum ſemel fixa cuſtodiat,quē exteriùs veniens cogitationum aura perturbat. Vbì enim eſt intentio recta,contra voluntatem cogitatio veniens non eſt nimiùm formidanda. *Vigiliæ nocturnæ.*

Quodam verò tempore dum adhuc in Galliæ finibus moraretur, familiarem ſibi quendam habebat agricolam,qui ſibi & vtenſilia,quibus in cella opùs eſt, aliquādò faciebat,& ſi quid ei opportunum eſſet,ditior charitate,quàm rebus,de ſuæ paupertatis inopia hilariter miniſtrabat. Huius vaccam Comes quidam ſuperbus & tu-

 midus,

midus, miſſis paraſitis, impetu barbarico rapuit, eiusque carnes ſibi ad prandiũ cum magna gulæ auiditate præparari præcepit. Eccè autem ruſticus cellam Romualdi feſtinus aggreditur, iacturæ ſuæ caſum clamoſis vlulatibus vociferatur, ſpem ſuã & ſuæ domûs ablatam eſſe conqueritur. Sanctus itaque Romualdus ad eundem Comitem concito gradu nuncium dirigit, & vt pauperi animal ſuum reddat, humilima ſupplicatione depoſcit. Cuius preces lubricus Comes proteruo ſpiritu reſpuit, & quem ſaporem craſſi vaccæ lumbi potuiſſent habere, ſe ipſo die guſtaturum eſſe aſſeruit. Adueniente autem hora prandij, appoſita menſa, vaccæ carnes allatæ ſunt. Sed & diuinæ vltionis iam imminente ſententia, in ipſo edendi initio Comes fruſtum bouini lumbi abſcindens, ſibi in os miſit. Quod repentè in illius gutture tam immobiliter hæſit, vt nec ad interiora deſcẽderc, nec foràs eijci vllis conatibus poſſet. Sicq; inter ſuorum manus, intercluſo ſpiraminis aditu, terribili morte necatus eſt: & vndè contra Dei ſeruum concupiſcẽtiam carnis explere ad ſaturitatem voluit, indè iuſto Dei iudicio carnalem vitam adhuc ieiunus amiſit.

Horrenda mors crudelis Comitis.

Alius quidam Comes, Olibanus nomine, in eiſdem Galliarum partibus erat, ſub cuius iure monaſterium prædicti Guarini Abbatis fuerat poſitum. Qui ſublimi quidem culmine terrenę poteſtatis erectus, ſed multis erat peccatorum molibus aggrauatus. Hic aliquandò Romualdum gratia viſitationis adijt, & cæteris extra cellulam manentibus, ſolus cum ſolo geſtorum ſuorum ſeriem narrare quaſi per confeſſionẽ cœpit. Cui vir venerabilis, his quæ ab eo referebantur auditis, reſpondit, aliter eum ſaluari minimè poſſe, nisì mundum relinquens, ad monaſterium cõuolaret. Comes autem mox mente turbatus, ait, quia ſui ſpirituales viri, qui eius acta cognoſcerent, nequaquàm ità ſentirent, neque tam intolerabilem rem ſibi aliquandò ſuaderent. Aſſcitis itaque Epiſcopis & Abbatibus, qui ſecum venerant, cœpit in commune perquirere, ſi ità res, ſicut Dei ſeruus teſtabatur, ſe haberet. Illi autem beati Romualdi ſententiam omnes vna voce confirmant, ſe verò id Comiti eatenùs non dixiſſe, terrore conſtrictos excuſant. Tũc Comes ſemotis omnibus, hoc cum beato Romualdo ſecreto valdè conſilio pepigit, vt ad Caſſinũ montem ſub prętextu orationis pergeret, & in monaſterio S. Benedicti diuino ſe ſeruitio irreuocabiliter manciparet.

Sergius pater S. Romualdi fit monachus.

Intereà Sergius pater Romualdi monachus efficitur, ſed aliquantò pòſt ſuadente diabolo, factæ conuerſionis pœnitens, in Ægyptum redire conatur. Quod protinùs monachi cœnobij ſancti Seueri, quod non longè ab vrbe Rauenna eſt poſitum, vbì corpore, non corde Sergius habitabat, beato Romualdo indicare per nuncium ſtuduêre. Hac ille ſiniſtra relatione perculſus, neceſſarium eſſe decreuit, vt Guarinus Abbas & Iohannes Gradenicus vnà cum Comite ad eius conuerſionem pergerent, ipſe verò pereunti patri quantocyùs ſubueniret. Petrus autem Dux extremum iam diem feliciter clauſerat. His itaque duobus Comitem in eorum fide commiſit, vtriq; quidem, ſed Iohanni præcipuè, qui ei ſubditus erat, per obedientiam ſpecialiter mãdans, vt etiamſi Guarinus abſcederet, ipſe ſe nunquàm à Comite ſepararet. Audientes autem illius regionis incolæ, quia Romualdus abire diſponeret, nimio mœrore turbati ſunt. Et tractantes intrà ſe, qualiter ab hac illum intentione reprimerẽt, hoc illis tandèm potiſſimum viſum eſt, vt eum miſſis interfectoribus impia pietate perimerent, quatenùs quia ipſum non poterant retinere viuentem, haberent pro patrocinio terræ vel cadauer exanime. His verò cognitis, Romualdus caput ſuum vndiq; decaluauit, & huius rei executoribus ad cellam eius iam appropinquantibus, primo ferè diluculo comedere quaſi per auiditatem cœpit. Illi autem hoc videntes dementiam credidêre, & arbitrantes mentem delæſam eſſe, corpus lædere dedignati ſunt. Sic videlicet, ſic prudens ſpiritualis Dauid inſania ſtultam carnaliter ſapientium ſuperauit aſtutiam. Nam & volentes peccare cohibuit, & ad meritorum ſuorum cumulum ſine mortis formidine mortis periculum declinauit.

Præpoſtera pietas quorundam.

1. Reg. 21.

Deindè iam libera vti facultate permiſſus, non equo fultus, nõ vehiculo deportatus, ſed ſolùm in manu ferens baculum, nudis plantis ex intimis Galliarum finibus Rauennam vſque peruenit, ibiq; patrem ad ſeculum reuerti volentem reperiens, in ligno pedes eius fortiter ſtrinxit, clauibus duris affixit, & tamdiù corpus eius pia ſeueritate perdomuit, donèc eius mentẽ ad ſalutis ſtatum, Deo medente, reduxit. Sergius igitur tandèm ſanæ mentis recepto conſilio, quicquid priùs retrograda voluntate

Patrem ſuũ retinet ſeueritate in monaſterio

tate deliquit, multipliciter poſtmodùm rectis ſanctæ conuerſationis greſſibus emēdauit. Habebat deniq; inter cætera conſuetudinem, ante quandam Saluatoris imaginem frequenter aſſiſtere, ibique peculiariùs orans, vberibus lachrymis & multa ſe cordis contritione macerare. Quadam igitur die dum ibì attentiùs in oratione perſiſteret, (noua res & noſtris temporibus inaudita) repentè ſibi neſcio qua ſpecie Spiritus ſanctus apparuit. Qui protinùs à Sergio interrogatus, manifeſtè, quia ipſe eſſet Spiritus ſanctus, aſſeruit: & ſubitò quaſi pertranſiens, ab oculis ſe adſpicientis euaſit. Statìm ille in ecſtaſim raptus, atque eius, quē viderat, igne ſuccenſus, cœpit per clauſtrum monaſterij poſt eum velociter currere, fratresq;, qui illic aderant, magno feruoris impetu, quò Spiritus ſanctus abîſſet, interrogare. Illis autem in inſaniam eum cecidiſſe putantibus, atque illum durè corripientibus, aſſerebat Sergius ſe Spiritum ſanctum abſq; vlla dubietate vidiſſe, & ante ſuum cōſpectum viſibiliter tranſiſſe. Qui ſtatìm languore correptus, lecto decubuit, & intrà paucos dies felici conſummatione vitam finiuit. Hinc ſanè probatur, quod diuina voce ad Moyſem dicitur: Nō enim videbit me homo, & viuet. Hinc Daniel cùm non Deum, ſed viſionem Dei ſe cōſpexiſſe diceret, addidit: Et langui, & ægrotaui per dies plurimos. Rectè igitur Sergius, poſtquàm æternā vitam, quæ Deus eſt, cernere meruit, à temporali mox vita defecit.

Sergio apparet Spiritus ſanctus. *Exod. 33. Dan. 8.*

Olibanus autem Comes ſua relinquens filio, cum multa diuitiarum copia, quindecim ſcilicet onuſtis theſauro ſagmarijs, comitantibus eum Guarino & Iohanne, atq; etiam Marino, ad beati Benedicti ſe monaſterium contulit, & vale dicēs his, qui ſecum venerant, nil tale de eo vſque tunc ſuſpicantes, multis gemitibus & amaris ſe fletibus affligentes, ad propria remeare coēgit. Marinus autem paulò pòſt Apuliam versùs abijt, ibiq; poſtmodùm in ſolitudine habitans, ab Agarenis eſt latrunculis interfectus. Breuì pòſt tempore Guarinus, orationis cauſa diſcurrere ſolitus, Iohannes verò fratris exemplo ad idem religionis officium prouocatus, Hieroſolymam commeare pari conſilio decreuēre. Hoc igitur Olibanus cognito, triſtis & flens obſecrare deuotiſſimè cœpit, nè ſe violata fide deſererent, ſed ſicut beatus Romualdus præceperat, in Dei illum ſeruitio cuſtodirent, addens etiam: Memento tu ſaltem, Iohannes, quia magiſter tuus in tua me propenſiùs fide commiſit, & titulum tibi inobediētiæ, ſi diſcedis, oppoſuit. Illi autem obſtinata intentione in propoſito perſiſtentes, relicto tandèm Olibano, peregrinationis iter arripiunt. Cùm autem deſcendentes de monte, iam in campeſtria declinâſſent, figentes ſe loco, neceſſarium aliquid inter ſe tractare cœperunt. Inter agendum verò, ſubitò Guarini equus furioſo rotatus impetu, in aliam partem inuito ſeſſore diuertit, & Iohannis tibiam ferrato calce percutiens fregit. Qui ilicò ad terram nimio dolore proſtratus, iam ſerò memor, magiſtri præcepta ad mentem reuocat, & ſe perfidum, ſe inobedientiæ reum, verbis publicæ confeſſionis accuſat. In fracto nanq; crure didicit, quia fidem frangere, peccatū fuit. Et quia ipſe rationis capax, magiſtro inobediens extitit, ad incolumitatis ſuæ cuſtodiam irrationale animal ſeſſori obedire neſciuit. Deindè illuc, vndè venire cœperat, rediens, cellam ſibi ædificari prope monaſterium petijt, ibiq; per triginta ferè annos, quandiù vixit, in ſancta conuerſatione permanſit. Multa in eo charitas, mira humilitas, abſtinentia verò diſtricta nimìs & cauta, ità vt nec infra clauſtrum monaſterij quiſquam ſciret, qualiter vir ſanctus ieiunaret. Inter reliqua autē virtutum dona ità exoſum habebat detractionis vitium, vt mox, cùm quis ad detrahendum os aperiret, velut ſagitta rigore lapidis repercuſſa, in dirigentem protinùs redundat, ità ab eo illius obtrectatio reprimeretur. Poſt verò eius obitum nōnulla per eum miracula diuinitùs facta ſunt.

Olibanus Comes fit monachus. *Pœna inobedientiæ.* *Iohannis Gradenici virtutes.*

Romualdus autem poſt patris correctionem, in palude Claſſenſi cellulam figens, in loco, qui Pons Petri dicitur, habitauit. Poſtmodùm verò non corporis ægritudinem metuens, non fœtoris nauſeam perhorreſcens, ſed nè imbecillitatis occaſione vel parùm quid ab abſtinentiæ rigore remitteret, ad Claſdem prædium, vbì eſt eccleſia beati Martini, quæ dicitur, in Sylua, migrauit. Ibì verò quadam die dum completorium caneret, quia antiquum illic cœmeterium fuerat, ſubitò illi (vt ſæpè fit) ex improuiſo quædam cogitatio incidit, moxque eius animum magnus phantaſticę illuſionis horror inuaſit. Cumq; hoc crebriùs in mente reuolueret, eccè maligni ſpiritus repētino impetu cellam eius ingreſſi, protinùs illum in terrā ſternunt, immani

cum cæde conficiunt, & exhauſtis longo ieiunio membris duriſſimos ictus illidunt. Tādem Romualdus inter ipſa percuſſionū verbera reſpectu diuinæ gratiæ viſitatus, in hanc vocē erupit: Chare Ieſu, dilecte Ieſu, quarè me dereliqſti? Nunquìd oīnò me inimicorum manibus tradidiſti? Ad hæc omnes iniqui ſpiritus diuina virtute fugati ſunt, & continuò tanta diuini amoris compunctio Romualdi pectus accendit, vt totum cor eius in lachrymas quaſi cera liqueſceret, & de tot alliſionibus ſancti corporis nil ſentiret. Mox ſanus & validus de terra ſurrexit, & licèt impediente adhuc ſanguine, ad eundem pſalmi verſum, quem reliquerat, redijt. In ingreſſu quippe dęmonum feneſtra cellulæ in frontē illius impegit, in qua manifeſta poſtmodùm cicatrix occalluit, quæ eiuſdem vulneris indicium, quandiù vir ſanctus vixit, oſtendit.

Dæmones cędunt Romualdum.

Diuinitùs ſanatur.

Iam igitur miles Chriſti aſſuetus bello, robuſtiorque effectus, ſtudebat quotidiè ad maiora proficere, de virib⁹ in vires creſcere, & ſemper ſemetipſo fortior, nullas iā poterat eneruati hoſtis inſidias formidare. Sæpè enim ſibi in cella reſidenti velut teterrimi corui & vultures, iniqui ſpiritus videbantur aſſiſtere, & quaſi ad cuſtoditum animalis cadauer, quia non audebant accedere, cogebantur eminùs adſpectare. Sæpè ſe in figuris Aethiopum, ſæpè per diuerſorum animalium ſpecies oſtendebant. Quibus clarus Chriſti triumphator inſultabat, dicens: Eccè paratus ſum: venite, & ſi qua in vobis eſt virtus, oſtendite. Nunquìd iam omninò deficitis? Nunquìd iam victi eſtis, & aliquas contra Dei ſeruulum certandi machinas non habetis? His deniquè & huiuſmodì verbis confundens iniquos ſpiritus, confeſtìm eos velut miſſis totidem iaculis effugabat. Videns ergò diabolus, quia per ſemetipſum contra Dei famulum præualere non poſſet, ad callida argumenta conuerſus, quocunquè vir ſanctus ibat, diſcipulorum eius animos aduersùs eum in malitiam excitabat: vt quia retentari eum ab accenſo ſui feruoris impetu impoſſibile fuerat, ſaltem alienæ ſalutis cura compeſceret: & quia ipſe ab hoſte ſuperari minimè poſſet, vel ex alijs victoriam non negaret.

Dęmones eum terrere nituntur.

Aliquandò nanque ad locum, qui Balneum dicitur, in Saxenati videlicet territorio conſtitutum tranſiuit. Vbì etiam non pauco tempore commorans, monaſterium ad beati Archangeli Michaëlis honorem conſtruxit, à quo non longè cellā, in ea habitaturus, ędificauit. Illuc autem Hugo Marchio ſeptem ſibi pro neceſſitate miſit nummiſmatum libras. Quas ille, vt benè prodigus miſericorditer diſpenſaret, accepit. Audito itaque, quòd monaſterium Palatioli fuiſſet igne cōſumptum, ſexaginta ſolidos de prædicta pecunia fratribus in adiutorium direxit: reliqua autem, vt in ſimile opus expenderet, reſeruauit. Cognito hoc, monachi ſancti Michaëlis, beluino contra eum furore commoti ſunt: tum, quia prauis eorum moribus contrarius iam ex multis annis extiterat: tum, quia, quæ illi deferebantur, non eis omnia, ſed quædam alijs impendebat. Facta igitur conſpiratione, vnanimiter cellam eius cum ſudibus & phalangis irrumpunt, verberibus eum multis afficiunt, & direptis omnibus, turpiter dehoneſtatum, de finibus ſuis expellunt. Cùm itaque ſic eliminatus abiret, & nimia triſtitiæ vis in mentis eius iam interiora deſcenderet, hoc apud ſemetipſum deliberat, vt iam decæterò ſuæ contentus, alienæ ſalutis curam omninò poſtponat. Poſt hanc verò cogitationem tantus animum eius terror inuaſit, vt ſi in eo, quod mente conceperat, obſtinatè perſiſteret, periturum ſe, damnādumque diuino iudicio nullatenùs dubitaret.

Conſtruit monaſterium.

Monachi eum expellunt.

Monachi autem compotes diù deſideratæ vltionis effecti, & quaſi proiecto graui onere leuigati, hoc quod in Dei famulum egerant, multis inter ſe laudibus efferunt, & in immoderatum ludum, atque cachinnum ſe, lætitia lenocinante, reſoluūt: deindè etiam, vt tanti gaudij ſolennitatem quodammodò iucundiſſimam faciant, ſumptuoſas deliciarum copias ſibi ad conuiuium parant. Erat verò tunc hyems, quæ non ſolùm viciſſitudini temporum, ſed frigidis quoquè eorum mentibus aptiſſimè congruebat. Vnus autem ex eis, qui in beatiſſimum Chriſti famulum ſæuior fuerat, mel acquirere, vndè mulſum epulantibus faceret, ſatagebat. Cumque *Sapin* fluuium hoc ſtudio tranſmearet, offendentibus in plancas pedibus, ſubitò de ponte deijcitur, & fluuiali voragine funditùs abſorbente raptatus extinguitur, iuſto videlicet Dei iudicio, vt turbida illum aqua ſatiaret ad mortem, qui in eo, quod flere debuerat, mellis dulcedinem ad vitæ concupierat voluptatē. Nocte verò, dum omnes

Diuinitùs puniuntur monachi illi.

ex

ex more quieſcerent,deſcēdente crebra niuium multitudine,repentè tota communis ædificij ſuper eos fabrica corruit,& alteri caput,alij brachia,alij crura, vel quælibet alia membra contriuit. Vni etiam eorum oculus euulſus eſt;& meritò diuiſionē corporeæ lucis pertulit,qui diuiſus à proximo,etiamſi alterū haberet, geminæ charitatis vnum lumen amiſit.

Aliquandò autem vir ſanctus non longè manſit à Caria. Cumque ibi aliquandiū moraretur,manifeſtè ſibi beatus Apollinaris apparuit,& quatenùs ad ſuum monaſterium pergeret,ibique potiùs habitaret,ex magna authoritate pręcepit. Quod vir ſanctus nequaquàm negligendum ducens,locum,in quo morabatur,ſine cunctatione deſeruït,& quò miſſus fuerat,impiger feſtinauit. Incluſus eſt etiam quodam tempore vir venerabilis in palude Commiaclēſi, quæ dicitur Origarium:vndè poſtmodùm præ nimio paluſtris cœni fœtore & corrupto aëre,ità totus tumefactus, & depilatus exijt, vt nequaquàm eadem,quæ incluſa fuerat, ſpecies videretur. Nam & caro eius tota catenùs erat viridis,vt tanquàm ſtellio diſcolor appareret. Alio quoquè tempore in inſula,quæ Peretum dicitur,habitauit,quę videlicet inſula à Rauenna vrbe duodecim ferè millibus diſtat.Ibì verò dum in cella cum quodam venerabili viro,ſuo nimirùm diſcipulo,Guillelmo nomine,moraretur,anguſti parietes habitaculi repentè flamma corripuit,deindè ad alta conſcendens, dominari per tecta liberis iam viribus cœpit.Protinùs vir ſanctus ad ſolitæ defenſionis argumenta confugiens,non quę ibi erant repoſita, foràs extrahere, non vt mos eſt, tecti ſcindulas diſſipare,non aquarum abundantiam ſpargere,non vllis impulſus eſt ad extinguendos ignes niſibus anhelare,ſed ſolummodò orationem fudit,& confeſtìm ſtridentes ignium globos diuina virtus extinxit.

Ex paluſtri loco valdè affligitur.

Precibus domat flāmas.

Eodem verò tempore iunior Ottho Imperator Claſſenſem Abbatiam ordinare deſiderans,optionem fratribus dedit, vt quem ipſi vellent, indubitanter deligerent.At illi continuò vnanimiter expetunt Romualdum.Imperator autem diffidēs beatum virum ad regiam aulam euocari poſſe per nuncium, ire ad eum per ſemetipſum voluït,& ad cellam eius ſole íam occidente peruenit. Cui Romualdus, quia magnum hoſpitem in parua domo ſuſceperat, lectulum ſuum ad quieſcendum dare dignatus eſt.Coopertorium tamen Rex noluit, quia aſperrimum iudicauit. Manè autem facto,Rex eum ſecum ad palatium duxit, tandemque ei inſtare , vt Abbatiam ſuſciperet, multis precibus cœpit.Qui cum reluctaretur,& regiæ petitioni aſſenſum penitùs denegaret, Rex autem è contrario excommunicationem & anathema ab omnibus Epiſcopis, Archiepiſcopis & toto ſynodali concilio minaretur, tādèm imminente neceſſitate ſuccubuit,& animarum regimē coactus accepit. Referebat tamen hoc ſibi nequaquàm videri nouum,ſed ante quinquennium ſibi fuiſſe diuinitùs reuelatum.Regebat itaq; monachos ſub diſtricta regulæ diſciplina, neq; alicui ab ea declinare licebat: non deniq; nobilis,non literis eruditus per actus illicitos in dextram,læuamque partem deflectere, vel à rectæ conuerſationis audebat rectitudine deuiare.Vir nanq; ſanctus cordis oculos in cęlum figens, vt Deo in omnibus obtēperaret,non timebat hominibus diſplicere

Ottho Imperat. eum inuiſit.

Claſſenſi Abbatię inuitus præficitur.

Hoc autem fratres ſerò conſiderantes, ſemetipſos priùs accuſant,quia hunc ſibi præeſſe popoſcerant: deindè multis eum detractionum ſuſurrationibus lacerant,& duris ſcandalorum aculeis vexant.Romualdus itaque videns,& ſuam perfectionem aliquatenùs minui,& illorum mores procliuiùs in deteriora conuerti, Regem impiger adijt, & eo non leuiter reluctante vnà cum Archiepiſcopo Rauennate, in vtriuſque conſpectu virgam proiecit, & monaſterium dimiſit. Porrò autem Rex Tyburtinam tunc ciuitatem obſidebat.Ciues enim inclytum eius Ducem, Matholinū nomine,interfecerant,ipſum quoquè Regem correptis armis, à ſuis mœnibus exturbauerant. Vndè non dubium eſt, beatum Romualdum illuc ex diuina prouidentia miſſum,qui imminens tot animarum periculum,ſequeſtra pace deleuit.Hoc etenim inter eos pactus eſt,vt Tyburtes ad honorem Regis murorum partem diruerēt, ac obſidem darent: Ducis verò interfectorem ad eius matrem catenatum dirigerēt. Quæ ſancti viri fuſis ad eam precibus mitigata, crudeli homicidæ crimen induliit, & incolumem ad propria redire permiſit.

Ea cura ſe abdicat.

Fecit quoquè venerabilis vir apud Tybur alium boni operis fructum, quem ſilentio

lentio prætereundum eſſe non arbitror. Quidam nanque beatus, Venerius nomine, habitare primitùs in monaſterio cœpit cum tanta humilitate & ſimplicitate, vt omnes illum fratres ſubſannando deſpicerent, & delirum eum atque dementem eſſe putarent. Alij enim illum ſæpè colaphizare, alij ſordida, qua lebetes lauabantur, aqua perfundere, alij diuerſis eum ſolebant conuiciorum iurgijs lacerare. Cumque ille ſe perpenderet inter tot aduerſa tranquillum ſuæ mentis ſtatum ſeruare nõ poſſe, conſortium deſerens, in ſolitudinem properauit. Vbì per ſex annos abſque vino omnique pulmento ſub nimiæ diſtrictionis ariditate permanſit. Qui Romualdo interroganti, ſub cuius regimine obedientiam exhiberet, reſpondit ſe alieno ſolutum imperio, hoc ſequi, quod ſibi vtilius videretur. Cui Romualdus ait: Si Crucem Chriſti portas, ſupereſt vt Chriſti obedientiam non relinquas. Vade igitur, & conſenſu à proprio Abbate ſuſcepto, reuertere, ac ſub eius dominio humiliter viue: quatenùs ſancti operis ædificium, quod bona voluntas ædificat, humilitas erigat, atque obedientiæ virtus extollat. Hæc & multa alia ædificationis monita proferens, docuit eum qualiter cogitationibus ſuis reſiſtere, qualiter poſſet iniquorum ſpirituum infeſtationibus repugnare: & ità confirmatum & inſtructum, in multa cum alacritate reliquit. Ille igitur ſancti viri documẽta gratanter amplectens, Abbatem ſuum protinùs adijt, conſenſum accepit, & ad dilectam ſolitudinem quantocyùs remeauit. Volens autem in poſſeſſione ſui monaſterij habitare, aſcendit in quoddam ſaxum, nullis hominum veſtigijs peruium, & ab humana penitùs conuerſatione remotum, ibique per quatuor annos, omni humano ſolatio deſtitutus, ſingulariter habitans, exceptis tribus buccellis, quas de monaſterio ſecum detulerat, non panem comedit, non vinum bibit, non coctum aliquid omninò guſtauit, ſed ſolis arborum pomis & herbarum radicibus vixit. Erat autem in eodem ſaxo quædam concauitas, vbì colligebatur aqua in hyeme, ex qua vir ſanctus tota bibebat æſtate. Tandèm cognito, quòd ibì ſeruus Dei moraretur, cœpêre ad eum multi confluere, ciborum alimenra deferre, & quæcunque ſibi quaſi neceſſaria miniſtrare. Quorum ille nullius indigens, cuncta paſtoribus pecorum & alijs indigentibus exhibebat. Exhortante autem loci Epiſcopo, baſilicam ibì fieri & conſecrari permiſit. In qua ipſe aliquanto pòſt tempore defunctus eſt, & à quibuſdam ſe quærentibus eſt inuentus acclinis ante altare quaſi cauſa orationis in cubitis & genibus iacens. Vbì nonnulla per eum Dominus miraculorum ſigna operari dignatus eſt. Sic deniquè, ſic bona terra vberes fructus reddidit, quæ verbi ſemen ex ore Romualdi multiplicandum ſuſcepit.

Nota de obedientia.

Venerij eremitæ mira abſtinẽtia.

Apud prædictam quoquè ciuitatem conuertit beatiſſimus vir Thammum quendam Theutonicum, qui, ſicut dicitur, intantùm Regi familiaris & charus extiterat, vt vtriuſque veſtes vtrunque contegerent, & amborum manus vna paropſis communi ſæpè conuiuio ſociaret. Creſcentius nanque ſenator Romanus, indignationem Regis incurrens, in montem, qui dicitur, ſancti Angeli, confugium petijt, & quia munitio inexpugnabilis eſt, obſidente Rege, ad defendendum ſe fiducialiter præparauit. Ei verò Thammus ex præcepto Regis iuſiurandum ſecuritatis præſtitit: & ità ille deceptus, adnitente Papa, qui ſibi inimicus erat, quaſi reus maieſtatis, capitalem ſententiam ſubijt. Cuius vxorem poſteà Imperator in concubinam accepit. Quia igitur Thammus & fraudis conſcius, & periurio tenebatur obnoxius, idcircò à beato Romualdo iuſſus eſt relinquere ſeculum. Qui mox à Rege licentiam expetens, non modò facilem reperit, ſed nimìs etiam alacrem fecit. Erat autem prędictus Imperator monaſtico ordini valdè beneuolus, & nimia circa Dei famulos affectione deuotus.

Creſcẽtius Senator capite plectit.

Nota de Imperatoris pœnitẽtia.

Ipſe quoquè ex eodem crimine beato viro confeſſus, pœnitentiæ cauſa nudis pedibus de Romana vrbe egrediens, ſic vſque in Garganum montem ad ſancti Michaelis perrexit ecclesiam. Per totam etiam Quadrageſimam in Claſſenſi monaſterio beati Apollinaris, paucis ſibi adhærentibus, manſit. Vbì ieiunio & Pſalmodiæ, prout valebat, intentus, cilicio ad carnem indutus, aurata deſupèr purpura tegebatur. Lecto inſupèr fulgentibus pallijs ſtrato, ipſe in ſtorea, de papyrijs confecta, tenera delicati corporis membra terebat. Promiſit deniquè beato Romualdo, quòd Imperium relinquens, monachicum ſuſciperet habitum: & cui innumeri mortales

erant

erant obnoxij,iam ipſe pauperculo fratri cœpit eſſe ſubiectus.

Romualdus autem cum eo,de quo iam diximus,Thammo & cum Bonifacio viro clariſſimo,quem nunc feliciſſimum martyrem ſe habere Ruſſiana gloriatur Eccleſia, & cum alijs conuerſis Theutonibus,à Tyburis oppido ad monaſterium ſancti Benedicti, quod in Caſſino cõſtitutum eſt mõte,deuenit.Ibì verò grauiter infirmatus eſt, ſed citò ex diuina miſericordia conualuit. Habebat autem equum ſatìs egregium, quẽ ſibi Buſclauinus,Sclauonici Regis filius, dono dederat, factus ab eo monachus. Hunc vir ſanctus humilitatis ſtudio permutauit, & pro eo aſinum, laudabilis negociator accepit. Nimio quippe Redemptoris noſtri deſiderio, qui aſellæ tergo conſederat,vir venerabilis hoc ipſum animal libẽtiùs equitabat. Cum his igitur omnibus ſuperiùs nominatis Romualdus ad Pereum,vbì dudùm habitauerat, redijt, ibiq; his & alijs multis fratribus aggregatis, & per cellas ſingulas conſtitutis, tanto feruore eremiticę conuerſationis rigorem & in ſe,& in alijs tenuit,vt illorum vita omnibus, ad quos fama eorundem peruenire poterat,mirabilis haberetur.Quis enim non obſtupeſceret? Quis nõ immutationem diuinæ dexteræ prædicaret, cùm vidiſſet priùs homines ſericis,immò deauratis veſtibus indutos,crebris obſequentium cuneis cõſtipatos,omnium deliciarum affluentijs aſſuctos, nunc vno birro contentos, incluſos,diſcalceatos,incultos,& tanta abſtinentiæ ariditate contuſos? Faciebant autem omnes opera manuũ,alij ſcilicet coclearia,alij nebant,alij retia nectebant.Quorum tamen omnium vitam beati Bonifacij conuerſatio longiùs tranſcendebat.

Buſclauinus rex fit monachus.

Mat.21.

Nota de foſtijs ſancti viri.

Hic regis fuerat conſanguineus,& ità charus,vt rex illum non alio vocaret nomine,niſì Anima mea. Erat autem apprimè liberalium artium doctrinis inſtructus,maximeq; in modulationis muſicæ ſtudijs approbatus.Is itaq; cùm in capella regia moraretur,videns Eccleſiam antiqui martyris Bonifacij, mox exemplo ſui ęquiuoci ad martyrij deſiderium prouocatus,ait:Et ego Bonifacius vocor. Cur ergò etiam ipſe martyr eſſe non debeo? Poſthæc igitur monachus factus,tanta ſe abſtinentiæ frugalitate conſtrinxit, vt ſæpè Dominicis diebus tantùm, & quinta feria per hebdomadã manducaret. Nonnùquàm verò ſi vrticarũ,vel etiam vepriũ cerneret denſitatẽ,illuc ſe proijciens volutabat. Ex quo cùm quidam frater aliquãdò eum corriperet,dicẽs: Hypocrita,quarè hoc ad captandos popularis auræ rumores corã omnibus facis?nihil aliud reſpõdit,quàm,Tui ſunt confeſſores,mei ſint martyres.Cùm verò poſt diuturnam eremiticæ conuerſationis vitam ad prædicandum iam ire diſponeret,Romã primùm pergere ſtuduit, & ab Apoſtolica ſede conſecrationem Archiepiſcopatûs accepit.Retulit aũt mihi quidam ſenex monachus, qui eum illuc de Rauẽnæ finibus comitatus fuerat,quia in toto illo itinere vir venerabilis cum omnibus quidem, qui eum ſequebantur,pedeſter ibat,ſed ipſe iugiter pſallens,& cæteros longè pręcedens, nudis ſemper pedibus incedebat. Pro labore quidem itineris quotidiè comedebat, ſed per ſingulos dies de medio pane & aqua viuens,in diebus feſtis, ignoto videlicet omni liquamine, quotidiano victui poma quælibet, vel herbarum radices addebat.

S. Bonifacij hiſtoria.

Magna eius vitę auſteritas.

Poſtquàm autem conſecratus eſt, quotidiè obſeruabat & monaſticum pariter & Canonicum in celebrandis Horarum officijs ordinem. Cùm verò iam vltramontanos peteret fines,equo quidem vehebatur, ſed venerabilis Pontifex (ſicutì dicitur) nudis cruribus ſemper & plantis adeò intolerabilem frigidiſſimę regionis ſufferebat algorem,vt volens deſcendere,non pedem ab ſubhærente ferro diſiũgeret, niſì aqua calida ſubueniret. Ad gentiles autem poſtremò perueniens, cum tanta cœpit ferui di pectoris cõſtantia prædicare,vt iam nullus ambigeret,quia vir ſanctus martyrium flagitaret.Illi verò timentes, nè ſicut poſt martyrium beati Adelberti, coruſcantibus miraculorum ſignis, Sclauonicæ gentis pleriq; conuerſi ſunt,ipſis quoquè ſimiliter eueniret, longo tempore à beato viro manus artificioſa malitia reprimunt, & cupidiſſimo mori,nolentes occidere,crudeliter parcunt. Cumq; ad Regem Ruſſorum vir venerabilis perueniſſet, & conſtanti animo prædiicationi vehementer inſiſteret,videns eũ Rex ſqualidis veſtimẽtis indutũ,ac nudis pedibus incedentẽ, opinatus eſt quia vir ſanctus talia nõ religionis cauſa ꝑferret, ſed idcircò potiùs,vt pecunias cõgregaret. Promiſit igitur ei, qꝛ ſi ab huiuſmodì vanitate recederet, ipſe paupertatẽ ei⁹ largiſſima diuitiarũ liberalitate ditaret. Verũ Bonifacius mox ad hoſpitiũ

Apud Ruſſos concionatur.

Septimo verò anno, cùm iam loquelam terræ plenè cognoſcerent, vnum ad Romanam vrbem monachum mittunt, & per eum à ſummæ ſedis Antiſtite prædicandi licentiã petũt. Iniũgunt etiam, vt nuncius aliquos ſecũ de B. Romualdi fratribus duceret, qui eremiticę cõuerſationis edocti, cũ eis ſimul in Sclauorũ partib⁹ habitarẽt. Buſclauus autem, volens coronam ſui Regni ex Romana authoritate ſuſcipere, prædictos venerabiles fratres obnixa cœpit ſupplicatione depoſcere, vt ipſi plurima eius dona Papæ deferrent, & coronam ſibi à ſede Apoſtolica reportarent. Qui regiæ petitioni aſſenſum penitùs denegantes, dixerunt: Nos in ſacro ordine poſiti ſumus, tractare nobis ſecularia negocia minimè licet: & ità relinquentes Regem, ad cellam reuerſi ſunt. Quidam verò regis familiares, agnoſcentes ipſius deſiderium, ſed quid ſancti viri reſpondiſſent, ignorantes, copioſum auri pondus, quod mittendum Papæ fuerat, ſecum eos detuliſſe ad cellulam falsò opinati ſunt. Deindè intrà ſe conditione pacta condicunt, vt noctù eremum latenter ingreſſi, & monachos interficerent, & pecuniam abſportarent. Quos cùm beati viri tentantes irrũpere perſenſiſſent, aduentûs eorum cauſam protinùs agnoſcentes, confeſſionem inter ſe facere, & ſanctæ Crucis ſe cœpere vexillo communire. Erant autem ibì duo pueri, eorum obſequio ex aula regia deputati, qui, prout vires dabant, ſtare pro ſanctis, & furibus reſiſtere nixi ſunt. Fures verò reperto tandèm aditu irruentes, extractis gladijs omnes pariter occidêre. Tunc theſaurum anxiè perquirentes, ſed euerſis omnibus nihil inuenientes, vt tanti reatûs crimen obtegerent, & humana ſuſpicio nõ armis, ſed flammis potiùs, quod fuerat, deputaret, cellam incendere, & ipſa martyrum conati ſunt cadauera conflagrare. Sed admoti ignes, amiſſis naturæ viribus, nil omninò conſumere vllis hominum ſtudijs potuêre. Ità enim eos ipſa etiam parietum materies repellebat, àcſi pro lignis duriſſimi ſilices eſſent. Fruſtrati itaq; fures, in fugam ſe conferre nitũtur: ſed & hoc illis ex diuina prouidentia denegatur. Tota ſiquidem nocte per fruteta nemorum, per latitudinem ſaltuum, per opaca ſyluarum, viam anxiati ſunt quęrere, quam nullatenùs valuêre errabundis veſtigijs inuenire. Sed neq; pugiones in vaginas recondere, arefactis brachijs, potuerunt. Vbì verò ſanctorum iacebant corpora, copioſum lumen vſq; in diem ſplendeſcere, & dulciſſima Angelicæ cantilenæ non deſijt ſuauitas reſonare.

Sancti viri ab impijs iugulantur.

Vide miraculum.

Adueniente autem die, quod factum fuerat, Regẽ latêre non potuit. Qui ilicò ad eremum cum numeroſa populi multitudine feſtinauit, & nè fures euaderent, facta corona hominum, totam ſyluam vndiq; circuncinxit. Qui tãdèm reperti ſunt manifeſti criminis rei, & ad gladios ſuos adhuc vltione diuina ligati. Rex autem quid de eis faceret, habita conſideratione deliberans, hoc poſtremò decreuit, vt nequaquàm eos ſicut merebantur, occidi præciperet, ſed ferreis catenis vinctos ad ſepulcra martyrum deſtinaret, quatenùs aut ibì vſq; ad obitũ in vinculis miſerabiliter viuerent, aut ſi ſanctis martyribus aliter videretur, ipſi eos ſua miſericordia liberarẽt. Qui cùm ad ſanctorum tumulum fuiſſent ex præcepto Regis attracti, mox ineffabili diuinitatis omnipotentia fractis ſunt nexibus abſoluti. Deindè facta ſup corpora ſanctorum baſilica, innumerabilia nõ ſolùm tũc, ſed & nũc ibì fiunt ex diuina virtute prodigia.

Miracula ad corpora ſanctorum.

Imperator autem Henricus Buſclaui conſilium non ignorans, vndiq; vias cuſtodiri præceperat, vt ſi Buſelauus Romam nuncios mitteret, in eius ilicò manibus deuenirẽt. Monachus igitur, qui nupèr miſſus à ſanctis martyribus fuerat, demùm captus eſt, & mox carcerali cuſtodiæ mancipatus. Nocte verò illum Angelus Domini in carcere viſitauit, & conſummatos eſſe eos, quorũ legatione fungebatur, admonuit, ſtatimq; aperto diuinitùs carcere, præparatum ſibi eſſe nauigiũ in fluuio, quem trãſiturus erat, aſſeruit. Quò feſtinãs monachus, Angelicę ꝓmiſſionis fidẽ verã eſſe ꝓbauit.

Dum moraretur aũt Romualdus adhuc in Pereo, Imperator Ottho monaſterium ibì ad honorẽ ſancti Adelberti, eo ſuggerente, conſtruxit, cui cõtigua Claſſenſis cœnobij prædia cõtulit, & ea ſibi ex fiſcali poſſeſſione in Firmenſis monarchiæ partibus recompẽſauit. Abbate quoq; illic ex Romualdi diſcipulis cõſtituto, & fratribus congregatis, cœpit eos ſub magna Romualdus tenere cuſtodia, & docebat eos ſub regulari viuere diſciplina. Præcepit etiã Abbati, vt in eremũ ſecedẽs, ꝑ totã hebdomadã in cella cõſiſteret: diebus verò Dominicis fratres, ad monaſterium veniens, viſitaret. Qui ſancti viri iuſſa contemnens, cœpit ſeculariter viuere, & pede operis ſemèl exorbitan-

orbitante à rectitudinis tramite, iam longiùs declinare. Videns ergò Romualdus, quòd ſecundùm ſuæ voluntatis ardorem ibì laborare non poſſet, Regem protinùs adijt,& acceptæ promiſſionis exactor, vt Rex monachus fieret, inſiſtere vehemẽtiùs cœpit. At ille facturum ſe quidem quod exigebatur aſſeruit,ſi tamen priùs Romam, quæ ſibi rebellabat,impeteret,& ea deuicta,Rauennam cum victoria remearet. Cui Romualdus: Si Romam,inquit,iẽris,Rauennam vlteriùs non videbis:& apertiſſimè illi mortem propinquam eſſe denuncians,quia eum reuocare non potuit,proculdubiò de eius certus interitu, ab eo receſſit. Dum verò Rex Romã properat, Romualdus nauim aſſcendens, ad ciuitatem Parentium tranfretat.Rex itaq; ſecundùm beati viri prophetiam vix à Roma reuerti iucipiens, mox languore correptus, apud Paternum defunctus eſt.

S. Romualdus prędicit Otthoni Imper. mortem.

Romualdus autem tribus annis in Parẽtinæ ciuitatis finibus habitans, in vno monaſterium conſtruxit,in duobus verò incluſus manſit.Ibì nempe ad tam magnæ perfectionis cumulum pietas illum diuina prouexit, vt ſancto afflatus Spiritu & nonnulla ventura proſpiceret,& multa veteris ac noui teſtamenti occulta myſteria radijs intelligentiæ penetraret. Anxiabatur aũt ibì aliquãdò in lachrymas erũpere, ſed nullo valebat conamine ad contriti cordis compunctionem venire.Factum eſt ergò quodam die, dum in cellula pſalleret,vt in hunc pſalmi verſiculum incideret: Intellectũ tibi dabo,& inſtruã te:in via hac,qua gradiéris, firmabo ſuper te oculos meos. Repentè igitur tanta ſibi lachrymarum effuſio orta eſt, & ità mens eius ad intelligẽdas diuinæ ſcripturæ ſententias illuſtrata, vt ex eodem die,quandiù vixit, vberes ſibi lachrymæ, quandocunq; voluïſſet, facilimè fluerent, & plurima illa ſcripturarũ myſtica non latérent. Frequenter enim tanta illum diuinitatis contemplatio rapiebat, vt quaſi totus in lachrymas reſolutus,æſtuãte inenarrabili diuini amoris ardore clamaret: Chare Ieſu,chare,mel meum dulce,deſiderium ineffabile,dulcedo ſanctorũ, ſuauitas Angelorum: & cætera huiuſmodì, quæ ille ſancto Spiritu dictante in iubilũ proferebat: nos humano ſenſu exprimere talia non valemus. Sicut enim Apoſtolus dicit: Nos,ſicut oportet, orare neſcimus:ſed ipſe Spiritus orat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Et ideò Romualdus Miſſam celebrare coram pluribus nunquã volebat,quia ſe à lachrymarũ inundantia continere non poterat. Vndè etiam poſtmodùm præ nimia iam conſuetudine vir ſimplicis animi putans gratiam ſibi diuinitùs prærogatam,omnibus eſſe conceſſam, dicebat plerunq; diſcipulis: Cauete, nè multas lachrymas effundatis: quia & viſum minuunt, & verticem lædunt. Vbicunq; autem vir ſanctus habitare diſponeret, oratorium cum altari primitùs intrà cellulam faciens,deindè ſe recludens,aditum damnabat.

Pſal.31.

Gratia lachrymarum in S. Romualdo.

Rom.8.

Miſerunt aliquandò ad illum fratres,qui morabantur in ſolitudine, quæ Bifurcũ dicitur,conſilium flagitantes,qualiter conſeruari in eremo deberẽt, qualiter diabolicis impugnationibus reſiſtere poſſent,Quorum nuncij cùm ad monaſterium,à quo Romualdi cella longiùs aberat,perueniſſent, ilicò venerabilis vir per ſpiritũ eorum cognouit aduentũ,præcepitq; Abbati Anſoni, qui ſibi tunc adſiſtebat,dicens: Vade, & pulmentum fratribus præpara,qui de longinquis partibus aduenêre. Qui continuò cœpit eum deridere,& dicere,quia verè falſus propheta eſſet. Poſtremò tamen velut coactus ad monaſterium veniens,eos,quos vir ſanctus prædixerat, orãtes iam in eccleſia reperit. Quos videlicet Romualdus multo ſalutaris doctrinæ ſale condiuit,multis deniq; contra antiqui hoſtis inſidias virtutũ armis inſtruxit: & poſtquàm eos de oĩbus ſubtiliter vtiliterq; docuit,cum multa eos ad eremũ alacritate remiſit.

Per ſpiritum cognoſcit fratrum aduentum.

Alio quoq; tempore rurſùs prędicti fratres ad eum nũcios dirigunt,& de eadem re conſilium maiori adhuc anxietate requirunt.Quibus vir venerabilis ait: Ego nũc libellũ de pugna dæmonũ ſcribo,quẽ vobis,cùm redieritis,dabo, vel certè vobiſcum fortaſsè veniã. Hoc illi audiẽtes,protinùs in faciẽ ſe proſternũt,vt cũ illis ire dignaretur,importuna admodũ ſupplicatione depoſcunt.Altera verò die iturũ ſecum incũctanter aſſeruit,& vt nauim requirerẽt iuſſit.Audiens hoc Parentinus Epiſcopus, nimio mœrore ꝑculſus eſt.Inueniens quoq; monachos propter nauigiũ diſcurrentes,multis cõtumeliarum eos dehoneſtauit iniurijs. Hoc etiã cunctis iuxta portum manentibus promulgauit edictum, vt quicunque Romualdo nauim dare præſumeret, ipſe quoquè vnà cum ipſo irreuocabili profectione demigrans, Parentium

vlte.

vlteriùs non rediret. Feſtinè igitur nūcius ad Polenſem Epiſcopum mittitur, vt bea-to viro nauigium mittere non moretur. Sæpè nanq; pręfatus Epiſcopus adhortatus illum fuerat, vt nequaquàm decætero in tam obſcuro receſſu incluſus lateret, ſed il-luc potiùs ſe conferret, vbi animarum lucrum copioſiùs facere potuiſſet, nè videli-cet ſicut carbo ſoli ſibimet arderet, ſed magìs, vt re vera lucerna ſuper candelabrum poſita, omnibus, qui in domo Dei ſunt, radios ſuæ lucis infunderet.

Dum igitur nuncius, qui miſſus eſt, expectatur, Romualdus his, qui ſecum erant, fratribus ait: Noueritis proculdubiò, quia frater ille tardiùs veniet: vndè in alia na-ui nos ire priùs, quàm ille reuertatur, oportet. Adueniente autem ſancto die Domi-nico, in ipſo primæ lucis crepuſculo dixit aſſiſtenti ſibi cuidam fratri, nomine Ingel-berto, qui poſteà Archiepiſcopus factus eſt: Reſpice, inquiens, procùl in pelagus, & vide duas naues longinquis adhuc ſpatijs pari aduersùm nos velocitate tendentes: earum nos definitè debet vna ſuſcipere. Qui curioſiùs intendens, & expanſis oculo-rum radijs ſolicitè cuncta perluſtrans, aliquod nauigij ſignum omninò videre non potuit. At cùm dies iamiamq; clareſceret, eccè extremo videt intuitu duas naues eminùs aduentantes, & præ nimia adhuc longinquitate quaſi totidem volucres ap-parentes. Quibus tādèm ſubeuntibus portum, interrogati remiges, vtrùm Romual-dus cum ſuis in propria vellent naue ſuſcipere, noua mox repleti lætitia, ſe & ſua oīa in eius poteſtate conſtituunt, & beatos ſe fore tam precioſæ margaritę pondere pro-fitentur. Verùm illo die minas aëris formidantes, ire nolebant. Romualdus autem exhortatus eſt eos, vt ſtatìm in ſpe diuinæ gratiæ iter caperent, ſpōdens eis, quia nul-lum omninò periculum ſuſtinerent. Illi tamen tota die ibidèm commorantes, nocte nauigare cœperunt. *En quanti fit ſanctus vir.*

Circa diluculum autem ſubitò venti ſæuiunt, tempeſtas oritur, mare ab imo fundo verſatur. Iamq; furentes vndiq; procellæ, ipſos quoq; remiges proſternunt, & nauim hincindè cōcutientes, totas penè tabulas laxant. Videres itaq; homines, alios quidē ſe ad natandum exuere, alios verò diuerſis ſe funibus religare, quoſdam autem, vt ſu-pernatare fluctibus poſſent, remos, aut lignum aliquod ſtrictum tenere. Cumq; in tanto diſcrimine non iam dubium deſperatis omnibus naufragium immineret, ili-cò Romualdus ad ſolita orationis armamenta cucurrit, & reclinato paululùm capi-tio, capite deuexo in gremium, preces in ſilentio ad Dominum fudit: deindè Anſo-ni Abbati, qui cominùs aſſiſtebat, ſecurè præcepit, dicens: Denuncia nautis, vt ne-quaquàm timeant, ſed omnes ſe incolumes euaſuros abſq; vlla penitùs ambiguitate cognoſcant. Vix modicum poſt hæc tempus tranſierat, & eccè vltra omnium ſpem abſq; vllo humano ſtudio ipſa ſe nauis dirigit, & mox in portum Capreolæ ciuitatis delapſa, celeriter ſubintrauit. Tunc omnes liberatori Deo dignas referre gratias, & manifeſtè ſe de faucibus mortis ereptos Romualdi meritis profitentur. *Oratione maris tēpe-ſtatē ſedat.*

Veniens itaq; Romualdus Biſurcum, viſis omnium fratrum cellis, quia ſuperſti-tione quadam ambitioſæ videbantur, in nulla earum habere hoſpitium voluit, niſì in illa ſolummodò, in qua Petrus venerabilis eius diſcipulus habitabat. Vir ſiquidem erat admirabilis abſtinentiæ, multæq; admodùm extremitatis, qui cellulam ſibi ad ſancti Hilarionis exemplum vix vnquàm largiorem fieri quatuor cubitis permitte-bat. Referebat autem pòſt idem venerabilis vir, quia dum beatus Romualdus cum ipſo maneret, & pſalmos vterq; in ſe vicarijs verſibus alternaret, triciès in nocte, vel eo ampliùs ſe Romualdus ad requiſita naturæ ire ſimulabat, quoniam affluentium lachrymarum inundantiam atq; ſingultus cohibere non poterat. Cumque ibì Ro-mualdus aliquandiù moraretur, & fratres nō ſolùm de ſpirituali certamine, verum-etiam vt ſibi Abbatem præferrent, admoneret, illi quia ſuum habebat vnuſquiſque ſuſtentatorem, & prout cuique libuerat, proprij ſequebatur arbitrij libertatem, Ro-mualdi præcepta ſuſcipere non magnoperè curârunt. *Affluentia lachrymarum.*

Romualdus ergò ſterilitatis impatiens, anxia cœpit auiditate perquirere, vbì ter-ram poſſet ad proferendos animarum fructus idoneam inuenire. Miſit itaque nun-cios ad Camerinæ prouinciæ Comites. Qui audito nomine Romualdi, nimio reple-ti gaudio, cuncta ſuæ ditionis obtulêre prędia, nō modò ſyluarū & montiū, ſed ſi ſibi etiā placeret, agrorū. Poſtremò repert⁹ eſt in eorū poſſeſſiōe loc⁹, eremiticæ cōuer-ſationi ſatis cōgruus, mōtibus vndiq; vallat⁹ & ſyluis. In medio verò ampla quędam

plani-

planities, non ſolùm proferendis frugibus apta, ſed perſpicuis etiam fontibus irrigua. Hic itaq; locus, Vallis de caſtro, antiquitùs vocabatur, vbi iam parua erat eccleſia, in qua quarũdam conuerſarum mulierũ videbatur eſſe conuentus. His itaq; loco cedẽtibus, cõſtructis cellulis, illic habitare cum ſuis diſcipulis vir venerabilis cœpit.

Ingens animarum fructus. Ibi autem quantos animarum fructus per illum Dominus acquiſiuerit, quis valeat vel atramento deſcribere, vel lingua proferre? Cœpêre nanq; homines ad pœnitentiam hincindè cõfluere, & ſua pauperibus miſericorditer erogare: alij ſeculũ omninò relinquere, & ad ſanctæ conuerſationis ordinem ſpiritu feruido feſtinare. Erat enim vir beatiſſimus quaſi vnus de Seraphin, quia & ipſe flamma diuini amoris incomparabiliter æſtuabat, & alios, quocunq; pergeret, ſanctæ prædicationis facibus accendebat. Sæpè nanq; dum prædicationis verba proferret, tanta illum compunctio in lachrymas excitabat, vt ſubitò interruptum ſermonem relinquens, aliquorsùm repentino impetu velut amens aufugeret. Et ſi quandò cum fratribus equitabat, longè poſt alios veniens, ſemperque pſallens, nihilo minùs àc ſi in cella reſideret, iugiter lachrymas effundere non ceſſabat.

Simoniacos ſeuerè caſtigat. Inter cæteros autem præcipuè ſeculares clericos, qui per pecuniam ordinati fuerant, duriſſima ſeueritate corripiebat, & eos, nisi ordinem ſpontè desererent, omninò damnabiles & hæreticos aſſerebat. Qui nouam rem audientes, occidere illum moliti ſunt. Per totam nanq; illam monarchiam vſq; ad Romualdi tempora, vulgata conſuetudine vix quiſquam nouerat, Simoniacam hæreſim eſſe peccatum. Qui dixit eis: Canonum mihi libros afferte, & vtrùm vera ſint, quæ dico, veſtris atteſtantibus paginis comprobate. Illis igitur diligenter inſpectis, & crimen agnoſcunt, & errata deplangunt. Conſtituit autem vir ſanctus plures Canonicos & clericos, qui laicorum more ſeculariter habitabant, præpoſitis obedire, & cõmuniter in congregatione viuere docens. Nonnulli quoq; Epiſcopi, qui per Simoniacam hæreſim ſacras ſedes inuaſerant, ad eum cauſa pœnitentiæ concurrebant. Qui etiam venerabili viro ſe committentes, & Epiſcopatum termino ſtatuto deſerere, & ad ſanctæ conuerſationis ſe promittebant ordinem feſtinare. Ex quibus tamen vir ſanctus quandiù vixit, neſcio ſi vel vnum conuertere potuit. Eſt enim venenata illa hæreſis, præſertìm in Epiſcopali ordine, tam dura & ad conuertendum rigida, ſemper promittens, ſemper de die in diem producens, atque in futurum procraſtinans, vt faciliùs poſſit Iudæus ad fidem conuerti, quàm hæreticus plenè ad pœnitentiam prouocari.

In eiſdem quoq; partibus ſanctus vir monaſterium condidit puellarum. Solenni autem quadam die, dum vir venerabilis illic cum fratribus in capitulo reſideret, & eos ſalutaris doctrinę dapibus ſatiaret, repentè ipſum interrumpens ſermonem, anxia quadam voce exclamare cœpit & dicere; Agitè, agitè, quantocyùs properate, Furẽ abſens prodit. quia iam fratris Gregorij cellam fur frangit, (hic autem Gregorius Archiepiſcopus in gentibus poſtmodùm conſecratus eſt) Qui protinùs exilientes, ad cellam perniciter currunt, & furem iam parietes infringentem inueniunt. Quem corripientes, ad magiſtrum pertrahunt, & quid de tam ſacrilego raptore faciendum eſſet, inquirunt. Eius iucũda in furẽ humanitas. quibus vir ſanctus cœpit hilariter dicere: Et ego fratres, ignoro, quid de tam malo homine poſſimus facere. Eruìmus illi oculos? Sed poſteà non videbit. Incìdimus ei manus? Sed ampliùs non laborabit, & per hoc forſitan fame peribit. Quòd ſi pedem truncamus, ambulare non poterit. Sed intrò eum ducite, & cibum illi priùs apponite, vt quid de eo faciendum ſit, interìm pertractemus. Ità vir ſanctus exultans in Domino, poſtquàm cibari latronem fecit, illum modeſtè correptum, & dulcibus verbis admonitum, redire ad propria in pace permiſit.

Poſtremò dimiſſis in Valle de caſtro nonnullis de ſuis diſcipulis, ad regionem ſe vrbis veteris cõtulit, & in poſſeſſione Pharulphi Comitis monaſterium, multis quidem ſuffragantibus, ſed eo maximè expenſas præbente, conſtruxit. Tantus nanq; in ſancti viri pectore faciendi fructus ardor incanduerat, vt effectis nunquàm contentus, dum alia faceret, ad facienda mox alia properaret, adeò vt putaretur totum mũdum in eremum velle cõuertere, & monachico ordini omnem populi multitudinẽ Valdè propagat monachiſmũ. ſociare. Multos deniq; illic de ſeculo abſtulit, quos per plura ſacra loca diuiſit. Nonnulli quoquè nobilium filij, contemptis parentibus, ad virum beatiſſimum fugiebant. Ex quibus etiam filius Guidonis Comitis fuit, qui in ipſa pueritia non longo tem-

tempore,poſtquàm monachus factus eſt,ad mortem veniens,vidit duos iniquos ſpiritus,quaſi nigerrimos vultures,terribiles in ſe oculos figentes. Cumq; hoc aſſiſtēti ſibi beato Romualdo puer ediceret,protinùs addidit: Eccè,inquiens, magiſter,tanti nunc Aethiopes intrant,vt iam totum ædificium repleant. Exhortatus autem,vt cōfiteretur quid deliquiſſet, hoc ſolummodò crimen felix ille peccator cum magno terrore confeſſus eſt, quia iuſſus fuerat à Priore neſcio quot ſcopas accipere,& illas nondùm acceperat. Romualdo igitur ei tanti facinoris veniam indulgente, in pace defunctus eſt. Poſtero verò die cæcus quidam, prębendarius videlicet patris eius,ad ſepulcrum illius venit,& altiori voce clamans: Heus domine mi, inquit, ſi cum Deo es,ſicut credo,preces pro me ad eum funde,& oculorum mihi lumen reſtitue. Quo dicto,ſtatìm illuminatus eſt. Nonnulli quoquè ægroti ad eius tumulum venientes, redditi ſunt ſanitati. Cuius ſepulcrum velut multis plenum aromatibus redolebat.Ità ille à Deo meruit honorari poſt mortem,qui pro eius amore,dum viueret,carnalium ſpreuit hæreditatem.

Cęcus videt ad ſepulcrū Guidonis Comitis & monachi.

Intereà Romualdus audiens,quia beatiſſimus vir Bonifacius martyrium ſuſcepiſſet,nimio deſiderij igne ſuccenſus, vt pro Chriſto ſanguinem funderet, Hungariam mox ire diſpoſuit. Interìm tamen dum in ipſa intentione perſiſteret, breui tempore tria conſtituit monaſteria,vnum videlicet in Valle de Caſtro,vbì nunc ſanctiſſimum corpus eius reconditum eſt: aliud prope Iſinum fluuium,tertium iuxta oppidū condidit Eſculanum. Deindè licentia ab Apoſtolica ſede ſuſcepta,& duobus è ſuis diſcipulis in Archiepiſcopos conſecratis,cum vigintiquatuor fratribus iter arripuit. Tātus enim ardor moriendi pro proximo in omnibus æſtuabat,quòd vir ſanctus ad tale negocium cum paucis ire difficilè poterat. Euntes ergò cùm iam ipſis Pannoniarum finibus intereſſent,repentè Romualdus languore correptus,vlteriùs ire nō potuit. Cumq; diutiùs pateretur, ſiquandò redire diſponeret, protinùs ex ægritudine conualeſcebat. Sin autem ire vltrà tentaret,tota eius facies protinùs intumeſcebat, cibos quoq; iam retinere ſtomacho langueſcente non poterat. Aduocatis itaq; fratribus ait: Perpendo nequaquàm diuinæ voluntatis eſſe iudicium,vt vltrà progrediar. Verūtamen quia intentionis veſtræ deſiderium non ignoro,neminem veſtrûm redire compello. Multi nempe etiam ante nos totis niſibus ſtuduerunt ad martyrij culmen pertingere,ſed quia diuina prudētia aliter ſenſit, in ſuo gradu coacti ſunt remanere. Licèt ergò vobis omnibus martyrium defuturum eſſe nō ambigam, qui tamē ire,qui mecū redire voluērit,vniuſcuiuſq; relinquatur arbitrio. Quindecim igitur Hungariam prodeuntibus, duobus aliò iam dimiſſis, vix ſeptē cum magiſtro diſcipuli remāſerunt. Euntium aūt quidā flagellantur, vēduntur plures, ac ſeruitutem pro Domino ſubeūt,ad martyriū tamen,ſicut vir ſanctus prædixerat,non pertingūt.

Vult Hungaris prędicare Chriſtum, ſed diuinitùs retardatur.

Romualdus autem,conuerſo quodam nobiliſſimo viro, Aldeberani Ducis conſanguineo,qui poſteà monachus factus,in ſancta vſq; ad mortem conuerſatione permanſit, alijſq; Theutonicis,ad monaſterium,quod in vrbis veteris regione conſtruxerat,redijt. Notandum itaq; eſt,quia ſanctus vir nequaquàm velut leuitate vſus falli inaniter potuit,qui ſecundùm intentionem quidem ſuam martyrium ſubijt, iuxta diuinum verò conſilium pro ſalute eorum miſſus eſt, quos conuertit. In prædicto igitur monaſterio multa perſecutionis ſcandala paſſus eſt. Volebat enim Abbatem vt reuerà monachum,extremitatem diligere,ſecularia ex deſiderio non tractare,res monaſterij pro vana gloria non expendere, fratrum vſibus neceſſaria miniſtrare. Quæ omnia dum ille ſurda aure contemnit, Romualdus locum cum ſuis diſcipulis deſerens,non longè à caſtro prędij ditionis Raynerij,qui poſtmodùm Thuſciæ Marchio factus eſt,habitauit. Hic autem Raynerius coniugem ſuam occaſione propinquitatis abiecerat,& cōſanguinei ſui vxorem, quem ipſe inſequentem quodammodò inuitus occiderat,in coniugium copulârat. Ob hoc itaq; Romualdus, nè criminis eius particeps fieret,gratìs manere in eius poſſeſſione noluit, ſed vnum ei aureū pro aqua,alterum verò pro lignis appendit. Quos cùm ille omninò reſpueret, malens videlicet ſua dare, quàm à ſancto viro quicquam recipere, poſtremò tamen victus aſſenſit potiùs,quàm Romualdus abiret. Dicebat autem idem Raynerius, cùm monarchiam obtineret: Quia non Imperator,non aliquis omninò mortalium tantum mihi metum valet incutere, quātum me Romualdi terret adſpectus. Ante eius

Rainerius Marchio

quippe vultum neque quid dicam ſcio, neq; quibus me defendere valeam, vllas excuſationes inuenio. Habebat reuerà vir ſanctus hanc ex diuino munere gratiam, vt quicunq; peccatores, præſertim potẽtes ſeculi, in eius præſentiam deueniſſent, mox velut ante maieſtatẽ Dei tremefactis viſceribus formidarẽt. Sanctus nimirùm Spiritus, qui pectori eius habitator inerat, hunc terrorem iniuſtis diuinitùs intendebat.

virũ ſanctũ admodũ verebātur.

Nota.

Illis verò temporibus vir venerabilis monaſterium non longè à Maſſiliano caſtro conſtruxit. Audiens autem aliquandò, quia Venetus quidam Claſſenſem Abbatiam per coëmptionem Simoniacæ hęreſeos inuaſerat, inſupèr quoq; in corpus ſuum iniquè peccabat, illuc protinùs ire miles Chriſti impiger ſtuduit, diuerſisque modis ipſum monaſterium purgare tentauit. Vir autem reprobus dum Abbatiam metuit perdere, non timet homicidium perpetrare. Intempeſta ſiquidem nocte, dum Romualdus in lecto ſecurè quieſceret, ille eum latenter aggreſſus, impijs cœpit digitis guttur eius adſtringere, nitẽs eum crudeliter ſuffocare. Sed dum vir ſanctus necdùm prorsùs intercepto ſpiramine, anhelitu vix eluctante, rauciret, Ingelbertus ilicò magiſtri ſingultibus excitatus, torrem mox ex ſopito igne corripuit, & miniſtrum diaboli ab incepto nefandiſſimo crimine exturbauit.

Quidam improbus virũ Dei pręſocare nititur.

Poſthæc Romualdus denuò Parentium nauigauit, ſed Apoſtolicæ ſedis Antiſtes & Romani ciues, vt Romam rediret, legationem dirigunt. Quò ſi reuerteretur, facturos ſe omnia eius præcepta promittunt: ſin autem, excommunicationis ſententiam comminantur. Hoc itaq; modo ſuum Romualdum Italia recuperare promeruit. Eo tempore in faucibus Callenſium montium aliquandiù mãſit, deindè in Petranum montem, non longè videlicet à monaſterio ſancti Vincẽtij, quod iuxta Candilianum conſtitutum eſt fluuiũ, cõmigrauit. Quocunq; autem vir ſanctus ibat, ſemper fructificans, ſemper animarum lucrum magìs ac magìs accumulans, & homines de ſeculo abſtrahens, velut totus in ignem conuerſus, ad cæleſte deſiderium animos hominum accendebat.

Multos cõuertit.

Volens autem tunc locum ad eremum faciendam idoneum inuenire, præcepit cuidam preſbytero, vt ad domum propriam rediens, ſibi & his, qui eum comitabantur, alimenta deferret. Deindè montem indagine ſtudioſa perluſtrans, poſtremò quendam monachum iuxta paruam baſilicam habitantem reperit, à quo mox vt ſecum pergeret, & locum oſtenderet, vbì aqua inueniretur, exegit. Qui nimirùm denegauit ſe domum ſine cuſtode poſſe relinquere, quia latronum inſidiantium impetum formidaret. Ad hæc Romualdus recompẽſaturum ſe, ſi tale quid accidiſſet, cuncta ſpopondit. Sicque iam alienæ iniuriæ debitor factus, monachum ſecum duxit. Illis itaque locum quærentibus, eccè preſbyter vt iuſſus fuerat, prandium deferens, furem iam domum infringentem reperit, repertum cepit, captum vſque ad Romualdi reditum cuſtodiuit. Quem Romualdus intuens, priùs illum pia ſtuduit verborum auſteritate corripere, deindè dulciter admonens, incolumem permiſit ad propria remeare. Sic nimirùm, ſic diuina prouidentia ſeruauit illæſum, quod in abſentis Romualdi fuerat cuſtodia derelictum.

Rursùs dum in eiſdem partibus cellas conſtrueret, (erat autem ſarcina procùl ab eis ſub quodam ſaxo repoſita) tunc vir venerabilis quendam fratrem illuc quaſi cum quodam impetu protulit, præcipiens ei, vt nimìs anxiè feſtinaret. Qui mox furibus ſuperueniens, illos quidem iam eam rapere tentantes reperit, ſed nihil adhuc ex his, quæ repoſita fuerant, deeſſe cognouit. Qua ex re rectè colligitur, beatum virum non ſine diuinæ reuelationis inſtinctu fratrem cum tanta ſolicitudine deſtinâſſe, ipſo videlicet puncto, quo fures ad rem non cuſtoditam contigit perueniſſe. Poſt hæc Romualdus ad monaſterium Vallis de caſtro, reuertitur, moxque Abbatem ſic alios regere, vt ſemetipſum tamen nequaquàm negligeret, exhortatur. Volebat inſupèr, vt cellam, qua vſus fuerat, occaſiõe regiminis non omninò deſereret, ſed in ea ſibimet ſpiritaliter viuens, præcipuis tantùm feſtiuitatibus fratres admonitionis gratia viſitaret. Erat enim beato viro tam odioſa iſta quam cernimus, Abbatum cõuerſatio, vt non minùs gauderet, ſi de manu cuiuſquam Abbatiam potuiſſet euellere, quàm ſi ei datum fuiſſet potentiſsimum quemlibet ſecularium ad ſanctæ conuerſationis ordinem cõuocare. Sed ſicut per Salomonẽ dicitur: Velut acetũ in nitro, ità qui cãtat carmina cordi peruerſo: ille prędicatione venerabilis viri de malo deterior factus, Comitiſſas loci dominas protinùs adijt, & vt ligna, quibus Romualdi cellæ

Fures per ſpiritum diſcit & impedit.

Prou. 25.

debebant

debebāt conſtrui, minutatim incidi præciperent, ſacrilega machinatione ſuggeſſit. Eo itaq; modo alta paradiſi cedrus de terrenorum hominum ſyluis eiecta eſt.

Indè verò progrediens, non longè ab Apennino monte in loco, qui dicitur Aqua bella, manere conſtituit. Illic igitur dum ſeculares quidam cum diſcipulis eius habitationum tecta conſtruerent, Romualdus autem, quia iam præ ſenectute laborare non poterat, ſolus opificium cuſtodiret, Preſbyter quidam intolerabilem dolorem in dentibus ſentiens, opus ædificij inuitus reliquit, & poſtulata à fratribus licentia, redire domum miſerabiliter eiulans cœpit. Cùm verò Romualdus tranſitum reuerſionis haberet, interrogatus ab eo Preſbyter cur abſcederet, mox caſum ſuæ paſſionis aperuit. Tunc Romualdus hianti locū vbi patiebatur, digito tetigit, dicens: Ignitam ſubulam, nè labrum lædat, in calamum mitte, & hìc pone: ſicq; dolor aufugiet. Vix Preſbyter vnius iugeris ſpatio vltrà progreſſus eſt, & confeſtìm omni dolore depoſito, ad opus, quod reliquerat, ſanus & incolumis repedauit, claris nimirùm vocibus exclamans & dicens: Gratias tibi agimus, omnipotens Deus, qui regionem noſtram ſplendore tanti ſideris illuſtrare dignatus es. Verè Angelus Dei, verè propheta ſanctus, & lux magna occulta mundo, in finibus noſtris apparuit. Hæc & alia multa in Dei laudem vociferans, vix à beati viri diſcipulis tacere compulſus eſt. Nam ſi talia verba ad beati viri Romualdi aures qualibet occaſione perueniſſent, grauiſſima cor eius indignatione commouiſſent. Pellit dolores dentium digiti ſui contactu.

Alio verò tempore magnam quandam fagum, quæ prope cellam eius adſtabat, incidi præcepit. Erat autem fagus ità cellæ acclinis & imminens, vt iuxta humanā opinionem, ſi cecidiſſet, totum mox ædificium indubitanter obrueret. Cumq; operarij vellent iuſſa perficere, ſed ruinam arboris formidarent, ille vt nequaquàm timeretur inſtabat. Itaq; cùm impactis circunquaq; ſecuribus, in ipſa iam arboris viſcera veniretur, arbor autem ſuper beatū virum non iam dubiè impetum minaretur, cœpêre omnes rogare, & vocibus clamoſis vehementer inſiſtere, vt ſi cellam poſtponeret, ſemetipſum exiens conſeruaret. Ille autem nequaquàm eorum clamoribus acquieſcens, vt cœptum citò perficerent, diffinitè præcepit. Poſtremò fagus grauiſſimo ſonitu corruens, ità aliorsùm eſt ex diuina virtute proiecta, vt cunctis mirantibus, cella omninò manſerit illæſa. Omnes igitur tanto obſtupefacti miraculo, ad cælum voces tollunt, & immenſas Deo gratias referunt. Sed quid nos de diuina circa venerabilem virum cuſtodia dicimus, cùm & alios ſæpè per eius præſentiam ex magnis ereptos fuiſſe periculis non ignoremus? Ex quibus vnum hìc memorare ſufficit, vt plures fuiſſe prudens lector agnoſcat. Ruentē arborem aliò auertit.

Aliquandò nanq; ipſe cum operarijs manens, nimiæ magnitudinis ilicem in monte Petrano faciebat incidi. Quæ videlicet arbor in prærupto montis decliuo pendens, in ima vergebat. Ruſticus autem quidam paulò inferiùs ſtabat. Cùm igitur præciſa arbor grauiter corruens, per deuexum montis volueretur in præceps, mox repertum ruſticum repentino impetu cœpit ad inferiora rotare. Cuncti protinùs dolentes exclamant, & non ſolùm eſſe hominem mortuum, ſed totum quoq; dilaceratum eius corpus exiſtimant. Sed ô diuinam virtutem, ità mox ſanus & incolumis repertus eſt, àc ſi ſuper eum non arbor, ſed arboris folium cecidiſſet. Hinc iurè perpenditur, ſancti viri meritum quantum apud Deum pondus habuerit, in cuius conſpectu grauiſſima arboris moles pondus habere neſciuit.

Poſtmodùm verò Romualdus cùm Apenninum deſeruït, montem Sytriæ habitaturus aſſcendit. Cauendum autem ſummoperè eſt, nè quis cùm audierit, quia vir ſanctus tot loca mutauerit, pij operis pondus vitio leuitatis adſcribat. Hæc nanque mutationum eius cauſa proculdubiò fuit, quia ad venerabilem virum, vbicunq; degeret, turba hominū penè innumerabilis concurrebat. Ratio ergò poſcebat, vt cùm vnius loci ſpatium plenum habitatoribus cerneret, illic Priore conſtituto, ad replēdum mox aliud feſtinaret. In Sytria verò quot contumelias, quot ſcandala, à ſuis diſcipulis paſſus ſit, non eſt noſtræ facultatis euoluere. Ex quibus videlicet vnum hìc ponentes, cætera breuitatis ſtudio præterimus. Cur ſæpè loca mutārit.

Habebat quendam diſcipulum, Romanum nomine, qui nobilis quidē fuerat genere, ſed omninò degener actione. Hūc itaq; vir ſanctus cùm pro ſuæ carnis immūditia non modò verbis argueret, ſed ſæpè etiā verberibus grauiſſimis coërceret, auſus eſt

Calũniatur eũ diſcipuli eius.

diabolicus vir titulum illi eiuſdem reatûs opponere,& impudenter cõtra ſancti Spiritûs templum ſacrilego ore latrare,dicens videlicet, ſanctũ virum vnà ſecum ex eadem contagione peccâſſe. Mox itaq; diſcipuli omnes aduersùs eum irati,omnes infeſti,alij clamant ſenem impium laqueo debere ſuſpendi, alij dignum iudicant,vt cũ ipſa cella ignibus concremetur. Quod vtiq; valdè fuit mirabile,prçſertim ſpirituales viros ex decrepito ſene,& vltrà q̃ centenario, tam nefarium ſcelus credere potuiſſe, cui etiam ſi voluntas adeſſet,natura tamen & frigidus ſanguis,ariditasque attenuati corporis hoc penitùs denegaret. Sed credendum eſt proculdubiò, ad augẽdum ſancti viri meritum,hoc ſibi tam grauis aduerſitatis cælitùs accidiſſe flagellum. Nam & ipſe aſſerebat, hoc in eremo, vndè nupèr abſceſſerat, veraciter agnouiſſe, & ad hoc dehoneſtatis improperium ſubeundum alacriter aduenìſſe. Ille autem Sarabaita reprobus,qui ſancto viro crimen intenderat,Epiſcopatum poſtmodùm Nucerinũ per Simoniacã hæreſim acquiſiuit,& per bienniũ illum occupans, in primo anno ædem incenſam cum libris & tintinnabulis, ac cæteris ſacris ornamentis, exigentibus ſuis meritis, vidit: in ſecundo autem dignitatem cum vita, diuina illum feriente ſententia,perdidit.

Agit pœnitentiã non admiſſi criminis.

Impoſuêre itaq; diſcipuli ſancto viro quaſi de commiſſo crimine pœnitentiam, & celebrandi ſacra myſteria penitùs abſtulêre licentiam. Quod ille præiudicium libenter amplectens,& pœnitentiam velut reuerà obnoxius crimini obſeruauit,& ad ſacroſanctum altare per ſex ferè menſes accedere non præſumpſit. Tandèm verò, ſicut ipſe poſtmodùm eiſdem ſuis diſcipulis retulit,diuinitùs ſibi iuſſum eſt,vt ſi diuinam timeret gratiam perdere, iam indiſcretam ſimplicitatem poſtponeret, & ſacra Miſſarum ſolennia fiducialiter celebraret, Poſtera igitur die ſacrificare incipiẽs,cùm ad ſecunda Miſſę ſecreta peruentum eſſet,in ecſtaſim raptus,tam lõgo temporis ſpatio ſiluit, vt omnes, qui aderant, mirarentur. Interrogatus autem poſtmodùm,cur in offerendo ſacrificium tantas moras præter ſolitum habuiſſet: Raptus,inquit,in cælum,oblatus ſum ante Deum, & continuò mihi diuina voce præceptum eſt,vt ſecundùm hunc intellectum,quem mihi Deus immiſit,pſalmos exponerẽ, & pro modulo mei ſenſûs chartulis per ordinem commendarem. Ego aũt nimio & inenarrabili terrore conſtrictus,reſpondere nihil aliud potui,niſì tantummodò,Fiat,fiat.Vndè poſteà vir ſanctus totum pſalterium, & nonnulla Prophetarum cantica luculenter expoſuit, & licèt corrupta grammaticæ regula, ſanũ tamẽ ſenſum vbiq; ſeruauit.

Interrogauêre eum aliquandò diſcipuli,dicentes:Magiſter,cuius eſſe ætatis anima cernitur, vel in qua figura ad iudicium præſentatur? Reſpondit : Scio hominem in Chriſto,cuius anima delata eſt ante Deum ſplendida velut nix, humana quidem effigie,ſtatura verò perfectæ ætatis. Inquiſitus iterùm,quis ille eſſet,indignans & cõfundens eos,dicere noluit. Mox diſcipuli rem,vt veraciter erat, inter ſe inuicèm retulêre, & ipſum fuiſſe hominem certa manifeſtatione cognoſcunt. In Sytria deniq; vir venerabilis per ſeptem annos incluſus manſit, & ſilentium continuum inuiolabiliter tenuit.Verùntamen tacente lingua,& prædicante vita, vix vſquàm tantum laborare aliquandò potuit,vel in conuertendis hominibus,ſiue ad pœnitentiam concludendis. Viuebat autem,vergente iam ſenectute, nimìs diſtrictè,videlicet cùm iam & ipſi perfecti viri ſolent remiſſiùs viuere, & aliquid ſibi de ſui propoſiti rigore laxare. Nam per vnius Quadrageſimæ ſpatium nihil aliud neq; in cibo,neq; in potu penitùs habuit,niſì de modica farina & paucis herbis ſorbitiũculam, ex qua ad imitationem Hilarionis vixit. Quinq; verò hebdomadibus nihil aliud comedens,ad modicum ſe infuſi ciceris adſtrinxit. Et ità Romualdus per multa alia viuẽdi genera quid ſua virtus poſſet,per hæc & illa ſe iugiter exercendo tentabat. Studebat quippe diſcretus Chriſti miles ad nouum ſe certamen ſemper accingere, & cùm iamiam cadere videretur,adhibita mox miſericordia,vacillans corpuſculum releuare. Duo autem, vel etiam tria quandoq; habebat cilicia propter naſcentem corporis importunitatem, quæ lauari nullatenùs permitrebat, ſed ea potiùs ad imbrem proijciens, poſt triginta dies mutare conſueuerat. Nouaculam autem nunquàm in ſuum caput patiebatur aſſcendere,ſed ipſe ſibi perrarò ſolebat excrementa capillorum & barbæ forpicibus attondere. Siquandò verò cum ex aliquo eſculentiori cibo gulæ vitium titillaret, mox accuratè illum præparari præcipiens,ori & naribus apponebat,& ſolùm captãs odo-

7. annis degit ſolus in ſilentio.

Ieiuniũ ſancti ſenis in Quadrageſima.

odorẽ,dicebat: O gula,gula, quàm dulcis, quàm ſuauis modò tibi ſaperet iſte cibus: ſed væ tibi,ex eo nunquàm guſtabis:& ſic intactum ad cellarium remittebat. Gulã vt caſtigârit.

Sed quanquàm vir ſanctus tantam erga ſe ſeruaret auſteritatem,ſemper tamen hilarem vultum,ſemper ſerenam faciem oſtendebat.Nam frater quidã, Gregorius nomine,grauiſſimum capitis dolorem ſe perpeti aliquandò conqueſtus eſt. Qui cùm ad beati viri cellulam, vbì alij fratres tunc erant, cum nimia lamentatione veniſſet, mox vt eum vir venerabilis vidit, hunc dolorem nequaquàm humorum inæqualitati,ſed inſidijs antiqui hoſtis indubitanter adſcripſit: & mox quaſi deridens eum,vt erat ſemper alacri vultu,per feneſtram cellulæ inſufflauit in eius frontem,& vt cæteri omnes,qui aderant,ſimiliter facerent, innuit. Hoc autem facto, ità ſanatus eſt, vt nullum penitùs ſentiret in ſuo capite doloris remanſiſſe veſtigium. Arbitror quòd idcircò vir ſanctus hoc facere voluĩt,quia per Spiritum ſanctum,qui in eius pectore præſidebat,effugandũ eſſe iniquum hoſtem,doloris immiſſorem,credidit. Ad euitãdum verò propriam laudem,& ludum finxit,& ſocios quæſiuit. Nam & redemptor noſter inſufflâſſe legitur,cùm Spiritum ſanctum dediſſe Apoſtolis perhibetur. Pellit dolorẽ capitis à fratre. Iohan.20.

Vir quidam capitis patiebatur inſaniam, ità vt ſenſu rationis amiſſo, vel quid ageret,vel quid diceret,funditùs ignoraret. Huic Romualdus nihil aliud fecit,niſi quòd ſolummodò oſculum præbuit,& protinùs illum ad incolumitatem priſtinã reuocauit. Sicq; cum inquieto homine dũ pacem fecit, ad mẽtis eum ſuæ pacẽ reduxit. Referebat aũt poſtmodùm ille,qui ſanatus fuerat,dicens: Quia cùm ſacra beati viri labia tangere merui, ſtatìm prodire ex eius ore quaſi vehementis auræ ſpiritum ſenſi, qui totam faciem meam,& ipſum deniq; ſinciput perflans,omnem cerebri ęſtuantis ardorem protinùs effugauit. Oſculo ſanat amẽtẽ.

Alio quoq; tempore idem,qui ſuprà, Gregorius tam viroſam & marcidam tolerabat in cruribus ſcabiem, vt iam ex elephantiæ morbo crederet tam grauem prodire tumorem.Huic Romualdus hoc præcipuæ medicinæ genus indixit, vt crura per tres dies frigida aqua perfunderet, promittens quia hoc modo ſanitatem priſtinam recuperaret. Quod ille quidem adimplere ſtuduit,magìs tamen neceſſitate iuſſionis quàm recipiendæ fidutia ſoſpitatis. Mirum ſatìs,& ſoli diuinæ potentiæ referẽdum. Confeſtìm tibiarum tumor deponitur, virus omne ſiccatur, & penitùs omni lãguore depoſito,frater ſanus per omnia redditur.Credi quoq; rationabiliter poteſt,quia eodem ſpiritu Romualdus diſcipulo,vt ter aquis tumentia crura perfunderet,iuſſit, quo Eliſeus Naaman leproſum lauari ſeptièsin Iordane mandauit.Nonnulli tamen, carnales videlicet homines,eum malitioſè repræhendere, & eius dicta vel facta non timebant leuitatis vitio deputare. 4.Reg.5.

Quidam nanq; eius diſcipulus in alia procùl eremo morabatur.Qui propinquorũ neceſſitati aliquandò condeſcendens,pro eorum vtilitate tandèm velut inuitus Romam ire Quadrageſimali tempore acquieuit. Quod mox vir ſanctus per Spiritum recognoſcens,velut indignans,dixit adſtanti cuidam fratri,quòd videlicet ille bonus vir pro huiuſmodi negocio Romam ire præſumpſit. Ille autem admirans, vndè hoc magiſter cognoſceret, cum quo videlicet nemo aliundè veniẽs colloquium habuiſſet,rem ſolicitè perquiſiuit, & ità eſſe,ſicut vir venerabilis dixerat,comprobauit. Pergit ille ad alium ſuum condiſcipulum,videlicet Ingelbertum,qui incluſus manebat,& magiſtrum hæc dixiſſe, & ſine dubio prophetiæ ſpiritum habere,prorsùs affirmat. Ille autem hoc deteſtans,& penitùs denegans,fratrem corripuit,& quia hoc falſum eſſet,imprecationis ſe vinculis obligauit,dicens: Si Romualdus hoc per prophetiæ ſpiritum, & non magìs per diabolum dixit, nõ me omnipotens Deus in hoc recluſorio perſeuerare permittat.Dictum factumq; eſt. Nam vix paucis diebus trãſactis, Ingelbertus, fracto recluſorio, ſine magiſtri licentia abijt, & eum in hac vita (ſicut dicitur) ampliùs non vidit. Pœna temerarij diſcipuli.

Alius frater, Gaudentius nomine, Abbatis videlicet huius monaſterij ſancti Vincentij pater,cum magno feruore conuerſus, ardentiori poſtmodùm ſpiritu in Dei eſt ſeruitio cõuerſatus. Hic aliquandò à beato Romualdo licentiam petijt, quia vellet cuncta iam pulmẽta relinquere, & pane cum aqua contentus, pomis quoq; ſiue crudis oleribus victitare. Hoc igitur imperato,cùm in eodem propoſito infatigabiliter ꝑmaneret,Tedaldus quidã alius frater infirmitati illius indiſcretè compatiens,

adire magiſtrum ſtuduit, & quaſi frater ille tam graue pondus portare non poſſet, hanc eius obſtinationem frangi omninò debere ſuggeſſit. Romualdus autem, (vt putà vir ſimplicis animi, Tedaldi verbis aſſenſum dedit, & Gaudentio talis vitæ licentiã abſtulit. Ille verò indignè ferens, nequaquàm ampliùs cum Tedaldo in eremo, in qua eos Romualdus poſuerat, paſſus eſt habitare, ſed Ingelberto, qui à Romualdo diſiunctus fuerat, ſe ſubdidit, & ab eo conſenſum præfatæ conuerſationis obtinuit. Hic itaq; Gaudentius non multo pòſt tẽpore defunctus eſt, & in cœmeterio beati Vincentij iuxta corpus Berardi venerabilis viri, qui ęquè Romualdi diſcipulus fuerat, eſt ſepultus. Romualdus autem, quia ille in præuaricatione inobedientiæ vitam finierat, orationem pro eo penitùs fieri interdixit.

Nõ vult orari pro fratre inobediẽte.

Aliquanto autem pòſt tempore monachus quidam prædicti cœnobij, dum matutinam ſynaxim cum reliquis fratribus celebraret, repentè tam acrem dolorem ſentire in dentibus cœpit, vt iam in choro ad pſallendum ſtare omninò non poſſet. Qui protinùs exiens, ſuper ſepulcrũ ſe Berardi atq; Gaudẽtij lamentando iactauit: dumq; ibì aliquandiù iacens oraret, mox eum ſomnus oppreſſit. Ilicò ſanè videt Berardum ſacerdotalibus ornamentis ſplendidiſſimè ornatũ, & tenentem in manibus librũ aureis literis ſcriptum, ante altare ſcilicet ſtare, & Miſſarum ſolennia celebrare. At cernit Gaudentium mœrentem, demiſſo vultu poſt tergum Berardi procùl manere, & velut excommunicatum, ſacris appropinquare myſterijs non audere. Qui mox locutus eſt ei, dicens: Vides frater, illum Berardi librum mirabiliter deauratum? Ego quoq; talem per omnia nunc haberẽ, niſì illum mihi, heu, heu, Tedaldus monachus abſtuliſſet. Statimq; frater euigilans ſanus & incolumis, fugato omni dolore, ſurrexit. Deindè lætus viſionem ſuam fratribus per ordinem retulit. Quod Romualdus audiens, ilicò præcepit fratribus, vt iam Gaudentio fraternam charitatem impenderent, atq; pro eo enixiùs orarẽt. Vndè non ſine ratione colligitur, quòd ille, qui priuatus ſocietate Romualdi librum, quem meruerat, perdidit, iam eius gratiæ reſtitutus, & orationibus ſubleuatus, eundem librum recuperare meruit: & quem Tedaldus nõ niſì per Romualdum abſtulerat, iam Romualdus orãdo pro illo cum omnibus ſimul fratribus reddit. Aliquandò vir venerabilis cuiuſdam cauſa neceſſitatis in viam ire diſponens, vni diſcipulorum cellam cõmiſit, & vſq; in ſuum reditũ in ea illũ manere præcepit. Ille verò temerarius, dum debiti honoris reuerentiam magiſtro non ſeruat, audacter in eius ſtrato iacere non dubitat. Ecce autem in illa nocte maligni ſpiritus ſuper eum immaniter irruunt, grauiſſimis eum verberibus atterunt, & proiectũ de lecto, penè ſemineceẽ derelinquũt. Meritò ſanè tam ſuperbos ſuæ offenſionis vltores pertulit, qui in talẽ virum, poſtpoſita humilitate, peccauit: & dum pio magiſtro non exhibuit reuerentiam, ex duris & impijs ſenſit manibus diſciplinam. Similiter poſtmodùm venerabilis vir iter acturus, alium in eadem cella diſcipulũ dereliquit. Cui cùm diſcipulus diceret: Magiſter, ego in lecto tuo nõ iacebo, quia quod alij contigit, mihi etiam conſequenter euenire formido: ille reſpondit: Fili mi, iace & dormi ſecurus: Ille enim in eo recubans, idcircò in manus inimicorum incidit, quia paruitatis meę licẽtiam non accepit. Tu autem accepto conſenſu, in Deo ſpem pone, & ſine pauore quieſce. Qui videlicet in eo ſicut iuſſus fuerat iacuit, & nullum omninò caſum aduerſitatis incurrit.

Iubet vt orent fratres pro anima illius.

Secularis quidam vir, Arduinus nomine, Romualdo ſe ad ſuſcipiendum ſanctæ cõuerſationis habitum tradidit: deindè domum, vt ſua quęq; diſponeret, remeauit. Cumq; eum vxor ſua venientem vidiſſet, fœmineo nimirùm furore ſuccenſa, exclamauit aduersùs eum, dicens: Sic bone vir ab hæretico illo & antiquo ſeductore nũc venis, & me miſeram & deſtitutam omni humano ſolatio derelinquis? Quæ, hoc dicto, protinùs in amentiam vertitur, & ità furere & conquaſſari cœpit, àc ſi patẽter à dæmonio vexaretur. Habebat autem vir ſanctus huiuſmodi conſuetudinem, vt ſi quãdò fratres in viam dirigeret, benedictum illis ſiue panem, ſiue pomum, ſeu quodcunque aliud daret. Vndè diſcipuli, vt experti multotiès fuerant, certum tenebant, quòd ſi ex benedictione magiſtri cuilibet ęgroto porrigerent ad ſalutem, illum incolumem redderent. Nam & ex aqua, vndè manus eius abluebantur, plures languidi ſæpè reſtituti ſunt ſanitati. Quod tamen cautiſſimè oportebat fieri, nè ſi vir ſanctus hoc aliquatenùs compræhenderet, in grauiſſimam triſtitiam deueniret.

Vltio diuina in fœminã ſanctũ virum criminantem.

Cùm

Cùm igitur diù fœmina miſerabiliter vexaretur, quidam fratres, qui aderant, de benedictione panis, quam à magiſtro ſuſceperant, ei particulam tradiderunt. Quā cùm mulier comediſſet, mox mente ſedata, ab omni redditur inſaniæ furore liberrima. Itaque protinùs omnipotenti Deo, & Romualdo famulo eius recuperatæ ſanitatis gratias retulit, & viro ſuo conuerſionis licentiam vlteriùs non negauit.

Nota vim benedicti panis.

Alio quoq; tempore puer quidam dęmoniacus ad beatum virum delatus eſt, cui ille nihil aliud fecit, niſi quòd pro benedictione illi panis particulam tradidit. Qua mox puer ille refectus, confeſtìm à dęmonio liberatus eſt. Iurè quippe poſtquàm benedictio Romualdi malè poſſeſſum corpus intrauit, indè confeſtìm maledictus ſpiritus cauteriatus exiuit. Nunquàm tamen diabolus à ſancti viri poterat impugnatione quieſcere. Et quia occulta iam aduersùs eum fraude nil poterat, non ceſſabat vires ſuæ malitiæ viſibiliter demonſtrare. Aliquandò nanq;, dum vir venerabilis in cella cōſiſteret, eccè malignus ſpiritus, vt eſt re vera teterrimus, hiſpidus, horribilis, immenſum cœpit ſancto viro terrorem incutere, & cum nimio furore ac impetu, mortem ei minitans intentare. Cumq; Romualdus auxilium de cęlo imperterritus quęreret, & vt ſibi Chriſtus ſuccurreret, fidutialiter exclamaret, mox antiquus hoſtis aufugiens, ipſum cellæ parietem tanto iracundię felle percuſſit, vt grauem fagi tabulā vnius cubiti ſpatio, vel eo ampliùs ſiderit. In habitaculo igitur patenter oſtendit, quanta aduersùs habitatorem flamma crudelitatis exarſit, & quodammodò ſcriptū reliquit in pariete, quod occultum gerebat in mente.

Malignum dæmonem ipſi mortē intentantē profligat.

Aliquādò etiam dum venerabilis vir cum ſuis diſcipulis equitaret, eccè malignus ſpiritus rubei canis effigiem ſimulans, cum magno impetu obuiàm irruit, & equum, cui inſedebat, vt penè vir ſanctus excuteretur, exterruit. Interrogantibus diſcipulis, ſi eum vidiſſet, exhorreſcentem quidem equum conſpexiſſe ſe aſſeruit, ſed nil tale ei apparuiſſe teſtatus eſt, dicens: Miſer ille, qui olìm præclarus Angelus fuiſſe cognoſcitur, nunc ſe immundi ſpecie canis oſtendere non veretur. Rursùs alio tempore cùm monaſterium ancillarum Dei, quod eſt in Valle bona, conſtruere decreuiſſet, diſcordia mox inter ſancti viri diſcipulos oritur: quia videlicet alij nolunt, alij verò vt fieret, vehementer inſiſtunt. Cumque ante venerabilem virum vtræque diſſidentium partes, diuerſa vtentes allegatione, contenderent, cœpit diabolus ante portellam cellæ quaſi malleo ſine ceſſatione percutere, & per reboantem ſyluam crebris audiebatur tunſionum ictibus inſonare. Deindè cùm iam omnes monaſterium fieri vnanimiter concordâſſent, eccè malignus ſpiritus cunctis audientibus vlulare, plorare, & flebiles non ceſſabat voces emittere. Poſtremò autem cùm iam diuiſi ad ſuum quiſque reuerteretur hoſpitium, proſequebatur eos antiquus hoſtis cum tanta tempeſtate & turbine, vt quaſi omnia ventorum genera commouens, totam ſyluam radicitùs euellere putaretur. Quidam verò fratrum increpans eum, dixit: Præcipio tibi in nomine Trinitatis, immunde ſpiritus, vt deſinas venire poſt nos. Et ità fugatus eſt. Iurè quippe author diſcordiæ, compoſita pace, compulſus eſt in fletum prorumpere, qui priùs audiebatur creſcente rixa gaudere: & quia tunc circulum vacui vaſis abſtrahere, & partes; quibus compactum fuerat, diſſipare tentauit, conſtrictis iam in vinculo Pacis & Charitatis compage diſcipulis, triſtis abſceſſit.

Indigniſſimè fert diabolus fœminarum cœnobiū conſtrui.

Taliter autem tunc in Sytria viuebatur, àc ſi ex ſimilitudine non ſolùm nominis, ſed etiam operis altera denuò Nitria videretur. Omnes ſiquidèm nudis pedibus incedentes, omnes inculti, pallidi, & nimia omnium rerum extremitate contenti erant. Nonnulli verò obſeratis ianuis clauſi, ità mortui videbantur mundo, velut in ſepulcro iam poſiti. Vinum ibì nemo nouerat, nec ſi etiam grauiſſimā quis ęgritudinem pateretur. Sed cur ego de monachis loquor, cùm & ipſi monachorum famuli, ipſi quoquè cuſtodes pecorum ieiunarent, ſilentium tenerent, diſciplinas inter ſe inuicèm facerent, & de quibuslibet ocioſis verbis pœnitentiam flagitarent? O aureum Romualdi ſeculum, quod etſi tormenta perſecutorum non nouerat, ſpontaneo tamen martyrio non carebat. Aureum, inquam, ſeculum, quod inter montium & ſyluarum feras tot cæleſtis Hieruſalem ciues alebat. Cùm verò ibì fratres iam tanti eſſent, vt illic in vnum habitare vix poſſent, tunc Romualdus monaſterio ibì conſtructo, & Abbate præpoſito, inuiolatum ſeruans ſilentium, Biſurcum

Vita aſperrima S. Romualdi & diſcipulorū eius.

ſeceſſit ad habitandum. Illic etiam volens Abbatem ſpiritualiter viuere,& rectitudinis iter tenere,multam ab eo paſſus eſt perſecutionis iniuriam.

Intereà Imperator Henricus de vltramõtanis partib⁹ in Italiã veniẽs,miſit beato viro deprecatoriam legationem, vt ad eum venire dignaretur, promittens ſe facturum quæcunque præciperet, ſi ſuum ei colloquium non negaret. Cumque vir venerabilis prorsùs abnueret ſilẽtium frangere,cœpêre vnanimiter diſcipuli eius omnes eum obſecrare, dicentes: Magiſter,vide quia nos, qui te ſequimur,tanti iam ſumus, quòd hîc congruenter habitare non poſſumus: quapropter, ſi placet, ab Imperatore magnum aliquod monaſterium quære, & multitudinem te ſequentium ibi conſtitue. Quibus vir ſanctus,neſcio ſi accepta reuelatione, aut ſubita Dei inſpiratione, fidenter ſcripſit: Scitote quia montis Amiati monaſterium ex dono Regis habebitis: conſiderate tantummodò, quem illic Abbatem conſtituere debeatis. Igitur inuiolato ſilentio perrexit ad Regem. Cui Rex protinùs aſſurgens, ex magno cordis affectu in hanc vocem erupit, dicens: O vtinàm anima mea eſſet in corpore tuo. Quem mox,vt loqueretur,ſuppliciter obſecrans, ipſo die hoc impetrare non potuit.

Venit ad Henricum Imperatorem.

Poſtera autem die Romualdo ad palatium veniente,eccè Theutonicorum multitudo certatim hincindè concurrunt, capita ſalutantes humiliter flectunt, villos quoquè pelliceæ veſtis, qua erat indutus, anxiè decerpentes, pro ſacris reliquijs in patriam portaturi,ſtudiosè recondunt. Quæ videlicet res venerabilem virum tanto mœrore affecit,vt nisì diſcipulis obſtantibus acquieuiſſet,ad cellam protinùs repedâſſet. Ingreſſus igitur ad Regem,non pauca ei locutus eſt de reſtituẽdo iure Eccleſiarum,de violentia potentum,de oppreſſione pauperum. Et poſt multa vnum ſibi pro ſuis diſcipulis monaſterium petijt. Cui poſtmodùm Rex montis Amiati monaſterium tradidit, & Abbatem,quia multis erat malis obnoxius, foràs eiecit. Vbì vir ſanctus quãta aduerſa perpeſſus ſit non ſolùm ab eo,qui eiectus fuerat,ſed etiam ab illo,quem ipſe ex ſuis diſcipulis Abbatem conſtituerat,ille quidem perferre patientiſſimè potuit,nos referre,etiamſi adeſſet facundia,non valemus. Sed qualiter illum Deus in cunctis adiuuerit,vno exemplo monſtrare ſufficiat,vt prudẽti cuilibet,quid etiam in reliquis euenerit,innoteſcat.

Eccè tibi priſcorum Germanorum deuotionem.

Monachus quidam veſano aduersùs eum furore ſuccenſus, pilum latenter exacuit,& id reponens,vt beatum virum interficeret, expectare congrui occaſionem temporis cœpit. Nocte verò dum depreſſus ſopore quieſceret,eccè videt malignum ſpiritum in ſe immaniter irruentem, qui retortam in collum eius mittens,tanta ferocitate conabatur guttur eius adſtringere,vt iam ille cogeretur funditùs expirare. Tũc monachus in extremo iam ſpiritu poſitus,Romualdum, vt ſibi ſuccurreret, obſecrauit. Qui (vt monacho videbatur) protinùs aduolans, de manibus eum iniqui hoſtis eripuit. Hic igitur mox experrectus, ad pedes venerabilis viri ꝓſtratus,aduoluitur:vt alliſionem ceruicis adſpiciat,deprecatur. Confiteri etiam crimen ſuæ malitiæ nõ veretur. Poſtremò cõſeruatæ vitæ ſibi gratias retulit,& pœnitentiã tanti reatûs accepit. Et ità qui Romualdo vitam inſidiabatur eripere,iam per eũdem ſanctiſſimum virum & ſuam meruit conſeruare:& cui inferre mortem ſtuduit,per eum ſuę periculum mortis euaſit.

Liberat monachum, ipſum occidere volentem.

Habebat autem vir ſanctus conſuetudinem,cùm monaſterium teneret,vt nisì cùm ieiunaret, ad communem menſam cum fratribus quotidiè veniens,vnum quidem pulmentum comederet, poſtmodùm verò lectioni, vel quid etiam apud vnumquenque ageretur intentus, de reliquis non guſtaret. Quadrageſimali autem tempore, nisì neceſſitate ineuitabili cogeretur, in cellula iugiter morabatur. Dum igitur prædictum cœnobium vir beatiſſimus regeret, Quadrageſimali iam appropinquante ieiunio, quærebat cum diſcipulis per vicina montium loca, vbì eremum facere potuiſſet. Dumque longas in quærendo moras protraheret, repentè aquis vndiquè circuufluentibus ità concluſi ſunt, vt nec ipſi iam redire, nec de monaſterio quiſquam ad eos poſſet aliquatenùs tranſuadare. Viuebant autem ex aliquantis caſtaneis,quas ſecum detulerant. Cumque dies Dominicus aduenîſſet, & alia cibi ſpes nulla iam ſupereſſet,cœpêre fratres pauculas,quæ remanſerant, caſtaneas deglubere,iam quodãmodò credentes vltimũ ex eis conuiuium pręparare. Romualdus

mualdus autem, vt erat ſemper alacri vultu, fidenter ait, quia niſi Deus ſibi panem per aliquem mitteret, ipſo die nullatenùs manducaret. Diſcipuli verò mirantes inter ſe, in qua ſpe hoc ille præſumeret, certi tamen quia magiſter incautè aliquid vouere non poſſet, cibum iam tantæ ſolennitati congruum cœpere fiducialiter expectare. Sexta igitur diei hora iam appropinquante, eccè tres viri onuſti pane & vino & alijs cibis, adueniunt, qui ſe de longinquis partibus cum multo labore ad eos perueniſſe dicunt. Tunc itaque ſpiritali omnes repleti gaudio, benedicentes Deum, pariter cibum ſumũt, & beatum virum per reuelationem hoc penitùs agnouiſſe indubitanter agnoſcunt.

Quodam tempore venit vir venerabilis Sytriam. Qui cùm adhuc ieiunus eſſet, & fratres, vtporè in arduis montibus, piſcem, quem ei ad comedendum apponerẽt, non haberent, cœpêre inter ſe quodammodò confuſi erubeſcere, & quid pro tam venerabili hoſpite parare potuiſſent, anxiè cogitare. Tunc frater quidam, puto diuinitùs inſpiratus, ad ſiccum penè riuum, qui iuxtà preterfluebat, cum feſtinatione cucurrit, vbì nimirùm & aquæ exiguũ erat, & piſcis illic viſus nũquàm penitùs fuerat. Cœpit itaq; frater Deum deuotè depoſcere, vt qui Iſraëlitico populo aquam potuit ex arida petra producere, ipſe ſibi dignaretur piſcem in arenti riuulo demonſtrare. Confeſtim igitur miſſa manu, in exigua aqua piſcem reperit, qui beato viro ad refectionem abundanter ſufficere potuit, Deo ſcilicet ſeruo ſuo prouidente cõuiuium. Inuẽtum quippe eſt in ſaxoſo & arido mõte, velut in piſcoſa valle, viuarium. Sed quia de vita beati viri hæc, quæ nimirùm pauca de multis dicta ſunt, ſufficere credimus, iã ad tranſitum veniamus. Exod. 17. Num. 20. Piſcis capitur per miraculum.

Vir deniquè ſanctus per multa alia habitauit loca, & multa alia, præcipuè à ſuis diſcipulis, perpeſſus eſt mala, plura quoquè per eum ſunt facta miracula, quæ nos deſcribere ideò prætermittimus, quia lõgioris ſtyli prolixitatem vitamus. Poſt cuncta igitur habitationum ſuarum loca, cùm iam finem ſuum imminere conſpiceret, tandèm ad monaſterium, quod in Valle de Caſtro conſtruxerat, redijt, ibiqùe appropinquantem obitum indubitanter expectans, cellam ſibi cum oratorio ædificari, in qua recluderetur, & ſilentium vſque ad mortem ſeruaret, mãdauit. Sanè viginti annis, antequàm vitam finiret, diſcipulis ſuis manifeſtè prędixerat, quia in præfato monaſterio oporteret eum quieſcere, nulloque adſtãte, vel funeris exequias procurante, expediret eum ſpiritum exhalare. Facto itaq; recluſorio, cùm mẽs eius in eo eſſet, vt mox includi deberet, cœpit corpus eius magìs magiſque moleſtijs ingraueſcere, & deorsùm iam velut non tam languore, quàm decrepiti longæuitate ſenij declinare. Nam à medio ferè anno, nimia ſibi phlegmatis abundantia cum ipſo læſi pulmonis marcore defluxerat, & graui cum tuſſis anhelatione vexabat. Non tamẽ propter hoc vir ſanctus vel lecto decumbere, vel inquantùm poſſibile erat, ſoliti rigorem ieiunij acquieuerat relaxare.

Quadam igitur die cœpit paulatìm corporis virtute deſtitui, & ingruente moleſtia grauiùs fatigari. Sole itaque iam ad occaſum vergente, præcepit duobus fratribus, qui adſtabant, vt foràs exirent, & cellulæ poſt ſe ianuam clauderent: celebraturi verò ſibi matutinos hymnos, ad eum diluculo remearent. Cumque illi de eius fine ſoliciti velut inuiti exirent, non ſtatìm ad quieſcendum properant, ſed magiſtrum nè obire contingeret, anxij, precioſi theſauri talentum prope cellulam latentes obſeruant. Aliquandiù igitur cõmorantes, cùm deincèps curioſis auribus attẽtiùs auſcultarent, & neq; motum corporis, neq; ſonum vocis audirent, iam quod euenerat, veraciter opinantes, impulſa ianua velociter irruunt, lumen accendunt, & beata anima in cælum rapta, ſupinum iacere ſanctum cadauer inueniũt. Iacebat itaq; velut neglecta cæleſtis margarita, in ſummi poſtmodùm Regis ærarium honorificè reponenda. Nimirùm qui ſic obiit, vt prædixit, illuc tranſiuit, quò ſperauit. Feliciſſimè obdormit in Domino

Vixit autem vir beatiſſimus centum viginti annis, ex quibus viginti expendit in ſeculo, tres duxit in monaſterio, nonagintaſeptem in eremitico tranſegit propoſito. Nunc igitur inter viuos cæleſtis Hieruſalem lapides ineffabiliter rutilat, cum ignitis beatorum ſpirituum turmis exultat, cãdidiſſima ſtola immortalitatis induitur, & ab ipſo Rege regum vibrãte in perpetuum diademate coronatur. Poſt ſacratiſſimũ aũt viri venerabilis obitum quanta miraculorũ ſigna per eum Deus oſtẽderit, qs querat Grãdis eius ætas.

tranſacta

Miracula ad eius ſepulcrũ innumera.

tranſacta legere,cùm frequenter valeat & noua videre? Quia igitur ea,quæ apud ſepulcrum eius fiunt,miracula tanta ſunt,vt melius putemus cuncta ſilẽtio præterire, quàm pauca narrare,duo ſolummodò, quæ per eundem beatiſſimum confeſſorem alibì facta ſunt,ſufficiat vobis exponere.

Frater quidam,qui ſancti viri diſcipulus fuerat,paruam baſilicam pro anima ſua monaſterio dederat,ad quam videlicet baſilicam extremitatẽ manicæ præſciſſam ex beati viri cilicio miſit,& ſub altari honorificè recondi præcepit. Quam tamen gerulus ſub altari,ſicut iuſſus fuerat,collocare neglexit, ſed miſſam in rima parietis incautè dereliquit. Factum eſt poſteà,vt dæmoniacus quidam ad prædictam duceretur eccleſiam. Cumq; adſtans in medio,huc illucque rotans caput, cuncta vndiquè circunſpiceret,tandèm toruos oculos in ipſum parietem terribiliter cœpit infigere, & intentus illuc,vbì ſancti cilicij iacebat particula,crebris non ceſſabat vocibus exclamare: Ille me eijcit,ille me eijcit: & ità clamans,protinùs ab eo expulſus eſt. Hinc ergò iurè perpenditur,quid per ſemetipſum apud diuinam clementiam impetrare nõ poſſit,ante cuius breuiſſimam veſtimenti particulam dæmon ſtare nõ potuit: & qui talia abſens exhibet,quid per corporis præſentiam non exercet?

Nota miraculũ ex ſancti viri cilicio.

Alio quoquè tempore Caſtaldius quidam pauperculæ mulieri vaccam violenter abſtulit,& eam vociferantem, multiſque precibus obſecrantem audire contempſit. Illa protinùs accurrẽs,duos gallinarum pullos ad eccleſiam,quam ſuprà memorauimus,detulit,& eos ante altare proijciens, huiuſmodì verbis clamare flebiliter cœpit: Ehò ſancte Romualde, exaudi miſeram, nè deſpicias deſolatam, & redde mihi gubernatricem meam iniuſtè ſublatam. Mira res. Vix adhuc villicus cum ipſa rapina, per emiſſæ ſagittæ ſpatium à domo mulieris abiêrat, quòd continuò percuſſus, vaccam in eodem loco dimiſit: deindè domum perueniens, protinùs expirauit.

En quid poſſint ſancti inuocati

Poſt quinquenniũ verò à ſancti viri obitu,data monachis ab Apoſtolica ſede licentia,vt ſupra venerabile corpus eius altare conſtruerent,Atho quidam frater ſyluam petijt, quatenùs modicam capſam faceret,quæ ſancti Confeſſoris oſſa & puluerem tantummodò capere potuiſſet. Nocte igitur inſecuta, dormienti cuidam fratri venerabilis quidam ſenex apparuit,quem protinùs interrogans,ait: Vbì eſt huius monaſterij Prior? Quod cùm ille ſe ſcire negaret,ilicò ſenex addidit: Pro fabricanda capſa ire in ſyluam ſtuduit,ſed beati viri corpus in tam exiguum vaſculum nõ intrabit. Poſtera igitur die Prior,compoſita capſa,reuertitur,& mox à fratre, qui viſionẽ viderat,quæ illum cauſa ad ſyluam inuitâſſet,inquiritur. Quod cùm ille velut labore defeſſus dicere noluiſſet,ilicò frater & ſui cauſam itineris retulit, & quod ipſe viderat,exponendo per ordinem non celauit. Defoſſo igitur tumulo, ità propemodùm totum ſancti viri corpus ſanum illibatumq; reperiêrunt,velut tunc fuerat, cùm ſepulturæ illud primitùs tradiderunt,excepto quòd tenuis quædam mucoris lanugo in quibuſdam eius membris excreuiſſe videbatur. Reiecta igitur modica capſa, quæ facta fuerat,ilicò vas aptum ad menſuram beati corporis præparant,& in eo ſanctarum reliquiarum patrocinia recondentes, deſuper altare ſolenniter conſecrant. Obijt autem vir beatiſſimus decimotertio calendarum Iuliarum,regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto cum Patre & Spiritu ſancto in ſecula ſeculorum,Amen.

Corpus ſancti viri integrũ poſt quinquenniũ ab eius obitu.

MARTY-

MARTYRIVM ILLVSTRE S. ALBANI MARTYRIS ANGLIAE, QVEM PLERIQVE ALBINVM *Vocant: ex Hiſtoria Eccleſiaſtica gentis Anglorum Bedæ lib. I. Cap. 6. & 7.*

22. IVNII. Ex cap. 6.

ANno incarnationis Dominicæ ducenteſimo octogeſimoſexto, Diocletianus triceſimuſtertius ab Auguſto Iemprator, ab exercitu elect⁹, annis viginti fuit. Maximianumque, cognomēto Herculeum, ſocium creauit imperij: & Diocletianus quidem in Oriente, Maximianus autem Herculeus in Occidente vaſtari eccleſias, affligi interficique Chriſtianos, decimo poſt Neronem loco, præceperunt. Quæ perſecutio omnibus ferè anteactis diuturnior atque immanior fuit. Nam per decem annos incendijs eccleſiarum, proſcriptionibus innocentum, cædibus martyrum inceſſabiliter acta eſt. Deniquè etiam Britanniam cum plurima confeſſionis Deo deuotæ gloria ſublimauit.

Perſecutio Eccleſiæ immaniſſima.

Cap. 7.

Siquidem in ea paſſus eſt S. Albanus, de quo presbyter Fortunatus in laude virginum, cùm beatorum martyrum, qui de toto Orbe ad Dominum venirent, mentionem faceret, ait:

Albanum egregium fœcunda Britannia profert.

Qui videlicet Albanus paganus adhuc, cùm perfidorum principum mandata aduersùm Chriſtianos ſæuirent, clericum quendam, perſecutores fugientem, hoſpitio recepit: quem dum orationibus continuis ac vigilijs diù noctuq; ſtudere conſpiceret, ſubitò diuina gratia reſpectus, exemplum fidei ac pietatis illius cœpit æmulari: ac ſalutaribus eius exhortationibus paulatìm edoctus, relictis idololatriæ tenebris, Chriſtianus integro ex corde factus eſt. Cumque præfatus Clericus aliquot diebus apud eum hoſpitaretur, peruenit ad aures nefandi principis, confeſſorē Chriſti, cui needùm fuerat locus martyrij deputatus, penès Albanum latére. Vndè ſtatìm iuſſit milites diligētiùs eum inquirere. Qui cùm ad tugurium martyris perueniſſent, mox ſe S. Albanus pro hoſpite ac magiſtro ſuo, ipſius habitu, id eſt, caracalla, qua veſtiebatur, indutus, militibus exhibuit, atq; ad iudicem vinctus perductus eſt.

Albanus vt fuerit conuerſus.

Vltrò ſe offert ad mortem.

Contigit autē iudicem ea hora, qua ad eum Albanus adducebatur, aris aſſiſtere, ac dæmonibus hoſtias offerre. Cumq; vidiſſet Albanum, mox ira ſucceuſus nimia, ꝙ ſe ille vltrò pro hoſpite, quē ſuſceperat, militibus offerre ac diſcrimini dare præſumpſiſſet, ad ſimulacra dæmonū, qbus aſſiſtebat, eū iuſſit pertrahi: Quia rebellē, inqens, ac ſacrilegum celare, quàm militibus reddere maluiſti, vt contemptor diuûm meritam blaſphemiæ ſuæ pœnam lueret, quæcunque illi debebantur ſupplicia, tu ſoluere habes, ſi à cultu noſtrę religionis diſcedere tentas. At S. Albanus, qui ſe vltrò perſecutoribus fidei Chriſtianum eſſe prodiderat, nequaꝗ minas principis metuit: ſed accinctus armis militię ſpiritualis, palàm ſe iuſſis illius parére nolle pronūciabat. Tum iudex: Cuius, inquit, familiæ vel generis es? Albanus reſpondit: Quid ad te pertinet, qua ſim ſtirpe genitus? Sed ſi veritatem religionis audire deſideras, Chriſtianum iam me eſſe, Chriſtianiſque officijs vacare cognoſce. Ait iudex: Nomen tuū quæro, quod ſine mora mihi inſinua. At ille: Albanus, inquit, à parentibus vocor, & Deum verum ac viuum, qui vniuerſa creauit, adoro ſemper & colo. Tum iudex repletus iracundia, dixit: Si vis perennis vitæ felicitate perfrui, dijs magnis ſacrificare nè differas. Albanus reſpondit: Sacrificia hæc, quæ à vobis redduntur dæmonibus, nec auxiliari ſubiectis poſſunt, nec ſupplicantium ſibi deſideria vel vota complere: Quinimmò quicūq; his ſacrificia ſimulacris obtulerit, æternas inferni pœnas pro mercede recipiet.

Conſtantia eius.

Verberibus afficitur.

His auditis, iudex nimio furore commotus, cędi ſanctū Dei confeſſorē à tortoribus pręcepit, autumans ſe verberibus, quam verbis nō poterat, cordis eius emollire poſſe cōſtantiā. Qui cùm tormētis afficeretur acerrimis, patienter hęc pro Dño, immò gaudēter ferebat. At vbì iudex illū tormētis ſuperari, vel à cultu Chriſtianæ religiōis reuocari nō poſſe perſenſit, capite eū plecti iuſſit. Cumq; ad mortē duceretur, ꝑuenit ad flumē, quod muro & arena, vbì feriēdus erat, meatu rapidiſſimo diuidebatur.

tur. Viditque ibì non paruam hominum multitudinem vtriuſque ſexûs, conditionis diuerſæ & ętatis, quæ ſine dubio diuinitatis inſtinctu ad obſequium beatiſſimi confeſſoris ac martyris vocabatur, & ità fluminis ipſius occupabat pontem, vt intrà veſperam tranſire vix poſſet. Deniquè cunctis penè egreſſis, iudex ſine obſequio in ciuitate ſubſtiterat. Igitur S. Albanus, cui ardens inerat deuotio mentis ad martyrium ocyùs peruenire, acceſſit ad torrentem, & dirigens ad cælum oculos, ilicò ſiccato alueo, vidit vndam ſuis ceſſiſſe ac viam dediſſe veſtigijs. Quod cùm inter alios etiã ipſe carnifex, qui eum percuſſurus erat, vidiſſet, feſtinauit ei, vbì ad locum deſtinatũ morti venerat, occurrere: diuino nimirùm admonitus inſtinctu, proiectoque enſe, quem ſtrictum tenuerat, pedibus eius aduoluitur, multùm deſiderans, vt cum martyre, vel pro martyre, quem percutere iubebatur, ipſe potiùs mereretur percuti.

Inſigne miraculum.

Carnifex credit.

Dum ergò is ex perſecutore factus eſſet collega veritatis & fidei, ac iacente ferro, eſſet inter carnifices iuſta cunctatio, montem cum turbis reuerendiſſimus Dei confeſſor aſcendit: Qui opportunè lætus gratia decentiſſima, quingentis ferè paſſibus ab arena ſitus eſt, varijs herbarum floribus depictus, immò vſquequaquè veſtitus: in quo nihil repentè arduum, nihil præceps, nihil abruptum, quem lateribus lõgè lateque deductum, in modum æquoris natura complanat: dignum videlicet eum pro inſita ſibi ſpecie venuſtatis iam olìm reddens, qui beati martyris cruore dicaretur. In huius ergò vertice S. Albanus dari ſibi aquam à Deo rogauit: ſtatimq; incluſo meatu, ante pedes eius fons perennis exortus eſt, vt omnes agnoſcerent, etiam torrentem martyri obſequium detuliſſe. Neque enim fieri poterat, vt in arduo montis cacumine martyr aquam, quam in fluuio non reliquerat, peteret, ſi hoc opportunum eſſe non videret. Qui videlicet fluuius, miniſterio perſoluto, deuotione completa, officij teſtimonium relinquens, reuerſus eſt ad naturam. Decollatus itaq; martyr fortiſſimus ibidèm, accepit coronam vitę, quam repromiſit Deus diligẽtibus ſe. Sed ille qui pijs ceruicibus impias intulit manus, gaudere ſuper mortuũ non eſt permiſſus. Nam oculi eius in terram vnà cum beati martyris capite deciderunt.

Fõtem impetrat precibus ſuis.

Capite truncatur.

Pœna percuſſoris.

Decollatus eſt ibì etiam tum miles ille, qui anteà ſuperno nutu correptus, ſanctum Dei confeſſorem ferire recuſauit. De quo nimirùm conſtat, quia etſi fonte baptiſmatis non eſt ablutus, ſui tamen eſt ſanguinis lauacro mundatus, ac regni cæleſtis dignus factus ingreſſu. Tunc iudex tanta miraculorum cæleſtium nouitate perculſus, ceſſari mox à perſecutione pręcepit, honorem referre incipiens cędi ſanctorum, per quam eos opinabatur priùs à Chriſtianæ fidei poſſe deuotione ceſſare. Paſſus eſt autem beatus Albanus die decimo Calendarum Iuliarum iuxta ciuitatem Verolanium, quæ nunc à gente Anglorum Vuerlamaceſtir ſiue Vuarlingaceſtir appellatur: vbì poſteà, redeunte temporum Chriſtianorum ſerenitate, eccleſia eſt mirandi operis, atque eius martyrio condigna, extructa. In quo videlicet loco vſq; ad hanc diem, curatio infirmorum, & frequentium operatio virtutũ celebrari nõ deſinit. Paſſi ſunt ea tempeſtate Aaoron & Iulius Legionum vrbis ciues, alijque vtriuſq; ſexûs diuerſis in locis perplures: qui diuerſis cruciatibus torti, & inauditi membrorum diſcerptione lacerati, animas ad ſupernæ ciuitatis gaudia perfecto agone miſerunt. Hactenùs Beda.

Hodiè beatiſſimi martyris huius Albani ſacræ reliquiæ Coloniæ in monaſterio S. Pantaleonis religioſè aſſeruantur. Latuerat illic aliquandiù præclarus theſaurus, in quodam non magni precij & qui eius dignitati minùs congrueret, loculo conditus: at tamẽ crebra miraculorum ſigna præſentiam martyris & efficaciam perſpicuè declarare videbantur. Itaq; cœpit proferri in publicum & palàm innoteſcere, quod diù fuerat in occulto. At vbì res innotuit Anglis, conſtanter illi aſſerere non dubitârunt, S. Albanum martyrem apud ipſos ortum & paſſum & conditum, eam, quam ſuo ſanguine illuſtrâſſet inſulam, nequaquàm reliquiſſe, ſed in ea ſemper permanſiſſe. Ea occaſione is, qui per id tempus apud S. Pantaleonem Abbatis fungebatur officio, communicato cum fratribus ſui monaſterij conſilio, cùm ſacræ beati martyris reliquiæ iam trecentis & quinquaginta annis in ipſorum eccleſia quieuiſſent, atque ab ipſius martyrio mille & eo ampliùs anni fluxiſſent, ad loculum cum ingenti deuotione & reuerentia acceſſit, eoque aperto videt ipſe, vident & cæteri fratres non ſine multa admiratione multiſque lachrymis, magna omnipotentis Dei virtute, clariſſimi

riſſimi martyris corpus tot ſeculis incorruptum conſeruari, lætanturq́ue ſingulari Dei beneficio tanti theſauri ſe compotes fieri potuiſſe.

S. Albani corpus incorruptum poſt mille annos.

Vt autem certiùs de rei veritate conſtaret, & fidelium deuotio excitaretur, è loculo venerandas extulêre reliquias, & vt Deus laudaretur in ſancto ſuo, publicè eas adſpectandas propoſuêre: ac deindè in thecam aliam, auro argentoque & lapidibus precioſis, quantùm eorum ſinebant facultates, ornatam repoſuêre, in qua hodieq; reſeruantur. Tam autem recentes videbantur, àc ſi non ità pridèm pro Chriſto cæſus eſſet inclytus martyr. Caput enim cum barba, ceruicem etiamnùm ſanguinolentam, brachia & manus, ſcapulasq́ue pelle & carne tectas, pectus cum cratibus laterum, deniquè ſpinam dorſi cum renibus inuenerunt. Pannus etiam, quo ſacrum corpus trecentis & quinquaginta annis obuolutum fuerat, inſtàr niuis candidus & planè incorruptus erat. Cùm autem hæ ſacræ reliquiæ ità oſtenderentur, multi paralytici, claudi, curui, contracti, humi reptantes, gibboſi, cæci, muti, dæmoniaci, manci, febricitantes, alijsq́ue diuerſis affecti morbis, non pauci etiam mortui & in aquis extincti, quorum omnium numerus quingentos excederet, curati ſunt: vt nihil dicamus de iumentis, quibus æquè eſt reſtituta ſanitas. Acta ſunt hæc anno Dominicæ incarnationis 1327. ſub Philippo Colonienſi Archiepiſcopo, & Henrico Abbate. Sed nec hodiè ſancti martyris beneficijs fraudantur, qui humiliter ac piè incorruptas etiamnùm corporis eius reliquias inuiſunt, & ſupplices ei preces offerunt.

Miracula ad eius reliquias.

VITA S. PAVLINI NOLANI EPISCOPI, AVTHORE VRANIO PRESBYTERO, VT HAbet *egregius MS. codex.*

PROLOGVS AVTHORIS.

DOmino illuſtri & in Chriſto meritò venerabili Parato, Vranius presbyter: Literis nobilitatis tuæ iterata vice ſolicitor, vt tibi obitum S. Paulini fideliter referam. Faciam quidem quod præcipis, ſed timeo, nè nō tā efficaciter vt vis, faciā, quod facere cupio. Tamē quia iubere dignaris, fideliter & ſint mendacio faciam. Noui etenim melius eſſe linguam ſilentio premere, quàm ad peccatum animæ falſa narrare, dicente ſcriptura: Os, quod mentitur, occidit animam. Et ideò venerationem tuam plurimùm quæſo, vt imperitiæ meæ veniam dare digneris. Alioquìn ſi tibi ſermonis mei vilitas cœperit diſplicere, non mihi, ſed tibi rectiùs imputabis, qui aquam puriſſimi fontis à cœnoſo riuulo poſtulâſti. ſed hęc breuiter dicta ſint. Nunc autem veniamus ad ea, quæ tibi, qui vitam eius verſibus illuſtrare diſponis, dicendi materiam ſubminiſtrent.

Sap. 1.

HISTORIA.

IGitur S. Paulinus Epiſcopus Burdégala oppido Galliarum oriundus fuit, ſed in Campania apud beatiſſimum Felicem confeſſorem glorioſo fine defunctus atque ſepultus eſt. Eius vitā ex merito mortis agnoſcimus, cuius & mortem de conuerſatione vitæ probamus. Deniquè cùm ante triduum, quàm de hoc mūdo ad cæleſte habitaculum vocaretur, cùm iam de ſalute eius omnes deſperâſſent, & duo ad eum Epiſcopi viſitandi ſtudio conueniſſent, id eſt, S. Symmachus & Benedictus Hyacinthinus, ità in eorum aduētu recreatus atq; refectus eſt, vt oblita omni carnali infirmitate, totum eis atque angelicum exhiberet affectū. Et quaſi profecturus ad Dominum, iubet ſibi ante lectulū ſuum ſacra myſteria exhiberi, ſcilicet vt vnà cum ſanctis Epiſcopis oblato ſacrificio animam ſuam Domino commēdaret: ſimul etiā eos, quos pro diſciplina Eccleſiaſtica à communione ſacri miniſterij extorres eſſe præceperat, ad pacem priſtinam reuocaret.

IVNII. 22.

S. Paulini patria.

Sub mortē vult ad lectulū ſuum Miſſam celebrari.

Et cùm hęc omnia ſanctus Epiſcopus læto atq; perfecto ordine celebrâſſet, ſubitò clara voce interrogare cœpit, vbì eſſent fratres ſui. Tunc vnus ex circunſtãtibus, qui putauit, quòd fratres ſuos, id eſt, Epiſcopos qui tunc aderant, quęreret, ait illi: Eccè hi ſunt fratres tui. At ille: Sed ego nunc fratres meos Ianuarium atq; Martinũ dico, qui modò mecum locuti ſunt, & continuò ad me venturos ſe eſſe dixerũt. E quibus Ianuarius Epiſcopus ſimul & martyr, Neapolitanæ vrbis illuſtrat eccleſiam: Martinus autẽ, vir per omnia Apoſtolicus, cuius vita ab omnibus legitur, Galliarum Epi-
Pſal. 120. ſcopus fuit. Et his dictis, extenſis ad cælum manibus, hunc pſalmum Domino decantauit, dicens: Leuaui oculos meos ad montes, vndè veniet auxilium mihi. Auxilium meum à Domino, qui fecit cælum & terram. Deindè collecta oratiõe, commonitus eſt à ſancto Poſthumiano presbytero, quòd pro veſtimentis, quæ pauperibus fuerãt erogata, quadraginta ſolidi deberentur. Quod cùm audîſſet S. Paulinus, leuiter ſubridens, ait: Securus eſto fili: crede mihí, quia non deerit, qui debitum pauperum ſoluat. Et eccè non longa interpoſita mora, ingreditur quidam presbyter, de Lucaniæ partibus veniens, miſſus à ſancto Epiſcopo Exuperantio, ſiue à viro clariſſimo fratre eius Vrſatio, qui ei per ipſum nuncium muneris gratia quinquaginta ſolidos miſerant. Quos cùm accepiſſet S. Paulinus, benedixit Dominum, dicens: Gratias ago tibi Domine, qui non derelinquis ſperantes in te. De his autem quinquaginta ſolidis
for. * decem ipſe presbytero, qui eos exhibuerat, manu ſua * duos dedit: reliquos verò negociatoribus, qui veſtimenta pauperibus dederant, reddi mandauit.

Inter hæc autem, cùm iam nox diei ſucceſſiſſet, vſq; ad mediam noctem paululùm quieti conceſſit, donèc crudeſcente dolore, qui lateri eius nimius inerat, grauaretur excitatus, multiſq; etiam ex ſuperfluo archiatrorum vſtionibus fatigatus, vſque ad quintam horam noctis laſſum atq; anhelum pectus duxit. Deindè adueniente luce, conſuetudinem ſuam vir ſanctus agnouit. Itaq;, vt ſolebat, excitatis omnibus, matutinum ex more & ordine celebrauit. Facta autem die, presbyteris & diaconibus atq;
Iohan. 20. omnibus clericis exemplo Dominico pacem hęreditariã prędicauit. Tranſactis autem his, tacitus vſq; ad veſperã perdurauit. Deindè quaſi ex ſomno excitatus, lucer-
Pſal. 131. nariæ deuotionis tempus agnoſcens, extẽſis manibus, lenta licèt voce, Paraui lucernam Chriſto meo, decantauit Domino. Tunc deindè facto aliquandiù ſilentio, circa horam quartam noctis omnibus, qui aderant, ſolicitè vigilãtibus, ſubitò tam ingenti cellula eius terræmotu concuſſa eſt, vt hi, qui lectulo eius aſſiſtebant, exterriti atq; turbati, ad orationem ſe iactarent, nihil tamen ſcientibus his, qui pro foribus conſi-
Spiritũ feliciter reddit. ſtebant. Neq; enim publicus ille, ſed priuatus in cellula fuerat terræmotus. Nam ille angelicis ſuſceptus manibus, debitum Deo ſpiritum exhalauit. Vidimus, fili chariſſi-
Eſa 57. me, vidimus, & inter lachrymas atq; ſingultus vidiſſe gaudemus: vidimus quomodò tollitur iuſtus, & nemo intelligit: & viri iuſti tolluntur, & nemo conſiderat. Neq; vlli Chriſtianorum incredibile debet videri, ſi in tranſitu S. Paulini vnus angulus ſpecialiter terræmotu cõcuſſus eſt, in cuius obitu totus penè orbis ingemuit. Et ſanè quis locus eſt in orbe terrarum tam remotus aut abditus, quem tranſitus domini Paulini non commoueret? Aut quis Chriſtianæ religionis ità alienus effectus eſt, qui audita morte eius non planxerit? Fleuit planè Eccleſia, quòd talem ſacerdotem amiſit: ſed exultat paradiſus, quòd talem ſanctum ſuſcepit. Plangunt populi, ſed lætantur ange-
Pſal. 83. li. Gemunt prouinciæ hominum, ſed gaudent loca ſanctorum, ad quæ quotidiè euolare cupiebat, cùm diceret: Quàm amabilia ſunt tabernacula tua Domine Deus virtutum? concupiuit & defecit anima mea in atrijs tuis.

O virum ſanctum & omnium ore laudabilem: qui ſic vixit, vt nõ ſolùm ſibi, ſed etiam omnibus viueret. Et ideò quia multis vixit in ſeculo, nũc ſibi viuit in Chriſto.
Sãcti in cęlis orãt pro nobis. Et tamen non ſibi tantùm, ſed etiam nobis, qui quotidiè orat pro nobis. Lucerna fuit ardens in domo Dei, non ſub modio poſita, ſed ſupra candelabrum conſtituta, ità vt etiam multas lucernas ſuo præclaro lumine redderet luminoſas. Suauis enim
S. Paulini liberalitas in pauperes & mitis fuit, etiàm cùm in ſuperbia ſeculi verſaretur. Cùm autem ad Chriſtum conuerſus eſt, aperuit horrea ſua pauperibus, apothecas ſuas aduenientibus patefecit. Nam parùm ei erat proximos alere, niſì etiam vndiquè euocaret, quos paſceret atq; veſtiret. Quantos iniquè oppreſſos erexit? quantos captiuos redemit? quantos intricatores debiti, à creditoribus ſuis reddita pecunia liberauit? Vna ſcilicet negociatio-

ne &

ne & planctu debitores multos exterſit,& creditorum gaudia reparauit.

Cùm autem ad ſummum ſacerdotij gradum prouectus eſt, noluit ſe talem exhibere Epiſcopum,qui ab aliquo timeretur: ſed talem ſe reddidit ſacerdotem,qui ab omnibus amaretur. Nunquàm ſic iratus eſt,vt non in ira miſericordiæ memor eſſet. Neque enim poterat vir ille iraſci,qui contumelias deſpiciebat,& odia vitabat. Nunquàm in iudicio ſine miſericordia ſedit:quia nouerat miſericoroiam meliorem eſſe, quàm ſacrificium:veſtiendum eſſe omne Chriſtianorum iudicium, dicente venerabili ſcriptura: Miſericordiam & iudicium cantabo tibi Domine. Iuſtitiã quoquè benignioribus,reis verò miſericordiam fecit. Spiritus ſanctus quantùm æquitati & iuſtitiæ fauet,tantùm ſuis gratiam pietatis,qui benignus eſt,indulget. Et ideò tenebat rigorem in examinatione iuſtitiæ,miſericordiam autem in definitione ſententiæ proferebat. Oſee 6. Pſal. 100.

O admirabilem virum,atque omnium virtutum laude cenſendum. Hic etenim omnium Patriarcharum exempla ſecutus fuit,fidelis videlicet vt Abraam, credulus vt Iſaac,benignus vt Iacob,munificus vt Melchiſedech, prouidus vt Ioſeph, rapax vt Beniamin. Rapuit enim diuitibus, & pauperibus erogauit:& tamen plùs diuitibus quàm pauperibus profuiſſe cognoſcitur:quia pauperibus in hoc ſeculo profuit, diuitibus in futuro prouidit. Ergò,vt dicere cœperam,fuit manſuetus vt Moyſes, ſacerdotalis vt Aaron,innocens vt Samuel,miſericors vt Dauid,ſapiens vt Salomon, Apoſtolicus vt Petrus, amabilis vt Iohannes, cautus vt Thomas, doctor vt Paulus, videns vt Stephanus,feruens vt Apollo. De ſolicitudine autem & cura eccleſiarum, in fide & charitate omnes Apoſtolos & Epiſcopos imitatus eſt. Hæc omnia in ſe habuit, hæc à tempore conuerſionis ſuæ fideliter cuſtodiuit. Et ideò cùm de hoc corpore ad cæleſte habitaculum vocaretur,ſicut inferiùs doluit terra,ità ſuperiùs lætatum eſt cælum:fleuit caro, ſed ſpiritus gloriatur. Deniquè non ſolùm Chriſtiani,ſed etiam Iudæi atque pagani in fletu, ſciſsis etiam veſtibus,ad domini Paulini exequias conuenerunt. Ereptum ſibi patronum, defenſorem,tutorem vna omnes nobiſcum voce planxerunt. Catalogus virtutum eius. Etiã Iudæi & ethnici plangunt mortẽ eius.

Et verè talis erat,vt ab omnibus amaretur. Vixit enim cunctis in exemplum acquirendæ ſalutis,& in refrigerium conſolationis. Neque enim ſolius hæc mea vox eſt. Teſtes etiam barbaræ nationes ſunt,ad quas fama domini Paulini peruenerat. Nec immeritò ab omnibus amabatur,qui aderat omnibus. Quem enim iacentẽ non ſua dextera erexit? Quem interpellantem ſe,non pia voce conſolatus eſt? Erat enim pius,miſericors,humilis & benignus,nullum ſpernens,nullum deſpiciens. Omnibus tribuebat,omnibus indulgebat. Animabat trepidos,mitigabat violẽtos. Hos verbis, illos ædificabat exemplo. Alios epiſtolis, alios ſumptibus adiuuabat. Nullas opes, nullas diuitias,niſi quas ſanctis ſuis Chriſtus promiſerat,mirabatur. Aurum atque argentum & cætera ſic definiebat,vt ea ſibi ad largiendum liberalitas,non ad retinẽdum cupiditas,vendicaret. Et vt breuiter dicam,omnia bona in ſe habuit,quia Chriſtum amauit:Habuit enim fidem,manſuetudinem, curam proximorum,iugem pro miſeris ſolicitudinem,compaſsionem pro infirmis,nihil aliud reſpiciens,niſi pacem & charitatem. Solus nanque medicabatur,vt omnes emundaret. Deniquè quis locus eſt in orbe terrarum,quæ ſolitudo,quæ maria,quæ S. Paulini beneficia non ſenſerunt? Omnes eum agnoſcere cupiebant,omnes videre deſiderabant. Quis ad illũ non lætus aduenit? aut quis ab illo non deſideraturus abſceſsit? Nam qui corpore eum videre non poterant, ſaltem epiſtolas eius contingere cupiebant. Erat enim ſuauis,blãdus,in literis dulcis,& benè ſuauis in verſibus. Quid plura? Vix quæcunq; de illo dicuntur,admitteret credulitas fidei,niſi propellerent ſua facta mendacium. Taceamus generis nobilitatem,paternis maternisque natalibus in ſenatorum purpura mirabiliter rutilantem:prætereà & opulentias diuitiarum,quas propter Deum pauperibus erogauit. Nunc veniamus ad ea, quæ de obitu eius dicere cœperamus. Eius genus & opes.

Igitur cùm S. Paulinus debitum DEO ſpiritum reddidiſset, ità niueo candore vultus ei⁹ & omne corpus affectũ eſt,vt oẽs inter ſingultus & lachrymas benedicerẽt Dominum Deum noſtrum,qui educit ſanctos ſuos in magnificentia, vt oſtẽdat ſeruis ſuis,quia hæc eſt gloria omnibus ſanctis ſuis. Et ideò laudetur in Deo anima eius, Corpus defuncti niueo candore conſpicuum.

& reuelentur opera eius omnibus timentibus Deum: quia concupiuit in mandatis Dei ſui,& intellexit ſuper egenum & pauperem,vt potens eſſet in terra ſemē eius, & iuſtitia eius maneret in ſeculum ſeculi. Veruntamen & hoc, quod ad meritū S. Paulini pertinet,veneratio tua debet agnoſcere,quòd etiam ſanctus Iohannes,Neapolitanæ vrbis Epiſcopus, à domino Paulino de hac vita ad Chriſtum accerſitus atque euocatus agnoſcitur.Nam ante diem tertium,quàm de hoc mūdo ſanctus Iohannes ad Dominum commigraret,retulit ſe vidiſſe S. Paulinum, angelica dignitate veſtitū atq; ornatum,totum niueum,totum ſidereum,atq; odore ambroſio renidentem,fauum etiam candidiſſimum mellis in manu tenentem, ac dicentem ſibi: Frater Iohānes,quid hîc facis? Solue vincula tædiorum tuorū,& iam ad nos veni. Hæc enim eſca, quam in manu teneo,apud nos ſatis abundat. Et cùm hęc dixiſſet,complexus eſt eū, & immiſit in os eius partem faui illius. Cuius dulcedinē atq; odorem ità ſanctus Iohannes concupîſſe ſe dixit, vt ſi in ipſa reuelatione poteſtas fuiſſet, ab eius veſtigijs nullo modo receſſiſſet. Et tamen hoc non diù diſſimulauit. Nam excitatus à ſomno, eadem die,id eſt,quinta feria,iuxta conſuetudinem ſuam remunerans omnes Clericos,atq; pauperibus tribuens,ſanus Dominicam cœnam celebrauit:ſexta verò feria orationi vacauit. Sabbato autem, ſecunda hora diei, lætus ad eccleſiam proceſſit,& aſcēſo tribunali,ex more populum ſalutauit,reſalutatusq; à populo, orationem dedit,& collecta oratione, ſpiritum exhalauit. Ea tamen nocte in eccleſia vigilatū eſt.

Apparet Epiſcopo Neapolitano.

Poſtera autem die,id eſt, Paſcha, illuminatis lampadibus cum ingenti neophytorum pompa,proſequente etiam multitudine populorum vſq; ad ſepulcrum,glorioſam atq; laudabilem ſepulturam adeptus eſt. Hæc ideò cōmemoraui nobilitati tuæ, vt etiam hîc meritum S. Paulini agnoſceres. Habes enim materiam dicendi, ſi tibi tamen non deſit fides credendi. Et ideò quæſo nobilitatem tuam, vt ſicut promittere dignatus es,præclari operis munus accelerare digneris, conſecuturus præmium laudis & gloriæ,ſi vitam ſancti viri poſteris profuturā,verſibus illuſtraueris. Vtinàm antequàm proficiſcar,huius operis lectione dignum me facias: quia ſi Chriſto placuerit,continuò nauigare diſpono. Obijt S. Paulinus Epiſcopus X. Calendas Iunij, Buſſo & Antiocho Conſulibus.

Is fuit annus Chriſti 431. iuxta Onuphriū.

DE EODEM SANCTO PAVLINO NOLANO EPISCOPO, PER D. GREGORIVM PAPAM LIB. III. *Dialogorum* *Cap.* I.

DVM vicinis valdè patribus intendo,maiorum facta reliqueram,ità vt Paulini miraculum Nolanæ vrbis epiſcopi, qui multos, quorum memini,virtute & tempore præceſſit,memorię defuiſſe videatur. *Sed ad* priora nūc redeo,eaq; quanta valeo breuitate perſtringo. *Sicut enim* bonorum facta innoteſcere citiùs ſimilibus ſolēt, ſenioribus *noſtris*, per iuſtorum exempla gradientibus,prædicti venerabilis viri celebre nomen innotuit,eiusq; opus admirabile ad eorum ſe inſtruēda ſtudia tetendit: quorum me neceſsè fuit grauitati tam certè credere, àc ſi ea, quæ dicerent, meis *oculis* vidiſſem.

Cùm ſæuientium Vandalorum tempore fuiſſet Italia in Campaniæ partibus depopulata,multiq; eſſent de hac terra in Africanam regionem traducti: vir Domini Paulinus cuncta,quę ad epiſcopij vſum habere potuit,captiuis indigentibusq; largitus eſt. Cumq; iam nihil omnimodò ſupereſſet,quod petentibus dari potuiſſet: quodam die quædam vidua aduénit,quæ à regis Vandalorum genero filium ſuū in captiuitatem fuiſſe ductum perhibuit,atq; à viro Dei,eius precium poſtulauit: ſi fortè illius dominus hoc dignaretur accipere,& hunc concederet ad propria remeare. *Sed* vir Dei magnoperè petēti fœminæ quid dare potuiſſet inquirens, nihil apud ſe aliud niſi ſe inuenit,petentiq; fœminæ reſpondit,dicens: Mulier,quod poſſim dare,nō *ha*beo: ſed memetipſum tolle,ſeruum me iuris tui profitere,atq; vt filium tuum *reci*pias,me vice illius in ſeruitium trade. Quod illa ex ore tanti viri audiens, irriſionem potiùs credidit,quàm compaſſionem. At ille vt erat vir eloquentiſſimus, atq; apprimè exterioribus quoquè ſtudijs eruditus,dubitanti fœminæ citiùs perſuaſit,vt audita cre-

Omnia ſua largitur captiuis & egenis.

ta crederet: & pro receptione filij ſui, in ſeruitium epiſcopum tradere nō dubitaret. Perrexêre igitur vtriq; ad Africam. Nota inſignem tanti viri charitatem.

Procedente autem regis genero, qui eius filiū habebat, vidua rogatura ſe obtulit: ac priùs petijt, vt ei filium donare debuiſſet. Quod cùm vir barbarus typho ſuperbiæ turgidus, gaudio tranſitoriæ proſperitatis inflatus, non ſolùm facere, ſed etiam audire deſpiceret: vidua ſubiunxit, dicēs: Ecce hunc hominem pro eo vicarium præbeo: ſolummodò pietatem in me exhibe, mihiq; vnicum filium redde. Cumque ille venuſti vultûs hominem conſpexiſſet, quā artem noſſet, inquiſiuit. Cui vir Dei Paulinus reſpondit, dicens: Artem quidem aliquam neſcio: ſed hortum benè excolere ſcio. Quod vir gentilis valdè libenter accepit, cùm in nutriendis oleribus quia peritus eſſet, audiuit. Suſcepit itaq; ſeruum, & roganti viduæ tradidit filium. Quo accepto, vidua ab Africana regione diſceſſit: Paulinus verò excolendi horti curam ſuſcepit. Cumq; idem regis gener crebrò ingrederetur hortum, ſuumq; hortulanū quædam requireret, & ſapientem valdè hominem videret, amicos cœpit familiares deſerere, & ſæpiùs cum ſuo hortulano colloqui, atq; eius ſermonibus delectari. Cui Paulinus quotidiè ad menſam olera, virentesq; herbas deferre conſueuerat, & accepto pane, ad curam horti remeare. Cumq; hoc diutiùs ageret, quadam die ſuo domino ſecum ſecretiùs loquenti ait: Vide quid agas, & Vandalorum regnum qualiter diſponi debeat, prouide: quia Rex citiùs, & ſub omni celeritate eſt moriturus. Quod ille audiens, (quia ab eodem rege præ cæteris diligebatur) ei minimè tacuit: ſed quid à ſuo hortulano, ſapienti ſcilicet viro, agnouiſſet, indicauit. Quod dum rex audîſſet, ilicò reſpondit: Ego vellem hunc, de quo loqueris, hominem videre. Cui gener eius, venerabilis Paulini temporalis dominus, reſpondit, dicens: Virentes herbas mihi ad prādium deferre conſueuit. Has itaque ad menſam cum deportare facio, vt quis ſit, qui mihi hæc eſt locutus, agnoſcas. Factumq; eſt. Et dum rex ad prādium diſcubuit, Paulinus ex ſuo opere olera queq; & virentia delaturus aduenit. Cumq; hunc rex ſubitò conſpexiſſet, intremuit, atq; accerſito eius domino, ſibi per filiam propinquo, ei ſecretum, quod priùs abſconderat, indicauit, dicens: Verum eſt, quod audîſti. Nam nocte hac in ſomnio, ſedentes in tribunalibus contra me iudices vidi, inter quos iſte etiam ſimul ſedebat, & flagellum, quod aliquandò acceperam, eorum mihi iudicio tollebatur. Sed percontare, quiſnam ſit. Nam ego hunc tanti meriti virum, popularē vt conſpicitur, eſſe non ſuſpicor. Tunc regis gener ſecretò Paulinū tulit, & quiſnam eſſet, inquiſiuit. Cui vir Domini reſpondit: Seruus tuus ſum, quem pro filio viduę vicarium ſuſcepiſti. Cumq; inſtanter ille requireret, vt non quis eſſet, ſed quis in terra ſua fuiſſet, indicaret, atq; hoc ab eo iteratione frequentis inquiſitionis exigeret, vir Domini conſtrictus magnis coniurationibus, iam non valens negare quid eſſet, epiſcopum ſe fuiſſe teſtatus eſt. Quod poſſeſſor eius audiēs, valdè pertimuit, atq; humiliter obtulit, dicēs: Pete quod vis, quatenùs ad terram tuam à me cum magno munere reuertaris. Cui vir Domini Paulinus ait: Vnū eſt, quod mihi impendere beneficiū potes, vt omnes ciuitatis meę captiuos relaxes. Qui cuncti protinùs in Africana regione requiſiti, cum onuſtis frumento nauibus, pro venerādi Paulini viri ſatisfactione in eius comitatu laxati ſunt. Poſt non multos verò dies Vandalorum rex occubuit, & flagellum, quod ad ſuam perniciem, diſpenſante Deo, pro fidelium diſciplina tenuerat, amiſit. Sicq; factum eſt, vt omnipotentis Dei famulus Paulinus vera prędiceret, & qui ſe in ſeruitium ſolum tradiderat, cum multis à ſeruitio ad libertatem rediret: illum videlicet imitatus, qui formam ſerui aſſumpſit, nè nos eſſemus ſerui peccati. Cuius ſequens veſtigia Paulinus, ad tempus voluntariè ſeruus factus eſt ſolus, vt eſſet poſtmodùm liber cum multis. Multi captiui cum illo dimittuntur. Philip. 2.

Petrus: Dum me audire cōtingit, quod imitari non valeo, flere magìs libet, quàm aliquid dicere.

Gregorius: De cuius etiam morte apud eius eccleſiam ſcriptū eſt, quia cùm dolore eſſet lateris tactus, ad extrema perductus eſt. Dumq; eius omis domus in ſua ſoliditate perſiſteret, cubiculum, in quo iacebat æger, facto terræmotu contremuit, omnesq;, qui illic aderant, nimio terrore concuſſit. ſicq; ſancta illa anima carne ſoluta eſt: factumque eſt, vt magnus pauor inuaderet eos, qui Paulini mortem videre potuiſſent.

ITEM DE SANCTO PAVLINO, EX GREGORIO TVRONENSI, DE GLORIA CONFESſorum. Cap. 107.

Genus & opes eius.

FVit vir vitæ venerabilis Paulinus, Nolanæ vrbis Epiſcopus, ex nobili ſtirpe ortus. Theraſiam ſimilem ſibi ſortitus eſt coniugem, habens diuitias multas, & tam in fundorum poſſeſſione, quàm in præſidio domorũ, valdè diues erat ac locuples. Sed cùm primùm aures eius Euãgeliorum lectio illa penetrauit, in qua Dominus adoleſcentem pro diuitijs arguit, dicens: Vade, vende omnia quę habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo, & veni, ſequere me: Et, Facilius eſt camelum per foramen acûs tranſire, quàm diuitem introïre in regnum Dei: ſtatìm venditis omnibus, quæ habebat, pauperibus erogauit. Exoneratus igitur à cunctis cupiditatibus, magiſtrum liber ſequitur, per hęc ſe putans paradiſi diuitijs locupletari, ſi videretur nihil de tranſitorijs poſſidere. Cui maieſtas diuina tribuit, vt quod impoſſibile dixerat per Euangelium, hic poſſibiliter adimplere mereretur per actum.

Matt.19.

Quadam verò die venit ad eum, qui ſtipem peteret, & ait coniugi: Vade, & da ei, quod habet neceſſariũ. Quæ reſpondit: Non eſt nobis ampliùs, quàm vnus panis. Cui ille: Vade, inquit, porrige eum: Dominus enim dabit nobis victũ. Sed illa quaſi ſtrenua reſeruare cupiens, nè aliquid deeſſet, porrigere noluit. Intereà aduenerunt quidam, dicentes, miſſos ſe à dominis ſuis, vt illi annonæ ac vini deferrent ſpeciem: ſed pro hoc ſe moratos, quòd orta tempeſtas, vnam eis cum tritico abſtulerit nauẽ. Tũc vir Dei conuerſus ad mulierem, ait: Intellige te illi pauperi vnum panem fuiſſe furatam, & ideò hanc nauem eſſe merſam.

Nota rem miram.

Perrexit ergò cum coniuge quaſi peregrinaturus in aliam regionem, nihil habens præter ſtatum proprium. Poſt multum verò tempus, cùm ab incolis regiõis ſuę requireretur, nec poſſet penitùs reperiri, negociator de ciuitate illa ad hanc vrbem aduenit, in qua vir beatus cæleſti Domino ſeruiebat: cumq; vidiſſet eum, ſtatìm projjciens ſe in ſolum, & pedes ſancti amplectens: Hic eſt, inquit, beatus Paulinus, toto vulgatus orbe, qui multùm à ſuis ciuibus quæſitus, prorsùs non potuit inueniri. Et eo narrante omnes actiones eius, obſtupuerunt hęc audientes. Nec mora, decedente ſacerdote apud Nolam vrbem, ipſe in locum Epiſcopi ſubrogatur. Habebat autẽ Eccleſia illa multas diuitias, impleuitq; in eo Dominus, quæ per Euangeliũ promittere eſt dignatus: Quia qui reliquerit omnia propter me, cẽtuplum in hoc ſeculo accipiet, in futuro autem vitam æternam poſſidebit.

Matt.19.

Verùm aſſumpto Epiſcopatu, ſemper ſe humilem proferebat, quia ſciebat ſe apud Deum excelſum futurum, ſi humilitatẽ ſectatus fuiſſet. Pecunia verò de redditibus Eccleſiæ, quę manus eius attingebat, confeſtìm pauperibus erogabatur. Caſtiſſima etiam coniunx eius non diſcedebat ab eo. Erat autem vir ſanctus miræ prudentiæ, & rhetoricis literis eruditus, quod ſcripta eius, quæ ad nos peruenerunt, valdè patefecerunt. Nam cùm ad diuerſos tam verſu, quàm proſa, ſcriberet, de virtutibus beati Martini ſex verſu cõſcripſit libros. Scripſit & alios verſiculos in laudem eius, viditq; eum in corpore poſitum, & oculum ſuum ab eo illuminatum recepit. Qui tãtum in virtute per multiplicata gratiarum ſpiritualium chariſmata reſplenduit, vt ante obitum ſuum, ipſum Martinum, Ianuariumque Italicum, priuſquàm ſpiritum redderet, corporeis oculis contemplaretur. Iam enim de hoc mundo illi migrauerãt. Et quia de huius beati vita nihil legeramus, idcircò ea, quæ per relationem fidelium cognouimus, dum de eleemoſynis proloqui voluïmus, memorauimus. De tranſitu autem eius eſt apud nos magna lectio, ideò eum ex ordine proſecuti non ſumus. Eccè quid tribuit eleemoſyna, eccè quales theſauros ſanctis ſuis, qui ipſum in pauperibus diligunt, Deus indulget. E contrario auaritiæ malo inhiantibus, quæ nequiter concupiſcunt, aufert, iuxta illud Euangelij ſancti oraculum: Quia qui habet, dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo.

Humilitas & liberalitas eius.

Matt.25.

VITA

VITA SANCTAE EDILTRVDIS SIVE EDILDRIDAE REGINAE ET VIRGINIS, AVTHORE VE- *nerabili Beda, Hiſtoriæ Eccleſiaſt. gentis Anglorum lib.* 4. *Cap.* 19.

ACcepit autem rex Egfridus coniugem,nomine Edildri- Iunij 23.
dam,filiam Annæ regis Orientalium Anglorum, cuius
ſæpè mentionem fecimus,viri benè religioſi, ac per oīa
mente & opere egregij : quam & alter ante illum vir
habuerat vxorem, princeps videlicet Auſtralium Gir-
uiorum, vocabulo Tonbert: ſed illo poſt modicum
temporis, ex quo eam accepit, defuncto, data eſt regi
præfato. Cuius conſortio cùm vteretur duodecim an- Ediltrudis
nis,perpetua tamen manſit virginitatis integritate glo- in coniugio
rioſa, ſicut mihimet ſciſcitanti (cùm hoc, an ità eſſet, permanet
quibuſdam veniſſet in dubium) beatæ memoriæ Vuil- virgo.
fridus Epiſcopus referebat, dicens ſe teſtem virginita-
tis eius eſſe certiſſimum, adeò vt Egfridus promiſerit ſe ei terras ac pecunias multas
eſſe donaturum, ſi reginæ poſſet perſuadere eius vti connubio, quia ſciebat illam
nullum virorum plùs illo diligere. Nec diffidendum eſt, noſtra etiam ætate fieri po-
tuiſſe,quod ęuo præcedente aliquotiès factum fideles hiſtoriæ narrant,donante vno
eodemque Domino,qui ſe nobiſcum vſque in finem ſeculi manere pollicetur.Nam Matt.28.
etiam ſignum diuini miraculi,quo eiuſdem fœminæ ſepulta caro corrumpi non po-
tuit,indicio eſt, quòd à virili contactu incorrupta perdurauerit. Quæ multùm diù
regem poſtulans,vt ſeculi curas relinquere, atque in monaſterio tantùm vero regi
Chriſto ſeruire permitteretur,vbì vix aliquandò impetrauit, intrauit monaſterium
Ebbæ Abbatiſſæ,quæ erat amita Egfridi regis,poſitum in loco, quem Coludi vrbem Petit mo-
nominant, accepto velamine ſanctimonialis habitûs à præfato antiſtite Vuilfrido. naſterium.

Poſt annum verò ipſa facta eſt Abbatiſſa in regione, quæ vocatur Elge: vbì con- Fit Abba-
ſtructo monaſterio, virginum Deo deuotarum perplurium mater virgo & exem- tiſſa.
plis vitæ cæleſtis eſſe cœpit, & monitis. De qua ferunt, quia ex quo monaſterium
petijt,nunquàm lineis, ſed ſolùm laneis veſtimentis vti voluërit, raroque in calidis
balneis,* præter imminentibus ſolennijs maioribus,verbi gratia, Paſchæ, Penteco- *prętereā
ſtes, Epiphaniæ, lauari voluërit, & tunc nouiſſima omnium, lotis priùs ſuo ſua-
rumque miniſtrarum obſequio cæteris, quæ ibì eſſent, famulabus Chriſti: Rarò Perpetua
etiam, præter maiora ſolennia vel arctiorem neceſſitatem, plùs quàm ſemel per abſtinentia
diem manducauerit ſemper, ſi non infirmitas grauior prohibuiſſet: Ex tempore ma- eius.
tutinæ ſynaxeos vſque ad ortum diei,in eccleſia precibus intenta perſtiterit. Sunt Preces eius.
etiam, qui dicunt, quòd per prophetiæ ſpiritum,& peſtilentiam,qua ipſa eſſet mori-
tura, prædixerit, & numerum quoquè eorum, qui de ſuo monaſterio hoc eſſent de
mundo rapiendi, palàm cunctis præſentibus intimauerit. Rapta eſt autem ad Do- Abitè vita.
minum in medio ſuorum poſt annos ſeptem, ex quo Abbbatiſſæ gradum ſuſcepe-
rat: & æquè, vt ipſa iuſſerat, non alibì quàm in medio eorum iuxta ordinem, quo
tranſierat,ligneo in locello ſepulta.

Cui ſucceſſit in miniſterium Abbatiſſæ ſoror eius Sexburga, quam habuerat in *decem
coniugem Earconbertus rex Cantuariorum: & cùm * ſexdecim annos eſſet ſepulta,
placuit eidem ſorori Abbatiſſæ leuari oſſa eius, & in locello nouo poſita, in eccle-
ſiam transferri. Iuſſitque quoſdam è fratribus quærere lapidem, de quo locellum in
hoc facere poſſent. Qui aſſcenſa naui (ipſa enim regio Elge, vndiquè eſt aquis & pa-
ludibus circundata, neque lapides maiores habet) venerunt ad ciuitatulam quan-
dam deſolatam, non procùl indè ſitam, quæ lingua Anglorum Grandaceſtir voca-
tur, & mox inuenerunt iuxta muros ciuitatis locellum, de marmore albo pul-
cherrimè factum, operculo quoquè ſimilis lapidis aptiſſimè tectum.

Vndè intelligentes à Domino ſuum iter eſſe proſperatum, grates agentes, retulerunt ad monaſterium. Cumque corpus ſacræ virginis ac ſpõſæ Chriſti aperto ſepulcro eſſet prolatum in lucem, ità incorruptum inuentum eſt, acſi eodem die fuiſſet defuncta, ſiue humo condita: ſicut & præfatus antiſtes Vuilfridus, & multi alij, qui nouêre, teſtantur. Sed certiori notitia medicus Cinfridus, qui & morienti illi, & eleuatæ de tumulo adfuit, referre erat ſolitus, quòd illa infirmata, habuerat tumorem maximum ſub maxilla: & iuſſerunt me, inquit, incídere tumorem illum, vt efflueret noxius humor, qui inerat. Quod dum facerem, videbatur illa per biduum aliquanto leuiùs habere, ità vt multi putarent, quòd ſanari poſſet à languore. Tertia autem die prioribus aggrauata doloribus, & rapta confeſtìm de mundo, dolorem omnem ac mortem perpetua ſalute ac vita mutauit.

Poſt multos annos corpus defunctæ incorruptum.

Cumque poſt tam multos annos eleuanda eſſent oſſa de ſepulcro, & extento deſupèr papilione, omnis congregatio, hinc fratrum, indè ſororum pſallens circunſtaret, ipſa autem Abbatiſſa intùs cum paucis oſſa eleuatura & delatura intrâſſet, repentè audiuimus Abbatiſſam intùs clara voce proclamare: Sit gloria nomini Domini. Nec multò pòſt clamauerunt me intrò, reſerato oſtio papilionis, vidique eleuatum de tumulo & poſitum in lectulo corpus ſacræ Deo virginis, quaſi dormientis ſimile. Sed & diſcooperto vultûs indumento, monſtrauerunt mihi etiam vulnus inciſuræ, quod feceram, curatum, ità vt mirum in modum pro aperto & hiante vulnere, cum quo ſepulta erat, tenuiſſima tunc cicatricis veſtigia apparérent. Sed & linteamina omnia, quibus inuolutum erat corpus, integra apparuerunt, & ità noua, vt ipſo die viderentur caſtis eius membris eſſe circundata. Ferunt autem, quia cùm præfato tumore ac dolore maxillæ ſiue colli premeretur, multùm delectata ſit hoc genere infirmitatis, ac ſolita dicere: Scio certiſſimè, quia meritò in collo pondus languoris porto, in quo iuuenculam memini me ſuperuacua monilium pondera portare: & credo, quòd ideò me ſuperna pietas dolore colli voluit grauari, vt ſic abſoluat à reatu ſuperuacuæ leuitatis, dum mihi nunc pro auro & margaritis, de collo rubor tumoris ardorque promineat.

Itèm linteamina.

Eius patientia.

Contigit autem tactu indumentorum eorundem, & dæmonia ab obſeſſis fugata corporibus, & infirmitates alias aliquotiès eſſe curatas: & loculum, in quo primò ſepulta eſt, nonnullis oculos dolentibus ſaluti fuiſſe perhibent: qui cùm ſuum caput eidem loculo apponentes orâſſent, mox doloris ſiue caliginis incommodum ab oculis amouerent. Lauerunt igitur virginis corpus, & nouis indutum veſtibus intulerunt in eccleſiam, atque in eo, quod allatùm erat, ſarcophago poſuerunt, vbì vſque hodiè in magna veneratione habetur. Mirum verò in modum ità aptum corpori virginis ſarcophagum inuentum eſt, acſi ei ſpecialiter pręparatum fuiſſet: & locus quoquè capitis ſeorsùm fabrefactus, ad menſuram capitis illius aptiſſimè figuratus apparuit. Eſt autem Elge in prouincia Orientalium Anglorum regio familiarum circiter ſexcentarum, in ſimilitudinem inſulæ vel paludibus (vt *diximus*) circundata, vel aquis. Vndè & à copia anguillarum, quæ in eiſdem paludibus capiuntur, nomen accepit, vbì monaſterium habere deſiderauit memorata Chriſti famula, quoniam de prouincia eorundem Orientalium Anglorum ipſa, vt præfati ſumus, carnis originem duxerat.

Miracula ad veſtes & loculum eius.

VITA

VITA SANCTAE MEMORIAE MARIAE DE OEGNIES, AVTHORE IACOBO DE VITRIACO EPISCOPO *& Cardinali doctiſsimo. Etſi autem necdùm Sanctorum Catalogo adſcripta eſt, tamen oblata opportunitate, vitam eius virtutibus admodùm conſpicuam, omittere hîc noluimus: in qua etiam ſtylum hincindè propter eruditos lectores nonnihil expolinimus.*

Prologus Authoris ad Fulconem Toloſanum Epiſcopum.

PRæcepit Dominus diſcipulis ſuis, vt colligerent fragmenta, nè pereant. Quid eſt autem, fragmenta à cœna colligere, niſi ſanctorum exempla poſt eorum obitum ad memoriam reuocare, vt cophini impleantur, id eſt, pauperes & paruuli exemplis eorũ reficiantur? Nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum. Vndè etiam olìm ſancti patres de talento ipſis commiſſo, æquiſſimi iudicis ſententiam ſemper ob oculos verſantes, in poſterorum vſum & vtilitatem virtutes & res geſtas ſanctorum hominum in ſcripta redegerunt, vt infirmorũ fidem roborarent, indoctos erudirent, deſides excitarẽt, pios & virtutum ſtudioſos ad eorum imitationem inuitarent, refractarios & incredulos confutarent. In ijs, vt alios innumeros omittam, videre licet ſanctum Patrem Hieronymum, quanto is labore vitas patrum Aegyptiorum didicerit, quanta cura eas memoria retinuerit, quanta lectoris vtilitate ad poſterorum notitiam trãſmiſerit, diuerſis ex locis ligna colligẽs, vt in altari Domini igni materia ſubminiſtraretur. Iohan.6. Matt.15.

Nec fortaſsìs minori ſtudio citharifta Domini, organũ Spiritûs ſancti beatus Gregorius, exempla & virtutes ſanctorum Italiæ hominum Dialogo complexus eſt, tanquàm cineres colligens è multorum ſacrificijs, in loco mundo reponendos, id eſt, in puris fidelium mentibus aſſeruandos: vt varijs ſanctorum exemplis quaſi quibuſdam calceamentis agnum paſchalem comedentium pedes munirentur: & qui duris præceptorum funibus, ſi ſoli eſſent, forſitan læderentur, interpoſitis pannis veteribus, id eſt, priſcorum patrum actibus, è lacu cum Ieremia extraherentur. Multi enim permouentur exemplis, quos præcepta non mouent. Quamobrèm etiam ſanctus & venerabilis Toloſanæ eccleſiæ Epiſcopus, ab hæreticis è ſua ciuitate expulſus, cùm in Galliam Belgicam, petiturus auxilia contra fidei hoſtes, veniſſet, & tandèm ad Leodienſe territorium, quorundam in vera humilitate Chriſto militantium fama & odore attractus, deſcendiſſet, non potuit ſatis admirari fidem & deuotionem, præſertim ſanctarum fœminarum, cùm eas videret ſummo ſtudio, deſiderio & reuerentia Chriſti Eccleſiam & ſacramenta ſanctæ eccleſiæ proſequi, quæ in ipſius regione ab omnibus ferè vel prorsùs reijciebantur, vel paruipendebantur: cupiebatq; ſummoperè quædam ex ijs, quæ vidiſſet & audiuiſſet, nè perirent, tanquàm fragmenta colligere. Exod 12. Ierem.38. De Albigẽſibus hęreticis dicit.

Scis enim pater ſancte, Toloſanæ eccleſię paſtor, immò totius Eccleſię Chriſti columna fortis, (ad te nanq; mihi ſermo eſt) quo præcipiente, & me negligentiæ arguente, præſens opuſculum ſcribendum ſuſcipere auſus ſim. Nôſti, poſteaquàm ad partes noſtras perueniſti, vt tibi viſus ſis tanquàm in promiſſionis terra verſari. Te enim narrante, memini me audiuiſſe, in tua regione reliquiſſe te Aegyptum, & tranſeuntem per deſertum, terram promiſſionis in ditione Leodienſi inueniſſe. Videras apud tuos, multos noſtræ regionis Cruce ſignatos contra hæreticos, fide feruentes, in afflictione mirabiliter patientes, miſericordiæ operum valdè ſtudioſos: immò, quemadmodûm ipſe mihi dixiſti, audieras non ſine multa admiratione, fœminas quaſdam apud nos acerbiùs lugere vnum aliquod veniale erratum, quàm veſtrates homines vel mille mortifera peccata lugerent: cumque ad nos veniſſes, non aliter vidiſti, quàm audieras, immò plus etiam quàm audieras: ità vt ægrè potueris credere, niſi certa oculorum fide & experientia cognouiſſes.

Vidiſti enim in hortis liliorum Domini, multas diuerſis in locis ſanctarum virginũ cateruas, quæ Chriſti amore ſpretis carnis illecebris, & prę deſiderio regni cæleſtis, contẽptis mũdi huius opib⁹, in pauꝑtate & hũilitate ſpõſo immortali adhęrẽtes, labo- Multæ ſanctę virgines.

labore manuum tenuem ſibi victum acquirerent,& licèt parentes earum multis diuitijs abundarent,at tamen obliuiſcentes populum ſuum & domum patris ſui,mâllent anguſtias paupertatis perpeti,quàm malè partis opibus affluere,vel inter homines faſtuoſos & pompis deditos ſeculares, cum ſalutis periculo permanere. Vidiſti non ſine exultatione ſanctas & Deo ſeruientes matronas, magno zelo puellarũ pu-

Sanctæ matronæ.

dicitiam tueri & conſeruare,& eas in ſancto propoſito confirmantes,vt ſolum ſponſum cæleſtem concupiſcerent,ſalutaribus monitis inſtruere. Vidiſti ipſas viduas in ieiunijs, orationibus, vigilijs, lachrymis, manuum laboribus Domino ſeruientes, quemadmodùm maritis ſuis quondàm in carne placere ſtuduerant,ità iam,immò verò multo etiam ampliùs in id incumbere, vt ſponſo Chriſto in ſpiritu placeant,

1.Tim.5.

crebrò illud Apoſtolicum reuoluentes : Vidua quæ in delicijs eſt,viuens mortua eſt: & ſanctas viduas,quæ ſanctorum neceſſitatibus communicent,quę pedes pauperum lauent,quæ hoſpitalitatem ſectentur, quæ operibus miſericordiæ deditæ ſint, fructũ ſexageſimum promereri.

Vidiſti prætereà,& gauiſus es,ſanctas mulieres in matrimonio Domino pium ex-

Sanctæ mulieres.

hibere famulatum,proles ſuas in Dei timore erudire,honeſtas ſeruare nuptias & torum immaculatũ, ad tempus vacare orationi, & poſteà in idipſum cum timore Domini reuerti,nè tententur à ſatana: ex quibus tamen multæ, conſentientibus maritis,à licitis amplexibus abſtinentes,continenter viuunt,& angelicam ducunt vitam, eô illuſtriori dignæ corona quòd etiam in igni poſitæ non arſerunt. At vidiſti nihilo minùs non ſine admiratione,atque etiam multo animi dolore, impuros quoſdam homines,totius religionis hoſtes,earum fœminarum religionem malignè traducere,& canina rabie mores,ipſorũ vitæ planè aduerſos,lacerare & proſcindere, cumq; nihil poſſent aliud, nouis quibuſdam à ſe confictis nominibus eas appellare, quemadmodum olìm Iudæi Chriſtum Samaritanum,& Chriſtianos Galilæos dicebãt. Ne-

Iohan.8.

que id mirum: Aegyptij enim abominantur oues, & tenebriones atq; malitioſi homines ſimplicium innocentiam derident, inter pocula & epulas, in ebrietate & crapula vitam abſtinentium proſcindentes. Itaq; ſanctus quidam monachus Ciſtertienſis Ordinis, in Alnenſi Abbatia Chriſto militans, præ ſimplicitate dubitare cœpit, cuiuſmodì illi eſſent homines, qui inuſitatis nominibus à maleuolis vocarentur: ſed cùm oraret,à ſpiritu ſancto reſponſum eſt ei: Inuenientur in fide ſtabiles,& in opere efficaces. Ab eo verò tempore ſenex ille tanta dilectione illis coniunctus eſt, vt ferre non poſſet ſe præſente mali quippiam de eis dici. Et illi quidem opprobria & perſecutiones mirabili patiẽtia pertulêre,ſæpè animis cõmemorantes illud Euãgelicum:

Iohan.15.

Si de mundo eſſetis,mundus quod ſuum erat diligeret.& illud:Non eſt ſeruus maior

Ibidèm

domino ſuo. Si me perſecuti ſunt, & vos perſequentur. ſed quia ſcriptum eſt, A fru-

Matt.7.

ctibus eorum cognoſcetis eos : quòd ſynceriter & reuerà Deo inhæſerint, in Leodienſis vrbis deuaſtatione compertum eſt. Quæ enim ad ſacras ædes confugere non potuêre,in flumen ſeſe præcipitârunt,potiùs mori volentes, quàm caſtitatis iacturã facere. Nonnullæ etiam in cloacas inſiliêrunt,fœtore extingui mâlentes,quàm pro-

Nota lector

dere virginitatem. At interìm benignus ſponſus ea humanitate curauit ſpõſas ſuas, vt in tanta multitudine nulla prorsùs vel vitæ, vel caſtitatis acceperit detrimentum.

Vna ex ijs ſancta muliere in flumine periculosè laborante, duo ex hoſtibus in nauicula ad eam properârunt,& cùm illam extraxiſſent,volebãt turpiter ea abuti. Sed

☞

quid fecit caſta inter lenones,agna inter lupas,columba inter accipitres? Mâluit ite-

Inſigne miraculum.

rùm in flumen ſe demergere,quàm corrumpi. Itaq; deſilijt ex naui in vndas, ſed cùm nauicula illius ſaltu depreſſa mergeretur, duo illi merſi periêrunt:illa verò abſq; vllo corporis & animę damno,fluuio obſequente,ad litus emerſit.

Mirandis plùs miranda ſuccedunt. Cùm diuturna & intolerabilis fames regnum Francorum & magnam Imperij partem adeò obtinuiſſet, vt vtriuſq; ſexûs homines paſsìm in agris & pagis fame morerentur,atque illi etiam,qui anteà diuites fuerant, publicè mendicare cogerentur, & inedia confecti perirent: in tanta multitudine nec vna reperta eſt,quæ vel fame deficeret,vel palàm mendicare cogeretur.

Veniamus nunc ad ſingulares perſonas & ſpecialia miracula. Teſtem hîc adhibeo ſanctitatẽ tuam. Tuis enim oculis vidiſti mira Dei opera, & in perſonis diuerſis gra-

gratiarum diuerſitatem. Quædam enim diuinitùs tantam accepit gratiam, vt tuipſe certiſſimè comperiſti, vt peccata hominum, quæ per veram confeſſionem tecta non eſſent, in multis cognoſceret: cumque peccata occulta eis indicaret, & ad faciendam confeſſionem illos inuitaret, non paucis poſt Deum cauſa ſalutis eſſet.

Quaſdam etiam vidiſti fœminas, tam mirabili & ſingulari erga Deum amore liquefactas, vt præ deſiderio languerent, nec poſſent multis annis è lecto, niſi rarò, ſurgere: quorum debilitas nullam aliam habebat cauſam, niſi illum ſolum, cuius amore & deſiderio liquefactæ, cum Domino ſuauiter quieſcentes, quanto plùs ſpiritu confirmabantur, tanto corpore ampliùs debilitabantur, clamantes corde, licèt præ verecundia aliud ore ſimularent: Fulcite me floribus, ſtipate me mális: quia amore langueo. Cuiuſdam etiam anima præ amoris magnitudine liqueſcente, eius genæ miro quodam modo, etiam ſenſibiliter extenuatę, reſoluebantur. Pleriſque ex fauo ſpiritalis dulcedinis, quam in corde percipiebant, melleus guſtus redundabat in ore, ſuaues eliciens lachrymas, & mentem in deuotione conſeruans. Quædam verò tantam accepêre gratiam lachrymarum, vt quotiès Deus verſaretur cogitatione in pectore, prę deuotione riuulus lachrymarum manaret ab oculis, idq; adeò, vt lachrymarum veſtigia ex fluendi aſſiduitate in genis apparérent: nec tamen lachrymæ illæ euacuabant caput, ſed quadam plenitudine confouebant mentem, ſpiritum ſuaui vnctione imbuebant, corpus mirabiliter recreabant, & tanto fluminis impetu totam Dei ciuitatem lætificabant. *Chriſti amore quædam languent.* *Cant. 2.*

Nonnullæ tanta ſpiritûs ebrietate extra ſe rapiebantur, vt in illo beato ſilentio totum ferè diem illis quieſcentibus, dum erat rex in accubitu ſuo, non eſſet illis vox neque ſenſus ad vllas res exteriores. Pax enim Dei exuperabat & ſepeliebat ſenſus earum, vt ad nullum poſſent euigilare clamorem, nullā prorsùs ſentire corporis læſionem, etiamſi multùm pungerentur. Vidi ego quandam tāto zelo triginta ferè annis intrà monaſterium à ſponſo cæleſti detineri, vt extra illud nulla poſſet ratione egredi, etiamſi mille homines per manus eam trahere niterentur. Sæpiùs enim exire tentabat, quibuſdam etiam eam trahentibus, ſed fruſtrà: quippe quæ faciliùs dirumpi poſſet. *Vide rē admirandam.*

Vidi aliam quandam quæ cùm crebros pateretur mentis exceſſus, nonnunquàm viginti & vno diebus (quæ etiam me præſente ampliùs ſeptiès, vt credo, extra ſe rapta fuit) vbicunq; ecſtaſim patiebatur, illic permaneret immobilis, donèc eſſet ſibi reddita: nec tamen quantumcunq; inclinaretur, Dei ſpiritu eam ſuſtentante, corrueret: manus quoquè in aëre immota penderet eo in ſtatu, in quo ecſtaſis eam obtinuiſſet. Cùm autem illa ad ſe rediret, tanto complebatur gaudio, vt reliquijs cogitationum diem feſtum agentibus, gaudium interius quodam corporis plauſu foris prodire cogeretur, inſtàr Dauidis coram arca ſaltantis: vt poſſet etiam ipſa dicere, Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Quædam verò in perceptione illius panis, qui de cælo deſcendit, non ſolùm cordis refectionem, ſed etiam ſenſibilem in ore ſuauitatem & conſolationem experiebantur, dulciorem ſuper mel & fauum: dum carnes veri agni à faucibus cordis, quas repleuerant, vſq; ad fauces oris guſtu mirabili redundarent. Nonnullæ tanto deſiderio ad odorem tanti ſacramenti currebant & inhiabant, vt nullo modo illo diù carere ſuſtinerent, nullam neq; conſolationem, neque requiem capientes, ſed prorsùs præ languore deficientes, donèc ſuauitate cibi illius, animæ illarum crebrò vegetarentur. Erubeſcant igitur infideles & perfidioſi hæretici, qui cibi huius dulcedinem nec fide, nec corde & ore percipiunt. *Miri raptus & ecſtaſes cuiuſdam.* *Pſal. 75.* *2. Reg 6.* *Pſal. 83.* *Iohan. 6.*

Nóui ego quandam in ijs ſanctis fœminis, cui, cùm ingenti veri illius agni carnes edendi deſiderio teneretur, ipſe agnus ſeipſum impertijt, non ferens diutiùs illam lāguere: atq; ex ea refectione illa conualuit. Vidi aliam, circa quam mirabiliter operatus eſt Dominus, ità vt cùm diù iacuiſſet exanimis, antè quàm corpus eius in terra ſepeliretur, anima in corpus reuertente, reuixerit, atque à Domino obtinuerit, vt in hoc ſeculo viuens, Purgatorium pateretur. Itaq; multo tempore mirum in modum à Dño afflicta, quandoq; ſe volutabat in igne, nonnunquàm hyberno tēpore in aqua cōgelata diù morabatur, interdùm in mortuorū ſepulcra ingredi cogebatur. Tandèm verò peracta pœnitētia, in tāta pace vixit, tātamq; à Dño gratiam adepta eſt, vt *Hæc eſt Chriſtina mirabilis, cuius vitam ſcripſit Thomas Cantipratenſis.*

ere.

crebrò rapta in ſpiritu,animas defunctorum vſque in Purgatorium abſque vlla ſuî læſione & ad ſuperna regna deduceret.

Sed quid me neceſsè eſt diuerſarum diuerſas & admirandas diuinorum chariſmatum & cæleſtis gratiæ varietates enarrare, cùm in vna eximia multumq́ue precioſa margarita, omnium ferè chariſmatum liceat cernere plenitudinem,quæ inter alias, perindè vt carbunculus inter gemmas, & ſol inter ſtellas, mirabiliter enituit: cuius fama rei veritate inferior, te ad noſtram regionem adduxit: cuius virtutem in primo ad illam acceſſu, in te mirabiliter expertus es? Cùm enim iam ferè ad dies quadraginta nihil penitùs manducans,beatum obitum ſuum iam propinquum cum deſiderio & mentis hilaritate expectâſſet,& tu de eius vita multa admiranda & vidiſſes, & audîſſes,impenſiſſimè rogâſti, vt poſt eius deceſſum vitam eius conſcriberem,vt qui ei familiaris fuiſſem, multaq́; de eius virtutibus memoriæ commendâſſem: nec eius duntaxàt vitam,ſed etiam aliarum ſanctarum fœminarum,in quibus mira ſanè in Leodienſi ditione Dominus operatur. Etſi autem affirmares tu,& tibi & alijs cũprimìs hoc eſſe commodum & opportunum,ſi ea,quæ Deus in ſanctis noſtræ ætatis hominibus efficit,pro concione publicè poſſes annunciare, nõ tamen voluī ego earum,quæ adhuc ſuperſunt, virtutes & actus ſcripto compræhendere, certus nulla ratione id eas toleraturas. Nè tamen penitùs tuę ſanctitati immorigerus videar,fretus precibus tuis, compulſus deſiderio tuo, multorum etiam, qui hæc lecturi ſunt, vtilitate incitatus,præſens opuſculum aggredior,ſarmenta cum Apoſtolo collecturus, quibus & me & alios calefaciam: tametſi non dubito,fore vt à ſerpente mordear: ſed nec Apoſtolus à vipera læſus eſt, nec ego ex obtrectatorum morſibus ali-
Act.28. quod me damnum facturum pertimeſco.

1.Cor.2. Quanuìs enim animalis homo non percipit ea, quæ Dei ſunt, propter multorum inuidiam, nè multorum vtilitatibus deſim, à ſuſcepto opere non deſiſtam. Sunt enim quidam animales,ſpiritum Dei non habentes, apud ſemetipſos prudentes, qui nihil volunt recipere, niſi quod humana poſſint ratione conſequi: porrò ea, quæ non intelligunt, derident & contemnunt, contra quos dicit Apoſtolus:
1.Theſ.5. Spiritum nolite extinguere,prophetias nolite ſpernere. Illi enim, quantùm in ipſis eſt, ſpiritum extinguunt & ſpernunt prophetias, qui homines ſpiritales tanquàm inſanos vel idiotas deſpiciunt, & prophetias ſiue reuelationes ſanctorum,haud ſecùs,atquè phantaſmata vel ſomniorum ludibria, reijciunt. Non eſt autem abbre-
Eſa.59. uiata manus Domini, & iamindè ab initio nulla fuit ætas, qua ſpiritus ſanctus non effecerit res admirandas in ſanctis ſuis, ſiue clàm,ſiue palàm. Vnguentum enim,
Pſal.132. quod deſcendit à capite in barbam, & à barba in oram veſtimenti, etiam vſque ad fimbriam, id eſt, vſque ad ſanctos extremæ ætatis deſcendet. Nos igitur, quæ vidimus & nouimus, & magna ex parte experientia didicimus, ad Dei & ancillæ eius honorem, eiuſdemq́ue ancillæ Chriſti amicorum conſolationem, pauca ex multis annotabimus. Neque enim omnia vitæ eius admiranda colligere poſſumus, quandoquidem multis illis annis, quibus DEO religioſè ſeruiuit, vix vllus dies aut nox præterijt, quin aliqua vel Dei, vel angelorum eius, vel ſanctorum in cælis degentium, cum quibus ferè tota eius fuit conuerſatio, viſitatione frueretur. Vt autem faciliùs in tanta rerum varietate id quod quærit, lector inueniat, ſingulis capitibus operis huius ſuos titulos præfixi, quibus quaſi clauibus quibuſdam, eorum quæ ijſdem capitibus continentur, intellectus reſeretur,& citra vllam confuſionem lectoris animus tanquàm ſtellis intermicantibus illuſtretur.

VITAE

VITAE EIVS LIBER PRIMVS.

De eius pueritia. *Cap.I.*

FVit in Epiſcopatu Leodienſi in oppido, quod Niuella dicitur, puella quædam, vita & nomine præclara, Maria: Iunij 23. quæ mediocribus orta parētibus, licèt diuitijs & multis rebus temporarijs abundaret, nunquàm tamē ab ineunte ætate eius animus talium rerum amore illectus Patria Mariæ. eſt: immò ab ipſo matris vtero adeò ferè in Dominum proiecta fuit, vt nunquàm vel rarò, vt ſolent puellæ, ſe ludentibus miſcuerit, neque ijs, qui in leuitate ambulāt, participem ſe præbuerit, conſeruans animam ſuam ab omni concupiſcentia & vanitate: in ipſa pueritia iam non obſcura de ſe indicia præbens, qualis in prouectiori ætate futura eſſet. Solebat tum crebrò ante lectum Pietas puerilis. noctù genua flectere, & preces quaſdam, quas didicerat, ceu vitæ primitias Domino offerre. Adeò verò ab ipſa infantia cum illa creuit miſeratio & pietas, adeoque naturali quadam pietate diligebat monaſticam religionem, vt fores paternæ domûs eius interdum prætereuntibus fratribus Ciſtercienſis ordinis, illa ſuſpiciens & admirans eorum habitum, clàm illos ſequeretur, & cùm nihil poſſet aliud, ſuos pedes in illorum veſtigijs præ deſiderio defigeret. Cùm autem parentes eius, vt apud ſeculares more comparatum eſt, veſtibus eam delicatis & cultioribus ornare vellent, illa contriſtata reſpuebat, acſi ab ipſa natura id animo ſuo inſculptum legeret, quod de fœminis ait beatus Petrus Apoſtolus: Quarum ſit non extrinſecùs capillatura, aut 1.Per.3. circundatio auri, aut indumenti veſtimentorum cultus: & quod Paulus Apoſtolus: Non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veſte precioſa. Sed parentes eius 1.Tim.2. id videntes, & puellam deridentes, dicebant: En qualis eſt filia noſtra?

De eius coniugio. *Cap.2.*

ITaque pijs eius actibus inuidentes, cùm eſſet annorum quatuordecim, iuueni cuidam eam nubere voluerunt. Tum verò illa iuncta viro, & hac occaſione ſeparata à parentum conuictu, tanto feruoris exceſſu inflammata eſt, adeoq; corpus ſuum Nubit viro. caſtigauit & in ſeruitutem redegit, vt non rarò, cùm iam magnam noctis partem laboribus manuum impendiſſet, deindè in preces admodùm prolixas incumberet: Vt corpus caſtigârit. quod porrò reliquum erat noctis ſpatium, id quotiès liceret, in aſſeres, quos clàm in extrema lectuli parte abſconderat, ſe reponens, exiguo ſomno tranſmitteret. Cùm autem proprij corporis poteſtatem palàm non haberet, funem aſperrimum ſecretò ſub ſubucula geſtabat, eoque corpus ſuum mirè conſtringebat. Quod non idcircò hîc commemorare volui, vt probem exceſſum, ſed vt eius feruorem indicem. In his verò & pleriſque alijs, quæ ſingularis gratiæ priuilegio illa fecit, prudens lector meminerit, paucorum priuilegia non efficere legem communem. Itaque virtutes eius imitemur: actus autem virtutum eius, abſque priuata quadam prærogatiua, imitari non poterimus. Etſi autem cogendum eſt corpus, vt ſeruiat ſpiritui, dandaq; nobis opera eſt, vt ſtigmata Domini noſtri Ieſu Chriſti in noſtro feramus corpore: at tamen non ſumus neſcij, honorem regis diligere iudicium, nec gratum eſſe Deo ſacri- Pſal.98. ficium de rapina pauperis. Nec debemus pauperi ac miſeræ carni ſubtrahere neceſſaria, ſed vitia coërcere. Quod verò ſanctos quoſdam ex familiari ſancti ſpiritûs conſilio feciſſe legimus, admiremur potiùs, quàm imitandum ſuſcipiamus.

De mariti eius conuerſione, & vt omnibus renunciantes, caſtè vixerint. *Cap.3.*

CVm autem non multo tempore cum marito ſuo Iohanne in matrimonio ità vixiſſet, reſpexit Dominus humilitatem ancillæ ſuæ, exaudiuitq; lachrymas ſup-

plicantis. Quam enim hactenùs vxorem habuerat Iohannes, eam ex inſtinctu diuino habuit poſtmodùm Mariam commendatam. Caſtò caſtam Dominus commendauit ancillam, vt pro ſolatio haberet cuſtodem: & vt liberiùs Domino ſeruiret, fidelem ei adhibuit prouiſorem. Qui enim priùs naturali quadam ingenij humanitate & ſuauitate ſancto coniugis ſuæ propoſito, vt ſolent plerunquè mariti, non contradixerat, ſed comiter ac benignè ſatis, licèt eius labores miſeraretur, illud tolerârat: eam eſt ex diuina viſitatione gratiam adeptus, vt non ſolùm deincèps continentem & planè angelicam duxerit vitam, ſed ſociam etiam ſuam in ſancto propoſito & religione imitatus ſit, omnia ſua pro Chriſti amore in pauperes erogans. Quanto autem magis carnali affectione ab ea ſeparatus eſt, tanto plùs ei ſpiritalis nexùs matrimonio per dilectionem coniunctus eſt. Quamobrèm etiam Dominus poſteà ancillæ ſuæ in viſione promiſit, ſe ſocium ipſius tanquàm inſtaurato matrimonio in cęlis ei redditurum, qui ſtudio caſtitatis à carnali commercio in terris ſe retraxiſſet. Erubeſcant hîc & expaueſcant infelices, qui extra matrimonium illicitis ſe commixtionibus polluunt, quandò ambo iſti beati iuuenes, etiam à licitis amplexibus, cauſa Chriſti, abſtinentes, feruentis adoleſcentiæ impetum feruore religionis ſuperârunt, ignem igni extinxerunt, & coronas triumphales promeruerunt. Itaque dedit illis Dominus in domo ſua & in muris ſuis locum & nomen melius à filijs & filiabus: quandoquidem inſtàr beatorum martyrum, in igne non ardentes, in voluptatum copia propriam voluntatem mactantes, apud fluuium ſitiētes, inter epulas eſurientes, carnes ſuas confixerunt clauis timoris Dei: immò verò Chriſti amore ſeſe penitùs abijcientes, leproſis quibuſdam apud Niuellam eo in loco, quem Villenbroc dicunt, aliquandiù inſeruiêrunt.

Maritus eius cū illa viuit cōtinenter. *Eſa. 56.*

De contemptu & perſecutione, quæ à conſanguineis pertulêre. Cap. 4.

Videbant verò hæc dæmones, & inuidebant: videbant ſeculares & cognati, & frendebant dentibus in eos: & quos anteà erant venerati diuites, iam Chriſti cauſa pauperes ſua ſponte effectos irridebant & aſpernabantur. Viles ergò & abiecti pro Domino habiti ſunt: opprobria exprobrantium Domino ceciderunt ſuper eos. Sed nè timeas ancilla Chriſti, propoſito tibi gaudio & honore ſeculari, ad crucis contumelias cum Chriſto tuo vltrò accedere. Præſtabilius tibi eſt, abiectam eſſe in domo Domini tui, quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Perdidiſti quidem gratiam cognatorum: ſed Chriſti gratiam tibi conciliâſti. An te putas iam demùm deſtitutam amore conſanguineorum? Immò verò nunquàm illi te dilexerunt, ſed tua. Vt enim muſcæ mel, cadauera lupi: ſic prędàm ſequitur hæc turba, non hominem.

Amor hominū mundanorum fallax.

De compunctione & lachrymis eius. Cap. 5.

Thren. 3.

Bonus es Domine ſperātibus in te: verax es expectantibus te. Ancilla tua regnum mundi & omnem ornatum eius pro tuî amore contempſit: tu verò centuplum ei reddidiſti in hoc ſeculo, & vitam æternam in futuro. Intueamur enim, quantis virtutum gemmis, tanquàm vas auri ſolidum, ornatum omni lapide precioſo, præclarā hanc amicam tuam ornaueris, quibus miraculis abiectam illam, & quam homines mundo dediti irriſêre, illuſtraueris. Principium conuerſionis eius ad te, primitiæ dilectionis, Crux tua, paſſio tua fuit. Audiuit auditum tuum, & timuit: conſiderauit opera tua, & expauit. Cùm enim die quadam, præuenta & viſitata à te, beneficia immenſa, quæ tu in aſſumpta carne humano generi benignus impendiſti, conſideraret, tantam compunctionis gratiam, tantā vim & copiam lachrymarum, torculari Crucis tuæ expreſſam, in tua paſſione percepit, vt veſtigia eius per eccleſiam ingredientis, lachrymæ in pauimentum vbertìm defluentes proderent. Porrò ab hac viſitatione multo deincèps tempore nec Crucis imaginem intueri, nec vel ipſa loqui, vel alios de paſſione Chriſti loquentes audire potuit, quin præ cordis defectu ecſtaſin pateretur. Itaque vt dolorem aliquandò temperaret, & fluuium lachrymarum cohiberet, ad Chriſti diuinitatem & maieſtatem animum attollebat, vt in eius impaſſibilitate conſolationem inueniret. Sed vndè fluminis impetum reprimere conabatur,

Ingens eius compūctio.

batur,indè mirabiliter maior lachrymarum impetus excitabatur. Cùm enim attenderet,quantus ſit ille,qui propter nos tam indigna & abiecta perpeſſus eſt, dolor recrudeſcebat,nouiſque lachrymis anima eius ſuaui compunctione renouabatur. Die quodam ante paraſceuen,cùm iam imminente Chriſti paſſione, maiori lachrymarũ imbre, gemitibus & ſingultibus ſe cum Domino Ieſu mactare cœpiſſet, quidam ex eccleſiæ ſacerdotibus quaſi blandè increpando, hortabatur eam, vt cum ſilentio oraret, & lachrymas compeſceret. Illa verò, vt ſemper erat, verecunda & omnibus columbina ſimplicitate obedire ſtudens, cùm non ignoraret id ſe præſtare non poſſe,clàm è templo egrediens, in ſecretum quendam & ab omnibus remotum ſeceſſit locum:impetrauitque cum lachrymis à Domino,vt illi ſacerdoti indicaret, non eſſe in hominis poteſtate lachrymarum impetum retinere, quandò flante ſpiritu vehementi fluunt aquæ. Cùm igitur eodem die presbyter ille Miſſam celebraret, aperuit Dominus, & non fuit qui clauderet: emiſit aquas, & ſubuerterunt terram. Tanto enim lachrymarum diluuio ſubmerſus eſt ſpiritus eius,quòd parùm abfuit,quin præfocaretur: & quo plùs nitebatur coërcere impetum, tanto ampliùs multo lachrymarum imbre non ille duntaxàt,ſed & liber & altaris linteamina irrigabantur. Quid hìc ageret incautus ille Chriſti ancillæ repræhenſor? Certa experientia non abſque rubore didicit, quod paulò antè per humilitatem & commiſerationem ſcire noluit. Poſt multos ſingultus, cùm multa inordinatè & cum interruptione pronunciaſſet, tandem à naufragio vix euaſit. Qui vidit & cognouit, teſtimonium perhibuit. Diù poſt Miſſæ abſolutionem Chriſti ancilla reuertens,miro modo perindè acſi præſens fuiſſet, quæcunq; acciderant,ſacerdoti illi improperando retulit: Iamnunc, inquit, propria didiciſti experientia, non eſſe in manu hominis,impetum ſpiritûs Auſtro flante continere. Cùm autem per dies & noctes perpetuos aquarum exitus deducerent oculi eius, & nè lachrymæ eius non modò non hærerent in maxillis, ſed nec in eccleſiæ pauimento pulueri mixtæ ſordes efficerent, panno lineo, quo caput ſuum tegebat,exciperentur, multis eiuſmodi pannis ſeu velaminibus vtebatur, cùm humectata lachrymis,ſicca flagitarent. Mihi verò condolentis & commiſerantis affectu,poſt longa ieiunia, poſt vigilias multas, poſt tantas lachrymarum inundationes ex ea percontanti,num exinanito, vt aſſolet, capite aliquam vel læſionem vel dolorem ſentiret, ità reſpondit: Hæ lachrymæ ſunt refectio mea: hæ ſunt mihi panes die ac nocte: nec caput affligunt, ſed mentem nutriunt: non dolore vllo afficiunt, ſed animam quadam ſerenitate exhilarant: non cerebrum euacuant, ſed animum ſatietate implent,& ſuaui quadam mulcent vnctione: dum non vi extorquentur, ſed à Domino ſponte ſuppeditantur.

Nota efficaciã precum eius.

Magna copia lachrymarũ eius.

Nota de lachrymis.

De eius confeſsione. Cap. 6.

IAm de eius confeſſione poſt compunctionem breuiter videamus. Teſtem Deum inuoco,me nunquàm in tota eius vita vel conuerſatione vel vnum potuiſſe mortiferum peccatum depræhendere. Si quod autem fortaſsis exiguum veniale ſibi admiſiſſe videretur, cum tacito cordis dolore, tanta cum verecundia & rubore, cum tanta contritione ſe oſtendebat ſacerdoti, vt plerunquè præ nimio cordis angore inſtàr parturientis exclamare cogeretur: tametſi etiam ab exiguis & venialibus culpis adeò ſibi caueret,vt crebrò ad dies quindecim nec vnam inordinatam cogitationem in ſuo poſſet pectore reperire. Et quia bonarum mentium eſt ibì culpam agnoſcere, vbì culpa non eſt: ſacerdotum pedibus aduoluta, ſeſe accuſans,quædam eiuſmodi etiam cum lachrymis confitebatur, ad quæ nos vix potuimus à riſu abſtinere: putà, quædam verba puerilia,quæ in pueritia ſe dixiſſe recolens,dolebat. Poſtquàm autem euacuauit ea, quæ ſunt pueri, tanto cum timore animam ſuam, tanto ſtudio ſenſus ſuos, tanta puritate cor ſuum cuſtodire nitebatur, ſemper illud præ oculis habens, Qui modica negligit,paulatìm décidit: vt ne verbum quidem vllum aut adſpectum inordinatum, nec inhoneſtum corporis habitum, nec riſum immoderatũ,nec indecentẽ vel indecorũ corporis geſtũ,in ea vnquã aut certè raro aduertere potuerimus:quanquàm plerunq; præ immenſo cordis gaudio,dũ ſeipſam vix poſſet capere, aliquanto liberiùs exhilarato vultu, externo corporis geſtu mentis iubilum

Magna vitę innocentia.

Eccl.19.

nis fraudem & verſutias intelligens, quòd ipſam, vtpotè religiosè formidoloſam, perturbare cuperet, vt nimia inedia conficeretur, deridens illum, tanto plus conabatur comedere, quanto ſerpens virulentus acriùs indè torquebatur. Sed ſiue manducaret, ſiue ieiunaret, omnia in Dei gloriam faciebat. Triennio perpetuo, à feſto S. Crucis vſque ad Paſcha, ſolo pane & aqua vſa eſt, nec tamen vllum indè vel valetudinis, vel laboris manuarij accepit detrimentum. Quandò in cellula ſua, iuxta eccleſiam ſita, veſperì aut noctc corpuſculum ſolo pane & aqua reficiebat, à principio benedictionis vſque ad peractas gratiarum actiones, quidam ex ſanctis angelis ſobriç cœnæ aſſiſtentes, coram illa quaſi per ſcalam illuſtrem aſſcendebant: quorum præſentia tantam ei adferebat conſolationem & ſpiritûs exultationem, vt omnis ſuauitas guſtûs illa ſpiritali dulcedine facilè vinceretur. Sanctus quoquè Iohannes Euangeliſta, quem impensè amabat, illa cibum ſumente, nonnunquàm ad eius menſam veniebat: ad cuius præſentiam præ deuotionis affectu appetitus omnis ità proſternebatur, vt etiam exiguam eſcam capere vix poſſet. Ità corporales delicias, quibus Chriſti amore ſibi interdixerat, Dominus mentis delicijs compenſabat. Scriptum eſt enim: Non in ſolo pane viuit homo. Ex huius autem cibi fortitudine ità roborabatur, vt plerunquè ad octo, interdùm ad vndecim dies, putà à Chriſti aſſcenſione vſque ad aduentum Spiritûs ſancti ſiue Pentecoſten, nihil prorsùs cibi potúsve acciperet: & quod mirum videri poſſet, nec caput propterea doleret, nec aliquid de labore remitteret, non minùs prompta & expedita ad laborandum poſtremo ieiunij die, atquè primo: nec ſi vellet, ijs diebus edere potuiſſet, donèc portio ſenſitiua, quæ à ſpiritu quaſi abſorpta erat, ad ſeſe, vt ità dicam, rediret. Nam quandiù anima, ſpiritali refectione exuberans, ità plena erat, nullum cibum corporeum eam percipere ſinebat, Aliquandò ad dies trigintaquinq; in tranquillo & beato ſilentio cum Domino ſuauiter quieſcens, nulla corporea vtebatur eſca, & per dies aliquot nullum poterat proferre ſermonem, niſi hunc ſolum: Volo corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti: quo percepto, rursùs cum Domino in ſilentio permanebat. Illis verò diebus ſentiebat ſpiritum ſuum, tanquàm à corpore ſeparatum, ſic eſſe in corpore, àc ſi in luteo iacéret vaſe, & ipſo ſuo corpore tanquàm luteo veſtimento circundari. Ità ergò à rebus ſenſibilibus abſtracta, & ſupra ſe in quandam eſtaſin rapta, tandèm poſt hebdomadas quinq; ad ſe reuertens, aperiebat os ſuum, & mirantibus illis, qui aderant, loquebatur, cibumque ſumebat. Poſteà verò accidit illi, vt multo tempore nulla ratione neque carnium, neque frixurç alicuius, ſed nec vini poſſet odorem ferre, niſi quandò poſt ſumptum Chriſti corpus pro ablutione vinum ſumebat: tũc enim citra vllam moleſtiam & odorem & ſaporem illius admittebat: & cùm iret per pagos aliquot, ab Epiſcopo Confirmationis ſacramentum perceptura, nihil affligebatur ijs odoribus, qui anteà ei fuerant intolerabiles.

[Margin: Deut. 8.] [Margin: Vide ſtupẽdam abſtinentiam.]

De precibus eius. Cap. 9.

QVanto accuratiùs corpus ſuum macerabat ieiunijs, tanto ſpiritus liberior precibus pingueſcebat. Corpus extenuabatur inedia, & anima in Domino magìs corroborabatur. Tam verò ſingularem à Domino obtinuit orandi gratiam, vt diù noctuq; inuictum ab oratione ſpiritum aut nunquàm, aut rarò relaxaret. Sine intermiſſione enim orabat, vel tacito corde clamando, vel oris officio cordis affectum exprimendo: tantusq; ab altari cordis eius fumus aromatum in conſpectu Domini aſſcendebat, vt etiam tum, cùm manibus operaretur, cùm manum mitteret ad fortia, & digiti eius appræhenderent fuſum, pſalterium coram ſe expanſum haberet, atque indè Domino pſalmos ſuauiter eructaret, ijsq; ceu clauîs quibuſdã cor ſuum, nè ociosè vagaretur, Domino copularet. Cùm autem ſpeciales pro aliquo, Domino preces offerret, miro quodam modo ille ei in ſpiritu reſpondebat. Ex adipe enim deuotionis, ſpiritus eius Domino coniunctus, ſuauiter in oratione pingueſcebat, cùm ſe ſentiret à Domino impetrâſſe, quod vellet. Ex ipſa nanque ſpiritûs ſui vel eleuatione, vel depreſſione, vtrùm exaudita eſſet, nécne, plerunquè animaduertebat. Orauit quandoquè pro anima cuiuſdam defuncti, dictumque eſt ei: Non ores

[Margin: Perpetuum eius precãdi ſtudium.]

dùm dentem infigeret,& ad extremum caudam ſuam quaſi cedrum ſtringeret. Cùm Iob 40.
enim iam illi fides ceu veraci haberetur,tum inſtàr ſophiſtæ & impoſtoris,veris quibuſdam proditor ille falſa permiſcebat,bonorum intermixtione falſis quādam vmbram inſidioſè prætexens. Tandèm ſuis machinis eò perduxit fratrem illum, vt res eius peſſimum fuerint exitum habituræ,ſi non ancilla Chriſti, reuelante ſpiritu ſancto, callidi veteratoris fraudes didiciſſet. Cùm autem diceret homini, reuelationes illas non eſſe à Deo,ſed maligni dæmonis illuſiones eſſe, & ille ediuerſò non ſancto, ſed ſuo ſpiritu obijceret: Cùm tot mihi beneficia præſtiterit ſpiritus ille, tot vera & futura prædixerit, nullo pacto mihi vult imponere: illa ad ſolita orationum arma confugiens, pedes Domini rigat lachrymis, cælum precibus inſtanter pulſat, nec facit finèm, donèc impius ille impoſtor, cum multo gemitu & pudore, ipſi nocte in cellula ſua oranti adſtaret: quem illa commentitio præditum ſplendore intuens: Quiſnam es tu? inquit,aut quis vocaris? Ille ſuperbo,vt erat, vultu eam toruis oculis viciſsìm adſpiciens,Ego ſum, ait, quem tu maledicta precibus tuis compuliſti venire ad te,quæ meum mihi amicum per vim auferre conaris. Somnium autem ego vocor. Multis enim, præſertim religioſis, in ſomnis inſtàr Luciferi appareo, mihiq; obediunt illi, & ex meis conſolationibus animis efferuntur, dignoſque ſe putant, qui diuinis & angelicis fruantur colloquijs. Amicum illum meum, quem pro tua voluntate mihi abſtuliſti,à bono propoſito iam eram retracturus. Et id ſanè rei euētus docuit: ſed oua aſpidum rupta ſunt,& maligni illius fraudulenta conſilia in lucē prolata.

Puella quædam in monaſterio Ciſtertienſis Ordinis inter ſanctimoniales ſub habitu monaſtico Domino ſeruiebat. Inuidit verò illi tanto acerbiùs antiquus ſerpens, quòd in ſexu fragili & ætate iuuenili tam arduæ viæ inſtitutum eam complexam videret. Itaque cernens illam ſimplicem, formidoloſam & humilem, vt per puſillanimitatem & immodicum timorem, eam in deſperationem adduceret, blaſphemis & ſordidis cogitationibus eius animum vexauit. Illa verò, vt erat meticuloſa & talium tentationum rudis ac imperita, in ipſo eiuſmodì cogitationum primo acceſſu putabat ſe fidem amiſiſſe: & diù quidem multo cum dolore reſtitit,ſed tandèm virulenti ſerpentis ſibilum ampliùs ferre nō ſuſtinens, nec interìm pectoris ſui vulnus, vt medicinam acciperet, aperiens, præ puſillanimitate in deſperationem prolapſa eſt. iamque adeò eius mentem malignus hoſtis depreſſerat, vt nec orationem Dominicam, nec Symbolum Apoſtolicum dicere poſſet. Nec voluit confiteri peccata ſua: & ſi nonnunquàm vel blanditijs adducta,vel minis compulſa,quædam confiteretur,nulla ratione permoueri potuit,vt veniam peteret. Non potuit intereſſe ſacramentis Eccleſiæ,non CHRISTI corpus percipere: nec rarò præ animi perturbatione ſibijpſi manus adferre conata eſt: verbum Dei & ſalutares admonitiones ſpernebat: omnis boni odio laborabat: multas per os eius diabolus blaſphemias euomebat. Fiebant quidem à pijs ſororibus eius multæ ad Dominum preces pro illa,ſed columbam ſuam è faucibus tartarei accipitris extorquere, & illud genus dæmonij precibus & ieiunijs eijcere nequibant: non quòd clemens ſponſus tot ſanctarum virginum orationes ſperneret,ſed quòd dęmonium atrociſſimum ſingulari ancillæ ſuæ vincendum & profligandum ſeruaret, quæ precum ſuarum efficacia maxillas Leuiathan perforaret, & ab eius ore prædā illam vi extraheret. Adducta eſt itaq; puella ad eam: illa verò, vt erat ſpiritu commiſerationis & melle ſpiritalis dulcedinis affluens, eam benignè ſuſcepit, non modò in cellulam ſuam ſtudio hoſpitalitatis, ſed etiam in cor ſuum charitatis ſpiritu & beneuolentia: cumque multùm pro ea rogaret Dominum, nequam ſpiritus, quam ſe fortiter tenere exiſtimabat, relinquere noluit. Tum illa ſeipſam Domino prolixiùs immolans,quadraginta diebus in lachrymas,preces & ieiunia incubuit, ſed ità tamen,vt bìs vel ter hebdomadibus ſingulis cibum acciperet. Eo ieiunio abſoluto,teterrimus ille ſpiritus,relicta puella, ad CHRISTI ancillam cum dolore & ignominia venit coactus,& ab Angelo Domini mirabiliter vinctus & tortus, ità vt videretur quaſi reiectis per vomitum viſceribus,omnia inteſtina ſua ad collum geſtare. Quod enim inuiſibiliter Dominus in ſpiritu operatur, id quandoquè per ſigna quædam exteriora viſibiliter oſtendit.

Dæmō valdè infeſtus eſt cuidam ſanctimoniali.

En vt comprimitur ſuperbiſſimi dæmonis arrogantia.

Rogauit autem gemebundus Chriſti amicam,vt ipſius miſereretur, & mulctam ipſi irrogaret.aiebatque quicquid ipſa iniungeret,id ſibi neceſſariò faciẽdum incumbere.Illa verò,vt quæ nunquàm quicquam ſibi arrogaret,nec aliquid vellet ſine conſilio facere,acciuit ad ſe magiſtrum quendam,ipſius familiarem amicũ,cui benè confidebat. Illo conſulente, vt eum iuberet ire in deſertum locum, vbì nulli vnquàm vſque ad ſupremi iudicij diem nocere poſſet, alius quidam ſuperuenit, vtrique ſatìs familiaris:qui cùm rem cognouiſſet,pro maiori ſpiritûs vehementia & feruore,Nequaquàm,inquit,ſic euadet ille furcifer, ſed iubeas illum confeſtìm abire in profunda inferorum.Illa ergò id præcipiente, & dæmone cum vlulatu deſcendente, tantus tartareorum ſpirituum clamor excitatus eſt, ipſa in ſpiritu audiente, quòd magnus & potens quidam è ſuis princeps ad ipſos veniret, vt multùm illa obſtupeſceret, & Domino gratias ageret.Porrò puella eadem hora liberata, facta confeſſione peccatorum ſuorum, CHRISTI corpus accepit, & Deo gratias agens,ad ſuum monaſterium reuerſa eſt.

Nonnunquàm Chriſti ancilla poſt multas vigilias & preces in lectulo ſuo nonnihil quieſcente,ſub diuerſis formis apparebat ei diabolus, frendens in eam, eique maledicens: Malo tuo,inquiens, quieſcas: nobiſcum in gehenna ſit requies tua.Nõ minùs enim torqueor quiete tua, quàm labore & precibus tuis.At illa ſubridẽs,edito Crucis ſigno,eum diſcedere compellebat.

De vigilijs & ſomno eius. Cap. 10.

Tempus nõ ſinit ocioſè labi.

GRauem & intolerabilem temporis ocioſè traducti iacturam fortis illa & prudens mulier cenſebat.Dies enim præterlabuntur,ſed non redeunt, nec reuocari poſſunt.Itaque temporis amiſſi damnum irrecuperabile eſt. cæteræ autẽ res temporariæ, ſi ſint amiſſæ, reſtaurari poſſunt. Quamobrèm ſummo cauebat ſtudio, nè quam vnquàm noctis vel diei horam, quantùm fieri poterat, ocioſa tranſmitteret. Noctibus raro dormiebat,ſciens homini ſomnum non ad meritum,ſed ad humanæ infirmitatis recreationem à Deo clementer attributum. Non enim meremur dormientes, cùm nulla tunc nobis ſit liberi arbitrij vſura. Vndè quantùm potuit,à ſomno abſtinens, nocturnis vigilijs tanto deuotiùs, quanto liberiùs abſque vllo circunſtrepentium ſonitu, Domino vacabat.Abſtinentia enim, qua corpus ſuum conficiebat & exiccabat, & ignis diuini amoris intùs ardens, omnem ab ea ſomnolentiam profligabant: ſuaues etiam angelorum cantus,cum quibus non raro noctes inſomnes ducebat,omnem ab eius oculis ſomnum abſque vlla corporis moleſtia abigebant.Separatæ enim ab hominum frequentia nocturnis horis, aderat beatorum ſpirituum exercitus, quorum ſonus mirabilis, tanquàm caſtrorum, dulci quadam harmonia mulcebat aures, torporem omnem repellebat,recreabat caput,mira ſuauitate afficiebat mentem,excitabat deuotionem, inflammabat affectum, & ad laudem & gratiarum actionem ſuo inuitabat exemplo,cùm ſæpiùs repeteret, *Sanctus*, ſanctus,ſanctus Dominus.Attendant hæc,& lugeant miſerabiles & ſtultæ fœminæ, quæ laſciuis cantionibus ignem libidinis in ſeipſis excitant, & anhelitu ſuo prunas ardere faciunt: ſicque à cantu Angelorum alienæ, pereunt in vanitate ſua, earumq; riſus in luctum,gaudium in mœrorem ſempiternum, cantus in vlulatũ mutabitur: habebuntque,vt Dominus ait per Eſaiam,pro zona funiculum,pro ſuaui odore fœtorem,pro criſpanti crine caluitium.

Somni pauciſſimi eſt

Eſa.3.

At noſtra Maria choreas vanitatis & omnes ſatanæ pompas Chriſti amore proculcans,feliciùs & ſuauiùs iucundiſſimis Angelorum choreis meruit intereſſe. Et quia precioſas ſanctorum reliquias, quibus copioſè munita & ornata eſt eccleſia Oegniacenſis,nocturnis cuſtodiebat excubijs, ſancti,quorum erant eæ reliquiæ,noctem feſtam cum ea ducentes,& cuſtodi ſuæ tanquàm applaudentes, mirabili conſolatione ſpiritum eius exhilarabant.In extrema quoquè eius ægritudine commiſerantis affectu eam conſolantes, patrocinium ei apud DEVM & mercedem pro labore atque cuſtodia pollicebantur. Habebat verò lectum in cellula ſua, in quo non niſì parùm ſtraminis inerat. Et dormiebat quidem in illo, ſed raro: nam frequentiùs ſedens in eccleſia, capite ad murum inclinato, exiguo ſe ſomno recreabat, & ità ad iucundos vigiliarum labores reuertebatur.Sicut enim ſitiens, dum dormit,

Lectulus eius.

dormit, fontes aquarum ſomniat: & eſuriens, fercula ſibi apponi imaginatur: ſic illa eum, quem concupiſcebat & ſitiebat, per nocturnam etiam quietem ſemper ob oculos habebat. Vbì enim amor, illic oculus: vbì theſaurus eius, ibì etiam cor illius erat. Indè eſt, quod Dominus ait: Vbì ego ſum, illic & miniſter meus erit. Nec rarò eam Dominus, perindè vt ſanctum Ioſeph & alios ſanctos, per ſomnum admonuit: immò multa ei dormienti oſtendit, multis reuelatiōibus, nè vel ſomnus ocioſus eſſet, eam viſitauit, ſicut erat per Prophetam ſuum pollicitus: Senes, inquit, veſtri ſomnia ſomniabunt, & iuuenes veſtri viſiones videbunt. Matt.6. Iohan.12. Matt.1.&2. Ioel.2.

Permittebatur interdùm ſomnum capere in cellula ſua: nōnunquàm verò, cùm magnæ imminerent ſolennitates, non niſì intrà eccleſiā in Chriſti præſentia potuit obtinere requiem: & tunc noctes atq; dies illic permanere cogebatur. Angelo enim ſuo, ipſius cuſtodiæ deputato, tanquàm Abbati ſuo eam oportebat obedire, iſq; eam interdùm nimijs confectam ieiunijs, vt quieti ſe daret, admonebat: cumque paululùm quieuiſſet, excitabat eam, & ad eccleſiam reuocabat. Eoipſo vehementer eam incitante & virtutem ſuppeditante, quodam tempore à ferijs S. Martini vſque ad Quadrageſimam adeò eccleſiæ pauimentò adhæſit anima eius, vt ſiue ſederet, ſiue iaceret, inter ſe & nudam terram nihil penitùs, nè feſtucam quidem exiguam ferre poſſet: cumque ante altare dormiret, non niſì meram humum, vel lignum ad altaris baſim tranſuersìm poſitum, pro pulninari haberet. Et tamē ea hyeme tanta erat frigoris immanitas, vt etiam ſub ſacrificio in ſancto calice, vinum repentè, quod equidem memini, congelaret: cùm interim illa nec frigus ſentiret, nec caput, ſancto Angelo manum ſuam humaniſſimè interponente, vel tenuiter doleret. Væ vobis, qui dormitis & laſciuitis in ſtratis veſtris, & in lectis eburneis, qui mollibus delectamini, in veſtris voluptatibus mortui & ſepulti: qui ducitis in bonis dies veſtros, ſed in puncto ad inferni nouiſſima deſcendetis, vbì ſubter vos ſternetur tinea, & operimētum veſtrum erunt vermes. Eccè famulæ Chriſti, dum ſuo Domino religiosè ſeruit, humus obſequitur, nè eius duritia atteratur: parcit hyems, nè frigore crucietur: ſancti miniſtrant angeli, nè vlla ex parte lædatur. Contra vos autem inſenſatos pugnabit orbis terrarum pro Domino: armabitur creatura Dei ad vltionem inimicorum eius, quæ ſuo authori inſeruiens, aduersùm vos excandeſcet, de vobis ſupplicium ſumptura. Præſentiam Chriſti in Euchariſtia dicit, quę in templis aſſeruatur. Iob 21. Eſa.14. Sap.5.

De eius veſtibus & habitu corporis. Cap. xj.

QVæ[illegible]llere agni immaculati veſtiebatur, quæ veſte nuptiali intrinſecùs ornata erat, quæ Chriſtum intùs induerat, cultum vel ornatum externum habebat neglectui. Interìm tamen mediocribus vtebatur veſtibus: & neque affectatę ſordes, neque exquiſitæ munditiæ vnquàm ei placuēre. Itaque ornatum & ſordes æquè fugiebat, quòd alterum delicias, alterum vanam gloriam redoleat. Sciens autem beatiſſimum Iohannem ab aſperitate veſtium à Domino commendatum, & dictum eſſe à Chriſto, Qui in domibus regum ſunt, mollibus veſtiuntur: ſubucula ad carnem vti noluit, ſed aſpero ſacco cilicino. Tunicam habuit laneam coloris albi, & eiuſdem coloris pallium ſimplex, abſque vlla vel pellium vel alterius panni ſubductione: non ignorans primos parentes noſtros poſt ruinam, à Domino, cùm nudi eſſent, non veſtibus precioſis, vel multa arte tinctis, ſed tunicis pelliceis indutos fuiſſe. Harum ergò veſtium ſimplicitate contenta, cùm intrinſecùs ferueret, nullum externum metuebat frigus, nec opùs habebat igne, quo frigus hyemis depelleret: immò mirandum in modum cùm hyems aſperior glaciali frigore aquas conſtringeret, vtì feruebat intùs ſpiritu, ſic foris corpore, præſertim inter orandum, calebat, idq; adeò, vt ex ſudore eius aromatico nonnunquàm etiam veſtes redolerent. Et erat plerunquè ſanè odor veſtimentorum eius ſicut odor thuris, cùm ex cordis thuribulo preces Domino offerret. Quid hîc dicturæ eſtis vanæ & faſtuoſæ mulieres, quæ multa indumentorum varietate oneratis cadauera veſtra, & veſtibus longas caudas trahentibus, degeneres vos & belluinas declaratis, circumornatę templorum inſtàr? Veſtra veſtimenta comeduntur à tineis, & pútent: ſanctę huius mulieris veſtes in reliquijs habentur, & ſuauiter redolent. Sunt hę nimirū precioſę veſtes, quas licèt Matt.11. Gene.3. Nota rem mirum.

admo-

admodùm tenues, nullum potuit penetrare frigus, atque ideò propter frigus ſancti-ficatæ ſunt: propter ſanctificationem autem, poſt eius obitum ab hominibus pijs & diligenter aſſeruantur, & pietatis affectu, honore afficiuntur.

De eius labore manuario. Cap. 12.

SCiebat prudens mulier primis parentibus generis noſtri poſt peccatum admiſſum, & in ijs omni poſteritati eorum hãc, Dominum irrogâſſe mulctam, vt in ſudore vultûs ſui veſcerentur pane ſuo. Quamobrèm manibus ſuis, quandiù potuit, vt corpus per pœnitentiam affligeret, vt indigẽtibus neceſſaria, & ſibi victum & veſtes, quæ omnia Chriſti amore reliquerat, acquireret, laborauit. Tantam autem operandi virtutẽ ei Dominus contulerat, vt ſocias ſuas longo poſt ſe interuallo relinquens, & ſe & aliam ferè ſuo labore ſuſtentare potuerit, diligenter attendens illud Apoſtolicum: Qui non laborat, non manducet. (2. Theſ.3.) Ducebat autem omne laboris exercitiũ iucundiſſimum, cùm attenderet vnigenitum excelſi regis filium, qui aperit manum ſuam, & implet omne animal benedictione, (Pſal.144.) laboribus ſancti Ioſeph & pauperculæ Virginis enutritum. Itaq; in quiete & ſilentio, iuxta Apoſtoli conſilium, (2 Theſ.3.) manibus operando, panem ſuum manducabat. In ſilentio enim & ſpe erat fortitudo eius. (Eſai.30.) atq; intantùm turbam & ſtrepitum fugiebat, quietem & ſilentium diligebat, vt quodam tempore à feſto S. Crucis vſq; ad Paſcha Domini, ne vnum quidem verbum locuta ſit: quod quidem vſqueadeò gratum fuit Domino, vt ex Spiritûs ſancti reuelatione didicerit, eo vel maximè ſe id impetrâſſe, quòd citra Purgatorij pœnas, migraret ad cælos. (*Silentium eius quantũ Deo placuerit.*) Poteſt indè haud obſcurè animaduerti, quàm ſit graue loquacitatis vitiũ, cùm tam gratum ſit Domino ſilentium. Vir linguoſus, ait Propheta, non dirigetur in terra viuentium. (Pſal.139.) Tandèm autem talentum ſibi creditum in dies ſolerti negociatione multiplicans, & ſemper de virtute in virtutem per ſcalam, quam vidit Iacob patriarcha, (Gene.28.) aſſcendens, cùm iam in excelſo conſtituta, & tanquàm in ſupremo gradu ſita, omnia ſub pedibus ſenſibilia reliquiſſet, adeò ab vbertate ſpiritûs abſorpta eſt eius portio ſenſitiua, vt iam non niſi cibum illum, qui non perit, Chriſto totam eam occupante, operari poſſet. Atq; ità ceu emerita & ab omni manuario opere immunis, deincèps ſoli Domino vacauit: qua libertate Chriſtus donauit ancillam ſuam.

De compoſitione vultûs & totius corporis. Cap. 13.

INteriorem mentis eius conſtitutionem geſtus exterior, corporis totius compoſitione declarabat, cordiſq; eius gaudium vultûs ſerenitas latére non ſinebat. Miro autem moderamine cordis grauamen vultûs hilaritate temperabat, & m[...]ris iucũditatẽ verecundæ faciei ſimplicitate nonnihil celabat: cumq; velit Apoſtolus, vt mulieres velato capite orent, (1. Cor.11.) velamẽ candidum, quo caput tegebat, ad oculos eius ſubmiſſum erat, ſicq; demiſſo in terram vultu, tardo maturoq; inceſſu humiliter ingrediebatur. Adeò autem de plenitudine cordis in faciem eius ſpiritûs ſancti gratia redũdabat, vt multi ſolo eius adſpectu ſpiritaliter refecti, ad pietatẽ & lachrymas prouocarentur: atq; in eius vultu, tanquàm in codice vnctionem ſpiritûs ſancti legẽtes, virtutẽ ab eo proficiſci ſentirent. Quodã die Guido, eccleſiæ Cameracenſis quondàm Cantor, vir humanus & hominum religioſorum ſtudioſus & amicus, vt eam poſſet inuiſere, à ſuſcepto itinere deflexit. Quidam autem ex ſocijs eius, qui fortaſsis necdùm expertus erát, quantum hominibus pijs conferat congreſſus & familiaritas bonorum, eius pium laborem deridens, ait: Quid iſthuc rei eſt, Domine Cantor? Cur ab itinere fruſtrà diuertis? Víſne muſcas & papiliones inſtàr puerorum perſequi & cõpræhendere? Ille verò, vt erat mitis & patiens, nihilo minùs in ſuo permanſit propoſito, Chriſtiq; ancillam, ex cuius præſentia non exiguam anteà conſolationẽ perceperat, religiosè inuiſit. Cùm autem cum illa miſceret ſermones, ſocius eius, vt ſolent homines mundo dediti, eos paruipendens, interim cum alijs de rebus varijs & infrugiferis colloquebatur. Sed cùm iam longa expectatio tædium illi adferret, venit ad Cantorem, moniturus vt finem faceret: & eccè dùm fortè in ancillæ Chriſti vultum oculos defigit, ſubitò mirabiliter mutatus animo, tantam profudit lachrymarum vim, vt etiam poſt lõgum temporis interuallum, ab eo loco & eius præ- (*Quidã ſolo adſpectu vultûs eius mirè compungitur.*)

præſentia ægrè potuerit amoueri. Tum Cantor, licèt ille præ verecundia latére vel-
let, animaduertens quid ei accidiſſet, exhilaratus animo, eumq; viciſsim irridens: Ea-
mus, inquit: quid hîc ſubſiſtimus? fortaſsis papiliones abigere vis. At ille, cùm poſt
multa ſuſpiria & lachrymas vix indè auulſus eſſet, ità ait: Ignoſce mihi: neſciui enim
anteà, quid dicerem: at nunc in hac fœmina omnipotentis Dei virtutem experien-
tia cognoui.

Quodam tempore, cùm corpuſculum eius feruorem ſpiritûs diutiùs tolerare nō
poſſet, in magnam incidit ægritudinem, piusq; pater filiam, quam diligebat, adeò di-
ſciplinæ flagello caſtigauit, vt membra corporis eius mirabiliter torquerētur. Nam
velut in orbem brachia eius præ dolore agitabantur, pectusq; manibus tundere co-
gebatur. Paululùm autem ad tempus vi morbi ſe remittente, illa ad ſe reuerſa, tanto
cum gaudio Domino gratias agebat, qui flagellat omnem filium, quem recipit, vt il- Heb. 12.
lud Apoſtoli in ea impletum cerneretur: Cùm infirmor, tunc potēs ſum. Poſtquàm 2. Cor. 12.
autem tanquàm in fornace hac infirmitate electam ſuam probauerat Dominus, ex-
cocta iam ad purum & prorsùs expolita, tantas deindè à Domino in vigilijs, ieiunijs Magnus à
& laboribus perferendis accepit vires, vt etiam fortes homines tertiam laborū eius Domino
partem ægrè ſint toleraturi. At tamen accidit nonnunquàm, vt ſi quis ex amicis eius vires acce-
aliqua moleſtia laboraret, vel tentationi ſuccumberet, tunc illa quoquè cum infir- pit.
mo infirmaretur, & cum ſcandalizato vehementi dolore vreretur: & plerunq; etiam
eum, quem iam diximus, morbum in aliquo membro ſuo ſpeciatìm ſentiret. Mox
autem nouo quodam miraculi genere, accito ad ſe ſacerdote, illoque digito ſignum
Crucis ad locum à morbo infeſtatum exprimente, tāquàm ſanctæ Crucis vim refor- Vis S.
midans morbus, ad locum alium ſe transferebat: rursùs autem edito Crucis ſigno, Crucis.
& ad ſingula loca repetito, vagus & profugus morbus ſanctæ Crucis pondus ferre
ampliùs non ſuſtinens, tandèm mirabili & inaudito venationis genere exagitatus, à
corpore ancillæ Crucifixi penitùs recedebat. Illa autē intuens oculis fidei in ſerpen- Num. 21.
tem æneum, à ſerpentini morbi liberata morſibus, Deo & ſanctæ Cruci multiplices
agebat gratias. Non ſolùm autem ex contemplatione vultûs eius multi deuotionis
gratiam hauriebāt, ſed etiam ex mutuo colloquio quibuſdam dulcedinem ſtillabat:
idque adeò, vt non modò ſpiritaliter in animo, ſed ſenſibiliter etiam ceu mellis quē-
dam guſtum in ore perciperent. Sed hæc audient duri & tardi ad credendum, & mur-
murabunt: qui verò eiuſmodì diuinas conſolationes experti ſunt, facilè ſibi perſua-
deri ſinunt, memores illius in Canticis canticorum: Fauus diſtillans labra tua ſpon- Cant. 4.
ſa: mel & lac ſub lingua tua. Vndè cùm vir quidam eximius, licèt ſuo ipſius iudicio
exiguus, qui pro ſingulari modeſtia & humilitate atque inſigni charitate ex longin-
qua regione ad eam inuiſendam venerat, quandoq; cum illa loqueretur, ex eius con-
ſpectu tantam percepit conſolationem, ex ſermone verò tantam dulcedīnem, vt to-
to illo die mellitum guſtum, quem in ore ſentiebat, nullus cibi corporei ſapor abo-
lere poſſet. Eius autem ſancti viri nomen deinduſtriâ ſubticemus, quòd ſuî prędicati- Fulconem
one mirabiliter crucietur, & velut aurum in fornace, laudantium ore probetur. At Toloſanū
indè tamen id conſecutus eſt, quòd pius animarum conſolator ſerui ſui, ſua cauſa Epiſcopum haud obſcu
exilium patientis, vel maximè releuauit amaritudinem. Sed quæſo te, cur verecūdia rè dicit.
afficeris? Cur mihi iraſceris? Quis verò nomen expreſſit tuum? Num tu ſolus exulas?
An non multi ante te fuêre exules? non multi Epiſcopi, multi Toloſani ante te fuêre,
& poſt te eſſe poterunt? An verò propter tuam verecundiam ancillæ Chriſti laudes
ego reticere debui? Quid iſthuc ad te attinet? Quid habes, quod non accepiſti? Non
tua hæc, ſed Chriſti gloria eſt. Neq; enim qui plantat, eſt aliquid, neque qui rigat, ſed 1. Cor. 3.
qui incrementum dat Deus. Non tua ſunt, ſed Domini, quæ dixi: quanquàm & Dei
ſunt dantis, & tua, humiliter ea accipiētis, & ancillę Chriſti, cuius meritis Dominus
peregrinationis tuę moleſtias releuauit. Sed iam primo huic libello finē impona-
mus, in quo de ijs, quæ ad exteriorem hominem pertinent, & ſenſibiliter extrin-
ſecùs exercentur, diximus: vt quaſi dimidij itineris confectis ſpatijs, pri-
uſquàm ad interiora & ſubtiliora tranſeamus, pauliſpèr
reſpiremus.

LIBER

LIBER II.

De varijs filiæ regis virtutibus, & vt ornata fuerit ſeptem donis Spiritûs ſancti. *Cap.* I.

IAm porrò, quanta fuerit filiæ regis gloria intrinſecùs, qualiq́ue virtutum varietate circundata & ornata ſit à patre luminum, videamus. Multæ quidem filiæ in diebus noſtris congregauerũt diuitias: ſed hæc ſola, vt piè credimus, ſupergreſſa eſt vniuerſas: cui pater eius cęleſtis tunicam talarē polymitam, omnigenis virtutibus pictam, omniuarijs hortorum Domini floribus decoratum contexuit. Cùm ſit autem impoſſibile nobis, omnes ſplēdidi firmamēti huius ſtellas, cunctos amœni prati huius flores, & vniuerſas virtutum eius varietates ſingulatìm commemorare, ad ipſas cauſas originarias, è quibus ceu fontibus quibuſdam bona cuncta
Eſai. 11. manârunt, putà ad ſeptem ſancti ſpiritûs dona nos vertemus. Impleuit enim eā Dominus ſpiritu ſapientiæ & intellectûs, ſpiritu conſilij & fortitudinis, ſpiritu ſcientiæ & pietatis, & ſpiritu timoris Domini. Spiritus ſapientiæ, delicijs ſpiritalibus affluentem & charitate feruentem: ſpiritus intellectûs, rerum cæleſtium cōtemplatricem: ſpiritus conſilij, prouidam: ſpiritus fortitudinis, patientem & longanimem: ſpiritus ſcientiæ, circunſpectam & moderatam ſiue diſcretam: ſpiritus pietatis, miſericordię viſceribus abundantem: ſpiritus timoris Domini, cautam & humilem regis filiam effecit.

De ſpiritu timoris Domini. *Cap.* 2.

Pſal. 110. Pro. 1. & 9. DE ſpiritu timoris Domini primo loco agemus: qui non ſolùm principium eſt ſapientiæ, ſed etiam bonorum omnium cuſtos. Etſi autem perfecta charitas timorem omnem, id eſt, timoris pœnam & angores forâs miſit & excluſit à filia regis: at nihilo minùs præ amoris abundantia adeò erat ſolicita & religioſa ſiue timorata, tantamq́ue cautionem cunctis ſuis nedùm operibus, ſed etiam verbis & cogitationibus adhibebat, vt nulla etiam exigua negligeret. Crebrò enim attēdebat eam ſcri-
Eccle. 19. pturæ ſentētiam: Qui ſpernit modica, paulatìm décidit. Verebatur omnia opera ſua, prouidens Dominum in conſpectu ſuo ſemper, atque in omnibus vijs ſuis cogitans illum, nè fortè in aliquo ei diſpliceret. Sciebat enim, etiamſi quis vitet grandia, poſ-
2. Reg. 18. ſe tamen arena paulatìm obrui. Multi capilli Abſoloni ab arbore pendenti exitium attulêre: & multa peccata venialia, dum ex contemptu placent vel negliguntur, ad æternum interitum perducunt. Erat igitur ei timor caſtus in corde, tanquàm faſcia pectoralis, quæ cogitationes conſtringeret: tanquàm frenum in ore, quod linguam coërceret: in opere ceu ſtimulus, nè deſidia torperet: deniquè velut norma & regula in omnibus, nè vnquàm modum excederet. Timor hic inſtàr ſcoparum purgabat cor & animum à duplicitate, os à falſitate, opera ab omni vanitate. Ità illa, tanquàm hortus concluſus & fons ſignatus, nihil præter Chriſtum & ea quæ ad Chriſtum attinerent, facilè recipiebat. Chriſtus erat meditatio eius in corde, ſermo in ore, exemplum in opere. Nunquàm ego verbum ſeculare, ſiue quod mũdum reſiperet, ab eius ore audiuiſſe me memini: porrò vix periodum vnam inter loquendum abſoluebat, quin Chriſtum crebrò intermiſceret. Vſqueadeò timor Domini ſanctus mentē eius occupârat, vt cùm eſſet apud Villenbroc propè Niuellam, herbas duntàxàt, quę non ſeminantur, & alia ſpontè naſcentia, non rarò colligi voluërit, vt indè ſibi pulmentũ coqueret: nè fortè captum à beſtia, id eſt, eleemoſynas, quas raptores & fœneratores domibus leproſorum conferre ſolent, manducaret. Abſtinebat enim non ſolùm ab illicitis, ſed à licitis etiam, nè laxa quadam nimiaq́ue libertate aliquo modo ad illici-
Studiũ paupertatis. ta deflecteret. Ex eodem timoris ſpiritu tantum conceperat paupertatis amorem, vt etiam res neceſſarias vix retinere vellet. Quandoquè fugere conſtituerat, vt inter extraneos ignota & contempta, oſtiatìm ſibi victum emēdicaret, ſicq́ue nuda nudum

Chriſtum ſequeretur, relicto pallio omnium rerum temporalium cum Ioſeph, hy-
dria cum Samaritana, ſindone cum Iohanne. Sæpè enim apud ſe conſiderans Chri- Gene 39. Iohan. 4.
ſti paupertatem, vt ei nato non fuerit locus in diuerſorio, vt non habuerit, vbi ca- Marc 14.
put reclinaret, vt pecunia defuerit, vndè tributum ſolueret, vt deniquè ex eleemo-
ſynis victitare, & alienis hoſpitiis excipi voluerit: tanto aliquandò paupertatis deſi-
derio incenſa fuit, vt aſſumpto ſacculo, in quo eleemoſynas reponeret, & paruo ſcy-
pho, vnde aquam biberet, vel in quo etiam fortaſsis pulmentum, ſi mendicanti da-
retur, acciperet, vetuſtis induta pannis, adeò prorſùs diſcedere voluerit, vt multis
amicorum lachrymis ægrè tandèm poſſet retineri. Cùm enim valedixiſſet ſuis, & in
tali habitu cum ſacculo & ſcypho Chriſti paupercula iter vellet arripere, tantus do-
lor, tanta lachrymarum vis amicos eius, qui illam in Chriſto diligebant, obtinuit, vt
ea, quippe viſceribus charitatis affluens, id ferre nequiret. Coarctata ergò vtrinq;,
cum flagraret deſiderio fugiendi & mendicandi cum Chriſto, potiùs tamen eò in-
clinauit, vt maneret propter fratres & ſorores, quibus eius abſentia intolerabilis vi-
debatur. Fecit igitur, quod potuit. Tantus autem deinceps paupertatis amor in ea
perſeuerauit, vt interdùm mappam, de qua panem edebat, vel alia lintea mina ſcide-
rit, partem ſibi retinens, partem dans pauperibus. Væ vobis, qui cõiungitis domum Eſa. 5.
ad domum, & agrum agro copulatis vſque ad terminum loci: qui impleri non pote-
ſtis pecunia, nec fructum ex illa capere: qui theſaurizatis vobis in terra, vbi ærugo & Matt 6.
tinea demolitur, vbi fures effodiunt & furantur, ſemper congregantes, & ſemper in-
opia tabeſcentes. Quid vnquàm huic Chriſti pauperculæ defuit, quę diuitias ſemper
reſpuit, & tamen ſemper, quod aliis largiretur, habuit? ſemper paupertatis ſtudioſa
fuit, & tanto copioſius res neceſſarias ei Dominus ſuppeditauit?

Nec tamen hoc ſpiritu timoris diuitias duntaxat concepſit, ſed præ ſpiritûs pau- Quàm nihil de ſe ſenſe- rit.
pertate adeo erat exigua in oculis ſuis, adeoque ſe deſpiciebat, vt nõ aliu fere, quàm
nihili, loco ſe haberet: & cum omnia benè & rectè feciſſet, non ſolùm ore fatebatur,
ſed etiam animo ſentiebat, inutilem ſe eſſe: cunctiſque inferiorem ſe exiſtimãs, nihil
vnquàm de ſe præſumebat, ſed omnes ſe ſuperiores arbitrabatur. Cumque aliquid à
Domino beneficij acciperet, aliorum meritis id adſcribebat, nunquàm ſuam quæ-
rens gloriam, ſed omnia referens ad eum, à quo bona cuncta procedunt: immo ipſis
Dei beneficiis indignam ſe putans. Nullum quantumuis abiectum aut peccatis ob-
noxium ſpernens, ſe ſolam deſpiciebat, atque ab aliis ſe deſpici, pro nihilo ducebat.
Per infamiam & bonam famam, à dextris & à ſiniſtris ſcuto veritatis circumdata, cùm
eſſent tenebræ eius, ſicut & lumen eius, nec vituperiis deprimebatur, nec laudibus
efferebatur. Præ multa autem humilitatis abundantia, quam ... ipſa erat, ſemper
latere appetebat. Vndè cum præ cordis iubilo & gratiæ plenitudine ... ſe occulta-
re ſe non poſſet, quandoquè ad vicinia rura vel dumeta confugiebat, vt ...
tans oculos, ſecretum ſuum Deo & ſibi intra puræ conſcientiæ arcam conſeruaret.
Interdùm tamen, precibus amicorum compulſa, vel à Domino ad aliquem ſpeciali-
ter miſſa, ſiue etiam commiſerationis affectu, vt puſillanimes conſolaretur, incita-
ta, ex multis, quæ ſentiebat, pauca humiliter & verecundè referebat. O quotiès dixit
ad amicos: Quid de his ex me quæritis? Non ſum ego digna talia ſentire, qualia vos
ſciſcitamini: nec raro cum murmure quodam Domino reſpondit. Quid iſtud ad me
attinet Domine? Mitte quem miſſurus es: non ſum digna, vt eam, & conſilia tua
aliis nunciem. Nec tamen ſancti ſpiritûs inſtinctui potuit reſiſtere, quin, vt aliorum
conſuleret infirmitati, quædam nunciaret. Quot illa familiares ſuos ab impendenti-
bus periculis præmonuit ac præmuniuit? Quotiès occultos malignorum ſpirituum
laqueos amicis ſuis detexit? Quotiès puſillanimes & in fide vacillantes, diuinæ reue-
lationis miraculis confirmauit? Quid igitur, ô meticuloſa, erubeſcis. Cur indigenti-
bus tot bona, ò auara, ſubtrahis, præ nimia humilitate a proximorum ædificatione
te ſubducens? Num tua cauſa, quæ Deo quaſi inſeparabiliter adhærebas, nec eiuſmo-
di reuelationibus indigebas, tot & tanta tibi oſtendit DEVS, ac non pro illorum
potiùs commodo & vtilitate, qui tibi credebant, & auxilio tuo habebãt opus? Sed
eheu quàm multa & magna intrà ſilentium cõtinuiſti, quibus & firmi magis ac ma-
gis roborari & pigri vrgeri, & indocti illuminari poſſent, immo ipſe etiam Dominus
in ſanctis ſuis mirabilis declarari? Cur ità talentum abſcondis? cur Chriſtum tuum

ſo oſtio,delitеſcebat.Non diù pòſt,cùm in ferijs Apoſtolorum Petri & Pauli pro eadem anima deuotè ſupplicaret,& de eius ſtatu,quippe pro qua fideiuſſiſſet, ſolicita eſſet,beatiſſimus Petrus Apoſtolus oſtendit ei animam illam diris Purgatorij pœnis affectam,ſimulque & pœnas ipſas,& pœnarum cauſas ei indicauit. Magno cruciabatur ardore,quòd mundum & ſeculi voluptates nimìs ardenter amâſſet. Interdùm etiam acerrimo affligebatur frigore,quòd pigra & deſes fuiſſet ad bona agenda,tum vel maximè,quòd liberos & familiam ſuam admodùm negligenter correxiſſet. Siti etiam miſerandum in modum torquebatur,quòd plùs ſatis fuiſſet potationi dedita. Nuditate quoquè,quòd veſtes ſuperfluas habuiſſet,valdè affligebatur. At pia Chriſti ancilla,vt viſceribus pietatis tota affluebat,erga illos præſertim, qui in Purgàtorio torquebantur,non fuit contenta precibus ſuis,ſed multa illi etiam ab alijs precũ & ſacrificiorum ſuffragia conciliauit. Pœnę cuiuſdam animę in Purgatorijs locis.

Religioſa quædam vidua,quæ in ſancta viduitate diù ſeruierat Domino, & filias ſuas in ſancta virginitate ſpōſo cæleſti integras ſeruabat,in Villenbroc prope Niuellam in extremis laborabat. Vidit autem hæc noſtra Maria beatam Virginem ſanctæ viduæ aſſiſtentem,& quaſi flabello quodam caloris æſtum,quo torquebatur, humaniſſimè temperantem. Cùm autem anima illius iam eſſet egreſſura è corpore, turba dæmonum inſidiantium nulli orationum inſtantiæ cedere voluït, donèc clauiger æthereus crucifixi vexillo eos turpiter pudefactos profligaret. Poſtquàm autem defuncta eſt,vidit Chriſti ancilla beatam Virginem cum multitudine cæleſtiũ puellarũ pſallentiũ & Deũ laudantiũ,& velut in duos choros diſtributarum,circa eius corpus verſari:cumque ſacerdos pro more exequias celebraret,ſummus ſacerdos Chriſtus cum ſanctorum frequentia officium,vt videbatur,etiam complebat, & mirãdum in modum Eccleſia triumphans militanti reſpondebat. Poſt humatum corpus eius,vidit Chriſti famula animam eius,quòd in hoc ſeculo ad purum purgata non fuiſſet, in Purgatorijs locis pœnas luere. Habuerat enim maritum mercatorem,qui nõnulla,vt ſolent mercatores,mala fide acquiſierat: quoſdam etiam ex familia Ducis Louanienſis hoſpitio acceperat,qui multa de rebus malè partîs in eius ędibus expenderant: quæ cùm necdùm eſſent reſtituta,aiebat ſe eorum cauſa in Purgatorio retineri. Id verò vbì reſciuit filia eius virgo Deo deuota, Margareta de Villenbroc,& ſorores eius,multa pro ea preces fieri curârunt,& pro viribus reſtituerunt malè poſſeſſa. Nec diù pòſt anima illius viduæ vitro purior,niue candidior, ſole ſplendidior apparuit ancillæ Chriſti,ad æternas epulas gaudens & gratulabunda proficiſcens,& quaſi librum vitæ, vt videbatur,tenens manu,& in illo,ſummi magiſtri facta diſcipula, lectitans.

Sanctus quidam & beatus ſenex,qui à puero in innocentia & virginitate perſeuerauerat,iam morti propinquabat.(dicebatur is Iohannes Duniacenſis, cognomine Hortulanus,cunctaque pro Chriſti amore reliquerat,& tum exemplis, tum ſanctis adhortationibus ſuis multas Domino animas lucratus fuerat.) Aderat illi ęgrotanti Chriſti famula,viditque frequentes angelos ſeni hilariter aſſiſtere,ſimulq; ſenſit odores gratiſſimos. Itaque prę gaudij immenſitate capere & continere ſe nõ potuit. valdè enim amabat virum,& ceu patris loco eum habebat. Reuelatum autem ei eſt à ſpiritu ſancto,ſenem illum, qui in vitá ſua tantam egiſſet pœnitentiam, tot opprobria & perſecutiones Chriſti cauſa æquo animo tolerâſſet, tam iuſtè & religiosè vixiſſet,tot Chriſto animas lucrifeciſſet,citra vllam Purgatorij moleſtiam liberè ad Dominum euolare. Itaque quotiès ſepulcrum eius, quod eſt apud Oegnies, prę teriret, ſemper humiliter inclinabat caput. Poſteà verò, cũ extrema laboraret ægritudine,anima ſancti ſenis huius cum alio amico eius defuncto, fratre Richardo de Meneſar Capella, cauſa viſitationis & conſolationis ſpecialiter ad eam miſſa eſt à Domino. Iohannis Duniacẽſis viri ſanctiſſimi obitus

Erat Chriſti ancilla multa cõmiſeratione prædita,& erga ægrotos pijſſima,adeò vt apud illos etiam interdùm noctes duceret inſomnes. Mater fratrum Oegniacenſium grauiſſimo eoque diuturno laborabat morbo. Ei nonnunquàm aderat Chriſti famula,vt eam conſolaretur: ſed cùm eſſet iam propè centenaria anus illa, & tenderet ad extrema,eius anhelitus admodùm fœtebat, ità vt nocte quadam ei aſſiſtens ſancta mulier, ſine magno cordis dolore vix ferre illum poſſet. At nihilo minùs hæ-

rebat apud illum,& quaſi per vim à ſeipſa extorquebat,vt illic permaneret. Sed cùm iam ampliùs ferre non poſſet ac propè deficeret,reſpexit Dominus humilitatem ancillæ ſuę,& in os eius immiſit guſtum quendam vini aromatitæ, & in eo guſtu odorē ſuauiſſimum tanquàm accenſi thuris,iſque ferè triduo manſit illi, ità vt nullius cibi ſapor eum guſtum aromaticum ab ea poſſet excludere.Multis verò ægrotis ex eius pręſentia conſolationem & patientiam præſtitit Deus, ſæpè etiam corporis ſanitatem eius meritis reſtituit. Oblati ſunt ei quandoquè pueri rupti,& illa manus eis imponens,ſanos à ſe dimiſit.

Curat pueros ruptos manûs impoſitione.

Puer quidam propè Oegnies periculosè laborabat, ab eius auricula ſanguine è capite perpetuò manante.Nihil arte vlla medicorum curari potuit:tandèm medicina precum ancillæ Chriſti & admotione manûs eius integerrimè reſtitutus eſt,eūq; mater eius ad eccleſiam attulit,& Deo ancillæque eius gratias egit.

Item fœminam morbidam.

Quædam mulier ad tactum eius à gutturis apoſtemate ſiue anginæ morbo,quo periculoſiſsimè laborabat,ſe ſenſit liberatam : itidèm & clericus quidam apud Oegnies,eodem affectus incommodo. Audiui ego ex ſacerdote Niuellenſi, Guerrico nomine,ipſum aduerſa valetudine, vſq; ad medicorum omnium deſperationem, laborantē,cùm iàm nemo eſſet,qui ei auderet ſanitatem promittere,veniſſe ad Chriſti ancillam, multiſque precibus ab ea obtinuiſſe, vt ipſi manum imponeret : porrò eadem nocte viſum ipſi eſſe in ſomnis,beatiſsimam Virginem Mariam venire ad eū, illaque recedente,ipſum reualuiſſe. Alius ſacerdos,vir pius & humilis,eiuſque ſpiritalis pater, Guido Niuellanus tumorē gutturis patiebatur:quē vbì ſua manu Chriſti ancilla tetigit, curatus eſt.

Item alios quoſdam.

Alius quidam,cuius vitam omnes deſperauerāt,quique medicis multis fruſtrà adhibitis,iam nihil niſì mortem expectabat,contactu capillorum eius ſanatus eſt. Sed quid ego in paruis commemorādis hæreo,cùm multa & magna & admirāda ſuperſint?Etſi enim pium eſt morbis corporum mederi,longè tamen præſtantius eſt animabus adferre ſanitatem.Nullum enim ſacrificium tam placet Deo, quàm zelus animarum.Semper illa læta,ſemper hilaris,ſemper cordis iubilo perfuſa erat, niſi cùm doloris nubem quandam periculum vel ruina animarū eius animo adferret. In hoc ſolo,vt pace eius loquar,modum non habuit.Lugebat anxia, mœrebat deſolata,cibum non capiebat,ſomnum ab oculis repellebat, & plerunquè clamabat,inſtàr parturientis.Quanto,putas,dolore ſauciata eſt,cùm rugientes & frementes dæmones cateruatìm incurrerent in congregationem illam ſanctarum virginum, Deo religiosè ſeruientium in pago,quem Manni vocant?& cùm tandèm voti compotes impij & inuidi illi præ gaudio tripudiarent,cùm ſanctæ fœminæ indè expellerentur? Certè clamans illa & eiulans,præ dolore ſeipſam ferre vix potuit.

Mirè cruciatur periculis animarum.

Vidit quandoquè maximum damnatorum ſpirituum exercitum, qui veluti à prælio adhuc cruenti,cum ſuperbo & faſtuoſo ſtrepitu à vaſtato Leodio reuertētes, multo atrociora elato vultu minarentur. Paulò pòſt venerunt nuncij in Oegnies, qui Leodiū euerſum, eccleſias prophanatas,mulieres vi oppreſſas, ciues iugulatos, res omnes totius vrbis ab hoſtibus direptas referrent. Erat tum fortè apud Oegnies vir ſanctus,inculpatis moribus,& bona etiam apud improbos exiſtimatione, totius Leodienſis diœceſis lumen,doctor & Pater ſpiritalis,magiſter Iohannes Niuellanus. Is vbì infauſtos hos percepit rumores,mente conſternatus, incredibili dolore affectus eſt,veritus pro paterna ſolicitudine,nè fortè ſanctæ virgines, quas ille ſuis concionibus & exemplo Domino lucratus erat,vi oppreſſę eſſent,quemadmodùm falsò quidam ſparſerant.Non multùm doluit direptione rerum temporalium, quas ſemper luti inſtàr habuit: ſed eccleſiarum prophanationem & animarum perditionē vir ſanctus,cunctis virtutibus egregiè & inſigniter ornatus, acerbiſſimè deplorabat: lugebat pater filios, patronus eccleſias, amicus ſponſi virgines,quas caſtiſſimo ſponſo caſtas exhibere cupiebat.At verò Chriſti ancilla, iiſdem auditis rumoribus, non admodùm turbata eſt, ità vt mirarentur, qui non erant neſcij, quantoperè amaret pudicas virgines,Leodij Chriſto deuotē famulantes. Sed præuenerat & præmunierat eam Dominus,quippe qui non ignoraret, quàm atrocem eius animo dolorem allaturi eſſent rumores eiuſmodì,ni præmuniretur. Cumque fratres Oegniacenſes, vt ſolent Clerici,non mediocriter ſibi timerent,quòd fama ſparſerat hoſtes eò venturos

Leodij vaſtatio.

turos,illa interim nihil perturbabatur, nihil formidabat, ſanctis Angelis eam cõſolantibus,& in terra pacem hominibus bonę voluntatis nunciantibus. Porrò quòd ad domum Oegniacenſem attinet,multa pace & tranquillitate fruebatur,in ſpiritu certior effecta & de pace ſuorum,& de ſanctarum,quas diximus, virginum minimè corrumpenda integritate. Attamen videbatur ipſi terra tremere & quaſi conqueri, quòd ijs hominibus alimenta ſuppeditaret,qui in creatorem ſuum tam immani ſcelere incurrerent.

Miles quidam eius regionis, vndè ipſa traxerat originem,genere nobilis, militia ſtrenuus,& ſeculi vanitatibus deditus,inanis ſcilicet & vanus,diuinitùs permotus,& ſanctę mulieris admonitionibus & precibus adiutus, relicto mundo, ad Dominum conuerſus eſt. Tum verò dæmon effrenis & mirabiliter pudefactus, apparuit ancillæ Chriſti queribundus,& minaci vultu,inſtàr canis prægrandis ſæuiens in eam, & dicens: O te proteruam,& nobis inimicam atque aduerſam,quæ ingens damnum nupèr dediſti mihi, quandò vnum è præcipuis miniſtris meis abſtuliſti. Iam aliquãdiù milite illo in bono propoſito perſeuerante,accidit vt quodam die ederet apud hoſpitem & creditorem ſuum,ciuem Niuellanum opulentum:cuius in ædibus,cùm eſſet ſecularis,ſæpè admodùm diſſolutè vixerat,& vt ſolẽt milites,res ſuas prodigè dilapidârat. Nec ità facilè ab eius familiaritate ſubducere ſe poterat,quòd etiamnùm illi eſſet obæratus. Cùm autem hoſpes ille multa ei delicata fercula apponeret,& epularentur ſplendidè,animaduertens impurus ſatan tempus ſibi ad tentandum hominem opportunum adeſſe,extruxit aggerem,vt caperet ciuitatem munitam. Reduxit itaque illi in memoriam,qua fuiſſet gloria præditus in hoc mundo: pepones quoq; & allia Aegypti & ollas carnium,verſipellis ille ob oculos reuocauit. Illo verò iam animo vacillante, quippe quem inſtàr tritici cribraret ſatan, clementiſsimus hominum amator,qui neminem patitur tentari ſupra vires,qui linum fumigans nõ extinguit,& calamum quaſſatum non conterit,ancillæ ſuæ in ſpiritu indicauit, quẽadmodùm miles ille,dum non vitat ſecularium hominum conſortia, animo imbecillo fluctuet. Itaque illo mente vaga multa ſecum ad menſam agitante,eccè nuncius ancillæ Chriſti adeſt,clàm ad oſtium domûs expectans,& vbi eum compellãdi data fuit opportunitas,vt ad dominam ſuam quamprimùm veniat,ei denũcians. Cùm ergò veniſſet ille ad locum, vbì Chriſti margarita extra Niuellam degebat,inuenit eam præ mœrore & cordis anxietate quaſi languidã, & pedes Crucifixi, quos complexa erat,lachrymarum imbre rigantem. Admirans itaque,& prę verecũdia animo conſternatus,cur ità lugeret,ſciſcitatur. At illa: Meritò,inquit,lugeo & doleo cauſa tua:miſeria tua perturbat animum meum. Spiritu cœpiſti,& iam carne vis miſerabiliter conſummari & perire, quandò miſſa manu ad aratrum, retrò cum vxore Lot reſpicis,ingratus planè & immemor beneficij & immenſæ miſericordiæ illius,qui te ex mundi conflagrantis incendio,tam multis alijs pereuntibus,extraxit. Tum ille ad ſe reuerſus,& tantę reuelationis miraculo ſalubriter compunctus: Ignoſce mihi,inquit,pia mater,& ora pro me miſero: en ego Deo & tibi polliceor, me deinceps in eius,qui me per te reuocauit,ſeruitio conſtanter permanſurum. Cùm autem mũdus eum quadam ex parte detineret,multiſq; etiamnùm ſecularibus implicatum negocijs,crebrò ad potentium aulas ire compelleret,ſocij quondàm eius,itemq́; cognati & familiares,velut mortuum eum deplorantes, immò ceu in monſtrum quoddã digitos in eum intendentes,partìm eum irridebant,partìm blandirijs emollire,partìm iniurijs & contumelijs exacerbare & frangere nitebantur. Quidam etiam ſatanę ſatellites virum nobilem & eiuſmodi iniurijs nõ aſſuetum,per cucullum vel capitium trahebant: quibus omnibus ille admirandæ patientiæ ſcutum opponebat,licèt nonnunquàm humano more nonnihìl erubeſceret. Cùm autem domum rediret, inſtàr ouis è luporum rictibus elapſæ,poſt tantas tempeſtates ad ſpiritalis matris conſolationem recurrebat. Ea verò miro quodam modo diuinitùs edocta, & conuicia atq; opprobria,quæ pertulerat,& horam,in qua nonnihìl perturbatus fuerat, prophetico ſpiritu referebat. Herì,inquit,hac hora indigebas auxilio, & ego pijſſimo Saluatori pro te preces obtuli,vt tibi præſtaret imitatione ſuî proſpera mundi deſpicere, & nulla eius aduerſa formidare. Quo miraculo & ancillæ Chriſti conſolatione adeò confirmabatur,vt domum eius,ſuper firmam petram fundatam, nec venti, nec flu-

En quãtùm nocet, non vitare peccandi occaſiones.

Gene. 19.

Filij ſeculi huius irrident & exagitãt Chriſto ſeruire cupientes.

mina poſſent impellere in ruinam. Nec rarò ſanè impellebatur vt caderet, ſed Dominus ancillæ ſuæ meritis permotus, manum, nè laberetur, ſupponebat.

Vidit quandoquè CHRISTI famula apud Vilienbroc dæmones callidis machinationibus tendere clàm laqueos, vt quoſdam ex ipſius amicis caperet, quorum ruina ingens poſſet ſcandalum afferre. Sed cùm iam intendiſſent arcum, vt ſagittarent in obſcuro rectos corde, illa non contenta lachrymis & precibus, ſuſcipiebat ieiunium, ſciens eiuſmodì genus dæmoniorum non facilè eijci, nisì oratione & ieiunio. Itaque cùm diebus quadraginta humiliâſſet in ieiunio animam ſuam, Dominus miſertus ancillæ ſuæ, nec eius afflictionem diutiùs ferre volens, oſtēdebat illi, quemadmodùm ipſius amicum liberâſſet, ſimul indicans, in quàm horrendam peccati foueam ille corruiſſet, nî ieiunijs & precibus eius ſatan oppreſſus eſſet. Væ nobis, qui in hac miſeria tantum amiſimus ſolatium, tantum in afflictionibus & tentationibus præſidium, nisì compenſet nobis in cælo, quod perdidimus in hoc exilio.

Pſal. 10. Marc. 9.

Etſi autem aduersùm varios & multiplices animorum languores & morbos precum eius inſtantia efficax eſſet medicina, at tamen contra blaſphemiæ & deſperationis ſpiritum ſingulari quadam gratia eminebat: & vt inter alios omnes ſpiritus ille nequiſſimus eſt ad infeſtandum, ità illa fuit potentiſſima ad opitulandum. Monachus quidam Ciſtertienſis inſtituti, immoderato quodam innocentię & puritatis zelo impulſus, præ ſpiritûs feruore ad ſtatum primi parentis Adę pertingere nitebatur. Suſcepit ea cauſa laboris plurimum, affligebat ſe inedia, vigilijs & precibus: ſed cùm hęc omnia fruſtrà eſſent, nec poſſet ad illam innocentiam peruenire, primò incidit in tædium & acediam. Volebat ille cibum ità ſumere, vt nullam inter edendum ſentiret delectationem. Primos ſenſitiuæ portionis ſiue ſenſualitatis motus conabatur non ſolùm reprimere, ſed etiam extinguere penitùs. Contendebat abſque vllo veniali peccato vitam in perfecta puritate tranſigere. Erat ea tentatio dæmonij meridiani, ad impoſſibilia eum inſtigantis. Laborabat ſanè permultùm, ſed nullo labore potuit eò, quò intendebat, pertingere. Itaque præ mœrore tandèm in deſperationis foueam prolapſus eſt, cùm perſuaſum haberet, ſe in eo corruptionis ſtatu, in quo eſſet, ſalutem nulla poſſe ratione adipiſci. Veniales enim culpas, quas in hac vita omnes vitare non poſſumus, ille mortiferorum criminum loco habebat: nec volebat propterea ſumere corpus CHRISTI etiam illis diebus, quibus id monaſticus Canon vult percipi. En ad quam calamitatem, quàm horrendam & miſerabilem ruinam ſub ſpecie boni, hoſtis ille teterrimus ſimplicem hominem perduxit, ità vt infirmus reſpueret medicinam, & iugum obedientiæ à ſe repelleret, qui propriæ voluntati ſemèl nuncium remiſerat. Et vt hîc aliquid ex fabulis non tamen fabuloſè, & vana non vanè & fallaciter referamus, monachus hic, qui ad primi hominis innocentiam & puritatem peruenire nitebatur, cui ſimilis putandus eſt, nisì ranæ illi, quæ cùm videret bouem magno robore & grandi corpore, volebat etiam ipſa illas vires & corporis molem adipiſci. Itaque intendit ſe totam, & quoàd potuit, inflauit: ſed fruſtrà. nec enim ſi vel rumperet ſeſe, vnquàm poſſet ad bouis quantitatem pertingere. Sic frater iſte, dum voluït excedere limites virium ſuarum & ſupra ſe efferri, infra ſe per deſperationem miſerè collapſus eſt. Eius autem animi morbum pius quidā & bonorum omnium fautor Abbas vbì cognouit, cum alijs multis Dominum pro illo deprecabatur: ſed pręualuit inimicus, & quem laqueo forti conſtrinxerat, eum ſine intermiſſione vexabat. Tandèm Abbas ille, quòd non ſolùm ancillæ CHRISTI eſſet amicus, ſed etiam virtutem eius, quippe quam in ſeipſo expertus erat, non ignoraret, monachum illum ad eam curauit adduci. Et eccè orāte illa pro monacho cum lachrymis & ſuſpirijs, cùm ille ante Miſſæ Introitum, Confiteor, diceret, & illa inſtantiùs pro eo oraret, quaſi atri quidam lapilli ad ſingula confeſſionis verba ex ore monachi decidere videbantur. Tum illa animaduertens in hac viſione, obſtinationem deſperationis & triſtitiæ nigredinem à monacho receſſiſſe, Domino gratias egit, qui non vult mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat. Monachus verò peracto ſacrificio tanquàm è longinqua regione ad ſe reuerſus, Chriſti corpus accepit, & ea ſalutari percepta medicina, perfectè curatus eſt.

Monachi cuiuſdam periculoſa tentatio.

Precibus ſuis Chriſti ancilla eū monachū liberat.

Ezech. 18.

De

De ſpiritu ſcientiæ. Cap. 4.

QVoniam autem in vitandis malis per ſpiritum timoris, & faciendis bonis per ſpiritum pietatis, neceſſaria eſt cautela & circunſpectio moderationis ſiue diſcretionis, pater luminum, cuius vnctio docet nos de omnibus, ſpiritu ſcientiæ filiam ſuam illuſtrauit, vt ſciret, quid quemadmodùm vel fugiendum eſſet, vel agendum, vt ſic omne ſacrificium ſuum ſale condiret. Mala enim ſunt vicina bonis, & plerunquè dum volumus vnum aliquod vitare vitium, labimur in contrarium: vt cùm quis cauet nè ſit prodigus, incidit in auaritiam: & volens vitare pompas veſtium, è ſordido indumento gloriam venatur. Vitia enim non rarò virtutum ſpeciem mentiuntur: ſed ità pernicioſiùs homini imponunt, cùm ſibi ſumunt habitum virtutum. Sic ſub iuſtitiæ prætextu crudelitas exercetur: remiſſa ſegnities, humanitas & manſuetudo creditur: plerunquè neglectus corporis id agit, quod putatur eſſe indulgentiæ. At Chriſti ancilla neque ad dextram neque ad ſiniſtram declinans, mediam eamq; beatam vitam atque viam miro ſectabatur moderamine. Reddebat Deo, quod erat Dei, & cum proximis, quantùm in ipſa erat, pacem colebat: nec cum pacificis duntaxàt, ſed cum illis etiam, qui oderunt pacem, erat pacifica, prudenter inter homines prauę nationis conuerſans, omnibusque omnia facta, vt omnes Domino lucrifaceret. 1. Iohan. 2. Leuit. 3. Vitia induunt virtutũ ſpeciem.

Duo ſecundùm carnem fratres eius & quidam alij, licèt mundo dediti, diuina inſpiratione & eius prudenti adhortatione permoti, relictis omnibus, Ciſterrienſe inſtitutum complexi ſunt. Nonnunquàm ſuauiùs Domino, tanquàm quæ vnus cum illo ſpiritus effecta eſſet, amoris glutino inhærẽti nos ſignificabamus, quoſdam è longinquis regionibus aduenisſe, qui eam videre cuperent, & abire feſtinarent. Nam tametſi adiurâſſet nos Dominus per capreas ceruosq; camporum, nè ſuſcitaremus neque euigilare faceremus dilectam, donèc ipſa vellet: quandò tamen id nunquàm illa volebat, ſed ſemper optabat cum Domino cubare in meridie, cũ fidutia quadam illam compellantes, vix excitare potuimus. Vbi verò didicit exteros adeſſe, nè cui fortè eſſet offendiculo, à ſuaui illa contemplationis quiete & iucunditate, & à caſtiſſimis ſponſi immortalis amplexibus, ſibijpſi vim adhibens, tanto cum dolore ſeſe abſtrahebat, vt interdùm quaſi ruptis viſceribus, purum eumq; benè multum vomeret ſanguinem vel expueret: mâlens hoc affligi cruciatu, quàm fratrum, præſertim peregrè venientium, perturbare pacem. At nonnunquàm tamen, ex diuina ſancti ſpiritûs reuelatione quoſdam, licèt adhuc procùl poſitos, aduentare ſciens, in propinqua rura vel nemora ſe abdebat, ità vt vix toto die poſſemus reperire latitantem. Interdùm propter quorundam indigentium vtilitatem, non niſi ſpiritu ſancto eam incitante, cogebatur ſomnum ſuum abrumpere. Dicebat illi ſpiritus: Quidam te, non curioſitate, ſed neceſſitate adactus, expectat. Cant. 2.

Quanuis autem non ſolùm erga proximos bonos, ſed etiam improbos mira moderatione ſiue diſcretione pacem conſeruaret: at tamen erga ſe vnam viſa eſt nobis nonnunꝗ immoderata & indiſcreta, nimiùm ſeſe abijciens, et vltra modũ affligens. At nihilominùs eo magìs erga ſe diſcreta fuit, quòd nihil de ſe attentare auſa eſſet, niſi familiariter docta à ſpiritu ſancto. Neque enim vel diem vnum ſine vlla cibi perceptione trãſigere auſa fuiſſet, niſi portione ſenſitiua abſorpta, ſe ſupra ſe raptam pro comperto habuiſſet. At tamen interdùm, vt aliorum paci conſuleret, etiam ſic affecta, quippiam ſumere tentabat, ſed nihil omninò potuit, immò præ dolore propemodùm defecit. Vndè eam poſteà libertatis prærogatiuam obtinuit, vt nemo iam illi dicere auderet, Cur ità facis? cumque rationem humanam vita eius excederet, quodam ſpeciali priuilegio Deo ſibique relicta, omnia ipſa iudicabat, ſed à nemine iudicabatur. Sæpè enim ſpiritus ſanctus rationem eiuſmodì in agendis & omittendis ei declarauit, quam nos ſenſu humano attingere non poſſemus. Ità cùm aliquandò ter hebdomatibus ſingulis cibum caperet, ſexta feria edebat, die Dominico ab omni cibo prorsùs abſtinebat, itemque feria quinta: cumque nobis rationi magis conſentaneum videretur, vt ſexta feria, quę eſt pœnitentię, immò mortis Dominicæ dies, nihil penitùs ederet, quintaque feria & die Dominico cibum caperet, illa mihi reſpondit: Nonnunquàm ad ſenſibilia non ſine labore deſcẽdo, gaudio contẽplationis interrupto, cibum accipiens. Quinta autem feria, quæ eſt dies ſpiritûs 1. Cor. 2.

ſancti,& die Dominica propter gaudium reſurrectionis ſpiritali refectione conten-ta, æternisque epulis ſatiata, totum diem feſtiuum ago, dum nulla corporeę refe-ctionis cauſa cogor me ad inferiora demittere. Quibus auditis, ego ſilui, & ratio-nem meam pro nihilo ducens,humiliatus ſum in oculis meis: ſapientia autem iuſti-ficata eſt à filijs ſuis.

Non ſolebat illa quidem peccatores cum indignatione abijcere, immò verò præ commiſeratione,prudenti adhortatione non raro complures à via perditionis re-traxit: at tamen ſpiritus eius hominum peccata valdè abominabatur, malorumque conuictum & familiaritatem,nunquàm de ſe temerè præfidens,euitabat. Corrum-punt enim mores bonos colloquia mala: & Dominus præcepit diſcipulis, vt ingreſſi in ciuitatem, quærerent quis ibì dignus eſſet, cuius hoſpitio honeſtiùs & tutiùs vte-rentur. Accidit aliquandò, vt cùm apud Oegnies moraretur, cauſa inuiſendi quoſ-dam ipſi familiares amicos,iret in Villenbroc, rediensq; per mediam Niuellam trã-ſiret, ibique recordaretur peccatorum & immanium facinorum, quæ illic crebrò perpetrare ſolent homines ſeculares. Indè verò tantam animo indignationem & horrorem concepit,vt præ dolore clamare inciperet, petitoque cultello ab ancilla ſua,cùm extra oppidum eſſet, vellet pellem à pedibus reſecare, quòd per ea loca iuiſ-ſet,in quibus cęci & miſeri homines creatorem ſuum tot iniurijs afficerent,tot flagi-tijs exacerbarent:cumq; non ſolùm animo,ſed, quod admiratione dignum eſt, etiã pedibus ea cauſa doleret, vix tandèm,cùm ſępiùs pedes ad terrã alliſiſſet, quiete po-tuit perfrui.

Menander. 1.Cor.15. Matt.10.

Diuinis ſcripturis prudens & diſcreta fœmina ſatìs inſtructa fuit. Sæpè enim ſacris intererat concionibus, verba ſacrarum literarum conſeruans & conferens in corde ſuo,& diuina mandata ſagaciter in ſuo condens pectore: & quia intellectus bonus om̃ibus facientibus eum,quod deuotè audiebat,maiori deuotione in opus conferre nitebatur. Vndè cùm in extrema ægrotatione ſua morti propinqua, iam penè defi-ceret,& qnidam in eccleſia ad populum concionaretur,ſpiritu eius ad verbum Dei reuiuiſcente,aures repugnante morte arrigebat,animum aduertebat, quædam etiã concionis verba circunſtantibus referebat. Adeò verò concionatores & fideles ani-marum paſtores diligebat, vt pedes eorum,abſoluta concione, miro affectu con-ſtringens,etiam illis inuitis aliquandiù oſculari cogeretur, &,ſi illi id recuſarent, pe-desque retraherent,præ anguſtia clamaret. Multis autem lachrymis & ſuſpirijs,mul-tis precibus & ieiunijs inſtantiſſimè à Domino poſtulando obtinuit, vt meritum & officium concionandi,quod ipſa per ſe exequi non poſſet,in alio Dominus ipſi com-penſaret,& magni beneficij loco quendam concionatorem præberet. Quo accepto licèt per eum Dominus,tanquàm per inſtrumentum,verba prædicationis ederet, at ſanctæ mulieris precibus & meritis cor eius præparabat,vires corpori in labore ſug-gerebat, miniſtrabat verbum, greſſus dirigebat, gratiam & fructum in auditoribus excitabat. Pro illo enim quotidiè, cùm eſſet concionando occupatus, Domino & beatiſſimę Virgini preces offerens,centiès Angelicam ſalutationem dicebat: quem-admodùm Hilario prædicante, Martinus orâſſe legitur. Porrò illumipſum concio-natorem ſuum,quem moriens præſentia corporali dereliquit, Domino deuotiſſimè commendauit. Cùm enim dilexiſſet ſuos,in finem dilexit eos.

Libenter audit ſacras conciones. Pſal.110.

Quodam die in viridario apud Villenbroc apparuit ei diabolus ſub ſpecie paſtoris. Nam per id tempus ſceleſtus ille multos congregauerat milites, qui die craſtino ha-ſtis inter ſe congreſſuri erant apud pagum Traſigineſium : ea autem nocte manſuri Niuellæ. Cumque execrabilis ille & ſuperbus dæmon paſtorem ſe iactaret, Chriſti ancilla ait: Non es paſtor: ſed magiſtri noſtri, qui prædicant verbum DEI, & fi-deliter paſcunt animas noſtras,veri paſtores ſunt. Contrà verò nequam ille & tu-midus ſatan, Ego, inquit, plures habeo greges, mihique magìs obtemperantes, quàm magiſtri illi. Et ego cognoſco illos, & illi me,& vocem meam audiunt, & pro voto mihi obſequuntur. Tum illa ampliùs non ferens, quòd lupus ille nomen ſi-bi paſtoris vendicaret, qui hœdos ſuos per paſcua vanitatis ducit ad paſcua damna-tionis, vbì mors miſerabiliter depaſcet eos: ſed gemens & miſerorum vicem do-lens, relicto dæmone, ad eccleſiam confugit : & multo poſteà tempore, quotiès deterrimi illius paſtoris recordabatur, non potuit à lachrymis abſtinere.

O miſeros mortales, dęmoni potius quàm Deo obſequentes.

Quan-

Quanquàm autem vnctione ſancti ſpiritûs & diuinis reuelationibus intùs doceretur, at tamen diuinæ ſcripturæ teſtimonia, quę cum ipſius ſpiritu planè cōcordabāt, libenter exteriùs audiebat. Nanq; & Dominus tametſi potuiſſet diſcipulos interna illuminatione abſq; voce inſtituere & docere: at nihilo minùs etiam externum vocis miniſterium adhibens, ſcripturas illis exponebat: iiſdemq; dicebat: Iam vos mundi eſtis propter ſermonē, quem locutus ſum vobis. Itaq; ancilla Chriſti de die in diē ſcripturæ diuinę ſermonibus ampliùs lauabatur ad munditiam, ędificabatur ad morum ornatum, illuminabatur ad fidem, ſi tamen fides in ea propriè dici potuit, quæ Domino reuelante, inuiſibilia quaſi viſibiliter fide oculata percipiebat. Iohan. 15.

Cùm enim eſſet aliquandò in pago Nitrenſi prope Niuellam, et ipſa præſente puer quidam ad oſtium eccleſię catechizaretur, vidit impurum dæmonem à paruulo illo cum magna ignominia recedentem: eundemq; è ſacro fonte leuās, apertis oculis vidit ſpiritum ſanctum in animam eius deſcendentem, angelorumq; beatorū circa illum iam renatum frequentiam. Sæpiùs autem, ſacerdote ſacram hoſtiam eleuāte, inter manus eius vidit elegantiſſimi pueri ſpeciem, & cæleſtiū ſpirituum exercitū cum multo lumine deſcendentem. Cùm autem poſt confectionem, ſacramēta ſacerdos perciperet, videbat in ſpiritu Dominum in anima illius permanere, eamq; mirabili ſplendore illuſtrare: vel, ſi indignè ſumeret, Dominum cum magna indignatiōe recedere. Porrò autem etiam tunc, quandò in templo non erat, ſed in cellula, opertis ex more oculis velamine candido, orabat, Chriſto ad prolationem ſacrorum verborum in altare deſcendente, illa mirabiliter mutata, ſentiebat aduentum eius. Deniquè quandò vnctionis extremæ ſacramentum ipſa præſente ægroti percipiebant, illa Chriſtum cum ſanctorum multitudine adeſſe ſentiebat, ægrotumque illum miſericorditer corroborantem, dæmones expellentem, animam purgantem, ſeq;, dum membra eius vngerentur, quaſi in lumine per totum corpus eius diffundentem. Nota de baptiſmo. Itē Euchariſtia. Itē extrema Vnctione.

De ſpiritu fortitudinis. *Cap. 5.*

AT quia parùm prodeſt ſpiritu timoris declinare à malo, ſpiritu pietatis facere bonum, ſpiritu ſcientiæ in omnibus auream ſeruare mediocritatem & diſcretionem, niſi etiam ſpiritu fortitudinis rebus duris & malis reſiſtamus, bona noſtra patientia conſeruemus, conſtantia vſque in finem perſeueremus, longanimitate vitæ æternæ proemia expectemus: pater eius cæleſtis, apertis theſauris ſuis, quarto lapide precioſo, id eſt, ſpiritu fortitudinis illam exornauit, & contra aduerſa omnia communiuit, vt nec rerum aduerſarum in curſu frangeretur, nec proſperarū & ad voluntatem fluentium blanditijs extolleretur: vt contumelias tranquillo ferret animo, nulli malum pro malo redderet, ſed benedictione maledicta, bonitate malitiam compenſaret, bona redderet pro malis, calumniantibus non reſponderet, pro perſecutoribus oraret: mentis conſtantia in propoſito perſeueraret, animi firmitate cuncta placidè toleraret, magnanimitate ardua & difficilia ſpontè ſuſciperet: ſecuritate imminentia incommoda non metueret, fiducia ſpe bona & certa frueretur, id quod benè propoſuiſſet, ſe ad felicem exitum perducturam: poſtremò quadam magnificentia vel animi præſtantia præclarum propoſitum feliciter conſummaret.

Porrò autem in perſecutionibus & flagellis non modò patientiam conſeruabat, ſed etiam gaudebat in afflictionibus, diſciplinamq; ſiue caſtigationem Domini cum magno deſiderio appręhendebat. Cùm in poſtrema ſua ægritudine ad dies ferè quadraginta grauiter laboráſſet, quæreremusque ex ea, num ex morbi dolore aliquid tædij pateretur, illa reſpondit: Immò verò, ſi id gratum eſſet Domino, vellem iſtos quadraginta dies hodiè ſuum habere initium: addiditque, quod eſt etiam admirabiliùs, nūquàm ſe ægrum aliquē vidiſſe, cuius quantūuis aduerſam valetudinem ſibijpſi non optârit. Væ igitur vobis, qui crucem Domini in angaria fertis, qui diſciplinam Domini abijcitis, qui virgam Domini ferientis, dum contra eius flagella murmuratis, inſtàr canis rabidi mordetis, qui dolores corporis cordis impatientia duplicatis. Non ſic precioſa hæc Chriſti margarita, quæ modeſti animi exultatione id cōſequebatur, vt quaſi inſenſibiliter affligeretur, & ſuauiter cruciaretur. Nota eximiā animi fortitudinē.

Inte-

Interior enim dulcedo externum dolorem deliniebat, & pōdus aduerſæ valetudinis releuando demulcebat. Cùm autē interdùm paralyſi vexata, prę nimio dolore clamare,& pectus tundere cogeretur, quidam eius familiaris ei condolens, in quodam loco clàm pro ea Domino ſupplicabat. Tum illa ſentiens pij hominis precibus ſuos dolores nonnihìl minui: Vade,inquit ad ancillam ſuam,dic homini illi,vt ceſſet orare pro me. Eius enim precum medicina, huius caſtigationis meæ, dum melìus habeo, accipio detrimentum.

Non vult ſibi minui paralyſis dolores.

Laborabat aliquandò moleſtia quadam, & quidam ex amicis eius apud ſe tacitus dolebat vicem illius. At illa ex diuina reuelatione arcanas pectoris eius cogitationes intelligens, miſſa ad eum ancilla ſua,iuſſit nè ampliùs doleret ipſius cauſa. Tuum enim,inquit,grauamen auget cordis mei dolorem, nec poſſum ferre, vt propter me doleas. Adeò plùs eam cruciabant aliorum afflictiones, quàm proprij corporis incommoda.

Neque tamen ſpiritu fortitudinis id ſolùm obtinuit,vt poſſet æquo animo & virili aduerſa perpeti, ſed illud etiam, vt ab omnibus carnis illecebris facilè abſtineret. Adeò enim corpus ſuum caſtigauerat, & in ſeruitutem redegerat, vt ad nutum ſpiritui obediret,in nullo contradicens,nec vlla ſe ſimulatione excuſans: nec contra dominum murmurabat,ſed eius imitando fortitudinem, nunquàm ignauia torpebat, nunquàm vel rarò labori ſuccumbebat. Adeò iuuencula illa tympaniſtria, ceu inter duo ligna Crucis corpus ſuum extendendo ſiccauerat, vt per multos annos etiam primos libidinis motus minimè experta ſit: qua ex re tantā inter homines fiduciam concepit,vt præ eximia innocentia & pura ſimplicitate omnes ſuî ſimiles arbitraretur. Vndè cùm quidam eius familiaris amicus, quodam ſpiritualis affectionis exceſſu manum eius aliquandò ſtringeret, nihil tamen caſto animo turpe cogitans, ſenſit ex nimia illa vicinitate primos motus in ſuo corpore exiſtere. Sed cùm illa id prorsùs ignoraret,vocem ab excelſo audiuit,Noli me tangere: nec tamen ſciuit, quid ea ſignificaret. Deus enim benignus,& noſtris infirmitatibus condolens, noluit illum coram ſancta muliere pudore affici: at nihilo minùs voluït tanquàm zelotes amicæ ſuæ caſtitatem tueri,& illum propter imminentia pericula caſtigare. Itaque cùm illa diceret ei,Audiui nunc quandam vocem,ſcilicet, Noli me tangere: ſed quid ſibi velit,planè me fugit: ille,quid ea innueret,intelligens, & ſibi decæterò cauit, & Domino,quòd ipſius infirmitatem prodere noluerit,gratias agens,receſſit.

De ſpiritu conſilij. *Cap.6.*

SPiritu conſilij Chriſti ancilla inſtructa, nihil præceps, nihil inordinatè facere ſolebat: ſed omnia diligenter, circunſpectè,& cum deliberatione agens, in omnibus,quæ vel fieri vel omitti oporteret,expectabat eum, qui ſaluā faceret ipſam à puſillanimitate ſpiritûs & tempeſtate: nihil interìm per puſillanimitatem omittens, nihil turbulenter vel tempeſtuosè,nihil inconſideratè,nihil per impetum efficiens. In omnibus vijs eius palpebræ præcedebant greſſus eius: & nè poſt factum ſuccederet vel leuis pœnitentia, omnia cum conſilio faciebat. Quid verò illa ſine grauitate & abſque conſilij maturitate facere poſſet,cuius mentem impleuerat & inhabitabat is,qui de ſeipſo dicit: Ego ſapientia in conſilijs habito,& eruditis interioribus cogitationibus? Etſi autem familiari ſancti ſpiritûs conſilio vteretur, quamuis diuinis ſcripturis ſatìs eſſet inſtructa,at tamen præ eximia animi ſummiſſione & humilitate, nè ſapiens in oculis ſuis videretur, aliorum conſilijs, propriæ voluntati renuncians, libenter & deuotè ſe ſubijciebat. At verò multi ex eius familiaribus amicis,qui diuinitùs collatam illi prudentiam non rarò compererant, abſque eius conſilio nihil, quod alicuius eſſet momenti, facere auſi erant. Quod enim humana ratione ſcire non poterat, cùm ad Dominum fudiſſet preces, diuinitùs edocebatur. Ità cùm quidam eius amicus,mediocritate ſua contentus,tanto ſecuriùs,quanto ab hominum conſpectu & pompa ſeculari remotiùs,Domino in humilitate ſeruiret, & à quodam nobili rogaretur,vt magiſtri loco apud ipſum eſſet, isq; ei promitteret equos, veſtes & multa alia abundè ſe ſuppeditaturum: ille ſanctā hanc fœminā cōſuluit,quid agere deberet. At illa, nihil vnquàm ſibi præfidens, priùs ad Dn̄i precādum ſe contulit, & indè ab arcanis diuinorum conſiliorū thalamis reuerſa,ità dixit: Vidi atrū equum para-

Prou.8.

Hęc nota eſt veri ſpiritûs.

parari tibi, qui ad inferos hinniens, dæmonum turbis applaudebat. Si quid igitur apud te valet conſilium meum, maneas in ea vocatione, qua vocatus es à Domino, nè per ambitionem vel ſeculi pompam, des occaſionem diabolo. Alius quidam amicus eius, tanto illi charior, quanto humilior, cùm haberet ſacerdotium vnum ſiue beneficium eccleſiaſticum, quod ei ſufficeret ad mediocritatem, multis victus precibus etiam alterum accepit, quod & dignitate potius, & prouentu locupletius eſſet. Sed cùm pro ſua pietate & modeſtia Chriſti ancillam conſuleret, velletque ab ea ſcire, num hac re Deum offendiſſet, illa more ſuo breues ſibi inducias petijt, & tandem inſpiratione diuina, & cæleſtibus reuelationibus abſque vllo hæſitationis ſcrupulo certior effecta: Videbam, inquit, hominem veſtibus albis indutum, & ſatis ad curſum expeditum, atro inſuper pallio indui, & menſis ſarcina onerari. Cum autem hæc, iſque alia ſimilia dixiſſet, is, qui iam in ſeipſo diuinitus ſenſerat, quæ illa loquebatur cęlitus edocta, primum ſacerdotium, vtpote ſufficiens, retinuit, & alterum ſine mora, ne locu alterius ambitioſe occuparet, vir prudens & Deū timens æquitatis conſilio obtemperans, reſignauit. Ignoſcite mihi fratres, qui dignitatem dignitati adiungitis, & ſacerdotia ſiue beneficia eccleſiaſtica alia aliis coacervatis. Non enim eſt meum, quod retuli, ſed Chriſti reuelantis. Parcite etiam ancillæ Chriſti, nec velitis obtrectare innocenti. Quæ enim te vos læſit, ſi amico præbuit ſalutare conſilium, ſi veritatem è Domino hauſtam enunciauit? Fortaſsis autem, dum crebrò libellum hunc inſpicitis, & quadam acerbitate reuoluitis, ancillæ Chriſti viſiones more veſtro ridebitis, & pro ſomnijs & phantaſmatis habenda ſtatuetis. Sed etiam Phariſæi Dominum de auaritia diſputantem, & diuites in regnum cælorum difficilè introituros aſſerentem, non ſolùm irriſerunt, ſed inſanum quoque iudicarunt. Matt. 19. Luc. 16.

Nota quàm non ſit tutū plura habere ſæculo... vt beneficia eccleſiaſtica.

Vt autem ſine perſonarum acceptione ſanctæ mulieris res præclarè geſtas commemorem, etiam mihijpſi non parcam, ſed infelicitatis meæ referam hiſtoriam. Cùm verbum Dei, licet indignus, ad laicos prædicare inciperem, & ea in re necdum eſſem exercitatus neque concionandi vſum & conſuetudinem haberem, ſemper mihi metuens, ne inter dicendum materia me deficeret, multa mihi vndecunquè colligebam; iiſq; coaceruatis, quicquid in buccam veniſſet, proferre volebam. Totum enim ſpiritum ſuum profert ſtultus: ſapiens verò reſeruat in poſterum. Cùm autem tanta prodigalitate meipſum confunderem, ad me abſoluta concione reuertens, quodam mentis tædio afficiebar, quòd nullo ordine & incompoſitè multa mihi dixiſſe viderer: quo animi mœrore cùm ancilla Chriſti aliquandò preſſum me cerneret, ego præ verecundia cauſam ei indicare nolebam: & quod erat miſerabilius, quodam me, tanquam qui benè, ſubtiliter & acutè dixiſſem, [illegible] commendante, [illegible] audiebam, & aliquam inde capiebam ſolatium. [illegible], fateor, turpitudinem meam prodere, ſed ſanctæ mulieris laudes reticere non ſum auſus. Illa enim quandoque huius me triſtitiæ [illegible], & tanquam operarium confuſibilem ad ſe vocans, triplex tentationum vulnus, quibus clam eram ſauciatus, mihi miro modo detexit. Vidi, inquit, effigiem tanquam hominis in nubilo verſantis, nimia capillorum copia operti. Quædam autem meretrix ſubornata, quoſdam ex ſe radios ſpargens, eum blandè intuens circuibat: cumque id crebrò faceret, radium vnum in illum vibrans, partem quandam nubilis illius diſcutiebat. Hanc vbi illa parabolam pertexuit, triplici me morbo laborantem, mox certiſſimè deprehendi. Capillata enim ſuperfluitas mihi mœrorem afferebat: meretrix verò ſubornata, id eſt, elatio, radijs adulationis fota, quoddam mihi miſerabile ſolatium pariebat. Quibus ego te laudibus efferam, ô ſancta mulier, quę ſecretorum Dei conſcia fuiſti? Nec fruſtra tibi Deus hominum cogitationes aperuit: ſed ſuis precibus vim tribuit & efficaciam animorum languoribus medendi.

Magna ei erat familiaritas cum pia quadam & ſancta puella Heluuide, apud Villenbroc incluſa atque ſolitariam vitam agente: eamq; impensè amabat, & velut mater filiam annis ferè duodecim in Domino nutrierat. Ea puella aliqua moleſta tentatione laborante, CHRISTI ancilla tentationes & cogitationes cordis eius ipſi indicabat, valde admiranti, quo pacto mentem eius cognitam haberet: itemque contra imminentes tētationes longè ante, quàm acciderēt, eam præmuniebat. Iuuat eidem puellæ magno ſolatio magiſtri Guidonis præſentia, qui per id tēpus eccleſiæ Villen-

Heluuidis incluſa.

Prouer. 29.

Spiritus prophetiæ in Maria.

Villenbrocenſis ſacellanum agebat: & quia quæ repentè [illegible] maiorem ſolent adferre perturbationem, dimidio anno ante prædixit illi, magiſtrum illum cum fratre ſuo Iohanne à Villenbroc abiturum, multiſque [illegible] cam, vt tranquillo animo illorum ferret abitionem, quorum præſentia illi erat gratiſſima. Itidemq; de quadam religioſa fœmina, nomine [illegible] Chriſti fideliter inſeruierat, cuius æquè præſentia eidem puellæ [illegible] bat conſolationem, longè ante illi prædixit eum recedarent, [illegible] animo quod Dominus decreuiſſet, toleraret. Quidam magiſter in Francia [illegible] animo conſtituerat ad Oegnies proficiſci, cumque vnus [illegible] cenſis, Pariſios vſque magiſtrum illum [illegible] ad eum: Suſtine parumper, nec ita velis feſtinare. Nuncius enim [illegible] vos ablegatus, iam eſt in itinere. Ceſſit frater conſilio eius, & nuncium, quem [illegible] prophetico ſpiritu venturum prædixit, apud Oegnies [illegible] Porrò eodem magiſtro Romam, vt beatiſſimorum Apoſtolorum [illegible] peregrè profecto, fama mendax ſparſit eum obiiſſe. [illegible] commodantibus, multumque eius obitu dolentibus, & pro illo [illegible] volentibus, Chriſti ancilla dixit: Non eſt mortuus, ſed viuit, [illegible] ſit, rediturus ad nos. Cunctis verò admirantibus, & Miſſarum [illegible] ſicut illa dixerat, ita rei confirmauit euentus.

De ſpiritu intellectus. Cap. 7.

His igitur ornata monilibus filia Ieruſalem, hiſce [illegible] corde purificato, per ſpiritum intellectus in cæleſtibus [illegible]

Iob 7.

S. Iob ſuſpendium elegit anima eius, vt plerunque ſublimia [illegible] grum, nonnunquam plures dies, nihil ad inferiora [illegible]

Eius [illegible] contemplationes rerũ diuinarum.

Solē iuſtitię inſtar aquilæ ſuos haberet oculos defixos; cuius [illegible] rerum ſenſibilium humore ſiccata, ab omnium corporearum [illegible] gata, abſque vlla phantaſia vel imaginatione formas ſimplices & diuinas, [illegible] in mundo ſpeculo in anima ſua ſuſcipiebat: relegatiſque [illegible] nes & immutabiles rerum ſupercæleſtium ſpecies in [illegible] tabant, quanto ſummæ illi & [illegible] incommenſurabili [illegible] gebant. Cum autem ſubtilis & extenuatus ſpiritus [illegible], atque incendio [illegible] concremato, tanquam virgula fumi ex aromatibus, ſuperna [illegible]

Cant. 3.

quaſi per gradus quoſdam in regione viuorum perambulans, [illegible] quæreret, quem diligebat, nunc ſanctarum virginum [illegible] rum martyrum roſis odoriferis recreatus, nonnunquam à [illegible] ſenatu honorificè exceptus, interdum Angelorum [illegible] ratis gradibus omnibus, cunctis paradiſi regionibus [illegible] cùm omnia pertranſiſſet, inueniebat eum, quem ardenter [illegible] mùm perfectè quieſcebat, atq; illic immobiliter defixus [illegible] ſteriorum oblitus, non iam pro amicis quantuncunq; [illegible] de ſanctis Angelis cogitare. Omnes enim quaſi poſt ſe relinquens, [illegible] quem amiſſiſſime [illegible]ebat.

Dabatur illi tunc propiùs inſpicere [illegible], atque ex illo per ſpiritum intellectus multa diſcebat, quæ tandem ad ſe reuerſa prophetico [illegible] triennio antequam Cruce ſignarentur [illegible] dixit ſe videre Cruces in magnam [illegible] cùm tamen nulla adhuc in noſtra regione [illegible] Crebro tunc ei in ſpiritu ceu [illegible] dicebat: Domine, [illegible] totam perdidiſſe, atque ex eis loco [illegible]

In ſpiritu procul [illegible] eoſdem Crucſignatos.

Quidam zelo Crucifixi à longinquis regionibus, [illegible] vindicarent, ad eum locum, qui Mons gaudii dicitur, [illegible] Chriſti trucidati ſunt. Aberat ab illis [illegible] nihilominus vidit ſanctos Angelos gratulabundos [illegible] torii pœnis in cælum deportare. Inde verò [illegible]

[illegible]

lius ardor extitit, vt ab ea ſuſcipienda nulla ſe ratione paſſura fuerit diſtineri, ſi vllo pacto ſine proximorum ſcandalo eam ſuſcipere potuiſſet: cumque ridēdo quærere-mus ex illa, ecquid illic factura eſſet, reſpondit: Si nihil aliud, certè vel Dominū meū honorarem libera confeſſione nominis eius, quem illic viri impij blaſphemādo ab-negârunt. Moriebatur apud Oegnies quidam familiaris amicus domûs noſtræ, idemque Cruce ſignatus. Circa illum vidit Chriſti famula dæmonum multitudinem, quaſi rugientium & ad eſcam inhiantium. Tum illa obiurgauit dæmones, & vt à Chriſti miniſtro, qui Crucis vexillo munitus eſſet, recederent, præcepit. At illi è di-uerſo multa ei crimina malitioſè affingebant, & quòd mala fide egiſſet, obijciebant. Illa verò Domino ſupplices preces pro ægroto offerens, vidit quandam Crucem lu-culentam in ipſum deſcendere, cumque vndiquè tueri. Quanuìs autem morte im-peditus, non potuit ſuſceptam peregrinationem proſequi, at tamen magna pœna-rum Purgatorij pars condonata eſt illi, quòd cum cruce ſignatis voluerit proficiſci. Ità enim Dominus ſanctæ mulieri reuelauit.

Quidam amicus noſter, nobilis genere, ſed fide nobilior, Deo deuotè ſeruiens, & omnia, quantùm in ipſo erat, Chriſti amore relinquens, vxorem habuit valdè huic mundo deditam, & ipſius propoſito planè repugnantem. Ea cauſa formidabat, nè malæ coniugis importunitate è ſua domo extruderetur. Tria enim ſunt, vt ait Salo-mon, quæ hominem è ſua domo eijciunt: fumus, ſtillicidium, & mala atque litigio-ſa mulier. Sancta autem Chriſti ancilla dolens vicem iuuenis, multas pro eius vxore Domino preces fudit, cumque blandè conſolans, prædixit illi fore, vt coniunx eius breuì ad Dominum conuerteretur. Quod quidem ità eueniſſe nos cognouimus, & Domino gratias egimus. Perfectè enim mundi vanitatem deſpiciens, vti priùs reli-gioſo mariti propoſito aduerſa fuit, ità deincèps illud promouebat: immò quaſi an-tecedendo iam trahebat illum, quem anteà diſtinendo retraxerat. Fœmina nobilis, eius precibus cōuertitur.

Laborabat in extremis canonicus quidam eccleſiæ S. Gertrudis Niuellenſis. Eius obitûs diem fratres Oegniacenſes non temerè nôſſe cupiebant, certa ratione per-moti. Itaque dicebant laico cuidam Niuellano, qui tunc apud Oegnies erat, vt eò ſe conferret, & diem, quo canonicus moreretur, ipſis denunciaret. Eidem autem laico homini dixit ancilla Chriſti: Si vis opportunè, quod iuſſus es, nunciare, manè profi-ciſcaris oportet. Illo igitur poſtera luce Niuellam ingrediente, iam pro defuncto Ca-nonico campanæ pulſabantur.

Nocte tertiæ feriæ, quę caput ieiunij, ſiue diem illum, qui Cinerum vocatur, proxi-mè antecedit, quandò ſolent homines ſeculares comeſſationibus vacare, vidit dæ-mones quoſdam, à quadam religioſa fœmina cum mœrore & ignominia reuerti: quam quidem grauiter illi oppugnârant, ſed Domino opem ferente, minimè ex-pugnauerant. Sciſcitabatur poſteà ex illa, quid habuiſſet, eaq; reſpondit: Admodùm per id tempus grauata fui, ſed eaipſa hora Dei benignitate ſum liberata. Itaque didi-cit ex verbis eius eodem tempore ſe vidiſſe dæmones, pudore affectos, ab ea receſ-ſiſſe.

Sacerdos quidam ea præſente ſacrificium Miſſæ obtulit: cumque non eſſet neſcius illam pro ipſo crebrò preces Domino offerre, nec haberet maius aliquid, quod ei retribueret, nè ingratus videretur, ſtatuit pro illa Miſſam eam celebrare. Peracto au-tem ſacrificio, ait illa ad eum: Miſſa hęc mea fuit. Hodiè enim filium pro me patri ob-tuliſti. Illo verò admirante, & vndè hoc ſciret, percontante, cùm ſolus Deus cogni-tas habeat cogitationes hominum, illa reſpondit: Vidi columbam elegantiſſimam in caput tuum ad altare deſcendere, & quaſi volitando alas ſuas ad me extendere, di-diciq; in ſpiritu, ſanctum ſpiritum illud ſacrificium ad me transferre. Nouit occultas cogitationes.

Sacerdotibus dignè & deuotè ſacrificantibus, videbat illa ſanctos Angelos gau-dentes, & illis cum multa hilaritate cooperantes, vultu quoq; benigno in eos intuē-tes, & eos officioſiſſimè venerantes. Væ autem ſacerdotibus miſeris, Iudæ prodito-ris aſſeclis, qui Chriſtum Dominum, quantùm quidem in illis eſt, denuò crucifigunt, & ſanguinem teſtamenti pollutum ducunt: qui manibus pollutis, oculis impudicis, ore virulento, corde impuro ad reuerendum illud ſacramentum irreuerenter acce-dentes, ſanctos Angelos, qui illic adſunt, grauiter offendunt, & ex medicina ſaluta-ri mortem ſibi miſerabiliter conſciſcunt.

Si hoc poſ-ſunt ſancti in mortali corpore, qđ poſſunt iā Deo in cęlis conuictis

Quidam ex præcipuis amicis eius, Pariſijs ſacerdotio initiabatur: illa verò corpore abſens, præſens ſpiritu, quemadmodùm ordinaretur, quomodò affectus eſſet cùm ordinaretur, ipſum locum ordinationis, pontificis quoquè & ipſius habitum perſpicuè vidit, illiquc admiranti poſteà omnia narrauit: cumque ei literas quaſdam per illius nuncium mitterent, inter alia quædam ſcripſit, quæ ille, donèc completa eſſent, intelligere non potuit: Erant autem eiuſmodì, vel ijs conſimilia: Arbor noua iam floruit, cuius primos fructus mihi Dominus deſtinauit. Statuerat idem primū ſacrificium ſuum facere in Francia, ſed Domino diſponente, apud Oegnies, præſente ſancta muliere, id fecit.

De ſpiritu ſapientiæ. Cap.8.

PORrò verò vt opus ſuum ſapiens artifex, tēplum ſuum ſummus ſacerdos, filiam ſuam rex ſublimis ad perfectionis faſtigia perduceret, ſeptimo ſeptiformis ſpiritûs dono, quaſi pro aliorum condimento, eam pręclarè illuſtrauit & ornauit eximiè, nempe ſapientiæ ſpiritu: quod eſt primum donum dignitate, poſtremum conſummatione.

Pſal.33.

Hac ſapientia guſtauit & vidit, quoniam ſuauis eſt Dominus, cùm ſicut adipe & pinguedine repleretur anima eius, cùm de ſponſi labijs mel & lac ſugeret, & in horto voluptatis manna abſconditum manducaret. Huius mellitiſſimæ ſapientiæ dono cor eius medullitùs afficiebatur, verba edulcabantur, cuncta opera ſpiritalis vnctionis ſuauitate imbuebantur. Indè fiebat, vt eſſet mitis corde, dulcis ſermone, actione ſuauis, ebria charitate: adeò verò ebria & à ſenſibus abſtracta, vt nonnunquàm ad Nonam vel Veſpertinas preces, nobis pulſantibus campanas, illa quaſi expergiſcens percontaretur è nobis, num hora eſſet matutina.

Ecſtaſis triduana.

Aliquandò in lectulo ſuo tres continuos dies illa iacens, & cum ſponſo immortali ſuauiter quieſcens, præ nimia ſpiritûs iucunditate & ſuauitate vix vno temporis momento ſibi iacuiſſe videbatur. Mirabili autem affectionum varietate, modò eſuriebat Deum, modò ſitiebat:

Eccl.24.

& quia ſcriptum eſt, Qui edunt me, adhuc eſurient: & qui bibunt me, adhuc ſitient: quanto plùs Dominum ſentiebat, tanto ampliùs creſcebat deſiderium. Itaque angebatur, clamabat, & vt remaneret, ſuppliciter deprecabatur: & nè recederet, quaſi inter brachia complexando ſtringebat, vtque ſe magìs etiam exhiberet, cum lachrymis obſecrabat. Nonnunquàm per tres aut eo ampliùs dies, videbatur ſibi illum tāquàm paruulum inter vbera commorantem ſtringere, & ſeſe, nè videretur ab alijs, occultare. Interdùm verò ludebat cum eo ecu puero, eumque oſculabatur. Quandoquè ecu agnum iuxta ſinum illius, aliquandò inſtàr columbæ pius Virginis filius ſe filiæ ſuæ exhibebat: nonnunquàm etiam inſtàr arietis, ſtellam luculentam in fronte habentis, eccleſiam circumiens, filios ſuos, vt ei videbatur, viſitabat. Sicut enim dubitantibus diſcipulis ſub ſpecie peregrini ſe oſtendit, & beatum Thomam miſſurus ad Indos, vt eius habet hiſtoria, formam mercatoris induit: ità amicis ſuis pro illorū conſolatione amabili ſpecie apparére dignatur: quemadmodùm etiam, authore S. Hieronymo, beata Paula in Bethleem illum ſibi videre viſa eſt ecu paruulum in præſepio iacentem.

Luc.14.

Epiſtol.27. in vita S. Paulæ.

In diuerſis autem Domini ſolennitatibus ità ſe illi oſtendebat, vt ratio ſolennitatis poſcere videbatur: verbi gratia: In Natiuitate ecu puerum vbera matris ſugentem, vel in incunabulis vagientem. Tum verò afficiebatur erga eum, vt puerum, pro varijs modis, quibus illi apparebat, varias etiam ſentiens affectiones. atq; ità ſingulis annis ſolennitates illę renouabantur. In feſto Purificationis videbat beatiſſimā Virginem filium ſuum in templo offerentem, & Simeonem illum inter vlnas recipientem: atq; in hac viſione non minùs exultabat præ gaudio, quàm ſi præſens fuiſſet, cùm ità geſtum eſt olìm in templo. In hac ſolennitate quandoquè cereus illius, cùm diù fuiſſet extinctus, in proceſſione ſubitò non niſì diuinitùs clariſſimo lumine accendebatur. In paſſione nonnunquàm Dominus illi in Cruce apparebat, ſed raro, quòd vix poſſet ſuſtinere. Aduentantibus magnis ſolēnitatibus, interdùm octo diebus antè gaudio ſe affici ſentiebat: atque ità pro totius anni curſu ſine ratione varijs mutabatur modis, & mirabiliter afficiebatur. Cùm ſancti alicuius feſtus immineret dies, ſanctus ille ferias ſuas ei nunciabat, & in ipſis ferijs viſitabat eam, multos ſecum beatos ciues adducens: ſicque ſpiritus eius cum ſancto totum illum iucundum ducebat

Luc.2.

cebat diem. Ex familiari autẽ & crebro ſanctorum colloquio id obtinuit, vt quemadmodùm homines ſuos vicinos alios ab alijs internoſcunt, ità ipſa angelos & ſanctos homines alios ab alijs poſſet diſtinguere. Nõnunq̃ ſanctus quiſpiã, in his regionibus prorsùs ignotus, feſtum ſuum diem, qui in locis remotis colebatur, vt in eius ferijs ipſa quoquè gauderet, ei indicabat. Immò verò etiam nullo indicante, palato cordis diſcernebat dies feſtos à non feſtis, quòd dulciùs illud afficerent dies ſolennes, quàm alij. Celebrabat autem feſtos dies, pectori ſuo atque animo haud aliter, atquè in calendario vel martyrologio inſcriptos. Vndè cùm eſſet aliquandò in eccleſia S. Gertrudis in oppidulo, quod Laulas dicitur, & quædam eiuſdem S. Gertrudis feriæ in diem craſtinum inciderent, nec tamen eius loci ſacerdos id aduerteret, illa intrà ſe ſentiens ferias imminere, ſe continere non potuit. Itaque cùm ſacerdos eò non veniret, nec alius quiſquam, qui campanas pulſaret, quemadmodùm fieri ſolet pridiè ad Primas veſperas, vt vocant, illa ſurgens è loco ſuo, campanas, vt potuit, pulſare cœpit. Id verò audiens ſacerdos & admirans, ad eccleſiam properè accurrit, aitque ad illam: Cur pulſas campanas perindè acſi feriæ ſint, cùm non habeat apud nos conſuetudo, vt prætérquàm in ferijs, hac hora pulſemus? Tum illa verecũda & pauida: Ignoſce mihi, inquit, domine: magnę enim feriæ cràs erunt, ſed neſcio cuius ſancti. Sentio enim eccleſiam hanc gaudio perfuſam. Sacerdos verò inſpiciens calendarium, vidit craſtinum diem S. Gertrudi ſacrum fore.

Magna familiaritas cum cæli ciuibus.

Tot illa & tantas à Domino conſolationes percipiebat, vt etiamſi nullis exterioribus, vt fit, nonnunquàm pro recreatione, intenta eſſet, ſemper in vno aliquo loco abſque vllius hominis conſortio ſine tædio permanere poſſet. Sedens aliquandò in cellula ſua, audiuit vocem dulciſſimam Domini, dicentis: Hæc eſt filia mea dilecta, in qua plurimùm delector. Quandò extra ſe rapiebatur, videbatur ſibi caput ſuum deponere ad genua Chriſti. Interdum per angelos ab aliquo ſupernorum ciuium ſalutabatur. Cùm oraret quandoquè ad altare S. Nicolai, videbatur ei ex illius reliquijs lac manare. Ab imagine Crucifixi vidit nonnunquàm radios quoſdam vſque in pectus ſuum vibrari. Porrò in ijs omnibus valdè delectabatur, & miro modo ſpiritus eius confortabatur. Apparuit ei quandoq; beatus Bernardus, Ciſtercienſis ordinis pater & lumen, alasque ſuas, quibus præditus videbatur, circa eam expandit: cumq́; diù cum illa intrà eccleſiæ cancellos ſediſſet, ſciſcitanti ei, quid ſibi vellent alę iſtæ, reſpondit ſe inſtàr aquilę ſublimi volatu ſubtilia & ſublimia ſcripturæ diuinæ attigiſſe, multaq; arcana cæleſtia Dominum ſibi reſerâſſe. Magna veneratione & ſingulari amore proſequebatur beatiſſimum Iohannem Euangeliſtam. Accidit autem, vt cum multis lachrymis & ſuſpirijs cuidam ſacerdoti exiguam culpam venialẽ confiteretur, Sacerdote illo interrogante, cur ità lachrymis affluerer, illa reſpõdit: Non poſsũ reprimere lachrymas. Videbat eñ aquilã quandã ad pect' ſuũ ꝑindè vt in fonte, ità in illo roſtrũ ſuũ tingentẽ, & magnis clamorib' aëra cõplentem. Intellexit aũt in ſpiritu, B. Iohannem lachrymas & gemitus ipſius ad Dñm ꝑferre. Vidit quandoq; ſacerdotẽ quendam cum lachrymis deuotè ſacrificantem, atq; columbam quandam in eius humerum deſcendẽtem, ex eoq́; humero fontem puriſſimum ſcaturientem. Interdùm etiam vidit Virginis filium ſub forma pueri cum immenſo lumine circa arculam, in qua Euchariſtia reponebatur: cumq́; ex ea quæreremus, cuiuſmodi eſſet illud lumen, reſpondit: Quantum lumen Solis, candelæ lumen ſuperat: tantum, immò plus etiam, lux iſta vincit Solis ſplendorem. Quandò reliquiæ ad noſtram eccleſiam adferebantur, illa in ſpiritu aduentum earum præſentiebat, totamq́; noctem cum illis iucundam ducebat, Chriſtumq́; gaudentem, & à prioribus reliquijs illas iam recèns illatas, cum quadam exultatione & veneratione ſuſcipi videbat. Vtrùm autem eſſent veræ reliquiæ, ſpiritu ſuo mirabilìter percipiebat. Ex parua illa Cruce, quæ eſt in Oegnies, in qua particula ligni ſanctæ Crucis habetur, radium quendam valdè luculentum & tanquàm cæleſti claritate conſpicuum, prodire videbat. Quidã familiaris amicus domûs noſtræ inter alias reliquias, quas habebat, os cuiuſdam ſancti ſine ſcriptura reperit. Itaq; cuius eſſent reliquiæ ignorans, attulit eas ad Chriſti ancillam, vt per illam certior fieret. Illa verò in ſpiritu virtutem & veritatem illarum ſenſit: orauitq́; Deum, vt ipſi indicaret, cuiuſnam eſſent. Apparuit autem illi ſanctus quidam valdè præclarus & excellentis meriti: qui ab ea interrogatus, quis eſſet, non

Multas diuinitùs cõſolationes percipit.

Corporalis Christi præſentia in Euchariſtia

quidem nomen expreſſit ſuum, ſed quatuor literas ob mentis eius oculos deſcripſit. Quas cùm illa memoriter retineret, ſed quid ſignificarent neſciret, accito ad ſe Clerico, literas cõmemorauit, puta, A I O L: & quid ſignificarẽt, indicari ſibi petijt. Ille literas inter ſe coniungens, dixit, Aiol ex ijs confici. Tum illa perſpicuè cognouit, beati Aiulphi, qui apud Priminum in multo honore habetur, eas eſſe reliquias.

Alij Aigulphũ vocãt.

Etſi autem præ deſiderio æternæ fruitionis, præ amore viſionis Dei, & pro dilatione æternæ beatitudinis in hoc exilio langueret, vnicum tamen & ſummum erat ei remedium & ſingulare ſolatium, manna & panis cæleſtis, donec veniret ad terrã promiſsionis. Ex eius perceptione angor cordis & deſiderium temperabatur, dolores omnes leniebantur, ſpiritus confirmabatur. Summo hoc & celſiſsimo ſacramento freta, omnes peregrinationis huius ærumnas patienter tolerabat, omneſque miſeræ vitæ huius defectus hoc cibo vegetata paruipendebat. Panis ſanctus cor illius confirmabat, vinum ſanctum mentem eius ſanctificans inebriabat. Caro ſancta ſaginabat, ſanguis viuificans abluendo purificabat. Hoc vno ſolatio diu carere non potuit. Corpus Chriſti edere, hoc illi viuere erat: ab illo verò diutius abſtinendo ſeparari, hoc ei erat emori: iamque in hoc ſeculo ſua experientia didicit, quod Chriſtus in Euangelio dicit: Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam ęternam. Nec erat ei durus hic ſermo, ſicut Iudæis, ſed ſuauis: quippe quæ omnem delectationem & omnem ſaporis ſuauitatem in eius perceptione, non ſolùm intùs in animo, ſed etiam foris in ore perſentiret: cùm plerunquè ſub ſpecie pueri cum mellis guſtu & odore aromatico, in puro & benè ornato cordis ſui thalamo Dominum ſuum feliciſſimè ſuſciperet. Nonnunquàm verò, cum ſitim vitalis ſanguinis eius diutiùs ferre non poſſet, poſt Miſſarum ſolennia petebat ſibi copiam fieri vel nudi calicis in altari diù conſpiciendi.

Singulare eius ſolamẽ ſacra Eucharistia.

Iohan. 6

De aduentu eius in Oegnies. *Cap. 9.*

POſtquàm huius filiæ regis precioſa monilia, huius ſponſę Chriſti veſtimenta fragrantia, etſi non pro dignitate, tamen pro virium facultate deſcripſimus, tam ad veſtimentorum eius fimbrias, id eſt, ad beatum eius è vita deceſſum veniendum eſt, vt etiam caudam noſtræ hoſtiæ offeramus. Cùm multo tempore in eo loco, quem iam crebrò diximus Villenbroc appellari, ſeipſam Domino immolaſſet, e viſinia proximi oppidi, quod Niuella dicitur, hominum ad ipſam cum deuotione confluentium frequentiam diutiùs ferre non potuit: quippe quæ ſoli Deo cuperet vacare. Sæpiùs iam multis precibus apud Dominum id egerat, vt locum propoſito ipſius accommodum, & perſonas quæ ipſius deſiderio ſecundùm Deum humiliter inſeruirent, poſſet eius prouidentia obtinere. Itaq; in ſpiritu oſtenſus eſt ei locus, quem Oegnies vocãt, nunquàm illi anteà viſus, cuius propter recentem ſtructuram & paupertatem vix tenuis apud homines mentio fiebat. Interim diù apud ſe deliberabat, ignorans cuiuſmodi eſſet locus ille: Porrò de Domini promiſſione confidens, longè antè, quàm eò veniret, à marito ſuo Iohanne & eius fratre magiſtro Guidone, qui illi erat patris ſpiritalis loco, tanquàm obedientiæ filia, facultatem petijt locum illum inuiſendi, atque ſi placeret, illic commorandi. Nec difficilè illi precibus eius aſſenſerunt, nè mœrore afficerent, quam charitatis viſceribus complectebantur. Permouit quoquè illos Deus, vt id permitterent, nec vllo modo ſibi poterant perſuadere eam in loco, quem nũquàm cognouiſſet, & in quo commorantium nullam haberet conſuetudinem & familiaritatem, diù permanſuram. Itaq; illa, duce Deo, ad locum ipſi deſtinatum iter ingreſſa eſt, & cum adhuc aliquanto interuallo ab illo abeſſet, beatus Nicolaus, eius loci patronus, gratulabundus ei venit obuiàm, eamq; ad ſuam eccleſiam perduxit. Multùm eo die, cùm adhuc eſſet in itinere, ſecum admirata fuerat, in animo ſuo ſentiens magnam S. Nicolai ſolennitatem adeſſe, licèt non ignoraret eius ferias in Decembrem, non in Maium, quo illud iter faciebat, incidere. Eodem autem ipſo die, quo venit in Oegnies, fratres loci eius S. Nicolai tranſlationem ſolenniter celebrabant. Poſtquàm autem ad locum peruenit, miro modo & loci ſitum, & fratres domus illius, ſicut priùs in viſione Dominus ipſi oſtenderat, agnouit, ſimulque

In ſpiritu videt locũ ipſi incognitum.

compe-

comperit feſtum diem S. Nicolai illic agi: prędixitq́; ſe eo in loco ab hac luce migraturam: locum etiam in eccleſia, vbi poſt obitum humanda eſſet, mihi poſteà ſecretò oſtendit: & vera eam dixiſſe, rei euentus probauit. In Oegnies enim, tametſi multi eam indè reuocare conarentur, naturę debitum moriens perſoluit, & in ea parte eccleſiæ, quam mihi dixerat, licèt plerique aliter vellent, poſt obitum ſepulta eſt. Futura quędã prędicit.

De manſione eius apud Oegnies, & de ijs, quæ illic ei acciderunt. *Cap.* 10.

POſteaquàm de terra & cognatione ſua, Domino præcipiente, egreſſa eſt: poſtquàm ſub vmbra illius, quem deſiderabat, tanto ſuauiùs, quanto ſecretiùs ſedit: quæ illi bona illic Dominus pręſtiterit, quotiès ſolito frequentiùs ſanctorum Angelorum viſitationibus eam conſolatus ſit, quàm crebrò cum matre Domini in eccleſia familiaria miſcuerit colloquia, quotiès ipſe Dominus præſens ei apparuerit, nec mente poſſum concipere: tantum abeſt, vt ſermone explicare queam. Quãto autem propiùs accedebat optatus vitæ terminus & annus extremus, tanto profuſiùs munificentiſſimæ largitatis ſuæ theſauros illi Dominus pandebat. Ipſo verò vltimo vitæ eius anno aduentante, quem & Dominus poſtremum illi fore promiſerat, & illa præ gaudio celare non poterat, (Sex enim annis antè illum magiſtro Guidoni Niuellano prædixerat, nobisque non rarò & annum & tempus obitûs ſui, non tamen exprimendo diem, indicauerat) eo, inquam, anno propinquãte, iam ſe ampliùs continere non valens, anhelabat, ſuſpirabat, præ deſiderio clamabat, quaſi moræ impatiens, cùm Dominum amplexaretur: Nolo Domine, vt ſine me recedas: non cupio hîc morari ampliùs, domum ire volo. Et miro quodam modo, dum ſic extra ſe rapta vehementi deſiderio cruciaretur, præ cordis plenitudine ferè toto corpore dirumpi videbatur: cumque ad ſe rediret, diù non poterat pedibus conſiſtere. Porrò cùm extra ſe raperetur, præ feruore ſpiritûs vultu igneo videbatur: quodque eſt admirabilius, ſub eiuſmodi mentis exceſſu, immota acie in ſolem potuit ſuos oculos defigere. Non potuit tunc præ ſpiritûs ebrietate tacere, ſed clamans dicebat: Audiui à Domino, me ituram in ſancta ſanctorum. O dulciſſimum vocabulum, Dic mihi mea Clementia, (ſic eſt eius ancilla vocabatur) quid eſt Sancta ſanctorum? Ex famula volebat ſcire, quid eæ dictiones ſignificarent, cùm neutra id ſciret. Sed, vt dixi, ſpiritu ebria id faciebat. Sæpè autem has dictiones repetebat, quibus animus eius ſuauiter afficiebatur. Reddita autem ſibi, mirabatur ſe iam ſolito crebriores pati mentis exceſſus: ſed dicebatur ei: Nè mireris iſthuc: poſtremus hic eſt annus vitæ tuæ, poſt quem nihil tibi temporis reliquum erit. Audiebat etiam vocem Domini ipſam vocantis, & dicentis: Veni amica mea, ſponſa mea, colũba mea: iam coronaberis. Nonnunquàm vehementi ſpiritu incitata, & ſuî plùs ſolito oblita, ex cordis abundantia inter alia multa, hæc quoq; dicebat: Veſtimenta filiæ regis inſtàr aromatum redolent, & membra corporis eius ceu precioſæ reliquiæ à Domino ſunt ſanctificata.

Sancti vitã habẽt in patiẽtia, mortem in deſiderio.

Nota rem miram.

Eo anno, quo migrauit ad Dominum, cùm ex officio mihi à Pontificis maximi legato demandato, ad prædicandum & Cruce ſignandos, quibus Dominus eam mentem adſpiraret, contra hæreticos me compararem, illa ex me ſciſcitabatur, quandò redire decreuiſſem. Me autem reſpondente, longas me moras facturum, illa dixit, licèt prorsùs nulla tum laboraret aduerſa valetudine: Teſtamento ego tibi relinquo quædam, quę poſt obitum meum tua erunt. Iam enim obitum ſuum, vt diximus, longè antè præuiderat: dicebatque mihi corporis ſui diſſolutionem imminere. & quia incerta erat quandò eſſem rediturus, in faciendo teſtamento properabat: quo me ſcripſit hæredem zonæ ſuæ, qua cingebatur, & ſudarij linei, quo lachrymas detergebat, & quorundam aliorum non magni quidem precij, ſed quæ mihi auro & argento chariora ſint. Appropinquante autem tempore ægrotationis optatæ & extremæ, dixit ancillæ ſuæ, religioſæ virgini, ipſi miniſtranti: Vereor nè tibi & alijs moleſta fiam. diuturna enim & graui ægritudine confecta, proficiſcar ad Dominum. Ecquis verò tam diuturni temporis moleſtiam apud me perferre poterit? Semper enim

Prędicit obitum ſuum.

reformidabat, nè cauſa eius quiſpiã grauaretur, tametſi potiùs dolerent omnes, ſæpiùs ipſi aſſiſtendi & inſeruiendi copiam denegari. Prædixit autem,ſe quadam ſecunda feria humì collocatum iri. Itaque toto illo anno ſemper ferè illa feria ieiunabat,nihil prorsùs cibi recipiens. Quanto verò tempus mortis eius magìs accedebat, tanto illa ſine intermiſſione diebus ac noctibus Domino ſtudioſiùs ſeruire & placere nitebatur. Vndè etiam à feſto die Annunciationis beatiſſimæ Virginis vſq; ad beati Iohannis Baptiſtæ ferias,non niſì vndeciès,idque parcè admodùm, cibum ſumpſit, ſemper gaudens,& diem cæleſtium nuptiarum cum exultatione expectans. Beatum verò Andream Apoſtolum, qui Crucem Domini tanto amore complexus fuit,vt de ea deſcendere noluerit, valdè habuit familiarem, cumque inter cæteros ſanctos præcipuè diligebat: qui etiam ante ſupremam infirmitatem his verbis eam conſolabatur: Confide filia: ego te non deſeram : ſed quemadmodùm Chriſti nomen & fidem confeſſus ſum,& non negaui:ità in obitu tuo tibi adero,& coram Deo meo te confitebor,tibique teſtimonium perhibebo.

Trium mẽſiũ ſpatio nõ niſì vndeciès cibũ ſumit.

De cantu eius ante ægritudinem. *Cap.* II.

IAm tẽpus promiſſum propè aderat,quod illa multis lachrymis anteuerterat,multis gemitibus & ſuſpirijs,vt adeſſet, poſtulauerat.Et eccè repẽtè factus eſt ſonus,& vox turturis audita eſt in terra noſtra, vox exultationis & confeſſionis, quaſi ſonus epulantis & iubilantis,tanquàm ſonus ſublimis Dei . Exterſit Dominus omnem lachrymam ab oculis ancillæ ſuæ,& repleuit cor eius exultatione. Cœpit enim clara voce & alta cantare, nec ceſſauit ſpatio dierum trium & noctium laudare Deum, Deo gratias agere, ſuauiſſimam cantilenam de Deo, de beatiſſima Virgine, de ſpiritibus Angelicis & ſanctis alijs, de amicis ſuis,de ſcripturis diuinis rhythmicè & dulci modulatione contexere : nec deliberabat, vt ſententias inueniret: neque moras nectebat, vt inuentas antè diſponeret : ſed tanquàm ſi dictarentur ſcribenti, ità dabat illi Dominus illo tempore, quid diceret. Continua vocis contentione iubilans, nec cogitando laborabat, nec diſponendo cantum interrumpebat. Vnus autem è Seraphin, vt ipſi videbatur, alas ſuas ſupra pectus eius habebat expanſas : quo ſubminiſtrante & humaniſſimè adiuuante,adſpirabatur ei carmen iſthuc ſine vlla difficultate. Porrò cùm ſic tota die vſque in noctem cecinisſet, præ vocis contentione raucæ factæ ſunt fauces eius, ità vt in primis noctis initijs vix poſſet vocem vllam edere. Ea re lętabatur Prior domûs noſtræ, quòd proxima luce, nempe Dominico die, è diuerſis locis ſolcant homines ſeculares ad eccleſiam noſtram confluere:quos verebatur, ſi eam tam contenta & alta voce ſine ceſſatione concinentem audirent, offenſionem & ſcandalum indè accepturos, & pro fatua eam habituros. Et tamen filij huius ſeculi, filij doloris, non mirantur, ſi quis clamet præ anguſtia & dolore, vt fit à paturiente: ſtupent autem & admirantur,ſi quis præ gaudio ex cordis abundantia erumpat in clamores, nec ſe poſſit intrà ſilentium continere. Sed filij gaudij, cùm talia audiunt,non murmurant, nec offenduntur : ſed cum multa humilitate & modeſtia,Dei magnalia in ſanctis eius venerantur.

Vide rẽadmirandã in fœmina.

Manè alterius diei tympaniſtria noſtra altiùs & clariùs cœpit citharizare. Angelus enim Domini illa nocte omnem raucedinem ab eius gutture deterſerat, immittens in pectus admirandæ ſuauitatis vnctionem: ſicque reparatis arterijs & voce inſtaurata, toto ferè die non ceſſauit à laudibus Dei. Homines tamen eò aduentantes non niſì vocem exultationis & harmoniam modulationis audiebant. Clauſis enim oſtijs,& omnibus excluſis, Prior noſter & ancilla ſanctæ mulieris cum illa permanſerãt in eccleſia: atq; ijipſi multa ex illis,quæ de arcanis cęleſtibus illa depromebat,aſſequi nõ potuerũt:quędã verò intellexêre,ſed pauca prohdolor memoria retinuerũt.A ſummo aũt & primo tono ſuã cantionẽ ordita fuit,nẽpe à ſacroſancta Trinitate,Trinitatẽ in Vnitate,& Vnitatẽ in Trinitate diutiſſimè laudans,& mirabilia & quaſi ineffabilia interſerẽs,quædã etiã è ſcripturis diuinis nouo & admirabili modo expo-

exponens,ex Euangelio & Pſalmis,è nouo & veteri Teſtamento, quæ nunquàm audierat,multa ſubtiliter ediſſerens. A Trinitate verò ad Chriſti humanitatē deſcēdit, indè ad beatiſſimā Virginē:poſteà de ſanctis Angelis,de Apoſtolis &alijs ſanctis multa pronuncians:ad extremum tanquàm in vltimo iam puncto conſtituta, multa de amicis ſuis,qui etiamnùm ſuperſtites ſunt,dicens,eoſque per ordinem Domino ſingulatìm commendans,& multas pro eis preces fundēs. Atq; hęc omnia ,rhythmicè & Latinè ab ea enunciabantur.Dicebat verò inter cætera,à lumine ſacroſanctę Trinitatis ſanctos Angelos habere intelligentiam: à lumine verò corporis Chriſti glorificati,in ſanctis animabus fructum eos capere & exultationem. Beatiſſimā quoquè Virginem Mariam iam cum corpore glorificatam conſtanter aſſerebat: & corpora ſanctorum,qui Chriſto paſſo ſurrexerunt,nunquàm poſteà in puluerem reuerſa aiebat:multumque eo nomine lætabatur,quòd Spiritus ſanctus propediem eſſet viſitaturus Eccleſiam ſuam,& ſolito copioſiùs per vniuerſam Eccleſiam miſſurus operarios ſuos, qui animarum fructus adferrent, mundumque maxima ex parte illuminaturus.

Per id tempus Dominicanorū, Franciſcanorum &c. Ordines inchoabātur.

Dicebat etiam,cùm de beato Stephano protomartyre caneret, quem paradiſi roſarium appellabat,illi ſub mortem oranti Dominum pro munere dediſſe ſanctum Paulum: & beato Paulo,peracto martyrio, è corpore excedente,ſanctum Stephanū adfuiſſe,eiuſque ſpiritum obtuliſſe Domino atq; dixiſſe:Domine,hoc ingenti & ſingulari munere tu me donâſti : ego verò multiplici fructu auctum tibi illud reddo.

Pro quodam etiam Concionatore,quem ei Dominus dederat,multùm orans rogabat,vt pius Dominus eum conſeruaret,quô ſpiritum illius morientis poſſet ipſa ei offerre,& quem ab illo accepiſſet,ei cum vſura reſtituere. Miro autem modo omnes concionatoris illius tentationes,cunctaq; ferè peccata,quæ olìm admiſerat, cōmemorans,Dominum precabatur,vt ab eiuſmodì illum ſeruaret. Audiebat hoc Prior noſter,qui eius hominis nouerat conſcientiam & audiebat confeſſiones : cumq; ad illum veniſſet,dixit ei: Expoſuiſti dominæ Marię peccata tua? Illa certè inter cantandum ità ea recitauit,àc ſi coram ſe in libro ſcripta videret.

Canticum beatiſſimæ Mariæ virginis, putà Magnificat, rhythmicè & Romana lingua creberrimè repetebat,multam ſuauitatem ex ea perſentiēs. Cùm iam autem ſub finem cantionis ad Simeonis canticum perueniſſet, deuotiſſimè commendauit Domino amicos & amicas ſuas, fœminas religioſas, Leodij degentes,atque pro pace illarum orans,per ſingulas clauſulas primum eius cantici verſum, Nunc dimittis Domine &c.repetebat. Atque etiam pro religioſis Niuellanis,multiſque alijs in Leodienſi diœceſi manentibus Domino preces offerens, ſemper Nunc dimittis repetebat. Expletis tandèm tribus illius iubilatiōis diebus,lectulum ſuum in eccleſia ante aram iuſſit præparari,& ad ſe reuerſa,accitis fratribus,dixit: Præceſſerunt lamentationes,me pro peccatis lugente: præceſſit carmen, me propter bona ſempiterna exultante & iubilante: & eccè ſequitur Væ infirmitatis & mortis. Nunquàm deincèps cibum ſumptura ſum,nunquàm lectura in hoc codice. Atq; ità tradens fratribus libellum,quem habebat,in quo preces & carmina quędam de beata Maria, quæ canere ſolebat,inerant,diſciplinæ Domini patienter ſe permiſit & ſubdidit, finemq; beatum in ſilentio & ſpe expectauit.

De ægrotatione eius ſub mortem. *Cap.* 12.

IN hac verò ęgritudine grauiter quidem corpore laborabat,ſed intùs animo ſuauiter quieſcebat. Sancti enim,qui illi adhuc rectè valenti crebrò adſtiterāt, crebriùs eam iam afflicta correptam valetudine inuiſebant. Et ipſe Chriſtus ſæpè illi apparēs, & quaſi cōmiſerantis vultu in eā reſpiciēs,itemq; ſanctiſſima mater eius, ei ferè ſemper aſſiſtęns,illam conſolabantur. Inter omnes autē beatus Andreas Apoſtolus ad eam ſæpè veniens,haud vulgari eam conſolatione afficiebat,ità vt penè omnem doloris ſenſum ab ea auferret. Sancti etiam Angeli aderāt ei,& officioſè inſeruiebāt. Ità cùm nocte quadam ſiti laboraret,nec poſſet tn̄,nimia morbi vi impedita,ſuis viribus ſurgere & ambulare,duobus ſanctis Angelis eā ſuſtētantib',& ducētibus ad locū, vbì repoſita erat aqua,bibit,& rursùs illis eā reducētibus,ad lectulū ſuū abſq; vllo labore reuerſa eſt. Cū aūt,beatiſſima Virgine ipsā p̄monēte,extremā vnctionē acciperet,

In grauiſſima ægritudine mirè diuinitùs viſitatur.

Apoſtoli omnes præcipuè adfuêre,& beatus Petrus claues oſtendens, pollicebatur ſe illi cæli ianuam patefacturum:porrò Chriſtus ſignũ crucis,vexillum victoriæ ſuæ, ad eius pedes fixit. Cumque in diuerſis locis vngeretur,in ipſa ſacramenti eius perceptione ſancti ſpiritûs operationem cum ingenti ſingulorum locorum illuſtratione perſenſit. Quidam etiam amici & noti eius,qui iampridèm obiërant,eius conſolandæ cauſa ad eam miſsi ſunt:Iohannes Dinantinus,qui iam cum Chriſto regnabat, & frater Richardus de Meneſar Capella,vir ſanctus & bonus cùm viueret,ſed etiamnũ luens pœnas Purgatorias. Alius quidã, grauiſsimis ſubditus Purgatorij cruciatibus, apparuit illi, poſcens opem ab illa. Habuerat ille & habitum & nomen religionis,& perfectionis profeſsionem præ ſe tulerat:ſed poſteà cum multorum ſcandalo & religionis opprobrio ad ſeculum reuertens,cum quadam contraxerat coniugium, quæ itidèm diù perfectionis vitam præ ſe tulerat,ſed deindè primam fidem irritam fecerat. Ante omnia autem eo nomine ſe cruciari dicebat,quòd Dei Eccleſiam ſcandalo ſuo læſiſſet.

Notate hoc deſertores vitæ monaſticæ.

Sanctus Toloſanæ eccleſiæ Epiſcopus,quandoquè eius inuiſendi cauſa ad eã venit,ex cuius præſentia maximam illa cepit conſolationem,& ad tempus etiam corporis vires:porrò beatiſsima Virgo,vt ipſi videbatur, quaſi in aëra cõtra ſanctũ Epiſcopum eam ſubleuauit. Cùm autem idem Epiſcopus in ea eccleſia altari beatę Virginis conſecrato,Miſſarum ſolennia celebraret,Domino oſtendente,vidit in perceptione ſacramenti columbam candidam,ſancto Epiſcopo in os Euchariſtiã inferentem,& ingentem claritatem eum intùs penetrantem, eiuſque animam illuſtrantẽ. In ea infirmitate tametſi nihil penitùs edere poſſet,immò nec modici panis odorẽ perferre,facilè tamen & quidem crebrò Chriſti corpus ſumebat:quod ſtatìm quaſi liqueſcens,& in animam eius tranſiens,non ſolùm illam confirmabat,ſed etiam corporis infirmitatem ſine mora releuabat. Quandoquè ſumente illa tum Euchariſtiã, facies eius quoſdam ex ſe luminis radios vibrare & diffundere videbatur. ☞ Nos quidem tentabamus aliquandò,num hoſtiam non conſecratam ſumere poſſet,ſed illa à panis odore mox abhorruit,& cùm niſì exiguam particulam dentibus attigiſſet,cœpit clamare,expuere,& perindè acſi pectus rumperetur,anhelare & cum ingenti anxietate ſingultire. Cumque diù præ dolore clamâſſet,& ſæpiùs os aqua abluiſſet, magna noctis parte exacta,vix potuit quieſcere. Nunquàm autem,quantunuìs imbecillo eſſet corpore,quãlibèt euacuato & exhauſto capite, vtpotè quæ quinquaginta & tribus diebus ſub mortem prorsùs nihil cibi accepit,lumẽ ſolis ferre non potuit,nũquàm ad lucis ſplendorem oculos clauſit:&,quod eſt mirabilius,cùm iuxta eam & propè ad aures eius in eccleſia alta voce cantaremus,campanas diù & fortiter pulſaremus,quoddam etiam altare,vt ab Epiſcopo Toloſano conſecraretur, multorum cæmentariorum malleis cædentium opera iuxta eam extrueremus, nullo vnquàm ſtrepitu,quem Dei & eius eccleſiæ cauſa fieri ſciret,affligi potuit. Sonus enim ille,vt ipſa,cùm nos ei condoleremus,aſſerebat, nulla caput eius moleſtia afficiebat.

Nota ſanè rem notatu dignam.

Confluxêre tum ad illam è diuerſis locis amici & noti, vt eam viſitarent. Nobis autem de quibuſdam,qui necdùm ad illam venerãt, loquentibus,de alijs dicebat, ſe illos adhuc viſuram:de alijs verò,ſe nunquàm in hac vita eos conſpecturam: quod ità etiam eueniſſe ſcimus. Illuſtris quædam matrona,Louaniẽſis Ducis quondã coniunx,quæ contempto ſeculo,ordinis Ciſtertienſis monaſterium petierat,monaſticã in illo vitam profeſſa,longè ante eius obitum,cùm adhuc eſſet in Villenbroc,eã vidit,recedenſque ab ea, dixit:Neſcio domina,an poſthàc vnquàm te viſura ſim. At illa reſpondit:Immò videbis me,Itaque vbì audiuit procùl à nobis versùs Coloniam habitans,ſanctam mulierem in extremis agere: Confido,inquit,in Domino,quẽadmodùm promiſit mihi,illam me adhuc conſpecturam:& ità factum eſt. Quãdò enim illa venit ad nos,iam pro defuncta campanæ pulſabâtur:at tamẽ præſens adfuit,cùm eius corpus lauaretur,& monumento conderetur.

Ducíſſa Louaniẽſis fit ſanctimonialis.

Prædixit etiam cuidam ex noſtris CHRISTI ancilla, ſecretò quædam, poſt mortem eius euentura, quæ ſpiritu ſancto reuelante & promittente didicerat, quæ nos ità propter ſcandalum infirmorum ſubiunximus, vt cùm euenerint, facilè è ſcriptura poſsint animaduerti. Interìm verò ſermones ſignauimus, & dili-

diligenter clauſimus:fortaſsìs enim pertranſibunt plurimi, & multiplex erit ſcientia. Sunt quidam, qui quod Deus ad poſterorum vſum & vtilitatē ſeruat, nisi ſtatim viderint ſuos habere progreſſus, murmurent, & dicant cum Iudæis: Manda, remanda: expecta, reexpecta. Quædam certè iam vidimus ità contigiſſe, vt illa prędixit, vt de loco ſepulturæ eius, de veſtibus ſanctificatis & honoratis propter frigus, & de ſecunda feria, qua iacuit in terra iam exanimis. Quæ cùm ità acciderint, vt illa futura dixit, cætera etiam certiſsimè euentura expectamus: putà de cantu * nouo ſolennitatis, propter voces Angelorum, quas audierat, ipſi à Domino promiſso: de miraculis, propter ſplendores, quos viderat: ſicut ſuprà dictum eſt, Dominum illi cum multo lumine ſępè apparuiſſe: de duplici ieiunio in duabus ſolennitatibus. Nā propter biduana ieiunia, illa non rarò tertio demùm die capiebat cibū: deniquè de imagine propria & venerāda imagine beatiſsimæ Virginis, quam ſæpè ipſa ſupplicādo venerata eſt. Dani. 12. Eſai. 28. *nouę legēdum puto

De morte eius. *Cap.* 13.

ADuentante autem hora deceſsûs eius, oſtendit Dominus filiæ ſuæ portionem hæreditatis eius inter fratres, viditq; locum in cælis ſibi præparatū: vidit, & gauiſa eſt. Cuius quidem loci celſitudinem & gloriæ magnitudinem poſſemus vtcunq; ſaltem æſtimare, ſi lapides precioſos & vires gemmarū, itemq; nomina, quę Domino indicante expreſſit, memoriæ mandare potuiſſemus. Sed quoniam ſcriptum eſt, Oculus non vidit Deus, præter te, quę preparâſti diligentibus te: nō poſſumus compræhendere, ſed tantùm vtcunq; conijcere, quāta gloria digna ſit, quæ tam pie, tam deuotè Domino ſeruiuit, tam ardenter dilexit Chriſtum, quam tot priuilegijs Dominus in terris peculiariter cohoneſtauit. Quinta feria ante obitum eius, cùm eſſemus præſentes, & aſſiſteremus ei ad veſperā, nec loqui nobis voluït, nec ad nos oculos aduertit: ſed defixis immobiliter in cælum oculis, (iacebat enim extra cellulam ſub dio) vultus eius cœpit quaſi ſerenitate quadam clarere: illa verò præ gaudio diutiſſimè ſubridens, neſcio quid ſubmiſſa voce cantabat. non enim poterat iam altiùs intendere vocem. Ego tum propius accedens, & accuratius aures accommodans, nō nisi parùm aliquid eius cantilenæ potui percipere, iſthuc videlicet: Quàm pulcher es rex noſter Domine. In eo gaudio poſtquàm diù perſtitit cantando, ridendo, & interdùm plaudendo manibus, tādem ad ſe reuerſa, velut denuò ad ſenſum morbi, quem interim non ſenſerat, reducta, nonnihil ingemuit. Sciſcitantibus autem nobis quidnam vidiſſet, parùm & voluït & potuit nobis dicere: Mirabilia, inquiens, dicerem, ſi auderem. Eſai. 64.

Veſperè autem ſabbati, cùm iam immineret dies, quam fecit Dominus, dies nuptialis, dies gaudij & exultationis, dies, quā ancillæ ſuæ Dominus prouiderat & promiſerat, dies Dominica, dies reſurrectionis, dies vigilię S. Iohannis Baptiſtæ, qua fertur etiam S. Iohannes Euangeliſta migraſſe è ſeculo, licèt eius feſtus dies alio tempore ab Eccleſia celebretur: eo, inquam, die ancilla Chriſti, quæ iam diebus quinquagintaduobus nihil prorsùs comederat, dulci voce cantauit Alleluia, & tota ferè nocte illa, tāquàm ad epulas inuitata, fuit in iubilo & exultatione. Die verò Dominico apparuit ei ſatan, & inſidias faciens calcaneo eius, multùm eum vexauit, ità vt nōnihil pauēſceret, & à circunſtantibus opem poſceret. Sed rursùs fiduciam in Dominū concipiens, caputq; draconis fortiter cōterens, & ſeſe muniens Crucis ſigno: Diſcede, inquit, ſanies & turpitudo. Non enim turpem eum dicere voluït, ſed ipſam turpitudinem. Illo ergò profligato, rursùs cantauit Alleluia, & Domino gratias egit. Appropinquante deindè ſancto veſpere eius diei, qui natalem S. Iohānis Baptiſtę antecedit, circa illam horam, qua Chriſtus in Cruce ſpiritum reddidit, ipſa quoq; ad Dominum migrauit, nullo vnquàm mortis dolore vultûs hilaritatē amittens: neq; memini etiam tum, cùm eſſet benè incolumis, talem me quādoq; in ea vidiſſe vultûs ſerenitatem & alacritatem. Neq; enim, vt in cęteris videmus, poſt mortem pallor aut fuſcus color eius obtinuit faciem: ſed vultu angelico, columbina ſimplicitate, candida & luculenta facie multos & in morte & poſt deceſſum ad pietatē & deuotionem permouit. Multi etiam multo lachrymarum imbre ad eius obitum ſuauiter perfuſi, meritis eius à Dn̄o ſe viſitari ſenſerunt: quod quidem ſancta quędam mulier ex diuina reuelatione ꝓdixerat, fore vt q̃ ea moriētę adeſſent, diuina cōſolatione afficerent. Migraturæ è vita infeſtus eſt ſatā. Ab ea profligatur. Feliciſſimè abit ad Dominum.

Cùm

Cùm autem defunctæ ſacrum corpuſculum ablueretur, adeò viſa eſt exhauſta, extenuata, morbo & ieiunijs confecta, vt dorſi eius ſpina ventri adhæreret, & velut ſub tenui panno lineo, oſſa dorſi ſub ventris pellicula cernerentur. Porrò poſt mortem non reliquit eos, quos in vita dilexerat: ſed ad quoſdam rediēs, ſanctas etiam & probatæ vitæ fœminas crebrò alloquens, amicos ſuos docuit in agendis, & præmonuit in periculis, certis & ſecretis quibuſdam ſignis omnem ab illis hæſitationem excludens. Quibuſdam etiam amicis ſuis impetrauit à Domino precibus ſuis & ſapientiæ ſplendorem, & charitatis ardorem. Quidam Ciſtertienſis inſtituti ſanctus monachus vidit in ſomnis ab eius ore calicem aureum prodire, vndè pleriſque amicis ſuis potū præberet. Retulit mihi alius quidam in ſomnis ſe vidiſſe corpus eius tanquàm in lucidiſſimam gemmam mutatum. Anno autem incarnati Verbi milleſimo ducenteſimo tertiodecimo, nono Calendas Iulij, pridiè natiuitatis S. Iohannis Baptiſtæ, die Dominico ſub horam nonam, precioſa Chriſti margarita Maria Oegniacenſis ſiue de Oegnies, annum circiter triceſimumſextum ætatis ſuæ ad regis ſempiterni palatium introducta eſt: vbì vita ſine morte, dies ſine nocte, veritas ſine mendacio, gaudium abſque mœrore, ſecuritas timoris expers, requies laboris neſcia, æternitas finem nullum habitura: vbì curis nullis agitur animus, nullo dolore afficitur corpus.
1.Cor.13. Vbì torrens voluptatis diuinæ omnia implet & ſatiat ſpiritu veriſſimæ libertatis: vbi
1.Cor.15. cognoſcemus, ſicut & cogniti ſumus, quandò erit Deus omnia in omnibus, cùm dederit regnum Deo & patri Chriſtus Ieſus Dominus noſter: Qui cum eodem patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

VITA SANCTAE MEMORIAE CHRISTINAE VIRGINIS, QVAM MIRABILEM VOCANT, EDITA A

F. Thoma Cantipratenſi Dominicano: quemadmodùm habetur in exemplari MS. quod ſolum & vnicum apud nos eſt: in quo ſanè vereor deeſſe nonnulla. Etſi autem mihi necdùm conſtat, qua die obiërit, tamen ob multas rationes, quòd fuerit contemporanea Mariæ Oegniacenſi, quòd eius, quamuis tacito nomine, in Præfatione in vitam eiuſdem Mariæ, vir grauiſſimus Iacobus Vitriacenſis faciat mentionem, quòd fidedigniſſimum eius vita authorem habeat, quòd multam vtilitatem eius cognitio poſſit lectori adferre, & ob alia quædam eam hoc loco collocare volui, certus me ea re gratificari pijs, qui eiuſmodi lectione non mediocriter incitantur ad pietatem. Stylum ferè totum mutauimus, & quædam reddidimus paraphraſticôs.

PROLOGVS AVTHORIS.

SCripturi vitam memorabilis Chriſti virginis Chriſtinæ, id in ipſo opuſculi limine commemorandum putamus, quod venerabilis ille Iacobus Achonenſis Epiſcopus, poſteà Romanę Eccleſię Cardinalis, in vita beatæ Mariæ Oegniacenſis, à ſe edita, his ferè verbis commemorat: Vidi aliam, (Chriſtinam accipe) circa quam admirabiliter operatus eſt Dominus, ità vt cùm diù iacuiſſet exanimis, ante quàm corpus eius monumento conderetur, anima in corpus reuertente, reuixerit. Itaque multo tempore mirum in modum à Domino afflicta, quandoquè ſe volutabat in igne, nonnunquàm hyberno tempore in aqua congelata diù morabatur, interdùm in mortuorum ſepulcra ingredi cogebatur. Tādem verò, peracta pœnitentia, in tanta pace vixit, tantamq; à Dn̄o gratiā adepta eſt, vt crebrò rapta in ſpiritu, defunctorū animas vſq; in Purgatorium vel per Purgatorium abſq; vlla ſuî læſione, & ad ſuperna regna deduceret. Hęc quidē ille venerabilis Iacobus Epiſcopus de ea annotauit: ego verò indignus frater ordinis Prędicatorū, ad Chriſti gloriā & lectoris ędificationē, vitam

Eſt in Vitę eius Præfatione.

vitã eius cõſcribendã ſuſcepi, imperito quidem & inculto ſermone, ſed certa veritate, quam habeo ex aliorum relatione. Neque temerè id dixerim, certa me commemoraturum, cùm tot planè teſtes producere liceat in permultis, quæ à me adferentur, quot tum in oppido Trudonenſi rationis compotes eſſe potuère. Neque enim in angulis & latebris hæc geſta ſunt, ſed planè in luce & ſub adſpectu plurimorum: neque tam longa temporum ſpatia interceſsêre, vt ea potuerit obliuio abolere, & ab hominum memoria excludere, cùm ab eius obitu vſq; in præſens, non niſi octo anni fluxerint. Ea verò, quæ nullus mortalium præter ipſam nôſſe potuit, ab illis didici, qui ſe ea ex eius ore percepiſſe teſtati ſunt. Certus autem ſit, quiſquis hæc legerit, ijs me teſtibus fidem adhibuiſſe, à quibus tam longè abfuit fingendi libido, vt vitam potiùs ipſam prodituri fuerint, quàm à veritatis tramite deflexuri. Fatemur quidem, & res ipſa docet, ea, quę dicturi ſumus, humana ratione plerunquè capi nõ poſſe, quippe quæ pro naturæ vſu & ordine fieri nequiuerint: nec tamen negari poteſt, poſſibilia eſſe Deo præpotenti creatori: quanquàm nec ſic ego vllo pacto ea ſcripturus fuerim, niſi me eius, quem dixi, reuerendiſſimi antiſtitis Iacobi, in maioribus teſtimonium confirmâſſet. Itaque opuſculum hoc ità diſtinguere placuit, vt primo loco quemadmodùm educata ſit & nutrita, atque deincèps cætera, quæ ab illa geſta ſunt, vtì ea certiſſima & indubitata relatione didicimus, explicemus. Veritas huius hiſtoriæ.

VITAE HISTORIA.

De Chriſtinæ patria & educatione. *Cap.* I.

ITaque venerabilis Chriſti virgo Chriſtina in oppido S. Trudonis in Haſbania honeſtis parentibus orta eſt: quibus è vita abeuntibus, illa cum duabus ſororibus relicta eſt, ijs natu minor. Porrò ſorores illæ vitam ſuam religioſè & piè inſtituere cupientes, ità inter ſe ſua munia partitæ ſunt, vt maxima natu vacaret precibus, media domûs & rei familiaris haberet curam: poſtremo loco nata Chriſtina, ad paſcua euntia pecora cuſtodiret. Quod illa, tametſi præ cęteris humilius & abiectius videretur, libens ſuſcepit: nec Chriſtus ei ſuam adhibere conſolationem diſtulit, internæ ſuauitatis illi ſuppeditans gratiam, & ſecretorum cæleſtium eam non raro conſciam & participem reddens. Interim tamen illa manſit omnibus incognita, ſoli Deo tanto notior, quãto occultior cæteris. Vndè apud Eſaiam gloriatur Dominus: Secretum meum mihi, ſecretum meum mihi. Eſt enim verecũdus amator Dominus IESVS. Chriſtinæ patria. Diuinis cõſolatiõibus & reuelationibus fouetur. Eſa. 14.

Vt mortua fuerit. *Cap.* 2.

POrrò autem ab internis illis ſanctæ contemplationis exercitijs vires corporis eius adeò debilitatæ ſunt, vt vitam cum morte commutârit. Poſitum itaque in medio eſt corpus exanime, amicis & inprimìs ſororibus eius acerbè lugentibus: deindè manè ad templum deportatum eſt: vbì cùm pro anima eius Miſſæ ſacrificium offerretur, ſubitò ſeſe commouente corpore in feretro, illa ſurrexit, & mox inſtàr auiculæ ſurſùm ſcandens, ad templi trabes vſque peruenit. Rei nouitate perterriti omnes, qui illic aderant, indè aufugerunt: ſola ſoror natu maxima, non abſque formidine, illic permanſit. Sedit autem Chriſtina immota, donèc peractum eſſet ſacrificium. Eo abſoluto, ſacerdote eam coniurante, coacta eſt deſcendere. Id verò quidam ſic interpretantur, quòd purus & ſubtilis ſpiritus eius, ab humanorum corporum odore abhorruerit. Indè cum ſororibus domum abijt, ciboque corpus refecit. Venerunt autem ad illam ſpirituales quidam amici illius, & quidnam vel vidiſſet, vel paſſa eſſet, ab ea percontati ſunt. Redit à morte ad vitam.

Quemad-

Quemadmodùm è corpore educta, & in illud reducta fuerit. *Cap.* 3.

TVm illa: Statìm, inquit, vt è corpore exceſſi, animam meam exceperunt lucis miniſtri, Angeli Dei, deduxeruntq́ue illam in locum quẽdam obſcurum & horridum, animabus hominum refertum. Pœnæ Purgatorij. Quæ verò tormenta eo in loco conſpexi, ea tam immania & acerba fuêre, vt nullus poſſit ſermone id explicare. Vidi illic nõ paucos vita functos, mihi, cùm viuerent, nõ ignotos. Valdè autem miſerata ego animas illas miſerabiles, quærebam quis eſſet ille locus. Suſpicabar enim tartarum eſſe. Reſponderunt mihi duces mei, locum eſſe Purgatorij, vbì peccatores, quos in vita quidem peccâſſe pœnituiſſet, ſed non ſatìs, ſcelerum ſuorum meritas pœnas darent. Indè perduxerunt me ad inferorum ſupplicia, in quibus itidèm agnoui quoſdam, mihi olìm in vita notos. Poſtcà verò tranſlata ſum in paradiſum vſque ad thronum diuinæ maieſtatis: vbì cùm viderem gratulãtem mihi Dominum, vltra omnem modum lætabar, quòd arbitrarer illic me deincèps cum Domino in omnem æternitatẽ permanſuram. At ille mox reſpondens deſiderio meo: Reuerà, inquit, dulciſſima filia hîc mecum eris: ſed nunc, vtrùm è duobus mâlis, optionem tibi facio, vel æternùm hîc nunc apud me permanere, vel redire ad terras, ibiq́ue in mortali corpore abſque illius detrimento pœnas perferre, ijsq́ue omnes illas animas, quas in locis Purgatorijs miſerabaris, liberare & eripere: efficereq́ue vt homines adhuc in corpore manentes, tuæ pœnitentiæ & vitę exemplis ad me conuerſi, à ſuis facinoribus abſtineant & reſipiſcant: peractisq́ue omnibus, ad me tandèm multis aucta meritorum cumulis reuerti. Habes exẽplũ eximiæ charitatis. Ego verò abſque vlla cunctatione, ſub conditione mihi propoſita dixi me velle ad corpus redire. Et pius Dominus, gratulans quòd me promptam obtuliſſem, iubet animam ſuo corpori rèſtitui. Qua in re exequenda admirari licet beatorũ ſpirituum incredibilem celeritatẽ. Ea enim hora, cùm in Miſſæ ſacrificio, quod pro me fiebat, diceretur primò, Agnus Dei, qui tollis peccata mũdi &c. anima mea ſiſtebatur coram throno diuinæ maieſtatis: cumq́ue tertiò id repeteretur, illi me corpori reddidêre. Ità ſe habet & exceſſus meus è vita, & ad vitam reditio. Propter hominum correctionem & emendationem ad corpus reuocata ſum. Itaq; deincèps oro, nè vos perturbent ea, quæ viſuri eſtis in me. Excedent enim mentis humanæ captũ, quæ Domino volente fient in me: nec talia inter mortales quandoquè comperta ſunt. His auditis, admirati ſunt amici eius, & non abſque ſtupore, quæ futura eſſent, præſtolabantur.

Vt à cognatis capta, à Domino verò liberata, ſuo lacte virgineo ſe ſuſtentârit. *Cap.* 4.

Ferre non poteſt hominum cõuictum. COepit deindè hominum conuictum & conſpectum incredibili cum horrore fugere, & ad loca deſerta, in arbores, ad turrium & templorum, aut aliarum rerum excelſarum faſtigia confugere. Id eius amici conſpicati, quòd putarent eam à malis dęmonibus occupatam, tandèm multo labore compræhenſam, in vincula ferrea coniecerunt. Vbì cùm multas moleſtias, præſertim ex hominum odore, multáq́; penuriam pateretur, nocte quadam diuinitùs adiuta, vinculis & compedibus diſſolutis euaſit, fugitq́; in remotam ſolitudinem, inſtàr auium illic degens in arboribus: cumq́ue egeret alimento, (neque enim quanuìs ſubtiliſſimum corpus eius cibo carere potuit) diriſſimaque fame cruciaretur, nullo pacto ad hominum conuictum redire voluit, ſed ſola cum Domino manere in deſertis locis. Itaque preces Domino offerens, ſuppliciter eum rogauit, vt ipſius anguſtias & neceſſitatem benigniſſimæ Virgo ſuo ſe lacte alit. miſericordię ſuę oculis reſpiceret. Vix precandi finem fecit, cùm eccè ad ſe oculos reflectęns, videt ex aridis mãmillis virginei pectoris ſui contra ipſa naturæ iura lac diſtillare. Mira profectò res, & pręterquàm in ſingulari & incomparabili Chriſti Domini virginea matre, cunctis ſeculis inaudita. Illum igitur lacteum liquorem alimẽti loco ſumens, ad nouem hebdomadas ſuo ſe lacte ſuſtentauit. Rursùs autẽ à ſuis quæſita, reperta & capta eſt, & vt priùs, vinculis ferreis conſtricta, ſed fruſtrà.

Vt per Moſam nihil læſa tranſierit. *Cap.* 5.

LIberata enim iterùm à Domino, venit Leodium: vbì ſacroſanctas immaculati Agni Paſchalis carnes eſuriens, ſupplex rogauit ſancti Chriſtophori ſacerdotẽ, vt

vt ipſam multis angoribus correptã,ſacra communione muniret. Promiſit ille quidem ſe id facturum,ſed addidit,necdùm intrà horam expedire ſe poſſe. Illa morã non ferens,ad alterius eccleſiæ ſacerdotem ſe contulit,petijtque ab illo ſimiliter venerabile corpus Domini Ieſu. Is verò abſque mora eius precibus ſe accomodans,illi ſatisfecit. Et eccè repentè quodam impetu incitata,extra vrbem aufugit. Miratur presbyter,& vnà cum S. Chriſtophori ſacerdote fugientem inſequitur vſq; ad ipſas Moſæ fluminis ripas. Cumq; ſperarent illam ſe ad obuias lati fluminis vndas comprehẽſuros,cum multo ſtupore cernunt fœminam vero & naturali corpore, haud aliter atquè phantaſtico,profundos penetrare gurgites, & in vlteriorem ripam abſque vllo ſuî detrimento euadere. Per fluuiũ illæſa penetrat.

Vt igne ſe mirabiliter cruciârit. *Cap.* 6.

TVm verò cœpit illa exercere,quorum cauſa à Domino remiſſa fuerat. Ingrediebatur in ardentes clibanos, coquendis panibus præparatos, & illis incendijs haud ſecùs,atquè aliquis è nobis,cruciabatur,ità vt præ anguſtia & dolore horrendos ederet clamores. Poſtquàm autem indè egreſſa fuit, veſtigium nullum alicuius vſtionis in eius corpore viſebatur. Quandò ad manum non erant eiuſmodi furni, in hominum ædibus,iactabat ſe in copioſos ignes,vel pedes tantùm aut manus immittebat,tamdiù illic tenens,vt niſi diuino eſſet ſeruata miraculo, non potuerint nõ in cineres redigi. Interdùm deponebat ſe in cacabos plenos bullientis aquæ vſque ad mammillas,vel ſi non eſſent profundi ſatìs cacabi,vſq; ad renes,membra illa, quæ in aquam eiuſmodì mergere non poterat,aqua feruenti perfundens. Etſi autẽ præ dolore inſtàr parturientis,clamaret,at tamen detrimenti nihil in egredientis corpore apparebat. nota lector, & cogita Deũ mirabilẽ in ſanctis ſuis.

Vt in aquis egelidis ſe afflixerit. *Cap.* 7.

SVb aquis Moſæ fluminis hyberno tempore, cùm rigerent omnia gelu, crebrò & diù morabatur, ſex & eo ampliùs diebus in eis perdurans Accedente autem ad fluuium ſacerdote,qui eius gerebat curam,eamque per Chriſti nomen adiurãte, cogebatur indè exire. Solebat etiam hyeme ſub molendini rota erecta ſtare,ità vt aqua, vertente ſe rota,in medium verticẽ & totum corpus eius dilaberetur. Interdùm in aquis natans,ſimul cum illis ferebatur in rotam,atque ità horrẽdum in modum circumacta cum ipſa rota,membris omnibus manſit incolumis.

Vt in rotis & patibulis ſe torſerit. *Cap.* 8.

IN rotis etiam,quibus piratę plerunq; puniri ſolebant,inſtàr eorum,qui illis excarnificantur,contorquebat brachia & crura ſua:nec tamen,poſtquàm ab illis deſcẽdit,vlla in membris eius contritio vel fractura viſebatur. Nonnuuquàm in patibulo inter fures ab illo pendentes ſe ſuſpendebat ad vnum aut alterum diem: ſæpè in monumenta mortuorum ingrediebatur,lugens illic hominum peccata.

Vt ſpinis & vepribus, à canibus agitata, ſe lacerârit. *Cap.* 9.

SVrgebat quandoquè medijs noctibus, & totius oppidi Trudonenſis canes in ſe concitans,ante illos ipſam inſectantes inſtàr feræ cuiuſdam curſitabat:ſicq; per deuia & per denſos vepres & ſpineta agitata,adeò ab illis compungebatur & lacerabatur,vt nulla corporis eius pars vulneris eſſet expers:& tamẽ multo fuſo ſanguine, nulla plagarum aut vulnerum veſtigia conſpiciebantur in eius corpore. Aliâs ipſa ſe ſua ſponte ſpinis & ſentibus compungebat,vt toto corpore ſanguine perfuſa videretur. Multis id non raro cernentibus,magnæ fuit admirationi, vndè tanta ſanguinis copia in vno corpore abundaret. Nam præter has ſanguinis profuſiones, ſæpiſſimè permultum ſibi ſanguinis venæ ſectione detrahebat. Mirè laceratur ſpinis

De corporis eius ſubtilitate & agilitate, & inter orandum quid ei acciderit. *Cap.* 10.

COrpus eius tantæ erat ſubtilitatis, agilitatis & leuitatis, vt in arduis & excelſis ambularet,& inſtar paſſeris à tenuiſſimis arborum ramuſculis penderet. Preces Domino oblatura,ad arborum, vel turrium,aut aliarum rerum ſublimium faſtigia ſe recipere cogebatur,vt illic ab omnibus ſemota, ſpiritûs ſui requie potiretur. In-

Toto corpore liqueſcit, dū vacat cōtemplationi.

ter orandum autem, cùm mens eius eſſet diuinæ contemplationi intenta, inſtàr liqueſcentis ceræ omnia eius membra in globi cuiuſdam formam conuoluebantur, ità vt corpus eius planè ſphæricum cerneretur. Illa autē ſpiritûs ebrietate ſe remittente, & ſenſibus ſuas ſedes ſuaque in membris loca repetentibus, in ericij ſpeciem conglobatum corpus, ad priſtinam redibat formam, membraq; extendebantur, quę informis cuiuſdam materiæ congeriem prę ſe paulò antè ferebant. Sæpè quoquè viſa eſt in palis ſepium erecta ſtare, & pſalmos depromere. Moleſtiſſimū enim illi erat, immundam humum contingere.

De tibia eius confracta, & vt rurſùs capta, rurſùs diuinitùs erepta ſit. Cap. xj.

AT verò ſorores & cognati eius miro afficiebantur pudore, quòd propter eiuſmodì res inuſitatas, homines eam putarent plenam malo dæmone. Itaque nō minùs improbum, quàm robuſtum virum precio conduxêre, vt eam perſequeretur, & captam ferreis nexibus implicaret. Fecit ille, quod iuſſus erat: perſequebatur per deſerta loca fugientem, ſed cùm manibus eam compræhendere non poſſet, tandèm tibiam eius claua confregit. Ducta eſt igitur domū, & à ſororibus chirurgus accitus, qui tibiam eius curaret. Ea cauſa miſſa eſt Leodium, curru eam vehente. Sed cùm chirurgus ille non ignoraret, quanta eſſet vis & robur ſpiritûs eius, eam in cellario quodam omni ex parte murato, vinculis fortiter colligatam, & ad columnam religatam, obſeratis oſtijs, incluſit. Stringente autem illo tibiam faſcijs ſuis & opportunis remedijs fouente, poſtquàm ab ea receſſit, illa quicquid ab eo fomentorum adhibitum fuiſſet, abſtrahebat, indignum planè cenſens alium ſuis vulneribus adhibere medicum, præter ſaluatorem noſtrum Dominum Ieſum Chriſtum. Nec fuit fruſtra ſpes eius. Quadam enim nocte, irruente in illam ſpiritu Domini, ſolutis vinculis, quibus conſtricta erat, curato vulnere tibiæ, obambulabat per cellarium tripudians, laudansque & benedicens illum, cui vni & viuere & mori conſtituiſſet. Sentiens autem ſpiritum ſuum ſeptis cellarij coarctari, arrepto ſaxo è cellarij pauimento, multa vi perfregit murum: & quemadmodùm arcus quanto fortiùs tenditur, tanto validiùs à ſe vibrat ſagittam: ità ſpiritus eius, plùs quàm par erat, preſſus, (vbì enim Domini ſpiritus, ibì libertas) cum ipſa mole corporeæ carnis, perindè vt volucres, per aëra volitâſſe fertur.

Tibia eius confringit.

Reijcit chirurgi cataplaſmata.

A Domino curatur.

2. Cor. 3.

Vt oleo ab eius vbere manante, à cognatis dimiſſa ſit. Cap. 12.

AT nec ſic tamen ſorores & cognati eius, ab eius inſectatione deſiſtere voluerūt. Vbì enim reuertentem illam compræhēdere potuêre, iterùm vinculis fortiter conſtrinxerunt, & haud ſecùs atquè canem, exiguo pane & aqua eam ſuſtentârunt. Et Chriſtus quidem, vt eximia in ea ſuæ virtutis miracula declararet, ad tempus paſſus eſt eam vinci & affligi. Itaque duritia ligni illius, ad quod religata erat, nates eius attritæ ſunt, & humeri computreſcebant: quo factum eſt, vt præ dolore illum ipſum panem ſuum edere non poſſet. Nullo verò eius vicem miſerante, mirificè illius miſertus eſt pijſſimus Dominus Ieſus, effecitque in ea inſigne miraculū, cunctis ſuperioribus ſeculis inauditum. Nam ex virgineis eius vberibus oleum manare cœpit. Quod illa tum pro condimento ſicci panis, tum pro vnguento vſurpans, partìm fami remedium adferebat, partìm putreſcentia vulnera perungebat. Id verò poſteaq̄ eius ſorores & conſanguinei vidêre, ſibi à lachrymis temperare non potuerunt, nec deincèps auſi diuinæ voluntati in Chriſtinæ miraculis reluctari, eam à vinculis abſoluerunt, & cùm, flexis genibus, ob illatas iniurias veniam petijſſent, ſuæ illam libertati permisêre.

Tractatur inhumaniter à ſuis.

Nota.

Vt precibus religioſorum hominum nonnihil eius vita temperata ſit. Cap. 13.

ILla igitur hac freta libertate, quantùm licuit & libuit, pro hominum peccatis à ſeipſa pœnas repoſcebat ità, vt iam ſuprà dictum eſt. Sed cùm multi deſiderio videndi in illa admiranda Dei opera, à propinquis & longinquis regionibus quotidiè aduentarent, homines religioſi vtriuſque ſexûs, in S. Trudonis oppido degentes, veriti nè

nè quæ in illa diuinitùs fiebant, humanæ mentis captum excederent, materiamque præberent carnalibus hominibus opera Dei malignè interpretandi, ea præſertim, quòd hominum conuictum fugiens, inſtàr auis ardua loca peteret, & in aquis piſciũ more diù maneret: ſedulis precibus egérunt apud Dominum, vt miracula potentiæ ſuæ in Chriſtina ad communem hominum conſuetudinem moderaretur Nec verò ſpreuit Deus pias preces & lachrymas ſeruorum ſuorum. Quodam enim die, ſpiritu vehementiſſimè eam impellente, ad eccleſiam pagi Vuellenſis confugiens, cùm cerneret apertum ſacri baptiſmatis fontem, illi ſe totam immerſit. Indè verò fertur id aſſecuta, vt eius viuendi ratio deincèps eſſet temperatior & accommodatior ad hominum conſuetudinem, moderatiusq; ſe gereret, poſſetq; commodiùs ferre & odores & conuictum aliorum.

Vt ſpiritus eam compulerit eleemoſynas emendicare: & quàm gratum ſit Deo præſtare eleemoſynas. Cap. 14.

PRæſtantiſſimum Dominici corporis & ſanguinis ſacramentũ crebrò, maximeq; Dominicis diebus, cum multa deuotione percipiebat, ex eoq;, vt ipſa ait, & corporis robur, & ingentem ſpiritûs lętitiam capiebat. Nihil autem eorum, quę propria illius erant, & Chriſti cauſa reliquerat, quęve hæreditario iure ad ipsã deuolui oporteret vel eſſent deuoluta, in ſuos vſus conuertere potuit: ſed in cibũ ſumebat ea, quæ quotidiè oſtiatìm emendicâſſet, vt eorum peccata portaret, quorum eleemoſynis alebatur. Dicebat vetò, ea cauſa diuinitùs ſe compelli ad ſceleratorum hominũ petendas eleemoſynas, vt ij per eas ad peccati horrorem & ad agẽdam pœnitentiã perducerentur: addens etiam, nulla re magìs Deum flecti ad miſericordiam erga peccatores, quàm ſi illi ſint benigni & miſericordes erga proximos. Nec vnquàm ſanè miſericordia, nunquàm benignitas aliò, quàm ad bonum finem & felicem obitum perducere potuit hominem. Poſſumus id exempli cauſa quodam Chriſtinæ experimento vel teſtimonio confirmare. Die quodam intolerabili ſiti vexata, Deo eam inſtigante, ad menſam cuiuſdam ſceleratiſſimi hominis ſplẽdidè apparatam accurrit, potum ab illo petens. Ille præter morem ſuum inſolita humanitate permotus, vinum ei obtulit, vndè illa parùm bibit. Ea cauſa contra omnium opinionem, qui virũ nouerant, Chriſtina affirmauit eum in morte ad pœnitentiæ & contritionis gratiam perueniſſe.

Sæpè Euchariſtiam accipit.

Peccatoribꝰ quid præcipuè Deum conciliet.

Quid pertulerit veſcens flagitioſorum hominum eleemoſynis. Cap. 15.

HAec ergò, vt diximus, illi ratio fuit, quamobrèm ſceleratorum hominum, vtì diuinitùs cogebatur, eleemoſynas emendicaret. Sed cùm aliquid è rebus malè partîs acciperet eleemoſynæ nomine, eoq; veſceretur, videbatur ſibi ranarũ aut bufonum viſcera, aut ſerpentum inteſtina glutire. Itaq; eiuſmodì cibos edẽs, inſtàr parturientis clamitabat, dicens: O pie Ieſu, quid ità mecum agis? Cur adeò me excrucias? tundensque pectus & corpus, aiebat: O miſera anima, quidnam appetis? cur iſthęc horrida concupiſcis? quid his ſordibus veſceris? Hunc in modum illa torquebatur, cùm cibos ſumeret ab illis, qui per vim aut fraudem illos rapuiſſent. Nec minùs tamen cruciabatur, ſi ab ſceleratis peccatoribus aliquid petijſſet, nec impetrâſſet. Accidit quandoq;, vt petenti quippiam homo impius dare nollet. At illa vi ab eo tollẽs, dixit: Etſi inpręſentiarùm dare non vis, tamen poſteà tibi ablatum non dolebis: & tunc proderit tibi, quod iam non prodeſt. Cùm illi deeſſet manica in veſte, vel capitium in pallio, ſi quis ei veniret obuiàm, à quo, ſpiritu eam intùs admonẽte, ea accipere deberet, primò rogabat illum: & ſi daret ille, agebat gratias: ſin minùs, auferebat etiam recuſanti, & ad ſuas veſtes aſſuebat. Nec erubeſcebat, ſi ad vnam tunicam diſpares vel diuerſi coloris manicas haberet. Veſtes autẽ eius erãt tunica alba, & pallium album, tegens totum corpus vſq; ad talos, non alijs ferè conſutum filis, niſi arboris tiliæ cortice, aut ſalicum viminibus, aut ligneis ijsq; paruis haſtulis. Calceis nõ vtebatur, quibuſuis temporibus indiſcriminatìm nudis pedibus incedẽs. Epularum loco habebat eſcas viles & abiectas & ſcutellarum purgamenta. Aquam appoſitã bibebat, panemque furfureum nimiſque durum, ſed aqua maceratum edebat: ijsque

Hæc fecit ſanctiſſima virgo non aliqua temeritate, ſed Deo illam cogente, hauddubiè in ſalutẽ illorum, quibus ea eripiebat.

Vt precibus ſuis nobilem quendam peregrè profectum religionis ergô, ſeruârit. Cap. 19.

VIr quidam nobilis ad ſepulcrum Chriſti viſitandum peregrè profectus eſt. Eius vxor orauit & adiurauit Chriſtinam,vt eum ſuis precibus ſaluũ & incolumem ad ſuos reduceret.Fuit quidem moleſta Chriſtinæ illa nobilis fœminæ obteſtatio, at tamen multas pro eius marito preces Domino obtulit,multos labores ſuſcepit, effecitque,vt ille ſanus domum rediret.Dixit autem vxori eius quaſi ſubſtomachãdo: Eccè importunitate obteſtationis tuę compulſa,ſanum tibi reſtitui maritum tuum: ſed nóueris tamen non diù te illius præſentia fruituram. Dixit illa,& res ipſa vera illam dixiſſe declarauit,nõ diù pòſt ab hac luce ſubtracto nobili illo viro,& vxore cum liberis in mœrore multo derelicta. Prædicit obitũ cuiuſdã nobilis.

Vt Hieroſolymam captum iri prædixerit. Cap. 20.

LOngè etiam antè prædixit terram ſanctam & Hieroſolymam in impiorum Saracenorum ditionem redactum iri. Quo autem die à Saladino Aegypti Sulthano capta fuit Hieruſalem cum ſepulcro & Cruce Chriſti,illa in caſtro Loënenſi tum conſtituta,ſpiritu cognouit rem geſtam: cumq; multùm exultaret,ab ijs,qui aderãt, rogata vt eius lætitiæ cauſam exponeret:lutè,inquit,exulto:nam & Chriſtus Dominus cum Angelis ſuis exultãs,occaſionem præbuit,qua magna poſſit hominum copia ſalua fieri.Illis rursùs ſciſcitantibus,quænam eſſet hęc occaſio, reſpondit: Noueritis terram ſanctam hodiè veniſſe in manus hominum impiorũ, atq; hac re magnã ſalutis oblatam occaſionem.Chriſtus enim pro illata ipſi contumelia dignum cenſuit,vt terra illa hac ignominia afficiatur,quanuìs ipſius paſſione ſanctificata, at tamen in fine mundi cum ipſo mundo peritura: quandò illius recuperandæ cauſa animæ ſemper victuræ,eiusq; ſanguine redemptæ,ab iniquitate ad iuſtitiæ ſtudium conuertentur,fundentq; homines ſanguinem ſuum,& quãdam morti Saluatoris vicem cum multa deuotione rependent.His dictis, mirabantur omnes,& quidam annotârunt tempus.

Vt magnam famem venturam prophetauerit. Cap. 21.

FAmem illam ingentem, quæ incidit in annum à Chriſto nato milleſimum ducẽteſimum ſeptuageſimum,lõgè antè futuram prædixit:& permulta talia propheticè pronunciauit,quę iam partìm completa ſunt,partìm complenda credimus.Fuit autem valdè familiaris monialibus S.Catharinæ extra oppidum Trudonenſe: cum quibus aliquandò de Chriſto colloquens, præter expectationem omnium rapiebatur ſpiritu,corpusq; eius inſtàr ludentium puerorum tanta celeritate in orbem crebrò vertebatur,vt nulla poſſent in illo membra diſcerni.Cumq; id diù durâſſet, tandèm quaſi vltrà ferre non ſuſtinens eam corporis agitationem, membris omnibus quieſcebat:& eccè inter guttur & pectus eius audiebatur melodia quædam admirabilis,quam nemo mortalium vel capere poſſet,vel vlla induſtria & arte imitari. Audiebatur quidem muſicus concentus,ſed verba melodiæ,ſi tamen verba dici queãt, modo quodam incompræhenſibili exprimebantur. Nulla enim vel de ore vel naribus eius vox aut ſpiritus proficiſcebatur : ſed ſolummodò inter pectus & guttur angelica melodia reſonabat,interìm membris omnibus quieſcentibus, & ipſis quoquè oculorum palpebris clauſis,haud ſecùs,atquè dormientibus. Deindè poſt aliqua temporis ſpatia ad ſe nonnihìl reuerſa,quaſi ebria,& verè ebria,ſed non à vino,exurgens clamabat:Adducite ad me ſorores omnes, vt ſummæ benignitatis Dominum Ieſum in eius mirabilibus collaudemus. Mox vndiquè aduolantibus ſanctimonialibus,(multùm enim delectabantur Chriſtinæ conſolatione) illa inchoabat, Te Deũ laudamus: cæteriſque proſequentibus,totum illud canticum abſoluebat.Indè iam planè ſibi reddita,vt audiuit ex alijs,quid egiſſet, præ verecundia aufugit, fatuam ſe ſimulans. Admirabilis melodia

Quemadmodùm mundo exprobrârit, quòd creatorem ſuum non coleret. Cap. 22.

NOnnunquàm ad ſe reuerſa ab huiuſcemodi mentis ecſtaſi,cũ multo cordis dolore dicere ſolebat:O miſerum & miſerabilem mundum,non agnoſcentẽ opi- Mundi ergã ſuũ creato-

ficem & creatorem ſuum. Cur illi non ſeruis, ô miſer? Cur longanimitatis eius patientiam vſqueadeò paruipendis & negligis? Eius immēſam bonitatem ſi perſpectam haberes, etiamſi alius quiſpiam mundus retrahere te vellet, non poſſes tamen eò adduci, vt illum non amares. Sed ô te miſerum, qui te auertiſti ab illo, qui oculos clauſiſti, nec vis videre & intelligere. Sub his verbis tanquàm parturiens contorquebat membra ſua, volutabaturque humì, cum ingenti eiulatu identidèm repetēs, Cur miſer munde non cognoſcis creatorem tuum?

corē ingratitudo.

Vt ſuis relictis, ad caſtrum Loën venerit. Cap. 23.

POſthæc è domo & cognatione ſua exiens, ad caſtrum quoddam Germaniæ conterminum, quod Loën vocant, peruenit, ibiq; apud incluſam Iuetam, eximia pietate conſpicuam, nouem māſit annis. quo tempore mira per eam operatus eſt Dominus. Ex illa autem incluſa multa ego didici ex ijs, quę de Chriſtina ſcribenda ſuſcepi: ad quam ego ea cauſa ex longinquis Galliarum partibus profectus ſum.

Vt diuinitùs edocta, ſcripturas diuinas intellexerit. Cap. 24.

EO igitur in loco Chriſtina noctibus intererat precibus nocturnis, quas Matutinas vocant. Cunctis autē ab eccleſia recedentibus, illa obſeratis ianuis per templum ambulans, tātę ſuauitatis promebat melodias, vt angelicæ potiùs, quàm humanę, viderentur. Omnium enim muſicorum inſtrumentorū harmoniam, mortalium omnium voces ille cantus vincebat: tametſi longè impar erat illi melodiæ lōgè ſuauiſſimę, quę illa mente excedente, inter guttur & pectus eius ſentiebatur. Erat autē Cantus ille Latinus, rhythmis quibuſdam tinnulis aut dictionibus inter ſe pulchrè conſonantibus ornatus. Intelligebat autem illa ſcripturæ diuinę Latinas dictiones, ſenſum quoquè & mentem illius pleniſſimè aſſecuta, licèt nunquàm didicerit literas, immò illarum planè rudis eſſet. Quæſtiones etiam ſacræ ſcripturæ obſcuriſſimas, ſpiritalibus quibuſdam amicis ipſam rogantibus, luculenter admodùm explicabat: ſed id tamen faciebat prorsùs inuita, & quidem rariſſimè, dicens, ſcripturas diuinas interpretari Clericorum eſſe, non ſuum. Porrò Clerum & inprimìs ſacerdotes, propter eximium erga Chriſtum amorem, miro ſtudio colebat ac venerabatur, licèt ediuersò multas ipſa ab illis iniurias pateretur. Sacerdotes peccantes, itemq; alios è Clero, ſecretiùs & cum mira reuerētia haud ſecùs atquè patres ſuos comiter admonebat, darent operam, nè ſanctum Chriſti nomē propter ipſorum peccata, in populo contumelia afficeretur.

Suauiſſimas promit melodias, hauddubiè ſpiritales.

Docta diuinitùs.

Reuerentia erga Clerū.

Quantoperè eam obſeruârit Ludouicus Comes. Cap. 25.

COmes Loënſis Ludouicus, multa nobilitate illuſtris, vbì eius ſanctitatem fama vulgante cognouit, ex animo eam cœpit diligere, eiusq; colloquijs & conſilijs ſynceriter ſeſe accommodare. Vbicunquè illam vidiſſet, aſſurgebat ei, matremq; appellabat. Si quid autem Comes ille vel contra ius fasq;, vel aduersùm Chriſti eccleſiam aut eius miniſtros deſignâſſet, eius vicem haud aliter atquè mater filij dolebat, cumque in ſuo caſtro accedens, materna fidutia obiurgabat, impetrabatque ab illo, quicquid ex iuſtitiæ pręſcripto eum ſatisfactiōis loco præſtare oporteret. Die quodam illo in eccleſiæ atrio procumbēte, cùm eſſet multo ſtipatus milite, Chriſtina ſuperueniens, clàm ad eius caput ſe inclinauit. Illo verò & corpus & oculos ſuſtollēte, mira oris gratia dixit: O quàm ſpecioſus es Domine. Id autem milites audientes, dicebant Comiti: Audiſne domine, vt te hęc ſancta prędicet? At Comes: Ego verò, inquit, nòui, quem laudet illa. Non me, ſed cæleſtem & immortalē Dominum laudat, à quo pulchritudo omnis proficiſcitur, quique eſt omnium pulcherrimus. Tum illa: Verum, inquit, dixiſti. Tu igitur quarè illum non diligis? Idem Comes quandoquè æſtiuo tempore hora meridiana in caſtro ſuo Loënenſi, quod iam euerſum eſt, cum Limburgenſi Duce & alio quodam Comite colloquebatur. Ad illos igitur intrepida accurrēs Chriſtina, magna voce dixit Comiti Ludouico: O te miſerum: cum quibus iam miſces colloquia? En amicum ſe ſimulat, qui hoſtili animo tuî proditionem meditatur. His verbis proditor ille perterrefactus, ad horam conticuit, remque, vt erat, verbis diſſimulans, poſteà vera dixiſſe Chriſtinam facto declarauit.

Prodit proditorem.

Vt ſe geſſerit erga Comitem illum vita functum.

Cap. 26.

CVm autem idem Comes ageret in extremis, Chriſtinam ad ſe acciuit, eamque obnixè rogauit, vt apud ipſum donèc ſpiritum redderet, permaneret. Annuente illa, pius Comes omnes, qui in cubiculo erant, iuſſit ſecedere, ſolam Chriſtinam apud ſe retinens. Poſtquàm omnes exiërant, virtute, qua potuit, erexit ſe, & ſupplici ter ad pedes Chriſtinæ ſe abijciens corpore toto, omnia peccata ſua, quæ ab anno ætatis vndecimo vſque in diem illum perpetrâſſet, cum multo lachrymarum imbre recitauit: non quòd ab illa vellet abſolutionem petere, quam ſciebat illam impendere non poſſe: ſed vt ampliùs hac re illam ad orandum pro ſe permouéret. Deindè iuſſit omnes ſuos vocari in cubiculum, & ex Chriſtinæ conſilio rebus ſuis diſpoſitis, defunctus eſt. Vidit autem Chriſtina animam eius in Purgatorium perduci, acerrimis pœnis excruciandam. At pia fœmina eius vicem non mediocriter miſerata, obtinuit à Domino, vt poſſet illius animæ pœnas partìm in ſe recipere. Apparenti autem illi poſt obitum ſuum, vt ab ea opem peteret, Chriſtina dixit: Agè, abſcede hinc, & ex diuinæ ſententiæ præſcripto pœnas luito. Ego verò à meo corpore pœnas exactura, dimidiam Purgatorij tui partem in me recipio. Videre tum licebat Chriſtinam non breui tempore nocturnis horis modò flammarum incendijs, modò frigoris algoribus cruciari, prout Comitis animam id genus tormenta viciſsim excipiebant. Loca etiam, in quibus Comes peccare conſueuerat, illa lachrymis nullam conſolationem admittentibus irrigabat: & vbì ille lætatus fuerat, ipſa lugebat.

Non planè deſipuit hic Comes, qui Chriſtũ in Chriſtia venerabatur.

Cuiuſmodì vita eius fuerit anno extremo.

Cap. 27.

EXtremo vitæ eius anno frequens illi erat habitatio in deſertis locis & in ſolitudine: vndè quidem nonnunquàm reüertebatur, ſed rariſſimè tamen, cùm ad promouendam hominum ſalutem aut cibum ſumendum, diuinitùs redire compellebatur. Nec potuit tunc ad deſerta properantem vlla monialis retinere: neque reuertentem quiſquam ſalutare, aut quippiam ex ea percontari auſus erat. Nam interdùm veſperì rediens, per mediam domum ità tranſibat, vt ſpiritus potiùs, quàm corpus, videretur: nec facilè licebat internoſci, an ſpiritus eſſet vel corpus, quandoquidem vix terram attingere videbatur. Adeoque illo poſtremo vitæ ſuæ anno omni ferè ex parte corpus eius ſpiritûs quaſdam proprietatis induiſſe cernebatur, vt humanæ mentes vel oculi corporis eius vmbram vix abſque horrore & tremore ſpiritûs intueri poſſent. Solebat tum ex ſolitudine reuertens, apud S. Trudonem in beatæ Catharinæ monaſterio vt plurimùm morari.

Degit in locis deſertis.

Quid de ea retulerit Thomas Abbas S. Trudonis.

Cap. 28.

NArrauit mihi quiddã de ea venerabilis Thomas, nũc quidẽ Abbas S. Trudonis, tum verò parochus, quod ſit annotatione digniſſimum. Ad auroram cum ſocio quodam reuertente illo à precibus, quas Matutinas vocant, Chriſtina cum impetu quodam tranſiens, in eccleſiam ingrediebatur. At illi clàm eam ſecuti, retro columnam quandam ſeſe abdentes, obſeruabãt quid illa vel faceret, vel precaretur. Ibì tum Chriſtina coram altari haud aliter atquè ſaccũ quendam aridis oſſibus plenum ſeſe humì abiecit, grauiterque ingemiſcens, at crebrò pugnis pectus & corpus verberans, ità dicebat: O miſerum & miſerabile corpus, quandiù me miſeram cruciabis? quouſquè tandèm me retardabis à Chriſti conſpectu? Quandò tandèm miſſam me facies, vt anima poſſit libera reuerti & euolare ad creatorem ſuum? Væ tibi corpus miſerrimum; & væ mihi, quòd coniuncta ſum tibi. Hæc & id genus alia dicens, tũdebat pectus ſuum. At rursùs corporis partes agens, dicebat ſpiritui: O anima miſera, cur adeò me affligis? ecquidnam te retinet intrà me, aut quidnam eſt in me, quod te delectet? Cur non pateris me redire in terram, vndè ſumptum ſum, vt illic quieſcam, donèc in nouiſſimo magni iudicij die tibi reſtituar? Quarè non proficiſceris ad requiem tuam, vt potioribus fruaris bonis in illis ſedibus ſempiternis? Hæc dicens,

Agit partes animæ.

Item corporis.

ducebat alta ſuſpiria, & anhelo pectore lachrymas fundebat. Deindè paululùm quieſcens, & cum ſilentio & ſancta meditatione in Deum ſynceriùs incaleſcens, in dulciſſimum riſum ſoluebatur: appræhenſoſque pedes manibus ſuis, cum ingenti affectu oſculabatur plantas ſuas, ità dicens: O mihi ſuauiſſimum & feliciſſimum corpus, cur ità te verberaui? cur his ego conuicijs te proſcidi? An non mihi morigerum te præbuiſti ad quæuis rectè facta & bona opera, quæ Deo authore facienda ſuſcepi? Tu certè cruciatus & labores placidiſſimè ac patientiſſimè tolerâſti, quos ſpiritus à te exigebat: rurſusq; oſcula repetens, dicebat: Agè nunc comiter ſuſtine optimum mihique gratiſſimum corpus meum: aderit propedièm finis laboris tui: iam in puluere requieſces, iam dormitabis paululùm: ac demùm canente tuba, reſurges omnis corruptionis expers, rurſusque animæ ſociaberis in illis gaudijs ſempiternis, quam in hac vita mœroris & doloris ſociam habuiſti. Talibus verbis & oſculis blanditer demulcens corpus ſuum, poſt horam in illud, quod diximus, admirabile iubilum prorupit, tantaque in homine interiori iucunditate complebatur, vt corpus Pſal.67. eius rumpi videretur. Reuerà mirabilis Deus in ſanctis ſuis, & in Chriſtina ſua, vt ità dicam, ſuper omnem admirationem mirabilis.

Sub mortem quis eius vitæ modus fuerit. *Cap.29.*

EXtremo tempore vitæ ſuæ cibo admodùm raro, & quidem exiguo vtebatur. Cum ſanctimonialibus & religioſis hominibus, vtì anteà conſueuerat, noluit miſcere colloquia: ſed parùm aliquid cibi capiens, & ſomno momentaneo refecta, medijs noctibus ibat ad deſerta loca. Per id tempus nemo vnquàm ridentem eam vidit, ſed perindè affecta cernebatur, atquè ſolent illi, qui præ nimio dolore è poteſtate exiêrunt & mente capti ſunt. Incedebat orans, plangens, & multùm mœrens: cuius eam plerique cauſam autumant, quòd de mundi ſtatu & malitia plures ſolito diuinitùs reuelationes ei obtigerint. Illud verò incredibili eiulatu ſæpiùs deplorabat, totum ferè genus humanum corporis pollutione corrumpi, eaque cauſa iram DEI & animaduerſionem vniuerſo propè orbi Chriſtiano imminere.

Incredibili dolore affi. citur ꝓpter hoim peccata, quę miſeri & cęci par uipendunt.

De eius ſub mortem ægrotatione. *Cap.30.*

ADuentante tandèm eo tempore, quo morbo & ægrotatione conficienda erat, tantam aſſiduæ contemplationis gratiam adepta eſt, vt permoleſtum ei eſſet aliorsùm aciem mentis intendere. Omnibus igitur poſthabitis, Beatricem monaſterij S. Catharinæ ſanctimonialem rogauit, vt lectulum ipſi clàm in cubiculo componeret, ſimul indicans, morbum ſibi imminere. Fecit Beatrix, & quidem libenti animo, quod illa voluït, decubuitque Chriſtina, & morbo ingraueſcente exercebatur. Cùm iam autem tres hebdomadas ità laborâſſet, ſacram Corporis Dominici communionem, & extremæ Vnctionis oleum petijt. Ijs perceptis, Beatrix in genua procumbens, orauit vt priuſquàm è vita excederet, de quibuſdam ipſam efficeret certiorem. Illa verò tacente, Beatrix exiſtimans alibì eam animo occupari, quęſtiones ſuas diſtulit, atque aliquid factura operis, è cubiculo egreſſa eſt, Chriſtina ſola relicta.

Euchariſtiā & Vnctionē accipit.

Vt ſecundò, tertioque obiërit. *Cap. 31.*

AIunt pleriq; ſæpiùs Chriſtinam rogâſſe Dominum, nè ipſam morientem vllis miraculis cohoneſtaret, ſed inſtàr aliorum ſineret migrare ex hac vita: id quod etiam præſtitum eſt illi à Domino. Priùs enim, quàm Beatrix ad eam eſſet reuerſa, CHRISTO vocante, ſpiritum exhalauit. Celeriter autem reuertens Beatrix cum ſocia ſorore, corpus eius in terra exanime inuenit, ità proſtratum, vt ſolent cadauera defunctorum: ſed, vt equidem mihi certò perſuadeo, miniſterio angelorum. Ea re conſpecta, Beatrix, doloris quibuſdam ſtimulis percita, impatientiùs ſeſe gerens, ruit ſuper defunctæ corpus, clamans & eiulans non mediocriter. Interìm verò identi-

identidèm ſciſcitabatur ex ea, cur abſque illarum bona venia & ſine ſororum commendatione ad Dominũ abijſſet, ac tandèm ſpiritu vehementi concepta fiducia, defixo in defunctæ ora vultu, ità dixit: Semper mihi Chriſtina, dum viueres, obediuiſti. Itaque adiuro te & obteſtor per Dominum IESVM Chriſtum, quem in vita ardenti deſiderio amâſti, vt etiam nunc mihi obedias: (nanque potens potes per illum, cui iuncta es, quicquid velis) reuertarisque in corpus, exponasque mihi, quodà te ſub obitum cupidiſſimè mihi optabam explicari. Mira res. Simulatquè Beatrix hæc ad aures mortuæ inclamauit, Chriſtina reuixit, ſed grauiter ingemiſcens, anxioque vultu Beatricem reuerberans, dixit: Cur meam, Beatrix, requiem interpellâſti? Cur me huc reuocare voluiſti? Iam ducebar ad Chriſti conſpectum. At nunc, mea ſoror, properè quicquid viſum eſt, proponas, ſinasq; me, obſecro, ad diù optata reuerti. Vbì Beatrix propoſuit, quod voluit, ab ea reſponſum eſt ei. Interìm ſorores vndiquè congregantur ad illam: quas poſtquàm Crucis ſigno conſignauit, tertiò vita functa eſt, abijtque ad immortalia ſecula ſeculorum. Vixit autem ab eo tempore, quo primò reddidit ſpiritum, annis duobus & quadraginta, obijtque anno à Chriſto nato milleſimo duceuteſimo viceſimoquarto, aut circiter. *Abit ad Chriſtũ feliciſſimè.*

De eius ſepultura, & corporis translatione. Cap. 32.

HVmata eſt autem extra S. Trudonis oppidum in monaſterio beatæ Catharinæ, illicque ſeptem annis corpus eius quieuit, in illud vſque tempus, quo omnem eius monaſterij ſtructuram in locum propinquum magiſque opportunum tranſtulêre. Tum enim, vniuerſis ciuibus congregatis, ad tumulum reuerendæ Chriſtinæ Clerus cum ſanctimonialibus acceſſit: cumque amouiſſent indè operculum, tanta ſuauitas & omnes & ſingulos peruaſit, vt cuncti pariter vna mente, vnoque ore conclamarent, Chriſtinam & in vita fuiſſe mirabilem, & poſt obitum nihilominùs glorioſam. Neque verò quiſquam ambigit morbis liberatos eſſe eos, qui cum fide congrua ad eius tumulum adiêre: ſed eiuſmodi proſequi, nobis non eſt integrum. *Poſt ſeptenniũ ex eius ſepulcro mira odoris ſuauitas funditur.*

Adhortatio ad agendam pœnitentiam. Cap. 33

QVæſo te Lector, diligenter animum aduerte, quàm nos iure meritoque culpandi ſimus, qui cùm cernamus Chriſtinam tot pœnas tamque immanes & diros cruciatus non tam propter ſua, quàm propter aliorum peccata pertuliſſe, ob culpas & maleficia noſtra pœnitentiam agere reformidamus, Veniet certè quandoquè, & celeriter veniet dies ille, quo nos libenter etiam his acerbiora ſimus toleraturi, ſi daretur locus pœnitentiæ, & ad negligenter quondàm exacta tempora redire liceret. Et væ ijs, qui ad miſericordiæ emendum oleum tum demùm ſe comparare volunt, quandò nundinarum tempus omne elapſum eſt. Venient ij cum lampadibus vacuis, ianuamque pulſabunt, ſed omnem ſibi ſentient aditum præcluſum, audientque vocem illam ſanè terribilem: Amen dico vobis: neſcio vos. Vigilemus igitur, quia neſcimus diem, neque horam. Meritò illi excluduntur, qui iam ſtertentes, diemque illum & horam negligentes, nolunt lampades ſuas implere oleo bonorum operum ex condignis pœnitentiæ fructibus. Vtinàm verò audiant Dominum dicentem: Vigilate ergò, quia neſcitis diem neque horam, qua Dominus veſter venturus ſit. Ecquid verò aliud per omnem vitam ſuam Chriſtina clamauit, niſì vt pœnitentiam agerent homines, & nunquàm non ſeſe paratos exhiberent? Hoc illa verbis multis, hoc lachrymis, hoc planctu & eiulatu, hoc infinitis clamoribus, hoc eiuſmodì viuendi exemplis docuit, qualia de nullo alio, qui eam aut anteceſſerit, aut ſecutus ſit, vel ſcripto cuiuſquam vel ſermone perceperimus: in laudem & gloriam Chriſti, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen. *Matt. 25.*

SAN-

SANCTI PATRIS NOSTRI ET CONFESSORIS THEODORI STVDITI ORATIO DE NATALI SANCTI *Prophetæ,præcurſoris & Baptiſtæ. Habetur in Simeone Metaphraſte.*

24. Iunij.

SI vocali alicui luſciniç,quç verno tempore pulchrè reſonat, noſtra eſſet ſimilis oratio, inueniret fortaſsè, quemadmodùm poſſet parumpèr laudare magnam illam vocem veritatis,quæ hodierno die naſcitur. Cùm ſit autem voce admodùm gracili & impedita,quomodò laudabit magnum decus Prophetarum? quomodò celebrabit eximiam Apoſtolorum gloriam? Quomodò glorificabit nouum & admirandum ornamentum martyrum? Porrò autem hoc quoquè eſt mihi conſiderandum,quod in alijs quidem ſanctis tractauit alter alterius encomia: eius autem, qui nunc laudatur,ante alios ipſe Chriſtus Deus,qui eſt ipſa veritas. Dicit eñ:
Matt. 11. Maior Iohanne Baptiſta non ſurrexit inter natos mulierum. Quoniam ergò ſunt tantæ laudes magni Præcurſoris, vt vel ſumma dicendi facultas eas aſſequi nequeat, nunquìd ei deerit* noſtra orationis breuitas,ſtudioſi auditores? Abſit:ſed ſeruile reddentes debitum,& iuſſum implentes ſpiritalem,& tanquàm qui ſimus ſanctificandi ex ſola Præcurſoris commemoratione,noſtram oſtendemus audaciam.

Agedùm ergò diem feſtum deincèps celebremus, ad natalem honorandum conueniamus frequenti multitudine, non ſolùm accolæ, ſed etiam vniuerſa regio, quæ eſt circa Iordanem,qui percipitur intelligentia. Videamus pulcherrimum hoc, nouum & inauditum myſterium. Videamus id, quod fit admirabiliter, & præter opinionem. Zachariam mente conſideremus: res quoquè Elizabethæ rursùs confiteamur.
Generis nobilitas S. Iohannis. Non ex obſcuris itaque parentibus, vt vel ex hoc maximus oſtendatur Præcurſor: ſed vel ex valdè claris & inſignibus originem habuit. Nam alter quidem erat Aaron,propter canos & dignitatem,veſte indutus ſacerdotali,pectorali, inquam, & ſuperhumerali, talari cincinata tunica, cidari & zona, quæ ex auro, & gemmis, & hyacintho,& byſſo erant variata: & ſic ingrediens in ſancta ſanctorum in vice ſacrificandi.

Mater autem Saræ gloria æqualis,vel potiùs ſuperior,vt quæ eſſet propinquitate coniuncta Dei matri. Ex ſterilitate enim gignit per promiſſionem, non Iſaac, qui fuit vocatus Dei ſeruus, ſed Iohannem, qui fuit appellatus Domini verus & germanus amicus. O ſterilem vterum, qui talem concepiſti filium. O terram infrugiferam,quæ talem ſpicam produxiſti. Quocircà non eſt dubitandum,illud Eſaiæ, cuius
Eſa. 54. vox eſt altiſſima,ad eam quoquè nouo quodam modo eloqui: Lætare ſterilis, quæ non paris, erumpe & clama, quæ non parturis: quòd ex deſerta matrice produxiſti lilium caſtitatis, roſam ſpiritalis fragrantiæ, pratum bonorum feracis continentiæ, interdiù lucentem facem Chriſti aduentûs,Iohannem à Deo electum,militem regni cæleſtis, optimum Chriſti Eccleſiæ pronubum, ſilentio non mandandum teſtẽ eius,
Matt. 3. quæ verè eſt,veritatis:Iohannem canorũ præconem pœnitentiæ, eius,qui in corpo-
Iohan. 1. re eſt, Angelus Domini,indicatorem Agni,qui tollit peccatum mundi.

Neque verò potuerim eius complecti dignitatem, etiam ſi plura nomina fuero complexus vocationis. Multa enim habet nomina, & plures cauſas, qui id, quod eſt maximũ,eſt ſortitus præter omnes Chriſtos Domini.Atq; honoratur quidem Iſaaci quoq; antiqui parentis natalis,quem cùm concepiſſet Sara,& pepeniſſet filium in ſe-
Gen. 21. nectute,hæc ait: Quis annũciabit Abrahæ,quòd Sara lactat filium? Quocircà magnũ
Ibidem. quoquè videtur facere conuiuium in die eius ablactationis. Et rursùs honoratur natalis Sampſonis, qui Manue erat ipſe quoquè natus ex promiſſione, vt qui proce-
Iudic. 13. deret ex ſterili. Qui,inquit,non bibet vinũ & ſicerã, & non comedet quicquã immũdũ:& ipſe incipiet ſaluũ facere ex manu alienigenarũ. Prçtereà autem, vt aliorum
1. Reg. 1. natalem prætermittam,Samuelis quoquè honoratur natalis,qui ea,quæ erant, antè vide-

videbat,quem peperit celeberrima Anna marito ſuo Elcanę, dedicatum Deo ab infantia. Sed non aſſecuti ſunt, ô dilecti, Iohannis magnitudinem: quoniam alij quidem fuerunt ante legem ſcriptam, alij verò poſt legem. Iohannes autem filius Zachariæ ſacerdotis,& Elizabethę admirabilis, exortus eſt flos præcedens Chriſti aduentum,in medio legis & gratiæ appárens. Pręluxit enim, qui intelligentia percipitur, Lucifer,ſignificans ortum ſolis iuſtitiæ. Præceſſit miles, ſignificans aduentum Regis omnium. Venit Paranymphus,indicaturus adeſſe ſponſum. Et alij quidem aliquandiù poſtquàm nati eſſent,aut prophetârunt,aut alia fecerunt miracula: Hic autem cùm adhuc ferretur in vtero, repletus fuit ſancto ſpiritu, & extitit effector rerum admirabilium. Luc.1.

Mihi ergò videtur id eſſe eiuſmodi,vt tanquàm in ſimilitudine,Præcurſoris oſtendam magnificẽtiam: Quomodò ergò Rex aliquis regaliter procedens ex Regia, habet quidem primùm præcedentes quoſdam, qui ferunt virgas,& quoſdam, qui ſceptra geſtant: deindè Conſules,Præſides & Ductores ordinum: poſtremùm aũt,quẽdam maiori dignitate præditum, poſt quem ſtatim Rex appáret,nullo interiecto,reſplendens auro & gemmis perlucidis: ſic mihi cogita etiam in vero & ſolo vniuerſorum Rege Chriſto Deo noſtro. Eo enim per carnem ingreſſuro in orbem terrarum, præceſſerunt quidem patriarchæ, vtpotè Abraham, Iſaac & Iacob, deindè Moyſes Dei interpres, & Aaron,& Samuel, & vniuerſa turba Prophetarum: vltimus enim extitit manifeſtus Iohannes: & ſtatìm Chriſtus Dominus,de quo dicit: Qui poſt me vénit,ante me factus eſt,quia prior me erat. Et qui erat vltimus ordine,maior dignitate extitit pro proportione. Sic ergò & Prophetis,& Apoſtolis,& alijs omnibus reuerà prior eſt magnus Præcurſor,illis quidem,vt ſequens: his verò,vt pręcedens. Iohan.1.

Verumenimuerò Euangelicam explicantes hiſtoriam, audiamus quæ à Gabriele annunciantur Zachariæ. Viſus eſt ei,inquit, Angelus Domini, ſtans à dextris altaris incenſi:& conturbatus eſt Zacharias cum vidiſſet,& timor irruit ſuper ipſum. Quàm eſt terribilis etiam viſio Angelica,& quàm in loco terribili apparuit? Quàm terribilis,inquit,eſt locus iſte? Nihil eſt hoc,niſi domus Dei. Nec eſt mirum,ſi cùm eſſet iuſtus ſacerdos,conturbatus eſt,& timor irruit ſuper ipſum: cùm Daniel quoq; vir deſideriorum,cùm vidiſſet,ſtupore eſt affectus, & in faciem cecidit, & ore hianti manſit attonitus,propter Angelicæ excellentiæ ſplendorem incomparabilem. Viſus eſt ei,inquit,Angelus Domini. Quid ad hæc nobis dicunt ſemichriſtiani,qui nõ admittunt imagines? Si ab homine viſus eſt Angelus, omninò habuit imaginem, & non aliam,quàm in qua viſus eſt. Viſus eſt autem in ea forma,in qua Moyſi priùs in monte Sina in figura oſtenſa ſunt Cherubin, quæ erant circa propitiatorium. Si autem id,quod eſt incorporeum,& quod caret figura,ea,quæ fuit oſtenſa figura,circunſcribitur,quomodò id,quod eſt corporeum & figuratum, & quod colori & tactui ſubijcitur, & tres ſuſcipit dimenſiones, imagine non repręſentabimus, ad euidentem demonſtrationem ab eo ſuſceptæ carnis,quæ viſione non poteſt appręhendi? Luc.1. Gen.28. Dan.8. Contra Iconomachos. Exod.25.

Neq; verò putẽt ſtulti,nos diuinitatẽ in hoc circunſcribere,quæ neq; verbis exprimi,neq; cõprehendi poteſt,cuius nulla eſt poſitura, nulla figura,nullus locus, nulla quantitas, nulla qualitas, non aliquid aliud ex ijs,quæ ſunt intrà fines circũſcriptionis,propterea quòd ſit infinita,& non poteſt comprahendi. Nam hîc quoq; eius,qui eſt homo, ſolummodò effingentes imaginem, non materiæ expertẽ & informẽ animam vnà omninò effingimus: Nõ eñ contingit: ſed vtriq; cõuenienter attribuimus ea,quæ ſunt eius propria: ei,quod circũſcribi non poteſt,id,quod non poteſt circunſcribi:& ei,quod poteſt circunſcribi,id,quod circũſcribi poteſt: ſicut verbum oſtendit veritatis.

Reuertamur autem rurſùs ad propoſitum. Dixit autem ei Angelus: Nè timeas Zacharia,quoniam exaudita eſt deprecatio tua,& vxor tua Elizabeth pariet tibi filiũ. O deſideratum,qui à Deo præbetur,iuſſum. O valdè optandam, quæ affertur ab Angelo,promiſſionẽ. Aſſecutus eſt id,quod optauerat: obtinuit id,quod rogabat: inuénit id, quod quærebat,vt tolleret ſterilitas,& pulchrã haberet prolẽ,nõ cõſequentia naturæ, ſed precibus. Nõ eñ maledicti erat pœna ſterilitas: abſit, ſed magni myſterij ſignificatio. Nã cùm Zacharias eſſet frequentibus ad Deũ intẽtus precibus, vt ſolueretur ſterilitas,arbitror eum fortaſsè hæc audiuiſſe: Nondùm eſt perfectum tempus,

non.

nondùm venerunt dies aduentûs. Tunc,ô Zacharia, ſpera fore,vt liberos ſuſcipias,
quandò venerit expectatio gentium. Tunc expecta ſterilitatem,quandò venerit ſpes
omnium finium terræ. Poſtquàm autem venit tempus: Accipe,inquit,id quod eſt
tibi cordi per Gabriëlis prædictionem: renouare tanquàm aquila iuuentute. Co-
gnoſce,inquit,coniugem: exaudita eſt enim tua deprecatio: & vxor tua Eliſabet pa-
riet tibi filium,& vocabis nomen eius Iohannem. Cognoſce etiam nomen,quo vo-
cabitur,vel ex ipſa etymologia tibi procedere ex alto.

Dixit autem Zacharias Angelo:(deincèps enim cum eo tanquàm cum conſeruo
liberè loquitur) Quomodò hoc cognoſcam? Ego enim ſum ſenex, & vxor mea pro-
ceſſit in diebus ſuis. Atque prompta quidem & paterna demonſtratio ſacerdotem
facit reum incredulitatis. Præſens autem ſermo non ſe ſubmittens, ſed procedens
tanquàm ad examinationem,dicit eo modo fuiſſe affectum Zachariam,quo magnus
Iohan.20. Thomas. Non enim erat conſentaneum,cum hoc ignorâſſe,cum eſſet Propheta, &
in rebus diuinis eruditus, poſſe Deum vel ipſam naturam innouare, & ex ſene iuue-
nem efficere,& ea reddere facilia,quæ videntur nullo modo poſſe fieri,vt in Abraha-
Gen.21. mo & Sara,ſicut in Sunamitide, & in alijs eius varijs & omne genus miraculis. Sed
4.Reg.4. quoniam magnarum,& quæ ſunt præter opinionem,expectationum promiſſiones,
ſi repentè audiantur, ſolent aliquo modo conturbare animum non ad incredulita-
tem, vt arbitror,differens, ſed feſtinans ad perfectionem, ſtatim veluti captus à vo-
luptate,exclamat & dicit: Quomodò hoc cognoſcam? Nè me deceperis,ne me fefel-
leris: da mihi ſignum, præbe mihi pignus, vt Deus olim Abrahæ, ad hoc quod ipſe
Gen.17. eſſet pater multarum gentium, & egrederentur Reges ex eius lumbis,ſignum circū-
Gen.8. ciſionis: & ſicut anteà Noë, quòd non induceret diluuium ſuper terram, arcum qui
Exod.3. eſt in nube: Et Moyſi virgam in ſerpentem conuerſam, & citò reſtitutam, ad hoc vt
crederent Aegyptij,quòd,Qui Eſt,ei apparuerit.

Reſpondens autem ei,dicit Angelus: Eccè eris tacens,& non poteris loqui,pro-
ptereà quia non credidiſti verbis meis. Adijciendū eſt,tacitè & abſolute,& citra exa-
minationem. Accepit ſignum Zacharias rei conueniens: nempe ſermone ſoluto ſi-
lentium,quòd ad viuum ſermonem,& qui conſiſtit, eſt ei pariendum: & complicatis
labris,vocibus quæ audiri non poterant,laudauit datorem partûs. Egreſſus enim,in-
quit,non poterat loqui, & cognouerunt, quòd vidiſſet viſionem in templo. Et ipſe
erat annuens illis,& permanſit mutus:partìm quidē,nè interrogaretur,vtpote quod
ſuſtinendum non eſſet, vt audiretur viſio: partìm autem, vt qui quodāmodo exceſ-
ſiſſet ex ſenſibus, & totus ſeipſum conuertens ad id, quod viſum fuerat, mutus eſſet,
inanibus & aërem temerè verberāntibus ſermonibus. Par autem fortaſse fuerit,eum
vtpotè Prophetæ patrem,hîc quoquè opus ſignificare prophetiæ. Et hoc fortaſsè
eſt ceſſatio legalis cultûs ad eam,quæ fit in gratia,prolationem per exortū Iohannis.

His ergò prætermiſſis,quæ intercedunt,vt quæ neque ad diem pertineant, neq; ea
Luc.1. poſſint vires noſtræ aſſequi,veniamus rurſùs ad inſtitutum. Et factum eſt, inquit, vt
audiuit ſalutationem Mariæ Elizabeth, exultauit infans in vtero eius. O Iohannes
felix infans,fœtus qui ſopiri non potes. Qui es in vtero,quomodò es in mūdo? Qui
nondùm es perfectus, quomodò es pleniſſimus? Qui es ſemeſtris,quomodò multū
habes tempus? Qui non potes cogitatione percipere,quomodò es prudentiſſimus?
Qui loqui non potes,quomodò benè loqueris? Dic nobis,dic, quomodo cum con-
tinearis in tenebroſo loco vteri matris,nondùm videndi facultatem exerceas, audi-
tûs ſonum nondùm admittas,vocalem ſermonem nondùm emittas, ambulādi mo-
tûs nondùm ſis particeps, ridendi proprietatem nondùm exercueris: quomodò in-
tueris? quomodò audis? quomodò res diuinas contemplaris? quomodò exilis & ex-
ultas? Reſponde,reſponde nobis,ô vir optime. Magnum eſt,inquit, quod peragitur
myſterium,& actus eſt ab humana remotus compræhenſione. Meritò innouo natu-
ram propter eum,qui eſt innouaturus ea,quę ſunt ſupra naturam. Video,etſi ſim ad-
huc in vtero,quoniam in vtero geſtari video ſolem iuſtitiæ. Auribus percipio, quo-
niam audio,vt qui naſcar vox magni Verbi. Exclamo,quoniā filium patris vnigeni-
tum conſidero eſſe carne indutum. Exulto, quoniam vniuerſi effectorem video for-
mam hominis ſuſcipere. Exilio,quoniam mundi redemptorem cogito corporatum.
Principium,inquit,vobis ſignifico Dei in mundum ingreſsûs, & aduentus corporei.

Præ-

Præcurro aduentum,& quodammodò vobis præco confeſſionem. Accipite pſalmũ, vt dicam Dauidicè,& tympanum Propheticè,pſalterium iucundũ cum cithara. Cantate ei,& pſallite ei, narrate omnia mirabilia eius. Nunquid ergò,ô Iohannes, ſuper terrena aſcendiſti, ad cæleſtia prouectus es, Angelicos & primò operantes ornatus tranſcendiſti? Quomodò ergò quorum naturam non apprehendiſti, eorum es ſortitus ordinem & dignitatem? & quod eis eſt à ſeculo obſcurum, & quod minimè didicerunt,ſtatim,tanquàm poſt Deum,traieciſti,& nobis annunciâſti, idque cum adhuc eſſes in matris viſceribus? Pſal.80. Pſal.104.

Non volaui,inquit, per aërem,non peruaſi nubes, non ſuperaui cælos, non tranſcendi flammeas & incorporeas virtutes: nè hoc exiſtimetis: ſed qui ſupra omnia, & in ſinu patris manet cum ſancto ſpiritu, neſcientibus alijs igneis eius miniſtris, tanquàm aliud cælum ingreſſus,in vtero ſemper virginis Mariæ ſeipſum patefecit,& hæc mihi talia expoſuit myſteria. Sum ergò pueri index,quòd ſcilicet filius nobis naſcitur,& filius datus eſt nobis (vt magnus dicit Eſaias)qui quidem eſt ante ſecula. Sum natus ex ſterili,quoniam prodibit fœtus Virginis. Eſa.9.

O opus magnificum,& ſupernaturale. O prodigium admirabile, & quod omnẽ ſuperat opinionem. Qualia nobis infans nondùm natus annunciat? Quanta nobis fœtus Elizabeticus diuinè ſignificauit? Exiliat tota, quæ eſt ſub Sole,regio: choros agat Eccleſia,feſti præludia, & natalis Chriſti ingreſſum celebrans: & lætitia impleatur vniuerſa,ſuſcipientia Indicem aduentûs Regis vniuerſorum. Sed, ô beate Iohannes,qui maximorum es Propheta maximus, qui es primorum primus inter Apoſtolos,qui es Martyrum Martyr excellentiſſimus, qui es ſolitudinis à Deo ordinatus patronus, qui ſpecioſiſſimi ſponſi es amicus dilectus, qui lucis, quæ dici non poteſt, es parata lucerna, cui Agni inculpati fuit creditum præconium, qui paternæ vocis es optimus auditor,qui prædicatus fuiſti Baptiſta Chriſti,qui Herodis libidinis liber fuiſti reprehenſor,qui ijs,qui erant apud inferos,vitam præſignificâſti,qui Deum ſignificans fuiſti tuba orbis terrarum: nunc quoq; nobis ſonum ede cælitùs ſacratiſſimis interceſſionibus,& eſto propitius populo tibi decantanti, & minimo tuo gregi, cum excellente tuo Patre,condonãs rursùs hoc audax mei miſeri inceptum,vt quod non ſit munus oblatũ,ſed tanquàm inutilis ſerui,quod tibi offertur, debitũ cum tributo & deſiderio: In Chriſto Ieſu Dño noſtro,cui gloria & honor & adoratio cũ patre omnipotẽte, & ſanctiſſimo ſpiritu,nũc & ſemper, & in ſecula ſeculorum,Amen. Matt.3. Matt.14.

SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI CHRYſoſtomi *Encomium natalis venerandi Præcurſoris.*

Feſti celebrandi & publicæ lætitiæ dies eſt opportunus, in quo mihi reuocatum eſt in memoriam Gabrielis miniſterium,& Zachariæ ſacerdotium. Nupèr enim audiuiſti Euangeliſtam dicentem, Quòd Zachariæ obtigerat,vt ſuffiret ingreſſus in templum Dei: Et vniuerſa multitudo expectabat extra templum hora ſuffitûs. Et viſus eſt ei Angelus Domini ſtans à dextris altaris ſuffitûs. Et conturbatus eſt videns Zacharias, & timor irruit ſuper ipſum. Ei autem dixit Angelus: Nè timeas Zacharia,quoniam exaudita eſt deprecatio tua. Eijcit metum, & eius loco inijcit deſiderium. Nam cùm dixiſſet, Nè timeas: non tacuit,ſed etiam precationis lucrum ſignificauit.(exaudita eſt enim,inquit,deprecatio tua) Quodnam? Leuiticæ tribus augumentum. Et eccè vxor tua Elizabeth pariet filium, & vocabis nomen eius Iohannem. Feſtũ Natiuitatis S. Iohãnis antiquiſſimum. Luc.1.

O admirabile & myſticum miraculum. Meritò Zacharias ratiocinando & cogitãdo impeditus,repugnauit Angelo. Aliud enim rogabat,& aliud accepit. Pro populo precabatur,& nominabatur pater filij. Quærebat veniam peccatorum,& vteri ſterilis accepit promiſſionem. Maluiſſet Zacharias curari animas infidelium,quàm intumeſcere vterum Elizabethæ. Meritò ergò fuit conturbatus. Erat enim homo ſeruiens mutationi,etiamſi eſſet præditus dignitate ſacerdotali. Deindè etiam apud ſe cogitabat,quænam eſſet aliena & admirabilis viri viſio: quiſnam is eſſet, qui audaci

pede in ſacrum templum aſſcendebat: quis is eſſet, qui à dextris altaris ſuffitûs adſtaret, tanquàm qui nulli eſſet peccato affinis.

Quis hic eſt, aiebat, qui alienis & diuerſis formis circumcirca coruſcat, & metu meam comprimit animam? Nunquàm enim ego vidi rem tam admirabilem: hominémne alatum, an volucrem humana forma præditam? Quid hoc ſit, dubito. Mei enim ſuffitûs videtur eſſe aliquis ſpeculator, & meæ interceſſioni eſſe impedimēto. Populi multitudo me foris orans expectat, tanquàm ſcribam cæleſtis Regis, & hic me intùs retinet. Per me regi preces offerunt, veniam petentes delictorum: & incertus ſum, an poſſim explere populi deſiderium, & meo ſatisfacere officio: & hic conſiſtit nouum mihi afferens nuncium. Ceſſa deincèps tu, qui me terres. Si enim eſſes à Deo miſſus Angelus, ad ea, quæ ſunt mihi vſui, adiumento fuiſſes, & miſertus eſſes eorum, qui foris lachrymantur: affligeréris vnà cum ijs, qui affliguntur. Recede hinc, qui me terres: filij nullam duco rationem. Cur mihi ſignificas promiſſionem? Quid enim lucrifaciet populus, ſi ego habuero filium? Quænam ad eos redibit vtilitas, ſi Elizabeth infantem lactauerit? Quid accipient commodi, ſi ego facultatum hæredem reliquero? Recede ergò, qui me terres, quicunq; ſis. Sumus iam prouectæ ætatis: præterijt tempus cupiditatis: tempus refrigerauit calorem, fructum negauit ſenectus, natura ſecum agitauit ſeditionem: mortui ſumus ambo ea parte, quæ ſpectat ad coitum. Quod ergò non produxit iuuentus, quomodò germinabit ſenectus?

Sed hæc quidem animo agitabat & dicebat Zacharias. Ei autem dixit Angelus: Ne timeas Zacharia, neq; conturberis cogitationibus: ſum enim Angelus lucis, non tenebrarum. Ego ſum Gabriel, vnus ex principibus Regis cæleſtis: iuſſum affero, non mea iubeo authoritate: miſſus ſum ad tibi ſignificandum: non autem ad metum tibi incutiendum hanc indui figuram. Nè timeas Zacharia: miſſus ſum ad tibi annunciandum, non autem ad te obſtupefaciendum. Profers ſenectutem, & ætatem inſeruiunt generationi, & matricem, quæ ſemen non ſuſcipit. Quis autem, licèt velit, generat? Dei eſt donum, non inuentum hominis. Non audiuiſti Dominum dicentem: Ego

Zacha. 12. ſum, qui facio hominem, & fingo ſpiritum in homine? Non credis Zacharia? Quomodò formatus eſt Adam? Quomodò creata eſt Eua? Quomodo genitus eſt Iſaac?

Luc. 1. Cùm audijſſet Abraham, non eſt ſpe deceptus, & tu ſacerdos non credis? Non eſt impoſſibile apud Deum omne verbum. Propter ſenectutem contradicis, ô Zacharia, & corpus emortuum plus ſtatuis poſſe efficere, quàm Deum? Si non vidiſſes Abraham, rectè dubitâſſes. Naturalem profers imbecillitatem, & cùm adſit diuina promiſſio, non credis? Qui parua petijſti, magna ſumis, & clamas, tāquàm qui damnum patiaris? Tu Zacharia oras pro ſolo populo Iudaico: Ego autem hunc bonum tibi affero nuncium, Pertinere ſalutem ad omnes gentes.

Zacharias autem cùm hæc audijſſet, & adſpectum parùm auertiſſet, dixit reſpondens Angelo: Quid dicis, O Angele? Vxor mea pariet? num ego propterea orationis ſuffitum moueo hac de cauſa? Meo fungens officio, populo bonam ſpem affero, & peto veniam peccatorum, non ſolutionem deſidero ſterilitatis. Volo meam leuari ſynagogam, non prægnantem effici Elizabeth. Rogo, ſauciatæ vt curentur animæ, non vt exiccata vbera lacte fluant. Quid dicis, ô Angele? Vxor mea pariet? & quid lucrifacient ij, qui foris precantur? Nunquid cùm audierint, me obruent lapidibus, dicentes, me non orare pro ipſis, & communi ſalute, ſed pro meipſo ſolo, & me non verbum accepiſſe, ſed fœtum? Nulla mihi res eſt cum liberorum ſuſceptione. Abſit, hoc nolo. Quod precatus ſum, non accepi, & nunc mihi ſignificas alia pro alijs. Filiorum procreationis nullam duco rationem. Non poſſumus ingredi ſine baculo, & iubemur dare operam liberis. Senectus negauit naturam. Non ero frequens in tem-

* Conducā, opinor legēdum. plo ad obeūdum miniſterium, ſed * condam nutricem propter infantem. Nulla mihi res eſt cum liberorum procreatione. Quæro ſalutem populi, & gentis felicitatem, & gentium captiuitatem, & noſtram proſperitatem: non autem pueri fletus, & faſcias, & nutrimenta puerilia.

Horum ego nullam duco rationem. Quomodò enim inueniar pater germinis filij? Senectus repellit modum. Ea res eſt deincèps à natura aliena. Sunt diſſoluta mēbra genitalia. Virgam, tanquàm equum, tenens ingredior, & me excitas, vt matrimonialē incam coniunctionem? Vndè hoc ſciam? Eccè membra mihi tremunt. Eccè vi-

cè vides amborũ ſenectutem. Eccè adſpicis vteri imbecillitatem. Eccè intueris colla noſtra in terram inclinata. Totum corpus emarcuit. Nihil expectamus aliud, niſì falcem mortis. Spicæ iam ſunt maturæ ad meſſem. Vndè hoc cognoſcam? Si ergò verum omninò dicis, ô Angele, da mihi ſignum arrhæ gratia, & credam promiſſioni. Accipio promiſſionem, ſi miraculi videam effectionem. Aaron enim non credidiſſet, niſì virga floruiſſet. Num.17. Moyſes pro certo & firmo non habuiſſet, niſì eius manus fuiſſet dealbata. Exod 3. Gedeon non intellexiſſet, niſì ros deſcendiſſet in vellus. Iudic.6. Ezechias ſpem abieciſſet, niſì ſol fuiſſet impeditus. 4.Reg.20. Da ergò tu quoq; ſignum, & ſaltabo iuueniliter. Da ſignum, nè Elizabeth profusè rideat, ſicut Sara. Gen.18. Vndè hoc ſciam Archangele, qui hæc ſignificas? Quid mihi dicis nomen infantis, & eius, qui non adeſt, virtutes enumeras? Oſtende mihi id, quod eſt ſupra naturam, vt credam id, quod eſt præter naturam. Si cæli conuexum in partem conuertatur contrariam, ego quoq; renouabor. Si mare ſuſcipiat dimenſionem, Elizabeth quoq; pariet. Si ſol compræhendatur, ſicca quoq; vbera lacte fluent. Si Luna cingatur mœnibus, matrix quoq; ſicca humectabitur. Vndè hoc ſciã? Ego em̃ ſum ſenex, & vxor mea ꝓceſſit in diebus ſuis.

Angelus autem dicit Zachariæ: Non credis Deo omnipotenti? Neſcis Deum poſſe omnia? ſtatuis Domini promiſſionem eſſe infirmam & inſtabilem? Eum, qui bonum affert tibi nuncium, non vererìs examinare ac percontari? Vndè hoc ſciam, dicis, ô Zacharia? Num te mittam in Aegyptum, vt terrore afficias Pharaonem? Nihil facit Deus ſupra naturam? Quæris naturæ conſequentiam, non diuinitatis effectionem admirabilem? Dic enim mihi, Vbinàm fixæ ſunt ignis columnæ? Cæli moles vbinàm eſt collocata? Vbinàm inueniuntur nubium cubilia? Pluuiæ autem gùttæ vbinàm contexuntur? Niuis verò ceſpites vbinàm excinduntur? Solis currûs qui eſt auriga? Lunæ decremento quis imponit terminum? Furens mare quomodò reueretur arenam? Tenebræ caliginis quomodò contexerunt? Homo autem quomodò formatur in matrice? Et maſculo quomodò fœmina inuenitur leuior? Vndè, inquis, hoc ſciam? Eris, inquit, tacens, & non poteris loqui.

O benignum ſupplicium, quod effecit potiùs correctionem. Angelus enim caſtigat ipſam vocem, quæ lapſa fuerat: refrenat ipſam linguã, quæ fuerat audacior. Erat enim, inquit, annuens ipſis, & permanſit ſurdus. Pulchrè Euangeliſta conſcripſit illud, Permanſit. Permanſit enim ſilentium, expectans vocem, quę naſcebatur, Zacharias Iohannem, ſenex infantem, ſacerdos Prophetam, cùm dicit Angelus: Quoniam tanquàm incredulus à Deo ſignum quæris, in proprijs membris porta ſignum, quod te caſtiget. Eris enim tacens, & non poteris loqui vſq; ad diem, quo hæc fiant. Vbì eſt audacia temeritatis, illic eſt frenum diſciplinæ: Vbì calcitrauit contumelia, illic pœnæ pronunciatur ſententia. Volebat quidem Deus, ô Zacharia, te fieri præconem talis miraculi: quoniã autem corporis imbecillitatem duxiſti eſſe firmiorem ac ſtabiliorem promiſſione Domini, eris tacens, & non poteris loqui vſq; ad eum diem, quo hæc fiant: propterea quòd non credidiſti verbis meis, quæ quidem implebuntur ſuo tempore. Vides nihil ſummum ac perfectum effici ſine fide?

Solùm autem audiuit Zacharias hæc verba, & ſtatìm egreſſus eſt ex templo, ſermonis priuationem ferens mercedem incredulitatis. O miraculũ. Ingreſſus eſt vt alios liberaret, & ipſe exijt condemnatus. Thuribulum ferens ad miniſtrandum, circunferebat titulum exilij. Populus expectabat, vt aliquid boni ab eo audiret, ille autem annuebat: Nemo mihi appropinquet, nemo me interroget: fero horrorem Dominicæ iracundiæ. O res admirabiles, & quæ ſunt præter opinionem. Zacharias mutus redditur, & velutì camo conſtringitur: Elizabeth autem opiparè conuiuatur. Lingua obtunditur, & vterus inflatur. Quæ diſerta erat lingua, ſterilis efficitur: & quæ erat infertilis, mater redditur. Vox frenatur, & mulier liberatur. Zacharias ſilet, & Iohannes exilit. Solùm enim vidit ſterilis Virginem, & ſolem animaduertit Lucifer, & valdè exilijt Iohannes in materno vtero, accuſans naturæ tarditatem. Domini, inquit, ſum ſeruus, non teneor ijſdem legibus, quibus conſerui. Non expectabo quoàd patiar, vt præcurſor ſim. Nè domina partus præueniat ſeruum, qui parturiendi doloribus in vtero inuoluitur. Nè ſit naturæ conſequentia ordinis tranſgreſſio. Agnoui enim qui me præmiſit, vt ambularem ante eius faciem, ad parandam viam eius ante ipſum. Malac.3. Labefacto vincula naturæ: propero enim prædicare.

O res admirabiles,& quæ ſuperant opinionem. Quæ in cælo ignorauerunt Angeli,cognouit Iohannes,qui geſtabatur in vtero. Thronos latuit, & eum, qui erat in matrice,minimè præterijt.Celauit Dominationes,& ei, qui erat in ventre,reuelauit myſterium ſuſceptæ carnis œconomiæ. & quem venit Archangelus ferens bonum nuncium, is eum narrauit in vtero. Nam cùm ad nos aduenisset, ſicut modò audiuiſti,Redemptor noſtri generis,venit protinùs ad ſuum amicum Iohannem, dum adhuc eſſet in vtero, & licebat videre figulum lutum ſalutantem, Regem ſalutantem in tabernaculo militis,Dominum qui venerat in ſerui domunculam.

Quem cùm ex matrice in matrice adſpexiſſet Iohannes, terminos naturæ concutiens,exclamat: Video Dominum,qui naturæ impoſuit terminos, & nõ expecto tempus naſcendi. Nouem menſium enim tempus in vtero non eſt mihi neceſſarium. In me eſt enim,qui eſt æternus.Egrediar ex hoc tenebroſo tabernaculo,rerum admirabilium compendioſam prędicabo cognitionem. Sum ſignaculum, ſignificabo Chriſti aduentum. Sum tuba, proferam filij Dei in carne œconomiam. Tuba canam, & eo ipſo paternæ linguæ benedicam,& eam traham, vt loquatur. Tuba canam, & ventrum maternum viuificabo.

Vides, ô dilecte, quàm ſit nouum & admirabile myſterium. Nondùm naſcitur, & ſaltibus loquitur: nondùm appáret,& minas intentat. Nondùm ei permittitur clamare,& per facta auditur. Nondùm diſcit vitam,& Deum prędicat. Nondùm adſpicit lucem,& ſolem indicat. Nondùm paritur,& properat præcurrere. Non fert enim præſente Domino contineri, non ſuſtinet naturæ expectare terminos: ſed contendit rumpere carcerem ventris,& ſtudet præſignificare venientem Saluatorem. Acceſſit, inquit, qui ſoluit vincula: & quid ego ſedeo vinctus, & retineor, [illegible]

Iohan.1. Venit verbum, vt omnia conſtituat: & ego adhuc maneo detentus? Exibo, præcurram,& prædicabo omnibus, Eccè Agnus Dei, qui tollit peccatum mundi. Et hæc quidem Iohannes.

Elizabeth autem impletum eſt tempus pariendi,& genuit filium: & audierunt cognati & vicini eius,& gratulabantur ei. Cur autem peperit & genuit? Quòd illud quidem eſt opus naturæ, hoc verò ſupra naturam: quandoquidem peperit quidem, vt mulier: ſed ſuperuenit gratia ſancti ſpiritus,& genuit ſupra naturam. Aliud enim eſt naturæ opus,aliud gratiæ.Erat enim miraculum, quod fiebat ab Iohanne, & eum tantum habebat paterni generis, quantum Dei verbi. Hoc autem ſignificabat Archangelus Gabriel,dicens Zachariæ:Eccè vxor tua pariet filium, & ſpiritu ſancto replebitur ab vtero matris ſuæ,& multos filiorum Iſrael conuertet ad Dominũ Deum ipſorum: Et ipſe præcedet ante illum in ſpiritu & virtute Eliæ.

Quoniam ergò eſt admirabilis naturæ ortus infantis,& Zacharias quidem nõ credidit, Elizabeth autem non dubitauit, tardè genitum præter ſpem habens filium, ea

Eſizabeth & peperit & genuit Iohannem.

de cauſa dicitur parere & gignere: illud quidem propter naturam, hoc verò propter fidem. Qui enim gignit,ſicut priùs dixi,gignit cum lætitia: quæ autem parit, parit in doloribus. Quænam verò triſtitia fuit in Elizabeth, vbì aderat ſanctus [illegible] non erat autem obſtetricis circũcurſatio,nec gratię tumor onus extendens [illegible] efficiebat laborem,ſi cõferatur cum lætitia? Non enim poſtquàm fuit natus, & ad virilem peruenit ætatem, gratiam accepit Iohannes: ſed ex ipſo materno vtero indutus veſte ſanctificationis, præter opinionem procedit, tanquàm miles, admirabiliter: ſicut dicit Angelus: ſpiritu ſancto ex vtero matris ſuę implebitur: & ipſe præcedet ante ipſum in ſpiritu & virtute Eliæ. Ante quem pręcedet? ante Dominum Chriſtum. Et ideò appellatur etiam Præcurſor, vt licet ipſum audire Iohannem dicentem:

Iohan.1. Venit poſt me vir,qui ante me factus eſt. Poſt me,propter tempus: Ante me, propter thronum. Cur ergò in ſpiritu & virtute Elię dixit Gabriel pręcedere Iohannem? Audi prudenter: Elias Deus exponitur.

Quoniam ergò Iohannes Deum habebat in ſeipſo, impletus eſt ſpiritu ſancto ab vtero matris. Spiritus autem Deus eſt. De eo enim multis ante annis dixit Dominus:

Malach.3. Eccè mitto Angelum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te: & multos conuertet ab errore ad veritatem. Ea de cauſa in ſpiritu & virtute Eliæ Iohannes pręcedit Dominum. Quin etiam inuenies Iohannem habere multa Eliæ ſimilia. Certe infans naſcitur, & vox patris reuertitur. Interrogatus enim, [illegible]

Za-

Zacharias quo nomine vellet vocari puerum, petiit pugillares, & ſcripſit, dicens: Iohannes eſt nomen eius. Qui non credidit verbis Angeli, nunc neceſſe habuit ſcriptis prædicare viſionem. Qui tunc auditione non acceperat ea, quæ dicta fuerant: nunc ea quæ fiunt, nutu conſtituit. Quamobrem, inquit, mirati ſunt vniuerſi. Statim enim apertũ eſt os eius, & ſolutum eſt vinculum linguæ eius, & locutus eſt Deo benedicens.

O nouum & alienum miraculum. Nomen ſcribitur, & os patris, quod loqui non poterat, aperitur. Iohannes vocatur, & eius, qui vocat, lingua componitur ad con[illegible]. Vides nos non aberraſſe, cum diximus præſentem expoſitionem eſſe huiuſmodi, vt ei nihil poſſit obijci? Ecce enim ipſum iuſti nomen, & os aperit ſilentis, & excitat linguam ad mouendum [illegible]. Sic enim oſtenditur vox clamans Iohannis, quoniam ipſum quoque nomen fit voci apertum. Ego enim, inquit, ſum vox clamantis in deſerto, Parate viam Domini, rectas facite ſemitas eius. O miraculum. Eſa. 40.
In populo verſatur Verbum, & Vox prædicat. Dominus venit, & ſeruus prius mittitur. Luc. 3.
Rex accedit, & miles præparatur. Gaudeamus ergo hodie, & lætemur, & exultemus, quod Elizabeth peperit, & Zacharias eſt locutus: quod ſterilis peperit, & ſenex clamauit: quod quæſitus eſt pugillaris, & ſoluta eſt lingua ſacerdotalis: quod Iohannes proceſſit, & vox eſt reuerſa: quod natus eſt Præcurſor, & totus mundus eſt [illegible].

Sed hic quidem oportebat finire orationem: & Zacharias non concedit, clamans: Benedictus Dominus, quoniam viſitauit & fecit redemptionem plebis ſuæ. O res admirabiles. Quid dicit Zacharias? Primam vocem poſt reſurrectionem exclamauit Zacharias, Benedictus Dominus. Quid ergo? Mortuus eſt Zacharias, quod ſurrexit? Non mortuus eſt, inquit, ſed quiddam mortis ſuſtinuit. Tenuit enim ſepulcrum tenuis ſilentium, & [illegible] alligatus fuit, hoc eſt, linguæ vinculis. Vixit ergo interea non exercens ſacerdotium, & iuſtum [illegible] populi triſtitiam. Rogante enim ſacerdote pro ſe, qui ſunt in luctu, omnes pro quibus intercedit, conſequuntur miſericordiam. Hanc ergo primam exclamauit vocem poſt figuratam reſurrectionem: Benedictus Dominus Deus Iſrael.

Ergo hoc & nos quoque nunc vocem conſequentes, bonum Deum noſtrum benedicentes, eum glorificemus, & per bonos mores & bona opera eum celebremus, vt bona quoque æterna conſequamur. Quæ liceat nobis omnibus conſequi, gratia & clementia Domini noſtri Ieſu Chriſti: Quoniam eum decet gloria, honor & adoratio & magnificentia, cum principij experte eius Patre, & cum ſanctiſſimo & viuifico ſpiritu, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI CHRYSO-

[illegible] oratio de natali ſancti Prophetæ, Præcurſoris & Baptiſtæ.

BEnedictus Deus. Ecce enim rebus ipſis oſtenſæ ſunt ſalutationes Iohannis, quæ fiebant in vtero. Proceſſerunt iuſti boni nuncij, qui [illegible] pedibus. Venit [illegible], quam, cum in vtero eſſet, ſignificauit. Nouit mundus exultationem, quam Præcurſor in alio [illegible] pedibus. [illegible] laboribus [illegible], & vos ingreſſi eſtis in ipſum laborem. Proclamabant Prophetæ, dum expellebantur, & ſilebant iuſti, dum verberabantur. Iohan. 4.
Periclitabatur catalogus Prophetarum. Reſiſtebant tyranni. Reges bellum gerebant. Principes ſtabant in acie. Populi ita [illegible]. [illegible] mundus [illegible] iuſtorum certaminibus. Vbi producebantur ad tribunalia. Illic flagris cædebantur. Vndique tormenta & ſupplicia. Vndique afflictiones & eiulatus. Vndique triſtitia & tenebræ. Sed cum eſſent [illegible] triſtitia, annunciabant ſolutionem [illegible].

Iohannes enim ille magnus Præcurſor Domini, cum eſſet adhuc naturæ [illegible] alligatus, ver nobis oſtendit ſalutare, & ludens voce pugillare eum, quem ſignificauit

pedibus, conatur egredi ipſos naturæ [illegible] & quæ tarde [illegible] Eliza-
betham. Saliebat ſimul chorum ducens, & egredi [illegible] in Vtero. Ex-
clamabat aduerſus [illegible] conuerſionem. [illegible]
bat [illegible]. In clauſtra naturæ [illegible]
& clauſis labris, vociferabatur [illegible]
Inique facis, ô mater, quæ tardas. [illegible]
bis terrarum: portas Præcurſorem Chriſti Regis [illegible]
Matt. 11. tionis, conſtringis martyrem, & [illegible]
dis velocem curſorem pietatis. Inique [illegible] mater: non [illegible]
quæ ſunt ventura. [illegible] venit, ſolue [illegible]. Io
foribus lux eſt, & [illegible] opus. Prope eſt [illegible]
datur in Iordane. Opus eſt [illegible]
nus aſcendere. Inuolutum eſt humanum genus [illegible] peccatorum [illegible]
ligatos. Opus eſt deinceps præcone, [illegible]
in [illegible] retines Præcurſorem? Non [illegible]
teneri apud inferos? Non conſideras [illegible]
triſtitiam, vel potius interitum? Adhuc [illegible]
[illegible] ingemiſcant vel ipſa elementa [illegible]
conditatis, vt qui naſcetur [illegible]
ego in matrice [illegible]
ergò nondum natus Ioannes dicebat Eliſabethæ.

Cum autem ex ipſa proceſſiſſet, & [illegible] ſuſcepiſſet [illegible]
[illegible] & [illegible]
Iohan. 1. Ecce Agnus Dei, qui tollit peccatum mundi. [illegible]
qui verbis nequit exprimi? Quomodo illa enunciabo, quæ [illegible]
[illegible] Quamuis [illegible] linguam, quæ [illegible]
conceptio, partus ſine dolore: ſpica, quæ prouenit ſine [illegible]
aliena naturæ [illegible] generatio filii, qui non habet [illegible]
tio, quæ eſt reuera [illegible]. Virgo [illegible]
tis Virginitatem, non corrupit vterum, non [illegible]
[illegible] quoque, qui eſt natus, [illegible] privilegia. Quæ [illegible]
illi quoque [illegible]. Non habuit ipſe [illegible] ad generationem [illegible]
[illegible] O [illegible]
mulierem confecuta eſt natura? Vnde [illegible]
Ex quo enim eſt virgo mater, & mater virgo, ceſſauit luctus [illegible]
maternum. Per ipſam enim carne ſuſcepta, Dominus ad nos acceſſit [illegible]
vt quæ erant triſtia, mutaret in gaudium. Venit, vt dolore [illegible]
tudinem. Venit, vt inferna pacaret [illegible]

Audi autem [illegible]. Illic probro affectus fuerat Paradiſus, [illegible]
Gen. 3. [illegible]. Hinc duo, Adam & Eua, expulſi ſunt à peccato: hic [illegible]
deducti à gratia. Non habemus amplius [illegible]
[illegible] amplius flammeam romphæam: non [illegible]
Eadem rum paradiſi: non metuimus amplius mortis [illegible]
[illegible] Quæ [illegible]
[illegible] proceſſionis [illegible]
quis audiuit? Quis ex [illegible]
[illegible] Quænam enim genuit [illegible]
[illegible] Quæ [illegible]
[illegible]? Quænam fuit [illegible] & [illegible]
[illegible] virginitatem?

Quid ergò dices ô Iudæe? [illegible]
[illegible] *Quid* [illegible]
[illegible] ego [illegible]
[illegible] Prophetis [illegible]
[illegible]
[illegible] Quomodo ergo [illegible]

Deus noſter, non reputabitur alius præter ipſum. Inuenit omnem viam ſcientiæ, & dedit eam Iacob filio ſuo, & Iſrael dilecto ſuo. Poſt hæc in terra viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt.

Sed Virginem, ô Iudæe, non credis peperiſſe. Quomodo legiſti Prophetam Eſaiam clamantem: Ecce virgo in vtero concipiet, & pariet filium, & vocabunt nomen Emmanuel: Quod eſt interpretatum, Nobiſcum Deus. Sed quòd poſt partum manſit virgo, hoc quoque didiciſti ab Ezechiele. Duxit me, inquit, Angelus, & poſuit me ad portam Orientis, & dixit mihi: Fili hominis, quid tu vides? Et dixi: Video ego portam clauſam. Et dixit mihi: Hæc eſt porta: nemo ingredietur per ipſam, neque egredietur niſi Dominus Sabaoth ſolus. Ipſe ingredietur, & egredietur, & erit porta clauſa. Quin etiam quòd qui eſt omnis creatæ naturæ Dominus, naſcatur in vili loco Bethleem, hoc quoque prius didiciſti à Propheta Michea, dicente: Et tu Bethleem terra Iuda, nequaquam es minima in principibus Iuda: Ex te enim mihi exibit Dux, qui paſcet populum meum Iſrael. Tum verò quòd Herodes quoque infantes occiſurus propter Chriſtum, qui non poteſt comprehendi, ne hoc quidem eſt præteritum ſilentio, ſed ſic ſcriptum eſt: Vox in Rama audita eſt, luctus multus & fletus: Rachel plorans filios ſuos, & noluit conſolationem admittere, quoniam non ſunt. Eſa.7. Ezech.44. Mich.5. Iere.31.

Hæc ergo prius didiciſti, ô Iudæe, per Prophetas, vt paratus eſſes, vt ei ires obuiam, nō vt Crucem parares. Sed illis in præſentia prætermiſſis, ad priora inſtituti reuertamur. Eliſabeth autem impletum eſt tempus pariendi, & peperit filium. Et audierunt vicini & cognati eius, quia magnificauit Dominus miſericordiam ſuam cum illa, & cōgratulabantur ei. Et factum eſt in die octauo, vt, cum veniſſent ad circumcidendum puerum, vocarent eum nomine patris ſui Zachariam. Et reſpondens mater eius, dixit: Nequaquam, ſed vocabitur Iohannes. Porrò autem eius quoque patri annuebant, quidnam eum vellet vocari. Et poſtulans pugillarem, ſcripſit, dicens: Iohannes eſt nomen eius. Et mirati ſunt vniuerſi. Et loquebatur apertè, benedicens Deum.

Infans naſcitur, & vox patri reſtituitur. Ex quo manifeſtum factum eſt, clamantem natum vocem, quod vocis ipſius, hoc eſt, Iohannis, nomine prolato, vox patri reſtituta eſt. Ego enim, inquit, vox clamantis in deſerto, Parate viam Domini, rectas facite ſemitas eius. Cum enim ſuſcepiſſet Iohannes illuminationem ſancti Spiritus, effectis oſtendit effectorem, & digito oſtendit omnibus abſterſorem magna voce clamans: Ecce Agnus Dei, qui tollit peccatum mundi. Non enim amplius ex veteri lege & figura, vnum eſt templum, quod ſuſcipit ſacrificia, & eis gloriatur, ſed in vniuerſo orbe terrarum, Eccleſiæ & aræ purè ac ſyncerè clementi Deo emittunt gloriam. Accepimus enim animarum noſtrarum Pontificem Ieſum Chriſtum Dominum noſtrū, qui peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius. Habemus enim, inquit, Paulus, Pontificem magnum, qui egreſſus eſt cælos, Ieſum Chriſtum Dominum noſtrū. Quem decet omnis gloria, honor & adoratio, cū Patre, qui caret principio, & cum ſanctiſſimo & viuifico ſpiritu, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum. Amen. Luc.3. Iohan.1. 1.Pet.2. Heb.4.

ANTIPATRI BOSTRORVM EPISCOPI ORATIO DE SANCTO IOHANNE BAPTISTA, ET *de ſilentio Zachariæ, & de ſalutatione ſanctiſſimæ Deiparæ.*

INter natos mulierum nullus eſt maior Iohanne, Verbum pronunciauit ſalutare. Quomodo ergo ex [illegible] contextam & oblatam coronam, qui talem accepit coronam à Domino? Quomodo eum laudabo, cui antequam naſceretur, didicit occultum myſterij? Ei enim antequam eſſet natus, Deus apertè tradidit grande myſterium, gratiæ theſauros apud eum depoſuit, & ea, quæ innotuerunt in cælo, choros ducentes Angeli, ſicut nuper audiuiſtis, Iohanni dicebat, qui in vtero geſtabatur vtero. Thronos latuit, & eum, qui erat in matrice, Deus non præteriit. Celauit Dominationes, & ei, qui erat in vtero, reuelauit myſterium ſuſcepiſſe carnis œconomiæ. Et quem vel ipſe Archangelus è cælo [illegible] hominum [illegible] fœtus latens. Nam cum aduenisset, ſicut modo audiuiſtis, redemptor noſtri generis ad ſuum amicum, qui in vtero geſtabatur, ſtatim venit ipſe quoque, cum eſſet in vtero. Matt.11.

Licebat autem videre ſeruum ſalutari à figulo, excipi Regem in tabernaculo mi-

liis, & veniſſe Dominum in ſerui domunculam. Quem cum ex matrice [illegible] aſpexiſſet Iohannes, præuidens [illegible] naturæ terminos [illegible] Videro enim Dominum (apud ſe dicebat) qui impoſuit naturæ terminos. Non [illegible] tempus, quo ſoles fœtus geſtari in vtero, [illegible] neceſſarium. Quænam mater Deum verbum [illegible] ad nos [illegible]? Qui [illegible] functus eſſet legatione, [illegible] patre eum, qui eſt ſine matre? Quænam autem [illegible] virgo, quæ Deo [illegible] eſt [illegible]? Quæ [illegible] eſt, quæ eum, qui capi non poteſt, continet in vtero? Quænam [illegible] cum ad [illegible] poteſt [illegible]? Quænam [illegible] [illegible] ? Quis [illegible] myſterium? Quis dicet, [illegible] ventre [illegible], habitum fuiſſe iudicem atq; Peccatorem quoq; [illegible] parres filios ſuos: cum veniſſet illum portantem, qui [illegible] tionem? [illegible] quantus honor, & quæ verbis non poteſt [illegible]. [illegible] Deus primum creatum hominem, & ipſum [illegible], Quæ pelles in Paradiſo [illegible], regitur in vtero. [illegible] expulit, in eam miſericordia commotus [illegible]. Quam [illegible] calcauit diuino greſſu [illegible] [illegible] peccati [illegible] lutis [illegible].

Hæ etiam exultationes Iohannis, vel [illegible] potius. Verba enim [illegible] dum [illegible] Quæ ab [illegible] apud Græcos [illegible] dicunt, [illegible] [illegible] hic [illegible] myſteria huius [illegible] dicare, inueniar [illegible] profundo miraculorum, & per [illegible] ingredi, [illegible] ſtia. Quocircà te rogo ô Baptiſta, [illegible] deprecationi [illegible] vox [illegible] & [illegible] vocis inſtrumentorum [illegible] habens vocem, non habens, verborum tibi [illegible] offerens. [illegible] [illegible] certamina. Quod ſi etiam ſim vincendus, gaudeo: [illegible] vinci à meo patrono [illegible].

Fuit, inquit, in diebus Herodis Regis. Ne fallatur aliquis in expoſitione [illegible] dem nomine [illegible] Euangelia. Fuit enim alius Herodes, qui [illegible] & alius [illegible] Herodes, qui [illegible] In illius diebus fuit quidam ſacerdos nomine Zacharias, & eius vxor Eliſabeth [illegible] [illegible] (Vtrique enim [illegible] habebat mulier) honeſte [illegible] iugum legis ferentes, iuſtitia abundantes, liberos non habentes. [illegible] temporis longitudine, erat Eliſabeth [illegible] & ſterilis. Ambo autem [illegible] in diebus ſuis. Natura, inquit, carebant filijs, & cum [illegible] definitum conſumpſiſſent non ſpe ſed lege amiſſa, [illegible] habebant [illegible] tempore. Defecit generatio, ſed preces non fuerunt imbecilles.

Factum eſt autem cùm ſacerdotio fungeretur Zacharias, [illegible] & [illegible] veſte indutus, & [illegible] circumdatus, accepto incenſo [illegible] adyta. Præcurrente autem [illegible] multitudo [illegible] cerdotem [illegible] ad Deum [illegible]. Qui cum [illegible] viſus eſt ei Angelus Domini, ſtans à dextris altaris incenſi. [illegible] ria, & non potuit vltrà progredi, propter Angeli aſpectum [illegible] manſit attonitus, hæc apud ſe dicens: Quid ſit hoc, quod [illegible] tare incenſi [illegible] munere ſacerdotali, ego autem quomodo [illegible] ſon? Vnum ſolum lex iubet fungi munere ſacerdotali. Eſt Angelus, non homo [illegible] videtur. Neque ſic tamen in templum [illegible] non [illegible] ſtare cum Angelis. Quid igitur de me [illegible] quemnam accipiam conſiliarium? [illegible] cedam [illegible] & [illegible] dabo incenſum? [illegible] cipiet ſocium? Num venit [illegible] cum miniſtris [illegible]? [illegible] & lætum? Veritne bonum afferens nuncium [illegible] rò [illegible], qui videtur, ſit [illegible] cæleſtis, & non Deus. [illegible] vidit Dominum ſedentem. Ezechiel ſupra thronum aſpexit in corporeum [illegible] niel [illegible] antiquum [illegible] ſedentem. Hic autem [illegible] [illegible] patribus [illegible] magis honorabilibus. Hic [illegible] propter [illegible]

[illegible]

etiam à populo rationem exiget? Num magnitudo honoris, erit mihi occaſio maioris ſupplicij?

Hæc ratiocinans conturbabatur Zacharias. Non latuit autem Angelum Gabrielem ſacerdotis conturbatio. Quocircà ei ſtatim placidam vocē dedit, tanquam dexteram, clamans: Nè timeas Zacharia. Priùs eius compreſſit timorem, & tūc bonum narrauit nunçium, vt non perturbato animo acciperet Zacharias id quod ei ſignificabatur, dicens: Nè timeas Zacharia, tibi gratus affertur nūcius: exandita eſt tua deprecatio: Vxor tua pariet filium, & vocabis eum Iohannem: Ad te enim veni de cælo, non ſolùm portans filium, ſed etiam véni, cùm ex libro ſuperno, didiciſſem nomē eius, qui naſcitur. In ciuium cæleſtium numerum eum aſſcripſit Deus, non talē mortalis produxit vterus. Multi in natiuitate eius gaudebunt. Eſt enim tuus quidem filius, tuum germen, fructus autem communis: Tu pater: qui autem naſcitur, eſt lucerna omnium.

Hæc cùm audijſſet Zacharias, euaſit ſimul lętus & curioſus. Curioſa certè cogitatione cùm accepiſſet id, quod ei ſignificabat Gabriel, reſpondit non eum ſatis magna fide: Vndè hoc ſciam? Non tulit Gabriel Zachariæ interrogationem, ſed nihilipendit ſacerdotem, qui offert quidem ſuffitum, fidem autem non habet, & cùm iram vultu indicâſſet, hæc dixit: O Zacharia, eorum quæ dixi, à me poſcis rationem? A Dei miniſtro exigis rationem? Cùm bonus tibi afferatur nuncius, pignus petis? Non gratias agens, ſed examinans, diuina dona ſuſcipis, & dicis: Vndè hoc ſciam? Ego ſum Gabriel, eorum quę dicta ſunt pignus, nomē meum accipe, &, ſi hoc à te paruiducitur, cognoſce authoritatem: Ego ſum, qui adſto ante Dominū. Me ſi deinceps falſa narrare exiſtimas, num tibi ſuccedet accuſatio? Ego enim ſum, qui adſto ante Dominū, & dicis: Vndè hoc ſciā? Vndè hoc ſcies? Tu es enim, inquit, ſenex, & vxor tua proceſſit in diebus ſuis. Tempus, ô ſacerdos, maiorem apud te habet authoritatem, quàm Architectus temporis? Non ceſſas ergò Deo non fidere, & tempori cedere, ſed dicis, Vndè hoc ſciam? Quomodò didiciſti Iſaac naſci ex Abrahamo? Quandoquidem credidit, ætas confirmauit: non quoniam credidit, ſenectus non obedijt? Si autem quod de ſterili dicitur, videtur non poſſe fieri, quomodò tibi audebo credere myſterium virginis? Si ergò cùm multas habeas ſimilitudines, pignora exigis, quomodò narrabo eam, quę eſt ſuperior, Verbi conceptionē? Qua de cauſa multis antè ſeculis Eſaias id prædixit, dicens: Eccè virgo concipiet in vtero, & pariet filium? Ille cùm crediſſet, prædicauit id, quod eſt maius: Tu autem cùm ei, quod eſt minus, non credideris, à me exigis rationem, qui è cælo ad te propter te ſum miſſus? Sed quoniam tibi eſt cordi ſignum accipere, (hoc enim petijſti, & vtinàm non petijſſes) mutus eris, & voce carebis, & hoc erit ſignum filij procreationis. Eris tacens, donèc res verba confirmauerint. Ex generandi inſtrumentis ad vocis inſtrumenta tranſeant vincula ſterilitatis. Voce impeditus, vocem mihi concipe. Illi enim ſoli patris delictum cōdonabo. Eſt amicus Domini. Quæ vult, petit vt amicus. Eſai. 7.

Cùm hæc intùs fierent & dicerentur, tempus quod trahebatur, multitudinem populi affecit admiratione, & quæ in multa diſtrahebatur ſuſpicio, vnicuique dictabat id quod videbatur, donèc, poſtquàm apparuiſſet Zacharias, ſilens ea docuit, quæ paſſus eſt dum latuit. Poſtquàm autem impleſſet dies miniſterij, abijt domum, in viſceribus habens bonum nuncium, & in ore frenum. Et hoc quidē eſt, vt dixerit quiſpiam, Præcurſoris principium conceptionis. Cuius partum ſi velimus prædicare, Luc. 1. proximi feſti neceſsè eſt omninò meminiſſe. Sexto enim menſe conceptionis, Nazareth venit Gabriel, ad Virginem afferens Patris bonum nuncium. Quam cùm domì vidiſſet, prior ſalutauit, dicens: Aue gratia plena, Dominus tecum. Aue, quę prima De Gabriele angelo miſſo ad B. Mariam. & ſola paris infantem liberum ab execratione. Aue, quæ in mundo paris vitæ occaſionem. Aue, quę es incorrupta, ſed non es expers prolis. Aue, quę ſatu caruiſti, ſed nō fructu. Aue, quę partûs dolores expectas, qui te minimè inuadent. Aue, quæ tuo primo parenti Adamo exhibes defenſorem. Aue, quæ fers ſine dolore naturæ creatæ fundamentum. Aue, quæ citra laborem intercedis inter mortalitatem & diuinitatē. Aue, quæ paris Deum non nudum, & hominem non ſolùm hominē. Aue gratia plene, Dominus tecum.

Illa autem, cùm audijſſet lætitiam, non porrexit aures, ſed vocem examinauit, dicens: Qualis eſt hæc ſalutatio? Qui per ſe, & non vocatus, noſtrā eſt ingreſſus domunculam, quiſnam, inquit, eſt hic, non familiaris, non cognatus, non genus ducens ab Adamo? Ex voce conijcio, hanc eſſe nouam & alienam ſalutationem. Non adeſt Ioſeph: voci non aſſentior. Cùm ſola prima parente, vt aiunt, locutus eſt ille, qui fuit primus author malorum. Ei autem dixit Angelus: Nè timeas, Maria, inueniſti enim gratiam, quam perdidit, quæ primùm fuit creata fœmina. Illa ſola ſuſcepit deceptionem: tu autem ſola attuliſti ſolutionem deceptionis. Paries filium, & vocabis eum Ieſum. Illa autem cùm partum audijſſet, & filium: Quomodò, aiebat, erit mihi iſtud, quoniam virum non cognoſco? non contradicēs, ſed vt per interrogationem diſcerneret: Quomodò erit mihi iſtud? Ego, inquit, ſola naturam innouo? liberorum generationis in me ſoluentur rationes? Dic mihi modum, ó hoſpes: nouus enim & alienus eſt tuus bonus nuncius.

Spiritus ſanctus, ait Gabriel, ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi. Suſcipe, inquit, ó Virgo, id quod dictum eſt. Nè ſis ſolicita de eo, quod eſt mundanarum ſilentio. Partui fero teſtimonium, modum dimitto. Véni ad te nuncius, nō doctor œconomiæ. Miſſus ſum præco aduentûs Dominici, non interpres. Quomodò, nouit ipſe qui adeſt: adeſſe enim ſcio. In te enim proſilit ſignum internū non poſſum autem dicere modum. Quòd autē non falſa dicam, teſtimoniū mihi feret Eliſabeth, quæ in ſterilitate & ſenectute concepit Præcurſorem. In ſterilitate autē & ſenectute dixi eam concepiſſe, quod quidem eſt non paruum pignus. Inter anum enim ſterilē & Virginem, nihil eſt intermedium, quòd attinet ad pariendum.

Maria ſalutat Elizabeth, & Iohannes exultat.

Hæc cùm Virgo audijſſet, venit ad ædes Zachariæ: & cùm Eliſabeth inueniſſet cōcepiſſe, eam ſalutauit. Infans autem intùs reſpondit. Infanti enim auditio extitit auditio matris. Et quoniam Iohannes, qui intrà naturæ fines coërcebatur, loqui non poterat, ſaliens dicebat, cum propria matre loquens per exultationes, matri autem Seruatoris reſpondens per linguam maternam. Cùm autem Eliſabeth nō ferret ſaltus filij, ſpiritu ſancto repleta exclamauit, dicēs Virgini: Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Tu, inquit, es benedicta, quæ execrationis portas ſolutionem. Tu es benedicta, quæ portas donū ſapientiæ. Tu es benedicta, quę eum geſtas in vtero, qui ambulauit in paradiſo. Tu es benedicta, cuius ſanctum templum fuit venter. Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. ex quo cùm comederit Adam, vincet inimicum. Benedictus fructus, qui fuit mundi cibus & amictus. Et vndè hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ád me? Hæc, ô virgo, infans me docuit, intùs propter tuam ſalutationem ſaliens ſupra naturam. Hæc ſunt verba Eliſabethæ inſpirata diuinitùs.

Zacharias autem, vt dixi, domì manſit, vt cui eſſet impoſitum frenum incredulitatis, accepta vocis amiſſione ęquali conceptioni, vt qui ſuſcepiſſet ortum filij, terminum condemnationis. Poſtquàm verò ex deſerta matrice proceſſit cùm deſerti pater petitis pugillaribus, ea gratè ſcripſit, quę non credens audierat: & cū filio reddidiſſet appellatiōem, vocem recepit. Talia, ó Pręcurſor Baptiſta, tua ſunt, antequàm naſcereris, myſteria. Talem tibi Deus largitus eſt dignitatem ante conceptionē. Gabriel ortum Domini, & tuam annunciauit conceptionem in templo, quomodo in thalamo te eſſe conceptum dixit. Pium ac religioſum populo donum in celebri feſto, ortum tuum attulit Archangelus. Fuiſti ſpiritu afflatus, vt qui donum Prophetię accepiſti in vtero. Saliens in ventre, ea dicebas, quę Moyſi, cùm conſenuiſſet, Deus ſignificauit. Qua de cauſa te maiorē prophetis vocauit ſponſus Eccleſiæ. Quis enim ex ꝓphetis, ex vtero matris narrauit myſteriū? Quis ex iuſtis, in ipſo ortu patri vocē attulit hoſpitalem? Tu autem ſimul eum, qui te genuerat, à vocis priuatione liberaſti, & dignatus fuiſti prophetia. Qui enim erat paulò antè murus, Spiritu Sancto impletus nobis cecinit canticum: quod paululùm mutatum ego opportunè inchoabo. Ille enim dixit, Benedictus Dominus Deus Iſrael: Ego autem dico, Benedictus Deus Chriſtianorum: Ipſi gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Matt. 11.

BEATI

BEATI PETRI DAMIANI SERMO DE SANCTO IOHANNE BAPTISTA, ALII ALIIS HVNC *ſermonem tribuunt. Aloyſius Tomo 8. de Vitis Sanctorum, Petri Damiani nomen ei præfixum habet.*

Præconia S. Iohãnis.

HOdiè, dilectiſſimi, dies illuxit inſignis, tanto cæteris diebus ſanctior, quanto ſanctiorem hominem terris effudit. In hac ſiquidem die natus eſt ille ſanctorum ſplendor, iuſtorum gloria, lætitia Angelorum, excellentiſſimus homo, conſanguineus Chriſti, amicus ſponſi, ſponſæ præparator: Vnus eſt, & ſecundum non habet, qui choris intertextus Angelicis, ſublimioris coronæ titulis vniuerſitatis humanæ trãſcendit aſſcenſum. Deniquè inter natos mulierum non ſurrexit maior Iohanne Baptiſta. Felix homo, qui feliciter cælorum perambulãs officinas, curſu velociſſimo ſequitur Redemptorem, nec alicuius intercluditur faſtigio dignitatis, quem ſummæ felicitatis immenſitas largiùs irrorauit. Lætãtur Angeli, & vtriuſq; naturæ numeroſitas admiratur hominem ſic ingreſſum abyſſum luminis, & in ęternæ diuinitatis pelagus abſorptum, vt ipſam reuerberet Angelicæ puritatis originẽ. Eleuentur omnes viri meritorum, & prærogatiuis ante conſiſtorium maieſtatis exultent: non erit tamen, qui ad Baptiſtæ Iohãnis priuilegiũ audeat adſpirare. Agè iam aggrediamur virtutum inſignia, quæ Deus maieſtatis in amico ſuo glorioſa cumulatione ſignauit: ſic enim ab ortu vitæ vſque ad occaſum cum hominibus conuerſatus eſt, vt forma vitæ, morum informatio habeatur. Et licèt hîc ſermonis aurei non rutilet pulchritudo, tentabimus tamen rerum veritatem qualicunq; ſtylo perſtringere, illud ſapientis attendentes, prudentibus viris non placere phalerata, ſed fortia.

Matt. 11.

Primus honor S. Iohãnis

Primus eius honor eſt, gloria in annunciatione. Non eſt diſſimulanti ſilentio tranſeundum, quàm ſolenni glorificatione pueri huius in hunc mundum nunciatur ingreſſus. Adeſt Angelus Gabriel, & à ſuperiori cælorum cardine Domini fortitudo deſcendens, ſtat à dextris altaris incenſi: nec quilibet Angelus, ſed ille ſublimior, qui beatæ Virgini nuncium attulit ſingulare: & electus eſt vt nunciaret militem, qui Regem nunciare debebat. Adſtat ſacerdos ſacerdotalibus indutus, & multiplici veſtimentorum varietate, cæleſtium ſacramentorum pręfigurans imaginem, purgationẽ peccatorum myſtici ſanguinis adſperſione præſignat. Conſiſtit coram arca fœderis, & ante teſtamenti tabulas, vrnam auream habentem manna, virgam Aaron, Cherubin, & propitiatorium, ſolẽniter infulatus, vultui Dei, gloriæ maieſtatis, rerũ omniũ Domino vota perceleb rat. Dies inſtat ſolennis, & cæteris diebus multitudini Iudæorum celebrior, Domini pręcipientis atteſtatione ſublimis, planè ſpectabilis & feſtiua, in qua ſola ſoli Põtifici licebat introire in ſancta ſanctorum, & adſpergine multiformi ſummæ diuinitatis iram refrigerare. Cõuenitur vndiq; in ſanctam ciuitatem, & populorum turba frequentior cumulat materiam gaudiorum. Inter hæc ſacra conſiſtens Archangelus. Nè timeas, inquit, Zacharia, quia naſcetur tibi filius, parentum gaudium, nobilitas generis, orbis exemplum, finis legis, Euangelij principium, mortis expulſio, ianua vitæ, decus hominum, cõuerſationis ſplendor, omnis iuſtitiæ principatus. Et nè diffuſiori tractatu rerum excellentiam confundamus, naſcentis & conuerſantis integritas, in libris Euangelicis pleniùs aſſignatur.

Luc. 1.

Conſidera nunciantis ſublimitatem, dignitatem loci, diei reuerentiam, & tũc intelligere poteris, quàm ſuperexcellenti gloria Iohannis Baptiſtæ genitura pręcicitur. Salua igitur reuerentia Redemptoris, quia nõ derogamus Regi, ſi Regis militem honoramus, cùm ille Dominus, hic ſeruus: ille Creator, creatura iſte: digniori præmõſtratione Iohannes nunciatur, quàm Chriſtus. Chriſtus fortaſsìs in thalamo, Iohannes in templo: & nõ ſolum in templo, ſed etiam ante ſancta ſanctorum in inſigni die ſolennitatis eorum. Iohannes ab eodem Archangelo in loco digniori, tempore ſacratiori, apertiori miraculo prædicatur. Recole Iſaac ab Angelis nunciatum, Samſonem per Angelum pręḍicatum, & vniuerſam Nazaræorum ſectam circunſpice, ſolumq; Baptiſtam tam in hoc, quàm in alijs, inuenies digniorem.

Gene. 17. Iudic. 13.

Secun.

II. honor. Secundus honor eſt, ſanctificatio in ventre matris. Quicunque de maſſa præuaricatrice mundum ingredimur, longam reſtem originalis peccati trahimus nobiſcum. Solus ille, qui peccatum non fecit, excipitur, quem Virginalis thalamus, ignorante viro, terris effudit. Longè quippe aliter & diſſimili modo conceptus eſt, Spiritu ſancto tota maieſtate Virginem inundante, atque mundante, ſuperans vſum carnis, naturæ ordinem, viri commixtionem. Sic quippe decebat vt peccatū neſciret, qui peccata tollebat, vt ſimilitudinem carnis peccati ſuſciperet, non autem carnem peccati.
Pſal. 50. Cùm igitur omnes in iniquitatibus concepti ſint, neminem vnquàm mortalium in-
Ierem. 1. trà materna viſcera ſanctificatum legimus, præter Hieremiam, & Iohannem Baptiſtam: quanquàm & de ſingulari Virgine nulla ſit ambiguitas, quin ipſa materno ſit circunſepta viſceribus, ſublimiori ſanctificatiōis genere mūdata ſit, vtpote ſacrarium illud, in quo Deus Dei Filius carnem fuerat ſuſcepturus. Sed longè minor Hieremiæ ſanctificatio, quàm Iohannis. Ille quidem in matris vtero ſanctificatus, hic Spiritu ſancto repletus fuiſſe cognoſcitur. Multò quippe excellentius eſt, Spiritu ſancto repleri, quàm ſanctificari: ibi enim ſanctificatio emundationem, hic repletio mundationem ſignificat. Deniquè & Apoſtoli, qui manibus ſuis tractauerunt de Verbo vitæ,
1. Iohan. 1. Iohan. 20. cùm Spiritum Sanctum de Saluatoris accepiſſent afflatu, vix quinquageſimo à re-
Act. 2. ſurrectionis die ad illum gradum peruenire potuerunt, vt diceretur de eis, Repleti ſunt omnes Spiritu ſancto. Et licèt Spiritus ſanctus largiori tunc munere credentiū corda repleuerit, hoc tamen Iohannes in vtero legitur aſſecutus, quod Apoſtolica celſitudo tandèm largiori promiſſione meruit obtinere. Attende, obſecro, diligenter, quàm ordinata diſpoſitiōe Spiritus ille multiplex Hieremiam ſanctificat, implet Iohannem, ſupéruenit in Mariam. Et Hieremiæ quidam admirāda ſanctificatio, quia etſi in peccato conceptus eſt, naſcitur tamē ſine peccato. Antequàm enim exiret de ventre, ſanctificatus eſt: nec poterat naſci non ſanctus, qui in matris vtero erat ſanctificatus. Mira res, & à retrotrāſactis ſeculis inaudita, hominē cōceptum in peccatis, naſci ſine peccato. Iohannem verò longè glorioſior virtus impleuit, qui & ſanctificatus eſt à peccato, & ità dominante Spiritu ſuperfuſus, vt & purgatus exeat, & repletus. Verè magnus coram Domino, quem Angelus nunciat, ſanctificat Deus, ſanctus replet Spiritus, vita commendat. Ineffabiliori autem modo ſupéruenit in Virginem, quam tota diuinitatis plenitudo ſine menſurę diſcretione perfudit, vt totam caperet, qui fecit totum: vt nō ſolùm à peccatis abluta, repleta Spiritu, ſed & de Spi-
Matt. 1. ritu ſancto concepiſſe credatur: quia quod in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt. Indè eſt, quòd ſingulari prærogatiua fides catholica Filium Dei natum de Virgine cōceptum de Spiritu confitetur, vt Deitatis & humanitatis indiuiſibilis adunata connexio, vocabulorū indifferentia deſignetur. Vides ergò, quàm remotiori priuilegio
Pſal. 44. ſpecioſus forma præ filijs hoīm, à filijs hoīm in cōcipiēdo diſcretus ſit? Illi etenim de peccatis, & in peccatis concepti ſunt: hic in Spiritu, & de Spiritu ſancto concipitur. Hæc ſanè dicta ſint de conceptione Iohannis, nihil præiudicātia ſaniùs ſapienti. Sed etſi in aliquo ſanctorum authoritatibus videntur obuiare, volumus vt hæc omni excuſationum vel defenſionum patrocinio ſubruantur.

III. honor. Tertius honor eſt, excellentia in exultatione. A ſeculo non eſt auditum, quòd exultauerit quis in vtero matris, cùm hic in gaudio exultaſſe legatur. Prorſus obſtupenda dignatio, puerum vix conceptum, in motum exultationis erumpere, & gratanter occurrere ſeruitio dulciori, quem Virginali ſubſtantiæ præſenſit infuſum. Beata anima, quæ in via peccatorum non ſtetit, ſed ſecretiori ſemita de cæleſtibus officinis egrediēs, inauditæ gratulatiōis eſt ſortita dulcedinem. Felix Eliſabeth, ad quam Mater properat Redemptoris, quam ſalutatorijs obſequijs cælorum Imperatrix alloquitur. Sed puer multo felicior, qui ſalutantis maieſtatem agnoſcens, intra viſcerum tenebroſa volumina gaudio gaudet, quia vim tam beatæ ſalutationis attendit.
Luc. 1. Et factum eſt, inquit, vt audiuit ſalutationem Mariæ Eliſabeth, exultauit in gaudio infans in vtero eius. Aſcendit Virgo cum feſtinatione in domum Zachariæ ad ſalutandam Eliſabeth, portans in vtero filium Dei, Regem gloriæ, Dominum maieſtatis. Occurrit Eliſabeth, & antiquæ ſterilitatis carens opprobrijs, amicum ſponſi præconem Verbi feliciſſimo ventre deportat. Iunguntur amplexus, venitur ad oſcula, copulantur felices vteri, Regemque & militem non niſi duo tenerrimi parietes abiungunt.

iungunt. Quid mirum, ſi miratur & exultat puer, ad tactum tam proximæ diuinitatis afflatus? Poterátne vacare à quocunque miraculo, cui præſens aderat Regis præſentia, regnantis mater, mundi Redemptor? Quid quòd non ſemèl tam ſanctorum amplexuum fuit celebrata coniunctio? Manſit autem Maria cum illa quaſi mēſibus tribus, ait Euangeliſta. Tanto tempore manet cum Eliſabeth virginalis integritas, & nunc dulciori colloquio, nunc amplexu feliciori Iohannem puerum conſecrat, & inſignit. Et fortaſsìs vſq; in diem natiuitatis eius glorioſa Virgo cū cognata ſua morata eſt, donèc puerum natum ſinu beatiſſimo confoueret, & vno pariete remoto, propinquiorem redderet præſentiæ Creatoris. Facilè autem hoc ex Euangelij coniectura liquet, quia iam ſex menſes à conceptione Iohannis defluxerant, cùm ad Virginem Archangelus miſſus eſt, qui renouationem mundi pudori virgineo noua ſalutatione portauit. Ex hinc Virgo feſtinat ad Eliſabeth, & tribus menſibus preſentia ſua cognatæ dignatur hoſpitium, donèc nonij menſis fine concluſo, natiuitas immineret Patriarchæ. Alij, qui librum iuſtorum diligentioribus oculis inſpexerunt, ibì ſe vidiſſe teſtantūr, quòd ipſa Dei genitrix felicem puerum primùm de terra leuârit, & cognatæ partum omni proſecuta ſit ſeruitute. Quocunq; autem modò rei huius veritas decernatur, illud pro certo certum eſt, quia non parùm cōtulit puero naſcituro tam felix & moroſum intemeratæ genitricis hoſpitium. Ibidèm.

Quartus honor, gaudium in natiuitate. Erubeſce lucifer, qui manè oriebaris, & conatuum tuorum fruſtratus impulſibus, tandèm intellige, quia in nouiſſimo dierū, tanquàm perdix ſtultiſſimus remanebis. Machinationibus tuis factum eſt, vt humani generis vniuerſitas in peccatis conciperetur, naſceretur in triſtitia. Sed eccè iſte in vtero ſanctificatur, oritur in gaudio, lætitiamq; mundo ſua natiuitate refundit. Eccè genus armaturæ, quod tibi conſtitueras ad victoriam, Iohanni naſcitur ad coronam. Appræhende arma & ſcutum, & toto malignitatis tuæ ſpiritu debacchare: non tamē poteris irrumpere Iohannis priuilegium, quod benigna ſcribentis manus proprio charactere conſignauit. Multùm deceptus, multùm deluſus es. An ignoras, quia tibi vir bellator ab adoleſcentia, & etiam à matris vtero conſurgit? Neſcis quia à diebus iſtius regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud? An oblitus es, quia iſte mittitur parare Domino plebem perfectam? Intuere ordinem rerum, & ab ipſis ſuæ conceptionis initijs inuenies hunc validiori conamine tuam fortitudinem irrupiſſe: Tu feciſti, vt fratricida Cain, qui priùs natus eſt, pollutus & obuolutus exiret, & originalis peccati reſpergeretur infamia. Hunc excepit orbis exterritus, & humani generis ſubſecuta natiuitas, ad infinitæ triſtitiæ cumulum tranſmigrauit. Natiuitas autem hominis iſtius in gaudio eſt, & in ſolennitatem præclaram. Lętatur orbis, & quatuor mundi climata circunſonat glorioſæ feſtiuitatis inſtantia, ipſis etiam cælis celebris & famoſa. Quis, putas, puer iſte erit? Amicus ſponſi, inimicus tibi, tua poteſtate potentior. Conſiderandū eſt, quanta dignitate præpolleat natiuitatis huius celebranda deuotio, quantamq; gratiam in oculis Eccleſiæ potuerit inuenire. Nullius hominis natiuitatem præter ſolius Dei, eiuſq; Matris, in authoritatis arcem recepit Eccleſia, huius iſtius exceptione ſeruata. Nouit enim, quia melior eſt dies mortis die natiuitatis, & quòd ortus hominum triſtitia comitetur. Indè eſt, quòd martyrū mortes, non natiuitatis, ſolēnizat Eccleſia, mortem eorum natalitiorum nomine nominans, quibus factus eſt de morte natalis. Tunc enim inceperunt naſci ad vitam, cùm vitam depoſuerunt pro vita. Huius verò natiuitatem ſponſa Chriſti tanto ſecuriùs beneuolentiſſima dignatione ſuſcepit, quanto ſingulariùs eam veritatis Euangelicæ irrefragabilis commendat authoritas. IIII. Honor. Gene. 3. Matt. 11. Luc. 1. Geneſ. 4. Eccleſ. 7.

Quintus honor eſt, ſingularitas in conuerſione & conuerſatione. Intrà teneritudinem annorum beatus iſte puer ad eremum Spiritū ducente deductus eſt, nec obſtitit ętatis infirmitas, quam maieſtas Domini fœcundabat. Spiritus enim ſanctus nō attendit differentiam ſexuum, fragilitatem corporum, temporum annoſitatem: ſed quemcunq; & quandocunq; & quomodò vult, dignātiſſima replet benignitate. Relinquit Iohannes mundum, homines fugit, neſcit patriam, parentes aſpernatur, & in ſolius diuinitatis apicem beatæ contemplationis figit obtutus. Mira rerum conuerſio, hominem vix mundum ingreſſum, mundi fugere gloriam, & ſeculi cupiditates non ſolùm obliuiſci, ſed & neſcire, perpetuūq; cum diuinitate habere conſortiū. V. Honor.

Receſſus montium,ſyluarum anfractus,& vallium ſubteriacēs vaſtitas, puero Patriarchæ domicilia præbuerunt.Non opponatur mihi Hieremias,nec prædicantis pueritiæ virtus audeat obuiare: quia ſi ille conſecratur in Prophetam, hic in pluſquàm

Matt.11. Prophetam:& licèt ille populo futura prædicet,non tamen conuerſationis humanę declinat adſpectus. Iohannes autem ætatis ſupergreſſus infantiam, & nobilioris generis generoſitatem oblitus,ſoli vacat diuinitati,forma vitæ,monachorum propoſitum,anachoretarum principium,totius religionis aſſertio. Et hæc quidem pro cōuerſione.Porrò quanta ſublimitas in conuerſatione fuerit,non eſt currentis linguæ

Matt.3. volubilitatibus diſſerendum,ſed Euangelicæ dignitatis comprobādum eloquio. Iohānes,inquit,habebat veſtimentum de pilis camelorum,& zona pellicea circa lum-

Matt.11. bos eius,eſca autem eius erat locuſta,& mel ſylueſtre. Eccè qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt. Rigida veſtis,& duriſſimis hiſpiditatibus circuntexta, rigore ſqualoriſero corpus afficit Patriarchę,carnémq; tenerrimam immatura diſtrictio diſciplinæ feritate coarctat,teneros artus & ſacratiori Spiritu ſuperfuſos continui quaſſat longitudo martyrij. Cibus autem eius qualis erat?Non quæruntur phaſiani ſeu aliæ aues,nec per totam diſcurritur regionē,vt Patriarchalis ſtomachus impleatur. Sed erat,inquit,eſca eius locuſta,& mel ſylueſtre. Cæli rore paſcitur, & animalis viliſſimi ſatiatur edulio,nihilq; coctum accipit ieiunantis auſteritas. Caſtigato quippe ventri,& diuturna maceratione diſtento ignota fuit varietas ferculorum, nec introiuit in os eius,quod gulam alliceret,ſufficeret ventri, ſtomacho blādiretur. Elias comedit carnes,& ſi quid aliud apponitur,cum gratiarum percipit actione,nec aliquem (niſi fallor) legimus illa veteri officina ad legis huius adſpirâſſe faſtigium. Ve-

3.Reg.17. ſtis aſpera, cibus tenuis,mens deuota profectò perfectum conſecrant Patriarcham.

Sextus honor eſt,nouitas in prædicatione. Hîc volo attentiùs attendat intētio veſtra,quia paulo ſubtiliùs ordiēdum materiæ præcipit magnitudo. Poſt peccatum Adę,& illius diluuij vaſtationem ſolennem,electa eſt iuſtorū infinita pluralitas,cum quibus Deus facie ad faciem locutus fuiſſe dignoſcitur. Transfertur Enoch, eligitur Noë,vocatur Abraham,Iſaac diligitur,Iacob Deum facie ad faciem contemplatur, Ioſeph vocatur mundi Saluator, nec tamen in ſermone Dei ad illos,vel illorum ad homines, fit aliqua mentio de regni cæleſtis perpetua māſione. Moyſes aſſumitur in Ducem populi Iudæorum,Pharaoni in Deum conſtituitur. Facit Deus in Aegypto magnalia,& mirabilia in terra Cham,terribilia in mari rubro. Aſcendit Moyſes ad caliginem,in qua erat Deus,datur in monte multiplex præceptorum authoritas,loquitur ille cum Deo,quaſi homo ad vicinum ſuum : non eſt occultatum à Moyſe, quod facit Dominus in occulto,& glorioſum nomen Adonai,quod omnibus obuelatum fuerat,reuelatur:ſed in his omnibus regni cælorum memoria nec nominatur, nec auditur. Adſtat Aaron ſummus ſacerdos, potentis virgæ geſtarius, vnctus & delibutus cæleſtium ſacramentorum vnctiōe:ſuccedit Ioſue,& omnis illa Iudicū multitudo, nec eſt vel vlla tenuis mentio regni cæleſtis. Inuenit Dominus Dauid virum ſecundùm cor ſuum,Salomon filium eius ſapientia cumulat ſingulari,& omnem illum Prophetalem chorum Spiritus ſanctus ordinat & infundit,nihilque de cæleſtis

3.Reg.17. regni gloria prophetatur. Claudit Elias cælum annis tribus & menſibus ſex. Eliſæus

4.Reg.4. mortuus mortuū vitæ reſtituit,& ab his nec vel vlla ſcintillula beatæ manſionis elucet. Quid plura?A principio mundi vſque ad Iohannem vniuerſitatis humanę electionem recollige,nec in ſermone,vel opere illius ſanctuarij poteris reperire dulcedinem. Veni ergò ad Iohannem,& audi vocem exultationis, vocem nouitatis, vocem lætitiæ,miſericordiæ verbum,ſermonem gloriæ,gratię largitatem, quod celauerat

Matt.3. Deus,tacuerat Angelus,latuerat Patriarchas,Prophetæ neſcierant. Pœnitentiā, inquit,agite:appropinquabit enim regnum cælorum. Verbū pœnitentię dulce & glorioſum,verbum regni cęlorum lętum & adorandum,illi ſoli primariò conueniens, qui primus noui teſtamenti poſuit fundamenta. Hęc eſt illa vox,de qua maximus ille

Apoc.14. contemplator celeſtium viſiōum in hęc verba proſequitur: Et vox prima, quam audiui,tanquàm citharœdorum citharizantium in citharis ſuis. A diebus Adæ vſq; ad Iohannem,organum noſtrum verſum eſt in vocem flentium : quia vbi peccatorum

Num.15. frequentia,nec pœnitentię locus,duplex erat deplorandi materia. Occidis, occidi iuberis: ſabbato ligna colligis, lapidari iuberis:& ille,cui proprium eſt miſereri ſemper

per & parcere,niſi ferire nō nouit. Dederat quippe eis præcepta non bona traditor Ezech. 20
præceptorum,& iuſtificationes,in quibus viuere non poſſent. Hoc eſt, quod iuſtus
miratur,dicens: Vbi ſunt miſericordiæ tuę antiquæ, Domine? Iohannes natus oſten- Pſal. 88.
dit medicamentum vulneri,peccato pœnitentiam,veniam iniquitati. Hæc eſt prima
vox,quam vox clamantis in deſerto propoſuit,& vox turturis audita eſt in terra no-
ſtra. Ex tunc miſit in os noſtrum canticum nouum,carmen Deo noſtro,& reſonat in Cant. 2.
ore noſtro gratiarum actio,& vox laudis: ſuperexaltatur miſericordia iudicio,pecca-
toribus parcitur,regnat pietas,iuſtitia diſſimulatur: & miſerendi,non feriendi,quæ-
rit occaſionem miſericors & miſerator Dominus. Citharizant ergò in citharis ſuis,
qui voluptatū effuſionem pœnitentiæ diſtrictione reuerberant,& de profunda pec-
catorum voragine reſpirantes. Pharaone ſubmerſo,cantant in vijs Domini, quoniā
magna eſt gloria Domini.

Septimus eſt, dignitas in baptiſmate. Singularis prorsùs humilitas, Verbum VII. honor
caro factum, & in perfectum egrediēs virum, relicta hominum vniuerſitate, Iohan-
nem quærit,Iohannem deſiderat,ad Iohannem vadit. Terribilis in conſilijs DEVS Pſal. 65.
ſuper filios hominum,portanſq; omnia verbo virtutis ſuæ,purgationem peccatorū Heb. 1.
faciens,venit à Galilæa in Iordanem ad Iohannem,vt baptizaretur ab eo. Stupet Io- Matt. 3.
hannes,& timore cōcutitur, totumq; Patriarcham infinitus horror inſiluit. Ego,in-
quit,à te debeo baptizari,& tu venis ad me? Dicit ei Saluator: Sine modò, ſic enim
decet nos implere omnem iuſtitiam. Acquieſcitur vtrinq; ſalutarib⁹ monitis, & ac-
cingit ſe Iohannes ad baptizandum,ad ſuſcipiendum Dominum Angelorum. Exui-
tur veſtimentis ſuis Rex glorię, ſplendor luminis,& figura ſubſtantiæ Dei, Iohannis
manibus attrectatur. Caro illa ſumpta de Virgine,candidiorią; deriuata materia nu-
datur in flumine,felicibus Baptiſtæ manibus infundenda. Deſcendunt Angeli, & cæ-
lorum agmina tota reuerentia currunt ad Creatorem, baptizantemq; & baptizatū
dominantia numina circuncingunt. Infundit aquam capiti Creatoris creatura no-
bilior,& Dei verticem mortalis dextera contremit, & contingit. Pauet cælum,ſtu-
pet terra,Iordanis arridet,mirantur Archangeli,Dominū Sabaoth inter manus ba-
ptizantis includi. Quid eſt Iohannes? Cherubin & Seraphin vix audent reſpicere, &
tu nudum tenere pręſumis? Hic eſt,in quem deſiderant Angeli proſpicere, cui, San-
ctus,Sanctus,Sanctus,ſublimi melodiarum organo beatę ciuitatis conuentus inge-
minat,qui ſolus habitat lucem inacceſſibilem,Dominus virtutum, Deus ſcientiarū,
miſericordiarum Pater,& tu non metuis? Tibi datum eſt,quod omnibus eſt negatū,
baptizare eum,qui baptizat in Spiritu ſancto & igne,Virginemq; Virginis filiū vir-
gineis manibus irrorare. Totus obſtupeo, baptizantem hominemq; Deum reuere-
or,magiſtrum dignantem admiror,vereor dignationem, & hominem video violen-
tiā ipſis cælis inferre. Porrò illud quale eſt, quòd in iſto baptiſmate terminatur lex,
finem accipit Prophetia,& omnis illa ſacrificiorum multitudo propulſatur, & pelli-
tur? Hîc incipit & ſtabilitur nouę regenerationis perduranda purgatio, & in vnam
baptiſmatis formam legalium tranſeunt diſpendia figurarum. Ad ablutionem enim
aquæ,& inuocationem Spiritûs,ſepelitur hircorum & vitulorum ſanguinolēta cō-
geries,& pecora pecoribus Iudęis relinquimus,illud Dauidicum attendētes: Holo- Pſal. 39.
cauſtum & pro peccato non poſtulâſti.

Octauus eſt,prima reuelatio de Trinitate. A creatione cæli & terræ vſq; ad hunc VIII. ho-
locum, nūquàm TRINITAS hominibus manifeſtè apparuit,ſed rerum & verbo- nor.
rum inuolucris inuoluta fuit tantę claritatis æternitas. Deniquè creationem homi- Gene. 1.
nis Creator rerum ſumma dignitate commendans: Faciamus, inquit, hominem ad
imaginem & ſimilitudinem noſtram. Reuerendum reuerà priuilegium,nec vlli tra-
ditum creaturę. Creatur illa ſublimior numeroſitas Angelorum, & elementorum
omnium ordinatur variata connexio, ſed omnipotentis pręſentia tantum opus alta
taciturnitate proſpectat. Vt verò venitur ad hominem,& nobilis creatura creari diſ-
ponitur,accingit ſe Trinitas ad creandum,& conſilium accipit ſapientia,vt creaturæ
dignitas Creatoris priuilegio clara eſſe monſtretur. Nec ibì tamen ſatìs apertè diui-
nę maieſtatis eluxêre vocabula,cùm ad Angelos obſequentes quidam referant diui-
ni ſermonis oraculum,vel,ſi minùs hoc cautum eſt,ſignata pluralitas abſque nomi-
num differentia prędicetur: Abraham tres vidit,& vnum adorauit. Sed & ibì ſcriptu- Gene. 18.

ræ ſacræ reuerentia, nunc mixtìm, nũc ſeparatìm claudit eloquium, vt modò Dominum, modò viros placeat nominare. Iudæi tamen longam hîc texunt repræhẽſionis parabolam, tres Angelos à Domino miſſos aſſeuerantes, vnum ad natiuitatem Iſaac prædicendam, duos ad Sodomam ſubuertendam. Illum enim, cum quo locutus eſt iuſtus, dicens: Domine, ſi inuéni gratiam in oculis tuis: prophetali ſpiritu ſomniant cognouiſſe, natiuitatis Iſaac aduenisſe præconem. Illum adorat Abraham, ſicut Berſabee Dauid Regem, ſocijsque eius propter ipſius reuerẽtiam indefeſſus aſſiſtit. Vndè & non niſi duo in ſubuerſione ciuitatum infelicium numerãtur, illo ſuperiùs iam reuerſo, qui natiuitatem Iſaac fideli deuotione compleuerat. Tres enim viri Saram vocari præcipiunt, ſed vnus eſt, qui promiſſionis inſperatæ manifeſtat arcanũ. Hæc Iudæi, & qui magìs elegerunt iudaizare, quàm credere. Sed vt breuiter cõcludamus, omnis illa ſiue Patriarcharum, ſeu Prophetantium copulata ſocietas, nullam vel in ſermonibus, vel in rebus de Patre, & Filio, & Spiritu ſancto repetitur apertè feciſſe mentionem. Veni ergò, & intuere filium Zachariæ, Deum & hominem proprijs manibus continentem, & vide quia cæli aperiuntur ibì, & deſcẽdit Spiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut columba in Chriſtum, & vox Patris audita eſt: Hic eſt Filius meus dilectus. Vides quia ad ſacratiſſimorum nominum nouitatem cælorum palatia reſerãtur? Pater auditur in voce, Filius baptizatur in flumine, Spiritus ſanctus in columbæ ſpecie demonſtratur. Adeſt Iohannes totius medius Trinitatis, glorioſumq; Baptiſtam ſanctificant indiuiſæ ſubſtãtiæ perſonata vocabula, & nomẽ Trinitatis, prioribus ſeculis obuelatum, abſque totius velaminis obumbratione relucet. Domine, quis eſt iſte, quia innotuiſti ei?

3.Reg.1.

Matt.3.

IX. honor. Matt.11.

Nonus eſt, teſtimonium veritatis. Cùm audîſſet Iohannes in vinculis opera Chriſti, miſit ad eum diſcipulos ſuos, & reſponſum eſt eis: Cæci vident, & cætera, quę veritatis Euangelicę proſequitur copioſa narratio. Recedẽtibus autem nuncijs, nè fortè in eorum prę̈ſentia adulationem redolere videretur, cœpit Ieſus dicere ad turbás de Iohanne: Quid exíſtis in deſertum videre? Arundinem vento agitatam? O mira teſtificatio Redemptoris. Quis ingreſſus eſt mundum, & mũdum vel in aliquo nõ cognouit? Quis eſt, quem vel ventoſa felicitas, vel aduerſitas turbida, vel cuiuslibet peccati aura tenuior non inflexit? Ad extremum ſubinfertur quòd terram excedat, tranſcat cælum, ipſumq; verticem Angelicę dignitatis attingat. Inter natos, inquit, mulierum non ſurrexit maior Iohanne Baptiſta. Quid vis ampliùs? De nullo alio dici potuit (dicit Auguſtinus) quod dictum eſt de Iohanne. Non opponas mihi Euangeliſtam, inter cęteros Apoſtolos magìs dilectum, nõ Apoſtolorum principẽ, omnibus Apoſtolis antelatum: non vas electionis, ad cæli tertij ſecreta tranſlatum, nec Apoſtolicus ſplendor audeat occurrere Prę̈curſori, quia iam omnes iſti ad ... metas exceſſerant, cùm à Veritate prolatum eſt: Inter natos mulierum non ſurrexit maior Iohanne Baptiſta. Conſidera manſiones regni, & vniuerſum ordinem humanę generationis obambula, ſolumque Iohannem tam nouis quàm veteribus videbis eſſe prępoſitum, vel æquatum: tamen ſuper omnia benedictus Deus.

X. honor.

Luc.22.

Decimus eſt, aſſertio matris Eccleſię. Texitur ora chlamydi, vnguẽtumq; profuſum in capite, extremam quoq; veſtimenti fimbriam inundanter infundit. Illa enim mater, & magiſtra omnium Eccleſiarum Eccleſia Romana, cui dictum eſt: Ego pro te rogaui, vt non deficiat fides tua: in honore Iohannis Baptiſtę poſt Saluatoris nomen conſecrata eſt, & ſignata: Dignum nanq; erat, vt ſentẽtiam ſponſi ſponſę ſequeretur authoritas, & ſingularem amicum eius illuc proueheret, vbì principatum ipſa conſcendit. Electio proculdubiò ſingularis, in illa ipſa vrbe Iohannem primatũ Eccleſię vendicare, quem duo cęli luminaria morte clariſſima conſecrârunt. Crucifigitur Petrus, Paulus obtruncatur, dignitas remanet Prę̈curſori. Purpuratur Roma multitudine martyrum, totaque ſublimitas beato refunditur Patriarchæ. Iohannes vbiq; maior, in omnibus ſingularis, mirabilis ſuper omnes. Quis ſic glorioſè annunciatus eſt? Quis ità ſpecialiter in matris vtero Spiritu ſancto legitur fuiſſe repletus? Quem legiſtis infra matris vterum exultâſſe? Cuius natiuitatẽ vidiſtis celebrare Eccleſiam Dei? Quis ſic puer eremum concupiuit? Quis ità legitur ſublimiter conuerſatus? Quis pœnitentiam & regnum cælorum primus oſtendit? Quis baptizauit Regem gloriæ? Cui ſe primùm Trinitas reuelauit? Cui tale teſtimoniũ perhibuit Deus?

Quem

Quem ſic honorauit Eccleſia? Vide, ſi non hæc omnia ità ſingulariter ſunt huic ſingularia, vt nullus mortalium prædictis dignitatibus audeat inhiare.

Forſitan mihi diſponis opponere, quia ſic iſta habet propria, vt cætera ſanctorum communia non attingat. Audi ergò: Iohãnes Patriarcha, immò Patriarcharum finis & caput. Iohannes Propheta, immò plus quàm Propheta, quia quem venientẽ nunciat, digito demonſtrat. Iohãnes Angelus, ſed & inter Angelos electus, Saluatore teſtante, qui dicit: Eccè mitto Angelum meum, qui præparabit viã ante faciem meã. Iohannes Apoſtolus, ſed & Apoſtolorum primus, & princeps, quia fuit homo miſſus à Deo. Iohannes Euangeliſta, ſed & Euangelij primus inciſor, prædicans Euãgelium regni. Iohannes virgo, immò virginitatis inſigne, pudicitiæ titulus, caſtitatis exemplum. Iohannes martyr, ſed & martyrum lumen, inter natiuitatem, mortemq; Chriſti conſtantiſſimi forma martyrij. Prætereo quia Vox clamantis in deſerto, quia Præco Verbi, quòd Iudicis Præcurſor. Illud quoq; relinquo, quia vſq; ad Iohannem lex & Prophetæ, quia Iohannes ipſe eſt Elias, quòd lucerna ſit ardens & lucens, quod amicus ſponſi, ſponſæ preparator. Silentio tranſeo, quod hic nouem Angelorum ordinibus inſertus eſt, vt etiam ad Seraphin apicem trãsferatur. Verùm hoc laborioſi operis eſt, & ſensũs noſtri paupertas non ſufficit. Sufficiant hęc ad præſens, quę dicta ſunt de laude Iohãnis ad gloriam Redemptoris, qui eſt Deus benedictus in ſecula ſeculorum, Amen.

Iohan. 1. / Matt. 11. / Ibidèm.

VITA ROMVLAE VIRGINIS, PER D. GREGORIVM PAPAM DESCRIPTA, HOmilia XL. in Euangelia.

QVoſcunquè aliquos in hoc mundo abiectos adſpicitis, fratres chariſſimi, etiamſi qua reprahenſibilia eorũ eſſe videantur, nolite deſpicere: quia fortaſse quos morum infirmitas vulnerat, medicina paupertatis curat. Quorum ſi qua ſunt talia, quæ debeant iurè reprahendi, hæc ſi vultis, ad vſum veſtræ mercedis inflectitis, vt ex ipſis eorum vitijs cumulentur vobis incrementa pietatis, quatenùs panem pariter detis & verbum, panem refectionis cum verbo correptionis, & duo à vobis alimẽta percipiat, qui vnum quęrebat dum exteriùs cibo, & interiùs ſatiatur eloquio. Pauper ergo cùm reprahenſibilis cernitur, moneri debet & deſpici non debet. Si verò reprahenſionis nil habet, venerari ſummopere ſicut interceſſor debet. Sed eccè multos cernimus, quis cuius ſit meriti, neſcimus. Omnes ergo venerãdi ſunt, tantoque neceſsè eſt vt omnibus te humiliare debeas, quãto, quis ſit Chriſtus, ignoras. Rem fratres refero, quam benè is, qui preſto eſt frater & compreſbyter meus Specioſus, nouit. Eodem tempore, quo monaſterium petij, anus quędam, Redempta nomine, in ſanctimoniali habitu conſtituta, in vrbe hac iuxta beatę Marię ſemper virginis eccleſiam manebat. Hęc illius Herundinis diſcipula fuerat, quæ magnis virtutibus pollens, ſuper Præneſtinos montes vitam eremiticã duxiſſe ferebatur. Huic duæ in eodem habitu diſcipulæ adhærebant, vna nomine Romula, & altera, quæ nunc adhuc ſupereſt, quam quidem facie ſcio, ſed nomine neſcio. Tres itaq; hæ in vno habitaculo commorantes, morum quidem diuitijs plenam, ſed tamen rebus pauperem vitam ducebant. Hæc autem quam prefatus ſum, Romula aliam, quam predixi con diſcipulam ſuam, magnis vitę meritis anteibat. Erat quippe miræ patientię, ſummæ obedientię, cuſtos oris ſui, ad ſilentium ſtudioſa valde & ad cõtinuę orationis vſum. Sed plerunq; hi, quos iam perfectos homines eſtimant, adhuc in oculis ſummi opificis aliquid imperfectionis habent: ſicut ſæpè imperiti homines necdum perfectè ſculpta ſigilla conſpicimus, & iam quaſi perfecta laudamus, quę adhuc artifex conſiderat & limat: laudari iam audit, & tamen ea tundere meliorando non deſinit. Hæc, quam prediximus, Romula, ea, quam Græco vocabulo paralyſin medici vocant, mo-

24. IVNII / Redempta ſanctimonialis. / Romulæ præclaræ virtutes.

leſtia corporali percuſſa eſt, multisque annis in lectulo decumbens, penè omniũ iacebat membrorum officio deſtituta, nec tamen hęc eadẽ eius mentem ad impatientiam flagella perduxerant. Nam ipſa ei detrimenta membrorum, facta fuerant incrementa virtutum: quia tanto ſolicitiùs ad vſum orationis excreuerat, quanto & aliud quodlibet agere nequaquàm valebat. Nocte igitur quadam eandem Redemptam, quam pręfatus ſum, (quę vtraſq; diſcipulas ſuas filiarum loco nutrierat) vocauit, dicens: Mater veni, mater veni. Quæ mox cũ alia eius cõdiſcipula ſurrexit, ſicut vtriſq; referentibus, & multis res eadem claruit, & ego quoquè in eodem tempore audiui.

Lux cælitùs ſpargitur in Romulę cellulam. Cumq; noctis medio lectulo iacẽtis aſſiſterent, ſubitò cælitùs lux emiſſa, omne illius cellulæ ſpatium impleuit, & ſplendor tantæ claritatis emicuit, vt corda aſſiſtentium inæſtimabili pauore perſtringeret, atq; (vt pòſt ipſæ referebant) omne in eis corpus obrigeſceret, & in ſtupore ſubito remanerent. Cœpit nanq; quaſi cuiuſdam magnæ multitudinis ingredientis ſonitus audiri, oſtium cellulę concuti, àc ſi ingredientium turba premeretur, atq; (vt dicebant) intrantium multitudinem ſentiebãt, ſed nimietate timoris & luminis nil videre poterant, quia earum oculos & pauor depreſſerat, & ipſa tãti luminis claritas reuerberabat. Quam lucem protinùs miri odoris eſt fragrãtia ſubſecuta, ità vt earum animum, quia lux emiſſa terruerat, odoris ſuauitas refoueret.

Item odor ſuauiſſimus. Sed cum vim claritatis illius ferre non poſſent, cœpit eadẽ Romula aſſiſtentem & trementem Redemptam ſuorum morum magiſtram, blanda voce conſolari, dicens: Noli timere mater, non morior modò. Cumq; hoc crebrò diceret, paulatim lux, quæ fuerat emiſſa ſubtracta eſt: ſed is, qui ſubſecutus eſt, odor remanſit. Sicq; dies ſecũdus & tertius trãſijt, vt adſperſa fragrãtia odoris remaneret. Nocte igitur quarta eandem magiſtram ſuam vocauit: qua veniente, viaticum petijt, & accepit.

Euchariſtiã accipit ſub mortem. Nec dùm verò eadem Redempta vel alia eius diſcipula à lectulo iacentis diſceſſerat, & ecce ſubito in platea ante cellulę eiuſdem oſtium duo chori pſallentium conſtiterunt, & ſicut ſe dicebant ſexus ex vocibus diſcreuiſſe, pſalmodiæ cantus dicebant viri, & fœminæ reſpondebant. Cumque ante fores cellulæ exhiberentur cæleſtes exequiæ,

Abit in cælum. ſancta illa anima carne ſoluta eſt. Qua ad cælum ducta, quanto chori pſallentium altiùs aſſcendebant, tãto cœpit pſalmodia leniùs audiri, quouſq; & eiuſdem pſalmodiæ ſonitus, & odoris ſuauitas elongata finiretur. Hæc igitur quãdiu vixit in corpore, quis illam haberet in honore? Indigna cũctis hominibus & deſpecta videbatur. Quis enim ad illã accedere, quis illam videre dignaretur? Sed latebat in ſterquilinio margarita Dei. Sterquilinium, fratres, hanc ipſam corruptibilitatem corporis appello: ſterquilinium, abiectionem paupertatis nomino. Aſſumpta eſt ergo margarita, quæ iacebat in ſterquilinio, & poſita eſt in cæleſtis regis ornamento. Iam inter ſuperbos ciues emicat, iam inter ignitos lapides æterni diadematis coruſcat.

O vos, qui in hoc mundo vos diuites aut eſſe creditis, aut eſtis, conferte, ſi poteſtis, falſas veſtras diuitias veris diuitijs Romulę. Vos in huius mundi via omnia amiſſuri poſſidetis: illa nil quęſiuit in itinere, & omnia inuénit in peruentione. Vos lætam vitam ducitis, triſtem mortem timetis: illa triſtem vitam pertulit, ad lætam mortem peruénit. Vos ad tempus quæritis obſequia hominum: illa deſpecta ab hominibus, inuénit ſocios choros angelorũ. Diſcite ergo fratres temporalia cuncta deſpicere, diſcite honorem temporalem contemnere, æternam gloriam amare. Honorate quos pauperes cernitis, & quos foris conſpicitis deſpectos ſeculi, intus arbitramini

Pauperes honorandi. ni amicos Dei. Cum his participamini quod habetis, vt quandoq; dignentur vobiſcũ participare, quod habent. Penſate quod ore magiſtri gẽtium dicitur: In hoc tempo-

2. Cor. 8. re veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat, vt & illorum abundantia veſtræ inopię ſit ſupplementum. Penſate, quod ipſa per ſe Veritas dicit: Quandiu feciſtis uni

Matt. 25. de his fratribus meis minimis, mihi feciſtis. Ad tribuendum ergò pigri cur eſtis, quãdo hoc, quod iacenti in terra porrigitis, ſedenti in cælo datis? Sed hæc omnipotens Deus, qui per me in veſtris auribus loquitur, per ſe in veſtris mentibus loquatur. Qui viuit & regnat cum patre in vnitate Spiritusſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum.

Amen.

VITA

VITA SANCTI LVPICINI RECLVSI, AVTHORE S. GREGORIO TVRONENSI EPISCOPO, LIB. *de vita Patrum* Cap.13.

Iunij 24.

Athletæ Chriſti atque triumphatores mundi, vitæ iſtius fugitiuæ iacturam facere cupientes, pertẽdere ad illam vitam voluerunt, quæ in exultatione perpetua manet, quæ nullo gemitu obſtrepit, nec vllo fine concluditur: cuius lumen nunquàm extinguitur, cuius ſerenitas nulla obſcuritate nubis obtegitur. Ideoq; ſemper præſentium dolorum contumelias pro nihilo habuerunt, ſciẽtes ſe in paucis vexatos, in multis benè diſponendos. Et Sap.3. ob hoc quiſquis ille eſt, qui in iſto agone contendit, metu non terretur, pœna non ſoluitur, dolore non frangitur, vt tantùm illa æternæ iucunditatis amœnitate cum electis Dei perfrui mereatur: ſicut multos feciſſe nouimus de ſanctis viris, quorum nunc vita tractatur aut legitur.

Igitur Lupicinus quidam magnæ vir ſanctitatis, fortiſſimusq; in operibus Dei, qui primùm eleemoſynas per domos deuotorum depoſcens, quæcunq; acquirere potuiſſet, ſibi ſimilibus erogabat. ad extremum iam mediam habens ætatem, ad vicum Berberenſem, qui nunc Lipidiaco dicitur, veniens, parietes antiquos reperit, ibique recluſus, ab omnium ſe hominum adſpectibus inhibebat, ac per modicam feneſtellam parumpèr panis vel aquæ accipiens, quod ei aliquoties, etſi eſſet valde exiguum, vſque ad diem tertium perdurabat. Aqua enim per canalem paruulum inferebatur. feneſtella verò velo operiebatur, ac vtriuſque aditus ità obtectus erat, vt nullus beatum eius vultum poſſet aduertere. Et dum ibidèm die noctuq; in Dei laude pſalmorum modulis delectatur, tormentum ſibi, quod corpuſculum plus grauaret, adhibuit, non immemor verborum Apoſtoli: Quia non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Lapidem nanq; grandem, quem duo homines vix leuare potuerunt, ceruici impoſitum, tota die, dum Deo caneret, per cellulam deportabat. Nocte autem ad additamentum iniuriæ, in virga, quam manu gerebat, duas defixerat ſudes, deſupèr acumina parans, quæ ad mentum ſuum, nè ſomnum caperet, ſupponebat. Deniquè ad extremum vitæ tempus, contrito pectore à pondere ſaxi, ſanguinem per os eijcere cœpit: quem per parietes præfatos proijciens ſpuebat. Plerunquè autem fidelibus viris nocte ad cellulam clam appropinquantibus, quaſi vox multorum pſallentium reſonabat. Sed & multos infirmos, & præſertim ab acceſsionibus frigoriticis, vel puſtulis malis oppreſſos, tactu tantùm, vel ſigno ſalutari impoſito, ſanitati reſtituebat.

Mira s. Lupicini abſtinentia.

Rom.8.

Nota rigorem.

Solo tactu vel ſigno Crucis pellit morbos.

Cum autem iam ſeculo inclinatus eſſet, vocauit miniſtrum ſuum, dicens: Præteritum tempus occulendi fuit, manifeſtandi nunc tempus aduenit: ſcito ergò me poſt triduum ab hoc ſeculo liberandum. Voca ergò nunc fideles quoſque fratres & filios, quibus ſum vale dicturus, vt veniant ad nos viſitandum. Illuceſcẽte aũt die tertia, confluentibus fratribus, oſtium, quod clauſum erat, aperuit, atque ingredientibus cunctis, qui aderant, conſolatatis deoſculatisque, orationem fudit ad Dominum, dicens: Gratias tibi ago, Domine Ieſu Chriſte, qui me ſaluari iuſsiſti ab huius mundi impedimẽtis, & ità me fouere dignatus es in hoc ſeculo, vt nihil ſuum in me author criminis inueniret. Et conuerſus ad plebem, ait: Magnificate, quæſo, dilectiſsimi, Dominum mecum, & exaltemus nomen eius in commune, qui me erectum de ſtercore, erutũ de tenebrarũ ope, amicorũ ſuorũ fecit eſſe conſortẽ: qui miſit Angelũ ſuũ ad me accerſendũ ab hac mundana ſtatione, & pollicit⁹ eſt me in requiẽ ſempiternã pducere, vt collega amicis eius effectus, mererer regno eius adſcribi. O beatũ virũ, q ità cõſolari meruit in hoc corpore, vt priùs cognoſceret, quo erat fruiturus in cœlo, quàm migraret à ſeculo: meruitque hic obtinere apud diuinam potentiam, quod

te qua priùs, viri caſtiſſimi torum adibat, ſecura de conſcientia mentis ſanctæ, ſciens ſe vri non poſſe ab incentiui ignis ardore. Sed ſęua dæmonis inuidia contra ſanctos Dei probroſa excitat bella, & quæ inſtinctu ſuo deſtruere non potuit, nititur verbis ſubdolis infamare. Quid plura? In illo Dominici natalis die commouentur ciues in ſcandalum, & ad beatam virginem rapido curſu concurrunt, dicentes: Incredibile eſt, mulierem viro iunctam, pollui non poſſe: ſed nec vir poterit artubus mulieris iunctus, à coitu abſtinere. Sic etenim Salomonis Prouerbia proferunt: Nemo, ait, tangens picem, mundus poterit eſſe. Neque enim in ſinu ignem quis geſtans, non cremabitur. Ergò videmus vos vno in toro recumbere, & ſuſpicari aliud non poſſumus, niſì quòd miſceamini ſimul. His commota virgo ſanctiſſima, aggreditur pontificem ſimili caſtitate pollentem, replicatisque coram omni populo ſermonibus, quos audierat, (Arculam puella tunc plenam, vt aſſolet pro iniuria hyemis, cum carbonibus retinebat) vocat puellam, expanſoque pallio prunas ardentes ſuſcipit, & ferè horæ vnius ſpatio tenens, ſacerdotem euocat, dicens: Accipe mitiorem ſolito ignem, nequaquàm tuis velaminibus nociturum, vt oſtendant in nobis hæ flammæ extinctas flammas eſſe luxurię. Suſcipiente verò pontifice, nihil nocitum eſt velamen eius ab igne. Hoc miraculo populus, qui erat tunc incredulus, credidit Deo, & inter ſeptem dies ampliùs quàm mille homines, ſacri innouatione lauacri ſunt renati. Quos ſuſcipiens Eccleſia gaudens, cæleſti regno per hos milites copulauit.

Ex hoc populi ſcādala aduertis, nō licere Epiſcopis habere vxorem. *Eccl. 13.* *Prouer. 6.*

Ferunt etiam in hac vrbe ſimulacrum fuiſſe Berecynthiæ, ſicut ſancti martyris Symphoriani paſſionis declarat hiſtoria. Hanc cùm in Carpēto pro ſaluatione agrorum ac vinearum ſuarum miſero gentilitatis more deferrēt, adfuit ſupradictus Simplicius Epiſcopus, haud procùl adſpiciens cantantes atque pſallentes ante hoc ſimulacrum, gemitumq; pro ſtultitia plebis ad Deum emittens, ait: Illumina, quæſo, Domine oculos huius populi, vt cognoſcat, quia ſimulacrum Berecynthiæ nihil eſt. & facto ſigno Crucis contrà, protinùs ſimulacrum in terram ruit, ac defixa ſolo animalia, quæ plauſtrum, quo hoc vehebatur, trahebant, moueri non poterant. Stupet vulgus innumerum, & deam lęſam omnis caterua conclamat: immolantur victimę, animalia verberantur, ſed moueri non poſſunt. Tunc quadringenti de illa ſtulta multitudine aiunt ad inuicèm: Si virtus eſt vlla deitatis, erigatur ſpontè, iubeatque boues, qui telluri ſunt ſtabiliti, procedere. Certè ſi moueri nequit, manifeſtum eſt, nihil eſſe diuinitatis in ea. Tunc accedentes & immolantes vnum de pecoribus, cùm viderent deam ſuam nullatenùs poſſe moueri, relicto gentilitatis errore, inquiſitoque antiſtite loci, conuerſi ad vnitatem Eccleſiæ, cognoſcentes veri Dei magnitudinem, ſancto ſunt baptiſmate conſecrati.

Cap. 77. Dea Berecynthia apud Gallos.

Libet his adiungere eiuſdem libri caput 78. ex quo perſpicuè poſsit animaduerti, Epiſcopis non licere etiam cum vxoribus ſuis rem habere, idq; in eccleſia ſemper eſſe accuratè obſeruatum.

Sed quoniam ſuperiore capitulo expoſuimus, qualiter caſtitas diligentes Deum ornauerit, venit in memoriam, quæ Felicem Nanneticum referentem, dum de his confabularemur, audiui. Aiebat enim fuiſſe antiſtitem in ciuitate ſua cum coniuge: ſed cùm ad honorem ſacerdotij acceſſiſſet, lectulum iuxta ordinem inſtitutionis Catholicæ ſequeſtrauit: quod mulier valdè moleſtè tulit. Cùmq; diebus ſingulis cum eo ageret, vt in eodem ſtratu quieſcerēt, nec acquieſceret pontifex rem tam improbam aggredi, quam Canonum decreta non admittebant, quadam die accenſa furore, ait intrà ſe: Non puto eſſe abſque aliqua conſcientia viri mei, quòd ab amplexu eius taliter ſum repulſa: ſed ibo & videbo, nè fortè alia mulier cum eo decumbat, pro cuius me amore deſpiciat. Et ſtatìm adfuit in cubiculū Epiſcopi, inuenitq; cum poſt meridiem dormientem: accedenſq; ante lectulum eius, vidit agnum immenſæ claritatis ſuper pectus eius quieſcentem. Tunc timore perterrita, velociter ſe à lectulo ſancti remouit: nec adiecit vltrà quærere, quid vir Deo plenus ageret in occultis: ſed cognouit manifeſtiſſimè illud cum ſeruis Dei impleri, quod ipſe Dominus ſuis fidelibus eſt polliceri dignatus, dicens: Eccè enim vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſeculi.

Cap. 78. *Nota inſtitutionis Catholicæ.* *Matt. 28.*

VITA

VITA S. PROSPERI AQVITANICI, EPISCOPI REGIENSIS, AVTHORE IOHANNE ANTONIO *Flaminio Imolenſi.*

Iunij 25.

BEatus Proſper Regienſis Epiſcopus, vir quidem multiplici doctrina & ſanctitate inſignis, ex qua vrbe quibúsve parentibus ortus fuerit, non ſatis compertum habemus. Illud ſatis conſtat, Aquitanum fuiſſe: qui cùm adhuc in patria eſſet, mira iecit futuræ ſanctitatis fundamenta, futurus aliquandò in Eccleſia Dei præfulgens longè lateque lucerna. Cùm autem ſacræ ſcripturę aſſiduus ac diligens lector eſſet, ac frequenter Euangeliſtarum libros in manibus haberet, diuinitùs ei oblatus eſt locus ille, vbì Chriſtus quendam admonet, dicens: Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, ſequere me. (Matt.19.) Igitur diuini conſilij non ſurdus aut ſegnis auditor, ad eam ſe ratus perfectionem vocari, cœpit continuò, vt fidelis Domini ſui diſpenſator, bonorum, quæ poſſidebat, inter pauperes Chriſti ſuas facultates diſtribuere: (Res ſuas pauperibus elargitur.) vt rerum terrenarum ſarcina leuatus, expeditus ac liber Chriſtum ſe vocantem ſequeretur, ac illi ſoli vacaret: ſeruis etiam & ancillis libertate donatis, Romam ſe contulit, vt celebrem in toto orbe principū Apoſtolorum ædem viſeret. Romanam tunc Eccleſiam ſanctiſſimus ac facundiſſimus Pontifex Leo primus adminiſtrabat: ad quem mox tanti viri aduentûs fama eſt perlata: cuius videndi miro deſiderio tactus, non priùs deſtitit, quàm illum in ſuum hoſpitium attraxit. Quanta verò charitate illum ſuſceperit, & quanto ſit affectus gaudio, vbì ſe talem eſſe nactum hoſpitem vidit, dici nunquàm poſſet: nec aliter quidem gauiſus eſt, quàm ex aduentu Pauli Petrum eſſe lætatum legimus.

Videbat enim inter cætera, quæ ſuam lætitiam cumulabant, magnum ſibi tempore maximè opportuno adiutorem à Deo miſſum, inualeſcente quotidiè magis diuerſis in locis, præcipuéque in * Chalcedonenſi vrbe, (for. * Conſtantinopolitana) Neſtoriana & Entychiana hæreſi, quæ vnam tantùm in Chriſto naturam aſſerebat. Ad quam euertendam beatum Proſperum cum multis alijs Romanæ Eccleſiæ præſulibus miſit, qui ſecundùm ſanctionem catholicæ fidei, promulgatam in Synodo Nicena, ſanctam Trinitatem aſſeruerunt, & in Chriſto Deo vero, ante Luciferum ex patre genito, (Pſal.109.) & homine ſimul in fine ſeculorum de immaculata Virgine nato, duas eſſe naturas, certiſſimis approbationibus aſſerentes, antedictas hæreſes ſuſtulerunt, atque earum authores Eutychen & Neſtorium iuxta chirographum, tunc ad Martianum Imperatorem miſſum vnanimiter damnârunt. Cùm autem, victus eiuſdem Pontificis precibus aliquandiù ibidèm commoratus eſſet, & miſſis ad diuerſas eccleſias epiſtolis, multas hæreſes contriuiſſet, Pontifex ſupernè admonitus, Regienſi eccleſiæ valdè reluctantem, (Fit Regienſis Epiſcop.) quòd ſe tanto imparem oneri diceret, præfecit. Cæleſti autem beatus Proſper victus imperio, ad eccleſiam ſibi creditum iter ingreſſus eſt. Ad quam dum tenderet, iam Epiſcopus illius ſenio confectus, & graui morbo correptus, diem ſuum obierat. Ingenti igitur mœrore ob amiſſum antiſtitem optimum ciuitas affecta eſt. Tunc ſacerdos quidam, vitę admodùm probatæ & omnibus venerabilis, cælitùs admonitus, omnem illam triſtitiam depulit, aſſerens nouum aduentare antiſtitem, à Deo electum, & ab eius Vicario ad regendam Regienſem eccleſiam ab vrbe Roma miſſum, & mox adfuturum. Quibus auditis, populus & Clerus omnem mœrorem depoſuit, & miro cum deſiderio illius aduentum præſtolabantur. Quotidiè autem magis vulgata de ſanctitate noui præſulis fama creſcebat. Vbì verò factus eſt vrbi vicinior, in occurſum illius tota ciuitas effuſa eſt, & cum incredibili gaudio ſanctum antiſtitem ſuum lætis acclamationibus ſuſcepit. In epiſcopali deindè cathedra collocatus, vt iam populo ſuo & commiſſo ſibi gregi lucerna ſuper candelabro eſſe inciperet, huiuſmodì orationem habuit:

Video, fratres charisſimi, quantum meis imbecillibus humeris onus impoſitum ſit. Neque enim maior, quàm animarum, cura demandari cuiquam poteſt. Quod quidem onus eo certè grauius eſt, quo qui regendi ſunt, maiora & paucis conceſſa expectant. Iudicijs enim eiuſmodi & concitatis ſuî opinionibus reſpondere difficilimum eſt. Videre videor, quid expectetis, & quid de me vobis polliceamini. Quarè dandam mihi enixè operam intelligo, nè quid à me prætermittatur, quod ad verum animarum paſtorem pertineat. Verùm quia ſcio, quanto fiat leuior ſarcina, quam plurium colla ſuſtẽtant, mecum hoc, filij, onus diuidite, & ſanctum onus partimini. Quod erit facile, ſi veſtræ ſalutis, ſi mandatorum Dei memores, mutuam charitatem amplexabimini, de qua velut de vberrimo fonte mirificè virtutes emanabunt, ſcilicet, humilitas, proximi dilectio, pax certa & animorum concordia: quibus quidem bonis ſi non carebitis, ſicut carere vos minimè decet, nuſquàm à vobis Chriſtus aberit, & proſperè vobis omnia cedere videbitis. Hoc erit, quod modò dixi, quodque inprimìs opto, mecum onus diuidere. faciliora enim ſic mihi & leuiora fient omnia. Nihil enim tam durum ac tam laborioſum regẽti eſt, quàm in peruerſa hominum incidere ingenia: quæ quo longiùs à recti ſemita abiërint, hoc difficiliùs à facinoribus & improbitate ſua retrahuntur. Subditorum virtutes ac vitia, aut ſuauem, aut duram faciunt regentis adminiſtrationem. Vos quidem dilectiſsimi, populus Dei & oues paſcuæ illius eſtis. Quarè ſi tales eritis, quales vos maximè futuros ſpero & opto, ceſſura vobis & mihi feliciter omnia, præſente Deo, minimè dubito. Vt autem tales eſſe poſſitis, Deum vobis in rebus omnibus proponite, illum inprimìs colite, illum vt æquiſſimum dictorum ac factorum omnium noſtrorum iudicem reueremini, iuſtum retributorem, ſi recta ſequamini: diſtrictum iudicem, ſi mandatorum illius contemptores inueniemini. Hæc ſunt, quæ in huius noſtræ curæ paſtoralis primordijs vobis dicenda putauimus, quibus & benè currentes in curſu contineamus, & ſegniores, ſi qui ſunt, ad eandem metam tanquàm ſubditis calcaribus excitemus. *Oratio eius ad Regienſes.*

Hæc felicia fuêre ſanctæ adminiſtrationis illius initia, quibus qualem ſe populo ſuo pontificem præſtiturus eſſet, & qualis commiſſo ſibi gregi paſtor futurus, ſic facilè declarauit. Sed & lõgè omnium opinionem ſuperauit, & expectatione illa, quæ pectoribus hominum ſtatìm inſederat, quotidiè maior apparuit. Nihil ſtudioſiùs quærebat, nihil procurabat attentiùs, quàm quomodò populum ſuum Deò maximè placentem efficeret. Idcircò crebris illum declamationibus, quibus nihil facundius aut efficacius dici poterat, ad rectam viuendi normam incitabat, & in via Domini cõtinebat: quæ tametſi gratia & lepôre admirabili ob innatam illi facundiam condiebantur, & ſanctæ ſcripturæ teſtimonijs refertæ erant, & mirificè proderant: maiorẽ tamen vim & authoritatem illis probatiſſimi eius mores & vitæ ſanctitas adferebat. Nihil enim dicebat, quod opere ipſe non impleret, ſciens parùm vtilem eſſe doctrinam, quæ docentis vitam argueret. Erat illius pectus charitate ardens, mitis præſentia, omnibus affabilis, temperata in delinquentes ſeueritas, vt magìs illos corripientis charitas moueret, quàm verborum aſperitas. *Officiũ boni paſtoris.* *Docet opere & ſermone.*

Quid referam, quantæ illi curæ egeni eſſent, qua pietate pupillos proſequeretur & viduas? Non ſexus, non ordo, non ætas erat in ciuitate, cuius tanquàm omnium pater curam non gereret: ac propterea frequenter populum in eccleſiam vocabat, ac ſalutaribus documentis inſtruebat, & quod audiebant vt opere complerent, diligenter procurabat. Oculos in omnes, de eorum ſalute ſolicitus, intentos habebat, ſuper gregem ſuum inceſſanter inuigilans, nè qua de ſanctæ gremio Eccleſiæ antiqui hoſtis fraude ouis exiret. Idcircò mirus erat indagator, vt quæ vita, qui *Cura pauperum.*

mores multitudinis ſibi commiſſæ eſſent, non ignoraret. Seniores eccleſiæ ſuæ ſacerdotes, imitatus Apoſtolum, vt patres reuerenter admonebat, iuniores inſtruebat vt fratres, anus vt matres, puellas vt ſorores aut filias, incredibili ſtudio in viam Domini dirigebat, rectum & verum agens animarum Epiſcopum. Ipſe autem cauẽs cum Apoſtolo, nè, cùm alijs prædicaret, reprobus efficeretur, exemplo magìs quàm verbo prodeſſe ſuis, ac illorum animos confirmare ſtudebat. Propterea vigilijs, orationibus, ieiunijs ac multiplici maceratione carnem domabat, & parére ſpiritui cogebat. Magno etiam charitatis impulſu finitimarum vrbium Epiſcopos tanquàm collegas, crebrò per epiſtolas hortabatur, nè dignitatis ſuæ, nè impoſiti ſibi oneris obliuiſcerentur. Quæ quidem omnia tantam illi apud omnes, non ſolùm ſuos, ſed etiam alienos gratiam & amorem conciliârunt, vt non aliter àc omnium parentem, illum diligerent ac venerarentur. Talis ac tantus præſul duos & viginti annos Regienſem rexit eccleſiam, hoc eſt, ab anno aduentûs Chriſti quadringenteſimo quadrageſimoquarto, vſq; ad annum quadringenteſimum ſexageſimumſextum. Floruit maximè ſub Leone primo Pontifice Maximo, cui, ſicut oſtendimus, chariſſimus extitit. Vbì verò tempus aduénit, in quo tot virtutum ac meritorum ſuorum propoſitam ſibi mercedem reciperet, in ægritudinem íncidit, quæ vitæ finis illi fuit. Igitur ſuos ad ſe conuocans filios, velutì iam præſagientes, quid mox futurum erat, & ingenti metu perculſos ac flentes ſic allocutus eſt:

1.Tim.5. 1.Cor.9.

Oratio eius ad ſuos ſub vitę finem.

Video, dilectiſsimi, quantus pectora veſtra mœror occupauerit, quia meæ vitæ finem aduentâſſe cernitis. nec miror: ſcio enim, quàm moleſtum ſit amantibus diſiungi, cùm præſertim ſic ab adſpectibus, inuicèm ſeparantur, vt viſuri eos ampliùs non ſint, quorum præſentia maximè delectẽtur. Vehemẽs iſtud deſiderium vera charitas gignit: ſed moderatè illud ferẽdum eſt, vbì credunt qui remanent, multo vtilius eſſe diſcedentibus proficiſci, quàm hîc diutiùs eſſe. Sic mihi quidem contingit, qui cum Apoſtolo cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto. Ea eſt meta, ad quam iandiù propero, & ad quã ſemper omnia mea contuli vota. Quarè ſic à vobis diſceſſurus ſum, vt multo magìs in poſterum ſim vobiſcum futurus. Neque velìm diſceſſum hunc à vobis meum arbitremini, ſed ad longè meliorem ſtatum acceſſum, vbì multo melior vobis ſim futurus, ſi in dilectione, ad quam vos ſemper hortatus ſum, permanſeritis, ſi mutuæ charitatis & mandatorum Dei eritis memores. Si enim putatis me potuiſſe vobis hucuſquè prodeſſe, qualem me futurum erga vos deincèps credere debetis, vbì inexhauſtum bonorum omnium theſaurum attigero? Igitur abſtergite iam lachrymas, & flendi finem facite, & gaudendum magìs hac in re vobis, quàm dolendum, exiſtimate.

Philip.1.

Hæc cùm dixiſſet, & non ſolùm ſacerdotibus ac Leuitis, ſed quamplurimìs etiam de populo, qui frequentes aduenerant, benedixiſſet, oculos & manus in cælũ ſuſtulit. Tunc mirè facies illius exhilarata eſt atque reſplenduit, & ſtupentibus qui aderant omnibus, & pſalmis & hymnis egredientem animam comitantibus, felicem præſenti, vt creditum eſt, Deo ac ſanctis eius Angelis ſpiritum tradidit. Quantum verò ſuî deſiderium reliquerit, totius ciuitatis mœror ac luctus teſtatus eſt. Vbiquè ſuſpiria, vbiquè gemitus audiebantur, nec vllus erat lachrymis modus. Non enim aliter, quàm ſi domeſticus vnicuiq; luctus eſſet, dolebant & lamentabantur. Ductæ ſunt deindè ſolenni apparatu, ac totius populi, omnium ætatum ac omnium ordinum concurſu, exequiæ: ſepultusque eſt extra vrbem in templo, quod in honorem beati Apollinaris ipſe conſecrauerat. Obijt autem ſeptimo Calendas Iulij, hoc eſt, quinto ac vigeſimo Iunij die, qui beati Iohannis Baptiſtæ natiuitatem ſubſequitur, anno ab aduentu Chriſti quadringenteſimo ac ſexageſimoſexto, Hilario Pontifice Maximo Eccleſiam regente, Leone verò Romanum tenente Imperium. Quàm verò gratus Deo extiterit, & quem locum in Angelicis choris adeptus ſit, mira ad illius ſepulcrum prodigia continuò ſubſecuta declarauerunt: ad quod nullus, quacun-

Feliciter abijt ad Dñm

Miracula ad ſepulcrũ eius

cunque detineretur ægritudine,fruſtrà confugit? Claudi greſſum impetrârunt, cæci viſum: paralyticis confirmata ſunt membra,ab obſeſſis corporibus dæmones fugati. Nemo verbis ſatìs dignè conſequi poſſet, quanto ſplendore diuinum pontificem ſuum Deus populis omnibus, ac in Eccleſia ſua velutì cæleſte quoddam iubar fulgere voluerit: vt ſe tanto felicem præſule ac patrono Regienſis ciuitas meritò dicere poſſit. Sed non tantus ad illius ſepulcrum honor ac veneratio temporis longinquitate conſenuit: ſed ad hoc vſque tempus perdurat ac viget, nec vllius ad id piè accedentis diuina gratia fidem ac ſpem eſſe irritam ſinit.

De ſacri corporis illius translatione.

VErùm quia, ſicutì oſtendimus, extra vrbis muros erat ſepultus,& ſæuientibus Barbarorum bellis, quibus vexata diù fuerat Italia, frequentari ex more ſepulcrum non poterat,nè tanti præſulis veneratio paulatìm obſoleſceret, diuina prouidentia,quæ in ſanctis ſuis clareſcere non deſinit,miro quodam modo cauere voluït. Præerat eccleſiæ Regienſi vitæ ac morum ſanctitate venerabilis Epiſcopus, nomine Thomas: qui dignus beati Proſperi ſucceſſor, ità gregem ſibi commiſſum regebat, vt verbo & exemplo cunctis rectè viuendi norma eſſet. Hic vigilijs,orationibus, ieiunijs,eleemoſynis & cæteris, quæ Epiſcopale faſtigium decent, aſſiduè erat intentus. Is dum ex more oraret in templo,ſubitus illum ſopor inuaſit:quieſcenti beatus Proſper apparuit auguſta ſpecie, candida indutus ſtola, & venerabili canitie conſpicuus: qui ei mandauit, vt paruam eccleſiam, quam diximus, in qua corpus ſuum parùm decenter quieſcebat, amplificaret, & in ea locum extrueret, vbi ſua deincèps oſſa decentiùs ſeruarentur, addens,nè differret mandatum exequi. Diuino monitu expergefactus Epiſcopus, ſacerdotes ſtatìm ſuos & populum ad ſe vocauit, & quid ſibi mandatum foret aperuit: & nè diuini præcepti parùm diligens executor videri poſſet, opus continuò eſt aggreſſus. Extructa igitur æde,ac præparato magnificè loco in quem ſacræ transferrentur reliquiæ, conuocatis religioſorum omnium collegijs & populo,qui frequens confluxit,ſepulcrum vetus,in quo vſque ad Luitprandi Longobardorum regis Chriſtianiſſimi tempora quieuerant,apertum eſt: de quo tanta diuini odoris fragrantia effuſa eſt,vt nulla ei aromata vel opobalſami riuuli, ſi per ædem fluerent, comparari poſſent. Ità eductæ ſacræ reliquiæ cum ingenti omnium plauſu atque lætitia, manantibus vbertìm præ nimio gaudio per ora cunctorum lachrymis, nouo ſepulcro magno cum honore,cum pſalmis & hymnis illatæ ſunt. Vbì mira quamplurima, antedictìs non diſſimilia, meritis ſancti confeſſoris ſui Deus cum omnium ſtupore operatus eſt. Nam ibì opem illius implorantes ſurdi, ſtatìm audire,muti loqui,cęci videre,claudi ambulare, paralytici confirmari cœperunt, & alij, quacunque laborarent ægritudine, ſanari. Quid memorem fugatos ab obſeſſis corporibus immundos ſpiritus, & alia, quæ nimìs longum eſſet, ſi omnia recenſere vellem, omni admiratione ac ſtupore miracula digna?

Thomas Regienſis Epiſcopus.

Alia miracula ad trāſlatas eius reliquias.

Catalogum operum ſancti viri, quem huius author hiſtoriæ his ſubiungit, omiſimus. Paſsim enim habetur apud diuerſos.

VITA S. ADALBERTI CONFESSORIS ET LEVITAE, DISCIPVLI S. VVILLIBRORDI EPISCOPI, EDITA à Cœnobitis Medelocenſibus circa annum ſalutis DCCCCXC. ſed ſtylus paſsim mutatus eſt per F. Laur. Surium.

Iunij 25. Cap. 1. S. Egbertus multos Chriſto lucratur. LEgimus in Eccleſiaſticis Hiſtorijs beatum Egbertũ, cæleſti afflatum deſiderio, patriam, parentes omnemq́; frequentiam cognatæ nobilitatis reliquiſſe, atque ſtudio peregrinationis & ardore vitę remotioris in Hyberniã ſeceſſiſſe. Vbì cùm præclaro virtutum profectu & haud obſcura vitæ ſanctimonia in multorum admirationem veniſſet, Deo id agente, multos ſuî ſectatores effecit: certatimq́ue ad eum tam Angli quàm Scoti confluebant, vltrò ſe in eius diſciplinam tradere cupientes. In ijs erat etiam S. Adalbertus, qui tanquàm apis generoſior, arctioris vitæ inſtituta non ſegniter eſt complexus. Adalbertus eius diſcipulus. Actiones enim ſuas ad exemplą pij præceptoris conformabat, & ceu mundum animal, quicquid boni auditione accepiſſet, animo ruminabat, & opere exercebat: nec de ſola ſcientia ſibi inaniter applaudebat, nec animis tumeſcebat: ſed eam perpetuò in opus conferre magìs magiſq́ue connitebatur. Atque ità per anguſtam mandatorum Dei viam ingrediens, breuì adeptus eſt cæleſtium virtutum latitudinem.

Cap. 2. Porrò vir Domini Egbertus, quotidiana ſanctitatis capiens incrementa, pro paruo ducebat ſuæ vnius ſaluti conſulere: ſed pro inſita animo eius ſingulari benignitate, ſummoperè appetebat prodeſſe plurimis, inprimìs autem ſanctæ prædicationis ſtudio ad Chriſtianæ religionis complexum adducere homines ethniciſmi erroribus implicatos. Audiens igitur Germaniæ populos infidelitatis nexibus præ cæteris tenaciùs irretitos, quippe qui ob ferocitatem ſuam Diuini verbi præconibus hactenùs penè inacceſſi manerent, planè inſtituit ad eos commigrare, periculum facturus num quos ex illis, Chriſti cooperante gratia, ex filijs perditionis poſſet adoptionis & conciliationis filios efficere. Cumq́ue in hanc cogitationem & curam totus incumberet, diuino oraculo, nè eam ad effectum perduceret, retardatus eſt. Itaque vir ſanctus, cùm neque vellet, neque poſſet diuinæ ordinationi reluctari, alios quoſdam Vuigbertus presbyter. delegit, quos ſuo loco mitteret, & ſanctitatis meritis & eruditionis efficacia tantæ rei idoneos. Et primò quidem miſit Vuigbertum, integerrimæ conuerſationis presbyterum: qui diù multumq́ue [cum obſtinata barbaræ gentis duritia colluctatus, cùm videret non poſſe eam à ſua perfidia reuocari, infecto negocio eſt reuerſus. Atquì vir prudentiſſimus non ignorans, de Dei miſericordia nunquàm deſperandum, Vuillibrordus presbyter. alios ſubrogauit, qui illud prædicationis officium explerent, Vuillibrordum Apoſtolicæ gratiæ preſbyterum, eumq́ue, de quo diximus, clariſſimum Chriſti confeſſorem Adalbertum: adiunctis ijs decem alijs, eodem fidei calore feruentibus: ex quibus nonnulli poſt multiplices ſuſcepti laboris agones, martyrij palmam adepti ſunt, alij in pontifices promoti, cùm præclarè illo munere perfuncti eſſent, in pace quieuerunt.

Cap. 3. Ij ergò Chriſtianæ religionis propagatores, ſacræq́ue fidei propugnatores, tam iuſſu patris, quàm ſua voluntate & deliberatione ad Euangelij prædicandi opus inhiantes, ſuperatis pelagi periculis, cæleſti illis gratia adſpirante, optatum portum gratulabundi attigêre. Tum verò in terram egreſſi, ſtrenuiſſimum Francorum principem Pipinum adiêrunt: à quo cum multa reuerentia ſuſcepti, & per omne tempus, quo apud illum manſêre, humaniſſimè & officioſiſſimè tractati ſunt. Porrò vbì cognouit aduentûs illorum cauſam & pium animi propoſitum, miſit illos in Friſiam S. Vuillibrordus cũ ſuis Chriſtũ in Friſia prędicat. quam nupèr ſubegerat, vt ſuo miniſterio gentem illam Chriſto lucrifacerent, ipſius principis præſidijs fultos, & authoritate munitos. Cumq́ue egregij illi rationabilium noualium cultores, iactis ſeminibus, è ſuo labore viderent frugum incrementa exiſtere, communicato inter ſe conſilio, cum bona venia Principis Pipini, ſanctum

Vuil-

Vuillibrordum mittunt Romam,à Præſule Apoſtolico in Epiſcopum promouendum. Ille verò ea dignitate ornatus,ad cœptum redit opus, ſedemq; Epiſcopi apud Trâiectum caſtrum obtinet:cuius quæ fuerit vita,qui eius in prædicando Dei verbo ſudores & labores,quibus claruerit miraculis, ſi quis nôſſe velit, poteſt ex libro geſtorum eius luculenter ſcripto,perdiſcere. Nos pauca hæc in teſtimonium virtutum ſanctiſſimi patris noſtri Adalberti commemorare voluimus, vt qui ijs omnibus efficiendis comes & adiutor interfuerit indefatigabilis: iam porrò,Deo fauente, ad ea nos conferemus,quæ peculiariter ad illum attinent.

Cap.4.

Itaque in beato Adalberto tanta fuit comitas morum,vt mirabili vitę ſuauitate omnes ad ſuî imitationem alliceret. Quicquid ſermone faciendum oſtendebat, priùs ipſe factis declarabat,maximo ſe detrimento affectum exiſtimans,ſi non verba & inſtitutiones ſuas re ipſa & exemplis optimis confirmaret, Inprimis autem veræ humilitatis ſtudioſus fuit, aſſerens eius induſtria & cautione cætera omnia conſeruari. Superuacaneum ſit,hoc loco eius eximiam velle claritatem commemorare, cùm ea illi cauſa fuerit,patriam,propinquos & dulces patriæ fines,cunctaque natalis ſoli commoda, relinquendi. Nè ſimus autem prolixiores, quàm par ſit, hoc compendiò retuliſſe ſufficiat, ità cum ſingulis initiatum virtutibus, vt nunquàm ab illis quatuor primarijs, quas Cardinales vocant,deflexerit, eamque viro ſanctiſſimo ſpiritalis militiæ perpetuam atque indefeſſam fuiſſe cōtentionem, donèc ipſam hoſtiæ ſuæ caudam Domino immolaret,conuenienter illi ſententiæ Saluatoris; Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit. Eiuſmodi ergò eximius heros munitus & inſtructus apparatu, quoquouerſum proficiſcens, lucrandis animabus operam nauabat.

Matth.24.

Cap.5.

Vtplurimùm tamen eo in loco hærebat,quem Egmundam vocant,ad cuius receſſus ab importuna hominum frequentia veluti receptum quendam habere viſus eſt: vbì inter complures, quos fama virtutum eius inuitârat, Eggo quidam ad eum venit,& breui tempore in eius ſe familiaritatem inſinuans,accuratè illi adhæſit,adeò vt vir Dei non raró eius hoſpitio vteretur, felicique compenſatione eius meteret carnalia,cui ſpiritalia ſeminabat : vtque inter ipſos conflata charitas & beneuolentia eſſet confirmatior, eius filium e ſacro fonte ſuſcepit, & vt par erat,etiam pleraq; ſecreta ſua cum illo vel maximè communicauit. Itaque die quodam inter cœnandum cùm ſe mutuis ex more colloquijs oblectarent, vir ſanctus illi amico ſuo aperuit,velle ſe patriam parentesque reuiſere, vt poſſet etiam illis aliquid gratiæ ſpiritalis impertiri. At Eggo nimìs moleſtè ferens tanti amici abſentiam, cum lachrymis curioſè ex eo ſciſcitabatur, ad quod tēpus rediturus eſſet. Cum vir Deo plenus, eius piæ ſolicitudinis miſertus,fragmentum pomi, quod forte manu tenebat, in ignem projeciens, Cum huius, inquit, pomi grana in virgulta excreuerint, me, Deo benè propitio,tibi reſtitutum videbis. Deindè ſuſceptam profectionem proſequens,emēſo mari, in patriam vénit, diuque optatam ſui præſentiam natiuæ regioni exhibuit: illicque aliquandiù moratus, verbis & exemplis non paucos ad ſui imitationem illexit. Semper enim Dei gratia virum ſanctum,quocunquè ſe conferret, & pręuénit & ſubſecuta eſt. Ità ergò lucrandis Deo animabus totus incumbens, præſentis laboris aſperitatem futuræ mercedis contemplatione leniebat.

Apud Egmundā libēter degit S. Adalbertus

S. Adalbertus redit ad ſuos.

Cap.6.

Intereà Eggo ille,quem diximus, ſponſionis viri Dei æſtimator auidiſſimus, eius reditum mirè ſitiebat. Vt autem miraculum, beati viri declarandis meritis diuinitùs deſtinatum,auguſtius exiſteret, accidit vt hoſpitiolum,in quo grana pomi ignis, mittente S. Adalberto,exceperat,voracibus flammis in fauillas redigeretur. Ecquis verò ex eiuſmodi ambuſto loco germen vllum vnquàm emerſurum, nedùm benè frugiferas plantas ex carbonum reliquijs prodituras ſperaret? Sed Deo, cui omninò idem eſt velle,quod poſſe,nihil ad efficiendum difficile eſt. Deniquè vbi opportunum aduentauit tempus,ex eodem loco prodijt germen odoris Domini, & grana in ignem iacta, rediuiuos protulêre flores: nec tamen fructus adferendo, tantam ſui admirationem excitârunt, quantum attulit gaudij reditus optatus beatiſſimi patris Adalberti: qui, vt promiſerat,in Friſiam reuerſus, tanto maiori omnium ſtudio & beneuolentia accipitur, quanto eius ſanctitas euidentiori miraculorum atteſtatione, & propheticæ ſponſionis certiori exhibitione quoquouerſùm ſeſe celebriùs diffu-

Inſigne miraculum.

Erat autem eccleſia illa, ſanctiſſimo Adalberto conſecrata, ad littus maris ſita, atque ea cauſa piraticæ infeſtationi expoſita. Sed quàm admirabiliter ſæpius eam potenti miſeratione ab ea vexatione defenderit, non eſt ſilentio tegendum. Crebrò enim Barbari in illam incurrere volentes, & propemodum attingentes portum, nube ſe interponente videre illam non potuerunt, atque ita fruſtrati conatu ſuo, inanes abiere. Quæ res in cauſa fuit, vt non modò à Chriſtianis, ſed etiam ab ethnicis frequenter viſitaretur, illis ſuam animi deuotionem crebris oblationibus haud obſcure declarantibus. Neq; id immeritò, quandoquidem nullus eò fruſtra acceſſit, nec quenquam ſui laboris pœnituit. Eccleſia S. Adalberti diuinitus ſeruatur.

Ob vitandam prolixitatem, ea quæ ſequuntur, redegimus in compendium.

Cap. 11. Ruſticus quidam oblatum ad ſancti viri ſepulcrum caſeum, per temeritatem furatus eſt. Eum voraturus, in denſas ſpicas ſe abdidit. Et ecce percuſſus amentia, pro caſeo proprios rodit digitos. Vbi id herus eius comperit, confeſtim iubet eum duci ad ſacratiſſimas beati viri reliquias. Curatur illic, & ipſi eccleſiæ mancipatur. Pœna ſacrilegi.

Cap. 12. Solet mare procelloſum ſæcum arenas trahere, & eas in littus eiicere: quæ flante vento plerunque ità coaceruantur, vt altiſſimos montes æquare videantur. Eiuſmodi moles quandoque proximè ad beati Adalberti oratorium conſiſtit. Forte autem eò appulit [illegible] Barbarorum rex, iuſſitque vt miniſtri ſui illam arenam à ſacra æde ocyùs amouerent. Accingebantur illi in proximam lucem ad iuſſa regis capeſſenda: ſed ecce manè cõſpiciunt arenam omnem meritis S. Adalberti ad ſagittæ iactum inde tranſlatam.

Cap. 13. Apparuit idem Chriſti confeſſor ſanctimoniali cuidam in ſomnis, quæ vocabatur ea Vuilſit, iuſſitque vt ſacra ipſius oſſa, quæ inſtàr aliorum profunda humo condita erant, ſub omnium conſpectum eleuarentur, vt fidelium deuotio efficacius incitaretur, & eius meritorum interceſſio ſtudioſius impetraretur. Et ne ambigua eſſet ea apparitio, tertiò repetita eſt. Itaque ſanctimonialis illa Theodorico primo Comiti, & eius loci domino, quid vidiſſet & audiuiſſet, indicat. Comes porro, vt ſemper prõptus fuit & officioſus ad ea, quæ religionis ſunt, non diſtulit in opus conferre, quæ erant ſanctimoniali demandata. Theodorici Comitis deuotio.

Cap. 14. Eleuata igitur ſunt beati viri oſſa, & ecce ſub ſarcophago repertus eſt fons mirè perſpicuus, qui hodieque multis adfert corporum ſalutem. Aperto autem loculo, pallium quo ſacrum erat corpus obuolutum, penitus incorruptum inuentum eſt.

Cap. 15. Porro is, quem diximus, Comes Theodoricus, in loco, [illegible] ſanitatis beneficium impetrârunt. Sed quid ſibi vult, quòd confeſſor Chriſti ſanctiſſimus, qui iam beatus in cœlis, nullius indiget, qui etiam cùm eſſet in humanis, humana omnia faſtidiuit, ſua vult oſſa eleuari, & in meliori loco reponi? Certe non ob aliud hoc ille voluit, niſi vt illi, qui ea cernerent, animis compungerentur, atque ita faciliùs diuinitus adiuuari mererentur: tum etiam, vt magis magisque pij homines ad appetenda cœleſtia inflammarentur.

Cap. 16. In eo autem conſtruendo oratorio cunctis ſtrenuè laborantibus, Sigifridus quidam ſociorum diligentiam imitari nolens, omni membrorum officio deſtitutus, toto corpore contractus eſt. At ſalubri pœnitentia correctus, mox reualuit.

Cap. 17. Brumali tempore omnibus frigore rigeſcentibus, Comes Theodoricus, de quo iam diximus, trahia vehebatur per lacum imprimis profundum, ſed congelatum. Verùm autem periculoſa eiuſmodi in aquis frigore concretis ambulatio. cum iam medium ferè attigiſſet lacum, dirupta non ſatis ſolida glacies, præſens exitium Comiti minitabatur, qui cunctis fugientibus, ſolus illic relictus eſt. At ille cernens omni ſe humana ope deſtitutum, ad crebrò compertum beati Adalberti patrocinium confugit. Mox, quod dictu mirum eſt, vbi incredibilis penè eſt laci profunditas, non niſi ad cingulum vſque mergi potuit, & tum ipſe, tum ea omnia, quæ curru vehebantur, periculum illud euaſêre. Egregiũ miraculum.

Cap.18. Non ſunt autem obliuioni tradenda, quæ temporibus Theodorici [illegible] fuit eius, quem diximus, Comitis filius, nos ipſi vidimus declarata miracula [illegible] paternæ deuotionis feruentiſſimus æmulator, in honorem S. Adalberti [illegible] Chriſti baſilicam lapideam non ſine multa difficultate conſtruxit: [illegible] lus hæc, arenoſa & lapidum & calcis admodum inops ſit. Ipſum quoque beati [illegible] pus ſarcophago impoſitum, elegantis fabricæ ſtructura ornauit, & ne [illegible] de futuræ beatitudinis præmio illi deeſſet, monaſticæ vitæ cultores illic [illegible] voluit, de ſuis prouentibus tantum illis conferens, quantum ad victum quotidianum ſufficeret. Pater quidem illius ſanctimoniales illic collocarat [illegible] prius Friſonum feritate, ad propoſiti ſui obſeruantiã facultas eis [illegible]

Cap.19. Porrò Theodoricus Comes iunior, filium genuit Egbertum, [illegible] gionis in Clerum voluit adſcribi. Is verò Egbertus iam adultus, [illegible] eſſet, à die Palmarum vſq; ad ferias ſancti Adalberti [illegible] Calendas Iulij, acri febre laborauit. Cum autem feſtum illum diem [illegible] lebrare conſtituiſſet, fiducia meritorum ſanctiſſimi confeſſoris [illegible] eo morbo abſolutus eſt, vt nunquam illo correptus videretur [illegible]

Egbertus Treuirorũ Epiſcopus. perfuſus, ad Miſſarum ſolennia ſui miniſterii deuotionem [illegible] Egbertus ille, qui poſteà in Treuirenſem promotus Archiepiſcopum, [illegible] gionis ardore, tum egregiæ moderationis [illegible] eccleſiam.

Cap.20. Idem verò Comes Theodoricus filiam habuit [illegible] ne, quæ diu luſca fuit. Ea quoque ſancti Adalberti experta eſt [illegible] lam vir ſanctus negligeret, tot ab eius patre modis honoratus: Recepit [illegible] incolumem, prius gaudens illo reſtituto, quàm ſi nunquam [illegible]

Cap.21. Presbyter quidam ex Anglorum gente, Vuulmarus [illegible] cus fuerat. Multa ille ſanctorum loca adiit, ipſa quoque Apoſtolorum [illegible] mæ viſitauit. At quamuis diuina benignitas per merita Apoſtolica [illegible] dis ſe declarauit, at tamen huius viri ſanitas S. Adalberto ſeruata eſt. [illegible]

Cęcus videt reuertens, vbi celebrem eius famam comperit, Egmondam venit [illegible] ſub ſacri corporis loculo repertum diximus, tertio oculos [illegible]

Cap.22. Hac quoq; tempeſtate permulti varijs affecti morbis [illegible] ſanitatem recepère. Inprimis autem dæmoniaci efficaciſſimam [illegible] periuntur. Nec mirum, cedere illi dæmones, iam cum Chriſto [illegible] in carne militantis, ineluctabile certamen crebro experti ſunt.

Cap.23. Comes Ruolekinus haud procul à monaſterio beati Adalberti [illegible] lium ſuum in eo monaſterio Chriſto ſeruiturum deuouerat. [illegible]

Nota iſthuc ti incurioſius præuaricator effectus eſt, puer vſque adeò cœpit [illegible] tudine, vt eius vita planè deſperaretur. Sed poſtquam ad [illegible] oblatus eſt, ſalus ei reſtituta eſt. Vnde ſatis licuit animaduertere [illegible] eius amiſſæ cauſam fuiſſe.

Cap.24. Mulier quædam infantem peperit, qui ad viginti dies [illegible] omninò lac ſugere voluit. Erat res plena præſentis periculi [illegible] deri nemo poſſet. Itaq; parentes offerunt illum ad altare S. Adalberti, & [illegible] vbera inhiat. Qua in re, dum paruulo ſubtrahitur naturalis [illegible] & ſancti confeſſoris in curandis morbis perſpicit excellens [illegible] ſublimioris inſtituti profeſſio conciliatur.

Cap.25. Oratorium beati viri cuſtodum incuria [illegible] flamma [illegible]

Nota de pallio. ignis reliquum fecit, et eis, quæ in oratorio illo habebantur, [illegible] erat ſacrum ſancti Confeſſoris corpus [illegible], nihil ab igne [illegible]

Cap.26. In regione tranſmarina quidã fuit homo opulentiſſimus [illegible] bus. Idem erat ipſe cum eſſet [illegible], negotium ſuorũ agrorum [illegible] Multis modis per amicos & cognatos illius [illegible] ille contemptis omnibus, ſuos colonos iuſſit [illegible] nes feroces ira inflãmati propter rei indignitatẽ palam [illegible] perpeti, quàm paternæ hæreditatis [illegible] litares manus vtriq; parti [illegible] venitur. Succubuit [illegible] patruus, cæſus ab illis. [illegible]

nitentia [illegible], ſine mora Epiſcopum, cuius erant diœceſis, adeunt, cum lachrymis ſuum crimē fatentur: orant, vt ferro, quo patruum ſuum trucidaſſent, ipſos [illegible] iubeat, donec diuino iudicio abſoluerentur. Non recuſat Epiſcopus, ne impune abeunte tanto facinore, æternis gehennæ [illegible] Alter igitur ex gladij capulo ſibi lorum [illegible] brachium [illegible] alter ipſo gladij ferro, perinde vt faſcia pectorali [illegible] pariterque adeunt permulta Sanctorū loca, vt eorum ſuffragijs admiſſorum criminum veniam [illegible], quorum votis [illegible] ignorabant Dominum [illegible] Intereà [illegible] monaſterium, vbi multis claret miraculis virgo Gertrudis [illegible] fuſis lachrymis aliquandiu per in preces incumberent, [illegible] ſanctiſſimæ virginis meritis alter eorum vinculis ſuis abſolutus eſt, cunctis non mediocri [illegible] alter verò dum enixius diuinam imploraret opem, [illegible] ad ecclesiam beati Leuitæ Adalberti. [illegible] de loco [illegible] ex alijs, nihil interim cuiquam indicans [illegible] Tandem non ſine multo labore optatum attingit locum, & [illegible] diuinitus ipſi promiſſa vinculorum abſolutione [illegible] per conſueuerat, ſub diuino officio [illegible] coram imagine Saluatoris, repentè ferreum illud ligamen diruptum eſt.

Hæc de vita & virtutibus [illegible] Confeſſoris Christi Adalberti, Mediolocenſis cœnobij fratres conſcripſere, iubente [illegible] eximio Præſule Egberto, eius monaſterij domino, rerum ad diuinum cultum [illegible] procuratore.

Quæ ſequuntur, ab alijs addita ſunt, habentur [illegible] MS. codicibus, [illegible] & bona fide [illegible]. Nos [illegible] contraximus ob [illegible] dam prolixitatem.

TEmporibus Florentij Craſſi, qui fuit octauus Comes Hollandiæ, cuius multa in Deum pietas, erga ſanctum Adalbertum deuotio, & eius monaſterium beneuolentia extitit, id, quod iam commemoraturi ſumus, geſtum eſt. Paludem [illegible] maris inundatio, cuius [illegible] veſtigia magna ſuperſunt. Ea plerunque hyeme increſcens, adeo Egmondenſi monaſterio ſolebat imminere, vt ægre ab eius ambitu arceri poſſet. Quadam autem hyeme plus ſolito inundans, pago vicino, quem Caſtriken vocant, non mediocrem [illegible] vaſtationem minabatur. Incolæ [illegible] Hac [illegible] ad Abbatem Stephanum, admodum venerabilem [illegible] quod [illegible] poterat, collegio [illegible] præſitum. Miſit enim ad illos [illegible] aureū, in quo erat ſacræ reliquiæ, & vna Adalbertum, qui [illegible] Abbatis ſucceſſione [illegible] tum ſancto [illegible] reuerentia, tum Adalardi, qui [illegible] erat illis, qui in illis præcipui fuere, precibus permoti, ab ea temeritate abſiſterent. At illi mente obſtinata, quod animo conceperant, reipſa perfecerunt, [illegible] monaſterij. Tum verò Adalardus ſcrinium illud cum ſancti patris Adalberti commemoratione aquis impoſuit: & ecce aere tempeſtate concitato, grando & nix e cœlo ruunt, aquæ in ſeipſas conuertuntur, nec audent ad loca humiliora ſe effundere. Eius miraculi nouitate tracti & [illegible] deſtiti Caſtricenſes, [illegible]. Reliquiæ S. Adalberti auertunt aquas a monaſterio.

Alio tempore, cum iam Adalardus Abbatis illic officio fungeretur, eadem palus præſens periculum monaſterio intentabat. Itaq; Abbas [illegible] nori depellere volens, aggerem intra ſui iuris limites [illegible] vt aquas inundantes a monaſterio [illegible] mox armati [illegible] vim Abbati & ſocijs eius [illegible]. Abbas [illegible] cum ſuis: ſed illi equis inſidentes, facile eos apprehendunt, & extremos quoſque vel iniurijs [illegible], vel cædunt. Erant in ijs ſex germani fratres, opibus & viribus cæteris potentiores,

S. Getrudis multa miracula.

Florentius Craſſus 8. Comes Hollandiæ.

 tiores,

tiores, homines in cædes & rapinas audi, diuina humanaque promiſcua habentes. Tres ex illis, puta Arnoldus, Vulbrandus & [illegible], cum [illegible] conſobrinis Sicco & Garbrando, in ſancti Adalberti, cuius ſacras reliquias [illegible] nio Abbas ſecum [illegible], iniuriam [illegible] ſed non impune, DEO ſancti ſui iniuriam [illegible] vindicante. [illegible] cæteris crudelior, eodem in loco, [illegible] re cæſus gladio, [illegible] toto corpore, & [illegible]. Qui autem eum percuſſit, cùm ipſe quoque ſanctum Adalbertum [illegible] dam affectus, ex diuite, nobili & potente, ad [illegible] quot annis publicè oſtiatim mendicarit, & tandem [illegible] te ætate deceſſerit.

Horrenda Dei vindicta in ſacrarū reliquiarum violatores.

Porro Vulbrandus ſuo ſe enſe peremit. Siccus [illegible] morte periit, & Garbrandus, quo nemo erat in pago illo robuſtior [illegible] membris omnibus contractus eſt, vt nunquam ſine duobus [illegible] applicatis ingredi poſſet: & vt nobis retulere illi, qui eum & [illegible] nouerūt, ad id tandem calamitatis redactus eſt, vt [illegible] ciſque omnibus, in quodam viliſſimo tugurio ſolus habitarit, [illegible] viuens, nihil etiam ex rebus hereditariis percipiens, omnium ope [illegible] tandem inedia confectus ſit. Denique alij eius facinoris [illegible] partim amentia, partim alijs magnis moleſtijs affecti, pœnas [illegible] vnquam auſi fuere pagi illius habitatores [illegible] erigere, omnipotente DEO [illegible] aquarum inundationibus, tum [illegible] cos vaſtante, [illegible] liter ſancti Adalberti patrocinia implorent, contra quem [illegible]

Friſones vicini noſtri, quemadmodum nobis retulit vir quidam [illegible] re, ad ſolennitatem ſancti Adalberti perpetua quadam [illegible] bus frequentes venire ſolebant. Inter eos venit quandoque [illegible] orbata: quæ cum ſedulis precibus in beati viri eccleſia vacaret, lumen [illegible] pit. Curatus eſt etiam quidam presbyter cæcus. Teſtantur verò homines [illegible] ſimi, tot ſe ſæpenumero miracula conſpexiſſe, præſertim in feriis [illegible] certus eorum numerus iniri non poſſet. Noſtra quoque memoria [illegible] hominibus cum multa fide & deuotione ad eius diem feſtum [illegible] morbis & incommodis affectos, atque [illegible] dæmoniacos [illegible] moribus implere, pluresque ex [illegible] abire.

Luſca videt. Item cæcus.

Petronilla, vxor quondam Florentij Craſſi Comitis Hollandiæ, [illegible] cto, cùm tres haberet filios teneræ ætatis, Comitatum ſtrenue [illegible] ſint autem fœminæ molles, poſſintque facile in fraudem impelli, [illegible] tronilla à quibuſdam potentibus familiaribus ſuis, ab [illegible] Aſſelinum Capellanum ſuum in monachum recipi, vt illo [illegible] de monaſterij rebus liberius vſurparet. Factus eſt ille monachus, & [illegible] ſet ingenio, planeque rudis monaſtici inſtituti, etiam Abbas [illegible] ctus eſt. Tum vero res monaſterij alij ſibi vendicare cœperunt, [illegible] ſeria, nobis penuriam patientibus, alios noſtra oppreſſione [illegible] etiam, qui conſulerent Petronillæ, auaritia [illegible] religionis [illegible] te, vt vetus eccleſia tanquàm anguſta & parum decora, [illegible] eius eccleſiæ prælati conſtituti ſunt lupi verius quam paſtores, [illegible] Eilgerus, & Stephanus. Qui eam nacti opportunitatem, [illegible] clam de peculio noſtro prædas agebant, domumque Dei [illegible] mines eius eccleſiæ in ſuam ditionem redigentes, domos ſuas [illegible] Vidiſſes tum eorum proles, cognatos & affines [illegible] matrimonia, [illegible] ex facultatibus noſtris, & ita breui magnas opes eccleſiæ [illegible] tem redigi. Sed non ſemper dormitat ille, qui dicit: Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei. Cùm facerent ergò illi, quæ minime decebat [illegible] vt omnes anno vno inopinata & immatura morte perierint [illegible] veriſſimè dixiſſe Apoſtolum, Qui deſtruit templum Dei, [illegible] non ſolum eccleſiæ & monaſterij eiuſque officinarum omnium [illegible]

Zacha. 2. Vltio diuina in vſurpatores rerum monaſterij. 1. Cor. 3.

etiam collapſi mores & fratrum atque religionis magnus defectus, Domino fauēte, in melius reformata ſunt. Quædam etiam alia miracula his ſubiunguntur, quæ, nè ſimus prolixi, prætermiſimus: hoc vnum tamen minimè prætereundum arbitrati, quod ibi de quodam Friderico pio & religioſo monacho eſt annotatum: qui anno Chriſti milleſimo centeſimo quadrageſimotertio, cùm nouum templum Egmundanum dedicaretur ab Harberto Traiectenſi Epiſcopo, præſente Theodorico nono Hollandiæ Comite & Sophia vxore eius, & populi maxima multitudine, ſacræq; reliquię ſanctorum ab eodem Epiſcopo in altaribus conderentur: in perquirendis, inſpiciendis, tractandis, diuidendis & exportandis reliquiis omnium fuit ſtudioſiſſimus. Sed eccè mox à dedicatiōe idemipſe Fridericus diuinitus caſtigatur, laboratq; corpore, & fit mētis inops, ità vt nec verba nec geſtus eius, moribus & perſonę illius congruerent. Poſt paucos autem dies morbo cum grauiſſime inſtante, & fratribus pro illo orantibus, illa Cruce conſignatus eſt, quam Egbertus Treuirorum Archiepiſcopus Egmundanæ eccleſiæ dedit, cuius virtutes crebrò experti ſunt & commemorare ſolent eius loci fratres, & plerique laici. Ab ea conſignatione mox ſenſu integro, Crucem illam, reuerenter ſeſe inclinans, ſalutauit, nec multo pòſt totus curatus eſt. Multi tum in ea fuère ſententia, idcirco caſtigatum eum fuiſſe, quòd tam audacter minusque caute ſacras reliquias tractaſſet: vt diſcat homo, putredo & vermis, eiuſmodi ſe rebus non temerè ingerere, ſed cum tremore & ſumma reuerentia tractare diuina.

Virtutes S. Crucis.

Nota.

MARTYRIVM SS. IOHANNIS ET PAVLI, ITEM GALLICANI VIRI CLARISSIMI, A TERENtiano conſcriptum.

Conſentiunt antiquiſſima Martyrologia. Ado Epiſcopus maximam eius partem ferè ad verbum habet in ſuo Martyrologio. Nos aliquot loca nonnihil elimauimus.

SVB Conſtantino Auguſto, & Gallicano Duce Romani exercitus, Perſarum gens, quæ Syriam inuaſerat, victa & profligata eſt: cumque idem Gallicanus, triumphalibus inſulis ſublimatus, acceptus eſſet Auguſto Conſtantino & charus, filiā eius ſacratiſſimā virginem Conſtantiam ſibi poſceret vxorem: idque nō mediocriter inſtanter efflagitabat cùm gens Scythica, quæ Thracias occupauerat, immineret. Et quia magna erat authoritate, Comites omnes & præfecti cum vniuerſo populo Romano, vt id fieret, poſtulabant. Conſtantinus vero Auguſtus magno cœpit animi dolore affici, quod ſciret filiam ſuam in ſancto propoſito manentē, faciliùs occidi poſſe, quàm vinci. Quæ cùm patris ſolicitudinem ſtudio ſanctitatis conaretur excludere, dixit ad eum: Si certiſſimum non haberem, quod me non deſerat Deus, rectè & formidini meæ & ſolicitudini tuæ locus aliquis daretur. Cum vero certa ſim de Deo meo, pone pater omnem hanc ſolicitudinem tuam, teque me illi coniugem daturum promitte ea conditione, vt ſi Scytharum gentem ſuperauerit me victor ſimul & Conſul accipiat: porrò ſponſionis huius gratia duas filias virgines, quas ex amiſſa coniuge ſuſcepit, vſque ad nuptiarum diem apud me eſſe ſinat: atque ipſe Iohannem Præpoſitum & Paulum Primicerium meum apud ſe comiter habeat: vt & ipſe me per familiares meos alloqui & cognoſcere poſſit, & ego per eius filias totum, mores, inſtitutumque illius cognoſcam. Facta ſunt oĩa hęc, ſicut virgo diſpoſuit, & quaſi inſtàr arrhabonis cuiuſdā dātur Gallicano duo fratres eunuchi ex parte Auguſtę, & duę ſorores, Gallicani filiæ, ipſi Auguſtæ traduntur: quę itā erant liberalibus ſtudijs eruditę, vt vix in virorū ſapientiū numero illis pares ſciētia inueniri poſsēt. Altera ex ijs Attica, altera Artemia dicebatur.

IVNII. 26.

tur. Quas cùm Conſtantia ad ſe venire didicit, expandens manus ad Dominum, ſic orauit:

Oratio Cõſtantię Virginis. Domine Deus omnipotẽs, qui me orationibus tuæ martyris Agnę à lepra mũdâſti, & ſemitam mihi timoris tui propitius oſtendiſti, virginitatisque thalamum reſeraſti: vbi tu ſponſus, tu filius manifeſtatus es, tu genitus ex Maria, tu genitor probatus es Mariæ: tu lactatus vberibus Mariæ, tu omne ſeculum nutriens, ſimul etiam illam, à qua lactatus es & nutritus. tu infantulus creſcens ætate, tu omni ſeculo incrementa tribuens: tu ſapientia proficiens, cum ipſe ſis ſapientia: tu ita magnus, vt te magnificẽtius nihil ſit: tu verus homo ex matre editus in tempore, tu verus Deus ex patre ſine matre genitus: Deus de Deo, feciſti quæ non erant: ex matre ſine patre

Iohan. 1. carnali editus, quia lapſum incurrerãt, reparâſti: tu fuſus in lucẽ, illuminatus es, cum ſis ille, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Te deprecor,

Iohan. 15. credens quod iuſsiſti, te quæſo petens quod ipſe promiſiſti, cum diceres: Amen dico vobis, ſi quid petieritis à patre in nomine meo, dabit vobis. Peto itaque Domine, vt has Gallicani filias tu lucreris, ipſum quoque Gallicanum, qui me tibi auferre conatur, tuæ fidei adiungere digneris. Aperi Domine os meum auribus earum, & aperi aures cordis earum ſermonibus meis, conſenſusq; illarum mihi pande ianuas, & tantam verbis meis vim largiaris, vt carnis commercium reſpuentes, tibi conſecrari deſiderent, atque ex hoc deſiderio tantus amor in earum pectore exiliat, vt feruenter inhiantes ad thalamum illum tuum cæleſtem, plenis oleo lampadibus & tuæ charitatis ſplendentibus flammis ad eum pertingant, vt loco ipſis inter ſapientes virgines attributo, de tua miſericordia gloriantes, nihil terrenum appetant, ſed te ſolum ſitæ integro viſcerum ſuorum affectu concupiſcant. Hanc vero orationẽ fuiſſe Conſtantiæ, ipſa narrãte didicimus, quam etiam ab ea ſcriptam legimus. Vt vero Atticam & Arthemiam ad Dominum conuerterit, quod ad Gallicani martyrium explicandum properem, ſtudioſè prætereo.

Igitur veniens Gallicanus ouans, à Conſtantino, eiuſq; liberis, atque ab omni Comitatu & Senatu excipitur: nec priùs ingreſſus eſt vrbem Romã, quàm adiacens Petri Apoſtoli limina perrexiſſet. Dixit autem ad eum Conſtantinus: Cum ad bellum proficiſcereris, in Capitoliũ & templa ingreſſus dæmonibus immolaſti: & iam inde victor rediens, Chriſtũ adoras & eius Apoſtolos: Quid vero iſthuc rei ſit, mihi noſſe cupienti pande per ordinem. Gallicanus eum adorans, ait: Cùm Scythicæ gentes me in Thraciarum Philippopoli concluſiſſet, ſtrageſq; noſtrorum plurimas edidiſſet, formidante me cum illis confligere, quod exigua eſſet mihi militum manus, illorũ verò innumera multitudo, inſiſtebam ſacrificijs, & varias Marti victimas offerebã. & quid multis moror? Creuit tandem obſidio, & omnes tribuni & milites mei ſe hoſtibus dedidêre. Cùm autem cuperẽ ego fugæ aditum reperire, Paulus & Iohannes, quorũ alter præpoſitus, alter primicerius eſt dominæ meæ, pietatis veſtræ filiæ, Conſtantiæ

Gallicanus vouet ſe Chriſtianũ fore, & vincit Scythas. Auguſtę, dixerunt mihi: Nuncupa votũ Deo cęli, ſi te liberauerit, fore te Chriſtianum: ſicque eris victor ampliùs quàm fuiſti. Fateor, ſacratiſſime Imperator, mox atquè votum hoc ore meo prolatum eſt, apparuit mihi iuuenis ſtatura excelſus, ferens in humero Crucem, & dicens: Sume gladium tuum, & ſequere me. Cumq; ego ſequerer illum, apparuerunt mihi hincinde milites armati, confirmantes me atque dicentes: Nos tibi prę́ſtamus officium. tu ingredere caſtra, & dextra læuaque tenens gladium euaginatum, reſpice donec ad ipſum regem peruenias. Ad quem cùm perueniſſem, proſtratus ille ad pedes meos, rogauit vt ſanguini ipſius parcerem. Ego flexus pietate, nullum penitus ex illis occídi, nec occidi iuſſi ab alijs. Atque ita vniuerſa Thracia à Scythis liberata eſt, & Scythę facti ſunt tributarij. Tribuni omnes, qui ad me cum ſuis militibus reuerti voluerunt, niſi fierent Chriſtiani, à me nullo modo recipi potuerunt. Eos autem, qui in id conſenſere, gradu ſublimiori affeci, ceteris militia priuatis. Porro meipſum iam Chriſtianum effectum ita Deo deuoui, vt etiam à coniugio promiſerim abſtinere. En habes quadruplicatum exercitum, habes Scythas tributarios, & omnem Thraciam in libertatem vindicatam. Mihi, quæſo, propitij, ſuccedi iubere, vt liberè poſſim vacare religioni quam didici, & in veritate perſtare, quã profectò cognoui. Hęc dicente Gallicano, Imperator miſit ſe in amplexus

eius

eius,referēs vniuerſa quæ geſta ſunt circa filias eius,quemadmodùm virgines Chriſto conſecratæ eſſent,& per illas ſua gratia Chriſtus alias duas acciuerit, vtq; doctrinæ ſummam complexæ,ad perfectionem contenderent,& inter ipſa rudimenta,quę perfectionis ſunt,conſectatæ ſint.Deindè cum Auguſto Gallicanus intrauit in palatium:cui beata Helena cum Conſtantia & duabus eius filiabus occurrit, fundebanturque lachrymæ gaudijs plenæ.Nec permittebatur ad domum ſuam redire Gallicanus,ſed quaſi gener Auguſtorum,in palatio morabatur,cernens filias ſuas flentes in laudibus Dei.Cùm vellet autē priuatus abſcedere,rogatus ab Auguſtis, Conſul proceſsit,& in faſcibus poſitus,quinque millia ſeruorum libertate donauit,& ciues Romanos fecit,prædia quoquè & domos eis largitus eſt:omneſq; facultates ſuas,ijs exceptis,quæ filiarū erant,diſtrahi & pauperibus erogari iuſsit:manenſq; in vrbe Oſtienſi,ſancto viro Hilarino ſe adiunxit,eiusque ædes auxit ad ſuſcipiēdos peregrinos, quos permultos recipiebat. Adhæſerunt autem ei multi ex ſeruis eius,quos manumiſerat:diuulgataq; eſt fama eius per totum orbem,ità vt ab Oriente & Occidente venientes,viderent virum ex patritio & conſule, qui eſſet Auguſtis amiciſsimus, lauantem pedes, ponentem menſam,aquam manibus effundentem,languentibus ſolicitè miniſtrātem,& cætera ſanctæ ſeruitutis officia exhibentē.Ipſe primus in Oſtienſi vrbe extruxit eccleſiam,& ditauit officia Clericorum.S.Laurentius Leuita ei apparuit,adhortans eum,vt in ipſius nomine eccleſiam fabricaret in porta,quæ hodieq; Laurentia nuncupatur.Rogatus autem,vt ibì inſtitueretur ipſe Epiſcopus, nō conſenſit:ſed ex ſua voluntate quendam,qui ordinaretur, elegit: tantamq; gratiam ei largitus eſt Dominus,vt pleni dæmonibus,mox vt in eius conſpectum veniſsent, mundarentur,& multa in eo eſſet curandorum morborum vis & efficacia.

Manumittit 5000. ſeruorum Gallicanus.

Potens in miraculis.

Cùm autem decedenti Conſtantio Iulianus ſucceſsiſſet,legem is tulit,nè Chriſtiani quicquam in hoc mundo poſsiderent.Porrò Gallicanus,in pago Oſtienſi quatuor caſas habebat, quarum penſiones in eos,quos diximus, conferebat vſus, adeoq; Dominum meruit habere defenſorem,vt quicunque in eas ingrederetur ad fiſci titulos conſtituendos,aut penſiones exigendas,ſtatìm à diabolo obſideretur:& quiſquis actorum eius eſſet exactor,leproſus fieret.Tum verò conſulti dæmones reſpōderunt,niſi ad ſacrificandum cogeretur Gallicanus,exactores prouentuum eius hæc pericula minimè euitaturos.Sed cùm nemo ad hoc ſcelus auſus eſſet hortari Gallicanū,mandauit ei Iulianus,vt aut ſacrificaret dijs,aut è finibus Italiæ excederet.Tum ille mox,relictis omnibus,Alexādriam petijt, & ibì per annum integrum iunctus eſt confeſſoribus Chriſti. Poſteà ſeceſſit in eremum,ibique à Rauciano Comite tēplorum,cùm cogeretur ſacrificare,& contemneret, percuſſus gladio in corpore, Chriſti martyrem fecit,atque ità gaudens cum triumpho perrexit ad Dominum. Cui ſtatìm baſilicam ſui nominis conſtruxerūt,in qua exuberant beneficia martyrij eius ex eo,& nunc,& vſq; in ſecula ſeculorum,Amen.

Cæditur martyr clariſſimus.

Hilarinus autem, qui quondàm Gallicanum in vrbe Oſtienſi ſuſceperat, cùm cogeretur à fidei Chriſtianę perſecutoribus ſacrificare,& nollet,fuſtibus cęſus martyr effectus eſt,eiusque corpus in eadem vrbe Chriſtiani honorificè tumulârunt.

Hilarini martyriū.

Porrò verò Iulianus,captus cupiditate ſacrilega,auaritiæ ſuæ Euangelij ſententiam prętexebat.Facultates enim & patrimonia Chriſtianis auferens,dicebat:Chriſtus veſter dicit in Euangelio:Qui non renunciat omnibus quę poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.Peruenit autem ad eum, Paulum & Iohannem quotidiè turbas Chriſtianorū pauperum recreare ex ijs opibus,quas ſacratiſſima virgo Chriſti Conſtantia reliquiſſet.Itaque miſit ad eos qui dicerent illos debere ipſi adhærere. At illi reſponderunt: Homines Chriſtiani ſumus.Auguſtæ memoriæ Conſtantinus & eius liberi,cùm Auguſtæ dignitatis apicem ornarent,& ſe Chriſti ſeruos gloriarētur,nos illorum imperio famulabamur.Illi enim euntes in eccleſiam, poſito diademate, ad adorandum Deum proni ſe in terram proſternebant. At poſtquàm mundus dignus non fuit tales habere Auguſtos, & cæli eos inter Angelos ſuſceperunt, tibi verò à Conſtantio regni ſolium trāditū eſt,tu religionem virtutibus plenā deſeruiſti, & ea ſectaris,q̄ optimè nôſti Deo minimè probari. Ea igit̄ cauſa te ſalutare noluimus,ſed à

Luc. 14.

ſocietate Imperij tui nos penitùs ſubduximus. Sumus enim non pſeudochriſtiani, ſed veri &gniſij. Iulianus rurſùs mandauit eis: Ego etiam Clericatum in Eccleſia obtinui, & ſi voluìſſem, ad primum Eccleſię gradum perueniſſem. Sed conſiderans vanum eſſe, relictis rebus neceſſarijs & vtilibus, inertiam ſectari & ociũ, ad bellicas res animum appuli, & dijs ſacrificaui, quorum fauore ad imperij faſtigium perueni. Vndè perpendere debetis æquum nõ eſſe, vt vos in aula regia nutriti, deſitis lateri meo, ſed potiùs id congruere, vt primos vos habeam in palatio meo. Quòd ſi contemptus à vobis fuero, neceſsè mihi erit agere, vt contemni non poſſim. Paulus & Iohannes dixerunt: Non tibi hanc facimus iniuriam, vt qualemcunque hominem tibi præferamus. Dominum tibi anteponimus, qui fecit cælum & terram, mare & omnia, quę in eis ſunt. Idcircò autem tuam hominis mortalis amicitiam declinamus, nè in Dei immortalis inimicitiam incurramus. Nôſſe igitur te volumus, nunquàm ad te ſalutandum vel colendum, nunquàm ad palatium tuum nos eſſe venturos. Iulianus reſpondit: Habetis à me decem dierum inducias, vt animum veſtrum componentes, prudentiori vſi conſilio, non coacti, ſed vltrò ad me venire maturetis. Quòd ſi ità nõ feceritis, poſteà vel inuiti facietis, quod ſpontè non vultis. Paulus & Iohannes dixerunt: Iam illos decem induciarum dies puta præterijſſe, & quod te illis elapſis facturũ minaris, hodiè facito. Iulianus ait: Putatis, quòd martyrum loco vos Chriſtiani habituri ſint? Et cùm hoc dixiſſet, ſurrexit iratus, dicens: Poſt diem decimum ad me ſpontè venientes, amicos vos habebo: nolentes autem, tanquàm hoſtes publicos vos puniam.

Vox apoſtota digna

Conſtantia ſanctorum martyrum.

Tum verò ſancti viri Iohannes & Paulus Chriſtianos ad ſe inuitantes, ordinauerunt de omnibus, quæ relinquere poterant, ac totos decem dies diù noctuq; eleemoſynis inſiſtebant. Vndecimo autem die intrà domum ſuam conſtricti ſunt, miſſusq; eſt Terentianus Campiductor ad eos cum militibus hora cœnandi. Qui ingreſſus, vt eos vidit orantes, dixit: Dominus noſter Iulianus ſtatunculam auream Iouis ad vos miſit, vt illam adoretis, & thura ei incendatis: quod ſi nõ feceritis, ambo gladio feriamini. Non enim vos in palatio nutritos, publicè occidi par eſt. Iohannes & Paulus reſponderũt: Si Iulianus tuus eſt dominus, habeto * partẽ cum domino tuo. Nobis alius dominus non eſt, niſi vnus Deus pater & filius & ſpiritus ſanctus, quem ille negare non timuit. Et quia ſemèl à facie Dei proiectus eſt, vult etiã alios ſecum trahere in perditionem. Hæc & his ſimilia multa cùm illi dicerent, Terentianus, volens placere Iuliano, à quo in mandatis habebat, vt ſine ſtrepitu eos puniret, poſtquàm eos ad adorandum Iouem & thura cremanda compellere non potuit, poſt tertiã noctis horam intrà domum illorum foueam iuſſit fieri, in quam, ipſo iubente, capite cæſos & mox inuolutos deponi mandauit, eiuſmodì ſparſa fama, iuſſu Cæſaris eos in exiliu relegatos eſſe. neque enim vllum cædis eorum veſtigium extabat.

Omnia ſua dant pauperibus.

** pacem*

Nõ diù pòſt Iuliano in bello aduersùs Perſas interfecto, & Iouiniano Chriſtianiſſimo Imperatore illi ſubrogato, apertæ ſunt eccleſiæ, & Chriſtiana religio gaudere cœpit. Dæmones autem ex obſeſſis corporibus intrà domum Iohannis & Pauli eijciebantur, confitentes ſanctam paſſionem eorum: ità vt vnico filio Terentiani, qui eos nocte decollauerat, in illam domum veniente, clamaret dæmon per os eius, à Paulo & Iohanne ſe inflammari. Tũc Terentianus veniens proſtrauit ſe in faciem, clamans, quòd neſciens quid faceret, homo paganiſſimus iuſſis Cæſaris paruiſſet. Atque ità, dato nomine ſuo, ad proximum Paſchæ diem percepit Chriſti gratiam. Cumque deindè multùm dolens, aſſiduè preces & lachrymas funderet in loco illo, in quo ſanctorum corpora quieſcunt, ab illis filius eius curatus eſt. Ipſe verò Terentianus ſcripſit hanc ſanctorum martyrum paſſionem ad laudem Domini noſtri Ieſu Chriſti: qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

Terentianus credit in Chriſtũ.

VITA

VITA SANCTAE MEMORIAE ANTHELMI, EX PRIMAE CARTHVSIAE PRAEFECTO EPISCOPI

Bellicenſis: edita à quodam eius æquali, & familiari amico. Stylum mutauit F. Laur. Surius, pleriſq; redditis paraphraſticôs.

PROLOGVS AVTHORIS.

APud ethnicos antiquitùs more comparatum fuiſſe nouimus, vt maiorum ſuorũ, qui fortiter & præclare ſe geſſiſſent, imagines ſiue ſculptas, ſiue pictas ſtatuerent, vt earum contemplatione, poſteri ad expetendam virtutis & probitatis gloriam, virorum fortium exemplis admoniti incitarentur. At vero fideles vnius veri Dei cultores, multo & ſolidius, & conuenientius atq; dignius tùm beatiſſimorũ martyrum inuictiſſimos agones & illuſtriſſimos triumphos, tum ſanctorum Confeſſorũ præclara certamina & cum ſæuiſſimo hoſte diabolo conflictus diuturnos, egregiasq; virtutes & ſtupenda miracula ſcripto comprehendere, & ad poſteritatis notitiam tranſmittere voluerunt. quod nemo dubitat tum pictura, tum ſculptura longe eſſe præſtantius. nec ſanè immerito id illi ſibi faciẽdum putauere. Si enim ethnici illi vel potentia, vel rebus fortiter & ad virtutis preſcriptũ geſtis inſignes, laude digni videtur, multo potius martyres & confeſſores Chriſti commemorandi, laude & predicatione efferendi, multoq; honore afficiendi ſunt, idq; in prepotentis Dei, qui in illis & per illos operatus eſt, laudem, gloriam & honorem. Illi enim hoſtes ſuos, homines mortales & infirmos: iſti totum mundũ & hoſtes inuiſibiles, multa vi & verſutia inſtructos vicerunt. Illi opes & facultates perituras: iſti theſauros indeficientes & regnum ſempiternum obtinuerunt. Qua ex re facile poteſt animaduerti, quàm ſit nobis neceſſarium eos omni, qua poſſumus, deuotione venerari, & precibus agere apud illos, vt velint nobis ſemper & vbiq; eſſe patroni & protectores, vt etiã nos in aliqua eius regni parte adſcribi mereamur. Laudemus igitur Deum mirabilẽ in ſanctis ſuis, eiq; gratias agamus, quòd noſtris temporibus beatum Anthelmum Bellicẽſem Epiſcopum ſanctorum ſuorum meritis æquatum perſpicuè declarauit, luculentis ſignis crebriſq; miraculis illum longe lateq; celeberrimum efficiẽs. De cuius vita & ſancta conuerſatione, ne negligentiæ arguamur, ego N. qui nomen meum modeſtiæ cauſa latére cupio, licèt exili ingenio & tantæ rei impar, amore tamen illius, & vt eius mihi patrocinium conciliem, impolito quidem ſtylo, ſed bona fide ac deuota mente, ex multis pauca ſcribendi ſuſcepi, non mihi fretus viribus, ſed illius virtute & benignitate, qui bruti animantis os verba edere docuit, & infantium linguas diſertas facit.

Sancti honorandi & inuocandi.

Num. 22. Sap. 10.

VITAE HISTORIA.

CElſa magnaq; progenie claris in mundo parentibus, tali prole beatis, patre Arduino, ex Allobrogum (author Sauoiæ habet) caſtello Signino, matre nobiliſſimis ſuę patrię hominibus orta, beatus Anthelmus editus eſt: cui ea cura fuit, vt Deo, cui placuit, ſeruiret: & ita qui erat nobilis genere, Chriſti ſeruitute multo factus eſt nobilior. Diuina autem prouidentia, cui is curæ erat, id agente, parentum voluntate adhuc puer ſacris diſcẽdis literis traditus eſt. Poſtquam autem adoleuit, egregia indole fuit, tantaq; diuinitus gratia perfuſus eſt, vt eſſet omnibus gratus, & ab omnibus, qui eum nôſſent, charus haberetur. Etſi autem iam DEO quoquè gratus eſſet, vt arbitramur, non tamen ilicò ad religioſam viuendi rationem ſe conferre voluit, arridentis ipſi ſeculi blandimentis illectus. neque enim adhuc accuratè verſabatur in commemorandis nouiſſimis, quorum ſedula cogitatio retrahit

IVNII 26.

Traditur literis.

Eccle.7. Sap.8.

à peccatis. Facilè autem mihi perſuadeo diuinæ ſapientiæ id ità factum eſſe diſpenſatione, q̃ fortiter ſuauiterq; omnia diſponit: vt quo illi res magis ſecundæ magisque ad voluntatem fluerent, eo à patre cæleſti tractus ad Chriſtum, maioribus ſanctitatis meritis cumulatus videretur. Iraque in Gebennenſem & Bellicenſem eccleſias aſcitus,

Mundus illi blãditur.

breuì magnis eſt auctus opibus & prouentibus, honoribus quoquè & dignitatibus eccleſiaſticis, ità vt prouectioris ætatis viris, atq; etiam grauiſſimis ſenibus anteferretur. In Gebennenſi enim eccleſia Præpoſitus & Secretarius, in Bellicenſi Secretarius creatus eſt: quæ illic præcipuæ dignitates habentur. Cumque omnes ei eſſent facultates, non id ei ſtudio fuit, vt opes colligeret & coaceruaret, ſed vt liberaliter & honeſtè eas expenderet. Delectabatur enim fauoribus & laudibus hominum, vt ſolent illi, qui in precio haberi volunt. Prætereuntes vel aduentantes illuſtres viros, tam religioſos, quàm ſeculares, reuerenter accipiens, immo & pertrahens, honorificè tractabat, & obſequia opportuna officioſiſſime exhibebat. Ita fiebat, vt ſecundum ſapientis ſententiã, regno vtiliùs meritis innumeros ſibi longè lateque pararet amicos. Habuiſſe verò fertur aliud quiddam longè præſtabilius, erga pauperes ſcilicet &

Benignitas eius in pauperes.

afflictos animum pium & benignum. Certum eſt autem, vnam aliquam virtutem, ſi inſit in homine, etiam ad alias eum perducere, quod quidem vel maximè facit charitas, ſine qua cæteræ virtutes nullæ ſunt. Charitatis autem eximia proles eſt eleemo-

Eleemoſynæ quid præſtent.

ſyna: cuius qui ſtudioſi ſunt, amorem Dei & theſauros inæſtimabiles ſibi acquirunt, rum etiam bona præſentis vitæ & ætatis annos plurimos, amicos certos, filios magnos, atque ſempiternos.

Etſi autem, vt diximus, Anthelmus vanis & caducis eſſet rebus implicatus, attamen ſummoperè cauebat, nè quid flagitioſe, impurè aut turpiter admitteret. Et hæc quidem pauca de ſeculari eius vita præmiſiſſe ſufficiat: nunc ad ea recenſenda accedimus, quæ illum efficiunt verè beatũ. Appropinquante tempore illo, quo ad Chriſti imitationem ſe erat compoſiturus, & felici mutatione in alium virum abiturus, nempe perfectum, & in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti, cœpit hominum religioſorum, inprimìs Carthuſianorum, loca inuiſere, vitam eorum explorare, libenter illorum ſermones audire: at needùm tamen magno conuerſionis ſtudio, ſed quadam potiùs curioſitate. Admonebatur interim ab iis, quos adibat, ſeruis Dei: ſed quis illius facilem ſibi conuerſionem auſus eſſet polliceri, cui tam proſperæ eſſent rerum ſucceſſus, tanta felicitas, tantę etiam maiorum honorum propoſita ſpes? Erat autem inuiſente illo cum quibuſdam coætaneis ſuis Carthuſiam, quam Portas vocant, vt Chriſto illic ſeruiẽtes accederet, cùm dominus Bernardus venerabilis Prior

Bernardus Prior Carthuſianus egregius.

verba ſalutis ei loqueretur, cuius ſanè opera innumeri à diuerſis vitiorum callibus ad Deum conuerſi ſunt, & in diuerſa loca ablegati: itemque nonnulli ex fratribus eum ſummoperè ad conuerſionem hortarentur, Chriſti gratiam & vitam æternam immamq; felicitatẽ & ampliſſimos in cælis honores ei promittentes: non ſtatim quidem ſtatìm aſſenſit, ſed petens vt pro ipſo Dominum orarent, atque illorum precibus ſe commendans, iiſq; valedicens, abſceſſit. Cumq; ad inferiorem eius Carthuſiæ domũ veniſſet, ea nocte retentus eſt à fratribus & Boſone Procuratore, nobilibus ortu ſtirpis viro, eiuſq; cognato. Manè iterum aſſcendit ad domum ſuperiorem, fratres denuò adit, illorum domicilia & cætera omnia perluſtrandi copia ei datur. Venerabiles autẽ fratres emollitum animum eius, tempus nacti opportunum, de contemptu mundi ſermones repetunt, hortantur vt exigua pro magnis, pauca pro multis, falſa pro veris, pro ſempiternis fluxa & caduca, pro ſalutaribus noxia, pro vita mortem, pro Deo mundum contemnere nè dubitet. Quid multa? Diuini timoris ſpiritu correptus, conſilij & fortitudinis ſpiritu confirmatus, repentina mutatione iam alius effectus, ami-

Subitò totus ad Deũ cõuertitur.

cus Dei haud vulgaris propediem futurus, omnia quę mundi ſunt, prorſus reſpuit & à ſe abdicat, vni Deo inhęrere conſtituit, eiuſq; cultui & ſeruituti totum ſe addicit: moxque in fratrum illorum collegium & ſodalitatem admitti ſe poſtulans, ab illis comiter receptus eſt. Hortantibus autem illum fratribus, vt properè res ſuas diſponeret, iiſque compoſitis ocyùs rediret, certumque, ad quem adeſſe deberet, diem illi præſtituerent: ille non abſurdè ratus, iuxta ſententiam Domini Saluatoris, manu

Luc.9

ſemèl ad aratrum miſſa, non eſſe reſpiciendum retrò, nè parum aptus eſſet regno Dei: Hæc eſt, inquit, illa dies, qua deliberatum eſt mihi perpetuo cum Domino permanere.

manere. Suppetũt, vndè æs alienum diſſoluatur, nec deſunt amici fideles, qui omnia exequantur. Itaque monaſtico eius Ordinis habitu hilariter ſuſcepto, cum multa pietate, deuotione, feruore animi vixit inter illos: atque diſciplinis regularibus & arrepti inſtituti obſeruantia ità breuì inſtructus eſt, vt iam perfectus videri poſſet. Fit Carthuſianus.

Per id tempus primaria Carthuſia pauciſſimos habebat monachos. Quamobrèm dominus Hugo Gratianopolitanus Epiſcopus, vir prudens & eximia virtute, qui beato Hugoni ſucceſſerat, & poſteà Viennenſis Archiepiſcopus creatus eſt, multis precibus à Pottarum Carthuſiæ fratribus contẽdit, vt fratrem Anthelmum, qui adhuc nouitius erat, Carthuſiæ magnæ permitterent. Dimiſſus ille ad eam Carthuſiam, vbì Ordo Carthuſianus primùm cœpit, adeò fuit propoſiti tenax & monaſtici Canonis diligens, conſtans & ſtrenuus cultor, vt multas de ſeipſo victimas offerret Deo, & vita eius cæteris exemplo eſſet: quibus tamen certè id impoſſibile videbatur, vt eius ſtudia imitarentur, cùm ille ſupra vires humanas ſeſe perpetuò exerceret. Sed neque ille id potuiſſet, nisi diuina fretus virtute, per illum & in illo omnia efficiente. Erat crebrò pernox in vigilijs: orationi, lectioni, ſanctæ meditationi, laudibus diuinis die noctuq́ue vacabat: cumq́ue ſcriptura dicat, Multam malitiam docuit ocioſitas: certumq́; ſit, ocium animæ inimicum eſſe: nè vllum tempus vacuum abſcederet, etiam labori manuario incumbebat, ſed multo ampliùs exercitijs ſpiritualibus. Lachrymarum tanta illi copia fuit, vt in precibus & meditationibus, quarum magna illi erat aſſiduitas, in ſuorum alienorumq́ue peccatorum commemoratione, erga afflictos & quaſuìs hominum calamitates commiſeratione, deniquè pro cæleſtis regni deſiderio quidam lachtymarum riuuli ab eius oculis manare viderentur, intimo pietatis affectu expreſſi. In eccleſia ſub ſolenni quotidianarum precum perſolutione, torrentes quidam ex eius oculis prorumpebant. Sub Miſſæ ſacrificio, vbì totum ſe Deo mactabat in holocauſtum, totus erat ſpiritualis, totusq́ue DEO inhærebat. Frequentiſſimum id illi erat, nocte ac die verberare pectus, genua flectere, toto corpore ſe humì proſternere, terram exoſculari, atque ità humiliare & abijcere ſeſe coram Deo. Quotidiè creberrimis virgarum ictibus cædebat dorſum & latera, plagasq́ue plagis cumulando, nunquàm patiebatur carnem liuoris expertem aut cutem integram manere. Solitudinem, ſilentium, ieiunia, obedientiam, cęteraq́; Ordinis inſtituta accuratè obſeruabat.

Mittitur ad primariam Carthuſiam.

Eius exercitia.

Eccle. 33.

Cùm his autem alijsq́ue maioribus, quibus nec commemorandis quidem ſufficimus, Dei ſeruus ſtudijs ſeſe exerceret, Prior & fratres id conſultum fore arbitrati ſunt, vt eius induſtria in rerum externarum adminiſtratiõe, tanquàm neceſſaria vterentur. Itaque inſtituitur Carthuſiæ Procurator. Et ille quidem, nè inobedientiæ culpa ſe obſtringeret, id miniſterium humiliter ſuſcepit, prudenterq́; ac ſtrenuè executus eſt. Si qua noxia vel inutilia aut reperiret, aut fortaſsìs exiſterẽt, ea mox profligauit, religioni contraria demolitus eſt, inhoneſta correxit, fratres laicos ab illicitis compeſcuit. Si quem vidiſſet diſſolutum, vagum aut negligentẽ, arguendo, obſecrando, increpando, caſtigando eum emendatiorem efficere conabatur, nec quenquam ſinebat à regulæ præſcripto deflectere. Pauperibus & egenis pro diuinitùs ipſi indita pietate & humanitate, multam exhibebat commiſerationem, eſurientes cibo recreabat, nudis prębebat veſtes, afflictis & miſeris non ſolùm conſolationem, ſed etiam ſeipſum impendebat. Quanuìs aũt his atq; id genus alijs miſericordiæ officijs diligentem nauaret operam, at tamẽ ſtudioſiùs ad amica Cellulæ ſuæ, tanquàm nutricis & omnium magiſtræ, exercitia & quietem atque tranquillitatem aſſiduè receptum habebat: atque ità Marthæ bonum quidem, ſed tamen in multa diſtractum & actuoſum curabat miniſterium, vt potiorem Mariæ partem, quam ſibi delegerat, nequaquàm deſerendam putaret: ſicq́ue erat ſolicitus erga plurima, vt vni illi, quod neceſſarium eſt, cui vacare cœperat, inhæreret, in neutro deficiens. Nanque ieiunia, vigilias, corporis caſtigationes, & cætera, quæ antè memorauimus, auxit potiùs, quàm quicquam illis detraxit. Mira quidem ſunt hæc, quippè quæ humanarum virium excedant facultatem: ſed prępotẽs Deus, qui eſt bonorum omnium largitor & author, cui voluntatem dederat, etiam vires ſuggeſſit.

Fit Procurator.

Cùm iam autem tempus adeſſet à Deo præſtiturum, quo non vni ſibi, ſed plurimis ad Deum adducendis eum intentum eſſe oporteret, vir Deo deuotiſſimus cedẽ-

te,immò cogente illo, qui tunc primæ Carthuſiæ præerat,& fratribus, Prior creatus
Creatur magnę Carthuſiæ Prior. eſt.Fuerat eius loci Prior, ſempiterna memoria dignus Guigo, vir venerabilis, qui
pro diuinitùs ipſi collata gratia melliſluæ doctrinæ, hanc obtinet prærogatiuam, vt
bonus Prior vocetur ab illis,qui de illo loquuntur.Is Carthuſienſi inſtituto modum
Guigonis encomium. certosque limites ſtatuit.Regulam enim ipſe conſcripſit,quam Conſuetudines vo-
luit appellari: ſubditos inſtituit verbo & exemplo: ſolerti & vigilanti cura, honeſtè,
religiosè ac ſobriè,quæ ad ipſum attinerent, moderabatur:qui ab eo conſilium pe-
terent,ijs rectè & ſalutariter conſulebat.Cuius celeberrimi viri idcircò hìc mentio-
nem facere voluimus,quòd ſeruus Chriſti Anthelmus Prior creatus,ad eius ſe imi-
tationem compoſuit,& ſubditos ità viuere voluit, quemadmodùm ille in ſuis cõſti-
tutionibus præſcripſerat:ſi quid verò collapſum eſſet,id inſtaurare curauit,Intepue-
rat enim Ordinis obſeruantia poſt deceſſum memorati Prioris,nec erat is,qui anteà
fuerat,religionis feruor ſiue ſeueritas diſciplinæ propter defectum virorum fortiũ,
qui indè accidit,quòd beatus ille ſanctorum conuentus,paucis periculum euaden-
tibus,vno die vel potiùs vna hora pariter extinctus,laboris ſui præmium à Domino
Fratres in Carthuſia miſerè pereunt. percepit: quandò ab altiſſimis montibus nix,humus & ſaxa in Cellas monaſterij ru-
entia, fratres ſua mole oppreſsêre . Dedit igitur operam nouus Prior Anthelmus
tam ædificijs,quàm moribus inſtaurandis,vt ſi quid ſancti Ordinis priſtina religio &
obſeruantia accepiſſet detrimenti,id ad pridèm conſcriptas cõſtitutiones reforma-
retur.Negligentem ſi quem cerneret,aut contumacẽ,admonitionibus, blandis ver-
bis & minis,præceptis quoq; & obiurgationibus ad meliorem frugem reuocare ni-
tebatur: quòd ſi quis nollet reſipiſcere,planeque obſtinatus eſſet, è fratrum ſodali-
tate illum extrudere non dubitabat. Erant enim nonnulli, qui ſanas inſtitutiones
eius non ferentes,cùm eſſent grandes in oculis ſuis, homines maligna mente & in
contentiones procliues,illi ſeſe opponere non vererentur. At ille nõ ferens eorum
arrogantiam,nè aliorum pacem & quietem interturbarent,è monaſterio eos eiecit.
Sub illius itaque manu & diſciplina proficiebant fratres, fortiter perſeuerantes in
exacta monaſticarum conſtitutionum obſeruantia,idq; nõ in prima Carthuſia tan-
tùm,ſed etiam in cæteris,illo Priores extimulante & adhortante. Et florebat tum
Carthuſiana religio,creſcebatque & multiplicabatur. Quanuis autem pauci quidam
fortaſsis plùs æquo ſeuerum illum & rigidum in ſubditos arbitrarentur,at plures ta-
men,qui ſaniori eſſent iudicio,tali patre gaudebant,& ſanctorum delectabantur ex-
ercitatione ſtudiorum. Diligebat enim ſuos vir ſanctus,& paterna beneuolentia cõ-
plectebatur,prouidens eis de omnibus,queadmodùm ſolet mater,de filiorum ſuorũ
ſalute ſolicita. Gaudebat cum gaudentibus,cum lugentibus lugebat,aliorum damna
2. Cor. 11. & incommoda,ſua putabat,vt poſſet ipſe quoquè de ſuis dicere illud Apoſtoli, *Quis
infirmatur,& ego non infirmor? quis ſcandalizatur,& ego non vror?* Solebat ſingu-
los crebrò inuiſere,ſuaui eloquio mulcere,non ſolùm animabus,ſed etiam corpori-
bus res neceſſarias præbere, prout cuiuſque moribus vel conſtitutioni congruere
nouerat. Si quid autem admiſſum eſſet ab aliquo,id lenitate ac mãſuetudine potiùs,
quàm ſeueritate corrigere ſtudebat: & cùm ſibijpſi non parceret,alijs indulgendum
Humanitas & charitas eius erga ſubditos ſentiebat. Ità ſi qua ab aliquo culpa eſſet perpetrata, veniam dabat pœnitenti,cun-
ctiſque fratribus ea,quæ ad victum pertinent, & multiuaria ſolatia atque beneficia
conferebat. Infirmis vel animo vel corpore, aut qui tentationibus pulſarentur, in-
genti cura ſalutis & conſolationis fomenta adhibebat. Perfectiores verò omni ho-
nore dignos exiſtimabat,& tanquàm Chriſtum Dominum in illis venerans, multa
reuerentia eos proſequebatur, ità vt etiam illis aſſurgeret modeſtiæ cauſa, magiſter
diſcipulis,præpoſitus ſubiectis,omnes ſibi anteponens,nulli ſe iuſtitia parem ſenti-
ens. Sed cùm erga morigeros & gratos talem ſe præberet, ingratos, duros, rebelles,
arrogantia tumidos ſeueriter coërcebat, & ſub iugum ſuperbas ceruices mittens,
humiliabat,æquo iuſtitiæ libramento ſingulis pro dignitate reſtituẽs. Pœnitentiam
autem agentibus & ſe peccâſſe dolentibus, mira humanitate & commiſeratiõe pro-
pitius erat.

Atque hoc pacto vir beatus in fratrum ſalutem cura peruigili intentus,vitia perſequebatur,virtutes fouebat & promouebat.Hortabatur eos,vt magìs magiſq; proficerent, præmia illis cum Chriſto immenſa & ineffabilia proponens. Dicebat cum beatiſ-

beatiſſimo Apoſtolo, vt quæ retrò ſunt, obliuiſcentes, in anteriora ſe ſemper extenderent. Neque verò his paucis duntaxàt, ſed permultis prodeſſe curabat. Fratrem etiam ſuum traxit ad Chriſtum. nam alius frater cum iam præceſſerat. Traxit verò etiam Patrem. Felicem nimirùm parētem, qui tribus filijs, magna virtute viris, præeuntibus, ipſe quoquè, contempto cum ſuis vanitatibus & mortiferis illecebris mundo, ſecutus eſt Saluatorem. Felicem planè, qui tales meruit habere liberos, qui rerum caducarum & inſtàr fumi labentium ſpreta hæreditate, & ſibi & parenti ęternam ſemperque manſuram comparârunt. Felix felices feliciter ſecutus eſt, non iam filios, ſed patres in Chriſto. Aduentantes etiam, quos non raros habet ea domus, hoſpites, animarum ſuarum ſaluti conſulere cupientes, ad agendam pœnitentiam & vitæ emendationem inuitabat, habita ratione morum & conditionis ſingulorū. Faciebat verò id indiſcriminatim apud Clericos & laicos, apud ſeculares & monaſticæ vitæ profeſſores: quippe qui omnes cuperet ſaluos fieri, illam S. Iacobi ſententiam animo verſans: Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſaluabit animam eius à morte. Erant autem exhortationes eius nonnunquàm graues quidem verbis, ſed charitate & beneuolentia refertæ: & quanuìs nonnulli eas grauiter acciperent & moleſtè ferrent, mitibus ſanè gratæ erant & iucundæ: nec pauci ijs correcti ſunt, multi ad peccandum facti cunctantiores & tardiores, multi ad agendam pœnitentiam adducti ſunt. Caſtigabat verbis malè viuentes, maximè literatos, nec illorum diſſimulabat vitia, omnis adulatiōis expers, & perſonas accipere neſciens, nemini parcens, ne ipſis quidem negligentibus aut auaris, vel munera exigentibus Epiſcopis, non Abbatibus erga ſubditos parùm ſolicitis, vel non bona de ſe exempla præbentibus, non presbyteris fœdæ libidinis mancipijs, non deniquè quibuſcunque ſanctæ Dei Eccleſiæ pręfectis vel miniſtris publicè peccantibus. Et certè reformidabant eum omnes, ſed diuerſa planè ratione: alij non ſine amore, alij cum indignatione & odio: alij beneuolentia eum complectentes, alij ſtomachantes: alij blaſphemantes & conuicijs proſcindentes, alij laude & prędicatione eum efferentes. Nec deerant ſanè, qui ſanctum virum ruſticum dicerent & importunum, nec tamen poterat vel auſus erat quiſquam ſynceritati & æquitati zeli illius ſeſe opponere.

Philip. 3. *Iacob. 5.* *Omniū vitia ſeuerè carpit & caſtigat.*

Intereà verò multarum bonarum cōſuetudinum & inſtitutorum ipſe Carthuſiæ magnæ author fuit. Inſtituit nanque, vt ex ijs, quæ monaſticus Canon præſcribit, nihil deeſſet fratribus, nihil illi vnquàm carum ſentirent: ſed prępararentur illis ea omnia, non habita precij ratione, ſtatutis miniſtranda temporibus. Atque ijs alijsque commodis, hactenùs ſuppeditatis, ſtatuit non fraudandos eſſe fratres, nè de rebus neceſſarijs ſoliciti & anxij, minus vacarent diuinarum rerum contemplationi & regularibus diſciplinis. Terminos Carthuſiæ dilatauit & ità obſtruxit, vt fœminę, quę anteà prohiberi non poterant, quin in eos ingrederentur, iam ſe excluſas ſentirent. Structuras quaſdam, prout expedire viſum eſt, partìm meliores reddidit, partìm mutauit, partìm nouas effecit. Agriculturæ, paſtorum gregum, deniq; omnium, quæ eius monaſterij eſſent, curam geſſit. Nec hoc ſilentio tegendum, quoſdam illum aquęductus multo labore prolixis ſpatijs effeciſſe, per quos ad Cellas fratrum, ad culinam cęteraſque officinas tanta aquarum copia deriuatur, vt perpetuo decurrentium lapſu etiam molendini rota, poſtmodùm illic conſtructa circumagatur.

De neceſſarijs hæc dicit, non de exquiſitis lautitijs aut rebus ſuperuacaneis.

His igitur alijsq; permultis, quæ nimìs operoſum ſit omnia annotare, quæ illius prudentia & induſtria effecta ſunt, Carthuſiæ primarię & ſpiritalium & temporalium bonorum non paruę acceſſiones allatæ ſunt. Poſſunt autem monaſteriorū præfecti, beati viri exemplis edoceri, quemadmodùm tum ſeipſos, tum ſuæ curæ cōmiſſa, id eſt, ſubditorum corpora & animas, cæteraque omnia regere ac moderari debeant. Erat ille ità ſtudioſus lenitatis & manſuetudinis, vt eſſet tamen etiam ſuis locis & temporibus ſeuerus. Nouerat vir prudens & grauitatem lenitate, & lenitatem grauitate temperare: quanquàm vincebat in illo, naturali quodam Dei munere ei inſita, pietas & miſericordia. Cùm eſſet autem talis & tantus vir, ad cellæ quietem & ſolitudinem inhiabat, quòd parùm ſibi præſtare videretur, immò multam etiam iacturam feciſſe, dum multis occupatus, nō poſſet pro voto ſpiritalibus exercitijs inhęrere.

Itaque cùm annis duodecim ſtrenuè ac religioſè Carthuſiam illam gubernâſſet, alio in locum ſuũ ſubrogato, ſubeſſe mâlens quàm præeſſe, obedire potiùs quàm imperare, ad Cellam, cuius ardebat deſiderio, ſe recepit, eius gratiſſima habitatione mirificè delectatus. Lætabatur enim ſolitudine: nec tamen ſæpiùs à Priore vocatus ad conſilium, ſuam operam negabat: neque etiam deſtitit vnquàm repræhendere, ſi quid fieret præter decorum aut Ordinis honeſtatem, vel quod inſtituto Carthuſiano minimè conueniret: immò verò quoàd vixit, toti Ordini Carthuſiano corrigẽdo, conſeruando, tuendo & propugnando ſuam operam, quaſi communis quidam parens nauauit: & niſi ille fuiſſet, non tantus in Carthuſia diſciplinæ monaſticæ vigor & rigor perſeuerâſſet, ſed illa quoque inſtàr aliarum laxo fluxiſſet ſinu. Multis verò etiam alijs ſanctis locis, permultis tum Clericis, tum laicis ad emendationem & religionis incrementum non parùm contulêre eius feruentes adhortationes & optima viuendi exempla. ſed iam ad alia pergamus.

Abdicat ſe Prioratu.

Per id tempus in Portarum Carthuſia primi Prioris locum obtinebat eximius pater Bernardus: qui quanti apud DEVM meriti ſit, qua memoriæ celebritate dignus, multa & pręclara, tam in ſpiritalibus quàm temporalibus, eius opera & ſtudia teſtantur: nempe eius monaſterij amplitudo, terrę ſpatia abundè ſufficiẽtia, domus ipſa ędificata & ſtrenuè gubernata, plurimiſque referta bonis, fratrum diligens cura, diſciplinæ monaſticę integritas, & boni mores fratrum puraque religio, larga manus in CHRISTO, & ad dandum & benignè faciendum egenis porrecta, alia etiam loca, quibus ſuæ facultates non ſufficerent, crebris & magnis fota *beneficijs*, è quibus ſanè nonnulla peſsùm ijſſent, quæ iam eius ſuffulta liberalitate conſiſtunt. Dabat nanque ille indigentibus liberaliter, inprimìs autem religioſis ſiue monaſticæ vitæ cultoribus: & ſuppetebat abundè, quod largiretur. Atque hoc illi diuinitùs collatum erat munus, vt ab omnibus, qui vel viderent eum, vel de illo audirent, mirè diligeretur, non à vicinis modò, ſed etiàm procùl degentibus, adeò vt etiam plerique in longinquis regionibus, quicquid ille mandâſſet, libenter eius parérent voluntati.

Encomia Bernardi Prioris Carthuſiani.

Innumeros peccatis deditos & implicatos, ad bonam frugem & vitæ emendationem adduxit, & ad diuerſa monaſteria & propinqua & remota remiſit, illic Deo ſeruituros. Vbi autem ſenectute premi ſe ſenſit, ab externis laboribus quieſcere cupiens, vt poſſet accuratiùs vni vacare DEO, ſimul etiam indignum ſe exiſtimans, qui ſemper alijs dominaretur, tandèm apud ſe ſtatuit alijs ſubeſſe potiùs, quàm *prę*eſſe.

Abdicato itaque Prioris officio, de alio ſubſtituendo ſolicitus, cùm eſſet *vir* prudens, nec vellet in incerto ſpem collocare, talem ſibi ſubrogare conatus eſt, qui diligentia, authoritate & integritâte ſua Ordinis inſtituta, diù illic feruenti ſpiritu obſeruata tueretur, nec ſineret tepeſcere feruorem, aut fratres in deteriora prolabi. Nemo autem moleſtè ferat, aut nos temeritatis arguat, quòd hæc *de ſancto viro* noſtræ narrationi attexere voluĩmus, quandò ſine ijs non ſatis perſpicuum eſſet, quid velimus, & ſolent plerunquè exempla exemplis adiuncta, non paruum orationi ornatum addere. Elegit ergò vir ſanctiſſimus Anthelmum, eumque, vti par erat, reuerenter petens à magnæ Carthuſiæ patribus, impetrauit.

Poſtquàm autem eò venit Anthelmus, quemadmodùm in illo exequendo munere ſe geſſerit, cùm ſint eius mores iam ſuprà explicati, retexere ſuperuacaneum arbitramur. Non eſt tamen prætermittendum, quòd domum illam plurimis bonis temporarijs abundantem, ſancto quodam fœnore potioribus & præſtantioribus cumulauit. Nam cùm inueniſſet pecuniæ non parùm, frumenti & diuerſi generis annonæ ſiue leguminum aceruos & horrea plena, cogitare cœpit, nulli ea vſui fore, ſi ſic congeſta manerent. Statuit igitur pecuniam elargiri ijs, à quibus cum vſura eam reciperet, nempe egenis frumentum quoquè mutuò dare potiùs, quàm putredini aut vermibus perdendum relinquere. Erat enim id temporis magna annonæ caritas: ſed meſſe aduentante, iam nouas fruges carpere licebat: cui tamen rei alia acceſſit calamitas, in montanis locis grandinis tẽpeſtate omnibus planè perditis & vaſtatis, quæ monachorum illorum agricolæ ſeminârant. Nec habebant iam,

Anthelmus præficitur Carthuſiæ Portarum.

iam,quid vel ederent,vel vndè ſementem nouam facerent. Aduertit ergò prudens & pius fœnerator,ex ijs,quæ habebat,poſſe ſe maxima lucra facere. Itaque màluit ea mutuò dare miſeris,quàm pro precio diſtrahere. Quæ enim diſtracta ſunt, non redeunt ad venditorem: mutuò verò & fœnori data, cum multo lucro reuertuntur. Iuſſit ergò frumentum agricolis diſtribui,alijs plùs,alijs minùs,prout res poſcere videretur: idque ſine vlla ſtipulatione, bonum habens fideiuſſorem, qui fallere non nouit,Deum,quem non dubitabat cum immenſo fœnore data reſtituturũ. At pauperes illi ruricolæ acceptis portionibus ſuis, laudabant Dominum, qui per fidelem ſeruum ſuum tanta eis beneficia pręſtitiſſet. Quotquot autem ex eo frumento ſeminârunt,eos planè confidimus vberum ſpe frugum minimè fruſtratos. Deindè mittẽs etiam manum ad pecuniam,mille aureos,quos inuénit,& alia,ſui Ordinis & alijs religioſis locis elargitus eſt. Ità nimirùm fidelis ſeruus & prudens nouit conſulere ex fœnore domui ſuæ, theſauros nunquàm defecturos acquirere, nempe temporaria ſapienter diſpergendo, ſpiritalia verò intemerata ſeruando, animarum potiùs quàm terrenæ ſubſtantiæ doctus lucra aucupari. Porrò etiam ſi qua viſa eſſent in eccleſiæ ornamentis ſuperflua,ea alijs locis, quæ ijs indigerent,impertijt. Idem fecit de varia domûs ſupellectile,qua abundabat. Acceſſit verò etiam ad ſyluas, quas illa domus amplas poſſidet, & magna arborum ſtrage edita, ſpatia pratis opportuna effecit,& agros accipiendis ſeminibus aptos. Curauit etiam pomarium ingens conſtitui,& in eo diuerſi generis ſurculos truncis inſeri. Diligebant autem eum fratres, quandoquidem non talem eum experiebantur,qualem eum fore exiſtimârant,putà durum,ſeuerum & aſperum. Placidum enim & affabilem ſe exhibebat, non prælati dignitatem præ ſe ferens, ſed ipſis quoquè ſubditis humiliorem ſe præbens. Domino Bernardo præſtabat reuerentiam,illum ſibi anteponens. Idem erat erga religioſum Chriſti ſeruum Iohannem,cui aduentanti ſolebat reuerenter aſſurgere, nec id vnquàm prætermiſit, etiam cùm Epiſcopi, Abbates,aut cuiuſcunque dignitatis perſonæ adeſſent. Pietas verò & commiſeratio eius erga afflictos,quanta fuerit, quanta erga omnes liberalitas, ab vno, quod memoratu dignum videtur, eius exemplo animaduertere licebit.

Frumentũ diſtribuit indigentib.

Itẽ pecuniã.

Syluã mutat in prata.

Ea tempeſtate Comes Forenſis dolo captum Lugdunum vaſtauit, diripiens omnia,inprimìs autem malignitatis ſuæ rabiem in eccleſiam exercens, Clericorum euerſis ędibus,cùm illi Deo protegente ſalui euaſiſſent. Itaque ipſe Archiepiſcopus Eraclius,& cęteri magna dignitate viri,haud ſecùs àc profugi & proſcripti ad Portarum Carthuſiam aduolârunt, ad quam alioquì conuenire conſueuerant, de rebus magnis conſulturi. Poſtquàm autem eos conſolatus erat vir magnanimus & fortis in Domino Anthelmus Prior, iſta etiam addidit: Nè,quæſo,velitis Domini mei hàc illàc errabundi vagari,vel aliò vos conferre. Apud nos permanete, aut ſi pro expediendis negocijs interdùm vultis egredi, ad nos reuertamini. Nos enim, demptis equis veſtris,& vos & preſbyteros & Clericos veſtros quandiù neceſsè erit, alemus. Erit id pergratum nobis,& vobis nequaquàm indecorum. Euntibus igitur & redeũtibus illis, quibuſdam etiam iugiter illic hærentibus,largis impenſis cum multa gratia & alacritate ad victum pertinentia accuratè ſunt ſubminiſtrata, donèc non diù pôſt,non ſine grandi miraculo profligatis hoſtibus, Clerici ad ſua reuerterentur.

Lugdunum vaſtatur.

Sũma humanitas erga Clerũ Lugdunenſem.

At cùm vir Dei multis occupatus, ab illis, quibus potiſſimùm inhiabat, ſpiritalibus ſtudijs & exercitijs ſe diſtineri videret,vix biennij euolutis ſpatijs,Prioris officio, quod pacis reformandæ neceſſitate, & Superiorum præcepto adactus ſuſceperat, ſeſe abdicans, ad tutiſſimum ſemperque concupitum ſe in magna Carthuſia Cellæ portum recepit. Etſi autem ſolitudinis & ſecreti eſſet amans, at crebrò tamen magnorum virorum,Deum timentium, qui eius amici erant, grata viſitatione recreabatur,& illi viciſsìm ſanctis eius colloquijs delectabãtur. Audiebatur enim etiã procùl nomẽ eius, & cũcti eius conſtantiã mirabãtur. At ille laudari ſe ferebat moleſtiſſimè, nõ ab hoĩbus vanã & lubricã, ſed à Deo ſtabilẽ, verã,ſempiternãq; gloriã appetens. Inter alias virtutes eius, quibus erat egregiè inſtructus, nõ mediocriter eum cõmẽdabat ſtudiũ & zelus inuictus catholicæ vnitatis,eiuſq; aduersùs ſchiſmaticos virilis & cõſtans ꝓpugnatio. Cũ eñ Rom. curię Epiſcopi & Cardinales,totaq; curia

Iterùm ſe abdicat Prioratu.

 Alc-

Schiſma in Eccleſia Romana.

Alexandrum Apoſtolicæ Sedi & vniuerſæ Eccleſiæ ſummum Pontificem Canonice electum præfeciſſent, & Octauianus, qui primus eum elegerat, malo dæmone impellente & ambitione occæcante, ſedem Apoſtolicam arripuiſſet, &, quod eſt execrabilius, Eccleſiam illam in Imperatoris ditionem redigere non eſſet veritus, (Erat enim potens & illuſtri familia, multis fautoribus fretus, cùm Catholico Pontifici pauci quidem, ſed meliores, ſtuderent) atque ea cauſa vniuerſa penè Eccleſia anceps vacillaret: Ordo Carthuſianus primus ante omnes in Eccleſia Occidentali, quemadmodùm ſatis conſtat, Alexandrum pro Catholico & vero Pontifice habendum, eique præſtandam obedientiam confirmauit. Ecquis autem eius rei author fuit? Nimirum Anthelmus, & cum eo Gaufredus, ſapiens & egregia facundia vir, atq; in diuinis ſcripturis eruditiſſimus. Horum ſtudio, labore & opera effectum eſt, vt diu nutãtes confirmati Priores, cæteriq; Carthuſiani inſtituti fratres, Pontifici Alexandro obedientiam promitterent. Atq; ij ipſi permultos Eccleſiaſtici Ordinis Prælatos & ſubditos illorum, in ſchiſma propendentes, aut nutabundos & dubios, ab errore reuocârunt, & in ſana ſententia cõfirmârunt, Alexandrum catholicum probantes, Octauianum reprobum reprobantes, reum condemnantes, & ſchiſmaticum cum eius fautoribus execrantes. Imperator igitur, qui non niſi ſua voluntate & authoritate Pontificem creari volebat, cuius adminiſter erat, non dominus, iſthuc de Anthelmo reſciuit, veræque fidei cultorem & defenſorem non ſolùm odio habuit, ſed etiam condemnauit, cùm illius nec maledicere eſſet, nec benedicere. Interìm verò præeuntibus Carthuſianis ac Ciſtertienſibus, Alexander Pontifex à Gallis, Hiſpanis, Britannis breuì receptus eſt. Quæ quidem inter cætera nos referre voluïmus, vt perſpicuum fieret, quãto animi feruore iuſtitiam & veritatem æmulatus ſit Chriſti ſeruus Anthelmus, Deusq; laudetur & glorificetur, qui ſanctos ſuos adiuuãdo, claros & celebres reddit.

Carthuſianorũ ſtudiũ erga verum Pontificem.

Quanuìs autem, vt diximus, ſolitudine & ſilentio delectaretur, libenterq; carnis afflictioni, ſpiritûs contritioni, ſanctæq; meditationi perpetuò vacaret, non tamẽ licuit ei diù manere intrà Cellulæ amicos receſſus, Domino volẽte, vt tam illuſtris lucerna non ſub modio lateret, ſed poſita ſuper candelabrũ, luceret in domo Dei. Accidit tum Bellicenſem eccleſiam orbari paſtore ſuo: & cùm de ſucceſſore ageretur, pars potentior quendam elegit adoleſcentem, genere nobilem, eique ædes Epiſcopi traditæ ſunt. Sed pars altera in eius electionem minimè cõſentiens, monachũ quendam in defuncti locum ſubrogauit, miſſis legatis ad Pontificem maximũ, qui tum *in* Gallijs morabatur, vt eius authoritate cõfirmaretur & conſecraretur. Eius legationis facilè princeps & dux erat Sigibodus, homo aſtutus & mirè eloquens, multæq; *li*teraturæ: qui oratione polita & phalerata facilè in ſuam ſententiã pertraxit eos, qui erant in curia Pontificis: at Põtifex ipſe neutrã electionẽ voluït ratam habere, *ſtu*litq; legatis dare reſponſum, non dubitans etiã alterius partis nũcios venturos, quorum rationes æquè vt priorũ audire volebat. Intereà Chriſtus illius eccleſię curã gerens, vtilẽ & benè idoneum illi antiſtitem contulit. Erant in fratribus *moderatiores* aliquot, pauci illi quidẽ, vt ſemper rariores ſunt ſapiẽtes, quibus neutrius *partis* probabatur electio. Ij cæteros in cõcordiam redigere cupientes, magnũ illum Carthuſianæ ſolitudinis cultorem Anthelmũ eligũt. Cõſentiunt illis reliqui omnes gratulabundi, adeoq; etiam ille, qui prior electus fuit cum amicis ſuis, erat enĩ Anthelmi cõſanguineus. Sed cùm non ignorarẽt ſine multa difficultate illum à Carthuſiæ ſolitudine auelli non poſſe, ad Pontificẽ Alexandrũ properè abiêrũt: qui vbì cognouit quid molirẽtur, gauiſus eſt, dicens illos felices fore tali paſtore, taleq; conſilium propitio Deo ipſos ſuſcepiſſe. Et primò quidẽ pius Põtifex & iſtos & alios, qui ad ipſum venerant, per ſeipſum conatus eſt in concordiam redigere: ſed Sigibodus, qui ſe oĩa pro voto habiturum putabat, tam bonam electionẽ moliebatur abolere, multis rationibus aſſeuerans ſuam ratam, hanc verò irritam eſſe debere. Blandè verò admonitus, quin & rogatus à Pontifice, cum tanti Patris non poſſet reſiſtere voluntati, inuitus tandèm aſſenſit. Omnibus itaq; conciliatis & animo coniunctis, Pontifex datis ad Anthelmum literis, Apoſtolica authoritate præcepit, vt eccleſiæ Bellicenſis, cuius eſſet præſul electus, curam ſuſcipere nulla occaſione differret. Mãdauit etiam Priori Carthuſię & fratrib⁹, vt cũ traderẽt petẽtibus, & ſi recuſaret, pręcepto cõpellerent.

Anthelmus eligitur Bellicen. Epiſcopus.

At vbì Anthelmus didicit quid gereretur, & iam adeſſe, q ipſum eſſent abducturi, fugę

fugæ ſe mandare conſtituit, exemplo Chriſti Saluatoris, qui Iudæis eum rapere volentibus & regem conſtituere, fugam inijt, docens ea re dignitates & honores neutiquàm ambiendos, ſed fugiendos potiùs eſſe. Sed Dominus Chriſtus cur eam fugam capeſſeret, non ignorabat: Anthelmus verò propemodùm extra ſe poſitus, quid faceret, neſciebat. Dominus, qui non ſuam, ſed patris venerat facere voluntatem, idcircò fugit, quòd tempus ab omni æternitate præfixum nondùm adeſſet, quo à Patre clarificatus regnaret: Anthelmus verò ea cauſa ſubducere ſe voluit, & neceſſario recuſato miniſterio, ſuæ obſequi voluntati, quòd needùm compertum haberet rem à Deo geri. Perquirentes autem fratres, poſtquàm eum repererunt, è latebris extractum, vix in conuentum perducere potuêre. Exponunt ei Pontificis mandatum, exhibent literas, addit Prior etiam ſuum præceptum, rogant legati nomine totius eccleſiæ Bellicenſis, hortantur fratres, vt prouinciam diuinitùs ipſi demandatam ſuſcipiat, nec ſuam volũtatem auſus ſit diuinæ anteferre. Ecquid verò ijs omnibus effectum eſt? Ille prorsùs renuit, palàm proteſtans, ſe extra illam eremum nunquàm egreſſurum. Tandèm pia quadam fraude & callida machinatione proponunt ei, alterum è duobus vt eligat: aut Pontificis mandato impoſitum amplectatur miniſterium, aut ipſum Pontificẽ adeat, quem aiunt eius cognita voluntate, nunquàm illi vim adhibiturum. Ea igitur ſpe ductus ille, iter ingreſſus eſt, legatis eum non deſerentibus. Vt autẽ peruenit ad Pontificem, ab ipſo & tota curia honorificè acceptus eſt. (Nouerant enim virum eſſe magni meriti & eximiæ virtutis) Poſtquàm autem ad colloquium ventũ eſt, dixit Anthelmus ſe non alia cauſa eò acceſsiſſe, niſi vt poſſet Pontificis experiri miſericordiam, nè eius authoritate ad id adigeretur, quod neque ſibi, neque eccleſiæ, à qua expeteretur, conducibile foret. Multa tùm in ſeipſum cœpit iactare conuicia, illiteratum, idiotam, imperitum, improbum, inutilem ſe clamitans, atque ijs alijsque id poſtremò adijciens, ſe votum nuncupâſſe Deo, nũquàm ab eremo ſe receſſurum, atque ideircò inuitum cogi non debere. Enixè igitur illo petẽte, vt Pontifex ipſi parceret, ille reſpondit: Noli, fili, noli caluas excuſationes prætexere, neq; enim te fingere decet. Nouimus qua ſis induſtria, vbi animum adijcere & intendere vis. Quid ità nunc inerti puſillanimitate contraheris? Obedias oportet. Ego enim quod ſcripſi, ſcripſi. Memineris ſcripturæ dicentis, Quaſi peccatum ariolandi eſſe, repugnare: & quaſi ſcelus idololatriæ, nolle acquieſcere. Simul animaduerte, quanta ſit obedientiæ virtus, quam profeſſus diù coluiſti. Qui teipſum abnegare, & Chriſtum ſequi velle profeſſus es, non debes tuæ obſequi voluntati, ſed ad Chriſti exemplum & imitationem te componere, qui factus eſt patri obediens vſque ad mortem Crucis: à qua etſi pro humana conditione abhorreret, attamen conſtanter dixit patri: Pater mi, ſi non poteſt hic calix tranſire, niſi bibam illum, fiat voluntas tua. His atque id genus alijs ſermonibus Pontifice eum demulcente, ille pudefactus conticuit, & pro tanti patris reuerentia non fuit auſus vlteriùs reluctari. Conſecratus indè eſt ſolenniter ab ipſo Apoſtolicæ Sedis Pontifice Alexandro ipſis ferijs natiuitatis perpetuæ Virginis, quæ tunc in Dominicum diem inciderant, eodemque Pontifice ipſum retinente, ad dies aliquot manſit in Curia: & cùm multa de rebus varijs familiariter inter ſe colloquerentur, & Anthelmus crebrò ex ſcripturis opportuna teſtimonia proferret: Itáne, inquiebant, rudis planè & indoctus eſt iſte, vt ipſe nobis perſuadere voluit? Cùm autem ſolicitus in eam curam incumberet, vt diſcedẽdi ipſi facultas daretur, Pontifex congruis quibuſdam munuſculis donatum, à ſe cum benedictione dimiſit. Hactenùs nonnullis de vita & moribus beati viri ante pontificatum commemoratis, nunc ad ea, quæ Epiſcopus geſſit, breuiter exponenda, Deo fauente, accedemus.

Subducit ſe, nè ſit Epiſcopus. *Iohan. 6.* *Ibidem.* *1. Reg. 15.* *Phil. 2.* *Matt. 26.* *Cedit tandem & conſecratur à Rom. Pontifice.*

Non habuit ſanè in illo locum, quod vulgò dici ſolet, Honores mutare mores. Idem enim permanſit, qui anteà fuerat, vitę grauitate, virtutum conſtantia, perſeueranti religionis ſtudio: ad preces, vigilias, ieiunia & cæteras corporis afflictiones adiecit potiùs aliquid, q̃ detraxit. Diuinũ officiũ non in ſacello ſuo, ſed digniùs & maiori cũ decoro, in ſumma ęde cũ Canonicis humiliter ꝑſoluit. Quotidiè ferè, quod anteà rarò ꝑmittebatur, ſalutarẽ Deo hoſtiã offerebat cũ multa deuotione & copia lachrymarũ. Sacris initiatos, maximè ſacerdotes, ſummo honore dignos affirmabat ꝓ cõcione, iuſſitq; ſuis auditoribus, vt multa eos reuerẽtia ꝓſequerẽtur: illos porrò

Epiſcopus factus vt ſe geſſerit.

admo-

admonuit,vt ſine criminis nota ſcipſos integros & inculpatos Deo miniſtros exhi-
berent.Sed audiebat de illis,quæ animo eius non poſſent nō eſſe moleſta. Erāt enim
nonnulli in eis,qui,quod ſine pudore dici non poteſt, publicè ſuas fouerent concu-
binas:quidam etiam,quod execrabilius eſt,qui ſe fœdiſsima adulterij infamia cōta-
minarent.Itaque primo anno ſuſcepti miniſterij ſui ad ſynodum conuocatis preſby-
teris,& blanditijs & minis eos ſui officij admonere volens,ità locutus eſt: Quis ho-
nor,quæ dignitas ſit ſacerdotij,aduertere debetis fratres & conpreſbyteri mei. Vos,
1.Pet.2. authore beatiſsimo Petro Apoſtolo,genus electum, regale ſacerdotium: vos inter
Malac.2. Deum & homines mediatores eſtis. Sacerdos enim Angelus Domini exercituum
eſt. Vos ſicut luminaria in mundo lucere debetis,& alios optimis exemplis potius,
quàm verbis ſolis,docere. Quantæ, oro, dignitatis eſt, creatorem omnium, Deum
Iohan.6. immenſæ maieſtatis contrectare manibus,panemq́; illum viuum, qui de cælo deſcē-
dit,è menſa Domini accipere? Sanè quiſquis hoc non mundo corpore & pura men-
1.Cor.11. te per temeritatem facere non dubitat, is, Apoſtolo teſte, iudicium ſibi manducat,
non dijudicans corpus Domini. Et ſunt tamen etiam in vobis,qui id minime atten-
dant:non quòd ignorent,ſed quòd negligant & paruipendant.Nam quod abomina-
bile & valdè execrabile eſt,turpiter ſeſe abijcientes,& à tanti honoris faſtigio in ſor-
des & cœnum ſeſe præcipitantes,ſancta polluere nō verentur,turpitudine ſua omni-
potentis Dei in ſe iram concitantes. An verò parùm vobis eſt, (vobis loquor, qui
huius facinoris rei eſtis) quòd quemadmodùm per Ezechielem dicit Dominus, pa-
Ezec.34. ſcentes voſmetipſos,non modò oues,quod vos facere oportebat,non paſcitis,infir-
mos confirmando,debiles roborando,fractos conſolidando, diſperſos reducendo,
& ex luporum faucibus raptos extrahendo: ſed etiam turpiſſimæ vitæ toxico oues
Chriſti inficitis,& quibus ad obtinendam vitam æternam authores & duces eſſe de-
beretis,eas vobiſcum in æternæ mortis præcipitia adducitis? Sed hæc quidem hacte-
nùs à vobis perpetrata,tametſi par erat, eorum cauſa vos & eccleſiaſticis prouenti-
bus & ſacris ordinibus priuari, tamen in præſens mihi meritas non dabunt pœnas.
Si qui verò deincèps ſeſe ad meliorem frugem recipere noluerint, in illos ego certè
multa ſeueritate animaduertere non omittam.Nolim enim diſſimulando veſtrę me
iniquitatis reddere participem. Quòd ſi vos noueritis parcere ſaluti veſtræ, Deum
quoquè propitium ſentietis.

Eius ſeueritas in Concubinarios. Hæc primo anno dicta ſunt ab illo: altero anno cùm quidam nollent reſipiſcere,
ſed ſuis inuoluti fæcibus,pro infami contubernio mâllent vincula catenasq́ue colla
prementes perpeti cum ignominia,quàm ad pudorem & honeſtatem cum Dei amo-
re ſe componere, ſex aut ſeptem audiuimus ordine priuatos. Ita quos non parum
humanitate & manſuetudine corrigere, illos ſeueritate & iuſta animaduerſione
emendatos dilexit, fouit, tuendosq́ue ſuſcepit,vt nemo eſſet, qui ſacerdotes vel læ-
dere vlla ex parte auſus eſſet,aut turpe aliquid de eis dicere. Suas vel eccleſiæ terras,
homines, cœmeteria,& quæcunque ad ipſum attinerent, integra conſeruare, cleri-
cos,viduas,pauperes defendere ſummoperè curauit. Si quis illis, quæ tuenda ſuſce-
perat,illata aliqua iniuria ipſum offendiſſet, (erant autem per id tempus illis in locis
non pauci raptores & maligni homines) quantacunq; is dignitate vel authoritate
eſſet,nulli parcens,nullius perſonam accipiens,nihil quicquam reformidans,immò
tum multo etiam conſtantior, ſi ſperaret martyrem ſe futurum, ſicut ſcriptum eſt,
Prou.28. Iuſtus quaſi leo confidens, abſq; terrore erit: anathemate eum percellebat, nec vn-
quàm niſì ſatisfactione accepta,abſoluebat.

Nō patitur à Comite presbyterū teneri captiuum. Comes Hubertus,Amedei fili⁹,quendā eius preſbyterū iuſſerat cōpręhendi. Petiit
ille preſbyterū ſibi reſtitui:ſed cùm nō impetraret,præpoſitū eius,qui preſbyterū ce-
perat,cū tota domo eius excōmunicauit. Poſtquā aūt cognouit,vbi preſbyter deti-
neretur, Epiſcopū Maurianenſ. dn̄m Vuilhelmū miſit,vt cū ex illa captiuitate extra-
heret.Inuenit hoīem Epiſcopus ille,monuit Prępoſitū,qui tum aderat,vt miſſum cū
faceret.Nolente Præpoſito,Epiſcopus eum è cuſtodia abduxit, contradicente eo-
dem Præpoſito & vociferante: Equidem tibi non reſiſto: ſed tamen ſciet haud dubiè do-
minus meus,quis captiuū eius abſtulerit. Pòſt vbì preſbytero illi ſignificarū fuit inſi-
dias illos moliri,vt rursùs ipſum caperēt,fuga ſibi cōſulere ſtaruebat. Peruenit ad
notitiā ſeruorū prępoſiti,illiq́; abeūti inſidias tēdentes,cum gladijs repētè ei occur-
runt.

runt. Illo ſe defendere volente, tam atroci eum vulnere affecere, vt intrà paucos dies
moreretur. Idem verò Comes per calumniam aſſerebat, quædam in poſſeſſionibus *Presbyter interficitur.*
eccleſiæ eius regalia eſſe: nec tamen, viuente ſancto Epiſcopo, propterea iniuriam fa-
cere eccleſiæ, aut aliquid ab ea exigere auſus fuit. De his igitur cùm eum compellaſ-
ſet Epiſcopus, ille ira percitus minari cœpit, non ſe diutiùs diſſimulaturum, quin
quæ ſui eſſent iuris, exigeret. Rursùs autem monente Epiſcopo & excommunica-
tionis ſententiam intentante, niſi & calumnia abſtineret, & pro ſacerdotis nece,
quantùm ad ipſum attineret, Deo ſatisfaceret: Comes monita eius contemnens, mi-
nasque iactans & pericula intendens, aſſerensque ſe Pontificis Maximi priuilegio
munitum, à nemine poſſe excommunicari: ab Epiſcopo, nulla eius potentiæ habita
ratione, anathemate plectitur, cùm præſens adeſſet. Tum verò illo furore inflamma-
to, & grauiter comminante, illis quoquè, qui ei aderant, affirmantibus, pro tanta in *Comes excōmunicat.*
principem temeritate mox Epiſcopum capite puniri oportere: vir DEI maiori
conſtantia ſententiam ſuam repetens, pertinacem Comitem multo etiam expreſ-
ſiùs à Chriſto & eius corpore, quod eſt Eccleſia, præcidit, ſatanæ illum tradens. Stu-
pebant ſanè, qui huic negocio intererant, nec parùm timebāt viro Dei, cum ille ma-
neret intrepidus, magni beneficij loco habiturus & impenſe etiam gauiſurus, ſi tan-
ta poſſet gratia dignus haberi, vt propter iuſtitiæ defenſionem, ad martyrij palmam
& beatitudinem liceret peruenire.

Erat enim non mercenarius, ſed verus paſtor: non ex illis negligentibus, quibus
per Ezechielem Dominus improperat: Non aſcendiſtis ex aduerſo, neque oppoſui- *Ezech. 13.*
ſtis murum pro domo Iſrael, vt ſtaretis in prælio in die Domini. Quæ verba expo-
nens beatus Gregorius Papa: Ex aduerſo, inquit, aſcendere, eſt quibuſlibet poteſta- *Homil. 8.*
tibus praue agentibus rationis libera voce contraire. Et in die Domini pro domo *in Euāgelia*
Iſrael in prælio ſtamus, ac murum opponimus, ſi fideles innocentes contra peruer-
ſorum iniuſtitiam ex iuſtitiæ authoritate vindicamus. Itaque boni paſtoris, id eſt,
Chriſti veſtigia ſecutus Anthelmus, & gregi ſuo cuſtodiendo accuratè inuigilans, lu-
po veniente haudquaquàm fugiebat, nec afflictorum leuandis calamitatibus &
miſerijs ſe ſubducebat: ſed ſi ita res poſceret, etiam animam pro ouibus ponere pa-
ratus erat. In illum autem lupum ſæuiſſimum, non corpora, ſed animas iugulare cu-
pientem, diabolum vel maximè intentum ſe præbebat, non ignoraas illum ouili Do-
minico die noctuque perpetuas moliri inſidias, & mentes fidelium mille modis lace-
rare & diſcerpere. Illum ergò extra ſe à populo admonitionibus & obſecrationibus:
à ſeipſo ieiunijs, vigilijs & varijs corporis afflictionibus, multisque ad Deum fun-
dendis precibus depellere curabat. Abigebat, inquam, illum à fidelium cordibus ſa-
gittis potentis acutis & carbonibus deſolatorijs, id eſt, verbis Dei compungentibus *Psal. 119.*
corda [illegible], & ſanctorum exemplis vetuſtatem vitiorum conſumenti-
bus, & ad virtutum ſectandam nouitatem animos inflammantibus. Qui iam autem
mortiferi illius ſerpentis eſſent toxico correpti aut iaculis ſauciati, eos inſtàr periti
medici ità curare nouerat, vt ſingulis quibuſque opportuna & conuenientia reme-
dia adhiberet. Paterno omnes complectebatur affectu, cunctisq; prouidere & con-
ſulere nitebatur. Nec deerat ei zelus, quem in Phinees ſcriptura diuina commendat, *Num. 25.*
ſed accinctus gladio iuſtitiæ impios puniebat: neq; tamen odij id faciebat acerbita-
te, ſed beneuolentia & amore, non minus illorum, quàm ſuam ſalutem appetens, ta-
lesq; eos cupiens efficere, qualis ipſe erat. Et certe plus illorum dolebat vicem, qui
animo, quàm qui corpore læſi eſſent. Itaq; vitia damnans & perſequens, eos qui pias
eius admonitiones negligerēt, caſtigabat vt emendatiores redderentur: damnabat,
nè damnarentur.

Non eſt autem prætermittendum, quanta iuſtitiæ authoritate & conſtantia ſuam
in Comitem ſupradictum ſententiam proſecutus ſit. Cum enim Comes ille Sedis
Apoſtolicæ Pontifici ſignificâſſet, ſe contra datum ſibi priuilegium à Bellicenſi Epi-
ſcopo excommunicatum, idem Pontifex mandauit beato viro per Farentaſiū Ar-
chiepiſcopū Petrum & alium quendam Epiſcopum, vt chariſſimū filium ſuū Comitē
Hubertum, quem ſatis temerè excōmunicaſſet, abſolueret: ipſis etiā iiſdē Epiſcopis
præcipiens, vt ſi nollet Anthelmus, cuius conſtantiam nouerat, ipſi eum abſolue-
rent. Veniunt Epiſcopi, adferunt mandata à Pontifice, multis hortantur verbis,
vt ſum-

vt ſummo Pontifici debitam præſtet obedientiam, & iræ principis animum im-
pendenda abſolutione ſibi conciliet. Ille reſpondet: Qui iuſtè ligatus eſt, ſolui non
debet, niſi prius per pœnitentiam ſatisfaciat illi, quem læſit: atque [illegible]
non dignè & pro meritis, ſaltem miſericordia perſuadente & iuſtitia parcente, ca-
tholicæ Eccleſiæ reſtituatur. Neque enim vel ipſi beato Petro ſic eſt hæc collata po-
teſtas, vt vel non ſoluenda ſoluere, vel non liganda ligare debeat. Quanto igitur mi-
nus nobis? Id igitur certum habetote, me à ſemel pronunciata ſententia minimè deſle-
xurum, ſed eam planè retenturum. His auditis, Epiſcopi diſceſſere, nec, quamuis id
mandatum illis eſſet, Comitem fuêre auſi abſoluere. At tamen Pontifex cùm id di-
diciſſet, Comitem abſoluit, idq; Anthelmo ſignificauit. Ea autem re permotus vir
fortis in Chriſto, & moleſtè ferens, relicta Bellicenſis eccleſię cathedra, cupiens vni
Deo in ſilentio & ſolitudine vacare, ad cellæ optatam ſe quietem recepit. Sed Do-
minus, qui ad id eum honoris euexerat, non permiſit vt illic maneret. Cùm enim
Bellicenſis eccleſia & omnis illa regio eius abſentia ſe deſolatam ſentiret, Clerici il-
lius Pontificis maximi literis, quas impetrauerant, freti, eum repetierunt, atq; ęgrè
tandèm obtinentes, cum debito honore & reuerentia eum reduxerunt. Porrò Co-
mes ille noluit ſe pro abſoluto habere, neque in eccleſiam ingredi auſus fuit, donec
coram ſancto viro ſeſe humilians, & ſatisfactionem pollicens, ab illo abſolutus &
eccleſiæ reſtitutus eſſet: Etſi autem magnoperè eum charum ſemper habuit vir Dei,
etiam tum cùm eum ab eccleſia ſepararet, at nunc familiariùs & cum quadam reue-
rentia crebrò illum hortabatur, modo blandis, modo acrioribus vtens verbis. Sed
cùm negligentem & incurioſum ſalutis ſuæ eum cerneret, & neque ſtare promiſſis,
neque mala velle corrigere, immò verò ea potiùs cumulare, duriùs eum appellare,
mala, quæ ſub eo, vel per eum fiebant, improperare, clientelaris officij ſponſionem
& agnitionem, quam vulgò homagium vocant, ab eo exigere cœpit. Ea igitur verba
Comiti materiam & fomitem odij miniſtrabant, ità vt teſtaretur nullum eſſe in ſo-
le hominem, quem perindè haberet exoſum, atquè Anthelmum Epiſcopum. Mina-
batur etiam illi, & vix ſeſe continens, mala ei machinabatur. Interim tamen valdè
eum reuerebatur, ſanctitati eius deferens etiam animo hoſtili: neque vnquam in ijs,
quæ calumniabatur, eum aut lædere, aut dehoneſtare auſus fuit. Si quid autem ab
alio ei illatum eſſet mali, gratulabatur. Cùm aliquando admoneret eum Epiſcopus,
vt pro ijs, quæ diximus, ſatisfaceret, ille reſpondit, ſe in foro paratum reſpondere.
Mox adiecit Epiſcopus: Tu me iure fori, ego te legibus poli conueniam, diemque illi
dico illum ipſum, quo omnes ſtabimus ad tribunal Chriſti. Sed de his hactenus.

Ab anathemate quis non ſit abſoluendus. *Anthelmus relinquit Bellicęſem eccleſiam.* *Reducitur honorificè.* *Comitē abſoluit.* *Comitis odiū recrudeſcit.*

In Epiſcopatu ſuo vir ſanctus in eam curam ſemper incubuit, vt ex veritatis & mi-
ſericordiæ præſcripto omnia fideliter & accuratè gereret: nec minus tamen ſedulò
vacabat religioni, immò verò ſolicitè nè alicubi in toto ordine Carthuſianorum ſacro-
rum inſtitutionum ſiue conſuetudinum rigor langueret, feruor tepeſceret. Ab eius
nutu pendebant Carthuſiani Priores, & illo moderante, ſancta negocia diſponeban-
tur. Dabat verò operam, vt omnia religioſè & ex Ordinis inſtituto atque præſcripto
fierent. Habuit autem ſemper locum ſuum in prima Carthuſia, & in ea Cellam va-
cuam, ità vt vnus eſſet ex ijs, quos habitatorum certus numerus admittebat. In ea
autem Cella ſæpè morari ſolebat, cùm eſſet pertæſus negociorum temporalium, vt
illic recrearet ſpiritum ſuum, non Epiſcopi maieſtatem, ſed humilis monachi func-
ctionem præ ſe ferens. Recreabat autem ſeſe, non ciborum lautitijs, ſed ieiunijs &
precibus: non ſomno vel deſidia, ſed vigilijs & ſanctis exercitijs: non rumoribus aut
fabulis vel muſicis inſtrumentis & modulationibus, ſed ſacris meditationibus, diui-
nis contemplationibus & iubilo mentis: non gaudio, cuius extrema luctus occupat,
ſed luctu & mœrore, cui æterna conſolatio promittitur. His, inquam, Dei fidelis ſer-
uus reficiebatur & confirmabatur alimentis, perennis gloriæ ſpe illum roborante &
conſolante.

Sępè degit in cellula Carthuſiana. *Prou. 14. Matt. 5.*

Solebat etiam non rarò viſitare loca religioſa, imprimis autem ipſi domeſtica ſui
ſuæ profeſſionis: cumq; veniſſet ad quamlibet ſanctam congregationem, conuoca-
tis fratribus, gratiſſima & mellita oratione proponebat illis magnorum exempla vi-
rorum, quos aut vidiſſet ipſe, aut de quibus auditione accepiſſet, mores eorum, di-
cta factaque commemorans. Deindè comiter & iucundè ſingulos ad ſe accerſens, ſibi

illi

aſſidere voluit, aut ipſe è ſuo loco ſurgens, ad illos ſe conferebat, oĩbus ſe conformans & accommodans, nec plus deferens maiori, atquè minori. Tum verò familiari & placida exhortatione, vultu ad hilaritatem & iucunditatem compoſito, animabat eos ad ſuſcepti inſtituti perſeuerantiam & profectum, ad ferendum libentibus animis iugum Domini ſuaue & onus leue: ſimul ob oculos eis ſtatuens illud immenſum præmium futuræ beatitudinis, à Deo ipſum diligentibus præparatum, quale nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſſcendit. Et quia vir ſanctus nihil ſibi tribuebat, nec ſua ſibi ſufficere arbitrabatur, ſed aliorum ſe ope indigere ab animi humilitate perſuaſum habebat, ſtudioſè eos orabat, vt in precibus ſuis ipſius eſſent memores. Ad quancunque veniſſet ſeruorum Dei congregationem, ab ijs ſe in fratrem recipi & petijt, & impetrauit: idq́; ſpeciatim in cunctis Ordinis Carthuſiani monaſterijs. Erat enim rationi conſentaneum, vt quem Deus in illo cæleſti regno eximium fore ſciebat, ei in præſenti Eccleſia optata ſuffragia non negarentur. Concilijs Eccleſiaſticis, aut ſecularium negociorum tractatibus quotiès interfuit, nullus vel Epiſcopus, vel alterius ordinis aut ſtatûs fuit, qui non eum ſibi anteponeret. Omnes eum reuerebantur, ipſa etiam Romana Curia. Si quid enim vitioſum aut repræhenſione dignum in aliquo cerneretur, quantacunque is authoritate polleret, non dubitabat eum arguere, tantus illi inerat iuſtitiæ & veritatis zelus. Neque enim ex arrogantia vel hypocriſi id faciebat, ſed feruore charitatis. Nec deerãt, quibus ille eius iuſtitiæ zelus eſſet inuiſus: atq; illi quidem eo præſente ori ſuo digitum imponebant, ſed abſenti detrahebant, eiusque facta rodebant dente canino. Compluribus ſanè eius caſtigationes & repræhenſiones non erant ingratæ. Aduersùm ſuperbos ſeuerus & rigidus erat, eorum contemnens arrogantiam: humilibus comem, placidum & affabilem ſe præbebat. Obſtinati, peruicaces, & qui nollent reſipiſcere, durum & quaſi indignabundum eum experiebantur: obedientes & morigeri, lenem, humanum & familiarem. Erga peccatores pœnitentes quàm pius, benignus & miſericors fuerit, nôrunt illi, qui ei peccata ſua confeſſi ſunt, & eius manús impoſitione cum Deo in gratiam reſtituti. Totis ſanè viſceribus condolebat illis, idque non ſine lachrymis, quas ab oculis eius eliciebat, non mœror animi, ſed ingẽs pietas & miſericordia & lætitiæ magnitudo. Iure enim gaudẽdum exiſtimabat, cùm, ipſo Chriſto teſtante, gaudium ſit in cælis coram Angelis Dei ſuper vno peccatore pœnitentiam agente. Conſolabatur quoquè illos, dicens veniam & Dei gratiam ipſos eſſe adeptos: atque deincèps, licèt omnes ex animo diligeret, iſtos tamen peculiariùs, non aliter, quàm ſuos mater filios. Miſeris & afflictis condolebat, eosque conſolatione, conſilio, auxilioque fouebat. In pauperes verò & inopes quis illo vnquàm benignior, quis humanior viſus eſt? quis maiori erga illos miſericordia, quis de illorum ſubleuanda inopia ſolicitior fuit? Ex ijs, quæ habebat, nihil ſuum arbitrabatur, ſed omnia pauperum: quod quidem etiam reuerà ſic erat. Non incubabat ille pecuniæ theſauris, qui non permanent: ſed illis potiùs coaceruandis intentus erat, qui in cælis repoſiti, amitti vel corrumpi nunquàm poſſunt. Itaque demptis ijs quæ moderatus victus poſcere videretur, cætera omnia in pauperes erogabat, inprimìs autem religioſos ſiue monaſticæ vitæ cultores. Cùm autem ſancta loca omnia amore & beneuolentia complecteretur, duas quaſdam ſanctas congregationes ſibi tuendas fouendasque ſuſceperat, ſingulari quodam ſtudio illas proſequens, & magnis ſuſtentans beneficijs, tum in ijs, quæ ad ſtructuras, tum quæ ad victum veſtitumq́; eſſent neceſſaria. Ex his vna erat ancillarum Chriſti, viduarũ & virginum, quę ſexum imbecillem cum ipſo mundo virili animo vicerant, & in loco, qui Tuncis dicitur, eremiticam ducebant vitam. Altera erat leproſorum, ſub regula degentium: quam quidem vir ſanctæ conuerſationis & miræ humilitatis, Deo deuotus Guigo miles Chriſti eo in loco, quem, Inter ſaxa, vocant, ad Rhodani magni fluminis ripam conſtruxerat inſtitueratque. Hæc duo loca crebrò ſolebat ſanctus Epiſcopus inuiſere, animarumque & corporum curam gerere: delectabaturque eorum colloquijs, nec fœminarum reformidans acceſſum vir caſtiſſimus, nec leproſorum faſtidiens familiaritatem ſeruus Chriſti humilimus.

Eo anno, quo ab hac vita deceſſit, magna annonæ caritas magnam famem & calamitatem inuexit in homines. Tum verò ille quaſdam ſanctorum congregationes

Eſa. 64.
1. Cor. 2.
Quãti eum omnes fecerint.
Erga confitentes quis fuerit.
Luc. 15.
Item erga afflictos & inopes.
In annonæ caritate multos fouet beneficijs.

ſuis fouit beneficijs,& confluentium vndiquè pauperum turbam vſq; ad meſſis tempus quotidianis eleemoſynis ſuſtentauit. Mirabantur omnes, vndè tanta illi ſuppeterent. Sed Dominus,qui quinque panibus totidem hominum millia ſatiauit, poterat ſeruo ſuo fideli augere & multiplicare ea, quæ illius cauſa diſtribuebat. Certum autem diem præfixerat,ad quem vſq; promiſerat ſe illas eleemoſynas continuaturũ. Itaque Domino,qui extra mundi huius exilium ad patriam eum euocare conſtituerat, tantiſpèr expectante, donèc id, quod vouerat, eſſet executus, eodem ipſo die, quem eleemoſynis illis præſtandis extremũ præſtituerat, à Domino vocatus, deceſſit è vita. Illo autem die aduentante, & futuræ vitæ, cuius obtinendæ cauſa fideliter laborauerat, initio propinquante, acuta febre correptus,cùm, vt fit in ea ægritudine,verbis erraret,at tamen de rebus neceſſarijs interrogatus, prudenter & accuratè reſpondebat,in nullo prorsùs errans. Flebant autem omnes eius amici & familiares,idque pietate potiùs, quàm mœrore ducti. ſciebant enim eius obitu dolendum non eſſe,quòd ad illum attineret. Petebant verò ab eo benedictionem & conſilium: & ille benè eis precabatur, & conſilia ſuppeditabat. Cumque dicerent, vt res ſuas diſtribueret,reſpondit: Abſit à me,vt faciam teſtamentũ,qui nihil habeo: quippe qui non ſum de hoc mundo. Hucuſquè ex miniſterio ſacerdotij licuit mihi res commendatas curare & diſpenſare: at nunc quandò ijs frui non poſſum,nec diſpenſare licet. Rogabant porrò,vt Comiti ignoſceret, cum quo erat illi controuerſia: at ille nunquàm ſe id facturum aſſeuerabat,niſi à calumnia ceſſaret,fidemque daret,ſe nihil vnquàm ab Epiſcopi vel eccleſiæ eius poſſeſsionibus exacturum: tum etiàm de cæſo presbytero culpã ſuam pœnitens agnoſceret. Atq; hæc quidem Comiti,qui in vico illo aderat,indicãda videbantur,ſed non erat qui id auſus eſſet. Interfuère autẽ huic conſilio duo ex Carthuſiæ fratribus,genere nobiles, ſed humilitatis & fidei conſtantia multo nobiliores: nempe Haymo,quondàm potens in ſeculo & magnificus,atq; Giraldus. Hi Comitem adeunt,indicant quid audierint ex Epiſcopo: hortantur vt miſſam faciat calumniam: à tanto patre veniam petat, vt eius, qua ſe felicem fore ſperet, poſſit benedictione potiri. Audiens hoc Comes, Deo ſuam illi gratiam adſpirante, & beati viri,qui eius ſitiebat ſalutem,intercedentibus meritis,timore correptus & corde cõpunctus,erupit in lachrymas: ſtatimq; veniẽs ad virũ Dei,culpam ſuam cõfeſſus eſt,& calumniam omnem miſſam fecit,promiſitq; ſe eccleſiam defenſurum paratus etiam iureiurando id confirmare:& cùm humiliter & obnixè veniam peteret, cum illo in gratiam redijt, impoſitisque ei manibus vir Dei benè precatus eſt ei, dicens: Deus omnipotens Pater & Filius & Spiritus ſanctus,benedictionis ſuæ & gratiæ tibi tribuat largitatem: creſcere te faciat & multiplicari,itemq; filium tuũ, cùm non haberet niſi filiam. Rati autem pleriq; illum errare, ſuggerebant vt filiam diceret,non filium. At ille ſemèl atq; iterùm repetijt filium. Quam quidem prophetiam non multo pòſt tempore nouimus completam, nato illi filio.

Matt.14.

Febre corripitur.

Nõ vult cõdere teſtamentum.

Comes veniã petit ab illo.

Prędicit filiũ habiturũ Comitem.

Porrò Clericos ſuos ipſum conſulentes admonuit vir pius, vt mutua ſe charitate complecterentur,ſtuderent cõcordiæ & vnitati,& pacis vinculo inter ſe colligarentur. Ità demùm illuſtri curſûs ſui agone peracto, ſanctus Dei confeſſor Anthelmus Epiſcopus æternum adeptus eſt brauium: expletisque circa eum, quæ ei præſtari par erat,officijs,inter litanias & cantica ſpiritum Domino reddidit, ſexto Calendas Iulij,anno ætatis ſuæ ampliùs ſeptuageſimo, Epiſcopatûs verò decimoquinto, ipſo regnante, cuius regnum non habet finem, Domino noſtro Ieſu Chriſto: cui eſt cum Patre & Spiritu ſancto gloria, laus & honor, virtus & poteſtas per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

Chriſto ſpiritũ reddit.

De quibuſdam miraculis eius,quæ aliquot locis contraximus.

ETſi verò non impar eſſet meritis, nec Deo minùs gratus beatus Anthelmus plerisq; miracula facientibus, at tamen in vita ſua haud ſecùs atquè peſtem quandam id vitare conſtituit,nè ſanctus diceretur. Non enim in ſe gloriari ille nouerat, ſed in Domino: nec æquum arbitrabatur, vt efficiendorum miraculorum gratiam ſibi vſurparet ipſe indignus (ità enim de ſe ſentiebat) peccator. Sed interìm tamen eximiæ virtutes & præclara opera eius,miracula erant: & licèt ille ſe celaret,nõ pauci ta-

ci tamen eius meritis ſe ſenſêre moleſtijs liberatos. Quàm verò celeriter fides eius optata impetrârit à Domino, ex eo, quod ſubijcimus, poteſt miraculo animaduerti. Cùm die quodam iter faceret, quà tranſiturus erat, miſer quidam iacebat homo, à ſerpente ictus. Is, veneno ſe per corpus diffundente, verſus in tumorem, acerbiſſimè cruciabatur, nihil niſi mortem expectans. Venientem ad eum locum virum Dei orabant qui aderant, vt paululùm ſubſiſteret, præſtaretque conſilium, quid remedij eſſet homini calamitoſo adhibendum. Tum ille miſertus eius, non ſine lachrymis Crucis ſignum in eum expreſſit: moxque tumor & dolor omnis euanuit. Dignum ſanè erat, vt Chriſtus propter ſeruum ſuum, qui crucem ſuam tollens, ipſum ſecutus erat, & carnem ſuam crucifixerat cum vitijs & concupiſcentijs, Crucis miniſterio & mala pelleret, & bona largiretur. Seueriſſimè autem vir DEI prohibuit ſocijs, nè cui id indicarent: cęteris quoquè, qui illic aderant, dicebat, Dei beneficia non ſuis meritis, ſed illorum fide impetrata, nè ſibi adſcribenda putarent. Neq; enim tantoperè fur in furto depræhendi reformidat, quàm hic vir ſanctus hominum laudibus celebrari: quippe qui non alio, quàm peccatoris, loco ſe haberet.

Crucis ſigno ſanat à ſerpente ictum.

Non vult laudari.

Poſtquàm autem ex mundi huius caligine ad illam lucem ſempiternam commigrauerat, Dominus non eſt paſſus ſanctum ſuum, qui ſe occultauerat, diutiùs in obſcuro latére, ſed euidentibus miraculorum ſignis eius ſanctitatem declarauit. Nam cùm eius venerabiles celebrarentur exequiæ, & ſacrum corpus monumento conderetur, eo loco, vbi humatus eſt, tres lampades erant, quæ non interdiù, ſed noctibus accendi ſolebant, prætorquàm in pręcipuis ſolennitatibus. Erat igitur etiam hæc ſolennitas præclara, non funeris, ſed triumphi. Eccè enim, dum cuncti ad ſacrum funus intenti ſunt, vident in vna ex ijs lampadibus ignem immenſo lumine coruſcare: Admirantibus illis & ſtupentibus, etiam aliæ duæ diuinitùs accenduntur, ſimulque omnes illuſtrius de ſe lumen ſpargunt. Fit clamor eccleſiæ exultantis, & Deum laudantium. Accurrunt omnes tum indigenæ, tum peregrini, qui illic aderant, tantoq; ſpectaculo obſtupeſcunt, In ijs fuit etiam Comes Hubertus & ſocer eius Girardus Viennenſis, & qui cum illis erant viri illuſtres non pauci. Vt vidit autem Hubertus Comes inſigne miraculũ, tremefactus, ex Epiſcopi ædibus, in quas ingreſſus fuerat, egreſſus eſt, & omnia, quæ illic ſibi vendicârat, ibì reliquit.

Tres lãpades in eius funere diuinitùs accẽduntur.

In territorio Gratianopolitano vir nobilis erat, Deum timens cum coniuge ſua. Amauerat illos Anthelmus, totius boni amator. Deerant ijs proles, quòd matrona ſterilis eſſet. Vt autem peruenit ad eos fama tot miraculorum, quæ ad ſepulcrum viri Dei fiebant, ait vxor marito ſuo: Ibo ad dominum meum ſanctum Anthelmũ, nihil dubitans, quin ſit mihi à Domino prolem impetraturus. Abijt, preces obtulit deuotas cum multa fide & ſpe, domum reuerſa, concepit & enixa eſt. Eiuſmodì miraculũ fecerat etiam in vita ſua. Negocij cuiuſdam expediendi cauſa venit Geneuam. Hoſpitio acceptus eſt à Buiamundo amico ipſius. Poſtquàm aſſedit, Vbi eſt, inquit, domina? Volo eam videre. Venit illa, hortabatur vir beatus ambos, vt fidem cõiugij & mutuum amorem conſeruarent, bonis operibus eſſent dediti, diuinoq; timori ſemper inhærerent. Dixit autem ad illum Buiamundus: Domine, ſatìs quidem omnia ex ſententia habemus: ſed vnum, quod vel maximè optamus, deeſt: nempe proles. Tum vir ſanctus vocat ad ſe matronam, pingit Crucem in fronte eius, dicit ore iucundo: In nomine Domini fac mihi vnum filium. Mox in virtute Crucis mandatum fides, fidem effectus conſecutus eſt. Concepit enim ex marito, & opportuno tempore edidit filium.

Sterilis parit.

Nota vim S. Crucis.

Adoleſcens quidam nobilis, nondùm adeptus militiæ cingulum, oderat ſanctum virum, fortaſsìs ab illo quandoquè obiurgatus. Is cùm tranſiret reuerendum eius ſepulcrum, videretque ibì iacére homines morbidos & malè affectos, illorum fidem ſtultitiæ tribuens, ibat cachinnans. Et eccè ſubitò acri corripitur febre, & intolerabili ardore vexatur, ſpem vitæ abijciens. At colligens ſeſe, duci cœpit pœnitentia, ſociorumque manibus, cùm per ſe non poſſet, eò perductus, humiliter veniam petijt, vota nuncupauit, & liberatus eſt. Idcircò enim corpore pœnas luit, vt animo ſanaretur.

Cęlitùs punitur ridens miracula viri Dei.

vniuerſi. Clerus, nobiles, plebeij aduenient, Deum pariter omnes lætabundi laudant & prædicant, qui per ſanctos ſuos faciat magna & admiranda: Cuius imperium & poteſtas ſe porrigit in omnia ſecula ſeculorum, Amen.

In Eccleſia ſanè Bellicenſi meritis beati Anthelmi multa alia facta ſunt miracula, quæ hominum incuria non ſunt in ſcripta redacta: quanquam eorum tam ingens profecto eſt numerus, tantaq; aſſiduitas, vt commemorari omnia non poſſint: quando confluentibus vndiquè turbis ad eius venerabile corpus, innumera credentibus beneficia obtingunt. Gaude igitur & lætare Eccleſia Bellicenſis cum tota diœceſi, tam eximii patris illuſtrata præconiis. Lætamini ciues: quia quem in vita meruiſtis habere paſtorem, nunc multo etiam magis protectorem & pium apud Deum interceſſorem habetis. Lætamini vel maximè omnes vos, qui in Clero eſtis, quibus tantus obtigit theſaurus: quo locupletati, non ſentietis inopiam, ſi tamen digna veneratione vos noſſe oſtenderitis, quantus & qualis ſit, & quanto colendus honore. Non deſinet ille veſtri curam gerere: per illum, Domino largiente, multa vobis aderit proſperitas & pax, ſine qua non poteſt vlla creſcere eccleſia, niſi fortè, quod abſit, circa illum negligentes ſitis. Date igitur operam, vt ex animo illum diligatis ac veneremini, ſi modo Deum verè diligitis, ſi Deo placere cupitis, cui placet ille. Eo enim vos inuitat omnipotens remunerator, quando tot admirandis, vt cernitis, eum ſignis ornat. Quem ergo Deus potēter & magnificè, illum vos piè ac religioſè, quantum humana fert fragilitas, honorate cum ſumma reuerentia. Qui vos in cælis cupit habere ſocios, deuotos habeat in terris cultores. Quicquid ei à vobis erit honoris impenſum, in vos redundabit. Ille vobis conferre aliquid poteſt, vos illi nihil. Non eget ille veſtra ope, qui ſummo fruitur bono. Sanctis habere honorem, nihil aliud eſt quàm Deum ipſum honorare, qui in eis eſt, & cuius corporis membra ſunt illi. Habetis in illo exempla virtutum illuſtria: ſit ille vobis inſtar ſpeculi ob oculos propoſitus, ſanctiſque ſectandis moribus illum imitamini, vt ad quam ille iam peruénit beatitudinem, eam vos quoque, illius meritis & precibus adiuti, adipiſci mereamini. Quæ noſtra humilitas veſtræ amplitudini auſa eſt ſuggerere, ea vos longe rectiùs curaturos non dubitamus, quàm nos vlla dicendi facultate conſequi poſſimus: præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum Patre & Spiritu ſancto viuit & regnat per infinita ſecula, Amen.

Innumera eius miracula.

Sanctis impenſus honor, in Deū redundat.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI SAMSONIS HOSPITVM EXCEPTORIS, AVTHORE SIMEOne *Metaphraſte.*

PArtim quidem magno Samſoni gratum noſtrum animum ſignificantes, & ei cultū debitum exhibentes, partim autem hominum nullam vitantes reprehenſionem, ad hanc acceſſimus orationem, & illius ſcribendæ vitæ munus gratè ſubijmus. Quomodo enim nō optimo iure reprehēderemur, ſi cùm multorum aliorum ſanctorum, partim quidem Martyrum, partìm autem, qui Deo alia ratione placuerunt, horum quidem labores & certamina, illorum vero vitam & res geſtas diligenter conſcripſerimus: hunc autem magnū Samſonem videamur contemnere, & maximè qui eſt adeo propinquus, & quod ad ſepulcrum quidem attinet quod res efficit admirabiles, eſt nobis vicinus: idq; cùm nullum ex iis, qui nos præceſſerunt, inuenerimus, qui fuerit eiuſdem cuius nos animi, & vitā illius ſcriptis diligenter mādauerit.

27. Iunij.

Neque vero me latet, a viro pio & Pontifice, & cuius etiam magna fuerit eruditio, magni Samſonis compoſitum fuiſſe Encomium. Ego autem dico vitam ſingulatim compoſitam, & accuratè res illius tractantem, & quæ præterea rerum mirabilium ſatis amplam faciat mentionem. Hoc enim, neque alios nouimus, qui in hodiernum

Encomium Salonis compoſitum ab Epiſcopo.

vſque diem fecerint, neque nos id ſatìs facere poſſumus, qui ab illis temporibus ſimus multùm remoti: neque eius vitam perfectè perſequi, niſì ſolum eã referre paulò diligentiùs, & pauca ex eius miraculis viris pijs ad Dei gloriã exponere. Eius enim paruum vitæ opuſculum, in quod è clero accep[illegible] incidimus, id viſum eſt non ſolum negligenter compoſitum, ſed etiam teſtatur eum, qui id cõpoſuit, nihil habuiſſe eruditionis: immò verò nec ea ipſa, quæ narrat, ſatis perfectè & abſolutè traduntur, & longè abſunt à ſumma perfectione. Quinetiam illud opus, quo diù vſi ſumus, inuenimus ſe habere ſimiliter, & ex eadem (vt aiunt) factum eſſe [illegible], & inſcriptum quidem eſſe Encomium diuini Samſonis, & habere ſingularem quandam narrationem eorum, quæ ab illo in vita geſta ſunt; ſed parcè admodum, & malignè viris bonis præbens guſtum eius miraculorum. Quod autem nos omnium maximè conturbat, eſt quòd ipſi (quòd ad res geſtas attinet) cùm eas aliunde habere non liceat, eis ſumus ſecuturi. Ea de cauſa petimus nobis dari veniam ab iis, qui legent ea, quæ ſunt à nobis elaborata, vt nos non condemnent negligentiæ, neque hanc minimè examinatam reijciant narrationem. Neque enim noſtrum eſt hoc opus, vt prius diximus, ſed ſumus aliorum ſecuti veſtigia. Illud itaque Herodoti hîc poterit commodè dici, eſſe potius Iſtiæi calceum, etiamſi ipſum induerit Ariſtagoras. Ità autem habet.

Samſonis patria. Genus & parentes.

Hic ergò magnus, & cuius omnem orbem terræ peruaſit fama, Samſon, genus quidem duxit ex illa celebri & inclyta Roma. Ortus eſt autem ex non ignobilibus, nec vulgaribus parentibus, ſed etiam valdè honeſtis & claris: quorum magnæ quidem erant opes; gloriabantur autem ſe genus ducere ex ſanguine Imperatoris. Sed [illegible] viri huius maximi res externæ ità ſe haberent, neq; res quoque illas habebat contemptui. Quomodò? Nam & virtutis magnam curam gerebat, & diuinæ ſcripturæ lectioni erat intentus: & tanquàm iucundiſſimo cibo ei diligẽter adhærebat: & breui tempore venit ad omnem eius cognitionem. Verum cùm neque medicinæ, [illegible] valdè humana, vir longè humaniſſimus ſtudium abieciſſet, ſed ſe etiam ei [illegible] dediſſet, etiam ſi arte parùm admodùm ad quæſtum ſit vſus, in pauperi[illegible] ſit diuinæ gratiæ miniſterio morbos curans immedicabiles, & tanquam grato velamento arte vtens propter ſummam humilitatem.

Studet medicinæ.

Poſtquàm autem eius parentes è vita exceſſiſſent, non amplius [illegible], nec differebat: ſed apta accepta occaſione, vtpote quòd nullus eſſet [illegible], [illegible]ciebat, quæ ſibi videbantur, & iis, in quas cadit interitus, diuitijs, [illegible] tempus, diuitias commutabat æternas, conuenienter diuinæ voci [illegible] quæ iubet vendere ea, quæ habet, & præbere eleemoſynam, & hinc [illegible], quæ minimè veteraſcunt. Dabat verò opes non parcè, nec paulatim, ſed nec [illegible] ſtillans, ſed profusè admodùm & largè, ambabus, vt dicitur, manibus effundens in ventres pauperum, aut eſurientium: idque non ſemèl, aut bis, ſed per totam vitam: Ei enim ſemper æqualis, & cum eo nutrita fuit eleemoſyna. [illegible] autem greges nolebat ampliùs apud ſe manere, neque in ſeruos vti [illegible]: ſed potius libertate dignabatur ingenuæ, eis abundè præbens, quod ad victum ſufficeret. Quid enim ei opùs erat ſeruitute hominum, qui ſe verum & germanum ſeruum Domino conſecrauerat? Sic itaq; in facultates affectus, & quibuſdam temporalibus, tanquàm vinculis laxatus, erat re vera leuis & accinctus, & vna quidẽ tunica, vno autem famulo contentus. Deindè Roma relicta, hic vir egregius in hanc nouam venit Romam, diuini, inquam, Conſtantini ciuitatem. Atq; quænam quidem eum cauſa permouerit, nequaquam poſſum dicere. Sed non ſine Dei numine, neq; omnino inutiliter verſatus eſt in hac regia ciuitate: in qua eſt etiam ſacrum eius corpus repoſitum, theſaurus ſacroſanctus, diuitiæ, quę minimè conſumuntur, omnium morborum remedium.

Matt. 19. & 6.
Liberalis eſt in pauperes.

Hic ergò omni ex parte magnus Samſon, cùm ad hanc peruenisset ciuitatem, in quadã parua & humili domo habitabat. In proximi aũt cura gerenda erat [illegible], nam cùm hãc domũ benignitatis argumentum, & [illegible] ubi morbo premerẽtur hoſpitio excipiebat, & fraternè tractabat, nec ſolum in eo [illegible] & [illegible] [illegible]

Morbid[illegible] ipſa.

[illegible]

borum mirabilem efficere curationem? Quæ quidem ei facere, nō minùs quàm velle, erat facile. Et (vt ſemèl dicam) alterius quidem aliquid aliud, Samſonis autem hoſpitalitas & benignitas, & in egentes miſericordia, erat adeo ꝓpria, vt propemodum rediret ad neceſſitatem naturæ: ſicut ſoli quidem illuminare, igni autem vrere. Hinc etiam euadit manifeſtus ei, qui tunc erat Chriſti Pontifex. Bonitatis enim ſplendor & decus eos, qui eam exercent, cito propalat. Is autem erat Menas, virtute nō obſcurus. Et ab illo ordinatur ſacerdos, triginta iam annos natus, & pauloplus. Deinde ei etiam euadit manifeſtus, qui tunc inſtituebat Imperium. Id autem ex eo accidit. *Initiatur ſacerdotio.*

Iuſtinianus quidem erat, qui imperabat, cuius & Imperij diuturnum fuit tēpus, & vita illuſtris. Ei morbus incubuit valdè grauis, cùm ei malè affecta eſſent pudenda, & veſica graui laboraret vlcere. Atque ille quidem patiebatur & laborabat, nec dolores ferre poterat. Ei autem erat circunfuſum examen medicorum, & circa eum, vt mos eſt, aderant magno ſtudio diſputantes. qui ad promittendum quidem, & ad bona ſpe implendum ſunt valdè prompti, vt qui & eius animum, qui laborat, hinc incitent, & efficiant, vt ſit ad dandum alacrior: vt autem quod promiſerunt, deducant ad effectum, & eum, qui laborat, liberent ab eo quod eum malè habet, non ſolum breui non poſſunt efficere, ſed neq; longa mora & dilatione, neq; longi tēporis vtentes auxilio: ſed parati quidem ſunt eorū, qui laborāt, accuſare tarditatē, aut etiā ad id, quod eſt deterius, procliuitatē, vt qui vel præceptis non acquieſcant, vel in cibo & potu non ea, qua par eſt, cautione vtantur: ſi autem & ea, quæ ad curandū adhibent, medicamenta nonnihil reprehendunt. Quid ergo Imperator? Poſtquàm vidit eos multa quidem dicere, & magna verba loqui, nihil autē conferre ad curationem, immo verò lædere, & maiores dolores afferre, ipſe agitabatur quidē doloribus, ferre verò nō poterat. Atq; omnes quidem medicos ex æquo condemnans vt inutiles, in malam rem abire iuſſit: ad Deum autem confugit, & ei magno ſtudio adhæret, & illinc quærit auxilium. Nonnunquam enim egeſtas docet, quid nobis ſit vtile, & efficit, vt diſcamus, vnde nobis verum veniat auxilium. Auxilium enim meū, inquit, à Domino. *Pſal. 120.*

Cùm itaq; vehementer petiiſſet, non tardè conſequitur, ſed ei in ſomnis oſtenditur multitudo medicorum, qui ordine quidem aſſtabant, honeſta verò, & quæ ſacerdotibus conueniebat, erant veſte induti. Vidit autem quendam accedentem Eunuchum, ex auro quidem contexta veſte indutum, Præpoſito verò amictu ſimilem, qui viſus eſt oſtendere vnumquenquam ex medicis, quo ſit vultu, ætate & habitu: inter quos vnum, qui erat ſpecie humilis, canis decorus, veſtitu honeſtus & cōpoſitus, & diligentiùs curare, vt non eſſet Imperatori, & efficere, vt ſciret qualis eſſet in omnibus, & dixiſſe. Hic ſolus, & nullus ex aliis, tibi poteſt dare, vt à morbo libereris. Poſtquam autem à ſomno fuit excitatus Imperator, (non dicebant eſſe ſomnium, (Vt crederet eum effecerat, qui prouiderat vt videret, & quæ viſa fuerāt, erat re ipſa cōfirmatus) impletur quidem gaudio: accerſit autem ſtatim medicos. Et illi quidem cōuenerunt, & ſe ei omnes coram ſtiterunt. Ille verò vnumquenque luſtrabat, diligentiſſimè perſcrutans, & non minus examinans, quàm aurum lapis Lydius, vultumque & figuram, & ætatem, conuenienter ſignis, quæ erant oſtenſa per ſomnia. Poſtquàm autem nullum vidit tale ſignum in eis, qui aderant, dolore afficiebatur, & perplexo erat animo, & erat adhuc triſtior, vt qui non eſſet promiſſum aſſecutus. Hinc acris & vehemens facta eſt inquiſitio, donorumque & maximorum honorum promiſſiones, quos, qui virum, qui quærebatur, erat oſtenſurus, conſequenter ſignis quæ viderat Imperator, mox erat accepturus. Quo cognoſceretur autem, ſignum erat, non quomodò Pelopidis (vt narrat fabula) humerus, ſed virtus inſignis, & præcipuè moderati mores & compoſiti. *Viſio Iuſtiniani Imp.*

Cùm autem eſſet difficilis inuentio, (celabatur enim) non formā mutans, vt fingunt Proteū, ſed quodā diuino hoc eueniente conſilio vt tardior oſtenſio eum redderet magis deſiderabilem) vix tandem vnus ex medicis Imperatoris, notus quidem Imperatori, magno autem Samſoni familiaris, & qui res illius optimè nouerat, non virtutis ſolum, ſed etiam gratiæ & miraculorum, eum manifeſtum reddit. Hinc autē illi facile erat coniicere, eum eſſe, qui illum erat curaturus. Hic ergo ipſe magnum illum Samſonem notum reddit Imperatori, & ei tantam conciliat lætitiam, quanta ij, qui laborant morbo corporis, & ab eo cupiūt liberari, ſoli poſſunt intelligere. Atq;

ſtatim quidem venit admirabilis Samſon: neque enim inter viſum & auditum interceſſit tempus vel breuiſſimum: tantum eius videndi Imperatorem ceperat deſideriũ. Cùm verò eũm vidiſſet, ex ijs, quæ noctù viſa fuerant, pulchrè recognouit ea, quæ cernebantur interdiù, vtpote oculorum manſuetudinem, formæ hilaritatem, morum honeſtatem, barbæ ſquallorem, adſpectus triſtitiam, & quæ eum decebant ſigna moderationis. Hæc cum ille, admirabili accedente Samſone, eſſet contemplatus, nõ potuit ampliùs contineri: ſed ſurgens præ immoderata lætitia eum, qui ſpecie vilis erat & abiectus, is, qui erat inſignis Imperio, amplectitur, & ſuauiter admodũ oſculatur, non os ſolum, ſed etiam caput, dicens: Certe, ò pater, tu es ipſe, qui mihi admirabiliter in ſomnis apparuiſti: Quinetiam te morbum meum pollicitus es curaturũ. Hæc cum dixiſſet, ſtatim ingreſſus eſt in Regię penetralia, ſanctum illũ manu tenens. Neq; enim exiſtimabat ſe magnum quid facere, illũ honorãs, quam erat aſſecuturus facientem miraculum.

Iuſtinianus Samſonem oſculatur.

Poſtquàm autem ingreſſus eſt Imperator, & eum habuit ſecum ſedentem, nondum eum humanè accipiendo ſatiatus, plura adhuc faciebat. Eius manus capiens, ſuis imponebat oculis, & eas cum maxima voluptate deoſculans, & in eas diffluens lachrymas, lætabatur. Morbi enim, qui eum premebat, neceſſitas efficiebat, vt homo appareret potius, quàm Imperator, & qui humanis flectebatur miſerijs, quàm qui Imperatoria efferebatur magnificentia. Verumenimuerò hæc magna Imperatoris moderatio & religio, grauem ſancto iniecit moleſtiam, & perinde ac ſi ei fieret iniuria, & in eum nimia exerceretur modeſtia, non potuit tenere ſilentium. Ne [illegible] ceris, o Imperator, neq; tam demiſſe & abiecte, acclamabat: nec eo, quod te [illegible] modicè deijcias & deprimas, efficias vt damner arrogantiæ. In quo enim ſum communibus hominibus ſuperior, q ſum miſer, & peccatis obnoxius, & opus habeo magna Chriſti benignitate & clementia? Verumenimuerò hęc tua fidei abundantia & feruor, eſt futuri à Chriſto auxilij certus nũcius, qui eſt Rex Regum, & poteſt omnia facere. Cùm ſic dixiſſet, impoſuit manum parti patienti. Et ea quidem ſuo [illegible] tur officio: Is autem copia humilitatis volens celare abũdantiam gratiæ, [illegible] rebus, quas parti laboranti ex arte impoſuit, curationem conabatur [illegible]. Sed medicamentum, quod applicabatur, vincebat, quæ celabatur, [illegible] fuerat cognitus rerum effector mirabilium, in hoc quoque fuit cognitus [illegible] raculum. Non multi enim dies preterierunt, & Imperator fuit [illegible] morbo, & eſt integram aſſecutus ſanitatem, repletusq; eſt [illegible], illa quidem propter recuperatam valetudinem, hæc autem propter [illegible] num fecerat, Deo eſſet familiaritate coniunctus.

Samſonis modeſtia.

Vult celare miraculũ, ſed non poteſt.

Deindè etiam, vt magni Samſonis opportunis donis remuneraret curationem, aurum donauit ſplendidè ac magnificè, & quęcunque poterant [illegible] eius, qui ſecundum carnem, inquam, viuit, & non ſecũdum ſpiritum, vt dicit [illegible] Apoſtolus. Illi autem tenuiter & frugaliter viuere, erat bonum [illegible], omnibus quidem diuitijs beatius, quauis vero gloria ad dignitatem excellentius. Imperatoris certe liberalitatem & munificentiam opportunis & validis recuſauit excuſationibus. Illa mihi das, dicens, o Imperator, quę libenter reliqui propter Chriſtum, vt qui multas poſſiderem pecunias, & multas haberem poſſeſſiones. Quomodo ergò ea accipiam, ſine quibus viuere aperte inueni vtilius, & a quibus prudenter diſceſſiſſe, Deo eſſe cõiunctum, dilucide eſt oſtenſum? Quod ſi propter ſummam tuam benignitatem & humanitatem, vis nobis aliqua in re gratificari, id fiat Deo [illegible], & ità quod factum fuerit, ad nos quoq; tranſibit. Fiet autem hoc ſi propè meam domunculam, quam & ipſe habito, & aliquos ex ijs, qui morbis laborant, [illegible] curo pro viribus, ægrotantibus domũ aptam extruxeris. Hoc enim [illegible] & clarũ nomen pariet, & conciliabit mercedem, quę auferri non poterit. [illegible] Imperator, & quod petitum fuerat, lubenter admiſit, tanq donum potius, quàm [illegible]. Et ſtatim (tunc enim diuinum conſtruebat templum nomine Dei Sophiæ) iuſſit vt id quoque ſimul ędificaretur [illegible] & [illegible] ſtudio & [illegible], qui [illegible] bant, magna [illegible] & omnium impenſarum copia, [illegible] liberaliter [illegible] magni vero Samſonis [illegible] ædificio. Poſtquàm autem pulchrè & magnificè fuit ædificatum, & ab eius fuit nomine denominatũ, [illegible] illi tunc

Galat. 5.

Templum Sophiæ & domus hoſpitalis ędificantur.

fuit permiſſum. Et ipſe erat diuinus ille Samſon, cui commiſſa fuerat domûs adminiſtratio.

Adijcit autem Imperator aliud quoquè dignum Imperatoria munificentia. Nõ exiguam enim ſuorum bonorum partem,& nõ ſine egregio propoſito,huic ædi ſanctæ conſecrat,diuiſam ſcilicet ex prædis,quas admirabilis ille Beliſarius ad eum attulerat è terra Aſſyriorum,quæ re vera erãt præclaræ & opimæ. Deindè domũ quoq; munit donis poſſeſsionum,quæ & ad alios eius ſumptus ſufficiebant,& ad alimentũ medicorum,& eorum,quibus erant alia commiſſa munera. Cùm multos autem annos ſic tranſegiſſet ille beatus in cura gerenda ægrotorum,de quibus omnibus erat inſtàr patris ſolicitus,& iam ad grauem deueniſſet ſenectutẽ,&corpus imbecillum ei mortem parturiret,parùm quidem ægrotat,& quod poſſet oſtendi eſſe prooemium & occaſio mortis. Moritur autem non triſtis,neque grauiter & ęgrè ferẽs deceſſum, vt ſolent animæ,quæ corporis & mundi nimio renentur amore: ſed leuiter & hilariter,vt qui pulchrè ſciret,à quo vocaretur, & à qua perturbatione ad quam tranſiret requiem,& quantæ voluptates eſſent beatam eius animam excepturæ. Ex laboribus enim remunerationes,& fructus nouerat ex ſeminibus. Atque Deo quidem digna & munda illius anima ad cæleſtes tranſit habitationes: ſacrum vero & ſanctum eius corpus deponitur honorabiliter in maximo templo Mocij martyris, vtpotè quod magnus ille Samſon ex eo diceretur trahere cognationem,non corpore ſolùm, ſed multo magis animo & moribus. Quàm multis autem clarus fuerit miraculis,qui eſt in rebus omnibus maximè admirabilis,nõ in vita ſolùm,ſed etiam multò magis poſt mortem,neque lingua poteſt dicere,neque auris admittere. Quomodò enim, cuius nec in hodiernum quidem diem cõſtiterunt fluenta miraculorum? Immò verò nec conſiſtent quidem, donèc ille idem fuerit, & eiuſdem vtetur viſceribus, pro hominibus apud Deum intercedens. Pauca ergo, ſi videtur,ad Dei gloriam,& ad eorum, qui audiunt, delectationem ex iis,quæ poſt eius hinc exceſſum facta ſunt, tractanda ſunt oratione.

S. Samſonis obitus.

Miracula eius.

Et primùm quidem id,quod & multæ linguæ canunt,& libri ferunt,& omnes credunt,& quod in populari tumultu,qui aduersùs magnum illum & inter Imperatores clariſsimum eſt excitatus,vt fieret,accidit:quo tempore audaciſsimorum atq; inprimìs temerariorum hominum manus igne accẽſo, præclariſsimas & ditiſsimas ædes aggrediuntur. Atque incepit quidem malum à maximo templo Dei Sophiæ, quod cùm in orbem omnia excediſſet, deinde ſerpens venit vſque ad præclaras ædes diuini Samſonis,& tectum arripit celeriter,& fremẽs vlteriùs procedit & exiſtimabatur fore,vt mox tota domus omnino interiret. Quid ergo eſt poſteà conſecutum? Multæ quidem ex aduerſo in eo mouebantur manus gratæ & piæ, quid non faciẽres, & quid non molientes ex ijs,quæ poſſunt fieri ad ignis cohibendum impetum? Sed malum erat inexpugnabile,& omne ſuperabat auxilium. Vincitur tamen,& eo fuit potentior cura magni Samſonis. Fuerunt enim, fuerunt qui tunc digni ſunt habiti, qui diuinum viderent Samſonem per tectum circumcircà curſitantem,& ignem increpantem,& velutì frementem, & admirabiliter eius impetum retardantẽ. Cuius quidem adſpectu ille velutì obſtupefactus retroceſſit, & eſt repreſſus. Deindè cùm tonitru repentè erupiſſet,copioſa quoq; affluxit pluuia,quo factum eſt, vt ignis quidem extingueretur,domus autem conſeruaretur illæſa præter tectum.

Incendium Cõſtãtinopoli diuiniùs extinguitur.

Adijciantur alia quoquè miracula,non quæ multis antè annis facta ſunt, quòd deſint noua & recentia: non enim in hodiernum vſque diem deficiunt, vt quæ perennes fluuios imitentur: ſed ea quæ pauloantè facta ſunt, quó ſint magìs credibilia, vt quæ partìm quidem habeant illos ipſos narrantes, qui ſunt gratiam conſecuti, quorum ſunt linguæ veridicæ, & mendacio omninò infeſtæ : partìm autem, qui genere attinent, vel inſeruierunt, vel aliàs ſunt familiaritate coniuncti illis ipſis, qui ſunt experti miracula. Iam enim Theodoritus procedat, qui Spatharo cubiculariorum erat ordine inſignis, de cuius virtute magnum fertur teſtimonium, & de eius benignitate ac veritate, & ſumma moderatione. Is erat famulus, & famulorum familiariſſimus, & fideliſſimus Leonis illius, qui erat relatus in chorum patritiorum, & præpoſitorum, & qui exercuit magiſtratum Drungarij,qui eſt

eorum,

bituri? Illi autem, Nequaquàm, inquiunt: ſed hoc tibi minimè eſt admittendũ. Nos enim ad ipſum veniemus in Paraſceue, & ipſum viſitabimus. Manè ergò medicos iam volentes manum admouere operi, & pedi inferre ſectionem, prohibuit Theodoritus ſtatim recordatus viſionis, & eis narrans, quemadmodùm ea ſe habuiſſet. Quam cùm ipſi intellexiſſent, & viſionem non eſſe deſpiciendam piè iudicauiſſent, ſe ſuſtinuerũt. Cùm verò iam adeſſet paraſceue, (O tua Chriſte magnalia, Quàm admirabilis es Deus in ſanctis tuis?) pes erat, qualis antequàm læderetur, purus, & totus ſaniſſimus, non modò ſectione, ſed nec vlla alia indigens curatione. Pes Drungarij ſanatur per miraculum.

Non hanc ſolùm inſignis hic Leo, ſed aliam quoquè à magno Samſone eſt conſecutus miraculi effectionem. Morbo enim grauiſſimo laborãs, & alijs corporis partibus vtebatur impotẽtibus, genibus autem propemodùm inutilibus, & quæ ſuo officio minimè fungi poterant. In loco enim plano & æquali vtcunq; fortaſsè ingredi poterat: ſcalas autem aſſcendere, aut per locum accliuem incedere, erat is conatus ei vnus ex laboribus Herculis. Ex medicis verò omnibus, & qui alioquì opem ferre pollicebantur, nihil præter promiſſa eſt aſſecutus. Deindè cùm ei in mentem veniſſet ſanctus, agitat animo aliquid magìs pium, & magìs verũ ad iuuãdum. Alijs omnibus deſpectis, tãquàm inutilibus, accedit ad illius ſepulcrum. Ad quod cùm veniſſet, non vtitur quidem aliquibus negocioſis vacationibus, neq; multos alioquì dies illic aſſidet, ſed ſola tunc precatione & vnctione vnguenti, quod illinc ſcaturit, vtitur in genibus ſuis laborantibus. Quod cùm factum eſſet, ſtatim quidem exuit morbi pedicas: confirmat autem pedes robore intenſiſſimo. Deindè & ſano toto corpore, & læto animo domum reuertitur. Verumenimuerò cùm vellet oſtendere, non in ignauũ hominem, & beneficij accepti immemorem, id fuiſſe collatũ, ſed in virum gratum & pium, quoniam diuini huius Samſonis domus tunc laborabat, & in genua lababar, quòd attinebat ad pecunias & ſumptus opportunos, petit à bono Iohãne, (ille enim tunc obtinebat Imperium) vt cura huius domûs ſibi demandaretur. Atque ille quidem dedit. Sciebat enim, quanta eſſet viri induſtria & diligentia. Ipſe autem cùm accepiſſet, non remittebat, ſed omnem rudẽtem aptè mouebat, & manibus, vt dicitur, & pedibus contendebat, & omne ad id ſtudium adhibebat, donèc eam reſtituit, & quantùm in ſe fuit, effecit, vt ſatìs benè ſe haberet. Nota miraculum.

Nec hoc quoq; par eſt prętermittere, quod eundẽ habet, qui paſſus eſt, & eũdem, qui curauit. Nam qui paſſus quidem eſt, fuit inſignis Leo: Samſon autem diuinus, qui curauit. αἰγίλωψ eſt vnus morbus ex ijs, qui corrumpunt oculos hominum. Qui cùm in illius canthũ incubuiſſet, eum valdè premebat. Eum cùm aliquis execuiſſet medicus, lædebat potiùs, quàm iuuabat: & in hoc ſolo ſe non geſſit improbè, quòd non ſua ſpõte damnum attulit. Fit enim ſectio maxima, & valdè periculoſa, quã ipſam quoq; diuinus curat Samſon, dum illius vnguento vngitur frequentiùs, quodã admodùm paruo relicto foramine, idq; dedita opera, & propter vtilitatem. Nam per ipſum humor quidam facilè effluens, & oculo & capiti multùm profuit. Aliud miraculum.

Adijciatur alijs magni Samſonis miraculis miraculum quoquè Geneſij. Nam cum eo, quòd affert terrorem, habet etiam in ſe iucunditatem, & eſt auditu digniſſimum. Hic ergò Geneſius erat quidem vnus ex clero: fuit autem multos annos miniſter Xenodochij non minùs enim, quàm triginta annorum fuit eius miniſterium. Erat autem in eo admodùm ſocors & negligens. Vna itaque nocte accedens ſanctus, multas ei plagas inflixit. Cur non, dicens, ea prębes, quibus egent ij, qui laborant? Et cur negligenter verſaris in hoc tuo miniſterio? Hæc autem non in ſomnis, neque ad nudam ſolùm viſionem facta ſunt, ſed ea res ipſa oſtendit. Manè enim mutum quidem erat os Geneſio, nigrores autem & liuores manifeſti in corpore, qui non minùs, quàm lingua id, quod factum fuerat, ſignificabant. Cùm itaque quidnam ſibi accidiſſet, rogatus explicare non poſſet, ei datur charta, & in ea ſcribit, quomodò ſe habuiſſent ea, quę facta fuerant. Tres interìm dies præteriêrunt, & ille quidem adhuc erat elinguis. Cùm hæc autem iam audijſſet Drungarius, non ampliùs contineri poterat, ſed ad ſacram domum ſtatìm accedit, cupiens quidem per interrogationem & reſponſionem audire apertiùs ea, quæ facta fuerant: ſed modum non inueniens propter vincula, quibus adhuc erat adſtricta lingua eius, qui paſſus fuerat, rem committit precibus: Sancte DEI, dicens, ſi ſcis quanta mea ſit in te fides, & Geneſiũ S. sãſon verberat.

quàm

quàm fuerim in tuo miniſterio diligens, concede, vt Geneſius ipſa lingua ea, quę paſſus eſt, enunciet. Cùm ille ſic eſſet precatus, non fuit fraudatus ſua petitione: ſed ab ipſo rogatus Geneſius, primùm quidem balbutiebat, exiliterque & intercisè loquebatur, & ea dicebat, quæ minùs intelligi poterant. Lingua autem ei paulatìm relaxata, omnia explicat, adijciens etiam de domo magni Samſonis: propter illā enim magìs ſuccenſebat, quæ, viuēte quidem ſancto, & in vita adhuc ſuperſtite, malè ſe habebat, & nullius erat precij: cùm autem è vita migrâſſet, & manifeſta iam eſſet eius ſanctitas, oportebat eam omninò honorari, & tanquàm domum illius reputari. Quod quidem factum eſt piè & religiosè: mutata enim eſt in templum, & aſſecuta eſt eam, quam par eſt, venerationem.

Geneſio vox reformatur.

Sed neque quod in Euſtratium factum eſt miraculum, qui eſt in Protoſpathariorum quidem relatus numerum, (eſt autem adhuc viuus & ſuperſtes) paruum eſt & vulgare, & indignum commemoratu. Nam ei quidem valdè dolebat alter ex oculis. Cùm ei autem eſſet amicus & familiaris Leo Protoſpatharius, quem priùs diximus miniſtrâſſe Drungario, cui etiam fuerat ab illo commiſſa cura Xenodochij, & vidiſſet eū affici tanto dolore oculi: Si feceris, inquit, ô amice Euſtrati, id quod ego tibi ſuggeſſero, nihil habebis, quod prohibeat, quo minùs ſanum habeas oculum. Cùm verò rogâſſet Euſtratius, dicens: Quidnam eſt, quod ſum facturus? Oleo, inquit, opùs habet Xenodochium: & ſi præbueris id, quod eſt opùs, conualeſces citra vllam dubitationem: & ſi velis, id ego mandabo literis, quod tibi polliceor. Sic ait, & verba non in hoc ſolùm conſtiterunt, ſed etiam ad opus proceſſerunt. Magni enim *Samſonis* virtute fretus, & ijs, quæ ab eo vidit fieri, miraculis, Euſtratio fidem facit per ſcripturam, quę ſic habebat: Ego Leo fretus virtute ſancti Samſonis, & fide, qua ſum in eum confirmatus, ſpondeo ac fideiubeo tibi Euſtratio, quòd præbenti tibi ad vſum eius domûs oleum, præbébit quoquè, magnus Samſon à Deo miſericordiam, neque tibi ampliùs dolebit oculus. Atque ſanctus quidem præuenit illius donationē, illęſumq; & omnis doloris expertem oculum habuit Euſtratius. Ille autem ſimul, vt vulgò dicitur, & miſericordiam eſt aſſecutus, & illi mortua eſt gratia. Contēpſit enim ea, quæ erat pollicitus, poſtquàm ea, quæ voluit, eſt conſecutus, indignè admodùm & periculosè, & ſanctę domui ne minimum quidem præbuit oleum. Sed cùm magnus illi noctù apparuiſſet, (oportet autem vti eius verbis) Me, inquit, habes ludibrio? Efficit vera hęc viſio, vt ad ſe redeat Euſtratius, & eum replet timore. Nā cùm diluculo totum oleum miſiſſet ad Leonem: Iam, inquit, exolui tibi debitum, tu autē placa *mihi* ſanctum. Neque enim poſſum ferre eius minas.

Nota ſcripturā hanc.

Ingratū per viſum terret S. Samſon.

Quòd autem in protoſpatharium Bardam factum eſt, fidem propè ſuperat, *qui* erat quidem frater Iohannis Patritij, qui ducebat genus ex Macedonia. Ei verò magna intercedebat familiaritas cum Romano Imperatore, benigno & clemēte, quem ſciunt omnes fuiſſe filium Conſtantini: qui (vt omnia ſemèl dicam) *fuit Imperator* egregius. Huic ergò Bardæ morbus incumbit in latus, iſque longè grauiſſimus: eum morbum medici vocant carbonē: qui totum ferè latus compræhendebat, & quinq; habebat foramina: laborāti verò afferebat dolores intolerabiles. Etenim ne eouſq; quidem mali cōſtitit acerbitas, ſed etiam vſque ad mammillam ex latere dimanauit, aut etiam propagatum eſt quoddam aliud tuber acerbiſſimum, quod eam maximè tumefecit: & ità creuit morbus, & adeò inualuit, vt videretur etiam medicis ſuperare curationem, & efficere, vt omnem ſpem vitæ abijcerent. Cùm autem & ſancti appropinquaret memoria, medici omnes, & qui ſic vocabantur chartularij, & quicūq; die ſequenti erant, vt mos eſt eis, venturi in templum præclari martyris Mocij, & ſolitas peracturi precationes, veſperè eo relicto, planè animum deſpondente, & omni bona ſpe vacuo, receſſerunt. Is autem manè quendam acceſſit ex chartularijs: is verò erat Michael oſtiarius, qui hęc mihi narrauit. Xenodochio verò tunc pręerat Bardas, qui hoc morbo laborabat. Cùm ergò ad eum veniſſet is oſtiarius, videns eū ſtantem rectum, & mundis indutum veſtibus & ſanum, impletur quidem admiratione. Putans autem eum deſipere, & eſſe emotæ mentis: Hei mihi, inquit, quid tibi accidit? Sed tu, reſpondit Bardas, mittens Deo, vt par eſt, offerre gloriam, fles potiùs & vociferaris, perindè àc ſi lugeres? Michael autem eo, quod præter ſpem acciderat, ſpectaculo magìs obſtupefactus, diligenter eum interrogabat, & ſitiebat diſcere, quod factum

Repētè curatur per S. Samſonem Bardas.

ctum fuerat. Ille verò clara & elata voce ſtatìm cœpit dicere. Res enim eiuſmodì eſt nimia exultatio.

Poſtquàm, inquit, me ità affectum relinquētes, domo receſſiſtis, ego à morbi doloribus agitatus, & quòd nulla relicta eſſet ſpes vitæ, victus ægritudine, & maximè quòd non mihi liceret cum alijs venire ad ſancti ſepulcrū, & cum eis celebrare memoriam, totam quidem noctem tranſegi inſomnis. Sic autem iacens, video quendā ſenem egreſſum è templo domûs meæ. Videbatur verò eſſe monachus. Is cùm acceſſiſſet in medium huius domûs, & ad me adſpexiſſet: Tibi dico, inqt, ſurge. Cùm ego autem eſſem locutus, dicens: Quomodò hoc dicis? neque enim poſſum: Ille bìs & ter eadem repetijt. Tandèm autem: Ego tibi dico, inquit, ſurge, & ad ſancti Samſonis ſepulcrum vade quamprimùm. Cùm ſic dixiſſet, ego ſtatìm me parùm è lecto extuli, & illum vidi rursùs reuerſum in templum, ex quo mihi viſus fuerat eſſe egreſſus, & tandèm omninò ſublatum ab oculis. Tunc verò totus exurrexi, & viſus ſum liberatus eſſe ab omni dolore. Tunc mammillæ tumorem ambabus adſtringēs manibus, ſenſi ſpiritum, qui retrò emittebatur è latere. Deindè coniugem hilariter allocutus: Mihi videor, inquit, nihil mali ſentire: ſed tu ſensìm ſolue vincula plagæ impoſita. Ea autē ſic fecit, & fuit interìm magna affecta moleſtia: Et: Hei mihi, dixit, Quis eſt hic Amanites, qui plagæ eſt impoſitus? Id verò erat caro putrefacta, & reiecta, quæ vnà cum pannis euulſa fuerat. Sic ego ſanatus, & præter ſpem & opinionem priſtinæ reſtitutus valetudini, non me poſſum ampliùs continere: ſed párens eius, qui me curauerat, præcepto, eo ad eius ſepulcrum, cum alijs feſtum celebraturus. Cùm ſic dixiſſet, ſtatìm quoq; ſic fecit, & ad ſanctum abijt plenus gaudio & lætitia. Ijs autem, qui ei fiebant obuiàm, res videbatur incredibilis, & vel de ſuis dubitabant oculis. *Viſio Bardæ.*

Coniungatur præcedentibus Georgij quoq; miraculum: non eſt enim leue, nec vulgare, neq; dignum quod contemnatur. Is erat quidē miniſter monachi cuiuſdam & ſacerdotis, nomine Ephedim. Cùm autem hydrope laboraret, & in ſacra magni Samſonis æde eſſet repoſitus, omnia quidem repulit, quæ ei à medicis priùs erant ad medelam adhibita, vt à quibus omnibus nihil opis ſenſiſſet. Deindè cùm ægrè ferret, quòd tandiù illic decumberet, ſacra illa æde relicta, abit in domini domūculam. Nō ceſſat autem dominus eum monere & hortari, vt reuertatur, & in ſancti domo adhuc maneat. Cū verò non perſuaderet. (à verbis enim abſtinebat aſperioribus propter morbi grauitatem). At oratorium, inquit, ſaltem ingredere, adoraturus ipſam ſancti imaginem. Deindè cùm oleum acceperis, & te vnxeris, in tuo lecto recumbe. Ille autem fecit, quod iuſſus fuerat. Poſtquàm verò fuit dies, iubebatur quidē à domino adhuc facere ſimilia. Ille autem: Sed ego, inquit, cōualui, & ſancti virtute ſum puram aſſecutus ſanitatem. Hac enim nocte mihi appárens in ſomnis ſanctus, & meum ventrem tetigit, & dixit mihi: Abi, cùm ſis ſanus: nihil enim mali te vexat ampliùs. Hæc ad fidem faciendam domino non ſuffecerunt, ſed eius fecit periculum, & diligenter eſt ſcrutatus illius vultum, & vētrem, & pedes, & reliqua membra. Cùm verò nullas morbi vidiſſet reliquias, nec veſtigia, Deum laudauit, & ſancto egit gratias, cùm videret famulum habuiſſe medicum non mercede conductum, nec fallacem, cumque priſtinam recuperâſſe valetudinem. *Nota vim olei, de ſancti ſepulcro ſcaturiētis.*

Porrò autem Irene quoq; erat morbus ſimilis. Erat enim hydrops: isq; morbus grauiſſimus: qui etiam elegantem, & magìs admirabilem adeptus eſt curationem. Atque erat quidem Irene maritus vnus ex ijs, qui ædi ſacræ miniſtrabant. Propter quem cùm decubuiſſet, à medicis quidem deſperârat ſe poſſe conſequi ſalutem. Sanctus autem noctù appárens cum quibuſdam alijs duobus, cum quibus vtplurimùm ſolebat apparére, (eos verò eſſe dicunt diuinos illos, qui ſine vlla medentur pecunia, Coſmam & Damianum) eam primùm rogauit ſanctus, quidnam mali pateretur. Illa autem videbatur oſtendere: ſanctus verò vnum eorū alloqui, & dicere: Oportet eius femori adhibere ſectionem. Et ille quidem ſic fecit. Ea autem, vt quæ dolorē quendā ſenſerat, è ſomno eſt excitata: nihil verò cognouit ex ijs, quæ paſſa eſt. Cùm autē eſſet dies, ad eam accedens famula, cùm vidiſſet aquam ſub lecto fuſam, vt eſt veriſimile, arbitrata eam eſſe vrinam, quòd turpiter & indecorè ſe gereret, exprobrauit, & quòd neq; ſurrexiſſet, neq; vllam vocâſſet ex ancillis, ſed inquinâſſet & veſtes & ſtragula. Illa autem negabat, dicens, ſe nihil tale feciſſe. Deindè remota tunica, cùm viſa

eſſet ſectio,& humor effluens,cognitus quidem fuit medicus: ipſa verò ſana extitit, & domum pulchrè eſt reuerſa.

Satìs eſt, his exhibitum eſſe guſtũ illius magni gratiæ. Quid enim(vt eſt in Tragœdia) numerare oportet innumerabilia? Hęc enim nunquàm ceſſant fieri,ſed ſimiliter ſe habent atquè fluenta fluuiorum:& alioquì vnum ſufficit pro omnibus: diuinitùs, inquam,fluens fluentum,quod ex ſepulcro quidem procedit, & ex eo oritur, & ſcaturit. Procedit autem non ſemper, ſed paucis quidem diebus ante feſtum miraculi, velutì quidam humor appáret,deindè paulatìm augetur,& remanet poſt feſtum ſic ſcaturiens,donèc aliquot dies præterierint: deindè ceſſat. Sicq; vt opinor, eſt in maiori honore & admiratione,quàm ſi perpetuò flueret. Nam ſic conſeruare certum, & nunquàm aberrans tempus fluxûs & defectûs,præter id,quod eſt gratius & admirabilius,eſt etiam magìs venerabile. Quod enim eſt perpetuum, affert fortaſsè etiam ſatietatem. Satietas autem inducit contemptionem.

Nota de liquore ex eius ſepulcro manãte

Hoc eſt,quod tibi à nobis offertur donum,maxime pater Samſon, neſcio quidẽ, an ex tui animi ſentẽtia,ſed certè pro noſtris viribus. Quod quidem benignè & placidè accipias,qui es benigniſſimus: morborumq; noſtrorũ, atq; ideò animę potiùs, quàm corporis bonus ſis medicus,dux & cuſtos totius noſtræ vitæ,Chriſtum reddẽs mihi propitium. Quem ipſe quidem inſigniter dilexiſti, ego autem peccatorũ multitudine,hei mihi,pluſquàm dici poſſit,prouocaui ad iram: Quem decet omnis gloria,honor & adoratio nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum, Amen.

MARTYRIVM SANCTORVM PLVTARCHI, SERENI, HERACLIDIS, HEROIS, (IS A CHRISTOPHORSONO *Heronex dicitur) item alterius Sereni, Potamienæ &c. ex Hiſtoria Eccleſiaſtica Euſebij Cæſareenſ. Lib.6. cap.4. interprete Iohanne Chriſtophorſono Angliæ Epiſcopo.*

IVNII 28. vt habent Martyrologia: quanquam non omnes vno die paſſi ſunt.

Origenes igitur cùm talia vitæ ex ſapientiæ præceptis diuinitùs inſtitutæ exempla his,qui ad ipſum obſeruandũ oculos adijciebant,propoſuiſſet, meritò quidem complures ex diſcipulis ad ſimile vitæ genus libenter amplexandum prouocauit: vt iam etiam ex infidelium numero viri non plebeij,ſed præſtantes cùm in omni genere literarum,tum in philoſophia vel maximè,ad eius diſciplinam cupidè raperentur. Qui quidem cùm eius ſedulitate fidem & certam in verbo Dei perſuaſionem interiore mentis ſuæ receſſu ingenuè ſynceręq; hauſiſſent, in illo perſecutionis tempore præclarè ſe admodùm & conſtanter geſſerunt: vndè nonnulli eorum capti, beato martyrio finem viuendi glorioſè fecerunt. Ex quorum numero primus erat Plutarchus,de quo paulò antè mẽtionem feci: quo ad mortem abducto, parùm aberat, quin iſte,de quo ſermo inſtituitur,Origenes,dum illi in extremo iam vitæ ſuæ exitu adeſſet, à Plutarchi ciuibus(quippe cauſam mortis Plutarchi in eum transferebant) iam denuò interfectus fuiſſet. Cæterùm perſpicax Dei prouidentia illum etiam eo tempore è periculo eripuit. Poſt Plutarchum ſecundus ex Origenis diſcipulis martyr fuit Serenus: cuius in Chriſtum fides,quam animo imbiberat, ignis incendio ſatìs exploratè probata fuit. Heraclides, tertius martyr, & quartus Heronex, eadem ſchola profecti. quorum vterq;,prior, dum adhuc catechumenus erat, poſterior antè nupèr iam baptizatus,ſecurì percuſſus fuit. Prętereà ex eodem ludo alius à primo Serenus,quintus athleta,pro pietatis defenſione,quam ſuſceperat,pleno ore laudatur: cui poſt ingentem tormentorum perpeſſionem, fama eſt,caput ceruicibus abſciſſum eſſe.

Plutarchus. Serenus. Heraclides. Heronex. Serenus alter.

Ex mulierum numero,quæ erant eius diſciplina inſtitutæ, Rhais adhuc catechumena baptiſmum,vt ipſe Origenes quodam in loco ait,per ignem cõſecuta,exceſſit è vita.

Rhais fœmina.

è vita. Septimus inter iſtos numeratur Baſilides, qui Potamiœnam, multorum com- Baſilides.
mendatione inſignem, ad ſupplicium deduxit, de qua frequēs & celebris ſermo apud Potamiœna.
ciues ſuos iam habetur: vtpotè quæ cùm infinitas propè pugnas pro corporis pudicitia & virginitate, qua præ cæteris excellebat, cōtra inſanos amatorum ſuorum impetus (In ea enim præter animi virtutes, eximia prætereà & integra corporis pulchritudo cum mira venuſtate elucebat) conſtanter ſuſtinuit: tum multiplices & graues ærumnas pro fide in Chriſtum exhauriens, ad extremum poſt tormenta acerba
dictuq; horrenda, vnà cum matre Marcella ignis incendijs abſumpta, mortem oppe- Marcella.
tijt. Ferunt quidem Aquilam (hoc enim Iudicis nomen fuit) poſtquàm graues vniuerſo illius corpori plagas inflixiſſet, tandèm ad corporis ignominiam & contumeliam libidinoſiſſimis gladiatoribus illam ſe traditurum interminatum: illam autem pauliſpèr intrà ſe meditatam, cùm rogaretur, quid ſentiret, eiuſmodì reſponſum dediſſe, vndè viſa eſt illis aliquid impietatis (ſic enim putabatur) manifeſtò elocuta. Atq; eueſtigiò, poſt definitiuam de ea latam ſentētiam, Baſilides vnus ex ſatellitibus, eam acceptam ad locum ſupplicij deduxit. Simulatq; autem multitudo ei moleſtiam faceſſere, & verborum petulantia inſectari conabatur, hic eos, qui contumeliam ei faciebant, repulſos coërcuit, & maximam clementiam ſummamque humanitatē in eam declarauit. Illa verò hominem pro illius erga ſe commiſeratione vehementer amplexata, bono animo eſſe hortatur. nam ait ſe, ſimulàc abiret è vita, à Domino ſuo
veniam & gratiam pro eo efflagitaturam, & non diù pòſt eius in ſe merita iuſta re- Sancti in
muneratione compenſaturam. Hæc cùm dixiſſet, pice feruenti per varia & diuerſa cælis orant
corporis membra ab imis pedibus vſque ad capitis verticem ſenſìm ac pedetentìm pro nobis.
diffuſa, generoſo & excelſo animo migrauit è vita. Tale certamen ab hac percelebri & glorioſa virgine confectum fuit.

Non longo temporis interuallo interpoſito, Baſilides, cùm ſatellites ſocij ſui certa de cauſa iuſiurandum ab ipſo exigerent, aſſeueranter affirmat, omninò ſibi nō licere iurare: Chriſtianum enim ſe eſſe, & hoc ſe propalàm fateri. At illi primò eum
etiamnùm iocari putabant. Verùm vbì illud conſtanter aſſerit, abducitur ad Iudicē, Baſilidis
& coram illo intentionem confeſſus, in vincula conijcitur. Cùm fratres in Domino martyriū.
ad eum aduentarent, cauſamq; repentinæ & admirabilis huius mutationis ſciſcitarentur, fertur reſpondiſſe: Potamiœnam triduo poſt martyrium noctù ei aſſiſtentē, coronam ipſius capiti impoſuiſſe, dixiſſeque ſe pro eo gratiam à Domino poſtulâſſe, poſtulatam obtinuiſſe: & Dominum nō longo tempore pòſt eum ad ſuam gloriam recepturum. Poſt illa, vbì fratres ſigillum in Domino ei impertiuerant, poſtero die ſecuri percuſſus, præclara martyrij corona donatus eſt. Alij item complures Alexandriæ eiſdem temporibus, vtpotè quibus Potamiœna ſecūdùm quietem apparuiſſet, eoſque fuiſſet impenſè ad Dei verbum amplexandum cohortata, frequentes ad fidem Chriſti acceſſiſſe commemorantur.

VITA SANCTORVM APOSTOLORVM PETRI ET PAVLI, PER EGESIPPVM SCRIPTA LIB. III.

De excidio Hieroſolymitano, cap. 2.

ERāt Neronis tēporibus Romę Petrus & Paulus docto- IVNII 29.
res Chriſtianorū, ſublimes operibus, clari magiſterio; Petrus &
qui virtute ſuorum operum Imperatorem aduerſum Paulus do-
fecerant, captum magi Simonis delinimentis, qui ſibi cet Romæ.
animum eius conciliauerat. Cui adiumētum victoriæ,
ſubiectiones gentium, vitæ lōgæuitatem, ſalutis cuſto- Simon Magus.
diam feralibus artibus pollicebatur, atq; ille credebat, qui vim rerum neſciret examinare. Deniquè ſummum apud eum tenebat amicitiæ locum: quādoquidē etiam præſulem ſuę ſalutis, vitęq; cuſtodem arbitrabatur. Sed vbì Petrus eius vanitates & flagitia detexit, & ſpecies illum rerum mentiri, non ſolidum aliquid aut verum efficere demonſtrauit, ludibrio habitus, & digno eſt conſumptus mœrore. Et quanuìs

in alijs terrarum partibus Petri eſſet expertus potentiam,tamen præueniens Romã, auſus eſt iactare,quòd mortuos reſuſcitaret.

Defunctus erat id temporis Romæ adoleſcens nobilis,propinquus Cæſaris,cum vniuerſorum dolore. Admonuêre plerique experiendum, vtrùm poſſet reſuſcitari. Celeberrimus in his operibus habebatur Petrus:ſed apud gentiles nulla facti huiuſmodi deferebatur fides. Dolor exegit remedium: perrectũ eſt ad Petrum. Fuêre qui etiam Simonem accerſendum putarent:vterque affuerunt. Ait Petrus Simoni: qui ſe de ſua iactaret potẽtia,priores ſeſe partes dare:vt ſi poſſet, mortuum reſuſcitaret. Si ille non reſuſcitaret, ſe non defuturum,vt Chriſtus opẽ ferret defuncto,quò poſſet reſurgere. Simon,qui putaret apud vrbem gentilium plurimum ſuas valituras artes,conditionem propoſuit,vt ſi ipſe reſuſcitâſſet mortuum,Petrus occideretur,qui magnæ potẽtiæ(ſic enim appellabatur)laceſſendo iniurias irrogauiſſet:ſin verò præualuiſſet Petrus,in Simonem pari genere vindicaretur. Acquieuit Petrus, adorſus eſt Simon: Acceſsit ad lectulum defuncti,incantare atque immurmurare dira carmina vt cœpit,viſus eſt caput agitare,qui mortuus erat. Clamor ingens gentiliũ, quòd iam viueret,quòd loqueretur cum Simone. Ira & indignatio in Petrum, quòd auſus eſſet conferre ſeſe tantæ poteſtati. Sanctus Apoſtolus popoſcit ſilentiũ,& dixit: Si viuit defunctus,loquatur:ſi reſuſcitatus eſt,ſurgat,ambulet,fabuletur. Phantaſma illud eſſe,non veritatem,quòd videatur caput mouiſſe. Deniquè ſeparetur, inquit, Simon á lectulo,& tunc ne id quidem oſtentui futurum. Abducitur Simon à lectulo,manet ſine ſpecie motûs alicuius,qui mortuus erat. Adſtitit Petrus longiùs,& intrà ſe pauliſpèr orationi intentus,cum magna voce ait: Adoleſcẽs,ſurge:ſanet te Dominus Ieſus. Et ſtatìm ſurrexit adoleſcens,& locutus eſt, ambulauit, & cibum ſumpſit:& dedit eum Petrus matri ſuæ. Qui cùm rogaretur,vt ab eo non diſcederet, ait: Non derelinquetur ab eo,qui eũ fecit reſurgere, cuius nos ſerui ſumus. Secura eſto mater de filio,non verearis:habet cuſtodem ſuum. Et cùm populus in Simonem inſurgeret,vt lapidaretur,ait Petrus: Satìs eſt ad pœnam eius, quòd cognoſcit ſuas artes nihil valere:viuat,& Chriſti regnum creſcere videat vel inuitus.

Simoni Mago quãtum tributum Romæ.

S. Petrus excitat mortuum.

Torquebatur Magus Apoſtoli gloria: collegit ſeſe,atque omnem excitans carminum ſuorum potentiam,congregat populum,offenſumque ſe dicit à Galilæis: relicturum ſe vrbem,quam tueri ſoleret. Diem ſtatuit,pollicetur volatum,quo ſupernis ſedibus inueheretur: cui quandò vellet, cælum pateret. Conſcendit ſtatuto die montem Capitolinũ,ac ſe de rupe deijciens,volare cœpit. Mirari populus,& venerari plerique, dicentes Dei eſſe potentiam, non hominis,qui cum corpore volitaret: nihil tale feciſſe Chriſtum. Tunc Petrus in medio ſtans,ait: Ieſu Domine, oſtende ei vanas artes ſuas eſſe,nè hac ſpecie populus iſte,qui crediturus eſt,decipiatur. Decidat Domine,ſic tamen,vt nihil ſe potuiſſe viuens recognoſcat. Et ſtatìm in voce Petri implicatis remigijs alarum,quas ſumpſerat,corruit:nec exanimatus eſt,ſed fracto debilitatoque crure, Aritiam conceſsit,atque ibì mortuus eſt.

Simon Magus dũ vult volare,corruit: deindè moritur.

Quo comperto,deceptum ſe Nero & deſtitutum,dolens tanti caſum amici, ſublatumque ſibi virum vtilem & neceſſarium Reipublicæ, indignatus, quærere cœpit cauſas,quibus Petrum occideret. Et iam tempus aderat, quo ſancti vocarẽtur Apoſtoli Petrus & Paulus. Deniquè dato vt comprçhẽderetur præcepto, rogabatur Petrus,vt ſeſe aliò conferret. Reſiſtebat ille,dicens,nequaquàm ſe facturum,vt tãquàm metu mortis territus cederet:bonũ eſſe pro Chriſto pati;qui pro omnibus ſe morti obtuliſſet:non mortem illam,ſed immortalitatem futuram:tanquàm indignum,vt ipſe fugeret paſsionem ſui corporis,qui multos doctrina ſua compulerit ſe hoſtias pro Chriſto offerre,deberi ſibi ſecundùm Domini vocem,vt & ipſe in paſsione ſua Chriſto gloriam atq; honorem daret. Hæc & alia Petrus obtexere, ſed plebs lachrymis querens,nè ſe relinqueret,& fluctuantem inter procellas gentilium deſtitueret: victus fletibus Petrus,ceſſit: Promiſit ſe vrbem egreſſurum. Proxima nocte ſalutatis fratribus,& celebrata oratione,proficiſci ſolus cœpit. Vbì ventum eſt ad portam, videt ſibi Chriſtum occurrere, & adorans eum, dixit: Domine, quò vadis? Dicit ei Chriſtus: Iterùm venio crucifigi. Intellexit Petrus de ſua dictum paſſione, quòd in ea Chriſtus paſſurus videretur, qui patitur in ſingulis, non vtiquè corporis dolore, ſed quadam miſericordiæ compaſſione,aut gloriæ celebritate. Et cõuerſus,in vrbem

Iohan. 21.

In huius rei memoriam extat adhuc hodiè Romæ extra portã Ap-

redijt,

rediјt,captusque à perſecutoribus cruci adiudicatus, popoſcit vt inuerſis veſtigijs piá erectū
cruci affigeretur,quòd indignus eſſet, qui ſimili modo crucifigeretur, vt paſſus eſt ſacellum,
Dei filius. Quo impetrato, vel quia ità debebatur, vt Chriſtus prædixerat, vel quia quod vulgò appella-
perſecutor non inuitus indulget pœnarum incrementa, & ipſe Paulus, alter cruce, tur, Domi-
alter gladio necatus eſt. ne quò vadis?

ITEM VITA D. PETRI APOSTOLORVM PRINCIPIS, PER D. HIERONYMVM SCRIPTA

Lib. De Viris illuſtribus.

SImon Petrus filius Iohannis, prouinciæ Galilææ,vico Bethſaida,frater Andreæ Apoſtoli,& princeps Apoſtolorum,poſt epiſcopatum Antiochenſis eccleſiæ,& prædicationem diſperſionis eorum, qui de circuncisione crediderant,in Ponto,Galatia, Cappadocia, Aſia & Bithynia,ſecundo Claudij anno,ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, ibiq; vigintiquinq; annis cathedram ſacerdotalem tenuit,vſq; ad vltimum annū Neronis,id eſt,decimumquartum. A quo & affixus cruci,martyrio coronatus eſt,capite ad terram verſo, & in ſublime pedibus eleuatis: aſſerens ſe indignum, vt ſic crucifigeretur,vt Dominus ſuus.

Scripſit duas epiſtolas,quæ catholicę nominantur,quarum ſecunda à pleriſq; eius eſſe negatur,propter ſtyli cum priore diſſonantiam. Sed & euangelium iuxta Marcum,qui auditor eius & interpres fuit,huius dicitur. Libri autem eius,è quibus vnus Actorū eius inſcribitur,alius Euangelij,tertius Prædicationis,quartus Apocalypſis, quintus Iudicij,inter apocryphas ſcripturas reputantur. Sepultus Romæ in Vaticano,iuxta viam triumphalem,totius Vrbis veneratione celebratur.

Eccleſia iā olìm vtráque Epiſtolam tribuit Apoſtolo Petro.

VITA SANCTI PAVLI APOSTOLI PER D. HIERONYMVM SCRIPTA, LIB. DE VIRIS

illuſtribus.

PAulus Apoſtolus,qui antè Saulus, extra numerum duodecim Apoſtolorum,de tribu Beniamin & oppido Iudææ Giſcalis fuit. Quo à Romanis capto, cum parentibus ſuis Tarſum Ciliciæ commigrauit, à quibus ob ſtudia legis miſſus Hieroſolymam,à Gamaliele viro doctiſſimo,cuius Lucas meminit,eruditus eſt. Cùm autem interfuiſſet neci martyris Stephani,& acceptis à pontifice templi epiſtolis,ad perſequendos eos, qui Chriſto crediderant,Damaſcum pergeret, reuelatione compulſus ad fidem,quæ in Actibus Apoſtolorum ſcribitur,in Vas electionis de perſecutore trāslatus eſt. Cumq; primùm ad prædicationem eius Sergius Paulus proconſul Cypri credidiſſet,ab eo,quòd eum Chriſti fidei ſubegerat,ſortitus eſt nomē Paulus:& iuncto ſibi Barnaba,multis vrbibus peragratis,reuertensq; Hieroſolymam, à Petro Iacoboque & Iohanne gentium Apoſtolus ordinatus.

Acto. 5. Acto. 7. & 9. Acto. 13. Gala. 2.

Et quia in Actibus Apoſtolorum pleniſſimè de eius conuerſatione ſcriptum eſt, hoc tantùm dicam,quòd poſt paſſionem Domini vigeſimoquinto anno,id eſt,ſecūdo Neronis,eo tempore,quo Feſtus procurator Iudææ ſucceſſit Felici,Romam vinctus mittitur,& biennium in libera manens cuſtodia, aduersùs Iudæos de aduentu Chriſti quotidiè diſputauit. Sciendum autem in prima ſatisfactione,needùm Neronis imperio roborato,nec in tanta erumpente ſcelera, quanta de eo narrant hiſtoriæ,Paulum à Nerone dimiſſum,vt euangelium Chriſti in Occidētis quoq; partibus

Acto. 24. 27. & 28.

prædicaret: ſicut ipſe ſcribit in ſecunda epiſtola ad Timotheum,eo tempore, quo & paſſus eſt,de vinculis dictans epiſtolam:In prima mea ſatisfactiōe nemo mihi affuit, ſed omnes me dereliquerunt: non eis imputetur. Dominus autē mihi affuit,& confortauit me,vt per me prædicatio compleretur,& audirent omnes gentes: & liberatus ſum de ore leonis. Manifeſtiſſimè leonem propter crudelitatem Neronem ſignificans, Et in ſequentibus:Liberatus ſum de ore leonis. Et ſtatìm:Liberauit me Dominus ab omni opere malo,& ſaluauit me in regnū ſuum cæleſte, quòd ſcilicet præſens ſibi ſentiret imminere martyrium. Nam & in eadem epiſtola præmiſerat: Ego enim iam immolor,& tempus reſolutionis meæ inſtat.

2. Tim. 4.

Hic ergò quartodecimo Neronis anno, eodē die, quo Petrus, Romæ pro Chriſto capite truncatus,ſepultusq́; eſt in via Oſtienſi,anno poſt paſſionem Domini trigeſimoſeptimo. Scripſit autem nouem ad ſeptem eccleſias epiſtolas : ad Romanos vnam,ad Corinthios duas,ad Galatas vnam,ad Epheſios vnam,ad Philippenſes vnā, ad Coloſſenſes vnam,ad Theſſalonicenſes duas: prætereà ad diſcipulos ſuos, Timotheo duas,Tito vnam,Philemoni vnam. Epiſtola autem,quæ fertur ad Hebræos, nō eius creditur,propter ſtyli ſermonisq́; diſtantiam: ſed vel Barnabæ, iuxta Tertullianum: vel Lucæ euangeliſtæ iuxta quoſdam:vel Clementis, Romanæ poſteà Eccleſiæ Epiſcopi,quem aiunt ipſi adiunctum, ſententias Pauli proprio ordināſſe & ornāſſe ſermone. Vel certè quia Paulus ſcribebat ad Hebræos,& propter inuidiam ſui apud eos nominis,titulum in principio ſalutationis amputauerat : ſcripſerat vt Hebræus Hebræis Hebraicè,id eſt, ſuo eloquio diſertiſſimè, vt ea,quæ eloquenter ſcripta fuerant in Hebræo,eloquentiùs verterentur in Græcum : & hanc cauſam eſſe, quòd à cæteris Pauli epiſtolis,diſcrepare videatur. Legunt quidam & ad Laodicenſes,ſed ab omnibus exploditur.

Ex Euſebij Cæſareenſ. Eccleſiaſt. Hiſt. lib. 2. cap. 23, interprete Iohanne Chriſtophorſono.

Petrus & Paulus Romæ occiſi.

NEro igitur, qui hoc pacto infeſtiſſimus Dei hoſtis primus prædicatus fuit, ad Apoſtolos etiam trucidandos incitabatur. Paulum proindè Romæ,eo regnante, ſecuri percuſſum, & Petrum etiam ſuffixum cruci,hiſtoriarum monimentis proditum eſt. Quinetiam inſignis ac teſtata Petri & Pauli inſcriptio, quæ in cœmeterijs Romæ ad hoc vſque tempus manet, huius rei geſtæ fidem facit. Atque hæc ità ſe habere,confirmat itidèm vir Eccleſiaſticus, Caius nomine, qui Zephyrini Pontificis Romani temporibus vixit, inque diſputatione ſcriptis prodita, quam cum Proclo, Cataphrygum hæreſis & opinionis patrono habuit, eadem ipſa de locis, vbi ſacra Apoſtolorum,quos ſuprà citauimus, tabernacula locabantur, aſſerit : Ego, inquit, Apoſtolorum trophęa perſpicuè poſſum oſtēdere. Nam ſi lubet in Vaticanum proficiſci,aut in viam,quæ Oſtienſis dicitur,te conferre, trophæa eorum, qui iſtam Eccleſiam ſuo ſermone & virtute ſtabiliuerunt,inuenies.

Porrò Dionyſius Corinthiorum Epiſcopus illos ambos martyrium eodē tempore pertuliſſe, ſic ad Romanos ſcribens commemorat. Petrum & Paulum,qui Romanos & Corinthios primùm in Eccleſiam Chriſti inſeruērunt, prudenti quadam admonitione impulſi,in vnum locum concluſiſtis. Nam ambo,cùm & noſtram Corinthi, & veſtram Romæ Eccleſiam fundāſſent, & eiuſdem doctrinæ pręceptis tum noſtros animos, tum veſtros imbuiſſent, eodem tempore pariter martyrium ſubiērunt. Atque iſta hoc loco intexnimus, quò rei geſtæ maior certiorq́; adiungatur fides.

COM

COMMENTARIVS, QVI TRACTAT SINGVLATIM CERTAMINA, LABORES ET PEREGRINATIONES, *& conſummationem ſanctorum & principum Apoſtolorum Petri & Pauli: ex Simeone Metaphraſte.*

NOn eos ſolùm, qui fuêre ab initio patres artium, admittimus, & eorum fauemus laboribus: ſed etiam, ſi quid aliud poſteà inuentum eſt à poſteris, id fouemus & amplectimur. Quin etiam iſtos, ob id maximè laudamus, & eorum honorificam facimus mentionem, quòd quæ ſparsìm & ſingulatìm ab alijs inuẽta ſunt, ij coniungentes & concinnantes, in vnum corpus redegerunt, & ei formam dederunt, & artes poſteris perfectas reliquerunt. Nós quoquè eos ſequentes, vt fidelium ſatisfaciamus deſiderio, tanquàm informem materiam, ea, quæ de ſummis Apoſtolorum Petro & Paulo, hîc & illic decantantur, tractantes, eis formam tribuimus, corpusq; articulis expreſſum efficimus. Quoniam ergò hoc eſt nobis inſtitutum, & ad res tantas noſtrum ſtudium conferimus, incipiendum eſt dicere, vndenàm primis Chriſti diſcipulorum fuerit ad vitam ingreſſus. 29. Iunij.

Petrus ergò (vt illius primùm faciam mentionem, cuius primi fidei commiſſa fuit cura Eccleſiæ) fuit quidem genere Hebræus: Palæſtinæ autem regionem habitabat Galilæam. Patria verò ei fuit Bethſaida, quoddam paruum & vile oppidulum, eiuſdem tribûs & patriæ, cuius ij, qui de Simeone gloriantur Patriarcha. Pater autem erat Ionas, non is, qui redditus fuit à ventre balenæ, ſed qui ex monſtro, quod cadit in intelligentiam, multos liberauit per filium. Fuit autem in diebus Hyrcani, cui aures vnà cum Regno ablatæ ſunt à fratre. Non is verò ſolus natus eſt patri, ſed cum eo quoquè erat frater Andreas. Cùm autem accepiſſet Petrus filiam Ariſtobuli fratris Barnabæ Apoſtoli, ex ea genuit filium vnum, & vnam filiam. Et Andreas quidem, qui vitam à negocio remotam, & coniugis expertem agebat, fit Iohannis Præcurſoris diſcipulus, qui Baptiſmum prædicabat ad pœnitentiam. A quo cùm audiſſet illud, Eccè Agnus Dei, dum ſeruatorem Chriſtum digito indicauit, relicto Baptiſta Iohanne, ſecutus eſt Ieſum. Magnus autem ille Petrus, cùm eſſet acerrimus & diligentiſſimus, magìs verſabatur in ijs, quæ ad victum comparandum pertinent, vt qui & cum vxore habitaret, & ſenis patris prouideret ſenectuti. Cùm eum autem aliquandò ocioſum inueniſſet Andreas, adduxit ad Chriſtum. Ille verò eum admiſit, & Petrum vocauit, eius mentis ſoliditatem per nomen ſignificans. Iohan. 21. Patria S. Petri. Ion. 2. Iohan 1. Ibidem.

Poſtquàm autem fuit relatus in numerum diſcipulorum, appáret ſtatìm vir probus, & feruens ſpiritu. Quocircà regni cæleſtis claues ei creduntur: ſuper mare perindè àc incorporeus, proprijs pedibus ingreditur: Domini trãsfigurationis ſpectator efficitur: Patris vocem ſuis audit auribus: in eos qui peccant, docetur eſſe patiens: & vniuerſi orbis terræ cura ei committitur. Sed hæc quidem, & his plura fuſiùs tractans ſacer liber Euangeliorũ, ipſas quoq; rerum cauſas nobis declarat. Quas quidẽ in præſentia non expoſuimus, cùm oratio mâlit eſſe breuis, quàm nimìs fuſa. Matt. 16. Matt. 14. 16. 18. Iohan. 21.

Cùm iam autem magnus Deus & Saluator noſter Ieſus Chriſtus per voluntariam & ſalutarem ſuam paſſionem, aboleuiſſet diabolum, qui mortis tenebat imperium, & mortis vincula perfregiſſet, & tertio die reſurrexiſſet, hic Petrus princeps Apoſtolorũ, cùm eſſet magiſtri ditatus præſidentia, os efficitur reliquorum Apoſtolorum, vel, vt magìs propriè dicam, magiſter. Et cùm deindè duodenariũ quidẽ numerum Apoſtolorum, in alterius locum ſubſtituto Matthia, ſuppleuiſſet: plurimas autem conciones Iudæis, qui in ſancti ſpiritûs effuſione aderant, & propterà ſtupebant, quòd alijs linguis Dei magnalia annunciarent, effudiſſet, & alijs orationibus eis tuliſſet teſtimonium, tria millia ſtatìm ad fidem in Chriſtum euocauit. Et cùm eũ, qui erat ab ortu claudus, in ſpecioſa tẽpli porta, vnà cum Iohanne Euãgeliſta curâſſet: & rurſùs eos, qui erant congregati, arguẽdo inſtituiſſet, & ad ſalutẽ inuitâſſet: & verum Deum eſſe Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ex Moſe & Prophetis euidenter oſtendiſſet, non ſolùm miraculi magnitudine, ſed orationis quoquè vehe- Actor. 1. 2. 3.

mentia omnes obſtupefecit, & ad fidem in Chriſtum attraxit,& deciès mille viro-
5. rum Eccleſiam conſtituit Hieroſolymis. Ananiam autē & Sapphiram eius vxorem,
qui nouam quandam fecerant vſurpationem, ſibi, inquam, tanquàm propria vſur-
Ibidèm. pantes,quæ Deo conſecrauerant, graui repræhenſione ſtatìm vita priuauit. Vm-
braque eius non ſolùm varios morbos expulit ab hominibus, ſed mortuos etiā ex-
9. citauit. Liddæ paralyticum Aeneam verbo curauit. Ioppæ pauperum amantem
10. Dorcadem mortuam excitauit. Cæſareæ Centurionem Cornelium, qui erat genti-
lis,ad fidem in Chriſtum euocauit cum tota familia, & Spiritu ſancto impleuit per
Ibidèm. baptiſmum. Quinetiam fidei portam gentibus aperuit per eam, quæ illi apparuit,
vaſis linei viſionem, in quo erant omnes beſtiæ terrę, & vocem, quæ de cælo vnà
cum vaſe eſt delata,& eum eſt adhortata, vt ſurgens ſacrificaret & comederet, nihil
Actor.12. eorum eſſe commune exiſtimans. Ab Herode autem, qui etiam dictus eſt Agrippa,
duabus catenis vinctus, & in carcerem coniectus, cùm diligēter cuſtodiretur à qua-
tuor quaternionibus militum, à diuino Angelo liberatur à vinculis, & à carcere, ei
portis ſua ſponte apertis. Propter Simonem autem ſceleratum illum Magum, obit
omnes ciuitates Cœleſyriæ, & prætereà Pontum & Aſiam, atque etiam Galatiam.
Et cùm in eis ſeminâſſet verbum fidei,ad ipſam vſque Romam peruenit.

Vt eas autem curſìm perſequamur, hæ ſunt: Cùm ab Hieruſalem veniſſet Cæſa-
Epiſcopi à S. Petro ordinati. ream Stratonis,& ex ijs, qui ipſum ſequebantur, preſbyteris Epiſcopum ei conſti-
tuiſſet, venit Sidonem. Vbi cùm multos curâſſet, & Epiſcopum conſtituiſſet, venit
Berytum. In qua etiam cùm ex ijs, qui ſequebantur, vnum ordinâſſet Epiſcopū, ve-
nit Byblum. Deindè Tripolim: & apud Marſonem virum quendam prudentem di-
uerſatur. Quem cùm fidelibus,qui erant Tripoli Phœniciæ,Epiſcopum conſtituiſ-
ſet,venit Orthoſiam: Deindè Antardum. Deindè in inſula,quæ dicitur Aradus.De-
indè Balanæas: & illinc Panta. Deindè Laodiceam: In qua cùm multos, qui morbis
laborabant,& vexabantur à dæmonibus,curâſſet,Eccleſiamq; congregâſſet, & Epi-
ſcopum conſtituiſſet,venit Antiochiam Syriæ ciuitatem. Quo in loco Simon qui-
dem Magus eos, qui ad eum quærendum ab Imperatore miſſi fuerant, declinans,
conſtituit fugere in ciuitates Iudæę. Petrus autem Domini Apoſtolus, cùm ſimul-
àc eſſet ingreſſus, multasq; Antiochię feciſſet curationes, & vnum Deum in tribus
perſonis ijs, qui erant congregati, feliciter annunciâſſet, & Epiſcopos ordinâſſet,
Marcianum quidem Syracuſis in Sicilia,Pancratium autem Tauromenij,venit Tya-
nen Cappadocię, & illinc Ancyram Galatię.In qua cùm precatione ſuſcitâſſet mor-
tuum,multosq; catecheſi inſtituiſſet,& baptizâſſet,& eccleſiam conſtituiſſet,& Epi-
ſcopum ordinâſſet,venit Sinope Ponti ciuitatem.Deindè Amaſeam, quę eſt in me-
diterraneis Ponti. Deindè Gangram Paphlagonum. Deindè Claudiopolim Hono-
riadis. Deindè Nicomediam Bithynię. Deindè Niceam. Deindè cùm feſtinaret
aſcendere Hieroſolyma propter Paſchę feſtum,reuertens venit Piſinuntem. Dein-
dè per Cappadociam & Syriam,rursùs venit Antiochiam, Et illinc profectus, venit
Hieruſalem.

Quo in loco, cùm iam tertius annus preterijſſet à vocatione magni Pauli,ab ipſo
Gal.1. Paulo viſitur, ſicut ille ipſe dicit: Poſt tres annos aſcendi Hieroſolyma ad viden-
dum Petrum,& manſi apud eum dies quindecim. In quibus cùm Canones & Eccle-
ſiaſticas conſtitutiones expoſuiſſent, beatus quidem Paulus profectus eſt ad opus,
ad quod vocatus fuerat. Magnus autem Petrus rursùs reuerſus eſt Antiochiam. Vbi
cùm Euodium conſtituiſſet Epiſcopum,venit Synadem Phrygię ciuitatem. Deindè
Cornelius Centurio Epiſcopus Ilij. Nicomediam.In qua cùm Prochorum ordinâſſet Epiſcopum,venit Ilium ciuitatem
Helleſponti. Quo in loco cùm Centurionem Cornelium conſtituiſſet Epiſcopum,
reuerſus eſt Hieruſalem. Viſus eſt autem ei Dominus in viſione, dicens: Surge Pe-
tre,vade ad Occidentem: opùs enim habet, vt tuis illuſtretur facibus: & ego ero te-
cum. Simon autem pauloantè captus ab ijs, qui eum quęrebant, vt priùs diximus,
Romam ducitur, vt luat pœnas eorum,quæ perpetrauerat. In qua cùm fuiſſet, &
arte ſua magica multos mente mouiſſet & decepiſſet, non ſolùm non dedit pœnas,
ſed etiam à multis deus fuit exiſtimatus. Romanos enim præcurſor ille ſatanæ ſua
Simonis Magi ſtatua Magia in tantam adduxit admirationem, quinetiam ipſum quoque Claudium: vt ei
poſita ſtatua inter duos pontes in Tyberi inſcriberent: Simoni deo ſancto. Et
hæc

hæc quidem Iuſtinus & Irenęus fuſiùs perſequuntur. Nos autem pergamus cœptam perſequi narrationem.

Cùm ergò quæ viſa fuerant, magnus Petrus annunciâſſet fratribus,& vale eis dixiſſet,rurſus venit Antiochiam viſitans Eccleſias. Quo in loco cùm magnum inueniſſet Paulum,certo quodam conſilio ab eo arguitur. Deindè cùm Tarſi Vrbanum conſtituiſſet Epiſcopum,& Epaphroditum Andriacæ Lyciæ, & Phygellum Epheſi, quem aiunt à recta via diuertiſſe, & cum Simone ſenſiſſe, & Smyrnæ Apellem, qui erat frater Polycarpi, venit in Macedoniam. Cùm Philippis autem Olympum Epiſcopum conſtituiſſet,& Theſſalonicæ Iaſonem,& Corinthi Silam, cùm euim illic inueniſſet apud magnum Paulum permanentem, & Patrîs Herodionem, nauigauit in Siciliam. Et cùm veniſſet Tauromenium, diuerſatur apud Pancratium virum ſapientiſſimum. Quo in loco cùm quendam Maximum catecheſi inſtituiſſet, & baptizâſſet,& Epiſcopum ordinâſſet,Romam appellit.In qua cùm quotidiè ſynaxes celebraret, & vnum Deum patrem omnipotentem, & vnum Dominum Ieſum Chriſtum filium verum de Deo vero, & vnum ſpiritum ſanctum Dominum & viuificum in ſynagogis & domi doceret, attraxit multos ad fidem in Chriſtum, & per ſanctum baptiſma liberauit ab errore idolorum: adeò vt breui tempore ad ſanctum baptiſmum omnes ferè accurrerint,& Deo per Apoſtoli doctrinam crediderint. Gal. 2. Petrus Româ appellit

Hæc videns Simon, non ſatis duxit tacere, & ſuam celare improbitatem: ſed gloria & exiſtimatione ſe ſuperatum eſſe arbitratus, ſi fineret Apoſtolum totis viribus ijs, qui Romæ erant, veritatem annunciare, audacter ſimul & indoctè cœpit liberè loqui in media ciuitate, & imperitè aggreſſus eſt ei contradicere. Vbi & vmbras quaſdam eum ſequi & pręcedere:quas dicebat eſſe animas mortuorum,& mortuos ſuſcitatos,& ei,tanquàm deo, honorem tribuentes,claudoſque rectè ingredi & ſaltare oſtendebat: ſeque inſtàr fabuloſi illius Protei in varias formas mutans, oſtendebat aliquandò quidem duas habentem facies: deindè autem, paruo interiecto ſpatio,transformabatur in capram,& ſerpētem,& volucrem, & qualem par eſt eum videri, qui à ratione alienis ſeruit cupiditatibus: & igni ſæpè aſſimilabatur: & ſimpliciores omnibus modis non ceſſabat decipere. Ille autem magnus Domini Apoſtolus,ſi ſolummodò cernebatur, omnes eius machinationes facilimè diſſoluebat, & in nihilum reſoluebat. Pręſtigię Simonis Magi.

Cùm multæ ergò (vt eſt conſentaneum) inter eos fuiſſent vtrinq; controuerſiæ, & diſputationes: neſciret autem Simon, quidnam ampliùs ageret, aram quandam lauro coronatus aſſcendit.Ex qua turbas primũ iracundè alloquens: Quoniam, inquit, adeò inſipientes fuiſtis, ô Romani, vt me quidem relinqueretis, Petrum verò ſequeremini, eccè in conſpectu veſtro mandabo angelis meis, & me tollent in manibus,& ad patrem meũ aſſcendam in cælũ,& illinc vos extremo afficiam ſupplicio: vt qui non in ijs,quæ vobis dixi,perſtiteritis. Hæc cùm dixiſſet,plaudens deindè manibus, per aërem miſſus cœpit volare, quibuſdam vmbris, vel malis potiùs dæmonibus,eum impellētibus & portantibus. Magnus aũt ille Apoſtolus Petrus cùm ſe parùm retinuiſſet,audientibus omnibus, cœpit dicere: Domine Ieſu Chriſte, qui es Deus meus,ne ſinas eum implere,quod propoſuit, nè immittat petram ſcandali, & lapidem offenſionis malignus in eos, qui in te crediderunt. Et ſublatis ad Simonem oculis,clara voce clamauit: Vobis ſatanæ miniſtris præcipio, nè eum portetis, ſed eum dimittatis in eo loco,in quo nunc eſt.Statimq;, cùm quæ circa ipſum apparebant,vmbræ receſſiſſent,& in nihilum reſolutæ eſſent,Simõ lapſus ab aëre,ad terram fertur caſu miſero & miſerabili,& contrito toto infelici corpore, ſecundo pòſt die miſeram emittit animam,acribus cruciatus doloribus. Cùm hoc autem factum eſſet,& turba multis horis clamaret:Magnus eſt Deus,qui nobis à Petro prędicatur: Petrus cùm altum qnoddam ſedile aſſcendiſſet,manumq; mouiſſet, & turbis pręcepiſſet ſilentium, poſtquàm ex Moſe & Prophetis Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Deum ante ſecula annunciâſſet,& plurimos dęmones fugâſſet ab hominibus, & morbos curâſſet varios,eos dimiſit. Magnus volitãs ruit in terram.

Cùm autem non diù manſiſſet apud Romanos,& ſancto baptiſmo multos regenerâſſet,& Eccleſiam cõſtituiſſet,& Linum Epiſcopum ordinâſſet,venit Tarracinã. In qua cùm Epaphroditũ ordinâſſet Epiſcopum, venit Sirmiũ ciuitatem Hiſpaniæ. Quo in loco cùm Epænetum conſtituiſſet Epiſcopũ,deuenit Carthaginẽ ciuitatem

Aphri-

Aphricæ. In qua cùm Creſcentem ordinâſſet Epiſcopum, venit in Aegyptum. Et cùm Thebis, quæ ſeptem habẽt portas, Ruffum, Alexandriæ autem Marcum Euangeliſtam eorum, qui ſe in diſciplinam tradiderant, Epiſcopatui præfeciſſet, rursùs venit Hieroſolyma ex reuelatione, propter Deiparæ Mariæ migrationem. Deindè reuerſus in Aegyptum, per Aphricam rursùs Romam rediјt. Ex qua venit Mediolanum, & Photicen, quæ ſunt ciuitates in continente. In quibus cùm conſtituiſſet Epiſcopos & presbyteros, venit in Britanniam. Quo in loco cùm longo tempore

S. Petrus in Britānia docet.

fuiſſet moratus, & multas gentes non nominatas attraxiſſet ad fidem Chriſti, Angelicam adſpexit viſionem, quæ dicebat: Petre, inſtat tempus tuæ reſolutionis, & oportet te ire Romam: in qua cùm mortem per crucem ſuſtinueris, recipies mercedẽ iuſtitiæ. Cùm ergò propterea Deum glorificâſſet, & egiſſet gratias, & apud Britannos manſiſſet dies aliquot, & verbo gratiæ multos illuminâſſet, & eccleſias conſtituiſſet, Epiſcopoſque, & presbyteros, & diaconos ordinâſſet, duodecimo anno Cæſaris Neronis rursùs Romam reuertitur.

Clemens fit Romanus pontifex.

Quo in loco cùm Linum inueniſſet conſummatũ, eius loco ordinauit Clemẽtem recuſantem, & non admittentem eam curationem. Cui cùm ad id accõmodatis verbis perſuaſiſſet, & vt bono eſſet animo, fuiſſet hortatus, ſuorum ſermonum eum ꝓuehit ad cathedram. Qui cùm, ſicut quidam vitulus, collum ſuum bono iugo ſubieciſſet, cum Magiſtro ſuo trahebat currum verbi. Quocircà multi quidem illuſtres prompto & alacri animo fidei obediebant: multæ autem nobiles fœminæ addebantur ijs, qui ſalui fiebant. Cùm verò duæ fœminæ Imperatoris, quæ plùs quàm *aliæ* ab eo diligebantur, fidei acceſſiſſent, & pudicè viuere ſtatuiſſent, quoniam erat *libidi*noſiſſimus Nero & impudiciſſimus, furebat aduersùs omnem Eccleſiam, maximè autem Petrum principẽ Apoſtolorũ, vt qui fuiſſet cauſa pudicitiæ eius fœminarũ, quæ crediderant in Dominum. Quamobrèm cùm ira ſupra modum efferbuiſſet, capitis pronunciat ſententiam aduersùs omnes, qui in Chriſtum ſperâſſent. Cùm itaque milites omnes protinùs compræhendiſſent, eos deducunt ad locũ damnatorũ: & Clementi quidem parcunt, vt qui eſſet cognatus Cæſaris: Herodionem autem & Olympam, vnà cum magna multitudine gladio ſubijciunt: Petrum verò illũ magnum Domini Apoſtolum inuerſum Cruci affigunt. Quamobrèm cùm ex clauîs do-

S. Petrus crucifigitur.

lores, ſimiliter atquè Chriſtus Deus noſter, ipſe quoquè ſuſtinuiſſet, purã & immaculatam ſuam animam in manus Dei deponit. Clemens autẽ eius diſcipulus & Epiſcopus, cùm maximè venerandum & ſanctum eius corpus magnificè compoſuiſſet ad ſepeliendum, in loco inſigni depoſuit. Sed de vita quidem, & prędicatione, *& fine* magni Apoſtolorum Petri, hucuſquè ſit à nobis dictum breuiter. Neceſſe eſt autem de claro quoquè & beato Apoſtolo Paulo, quomodò poterimus, dicere.

Magnus ergò & beatus Domini Apoſtolus Paulus, erat ipſe quoquè Hebræus quidem genere, ex tribu autem Beniamin, claris natus parentibus, *hæreſi Phariſæ*us, aſſeribẽs ſibi patriam Tarſum ciuitatem Ciliciæ, ſub præceptore *Gamaliele in le*ge Moſis inſigniter eruditus, ardens morum paternorum æmulator, qui à pueritia Romanus vocabatur Saulus. Perſequebatur autem & populabatur Dei Eccleſiam

Act.7.et 8.

per ignorantiam. Quamobrèm ei grata erat interfectio Stephani primi Martyris, vt qui omnium, qui lapides in eum iaciebant, ſuſceperit veſtes cuſtodiendas, vt ad illius cædem omnium manibus vteretur. Porrò autem primus quoquè vbiquè aderat cum ijs, qui agitabant ſeditionem, ſtudens deſtruere pręconium pietatis: multaque erant & magna, quæ ab ipſo fiebant aduersùs Eccleſiam: & nihil ei ad ſummã deerat inſaniam. In hoc enim pietatem exercere, & ſe pręclarè gerere arbitrabatur,

Gal.1. 1.Tim.1.

ſicut ipſe fatetur in Epiſtolis, & Lucas refert in libro, qui inſcribitur Actus Apoſtolorum. Etenim non ſolùm is, quomodò multi Iudæi, odio habebat & auerſabatur præconium pietatis, ſed etiam maiorem totius gentis iram prouocabat aduersùs eos, qui ei miniſtrabant.

Poſtquàm enim id vidit repentè refulſiſſe, & fidei præcones euaſiſſe minis ſuperiores, æmulatiõe percitus, & ratus ſe maxima affici iniuria, ſi præconiũ quidem per vniuerſam terrã diffunderetur, præcones autem perſecutorũ paruifacerẽt periculũ, omne ſtudium adhibuit, vt hos quidem de medio tolleret, illud verò retardaret, ac repri-

ac reprimeret. Quamobrèm cùm à ſacerdotibus & doctoribus illo tempore accepiſſet epiſtolas ad Iudæos, qui erant Damaſci, iter ingreſſus eſt contra eos, qui erant in ea, diſcipulos. Sed qui ex vtero matris eum ſegregauit ad ſuum miniſterium, videns eum iniuſta teneri inſania in iuſta voluntate & iuſto animi propoſito, & ei in media via appárens, corporeis quidem eum orbat oculis, magnitudine puriſſimæ lucis, quę ei apparuit: eius autem mentem & animam adeò illuminat, vt eum, qui erat olìm perſecutor, dilectum ſtatìm & fideliſſimum fecerit ſuum præconem. Sauli itaq; nomine in Pauli nomen transmutato, eoque ex ſalo perſecutionis traducto ad quietem eius fidei, mittit ad Ananiam quēdam diſcipulum in vrbe Damaſco. A quo cùm Paulus ſanctum accepiſſet baptiſmum, & Chriſti intemeratis communicâſſet ſacramentis, efficitur fidelis ſocius prædicationis. Tantam ergò mutationem oſtendit hic beatus poſt vocationem, & ad tantum in Chriſtum exarſit deſiderium, vt præcones veritatis non ſolùm verbis, ſed factis etiam confirmaret: qui eum adhuc timebant, & ſuſpectum habebant, oſtendens ſe toto animi ſtudio erupiſſe in amorem Domini. Quocircà cùm fuiſſet cum ijs, qui erant Damaſci, diſcipulis, ſtatìm cœpit prædicare CHRISTVM in ſynagogis, Iudæos confutans, & rursùm confirmans eum eſſe Chriſtum. Actor. 9. Ibidèm.

Cùm autem ei fuiſſent cognitæ, quæ à Iudæis parabantur, inſidiæ, per murum in ſporta dimittitur à diſcipulis, & in Hieruſalem accedit ad Apoſtolos. In qua liberè loquens in nomine Domini Ieſu, differebat & diſceptabat aduersùs Gentiles. Sed cùm ei quoquè rursùs ſignificatæ fuiſſent inſidiæ, à fratribus deducitur Cæſaream, & illinc venit Tarſum. Quò cùm veniſſet Barnabas, & eum inueniſſet, deduxit Antiochiam. Cùm toto autem anno illic cœtus haberent, & ſatìs magnam docuiſſent multitudinem, & diſcipulos primùm nominâſſent Chriſtianos, in Iudæam ad fratres mittuntur cum miniſterio, propter famem, quæ fuit tempore Claudij Cæſaris. Cùm implêſſent autem miniſterium, reuerſi ſunt Hieroſolyma. Vbì Domino ſacrum obeuntes miniſterium, & ieiunantes, à ſancto ſpiritu ſegregantur ad opus, ad quod vocati fuerant. Emiſſi autem, venerunt Seleuciam, & illinc in Cyprum nauigârunt: & cùm fuiſſent Salaminæ, Dei verbum annunciârunt. Cùm verò peruaſiſſent inſulam vſque ad Paphum, excæcant pſeudoprophetā Bariēu, qui multos peruertebat. Quod cùm factum eſſet, euenit ſtatìm vt multi crederent, atque etiam ipſe Proconſul, qui erat in Inſula. Illinc autem profecti, veniunt Pergen Pāphyliæ, & illinc Antiochiam Piſidiæ. In qua cùm die ſabbatorum concionatus eſſet Paulus in ſynagoga, attraxit multos ad fidem in Chriſtum. Quamobrèm Iudæi pleni æmulatione, eum & Barnabam eiecerunt è ciuitate. Ij verò ex ea egredientes, excuſſerunt puluerem è ſuis pedibus, conuenienter præcepto Domini. Actor. 11. Actor. 13. Matt. 10.

Et cùm veniſſent Iconium, & illic longo tempore verſati eſſent, multosq; Iudęos & Gentiles, atque etiam beatam Teclam ad fidem Domini euocâſſent, à Iudæis, qui non crediderant, & Gentilibus, afficiuntur contumelijs, & appetuntur lapidibus. Cumque Lyſtram & Derben confugiſſent, quæ ſunt vrbes Lycaoniæ, medentur ei, qui fuerat claudus à matris vtero. Quo in loco cùm preſbyteros ordinâſſent, & Piſidiam peruaſiſſent, venerunt in Pamphyliam. Et cùm Pergæ locuti eſſent ſermonem, deſcenderunt in Attaliam. Cùm autem veniſſent Antiochiam, & congregâſſent eccleſiam, annunciârunt quæcunque cum eis feciſſet Dominus. Illinc dimiſſi, peruaſerunt Phœniciam & Samariam, narrantes conuerſionem gentium. Cùm veniſſent autem Hieruſalem, reuertuntur Antiochiam, Quòd non oporteat circuncidi, neque veſci ſanguine, & abſtinendum ſit à ſuffocato & immolatis, ab Apoſtolis afferentes tractantem Epiſtolam. Quò cùm veniſſent, & ſatìs longum tempus illic egiſſent, abiêrunt, Barnabas quidem in Cyprum, Marco aſſumpto, Paulus autem in partes Syriæ & Ciliciæ, cùm Silam elegiſſet, & quæ erant in ciuitate, Eccleſias confirmâſſet. Cumque veniſſet Derben & Lyſtram, & Timotheum aſſumpſiſſet diſcipulum, eum circuncídit. Deindè cùm obijſſent Phrygiam & Galatiam, à ſancto ſpiritu loqui ſermonem prohibiti, venientes per Myſiam, tētârunt proficiſci in Bithyniam, neque ſiuit eos ſanctus Spiritus. Actor. 14. Actor. 15. Actor. 16.

Cùm autē tranſijſſent Myſiam, deſcenderunt in Troadem: & cùm illinc acceſſiſſent in Samothraciam, veniunt Neapolim. Et cùm veniſſent Philippos Macedoniæ, verſati

verſati ſunt illic dies aliquot. Quo in loco cùm credidiſſet Lydia purpuraria, in domum eius venientes gratia precationis, ſpiritum Pythonicum eijciunt ab ancilla. Quamobrèm ab eius dominis appetiti maledictis, vt qui alienos mores annunciarēt. cæduntur virgis à Magiſtratibus, & in carcerem conijciuntur, eorumq; pedes ligno cautè & diligenter ſtringuntur. Quo in loco cùm media nocte orarent, & Deum laudarent, fit maximus terręmotus, & carceris fores aperiūtur, & vincti omnes relaxantur, & cuſtos carceris efficitur fidelis cum tota familia, cùm quod ducit ad ſalutem, à
Actor.17. Paulo accepiſſet baptiſmum. Egreſſi autem è ciuitate, cùm Amphipolim tranſmiſiſſent & Apolloniam, venerunt Theſſalonicam. In qua cùm multos accepiſſent in diſciplinam, Iudæos ad iram prouocârunt: Qui etiam collecta multitudine, conturbabant ciuitatem. Et cùm acceſſiſſent ad ædes Iaſonis, quærebant eos producere ad populum. Et cùm non inueniſſent, traxerunt Iaſonem, & aliquot ex fratribus ad magiſtratus ciuitatis. A quo cùm ſatìs accepiſſent, eos dimiſerunt.

Illinc autem egreſſus Paulus cum ijs, qui cum eo erant, venit Berœam. Quo in loco cùm multos accepiſſet diſcipulos, Timotheus quidem & Silas illic remanent, magnus autem Paulus per mare venit Athenas. Tranſiens autem, & ea contemplās quæ ab eis colebantur, aram quoquè inuenit, in qua erat ſcriptum, Ignoto Deo. Ex quo parua accepta occaſione, annunciat eis in medio Areopago Dominum noſtrū & Deum Ieſum Chriſtum, initium ducēs ab ipſa aræ inſcriptione: ſtatimq; ſatìs multos baptizauit ad fidem in Chriſtum. Inter quos Dionyſium quoquè Areopagitam,
Actor.18. & honeſtam quandam mulierem, nomine Damarim, & cum eis alios. Poſt hæc verò Athenis abiens Paulus, venit Corinthum: & cùm Priſcillam & Aquilam inueniſſet eiuſdem, cuius ipſe erat, artis, apud eos diuerſatur. Quo in loco cùm annum & menſes quinque tranſegiſſet, & multos tam ex Iudæis, quàm ex Græcis, gratiæ verbo illumināſſet, & ad Domini fidem euocâſſet, Priſcilla & Aquila & Timotheo aſſumptis, venit Epheſum, eiſque illic relictis, venit Cæſaream vnà cum Timotheo. Cumq; ſalutâſſet Eccleſiam, deſcendit Antiochiam. In qua cùm aliquantum temporis eſſet verſatus, egreſſus eſt, deincèps tranſiens per Galatiam & Phrygiam.

Actor.19. Et cùm per ſuperiores partes veniſſet Epheſum, tribus menſibus cum Iudæis diſſerens in ſynagoga de Regno Dei, perſuaſit nè ijs attenderent, quæ adumbratè dicebātur à lege, ſed ea ad ſpiritum transferrent & componerent. Cùm autem apud eos alios duos annos, & paulò plùs manſiſſet, & ferè totam Aſiam ad fidem Chriſti attraxiſſet, & non vulgares virtutes, non per ſe ſolùm, ſed etiam per ſudaria & ſemicinctia ſua perfeciſſet, & omne genus morbos & dæmones exegiſſet, & Timotheum
Actor.20. Epiſcopum eis conſtituiſſet, egreſſus eſt, vt iret in Macedoniam. Cùm illas autem partes tranſmiſiſſet, venit in Gręciam. Et cum tres illic menſes tranſegiſſet, & multos accepiſſet diſcipulos, venit Troadem. Quo in loco cùm Eutychum, qui, dum diſſereretur, dormitauerat, & ex tertio cœnaculo deorsùm ceciderat, & mortuus erat, ſuſcitâſſet, venit Aſſum, deindè Mitylenen. Et cùm die ſequēti eſſet ex aduerſo Chij, altera die appulit Samum. Et cùm manſiſſet Strongilæ, die ſequenti venit Miletum. Ex qua cùm miſiſſet Epheſum, acceerſijt preſbyteros Eccleſiæ. Poſtquàm autem acceſſiſſent, cum eis diſſerit de humilitate, & malorum tolerantia: deindè de conſtitutione Eccleſiaſtica, & gregis cura. Et rursùs cùm ea, quæ & ſibi Hieruſalem eunti, & eis poſt eius receſſum erant euentura, prædixiſſet: &, quòd oporteat vigilare in eos, qui inſtàr luporum ſunt gregem auidè diuulſuri, eis mandatum dediſſet, eoſq; Deo
Actor.21. commendâſſet, & precatus eſſet, nauem aſſcendens, ſtatim ſoluit. Qua vectus, cùm veniſſet in Coum Inſulam, Rhodum nauigauit: & illinc Patara. Quo in loco cùm alterum aſſcendiſſet nauigiū, Cypro relicta à ſiniſtris, præternauigauit Syriam: & cùm veniſſet Tyrum (illic enim nauis impoſitum onus exonerabat) & inueniſſet diſcipulos, māſit apud eos ſeptem dies. Et naui rursùs vſus, venit Ptolemaidem, & illinc Cęſaream, & ad Philippum Euangeliſtam, qui erat ex ſeptem diaconis, diuerſatur. Et poſt dies aliquot, ſublatis ſarcinis, venit Hieruſalem. Et ſeptem dies purificatus, templum ingreditur, annuncians impletos eſſe dies purificationis.

Paulus Hieroſolymę capitur. Quo in loco qui erant ex Aſia Iudęi, cùm eum adſpexiſſent, conturbârunt omnem multitudinem, & manus ſuas in Paulum immiſerunt, clamantes: Viri Iſraelitæ, ferte auxilium. Cùm fuiſſet autem maximus populi concurſus, cœperunt in eum hæc dicere

cere

cere: Hic eſt, qui aduersùs legem & locum hunc, omnes vbiquè docet: Quinetiam gentiles introduxit in templum, & id inquinauit. Statimque mota multitudo incitata eſt, vt eum tolleret de medio. Sed mox adueniens Tribunus Lyſias, eum liberat, & cum militari auxilio eum mittit ad Præſidem Felicem, cui ſucceſſit Feſtus. Cùm ſenſiſſet autem Paulus à Iudæis in ipſum ſtrui inſidias, pro tribunali ad Cæſarem ſtatim prouocat. & tunc quidem dimittitur à iudicio: ceſſant autem, quæ in eum à Iudæis parabantur inſidiæ: & deincèps à Præſidibus & magiſtratibus mittitur ad Cæſarem. Cùm verò eſſet conſtitutum, vt Paulus nauigaret in Italiam, cumque eo accepto, Centurio quidam nomine Iulius, vnà cum alijs vinctis nauē aſſcendiſſet Adrumetinam, venit Sidonem, & illinc in Cyprum. Cùm autem prǽternauigâſſent pelagus, quod eſt ex aduerſo Ciliciæ & Phamphyliæ, veniunt * Miram vrbem Lyciæ. Et cùm nauē aſſcendiſſent Alexandrinam, vix Cnidum perueniunt. Et cùm ſubnauigâſſent Cretam per Salmonem, venerunt in locum, qui dicitur Pulchri portus. Ex quo cùm ſoluiſſent, & Cretam prǽterlegerent, & ventus, qui dicitur Typhonicus, qui latas excitat vndas, ſpirâſſet, prope Caudam, quæ ſic dicitur, decurrunt Inſulam, & vehementi tempeſtate exagitati, & nauis armamentis proiectis ſuis manibus. Act.23. Act.25. Act.27. * Lyſtram

Cùm autem omnes magna affecti triſtitia & mortem expectarent, ſurgens Paulus in medio eorum, iuſſit eos eſſe bono animo, cùm nulla ſit eorum peritura anima, præter nauem: hortatusque eſt eos, vt cibum ſumerent, vt qui iam quatuordecim dies manerent ieiuni. Cumque ſeruati eſſent ij, qui erant cum Paulo, ex nauigatione naue diſſoluta ab vndarum violentia, deſcendentes in terram, cognouerunt inſulam vocari Meliten. Quo in loco cùm congregaret Paulus ſarmentorum multitudinem, vipera eius manum apprǽhendit. Quam cùm in ignem excuſſiſſet, nihil mali paſſus, deus exiſtimatus eſt à Barbaris. Quinetiam cùm patrem Publij liberâſſet ab eo, quo laborabat, tormine inteſtinorum, & plura alia feciſſet miracula, cum ijs, qui ſecum nauigabant, alia naue venit Syracuſas, & illinc Rhegium, deindè Puteolos, deindè Romam ipſam. Cùm autem cognouiſſent fratres eius aduentum, iuerunt ei obuiàm vſque ad Forum Appium, & tres Tabernas. Et Centurio quidem reliquos vinctos tradidit duci exercitûs: Paulus autem toto biēnio ſeruabatur ab vno milite, omnes qui ad ipſum veniebant, excipiens, & Dei Regnum cum omni fidutia prædicans abſque impedimento. Atque hæc quidem hucuſquè narrauit Lucas in Actibus Apoſtolorum, qui librum eo tempore compoſuit. Quæ autem ſunt poſteà conſecuta, poſtquàm, Paulo Romę relicto, profectus eſt Thebas Bœotiæ, minimè compoſuit. Actor.28.

Euſebius autem, qui in ſecundo libro hiſtoriæ Eccleſiaſticæ hæc eſt accuratè perſcrutatus, dicit Paulum, cùm tunc quidem cauſam dixiſſet apud Neronem, fuiſſe abſolutum, & Dei verbum. cùm eſſet relaxatus, Romę agentem prædicâſſe totis decem annis. In quibus dicitur peregrè profectus in Hiſpaniam, Galliam & Italiam, Chriſti præco verbum diſſeminâſſe, & multos à dijs patrijs euulſiſſe, & cum grege Domini coniunxiſſe. Iam verò cùm eſſet in Hiſpania, tale quid dicunt accidiſſe. Mulier quædam & genere, & opibus, & doctrina inſignis, cùm iam olim auditionem accepiſſet Apoſtolicam, cupiebat ipſis quoquè intueri oculis præconem veritatis, & ipſis auribus inſtitui in veræ pietatis dogmatibus. Cùm ergò ei viſum eſſet diuina quadam inſpiratione in forum proficiſci, quo tempore qui vel ex ſola fama ab ea diligebatur, per medium eius tranſibat, dicitur & eum vidiſſe leniter & placidè ingredientem: vt qui non ſolùm gratia plenos mores haberet cæteros, ſed etiam ipſum inceſſum, & marito ſuo perſuaſiſſe, cui nomen erat * Procus (eorum autem qui illic erant, erat facilè princeps) vt intrà ædes ſuas hoſpitem exciperet: Poſtquàm verò fuit acceſſitus, & fuit prope illos, eiuſmodi aliquod miraculum accidiſſe mulieri: nempe apertis mentis ſuæ oculis, vidiſſe in fronte eius, qui fuerat hoſpitio acceptus, literas aureas, quæ dicebant, Paulus Chriſti præco. Illam autem propter viſionem inſperatam inuaſit & voluptas, & timor: & lachrymis plena, prócidit ad pedes Apoſtoli, & catechesi ab eo inſtituta, primùm quidem ſuſcipit baptiſmum, appellata Xanthippe: Poſteà autem * Probus eius maritus, qui erat notus Neroni: deindè etiam Philotheus præfectus: & deincèps omnes, qui illam habitabāt regionem. Quòd autem in Hiſpania prædicauerit Paulus, hoc apertè dicit in Epiſtola ad Romanos, ſic ſcribens: Nunc au- Paulus prędicat Chriſtū Hiſpāis. Hiſpāi multi credūt in Chriſtum. Rom.15.

autem non ampliùs habens locum in his regionibus, deſiderium autem habens veniendi ad vos à multis annis, cùm proficiſcar in Hiſpaniam, veniam ad vos: ſpero enim tranſiens vos videre. Quoniam ergò etiam antequàm fuiſſet Romæ, in animo habuit prędicare in Hiſpania, cùm ei feliciter ſucceſſiſſet, vt ad primam veniret ex ciuitatibus, non neglexit ea, quæ ei priùs viſa fuerant: etiamſi Romam rursùs reuerſus, in ea ceſſat à longis laboribus. Quomodò autem, & quanam de cauſa, iam ſum declaraturus.

Nero ſæuit in ſuos. Cùm ad inſaniam ſummam proceſſiſſet Nero, primùm quidem ſuſtulit Agrippinam matrem propriam: prætereà verò patris quoquè ſororem, & Octauiam ſuam vxorem, & alios innumerabiles, qui genere ad eum attinebant. Posteà autem generalem mouit perſecutionem aduersùs Chriſtianos: & ſic venit ad cædem Apoſtolorum. Quo tempore accidit, vt Paulus quoquè triceſimoſexto anno ſalutaris paſſionis, tertiodecimo autem Neronis, fieret martyr, ei capite gladio amputato. S. Paulus gladio cęditur. Gaius verò quidam vir Eccleſiaſticus, & Zephyrinus Romanus Epiſcopus, & Dionyſius Epiſcopus Corinthius ſcribunt, vno tempore, & ſimul Petrum & Paulum ſubijſſe martyrium, tertiodecimo anno Imperij Neronis. Dicunt enim Neronem eo tempore fuiſſe motum aduersùs Chriſtianos, propter eius fœminas, quæ in Dominum crediderant, & pudicè caſteque viuere ſtatuerant: nec cum eo congredi deincèps ſuſtinebant: non autem propter Simonem magum. Ei verò, quod ab eis dicitur, fert teſtimonium Iohannes quoq; ille lingua aureus, in rebus diuinis egregius, & cuius mens eſt plena ſpiritu, ſcribens in oratione aduersùs eos, qui prohibent, nè fiant monachi: Neronem omninò auditis: fuit enim vir inſignis libidine, qui primus & ſolus inuénit in tali imperio intemperantiæ nouos quoſdam modos, & turpitudinis. Hic ergò Nero beatum Paulum (fuit enim ijſdem, quibus ille, temporibus) eo modo criminans, quomodò nos nunc hos viros ſanctos (Eius enim pellici valdè dilectæ perſuaſit, vt ſimul acciperet verbum fidei, & liberaretur ab immunda illa congreſſione) hoc modo (inquam) ille criminans, corruptoremque & ſeductorem, & ea, quæ vos nunc loquimini, Paulum vocans, primùm quidem vinxit incluſum in carcere. Poſtquàm autem non perſuaſit, vt deſiſteret puellæ dare conſilium, tandèm ei caput amputauit. Et hæc quidem is, qui moribus & ſermone eſt vir Apoſtolicus, de beato fine diuini Pauli.

Principes ergò & diuini (vt priùs diximus) Apoſtoli decimotertio anno Neronis conſummantur. Execrandum autem Simonem circa medium annorum *Claudij* aiunt mortem ſubijſſe teterrimam. Dicunt verò quidam pręceſſiſſe quidem Petrum anno vno, & beatam illam & Dominicam ſuſcepiſſe perpeſſionem, cùm animam poſuiſſet pro ouibus. Eum autem fuiſſe conſecutum magnum illum Apoſtolum Paulum, vt dicit Iuſtinus & Irenæus, cùm totis quinquè annis ſynaxes & deceptationes per ſe facerent ante reſolutionem ad Chriſtum. Atque ego quidem eis magìs aſſentior. Euſebius autem Pamphili dicit, Petrum duodecim quidem annos eſſe verſatum in Oriente, viginti autem & tres annos tranſegiſſe Romæ, & in Britannia, & in ciuitatibus, quæ ſunt in Occidente: adeò vt ſit totum tempus prædicationis Petri triginta & quinque anni. Paulum autem ipſum quoq; viginti & vnum annum prædicâſſe pietatem in Chriſtum, & alios duos annos Cæſareæ tranſegiſſe in carcere. His verò coniungit duos quoquè priores annos, quos egit Romæ, & vltimos decem: vt eius quoquè prædicationis, & vocationis vniuerſum tempus ſit triginta quinque anni.

Et ſunt quidem noſtra huiuſmodì, & quę poſſunt noſtrum in vos deſiderium oſtendere, ô Apoſtoli, & fraternum amorem in eos, qui ſunt congregati Hæc enim eſt veſtra lex, & communis Domini & magiſtri, vt nos inuicèm diligamus, & quæramus multorum vtilitatem. Lex Chriſti & Apoſtolorum eius. Vos autem viciſsìm nobis reddite curam, quam noſtrûm geratis, aduersùs vitia victoriam, contra dæmones reſiſtentiam, animi quietem ac pacem erga omnes, atque adeò etiam ipſos, qui nulla de cauſa ſunt nobis inimici, animi ſimul lenitatem ac patientiam, beneficentiam & mutuum amorem. Vos certè rogamus, in quocunque vniuerſi loco ſitis, ſeu etiam in vniuerſo, vt credimus, nos quoquè reſpicite, & ad animi tranquillitatem noſtram vitam de-

du-

ducite, peccatorum expertem, rectis factis & bonis operibus plenā, diuinis dignam oculis: vt in hac vita vobiſcum feſtum perpetuò celebrantes, in futuro bona quoq; promiſſa conſequamur: gratia & benignitate Domini noſtri Ieſu Chriſti: Cum quo Patri ſimul cum ſancto ſpiritu gloria, potentia & honor nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum. Amen.

SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI CHRYſoſtomi encomium ſanctorum & principum Apoſtolorum Petri & Pauli.

CAELI & terræ video certamen propter præſentem celebritatem memoriæ Apoſtolorum, cæleſtibus quidem virtutibus laudātibus, & bonis verbis pſequentibus doctrinam laboris eorum, vtpotè quòd per eos cognitum fuerit carnis à Verbo ſuſceptæ myſterium: quomodò clamet Paulus: Vt innoteſcat nunc principatibus & poteſtatibus in cæleſtibus per Eccleſiam multiplex Dei ſapientia: qui ſunt autē in terra, hominibus contendentibus per commemorationem, ſummis Apoſtolis dignas laudes afferre, vt qui per ipſos redièrint ad ſalutē. Quid enim eſt Petro maius? Quid verò poteſt conferri cum Paulo? qui quidem opere & ſermone omnem naturam creatam vicêre tam in cælo, quàm in terra: qui luto corporis implicati, vel ipſis Angelis inuenti ſunt maiores. Quid ergò dicemus de magiſtris naturæ creatæ tam infernæ, quàm ſupernæ? Non inuenio orationem dignam ad laudādum eos, qui noſtrum genus laudauêre: qui vniuerſam terram & mare obiêre, & peccatorum radices euulsêre & pietatis ſemina deiecêre in cordibus hominum, qui erant increduli. Petrus magiſter Apoſtolorum, Paulus cognitor Oeconomiæ ſupernarum virtutum: Petrus frenum ingratorum Iudæorum, Paulus adhortatio gentium.

Ephes. 3.

Petrus magiſter Apoſtolorum.

Vide autem excellentem Domini ſapientiam. Petrum quidem elegit ex piſcatoribus: Paulum autem ex ijs, qui conſuēbāt tabernacula. Et quod electionis quidem apparet, eſt ex his artibus: quod autem intelligitur, eſt valdè admirabile, quia Dei quoquè eſt electio. Quoniam enim obruebatur gloria Iudæorū, piſcatori commiſit Deus, vt ſcrutaretur profunda maris, quod percipitur intelligentia, dicens ei: Vade ad mare, & iace hamum, & cùm qui aſſcenderit, primum piſcem ſuſtuleris, aperi os eius, & inuenies ſtatērem. Mare dicens, mentem Iudæorum inſtabilem: hamum autem, doctrinæ verbum artificioſum: & piſcem, legem. Aperire autem os eius, ſignificat eam interpretari: quomodò rurſùs in eo inuenire ſtatērem, ſignificat examinare ipſam ſpiritaliter. Paulo autem, vtpotè ſutori tabernaculorum, totas gentes tradidit, vt eos qui lege & gratia nudati erant, pelle indueret coccinea, quæ aqua & ſanguine Domini tincta fuerat. Audiuit enim ipſe quoquè Dominum ad ipſum clamantem: Ad gentes procùl ego mittā te. O beata Dyas, cuius fidei ſunt creditæ animæ mundi vniuerſi. Petrus principium fidei orthodoxæ, magnus interpres ſacrorum Eccleſiæ, Chriſtianorum neceſſarius conſiliarius, theſaurus ſupernarum virtutum, qui fuiſti honoratus à Domino Apoſtolus. Paulus magnus præco veritatis, orbis terrarum gloriatio: qui es homo in cælis, & Angelus ſuper terram, gloria Eccleſiæ: qui volas Aquila in excelſis: qui es lyra ſpiritûs: qui es hirundo & cicada, qui inſtrumentum Dominicum, qui vigilans Chriſti miniſter.

Matt. 17. Nota interpretationē.

Actor. 22.

Paulus & Petrus iuncti boues Eccleſiæ, qui vniuerſo orbi terrarum bonam intulerunt negociationem, qui crucem pro iugo ſuſtulerunt, pro onere autem, nomen Saluatoris: pro collaribus verò, teſtamentum ſcripturarum: pro ſtimulo, gra-

tiam ſpiritûs. Paulus & Petrus, qui Eccleſiam indiès lætificant, receptacula ſpiritalia, orbis terrę publica diuerſoria, ſanctæ interpretandæ Trinitatis inſtrumenta, à Deo Verbo ſuſceptæ carnis œconomiæ interpretes. Petrus, amor meus ſpiritalis: Paulus, vas electionis, meus baculus. Petrus, templum DEI: Paulus, os CHRISTI: qui es trium cubitorum, & ad tertium cælum peruenis: qui loco circunſcriberis, & mundum vniuerſnm Domino circunſcribis: qui ab Hieruſalem & circuncircà vſque ad Illyricum ſparſiſti Euangelium: qui es velox curſor, qui diuina es impletus gratia: Cui fecit Dominus teſtimonium, quòd portes nomen eius in conſpectu totius orbis terræ: qui tertium cælum peruaſiſti, & ingreſſus es in paradiſum, & vſque ad Dominicam, quæ mente compræhendi non poteſt, cathedram aſſcendiſti, & arcana myſteria audiuiſti, quæ non licet homini loqui.

Rom.15. Actor.9. 2.Cor.10.

Quid autem Petro quoquè dicemus, qui eſt dulce Eccleſiæ ſpectaculum? Is reuerà eſt lampas vniuerſæ terræ, alba & caſta columba, acris & vehemens Apoſtolus, feruens ſpiritu, Angelus & homo, gratia plenus, ſolida petra fidei, vetuſtus Eccleſiæ ſenſus: Qui, Beatus es, & columbæ filius, propter caſtitatem audiįſti ex ore Domini. Qui claues regni cælorum accepiſti ab ipſo Domino. Vos Angelorum ordines ſpoliâſtis. En quid dicam ampliùs? Vos laudat ipſe Dominus, Vos eſtis lux mundi, dicens. Qui eſtis potentiores Regibus, fortiores militibus, ditiores diuitibus, ſapientiores philoſophis, eloquentiores oratoribus: qui nihil habetis, & omnia poſſidetis. Vos eſtis martyrum tolerantia: Patriarcharum orthodoxa ſententia: Monachorum exercitatio: Virginum coronatores: eorum, qui ſunt matrimonio coniugati, pacificatores: raptorum refrenatores: intemperantium caſtigatores: tegumentum Regum: muri Chriſtianorum: Barbarorum aduerſarij: qui camum hæreticis imponitis: qui à ratione alienas morte afficitis animi perturbationes: qui legiones dæmonum expuliſtis, qui aras idolorum diruiſtis: qui & infrà & ſuprà diuites fuiſtis: vt qui ſuperorum quidem claues acceperitis: eorum autem, qui ſunt infrà, ſoluendi & ligandi peccata poteſtatem habetis.

Matt.16. Ibidèm. Matt.5. 2.Cor.6.

O rudis idiotæ miraculum. O illiterati ſapientia. Petrus vmbra ſua Paralyticos adſtringit, & ſoluit mortem: Paulus veſtimentis ſuis morbos expellit, & fugat dæmones. Qui intermediam habetis matrem Domini, & quouis iuſto ſpiritu eſtis præſtantiores: columnæ Eccleſiæ, magna orbis terræ lumina: Qui vobis inuicèm eſtis præſtantiores, & ſimul omni creata natura meliores. Gaudeas, Petre, petra fidei: Gaudeas, Paule, gloriatio Eccleſiæ: qui mala innumerabilia propter *ipſum* ſuſtinuiſtis, in carceribus incluſi, à Iudæis odio habiti, à Barbaris tracti & *raptati*, à Regibus cæſi & ignominiam paſſi: quibus nec facilè quidem licuit reſpirare, nec permiſſum fuit ceſſare à doctrina: qui propter pondus vinculorum membra mouere non poteratis, & omnem orbem terrarum peccato alligatum veſtris ſoluebatis Epiſtolis. Vos dæmonum phalanges fudiſtis: per vos ſancti ſpiritûs gratia diffuſa eſt in orbem terræ: caliginem erroris vos è terra contraxiſtis.

Act.5.& 19. Petrus petra fidei.

Quaſnam ergò vobis referemus gratias, qui tantum laborâſtis? Memini tuî, Petre, & obſtupeſco. Recordor tuî, Paule, & mente emotus opprimor lachrymis. Quid enim dicam, aut quid loquar, veſtras contemplans afflictiones, neſcio. Quot carceres ſanctificâſtis? Quot catenas decorâſtis? Quot tormenta ſubijſtis? Quot maledicta tolerâſtis? Quomodò Chriſtum portâſtis? Quomodò prædicatione Eccleſias lætificâſtis? Sunt benedicta veſtræ linguæ inſtrumenta. Sanguine conſperſa ſunt membra veſtra propter Eccleſiam. Vos ſine defectu imitati eſtis Chriſtum in omnibus. In omnem terram exijt veſter ſonus, & verba veſtra in fines orbis terræ. Inſeparabilem, quæ ei à vobis eſt deſponſa, Chriſtus conſeruet Eccleſiam. Nemo ante vos, neque poſt vos talis apparuit. Quis enim ſermonem, qui in docendo verſatur, ſuſcipiens, auſus eſt aliquid dicere abſque veſtra traditione? Vos omnes effeciſtis magiſtros: noſtram vicit cæcitatem veſtra tolerantia: vt qui optaretis eſſe anathema, vt mundum lucraremini. Quid decæterò vobis retribuemus pro omnibus bonis, quæ nobis tribuiſtis? Fit hodiè commemoratio veſtræ decertationis.

Pſal.18.

Gaudeas, Petre, cui datum eſt, vt ligno Crucis Chriſti fruereris. Et ad magiſtri quidem ſimilitudinem voluïſti crucifigi, non recta tamen figura, ſed potiùs capite de-

Petrus crucifixus.

demiſſo deorſùm: tanquàm qui à terra in cælum iter faceres. Beati claui, qui membra tua penetrârunt mihi deſiderabilia,& quæ cæleſti gloria ſunt mihi prętantiora. Tu qui cum omni fiducia in manus Domini animam tradidiſti: qui indiuulsè Domino ſeruijſti,& ei deſponſæ Eccleſiæ: qui diligis Dominum: qui ferues ſpiritu: qui es Domino fideliſſimus omnium Apoſtolus.

Gaudeas,Paule, cui beatum caput fuit enſe amputatum, cùm homo eſſes, quem verba enarrare non poſſunt. Quiſnam enſis tuum guttur peruaſit diſcernendi maxima poteſtate præditum, Domin:cum inſtrumentum, quod à cælo habetur in admiratione, & quod terra reueretur? Quiſnam locus tuum excepit ſanguinem, qui cruentauit quidem exteriorem tunicam Barbari,qui te palo affixit: atrã autem eius animæ veſtem dealbauit modo inexplicabili, & vſque adeò, vt lucem fidei induerit, & ea citra inuidiam contribules impertierit. Sit mihi enſis ille pro corona, & claui Petri pro lychnitibus gemmis, infixis in orbem diadematis,& illuſtrãtibus formam meam ex peccato turpiſſimam. Paulus gladio cæſus.

Non eſt nobis, ô venerãdi Apoſtoli, oratio,neque mens ſufficiens,vt aliquid ſuppeditet ad vobis agendas gratias. Egeni ſumus omnis doni, quod offeratur excellentibus poteſtatibus. Mutuò date vos,qui eſtis verè diuites, indigentibus, vel potiùs donate: neque enim poſſumus mutuum reddere. Et ſi beatas voces à vobis accepérimus,exclamabimus: Salue beata biga, quæ vna es anima in duobus corporibus, Petre & Paule. Saluete vos ſemper in Domino: ſine intermiſſione pro nobis, rogamus,orate. Promiſſa veſtra implete. Sunt enim hæc veſtra conuenta: vnius quidem hoc: Venite mecum, & bonis nè deficiamur: alterius verò illud: Studebo poſt meum aduentum veſtrî facere mentionem. Pactorum ergò conuentorum nolite obliuiſci, ſed Trinitati principio carenti nullo intermedio aſſiſtentes, petite, quę ſunt nobis omnibus ſalutaria:In CHRISTO IESV Domino noſtro,quem decet gloria in ſecula ſeculorum, Amen. 2.Pet.1.

ENCOMIVM SANCTORVM ET PRINCIPVM APOSTOLORVM PETRI ET PAVLI,

quod habetur in Simeone Metaphraſte.

PEtrum & Paulum diſcipulos Domini laudare quidem eſt laudabile & beatum: ſcopum autem aſſequi,eſt arduum & difficile, quandoquidem vis laudationum ex rebus inferioribus & terrenis ſumitur. Quibus autem totus mundus eſt crucifixus,quomodò eis fuerit grata laus,ducta ex ijs quæ habuêre contemptui? Quiſnam verò,vt par eſt, eorum aggreſſus fuerit encomia, qui laudem ſortiti ſunt ab ipſa per ſe ſapientia, Chriſto verè magiſtro: poſt quem omnis mortalis oratio ex illius participatione paruum quendam ſuſcipit ſplendorem, conuenientem eius prompto, qui id ſuſcipit, ſtudio? Quorum alter quidem dignus eſt habitus, vt beatus pronunciaretur, & cælorum quæſtor conſtitueretur: Alter autem ſegregatus in vas electionis, diuinum vehiculum ad omnem vſum Dei conſtitutum appellatus fuit vtiliſſimum. Matt.16. Actor.9.

Quid ergò? Quoniam eorum magnitudo ad tantam peruénit altitudinem, quæ ad eos pertinent,mandabimus ſilentio: quoniam ità eſt comparatum, vt in rebus maximis ſilentio honoretur earum ſumma excellentia? Quid verò lucri ex hoc redibit ad eos,qui illorũ ardenti amore inflãmantur? qui & ijs, qui feſti præſentem congregauêre celebritatem, vident zelum extingui, & periclitari eis cupiditatem, eô quòd ſit ceſſatio? Si enim ſunt apud ipſos ocioſæ leges encomiorum, res autem

maximas eſſe quiete tractandas cenſuit ſapiens & vetus oratio, ſilētio potiùs quàm ſermone eis honorem tribuens: neceſsè eſt, vt vnà deſinant feſti lætitiæ indicia, & quodcunque in vitam ſordidam & abiectam, in pauperes, inquam, in tali feſto effunditur fluentum benignitatis, & quicunque ſonus in tabernaculis iuſtorum vocis exultationis & confeſſionis celebratur.

Nè hæc ergò omninò contemnantur, & vobis à nobis hanc gratiam petentibus, id, quod deſideratis, omninò deſinat in deſperationem: agè agè, velutì quoddam modicū medicamentū ægritudinis animi vobis adhibentes, ea philoſophemur, quæ feſto conueniunt, onus quidem fortaſsè, quod vires ſuperat, ſubeuntes: ſed veſtris confirmati precibus, nòn deſperamus fore, vt aliquid vtile adducamus. His ergò omnibus prætermiſſis, quæ nos à re propoſita aggredienda retardant, nouum quoddam & alienum ſuſcipientes argumentum, ſi ipſos, qui laudantur, cum nobisipſis in rebus ab eis præclarè geſtis comparauerimus, quod noſtros pellat dolores, inueniemus. Erit autem hoc quomodò? Cùm primam vtriuſque vocationem, tanquàm ex qua ſit genus eorum deriuatum, primo loco poſuerimus, per quam ipſi & ad veriſſimam lucem nacti ſunt progreſſionem, & per hoc ad virilem ætatem peruenientes, diuinæ prædicationis ſuſcepêre plenitudinem: nè videamur procùl diſcedere à legibus encomiorum: aggrediemur ad eam, quæ nos vrget, gratiam.

Iohan.1. Ad eum, qui eſt Deus & homo, Petrus eſt deductus, vt eius eſſet diſcipulus, fratre vtens, velutì quodam ſatore partûs Euangelici. Quinetiam Paulus non vtiquè opùs habuit alio, qui ei ad hoc inſeruiret, ſed eoipſo, qui eum aſſumpturus erat ad Actor.9. Apoſtolatum, ictu oculorum per fulgur ſtuporem afferendo, ipſum, qui priùs erat fera agreſtis, conuertente ad manſuetudinem. Et quid hoc, & quomodò? Nam mitis quidem & facilis erat Petrus, nec tanto tuendæ legis zelo tenebatur, vt aduersùs ſtimulos calcitraret non ſentiens. Paulus autem cùm ſerò quidem didiciſſet, quod oportebat, fracta autem nimia eſſet eius audacia, tantus viſus eſt in ſeruiendo ei, quod eſt melius, quantus fuit ad impediendam priùs prædicationem. Exegit vmbra Act.5.&19. Petri morbos: ſed veſtium quoquè Pauli ſuperficies & ſemicincta, erant ijs, qui homines vexabant, morbis terribilia.

Atque hæc quidem eſt (vt dixerit quiſpiam) eorum in genere comparatio. Quænam autem ea quoquè fuerit, quæ poſt illam fuit laudibus aſſumptio, licet ex ijs, quę Matt.16. deincèps ſequuntur, intelligere. Magnus Petrus, qui dignus eſt habitus, qui *beatus* pronunciaretur, cui fuerunt creditæ claues regni cælorum, & à quo licet hominibus conſequi, quicquid refertur ad id, quod eſt melius. Non minor eſt Paulus, qui vt Actor.9. vas eſſet electionis, ab eo ipſo eſt ſegregatus, audaciq́ue & periculoſo conatu contendendo aduersùs gentes & reges reſiſtentes, perfecit viam Euangelij. Diuiniſſi-
3. mus Petrus, qui ad templum legale ei, qui ab vtero matris erat claudus pedibus, integram reſtituit ſanitatem. Gratia eſt digniſſimus Paulus, qui claudo, qui erat Ly-
14. ſtris, fecit ſimile miraculum. A Deo fuit adiutus Petrus, qui ab Angelo Domini fuit
12. liberatus ex carcere Herodis, & à cædē ſpirantium Hebræorum expectatione. Non
9. minor eſt Paulus, qui ſporta fuit è muro demiſſus: qui ipſe quoquè ab Angelo Dei, etiam cum carne, in hac fuerit actione directus: ſi quidem eum, à quo in pijs inſeruitur operibus, ad Angelum Domini referunt labra à Deo mota.

Sed quid hoc, & quanam de cauſa Dominus vtriuſque tantam in his gerit curam? num vt ſicut Petrus circunciſioni, ità etiam Paulus præputio edat, quod ſit probatum: & ſic, quæ & ſententia, & vita erant diſtincta, concordem referrent & conſen-
Actor5.10. tientē Dei cognitionē? Admirabilis eſt Petrus, qui linteo è cælo demiſſo, pleno oīs generis animantibus, caſtigatus fuit, & didicit eſſe indifferentē cum gentibus cōmu-
2.Cor.12. nionē. Non minor eſt Paulus, ſi non etiam maiorem dicere ſit religio, qui in tertiū cælum raptus, eorum, quæ dici nequeunt, ijs, qui ab ipſo initiabantur, in tēpore ape-
Act.9. rit myſterium. Venerādus eſt Petrus, qui Tabithā ſuſcitauit. Quid verò? num à ter-
Act.20. go eius relinquitur Paulus, qui Eutychum, qui cùm è feneſtra cecidiſſet, vita exceſſerat, in vitam reuocat? Romæ repreſſit Petrus Simonem ab arte magica: qua de cau-
Actor.16. ſa ad ſuum quoquè abijt Dominum, cruce ſubiens magiſtri paſſionem. Paulus quoquè eduxit Philippis mulierem, quæ inſtàr Pythiæ dabat reſponſa, ab errore quo populum tenebat irretitum. Qua de cauſa & virgis cæſus fuit crudeliter, & enſe

enſe rursùs ei caput amputatur, vt qui eam inuenerit mercedem, quòd ex Cęſaris familia quoſdam Chriſto conciliâſſet.

Deficiet me tempus, & ante tempus deficientis verbi fluxus, qui quidem à graui ſenectute recisus omninò defeciſſet, nisì veſtrarum precũ vires, vt hæc dicerem, conceſſiſſent. Confirmârunt enim, vt prophetice dicam, manus remiſſas & genua diſſoluta: mentem, inquam, meam, quæ imbecillitate corporis ſimul euaſit imbecilla, vt diuino veſtro ſatisfacerem deſiderio. Id quidem, quod ſperâſtis, præſtiti, aut parùm abeſt, quin id ſim aſſecutus: veſtra eſt hęc, & non mea gloriatio, qui me ad hoc induxiſtis, & noſtram planè reſolutam & imbecillem ac defectam ętatem, veſtra ad Deũ fiducia roborâſtis. Sin autem à ſcopo procùl aberrauimus, indignitatis noſtrę infelicitati id eſt attribuendum, quę ità multitudine malorum eſt cõturbata, vt ne in precibus quidem poſſim iuſti munus implere. Sed quomodocunquè res ſe habeat, Gloria principij experti patri, & coæterno filio, & qui cum eis eſt coæternus, diuino & bono ſpiritui, vni diuinitati in Trinitate, quæ non poteſt diuidi, quæ vitam præbet omni ſpiritui, & ab omni creata natura colitur & adoratur nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen. Eſa. 35.

THEODORI DAPHNOPATI ENCOMIVM SANCTI ET MAGNI APOSTOLI CHRISTI PAVLI, *collectum ex diuerſis Orationibus Diui Chryſoſtomi & encomijs, quæ fecit in magnum Paulum. Habetur autem in Simeone Metaphraſte.*

VNiuerſa quidem lex encomiorum, & omnis oratio compoſita arte oratorum, à ſplendoris ſanctorum vincitur magnitudine: maximè autem, quæ de diuinis & principibus habetur Apoſtolis. Quantùm enim alios, martyres, inquam, & iuſtos gloria & honore, & apud Deũ propinquitate ſuperant, tanto etiam ſunt ſuperiores lege encomiorum eorum decertationes, & ea, in quibus alijs antecellũt: quòd humanam rationem ſuperant & cogitationem, quæ pro vniuerſo orbe terrarum certamina ſuſceperunt, & quæ præclarè geſſerunt. Quamobrèm veſtrum veluti placantes deſiderium, etiamſi cœptum ſit audax, cum eorum laudes verbis ſtuderemus extollere, cogitâſſemus autem id planè fieri non poſſe, nec à nobis eſſe ſuſcipiendum, ex ijs, quæ à diuino Patre, & melle fluente Chryſoſtomo variè dicta ſunt, moralibus, inquam, orationibus & ſuaſionibus, ſermonibusque & encomijs, & ijs, quæ ſunt aliter ab eo laborata, id quod eſt vtile (vt par eſt) eligentes, & in vnam harmoniam & conſonantiam componentes, eis vnum ex omnibus encomium obtulimus, eiſdem (vt ſemèl dicam) dictionibus, quoàd eius fieri potuit, & ſententijs & verbis id ornantes.

Sic autem habet: Apoſtolicorum quidem actuum inſcriptionis totum iam vobis debitum exoluimus. Deincèps autem erat conſequens, libri aggredi principium, & dicere, quidnam ſit illud: Primùm quidem verba feci, ô Theophile, de omnibus, quæ Ieſus cœpit facere & docere: Sed Paulus non ſinit nos vti hoc ordine conſequentię, ad ſe & ad recta eius facta linguam noſtram vocans. Cupio enim videre ipſum vinctũ introduci Damaſcum, non catena ferrea, ſed voce Domini. Cupio videre ipſum captum, hũc, inquam, magnum piſcem, qui mare vniuerſum agitauit, qui fluctus innumerabiles excitauit in Eccleſiam. Cupio videre eum vinctum non hamo, ſed verbo Domini. Nam quomodò quidam piſcator ſedens ſuper altam petram, & ex alto tenens arundinem, hamum mittit in mare: ità etiam noſter Dominus, qui piſcatũ oſtẽdit ſpiritalem, ſedens tanquàm in alta petra cælorum, tãquàm hamum vocem illam emittens deſupèr, & dicens: Saule, Saule, quid me perſequeris? ſic cepit hunc magnũ piſcem. Acto. 1. Acto. 9. Ibidem.

Quis enim illum crudelem & inhumanum, & perſecutorem, & blaſphemum, & Eccleſiam ſic vaſtantem, vt etiam domos ingrediens traheret viros & fœminas, & omnia confunderet & perturbaret, ſuſtinuiſſet, ſi nõ repentè cũ Rex noſter trãſmutâſſet, & ad ſe reduxiſſet? Etenim diſcipuli quoquè, vbì eum vidiſſent affuiſſe, timore

affecti horrebant,& ne eum quidem audebant adſpicere : & quandò rurſùs fuit ex amicis,eundem metum oſtendebant. Si eum ergò timebant etiam reconciliatum, ſi fuiſſet inimicus & hoſtis,quid non feciſſent? Ego autem quid agam? Neceſsè eſt, vt maxima fugiam celeritate,nè ſi me rurſùs appræhenderit,abducat à propoſito. Scitis enim,quòd cùm ſæpè mihi aliò eunti,& ad aliud conuerſo occurriſſet,me in media detinuit oratione,& ſic cepit,vt in ea perſuaſerit finire orationem.

Hic ergò beatus Paulus,qui vniuerſum orbem terræ illuminauit,in tempore vocationis aliquandò eſt excæcatus: ſed illius excæcatio facta eſt totius orbis terrę illuminatio. Quoniam enim malè videbat,eum Deus rectè excæcauit, vt vriliter adſpiceret. Et quoniam Dei Eccleſiam ſummè perſequebatur, & erat adeò vehemens & alienus à congreſſione,accipit frenum vehementius, nè ſi eum abduceret impetus illius animi alacritatis,non obediret ijs,quę dicebantur,& vt ſciret,cum quo bellum gereret: quem non ſolùm punientem,ſed neque beneficio afficientem ferre poteſt. Neq; enim eum obcæcauerunt tenebrę,ſed lux modũ excedens,ei offudit tenebras.

Cur cæcitate percuſſus Paulus.

Si nos ergò bellum circunſiſteret barbaricum, & in acie hoſtes maximam exhibuiſſent moleſtiam: deindè Imperator hoſtium,qui innumerabiles admouebat machinas,& noſtra omnia confundebat,multoq; tumultu & turba replebat, & ipſam minabatur ſe vrbem diruturum,& igni mandaturum,& nobis intentabat ſeruitutẽ, repentè à noſtro Rege ligatus in vrbem duceretur captiuus,non omnes cum fœminis & infantibus exilijſſemus ad illud ſpectaculum? Cùm autem nunc quoq; *eſt bellũ* conflatum,Iudæis omnia perturbantibus, & ad oppugnandam Eccleſiam machinas omnes adhibentibus, hoſtium verò caput eſt Paulus,qui omnia magna facit & dicit, qui omnia permiſcet & perturbat, cum autem alligauit Dominus noſter Ieſus Chriſtus Rex noſter,non egrediemur omnes ad hoc ſpectaculum,vt videamus eum duci captiuum? Etenim Angeli è cælis videntes eum vinctum introduci, exultabant, non quoniam videbant eum vinctum,ſed quoniam mente agitabãt,quot homines è vinculis eſſet liberaturus: non quoniam eum manu duci cernebant,ſed quoniam intelligebant,quàm multos ille homines eſſet è terra in cælum deducturus: nõ quoniam eum lumine orbatum adſpiciebant, ſed quoniam cogitabant,quàm multos ille eſſet educturus è tenebris.

Pſal.105. Proptereà ego quoquè alijs omnibus dimiſſis,ad Paulum exilire cõtendo. Paulus enim,& Pauli deſiderium coëgit nos hunc facere ſaltum. Quis loquetur potẽtias tuas,Domine? Quoniam non ſiuiſti Paulum latére,quoniam talem virum *oſtendiſti* orbi terræ. Laudauerunt te omnes Angeli vno animo,quandò aſtra feciſti, & quãdò Solem: ſed non ſic,vt quandò Paulum oſtendiſti vniuerſo orbi terræ. Proptereà terra fuit cælo lætior,quoniam hic eſt lætior ſolari luce. Et hic quidem Sol cedit nocti: ille autem ſuperauit diabolum. Et hic quidem in alto fertur, & deorsùm *immittit* radios : ille autem infernè oriens,non medium cæli & terræ luce impleuit: *ſed & os*

Luc. 15. aperuit,& Angelos magna impleuit voluptate. Si enim propter vnum peccatorem pœnitentiam agentem eſt gaudium in cęlis,ipſe verò ex prima concione venatus eſt quinque virorum myriades,quemadmodùm ſuperiores virtutes gaudio non implebit infinito? Quid autem dico? Sufficit Paulus ſolummodò loquendo ad efficiẽdum, vt cæli exultent & lætentur. Quid enim eſt huius viſceribus feruentius, qui totum orbem terræ percurrit tractus,lapidibus appetitus,vt vinctus & vinctos ſolueret, & ad ſe traduceret?

Labores S. Pauli. Neq; enim tanquàm pugnans ſic res confecit,ſed tanquàm ad promptam & paratam veniens victoriam,ſic erexit trophæa,deſtruens,diruens,deijciẽs diaboli munitiones,& machinas dæmonum. Et neque parùm quidem reſpirabat, ab his ad illos,& rurſùs ab illis ad alios tranſiliens, tanquàm optimus aliquis Imperator, quotidiè trophęa erigẽs & victorias,vel potiùs horis ſingulis. Tunica enim ſola indutus veniens in aciem,cum ipſis viris capiebat vrbes aduerſariorum, telaque & lanceas. Et omnia lingua Pauli. Solùm enim loquebatur,& illius verba,quaſi ignis fluxiones in hoſtes incidentes, fugabant quidem dæmones, & eos, qui ab ipſis detinebantur,

Acto. 19. homines ad ipſum deducebant. Quandò enim malum illum eiecit dæmonem, quinque præſtigiatorum & maleficiorum hominum conuenientes myriades,combuſſerunt libros artis magicæ, & tranſiẽrunt ad veritatem. Et quomodò cùm in

bello

bello turris cecidit,aut deiectus fuit tyrannus,qui cum illo erant,omnes abiectis armis accurrunt ad Imperatorem: ità etiam tunc factum eſt. Eiecto enim dæmone,obſeſſi omnes cum libros abieciſſent,vel potiùs diſſoluiſſent, ad Pauli pedes concurrebant.

Ille autem tanquàm vno exercitu dirigens aciem aduersùs orbem terræ, nuſquàm conſiſtebat,ſed tanquàm alatus eſſet quiſpiã,omnia faciebat. Et nunc quidem Acto.14.
claudum corrigebat: nunc autem alium orbabat,magum,inquam. Et nec in carcere 13.
quidem incluſus quieſcebat, ſed illic quoquè cuſtodem carceris ad ſe traduxit, effi- 16.
ciens illam pulchram captiuitatem. In admiratiõe habetur Dauid, qui Goliath vno 1.Reg 17.
ſolo deprimit lapide: ſed ſi quis pręclara Pauli facta examinauerit,& cum facto illius pueri comparauerit,quantum intereſt inter paſtorem & Imperatorem, tanta eſt inter hunc & illum differentia. Hic enim non lapidem iaciens proſtrauit Goliath, qui percipitur intelligentia: ſed solùm loquens,perfregit vniuerſam diaboli catenam. Et tanquàm leo rugiens,& flammam lingua emittens, ſic inuadendo erat omnibus intolerabilis,& in omnem partem aſſiduè tranſſiliebat: Ad hos currebat,ad illos veniebat:ad hos tranſibat,ad illos reſiliebat,vento inuadens celeriùs,& perindè àc domum vnam,aut nauigium vnum,gubernans vniuerſum orbem terræ: & eos quidẽ, qui ſubmergebantur,ſursùm attrahens: eos verò,qui caligabant,confirmans, nautas adhortans,ceruicibus imminens,proram circunſpiciens,funes tendens, remum tractans,velum trahens,cælum ſuſpiciens.

Ipſe deniquè erat omnia,& nauta, & gubernator, & qui proram regit,& velum, & nauigium,& omnia patiẽs,vt mala ſolueret aliorum. Et quomodò quidam athleta ipſe luctans, currens, pugnis decertans : aut miles muros oppugnans,pedes, manus conſerens,& nauali pugnans certamine,nullum nõ pugnæ genus obibat,& ignẽ ſpirabat, neque vllus poterat ad eum accedere, vno corpore totum orbem terræ Ioſue 6.
occupans, & vna lingua omnes fundens ac fugans. Non ſic multæ tubæ irruebant in lapides vrbis Hierichuntinæ, & eos diruebant, vt vox Pauli, quæ reſonabat, humì diabolicas deiecit munitiones,& ad ſe traduxit *aduerſarios. Et per feneſtram demiſ- Acto.9.
ſus fuit è pariete,vt ab inferiori loco ſursùm tranſmitteret eos, qui humi ſunt abiecti.

Atque famem quidem,& ſitim,& nuditatem, & naufragia, & metus, & inſidias, & carceres,& plagas,& alia omnia, quæ ſuſtinuit beatus Paulus propter prædicationem,nihil arbitror oportere dicere. Sufficiebat enim vnumquodque eorum ad valdè conturbandam & frangendam ſanctam illam animam. Quãdò autem dicit, Quis 2.Cor.11.
infirmatur,& ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non accendor?hoc eſt, quod omnium maximè perpetuam & intolerabilem ei præbebat animi ægritudinẽ. Si enim in vnoquoque eorum, qui ſcandalizabantur,ipſe accendebatur, nõ poterat ardor ille extingui ex illius anima. Non deerant enim, qui ſcandalizabantur, & igni præbebant materiam. Videre autem Iudęos non credentes, quãnam eum vel paruam ſinebat habere dilationem doloris & ægritudinis? Optarem enim, inquit, ana- Rom.9.
thema eſſe à Chriſto pro fratribus meis,cognatis meis ſecundùm carnem,qui quidẽ ſunt Iſraelitæ. Quod autem dicit,eſt eiuſmodi: Mihi eſſet optabilius in gehennam incidere,quàm Iſraelitas videre non credentes. Qui autem in gehenna elegit ſupplicium,vt poſſit omnes Iudæos adducere,clarum eſt,quòd qui hoc non fuit aſſecutus, ijs,qui puniebantur in gehenna,vitam egit grauiorem.

O ardẽtem amorem charitatis. Qui aduersùs ignem fuit audax Paulus, qui adamantinus,qui firmus & validus,qui immobilis,qui inflexibilis,qui dicebat: Quis nos Rom.8.
ſeparabit à charitate Chriſti?afflictio, an anguſtia, an fames,an perſecutio, an nuditas,an periculum,an gladius?qui in terra & mari ſuam oſtẽdebat audaciam, qui adamantinas irridebat mortis portas,is poſtquàm vidit lachrymas quorundam dilectorum,adeò fuit fractus & contritus, vt ne celaret quidem affectionem, ſed ſtatim di- Acto.21.
ceret: Quid facitis flentes,& cor meum conterentes? O miraculum. Non contriuit eum abyſſus aquarum,& paucæ eum lachrymæ contriuerunt & fregerunt. Quid facitis flentes,& conterentes cor meum?Quid dicis? Dic mihi, Adamantinam illã animam potuit conterere lachryma? Certè,inquit: magna eſt enim vis charitatis: Ea me vincit & ſuperat: reſiſto enim omnibus,præterquàm charitati.

Audite

Audite quicunque ne pecunias quidem propter Chriſtum deſpicitis, immò verò propter vos ipſos & ſtupetis, Pauli amorem in Chriſtum cogitantes & admirantes. Neq; enim Chriſtũ ſic diligebat propter ea, quæ ſunt Chriſti, ſed propter ipſum res illius. Et vnum ſolùm timebat, nè excideret ab ea, quæ eſt in illum, charitate. Hoc enim erat ei vel gehenna terribilius, ſicut etiam in ea manere vel regno optabilius. Quandò ergò ille propter Chriſti deſiderium vel in gehennam nõ recuſat incidere, & à regno excidere, ſi vtraque hæc eſſent propoſita, nos autem ne præſentẽ quidem vitam deſpicimus, ſumus'ne digni vel illius calceis, cùm tãtùm abſumus ab eius animi magnitudine? Si enim qui vnius domûs tantùm curam gerit, etſi habeat procuratores, miniſtros & œconomos, ſæpenumerò nereſpirat quidẽ propter curas, cùm nemo ſit, qui ei moleſtiam exhibeat: qui non vnius domûs, ſed ciuitatum, & populorum, & gentium, & vniuerſi deniquè orbis terræ curam gerit, ſuntque tot & tanta negocia, & tam multi, qui inſultant & obſunt, idque cùm ſit ſolus, & tot & tanta patiatur, & tantam curam gerat, quantam nec pater filiorum, cogita quid ſuſtinuit.

Si quis vult diligere germanè & ſyncerè, & ſcire vim charitatis, currat ad eius alumnum beatum Paulum, & ille eum docebit, quantum ſit certamen ferre ſeparationem à dilecto, & quanto animo opùs habeat. Hic enim, hic, qui carnem exuërat, & corpus depoſuerat, & orbem terræ ferè nuda obiërat anima, & omnem perturbationem ex animo expulerat, & incorporearum virtutum imitabatur impatibilitatẽ, alia quidem omnia ferebat facilè, tanquàm patiens in alieno corpore & carceres, & catenas, & abductiones, & flagella, & minas, & mortem, & omne genus ſupplicij: ab vna autem ſeparatus anima, quæ ab eo diligebatur, adeò fuit confuſus & conturbatus, vt in qua dilectum ſperans ſe viſurum non inuenit, ex ciuitate protinùs receſſerit. Quid hoc, ó beate Paule? ligno quidem alligatus, & carcerem habitans, & flagris cæſus, & in tergo ſanguine circunfluens, & myſterijs initiabas & baptizabas, & offerebas ſacrificium, & neminem deſpiciebas, qui eſſet ſaluus futurus. Cùm veniſſes autem in Troadem, & terram inueniſſes purgatam, & paratam ad excipienda ſemina, tantum lucrum eiceiſti è manibus, & ſtatim reſilijſti? Certè, inquit: magna enim me inuaſit tyrannus animi ægritudine, & meum animum valdè confudit Titi abſentia, meque ſic vicit & ſuperauit, vt cogeret hoc facere.

2.Cor.2.

Vidiſti quàm ſit magnum certamen dilecti ferre ſeparationẽ, quàm res ſit moleſta & acerba, quàm excelſo opùs habeat & iuuenili animo? Neque enim ſufficit ijs, qui diligunt, ſolùm eſſe vinctos animo, neque eo ſunt contenti ad conſolationem: ſed etiam corporea opùs habent præſentia: & ſi hoc non adfuerit, non reciſa eſt parua pars lætitiæ. Vis ſcire, quàm pulchra ſint arma ad attrahendos fratres, etiã ſi ſint infideles, eſſe mitem, & manſuetum, & facilem moribus? Audi quid dicat Paulus, ad iudicem ingrediens infidelem, ab eo iudicandus: Beatum me exiſtimo, qui ſum à te iudicandus. Hæc autem dicebat, non ei adulans, abſit: ſed volens lucrifacere per mãſuetudinem. Quamobrèm eum etiam ex parte lucrifecit: & Iudicem cepit is, qui exiſtimabatur tunc eſſe condemnatus: & Pauli eſſe victoriam ipſe, qui erat victus, alta voce confitetur, præſentibus omnibus, dicens: Propemodùm mihi perſuades, vt fiã Chriſtianus. Quid ergò Paulus? Optârim ego non ſolùm te, ſed etiam omnes, qui adſunt, hoc eſſe quod ego ſum.

Act.26. Ibidem.

Atq; in multis quidem locis ſunt multa ſigna Pauli miraculorum: ſed non ſunt tam deſiderabilia, quàm ſtigmata: & non tam in ſcripturis quidem delectat faciens miracula, quàm malè patiẽs, flagellatus, tractus, lapidibus appetitus. Lapidãtes enim eum, inquit, traxerunt extra ciuitatem. Et rurſùs: Cùm eum flagellâſſent, & multas ei plagas impoſuiſſent, coniecerunt in carcerem. quanta gloriatio, quanta voluptas, quantus honor, quantus ſplendor, ſcire ſe eſſe vinctum propter Chriſtum? Sed vide rem admirabilem. Et commotus eſt, inquit, carcer, alligato Paulo, & omnium vincula ſunt relaxata. Vidiſti vinculorum naturam vincula reſoluentem? Expergefactus autem cuſtos carceris, cùm vidiſſet ianuas apertas carceris, ſtricto gladio ſe erat interfecturus. Quid ergò Paulus? Clamauit magna voce, dicens: Nihil tibi mali feceris: vniuerſi enim hìc ſumus.

Act.14. Act.16.

Vides quàm hic ſit à vana gloria & ſuperbia alienus,& quàm beneuolus? Non dixit: Propter nos hæc facta ſunt: ſed tanquàm vnus ex vinctis,dicit: Omnes enim hîc ſumus. Si enim tacuiſſet,& non per magnam vocem manus illius cōtinuiſſet, enſem per guttur tranſegiſſet. Clamauit autem,quoniam in interiorem carcerem erat cōiectus. Contra teipſum,inquit,hoc feciſti,cùm interiùs conieceris eos,qui te ſunt liberaturi à periculo. Vidiſti quàm ſit benignus, & quantam hominum curam gerat Paulus? Maluit ipſe eſſe vinctus & periclitari, quàm illum deſpicere pereuntē. Quomodò autem miles aliquis habens vniuerſum orbem terræ contra ſe bellantem, & ſe in medijs verſans hoſtium ordinibus, & nihil graue patiens:ità etiam Paulus ſolus inter barbaros & inter Græcos,vbiquè terrarū,& vbiquè in mari ſe oſtendens,manſit inexpugnabilis. Et quomodò ſcintilla in ſtipulam & fœnum incidens,ea,quę vrūtur,tranſmutat in ſuam naturam: ità hic quoquè omnes inuadēs,traducebat omnes ad veritatem.

Quem non obſtupefeciſſet potentia vinculorum, beato Paulo impoſitorum, quòd qui eum vinxerant,eos ad pedes vincti duxerit,& illos ei ſubiunxerit? Prócidit enim, inquit,cuſtos carceris ad Pauli pedes,& qui erat ſolutus,iacebat ad pedes vincti: & qui vinxerat, rogabat vinctum, vt ſolueretur à metu. Dic mihi : Non tu vinxiſti? non in interiorem conieciſti cuſtodiam? nō pedes ligno conſtrinxiſti? Cur tremis? Cur tumultuaris? cur lachrymaris? cur enſem ſtrinxiſti? Neſciebam,inquit, CHRISTI vinctorum tantam eſſe potentiam. Quid dicis? Accepit poteſtatem cælos aperiendi,& non erat aperturus carcerem? Soluit eos, qui vincti erant à dæmonibus,& erat ferrum eum ſuperaturum? Qui ligatas itaque ſoluebat animas,corpus ſuum ſoluere non potuiſſet? Qui per ſuas veſtes alios ab illis ſoluebat vinculis, & liberabat à dæmonibus, ipſe per ſe non ſoluiſſet? Proptereà primùm fuit vinctus, & tunc ſoluit vinctos, vt ſcias quòd CHRISTI ſerui vincti,maiorem habent vim, quàm ſoluti. Sic enim præclariores oſtenduntur ſancti vires, quādò vel vinctus vincit ſolutos.

Ibidem. Acto. 19.

Quandò ergò is,qui eſt vinctus,nō ſolùm ſeipſum ſoluit, ſed etiam ſolutos,quiſnam eſt vſus murorum? quidnam accepit commodi ex eo,quòd ad interiorem coniecerit cuſtodiam,cùm aperuerit etiam exteriorem? Vis ſcire, quanta res ſit catena ferrea,propter Chriſtum corpori ſerui eius impoſita? Audite beatū Paulum de hoc ipſo glorianten,& dicentem : Rogo ergò vos ego vinctus in Domino. Magna eſt & inſignis dignitas regni & conſulatûs: eſt autem omnium maxima, eſſe vinctum propter Chriſtum. Nihil enim eſt æquè præclarum, àc vinctus propter Chriſtum, àc catenæ impoſitæ ſanctis illis manibus. Hoc eſt longè pclarius & magnificentius, quàm eſſe Apoſtolum,quàm doctorem,quàm Euāgeliſtam. Si quis diligit Chriſtum, nouit id,quod dicitur.

Vis catenarum Pauli Ephe. 4. Nota quæ hic dicūtur.

Si quis vehementi ardet amore Domini,& nouit vim vinculorum,maluerit eſſe vinctus propter Chriſtum,quàm cælos habitare. Fortè enim eſt hoc quoquè pręclariùs,quàm ſedere à dextris eius: & magnificētius iudicandum & beatius,quàm ſedere ſuper duodecim ſedes. Si quis mihi daret optionem,aut vniuerſi cæli,aut illius catenę,qua Pauli vinctę ſunt manus,illam ego pręponerem. Si quis me collocaret,aut ſuprà cum Angelis,aut cum Paulo vincto, carcerem elegiſſem. Si quis me faceret, aut conſeſſorem illarum,quæ ſunt circa thronum,poteſtatum,aut eiuſmodì vinctū, mâllem eſſe talis vinctus. Nihil enim melius, quàm malè aliquid pati propter Chriſtum. Si quis mihi daret,vt mortuos ſuſcitarem,nō hoc elegiſſem, ſed catenam. Etenim nihil eſt illa catena beatius.

Vellem nunc eſſe in illis locis, in quibus manent illa vincula,& videre catenas, quas timent quidem & horrent dæmones,reuerentur autem Angeli. Si ab Eccleſiaſticis curis eſſem remotus,& haberem corpus robuſtum ac validum, non recuſarem tantam ſuſcipere peregrinationem,vt viderem catenas & carcerem, in quo vinctus erat Paulus. Si quis mihi concederet,vt viderem Paulum è cælo deſpicientem,& vocem emittentem,aut è carcere,mâllem è carcere. Qui enim ſunt in cælo,ad eum veniunt,quandò eſt in carcere. O beata vincula,ô beatas manus,quas ornauit illa catena,quę Paulo eſt impoſita. Non erant tam venerandæ eius manus,quę Lyſtris claudum excitârunt,quàm quæ erant circundatæ vinculis.

Vide quanti faciat magnus hic doctor Pauli catenas. Acto.14.

Si fuiſ-

Si fuiſſem ego illis temporibus,tunc ego eas maximè eſſem complexus, & meis
pupillis impoſuiſſem.Non ceſsâſſem deoſculari manus,quæ dignæ ſunt habitæ, quæ
pro meo Domino vincirentur.Non tam beatum eſſe cenſeo, quòd raptus fuerit in
2.Cor.12. tertium vſque cælum,& in paradiſum, quàm quòd coniectus ſit in carcerem. Non
tam eum beatū pronuncio,quòd verba audierit,quæ homini loqui non licet, quàm
quòd vincula ſuſtinuerit.Etenim ſunt hæc illis quoq; multo maiora. Eſt enim mihi
magìs expetendum,vt malè patiar pro Chriſto,quàm vt honorer à Chriſto.

Hoc Paulus quoquè cogitans dicebat,vt eſt veriſimile : Si ipſe, qui propter me
factus eſt ſeruus,& gloriam exinanijt,non exiſtimabat ſe vnquàm tam eſſe in gloria,
quàm quandò pro me fuit crucifixus,quid me non oportet pati? Audi enim eum di-
Iohan.17. centem: Glorifica me tu pater. Quid dicis? Ad Crucem duceris cum latronibus &
ſepulcrorum effoſſoribus. vt ſceleratorum & execrandorum hominum mortem
ſubeas,es conſpuendus,& alapas ſubiturus, & hæc gloriam vocas? Certè, inquit.
Nam pro his, quos diligo, hæc patior, & hæc meritò eſſe gloriam exiſtimo. Si ergò
Dominus meus, qui miſeros dilexit & miſerabiles, eam rem vocat gloriam, &
eam præfert gloriæ, quæ eſt in ſede paterna, multo magìs ego hæc debeo putare
gloriam.

Sic Pauli anima nihil eſt beatius.In quibuſnam autem gloriatur? In vinculis, in
Acto.20. afflictionibus, in catena, in ſtigmatibus. Vado enim, inquit, Hieroſolyma alligatus
ſpiritu,quæ in ea euentura mihi ſunt,ignorans,niſì quòd ſpiritus ſanctus per omnes
ciuitates mihi proteſtatur,dicens,quòd vincula & afflictiones Hieroſolymis me ma-
Acto.21. nent.Propter hoc ergò,vt vinciar propter Chriſtum,vt moriar propter ipſum.Non
ſolùm enim alligari,ſed etiam mori paratus ſum propter nomen Domini mei Ieſu.
Quid hoc ergò eſt?Non erubeſcis,non vereris orbem terræ captiuus obiens?non ti-
mes nè quis Deum tuum damnet imbecillitatis?nè quis propterea nō accedat?Non
talia ſunt,inquit,mea vincula: ſciunt,inqt,reſplendere vel in regnis.Vt vincula mea,
Philip.1. inquit,manifeſta fierent in omni Prętorio,& multi ex fratribus in Domino, confiſi
meis vinculis,multo magìs ſine metu auderent verbum Dei loqui.

Acto.25. Vides vinculorum maiorem potētiam,quàm mortuorum reſurrectionis? Vin-
26. ctus fuit Romæ,& plures attraxit.Vinctus fuit Hieroſolymis,& vinctus concionans
27. Regem obſtupefecit, & Præſidem metu affecit. Metu enim affectus eum dimiſit.
28. Vinctus nauigauit,& naufragium prohibuit,& ſedauit tempeſtatem.Cùm eſſet ipſe
16. in vinculis,illud venenatum eum tetigit animal,& eo illæſo cecidit. Vide autem hoc
vbiquè fieri.Nam cùm multas ei plagas impoſuiſſent, & eſſet vinctus,idq; rurſus va-
lidè,(cum enim in interiorem coniecerant cuſtodiam)vel in his tunc valdè ſecurus,
media nocte, quandò valdè remiſſi dormiunt, canebat & DEVM laudabat. Quid
Dani.3. hac anima eſſe poſſit magìs adamantinum? Cogitabat enim pueros quoquè in
igne ceciniſſe & in fornace. Fortè enim ratiocinabatur : Ego nihil tale paſſus
ſum.

Sed rectè faciens oratio, me ad alia rursùs eduxit vincula, & alium carcerem.
Quid agam?Volo tacere,ſed non poſſum.Inuéni alterum carcerem, illo multo mi-
rabiliorem.Sed nunc arrectis mihi adeſte animis, perindè ac ſi nunc incipiam ora-
tionem, mentemque adhibete alacrem & vegetam. Volo orationem abrumpere,ea
autem non permittit.Non poſſum quieſcere,non poſſum tacere: multa me circun-
fluunt.Neſcio quid primum dicam,quid ſecūdum.Quamobrèm rogo, nè quis à me
poſtulet ordinem.Magna eſt rerum cognatio.Lōga fuit Pauli catena, & diù nos de-
tinuit.

Sed non propterea tacebo.Si enim ipſe in carcere nō tacuit,nec in flagellis,ego
ſilebo ſedens,cùm dies ſit,& loquens in magna animi quiete & relaxatione. Et quo-
modò hoc fuerit conſentaneum Quis enim non ſtupeat,quis non admiretur,vel po-
tiùs quis pro dignitate ſtupeat & admiretur nobilem illam,& magnitudine cælo pa-
rem Pauli animam,quòd vinctus & incluſus,& tanto interuallo diſiūctus,ſcripſit ad
Philippenſes? Scitis enim,quantum ſit ſpatium inter Romam & Macedoniam. Sed
neque viæ longitudo,neque temporis diuturnitas,neque moleſtia ac turba negoci-
orum,neque periculum & mala frequentia,neque aliquid aliud charitatem & me-
moriam expulit diſcipulorum : ſed de eis omnibus in animo cogitabat, & non tam
catenis

catenis vinctæ erant eius manus,quàm deſiderio diſcipulorum alligata erat & fixa anima. Et quomodò Rex,qui thronum manè aſcēdit,& ſedit in aula regia,protinùs innumerabiles vndiquè accipit epiſtolas: ità ille quoquè ſedens in carcere, tanquàm in aula regia,longè plures frequenter accipiebat,& mittebat literas ijs, quæ vbiquè erant,gentibus,ad illius ſapientiam de ſuis rebus omnia referentibus. Et eo plura, quàm Imperator,adminiſtrabat negocia,quo maius ei creditum fuerat Imperium.

O Pauli potentiam.Implicatus erat catenis,& diademate redimitum Neronem feriebat. Sordidis erat indutus pannis,vt qui habitaret carcerē:& magìs quàm purpura,omnes conuertebat ad vincula ſibi impoſita. Super terram ſtabat retentus, & deorsùm intuens:& eo dimiſſo,qui erat in curru aureo,omnes illi attendebant:idq; meritò.erat enim vſitatum ſpectaculum,videre Imperatorem in albo curru ſedentem: hoc autem erat nouum & admirabile, videre captiuum æquè liberè alloquentem Imperatorem,atquè Imperator ſeruum vilem & miſerabilem. Paulus vinctus Nerone ſublimior.

Magna circunſiſtebat multitudo,& erant omnes ſerui Imperatoris: admirabātur autem eum,non ſuum dominū. Verumenimuerò non animaduertebant ſe leonem laudare ex vnguibus,cùm oporteret dicere ea,quę verè erant. Quęnam verò ea ſunt? Ea, quæ ſunt in cælis. Quandò veniet cum Rege cælorum, cum præclaro curru: quomodò tunc Nero ſedebit mœſtus & triſtis? Si enim nondùm erat tempus coronarum,& athleta tantum eſt honorem conſecutus: quādò venerit athleta, quanto honore fruetur? Erat inter alienos hoſpes & peregrinus,& ſi in tāta tunc habetur admiratione: quandò fuerit inter ſuos,quid non boni conſequetur? quid non participabit? quid non adipiſcetur?

Nullus Romæ Imperator tantum eſt honorem aſſecutus, quantum Paulus. Sed Imperator quidem foris iacet alicubì, Paulus autem tenet medium ciuitatis,tāquàm regnans & viuēs. Si autem hîc,vbi ſuſtinuit perſecutionem,& vbì fuit vexatus & agitatus,tantum eſt honorem conſecutus:quandò venerit,quid erit? Si vbì erat tabernaculorum opifex,fuit adeò ſplendidus:quandò venerit, ſplendore cōtendens cum radijs ſolis,quid erit? Si cum tanta humilitate tantam ſuperauit magnificentiā, quādò venerit,quid erit? Res non licet effugere. Quis non pudore afficitur,quòd tabernaculorum opifex in maiore fuerit honore,quàm is,qui in maiori habitus eſt admiratione,quàm omnes Reges? ſi autem hîc ea facta ſunt, quæ ſunt ſupra naturam, in futuro quanto magìs?

Quid in mundi gloria eſt Alexandro glorioſius,aut quid ſublimius? Non viuus multa magna geſſit & præclara? Non & gentes, & vrbes ſubegit, & bella multa vicit & prælia,& erexit trophęa? Non exiſtimatus eſt eſſe deus tertiuſdecimus à ſenatu Romanorum? ſed quòd viuus quidem bella rectè gereret,& victorias obtineret, cùm & Rex eſſet,& exercitus haberet,nihil mirum. Poſt mortem autē & ſepulturam, vbiq; & in terra,& in mari quotidiè tam multa facere, hoc eſt, quod maximam affert admirationem. Vbi enim eſt (dic mihi) corpus Alexandri? oſtende mihi & dic diem, in quo deceſſit. Sed non poteris. Pauli autem & præclarum corpus viderit,qui ad maximè regiam venerit ciuitatem, & illuſtrem eius mortis diem vniuerſus orbis terræ celebrat. Et res quidem illius,etiam ſui ignorant: res autem huius ſciunt etiam barbari: & Chriſti ſerui ſepulcrum eſt regijs atrijs ſplendidius. Nam ipſe quoquè, qui eſt indutus purpura,vadit corpus illius complexurus, & faſtu depoſito,conſiſtit orans mortuum,vt eius curam gerat apud Deum. Et tabernaculorum effectoris, & piſcatoris,& mortui,tanquàm defenſoris eget is, qui eſt redimitus diademate. Idque víderis non ſolùm Romæ fieri, ſed etiam Conſtantinopoli. Etenim hîc quoquè magnum Conſtantinum ſe magno honore eſſe affecturum exiſtimauit filius,ſi eum deponeret in veſtibulis piſcatoris. Et quod ſunt ianitores in regia Imperatoribus, hoc ſunt in corpore Reges piſcatoribus. Et hi quidem,tanquàm loci domini, tenent interiora: illi autem,tanquàm accolæ & vicini, ſatìs habuerunt, ſi ianua aulæ eis attribueretur. Et Reges quidem,miniſtrorum & famulorum: qui ſunt autem ſubiecti,tenent locum Regum. Alexander Magnus. Pauli feſtus dies.

Quis nunc mihi dederit,vt Pauli circunfundar corpori,& ſepulcro affigar,& videam puluerem illius corporis, per quod peruaſit vniuerſum orbem terræ? quod, quæ deerant, Chriſto ſuppleuit? quod ſtigmata portauit? quod prædicationē vbiq; Nota de ſacris reliquijs.

ſeminauit? Puluerem corporis, per quod Chriſtus eſt locutus, & lux illuxit quouis fulgore lucidior? & vox illuxit quouis tonitru dæmonibus terribilior? Neque enim tonitru eſt tam nobis terribile, quàm illa vox fuit dæmonibus. Si enim horrebant eius veſtes, vocem quoquè multo magìs. Huius oris vellem videre puluerem, per quod Chriſtus magna locutus eſt, & arcana, & maiora, quàm per ſeipſum: per
Rom. 9. quod beatum illud verbũ eſt locutus, Vellem eſſe anathema pro meis fratribus: per quod locutus eſt coram Regibus, & non erubuit: per quod fugiebant dæmones, nõ ſolùm loquentem audientes, ſed etiam cùm procùl eſſent: per quod compoſuit omnia, quę ſunt in terra, quinetiam ea, quę ſunt in cęlis, quomodò voluit adminiſtrauit, illic ligans & ſoluens quos volebat, pro ſibi data poteſtate.

2. Cor. 11. Quis mihi oſtenderit puluerem Pauli cordis, quod in vnoquoque eorum, qui peribant, inflammabatur, & infantes abortiuos iterùm parturiebat? Hoc deſiderarem videre vel diſſolutum, quod eſt cælis ſublimius, orbe terrarum latius, radio
Galat. 2. ſplendidius, igne calidius, adamante validius, quod nouam vixit hanc vitam, nempè noſtram. Viuo enim iam non ego, viuit autem in me Chriſtus, inquit. Fuit ergo cor illius cor Pauli, & tabula ſancti ſpiritûs, & liber gratiæ: quod dignum fuit habitum, vt Chriſtum amaret, vt nemo alius: quod mortem deſpiciebat & gehennam, & con-
Acto. 21. terebatur à fraternis lachrymis. Quid enim facitis flentes, inquit, & conterentes cor meum? Vellem videre puluerem manuum Pauli, quæ erãt in catena, per quarum impoſitionem ſuppeditabatur ſpiritus, per quas diuinæ ſcribebantur literæ. Vidiſtis
Galat. 6. enim, inquit, quot literis ad vos ſcripſi manu mea. manus illas, quas cùm vidiſſet vi-
Acto 28. pera, cecidit in rogum.

Acto. 9. Vellem videre puluerem oculorum, qui pulchrè fuerunt occæcati, qui rursùs adſpexerunt ad ſalutem orbis terræ, qui digni ſunt habiti Chriſtum videre in corpore. Vellem illorum quoquè pedum videre puluerem, qui orbem terræ obierunt, & non fuêre defatigati, qui in ligno vincti erant, quando fuit terręmotus in carcere, qui tam habitabilem, quàm inhabitabilem orbis regionẽ peruaſerunt. Et quid opùs eſt dicere ſingula? Vellem illum ipſum videre leonem ſpiritalem. Quomodo enim leo ignem ex oculis emittens in greges vulpium, ità in dæmonum & philoſophorũ irruebat cateruam, & tanquàm aliquod fulmen immiſſum irrumpebat in turmas diaboli. Neq; enim diabolus aduersùs eum prodibat in aciem, ſed vſqueadeò timebat & tremebat, vt ſi vel vmbrã vidiſſet, & vocem audiuiſſet eminùs, protinùs aufugeret.

Cogitate & ſtupete, quale ſit Roma viſura ſpectaculum, Paulum repentè ſurgentem è capſa cum Petro, & ſe extollentem, vt Chriſto fiat obuiàm: quale donum ſit Roma ad Chriſtũ miſſura: quibuſnam ſit duabus coronis redimita, quibuſnam ſit
Nota Lector. aureis cincta catenis. Cælum non eſt tam ſplendidum, quandò Sol emittit radios, quàm ciuitas Romanorum has duas emittens lampadas per vniuerſum orbem terræ. Quænam ergò oratio ſufficiet pulchris Pauli factis enarrandis? Aut quænam poterit lingua conſequi huius encomia? Siue enim Prophetæ pręclarum aliquid effecerunt, ſiue Patriarchę, ſiue iuſti, ſiue Apoſtoli, ſiue Martyres, hęc omnia Paulus adeò ſummè habet compręhenſa, vt nullus magìs illorum poſſederit id, quod habebat, bonum.

Quandò ergò quæcunque ſunt bona inter homines, ità vna compræhendit anima, & omnia inſigniter: non ſolùm autem quæ ſunt hominum, ſed etiam quæ Angelorum, quomodò aſſequemur laudum magnitudinem? Qua non ergò fuerimus digni condemnatione, ſi cùm vnus homo omnia in ſe bona ſit complexus, nos ne minimam quidem eius partem imitari ſtudeamus? Nam ex multis quidem alijs rectè
Gene. 22. 26. factis habetur Patriarcha in admirationem, maximè autem ex eo, quòd ſuum ſacrificauit filium. Iſaac verò propter patientiam, quòd cùm à ſuis expelleretur finibus, non reſtitit, ſed ſuis omninò ceſſit poſſeſſionibus, donèc eorum, qui ei moleſtiam afferebant, iniuſtam ſatiauit cupiditatem. Porrò autem Iacob quoquè propter for-
31. titudinem atque patientiam. Et Dauid propter manſuetudinem. Et Elias, quòd fue-
3. Reg. 19. rit zelo percitus pro Domino.

Sed quid cum Paulo fuerit conferendum, qui hæc omnia ſimul inſigniter eſt complexus? Neque enim ipſe ſacrificauit filium, ſed ſeipſum ſacrificauit milliès. Nec ex proprijs ſolùm fuit expulſus finibus, ſed & terram, & mare, & Græciam, & Barba-

riam,& vniuerſam,vt ſemèl dicam,terram,quantam Sol adſpicit,obijt,tanquàm alatus,tractus,verberatus,lapidibus appetitus,quotidiè moriens:Neque bìs ſeptem annos ſeruijt,æſtu diei aduſtus, & frigus noctis perpeſſus: ſed totam vitam tranſigens in fame & nuditate, catenisque,carceribus,inſidijs & periculis. Lenitatem verò & mãſuetudinem quis magìs quidem, immò verò quis æquè atquè Pauli anima,vtraq; hæc factis rectè præſtitit? Si autem eius zelum adſpexeris,tantùm videbis eum ſuperare Eliam,quantùm ille fuit alijs Prophetis ſuperior. Sed Iohannes quidem comedebat locuſtas & mel agreſte: hic autem verſabatur in medio orbe terrarũ, ſicut ille in deſerta ſolitudine,locuſtas quidem & mel agreſte non comedens, ſed hac longè frugaliorem ſibi menſam apponens,& nec neceſſarium quidem habens alimentum, propter ſtudium prædicationis. Matt.3.

Reſtat de cæterò,vt eum exæquemus Angelis.Nemo autem id,quod dicimus,nimiæ arguat audaciæ.Si enim Iohannem ſcriptura vocauit Angelum, quid mirum, ſi eum, qui eſt omnium præſtantiſſimus,contulerimus cum illis poteſtatibus? Etenim quidnam ſit homo,& quanta ſit noſtræ naturæ nobilitas,& quantę virtutis ſit capax hoc animal, maximè omnium hominum oſtendit Paulus. Et nunc ſtat,ex quo factus eſt,clara voce Dominum defendens aduersùs eos, qui noſtram repræhendunt conſtitutionem,& oſtendens inter Angelos & homines non multùm intereſse, ſi nobis velimus attendere. Nõ aliam enim ſortitus naturam,neque aliam adeptus animam, nec alium mundum habitans,ſed in eadem regione, legibusq; & moribus educatus, omnes homines ſuperauit,qui fuerũt,ex quo nati ſunt homines. Et quomodò mortuus in mortuum fuerit immobilis,ità naturæ inſultus accuratè ſopiens, in nulla re humanì aliquid vnquàm paſſus eſt. Malac.3. Matt.11.

Si ergò Paulus,qui tot rebus rectè geſtis erat præclarus, & tanquàm Angelus videbatur in terra,quotidiè ſtudebat lucrifacere, & ſtare in acie aduersùs pericula veritatis,& ſibi merces colligere ſpiritales, & nunquàm conſiſtere: quænam fuerit relicta nobis excuſatio,qui non ſolùm ſumus vacui omnibus rectè factis, ſed etiam tam multis ſubiecti delictis,quorum ſi vel vnum nobis adſit,ſufficit ad nos deducendos in barathrum perditionis: & nihil ſtudij ponimus,vt ea ſaltem corrigamus: tantum abeſt,vt virtutis opera attingamus? An non erat ille eiuſdem, cuius nos ſumus, naturę? Incendor enim huius viri deſiderio,& ideò non ceſſo circa idem aſſiduè verſari,& tanquàm ad exemplar aliquod archetypum ad eius animam intuens, conſidero vitiorum deſpiciẽtiam,inſignem magni fortisque animi virtutem,amoris in Deũ ardorem,& valdè miror,quemadmodùm in vniuerſo quidem virtutum cœtu vnus homo volens ſe rectè geſſerit: noſtrûm autem vnuſquiſque ne in re quidem qualicunque ſe velit rectè gerere.

Quis nos liberabit à ſupplicio ineuitabili,cùm Paulus tantam oſtenderit virtutem,qui eſt eiuſdem nobiſcum naturæ particeps,qui eſt obnoxius eiſdem animi perturbationibus,qui conflictatus eſt cum tanta temporum difficultate,& quotidiè, vt ſemèl dicam,trahebatur,lacerabatur & publicè conuellebatur ab ijs, qui bellum gerebant aduersùs prædicationem? Nè autem ex noſtra lingua audiat aliquis, quæ hic beatus rectè geſſit,magnique & excelſi animi virtutem, quam quotidiè oſtendit pro prædicatione Euangelij,neceſsè eſt ipſum audire dicentem:In eo autem,quod audet aliquis,(in inſipientia dico) audeo & ego. 2.Cor.11.

Conſidera pium & religioſum animum: Non ſolùm audaciam rem vocat, ſed etiam inſipientiam,nos erudiens, non temerè abſque neceſſitate,nemine cogente, glorioſè proferre,quæ à nobis facta ſunt, ſi aliqui ex nobis inuenti fuerint, qui aliquid boni fecerint. Hebræi ſunt, & ego: Iſraelitæ ſunt, & ego : Semen Abrahæ ſunt, & ego. Propter hoc,inquit, ſibi placent,& ſe magnificè circunſpiciunt. Nè exiſtimẽt nos his defici: Nam nos quoquè ſumus eorundem participes. Deindè ſubiunxit: Miniſtri Chriſti ſunt? Deſipiens loquor, Plùs ego. Ibidem. Ibidem.

Hîc mihi contemplare beatæ huius animę virtutem. Quoniam enim & audaciam,& inſipientiam vocauit id, quod ab eo factum eſt,etiamſi eſſet ad tantam redactus neceſſitatem, ne ſic quidem contentus fuit ijs, quę dicta ſunt: ſed quãdò erat oſtenſurus ſe eos longè ſuperare, nè quis exiſtimaret eum hęc loqui inductum ni- Pauli ingẽs modeſtia.

mio ſui amore, rursùs vocat inſipientiam id, quod à ſe dicitur, propemodùm dicens: An non ſcio me rem facere, quæ vulgò fit, & quæ me non decet? Sed me cogit multa, quæ cô me impulit, neceſſitas. Quarè mihi, inquit, ignoſcite loquenti verba inſipientiæ.

Huius vel vmbram ſaltem nos imitemur, qui tam multa peccatorum onera habemus impoſita. O ſæpè, ſi paruum aliquid rectè geramus, ne hoc quidem ſuſtinemus recōdere intrà cordis penetralia: ſed propterà quòd hominum venemur gloriam, id glorioſè traducimus, & in mediū proferimus, & propter intempeſtiuas has nugas nos Dei priuamus remuneratione. Sed non ſic ille beatus: ſed cùm dixiſſet, Plus ego: enumerat deincèps ea, quæ fortiter geſſerat, & dicit: In laboribus abundātiùs, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter. Quid dicis? Nouum quid eſt & admirabile id, quod à te dicitur. Licétne mortem ſæpè ſubire? Certè, inquit, ſi nō experientia quidem, at voluntate: docens nos, quòd aſſiduè talia adibat pericula propter prædicationem, quæ mortem ei pariebāt. Sed Dei gratia in ipſis medijs periculis conſeruabat athletam, vt ad diſcipulos magna ex eo rediret vtilitas.

Paulus vt crebrò mortuus.

Id autem rursùs, quod deincèps ſubiungitur, vt ſemèl dicam, obſcurat omnia, quæ dicta ſunt. Quis enim, inquit, eſt infirmus, & ego non ſum infirmus? Quis ſcandalizatur, & ego non vror? Papæ, quanta eſt huius viri benignitas & beneuolentia, quanta vigilantia, quanta ſolicitudo? Cuiuſnam matris ſic diſſecabātur viſcera, eius filio febricitante, & in lecto iacente, vt hic ſanctus pro his, qui erant in vnoquoque loco infirmi, magìs erat infirmus, & pro ijs, qui ſcandalizabantur, vrebatur? Conſidera enim mihi emphaſim dictionis. Non dixit, Quis ſcandalizatur, & ego non crucior? Sed vror, inquit, nobis intenſum dolorem ſignificans, & mirum in modū oſtēdens ſe intrinſecùs inflammari & accendi pro ijs, qui patiuntur ſcandala.

Scio me extendiſſe orationem in magnam longitudinem. Sed neſcio quomodò cùm incidiſſem in diuitias rectè factorum huius ſancti, tanquàm ab aquarum vehementiſſimo impetu lingua mihi trahebatur. Quamobrèm in hoc loco ſiſtens orationem, rogo veſtram charitatem, vt eum aſſiduè in mente circunferatis, & hoc aſſiduè cogitetis, quòd cùm eandem, quam nos, haberet naturam, & eſſet ſubiectus ijſdem affectionibus, eſſetque eius ſtudium vile & abiectum, vt qui pelles conſueret, & ſtaret in officina, poſtquàm ſe voluit dedere virtutis laboribus, & ſe dignum reddere, qui ſuſciperet ſpiritum ſanctum, largam munificentiam fuit conſecutus à ſuperis. Quam detur nobis conſequi gratia & clemētia Domini noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria & potentia cum Patre & ſancto Spiritu, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum nunquàm deſinentium, Amen.

Acto.18.

DE CASSIO NARNIENSI EPISCOPO, AVTHORE S. GREGORIO PAPA.

29.IVNII. Dialog.lib. 3.cap.6.

NEque hoc Petre ſileam, quod multi nunc, qui hîc de Narnienſi ciuitate adſunt, mihi ſedulò teſtificātur. Eodem nanque Gotthorum tempore, cùm præfatus rex Totila Narnijs veniſſet, ei vir vitæ venerabilis Caſſius, eius vrbis Epiſcopus, occurrit. Cui quia ex conſperſione ſemper facies rubere conſueuerat, hoc rex Totila non conſperſionis eſſe credidit, ſed aſſiduæ potationis, eumq; omnimodò deſpexit. Sed omnipotens Deus, vt quantus vir eſſet qui deſpiciebatur, oſtenderet, in Narniēſi campo, quò rex aduenerat, malignus ſpiritus corā omni exercitu eius ſpatharium inuaſit, eumque vexare crudeliter cœpit. Qui cùm ante regis oculos ad venerādum virum Caſſium fuiſſet adductus, hunc ab eo vir Domini, oratione facta, ſigno Crucis expulit: qui in eum ingredi vlteriùs non præſumpſit. Sicque factum eſt, vt rex barbarus ſeruum Dei ab illo iam die veneraretur ex corde, quem deſpectum valdè iudicauit ex facie. Nam quia virum tantæ virtutis vidit, erga eum illa mens effera ab elationis faſtu detumuit.

Signo Crucis pellit dæmonē.

Item

Item ex eiuſdem Homilia 37. in Euangelia.

AVdiſtis dicẽtem Dominum, fratres chariſſimi. Aut quis rex iturus committere bellum aduersùs alium regem, non ſedens priùs cogitat, ſi poſſit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad ſe? Alioquìn adhuc illo longè agente, legationem mittens, rogat ea, quæ pacis ſunt. Rex contra regem ex æquo venit ad prœlium, & tamen ſi ſe perpendit non poſſe ſufficere, legationem mittit, & ea quæ pacis ſunt poſtulat. Quibus ergò lachrymis nos ſperare veniam debemus, qui illo in tremendo examine cum rege noſtro ex ęquo ad iudicium non venimus, quos nimirùm conditionis infirmitas & cauſa inferiores exhibet? Sed fortaſsè iam mali operis culpas abſcidimus, iam praua quæq; exteriùs declinamus. Nunquìd ad reddendam rationem cogitationis noſtræ ſufficimus? Nam cum viginti millibus venire dicitur is, cõtra quem minimè ſufficit iſte, qui cum decem millibus venit. Decem millia quippe ad viginti millia, ſimplum ad duplum ſunt. Nos autem ſi multum proficimus, vix exteriora noſtra opera in rectitudine ſeruamus. Nam etſi iam luxuria carnis abſciſſa eſt, tamen adhuc à corde funditùs abſciſſa non eſt. Ille autem qui iudicaturus venit, exteriora ſimul & interiora iudicat, facta pariter & cogitationes penſat. Cum duplo ergò exercitu contra ſimplum venit, qui nos vix in ſolo opere præparatos, ſimul de opere & cogitatione diſcutit. Quid igitur agendum eſt, fratres chariſſimi, niſi vt dum nos cum ſimplo exercitu contra duplum illius ſufficere non poſſe conſpicimus, dum adhuc longè eſt, legationem mittamus, rogemus ea, quæ pacis ſunt? Longè enim eſſe dicitur, qui adhuc præſens per iudicium non videtur. Mittamus ad hunc legationem lachrymas noſtras, mittamus miſericordiæ opera, mactemus in ara eius hoſtias placationis, cognoſcamus nos cum eo in indicio non poſſe contendere. Penſemus virtutem eius fortitudinis, rogemus ea, quę pacis ſunt. Hæc eſt noſtra legatio, quæ regem venientem placat. Penſate fratres quàm benignũ ſit, quòd is, qui ſuo aduentu valet opprimere, tardat venire. Mittamus ad hunc, vt diximus, legationem noſtram flendo, tribuendo, ſacras hoſtias offerendo. Singulariter nanque ad abſolutionem noſtram, oblata cum lachrymis & benignitate mentis ſacri altaris hoſtia ſuffragatur: quia qui in ſe reſurgens à mortuis, iam non moritur, adhuc per hanc in ſuo myſterio pro nobis iterùm patitur. Nam quotiès ei hoſtiã ſuę paſſionis offerimus, totiès nobis ad abſolutionem noſtram, paſſionem illius reparamus.

Luc.14.

Sacri altaris hoſtia quid præſtet.

Multos, vt arbitror, veſtrûm fratres chariſſimi, contigit nôſſe hoc, quod volo ad memoriam veſtram narrando reuocare. Non longè à noſtris fertur temporibus factum, quod quidam ~~ab hoſtibus captus, longè traductus eſt.~~ Cumque diù teneretur in vinculis, cùm vxor ſua eum ex eadem captiuitate non reciperet, extinctum putauit: Pro quo iam velut mortuo, hoſtias hebdomadibus ſingulis curabat offerre. Cuius totiès vincula ſoluebantur in captiuitate, quotiès ab eius cõiuge hoſtiæ fuiſſent oblatæ pro animæ eius abſolutione. Nam longa poſt tempora reuerſus, admirans valdè, indicauit vxori ſuæ, quòd diebus certis hebdomadis ſingulis eius vincula ſoluebantur. Quos videlicet dies eius vxor atque horas diſcutiens, tunc recognouit eum abſolutum, cùm pro eo ſacrificium meminerat oblatum. Hinc ergò fratres chariſſimi, hinc certa conſideratione colligite, oblata à nobis hoſtia ſacra quantùm in nobis ſoluere valeat ligaturam cordis, ſi oblata ab altero, potuit in altero ſoluere vincula corporis.

Nota vim ſacrificij Miſſæ.

Multi veſtrûm, fratres chariſſimi, Caſſium Narniẽſis vrbis epiſcopum nouerunt, cui mos erat quotidianas hoſtias offerre Deo, ità vt penè nullus dies vitæ eius abſcederet, quo non omnipotenti Deo hoſtiã placationis immolaret. Cui cum ſacrificio valdè etiam cõcordabat vita. nam cũcta, quæ habebat, in eleemoſynis tribuens, cùm ad horã offerẽdi ſacrificij veniſſet, velut totus in lachrymis defluẽs, ſemetipſum cum magna cordis contritione mactabat. Cuius & vitam & exitum quodam venerabilis vitæ diacono, q ab eo fuerat nutritus, referente cognoui. Aiebat ẽm, ꝙ quadã nocte eius preſbytero ꝑ viſũ Dñs adſtitit, dicẽs: Vade & dic epiſcopo: Age quod agis, opare quod oparis: nõ ceſſet pes tuus, nõ ceſſet manꝰ tua: natali Apoſtolorũ venies ad me, & retribuam tibi mercedem tuam. Surrexit preſbyter: ſed quia è vicino Apoſtolorũ natalitius dies imminebat, tam propinqui exitûs diẽ epiſcopo nũciare pertimuit.

Alia nocte Dominus redijt, eiusq; inobedientiam vehementer increpauit, atq; eadem iuſſionis ſuæ verba retexit. Tunc preſbyter ſurrexit, vt pergeret, ſed rursùs infirmitas cordis, impedimentum facta eſt indicandę reuelationis. Ad admonitionem quoq; iteratæ iuſſionis obduruit pergere, & quæ viderat, manifeſtare neglexit. Sed quia magnam manſuetudinem contemptæ gratiæ maior ſolet ſequi ira vindictæ, viſione tertia Dominus appárens, iam verbis addidit verbera, & tam diſtricta cæde mactatus eſt, vt in eo duritiam cordis emollirent vulnera corporis. Surrexit ergò eruditus ex verbere, perrexit ad Epiſcopum, cumq; iam ex more iuxta beati Iuuenalis martyris ſepulcrum ad offerendum ſacrificium conſiſtentem reperit, ſecretum à circunſtantibus petijt, ſeq; eius pedibus ſtrauit. Cumq; eum vbertìm flentem Epiſcopus vix ad ſe leuare potuiſſet, lachrymarum cauſas cognoſcere ſtuduit. Ille verò relaturus ordinem viſionis, priùs veſtimento ex humeris deuoluto, detexit plagas corporis (vt ità dicam) teſtes veritatis & culpæ monſtrauit, quanta animaduerſione diſtrictionis membra illius accepta verbera liuore inflicto ſulcauerant. Quę mox vt epiſcopus vidit, exhorruit, & quis ſibi talia facere præſumpſiſſet, cum magnæ obſtupefactionis vocibus inquiſiuit. At ille reſpondit, hæc ſe pro ipſo fuiſſe perpeſſum. Excreuit cum terrore admiratio. Sed nullas iam preſbyter inquiſitioni eius moras adijciẽs, ſecretum reuelationis aperuit, eiq; iuſſiones Dominicas, per ea quæ audierat verba narrauit, dicens: Age quod agis, operare quod operaris: non ceſſet manus tua, non ceſſet pes tuus: natali Apoſtolorum venies ad me, & retribuam tibi mercedem tuam. Quibus auditis, epiſcopus in oratione ſe cum magna cordis contritione proſtrauit. Et qui oblaturus ſacrificium ad horam tertiam venerat, hoc pro extenſę orationis magnitudine, ad horam nonam vſq; protelauit: atq; ex ipſo iam die magis magiſq; aucta ſunt ei lucra pietatis, factuſq; eſt tam fortis in opere, quàm certus ex munere: quippe qui eum, cui debitor ipſe fuerat, ex ea promiſſione, iam cœperat habere debitorem.

Presbyter inobediens diuinitùs flagellatur.

Huic autem conſuetudo fuerat, ſingulis annis natalitio Apoſtolorum die Romam venire: iamq; ex hac reuelatione ſuſpectus, venire iuxta morem noluit. Eodem ergò tempore ſolicitus fuit, ſecundo quoq; anno vel tertio in mortis ſuæ expectatione ſuſpẽſus, quarto quintoq; & ſexto ſimiliter. Qui deſperare iam de veritate reuelationis poterat, ſi verbis fidem verbera non feciſſent. Cùm eccè anno ſeptimo vſq; ad expectati natalis ſacras vigilias incolumis peruenit, ſed lenis hunc in vigilijs calor attigit, atq; ipſo die natalitio filijs ſuis ſe expectantibus, Miſſarum ſolennia implere ſe poſſe recuſauit. Illi verò, qui de eius erant egreſſione pariter ſuſpecti, ſimul ad eum omnes venerunt, ſeſe vnanimiter adſtringentes, vt die eodem nequaquam acquieſcerent Miſſarum ſolennia celebrare, niſi pro eis ad Dominum idem antiſtes ſuus interceſſor accederet. Tunc ille compulſus, in Epiſcopi oratorio Miſſas fecit, & manu ſua corpus Dominicum, pacemq; omnibus tribuit. Qui cuncto miniſterio oblati ſacrificij peracto, ad lectulum redijt, ibiq; iacens, dum ſacerdotes ſuos ac miniſtros circunſtetiſſe ſe cerneret, quaſi vale vltimum dicens, de ſeruando eos vinculo charitatis admonebat, & quanta debuiſſent concordia inter ſe vniri, prædicabat: tum ſubitò inter ipſa ſanctæ exhortationis verba, voce terribili clamauit, dicens: Hora eſt. Moxque aſſiſtentibus ipſe ſuis manibus linteum dedit, quod ex more morientium ſibi contra faciem tenderetur. Quo tenſo, emiſit ſpiritum. Sicque ſancta illa anima ad gaudia æterna perueniens, à carnis corruptione ſoluta eſt.

Sacrę vigiliç natalis Apoſtolorum.

Feliciſſimus ſancti viri obitus.

Quem fratres chariſſimi, quem vir iſte in morte imitatus eſt, niſi eum, quem in vita ſua fuerat contẽplatus? Dicẽs eñ, Hora eſt, de corpore exijt: quia & Ieſus, peractis omnibus, cùm dixiſſet, Cõſummatum eſt, inclinato capite, tradidit ſpiritum. Quod ergò Dominus, fecit ex poteſtate, hoc egit famulus ex vocatione. Eccè quotidianæ hoſtiæ, illa cum eleemoſynis & lachrymis miſſa legatio, quantam cum rege veniente gratiæ pacẽ fecit. Relinquat ergò omnia qui poteſt. Qui autem oĩa relinquere non poteſt, cùm adhuc rex longè eſt, legationem mittat lachrymarum, eleemoſynarum & hoſtiarum munera offerat. Vult enim placari precibus, qui ſcit quia non poſſit portari iratus.

Iohan. 19.

FINIS.

DEO LAVDES ET GRATES.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

·15·19·

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LEGATORIA DI LIBRI
P. CICCIORICCIO
Borgo Vittorio, 26
ROMA